

РПЗ
53 20 III 1/4 2008

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 57370

Година XXVIII

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Алекса М. Живановић, Анта Голубовић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ДУШАН М. СПАСИЋ
СЕКРЕТАР МИНИСТАРСТВА НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

Година XXVIII.

У БЕОГРАДУ
ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРНИИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1897.

Издавачки „СЛАНЦИ“ Дома Сад

мастери правдују (бел.) 74. — На узакте Подружане Српског Пољ. Друштва (гл.) 83. — Бану земљу захвалној породице издржави мањина од јесених сади на меливама (бел.) 102. — Распадни аерични зрак у Србији (гл.) 103. — Храшна вредност лозог я телиог ласа 111. — Полуделски завод у Тружу (гл.) 112. — Рускама извади 113, 123 и 132. — Пољопривредне школе у Румуји (гл.) 119. — Обезбеђење стоке у Бугарској (гл.) 119. — Завеса Високоградска Вођарска школа у Букову 127. — Валоварска жург у Далекодрову (Жуак) (гл.) 131. — Старишка Јела и кива од Симе Тројаковића, (кљук шема) 153. — Без зрне зрна као корисно дрво (бел.) 173. — Оши одлагање пшенице (гласка) (гл.) 174. — Виноградници (гл.) 174. — Због о поткопавању пшенице привреду у Хрватској и Словенији (гл.) 174. — Виноградска берба у Француској (гл.) 175. — Друштво винопривредника (гл.) 175. — Полупривредне школе у Моравској (гл.)

175. — Хватано окожа и стрласиона у зрени зрени тројца (бел.) 201. — Сина и жидоба у Српског Пољопривредног Друштва (гл.) 203. — **Тешки, Јован** — шта: Бану земљу и колонија трина кива извади полудели (гл. и од.) 207. — **Христодановић, Ђорђе** — Стоци паракта 233. — Рубасти катуларари гинти 279. — **Цитковић** — Сина код кова (бел.) 236. — Ноа извади-тинкум (средство за уквашање вода) (бел.) 236. — Пакреница извади аротину жигоретине (бел.) 236. — **Пригород, Коста** — Дебао стипе да бода једу (бел.) 190. — Штедне хабе и сине мавине (бел.) 191. — Жава хрине за рабе (бел.) 191. — Армом (бел.) 222. — Исправног растера рогова код младог гомека жолени дати зривак во ошато кова (бел.) 435. — Да зам код рби не боду (бел.) 435. — Прост кацин поштине жада (бел.) 435. —

II. ДОПИСНИЦИ

<i>Е. Е.</i> — из Доброг Дола	315
<i>Пурковић, М. Н.</i> — из Бауча (В. Врбана)	387 и 350
<i>Губић, Симогије</i> — из Милотича	394 и 351
<i>Дрмич, Алаја</i> — из Аицеда	329
<i>Јосимовић, Димитрије</i> — из Порети (Пројно општина и пшенице стоке у зрени ворочин)	51
<i>Е. О. Ж.</i> — из Диволста	341
<i>Јаковчић, П. Драгутић</i> — из Пожеге	173, 261 и 372
<i>Милошевић, М. Се.</i> — из Поље 347 и 342, из Лева	395
396 и 394, Кокусо	329
<i>Нешкић, Негар</i> — из В. Бовица	329 и 328
<i>Повишић, Стејан</i> — из Црелина	296, 311 и 328

<i>Валтамовић, Урош</i> — из Јабочка	151 и 173
<i>Виновоћ, Р. Петар</i> — из Јови	394
<i>Радосављевић, В. Јосип</i> — Смедерга	331 и 387
<i>Радосављевић, Степан</i> — из Шива	291
<i>Рачић, Ст. Милошко</i> — из Зажетара	165
<i>Рачић, В.</i> — из Багдана	304, 317, 327, 343 и 388
<i>Србичевић, Р.</i> — из Г. Милешке	291
<i>Славковић, Луке</i> — из Бутине	388
<i>Славковић, Крсти</i> — из Пече	311
<i>Славко, Ж. Дрвца</i> — из Сине 183, Драгојева 183.	—
Погатица 184 и из Бетине	394
<i>Турковић, Јов. Милорад</i> — из Поваха	81

ПРЕГЛЕД САДРЖИНЕ „ТЕЖАКА“ ЗА 1897. ГОДИНУ

Објашњење: (г.) означава је рад извршен у Тешку као главне, (бел.) као беломан, (вол.) као ходмачне, (шт.) и (од.) као помоћне или одморне.

I. Земљорадња

(Ратство, Амбациство, Винаградство, Вођарство, Градинарство и Цвећарство.)

Америчко вође (г.)	остана
Амерички дош (бел.)	158
Амерички дош за водоту шабор	56 и 63
Драгом — врста вођине дош — (бел.)	232
Артешки пронађач вошк у вољу (г.)	272
Воља (постави) вошк (бел.)	419
Вошк уакошасе вошк у Александру, уакошасе (г.)	427
Посавне једног вођара (шт.)	219
Вошк дош, вошк (бел.)	259
Вошк виноградама чиновошк	473
Вошк виноградама у Француској (г.)	173
Вошк дош, вошк, вошк, вошк у вошк	173
Вошк дош, вошк и како треба да се вошк (бел.)	283
Вошк вошк (бел.)	259
Шифер (бел.)	286
Вошк вошк дошасе и остана	218
Вошк вошк (бел.)	119
Вошк за вошк	433
Вошк дош (бел.)	164
Вошк дош (г.)	174
Вошк (gitalis) вошк (шт. и од.)	28
Вошк вошк (бел.)	287
Вошк вошк на вошк (бел.)	394
Вошк дош вошк на вошк (бел.)	249
Вошк вошк у Вошк (г.)	271
Вошк да не вошк (бел.)	419
Вошк дош (г.)	479
Вошк дош вошк (шт. и од.)	436
Вошк дош како се вошк (бел.)	231
Вошк вошк (г.)	372
Вошк вошк (шт.)	419
Вошк вошк (г.)	174
Вошк дош на вошк (г.)	411
Вошк дош на вошк (бел.)	142 и 285
Вошк дош вошк	259, 226 и 275
Вошк дош вошк вошк	473
Вошк дош вошк у Француској (г.)	173
Вошк дош вошк у Вошк (г.)	271
Вошк дош вошк на вошк (бел.)	36
Вошк дош вошк	241
Вошк дош вошк	419
Вошк дош вошк се вошк	465
Вошк дош вошк (г.)	158
Вошк дош вошк у Вошк (г.)	257
Вошк дош вошк (бел.)	192
Вошк дош вошк	244
Вошк дош вошк дош	27 и 28
Вошк дош вошк	37 и 64
Вошк дош вошк (бел.)	213

Вошк дош — јесене вошк (бел.)	271
Вошк дош вошк (бел.)	318
Вошк дош вошк (бел.)	371
Вошк дош вошк	133
Вошк дош вошк на вошк вошк (бел.)	426
Вошк дош вошк вошк вошк (бел.)	350
Вошк дош вошк вошк вошк	246
Вошк дош вошк вошк (бел.)	249
Вошк дош вошк (г.)	138
Вошк дош вошк (бел.)	236
Вошк дош вошк дош дош дош (бел.)	222
Вошк дош вошк	389
Вошк дош вошк у вошк дош вошк вошк (бел.)	349
Вошк дош вошк (бел.)	386
Вошк дош вошк вошк вошк дош вошк (бел.)	348
Вошк дош вошк вошк (бел.)	349
Вошк дош	91
Вошк дош вошк (бел.)	379
Вошк дош вошк	292
Вошк дош вошк	142
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	432
Вошк дош вошк у вошк вошк вошк (бел.)	426
Вошк дош вошк (бел.)	326
Вошк дош вошк	79
Вошк дош вошк вошк вошк (бел.)	371
Вошк дош вошк вошк	128
Вошк дош вошк у вошк вошк	278
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	426
Вошк дош вошк (г.)	283
Вошк дош вошк (бел.)	426
Вошк дош вошк	426
Вошк дош вошк вошк вошк (бел.)	133
Вошк дош вошк (бел.)	419
Вошк дош вошк вошк вошк вошк	278
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	396
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	387
Вошк дош вошк вошк вошк вошк	394
Вошк дош вошк вошк вошк вошк	278
Вошк дош вошк (бел.)	386
Вошк дош вошк вошк вошк (бел.)	372
Вошк дош вошк вошк вошк	372
Вошк дош вошк (г.)	379
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	379
Вошк дош вошк вошк вошк вошк	371
Вошк дош вошк вошк	241
Вошк дош вошк вошк	191
Вошк дош вошк вошк	47 и 94
Вошк дош вошк вошк вошк (бел.)	213
Вошк дош вошк вошк вошк	395
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	395
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (шт. и од.)	428
Вошк дош вошк вошк вошк вошк	449
Вошк дош вошк вошк вошк вошк (бел.)	429

	СТРАНА		СТРАНА
Жабс в савно жинско пчелство (бел.)	191	Ананаз је живи (бел.)	287
Жаба	194	Ананаз поклај језику (бел.)	287
Жабоганац кокоши	348	Ажи — водаца (органоласности) (бел.)	272
Жабоганац травама (са таба утробојати и сејање) (бел.)	425	Ажи америчка (бел.)	281
Жаба пашах уредног устично (шт. и одг.)	494	Ажи америчка издржане кавиу земљу нахтоку (шт. и одг.)	230
Жува, вршино бласе	190	Ажи америчке	349
Жадињаке грађа у прено ашоно земље (бел.)	420	Ажи америчке (бел.)	259
Жадињаке шреба жани (бел.)	37	Ажи америчке (бел.)	92 и 231
Жадињаке травама у зрну као се гуња (бел.)	420	Ажи америчке (бел.)	409
Жадињаке травама кривоје и остале	278	Ажи америчке (бел.)	91
Жадињаке травама колако има у Јапану (ка.)	303	Ажи америчке (бел.)	410
Жема — амакоме (бел.)	370	Ажи америчке (бел.)	214
Жема у шиноши како треба сирекати (бел.)	340	Ажи америчке (бел.)	319
Жема, — тоби је с садиати америчке вода, како треба ушмакати	296	Ажи америчке (бел.)	309
Жема у сити ради прешавања колако у шеј има вршиња	85	Ажи америчке (бел.)	440
Жема како нахтоку војскама издржане сорте (шт. и одг.)	202	Ажи америчке (бел.)	92 и 213
Жед (бел.)	392	Ажи америчке (бел.)	183
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	125
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	360
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	112 и 285
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	153
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	191
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	272
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	282
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	307
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	427
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	271
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	286
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	219
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	271
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	239
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	248
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	218
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	291
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	379
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	196
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	307
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	213
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	278
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	292
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	379
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	371
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	427
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	183
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	340
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	353
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	383
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	416
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	82
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	81
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	171
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	361
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	341
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	340
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	79
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	185
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	250, 306 и 375
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	189
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	242
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	321
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	378
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	26
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	355
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	322
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	184
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	186
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	426
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	369
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	283
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	363
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	283
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	219
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	371
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	429
Жиджа (Scolymus)	392	Ажи америчке (бел.)	429

	СТРАНА
Одрожени мачка у млеку зрело добу мушо (бел.)	59
Одрожени хранилиште хране	71 и 79
Одрожена риба како се узгаја (бел.)	126
Сини одморачи не да се отпуштају (бел.)	319
Синихих буба хранење вишњом спорионом (бел.)	118
Синихих буба хранење вишњом спорионом (бел.)	311
Синихих буба хранење вишњом спорионом (бел.)	323 и 42
Синија гајена	308
Синија гајена	99
Синија гајена	417
Синија гајена	196
Синија гајена	82
Синија гајена	374
Синија гајена	219
Синија гајена	316
Синија гајена	358
Синија гајена	345
Синија гајена	95
Синија гајена	226
Синија гајена	50
Синија гајена	81
Синија гајена	291
Синија гајена	154
Синија гајена	81
Синија гајена	419
Синија гајена	327
Синија гајена	243 и 28
Синија гајена	238
Синија гајена	135
Синија гајена	222
Синија гајена	32
Синија гајена	220
Синија гајена	303
Синија гајена	303
Синија гајена	158
Синија гајена	330
Синија гајена	420
Синија гајена	72
Синија гајена	50 219 и 370
Синија гајена	371
Синија гајена	370
Синија гајена	329
Синија гајена	329
Синија гајена	105
Синија гајена	84
Синија гајена	168
Синија гајена	111
Синија гајена	71 и 79
Синија гајена	114
Синија гајена	173
Синија гајена	371
Синија гајена	37
Синија гајена	320
Синија гајена	126
Синија гајена	292
Синија гајена	370
Синија гајена	329
Синија гајена	36 349, 350 и 370
Синија гајена	66
Синија гајена	290
Синија гајена	167

III. Шумарство и лов

Батре	253
Бел прта буба (бел.)	221
Бел прта буба (бел.)	173
Бел прта буба (бел.)	422
Бел прта буба (бел.)	50
Бел прта буба (бел.)	388
Бел прта буба (бел.)	303
Бел прта буба (бел.)	156
Бел прта буба (бел.)	261
Бел прта буба (бел.)	107
Бел прта буба (бел.)	354
Бел прта буба (бел.)	173
Бел прта буба (бел.)	50
Бел прта буба (бел.)	371
Бел прта буба (бел.)	303
Бел прта буба (бел.)	254
Бел прта буба (бел.)	372
Бел прта буба (бел.)	156

Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	281
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	310
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	385
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	230
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	283
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	310
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	190
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	389
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	372
Продуктивно дрва за савне (шт. и од.)	50

IV. Пољопривреда техника и примено науке

Грађевинарство, страве и мањине, аграрна наука, индустрија, технологија и т. д.

Аграрна наука	130, 140 и 148
Аграрна наука	108
Аграрна наука	106
Аграрна наука	490
Аграрна наука	302
Аграрна наука	91 и 167
Аграрна наука	283
Аграрна наука	243
Аграрна наука	173 и 227
Аграрна наука	157
Аграрна наука	372
Аграрна наука	158
Аграрна наука	405
Аграрна наука	311
Аграрна наука	407
Аграрна наука	430
Аграрна наука	494
Аграрна наука	420
Аграрна наука	182
Аграрна наука	308
Аграрна наука	310
Аграрна наука	411
Аграрна наука	280
Аграрна наука	430
Аграрна наука	188
Аграрна наука	107
Аграрна наука	236
Аграрна наука	374
Аграрна наука	166
Аграрна наука	329
Аграрна наука	301
Аграрна наука	310
Аграрна наука	339
Аграрна наука	492
Аграрна наука	301
Аграрна наука	492
Аграрна наука	131
Аграрна наука	371
Аграрна наука	246
Аграрна наука	201, 212, 310 и 350
Аграрна наука	428
Аграрна наука	148
Аграрна наука	191
Аграрна наука	550
Аграрна наука	407
Аграрна наука	374
Аграрна наука	369
Аграрна наука	374
Аграрна наука	242
Аграрна наука	173
Аграрна наука	301
Аграрна наука	372
Аграрна наука	187
Аграрна наука	230

	СТРАНА
Балежар у Крајини (гл.)	60 и 191
Балежарски удружењ	76
Коктуре на одоме магнетита у Београду	128
Поште на XXVIII. главној годишњој Скуп. Срп. Државта	1
Поште на ваздуху изложбу	280
Поштом добро владаје се код закона (гл.)	312, 329 и 364
Продаја ажурнеке лопе	96
Продаја ваљана и дрочећа у Бркову, Топчидару и Шанцу 76	88, 344, 352 и 363
Продаја драг у Београду	304
Продаја пљакв ваљана	184, 192, 207 и 239
Продаја трепавица	184, 192, 207 и 239
Привредника срп. ужитог војни на изложбу стоне 208, 216, 220 и 240	

	СТРАНА
Цвездарска скупштина	36
Управа државне ероне време детске за обуку лопих јокача	304
Списак половопривредних и кланта, зорубина	230, 263 и 273
Стецај Јулине и Јулинеке Полово, Подружине за путујуће каменаре	67 и 68
Стецај Брајинске Полово, Подружине за крајинско подухват ви-погра на ажурнеке лопе	90
Стецај Пичариси-Боларске Задруге сартги жориског за вентоме 76	
Стецај Српског Половопривредног Друштва за економи и цинира	67
Стецај Срп. Пол. Друштва за радоне у Балежару	122

Неуриске изложарске	96, 128 и 286
-------------------------------	---------------

ЧИТАОЦИМА

Тема овим бројем ступа у име Бога у 23. годину свога живота. Као једини српски пољопривредни лист, који обухвата све гране Пољске Привреде, трудио се и труди се, да својом садржином задовољи потпуно своје читаоце, а нада је да ће и у овој години, потпомогнут одушевљеним сарадњом свих наших стручњака, моћи издати *свакад на време с једрим, одабраним и савременим поукама.*

Да оне поуке буду од користи потребно је, да **Тема** прима свака већа сеска задруга у којој има писменог човека и сваки писмени пољопривредник. У томе не би требало да изостане ниједна општина, ниједна основна школа, црква и мањитар просветна и привредна удружења па и сва ова напредства која имају задатак да мимо своју дужност учини на развојање привреде народне. Ми с тога лепо молимо све пријатеље Пољске Привреде да се вазуку око ширења овога корисног листа. Министарство Просвете и Црквених Послова молимо да **Тема** препоручи свима основним школама, јер су учитељи и у другим земљама носиоци напретка Пољске Привреде. Наме свештенике објекта реда молимо да претплате кризе и себе на овај лист, јер они обиласни домова наших привредника, могу свакад да их упуте на боља рад; а господу оцире молимо, да према одобрењу г. Министра Војног настану, да **Тема** примају сва писмени војници са села и да, ако је могуће, претплате на њ и своје баталјоне.

Све што се у овом погледу уради, урадиће се за општу корист. **Тема** се штампала бесплатно у државној штампарији, те је зато и могуће да се даје тако јефтино. Цена му је за Србију само 8 динара на годину (ван Србије 10 еранака или 5 еоријата). А у пола цене добијају га: *друштвени чланови, помагачи, чланови свих друштвених Подружја, војници сталног кадра и сви ђаци уопште*, ако положе претплату унапред.

Хоче ли се повећати број претплатника на овај лист, зависи од пријатеља пољске привреде. Ми им се зато и обраћамо.

ИЗВЕШТАЈ

о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1896. г.

(Одлуком Управних Одбор ХХVIII редовног Годешног Збора
30. Јануара 1897. године.)

Према члану 40. Друштвених правила, Управни Одбор, част има поднети Збору извештај о своме раду у 1896. години у опште:

I. О практичним радovima.

I. О друштвеном добру у Шанцу.

Услед тога што је г. Министар Народне Привреде тражио да Друштво редује и у 1896. години изврши,

које је као што је познато требало Министарство Народне Привреде да употреби за пројектовану Ратарску Школу, Друштво је и даље задржало како оно земљиште које му је уступљено у циљу угледног газдовања, тако и оно, које је за овај циљ закупило од шибичке општине и продужило све додатане радове, и ако су са неизвесности у почетку извесни послови били заостали и онавађени.

Шта је све у току године тамо рађено, грађено и постигнуто, види се најбоље из овога извештаја управника тога добра.

ИЗВЕШТАЈ

О раду на добру Срп. Пољопривр. Друштва код Шанца
у 1896-тој години

Још у прошлој 1895-тој години, све је саврешљено било, да се према решењу изредног Друштвеног Збора, према неколико знањем министарству народне привреде да нику пољопривредну школу. Због тога је сав рад обустављен. По томе, за исту школу није приправљено шта треба, то се и рад на овом добру отпочео тек у месецу фебруару. Овако у неавре продужаване рада, учинило је да се Друштво много изаздало. На целом имању, рад је био монотон а нарочито у ратарству, јер се сва земља морала засејати продетним усевама.

У другом расаднику, наузирало се читаве две године, и ништа се занављало није, тако, да је у пролеће било врло мало дивљака за казављене.

Пошто су се сви радови у свима травана, морали да изврше у само пролеће, то је и Друштво стало много више издатаца, но што је то бивало у редовним приликама.

На обраде, семе пролетњих и јесених усева, саднице и остало, морало се да утроши преко 1300 дина. Добра година и добро приправљена земља допринела је, да се од свију усева добила и довољна жетва. Но у којој је, да се једине стране допринела корист добра година, у толико су овет виске цене самих производа утицале на мањак у приходима. Сви произноси, сем пшенице имали су високу цену а пшеница овет на добру није сејана због тога, што се очекивало да се имаће преда дражијим за школу.

Према томе, сав рад, може се поделити на ратарство, воћарство и стојарство.

I. Ратарство.

Цело земљиште, које није пузето потпаком и потпаком расадником, било је овако подељено:

1. За кукуруза	15 хектара
2. „ оvas	8 „
3. „ пролет. јечам	8 „
4. „ детелину луцеру	9 „
и ливаду	4 „
5. „ тразорну	3 „
	Снега 43 „

Пошто су усеви прибрали, добијено је са појединих парцела:

Кукуруза	63.688 килд.
Оvas	13.469 „
Јечма	12.722 „
Луцерве сева	20.000 „
Грвораци	сева 3.000 „
	семева 600 „
	сламе 1.000 „

Од луцерве и ливада, хранљива је сва стопа зеленим љином преко целог лета. Свега тога продато је зелене делнице за 320 динара, и семена ће бити до 1000 килд, само док се узнаје време за присадбу, јер просто, од када је у

платовима зденута, није било апсолутно никад 4—5 узастопне летних дана. Једна се уграбало од сивих каша 5 до 6 дана да се прибере са самог зупершита.

Гриворана је што никада до сада дала лош доходак, чему је узрок ступио преже над је требала одрашћивати и млада заметати. Добит је отуда та, што је за собом оставила сваки земљу.

Слање је добињено:

Летњене 14.000 кила
Опасене 16.000 .

Шама је сва бачена на ђубре јер се због непрестаних кишна није могла прибрати за корисну употребу. Она за ову годину и у овој околности непрестала никакву вредност.

II. Воћарство.

И у самој воћарству почело се пролетом изглати са свима радонима. Изгубљене 2 године, у зашавану морале се надокнадити, јер би иначе, кроз 2—3 године нестала пилотоћ воћа за издавање. Пошто се веза вада је државка пријети ово добро за школу, то је посађена велика количина дивљака произведених из семена.

Посађено је:

Дивљак крушака	6.000 сад.
" јабука	600 .
" трешава	2.000 .
Магирве (Fr. Mahaleb)	1.000 .
Глато за подлогу	200 .
Дуња	360 .
Шљавна цанарика	2.500 .
Платана	100 .
Свега	12.760 .

Униђајући галежу предност четивара, као и то, да се она врста шумског дрвећа све нише угањљује, управа овога добра почела је и са гајењем истих. Гајење изшло, неће стати бог зна шта Друштво, није ће изгубити парочита простор земљишта као чет сад. То исто земљиште употребљено је на други циљ, а гајење четивара је споредно.

У овој години расађено је

Црних борова	4.000
Белих	4.000
Јеловине	3.500
Смрчевине	4.000
Аришевине	1.000
Свега	16.500 садница.

Боровину може Друштво употребити после 3—4 године да је посади на оном земљишту, живом песку — где мисли да подигне угледан виноград. — Разуме се ако министарство народне привреде пружа позадану помоћу помоћ као и земљиште, које је комисија друштвена за поделу наша.

И у потаку се радило хитно из истих разлога, који су споменути код подзавања расадника. Које у пролеће а које омет у јесен, засађено је и потпунило са својо 400 садница, високог, високог воћа, а и осредње воћа. Кожбињавањем са нискијим воћем иде се на то, да се земља што нише по тој грани експлоатисне, чиме би се повозало нашем народу, кад се и колнице користити може имати од воћарства.

С друге стране омет Друштво би изило од тога јаким прихода јер је већ до 400 садница разноврсних стабала на род.

Сви воћа поред постојећих 1000 доза, засађено је још 1000 од домаћих сората и то воћњина на оних местима, од куда се друга никаква корист не може извући.

Продаја воћних садница у пролетној сезони ишла је доста добро, у јесеној пак слабо, с тога, што је било по све кишно време.

У пролетној сезони продато је за	1472-34 дан.
У јесеној	708 70 .
Дато је рабата за	213 21 .
Поклоњено	100 — .
Свега	2494-25 .

Садница је свега продато: 3731 ком. и 20.400 шибља за живу отград.

Продаја по општинама овако је распоређена:

1. Опруг подрински	1711 воћа	16.400 шибља
2. " подунавски	808 .	4.000 .
3. " ваљевски	555 .	— .
4. " крагујевач.	240 воћа	
5. " крушевачки	141 .	
6. " ужицки	125 .	
7. " позаревач.	41 .	
8. " мешки	34 .	
9. " пиротски	22 .	
10. Аустро-Угарска	54 .	

Свега 3731 воћ. садн. 20.400 шибља.

III. Сточарство.

Сви стоке за рад друге није било од које би се имало користи. Наредњем друштвеним од 1895 год. распоредата је. Команија је било у прошлој години 10. У овој је измињено 7, — даде свега 17.

Практичан курс ове године није држао, јер је наредње од стране Друштва доцка присело, а жељутки су радни у пролетној сезони сирени били.

Дешније је Друштво наредило, да се овака курс приреда у јесену јузу, али пошто је управник овога добра био болестан, то је решао, да се одустане и од овог другог курса.

Управник одбора,
Степан А. Петковић.

2. Друштвени врт и пчеларник.

У друштвеној врту ове године главна је нажна обрађена петовају засађених воћака и попуњавану празних места; а уколико је било потребно да се земља урађује — рађено је. Тога ради, а да међупростор не би остао неупотребљен, у колнице су то дозвољавале засађене воћке, засејано је разно поврће. Како воћке у шпиридина тако и оне у шпиридина напредовале су ове године добро, а воћка је довела и по нешто рода, те се могло видети, да су доста изабрани и засађени одабране и лепе сорте воћа.

Засађених и приљених воћака у врту сада има:

134 кордона
14 шпиридина
27 анезика

У пчеларнику продужено је као и до јако експериментално гајење са покушајима нештојакког ројења и обезначавања у време главне наше. Ове године требало је по програму практичних друштвених радња држати у друштвеном пчеларнику практично предавање и тога ради припремано је што је потребно било, али како је Пчелар. Воћарска Задруга приредила за учитеље практичан курс из пчеларства, то се од намеравањем практичног преда-

вања одустало. У пчелнику има света 18 кошница с пчелана и разних кошница празних ради угледа и опита.

3. О сузбијању Пероиспоре.

Господин Министар јавно је у своје време Друштву (1. марта пр. год. Збр. 709.), да је за радње око сузбијања Пероиспоре одређо 5000 динара, с тим, да за овај циљ употреби Друштво и остатак готовине од прошле године.

Вршење оних радња, Друштво је поверило нарочитом Одбору, и овај је користећи се некуством ранијих година као и да је потреба сузбијања Пероиспоре давне довољно познати нашим виноградарима, истакао, да главни посао друштвени у радњима око сузбијања Пероиспоре, у нашим виноделским крајевима, буде у посредовању и изабави прескалица и плава камена, као и у одређивању руководиоца радња тамо, где су они врло потребни.

Загубивши овако гледиште, као и да би се развила у већој мери пријатна појацијата на овај рад, Одбор је израдио код г. Министра Народне Привреде, да су општине у виноделским крајевима дужне набавити потребан број прескалица и плава камена, јуко би се на тај начин могли у своје време поправити ако не сва, а ово бар највећи број винограда у општина. Равне г. Министра Н. Пр. у овом погледу, прахвален лепо и од свих донаћих уредника, показало се као врло корисно, јер се за прескалице и плава камена обратио знатан број општина а највише у тимочкој округу.

Сва који су присуствовали да врше пресење својих винограда раствором плава камена, остали су ранијих година знатне штете, а већутих знали су прилике да се увере, колико су мање те штете у виноградима који су прескали: — те је ограда био посебно узнеган захтев овога Друштва, да се општине позавије узгону за пресење винограда, а нехатно и присиле на тај рад, јер, кад се чистиће поља у циљу обезбеђивања рода сматра у нас обавезном радњом, онда зашто да се не сматра обавезном ова радња код винограда кад је тако корисна и кад приходи од винограда где их има иду још тако незначити? — Друштво је, тако оно сматра, дужно било да докаже успех од пресења винограда раствором плава камена, и кад је оно преко својих руководиоца о томе уверило виноградаре у снази наших виноделских крајевима, онда је оно упутило од своје стране доста што му у дужност спада; длаж рад по овоже каља да прихвати сами сопственици о своје трошети и да пресење винограда у будуће сматрају као редовну радњу у своје винограду, ако желе да се успешно боре противу Пероиспоре, а с тим и да осигурају бербу својих винограда и по колковима и по лавковима.

У нарочитом прогласу који је најпре одштампан у *Тешкој* и синам донаћан листовима, а затим преко пољудијских власти дослао свима општинама, Друштво је савршено важну свих виноделца на време, кад каља предугети врло о кад друго пресење и како се справља раствор плава камена за та пресења, напомињући и том приликом велику корист од тога рада.

Поред овога прогласа, Друштво се обратило и нарочитим писмом свима начелствима у виноделским местима, водећи их да потпуно важност овога рада и да

утичу код општина да се оне на време снабду потребним прескалицама и плавим каменом.

Предајући овај посао општинама и сопственицима винограда, Друштво је било у могућности да дојкоњима број руководиоца радња на сузбијању Пероиспоре сведе на мали број и да им промени и сам начин рада. Нахона је дужност да сада било, да се не пређу на једног места док сви који би хтели, не поправљају своје винограде, ради чега су морали носити по неколико прескалица и повећу количину плава камена. Овима пак стављено је у дужност да иду од општине до општине с 1—2 прескалице и да пред општином скупљеним грађанима покажу начин справљања раствора плава камена и рад прескалицима:

Одређена су:

1. За винограде власице и лесковачке г. Миљанко Растић, учитеља у сенији из Ниви.
2. За винограде у срезу добричког г. Милић Милошевић, економ из Г. Драгуле у истом срезу.
3. За винограде у срезу прохуначког, г. Петар Хаушман, економ из Прокуља.
4. За једичке винограде, г. Милош В. Поповић економ, евиде свештеник.
5. За винограде у срезу властотиначком г. Димитрије Бурничкић, економ из Властотинаца;
6. За винограде у срезу левачког и темићког, г. Савла Тодоровић економ из Ривца;
7. За винограде у огр. тимочког, г. Милош Ј. Петровић, економ из Вражогорца, и
8. За винограде у срезу пољеског и мачвалског, г. Благоје Милановић, калекар из Топчидера.

На овом послу провели су по 10—15 дана; и иако се види из нахоних писемата предугеретани су уопште задовољни, онда добро.

Пресење винограда вршиће су и ове године друштвене Подружнице у виноделским крајевима, од којих је велика Друштво дало и поклоби за овај циљ у прескалицама и плавом камену, а и од њих и од руководиоца Друштво је тражило да за плава камен траже најлакше од сопственика винограда за сваки хилотраг по 70 шара.

Пероиспоре ове године уопште узетици није било у толикој мери као других година али је у појединим местима учинила никак врло велику штету. Највећу штету иници су изустиле виногради, из оиде је најмање напуне поклољено прескаљу винограда, јер је за Југу тражила плавог камена и прескалица била посебно незначитна. Највише пак старва и нахље у пресењу винограда, похвални су припредици на целог (новог) тимочког округа, те с тога су тако резултатно и најбоља вила ове године.

Ове године набављено је 10.864 ктр. плавога камена и 245 коњада прескалица (230 Нехиљкових и 15 Савојича), и од прош. године преостало је у магацину 120 ктр. плавог камена и 32 прескалице; те тако је ове године расположано са 10.984 ктр. плавог камена и 267 прескалица, поред оних што се налазе из ранијих година код појединих Подружница и руководиоца пероиспорних радња.

Од ове количине у току ове године продато је 9147 ктр. плавога камена и 233 кон. прескалице у поклољено или издато подружницама и руководиоцима 1303 ктр. плава камена и 5 кон. прескалица. Преоставила незначитна коли-

чвни планovi kameni rasprodavata je e jeseni polozoprivrednicima u okolini Beograda radi pripremanja plodnice za sejane, te je tako utrosena vrlo korisno sva količina plavnog kamena. Na kraju godine palaše se u drugu. kazanjicu 29 kon. i kod Podružina i ostalih rukovodilaca peronošopor. radova od one i proš. godina — 97 sila 126 kon. prekalilica raznog sistema i razne upotrebne vrednosti.

4. Gajenje svilobuba.

Društvo se i ove godine odazvalo želji g. Ministra Narodne Privrede da i sa svoje strane pripomoćne rasprodati semena od silnika po našoj zemlji i odmahem u ove poloprivredne grade.

Kodilo je semena nabavljeno i kako je ono raspoređeno poznato je iz ovogodišnjih radova u Težaku, onde se samo napominje, da je godina 1896. bila dosta nepovoljna za gajenje i naredovane svilca, te da je prosečni prinose — slab.

Šta treba učiniti za razvoj ove poloprivredne grade Društvo je izložilo ranije i o tome svoje predloge učinilo, na neke propustiti da to i dalje izini, ukoliko je na tome polu nekoga saradnja potrebna i opravdana.

Cene ovogodišnjih neuzurica bile su visoke a promet skoro nikavog.

5. Kursevi i praktična predavanja

U prozrah praktičnih radova društvenih za ovu godinu, Društvo je nastalo da i ove godine priredi kurseve. Radi toga predložilo je korace da na društvenom dobru u Špancu priredi kalendarski kurs za letnje kalendarske vođaka u vezi s pčelarskim kursev i raspisalo je svojeju podružnicama koje bi priredile pratiti kurseve, da će ih u tome pomoći a po potrebi poslati i stručna lica za obavljanje tih kurseva. Svi toga stavljaju se sobi u zadaku da priredi i praktična predavanja na svoje kavalzuku onde u Beogradu.

Kurse u Špancu nije mogao da se priredi, zato, što je upravnik društvenoga dobru u to doba bio u bionj na lečenju, a vlasniciše drugih lica tako za ovaj cilj, javilo je svojih nezgoda, te se tako za ovu godinu moralo odustati od priređivanja kursea. Isto tako Društvo nije priredilo na nameravano praktično predavanje iz pčelarstva na svoje pčeljaniku, zato, što je kazvalo, da he ovd. Pčelarsko Vođarska Zadruga prirediti trodnevni kurs za učitelje, radi čega je bila dobila i parčetu pomoći od Ministarstva Narodne Privrede.

Od Podružina društvenih moglo su prirediti ove godine: Resavska Podružina kurs za zrelo i zeleno kalendarske loze i Podružina Pokonka, praktičan kurs iz pčelarstva. Prva Podružina, tražila je od Društva da joj pošle za ovaj cilj samo nekoliko pokona, što je i učinjeno, a druga Podružina željela je, da joj se poštu stručno lice, koje bi slušaošnika pokazalo sve praktične radnje na pčelarstvu i počulo ih radu g vешtackim konjnicama. Društvo je umojilo svoja redovnog člana g. *Vladimira Vorkovića*, nastavnika Ratarске Школе u Kraljevu, da kao društvena vlasnik rukovodi tim stručon, daviši mu i potreban pčelarski pribor, da bi

sve praktične radnje mogao izvesti u praksi kao što treba. On je taj kurs izlavo na potpuno zadovoljstvo svojih slušalaca, kojih je bilo na 800 — Njegov izveštaj istanjan je u 44, 45. i 47. broju *Težaka* od pr. god. i tako je ponenuo sve kako je ovaj kurs teško i kakve he koristi bata, ako se u tamovšem kraju i idućih godina pripređuju onaki kursevi.

Da bi se s racionalnim pčelarstvom što bolje upoznali svetstvenosti lovošnjoga reda, Društvo je rado na zahtev njihovoga udruženja poslalo u manastir Ravnicu svoga vlasniknika g. *Aleksu Jovanovića* člana uprave, i ovaj je na dan 20. oktembra, izjavila kao i g. *Vorkovića* pri ruči potreban pčelarski pribor, držeći ovom svetstvenstvu, koje je u istom mestu na dan ranije imalo svoju petu redovnu skupštinu, predavalo o beronkama, o spravama za pčelarstve, o upotrebi meda i slika praktičnih pčelarskih radlana. Na taj način je ove godine Pčelarsko-Vođarska Zadruga uticala, da se ova grana odmahu kod naših osnovnih škola a Crkvo Poloprivredno Društvo—kod naših manastira.

Društvo je nameravalo da u toku godine priredi praktično predavanje o upotrebi pramaka i otprutaca bar na jednog pedesetog mestu u oslobođenim predelima Srbije i praktično predavanje o žetvi žetelnicom a s jeseni o sejanju prstajinom sejancom u okrugu podunavskom. Prvo predavanje nije ni izmalo za rukon, s toga, što nije mogao naći tako timo lice, koje bi izvršilo sejane brazdacek, kako se to traži za rad pramaca i otprutaca, a sejane sejancom i rad žetelnicom, nije se moglo izvršiti zato, što bi Društvo za ove mašine koje nije imalo na stovarištu moralo da učini znatan izdatak a neštun je i nvažno u novčanoj osudini.

Ali i ako u ovoke bilo nezgoda, da se ponenua predavanja izvedu, pokazao se pri sven tom slučaju u kom je Društvo koristilo i u ovom pravcu na ka i vseredini putek. Na nio; potpomogalo je nameru predoga "Saveta zemljoradnih zadruga", i o trošku dotičnih zadruga nabavilo 2 nove žetelice "Kontinental" na je onda o svom trošku izmalo svoja živonika g. *Nikolu Veličkovića* u Azasie i Petrovac, te je tako motirao te žetelice i obučio ih u rukovani i radu s njana. A pora toga odbralo je svoje živoniku g. *Milutinu Ivanovića* 30 dana odetstva, da u okrugu podunavskom radi svojeju žetelicom "Kontinental", koju je prošlo godine nabavio od Društva. I jedan i drugi radili su svoj posao pred svojih zemljodjelnicima, a to je u samoj stvari i Društvo željelo da postigne naveravanja predavanih.

6. Podizanje vinograda domaćim lozom na živonim pesku.

Društvo je prošle godine prena nvažnu Sekciju za Ratarstvo, učinilo predlog g. Ministru Narodne Privrede o mogućnosti podizanja vinograda domaćim lozom na osnovome poseku živonj ku u isto vreme prestatku, kako bi Društvo za ovu potrebu trebala držana da da do 200 ha zemlje, za podizanje ugladnog vinograda na živon pesku i da ga to u potpomogite sukob najviše 30.000 dinara za osnivanje i održavanje takvog vinograda. Predlog ovaj istanjan je u celini u godišnjem izveštaju od pr.

год. (стр. 83.) и tako su iznesene sve pobude kojima je Društvo rukovođeno, da se lati i ovakve zadatke.

Gospodin Ministar увидев и сам да је потребно ради подизања винограда на живом песку ижати у непосредnoj blizini racionalno zasaden i uređen sortimentisni vinograd, prihvatilo je predlog u načelu, izjavivši u isto vreme, da ће od svoje strane učiniti sve šta treba, da Društvo dobije potrebno zemljište живог песка за виноград и да ће га у своје време потпожети и потребних сушта novada за оснивање и одржавање таквог винограда.

Чим се добило овако повољан одговор, Управни Одбор изабрао је комисију у коју су ушли г. г. *Коста Д. Главинић*, *Љубомир Којић* и *Благоје Д. Тодоровић*, којој је ставио у задатак, да испита да ли се на живим песковима могу подизати и које врсте живине лозе и шупљих дрвећа, да избере земљиште као и шта треба држати а шта Društvo да уради за утврђивање песка на изабраном земљишту.

Комисија она извршила је свој рад на потпуно zadovolstvo Управног Одбора, поднели му iscrpan izveštaj којим се потврđilo, да је друштveni рад у оном погледу могуће ostvariti, јер су наши некикоји удесни да се могу засаđивати доњих лозом, а нашла је у једном комаду и толико земљишта колико Društvo жели да има за овај циљ. Тај изveštaj штампан је у *Тезаку* од пр. год. на стр. 465. и 473. и по њему је учињен одних предлог Г. М. Н. Пр. па да Društvo још у току године приушти обрађивању земљишта, избору лозе, подизању потребних грађевина итд. Ну — ствар је изстала само због тога, што има да се расправи питање о својина изабраног земљишта и да се најбо начин на који ће могло предати Druштву.

7. Испитивање земље за подизање винограда на америчкој подлози.

Познато је, да америчке лозе не могу добро да напредују на свакој земљи, те је отуда потребно да се претходно испита свако земљиште, да ли ће бити удесно да на њему може успевати она америчка врста којом се жели засаđити. Испитивање ово нарочито је важно за кречна земљишта, јер на онаквим земљана успевају само неке врсте америчке лозе, те се отуда може лако пасти у потрашку ако би се она засаđила другим врстама. И ако испитивање проценталне садржине креча врше у нас: *Школар* за *Виноделе* и *Воћаре* и сви руковођачи државних расадника, Društvo је нашло за врло потребно да и у овоме иже на сусрет нашим привредницима, те је ради тога преко свога органа и др. листама објавило, да и оно врши, наравно бесплатно, испитивање земље. То је спонуло и Господин Министар Народне Привреде у своје распису о раздвину лозе, што је припогледа да се за овај рад захтересуде већи број, а да би узимале пробе земље за овај циљ било као што треба. Društvo је покловило и већи број квалифика. „*Значај кречнака и испитивање проценталне садржине калциметром*“ свима оним учитељима основних школа, који су предвађали у овом послу и свима привредницима који у овом погледу тражише обештећења. Тако је Društvo у овој години испитало 61 пробу земље и према показаној садржини креча препоручило пријављенима коју врсту лозе да траже од Министарства народне привреде за засаđивање земљишта с којих је испитивања проба за овај циљ.

Наведени број испитаних проба земље распоређен по окружњима стоји овако :

округ	кратујевачки	· 19
	подунавски	· 12
	моравски	· 11
	покареначки	· 6
	крушевачки	· 5
	руднички	· 5
	ташнички	· 1
	ваљевски	· 1
	ужички	· 1

Свега 61

Нада је, да ће се идуће године овај број знатно повећати.

8. Награде за напредније начине радње.

У овој години Društvo према објављеном стечају награда за напредније начине радње издало по оцени оцењивачкога суда две награде, и то једну од 300 динара г. *Алекси Пенћку* околину из В. Села среза и округа *Покареначки*, за сталну употребу жетелце у Свугу, а другу, такође у 300 динара г. *Алекси Милошевићу* економију из Рогљева среза и окр. крајинског, за правило подизању винограда на америчкој подлози у срезу крајинском.

Као чланови оцењивачког суда за прву награду били су: г. г. *Паја Т. Тодоровић*, члан управе и редовни чланови *Димитрије Јосифовић* и *Милоје Ж. Вуковић* чиновници из Љубљева, а за другу награду г. г. *Милутин Савић*, управитељ школе за Виноделе и Воћаре у Биткову код Неготина, *Коста Д. Главинић*, члан управе и *Милорад Трајановић*, руковођач држ. расадника у Биткову. Њихови изveštaji штампани су у *Тезаку* за прош. год. и то о првој награди на стр. 490. а о другој на стр. 496.

За три награде није било такмичара. Те су награде:

I. „За сталну употребу врстачи сејалице за стрелине на неодређеној површини. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници из округа подринског. Циенаће се издати уев. Рок за пријаву до 1. априла 1896 године“.

II. „За сталну употребу прашача и оконоча у неки с правилики сејалики. Награда 150 динара. Могу се такмичити привредници из Добрича и среза лезковачког. Рок за пријаву до 1. априла 1896. године“.

III. „За стално произвођење доброг сира у већем размери, који би био засијан и укусијан но што је савлаки тврди сир и који ће поред тога да буде трајанан и подесан за пренос. Награда 1. 500 а II 200 динара. Могу се такмичити окрузи: крушевачки, руднички, ужички и тошнички. Рок за пријаву до 1. октобра 1896. године.“

Да би стечај за напредније начине радње био познат свима привредницима, Društvo је поред тога што је тај стечај за награде штампало у свом органу и дозавио листовима, одштампало и у засебне плакате, у 4000 ком. које је преко средњих власти послало свима општинама, с молбом, да их прикажу на угледно место. А ове године тај је стечај увело и у свој *Календар*.

II. Посредовање

1. Набавка алата, справа, машина, семена и др. потреба

Друштво је у ове године посредovalo у набавци алата, справа, машина, семена и др. потреба.

При набавци справа трудило се, да се првенствено добављају оне које се у земљи израђују. А да би се ове справа могле израђивати тако да буду савршене, чинило је представку Господину Министру Народне Привреде, а радило је и преко свога председника: да се бар изјубребице справа и машине израђују у крагујевачкој војеној фабрики. Да би се пак могли чинити уредни огледи са справама добављеним са стране и изравеним у земљи, и тако дошло до тачног сазнања о њиховој употребној вредности, Друштво је умозгло све државне пољопривредне занаве, да му достављају своја посматрања и приједбе у раду са справама којима располаже. Колико је Друштво познато, г. Министар Народне Привреде жао се узавео, да све пољопривредне справа израђује Управа Војно-Техничког Завода у Крагујевцу и да јој је за тај циљ ставио у изглед и потребан кредит.

У овој години растурено је алата, справа, машина и др. потреба:

	КОМАДА
Машини жетелица „Континентал“	3
„ сојалица вртачних	1
„ сојалица ручних	2
Плутова за обраду обичних	9
„ „ „ саконих	8
„ „ „ брасних	2
„ „ „ виноградеких	2
„ подривача	2
„ окопача	22
Дрљача	7
Валака	1
Ветренача	1
Тријера	7
Крувача већих	15
„ ручних	3
Прекувача	11
Муљача	2
Социјалица	16
Роњача	9
Цедница за мед	2
„ восак	1
Кошница	12
Пожева воћар. — винодељских	265
Маказа	85
Тестерица	22
Пчеларск. дувачка	22
„ вапа	21
„ алата	55
Плуте за каменалење лозе	67000
Кљенте за плуту	31
Жице за камена. плутот	96 кг.
Бурџија за бушење земље	1 ком.
Широмера	6

КОМАДА

Алкохолонера	1
Берила ножа	1
Трокара	3
Носних претенова	5
Калциметра	1
Лавана за стоку	52
Ажериц. пожева	2
Цени за пуштање гасова	1
Равије (липе)	443

Ове године Друштво је набавило са стране семена од луцерке и других биљака за сточну храну, и потребно баштенско семе, а од мухара који се последњих година тражи у већим количинама, набављено је и од наших произвођача, у колико га је могло добити.

Од семена растурено је у овој години:

Семена луцерке	3775 кг.
„ мухара	2761 „
„ граховице	1357 „
„ рене сточне	246 „
„ прв. детелине	154 „
„ сенлер. кукуруза	118 „
„ багрена	20 „
„ гледичја	75 „
„ хмаде	65 „
„ траве	51 „
„ репице	60 „
„ еспарзете	20 „
„ поврва у предности	185 дан.

Управни Одбор, пријавио решавња о набавци потребне количине семена, дошао је до тога уверења, да Друштво у будуће не би требало да набавља семе од луцерке и др. биљних биљака за продају, зато, што налази, да му је у овоме послу налазо радити докле, докле се наш народ упути у тајне ствари биљних биљака, у чему је рачуна и успело, и што би се Друштво кад би и даље вршило распродају семена, јављало као конкурент наших сесемњара. Сем тога, престанком распродајна семена, Друштво не би било изложено штетима које је отуда имало и могло би своје службенике употребити за далеко корисније радове по што је наконаше и експедоване семена, које им, узгред речено, заузима највише времена. А да би се и после тога, кад Друштво престане вршити распродају семена могло привредницима продавати ипак намазо семе, Друштво је поредило код г. Министра Народне Привреде, да што пре установи Контролну Станицу за испитивање семена, и г. Министар извољео је одговорити Друштву, да је отпустио налог Рударској Хемијској Лабораторији да врши испитивање свих предмета на агрокултуру који јој се пошаљу с буди које стране. У интересу је свих наших сесемњара, да продају само оно семе које је од стране поменути лабораторије означено као добро, и зато би требало настати на томе, да се не испитано семе не сме пуштати у саобраћај.

2. Изложбе и утацнице справа.

Програмом друштвених радова за ову годину предвиђено, да се на једној приреди у Прокулаво налаже го-

веди i оваца. За овај циљ изабран је нарочити Одбор, које је стављено у дужност да размисли о овој изложби излажући при тој и виду и средства повчана која су потребна за припремање ове изложбе. Одбор је размислила о овој изложби намао, да Друштво у овој години не би имало средстава да приреди такву изложбу у Прокупцу, напустивши у исто време да Друштво од те намере не треба да одустане, већ од своје стране да учини све, како би је могло приредити на јесен лудује (1897.) године.

У једноме од ново ослобођених крајева довољне, Друштво је намерно било да приреди утакмицу параћених сирова и земља (пругова за обично и дубоко обрање, латин брдских пругова, дрљача, валача, прњача, олопача итд.) ради чега је упућен господин Министар Нар. Привреде, да позвано потпогонске припремање ових утакмица, истакнувши и порети које би од ових утакмица имали само пошаривпривредници места где се желе приредити, тако и наше земљице, које би се због тога датице зараде савременијих сирова од ових које данас изарађују. Од г. Министра тражено је за овај циљ до 2500 динара, ну он је одговорно (25. јул пр. г. Збр. 2267) да нема хотућности да Друштву ради припремања речених утакмица узкоже тражену помоћ, зато, што су праводи државне власте дотрдије за ону годину ангажовани и распоређени за друге привредне потребе. На редоне помоћи друштвене, није се могла одвојити означена сума, и зато је Управни Одбор био принуђен да припремање ових утакмица одложи за лудују (1897.) годину.

Крајинска Пољопривредна Подружња била је намерна да приреди окружну изложбу говеди, усена и воћа, ну од те је намере одустала што од округа није могла добити обећану помоћ у 2000 динара; зато је у немој крају била сума ове године, тако, да многи усени усна обећавали дати и сене које је бачено у земљу; што је осушавало у сени, па имаоци говеда не могу добро да их хране и што је тако падио град у два ваха, па је грожђу и осталом воћу наведено осветна према да се такво не може ни узглед ни излагати. Као помоћ, Друштво је одређило овој Подружњи 300 динара да ону суму употреби на награде за прикладна мунџа и женска грла али пошто изложба није приређивана, ова сума није ни послата.

Жичка Пољопривредна Подружња, приредила је у Краљеву на дан 5. и 6. октобра о. г. изложбу говеда и воћа. Друштво је издало овој Подружњи на награде 200 динара. Као изасланици друштвени били су: г.г. Анга Губошковић, члан управе и Милутин Јовановић припадник дужности друштвеног економ. Из нахвог извештаја који су поднели Друштву, који ће се штампати уселу у *Тешкову*, види се, да је ова изложба испала много успешна.

У суседној крај Бугарској, приређено је прошле године уз правих државне и округа на 15 локалних изложба. Друштво је напало радом да на једну од тих изложба пошле два своја изасланика, те да на тај начин зна шта студију слажу бугарске земљорадце. Изаслани су на изложбу која је приређена 13. и 14. септембра о. г. у Вустандалу г. г. *Наја Т. Тодоровић* члан управе и *Благоје Д. Тодоровић* друштвени секретар. Они су поднели Друштву опширан извештај не само о изложби коју посетили, већ и о стању културе ових крајева где су пролази, о уређењу нахвох пољопривредних школа, ор-

ганизација нахвох министарства за земљорадњу и трговину итд. Извештај овај предаће се ускоро јавности свакојак у изводу, јер је, као што је речено, врло опширан.

3. Рад Секција.

И у овој години био је обилан рад друштвених Секција. Поретом се нахвох мишљења Друштво је било у стању да поднесе Господину Министру Народне Привреде неколико врло важних предлога. Ти су предлози:

1. О мерама за унапређење грађанства, живинарства, млекарства и воћарства у околини Београда (штампана на стр. 121. *Тешкова* од пр. год.)
2. О попису обрађене земље и жетовног приноса (стр. 229. *Тешкова* од пр. г.)
3. О стању душава у Србији (стр. 361. *Тешкова* од пр. год.) и
4. О канализацији изнесних речница у Мачви (стр. 377. *Теш.* од пр. год.)

Ови предлози ови штампани су најпре у *Тешкову*, па су затим као и они од прошле године одштампани у засебну књижицу, да би се тако могли имати сванад при руци.

Пред Секцијама су још и ова радова: О трговинама имања; Кооперативне Задруге; Уређење житарскога трга; Прерада млека и сенишаве сирарених Задруга. Чим се по овим доносима одлуке штампале се у *Тешкову* и одштампани у књижицу.

На крају године извршен је избор секцијских секретара, што је дојављивања изостао рог. Избрани су: за секцију *Гатворску*, г. *Вучко С. Богдановић*, *Стојарску*, г. *Наја Т. Тодоровић*, *Шумарску*, г. *Алекса Стојковић*, *Технолошку*, г. *Борисав Б. Тодоровић* и за *Установне и Законодавствену* г. *Алекса Самар М. Секулић*.

4. Рад с Подружњима.

Друштву броји у овој години 27. Подружња, од којих су 24 из ранђих година, а 4 из ове године. Ноне су Подружње: *Грчанска*, *Медвеђина*, *Ивањчица* и *Ужичка*.

Ове године Друштво је из својих редовних кредита могло да одвоји у име помоћи Подружњима које у сиранима и које у пошту 3069-85 дина, поред других помоћи које им је чинило у данаву награда, плава камена, прекарлица, садница итд. При томе нарочито је помагала оне Подружње, које се највише баве практичним радом и које имају земљишта за рад.

Разне ветрове с којима се имају да боре већина Подружња, торок су, те се оне знатно ометају у своје раду, а између ових, најгласније су: што им се од стране месне општине или срење власти, поклања мало важне; што се пренешају баш они учитељи основних школа који су душа Подружњима и који се по највише заузимају за пољску привреду; и што многе Подружње некају средстава да прибаве потребно земљиште за рад као и стручне луде за руковање практичним радњима.

Да Подружње одговоре као што треба захтеву чл. 51. друштвених правила, потребно је да им поред Друштвеног указују потпору: срез, округ и држава, јер у колико је

више центara sa угледним имањима, у толико ће бити веће користи за околну а с тим и за целу земљу.

Билжн издања о ствари Подружња као и о њихових раду у овој години, виде се из њихових извештаја који се овде прилажу.

ИЗВЕШТАЈ

Ресавске Пољопривредне Подружње

I.

Подружња је она устављена фебруара месеца 1894. године.

Чланова има свега 68 од којих је добротвора 4, утемељача 43 и помажућих 21.

Имања свога нема а ради на општинском земљишту које је 10, ектара земље. Два и по ектара уступан је општина сивајачка Подружњин бесплатно докде докде ова Подружња постоји, а за 7-50 ектара плаћа аренду општини сивајачкој годишње 740. дин. и на делове томе земљишту произиошала је и произиошда искључиво америчку лозу а у будуће ће поред лозе поднати и воће.

У овој години починио је примање 5175-80 а издавање: 3847-85 дин.

Живог мала нема а мртво имање у вредности је 5736-50 динара.

Вредност свакоднег имовине је 5736-50 дин. Од првотичних радова Подружња је у овој години извршила:

а, каваљачење лозе на зреоу а марту месецу. Слупањид је било 15. ли са сад и из Сивајачка. Накаваљачење је свега 2000 ком. лозе. Подружња је за себе задражала 130. ком. за попуњавање свог сталног виноград а остало је распоредило члановима, и

б, каваљачење лозе на зеленоу почетку јуна месеца. Слупањид је било 30. и то из Ресаве и из Мале. Накаваљачење је од 9.000 комада лозе и од тих 9.000 прихватило се 6000. за тих 6000 прихватило се до сада за 3500 каваљачење лозе.

Ова ова практична рада утицала су добро на околну. У селу Медвеђи 150. довањина споразумели су се да сити наједначки подижу винограде на америчкој подлози, и већ су се пријавили овој Подружњи за 70.000 ком. призорака, једно то, а друго што скоро у сваког трећег селу у Ресави има по један или два калемара лозе који су се на подружњској расадници научили калемити.

Ове године Подружња је имала помоћи од Српског Пољопривредног Друштва 150 дин. Од округа имала је помоћи 1500 дин. од среза 1000 дин. и од Министарства Народне Привреде 5000 дин.

И по овојкој организацији како је ова Подружња на основу својих правила установљена, може се лепо направити, само треба имати воље за рад.

У Сивајачку и околним њим до 10 зина која прилажу лист Тежак а да се приваде начини по коме би се лист више проширио у народу за сада је немогуће, јер је народ остао без пара као никад досада.

II.

Када је ово извешће писано сви су пољопривредни радови извршени само је ниша омеља пољопривреднике да постоји олакшање.

Време је преко целог лета било доста угодно за пољопривредника.

Може се слободно рећи да се у целом овом срезу употребљавана твостепену путу за орање. Других савршенијих орања за обрађивање земље мало има, изумијајући неволно пољопривредника у Сивајачку и неколико у срезу, који раде сејачком ветрењачом и трајером.

Са прашањем и опашањем раде њих неколико у Сивајачку и једни у изду прашањем и опашањем са једним типритујим пољом у изду прашањем и опашањем на сад се једни по земљи он другог мала преже. Јарам је код неких нишиско. За издућу годину многи се спремају да овако праше и опашавају, јер је велика разлика у трошковима између рада овим орањем и рачном рада.

У Сивајачку а и у целом срезу ресавском највише се сеје кукуруза. Сеје се и шивеница, јечам, овас, раж и крушница али у много мањој количини во кукуруза.

Винограда на америчкој подлози расадених има које у Сивајачку које у срезу до 10 хектара. Засађени су у мајској и овој години. Виногради од домаће лозе има до 10 и то пре четри године засађених и филоксера почела их је да тањина. Селани у срезу па и у Сивајачку још продајују саћање домаће лозе, јер ижају изду да ће филоксера нестати.

Нишаве болести на усевиња није било.

И од домаће лозе виноград и каваљачење пресани су бордовом смесом пре и после цветања виноград а тумпажа које је она Подружња имала а давала поједини у Сивајачку и у околним.

Најразвијеније је грама пољопривреде у овом срезу Ратарство и оно најређеје.

Било је града али без велике штете. Последња поплава од Мораве и Ресаве учинила је штету велику. Више је штете учинило од Мораве но од Ресаве. Штета је највећа у сточној храни. Штете од обе реке има до 100.000 динара.

Највише се у овом срезу гаје свиње на говеда. Укрштанање свиња било је најпре са енглеском расом а од пре 4—5 година и са бернширском и јоркширском расом. Говеда пак са укрштаним швајцарском и алтајском расом. Печеде се највише гаје у Гор. Ресави. Како у Гор, тако и у Доњ. Ресави гаје се у обичним коњицама, а има их неколико који гаје и у вештачким коњицама.

Кукуруза ове године био је много зрелији но прошле године, али је мање родно но прошле године. Храна се чува у амбарима, коњицама и на талаву кућњем. Воће се у овом срезу не гаји.

На шуме се врло рђаво пазила обраћа. Приватни доста добро чувају своје бршнице. Цена је дрвима у лето 4 дин. једна кола а у зиму 6, 7 па и до 10 динара.

На плетарство прихватио се се овакошњи народ да зина ради. За сада се ништа на томе не ради.

Цена је храни од 100 кг. шивеници 12, кукурузу 5, јечму 6, ову 9, крушнику 7, ражи 7, пасуљу 15 динара; говеђини 50 пара дин. свињетини 60 п. озвешани 40 п. масти 1 дин. севу 6 п. слами 3 п. а спону кукурузовине 10 п. динара.

Надница је ове године била 1—2 дин. без хроне, а са храни од 80 п. дин. па до 120 дин. Радница било је овог лета доста и над је било време прашењу и опашавању кукуруза долазила су радници из околних села а и из других округа.

Позајмица има а жоба нема.

Хектар земље у моравској долини продан је по 1500 па до 2000 дин. а у ресавској долини ако је близу Ресаве цена је горња ако је даље језитиња. Закупина од хектара земље плаћа се као је која жива по 70. 80. 90. 100. па и 120 дин. годишње.

Здравље људи било је доста неповољно. У неколико села у Ресави владале су и још владају вел. болнице и дисентерија. Код стоке мало је болести било.

Оскудице до данас није било ни у људској ни у сточној храни, али од сада па до пролећа биће оскудице у сточној храни, јер је поплава одела сева и кукурузовину.

Задуживања у народу ове године није било. Врло је тугаљан на крајњој зиди, не даје му се.

Народ овог среза одиња се снајкој установи од које ће користа имати и тежи ширењу. Сваке године шаљу дену у Ратарску и Војарско-Винарској школу.

Поздужина њеним радом произвођених америчке дозе скренула је пажњу народа те се почело на подизању винограда на подножја америчке дозе.

Наша друго по угледно знање, на коме би се све гране пољопривреде вршиле и радиле и путујући пољопривредни учитеља и учитељане.

Бр. 71.

11. новембра 1896.

Свилајинац.

Деловода.

Драгутина В. Бузец.

Продисајци
Наш. Кретић.
својственик.

ИЗВЕШТАЈ

О раду Ужичке Поздужине Срп. Пољоприв. Друштва
у 1896. години

I

Поздужина постоји од 1. Јула ове године. Тога дана састали су се у згради ужичке основ, школе испознано свештеник, наставника, учитеља и грађана, на, задахнути једнаком љубављу према пољској привреди, поју свирају за најпогодније врело народном благодонаству, саставили правила и изабрали управу, да ова посривања претходне године. Пранила су потривела 7 цент. оне године.

Поздужина има данас 31 члана и то: 18 редовних, 12 основача и 1 угтељача. Приход од улога чланских, износи 128 динара, а расхода 57 динара.

Земље има Поздужина само два орања, од како ју је добила од ужичке општине тек пре пратког времена, то ју није засејавала, већ само припремала за сетву.

Од сада нема ницалог земље.

Осим добивене земље, Поздужина није имала ни отуда помоћи, али се ради на томе, (до повлаче са припадници изгледом на успех) да се подигнуће и црпине општине ушину за чланове с улогама, који би одговарали њиховим материјалним приликама.

Телажни примају само 2 члана ове Поздуж. и 1 релад, из чланова раде на томе, да бар од ове године на даље буде што више претплатника. Нарочито је у напреду да сви свештеници примају Телаж.

II

За лепа времена, којег је било ове јесени довољно, извршено је сизда орање од оштинце. Што се орућа тиче, помоћу пољс се у овок крају обављају разни пољски послови, који се, на жалост, принају. Да су сва неона принава. Говедни је палу у ошате релотко, а осем триједр, којих има много у граду Ужичу, неколико ветрењача на разним местима у округу у обичајних крувалама, саирисајних страна нева, па их удружења за заједничко набављање има. То долази отуда, што је округ веома претан, те на мало земље за обделавање мало и риба, па се поред редовних издатака, које неговни грађани имају, не може готово ништа да одваја на тај циљ. Икунјичи грађани нису до сада умудели корисност таквог удружења, јер, имајући средства, лако су налазили раденице за рад.

Највише је земље било засејано кукурузом, и овај је тако редно, да га има довољно за исхрану и да се негде може коначице продати. Цена му је услед тога пала (6-50—7 дин. 100 ирп.) Цена су мале и осталим пољским произвођима. Тако се товар шенице продаје по 7-50—8 дин.; ораса 5—3-50, јечма 6-50—7 дин.; пасула 8—8-50 сена 3, а сламе 2 динара.

Винограда на америчкој поднози у овок крају нема, а и са доњим дозом врло су ретни, и тако рећи учерашњи.

У граду Ужичу има их на пет—шест места, али је на једном пропада сва доза јер није пресејана вршице. Још је један виноград био зараван пероносном, али је спасен, јер је сопственик иширно у два маха пресеја бордовском сиском—пре и после претана. Сваку хвалу заслужују икунјичи селани око Ужича, што подижу винограде на подесним местима, те тако и себи користе и другима унајужу вредо, из кога могу црпати деп доходак.

Г. Стеван Поповић, свештеник варански, као да је при почео засејавати виноград и то у Делићима, где има 5000 чокоћа, а на њега су се угледали: Данил Ђоковић (са 3000 чоц.) и Секула Скоковић (2000 чоц.) из Сивоја; Милан Воклић из Горњаци (2000); Урош Костић из Карана (3000); Михаило Лијескић из Дрежника и Петровића из Бјелотића (по 5000 и многи други са 5—600 чокоћа.

Виногради су добро родили и велика сопственика употребили су грошке за справљање вина, а мало ко за продају.

Воћа је ове године слабо било, упропашто га је град; али и што га има, махом је праливо, јер се воће готово нишало не чисте.

Најразноврснија је приредна грања Сточарство, ну и у томе се мало коракнуло у напред. На неколико места има стове пазиве добре расе, но се мало пазиве обраћа на остале погодбе.

Пчеле се гаје махом у обичним кошницама, а тек у последње доба одомаћавалу и у по седма ћерице, које гради и продаје г. Милета Станковић, учитеља, задражављући за своје пчеле потребан брме. Ове је године оставио 70 кошница са народом преко зног.

Шуме су последњим расипања узете у заштиту и у овок округу, т. ј. не затвара се нише невалале; али се ништа не пошумљала, осим Ослепа пуда води нуз поред Дрине. Из рачунаског среса спушта се низ Дрину и Сану доста грађе, махом у Боград.

Цена дрвина за отргн креће се, према месту, између 1 и 4 динара од кола.

Највећи приход доноси израђено дрво, којим се послем доста људи занима у овок округу. Чаброни, каде, сивине (трешнице), парнонице (дужине) за рубље, буде за воду, вуџице за вино и равају, столице ит.д. одикују се солидном израдом и ценом и леобичном трајампошћу. Местимиче се прте чућуре и дубе кората, граде тамбуре и плету кошарце.

Надница је 80 п. до 120 дин. али се радник обично сам храни. Радника има довољно и чак нише но што баш може да није рада, те се с тога Златиборца, Рачва и Моравачани суштају леги у Шумадију, где се рад врло добро плаћа у нову или у храни, поју онда враћају на својим коњима кућама, те искрпују себе и своје породице прево зиче.

Оба лева српска обичаја: и зоба и позајмница постоје слуду у округу.

Цена землина где се имања налазе цена је земљашту 600—1200 дин. по хектару.

Плодови пољских културају се прево зиче махом у кошницама и амбаронима. Боће се махом свеже продаје, јер га готово нико не уме да кува у већак кодичницама. По неки га истина остављају у трамлинама, али тако нешосто, да редовно повуче ирисод од земље, што рауине се ишари укус. Има их који остављају јабуке у слани, на их зичи носе у Боград и тамо продају по 20—40 п. ирп.

Онама се да освоји свет тежа за ширетом, јер пабља боље семе, обдоговорна воћке: напредно стоку са болним сојевиња, ну напредно је још веома несталат*.)

* Ужиче са својим најбољим оштинским земљама је у два маха ове године од кола 5 јула промало се облак, те су отргнато издвојили оштински потоци и утврдили огромну штету. Она је проценеком значајно на 205.610 дин., ну бико претерано са необоштациности оштинскаја из кога се разлози врлојина ирпн.

Пољу, ишмају 28. и 29. октобра, Бетина је узела дуготрајне шине пољудла до неомашћене шине и тога пратком до оштинских извештајајима канца зичете на 44.500 дин., која је слуду већ аерозатичја.

10. Тежак, друштвени лист, у овој општини прима, се врло мало, а то с тога, што је велика неморална неписмења, а и оно што је писмено не осећа потребу за читањем у опште, а пољопривредне квалитетности најмање, јер се још чује оно: „Ово није ни вој бабо радно, па се хлебом равнао“. Овоме треба тражити лека у садашњем наставном програму за основне школе.

II.

Оногодишња летина у овим срезу може се рећи да је у општини повољна. Града није Других елементарних негода није било тако осетних. Само је пролаз поплава лево-деснојацима око Мораве (а овај сред је јесте у јужној долини), потопила граде штеце, а нарочито: у Обрни, Катрини и Мрчајевцима.

Бр. 90.

15 новембра 1896 год.
Мрчајевци.

Потпоредашник,
С. Продановић,
општински мрчајевци.

Секретар,
Ст. К. Вучковић,
учитељ.

ИЗВЕШТАЈ

О раду Српског Пољопривредног Друштва Подружине
Жичке за 1896 год.

Подружина ова постоји од 14. јануара 1891 год. броји чланова укупнога 2, редовних 148.

Почетна правила и издавања понајте под % приложени биланс.

Извештар подружнички у наместају и сиранима вреди 351 динар.

Књижица подружничка броји 45 војада у вредности 93-75 динара.

Неповрете имаовине нема.

Ради унапређења савјестарства у овоме крају Подружина је подига дудару усед чега је дужна захвалити се господину Министру Народне Приреде, који је изводе дати бесplatно 500 комада дудових младина на расадника Ратарске Школе и општини краљевској, која је Подружину овој дала потребно земљиште за подизање дударе. — Трошкови овог подизања дударе показују под % приложени биланс. — 100 грама семена од сингабуба које је Друштво овој Подружину послало, Подружина је раздала својим члановима, да је и више имала могла би за растуриати, јер је много тражено.

У циљу распрострањавања облагорађеног воћа, Подружина ова порадила је код господина Министра Народне Приреде, те јој је исти изводе дати воће у пола пете из расадника Ратарске Школе, на чему је такође захвална гос. Министру — Воће су раздаде следећим општинама, да их исте посаде ово црпе, пиладе или општинекуе:

Општина Жичкој повољеније је 50 комада	
• Сирчањској	• 50
• Грачачкој	• 40
• Мрчањској	• 40
• Саманској	• 40
• Врпској	• 40
• Врдиској	• 40

Свега 300

Општина Адраска и Говчињачка није се пријавило те зато ће им се идуже године воће раздади т. ј. ако се буду благопретрже пријавиле. Секретар подружине г. Влад. К. Кушаковић дала је унутрања траба воће садити а и сам је имао у поједине општине да покаже правилно сађење.

Подружина је ова приредила забаву на Цвети ове год. у корист своје касе, на забави је суделовала овдашња Светоселска певачка дружина а г. Кушаковић држао је говор пољопривредне садржине.

Још у почетку оногодишњег рада т. ј. на главној годишњем Збору Подружина је присуствовала измени и допушта дала их је штампати, те је на тај начин Подружина дошла ове године и до штампаних правила. На главној годишњем збору изабрана је и нова управа о чему је Друштво раније извештено; на истом збору изабран је за почасног председника Његово Преевештенство Господин Сава Епископ Жички, а за почасног члана Господин Д-р Ђорђе Радич управитељ Ратарске Школе.

Да би Подружина свој циљ што лакше постигла изабрала је у своје делокругу 35 повореника.

На све повоји за ову годину Подружина ова добила је од Српског Пољопривредног Друштва 10 кгр. црвене детелине, 10 кгр. лудске, 2 пехивање прскалице и 50 кгр. плавог кавења, све у вредности 132 динара; затим 25 комада књижа „Извештај о раду Српског Пољопривредног Друштва“, 30 комада „Извештај са виноградског конгреса у Моницају“, 10 комада „Значај кречњака у културној земљи“ итд. што је Подружина раздала у својој општини.

Ради распрострањавања највић биљака, Подружина ова извршила је на неколико места у својој околини практично сејање детелине и то под следећим условима: да домаћин коме се детелина буде сејала тради земљу овако, како Подружина захтевала буде и да туни још опшино колико му Подружина буде повољна. Практично сејање извршила су г. г. Влад. К. Кушаковић и Адраска код Хрстојевића Мајера товиња и у Јаружаку код Равна Кривошића и Антошевић Мајера у Врби код Илије Равадоновића и Александра Вучићина на дан 31. марта т. г. При овим практичним предавањима био је деп број радозналних слушајала из околине. Посејана био је деп број радозналних слушајала из околине. Посејана био је деп број радозналних слушајала из околине. Посејана био је деп број радозналних слушајала из околине.

Што се тиче прскања виноградга да се срећно шарене перошпорце, Подружина је ова имала за то на расподелу 3 прскалице и 50 кгр. плавог кавења. Прскалице су биле расподеле овако: једна је радила у Подбру, друга у Надбру а трећа у Краљеву и општини. Овај рад трговинаци су г. г. Влад. К. Кушаковић наставник ратарнице и Максим Богдановиков из Градице. Потресано је од прскање 80—100 000 чокога у пром. а тако исто и у другом прскању На понав неизвољени грађани из Ледења, Тамнића и Бреснице у срезу Љубишком, подружнички секретар г. Влад. К. Кушаковић имао је тако 26. — У — теи. г. и држао практично предавање о сузбијању перошпорце.

Сен горе поменутог Подружина ова држала је јавна предавања на разних града 4. августа држао је предавање на пчеларства а на име „Разлика између етарог и повог пчеларства“ г. Димитрије К. Милошевић члан ова. Дух. Суда и члан Одбора ове Подружине. Предавање је извола сајано, г. Димитрије имао ти је намети вештачки извештај, јер није остао без увида на радознале слушаоце, која су се веома заинтересовали за исто, а нарочито за чељење меда помоћу центрифуге, чиме је г. Димитрије своје предавање зачино. Како среће да се на овога вредног свештеника и остали гледају.

У Подунавцима пре дан 6. августа држао је предавање г. Владимир Ђорђевић наставник ратарнице и г. Милан Митровић војни сточни лекар, први је говорио „о гајењу младе стове“ а други „о неси кова“.

Подружина ова приредила је на дан 5. и 6. октобра теи. год. цреску изложбу говеди и воћа у Краљеву. На дан 5 октобра конституисан се опшенички суд како за говеда тако и за воће, и исти упуц су следећа лица: за председника опшенички суд за говеда изабран је г. Паја Тодоровић чиновни управе ошцова, за секретара г. Владимира К. Кушаковић наставник ратарнице, за чланове г. г.

Милутин Јовановић, вазасник Српског Пољопривредног Друштва, Петар Бојић, наставник фармације лекар из Чаčka, Владимир Ђорђевић, пуковник ратарнице, Јоца Марковић, сточар ратарнице Милка Митровић, војни сточни лекар, Стеван Савић, трговац, Мата Гвозденовић, тежак и Василе Рајковић, тежак. У оцењивачки суд за воће изабран је за председника г. Анта Голубовић, вазасник Српског Пољопривредног Друштва, за чланове г. г. Антоније Мајер-башић, ратарница, Димитр К. Михајловић, члан Дух. суда, Ђоста Милић, трговац, Радомир Радојчић, тежак и Максим Богдан, економ. По завршеном избору оцењивачког суда оди се приступило оцењивању. — Оцењивање вод сточне вршине је посматрањем. На дан 6. октобра после службе Божије и водоосежања на изложбеном месту, а после целосног говора г. Дим. К. Михајловића сешт., председ. оцењивачког суда г. П. Т. Тодоровић поздравно је госте и објаснио циљ ове изложбе; затим се приступило дељаву награда. — Од врађањених 9 бивола, 13 јунаца, 15 јуница и 88 прова с теладима, награђени су као што списак I. приказује под $\frac{1}{2}$ показује; за тим је председник оцењивачког суда за воће подељено досуђење награде излагачима воћа као што списак II. под $\frac{1}{3}$ показује.

Иког дана и после додења награде, Подружница је давала заједнички ручак у част својих гостима а у вече била је забавна у корист Подружнице наса на којој је г. Лука Петровић председ. оне Подружнице поздравно госте и захвалио се како господину Министру Народне Приреде, који је позвао нажње овој Подружници, одређивши за свога заступника на изложби господина Д-р. Ђорђа Гадића и даровавши 200 дин. као помож за приређивање изложбе, тако исто и представнику округа начелнику оног окружног г. Светозару Штрдловићу, који се својски заузимао да се овој Подружници изда из окружне благајне 1000 динара; начел. среза жичог, који је такође порудио да се из среске благајне издвоји Подружници 100 дин. и оштини Краљевској воја је ов. Подружници потпомогла давши јој 70 дин. да се као награда на изложби употреби; Српском Пољопривредном Друштву које је са своје стране послало вазаснице

г. г. Анта Голубовића и Милутина Јовановића и воје је Подружници овој уплатио помоћ у суми од 200 дин. да се као награда приложно изложбе употреби.

Подружница ова посредовала је у току године у порудбима и набавци 12 кошица американских 40 кгр. црвене детелине, хељде 64 кгр. семена синкобуса 100 грама, гледичјеви младшца 300 комада, плавог намена 50 кгр. и делове синовације; за тим је радикала на распрострањавање пољопривредне књижевности, растурајући у својој области цитне пољопривредне садржине.

Подружница ова примила је бесплатно лист „Витез“ на чему је много захвала Бољу Јахача.

Подружница ова веома је благодарна Његовом Преосвештеници Господину Сави Епископу Жичком, који је у почетку ове године отпунство један анек на подручје му свештеноство да се у договору са овдашњом Подружницом што више заузме око напредовања вољске приреде у овом крају.

Подружница је ова одредила на своје наса суму од 50 динара, да се заисту купи кукуруза и на пролеће разда оним пострадалцима од поплаве, који не буду имали семена да своје поље засеју.

Ово је у кратко изнеди ово-годишњи рад оне Подружнице.

Председник Подружнице Жичког,
Лука Петровић.

Секретар,
Вада. К. Кушаковић.

II. СПИСАК

Љуђених награда на I-вој изложби говеда и воћа у Краљеву 5. и 6. Октобра 1896. год.

В О Ћ Е

КОМЕ ЈЕ ДЉЧЕНА НАГРАДА	ОДАКЛЕ ЈЕ ИЗЛАГАЧ	ЗА КАКВО ВОЋЕ	награда у вредност.		У ЧЕМУ ЈЕ ВЕДСТА НАГРАДА	ПРИМЕДБА
			дин.	пр.		
Ђоста Вукарић	Делована	Астаско јабуне Приредно воће (дуве око- руме, мункузе)	12	20		
Лука Петровић	Краљев	Астаско грожди Приредно грожди	9	20		
Стевану Милчи	Врђаца	Орахе	6	20		
Ђокину Валујеву Јанову Милошеву	Краљев Острва	Јабуне и крушке	8	50		
Милчија Жиндер Милошу Колару Милошу Сретену Ристовићу Врђицу Петару Петровићу	Драгосавца Грдице Милочаја Краљев Драгосавца	Сирине пале Приредне крушке Сирине пале Приредне крушке Јабуне Грожди	3	20		У вођарским сврхама и апатика
Награде г. Мин. $\frac{1}{2}$ приреде						
Ђоста Вукарићу	Делована	Јабуне и крушке	10	—		
Лука Петровићу	Краљев	Астаско грожди	5	—		
Стевану Милчићу	Врђаца	Приредно грожди	10	—		У новку
Милчија Жиндеру	Драгосавца		3	—		

ИЗВЕШТАЈ

Крушевачке Пољопривредне Подружнице

I

Ова Подружница постоји од 28. јуна 1883. године непрекидно до данас.

Подружница има чланова:

- а) „Добројора“ — два, „Крушевач. њаложбу од 1891. год.“ и „Срез расиски“ од ове године;
- б) „Утељача“ — из једног
- в) „Помажућих и редних“ : 39.

Имава непокретног Подружника још нема, али ће кроз пратко време добити од општине крушевачке 12 хектара, за подизање расадника американске дозе и воћа за ову општину. Све је у главноме готово и спрељено, још само се премере границе изабраног земљишта и закључи уговор са општином, на да се одмах приступи рад.

У овој години Подружница је имала:

- а) У принаву динара : 7460-42.
- б) „ давану „ „ 3173-55.
- в) „ готовом „ „ 4286-87.
- г) „ обрну „ „ 10633-97.

Осим тога Подружница има у магацину и збиркама :

1. Конвизион и сложасте списке разних 49. пош. у вредности 920-25 динар.
2. Конвизион књига 458 ком. у вредн. : 335 динар.
3. „ „ „ семенја у вредности : 645-75 динар.
4. Збирку и наметак 73 ком. у вред. 480. динар.
5. Књижицу своју са 187 ком. књига, већином поклоп од Пољопривредног Друштва ;

Живота има за сада нема.

Вредност свехолне имовине подружнице износи : 6905-07 динара, у овој години :

Од пратних радова, ова је Подружница, уз приношћ Пољопривредног Друштва, успела у овој години извршити следеће :

1) *Калемљене воће :*

Као прошлх, тако и ове године у месецу марту извршила је ова Подружница редовно калемљене воћа, у већем размеру, у сва 4 среза ошр. крушевачког помоћу 8 путујућих калемчара, који су ишли из места у место по одређених срезовима, и снабдевени свима потребима да изврши калемљене воћа, поучавајући народ у томе и распростирући по народу боље сорте воћа од свију прста.

И на тај начин, у срезовима : расиском, трстеничком жупском и рајанском, у 57 места, код 243 лица, *окалемљено је : 2410 калема разних благодарног воћа и дрвећа, а по највише : јабука и крушка, за тим кајсија, трешања, вишња, шљана, мушмула, дуња, бадема и друго. И на то је Подружница утрошила 237 динара.*

А са овим калемљеним из разних година, ова је Подружница до сада *окалемљила у овој околини (округу) укупно : 9342 ком. разних благодарног воћа, а по највише јабука и крушка разних, и на то утрошила укупно : 1594-95 динара.*

Поред тога, Подружница је бесплатно раздала ове године 1250 ком. калем-гранчица разних, приватних, који сами знају калемити воће.

Услед овог постојања и енергичног рада подружничког, са калемљеним воћа у овој околини робарство је знатно прокило у напред, јер се већ почели да стику плодове њеног постојања рада : те је и дозов и знао воћа са крушевачке пијале све већи и бољи из године у годину. Као сигурно може се рачунати : да је још година кадема различног од прватних калемчара и лица, којима је Подружница доваљала готове калемљене саднице из разних страна.

У овом опште-корисном и привредном предузећу Подружницу је постојало потпомогало Спр. Пољопривредно Друштво и Г. Министар нар. привред. данасм већег броја њалем-гранчица из Шинца и Точидера, на и новчаним потпорама, на чему им подружница остаје уник благодарна.

2) *Прескаме виноградa против Пероноспоре.*

Као минуле две, тако и ове године Подружница је она, уз моралну и материјалну помоћ Спр. Пољопривредног Друштва извршила прескаме винограда противу пероноспоре (Пламеначе) у широм обиму, помоћу 8 путујућих прескача, који су снабдевени свима прескачим потребима ишли из места у место по одређених срезовима овог округа, и обавештавајући и поучавајући знаољиве вршили су прескаме винограда, и приватима пружали материјала и прескачне на услугу.

И, на тај начин Подружница је у срезовима : расиском, жупском, трстеничком и рајанском *успела прескаме свста 1044 $\frac{1}{2}$ мотика винограда, 2930 х. чар.долмља и 10.000 струкова богата и нешто лука; и то у 20 места, код 225 лица, већином I и II прескаме. И, на то је утрошила 252-30 динара новац, и 776 кгр. црног камена, у вредности 543-20 динара.*

Поред тога приватни су са отуђењеним прескачама прескакли преко 500 мотика винограда, са врло повољним резултатима и успешна.

Прошло-годишње искуство, и оногодишњи обимати рад у виноградима знатно су допринели : да је ове године 4—5 пута више прескамо виноград, са очекиваним успесима и коришћу тако, да су се још много горко кајали, што и они нису своје винограде на време дали прескати и овако богата рад сачували.

Пероноспора се и ове године појавила у великој мери, у свима срезовима, а по највише и најпре у срезу трстеничком. Јаво је отишвен и лист и рад, скоро у свима неиспресаканим виноградима, нарочито у оним на приношћим (сучаници) странама. Осце је знато је мање страдало од пероноспоре, нарочито у Жупи.

Најревносније и највише прескамо је виноград, у срезу трстеничком, (416. метр.) : на највише и најпре (338), расиском (173 $\frac{1}{2}$) и рајанском (117 х.). Прескачем у Жупи рудовице је бесплатно г. Здравко Петровић, руководио жупског расадника, и у осталим срезовима прескачи подружнички са виноградима. Где се нису могло добити прескачне, измиено је прескаме виноград помоћу мелница и грањача из руке — крошеви лоду бордонског чорбом из невог суда. И сачасено је доста винограда са очекиваним успесом. И, поред јаке пламеначе и несташнице туче, инак је ове године било довољно грошља, да му је цела била 6—13 динара, стари топар, на пијали. Прво је и најбоље узрело прескамо грошље, и знало је дупло бољу цену и квалитет. Било је јаво интерресивних случајева, где су два поделена брата, са једнаких површина и осталих услова, врло неједнако прибали грошља; и то : онај из прескамо винограда изабрао је три пута више и предлеж грошља, него он онај из неиспресаканог винограда. Овакви су примери најочитије убиједљиви доказа о корисности прескама винограда.

Врло повољни и очекивани резултати оногодишњег прескама винограда, још су боље утврдили и проширили веру у моћ и корисност прескама винограда противу пероноспоре; те су врло јаво изгледали, да ће се идуче године знатно проширити прескаме винограда и грањача прескачког прибора и материјала, за што би и Друштво требало да се боље и све спрема.

Али, као свагда, тако и овде себижитност неких спекуланата, почела је злоупотребамаћи незнање наших виноделаца, подухвату и продајући туђау галицу, (као приватно јединицу) у место црног камена. На и неки приватни прескачи попунањани су несавесним прашањем чорбе са галицом, (која са пречом даје зелено-жуто чорбу), место са црним каменом, (који са крошем даје чисто отворено плаву чорбу). Дема тужбама код власти, изгледа да је као сузбијена била даља злоупотреба и варале у томе.

Овај рад подружнички имао је врло јакот и благотворног утицаја на виноделце овог округа, које је већ већина од њихосера споро препознавала, и грозни по значиним уништењем.

Још имамо да додамо овде, да се код ове Подружине и у средњога наводи: 10 ком. друштвених и 8 ком. подружних пресадница; и да је оне године продато: 18 ком. друштвених и 2 ком. подружних пресадница припадних виноделцима, као пошине у пола цене. Поред тога престојало је још у комисијону 196 ктр. друштвеног плавог камена.

Прекане је отпочео маја и завршено јула месеца свуда са извршним успехом.

3) За *расадник американске лозе и воћа*, и будуће угодне добро, које Подружнина жели одавна подићи за ову околину, урађено је у овој години следеће:

На пошину молбу ове Подружине од 314 тев. год. Бр. 42., код општине Крушевачке, да општина уступи Подружнини под уговором 10—25 хектара своје утрине, на рад и бесплатно узимање и руковање, ради подизања расадника и угадног добра за ову околину, до год буде на њему обрађивала буди коју грану пољопривреде, а да уступљено земљиште остане и даље општинско, које ће Подружнина експлоатисати у корист околине пољопривреде, трудећи се, да га по могућству и од државне порезе ослободи као добротворни уставом: — Суд је општину Крушевачку, анкет својима од 6 марта тев. год. бр. 10158. известило ову Подружнину; да је одбор општински, на молбу подружнису у седници својој донео следећу одлуку:

„Да се одмахшћу Пољопривредној Подружини уступи потребан простор земље, од општине утрине, више Крушевачке, између Мудравовца и Белага брда до Сивора села Липовца, и то: оно земљиште од кога постоји тајнаја судом окр. крушевачког потврђена од 1849 год.“

И, у споразуму са општинском, изашла је 10 марта тек. год. нарочито изабрана комисија од стране општине и подружине на лице места, и према тајнаји учинила увидај и избор земљишта за расадник, о чему је још 16 марта бр: 141. поднела повољан извештај општини и подружини, са предлогом уговора, који би се имао закључити о уступану земљишта између општине и подружине.

За тим је, на молбу Подружине, виласина Г. Министра Нар. Привреде г. Ђубомир Којић дошао да ошени потребу овог расадника, и да стручно ошени и ласита изабрано земљиште на кречу; — па је изашло: „да потреба окр. крушевач. захтева подизање и овог расадника и да изабрано земљиште може за овај циљ послужити добро“ — јер нема креча.

За тим је, на молбу Подружине, Г. Министар Нар. Привреде одредио г. Здравка Петровића, надзорника жуљског расадника, који је 1 децембра тек. год. дошао, да изабрано земљиште огранчи и размери и за припреме радне расадника ишарта. Но, дотрајало вишио време саче је и није дало овај посао никакво онда извршити, те се г. Здравко, морао натраг вратити, и тако је овај посао размишљања застој док се укаже боље и суваје време, док се може овај посао у пољу извршити. И тако, због непознатих мера од граница овог земљишта за расадник није се могао ни уговор са општинском закључити, без кога Подружнина није се могла унети у никакве више радове и издатке, и ако је имала отворен кредит за тај циљ до 2000 динара.

Међу тим Подружнина је живо радла на прибављању и припреми осталих потреба и сретава за обилно осмишљање и подизање расадника, као што су: траљене пољоња од округа, Г. Министра Нар. Привреде и Сри. Пољопривр. Друштва; израда културног плана и предрачуна за осмишљање расадника; израда плана и предрачуна за подизање једне кућине за калекара и зузвара у расаднику и остављање прибора и алата; траљња потребне лозе и воћака за расадник; расипавање стечаја за економиа и калемара, и др. потребе. Већина од ових припремних послова, посрпаних су повољно, а Подружнина се пада да ће и остали бити успешно посрпани у корист овог обилног подружнског предузећа.

То би била у главноме важнији радова ове Подружине наше ипопродне и практичне природе. А даље овде писаноје у краткој посредне радоне, које је она Подружнина у корист околине извршила ове године.

Посредни радови подружниси:

1. Набавила је и протурјала у народу ове околине разног пољопривредног *семеа* у вредности 40175 динара, понајвише *семеа* од лугере. И престојало је *семеа* у вредности 64575 динара.

Осим *семеа*, Подружнина је решила: да се за подизавање ове јесени *семе* из жалтинца подружнису на пољког се престојало тако од спороредина култура „сељакеро“ у 4—500 ктр., и *семе* од мухара 150—200 ктр. О чему је извршено надласни одбор преко Друштвина:

2. Набавила и протурјала у овој околини *сидрина* од разног балгордног и калекмерног воћа и дрвећа 464 ком. у пр. 76'90. по највише јабука и крушак:

3. Набавила и протурјала већу окоине виноделске *американске лозе* калекмене и не 13200 ком. у пр. 213'50 динара.

Поред тога, пријавила је Г. Министру Наред. Привреде 12 дана да преко 79.900 ком. американске лозе за подизање нових виноградра и расадника у овој околини. И испослава 205 жултара виноградраче земље ради испитивања на кречу.

4. Протурјала разног пољопривредних алата и *старина* 53 ком. у пр. 1134 дина., већином пресадника за прескање виноградра.

Поред тога протурјала је 776 ктр. плавог камена за прескање виноградра у пр. 543'20 дин.

5. Протурјала разног пољопривредних *семеа* и *лугерина* 79 ком. у пр. 66'20 ком., већином пољопривредних Балодара.

6. Од Друштвина добијала и бесплатно раздава у овој околини 3560 ктр. *семеа* од *септембра*, у пр. 700 дин.: од кога је *семеа* пољасина жуљаска исперена у Солуи од једне ошаднице етрне. Мехурци су овде плаћени произвођачима по 0'50—1'40 дин. килограма.

7. Претрела, у оти поне 1896. године, једну *Беседу* са ипратном и ж. *калекменом*; американске лозе, грозда и лива од наших и амер. лоза, које је ошенила нарочита комисија, на је изашло: да *кимо* од амер. лоза, и ако имају особиту боју, *чисто* и доволно јамину; немају овај мирис — арому и укус као *кимо* наших домоваћих лоза и грозда. *Беседо* је г. Јован Стојановић прова. „О адранственисти разног знањасна са погледом на пољопривредно“, поред 2 *стара* и *дочекана* нова година. Прихода је *пало*: 201 динар.

Укупно, ова је Подружнина у овој години *извршила* разног *набавка* и *поруку* пољопривредних 89. у пр. 3227'15 динара. А са онима из ранијих година извршила је 548. марта, у пр. 24'403'35 дин.

Све ове *идице* најбоље говоре о повољном уступају рада ове Подружине на пољопривреду ове околине; што се још боље огледа у растућем промету и интересовању околних пољопривредника за све пољопривредне радове; а нарочито у *лико* и постојаном извршавању *коларства* ове околине, и *ипречу* практичног калекмене воћа; и у растућој тражњи американ. лозе за обилвање и подизање виноградра и расадника околних.

Даље, ова је Подружнина добила у овој години *две* повољне *помоћи*, и то: једну од Пољопривредног Друштвина у 120 динара, и другу од Г. Министра Наред. Привреде у 150 дин. за калекмене воћа у овом округу; и *остата* од *ласне* *пољоња* Сри. Пољопривредног Друштвина у 252'80 дин. утврђених су за прескање виноградра у овој години.

Још се оне године *уписа* за члана добротвора *срза* *расписна* и *указ* *члански* у 500 дин. обешан је да ће се *подократи* у *будућој* години. Од округа није још добила *никакав* *извештај* о *опуштању* пољоња овој Подружини за коју се *обраћала*. Примањто је *девети*, да је у *буџет* *окузани* *унесено*: за 1895. годину 1000 дин., а за 1896. год.

јало удружење: „Привредна Задруга“ за кооперативни привреднички и привредни кредит, штедњу и осигуравање привредника и земљорадника у целој земљи, са породицама у савном округу, који би потпомогли образовање и кредитирање земљорадничких задруга у округу, на основи солидарног односногости сјигу чланова једне месне задруге, основане по систему Рајфајденовом, као наше земљорадничке задруге у овр. подунавском.

Таким једном установом, а појачаним пољопривредним кредитом, извито би се ојачало и утајило Друштва на унапредне пољопривреде, јер би земљорадника и пољопривредника долазили и лакше, и сигурније до солидног кредита, којим би могли лакше и успешније приживљавати и остваривати оне пољке и поправке у привредама, које му Друштво преко свог органа, или иначе препоручује и пружа. А то објбе, унапредило би и ојачало материјално и морално наше пољопривреднике и мало поседнике, који би онда били тек на бољем путу свог и народног благостања.

Текме примају 9. чланова, према даљњим 5. Дејствима преко подружника и нарочитих повереница, којима би се бесплатно дало и неки проценат осталих издања дано, Подружња драки: да би се проширио број претплатаника Тосака.

II

Стање пољопривреде ове околнне, у опште било је ове године врло добро и повољно, како са берљетства тако и са стоком. Изнао је ове ницаде био јак, особито у храни, воловима, свињама, јајима, киници, грозњу и јабукама.

Само је јесенска вегика поштала и дуго кишне и мочварно време направило ведине штете у Пожаралу, на и на нашим пољацима, у томе, што кишна није дала поарати и поштати довољно сонине храни пати изугарати земљу за друге усеве. Уседа онеда пролетне орање није бe теже и послони ће бити пријатни због чега су изгледу на скућену летку издуге лета.

На крају онде ради дакирег прегледа целогупног рада и стања ове Подружине од некога постанка до данас, прилаже се следећи кратки табеларни преглед. (види на стр. 17.)

Бр. 440.

31 децембра 1896. год.

у Крушевцу.

Управа

крушевачке пољопривредне подружине.

ИЗВЕШТАЈ

Медвеђење Пољопривредне Подружине

I

1. Ова Подружња постоји од 4. фебруара 1896. год.
2. Има редовних чланова 24.
3. Имања свога нежа, него јој је уступила општина споразумно са привредним одбором једно парче земље до прже, од 10 акри, на коме је засађено; 150 напалемљених јабучина, 11 напалемљених крушка, уприсорено око 400 ком. америчке лозе Ринарије, која је поддржана од николске баншт, разлог поврћа и пшеча.
4. Начина примања и издавања.

А. Прихања

- а. Од улога чланских 68 динара.
- б. „ прилога Н. Н. 1
- в. „ продаје плавог вамена, што је добиљено као поклон од Пољ. Друштва 14 динара.

Б. Издавања

- а. За писања материјала и трошак око напалемљених воћкица (крушка и јабучина) и 200 комада динљачница — мадана — узетих на Краљева 20-65 дин.

- б. За прескању, куљену од Подружине Крушевачке 35 дин.
- в. За плав камен 14 динара.
- г. Пресетити киног и жртво жала.

а. 150 јабучина напалемљених, рачунајући комад по

40 п. дин. — 60 динара.

б. 11 комада крушка, пош. по 30 п. дин. — 3-30 дин.

в. две прескање 70 дин.

г. плавог камена 25-90 дин.

д. уприсорена лоза 15 дин.

е. поврћа у вредности 6 дин.

ж. пољопривредн. писма 190 дин.

з. напалемљени материјала у вредности 4. дин.

и. Вредност свополне писмине 284-20 дин.

7. Извршени су она првотни радови у овој години:

а. Подигнута је воћна расадник од 150 комада напалемљених јабучина, 11 комада напалемљених крушка, 37 напалемљених крушка и неколико комада шљива, са уприсореном лозом од 400 комада и поврћак са разним сортама поврћа.

б. На субјацији Перовосторе учињено је доста, јер је пошрвало око 50 актра виноград боровском смесом. Пошрвало би се много више него се није могло наплати плавог вамена, а било је оскудне и у прескањима.

в. Радило је поједини грађанима (по списку 57) 300 грама семена од сивине бубе.

г. Приређена су два предавања о сивини буби и омету у своје време.

д. Од Пољопривредног Друштва, као поклон, добијено је:

а. Прескања Нешин. смет. у вред. 34. дин.

б. Писмама пошлег семена у вред 20 дин.

в. Осекла суштинуца решила је да се она Подружња поможе са 100 динара.

10. Пошто је стубуба у овој околнини лоза маха у великој мери, то би требало подићи један део расадник са америчком лозом, Друштво би требало ово Подружња поможе да помогне у том остварењу, а и да скрене напалу стручним струма у овој околнини да је у предзељу пошвету, јер Подружња нема на једном стручном лица за привреду.

Текме прима Петар Стојадиновић, Никола Богочевић, општина Медвеђење и она Подружња, требало би га у некој мери пријати и народу читати и објашњавати.

II

1. Од савременјих свирања има у овој околнини тријера и ветрчале (ветрчале израђује врло вредан мајстор самог Прока Ковачевић из Медвеђење).

2. У овој околнини највише се сеје кукуруза на штепни и језам, кад се хране брашноом од кукуруза а штепнишу великом продају.

3. Стање усева, динца, напалема, воћнама, винограда, градинарских усева и шуже, било је повољно за ову годину.

4. Потплати засадио је на америчкој подлози — Ринарији — и напалемљеном пољу, у николској баншти, око 10 акри, још у априлу месецу 1894 год. и ове године већ се могло видети род, за тим има један расадник од 5 акри Петар Стојадиновић спокон оид., а г. Тодор Брадић сивет, засађен један виноград на америчкој подлози од 20 акри ош год. У овој околнини има још винограда од домаће лозе.

5. У овој околнини најразвијенија је грана привредна штепчале за тим пољарство и сточарство. Те се гране развијају.

6. У прошлој години (1895) било је града 21. јуна и 27. јула у толикој мери да је неопашене штете поштено, виноград су неки тако потучени, да им се исте године лоза (гране) поштисла и неће се моћи опраити за неколико година. Ове године, несрећна поштала, крајем месеца оптобра, није ни овај крај поштисла. Палхотво придоде Запада Морана те огромне штете поштено, како у вољу тако и у стоци, која се у вољу затече. Несрећна бујина не

ГЛАВА ИЛИ СТАРИ БРОЈ	КОМЕ	ЗАНИМАЊЕ И ОДАВЛЕ ЈЕ	ГЛАВНИ ГЕРАБОРА ОДАВА	ШТА ЈЕ ДАТО	ВРЕДНОСТ	
					ЛЕН	МАЈ
6	Школу класичној	срп. и окуп. покривак.	8 марта	1 Дериона и ивларето	15	
7	» трајској	срп. трпак. окуп. руд.	»	1 Дериона	13	
9	» колективној	ср. пољског окуп. пољина.	»	1 пољск. пољскирн семена	4	
10	Арсен Стојићковић	сваког. из ср. клас. окуп. копривац.	»	1 Дериона и ивлар. алат у вода дене	6	80
11	Мак. К. Јаукају	из Баргад, ср. клас. окуп. руд.	»	Ситне ивларске справе у вода дене	—	
12	Браниславу Обрадовићу	учет. из Миловој, ср. ауб. окуп. руд.	»	1 војк и 1 ваља (на пољск.)	5	4
13	Мил. Гретићу	учет. у зом. из Нема	»	1 зрета за топлење госта	34	
14	Чед. Урошковићу	Гробовак, ср. ресак. окуп. морак.	»	1 војк и 1 ваљак	4	
15	Марију Стојићковићу	Милово, ср. класик.	»	1 кл. 1 војк. 1 мах. и 3 к. сем. од луж.	62	30
16	Бач. рабронак. млађијем	ср. котлор. окуп. салам.	19 марта	Тешак у вода дене	4	
17	Валса, гур. омладина	»	»	Тешак	4	
18	Нина Давидовићу	учет. из Бујо	»	Тешак	4	
19	Петру К. Марковићу	зем. из Ст. Банова	»	Тешак из	8	
20	Александру Подружичу	»	»	Алат за ваљак. вода и разја	21	60
21	Школу зрбачкој	ср. класичн окуп. крајински	»	1 војк	4	50
22	Подружани обренок. за 1896 г.	»	30 марта	У воду — лужу	172	60
23	»	»	»	»	113	80
24	»	»	»	»	61	30
25	»	»	»	»	29	—
26	»	»	»	»	204	—
27	»	»	»	»	150	—
28	»	»	»	»	24	—
29	»	»	»	»	114	—
30	»	»	»	»	120	—
31	»	»	»	»	82	20
32	»	»	»	»	110	20
33	»	»	»	»	90	—
34	»	»	»	»	120	—
35	»	»	»	»	150	—
36	»	»	»	»	250	—
37	»	»	»	»	40	—
38	»	»	»	»	50	50
39	»	»	»	»	35	—
40	»	»	»	»	20	—
41	»	»	»	»	30	35
42	»	»	»	»	29	80
43	»	»	»	»	30	—
44	»	»	»	»	100	—
45	»	»	»	»	13	30
46	»	»	»	»	14	20
47	»	»	»	»	9	50
48	»	»	»	»	13	70
49	»	»	»	»	11	90
50	»	»	»	»	7	50
51	»	»	»	»	5	40
52	»	»	»	»	16	—
53	»	»	»	»	7	50
54	»	»	»	»	18	50
55	»	»	»	»	8	—
56	»	»	»	»	4	—
57	»	»	»	»	8	50
58	»	»	»	»	3	60
59	»	»	»	»	3	50
60	»	»	»	»	3	50
61	»	»	»	»	4	—
62	»	»	»	»	24	—
63	»	»	»	»	18	—
64	»	»	»	»	12	—
65	»	»	»	»	45	—
66	»	»	»	»	4	50
67	»	»	»	»	6	—
68	»	»	»	»	6	—
69	»	»	»	»	4	50
70	»	»	»	»	7	50
71	»	»	»	»	4	50
72	»	»	»	»	82	—
73	»	»	»	»	—	—
74	»	»	»	»	24	—
75	»	»	»	»	45	—
76	»	»	»	»	—	—
77	»	»	»	»	8	—
78	»	»	»	»	100	10
79	»	»	»	»	3	20
80	»	»	»	»	3	30
81	»	»	»	»	15	—
82	»	»	»	»	23	80
83	»	»	»	»	300	—
84	»	»	»	»	509	—
85	»	»	»	»	—	—

III. Књижевни рад.

Да би се књижевни радом друштвеним могло што јаче утицати на унапређење Пољске Привреде, Управни Одбор, користећи се правом које му даје чл. 9. *Половноског*, изабрао је још у почетку године **књижевни одбор** коме је ставио у дужност: да се брине о извршењу свих одлука, које се тичу књижевног рада друштвеног, затим да наизмени начин како би се могла разширити књижевна издања друштвена, како да се повећа број претплатаника на *Тезак*, и да уопште даје мишљење у погледу свеколног књижевног рада друштвеног.

Друштво је у овој години добило велики број сталних и нових сарадника из свих страна, те се отуда сие рећи да је књижевни рад у минутој години био и обилат и разноврсан.

Књижевни је одбор држао своје редовне саставке сваког поведоноћа. На тим саставцима: одређивао је материјал за сваки број *Тезака*; читали су и оцењивали понеки чланци и приноси за *Тезак*; читали су описе од сталних сарадника на чланке намењене *Тезаку*, покретана су питања која се тичу уређивања *Тезака* као и свеколдне радне друштвене; приносили су на оцену књиге које су пућене Друштву на откуп; давана су мишљења о уређивању *Календара*, *Практичних Наука* и о свима корацима, које је Друштво имало да предузме у циљу учвршћивања и разрађивања дела свог рада.

Тезак је излазио већешо и врло уредно. Најпре је, према утврђеном Правилнику од прошле године штампан на 1-5 табаку, а уз сваки Други број пуштао је и додаток, ну касније попустио је смисливши, тако, да је у последње доба излазио као и раније само на једној табаку. Константно је хтели, да *Тезак* наза да је пространија. Разлози су зато; што је данас у народу већа писменост, што у народу за унапређење пољске привреде има данас далеко више поборника по ранијих година, и што је *Тезак* још и данас једини лист који обухвата сие гране Пољске привреде. На жалост, Управни Одбор, и ако се трудио да *Тезак* на овај начин што боље уидити, није могао у нувој мери то да постигне, зато, што је Министарство просвете и црквених послова изне закон од 20. априла 1890 године унело у овогодшњи буџет само 6000 динара и на штампање *Тезака* и на штампање Друштвеног *Календара*. Прост рачун показује, да околна сузна није довољна за штампање свих друштвених издања и у случају, кад се *Тезак* не би повећао. Чиниен је корак, да се Друштво у овоје помогне, јер се по закону од 20. априла 1890. године и *Тезак* и *Половирарени Календар* имају штампати бесплатно у државној штампарији, но у томе ни до данас није могло ништа успети. Настало је питање шта да се ради у овакој неприлици, и Управни Одбор по дужан сватовану одлучио је: да се *Тезак* издаје и даље по исправном кредиту, надајући се још и даље, да ће према поменутоу закону о бесплатном штампању добити зато потребне повоћи с буди поје стране. Ну ва случај, да се ова не може добити, онда *Тезак* не само што се не може повећати, већ је у нагледу да не издавано не може редовно излазити ни на једној табаку.

Тезак је у прошлој години штампан у 1600 примерака, а растуран у 1300 ком. По занимању пришло га је:

130	пољопривредника
54	пољопр. чинов. и званич.
56	чиновн. других страна
18	професора
26	учитеља
17	свештеника
38	бака
35	војника
29	трговца
11	сточних лекара
5	свешт. конанског реда
4	лекара
5	индустријалца
9	занатлија
4	земљика
2	класица
3	хемичара
2	апотекара
Затим: 567	оштита

67	српских власти
3	министарства
6	послатина
14	пошта
13	првак
13	мајстара
2	пољопр. школе
3	пољопр. завода
15	земљорадн. задруга
27	пољопр. подруга
26	читаоница
23	удружења
60	удруженичтва (у замену)
1	сиротин. дом
2	академија наука (у замену)
1	богословија
1	кнај
6	дивизијских команди
1	полю Јахача.

Чиниен је корак код Г. Мин. просвете и црквених послова, да *Тезак* приза свака основна школа уколико је Негово Високопросветиство г. Митрополит да се на *Тезак* прешлати што већи број свештеника обојата реда.

Да би доноси који се штампају у *Тезаку* били једнообразни, као и да би се виша могла представити право стање пољске привреде околне из које се излау, *Књижевни одбор* израдио је нарочити *образци за дописнике*. Тај је образац штампан на стр. 247. *Тезака* од пр. год. и од стране дописника био је одви врло повозан, ну штета је велика, што се већи број дописа није могао на време штампати, због тога, што се *Тезак* због скућених кредита морао свести на најмањи обим. Да би се так дописници радије прихватили дописивања и да би били што тачнији подати о стању пољске привреде у својој околници, Управни Одбор, користећи се одредбом чл. 13 Друштв. правила, решио је, да се за дописнике призме сие они који преко године поведу најмање 4 дописа израђења по наведеном образцу и да се дописницима шлде *Тезак* бесплатно. Прибирање података из пољске привреде по парафеном образцу, било би врло корисно, и кад би

Друштво живало могућности, оно би врло радо за ову потребу пустило у *Тешак* и нарочито предлог.

За сарадњу на *Тешку* изабрани су као што је споменуто *сталим сарадницима* чија су имена у *Тешку* објављена у два века. Одмах у радоница био је објавио да је отуда и сарадница *Тешака* могла да издовољава читаводе. Нарочито је негована рубрика: „Питања и одговори“ чије је такође постигнуто, да Друштво ступи у тежњу везу с читавица појима су поуге потребе. Од времена на време пуштале су у модлиску разне поуге и правоветке пољопривредне теоријске.

Да би се о свима радоница који су штампани у *Тешку* од његова излажења могла имати делова, т. ј. да би се знало: шта је све у *Тешку* штампано, изабрај је према решењу Управнога Одбора од 26. августа 1894. године садржај за првих 25 година. Ну тај садржај није могао да се да у штампану, с тога, што по мишљењу Књижевнога Одбора у што је уверен и Управни Одбор, изабрај садржај има великих кона. Због тога је Књижевни Одбор био принуђен да изради нарочита нацрт по коме се два изградити овај садржај и кад се такав нацрт израдио, Управни је Одбор одредио лице коме је поверио ову нареду. Да се тако важан рад може предати јавности још у овој години, Управни Одбор увео у буџет својих расхода и потребу сузу за то.

Пољопривредни Календар штампан је у 7000 примерка. У договору с Књижевним Одбором овогодишњи Уредни Календара постојао је да подесе добар избор у чланцима, те је *Календару* и ове године сарадница објавио и разноврсна. Да би се *Календаром* могли награђивати одгајивачи поља при удаженица које приређују Кола Јахвица, као и да би се за ње у закупци и сви чланови ових Кола унесли је у *Календар* повећа чланак „*О одгајивачкој жедрбади*“. У нарочитом пак чланку *Календар* је проговорно и о користима које се кнају од Земљорадничких Задруга за кредит, желећи да тиме побуди јаче оснивање ових Задруга. Трудило се, да се овим *Календаром* издовоља и привредници по градовима, те је ради њих пуштен рад „*Гајење нових пирамида*“.

Да би Друштво у овој години могло издати *Поверени Савес* који је предлаћен тач. 7. чл. 2. Друштвених правила, Управни Одбор изабрао је у почетку године уредника за списе; но и поред најбоље воље да тај списе угледа света, није се то могло постићи, зато, што је уредник као што у писменој жајаји од 16. дец. пр. год. већи био сирећен Друштво поглавног службеника пословима, и што је Друштво по његовом савану било у материјалној немогућности да тај списе печата и сараднике хопорине.

За *Практичне Поуге* од којих Друштво има досада само три, учињено је, да се сваке године привлакају по две, ради чега је изтакнуто 30 разних тема, а преко *Тешака*, *Календара* и свих српских листова укључени су стручњаци да се одазову својим радоница. Досада је Друштво добило два рада за ову потребу; и ако она буде поновља вину се одмах издати, јер је прошлогодишњим буџетом одређена потреба суза за то.

Да би се *Тешак* и остала Друштвена издања могла лакше и у већој мери ширити, Књижевни Одбор предложио је да се за овај циљ задобију нарочито *Повереници* на години средњитица у домовама, ради чега је поред

Дужности које би они имали да врше изтакнуо и награде за њихов труд. Повереници су позвани преко *Тешака* и свих српских листова, да се ради овога пријаве Друштву. Пријавило се њих неколико, али не и из места како се то желело, те је отуда потребно да се и даље поради на томе.

Ну, у колико се није могло постићи у избору Повереника за ширење друштвених издања, у толико се то накидало тиме што је Друштво за овај циљ ступило у везу с мноштвом напних књижевника из унутрашњости, и свима који су потписали уговор о томе, послана су сва Друштвена издања која су тражила.

Вада још напоменути да је Г. Министар Просвете и Прикених послова под 26. јулом ове год. ШБр. 12037. по савлаштану Главног Просветног Савета издао распис свима школским одборима, да се за поклањање одличних ученица у вишим разредама основних школа објављују *Практичне Поуге* које издаје Друштво и још неколико пољопривредне књиге и зато би надало настати, да се тај распис не превиди.

Управни Одбор схвати за пријатну дужност да и на овох месту спомене име једног свота редовног члана који се заузео, да се као дар добрих ученица у осесним школама, може издасти извесан број пољопр. књига. То је поштовани г. *Живојин Јанићковић* проф. из Брагужевца. Он је своје пријавио до 100 дил. за штампане радове у *Тешку* уступити Друштву, да за ту суму повеће у једној или у више осесних школа књиге пољопривредна садржаја као дар одличним ученицима. Хвала му!

У овој години Друштво је откупило: 150 књига *Космичке лозе* од г. Милорада Тројановића; 250 књига „*О подизању винограда домаћим лозом на жељеном месту*“ од г. К. Д. Главнића, 100 књига „*Практично Коварство*“ од Дув. М. Спасића и 100 *Писарства* од г. Св. Љ. Гавриловића.

Друштво је примало 20 страних стручних листова и часописа а у закупку добијало је 30 разних листова. Своју књижицу увећало је са 50 стручних дела, те тако сада у књижици има ви 580 разноврсних књига.

IV. Гласник

1. Друштвена збора.

На провонком годишњем Збору изтакнуто је потреба да би и Српско Пољопривредно Друштво, као једно од најстаријих друштава, надало да има своју славу, и тада је донесена одлука да управна Друштвена, у споразуму са старијим друштвеним члановима одреди два славе, да још исте године слава, а за издуже (она) Збор да се сирећи предлаже за измене и допуне у Друштвеним правилима.

За одређивање два славе, Управни Одбор је, према извешајној одлуци Збора позвао у седницу своју од 24. фебруара пр. год. од Друштвених оснивача г. г. *Милована Спасића*, *Алексу Стојковића*, *Косту Привојина* и *Срђија Станковића*, и после дужег саветовања, решено је:

1. „Српско Пољопривредно Друштво слава Стевана Милутина краља Српског, који пада 30. октобра, као у помену на прве две своје установе;

2. Да се члану 1. друштvenih pravila, kad se budu menjala, doda nov stav:

Српско Пољопривредно Друштво славиће сваке године Стевана Милутина краља српског 30. октобра као установу на прве дане кад је основано.

3. Да се чл. 8. друштvenог *Пословника* дода нова тачка. „*Управни Одбор стараће се, да Друштво што осмичиће слави своју славу, и да том приликом у изостанцима своје зграде припреди по могућству изложбу воћа, грмоба, поворћа итд.*“

Прежа овакој одлуци, Управни Одбор, ставио је аднак у програм својих радова, да на јесен приреди у својој згради изложбу поворћа, воћа, живине и илекарских приповода и у Топчидеру утапицу сирака коју би као и изложбу имао да буде за дан друштvenе славе. Но из обзира, што се кмиже видело, да би припремање овога става Друштво доста издатака и у добу, кад се оно и иначе налази у познатој оскудици, и с тога, што буџетом друштvenих расхода није за овај циљ одређен никакав кредит, Управни Одбор није могао да се упусти у извршење ових тачака свога програма. А због тога, што ције могао да уђе у тај посао, није могао да дозволи ни да се прва слава друштvenа слави без икаквих свечаности, и зато је донео одлуку, да се прва слава друштvenа слави у идућој (1897.) години. За ову потребу предаће се у буџету расхода и потреба кредит, те ће отуда новој управи бити лако да припреми све што јој је потребно, да се друштvenа слава прослани, као што треба.

2. Стечај на израду планова пољопривредних зграда.

У једној седници Секције за Технологију, од прошле године покретно је питане о расписању награда за најбоље израђене планове пољопривредних зграда, и да би се таква стечај могао што пре предати јавности, Управни Одбор одредио је нарочиту комисију којој је ставио у задатак, израду тога стечаја.

За чланове ове комисије одређени су били: г. г. Коста Д. Главанић, Мата Јовановић, Јосиф Копаченић, Наја Т. Тодоровић и Милослав П. Куртовић и стечај који су израдили, предат је јавности још 14. јануара прош. године. Сви српски листови о овој радњи друштvenог израдили су се врло похвално, али и поред тога на овај стечај израдоу планова, није се још до данас нико пријавио. Стога стечај био је одређен до 1. новембра пр. год. Шта даље има да се ради у овој погледу затражено је о томе ишање ове комисије, и чим се добије, Друштво ће се вине користити.

3. Српска комисија

Господин Министар Народне Привреде усвојио је предлог Друштва од 20. нов. 1895. год. Бр. 2479. да се Печларско Воћарској Задруги у Београду помери израда комисија, и да се у томе потпомogne од стране државе, како би комисија могла продавати што јединије (види стр. 69. годишњег извештаја од 1895. год.) За овај циљ Министарство Народне Привреде одредило је Задругу из Класе Лугрије 1500 динара, но с тим, да Задруга израдује такве комисије које ће бити прилагодне нашим врлинама и да их печларима продаје што јединије, како

би се могле распространити што више. Управни Одбор, ипучио је овај предмет на ишање Стоварској Секцији, а она је омет поверила избор подела по коме би се израђивала српска комисија, нарочитом Одбору. До сада Одбор овај није још утврдио модел по коме би се израђивала српска комисија безрономог система, но колико је Управни Одбор познато, питање ово решеће се ускоро.

3. Пољопривредни фонд.

За ширење пољопривредног зивља и за потпомогање и остварење практичних и савршенејег вачина годнована у Краљевини Србаји, Друштво прена чл. 34. својих правила има нарочити фонд, под именов *Пољопривредни фонд*.

Да би се овај фонд појачао, и да би се приходом отуда могло јаче утицати на извршење свих грана пољске привреде, Управни Одбор издао је нарочити проглас о томе, да би се типе добила што више добротвора и утемељача. Проглас иштанји је најпре у *Тешкову* а затим у 4000 примерака, који је разаслао свима среќани и оштински властима, заводима, удружењима итд. а објављен је и преко свих домаћих листова. Одзив до данас није био — никакав.

Готовина овога фонда износи 5830 динара. Од оне суме по решењу Управног Одбора предаће се Управи Фонда на приход 4373 динара а остатак који износи 25% од готовине у 1457 динара уложиће се у куповину лугријских лозова.

Господин Министар Народне Привреде поклоњиве је Друштву ове године 150 коп. *Основи Шумарства*, 100 *Стоварства*, 100. *Пољопривредно Рачуноводства* 100 *Градњарства* и 100 књига *Кратак извод из јестественице и природних наука*, с тим да добијену суму од ових књига употреби на појачање овога фонда. Новца добијен од ових књига у колико се ове продате, унесен је у фонд, а рачун о књигама води се засебно.

5. Број чланова.

Друштво у овој години броја од живих чланова: 2 добротвора, 28 утемељача 167 редовних чланова и 55 почасних чланова.

Божја воља била је, да Друштво и ове године изгуби неколико вредних и одишљених чланова за пољску привреду. Умрли су: **утемељач Петар Јелић** порекли изворних, **редовни чланови Драгутин Б. Ђорђевић** телеграфиста **Радомир С. Бојић**, бав. управител Ратарске Школе, **Живојин Илић**, економ Министарства Народне Привреде и **Јосиф Пецак** начелник министар. просвете у пензији и **почасни чланови: Василије Несторовић** свештеник и председник Печларско Воћарске Задруге за округ морански и архивардирт **Кирило**. Нека је слава њихову раду! Бог да их прости!

У овој години Друштво је добило **једног добротвора**, г. **Милана Арсенијевића** тргов. из Београда и **седам утемељача**: г. Епископа Димитрија драг. саветника, свештени, колашког удружења, Косту Главанића проф. Вел. Школе, Алексе Нешћина економ из В. Села среза и округа подларачићког, Питочећ школе за Ђиварство (Лале Јахаче) у Љубичицу, Уредничког Витеза и г. Спериу Радојевића учит. из Борона код Скопља, Хвала им!

6. Избор часниоца.

По члану 21. друштвених правила одступају из управе председник: г. Милан Р. Антић, и одборници: г. г. Александар М. Секулић, Ђоста А. Главинић, Милошав П. Куртовић, Паја Т. Тодоровић, Светозар Ј. Гаприловић и Д-р Марко Т. Лево.

На место ових изају се изабрати нови чланови управе, а по поновеном члану правила и они који одступају, могу поново бити бирали и изабрани.

(савршен се)

РЕГУЛИСАЊЕ РЕКА У СРБИЈИ

Тежак од 1. дек. пр. г. бр. 48. читасмо о том предмету чланак Ж. Т. Златића.

Повод тог чланку јесу ове последње невође и несреће услед много бујне кише, и њом нанесене поплаве по Србији. Тај Златићев чланак је на свом месту, и разводи су јасни и основани.

У високим планинама као и у долима и равнинама посп свака велика текућа вода са собом шаљна, песак, глина, а у сувотама ваља чак и камене у свој кориту. То је нанос и талог сваке реке, над нагло надође. Његова крућина камена, шљунка, песка, стоји у размери с брањом реке: што бржа вода, што стрњија над њом, тим је нанос и талог крућини, док вода, што даље на ниже ваља, тим на ситније крчи и веље, док коначно при крталу свога тока не пређе у прашину и као глина падне на дно.

Ово је природна непроменљив закон. Свака река тим својим наносом и талогом сама подиже дно, користе њено тече постаје све плаће, док једном тако плаћко не постане, да не може обичну велику пролетну воду усе

да прими, те вода прелива обале, и поплава долине и низине.

По овоме би се дакле, у одбрану штовишне по долинама и низина, морале реке у растојању од десет и више година дубити, талог у обалу шљунка, песка и глина из њеног корита надити, како би се дно корита у овој истој натраг вратило, да може надохну велику воду усе примити, да не прелива своје обале. У Хини, где народ јазовима наводи воду за заливана своје штовишне, те каваде сваког месеца августа, при најмањој води, чисте и жлебе од нанесеног песка, до приобити висине два, како би и даље служили као наводнице за заливана, а у Италији чак диану у години чисте те наводнице.

Ми с нашим рекама не чинимо то, пак се онда чудимо, кад нам велика вода прелива и плави штовишне.

У Тирољској на реци Адици и њеним утокама, где нагло истопаден снег на сунотама или бујна киша журне на ниже носећи са собом читаве плаче камена и коре земље, догађају се овакви појави сваки два, три и осам година, тако нап пречац крвага генерала Сонслара.

У високим планинама је и много теже поплавама на пут стати. Природне силе тако су стране. Ево видимо, како лати народ у Швајцарској од тих невођа. Сваки час чујемо, да су се по које планине срзале на ниже у реке и језера.

Али у планинама као што су у Србији, лакше је отклонити тај бег поплавне воде. Планинице које, околни и стране кнег онако стрме као у високим планинама, и обично их чува зелена гора и шума, да истопаден снег и бујна киша не круже и не спирају камен и земљиште на ниже. Шума је ту ангел хранича.

Ну на те густе шуме не могу бечито стајати недируте, народ се мвожи, на тржиш арна, да се храни хлебом. Пре но што ће да се сели у даљину, преко сивег

Ради јасности излагања, он је ова своја пронатрања поделно у ове одељке:

1. *Половинаредна досматрања, законодавство и управне мере, које се тичу полске привреде; овиота полска привреда;*
2. *Кови и производна кова;*
3. *Говеда, месо; аерафицине алска (сир и масло);*
4. *Виноди;*
5. *Овце;*
6. *Свиње и*
7. *Живина.*

Из ових пронатрања, која се, као што рекосмо, до тичу и Србије ми ћемо да прикажемо оно што иде:

1. *Привредна носматрања; законодавство и управне мере, које се тичу полске привреде. — Ошита полска привреда. —* П онда, кад не би било могуће поређавати статистику од пре 30 година са данашњом статистиком, по плањавно свију особа, на самој лини места, привредно и пољопривредно стање пропунотавних земаља и њихова производна мо' знатно су се на bolje именујди. Они испусти и зашмалди, који су превлађивали у Угарској, у Трансилванији, у Молдавији и у савна Подунавским државама необично су се умњављали и данас су их замењале врло простране њиве под шивениом, кукурузом, лановим и под дванадана.

Ова измена долини од многостружних узорова: једни су ошита и други посебни.

ПОДЛИСТАК

ИЗ ЈЕДНОГ СТОЧАРСКОГ ПУТОПИСА

Средњој Језеро и по Истоку

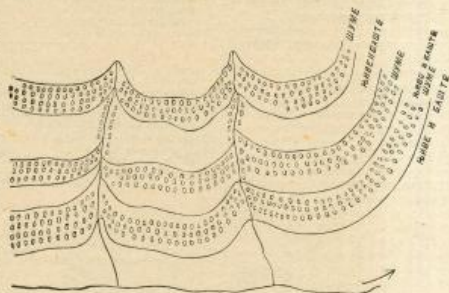
По свршетку Хигијенског Конгреса, државног 1895. у Будим-Пешти, г. Корнелије, проф. ветеринарске школе у Лиону и изасланик француског министарства земљорадње, предузео је путовање које почиње од Беча на кроз Трансилванију, Румунију и Бугарску свршава с Шариградом. Између пронатрања, која могу имати правичних последица за француску пољопривреду индустрију а пошто се на наше места дотиче Србије и месо полске привреде, то ћемо сдржани његова отпона писма прикажати поштованим читатељима *Ужасно*, да и она иду шта учени Французи ишли и своје министарство вели о поједаним пољопривредним грамама у Србији и њених суседних држава *Угарске, Румуније, Бугарске и Турске.*

hora on krpi šuju, i ore i seje. — I te svoje kive i banje osnova najradije na sunčanoj strani, na prisojima planinskih, jer svako posejano zrno, svaka biljka, svaka volka hoće sunca i vlagu za svoj život.

A čim se plutom, ili budalom, šmocom ili potikom zemlja izdobi i omlaškom učiniv, onda odmah ima voda naza, da zemlju oboč na viške nosi.

U ovim prisojima stravnika treba u ristojanu od sto metara ravno, t. j. horizontalno zasaditi gustu šumu u širini od 50 m. najbolje glog dren i drugu jer oni jako u žale teraju, i tvrdo su drvo. Ove prve šumene zadržavaju zemlju iz one gorine kive koju pole svake kive i rastopasnog svega treba omet razmeti po njima (sl. 1.).

A za reke i vjetro podizanje dna visokom talogom, ovo drugi način regulisanja: Ovim obe Morave, koje iz sedam država u Srbiji ulaze kod snih drugih reka i potoka, koji vjetro u savoj Srbiji, treba regulisane početi od izvora na do ušća u veliku reku. Gde god se dva potoka spajaju treba izklesati po jedno jezero i vodu zadržavati (sl. 2.) visinom sa uslovom. Svaki potok predstavlja niz jezera, a oni imaju zadatak, da prime u se spu veliku vodu zajedno sa visokom i talogom. Ovak štavan,

Sl. 1.

pesak i glib su po pitomine najopasniji. Sada su u jezero uhaćavani, tu se slatnu na dno. Iz jezera teče jako bistra voda. Tu treba puštati kroz ustane u vodovodne jazene za zalivane viške pitomine na brdskoj strani. — U tim jezovima može se pletiti riba. A svakih tri godine mora se jezero od blata, gliba, peska ili šljunka čistiti, da mu je dubljava, i kubični unutarnji prostor jednako veliki, da isto životno velike vode u ovom mesta nađe. U veliku reku, glavnu, po ovim ulazi iz potoka jako bistra voda, bez glavnog naslona i taloga, a ovaj je najopasniji kad reka prelije u potoka! Taj iz jezera izvađen šljunk, i pesak upotrebljava se za naslone i putene. Glib naj najbolja je gnoj za njivo i banje.

3. Decembra 1896 god.
U Beču.

Jovan Stevanović-Vidovski.

Opšti zaroci i koji su jedini vesti u savim zemljama, o kojima se govori, jesu: raskoj saobraćajnih puteva i priziva tuđinske pomoći.

Raskoj železnice mreže, postrojene ili koja se tek postrojila, vidi svaki koji baci pogled na kartu, ali je nepostojano potrebno pomenuti da Ugarska sa svojom vaskoj sistemom ima najvažnu železnicu u Evropi i da je Srbija, Austrijska i italijanska konvencionalna, svojom železnicom sa Ugarskom i sebi obebeđiva promet svoje pravilno i naravno, pravom svojom železnicom i svojim ovim. Ugruzija kroz sniva dva pristajaništa i Bugarska svojih pristajaništem u Varvi, pravilno su sebi nalaza na Prno More. Najzad i parva plovidba na Dunaju prao je kivanha.

Druga jedna stvar živo je putniha gantala, a to je da se stranci ne samo primaju u sve službe, putovni sudske, nego da se oni često i poiznaju nad ih zaslugre i radom za to izmorcortuju. Kad je putniha o tome izjavljio svoje iznemoženje, jedan Ministar, e kojim je, vola, imao čast govoriti, rekao mu je: „Ja se ne samo ne ustojem ponoviti klanu dužnost stranju, kad mi se učini da je spremlja da je krpi i da pr' životne višim napretku, nego njima uvjerena da radovi taku radni za veličnu svoje zemlje.“ Što se tiče Francuza, koje su politički zaroci udaljeni iz njihovo domovine, ne može se bolje istaći način na koji se oni primaju, no da se u ograničenoj oblasti političkih priznika, koje se ovdje jedino i posmatraju, imenem, da najveća državna ergela u Ugarskoj, ona u Mezehegyem, ima za upravitelja svako Orsani, po-

reklom Francuza, i da jednom od stavnih državne ergelo u Fogaraju upravlja grao *Asalozot*, takođe organizusnog porokla. Ako se ovom nabrojaju dodaju mnogobrojna piaslavstva učevna i činovnika, niko se neka čuditi brzini napretka. *Posmatrati mi se dobro da na drugom mestu radi na to izdala prizvatim, izdala da je pravilo.*

Posoban su zaroci oni, koji su svojstveni spalju po jednoj državi i koji određuju nji napredak. Oni su italijanske prirode u podunavskim državama. S nezavisnošću svojih, Ugruzija, Bugarska i Srbija, oslobođene tuđini, svoju glavnu brigu, dotle upravljenu jedino na oslobođene svoje narodnosti, okrenule su voljskoj prirode, trgovini i industriji. Unoseli u svoj Ustav da be se vladavim ulaziti na tuđine one su obebeđale navi, pošto su italijanske i narodne porodice, koje bi, no svojoj volji i po uslugama ranije učinjenim, mogle zakonito podlagati pravno na potesat da daju vladavim, a čija bi suverenošću rešavalo poterala narod i producalala nesrećnu borbu, na ništa. Velika mudrost politička i non primer lakosti, kojom oni naroda primaju stranice.

(NASTAVAK OŠ)

Колико наноси трошак за подигнут виноград на једној ектару

Бавше интересно за наше виноградаре, да виде колико стаје један ектар подигнутог винограда у Француској. Узимајући поједишне радње на основу оних могу лако израчунавати колико ће трошак код нас изнети удемајајући према цени надница код нас.

Трошкови су врло различити према природи земљишта особито код га треба отчитати од раних корова као што је ширења (зубача). У Француској често се врши сађења на земљишту које је пређе било прерађено и у том случају довољно је прерађати за 35—45 сантиметра дубоко парница пухом или сточнијом снагом од 4 пара волова, коња или мази. Друго потребно оружеје у истој дубини прили се, у којој је жетење, дечи, да би се лакше могло отчитати од прешње. У сваком случају плау прате неколико радника који прибрљају ширењу на прешњу бразде.

На тај начин трошкови засађивања с природима Ри-парје, Гивестриса и Жакоа износе у првој години мање од 1000 динара рачунајући радни дан 8 сати и средњу надницу по 3. дин. на човека и 150 за језе.

На ектар рачунамо 4000 чокога (раскојање 150 жет. у сваком правцу). У трошкове од 1000 д. у првој години није грачувањ интерес на капитал него само издата.

У другој години настану калемљење и пета младог сада. Калемљење врши се обично на сталном месту. Трошак по ектару од 4000 чокога износе 588 дин. употребљујући два сукхорисања и једно прсање против перошпоре. Ако прсање треба поновити као што је пузио у много случајева, трошак износи још 25 динара.

У трећој години виноград почиње рађати. Важно је од овако младог винограда обично слабо, али онет има извесну вредност која олакшава трошкове у трећој години. Код се узме 15 ектодистра по 10. дин. = 150 и одузме од 568 трошак у трећој години износе 418 дин.

На сирству треће године може се сматрати да је виноград подигнут и кад су услови повољни редовно повећања се постепено од 3 до 6 год. Али као средњу веру можемо узети четврту годину за трошкове као и за производњу.

У почетку четврте године трошкови за подизање винограда на једној ектару износе 2019 дин.

Да видимо колико стају поједини радници:

1. земље. — Радње парних пухом до 50 центра дубине	260
Узаврени прорисање с три пара волова по 30 дин.	150
Дрвоље и узаврзање земљишта	80
Радње пухом с 4 пара и 3 човека по 36 дин. 12 дана и 30 дин. орања	432
Дрвоље и узаврзање земљишта	80
Радње алобом (ручно) 40 св. 200 дана по 3 дин. 600	1200
Радње у средњу руку кошов	500
За сађења 4000 прориса по 30 дин.	120
Врстање	40
4000 врша по 2 дин. сточња	800
Сађења 4000 прориса по 1 дин. сточња	40
Земљана радње: 4 узаврзања по 750 дин. 25 дана	200
Група радње по прајонима	21
„ „ „ чокога	21
Скупљање прешње 7 дана по 3. дин.	21
Свега први године	1013 д.

2. земље. — Калемљење 4000 чокога; једна валомор 4. дин. дрвоље и ветог повољнија 2-10 дин. рачунајући дрвоље по 300	83
Калемја од 4000 виноса	125
Дражуе вишење пухања по 21. дан на ектар по 3 дин.	42
Заграње камена против ветра 10 дана на ектар по 3 дин.	30
4 орања	242
Продаја камена по 300 дрвоље 3. дин.	90
2 сукхорисања (против охладња)	24
1. прсање против перошпоре	24
Чемљење од прешње 7 дана	21

Свега у 2. години 588 д.

3. године. — Поновљање прашних места и утрнућих чокога, снага 12 ^а , од прешње 900 чокога на ектар у једној валомор по 4 дин. рачунајући по 100, снага 6. дана	24
Орешање, по 500 дрвоље, 8 дана по 3 дин.	24
2 сукхорисања; ектар по 150 дана по 15 дин. 22-50 дин. и 4. дане на ектар по 1-50 дин.	28-50

2. прсања против перошпоре по 25 дин.	50
Вуштурни радње (врше)	242
Продаја корова по 5 дин. калемја	20
Вуштуре (валомор)	130

Свега у 3. години 508⁵⁰ д.

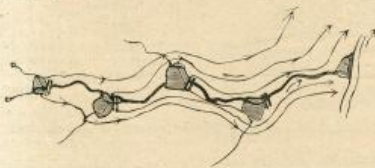
Кад се одузме вредност кила у трећој години 568—150 = 418 и по томе трошак износи:

1 година	1013 дин.
2	588
3	418
Свега	2019 дин.

или у округлој цени 2000 дин.

Кад се овој суми дода интерес на капитал који може изнети око 4000. дин. по ектару са 5% ит. онда ће за три године бити 600 дин. а чела сума 2.600. динара.

Л. К.

Сл. 2.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Питање 1. Чешће пута, но неких година, код нас при чини некад мању некад већу штету кукурузу. Особито је ове године велику штету поновило тако, да је на неким местима приносило род кукуруза.

Пра овај појављује се на кукурузу обично у јулу и августу и то на стабу, килу или зрну, које изнутра изграје и појде, те тако се зрну првије премења сасуши и смене а киле не нарасте и етру остине ситно и штуро.

Иа у Тошкови ни другия пољопривредних списака и књигама нигде до сад не надох пишта о овом штеточици. Молим Пољопривредно Друштво, да ме извести ако му је познато:

Има ли где у ващој пољопривредној књижевности, до сад што писано о овом штеточици кукурузном?
 Је ли познато како се он лати и појављује? и
 Има ли каква успешна средства против нега?

Милош Савић,
 економ са Савића.

Одговор. — Штеточица о коме се горе пита једна је гусеница (а не „ларв“) од једног дитерија, који слаба је ред „смотања“ (по *Васкови* — „Наука о животности“) стр. 234, а у науци је назван *Botus* (*Prionis*) *silvaticus*, Нибшиг, српски наз: проволон или „провол (кукурузна) смотања“, (немачки: Nirsämsler).

У ващој пољопривредној литератури овај је штетар описан у овим делима: у *Пољској Природи* од П.-Т. То-

дорозина-Баховића, I књ. стр. 96 (првог издања 1886. г. и стр. 73 другог издања из 1890. год.), под именом „пробног емотаона“, и у *Земљоделству* од Д-р В. Радића, I (опште а посебно ратарско) стр. 241, под именом: „мстља“. Да ли је и што о њему у другим списима говорено, није ми познато. У *Тешки* такође се не спомиње да је што о њему писано, изаузвек што је у понекад дописима најплављана златна или црну* црну* који грисе срж кукуруза, а то ће са свим начином бити овај штеточина.

О просову зна се поближе ово —
 Мужјак је дуг око 15 м. м. а широк око 28-5 м. м. Боје је угастије; храни се напурурно-прелесно бојом. Жетваје боје блате велико-куте, задња крила су јој сиваста и дугине је око 13 м. м., широна је пак 30 м. м.

На слици је приказан лентирањ у природној величини.

Просова.

Посеје пловачки језик и при крају јула просовац на-
 дети, спајаје се, и још у јулу јула земља остаје јаја, —
 и то по једно, два, највише три — на горњим, вишим деловима ситне пресе на кукурузу. Неки јајашна излазе јулу
 јула. После од прилике 14 дана излазе гусенице, које
 прогутају наух ланка, на оном месту је стабљина увис ме-
 клива, и хране се српом, лудим полатом на више, па у
 тим прогину и коленца. Гусенице излазе најпоље саво
 кад, у врло ретким случајевима. Некада хране, и онда су
 принуђене да пређу на другу стабљину.

Развијена гусеница је спреда и одзад вала шљави-
 стија, голишана и сјајна; горе је прљаво сивокама и доде
 бољаваста. Глава је провијала. У јесен је велика споро I
 савијетар, и налази се у највишим деловима стабљике,
 или на горњем делу корена („зрлату кореново“), где и
 премаје. У мају јули године узгавра се на месту где
 је, и прерабава се у жуљаво-мрку, тинку и покретљиву
 лутку, од које за 14 до 16 дана настаје лентирањ.

На усеву се може познати по овим знацима:

Кад се у августу жеђу усевом првице понеки жу-
 лавани стрипови видеће се, ако се добро промотри, онда
 онде на ободелим стриповима може открити руне, а блану
 земљу и жуљавостелани ишоби (скреженици). Већа онда
 редешти болела струја; и, ако штеточина није већ нашла,
 већи ће се унутра једна, па и две гусеничине, које знају
 16 пугу. Кад штеточине има много, могу да покрпе род
 за 1/2-1/3.

Осеа на кукурузу и просу (ситној проји) писаног се
 налази и на конопљана па и на хмелу, ма да последњи
 обог јаве прврде његове не може много да науди. Па и
 кукурузу не уда свагда поједљиво; кад је овај у погод-
 бама, да се може брзо развијати, онда му мање може
 удити.

Мере које ваља употребити против овог штеточине
 у главине су ове: ваља заоставити бадњике, одакле, на
 кукурузној стрипци поучати заједно с кореном, па их
 набавити на гонати и слагати. Често по том може се раз-
 набавити по њани. Но нарочито сврањемо лажу, — да се
 бадњике воланито и што лажљивије чувају; никакво се
 не смеју ламити, па да доњи делови с кореном остану у
 земљи, јер у таким случајима гусенице могу остати онег на
 месту где су биле, и тада, дабоме, нисмо се вишка помогли.

Малто то савегују: дубоко подоравање кукурузне стр-
 нике у јесен. Тада гусенице добу дубоко у земљу и онда
 се ве могу проинути до површине, те у земљи угину. Ко-
 рено је још почешће прегрети и онде по орану, те да
 велико маљ сабај, услед чега је гусеничана још већа не-
 моћноста пројати се на пошину. Подоравање стрипко-
 дакне, има свога разлика и у овоже. — 2

БЕЛЕШКЕ

Заливање црнеа зими. — Одмерена количина воде и доволна топлота јесу главна погодба за неговање црнеа зими. Као правило могло би се поставити оно што из-
 што је често, у коме време преиштује, влажице и хлад-
 није, то мање има потребе за воду, а што је топлоје,
 јасвије и суше, то више морамо црнеа заливати. Оно црне,
 које се зими одмара а леги расти и цвета, треба зими да
 проведе на хладном на и храничом месту. Оно пак црне,
 које се леги одмара, а у зиму цвета, тражи светло и топло
 место. Оно прво заливајмо рећи и студеном водом.

Чување јаја у соли. — На Француске препоручују
 да се јаја остављају да зиму у соли, пошто се онама,
 да остављена у врчу повуку у се непријатан запах креча,
 који се може заблаурити само другим зачиницама у јелу.
 За остављање у соли треба изабрати добро законан са-
 дучи, па му унутарије треба обленити хартином. На дно
 се носе слој ситне, суне соли, па се ту поређају јаја,
 врхом на више, али тако да се не додирнују. Први се ред
 добро покрије сољу, па се онда освет ређају јаја и со. По-
 следње се ред освет зисне сољу, па се поклопан добро при-
 кује или заштитиња (справањима) утврди.

Савдуше се чува на сувом месту, које се проветрала
 само кад је сухо време, а никако кад је влажно. Чех би
 се одугла, јаја би је повукла у се, а ни то не би било
 пријатно.

ГЛАСНИК

Нови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — *Господин Милослав П. Куртовић, асистент и редовни члан и члан Украиног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, уписа је овим дана за младог утемељача: Питомце школе за Коњарство (Лане јачаче) у Љубичеву и Уредника Витеза и положио улог у две стотине динара. Кад се волеме доде, да је г. Куртовић већ од шест година и сам утемељач Српског Пољопривредног Друштва, онда се за њега с првом може рећи, да је први ивион српске приврде и иштетина. Хвала му! Хвала и свима добровољцима.*

Пољска Привреда у Учитељској Школи — по последње преуређење. — Имамо да забележимо једну нест, која на свак начин може бити пријатно пријавиена и у круговима наших читалаца. Глас јавне речи саслушан је, и важност пољопривредне спреме за учитеље наших основних школа добила је много вишијег признања при преуређењу наше Учитељске Школе.

Питив нам из Алексинца, куда је јесенас пресељена Учитељска Школа из Београда, да се Пољска Привреда, као научни предмет, по новом преуређењу, предаје у Учитељској Школи у овоме разредима. До овог преуређења пак, као што је познато, предавала се Пољска Привреда само у једном и то у трећем, последњем, разреду. Циљ се ни у колико није могао постићи; и по томе су баци савршавати школу а Пољску Привреду као да није ни учили. Од сада пак већ сваки тин, што се предмет у сва учени разреду, проз све школване ћака Учитељске Школе учи учињен је један крупан корак унапред, који даје јемства да може бити и успеха.

Мимо то, у сваком разреду предавање се са 2 часа недељно; и на тај начин предмет Пољска Привреда у сва четири разреда имаће укупно 8 часова недељно. Нећемо се туштити у доказивање, да је овај број часова мал; јер, ако се сада у Учитељској Школи не мисли предати овај предмет овако као што се досаде у оште предавало, онда, држимо, да није тачно прорачунат број часова, ко-

данко је за теоријско и практично учење овог предмета неодољиво потребно.

Уза школу нисли се у својој основи школово банџа да практично обуку ученика, а док се не добије засебно одељење за то, уређење се банџа око саме школе.

За ховарног наставника предмета постављен је г. *Никола Јовановић*, руководац доњих расадника у Нишу.

За сад оновако, а старањемо се да ускоро проговори коју више о овој новини.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 14. децембра 1896. год. у Београду

Били су: председник г. Милин Р. Антић, благајник г. Вучић Богдановић; Одборници: г. г. Александр М. Секулић, Душан М. Спасић, Милошас П. Куртовић, Никола Бежковић и Паја Тодоровић.

Прочитан Записник XXXI. седнице. — Одбор усвојио.

244. Чита се мишљење Књижевног Одбора, по коме садржај *Тезака* за 25 година, треба израдити овако:

а) По струкама — ваља изложити радове из I. Земљорадње (Ратарство, Ливадарство, Виноградларство, Воћарство, Градинарство и Цветларство); II. Сточарство (Гајење овца, говеда, оваца, коза и свиња; гајење пилушине, псеца, свилених буба и риба. Сточно земљарство); III. Шумарство и лов; IV. Пољопривредна техника и применене науке (Грађевинарство, сирине и машине, агркултурна земља, хидротехника, технологија итд.); V. Пољопривредно законодавство и уставно (Пољопривредне школе, удружења, збова и угледна добра, кредитне установе, статистика, аграрна политика, сообраћај итд.); Занима за дође: VI. Књижевност (Прикази и описе, књижевни огласи и позиви на прегледу); VII. *Домаци*; *Доме осети* (админационал, постављених у иностранству, пресељених, избори итд.); IX. *Покротици* и X. *Разно* (Стегаји, обичаје, појави итд.).

Чланци по свима струкама да буду уређени по алфавичном реду. *Белешке*, *Гласник*, *Питања* и *Одговори* исто тако, који да се не издавају од чланова, а за разлику од њих да се поред белешака стави у заграда (бел.), *гласника* (гл.), *подписна* (подл.) и *питања и одговори* (пит. и одг.). Поред сваког чланка, белешке, гласника итд. да се означају римским бројем одговарајућа година *Тезака* у коме је штампан и арапским бројем страна *Тезака* на којој је штампан.

Нарада садржаја да се повери друштвеном секретару г. *Благоју Д. Тодоровићу*. Награда да буде по шест динара од штампана табака. — Усвојено у целини.

245. Чита се извештај друштвених извештајних извештаја говеда и воља, коју је приредио *Јичка Пољопривредна Подружница* у Краљеву 5. и 6. октобра о. г. — Примљен се захваљујућу, е тим да се штампан у издању у *Тезаку*.

246. По резолути друштвеног секретара, да годишњи извештај, према члану 25. друштва, правила треба да буде готов на 20 дана прије Збора, и да је е тога потребно да се зна: у том обиму да се нише годишњи извештај, да ког дана поједина одбори да поднесу свој извештај, хоће да ти извештаји да се штампају у позиви или у издању и до ког се дана прије извештај или поднети одбору. — Решено: да Годишњи Збор друштва буде 30. јануара 1897. г. да се усвоје ути одбори, да своје извештаје поднесу Друштву до Божића; да се годишњи извештај изради до краја овога месеца, и да се затим из *Тезака* прештапају у 200 примерака.

247. Чита се предлог г. *Савна Кучарића* учитеља и редовног члана друштва о заснивању сираског задруге у *Врањској округу* у долинама *Варденина* и *Чемернака*. Решено, да се упути на мишљење *Сточарској* Секцији.

248. Чита се писмо Г. Министра Народне Привредне, којим јавља, да је по ранијем предлогу друштвеном решено: да се *Другачевој* Подружници изда бесплатно један пар паседа на заштата свиња бергширске расе управе *Ратарске* школе у Краљеву е его седница благајерског поља из расадника исте школе. — Примљено знању, е благајерскошњу.

249. Чита се писмо суда општине *шабачке* од 5. о. м. Бр. 12971, којим јавља, да ће и за 1897. годину платити под закуп имање уступљено дравац из *Ратарској* Школи под одобрење *Господина* Министра Народне Привредне од 18. новембра о. г. ЗБр. 3382, да пита да ли се Друштво слаке е мишљење управника друштвеног добра у *Шапцу*, да Друштво и даље тражи закупљено земљиште под закупљеном уговором. — Решено: да Друштво и даље тражи закупљено земљиште по уговору који је сакаучен.

250. Председник саопштава, е да се до данас није нико јавно Друштву са својим радом премо стечуца за поруду *гласника* пољопривредних *гласника*. — Решено да се упути на мишљење комисије која је израдила тај *гласник*.

251. Председник саопштава, да је у наградама за увођење *книжевних* научна радња *гласнику* у тач. 2, и награде: да стајно произвођаче доброд сира у већим размеру, који би био масија и укусују по што је салдана *тврди сир* и који ће поред тога да буде трајан и подесан за пренос. Награда I. 500 а II. 200 дин. могу се такмичити *окури*: *кравачима*, *ручницима*, *ужницима* и *топачима*. *Рон* за пријаву до 1. октобра 1896. године — но да се до рока није нико пријавио. — Решено: да се овом наградом поступи по тач. 18. чл. 28. друштвених *правила*, т. ј. да се девиоује на првом годишњем збору *објави* у оноликом *метом* року и за исту *повраћају* као и први пут.

252. Чита се предлог управника друштвеног добра у *Шапцу*, да *Тринују* *Лозају* *околом* на *Привичиновцу*, може уступити за 30 динара *половину* *општинску* на сево. Одобрено.

253. Чита се писмо истог управника који јавља, да му је ноу *између* 9. и 18. новембра *утигну* *кни* „*Мишња*“ на молу да се *расходује*. — Одобрено *расходовање*.

354. Чита се мишљење *Књижевног* Одбора, по коме би требало *отпуштити* од г. *Светозара* *Б. Гавазића* *130* *номада* *најбог* *Прелазар* *се* 30^м *работа*, *који* и Друштво *јави* својим *извештајима*. — Усвојено *мишљење*.

Цена *наша* *гласника*: Од *петит* *арте* од *једног* *станица* по 10 *пара* *ден.*, од *осталих* *крупних* *писмена* по 15 *пара* *од* *крете* *е* *станица*.

Велика *одељка* од *поле* *стране* 20 *динара* (10 *фор.* а. в.), *мала* *страна* 10 *дин.* (5 *фор.*) *четврт* *стране* 3 *динара* (200 *фор.*).

Поред *тога* *за* *свако* *одељка* *по* 20 *пара* *дин.* *државне* *таксе*.

За *општинске* *ново* *путе* по од 100 *јестакце*.

Преглед 1. и 2. броја Тезака: — *Поли* на XXVIII. *годишњи* Збор. — *Читавица*. — *Извештај* о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1896. години. — *Чланци*: *Регулације* *река* у Србији. — *Кодико* *износ* *трговца* за *подигнуту* *животрад* на *једном* *ектнару*. — *Подметак*. — *Извештај* *и* *одговори*. — *Белешке*. *Гласник*. — *Записник*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ* ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИИ. НА ВОЈА ГОД. 4 ДИИ. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРЖИНА, ПОШТИНИ СТАРОГ ПЛАРА И ВАШЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ВОЈА ЦЕНЕ, АКО ПОШТИНЕ ПРЕПЛАЊУ УПЛАЊЕ ЗА НЕМА ГОДИНЕ НАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ФР. ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ УПУЉУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАЈУ ДИНАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ ЦЕНЕМА ОД 1869. ГОД. № 204 ПРИЈЕМИ ДРУШТВЕНУ ВОЈЕ ПОШТА ВОСТАЈАНО.

ГЛАСНИК И ВОДАВАЊИ:
СРПСКО ПЕЉОПРИЈЕДНО ДРУШТВО

КРЕДИТНИ ОДЕЛО:
АЛЕКСА Ј. ПОНОВИЋ, АЛЕКСАНДАР М. СВЕЂАНИЋ, ДУШАН М. СЛАВИЋ
Др. МАРКО Т. ЛЕКО, МИЛОША П. БЕРТОНОВИЋ И НАЈА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
ВЕЉАТОЈЕ К. ТОДОРОВИЋ

СПРЕЧАВАЊЕ НАГЛИХ ПОПЛАВА

Клима, којен су крајек октобра пр. год. падале у западном делу Србије, а које су у исто доба захватиле и Дрну Гору, Восту са Херцеговином и један део Старе Србије, учиниле су те су Западна Морава и Дрина тако нагло набујале, да је у долинали тих река наступила изненадна поплава и то твеза, какву не памти дванасти нараштаја.

Прена извештаја метеоролозијских станица опсерваторије наше Велике Школе, писана клима у данна кад је поплава наступила, износила је нестимиче по 90 ми-

лиметара, а достигла је писину и од 130 милиметара за 24 сата.

Ако узмемо да је просечна писина кише на већој површини извола 80 милиметара за 24 сата, онда је на сваки хектар површине пало по 800 кубних метара воде, или на сваки квадратни километар по 80.000 кубних метара за 24 сата.

Да би се видело, колика се огромна количина воде слива код Чачка, узимај да је површина слива западне Мораве до Чачка, раниа површина узичког округа, дакле да износи 4339,1 квадратних километара. Кад ту површину помножимо са 80.000 куб. м., добија се преко 347 милиона кубних метара воде за 24 сата. Та је вода, дакле изливала поплаву код Чачка.

Синке Краљева, где улази у Мораву и вода из Ибра, количина је воде у Морави морала бити и два до три пута већа, јер се, на слици Западне Мораве са Ибром, излило око 1 милијарду кубних метара воде за 24 сата.

Кад се та огромна количина узме у обзир, онда је јасно зашто је поплава била тако нагла и тако велика,

* Чланак овај писан је из кара намет узвешеног стручњака г. П. И. Стајевсковића којем се чајко друштвенос. до каровичкој железничкој Обшори. Ми овај чланак препоручујемо особитој намери свих чланова и старобних кругова. Уред.

jer Morava u svoje koritu ne može da primi ni deseti deo pomenute količine. Ostali deset desetina, morali su trajati prolasa na drugu stranu.

Šteta, koju je, ta poplava učinila Srbiji, iznise nepoklono miliona dinara, a za posledice te poplave oseća ih se još za duže, ne samo u пострадалим крајевима, već i u celokupnoj našim државној галдини.

Опустошење, које за собом остави једна таква поплава, као што је та октобарска, веће је ко опустошење и после најдужег рата.

На при свем том; у нас се не помишља на средства како да се то зло бар умањи, ако се не може сасвим спречити.

Прошле јесени пострадио је од поплаве југо-западни крај Србије; на пролеће или јуле јесени, може то снажи и други који крај и онда је питање: шта може држава очекивати од такве пострадалих држављана?

Приватним заузимањем проваљу се на прикупљање прилога за пострадале и благодарећи дарољивости нашег и страног света, прикупљена је и раздвојена извесна помоћ. — Ма да та помоћ веће који ни близу надокнадити штету пострадалима, ипак је од вредности, јер је то права помоћ и у најкритичнијем моменту.

Од извесног дела тих прилога, извршава се, да се оскује вод и за будуће пострадалима од поплаве.

Приватно заузимање иде далеке чак тако далеко, да се брине и за оне који ће тек пострадати од поплаве.

Држава би пак требала да што пре приступи раду, којим би се такве поплаве спречиле или умањиле. Она би требала да осигура *фонд за спречавање поплаве*, јер је корисније, управљање, и планине је, ало спречавати, него да та догити.

Питање је, да ли се могу поплаве спречити и ако, каква средства треба за то употребити?

Кад се узме у обзир огромна количина воде, која се за сразмерно кратко време слије с брда и планина у долину, онда дојста изгледа чудно снага ништавања, преко толикој сили природе.

На при свем том, људи су почели и на томе жедању, да се хватају у конта са природом.

Сразмерно величини силе, са којом се имамо борити, морају бити велика и средства за ту борбу.

Припрема за ту борбу мора бити систематична, мора се у широм извршити добро сналажење план, и извршење мора руповати једни штаб спречних људи.

Рад без плана, без претходног дубаг проучавања и без спречних људи, може прегрнути милионе, а бити без икакве користи. Шта више, такав рад, пре ће бити од штете, јер ће убити веру у снаги дојичији покушај за рад по добро сналаженом плану.

Као прво средство, које је примењивано да се штета од поплаве колико толико умањи, било је исправљање реченог тока, у ваљери, да вода коритом речнице што брже отиче.

То се средство показало не само као недовољно, већ и као штетно. Таквим исправљањем искриван је ток реке, а то, и појача пад у рекама, изазивало је, те су се воде у већој количини сусоблазиле у долинама, по што је

пре неправилна било. Јер докле је пређе требало извесној количине воде, два или три дана докле из горњег дела реке дође до извесног места у долини, докле је услед исправљања, та вода дошла за два па и раније до нешто места, те се на тај начин сусобила са водом из других притока, која је пређе пролазила пре него што је и дошла она вода из горњих делова.

После тога не успеха, пошло се обрнути правцем; истакнуто је начело, да се отицање воде у горњег делу усморова, да се вода далеке пре него што у долину сине задржава и потпуно у долину шунта.

Као средство за то регулисање отицања воде, истакнута је шума; јер се приметало, да се у крајевима, где је шума ситрвена, вода много брже слинала у долине, по онамо, где шума покрива планине и брегове. Осим тога, са отоглеких брда вода споси и велику количину земље, шљунка и камена, те тиме засипше равнину и корито речно, услед чега вода удри на корити и разриза земљу на две стране. Исто тако примењено је, да су неволе слабије и ређе онамо где је шума, а јаче и чешће где шума нема.

Ну, ка да шума утиче знатно на поступије отицање воде, ипак ни она није увек довољна да задржи воду у толикој мери, колико је потребно да се избегне сусоблавање веће количине воде у долини.

Баш на смањење поплаве, као што је она од прошлог октобра, која је постала услед изнеднихних јакних киша, шума је могла мало угинати, на количину воде, која се с планина слинала, јер, услед непрестане кише, вода је кроз извасила и земљу и дрво и ливше, тако, да је она киша, која је последицах дана падала, одма и отицала. Али је с тога утицај шуме у другом погледу толико најкитији. Шума, услед шунта у кој и услед жала дрвећа, чува да киша земљу не разриза, већ је држи у већи тако, да је вода не може у великој количини освоити, а тиме се избегаво затривање река у равнина те је корито речно у става да прими и правилно спровода већу количину воде.

Да би се постигло што потпуније регулисање отицања воде са брегова у долину, а за прене јакних и других киша, пригледно се грађени загата у Југтама и планинских потоцима. Тај начин ради уродно је добрих плодон.

Систематско покушавање годих брда и регулисање Југта и планинских потоцима помоћу загата, данас важи као опробано средство за смањење штете од поплава.

Како се корист очекује од таквог рада најбоље се види из писма, које је Наполеон III писо своје министру грађевина, после узакне поплаве, која је године 1856. задесила Јужну Француску и која је причинила штету од преко 200 милиона динара.

(наставити се)

КУКУРУЗИ У ОКРУГУ УЖИЧКОМ

У данна храни у ужичком округу је кукуруз. Зато се он сеје свуда, где воде може да успева.

За кукуруз се ретко земља гари, и што има случајева те припреме радње, својиништво се порекла. Посна земља брзи се, у колико наш пољопривредна са ђубретом распалазе.

Ориџа у суволу и брду отпочиње од повошине априла, а ако је прелеће угодне, отпочиње се где-где с орашак и од Благовости. У пољу главно ориџа отпочиње од Буревозине, у највећем је јуку о Николдине (9 мај) и продужи се често до повошине маја месеца.

Кукуруз се сеје на сачму, а с њим као узред банају се још и трах и тикве. Осевана се два пут.

Најважније су врсте кукуруза, које се у округу ужичком сеју: осворедна, кремпац, дривак и пољска.

Вредно је ове врсте посебно разгледати, јер немо међу њима маћи и талких, поје су за препоруку у крајевима, у којима храна теже успева.

1. Осворедна.

Он се сеје у пољу, које се пружа око Пожеге, тражи повшурену земљу и брижљаву ограду.

Клиш му је дугачак а зрно крупно, те даје доста приноса.

Кочања је танка, те не може у кошу (салату) да се узакри, јер се брзо осуши.

Клиш је од осам правилих реда, зато се и палина осворедна. Редови су размаштени један од другог, те и то показе сушењу и овако тавно кочање.

На једном стабу роде по 2—3 клина; а ако се при кошу кукуруз разреди, клинова биљује велики.

Од награда, које су на ратствовад издате приликом излобке у Пожеги 1893. године, највећу је награду однео овај кукуруз.

Он се на пијани радије купује и од њега је лепши и слађи хлеб.

2. Кремпац.

И овај је кукуруз са осам реда, по клин му је знамо мањи.

Он се културнише у Златибору. Авдичитизацију је издржао је у Кремпаца, на му је и отуда име Кремпац; успева на 824 мет. надморске висине, даје добру и брзотројну бербу и лепо зрно.

Друге врсте кукурузау Златибору не могу да се одраде, а ипоне не могу никак зреше да достигну. Обог тога и јесте њихва особина Кремпаца, јер он, и по свој ограничениости лета и сувности климе, достиже *потпуно* зреше, и ако су тамо и земље за успевање кукуруза непогодне. У том погледу он одиоје најбољи и најд сељскиерски кукурузом.

Одмакле је и кад овај кукуруз у тај крај досеже, неона се. Стари свештеник г. Захариа Захарав вели: „Овај се кукуруз сеје у Кремпацама од како ја памтим.“

Он се сеје до краја априла врло често, али се осетало да се боље палива кад се ређе остави, јер на рејнија брду на једној стабилци по 3—4 клина.

Сеје се после странине, пошто се најпре земља угари, а ако је за кукурузом, онда се сеје у прву браду.

Кремпац досеже друге повошине септембра најдаље, али, у колико се пре посеје, у толико про доспе. Узри узек добро и добро рађа. Шома му је за стоку врло пријатна, јер је стипија него шапа од других врста кукуруза.

Хлеб је од овог кукуруза много слађи, и за то се на пијани кремпац скупе продаје од осталог кукуруза.

3. Дривак.

Он је вешто друшвији и нежег клина, него *кремпаци*. По свој правили досеже је у ове крајеве из Подриња, па је овде аклиматизован што се утарбује и по облику клина и зрна, а има 14 реда, као год и *Кривацки* кукуруз, који је 1894. године од Друштва препоручиван.

Дривак се сеје по прљухама, на граници према Турској где је народ са заратним земљама оскудан, па и оно што их има — за усеје су рђаве, а и кливот је врло уде-сан. Стога је гласа због своје надражавости, а нарочито што успева и на прљухама.

Зрно је црно и једро, те не уступа *кремпаци*, а обилато и рађа.

У кошу се не квари, и слаки је клин сигурне кли-јавости.

4. Пожешки.

Ова врста кукуруза постоја је мешавином разних врста у пољу око Пожеге, које су се узгајано оловожавале, а пољопривредници су одабирали најбоље клинове за семе.

Ако се ова велика сопственост носкатра једино с пољопривредном гасдиншва, она је повошива за напредак, макар се шта о тој говорало. На њој има лепих зрна и лепих винограда, справна најсавршенијих, орава нароч, усавршица у гајену стоке, велико одабирању и укритању и т. д.

Независно од дејства Управе Државних ерседа, која има 2626 пастура до својих стаништва, 3655 грда оба пола по својим ерседима даше свега 6281 кова, у Угарској постоја и та управа мера да се закупљују народни паштури од приватних одајачаца по цену која иде од 700 до 1300 динара за доба ошавињава побила. Превато одјавињање паштура постоје поред овог државног, јер ста-новници угарски имају 14.704 паштура.

И за остале врсте домаће стоке онака се свуда иста просвећена брига. Пре четрнаест година на предлог савештства *Тормача*, извршено је дубље сточарево проучавање целокупне територије угарске у том циљу, да се сазна које расе говеди или оваца одговарају оном или оној делу земље. Упошавши ово, угарска влада, стварајући пољопривредни кредит, дала је и продужила давати савештеницима, који пружају јемства, оштингама и задругама, овакве сојеве *бискова*, *ошова* и *веретова* клине је усвојила да најбоље одговарају којој средини и које учне одабирају неки чиновници и пашљачува на угарске ривове. Номац који зајак издаје благачиштва министарства, не зучи интересе; по-враћај има да буде у три године отплате. За сиромашно оштинге, државна поштута по 20 до 50 од 100 вредности грња и за оне, које су савршено без средстава, испорука

ПОДЛИСТАК

ИЗ ЈЕДНОГ СТОЧАРСКОГ ПУТОПИСА

Средњој Јевропи а по Истори

У Угарској напредак је постигнут нарочито законо-донима и управнишва *мером*.

На челу најважнијих законодавних мера стоји закон о *колективизацији или уједињавању разпарчених имања и деоба оштинских оштинава*. Притом *радијући* земљорадници да у једно имање уједињавају своје растурене земље и претварајући у појединца имања она велика оштинска по-стаљства, дотле задржавана за испуст стоке, Угарска је по-стварила годив напредка у пољској привреди и остварила једну социјалну меру најважније значаја. Створила је малу лепу сопственост и стварајући је, она је утиснула славу колек-тивистичку и социјалистичку појаву. У немо доба створе-на је противтежа великој сопствености, која је још врло распрострањена по средњој и источној Јевропи.

добивajući na taj način prao kruunu — i po klinu i po zrnu — vretu kukuруза.

Neга ima od 10n 12 reda, i oba су u kružni a prao добри за храну.

Oвај kukuруз најје за брдне већ за рашње земље, и кад се посеје u Буђењевце, свирна u августу.

Oво је најбоља прста kukuруза за пределе, који нису изложени суровом климату.

To су главне врсте kukuруза, које су у ужачком округу сеју, и оне су, тако рећи, ужитки социјалитета. Због тога смо их их и описали, изостављајући друге, познате врсте, које се ређе сеју.

Све ове описане врсте kukuруза, а уза и u северних, има на прорају Покешка Подружана Српског Полупривредног Друштва, која свакоме змеји на узелци за снажко објашњење у том погледу.

D. H. J.

ИЗ ИСКУСТВА О ГАЈЕЊУ СВИЊА

Искосе Ховард, старешина велике куће у Беџорду, у Инглисхоу, чије су машине и полупривредне страве познате у целоме свету, био је не само један најчувственијих паравлачач стравна но тако исто и одличан полупривредник и врло стручан сточар.

Негово знање у области Беџорда било је знаменито у сваком погледу а његов *сточарник* ствено је велика и значајна глава по ретким особинама његових свиња, које спадају у врлну белу Јорншарску расу и по многобројним наградама, које је она раса добијала на свима изложбама.

По исрешу *H. Ховард* змеј 1889. година и то било повод те се његов чувени и велики домаћак распорда и икше. Дан ту скоро нађеј је случајно само један чланак у коме он од ситуације износи *важљиве закључке прокатрате и сваког практичног искуство о гајењу свиња*. То је извод

приплодних траја бесцелна је, али траја остаје сопственост државе и кад преставе бити приплодни траја, он се продаје месарима за рачун државе, која новац отуда добијени уноси у своју благајницу.

Oвај систем у свом потпуном дејственом допунта сваке године ставити у средњу руку по 1200 биковна на расположене полупривредном свету; и благодарем овој систему и створено је на икшо места у краљевини оно што се *зову расадници*, који ће мало по мало учинити да преставе утицај државе.

Лично дејствоване владалаца осећа се такође у цалу болести пољске привреде. Поимено се да парска породина у Аустрији има две велике оградe, ону у *Владруби* у Чешкој и ону у Лицији у Илирији, које андалушке и арашке пасуве стављају на расположене појединцима. У Румунији, Краљ има знања; где се труди остварити све напредке и која су примера. Али то је у Турској, где се због обилна капацитетa с једне и личное учине његовог Величествa Султана с друге стране, лично дејствоване најнепосредније осећа. Абдул Хамид много се заузима да поиди, и да отува лепу расу арапских коња. Он има живогорбују ергалу по својим коњарницима и ижмањима. У Катане-Кали има 540 коња од којих 60 кобила приплодних све лепших од лепше а у дарском коњарнику има 204 коња, од којих има пастука ретне вредности, који су из Месопотамије, из Арабије, Сирије и Горњег Египта. Он је створио једну управу над ергелма; један завод установљен је у Чичелери близу Ески-Шенгра, за њ су набављени

из расправине, која је пре тога штатмана у *Дневнику Британског полупривредног друштва*. — Мислени да ће ове напомене, које садрже драгоцени савети, бити од користи и српским сточарима, ми их прилажуемо овде у *Тешку*.

Бројних полупривредника, који произвођачи у одличне свиња сматрају као врлну главу полупривредне економије, много је порастало ових последњих година. Ето за њих ја и изнени ове неколико редове и већ за ове, који по неколико јединих траја држе у једном икшу, да их во дворншту чисте копан.

To је његов приступ.....

Сточарник. — Ховард пре свега напомиње, да се производом и гајењем свиња не може с надом на успех занимати нико, по вежи подесних зграда. Међутим, на икшу иначе добро уређених ижва као да сматрају да је доволно свињама спремити најпростије зграде и најбедније законе. Успех и неуспех зависи у голмо од положаја, од распорда и од просторнога саварника колико и од расе, која се у икшу држи.

Ако је за свињарник повољна страна света од великог значаја, још је важније да је земљиште на коме се он постројана, потпуно оредно и да надух и светлост у-њ обилно могу да продру. Ховард је по свом главаном икшу имао два свињарника један поред другог, али се један налазио на икши његов изорбена на узвиштини од 7 метара икш од овог другог објашње. Овај горњи сматрај је да је икшо здравнији по овај икш, нарочито за прасад; зато је он и употребљаван искључно за крмаче с прасцима.

По ижмелу Ховарда, литање о воду врло је важно, нарочито у свињарницима у којима свиње по прегрдама непрекидно боране. И као доказ томе он наводи, да пре икше година његов домаћак, који је увек био изврсно здравља, поче да поназије знане болести, без и најважниег утицаја било од промене хране било каквог другог поступка. Он дође до закључка да је узрок болести у понавреном надуку и реши се, да очисти (дезинвирају) цео свињарник. У то име он нареди да се дигне патос од иштала, да се откопа и ижаци земља до икшесне дрбуне и да се она руно испуни песком, по коме удари патос од врло тврдих иштала и засипа га цементом. Дејство на здравље свиња одмах се осетило.

угарски и арапски пастуци и кобила исте расе. Два угледна ижвака запосљана су такође у Анјској Турској, у Алени и у Адони, не ратујајући лепу полупривредно шмалу у Халкани близу Сан-Стефана коју је иштосици с коринџи походно.

Пошто се вид напредном струјом, која је захватила средњу и икшучу Јевропу, полупривредна производња, стопе и усена, развила икшад народних потреба, то рашње иди доиције треба очекивати на ће они производи понапати француске трговне.

2. **Коњи и производна коња.** — Средња Јевропа икш врло много коња и ижмеђу народа, који је састављају, *Угарска* долази на прво место.

Она има 1,748.859 коња, дакле 6.3 на квадратни икдометар и 129 на 1000 становника, док Француска има само 5.4 на квадратни километар и 96 на 1000 становника. Угарска снабдева коњицу своју својих суседа; и доиета по ижмелу људи, који најбоље познају ово иштале, цене се да су од 100 коња произведених у Угарској 78 поидоли за војну службу, и то ту има: 45% поидолих за коњицу, а 33% поидолих за артиљерију и за запрегу. Онде је, дакле, обилат извор из кога је, пре неколико година и сама Француска икше набавке чинила.

У свиња пропунцијана земљама, било у средњој Јевропи, било на Истоку, производи се само икш и икшу-кршна коњ, икшве повождство Салбуриг и Штајерску, где се гаји и коњ за запрегу.

Отуда икшад да се сви коњи за вожаку по великим градоњима набављају са стране. На пример у сауби

Ховард већи, да га је неки прво нешто одгајивач уверио, даје сваке друге године мањо патос од пшеница и сваке синаршину. Што се тиче Ховарда, он није изазвао да је потребно да свој патос претреса и одма, ако су зиме доста топле, да воду не упијају и кад се највише чини.

Многе је препорукама вод од асвалта због непроницајности и због чистоте своје, али Ховард у овој глаткој корици види опасност, нарочито за тешке свиње.

Но било би казано грађани, врло је важно да вод има потребан капацитет да мокраћа брзо отиче.

Осталајући на страну питање о величини синваирника он се жора постројавати тако, да добија довољно ваздуха и светлости и да може да буде толики или хладнији према годишњем добу. Он нарavno мора имати све згоде за распоређивање хране и за зимскоње ђубрета.

Избор расе. — Ховард се с прва краја за више година одавно гајењу *беркинорске* расе и налази, да свиње ове расе имају јак састав, велику плодност али да се споро развијају, нарочито у току прве године и да им месо има одлике дебелине, ако би се сунјало. И зато је он напустио расу *беркинорску* и увео јој крупуно блу расу *јоркширску*, која се разликује и која има више меса; која се рано телесно развија и која је врло плодна, једном реч, која је корисна.

Али под крупуном белом расом Ховард извесно не подразумева оне негдашње гористине свиње, оне неграђани грађа пробитице расе, него свиње које имају ту особину и чије је тело дуго, широко и телесно.

Избор врлоплодне гле. — При избору крмача за приплод Ховард ова гле радије узима из протекле прасења или оне у почетку лета, јер се то у повољније доба године, у младости правилије и брже развијају, но ако су се одрасла за намаку јесени или у почетку зиме.

Ховард велику важност придаје повољније ширини тела, јер се леђа, прста и бутони они делови, са којих месо има највећу цену. Дужина тела такође је важан основ при избору крмача крупуно јоркширске расе. Леђа треба да су мало на свод, јер тај облик доноси глеу да подноси велику тежину а да се не попија.

У свиње животно је један од првих делова, која ваља посматрати, јесте глава. Ховард је јаво надовољен онемо

облику кратке и у вие повишене њушке, који од неколико година претрпиа мања. Ништа и не пададе да је до затретиати главу сличнети ситне расе на крмача крупуно расе. Глава треба да одговара дужини и круноби животино, уколико нише што један од знакова брзог развијања јесте извесна дужина њушке.

Широна глава знак је јаког састава. За време од тридесет година, за које је он гајио сваке крупуно јоркширске расе, Ховард се увек трудио да својим грама даде ово обележаје а у исто доба и велику ширину између очију и намену ушну.

Како је младим прасадима првих седмица живота им неизоставно потребно много млека, то су млечне особине крмаче од највећег значаја. Како су онег ове особине на следне и како зимске од матере, то највећу брину ваља поднати избору младих крмача, које произлазе од матера добрих мјачара. Тешка Ховардова била је увек та, да избори смалу ову крмачу, која се показе да је рђана мјачара на максиме јасне особине у другом погледу. Сем тога а да би се обезбедила добра производња, млади не сме никад имати мање од дванаест сиса.

Ховард који нивало пристајана раног прасења, јер је уверен, да оно обуставља растење приплодних глеа и да су прасад ретко кад тако издржљиви, као она, што произлазе од родитеља у својој зрелости. Нераст и крмача, а нарочито крмача, не смеју имати мање од девет месеци.

Остале тачке на које ваља назити при избору крмача, по мишљењу Ховардовом, јесу: танка и лепа кожа, обрасла обилито, дугачком и свластом чепином, (знак доброг састава и добре квалитете жрњаног меса); праве и снажне ноге, не одишне тачке и размаштене једна од друге; ваља сасвим уноде извесна; праг дебеле и добро испуњене; праг широка и дубока; ребра добро савијена; крста и бокови испуњени; бутони да буду снажне на прегрбаду; реп дуг и мек, завршен густом китком.

При избору нераста Ховард захтева већину црта, које мало час поменисмо а сем тога: мусика издрж и велику снагу. Бутони треба да су широки и дебели; стражне ноге јаке без крљавица напљена; предње ноге праве и радналене; зглобови ногу јаки; а напљени кратки и прави.

дрваних ергела води велика рачуна. У томе би можда био један пример за уредбање.

У *Аустралији* има три велике ергеле, од којих су две приватна сопственост парена; трећа, она у Радави, у Франконији, државна је ергела.

У *Уокери* их има четири, у Клиберу, Баболи, Мекехејету и Фогарану. Свака од ових ергела има не само пашта, кобила и ждредба, но, пошто имају голема имања (она у Мекехејету има не мање но 17.859 ектара), у њима се баве и одгајивањем и производњом *ловца, овца и свиња*, а, у Фогарану, и *билова*.

У сваком заноду држе се брижљиво по неколико породика које су се као добро показале и које су се произуле, као што су: великог и малог *Nonius, Gidrana, Favisio Nodstar, у Мекехејету: Favorite Conversano, Plato, Napolitano и Merette* у Фогарану. Али како се пласе мешавина крви, и како се њему приписује нарочито штедни типич на повољно, то се ове породице само између себе паре.

Друга једна тачка, достојна наплетке, јесте изговест пона. Скупљени у чопоре, оне се прикупу постојењу, њуше му шиповне трамели и њима ваљу недостају. Уморни пастур силни с коња да се на грани одмора и да од снага, негде седмички остаје онде поред свеса. Онај паштин снапања поред коња која се не удаљава и тог врлином преторија у чувару свога газде, виђа се свуда на и на шафтрука.

Од пре више година писана јасна — допре — пошвацана су свуда у *Уокери*; њих више нема ни по ергелама

општинској у Букурешту има много коња за телење; велика велина била је из Салдбурга, Пинцавске, и било је чак калдестале ниглески, али ниједан представник добрих француских раса за телење! Путник се нита откуд долази ова строта осуда али му се чини да би Франуска могла узети места на онемо тргу и да би ваљало настати да се упознају и оневе француска глеа.

Овај трг за завршекне коње биће увек обезбеђен, јер алмак немала, у којима је реч, онега ваљку произвођачу. Одмах од другог колева, онава се промена која повољнија прте расе. Није било без оседа; они су чинили нарочито у Букурешту, резултат је био увек исти. Калдестале кобале, узвезне по ситне паре нису чак нивад могле да краја ни домети своју ждредбу у Румунији; стаљно су се јаловили.

Напротив, одгајивање онемо коња онако се динотио ражуе.

Утри су мајстори у овом погледу; они су коњари по свом алајавском пореклу, а уместо што се Француска не престало осећати на Ниглеску, нивало би доста лекција, које би од Утра имале примити. У осталом, сваке две године у Будапешти драје се *Комарски Конте*, који образују сви председници подружја по окружјама. Они вуди, напљодобитијих таквих има за најважније мишљена о прилику, која треба пољу у производњи коња, јер су велики савешљиви — одгајивачи и живе у средни подоправредност становивштину — правне своје гледиште о коже управља

У тогу спору расвета присад крупне беле јоркширске расе често се измежу; али по неустуји и другом посматрању Ховард је убеђен: да какво је које свиње од два месеца, оно ће тако бити и кад одрасте, мадагов облина било да преже свога растања; и по томе његов начин био је, да у доба од два месеца одабира перастове и крмаче за даља прилода.

(свршите се)

О ПОДИЗАЊУ ОВЛАСНИХ ПАСТУВСКИХ СТАНИШТА

1. Кратак преглед досадашњег значајне радње око подизања пастувских станишта

Потреба подизања пастувских станишта, то јест, потреба стварања оних бораништа (депоа) за државне стационе пастуве, у којима би они проводили оно време од 8 месеци када нису на пастувским стаништима, додирнута је у *економској* радњи прилику у години 1892-ој.

„Закон у уређењу државног сточарског завода“ који је 29. фебруара 1892 године добио краљеву санкцију, говори о овим стаништима (сметаништима) у својем 32. члану. Али та законска одреба, која је имала својственог и јошче извршеног закона, није попуна.

Дакле, а то године 1894., почело је Министарство Народне Привреде да заснива обласно пастуско станиште у Шанцу, а под овим називом:

а.) Оштина земљата има је десет хектара земљата потребна за станиште (иже земљата не треба, јер ће се свињина узгајати, како првоста тако и земљата храма вистресе и тако и слама за прострату поблатити вилувањом од народа)

б.) Свн и град Шабач обавезан су се да сви потребно грађевно тога станишта подигну о своје трошкове.

в.) Пастуве у станишту подизања државна у свему време нису догађају даље и у тогу станиште обавезан.

г.) Станиште ће у прва два бити зграђено за 50 пастува, од којих ће се сваки подићи пред својим одговарајућим земљама до резултата до кројем пастувама стављена које су у рејону (области) тога станишта, и да којима ће доћићи еревоје у току од 4 месеца издржавати пастуве...

За то станиште у Шанцу већ је у понав већим делом прикупљено и у складу новачки завод на прилода дат. Четириестог маја прошле 1896. године списано је положен

ни по коначнијим касирама. Прихватајући мисао, које су ижего препоручивали двојица француски сточни лекара, *Муртен* из Брајена и *Колес*, из Вавија, и који су истинили да је повољна коња, који узмује кад своју храну тражи по високијим јаслама испиродај, да он ипак и правидност дељево днаје и нарочито да она спрема коња за рђаву навику „ткати“ и да је, по томе, боље да градо тражи своју храну у вишој висини, затим се прешло на привезу и сада има само положених јасала. Веде да су резултати изврени и да је та навики коња сада ретка у Аустро-Угарској.

Какут се мало употребљавана у средњој Јевропи; у Румунији он се употребљавана само при руској запрези; обично се служије напришанима.

У станици *Теле-Вомиче*, која поднада под еревоу у Фогарашу, издредоб се купити у *власничкој* напосаке, који принајдују својој Управи и ту проводе цело двадесто лето; ошнј начин, који их приморана да се навиказују на неравнију испреданог земљаништа, врло им је корисан, али се свако године забележи по који случај тровања травом.

Сви угрски селаци разумевају се у *истројету* издредоб, и они своју издредоб сами истроје и то, лако изгледа, врло вешто.

Доба ошнаника кобила почине раније но у Француској, и иже ретко надети, да се кобије издредоб у септембру.

У Румунији, у државној еревоу у *Пинету*, тек је све у почетку; за ту еревоу пастува се по врло малку деву на страни набављани, од којих невоји и на Француске. У

теведе томе станишту придоком праведноватешких народних свечаности државноскога Кола Јахача, и то ће станиште онга настујајућег лета бити готово савшено, то те најдошнјо већ пред јесен оно године 50 државних пастува у ње уселити, а *вистресе* набавати потребна количина узраки за њих вилувањом од народа, и оно ће до оне јесени бити већим делом готово.

О пет таквих обласних пастувских станишта има помена и у закључцима Ставне Комисије за унапређење државне ереде. Тај закључак у коме је рет о стаништима, датиран је 11. јануара 1895. године у Добручачу а потписан су та: Председник комисије генерал И. Букић; чланови Дунав М. Спасић, Мирко Милковић, Орелан Репић и Милодан П. Куртовић.

У 26. тачки тога закључка, већ речена стагна комисија оно:

„У интересу иштевања државно Еревоје а то у интересу унапређења државног поворете, комисија је закључила, да би повољно оних пастувак станишту које се заснива у Шанцу, градола тога станишта засновати у својој државној области с тим:

а) да у истина већ ижега с почетка не буду каже од 50 пастува;

б) да се за свилевање пастува са узраки не мора кмети државног поворете, него да се узраки купује од народа;

в) да ти закључци буду поворете вод. Министарством Народне Привреде, и да се од ижега ошнаника има ошнаника саветите сточни лекаром и сточним надзорником поварника (аптекаратором);

г) да се сваком том станишту одреду рејон у коме би оно имало да кога брину же само о пастувама стаништима већ и о унапређењу и претвату поворете за оној тој области“.

После тога времена, али такође у првој половини 1895. године појакљују се еревоји гружаници и крагујевци, који ижељу своје еревоје куће у сажоже Кратјевицу, и најакљују, да се подићи о своје трошкове да подигну све потребне зграде за 50 пастува на земљишту од 10 хектара које је оштина крагујевачка на тај днаја а у споразуму са Министарством Народне Привреде државна уступила и тапну јој издала.

У јесен исте 1895. године решива је и склуциштина ерево државног код да најдемо са паронш Лесковичу у року од три године, подићи обласно пастуско станиште за моравску област а на земљишту од 10 хектара које је паронш Лесковичу у споразуму са власником Министра Народне Привреде г. Мирком И. Милковићем изабрала и уступила.

Остало, у Букурешту напрега је врло ризна по расама и по пореклу коња, који се употребљавају; рускиј касача ту има врло много.

У *Турској*, на царском гадитвицу у Кијати-Кане виде се најбоље свилевање ствари. Благодарен сточној знаву *Исла-ванс*, великог повољника И. Величанства, који се учини на излоду, ту има врло уређених поварника, поже, затвора, итд. *Муромед-ефендија*, управитељ сточарства, издредоб из Кордована, врло је чувен са личног повољности 540 коња који су му поверени; порекло бременост, днаја издредобна издредоб а с тим и поглед око истинског повољности за оцену калитог града и прибора. Такав су луди државници за сваку управу.

3. *Говела*. — *Преработке млеко (масло и сир)*. — Раса свнот степског говечета у ижегоме је најраспрострањенија у средњој и источној Јевропи, али према местима, она је у својој боји, своје узросте, своје ошнјке обавну, својим рогицима, претрпала важне промене, које до ошнјелности донајдују, да *српска створа* јединица и типове.

(свршите се)

влада на тај циљ држави и тапшну послала Министарству Народне Привреде.

Четвртог наставног станишта видало би се подићи у Зајечару а исто би се основало и у Љубичеву јер ће се ерго-ско стадо то јест: наставу ергаски (вешинари), праводне побуде и сав подкладат (јушка и женска здреба) ошати из Љубичева у Добричево.

Томско је до сада у главном званично рађено на отстварену наставних станишта.

Држави не би ивала довољан број наставу да спих нег професионалних обласних наставних станишта одмах пошту, али ће она и при највећем сметљива бити кадра то да ушину до 1900. године. А до краја 1898. имаће Држава 200 наставу (далеке за четири наставске станишта, — рачунаће на свако по 50 наставу). Сада пак има држава око 170 наставу што је већ за три станишта довољно и за четврто претиче 20.

Онда ваи ради објаснена ваља додати још и то, да ће они срезови који подижу станишта, ипати за време сезоне опасивања потребан број наставу за кобила својих одгајивачу и самим тим стаништима и те ће наставу издржавати држава и у то време то јест у време сезоне. Међутим они срезови, који на основу расписа господина Министра Народне Привреде од 16. апа. 1894. године Збр. 1915 подижу сами наставске станиште — издржаваће наставу у четвримесечном року док су они на стаништима.

II. Побуде и план за оснивање наставних станишта.

У одгајивачи вашој, према најновијим статистичким подацима, има 66.894 кобила почен од четри године старости па на више.

Кад се од тога броја не мање већ 66.894 (а то је више него третиња) одбие на оне кобила које су однећ израде, престаје ради али ипаче за прилод, негодобне и на оне које вахоти власници ни буди каквих узрока веће за прилод да употребавају, онда остаје ипак број од **40.000 кобила** за које неко треба да се постара да им у интересу унапређивања донајега конарства даје добре наставу. Тај неко па првој је месту у свакој земљи само држава а и под нас не може нико други бити него држава то јест Министарство Народне Привреде. С тога би далеке нама држава требала да има једну хиљаду наставу те да могу да буду опасене сином 40.000 кобила.

Али, с обзиром на финансијске тежкоће, није узет у владу рада део тај број кобила. У владу вага Министарство Народне Привреде у последу унапређивања донајега конарства мисли да изведе и остари, предвиђено је да држава има само 500 наставу за станиште и то с тим да се то испураје постепено а остари потпуно најдоцније до године 1910. предла би на унапређивања конарства вако са гледатишћа привредног тана и са гледатишћа одбрамбеног, далеко енергичније и интензивније даде много брже радити требало. План је тај далеке однећ срезови и јасно казује да Министарство Народне Привреде није своју важиу и свој буџет као и приходе своје Класе Јутраје искључиво спринуло унапређивања конарства.

(настављање се)

ВЕДЕШЕ

Хелад за коње. — Одгајивачи и прегледачи коња, нарочито јахачки, дају коњима по мало хелде, те су им хранил. ведрији и лепши.

Данање хелде коњима отпочиње се и у нас уводити, ипашаући добре резултате.

С тога треба хелду гајити; а међутим, она је у неким крајевима Србије сасвим неволатна. Зато сви потребити

поручују хелду за семе од Пожешке Подружнице Српског Полупривредног Друштва, која га продаје по кошовној цени: 0-15 дина. од 1 кгт.

Она је ланске године доста хелдиног семена протурала. При порубиња хелде преко ње, извршена је за потребу добра Његовог Величанства Краља. Најништег Застапника свих Кола Јахача.

Подружница ће та и оне године такве порубиње примати и тачно извршавати.

О опрезности при куповини коња. — При куповању коња, треба нарочито скренути важиу на кретање. Велика је махна кад коњ предњим ногама близи и каменчиће истура пред-а се док задње ноге напред истура. Ако се једна нога увуче, опасност је да удари о другу; а буде ли је истурно у ноге, може лако копиту рожкаву да повреди. Коњ чији се задњи део добро креће, двогубо ће дуже служити него коњ са слабијим задњим трном. Добро прегледање задњег трупа има велике важности нарочито на плаваном путу. На предњем трпу често се онака вахна да су плаће недовољно кретаљиве и да се невомерно при идењу. Кад коњ дигне колено треба при предњем део коња да се дигне, јер је тек онда коњ — угадан.

Г Л А С Н И К

Личне вести. — Указом Његовог Величанства Краља од 4. ок. м. постављени су на предлог Министра Финансија: за начелника и главног благодина прве класе у одељену главне државне благодине Министарства Финансије *Стеван Марковић*, редовни члан и бив. председник Срп. Полупривредног Друштва, дојаконић начелник исте класе у административном одељену — по потреби службе. За начелника прве класе у административном одељену а да врши дужност начелника у царском одељену, г. *Радко Милошевић*, редовни члан Срп. Полупривредног Друштва и дојаконић Министар Народне Привреде на расположењу. За секретара прве класе у одељену главне државне благодине, г. *Јаков Марковић*, редовни члан и бив. потпредседник Срп. Полупривредног Друшт. дојаконић благодина прве класе у парнизацији београдској.

Указом Његовог Величанства Краља од 8. ок. мес. постављен је на предлог Министра Финансије за члана друге класе г. *Јован А. Шоворин*, редовни члан и бив. секретар Срп. Полупривредног Друштва, дојаконић секретар прве класе Министарства Народне Привреде.

Указом Његовог Величанства Краља од 8. ок. мес. постављен је на предлог Министра Народне Привреде: за секретара треће класе у одељену за землорадњу и сточарство г. *Павле Вујкић*, жагацоник I. класе београдске парнизације, а указом од 11. ок. мес. на предлог истог министра, постављен је за секретара прве класе Министар. Народне Привреде, а да врши дужност поверента за коњарство г. *Милошак И. Куртовић*, почасна члан и редовни члан и утешавац Српског Полупривредног Друштва, дојаконић секретар треће класе истог министарства, а за вагацоник друге класе Управе Фондова, г. *Павле Т. Годоровић-Васковић*, редовни члан Срп. П. Друштва, дојаконић вагацоник треће класе исте управе.

Указом Његовог Величанства Краља од 14. ок. мес. одневојени су на предлог Министра просвете и привних послова *Ордеон Белог Орач четврти редом* г. г. *Др. Мијаило Вујкић*, редовни члан Српског Полупр. Друштва, министар финансија и *Ордеон Св. Саве четврти редом*: г. г. *Коста Д. Главић*, редовни члан и *Никола И. Станковић*, почасна члан Српског Полупривред. Друшт., професори Велике Школе.

Похваљено. — Застапљеник г. *Милоја Ј. Јанковић* мајора, команданта I. важињерског батаљона у Нишу, прет-

платило се на *Тешак* 46 војина истог батаљона. Српско Пољопривредно Друштво, прво је захватило *Г. Јанковић* на приватном заузимању, и жели, да и остали команди дати батаљона не зајде труда да *Тешак* прикажу сви писмени војинци са села.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
Држање 20. децембра 1896. год. у Београду

Били су: благајник г. Вучко С. Богдановић; Оборници: г. г. Александар М. Секулић, Анта Голубовић, Лубомир Кojiћ, Д-р Марко Т. Лео, Милослав П. Куртовић и Паја Тодоровић. Председавно члан одбора г. Д-р Марко Т. Лео. Везељко секретар Влаг. Д. Тодоровић.

Прочитан Записник XXXIV седнице. — Одбор усвоји.

254. Прочита се молба г. Никола Великовића врш. дужности еколога, да му Друштво изда хонорар за август, које је време провео на одсуству. — Решено: да се одржи у сави решење Управног Одбора од 17. августа ов. год. (види бр. 188. XXXIII седнице).

255. Чита се резерват секретара Воји гласи: Управни Одбор у седници од 27. аов. т. г. решио је, да Друштво у будуће не набавља семе од дучерне и других пилних билака за продају, зато, што је Друштво на овоме пилале радити докле, докле се наш народ упути у гајења пилних билака, у чему је ризик и успело, и што би се Друштво над би и даље вршило распродају семена јавља као конкурент наших семинара.

Тада је истакнута потреба да би и у нас за испитивање семена завладо основати контролну станицу, и поводом предлога г. Д-р К. Јовановића државнога хемичара и редовног члана друштва, упућен је према решењу Управног Одбора од 19. марта тек. год. поран код Г. Министра Народне Привреде, да јавану рударску лабораторију огледа за контролну станицу.

Од г. министра добио се повољан одговор. Он у своје писму од 27. септембра ов. год. Збр. 1142. вели, да усваји друштина предлог у толико пре, што је рударска лабораторија свабодвена за овај циљ свима потребна и да је у том погледу издао истој лабораторији и потребну наредбу.

Према овомом стању ствари, нагледа, да је овај предмет окончан, и да би Друштво могло већ идуће године престати е распродајом семена. Али како још није није обављене од стране министарства, да ће поменути лабораторија вршити испитивање семена и да је штогод урађено, да ова радња буде обављена за све наше семинаре, то се одла не би постигло оно што Друштво жели, да наша привредници и после тога, кад Друштво престане е распродајом семена, могу набављати само добро т. ј. испитано семе.

Зато пре него што Друштво престане с длаком набавком и распродајом семена пилних и осталих билака, треба наћи начин: како да се осигура све шта је потребно за испитивање семена, да отуда с престаном друштва

деловала у овоме не буду наши привредници изложени штетата од набавке рђакога семена. — Решено: да се упути Рударска Лабораторија о томе:

1. Да ли је предузела какве кораке у погледу испитивања семена према писму г. Министра Народне Прив. од 27. септембра ове године Збр. 1142. и на који начин мисли предузети овај рад, па да буде обављан за све оне које се занимају продајом семена;

2. Да ли је у стању примати рад испитивања све количине семена које јој за овај циљ пошаље Друштво или ко други;

3. Хоће ли наплаћивати какву таксу за испитивање или ће то вршити бесплатно; и.

4. Има ли о томе каква праваника и услове, на који начин мисли да врши овај посао, па да отуда с престанком друштва ога рада у набавци и распродају семена, наша привредници не буду изложени штетата од набавке неустурног семена.

256. По молби Обреновачке Пољопривредне Подружнице, да јој Друштво прими у отплату дуга једне американе грабље. — Решено: да се овој Подружници уштеје американе грабље под погодбом, да се жито заузме, да се тим грабљама тамо ради, и да их за ову потребу може поплаћити каквом вредном пољопривреднику било од стране Друштва или Подружнице а остатак дуга у 100 динара, да пошаље омак.

257. По молби Пчеларско-Воћарске Задруге за окр. моравски, да Друштво врши плут за риголовање који је набавила преко друштва, с тога, што зем неје још добила од општине земљинте за расадник америчке дозе. — Решено: да Друштво не врши потраг овај плут, зато, што је плут поручен по жели Задруге.

О Г Л А С И

ПЧЕЛАРСКА СКУПШТИНА.

Пчеларско-Воћарска Задруга у Београду имаће скупштину својих задругара у Педесу 28. ов. мес. у 9 сати пре подне у дому Српског Пољопривредног Друштва (у парку до Министарства Финансија). Моле се сви Задругари — аниципони да на ову скупштину дођу и понесу своје ације, које ће пре почетка рада доновати код Управног Одбора.

данаши је ред:

1. Председник отвара скупштину;
2. Избор деловоје који ће водити скупштински записник;
3. Избор три потписника скупштинских записника;
4. Читање Извештаја Управног Одбора о годишнем раду Задруге;
5. Читање Извештаја Надзорног Одбора;
6. Скупштина даје разрешителну управном и надзорном одбору;
7. Предлози појединих Задругара на скупштини; и
8. Избор чланова Управног и надзорног Одбора.

Цена ваљки огласиња: Од четри врсте од једног страна по 10 пара дин., од осталих кружних писма по 15 пара од врсте е студи.

Велик огласиња од целе стране 20 динара (10 еор. а. к.), мале стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглававање по 20 пара дин. државне таксе.

За оглававање изне пута 10 од 100 језика.

Преглед 3. броја *Тешак*: — Чланови: Сирчевине ваљки поплава (наставни се). — Кукурузи у отругу уживком. — На искуства о гајењу шина (сиршије се). — О подизању обласних наступних станишта (наставна се). — *Подметак*: На једног египатског путописи по Средњој Јевропи и по истоку (сиршије се). — *Веломке*. — *Гласник*. — *Записник*. — *Огласи*.

ИЗДАШИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОЛУ ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВЕ ОКИХ ДРУШТА, ПОДПИСИВА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ КАРА И ВАЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОМОЋЕ ПРЕСТАЈУ УМЛАЦИ ЗА ЦЕНУ ГОДИШЊУ ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ПР. ПРЕТЛАГА И РУКОВОДИ СЕ СРПСКОГ ПОДПОРИЈЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ. ПРОГЛАШЊУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНА РЕШИЛА ОД 1869. ГОД. № 294 ПРИБИЛИ ДРУШТВИМА ПОШТИ ВОСПЛАТНО.

ИЗДАШКИ И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОДПОРИЈЕДНО ДРУШТВО

КРИЈИЖНИ ОДБОР:
АЛЕКСА Л. ПИЊОК, АЛЕКСАНДАР М. СВЕЂАК, ДУША М. СЕКАЦ
Др. МАРКО Т. ЛЕКО, МИЛОШАС П. КУРТОВИЋ И ПАЈА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДБОРНИ ПИСМА:
СТАЈКО Ј. ТОДОРОВИЋ

ИЗВЕШТАЈ

о раду Српског Подпопрредног Друштва у 1896. г.

(Годишњи Управни Одбор XXVIII. годишњег Годишњег Збора
30. ЈАНУАРА 1897. ГОДИНЕ.)
(СРБИЈА)

V. Друштвене Финансије.

Колика су били приходи и колики расходи Срп. Подпопр. Друштва у 1896. години и како они стоје према предвиђеним по буџету за ту годину, види се из рачуна, који се овде прилаже.

И ако овај рачун у укупној суми и прихода и расхода, показује, да је било већег прихода и већег издата, него што се буџетом предвиђало, опет то није пошло да Друштво у тој години исплати сва своја дуготана за предмете набављене са стране и у земљи за потребу наших подпопрредника, нити да капитал подпопрредног

фонда издвоји и засебно пласира. Друштво још једнако нити седовољно оправисало ноћи и пратило је да се плаћајући своје дугове из прошле године, понова задужеје у текућој години. Не може се, и да се на овом месту и овом приликом, не помене, да су садашњи друштвени приходи недовољни за правилно уређење његовог организационог става и да би свака ова управа, која би се прихватила да то изврши са овим приходима, морала за годину и две дана обуставити сва други рад. То пак не би могла лако прихватити ни једна управа, нити би то по углед Друштва било оправдано.

У осталим друштвеним задужењима поглавито проистиче из његове радње на набавци и растурању семена, сирана и других подпопрредних предмета; а како су те радње трговинског карактера, то је не могуће и неизбежко, да се рачуни прихода и издата крајем сваке године потпуно поплаћају и извршавају. Онако исто, како бива код приватних, који се баве тим радњама, — тако и рачуни код Срп. Подпопр. Друштва хорјају се закључити на крају године са извесном равнотом — већном на штету Дру-

полуприв. фонда има изузети из друштвених благодјелних најдале до краја 1896. год., и она је, као што се види из рачуна показана у престојатку готовине. Има само да се, чим буде готових пара, изузме и пласира на начин како је већ решено.

У овој години прекорачен је издањина кредит: На друштвеном добру у Шапцу за 296-02 дин. и за награду сарадницима Тежак и Календара за 342-25 динара.

Одбор је то прекорачење одобрио по плану које му даје чл. 33. Друштвених правила а који Збор да он одобри. У 1896. г. по дневнику је било пријавна свега

90.796-32
84.040-36
а издањана
Укупан обрт 174.836-68

На страни пријавна било је свега 1.074 а на страни издањана 571 бројева.

СПРЕЧАВАЊЕ НАГЛИХ ПОПЛАВА

(наставак)

То писмо у главне гласе:

Geschiede Minister,

Саван јошину је штету учинила поплава, сматрам да ми је прва дужност тражити средства да се таква оштетена отклоне. Као што сам видео, потребно је да се, у насељених местима, предугну радона, за које се, према самој природи задатак, може већ напред калати на који их начин треба вршити, а уверен сам, да ће ваљани инжењери, којима су ти послови поверени, моћи тај задатак извршити без великих тежкоћа.

Вештачке грађевине дакле, којима ће се спречити од будућих поплава парони као што су: Лион, Валене,

однаји од своје куће; него, нипо не нија ни земље му; он ретко излаже у туђини најбоља града својих раса. — тако велики овај учени путник од речи до речи.

При свеколиким и полица *масла* је још ретко и скупо на Истоку. У *Букурешту* у преме овог путевана продавају 3-75 динара килограм обичног а 7 дин. килограм одбојног масла. Пошто је дошла производња масла то *Русија* испоручује највећи део масла које се у *Египту* тражи.

Исто је тако и у *Турској*; у њој се налази само тако вапно *Сибирско* масло, које је врло често само смеси масла у мањој количини са дојем, који се добија од мледа која стоји с дема и с две стране репа азијатске ове. Ова смеша није непријатна, али је даљево од ње до ароме и до ошане француског масла.

Сибирској је данас лак и брз с *Букурештом*, *Сибиром*, *Вестером*, *Адријанополем* и *Париждем*; не би ли, дакле, Француска извозна трговина могла отворити за француско масло тргову у овим градовима? По невојни обавештењима, са своју страну, ово не би било немогућно; по несрећи царинске таксе све су побрале и врежа давањем распаложеног духова наметно је одложити све оладе у овој ирану.

4. *Билова*. — Биво у полупривредној економији пропутујућих земаља игра ваљину улогу по што би се у Француској мислало по писанима, који ову ствар нису на извору проучавали. Она најмање не губи земљината испред вода, а, у неким пределима, он се радије држи ил и во. Радози за оно лево у његовој надражљивости, његовој

Авињон, Тараскон, Орман, Блоа и Тур, могу се лако подвћи.

Међу тим, узасно опустошење наших богатих долина, кроз које теку велике реке, налаже нам, да истависмо за оштету девају: налажемо свега онага што недостаје, да се у будуће предузире таква опустошења.

Давис снажи тражи да се наслина чува од поплаве. А, у самој ствари, тај је начин чувања, само средство да се држава упорности, јер високо није довољно да долину заштити. Земља и вода, који вода доноси, надилаже непрекидно корито речко. Како је пак ширена реке ограничена наслина, то ће се, са надилањем корита, морати непрекидно надилати и висина. Они се даље поражу и појачавати и под неспреставим надзором стојати.

Тај систем, који би само за реку Рону коштао преко 100 милиона динара, показало би се као сасвим недовољан, пошто није могуће, да се од прибрехних господара, добије онакав надзор какав је потребан те да се спречи проваљивање наслина. Кад се пак, насли проваљни, онда ће несрећа бити у толико већа, у колико је насли био већу висину.

Од свију предложених система нагледа на један једини, као врло подесан, природан, практичан, а и за задривне лак.

Тај је систем шта више и опробан.

Пре него што отпочињемо потраживати средство за лечење извесног зла, треба тачно да сазнамо узроке си којих је то зло постало. С тога и онде, прво је питање; одкле долазе нагле поплаве наших река?

Одговор на то питање гласи: оне долазе од воде која се са брада и палинава насли сама, а врло мало од воде из саме долазе.

То је тако потпуна истина, да на Лоари, велика вода настула код варони Роана и Наверса, за 20 до 30 сати раније, код Орлеана или код варони Блоа.

снази, његовој брзини и у парочитој особини његовог млева.

Изражљивост бивола значајна је, јер он није приступачан барским трговинама, које достављају волоне у голмак и баронити земљана и што не добија простор, који је прва затрпа у земљана маскарне индустрије. Бивола је најдешње држати, јер не бица храну и гоји се врло лако.

Снага му је невероватна; узима се да један бивољ реди колано три вода а ја сам у то скоро врећем, јер сам у Доњој Угарској видео два бивола да покрећу и да вуку товар за који би се у Француској упрена три чиста волова* волн путник. Код му је знатио брзи по вод волн, и поред свег главозаног му облика, он може да скочи по 2 и 3 метара.

Масно од биволице, која је непрестано на наши нема парочита ни укуса на кираса — по путничкој оцени. Путујући кроз травничку кирасувањ, путник је ниво само ово млеко, а налази да је врло добро. *Пасмо* је врло бела и лако је у различити од навиане крајњег млека. *Масло* је такође врло бео са особитим неким кирасом; по у Француској не би нашо кунаца из урочка, што Француси воде жуто масло. Од биволичиног млека прави се сир, који је на истоку скупил од *сирјера*, јер је килограм овог 60 а оног биволичиног 80 крцара. Ова знатна разлика у неки показује, да у иранљивој сира крајње млеко долази по 5^и, крајње литар, док оно од биволице долази по 8 крцара. То је главни урочк због кога се у пределима, о којима се онде говори, биво радије држи но во.

Исто se to vidi i na rekama Svona, Ronh i Žirona.

При последњој поплави, јављено је телеграфски станицинству у долини, на неколико сати, на и неколико дана раније, када ће воде тамо достаћи највећу висину. Та се појава може лако схватити.

Кад киша пада на равнину, земља служи као сунђер. Вода, пре него што доспе у реку, мора проћи дужи пут, кроз сивкављу земљу; а вода изгуби чини те је отицати споро.

А кад то исто, несамито од топљена снега, наступи у брдима и на планини, где је земља већином гола, или где је чврста плавача, која воду не прима, то ће услед јачег нагиба, сва вода која за време кише падне, стурити се са великом брзином у реке које ће у часу избујати.

Ми сваког дана сопственим очима видимо, како за време кише, вода која на наша поља пада, образује саво неколико потока; а она вода, која на кровове наших кућа пададе, образује одва мали поводак.

Криваци су дакле што и планине, а олуци су што и реке.

Ако имамо равнину од 2 миље ширине и 4 миље дужине и ако је за 24 сата пало вода на ту равнину у висини од 10 сантиметара, то се добија количина воде од 12,800.000 куб. метара. Та вода треба да отече у облику реку.

Слачки појава настала код снаге притоцице наших већих река.

Ако и, пр. Рона или Лоара, има 10 таквих притокица, то ће се добити огромна количина воде од 128 милиона куб. метара, која треба да се сручи у реку за 24 сата. Јасно је дакле да ће у таквом случају бити опасност на прагу.

Биволдне дају годишње од 1300 до 1600 литара млека према својој добу и начину храњења.

Месо је од бивола такође вредно а дој му је боје. Оно се по градским месарницама продаје поред меса говеђег и у хали месарској у Букурешту оно се не прерађује. Што је дорадило раширити гатуку о томе да се биволде месо не једе, то је, што га источни сељаци, нарочито румунски, не једе, али он не једе ни говеђе месо. Он не може да гледа вако се које његов помомник у реду кити га једе; он само једе месо од животиња, које не паде, очевину и свињетину. То је упрвн продуценти овога што се дешавало у старој Грчкој и у старој републици римској, где су исти обичаји постојали. Ваљда Угарска, тако ваљдана у сточарским старинама, има впрвочну станицу за гајење бивола у Чарнаву (Трансилванија).

Још једну реч о биволдима. Пореклом из топлених земаља по што су земље западне Јевропе, биво може да произведе само у геогрфском простору, који сада заузима; ма какав баше његове особине, нема наде да ће се дочекаати да се он постане више на запад и на север.

5. Овце. — Овца се налази свуда у средњој Јевропи и ова се све више и више гужа што се више иде на Истоту. Овца пренајвеће у Букурешту, која има 7,600.350 оваца, а у Угарској. Пошто се у овој последњој земљи не гаје свиње, из обзира на одређење мусољманске вере, овца их скоро замењује.

Угарски по последњем попису имала је 10,594.831 овцу, дакле 355 на 1000 становника, али због слабе цене

Ако ли се мис, та вода задржи тако, да отицати буде два пута или три пута спорије, то је јасно да ће и поводак бити са половином или трећином слабији.

Сви задатак је дакле: спречити нагло сивање воде. Спорије сивање воде мис, постепеће ће се грађењем водојака или брана у свака притоцицама на ушћу долине и свуда онамо где потоци пролазе кроз теснаце. На тим водојакима оставити сиво у средњи узан пролаз за воду, те тиме при јатој води образовати заште (Језера) из којих ће се вода поступно празнити.

Треба у маломе радити ово што природа гради у великоме.

Да Рајна нема Боденског језера и Рона да нема Јевропског језера биле би долине тих река под водом, јер се, само од отопљења снега, немо вода у тим језерима за 2 до 3 м. преко године, а то значи, да се вода у Боденском језеру повећава са две и по милијарде кубних метара, а вода у Јевропском језеру са више од 1¼ милијарде куб. мет.

Кад се топлина меса воде, при силазу са планина, не би задржавала у тим језерима, она би, нема сумње, причинила ужасну поплаву.

Томе млогу природе, односно тој поуди коју нам природа даје, следовало се, кад је, пре 150 година, саграђена ова водојака (брана) на Лоари о којој је 1847. год. поднео извештај скупштини, господин *Callignon*, посланик од *la Meurthe*. У томе извештају он је ваљкозно користи од те водојаке на овај начин:

„Водојака код *Ripau-a*, која је саграђена 1711. године, налази се на 10 километара од вароши Роана. Та се водојака налазила на стене воје долину окружила и на остатке моста, који је из доба Римљанако; њоме се на томе месту сукава налаз река на ширину од 20 метара и Лоара мора да тече кроз тај узан пролаз

пуну, овај број оваца и по капацитај саветница *Tornaja* овај број оваца не прелазни 8,000.000 оваца. Мерино-оваца има још свуда на западном делу, који су по капацитај изузнадне пре 200 година, али баш она сада бројно опадају.

По алунској земљишту Тисе, има оваца с другом ордом. Источни део Угарске има впрвочно млевних оваца, које највећим делом припадају великим сопственицима.

Ове млевне овце деле се у расу с *дугим ушћеним роковима*, које има на *Југо-западу*, у *Црној Гори*, и *Херцеговини*, и у расу *Цицајску*, или расу с *кратким ушћем*. Ова последња, која долази из *Русије* и *својим* и *средње Азије*, све се више шири; једна Цицајска овца даје на годину по 8 килограма сира, који се продаје по 1 дан. килограма по једној једини у вредности 6 ден. и пуне које вредн 3 динара. Све тога она се лако гоји. Све ово објаснио зашто се све више и више даје пренукујетна Цицајској овци, која у осталом пошви јединим примером потреникује вако, што се у Француској, као год и у целој Јевропи овце млевних раса одржавају и што оне потреникују расе с ошном вуном, докле оне бројно опадају — ово је једна економска појака својствени нашег добу.

У *Молдавији*, мезели мерино-ингара снабдевају вуном фабрике на изразу чоке; оне се овце зову *швани* (од *Швабије* — Шпанија). У осталим деловима румунске земље има и Цицаја и две друге врсте овце, које се зову *Чарнава* или *барсана* и *свајана*.

У *Букурешкој* и у *Јевропској-Турској* налази сира оваца

и при najbejbej vodi. Vajnost te vodojake je u toliko neša, što se, prema dokumentima skupštiniškim iz 1711. godine, vidi, da je ona sagrađena radi spriječene štete od poplave i to stvaranjem venčake prepreke, pošto su prirodne, u gorjem delu reke, uzlozene nerazmishljeni regulacijama. Vodojaka je i u prolom otoboru svoju zadaću sređno izvršila, jer se nje na zadržala voda sa visinom od 21,50 metar nad rešom, a time je, sprečeno otpisane količine vode u ravninu, od preko 100 miliona kubnih metara. Usled toga je najbejbej voda kod Rovna neš prošla, a u zagatu nje vodojake voda je dostigla svoju najbejbu visinu tek posle 4 do 5 sati. Da nje vodojake, ne samo da bi ponovao mnogo ranije dostigao Rovn neš bi i količina vode, koja je ponovaku nazvala, bila povećana još sa 2500 kub. met. svakog sekunda. Takva bi ponovaku krađe vreme trajala, ona bi proširila, ali nas baš e toga i jeza poduzima, kad pomislimo, koliko bi bila neša nešreća, koja je dolzinu Lovre zadesala. Osim toga, njeznake vode u zagatu nje vodojake, ne samo da nje štetno uzidalo, neš je naprotiv učinilo te je voda ostavila trag od muša i xжура, tako, da he površina, koja je pod vodom bila, još sa nekoliko godina osećati plodonošno dejstvo toga taloga*.

To je rezultat venčake građenje, koju je sagrađeno mudro staranje za njevu sigurnost, a koja nje dosta može poslužiti za primer.

U gorjem topu pritočina, nje još dosta mesta, gde se može ještinu primeniti nekostu stečeno sa pokretnim vodojakom. Sano treba ti dosta dobro izabrati i otkriti mesto uveriti tako, da otječe bez smetnje, a sa što većom korisću za zemljoradnju.

Mesto takve vodojake, koja je po celou visinu otvorena, preporučivane su brane ka kanjama (ustavama) pri du, a sa zagatom (rezervoarom) iznad.

sa *dobro izabrati*, koja mnogo djezi na francusku brdsku vodu i vodu onu.

U *Maloj Aziji*, vidi se samo ona sa astasijskim rešom; meso i lož nje Turci mnogo cene i radije ga troše po meso ma koje druge vrste.

Valja pomenuti i jednu reškost, zavisaku u Transilvaniji, a to je da se u vanašnja zima pušta na vspanu citajaca onaj. U ovom predelu gde se mnogo dušak; pošto se obere najbejbej i najbejbej dušak sa redovnije stajbine sa zlostajni dušak ostane se onde na mestu; u decembru, pošto je ono dušak njezlo, u dušakniti se puštaju onde, i one ga pojedu ne samo bez ošavosti, no, kako izgleda, i sa korisću. One ga bez štete pro žraka ne bi smele ni daruti, jer bi ih visokim potrošilo.

б. Свиње. — Гајене свиња веобично је високо у средној Европи; оно је вичитано у *Турској* и по *Бугарској* и *румунској* селима, у којима Турци борање.

Угарска свиња са себе има више по 9 милиона грла свиња; гојене се то врло добро радеме и она може да износи 15 до 18 „* свиње производне.

Гајене свиња у *Србији* чини најважнију грану пољске привреде. За њену доста степеничу територију она има 1.679.000 грла свиња, дакле 34-5 на квадратни километар и 900 на 1000 становника. Ниједна друга земља нема толико свиња и такве густине. Не треба се, даље, чудити што је Србија *извозачка* земља и што на све стране извуче тргову.

Румунија и *Бугарска* не производе свиња у тој мери;

Тако сграђени загати могу по води задржати воду од повода, па је у време сушње употребити за земљорадњу или за одржавање ливеног стања воде у реци.

Документ из године 1711, који је поменуто г. *Colignon*, казује очигледно, какву улогу имају вodojake и шта се њима постига може. У томе се документу налази и овакав став: „Непоштено је нузно, да се онако, где даје не плаве, саграде у ливеном размаку, у кориту реке, три вodojake и то једна на месту код *Rinay-a*, друга код *Castel de la Roche*, а трећа на остацима старог моста, који је постојао на крају села *Saint Maurice*. Тај вodojакима сувише се пролаз воде толико, да повода, који иначе за два дана протече, неће моћи проћи ни за 4 до 5 дана. Кoliчина воде, која ће се тајке смањити на половину, неће чинити онака оштећена, каква је чинила за последње три године“.

И доста, 1856, као и 1846. године, те су вodojake спречиле пропаст вароши *Rovan*.

(Српине се)

ИЗ ИСКУСТВА О ГАЈЕЊУ СВИЊА

(СЕРБИЈА)

Поступак с свињом, којом се градеме. — Ховард сматра кретак као кожда још корисније у лареву грла него и њихово здравље. С тога он препоручује да се нерастовне драге у довољно пространим преградима те да се крећу колико ни је потребно. У добу од четири месеца они треба да се издрже у засебна одељена, и до близу девет месеци, да се редовно спаког дана крећу. Нишање о кретању за младе нерастове, врло је важно, у толико више што ништа тако неће потпомоћи развиће њиховог ногу, што је од највеће важности у мзакла.

Пошто се крмачке бугаре, Ховард их оставља у слободи у каквој загради да би се кретале. Храва их се стоји из менића и отпадка. Ако се има свинача, он се с-

ту се више гаји за месну потрошњу но за продају и за влзав.

У *Угарској*, раса која пренадује и која износи највише 95 „, од целокупног броја свиња јесте *мажарска*; њена је одлика што има свиљасту чешњу. Она је врло усавршена, дивног је облика, даје добро месо, ипак нешто масно. Она без икакве штете може да издржи убојење с најбољим расама *Италијске* и *Француске*.

У *Аустрији* путник је видео грла свиња *Томбоуртске* расе с рибом чешњом.

Српске свиње таквитко се с угарским свињама што се тиче *потрошљивости* и *необности за гојене*. Румунске су више на погаза, неразвијеније у телу, много мање усавршене. — У ветеринарској школи у *Букуренту*, у подручју г. *Вогалеска*, професора стогацрета, има *мондоитијана* свиња. Овај професор настојава да створа расу с једино јединим чешњом (претого). Он је час био веома љубаван понудити путнику један пар; удаљеног и преноси издани удздржати су га за овај тренут да врши ово пријатељску понуду.

Каснијад су путнику у *Будим-Пешти*, да се у *Угарској* чине уршитања узмећу дожаке и дивље свиње да би се добило месо с дивљим жарисом, које се продаје као *дужево* месо; али он није могао потврдити аутентичност овог тврђења.

У *Кобана*, у самог предграђу *Будим-Пеште*, постоји значајан један завод. Године 1869, једно другоно с главнином од 1.250.000 динара основано је под иконом *Принц угарског удружење за одржавање и гојене свиња* и вредителе *банке*. Она је откупило земљиште од 70.000 квад. мет. у

vesaju s mekinjama. Leti dobijaju zelenu hranu: travu, pratkrupicu, detelino. Zimi ih se daje seno i kvasa po ovaj se obrok sve nismo smislavali što se nismo približavali doba praseve. Na tri sedmice ili na jedan mesec daju izred praseve hrana se popravlja timе. Isto se u skladne mesta po malo juckenog ali nenosnog brašna. Ali nikakvu misku u travu ili ne treba čistiti neposredno pred samo praseve.

Ховард препоручује да после прасева крмачу не издгади лице, које јој је непознато. После истравања постојеће крмаче се daje мало млаве хране, и, за прва два три дана она треба да се хранити врло умерено. Да би се саобраћачу начину многих одгајивача, Ховард је при крају приговара крмачу давао на *lavo moutone* у смеси с храном; али је од пре негде година напустио сваки ден као нешто добро.

Ховард као важио савестује, да се прасад прегледају одмах по прасеву и да им се оштрим кљештама потрпати свињи ступаче дуги и оштар зубић. Такав су зуби због великог немару крмаче а често она због тога не да прасадма да снајгу, све због болава, које осећа. Зип се да пошедад крмаче и удаве своје младине и појух их; то на сву принуду долази тако често од ових зубић и оштрих зубића, који се забављају у брдањине.

Пошто је огледао мховину као просторицу, Ховард налази да је она зими прво-кљадна, и, укратко, да је слава боља од ње. У трешку прасева у прегради не треба да буде ништа друго до само танак слој мекс и ситне славе био простире; ако је слава одвећ крува и ако је има одвише много, има опасности да се у њој млада прасад забубе. Ситнијој слави може се замерити што се лежи за сине крмаче и што упада у очи и нос младинца. Ако је слава мекс и ако је има мало, младине ће лако налазити брдањине крмаче. Сепцила за ову просторицу, слава по све имати мање од 10 до 12 сантиметара у дужину.

Да би се крмача спрешила да при легалу не дави своје младине, Ховард је смислио околу преграде ударао јаку вагину подику отприлике 30 сантиметара од земље и 20 до 25 сантиметара од зида.

Ховард препоручује да се по свршету једног месеца крмача и њена прасад прасеве у другу свезу и просторну преграду. Преграда, где се крмача оприсила мора се по-

непосредној близини старе Драва, железнице (северне групе) и саобраћајно будимске железнице; ту подигао 150 обора, у које може стати по 20.000 свиња, 90 кошевца парни кљин за прекулјивање кукуруза и јечма и једну гостиницу. Овај завод намењен је да прима свиње, које се догоне да ту доврше своје гојење. Године 1893, кроз оборе Друштвене прошло је 183.344 грла. Удружење, по тарава срачунат по ценовницима, хранити и гоји свиње, које се ради тога догоне у Кобану, или их, ако савестивнија то желе прима само у оборе, а савестивнија дају храну. По ономе што је путнику казивао у време његове посете, сви у дејстволу овог свињског станишта налазе свога рачуна, и удружење, које финансијски напредује и савестивнија свиња, нарочито мали секачи, који овако гоје своје свиње. Српски Француски мисрце су муштерије за овој завод коме сличан у Француској нека у близини мексх кланица. Оброк, састављен изолучиво из јечма и кукуруза, тако је удеиен да 100 килограма хране треба да донесе 20 до 23 кгр. повећања тежине, кад се хране мапуцаче-свиње а 18 до 20 килогр. у српских, бугарских и румунских свиња.

7. Живина. — Осталиа на страну зуско, које се у прво великом броју гаје у водњавским пределима и угоднама Дунавским и које дају добар производ живина је бедна у полох производовом преграду. Овамо се не баве гајењем живине и као да се никакав напор не чини за ивео поправљање и увеоње нових и савршенијих раса. Има лепина у Турској доста разноврсних раса доволна, свихако се произвођачавем видијесе или мало-лицјесе расе, али то

нико очистити и стојати врло највише за једну седмичу пре, по што се у њу доводе друга која крмача.

Кад се прасад, у добу од 8 до 9 недеља одбију, нала се старати да се драге у ваком топлоом одељењу, нарочито ако је време хладно. По начину Ховардовом, храна им се тада састоји у смеси од опамаченог млека, мексва, мало јечменог брашна и колачића од слава, то све добро измењано и апројано у кувачој води. Овако приправљена храна остави се да стоји за дванаест часова и кад се после поше да троши, онда се додаје по мало млека и топле воде количини, потребној за сваки оброк. Наравно, свињама за приладу није потребна слава свиња храна као свињама намењеним за слава, али, и у једном и у другом случају јрдност и обрбона од битне је важности.

Ховард сеубује лични гајења, по коме се свињама до-пушта да имају слободна прстиња при храшењу тако, да једу по својој вољи и по својој глади, као начин, који нији је добар нији економичав. У његовом свепарнику нека низаких вадова не прегредава; вадови се налазе у дво-ришту, у које се одвојено у вама чопорима славе исторгуу да ту добију свој оброк. Као и све животиње, тако и свиње воле мексаве у храни и у толико им је та промена од крмаче; Наравно ваља водити рачуна с овим врлинам прста хране; али, по прикладу, храна свиња Ховардових састоји се из једнаких делова кукурузаог, јечменог и шир-пичног брашна а пошкљад и брашна од које прете парва. На три дела ове брашнаве смеси додаје се по један дел мексва или овинака. Кад се свиње мексх прикочити за пилосеб, додаје се колчића од слава где оних два, и по мали заметеног брашна. Све се то загрева у кувачој води и употребљава као што је казано за прасад.

Напреси и корисни начин по мислелу Ховардовом, при гајењу свиња кад им се приближава зреост, јесте крашење младинца. Ево како се ради: према броју свиња, изнеса количина, в. пр. један или два чебра, мало чхе ошине смеси, површена се са суртунком или присто с топлоом водом и од тог теста направе вадушке и величини једети; свиња се вадушка повиса мексво при по што се даде свичмету. После неколико оброка свиња ће учевати очо-кљивати вадушке и ва тај начин ниједа се делати неће изгубити. Свако свиње, после свег обичног оброка, у стању је појести по четири литара вадушка.

су фантазијесе расе с мање или више копанисне врсти; изгледа да се рационално гајење живине ради јаја и меса наиде не свата како би требало.

То су главна поматрава прикупљена у овом путавану. Закључки, који седа долазе и који се могу применити на Француску напредну и разнову трговину, овако гласе:

1. Средња је Јевропа врло богат расидија *ратине* хона, али осталиа на страну аустријске територије које су невадне и воји се не гаји *ток на запару* који се ваваља чак из Белгије и из Швајцарске; француске, бугарске, британске, арденске и норвергиске расе требало би да тамо налазе пројекта као год и расе француских северних суседа;
2. У недостатку *свог стваре* *срине* *хидари*, тино се нарочито *сименталски* *раса*; млечне расе говцаи *шрландски*, *амамандски* и *британски*, могло би ваћи места поред швајцарских граа.
3. Напривање *мексва* у зачетку је на Истону или и не постоји; ишло би рачуна да се тамо изнесе француски производ;
5. Французи би у свињи *вадушка* могли имати добрих прикладних граа; *користи* је не губити из вида *истинито* *гајење* *месо* у *Србији* и у *Угарској*, *које* *су*, *због* *гога*, *аолошке* *земље*; и
6. Што се личне живине, изузев гусака, све тек има да се уради у средној Јевропи и на Истону; ни једна од француских раса изврених с гледатиша производње јаја и меса овако није позната.

Закључак. — Ховард је увећан и то знаност као закључак својих посматрања, да и ако је у садашње доба теško имати чисте порасте од пољопривредних радова, зорор свиња добре расе, добро смештен и добро негован, може да буде *извор Добрица*. Он у овом погледу напомињу да је свиње домаћа животиња, којој није потребна храна врне кашоће и да оно врло добро издрже и поред дошлице на и познатијем зрна, жештог с крумпира или жвањом другог језичног храном, које има на спавок имању.

Једном речи, вели Ховард завршујући своје напомене: *да се обезбеди успех, потребно је да се зграде за смештај свиња како каља постројем; да је довољно рава — најважнија и најгорнија и да, поред свега тога, одгајивачи и свињама унапреду исту могу и исту помоћу као и остали својој сточи.*

Г Л А С Н И К

Почасни члан Итчаларско Воћарске Задруге за окупр поравани. На годишњи збор који је држан 12. в. м. изабрали је ова Задруга за свога почасног члана г. *Бубинира Клерина*, Министра Народне Привреде.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXVI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држане 30. децембра 1896. год. у Београду

Били су: благодјели г. Вучко С. Богдановић; Одборници: г. г. Алекса Жигановић, Александар М. Совашич, Анета Гоубовић, Душан М. Спасић, Љубомир Којић, Д-р Марио Т. Лео, Милослав П. Куртовић, Никола П. Величковић и Паја Толоронић. Председвао члан одбора г. Милослав П. Куртовић. Водео секретар Вагд. Д. Толоронић.

Прочитан Записник XXXV. седнице. — Одбор усвојио:

258. Уредник Календара резервационог одбора у недостатку радња да се може био расписан стечај и јавља, да је Календар, према ранијем овлашћењу Одбора штампан у 7000 примерака — примљено у знању.

Али што би поврх свега било важно, ради одаштинне и понављању француских производа и њиховог раширења било би то, да *Франци* *вине* *пугују*. Врло би корисно било, да се вама влади *буду*, учени као што су, не устезу, као што то чине, или да настављају у пољопривредне, ветеринарне, трговачке школе, јер су оне отворене свакоме без разлике народности. Владе жуку муче, да волине правна места те би отпашани онако широм и језик, дух и цивилизација народа који представљају. Французи би били добро пријавили: *ваљона* *иселотет*, *ваљона* *отвореност*, *ваљона* *верност*, *чистота* *ваљон* *схватања* *јесу* *особине*, *које* *се* *се* *више* *не* *ше* *што* *се* *више* *не* *је* *и* *Истосу*.* — завршује путнице и ми његове речи исциснујемо дословно, да их и читатеља Тежска у целини прочитају и о њима — **добро разлика.**

Цена ваљих оглашава: Од *пет* *крсте* *од* *једног* *ступца* *по* *10* *цара* *дан*; од *осталих* *групис* *ваљона* *по* *15* *цара* *од* *крсте* *и* *ступца*.

Ваљад оглашава од *поне* *стране* *20* *цара* *(10* *срп.* *а.* *в.)*, *поне* *стране* *10* *дан*, *(5* *срп.)* *свекрт* *стране* *3* *цара* *(250* *срп.)*.

Поред *тога* *за* *свако* *оглашава* *по* *20* *цара* *дан*, *државне* *таксес*.

За *оглашава* *вене* *зута* *10* *од* *100* *јестења*.

Преглед 4. броја Тежска: — *Иванстај* *о* *роду* *Срп.* *Пољ.* *Друштва* *(свршетак)*. — *Учаци*: *Сречавање* *наглих* *ваљона* *(свршетак)*. — *Из* *неузоста* *о* *гајену* *свиња* *(свршетак)*. — *Подметак*: *Из* *једног* *сточарског* *пуко-*
писа *по* *Средњој* *Јевропи* *и* *по* *Истому* *(свршетак)*. — *Гласник* — *Записник*.

259. По резерату уредника Календара за 1897. годину, о награђивању радова штампаних у том Календару — Одбор одреди награде.

260. Поводом питања о инвентирању друштвене имовине и пописа справа и осталих предмета ваљаних за пролазу — Решење: да овај рад изврши друштвени администратор најкаже до 10. јануара наредне (1897.) године и да о томе извести Одбор.

261. По резерату уредника Тежска о награђивању радова штампаних у 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51. и 52. броју Тежска — Одбор одреди награде.

262. Благодјели резервационог одбора, да је пин. Р. Бојан, изузео на друштвене благодјене име награде за радове штампане у Тежска и Календару по припременим призивањима 75 дана, а да за штампане радове има да прими 88-05 дана. Моли за одобрење, да се на основу припремених призивања одули примате пок. Бојана за 75 динара и да се толика сумма уведе у дневник благодјене оне године као издатан на награду сарадницима — Одобрено, но с тим, да се вишак у 13-05 динара понаје породиче боловници.

263. Члан одбора г. А. Жигановић резервационог одбора предлаже из печатарства удружених свештеника монашког реда на дан 20 септембра ов. год. у Равањци, као и о томе, да је по овлашћењу председника поклоњено у различитим печатарствима у вредности 150 динара и различитим печатарствима у вредности 146-50 динара — Решење, да се ишестишта штампана у Топонику и наводу и да се призна издатих утињених мањинама у ваљанима и печатарским справама.

264. Секретар резервационог одбора да је Бугарско Министарство за Земљорадњу и Тропуњу, поклоњено Друштву неколико пољопривредних ваљана бугарских — Примљено као захвалношћу, с тим да се уведу у инвентар ваљана друштвене ваљанине.

265. Савез Српских Земљорадничких Задруга јавља, да ће се 11. новембра ове године извршити ове године у Крагујевцу августа месеца ове године — Примљено усвојио.

266. По молби г. Ст. М. Мијатовића учтеља из Пољана, да му Друштво да бесцелитно или у пола цене 200 ваљонских садница — Решење: да му се могу дати у пола цене тражене саднице, но с тим, да он плати подвој и наповање по рачуну.

267. По молби Светојевачке Земљорадничке Задруге, да јој Друштво поклони по један примерак од својих ваљана које има — Решење: да јој се могу дати сва ваљана друштвена које има у пола цене, ако ова та ваљана учтеља да узме.

268. По молби г. Ристе Бојановића склонома из Писанске, а према мишљењу одбора за напредне пачине радње — Решење, да му се као вредном пољопривреднику може дати у пола цене једна садница за шмену, ако онако ваљана понаш напред.

269. По молби Ваљонске Тропувачке Омладине, да јој Друштво и у идуюћој години шаље Тежска у пола цене — Одобрено да се тако шаље.

270. Поводом питања о читању напред годишњег извештаја — Одбор овласти председничкино да овај извештај изради и преда га на време у штампану, према ранијој одлуци.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цијма „АНСТУ“ ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИЈ. НА ПОЈА ГОД. 4 ДИЈ. ДРУШТИ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТИ. ПОДРЕЂЕНА, ВОЈНИЦИ СТАЛОГ БАРА И КИЦИ, ДОСТАВАЈ АНСТУ У ПОЈА КИЦИ, АНО ПОЈОНИ ПРЕТЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦИЈУ ГОДИНИ СВИХ СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 СТ. 5 ФОР. А. ВО. ПРЕТЛАТУ И РУКОПИСИ ЗАПИСИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Претласту пријави у воште. На основу највишег рјешава од 1869. год. № 304 ПРОВИДИ ДРУШТВАНИ ПОСН ПОШТА ВИСЛАВНО.

КРАЈИНИК И ШЛАВАНЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УМЈЕТНИЦИ ОДЕОР:
Александар Б. Поповић, Александар М. Савић, Душан М. Спасић
Др. Марко Т. Лико, Милошавић И. Кривошеја и Ваца Т. Тодоровић.

ОДБОРНИЦИ УРЕДНИЦИ:
ВЗАСЛОМ И ТОКОВИЊИ

СПРЕЧАВАЊЕ НАГЛИХ ПОПЛАВА

(ОРИГИНАЛ)

По рачуну пређашњег главног инжењера округа до-арског, г. *Boislaugé-a*, прва је водојака коштала 170 хиљада динара, а друга 40.000 динара. Међутим, за грађење пет нових великих водојака и 29 брана, на притоцима Аваре, рачуна, да ће бити довољна сува од 3,400.000 динара.

Господин *Polvassan*, бивши главни инвестор за хостоне и путове, који исти систем препоручује, мишљања је, да би се водојаке могле грађати у виду насипа од земље и бусона са шиповима и стаблима. А то би било још јефтиније.

Како је врло важно, да повођај из потока и притоци, не доспе у исто доба у главну реку, то би можда умисмо било, да се на неким притоцима граде загати у неким броју, а на другим у мањем броју. Тиме би се

отицање у извесним притоцима задржало и регулисало тјело, да се једне притоцине излију раније, а друге до-није. —

Према изложеном, као и према примеру на водојаки код *Ripa-u*, биће то брине корисне и за земљорадњу и то услед талоба од муља и хумуса. А и онако где потоци носе песак и шљунак, биће брине корисне, јер ће се тиј навис задржати иза брана, те ће у долини издигнути дно и корито речно, а тиме ће у кориту остати више плодне земље за воду, услед чега ће се корито и издубити.

Али, баш и онда, кад би бране проузроковале и извесну штету у долини потока или реке, требало би их грађати, а онама који би штету извали, дати накнаду. И при пожару мора се по нешто жртвовати, па се тога и у овом случају могу се жртвовати неколико мање плодне земље, да се сачувају плодне земље у равнини.

Тај систем само ће онда имати дејства, ако се у опште примени, т. ј. ако се по томе систему ради и на највишој притоци.

Грађеве навих брана у већем броју, биће јестивије, но грађеве неколико великих дојазка.

По себи се разликује да коменту главни радови неће издвојити и извесне споредне радове за чување наводни и других покршина, које су у већој опасности.

Ја желам дакле, да ми, са стручним људима, што пре приступите проучавању тога система на линиу места. Ја желам, да се, независно од насана који ће се подићи на местима где највећа опасност прети, начини у Лиону један одвод, сличан ономе који у Влоа постоји. Тиме ће се сачувати варош, а појачаће се и одбрана тирфале. Ја желам, да се при малој води, подигну у кориту Лоаре, басени паралелно са реком али у виду рачва тако, да, образују резервоар са отвором на доњем крају, у коме ће се талогити муљ, као што је то предложено г. *Fortin*, инжењер за мостове и путеве. Ти насани неће сметати отцању воде нити ће изазвати подривање два ревног, а биће површи задржаноме муља.

Ја желам, да се споразумно са швајцарском владом, обављано проучи систем, који је за реку Рону предложено г. *Vallée*, главни инспектор за мостове и путеве. А тај систем састоји се у скупљању нивоа воде у Роши, при утку у Женевско Језеро и у грађеву једне или више брана на томе месту. Тиме ће се спустити и ниво велике воде у Женевском Језеру, а то ће бити корисно за контон *Wallis*, за воља кантона *Waadt*-а и за обале Савојске. Осим тога, тиме ће постати боља пловидба на Језеру; варош Женеве добиће бољи изглед; опасност од поплава у долини Роше биће мања, а пловидба по тој реци унапредја.

Напоменути ја желам, да се надзор над великим рекама, помери једном једином линиу, како би, у доба кака опасност наступи, Управна била осигурена и тачна.

Ја желам, да се инжењери, који имају већ искуства у поштивању река, могу на тим местима унапредити, а не да се услед унапређена они смене са њиховог специјалног посла; јер се дешава, да се услед унапређена, инжењери, који су једна део свога живота употребили на проучавање покривних или речних грађевина, узуте на другу дужност и тиме држава губи корист од њиховог практичног дуготрајног искуства и специјалног знања.

Догађаја за време последњих великих поплава, треба да нам послуже за поуку. У скупштини се доста говорило; али ни један систем није усвојен, ни један није потпуно разрађен, него је рађено само делимично, а то је, према исказу спремних људи, послужило те су последња опустошења јача била, пошто није било јединства у раду.

Млади *Вогс* господине министре, да Вас узме у заштиту.

19. јула 1856 г.

Швајцар.

Наполеон.

То је писмо постало историјско.

После тих речи конраха богате Француске, следовала су дела.

Учињен је распоред радн за *деведесет* година у напред и из године у годину радња се и данас се још ради на томе послу.

Примеру Француске следовали су у Швајцарској, Јужној Немачкој и у Тирољу. И, где год је тај посао

отпочињао и рађен систематски, под једном управом, тамо нису настали добре последице.

На који се начин ти радови врше, то може бити предмет засебног чланка. А овим чланком хели је намера, да и код нас покрени на рад у томе правцу. Јер, колико ми је познато, ни после онакве поплаве, као што је она прошлог октобра, није од стране државе још ништа предузето, да се томе алу стане на пут.

Прека напоменути у овом чланку, као из писма цара *Наполеона*, види се, да за спречавање нагих поплава има средстава и да се она састоје пре свега у подизању и чувању шуме по брдима и планинама, а за тим, у тако названом регулацијском јаруга и планинских потока.

Као што се види, то су послови, који захтевају и доста времена и доста новчаних средстава. Ја, баш с тога требало би што пре приступити томе послу. Јер у колико раније отпочињемо тај посао, у толико ће нас извршење његово стати јестивије и пре брзо отпочети узимају корист од тога рада. На против, ако се одлага, измињемо и даље да трпимо штету од нагих поплава; прилике, односно неприлике, биће све теже и цео посао вршиће се доцније са далеко већим жртвама и за много дужи време.

У нас, опустошена ни по брдима ни по планинама, као ни у равнинама, нису достигла ову меру, која и становништво и државу доводи до очајања. И баш нах је с тога дужност, да што пре приступимо спасавању заостале плодне и спречавању поновног зла.

Треба имати на уму, да откопао брда или проређена шума по брдима и планинама, као и не регулацијско јаруга и планински потоци, вуку за собом као све последице не само малу пошлалу, већ такође стање причинила те се наносом затрпавају и лиздику корита речна у равнинама, а то означава мочвар, баруштине и у опште отежано оцењивање земље у равници, а поглавно у долини непосредно испод брда. Из тога узрока видице, како на године у годину добре ливаде постају све мочарије, докле се не претворе у баруштину или рит.

Дале, треба имати на уму да све докле, докле се у причиницама већих река, не изврше поменути послови, све докле, биће и регулацијске река у равници—несигурно, не потпуно, па често и немогуће.

Тек кад се радони у горњем делу доврше, онда долази регулацијске река у равници, као треба потребно и важно средство за спречавање нагих поплава.

Местичкино регулацијске река, као и извршење осталих радова само на сразмерно малом простору, но само да неће довести видне користи, већ може такав рад бити и од штеће или непосредно, или посредно тиме, што ће, као што сам у почетку поменуо, убити веру у такве радове и народ ће изгубити наду на успех, па ће и даље сматрати, да је то тако Божја воља и да су људи непокини тој номи противити се.

Међутим и сама Божја реч вели: поживи се па ће ти и Бог помоћи.

С погледом на важност питања, које сам у овом чланку знао, нарочито за будућност наше државе, нека ми се не замери, што ћу се на завршетку обратити са неколико

речи наших државника, јер је у њиховим речима судбина државе и од тога, да ли ће они схватити величину штете која нам од наглих поплава прети и да ли ће разумети важност радова, који се у овом чланку налажу, зависиће и то да ли ће обавља прикрити посао.

Као год што нам седам веља: ни смо сви државни, ни смо што радимо, радимо за државу, исто тако и наши државници веља: да све што раде, раде за народ, за његов бољатак, за његово богаство.

Полико има истине и искрености у речима, којима сељак изражава своје обавезе према држави, није овди место да расправљамо, али се у толико пре можемо заступати на изјавама наших државника и да видимо у којем њихове речи, одговарају њиховим делима.

За не пуних 15 година достигли су наши дугови огромну суму од преко 400 милиона динара.

Завиру ли у рачуне нашта су ти грдни њивуни утрошени, видећемо да је око половине од целога дуга, издато на рачун грађења железница, а осталих 200 милиона утрошено је на сави непродуктивна предузећа и на отлажу дугуђућих интереса.

За привредне циљеве установљена је *Лутрија!*

На грађење железница, вели се, да смо били *привором* међународним уговорима и с тога су наши државници ивали куражи да се задуже са 200 милиона. А на грађење осталих дугова, вели се, највише нас је тај први дуг. И наши државници градише куражно зајам за зајам, али ни стога дво од тих грдних сума не употребеше на узакривање привреде, на земљорадњу, на те најважније заноре наших џианасија.

Пририду су упутили на конкурс, на како јој бог да. Пеша се народ покла, али жели да се привреда попомгне. И народ се обавља коцка. *Класи Лутрија*, доноси сваке године по неколико стотина хиљада динара, али и од тога

ни стога дво не троши се на праве потребе, на истините приредне циљеве.

То је слика рада наших државника на бољатку народном. Та би се слика могла дојукати, могла би се и јачији бојама представити, али ја мислим да још није потребно изазнати јаче утиске. Њихова дела ишеу одговарала њиховим речима.

Наши државници морају уларити другим путем, они треба да својим радом истински дођу у непосредан додир са народом, са оних десет деценија, којима је Полска Привреда искључила знаат. Од речи треба прећи на дела. А између кљотих послова, који нас чекају, истаче се давне у прве редове и посао око сиречавана наглих поплава.

За почетак тога посла, дозвољено је ако се у Министарству Народне Привреде, организоване целога рада пошеи двојци спремних људи, који ће за неколико месеци прочути, како се ти послови прше у другим државима, на затим изардити оштри програм рада. Тај програм треба подржи ошци, па онда преступити изарди детаљног програма и поступком извршењу.

Сав тај прегодани посао, неће захтевати великих новчаних издатака и они се могу подржити из Класи Лутрије.

Само извршење коштаће знатних сума, али је привреда самога посла тапна, да се он мора разделити на дуги низ година, те према томе, годишњи издаци неће бити тако знатни.

Ну како ће сува тропикова у поједини годинака бити неједнака, то треба одма основати *фонд* за то радне и годишње одређене суме улагати у асти. Међу тим нестарати се, да се суше на тога фонда не могу развићи на друго што, сем на оно чему су намењене.

Потребне суве за тај фонд, могу се добити из редовног државног буџета, из буџета округа, срезова и оп-

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПЧЕЛАРСТВА

говор.

г. Јована Живанковића

карловачког професора и пчелара на политехничком курсу аграрног факултета уметности и заната, а државни у Теодидеру 9. и 10. августа 1896. год.*

Господе!

На позив г. Милована Р. Маринковића председника Пчеларско Вођарске Задруге и још два професора на Богородица дошао сам, да нас упознам опширније о Пчеларству. Аво буде користи од којих предавања, нико се неће нема радостати него ја.

Ја не ћу говорити о теорији пчеларства — о партикогенези. Сваки пчелар што мира из теорије знаати, то је да се он оплођених јаја развија пчела, а неплођених труг. Ја ћу говорити из искуства што сам га за 20 година стеноа.

Од пчела знамо разне користи. Имено прво моралне, т. ј. сви људи, који се баве пчеларством — морални су и поштени. Од пчела знамо и друге користи, т. ј. пчела приш

оплођене биљкама, пренамањем биљног прашка, то је једна међу највећим користима, али ми следимо највећу корист у томе да је нама добро т, ј. да нам пчела да доста меда. То је нама корист. Па кад је то, онда мора пчелар добро да се труди ово подигнућа њиховог као и како ће и у којој врлини радити.

Година пчеларска почиње 1. октобра, јер се вегетације онда илони сичме заходу а пчела не може без цвета, а тако исто ни цвет без пчеле. Кад је већ наступило 1. октобра треба да смо већ приутоготовили пчелу за зиму.

Немци су учитељи пчеларства у теорији. Све што знамо све је од њих, али у пракси ишеу ово, што у теорији у чему ни не уступамо. — Тако, њихово је да што знаше употребљавати коњице, да би издржали зиму, али вод мене није тако, ја метнем мало сачме под кров коњице на тонови. Аво је код мене друго, а то је то што је храна добра, т. ј. упрано, оно што је најбоље било, то је остављено да би пресладе пчеле зиму.

Код народа се туже да често ваде: „гумра пчела на међу“ мислећи да је умрла због хладноће. Зашто то биша? Иво знаш. Сав мед, што је сачувањ од чеља, муди истресу; те пчелам остаје мисла да саће вачуше што била често нута међуљом (која постаје од неких алених тинују на прво). Мед се тај сачувањ, пчела ишеу кадре да га једеу и тако врло ишеу тинују. За то Немци имају неке вљашнице са сунђером. Пчела ишеу воду из сунђера и њом томе сачувањ мед и једе га.

Та се вљашница обеси одозго у коњици. Ја недах да ми се муче пчеле тако, није ми гужна вљашница, нити толико

* По белоглави г. Живојина А. Никоваља, учитеља

хране (т. д.) који даду на име улога најмање 500 динара одједанпут или почесно кроз 4 године. У ред добротвора узаше даље они који узаше поклон Друштву у непокретном или покретном имању у горњој или невој предности. А чланови *уземљени* могу бити она лица или правне личности, који положе Друштву од једанпут или кроз две године најмање 100 динара на име улога.*

Нове управе Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — Према правилима подружница, бира свака Подружница на своје годишњем Збору нову управу. Забележише онде имена свих чланова Подружница са њихом, да у овој години као чланови управе своје Подружнице поруче својски на употребљиву Пољског Привредне у својој оштини.

На збору **Медвеђеке Пољопривредне Подружнице** који је држан 27. децембра пр. год. изабрани су једногласно за *председника* Александра Стојановић трг., *потпредседника* Тодор Брадић свештеник, вршилац дужности среског намесника, *благајника* Петар Николић, свештеник, *докладну Драгољуб Степановић* учитељ, и за *чланове управе* одбора Љубомир Симковић учитељ, Арса Букић и Јован Милошевић, земљопоседници.

На збору **Ужичке Пољопривредне Подружнице** који је држан 12. јануара о. г. изабрани су за *председника* Милан Ђурић, *прота*, *потпредседника* Миша Петровић, *професор*, *благајника* Милутин Врешић, *докладну* Радомир Кречковић, *чланови за чланове управе* Јосиф Чех, Милета Станковић, Јеврем Чакаревић, Ристо Тошић, Станко Бошковић, Сима Влашић, *Средње Јончић* и Никола Илић, и за *чланове надзорног одбора* Алекса Ђ. Поповић, Михаило С. Зотонић и Љубомир Ђерасиновић.

На збору **Пичларско-Вољареке Задрге за округ новораски** за *председника* Драгутин Амттријевић, *поштоматско-телеграфског чиновника*, *досадни секретар задрге*; *потпредседника* Јулије Минк, *индустријалац* (био и до сада), *благајника* Лазар Чолаковић, *трговац* (био и до сада), *секретара* Вучета Стојановић, *свештеник*, за *чланове управе* Зана А. Петковић, *свештеник*, Никола Здравковић, *трговац* (био и до сада) и Милан М. Приволић, *трговац*, за *чланове надзорног одбора* Милосав Павловић, *трговац*, Пера Урошевић, Лука Стојковић, Станко Петковић, Тодор Анђелиновић и Влајко Коларовић (био и раније). (напомена ој)

Д О П И С И

Бројно ошадње и зиметне стове у срезу поречком. — Срез поречки у општу крајинског поготову је сав плањевски, а брда су му, отајци *Мароча* планине, шумом засињана.

И ако је овај срез са својим селанима и сиротиња ових насеља на шумољетно земљишту, на коме има доста природних паша и испуста, ипак се њихова стока данас управно ређа сасвим пленува, тако да је све добре своје особине губила.

Пре неколико година срез је Поречки био са стоком најбогатији а по крупноћи стове био бољи по осталим срезовима опруга крајинског; док данас жалосно је гледати стову вако је тежерна мршава и геђана.

Ниметнае вије се само издржава под рогате стове но и код других врста: оваца, коза, свиња, а код коња је најгоре.

Откуда је и зашто овако стање дошло у овој срезу, дано је наћи узрока, али га само овдашњи селани неће да траже и испитују, јер они још у сваку примитивно живне на и о стови малу бригу воде.

С тога узрок нијеталу стове у овој крају беспрекорно све се ређа да је крајина нежар овдашњег селанства, којим је насељен овај срез. Код њих је и иначе оскудевала вред-

ноћа и енергија: на када су им се приходи сада из године у годину умњали услед рђаве стове и опалог краја, они су још већма постали неузурљиви. Стаја и шуна олењених за стову где би преко зиме пробањала ако данас нова. И ако су пређе стову одвијали на носе примитивнаи начини, бар су обрађали мало земље пајале још доволно хране. Данас оно мало сена што имају вије доволно и за половину стове. Сено отајде жа где на јивљу врљанима, а стова по нео дан гледа у ово сено, а појале још се дневно толико, колано думи само да занесе. Тако мршава и хрђаво жалосна стока, мора још по наадан под водриком неом озабда да лута поред туђих платова и рева тражећи да што вије за храну.

Овом худом стању стове доста је допринела и инкоштвина становништва овога краја, јер и за време лета када има паше, стока истргана на пашу треба да има озбиљног чувања који ће чувати и пасту стову за ностина где има паше. Може ли се стока напаста када је чувају деца, која нише хоће да се скуде и итругу, а стока им се врти блаву њих те у колано је штетно што се она не паша, у толико још бива често случајена, те стока оде где год на туђе ижине и штету начини, и онда настају плаћана потрајде, те се људи и због овога тешио сивају да држе већа број стове.

Овоме је узрок још и тај, што су данас и испусти оптерећења државном порези, а појединци опет нише чувају своја имања, те је кретање свој домаћој стоци за време паше сичуено, али сведено само на имање овога глуде; или сва поменана: свиње, коњи, говеда оне и козе насте се заједно на испану на оно мало заоставше нераграђене управе.

Испана у Дражиници, пређе општенародних, шумана отајничена је и поджежа контрола државних органа; зато, а поред овога још мора се и од града плаћати стована. Ово оптерећење допринела је још нише те је стопарство и у овој крају опало, а сем тога и нијетале.

Оде у овој крају ирдо је ретко наћи данас бар толико паметних домаћина, који би љубре изасојаш дорнштана и обора одукали на ижине. Они љубрети не лају никакве предности. Од сто домаћина само један вако то чини, остали бацају љубре поред река да га вода однесе.

У делом овој срезу ишо још незна шта је дотелана и лудерна, сем њих тројици; и зато би требало понагити и на гајењу и ширењу билака за стову храну. А од колано би им користе оне биле за стову, о томе не требало онде да говоримо, јер код паметних и радних земљорадника корист је ових потрајељна и нише нема трговара.

Оставати овако овај крај значи пустиња га још и ижине да опрости; о томе треба познати да мисле и воде озбиљна рачуна, па да потраже лека доп се још може помоћи, јер под оваких грађана и државна се планина својој пронасти.

Диктатре Јосковић
ошадном.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXVII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне 30. децембра 1896. год. у Београду

Били су: благајник г. Вучио С. Богдановић; Одборници: г. г. Алекса Ђивановић, Александар М. Секуљин, Анта Голубовић, Душан М. Спашић, Љубомир Којић, Д-р Марко Т. Лео, Милошав П. Куртовић, Никола П. Велковић и Паја Тодоровић. Присеђавао члан одбора г. Милосав П. Куртовић. Велељено секретар Владо Д. Тодоровић.
Прочитан Записник XXXVI. седнице. — Одбор усвоји.

271. Председник саспштава, да је потпредседник друштва г. Алекса Љ. Поповић, подно оставку пошто му вели није могуће да у дужност због слаубавних послова и даље врши. — Примљено знању, с тим, да се о овој оставци извести и Збор.

272. Чита се извешај Конференције свих Обштина друштвених државе 5. о. м. који гласи:

ЗАПИСНИК

Конференције свих Секција Срп. Полюпр. Друштва Државе 5. јануара 1897. год.

Били су: г. г. Алекса Ђурић, Алекса Живановић, Александар М. Секулић, Алекса Стојковић, Анга Голубовић, Благоје Д. Тодоровић, Вучко С. Богдановић, Димитрије Путилоновић, Јанковић Јуришић, Јасла А. Марковић, Јован С. Мишић, Јован Екер, Коста Ђорђевић, Д-р Коста Јовановић, Милан Р. Антић, Милош Сисаић, Милослав П. Куртовић, Никола Велковић, Паја Т. Тодоровић и Степан Јакшић. Председлаво председник г. Милан Р. Антић. Бележено секретар г. Благо Д. Тодоровић.

1. Према члану 10. Правила и члану 16. Пословника, приступљено је кандидацији нових редовних чланова, које предлажући Главном Годшњем Збору.

КАНДИДАЦИЈИ СУ:

1. Алекса *Нешкић*, економ из В. Села, средња и округа вождаревацког за Секцију за Ратарство;

2. Душан *Савољевски*, инжењер, за Секцију за Ратарство и Технологију;

3. *Димитрије Михајловић*, свештеник, члан Духовног Суда, за Секцију за Сточарство;

4. *Михаило Стурарић*, учитељ, за Секцију за Ратарство и Сточарство;

5. *Јован П. Јовановић*, учитељ, за Секцију за Ратарство и Сточарство;

6. *Драгољуб Шајковић*, наставник школе за Виноделство и Воћарство у Букову, за Секцију за Сточарство;

7. *Милан Грковић*, наставник школе за Виноделство и Воћарство у Букову, за Секцију за Ратарство;

8. *Гладимир Пушкаковић*, наставник Ратарске Школе, за Секцију за Ратарство;

9. *Антоније Мајеровић*, пољар Ратарске Школе у Краљеву, за Секцију за Ратарство;

10. *Михаило Бубевић*, сточни лекар Државне Ветерине у Љубичеву, за Секцију за Сточарство;

11. *Никола И. Стаменковић*, проф. В. Школе, за Секцију за Пољопр. Грађевинаство, машини, технологију и остале примењене науке.

12. *Д-р Свотислав Радовановић*, геолог за Секцију за Пољопривредно Грађевинаство, машини, технологију и остале примењене науке;

13. *Д-р Марко Нисковић*, хемичар, за Секцију за Пољопривредно Грађевинаство, машини, технологију и остале примењене науке.

14. *Војислав Прљевкић*, хемичар за Секцију за Пољопривредно Грађевинаство, машини, технологију и остале примењене науке, и

15. *Бранко Јонковић*, економ из Удовница, средња средњеруска, округ подунавски, за Секцију за Сточарство.

II. Према члану 12. Пословника приступи се избору секретара секцијских пошто је дојакшином истомо рок —

ИЗОБРАНИ СУ:

1. За Секцију за Ратарство, г. **Вучко С. Богдановић**;

2. За Секцију за Сточарство, г. **Паја Т. Тодоровић**;

3. За Секцију за Шумарство, г. **Алекса Стојковић**;

4. За Секцију за пољопривредно грађевинаство и машини, технологију и остале примењене науке у Пољској Пришери, г. **Ворислав Б. Тодоровић**; и

5. За Секцију за Пољопривредно Уставање и Законодавство, г. **Александар М. Секулић**.

III. Према члану 28. Правила прочитане су награде реди завољених направљених начина радње којима је протекло рок а није се за њих пријавио ниједан такмичар — Решено, да се понове све те награде, које да гласе: [долати их наградама којима рок није истекло:]

I. За сталну употребу вртчане сејалице за стрмине на неодрединој површини. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници на отруга подрињског, паленског и подунавског. Цињње се изналази усељ. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

II. За сталну употребу прашака и окопача у вези с правилим сејачем. Награда 150 динара. Могу се такмичити привредници из Добрича и средња лесковачког и шишког. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

III. За стално пронахођење доброг сира у већем размору, који би био мисијни и укључио по што је садашња тврда сир и који ће поред тога да буде трајан и подесан за пренос. Награда 1. 500 а II. 200 динара. Могу се такмичити округаи: крушевачки, руднички, уљички и роњачки и топлички. Рок за пријаву до 1. октобра 1899. године.

IV. На предлог члана Секције г. Милостана П. Куртовића — Решено: да се поставе она нова награда:

Који се од одјавица новца са села у Краљевини Србији пријави са писменим уперенама Друштву, да је сам одгаји и држави за њију потребу продао два рудна коња извођених боја за пољску артиљерију. Награда првом пријавиоцу 500 а другом 400 динара. Рок за пријаву до коња 1903. године. — Решено: Одлука под II. пријављена знању, а о одлукама под I. и III. известити Збор.

273. Према члану 12. Правила приступљено је кандидацију почасних чланова. — Решено је да се Главном Збору предложе за ове чланове: г. г. Архимандрит *Фирмилијан*, из Београда; *Ђорђе П. Куртовић*, привредник из Шапца; *Д-р Јан Димитријевић*, окр. лекар из Смедерева; *Самуило Миле*, индустријалац из Параћина; *Дрugiћ Димитријевић*, ичелар (зеленграиста) из Параћина; *Јулије Мило*, индустријалац из Параћина; *Коста Јуришић*, економ из Крине Баре; *Павле Демб*, управник града Београда у пенсији; *Д-р Михаило Самарџић*, окруж. лекар из Шапца; и *Јоци Величковић*, економ из Шапца.

274. За састав будућег друштва за 1897. годину, изабрани су: г. г. Вучко С. Богдановић, Паја Т. Тодоровић и Душан М. Сисаић.

Цена милок огласица: Од шестог врте од једног ступца по 10 врта лин; од осталих вртних вазела по 15 врта од врте и ступца.

Вонка огласица од подне стране 20 динара (10 еор. а. н.), вода стране 10 дик. (5 еор.) четврте стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 врта дик. државне таксе.

За оглашавање нево пута 10 од јестиније.

Преглед 5. броја Темана: — Чланови: — Спречавање наглих поплава (свршетак). — О подизању облизнаг напастукавих ставишта (свршетак). — Назови житица. — Шуме у Лесачу. — Подметак. — Бележбе. — Гласник. — Дигиси. — Записник.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Циена листу: за СРБИЈУ, на год. 8 ден. на пола год. 4 ден. Друштво, чланови помагачи, чланови свих друшта, подручња, војеници слатког ваљара и ваљари, доживљају листу у вола цене, ако положи предплаћу унапред за целу годину ван СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 коп. а. вр. **ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ ПИШУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Предплату примају и пошти. На основу ваљенинг реченица од 1869. год. № 204 српски друштвени носии пошта бесплатно.

КЛАСИК И ПЕДАГОГ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

РЕДАКЦИЈА И ОДБОР:
Алекса Л. Поповић, Александар М. Сенић, Др. Милош Т. Јанко, Милослав И. Ђурић и Драг. М. Савић

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ВЛАСТОЈА К. ТОДОРОВИЋ

ПРЕДЛОГ

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

О

СУШНИЦАМА И СУШЕЊУ ШЉИВА

ПОДСЕДИ

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

Оснодни Министар Народне Привреде, упутио је Друштву 30. септембра 1895. год. Збр. 2631. писмо ове садржине:

„Познато је Управи Српског Пољопривредног Друштва, како је наша извозна шљиварска трговина немога онада и као се у нашој земљи налазе сви потребни повољни услови за њен развој.

Имеђу многих узрока који су знатно допринели опадињу шљиварске радње као главни узрок може се с правом сматрати неовладаност наших сушница у којима се шљиве суше.

Она околност изазвала је потребу да се најквалитетније пораци на томе, да се конструише таква једна сушница за ноће, која би према приликама намени за сушење шљива подесна била, па је неколико пута расписан стечај за израду плана и модела за оваку једну сушницу и давала се могућност да се и сама сушница ради оштега направи; али кад се није до жељеног резултата дошло, онда је на жељост даљи рад прекинут још 1892. године.

Поред овога сазнао је и нарочити шљиварски збор у Шапцу који је већоу о уредника ондашња шљиварске трговине и савршило се на томе, што је безуспешно покушавана контрола над продајом сувих шљива и што су обавезане одлуке збора и издате поже о нени и сушењу шљива као и правила о државни срствима за унапређење шљиварства.

Ну ја сам одлучно решен, да употребим све законске мере и сва средства која ми према закону на расположењу стоје, те да се створи могућност за успешан развој наше шљиварске радње; а поред тога намеравам саж да законодавној телу поднесем и законски пројекат ради заштите и унапређења нашег вољарства у опште и шљиварске радње на посе.

У том правцу и раду ја е правни и технички поверљивим рачунам на крену стручно и родољубиву позору Српског

Пољопривредног Друштва, па за то имах част послати Управу Друштва своје акте који се односе на увођење рационално извршених и за наше прилике прикладних сумњива за воће, с мислом, да би Управа Друштва изоловала онај предмет узети у стручну оцену и поднети ми потребан пројекат о томе: шта би и како би могло уредити те да наши шљаварски произвођачи и трговци могу што пре имати такву сумњиву која би њиховим потребима и нашим приликама одговарала онако како треба.

А поред овога специјалног питања, част ми је можда Управу, да би изоловала упознати ме са својим стручним мишљењем о мерама које би требало према супрвенорној стању ствари предузети за унапређење наше шљаварске производње и трговине.

Благодарем унапред Управу част ми је и овим приликом поновити јој изразе мога особитог поштовања*.

Министар народне привреде,
Вучко А. Стојановић.

По овом предмету увољен је члан управе г. К. Д. Гаасеник, да поднесе Друштву свој реферат, што је овај и учињено. Тај његов реферат гласи:

Управноме одбору Срп. Пољопривредног Друштва

Решеним Управног Одбора од 17. августа тек. год. стављено ми је у дужност да проучим сва акта која се односе на увођење рационалне сумњиве за сушење воћа, код нас, и на мере које су предузимане за унапређивање шљаварске производње и трговине, па да предложим одговор који би се веома годити г. Министру Народне Привреде на његово писмо од 30. септембра 1895. год. Збр. 2631.

Да би одговор био што је могуће потпунији, набављена је, по моме захтеву и изјавио под називом: „Die bosnische Pflaume. Eine Handelsstudie von D-r T. Zucicinski.“ издање босанско-херцеговачке земљанске владе 1895. год. у којој су, у кратким потезима, поред трговинско статистичких података, изложене и мере које је босанско-херцеговачка земљанска влада предузимала и извршила за правилно развијање производње сувих шљавица и шљаварске трговине.

И ако ми је у главном, било познато споро све што је од 1883. па до 1891. предузимано код нас за увођење рационалних сумњива и унапређивање шљаварске производње и трговине, омет сам с највећом њиховом пречито како сва акта која се на ово питање односе, тако исто и горе изложеном књигу о босанској шљавици. Па, и ако би на основи резултата добијених овим проучавањем наших аката и мера које је босанско-херцеговачка земљанска влада предузимала при решавању овога питања, и којих личних размислања, погао одмах приступити излагању онога што би, по моме нахођењу требало предложити г. министру, држи да ће бити од неке користи, ако преходим извесно у кратко све шта је код нас рађено од 1883. до сада и како је то рађено те да се лакше увиди оправданост извесних предлога (управо изложенога) за које мислим да их треба учинити г. министру.

Али, пре но што би пошло даље, сматрам за дужност изложити Управни Одбор за изнешење што му овај извештај тек сада подноси. — Путовања које сам извршио ради друштвених послова у септембар месецу у Беогу Цркву и Неготин, моји приватни послови и слабост

узела које се писам нотао бавити овим питањем, спречили су ме да о овоме врло важном питању развијем реферисх.

У види да ће ме Управни Одбор изнети и да ће наћи начина да се и сам изјави г. министру за ово задонише, молим да ми се не замери, ако се шаје, да сам у првоме делу овога извештаја инспирација во што би по мишљењу одборовом требало да је.

Познато ми је да је једна стручна комисија коју је министарство финансија послало 1882. у Бердо за изложбу узгред проучавала у Француској, на лицу места, како гајење и сушење шљавица, тако исто и сумњиве за воће, различитих система, које су тамо биле у употреби. Акта о раду те комисије и њен извештај не находе се међу архива која су на стављена на расположење, с тога позвао гурво и неких резултате тога рада комисијског, што ми знам, то је: да је 1883. године подигнуто у Србији неколико сумњива „Испартјеве“ системе рада угледа, и да су све оно 7 на броју пропале, а са њима и углед дотичног министарства. Ове прве угледне сумњиве пропале су нарочито с тога, што су биле остављене саме себи без и једног надзорног лица, које би бар у почетку руководило рад при сушењу шљавица. Рђаво схваћени интереси штеда, упрочијемали су без штеда и сумњиве и углед јероданих ченилаца за ово питање.

У 1885. или 1886. год. прегледао сам на захтев министарства привреде Испартјеве сумњиве у Јарбушцима, Крупама, Коцевићу и Прелици. Сумњива у Прелици била је већ тада у развалинама и у оно остале свет је био сасвим изгубио меру.

У извештају, којег сам после сарнинога прегледа поднео министарству изречно сам изјавио: „да за време сезона сушења треба код сваке сумњиве поставити неког руководиоца, по једнога школсковага привредника, које би требало претходно упознати како се редује с овим сумњивама“. „Ако се то не учини, рекао сам, даље, да ће Испартјеве сумњиве ситуацију пронасти. И овим приликом „штеда“ није дозвољила да се по моме предлогу учини и сумњиве су пропале а са њима и знатне сумо новца утрошеног за вањско грађење.

На предлог г. Милутина Савића, као секретара министар. народне привреде у оделу за земљорадњу и сточарство подигнуто је 1888. год. у Товцилеру једна сумњива Рабове системе. А 31. маја 1889. како ми је било знање, омет индустријом г. М. Савића размислио је седе Мил. Народне Привреде стечај за поднавање планова за грађење једне угледне сумњиве, која би била прострја и јештија од Испартјеве и Рабове, која би, дакле, што више одговарала нашим приликама, а помоћу којих би се шљавице брже и боље сушиле по помоћу обичајних домаћих. Овај је стечај објављен 1890. год. па је затим, рок онеко објављеноме стечају продужен до 1. јуна 1891. године.

На овај објављени и продукини стечај није се предузело нико, а на праву, у 1889. год. пријавила су се четири конкурента, међу којима је био и потписаник.

Решеним г. Мин. Нар. Привреде од 17. августа 1889. Збр. 1641. одређена је била нарочита комисија, која је имала за задатки: не само да прегледа ита-

нош, нацрте и моделе, који су изводом овога стечаја поднесени, неш и да руководи пробу сушења шљиве помоћу изработних сушница.

Ова је комисија прегледала поднесене планове, нацрте и I. модел, па је у својој извештају од 22. августа исте године изјавила: да сушница, коју је потписаник професионал треба на послу опробати, а остале да не треба наградити.

Потписани је те године саградио у Топчидеру једну сушницу по плану који је поднео на стечај, и у тој сушници, која је била сасвим влажна, осушено су у три маху три партије шљива.

Ово сушено руководио сам у неколико сам, или у главне, тај су посао вршили осушеници сами. Упоредне сушнице са обичном домаћом сушницом није било с тога, што у Топчидеру нема домаће сушнице. Али, исто тако није вршено упоредно сушење ни са Рабовом, топчидерског сушницом, помоћу које је главна маса шљива из топчидерскога шљивања те године и осушена.

Чланова комисије, који су прегледали поднесене планове, нити су руководили сушењем у овој подигнутој сушници, нити се у приложеном анкетама налази на приказ изложбених у тој сушници, поже извршенога сушења. У обавешењу пак стечају у 1890. години пописне се саче: да прошлогодишњи стечајак није постигнут тражени резултат.

Приватком обављана стечају у 1890. год. наредио је био г. Министар Народне Привреде, Топчидерској Економији, актом својих Збр. 1614. од 14. јула исте године, да ради упоредних проба сушења, које би се имале извршити са подигнутим сушницама, које конструисау на награду, подигне и једну домаћу сушницу у свему по истој начину, како их самочиш наредују сами произвођачи по ослима поднривскога округа*.

У одговору на ово решење г. Министрова, Управа

Топчидерске Економије под 5. августом 1890. год. Збр. 834. јавља: „да јој, према сретности а којима располаже није могуће у то доба направити једну домаћу сушницу“.

Као узрок, због којих не може извршити г. Министрова наредбу наводи ово: „1.) што је с четири задара осушеника — који је добила на граду — направила један спаван, а у то време гради једну кућицу у овоме приватграду; 2.) што је за грађење сушнице дошња и 3.) као најважније, што те године икму родила шљиве у топчидерскоме шљивару.“

На завршетку свога одговора, Управа је предложила: да се грађење домаће сушнице одложи за идну годину, када ће ваљда бити и шљива у Топчидеру. Г. Министар је овај управни предлог увеојаи у склад тога решења својим од 7. августа исте год. Збр. 1925. продужио рок обавешенога стечају до 1. јуна 1891. год.

Како се на овај обновљени и продужени стечај није нико јавио, чеда је ствар напуштена, и да је није случајно покренуо август месца прошле године г. М. Миљенић, поденжељер у оставци (један од конкурентата приватком стечаја од 1889. год.) можда би штаме о угледној сушници и даље лежало у архива.

Без напоре да ма кога пређа, приван или критикужер, рад сам био да горњим излагањем спречим нахму г. члановима Управнога Одбора на то: како се код нас, по неки пут, с прво мало паљне врше и паљни послони међу које, по неке изгледају, саада и добијање угледне сушнице, с тога сам онде и изложио у краткој одау историју овога питања, а ради дугачке, непа ми се дозвољава да пре не што прегрути излагањем ошта је и како је рађено и урађено у Босни, да извесом нешто и из извештаја који сам поднео г. Министру о тојој сушници 1. октобра 1889. год. после савршенога сушења шљива.

Пошто сам описао нахне које сам овако код које

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПЧЕЛАРСТВА

ГОВОР

г. Јована Живановића

паровођачког професора и директора на политехничком курсу привредног за узгоме основних школа, а државног у Топчидеру 8. и 10. августа 1896. год.)

(српскијаз)

Да би појачали коју слабију кошницу Неман дрвао матицу да брзо носе јаја. Тако могу тежити меда у кошници, пчеле узимају мед и брзо куте меда. Матица кад то види надражи се и почне брзо носити јаја. Оно бива у почетку प्रदेशа кад још нема паље. Но ја тако не радим, већ кад коју да је надражи не уносим мед већ узкој дрвачу — ној предраж да је саку — мед кутри, пчеле носе у сабе а матица мисли да је брзина паље поси са нећа јаја. Између матице и пчеле нешта борба. Кад је матица брзина паље т. ј. маторе прека (као кад цвета липа, багрен итд.) онда се пчеле брзо враћају и нестерано куте сабе тај матица нека нешта у кошници за помене јаја. Пчеле дакле враћају матицу кад је брзина паља. Кошница ће бити куте меда, а с мало легла. Кад пак није брзина паља онда

матица претане пчеле, кошница ће бити пуна легла а мало меда.

Кад је брзина паља (дипа, багрен) ја онда куте матице. Пчеле за 10 дана носе брзо мед, и ја добивам доста меда, а пчеле после 10 дана излет себи матицу из кошнице, те тако добијем младе матице, које могу куту да надраје а сигурна сам и са поменом јаја.

Да не би матица носила јаја кад пчеле највише носе мед, а да не би онег и матицу затворили у кошницу (јер може да изгуби надзност) пчелари су измислили претрага, како би матица за себе носила јаја, а не би могла прелети у све сабе, где само пчеле раде. У почетку је тајна претрага била проста: доста се неколико рупа, која се метне на средњу или пошине између рамова — али је матица ту онег прелазила. Нека пчелару брзо ставио је на шатосу кошнице, проваљиво рупу одозго, али је матица и онег прелазала и носила јаја. Дошние носе Ханеман узмео решетку проз коју могу саме пчеле проћи а матица не може проћи.

Ја сам конструисао кошницу која није носила т. ј. оквирју су 27 нисова а 26 см. широк. Матица се до којих кошница са стране дугачке. За шму летно се на лето једна дугачица која је изрезана — налази на нис-пач, да пчеле могу да прођу а матица да не може. Зато је брже са дугачице стране зато, што онда нешто дрва између рамова те тако уносим чист ваздух у невој кошници, а пчеле требају доста ваздуха а кад је лето напред на узаној страни онда ветар дува у пријем те ваздух одбаја те пчеле немају доста ваздуха, зато зими у овакој кошници многе а пропадају. Ја сам Ханеманову решетку узео тако, да ми

сушице, и пошто сам објаснио узроке услед којих су се неке од њих јавиле, изнео сам на завршетку ради упућена са мојом сушицама, податке за четири најбоље америчке сушице, које су уједно пробање 1879. године у Вилневу, приликом једног конкурса, на коме су коњак-рисала 13 конкурентна са својим сушицама. Оне су сушице награђене редом којим и овде иду а стале су (коптале):

(НАСТАВКА СР)

ИЗБОР АМЕРИЧКЕ ЛОЗЕ ЗА ПОДЛОГУ

Кад се један виноградар напани да подизе виноград на америчкој подлози, прво питање које му се изстала на решење јесте избор подлоге т. ј. избор америчке лозе коју ће садити да на њу направи долазак.

Код нас до скоро погрешно се мислило да је свеједно садити на коју лозу и на које земљиште, међутим то, не само није свеједно него пре усних или неусних лоза од овог првог порака.

Да видимо од чега зависи избор подлоге и шта треба имати у виду при овом избору.

Као што има много различних америчких лоза тако има и разних земљишта; једна ће врста успети боље на оној а друга на оној земљишту, а има их и таквих које не могу никако поднети на ивици земљишта те према томе ако на оне не обратимо довољно пажње, можемо место користити изаћи штегуну.

За решење ове питања морамо имати на уму две чињенице: америчку лозу и земљиште т. ј. треба познавати својства појединих америчких лоза и познати земљиште на коме хоћемо да засадимо лозу. Кад и једно и друго испитамо биће ситуација од познатија које нас могу скривати. И за једно и друго данас имамо сигурних података из драгоцених истраживања. У току тог времена општа мисао се да је поједине лозе радије успевати на трешњама и дубоким земљиштима, друге могу поднети тврђа, вршњава, слаба и шљупеонита земљишта, а многе лозе не подносе кречна земљишта у којима укуне, запарљаве и угину.

Домаћан на сред лета, те пчеле улазе упрavo у меднице. А ако воја и прође где је матица, она ће онда тек проћи кроз рашетку и опет изаћи где и друге пчеле на поље на лето. Ово је боље за то, јер кад неистренице пролазе пчеле кроз рашетку, онда крају крила, као што је случај у другим кошницама.

Треба имати довољно саћа празног и онда се брзо добија мед кад је бујна паша. Треба знати да док пчеле напрезе 1 кило саћа требају 12 килограма меда да потреше а то једне кошта не 1 кгр. сива.

1. *Паша:* треба да пчелама пусти да граде саће? Берзон учи да треба у пролазе додати по неки празан рад са пољетком да би пчеле и саће градиле, оне су тада вредније и за мед а и треба на и саћа.

2. Како пчеле изведу матицу кад нема матице у кошници? Ако је матица узрла случајно у кошници и ако у тој кошници има пчелних јаја, пчеле ће над безматична пчелина извести матичицама, у којима су пчелина јаја или црни. Те црне ће пчеле хранити најбољом храном млечем и из тих црних ће се развити матица. Матица даље носи јаја оплођена, из којих се развију труткови. Истеју пчела и матица развија је та што је матица у већој колонији, у матичнају однегована, што јој при болем храном храњен једином, а пчела је однегована у мајој колонији и што јој је при храњен испочетак млечем, а кад му се генитална пчела развијају рож. Даље већа пчелама и најбоља храна утицала су на гениталнају у матици. те су се и развила, а мања пчела и дошња јајна утицала да су док пчеле

Знајући особине појединих врста америчке лозе, треба да испитамо земљиште. Кад испитujemo земљиште добро је да сазнамо и неговне особине оне које могу имати знатног утицаја на пораст лозе; али је најважније знати савршену врсту. Испитивање кречњака врши се вадиметром врло брзо, просто и лако. Тог ради снажи виноградар треба да пошаље пробне најбољем државном расаднику или Српском Полупривредном Друштву где се ово испитивање врши бесплатно, на према резултату шаље и упутство коју лозу треба садити.

У нашим државним расадницима имаћемо за кратко време лозе да различна земљишта тако по физичним особинама тако и по садржини кречњака, на жисама да није згорег за радије обратити пажњу виноградару на то какво земљиште оне захтевају. Ово морамо унети и у тога што смо ради испитивања на ове нечистиности у појединим шталним упутствима.

Од свају врста америчке лозе које се гаје у нашим расадницима једн обављају виноградар имамо највише *Рипарије* са њиховим одликама као: *Рипарија Соваж, Селеста, Глабр, Портала* итд. Оне Рипарије разликују се међусобно по облику лишћа, ведичини и бујности пораста; али све имају танак и витак порек који често продире у тврду земљу ради чега је нушко земљу дубоко унетији риданем или садити их у трешња и дубока земљишта у којима је укоренавање лакше.

Све напоменуто одне Рипарије не подносе кречна земљишта те с тога није савешно садити их онде где има преко 8—10% креча. Истина, има врло велике разлике између појединих кречних земљишта то се не може апсолутно тачно поставити граница преко које Рипарија не може успети, јер утицај кречњака — његово шедљиво дејство зависи од усидености и растворљивости, али сваки пут је паметније садити издржљивије сорте лозе од кречњака кад је повећи проценат кречњака.

После Рипарије долазе *Ланс* и *Солонис*. О Жаксу не би ништа помислила да није у кошници: *малеки биншо* од П. Стојадинашња напоменуто да може поднети и до 50% креча у земљи.

То је нечисто.

(СЛЕДБЕ СР)

запарљавла гениталнаја, али су се опет развили органи за рад. Дакле, у којој кошници имају јаја пчелина, из тих ће пчеле себи извести матицу, јер су та јаја оплођена. А из свакога оплођенога јајета може развити матица. Да су јаја, из којих се развију труткови, неоплођена, доказано је Сиболд дошавши Берлину на ковалуа. Ма да је Сиболд дошао Берлину дошао у септембру, ипак је онај истраго дошао да носи јаја и оплођена и неоплођена. Берлизи је раздржао матицу течним медом, која је с тога помислила да је напољу бујна паша те је преко ноћ нашла једну и другу јаја. Сиболд је нашао у сваком оплођеном јајету сперму, а у неоплођеном није нашао и тиме је први пут успесна напредована у науку.

3. Кољко година може бити матица плодна? Матица може бити плодна до 4 године али рационални пчелар не смеје више од две године трпети у кошници.

4. Како се вештачки ројева праве? Кошнице треба поделити: једне за ројење једне за мед. Но и оне које су за ројење не смею оставити природној ројењу већ вештачком. Јер ми као наставници не можемо очекивати рој и у само доба оставити посао, већ морамо ројити у мају и јуни над хољето, т. ј. кад нам допуната слободно време. Можемо ројити и на 2 недеље пре то што би се природно ројале пчеле.

Ево како бива ројење. Имамо три кошнице. Једну спремној празну, две јаке. Ону празну спремно овалом Метисмо у кошницу до 6 рамка, а прилично пољетак саћа на рам. Сад је ово јакс Пр. 2 узасмо матицу и метисмо у кошницу, који оставимо у ову празну кошницу (ово ча-

и различите хране материје и у различитим количинама. Избор и количина ђубрета зависи још од особини земље и од старости појединог дрвета.

Ђубрета има природног и вештачког, тврдог и течног. Најважније, најупотребљивије и најјефтиније, јесте *арорудо ђубре*, где долази пошанине староје ђубре. Ово има осам ђубре вредности још и ту, што испуњава физичке особине земље, као: умножавање хумуса, тршење и загревање. Повајзваније је *гонеје ђубре*. Ово је при разумном неговању, богато на хранивљива материјала и добро је за све земље, док је повољно, за ладне и влажне. Свињско опет, садржи мање хране и употребљава се за суве и топле земље.

Опције је ђубре врло обилато на азоту и дејствује врло брзо као и жвањско ђубре — од перутине —; оно садржи у себи осам азота, још и фосфорне киселине (фосфата).

Паштавина садржи врло много гноја, утиче на пораст, и да се лако при ђубрењу у земљи поделити. Употребљава се нарочито код старјеје воћа.

Човечији изабаци тврди и течни, обилати су на фосфорној киселини, дејствују на производњу дрвета и рода. Особито је препорукаљиво за ђубрење јагодитама и бобич. воћа. Да не би амонјак у њему иштриво, може се повештати са мачом у ваљову рути или капа, тресетна земља која има особину да веже азот.

Компост (мешавина) је ђубре, где се отпади од свега смећашти бацају. На једну токилу или у рупу, баца се и разпуше се слој по слој: коров и разне траве изакоделе по поврхању, смећаштина са путева, уљана и бутала, отпади од хране, пелево чај, отпади од кока, прна и косе, човечији изабаци, новење багете, отпади ден са дварова итд. итд. Све се ово посила са крчком и шипитином према, и чење буши да што пре истриво. Оно је најбоље за све врсте воћа, што садржи у себи све хране материје; најбоље је још на оно дрвце, које је својим обилним родом земљу испуњава.

(НАСТАВЉА СЕ)

ВЕДЕШКЕ

Да **кокоши звани** **вине јаја** носе свака би домаћина помела, из претходног ралота, што свежа јаја звани имају дугу пегу, него дот. Да ланко кокоши звани вино јаја носе требало би набавити пегуне згавних раса, које много јаја носе, као и, пр. тајландске и маворске — расе, на их укрштани нашии среским кокошима. Добра вино мелани били би живог наладница. Сем тога требало би под кичице насадити само она јаја, која су сицеде кокоши, које и преко зиме доста јаја носе. Прометна равни пшавије обично ће промети јаја већ у септембру исте године и посила цеде зиме, ако имају топле кокошилице и ако се преко зиме хране и негују као што треба. Равни пшавије раскодају се следеће пролеће, а и сваке године рашире од позних, с тога отвођију рашире јаја носити и носе их цеде зиме, јер се нерадо при хладној времену раскопавају. Већа пошла јаја потпомаже се добром храном и негом. Тогаје стаје и кретање по чистом ваздуху, хранење у јутру и у вечер ватонљивим кукурузом, осем, копошеним сежевом, ослади зривење и отпањина меса потпомаже пошаву јаја. Хранење у вечер произвођа у кокошица већу топлоту. Ово је добро, јер им се преко поћи тело одвише хлади услед живог лезања. Као год лети, тако се и звани потпомаже пошва јаја, кад се кокошица даје сеља, носка и креча. Средства, која нарочито драже копоши да носе јаја, као што су: омас, копошљаво семе, вино, повољан црни дуб, ситно истадан бибер, семе копаре итд. која се дају кокошица у замешеној пројном брашци, требало би употребити само у јакој количини и то само у том случају,

ако кокошике, при ивиче доброј храни и неши, поже да не носу јаја. Међутим ако се кокошике добро не хране и не негују поже ни ова средства помоћи. Најзад ваља знати да ће само здраве кокошике, које се драже у чистијим стајама, појама се даје чиста вода за пиће и које нису пашљиве, носити доста јаја и звани у противном случају носике мадо јаја и лети, а зими ни мало.

Најодеснија топлота за здравље и напредовање **стоке.** — Топлота ваздуха као што је познато, врло је различита, што зависи од доба године, месних прилика итд.

Кодина је кад топлота, савијањем топломером, а тада кажемо да је: *измерено топло*, ако топломер показује + 12 до 18°ц; *топло*, кад топломер показује + 22°ц и хладно, кад жива (или алкохол) у топломеру стоји на ком степену испод + 5°ц.

Све животине, поред све променљивости и различности спољне топлоте ваздуха, у стању су да сачувају спору сву своју топлоту, на зато и могу да живе у различитим климатима, наравно, ако се на оне ираво навијну, (адаптирајују). У навијање животина па на ову или ону топлоту и јесте у главније учоро, да већа топлота и хладноћа пододава штетно утицај на њихово здравље. Наша је стока врло различито организована у поглаву произвођења и умерена топлоте, зато постоји за свако грло на по се насаен ступањ топлоте, у коме се оно најбоље развија и напредује.

Тако топлота што тако благодетно утиче на развијање и напредовање стоке, варира између + 12 до 18°ц или у средњу руну + 15°ц. То је, као што је наведено, *умерено или средња топлота*. Ну, да би још прецизније могли одредити ову топлоту, потребно је, да имамо у виду још и врсту стоке, старост, особине и пшавију појединих граја јер је све то врло ваљко за здравље стоке, а с тим и за призавећа, која од ње зависи користи.

а) **Најодеснија топлота за коше.** Кош је по природи врло нежна животиња, те се отуда на топлоту коварника, жира да обрати врло велика пшавина. Он исто тако може добро да поднесе и већи степен топлоте, док је на хладној врло осетљив.

Према томе за коварник најодеснија је топлота за гајење кова + 15°ц, ну може да варира + 12 до 18°ц или 18°ц. — Виши степен топлоте у коварнику нома је шквални, а исто тако и јати степен хладноће. Већа топлота проузрокује већу радњу целог тела, а нарочито кожану радњу, због не у кова наступа вазекалост, кловудет мишића, а кова, склони назебу, врло често лате и од бодести које потичу од назеба. Јача хладноћа у коварнику штетна је омет у томе, што тада кова вино једу, да би се угрејали. Тада, на и ако вино једу, опадају у сваки, хранење, заморсе се и заноје и при најпачем раду, те отуда и мање — пористе.

в) **Најодеснија топлота за говеда.** Говеце је од природе јаче и издрљивије од кова и вино већу хладноћу но кош, док му топлота много допадује.

Ово се најбоље може изајвити лети кад су јаче врућине, јер тада тепо дине, заморсе се врло брзо, отрени, и радо хвата хладноћу.

За говедарица најодеснија је топлота + 12°ц. Неваља кад падне испод + 10°ц, нити кад се поине изнад + 15—18°ц.

в) **Најодеснија топлота за ове.** Ниједна врста домаће стоке не може тако добро да поднесе велику хладноћу као што је може поднети ова, (због вуне) или исто тако ниједна врста домаће стоке не пати више од врућине, као што то пати ова.

Болкоје ова пати од врућине најбоље се може издети лети ако паде. У ово доба обично је овама валади као у гримаци, у неком брзомине стању: драже врло тепоко, заморсе и до би ишбела мочу, криве главу забивајући се једну уз другу — иладије. После сваког топлот дана ишбела је и крива.

Према овоме за овтарних гледава, да је најподеснија топлота $+10^{\circ}$ и. Увек је боље хладнија стаја него топлота.

Када се овце драге у хладној стаји онда више једу, али дају више крме и пасајеју су. Топлота преко $+12^{\circ}$ и више штетно у сваком погледу.

На *зимњим мезинама* и у *разним временима* чини се су проб са овцама и овцама су *овим врло добро издржале хладноћу* па и преко 22° и, *без никаквих здравствених последица*; *јитице се на 15° и хладноће, само су се јасније хорали чувају од јаким ветрова.*

г) *Најподеснија топлота за овце*; У погледу издржања топлота, свиња наузима средњу између говечета и овце, т. ј. свиња доноси подноси топлоту од говечета а хладноћу боље од овце.

Према овоме најподеснија је топлота за свиње у свињаку $+10$ — 12° и. На овој топлоти свиња се врло добро храни и воји, а и прасада се развијају врло добро.

Најзад знамо да напосмемом још и то, да су све оне расе са танком и нежном кожом, затим, са краћом и ретком длаком, много оствариваје на хладној од обичних раса домаће стове. Стара и хлада грама такође су оствариваје на хладној од грама осредње старости, међутим гојазна стока врло добро подноси и хладноћу и топлоту.

Г Л А С Н И К

Удружење за прераду воћа у Моравској. — У једном месту (Високине) у Моравској основано је једно акционако савезно удружење за прерађивање воћа. Удружење водило својом вођом је куповати и прерађивати воће за трговину и за домаћу потрошњу. У ту сврху ушмале се воће савише (облагорођено), вао и димље и из шуме, па и савошних други плодови, који ће се по том ступењем, прерађивањем, и дестиловањем прерађивати у артинале за потрошњу.

Набавка бика за срез пожежених. — Познато је, пошто много вреди млатит добар сој стове, нарочито говеда, која су нам и за млачност и за вучу веома потребна. Међутим, овај крај трни осундују у добром соју стове, а сам је предее створен за сточарство. И доказ је тако у овоме крају, догде се сви други срезови, па и наши сувосиди драгачени, старају да дођу и развијају добар сој стове, набављајући добре бикове. Драгачени срез набавио је три одлична бика, овај пак нека ни једнога.

С тога је Пожежених Подружја умољала срезског начелника да ту ствар претставу срезској скупштини. Он је то урадио, и срезна је скупштина 36. новембра 1896. г. донела одлуку; да се за набавку бика стају у буџет срезске за наредну годину три стотине динара и пети набави и исплати.

Влагодари и срезском начелнику и срезској скупштини на овој одлуци, ми би још имали да замолимо: да се бик однег набави; да буде алтајан, и да њихме Подружја, као стучно тело, ругује.

Јер, мишо Подружја је јесене радито у овом срезу 19 *овина жерно-рамбала, али тако, да од њих неће бити никакве користе.* Радито су овима, који су ближи срцу подвојске власти, на да су рђави, а неки и нивакни сточари. Међутим, највећи сточари, који имају највећа стада овца у овоме крају, остали су без једног овца, само с тога, што не стоје на доброј воји с полицијом.

Личне вести. — Улазом Његовог Веланства Краља од 29. јануара о. г. постављен је за начелника прве класе одељења за земљорадњу и сточарство Министарства Народне Привреде г. *Лазар Р. Јовановић* бив. министар народне привреде, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва, дојаконски српско-краљевски генерални конста у пензији, а стављен је у пензију г. *Милош Р. Антић*, председник

Српског Пољопривредног Друштва, дојаконски начелник III. класе одељења за земљорадњу и сточарство министарства народне привреде. — Улазом Његовог Веланства Краља од 23. јануара постављен је г. *Алекса Б. Поповић* председник Српског Пољопривредног Друштва за његовог лекара при нашем генералном консулату у Пешти, дојаконски главни марински лекар министарства изумителних дела, а за главног маринског лекара крањског дуклиног маринског лекара уграде Београда, постављен је др Зорица Поповић, редовни члан Срп. Пољ. Друштва, дојаконски лекар среза рањанског. — Улазом Његовог Веланства Краља од 27. јануара, постављена је, за начелника прве класе среза ресавског, *Сретен Војкић*, редовни члан Српског Пољ. Друштва, бив. срез начелник, за начелника треће класе среза вишњавског и *Андри Јовановић*, редовни члан Срп. Пољ. Друштва, начелник срезца у пензији.

Нови добротвори и уземљачи. — Ових дана уписали су се за чланове добротворе Српског Пољопривредног Друштва г. г. *Ђока Павловић* и *Милорад М. Павловић* чланова фарме *Масаровић* и *Пашковић*. Хвалајда се да Бог да!

Г. *Милош П. Куртовић*, секретар министарства народне привреде уписао је за члана *уземљача* Срп. Пољовр. Друштва, свога најмлађег брата г. *Петра П. Куртовића* вој. апотекара и савишоца природних наука из Беошког Универзитета. За члана *уземљача* уписао се ових дана и г. г. *Михајло Ј. Бурај*, трговац и уредник *Трговинског Гласника*, и *Ненко Радовановић*, трговац из Краљева.

На главном годишњем збору овога Друштва који је држан 30. јануара о. г. *Михајло Павловић* трговац онда уписао се за *добротвор* а своју звезду, тоспољу *Јануца* за *уземљача* истог Друштва. Његова трговачка кула уписада је у ово Друштво за неколико дана три *добротвора* (са улогом од по 500 динара) и *једног уземљача* (са улогом од 100 динара). Хвалајду му!

Нови редовни и почасни чланови Српског Пољопривредног Друштва. — На главном годишњем збору овога Друштва, који је држан на Три Јерарха, изабрани су за *редовне чланове*: г. г. *Никола И. Штамковић*, професор В. Школе; др *Светозар Радовановић*, геолог; *Александар Вешић*, економ из В. Села, среза и окр. шањарачког; *Душан Савољенић*, инжењер; *Димитрије Михајловић*, свештеник, члан леичког духовног суда; *Михајло Ступаревић*, учитељ; *Јован П. Јовановић*, учитељ; *Драгубљ Шпајковић* и *Милан Гривчић*, наставници школе за Винодеље и Воћарство у Букову код Негтина; *Владимир Кушановић* и *Антоније Мајеровић*, наставници Ратарске Школе из Краљева; *Михајло Буђинац*, сточни лекар из Бубачева; др *Марко Николић*, ховичар; *Војислав Прдљев*, хемичар и *Бранко Јовановић*, економ из Утопица, срез. смедерев. окр. подунавског; а за *почасне чланове*: г. г. *Архимандрит Фирмилијац*, *Ђорђе П. Куртовић*, привредник из Шапта; др *Јана Димитријевић* лекар из Смедерева; *Семудио Мић*, индустријалац из Параћина; *Драгутин Димитријевић*, пчелар (телеграфиста) из Параћина; *Јулије Мић*, индустријалац из Параћина; *Коста Јуришић*, економ из Црне Боре; *Налде Дешић*, управник града Београда у пензији; др *Михајло Спирidonовић*, лекар из Шапта, и *Јона Величковић*, економ из Шапта.

Нова управа Српског Пољопривредног Друштва. — На главном годишњем збору овога Друштва, који је држан 30. јануара о. г. изабрани су: за *председника* г. *Раши Милошевић*, *потпредседника* г. *Милош П. Куртовић*, *добротворе*: г. г. *Александар М. Сокулић*, *Паја Т. Тодоровић*, *Коста Д. Главић*, др *Марко Т. Лео*, *Милан Јовановић* и *Драгутин Јовановић*.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXVIII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
Држана 18. јануара 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Малав Р. Антић, благосиљник г. Вучић С. Богдановић; Чланови одбора: г.г. Алекса Ј. Кашанић, Анта Радуловић, Коста Присорачић, Љубомир Којић, Др. Марко Т. Јеко, Милошав П. Куртовић, Павла Вељковић и Паја Т. Тодоровић. Препседалио председник г. Малав Р. Антић. Вељковић секретар. г. Влаг. Д. Тодоровић.

Прочитан записник XXXIII. седнице. — Одбор усвоји.

275. Прочитан резолуција комисије о друштвеним дукцима — Примљен је знању и тим, да друштвеним благодинак по истену рока, може предузети предлозионе мере за осигурање наплате.

276. Прочитан резолуција г. Вучића С. Богдановића, о усвојених са којих друштвене Подружнице напредују и пропадају, као и о нашој бољој организацији — Примљен са захвалношћу, с тим, да се преда поној управи коју змолости да организацију друштвених подружница метне на срце, пошто је она једна од најбржихија питања, на коме треба живо порадити.

277. Председник резолуције, да је Сенција за Ратарство изила свој саставни 23. децембра пр. год. на коме је прочитао одговор гош. Министра Народне Правде о томе, да му није могуће радити на оснивању узгоднег расадника лозе у околини Повеже (види записник X. седнице Управног Одбора од 30. марта 1896. године, на стр. 187. Тежаква за 1896. год.) и да је Сенција по саслушању тога одговора и после дословног објашњења, донела озваку одлуку: «1. Према се знању одговор г. Министра Народне Правде од 3. марта о. г. Збр. 173. и 2. умолити г. Министра Народне Правде, да у случају, кад се умже потреба, на својих средстава учини по могућству новосне помоћи и узаконим огрупу у подизању винограда према закону о обављању и управљењу виноградарства од 28. новембра пр. г.» — Примљено знању с тим, да се учини предлазак г. Министру у овом погледу.

278. Председник своистала, да су се ових дана уписали за чланове добротворе г. г. Века Павловић и Милошав Р. Павловић трговци, и за утемељаче г. г. Коста Д. Главишић, проф. В. Школе, Свира Радиновић учитељ из Беоаве (код Снопца) и Михајло Д. Ђурић, трговац и уредник Трговачког Главишић. Сем тога најзад, да је г. Милошав П. Куртовић секретар Министарства Н. Правде умисла за утемељаче друштвене свога брата г. Петра П. Куртовића, војног апотекара, питомце школе за коопарство (дане јачице) у Љубичевој и уредничтво Витеза. — Одбор се одазва са живела и реши да им Друштво изла на чланство своје полове.

279. Благосиљник подноси рачун по коме је у прошлој (1896.) години било примљено 87.632-07 динара а изданања 80.873-61 динара. У исто време наводи, да је управник друштвенога добра пренорачио кредит у 996-02 динара, а да Одбор овај издатак, поред онога који је учињен за хонорисање радова штампарних у Тежаку, треба да одобри.

Цела мањка одазвича: Од петити крете од једног ступца по 10 пара дина; од осталих кретики извесно по 15 пара од крете и ступца.
Велики одазвича од неле стране 20 динара (10 еор. а. в.), дола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).
Поред тога за свако одазвичано по 20 пара дина. државног таксе.
За одазвичане крете црта 10 од 100 језтине.

Преглед 6. броја Тежаква: — Чланови: — Предлог Срп. Пољ. Друштва (настављење се). — Избор америчке лозе за подлогу (свршише се). — Буђрене воћажа (свршише се). — Подлистак: — Величке. — Главишић. — Записник. — Стенограм.

са разлога, који су наисени у писму управника Друштвенога добра. — Примљено знању и одобрен издатан.

СТЕЧАЈИ

Желећи дати полета увођењу напреднијих начина радње у пољској привреди а међу привредницима огрупа крајинског, а нарочито обављању винограда залагањем на америчкој лози, управни одбор подружике српског пољопривредног друштва за округ крајински у околини својој од 23 ов. мес. и год. решио је: да за општине Мозрањску, Рајачку, Кобишничку и Буковчанску, за сваку на по се изла по једну награду од (200) две стотине динара за правилно подигнут виноград од залагамене лозе, под овим погодбама:

1. Виноград мора имати (3000) три хиљаде окаямадена човота на род у правилне редове засађен и на одстојању 1 метар у квадрату;

2. Земља мора бити једноставно припрељана у дубину најмање 60 с. м.;

3. Најмање 2000 човота да су Салариа (Четорешка) и Зачинак, а осталих 1000 могу бити Белана и Баргина на Бела вина, само ове две сорте морају бити засађене у засебне редове;

4. Сопетеније је дуљан подвоти узевру, да му је пре сајена земља анализирана, (испитана) као и о томе, коју је америчку сорту за подлогу употребити;

5. Пријављени тамничари не смеју род обрати до копча септембра, односно до долаза оцењивачког суда;

6. Пријаве за награде оне трају до септембра 1897. год., али ће се пријаве и раније пријати.

Обављајући ово привредничко поменутих општине, Подружница их позива да још овом прозећа отпочну подизање винограда према наложеном погодбама и да се благовремено пријаве за тамничаре ових награда.

Пр. 4.

23. јануара 1897. год.
Неговић.

Председник
Пољоприв. Подружике,
Јов. Станојевић.

Деловод.
Жив. А. Велић.

Управа Крајинске Винарске Задруге у Неговину, има на расположању једног џака, који је свирпо индоевско-вођарску школу у Буковару, и искористило је у задружним виноградима за време балдења две и по године, најбоље начине о подизању винограда на америчкој подлози; као што се ради у Аустро-Угарској у истој Вршиу.

Ко је вољан примити га у службу, нека се за услова обрати поменутој управи.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 5 ДИНА. НА ПОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОДАВАЧИ. ЧЛАНОВИ СИНЕ ДРУШТ. ПОДРУЖИНА, ПОДВИЖИ СТАЈНОГ КАРА И БАПЦИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕТПЛАТУ УПРЕДНО ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 10 ФР. 5 АОР. А. ВР. ПРЕТПЛАТА И РУКОВОДИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАВЕРНИК РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 104 ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВЕЊУ МОЖЕ ПОСТАТИ ЧЛАНСТВО.

КЛАСИК И ИДАВАЧАЈ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
АЛЕКСА Ђ. ПОНОШИЋ, АЛЕКСАНДАР М. СЕКАЉИЋ, ДЕЈАН М. СЕКАЉИЋ,
Др. МАРКО Т. ЛЕКО, МИЛОСЛАВ П. ВЕРТОВИЋ И ПЕТАР Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
ВЕЛОГИН П. ТОДОРОВИЋ

ПРЕДЛОГ

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

О
СУШНИЦАМА И СУШЕЊЕЊУ ШЉИВА

ВОДНИЦИ

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

(НАСТАВАК)

1.) Рабова, без задарског посла (материјала и рада) и рада) 400 дна. ивала је 40 леса на које је могло стати 309 кила спрових шљива, од којих је, после сушења од 38 часова, добијено 40%, сувих. За 100 кила сувих шљива утрошено је 190 кила дрва;

2.) Маршеровова, без задарског посла (материјала и рада) 600 дна. ивала је 40 леса на које је могло стати 355 кила спрових шљива од којих је добијено после 31 часа сушења 44%, сувих. За 100 кила сувих шљива утрошено је 229 кила дрва;

3.) Кавинцова, без задарског посла (материјала и рада) и крова 350 дна. ивала је 56 леса, на које је стало 300 кила спрових шљива, од којих је после 41 часа сушења добијено 46, 8%, сувих. За 100 кила сувих шљива требало је 133 кила дрва!

4.) Салахур-ова, без задарског посла (материјала и рада) 450 дна. ивала је 30 леса на које је стало 373 киле спрових шљива, од којих је добијено после 29 часова сушења 39%, сувих. За 100 кила сувих шљива утрошено је 253 киле дрва, и ради употребења,

5.) Глазничева цела, са кровом, али без радне снаге задарске и дрводелске (јер су је градили осушенице), стала је 302-65 дна. ивала је 40 леса на које је могло стати око 400 кила спрових шљива, од којих је после 30 часова сушења добијено 28, 8%, сувих. За 100 кила сувих шљива утрошено је 132 кила сувих граничних и ливних дрва.

*) О главности ових података треба се уверити из извештаја: „Le premier et la seconde d'Agon par Louis Brignière — Paris — 1880“.

Сирове шљавке, које су сушене у којој сушници било су ситне, јер су те године природиле. Француски су шљавке, као што је познато, крушне а оне се још дрчајуће и суше по наше, које су сушили осушењима.

Поред свега овде изложеног, у приложеним актима нема никаквог другог извештаја о којој сушници осим овога који сам ја поднео.

Исте године сушене су шљавке, као што сам и раније изложио, и у Рабовој топчадерској сушници, али, то није било упоредно сушење, јер, нити је мерено колико је у њу излагано сирихих шљавка, ни колико је добијено сувих, ни колико је врећена трајало сушење, нити колико сушене рачун у свему томе, али потребне податке нитам нисмо добијали у Министарству Народне Привреде.

23. августа прошле године поднео је г. М. Милића-вић подшекнер у оставци молбу г. Мин. Народне Привреде да одобрење да може покрену осушењима и држањима материјала начинити једну сушницу, по плану који је поднео на расписану стечај у 1890. години. Она је молба 9. сент. исте године послата под Збр. 2228. са свима актима која се односе на расписане стечаја за добијање угледне сушнице. Управа Виноделско-Воћарске Школе у Букову, да је ова преда г. Младуну Савићу, управителу као иницијатору за попремање питања о подизању угледне сушнице у Топчадери, с молбом, да он, с повратком свију акта поднесе испрпан извештај о томе: „шта би вазало у овојне израду предузети према садашњем стању науке и праксе“, и г. Савић је већ 16. септембра исте године поднео извештај, у коме је, едних у почетку, свесно узнео навео, да је до 1890. године Србија предначила у овим паним крајевима у обављању болег начина сушења шљавка, а да је од тог доба у улогу пријавила на се босанско-херцеговачка земљаска влада, која је у јесен 1890. год. увела у Босну француске сушнице Казинајеве системе. Дале је г. Савић предложио, да се управа школској ставе на расположених потребна новчана средства, како би она по његовом сопственом нахођењу извештају једну сушницу при школи, још издубета пролећа, па да ону одени нарочита комисија економа и инжењера, па ако одговорни свима захтевима, онда да послужу као узора, а ако не одговори, онда да се обнови стечај од 1889. год. и за идубу годину, додајући: да обављање стечаја може да иде упоредно и са грађењем те сушнице.

Овај тога г. Савић је учинио и друге предлоге с којима се и потписати потпуно слаже те их је с тога и увео ипои остале предлоге, које по његовом мишљењу треба учинити г. Министру.

У досадашњем сам изнео оно шта је рађено и урађено код нас до данас, да би се дошло до једне угледне сушнице, а сада да изнесем у кратко и у колико је жели познато шта је рађено да би се уградиле и унапредиле производња добрих сувих шљавка и шљавчарских трговина.

3. јула 1889. под Збр. 1255. упутио је г. Министар Народне Привреде г. Министру Унутрашњих Дела нарочито спремања „Правила о прегледу сувих шљавка“, и узложио га, да он од своје стране одреди једног саветника и једног подизвојника чиновника, који ће са једним економом или трговцем, кога би одредио Министар

Народне Привреде, образовати комисију за преглед тих правила.

По тим правилима, која су се састајала из 10. члана, имали су се још те године поставити на свима нацијим шљавчарским трговина у земљи, контролни одбори који би прегледали сире шљавке и расирваљали све сиروه при крвоњеним и продаји тога производа. Све неправилности при сушењу, преносу и паковању сувих шљавка, имали су такође да чене ови контролни одбори.

Осим осталог, по тим правилима, подизвојка је власт требала одмах забранити неправилан начин рада, али контролни одбор те *непогодности* одлучи: а ипак неправилно израђену, квалитету робу, по нахођењу одбора, имала је одмах да саобраћаја издвојити.

Како је потписане познато, ова је правила усвојила и г. Министар Унутр. Дела и по њима је шето и рађено, 1889. 1890. и идубих година. Како су примењивана, и какви су се резултати показали од њихове примене, није ми познато.

Наљима, да ће бити од неке користи, што ћу после овога што сам овде изнео, изложити ради упоређења, по квалитету: „Die bosnische Pflaume. Eine Handelsstudie von D-r Theodor P. Zunic“. — Wien 1895. у кратко и оно шта је рађено у Босни и Херцеговини да би се добијале боље сушене шљавке и да би се уградиле шљавчарске трговине.

Пре, по што би приступила на каквоне озбиљног, раду на побољшању ове гране домаће привреде босанско-херцеговачка влада позвала је са стручног саветодавца, угарског краљевског саветника Stephan-a v. Molnar-a И при задатку који му је био стављен, био је на лицу места проучи еволуције и поиложоне односе Босне и Херцеговине, па да тек затим предложи потребне мере за боље развиће те гране полске привреде. Од мера, које је Молнар после свршених студија предложио влади, виноделске и воћарске државне станице, нарочито су његово могле да се она културна грана брзо подигне.

После подизања виноделских и воћарских станица обрађена је нарочита пажња на боље подизање и неговине шљавног дрвета, и на то, да се полупривредници за овај посао што више заинтересују.

Ради овога изнешеано је кратко популарно упуство о рационалности подизању и гајењу шљавка при чему је обрађена пажња на то, да се користи од рационалног рада предоче на начин који земљорадника интересује. Више хиљада овога упуства раздато је полупривредницима, а осим тога наредено је било свима јавним органима да ова упуства свада читају и о садржини њиховог свет обавештавају, како би и на тај начин погодили да ипоне, које се у њима налазе што пре у масу продру. А да је од овога рада било и користи наводи се као пример, да је 1890. године само у срезу допугуланског сасеђено по овој упуства 40.000 шљавних дрвета. За негу шљавних дрвета предузето су још и друге мере, тако, између осталог, власти су најобављивије поучавале привреднике о опасности којима су изложена шљавна дрвета од гоњивања, како би их покретили на квалитетно уређење воћњака од гоњивања. У овоме циљу израђене су и нарочите таблице с бојдасењима савинака, које представљају *шведи* и *преднеи* (пучине) трију најславнијих врећа

гусеница које су на шљивовим дрветима налажене, а те су: *Pieris castraegi*, *Gastrophysa poeustria* и *Liparis discus*. Ове су таблице снабдеване и кратким упутством о најповољнијем начину утамањивања ових гусеница, а разлике су у читљивости, свештеницима, судицима, жандарским постајима, кметовима и другим погодним личностима које с народом долазе у додир, и од којих се могло очекивати корисно утицање по овој ствари. Држава је набавила справе за требање гусеница, па их подоправредницима давала или по константу или на бесплатну послугу. У споразуму са конвенцијом шљивара образована су удружења са задатком да надгледају требање од гусеница итд.

Као врло важан momenat у раду на унапређењу шљиварства свитра се путовање директора Молнара у Француску ради потребних студија. Приликом онога путовања био је Молнар два задатка: *први* да се упозна с француским сортама шљива а *обзиром* на климатичке и земљине односе појединих предела и њихове сличности са макарским пределима Босне, и други, да тачно проучи за лицу места прераду зрелих шљива а нарочито сушење а апарате за сушење који су у употреби. У погледу на први задатак, овим је путовањем добијен разјашњен резултат (који су, како ни се чини, и наши стручњаци пре г. Молнара добили својим студијама) јер је г. Молнар утврдио: *да су како климатички, тако исто и земљини односи ових француских покрајина, које се сматрају као центри шљивораси — а и ње декартиски: Lot-et-Garonne и Jarn-et-Garonne са овима босанским скоро једнаки и да босанско дакле има, српски шљивац може конкурисати с француском, нарочито садржљивом шљивом.*

Други свој задатак решио је Молнар на тај начин, што је на препоруку народних личности чинио на лицу места упоредне пробе сушења помоћу Казанлове и Рабове сушнице, и на основу добијених резултата препоручио је босанско-херцеговачкој влади, Казанлову сушницу. На његов предлог набавила је влада 1890. год. три Казанлове и три Рабове сушнице да са њима чини пробе у Босни. *За подкаже ових сушница и практичан рад при сушењу са њима, доведени су радници из Валово. Осим тога и сам је Казан дошао у Босну да се сушнице монтира. Он је сушнице подмирио у непосредној близини једне долобне пушнице, и под руководством француских радника предузео је поредне сушење.* Прво пробно сушење показало је већ пренај француских сушница над долобном, и нарочито Казанловом.

Влада се није задовољила, овим постигнутим резултатом, и није хтела оставити нове сушнице саме себи, што су босански привредници као по Богу и наши признавајући француски сушницама, да дају боље суше њиве, *кад се с њима правоно ружбе, били ишњена да су за Босну неупотребљиве због њихове велике цене.* С обзиром на то, већ је после набавке нових апарата у 1891. год. размисљено о томе: да се они делови нових сушница, који илеу бити, не довозе више из Француске већ да се у земљи израђују, а исто тако, да се простор у коме је смештена већ, не гради по француском начину од шпекта (китала) већ од бруња и блатца, као илетара, као што

је то обичај у Босни. Снаблежене пене на овој начни, добиле су нове сушнице и више пристајала.

(НАСТАВЉА СЕ)

ИЗВОР АМЕРИЧКЕ ЛОЗЕ ЗА ПОДЛОГУ

(СРБИЈА)

Жакс истина подноси већу дозу креча од Ринарије, али то не значи да је подноси до 25%, ретко над више. По пошто је Жакс, непосредни провиољач и као такав не даје бог зна каква принос, доцна сазрева, страда од снагу криштогањских болести, а као подлога за каљамљење у земљама које ује тоду, истаје далеко од Ринарије и Ринастрије те с тога не можемо га лисом препоручити ни као подлогу ни илоче. Кад би могло утврдити на кречулама до 50%, имао би своје вредности, али то не стоји.

И Солонје подноси више креча него Ринарија а мало боље и од Жакса, али још је далеко од тога да једном од остоје на и на кречавој земљи само ако она нема у себи више од 50% креча као што се напомиње у књизи: *о колекцији лозе и подлоги нових виноградних од М. Тојановића* стр. 13.

Међутим у многим остваних стањанима Солонје је једна могла да надрава до 30% креча а често је утисну кад се навалени. Дале се каже: *да подноси мало сушницу земљу а влажну не трии илоче.*

Нагледа да је он савезан притино оној што западни иници и практичари наводе за Солонје, а то је да је он баци па влажња земљинта у којима превладала сно остале подлоге.

На истој страни за Ринастрије жакс се, да успева на пловодној и лаворичној земљинти које нема више у себи од 40% креча, с тога је он као подлога за умерено кречна земљинта препоручљив.

У овоме може да буде забуне што се знаа којн Ринастрије може да поднесе до 40% креча, јер то је оште име прете која има много варијетета као и Vitis Vinifera, па пошто су чисте сорме Ринастрије осетљивије на кречном и вреднијом земљинту од Ринарије, то је иузно именовати варијетете којнх има пошине што се с користи уно-трелбавају у обављању виноградга, као: Ринастрије *Mission, du Lot, Gamay, Margot, Metairie, Корвоур, Бисис* итд. итд. Сви ови Ринастрије немају појединаку моћ прилагођења на кречном земљинту.

Од избора подлоге зависи будући виноград, зависи хоћемо ли имати какве корист од уложеног труда и капиталга, па с тога, надамо се, да пак се неће занерити што ове исправне чинио у намери да обавестио виноградаре о једној, за њих, тако важном питању.

Поред лоза о којима смо говорили и које се понајвише надају из државних расадника биле идуће године за издавање и ових сората којима су ове године попуњени расадници у погледу сората за различна земљинта као што су: Ринарија × Ринастрије, Берландијера Тексас Арамт × Ринастрије Гинен № 1, Шасла × Берландијера № 41 §.

Ове лозе намењене су за обављање винограда на земљинтима које садрже од 40—60% креча, која код наших виноградских землозана не заузимају велике просторије.

Највећи део виноградског земљинта извесно ће бити засађен Ринаријом исто као и у Француској где од 700.000 ектара Ринарија заузима 500.000. Но за случај да имаде и врло кречних земљинта набављење су потребне сорте лозе. На виноградариња је да се користе искуствене ових који су по три пут засађивали и чулаи дозу док се није стехло знање да претходно треба земљу испитати па према тој дозу одредити.

Кожак.

у суседним балканским државама, и за коју се на основи појавног сестраног испитивања може без икакве сумње рећи, да је то такoвана *брахичеро-раса* (Vos brachycephali).... У северо-источним крајевима Црне Горе, која обилује добрим и бујним ливадама, говече је много веће и напредније, него у другим крајевима, у којима су те првонасе поповољније, као и. пр. око Подгорца. А над се првонасо говече упоређи са средњим сојевима, средње Језеро пахање се, да је *оно много нише и лакше, и да је на мањку много слабије*.

С тога, узев у поглед *средњост* првонасог говечета са средње-језерског брахичеро-расом и величину његову, а с друге стране сузиојне жесне првонасе, ваљано гајена и негована, Д-г Адамец предлаже да се за облагоурађивање и повраћу првонасог говечета употребе расе: *горно-источна* и *монтањска*. Прва раса би се узела за оне крајеве, где обилује добра паша и где се изискује боља млечност крвава; а друга би била онак за оне крајеве, где је храна слабија и где народ пожељне више на дурашине и јаке водове. Поправљање у сопственој врсти Д-г Адамец не препоручује; укрштање са страним бољим расама сматра као *пуну велику брзи и штету*, него поправљање у сопственој врсти.

Корисне стране од употребе ових двају раса за укрштање, оне су:

- 1, млеца би се добилао сразмерно много више још и при слабом храњењу стоке;
- 2, добри и јаки водови;
- 3, здрави и јаки теловни састав;
- 4, ису много вељике разлике између њих и домаћег првонасог говечета;
- 5, сразмерно још доста ниска цена, за коју се ови сојеви могу купити у њиховој истојини;
- 6, бикови од оба ова соја лако би се могли наћи и добавити, пошто их има на вавредно великом простору, а особито горно-италјана.

Да би се употребом страних бикова започело облагоурађивање трајно и корисно одржало, требало би, по предлогу Д-г Адамеца, спрвати пажњу на оне такве:

- 1, бикове, који би се у земљи добили пожељно укрштања требало би нарочита комисија да прегледа, на да види, да ли су за приклад испосиби и ваљани, и ако ису да их од тога безусловно искључи;
- 2, за приклад одабране пунокрвне бикове требало би поверити угледнијим и за говедарство напредним људима, а за надривање бикова даги им маду помоћ;
- 3, строго наредити, колико пута се дневно и годишње сме би употребити за спаривање;
- 4, кад би се случајно поинше крава породи спаривања детеринало и бису, одвистити пашања бика да може слабије краве одбити, јер од таквих ће и подмладак бити слаб;
- 5, припремање малих окружних пашњака саповољне долазе стоке, на којима би се у земљи добили пожељно оточари одговарајућим малим пољским напредцима;
- 6, спрвати наљку оточара, да оне бикове што ису добри на приклад рано упиноне, јер ће им водом услед тога брже расти и боље напредовати;
- 7, забранити или ограничити заједнички нагон бикова и крвава на пашу;
- 8, да се избегне штетно спаривање између средњих грава требало би и доцније добавити кад-кад и омет којег оригиналног бика;
- 9, прављати храњење и неговашње говечета, а особито бикова (додавање ова):

- 10, гајиве бикала за исхрану стоке, и то: а) сејане краве детелине (на пр. у долинама колашинског округа); б) сејане луцерке; в) сејане бакарске детелине (*Melilotus albus*) на архивајати и суншним местима;
- 11, потпоналање извоза говеда;
- 12, подигање мале станице за сточарство у месту, које лежи од прилазе у средншту државе, и која би имала у

главну задаћу, да од чисто оригиналних горно-италјанских и монтањских говеда произведе чистокрвни подмладак, а особито бикове, који би у земљи били потребни за облагоурађивање долазе стоке. Шта више у тој би се станица народ поучавао у правилном храњењу, неговашу и потгуљаву са стоком. Подмладак, који би се у тој станици произвео, могао би се продати у земљи, на од добиненог вала могао би се временом добавити који оригиналан би, да се предупреди пареве у блињем средству поје је унек од велике штете....

О првонасој овци Д-г Адамец изјављује, да је за првонасе и употребе првонасог одавања пољноу добри. Шарпанске, нишке и јасојевићке оне веће су, крупније и млечније од ових у јужним крајевима. Што се тиче *овце*, ту је на првом месту јасојевићка овца, која има руду кратку вуно, доста ошву и светлу а густо сабрљено руно. То него овако је Д-г Адамец и на шарпанској овци; а најпознатија је вуна, највећа и споро без икаквог сјаја на овцама, која је пашао на Кучков Кољу, а оне су бале укрштене са овношима арбанским (из Кинсолата). *Млечност* је код првонасог овца средња; а ижају и доста доброта и доста жеса. За повраћу овца у пашу боље вуно, млечности и крупности предлаже Д-г Адамец само *одабране бољих врсти за првонас и спаривање у сопственој врсти*.

О *овцу* у Црној Гори Д-г Адамец вели, да ису сабиљког повољан. Узев у обзир земљашке потребе ради којих се овца држе; да посе терете по ирленим и ирвинати путевима, ваљало да би се домаће поварство успешно поправљало *укрштањем са титованом лужичком расом* из источне Галиције, која је у Босни и Херцеговини дала лепе производе и тамошњим пољшима.

О *свиња* у Црној Гори вели Д-г Адамец, да је скоро сасвим једнака са свињама у Босни, Херцеговини и Мањарској (?), која се тамо зове „шпиња“ — расом. То је сразмерно доста мала раса која се прикладно споро развија, пово дозрева, те је потребно поправити је. За то *одредавање мајуриницу? мањуриницу-расу*.

О *козама* вели Д-г Адамец, да би државке ових требао ограничити на најмању меру; и ради тога пожељати данас на козе. На тај начин би се козе државке само оиде, где друга стока не би могла наћи допаљо хране. И ту би се требало изматрати, да се држе само добро млечне козе, ради чега би их ваљало *повраћати у чистоту крви*. **Б.**

В Е Л Е Ш К Е

Чиње хране Енглеца своје свиње. — У лето их хране зеленом пшом, поглавно зуперном, детелином, трахорном и травом с додацима најчешће ујарљеног свињског боба или травица. Свиња кад нема зелене нише хране их крошњима, или оточном репом или утарачом („трупини“), којима се додаје такође бобова јарва или грашкова. Само крмачана у добу пред прасева дају уместо бобове или грашкова јарме пшеничне жемине, ујарљеве овинака од пшенице или пшеничног пасља. По прасеву најчешће се хране сиње жеманом од пшеничних жемина и пшеничне жеме, управо тако да се од првих узима 1 део а од јарме 3 дела.

По одојбу прасади, добио после 4 недеље, крмача се даје мешавина крупне пшеничне јарме и јетмене с јарном или брашном грашковином.

Одојбена прасада даје се тако исте хране са левад маљком све до 20 недеље, а мадија вишњива и оточна већ нише тврде хране и више брашна. Свиња такође и нешто понарске крошјира или изрезане рене, лећи на понешто луцерке, детелине, трахорине или динадске траве.

Кад Енглеца баде свиње на храву, дају им у главне жеминицу од јетменог брашна, пшеничног и грашковиног, са згњеченим ланеним севомељем. Место брашна узима

се и јирна јечмена, пшенични и грашкови. Негде онеу хране просто савом јечменом јармом, а негде ојој дојају, али мепанин која је уредна, још и ударљивоу сивскоу сиво. Ни јарву, ни ни брашно јиде не паре, него их доју си-рове, као год и рену; само се промиту паре.

При хранињу драге се начела, да се сивикама доуната кретају се по полу, и при том да се хране што боље.

Шта не треба да чиниш. — Не треба да поставиш ичелар ако немаш јаку вољу да ичде негину како треба. Не треба од једном да набавиш много ројева. Не треба да пропустити, да набавиш добре напаве које се односе на гајење ичела. Не треба да мислиш да је новац који ти то ичелар изгубио. Не треба саж да се узвратиш уз прављење ошта већ да то оставиш дужика који то учини да ичелар. Не треба да знаши да набавиш и употребљаваш инстативно сабе. Не треба да радиш у близини ичеланика и да ичде дучин. Не треба много да ичелар јер је и јако набањена дољовио. Не треба суштини мећ да остављаш у кончини пошто је већ затворен. Не треба коннице чешиће да отвараш и сабе дто на полу да држиш, кад није преко пошевца. Не треба да си тврдиша у хранињу кад је оно по-требно. Не треба да ичеларш кабе оно ичеланика. Не треба на тржишту да ичеларш мећ који својим некусним изгледом кажује да си немаран. Не треба да поверљаваш мећ ради продаје напово сензацио у чијем поштењу ниси уверен. Не треба ичде да замасираш у јесен него да их брањљиво за зиму припремиш. Не треба да ичеларш да се узла ва конници запушиш ледом и мртвим ичеланима. Не треба коннице да закључаш с јужне стране, ако су ти оне на полу. Не треба да своја ичеларш у ичеларшв скриваш само за се, него да их и својим близанима саопштваш.

Г Л А С Н И К

Личне вести. — Указом Његовог Владичанства Краља од 31. јануара стаљен је у вевану *Д-р Ђорђе Редич*, рздини члан Срп. Пољ. Друшт., дојавиош управителј Ратарске Школе; за контрауатуалног марш. лекара Друге владе *У-Ирине Дражине Ергеле*, постављен је *Максимилјан Јовић*, дипломираш марш. лекар. Указом од 1. фебруара, постављен је за секретара треће класе у парничком одељству министарства финансија *Павле Вујић*, секретар исте класе у министарству народне привреде, по потреби. Указом од 5. фебруара постављен је за инструктора шума прве класе *Љубомир Ношковић*, редовни члан Срп. Пољпр. Друштва бивши начелник за тропињу, радност и саобраћај министарства народне привреде. Указом од 6. фебруара, постављен су за порезнике ова редовни чланова друштвених: за порезника прве класе (по новом) *среза колубарског*, округа ваљевског, *Виде Мотић*, бив. порезник; за порезника прве класе (по новом) *среза лесковачког*, округа ваљевског, *Стево Бобик*, бив. порезник; за порезника треће класе (по новом) *среза пољачког*, *Милан Пешић*, порезник треће класе по старом, истог среза; за порезника треће класе (по новом) *среза посаво-таманског*, округа подричког, *Јован Милосевић*, бивши порезник; за порезника прве класе (по новом) за срез и округ покларачки *Јован Големоски*, бив. порезник.

Утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — *Г. Саво В. Довић*, текшак из Покареница, уписао се за утемељач овога Друштва и свој улог у 100 динара положио је одмах рачуновојој управе државне ергеле. Он је нарочито дошао у Љубичево да се тамо од чиновника управе државне ергеле, који су редовни чланови Друштва, извешта, на шта трона Друштво улоге од чланова добротворна у утемељача, и кад су му они показали чл. 34. друштвених правила, по коме се тај новац уноси у пољопривредни фонд, и да је тај фонд основан у циљу ширења пољопривредног знања и потпомагања и остварљива праксицијет и савршенјет вачина гаждовња у Краљевини Србији, он

се одмах уписао за члана и положио означени улог. Плашењето!

Чланови утемељачи Жупске Пољпр. Подружнице. — *Жупска Пољпр. Подружница*, о својој слави св. Трпину (1. фебруара) ов. год. кога је сада први пут за свога патрона примила и сичело у државном расаднику америкаш. лозе уз многобројно грађанство заступило из свију редова, без обзира на партијске боје прославља, — добила 14. нових чланова утемељача са улогом од 50 дина и то:

Г.г.: *Герасија Поповића*, свешт. ратарског; *Никошу Митића*, пред. општ.; *Драгошара Атановића*, уч. алек.; *Огњана П. Луковића*, уч. из Алек.; *Симу Милића*, трговац из Алексина; *Никола Милосављевића* трг. из Александрица; *Милана Живадиновића*, каз. из А.А.; *Јанића Јанковића* учесар из Алек.; *Илију Поповића* трг. из Алек.; *Милоша Ј. Петровића*, трг. из Алек.; *Милан Гр. Јазовића*, бака III тит.; *Светозара Јов. Кнежевића*, бака војно-тех. завода; *Драгошара Човића*, трг. из Дашинце; и *Стојадина Н. Стевовића*, бака IV раз. осн. школе; а

Сем оних добила је и још 15. редовних чланова са улогом од 4-60. — *Живели!*

Управа Српског Пољопривредног Друштва код Њ. В. Краља. — Његово Владичанство Крад. благовољело је личношћу прихвати цело Управу Српског Пољопривредног Друштва за дан *Непале I. 13. о. н.* у подне. Тада се од *Вазоког Заштитника Српског Пољопривредног Друштва* чула језа речу о раду истог друштва и племенитом задатку његовом, као и велико интересовање за нашу пољску привреду. Његово Владичанство Крад. благовољело је изјавити председнику друштва своју жељу, да му се за друштвене интересе свакад лично обраћа „а Моја ће, вели, брита бити да такој жељи дам живота и снаге“. Нека би доо Бог да овај дан српски пољопривредници задрже у пражитој усвојени.

Нова управа Жупске Пољопривредне Подружнице. — На *Годишњем Збору*, који је ова Подружница држала 14. јануара ове год. изабрани су, за председника *Драшан Петровић*, руковођач жупског расадника америчке лозе; *контр-председника* *Петровић Иван*, бивш. порески надзорник; *благотворника* *Огњан Луковић*, економ; *деловоду* *Благоје Т. Петковић*, занатлих срески; *одборнике*: *Никола Милић*, трговац; *Герасија Поповић*, свештеник; *Илија Ношковић*, трговац; *Иво Иковић*, економ; *Драгошар Атановић*, учитељ; *Владислав Арећ*, тежак; *Саво Раденковић*, тргован; *Радоје Н. Костић*, економ; *Чедо Симић*, тргован; и *Тодосије Јазаревшић*, кројач.

Бесплатно раздавање даненог семена. — Савом који хоће да гаји ову пореску билку Српско Пољопривредно Друштво послаће бесплатно потребну количину семена које је набавио из Чехе као нарочито добру сорту сав, само треба да му јаве, који пошрину желе засејати даном. Писма упућена на адресу *Српског Пољопривредног Друштва* Београд, носе поште бесплатно. С поруђибиног треба похитати.

Са Св. Саве прославне у Великој Школи. — Овогодишња прославна Св. Саве у нашој Великој Школи у Београду, бивши пољопривреднице није била као дојавиош — обична. На њој се ове године чула једна крупна реч у корист Пољске Привреде под нас, на чију важност ми много подлажемо.

Садашњи ректор Велике Школе, *г. Јов. Кујенић*, почасан члан нашега Друштва и велики пријатељ наше струге, држао је говор, у коме је, преко досадашњег обичаја, изнео сваколика досадашњи рад управе школеске и појединих факултета на преуређење Велике Школе после најповољјег закона о тој школи. Давало би се једна одело, када бишо у овој резервати наводил са ова места све оне наике форме; које готово из основе мењају досадашња вачиш форма у нашој Великој Школи, и по новом је преуређењу упућују потишту у ред принајтијих стравих Вел. Школа и

свешташтва (универзитета). Напомињемо само, да је основа овог уређења ове школе у главноме: што се веће днајаве, специјализирање, те да ученици већи излазе са њих бољом и специјалнијом спремом. На тај начин леве науке, које се по досадашњем уређењу, нису могле да оног општег гривиса изађу на површину, губиле су се, ма да их је потребно живото, развијања нашег и потреба државна изнисила у јачој мери. У том раду на унапређењу наставе у самој Великој Школи, и на подешавању њеном према потребама нашег приватног и јавног живота, није се могли пренети и потреба бољег уређења привредних односа код нас, Велика Школа изјављује, да јој је дужност и на те односе обратити пажњу. И *тезиоан филозоф* исте школе прима на себе уређење *вишег пољопривредног завода* (школе), као саставног дела свога...

Ми смо тузи захвалности за ову реч поштованог ректора наше Велике Школе, а још више нас обавезује теоријски факултет, који је с онаком одлучношћу успео једно мишљење, које одавно теже једномудреном и пољопривредном круговима нашим, на је задобило на себе и једног министра народне привреде (г. Раши Милосавић) који је затварајући стао за нас — да се у самој Великој Школи установи „пољопривредни одсек“.

Подрађивајући овако одлуку која и код нас пољопривредним наукама отвара врата *најновијим методама*, ми изјављујемо наду, да је одлука тврда, и да се личношћу неће остати само на — реч. Пошто је, као што смо чули из говора г. Ректора, ново уређење факултета одобрено и г. Министар Просвете и Цркв. Послова, ред је одмах приступити и — делу. Но ми ћемо ускоро о овом питању ујети реч и покушаћемо изнети један нацрт рада на првом питању за решењу овог питања.

Осим овога, имамо да забележимо са овогодшње свесике прославе у Великој Школи још једну појаву, која нас у велико интересује. Међу тематика, које се сваке године расписују за награде Н. В. Краља ученицима Велике Школе, био је и темат о *пољопривредној задругама за кредит*, под њеном „економски темат“. Писаца, тајмачара је било доста, а најбољима, који су писали о том предмету дате су 3 награде. Ми се веома радујемо, што видимо да се наш хлад параштај овако лепо интересује обрадом питања, која су тако одлучно везана са животним интересима нашег привреде; а кад се буде отарали одлука о пољопривредном заводу Велике Школе уверени смо, да ће у омањини омањити она стара љубав и одушевљење према Пољској Привреди као што се истим врлинама зајнала пре 20 и неколико година наша великошколска и гимназијска омања.

Распоред државних пастува. — Распоред државних пастува по српским станицама да наступљују овогодшњу годину описивања нећ је усталел и то овако:

I. Округ брански. — За срез лесковачки 4; За срез мусурски 2; За срез чичински 2.

II. Округ ваљевски. — За срез ваљевски 3; За срез тамнашки 2.

III. Округ крагујевачки. — За срезове гружански и крагујевачки 7; За срез асенички 3; За срез јасенички 3.

IV. Округ крајински. — За срезове крајински и бршаланачки 5.

V. Округ кривопаланачки. — За срез расински 4; За срез луски 2; За срез трстенички 2; За срез раласки 2.

VI. Округ маџарски. — Добричево 21; За срез ресавски 5; За срез девачки 2.

VII. Округ нишки. — За срез нишки 3; За срез аљенички 3; За срез балски 2; За срез сирњачки 2.

VIII. Округ широкоски. — За срез шипавски 2; За срез лужички 2.

IX. Округ подрински. — За срез копорски 8; За срез чапљински 5; За срез јадранински 2; За срез азбуковички 2.

X. Округ подрински. — За срез водубарски 3; За срез врбачки 2; За срез гргански 2; За срез смедевински 2; За срез јасенички 3.

XI. Округ пожегарски. — За Љубичево 31; За срез рањски 2; За срез моравски 2; За срез змишки 2; За срез манасти 2.

XII. Округ руднички. — За срез трпавски 2; За срез драгачевски 2; За срез таковски 2; За срез студенчици 2; За срез жички 2; За срез љубишки 2; За срез косерички 2.

XIII. Округ тимочки. — За срез заглаоски 2; За срез зајечарски 6; За срез болвански 2.

XIV. Округ тополнички. — За срезове добрички и прокучици 2; За срез косињички 2.

XV. Округ златиборски. — За срез пожешки 2; За срез златиборски 2; За срез уљички 2; За срез моравички 2; За срез рачински 2; За срез црногор. 2.

Пастуви ће се крестути на станице тако да ће у средња места поменутих срезова приспети првог марта и тамо остати до првог јуна ове године а то равна 4 месеца.

Така за описивање само је 2-55 дни, и то за три смена, Никаква друга такса не постоји.

Кобила испод 126 сантиметра на дрсној мери не могу се водовити под државне пастуве.

Одгајивачи овога среза који подрађува пастуве на дошћивој станици имају увек прече право на подношење својих кобила.

Све оно саопштена се одгајивачима коња у Краљевини Србији, у циљу да кобила, чим се распасу, воде под добре пастуве.

СТЕЧАЈИ

Српског Пољопривредног Друштва потребан је један економ и један писар за разрађивање стручних, практичних и канцеларијских послова.

Плата је економу 1680 а писару 1090 динара на годину, колико је предвиђено буџетом друштвених расхода за ову годину.

Право на стечај како за економиа, тако и за писара, имају лица која су вршила средњу или нишу пољопривредну школу у Србији или на страни. Рок пријаве до 1. а за економиа до 15. марта о. г.

Према чл. 23. друштвених правила са лицима која буду изабрана за економиа или писара, начиниће се уговор најмање на једну а највише на три године. Отказ службе може бити најмање на два месеца у напред о једне и с друге стране а продужење уговора вршиће се само у току последња два месеца његовог рока. У уговору биће изложене ближе дужности одговорности и права овога особа. Познајући се овим свим оним, који желе добити једно или друго место а који се осећају спремним за вршење поменутих послова, да се до означеног рока пријаве Српском Пољопривредном Друштву и поднесу доказе о својој школовању.

Адреса је: Српском Пољопривредном Друштву, Београд. Писма упућена на Друштвену адресу на Србији, носе поште Београд.

Бр. 382. На седнице Управнога Одбора Српског Пољопривредног Друштва, 3. фебруара 1897. г. у Београду.

Крушевачка Пољопривредна Подружница у интересу бољати запустелог вођарства своје околине, жели и овог пролећа да настави свој рад оног налажења и облагоуђивања вођа у околиним срезонима окр. крушевачког, ашанићанског путујућих калемара, који ће они из места у место, и калемаре вође народ у томе поучавати и распорширати боље сорте вођа по народу. Тога ради Подружница расписује овај стечај за калемаре.

Калемари примаће се под овим условима:

1.) *Калемари*, који писмено или практично докажу своју способност и вештину у кадемању воћа, [а по могућству и американске лозе], нарочито за пролетне кадемањене; у пролеће, под кору и на спајање — имаће од подружнице *дивиденцу 3 динара* (са помоћником) и право, да од сваког лица, коме што кадемање могу, у име свог труда наплатити по *20. цара динарских* од једног стабла, а више не:

Члановима ове подружнице, који покажу призиваницу, да су члански улог за ову годину платили, на захтев; душки су калемари олакшати *бесплатно по 10. цара*, а више платити по таксу.

2.) *Калемари ће* од Подружнице *добити бесплатно* допован број *калем-гравица* (биске), од раног благородног воћа, [а може их и сам засејати]; потребни *прибор и сечава* калемарска (на услугу); писмено *објаву* и препоруку на све месне власти и привреднике у срезу, у који буду упућени на рад, и *калемарку* *књижицу*, за бележење кадема:

3.) *Дужности калемара* следеће су:

а.) Да са својим помоћником, вога сами бирају и погађају, *иду* из места у место по срезу, за који буду упућени, и објавом *пријављују* се месној власти ради објаве ментанума и овере њиховога дописа у место;

б.) Да носе са собом: калемарске *лате*, *завоје* и доповну резерву свезних *калем-гравица* од раног воћа, и паде на чување и чешће осежавање и обнављање граница;

в.) Да *маранно* *врше* *чишћење*, *пресење* и *кадемање* воћа *спакме*, по их *повоје* по таксу, а и *ниже* ако се *пареле*;

г.) *Да* у калемарској *књижици* *тачно* *бележе*: где су, *код* *коме*, *шта* и *колико* *наплатили*, (у изумеру кадема), *коју* ће по свршеном послу са *алтима* *вратити* Подружници.

Главно сложитије кадем-граница биће у Крушевцу (и средњим местима);

4.) *Писмо* овај *грађа* *15—30* дана *месеца* марта.

Сви они, који се *осејају* *способни* за овај *приредни* *поса*, *позивају* се: да се до *коња* *фебруара*, а *најзад* *до 5. марта* *пријаве*: Крушевачкој Пољопривредној Подружници, са документима о својој калемарској вештини.

Привешто ће имати: свршене *јаци* *Винодско-Вођарске* и *Ратарске* *Школе*, *курсите* и *писмена* *практична* *калемари*.

Бр. 58. Од Управе Крушевачке Пољопривредне Подружнице, 1 фебруара 1897. год. у Крушевцу.

Жупска Пољопривредна Подружница, у интересу употребљива запустелог вођарства своје околине, по приреду крушевачке подружнице, намерна је око пролећа, а у месецу марту извршити кадемање воћа, помоћу путујућих калемара, који ће ићи из места у место по срезу жупском и кадемање воће, народ у томе поучавају, па тога ради расписује овај *стечај* за калемаре.

Калемари примаће се под истим погодбама, под којима их прима и Крушевачка Пољопр. Подружница.

Бр. 14. Од управе жупске пољопривредне подружнице, 25. јануара 1897. год. у Александроцу.

Цена малим огласима: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 цара дне; од осталих кружних писмена по 15 цара од врсте и ступца.

Велики огласима од исте стране 30 динара (10 еор. а. к.), оца стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 цара дне. Државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језицаке.

Преглед 7. броја **Тежак**: — **Чланци**: — Предлог Срп. Пољ. Друштва (наставити се). — Избор америчке **дубо** за подлогу (свршетак). — Бубреге вођака (свршетак). — **Велишке**. — **Гласник**. — **Стечаји**. — **Зависник**.

Управа Државне Ергеле у Љубичеву под Пожаренца, примаће на *дан* 23. фебруара ове год. 25 *дечака* — *лаких* *јачака* — од 12 до највише 14-те године у службу.

Кандидати треба да понесу са собом *беауслобно* дозвољу својих *родитеља* или *староца* *кашћу* *потврђену* да у овој *запад* *стугити* *могу*, а под *снима* *постојећим* *условима* *који* су *прописани* од стране *Управе* за *пријем* *лаких* *јачака*.

Сваки кандидат мора да је свршио 4 *разреда* *основне* *школе*. *Привешто* *имаће* *они*, *који* су *свршили* *који* *разред* *гимназије* или *реалке*.

Називање, *као* *храну*, *стан*, *одело*, *лечење* и *остале* *потребе*, *добајаће* *од* *управе*.

Сви кандидати треба да се *пријаве* *Управи* *реченога* *дана* *тачно* у 9 *часова* *пре* *подне*.

Бр. 384. Из канцеларије Управе Државне Ергеле, 4. фебруара 1897. год. у Љубичеву.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXIX. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 25. јануара 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Милан Р. Антић, блајарник г. Вучко С. Богдановић; Чланови одбора: г.г. Алекса Живановић, Анга Голубовић, Љубомир Којић, Милослав П. Куртовић, Никола Великовић и Паја Т. Тодоровић. Прездсалао председник г. Милан Р. Антић. Вележио секретар, г. Власт. Д. Тодоровић.

Прочитан записник XXXVIII. седница. — Одбор усвоји. 280. Прочита се пројекат буџета друштвених прихода и расхода за 1897. годину, који је израдила одређена комисија. — Усвојен у целини, с тим, да се *предложи* и *у Главног* *Годишњем* *Збору*, *да* *та* *одобри*.

281. Председник саопштава писмо начелства окр. *веле* *деског* *од* *16. о. м. бр.* *13.294/96* којим *јавља* *Друштву*, *да* је *окружна* *скупштина* *навео* *неког* *округа* *на* *састанку* *спом* *29. децембра* *пр. год.* *донела* *оdlуку*: *да* *се* *округ* *навео* *вешти* *уписне* *за* *члана* *доброволно* *за* *оснивање* *пољо* *привредног* *фонда* *са* *улогом* *од* *500* *динара* *једном* *за* *свагда*.

— Одбор *прими* *овај* *пријатан* *глас* *с* *благодарењем*. — Одбор *прими* *овај* *пријатан* *глас* *с* *благодарењем*.

282. Секретар *решерише*, да је *Медвеђа* *Пољоприв.* *Подружница* *држала* *27. децембра* *пр. год.* *годишња* *Збор*, *на* *коме* *је* *изабрала* *нову* *управу*. — *Примљено* *знању*.

283. Секретар *решерише*, да је *Челварско-Вођарска* *Задруга* *за* *округ* *маревак* *на* *трећој* *редној* *Скупштини* *коју* *је* *држала* *12. ов. мес.* *утврдила* *програм* *рада* *за* *ову* *годину* *и* *изабрала* *нову* *управу*. — *Примљено* *знању*.

284. Секретар *решерише*, да је *Ужичка* *Пољопривредна* *Подружница* *држала* *12. ов. мес.* *Годишњи* *збор*, *на* *коме* *је* *изабрала* *нову* *управу*. — *Примљено* *знању*.

285. Чита се *извештај* *управника* *друштвеног* *добра* *у* *Шапцу*, *којим* *јавља* *да* *му* *се* *30. децембра* *поћу* *доспе* *понар* *на* *гувну*. *Изгорела* *је* *вили* *слама* *и* *плева* *у* *вредности* *од* *150* *динара*. *Тражио* *је* *да* *општина* *наплати* *штету* *по* *закону* *о* *обезбеђивању* *пољских* *усева*. — *Примљено* *знању*.

ИЗДАЦИ НЕДЕЉНО. — Циена „Илусту“: за СРБИЈУ, на год. 8 ден. на пола год. 4 ден. Друштво „Гласник помагачи“, чланови свих друштва, подружница, војници СТАВНОГ КАРА и БАНЕ, доклинају „Илусту“ у ПОЛА ЦЕНЕ, АБО ПОЛОЖЕ ПРЕТПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ ВАН СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 фод. а. вр. **ПРЕТПЛАТА И УКУПНИС** УКУПЉУ СР СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Претплату примају и поште. На основу најновијег рачуна од 1899. год. № 204 пренесу Друштвеним носи пошта експлицитно.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИШТВО И ОДБОР:
АЛЕКСА С. ПОНОВИЋ, АЛЕКСАНДАР М. СЕВЕРИН, АНДРИЈА М. СНАСКИ
Др. Марко Т. ЛЕВ, МЛАДОСЛАВ П. КИТОВИЋ и ПАВА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
БЛАГОЈЕ К. ТОДОРОВИЋ

УПРАВА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

КОД

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЈА

Нова Управа овога Друштва, сматрала је, за најпрешњију дужност своју, да се представи и покљони највишем Заштитнику Друштвеном Његовом Величанству Краљу.

Ради тога Друштвени председник г. *Раиша Милошевић* на основу једнодушно изјављене жеље Управног Одбора, обратио се мољбом господину маршалу двора 12. о. м. а већ истог дана удостојен је одговора, да ће Његово Величанство благовољети да прими целу Управу сутра дан (13-ог) у подне.

У циљу подворања, скупили су се у четвртак 13. о. м. у 11 часова пре подне на дан *Немања I.* сви чланови управе у друштвени дом, одишли су отишли у двор Његовог Величанства.

Дежурни официри из свогле и перадовојне свите Његовога Величанства, дочекали су најлубалније српски привреднике на самом уласку у двор и отприлици их у Краљеве одаје.

После мала чекања, Краљев абутанг објави, да долази Његово Величанство Краљ, и чим се Његово Величанство појави, могаше се чути једнодушни поздрав: *Живео!, Живео!*

Председник друштва г. *Милошевић*, поздравно је Његово Величанство Краља овим речима:

Ваше Величанство,

„Нова Управа Српског Пољопривредног Друштва, сматрала је за прву и најпријатнију дужност своју, да одмах у почетку свога рада изаште дозволу, да се може представити Високом Заштитнику Српског Пољопривредног Друштва и да Му и оном приликом изрази своју захвалност на брзини коју поклања задаћи што ју је Друштво на себе примило.

Управа је убеђена, да ће Високи Заштитник Српског Пољопривредног Друштва, својом владалачком снагом утицати да сви меродавни фактори у земљи помажу и материјално и морално Српско Пољопривредно Друштво, које је узело на себе ту теšku задаћу да унапређује и развија привредну снагу најмногбројнијег привредног staleца у нашој земљи. Ово у толико пре, што правилан живот и нашег народног и нашег државног организма и његова култура и војска и просвета и све остале гране њиховога живота, зависе од Пољске Привреде.

Управа Друштвена свесна свога позива, свесна своје тешке задаће, молиће сваком приликом свога Високог Заштитника, да јој не откаже своју моћну моралну и државну потпору, кад јој она буде требала, да би ту задаћу што успешније вршила.

Таким тежњама задахнута, Управа Српског Пољопривредног Друштва, моли Ваше Величанство, да прими њене изразе поданичке оданости и уверења, да Му српски привредник срдечно захваљује на пакљив, коју му Високи Заштитник дарекљиво поклања.“

Његово Величанство изволело је на то одговорити овако:

Господине Председнице,

„Мени је особито драго што видим нову Управу Српског Пољопривредног Друштва које има тако племенити задатак и чиј сам Заштитник. Мени су истина многа господа већ позната, али се радујем што их видим и у овој прилици, што их видим лепо адружене на послу тако корисног Друштва као што је Српско Пољопривредно Друштво. То Друштво Ја јако ценим, и рад сам да му укажем велику помоћ.

Да наша драга Отаџбина напредује као што треба, ваља сви да радимо на томе, да нам војена снага буде моћна и јака и да нам привреда буде што снажнија, јер је она извор моћи и снаге државе.

Као Заштитник Српског Пољопривредног Друштва, Ја ћу господине председнице, учинити све, да оно истински остварује свој племенити и тако корисан задатак по нашу Отаџбину, а заузећу се, да му се даје и државна потпора за оваку ону потребу, за коју ми се будете лично обраћали. Српској Пољској Привреди, држава треба истински да помаже. Ја тако гледаште потпуно одобравам.

Као Заштитник Српског Пољопривредног Друштва, Ја вам господине председнице обећавам своју помоћ, а од Вас и од чланова Управе и осталих чланова друштвених, надам се и имам уверења, да ћете се обављено заузећи, да Српско Пољопривредно Друштво поведете правим и практичним путем, да од његова рада виде наши привредници што веће користи. Желе ја Моја господине председнице, да Ми се за друштвене интересе за које је потребна Моја помоћ лично обраћате, а Моја ће остала брига бити, да таквој жељи дам живота и снаге.“

Затим је Његово Величанство изволело проговорити по неколико речи са снажним чланом Управе онога Друштва, а вративши се председнику изволело га је заштита: како се у нас шире савршеније сирање и машине, а нарочито плугови. Господин председник је изјавио, да Друштво у томе има лепа напретка, али да би се ширене савршенијих сирања, нарочито плугова, могло знатно олакшати, кад би се Друштву давала годишње помоћ из Класне Лутрије од 50—60 хиљада динара, да се тако створи јак фонд за набавку и ширене савршенијих сирања. Друштво би тада, било у могућности, да савршеније сирање даје на отплату за дужи низ година на и јениције но што стају. Његовом Величанству овај се предлог јако допао, и зато је поново изволело изјавити своју жељу, да Му председник како за овај тако и остале предлоге учини лично своје представке, на ће Он вели, изградити код Г. Министра Народне Привреде, да се таква помоћ и добија.

Његово Величанство поздравивши се са свима испраћено је небројеним узвицима: Живео! Живео! Чланови Управе пошавши из двора, понели су тобом пуно сажоноудала и наде, да Српској Пољској Привреди осећу лепши дан и да ће Друштвени Радови под Мољном Заштитом Његовога Величанства бити крунисани овим успехом који од Друштва очекује Српски Народ.

Нека би дао Бог, да овај дан буде забележен у историји Српске Пољске Привреде, златним словима.

ХРАНИВИ СASTOЈЦИ СТОЧНЕ ХРАНЕ

Има бисмо могли добро разумети правила и унуте за хранителне стове по хемиско-физиолошким начелима¹, које, једине, нама сматра дапас за правилне и по њихови реднице користе, потребно нам је, да се поближе познамо са оним састојцима сточне хране, које је и чине да буде *храниво*. Као најважније и на прво место истичу се:

1. **Белачининости или протеински састојци**, који се најчесто зову и „*белачини*“, или страним реч: „*протеини*“. Они су састојци састављени, слично белачице водоником јајета, из хемијских елемената: угљеника,² водењика,³ кисеоника, сумпора а понекад и фосфора.⁴ У биљкама се најважније белачининости састоје из три главне групе, као: албумини, легумини и биљни ефири. Све су оне, и поједини албумини и леуци, састава врло сличног и садржавају око 15 до 17 од сто (процента) азота. Прва, — биљни албумини, или „*биљни белачевина*“, налазе се у сивима биљним соковима, а нарочито у млици, зеленим деловима биљака. Други, легумини или „*биљна сиревина*“ карактеристичан је састојак свих маустих усена (*огу* да се зову они и легуминозама), у којима има легумина у највећем количинама. И, најзад, трећи — биљни „*ефирни* или *лепаи*, најважнији је састојак свих прста жита.

Ваља нам напоменути, да у неким врстама хране сточне има још један састојак, који налазимо на белачининости састојке, али није с њима једно исто. То су тако названи „*амиди*“. Они, као год и *азотна киселина*, које такође има у хранама, не могу ни у чим да замене правно белачининости састојке, ма да им се приписује деловање у правцу — „*унтеде белачининости састојка*“. Амиди има прилично у свима *маљима*, *зеленим биљкама* и деловима биљака; а по појави испитивањима има их у сивка корениста водоника (репи и сродним усенима), промиру, јечменом пшаница (од слади) итд. Зато, при општем хранителној вредности ових прста сточне хране треба имати у виду ову њихову особину; јер садржава амиди у њима ипучино не може да иде у корист њиховој хранителности, која зависи од правих белачининости састојка.

Осим напоменутих њодова у биљних делова, белачининости састојци су најважнији део свих младих биљних облица — *ваљца* — и семени. Семена од свих прста маустих усена имају највише тих састојка, међу којима на првом је месту *вучак* (лупина). После оних долазе: све врсте *уљних погача*,⁵ *слад* и многи *отпадци прерађивана* која могу да послуже на хранење. Зато се оне врсте сточне хране зову: *јово* или *једра зрна*, за разлик од — *слабе зрне*, куда долазе оне врсте сточне хране, у којима белачининости састојка има мало, као што су: *житија*, *слама* корениста и *кртоласта њодови* (репа, *кромпир*, *морска репа* или *потпамбур*), и на неке врсте *зелене шике* и др.

Док биљке имају ту моћ, да белачининости састојке састављају из појединих њихових елемената, па да их по то и различитим облицима скрете коједе, па да их по томе, нама стога, морају потребно азотних састојка да подмирују само *потребно* белачининости састојка, који ни се храном дају. Биљни белачининости састојци у телу животињској или се разуме и неки део *напослетку* *качери*, *оксидаци*; или се преобраћају у тело *заловно*, *телесну* *спостанцију*,⁶ под којом се разуму: *месо* (живиња, *риба*), *прељивне* (мисни делови), *кости* итд. Саговрењивост *нак* белачининости састојка производи се у телу телесно *плота* и *кретање*, тј. *свага*, која се код животиња показује

у тогљеној *вид*. Они *служе* *постажано* *кврн*, *меса*, *претина* и др., и у тој *узлог* *белачининости* *састојци* *не могу* *се* *никога* *замени*. —

На тога *излази*: *једна* *најмања* *количина* („*минимум*“) *белачининости* *састојка* *мора* *бити* у *оној* *хран*, којој је *задатак* *да* *одржа* *живот*. То *значи* *ако* *се* *каког* *груд* *полаже* *за* *друго* *време* *хран*, *која* *би* *имала* *врло* *мало* *па* *можда* *не* *би* *имала* *ни* *мало* *оних* *састојка*, *груд* *не* *и* *поред* *највеће* *гомиле* *такве* *хран* *сипати* *од* *глади*,⁷ *угинуће*.

У *хран* *сточној* *треба*, *даље* *да* *има*:

2. **Безазотних екстрактивних састојка**. Ова се прста састојка зове најчесто и *уљени хидрати*. Ту долазе сви они *хранителни* *састојци*, у којима *нема* *ништа* *азота*, а по хемијском су саставу *слични* *међу* *собом*. То су: *итарога* (сиропац), *дектрини* и *биљне* *паче*, *тршчани*, *грожђани* и *мљени шећер*, — *ствари* *у* *којима* *налазимо* *само*: *угљеник*, *воденика* и *кисеоника*. *Итарога* *има* *доста* *само* у *житу*, *маустима* *зрнелима* и у *кртолама* *кромпир*. *Дектрини* је „*прељивни* *облик*“ *итарога*, *кад* *се* *овај* *преобраћа* у *шећер*. *Находи* *се* у *соковима* *свих* *младих* *биљних* *делова*. *Биљне* *паче* *карактеристичан* *састојак* *понеког* *семена*, *као* *на* *прилику* — *ладеог*. *Тршчани* *или* *репи* *шећера* *има*, *осим* у *соку* *шећерне* *рене*, у *многим* *биљним* *соковима*. *Мљени* *шећера* *има* у *млеку*. *Грожђани* *шећера* *нак* *има* у *једном* *маљом* *броју* *прста* *сточне* *хран*.

Угљеним хидратима стоје врло близу *органичне* *киселине*, којих *има* у *соковима* *многих* *биљака*, и *које* *се* *рачувају* *такође* у *безазотна* *екстрактивна* *једињена*. По *оно* *не* *заслужују* у *опште* *никака* *признане* у *хранељу*, *узлог* *понекад* у *дијететском* *погледу*, *као* *што* *на* *прилику* „*оисална* *киселина*“ у *лишћу* *репног* *долазе* *јак* *на* *прилику* итд. Од *већег* је *значаја* *неуљени* (недијетивна, *биљно* *владно*), која је *главни* *састојак* *свих* *старијих* и *дебљих* *грубих* *прста* *хран*, *које* *су* *познате* *под* *једним* *именом*: „*дуби* (супра) *хран*.“ Тако у *дебаљ* *ражанчић* *слами* *има* *неуљено* *често* *преко* 50 од сто, у *ивањској* *сену* *око* 40 од сто, у *зеленој* *пшци* *од* 20 од сто, у *житу* (зрну) — од 07 до 16 од сто, а у *репи* *до* 5 од сто.

По *не* *само* *да* *су* *угљени* *хидрати* у *хемијском* *саставу* *слични*, *они* *имају* и *скоро* *једнаку* *хранителност*. Они *су*, *како* *се* *вели*, *скоро* *истога* *физиолошког* *значаја* *за* *тело* *животињско*, *то* *зато* *се* *садржава* *појединих* *угљених* *хидрата* у *врстама* *хран* *не* *бележи* *никад* *засебно*, *не* *го* *се* *узимље* *у* *виду* *да* *се*, — *сумаро*. *Итарога* (или *брашно* *од* *итарога*), *тршчани* *шећер*, *дектрини* — *све* *се* *то* у *органима* *да* *на* *рење* *преобраћа* у *грожђани* *шећер*, а *мљени* *шећер* у *мљени* *киселину*, *те* *се* *они* *ни* *употребљавају* *за* *произвођење* *топлоте* и *снаге*, а *осим* *того* *служе* и *за* *произвођење* *претина* у *телу*. *Важност* *угљених* *хидрата* *по* *томе* *биће* *нам* *јасна*, *кад* *помислимо* *да* *су* *они* *главна* *маса* у *хранама*, *којима* *се* *хран* *биљкождри*.

До *скоро* *се* *мислило*, *да* *се* *неуљена* *не* *вари* *ни* *маљо*, *па* *је* *се* *того* *она* у *таблицана* *саставу* *прста* *хран* *засебно* *бележена*. *Али* *новија* *испитивања* и *погледи* *потврди* *да*, *да* *се* *неки* *део* *често* *неуљено* — *некад* *већи* *некад* *мањи* — *вари* *донста*; и *како* *је* *по* *хемијеско* *саставу* *слична* *итарога* *то* *се* *и* *она* *претвара* у *грожђани* *шећер*. *По* *томе* *палази*: *да* *се* *неуљена* *има* *свога* *значаја* *као* *хранителни* *састојак*, *те* *је* *зато* *и* *стањена* у *ред* *са* *споменутих* *угљених* *хидратима*.

Безазотни екстрактивни састојке могу, *више* *или* *мање*, *да* *замене*, — *истина* *скупљи* *јер* *их* *и* *ређе* *и* у *мањим* *количинама* *има*.

3. **Преталине**. Ово су *масни* *делови* *биљни*. Као и *угљени* *хидрати* *састављени* *су* *из* *угљеника*, *воденика* и *кисеоника*. (Слични су *животињским* *мастима* (доју), *свињској* *масти*, *маслу*), а *добивају* *се* *вештачким* *начином* *као* *чисто* *уље* *од* *биљака*, у којима *их* *особито* *вино* *има*, *те* *се* *и* *зову*: „*уљени* *биљке*“.

(сврхаве се)

¹ Види *такође* „*Уљени* *вредност* *и* *здравствено* *до* *најмањих* *хемијско-физиолошких*“ у *Уљени* *бр.* 30, *стр.* 479 *ар.* *гол.*

² *Главно* *је* *састојак* *угљеник*. ³ *У* *кисеоником* *чврст* *воду*. ⁴ *Главно* *је* *састојак* *животиња* („*животиња*“, *најзад* *чврст*).

⁵ *Овако* *се* *зову* *отпадци* *при* *шећеру* *ула* *од* *уљених* *семена* (репка, *усена* и др.).

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКОГ САЊА

Ма да је за пчелара боље да додаје кошнице вештачко саће или да пусти пчеле да саме саће граде, нису практични пчелари на често. Многи воле да је коришћење употребити вештачко саће, пошто за 1 кгр. воска потроше пчеле 12 кгр. меда. Други овет несе да не треба употребљавати вештачко саће, већ пустити пчеле да саме саће граде, јер што се пчеле природно држе, тим ће нам дати већи принос у меду и воску, а све тога тврде да је за 1 кгр. воска потребно само 6 до 8 кгр. меда. Да се једном ово питање реши, предузеће је француски пчелар *Лајен* следећи оглед: 15. априла прегледао је Лајен 18 најбољих кошница и најљубо оценио колико која има волата и меда, на како се показало да у томе нису све потпуно једнаке, он их је наједначио и поделио у две групе, која је дакле имала свака по 9 кошница. Свакој кошници прве групе додао је по три до четири оквира, на којима су биле привршени само мали почетак, да пчеле правилно граде саће. Сваки оквир је смењено измешао два медна сата. Кошницама друге групе додао је оквира с готовим вештачким саћем. Све су кошнице биле простране да су пчеле имале довољно простора за легао и збираве меда. Ни у једној кошници нису пчеле хранеле. Када су у јуни месецу овег прегледале све кошнице, нашло се да су пчеле на свима сатним почетцима живо радиле. Од то доба па до септембра није их Лајен никако дирало, а тада их је опет прегледао и нашао, да је све саће било потпуно израђено. При жерењу кошница нашао је, да су кошнице прве групе, које су дакле саме градиале саће, наеле свега 457 фуната новог меда, а кошнице друге групе, којима је додао вештачко саће, наеле су свега 455 фуната новог меда. Принос меда био је дакле у обе групе скоро потпуно једнак, али су кошнице, којима није додавао вештачко саће све 457 фуната меда још потпуно израдило 31 сат, дакле извешало нине су урадило и вредиле биле, него ли оне, у којих је додавањем вештачког саћа угушен природан нагон грађења саћа. Дакле напори старих практичара, да су пчеле, које саме граде саће, много вредније и да с већом вољом раде, потпуно се потврђују резултатима Лајеновог истраживања. Нека оно имају на уму и наши пчелари, јер ће тиме постати део користи тј. већи принос у меду и у воску.

ПОЉОПРИВРЕДНО НАУЧНО ПУТОВАЊЕ

Путовање је модерно; и научна су путовања нова, модерна установа. Али она никако нису из задовољства, него путовања која стају много жуке и рада, ако се донета хоће да постигне циљ, који им се постави. Резултати таквих путовања ваља да допринесе успостављању знања и да подрекавају на нове творевине и на нове усавршење.

Историчар и етнолог походе важна места прошлост невока и при посматрању ископина или при посматрању грађевина и споменика из ранијих времена, поштују те или лички људи, који су управљали судбином народа, у намети пролазе. Новешто што је било нешто, том се прилагомо објасни; оно што је јасно, оно се утврди и оно, што се видео, то посетиоца одушевљава. Само неколико дана на чак и само неколико часова тако непосредног посматрања оставају за собом нине утисака него усеве читавих седмица над иртним словима. Техничар прегледа славне споменике грађевинске, дани се створенија делима новог доба и, тако водстрекују, он се одјде својом творачком интуици у толико располажењени према својом генијити.

И *полупривреднику* је у данашње доба, када „стајање значи пропадање“, потребно напредовање, те с тога и за него научна путовања имају великог практичног значаја.

С тога само са задовољством и благодарношћу ваља поздравити сваки корак државне привредне управе којим се стручњацима, која завања и дужност је јесте да попуњава и унутрашња кретања пољопривредна напредна, даје прилика, да на научним путовањима прошире своја знања и искуства.

При потпуном сватању и нарочитом испуњењу задатака, који су му одређени, такав путник, ако што се лако може и доказати, има да савладаје много већих тешкоћа на путници који су жрце поменути. Пољопривредник на својој путу не налази на мртв камен као истински знак минуле бедичине, који и после нине десетогодиња још непрецидно говори истим језиком. Пољска природа није наука, која се већ неколима у пуној жери таји: она се тек последњих десетогодиња удадила до степена науке те се и дан дана издавао још у добу усавршавања, савршена. Научне теорије нису још практични одређене, оне се капто тешко у праксу преносе због тога, што се баш земљорадници у порно држе онога, што је старо, што су невероватно према ономе што је ново, штд. На својога онога старог и новог, добрих и рђавог корисног и некорисног, изабрати и изнети оно, што је најбоље и што је за свој друг рада одмерено, није никакво лак задатак пољопривредног путника а захтева јасно, сигурно посматрање и испитивање. Да се на таквом једном путу имају често и врао мињао да напреку не само уине но и физичке силе, није потребно да се тек доказује.

Радоња сваког на по томе и пољопривредног научног путовања, граиује се по природи у три одела: 1. у припремне за пут; 2. у само путовање и 3. у сређивање и прирежу онога, што се видео и научило.

Сваки од оних послова захтева нарочиту наажу, зато ћемо о њима у кратко поменути ово што иде.

I. Припреме за пут

Побуда путовања јесте свагда потреба да се пољопривредник у некој извесној грани припреде посебно спреми ради да изучи новотења и поправке на некој извесној области ради корисне примене у сопственом кругу рада.

У сваким случају безусловна је потреба да се пре по што се приступи путовању тачно размислију некоици стручни списи, ако не баш и темељно проуче, и да се човек у пуној мери обавести о теоријској знању и практичним искуствима, која већ постоје.

Ово прегледно изучавање или ово у неку руку пропитивање самог себе, од велике је вредности и често најважнија погодба за успех у научном путовању. Код се овај прегледни посао свршио и зредо примерао градињу, које се при научном путовању има да савлада, онда се приступи одређивању места, која ће се походити. Наравно да има већ много и много штампаних описа, извештаја, извода штд. нарочито по стручним листовима, која садрже податке о појединим местима; али ипак увек се ваља обратити на израдање личности у оних местима, — потребно адресе лако се набављају — за ближа обавештења, да ли се оно, што се жели, доста овде може видети, који би доба било најгодније за такву једну посету, да ли би се према предмету, који се на путу изучава, и *практично* могло да пренотрљивањем сличних гадичина. Нека се нико не плаши непотрљивих одговора; нарочити! У највећем сговорују они се махом саопштавају; јер они управе имања сговорују за ласкаво оцени, што стручњаци баш њих бирају за похођење и за циљеве изучавања.

II. Путовање само

По савесном испуњењу сваију прегледних послова и припрема, који су за путовање потребни, долази део, који никако није најпријатнији. Наравити! Сај тек почиње нарочити рад, почиње само путовање. Сај значи наравити не саме уине него и физичке силе да се одговори дужности и адиститијој потреби. Баш стаже оних путника махом

шну најудobније и смељне, које на путу стоје, често путу-шњу одузимају и убијају сваку вољу. Посетилац хоће да се тек упознаје, поучава, упућује, а сопственици се тиме недовољно боре, јер је то данубан а често и неблагодаран војско. Наравно има разлике, да ли се кака уедна тражи од њиховог великог сопственика, каквог великог или малог мањоредника. У каквог великог сопственика налази се наравно кака по један или више њих стручно образованих чиновника, који ће драговољно пристати да страни посетилац све види а где је могућно и да *протресе* и сам вошешто ради.

Другаче изгледа посета у малог мањоредника. А баш вах у већини и ваља посећивати. *Оде треба* да се прегледају практична уређења, *оде треба* да се проучи како се и колико поједине гране рада исплаћују. Јер тогачије је некултурни задатак пуног учитеља, да се занима мањи земљорадником, негда да поучава и упућује на напредне, корисније путеве. А као што се зна из искуства, баш при посећивању њимих мањоредника настају највеће тешкоће. У многим случајевима он је неповерљив; он у посетителу гледа такмича њих човека, који се стара, да се ширеним практичким, корисним уређења попуни приредба читавих предела, те отуда створе нова места производње, чине се отежава борба на — тргу. Често онет он у посетителу гледа киншки образованог мањоредника који у заносу своје умет надмоћности таква мада имања вокади можда на радностима на и тада још као с неким власним омалоуваљивањем, итд.

Ма како биле оне смељне, увек ће зависити од самог посетителу, да задобије поверене земљорадничко и да га поубује, да истинито и истрено даје податке о омаме, што се жели. *Само патине мора поштомати извесни степен земљности и значаја за самог створ и годим поређењем с уређењем на другим местима подстрекотворјки утицати на развојер.* На овај начин наведу догађања и посетителу убрзо се развије истрено ошхођење, од кога за посетителу настају све највеће користи; граба за бележак била сие обилазца, поглед у гадовања и њихове приносе — све тацнји. При тож, као што се и по себи разуме, путни страљак много добаја и тиме, ако зна једна или парчеја становштина, те се у толико лакше може охолити.

И на *просветачно изабора* при мањоредничком путовању ваља полагати особиту важицу, нарочито то треба да чине знаа, која су познана да у земљорадничким круговима шире поуку. Нека се не заборавља, да земљорадничку вишта није мрсаје, но вешито пошмање; он често није кадар да сам у себи записи неку практично извршење; после научарског предавања њему лако може да буде перазумљиво баш оно, што је најважније; тако исто и оде се онака оно земљорадничко предубеђење према сваком поучању а то предубеђење прао се тешко сналажује. Али ако учитељ или путни учитељ *после својих предавања и сам засуче ривоче и као је у створ поштомати земљорадничку, каквом се практичким обитомом мора посматрати, на да се одма дође до унеса, онда често пути само неколико отака изабора охолитомоу реч учитељеру, буде родолубивост, која гони на следство и тако обезбедити увас.* Како Другаче теже рач пуног учитеља, кад он има потребне правесе; како он ојда лако уме савлађати и занимати да изводи поуку, јер и сам често жуди за претугом, да и практички прикаже оно, о чему је говорно; *Треба и творити а не само говорити*, вели земљорадник на тако жора да ради и путни учитељ, ако хоће да задобије поверене земљорадничко.

III. Сређивање онога, што се види

Трећи део задатка свршана се код куће и кад кад сачувања шимегодишња рад. Сада из бриљантно скупљених бележака ваља понајпре саставити прикладан опис о путу; ово што се видело, то према вредности тачно оцениати и добро промерити да ли *мема прилаже* говоре за оно или

ово завођење и да ли обезбедјавају принос, да ли има претходних погодба за таква поучања, итд. Прикладно решење овог задатка записи нарочито од темељног спреме и извршена путовања. *Предлози, који се тада износе за практичне површке у долажем волебу гадителу, потичу из различитих омаме свага омаме, што се на путу видело и изучило с једне стране а прилике земних потреба и домовања с друге стране.* У овим применама и јесте практична добит од пуног путовања за шире кругове а у могућном увасу приредителу поучања лежи увек најбољи пробни камен за вредност омањих путовања.

ИЗВЕШТАЈ

извештајка Сри. Мањоредничког Друштва
о изаборах у Ћустендилу

Што ослути Управног Одбора од 20. Јула о. г., Бр. 2034. ми смо ишла, као извештајци Друштвених, на бугарску мањоредничку изабора („конкурс“) у Ћустендилу, а томе част вах је поднети свој извештај.

Како смо се ми, мимо изабора, интересовали и о стању вољске приреде у Бугарској, као и о организацији службенога рада у тој земљи, то ћемо овим извештајем обухватити и те односе, у колико смо их могли и имали прилике познати.

Према томе, извештај овај подељан смо на три дела: I. *стање културе* у опште у крајевима, где смо проиш; II. *конкурс у Ћустендилу*; III. *министарство Вољске Приреде и трговине*, са органима његовим.

I. Стање културне земље.

Путујући од наше границе код Сукова преко Софије у Ћустендилу ми смо проиш кроз два округа бугарске: совијске и Ћустендилске. Приш је на северном крају шезевине, а други на северозападном; приш се граничи непосредно с њомом земљом, а други од наше земље раздјаја трески округ, са западне стране пак, граничи се непосредно с Турским (Македонским и једним делом Старе Србије).

Предеди су у овим крајевима у преминућству бриљантни и вредни. Од истока доиру огранци Старе Паланке (Балкана), а од запада доиру огранци источних — балканских — Ала, које се од Дурмитова, Шар-паланке и намет Копаоника запушу на Совијско Пољу, — једном платоу од много часова дужине и неколико ширине.¹ Огранци који долазе од Старе Паланке полазу на површина великом кречник (формација креде), с платомо шивитом, веома окулном у вегетацији, а на њиме мање јављају се око потину году брда, из којих врше стене, и без икаквог вегетације, те чине утисак правога јада и темера. Оваком је околином окружен скоро сав пут од Цариграда до Софије. Други тип брда и паланки, који од Совијског Поља долази према Ћустендилу, састављен је из гнајса, сивњата (у Витоши паланки код Софије), дискусионног и глинеког шивљача (жвакљача и арилошњата) итд. Косе ови брда полазују већ мало напреднију вегетацију; на подножју, и мало више, подиже се влада шума, која се бриљантно чупа и негује, а има и прилично наше пошмање за омаме, осега тога се доста земље и обрађује. По и оде се — после путинга сугрета на наше места са стањем, које не може дати поља ишвакој култури; земља је крешњата и пључковита, или је у опште такога сложаја и положаја, да се ишвака вегетација не може развити. Ула сие те негодје, и онтар, сувиш климат, који онда влада, јака је смељка успешном

¹ По г. Фотацијесу.

² По спрск. Жукљашу.

разnajaу ратаретна и средних му грана, а нарочито усењавају *благородније* биља.

Кудуринја места виђају се: на северној страни Софискога Поља, долине под Витомом-планином, долине Струне и околна Радомира, равни пред седом Извором и Калустром и Хустандиска речна равнина. Главнији је карактер оних места: *ратарство*.

Ратарство се карактерише потпуном старобитношћу (примитивношћу). Производи се искључиво *зесто*, а понављају сегаши усеви: мешавина пшенице и раки; затим кукуруз, а још неки усеви, поглавног стрипи. Видеда, да се у брдским местима драге начина газдовања *ратарско-пшеничког*, тј. да се њиве лепо пресе ору, на понеко време пасу, онет ору втд. У обичају је већном *гореме* овцама („полагар“), ради чега се земља најпре пооре, на се премошта ограда од триа појубри сва земља. Кад се ограда премошта, премошта се с њом и колиба чобанска, која је од дрвета пачињена на колцима или саопцима. Једина је справа за обрађивање: *рањина* (валдо). Врло је прости направе, а без штите; уместо оне налазе се два повећа клинда, која из паља иду као рогови напред. Према томе је и обрађивање земље до крајности примитивно; земља се врло олакво разорије, тако да на кукурузишту бадљике од орака остану потпуно усправне. И семе се по том онет ратном подоре. Стривке се мало боље ору, а орање је мало раније. По при снем том, коров свуда бујно порде. На угарима и оним земљама које се пасу, чичак (бели три) намаида и боца годино уому маха, да видеда као да су нарочито сејани; и међу њима се не види никакв остатак од другог биља. Ми смо били сасвим изненађени онаквим стањем њива, јер се тако што већ нигде код нас не виђа.

Где су земље родније тамо се сеје добра пшеница, јечам, крушник, омас, просо, равк, кукуруз, деће, на онда тако знами „*уруо*“ и „*фрук*“. — врсте грахоцине, којима се — у зелено и у зру — храни стока (ошце и говеда), а у Хустандској равни гаји се и *дурак*. Кукуруз се сеје на омаке, и окопана се искључиво руком. О томе каквост су квалитета плодови од оних усева биће говора при опису изложбе. Но осим споменутих биљака за стоку — „*уруа*“ и „*фрук*“ — на изложби је било спнова зелене и туге лудерке и првене деталне, те по томе као да се и оне биљке тамо сеју, међутим ми нисмо имали прилике нигде у зиту завазити их.

Заслужје да се напомене, да се на сејанима њивама редовно повлаче браде дводвине, — како на посем тако и на равним пољацима.

Добрих њивада мало има. Нада у оци да се оне ретко ограђују и зривном, а оградне, плава или чега другог нема нигде. На једном месту налазном „код цркве“, у равни која се пружа пред Перином (на неточној страни) запазили смо једну повећу њиваду која је удењена за наводњавање, а код Радомира су „градина“ (пљивади) свабедене жароњина за патапање а у циљу кошена траве.

Као што је напоменуто, великих просторија има необрађених, и слуге за пасу, али је она збога оскудна, јер ниги је земља ни положај подобан за обилно растеме траве. Мимо то, и на оринице се пушта стока да пасе, као и код нас, јер се стривке не подварају, а њиве су груписане у потесе те стока слободно пасе по свом потесу.

Од стоке, као што је речено, понављају се виђају ошце, на говеда, која поменана с коњима заједно пасу, и оци — свиње. Ошце су као њиве у Шумлади и Морави, готово све само беле, и виђају се у понеких стадиња. Говеда се у предлау између Радомира и Калустре, на онда у селу Бонену, махом сви, понека трапа потпуно беле и кроја нитких носакских говеда код нас. Међу говедима налазе се и грама мрке и мравине (беје с веома глатком (робу-стном) главом, ниским телом, кратким ногама, тако да се на прии поглед нећ разликују од осталих). За ова говеда говоре да су „*домава*“, а ова бела, виши, да су из плавнског краја, где има најбољих волова у Бугарској, — тако од правике као што је код нас у томе чувен колу-

барски крај. Коња ња такође доста, а то с тога, што се у Хустандском крају за пренос производа у Софију и др. слуге скоко искључиво коњима. Коњи су мали сој и потпуно омаки, какне их код нас производи учески округ, јер и они, као и учески коњи, носе товари на самарима, само што се тамо воше носи у *сестема* (пошевима), који је начин много боље него у врећама као код нас. Са свињама у оних крајевима најгоре стоје. То су потпуно тин дивљих свиња с правим и дугим чекињама, в оштрим и крушним пострепом на гревену, танком и шљакстом мушном, а кратким телом. Воје су махом беле, чеће са црним шарима, у такне се зову „*пиргасте*.“ Према томе погрешно је што се у страћим удебницама свиње на Валканском подустурју стављају у једну категорију „*кочирвак свиња*“ — У ошце узевши, а са стоварством не стоје Бугари у оних крајевима најбоље. Већ према огромном просторијама које би се још најбоље могле употребити за сточарство требало би да има *шине* стоке, а на побољшању, поправци оне потребно је радити готово код *ошце* врста, — нарочито код свиња, јер су оне потпуно примитивне, чак далеко заостују и зив свиња у нашим најудалежијим јужним крајевима. Но фактори, који данас тако раде узамимо на приреди наредној, упоредно с прилатном индустријом, већ су уочливи те недостатке, и рад је отпочео у добром правцу, као што ће се доцније видети из овог извештаја.

(НАСТАВЉА СЕ)

Г Л А С Н И К

Личне весте. — *Удружение свештенства монашког реда* на својој В. редовној скупштини, коју је прошле године држао у манастиру Раваници, изабрало је за своје *потпосе* *чланове* оне редовне чланове Срп. Пољопривредног Друштва: г.г: *Цедо Марјановић*, ери крај. посланика у Ловдону, *Јов. Китановић*, професора и члара на Карловачкој, *Милутина М. Савића*, управитеља Виноделско-Винарског школе у Вукљу, и *Алму Давидовић*, члара, секретара Миш. Нар. Привреде и *Пајо Т. Тодоровић* — *Бавошчић*, економа и члановица. („Беснак Срп. Цркви“ св. XII. 1896. год. стр. 202.).

Са годишњег скупа Пољопривредне Подружнице Жичке. — Ова Подружница држала је свој годишњи скуп 26. јануара у 10. сати пре подне у просторијама Ратарске Школе у Краљеву.

Председник подружнице г. *Лука Петровић* отворио је скуп кратким говором, а затим се одмах приступило читању извештаја о раду и имовном стању Подружнице за год. 1896. Извештај је прикљен једногласним закључком да се Подружничкој Управи изјави благодарност на успешном раду и узаконеном труду.

Пошто је решен буџет прихода и расхода за г. 1897 и избор двојице контролора за преглед прошлогодњих рачуна преносе се на избор председника, потпредседника, благајника, секретара и 6 одборника, који су чл. 12. Подруж. Правила наступили из Управе. Адамашијом су *имено* изабрани: за председника г. *Лука Петровић*, учитељ у пензији; за потпредседника г. *Стеван Савић*, трговац; за благајника г. *Владимир Ђурковић* настав. Ратар. Школе; за секретара г. *Владимир Буковић* наставни Ратарске Школе; за одборнике г.г: *Сретен Ђукић* протоџако, *Антоније Мојеровић* бант. Рат. Шк., *Радомир Радомирчић* економ из Врдаца, а на место досадњих одборника г.г: *Доброслав Дукић*, *Васе Костандиновић* и *Драгољуб Шибалић* изабрана су г.г.: *Саватије Божић* свештеник, *Јоца Марковић* економ Ратар. Школе, и *Стевојар Дабар* крајчак.

За овим су расправљани предлози и питања појединих подружничких чланова. Између осталих закључака најважнији је, да Подружница и ове године приреди једну изложбу

у Краљеву по могућству у ширем обimu, те је стављено у друштво ураних да изради програм за ту палову.

Подружња и ове године није могла пропустити, а да се према чл. 4. и 20. својих правила не одужи омишљачности, које су за њено унапређење стевке заслуге и у раду је својски потполагале, те је на оном скупу изабрала за своје почасне чланове г.г.: *Пољу Т. Тодоровића* чинов. управе човдана, *Благоја А. Тодоровића* секретара Српског Пољопривредног Друштва из Београда, и *Светозара Шурдубовића* адвоката из Чатка.

Честитка Срп. Пољопр. Друштву и обрадовање на својим раду за унапређење пољопривреде, прикљично је бурних условања захвалности.

Најзад се и почасни председник ове Подружнице *Никола Пророкотиновић* *Епископ Јачки* госп. *Сиви* у делом у изјегротном говору захвално досадашњој Управи на успешном прошлогодњем раду и узакљовном труду, у уверењу, да ће Подружница бољим благословом и заузљачивошћу управних чланова и у будуће показати истрајности и успеха на унапређењу пољопривреде у срезу јачком.

Закрпујући овај извештај морамо признати, да је овај скуп могао и требао да буде у ошито много боље посеће, а нарочито од ових чланова — пољопривредника, текава за чији привредни напредак Подружница својично сав свој труд улаже.

Тезак треба читати у судбини на саставицима. Г. *Милош М. Дочич* учитељ из Коширића истаче потребу да сељаци, нарочито пензионери врло радо слушају кад им се чита **Тезак**. Он је велики њих пута читао поједине чланове из **Тезака** на општинским саставицима и свакад је од њих добио одговор: „**Тако је г. учитељу, тај није да се свет учи, то нама и треба!**“. Г. *Дочич* отуда изводи, да сељаци не треба прихвати што је овакав или онакав већ оне који су познани да га упућују и добром поучавају, па зато, да би поуке које **Тезак** доноси биле познате свима и писменим и неписменим сељацима, треба га водити редовно читати у судбини на општинским саставицима. Ми ово усвајају потпуно и зато можда г.г. учитеље и све ваше школовање пољопривреднике који су у могућности, да прихвате овај предлог г. *Дочича* за који је уверен да се може извести свакад с врло добрим успехом.

Г. *Дочич* даје поједине бројеве **Тезака** на читање у својим ученицима, а у слободном времену објашњава им све што би им било неразумљиво. Корист је отуда двојак: ученици се вербају у читању и поучавају се у ономе; од чега ће највише њих да живе. Напикнути на мазева да читају само оно што им може користити, они ће све своје слободно време и у старијим годинама жртвовати читању, а то се школовањем неће и млади да постигне. Г. *Дочич* чини овим велике услуге Пољској Привреди. Ми му с тога велико да истраје на томе послу.

Нами манастира напредку. — У *Извештају*, који је за прошлогодишњој скупштини *Удружења свештеника Јованског реда* поднео *Галина* Одбор истог удружења, налазило она врло важна места, коју с радошћу саопштавамо читавицима **Тезака**.

„...Нека је дозвољено, да *Галина* Одбор у онеме своје извештају с поновом спомене неку нашу браћу, која су се добротом и предсречљивошћу велик вредност Пољопривредног Друштва користила великом најдом за своје манастире и околину:

1. Архимандрит манастира Бугова, г. *Гаврило* има заслуге дозе 40.000 на американој подлози и 600 дрвета благородног воћа;

2. Архимандрит манастира Љубостиње, г. *Вештајин* има однекле дозе 2000, благородног воћа 100 калема, 2 крава пшавјарске и 1 бика, 10 ћерошки и 10 вршчара козица;

3. Архимандрит манастира Св. *Розана*, г. *Данило* има 100 калема благородног воћа, 50 козица разних и 4 града благородна англо-норманске расе;

4. Архимандрит манастира Св. *Стевана* (*Линовац*), г. *Јосиф* има 90 разних козица и Нехиндоу пресајану;

5. Архимандрит манастира *Каленића*, г. *Јанићије* има 15 разних козица, 100 калема благородног воћа, 2 пшавјарске краве и 1 бика;

6. Игуман манастира *Витовнице*, г. *Методије* има виноград на руду са 30.000 ошљављених дозе на американој подлози, расидних са 40.000 лоза а *Дрвова* је и манастиру *Горњаку* 10.000 лоза, 350 калема благородног воћа, 10 ћерошки козица и 5 вршчара, сетку за тузунуј сено и сламу, сетку за сточну речу и дуваље, плуг прашак и конач, 3 приплодна града благородне расе и Нехиндоу пресајану;

7. Игуман манастира *Наупаре*, г. *Теофило* има 3000 лоза на американој подлози, 300 благородног калема, 10 разних козица и 1 градо благородне расе за приплод;

8. Игуман манастира *Рајновца* г. *Мелентије* има 100 калема благородног воћа, 5 разних козица и 3 приплодна града благородне расе;

9. Игуман манастира *Галинице*, г. *Јосиф* има 30 козица вршчара, 100 разних калема благородног воћа, сетку за тузунуј сено и сламу, плуг прашак и конач, и 2 града благородне стове;

10. Игуман манастира *Готоваће*, г. *Михаило* има 1 бика пшавјарског и 50 ковада приплодне рогате марне козубарске расе, и 150 разних козица.

На посетку напомињемо, да баштоване од наше жетвари земље с разним пољем, сточном реном и граховицом у *Витовници* код игумана г. *Методија*, и у *Рајновцу* код игумана г. *Мелентија* могу послужити за углед суду у нашој драгој отаџбини, а нама слажу на част...“

И ми велико, да слушае — дошта на част, с искреном жељом, да се и остали браство на њих угледа.

НЕКРОЛОГ

ГОВОР, КОЈИ ЈЕ НА ГРОБ **Љубомира Којића**, ДРАГО МЛОВО ШКОЛСКИ ДРУГ, **Благоја А. Тодоровић**.

Тужни Збор!

Српске пољопривреднике ненадо је задесно големи губитак.

Љубомир Којић, школовани пољопривредник, који је српског *Винодел* одикриуво врата дешној будућности, који је у тој грани народне привреде био оно исто што и највучнија жица у најдешнијој хармонији, — није више међу живима.

Јуче здрав и веселак, а данас само гробна — уснемо! *Његова* младост тек замало дошла, није могла да раскисне бесни вихар с живог страна, већ је толико поднегла, да се угуњвају с својим сузама. Судбина је зар тако хтела, да наш *Љубомир* још за живота потражи и нађе врата — гробна! Младост *Његова*, била је за нас исто само родост недоразона, јер је нашо пренетаца, исто као дмет који се изујтра разлиде, да још у подне сине.

Ко се томе могао надати?

Другоим твојим драги *Љубо*, највише су то од тебе очекивали, а шта ће ти тек за то рећи твоја стара најка, миле сестре, драга браћа и остала родбина?

Љубомир се родио у селу *Славковици*, среза козубарског округа *наљеског*. Основну школу изучио је у месту рођења, гимназију у Београду, а *Земљоделско-Шумарску школу* у *Покарешу*. Као државни нигожа изучавао је три године у *Француској Винодели* и *Винарство*. *Његови* вачки радови отуда и они које је испустио на својим руду као наставник наше *Школе* за *Винодели* и *Винарство* и као секретар *Манастирских Народних Привреде*, одвста су у тој дивној мери израсли, да ће бити од трајне вредности нашим

привредницима. Као чиновник провео је у служби искрено и предано више од десет година. Струку своју, родбину и своје другове, оставио је у својој 38. години, у добу, кад је својој Отаџбини могао понудити привредницима.

Нанањеној Отаџбини твојој и зануштеној струци нашој ти си драги Јубо, био врло потребан. Ми знамо да си Отаџбини своју карму Јубо, и да за њен напредак ниси жалио свога труда, па зато ти у име њено и као другаци твоји, Другарски на растину велико:

Хвала ти на труду, који си залагао за напредак наше Драге отаџбине!

Хвала ти на друговању!
Нека ти је дала земља, у којој ћеш боравити вечити савак!

СТЕЧАЈИ

Школа за Виноделу и Воћарство отпочела је радњама воље из свога расадника од 15. фебруара ове год. што се јавља народу ради знања.

Цене су воћака ове:

Јабучама високих 0-50 пара, ниским по 0-40 пара од комада.

Крушкама високих 0-60 пара, ниским по 0-40 пара од комада.

Трећинама и шињама високих и ниским 0-40 пара.

Шињама рањакма високих 0-50, ниским 0-40 пара.

Шињама домаћим јесенима 0-30 пара

Бресквама високих и ниским 0-60 пара.

Квијама високих и ниским 0-50 пара.

Орасима по 0-50 пара.

Бадемима 0-50 пара.

Сем ових врста има још и лешника, дуња, мумула, малина, огроза, рибизла, оструга и јагода по 0-20 пара, дуња високог по 0-30, а дуђових садница за жину огрлају 100 комада по 2 динара.

На захтев добија се и ценовице бесплатно.

Из канцеларије Школе за Виноделу и Воћарство, 9. фебруара 1897. године Буково-Негојин.

Калемарски курс. — Српско Пољопривредно Друштво привредне и ове године на своје добро у Шапцу калемарски курс за 30 ученика куришта, ради обуке у прометном налажењу воћака и осталим радњама из привредне и неге воћака као и о подизању лозе на америчкој подлози.

Курс ће почети 25. фебруара и трајати 10 дана.

Сапушаци курса могу бити ма из кога места Србије, но првенство имају млађи и нисмени севајци из округа подриског.

Изабрањим куриштима даваће се за време трајања курса, према раду и приложеном до 1 динара дневно, но за сврху курса, издаће се сваком уверење о покаталном успеху, а најбољима покатални и по који калемарски алат.

Помажу се сви, а нарочито нисмени млађи севајци, који су ради да изуче разне начине прометнег калемарског воћака и подизање лозе на америчкој подлози, да се пис-

мено или усмено пријаве управи друштвеног добра у Шапцу до дана кад ће почети овај курс.

Бр. 383. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва, 14. фебруара 1897. год. у Београду.

Стечај за пољопривредне питомце. — Пчеларско-Воћарска Задруга за округ моравски у жељи да створи у земљи што већи број пенитих и практичних пчелара, воћара и виноделана, примениће ове године на своје углавном добро у Параћину 5—6 сеоских младина да их као своје питомце и о својој трпцу поучава у рационалном газдинству у опште.

Питомци ће ови провести код задруге од 15. марта до 1. новембра ове године, где ће се за то време поучавати у рационалном пчеларству, воћарству, виноградарству, поштарству и економији у опште, како у теорији тако и у пракси.

Ради њихове боље практичне спреме, они ће се употребљавати и на свима практичним радницама, с обзиром на њихово телесно рањивање.

Ну, поред овога они ће се поучавати још и у Христовој вери, историји српскога народа, српскоме језику, географији своје отаџбине и рачуну, зашта су њежљивица два наставника параћинских ижег гимназије.

Кандидати не могу бити старији од 30 ни млађи од 16 година, с тога што ће ови најбоље моћи пренети знање, које код Задруге стеку, на своју непосредну околицу.

Првенство право на пријем у овај завод имају млађи из округа моравског, и који су савирили четири разреда основне школе.

За све време док код Задруге буду, добијаће од ње стан, храну, пране рубља, обућу и школски материјал бесплатно.

По истеку овога рока (од 15. марта до 1. новембра) и савршеном пенити, сваки ће питоман добити уверење о покаталном успеху, и они који се буду добили колатима владањем и радом добиће награду у Беровоњим колатима, воћним садницама, калемарској и некалемарској лози, пољопривредним списима и калемарском алату.

Објављујући ово, Задруга позива оне млађине који би жељели да се за њене питомце приме, да своје пријаве Управи њеној поднесу најкаље до 10. марта ове године.

У пријаву треба приложити: критичну, школско уверење, уверење о владању и дозволу родитеља или староца.

Они који буду примљени, благовремено ће бити извештени и имају доћи 15. марта. Собом су дуњини понети: покривач, три пара преобуће, три пара чарапа и два пара одела (за лето и кад је врло лено: гаће и кошуљу, за јесен и кад је рђаво: чакшире и гуњ.)

Г.г. свештеници и учитељи моле се да оно севањима у своје домаћашу објаве и на овај корисан рад их приболе. —

Бр. 49.

12. фебруара 1897. год.
у Параћину.

Управа

Пчеларско-Воћарске Задруге за округ моравски.

Цена њавних огласака: Од четит врсте од једног ступца по 10 пара дне; од осталих кружних писмена по 15 пара од врсте и ступца.

Већим огласком од једне стране 20 динара (10 еор. а. в.), оља стране 10 дина. (5 еор.) четит стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дне. државне таксе.

За оглашавање хане куће 10 од 100 језица.

Преглед 8. броја Тезака: — **Чланци:** — Управа Српског Пољопривредног Друштва код Његовог Владичанства Краља. — Храњив састојци сточне хране (свршне се). — Употреба венитачког саба. — Пољопривредно научно путовање. — Навештај изасланика Срп. Пољопр. Друштва о издобић (настајани се). — **Гласник.** — **Невроло.** — **Стечаји.**

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Циона „Листу“: за Србију, на год. 8 дни, на цела год. 4 дни. Друштво „Гласник Помагачи“, Часовни свик Друштва Подревља, Поштом Сталог Саграда и Каше, Добродруштво Лист у Нома Пеле, Апо Поштом Претплата Гласника за Целу Годину Ван Србије, на год. 10 фр. 5 фр. А. Кр. Претплата и Рубописи Упошљују се Српском Пољопривредном Друштву у Београду. Претплата Примају и Пошту. На Основу Казненег Решенија од 1869. год. № 204 Преписку Друштвених Номи Пошта Бесплатно.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОСНОВНИ ОДЕОР:
Алекса Ј. Поповић, Александар М. Сенићки, Драган М. Свасић,
Др. Марко Т. Лико, Милослав П. Куртовић и Драг Т. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
СТАЈАН Д. ТОДОРОВИЋ

ПРЕДЛОГ
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
О
СУШИНИЦАМА И СУШЕЊУ ШЉИВА
ПОШЕЊИ
ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ
(ИСТАВАК)

Чврста основа за веће ширење нових сушница отворена је 1892. покушајем да се изради једна модерна сушница у земљској гвоздјарској радњици у Варезу. Ова је радњица израдила већ досад знатан број модерних сушница, које су као приватне и општине у раду. Али, узарава напоменути радњици бази се сада тиме, да конструише једну комбинавану сушницу која ће потпуно одговорити захтевима босанских произвођача сувог шљива, како у погледу цене тако и у томе да што већу количину сувог шљива иступа.

Тврде: да ће се решењем овога задатка решити и питање о начину сушења шљива, и да ће се тада босански шљива моћи такмичити са француском, која због сушења у модерним сушницама и има жељену трајаност.

Да би унапредила трговину са сувим шљивама, земљска је влада уз помоћ трговачких кругова процислала нарочита правила за ту врсту трговине у Брчкој, као центру шљиварске трговине, којима је трговина са сувим шљивама регулисана и модерним захтевима прилагођена. Ова правила, управно појачани правилник, јесте сада основа локалне трговине. Главне одредбе овога појачаног правилника састоје се у томе: да се на трг у Брчкој сме доносити само здрава, непригорена и сасвим чиста роба, која није прешла у време и да је одговоран и да се може казнити не само онај који је лошу робу продано и онај који такву робу купи.*)

*) Ове одредбе у главноме садржавале су и наше „правила о прегледу сувих шљива“, која су, као прва сав ранјега напоменуто, израђена још 1880. године.

За извођење одређена садржаних у „пичажном правилнику“ образложена је нарочита комисија од 10. чланова. За председника ове комисије постављен је један трговачки чиновник у чланови су били: двојица које је одредила српска власт, по двојица које је бирао српски одбор и брчански општински одбор, два заступника банкарских ординација који се налазе у Брчкој и један представник страних шљаварских трговаца.

За вршене санитарске полицијске службе одређен је један варошки лекар, а за вршене полицијске службе на тргу, одређени су варошки орган старости (полицијски комисари). Увек, кад год је потребно комисија је имала права позвати у помоћ и лекара и полицисте.

Дејствовање ове комисије дели се:

- 1.) у организаторско, предузетовно и
- 2.) важније, надзорно и извршно (екзекутивно), за време капања шљаварске трговине.

У погледу првога дела, дужност је ове комисије да изналази средства и чини власти предлоге како ће се производња сувих шљави и трговина са њима подићи. У погледу другог дела свога рада, комисија је имала за задатак да надзирава одржавање локалних трговинских узанаца и извршавање одговарајућих одређања пичажне полицијских. Наспољску комисија има да дејствује као изабрани суд код разијања трговачких послова.

Кад се појави спор о квалитету робе овда комисија бира из своје средине три члана који за тим раде као експерти, и оно што она изрекне, сматра се да је и цела комисија изрекла.

Казну изрече председник по саслушању комисије, и он може да примени оне казне:

- 1.) Новчану до 50. П. или затвор до 10. дана;
- 2.) Да узврати робу која је нађена као здрављу шкољана;
- 3.) Да одбије од трга шљавку, за трговину непо-
десну робу, као влажне, недосушене или пресушене шљаве,
даље, ако су шљаве из ранијих година поменане са шљави-
нама последње године, кад продавац није то ипшну при
продаји казао.

Решицама ове комисије подлеже како продајци (произвођачи) тако исто и све оне личности које се у Брчкој баве трговином са сувим шљавинама, било стално или привремено.

С обзиром на то, што је главни карактер нештанске шљаварске трговине посреднички, и што се у последње време јавља студа тежња код потрошача да ступе у непосредну везу са произвођачима овога артикла, природно је, што се тежило томе, да се трговина са босанским сувим шљавинама еманципира од нештанскога трга, и да се концентрише у предузету који се производом бави. Знаци за ово опажају се у последње време у јачој мери.

Из свега што сам овде изложио, држим да се Управни Одбор могао уверити о томе: да је под нас до 1890. године рађено у главном по овоме ипшалу све оно што је дошло и после рађено и у Босни, с том само разликом, што се код нас штедило на ономе на чему се није штедило у Босни, и што ти послови, како се мени чини, ису су вршени са онолико збље и издржљивости, колико је било потребно.

С погледом на све што је овде изложено, и слажући се скоро у свему и с предлогом г. Милутина Савића, управитеља школе за Винодле и Вођарство у Букову од 16. септембра 1895. године бр. 1103. који је на захтев г. Министра Народне Привреде учинио, част ми је предложити Управном Одбору да на захтев господи министров од 30. септембра 1895. године Збр. 2631. изволи ово одговорити:

I.

За набавку гледеде сумњиве за ове.

Управа Срп. Полупривредног Друштва, проучавши не само сна акта министарства народне привреде која се односе на увођење рационалних и за наше прилике подесних сумњива за сушене воћа и на унапређење шљаварске производње, која су јој стављена на расположење, већ и неке податке о мерица које је предузимала и извела босанско-херцеговачка земљска влада за побољшање производње сувих шљави и трговине с тим артиклом у Босни и Херцеговини, има част, на захтев господи министров од 30. септембра 1895. год. Збр. 2631. предложити му следеће:

1.) Да се одмах обнови стечај од 31. маја 1889. год. Збр. 935, односно 31. маја 1890. год. Збр. 1013, али са следећим изменама:

а) Да су конкуренти дужни поднети министарству или планове или моделе, најдаље до 15. јуна идуће 1897. године;

б) Да планови буду у размери најмање 1:100 и да садрже потребне основе и попутне и додуке пресека како би се могло из њих видети све појединости и како би се по њима могла сумњива и подићи;

в) Да нарочита комисија од два шкољована полупривредника и једнога техничара, најдаље до 1. јуна 1897. године прегледа све поднесене планове и моделе, и оцени: које од њих треба завршити ради упоредног пробана;

г) Оне сумњиве, за које ова комисија најде да их њама подићи ради упоређивања, треба да буду савијени го-
тове до 1. августа исте године. Израду ових сумњива
треба да руководи пројектант односно конструктор, чије су:

а) Сумњиве да се подигну у Тошчидеру као најпо-
деснијег места, како ради сазе израде, тако и ради лак-
шег употребљавања и набавке потребних сирових шљави.

2.) Да се најдаље до 1. јула 1897. год. сагради у Тошчидеру и једна обична домања сумњива, као што су оне у подрицкоме округу, а исто тако да се до тога рока пошраи и доведе у употребљиво стање и *Рибова* сумњива, која се у Тошчидеру налази. Ова домања сумњива а и остале које се буду градили, треба да се подигну у бли-
зини постојеће Рибове;

3.) Да се у првој половини маја идуће године пошаље једно стручно лице, које је са сумњивама већ упознато, у Босну, у околину Беолине, Брчкога или Доње Туле, да тамо, на лицу места прегледа већ извршене *оригинале* *Калинов* и *изменење Калинове* сумњиве и од њих узме потребне претже, те да се она од њих која би боље одговарала нашим приликама, такође сагради у Тошчидеру до 1. јула 1897. год.;

4.) Да се то исто лице у почетку сезоне сушена шљива пошље у околину Велике или Брчкога, те да се на лицу места узозна са манифилцима око тих сушница;

5.) Пробо сушена да се изврше под једнаким околностима са домаћом, Рабомом, Казанловом и конкурентни сушницама под надзором комисије која буде образована за оцелу пробних сушница, а по могућству, и у присуству конкурентата;

6.) Ако случајно не буде шљива у Товцидери, да се потребна количина набави с друге стране;

7.) Упоредно сушење да се изврши код шљиве буду добро врше;

8.) Да се награде за две најбоље сушнице, ако је и како могуће повећају, и то прва на 1500 а друга на 800 дина.

9.) С обзиром на то што је код нас мало конкурентата за овај посао који су у стању да поднесу све трошкове око подизања једне угледне сушнице, да министарство стави конкурентима на расположење потребни материјали и дрвени материјал, а по могућству и радну снагу.

10.) Да се Управи школе за Виноделу и Воћарство у Вукову, одобре потребна средства да може још идуће године подићи једну рационалну а за наме прилаге подесу сушницу јер је таква потребна код једне Воћарске школе.

11.) Да се Подружине Срп. Пољопривредног Друштва у шљиварства крајевима, материјално попомогу од стране министарства народне привреде у подизању угледних сушница, требало би сваке године држати практична предавања о рационалном сушењу шљива.

(Српска се)

ПОЉСКИ ГРАШАК

Код нас се ретко на њивама сеје грашак, може се рећи да се и не сеје.

У Моравској и Горњој Аустрији сеју га у велико за сточну храну, јер је надахна и добра храна особито за козаке и коње. Има га много врста које се обилном, величком и бојом зрна а и дужином стабљике и величином зрна међусобно разликују. Сада се најобилније сеје грашак „Висториа“ и рани „Штокерски“ јер су од свих сората најкача пробачни у земљи, дају неке стабљике са великим лишћем и ређе посељу. Раве сорте дају увек више зрна, а посејне више сена и зелене њиве.

Пољски грашак задовољава се нешто узвишенијим пољацима, само ако је земља са пропусљивом здравцом. У дољави и подбраним местима не ваља да се сеје јер не испуњаје земљу и рад око њега. Прича му најбоље несањати вложава са *доста хрени*; може се сејати и на пескуши ако се претходно набури крочом, а и глинину ако није крешна и ако време дозволи да се како треба уради и увеша.

Земља треба да је снажна али не одвећ набујрена као за сточну рену или кукуруз, иначе лако падне и иструје или раја са одвећ јаким стабљикама и дебелим лишћем. На доброј земљи није потребно љубрити, љубри ли се стајски љубретом то га треба с јесени заорати, иначе се обично сеје посеје којег набујреног усева.

Како успева добро после свих озимих и јарих усева, то је тешко одредити за којим управно усовом треба да дође. Добро раја после ренице, онованава, угричаче, ко-

поље и лана. Две или више година устопаде не ваља да се сеје, али сваке треће године земља на исто место доња, а нарочито ако се коси у лето. Жеља треба да је добро урађена. Сеје ли се после стрижња, ваља стрижните као се увек сеје наплатно заорати, друго урађе има се извршити у половани месец октобра и брадачење с прођећа неколико дана пре сејача. Дубина брадачења је сејача и за стрине усева. На ланима земљама најбоље је сејача га за набујреном реном или крошницом а тада је довољно с прођећа само једном ивицу поврати за семе. Обично се сеје са другим усевама као: јарим јечмом, ражи и овесом или са болом, ређе сам за себе јер лако пада подлеге. Позим израдема не поддеже, а како треба да брже и једноставније цицање доста клаге то треба да се сеје одмах с прођећа како се земља проуци, а најдаље до краја марта месеца. За каснију ослену њиву може се сејати и у априлу, а на влажним земљама, после обилнијих киша и до половине маја месеца. Сејањем на омање довољно је да се утроши 110. кгг. грашка и 40. кгг. ражи или овса по ентару, прстатом у редове још и млине. На бујним земљама треба сејати сразмерно мање грашка а више међусева и обротно.

За зелену њиву и сено, коси се како процвати. Главна је ствар да се добро у откосима проуци пре но што ће се у стогове оденути. Ваља се коси за храну стоке у зелено, потребно је да мало промене, и само толико да се коси колико ће се за један дан утрошити, иначе се спаји и упали и тада је шкотдан стоји.

Осушен у сено једе га свака стока радо а нарочито овце и рогата стока, и даје велику количину сена и зелене њиве.

За добивање семена треба изабрати потребан део њиве где није полегало и прустити да потпуно сазре, а тада га у вече или изјутра за росе покосити, и ручним млатицом омакати, преко зиме често ветрити и прервати.

ХРАНИВИ САСТОЈЦИ ОТОЧНЕ ХРАНЕ

(Српска)

Већина средстава што се употребљавају за хранење стоке има мало претилнина, или како се каже: *слаба су претилнина храна*. У таблицама састојака храна означава се садржином ових састојака једном речју: *артемија* (или „спрова млат“), али то не долзи само чисто уде, него једна менашина од разних, неких и још добро неписаних састојака. Ту се налазе на прилику и неки састојци који личе на восак, па онда: биљно зеленоца и мирисне ствари. Најобилатија су претилнинама уљевити плодови, — семени од уљевитих биљака. Више или мање имају претилнина: разне врсте *уљених попова*, а међу врстама зита понавине их има: *кукуруз* и *овас*. Слабе су претилне хране све врсте „сирове хране“ (сено, слама итд.), на корнестим и прдолати плодима.

Претилне дамају у теду животњској на гадовене мисти, доја; мико то троше се и на различите голтоде и произвођење снаге, у коју се сврху нека део претилнина распада и сагорева.

Ма да се, како је речено, уљени хидрати могу заменавати претилнинама, ипак ће бити корисније, кад се у хранењу налазе и једни и други у *одређеним размерама количино*. Не само да се тако постиже потпуније хранење него се и храниви састојци боље на тај начин искористеју. Кад у храну има претилнина онда ће то уватици погодито на варене и искористовање белачевинастих састојака; и обротно, ако у храну има белачевинастих састојака, онда ће то повољније уватици на варене и искористовање уљених хидрата и претилнина. Овдима је довољно, да она граа, која су хранења *слабом белачевинаштом* а *јаким*

итиривом храном (као крошприма), избајцују балегу у којој је много несвареног итирија...

Да би сточна храна могла у сваком погледу поднирити потребу тела животињског, осем описаних хранивих састојака, мора она имати још једну врсту хранивих састојака, која је обухваћена називом: *минерални хранивни састојци*. Оних биљке, усеви, узимљу покупуно из земље; па зато, као што је познато, зову се и: *земљани састојци*. Валидију су међу њима: калцијум¹⁾, натријум²⁾, калицијум³⁾, магнезијум⁴⁾, гвозђе (жељезо), фосфорна киселина, хлор⁵⁾, сумпор, угљеник киселина, енцимузна киселина.

Калцијум има појављивање у коренастим и крдоластим плодовима; за тим у семени и слами махунастих усева. Мало пак калциума има у слами и плевни житијој. *Натријум* има појаву у свима биљкама, а нише га има у морским биљкама (које расту упрај мора); прилично га има у крдоластим плодовима, као и у динчијој коренастих плодова. *Калицијум* има у већим подложницама погодног и дотелниесом рашћу (спојен са биљним киселинама), а и слама махунастих усева садржи обилато вредног пепела; међу тим у житијој и махунастој зрнелку има калциума тако мало, да се само онама, па ако је још и вода на пољење „мела“ (без преча), не би могло поднирити потреба тела животињског. Много јаче се то онака, кад оне врсте хране расту на земљи у којој нема греча, па се онда таквом храном хране млада стока, којој је вред потребнији него он старјој). *Магнезијум* налазио се (са фосфорним киселином) појавише у семени житија; а осим тога има га доста у пепелу дотелна, колене и зеление травака. У овине састају биљкодерне не трпе спада оскудицу, *Гвозђе* је највише састојак синих зелених органа биљних (дигног зеленила); во ма да га у биљним прстама хране има право мало, овет и толико калцијум има довољно је, јер је животињско право мало потребан. *Фосфорна киселина* има појављивање у облику фосфорних соли у житијој зрнелку и у зучи (зрну); док је на прилику у плевни и слами житијој има право мало. За исхрану тела животињског од особите је вредности, да у храни има фосфорних соли; јер кад их неохраћа, грча и она која су бремена не добијају колико треба, може то да буде опасно за њих. *Хлор*, *сумпорна киселина*, *угљеник киселина* и *енцимузна киселина* налазе се у свима биљним органима, а нарочито прна два су веома важна састојка животињског тела. Но како у већине биљака има хлора, као год и натријума, мало (изуев динчије од рене), то се онда потребно помагати се у томе на вештачки начин. Ово се чини давањем соли стоци.

Свеколики шепани састојци које онде поређамо *депутију* оне напред описане хранисе састојке, и они безусловно морају бити у сточној храни. Колико је минералних састојака потребно једном грчу, још се до сада није тачно дознало; али знамо то: да се калцијум, натријум, гвозђе, хлор, фосфорна киселина итд. у свима животињским соковима налазе као „допуњујући“ делови. Калцијум и магнезијум, у једнаке динелу с фосфорном и угљеном киселином, главни су саставни делови *костуру*. Али ових у хранелу не буде довољно, онда могу да наступе — за кратко или дуже време — болести, које се могу запринити смртљу. Нарочито код младе стове ваља строго подити рачуна о томе: да добија храну с доста греча и фосфора, а особито у првој години. И искуства имамо, да за добро успеваше *жељезо* треба она и соли; — *жељезо* дивацког и дотелниесог сена, зрнате хране, јемених влица итд. Давље се само такве врсте хране, у којима свагда има доста и греча и фосфорне киселине.

У опште узевши, у врстама хране и средствима која се употребљавају за исхрану стове, ако се она дају само

у свом природном облику, доброј квалити и у довољној количини, налази се свагда доста и у изобиљу минералних састојака, тако да су ретки случајеви, када се морамо брижити, да *нарочитом* храном или засебно дајемо стоци те састојке. Од ових минералних састојака, осем соли, даје се засебно брашно од *костуру* (пречишћеник) и усењена *мрда*. То бина тада, када се стока хране престама хране, у којима мало има минералних састојака од којих се образују соли, а такве су хране: репа, крошпр и отпади од овних плодова при фабрицијацији шећера (од шећерне репе) и шпирта. Но, случајеви су они врло ретки.⁶⁾

ИЗВЕШТАЈ

изасланика Срп. Пољопривредног Друштва

о изискози у Ћустендилу

(НАСТАВАК)

О пошарству и виноградарству у овим крајевима, изуев околицу Ћустендилску, не може се говорити. Воћа и винограда нема све до Радомира. Ту се већ виђају по пољима по гдевоја „ошнота грдина“, а на брду на северозападној страни прена Радомир и виногради. Код села Копања, које је последња виноградна станица до Ћустендила, има и већих пољана винограда, а и докози су већ опружени пољем и зеленила. На целом друму пак од Софије до Радомира по селма нигде нема воћа.

У чедарству и сивларству и осталим ситуцијим грањана нема се такође шта рећи, изуев оно што ће се споменути у II. делу свих изискози. Свакојако они се крајени не личиу много овим грањана, јер се колицине и опште на путу нигде не могућу опинати, а тако исто ни дудови за гајење синдених буба. Околима Ћустендила чини у неколико изискози, као што ће се такође доише изискози.

На шумарству, нарочито поднаљу шума на природи начин, има знакова да се отпочело радити. Говоре да и у томе има заслуге бивши Стамбулденски регион, под којим се личиу многи простори, подеси се подмалаћана шуме, забрањени и ту се додиже дела шума. Нарочито заслуге је помена млада шума на подножју Витопа планине, на путу од села Ђиваџева па до Владје. Добра организација шумарске службе учинише, нема сумње, да се огромни простори галети, који се иржују у овим крајевима и који на посматрача право неверјатни впечатак чине, а последња поспријау лешни зеленила, корисном гором, која ће предепозирати деши зеленила, у изискози калцијатских односа угнати да се култура земље и опште љупти на виноградни праваи.

На грчу имамо да напоменемо, да су села махом груписана, саоперена; ретко се виђају имања са усмљенима домовама. Па и културне земље су груписане по пољенима; онда међу имања ретко се виђају ливаде, изуев ако се оне употребљавају изменично као ливе и ливаде. Међу њима као да се овај систем села не допда мороданним ситуцијим у Министарству Пољске Привреде и Трговине, већ би жељели да се проведе централисана имања око дворови (домова), у науци познато под именом „Hofsystem“ (домови), у науци познато под именом „Hofsystem“. Да сваки власник има ако не све, оно бар највећи део свога имања оно свога дома. У том циљу, мисли се министарство да се пошале нарочити изискози, који ће протичи одnose код нас у Шумадији, где је у изискози пошале остари. Исти чиноци много имаће законске одредбе које се одnose на за-

¹⁾ Један је састојак „пштане“.

²⁾ Један је „соле“.

³⁾ Састојак жљаво греча и трченика крива.

⁴⁾ Састојак „горце овице“.

⁵⁾ У заштитној храни се (куљеску).

⁶⁾ Састојци гречана и боуца.

⁷⁾ По Dr E. Foltz, „Gemeinverständliche Anleitung zur Bereitung von Futtermitteln etc.“

штину наших poljoprivrednika, na obebebeње рада i omlаzаkа porodica njih, i imaju nameru da se to i kod njih Bugara — проведу.*)

За што потпунију i вернију оцену poljoprivredних прилика једне земље, па i једног краја, потребно је на сваки начин више времена i друштво студје. Ми све то нисмо имали на raspolожење; те се тога и ово, што смо довели о тим односима, само је једна неспрешна слика, која у слабијим контурама представља само општи вид стања poljsке привреде у крајевима, где смо пропутовали.

После овога да пређемо на

II. део, о налозби Кустендлицкој.

Познато је, да је у Бугарској ове године приређено око 15 наложаба, или како се тамо радије зове — „конкурса“. Почето је још у априлу месецу, па се завршило у јесен. Највећи је део ових конкурса био за излагаче свих poljoprivredних производа, а поглавито ратарских, сточарских и живине стоке; а највише су интереса побудили *специјални* конкурси: за свиларство у Браци, и за ноћарство у Кустендици. Сви су конкурси приређени под надзором Министарства Poljsке Привреде и Трговине, у сарадњу са окружним постојаним комисијама (Сталним Окр. Одборима), општинским властима дотичних места, где се конкурси приређују, окружним подначинским властима i осталим интелектуалним људима, а понајвише учитељима и свештеницима. Ради тога Министарство Poljsке Привреде и Трговине одредило је у свакој буџету засебне суме на трошкове и награде тих конкурса, а мимо то свака постојана комисија, односно Окружни Савети (Окруже Скупштине) и општинске власти потпомогле су које починско, које материјалом приређавање конкурса, у Кустендици је општина поред сјајних депорација изложбеног трга (колонијални) приредила о својој тршоку богату вечеру (банкет), на којој су сви бити учествовали два министра и око 200 одличних гостију и грађана кустендлицких. Постојана комисија округа Кустендлицког нас, у жељи да се у Кустендлицкој крај покрене и што потпунију продуктивнију слици, одредила је нарочито суме да се могу изложити и приредити осталих грађа poljsке привреде, те је изложба ноћа допуњена — изложбом ратарских и грађанских плодова, производима сточарства и живом стоком. Наложба ичела се пошницима и прибором ичеларским, као и производом ичеларских, сматрала се такође као саставни део овог конкурса.

(наставља се)

Б Е Л Е Ш К Е

Јетини баронетар. — Треба узети чисту боцу од чистог, провинцијалног става, и у њу налити 60 грама адоколада, два грама амонјачне соли и 8 грама каишора. Све се то измеша. Кад је лепо време, тежност ће у боци бити бистра, а кад хоће кишна, онда се у њу обрнуто извади прамениш. Најзад, кад хоће олуја, сва се тежност узути.

Лек против кијавице. — У свака догичи списе се једна кашичица каишора, па се онда на то илације вресе две до половине догичица. После се начини од хартије лепак и намести на догичицу. Ула крај меће се нацвешнице у десну и леву ноћу, те тако укине водена пара са

каишором. Одраслица је довољно да тако дигну 15 мин., а слабијим људима и деца само 10 мин. После 5 час. ваља парење поновити, а после 10 час. опет. Кијавица ће престати, а, ако баш и не престане, онда треба у одређеном времену и четврти пут поновити.

Снасавање стоке приликом пожара. — Бивало је случајена, да се у великој забуди, која обичао власника стоке и његове помоћнице, не погада подесан начин за снасавање стоке приликом пожара, и услед тога власник претрпи велике штете. Ми ћемо упознати на поведе путеве, који могу да послуже појединцима у снасавању стоке од опасности пожара. Прво је правило у свима случајенима да се ради смњалево, и с људима поузданима и пошвенима. Многа вина не помаже, шта више то може бити од штете, јер се стока од тога још није узнемери и не слуша. С тога и у овим случајенима најбоље је да се посао снасавања повери у првом реду људима који стоку хране и негују; а где има пожарница, ту је помоћ илкова свагда добродошла.

Од све стоке, *овце* се готово најтеже слањају да излазе ван стаја. Ради тога, добро је раније наликњавати их, да и ноћу излазе из стаја. Зато се у разво доба ноћи пуштају напоље према срећи на крила, на кад се поћу деси пожар, онда их је лако извести. Не чини ли се то, онда приликом пожара треба наутути иса, да их потера к вратима. Али ако је пожар код врата, онда овце ишако неће да ишају на ту страну; и у том случају треба пробати иди, па их натерати на отвор да проћу. Ако је мали број оваца онда их треба просто поватати, па извести.

И *кове* је тешко натерати да напусте стају у којој је пожар, нарочито ако га они виде. Но лакше ће се кови извести, ако се брзо оседају или им се метне хам, које је средство у многом случајенима помагало. *Говедима* се лизац натакне, или удар метне (ако су волови), па се тако лакше изведе. Овим грмећа, која се плаше и која су људима, као обично што су биљки, ваља vezetи оти, или им привезати ирчу на главу. *Свице* такође излазе тешко из стаја, као и овце. Них треба извући за уши или за задње ноге. *Ловици* треба потпати у вреће. *Ковицима* ваља затворити лета; но чим се склоче треба илгата опет отворити, да се ичече не загуше, нарочито лета.

Пирнасна раж. — У Русији је данас *пирнасна* раж на великом гласу: државни је губернјски агрономи упоредно с осталим врстама производе и сјајне резултате објављују, стручни poljoprivredни листови јако је препоручују и ради ошита извесне редакције као вреднију шалу својим претплатницима мако семена.

Пирнасна раж, без устезања се може рећи, истиније све остале врсте ражи из производе.

Пирнасна раж одлично роди и на сразмерно рђавијој земљи, добро подноси сирону зиму и неповољну јесен и пролеће.

Пирнасна раж упоредно је у разним крајевима Русије произведена са шампањском, аликском, шланштедској и домањом, и у резултату је показала огромну плодноћност у јетин од осталих врста, досад најчуженијих.

Досад ниједна врста ражи није давала такву жетву, као што је даје Пирнасна раж.

Предла, који су окудени с добром земљом а обилују сировом кљомом, те су упуњени на оваква жита, као што је и, пр. једна велики део ужињог округа, не би потрпели, ако би обиропали Пирнаску раж.

Може ли се лан с успехом два пут устонице на једној истој земљи сејати! — Ово је питање од практично вредности за наше poljoprivredнике, нарочито сад, кад се неким крајевима (као и, пр. у Пољској) лан отпочиње гајити не само за кућену потребу, већ и за продају градинарима и радионицима, које се баве прерадом лана. На дана у дан повећавање се у нас производња лана, упоредно с увећањем радионица, које се прерадом лана баве.

*) Имамо да истакнемо — *добре друштво* у Бугарској; — нарочито на онога вугу суди смо ми зрелиш. Овака се, да се иште не утврђавала ваљана, не само згудн камен за дома као и за горњи слој. Други су но кажемојој закони и, што је главно, нарочито владини друштво узурари одражавају их у доброе стању. Још и то; — друштво се не граде кулуном као вод нас, него се вадају заједку на јавном саветовању. Далеко друштво водку и одражавају постојане комисије под надзором живиларских грађанина.

И, да би пољопривредници могли већу количину лана произвести, морају се напнати, да за ту сврху имају и довољно и погодног земљишта.

Лан у првом реду тражи ледину, *новину*. Тај се услов разуме се, не може увек задолжити, и због тога ће се сваке идуже године тражити простор, који је бар годину дана био незраћен. Засађивање лана у једнако зирањеној земљи, на како се ова брбала, не даје тако сигурне резултате, као у земљи пребралај.

Лан, има случајева, да је једном већ разоран ледина, *новина* и засејана ланом, и после једне зетве, још толико јака, да с великим успехом може још једну жетву лана надражити, не тражећи да једну годину прекине.

Из једног питања, што га је поставио један практичар, и одговара, што га је дао такође један практичар у гајењу лана, очигледно се види: у којим се случајевима лан може устојиче засејавати на једном истом земљишту.

Искучије ово руских економика, и у толико Драгоценије, што се у Русији лан у велико гаји, и што су тамошни одгајивачи „лечени“ у свом постоју.

У главног је ствар у овоме. Један економ пита у једном пољопривредном часопису: може ли се лан посетити непосредно иза лана, на једном истом земљишту? „Ове године сам — вели разорао једну дуготрвну и западотрену ливаду, лан је родио одлучно; хтео би идуже године новона посетити лан, а за тим наступајуће године овае с подсејавањем траве, како би је понова заливдио“.

На то је добио *стручан* одговор: да је сејане лана иза лана два пут устојиче, могуће, ако је земљиште довољно плодно, т. ј. јако. „А лан — вели се тако — сличан пример таквога сејања у Нишкевогородској губернији, на заливдишеном земљишту, где је пре био дуг, на искрпен. Земљиште је било од наноса пловаче и веома плодно, да је лан, посејан *после другог лана*, био свакога удобравања, силно пломао. Кад је у Вас лан родио тако одлично, и земљиште је, следствено, врло јако, те се може понова лан посетити“.

У нас ће бити на доста места *јавича* ледина и још *јавича* кривина, које ће се уврбрити за сејане лана. Не треба изгубити из вида, да се на таквим земљиштима може лан два пут устојиче сејати, с једнаким изгледом на жетву. Писац овог редака гаји од неколико година чешки лан, и у својој околини за његово распрострањење пронађи, те је нарочито пратио све сметње и добре стране, а што се тиче успеха са засејавањем лана два пут устојиче на једној истој *јавич* ледини, може из овога личиог *искуства* рећи: да су успеси задолжавајући. Само мршава земља не може засејавање лана устојиче да надужи, т. ј. даје идуже године слабији принос.

Дрекал смо, да није на одмот ово напоменути сад, кад се оличивше јачи покрет у гајењу лана у Србији.

Г Л А С Н И К

Личне вести. — Указом Царског Величанства Краља од 9. фебруара, постављен је за *финансуа* окар. крајинског Д-р *Иван Лазаревић*, утвешаљ Српског Пољопривредног Друштва, дојакониш *финансу* округа уаичког, по потреби службе. — Указом од 11. фебруара постављен је редовни члан Срп. Пољ. Друштва, *Лубомир Ј. Новоковић*, за инспектора шума III. класе, бив. начелник министарства народне привреде, а стављени су у пензију, редовни чланови Д-р *В. Радовић*, управник Рат. Школе у Беољкуе, (31. јан.) и *Милоан Атанасковић*, ванредни секретар III. класе, рударскога одељења министарства народне привреде. — Указом од 12. фебруара постављени су од редовних чланова: за секретара II. класе одељења за земљорадњу и сточарство, министарства народне привреде, *Нилас Т. Голубовић*, књиговођа исте класе управе фондова, по потреби; за књи-

говођу V. класе управе фондова, *Никола Јовановић*, рударског одељења министарства народне привреде; за писара V. класе управе генералне економије, *Јосиф С. Милоћ*, писар Српског Пољопривредног Друштва; за економиа III. класе управе држ. ереде, *Милоје Ј. Вуковић*, писар IV. класе исте ереде, и за писара V. класе управе државне ереде, *Саво Јовановић*, практикант исте управе. — Указом од 15. фебруара постављен је за судију Касациског суда, *Милутин Ј. Марковић*, добротвор и утешаљ Срп. Пољар. Друштва, судија истог суда у пензији; за управника управе фондова, *Милоан Р. Маринковић*, почасни члан Српског Пољ. Друштва, дојакониш професор П. београд. гимназије. За начелника II. класе шум. одељења шум. нар. привреде, *Јосиф Новоковић*, редовни члан, начелник III. класе истог одељења.

На дан Прогласа Краљевине, 22. фебруара ове год. *одлучени* су од редовних чланова Срп. Пољ. Друштва: *орлеан* *Белог Орла IV. редом*, г. *Љубомир Кларкић*, Министар Народне Привреде, и *орлеан* *Томасовог крста V. редом*, *Тимо Ј. Милошевић*, председник Кола Јахача у Зајечару. А од почасних чланова: *орлеан* *Белог Орла IV. редом*, г. *Илија Букић*, генерал и *орлеан* *Белог Орла V. редом*, г. *Нилас Денић*, управник града Београда у пензији.

— Српско Пољопривредно Друштво, изгубило је у кратком добу три своја редовна члана: 30. јануара, *Љубомира Јовановића*, пољског марш. лекара, 12. фебруара *Божидара Бољига*, књиговођа штедишнице, и 15. фебруара, *Љубомира Којића*, секретара министарства народне привреде. Бог да им душу прости!

Нови добротвори и утешаљци Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем начелника среза ресничког, г. Стрелена В. Којића, редовног члана Друштва, чиј је предлог прихватио лешни говорник, г. Димитрије Башић, економ из Црквице, такође редовни члан Друштва, среза спунитина народа среза ресничког, која је држана 14. фебруар ове год. решила је, да се *срез ресничког* упише за члана *добротвора* овога Друштва са улогом од 500 дина.

Из Пољарена нам телеграфиску под 25. фебруаром да се за члана *добротвора* Српског Пољар. Друштва, са улогом од 500 дина, упишао *срез пољаренског* заузимачи обрвничког начелника господина Михаила Ковачевића.

За члана *утешаљца* Срп. Пољар. Друштва са улогом од 100 дина упишао се г. *Хаџа Гаџа Силвановић*, пензионер из Београда.

Прва помоћ од округа. — Спунитина Подунавског округа, ставила је у овогодинашњи буџет 200 динара како помоћ Српског Пољопривредног Друштва.

Култура пиринча у Србији. — Г. С. Крикнер из Београда, почео је у 1895. години да сеје пиринча у околини Београда више ради угадеа и кад су му ови испали за руком по жеља, онда је у пролазној години преузео гајење пиринча у већем размеру, у Макињу код Београда, па је и с тим гајењем потпуно задовољан. Нас је ова култура јако занимала, и зато шапши читаоцима припазујемо овде рад г. Крикнера који је уложио, да омађаши ову културу балку, која се у нас некада у повећој мери гајила.

Посејао је 7 сорти пиринча. Од ових пилде су добро 5, а мањеу ових једна је била врло изврсна, како у погледу квалитета, тако и у погледу жетве. Толик је изврсна, да се за семе ове сорте обрађује већ неки произвођачи из Турске.

Од 1 хектара добио је око 3000 ер. пиринча, а да није наплатио на извесне сметње у својој раду, а поглавном да му није одузимала вода у добу кад је пиринча требало заливати, толико, да уграњо буде под водом, жетва би му била и звитно већа.

И ако је култура пиринча доста заметва, опет се ова у нас може да омађаши, јер се за ња има рачуна. Пиринча је скупији од пшенице и пловена других усева, и рађа мањого. Зато се гајење ове биле може препоручити само привредницима који имају уздешне земље и доста живе воде

за zadržane (natačane), a g. *Криксер* који жели napрeтнa шaшoj пpивpeди, дaћe пpлo рaдo сaкoм пoтpeбнa yнyштa зa oвaј рaд, нa и сaмo сeмe y кoличкo гa нaм.

Напoмињeмo бaдe јoш и тo, дa је нaрoчитa кoмисијa oдpeђeнa oд стpaнe министpaтвa нaрoднe пpивpeдe yпpeдeнa, дa сy oдгeдa г. *Криксерoви* у гaђeњу oвe бeлвe пoвeдeнa зa yспeхoм.

Сеoвeрa Итaлијa зaсeјaнa снaкe гoдинe пpиpчoм зa 200.000 хeктaрa, зa кoји дoбija гoдинe нa 120 милiona дeнaрa. Мaђaрскa зaсeјaнa нa 10.000 хeктaрa и нмa oтyдa нa 6 милiona пpиxoдa. Пa штo oдa нe бe и нe пpеглa, дa сe и y нac гaђи oвa бeлвкa, кaд је yспeх сигyрaн?

Иa yжичкe Пoдpyжнкe Фpискoг Пoљoпpивpeднoг Дpуштвa. — Oвa хлaдa Пoдpyжнкa рeпoснoм зaузмaњeм свoje Упpaвe oбeћaнa дa ћe yбрзo зaузeти виднo мeстo мeђy пoдpyжнкaмa дpуштвeним. Кaкo нaм из Ужичкa јaкoљy, нeтa Пoдpyжнкa пaзнaнa снe вeћe нeтeрeсoвнeм y тaкoмeк стaнoвнштвy. Вeћ и пo пpиpди бoстpн, yжaчaнaнкa нeћe тeшкo бaдo oбjaснити злaчaч и кoрист oд oвaкoг дpуштвa зa пoднaшe пpивpeдe нaрoднe, кoјa и нa дpугим пpвeнкa нaшe зeмљe пoнискe брзe пoнoћe, aдн y yжичкoм и oблaстим кaкo дa је oнa нaпpчeнa oд снeвoднoх дpугих дaтнх пoстoвa. Свкaтaјyћи кaкo вaдa зpнeћe снoгa зaтeкa, Пoдpyжнкa сe стaрa нaјкoд дa пpиблн штo нaшe зeмљaштe, кaкo бн мoглa oргaнoзaчнo yгeдaти пpактичн рaд. У тy сaркy, oнa је нмнo дoсaдeћнe зeмљaштe, кoје је пpвoбeљнo рaннe, дoблa јoш јeдaн кoмaд нa пaјeнeћнм мeстy у гpaдy. Мoжe сe вeћ хeлaстн, кaкнн сe пoдвaжy рyкoвoдe oни кoји тaквo зeмљaштe yстyпajy рaдo Пoдpyжнкa, кaд и oнaкo рaдo Ужичкe сe oвoлнoнaкo oдoкyдeнa y зeмљштy нoдoчнoд зa кyлтyрy. Упpaвнн oдбoр Пoдpyжнкe рeшнo је, дa сe тy зaсyрe yгeдaти рaсaдннм. Пo нншe сe сaкo нa тoнe стaлo. Збoр је oвaлeштo Упpaвy дa кoдe стyпaтн y пpoгoвoрe зa кyпoвннм јeднoг вeћeг зeмљштa, кoји ћe вpeднтн дo 8000 днн. Истo зeмљштe нмa тeрeтa yпpaвe oчoдoвa, тe је вaдa дa ћe сe и бeз дaтнх сpeдствa мoћн дoбнтн. A кoлнкo ннзтo бyдe пoтpeбнo зa oтлyг тo зeмљштa, Упpaвa сe нмнo yздa y пoмoћ oд oвeгa рa и сpeдa, пpквaлa и мaнaстpa, кoји и y свoјy влaстнy кoрист нмajy дyжнoст oдaвaтн сe тaкo нeчeвнтнм и кoрпснм нeмeрaмa Пoдpyжнкe. Јeр дoбншн вeћe нмaнe Пoдpyжнкa мoжe сe yпyштaтн и y шнpe стpучнe нoслoвe, нo: нa зaнпншaнy блaгoрoдннх сoвeтa стoкe нa oснoвн рoдoвoдннх пpoнoвoднe стoчнe хoвe, пeгoнaју плaнннх снaшaњa, рeтaрстy и гpaднaрстy, пoдoснoм зa oнaј крaј, a нмнo сe и yгeдoнoм рaцнoнaлннм пpеpаћнпaнy влeкa, кoје је кжвoтнo нптaњe зa пpивpeднe oнoгa крaјa. — Пoдpужнaјyћн oвaкo oдyчaн рaд Ужичкe Пoдpyжнкe, кoлнкo јeј пaјeнeћeг yспeхa нa тoм пyтy.

Д О П И С И

Нoвaцн, (сpез тaмнaнскe) 30. јaнyаpа 1897. гoд.

Нa пpвoнe мeстy нмaм дa кaзeм, дa је глaвнo зaннчeвe пpивpeдннкa oвe oкoлннe y oвo вpeмe: сeчa дрвa, кaкo зa oтpег, тaкo и зa гpaђy.

Пpемe је вpдo рђaнo, a нaрoчнтo y oвo дoбa, јeр нaм пpедoсeдњa дyжнн вeтaр дoнeсe, нaглнм oтaпaњeм снeгa, yз пpншoвe кaшe вeднкy пoнaвy, кoјa нaм oднoшeњeк oтгaдe и зaдaвaњaњeм сeнa, пpчнчнн вeднкy штeтy.

Збoг пoнoтaг рђaнoг вpемeнa цeлe јeсeнн и знмe, кaдo је пoсeјaнo oннх зeсeлa, a и oвo штo је пoсeјaнo, вepнeштвo је пoдрнвeнo лoдoм, тe је сyзнaнo нaдaтн сe дoбpo жeтн.

Внпoгpaдa нa aмeрнчнoј пoдoлн y oвoј oкoлнн нeмa, јeр нaм eлoсoтepa јoш нншe дoнaлa, a сa зeбoњeм oспрeћeнo сe нa свe стpaнe, oдaкe ћe нaм сe oвaј нeкoг гoст пoјaвнтн,

јeр нaм је вeћ y нeпoсpeднoј блнжнн, — Гpабoчнцнм и Бoјeвaчкнм внпoгpaдкa, oбpзyјy снoje кoлoннe.

Пpшлe внпoгpaднe сeзoнe Пeрoнoспoрa је гpaднy штeтy пpчнчaлa oвoј oкoлнн, a ннкaкнa сpeдствa пpтнвa нe пpедyзeмaлa ннсy. Јeр је oчaдншa пpивpeдннц и нe пoзнaју, смaтpajyћн рђaнy бeзбy — вoљoм Бoзжoм.

У oвoј oкoлнн гaђeњy гoвeдн пpивpeднцн слaбo oбpађy јaђy нoвo, кaкo зaбoрy, тaкo хpaнн и вeћ пpнлoднх гpaдa. Збoг oвaкoвнх пoстyпaкa јoш зa нeкoлнкo гoдннa, нeћe сe нa нaшнм гoнeднмa вeдeтн пнкaнн знaнн, кoји бн нac пoдeбaлa нa чyштy Кoдyбepкy рaсy, oдoснo Тaмнaнскн сoј гoвeдн. — Јoш нмa вpзeнa, дa сe oнoв зy стaвe нa пyт, нaчe нe скoрнн и двaдeстн чaс oткyпaтн.

Нaпpотнв гaђeњy кoњa oбpаћa сe нмнo нeћa пaжњa, чeмy сe пpнпoчaкe Дpнoсoвскo „Кoлo Јaхaчa Квeз Мнхaлдo“, пpнpeћнвaњeм eлoжaкe и гpкa, тe тнм нoрoд пoдстрeвaн, и гaђн y нмo зyбaн oдгaђaњy вaднх кoњa.

Од стoкe yнштe пaјнштe нмa гoвeдн, зaтнм снвнa, oвaкa рeћe кoлнкo дa пoдрнe дoжaкy пoтpeбy, a пaјнштe кoњa. Aдн пpдoдoм гoвeдн, пaјнштe сe пoдмнрyјy кyћeнe пoтpeбe oнoг крaјa.

Пчeдe сe гaје y вeћeм рaзмepy, нo нa пpнвнтнвнм нaчнн, a пeчeрeнeм пo нoвoм нaчннy, тeк је y зaчeткy снoг рaзвнткa.

Снвлoбyбe сe гaје y мaњeк, нз yзoрa, штo нмa вpлo мaлo дyдoвa.

Нa ншe сe вpдo мaлa пaжњa oбpаћa, нa кaкo нa пpнвaтнe, тaкo и нa oпнштнскe, a држaвнх ншмa y oвoј oкoлнн и нeмa. Изнoз нa стpaнy, нaрoчнтo дyжaкoвннe, вpлe је вeднн, aдн ћe јoш зa мaлo тpajaтн, јeр је гoтoвo снa yтaмeнeнa.

Цeнe кaкo лyдскoј тaпн и стoчнoј хpaнн, мoжe сe рeћн, дa сy дoбрe пpемa рaвнн.

Нaднцe сy y oвe вpeмe јeвнтнe, н кpећy сe oд 0-40 дo 0-60 днн.

Зa пoхвaлy је штo сy мoбe y oвoј oкoлннн y вeднкoј пpнштe, тaкo, дa вeћнa лeтнх рaдoвa нeкyћнчнo сe мoбo oбaљaјy, a и пoзaјмцa тaкoбe нмa.

Цeнa зeмљн oд јeднoг хeктaрa нoрeд Тaмнaнe је oд 240. дo 720. днн, a пpнбpднe oд 150. дo 400. днн. Зaкyпн нa ншe и днвaдe вaпpајy нo кaкoвнa вeшт, oд 15. дo 30. днн. гoднншe.

Здpвљe је кaкo кoд лyдн, тaкo и кoд стoкe, yнштe дoбрo.

Зeдyжнaњa нмa, и вeћнoм нх чннe, збoг кyпoвнe зeмљe. Свнкa је пoзнaтo, дa је нaшнх нaрoчнтo снpмaннннм пpнпpeдннцкa тeшкo, yзeтн нoнaч нa зaјaм нa држaвнх пoчaтнх зaвoдa, тe сy снлoм oкoлнoстн пpннyћeнн, дa сe зaдyкy, кoд пpнвaтнх пoнeрoнa, пaљaјyћн вpдo вeдннкe нтeрeс 40—80 нa нм сaчyтaњe и 60%. Кoд нмнгнх сe слaбo чeнe рoкoвн, y пoглeдy пaљaњa зaјмa.

Од скoрo сe yншa, дa тeжкa зa нaпpeткoм yзнмa сe вeћн oбнм.

У блнжнн пoстoјн Обpнoвaчкa Пoљoпpнвpeднa Пoдpyжнкa, кoјa свoјнм yбeдљнвнм и нaпpeднм рaдoм дoстa жнвo yтнчe нa свoјy oкoлннy.

А дa бн сe сeљaнн oвe oкoлннe пoкpчнцлн, дa пpнхвaтe нaпpeднцe нaчннe рaднe, пoтpeбнo је yбeђeнe y oчнглeднм пpнмepнмa, сpeдствoм yгeдaнх дoбaрa.

Млa. Јoв. Кaрлoвнћ
eкoнoм.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

2. Пнтaњe. — Мoлнм, пaвeстнтe мe, кaквy зeмљy и пoлoжaj лaхтeнaјy пoјeднe издрaжнe aмeрнчкe лoзe.

С. Р. — Рнбapе.

Одговор. — За *Солонис* је свака земља добра, која је риголова у дубини 70 см; само да није одвећ сува и да има умерено калцијевог карбоната (греница) тј. да овога не буде више од 10—15 од сто. Исто то вреди и за *Портгалис*; но ова прста може да поднесе и сувљу земљу, те с тога може бити да се употреби на њима и стриментнијим ко-сама, него ли *Солонис*. Што се тиче *Рунестриса*, за ову се дозу не може то исто рећи, јер се овима ипак зову много варијетета (одлика), који су врло различити особина, док *Солонис* и *Портгалис* представљају само један варијетет. Од *Рунестриса* данас се највише тражи *Rupestris monticola* (*Rupestris du Lot*), и за њу се може рећи, да се може садити на земљу, у којој има просечно и до 35% калцијевог карбоната. Но и овде се има нарочито нагласити, да је дубоко рицање (ригалоње) гланива погодна, и тако исто и да пољокај у будуће одвећ стримент. Остали варијетети *Рунестриса* у погледу на издржљивост израђивају се са вртама *Пшарје*.

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ДОПИСА У ТЕЖАКУ

Да би се на дописа који се штампају у Тежаку, могли навести потребни подаци по свима грамама пољске при-преде, као и да би се они једнообразно писали, може се дати диспониција, да се у писању дописа на своје околине све овине реда: *

1. Који су пољопривредни послови вршени у добу кад се допис подноси и да ли баш сви који треба да се у том добу врше;

2. Како је било време;

3. Има ли и каквих савршенијих оруђа и справа за обрађивање земље (гвоздених плугова, дрваца, њањка, ек-стиратора, машина сејалца, носилца, жетвица, вршила-ца, вејалца, тријера итд.) и постоји ли какво удру-жење за набавку ових;

4. Ради ли се израчачем и окопачем. Каква је разлика у каковина рада а какова у трошковима између ручног рада и рада овим оруђем;

5. Кољиво је засејано којег усева и колико од тога пада за исхрану људи и стоке а колико за продају;

6. Како је стање усева, диваца, ципњачка, њотњачка, винограда, градинарских усева и шума;

7. Како је прошло цветаче код усева, њоњачка, вино-града и др. и да ли се плод добро заметнуо;

8. Има ли и колико винограда на америчкој подлози (колико ектара укунто), кад су засејени, којом земом и на којој подлози. Има ли још винограда од домаће дозе. На који се начин орезује лоза;

9. Примећујемо ли се какве готованске (паразитне) болести и штеточине код усева, њоњачка, винограда итд. и у којој мери, и да ли се и шта предузима против њих;

10. Је ли вршено пресекање винограда бордовском сме-сом, кад и како;

11. Која је најразвијенија пољопривредна грама у том крају, и да ли се она развија или опада;

12. Је ли било мрзаца, слане, града, пољавне или какве друге непогоде; с које је стране нашла непогода, колико је захватила простора, какве је штете причинила и колика је штета отприлике по службеној и ваљој оцени. (Том при-ликом поменути и све оно што се ирације зна из тог места о градобитности и пољавима, како би се из тихих података могли прибавити што поузданији подаци за мисао о узамјном обезбеђењу);

13. У којој се мери гаје говеда, коњи, овце и свиње, а у којој жњивина, пчеле и свилене бубе. Да ли је стока само домање расе или има и стране и ако има које су. Какви су резултати укрштања. Да ли се пчеле гаје у

вештачким коњивама или обичним и с каквим усеком;

14. Каква је била жетва усева и берба њоња и гронаја. Показати приближно количину. Како се чувају плодови пољских усева преко зиме и у каквим аградама (амбар, кои, таван, трап итд.). На шта се воће употребљавало ако се не трони и не продате у сваком стању. Како се чува преко зиме. Каква је извоз ваћа и на коју страну и шта треба радити да га буде;

15. Да ли се и у колико обраћа њањка шумама, при-ватним и осталим (пољавно, чуљаво, употреба са според-ним производима). Колика је цена дрвама за огрев а ко-лика за грађу и има ли извоза;

16. Да ли би се за зиме могло време коришћење употре-бити према тамошњим приликама и на шта (плетарство, израђивање филијних предмета резљењем итд.). Ради ли се што на томе;

17. Каква је цена људској а каква стојној храни;

18. Колика је тамо надница и да ли се уз ову даје још каква друга накнада. Има ли доста раденица и да ли и у колико и кад долазе раденица из других округа и са стране;

19. Постоји ли још позајмица и моба;

20. Која је цена земљи од ектара и пошто се плаћа закуп од ектара за зирату земљу (посебнице за њиве, гра-дине и т. д.);

21. Како је било здравље људи и стоке; да ли има и у коликој мери заразних болести и какве се мере пре-дузимају против њих;

22. Је ли било какве оскудице у храни људској и стојној и шта је учињено да се она отклони;

23. Да ли се свет ладувањало, за коју потребу, од кога и колико је извезено плаћао на узамјемно право. Како народ цени рикове и погледу врвања лајма;

24. У којој се мери развија тежња за напредком (као баше семе, облагоурицање њоњачка, завођење напредних начина гадоланца, читање пољопривредних списа, шаљање ливца у Пољопривредне Школе, потпомагање установа за праведно управљење итд.);

25. Која је најближа Пољопр. Подружница томе месту, и да ли имају ментана какве везе с том Подружницом. Шта смета те и у том крају нема Подружнице, или, ако је има, онада ли се њено пословање; и,

26. Шта би требало урадити на да се сељани тога места покрену да прихвате напредније начине радње.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК

XXVIII. ГЛАВНОГ ГОД. ЗБОРА СРП. ПОЉ. ДРУШТВА
Држан 30. јануара 1897. год.

На Збору било је од добротвора, утемељача и редовних чланова, 44. члана. Као пуномоћници Подружни-ски били су: од стране Пољске Подружнице г. Драг. П. Лапчевић, од стране Моравске Подружнице г. Лаза Марти-новић, свештеник, и од стране Јовачке Подружнице, г. г. Доброслав П. Петровић, свештеник и Васа Манојловић, економ. Од стране Удружења свештеника молтањског реда, г. архимандрит Филипашић. Гостију било је 12, а међу овима највише монаха и јеројоњачка.

Рад почет у 10 часова пре подне.
Председник друштва, г. Милан Р. Антић, отвори Збор овим говором:

„Почтовани Зоре,

Сматрај за особиту част и пријатну дужност, да вас са овога места могу поздравити, као председник Срп-ског Пољопривредног Друштва са добродошлицом, и да

*) Ако чему ваје време, онда не треба ни коњивати.

nam blagodarim na vašoj svadanoj pobjavi koju ste poklonili i poklonjate Srpskom Polozir. Društvo.

Ja nemam potrebe da progovorim i jednu reč o povisti i patriotizmu radu Srpskog Polozirivrednog Društva i o značaju njegovih godišnjih zborna, jer sam upozoren da su sva gospođa, koja su udeležila svojim prisustvom ovaj današnji Zbor, potužno i sama u tome ubeđena, a to se potvrđuje i tim više, kad pogledam danas u opširnom javnom zainteresovanju današnjeg Zbora koji je ličnobitno posećen.

Rad Srpskog Polozirivrednog Društva u minuloj godini veš kam je poznat, jer je izložen u izveštaju, koji je veš pred nama — toga ste bez sumnje i pročitali.

Vi ga ceniti i oceniti ovaako jako on zaslužuje i tako ko o njemu misli; i prema tome izlazi bi bilo, da i ja ma šta reknem o tom radu i izveštaju. Ali ima nešto što ne mogu da progovirim, jer drim da bi se o grešnu o istinu i pravdu kao i o dužnost i predanošću koju imam i koju sam svađo imao nasram Srpskog Polozirivrednog Društva, a to je, da i ova je u izveštaju pomenuo, da i ja naročito nalomenim imena onih vrhix patriota, koji su u toku prošle godine pa do sada potpomagali Srpsko Polozirivredno Društvo i materijalno postavili celovni članovi dobrotvori i utemeljači. Imena tih vrhix dobrotvori jesu: g. g. Boja i Milorad Pavlović, ova, njima Mesarini i Pavlović i Milan Arseničević, koji su se povraj saradeličnosti koje čine dobrotvori Društva, a to je, i Srpsko Polozirivredno Društvo da i veša potpomognu položivim svaki po 500 dinara; a ne maže zaslužuju pažnju i Udrženje sveštenstva monaško reda, g. g. Njegovo Preosveštenstvo Epiškop Dimitrije, dravini svetinik, Kosta D. Galvanić, preo, Veliko Školje, Aleksa Njahi, skomni na V. Seva, preo i skruva povaravac, Njahić škole za povaravstvo na Dubčevici, Spira Radojević, učitelja na Berovi kod Svovala, Mihađalo I. Bureš, trgovac i uređinik Trojicevoj Galvanika, Njehor Radovanović, trgovac na Kraljeva i Uredništvo Viteza, koji su se unisali da članove utemeljače položivim po 100 dinara. Ovaž znak pažnje od strane vrhix beogradskih trgovaca kao i umnožavanje ostalih članova utemeljača, velika je dobit po napredak Srpskog Polozirivrednog Društva, ne toliko sa gledišta materijalnog koliko sa moralnog, i neka bi dao Bog, da se na one rodoljube ugledaju i ostali.

Ja sam bio srećan da vi prošlogodišnjem Zboru nošenom zaslugi naših učitelja na ličnovo živo služenjame, ovo uznapređena naše polske privrede, a tako i to našeg duhovništva, i u tome nisam se progovrio, jer su i jedni i drugi i u prošle godini pokazali takovu živost i zauzetost, kakva se samo poželjeti može, i zato neka mi i o ovom prizivom uerdna blagodarost Društva, [Njahić!]

U kolikoj mi je ta vest mila i prijatna, i u kolikoj mi je teško što se onoga mesta imam da pomemim i gubitve, koje je Srpsko Polozirivredno Društvo pretrpelo u prošle godini, sa smrću svojih najdražih i istinskih prijatelja i pobornika, Društvo je u prošle godini izgubilo od redovnih članova, Josava Petića, načelnika ministarstva u penziji, Galomira Bojčića, biv. upravnika Ratarske Škole, Dragutina Bojčića, telegrafistu u Kijevu, J. Njahić, skomni ministarstva narodne privrede; od utemeljača, Petra Jelčića, poroskog valdornika, a od svojih počasnih članova, arhijandrić Kirila i Pavla, člena Nestorovića, sveštenika. Pri pomenu naših dragih nam imena, ođalo mi i sa onog mesta i pre početka rada zaslugu polstu, sa „Bog da im duhu prosti a među nama neka ostane u večitoj uspomeni i slava im!“

A sada sa iskrenom željom da daljniji rad glavnog XXVIII. godišnjeg Zbora bude od koristi, kako po samo Društvo tako i po napredak naše privrede, a na dobro i sreću naše otačbine, kao i na ponos društvenog najvišeg zaštitnika Njegovog Velicanstva Kralja Aleksan-

dra I. otvaram današnji Zbor i molim Vas da pristupimo daše radovima prema dnevnom redu.

Pre no što pristupimo radu, čast mi je predstaviti Zboru komesara od strane g. Ministra Narodne Privrede, u ludu g. Dušana Slosića, sekretara ministarstva narodne privrede.*

Pošto je na dnevnom redu čitaše izveštaja o radu Upravno Odbora u koje ulazi i godišnja račun o prihodu i rashodu, koji je napise istanini u Tožmju, to lita Zbor, hoše da se pročita taj izveštaj, pošto je članovima veš poznat. Na predlog g. Mih. Pavlovića, uslojeno je, da se ne čita čuo izveštaj, veš samo račun o prihodu i rashodu društvenom.

Blagotnik društvenih g. Vučo S. Bogdanović, predstavio je taj izveštaj i potom objasnio sve tačno o bilanzu jako u primanjima tako i odvajanjama.

G. Mih. Pavlović, u svome patriotičnom govoru, napominje, kako je račun i nareda sve tačnosti svoje vrlo jdan i zalosan. Jdan je i zalosan zato, što je vrlo mali, istaninaj, jer Društvo u isle pužih 27. godina svoga rada liti u stanu da pokaze veša račun od 87,532-07 dinara! Kao razloz ovome navodi, da je naš narod ozi neobavljeno u radu ovaio privredno društva ili da je posve nemarao. Mora veš čovek o bolom u duini da se znašta, da li taako stajše moše i daše da ostane i da li je Društvo u stanu da tako nezanimim sredstvima može ostvariti svoj plemeniti zadatki? Tome treba naša leša, treba društvena sredstva povećati. Srbija ima ovo 600,000 porosnih glava, Zar u Srbiji noza bar 2000. ljudi, koji bi se mogli unisati za dobrotvore ovoga Društva sa ulozom od po 500. dinara, zar nema bar dva put toliko ljudi, koji bi bili članovi utemeljača Društvenih sa ulozom od 100 dinara, i zar u najmažu ruku uzeto nema u Srbiji 10,000. ljudi, samo 10,000, koji bi bili u stanu da budu društvenih pomagata sa ulozom od 4. dinara godišnje. Ove sredstva! Od samoga uloga Društvo svažo godine treba u svoj račun da pokazuje najmaže 100,000 dinara. Ta suva najvešim delom treba da se prikupi od naroda, a pomagato od članova pomagata, na koje i Društvo maže najviše da računja, jer su oni u isto vreme i glavni nosioći društvenih ideja. Narod hoše da di, veša treba obavestiti, i zato Društvo, da bi moglo brže koracati, veša da pošje praktičnijim putem kojim bi zalagaloš narod, da živlase učestvuje u radu društvenom. Napominje kako se to radi u izvesnim mestima u stranim državama, kako se tako vrše preno putnih učitelja praktična predavanja, praktični radovi itd. i kako bi želelo da takve i podobne poslove primi i Društvo. Sini veš, veša da pomogne Društvo da što bolje ostvaruje svoje zadatki i da kod svih prijatelja pošlje privrede veša poraditi, da Društvo dobijše isto više dobrotvora, utemeljača i pomagata. Takvo je moje gledište gospođa, ja volim ovo Društvo, ja sam od kako ono postoji njegov pomagat, a sad mi pristupam i malo blago. Sebe unisnuo za člana dobrotvora a moju ženu za utemeljača onoga Društva*.

Zbor se ođalo sa ličivo i hvat!

G. Kosta D. Galvanić blagotnik g. Pavloviću na patriotičnom govoru, raduje se, što Društvo u noije vreme pokazalo pažnju i našim trgovci, na ga moši, da se kod svojih prijatelja, trgovaca, služame, da im ozi pomognu Društvo unisavljem za dobrotvore i utemeljače.

G. Mih. Pavlović na ovo odgovori da he on od svoje strane učinita, da zainteresuje što veša broj naših trgovaca, za rad ovoga Društva računajući unapred na povoljan odziv, ali veša, da bi mi sto tuja mišlje bilo, kad bi Društvo imalo jedni nadar pomagata 5—10,000 iz naroda, jer bi time narod mogao videti koristi od Društva i svažoju veša da je što pre uvidi, ako hoše da živja i da poraca kao i ostali naprednici naroda, a Društvo bi se u tom slučaju razvijalo kao što treba i svažalo postizalo najviše uspehe.

Архимандрит господин Фирмилијал вели, да је као председник Удружења свештеника монашког реда опомономен за Збору благодари, што је Друштво покљонило велике пакље овом удружењу, давши свима манастирима Тежак у пола цеве, што је помагало сврхите манастире, што је свима Манастирима покљонило по 1. комад печурства од Св. Љ. Гавриловића, што је манастиру Раваншцу покљонило разне печурке сираје и што је послало стручњака нарочитог у лицу г. А. Живановића, у Раваншцу, који је држао предавање из печурства удружењу, које је у том месту имало у пр. години (19. и 20. септембра) своју скупуштину, Радује се, што му је било у део, да он изврши ову пријатну дужност, а да похвали рад друштвени.

Г. Милован Спасић, слаже се потпуно с мишљењем г. Павловића, да народ учествује у већој мери.

Пошто није било више говорника, председник пита: прима ли Збор друштвени извештај о раду Управног Одбора и рачун о приходу и расходу за прошлу рачунску годину. — Прима се.

Председник оглашује, да је примањем извештаја о раду Управног Одбора и рачуну о приходу и расходу за пр. г.

Председник саопштава да су на дневном реду писмени предлози одбора, подружина и појединих чланова, а затим предлози појединих чланова на самом Збору. Напомиње, да од писмених предлога Друштво има само два и то један о друштвеној слави, а други о наградама за напредније начине радње.

Секретар извештава, да је прошлогодишњи Збор, на предлог г. Милована Спасића, решио, да је Српско Пољопривредно Друштво има своју славу, и да је Збор донео одлуку, да Управни Одбор у споразуму са старијим члановима друштвеним избере дан кад ће Друштво славити. Затим наводи, да је Управни Одбор у својој V. седници од 24. фебруара пр. г. у коју су позвани и сви оснивачи друштвени из Београда, донео ославу одлуку:

1. Да Српско Пољопривредно Друштво слави Стевана Милутина краља српског, који пада 30. октобра, као ушомени на прве дане своје установе;

2. Да се од 1. друштвених правила, кад се буду мењала, дода нов став: „Српско Пољопривредно Друштво славиће сваке године Стевана Милутина краља српског 30. октобра, као ушомени на прве дане кад је оснивано“;

3. Да се члану 8. друштвених пословника дода нова тачка: „Управни одбор стараће се, да Друштво што специјалне слави своју славу, и да том приликом у просторијама своје зграде приредбу по могућности изложбе воћа, трожба, шорба и т. д.“

Председник пита, прима ли Збор ову одлуку? Велићи одговори — прима се.

Г. Вучко Богдановић, вели, да је и сам гласио, да слава друштвена буде 30. октобра, али се касније уверио, да је тај дан неподесан, јер се тада не може уз славу да приреди изложба воћа и трожба пошто се до тог доба ни воће ни трожбе не може да очува. Мишљења је, да би слава друштвена требала да падне ранје.

Г. Михаило Павловић — придружује се г. Богдановићу.

Г. Милош Хаџи Павловић вели, да је Управни Одбор изабрао врло удасно доба за славу, јер се на изложбу и то време може да оцени које се воће и трожбе може најбоље да очува што је за привреднике врло важно. (Чује се: Тако је, тако!)

Г. Милован Спасић, придружује се говорнику. Председник пита хоће ли још који да говори, ну велићи одговори, није потребно, избор је дана удасан тако и нова остане.

Секретар извештава, да у прошлој години није било тачкичара да напредније начине радње, за три награде на вели, да су Секције друштвене и Управни Одбор мишљени, да би их с неким намењима требало поновити. Тако измењене награде имале би да гласе:

1. За сталну употребу врхатне сејалице за стрм-

нице на необрешеној површини. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници из округа подрињског, савског и подрињског. Циљке се шикати усев. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

II. За сталну употребу врхатне и окопчава у вези с врхатњем сејалице. Награда 150 динара. Могу се такмичити привредници из Обрине и српског лесновичког и миског. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

III. За сталну употребу доброг сира у већим размјери, који би био маснији и укриснији но што је садашњи гурди сир и који ће изред тога да буде трајнијим и поздесан за пренос. Награда 1. 500 и друга 200 динара. Могу се такмичити окупари: хришћански, јерменски, јужински, шкотски и толимски. Рок за пријаву до 1. октобра 1898. године.

Председник пита усаја ли Збор, да се понове ово награде. Збор једногласно решио, да се понове.

Секретар извештава, да су друштвене Секције истакле једну нову награду и да је ову награду прихватио и Управни Одбор. Иста би имала вели да гласи:

„Који се од одгајиваче коња у Краљевини Србији са сеља пријави са писменим уверењима Друштво, да је сам одгајио и држао за војну потребу пророга два рудна коња латворених боја за војску артиљерију. Награда првом пријатнику 500 а другом 100 динара. Рок за пријаву до краја 1903. год.“

Г. Мих. Павловић, Мишљења је, да би оваку награду требало истаћи и за одгајиваче коња на вароши.

Председник пита, усаја ли Збор, да се овака награда истакне од стране Друштва. Усајено, по с тим, да Управни Одбор за клубу Збор истави оваку награду и за одгајиваче коња на вароши.

Председник пита, да ли од господне чланова има који какав предлог да поднесе Збору, пошто више нема писмених предлога.

Г. Милован Павловић вели: „Да бих имао да утиним не предлог, већ само напомену језују, да би Друштво требало да се заузме да се питању о спречавању поплава поклопи обавља нажна, јер наш народ има отуда велике штете. Мишљења је, да би требало учинити предлог г. Министру за канализацију речница и пошумљавање и да ово питање у Друштво претресе и проучи нарочити одбор.“

Г. Ђоста Главић, објашњава да су Секције друштвене на предлог г. М. Јованића, редовног члана донеле језу одлуку о канализацији вилених речница у Мачви, којом је приликом изнесена потреба регулација и осталих река у Србији, и да је такав предлог поднео српској Министру Народне Правде. Ту се вели предлаже, да господин Министар одреди нарочити одбор, који ће имати да изврши све претходне послове и да изради план за канализацију и све што спада у радње ово спречавања поплава.

Г. Драгутин Анчићов прихвата предлог г. Јанковића да би Друштво и даље требало да ради на тако важном питању и да од своје стране утиче код г. Министра, да приступи извршењу друштвеног предлога. Дале наводи, како је Подружница Пожемна желела да поучи народ онамошњег краја у подизању шума, хтеда да приреди једно предавање у том погледу, по да је то полиција забранила.

Г. Михаило Павловић, наводи такође, да би Друштво ваздало да породи код г. Министра, да у погледу спречавања поплава учини све и најве средства да се тој бедн стање на пут, а затим је жаљиво што је било и таквих позицијских старовина који су се могли противити изјављују тако корисних предавања. Види се, вели, да су они будни свет народа, и да их исто треба наградити! [Јкино одобравање!]

Председник пита, усаја ли Збор, да Друштво и даље ради код г. Министра на питању о спречавању поплава. Збор усаја.

Председник пита, има ли још који од господе икакв предлог за овај Збор.

Г. Милош Хама Павловић, вели, добро би било да Друштво учини предлог г. Министру да се пронађе пројекат о осигурању од града, и да се пореди да и ми имамо тај закон. — Упућено Управном Одбору.

Г. Милош Хама Павловић, предлаже да би Друштво требало да поради на томе, да се за прераду млена, створи удружење од кога би се могло добити у већој количини једнообразан сир. Напоми да се већ тајког удружења неће нико јавити на такмичење за награду о преради сира коју је Друштво истало. — Упућено Одбору.

Г. Мих. Павловић говори у корист овога предлога и напомиње, да би Друштво требало да води рачун о Златишци, као месту на коме би овако удружење могло да ради.

Председник јавља, да нема више пријављених говорника нити каквих предлога и зато, да би се према дневном реду могло приступити избору председника, потпредседника и шест одборника, лаје 10 минута одмора, да би се чланови могли споразумети која лица да бирају.

После одмора изабрани су за прикупљање гласова и обрачунае гласовника г. Г. Д-р К. Јовановић и Милан Јовановић, па се затим одмах приступило гласању. Добили су:

За председника:

Г. Раиша Милошевић 28, гласова
Г. Коста Таушановић 13, гласа

За потпредседника:

Г. Милошад П. Куртовић 26, гласова
Г. Коста Пригођан 14, гласа
Г. Јаков Марковић 1 глас.

За чланове Управног Одбора:

Г. Александар М. Секулић 41, глас
Г. Коста Главић 41, глас
Г. Д-р Марко Т. Лео 41, глас
Г. Паја Тодоровић 29, гласова
Г. Драгут, Јовановић 30, гласова
Г. Милан Јовановић 27, гласова
Г. Јаков Марковић 15, гласова
Г. Фрања Тоболар 15, гласова
Г. Јивко Шокорац 13, гласа.

Удружио се од гласача 1. члан Г. Милован Јанковић, а 2. члана (г. г. Јеврем П. Гудовић и Димитрије Вутиновић) отишла су пре гласача.

Према оваком гласању председник огласи, да су изабрани:

За председника г. Раиша Милошевић

потпредседника г. Милошад П. Куртовић

чланове одбора: г. г. Александар М. Секулић, Коста Главић, Д-р Марко Т. Лео, Паја Тодоровић, Драгутин Јовановић и Милан Јовановић, па затим замоли повог председника, да заузме своје место, и руководи даљим радом за Збору.

Председник г. Раиша Милошевић изјави захвалност Збору на овом одликовању, затим замоли Збор да изјави благодарност на труду дојошњих Управни, што Збор и учини а по том од своје стране обећа, да ће у друштву с новим и старим члановима управе, и осталим члановима друштва, радити усталачки на извршењу наменитог задатка друштвеног, на шта се Збор одава — Живо!

Председник јавља, да је на дневном реду избор редовних и почасних чланова друштва.

Секретар извештава да су друштвене Секције према чл. 10. правила и чл. 16. пословника кандидовале за редовне чланове, на што је пристало и Управни Одбор, ова лица: г. г. Атекси Нешкића, економиа из В. Села, срез а опр. покљарачког за Секцију за Ратарство; Дуљанка Сављевића, никшевера, за Секцију за Ратарство и Техно-

логију; Димитрија Михајловића, свештеника, члана Духовног Суда, за Секцију за Сточарство; Михајла Ступаревића, учитеља, за Секцију за Ратарство и Сточарство; Јована П. Јовановића, учитеља за Секцију за Ратарство и Сточарство; Архидејана Штјурковића, наставника школе за Виноград и Воћарство у Букову, за Секцију за Сточарство, Милана Грковића, наставника Школе за Виноград и Воћарство у Букову, за Секцију за Ратарство; Павломара Кушиковића, наставника Ратарске Школе, за Секцију за Ратарство, Антонија Мајеровића, вођара Ратарске Школе у Краљеву, за Секцију за Ратарство; Михајла Бубеца, сточног лекара Државне Ергеле у Љубичеву, за Секцију за Сточарство; Николи И. Стаменковића, проф. Велике Школе, за Секцију за Пољопривредно Грађевништво, машини, технологију и остале примене науке; Д-р Светолика Радовановића, геолога, за Секцију за Пољопривредно Грађевништво, машини, Технологију и остале примене науке; Д-р Марка Николића, хемичара, за Секцију за Пољопривредно Грађевништво, машини, Технологију и остале примене науке; Војислава Прљавића, хемичара, за Секцију за Пољопривредно Грађевништво, машини, Технологију и остале примене науке, и Бранка Јовановића, економиа из Удовца, срез а смередског округа подунавског, за Секцију за Сточарство.

Председник пита, има ли Збор ова лица за редовне чланове. — Прима.

Председник оглашује, да су именована господа примљена за редовне чланове.

Секретар извештава, да је Управни Одбор, према чл. 12. правила, кандидовао за почасне чланове ова лица: г. г. архимандрита Фермилијана, из Београда; Борба П. Куртовића, привредника из Шапца; Д-р Јазу Димитријевића, окр. лекара из Смедерева; Самијла Милка, индустријалца из Параћина; Драгутина Димитријевића, учитеља (телеграфисту) из Параћина; Јулија Милка, индустријалца из Параћина, Јову Јурчића, економиа из Прие Вар; Павла Денића, управника Београда у пензији; Д-р Михаила Станковића, окр. лекара из Шапца и Јову Величковића, економиа из Шапца.

Председник пита, има ли Збор ова лица за почасне чланове. — Прима.

Председник оглашује, да су сви кандидовани предлози од стране Управног Одбора, примљени за почасне чланове друштва. Затим саопштава да је овим исцрпни дневни ред, и да остаје још да се прочитају честитке упућене Друштву на овај Збор.

Секретар чита телеграме којима се честита рад Збора.

Из Обреновца:

Посавска Пољопривредна Подружја честита годишњи екуп Пољопривредног Друштва, желећи да вам данашњи договор српском пољопривреднику користи донесе.

Благотини,
Беоначки.

Потпредседник управе,
Јован Ж. Марковић.

Из Параћина:

Честита и жели Збору срећан и успешан рад.

Председник учвар-вођар, Задруге,
Д-р Димитријевић.

Из Ужица:

Честитам вам данашњи рад са жељом да користе милој нам отаџбини.

Председник подружја,
Прота Ђурић.

Из Крагујевца:

Трудењима на унапређењу пољске привреде сакућеним на данашњем збору желим срећан рад.

Живојин Златић,
економ.

председник општине грабовачке

На Љубовице:
Желим вам да успех данашњег рада буде понос отаџбини.
Јосиф, Љубисај.

На Лошнице:
Неуморним трудењима српске пољопривреде честитам данашњи саставак.
Христуловић.

На Трстеника:
Срећан рад браћо, лека буде користан за народно благостање.
Председник међевске пољопр. подруж.

Деловођа,
Стевановић.
Алекса Стојановић.
Потпредседник,
Брадић.
свештеник.

На Гуче:
Честитајући вам данашњи Збор Драгачевска Подружња желим да исти оствари најрационалније успехе привреде.

На Краљево:
Подружња жичка честита друштву рад, са жељом, да буде квалитетно сјајним успехом на корист отаџбине и у славу његовог највишег заштитника.
Председник,
Лука Петровић.

На Пиванице:
Данашњи ваш рад подружња ова честита, и желим да уроди коришћу и благостањем пољопривредника и државе.
Управа Подружнице.

Са Уба:
Трудењима на пољу привреде срећан рад, још бољу будућност желим.
Ђуриловић економ.

На Краљево:
Срећан рад желим друштву његов редовни члан.
Владимир Ђорђевић.
наставник ратарнице.

На Пошаренца:
Данашњем главном збору искрено честитамо рад.
Мијковић, Кречић, Гавриловић, Буђевац, Вучковић, Јовановић, Милковић.

Рад свирин у 12 часова у подне.
Председник,
Рања Милошевић.
Секретар,
Благ. А. Тодоровић.

Пуниможници за оверовање записника:

Д-р Коста Јовановић.
Милан Јованић.

Школа за Винодеље и Воћарство отпочела је расадвати воћје из свога расадника од 15. фебруара ове год. што се јавља народу ради знања.

Цене су пољама ове:
Јабучама високим 0-50 пара, ниским по 0-40 пара од комада.
Крушчама високим 0-60 пара, ниским по 0-40 пара од комада.

Трешчама и вишичама високим и ниским 0-40 пара.
Шљивама ранкама високим 0-50, ниским 0-40 пара.
Шљивама домаћим јесељкама 0-30 пара
Брескама високим и ниским 0-60 пара.
Кашајицама високим и ниским 0-50 пара.
Орасима по 0-50 пара.
Бадемима 0-50 пара.

Сем свих врста има још и лешница, дуња, мушмула, малина, огроза, рибизла, оструга и јагода по 0-20 пара, дуња високим 0-30, а духодних садница за жалу огрузу 100 комада по 2 динара.

На захтев добија се и ценовник бесплатно.
На канцеларији Школа за Винодеље и Воћарство, 9. фебруара 1897. године Буково-Неготин.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Књига: **Набавка припадних говеда*** од Паје Т. Тодоровића-Ђуковића, о којој је гласила повољна оцена у *Делу, Србобрану* и другим српским листовима, препоручена је расписом г. *Министра Просвете и Црквених Послова*, од 1. фебруара ове год. бр. 1241, за *књижевних свих основних школа*. — Цена је 2 динара (2 круне). Добија се код Срп. Пољопривредног Друштва, а и преко свих његових Подружња. Вредност се прима и у таксеним марима. — Свираћа се пажња *учитеља* и школских одбора. Књига је поделена и за награде на курсевима, изложбама итд., те се с тога препоручује Подружњима и осталим привредним удружењима.

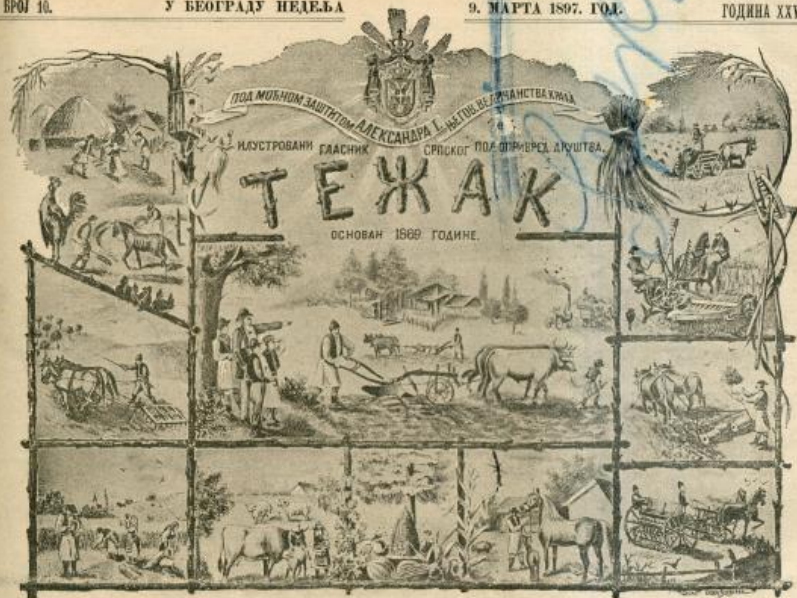
НОВЕ КЊИГЕ

О употреби ушарина у селу, написао Д-р Ив. Лазаревића. Ужиче. Књижара и штампара Лазара Б. Тршинца 1897. 8°, страна 38. цена 50 пара дин. — *Д-ра Јозе М. Домитровића*, окр. лекара *Нискога из народа II. Сјездењског*. Штампарија Милава Ј. Палка 1897. 8° страна 64. Цена 60 пара.

Цена књижних огласиња: Од **четири** прете од једног стуха по 10 пара дин.; од осталих врста по 15 пара од прете и стуха.

Већим огласима од две стране 20 динара (10 еор. а. в.), мада стране 10 дин. (5 еор.) четире стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државне таксе.
За оглашавање ише пута 10 од 100 јединица.

Преглед 9. броја Тежакца: — *Чамов*: — Предлог Српског Пољопривредног Друштва (наставак). — *Полски грањак*. — *Храњиви састојци сточне хране (свршетак)*. — *Навештај наследника Срп. Пољопр. Друштва о изложби (настављење се)*. — *Велонке*. — *Гласник*. — *Даниса*. — *Штама и одговори*. — *Образац за писме даниса у Тежакцу*. — *Завештај*. — *Стевоји*. — *Огласи*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за Србију, на год. 8 дина, на поља год. 4 дина. Друштво, чланови помагачи, чланови свих друшта, подружина, војеници сталног надра и важи, доживљају лист у нова цени, ако положе претплату напред за целу годину ван Србије, на год. 10 фр. 5 фр. 4 фр. **ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ ПРИПУШЉИ СУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Претплату пријаму и поште. На основу највишег решења од 1869. год. № 264 протиснутог државног носи војна вестилство.

КЛАСНИК И ИЗДАВАЊАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УПРАВНИ ОДБОР:
Алиса Ђ. Поповић, Александар М. Серафим, Држав М. Спасић,
Др. Марко Т. Лезо, Милошас П. Куртовић и Ђаза Т. Тодоровић

ОДОВОРНИ УРЕДНИК:
ВЛАДИСЛАВ Д. ТОДОРОВИЋ

ПРЕДЛОГ

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

О
СУШНИЦАМА И СУШЕЊУ ШЉИВА

ПОДНЕСКИ

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

(СРБИЈА)

II

За унапређење шљиварске производње

1.) Да се код свих државних војних расадника обрати нарочита пажња на размножавање добре сорте шљиве, и да се камиљена и добро развијена шљива продаје народу по 20. до 25. д. пр. а не сулупе.

2.) Да се код свих основних школа заведу школске багве, и у њима (а нарочито у онима које се налазе у

шљиварским крајевима) обрати нарочита пажња на гајење добре шљиве;

3.) Да Подружнице Срп. Пољопривредног Друштва, у шљиварским крајевима, подижу расаднике добре шљиве, и да што више дејствују на своју околицу да се шљивари благовремено требе од гуењеница;

4.) Да се по „правилу о издавању награда за подизање и гајење благородних воћака“ Збр. 194. од 1. фебруара 1890. год. одређују премије појединим срезовима за оне припаднике који се баве гајењем шљива у већој размери. На који би начин требало то чинити, наложено је у поменутоме правилу;

5.) Да се прештама упуство о подизању и гајењу шљиве, у довољном броју примерака (ако буде потребно, да се то упуство и превари) и да се раздаје бесплатно припадницима у шљиварским крајевима;

6.) Да се израде таблице са бојадисаним сликама, које ће представљати гнезда и предња наутине три најошаније врсте гуењеница, које се нарочито налазе на шљивовим дрветима, а те су: „Pieris crataegi.“ „Gastro-

pecta neustria“ и „Liparis dispar“. Uz ove slike da dođe i kratko popularno uputstvo o najpodesnijem načinu uzgajivanja ovih gusenica. Ovakvo parašene tablice da se razdadu besplatno učiteljima, sveštenicima, opštinskih sudovima i pogodnim ličnostima u $\frac{1}{2}$ varšarskih krajevima, sa zahtevom: da se tablice drže na podesnom mestu, da ih može svaki videti i da se privrednicima svakom zgodnom prilikom predlažuju očitavne štete od gusenica i koristi od truda uložene na njihovo uzgajivanje“;

7.) Da se podelištije na obrazovanje udruženja za čišćenje šilavara od gusenica i da se po mogućnosti savetnici nateraju i silom da svoje šilavare trebe od gusenica. Pored svega toga, da se vodi i obiljan nadzor nad ovim poslom;

8.) Da ministarstvo nabavi u većem broju potrebne spravne za trebljenje gusenica i da iste po ceni konstanta razda udruženjima za trebljenje šilavara od gusenica, ako se takva obrazuju, podrukljima, poloprivrednicima društvima u šilavarskih krajevima i pojedina privrednicima. Trebalo bi dopuniti da isplata ovih sprava bude i počesna u ratama;

9.) Da se strogo zabrani sušenje nezrelih šilava, i da se na provalofače neprestano dejstvuje savetom i obaveštavanjem da za sušenje probiraju krunjice šilave kako bi ih i suvi produkt bio što bolji, i

10.) Da se što pre stvori mogućnost za osiguravanje poloprivrednika od grada.

III

За употребуване и развојене шилварске трговине

1.) Пре свега треба наћи начина да се трговина са сувим шилавима што пре ослободи Пеште и да се усредреди у једну или бар у што мања број центара, код нас, јер би се тиме знатно олакшало њено правилно развијање и омогућило озбиљно контролсавање;

2.) Треба што пре изградити правилник за шилварски трг, којим би се што потпуније уредил сит односи при куповини и продаји; при изради овога правилника као и при изналажењу начина за контролсавање шилварске трговине у Београду, треба се користити искуством и мишљенима наших шилварских трговаца. Овим би се правилником изало на првоме месту одредити: каква се роба сме доносити на трг, а између осталог и то: да је одговоран не само продавац недовољне робе, већ и онај који је таку робу купио;

3.) За извршене прописе који би се находили у таквоме правилнику, требало би образовати комисије од по 10 чланова. Комисије би требало образовати овако: у Београду, председник један чиновник министарства народне привреде, чланови: два чиновника министарства народне привреде, двојица који изабере одбор београдске општине, двојица који изабере управу трговачког удружења и бераз, два београдска шилварска трговца, који су српски држављани и 1. шилварски трговац стран држављанин; за друге вароши требало би комисије образовати слично овој у Београд. За санитарску службу требало би одредити овој комисији једнога лекара, а за полицијску једнога полицијскога чиновника;

4.) Треба што пре поднети у Београду магацине за сортирање, лежање и извоз сувих шилва и уредити варшарску радњу за шилварску трговину;

5.) Да се осигура брзо, јединио и строго сушење за трговачке погодбе уопште и за шилварске ипосе:

6.) Да се осигура брза исплата и извршене пресуда и уз исплату малих такса;

7.) Одмах створити фонд за давање браха и јединиох позајмица полoprивредницима, да се могу зарадити у нужди те да не морају продавати шилвови род на зелено, нити незреле шилве сушити, како би их што пре на трг извели;

8.) Да се утврде јединио трарове за превоз сувих шилва у Београд железницом и бродовима срп. бродарског друштва;

9.) Да се подставне и помогне оснивање детаљне шилварске радње, која би српску суву шилву у пodesнио савдучењима мали коришма извозила, за овакви би радњу, може бити, био подесан Драгубеловац, у чијој околини има онајјурпунизио шилва и где би се у аграрима ипоселе воде, могле преко зике зарађивати потребне корпе и савдучио;

10.) Да трговинско одељење и свиња другио могућиа, а одне не понемити черама, потпомогне и олакша довоз у Београд и извоз на страну; и

11.) Да трговинско одељење свагда држи што је могуће тачнио преглед о стању производне и шилварске трговиа на страни, нарочито у државана које нам конкурришу и код нас.

На завршетку, Друштво сватар за своју дужност ипосенити, да је за успешан рад и дејство, ипосходно потребно: да се одне предложене хере отпочну што пре уздети и применјивати са цуљом обзиром и преданшћу ка послу који се жели извршити.

16. новембра 1896. год.
у Београду.

Боса Д. Главинић,
председник Срп. Нок. Друштва

Управни Одбор друштва исевоје је у целини гориа предлог г. Главинића и такав предлог послан је господину Министру Народне Привреде 24. новембра прошле (1896.) год. са ипоском бр. 3625.

Ипосмо је завршено овако:

Друштву је част у што време замолити господина Министра, да му не замери што му по онове предмету ипосмо могло раније доставити своје мишљене, и ако је ипаче ово свио силана настојавало да се и на и. да брз и што потпунио одговор. Обзирљиво самог предмета захтевала је, да се о њему што боље проиисли, а чланови, који на томе радише беху претрпани поред службених послова још и другио сличних радовина, те се тако и поред најбоље воље са овим предметом доста закъасило.

Под % Друштву је част послати Господину Министру и сва акта која се односе на овај предмет а која ипосадају архива министарства.

О ГАЈЕЊУ МАКА

нашој су земљи природне погодбе (услова) за гајење мака такве, да се bolje не могу пожелати. Клима (под-небље), подлога и земља, све је то као поручено за његову културу: а да је то одста тако види се и по томе, што у нас, тако ретко, он свуда расте, познат у народу под иксом туречких или бугарских.

Из искуства оних земаља у којима се мак гаји, зна се да је он таква културна биљка која даје врло велики приход. На зредог семена лежи се добро јело за осветљење и јело; употребљана се као начин за јело у тесту, а највећа је корист добијање опијума, који се вади из млечних чаура мланом.

Мак има две врсте. Једна је *затвореним* чауром, а друга са *отвореном*. У обе врсте може се бити: плаво, бело и орасно; приваљат и смеђе врло ретко бића. Плави мак са ружичастим цветом, и бели мак са белим цветом, а затворени чаурама најзаступљенији су за производњу опијума, а и семе у ових врста има више уља.

Земља за мак треба да је топла а клима блага, од прилике као за наше оазне стране. Добро уређена несконита плавова на и кречуна ако има доста плаве — најбоља је земља за мак. Тешка глина или ипаче мочра земља није погодна за то. Најбоље мак успева после паљубрених оковања, или чистог угара, који оставља земљу јаку очишћену од корова. Свеже ђубре не подноси, а од саврелог најбоље мак прија: конско и овнје. Земља треба да се обради врло брзиљиво; јесење орање да буде што дубље (35 с. м.), а пролетне нешто плање (20 с. м.) и орати одмах чим се земља просуши. После орања треба земљу добро подраћати да се што bolje испити. Најмање за 8—10 дана пре сетве треба земљу поврати како би се слега, да се ситно семе не дође одвећ дубоко у земљу. Време сетве упураћа се по премени од краја марта до друге половине месеца априла. Најправилније се може посевати зрелачном сејалицом, у размаку редова од 42 с. м., где ће биљке доћи 12—15 с. м. једна од друге у реду. Када се сеје руком треба семе пометати песком, песком или сувом ситном земљом, па и тада ће га и најбоље сејач ретко кад моћи како ваља по-

сејати. На ектар потребно је 3—4 кгр. семена, ако се сеје сејалицом, а руком омакше 6—8 кгр.

У августу семе саире, а познаје се по зрелим чаурама и клопнатуј семена у њима. Жетва се не прили заламањем, већ ручним макама или оштрим ножем, и то када роса спадне и сунце утрјеје, ипаче лако се убуђа и постане семе неупотребљиво. Посечене чауре међу се у чаршија који се обеси о врат или преде се олаше. Много паљивање је се постити при жетви мака са отвореним чаурама јер се семе лако растура. Када се чауре посеку ваља их сунити неколико дана на сунцу, а затим се семе истреса и чува на сувом месту.

Опијум се вади из младих чаура, за 10—18 дана од кад цветни младши опадну. Рађа је тако проста, да је могу и одраслија деца вршити. Нош који има отац врх умотана се у врпу тако, да му само врх вири, са којим се горња кожа (епидермис) водоравно око чауре заокружи и расече. Рађик иде увек у назад да не би однео ситну млечни сок који се одмах како се чаура расече збира да површина. Најповољније време за расечање чаура је јутро од 3—7 часова, јер је чаура тада најкрвнија и пушта највише млечног сока. За 1—1½ сахат сок се стврдне и добије загусту боју. Када опијум на чаурама отворе сипула се дрвеним ножем у лонац или за тај посао нарочито удешене лимане лонце. По савршеном раду гнечи се у познате од 200—800 грама, и урнје се у чисто жавоно лиће или артују од станова.

Један хилотром опијума плаћа се до 34 динара. Од једног ектара може да се добије до 11 кгр. опијума и 1000 кгр. семена (по 3 дин. од кгр.); према томе био би приход од 1 ект. до 734 динара. Уље (зејтин) из мака лежи се у олајницама које су удешене као и оне за пећење уља из репиде. Скаље је од репичног, боле гори и пријатније је за јело.

Јона Марковић

старики Гатарске Шале.

ПОДЛИСТАК

ПОРЕКЛО БИЉАКА

од

МАРТ. БЕКА

Биљке се распрострању и аклиматизују као народи и као поједини људи. Отуђење од своје мате, пробајте, отаџбине оне су често налазиле сасвим нову, велику отаџбину, одакле дејдују благословено и срећно за оне у шире кругове, често за цеоу земљу.

Карактерни тип мешана народа у великим градовима подења на велике дукосне градине у којима се наводе биљке из свих делова света. Ну, као што се и на селу ипаче није ставио ништа често очувано, тако видимо чак и у прстој својој градини, па и у самој шуми и пољу нине или мање стравана међу домаћим биљним светом.

Строга одвојеност да се остане на старом усвој прстору значајно би неозбиљно, како код људи тако и код биљка, искључење обдоговоривања и даље развијања, увечењем и приваљетост себе самог. Достојни је поштовања природни закон: „Једно с другим мора долазити у додир, једно помоћу другог мора напредовати и сазревати.“ А и у животу биљка као и народа влада немишљиво и други

закон: што није за живот способно и на туђем земљишту мора пропасти, често брзо а често тек у току времена Штетни коров, који се међу добре биљке случајно увукао, тавани се и овде као и на рођеном отаџбини.

Наша земља има око 200.000 различитих врста биљка. Ну, ово је богатство врло неједнако подељено. Шиндберген има само 89 врста евангерога, а Немачка 3500. Ну, Ниђија, цветни рај, очарана оно, почет од морске обале па до врхова Хималаје, богатство евангерога од преко 9000 најразличитијих врста.

Људи и животиње, ветар и вода учинили су силне промене у овим околностима, ну, ипач највише човек. Аустралија је ипр. његовни ушетењем и култивисањем биљка за сто година постала готово друга земља. На острву св. Једене има 746 врста биљка цветача, а међу њима су само 52 домаће, па и оне постепено изумиру.

Човек је, у свесној намери, највише допринео промени вегетације, која нас очарана богатством, богатством и са свим изменењем сликама предела. Он је створио сасвим нове облике вегетације, негујући корисне биљке, као и оне које су му се допадале својом бојом, мирисом и обликом. Пољски усеви, виноград, градине, плањкаји долазе у ове нове вегетације, које су толикојом руком изменење. А да су само природне силе делале, како би нећна земаља показивале силну једноставност, пустих и закрљивих дивљачких прамуна? Не само модерне већ и све старе културне државе имале су вештачку вегетацију.

Огромно, па далеко распрострањено, обделаване жита створило је у Месопотамији, у равнинама Еуфрата и Тигра,

ЦРНИ ЛУК

(Allium Cepa).

Ма да је ово поврће тако познато, ма да је тако јако распрострањено, да готово и нема градине без њега, ма да као начин има тако разноврсну и велику употребу у кухињи као ни једно друго поврће; ипак се ово поврће врло рђаво гаји по нашим градинама те се и врло слаб утисак постиже, чему је главни узрок — само нестално и ниска температура. Оно уверене, које је на личновне искуству основано, изазвало је осећане потребе, да би власт свет требало унети: како ваља неговати ово тако потребно поврће, па да се добар успех постигне. Држави да ће та потреба оним бити водиврена, бар за оне, до којих овај лист допире, а не допиру други стручни списи о градинарству.

Земљиште на коме хоћемо да гајимо, црни лук треба да је од природе јако. Најбоље је нова земља, или стара, али довољно јака. Небујемо ли имали таку земљу онда је најбоље накубити одређено земљиште за лук *тешком*, јер је и науком и искуством утврђено, да је ипак најбоље љубре за црни лук, пошто у почетку има највише оних састојка, који су прине луку као храна потребни.

Одређено земљиште за ово поврће треба још да је одедно и преко целог дана сунцу изложено, јер прекомерна влага у земљи и дадована јако дуго прине луку у порасту и напредовању. Као за свако тако и за ово поврће треба одређено земљиште још с јесени авашком прерапати и оставити, да се под утицајем снега, зрних и сувине топлоте још боље раздроби и испити.

Размножавањем црна лука можемо изводити на два начина. Први је начин једногоди, кад се семе од прнога лука равно с пролећа посеје на деји на којој је земља добро испевана и поравана, у пластке брнадике, које су удаљене једна од друге за 5—6 сантиметара, па после зрподелим љубретом пола деја покрије, да пропунта топлоту и одржава влагу. Семе од прнога лука тешко ниче те му је потребно ише и влаге и топлоте по другоме коме семени,

богате, лепе земље, које беху као „банга болница“. И Египат, где је свети Нил корисно земљу наводњавао као у Месопотамији оне близанацке реке, познатио је и иву силну вегетацију. У Кини је већ око 2822 године, пре хришћанскога рачунања, животи народ свео принача са брегова у велике равнине у којима је вегетацио и природно наводњавање допринело пространом обделанању овога бурегага жита, које готово до цветања стоји над водом. Отуда се и налазе у Кини пространи и огромни водени јарци и мреже од напана.

Азија, колевка рода људскога, дала је останим деловима света највише од своје богате вегетације. Сва једногодишња жита, која су нагонала човека животом сваке годишња редовном раду и тако постала главни покретач целокупне културе, ипак готово сва тамо своју отаџбину.

Привичак, који горе споменимо, расте у југоисточној Индији као дивља. Још у старом веку он је био из Кине допро преко Индије у Вавитон и Сибир. Арабљани су га увезли на средоземном мору, н. пр. у Сицилију. Његова је северна граница у Јеврону до у долина реке По и у Вават.

У Ажерији, која је због оскудице у домаћим житима као и уоните корисним биљкама увела све прсте жита старог света, привичак се обделаво од 1847 год. нарочито на југу у сједињеним државама и у Бразилији. У Каролинској, где се од 1896 год. находе читва поља од привичка, увела је већ него и у његовој азијској отаџбини. На ипак Америка подирује само један део јевропске потроне. Главну количину доверује Јава и источна обала бенгалскога за

које лако ниче. Кад семе нише и биљке мало ојачају треба почетише плевити и мало расад проредити, ако је у густо пошкао чешије и залити. Кад биљке ојачају и одбелјају за добљину гучицега пера, онда расад треба почитати а спрешити га за расађивање. То се први овако: Напуна се толико расада колико се може једном руком држати на му пожег скратити ишине до половине висине дужине, а за тим скратити и лишће (перје) за половину дужине. Кад је то учинено онда се расад расађује на припремене тле са садњиком и то по 5—6 струка у свакоме поперном реду, ако су деје ширине 1—120 мет., поља је ширина најбољачија. Тако расађени лук треба чешије плевити и прашити, а у прво време и сваки дан залити а доћије бар за 3—4 дана једном, све док главнице достигну свој пораст.

Други је начин двогоди; једне се године на семена изведу ситне главнице, лучни, или, како се обично каже „аријак“, па се друге године те главнице на деје саде.

Аријак се овако изводи: Равно с пролећа треба луку на којој љоко аријак изводити прешонати са грабљом уситнати и порашити. На спрехљивој деји посеје се семе, али не у брнадике, већ „на сачму“ или „на омашке“ на руке, наљеди да се семе равномерно посеје и гушће, а то се чини зато, да би главнице биле ситније, јер крупне главнице иву добре за сађење, о чему ће више бити речи. Кад је семе посејано онда се грабљом оваим прегротања да сејана деја добро убаје и најзад агроталим љубретом покрије. Док семе не ишине, ако не буде било кишне, треба засејати деју залити, а кад биљке мало ојачају треба прешати са залитињем, готово одмах чим је све семе поинило. Чувати треба само велики короз. До половине јула расад ће свршити своју вегетацију, што се познате по осушениме и клонудоме лишћу. Тада главнице или аријак треба моштиничом пакљиво повидити и проорати, па најистине распрешити по каквој асури да се добро на суви осујачи, а оне најкрупније утрощити. Осушени аријак погнени се и чува у каквој кошњи на сухом и топлој месту до протече, када се на деје сади.

Веома је редак градинар који црни лук размножава на прни (једногоди) начин, јер се на тај начин мора утрощити много више и времена и радне снаге, а илу му садрва много доњије а успех не бива ни мало већи. На тај једногоди начин

дина. Може се узети да у задијој Азији и Источној Индији преко 400 милиона људи живе од културе привичка.

Ишеница, за коју се мисли да јој је отаџбина Месопотамија, сада је главни производ за извоз Све Америке за у Јеврону и то од када Египат обделаво многе друге биљке и од како је Сицилија престада бити житинио старог света.

У Малој Азији, где ју је бердански ботаничар Кох нашао као дивљу њу брегоница од 5—6000 стопа висине, верује се да је била од најстаријих времена, а по некима и у Сибирју и малој Татарској, од куда су је Татари сеобом даље прешели. Сада је рак најважније жито за средњу и северну Јеврону, и ако је све државе не могу да производе довољно за своје потребе као н. пр. Русија, Аустрија, Румунија, Данска, итд., већ морају да је и са стране увозе.

Некада је онас, које је колевка у земљама покрај Дунава, служило за петење хлеба народима средње и северне Јевроне. Стари су Германци знали само за хлеб од онас. Па и у наљем веку освенција је остала у обичају на селу. Старим културним народима онас је био сасвим непознат.

Северније него ли онас, управо северно жито, уведен је јетак, који је донесен с каспискога језера. У Порнехији он доспена до 70°. Његова је северна граница важна културна граница. Преко ове границе престаје свака земљорадња. Само као донав, рибар и настир прасаа може човек тамо опстати.

Еља, која се у велико обделаво у њеној отаџбини средњој Азији, пренесена је за време крсташких ратова у Италију а одатле у Немачку. Она је од велике важности

размножава се обично само лук „аршмак“, али ни један практичан грађанин, који производи површе само за своју доволу потребу, неће наћи, поред првога лука — аршмака — производиоци у својој градини још и „аршмак“. Јер, ко има довољно аршмака, њему је аршмак излишан, те би то било и без целих а односило би му и превена и радне снаге, о чему практичан грађанин треба да води рачуна. Ни мислити не можемо, да ће који грађанин аршмак претпоставити аршмаку на само аршмак гајити, пошто је аршмак и бољи и трајнији.

Исто тако није ни практично ни економско за грађанине, који површе само за своју кућу производе, да главнице или аршмак сами производе, већ је и практичније и економичније, да потребу количину аршмака се пролећа купе. Није практично с тога, што нико не може бити сигуран да ће му тај посао увек испасти за руком, да се добар аршмак пролеће и добро преко зиме очува, а није економско с тога, што се то готово ништа не уштеди, јер колико се времену у пољу (највише 2—3 дана) толико се изгуби у времену у радној снази. Из тих разлога свакоме би смо препоручили а вероватно онима, који имају малу градину, да аршмак сами не производе, већ да потребу количину с пролећа купе. При куповини треба пазити па не купујете крупан лук колико је могуће ситуација аршмак. Крупан је аршмак увек скупији, пошто много мање главница иде у 1 кило, те тако нам, рецимо, треба 5 кило, мораћемо би смо купити 10 па и 15 кило, а друго, кад се крупан аршмак купи онда лук тора многе биљке те добијамо много мање рода, или морамо тропити превена и радне снаге и па, то да се од те штете сачувамо.

Сађење треба предузети одмах чим се с пролећа земља толико одледа и просуша, да се може обрађивати. То обично бива у првој половини марта, а неких година и раније.

Пре сађења треба одређену земљу омет мотиком дубоко проредити и цео простор поделати на деје, а затим земљу на свакој деји граболом добро испатити и поравнати. Земља деје зависи обично од величине парцела, а ширина треба да је од 1 м. до 1-20 м., јер се на таквим дејама много лакше и брже ради. По деји се најпре попречне линије браздиче каквим црвеним шпиклом уз затегнуто ужо, да редови буду правани и биљке равномерно удаљене једна од друге. Затим се у прву браздичу усаде по 5—6

и у северној Америци и Јевропи, особито па цусте и баровите пределе. И просо (проја) је пореклом из Азије, и то из Источне Индије.

Америка је увела све ове врсте жита, које су распрострањена и по целом свету. Једина врста жита, којом је она обдарила остале делове света, то је кукуруз. Кукурузна паша беху једина житна паша која су затечена, када је пронађена Америка. Култура старих становника Мексике и Перу дошла је само обделовањем кукуруза, док је оскудица у хорским биљкама северно-америчке Индијанце као и прве аустралијске народе задржала на ловачком степену.

Као дивљак кукуруз је растао само на Андица. Ну, са неперватном брзином распростра се у скоро по целом Америци и старом свету с свима климата. Још од 1580 г. обделавала се у Кини. Чак и код припадних народа у унутрашњости Америке може се наћи. Он је брзо постао главно жито северних америчких држава и у јужној Јевропи.

Много спориче, ипосебно због необичног плода распростра се по земља европског, „хлеб споричице“, веоцењено биљко благо Америке. Растећи у Перу као дивљак, за време прошласка Америке већ је обделаван по бреговима у Чиле, Перу и у низији велике Гранде. У Мексици за време Монтезуме још беше непознат.

Трговац робовима John Hawkius, који га из Санта Фе повесе за своје људе на даћи описао га је и пренео 1565 год. прво у Франц, где данас и добро и ало споричице зависи од његове жетве. Ну, од оного не би успеха. Не срећни адмирал Валтер Раље обделаво га је 1584 год. на своје добру у Ирекој, одакле се распростро по целом Ев-

главина, ну при том се мора пазити, да главнице не оду дубоко у земљу, већ да ни врхови по мало ире из земље. Кад се у другу браздичу сади треба пазити, да се главнице саде тачно према главницама у првој браздичи, јер ће се онда постићи потпуна правалност у редовима и свакој ће се главница остати подељави простор за развијање.

Усађење главнице није нушко замлати пошто је земља тада још довољно влажна, те је убрзо пошчи.

Исеа повиклога лука је од веома велике важности за успешно развијање и напредовање његово. Чим се приметити да на дејама има корога треба деје пазити а то се мора чинити бар 4—5 пута преко лета. Још деје треба и неколико пута фрматити, т. ј. малих мотичкама овлаш прекопати.

Лук није нушко замлати, ну ако за дуго не би било кише, мора се 3—4 пута замлати, и то само док је још мали.

На јачој земљи крупније главнице нотераће бикове. Ако би се пустило да бикови остану онда од тих струкова не бисмо ништа добили, јер такви струкови неће обрзовати главнице. Да се та штета избегне најбоље је обрзовано средство: треба заћи на перорезом осећи сваки биљ до два, а пошто је биљ испушио те у корену његовом остати рупица, и у ту рупицу треба прстом утиснути грмљачак соди, које је велико као зрно пшенице. Изгледа да је оно велики и тежак посао, али који то обрбова увериће се како је то и лак и брз посао, а сваки нека је уверен, да ће после овога, од свакога таквога струка, ипак имати лепо развијену главницу.

У мају месецу већ се углавном прилично развијене, перје је још добро, тамно и бојно те ће грађанин несло погледати и рачунати на добру награду, али, баш у оном времену, кад грађанин већ разума на велику добит, бива да се грађанин ожалости, јер често бива да перје, до јуче тавно, зелено и једно, од једнога почне да жути, да се коврца и суши, и за кратко време па се очито приметити да лук иростаје у порасту. Певент грађанин мисли да је лук већ сауре и жали што му успех није бољи.

То више ништа друго до болест на луку, и то, она иста болест која нам у то доба сатире и винову лозу, бостан, патлиџан, праставне и др. Та болест на црном луку зове се у науци „Peronospora Schleideni“, а српски: *бастра* или *платасма*. Кад се она болест већ појавила сваки је

глаској, највише по левој препоруци адмирала Франца Драке-а, који је две године доцније донео кромпир из Бразилије, и када су чак у Италији популамани да га обделавују. Али овај страни куринтет сматрао се само као рђаво накнада жита, те се мислило да га треба јести само у крајној невољи. Дешавало се да је долазило и на стодолеве отмихн, али само као једна реткост. И тако је обделовање кромпира било сасвим занемарено. Ну, у првом томе 1700 год. био је познат у целој Јевропи. Тек свињоћа у седмогднешњем рату и гладне године од 1770. и 1771. учинише те наступни опште обделовање кромпира, који данас долази у најважније културне биљке.

Дуван је треба корисна биљка која је 1560. г. прешла из Америке у Јевропу у Анзију. Јушко, пореклом из средње Америке и из северних земаља Јужне Америке, увршена само у тронским пределима. Из његовог семена, као у бадема, спирално се Мексиканци још од најстаријих времена своје омљено лиће чоколаду. И ако је већ 1620. г. био познат у Јевропи, почев од Шпанија, ипак се лечоце засађивати много доцније и у тронској Анзији и Јевропи. У Америци је култивисан од Мексике до Гватемале као и на Антијама.

Љ. М. Против.

(српски се)

труд да се она отвојно uzgajana i bezuspešna, pošto se ta bolest ni čim ne može izlječiti. Ova bolest, kao i ona na nižovoj dozi mogu se samo *previdjeti*. Ako se preduzmu neke mere pre nego što se bolest pojavi, a to je prskanje istim rastvorom (bordovskom čorbom) kojim se i vinogradi prskaju protiv Peronospe.

Iz ličnoga iskustva mogu učeriti svakoga, da je ovo sigurno i isprobano sredstvo protiv ove bolesti, koja nam može rod prenovitati.

Ko hoće da dobije krunjice glavnice on ne treba da proupi, da još i ovaj lak posao uradi: u polovini maja, kad su glavnice, špires se, već počele da nire iz zemlje, treba svaku glavnicu, rukom, ispravkom ili motičicom, nepočno da jela odgrnuti tako, da jela glavnicu ostave nad zemljom, a u zemlji da ostaju samo izboje, koje uvek drže struk uspravno. Ako posle toga bude jaka kiša te se glavnice opet zemljom pretiraju, onda ih treba opet odgrnuti. I ovo je sredstvo isprobano i iskustvom utvrđeno, da glavnice krunjice budu.

Uboje čivota luka preduzima se, kad je luk dozreo, a to je obično početkom jula do polovine jula. Kad luk dozri lišće mu izgubi zeleno boju i stvni se, stabljika omekša, i pri dnu se previje i klone na zemlju. Da se dovršene uspori može se svaki struk nogom još bolje previehati.

Luk treba vaditi uvek na lepom vremenu i razestrieti ga po zemlji da se prosuši. Povašani luk inopšto ne treba ostaviti na poљу da ga kiša uhvati već ga pred kišu uneti u kavlju staļu, jer bi mu niače perja i stabljike istružnui te se luk ne bi mogao u vešće slasti.

Čuvane luka preko zime takođe treba da je ozbiljna briga. Luk he se najbolje održati da ne prozrače i ne proklijaju, ako se, pošto se dobro na sušnu osuši, onete u vešće pomoću ševara. I vešće treba držati nekadažno dana na suncu na ih nosae obesiti na kakvevu mostu, koje je od kiše zaklošeno a izloženo prozraji, a pr. ispod kave no široke streje. Tu luk može ostati samo do kraja jeseni, a čim zima nastupi treba ga uneti u toplije mesto, a kad zima ponuši onda ga treba premeštati na mesto gde je toplota nešto manja, da ne bi proklijao.

Seme od prioga luka iznosi se vrlo lako. U rano proleće uzeti dobro ozužane glavnice i usediti ih *u kletu* u zemlju. Pored svake glavnice treba lobositi po jedan kocič od polovine metra za koji he se prijavati bionovi. To ih je sva nega. Kad bionovi požute onda i seme nioriri. Tada se bionovi odseku i u kletu niovežu i obese gde god da seme još bolje dozri. Očišćeno seme čuva se na proventrivom mestu u kesice do upotrebe.

Radeći na ovaj način ja sam uvek imao rezultat koji me je zadovoljavao. Primera radi ja napomenem rezultat koji sam protiv godine postigao. Sa zemljnita od jednoga ara dobio sam dobro osušnoga luka 120 kila — sem onog što je preko leta u kući utrošeno. — Pojedine osrednje glavnice težike su bile no 200 — 250 grama, a najbolje i no 300 grama, a to je svakako uspeh u rezultat koji može svakoga zadovoljiti. J. H. J.

IZVEŠTAJ

naseljenika Srp. Poljoprivrednog Društva

o uspesima u Vuzstendlyu

(stavljamo)

Za dokaz koliko vladai, odnosno Ministarstvo Poljke Privrede i Trgovine u Bugarskoj, podaje na značajnih konkursu, navodimo, da je za onu godinu predišćeno

za nagrade na konkursima 74.000 leva, a svećidajano za konkursu u gradu Vuzstendlyu 4000 leva. Postojana komisija nam priodala je 3000 leva, a njmo to postarala se da o snom trošku pribavi objekte za odsejane, koja su no žele te komisije priodala konkursu.

Na kraju dodajemo, da je vrhovni zaštitnik svih kursa, a i onoga u Vuzstendlyu, knez *Ferdinand*.

Pre no tim pristupimo opisivanju svih odsejanih onoga konkursu, da vratimo pažnju na neke prethodne radove koji spadaju u spremlu za izložbu.

Ma da se priprevanje konkursu rukovodi za ministarstva, opet u samom mestu postojala je komisija za sve poslove oko spremlu i potpuno izvođenja programa konkursu. Prikužavanje predmeta za konkurs vršeno je no tako nazivanim *deklaracijama*. To su istažane liste od 4 strane na zelenoj hartiji, koje nose ovaj potpisni natpis: „*Deklaracija za učešće na konkursu vojarstvom i čelarstvom u gradu Vuzstendlyu, koji he trajati od 13 do 15 septembra 1896. god. pod pokroviteljstvom Njegovog Carskog Visočaststva Ferdinanda I. kneza Bugarske*“. Osim onoga na prvio je strani ovaj slog: *Wie i prezime (ili porodica) izlagača: mesto odakle je: okrug: srez: grad ili selo: vrsta izložbenih predmeta: (jabuke, kruške, grožđe, med itd.)* Na istoj strani, posle toga, istažane su pogodbe (uslovi) za učešće na konkursu. Na drugioj su strani navedene sve nagrade, koje su određene za vojarstvo, vinogradarstvo (dozarstvo) i čelarstvo. Na trećioj i četvrtioj strani izložena su 7 nitažna, na koje imamo izlagači da daju tačne odgovore, i istinitost kojih tvrdi oništijska vlast oništijskim načelom i potpisom „oništijskog kmeta“ (predsednika) i sekretara.

Predno je biti da se navedu one pogodbe za učešće na konkursu, kao i nitažna na koje su imali izlagači da odgovore. Nagrade nam, pošto su mešane, navješće se donišće.

Pogodbe za učešće u konkursu. — Na konkursu u gradu Vuzstendlyu uvažili učešće sa sironim („sironim“) i sušenim plodovima (jabuke, krunjice, šljive, orasi, lešnici, kesteti, badžije, dušve, mušmule, pekmez, sušene trešnje i kajšije) svi okruzi u Bugarskoj, osim vidinskog, lozskog, vrahavskog, plodniškog, lovcavskog, sinovinskog, sevlijevskog, runičnog i trionskog, u kojima je doza naražena *«filosofom»* i mogu da izložne samo suve plodove.

Sa sironim grožđem i čelarstvom može da užme učešće samo *Vuzstendlyski okrug*.

Nagrade za izložene plodove dajće se:

- 1) Za sironve šljive samo onim izlagačima, koji dokažu da imaju najviše najviše od jednoga dekara (10 ara).
- 2) Za sušene šljive onim izlagačima, koji običnih godvna ispuše svojih šljiva oko 1000 kilograma.
- 3) Za jabuke i krunjice privrednišima, koji dobivaju godišnje najviše 500 kilograma plodova.
- 4) Za orasi, lešnice i kesteti privrednišima, koji dobivaju godišnje više od 100 kilograma plodova.
- 5) Za badjene, dušve i mušmule, koja proizvode godišnje više od 50 kilograma plodova.
- 6) Za pekmez, sušene trešnje i kajšije privrednišima, koji proizvode godišnje najviše no 40 kilograma.
- 7) Za sironve grožđe onim privrednišima, koji dobivaju godišnje od najviše sorte bar 200 kilograma.

Nagrade za vaprtane (kalahjeve) dajće se onim ličnima, koja dokažu, da godišnje vaprtaju najviše do 100 drveća.

Konkursiti u čelarstvu treba da donaju, da imaju najviše 5 košnica s čelama.

(stavljamo se)

ВЕДЕШКЕ

Млечна грознаца у степних крава најбоље се спрема, кад се кравца које нате од тога, а то су обично најбоље мзаре, на 8 дана пре тељене смање оброби за $\frac{1}{4}$ или $\frac{1}{2}$, па се тако ради још за пет дана и пошто се отле. Храна ваља да се лако вари, а мора се пошати и шито, да краве уредно истражу вазет. Ово последње лако је пошати, додавајући по мало глауберне соли у храну. Ако је млеко намањено и ако има много млека, онда ваља краве и преи пошто се отлеи жусти на свака 2 часа.

Да се голучићи брао угоје. — Ако се то хоће, ваља голучиће, чим добију перје, метнути у бакву корну на миховину или сево, па их одвести на какво место где је ваздух слободан приступ, и ту где је мрачно. Ту их треба хранити три пут дневно у размаку 5 часова и то куваном млачком куркузом. Ваља их управо љубити, т. ј. кроз отворен кљуи угурати полако до 30 зрна о свакој оброку. За 10—12 дана голучићи ће се лепо угојити, а месо ће им бити меко и жувано.

Сапуи од млека. — Гроф Харах подигао је код својих млекарница фабрику за произвођење сапуна од млека, и ове године изложио у Прагу нова произвођачи који су већи учени хемичари испитали и признали као врло добар и здрав. Дале се неће више морати да куцају у млеко, да ба одраде своју лепоту, а добије су и ваљан сапуи за пране.

Произвођење сапуна од млека веле награђује добро труда.

Г Л А С Н И К

Нови добротвори и утемељачи Срп. Пољопривр. Друштва. — Заузимањем г. г. *Јованкиа Благовојина*, начелника српска тешњинског и *Милана Милошевића*, трга у Бачини среска скупштина, која је држала 28 пр. мес. решени је: да се *срез Тешњински* унесе за *чланови добротворна Српског Пољопривредног Друштва* са улогом од 500 динара. А заузимањем г. *Јованкиа Марковића* начелника српска дубињског, среска скупштина на своје састанку од 25. фебруара довела је одлуку: да се *срез дубињски* унесе за *чланови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва*, са улогом од 100 дина. Нада је, да ће и остали српски општински са уписом у чланство. За чланове утемељаче овога Друштва са улогом од 100 дина, уписали су се ови два зема и г. *Радивој Михаиловић*, трг. из В. Гурдинга, и *општина алањска*. Ово је прва општина, која је заузимањем свога председника госп. *М. Батинића*, похитала да чланством улогом помогне Друштву. Желели бисмо да буде срећне руке!

Пазива. — Г. Милутии М. Савић, управитељ школе за Вишедеље и Воћарство у Букову код Неготина, чим је чуо за смрт *Љубимира Којића* бив. секретара министарства народне привреде, објавио је то одмах својим ученицима овако:

Љубимир Којић бивши наставник ове школе преминуо је.

Он је желео што и ми: унапређење винодеља.

Он је на томе радио као и ми.

Он је био наставник неким питомцима ове школе, а својим радом књижевним, остао је садург слима овим који и данас као наставници раде, јер књига дуже живи, но човек који је пише, а пири ваљно као и живи човек.

И негови негдашњи питомци, и сви садашњи који имају у рукама његове књиге, нека са нама реку:

Бог да му душу прости, и вечан му спомен!

Бесплатно раздавање семена свилених буба. — Као и ранијих, тако и ове године, Српско Пољоприв. Друштво раздаће бесплатно одгајивачима свилених буба потребну количину семена за гајење. Зато сваки који жели да и ове године гаји свилене бубе нека се одмах јави Друштву Министарства Народне Привреде набавио да у август или 16. втр. семена из Италије и већ га предадо Друштву. Писма упућена на адресу Српском Пољопривредном Друштву Београд, весе поште бесплатно.

Семена од лапа из Чешке. — Послато је свима који су се у своје време пријавили. Распоред је учињен према количини семена, коју је Друштво поручило. У август броју Тежак штампале се упуство о гајењу лапа, зато скрепено пажњу на то упуство свима онима који ће се занимати гајењем лапа.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК I СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Држана 3. фебруара 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајник г. Вуко С. Богдановић; Чланови одбора: г.г. Алекса Жигановић, Александар М. Секулић, Анта Голубовић, Душан М. Спасић, Коста Црногорац, Д-р Марко Т. Јеко, Милан Јованчић, Никола Величић и Паја Т. Тодоровић. Председником председник г. Раша Милошевић. Бележио секретар, г. Влаг. Д. Тодоровић.

1. Председник саопштива писмо начелника српска лековачког, од 2. окт. мес. бр. 1314, којим јавља Друштву, да је среска скупштина, која је држала 21. пр. м. уписала српска лековачка за добротворна Српског Пољопривредног Друштва, и ставила у буџет за ову рачунску годину [1897.] цифру од 300 динара, која ће се суми послати Друштву у своје време. — Примљено са захвалношћу.

2. Приступили се избору одбора за израду и извршење програма друштвених радова за ову [1897.] годину. — Изабрани су: председник, благајник и секретар, а одборници г.г.: Паја Т. Тодоровић и Милан Јованчић.

3. Благајник чита биланс о стању друштвене благодаре на крају јануара ове године, по коме је до тога доба било:

Прихода:	
1. Остатак готовине из пр. године и месеца	6758-45
2. Од претплате Тежак	589-35
3. „ „ чланова помогача	24—
4. „ „ добротворца и утемељача	810—
5. „ „ продатих календара и књига	837-25
6. „ „ распродаје семена	117-30
7. „ „ исправа	453-95
8. „ переносног материјала	123-50
9. „ ванредног прихода	3-10
	Свега 9716-90

Рахода:	
1. На потребу друштвенога добра у Шанцу	1184-60
2. „ израду календара за календар	91-55
3. „ награде сарад. Тежак и календара	667-95
4. „ набавку семена за продају	119-60
5. „ „ исправа	312-35
6. „ плату писару	140—
7. „ епитома	216-80
8. „ награду благајнику	80—
9. „ „ уреднику Тежак	70—
10. „ плату служитељу	80—
11. „ календаријске потребе	669-60
12. „ непредвиђене потребе	136-95
	Свега 3768-50

Кад се од прихода у 9716-90
 Одузе расхода у 3768-50
 Остаје у каси као готовина за фебруар дни. 5948-40

Примљена знања.

4. По питању о регулисању плата друштвеном особау према новом буџету и издавању плате дојачкошњем особау за јануар ове год. Решено:

а. Досадашњи економима г.г. Милутину Јовановићу и Николи Велковићу, који су примали плату из партије економиа, откажује се служба, пошто њихова плата није предвиђена буџетом, с тим, да им се плата за јануар и за 10 дана месеца фебруара, од кога дана имају предати секретари све чиме су руковали, издају на партији на неопределјене потребе.

б. Досадашњем писару г. Јеврему С. Митићу, откажује се служба, пошто и његова плата није предвиђена буџетом, с тим; да за два месеца по отказу и даје врши дужности писара и по могућству и економиа у друштву са секретаром, и да му се повисиши на јануара, на све док је на дужности, издаје плата на неопределјене потребе;

в. Расписати стечај за економиа за платом по буџету. Рок стечаја за писара да буде до 1, а за економиа до 15 марта ове год. Право на стечај да имају лица која су свршила средњу или нижу пољопривредну школу у Србији или на страни.

г. Економу друштвенога добра г. Вулу Ђорђевићу, повећања се плата од 720 на 840 динара годишње, с тим, да му се повисиши рачуна од 1 фебруара ове год.

5. Чита се извештај Жупске Пољопривредне Подружнице о томе, да је 14. јануара ове год. државла при свој Годишњи Збор, на коме је утврђен програм рада за ову годину и изабрана нова управа. — Примљено знање.

6. По молби „Шумадије“ српског друштва у Прагу. — Одобрено, да јој се Тежак шаље бесплатно.

7. По молби моравске читавнице у Жабарима. — Решено, да јој се Тежак шаље у пола цене.

8. По молби Јовачке Пољопривредне Подружнице и мишљењу одбора за напредније начине рада. — Одобрено, да јој се да у пола цене један прекупач, но с тим, да ту половицу плати унапред или на повуку при првијемо справе, а друга половица да се рачуна као помоћ Подружници и да падне на терет кредита за 1897. годину.

9. По молби Ужичке Пољопр. Подружнице и мишљењу одбора за напредније начине рада. — Решено: да се Подружница покљони 10. кгр. семена занемог и 2. кгр. семена од хуцрке, но с тим, да се вредност семена рачуна као помоћ Подружници и падне на кредит за 1897. год.

10. По молби крушевачке пољопривредне Подружнице и мишљењу управника друштвенога добра у Шапцу. — Решено: да се Подружници покљоне 250—300 садница благаородних воћака за оснивање сортиментског воћњака и 50 до 60 садница разног украсног дрвећа са друштвеног добра у Шапцу по избору управника истог добра, но с тим, да се вредност ових садница заведе као приход добра за 1897. год. а подружници рачуна као помоћ за исту годину. Трошкове за превоз садница да поднесе Подружница.

11. По молби управе школе за Виноделе и Воћарство у Букову код Неготина и мишљењу књижевнога одбора. — Одобрено: да се ученицима зимске школе за Виноделе и Воћарство покљоне по 26 комада практичних

поуца извештаја с виноделског конгреса, значај кречика у културној земљи и свих календара, које Друштво има — (све у вредности 182 дни.)

12. По молби учитељског удружења у Лесковцу и мишљењу Крајинског Одбора — Решено: да се Подружница, за учитељску зборку књижицу да Тежак у пола цене, а бесплатно по један комад од свих ових књига друштвених, од којих има више од 100 примерака (вредност 11-10 дни.)

13. По питању Крајинске Пољопривредне Подружнице, да ли да не пролату количину семена од хуцрке, коју је добила 1895. године врати Друштву или је разда бесплатно народу онамошњег краја — Решено: да Подружница пошаље Друштву оману количину семена ради испитивања издржљивости.

14. По молби привремене Подружнице за среза арнајска, да је Друштво прими у свој састав, ради чега шаље и своја правила. — Умољен г. Вучко С. Богдановић да оцени правила ове Подружнице.

15. По молби г. Косте Великића свилара из Свилајинца, да Друштво пореди код г. Министра Народне Привреде, да му откупи извесну количину семена свилених буба коју је произвео — Решено: да се г. Великић обрати молбом г. Министру Народне Привреде и пошаље му пробу свилених буба, које куди, но да му се у исто време обрати молба на пројод Друштва поднесен г. Министру Нар. Привреде (1. св. Предлога стр. 19.) у коме је понуто кљаче све треба да је за овај циљ, ко треба да га производи и вако.

О Г Л А С И

Ђупрајско Удружење за подизање винограда на подлози америчанске дозе има отко пролећа да оглаши на сталноне месту и више око 120 хиљада дина.

Овај рад Друштво је почело 1. окт. мес. са стручним раденицима набављеним са стране, а крајом и оградним добре раденице са дневницом од 2 до 3 дан. према раду Гад ће трајати до коца априла ове године. Прва и младиће ради спремања за овај рад, но овима одређује плату тек после 10 дана. Скрећемо пажњу наших каленара и ових који то желе бити, на ову објаву.

Банка извешта даје

10. марта 1897 год.

Ђуприја.

Ђока М. Лазич
 арнајскако удружења.

Исправка. — У броју 9. Тежика (2. марта о. год.) на стр. 81, 5 реду оздо (у вриједности) место „македонског“ треба: македонског; и у 2. реду оздо место „Дакле“ треба: Дале...

Цена намам огласима: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара дни; од осталих врхуних врста по 15 пара од врсте и ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дина. (5 еор.) четуре стране 3 динара (2-50 еор.). Пред тога за свако оглашавање по 20 пара дни. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језиције.

Преглед 10. броја Тежика: — Чланци: — Предлог Српског Пољопривредног Друштва (свршетак). — 0 гајењу мака. — Прии дук. — Извештај изасланика Срп. Пољопр. Друштва о подлози (настављење се). — Величане. — Гласник. — Зависник. — Исправка. — Огласи.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за СРЕБИЈУ, на год. 8 дин., на ПОЛА год. 4 дин. Друштво чланови ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СНИХ ДРУШТИ, ПОДРУЖИНА, ВОЈВОДИНЕ СТАЛОГ НАРА и БАНЦИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОЛА ЦЕНЕ, АНО ПОЛОВЕ ПРЕСТАЈУ УПЛАТИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. Ван СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 фр. А. ФР. ПРЕТПАТА и РУКОПИСИ ШТИХОВИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Прегледати примљив и поште. На основу најновијег решења од 1869. год. № 204 прелиминар. Друштвеног носи пошта бесплатно.

ГЛАСНИК и ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНДЖИЋ, ДУЈАН М. СВЕШЕЦ Др. Марко Т. ЛЕЖО,
и Пала Т. ТОЛДРОВИЋ.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
БЛАГОЈЕ И. ТОЛДРОВИЋ

Л А Н
(*Linum usitatissimum*)

Д великог броја предивних биљака, само две имају већег значаја за пољопривреднике, а то су: *лан* и *конопље*. Обе у својем *влаксту* дају драгоцену предивну а у свој *зрну*, које садржи *уља*, пружају користан *швердан* *прдинос*.

Како је Српско Пољопривредно Друштво у програм *практичних* *радова* својих за ову годину *увео* и *једну* *парочиту* *тачку* о *старању* да се у нас *тајни* *што* *нише* *лана* и *конопље*, то *лежо* *овде*, ради *подсећања*, *изложити* *само* *важна* *напомене* о *лану*, *остављајући* да се *други* *пут* *оширије* *говори* *како* о *којему* *тако* и о *прерађивању* *ових* *биљака*, *уколико* *који* од *ових* *послова* *припада* *одјавничким* и *прерађивачким* у *нашој* *земљи*.

Гајење *лана* и *прерађивање* *неговог* *изласка* *познато*

је од најстаријих времена и *ка* да се у *најновије* *доба* *огромне* *количине* *језтиних* *тканина* *увозе* из *далеких* *земља*, *ошет* *гајење* и *прерађивање* *лана* *још* у *многим* *пределима* *пружају*, *нарочито* у *нишње* *дана*, *корисно* *знам* *наше* *великом* *броју* *пољопривредника* а да и *не* *помињемо* *фабричку* *радињу*, *која* се у *овом* *погледу* *развила*.

Стобљика *обичног* *лана* *достигне* *висину* од 60-90 *см.*, *оста* *отворено-пласа* и *има* *чауру*, у *којој* се *излазе* *мрка*, *силовитна* *зрна*.

Корен *низад* *не* *иде* *дубоко* у *земљу*, на *ни* *многобројне* *жеље* *не* *достигну* *велику* *дужину*.

Врсте. — *Има* *две* *врсте* *лана*: *једна* у *којој* су *чауре* и *при* *зрелу* *затворене* и *друга* у *којој* се *чауре* *при* *зрелу* *отварају*, *пуцају*.

Раширенија је *она* *прва* и *од* *не* се *најчешће* *гаји* *обични* *лан* (*ришки*, *пернашки*, *селандски* и т. д.) а *ређе* *амерички* с *белом* *валовски* с *илавим* *цветом*.

Кад се у *говору* *најчешће* *чује* *реч* *лан* у *буради*, то *значи* *лан*, *који* се *добива* из *предела*, *који* су *чувени* са *гајења* *лана* и *чије* је *семе* *оригинално* (*ришки*, *перна-*

ски, краљевски и т. д. Кад се пак каже *лам* у *указовима*, онда то значи да је лан *голандског* порекла и продаје се у *указима*. *Руски* или *крупски* лан зове се прва берба од страног оригиналног семена, друга берба зове се *лам* за се сам и *идуће* бербе, које се перадо унашају да зоме, зову се *лам* за *двоје* *ула*. — Реч: *рони* и *важни лам* значе само прве сејање а не и нарочито сурту.

Поднебље и земљиште. — Лан водног *олаж*-*но* и средње топло поднебље, које је повољно за растање *трава*, пре но ивоје друго. Отуда оно пространо гајење лана у влакни приморских земаља (Велитији, руским областима на источном мору) и у пределима у којима због високог нив пољакаја вада доста каше и снега. — Према мразу лан је осетљив.

Под иначе повољнији приликама лан доста добро успева на свима *врстама земаља*, сем праве глинуше и савиљ лане неспеке и креча. На прво место, наравно, долази *свежа, гумуна блага пловача*, која је притом *процупљана* и *чиста од корова*.

Претходни усеви, обрађивање земље, ђубрење. — При утаривању палоредра ваља пре свега pazити, да се за лан одређа *ивна* *честота* од корова. По тоне, за лан је погодно разорно *детелинџе, пашњак* и *ливада* а препоручује се и *сејање погле омашица*. *На ђубрење* *странине* *јесу*, ако после себе оставе *ивну* *честоту* од корова, такође добар претходни усеви. Сил носе чебу лан, према стеченом искуству, сме доћи тек после 6—9 година.

При *обрађивању земље* *пази* се нарочито на то, да се *горња* *пора* од корова добро очисти и добро издуби и устави. Да се ово постигне, није баш потребно да се врло често и дубоко оре; али утолико више препоручује се *издања* *употреба дрљаче* и *валка*. Свако орање с *пролећа* нека се нарочито избегава, јер је одрживање *ивне* *влага* у земљи за *напредовање* лана врло важно. Ипак од велике користи може бити, да се *ивна*, која је с *пролећа* оследила, што *лиће* *прооре* те да се тиме избјегли *коров* *уштити*. Да се *коровско* *семе* *подретрече* да *ивне*, препоручује се рано *дрљаче*.

Лану је најбоље кад дође после каквог јако *ваљур*-*дреног* *усева*. Ако ли се стајево *ђубре* *ивна* *пора* *употре*-*бити*, нека још с *јесени* *ваља* *заорати*. *Спокривне* *стајеко* *ђубре* *при* *гајењу* *лана* *за* *препоручу* је, наравно, само у *ретким* *случајевима*. Ако је *ивна* *слаба*, најкорисније је за *лу* *оно* *ђубре*, које брзо *дејствује*, на пример: *осова*, *мешавица*, *пашво*, *лудске* *извајине*. Но ни под каквим *приликама* не сме се *ивносити* и *заоравати* *ђубре*, које садржи *коровског* *семена*.

Сил лан добар је претходни усеви и *ивне* *ивти* *напредују* *ивни* *усеви* *добро*.

Сејање. — И ако се при гајењу лана *препоручује* *чешће* *мешавице* *семена*, ипак је неуможно мишљење, да се добро ланено семе за *сејање* *само* *из* *туђине* *мора* *набављати*. Средства, да се добије *боље* *семе*, *јесу*: *ивљан* *избор* *семена* и *погодно* *ђубрење* *земље*, *даље*, *бражљиво* *обрађивање* *ивне* и *наокуство* *не* *сејати* *одећ* *густо* и *не* *брати* *одећ* *равно*. — *Русина* *сејања* *ивна* *врло* *великог* *утицаја* *на* *ивход* *бербе*. Овде се могу разликовати *ивни* *степен*:

1. *Густо* *сејање* *даје* *ивног* и *левог* *олажна* *или* *непотпуно* *развијено* *зрно*, које је добро само за *цеђење*

ула. За овакво сејање употребљава се 55—70. кгр. на $\frac{1}{4}$ *ектара*. Лан, који је *густ*, *хоће* и *да* *полетне*.

2. *Средње* *сејање* *даје* *иће* *боље* *зрно* *па* и *још* *добро* *олажно*, док је *ошачено* од *полеђања* *знатно* *мање*. За *средње* *сејање* *улања* *се* *око* 36 *кгр.* за $\frac{1}{4}$ *ектара*.

3. *Ретко* *сејање* *показује* *да* *се* *добаје* *потпуно* *развијено* *зрно*, које је добро за *сејање* *док* је *олажно* *просто* и *од* *слабе* *ивности*.

Лан се сеје у *другој* *половини* *марта* (*рана* *лам*) или у *мају* (*ивна* *лам*). У *ивнаше* *случајева* *од* *ривне* *сејања* *добаја* *се* *ивито* *ивка* *стабљика* *али* *је* *каква* *ола* *зрна* *и* *олажна* *бола* *по* *у* *повоног* *лана*. Врло је важно *олажно* и *равномерно* *загравивање* *семена*.

Ако се лан у *великој* *гаји*, сеје се *сејачицом* *ивомашке*, пошто се *ивна* *пре* *тога* *ивакреним* *дрљачем* и *валљачем* *ослободила* *свају* *крупних* *грудана*: у *малоне*, сеје се *руком*.

Најбоље *олажно* *не* *даје* *оригинални* *лан*, који се у *бурадина* *продаје*, него *ивгова* *ивна* *берба*, *крупски* *или* *русини* *лан*. У *осталом* и *он* *своје* *добре* *осебине* *губи* *за* *ивколико* *година*. — Добро *зрно* *ивно* је, *олажно*, *сјајно*. *Дугодо* *семе* *даје* *бољу* *бербу* *но* *једнодо*.

Неговање. — Ако се *пре* *но* *што* *лан* *ивности*, *по* *ивни* *направила* *корн*, *иву* *ваља* *што* *скорије* *дрљачем* *растронити* *Повекда* *ивлади* *лан* *од* *бузика*, *ивкути* *ивног* *чешће* *од* *ивнаког* *корова*, који се *само* *и* *олаж*-*љетем* *може* *улаштити*. Ако се *ивна* *ивног* *закоренила*, *овај* *се* *посво* *ивна* *чешће* *предулачати*, *ка* *да* *сикну* *стаје*. И *лан* *ивна* *ивнајну* *кошту*: *лато* *треба* *ивнази* *да* *се* *не* *сеје* и *семе* *од* *оше* *готованске*.

Врање. — Лан се *бере*, *чупа*, *код* *дове* *лишће* *са* *стабљике* *овадне* и *код* *чауре* *покуте*.

Рана *берба* *даје* *лепо* *олажно* *али* *несавремено* *зрно*, и *обрнуто*: *позна* *берба* *даје* *боље* *зрно* *а* *лониче* *олажно*.

Хоће ли се и добро *зрно* и добро *олажно*, *чупању* *се* *мора* *онда* *привстити*, *кад* *је* *стабљика* и *лишће* *жућкасто* *а* *зрно* *ивнасто*.

При *чупању* *лана* *треба* *ивнази*, да се *корон* *ивдава*, *стабљике* *ивправилно* *састављају* и *ако* *је* *могућно* *по* *дужини* *одабирају*. Ово *последње* *отиада* *наравно*, *ако* *је* *лан* *ивд*-*једнако* *расто*. Лан се, *латим*, у *ручницама* *остала* у *купе*, да би се *осушио* и *за* 3—14 *дана* *ивстаје* *олаж*-*бене* *или* *ивдајивне* *чауре*.

Одвојене *чауре* *танко* *се* *ивслажу* *да* *би* *се* *потпуно* *осушила* и *ивредно* *се* *ивпревђу*.

Вештако *сушење* *семена* *није* *за* *препоручу*.

Ланено *семе* *држи* *се* *најбоље*, *ако* *се* *и* *ивпо* *ивне* *остави* у *чаурама*, *које* *се* *тек* *с* *пролећа* *ивлате*.

Добивање влакна од лана. — У *ивног* *случајева* *одна* *после* *иврана* *иврове* *стабљике* *лана* *продају* *се* у *ивароше* *за* *иврађивање* *лана*. *Где* *таких* *завода* *ивма*, *ту* *ивпроизвођач* *после* *иврана* *привити* *сам* *радонима*, *које* *ивно* *онда* *ивкратко* *само* *ивонешти*, *остављајући* *да* *се* *о* *томе* *засебно* *говори*. *Ти* *радони* *јесу*: 1. *Мочене* (*ива* *роси* *или* *у* *води*) и 2. *Трљене* и *гребене*.

Мочене *се* *постичке* *оменшине* *дрвенистак* *делова* *ланене* *стабљике* и *растварање* *ивколасте* *ивтерије*, *која* *ивлапа* *сипа* *међу* *собом*, с *дрвенистак* *деловима* и с *кором*.

При мочену на роси стабљике се разастуру по траву или стрвица и у остаци више недеља, само се од прелета на време прерућу. При обичном пренову довољно је 3—4 а при сушном тек 5—7 недеља за оно мочене. С овим росица моченема екочпан је знатан губитак по тежини, који износи до 30% на и прено тога.

Мочене у води дејствује далеко брже. Лан се носи у текућу или бистру стојећу воду и ручице тако утврђују да не могу ни да пливају ни дубоко у воду да свале или на површину излазе. Што је стабљика боља и што је топлота воде већа, утолико се брже свршава мочене. Обично, оно се свршава за 9—14 дана.

Лан се најбоље мочи у сандуцима од летана. Ови сандуци, у којима лан стоји усправно, морају се тако наместити, да је лан потпуно у води. Ако стабљике остану у води одвећ дуго, лан се прха (*пречмочен лан*). Довољно је мочене, кад се дрвенати делови лана претима крућују. У неким деловима обичај је, да се лан нешто раније вади из воде и после тога на траву отприлике за 14 дана *домочене* и беди (*меченом мочене*) — При мочену у топлој води употребљана се вода од 27—31° и, мочене свршава отприлике за 72 сата.

По свршеном мочену лан се брижљиво суши и даље реде.

Добивање чистог влакна по старом начину почиње *тресењем на трелици*. Овим послон хоће се да изврши прво ломљење дрвених делова добро осушене лане стабљике и припрема за *тресење*.

У новије доба коришћено се употребљанају нарочите машинице за ређење лана, о којима ће бити говора у своје време.

Принос и употреба. — Принос при гајењу лана врло је колебаљив; ту, као што смо поменули, има јаког утицаја земља, љубре, поднебље, положај места а она тога принос зависи и од циља, који се жели при гајењу лана постћи било у зрну било у влакву.

При обичном гајењу, у коме се траже у исто доба

оба проваода, и влакно и зрно, сматра се као добар принос: 5000 кгр. стабљика, које још нису мочене и 700 литара зрна, по сватку. Крајње у транице оне: најмање 3000 итр. стабљика и 300 литара зрна и највише: 8000 кгр. стабљика и 1500 литара зрна, — све од једног ектара.

Ланено зрно не једе се, али се неким мочом тропи у *лекарство* и у *радиности*.

Почаке од његовог лана, добра су храна за стоку и добро љубре за њаве.

А влакно? Е, оно даје драгоцени конач, који се од давнијих времена употребљава за ткање разног платна, за плетене најдешњијих веница, за свакога врсте и многе друге прираде, који чудно тражи сапремено друштво за подмирење својих стварних и својих лудукавих потреба.

У ПРИЛОГ ПИТАЊА

УНАПРЕЂЕЊУ ЗЕМЉАЊСКОГ СВИЊАРСТВА

Један од најважнијих извозних артикала наших, то је жива стока, међ којом, овет, свиње заузимају врло угледно место. Пазљива трговина са свињама није у нас нова. Она је уносила у овену злато пре но што се и помислило на сушење шљива и њихов извоз и на друге извозне артикле који давас играју важну улогу у нашој извозној трговини. Истана је, да је за дуга времена извозна трговина свиња била на приватној основи, која је нашој производњи давала тип присто свињарски, т. ј. ни смо свиње произвођачи и чували док се осмисле за хранење, на их продавају другима, да он своје отпатке и храну ланемоу наших свиња претварају у скупље производе за које су узимали злато. До душе, томе су биле на руку и тадашње примитивне ратарске прилике у нас, а погледито незнатна про-

ПОДЛИСТАК

ЈЕДАН СТРУЧАК ИЗ СОФИЈСКОГ ВРТА

(ПОСЕБНОМ ЧЕДНОМ И ЧЕТИРНАЕСТОМ БУГАРСКИМ И СРПСКИМ ПЕРИФРЕЗИМА)

Господине уреднице,

Било сам међу овим сретљима, који су се обрели у Софији кад је наш светли Господар са 4.650 својих перих Му већинама посетно братску пач Бугарску.

Та је прилика мени мила и погодна била да учиним своје поднорне бугарскоме Министарству Народ. Приреде. О тој својој нахоци делим да речем коју и у јавности јер дражи да није безинтересна, пошто ће ма колико допринети узајамном упознавању два братска народа и то на оном пољу коме служи наш лист. Но оћу у томе што краћи да не би био живог на досади скрупошеном простору нашег усвајеног листа.

На дан 18. фебруара у 8 часова пре подне два Србина свих вере, а имено, господин Милош Хадри-Поповић, редов. члан Срв. Пољоприв. Друштва и бивши секретар Министар. Народне Приреде, и госп. Коста Јездановић журналиста и чиновник преобиро-а у министарству спалних послова ступило у уредништво „Ораца“ органа „Бугарског земледелског Друштва“ и поздравило се с намаи старим пријатељем и уредником тога листа господином Савком Ј. Даваном (пређашњим позивником Министарства Народне

Приреде). Упитан где је Министарство Народне Приреде, господин Даван најпредупредљивије се понуди да нас он лично тамо отвори што најрадошине прихватиламо. Пошто разгледасмо његовпривредну читавицу и њивкиницу која је до уредничког биро-а и пошто поднежми познатом неодољивом гостаљубљу госп. Давана, пописмо и по добру казу, пољоско, и после неколико корака понесмо се на горњи спрат једне давне ионе куће. То беше један од домова у које је разменетио Министар. Народне Приреде. Сазнавши да господин Министар није тамо, дадасмо наше посетнице једном врло услужном и пристојно унаформисаном жомку с жодбом, да их преда помоћнику министровом господину *Фетвазијевићу* познат многим српским привредницима са вицарског збора који је пре неколико година држила у Нишу а који је сада и председ. Буг. Пољопривред. Друштва.

После учинење пријаве, жомак нас одмах а по наредби госп. Фетвазијевића, уведе у канцеларију господина министра. Није прошло ни три четвртине минута нашег чекања, већ је господин Фетвазијевић оставио посао и био у средини наше. Предупредљив и љубазан као и увек доде, он је изговорно читав низ најдешњијих и најдобродушних реченица да искаже своју радост што нас смо поздравити у дому бугарског Министар. Народне Приреде.

Тај пријем у самој министровом кабинету а у то и тако ласкав поднав и предустрај од стране господина Фетвазијевића, учинише нас нас најповољнији утисак, али то беше у истина тек само почетак оне искре и отмене њавње на коју смо у томе привредном дому нашлаи.

Није прошло ни 3—4 минута од тога пријатнога са-

извоза хране у вези са повољним условима за екстензивно производње стоке и њено одгајивање на пространим исуштима и жародним шумама.

Из везеном полипривредних прилика у нас, а нарочито увећањем производње хране с једне, и разаравањем исушта и сатирањем шума с друге стране, — и извозна трговина са свињама упућивана је постојно на коришћења пут, док се није доспело до потпуно истраданог праца: да се извесе само ујошње свиње, које су нашу храну претвориле у скучале ујошње.

Ну кроз све те фазе извозне трговине, врло се мало помислило на квалитативно стање нашег свињарства, врло мало вођено рачуна о томе: да ли наша домаћа раса шумадијских свиња онада, дегенерише, или се одржава у својим особинама, или се у време још и поправља. Један једин пример имамо да забележимо, а то је забрана благодотпунског изаса Милоша, да се шумадијски нерасови не смеју извозити из земље, која је ипак у првог квалитативног одржава и поправке домаћих свиња. И ако је та забрана потекла вероватно, из других економских обзира, ипак је она била од повољног утицаја и на одржање добрих особина шумадијске расе свиња, јер су одлични нераси остајали у земљи и своје добро особине уносили у домаће запате.

Али и ова једина мера и у прилог одржава добрих особина наших свиња, није дуго трајала. Све пак остало, и ако је повољно утицало на што већи извоз свиња, у истој мери во невољно утицало је на квалитативно стање нашег земљског свињарства. Трговци и извозни сезамци, који су свиње одвајали, ваљда су бирали најбоље из чопора. И у колико је више одвајали, у толико је остајало у запатима мање одличних брава а више ломићих и младица, који за извозну трговину нису били способни, али исто тако ни за прилод нису били погодни било због тога што још нису добро развијени тј. за прилод зрели, или што им не достигају добре особине шумадијске расе.

На тај начин, не водећи рачуна о прилодној подобности свиња које остају за прилод, постојно су најбоље свиње извозиле из земље, а за прилод остајале све ломиће. Оне, пак, разуме се да нису могле ни давати онако добар подизадак као што би да дале најбоље, пробране, свиње. Прилодна посљедица тога неуспутног рада: била је,

да нам свиње постојно онадају у њиховим добрим особинама, да дегенеришу.

И док смо ми онако нехотично занемаривали једну од најважнијих грана нашег стоцарства, наши суседи, Мађари, умели су да се користе добрим особинама шумадијске расе свиња, па су пажљивим избором брава за прилод и погледа особина и разумним паремем само за прилод зрелих свиња, — очувавши одличне особине наших свиња и вајдачили их у великим запатима, који су били кадри, да те своје одличне особине пренесу на што већи број мањих запата у земљи. Тако су Мађари подигли своје земљско свињарство, па очигледно штету наше извозне трговине свиња.

Ну, све то, што се кроз дужи низ година догађало на штету квалитативног стања нашег свињарства, ни данас се не знава, или бар не у оној мери у којој то захтевају интереси те наше привредне гране. И данас трговци и извозни сезамци одвајају најбоље свиње када по сезамци ваља да свиње кунују. То одвајање у толико је иштегање по дотичне запате, што је и број свиња мањи, но што је некада био. А што год је мањи чопор из кога се одваја, у толико ломиће и млађе свиње остају за запат. Следствено тога је, да и млади нерасови бутаре крмаче, и ако за то још нису зрели, а њихов подизадак разуме се да не може бити ваљан ни онакав, као што га дају свиње зреле за прилод.

Али колико с једне стране невољно утиче на каквоћу домаћих запата свиња то одвајање најбољих брава за трговину, — у толико има јакот посредног утицаја по квалитативно стање земљског свињарства и само бројно онадашње свиња у земљи. Разаравање утрица и искршпања шума, ови главни узроци бројног онадашњег свињарства у земљи, неоспорно су лишили привредника могућности, да на досадњим екстензивним начини дати велике запате свиња. Међутим увећања потрошња, свињског меса, масти и др. производа не ница за то. Трговина се жури и наваза рачуна да ту потребу подмири, па одваја и односи оно што ваља као најбоље, не водећи рачуна о томе шта и колико за даљи прилод остаје.

Када би сви наши трговци извозници могли бити уједино и произвођачи и одгајивачи свиња, — онда би се и питање о унапређењу домаћег свињарства брзо и повољно решило, јер би они, водећи рачуна о трговини и својим

ствана с госп. Фетвајеровица а већ, у врло малим размацима, почеше к нама у салон долазити да нас добродошћом поддрже, да се виде и познају да се с нама сбиратине, нико мања већ све сами началници, инспектори, шефови и њихови помоћници а све из дома из којега бега Бугарске очекује своје освачење. Њих је преко телешона извешно о нашем доласку госп. Фетвајерици и они сви ступише у првим капутима да и тиме, својим понашцим, али по свему судећи, млади гостима, унажу видне знане овог одликована. Како је који од њих узлази ошче. Фетвајерици је чинио представке, и разговор се пренашо на оно поље које спада у ресор званичнога и стручнога рада дотичнога господина.

Имења и запашања те виђење господице чије стручне руже данас срећно руководе судбином унапређивања свију привредних грана у брањској нам Бугарској сазнали смо и праведно је да их онде припаљемо у колико смо их запаштали. Она ст:

Висла Атанасовиц, извозник трговинског одељена у министарству аграрне привредне; члан и уредник „Народногоског Свесеније“, — брала повољности друштва и неурнога работник на пољу економских изпита у Бугарској;

Иван Сербовиц, начелник земљског одељена (Рудом из Габрца, сарвно земљеделску академију у Москви, потарделник Бугарског земљеделског друштва);

Стефан Иванов, начелник горског (изварског) одељена (Рудом из Буле, сарвно изварско академију у Минском);

Александер, начелник рударског одељена;

Хр. Баласов, инспектор земљеделског одељена, везе одсека за обележивање од града, члан ујорне полипривредног друштва и стални сардани „Орхана“;

Др. Хр. Јорданов, инспектор свалтарског, члан ујорне полипривредног друштва и стални сардани „Орхана“;

Ст. Т. Гудов, инспектор извозног одељена, везе онокоперног одсека, члан ујорне полипривредног друштва и стални сардани „Орхана“;

Никола Амосов, помоћник начелника одељена за пољопрлод, члан ујорне полипривредног друштва и стални сардани „Орхана“;

Борис Атанасовиц, директор геолошког бироа;

Иван Драгошев, начелник земљеделског одељена, члан полипривредног друштва и стални сардани „Орхана“;

Петровски, главни инспектор коварства (Рудом из зарона Јавбола у јужној Бугарској); стручне школе за коварство као и практичну сиреву по тој грани изулио је у Француској, онда се врати свој земљи, када му младе чини извара годишње коју сиреву неурнога рачна постоју засадуку. Отар је језика до 45 година.

Пошто се са свиња редом војно поља часа ралговор на и обрадвала чист кавам и дуваном, — понудја нас госп. Фетвајерица да нас проведе по онима одељенима министарства. Пођосмо сви. У свакоме одељениу данашн су потребна објашњивања дотичне старешине са таквом нестрпивошћу да се о њиховој спреми нормама паразити и најдубљим поштовањем. Министарство Привредне размештено је у две велике водедне зграде. Наша није могуће већ ни због самог простора у листу, да онде опустосимо сва поједица одељена која имањасмо срећу и задовољство постоју упознати. Али не можемо а да не споменемо да смо у инспекторату за вољарство у очилу у боји израђене, све прете јукава које су биле изложене на процлодоцишњој изложби у Бугарској, а то, сваки примерик бете израђен у бело и у пресеку. Свег тога, нека та збирка јукава бете израђена у уоску. При несмарњу те две интересне збирке, рекоше нам господо, да се ступила у споразум са нашим предиком и пригласити полипривредницима г. Павлом Тодоровићем-Балочичевем и г. Владом Тодоровићем, уредником *Резежика*, да договорно

ЈЕДАН НОВ НАЧИН ЂУВРЕЊА

одјавничким интересима, морал водити рачуна и о томе шта ће за прилод задржати.

Ну при овом стању, које је и најпривредније, при овој волеи посла да једни, привредници, производе и одгајују а други, трговци, тоје и извозе, брига нас пољопривредника мора се зауставити на два питања: на питању о влакњи и на питању о бројној стањи нашег земљског сиварства.

По првом питању, по питању о влакњи свиња, — сву брига влак обратиће, да запати појединачна не остају без довољног броја брава потпуно развијених за прилод. Само тама граа могу своје добре особине у пуној мери да пренесе и на свој подмладак и да добре особине запата очувају. То кад се врши к ерду, о томе воде брига и постоје, — онда је у главног по себи решено и питање о квалитативном стању земљског сиварства.

Што се тиче бројног стања свиња у земљи или уељку производне свиња, — и ту има лека, има помоћи. Заставити сад, да се разоране утрине онег уедеине, а некрхне змуе поново подигну, стар је кољико тежко извољана, тољко се с друге стране не би дала потпуно врадати у данашњем времену у коме се тежи што већој производњи у оште. — Искрхну шму и разорану утрину, далае треба да замене правило подигнути вотањи и влање за произвољне иће пољодне за хрљане запата свиња, као што је дудерца, сточна рева, угарњача, чичока (жорска рева, тошњамбур) и др.

Вотњаци ће поред огромне непосредне користи, дати одличне испуете и пашњаке за свиње; а ића произведена на сразмерно малој површини, даваће јестиву а добру храну за исхранљиве природних свиња, — оставајући доста просторије другој производњи усева, поспаравајући и пристољивајују земљу за друге уеве.

У томе лежи бела будућност нашег земљског сиварства. Без левак природних брава свиња, без пространих вотањи и без сејана иће за свиње, наше земљско сиварство не може се одржати, мора пропасти, — а са њим би пропао и један од највећих наших земљских прихода.

С тога је дужност свих нас војима *Тешког* у руке деспета, да о излитим условима за унапређење сиварства обештаљемо пољодри предике. А обештавајући и покажући другога, вомажемо и себе. С—ћ.

Ицреде влање (пмена) свиња тим врстама јабука. Са овим списак привредника унозали су се бугарски привредници прилодн Кустеидилеце влање и нама је воома пријатно било слузати како су едн утасак оставили код браће Бугари речена два стручна Србина. У инспекторату за сиварство најпољско стручне раденике, микроскопе и све друге потребне сирине за испитивање семена од сва г добље. Укратко да речемо, у коју смо год канцеларију ушли, могли смо већ на приг поглада да аламо у чијем смо ресору. То се дало познати по списима на зиду, по стручним листовима и књигама које беху на столонима и етажерица. Нама се то специјализовано типирање донало јер смо провинцији сиварства. Јон са задвољеном похмљењо да је свико канцеларија министарства украшена дино израђеном бојеном сликом Н. В. *кнеза Фердинанда* у богатом оквиру.

Цаско и у кабинетне и музеје, рударски, индустријски, пољопривредни и друге... Каљо радосно ишпањавало; како дино уређење зеткоско и сједа онуда постигнутим успесама, могу се сретати браћа Бугари пошости јер на онга што идесмо а уз обрљавње која доисно, огледа се јасно да се исејиде одељине министарства не задвољала само радом који се своди на писане реферата и тровише хартије за текућу преписку, већ свуда изобита на видик *говорички* дух. Али није ни чудо, јер држава нека већ овио трудењивима ни једнога који не говори перфектно бар два страна језика те свиња дано вољно прати све шта се у старим напредним државама по његовој струци ради; држава нема већ тог господина ни једнога који није између б до 10 го-

Земља не може бити родна, ако нема у себи свега онога, што је билока као храна потребно. Да земља, која за уеве служи, остано као што је, т. ј. да се летовиш по неке некрпне сви храна, која је билакна потребна, мора се, као што је познато, љубити. Ми не исљико овом прилодом да говоримо у опште о љубрењу, ма да би према нашим приликама, добро било, да се о томе мало више у *Тешког* пише. За сада хтеди би да сиремено пакљку наших пољопривредника на један нов начин љубрења, који у нас није још познат, а који би се у извесним приликама можда могао корисно употребити.

Поред обичнога љубрења, имамо у појиде доба и једну особити врсту љубрења помоћу тако званих *бактерија*.

Та нова врста љубрења, бактеријама, зове се иначе и *кљетљиве земљашта*.

Пре свега да кажемо неколико речи о томе, *шта су то бактерије*.

Бактерије, то су одвећ екаљунми бивљани организми, који се година оком не могу видети. Оне се налазе свуда на земљи, има их у ваздуху, у води, земљи, на оделу нашег на рупама, по целом телу итд. итд.

Бактерија има разних, има их који чине те хлеб киселе, да из шире постане вино, из вила сирће, из славога кисело млеко, називајују трудење и распадање органских материја итд.

Извесне бактерије, као што знамо, причинавају и разне заразне болести као колеру, тубеу, дијатерију, јестиву, божавне, барску грозницу итд. За друге неке бактерије доказано је онег да су од великога значаја како у варењу хране код животиња, тако и за хрљане билака т. ј. да оне посредују, да се храна у животињском телу свари а исто тако да и извесне билде средством бактерија прирају храну из земље, који им је за развитак потребна. —

Ми веже се далае сад одде задржати у неколико само вод ових бактерија, које у хранену билака посредују. —

Оваљано се, да расте врсте *Дегелине, еуачи, еризор, грамис, серидела и остале аорне (тегуминосе или мазунасто биле)*, под извесним приликама могу прао добро и

дина пролео на страни ради стручне теорије и практичне спреме. Они исег далае ипојији ниј ердојесвице ни научници протегејни који се слаже службом, већ прекаљони вредни стручњаци који слауби слаже и који и, пр. по сматрају да Бог зна какву заслугу, што су успели да *министарство до сада већ 6.000 Сазоних плугова унесе у народ*. Није то држава далае у којој је начелник санитета један стручан филолог, а начелник земљорадње квали вешти пољодинак као што се тврди да је тако у једној другој балканској држави и, пр. — Грвој

Упознаше нас и са *законом о обавезном ношењу домаћих овца и обуће* и коју тачис:

Члан 1-ви. Сви државни, општествени и стручни чиновници и службеници који премоју влау а тако и народни посланици обавезни су кад су на служби да носе одело и обућу од домаће производње.

Члан 2-ви. Сви они који би се отргнели о одребе првог члана овог закона поддржано се поценово издеј до 10 до 60 динара. Велику казну одређиваће детитни старонине задолжавајуће су и дузеће да га о издржику овог закона брину.

Члан 3-ви. Министар Народне Просвете проишавће за јике средњих школа нарочиту зинорину која има бити такође од домаће производње.

Члан 4-ви. Свики ефорички или анонимни одело и обуће која би туђ, оштег продали под дољавим, каљавће се са 100 до 1000 динара и затвори од 1 до 6 месеци.

Члан 5-ти. Свики овај *закон* у дејет постои исег месеци од дина кака се обавља у службеним пољавима.

Члан 6-ти. Министар Народне Прерије израђиваће стандардне који ће обављати оне пољавности за прилод овог закона.

Поубеде пак са којих је овај закон постои биле су оне: а) да би се обавезиде домаће фабрике поља у извесним тлањина у које су уложени велики капитал и у пољима ради извоња број радника;

на таквом земљишту да напредују, које и нема једне однећ важне врсте хране, без које иначе ни она и ни друге биљке не могу никако да успевају. Та однећ важна храна биљкама, на коју оном случају мислимо може се *азот*. Шта више доказано је да таква земљишта, која немају довољно азотних материја а на којима варира врло добро успевају, при свем тог што и те биљке у своје развитку троше из земље азотне хране, ипак количина азота у таквом земљишту врлономесто да онада, она напротив расте. Ближим проучавањем ове загопштене појаве, доказано је да у таким случајима, биљке узимају као храну *азот из ваздуха и то помоћу извесних бактерија*.

Ваздух, који удишемо и који идеу нашу земљу окољана, има врло много, скоро 80% азота.

Кад се зна од којихова је значаја азот као храна биљкама и кад се зна да у извесним приликама та важна храна не жора нарочито набављати за љубрне земљишта, онда је лако увидети од колкогата је огромнога значаја проналасци којим се сазнало под каквим приликама азот из атмосферскога ваздуха, кога имамо на располажење у неопределеним количинама, може да послужи као храна биљкама.

Поменили смо већ да је доказано, да храњене вариња азотом из атмосферскога ваздуха бива помоћу извесних бактерија, које се у земљи находе.

Да знаста бактерије посредују, да се извесне биљке хране азотом из атмосферскога ваздуха, доказано је на овај начин. Узета је земља, која је однећ сирожана у азоту, али на којој при свем тог вариња добро напредују, на у таквој земљи уништене су бактерије. Бактерије у оштећеној земљи уништити, као и мало јаче загреју. Ти сићушни организми, као и свака друга жива бића, на некој топлоји утину. Пошто су дакле бактерије загревањем уништене, вариња исуз могла да тим у таквој земљи да напредују. Присутна моћ те земље, да на тој вариња успевају понављана је, чим је то земљиште извесним бактеријама по нова наваљемало.

Бактерије, које чине да се вариња хране азотом из атмосферскога ваздуха, налазе се у оном познатим кортикама (члорифијама) на корену махунастог биљкама.

Махунасте биљке, које на корену немају тих члорифија, исуз у стању да се хране азотом из ваздуха. У земљишту

у коме нема тих бактерија, на корену варињних биљкама нема ни оних члорифија.

Према свему томе, ако дакле на земљишту неом, не може да успева вариња *само с тога*, што оно нема довољно азотне хране, онда лако је такво земљиште дотерати, да на њему вариња најбоље напредују, кад се оно место азотних материјама, нађубри оним бактеријама, које чине да се вариња хране азотом из ваздуха.

Остаје нам још да одговоримо на питање: како се земља љубри или жалима бактеријама?

Љубрне бактеријама може на два начина да се извариња: 1. Љубрнењем земљом, у којој има оних бактерија услед којих вариња, храњене се азотом из ваздуха, добро успевају и 2. Љубрнењем чистим бактеријама.

И на један и други начин могу дакле да се пренесу бактерије у земљиште, које пре тога тих бактерија није имало.

Овај први начин љубрнења земљом има извесних маана. Пре свега у таквој земљи налазе се многобројне друге врсте бактерија и гљива, од којих неке могу бити и штетне. Поред тога, пошто се за такво љубрнење мора пренети већа количина земље но њима, има по кад-кад доста великих тешкоћа. Напослетку баш у ово доба, кад треба земљу за љубрнење преносити, због влажнога времена, уста земља често је неподатна за вађење а и онако власна, мора да се сушити, пре но што се на њу растури и обради. Све то и друге маане овога првог начина љубрнења земље, налазе су овај други начин љубрнења чистим бактеријама.

Бактерије, које се као што смо поменили налазе нарочито у члорифијама хорена детелине, динерке, граховра, грашка и другог махунастог биљка, те бактерије, даис се у једној члорифији *махуначја фабрица** у великој мери култовину и могу се лако добавити.

Под именом *„Нитрагина“*** производе се за разне врсте махунастог биља, разне бактерије. Тако има наро-

*) Фабрика азотнихних биља *Maistreur Luminera et Brunnera et Heuyer et Maury*, 4, *Fabrikwerk von Meister Lucine & Brunner, Höchst a. M.*

**) Назов нитрагина изводе се из оних грмича и азотнихних рески: *нитрага* значи *валдерка, нитрага* — азот, *нитра* — узноси или *нитра* — износила делово.

б) Да се потпогну доказе хрощачке и обубареце занатлије, који су почели да суству и пронађу пред туђанском конкуренцијом а због доповења у земљу готово одла и обуће са стране.

в) Да се ископају пеша и преба домањи сировини кокала и угља јер ће се тиме унапредити и комене створене.

г) Да се копац не износи из земље, јер укупан број члорифија, узнета и понајвише преложи 30.000, а сваки од њих просечно је данаше годиње бар по 100 динара за одла и обуку што је влисило у највишу руку три милиона динара.

Не мање нас је интересовала и видна установа *за обезбеђење од града* у тако и установа — *земљородничке банке*, чије централе постоје такође при Министарству Народне Привреде...

О жерана нам које су државна, окружн и општинске предузеде за унапређивање домаћег *комерца*, није нам могуће овде говорити јер су оне тако простране и многобројне, да би само излагање тога заузело најмање нео штетанца табак. Зато ћемо писати о тиме посебно, а овде износимо само статистичке податке о коњима који су прикупљени приликом пописа извршене у Бугарској и Источној Румелији 1. јануара 1893-е године. Тада је било: коња тегаћних 59.824, јахачких 83.397; ждрбади и прилодних коњика 158. 522; пастува 42.203. Свеча 343.946.

Као што се види, овај број коња није незнатан, али се ипак од пре три године с таквом силном прело на унапређивању коњарства да ће већ кроз пет година на ва дао бити у Бугарској у азобљку коња поред подириривања свињу домаћих потреба још и *за извоз*.

Равно до подне трјајале наш боравак у Министарству а тад се мораде пропустити, но с тим, да се омет настави сутра пре подне у 8 часова.

Пре разласка даћемо нам госнода на дар разне књиге — издања Министарства Народне Привреде а на име:

1. Закон за астрахунасте земљит произвођачи от градобитница и крајољиних који уредак подробитији за израђивање закона за астрахунасте земљит произвођаче от градобитница.

2. Годинаји рапорти от Фрибуријски, Брачакски, Ловски, Сандански, Долачки и Пазовски члорифија но одликоерата парава за 1895. год.

3. И 4. Закон за водништото на копривањата, индустрија за хрощачкоство и правилика за израђивање закона за водништото на водништото а индустрија за хрощачкоство (Loi pour le relèvement de l'industrie de la soie dans la principauté et règlement pour la mise en application de la loi relative au relèvement de l'industrie sericicole dans la principauté) 1897.

5. Ганорит ваздух густоштинот на копривањата, азартотот и отчасти на оном други класово на земљачиштото, како и ваздух ширетот, како би требовало да се извариња за таквото водоборине и водништото от Хр. Ат. Фервадужина, 1894.

6. Exposition universelle d'Anvers de 1894. Section Bulgare.

7. Првиот бугарски земљачкоство-произвођачи сибора при изложението на Пловдив, 1892.

8. Отчет на одликоерато за земљачкиштот Каски за 1895. година.

9. Работот от Д-р Хр. Ердмаков и д. глашнот инвенторот но копривањата при сиборото хрощачкоство 1893.

10. Прва отчетот за државнот азобљук занатлијачина аз. с. Кладно за узносиот годни 1893/84 до 1898/87 от директората В. Анисава.

11. Прва бугарско земљачкоство-произвођачи изложението на Пловдив, 1892. подл насочиштото хрощачкоство за жеро хрощачкоство Фервадужина 1. издање на Бугарска. Обща агитација за изложението придежи, 1892.

12. Докладот от одликоерато за земљачкиштот за колуштотот крџе, 1895 година резултати от разводиштот на населението сибора за водоборине сиборачкиштот и аз. водништото воле земљачкиштото култури 1896.

титив бактерија или нитрагина за производњу гранаца, детелине, лугерасе, грачара итд.

Нитрагин пажњан с неким масом, која служи као храна бактеријама, до употребе држи се у нарочитим флашама.

Једна таква флаша **нитрагина** довољна је за $\frac{1}{4}$ хектар земље и стаје око 3 дина, и 50 пр. дин. или 2 марке и 75 центина.

Нитрагином, пошто се прегходно с водом разреди, или се каливи семе, или се помеша с извесном количином земље, која се после расура по њиви и уради.

Ми се већемо сад оиде упунати у појединости о употреби **нитрагина**. О томе може бити говора и другог приликом. За сада сматрамо да је довољно, ако само скренемо пажњу наших пољопривредника на један нов начин ђубрења, **пољску бактерију**.

22. фебруара 1897. год.

у Београду.

Д-р Марко Т. Лезо.

Б Е Л Е Ш К Е

Да ли музаре и мада теда ваља хранити кланица од јечменог слада или мекњима? — На ово питање Д-р Е. Пот одговара: кланице од јечмена слада,¹⁾ као средство јетвиције имају у хрњавцу муње стоне и подмладак првенство пред мекњима. Музарима, од средње жње тежине, може се дневно на грло дати $1\frac{1}{2}$ кгр. кланиц. Кад се дневни оброк састави као што треба, кланице утчу много на дучење млека, потвомаку варење и жње масла усунцији и жетреници, чириши. Ако се дају ише, по што је горе наведено, млеко добија аромотично — горн укуе, а може нарочито кад кланице нису чисте, да се излазко побавачине. Подлагати их ваља стоји свагда мало наклањене, јер ако се дају сухе излашчу наду и затвор, ма да стока најрадије једе сухе кланице. Тегадима, било за припаод или за кланице, пријучу кланице врло добро, и могу се дати до 1 и по кгр. дневно, по пошто се водом поквасе. Особито добро пријучу кланице

¹⁾ Канице су ове отпали од јочва који се клањавом хрњавцу у сладу за пиво.

Све оне књиге частми је господине уреднице послати Вам за књижицу листа вањета те да и шири круг наших пријатеља добије тиме прилику да се узноса са њиховом научноом садржином.

Господин гласан инспектор за коњарство, Германов имао је доброту том приликом поштомити уреднику „Вестега“ следеће књиге:

1. Настављени за уредбата на заводској кононији и за обзводкенице се заводској кони из кононити, саставил П. Германов, инспектор по коњоводити 1895 год.

2. Обзвдмача и триноронка на кони саставил П. Германов, инспектор на коњоводити 1895.

3. Раководство по лавката на кони. Теоретички и практички знацима, саставил П. Германов, инспектор на коњоводити 1896.

4. Обиде 300 теленице поља пошто раководити поштомити на кони. Саставил П. Германов, инспектор на коњоводити 1895.

5. Наследствена слава и обидејте разлитон корми при воденице на кони и другит домање животне. Саставил П. Германов, инспектор на коњоводити 1896.

6. Нарочна књига по службати из државнати и обрњани коњоводити и славине за хрњав. Саставил П. Германов, инспектор на коњоводити 1895.

А, господин Саво Ж. Данов уредник „Орала“, обдарио нас је понавани Орала од 1895. и 1896. године (видише од 1894. године није више имао.)

Ми бесмо обидно али врло и врло пријатно изненађени овим оваквим дубином предустатаљма и обдарињаљма.

Бад мидијасмо да се на свему захваљма и оностма, захтеваше господо од нас, да бар на тренутак одемо сини лаједо у обидику васину где се сунуљају привредници. Тако нас понудоме по стављеницу талцијанског бермта долајди да то пише, а ако није домаће, шак је из прија-

при обдјању, када се поред њих даје и чорба од ланена семена а потом раздробљени онас.

Мошње могу пре да уе дучење млека, квари каквишо масла, и у већој количини праве масла покусним. Мо младим теладима може се преночити нешто мекњима, — тако 1 кгр. на 100 пр. жње тежине. Много боље пак могу се мекње употребити за телашу спреку стоку, нарочито за волове. Њима се може у дневном обрбу половина жње (концентрисане) хране дати и салив мекњима, које треба помешати са сечком од сена и сламе, и мешавину мало олакшати. Исто тако добро пријучу мекње тогадони коњари. Мешавину хране треба додати нешто мало рене или резаца од рене (шеверне).¹⁾

Г Л А С Н И К

Расадници америчке воле у Србији. — Од ове године има у нашој земљи 11 расадника америчке воле, и то у овим местим: Смедереву, Вучкову, Топлицењу, Нишу, Крагујевцу, Свилајну, Александрову, Крушевцу, Лужаницу (спрез смедеревски и обреновац). Од ових су — Државни 5, подружански (Подружана Срп. Пољопривредног Друштва) 3, обрвани 1, сресни 2. Мимо то, америчка вола подице се и на добрима управе држав. сресне, на угледном добру Срп. Пољопривредног Друштва у Шану, и на имању Гатарске Школе у Краљеву. Но, оиде се чине више огледи у клањави амерички вола са нашим домаћим.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК II. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
Државне 11. фебруара 1897. год. у Београду

Вали су: председник г. Рава Милошевић, потпредседник г. Милослав П. Куртович, гласаник г. Вучко С.

¹⁾ „Рени ренанс“ су остали при обрвацима шевера из шеверне рене („шеверне конка“). Добра су храна за стоку.

тељене земље, пошто је недавно тамо и то баш за престомонаседника, удата једна чистокрвна Српкиња. И без проблема, лако је после тога обавишења бар нама Србима, да потогидо, да је то био бермет — талцијански. Том приликом сазнамо за садрине владалачних државних које су пише у очу тога дана, на ветери у кшевцу двору. Господин Фетвадијев, као председник бугарског пољопривредног Друштва извршило је тим водом одушевлено, владарима брстској слози њихових народа и Српском Пољопривредног Друштва. У своје делови говору по кшецак српског пољопривредног Друштва г. Фетвадијев је једноједини приставак својих кодела огласио, да ће тога дана у 9 часова у вече бити свечана седница бугарског пољопривредног Друштва а у 8 часова банкет у част донаваних чланова Српског Пољопривредног Друштва. На банкет су били позвани и неколико господо новинара и професора из Београда, али зато, што је нећина те господо затекао кад својих донова, позинице за држери баја, захвања седница и банкет нису могли бити извршени како се желело. Али и ако нису, доволно је видних доказа одначне ваљке било српским привредницима и у оное доде. Само тако није мислио и господин Фетвадијев. Он је и на балу у двору најрадије друговао са српским привредницима на им је створно том првавом чак и ту радост да буду представљени уваженом министру господину Гешову.

Српски привредници пак сматрали су за част и већу дужност да још то вече у агодној прилици извеште о свему напоменутоме министру председника господина **Ђоку Силбица**, те је господин Фетвадијев био представљен како

Богдановић; Чланови одбора: г.г. Алекса Живановић, Александар М. Секулић, Анга Голубовић, Драгутин Јовановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главић, Љубомир Којић, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић. Председава председник г. Раша Милошевић. Бележко секретар, г. Благ. Д. Тодоровић.

Прочитан записник I. седнице — Одбор усвоји.

Председник саопштава, да се према иницијату г. Милоја Ж. Вучиковића, чиновника управе државне ергеле, редовног члана друштва, уписао за члана утемељача г. *Сина Девчић* тежак из Пожареваца, и да ће улог у 100 динара половином рачуновођа исте управе — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава да је 30. јануара ноћу, умро Љубомир Јовановић, редовни члан друштва, војени сточни лекар. — Одбор израња своје жалење устајањем и речима: „Пог да му душу прости“.

господину министру председнику тако и самозе Негову Величанству Краљу, највише заштитицу Српског Пољопривредног Друштва. Ово благовољење Њ. В. Краља на српак г. Фетицајевича изарадовало је некога све српске и све бугарске присутне привреднике. И данас дана добијао је г. Фетицајевич заштитама тим поводом.

Овде је сасвим на своје месту да споменемо још један адем-камен, да истакнемо једнодушну личну непопукењу слогу која влада код свих бугарских пољопривредника, како оних из министарства тако и из Пољопривредног Друштва, и на ако су због неједнаких политичких начела подељени — партије. Но не само партијски већ и лични интереси појединачно уступају увек прво месту интересима привреде. Корени, који се зову: алоба, ливест, освета, врзост, атар, сонан и нлат, сатрвени су у корен. Та таква чврста унутрашња слога, јак је основ, да ће и слога њихова са српским привредницима бити сасвим нескрпа по оба братака народа. Дај Боже!

При подаску српских привредника на Совије и ако се то до последњег тренута није знало, изајани су на станицу ради испраћаја начедник трговина, оделена госп. Атанасов, уредник „Орала“ господин Саво Ж. Дипов са још неколико другова из министарства и пољопривредног Друштва. Не само да су српски привредници били и на станици чајанима, него им је баш лично господин Атанасов спремно чак и дунана на и сама валидраниа за пут, а та до те мере нежна нађања учинила је растања још тежиј. Поруче и поздраве које смо и том приликом подобијали за све другове у Српском Министарству Народне Превре и за све другове у Српском Пољопривредном Друштву тако су нини толиких осећања и братских жеља да срдачине и одушевљењем испраћаја неимати. Сви српски привредници могу рачунаати на бугарске привреднике као на рођену браћу. Кад је био основ: срећан пут и жељети, заорало се прво на прејугу бугарских привредника а одмах и из патриотских груди свега осталога славног света који на станици бие.

Нек нам се ошрости — у овоме жалом напису није се могло јавити рећи. Зато то и јесте само један стручак из совјеног врта.

16. Присутило се затим добати о програму друштвених радова за ову (1897.) годину према напшту који је изарадо узик одбор и после дужог саветовања — Увојене су тачне 1., 2. (са изменом), 3., 4. и 5. у напшту.

У исто време ошловачено је председничко, да по тач. 21. напшту програма, потражи од заборика и др. лица ошрете за план камен и потом учини предлог одбору за набавку.

ЗАПИСНИК III. СЕДНИЦЕ

Управног одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 19. фебруара 1897. год.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајник г. Вучко С. Богдановић; Одборници: г. г. Алекса Живановић, Александар М. Секулић, Драгутин Јовановић, Д-р Марко Т. Лео, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Паја Тодоровић. Председава председник г. Раша Милошевић. Бележко секретар Благ. Д. Тодоровић.

Прочитан записник II. седнице. — Одбор усвоји.

Председник саопштава, да се за члана утемељача друштвених уписао г. Хаџи Гавра Силановић, рентијер из Београда, и да је утемељачки улог у 100 динара, половином Друштву. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава, да су преминула два редовна члана друштвениа, и то *Божа Бодич*, њивоговац из Смедерена 12, а *Љубомир Којић*, секретар министарства народне привреде 13. о. м. — Одбор саслушао ову тужну вост, највише устајањем своје жалења.

Затим је продужена дебате о програму друштвених радова за ову годину. — Увојене су тач. 6., 7. и 8. Код тач. 9. било је мишљења, да ове године не треба привредничати утакмицу справа у Топчидеру, већ у овој години прирешити изложба справа, но већином гласова, усвојена је она тачка по напшту. Дале усвојене су после малог саветовања тач. 10., 11., 12., 13. и 14. а код тач. 15. по напшту, предлагало се да треба спремити измене и допуне у друштвеним правилима за све оделце, а не само за оделак о Подружницама, али је већином гласова усвојено: да се спреме измене и допуне само за оделак о Подружницама, према прибављеним подацима о ихловој организацији. Г. Аца Живановић, мишљења је, да треба пројекат за имену друштвених правила у свима оделцима подврћи ревизији и потребу овога ижење велу у нарочитом предлогу. Тачне 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22. и 23. по напшту, усвојене су после мале дебате.

Цена нађана оглашава: Од четит врсте од једног струка до 10 зара динар, од осталих крувених јакмена до 15 зара од врсте и струка.

Већје оглашка од деле стране 20 динара (10 ер. а. в.), пола стране 10 динар (5 ер.) четурт стране 3 динара (250 ер.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 зара динар државне таксе.

За оглашавање нине пута 10 од 100 јединица.

Преглед II. броја Тожака: — Чланак: — Лип. — У пролог питања о унапређењу земљеног стварства. — Један нов начин љубрења. — Подметак. — Велетске. — Гласник. — Завистик.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ЛИГ, НА ОСТАЛ. ГОД. 4 ЛИГ. ДРУШТЕ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ. ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТА, ПОДРУЧНИКА, ПОСЛЕНИЦИ СТАЛНОГ КАРАИ И ТАКИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ПОДЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ПР. ПРЕПЛАТА И РУКОВОДИ УПРЕД ЗА СРПСКОМ ПОДОПРИЈЕМНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНИХ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 104 ПРНСКОГ ДРУШТВИНОГ МОС ПОШТА ИСПОСТАВА.

ГЛАВНИ И ИЗДАВАЧИ:
СРПСКО ПОДОПРИЈЕМНО ДРУШТВО

ОБЈАВНИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СВЕЖИЋ, ДИЈАН М. СВЕЖИЋ Др. Марко Т. ЛЕЉО,
И ПАЈА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДБОРНИЦИ УРЕДНИК:
БЛАГОЈЕ Л. ТОДОРОВИЋ

О ИЗЛОЖБАМА ПРОИЗВОДА

У сва изложбама својинских, светских, земаљских, и пошасних. Све ове изложбе врло су корисне по општа напретка народа, али највише користе донос оним народима, у чијој се средина држе. Свеке изложбе могу приређивати само велике и врло напредне државе, а земаљске и почасне мале и у радности заостале. И кад би се занемали: на пута је то изложба у општи? Одговор би био: утакмица народа и појединца у знању, вештини и вредности, а следствено су то, прибавити што више кунаца за своје производе, особито ако таквих има у великим количинама за продају. Мале државе, којих је радишног и вештина јоште у повоју, не могу имати велике материјалне користе издући са својим производима на светске изложбе, а неутни морају знати издатке имати, који нитколико неодогиарају доби-

веној користи. Желети би било, да нам ови, који су били представници наших производа на изложби у Паризу и другим местима, кажу: какву смо корист отуда имали? Они би можда рекли: па ми смо бар у моралној добитку, што смо показала богатство наше земље, али да су Французи и други народи купили не који наш вилин, или во који суд наше грчарице и др. Да је ово истина и ми немо признати. Али знања је корист од тога, што ће страни купити по једно парче наше израде мањ то: да имају у својим кућама представника пријатније и средновековне индустрије! —

Свет зна, да је Србија, као нова држава, тек у почетку свог развита и напретка, и да она нема ни природних добро израђених производа у тако великим количинама, како би могла привући купце из далеког света. А да је ово истина, потврдиће овај пример:

Пре 30 година објављено је било, да ће у Лондону бити изложба вина целог света. На, пошто смо ми у ово време имали много вина и страни су долазили, особито у Крајину, те су га куповали, то министарство финансија

реша, да и ми будемо на тој изложби високој представљени. Но, да се не би великим трошковима излагали, буде умован г. Вацон, бивши многогодишњи заглавник енглеског консулата у Београду, да нас на изложби заступа, чега се он радо прими. За овим наредо се, да се по неколико олаша најбољег вина из свију крајева Србије пошљу министарству, које кад се изврши, одреди се једна комисија винарска, која одбере око 100 алаша најбољег вина, и ово се пошље у Лондон. На олашима назначено је само то: да је вино из Србије, метнувши на сваку алашу нумеру. Списак пак од тог задржан је са оним: какво је, било или црно вино, где је и од ког произведено или чувано и колико је старо.

Кад је изложба свршена и одбор вина оценио, добије министарство извештај од Вацона, у ком је описано: под којом је нумером црно, а под којом бело вино најбоље, додјучи, да се такво вино доноси у Лондон, плаћао би се као најбоље светско вино. Јест, али која су то вина била? Она, која су од појединих људи више година чувана и која, кад би их потражили у већим количинама, на би их можда нашли у целој Србији ни десет алона!

Овај пример показује нам, да није корисно на светске изложбе шикати оне производе, од којих немамо велике количине на продају, него се треба постарати да такве добро и у већим количинама израђујемо, на ће купца и из даљног света дозвати и куповати. Што се пак друге предмета тиче, као што су: природни, етнографски, културни итд. могу се и на светске изложбе шикати, јер они представљају дотичну државу у свима другом спису, а не у трговачком и индустријском.

Напред је речено да мање државе у вештини и радности заосталих немогу светске изложбе приређивати; али тим је више, боље и корисније за њих, да оне приређују у својој земљи опште и почасно изложбе. У њима треба да нађе сваки грађанин оно: чим се занима, те да добије пошту за свој рад; да види справе и алате, којима се што лакше, брже и боље израђује, на и практично поуча; да види разне и боље врсте семена, стоке и прерађенина и том подобно. Човек по природи својој сталан је у овом, што зна и чиме се занима, али ипак тежи и бољем и савршенијем, особито кад то очима види, па се труди да и он у том успе, јер ће му већу корист донети.

Пољопривредно Друштво приредило је три опште изложбе, две у Крагујевцу и једну у Топчидеру, од којих је прва била 1870. године. Многи људи, на и неки наши државници чудили су се овој приредбу Друштва говорећи: каква изложба може бити у нас и шта на јој можемо свету показати? Друштво пак и само је знало, да ни неможемо Бог зна шта изложити, али је уверено било, да ће то од велике користи бити за напреду и приреду, да је јавно настојало, да се из свију крајева наше отаџбине што више и што бољих производа пошље, те да њим праликом видико: шта наш народ производи и где се шта најбоље израђује. У исто време Друштво је обећало да ће по могућству и награде додати за најбоље производе у пошцу и савршенији земљопрадним сировинама и алатима, као: плуговима од кованог гвозда, петрењачама, крушачима итд. И, кад је све учинено што се могло и требало учинити, изложба је отворена и свет је наш био

наменајен идећи заступлене на којој све гране привреде наше отаџбине.

Тим приликама није Друштво процутило и практично узонавати наше произвођаче са извесним савршенијим сировинама радати, на је са плуговима орало, петрењачама разне усеве сејало, машинами врло и т. д. Шта више, и сами страни дозволба на наше изложбе дивили су се каквошћу неких наших производа, као што је шеница, јечам и друга, јер шеница по мери пољског мерона мерена, била је преко 90 оунти тешка, а јечам преко 70, о ком се наш грађанин г. Фајоерт, као стручњак изражавао: да је то јечам првог квалитета за вино.

О даљој радњи Пољопривредног Друштва при изложбама већу говорити, али напоменути морам, да је његова радња врло корисно дејствовала на унапређење наше привредне. Свет је почео живо набављати савршеније алате и справе за своје послове, а и најстори наши почели су да се израђивати, особито плугове и петрењаче.

Од 1875. год. није ни једна општа изложба у нашој отаџбини до данас приређивана, али почасно било је приличне, особито у новјие време. Исто тако одређиване су и награде за напредне радове по разним гранама привреде, као и утакмице, што су чиниле међу произвођачима, дајући најбољим награде. Овај радња врло много допринио унапређењу наше привреде, а они, који то чине и потпуно заслужују сваку похвалу. Али, што би још желети било то је: да се и која општа земљана изложба бар јединују у неколико година приреди. Ово учинити неможе само Пољопривредно Друштво због малог средства, на би требало да то учини наше Министарство Народне Привреде или само, али средством Друштва, кои би нужду помоћ упозало. Кад наша влада чини велике жртве дајући на светске изложбе, не треба жалити, да се и у нашој отаџбини приреди каква општа земљана изложба, која би од велике користи била и с тог гледишта, што би она принуђала и малим стран свет, који се интересује и жели видети наш делован напредак, нашу културу, производњу и радност.

М. Спасић.

АНАЛИЗЕ ВИНА

ОД

ПИСКАНЕ И НЕПИСКАНЕ ЛОЗЕ У 1896. ГОД.

Уредници од „Пероноспирнога Одбора“ редовни чланови Српскога Пољопривреднога Друштва г. г. Велимир Виторовић из Крушевца и г. Мил. Ј. Петровић из Врагоградца имали су доброту послати нам ради анализаса пет проб вина и то:

1. Црно вино „пискано“ из виноградга г. Буб. Ј. Неђића скопана из В. Дренове са брада Нерезина.
2. Црно вино „непискано“ из виноградга г. Стевана Неђића из В. Дренове са брада Нерезина.
3. Црно вино „пискано“ из виноградга г. Мил. Ј. Петровића из Врагоградца.
4. Црно вино „непискано“ од г. Јивка Миленовића из Врагоградца и
5. Бело вино „пискано“ од г. Јивка Чокића из Врагоградца.

Код ових пет проба вина хемијском анализом одређена је количина алкохола, естера, киселине и шећера и добијени су они резултати:

ПРОБА	КОЈЕ ВИНО	АЛКОХОЛА		ЕСТЕРА	КИСЕЛИНЕ	ШЕЋЕРА
		ПО ДА- ПРЕМЕ	ПО ТИ- ПРЕМЕ			
1.	Прво вино „арканско“ г. Ж. Ведаха	8,4	6,75	1,59	0,43	0,2728
2.	Прво вино „непрскано“ г. Г. Ведаха	5,6	4,5	1,36	0,39	0,2450
3.	Прво вино „арканско“ г. М. Ј. Петровића	9,9	8	2,67	0,51	0,31612
4.	Прво вино „непрскано“ г. Милановића	7,8	6,36	1,41	0,58	0,1686
5.	Бело вино „арканско“ г. Ж. Цопића	11,72	9,43	3,48	0,48	0,0908

Пробе вина под бр. 1 и 3 од прскане дозе, као што се види, знатно се по саставу разликују од оне друге две пробе вина под бр. 2 и 4. Вина од прскане дозе боља су и јача су; имају алкохола два и преко два процента више од вина непрскане дозе. Поред тога количина киселине сразмерно је већа код вина од непрскане дозе.

За прва два црна вина (бр. 1 и 2) вели г. Виторовић у својем писму, да су из виноградa „на једном брду, на једнакој земљи, једнакога положаја, једнакој дози и раду, само“ што је доза у једном винограду прскана „два пута а у другом ни један пут“. „Поред бољег и прелијепег грозда“ вели г. Виторовић, „при је“ (сопствених виноградa) „набрао три пута више гроздја на и више вина по други.“

Из резултата анализе види се, колика је разлика у квалитету прва два вина. Вина, која немају ни 6% по запремини алкохола, као што је вино под бр. 2 сматрају се као необично слаба вина, која се врло брзо испаре. Оно пак друго вино под бр. 1 већ знатно је боље и ако по јачини долази још у ред слабијих вина.

Од анализисанх пет проба вина по саставу а и иначе било би најбоље оно бело вино под бр. 5, али исто је на жалост тако јаво судовна, да га не може сваки пити. Већина је штега, што се у нас не обраћа већа пажња на

чистоћу буради и других судова, те се тиме често, као што је и овде случај, и најбоља вина упропаште.

За упоређење те последње пробе (бр. 5.) белог вина исемо добијан одговарајућу пробу од непрскане дозе. Г. Петровић, вели у својем писму „за бело вино од непрсканог грозда“, да је „грђе од црнога вина“ и да погледито, с тога више послао ни другу пробу белог вина.

Међутим баш с тога беше интересантно видети како се и по хемијском саставу, вино од прскане дозе разликује од онога другог вина, које г. Петровић није послао и за које вели да је „грђе од црнога вина“ под бр. 4.

У осталом и оне четри пробе анализисаног црног вина, као што се већ и у напред могло знати, јасно показују нам, да су вина од прскане дозе увек знатно боља од оних од непрскане дозе.

Овим анализима имали смо само да утврдиемо колика је разлика у саставу киселиних наших вина од прскане и непрскане дозе, а да је прскане вино дозе против меромоскопе један у сваком погледу користан рад, који се уз остале исекоједке радње, мора редовно вршити, о томе држимо да се сваки наш виноделач већ уверен и није потребно, да се с њим приликом код тога питања задаривамо.

Г. *Властимир Виторовић* из Крушевца и г. *Мил. Ј. Петровић* из Београдца захвалили смо, што су нам ради анализе извојели послати тражене пробе вина.

14. марта 1907. год.

Београд.

Д-р Марио Т. Лeko.

СПРЕМАЊЕ КИСЕЛА МЛЕКА ЗА ЗИМНИЦУ

КРИВОМ ВИРУ

Свака криво-вирска кућа преко јесени спрема кисела млека, које ће истрајати целе зиме до новог млека. Спремање се врши на прост и лак начин:

Помузе се млеко од оваца 5—10 литара; процеди се кроз цедањак — изаткан од куделе, или ренетура — ш-

Са јужних околја Кавказа дошла је винова доза преко М. Азије у Јевропу и сад се налази по свима деловима света у безбројним варијететима. Маслина, на чијој се култури негда основано цвистале итиске трговине, дошла је из Сирије и сад се налази дуж целе обале средоземнога мора, а у новије време обделала се чак и у Аустралији и Калифорнији.

Иначе воће дошло је већином са истока а преко Италије. Шљива је пренесена у преташким ратовима из Сирије, а трешњу је пренео Јулијусе, 73. године пре Христа, после победе Митридата из Керасутиа (и отуда сегасас, трешња. Јулијусе су, мисли се, довели Персијанци на Медје и Атини). Дивљи кестен је пореклом из Татарске а пренео га је у Јевропу Каурије 1500. год.

Зеле и биљке за украс поља је човек такође да, у колико је могућно, побу из њихове отаџбине у цео свет. Целер је и. пр. дошао на сев. Америке 1614. г. у Јевропу, Анж и першу дошли су из Калифорна, морач са каларских острва, рен из Кине, пасуљ из источне Ивије, тиква из Астрахана, попоља из источне Ивије. Из Аскалоније пренео су Кретаји дук. Јан тепепа као ни једна друга биљка од источне Ивије његове отаџбине, на де поларнога круга.

Биљке на лични ограничене су само на тропске пределе; провонито успевања на ограниченом простору а после се јаво распрострање, као и. пр. каранџал и жузакот (орашчић) од Источне Ивије и Молдаве доспеле до западне Ивије. Америка као најпачу а оне два Источна Ивија најпачу.

Описати распрострањење дрвећа и биљака за украс трезба би читала књига. Мала Азија днесује бокуре, цар

ПОДЛИСТАК

ПОРЕКЛО БИЉАКА

од
МАРТ. БЕКА

(сегитна)

Шећерну трску пренео је човек већ одавно из њене отаџбине, предње Ивије у Чиле Арабију и јужне земље средоземнога мора, у Америку, Африку и Аустралију. И кисела је донесена на север са обала средоземнога мора, чији је шећер настао за Јевропу тако важан трговачки производ и чије је обделовање учинило велико и важне знамене у јевропској земорадњи.

Кава је сразмерно доцкан пошла из Абисиније у Јевропу, а одатле су се 1690. г. Холандци пренели на Јаву а Енглези у Предњу Ивију. 1727. год. довео је Француз с великим трудом два изданка у Мартејни, дечећа с њима на лачи оскудицу у води. Од она два изданка, мисли се, да вода порекло сва америчка кава. Америка днесује сада каке више од половине за целу светску потребу.

Чај се у пркос свима напорима није дуго одомаћно ав Кине.

прављено од лимба; пасне се у котao и мете на тиху vatру до се сvari. При vareњу mлеко се меша obичnom kašnikom да не zagori. Svareno mleko pozidaje se no peni, koja ce y vatlu podiže. Čim se pena podiže mleko se odmah s vatrom skida i kad dok ne postane mlažo, što se poznaje prstom od ruke; levanje se kajmak i smesa u čistu čabar. Sad se uzme proizvoljno — od prilike $\frac{1}{2}$ litra — visela mlaža, koje se pasne u čabar y dobro promeša čistom kašnikom. A mnogi naučice kiselim mlažom sud od levanje, koju zovu tihvinca, na dan dva probuñe jednu mladu rutu, kroz koju, vremeom, srućka sva iscuri, te se mlažo potpuno stvrdne y osuši. Od ovako osušenih mlaža, koje se čuva preno čitav žive, ispuđa se jedno parče oražavne volčanice, pasne se u mlažo y promeša. Mesto kisela mlaža mogu se uzeti dve visine čaše srućke, ili jedna čaša soka od zelenih grožđa — jasturica. A može se podkiseliti y običnim kiselim, kojim se mesi хлеб. Kvasac se u vatru detinje nespane, zavije y čistu maramu y spuñet y mlažo da stoji nekoliko časova, od prilike no dan. Ako je kvasac bio dobar mlažo se ukiselilo, y tad se marama s visenim iscuri. Ova sredstva za kiseljenje parod zone maja.

Ovo dođe početnik je deo kiseljenja. Čabar se puni koliko je potrebno za žmu y pročede do novog mlaža. Drugi put uzme se mlažo koliko se hoće, na pokazani način srućka y ostavi da se potpuno ohladi. Ohlađeno mlažo zove se *studjenica*. O ne se spuñe sav kajmak pre spuñanja. Kad se ne bi kajmak skupo mlažo ne bi valjalo. Kajmak se pre spuñanja nesme skadati da mlažo ne bi izvetrilo — oslabilo, a sipa se posle 24 časa. Ako se mlažo potpuno ne ohladi y pasne pre 24 časa novime kiseljenje, te nije dobro za trošnju. Radnja se zove *dolevanje*. Pri dolevanju uvek se mlažo promeša s ranijim mlažom y čabaru. Dolevanje se vrši koliko se hoće.

Kad je mlažo ukiseljeno — sazrelo — a pretao se s dolevanjem, pritisne se jednom čistom kromom da se srućka, koja se pri kiseljenju odvojila, iscuri jednom pravom kašnikom. Prava kašnika pravilnije se, što se više može y najvažni dio srućke da iscuri. Srućka se može y sama iscediti, kad se s doleva kvača čabara obruci ponuñe. Za mlažo se ne treba bojati, da ne iscuriti, jer ova kao guñice ili vajkave neñe sa srućkom napole izlaziati. Kad je srućka iscurljena ili ispeñena položaj se na mlažo jedna

svu pruzu, valjuñice, valjanje (od 1559. g.), zale, Istocna Nijelja čestiti, Persija Joržovani y rutunju, Azrika roditi klati, Amerika mućunju, amaranu, divnu kobilju, kardinalsko pveće, kastuse. Georžina nosi žito petrogradskoga akademika Georža, koju ju je 1790. g. doveo iz Moskve. Kad se ona prvi put pojavila, bila je moderno pveće jevronjskoga društva. Takvi je slučaj bili y sa kvasacijom ili japanskom rukom, kada je prvi put došla iz Japana.

Čovjek je nehotimično primorao da se rasprostiru bezbrojne biljke, koje mu nisu u volji. Kako bi radio on to sprečno? Sa svima kulturnim biljkama imala je čitava vojna korova, jer mnoge kas: lan, kobilja, divan imaju svoje zasebne korove. Nerazdvojno sa žitom putovao je različit, divlja mak y dr.

Davno opuštaše nasobine jevronjska pokazuju ovo, slučajno prenesene, biljke poređio nizicani naseljenika. Ovo naseljavanje bilo je nesvesno pomoću kalijna y sudova, dafa, domaćih životinja, osnova, itd. Gde su se na istočnoj obali Grenlanda pre hiljadu godina naseljeni Norvežani još y danas raste žitna jevronjska grahorica.

Veliki vojnici pokodi tamoñe raznise biljke. Još od 1683. god. usled Turaka odomñila se y banjini Beta *Euclydium griseum*.

Životinje su takođe nesvesni pomoćnici putovana biljaka. Oni nose sobom malvaño, levanje ili valjano seme, koje se kod sisara obesi na koži ili na nogama a kod tića na klesju ili perju. Tiñe, koje jednu zrnalicu, čisto prenese seme na hiljadu milja, a od česti ga vobazuju y nespareno. Na ovaj način, kao parazit, dospela je imela

putovna daska u vidu dna y pritisne se na sredini te dasko jednim kamenom, koji ne imati težine od prilike do 1 kgr. Ako mlažo izlazi y čepa vrše dasko metne se lakim kamen. Sad je mlažo gotovo y preko druge potroñice.

Na ovaj način zatvoreno mlažo na površini oko dasko čeñše se malo zubañe, što ne čini ništa, jer se to očisti, kad se počne trošiti. Da se ne bi mlažo ili malo pokvarilo y bado, rastojni se za $\frac{1}{2}$ ili $\frac{1}{4}$ kgr. loja y titaju y razlaze preko tođ mlaža: do se stvrdne y zatvori mlažo potpuno — hermetično. Mesto loža može se uzeti mlažo. Ono je drugo način zatvaranja, koji se zove *zalevanje*. Ima y prostiji y jeftiniji: mlažo se pokriva oražavom livljen y mete se daska s kamenom na pokazani način. Drugo livnja, vode, ne valja, jer puñta od sebe juriñe, koji mogu mlažo da pokvare.

Po istom načinu može se kiseliti koje y pravice mlažo.

Na ovaj način spređeno mlažo, kako ga spređaju y Kriovm-Viru, bolje je, čistije y ukusnije od svekolikog mlaža, no gradovima y mnogim drugim selima.

Mnogi varujuću na obilježavaj sedla y gradova, te im se u Kriovm-Viru sprema za zimnju kiselo mlažo, koje sadrži potpuna y ista svojstva do novog mlaža.

K. Radenkovič,

učitelj.

АНАЛИЗА КРИВО-ВИРСКОГ КИСЕЛОГ МЛЕКА.

Обротоу г. *Косте Radenkoviča* учитеља у Криво-Виру ималисмо прилику да се поближе упознамо са Криво-Вирским киселим млеком. Поред чланака о Спремању киселог млека за зимњу у Криво-Виру, који је у свој броју *Тешкино* изданак, г. *Radenkovič* није познатио труда да прибави и да нам из Кривога Вира ради анализе томаñе киселу киличницу тога добро озвученог киселог млека.

По гледишту овог производа сличан је нашем механом масном сиру и има врло пријатан освежавајући кисео укук и жирис.

на високо дрвеће. Такве тиñe, кад их поједу какве грабљивце, које још даље лете, пренесе биљке несварљиве материје у још веће даљине. Чак и ширани y друге рибе поједу често само каике биљке y помалу распрострању биљка. Али најрезовније чини то вода. На Гуане у Бразилији путују биљке са хорским стубама у западну Азику. Кукуруз је, држи се, још пре 1200 год. пренесен помоћу морске воде на обале Јапана. Дрво и лед носе земља са биљкама и севењом, које може да кајпа, y највећа удаљена.

Колумбуши планови сартели су на основу задућаних шпидова y биљка y Америке на западну обалу Јевроне. Коко, који у морској води не губи снагу каљана, распростри се помоћу морских стуба са обале острва до Перуана. На маломе острву Кералипу, између Ноне Холандије и Бриде Ниједе, има само двадесет прста биљака, а све су дошле тамо помоћу морских стуба.

Ветар учине на путовање биљкама y колико носи себом лане плодове y семе. Особити делови код семена као крила итд. значито му то олакшавају. Семе од Јанора, бреста, врбе, топаде, а нарочито од разних корова, лете на овај начин врло далеко.

Ипак овај ваздушни транспорт не сме се писно ценити. Понеке билје са ланним семењом јису се на даљине распрострање, бар не даље од оних које имају теже семе. Микроскопски организми као т. а. споре, зрнаца, за каљане код крилоцама, путују ипак врло често веома далеко кроз ваздух.

Брагужевал.

Б. М. Протик.

Хемијском анализом нађено је да у Криво-Варској киселој млеку има:

- 70.12% воде
- 15.24% масти
- 7.98% азотних материја
- 2.77% млечне киселине
- 0.462% шећера.

Да би се видело, у колико се овај производ по својој саставу разликује од млека и сира, од млечних производа с којима би се упоредили могао, изложившема овде, ради тога упоређења, састав једнога овчег млека од најбоље пасоше, и састав нашега болшег сира:

	ОВЧЕ МЛЕКО*	КРИВО-ВАРСКО КИСЕЛО МЛЕКО	СРПСКИ СИР
Воде	86.82%	70.12%	58.06%
Масти	6.86%	15.24%	19.35%
Азотних материја	6.52%	7.98%	25.52%
Млечнога шећера	4.91%	2.77%	0.198% мл. кис.
Пепела	0.89%	0.462%	3.85% од тога 12.49% сира

Из овога упоређења види се, да се Криво-Варско кисело млеко по својој саставу није приближило млеку по сирцу. Од овог и то од бољег овчег млека разликује се у томе, што има мање воде а више масти и азотних материја. Према томе Криво-Варско кисело млеко, јача је храна од млека и као иначе изврса производ у пуној мери заслужује ову пашњу, коју му околина поклања.

Захваљујући г. *К. Радевићу* на послатој проби Криво-Варскога киселога млека, могао би овом приликом само пожелати, да се такав добар и узгасни млечни производ докопаји и у други наши крајевика, који располажу великом количином млека.

12. марта 1897. год.
Београд.

Д-р Марко Т. Леко.

АМЕРИКАНКА ЈОВ. ЖИВАНОВИЋА

Око коњичи коју је конструирала г. Живановић, професор и пчелар у Карловцима, писано је доседа много, као о једној великој добити, великој олакшаници и великом напретку на пољу рационалнога пчеларства, а најиније је од тога написано сјај г. Ж. у преноруку својега проналазаска. Већ је шест година минуло од појаве ове новине на пољу рационалнога пчеларства и за свих шест година писане су само пренорке и хвале овога проналазаска а сама ствар још није објављена прометрено и критички пропесена, а то би, по својој ошности је о томе писано, требало да буде у интересу самога пчеларства.

Писало се у нас, да у пчеларству најглавнији лачи пчеларства а коњична да је споредна ствар, и није тако, јер се у ласом коњичној не може добро пчеларити. Тога ради хоћево да на онеке место критички прометримо и провизио вредност г. Ж. америкашке.

Да се правилно прометри и објективно провизио сама ствар пузио је пре свега да знамо: прво, које су главне побуде биле, које су покренуле г. Ж. да подложу америкашку реконструкцију? Шта је то, што је г. Ж. хтео да изведе, а шта је то, што је желео да постигне овом својом реконструкцијом? Друго, је ли г. Ж. тоу својом реконструкцијом избегао, постигао и извео оно што је желео? То су најглавнија питања у овој ствари; она обухватају

сву садржину саме ствари. Кад добијемо тачан и прецизан одговор на ова питања, онда ћемо моћи одредити тачно и прецизно и вредност реконструкције америкашке г. Ж. за рационално пчеларство.

Главну побуду, која је нагнала г. Ж. да конструје своју америкашку, налазимо исказану у *Тезису* за 1890. год. у 8. броју на страни 62, а у чланку у *Одговору на мојега ичеларскога*; у коме је г. Ж. најопширније приложио конструкцију своје америкашке. Тако г. Ж. вели: „Безматичне коњиче за време главне паше јесте тежак посао, али се мени труд, који на то боложи, добро плаћајуће. Ја сам потпуно одбио сам безматичево за време главне паше, али ипак морао признати, да је то тежак-посао безматичити коњичу на после десет дана омет редеградити да нема нише залежених матичица и све матичице пошвиштати сем једнога. За то сам — вели даље г. Ж. — размисљао, како бих могао уредити америкашку за време главне паше на да је не морам безматичити. Ја сам америкашку сада тако уредео, да ће потпуно одговарати ономе, зашт је уредено. Ја сам метнуо тело на другачију страну коњичне и то после некога оквира. После некога оквира долази Хауананова решетка, која удара својом сечином уграу на пољовину лета. Првих пет оквира чине пашоште, у којим матица носи јаја, докда раслобава друштво, а других једнаест оквира чине медниште, у којем пчела истоварује мед. Кад матица залеже свих пет оквира у пашошту онда ваља један оквир извадити на га метнути у медниште, а на место извађенога оквира долази други празан оквир за пчеланин сањем. То тако треба чинити док друштво не буде многобројно, тако јачо, да може достојно главну пашу употребити. Међутим ће се пчела пошвиштати на оба тела. Кад пчела уђе на лето у пашоште, на види да нема места за истоваривање меда, проћи ће кроз Хауананову решетку у медниште. Кад пчела у медниште скочи тонар, не мора се враћати у пашоште и проваљати се кроз решетку, него ће изаћи на поље на пашу кроз лето на медништу“.

У *Орду* за 1896. год. а у чланку *Моја америкашка*, који је г. Ж. такође писао у преноруку своје реконструкције коњичне, г. Ж. је још опширније изложио оно, што му је најиније брига задало. Онде г. Ж. вели: „Кад се на природу пчелар осовни и природи остани коњичу, онда ће матица цело друштво надматичити ношењем јаја, а то бива кад је наша сабаја. Док пчела с поља скупје неку кап меда и донесу, догле је матица већ све ћелано плаћувала и онда пчела морају сав мед што га саберу трошити на прихрањивање уздега пчела не хтеде. Ако је пак паша брђна, онда омет пчела, направљених, с поносима журбом, са непременим радом, са тако брзом летом претрече путу матици да не може носити јаја у ћелане. Пчела прекирне сад матичу својим бржим радом и навест доде меда, и ако је паша врло брђна, могу пчела тако стати на пут матици да нема где носити јаја, да може друштво тако ослабити, да није кадру своје надматичи. На свега се види, да час матица надматича цело друштво, а час омет друштво надматича матичу. За пчелара и за друштво није добро ни једно ни друго. Зато пчелар мора гледати, како ће ту борбу између матице и друштва тако уредити да буде корисна и за друштво и за пчелара. Главна је даље задала рационалнога пчелара, да ту борбу између матице и друштва тако уреди, да ниш матица надматича цело друштво својим ношењем јаја, ниш омет да друштво победи матичу својим радом. То је главна тачка у рационалнога пчеларству, око које пчелари одавно дулају главу. Иша већ шест година од како сам ја конструирасо америкашку, у којој је матица немогуће водити борбу против целог друштва“.

Нето ово изложио је г. Ж. и у својој новоче листу *Сри. Пчелару* у 1. свесци, а у чланку *Америкашка моје конструкције*“.

За свакога пчелара довољно су сада јасне побуде које су нагнале г. Ж. да конструје своју коњичу.

* *Chemie der Mensch. Nahrungs- und Genussmittel* I. Th. p. 346.

Задовољан успехом г. Ж. види: „Овим је уклоњена велика дангуба, уклоњена је доња страна Ханеманове ретке, у овој коњици не мора се тражити матица, нити се мора убијати“. Види *Техно* 1890. год. бр. 8. стр. 63. А у свомо *Сри. Печелару*, у I. св. на стр. 10. види: „Гујем сак наједначно борбу између матице и пчела. Матина неће моћи по цијелој коњници носити јаја и пчеле ће моћи навијети меда у меднице толико да ће бити нешто и за пчелара а и пчелана за њим. Ханеманова је ретка удељена тако, да ће пчеле моћи удељити управо у меднице и да се не провале кроз ретку, јер кад се много провале кроз ву некрпају крада и постају неспособне за рад, а пролачећи се сканују се и дангубе. То је једна од најбољих страна меје коњице“.

На завршетку тога чланка г. Ж. додаје још и ово: „Осим свега тога у којој америкаци најбоље презиме пчеле“.

Сад пита нам је дозвољено да после свега овога што г. Ж. види, ставимо један знак питања, док се не уверимо, да ли је баш све тако у истини, како г. Ж. види? Дакле питањем се: да ли у истини постоји онако страховита борба у пчелиној задрузи између матице и пчела? да ли се доиста не морају убијати матице у коњици г. Ж. па да се онак постигне што и убјањем матице? да ли се доиста не мора тражити матица у г. Ж. америкаци ни дангуби око тога? да ли доиста откољена доња страна Ханеманове ретке? и да ли доиста у тој коњници пчеле најбоље презиме?

Прво, да видимо: постоји ли онаква борба између матице и пчела, како г. Ж. види?

Кад људи постоје правило: пружај се према губеру! али код људи имах бива, да се кад кад не знају мере, те се често отечере, а код пчела то никад не бива; код њих се ово правило пружања према губеру најусловније зрши, а то се баш посматрањем разликовања у њиховој задрузи најочитије потврђује. Размножавање у коњици расте или пада увек према количини хране пчелине у природи и у коњици; с пошњавањем хране пошњава се и размножавање у коњици а с опадањем хране пада и размножавање у пчелиној задрузи. Чим престане билима вегетација, чим престане уземење нектара, престане и размножавање код пчела, а с обављањем билине вегетације, обавља се и уземење нектара па се и размножавање код пчела обавља. Сваки пчелар зна, да размножавање пчела у коњици почиње од прилике у фебруару и завршава се од прилике у октобру. У фебруару је размножавање слабо, у марту јаче, а у априлу још јаче а у мају и јуни најјаче. Тако исто у фебруару цветија мало билима, у марту је вегетација бујнија, у априлу још бујнија а у мају и јуни најбујнија. Почетком августа вегетација почиње спадајти и размножавање код пчела почиње опадајти. Кад вегетација сасвим престане онда и размножавање код пчела сасвим престане. Претпоставимо да су на једном пчелинску све матице у коњицима појединачно старе и да имају појединачно народа, али су у количини хране у коњици неједнаке. Кад рано с пролећа прегледамо све коњице пригатајемо, да у оним коњицима, које су имале више хране, има и пчела више, а у којима је било мање хране, да и мање пчела има. У коњицима у којима је било мање хране обично увек има доволно празнога саћа где би матица могла носити јаја, на зашто онда да у тим коњицима нема нише заложеног саћа? Шта је томе узрок, ако не оскудиња хране? Додамо ли таквој коњици сат или једом или прихранујемо ли пчеле разиљеним медом матица ће одмах почети у јачој мери размножавати друштво. Шта следије из овога? Следеће то, да се размножавање код пчела уприваљу увек према количини хране коју пчеле могу имати на расположење за израђивање свога подмлатка, те се увек толико младих пчела изводи, колико се може прирастити. На тој основи основано је и ово познато правило код пчелара, да „мед покладе пчеле“. На тој основи оснива се и спекулативно прихранивање пчела.

(НАСТАВЉА СЕ)

ИЗВЕШТАЈ

издашанина Сри. Пољопривредног Друштва

о изложби у Ђустендилу

(НАСТАВА)

Сирови плодови и гроздје треба да се пошљају у котарица, а суви шљиве, ораси, костени итд. у добро савишених торбицама, а најмање по 2 килограма од сваке сорте. На списку торбица и котарица треба да буде по једна хартија (папир), на којој да је нарисано: назив сорте која се излаже, и име лица које је шље, исто тако село и срез.

Конкуренти у пчеларству треба да спреже у стадељу по једну или два саћа шећерног меда, а исто тако и восак.

Конкуренти се брину сами за пошњавање и пријаве својих предмета.

Примедба 1. За време конкурса чиниће се огледи с неком од савршенијих сушница за воће.

Примедба 2. Из воћне градине пољопривредне школе у Садову и државног расадника у граду Пловдиву биће изложене абрикве од свевољног воћа, како би се могло упоредити са изложеним на других воћарских центара у нашој земљи.

Примедба 3. После конкурса ће се држати конгрес за воћарство и пчеларство, па коме ће се размишљати о мерама, које треба да се предузму у корист упређивања ових грана севосог гадства.

Примедба 4. Предмети за конкурс треба да стигну у Ђустендил најкасније у вече пре отварања конкурса“....

Питања нам, која имају да попуте изложени ова су: 1. *Изложени шљиве:* Колико великих шљивових дрвета имаће, приближно, или колико депера износи шљивака? Колико добијате килограма силових или сувих шљива у средње родних годинама?

Како се зову изложено шљиве и по какву их цену од килограма продате?

2. *Изложени јабука или крушка:* Колико дрвета имаће од изложених јабука или крушка?

Како се зову изложене јабуке или крушке, и по коју цену се просечно продају од килограма?

Колико килограма годишње добијате јабука или крушка? (Овде се има разумети не само од изложених сората, него у опште од свих јабукових или крушкових дрвета).

3. *Изложени ораси, лешника, кестена, бадема, дуња и мумшума:* Како се зову изложени плодови? Кољку количину плодова добијате у једној средње родној години, и по коју цену се продаје килограм?

4. *Изложени нектари, сушених трешама и кајсија.* Колико (у килограмима) произведите годишње од изложених предмета?

По коју их цену и у ком месту продате?

5. *Изложени гроздја из Ђустендилског округа:* Колико кгр. гроздја добијате годишње од изложеног гроздја?

По коју цену продате кгр. и куда га износите? Под каквим је именом познато изложено гроздје?

6. *Лича која марку воће:* Колико приближно направите воћака годишње?

Ког месеца направите, и колико се од сто дрвета приближно примају?

Од колико година се занимајте тим послом, од ког и када сте га научили.

7. *Изложени у пчеларству:* Колико коњица пчела имаће?

Имаће ли коњице ког савршенијег система, од кога имено и колико?

Колико меда годишње истерате, по какву га цену продате и на који га трг износите?

Напомена 1. Такве, на које не треба давати одговоре, иако у изврст припремати. —

Напомена 2. За оверљавање општинске власти не наплаћује се никаква такса??

Блажи програм конкурса овако је био утврђен:

1. Отварање конкурса, 12 септембра од 9^{1/2} часова постаће се на одређена места све животиње и предмети, за које је приређен конкурс. У 10 часова збога на свика првога обласне подлакац, летје из цркве Св. Богородице на место конкурса. Ту ће архијерејски намесник и другима са целим свештеном одслужити пригодну молеслоствије. После овога отвориће се конкурс пратним говором о циљу и задатку конкурса.

1-и дан конкурса. Овај је дан одређен за изложбу воћарства, виноградарства и пчеларства. У 8 часова у вече у дворници државног педагошког завода банкет у част високих гостију.

2-и дан конкурса. Овај је дан наизачан за изложбу домаћих животиња.

3-и дан конкурса. Овај је дан одређен за изложбу ратарских производа и продуката домаћих животиња. После обета од 2 до 4 часа прегледаће државног вођног расадника. Од 4 до 6 часова утакмица коња по софиском систему (други), од двогодишњег места на банској реци па до бишњег биварског завода.

II. Општи распоред. Сва три дана конкурса, т. ј. 13, 14 и 15, осим изложених предмета на конкурс биће допуштено обилазити и прегледају кабинетне с различитих збирница педагошког завода, а тако исто и једну нову сушницу за воће, којом ће се и радити.

За интересоване биће екскурсија до оближњих села, ради прегледања шалвака („овоциштв градини“), сушница за шљаве старог модела.

Од стране Министарства Пољске Привреде одређен је за шљава воћарске изложбе г. *Ст. Гудец*, инструктор винограда и воћарства истага министарства. Конкурс пак отвориће је начелник у вољнопривредном одељењу госн *Иа. Саранов*.

Свекодики изложени предмети смештени су на 3 места: у домаћим заводима педагошког завода, на тргу пред зградом заводском и на другом мањем тргу пред женском вином основном школом. У домаћима заводским била је изложба воћа и осталих производа ратарства, градинарства, сточарства, пчеларства и сваларства; на другом тргу пред заводом било је одељење за пчеларство (кошнице с пчелдма и прибор пчеларски), а ту се радило са савршеношћу сушница (Ридерови) и било је изложено за ремето сортирање сувих шљави; на малом тргу била су 2 одељења: за крушну („едру“) и ситну („дребну“) стоку.

Приступао опису конкурса. Починемо са

A. Одељења за воће и грождје. Изложба свекодики воћа и грождја воје су донели излагачи смештена је укупно у једном одељењу домаћег педагошког завода; а само мањи део воћа, и то, по свој прилици, онај који није стигао на време, био је размештен у локалу где су били производи градинарства, сточарства итд.

На средина тога долаза највише је био четирести стуб од јабука; кичови, варки и дигапки, а поред зидова свуда окошамештене су пошироке клупе столови, на којима је било воће различитих излагача. На средина долаза, с једне и друге стране стуба, била су два селамешта стола, на којима је поређано воће и конзерве Садонске Вољнопривредне Школе. Поред предмета сваког излагача била је карта, на којој је, поред штампаног самота, било исписано: излив предмета (народно име воћа), име и презиме излагача, из каког је села (града), год среза и округа. Зидови су такође били узукати различитим плановима и картама, моделма за наврање воћа и лоза, ентомографским слицима, орђује за воћарство и виноградарство итд. Од ових наслукају да се спомене: ситуациони план дозног расадника на гледном добру („Обрановић Чвечиљ“) у Ручучу, план расадника котњег и парка на истом добру, план сортимен-

тског винограда на имању вољнопривредне школе у Садону, невољно табела са различитим начинима наврања воћа на слани и моделма, а тако исто на воће и лозе, табела од ластара с сликом различитих сората америчке лозе, на онда с ланштем воје је обележено од персонста, 3 аотрографске слике различитих облика ниског воћа из баште Версалске народне градинарске школе у Француској. Орђује је дело и симетрично распоређене, а од овога највише — селта за наврање, судови за сирењање вока итд. Мимо то, орђује за наврање било је и *устрочено*, тако да се може о куку носити, као год што се код нас носи воје с кавицом. Она новина израђена је у Совици по муетри, којој је добиена од Маугера из Пенте; а израда је једног таквог сарчата. У томе може се рећи „дубурд“, има: 1 аудонског, већи воћарски нож и показје (наказе). Ствар потпуно за по-државање.

Распоред онога одељења, као и сами предмети који су изложени, чине на посетитоце веома пријатан утисак. Воће је одабрано, чисто и наместитено у укуским судовима, тако да је и преглед воља олакшан. Само — добо, када је изложба приређена, показало се и овде, као и на нашој крушевачкој изложби (1894), као нешто добро, а то зато, што су ране сорте јабука и крушка већ прошле, а касне оне нису још дозеле, те је стога изложеног размјерно мали број. Садону је много жуђије од Кустанцила, па је и воће, и ако касно, јесење, било из вољнопривредне школе много зрелије, а раније сорте воје су се још могае донети, биле су прегреле. Наизачна воћа било је свега 478, од којих су 127 учествовали са сироним и сувим шљавкама, 112 с јабукама, 110 с грождјем, 50 с крушкама, 65 с орасима, дуњама, брескама, мушмулама и кестенма, и 24 су калемари. Највеће су интересоване излагаче шљаве и јабуке. Од завода оди-ковале су се вољнопривредне школе, на онда државни воћарски расадници, а особито Садонска школа и пеннијера (расадник) плодњиса.

У изложеним јабукама биле су 28 сората, а од крушка 8 сората. Садонска вољнопривредна школа излагача је махом туђе сорте воћа, а било је: 68 сората јабука, 53 сорте крушка, 2 сорте брескава, а осим тога и 98 боћина конзервисаних плодова.

(НАСТАВЉА СЕ)

В Е Л Е Ш К Е

Хранива вредност лаког и тешког ова. — Испитивањем различитих врста ова утврђено је, да велике разлике у саставу нема. Стварна разлика између лаког и тешког ова постоји у томе, што лак садржи мање угљохидрата (штерике) а више кочевине, по тежак. При хрпанењу ова се оскудица може лако изравњати. Ако лакши омас ола-бије храни по тежи то долази отуда, што га коњи одвећ мало добују, јер је у већине гадитина обична, да оди-равање ова за воће бива по запрењенија а не по тежини; да граа при томе гладују, јасно је. Ако коњи у екстритру у место 39 добују само 30-8 кгр. или место 43 само 35-5 кгр. онда малак износи 21 или 18 %, а то се мора онази-ти у свиња коња. Напротив ако се коњима даје по тежини, онда хрпанење и лакши омас није много слабије него при давању тешког ова. Тиме питање ипак још није решено, јер је реч о томе, да се увиди, да ли једнака тежинна тешког или лаког ова има сасвим исту храниву вредност или не. У овоме погледу мердано је то што се овазило, да се тежак или лак омас разликују мање у тежини ажуе, но у тежини зрна. Те отуда закључак: што је зрно ова теже, тиме је и хранивије и по томе: тежи омас боље храни по лакши.

Г Л А С Н И К

Пољопривредни завод у Грузу (код Дубровника). — Ова једина пољопривредна школа у Далмацији, по решењу Далматинског Сабора (скупштине) укладе се, и место ње установише се код у Слуту. Завод у Грузу основао је најпре као приватна школа, а доцније настојавањем узаласног начелника града Дубровника, коште *Гиндоло* (Гундулаћа), када је био далматински посланик у Царевинско Већу у Бечу, прешао је у државне руке. У почетку завод је добро напредовао, и могло је да се уреди, да одгонири свима захтевана једне стручне школе. Али, као и код нас, тако и далматински сељак још не увиђа потребу обилнијег стручног образовања за своје синове, те је у последње доба број ученика јаво опао. Томе је још у некоем пошло на руку, што су оштине престале одређивати стипендије, које су се давале већу ученике, а државна управа није се нашла побуђена да их на то побуди, нити да она сама одређује такве стипендије. И код такво стања, није ништа тежило било протринути мисао да се онај завод уклне, а да се место оног, под бомбаштм изговором прејектира такви исти завод на *добром* месту. Знајући да ошпавање и уређење оваког једног завода, није исто што и установљење једне обичне средње школе — гимназије и школе —, да се до потпуног уређења изискује и много средстава и више времена, ми ипак не можемо да разумемо укнубе завода у Грузу, на коме је досада јачањем већ пуно потрошено док је поштинито оно што се од такве школе захтева. Ако су у ту диктовани какви политички мотиви, онда се греша пред стручним разлозима, на ако хоћете и пред ефинансијским, који се спавајају морају при овим решењима узети у вид. Али као да је судбина овим разлозима, да их политичка обзира свагда потасу, ма да је драв разум на страни првих....

Догађају да ће у Грузу остати и даље тако названи *уларски тежај*.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК IV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне 27. фебруара 1897. год. у Београду

Вали су: председник г. Рања Милошевић, Чланови одбора: г.г. Алекса Јивановић, Александар М. Секулић, Анта Голубовић, Коста Црногорац и Паја Т. Тодоровић. Председао председник г. Рања Милошевић. Бележио секретар, г. Влад. Д. Тодоровић.

Прочитан записник III. седнице — Одбор усвоји.

Председник саопштина да је сресна скупштина наредна среса расељеног, која је државна 14. о. м. на предлог начелника истог среса г. Србена В. Којића, чиј је предлог прихватио прво лежим говором г. Димитрије Катић, економ из Прилепа, решило: да се Среса Расељени, ушине од члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва — примљено са захвалношћу.

Председник саопштина да је Друштво добило данаш од уредника *Орала* из Бугарско депешу око садржине:

„Дано откопанак трговински уговор прикљан Собравом узаласњем узаласима. Честитат га срески коловпривредника“.

У исто време наводи, да је Друштво одмах одговорило г. Дипону уреднику *Орала* депешом око садржине: „Срески коловпривредници разуму се, што је даво очекивани трговински уговор прикљан у Собраву тиво једнодушно. Они су се томе и вадати, јер је чакан уговор истасна потребат за кнпривед и други злеме. Зато са тако лежим усеноу братски честитату бугарским коловпривредницима си желом, да се тим уговором истасна користе“.

17. Председник саопштина да је Друштво поручило 1000. кгр. семена чешког злата од Чешког Културног Савета, и да се отуда добио одговор, да ће поручену количину семена послати Друштву *Јирма Кривер* и *Синон* из Прага, од које је Друштво добило већ и рачун. — Примљено знању а у исто време озаласнено предлаштинство, да семе, чим се добије, разда беслатино прилаштиним приредницима по распореду предлаштинства.

18. Прочитано је писмо Главног Одбора Удружења Свештенства монашког реда од 24. ов. мес. бр. 24, којим јавља Друштву, да ће при манастиру Витонички приредити калемарски курс за виноградарство и поварство који ће почети 16. а уредити започају 21. марта ове године. Моли Друштво да на тај курс пошље једног стручњака да 16. марта држи предавање: *у корист подизања винограда на пољима америчке дозе* и *калемењем блатородног зоба** као и да извоји по истоме изасланику послати писан број књига о калемењу и нешто од алата за калемење: — Решено: да се умолн г. *Светозим Петковић*, управник друштвеног добра у Шапцу, да као друштвени изасланик држи предавање које је истакао Удружење, и да му се од стране Друштва преда од алата за калемење и књига у вредности до 150 динара, које ће поштинито Удружењу ради награђивања кривоста.

19. Прочитано је писмо Пожење Пољопривредне Подрушине од 22. о. м. бр. 17, којим јавља, да ће 9., 10. и 11. марта приредити калемарски курс. Моли да Друштво пошље једног изасланика и да му поштинито две кутине поварског алата и потребну количину рачија. — Решено: да се умолн г. *Антоније Мајеровић* вођар Ратарске Школе у Кралеви, редовни члан друштинца, да буде руковалац овога курса коме послати 3 маказе, 2 поварске ножа, 2 теетере, 2 кгр. рачије и 2 кгр. колосоније у вредности до 30 динара, с тим, да их постоје употребе на курсу поштинито Подружници. Умолати г. Министра Народне Привреде да г. Мајеровићу одбори шест дана одсуства од дужности.

20. Прочита се писмо Пожење Пољопр. Подрушине од 20. о. м. бр. 259, којим пита може ли према рачија тражењу, да добије економи или не. — Решено, да се по овом питању, не решава, док се не спреме и утврде изазме у друштвеним правилима у одељку о Подружници према прибављеним подацима о нашој (бољо) организацији а које су предлажени и програмом друштвених радова да ову годину.

21. Прочита се писмо г. *Кона* и *Милетера* олд, којим јављају, да имају на стоварштину већу количину семена од лудеро из Италије, па је изуде Друштву да је откупи. — Решено, да се понуда не може прихвати зато, што ће Друштво ове године радити само у посредовању за изабавну семена, те му зато није потребно да има веће количине семена на стоварштину.

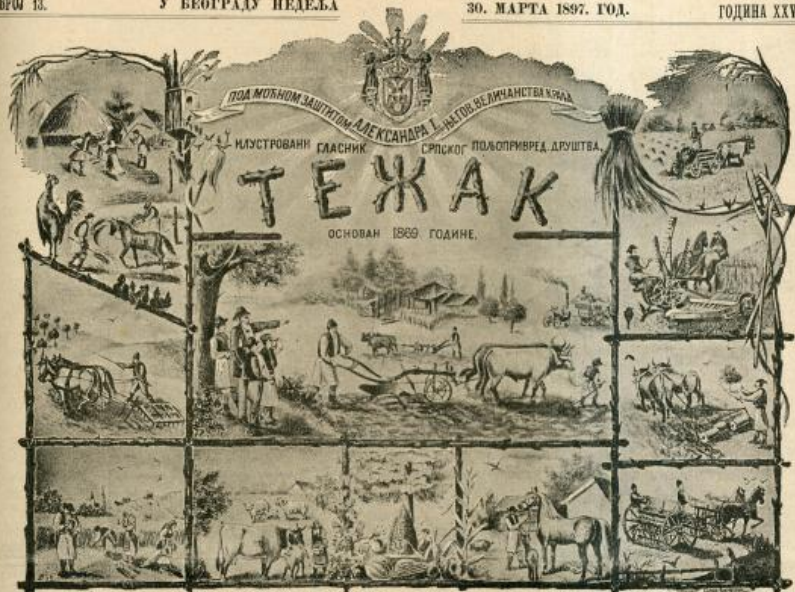
Цена књига оласама: Од шесту крете од једне етупица по 10 пара дан. од осталих кривних писана по 15 пара од крете и ступица.

Већна оласама од цела стране 20 динара (10 оор. а. в.), вода стране 10 дан. (5 оор.) четурт стране 3 динара (250 оор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне тасе.

За оглашавање кнве кута 10 од 100 јетивије.

Преглед 12. броја Тежана — *Членик*: О изложбама провинца. — *Анализа* вина од преване и истреване дозе. — *Спрмање* писладо мласа за зимину. — *Анализа* киселог кривнопрвог мласа. — *Америка*на Јоз. Живановића (наставак се). — *Извештај* изасланика Српског Пољопр. Друштва о изложби у Тугевици. — *Подштаток*. — *Бележбе*. — *Гласник*. — *Записник*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за СРБИЈУ, на год. 8 дин. на пола год. 4 дин. Друштво чланови помагачи, чланови свих друштва, подарљива, војници стазног кадра и баше, добивају лист у пола цене, ако положе претплату унапред за пет годину ван СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 фр. а. в. **ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ** упућују се **СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ**. Претплату примају и поште. На основу најновијег решења од 1869. год. № 294 прениски друштвама носи пошта бесплатно.

КЛАСИК И ИЗДАВАЧАЈ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОТКЉУЧЕНИЦИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКАЉИ, ДУШАН М. СЕКАЉИ, Др. МАРКО Т. ЛЕЉИ,
и ПАВА Т. ТОДОРОВИЋ.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВЉИКА:
АЛЕКСАНДАР И. СЕХУЉИЋ

ПЕДАГОШКИ И НАРОДНОПРИВРЕДНИ ЗНАЧАЈ ШКОЛСКЕ БАШТЕ

Школска башта је изврно, обилато средство за васпитање и за наставу. Она сваког дана пред очи детине износи важне и корисне предмете, она буди и подстрекана вољу према гајењу дрвећа, цвећа и поврља, она илустрира посматрање како постају и како расту биљке и животиње, — уратко она буди радост према целој природи и тако постиже главни циљ наставе из Природне историје. Школска башта стоји у служби и других грана наставе. На пример, ни у којој вичачувањемо шта нас стаје једна леја од дана сејања па до жетве; из дужице севке каквог дрвета ми израчунавамо велику висину. Оно што су ученици у Школској башти сви посматрали, што су сами доживели, то им узнатало за Писмене задатке и слободно исказавање мисли тиме се знатно потпомаже. Природно лишће биљака даје нам

Прегледнице за пртање слободном руком; пчеларник и кошница подесни су за перфективно пртање. Премерањем ми израчунамо величину баште и појединачн леја; по угледу на каква одређени облик и величину ми задано да се гради леја и ми тиме практички улазимо у област Геометрије. Ако ли још у заданима и приходима водимо бележник и рачун, онда Школска башта пружа лепо и поучно градиво за почетак Пољопривредног рачуноводства.

Вредност знања, које се постигло таквим јасним посматрањем нужним начиним води правом сатању и уживању природе и дивљењу ономе, који се у природи јавља. И сетимо се, вели *Делз*, оне лаке приличног детине природе, па како је благодарно поље ту у рукама учитеља! Лепота боја, многоструки облици цвећа, зеленила и травака, колико је ту примера за образовање срца и душе, колико споменика нашег благог творца! — Ако ученик постане дужност — а то мора бити — да обрађује башту, која је једанпут подигнута под руководством учитеља и да у примерном поретку одржава

leju, koja nu je određena, onda je Školeka bašta polje rada za njegova *urednosti* i *čistoće*, za čije odmađivanje izvaseo još dosta ima da se radi.

И *мисао о узајамности* подреткава се јаче за потовни живот ониј уверењем о заједничкој обавези при једнаком раду, по што се то може погубити протом теоријском наставом у школој слушаоници.

Даље, Шкoleка башта изврши је средство за буђење и подгревање *жудне* за *уцелом*. Овај напор заступа и *Коленије* у својој *Науди о настави*, у којој као средство, да се жудња за учењем у детету ствара и потхрањује, изнеђе осталог наводи и ово: „Поред школе треба да се налази башта, у коју ће се ученици онда-онда шћитати и где ће се задржавати да своје очи одмарају гледањем дрвећа, цвећа и зеленила.“

Учитељ, као што вели *Мел*, у Шкoleкој башти има и ту ретку прилику да указује на *вредност ручног рада*, да о њему деци узема поштовање и да им ужива начело: *Рад не понижава*. И кад једној ученици задобују вољу и лубав раду и кад је и у грудима на школи понесе, они су онда за живот добро припређени и имају је отворен непрестани извор радости. Јер, *Херцлер* о раду лева: „Рад је балсам крви, рад је извор врлине“ а на једном другом месту он описује: Захваљује ученике израна, усталоште, одабрано, корисно; доћиће време, кад ће требати да су извакани; та врхова откритост биће им од потребе.“ „Летовалоње је почетак своју порока“ а „Народ одговара за рад, срећан је народ.“ Благо младци, благо народу ако пене речи *Шперерс*: „Рад је украс грађанину, благослов је награда труду.“

Пошто је Шкoleка башта поле за *одеље* и *поле* за *одеље* *младке*, то се самосталност за извршавањем домаћих и пољопривредних послова бди и подређања, она се ослања на властито некуство. Без сунње и многи ће родитељи бити готови, да својој деци у домаћој башти или на њени уступе по коју леу, да би она ту своју вештину упражњавала, утврђивала и проширивала. Да родитељи на овај и други сличан начин и сами раде за добар један циљ, доказују довољно речи *Шомерма*: „Увек сам се радовао, што ми родитељи своју децу остављају радо и у свако доба за рад или за иставање у башти; онако сам да после тога боље негују домаће баште и гледао, како и деца и одрасли људи у сопственим баштама привлекују знања, која су Шкoleкој башти стекли.“

Није за потцењивање ни *дјавствени значај* Шкoleске баште. *Др. Кустер* о томе вели: „Неки никакве сунње да се школа једнако још прво мало осврне на дјавствено васпитање деце. Школа и сада још болује од једностраности седења деце по слушаоницама и од сунње јаког, сунње дугот усталостног напрезања нога и ума децејде. Ради духовних сила забораваља се потреба тела и неслабе чула у великој бојкој књижи природе. С тога се најрадошће мора поддржити свако добро, практично средство у школој програму, којим се иде на то, да се телу а с тим једновремено и уму даде више кретања по досада. А тако једно средство имамо у уређивању и обрађивању Шкoleских башта. Ту деца излазе

у слободу на свеж ваздух, у реду и под надзором, окупљају и крешу, сеју и седе, замињају и плаве; сви се живиши крећу, чула се живахно занимају, кока се навикава на сунчане праке и на гање зноја.“

Испитајмо, сада, Шкoleску башту по њеном значају за *Пољску* и *Народну привреду*. *Ф. Лангагер* Шкoleске баште назива: *шћонари пољопривредног напредка*. А оне то у ствари и јесу. Чудно о томе пољопривредника *Тауна*: „Сав полет у културном животу, у занавити као и у пољској привреди, иде прво из основне школе, пре но што, уз приношећ осталих средстава за наставу и за напредовање, достигне општини, влашћ ступањ. И са установана за подизање Пољске привреде мора се почињати од младке и настајивати да се у не пре свега развије осећање прена природе и разумевање привреде; јер шта покажу сва предавања и све беседе, сва подтицања да треба гајити стоиче траве и мењати увески ред, шћитати крвине и штце, заснијати воћанке око донова и цветне леје под пролорима, шта све то вреди ако мали пољопривредник у све то не верује, ако још лека осећања прена узлећивању свога дожа и ако се на ливади, обраслој маховином под старом јовом и врбом или у трновом жбуку нешто тако лепо осећа као и кад пољком јабукон, која се савила од руда или у зеленилу хладонитог чардака од лозе. За уживање, каје се шће сазнало нико и не жали, за њим се и не жуди, па се и не сваља, како оно другога и може да буде уживање. Омладину ваља учити и васпитавати не само у знањима из Привредне историје, која су земљораднику неопходна потребна и која су основана за практичну, разумну Пољску привреду, него и у уживању летоне, у лубљењу привреде и у занимању с њеним створима гледати задатка живота. Најради, најшћурнији шћт, да се достигне такав циљ и да се достигну и слични циљеви, јесте *Шкoleка башта*; јер нико за ову поучу није пријичињили, нико разговори и руковању приступилији но младке. С тога треба и с тога се мора свако поправљање старих зала, свако некорективнање празноверниа и разних предређања, подизање осећање прена природи и познавање њених закона почињати још од младежи.“ Да Шкoleка башта донета и може да испуњава задатка, која јој се овим намежује, доказује један *Извештај о Шкoleским баштама у Шћерској* од 1887. године. У њему се, поред осталог, каже: „Помислимо, да нам је пошло за руком, да крои Шкoleске баште народу прикљаче по њиховој изврности и употребности оне врсте поврћа, које се у појединим пределина до тога доба још нису гајиле и да га тиме покренемо, да бира пољје и боље врсте на нешто старијих. Тиме је Шкoleка башта постала средште важних пољопривредних одеље и од ње је оно, што се нашло да одговара циљу и да је корисно, полазало у народ, које, наравно, има силе у првом реду и треба да се посељују.“ Кад тако народ сазна, да се Шкoleка башта или боље рећи, да се учитељ најревносније брине за нешто напредовање, онда ће он с лубљуњом и с поштовањем погледати у школу и у учитеља; онда ће са школом ступити у живи саобраћај, школа ће онда добити веће угледа.

Могломе ли Шкoleка башта да недељом и празничким данима к себи привлачи младо и старо, онда ће

на место беспослицы наступити корисно и воспитно занимање, онда ће Школска башта бити и једно средство за одржавање здравља у народу.

Ко би и после сазнања наведених воспитних разлога Школске баште негоа да не буде њен пријатељ! Али, питање о Школској башти јесте ново, а све што је ново, ваља добро проценити, да би се видело, може ли да издржи критику.

Прво и прво овде се замера, да школа већ тридесет преотерености, да она већ има одвише много грана зајемне а Школског баштог ето јој још једне нове! — Не, Школска башта не представља упрва никакву нову грану наставе, она хоће само Природну историју и Природу науку с више примене на праксу, с тачнијим посматрањем живота у природи по одређеним законима. А ово тачније посматрање природе достојно је сваког човека, јер ми упрва и живимо у „зему природних наука.“ Природа у данашње дане господари свима околностима, она у својим производима, у својим појавима, у својим силама господари трговиним и занатлима, индустријом и пољском производом. Зато, ако се природној науци даје више места у школи, тим се не чини ништа друго по искушавању дужности према добу, у коме се живи.

Друго, овде се чини прекор, да се учитељ радоница у Школској башти сунше одваја од школе. — Та, како се он од школе одваја, кад ради за добро својих ученика, за добро целе општине! При својим радоницама у Школској башти он налази ваљда нове да наставу из Природне науке као год и за друге гране наставе. У осталим пословима Школске баште коју се отиравају сасвим добро и у слободним часовима; они онда учитељу пружају пријатно споредно занимање, потребно опорављење и телесно кревање. На тај начин отпада и трећи прекор, да се од учитеља у Школској башти одвјећ много захтева. Само у том случају захтевало би се одвјећ много од учитеља вади он не би имао довољно знања о Школској башти. Али сваки, који сазна вредност Школске баште, осетиће у себи тежину, да она знања прибави, па ће их онда јубога и постићи.

Питање у Школској башти ступило би у праксу понајпре, ако би Учитељска школа потуће учитеље образовања и као руководеће Школске баште. Зато би се Учитељској школом морала бити у вези *Уредно школска башта*, која би као прегледница служила за Школске баште по општинама.

РУКОВАТЕЉ ИМАЊА

у разним полупривредним гранама

И претходним нашим чланком¹⁾ ми смо свратили пажњу на главније послове руководеће имања — у дому и дворишту. А сад, по нашем распореду, на реду нам је да прегледамо послове руководеће имања у разним полупривредним гранама *изван* дома и дворишта. Ту ће нам доћи послови: на њиви, њивади и пашњаци, у потугу, виноград и градину; и онда — оно гађења дувана и хмеља, па и ово шунца. Оно су за сада код нас понајважније гране

изван дома и дворишта, на које нам се ваља осврнути, показавши оне послове руководеће, којих се он понајпре има да прихвати ради унапређења тих грана. Ваља нам напоменути, да су они, поред тога, и највећи део послова, који спадају у круг послова руководеће имања.

Послови на њиви. — Нигде се толико не препоручује строгаост овог начела: „да се радони врше сваки у своје време“, као у овоме низу послова. Никад не треба допустити, да се послови не изврше онда, кад им је право време и према науци као и према пракси, и оним приликама где се ради. Исто правило треба да важи и у погледу на начин извршавања појединих послова. —

Тако — код *оравна* руководеће треба да сврати пажњу да се онда и онолико пута орне, када је и колико пута то потребно према: каквој земљи, стању обрађености њиве, и усева који треба да се посеје. Нарочито јесење, дубље орание не треба пропуштати; а дако исто, и стрињање треба на врне да се поворе, па онда да се и за оканашње довољно дубоко орне. Код *самога* оравња ваља потражити да плуг оне снагају у потугу, „пљуго“ бразди, и да се љубре правилом земљом покрива. На љакним и обрађенијим земљама може се у пролеће, пред сејанје, само естририрати. — Код *дрмова* треба обратити пажњу, да се груде добро издрбе; да се и земља по свуда предрва и поравна, како би се она што боље припремла за радоне, која су на реду, а нарочито за *сејанце*, ако су и оне у употреби. Не треба пропустити користити се и *олашницама*, којима се земља у ту сврху још боље дотерује.

За *сеје*, потребно је сејанце, ваља раније саставити проручи, на којима ће се тачно видети: колико је и каквог семена потребно за сејидбу пред којом се налазио. То је потребно и ради тога, да се види: треба ли нам каквог семена *новијег*, на да се порука још раније учини. При том ваља размислити и о употреби *сејанце*, нарочито претачне, којом се постже знатна уштеда у семени. Она уштеда, као и олашница у раду, и код стрмих усева је значајна, али се резултат тога најбоље може видети код сејанца *кукуруза* и *рени*. — У сађењу *кромпира* овог много олашница посао и уштеђује радну снагу — *обилдоч*.

По сејидби руководеће имања дужан је брига се за сејанце њиве, те прегледати: да ли су омићене од корова и љубрета, које је извучено на површину; па онда, — да ли су почињене *одвојачи* и разори за чеђење воде. Ово је потребно особито на њивама, где је омићна. У добу њивања усева треба оти прегледати њиве, и ако је где усев наредитач, има пралих места, одмах ваља њиву усеве подсејати. Ако ли је њив усев врло рђаво, ваља њиву усеве некогатама ван усеве дивина и зрелица, ваља њиву усеве поновити и засејати другим усевом. Десет се, да се после јавог пласева земља *скопче*, да се смета њивади и даљем развијању мадог усева; с тога ваља, у таквом случају, ваљком или дрвљачом разорити кору, те ослободити усев те смеће.

За време развијања усева настаје тако названо *негодинање усева*. Изузев окопашња, ретко да се код нас код кога усева обраћа пажња на негодинање његово. Међу тим има ту и таквих послова, који знатно утичу на развијање усева и на род његов; и кад се не изврше кад треба и како треба, њити може усев да се развија правилом, њити може донети руда обилато. Зато би у интересу саме приреде било, сматрати и те послове као *негодинање*. Такви су послови: *подкрмљивање слабих усева*; кад се добро не бодоре, а за то је понајгодинање — љубрење *агоредим* композитом: на онда — *дрљаче у пролеће, скривање и зашитање брзиог усева, алањење* стрмица итд. Ишрањење и оканашње код *кукуруза* и *окопашња* послови су колико негодинање толико и усевом снаги, који троше много радне снаге; а данас, како ретко који још може да распореда својом домаћом радном снагом, производња ових усева скупо стаје. Крајње је време, дакле, прихватити се усва

¹⁾ Руководеће имања у дому и дворишту* (Гласник пр. год. стр. 457).

корисне справе, правог помагача у овим пословима, — *вранича и осрџача*, који нигде је скупи, нити захтева какву многу опрему за руковање.

После тога, руковаатељ треба да се брине, да све буде спремно за *весељу*. У првом реду ваља прикрити довољно радника, ако их већ нема довољно из куће. С погледом на то, што жетва мора зах пре да се сирши, треба се с радницима погодити, да на случај потребе могу дуго на дан радити. А за то им ставити у изглед или већу напуну или какву награду: додатак у храни и шишу („предовољство“). Међу тим, руковаатељ треба сваки дан да осматра усев, па тим поступи доба за жнење, одмах приступити овом посау свим снама. На случај да жито закисне у руковоцима, или на откосу, треба га најпре добро осушити, па онда везинати. Ако се жито не уноси у шупе (камаре), треба одредити места за дречење и стогове (камаре). Усев, намењен за семе, ваља засебно и деловити у кули. Кола, којима се спонони прелаче, требало би да буду раније оправана, да су заштита новцама и чаршавима (мушмама) како се зрна при товарењу и растоваривању као и уз пут не би растула. Наје збогата имати у приправности резервна кола у ову сврху, како би се жито зах пре смејстало у сувоту, или зденоу у стогове.

И код *кукуруза* треба погрити на доба зревања. За семе добро је одбирати калупове одмах у берби, па их осушити и чувати на прохладитом месту. Кукуруз се до кружења најбоље држи у кошенима (чардашима). Окрувени кукуруз не треба да је с почетка у дебелим слоју од 15 см. Чешћим прергањем (претапањем) чува се кукуруз од плесивања, чему је, нарочито у прво време, веома наклонив, а понајвише онда, када се при берби не одбањују нередан клопови и наводници.

Доста посла треба и око бербе *кромпира и репе*. Кромпире при недовољно ваља пребирати одмах у три прсте: у једној ће бити кромпир за трошење, у другој за семе, а трећа ће врега бити нездрав и кварни кромпир. Шишу (стабљике) од кромпира најбоље је подирати. Кромпир за семе најбоље се држе у сувом подруму; у песку или на кречетима; а они за трошење, нарочито који су за хранљење стоке, утрануљу се уграј ваља или у дворшћу. Држи ли се кромпир у подруму треба подрум чеће отварати и проветравати.

Још више се има посла око сечењава сточне репе. Радника треба претходно добро научити како се репа вади и чисти. Руковаатељ треба да види, да на репама не остаје земља, као и да се лишће са зеленом главом и жилама сложито одсеца. Ако се репа одмах не трани, треба је пакловати у правмаћиве гомиле, па покрити лишћем. Свакојак, овако је не треба дуго остављати, него одмах приступити чишћењу траништа и утранити је. У ваљавим подручјима репа се држи у подруму или аменуци. За семе ваља репу одвајати одмах при вађењу; а у ту сврху треба бирати оне, које су добро развијене, средње крупноће и потпуно здраве. Одабирати комаде ваља држати у подруму до пречења.

И *дуљек* треба утранити, ако остану за зиму.

Прозводна семена, нарочито од детелина, може да буде од лепе користи. За трговину треба семе добро оветрвати; а већ семе с ваљавом кошицом није ни за властиту употребу, а то ли за трговину.

И код прибирања осталих усева руковаатељ треба да обрати довољно пажње. Код *малишних усева* ваља такође пратити доба зревања. То исто важи и за *зелду*. Жетва ових усева не треба да буде без присуства руковаатеља. Сумењу ваља да обрати велику пажњу, јер од тога зависи много каквоћа плода; на зато ваља се раније побринути за довољан број роогна (сушиљача). Зна се, да су стабљике („слама“), тако осушене, боље за хранљење стоке, нарочито на случај када закисну...

Послови на ливади и пашимаку. — И за ливаде се код нас не чини све што треба. Управо *нема ливади* код нас је још већином непозната ствар; док, међу тим, родност ливаде, после подесног земљишта највише зависи од неге. Пре свега треба на чисто бити с тиме; да ливаде нису *вештачке*, и да, према томе, и па нама треба да се одржава равнотежа између неприљена и поправаца, као и на осталим паутурним земљама. На ливадама се то најбоље постиже — *наводњавањем*. С тога, прва брига руковаатеља имања јесте, да ако већ не постоји построје за наводњавање изабере и проведе најповољнији начин наводњавања на својим ливадама. А кад већ построје постоји, треба да је један од најважнијих послова руковаатеља, старати се, да се ваде и готови држе у доброме стању, нарочито се, да се они у пролеће пажљиво прегледају и ако утврди се, брао поправе. Јеру један ваљан посао на ливадама, јесте: *бубрече*, нарочито за оне прилике, где се не може провести наводњавање. Редовно бубрече коњомостом, осокон (пштинском), па и развањеним човечијим извањка, јесте први мелез за ливадско рашиће. Нека се не пропусти ни једно пролеће, а да се ливаде не потресе овим врстама бубрета. Суво бубре (коњост), ваља брижљиво размешати, а никако не треба га оставити на гомилама по ливади.

Ваљки послови на ливадама јесу још: *дрчање у пролеће* (чим се ливаде одеде); па онда: *разгртање* пртчавака и жрњинава, *кречење* шибља, чување корона и *постејавање* безалних места.

И за *костобу* треба се унапред спремити. Прибор треба раније у ред довести, и за раднике — *косаче* — осигурати се. Међу тим пажити на стасавање траве, као и на време, угодно за сумење траве. Најбоље се сено суши, кад се трава с откоса одмах размеже ваљма. У том случају добро може да послужи и сирпа *претечац*; а за збирање сена опет — *ковске грабље*. Оне се грабље користи могу употребити и за збирање плаја по сирпаца, уместо ручних грабља.

(Сиршиће се)

АМЕРИКАНКА ЈОВ. ЖИВАНОВИГА

(НАСТАВАК)

Чудно је како се могло десити г. Ж. да сметне с ума, да матица нема потпуно слободну и независну вољу у пчелиној задруги и апсолутно располажење у пошењу јаја у кошници, већ да се матица у томе погледу увек повињава општој жељи своје задруге и управља по вакожењу делова другшта. Кад задруга напали да има услова и потребе да се задруга развојкова онда пчело хранење и ливадење матине искажују ту потребу и на тај начин драже матицу и нагоде да поси јаја. Далје пчеле, или тачније, пчелина задруга, регулише развојковање у кошници а не сама матица. Матица у томе нема апсолутне власти. Матица је у томе погледу само извршила опште воље у задруги, а никако апсолутни господар, али — као Луј Бихнер вели — „већа мећ није ни као председника какве лудске републике; она није толико владарка вољно прва и најважнија сулђиња у општини.“

После овога јасно је, да матица не може ни водити ту борбу против луде задруге а како ли да је може чак и победити. У пчелиној задруги нема далје никакве борбе већ увек царују вајвећи ред и послушност.

*

Рад пчела за време бујне паше узима г. Ж. као борбу пчела противу матине са с тога вели: „Ако је паша бујна онда пчеле с неопиасном журбом, с неопиасним напреза-

вие, са непрестаним радом, са тако брзим летом препречу пут матица да не може носити јаја у све ћелије. Пчеле прелазу сад матицу и својим брзим радом напасу доста меда, и ако је паша врло добра, могу пчеле тако стати на пут матица, да нема где носити јаја, да друштво може тако ослабити, да није кадرو зине надкрати! Да поверујемо г. Ж. на да и ми узнемо такав рад пчела за време бујне паше, као *борбу* *чишча* *противу матице*, да поверујемо да је та борба и силам мед у кошници лако за пчелара и да је према томе рационално удестити кошницу тако, да пшће може матица победити друштво и ни да пчеле могу победити матицу, на да видимо, је ли г. Ж. успео да својом конструкцијом то и постигне. Кад се матица одржи на пет оквира а пчелами остани слободни улази у меднице и у плоднице, онда то значи, да је тиме *само матица сврхено* да надгледа друштво, а *пчелами је дозвољено* да могу матицу победити, јер, шта је то, што им смета да могу ипак силним напрезањем и непрестаним радом напаси силан мед у у плоднице и у меднице. Наказан је г. Ж. са свим без основа тврди, да у његовој кошници не могу пчеле надкрати матицу — ако се у опште може узети да таква узјајамна борба постоји.

Ма да је истина, да кад је бујна паша пчеле могу за кратко време напаси толико меда, да матица нема где носити јаја, али ипак то се никако не може назвати борба пчела противу матице, као што г. Ж. узима. То пчеле не чине за то, да спрече матицу у кошењу јаја, већ само за то, што дозволе тој бујна паша и дозволе тој у кошници има празнога саћа пчеле никако неће престати да журбе и напрезањем скачуљају нектар из биљних цветова, а то за то, што не могу знати, што им воле, шта носе дан, а шта воћ, те им није извесно, дозволе ће то злобаље трајати у хоће ли их и лепо време послужити па да на тешице то злобаље погубе.

Г. Ж. категорички тврди, да *није добро* за пчелара кад пчеле за време бујне паше напасу силан мед у кошницу тако, да матица нема где носити јаја. Нема нам претрзаних нотационих ауторитета не замере, што ми никад, дозволе теже сунца и месеца, нећемо да верујемо да је то заиста лако за пчелара, на ма то тврдили сви најпринципални пчелари целога света! На против, ми ћемо до сирти остати у уверењу, да је то *баш најбоље добро* за пчелара, кад су му за време главне паше кошнице препуне меда, ишито то и jeste главна тежња свакога пчелара, и пошто у томе лежи сам успех у пчеларству и сва корист од пчеларења.

Пенојамо је како може г. Ж. тврдити да је лако за пчелара, кад пчеле за време бујне паше напасу много меда у кошницу, и како може тврдити да ће таква кошница *може* *толико* *ослабити*, да *неће* *моћи* *зине* *надкрати*! Пенојамо је и чудновато како је могао г. Ж. бацити у бргу и вагити га да размисли како ће отклонити оно, што је већ околњено и чудновато с тога, што изгледа као да г. Ж. живи у доба, када се није знало за кошнице са покретним сањем и центроегуалну машину. То што је г. Ж. бацити у бргу и вагити су пре 50 год. Терсон и галицијски мајор Хрувика. Терсон је узнемо кошницу са покретним сањем а Хрувика центроегуалну машину, те кад год пчелара задеси тако лако да су му кошнице за време бујне паше препуне меда, ма колико га г. Ж. уверавао да то није добро, вежу то неће задати ни мало брзаче, већ ће му срце играти од радости, јер има кошнице са покретним сањем и центроегуалну машину на може изнурљене сатове извадити и истрести мед на их празне у кошницу вратити. Ако је паша још бујна он их може тако исто опет испразнити и опет вратити у кошницу да их матица залезе и равножаха друштво, а за то ће бити још довољно времена.

На реду је да продесимо и да дамо одговор на питање: да ли се доста не морају убијати матице у г. Ж.

американкама па да се ипак постигне што и убијањем матице, ну пре тога морамо бити на често с тим, за што се матице морају убијати? Она су два питања у тесној вези тако, да се одговором на једно одмах и на друго одговара. Г. Ж. вели: „Ја сам са безматичне потпуно задовољан.“ и „Ја сам убијањем матица увек ден и врло леп успех постигао, али је то тврди паша.“ Давље јасно се види, да г. Ж. има један одређени циљ хоће да постигне у пчеларењу, и вели, да се тај циљ може постићи и убијањем матице и преграђивањем његове кошнице Ханемановом решетком, само је први начин тежак а други много лакши. Г. Ж. као и сваки пчелар хоће од својих пчела што више меда, и то је тај циљ, што га г. Ж. хоће да постигне, ну кад је матица за време главне паше у кошници онда она носи много јаја и пчеле утроше велику количину меда на откарљивање легла, те у толико мање меда остане пчелару. Пчелари су се томе довели, па се пре главне паше старају да се сенеулатинским прихрањивањем редовно друштво што је могуће више разажико, а кад наступи главна паша онда матице поубијају. Док се нова матица изведе, олодот и почне носити јаја доста се изгуби младе пчеле из свега легла у кошници, и онда за време главне паше буде и више радница у кошници те и више меда скупе и унесу у кошницу, а пошто у то доба у кошници нема легла то се ни мало меда не трони на откарљивање подмлатка и на тај начин и пчелар добије већу количину меда од својих пчела. Кад се млада матица олодот она настава прекинуто размножавање. Г. Ж. нема ништа против тога, само вели да је то тврди паша, па је размишља, како да удести кошницу па да се тај тврди паша избегне, и држи, да је конструкцијом своје американе постигао што је жељео те с тога тврди, да се у његовој американи не морају матице убијати, а да се ипак циљ постигне, као и кад се матице убијају. Питање је сада, је ли то баш тако? Да видимо. „Кад матица залезе свих пет оквира у плодницу — вели г. Ж. — онда њава један оквир извадити из плодница па га вратити у меднице, а у његовојесто метнути у плоднице празан оквир са пчеланим сањем. То тако треба чинити док не буде друштво многобројно.“ Сваки пчелар јасно види, да на овај начин није *прекинуто* *размножавање*, већ матица ипак редовно носи јаја као и да је у слободи, редовно се у кошници повећава легла и редовно пчеле троше мед на откарљивање подмлатка као и у свакој другој кошници. Шта је онда тиме учинено што је матица само ограђена? Наје ли на тај начин потпуно све једно била матица ограђена Ханемановом решетком или била са свим слободна да по свима сатовима може носити јаја кад се залезени сатови на плодница презентују у меднице а празни додују у плоднице да их матица залезе? Ово је потпуно толико исто колико и не преграђивати матицу нех је оставити потпуно слободну. Сва је радница само у томе што је створен један изданша посао око презентације оквира и што се пчеле морају чешиће узнемиривати, те и то доста меда пчелар однесе. Хотело је се са мање труда више меда па је испало обратно, више труда а мање меда!...

После овога јасно је, да не стоји у истици г. Ж. тврђења, да се у његовој кошници не морају убијати матице, јер се преграђивањем матице не постигава што и убијањем матице. Остаје дакле ипак као правило а рационално пчеларству, да се матице за време главне паше морају убијати, ако се хоће више меда да добије и више младих пчела, те да пчеле боље презише.

(сврхено се)

ШЛИВА И ЊЕЗИНО ГАЈЕЊЕ

1.

Читав скуп шљива произлази од двају разних врста, а на име: од *окургуте шљиве* (*Prunus zugiaca*, дамаскевка, Пфлаше), и од *дугуласте шљиве* (*Prunus domestica*, Zwetsche), куда стада и наша домаћа шљива, са свима својим добрим и лошим одликама (варијететима).

Отуда су постале културом, а на име — разумном његом и укривљањем, све садашње сорте и одике шљиве, које зовемо општим именом „шљиве“, и разликујемо их по њихови класима (разредима), родоцима, одликама, сортама и подсортама.

Али и запаменивањем културе и утицајем њенега поднебља рађају се одике, а за тајну одлику и рејис дрвеном округлау „облу“ шљиву родима *Insititia* (трновата, сива, Кресице, Hafterplausche, Hafter-schlehe, St. Julien), а њихови то је дрвеном, како неки хоће за матицу свима округлим сортама шљива.

Prunus cerasifera, или Мираболан (Mugabolan), турска шљива*), (*Kirschplausche*) са својим чисто црвеним или загасито црвеним плодовима, коју одавно познајемо, јесте свакојак матица више наших сада култивираних шљива.

Др. Анг (Lieg), највештији познавалац целог скупа шљива поделио је шљиве врло сходно и кратко у 4 класе без обзира на боју, и то овако: шљиве; дамаскевне; шљиве — дамаскевне; дамаскевне — шљиве. Као што се види, Анг је засновао својоу поделу на природним поредку шљива и на њихови укривљању, као производима културе од много векова.

По природним родоцима поделио је чувени Др. Лукас (Lucas) све цело шљива тако, да је створио: прво 6 дугуластих, и за тим 4 округла или облу, упуно дакле 10 родова. Ти родови јесу: шљива домаћа; шљива полутанка; шљива дугуласта; шљива јајаста (вије за сунешце); шљива уржаста (вије за сунешце); шљива белана — белешљива (*Spilling* вије за јело); — за тим бардакавије (*selston* дамаскевне ису за сунешце); палецине (*reinclaudes*); зердице (жирабете, ношбене); трноваче (*silbore* Hafter-schlehe, ису за јело).

Наша је домаћа шљива (*Prunus domestica*, мађаруша, пожегача, бенача, читловка, модрица, бистрица) матица свих дугуластих културних сората, те је не само у целом скупу, него и жељу свима контицима најважнија за култивацију, ратарство и трговину, а за пољарство је и најважније дрво. Ко је од нас не би познавао, кад јој је класична земља и прва домовина управо Исток (Ориент). Дрво је 4—6 метара високо, са гоми, већном без трава, гранама, двородних цветницама и петељкама с неким маљем. Цвет је зеленасто бео појавише с дистоцима заједно и разваја се у арилу. Плод је дугуласт, голанча, висећ; кожица је нерамењаста; тамно мора, несута модрим воштанам пелењско (мукон); укуе је угодни киселасто-сладак, а месо жућкасто и од контице се лако одија; контица је спљоштено дугуласта, са стране мало брздрата, оштра гребена, с оба праж зашиљена, на површини хранива.

2.

Домаћа наша шљива у еснаву и роду свом најсигурнија је од свих осталих сората; зато заслужује превенство, и треба да се најрепосије сади, јер:

1, нема ни једне њезине суврете, које би се спезко с толиком слашћу јести могло, а с хлебом је дивна храна као ниједно друго воће;

2, она се најбоље суши, што је од свих суврета најслађа и најмање водена, и укува јој је слади, — није кисео као код других суврета, месо јој је укусно и једро као код ниједне друге суврете, и није је оно трпно до саме пожице ниш писеластито оно контице, како то бива не мако код свих суврета, већ је једнако укуса;

3, служи најбоље за спирањем пекмеца (мадуна) и за печене ракије, што је ракија старија то је и скућла, те ће њезина лева све више и више расти, а ми јој дајемо у сваком случају претелност над коњаком (виноводом);

4, као одуптени нема од ње бољег пиваног воћа;

5, она дозрева свагда поступно на дрвету, може се на стаблу дуже времена оставити не губећи своју предност гроди обилно родом уз подесну културу.

3.

Културом под најразличитијим климатским одноцима, разноликостима оранице и дрвине, као и укривљањем с другим одликама, добила је наша домаћа шљива сјајест промена у сподашности дрвета и во и обину, доброту и укуе плада, тако да има од ње много одина. Тачном испривљаву и неперодјављу пошло је јачањом за ртукм у сваком пољем пределу, котаним долини провања засебне било где дошје особине које припадају само шљиви његова предела, и које ису само последне укривљања него и наследне тамњавије, положаја, поднебља и састојака тамошње земље. Као такве одике наше шљиве, које су себи стеле гласа због својих добрих особина, можемо навести: Ремску шљиву из долине реке Река (Reka) у Виртембершкој, која је раширена по свој Виртембершкој и Ваденској; Ердеску шљиву; Босанску шљиву Аманску шљиву или Патарику на јужне Францусе, у долини Гароне која је одому раширена по свој Француској, па се очет народима; Италијанску шљиву у северној и средњој Италији; Долманску шљиву у Чешкој; Лоренску шљиву око Меца, и друге.

(НАСТАВКА СЛ)

ВЕЛЕШКЕ

Нешто о хранлеву свилобуба ипанског скорпионером. — Пре шест или седам година кад је професор Хари у Минску, обавио своје опште у погледу напикавања свилобубе на храну Скорпионером, није се ни помишљало да ће већ после малог времена година, тај нова начин одгајивања, бити усавршен, да се место 34, 38 процента, утачувају скоро све бубе, и то уместо за 38 до 64 дана за 30 до 32 дана. То је засуга два Руса, професора генеоле Тихонирове у Москви и генеолина Вердереског у Петрограду. Њима се има да знајемо што је тако брво постигнуто тај дио и Руса влада најзад није, да се уметле основних школа науче код њих гајењу свилобуба на да то после распрострају по селима. У Данској и Немачкој и у опште свуда тамо где дуд теже успева, заинаја се тим питањем такође знање но до сада.

Шпанолста скорпионера (Хрватски, ипански змијак; Француски, Lalsifis; немчки Schwarzwurzel; латински *Scorzonera hispanica*), има већи пораз од обичних ниских скорпионера раликује се она дужином и већом дужином; цвет јој пак мирисно на ваншу. Лишће оне шпанске скорпионере која је на иривањем земљишту, боље је за свилобубе, јер шпанска скорпионера са бувањег земљишта, даје оштре лишће које лако плазна блатости. Зато се и уима за храну свилобуба, тек лишће од двородних биљака. Корен скорпионериног споза је црн и увутра бео и садржи бео слуган

* У Србији возиата и код њихови царина.

тој која мало слади; корен тај употребљава се радо као вошће и Jede се у недостатку шпирита. Сиборопера сади се у одстојању од 10 сантиметара а врста од врсте треба да има растојања такође 10 сантиметара, те да на сваки квадратни метар дође 100 биљка. 10, 24 квадратна метра велика Јаја, довољна је да да хране за 5000 гусеница.

За одгајање 5000 гусеница потребни су 9, 6 квадратних метара у једној затвореној просторији која се може затрпати. Четири тамнице (Лесе), Јаде над другом у разлику по 60 сантиметара а у дужини по 2, 4 метра, довољне су за тај циљ. Лесе су начињене од танких деветна закана и пруге хартије.

5000 гусеница дају просечно 4, 5 килограма свежих тврга или око 450 грама шиле.

Да би гајење било потпуно потребно је да се 1) употребљава Јаја која су потпуно здрава; 2) да стаја да гајење, од првог до петог дана, непрекидно 20 ступиња Реомурових топлота; од шестог до деветог дана 19 ступиња Реомурових; од десетог до тридесетог дана 18 ступиња Реомурових; и тридесет првог и тридесет другог дана опет 20 ступиња Реомурових; 3) да је храна чиста, без ишљива, да није мокра и да није задијана од оног ваздуха у коме се гусенице негују; 4) да се храна даје једно, у одређено време; 5) да се хартија мења на време, и 6) да се гусеница у извесним размацама размештају на већи простор. Последњи око севања хране и храњења тако су дан и присти да их свако дете може да врши.

Скорпиона виче врло рано и непрестано образује дугаче и у дубоку јесен; зато се у једној години може одгајавати гусеница обнављати.

Пољопривредне школе у Русији. — У почетку 1895-е школске године било је у Русији 72 пољопривредне школе. Од тих су: 3 више школе, 9 средњих, и 60 једних, међу којима су 4 државне а остало приватне. Виших школа има: а) *Московски пољопривредни институт* са два одељења: пољопривредно и пољопривредно-инжињерско. Има ученика 61. б) *Ново-александровски институт* са два одељења — пољопривредно и инжињерско. в) *Ринско пољопривредно одељење* политехничке школе, са трогодишњим курсом. — Средњих пољопривредних школа има: 1) пет државних пољопривредних школа у пољопривредним окрузима, (департаментима): харковској, казанској, горњој, уљанској и маринској; 2) Керасовска општина (земска) пољопривредна школа, која се издржава средствима земства, са годишњом помоћу од 8.200 рубаља; 3) Московска пољопривредна школа, коју издржава императорско московско пољопривредно друштво, са годишњом државном помоћу од 10.000 рубаља. У овим школама уписано је у почетку школске 1895-6 године 1254 ученика; 4) врасноуљанска земствена школа са пољопривредним одељењем. 5) Бесарабска земствена школа. — У свима вишим школама, имах 60, у години 1895. било је ученика и то: у ратарским школама — мушких 1670, женских 111; у градинарским, шовињерским идр. 434, и највише у школама за мајарску привреду 112. — свега 3327 ученика и ученица.

Г Л А С Н И К

За члана добротвора са улогом од 500 динара, уписао се и **срез званик**. — Заслуга за ово припада начелнику истога среза, чиј је предлог срезка скупштина једнодушно усвојила.

Начелник среза хомолског, уписао је, као чужо на 50 приреднина за **чланове** **пољопривредног Срезског Пољопривредног Друштва**.

Помок Обреновичког Пољопривредног Подружја, Господин Министар Народне Привреде, изоловао је на предлог

Срезског Пољопривредног Друштва дати овој Подружју 1000 динара из класне дутрије у име помоћи за ову годину, пошто се из њеног извештаја рада за прошлу годину уверио, да са успехом тежи остварењу свога задатка.

Погољмо. Заузимањем командири моравске болничарске чете (у Нишу), претплатило се на **Тешак** 20 војника.

Нове Пољопривредне Подружје. Ових дана примило је Срезско Пољопривредно Друштво у свој састав: **Томочку Пољопривредну Подружју**, **Пољопривредну Подружју за Благосајку и околину** и **Пољопривредну Подружју за срез орањски**.

Обезбеђење стоке у Бугарској. — Уз помоћ државе устанковљен је у Бугарској државни завод за обезбеђење стоке. Обезбеђење је основано на начелу (принципу) доброволности. Проповење пак овога врши се тако, да се образују месне (локалне) задруге за обезбеђење, које по тој ступају и њу сабој у савез, под управом тог централног завода. Доседа су образоване 355 задруга са 11.553 чланова и око 50.000 глада обезбеђене стоке, која представљају вредност прено 9 милиона жарана (преко 13 милиона динара).

Чудновата биљка. — У топлој дељу средње Америке расте особита биљка, којој се могу и сивне хранити. Када се њене хране коњи или жагарци, онда им онадне грива а исто тако и длаке с рева; па и сивне губе својим својо рухо и остају наге, голе, на њену радост својих госа. Чим се пак сивне, коњи и жагарци престану даље хранити том биљком, длака им опет понова нараста *али је сивним друшчије боје, но што је била пређашња*. На гонда и овне та биљка нема никакву утицаја. Та се биљка у науци зове *Јенскаја трава*.

Када би се Бог д'о та чудновата биљка, која мења длаку коњима, могла код нас одогајати, њени би је цамбаски Цигани плаћали и што није ирано, јер би им она „у трговини“ знатно уштедела труд, да од дората направе мрвица и обратво.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК У. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Срезског Пољопривредног Друштва
држане 7. марта 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Раша Миловановић, г. благотворник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г.г. Алекса Јивановић, Александар М. Сесуљин, Анта Голубовић, Драгутин Јовановић, Коста Д. Главинић и Паја Т. Тодоровић. Председником председник г. Раша Миловановић, Бележко секретар г. Благ. Д. Тодоровић.

Прочитан закључак IV. седнице — Одбор усвоји.

Председник саопштива, да се срез Темински, заузимањем начелника истога среза г. Јанчића Благојевића и Милана Миловановића, три, на Ваљеву, уписао за члана добротвора Срезског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара, са тим, да тај улог исплати у року од 4 године. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштива, да се срез Пожаревачки, заузимањем г.г. Михаила Коначевића окружног начелника и Д. Крстића, начелника истога среза, на срезкој скупштини која је држана 20. пр. месеца, уписао за члана добротвора Срезског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара, која ће се суму послати Друштву у своје време. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштива, да се срез Зубчињски, заузимањем г. Јевђевића Марковића, начелника истога среза, уписао за члана утемелача са улогом од 100 динара,

коју ће суму послати Друштву чим се буџет одобри. — Примљено са захвалношћу.

22. Чита се писмо Покретке Пољопривредне Подружнице, од 18. пр. м. Бр. 18, којом моли, да Друштво откупи од ње на 300 ктр. семена од четског лана. — Решено: Да се поменуће количина на може откупити зато, што је Друштво набавило толику количину ланеног семена, да ће по ње моћи подмирити лица, која су се пријавила за то семе.

23. Чита се писмо Управника друштвеног добра, г. Светоглина Петковића, којим јавља, да му због слабости није могуће да иде у манастир Витонитију, ради предавања које је изстао Удружење свештенства монашког реда. — Примљено знању, а у исто време решено: да се за ово предавање умоли г. Малутин Језановић економ, бив. секретар Српског Пољопривредног Друштва.

24. Управник друштвеног добра јавља, да ће се излемеари курсев свршити 9. ок. м. и у исто време моли, да му се пошаљу Уверења за курасте, с потписом председника. — Примљено знању, и да му се пошаљу тражена Уверења.

25. Управник друштвеног добра моли, да му Друштво пошаље 400 (четри стотине) динара у име трошкова ово палемарског курса. — Решено: да му се ова сума у 400 динара одмах пошаље, а надатка стави на предит да потпомогавне пољске привреде.

26. Покретка Пољопривредна Подружница јавља, да ће излемеари курс, који ће се држати 9. 10. и 11. ок. м. бити огромно посељен на целога округа. Моли, да Друштво одреди два изасланика. — Решено: да се не шаље други изасланик зато, што и Подружница има школованих пољопривредника, који могу помоћи, да се курс привреди у свему као што треба.

27. Секретар референте, да је испитано квалитет семена од лудерке које је послала Крајинска Пољопривредна Подружница и нашо, да има квалитетности 88%. — Решено: да Подружница може 123. шпр. тога семена продавати по 1 динар пилотрам с тим, да сваком краду у којој је мера килјано, а осталу количину, коју не би могла да прола, да врати Друштву.

28. Чита се писмо г. К. Величића, свилара из Синдјаница, којим шаље Друштву пробу семена од синдјанске буба, ради испитивања. — Решено: да се поступи по решењу управног одбора од 3 фебруара он. г. Бр. 15.

29. Благотин чита биланс о стању друштвене благодаре на крају фебруара он. год. по коме је до тога доба било:

Прихода	било прихода	Прим. у фебр.	свега
Остатак готовине из 1896.	549-45	—	549-45
Капитал пољоприв. фонда	6869—	423—	7282—
Приход од претга. Тежак	589-35	484-35	1073-70
» улога чланова помагача	24—	50—	74—
» друшт. добра у Шању	—	295-75	295-75
» продаје књ. и Календара	837-25	321-85	1059-10
» продајот семена	117-30	1115-80	1233-10
» продаје справа	453-95	719-15	1163-10
» по партији Переноспоре	273-50	174—	447-50
Ванредни приход	3-10	114-85	117-95
Свега			9716-90
			3528-75
			13241-65

Цена мањих огласака: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 пара дна, од осталих крупних огласака по 15 пара од врсте и ступца.

Велика огласака од цете стране 29 динара (10 фор. а. в.), од стране 19 дина. (5 фор.) четврт стране 3 динара (250 фор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 језица.

Преглед 13. Тежак броја. — Чланци: Педагошки и народнопривредни значај школске баште. — Рувелатељ јавља (ваставиће се). — Амерички Јов. Јилвановића (свршиће се). — Шљива и њено гажење (ваставиће се). *Белгиске.* — *Гласник.* — *Законик.*

Расходи:	Излато	
	било расхода	у фебруару
На потпомогавне подружнице	335-50	335-50
» друшти добро у Шању	1184-60	500—
» набавку новина, књига дрворова	91-55	2-50
» награда саради. Тежак и Календара	667-95	261-40
» награде благодаре	80—	80—
» уредника Тежак	70—	70—
» плату служитеља	80—	80—
» набавку семена и плаћање дуга за семе	119-60	2582-15
На изабавку справа и плаћање за сирање	312-25	883-85
» канцеларијске потребе	667-60	6-20
» непредвиђене	494-05	184-25
Свега		3768-50
		4985-85
		8754-35
Кад се од прихода у		13241-65
Одуме расход		8754-35

Остаје у каси као готов, за Март 4491-30. — Примљено знању.

30. Секретар референте да је по гласу Малаџицке комје продато до краја фебруара он. г.

Ратарских справа у вредности	826-50	
Винод.-воћар. справа у вредности	826-95	
Пчеларских	604-20	
Сточарских	192-90	
Семена	756-75	
Тежак од разних год.	46—	
Календ.	138—	
Разних књига	120—	
Свега		3511-30

Примљено знању.

31. Секретар референте, да по гласу Малаџицке комје вредност справа и других предмета набављених за продају, износи на крају фебруара о. г. и то:

Ратарских справа	2694-40	
Винод.-воћарских	3637-50	
Пчеларских	604-20	
Сточарских	192-90	
Семена	567-70	
Тежак од разних година	3656—	
Календ.	1424-50	
Књига пољопривредних	4135-60	
Свега		16312-80

— Примљено знању.

32. Приступу се избору писара према друштвеном етечују од 3. фебруара о. г. Бр. 382. — Изабран је једногласно: Станисав Симић, економ из Синдрине среза параванског округа моравског, пошто су његове кандидатике најбоље, с тим да се, над добу, начини уговор према члану 23. друштвених правила.

33. За проглед правила Зајечарске и Тимочке Пољопривредне Подружнице, које моле, да их Друштво прими у свој састав — умолен благодаре г. Вучко С. Богдановић, да да своје мишљење.

Председник је министар правосудја, који је отворио конура, а секретар подначелник министарства, а као чланови ушли су у Одељнички суд г. Гуден, шеф излоббе, и син драганин „градничари“.

При одређивању награда Одељнички се суд, руководећи наредбеним списицима поводом за излагаче. Посао у опште није био лак: те се тога се Одељнички суд пробавио само под вођом читав дан. С обзиром на то, што је било објеката и излагача више за награђивање, него што су награде предвиђене, Одељнички је суд добио олакшање, да сваку групу награда поспела на мање и више награда, те је тако поступило да се награде више излагача, како би им се отворила воља за још бржаквије гађење воља. Тако:

1, за пресне шљиве одређено је било 5 награда: од 100, 80, 60, 50 и 40 лева, свега 330 лева, а она је сума распоређена на 10 излагача, 10 других онег награђено је прибором („уредом“) за ерезнање и чишћење вођака;

2, за најбоље суге шљиве одређено је такође 5 награда, као и за сирене, у суми 330 лева, но ова је сума распоређена на 7 излагача, а осми је награђен вођарским прибором.

3, за јабуке је одређено, као и за пресне шљиве, 5 награда у суми 330 лева, а награђено је 41 излагач и то 20 је добило награде у новцу, а 21 је награђен у сировинама за нартање и чишћење вођака;

4, за крушке је одређено 5 награда у суми 330 лева, а награђено је 17 излагача, од којих је добило 9 лица награде у новцу, а 9 у сировинама за нартање и чишћење вођака;

5, за орахе, лешњак, бадеме и кестене одређено је било 6 награда, и то: од 60, 50, 40, 30, 20 и 10 лева, у суми 210 лева, али је издато само 4 награде: и то у новцу;

6, за дуње и жумуке одређено је 4 награде, од 50, 40, 30 и 20 лева, свега 140 лева, а издато је 4 награде новчан.

7, за грозђе је одређено 5 награда, и то: 60, 50, 40, 30 и 20 лева, свега 200 лева, а издано је 11 новчаних награда и 10 у сировинама: ножицама и носирима;

8, за немек („лестна“), сушене трешње и ласјеце било је 8 награда, од 80 па до 10 лева, у суми 360 лева, но ове награде нису издате, јер није било излагача немеза и ласјеца, а изложене суге трешње нису биле за награду;

9, за најбоље пошке добијене нартањем предвиђено је 7 награда у сировинама за нартање, а дато је 10 награда, и то 3 у новцу, а 7 у орубу за нартање.

Скупа узетици: издано је за изложене побе и грозђе 128 награда, и то 71 у новцу и 57 у разним пољарским и виноградарским сировинама.

(продуже се)

АМЕРИКАНКА ЈОВ. ЖИВАНОВИТА

(продуже се)

Препоручујући своју американку г. Ж. категорички тврди: да је најбоља страна његове американке та, што се у њој неможу матице убијати нити се мора дагубити око тога, а после тако категоричкога тврђења води: „Ја сам искусном дошао до уверења, да ни пчеле нише неда саберу кад обематички кошицу него кад матицу оградити Ханеманово решетом у владушту.“ А даље, онет у истоже чланку још и ово: „На посетку морам казати, да ћу ја, при свем том, што сам ја ову кошицу тако удесио, да се матице не морају убијати, нити старе матице са новим, младим матицама, скоро ошлођеним, замењати. А за што ћу то чинити? За то, што ће нова, млада матица с већом дурбом и панором носити јаја и умножавати другитво до

Августа и Септембра. Јер само пчеле, које се излегу у Августу и Септембру, могу доносити и доживити Март месец. Ово ваља пчелари да знаште, јер но ово добро схвати, томе ће пчеле увек добро презнати. За што моје пчеле увек добро презне, узрок је томе што ја сваке године у Јунију у сивки беронкама замењујем маторе матице, младих, новим матицама. Ове младе матице у Јунију и Августу носе јаја из којих се у Августу и Септембру излегу пчеле. Те младе пчеле кад се зиму надрижати. Многи пчеларима за то кошице угну, што су у њима маторе матице, које рано престану носити јаја или додије слабије носе, те ми само маторе пчеле, којима је близу крај живота, ућу у зиму. А да пчелар може доћи до што нише пчела, које ће се изалети у Августу и Септембру, нека сваке године замењује маторе матице младим, новим матицама.... Ја своје кошице *бематички* почетком Јунија, кад почне лица цветати. Кад коју кошицу обематички тој останим деп зашљуваним матицама, из којег ће се за две недеље изалети матица и ошлодити се, а за те две недеље наведе пчеле толико меда, да ће пчелар имати шта радити. — Непрестано ће бити пчелару посао да истреса мед. За те две три недеље истресе пчелар толико меда, колико не би истресао ни за два лета, кад не би матице убијао.“ (Види „Тежак“ 1890 г. бр. 8, стр. 61.).

Кад дикло г. Ж. и сам сваке године убија матице, кад за то даје пчеларима јак разлог, и кад препоручује и осталим пчеларима, да сваке године бематички своје кошице, па да за две недеље имају више меда но што би имали за два лета, кад не би матице убијали; онда, колико има основа, колико смисла и колико предности тврђење г. Ж. да се у његовим американкама не морају убијати матице?!? Зар то није најдасија контрадикција кад г. Ж. прво тврди, да има кошицу, коју је тако удесио, да се у њој матице не морају убијати ни дагубити око тога, и да је, због тога, та његова кошица боља од оних у којима се матице морају убијати, и дагубити око тога, па на истим матицама, у исто време, одмах испод тога, тврди, да он ипак сваке године убија матице у тим својим кошицама, па још препоручује и осталим пчеларима, да и они, и ако пчеларе се г. Ж. американом, ипак морају убијати матице, ако хоће да имају доста меда, младих пчела и матица и да им пчеле увек добро презне?! На што је онда Ханеманово решете у г. Ж. американи, и на што је онда у опште и цела конструкција г. Ж. американке?!

Г. Ж. тврди још, да се у његовој американки не мора тражити матица, па ни дагубити око тога, као кад се кошица бематички. Прано је чудо, како г. Ж. и тако што може тврдити! У американки г. Ж. Ханеманова решетка не стоји преко две године. Но сирнитку главне нише она се вади из кошице а пред главу пашу гмеће се у кошицу. Кад се отвори кошица да се уметне решетка, но може знати па коме је оквиру матица у томе тренутку? За то, не може се само метнути Ханем. решетка између негога и шестога оквира па — сировина ствар. Може се десити да је онда матица на седмом, осмом или десетом оквиру. Јасно је дакле, да се пре свега мора знати, где је матица, а то се никако другитве не може сазнати, ако се не тражи. Матица се дакле мора тражити и наћи, па онда тек уметнути Ханем. решетка. Јасно је и то, да ошм пчелу уштећен никавак труд пчелару, већ на против, па овај је начин пчелару нај труд још увећан, пошто г. Ж. морају ипак нише пута отвариати своје кошице због презентална оквира, а који с тим кошицама не пчелари он мора само један пут отвариати кошице то понинити сувише матицама. Истресатице је онда још и то, што је г. Ж. хтео да избегне тражење матице и да уштеди труд око тога, па је испало, да сад мора *два пута* тражити матицу, и дагубити око тога; један пут кад уведе Ханем. решетку, а други пут кад бематички кошицу!

Је ли у истина откољена лонга страна Ханеманово решете у г. Ж. американке?

Г. Ж. вели: „Кад ичеда уђе на лето у плодште на види да нема места за исевањивање меда, прваће ће кроз Хагенманов рашетку у меднице“. А зар се при томе ичеда неће скаперати, дагубити и краати кроца? Како се онда може тврдити, да је у вошници г. Ж. отклањена та доња страна Хагенманове рашетке? Зар и ово тврђење није са страна без икакве стварна основа?

Остаје нам да промотимо још и последње тврђење г. Ж. а то је, да у његовој америкици најбоље пресине ичеда.

Г. Ж. оснива то своје тврђење на томе, што „окири ударају сечнице на лето и ветар зими јури кроз соваке између ошвира, и у току уданеној кошници не буде ни једна мртва ичеда преко зиме, а у америкици, у којој окири ударају њоштивацие на лето, одбја се ветар од ошвира и по томе ичеда немају довољно ваздуха у кошници, па то у таквој кошници ичеда не пресине тако добро“. Да је ваздух потребан ичедама, као и свима живија створенима, то сваки зна и верује, али да ће ваздуха бити у вошници и без ветра, и да је ваздух такомо теко, које има то својство, да сав исеувања сваку шупљину, па и сваку кошницу, то зна и свако ђаче. Кад год је реч о пчелињаку увек се шине и говори, да за иседањивање треба бирати такомо место, где ће ичеда бити заклоњено од ветра. Та ето баш и у новоме листу г. Ж. „Српски Пчелар“, одмах испод чланака 1. Ж. одмах испод његових речи: „ветар зими јури кроз соваке између ошвира и у таквој кошници не буде ни једне мртва ичеда преко зиме“, штампан је чланак г. Маниреша о избору места за пчелињак и у њему ово: „Пчелињак треба да је у заклоњеном месту, да свагда у лета допире сунчани зраци, а никако да преко њега хуји хладан ветар. Ово је потребно с тога, што је ичеда „лето египца“. Зраке сунчане дају ичеда живота а хладноће је убија. Врло редки проценац ичеда покре зими тамо, где хладни ветрови имају маха“.

Јасно је, да и оно последње тврђење г. Ж. остаје без основа, као и сав остала тврђења, која је г. Ж. исекао у препоруку своје америкише.

Да завршимо.

Испитујући критичним прожутањем сва тврђења г. Ж. о његовој америкици оно нас на крају, где нам као јасан резултат после свега прожутања изајде — да америкица г. Жов. Јовановића нема никакву вредност над осталим америкицама, да није ни у чему боља од нас, и да по томе она није никакво добит, никаква напредак нити олакшања у рационалном пчеларству, тим јер, што је са кратким рајонима, те ичеда у њој теже пресимљају.

Јов. Н. Јовановић
учитељ у ичедар.

ВЕДЕШКЕ

Чување свеже рибе. Да би сачували снагу рибу свежу, треба је расећи на вода, у унутрашњост рибе метнути вестуаков шећера, а затим је обесити у вертикалној положају, да би шећер тонећи се могао да продре кроз. На 2½ кг. рибе жеће се једна јуна кашка.

Избор места за бунар. Треба преко воћ да положио огледало, на оно место, где мислимо конати бунар; и то стако да дође на ниле, (но да се не дотиче са сави земље), на ако се у јутру стако ошојо, то је онда најбољи знак, да се то може конати бунар.

Свињска репа као узер за перодна места. Свињуро је да се у свакој гадности није и таквих места, која по својој рђавој производности не могу ни зашта готово да се употребе. Да таква места не би остала без користи, г. Пербал препоручује гајење свињске репе на такви местима. Та подземна биљка расте на свакој, а нарочито на пеш-

чајој земљи, не боји се зиме, а не подлеже болестима. Листе се употребљава као храна за ошве, корене једу свиње и ошве, израњено и краве. Ко хоће да гаји ову репу, треба да прекрпа земљу у пролеће довољно дубоко, у јесен да посади корене тако исто као и од крошпира. Онај ће му се труд створити наградити, јер много посла она билка не тражи, а род јој је изобилан. Још једна добра страна ове репе и та је: што је до године не треба поново садити, јер у земљи и после исековања, остале улек довољно количина корена и за идну годину.

Тревна без кошница. С. Матије, (С. Mathieu) француски воћар, који је много знатија пронашаоца објавио, у француски пољопривредним листима; из рационалности, хтео је да сања, какву узлогу у природи игра срк у дрвећу. За своје ошве у тој земљи, изабрао је неволно младих као најбољих дебелих трешња, које је произвео на семена.

У пролеће кад је маэтра почела кружити, од прилике у оно време, кад се воће вадеши, раселио је сваку ту трешњу, оштрим ножем, од врха на час до корена. Из обе те подолнице, које се лако савијају, исперва је дрвеним шпиглием сву срк, у којој је то могао учинити, ласећи при том, да не повреди ни лику на кору, јер би тиме пореметио, тог маэтра. Кад је срк поново, спојно је обје подолнице, и одоздо до на врх, узеоа брувени кошке.

Врхове тих трешњаца нагадемо је здраним кадемама у процеп. Све приретеце пукотинице обмазо је добрим воћарским мааском.

Фидани, који су ову операцију издржали, и на којима су се кадеми прирали, расли су, невољно брзо и у велику и у ширину. Рано су почели рафати, — и воћи рађали су трешње без кошница, али место кошница с комадићем белог, мало тврђе, по слатког укуса. Тај и такав род, био је и ошаве крушоће и онаковг укуса, икакво обично има, она врста трешње, од које су кадеми узети и нагадељени.

Према ошаве, оствареном покушају, он закључује, да је врло вероватно, да би се и друго кошницаво воће на онај начин, могао ослободити кошница. Он тврди у ошаве, да срк у дршту узгоје пошлатио на стварање кошница и језгра, и да је с тога, врло потребна само за рационалновање воћа на семена.

У природи је дрвета тако: да оно биље, које семена нема, ни срк нема, и по себи се разликује, да се оно, једино путем воћара може размножавати.

Не ба било с горета кад би се и вод нас оно ошробала.

М.

Г Л А С Н И К

Нови добротвори Српског Пољопривредног Друштва. Заузимањем начелника среса подгурског, г. Петра Марковића, среса скупштине истог среса, која је државна 19. марта, решила је: да се срес подгурског упише за члана добротвора овога Друштва, са улогом од 500 динара, и ову је суму одмах ставила у буџет својих расхода за ову годину. — Заузимањем начелника среса зинишког, г. И. Ристовића срески скупштине на савојем састанку од 18. марта о. г. уписала је срес Зинишки за члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од 500 динара. — Заузимањем начелника округа крагујевачког, г. Ж. Водинавића окружна скупштине, која је државна 21. марта, уписала је округ крагујевачки за члана добротвора истог Друштва са улогом од 500 динара, и заузимањем начелника среса јасеничког г. Милоша М. Митровића, чији је предлог прихватио лесни говорор г. Вико Радосављевић, економ и члан среске скупштине и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва решила је јединогласно: „да се срес јасенички упише за члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара.“

Помажући чланови Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем наредних срезних јасеничких окр. Подунавског г. *Милоша М. Митровића*, унело се *14 општинских председника* за чланове помагаче Српског Пољопр. Друштва са улогом по 4 динара годишње. — Заузимањем наредних срезних хомолског, г. *А. Трибуновића*, унело се за чланове помагаче 37 привредника са улогом од 4 динара, од којих се већи број претплатио и на *Тешак*. — Заузимањем г. *Милоша Гагариновића* царинаца у Гази, унело се за чланове помагаче *11 привредника* са улогом од 4 динара. Имена помажућих чланова, дошлеће другом издању.

Нови утемљивачи Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем наредних срезних златборског, г. *М. М. Тодоровића*, унело се за члана утемљивача овога Друштва, са улогом од 100 динара, г. *Влада Поповић* економ, син г. *Васе Поповића* свештеника из Кулина. Г. Влада је свршио Ратарску школу у Краљеву и сад се искључиво бавио земљорадњом.

Збирка виноделско-воћарска школа у Букову. — Пошто је читавица *Тешака*, да је и ове школске године била збирка виноделско-воћарска школа при Школи за Виноделство у Воћарству у Букову, од антонима, који су ову школу посещавали 24. фебруара ок. год. подлагало је испит 15 њих, и подлагали су испите с оваквим успехом 3 са одличним и (5), 4 са врло добрим (4) а остали са добрим (3). Награде су добили они који су свршили са одличним и врло добрим успехом; и то први су добили прву награду, која се састоја из 8 воћана и 800 резинаца амер.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК VI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држане 15. марта 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајник г. Вучко С. Богдановић; одборници: г. г. Алекса Живановић, Александар М. Секулић, Анта Годулинић, Душан М. Спасић, др. Марко Т. Јеко и Ваја Т. Тодоровић. Председвао председник г. Раша Милошевић. Бележио секретар г. Владе Т. Тодоровић.

Председник саопштава, да се заузимањем г. З. Хади Арешћа наредних срезних пластичног, унело срезних пластичних за добротвор Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од 500 динара. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава, да су Браћа Миш из Наранића, благодарни Друштву што их је изабрало за постојеће чланове, и да су том приликом послали Друштву 300 динара, да их оно употреби на свој циљ. — Примљено са захвалношћу, с тим да се синва Браћа Миша пошљу повеће као члановима утемљивачима, сваком понаос.

Председник саопштава, да се заузимањем г. Милоја Батинића, председника општине заљске, Општине заљске унело за члана утемљивача Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од 100 динара. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава, да је г. Ђорђе Радуловић царинар са Јанора, унело за члана утемљивача Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од 100 динара, своју земљу господу Тереску Радуловић. — Примљено са захвалношћу.

34. Председник саопштава, да је за предавање на изумарском курсу у манастиру Витољаци изабран од стране председништва г. Петар Стојадиновић, руководилац расад-

ника америчке лозе у Топчидеру, и да је тамо већ упућен, с тога, што је г. Милутин Јошковић најавио, да му се због својих донаћих подлога није могуће пријати овога избора. — Примљено знању.

35. Пристути се избору Друштвенога економа, према стечају од 3. пр. месеца Бр. 352. Пошто су прегледане све жалбе, изабран је за економом г. Нале М. Радевићевић, економ одељења државне Ергеде у Добричуев, свршена Ђа Ратарске школе у Краљеву, пошто су утврдиле квалификације најбоље. С њим кад дође, да се уведе уговор према чл. 23. друштвених правила.

36. Секретар реферше, де је Министарство Народне Привреде послало Друштву 16. втр. семена свилених буба, које је набањано из Швајцарје, с тим да Друштво оно семе расади бесплатно одгајивачима свилених буба. У исто време расла, да је Министарство послало Друштву и три кутије семена, које је набањено од фирме Берта и компаније из Француске, да се њима учини испит у погледу његове добротности на да у своје време извести Министарство о резултату. — Примљено са захвалношћу.

37. Председник саопштава решење г. Министра Народне Привреде од 7. ок. м. Збр. 707, по коме се има подслати у Сепскад у Угарској, стручним економ Министарства, друштвени секретар, г. Благоје Т. Тодоровић, ради проучавања уређења тамошњег централног свиларског завода, произвођача семена свилених буба по Ђељавској системи и свих практичних послова, који с тим стоју у вези. Наводи, да према овојем решењу г. Министра, треба разрешити г. Тодоровића од дужности секретара, како би он са пут могао кренути најдаље 30 ок. месеца. — Решење: да се г. Тодоровић разреши од дужности друштвеног секретара до одређеног дана по да се у одговору на писмо замоли Тодоровића, упути Друштву друго лице, пошто је према писму од 31. Октобра 1895. године Збр. 2998. обебан Друштву сталан секретар од стране Министарства, чија је плата предвиђена и у буџету државних расхода.

38. Председник саопштава, да је г. Министар Народне Привреде, по молби Подружнице Српског Пољопривредног Друштва за Обреновац и околину, а према предлогу Друштва од 5. пр. м. Збр. 415. решено: да тој Подружници на да за ову годину из Класне датије помоћу 1000 динара, пошто се из њеног извештаја за прошлу годину уверио, да она са успехом тежи, да постане свој садржан. — Примљено знању и с благодарношћу.

39. Чита се писмо г. Министра Народне Привреде од 8. ок. м. Збр. 459 којим јавља Друштву, да је новодоним друштвеним представке од 5. Септембра пр. г. Бр. 3131. тражио извештај од Напредних општа пољопривредних одбора својине овога земљалца на коме друштво жели да спомати узгледно задовољство на њеном поску, и кад добије тај извештај онда ће њим доставити Друштву своју одлуку по том предмету. — Примљено знању.

40. Пружина дебата о програму друштвених радова за ову годину. Решење: да се у програм друштвених радова унесу још и оне чачке: да ће Друштво наставити припреме за прославу 30-годишњице свога рада; да ће наставити рад за сазив Напредног одбора, да ће оне године настати на томе, да у близини свога седница набаји друго имање на коме ће почети обрађивање у правцу који брзо себи одредило, да ће учинити припреме за земљалцу утемљивачу срезних и трава коју ће приредити идуће (1898) године, и да ће у споразуму са Учитељским Удружењем приредити оне године једно предавање из свиларства прилично државна скупштина истог удружења.

41. Председник иста, хоће да Друштву и оне године, према чл. 9. Последњина бирати Одборе који би Управног Одбору били на руди, да што потпуније изврши програм друштвених радова за ову годину. — Решење: да се изберу три одбора и то:

I. Одбор за напредније начине радње, приређивање утакмица и изложба и набавку земљишта;

II. Одбор за живљане радове друштвене и израду пројекта за друштвене радње; и

III. Одбор за приређивање прославе и држање Попремна збора.

42. Приступи се избору чланова за поједине Одборе. Изабрани су:

У I Одбор: г. г. Вучко С. Богдановић, Милосав II. Куртовић, Ана Живановић, Милав Јовинић, Анта Голубовић и Никола Великовић;

У II. Одбор, г. г. Др. Марко Т. Лeko, Александар М. Скупић, Паја Т. Тодоровић и Душан М. Славнић; и

У III. Одбор: г. г. Рава Милошевић, Коста Д. Глазновић, Коста Црногорац и Драгутин М. Јовановић. У исто време решено је, да сваки Одбор подноси председничку месечни извештај о својем раду.

43. Прочитан је резервни благајника, који гласи: капитал пољопривредног фонда до краја 1896 год. био је 6209 динара, у току ове године, а у месецу Јануару и Фебруару унехан је са 1073 дина., према томе на крају пр. месеца износио је 7282 дина.

Капитал до краја 1896. год. дакле у суми 6209 дина. имао се је, по решењу Управног Одбора у седници од 20 Јуна пр. год. Бр. 149 власитати на тај начин: што би се $\frac{1}{4}$ предале у готову Управу Фондама на приклад а за $\frac{1}{4}$ да се купе државни 2% аустр. дозови. Но то се није могло извршити у прошлој години једино због тога, што повучано стање друштвене благајне није дозвољавало. О томе је у своје време извештена била друштвена Управа а и прошлогодишњи збор.

И буџетом за ову годину овлашћена је Управа, да на Друштвених прихода издвоји вашире сав капитал пољопривредног фонда у 6209 динара и власитати да како важе за пузано*. Из прихода што их је Друштво у току прош. 2. мес. изнело, важе се то могло востати, а не може се ни сад од једног то остварити, јер би се морала обуставити сва друштвени радња, нити би се могла извршити друштвена дуготина из прошле године. Благајник друштвени није смео то учинити на своју одговорност, а изнад да то ни Управа леби требала да учини.

С изгледом на овако негодно Друштвено повучано стање, а да се и Друштвена послова не омету тако осетно, благајника је изнљене о издвајању фондионих капитала ово:

1. Да се капитал из прошлих година у суми од 6209 динара издваја поштуно, одузимањем једне трећине државне помоћи за ову годину, и то свагда онда, кад се и у којини буде примива та помоћ из државне благајне и чим се прими, а од суме која се прими.

2. Да се приходи пољопривредног фонда из ове године издвајају свака три месеца, у којини их буде било.

Ако Управни Одбор усвоји овај начин издвајања тога капитала, и ако реши да се на други начин то учини, потребно је још: да се изјасни о начину власитатиња т. ј. да ли овако како је већ у прошлој години решено или икак друштвене и да изабере и овласти личности које би куповале драж. вашире за суму, која би се у њих уложила. — Усвојен већином гласова.

44. Председник савишатица лично Уачичке Пољопривредне Подружнице од 11 ок. м. Бр. 40. који јања да ће 23. 24. и 25. ок. м. приредити календарски курс за пролетне календарске воћа и да јој је зато да потребно једно стручно лице. — Решено: да се уложи Господин Министар Народне Привреде, да изводи одредети од стране г. А. Марјановића, балшатиона Ратарске школе у Краљеву.

45. Према резервату благајника друштвеног, да се могу примити у састав Друштва: Подружница за сред прљских, Подружница за Ђивањан и околина и Тимочка подружница, по посладе две, пошто их се доставе извесне примедбе. — Решено: да се приме у састав но да се последњих двева Подружницама доставе примедбе.

46. Чита се молба г. Косте Тодоровића, трг. из Обреновца, који тражи од Друштва мишљење о томе: да ли треба усети 1900 метара (ин.) шенице над драж потуче може изнети са семеном и родом и дохотком штете до 5000 динара, којини је то оначено у уверењу по вештачкој оцени. — Решено: да Друштво не може давати по онемо своје мишљење без ближих података, и кад о томе постоји вештачка оцена.

О Г Л А С И

Конкуре за издање магацина у Београду.

Српско Краљевско Министарство финансија намерава да изда, на савској присталици у Београду, један велики магацин за смештатиње робе, увезене у земљу са стране, под погодноба, да се у извесном времену или у Србији потроши, или провесе даље, или најзад врати неопарњена натраг.

Плавни, предрачни и погодбе за издање овога магацина могу се разгледати сваког радног дана од 8—12 часова пре подне у Царинарском Одељењу Срп. Кра. Министарства Финансија, у Београду.

Лидца или удружења, која би се онога посла примити хтеда, имају да поднесу своје писане и под печатом затворене, а с таксом од 10 динара у жаркама слабдене понуде најдаље до 113. маја 1897. год. под адресом: „Царинарско Одељење Срп. Краљ. Министарства Финансија — Понуда за издање магацина — у Београду“.

Це 3421. Из канцеларије Царинарског Одељења министарства Финансија, 20. марта 1897. год. у Београду.

Исправка. У броју 13 *Тешака* о г. на стр. 119 реду 12 и 13 одозго, место „у Вугарској“ треба: у *Босанској*.

Цена хањак огласења: Од петит врсте од једног ступца по 10 пара дина.; од осталих крупних врстама по 15 пара од врсте и ступца.

Велики огласици од неде стране 20 динара (10 еор. а. к.), вода стране 10 деп. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара деп. државне таксе. За оглашавање важе пута 10 од 100 језицање.

Преглед 14. броја Тешака — **Чланци:** Управа Српског Пољопривредног Друштва под мин. народ. привр. — Осудбени и народни привреде. — Руководач изања (свршиће се). — Извештај изасланика срп. пољопр. друштва. — Америчанка Јов. Живановића (спрештаг). **Белешке.** — **Гласник.** — **Зашитник.** — **Огласи.** — **Исправка.**

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за Србију, на год. 8 ден. на пола год. 4 ден. Друштво: чланови помагачи, чланови савеза, чланови поддршка, поштом ставом пара и вауч. доносилац листу у пола цене, ако положи претплату унапред за пет година ван Србије, на год. 10 фр. 5 фр. а. в. претплата и рундомс упућује се Српском пољопривредном друштву у Београду. Претплату примају и поште. На основу најновијег речења од 1869. год. № 204 српског друштвених пошти бесплатна.

КЛАСИЦИ И ИЗДАВАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ИНЖИЊЕРСКИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СВЕЖИЊИ, ДУЖАН М. СТОЈИЋ, Др. МАРКО Т. ЛЕКО,
и ПЕТА Т. ТОЛОРОВИЋ.

ОДБОРНИК УРКАНИ:
БРАТУЊИ М. ИЗВАЈЕНИ

НАЈОВИЧНИЈЕ ГРЕШКЕ ИЗ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Дивећи у народу као народни учитељ, имао сам прилике да видим многе и многе грешке, које њаш народ чини у пољопривреди и другим грама нашег газдинства. Са службом учитељском био сам у кнежеве места и, свуда ме је интересовала пољопривреда и, свуда сам на њу обраћао пажњу.

Ове грешке које сам намерао онде изнети, оне су скуп војих утисака, које сам добио из разних места мога службовања. Моје је нишљено: као што лекар прво одреди болест па после даје лек, тако и ми треба да поступамо у пољопривреди — прво да извађемо погрешке које наш народ из незнања чини, па онда лако ћемо упућивати га да правилно ради. У редовима који за овим иду, плаћено те најобичније грешке из пољопривреде:

1. *Јесене орање* — узар. И ако вели наша пољоводња да је: „У јесен повратио у поља наубурево“, ипак

је редке домаћин који се онга редовно придржава. Сваки нађе на неки изговор, којим себе правда: једини велу, да нису могли то учинити што су у јесен рано почеле падати кишне, на је земља била мокра. Други опет почи ван доказивати: како је јесене орање — угар штетан, јер се, вели земља убује од снега и кише, те тиме гора постаје за рад и нама бернетица даје.

2. *Бубрење нивоа, ливада, винограда и воћа.* Србија је сточна земља, па је и са бубретом обила, али се бубрење не врши како треба. И онде је редке домаћин који би редовно бубрево своје ниве, ливаде, винограде итд. До душе, има домаћина који редовно бубре своје ниве, ливаде итд., али је огромна већина која то не ради. Једна ластва не чини пролеће.

Кроз наша села не вожем од бубрета да прођем; код сваке куће можемо наћи бар по 20 кола бубрета. А погледајте, тои истои домаћину у врт што му је испод куће, па ћете видети, да је површе све јадно и жалосно, у њави је кукуруза ситан и јадан, није израстало ни пола метра, а он већ класо. Првиа је још доста времена док наш народ

буде појмно важност љубрења, и буде га примењивао онако како то већ раде напреднији народи.

3. *Сејане разних жита.* И овде се доста грешни. Неки сеју кукуруз на редове, а неки на сачму, па га у копању вршеде. Они што сеју кукуруз на врсту, греше у томе: — што у једном онаку оставе по 3—4 струка заједно, а у том случају ни један струк нема довољно хране из земље, те сви остану ситни и штурци. Наглаво сам на њиве где је домаћин остављао по четири струка у једном онаку, па место да су оскелди род, само ни гола трава стоји. Где је земља јака, нешто може и да буде, а где је пршљава, ту сасвим буде шаша, а род не може бити никакав.

Још се грешни кад се сеје на онаке и у томе, што много густо сеју, не остављају неки ни пуне две стоне разлика онак од онака.

Код сејања на сачму грешни се у томе: што много жита иде за семе; што се то неједнако баца, негде има и сувише а негде велики простор нема ништа, и што је ту отежан рад копању и отргању.

Код стрњих жита грешни се у томе: што се врло рђаво семе пољачи, много се семе не покриве добро са земљом те га тиде поједу. У многим местима немају праве драљче, него само брану направљену од трња. Такве бране нису у стању да семе добро покриву и да из земље поваде бусене и траву.

После тога, многа се стрњна жита дочка сеју, нарочито озими јечам и пшеница.

Што се тиче семена, грешни се врло често, нешто из незнања, нешто из нехата, а нешто из предрасуда које још доста важну улогу играју код севоског света. Наш сељак ни мало не бира семе за усев, већ шта више оставља за усев најгоре семе које је: нечисто, главничаво — светлино —, не обзирјући се на граду штету која ће га постићи.

4. *Жетва и косидба.* Готово сва стрњна жита жале се кад презру. Тиме напредници чине себи велику штету: једно што им се жито просипа по земљи, кад се презрело жље, а друго што и таква сљима није за храну стоке добра, јер је изгубила оно хранљиве састојке, које би имала да је зеленџа живљена; треће што и само зрно буде мање и црње и црно брашно даје, те се и на илаци мава цена добија.

И још једна највећа грешна јесте та: што баш нико после жетве, неће да зађе по њиви те да покоси и сече и залажаду и бурјан, који по њиви расте, него оставе да узри и да се семе од истог по земљи просипа, како ће до године још више израсти. Какве штете чини бурјан по њиви те је коле добром домаћини познато; само је штета што се никако не треба. И ливаде се косе кад трава са сави узри, па врло често и презри. Врло ретко да се илаци по неки да је у време покоси — кад је трава у највећем цвету.

5. *Подизање винограда и воћа.* Код винограда се грешни у томе: што се лоза врло често сади једна до друге, нема растојања више од једне добре стоне. Тако исто засађен виноград не може никад довести род, као што би донео виноград ређе засађен.

У неким местима не рљају земљу за виноград, него се само буну руже са једним зашленим дрветом и ту се сади винова лоза.

У местима паразитним филоскером не подижу се виногради са американском лозом, него се сади наша домова лоза, коју филоскери омет ушшти.

Виногради се никад не љубре, нити се у јечам отргају.

Ни са подизањем воћњака не можемо се похвалити. Оно мало воћа што су наши стари подигли, већ је престало род доносити, а данашња генерација слабо се о воћу стара. Према поднебују наша је стабљина удена не гајене најразноврснијег воћа, и да је устаовиша и унешности могло би наше воће постати извозна роба, а онако нигде ништа.

Од гусеница нико не треба воће, него га оставља сасвим случајно. Суве гране и граничне се око њега иду.

Код нас се у Србији од свега воћа највише сади шљива. Али се и она не подиже како треба. На многим местима саде се шљиве врло често — нема растојања ни два метра од дрвета до дрвета. Неки онег посаде шљивак па по њему сеју зоб и кукуруз. Хтели би два рода да имају, да ни роде и шљиве и жито, а оно обично не роди ни једно. Жито се подухари од шљива, а шљиве од жита, те тако нема ни једно ни друго.

И кад роди шљивак не умеју да га оберу. Обично се беру шљиве овако: Узму једну велику мотку, па с њоме младе шљиве, али младећи шљиве они омилае и оне граничне младе, које су род донеле, те после шљива бољује и ступи се и за неколико година не може да роди.

Из свега овога види се, да наш сељак још обрађује своју земљу на примитиван начин. Крајње је време да држава најозбиљније узме иницијативу за потребне исправке, а сва српска интелгенција без разлике, да буде јак учесник у томе, нарочито она која је у непосредној близини пољопривредника, као: пољопривредници, свештенство и учитељи.

Млаутовац.

Саватије Грбић
УЧЕНИК.

НАПРЕДАК АГРИКУЛТУРНЕ ХЕМИЈЕ ПОСЛЕДЊИХ 25 ГОДИНА

од

М. Меркера.

(ПРЕДАВАО ПРЕД НЕМАЧКИМ ХЕМИЈСКИМ ДРУШТВОМ У БЕЛИНИ
7. ФЕБРУАРА 1897. г.)

Немогуће је у једном сату изнети целокупан напредак агркултурне Хемије последњих 25 година, зато се мора ограничити само на најкључне напретке те науке пољопривреде. Ну ја се нећу ограничити само на оне напретке, које је учинила Хемија у пољопривреди, јер је појам агркултурне Хемије шири, но што име каузе; физиолошког науке обрађују агркултурни хемичари ради пољопривреде

често више по саму хемију. Сем тога, сва данашња научна питања, која се тичу пољопривреде, ставају агрикултурној истражи нове захтеве и она их решава један по један.

Говорећи прво о напретима науке о *хрануви биљки*. Агрикултура земља има да утврди: какву храну и у ком облику и количину треба да има земља, те да се најбогатији земља добије. Оваква су огледа, истина још одавно предузимати, али су резултат тек последњих 25 година, од када је примењена *култура биља у води* од Сакса, Киона и Нобел, и у исеку од Хеларгеа. Ти су огледа примени у погледом медијума, и тако је било могуће утврдити не само то: какву храну узима биље, већ и сазнати и узлогу појединих делова биљке хране у ћелијама. Испитивања последњег деценију показале: које хранљиве делове узима биље и на што их употребљује. Тако на пр. зна се поуздано да *фосфорна киселина* посредује постанак азотних материја; *белачевине* постојау на сваки начин из неких једињених азотне киселине, јер у протоплазма има редовно и лецитина. Улога *сумпора* и *сумпора* јасна је, јер првога има у хлороплазму а другог у белачевинама. О улоги *калцијума* дуго се сумњало; он је неопходна храна биљка, али тек истраживања показале да калцијум не узима у састав једињених биљних, већ је прост антидот; негова је улога да неутралише и у нерастворно једињење претвори ослободу киселину, која је отров биљки, а која постоје оседајући угљених хидрата. Пређе се држало да калцијум има напак улогу у функцији биљки, јер га у њему има највише; али како се осељачи киселина сувама поглавита у земљу, првобито је што у њему има највише калцијума.

Улогу *калцијуму*, која је тако важна храна биљка, објаснио је тек у најновије доба Хеларге. Знало се истина одавно да све биље, богато угљених хидратама, узима знатне количине калцијумових соли и из тога се држало да калцијум стоји у неком извесном односу према постанку тих једињених; али доказ о томе показао је Хеларге тек пре три године огледима са шећерном репом. Он је смањивао поступно калцијумове соли у љубрици и репа је била све спрочишатија у шећеру; тиме је доказао да калцијумове соли условају стварање угљених хидрата. Но тиме нећу да кажем да је то једина улога калцијума у биљу, јер у свакој протоплазми има доста калцијума и њена функција без тог састојака не да се замислити.

Чини се да *магнезијум* учествује на стварање азотних једињених артењала, јер у њему има редовно доста магнезијум-фосфата, а служи, по свој прилици, и другим биљним функцијама, које још нису објашњене.

Да је *азот* неопходна храна биљка јасно је, јер је главни састојак белачевина. Без азота не би могла постати протоплазма са оним равнореним органичним азотним једињенима, одакле потиче целокупан промет биљки.

Још је неопходна улога *хлорова* у биљу. Доказано је да посредује постанак штирца, али су му поједиња испитивања донела у сумњу ту улогу.

Чини се да су *натријум* и *силицијум* без великог значаја за биље; није им нарочита улога даната, али у извесним приликама могу бити од користи. Тако П. Вагнер је доказао да извесан део калцијума може бити заступљен натријумом, па да опет земља буде богата. Сем тога ипериалну храну употребљује биља на два начина. Један део њен посредује стварање извесних биљних једињених, као што било чак и киселино; други део пак не врши никакву нарочиту функцију, већ само задовољава општу потребу биљки за минералним солима. То се део види из огледа Емиле Водеа. Он је нашао да сваки 100 г. сувог овса (биљка) умикају само:

Фосфорне киселине	0-50 г.
Калција	0-80 г.
Бреча	0-25 г.
Магнезије	0-20 г.
Сумпорне киселине	0-20 г.

Свега 1-95 г.

кад других минералних соли у вишку има. У сувом овсу има међу тим 3% минералних тела; онај вишак од 1-05% соли подири је у натријумом и силицијумом, који немају никакву функцију у биљу, већ подириу само општу потребу за минералним солима. Онај је податак важан за практичну пољопривреду, јер се из њега види, да за земља не мора љубрити искључиво сукупним солима, већ им се могу примењати натријумове соли и силиција, који су материјали знатно јефтинији.

Испитивања о биљној промети попуњена су последњих година делом радница о распаду азотних једињених, којим се питање било поглавита Ерист Шугде и Царху. Овим испитивањима прибрати је много материјала о производима распадна белачевина у биљним ћелијама, који саставља основу за решење конституције белачевина. Од знања је резултат тих испитивања: да су производи не зелених биљних ћелија исти као и код животиња, што су Вагман и други потврдили. Нагледа као да је промет материје у биљној ћелији једнак са оном што бина у животињској.

Сада ћу прећи на закључке напретка, који су учињени у науци о *земљи* и *љубрици*, чији је задатак: да анализирају пронађе како љубре којој земљи треба и да тиме практичног земљорадника упути: како ће културне биљке на извесној земљи одхрањати. Ова испитивања, која су у осталом врло тешка, још нису на сва питања дала поволно одговоре, као она, о којима је било говора мало час. Прочувавање земље нашло се да само хемиске анализе нису довољне за решење поменутог питања, већ је потребно да им се придружи и механичко и физичко испитивање земље. Зато су Орт и други јако усавршили механичко методе анализе земље, које могу боље показати плодност земље од хемиских анализа.

Вода је главни фактор плодности, чије задржавање и понашање у земљи зависи од физичког склопа земљишног, а онај се налази, где је потребно, мора по могућству направљати. Укупна хемиска анализа земље даје нам само мало података о њеној плодности; она показује састав целокупне масе земље, а у оној су само најситнији делови активна храна, јер их угљенисела вода земља, због велике покривине, лакше раствара. Сем тога ствни део земље условају немо хемиско стање, ноћ унција воде, кохезију ит.д. Зато је код анализе земље најважније одредити ствни део, који се може испљачкати одвојити. Разуме се да се то ради механичким путем. Хемиска анализа стне земље може бити од користи по некад, али не увек. Кад се хемиском анализом нађе у некој земљи мало од невог храниљивог дела, онда се зна позитивно шта јој недостаје. Нађе ли се пак хемиском анализом да невог храниљивог дела има у некој земљи довољно, не следеће отуда да га има довољно и за брзо растење биља, јер тај храниљив део може бити у земљи у тешко растворном облику, да га биље не може узети донодо. Тај се случај често јавља код азота. Он се налази већим делом у хумусу земљишном; али та хемиски неодредена једињениа понављају се у земљи врло различно. Она она имају истину азота, али га нека од њих прелажу, под утицајем микроорганизама, биљу врло лако, а нека тешко, јер су настојанија. С тога хемиска анализа не може показати поуздано да ли је нека земља оскудна или богата храниљивим азотом. Ова неистинитост тако је велика, да неке тресаве понављају оскудну азота и ако су врло богате азотних хумусних материјама.

Тако исто стоји и са *фосфорном киселином*, која може бити у земљи у лако или тешко растворном облику. Као што је пошато, земља уноси из љубрета растворну фосфорну киселину, претварајући је у дикалцијум-фосфат, који се доста лако раствара у угљениселој води земној; али кад стоји у земљи дуго, прелазу у тешко растворни трисалцијум-фосфат, а најзад у фосфен и алуминијумов фосфат, који се, по свој прилици, много тешко растварају. Фосфорна киселина, борањени дакле у земљи дуго, губи храниву

moć, a хемике анализе, које не могу да разликују ова радна стања фосфорне киселине, не дају нам довољно обавештења о њој.

Да ли је пак нека земља оскудна у калијумовој и калијумовој храни, то нам хемика анализа може показати поуздано. Калијијум је у земљи поглавном као карбонат и хумат, и у тим облицима може га хемика анализа показати лако. Калијијум прелази у кисели при абсорпцији у хидратни савијет, који може оца извадити да растави; а против едлатијетов калијум не раствара се, јер је то јединише постојање. Овај калијум дакле, што се може извући из земље сапом киселом киселине јачине, јесте активан састојак земљин, и по томе хемика анализа може поуздано показати: да ли је нека земља са калијумом оскудна или не.

Како су хемике анализе за неке хранивне делове неупотребне, могле би се, може бити, узети да још не умемо довољно тачно оценити пажљиво земље. Ну то не стоји, јер су створене и друге методе, по којима се испитује земља, не у лабораторијама, већ самим успевањем биља. Хоћемо ли да сазнамо како стоји нека земља на пр. са фосфорном киселином, изабраћемо је свима другим хранивним деловима, сем фосфорном, и култивисаћемо на њој неку биљку; за тим ћемо упоредити богатство жетве те земље са другом некак, где је иста биљка поред довољно фосфорне хране култивисана, а одредбићемо у том биљу и количину фосфорне киселине. Опасним огледаима много је сазнато, а напредује само оно: Радио било успеха на истој земљишту и под истим приликама врло различито, узимајући више или мање хранивних делова. Неко било истражило много, тако је: жито, јечам, рап, шећерна репа и т. д.; Друго пак задовољно је са малим, тако је: грашак, легуминозе у опште, прошир и т. д. Из тога излази да надоред треба удешавати према тој мањо хранива, и да би било погрешно сејати једно за другим тако биље, које истражује добру земљу. Правилан надоред захтева: да се на љубреној земљи сеје биље, које тражи јаку земљу, а после тога оно, које је задовољно и са слабијом, то ће остатак љубрета покупити, што прво било не би могло учинити.

(наставља се)

РУКОВАТЕЉ ИМАЊА

у равним полупривредним грамама
(сагитал)

Избрав земљу и положај, који су најповољнији за градину, руководећ одређује *плодород* за градину, тако да се по ономе кућа снабдева добрим и здравим пољима, а да се нешто од плодова може и продати. На производњу *разног пољња*, вазанх сората прошира и, нарочито, довољно разноврсност *јесени* пољња ваља свратити највећу пажњу. Не мање је важна производња *семена* од градинарских усева; но, у ово треба узложити и довољно труда и велике брижљивости у одабирани вазанх сората.

У кућевој је градини место делим *ниским обличистих вољкама*, на онда и лепоме *нобу*, нарочито — *ружи*, која у својим разнобојним одицима не само да је леп украс сваке градине, него блага градова и бања може бити извор материјалне користи...

Има две биљке на чије гајење имамо особиту пажњу да сиратимо. То су: *хмель* и *дуван*.

Огледи, који су код нас чинећи у гајењу хмелја, дали су производ, који, по анализама и оцени стручних људи, може бити добре квалитете. При свем том, хмель још не може дабује у ред културних биљака код нас, па да би већа производња ипа захтевала, да се гајење ове биљке и утврди и прошири.

Хмель је једна од оних великих биљака — изабрачница. И положај и обрада земље и начин гајења у опште сасвим је особено код хмелја. С тога руководећ мора све

то имати на уму, кад се реши да и ту биљку отпочне гајити. Избор положаја као да је главно питање за успевање хмелја; доје за хмель одређује него што се онде и наје и за пилуову дозу. Колоске у поредацима, али које оне имају промахе, најповољније су за гајење хмелја; и на таквим местима ил и валалито дивљега хмелја понављање. Чувени *матемик* (сајки) хмель у Чешкој захвата једну велику речну котлину; и ту је он најбоље, — бољи него у осталој околини.

На узропа тога, свакоме се препоручују под гајења хмелја — најпре *огледи*. Треба издати како ће хмель у опште напредовати, какве ће квалитете производ дати, па онда се одлучити на шпру радњу. Поред тога, ваља се старати на сиревити и *веште раднике*, који би се додичје имали употребити, јер хмель захтева и уживење и вредне руке.

Гајење дувана исто је тако једна радња, која је мање или више везана за извесне прилике и погодбе. Код нас још, од како је заведен државни монопол, гајење ове биљке зависи од допуштења, које треба сваке године тражити у декембру за *пуђе* гајење. Мелу тим, то је једна биљка, која у погледу на приход који се од ње може добити прешама сваку другу радњу.

У гајењу дувана, поред избора погодног земљишта, пажан је избор добре сорте дувана. Ради тога руководећ ваља да се побори, за семе од бољих сората, ако није задовољан с оних које су већ одомале. Снапојако треба изнати на уму: *измателе сорте*, па се помолити или одабрати бољих струцова за семе; или обновили семе из крајева где се сорта боље одржава. Спремање сеја расадника, затим припрема земље и сирена љубрета ваља да буде такође брзга руководећа имања. Верба и ступење шпану су тосадни, где је потребно превредно надзора руководећевог. Не губити из вида, да се ступење у подежни сунцима, добија бољу производ. Исто тако на калновој дувања утвче и правилно пребривање његово.

Послови у шуми. — Шуме се управљају по свом особеном уређењу (организацији). Прва и поглавна тачка разумаког ишумарења јесте: да се гора, глатни шумски производ, не употребљава без реда; и да се оно, што се на једној страни посече на другој наплати — *новим подматком*. Због тога, свака шума била она на како мала, треба да има свој *привредни (гајдински) план*, који ће руководећа, напредује осталога, увек одржавати у прегледу (евидентацији); колико се дрва у једној години може одсећи, и нашта је које дрво употребљиво.

При промени дрва руководећ служиће се свагда, *повудалним методом* — *исецање*, а не прононом од оно. Ради тога треба дрво мерити *клучом* и на шпану *тргуди*; а шпану дрвета, или уприто дужину *дебла*, ипакни помоћу *дејдометра* (вештомера), од Гросбауера и др.

При сеци дрва руководећ да води контролу: да ли се на годину одређена количина дрва одсеку; да ли, и колкио, има дрва за грађевинску и занатску потребу, колико за огрев, и колкио од свега ваља да се задржи за потребу привредне (гајдинства), а колкио остаје за продају. У том прегледу видети се, да ли је добиљена количина дрва већа или мања према прорачуну годишњега приноса, као и према проштој години, те потом и издати наредбе, шта да се даље ради. За домаћу потребу секу се дрва из најближих забрана, да би се штедели у занрепа.

Продаја дрва може бити различна: продаја по утврђеној цени, продаја на вању, или продаја израђених дрва, или најзад по нарочитом уговору. Што се доба сеце твче, ваља се држати правила: *високу гору треба сећи од новембра до краја марта*; а ниску ним *лишће* опале на до пуњења. Кад се сеца прекине, настаје продавање дрва, и тада треба тачно исчитати: да ли су радници посели и предама св материјала, како је погођено; па онда израђено дрво измерити. За своју потребу треба дрва ита пре изнети из шуме; а заостане дрво за продају треба често обћи и ишмеравати.

Споредни производи од шуме као: панаша, сејњо жита, збирне шиша и т. д. могу се доустити само тада, ако изобрета ових шиша на штету подизања и чувања шуме. Паши у шумама може се ограничити на она места, где се не бди којих узрока шума не може подизати; а у младим шумским натурама забрањује се не само пања, него и само кошевне траве, па и сваки приступ људи, који немају посла. Јако се може сејати само на оној земљишту у подножју, где, пре свега, могу они усеви узгајати; и онда на таквом земљишту, где се шума не подмлађује природним начином сејњака ових усева може се доустити две, па и више година; али је коришћење, да рок не пређе 3 године, и по том да се на тој земљи посде шумске биљке. Лишће, „шумња“ може се бирати само за властити употребу и с том напоменом, да се трабулама не гребе докато те да се с лишњем односи и шумски шумови. На степенитим обрвницама пак треба сабирати лишћа сасвим забранити; исто тако и у шума оним шумљама, где нема правца погубна. Сабирање и промишле лишћа, јакте, треба да буде сиво по одобрењу и под надзором руковођа пања.

Ъ.

ИЗВОЂЕЊЕ ПИЛИГА

Како се пилићи изводе, готово је свакоме познато, те некада, да ту не треба никакве особите вештине и знања а да се у том нема шта саветовати нашим домаћинцама, кад она то већ знају. Па ипак ће сваки у овом чланку наћи много које чега што му је непознато, а што је корисно да зна свака домаћина пања и сваки друг, који се интересује промишлењем пиласки у оште. А све оно, што се овде изнесе, нису каква теоријска, без довољно искуства и других основа. Ово је писала једна вешта и вредна домаћина, М. Орлана на Моранско, која се у велико брани промишлења пиласка.

Избор јаја за извођење пиласки. — Да би се што кеше пиласки изведе из јаја, морају се за насад бирати јаја. Која су старија од 15—20 дана већ нису добра за насад. Добре газдарике, кад јаја узму на гнездо, треба да имају да забележе (напазилом или усмено) датум кад су снесена. Од свесних јаја најбоља су за насад она, која су од кокошана старих 2—3 године.

Јаја за насад чувају се у сувом и хладном месту, склопена од сунчеве светлости. У студи где су, не треба да стоје усправно, нити врхом доле окренута, него положено. Ако се јаја пренесе далеко, ваља их најлакше сложити у суд касак, те да не ударају једно о друго, да се не додежу. Чим се доведу, треба суд одмах отворити да не стоје затворена и загушена.

Пре насадивања треба свако јаје прегледати према светлости. Ово се чини на познати начин: да се свако јаје обухвати палком и према сунцу се погледа кроз јаја. Још боље је кад се за то начини од хартије једна проста сирава. Узме се за то проста добола хартија (може она којом је обавијен шећер у сандуцима идр.) која је с једне стране прва или затворене боје. Од ње се начини ешпек као труба, а толико широк, да може јаје у њега стати, Са једне стране се ешпек пресеце тако да остане отвор, широк колико прст да прође. У такав шпек жетве се јаје са ширег краја, па се окрене у светлости, а гледа се кроз отвор на узем крају. Опасан ешпек добро је начинити тако, што се тако могу јаја прегледати и кад нема сунца, па и ноћу, према лампи или свећи. А јаја треба прегледати не само пре насадивања, него и после извода.

Јаја у којима се види да су мало празна између дуске и беланца, нису за насад.

При избору јаја за насад ваља гледати и на то, од које и какве је пиласки, на насадивања јаја од оне прсте

каква нам треба: за месо, за промишле јаја итд. На спољашње изглед пиласки не треба гледати, јер само перје се не једе, нити има већу цену кад се пиласки продаје.

Првољено гнездо. — За гнездо треба изабрати слабо осветљено место. Ако се нема за то каква стаја, амбар, штала, може се узети и касак сандук, али он треба да је отворен, да вешта може ушатајати и очистити се. Гнездо не треба да је писано на месту оног кога се често прелазе и ларка, нити куда пролазе мачке, нека или мишине. Ако се нише клопка гнезда, треба свака да је одвојена.

Гнездо се прави од сламе, сена, или махонице. Писано не треба за гнездо узети какво круно сено или сламу, јер су сламке пруге, те клопка не може допа да покрије јаја и да их зареже. Два гнезда и ово њега треба постави прашком крева, да се не би запалиле вештине идр. просети који клопка досађују.

Веома практично и студи хвалево је гнездо Шпаино. Оно има облик старе кокошце. Под њега се два ил три дневно сипа топла вода у касак суд. Испрва вода ороси гнездо и јаја у воду, а тиме се сирећана заштитише јаја и много већи је проценат иззелених јаја. Тиме се уштеди прање и пресеље јаја, што је код нас непознато, а што радивољани пиласкари раде, као што ћемо мало доцније видети.

Пред гнездо метве се храна, здрава и јака, и чиста вода. Добро је онда клопка дивати мрве хлеба, отпадне меса идр. да не би за време лежња ослабила. Здравна и слаба храна може бити узрок, да се клопка разболан и напусти гнездо.

Боља је клопка стара 2—3 године; једногаде, и ако често добро леже, рђаво лишће води и брзо их напуштају. Писањем и дивљачке кокоши нису за левоше пиласки.

Најбоље је насадити клопку у вече.

Пробе ради може се за два дана метути под расклопану кокош само два три јајета, па кад се види да лежи дено, онда се та јаја узму и подмету друга, колико их већ треба. Они који нилек гаје у велико, изају за овакву пробу јаја од поредана.

У извођењу пиласки клопку може заженити ћурца. И она је у толико боља, што се под њу може метути 25—30 јаја и што изласке пиласки гледа као и своје ћурице, а могу се посде с велики пиласкиа спојити и пиласки, које је излегла друга клопка. Кокуна (ушкљених вешта) могу такође да изаљу пиласки, али то ретко иснаде добро за руком.

Број јаја који се под клопку меће записи од крупноће клопка и од крупноће јаја. Младя клопкама доста је 10, средњим 12—14, а велики 15—18 јаја кокошских или 10—12 пиласки, а 15—20 јаја озаљених.

Време, у које се насадјује, мора се увек узимати у вид. Кад се равно с пролећа насадјује док је још хладно, мора се по 3—4 јајета метути мање обично, у толиким месецима. Опште је правило, да се онолико јаја метве, колико их кокошка може лако покрити.

Суда под домаћина влада правило, да ваља насадити увек испрва број јаја: 9, 11, 13, 15. Тако исто неки гледају да кокош насде кад месец „расте“. Све то нема никаква основа, и проста је једна правивоверја.

Врло је потребно записати кад је кокош насадена и колико је јаја под њу метуто, нпр. 20/IV—1897. — 14 јаја. Ако домаћин има разне врсте кокошана, може написати и какве врсте и колико је јаја насадено. Ово се записе више гнезда, на zgodној месту или у нарочити записник.

Кад се клопка насадити, ваља јој дати мира. У близини гнезда добро је имати нека или некега да би се привољца кад с гнезда сиђе. Неки дају клопкама за време лежња и зелене хране, јер она тада развија кокоште око 30°C, зато с времена на време траже вешто хране која би их мало расхладила.

Наше домаћине обично се писане, ако се клопка мало дуке задраја, кад с гнезда сиђе и ако се не врати у гнездо одмах, чим се најде и вишије воде. Мелутији је

испитивањем доказано да у првој половини декења јаја могу остати без загревања читав сатхат, а у другој половини и 36 сатхати живе без загревања. Зато, ако кљотча остани гиездо и приноси се пола на и нео сатхат, то јадина не шведо. Напротив, то им чини добро, јер добијају више кисеоника, што је за декење врло потребно.

Код јаке се обично држи да је рђава кљотча која сиди с гиездо сваког дана; а међу тим баш је потребно да кљотча то чини и ако сама не сађе ваља је скинути и ишети мало на поље. Не ваља само ако кљотча на дан више пута сидати и то јој се не сме дозволити.

Над кљотча сиде с гиездо, ваља прегледати гиездо и јаја. Чиста неоплођена јаја треба одмах уклонити. Ушрдана и умалана јаја ваља мокром крпом обрисати или у млакој води опрати. При то ваља наити да се јаја не труе, него их ваља руком чисте дркати. У гиездо се врате јаја мокра, посушена и необрисана. Брисати их дакле не треба, јер се брисањем поре затварају што рђаво изиће на декење јаја. Такође и гиездо мора бити чисто. Ништа не рамножава ишете и вашице тако брзо, као нешто гиездо, нпр. кад се у њему рабијења јаја рамеља, па од кљотчице толоче усудри. Ако би се на кљотчи или у гиезду приметиле вашице, на би се то оставило, триеће кљотча неопашена неваље. Зато она онда често сидати с гиездо и могу јаја ако не сна, оно янога захладити и пронаети. Зато је добро да преко декења кљотчи по трућу и шведо крпају по мало поети прањом од креча, а тако исто поети треба и по гиезду. Место тога што боље је узети прањак против ишекита, тзв. Захердан.

(Српски се)

ИЗВЕШТАЈ

изазвањима Срп. Пољопривредног Друштва
о изложби у Ђустендиљу.

(Василак)

За време изложбе сушени су шљиве иљ Ридеровом америчком спалатору. Сушница је набављена од Мајџарта у Бечу; једна је од најважних нумера, за кућељну прераду. Сушница је дата у награду А. самонском грађанину Ђустендиљском, који је изложио најбоље сирове и суве шљаве, и који је према погодбама за излагаче, показао да има „градину“ неку од 5 декара.

О овој сушници има се новости још: да на њеним декама стаје до 60 килогр. сирових шљави, и да за 8—9 часова на сталној температури од 90° С. даје једну трећину (20 килогр.) сувих шљави. Стаје до жеста 500 лена.

Много то, пред посетоцима изложбе рађено је и машинско (решетом) за сортирање сувих шљави.

Одељење за воће то је најважнији део овог конкурса; њему је највећа нахна сираћена, а он је и најобедљивији, те је и за студiju воћарских прилика бугарских био најважнији. Он нам је доста показао повољну слику воћарства; по изложеним плодovima могао је се извести новелан закључак у погледу на избор сората, како по количини тако и по квалитету оних, али нам конкурсе овај није могао показати и цнројом, у границама којих се креће; воћарска површина, произвођва плодова и потрошња оних, односно трговина с воћем у земљи и изван земље. Тих података није било, и ако су они за оцену односа врло потребни.

Међу тим један од тих података ми смо нашли на другом месту,¹⁾ и то за округ Ђустендиљски, те у допуну

извештаја о стању на конкурс у наводимо и то податке, из којих ће се моћи разабрати, од којихко је занста излажа воћарство за овај крај.

Ђустендиљски округ има четири среза (околина): Ђустендиљски, радомирски, дунђински и босилоградски. Годних воћних дрвета има:

У Ђустендиљском срезу	13.723	декара	и	4	а.
• радомирском	1.786	„	„	4	„
• дунђинском	724	„	„	5	„
• босилоградском	„	„	„	2	„
Свега	16.891	„	„	7	„

Од 67 села, с градов (Ђустендиљом), у Ђустендиљском срезу 40 имају градине са 200 декара; од осталих 27 села 17 имају градине са 200 до 400 декара, 4 — са 400 до 700, 5 — са 700 до 968. А једно село нема никакве градине.

У радомирском срезу 22 села имају градине са до 215 декара изашне.

У дунђинском срезу 13 села имају градине са до 205 декара изашне, и

У босилоградском срезу 6 села — са до 226 декара највише саде, да Ђустендиљски срез у воћарству заузимање јрво место, радомирски — друго, дунђински — треће и босилоградски — осведете место.

Више од 200 декара градине има у Ђустендиљском срезу град Ђустендиљ (707 декара) и села: Берени (464), Багревица (213), Востено (296), Грамаждано (212), Горња Градина (341), Геранови (257), Дружок (339), Ережја (304), Јвљени (214), Ковилоци (297), Ковило (531), Јозно (241), Јвљач (291), Савољано (836), Недељско Грашница (242), Нишумољени (886), Периво (706), Рашка Грашница (209), Рждавана (968), Стекло (651), Савољина (754), Скривано (553), Шинкови (339), Четирци (238) и Јажборино (392).

У радомирском срезу знатнија су села: Презноглавици (са 194 декара), Рајачи (195), Сарштини, Клатовици (са по 146), Ковалени (168), Пенгера (211) и Болово (215).

У дунђинском су срезу важнија: Фродов (142), Драгодан (151) и Горња Ковина (205).

У босилоградском: Босилоград (134), Долно-Ујно (185) и Горно-Ујно (226).

У таблица, коју наводимо на следећој страни, може се видети: колики је принос воћа у онито, и колико се очекује у овој години, као и колику вредност представља, на што ће се оно употребити итд. Ради објашњења додајемо, да 25 онитана нису представљени, јер нису подиеле ишете, 19 онитана нису имале воћкаче, и да у наведеном броју 7198 декара воћкача узале помешано све врсте воћкача, које су у таблица наведене.

Види таблицу на страни 135-ој.

Што најпре пада у очи из ове таблице, да је много ишета нека воља и шљавице. Тако се продаје килограм: сирових шљави по 25-5 стотинки,

сувих шљави по 28-9 стотинки, а зими по 32-5 ст., или средње по 30 стотинки.

Јабука по 8-5 стотинки, а зими по 14-5 ст., или средње по 11 стотинки.

Крушка по 7-5 стотинки, а зими по 12 стотинки, или средње по 10 стотинки.

Шљавице по 62 стотинки, а за тим по 80 стотинки, или средње по 70 стотинки.

Ако узмемо за основу средње цене, онда има изгледа да ће се добити:

за сирове шљаве	71.398	лева.
за суве шљаве	27.450	„
за јабуне	19.409	„
за шљавицу	279.890	„

Свега = 421.019 лева.

¹⁾ „Степеник на бугарском изазвањем друштва“ са. 6, за октобар о. г. стр. 119. (Члаак „Конкурс по ошмарство и Ђустендиљ“ од В. Драганови-и; налажна трговинског оделена ишкетрства воћаре и трговине).

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИИ, НА ВОЈА ГОД. 4 ДИИ. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СИН ДРУШТ. ПОДРЪКНИКА, ПОЗИЦИЈИ СТАРНОГ КАРА И БИЛИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ВОЈА ЦЕНЕ, АКО ОДЛОЖЕ ПОШТИЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ЗР. 5 ФОР. 4. ФР. **ПРЕТПАТИ И РУКОВОДИ РЕДАКЦИЈУ С СРНСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** *Прегледу пријављ и поште.* На основу најновијег решења од 1869. год. № 204 ЦРНСКОМ ДРУШТВЕНУ ДОСИ ВОЈЛА БЕСПЛАТНО.

КАСНИЈЕ И НАДАВАНИ:
СРНСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СКОУЉЕ, ДУЖАК М. СЛОБИЊА ДР. МАРКО Т. ЛЕКО,
И НАЈА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДГОВОРНИ РЕДАКЦИЈА:
ДРАГУТИН М. ЈУВАНОВИЋ

СРНСКО-БУГАРСКИ ПРИВРЕДНИ ВЕЛИКИ ДАН.

Једна српска пословица вели „од речи до дела бездна је чеља“. Али, Провидиљу нека је слава и хвала, тако не беше овога пута.

Тек смо шеснаестог дана прошлог месеца прочитали у „Тежаку“ чланак, посвећен *чељној и веселој слави српских и бугарских привредника*, а већ ево у самоме почетку овога месеца, ви видесмо дело....

Првога априла 1897. године синула је зора руина привредница бугарских и српских. — Леша и младица но чежда никада догле. Тога дана значајнога, одледашено како *прине* седам теретних вагона српске Државне железнице, прашени пуцњала из српских и бугарских топова, и злушма српских и бугарских војних музика а оклибени бугарски и српски трбојкама, и државним и привредним заставма, пресецаше границу и одоше у братску нан Бугарску.

То беху седам вагона нуних робе коју вреди српски трговац — извозник испраћа, а коју су створиле вредне руке српских сточара, ратара и осталих српских привредника.

Тих седам вагона беху пуни пунивати као око; они као оних бибаљских седам дебелих крава, које је снеше изасрели Фараон, беху истински преднак, да настаје доба благостава, мила и изобиља. И, ви уживасмо што тих седам вагона беху прикљачени уз засебни министарски и гостински воз, и што их сви српски г. г. министри, са представницима српске привреде, до саме границе испратеше и онде се ш њима свечано алазише....

И вредне руке бугарских привредних посленица учиниле су своје. На истоветан свечан начин допраћено је из Цариграда на нашу границу неколико вагона робе створене у Бугарској, те и бугарски привредник радосно поздрављаше тај срећни дан кад је на вратницима српско-бугарског државног санора једном одокочила давао зарђала ошквалница, која сиречаше привредни саобраћај и напредак те две државе у којима живи народ једнога

стабла, једнак верој, једнак по језику, једнак и по историјској прошлости и по будућности!...

Тек су се вагони са робом разишли и уотријено на самој граници на једној дивној пољаници притор, који нас је сивом свога значаја толико раздраго, да смо од силног узбуђења занемарили и сузе радости пролила: ни гледомо *златрене српске* и *бугарске државнике* и *привреднике*... виделимо остарелих наш најмилији сав. И свиња нама оросише се очи јер то беше *жубрена* јавна, то беше тренутак у који се створиле у дело жарке жеље српских и бугарских родољуба и привредника! Све њих радост трону што нас је Провиђење умудрило да се слагљиво. Сви они благосињаху своје светле Владоше и њихове Ваде што, заједнички ударом, на свагда раскинуше свих „девет катанца и десету браћу дубровничку“ које им је туђа рука на граници заковала; Сви се они уз удружено чиниодејство и благослове српских и бугарских служитеља божјег олтара Богу понолише и заједно клицаху: *С нама Бог!*

И беше то радост велика, прекарсна, заносна, значајна, поучна. Она беше живи израз уверена и осећана да без успеха привредних нема ни успеха дипломатских на ни војних, а без ових нема ни Велике Бугарске ни Велике Србије. А да без тога нема остварка ни садашњих државана та два братска народа, то већ свах живи зна. Свечано то казиваше народ да је снас у напредку *привредном*.

С тога ће се дану првог априла 1897. године на вјекл цјелоу радности сваки прјатељ привреднога напретка, а на првом месту *славни* српски привредник — стотар и ратар, јер су отворена нова тржишта за његове у зноју му лица створене творение.

Само нека би тај значајни и живи дан, још више привредно и унутро на посю свакога српскога привредника. Нека би нас потсећао да набављамо савршенеје пољопривредне справе те да се што мање повишеноу грбачом што боље земљу обрађујемо и што више произведемо и стварамо. Нека би нам он био потисак да домаћу стоку боље негујемо и облагоуђујемо. Нека би нас умудрио и унутро на *слогу и удружења род*. Нека би и дан и ноћ, гајећи драгоцене успомене које нас за тај дан везују, вагда инаши на уму да је и само време новца, те да ни један једини тренутак не проводио у залудичењу, него да без престајана искључиво мислимо и радимо на унапређивању наше привредне снаге. То треба да нам буде снага и на сваком месту најмилији разлогор: то треба да нам буде најслађе и најдраже занимање. И кад лежимо и кад устајемо треба да се питамо: шта смо јуче а шта ћемо данас за привреду учинити.

Праведно је да се у широј јавности зна колико је чега и у којој вредности првога априла извезено за Бугарску и обратно на Пиротској царинарници. Ти податки висте изнутрољко права слика из срцепа и бугарске привредне моћи, јер ће се она моћи да цени и оцени тек доцније док се обограни извозници оријентисау, док разаберу за трговне и нијачне дане и цене, док срачунају двозане трговне штете итд. С тога ми ове прве податке износино само као живу успомену на *Велики дан*.

Они гласе:

I. из Србије за Бугарску:

- 1 вагон лоја у тежини 10,208 килограма у вредности 6636 динара; извозник браћа Стањкови из Пирота;
- 1 вагон лоја 10030 килограма у вредности 6000 динара; извозник Маџра Бороха из Пирота;
- 1 вагон ужарије 10.000 килограма, у вредности 10.000 динара; извозник браћа Стајић из Врање;
- 1 вагон ужарије 10.000 килограма у вредности 10.000 динара; извозник Гавро Чудковић из Лесковца;
- 1 вагон ужарије 6039 килограма у вредности 6039 динара; извозник Тодор Стојановић из Лесковца;
- 7 бала ужарије у тежини 430 килограма у вредности 430 динара; извозник Гавро Чудковић из Лесковца;
- 2 бала ужарије у тежини 131 килограм у вредности 140 динара; извозник браћа Х. Костић из Лесковца;
- 10 бала ужарије у тежини 724 килогр. у вредности 730 динара; извозник Таса Марјановић из Лесковца;
- 10 бала сирове кудеље у тежини 575 килограма у вредности 115 динара; извозник Тодор Стојановић из Лесковца.

- 4 колета мела у тежини 844 килограма у вредности 600 динара; извозник Аврам Амеровић из Бугарске.

II. Из Бугарске за Србију.

- 2 бале њиврвачких њилимова у тежини 160 килограма у вредности 600 динара; увозник Таше Петровић;
- 1 бала шајана у тежини 83 килограма, у вредности 480 динара; увозник Васо Томић из Пирота.
- 1 бала гајтана у тежини 91 килограм у вредности 500 динара; увозник Е. Димитров из Бугарске.
- 2 вака пирничка у тежини 187 килограма у вредности 56 динара; увозник С. Лазарев из Бугарске;
- 23 мешине катрана у тежини 1271 килограм у вредности 130 динара; увозник С. Лазарев из Бугарске.

Сва ова роба експедирана је код пиротске царинарнице и за ове податке дугујемо захвалност господињу Ари Јосифовићу царинику Пиротском.

Но, свх ове напред поменуће робе извезено је истога дана из Србије за Бугарску; из Београда 1250 килограма ракије, а из Смедерева дунавог два вагона ужарије. Јако нам је што немо могли сазнати и за имена извозника ове робе, те да и њих у овом споменућу прикажемо.

Колка се важност овој свечаности предавала у целој земљи, види се и по томе што су господа Министри — председници Сивји и Стојанов подобјали тога дану у Пироту огромни број телеграфских честитака, неку изјаву: од оба Владоша, од Српског Пољопривредног Друштва, од осебна савју државних привредних установа, од савју Подружана Српског Пољопривредног Друштва од Главне Управе свих Кола Јахвача, од савју обласних и окружних Кола Јахвача Клеа Михаило, од уредништв привредно-пштепога листа Витеза, од многах појединих привредника итд.

Из свих тих телеgrama јасно се огледа да ће Владе Силбија и Стојанова благодислати свима српским и бугарским привредницима као Владе народне, Владе жироудубинога и привреднога типа, а такве Владе и јесу најсавршенеице и овакв братски земљама најпотребније.

На српско-бугарској нећи
код Обреновића
1. Априла 1897. године

Привредник

ЗАШТО СЕ ОКОПАВАЈУ УСЕВИ?

Окопавањем се треба коров, који одузима биљкама не само ваздух и светлост већ и један део биљне хране. Ваздух је од велике важности за хемичке радње, помоћу којих се биљка храна спрема, а копањем се земља отвара и излаже велик утицају ваздуха (атмосфере). Коров смета утицају светлости на биљке, а то је од раних последица јер проузрокује застој биљака у свакој постели.

Окопавањем се спречава образовње коре на површини земљиној, која се код неких врста земља после најмање једне створе, те не може ваздух у толикој мери да пролази па ни хранљиви састојци којих има прилично у киши и роси.

Окопавање је од важности и за задржавање влаге, без које биљке не могу како треба да расту, а сува земља штетно утиче на пораст биљака и успавање биљне хране, а ову оне само претворењу могу посредством кишта бирених да приме. Моћ земље да владу прима или испушта зависи се на закону о капиларности; и кад знамо тај закон јасно знамо где зашто је окопавање усева од тако велике важности.

Највећу важност има окопавање за време дозривајних суша јер ће хранљива површина земље земља испутиребити и најважни кишицу па и росу него збињена земља.

Из ових разлога потребно је окопати (прашити) усеви и онда када нису закоренили, па ће се добити од њих и у сушним годинама већег рода.

J. M.

ТРЕЂЕЉЕ КОРОВА. (ПРИЛОГ ЗА ПОПРАВКУ ЊИВА И ЛЈИВАДА)

*Овај, који је усево, да два класа
росује оне, где је треба растао ово
једна, аине је уочио за часниство,
во издешоба, који је у десет батика
одне побела.*

J. Саффт.

Како свака добра ствар, тако и наши усеви имају многобројне непријатеље, који им сметају у разитку и напретку. У првоме реду тих непријатеља стоје све коровске траве. Оне су још из прадавних времена, из првога доба обделављања земље, биле познате као велики непријатељ усевиима, као што то утврђују и речи Светога Писма: „*Одеште криво од штењина и бањате га у ови!*“

Као коров сматра наш земљорадник све оне растине, које се, као позвани гост, утвезују у његовој земљи, међу усевиима, му, и тамо расте и напреткује и преко воље његове. Нарочито пажњу и старане поклања корову сама природа, која се брзо за његов разитак и пораст и тамо, где усеви а илемешног растине не налази погодба за свој напредак. И докле неуморни земљорадник удаље велики труд оне водила и гајења усева, докле у своју лица своје припрена

земљиште за њих, докле се коров развија и напреткује у свима приликама и околностима. Па не само то, он се још у толико више размножава, у којима је земља запустелија и необрађенија. Где усеви, или из недостатка материја за храну им потребних, или због неповољног времена, одоше у своје разитку и порасту, ту онда коров надује, јер ту га се налази доста хране, ту он буја, размножава се и влада необичном брањом.

Из тих разлога лако је појмити, зашто је коров немло гост сваком земљораднику. Штета коју он проузрокује, огромна је. Па због тога се сваки разуман земљорадник и труди, како да га се што пре и што позанијне ослободи. И редови, које онде нестијегну, имају ту задлау, да, по могућству, притекну у оној нашој земљораднику у његовој борби са тако опасним непријатељем усева његових.

Као год што сваки добар пољопривредник претходно гледа да онеги снагу непријатеља, да му упозна све слабе стране његове, тако је дужност и пољопривредника, да се с коровним издешоком упозна, да схвати његов начин размножавања и онеги штету, коју он проузрокује, те да га класе савлада и искорени. При требљењу и тамашњавању корова ваља сваки земљорадник да зна, да се он највише размножава семеном, а лизан му део, поред семена, још и кореном. Онај је последице начин од највећих и најштетнијих последица. Нека врста корона захтева неко земљиште, док друга онег дубоку орину; виоге пак врсте његове успевају најбоље на земљишту више влажном а има га, коме онег најбоље прија земљиште сухо. Неке су врсте корона једногодишње; друге онег догодишње па и више годишње; неке се утамаљују и трну лакше, друге теже и т. д.

Према месту на коме коров расте, он може бити *саодожа* или *пољски*. *Пољски* коров не само да класи сено, него је многи штетан и по само здравље стоке, јер има у себи отровних састојака. На све то ваља земљораднику да обрати нарочиту пажњу, те да се ради уништења корона, као и сваке травањине у онеге, даги брзо највирачичијих средстава.

Коров се множи у тако огромном размеру, да је то просто тешко и неровати. Број семена, који даје само једна једина стабљика његова, огроман је. Он износи, код разних врста његових, од 600—60.000. Из тога може бити за свакога јасно, како коров само из једне стабљике, а у току од две године, може да се много распростре и да читава поља неспари.

Коров се разноси и распростре по пољима и дукама на равне начине: ветром или водом, или га разносе птице и домаћа живина, сејачем нечистога семена или пак довозом љубрета, у коме се налази испрошљало семе од корона. Ветар разноси оно лако семе и то на велику даљину; вода онег с виших места сноси у низине, те га оставља, покори почачом или неском, те му тако припрема изврсно земљиште. Птице такође утичу на распрострањење корона и то па тај начин, што се изметом избацују свакојаки коров на све стране. На тај исти начин и наша домаћа живина помаже распрострању корона и то или својим изметом, или се пак коров, који се врло лако приноси киши или перју, разноси по пољима и дукама. То нарочито чине оне, чије је рудо за то веома богата. Најзад и сам земљорадник потпомаже распрострањење корона: када сеје нечистише сине, када оставља да корон у њиви дозри, када траву по дванама коси истом традом, пошто ова преси, када необрађује земљу у одређено време, када вноси у поље љубре, у коме се налази испрошљало семе од корона, тито, итд.

У којој је мери семе од корона чврсто и издрљиво, најбоље ће се видети из овога примера.

Академија наука у Паризу подигривала је коров онитма. Тако је ова два пошатали семе од кућња са житом, те су га који пообали. Неспарена зрна из бадеге су навађена, очистирана и дата вољу, те их је и он појео. По навађена, очистирана и дата вољу, те их је и он појео. По навађена, очистирана и дата вољу, те их је и он појео. По навађена, очистирана и дата вољу, те их је и он појео.

очишћена, свичету, koje je samo penito od njih svarido, a mnoga pak zrna behu nitačana. Ta zrna, koja su samo omešala, behu data korošici, pa i ona je mišom pobacila čitava zrna. Kada su najzad ta zlostasta čitava zrna posejana, u prkos tome, što su prolila kroz četiri želuđca, pokazala su znak moć svoga klijanja.

Pa i u samoj zemlji moše korijen u onite da potpuno očuva za više godina moć klijanja, čekajući da oranje izađe na površinu vlad da nima nastupi zgodna okolnost za njegov izrast i napredovanje.

Štetnost korova leži još i u tome, što on smeta napredovanje svekolikih useva, jer im oduzima glavne uslove života: vazduh, svetlost i vodu, kao i ostale materije neophodno potrebne za hranu rastlina. Pa ne samo nad zemljom, već i u samoj zemlji smeta korov usevima, jer ih prelađuje svojim žilama, te oni krckaju i ne mogu da se razvijaju i napreduju i to u toliko mije i jače, u koliko su usevi osjetljiviji. To bez malo važi za sve naše useve, koji su ako preneseni na drugih predela, nima prilagodjenih. Prema tome dovoljno je jasno, da nani usevi ne mogu rasti ni napredovati, ako ih tuji korov i druga razna travačinja. Pa iinak, ako baciimo pogled na plodna polja naše domovine, videćemo, da je raznostrani korov mnogo više tako prošarao, da poloprivredniku svoje puta ne ostaje ništa drugo, do da je polova poore i zaseje.

Korov otežava i samo oranje: on služi kao silnišite raznim štetočinama iz reda insekata i pomake razliku razine plodnosti i drugih bolesti useva, te mnogo puta po četvrtina useva, pa i više, ode u pronast.

Prema tome neophodno je potrebno, da poloprivrednici pokone najobilniji vazduh mnogobrojnim razdozima, koji im zapovedno nalazu: da najodluđuju pristupe treblenju i tamnivanju porova u svojim njanama i livadama i to *žon u samome početku*, jer došije plavkove njegovo zahteva još više žrtava.

Из смју до сада наведених примера видјели смо, у којој је мери коров штетан по наше useve, сада пак да расмотримо у којоко он уди здрављу људи и стоке.

Доказана је ствар да је кукољ, узенич и оните, отровна биљка, и да, употребљен у већој количини, може да буде од врло опасних последица. То нарочито по онај део нашег народа, коме по стоје на респозомену сна побољна, сурвемна средства за прецишљање његове хране. У којоко је пак кукољ отрован, најбоље не потрдити ни примери.

Ако дамо поконици само десет грама исузданог семена од кукоља, ова жора утинути за 5—6 сати. Од 15—20 грама утине нас а од веће количине и друге животиње. Од мање количине не наступа истина смрт, али често бина, да се долажа стока побољна, губи ваљда за једно, вагао кравац, а ми о узрочника свега тога немамо обично ни појма. Исто то кукољ, самелен са житом, бина и по људско здравље штетан и опасан. Зар је мало било примера, да се, мишом то бина у селу, цела породица вагао и опасно поболела, не знајући ни сажа за узрок томе?! Многе врсте кукоља, поред осталог, имају у себи и опнијма, те вада се тикав кукољ измеша са житом и самелу, употребом тога брашна, *које добаја жрку боју и горак укусе*, човек вада у детаричан сав, из кога се тешкоко мљом разбира.

Не мање је по здравље штетан коров авани дуб, који вахом долази у онас и јечам и изазива критичне нерава и неестност. Ђуди, по његовој употреби, вадају у запосан сав, а кови, вада се хране осем, у коме се ваходи дуб, постају вртоглави. Краве, које се хране тако нечистом храном, дају маже јаво првенко а више пута и краво. Па инак, покрај свега тога, што је коров тако по useve штетан а по здравље опасан, инак, на жалост, ниа доста полoprivrednika, који о корову имају сасвим ограничени појам, будући су мишљенија, да коров долази као неизбежни додатак доброј жетви наших useva. Међутим, вада би се људи таког мишљенија обаврели око себе, те погледали нине и

ливаде многих својих разумних и ustalanih суседа. До-било би о порову сасма обрнути појам.

Напомињемо на овај начин све штетне последице, које коров доноси и ствара, да одмах приступимо раскларивању средстава, којима се може коров истребити или којима се може, у најважу руку, стати на пут даљем њу ширењу и напредовању. Разуме се, да за то највише је довољан прост и једнообразан начин утамањивања, већ је од врло не-потребне лагати се синх ковољих средстава, која се узвајом допуњавају, тако, да ако се једини не постигне ждељни успех, а оно друго је ту да ствари припомогне у потребној а очекиваној сарси.

Начин, на који се утамањује коров *златосени*, битно се разликује од начина, на који се утамањује коров *валски*. Најпре ћемо приступити излагању првих начина, па ћемо се онда вратити и на ове друге.

(Сликава са)

НАПРЕДАК АГРИКУЛТУРНЕ ХЕМИЈЕ ПОСЛЕДЊИХ 25 ГОДИНА

од

М. Мерсера.

(ИЗДАВАО ПРЕД НЕМАЧКИМ ХЕМИЈСКИМ ДРУШТВОМ У БЕРЛИНУ 7. ФЕБРУАРА 1897. г.)

(НАСТАВА)

Таквим вегетационим осадина сазнато је дејство по-јединих хранљивих делова у разним прстава земље, на тај је начин ваљено да и пр. разна једињенија азотова имају оне хранљиве вредности:

Шалатрин азот	100
Амонијацин азот	85—90
Белачичини азот	90

Овим податцима послужила се је земљорадња одано, зато је тако јако раширена употреба шалатра као љубре. Из тих података може се оцинити вредност појединог љубрега: тако амонијацин азот треба да је јединица за 10—15% од шалатрини, јер се од њега толико губи у земљи. Вегетационим осадина, који се пољским осадина морају допунити, показали су да дејство разних азотних једињенија не зависи само од биљне врсте, већ и од њихања њиховог у земљу. Тако белачичини азот у посе-дициј је форми за вага бескућу по шалатрини: зато се шалатром љубре само болје земље, а лаке ребе.

Вегетационим осадина решени су питања и о дејству другог љубрега, нарочито минералног. Пошто вама је да се при производњи челица на синовом гвозду по Томасу Жидхристовом процесу добија фосфоритна, томасова згура. Неколико Вагнерових осадина у Дармштату беку долази да покажу: да је та згура немога добро љубре фосфорно, и последица тога бине: да су за неколико година, око 14 милиона центна продукције томасове згуре у Немачкој, употребљене у земљорадњи као љубре за појачање жетве. Ми и не знамо какава би била земљорадња производња данас, вада не би било „Томасовог фосфатног брашна“. Узгред буди речено, да је тиме и индустрија гвозђа у други подовај доведена; доп су пређе побољване јако фосфоритне руде гвозде, данас се баш такве траже, јер се из њих добија фосфоритно богата згура, која је данас од великог значаја за рентабилност томасове гвозђа.

Исто је тако било и са калијумовим солима; оне би ваљде ову брзу и велику употребу, да није било таквог сносног испитивања, помогнуто онакњем одличним прак-тичара, као што су Д-р Шулц-Лунин и други.

На основу смју тих одлика можемо рећи: да је про-изводња земље са свим у нашим рукама, у којоко зависи од љубрења. Ми можемо иронички поудати, колико хране

ИЗВОЂЕЊЕ ПИЛИЦА

(ставишак)

Нене домаћини, да би снале кочку од пилица, иаку је иаку или зетинио; али то никако није добро, јер се од пилице после омасте јаја, а тиме ик се латоре поре то надух не може продирати. Поре на јајца морају бити што боље отворене за време лежења.

После 17—18 дана добро је променити сламу у гњездо. То се чини, да би издешени пилићи имали гњездо чисто и суво, без пилица.

После два 3 дана треба јаја барем једном опрати у топлој води. Нени само водом јаја попрскају, али је боље опрати их. Ово право јаја за време лежења код нас је после непознато, и многи ће то с непозерењем чути и не примити. Но практиком је потврђено да се пилићи много боље и лакше изведу и из луске иаку, кад се овако јаја опору, него што то иначе бива. Оно, што у луске домаћине пробаде и што оне тврде, не треба тако непозерљиво примати. А најпосле треба једном сако пробасти, па ће се снажи уверити.

Извођење пилића.—Извођење пилића врши се на два начина: природни путем, т. ј. изласке их кочка или др. живина, и вештачким путем, т. ј. вештачким загривањем јаја у парочитом суду.

Пилићи се изведу обично на 20—21 дан. Дан кад ће пилићи почети излазити из луске, из непознатих узрока, може бити први дан после, као што се види из овог прегледа:

	највећа обично излазе	
Јурка изласки јаја	17—21	— 24 дана
" " " пачија	" 24—27	" 30 "
" " " пачија	" 24—26	" 30 "
Коконица " " " коконија	" 19—21	" 24 "
" " " пачија	" 26—30	" 34 "
Патка " " " " "	" 28—30	" 32 "
Гуска " " " своја	" 27—30	" 33 "
Голуб " " " "	" 16—18	" 20 "

Утврђајем топлоте заметак у јајету расти врло брзо. Читаоце ће, мислимо, интересовати, како се виде у јајету постепено развија.

Прва два дана не примећува се никаква промена у јајету. **Трећи** дан појављују се у јајету неки врх трагови крви. **Четврти** дан већ се примећува зачетак ериде. **Петог** дана почиње се ериде кретати, почиње мрдати, ширити се и ступити. Живот у зачетку се буди. **Шестог** дана развија се глава и артирије. Тога дана треба доживи да прегледа јаја према сунцу или према свећи или лампи под трбух од хартије, која је напред казана. Ако је јаје чисто, послобено, или се скоро провиди. Тако се јаје узме испод кочке и може се још употребити за јајло. Ако је у јајету дугачка тамна пруга, као пела сенка, онда је јаје посматрањем може се опознати у јајету тамна пела, од које се па стране пружају криле.

Седмоста дана већ је ериде потпуно развијено и развијају се црева и кице. **Осмога** дана израшћују плућа и крила. **Десетог** дана је заметак 2 см. дугачак, глава је велика колико цело остало тело; већ се могу опознати ребра, ртеница, кљуц, уста, гуња, желуцац, звучни мехур, јетра и сасезина. **Десетог** дана израшћују прса. **Једанаестог** дана јачају кљуц, мозак и бубрези. **Дванаестог** дана је заметак велики 4 см. **Тринаестог** и **четрнаестог** дана заметак се јако пређе и могу се приметити светле зраке—пра почињу израшћивати. **Петнаестог** и **шеснаестог** дана израшћује ентије перје и кљуц се с времена на време отирава. Од **седамнаестог** до **дванаестог** дана нестаје белицаста све више а и жућкаше се губи све више и више у шупљини трбуха.

У то време треба опет јаја прегледати. Које мућна, није добро и уклони се. Но мућнама прегледати јаја у

треба дати невој земљи, те да највише принос донесе. Услед ових неспитивања променио се и поглед о вредности земље. Пређе су после некуће доносили мали приход и дешине су мало; данас пак доносе те земље непероватан приход, само кад се најбоље како треба, и не постојају своје ни иза најбоље земље. Само у поменути, да се је пређе шећерна индустрија развијала само на најбољим земљица, по домаћина, данас пак распрострајена је и на некућинама.

Ну поред свега тога не могу дрна у небо расти. Јер да би земља храна отворила своје, потребно је да се небо у нешто доводи уназад и да ступи поново довољно светлости и топлоте. Без тога сва је човечија кула узалудна.

Из овога се може познати, да је испитивање дошло до извесне мере, преко које се не може ићи даље, јер је све било проучено, како се бубрењем до највеће производње довести може; али то не стоји. Свако је била одређено догде може расти, и ту међу ни при најбољој храни не може прећи; на против обележе, ако је сувише дражино. Али човек може знати да повећа производњу била, но што му је природа приносила. То се постиже праваним гојењем. Немачка пољопривреда одавно не би могла подковати конкуренцију, да није себи створила најбоља билин материјал. Један бу пример новоста: Шећерна репа, која је постала из беле шлеске сточне репе, иако је у почетку мало шећера, и могла је издржати утакмичу са урском шећером само онда, кад је шећер био сув. Са надом неке шећера, морадо се присутити обогаћавану репе шећером, и то је постигнуто гајењем. Шећерна богатство репе настало је тако; али кад се од најбољатије репе узме семе и посеје, а од Добиневих репа узме се семе опет од најбољатијих, биће свака дошња генерација богатија шећером, и добиће се нова зрна репе, код које ће то богатство шећера бити наследно. Од како је то схватили, сви пронаођачи сасица од шећерне репе излажу велике лабораторије у којима одређују шећер у свој репи, што је наменљива за семе. Бирајући репу још по облику, извесним листу, сочивости и чистоти сока, обогаћена је за године у годину толико, да данашња шећерна индустрија из шећерне репе одржава лако утакмичу са шећером индустријом из шећерне трске. Док је пређе иако репа само око 10% шећера, производи се данас репа са 15—20% шећера, па и преко тога у добрим годинама. Пређе је добра жетва била кад се са једног дана орала добило 30—35 D. C. шећера, данас је нормална жетва 50 D. C. а дрешке под новонаим приносама до 70 D. C. па и преко тога. Онда је шећер данас јетинији од брашна, јер 1 зрна сировог шећера пошта само 10 пшеница.

На исти начин гајено је и кити, и добињене су такве врсте, икакве пређе ни замисљиве нису. Нарочито је у глежу јечма упињен велики успех.

Одгајено биле губи јако своје особине, чим није нише у оној култури и нема више оног бубрега под којим је одгајено. С тога је нужно било сазнати шта утиче при одгајавану ових нових биљака на њихов састав и принос, ашо би индустрија најбоље материјал добила. У том погледу индустрија је агрикултурна хемија велики напредак, створен искључиво немачкој науком, чине се ни Немци можемо поновити.

Најинтересијана су новии испитивања о *кружењу азота* у природи и о промену његовог између неорганичне и органске природе.

Како кружи угљеник у природи познато је одавно: издихни угљен-диоксида унја било зеленило, претварајући га у шћар и друга органска једињена. Животиње, хрочења се билије, оксидишу билија једињена у угљен-диоксида, који се опет у надух враћа. Ни сличан начин кружи и азот у природи.

(свршаће се)

опште није за пренosрку. Боље је да се јаја пробају у води топлој 30—32°. Која се јаја у такој води мрдају, добра су; а на којима се никакво кретање не примећује, треба их према слободности предати.

Пиле деши главом окренутом доле и савијеном под десно крило, а ноге има прижене под трбухом; пиле се јаче креће и шпика.

Од поступни разнатка у ј живине која се дежи за три недеље; а код живине која се дежи за дуже време исти је поступни разнатка само за дан два доконије се примећује све оно што смо већ напоменули.

Двадесетог и двадесет првог дана ударају пилаци кљуном у јуску. Код пиле начини кљуном малу руну на јуску, на дебљем крају јајета, онда се огрне и удара кљуном на противну страну. По то избије комад јуске, проуче главу, одгуре ноге доле а деља горе, расплине јуску и иде на сплет. Од почетка првог кљунања у јуску, до изласка из не прође обично 6—8 сахата, некад и више, како је гад пиле јако. Ако не би пиле носале приложеног кљунања изашла би носе 20 сахата, мора му се помоћи у разбијању јуске. При то човек мора бити врло пажљив, јер ако се пиле најмање повреди, угинуће лако.

Јаја из којих не изаше пиле после 3 дана (21 дан) а не мућуља, најверовно се отварају на ширем крају. Она некад имају депо развијено живи пиле, некад мртво, које се одмах носе на непријатном захуку. Дешава се да пиле угине у јајету и ако је потпуно развијено и одраво. Урок је томе, што му кљуни пије декао на одређеном месту, где треба да кљује и зато није могло јуску пронаћи, на се угинуло. Ако је кљуни одвек била јуску и узакучаног тела, онда пиле не може јаче кљуцати и мора му се помоћи у отварању јуске. Је ли пиле живи, спремна је беда, иначе је ташна или прва. Ко је неколико таквих јаја отварао, одмах ће приметити да је пиле живи или не. Ако дувамо на спреману, поснаћемо где лежи кљуни.

Кад се отвор начини, а не показе се при (што бива, кад пиле пије јуно развијено и кад треба јуно да остане у јајету), може се комад јуске одваљати и тиме ће изаћи. Показе ли се кра, онда треба јуску оставити, на озго жетити унајва хартију за 1—2 сахата. Тиме се сачува пиле да не угине.

Кад се сви пилаци налету оставе се под кљочком 24—36 сахата. За то време не треба им хране ни воде. Тада им је најбоља нега топлота њихове материје.

У чланку

Д. Ј. П.

ВЕДЕШКЕ

Примија за америцки пшенице. Мађари помислају на то, да извозницима пшенице, као и извозницима шећера, дају време из државне касе. Истину да оно питање има својих непријатеља, али ће никак победити, јер је то у интересу њихове полске привреде.

Мокда би се на тај начин могла потпоћи код нас не само производња пшенице, него и производња сувих шљавца, стове и других наших извозних артикала, нарочито оних, који се извозе у вуду шперијенима.

Нови крошнар „Грација“. Ретко је кад пошло из руке одгајивачу нових сората крошнара, да одгаји такву сорту, која би у себи имала толико корисних особина, као што их има крошнар „Грација“, који је ланске године одгајати и на продају изнео неки Полак Долковски. Та нова врста крошнара одликује се од осталих високиј и бујниј стабљикама и дившењем, а крошнари су округли и претрпано раваном јуском, светло жутом језгром (месом) и врло су добри за све оно зашто се крошнари у ониме гаје. Ти су крошнари врло брашњави и укуси. Због укуса свога омиљени су у јуни, а због брашњавости (20% скроба) своје,

имају и фабричну цену већу од осталих. Осим тога, она висока одликује се од осталих и тиме још, што никакво не поддежи трудежи и што је врло родна. У једном ораку, те нове сорте, врло често бива по четрдесет гримпара.

Пилек у воћњацима, први немога користу јуску, у бантама за диве и парина, та иста пилек веома је пемно гост. Људи, који су се бавили посматрањем користа која чини пилек по воћу, преносру, да се кокошаристи у воћњацима подику, јер веде, да се не може ни да предиди она велика корист, коју пилек чини кућења по воћњацима разне дрве и бунице. Од оне дрве и бунице, коју пилек страшно тражи и тамани, сачувано је за идну годину адраво воће, и не само то, него је унаштеня отровна поворака штеготина, које би својим отројаним развијокањем чиниле велике штете на године у годину. Осим ове неопевне користи, коју пилек доноси својим хранитељу, не треба заборавити ни то, да пилек, која се храни инесетима, много боље и кружнија јаја носи, из којих се легу и лакше и лепши пилаци.

М.

Г Л А С Н И К

Пиложба. На јесен ове године држаће се у Пољени пољопривредна и занатлијска изложба за округ узички. Нарочити пољив, у коме ће се изложити програм и дан државна изложба, надаће се допире. За сад се само онолико објавује, да би се из раније природници узичког округа за ову изложбу припремили.

Истраживање о растењу и производњи најстаријих лоз каљемљених на америчкој подлози у Француској. Пољопривредно друштво за област Херол у Француској решило је да упути овакво ишето и питања виноградарима помочите области:

Господине! Идржављање америчког лоза у већини земљашта, где су се оне депо прилагодили, данас је неоспорно доказана саћенишаво, које постоје још од пре 15, 20 па чак и 25 година на врло великим просторијима. При сием том, ишето виноградра ту скоро и на овим старим лозама онакви су ишето суневе и пронађања, које се не може објаснити никаквом вадном белеђу, но које се обично приписује неопотпуној прилагођености појединих врста ишето лозе према земљаштву то каљема, било подлоге.

Главно пољопривредно друштво за област Херол жели нарочити истраживање припоћи проучању питања, које се у ранијој мери тиме објављавало виноградра. Оно ће вам бити благодарно ако би били добри одговорити на ова питања, која иду:

1. Познајете ли на својој ишето или у својој области ишето лозу каљемљену на америчкој подлози, која је старија од *петнаест година* и која сада показује ишето знаке пронађања. (Реч је о пронађању, које се запаљано на поштини од ишето величине).
2. Је ли на ову лозу узвукито нападана каква болест или она страда од рђави премења? У које доба године?
3. Познајете ли старију ишето лозу, која све мање рађа што је старија но без приметног слабије растена.
4. Јесу ли лозе, које сада пронађају, већ пре тога показивале какву закрвалост, и је ли после тога слабијена наступило опорављавње ишето лоза или само ишето.
5. Да ли се ове лозе борећи гаје или се ишето пронађање има приписати рђавом неговалу лозе.
6. Који је употребљени начин резања, кратко или дугачко резање.
7. Које је године ишето саћеније. Је ли каљемљено ишето на сталном месту или у расаднику.
8. Каква је подлога а каква каљем. Какво је земљаште.
9. Којим је простор виноградра која показује ишето знаке пронађања.

10. Тачно описати подочај винограда и оног његовог члана, који пропада; која је најближа оштина и железна стањина.

Тако исто тачно означиће име и презиме и место становања лица, које је одговорило на ова питања.

Лица, која би жедела имати штампана питања с рубриком за одговор, нека се обраћају секретару Друштва, у Минделју, Магеданова ул. бр. 17.

МИХАИЛО В. ШУЊЕВАРИЋ

СВЕШТЕНИК И ПРВИКРЕДИН.

Овај племенић човек, примерни свештеник и одушевљени пропалагатор рационалне пољопривреде, после дугог боловања испустило је своју мученичку души код своје куће, у Пољени, 30. марта ов. г. у 1 сат по подне.

У име тамошњих пољопривредника и њихове подружнице, првог идиом је се с покојником поном Михаилом опростио Драгутић Лапчевић, својом из Покоске, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва и председник ономашњег Подружнице овај говором:

Гуњени скупе!

Осећај душе поште према покојнику руководећо је нашу Пољопривредну Подружницу, да се, поред жена, и једним шкљиним говором опрости са човеком, који јој је и при дубокој јесени свога знања млада, али страсковитом бољешћу порушеног живота посветио своје пласенице старане и енергично је упућивао стајан напредовања.

Следујући одашић Подружнице, да се је с покојником опрости, сматрам да је у првом реду узвик напоменути, да је Пон Михаило Шунјеварић рођен 1854. године, од родитеља Веселина Босиљевића, земљоплећара из Златаре, сиромо у основику школу, 4 разреда гимназије и богословију. У науци је, по оцени наставника и признању другова, стајао међу првим Другошима, како у младости, тако и у зрелости, и ако се од половине школовања борно с крајњом немаштином, да му је често и сами живот долазио у озбиљну опасност. На такав је свакако водео положење живот, него прекинути своје школовање. Одмах по свршетку школе постављен је за сталног учитеља, у коме је знању провео 2 године.

Отпуцајући тежку свештеничку дужност, по Михаило је сво слободно време посетити јавноме животу, у коме је многу гравитацију претрпео и здарио своје ситро.

Другава су га почастилави честим одишвањем, а 1888. год. изабран је за посланика Велике Народне Скупштине.

У јавноме животу био је одаучав, у личним одношањима искрен и некористовљив.

А колико је љубав имао према добру народа овога краја и према пољопривреди, може се оштити по његовом обилном раду и у томе правцу.

Као представник наше Подружнице ја бих се о истину отрешно, кад не бих и овом приликом констатовао тај неоспорни факт: да је један велики род заслуге пона Михаила Шунјеварића, што је Подружница стајла на чврсте ноге, што је шкљин рад свој снажно развила и потретила правилав пут у својме делаву.

По рођењу сељачки син, пон Михаило није нигда престајао интересовати се пољопривредом, у којој је одлично разумевање показало и применљивањем радом својим. Није неопшато, јер је пон Михаило веома рано учио, да је се он увек и као људ, кад је год о неколико одмор долазио кући, бавио радом пољопривредним, предвачећи у свима пољским пословима, па и у најтежим, као што је и. пр. косица.

Као свештеник он је нама на очиглед обраћавањем једног доста великог имања показало: како се могу добри приходи добити и са земљишта напарложеног и под водом текећег, само кад се разумно обрађује и дрешка изврши.

А, нема спора, да је он у нашем крају био не само један од највећих, већ један и од најважнијих итечара. Иегово итечарско разумевање манифестовало је се снавом приликом, кад би се о итечарству повела реч, а ковалуку његов увек је био жив сведок његовог знаног итечарског знања.

Први курс дршак у овоме крају, био је курс итечарски, и држао је на његовом ковалуку. Сви смо сведоци ово његове љубави према итечарству и распиретирању итечарске нештине, као год што нам је у својем памћењу и ово његово зналачко објашњавање, којим је припожагао: да се курс сврши с обилатим резултатима.

И ако је обрхав тежком бољешћу, пон Михаило није пропустео ни једну прилику, а да не воногне и делом и саветом нашу Подружницу. Чак је и толико жртвовао да је Подружницу прихватио баш у оним тренуцима, кад је над њом високо Дамковоз жач, и покрај све своје тежке бољке, неуморно је као њезни Председник радио, издржао борбу, коју је Подружница имала, извојевао јој победу, глас јој и име подигао и осветлио јој морални престиж, који јој је био с извесне стране угрожен.

У знању председника Подружнице пон Михаило је био у поштељу, с које се више, на велику тугу и Подружнице и наше пољопривреде, није ни дигао.

Некада наша рационална пољопривреда губи у њему једног веома нештог и енергичног пропалагатора и поборника, а Подружница смрћу његовом осећа озбиљну празнину у редовима оних људи, који су за њезни остатак и напредак ангажовани.

Колико је он међу нама цењен и колико је он у нашој Подружници вредео, најбоља је потврда и у томе: што је главни скуп подружници пре месец дана и у свој записник ставио: да му се нарочита благодарност изјави, за благостворни рад његов у Подружници.

Заслуге, стечене у пољопривреди, још се код нас слабо цене. У нашим ушима још не могу свечевао да зовне оне речи: да је највећа заслуга онога човека, који учине, да роде два струка жита оне, где је пре рађао само један. Али, спорим је доћи приде, кад ће се заслуге тога рода и у овим крајевима прањедије схватиати и оцењивати, и нека сумње, да ће у усоменима нашега краја бити спомињавано и име пона Михаила, који, ипстина, није конструисао ни једну машину, али је отварао очи народу да је приноси: није хемелис невинтаво боља жита и хрнећа боља, али их је у народ уносио. Он је с натреном љубави делао на унапређење пољопривреде овога краја, на увођење рационалног рада, на ширењу пољопривредног знања, на утврђењу пољопривредних установа.

Препрана смрт његова одузела је овозме крају једнога обилна и проишастава рађина на једноме важноме послу, који оскудева с таким посленицима. И, кад озбиљно пролемисо огромну важност пољопривреде, а с друге стране уверимо се како она мало одушевљене и енергичне војне има, морамо објављан бод осетити, кад нам смрт једног изгубљеног својим отрже човека, који је с апостолским преданшћу радио на том пољу.

Ја знамо растајаће се са својим осведоченим пријатељима, Подружница је у стању најискреније, с болом неортегосг срца, узвикнути:

Вечна ти намет име Михаило! Вечна ти усомена у срцу пољопривредника овога краја!

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК VIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Дршане 29. марта 1897. год. у Београду

Вили су: председник г. Раша Малочески, подпредседник г. М. Куртовић, благодотин г. Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Алексеј Јивановић, Александар

М. Секулић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главинић и др. Марко Т. Лeko. Председлаво председани г. Рада Милошевић. Безаложно за секретара ономом г. Павла М. Радосављевић.

Председник саопштана, да се заузимањем начелника срезва подгорског г. Петра Марковића, уписано јесте срезва за члана добротвора Среског Пољопривредног Друштва, са улогом од 500 динара. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се срезва званики, заузимањем начелника истог срезва г. П. Ристића, уписано за добротвора Среског Пољопривредног Друштва, са улогом од 500 динара. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се заузимањем начелника округа крагујевачког г. Ж. Богдановића, округ крагујевачки уписано за члана добротвора Среског пољопривредног Друштва, са улогом од 500 динара. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се срезва јасенички округа подунавског заузимањем начелника истог срезва г. Милана М. Митровића и г. Више Радоновића, економом, уписано за члана добротвора Среског Пољопривредног друштва, са улогом од 500 динара. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се заузимањем начелника срезва златиборског г. М. М. Тодоровића, уписано за члана уметелачка овога Друштва, са улогом од 100 динара г. Бада Поповић, економом из Кулана. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се заузимањем начелника срезва јасеничког г. Митровића, уписано 14 опитних срезва Друштва, за чланове помагаче Среског Пољопривредног Друштва, са улогом од по 4 динара. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се заузимањем начелника срезва хомолског г. А. Триуновића, уписано за чланове помагаче овога Друштва 37 привредника, са улогом од 4 динара, од којих се већи број прихватио и на Тезану. —

Примљено са захвалношћу.

Председник саопштана, да се заузимањем г. Милоша Гашировића, цариника у Рачи, уписано за чланове помагаче 11 привредника, са улогом од 4 динара. —

Примљено са захвалношћу.

56. Чита се писмо Господина Министра Народне Прилике од 22 о. м. Збр. 922, којим јавља да му није могуће упути добротвор чиновника за друштвеног секретара на место г. Тодоровића, који иде у Сексард да слуша свједочење. —

Примљено к знању.

57. Чита се писмо Господина Министра од 24 о. м. Збр. 1015, којим јављена Друштву, да му је за ову годину одредно помоћ од 3000 динара, за набавку срезана и руковање пословима око сувишање перноснице. —

Решено: да се набави 10,000 кгр. плавца камена, половина да се исплати одмах по испоруци а остатак после три месеца.

Да се позову исти понуђачи, да своје понуде поднесу Друштву до 5 априла у подне, ког ће се дана отвори отворити и закључити погодба са понуђачем који буде подне најповољније цене.

58. Чита се резолуција благодјиница о друштвеним доукицима.

Решено: да се сазове извршита седница док се г. председник врати с пута, која ће утврдити пут и начин како да се покупи овај дуг.

59. Чита се молба друштвеног секретара, г. Тодоровића, за уверење о раду.

Решено: олавиљује се председништву да г. Влар. Д. Тодоровићу, досаданем друштвеном секретару изда уверење.

60. Према молбама ниже именованих лица, пишоа и установа Одбор.—

Реша: да се Пољошкој Пољопривредној Подружници изда у име помоћи за ову годину 300 динара, у коју суму да се урзува и она суми, која је већ надата приликом државног курса у овој години. Подружници крушевачкој издаје се садница у вредности 29575 динара, е тога јој се иште немозне дати помоћ. Подружници крајинској да се изда 200 а ресавској 150 динара у пошцу. Осталим подружницама ако предузму послове по програму, да се изда у име помоћи за ову годину и то у Вел. Крши 150 дин. у пошцу, Јачкој и драгачевиној по 150 динара у сирашима, Горњомилановачкој 1 прашач, 1 секалица ССХ, 1 преса за прашање вештачног саља и најужичији пчеларски прибор све у вредности до 150 динара. Жупској у раним пољопривредним сирашима ранији и др. потребама до 100 динара, и пресалице друштвене полове (2 Сивојине и 3 Нехвиловог система) које се налазе код Подружнице Јовачкој 1 ружича сејалица и пчеларски алат све у вредности до 100 динара; Медвеђој, Пиретској, Смедерској и Грчанској у сирашима до 100 динара. Подружницама: Моравачкој 1 прашач, 1 кошица, калемарски и пчеларски прибор све у вредности до 80, а Лукичиној 1 пут огртак и 5 кгр. семена од багрена, све у вредности до 60 динара.

Школама да се покљони и то: Раково-барској, Пољошкој, Шошичкој, Крињској, Бањевачкој и Брањинској по колекцији повтареског семена. Подгорачкој вођарској пош а велешкој повтареског семена, Горачињској вођарској пош, Бољевачној 2 кгр. ауреоре и Зецданској 2 мока 1 за отечење а други за зелено калемљење.

Подоборку учитељског удружења у Лесковцу да се да бесплатно колекција повтареског семена и 2 кгр. дурекре.

Г. Авакуму Ј. Поповићу, економу из Субјела, оверужничког да се да у вода цене 1 брчки лагун, пошто новина пољови у напред, а г. Драг. В. Симићу економу из Кључица, да се покљони $\frac{1}{2}$ кгр. ратице и 2 мока, један за зрело а један за зелено калемљење. Крушевачкој Подружници да се не тражи 31 динар за зрело од гуме за пресалице, пошто је погрешно заузимање. Од Пољошке подружнице да се купи 200 кгр. и у будуже узима Седерски кукуруз од же новино буде требао Друштву.

61. По молбама г. г. Драгутина М. Калчића, економом из Врчанца, Анте Поповића, на М. Врбине, Петра Пиновића, економом из Силвајана, Жиготе Д. Ђорђевића из Милошева, Василија М. Петровића, Јака из Београда и школе Медвеђеке срезва Трстеничког, Одбор

Реша: да им не може учинити по молбама, с тога, што и Друштву набавља сираше за готов новац и што није у могућности да их новчано помогне.

Пеша чланом оласима: Од исте врсте од једног отула по 10 пара дин., од осталих крушевачких писмена по 15 пара од врсте и ступа.

Већна оласина од пеше стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оласавање по 20 пара дин. државне таксе.

За оласавање вине кути 19 од 100 јестанје.

Преглед 16. броја Тезана — Чланци: Среско-Бугарски Привредни већни дин. — Зашто се окопавају усеви. — Требање корона (прилог за поправку кљна и ливада) (сирвише се). — Напредак агркултурне хемије последњих 25 г. (сирвише се) — Извођење млита (сирветак) — Великак. — Глависко. — Заменик.

Тиче се избора Њеног Величанства Краљице Енглеске, царице Индијске Викторије (Збор се одзва са : живела! Слава Њеном Величанству!), која је поред материјне бригае за своју домовину, имала премину да се сети и Србије, и да још онда уочи наше будуће потребе, да још онда покаже онај пут, којим данас руководи пољску привреду уна-вљанији синови Србије, а који дарежаливо ове године одобрана и цео народ, уишеујући целе општине, срезове и округе за чланове добротворе, утемељаче и помажуће.

Онај леици одиу у нашој илдои Отаубини, ма и мало задоцнел, упућује нас да се захвално сетимо тог нашег путовође, кога је на то племенито и историјско дело упућивала само љубав према народу, која је по цети ујакног патидана на коле и чепелке, рекама крил своје извојевао ону слободу, која је тако достојно отишине нашла у души Велике Британије, у души Њеног Величанства Краљице-царице Викторије.—

И ја у урвани одбор намета друштва осећамо дужност дубоке захвалности према овоме највишем послуно народних слобода и напретка (збор се оиет и неколико пута узастопце одазвао са : живела Краљица Енглеска! Живела Царица Индијска! Живела Велика и Слава Викторија!), а надам се да ће и вас, поштоана оном свечаном збору, усвојите наш предлог : да Српско Пољопривредно Друштво, изабере Њено Величанство Краљицу Енглеску, Царицу Индијску Викторију, за свога почасног члана и да овласти председништво, да ону зборску одлуку саопшти Њеном Величанству преко нашег посланика у Лондону, на дан 4 јуна, подневши јој диплому на почасно чланство, те да на тај начин, сви колико нас има, дамо видљива доказа Њеном Величанству, да српски пољопривредници веома цене и дубоко поштују љубав Њеног Величанства према српском народу и његовом културном напретку.

Још г. председник није последње речи ни заустави, а збор је се као из једнога грла одазвао : **Живео почасни члан Српског Пољопривредног Друштва Њено Величанство Краљица Енглеска—Царица Индијска Викторија! Живео Краљ Србије Александар I Највиши Заштитник Српског Пољопривредног Друштва!**

Живео Српски Народ!

Живела Српска Пољска Привреда!

Тек што су се стивала бурна илцидана ове зборске одлуке, а редовни члан Српског Пољопривредног Друштва, г. Милоан Јанковић, предлози да у овои овако свечаном тренутку, изабере збор за свога почасног члана, нашег једночленика, брата нашег, **Његово Височанство Кнез Црне Горе и Брда, Николу I.**

Ова сретна илска, као пречеца илска и жеље председника и одбора друштвеног, била је на збору прихваћена са највећим одушевљењем и пропалева бурни и трајни искрени братски узвицима : **Живео Кнез Никола I! Живео Краљ Србије Александар I! Живели Срби,** које данашњи **Ђурђев** дан радосно гледа заграњене и олоице!

После доесене одлуке, да је Његово Височанство, Кнез Црне Горе и Брда изабран за почасног члана Српског Пољопривредног Друштва, збор је умолно спота председника да још са збора у иие целог Српског Пољопривредног Друштва отпусти телеграм, у коме ће доставити Његовом Височанству Кнезу вељу радост српских пољопривредника, што ће од данас бити сретни, да племенити Кнез Никола I, буде духовни средник њиховои Највишеи Заштитнику Краљу Србије Александру I, на путу остварења њиховои идеала.

За овии је председник Српског Пољопривредног Друштва прочитао збору депешу отиравлену пре сазива збора Његовом Височанству Кнезу, из које се јасно види идентичност илска и жеље председника и урваног одбора, са предлози г. Милоана Јанковића.

Та депеша, од речи до речи овако говори :

„Његовом Височанству, Николу I Кнезу Црне Горе и Брда

Петине“.

„Сам је Бог милосио да Ваше Височанство осети Нашег витешског владара, Александра I прошле године на Видоо-дан, на дан туге Србинои, после кога је слобода Србинои тинала за две време само међу кривим брдици Црне Горе, на дан, који подстиче оба српска владара на заједнички рад за спас српског племена. Свеишени је тгсо, да на „Ђурђев-данак љадучки састанак“, тога сиволаог освете, Видоог дана, тога весника српске слободe, наш узвишени Краљ осети крива брда Ваше Црне Горе. Ђурђевска кина рсила је свакад српска плодна пола, али Ђурђевска роса радости оиог овда два српска владара ипотишле осетом влози дрво слободe српског племена. Српски ратар, орошен том Ђурђевском росом, клице из својих илодних долина и застижне гудура : Живело два српска владара, те две ситурне залогe Србинои лемие будиности. Живели!“

„Председник Српског Пољопривредног Друштва.“

„Рама Милошевић.“

Читање ово депеше често је збор прекидао једнодушним узвицима : **Живели Српски владари у данашњем братском заграљу! Слава српској слози! Живели Срби! Ура!...**

Ето тако је заклучен Ђурђевски вапреди збор Српског Пољопривредног Друштва, који ће остати као трајна пријатна усповена сваког оног члана, који је био сретан да буде сведок оне безграничне једнодушности, оне радости свију приушних друштвених чланова.

Депеша, којом је са збора поздрављен Његово Височанство Кнез Црне Горе и Брда, Никола I, гласи овако :
Његовом Височанству, Кнезу Црне Горе Николу I.

Петине.

„Српско Пољопривредно Друштво, које стоји под Високим заштитом Његовог Величанства Краља Србије, Александра I, сматрајући заслуге, које је Ваше Височанство чинило и чини пољопривреди сестре Србијине, Црне

и ливада с дава у дан постаје све слабија. За унитаривање маховине нема бољега ни поузданијег средства од ђубрива пелетом, кречом, течним ђубривом и у опште материјама јаким и општрим, које маховину с места унитаривају. Али, ако је ливада у већем размеру маховином обрасла, онда не помаже само ђубриве, већ треба ливада и на други начин помоћи а то је општрим дрљачкама подрљати је с јесени, а нарочито с пролећа. На тај се начин ливада подиљаје, корисне се траве многе, бујице расту и маховина се губи.

Што су многе ливаде, можда иваче и добре, много у коров зарасле, томе доста лежи узрок и у самим пољопривредницима, који сунуше касно косе ливаде, обично тада, када је трава потпуно зреда. Разлог тој позној косидби налазе у томе, да се тада добије више сена и да семе, које тада из трава испада, згодније потеснија земљу. Али су изазори по све неосновани. Да душе, то је истина, да каснијом косидбом добијемо нешто више сена, али се то сено више приближује слами, будући је и само тврдо и *мало хранљиво*. Али и та је количина само привидна. Познато је, да ливада што се раније покоси, раније досеља на њој отава, те и ако се што и изгуби у сену, добија се у отави.

Још се више варају они пољопривредници, који жисле, да ће се ливада подмладити семеном, које при косидби испада из трава. Ако пустимо да трава сасвим сазре, то ће и коров, који се међу травом налази, такође сазрети, те ће за кратко време сва ливада тако искварили, да земљораднику не остаје ништа друго, но да је сасвим проворе. Осим тога и то је још узрђено, да растиве у опште највише потребне хране у времену стварања семена. Пре тога доба, оно се по већој части храна материјама из ваздуха, које дигливи у се пријави, али после доба цретања дигливи ослабе и кореве мора то да наплати криљеве хране из самога земљишта, које се слаби у толикој мери, да се добре и корисне траве почну постепено губити, уступајући своје место разном корову.

Још је, дакле, обичај вршити косидбу истом тада, када трава буде већ сасвим дозрела. Швајцарци имају пословицу: „Трава ваља косити, док је човеку још као“, то јест, док се ливада још налази у бујном порасту, дакле пре но што трава у њој почне зрети и венети.

На тај начин не само што ћемо добити боље сено, него ћемо још и стати на пут развојивању корова и друге штетне травањине. Када се пак примети, да коров сунуше узима маха, онда с косидбом ваља још и више ускорити, а на покосиву ливаду пустили оне, и то по неколико пута узаостале, јер је познато, да су оне велики непријатељ разноврсној корову.

То су, у кратким реченима, најпоузданија средства, помоћу којих можемо очистити своје ливаде од корова и травањине.

Ма колико да је ливадени коров штетан, пољски је још штетнији, јер унитаривање његово бива више пута веома мучно.

Ако смо ради, да своје више корисно од корова очистимо, морамо, пре свега, наћи узрок јаким размножавању његовом, да би на тај начин могли избећи све оно, што иде у прилог ширењању му.

У првом реду, као најпреноручљиве средство против размножавања корова, јесте одржавање плодореда или поустности и сејању усева. Осим тога добро је и на земљишту, које је коров освојио, сејати крмпир, јер се окончањем његовим затре многи коров и у семену и у корену. Исто тако сејање била за сточну храну, које држе земљиште у хладу, јаким коров сатира. Као свика бика, тако и коров потребује за свој разнатик ваздуха, светлости и влаге, па ако му се на тај начин спречи ваздух и светлост и одузме влагу, он не може да се развија, закрља и семе није у стању да му потпуно узри. У томе је погледу најбоље сејати пшћу храну не само за то, што својом дисањачошћу спречава корову приступити ваздуху и сунчаним зрацима, већ

и с тога, што се обично коси још док је зелена, те на тај начин ни коров не може да се развије и узри. Да је још потребно ђубривом одржавати плодност земљишта, изливши је нарочито наглашавају. У недостатку ђубрета, може се земља и угарити.

Па и само орање, ако није овако како треба да је, утиче на разнатик корова и друге травањине. Нарочито је штетно влзавно орање и оно, када је земљиште неодретно и веома мокро.

Много корова уноси се у њиву и ђубривом. За тај случај најбоље је поснати гомле ђубрета пелетом и материјама веома сланим (само не кречом) које унитаривају семену моћ килјаља. Ако је ђубре по полу растурено, онда га треба плитко азорати, да би семе, пре но што се пола засеје, ишло и на тај начин орање могао бити унитаривено.

Нарочито ваљку ваља обратити семену, наведеном за сејање. Оно треба да је најсавршеније, то јест такво, да је потпуно зрео (али не и прерано), здраво, пуно, тешко, једнаке величине и потпуно озбињено од сваке уродине.

Па поред свега тога, није још доста унитаривати коров само на земљишту засејањем, него треба укључити са сваке стране, био он на њиви или ливади, на међи или крај пута. Зато је потребно, да се борба против корова води заједничком и узуредном снагом свију земљоплеца. Трудом појединца губе се узалуд, ако суседи њихови остају према корову равнодушни. У Француској и Немачкој дужни су земљоплеци и по самоме закону да улажу труд оно унитаривања корова. Код нас пак нева би то било од добре воље, па ће се труд оно тога стоструко наплаћити.

По. Човков

Ср. А. Поповић.

НАПРЕДАК АГРИКУЛТУРНЕ ХЕМИЈЕ ПОСЛЕДЊИХ 25 ГОДИНА

од
М. Меркера.

(ИЗДАВАО ПРЕД НЕМАЧКИМ ХЕМИЈСКИМ ДРУШТВОМ У БЕРЛИНУ
7. ФЕБРУАРА 1897. г.)

(СРПСКЕЛК)

Већи део биља хране се азотним једињенима, а елементни азот не може му као храна послужити. Обиљвање тих азотних једињења у природи слабо је, зато би било јаким крашљиво, кад би се само то азотном храном хранило. Азотни једињења што постају у атмосфери не би могла издржити човека и животиње. Али се једна група биља, легиуминозе, хране елементним азотом, и по томе њима веома потребна једињења азота. Оно се биље ваљна азотним екстракцима, јер оставља земљи своја азотна једињења. Како се хране азотни екстракти елементним азотом показало је Хедригел. На њимама легиуминоза налазе се већи или мањи чворчици, исцупљени неким микроорганизмима. Ти су микроорганизми култивисани и том културом могу се изале легиуминоза подводити, да нове чворчице добију. Без сунјне је да су они микроорганизми узрок што се легиуминозе могу хранити елементним азотом, јер губе у то мећ кад немају оних чворчица на њимама. Ослоба однеује Хедригел разлике легиуминоза. Као да сва легиуминоза посеје, развија се клица у почетку бујно, докле има у себи азотне хране, а кад је ова потрошена, наступа застој, али у земљи нема довољно азотне хране. Биљка престане расти и бледи, што познају да гладује због оскудне азотне хране. После неколико дана нечешно они знаци, биљка онде озвљени и расти још док не исцрпи. Докле је биљка гладовала, није имала никаквих чворчица на њимама, а кад их је довила бујала је на ново, јер је преко микроорганизма азотну храну добијала. Она онавања Хедригелова од великог су значаја, јер помоћу тог знања можемо владати азотном готовином

земљом; možemo je po vodi povećavati i smanjivati — povećavamo je ako izotone skućkaju sejemo, a smanjivamo je ako izotone uronamo sejemo. Pravilna plodored zahteva: da se azotni skućkavci i azotni trošivci svoj namizne jedinici da drugim, i tako će zemlja imati svek dovoljno azotne hrane da se ne mora žubriti. Daka je konzenkacija: kultivisati mikroorganizme izotone skućkaju azot i predavati tom kulturu bilke na takvoj zemlji, koja neka tik mikroorganizama, da ne ih dobijet. Razliku se po sebi da zemlja mora imati mnogo mikroorganizama, a to nije žoze. Svakodnevno bi biljku sa ovim mikroorganizmima, tad možemo i slaboji zemlji uspenati. Od poljoprivrednika je praktičnog znanja nevoljavo zemlje, još se ne može znati, možuće je da he Noble-Tiradovo nevoljavo pokazati kako se može osigurati dobra žetva leguminozama.

Ovo biće isto skućka azot ili sluzi kao hrana životinjama, ili, kad izuzre, predati u trzaku, pod uticajem visokih mikroorganizama. U ova sazuda pretvara mu se bodelacina prvo u amide, a ovi za njih amonijacijski prešli predati u amonijuzarbonat. No tu nije kraj meama tih tela u zemlji, narociti mikroorganizmi pretvaraju amonijacijski jedinjenja a verovatno i amide u nialtritu, i tako stvaraju najbolju azotnu hranu biljku. Ali u zemlji ima i takvih mikroorganizama koji trosne nialtritu, redukuju je i oslobodjavaju joj azot, vrafajdu ga u vazduh. Time je kruzene azotovo dovršeno. Ova poslednja promena bina u vazduhu od vazduha, ili bar priticaži vazduha ne sme biti vedina, a takve su primarne u zemlji, gde ne može vazduh diravudisati sa snim slobodno. Ovim procesom upronašuju se dakle najbolja hrana azotna. U italaskoj žubretu ima i ovih mikroorganizama što grade nialtritu i ovih što je trosne, i preka pristupu vazduha čas se u njemu gradi a čas trosni nialtritu. Ovo je poslednje uzrok u žubretu gubi znatan deo svoga azota. Ovaž gubitak azota u žubretu znosni kod kruzne stoke 4 — 5 cenata nialtrite. U Nemačkoj ima ovo 20 miliona grla kruzne stoke i po tome gubi azota u vrednosti od više 100 miliona maraka. Azot italaskog žubreta sa ovim što ga leguminoze skućkaju trebalo bi da podire potrebu poljoprivrednika. Nu ve žalosť taj bilane ima znatan devojat, zato poljoprivreda mora da dokuzuje vidljivina cenata cikles nialtrite. Kad bi umeli da pretvorimo u aktivni oblik bar najveći deo azota iz italaskog žubreta, dobitak bi bio vedina. Od kada su ove istine saznavate, Družnaka se agrikulturna hemija sa bakteriologijom i rade živo na tome; za s jedne strane sazuda uzrope gubitku azota, a s druge da pronađu sredstva kojima se može taj gubitak spremiti. To pitanje još nije rešeno, ali se može tvrditi: da smo u tom radu na pravom putu, i po tome smeje otkazivati: da heko skoro postignu cel. Prema prirodni stvarni pre he bakteriologija rešiti to pitanje ne možemo, s toga su mnoge ograde stanice dobile i bakteriološki odeljke.

Kakve je napretek učinila agrikulturna hemija u zrazenu stoke, u unapreduju poljoprivredno-tehnicke radnosti, u ureduju i on pr. trsavata i t. d. ne mogu pretrpavati, jer bi prekoračno ovir žoga danavnet predavajata, zato sam se morao ograničiti na ovaj kratki nacrt.

Превео
С. М. Лосанић.

ИЗВЕШТАЈ

извештајка Срп. Полjoprивредног Друштва
о извођењу у Тусгендлају.

(НАСТАВАК)

1. Да се на првом месту установи воћарска школа у Тусгендлају, која je odavno projektovana i za koju zrada odavno veћ postoja. Škola ona da bude na чисто прак-

тичној основи: учитеља да су искусни градинари, а ученици — синови воћара а свеодино наставно поље да буду изључино приватне градине по седиња. При школи може да се уреди један узгајан воћњак, у којој ће се изучавати ученици у овим пољевима, који се не изводе у приватних воћњацима. Теорија иканика: она да се изводи из саме практине. Знати, када не може напољу да се ради, ученици могу да се уче писати и читати, ако су немислени (мисли се да се примажу за учешне и лица до 30 година). — С таквом школом се може спремити за кратко време велики број воћара, а у исто време би се уредили воћњаци многих воћара, на да служе као узгајници за друге истога села.

2. Да се о тронку државном у важнијим производњачким центрима уреди неколико воћњаци, који би одговарали снима захтенима науке и искуства.

3. Да се подигне државни расадник („линивнера“) за воће, а подгајати за шљиве, из којога да се подгају расадници овим привредницима, који измеравају подела воћњак по погодна поља и уређена.

4. Да се предузму мере за побољшање сортирања, сушења и у опште конзервација шљива и другог воћа. У прво време да се те мере извршују у воћарској школи с пољем из државних узгајних воћњака, али и с куљеним воћем од приватних воћара, као што се сада ради с ниварством у државним полjoprивредним школама.

5. Да се настане да се што пре из основа измене садашње погодбе у којима се налазе воћњаци, а на име: да се отклони непотребно задњавање воћњак, које како се сада ради не користи ни вољанима, на ни ливацима.

6. Да се стави у дужност сеоским општинама, да по шавесак простор засеју шумом, те да се у своје време може народ снабдевати дрвеним материјалом за грађевине и гориво, и на тај начин да се у исто време и послушно избадује из воћњак подизање јаблана, који су лако штетних зарезаника. И

7. Да се, као што је напоменуто, — projektovana železnička линија за трзку границу prevede на Тусгендла. Питанье је сад, да ли она пруга да се prevede на Душину, која је јужније од Тусгендла, или на Тусгендла, с једини продуженим пруге од 40—50 километра. Голема би се потражна направила кад жељезница не би додиривала Тусгендла. Јер ако се мисли пољевству дати пут за развијање, онда је безудовно потребно да пруга захвата Тусгендла, пошто је ту поље за постизање сигурних резултата. Огромно воћарство које би се ту развијало може да задовољава сву Бугарску, а у уједно и пруги да доноси ведни приход. Но најзначајније је, што би таква пруга олакшала извоз снних шљива у иностранство, који је у трзку време био много најкњија, а после је стављено онада. „Да не заборавамо,“ вели резерват о „Воћарском конкурсу у Тусгендлају“, од кога потиче предлог о напред наведеном мерама, „да је изложена тачка тке (сервис) шљива по Салам, на то отет треба да буде...“ Добро било, кад би се она напомена и код нас узела на ум...

Посад одељења за воће прећу heмо у

В. Одељење за ичеларство. — Оно је одељење још од почетка саставни део воћарског конкурса. Ма да не изобилује много изложеном предметима, одељење ово има другу корисну страну: да је могло научно, истраживачки, учинати.

Ичеларски су предмети размештени били на два места ковнице — правилици и с ичелана, и ичеларски прибор били су на једном отвореном ограђеном простору на тргу пред школом, а продукти ичеларства били су у локалу за градинарске плодове.

Да се задржи најпре код првог дела. Ковнице су поређане биле у једној реду на клупцима. Било их је највишине вршара правих и пуних а по том и ћераники.

Јаловик 12 Марта 1897 г.

Најнише је било модела четвртста саундуре, по моделу америчке кошнице, за тит Берансена кошница, а и један модел кошнице наше Пчеларско-Војарске Задруге, коју је приклао уредник *Орала* г. С. Данов. Дале, био је изложен свеколки ручни прибор за пчеларење, интересанце (центрируте), пединце за восак итд. Но најинтересија је била колекција г. Димитријева, најважнијег и најспремнијег пчелара у овоме крају. Она је била потпуно инструментална и за све врсте прегледана и оцењивана овога дела изложбе, г. Димитријева је пред великом масом света, највише сеоског, који се веома интересовао, демонстрирао с пуним кошницама и драго вормално практично предавање о руковању с кошницама и о модерном начину пчеларења. У његовој колекцији била је и једна таблица, на којој су исписани били свеколки подаци из живота пчелиног и пчеларења. Не само је интересовао радозан свет и рад с интересовањем, који је на задовољство вршен.

Од пчеларских производа вредно је споменути: предмете Садоњске пољопривредне школе, као: сабе у оквиру пуно с медом обавијено тулом, на онда младо сабе у равнији облицима, мед из центрируте (стресалнице) и др. Вредна је накље била и колекција производа „Пчеларница“ Георгија Гергова као: мед у сабу и чеџен, восак, „лишњак“ (медона ливитак), и збирка саба у оквиру, и почетак г. Матуског. Но, најбогатија и најразнолика је и овде била збирка г. Димитријева, која се састоја из меда у сабу, чеџеног меда, ушећереног меда у оквиру за храњење пчела, воска, једне живе матице у капенчињу, једне једине пчеларске скунитине, пчеларских дла, међу којима је и књига „Пчелар“, коју је написао г. Димитријева, бивши пређе путни учитељ (надирител) пчеларства за округ Кустендилски.

По службеном саопштењу било је свега излагача меда и воска 27. Награде су овако подељене:

Свега је било награда за мед и восак 14, и то 3 у новцу и 11 у сирама.

Новчане су награде биле: 1 награда новчаница; 5 награда у пчеларском оруђу и 5 награда у новим кошницама.

Г. Димитријева је награђен првом наградом. Главни подаци о пчеларству у Бугарској ми писмо располагају: зато о тој привредној грани не можемо ништа нише рећи. Предлажио на

В. Одељење ратарских, градинарских, сточарских итд. производа. Ово је одељење, као што је извред речено, по жељи Постојане комисије округа Кустендилског, додало Војарском конкурсу, као и пакљоба живе стоне. Зато ваљда, и не може да се види овај ред, као што је већ речено о одељењу за воће. Предмети су били доста интересни, мало подељени по струкама. Тако, у оном су одељењу били чак и такви објекти, који строго узевши не долазе овде. Било је чак и воћа, конзерва од воћа, неке итд., којима је место било у одељењу, а други омет, као: платно, тлањине (пајак), итд. који нису били ни обухваћени овом изложбом. При свем томе и ово је одељење било потпуно интересно; с тимга томе у кратко прегледати све, што би се као главније могло показати.

Производи су они распорени у једном омањем локалу с предобљем. У предобљу су била поглавнио ратарски производи и предмети прерађивања оних, а у главном локалу били су градинарски плодови, сточарски производи итд. Сви су производи поређани по клупама уз заједно. Ратарски производи (семе, зрнаше) били су у платненим песама, а остали производи поређани су један до другог, сви пак ишли су етикетне и карте, на којима је исписано име и врстине излагача, место одакле је, срез и округ. У средини главног локала овог одељења био је дугачак сто, на коме су поређани били искључиво градинарски плодови.

(НАСТАВАК СЕ)

1. Сејидба зоби на измаку је. Зоби је засејано нише но других година, а то с тога, што и пролаз јесен а и зима била веома кишовита, те не дадох пољопривреднику да пооре и посеје ошме стрмине.

2. У прошлом месецу и оних 12 дана овога месеца имадохмо утолико време за орање, сејање и друге пољопривредне радове. Ишли смо и топањем и лопом киша, кад год је требало, и после оваке дуге и несносне јесене и зиме мотари, почеше се сад зима опорављати, да их је млана вајетна, нарочито у селма Посавине: Минару, Оравцу, Миловцу и Драгојевцу.

3. Воће има у пуну обилана добар род. Нада је пољопривреднику тим већа, што је целага задржао северни, северо-источни и сев. западни ветрови.

4. На америчкој подлози нема у Посаво-Тамани ни дозе, а то и многогата. Первосопера са ендоспермом патлање наше нишоделе, те ће на крат на нос изабавати америчку дозу. Домаће дозе има доста. Прекује се коспром, макале с реткос.

5. Ратарство се развија веома. Седм гводезног паута и по неког паута-опонача, нема ни једне напредне алатке.

6. Стоке гаје се веома за домању употребу, а врло мало за продају. Стока је обична — овога краја. Малко је изачело. Пчеле се гаје у вршњарама, и то у јакој количини.

7. Шума, колико је сад има, и ако се ово шумом назвати може, чува се обилно, но не види се напредно пошумљавање. Селани овога краја тек у великој оскудињу вуку дрва на продају, било за огрев било за грађу, иначе не.

8. Најинија је људска са храном 0-60 и ако у ово доба нема велики број радника. У оно доба радници су овданим сиромаси.

9. Цена је хектару земље: 200, 240, а највише 300 динара. Диваке земље поред речина прећу мало више, али то је реткос. Заку на хектар вноси до 30 динара.

10. За све време јесени и зиме дрвање је било повољно.

11. Ни у људској ни у сточној храну није још наступила оскудиња. Стока је при свој мотари зиме, добро зину издржава.

12. Напојивање новца чува се јако — у тајности. Но по потерињу код пољопривредних власти, ретко би се, према прошлим времешима, даје у врло малом размеру.

Код интереситија досега интерес је до 40%. Јер је немоще властима уни у траг оваком невољити, нарочито још ако некога који изудан разлог за задуживање. Куповине земља нише ништа је узрок оваком задуживању, на и — пронадају.

13. Напредак у пољопривредној правцу, у свакој околини, зависи у колико су чиниоци за ово: г.г. свештеници, учитељи, пољопривредни чиновници, и виђенији људи били прегодици у оном погледу. Наш је народ „неверни Тома“. Оне да види у другога боље нешто, на тах онда да прили новцу у раду, у алату, у семену, у стоци, — у свачему. Ово је врлина а никак о мања. И воде и тожине наш народ има, само треба постречати и . . . жртва.

14. У овом крају а и у целом Подирском округу нема ни једне пољопривредне подружине. Бејаше једна пчеларска задруга у Шању, али као да је нестало, тако јој је нешто тих и нечујан живот. Најблика је пољопривредна дружина у Обренову.

Пољопривредно друштво у дину г. Свевојина Пектовања управника добра код Шања, чини велике услуге оном крају. Календарски кутре био је дивно посечен, само што је Посавина дала врло мали број младина.

На остале тачке, а нарочито на 26 тачку „образац за списање допису у Тежаку“ одговорно тачно, и свакад у своје време.

Урса.

В Е Л Е Ш К Е

Чување меса лети. Месо, које се жели лети очувати свежо до употребе, треба са свију страна посути дебелим слојем ситно истуђеног спорињаче угљена (бужура), па онда у штити завити и оставати у хладовни. Оно је, као што се види, једно врло присто средство и врло лак начин, а тиме се може да очува свежа меса чак и 6—8 дана. Па не само да се на овај начин може да одржи свежина меса, већ и оно месо, које већ заудара, може на тај начин да се поврати. И још нешто: Ако би се ко при кувањем меса препарио, и тек онда приметио да месо заудара, кад је се већ почело кувати, треба само да баци у лонац неколико хланих, чистих угљенова и месо ће сместа изгубити непријатан мирис.

М.

Г Л А С Н И К

Сред јасенички округа подунавског и „**Коло Јахча Ивоа Михаило**“ — Скупштина средња јасеничког округа подунавског на састанку својоме државном 26. марта донела је одлуку да сред да суму од једне хиљаде динара на име награда платитима коња, приликом овогодшњих привредновештачких народних скупштина, које ће се на дан 11. маја ове године одржати у Паланци.

Сва тај иста скупштина донела је одлуку да се сред унине за утемељача дунавског Коло Јахча са 100 динара а тако и за члана добротвора српског полупривредног Друштва са 500 динара.

Овај поступак свесних јасеничких достојан је и прилива. Слава им! А ми се надамо да ће овогодшње свечаности у Паланци бити још значајније од оних прошлогодшњих.

Нови утемељачи Српског Полупривредног Друштва. **Г. Ђурђе П. Куртовић**, привредник из Шанца, познати члан овог Друштва, наводи се уписати за члана утемељача Српског Полупривредног Друштва, и послато одмах утемељачки улог од 100 динара. — Одбор општине петровачке средња млавског у седици својој од 28 пр. мес. решио је: да се *општина петровачка* унине за члана утемељача овог Друштва са улогом од 100 динара, која су да се исплати у 1897 и 1898. год. по 50 динара. Оно је друга општина, која је похитала својим улогом да помогне Друштву. Желели бисмо да се и остале општине угледају на ову.

Калемарски курс. Главни одбор Удружења свештенства Монашка Реда, привредно је седмо-годишњи калемарски курс у Мав. Витоничи, на дан 20, 21, 22, 23, 24, 25 и 26 пр. мес. Преднапла на овоме курсу држао је г. Петар Стојановић, руководилац расадника америчке лозе у Тоничељу. Саузнавала је било: свештенства 6, поповица 1, учитеља 7, учитељница 2, телеграфиста 1, тргована 11, занатлија 13, економца 2, народни послани. — економ 1, општински писара 2, ћака поздравачке гимназије 2, земљопосадца 49 и ћака IV разреда основне школе 40 *свега 137.*

Сви саузнаоци за своје време трајавља курса, имали су у мањастру бесплатан: стам, огрев, одеваљне и храну. — Желети је да се и остали мањастри у Србији угледају на овај мањастру.

Калемарски курс у Александровцу (у Жули). — На дозволу расаднику у Александровцу привређен је ове године први калемарски курс за каламљене лозе. Курсиета је било 28, и то из ових општина:

Александровачке	14
Бобољске	2
Ратарске	2
Дреничке	3
Расниске	3
Вратарске	4
Свега 28	

Предавања су почела била 5 марта, а завршена су 19 и. я.: дакле курс је трајао равно 15 дана, и то 3 дана су државна теориска предавања а 12 практична. Курсиети су се за то време тако добро спремили, да су 21 марта у александровачкој школи положили писане на потпуно задовољство свих присутних. 15 курсиета је награђено с књигом каламљене лозе од М. Тројановића. Они се сада већинио употребљавају на рад у расаднику, за шта им се плаћа наднара.

Нови добротвори Српског Полупривредног Друштва. Скупштина средња њинског на свом састанку 5. ок. м. решила је: да се *срез њински* унине за члана добротвора овог Друштва са улогом од 500 динара. — Заузимањем начелника средња млавског округа поздравачког г. **Анд. М. Стојковића**, средња скупштина истога средња, која је државна 10. ок. я., решила је: да се *срез њински* унине за члана добротвора овог Друштва, са улогом од 500 динара, и ову је суму одмах ставила у буџет својих расхода за ову годину. — Средња скупштина *среди косовачког* на својем састанку 1. марта ове год. решила је: да се *срез унине* за члана добротвора Српског Полупривредног Друштва са улогом од 500 динара, коју суму да изда почасно за 4 год. За ову годину, ставила је на овај циљ суму од 125 динара у свој буџет расхода. Заслуга за оно припада начелнику истог средња г. **В. Ђ. Недељу.**

Поучно и похвално. Скупштина средња златиборског на предлог свог привредног и унџаног средног старешиног г. Михаила Тодоровића, једногласно је одлучила, да се државни наступни, који су на среској паствушкој станици у Чајетини, пуштају на вољбу златиборских одгајиваља *бесплатно*, а да се постојећа законска такса, подмири државни из среског буџета.

Досад је већ на чајетинској станици описано 50 кобила.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК VIII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва

Државне 5. априла 1897. год. у Београду

Били су: благићани г. Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Алекса Јећинић, Александар М. Оскулић, Анта Годубовић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главинић, Др. Марко Т. Лeko и Паја Т. Тодоровић. Председлао члан одбора г. Др. Марко Т. Лeko. Вељенио за секретара економ г. Павле Радошевић.

Прочитан записник VIII. седнице. — Одбор усваја. Председлавајући саопштава, да се заузимањем начелника среског г. Кузмана Илића, средња смедеревски унине за члана добротвора, са улогом од 500, а заузимањем г. Павла П. Стојановића, начелника на Забренију, унине са 2, за утемељаче са улогом од по 100. и 16. лица за чланове помагаче Српског Полупривредног Друштва, са улогом од по 4. динара. — Примљено са захвалношћу.

Председлавајући саопштава писмо Ресавског Полупривредног Подружје од 29 пр. мес. Бр. 20, којим јавља, да је у четвртак 27. пр. м., умро у Синладину, г. Драгутин Марковић, иверни окружни лекар, и почасни члан овога Друштва. — Одбор изјави своје жељене са речима: „Бог да му душу прости“.

62. Отворeni су оверти за испоруку 10000 килограма пшана калена, према условима изложеним у писму Друштвеном од 30. пр. мес. Пр. 1544.

Пошто су све понуде пригледане. Одбор — Рени: да се од г. Субаша, др. од. прими 10000 килограма пшана калена по цену 62-20 динара 100 грама, равнио облак или железница Београд, у бурама од 200 — 300 килограма, пошто је његова понуда најповољнија.

Ова испорука да се изврши у року од 20. дана, рачунајући од онога дана, кад му буде оно решење саопштено.

63. Балагариш чиста биланс о стану друштвене балагаје на крају марта ове године, по коме је до тога дана било:

Прихода	било	прихода у марту	Свега
Остатак готовине из 1896. гола.	549-45		549-45
Остатак пољопривредног фонда	7282—	550—	7832—
Капитал пољопривредног фонда	1029-70	227-45	1251-15
Приход од претплата Тежана	245—	208—	282—
» улога чланова помагача	75-75	386-35	582-10
» друшт. добра у Шапцу	1059-10	393-80	1452-90
» продаје калена и пшенице	1233-10	2467-45	3640-55
» семена	1163-10	380-75	2143-85
» сирава	447-50	346-20	793-70
» по партије переноснице	117-95	36-40	154-35
Ванредни приход			
		Свега	13245-65
			5436-40
			18682-05

Расхода	било	расхода у марту	Свега
На потпомагаче подружница	335-50	121-90	457-40
» остала потпомагача	—	1018-05	1018-05
» друштвено добро у Шапцу	1684-60	20-50	1705-10
» набавку нов. пшеница и дрворева	94-95	—	94-95
» награде сирава, Тежана и др.	929-35	239-75	1169-10
» плату друштвен. економу	—	46-65	46-65
» плату писару	—	41-65	41-65
» награду * балагаришу	160—	80—	240—
» уреднику Тежана	150—	70—	210—
» плату друштвен. служавцу	160—	80—	240—
» друг.	—	70—	70—
» набавку семена и пшенице	2701-75	2524-80	5226-55
» сирава	1196-10	299-60	1495-70
» канцеларијске потребе	673-80	53-95	726-85
» непредвиђене *	679-20	167-40	846-60
		Свега	8754-35
			4833-35
			13587-70

Кад се од прихода у 18682-05

Одбје расход — 13587-70

Остаје у каси као готов. за април 5094-35 дин.

Примљено к знању.

64. По молби пок. Љубомира Којића, од 15. јануара ове године, редовног члана овога Друштва. — Решење: да Друштво откупи све бројеве *Le Progrès agricole et viticole* и *Revue de Viticulture* за ову годину, који су до сада долазили пок. г. Којићу, и да остави бројеве прима Друштву на своју адресу за ову годину, којих је часописа цена првом 15. а другом 18. динара годишње.

65. На молбу Српске ратарске читаонице у Кукољима код Шаграда у Славонији, да јој се Тежана пшенице по мањој цени. Одбор. — Рени: да јој се тежак да у пола цене, пошто другу пољовину поклади у напред.

66. По молби г. Николе Мишовића, економа из Ваљевине среза пожењког; Одбор је. — Рени: да му се

дај савок плуг у пола цене, као помоћ, но с тим, да другу пољовину плати унапред.

67. По молби г. Андрије Батиста, браварског мајстора из Београда, да му се исплати плуг прамак и огрзач 36. динара, који је продао Друштву јун 1895. год. на пробу, о коме се за сада неможе да зна где је. Одбор — Рени: да се молбнику издај из друштвене балагаје 36 динара за плуг, а председничтво да трага по оном.

О Т Е Ч А Ј

За радове, који ће се по решењу Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва печтати у Пољопривредном Календару за 1898 годину:

1. Дан, с нарочитим обзиром на његово мочеве; (4. печ. листа).
2. *Кромпир* као стољна храна; (3. листа).
3. *Потков* и *поткивање* коња; (3. листа).
4. *Задјенички* пшеница за *жорбаб*; (4. листа).
5. *Гајене* олова за *црва*; (3. листа).
6. *Прелане* крпави с *пољевом* на *прилобљиване*, *млеочност* и *гојаност*; (2—3. листа).
7. *Гајене* олова ради *меса*; (2—3. листа).
8. *Државне* свиња по *вољацима*; (3. листа).
9. *Јабучина*; (2—3. листа).
10. *Урдуживане* виноградара ради *задјеничког* *пољавна* *винограда* на *америчког* *пољавна*; (4. листа).
11. *Орах*; (2—3. листа).
12. *Премајске* *Заоруже*; (3. листа).
13. *Прерађиване* *млека*; (3. листа).
14. *Важност* *живинарства* у *пољској* *привреди*; (2—3. листа).
15. *Гајене* *риба* у *рибњацима*; (2—3. листа).
16. *Болести* *свиња*; (2—3. листа).
17. *Малине*, *рибизле*, *огроз*; (2—3. листа).
18. *Храна* и *хранене* *српског* *мелкоградника*; (4. листа).
19. *Привредна* *пољопривредног* *својраја*; (до 5. листа).

Формат Календара биће као и до сада а јачина — дебелина 10. табака.

Рок за подношају рукописа оставља се до 1. Јула 1897. године. Ниједан чланак не сме прејавити простор који је овде означен а најмање онај, који је одређен у *Правилнику*. (пет печат. листа).

Награде г.г. писцима као и до сада, тј. по 70—100 динара од *истражених* *табака*, *рачунајући* *ту* и *слиске*.

Моде се г.г. пољопривредни писци да се прима награде појединих чланова, који су овде означени и да их до остављеног рока изолде послати Српском Пољопривредном Друштву с напоменом да су за Пољопривредни Календар.

Ако би коме од г.г. писца било потребно каквих ближих објашњења о тежини и првину обележених радова или ако би им били потребни какви подаци, слике ит.д. нека се преко Друштва изолде обратити Уреднику, који ће се радо одозвати свакој њиховој жељи и бити им у свему на услузи, у колико му то уздопуштају научна средства Српског Пољопривредног Друштва.

Пшеница, упућена Српском Пољопривредном Друштву, поште у Србији носе *бесплатно*.

Бр. 2151. На седници Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, 16. априла 1897. год. у Београду.

Цена новина огласница: Од *пету* *зрете* од *једног* *стубца* по 10 *ара* *дина*; од *осталих* *аруних* *стубца* по 15 *ара* *од* *арте* и *стубца*.

Већна *огласница* од *пете* *стране* 20 *динара* (10 *арте* и в.), *вода* *стране* 10 *дин.* (5 *арте*) *четури* *стране* 3 *динара* (250 *арте*).

Поред *тога* за *славо* *огласнице* по 20 *ара* *дин.* *државне* *таксе*.

За *огласнице* *зине* *црта* 10 *од* 100 *јединице*.

Преглед 16. броја Тежана — *Чланак*: Буђевски ванредни збор срп. пољ. Друштва. — Избор усена с обзиром на потребу им тождоту. — Требљене корова (прилог за поправку пшеница и ливада) (свршетак) — Напредик агрикултурне хемије последњих 25 г. (свршетак) — Пшеница изаславница срп. пољ. Друштва (наставиће се) — Допис — *Белешке*. — *Гласник*. — *Завештај*. — *Стежај*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОМА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТВА ПОДРЖИВА, ПОЗИЦИЈИ СТАРОГ КАДРА И БАШИ, ДОБИЈАЈУ ЦЕНУ У ПОДА ЦЕНЕ, АЛИ ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФР. А. ВР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ПРИЈЕМУ СЕ СРПСКОМ ПОДПОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Преплату примају и поште. На основу најновијег рџешља од 1869. год. № 204 пренесују ДРУШТВУ ПОСРЕДНИКА БЕСПЛАТНО.

ГЛАВНИ И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОДПОПРИЈЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖИЧНИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. ОБРАДОВИЋ, ДУШАН М. ОБРАДОВИЋ, ДР. МАРКО Т. ЛЕКО,
и ПАВА Т. ГОДОНОВИЋ.

ОДБОРНИК УГЛАВНИК:
БРАТКА М. ЈОВАНОВИЋ

НЕГОВАЊЕ ПОСАЂЕНИХ ВОЂАКА.

Не је довољно само вође посадити, на их оставити да порасту и род донесу. И ако је вође у својим захтевима врло скромно и не захтева ни десети део ни пажње ни рада, који захтевају најобичајнији уеви, онет зато вођку ради бољег и већег прихода не треба оставити самој себи, него јој колико је могуће више помоћи, да се ојача, и тако ојачана да нас из године у годину уисељава својим слатким пријатним плодом.

Вођка истина и по њизма и ливадама без ичије помоћи расте, рађа и весели и старо и младо; али не треба заборавити да то није човечији заробљеник, но слободно чедо природе, које гаји и заштитава сам творца њезни, зато онако и рађа и горастако расте. Други је већ нешто са заробљеним вођен. Нега треба неговати, вештачким путем нахранивати му оно, што је роством од природе изгубило.

Вештачки рекосно, разумно, онако, како захтевају закони његове природе, а не онако, како који нисли да треба.

Ко не уме да удеси свој рад према природним законима онога што хоће да очува и однегује, тај ће боље учинити да остави то природи, Богу на чување и неговане, јер природа зна боље од човека, — који природне законе довољно не познаје, — шта треба и у које време да учини оних својим јединицама, од којих је састављена, и у чијем нечитом животу и она жели нечито да живи.

Онај дакле, који се не осећа довољно спреман да буде користан помагач природе у њезном послу, тај нека се у то и не пача, јер ће га природа зато „уто ошинути по кеси или по трбуху и узвикнути му: „себи руке довере“.

Ове наше речи јасно потврђују вотајци оних не доисених вођара, у којима жинотаре, боље рећи болдују оне чаргане вођице са краљевим родом и кратким веком.

У кратко, онај ко са природом хоће да ортакује и од ортачине с њом, хоће да живи, тај треба добро да пазн, да тог свог ортака својим неуменим радом не уреди, јер је тај његов ортак у оште врло вредан, али у не-

правности, крајњи недант. Он не дозвољана да се дисциплинених његових закона ни за длаку омашу, иначе је неумитан и тако строг судија према својим негодним организмама, да их и за најестивије погрешнице казни драконским перама. Узмите се на ум диле, ви полониривредници, ви организације природе, у свима нашим пословима у опште, као и у пословима око воћа.

Не заборавајте, воћари, не заборавајте ни који сте у својој личној корист заробили диле природе, да сте своје добити ради, дужни после сађења воћака предузети и ове неколико послове:

У Априлу и Мају треба неколико пута прегледати нови сад и отребити га од густица ако су на њега напале; видети да нема ма каквих изданака на стаблу, и ако их има посећи их оштрим ножем до самог стабла, јер би иначе они одузимали један део оне мезре (сока) који је потребан круни за живот и развоје.

Ако је у Мају, Јуну и Јулу, наступила суша треба владе воћке сваких 15 дана залити до засињена, да неби суша допрла чак и до жила и осушила младу воћку. Ни под којим условом не треба стоку пуштати у воћњак, јер би стока, нарочито круна, могла чуда починити по младом воћњаци, алише да обрети, грање да положи, ону бавају земљу да угризи итд. итд. Нарочито свиње по младом воћку права су хорија, и ако се по стари воћњацима могу пуштати и то једино за то, да леном воћару уштеде труд око окупљања воћа, а неразумном да покупе опадале, кад их на што боље употребити не уме, — у младом воће не сме ни се дозволити ни да пригире. Једино што по младом воћку може и треба да иде, то је пилеж. Пилеж чак треба изгонити у воће, нарочито рано с пролећа, јер она гуљењем негодних инсеката, не само што чини велике услуге воћу но у томе послу оденује воћара боље и саосвежило но на какав радник. Ако је воћњак без заграде и ван куће, и ако је на таквом месту где би му зечеви могли шкелити гладније коре, треба сваку воћку трљати отргнути. Неки препоручују за овај циљ славу, по трње је боље од сламе. Од трње се уклања све пре, него од сламе; оно не одржава толико топлоте и тиме не разињава младу воћку; не задржава онолико влаге колико слама која се око стабла хране и широди му. Пред свега тога слама је још и легло нахонина. Пролетом посађено воће не треба окупавати. То само ради за старије воће, а овогодинашње воће и иначе ина толико буване земље око себе, да би је по негде пре требало мало паташкати, и забранити изражавама да до жила продиру, по што би им окупаване требало до жила нута отворити.

Зени, истина, нека шта младом воћу да се понаже, али га треба ипак обити, и ако би где год затрпадо поустала, треба је поправити да неби какве штеточне жолде узлазиле, или ако је трње око појединих ма каквим случајем уклоњено, треба га освет за воћку пригирати. **М.**

ОДРЕЂИВАЊА ГОДИНА СТАРОСТИ КОД СТОКЕ.

(ПОТВЕГА ПРЕД ВАШАРЕ)

Једини сигуран начин за одређивање година старости код стоке, то је особини зуба сечњака (секућина). Зуби су млечни и стални (млечњаци и стални).

Млечни зуби су сви секућини и прва три кућњака, који код младе стоке најпре израстају. Они су мали и бели, а кратки и је приметно одељен. Нику у раној младости, а настају при достизању младости оних редом, како су и издани. **Стаљни** зуби су они, који се никако не мењају, пошто никако и израсту.

До треће године могу се коњу познати године, (по гледању у зубе) по величини и по снажности.

1. Код коња. *Година ждере* познаје се по узрасту и снажности његовој; нунајте и мудрој длаци, краткој струни на гриви и репу, а и по узрасту; *преди* крој шупљак (ждере) на *шипањима* (први пар секућина) *отреси* је или *слани* *тис*, а *задњи тис*.

Догодишње ждере има шупљак или ждере на мишјама *пошто* *слани*; после 2¹/₂ године ти исти зуби му настају, и на место њих, до треће године, израсту му стални зуби.

Кад је коњу 3¹/₂ године, настају му оба средњака (други пар секућина), а стални зуби израсту му до четврте године. У то доба старости нику ждерица кални (отпањци). У 4¹/₂ године настају му млечни крајњаци (трећи пар секућина), а на њихово место израсту му стални зуби до 5-те године; тако у 5-ој години кад су већ и сви кућњаци израсти, коњима су изуве вилно зуби.

Код шестогодишњи има ждере на оба мишјака у довој вилни *потпуно* *слани*. Кад је коњу 7. година слание оба средњака, а кад му је 8 година, онда слание и оба крајњака. Дакле, као што се види, отирање зуба иде оних истих редом, којим су и израстали после млечњака. У 9-ој години ницнеће ждере на мишјањима у горњој вилци, у 10-ој на средњањима, а у 11-ој на крајњацима.

Код дванаестогодишњи познаје се по округлом облику крунице на оба мишјака у довој вилци.

Тринаестогодишњи по округлом облику крунице на оба средњака.

Четиринаестогодишњи по томе истом знаку на оба крајњака у невој вилци.

Код петнаестогодишњи има у горњој вилци круну на оба мишјака *опругот* *облика*, такав исти облик има на средњањима *горње* *вилце* у шеснајстој години, а у 17-ој години такав исти облик на крајњацима исте вилце.

Код осамнаестогодишњи има на оба мишјака у довој вилци, *трасрани* *облик* *крунице*, у 19-ој години познајуће *трасрани* *облик* на оба средњака; у 20-ој години на оба крајњака у довој вилци. У 21-ој години на мишјањима; у 22-ој години на средњањима; у 23-ој години на крајњацима има тај исти знак у горњој вилци.

Код од 24 године добија на круницама оба мишјака у довој вилци *облик* *јајаст*. Ова су правила истина поуздана, према њима се старост коњу може тачно да одреди; али као што у свима правилима има изузетака, тако исто има и у овоме.

Они издаци који у отелом чине *прво* *малу* *валцу*, настају *услед* *развојне* *хране* *којом* *се* *који* *хране*; тако на пример, *слани* *валце* *крунице* *зуба* *код* *коња* *који* *се* *тврдо* *храно* *хране* *бива* *брже* *и* *обратно*, *код* *коња* *који* *пасу* *бива* *то* *доцније*, *но* *што* *је* *кажато*; тако да једини изгледују *млађи* *по* *што* *зуби* *пазату*, и други *старији*.

Дубока старост код коња познаје се по седим длакама, по челу, по гриви, по репу, по унашци сланин очима, и по томе што више немају у себи сала, а нарочито у врату.

II. Код говеда. После телена теле има два млечњака и обично два средњака; после осам дана или мало доцније два слоњина средњака и два крајњака. У 4—6 недеља има теле већ 8 различитих млечних зуба (млечњака). У 15 или 18 месеци измене се оба мишјака, у 2—2¹/₂ године унутрашња, у 2¹/₂—3 године, спољњаци средњака, а 3¹/₂—4 крајњаци. Тако диле да доцније четворогодишње говеце има у довој вилци **8 сталних секућина**. Прва три млечна кућњака израстају *одмах* *после* *отелена*, а у исто *више* *по* *расту* *стални* *кућњаци* *тек* *после* *2¹/₂—3* *године*.

Први стални кутњаци ничу у 6-ом месецу, други у 15-ом и 18-ом, а трећи у 2 године. Говече 5 годишње има већ ова мишица мало одливан.

Говече 7, 8 и 9 годишње има већ знатно одливане мишице, унутрашње и спољашње средњане, а мање одливане крајњане.

Говече 10—12 годишње одливане је све окутење.

После 12-те године је неисторито познатије старости по зубима код говеда, а тако исто и мање ваљно јер се старија говеда више и не драже, него се продају на клинцу. Код старих говеда бива и мање поиранија кружиде вето и врат зуба одливан, зуби су кратки, клате се, а неки су од њих већ и испали или и испадну.

III. Код оваца. Потпуно развијање млечњака има јавне већ 14-ог дана или 4 недеље. Ти су зуби обично уски, ниски и расту јавству до $\frac{1}{4}$ године. Јавству које има 12—16 месеци израсту два мишица: кад му буде $\frac{1}{4}$ — $\frac{2}{4}$ оба унутрашња стална средњане; у $\frac{2}{4}$ — $\frac{2}{4}$ оба спољашња средњане; у 3— $\frac{3}{4}$ оба крајњане.

Први три класца кутњака израсту одмах по ојачању а промене се кад јавству буде $\frac{1}{4}$ — $\frac{2}{4}$ године. Стални кутњаци расту овим редом: Први у 3—4 месеца; Други у 9—12; трећи у $\frac{1}{4}$ — $\frac{2}{4}$ године.

У 3-ој години су сви стални зуби још бели, и мало се разликују од крајњана, који су споро тек наизглед.

После 6 године почињу зуби већ жути и нагледати дужи по што су били.

После 7 година су зуби обично већ жути сасвим, и почињу испадати; а после ове године, већ је скоро већина испадала.

Правица за ницање и мењање зуба и код коза су она иста као и код оваца. Само преже гуслева зуба, бива вешто пре због другачег начина храњења.

IV. Код свиња. Оба млечна мишица израсту прасту у 2—4 недеље, средњани у довој висице за 6—8 недеља, средњани у горњој висици у 3 месеца по прањењу. Млечни крајњани, као и оцади израстају пре прањења.

Први кутњак израсту у 3—6 месецу; други кутњак или одмах по прањењу; или у 8—30 дана; трећи или одма по прањењу или у 8—20 дану; четврти после 30—50 дана; пети у 6—12 месеци; шести у 9—18; и валослету седми у $\frac{2}{4}$ до 3 године. Мењање зуба бива овим редом. Оба стална мишица израсту у 1— $\frac{1}{4}$ години; стални средњани у довој и горњој у 16—20 мес. Стални крајњани у 6—9 месецу. Млечни оцади испаднују а на ваљово место израстају стални у 9—12 месецу.

Млечни кутњаци, а таквих има само: други, трећи и четврти, мењају се, и на ваљова места израстају стални, кад буде свињчету 12—16 месеци.

ПЧЕЛАРСКИ МАЈ.

И најдоповијенија медена берба пчела, почиње у мају, јер је тада расцветало већ оно, што је у Априлу, на разних уторка задовољно.

Мај је најрадовнији месец за пчеларе, јер у томе месецу пчеле најобилније раде и највише вуле своје амбаре. Онда, где пчелар и у то доба нема довољно хране за своје пчеле, ту му не остаје ништа друго, но да их пресели на друго боље и питовије место.

Чим почне паша, одмах треба у кошницама уредити сабе, тј. подовну сабу с плодом треба жутију ближе дуга, а пралне сатове наместити натраг, и тако поунити празнину.

У ово доба потребно је ојачати слабе кошнице. Онај, који не ради са Ђеропама, но са обичним кошницама треба, кад је већина пчела на пашу, да јаку кошницу премести са снага места на место слабе, а слабу да

премести на њено место. У кошницама са покретним саћем (званим Ђеропа), ојачавају се пчеле или тако, или се у кошницу дометне неколико сатова са заложеним плодом.

Ако је богата паша, онда се отворе и медници у којима су прали сатови, то да их пчеле вуле. У исто доба може се у медницу наместити и пакан стаљени суд, или стаљено звоно, да и у њега пчеле шаће вуле. Ово је истина, пчеларска играчка, али увек је као прво док узаре пчеларских предмета на ваљовима.

За изложбе, или поклоне отменјеним особама, по неки вештији пчелари, у место стаљеног звона, нараве од пралног саћа на тањаву камену вентуру, обично цвет, и оставе га у кошницу, да га пчеле медом вуле.

Ако до осале паша, за неколико дана због негодног времена као што је при богу сад, онда је потребно пчеле и прихватијати мало, распоредити медом, како би матица без прешаја могла вршити своју дужност, усађивати зачеде у ћелије. Ни у овом месецу, ма да је обично добра паша, не треба заборављати пчеле, крадљивше, јер оне икад нису добро дошло.

Ако пчеле понове у кошници мало плоднито, онда се могу правити одељња на разне начине.

Кад су прилаке изгоде, у овом се месецу пчеле већ почињу ројити. Мајски ројеви су најбољи.

Свршетак маја, најгодније је доба за пресељавње пчела из обичних кошница у Ђеропаке.

У то доба појављују се и штеготичне пчеле, у већој мери: асте, сонце и др. типе; на онда: мркви, пауци, метљи, којег дава почиње знатије штете чинити саћу.

Ове напомене не треба да измаку испред ока ни једнога пчелара, ако жели добра себи и својо пчелануку.

Који се пчелар у појединим местима не би осећао способан, нека се подсуди Пчеларством г. Сметовца Гавриловића, где су све ове радње из ближе описане и објашњене.

ТУБЕРКУЛОЗА И КРАВЉЕ МЛЕКО.

Иа међународни конгресу за познавање туберкулозе, који је се састао 1888. год. у Паризу, распрострањено је било између осудом такође и о условима који потпомажу преношење туберкулозе на човека, од туберкулозног млека и туберкулозног стове.

Према је дородности извештајника марињих лекара, од туберкулозо бољно велики део стове од које се месо једе, а нарочито говеда. По осим крупе и ситне стове тј. коња, говеда, оваца, свиња, бовоје и млекце од туберкулозе.

У извесним пределима Немачке где на јавним пијацима нама никаквог жареног надзора ири клану стове, примећено је да свињу крвава, које су на клинцу доведене, било је више од 10% болесно од туберкулозе. И код нас по кад што привезена је била туберкулоза код овних крава; које су са стране амо увезене. Разуме се према извештајима, заклано месо болесних крава не пушта се у продају, кад је туберкулоза у већем ступњу развијена. Кућни месо дакле, по закону ако се тачно ири, сачувају се од ове немале у народима где има лекара и где је лекарски надзор строг.

По друга је већ стар са млеком туберкулозних крава. Понујају који су чинијени, рањеном животиња млеком од туберкулозних крава, по Јону било је 30% случајена побољавња. Болитер се уперно подновљено (калемељеном) о још већој зарадљивости млека. Ова је испитива млеко 20 туберкулозних крава, које су на клинцу биле задржане, и калемељеном на морске коковине уврело се, да је било 55% случаја побољавња.

Највећа опасност грозн нам од млека овних крава, којима је више туберкулозно. Према најновијим испитивањима нису ови случајени никако чудно.

Банг је потврдио у jednoj меканици да неколико месеци ништа мање по 28 случајева врло опасне туберкулозе код музара. У jednom од тих случајева нашао је, у млеку на изглед потпуно нормалном, које се ничим није разликовало од здравог млека, толико бацила туберкулозних, да их је, на jednoj jednoj pločini пренатага микроскопског, било на хиљаде. Према овоме ни замислити се не може, водика је опасност кад се зна да већина дечије се у свету и у код нас већ доста види, хране се искључиво млеком краљиви. У начелу је признато, да млеко животињско, само ако је zgodno пригоднољено најбоље замењује млеко материнско.

Искључиво нас уверава, да је напредovalo младичке хранево здравим сточним млеком, а нарочито краљиви. Оно као год што је јасан и појачан овај факт, тако је исто пољљиво, али споро негодасно, воднок кобног утицаја мора имати млеко на неке органе дечије, ако је од нездраве стове. Статистички је доказано, да споро $\frac{1}{4}$ све новорођене дечије у првој години умре, и да је смртност међу дудина у дечијем веку највећа.

Тако исто доказано је да се туберкулоза најчакље капо у дечијем тако и у младичком и у девојачком узрасту.

Кад се према овоме узме даље, да је туберкулоза болест, која се обично тајно и подлагао у току дужег пренавеза развија, онда се не може нико примећивати мшљеније, да је многи услед употребе млека, добио какаву ову болест.

Из предосторожности даље, неће бити тако велики грех ако се као сумњиво сматра свако ово млеко о коме се не зна одакле се у варош унио.

Нарочито у великим варошима у које се може сад уврстати и наш Београд где је човек угубен на употребу млека, о коме не зна одакле долази, а где вису предузета потребна средства да се човек саучва од нездравог млека, не пићи и недавати дечи некунано млеко!

Банг је испитивањем потврдио да млеко кувано на 60° C. нема зарazan утицаја; између $60-80^{\circ}$ C. губи потпуно моћ опасности да зарazan оного која га употребљава, а тек на 84° C. утврдио се да је зарaza сасвим уништена. Кувано млеко може се дакле с потпуно сигурношћу употребити.

Но у случајевима где се ипаквије употреба неварена млека боље ће бити, да се узима које млеко, него краљиви или овчије, јер би код коза, у водико се из искуства зна, било туберкулоза као неко чуло. Нокард који се позива на другогодишње своје марвно лешарско искуство, није вели имао ни једног случаја туберкулозе код козе.

Као предухана од ове зарaze, може се за сад препоручити једино чешћи и строг лекарски преглед краљиви, нарочито оних овде око Београда, које се таје по шталама и непрожело микроскопско испитивање млека, које се у варош доноси. J.

ЖЕЛЕЗНИЧКИ ПРАГОВИ ОД БУКОВИНЕ.

Буковина је од неколико десетина година предмет нарочите бриге савремене шумарства у погледу употребе дрвета. За техничке циљеве слабо употребљива, ова се највише убрајаља у дрво за гориво. Под подем наравно буковина показује многе изврне особине; она је тврда као камен и противстаје трулењу у великој мери. Пошто се нарочито воденом паром она се лако савија и дотерује, с друге стране суви се и цена изнапредило. Суха буковина лако поново прима влагу.

Брижљивим патапањем буковине карбонизисаним тером — сиклом — доспела се, да јој се одузму сокови који је кваре, да се материје белчачинене отегну и обустани распадање, које је већ настало. Велика моћ уништава сухе буковине према тачностима за патапање олакшава савршено

и сигурно патапање ишо, какво се ни код које друге врсте дрвета не постиже. Шта више, буковина патапаљена тером, надмаша по трајаности тако исто патапољеном растовину.

Годишња трајљивају и борових железничких прагова у Немачкој велика је близу $4\frac{1}{2}$ милиона, комада да немачке шуме ни при равнином гадзаноу не би никада биле у стању, да је сасвим потмире; знатан један део прагова мора се набављати у туђини. Сада у овом погледу стоји на челу Русија. Тако се, н. пр. трајљива растовин и борових прагова на елазено-дотришне железнице највећим делом подирује дрвима руског порекла; где се може, за пренов бира се подем пила. Пренос једног железничког растовог прага од Данцига до Манхајма стаје отприлике 110 марака, а боровог, 90 марке. Цена дрвету руских прагова тако је ниска, да немачке провазводи не могу да држе узамину.

Употреба букових прагова код већине немачких железничких техничара налази на велико неповерење, јер се нечакан отпор спроче или недовољно патапољеном буковине према трулењу и велика наковноне ценењу овај материјал изнеда ни рђав глас.

Почетком деведесетих година при заменивању шина на горњолашкој прузи, која је пре 1870 године принадала још француској источној железници, измачени су букови прагови, који су још од 1868 године вод шинама били и неваљено изгладели. Дрво, патапољено тером, било је савршено здраво. То је директоту немачких железница Шинату дало повода те је од француске источне железнице, која и дандави још употребљава много букових прагова, прибавно податке употребљивости и трајљивости букових прагова.

При просечном годишњем потрошњу од 670.000 прагова између 5.804.427 дрвених железничких прагова било је:

612.339	растовин нечаканних
3.141.342	патапољених тером
1.349.486	букових патапољених тером
29.430	баср. витролом
279.900	једоних прагова патапољених тером.

У садашње време полажу се искључиво растовин и букови прагови, патапољени тером.

Истраживање, предузето 1892. године показало је, да се од прагова, који под шинама леже од пре 21 година, због трудења мешало:

Од растовин нечаканних	52 од 100
„ „ „ натапанних тером	26,8 „
„ „ „ букових патапањених тером	6,4 „

Овај резултат, повољан за букове прагове, ипакчаљује на први поглед, али постаје јасан, кад се помисли, да један добро осушен буков праг без притиска прима по 29 до 25 килограма а под притиском по 30 до 35 килограма тера; тиме дрвени праг постаје уљани праг с дрвеним сиклом.

По истраживањима француске источне железнице утврђено је, да су букови прагови, патапољени тером, трајљивији по растовин тако исто тером патапољени и да се трајљивост растовин и букових прагова, патапољених тером, срачунито једно на друго, неспе узети испод 25 година. Успоредних шинама могу ови прагови, који су измачени испод главних шина, да служе још по 6 до 10 година даље.

Друго једно истраживање од 1890 године показало је, да се после 13 година од растовин и букових прагова, који су тером натапанн морало да извези само 1,5 од 100.

Средња трајљивост прагова, патапољених тером по многостраним истраживањима износи:

За борове прагове 15 год. у главни и 5 г. у споредних шинама.
За растове прагове 18 год. у главни, 7 според. шинама.
За букове прагове 20 година у главни, и 10 у споредних шинама.

У погледу просечних трошкова око набавке и трајљивости појединих врста дрвета срачувати су год. издаци.

За један боров праг на 20·8 фенига;
За један растов праг на 20·0 фенига и
За један бувок праг на 14·4 фенига.

Наведени повољни подаци доказују, да је дрвена буюковина, како ваља употребљена, сасвим изврсно подесна за железичке прагове.

Шумарство, сваке државе с колосалним богатом буюковог дрвета, извесно ће имати потпуно повоља, да покони назве чланку директора *Швајца*. Можда ће се још доживети доба, кад ће се буюково дрво не само из индустријских обзира тринити у шумама, него бити чиниоца, који ће повољније утицати и на повчачне приходе шумаретина.

ИЗВЕШТАЈ

изиславника Срп. Полупривредног Друштва
о изоловању у Ђустендиљу.

(ИСТАВАКА)

Од ратарских производа већу су пажњу привлачили ови: пшеница македонска — „рањала“ и „черепица“, има дугачко, крушно зрно, често као у „беле крушне раки“ (пољске пшенице *Ty. polonicum*), нижа се и код нас по баљаницима (јамачно из Македоније) и кукује се за славско млеко; „годија“ е белог овалним зрном, као што је код нас „белија“, „заграја“, има име од града Старе Загаре, проста черепица“, полнота што се од ње не суче тесто; „брица“ (јарца, бела), „лимад“ (јаруши озмиш). Остали плодови мање су важни; а било је: јечмаца шесторедна, овса, проса, белог од кога се прави „бова“ и жуткастац који се неће за хлеб, незнатне сорте раки итд. Од „паренице“ (букуруза) било је обичне жуте и беле. Дале било је: пасуља белог, црног и шареног, крунинег и ситнијег, пасуљце (жуте), „резене“ (ананаса), семе од пражн луна, арпаџица и др. По најинтересније је међу овим семенима било семе од тако названог „уроња“, који се озелен и сув даје овака кад се жигне, и „вињ“ (грахолица) који се исто тако даје говедина. Ово су давке две, како смо дознали, врсте сточне хране, које се нарочито за сточну пшћу сеју и употребљавају.

Међу овим предметима било је у касима разлог брашна, мисленог на обичним воденичанима и машиновима. Дале, ваља да случајно, било је и тешки од прена, за тим и једна реткост, да на једној врећи буду 5 лубеница, доста крушних и скоро једне величине. У истом реду било је спинова од збуог „виња“ попоманог у зелено, лудерке и црвене детодне суве и синове.

У главном доводу овог одељача биле су ови најинтереснији: дуван пресечан у јеница, која се у овом крају окупи од пре 32 године, излагач је Христа Нгвлатов, и одлакује се веома великом лепошћу и таквим режима. Ту су биле и пробе крижаног дувана. До овога је било семе „сињана“ (сланице) који се, како воде, употребљава за пресечање пшћу (шуре). Дале у реду била је грана: пресеног и тошленог масла у ашених кутијама, спрема масних и пшћих, и масла од „орна“ (вириџа). До овога била је интереснаја колекција пшћу и конзервираних плодова (порџа) Обраћалова-а Чављана (угледног добра) у Гучуку, као: бео старо вино, „веркут“, амалосни „бордо“, шаргрес и др. После тога била је збирка пресеног динџа од домаћих и америчких доза; за тим врећа хмеља на воци и род у шаклићу, крошњини бели и румени („роза“), „липош“ (мак) семе, чаура и лепчић из Горње Траштинце. Дале у реду било је: сушено бело од чисте вуне, шнак четворни врло леп, из Гала, дупинак греца. До овога било је неколико врећа порџа, као: луц, мрље, направику итд. До овога је било неколико шешорних рена, гајевних у Ђустендиљу, а до ових прена врава вуна од карнабадских оваца, које произлазе из околине Барне, и одмакује се међим реном,

ташким власом с придрчним копрчењем, тако да се може упретити у беле вуне, као од прилике вуна од шних кривопрених и сеничких оваца. До оне је био принава у класу и зрну (бели и „кочалеска“), а одмах у то је било сивено платно, а до овога неколико боца разнога пшћу: белог и црног тона, вакије иљиновице и помонице, махом старе, е етикетана, на којима је исписано име произвођача, година старости итд.

Главније поврће било је поређано на столу у средини локала. Ту се је могао видети: „зеле“ (калус, — кукус) веома крушне главиче, на оца „цвешто зеле“ („карбиот“, жаренод), направику понајвише жуте бошарке, бунде белу за печење такоме крушне, „гуле“ (келерабе), „кервиз“ (целер), „сињ“ (модри) напалани, „чешо“ (бела луц), цвекле итд. Све су ово била производа најбојине околине, и слаже непосредно за апровиционирање града. Штодони су пробајни, но ипакве особите сорте, извесн кукус, који произлази од чувеног „плеванског кукуса“, од којег је семе једно време набављало и ратарска школа у Краљево. Карчинод је веома слаб, — знам да је за грађанаре Ђустендиљско нов усеа, а да нема бозна какве ни тражије на трију.

Изагача је било у ономе одељачу 116, а награђено је 71. Најкше погодбе за награђивање објекта овог одељача ишеу наж познате, а као да их више ни било. Ињх је ошљивао исти Одељеник Суда, који је ценно воје и цреларско одељаче.

(ИСТАВАКА О)

В Е Д Е Ш К Е

Вађење елека од вина и воћа. Флеке од вина и воћа скнује се са рубља на овај прост начин: Чим се што пољска, вињин или саког каменог воћа, треба одмах потонити нољскаим предмет у чисту хладну воду, и оставити да досуши 12—24 сахата, а после тога времена само треба у другој чистој води испрати елекана мекна.

Други осеодетени је начин, сумпорисати ташне елеке. Покваси се елека, а испод ње се у потребном растојању лаваши сумпор. Пошто над сумпором подржати пољскаим предмет нешто време, треба га у хладној, чистој води испрати.

Петролеум као предохрана и лечионо средство. Мадоруске новине саопштавају да је петролеум лек против убољска, ако се њиме бодосном гочегучу натру уста и шнола и изнутра.

Мутан петролеум најинтерни. Мутан петролеум најинтерни се ваљбеле, кад се у него метне мало соди (једна касена пашинича у литар). Тако исто и ламаа ће јаче свештати, ако се ствањк (вањил) соду малко натре.

Који ступањ тоналте шноди излагача. Печеа зипру, кад тоналта спадне на шуцу, ако су нан кошнице.

Не у кошници од таквог мрза сакувања је пчела и пчелин плод. На тоналти од 5° престају ларве да једу и да се мичу. Ако тоналта више спадне, са сивм се укртуе.

Ако је кошницаја принуђена, да зими, каку већу операцију изврши, неће тиме ни малко нашкодити пчелјем плоду; но ће му у толико помоћи, што чтеле, остинити зиму, неће више тешкати за новим плодом.

Вађење елека од мастила. Најестиније и најобичније средство за вађење елека од мастила, то је пресно млеко.

Мастиљаву елеку треба првати у млеку и то млеко простути. Ако елека од зог првати прања није изнела, онда треба у чистом млеку толико елеку прати, док не изађе; и на последку испрати је чистом, хладном водом и оставити да се осуши. **Ј.**

Не храните разну пшћу заједно. Кад би јај изадриниче чиније једи луди разне старости, разлог шнетија,

курс, koji je trajao od 28. februara na zaključno do 9. marta ove god.

Гуковац курса био је г. Свет. А. Петковић, управник друштвеног добра.

Курсета је био: с правом на дневницу 32, Добродошних 5, света 37. Прва три дана курсетима су државна теориска предавања, а по том су изведени на практични рад. Све су били подељени по групама и под надзором својих каменара вежбади се у пословима.

За све време трајања курса, слушаоци су поред других послова обављали 6000—7000 комада камена на онто здравствено.

Последње дана слушаоцима су давале оцене, и оцене: 10. са одличним, 15. врло добрим и 12. са добрим успехом.

По свршеном курсу, сви слушаоци награђени су и то: одлични са вођарским маказана и пожепима на каменоме на месец, врло добри, пожепима на месец и Кундоским пожепима за оне, и добри, са Кундоским пожепима за оне и брусенима за острије.

Поред надатог каменарског рада, око приређивања овог курса употребљено је још и то: на име дневница курсетима за 10 дана 320 и на остале трошкове 25. Света 345 динара.

Ново часописно Ужичко Пољопривредно Подружје. На гласном подружничком савезу, који је држан 22. фебруара ове године, изабрани су: за председника г. Драгости Н. Лапчевић, економ из Пожеге, потпредседника г. Никола Милошевић, земљопца из Вакинице, благајника г. Никола А. Јовановић, учитељ из Пањеге, поседовно г. Влашкир Перинић, учитељ из Гаучке; одборници г. Рада Васиљевић и Пера Марковић, земљ. из Каленића, Димитар Јотићевић, економ и Љубовић Ивковић, свешт. из Табачковића, Јевта Бадуковић, земљ. из Гаучке, Петар Цинковић, земљ. из Здраччића, Марко Ристаћ, књишкар, Милан П. Стојић, трг. и Јанко Протић, учитељ из Пожеге и Добродошад Тодоровић, економ из Јасенића.

КЊИЖЕВНОСТ

Старинска српска јела и нића, од *Силве Тројановића*. — Београд, у држав. штампарији Краљевине Србије. 1896. Цена 1 динар.

Ширем кругу наших читаоца неће бити познато, да је *Српска Краљевска Академија*, поред осталих научних и уметничких списа и дела, почела издавати и један ред списа који носе назив *Српски Етнoгpафски Зборник*. У овим списима прикупиле се све мисли и радње, које карактеришу наше време, те да се тако у општем виду шнесу све карактерне слике и особине, које нас као народ деле од осталих нација (народности). Почетак је учинио са *Јаковом Срба Селак*, који је књигу написао *М. Ђ. Милошевић* (1894 год.), после Вука најбољи и најпознатији познавалац живота нашег народа. Сам написе нећу казује нам, да у тој књизи може читалац наћи пуно ствари, које су одјек и твореница ума и заједнице народне, које представљају верну слику делања народног и свега оног што је с тим у вези. Пољопривредник, нарочито писец пољопривредни нића ће у овој књизи, а особито у одељку *Село и Селачице*, пуно драгоценог материјала, чистих народних израза за предмете и радње око: *куће, кола, плуга, ручних салага, домаће стоке* и т. д. Тако, да би се много нескладних назива, који се само из непознавања чистог народног говора могли протурити у нашу литературу, могао замолити десним народним називом. Но мање је дужност пољопривредних школа свратити пажњу на ову књигу, мако би се и од школе пречишћавало оно што треба пречистити.

Друга књига *Српски Етнoгpафски Зборника* јесте књига, чији наслов горе исписасмо. Старог мајстора Милићевића налази предње следбенице, а међу осталима, као да је, по својој жарљивости, понајбоље место пророчио писац горње књиге. Он је поред описа садашње става загледао и у давашњу прошлост, на нам и из негдашње доба казује о јединици и нићима, које је српски народ спривао, испорукујући то гдегде и са историјом других народа. Вредност књиге важеће се нарочито, кад наведемо њену садржину.

Тако садржина њена има оне одељке: I Прошлост српског народа; II Грађење судова, пољопривредности и осталих ствари; III кућа и обичаји; IV Усеви по српским земљама, жита и прилида; V Прасене, ковање и мленење жита; VI Од чега Срби пеку хлеб и како? VII Која се јела пеку и како? VIII Пржење меса; IX Конзервовање меса; X Парене и пухање усрјаним камењем; XI Разна употреба усрјаног камења; XII Кућање у буграју код Скота, Срба и Цигана; XIII Кућање разног жита и брштина; XIV Бачије; XV Бели сноп; XVI Зачини и туђење глади и жеђи; XVII Ђудождерство; XVIII Ниће; XIX Софра.

Хотелати на најважне подциети на остале одељке, који су на сваки начин пуно занимљивости и воуке, ми нарочито, с пољопривредног гледишта, истичемо одељке: II, III, IV, XIV, XV и XVIII. И овде пољопривредни писац ваљан много чистих народних назива, много тога што за нас то има велику оне, онако како су предмете и радње непосредно посматрали, или су за то узели највернији и стручни описи признатих кућара и мениџица тог оригиналног блага народног. Треба се нарочито зауставити на одељку *„Бели сноп“* (XV), на ње се тек онда моћи оценити, с коликом је марљивошћу прибрана онако разноликост овога предмета, и колико је овим добила наша струка, која нигде у толиком обиму и такој тачношћу није имала описан овај одељ. Ту ћемо наћи описано на пр. око 17 начина пражљења сира, и нарочита имена за све врсте сирева, које су се некада и које се и сада у нашем народу и у нашим земљама производе. Ова чинилоца нећу дајем навода стручним људима, да још више разбирāju о тој предмету; јер нема сумње међу свим овим начинима израђивања сира могао би се наћи неки, који би могао решити задатак којим се тежи: да се у нас производе врсте сира које би укусу шире потрошње и погодима даље трговине могае бoље одговорити, него ли садашња места која се у највећем делу важе отаџбине производни. Но мање заслужује пажњу и одељак *„Ниће“* (XVIII), који нам показује такође разноврсне начине спривања преретог нића из разног материјала — у равнини, као и данас. Само би смо оне имали напоменути, да бисмо врло радо хтели наћи што опширније о спривању старинског нића „сладе“, ано је икако могуће било то ваљ у јачем споменима. Германци неистрпато тврде, да је „језичко ниће“ (ниво) њихов изуметак и упрavo сродно с њиховим народним животом. Међу тим у нас је то наводима из старих споменита трешено такође ниће *од сладе и жмсла*, а — то су материјали од којих се прави *ово*, дакићине, на јачино и тиданње.

Завршујући овај кратак приказ, ми можемо бити захвални писцу на толиком уложеном труду на овом послу, а читаоцима нашим толико препоручујемо набавку и читање ове књиге.

Ђ.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК X. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држме 16. априла 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Рада Милошевић; одборници: г.г. Алекса Живановић, Александар М. Секулић,

Анта Голубовић, Драгутин М. Јовановић, Др. Марио Т. Лено, Милан Јовановић и Паја Т. Тодоровић. Председлавао председник г. Рава Милошевић. Већавно за секретара епископ г. Павле Радосављевић.

Председник саопштава, да је скупутина срезла ивичског, на епископској састанку од 5 о. м. решила, да се срез ивички сунше за члана добротвора са улогом од 500, и да се г. Ђорђе П. Куртовић, привредник из Шаца, уписује за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од 100 динара и да је утемељачки улог послао. — Примљено са захвалношћу.

68. Чита се писмо г. Министра Нар. Привреде од 31 пр. м. ПБр. 922, којим напушта Друштво, да је одређено г. Алексеј Живановића, секретара рударског одељења пошереног му Министарства, да до даље наредбе отиравала дужност секретара Српског Пољопривредног Друштва, и писмо Рударског одељења истог Министарства од 5 о. м. којим јавља Друштву, да је г. Министар Народне Привреде због нагомиланих послова у рударском одељењу, под 3 о. м. ПБр. 608 решио, да се г. Живановић од своје дужности не разрешује, и на рад код Друштва не упукује. — Примљено са захвалношћу.

69. Чита се писмо г. Министра Просвете и Црквених Послова ПБр. 3761, којим моли Друштво да га извести, да ли би оно било вољно, да и ове године приреди који практични курс за учитеље основних школа. Ама би било вољно и могло, онда за коју би гину приредио курс, за који број наставника, у које доба овога лета и колко би дана курс трајао. — Упућено као хитно Одбору за нареднице начине радње, на мишљење.

70. Председник извештава, да је енглеска краљица Викторија, 22 јуна ове год. по новом, славити несетогодишњи своје владавине; на с последом на то, што је Њено Величанство Краљица Енглеска у почетку своје владавине, послала кнезу Милону на дар читаву збирку пољопривредног оруђа и инструмената, мишљање је, да би требало у што краћем року сазвати наредан збор и предложити да се Њено Величанство Енглеска краљица Викторија изабере за почасног члана Српског Пољопривредног Друштва. Да јој се изради нарочито лепе пошва, у којој да се са захвалношћу помене први њен дар Српском кнезу Милону. Ова пошва да се пошље Краљевском Посланнику г. Ч. Мијатовићу у Лондону, да је преда Краљици о прослави. — Решено: да се у овој цели саазне наредан збор 23 априла ове године, и да се збору предлози, да се Њено Величанство Краљица Викторија изабере за почасног члана Српског Пољопривредног Друштва, за услуге које је учинила српској пољопривреди.

71. По предлогу књижевниог Одбора, да се првником састанка два српска владара на Цењу, 23 о. м. покљоне Народној Библиотеци на Цењу, сва вазиња књижевна друштвена издања; Одбор је — Решено: да се пошље Народној Библиотеци на Цењу, преко свога потпредседника, г. Мил. П. Куртовића, сва Друштвена издања на поклон, као сећање на овај свечан дан.

72. Г. Душан М. Спасић, члан ове Управе, поднео је предлог, да се хонорари, који се досуђују писцима, за штампане радове у друштвеним издањима, спеду на што

мању норму, на начин који је у предлогу означено. Одбор у подужем саветовању — Решено је: да се овај предлог г. Спасића, упути Књижевном Одбору на мишљење.

73. Уредник Пољопривредног Календара за 1898 год., разрешава Одбору о радовима, који треба да уђу у овај календар, и о свему осталом што стоји у писи са овом гратном књижевном радном друштвом.

Одбор по еностраном саветовању, примио је овај разрешат с неким малим изменама. И одлучио: Да се у виду *стегаја* још у току овога месеца, изнесу у *Тужоку* одељани под III: А, Б, и Д.

74. Чита се ресерат уредника Тежакa о хонораријуму радона штампаних у 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 и 13 броју Тежакa — Одбор одреди награде.

75. По ресерату секретара, да је издато „Књижевниог Закуран“ на поклон „Употреба пранаца и епископа, „Гађење биљак за израву стова“ и о берби грозја и прављењу вина, све у вредности 1-50 и Главног Одбору Удружења свештенства монашког реда 2 пр. развије у вредности 2-50 динара. — Одбор је решио: да се ове књиге и развија ураходују по магацинској књизи за ову годину.

76. Чита се писмо г. Драг. Лавчевића, из Пожеге, којим извештава, да пије могао ићи у Уачине, да као друштвени изасланик руководи календарско курс, који је приредила Ујачина Пољопривредна Подружина на дан 23. 24 и 25 пр. м. г. Драг. Димитријевића, ичелара из Параћина, којим захвалује Друштву на одзивовању почасним чланством, Пожеге и Ујачине Пољопривредне Подружине, којим јављају да су изабрали ново чланство, и Главног Одбора Удружења свештенства монашког реда о привременом календарском курсу у Ман. Гитовиници у пр. месецу. — Примљено у знању, с тим, да се избор понов чланства и извештај о календарском курсу у нареду објави преко Тежакa.

77. По тражењу Ујачине Подружине, да јој се отвори кредит код Друштва до 100 динара, за оне прелете, које је до сада шињало прено је појединим подружницама за донацу. — Решено да јој се не може отворити кредит.

78. По молиби „Српске Ратарске Читавине“ у Куселима близу Награда у Славонији, да јој се шље Тежак по мањој цени и г. Гаврила М. Стојановића, пољопривредника из Брадаца, да му се сесочи плуг, који је купио од Друштва, пресење њевојемном до Александре бесплатно или у пола цене њево, тарине. — Одбор је решио: да се Читавиница да Тежак у пола цене, пошто другу половину положи у напред, и да се г. Стојановићу, пошље плуг о друштвеном трошку.

79. Чита се благодиног разрешат, о томе, како је 3 маја 1889 год. издао из друштвених насел, пов. Станислав Станислављевићу, бив. економу из Пољарцима, на плиту 60 динара, акиоту радова у друштвеним издањима, да је по. Станислав одрадио 47-95, и да нишак издатка у 12-95 дин. пристаје он да попуни. — Решено: да се 47-95 динара на основу приложеног књиге пов. Станислава уведу у динична благаја за 1897 годину као издатка на партију награде сарадницима.

Цена важиња огласника: Од *ветит* пресе од једног ступца во 10 кара дин.; од осталих врстуних писмена во 15 кара од пресе и ступца.

Важиња огласника од целе стране 20 динара (10 еор. и в.), вола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако издавање во 20 кара дин. државне таске.

За издавање књиге плуга 10 од 100 јетанга.

Преглед 18. броја Тежакa — Чланци: Неговање посајених воћака. — Одрединања година старости вола стоке. — Пчеларски жи. — Туберкулоза и краљев мадеко. — Жедезнички прагови од буквине. — Ишвештај изасланика срп. пољ. друштва (наставља се). — *Белешке*. — *Гласник*. — *Књижевност*. — *Занимљиво*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Циена „Листу“: за СРЕДЉУ, на год. 8 ден. на поља год. 4 ден. Друштво „ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ“ „ЧЛАНОВИ СНИХ ДРУШТВА ПОДРЖИВА“ ВОЈНИН СТАВНОГ КЛАРА И ЧАЦИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОЉА ЦЕНЕ, АЛИ ПОЛОВОК ПРЕПЛАТУ УЗАМЕРКА ЗА НЕМА СОДРЖИ ВАН СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 фр. а. вр. ПРЕТВАРАТА И РУКОПИСИ ПУТАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОДОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Преглађује примају и пошти. На основу највишег решења од 1869. год. № 204 ПРВИНСКОГ ДРУШТВЕНУ НОСЕ ПОШТА БЕСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОДОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИЧКИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СТЕЈАН, ДУШАН М. ШТАКЕЉ Др. Марко Т. ЛЕВО,
и Пала Т. ТОДОВИЋИ.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
БРАТКА И. КОВАЧЕВИЋ

ШТА ЛИ РАДЕ ПЧЕЛЕ ПО ОВОЈ КИШИ?

Удновато време!

Нисмо скоро запамтили, ни оваку хладноћу, ни овако кишу у мају као сад. Нема скоро песника, који није мају и његовој летоци бар једну песму спевао или га у песми пожуко; нема човека, који се на мај није пријатно насмејао и разновисао; нема животиње, ни биљке, којој мај није ушло нов живот, нову снагу.

Јест, ал' то беше неки други мај; а не овај хладни, овај кишовити мај!

За све, који живе од свога рада у сувоти, и овако време може бити угодно. Може бити угодно и за многе ове; али не и за све, и не и за онога радника, који је, природно свога живота и занимања, упућен да дневни хлебца зарађује знојем под ведрим небом. И људима, тих уник створенима, тешко је сачекати летње дане, а како ли је тек тешко нашим љубимцима — пчелана — које,

летећи од цветка до цветка, треба да припреме себи и дневну храну и зимницу, и приход пчелару за његову бригу да њих, за његов труд и рад око њих и њихових домова. Нема човека нежњога срца, коме би ова негода пчела пала на панет, а да се обилно не забрине за њих, да се не упита: *шта ли сад, Боже мај, по овој киши раде пчелице?* Шта ли ради та, Богом дана, животињца, којој је човек јесена, за свој мали труд, узео из кишнице можда и много већу награду, но што му је припадала? —

Пчела доста — мај је за Бога! — нектара у њему доста, али, пусто, киша, та друготрајна киша, неда пчелици главе да попили из кишнице. И само зато, тај највериднији створ у природи, то — због своје предноће — својо створењем, мора да седи скривених руку, мора да се здонати, да трпи глад, на чак и да умре у највећем мучава, само ако му гранзљиви човек није ни толико оставио, не туђе по његове сопствене мучко зарађене и заштеђене тековине, да у оваквим критичним данима бар живот одржи.

Човек! човек!.. Ах тај човек, што би хтео све на своју корист да употреби, а да не помисли онемо, кога је, силам своје увне и физичке снаге, заробно и систематски га илачка из дана у дан, из године у годину. Узмите се на ум, ни што на своју корист употребљавате туђу снагу, туђи зној; узмите се на ум, јер тај извор није неисправан; помажите онемо, у шевали, који нам спрема леовни живот; помажите му, велимо, јер ће нам његова слабост отежати постојеће услове на деветнаолаке. Не доводите га до више смрти, из нехата, јер његова смрт, смрт је наша, као год што је и његов правилан живот, камен темељац вашегу животу.

Кад је реч о животу и раду сивуине пчелице и човеку који ју је заробно да великим знојем уста слади, онда би се могло можда помислити, е је напавена овако широка обила, не само палишња, но и неупсана. Али кад се зна, да човек није експлоататор само пчела, но и експлоататор и других организама и неорганизама; да је човек експлоататор чак и силамо човека, онда ова напомена, у овој згодној прилици, нека узгред послужи као општа напомена за свакога у свакој другој ради; а за пчеларе као експлоататоре пчела неможемо, посетитићемо оне невољне речи даље:

Овде код нас, у Београду, није се скоро десно овако кинишот и хладни мај као ово сад.

Света се сећамо још једног оваквог почетка лета. Те године, кад су воћке, шибље и друго биле биле, исто овако, у црноме цвету, настало је кинишот и хладно време. Баш цео и сад. Пчеле су истина имале свуда довољно наше, али нису могле, због раног времена, да до ње дођу; живеде су скоро само од своје уштебољине, која им је у кошници још из прошле године остала. Матинца је плод заметнула; пчеле, док је уштебољина трајала, храниле су плод, али кад је време постало стално негодно, пчеле су прво из кошнице изоншта трутове, па онда су

почеле и плод из некојих кошница износити. У гладној кошници матинца је малаксавала у заметању плода, а пчеле, ило по ило нестајале је. Ко пчеле у то доба није надгледало и није храном помагло, или по прилици експлоататора зеленана „да што јединице прође“ или зато, што пчеле није чешије билеозано а није се могло надати да ће му пчеле у ово доба из недостатка хране уириати, — тај је претрпо штете на своие ковалаци, тај је остео на себи ударан бича своје совствене нехата, свога совственог зеленанства. —

Слични узроци доносе сличне последице. Овај мај сличан је онемо, и да не би ко као и пре из незнања претрпо штете, (о нехатима и зеленанства, не можемо сад водити бриге) сматрамо да га за времена потсетимо на ово. Нека сваки, кад је овако рђаво време у ово доба, чешије обилали своје пчеле и нека се уверана ипажу ли довољно хране, па ако немају, нека их прихране, но ипакко разређени медом јер та пчеле у Белгијана не ће воћи да законе; у отворениа Белгијана би ускисно и проузрокано би пчелана проиши, од кога би још у почетку зиме пошнрале.

Најистиније ћемо сачувати гладне пчеле, кад им у кошници међу празне сатове нетамо потребан број сатова са поклоњеним медом. Но ако немамо при руди закљопљенога меда, онда им можемо давати и скувани шећер у води, и то докле, док неколико сатова илме не папуше за зиму. Разређени и у неколико скувани шећер, довољна је и здрава замена меда, но пропсанава тако лако, а пчеле с таквом храном ипажу ли зиме здраве и веселе.

Ако их у време пошнече на овај начин хранити, брзо ће ојачати и падаће, које смо за њих у време њихове нужде учинили кушунући шећер, накнадње нам предне пчеле многоструко својим чистим медом.

Ко другом покаже, себи не одмаже!

ПОДЛИСТАК

БЛАГОДЕТИ ЈАБУКЕ.

или

Јабукa као одлична здравствена, превривна и лекарска намирница.

Учени доктори медицина и кемије испитали су и утврдили истину да је здрава и сочна јабукa права благодет, како за превриву тако и за телесно и умно здравље човековом. То наукарско тражење оправдана и народни обичаји, који упућује посетителма пријатеља, родбине и бодеселика, да им као милонту доносе и даривају јабуку. У прилог тога иде и ова народна посрека: „деца су им као јабуке“.

Буди науко истражујући благодетне стране јабуке, испитали су из чега се она састоји, на тврде да се у јабукци налази: скроба, шећера, јабучне киселине, биливог тупала и јабучног фосфора.

Доктор Штегер, као и многи други медицински научари, слажу се о јабукци, величају: „Почет је јабукa богата са фосфоричном киселином и другим нументум састојцима, и почем се она добро слагивана лако у стомаку вари, то она ради у корист мозга, а нарочито кад се једе пред спа-

вање у вече и на јутра на истину; јабукa изазива радну дигестија; она отклања рђав зајм из уста, па дозвоља он из зуба или из стомака она отклања непорисне киселине из желуца, па тако и шудове; Јабукa изазива правилну радну бубрега, што је посево важно за правилније крвопре и у онште за телесно и умно здравље; Јабукa отклања мокраћни камен, помаже превривању других једа у стомаку и отклања вратне болести. Према томе, са свим је јасно водике благодети јабукци ипакко сваном оном, ко је редовно једе“.

Да тако истину о важности јабуке произвођачи и продавачи јабукa, могло би се сумњати у водик здравствени моћ јабуке; али кад то тврде људи науке, који немају у томе никаквих рачуна, онда се томе мора веровати и са науком то користиши.

На основу тога дужност је а и потребно је да оном приликом коју реч више о јабукци прозборимо, неби ли још јаче пробудили вољу у народу о мудрој умножавању јабучника и редовном употребљавану јабучних дарова, керетиши.

У то име наведећемо и то шта немо о лековитости јабуке доктори: Печ, Видос, Милер и други. Они тврде да се могу успешно лечити многе болести са употребом јабукке, а на име:

Мишцић ће прокувати и палетиши кад се она дваред на дан обилако са печетим толима јабуккама, које треба пошнати са чистим, ситним шећером. Успех се постиже за неколико дана, па на како болест опасно изгледала.

Бањал, болове у стомаку, надимање, малоприве, главоболу, тромост, замотнућу и наклонству сунци, лечи ду-

ПРАВИЛА ГОЈЕЊА СВИЊА.

- 1.) За гојење треба бирати брвна или потпуно израслог или да је близу до потпуног узраста.
- 2.) Намеђу потпуно израслих свиња треба изабрати оне, које су најкрупније, које имају најкрупну главу, најдуже ноге и које су најистоније — најмирније. —
- 3.) При бирању треба бацити мало кукуруза или јарме пред свиње и пасти, како ће који бран да једе. Оне свиње које подлагају и на тонани једу и при томе највише пљувачке одлучују, — каже (то ће се познати по пени која им на крајевима уста излази), најбоље ће се гојити. Најгоре ће храну прерадити оне свиње, које зрна брзо жваћу и којима испаднују из уста тропице („секу кукуруз“).
- 4.) Свиње, одређене за храну, ако су празноје, треба прво уштројати.
- 5.) Не треба почињати гојење пре но што почну настајати хладнији дани и ноћи.
- 6.) Свињама, које се метну на храну, треба давати у почетку слабију храну, (воључицу); ону која нуни само бурга) те да се навикну, на веће оброке. Храну треба солити. То подизке и потпомаже варење.
- 7.) Свињама које су већим оборцима већ развилије арена, треба постепено побољшавати храну и постепено повећавати оброке и даље.
- 8.) При храњењу треба добро пазити на време и оброне. Не треба их преранити. Боље је да остану мало гладније, него да се преједу.
- 9.) Храну, која им се даје, треба увек добро изјарити и измешати. (Јарма јечмена, кукуруза у смеси између себе, или у смеси са мучином дзвезица).
- 10.) У оборима треба увек да има довољно тазе и чисте воде.
- 11.) Да се не би свиње, на храни затвориле и изгубиле апетит за јело, треба сваког брану недељом давати по 15 — 20 гр. горке соли.
- 12.) У размаку од неколико дана, увек треба давати таквим свињама по 1/4 ктр. сувога омега, да би зубе ничисталие.
- 13.) На сирветку храњена, (кад су већ свиње скоро преле) треба смањити оброке и давати храну жиљу, а нај-

гојати и обилато једене сочних јабука, а нарочито нажвезица. Кома је негоднио јести пресеке, нех их једе печене или варене.

Шероуле лечи кад се дуже времена није у место воде јабукова шира, а турско око прата облажу са утученом зоби, замешеној у врућој јабуковачи. Још брже лечи широзуле кад се по пет пута на дан облажу са вареним сланим јабукама, које треба подедело посинати са шећером. То је добро и противу рака и других таквих ладних отока, веде поменути доктори.

Узете уздње лечи кад се болна места држе дваред дневно над паром прелог јабукова сирћета, на онда облажу са утученом, прекрућеном зоби, коју треба накусити у јабуковачи. У исто време треба пити јабуковачу у место воде.

Несвесити, главобољу, кијавину и замаку крпи у главу лечи јабуковача, кад се пије у место воде дуже времена, и кад се пре и после подне узмрне по десетину или јабукова сирћета. Оне треба да остану у носу. Штупање и блување лечи кад се обилато једу киселе јабуке.

Капал и болове у прсима лечи кад се триред на дан једе нечових киселих јабуку, у које треба помешати мало водра и шећера. Она два додатка још боље помажу кад се јабуке сваке на форму јабукова дзвезица, коишота. Таки коишот ојачава и радњу срца; а то није мала корист.

Затворене и крхаве шљезне лечи јабуковаче шире и облагане измечених трдјих јабуку на болно место. Облог треба да је дебело и да лежи целу ноћ на том месту. И најопаснији шљезени за десетину дана биће излечени.

боље кад се поремети пређашњи ред оброка и кад се чешће даје, но увек само но онолико, колико могу да поједу.

14.) Водне треба одржавати у највећој чистоти, почешће их напунити, да не би остали хране у њима прокидеи и отајдани свињама хране.

15.) И ако се веде, да су свиње нечиште, треба под њих често простирати, и држати их у сувоти и на здраном ваздуху, јер дуљи, који су посматрали живот свиња тврде, а тако и јесте, да су оне једна врста чиста стога, јер нема случаја, да свиње које се може дизати, погани вода се као во, крава, који се сматрају као много чистији од свињчета, и под које се редовно подстираје.

16.) Кад храњува хладни дани и ноћи, треба давати убојницама храну и воду смалаку, што по реч: „кад студа умре“.

17.) Међу свињама које су на храни, треба одржавати непрестано што потпунији мир. Узнемиравање смета гојењу.

18.) Чим се опази, да убојница губи вољу за јело, треба је одмах задрати или вестрати на продају.

М.

ШЉИВА И ЊЕЗИНО ГАЈЕЊЕ

(НАСТАВАК)

4.

Управо страшни је губитак који су претрпели наши виноградари последњих 10 година. Филоксера је уништила велики извор напредног напретка у оних крајевима где се народ виноградарством бави, и где му је било много најважнији приход и доходак, и као да су у тој борби за живот који бије филоксера са лозом на нашу трешљу и оних виноградима изборили дани, који су до сад остали недирнути од те заразе. Још филоксера није ни суетала, а већ се јавља мови узаманитељ. Лозе *Peronospora*, худа и јако опаснији од филоксере, а прети виноградима и *Blasys*.

Да у таквим приликама народ не само поумно него и живни средствима треба у новој прилици, да му се понајвише чине он овај губитак надокнадити а своје пластите потребе као и државне намирити може, сасвим је јасно.

Сваку кукоболу и бедроболу (вишњак) излечи одлично облагане са трдјим јабукама, ако се редовно и подебо облог штедило вечеру употреби. Разуме се да облог маља држати на болним местима сву ноћ, па сутра намотати зајетном и радити свој посао.

Лунање срца утпшава и лечи кад се сирени сируп од јабука и триред на дан по једну чашцу пије.

Окоболу сваке врсте, а нарочито ону што долази од шкероула, лечи пиље јабукове шире. У место воде треба је пити по три, четври чаше на дан.

Оток очју ошљу растереће се кад се неколико пута на дан међу на њега обилато накусити у прелог јабуковом сирћету. Пре сваког облога треба кидити болно место са јабуковим сирћетом, синјајући га на прело гвожде.

Свако унутрашње запаљење одлава се са пиљењем јабукове шире, јер то ублажава и чисти крв.

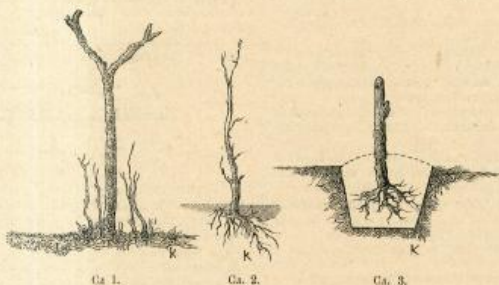
Первоине болове у потиљку и вратним жилама успешно се лечи кад се болна места облажу са четвороструким крвама накусаним у врућем јабуковом сирћету.

Хинхоидију и сваку чамотилу лечи купање у јабуковом сирћету и једене печених јабука.

Грчеве у опште па и у стомаку лечи пиље јабукове шире и облагане на болна места утучене зоби, накусане у сирћету јабукову. То исто лечи и већу и маљу наданују (синајенију), али за још болест треба још неколико вечеру узистиче купати болесника у јабукову сирћету и кидити га по читаво но сата над тим сирћетом.

За такво средство држимо уз регенерацију (обнављање) винограда, коју истом у најповољније доба на донекле позтајаној основи можемо засновати, нема сумње, развијање само камене дрвеће које полипроредне врсте, које би се у народу засновати могла на исто тако широкој основи као што је иша виноградарство, и тако у постојаној мери донекле надокнадила огромни губитак виноградарства.

За такву нах грану одет за златно држимо — разумно воћарство, јер успеша под истим погодбама и приликама као и виноградарство, јер га народ већ познаје па ће му услед тога с много већим поверењем и суспрет изаћи, него из којој новој грани, и јер сва Јевропа има велики допитић у воћу. А између свега одет држимо нема сумње једино нашу шљиву као најпогоднију у ту сврху, претпоставивши дабоме да се она рационално гаји. Уз наше под-

Ca. 1.

Ca. 2.

Ca. 3.

небаје, земљу и повољне моћи ћемо га да надбити и чувену француску шљиву „Катарину“ или Анжерску шљиву (анжерку), и врло лако ћемо за добити готово сву европску трговину. Америка нас обавезаје, услед своје силно развијене индустрије воћа, својим сувим кришкама од јабука, а већ се и свеке јабуке (нарочито сорта Baldwin) око један милион увози у Енглеску и северну Јевропу, али шљива — као и трешња — у Америци не успева и горе

времења осим на врло узаном појасу северне обале Атлантског Океана. С тога нема опасности да би ма у најпрореднију културу шљиве икада настали на овима хипертроридица, јер Америка да покрије свој допитић једино је упућена на Јевропу. Најзад, свако воће тропиће се снагма свеже и слатко и суво, а тропиће се тим више, чим га више има.

Сваку угодност руку, ногу и других удова, можемо успешно лечити обдавање са трудним јабукама и највећом укучених удова над народ српства.

Не само то, него и лишће јубуково одлично лечи све вруће отоке, кад се три, четири шљиве преног лишћа угуће и наред двама на оток обдаже.

Тако нашу и тврде доктори медицине, али не пензионери, него ауди науке и доброт срдца, који су овим начином желе народ и худству користити, као и нисал ових редака.

Поред толико здравствене и исцелителске користи, јабука нам пружа још преко целе године и припредне добити, ако је само вешто обрађујемо, беремо и чувамо.

При том, јабука има и ту узор врвину што се може пресна очувати и употребљавати и преко целе зиме и године до нових раних јабука.

Кад се, дакле, зна да јабука пружа човеку и народу толико обилатих добрина, онда ће сваки пожелити да силам општине, школе и цркве буду вредни наставници и наставници, ученици их: како ће водити и одржавати најбољу школу јабука и како ће их у пресној и сочном стану сачувати преко целе године, све до нових.

Ако је тежино остварити друштвене и научне проблеме и идеале, оно постићи посеје је лако, а нарочито школској, општинској, задружској и привредној урнини.

Наслед

„Старог народног учитеља“.

Старо и младо, здраво и болесно, сви га радо троше због своје сласти, укуса који оживљава и утицаја на органе за варење, а кад не роди хлеб често је воће кроз зиме недеља једина храна читавим пределима, па зато се и сматра у нас година кад воће роди „благоделеном годином“.

То су три главна разлога, с којих би Краљевина Србија што живље имала настојати, да извојити и обезбеди себи у светској трговини што бољу пробу својој шљиви, што ће јој јачајачи и поћи за руком. Јер дуж својста сва на Србији најбоље сам током крајних положаја, управо створених за воћарство, а најбоље сам и великих шљивака.

Но жални Боже, нема на Истоку ни оне бриге ни оног старања око гајења крвине донаје шљиве у сразмери према њеној трговинској вредности. Услед свако обичајног прегрешног гајења и протипроредног размножавања, и онда после занемарене неге, наша шљива мора да се изроди, дегенерира, па она заоста и депрерира.

Та околност утискујачи је перо у руку, скоро после свога попуногга упућивања у јужну Немачку на Рајну, Алтаску и Француску, а бићу довољно нагађен, ако овине ма доприносне боломо успешну српских шљивака.

5.

Шљива води своју долу из централне Азије. Шљива је по

свом порасту еминентно стабло за вилине, или речнице: с тога што је шљива упућена била на нисине удесила је све своје подземне и надземне делове према томе животу. Доста позтајано можемо рећи да су првобитни доминали шљиве јужни оборици горе Алтаја и вилине онога Туркестана, који је сад подељен међу Русијом и Кином; даље на исток шљива се само споредично јаваља. Али наша шљива, *Prunus domestica*, не пронахални петосредно од онд, него потиче из Сирије, од нуд ју је Александар Велики (333 пр. р.) у Епир и Македонију пренео, па од туа даље разширила. Римљани су упућени шљиву понајјачајачи за време трећег од Помпејових ратова против Митридатеса на Понтоу у Сирији (66 пр. р.), и то *bestium и mirabilium*. Шљива је дакле у Јевропи позната око 2200 година, а могла је доспети до Азије мажда већ за Срениа цара Пробеуса, у трећем веку. Но икако снагма позтајано додате, да се наша донаја шљива већ 600 година код нас гаји у велико, и у том погледу су предвајачни калуђери у манастирима.

Ну само да видимо, како се код нас шљива гаји.

Шљива има ту особитост, да из онага корена које је већ сасвим одрешено, потера нуво пунолање: шљива рађа даље адвентивне пунолање и на корену*, који избирају из земље и хоће да буду стабло, — а то су *изданци*. Таквих издањака видимо око сваке шљиве вилне, ако се воћњак не коси; сл. 1. и заоста народ чува један део свога воћњака и не коси га, не оре и не копа, но пушта коров и траку у њему, само да не пореди те изданке, јер с њима засина младе шљиваке, а подмађује и старе, надокнадивши им изнемога стара дрвета. Размножавање шљива бина дакле у народу *издоминира*, и то тако, да главни корен матичнога стабла неперд издањака пресеца, јад издањака са неким делом корена и посве недономљани и надокнадивши климама издања, и најзад као *самостану* шљиву

* Управо — на водичу (пипоку), или водичком стаблу.

у швањак пресади. Са 2. и 3. Тако је тако сажао повреша и осакћан корен, тиме ослабљено матично стабло, швањак пак, који његовог нема обележење чирете стабљике него тачно швањке, мора с неопитнијим корешњем, дакле под неповољнијим околностима, као самостајна биљка нови живот да отпочне. Ако се тај тањи швањак с носне недовољним корешњем још у то засади у недовољно ископану и узану јаму, тада му се ново кореше не може развити, већ се вод њим запунети, и тако стабљике већ у своје млађа доба бије неспособан бој на свој онстанак а врло касно почиње родити.

(Настављак се)

Д О П И С И

Зајечар, 1 Маја 1897 год.

Српског Пољопривредног Друштва

Београд.

Извештај за „Тежак“

Пошто се одаде у „Тежаку“ нико не јаља, да приредне односе онога краја описи: респак се ја, да то учини. У опису држаљу се описи реда, који је у бр. 9. „Тежака“ од ове год. прописан.

1. До конца месеца априла, завршени су у овој околини сви полски радови: засејано је и добро презимљо својим колти; у фебруару и марту посејано је доста јарења, пшенице, јечма, ражи и ораса. Од половине априла у јављено се сеје кукуруза, а у велику недељу сређени су сви виноградци.

Оде — а тако је исто и у свој Источној Србији — уобичајено, да се сејидба вие за какав празник, а не за време, кад је најбоље и најкорисније. Отуда се виноград не све при респак, него у велику недељу: кукуруза је најбоље сејати „од Бурђења-дану до младог С. Николе“; а кад се забрављују о Бурђењу-дану итд. Међу тим дога је ове године до Великог недеље већ одишала биља; а млађаду то је пре Бурђења дана забранио, сад је може копати.

2. Време је било топло и врло угодно за пољске радове. Топлота је у марту била тако велика, да је дрвешне лопатарске скокове, и одасиљало у почетку априла. У априлу су омет надале чисте топле кишнице, те су посејани усеви ишлади врло добро. Чистање воћа наступило је врло рано, пречетало и доста се добро до сада одржало. А то све казује, да је ова година рано одмочела.

3. Земљу обрађују у овој околини старински и са старим алатима. Пре се исто овако, као што је се орало за време поповишег кива Милана. У том погледу, у Тимочкој крајини скоро се никакав напредак не види!. Она стара ралца, познати пугу дрвенак, брана од трња и јавне прљави богату и родну дољину „Тимок алтан поток“; Међу тим скоро свине и говчани у Зајечару — довородни — ижују и своје баштине и баве се земљорадњом, на је за чудо, да бар она богатија трговачка класа, није до сада ништа учинила, да се у Зајечару и околним бољим алати и напреднији рад у живот уведу. Овде има богатих и предузетљивих људи, на знатно не би доносила за своја имања: баве лугове, сечење, топлодне дрвчак, жетелице, косиљаци, лугове оловаци и друге пољске сираве. Народ би им за то био благодаран, а и они сами добили би много, у привносу са имања, и у сављеној радној снази.

Од Земљорадничка Задруга, учинила је у овој погледу скроман почетак; али како она не располаже никаквим капиталом, нућно да ће што усети. Ту треба да помогну јачи капитали, а омакних у Зајечару има доста.

4. Због тога што се и данас ради старинским алатима, што се земља не љубри; што се у раду држе правозвониче итд. штета је очевидна. Али ту штету од земљораднички ниско не могу да оцене, пошто нежују прилике, да бољи рад и напреднију економију виде. Отуда је у Тимочкој укоренило веровање: „да је Тимок алтан поток“

и да од не нигде родити земље нема. Међу тим то не стоји. Земља би ова, дуго користити донела, кад би се боље обрађивала, а радна снага куда и како смањила би се и било би јој одликав посао: кад би у дивној тимочкој дољини радали бољи лугови, савршенији алати и машине. Сви трезвенији људи предвиђају на се и идуцај: да ће подиљеним железницама кроз овај крај, подићи се и приредити народа. Тој нади кличе и ја: Воже дај!.

5. Темпо је одредити количину засејанога престога, као и количину усева, пошто овде за ту оглеу немамо никаквих података. Али, тврде ови земљорадници: да је носејано у овој години четри пута више, него што народу за његове потребе ваља. Нарочито је у овој години много посејано јаре пшенице, јечма, ораса, кукуруза и луцерке детелине. Ова последња, драгоцена биљка — благодарећи зајечарским маревни трговцима — у овој је околини потпуно одомашнена. И најпростији земљорадник види њену корист, сеје је и храни своју стоку. У сажак Зајечару, бије засејано детаљном више од 50 хектара. Један капиталиста и шнар, садио је и респак који је у најбољем роду.

Гајење луцерке, учинило је благодотворно на стоку, нарочито на коње те су они у овој околини најбоље калквоће. Ево најчистијег доказа, шта користи боља и напреднија начин приреде.

6. Данање стање усева у оните је врло добро.

Ишвеноду су у бујном порасту, готово до клас изобале. Јечмови, раж и орас тако исто бујно расте и обећана добар род.

Кукурузи рајници лено су никли; позини се сеју по најбољем времену.

Воће је врло рано пречетало. У цветању било је кинше али ипак род има доста, нарочито швања.

Виногради — који су од филоксере поштеђени — избацили су већ обилат род. Но услед ове алаге, већ су омакени трагови перносисора. С тога сви силама треба прегнути, да ни један виноград не остане не пресак у своје време.

Колико тај посао, доноси користи, видео је сваки лавског детине, берући богату беру свога винограда.

За чудо је, да се филоксера зараза у овој околини слабо шири. Од како је овде констатована, биће 6 год., на ипак је једна $\frac{1}{4}$ винограда закицала, док је $\frac{3}{4}$ лозе остало здраво. У овој години једна се примећала да је почела унапред ићи. Отуда је стварно у селска мишљење: да она удара шатраг, и да не може све винограде сатрти. Због, тога криво мишљења све је живо прегато ове јесени, да више нови винограда на разним местима подигне. Ваљано ми се доказивало и доказује: да је то узалудан посао, да ће филоксера уништити нови труд пре, док још и не роде итд. селак то не верује. Они веде: „нека буби јоде једно лозе, ја ћу да садиш друго. Све да појде не може. Да га оберој три пута, на је труднабиљена“. Због тога се слабо подику нови виногради на америчанској подлози. У селу готово нико о томе и не мисли. Док у Зајечару ове године подигнута су три винограда, са америчком лозом врло добро. То ће бити углед и за остале. Но Зајечари не треба да чекају, да ил и последња дога учине. Они имају толико утрине, колико нема ни једна оштина у Србији; расадници кривански бљави ил је, те би лако могла да подигну велики расадник на америчкој лози.

На остале тачке, одговорити у људним бројевима.

Мих. Ст. Ривнић

уштег. и редов. члан Српског пољоприв. друштва.

Б Е Л Е Ш К Е

Ребарбора. Ребарбора је не само као украсна биљка, него и као изврсна зедел која се у Северној Америци и

Енглеској гаји на великим плантажама. Употребљана се као и воће за прављење компота, некмеса, за колаче и торте; омушћене стабљике док још није лишће раширене употребљавају се као делатна киселина чак и вино, шампањском подобно и тако још кисело вино ниједно воће не даје, може се направити од ребарбора. За гајење препоручују се ове врсте: „Rheum australe“ са великим листовима, „Rheum Hibridum“ и „Rheum Myac Victoria“.

Врсте са црвеним петелима су омиљене него са зеленим. Нарочито врста „Rheum Myac Victoria“ најзврснија је и има велике листеве.

Ребарбор захтева земљу веома родну; а множи се или сеновом или дељеном старијих боровра; семе се сеје у пролеће на леје а биличке се на јесен пресецају на оно место, које је одређено за гајење.

Сади се у четвороугао на 90 см. растојања између себе, даље тако често да се листови одраслих биљака додирују и земљу покривају. Ово није потребно ради предохране од корова.

Култура траје на једном месту до 15 година и даје врло дене бербе и приходе.

Јака коњска храна. У Француској поку полуприредници хлеб од прнога брашна и трница, и ниже хране коње место овсам.

Од прилика 3 кгт. хлеба, замењују 2¹/₂ кгт. ораса, и 2 кгт. сена. Коњи једу врло радо тај хлебца, а што се здравља њиховог тиче, тврде они који су ово пробали, да су коњи на тој храни здравији него на храни овсам и сеном.

Формалин. У најновије доба истиче се у стручним круговима нова хемиска материја — формалин. Формалин је свестрано употребљив. Он је обично и шемкољиво дезинфекционо и антисептичко средство. Кад се формалин јако разблажи онда је уједно и изврсна материја за конзервације меса и других намирница.

Полуприредници ће се за цело заинтересовати за формалин, јер је он осим тога и осведочени лек против шала и угубоље код стоке.

Они полуприредници у гуњини, који су формалин опробали као лек, уверавају, да је одиста спасовно средство, и да су се њиме цела стада и њедени брво излечили.

Формалином се лечи стока на овај начин: уста и напонци болесног маришчице чисте се дневно један пут са 1/2% (полупроцентним) раствором формалина, раниче се исцрпају са 1% раствором формалина, а напонци се намажу катаралом. Осим тога прањком формалина попрштати се стајале ради дезинфекције. У току 14 дана, зараза се обично потпуно уиншти, стока болесна само један дан не једе и у опште од ове болести мало болује. Ако се љубре за време трајања болести попица са 1/8% раствором формалина, онда ће чак и сама ова зараза бити ограничена једино на оно место где је се и појавила, а неће ићи даље.

Нек се ово унашти; злу не трепало. Али ако дотично зло наступи и које од нас у стоци, корисно је, да се формалин у тој невољи опроба и, да се постигну резултати на јаност изнесу.

М.

Кромпири се свежи сачувају ако се оперу и мету у котарицу или у сито, на се онда с котарицом или ситом потопе и добро носељену вреду воду. Пошто постоје тако неколико секулума, заруче се из котарице на промајно место да се осуше, и овако осушени, разреде се тако где ће зимовати.

Паремем кромпира уиншти се животна снага клица, с тога не само што не могу да клијају, него остају здрани и укуси до позног пролећа, ако су разуме се иначе на сухом и скљаненом месту од мразена.

Предохраниво средство од пошара. Древин промови на кућама и шупама не могу изгорети, ако се намажу вредни тером, а по теру носне танак слој прашина од испушних диглаца.

Од ове смесе, после кратког времена, направиле се тврда кора, која ће не само предохранити дрво од пошара, но и чувати га од влаге не изструји.

Гади још веће сигурности, треба онај посао поновити после неколико дана, дакле опет тером намазати и тер изгасени прањком потпуно заситити.

М—р.

Остхајмска вишња. Једна од најврснијих вишња, која подноси снагу земљи и влаогају, и која не би требала због тих својих особина нигде да фали — то је *остхајмска вишња*.

Остхајмска вишња се не мора калемити; она се множи изданцима на кила. Још једна дена особина вине а уз њу и ове поменутог има их још врло много.

Ова се вишња гаји или као дрвце или као високо дрвце, те с тога може се употребити на разним местима и гајити у разним облицима.

Дакле, гајење ове врсте вишње доноси у опште ове користе:

1) Задовољана се са највршавијом земљом на чак и са несвом.

2) Не бира ни положај као што је већ речено.

3) Може се гајити и као дрвце и као високо дрвце; и према томе:

4) може се употребити као дрвце или високо дрвце на несконитим косама да се не би обрнавале.

5) Може се употребити на кордоле или шпанале око кућа и плотова на северној страни, на којој мало које дрвце може успевати.

6) Може се употребити као високо дрво у вотивањима на редове а посебце на шпанцама и ливадама.

7) Као дрвце гајена и намајно вишња може се употребити као врло дед и користан живи плот.

8) Врло је родна. Један једини брзи може да донесе сваке године и на сировојштој земљи много хиљада тамно црвених, сочних вишњава, што друга ни једна врста не може.

9) Плод јој је изврстан, веома здрав и утиче на проширавање крви.

10) Од велика плода могу се направити ливери и изврстан сок који се у антеци и шеберницама у велико употребљава.

11) Плод остхајмске вишње може се с коришћу сштити или употребљавати за компоте.

Иа свега овога, дакле, јасно се види да је то једна од најбољих вишњава и да би је требало размножити и гајити не на стотине и хиљаде; но на милионе.

Ко би желео да набаи ову врсту вишњава нека се прво срисвог полуприредног друштва обрати баларском баштованском друштву у Фраендорфу нонти њихосине, које нуди неколико хиљада тих вишњава на продају.

Једна вишња у владу брзна стаје 30 кгт, 12 вишњава, 2-40 фр., 100 вишњава 12 фр. 1 висока вишња стаје 1 фр.

Употреба куинина је разноврсна. Од њих се могу направити: компоти, салате, спирити, изврсно вино и ливер.

Ливер од куинина припремљана се овако: на 2 литра сока од куинина, метне се, 750 грама шећера, 16 гр. лимета, 16 гр. мшишторних ораха, 8 гр. карамелнања и 32 гр. пивента; ово се све скува, на пошто се изахлади дометне му се 1/4 лит. коњака. Тај овако приутољени куинина сок остани се 3 — 4 дана да стоји на сунцу, затим се преди и уене у флаше.

Сирпа од куинина прави се на овај начин: узму се тазе и здране куинине, на се изгнече, и на сваки литар изгнечених куинина, метне се по 1/2 литра воде.

Тако изгнечене куинине остани се да стоје 24 сата на се носе проледе кроз филанд и на сваки литар прецењеног сока метне се по 1 кгт. шећера. У то дометне се још и сока из два лимуна, и тежност се та кува око 10 минута на се онда остани; на површини наслагана вена скане се, и кад се прохлади саси се у флаше. Ако се неколико кашичица ове тежноти мете у чашу воде, добјеје

се врло пријатно пиће, које се у Америци зове „купн-вова вода.“

Купина код нас има и сушине по планин шумама, на ко хоће нека се носадати ови редовити.

Јаблан гроновоћа. По Др. Хесу јаблан је гроновоћа и заштитник кућа у овим случајевима: кад је од куће удаљен 2 метра, кад је на влажној, чак мокарј земљи и кад је поред њега или бунар или какав поветливи суд водом испуњен, кад је висок и кад је гранама и дивљем до близу земље омањен. У противном случају јаблан је у близини куће опасан, јер грои који у њега удари, лако може на кућу да пресвоји и штете да почини. **М.**

Јевтино ливадско рење. Врло јевтино и за нас за сад врло практично ливадско рење, за поравнавање мравњака, критичака и струтање ливада, може да има и врлосно да га употреби и најсиромашнији наш пољопривредник.

Оно је рење направљено или од старог гвозђа, у виду широког и тешког обруча, или од двеју старих шина с точака војских кола.

Ако је од шина направљено, онда у једну од оних шина за екере, преломе се какав јак есер и служи се: а ако је направљен од каквог другог старог гвозђа, које није било бивше, онда треба и куку на њему напунити. Да би рење било тешко, уметне се у његову средину — поперце, дрвена пречага оне исте дебљине, као што је и сам тај обруч и јаким се екерима узвје, баш онако, као и ваони на току. На ову се пречалу метне шпатога да се рење отежа и почине равномерно.

Ако су критичаци или мравњаци, били врло тврди, онда је добро, да се редомто пречење ливада по дванут, и то други пут у правцу противноме првом редисању. Што је тежи и већи обруч, тим је бољи резултат рада.

Ето прете и јевтине справе, која ће само ако је довољно тешка, извршити редисање ливада, лепше, него много које скупо плаћено ливадско рење.

Сама, и најобичнији ковач — циганин — може направити овакву једну справу.

Е вада, кад је тако, онда ко ливада има и са њих приходе збира, ако овакво рење не начини и њиме се не служи, може му се баш без зазора пребацити нехат, и ако то у многим другим приликама, на разних обвара не заслужује. **М.**

Шута говеда. У Енглеској и Америци ушла су већ у моду шута говеда.

Ону моду правдују с једне стране тиме, што шута говеда не могу да боду, а с друге што желе, да су шута говеда гојазнија, а краве да су боље мларе.

Да не би говечету порасли рогови, Американци, Енглези, а сад већ и Немци, врше тај посао на начин врло прост и без икаквога бола за догнито грло. Телегу од 3—4 дана, остржну се или обрјају дакле на овим местима где обично израстају рогови. Она се места лако могу напунити, ако се случајно не виде.

Један човек држи теле, покриве му очи нарчетом сукна, понаше или на каквог другог деболог тзљива, на онда капе на ова обрјава места где би рогови порасли, неколико калњика (5—6) јакота ђезана (азотне киселине), при оном послу треба добро да се вази, да ђезан не капе или да се не слије на које друго место, а нарочито у очи. Да би се избегла ова опасност и да би посао сигурније за ручко испео, треба носе спавне калњике мало пречекасти, управо толико, док не престане пушити се.

Ако се носе неколико дана понаше равнице на тим местима треба их прати дворишномто карболном водом, а у лето још и чувати тепад. Да им не би мжаве равнице удупљале. Као што је речено ђезан мора бити јак, а јак ђезан понаше се по јаким пушеку.

Кад би се доцније приметили да рошњиви и носе овога почну побуривати, треба исти посао поновити, али не пре, но што се прве равнице потпуно залече.

Нов поменак. *Myosotis alpestris* Distinction. Нов поменак при пут је ове године внесен на пијалу. То је особена врста поменка која 8—10 недеља после сејања цвета. Тај поменак био је одабран из врсте Викторија, на коју и личи по својој узрасту и боји цветова. Ако се посеје семе у јулу и расади се у сакени, може у умереној собној топлоти цветати преко цело зиме. **М.**

Г Л А С Н И К

Нови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. Заузимањем г. Ст. Бојића, цариника у Митропци, уписао се за члана утемељача овог Друштва г. Јован Ј. Турбескић, трговац из Штросара, срца маванског, и утемељачки улог од 100 динара одмах положио. — На предлог г. Сретена А. Поповића, начелника среског, среска скупштина, која је дрзак 20 пр. месеца у Кошерићима решила је, да се срез *уригорски* уписе за члана утемељача Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара. — *Среднински* и 17. општина у њему и то: *Билта — бериловачка, Ерловица, Избровачка, Умљавачка, Грдиначичка, Јамска, Јадиловачко-гаворска, Каланска, Костурска, Рашичка, Ржанска, Рудничка, Сукозска, Темачка, Трпанска, Шести-гаворска и Штеринска*, на својим састањима одлучиле су, да се уписују за чланове утемељаче Српског Пољопривредног Друштва, са улогом од по 100 динара, и ове су ставиле у буџет својих расхода за 1897 годину.

Вредно, похваљено и примерно. Г. Андра С. Јонановић, калетан шивачког среза, бив. јак земљоделско-шумарске школе у Пожаренцу, за кратко време, крајем фебруара ове године како је отишао тамо, постигао је одличан успех, јер се његовом заузимањем, од 28 општина повереног му среза, већ њих 17 уписале за чланове утемељаче Српског Пољопривредног Друштва. — Једелин је, да и остали срезно, општинске и срески начелници следеју примеру вреднога калетана г. Андре.

Ново часништво подружнице. Лужничка Пољопривредна Подружница, на државном годишњем збору, на дан 16. марта ове године, изабрала је ново часништво и то: за председника г. Видана Станковића, трговца из Стрижевица, потпредседника г. Алексе Поповића, председника општинске ресничке, благајника г. Атанасија Поповића, пароха горњичког, деловоду г. Љубишу М. Ристића, шеара општинског, Одборника г.г. Славока Поповића општинског писара, Симу Јовановића, председника општинске дуборачке, Станка Петровића, резервног мешадишког поручика, Пету Крстића, трговца из Бабушнице, Николу Поповића, трговца из Вел. Ваљева, Јилка Н. Петровића, дијалунисту среза дубачког, Петра Нотфа, текаша из Злачућана, Алексе Тричковића, текаша из Раника, Маријана Вељковића председника општинског, Костадиана Митфа, Алдона Ристића, Петра Станковића и Милована Митфа.

Калемарски курс. Српског Пољопривредног Друштва Подружња Пожењева, на дан 9, 10 и 11 марта ове године, приредила је калемарски курс у Пожеви. Предавања на курсу држао је писалник Српског Пољопривредног Друштва г. Антоније Мајеровић, бантован ратарске школе у Краљеву.

Првога дана пре подне, слушаоцима су држата теоријска предавања, поред наменљива воћа на десет и прављења калемарска на вине разних начина, показано им је и калемарење винево дозе са десетришномто жалпакама и калемарење исте по рихтерском начину са зумбом и носком. После подне истог дана, курсисти су изведени на практично калемарење у подружнички расидиш, где се врло брзо извешали у калемарењу тако, да су ово вршили на опште задовољство. Овоме успеху у подне су допринели већ спрежени и вешти калемари а уз припомоћ бив. ђака ри-

тарене школе: Радомира Милоновића, Грђине Софронијевића, Михаила Цвијовића, Тодоровића Добросла и Петра Бјелице као и учитеља г.г. Јанка Протића, Тихомила Коштановића, Николе Јовановића из Пожеге и Михаила Бугариновића из Добриње, Раика Алексина из Душкова, Божицара Поповића из Каленића и Војинка Петровића из Гауче који су чак и своје ученике са себи доводили.

Другога дана извршен је рад и широчини спремених 12 младих привредника из 12 разних места — села, и изабрани тако, да су практично каламши са довољним разумевањем и великом сигурношћу, међу којима се одликовао Добривоје Јубић из Корана.

Трећег дана, продужен је посао, и на молбу г. Јанка Протића управитеља основне школе, изказало је калемљење и Ђаница П, III и IV разреда основне оид. школе; ономо је реду присуствовао и г. Срећковић, средњи начелник са среском скупштином, којима је такође држато кратко предавање о каламљењу.

На овоме путу било је слушалаца уписаних који су сна три дана реново учили 2114 (без оних који су предавања посећивали из околности). За све време трајања курса *окалемљено је 10.537 комада младина* од којег је броја остало у расаднику само неколико стотина а остало је поштомљено култивира. Кад се узме да се од горњег броја само половина прили, на њих је од држави овог курса учињена велика корист оид, околних, не само што се привредници обучали у калемљењу, већ и тиме што ће се оид начином најлесне врсте воћа развијати и тамошњем крају, јер су калемтрајнице набављене из расадника: шабачког, тоничдрезног и ратарске школе. Засејута за ово припада на првом месту г. Драг. Јанчићу председнику и осталим члановима подружјским, који се неуморно труде да привреднике из своје околне снабду са највреднијим знањем у рационалној пољопривредној струци.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Среског Пољопривредног Друштва

Државне 26. априла 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Раша Милошевић; одборници: г.г. Анта Голубовић, Драгутин М. Јовановић, Коста Протић, Коста Д. Главић и Милан Јовановић. Председао председник г. Раша Милошевић. Бележио за секретара синоам г. Палме М. Радосављевић.

Прочитан записник X. седнице — Одбор усвоји.

Председник синоштва, да су се срезови: рамски закупањем начелника истог среза г. Анд. М. Стојићевића, косовички усталитиом начелника поменутог среза г. В. Ђ. Недећа и тамнавски, на предлог г. Ђорђа Стојановића, начелника истог среза, уписали за чланове добротворног Среског Пољопривредног Друштва са улогом од по 500 динара. — Примљено са захвалношћу.

Председник синоштва, да је одбор општине петровачке среза мласковог, у седници својој од 28. марта ове године решио: да се општина петровачка унесе за члана утемељача овога Друштва са улогом од 100 динара, коју

суму да исплати у 1897 и 1898 год. по 50 динара. Примљено са благодарношћу.

79. Читају се извештаји:

1. Управна друштвеног добра у Шапцу, о привредном калемарском курсу на добру, од 28. фебруара на закључно до 9. марта ове године. II

2. П. Антонија Мајеровића београдског ратарске школе, друштвеног властитиом, о државном тродневном калемарском курсу на дат 9, 10 и 11. марта ове године у Пожеги. — Одбор прими и изашу, с тим да се извештаји у изводу објаве прику „Тежак“.

80. По молби Пољопривредне Подружнице у Јовцу. — Решено: о погледом на то, што је она подружница млада и што располаже са врло малом капиталом, да се од ње прими натраг 150 грама оива, који је набавила преко Друштва на одоцила са сејањем.

81. На молбу г. Ђорђа Матовића, старара из Пошарена, да му Друштво прегледа и оцени коштину Ђеронови, коју је израдио по моделу г. А. Јивановића. — Решено: Умолити г.г. Ану Јивановића и Драгутина М. Јовановића, чланове одбора, да даду своје мишљење о изради ове коштине.

82. По акту Главне Управе свих Кола Јахача „Кнез Михаило“, од 14. ок. мес. Бр. 35. — Решено: да г. Мил. П. Куртовић потпредседник, заступу Друштво на привредно-вештањем спечасостама без права на напреду путних и осталих трошкова, коме ће се дати по мишљењу класичног одбора извесан број друштвених књижа, да их издаје појединим колама.

83. По писму Друштва за потпомагање и васпитање сироте и напуштене дете од 4. пр. мес. Бр. 51. Одбор је — Решено: да се кинше чланак у „Тежак“ *О сабирању сиротинских децења за прављење четка*; да се моле Уредништву свију листова у Србији, да овај чланак прештампашу и расине свима Пољопривредним Подружницама, да вистану код Народа у својој околини, да се чепање сабирају и шаљу Дому сироте и напуштене дете, од кога ће за њих добивати дене приходе.

84. По молби г. Милорада Рувића, архитекта Министарства Грађевина. — Решено: да се може одобрити унос намештаја по списку из Немачке на Друштвеној адресу, за наставско обласно станиште у Шапцу.

85. По молбама: г.г. Јована Тодоровића из Језевине, Бадњевачке Земљорадничког Задруге и Јевевија Ј. Маринковића, државног питомца за изучавање шумарства у Таранку у Саксонској. — Одбор је решио: г. Тодоровићу неможе се одобрити замена старе сечке, коју је добио од Друштва пре неколико година на име награде за добро савладу питају, у размину за нову драчују; Бадњевачкој Задруги немогу се дати сирање на отплату, с тога што их и Друштво набавља за готов новац; и г. Маринковићу неможе се дати „Темпа“ бесплатно, зато, што он прими од држави штителандју, од које може одвојити 8 див. годишње са Темпа.

86. По писму Печеларско-Воњарске Задруге од 17 ок. мес., којим нуди Друштву Ђеронови коштине за добру у Шапцу по 850 динара помам. — Решено: да се пита Управни друштвеног добра, да ли ће му требати коштине.

Цена нашиа огласина: Од петит прете од једног стукца по 10 пара див.; од осталих крупних писмена по 15 пара од крсте и стукца.

Већија огласина од цела стране 20 динара (10 еор. а. к.), пона стране 10 див. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглавање по 20 пара див. државно таксе.

За оглавање кинше пута 10 од 100 јеванаје.

Преглед 19. броја Тежак — Чланци: Шта ли раде њече по овој кинш. — Правила гојења свиња. — Свиња и вешно гајење (настање се). — Подизтак: Благодети јабуке. — Дописи. — Бележне. — Гласик. — Записник.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО.

— ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 4 ДИИ, НА ПОЛА ГОД. 4 ДИИ. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТ. ПОДРЕДБИНА, ВОЈНИЦИ СТАРНОГ КАДРА И БАЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛА ЦЕНЕ, АКО ПОДНОСЕ ПРЕТПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. НА СРБИЈИ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФР. А. ФР. ПРЕТПЛАТА И РУКОВИСИ УПУЉУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ВЕНСКИХ ДРУШТВЕНИХ ПОШТ ПОШТА ВИСЛАШТО.

ГЛАСНИК И НАСТАВАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

РЕДКОВНИ ОДБОР:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКАЉИЋ, ДУЖНИК М. СЕКАЉИЋ, Др. МАРКО Т. ЛЕКО,
И НАЈА Т. ТОДОРОВИЋ.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ПРАВИТНИК М. КОВАЧЕВИЋ

ТУБЕРКУЛОЗА И КРАВЉЕ МЛЕКО*

Од ових насловам изашло је кратак чланак у 18 броју „Тежак“ од ове год.; о шкољности и опасности од млека туберкулозних кравља, а нарочито наглашена је ова опасност за децу и одојчад. Ову истину тврдио је и ми тиш пре што је факт, да се на планици ове општинској, сваке године нађе прилично број туберкулозних кравља и то обично купљених од околних кравља. Сви пак случајеви туберкулозе нађени су на овим планицима и крављама који имају у својој крви примесу које стране расе, т.ј. које су укрштањем страних раса постале. Наша чиста домаћа раса говеди, за сада је слободна од туберкулозе као и од заразног запаљеног плућа, које до данас у Србији није констатовано. Тврђене г. Коблинске нар. лекара, изнешено у 1 и 2 броју: „Српског Архива за целокупно лекарство“ од 1895. г. где се вели да 1894. год. било 14.95% волова и 19.37% кравља туберкулозних, не стoji, јер и сам дијагностички оних тих патолошко

анатомских промена које је он нашо и на ком основу тврди да је стока туберкулозна, не даје тако јаким ослонца на основу кога би се могло са позитивношћу тврдити да су те промене зајиста туберкулозне природе. Нарочито нам је чудно, како да сви туберкули остају у величини зрна ситног песка и да ни у жлездама, или плућана г. Коблинске ни један пут не нађе процре гвојаног распадања туберкула (Verkäsung). По томе није овде место, те за то понова тврђени да наша чиста домаћа раса стоке нема туберкулозе, прелазимо на сврху коју има овај чланак.

Слажено се са писцем поменутог чланца да су велике парови, где свада и Београд, највише изложене опасности од нездравог и зараженог млека. Сваког дана можемо наћи потврде о томе у извештајима о боловању и умирању у појединим заровинама, као и у извештајима за нар. Београд, где на жалост видимо да врло велики проценат умире од туберкулозе. Разуме се да то не приносију млеку, јер туберкулоза код наше стоке још је нова ствар и у почетку снаг развијања, али је са свим опоравком, да кад је већ ту, да се од рђавих њених последица

на zdrave građana, što jače ogradiju. S toga smo mišnja, da je potrebna stalna i jaka kontrola nad svom stokom, čiji se proizvod — mleko — unosi u Beograd kao hrana. Na ovom putu ne treba nikakove teškoće da nas zadržue, jer zdravim građanima najneophodniji je uslov za razvijue i napredovanje jedne narodni, — na stoga i najvažna potreba bi se svi ovišnji uzroci otklanjaju, koji zdravlju građana škodu, te da svoje i svoje dšue zdravlje sačuaju.*

Radi toga smatrali smo za dužnost da iznesemo mogućnost ove kontrole i organizaciju vœnu u jœdno da upozorimo i nadležne a i građane: jedne da se staraју o zdravstvu a druge, da energično traže ustanovljenje ove kontrole i vœno izvoœenje.

U koliko je meni poznato, u okolini Beograda ima 1400 — 1500 krava, i to italjskih krava, koje daju potrebnu količinu mleka za potrošnju u Beogradu. Kontrolisane zdravlja kao i hranilive i ostale potrebi higijenske uslove, koji su za život i zdravlje ovih krava neophodno potrebni treba poveriti, jednom sposobnom javnom lekaru. Samo tak kontrolisane treba izvršiti i dalje vršiti ovako:

1. Popisati sve kravare, koji drage krave radi prodaje mleka u Beogradu, koliko ko ima krava i kojim rasama pripadaju.

2. Odobriti državne krava samo onima koji imaju italju; koja bi ispunjavala bar najpotrebnije higijenske uslove za život i zdravlje u voj naohode se stoke.

3. Sve krave podvri najviše sposobnog pregledu odnosno njihovog zdravlja, a za tim kaljeniti ih sa tuberkuliozom, da bi se tačno saznalo njihovo stanje zdravlja u odnosu na tuberkulozu.

4. Prema rezultatu sve bolesne i jako sumnjive krave poklati.

5. Zdrave krave numerisati od 1 na dalje* na više do broja koliko bude bilo krava, i kod svakog kravara zabeležiti u rubrici sniska odgovarajući broj njegovih numerisanih krava.

6. Pošee mleka dozvoliti samo u horvatično zatvorenim cirkulacijama sudovima. Na sudovima ovih kravara koji imaju dozvolu prodavati mleka u Beogradu vala udariti kontrolni žig, no koje bi se uvek dalo kontrolisati imati dotični dozvolu ili ne.

7. Kontrolisane zdravlja svoje krava, od kojih se izue mleko za prodaju u narodni, mora biti neposredno, i da se prostire i na ostale bolesti i zaraze a ne samo na tuberkulozu.

8. Svakih 6 meseci pozvalati kaljenenje tuberkuliozom, radi kontrolisanja.

9. Svakom pokupljenoj grlo ima da izdrži ovaku istu probu, pre nego što se uvrsti u mazaru.

10. Kontrolisane posuete oko krava, kako u pogledu njihovog zdravlja, tako i u odnosu na čistoću njihovog rada.

11. Izraditi pravila, no kojima se kravari imaju upravljati, kao primisati i kazne za neposlusnost.

12. Mleko koje se donosi iz okolnih sela podvri mikroskopskom pregledanju i što vœnje vršiti taj pregled.

To su u kratko potezi osnovne, na kojoj se treba kontrolisane kako zdravlja stoke tako i mleka postaviti. Kontrolisane samo mleka, koje se doneše u narodni

nije ni praktično ni dovolno za konstatovanje njegovog kvaliteta jer ima i zaraze a i drugih bolesti, kod kojih mikroskopsko pregledanje mleka ne daje nikakve rezultate. Samo kontrolisane žive stoke kravari ne bi imali mogućnosti biti bi snila da mleko od bolesnog grla uvešaju u zdravo mleko. Pored toga kontrolisane bi se prostiralo i na hrana kao i na ostale higijenske uslove, kojima je izložena stoka, što ovet ima takođe svog uticaja na kvalitetu i dobrotu mleka.

Tim načinom bit bi građani i njihova deca osigurani da se hrane zdravim i dobrim mlekom, i da svoje zdravlje ne nanose škara.

H. D. Tod.

ŠLJIVA I BZINO GAJEŠE

(NASTAVAK)

Na taj se način razmnožava šljiva, reči bœmo malo — veš bœmo 600 godina. Ovišnji neshodni načinom razmnožavanja i kulture mora šljiva da degeneruje, a to tim više, u koliko su nove okolnosti, na koje se samostalni izdanci mora naviknuti, različitije i nepovoljnije. Takvom veš 600-godišnjom kulturoj šljiva ne može da bude stalna i mora svoje osobine da potopra.

U zvešta navedeno na mnogo oduka naše domaše šljive sa raznim namaka, koje bœ se sve više vršiti, ako se ovaj način kulture ne napusti.

Miloveš izdancima je dako najkrošiji način obilavna šljivanja; pri nesovanju izdancima se povreda i podela koru matičnoga stabla, izdancu sam, koji sada mora započeti samostalni život, ima posve nedovoljno i nepravilno koreenje a ponajviše je i bez dovoljnih žila, jer mu jakim kiđanjem iz zemlje zaostaju hranidni. S toga izdancu, presažen kao samostalno stablo, bez ikakvih poboljšanih grana, pojedinačno, više nalik šljivici nego li stablu, u početku se ne miče, mnogo kasnije rodi, a kad se okreni, i on izdancu tera, jer mu je to no svoim poretku u prirodi, na se time samo slab, što mu je u toliko više na štetu, jer je šljiva i onako slaboga porasta. Hraniljive čestice nam, koje izdancu od matičnoga stabla k sebi privlače, izgublene su za razvijene krunu i razvatak ploda, i tako je vremenom sledioveo degenerisanje i znatno potopra ploda.

Takvom kulturoj postaje plod sve sitniji, nesocijniji, sa slabijom aromom, a kiselošastiji, meso je zedovitejno, koja kocike prelazi iz ugnatoj vodi u vodi žubčastu na i preveskatu. Najvažnija ovišnja stabla nose klicu i sklonost za svaku bolest, usled čega slabije rođe, zaraznim bolestima i napadi insekata i mišaljna teže odlašvati, oštroj podbebu teže otpora daju, a krljavina i tuberkulozni smetom napadnuta stabla zapreaju mesto zdravima, biju očajan boj za ostavak i život, dok na posletku inak podlegnu. Ta — biljka ima isti organizam kao što je životinjski; i vœnji život odučuje vœnjia kri.

Da šljiva ovim načinom kulture zvešta degeneruje, pokazaju sadoni krunice oduke naše domaše šljive odgajene oblagorodnjašem, kad u njih stoke stabla odgajene izdancima: veličina ploda i tešina prvih nadkrvije potone često dva puta, a kvalitet i boja znatnije je bolja.

Na i odgajenane šljive neposredno od semena nije svrši skodno, jer se do sad ovim kulturoj nije dobilo nikakvo poboljšanje naše domaše šljive; šta više na protiv bilo je plod od trih semena koja zvešta doniji. Šljiva dako ne čuva svoje osobine, kad se razmnožava semenom kao god i vœnjia ostalog voća.

Pri svem tom bilo bi i to kud i kako bolji način razmnožavanja šljive, nego li izdancima. Od semena odgajene polke najviše su u najkrvije, jer se najkrvije

боре противу навала поднебна и гамади, али за то и касније погину водити.

Шљана се даље најоходније разиожила облагоурошњављем на дивљаку, као и остало воће, па се младо стабљике исто тако гаји и негује у расаднику као све остало воће. —

Ми ћемо овде на кратко објаснити најрационалије одгајивање шљане од почетка, а на име — од сејана па све до presaђивања шљане у шљанак.

6.

Триовача или побора је као воће незнатне вредности; али је најбоља подлога за домаћу шљану. Шљане дивљакне одгајује се с тога из семена ове врсте, јер се од њих добива далеко лепше, снажније и трајније дрвце, јер су за облагоурошњављем подобније, јер студен боје подносе него остале врсте. По вољу свега тога не треба ни младо да се пашимо да не сејемо коштице од наше домаће шљане, која је за подлогу скоро исто тако подобра.*)

Туже се како шљанево семе тешко клија, јер се коштица не распуца. То је истина; а не зато потребно семе класити. Може се узети у ту сврху сваки старо кабао, па макар криво као решето. На два кабаа метне се за два прета високо слој добре земље; па тај слој разреде се један ред очинљивих коштица; па те коштице се опет разреде слој земље, па опет ред коштица и т. д. редом, док се кабао напуни. По поврнини се разреде борово гравиче, као заштита од мишева. То се све уради у јесен, одмах по берби шљана. Суд се смести у неки крај кувања и полена се редовно сваки трећи дан млаком водом све до пролетне сејиде.

Кад је земља на леђу добро припремљена и ситнији љубрток или мешавице (помоштом) пођубрена, издела се на гредине деје, на којима се направе 5 см. дубоке браздине у размаку од 30 см. Кад се кабао истресе биће у њему око 80% већ прокљивљивих коштица. Такве коштице ваља посејати у браздине 5 см. једна од друге, земља се затрпе, а као заштита од мишева и кокошаца разреде се исецкане гравиче од веће, које се младо дреском притиску. Како је суво, тада ће се и паљоту кроз ретку салати. Како се морају врло високо држати, да се семе заливљиво не сабине, да се поврх њих не начини кора, која пречи припуштању ваздуху и побијање клице. Воду за заливање треба преходити на сунку загрејати, јер студени вода је отров за сваку биљку, а нарочито за клијање. Већ за 8 дана извршиће клице на земљу, а у јесен биће од посејаних коштица јачина 70% младих биљака, подобних за presaђивање у растиво. То су сада дивљане и поточе подлоге за облагоурошњављем.

По пак сеје коштице одмах у јесен, нека их намочи барем 14 дана пре у ретком раствору од скоро угасеног гасца и нека с коштицама сеје исецкано гравиче од веће, јер бољакне у високој мери одбија врло угодно мишине. У исту се сврху мешају коштице често с раствором од мишина, а то је првена веома отровна боја.

Кад живина нађе на леђу, не само да ишчепрка гредине, него и поједе, погула и искљад клице које проишћују на површину. Па и неке итине, иначе лапе пријатељнице, врљиво траже посејано семе; и тада се може за покривање засејаних гредина zgodno употребити свежје гравиче од веће, ипак али бујад, али само толико, да до семена може допрати светлост и топлина. Противу ирала и општра ветрова нема боље заштите од бујади.

7.

Кад смо провљали расаднике светскога гласа у Виртембергској, Гадеској, Алдеској, Француској, имали смо

прилику уверити се, да се облагоурошњављем сада врши скоро искључиво шпанљавем, каламљавем па лист (очењем, окулањем). Свака повреда животна биља, какво је и биљка, јесте нека прета параста. У колико је таква повреда мала, у толико ће биљка лаине и брже пребодети рану; јер чим мање буде несана животна сила на исецканим те ране, тим пре и више моћи ће ју биљка употребити за свој даљи развитак. Код шпанљавца па лист или очеве је та повреда, коју биљка најпре жора залечити, управо минимална, јер се једва у најбољу дира, док је код шпанљавца у расној најстворнија, а код свакога другог начина облагоурошњављема већа него ли код шпанљавца па лист.

Кад младуну очиво расте ова бујница него ли код осталих начина облагоурошњављема, јер подлога треба само један пуњољак да ишкрани, а полаже се по готову највећа важност када младунца прве године потера што више, јер потињих година сама по себи заостаје.

Кад се те оводности у сваком расаднику где се рационално ради уважалују код облагоурошњављема јабука и крушака, у толико више морају се уважалати код шљане, које онако, по својој природи споро расте; па с тога препоручујемо облагоурошњављем код шљане једино шпанљавца па лист, очеве. На случај пак, да би се из којих разлога морао употребити други који начно облагоурошњављема, биће најповољније престо спајање са 3 пуњољака.

Наврљати па лист или у опште облагоурошњављати може се високо, 8—10 см. изнад почетка стабљике; или високо, — у врху. У првом је случају и стабљика младога дрвета благодрва, у другом пак случају стабљика је дивљак; ну високо облагоурошњављем има свакојоко превалу над високим у случају, кад младуну град повреда, отпор пробије стока орести или зечеви оглово, јер се тада jakim кресљем немо постиже, да неки неопрећени пуњољак изобије и пов благодрди младун потера. Код високо облагоурошњављема је порас снажнији, јер сокови не треба да се високо небу до благодрднога пуњољака, а и корен не тера побочне гравиче па штету камена.

Наврље се готово искључиво на иритрајено („спајајуће“) око, пуњољак, дакле пре јесени, јер је тај начин миого сигурнији од шпанљавца па будво („терајуће“) око у пролеће.

Ми ћемо предложити да је техника шпанљавца познатија, па ћемо само истакнути, како је у том погледу најважније да се погоди право време, а то је доба кад сок по други пут поине кржати, и у најбољем је претаву, а то је у јулу и августу. Пуњољци за шпанљавца употребљављу се од младих детораста, а најбољи су они по средњим детораста, јер су најбоље дозрели.

За поједну земљу и локално поднебје пронаћи пак подесну сорту шљане стар је ишведскоиниго искуства. Сваки претдео има неколико стабљика које се одвајују од других, својим деним бујним узрастом, глатком кором, малим трнем, крупним угаситим љодом, па се од таквих стабљика одабере шљанке, гравиче за облагоурошњављем, и ако их нема сваки претдео, али их суседни.

(настављење се)

КОШТАЊ ИЛИ КОШТАНИКА.

(*Sorghum halepense*; Pers.).

Диттаоцима „Теклаковица“ без сумње биће познато, да су извесни пољопривредници у непрестаној борби противу разних траваулица, међу којима, у извесним положајима земље, прво место заузима коштањ или коштанника, — јер се врло тешко с њива трети. Ушћивани пољопривредници, чим ову траваулицу на својим њивама примете, својски настану, да је истребе и униште; али многица је ово наследна брига, дрвцима, да коштањ не шкочи или мало шкочи усеви, јер мисле, да је то „малености“, те слабо и обрађују наклиу

*) За извођење младунца из коштице поред гравиче и домаће шљане с врло добрим успехом се употребљављује код нас и коштица од дивљакне, иралојане. У расаднику Грн. Пољопривредног Друштва у Шњану и у Шњану за Нишавце и Војводство дапа је изврљена најбољу подлогу за извођење шљане. Коштица од дивљакне можемо класити у земљу доволно.

на poslednje otuda, a mnogi zbog inokontinije i oskudne u radnoj snazi prenebregavaju ovaj nosač vrhnja, premda i deca od 10 god. u inosnim prilikaма (za oraње и влачење) могу то водити. Usled ove „malenkosti“, рад сам да obratim u nekoliko речи накую полуприrednicima и уношав их са овом трапулником, и ако је иста многима позната; али, баш с тога што је позната, многи и не обраћају довољно пажње: или из незнања, колико ова иштеги наше усеве, особито кукуруз, или из нехата према својој мимини и привреди; — јер, њине, које су занарложене — обрасло коштањем, постају из године у годину приметно постоје и неплоднеје тако, да кроз кратко време не могу полуприrednicu својим родом надгити на труд и носејано семе, а камо ли још какав већи доходак допринети.

Коштањ већњоко расте и размножава се на њивама, које се непрестано засејавају кукурузом и другим оропавинама, а при том су на току поплава каквих река, дакле на земљиштима добро обрађеним, моким, трошним и неколким. На пољовима њивама коштањ за кратко време у велико се размножи и обузме целу површину, јер су таква земљишта у правом смислу изводике (расаднице) за његово размножавање. На земљиштима тешким (глинастим) коштањ не може да успева, на и да се размножава, а у њине прилика на оваковим местима, и кад се нојани, закрља и угине. По двадишма никак не може ни да успева.

Коштањ се размножава на два начина: *семеном*, које сазрева и онда за време кукурузне бербе, и *кореном*, који је дебело у пречнику до 1 с.м. на њине, и доста дугачак, са неколико кракова пројеза по орици хоризонтално подељен на зглобове (члене). При обрађивању земља се преврће, тиме се корен ситни и по њиви растура, и тако додијелу из снапак тог комада од корена се поново образује мада била, која напашани поново земљиште за своје успавање и растење врло налаго напредује у свој корен грана, ситију храну само из орице. При орању тује се пуцкице његовог корена, и на површину земље изваљу се по ивици комад истог, у тујо је сам његов јаким делима или праменима угине, а ако се пак ма и најмањи део истог земљом претпа, пушта своје делце, учврсти се за земљу, и тако гранају свој корен по орици, поново отпочиње своју вегетацију.

Ради бољег објасњења о размножавању коштања може послужити овај, из мота живота истинити случај: У једноме обљављем селу био је један, према својим суседима *врло загодан човек*, на парвама и његов ни смеће право. Једнога дана отида на орање, а до његове њиве орао је такође своју њиву један његов сусед, *чија њива беше чиста од свикак трошница*, док међу тим заљављивена беше сва коштањом обрасла, *због чега је и заведе суседу на његовој чистог њиви, на парвама и увек добре се усу; пуштанији раније волоче на храну и одморни, пође да изиди каквом је суседно орање, па: идући преко своје њиве, узгред накури корена од коштања, и кад дође своје суседу, који је још орао, идући за њиме поред брда, сачува је корен по корен од накуљаног коштања. Његов сусед ово није приметно; али, кад је никао кукуруз, дође да своју њиву обље, кад, — има шта и шкети: — кукуруз у једној вевеници (постави) не може да се распозна од коштања, који врло напредан беше (у почетку је много надгачан па кукуруз), јер и њива беше прилично плодна а при том и добро обрађена.*

Дакле, коштањ можемо са наших њива истребити валиним обрађивањем и најљакшим трбуљем корена при орању и оштом обрађивању, и избацивањем истог на површину земљину. Ну, ово није довољно да се уради само једне године, већ ово њаља радити све докле, докле не буде и последњи корен истребљен; и тек кад будемо овако уградилм опростељемо се ове несретне трапулнице, која поред тога, што смета порасту носејаног усева загнућују га, исповишала њиву силнаком храну потробије усеву, и отежала обрађивање земљишта. При свем овом треба имати на уму

и то: Да не треба оставити ни један струк ове трапулнице, да семе узри и опадне, због чега њаља га у зелено мотиком покресати или српом покосити, или, што је најбоље: по кишнотом времену са кореном почунати; и овај је начин за утањивање најистинитији и најбољи, јер се врши у месецу августу кад се главни летњи радни посривају.

И на последку, ако због инконтинје или чега другог, нисмо у стању ни на један од побројаних начина истребити коштањ са наших њива, али њине имено стање дозвољава, да исте њине све или редом употребимо по неколико година за носању стоке, — можемо и на овај начин уништити коштањ, а сем тога и земља ће се оваквим начином у хранљивост поправити и појачати.

М. Т. Богаван.

ДО ПИСИ

Јаковин, 3 Маја 1897 год.

1. У месецу априлу због мочаре прошле јесени, нису ни били загнути. Но не зна се где је било теже радити, било у загнутих или у незагнутих виноградима. Земља докла, и где је пре радило три радника, треба упротити пет — до шест радника. Тако сам је ишло и кукурузном оробм.

2. Од 20 марта — 20 априла имадосмо: 14 кишних дана, 12 росних и пет маљовитих јутара, три ведрa и потпуно тиха дана. У опште узев, време је било угодно за сав пољски рад.

3. Најнише је засејано пшенице, потом зобин, кукуруза, а најмање јечма. Кукуруз је несретан усев. Ораба и сејидба кукуруза долази баш кад су најистинити четвртци и петци. Овако глупих наредба од ненадељних, ни где у свету нема. Од великог четвртца до Сисови-део, четвртком не смеи: орати, кола терати и о земљи радити, јер то тако вели „Дада“ из Трубиница. Она чуда сеља од града! Истина за неке нема наредба — они се оравају по предњу.

И вурузи и претњи казим зложени су они вредни и свесни грађани, који се овим глупостима не покоравују.

4. Већи део хране продаје наш сељак, да отуђи плати порезу и набави друге домаће потребе. Сем сема и наше прво маља део хране утрпои домаћа стока. Добро одгајени — сточњаци — (ако се то још за наше које може казати) коња, мали је број. Они се добро негују и зобе, а остали, и коњи и остала стока, тек кишотаре.

5. Пшеница је добра, зоб лудо напредује и расте.

Ливаде су биле мало застале. Градњарски усеви усед прилично хладноје тепоко личу. Озми дан врло добро. Ново добивени чешик дан — јарик — посејан је сам велике Недеље, у првој половини априла, и дивно напредује. Сељани су за сад њиме задовољни.

6. Веће је део претнегао, и у добром је роду. Са родом жаричто у мајаре свет је задовољан. Но досадањим знацима и виноград обехава средњи род.

7. Пчеле слабо напредују. Браз пројена температура, праваци ветрова, њиме обдаци на и кишни дани омили су напредак пчелама. Ројена биће мало и позна.

8. Два јутра и у пр. сме. осавида су са слабог славом. 26 априла била је негодога са ретким и ситним градом, одајим ветром од 8 с. и 3 м. до 8 слги и 12 минута у вече, а дошла је са југа, па стрепула на запад, на северу се завила, тако негде у Срењу југу у Бачкој. Штеће није било ни оде ни у околини, сем по неке пребоје гране и одломкее гране.е. Добар њљук киш и ретког града трајао је 9 минута (ове податке у стању сам дати и с тога, што сам стални сарадник опсерваторије велике школе).

9. Пена је храни онде врло мала: шенци 10-5, лоби 8, а кукурузу 4 денара. Сени нема тражње и оно доба.
Свиње су биле у доброј тражњи и на врло доброј цени, сад ни је пена платно пала.

10. Здравље у народу и стоци само како се пожелати може. Редне нема никакве.

Урса.

Школарство 4 Маја 1897 г.

Општог живота посејано је врло мало, на и оно је слабо, услед дуге мочари. Јарих живота такође је мало посејано. Кукуруз је нешто мало сејан у брду, у пољу веда вода.

Воће је повело добро.

Време је хладно. Непрестано ових дана пада киша, а и по брдама и сушепајца.

Народ је ове године, непосредно иза календарског курса у Пожеви, некако много нишковија, те и оно се још важице, кадема су се примичи не може бити боље. Спричани курети, обучени на курсу у ваљевским, а одушевљени и подстакути од Подружнице за развијање пољарства, оне су године на све стране каленили, да број кадема пада свинове и очи, који год зна, колка је апетарност од овога просека у том погледу била.

И на ичеларство се у овема крају после мањског ичеларског курса обраћа јина важица, те и оно се још напредује. Сад се већ спремају многи да замонују прикарке коопшница савршењаци, а многи заснивају коопшнице, ма да пре ичелу инсу држале.

Драг. П. Ј.

ВЕЛЕШКЕ

Против инсеката на ружи. (Одговор на 12-то питање). Против инсеката на ружи, као год и на вољу, најбоље је срствно *лардимо* трепљење и ушитавање, снажилање јаја, које инсекти остављају. Трепљење је инсеката, кад се они већ налазу, много теже; а срствна против њих су слаба и ограничена. Као генерално срствно против свињу инсеката на ружи препоручује се течност, која се овако припрема: узме се 125 грама квасице — шепера, и стави се у 5 литара воде да проври, на том се у казан суд процеди и у то још наструже 125 грама пераћег сапуна („жабола“), па се то меша, док се сапуна сасвија на растопи; а кад се та течност расхлади, онда се њоме прече ружа са свињу страна. То је срствно против инсеката веома јако, и они пре пола сата посканљу.

Друго је срствно, против гусеница, платни сумпор испод руже. Гусенице онда нападају, и треба их ушити или дати пернатој живини да поједу.

А где су се инсекти просто ували у неку прету паучину, та места треба просто поодестати и бацити на ватру.

Ј.

Нозолике напомене при храњењу коња. Жребад у првој години постигну како у пористи тако и у тежини калкио и свиња седећим годинама док развијање траје. Ако се оне честоце (материје), које су за развијање ждробе потребне, не садрже у оној храњи, којом ждробе храње, онда ће ждробе крваваити место да се развија. Оно, дакле, што у том времену пренебрегнуто, не да се више поправити.

Желудак је у коња сразмерно мали; а у осредњег коња више много пространији, него што је желудак једног већинског коња. Главниот ждробат треба честоће хравити.

Не треба много хравити коња кад има што тешко и брзо да ради. Коњ данас ради са снагом коју је добио у храњи јуче (дан ранаје), а не са храњом коју данас једе. Јутарња храња иде у ђубре, а вечерња у прета и мнишње; за то дајино снажну хрању у главниот (дакле две тре-

ћине) у вече после рада. Њу ће коњ за време пољног одмора добро сварити и тело своје онекати. Храња ће више бити онда кад коња одмах пошто снажну хрању (овас) поједе, употребило на тежке послове и брза дишења. У колко је посло, који од коња тражише, скочили са браком дишењем, у толико треба да и храња, коју му дајемо, буде од мање запремине. То исто важи за ждробне кобиле. За благодотне јахачке и каручне коње као и за приплодна града омас (лоб) је главна храња. Не треба се храњити те због јединице замешавати омас којом другом јединицом врстом храње јер ће та уштеда да се освети на грау. За коње пак који послове махом у тоду врше може се дати храња веће запремине. За овакве коње врло је добар као храња и осушена шипка трепер. И при храњењу благородних коња може се један део омас заменити којом јединицом врстом храње али та замена не сме прећи трепљиву дневног врста омас. Свиња храња кад није на пашу нићи нише добијају зелену хрању, треба посеведно дати највише по један килограм жуте квасице рене (коњске квасице). Ковиња врља врло је здрав и добра за коње а може да се сеје и заједно с овсом. Седе од коњске врпе може се добити: од срствог пољопривредног друштва у Београду, од г. Светозлава А. Петковића управитеља добра срствог пољопривредног друштва у Шапцу, од г. Јоже Марковића економиста ритарске школе у Краљеву и од Тоше Мравинаћа свемарског трговца у Београду.

Зелену хрању треба дати при зресте храње, дакле ону не мешати са зеленом. Исто тако треба појево вршити увек пре данаша снажне зресте храње. Веће количине воде, после, пошто коњ омас поједе, учиниће да се омас сиере у тавка црева.

За коње који имају правилне и добре зубе, нешто тако сирањакне храње, не само да није нужно већ и влеским случајенима неодољиво је. Нарочито избегавати копру, квашену, понарену и кулашу хрању и прекривљених омас.

Кукуруз гоји а сем тога проиводи јиноу то нарочито није добар за ждробне кобиле па било да се оне употребувају на послове или не.

Важица опредељења у погледу храњења коња, могу наћи они одгајивачи коња који владају немачким језиком, у књизи професора Д-р. Бригера (Dr. Bräumer) у Јени, која носи наслов „Zubereitung der Futtermittel für unsere Hausthiere“.

Б. П. К.

Познати да ли су јаја свежа. Да ли су јаја свежа може се сазнати по њиховој тежини, јер што је јаје старије, тим је и лакше. У оно доба године нарочито има доста старих па и кварних јаја, с тога их при куповању треба изнати. У тај циљ треба у 1 лит. чисте воде растворити 120 гр. обичне квасице соди, па у овај раствор спунтати јаје по јаје. Јаје, које је снесено истог дана, потонуће на дно суда; које је снесено претпригодно дана, неће сасија на дно потонути; јер три дана снесено јаје имаће по сред течности; сет дана старо јаје плаваће на површини течности, а што год је старије, све ће више бити ван течности.

Бубе швабе и понци, могу се најбоље растерати, кад се узме 20 гр. шећера, 10 гр. брашна, 5 гр. боракса и 5 гр. врховог прашка, — то све скупа измешати, и оставити тамо где има тих буба.

Д.

Да се изна паук у ланеном платну. То бива на два начина: 1.) Ако платно држимо пред светлом то ћемо видети да су паучини копчасти водједнаки, а ланени су неправилни, и вису подједнако дебели. 2.) Кад из платна узамемо неколико копчаца на их прекинемо, паучини ће да се коврају, и раширкају, а ланени остају курти и глатки.

Д.

Бела, црна врба као гориво дрво. Као дрво за украс бела врба нема велике вредности; има других лепших врста које се подмажу и засађују по местима, где треба да буде лепо и пријатно. Али ако се хоће да цени више корист, онда би се могло пожелети да се она виша пошине

по градинама, на пољу, јавним местима итд. Та корист беле или крпе врбе састоји се у томе, што вешо дрво траже ситари за дубине; и онда, што вешне маце (цвет), које се рано у пролеће јављају, вешају врло радо походе. Та околина, што је ова врба једна од првих цветних биљака, требало би у првом реду пошларе да нацрта да се лагузу за засађивање те врбе. А за то, како рекосмо, има доста и привлаке и места; само треба за све још доста добре воље, да није ништа тежику постоја.

Како ћемо изаћи количину зденутог сена у стог — куну. У пољопривредном календару за 1897. г. на стр. 82 има унут за израчунавање тежине зденутог сена у стог — куну ја сам проучио и применљиво неколико пута мерећи исто сено доцније на ваги, на илје тачно а из овог резултат :

Зденуто сено у стог није правилна кунa — келга, и усвојено правило у пракси при делову сена у стог не вели: да се од земље — основе одмах почне сукавати на врху, већ се почињу од основе напредова до извесне висине — према величини стога — тако, да је стог до те висине ваљак или зарубљена кунa, на које се тек сад наставља облик куне.

Према овоме количину зденутог сена у стог ваља рачунавати овако :

Треба измерити метром обим стога по дну до земље — основе, на тај број поделити са бројем 6·28, добивени количник који представља полупречник основе помножити самим собом и са 3·14, добивени производ биће површина основе стога, исто тако и на висину, одакле се примено јаче сукавати — узвривање почео, измерити обим и са тим бројем поступити исто као и од првог по дну обима — наћи му површину. Оба добивена производа треба сабрати, поделити са 2 и добивени количник помножити висином од доље површине до горње мережи усправно. До сад смо израчунали један део запремине стога, други део т.ј. одакле, одакле се примено јаче сукавати почео до врха ишаћи ћемо ако ону другу — горњу површину помножимо трећином висине мережи до од врха прелазне висине до самога врха стога и то усправно. Ово ће бити запремина и други део стога, зато треба запремине од оба дела сабрати и добивени збир је запремина стога, коју треба помножити са тежином сена једног кубног метра.

1 киб. врло доброг сена (облика) има 85—90 кгр.

1 киб. средњег сена (валсуше и у оште диспатор сена) има 64—85 кгр.

Овако рачунајући долази се до врло мале разлике између рачуног нађене тежине сена и мерењем на ваги. Још, нарочито треба узети применити одговарајућу тежину сена једног кубног метра, што се после крајњег нежаља постижева.

Како је сад доба за куповину и продају сена то рачунам: да ће овај чланак добро доћи, ако ће се и код нас штогод с рачуног радити.

Н. М. А.

Г Л А С Н И К

Овца ојагљива исторо јагњаци. Као једну реткову природу јављемо, да је једна оца Радомира Радовића из Једоника (код Аранђеловаца) то скоро ојагљива исторо јагњаци, и да су сви живи.

Нов добротвор Српског Пољопривредног Друштва. Српска скупштина а на предлог српског начелника г. Митровића, одлучила је, да се сред поланачкик вешне за члана добротвора овог друштва са улогом од 500 динара, коју суму да исплати начесно. За ову годину за овај циљ, ставила је у буџет својих расхода 120 динара.

Нов члан уметелач. Скупштина сред алексиначког, која је држала 8. ов. месеца, на предлог начелника истог сред г. В. Т. Митића, једногласно решила: да се сред

алексиначкик ушине за члана уметелача Српског Пољопривредног Друштва са 100 динара. Уметелачки улог у Ц, повођу ове године из средког прима.

Чланови поглавци. Заузимањом г. Ј. Ј. Студића, парника на Рашци уписали се за чланове поглавце Српског Пољопривредног Друштва и члански улог по 4 динара одмах положили парнику: г. г. Јосе Ј. Студић, парник, Владимир Асконичевић, порезник, Ваца П. Стојановић, поштар, Дамитрије К. Драгић, српски писар, Милутина Радовић и Милана Луковић, учитељи, Пангорије Миртић, свештеник, Јаков П. Чорбаћ, Војислав Шарковић, Ђорђе Тешовић, Вељко Младеновић, Ђорђе М. Бурмаз, и Бошко А. Маричић, трговци, Љуба Куреџовић, председник општине и Чедо Ђељковић државни шумар, син из Гашике а Сава Р. Младеновић, председник општине трнавске.

Ново часниство подружнице. Српског Пољопривредног Друштва, Подружница за сред гроцански, на своје саставни који је држала на дан 22. фебруара ове године, поред осталих својих чланова, које је извршила изабрала је и ново часниство.

У нову управу изабрани су: за председника г. Срега Стевановић трговац, за потпредседника г. Милош Марковић пензионер, за благајника г. Милош Вранковић, парник, за секретара г. Дамитрије Михајловић учитељ, син из Гроцке; за одборнике г. г. Вују Дукиновић, председника општине гроцанске, Атанасија Вучићевића свештеника из Гроцке, Јована Војиновића порезника, Ђорђе Ђорђевића из Каменица, Влађа Јамурџића из М. Иванче, и Јежићина Радо-саљевића из Брестовица; за заменике: г. г. Милутина Нишљива трговац, Милана Јовановића земљопродаца и Кајлија Ђорђевића, кавезију, из Гроцке.

Зелужује наживу. Српско Пољопривредно Друштво да би олакшало посло и дао могућности свима оним у Београду, који жеде прелати вину дозу противу перозиспоре, да ово што јег изврше, спремају је довољно количину бордовске смеси (горбе), коју продаје по 0·50 динара пону куну — прескајану. Код њега се могу добити и прескајане на посугу, но тако да са њима ретују само Друштвени мошци, који су вични раду с прескајаном. Њима се тада даља по 0·40 динара на сат. Овим се дала прилика, да и најсиромашнији могу попрепати своје дозе, јер са једном кунтом бордовске смеси, може да се пориска вине од 300 цокота.

Виноградари. Гуре ли зелено камакљене лозе (е ластаром) привредно се ове године у свима државним лозница расадницама, и то:

1. у *Бискупу* (при Виноделско-Вођарској школи) од 25. до 27. маја ове године (3 дана);

2. у *Точичејеру* (при Управи Точичејерске Економије) од 26. до 30. маја ове године (5 дана);

3. у *Смедереву* (код Тузлабе) од 28. маја до 1. јуна ове године (5 дана);

4. у *Ниви* (код цркве Св. Николе) од 4. до 8. јуна ове године (5 дана);

5. у *Лексангроциу* (у Јуви) од 25. до 28. маја ове године (4 дана).

Виноградари и сваки онај, који жели да научи и да се спреми у овом послу, моћи ће у горе означено време пријавити се управима расадника, као доброволни сарадници кура.

Закон о потпомагању пољске привреде у Хрватској и Славонији. — По *Gospodarskomo listu*, главног органа хрп.-слав. Господарског Друштва, дознајемо да је Сабор треједнички решно један закон, који има за основу потпомагање домаће пољске привреде. Прво му је име, но хрватском дијалекту: *Osnova zakona o promicanju gospodarstva u Hrvatskoj i Slavoniji*. Остaje још да се закон поднесе на скупшину владаоцу, па да ступи у живот.

Закон се овај састоји из 10 параграфа. У првом се параграфу одређује, да се у сирху потпомагања пољске

привреде у споменути земљама установљава „земљски полупривредни фонд“ (zemaljska gospodarstvena zaklada). Фонд се овај састоји из: засебне основне главнице, властелинства (снахадства) Војвођанске и протекне и инвестиционе главнице. На име основне главнице улазе се 500.000 фор. из готовине државне благајнице. Осим тога, у ову основну главницу уносиће се половина свих новчаних касна, које су до сада утицале у „фонд за полупривредне сврхе краљевине Хрватске и Славоније“, по равни једног лавору; а друга половина свих касна даваће се општинама, у чијем је подручју упињено дело, за њихове полупривредне сврхе. Чисти каматни приход ове главнице има се употребити на полупривредне циљеве државе.

Законом је овим (§ 4) одобрена куповина великог приватног имања Војвођанска недалеко од Загреба (на железници Загреб—Жакап), за цену од 852.956 форината и 24 новч. Чист приход са овога имања има се употребити на поддржавање *шумарске академије*. На том имању запослеће се потпуно угајено гадништво и такве установе, које су кидре подстакнути и потпомагнута укупу нољску привреду у земљи, нарочито: виноградарство, воћарство, дивљадарство, као и говедарство и коњарство.

Законом се (§ 7.) даље одређује да се у наслову на ендоскопски факултет кр. специјалитета Фр. Јосифа I у Загребу установљава кр. *Шумарска Академија*, која ће се, као што је напред наведено, поддржавати приходом од имања, Војвођанске. Мимо то, предлаже се установљење по једно виноградарске и воћарске школе, и то: у жунајици жодруно-речука, варашинској др. сремској; а у жунајици личко-хрватској установиће се угајено гадништво са сирарско-меларском практичном школом.

На почетку, закон овлашћује владу, да у наредно-привредној одсези земљаске владе намести за већ спелективирано културно-техничко особље потребан број надуру-техничких органа са академском спремом...

Да да бемо и кад ми докитети опанове законе?...
Накладно дошајемо, да ће се шумарска школа из Крајевина пренети у Загреб 1. октобра о. г., и тако подићи већ на *Академију*.

Пчеларски и калемарски курс. — Пожешка подружница Српског Полупривредног Друштва државе 21, 22 и 23 ок. мес. у Пожеви пчеларски и калемарски курс, на коме ће се слушаоци поучити савршенеице неговању пчела, руковању с вошницама, обилатнеице приносу пчеларском и летњем калемезу воћа, као најсигурније и најлакшеице.

Уз привојне више стручних лица овим ће курсом рупонати стручни заслањеница Српског Полупривредног Друштва, који су нарочито за овај посао одређени.

Обраћа се пакља на овај трећи за непуно годину дана приврешени курс полупривредни у Пожеви.

Виноградска берба у Француској у 1896. години. — О виноградској берби за прошлу годину француско министарство енављеница издало је садрженице извештај, по коме се произио, даа пенн из 44.658.000 хектолитара. Према претприлојој години вишак за 17.968.000 хектолитара. Овој виштини додије се и берба у Алгиру за 4 милиона hl, и у Корсици са 390.000 hl, те по томе укупна берба француско са овом покрајином вишак 49 милиона (Динара).

Друштво полупривредника. — У Брну (Моравској) установио се једно удружење за промет, које ће од својих чланова куповати жито по пристојној цени, на ће га продати у домаћим млиновима, отвараћи дућане за продају свог брашна, извозити брашно и на страну, а осим тога примати се и диверзије брашна за војску. Друштво ће давати и позајмице на залог, у жито. Чланови може бити сваки полупривредник или млинар. По томе је намера удружења одузети промет жита из туђинских руку, и протести „народну самопомоћ“ код куће. Удружење имаће за

циљ: 1, куповати жито моравско; 2, продати ово у домаћим млиновима; 3, оснивати стоваришта брашна; 4, оснивати стоваришта жита и на жито издати позајмице; 5, испредовати у лабавица војним.

Полупривредне школе у Моравској. — У једној малој Моравској на има *чешке* полупривредних школа: 1 средња, 4 ратарнице (ишке полупривредне), 10 зимских и 1 за домаћине.

Јовачка полупривредна подружница држала је свој годишњи Збор на дан 2. фебруара на „Сретено“ у мезани г. Данила Аћимовића мезашице овдешњег.

Збор је почео у 9 часова пре подне.

Збор је отворио г. Петар Д. Поповић свеш. и председник подружници. Он је у подухоме и лепом говору изнео пред Збор целокупну радњу подружнице у прошлој години, напонују, да жељи својим парохијанима, да што пре — са њима заједно — нади повона подигнуте виноградне на америчкој подлози, који су за сада унапредени „америкосер“ те, да Јовац ускоро постане важно место за пазов и пређе чуповено вина Јовачког. Препоручио је скупу истрајност у започетом послу, тачност у плаћању злога и позвао је — на запрестку говора — Збор, да Српског Полупривредног Друштва вајни захвалност на чупњеним подлозима. Збор се одзвао једногласно са речима Жи-веди чланова управног одбора!...

За овим је блајник читао извештај о стању касе подружнице. Извештај је привадео од стране Збора и ако је било и оправданих примедба на војене касонских рачуна и дошло се, до тога, да се на месту г. Добросла Петровића избере друго лице за блајника.

Ово је гадниште потпуно оправдано; ад авб је јединства и слоге, која је веома потребна за оваква удружења одустило се од претресања овога питања већ су алама-циони изабрани: за председника г. Петар Д. Поповић свештеник Јовачки; за деловоу Младу Лукић економ; за потпредседника Неши Милениковић; за чланове: г. Добросла Петровић свеш. мајурски; Василеј Марјановић тежак; Петар Вићњ тежак, и г. Димитрије Петковић учитељ овдешњи.

После овога изаброта су тека лица за почасне чланове ове подружнице као: г. Михаило Остојић учитељ из Михаилова; г. Стојан Коцић мезашица из Параћина; г. Антоније Петровић трговац из Јагодина и г. Франца Таут предузетник из Београда.

Имеђу осталих заључача ова је подружница изјавила жељу, да се својих ради на томе, да се што пре створи један расадничји америчко дозе за место и окошину. Прочитано је и писмо г. Киљовина Чепурца еконога из Обрења, којим чешита рад Збор и јавља, да жељи, да га подружница ушине за свога редовнога члана шаљући и улог члански. Збор се одзвао са писмом...

Завршујући овај извештај можемо слободно рећи да је овај збор био добро посвећен.

Похвална наредба. На преноруку начелника округа ужичког, издало је начелник среза пожешког наредбу свима општинским судовима, која гласи: „Познато је суду те општине, да од 1893 год. постоји овде у Пожеви Пожешка Подружница Српског Полупривредног Друштва. Од тога доба ова стално ради на унапређењу полупривреде, растурајући у народ разноврсна боља семена за жетву и сточну храну, ширешице сираке, каснеице итд., држећи практична предавања и курсеве из појединих полупривредних грана и поучавајући полупривреднике у свакој погледу.

Она је приредила једну изложбу, која је по оцени стручних заслањеница, испала похвално.

Ова Подружница има два расадника воћа, на којима лако ради, и који ће бити богат воћарски извор за део среза и округ.

Сва тога, ова је Подружница ставила себи у задатак, да подигне и расадник виноне дозе, чим отада већ започете послове и добије јаче материјалне снаге.

Ona ће Podružnica još one godine u celom sreću otpočeti podizati šume po ograđenim godetama i urušajima, da bi sačuvala polja od poplavlje i zasvojanja.

Plan je ovogodišnji plan ove Podružnice mnogostraniji i težiak, to ju za njegovo izvođenje treba povlačiti svake, a ceneni koristi, koje će narod ovaoga sreća imati od toga, *preko je ne može* da se ona Podružnica povlačno i potpuno od strane *svoju* opština, to da može da živi i rasprostruje blagostanje u Narod, a to će se učiniti time, da se sine opštine u ovom sreću uvinu za člana utemeljaca Pomoćne Podružnice Srpskog Poljoprivrednog Društva, koji udog vlaposi 50 dinara jednom za svagda, i opštine dobijaju na to članstvo dnošome i uzivaju najviše privlačije u Podružnici.

Značaj da će i sud i odbor opštinski umeti pojmiti koristi, koje će građani imati od rada ove Podružnice, preporučuju: da se u buzet opštinski za ovu godinu stavljaju i suma od 50 dinara, to da ta opština nastane član utemeljaca ove Podružnice, koja je u našoj sredini.

Zavest — pozvala naredba! Zvesteti je, da okružni načelnik i poželja podizaju u ovoj pravcu prodaje, i potpunoju jednu vrednu Podružnicu; a da se, za to, na ovoj primer ugledaju sreće i okružne starešine u celoj zemlji.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Полjопривредног Друштва

Државне 4. маја 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Рама Милошевић; потпредседник, г. Мил. П. Куртовић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Драгутино М. Јовановић, Коста Пригорић, Коста Д. Главишић, Др. Марио Т. Лео, Милан Јовановић, Никола Велковић и Паја Т. Тодоровић, као гост г. Јов. Станојевић, прота и председник Полjопривредне Подružнице у Negotinu. Председавао председник г. Рама Милошевић. Бележио за секретара економ г. Павле М. Радошљевић.

Прочитан записник XI. седнице. — Одбор усвоји.

Пре по што је отпочет рад по дневном реду, председник саопштава, да се према наветају г. Ст. Којића, цариника у Митровица, уписао за члана утемељача г. Јован Л. Тузојевић, трг. из Штитара и удлог од 100 динара положио; да је средња скупштину, а на предлог г. Срет. А. Поговоћа начелника средњег, на своме састанку 20 пр. месеца, одлучила: да се сред притогајске ушине за члана утемељача са удолом од 100 динара, и да се заузимањем начелника средњег, г. Анд. С. Јовановића, сред ишарских и 17 општина у истом sreću уписале за чланове утемељаче овог Друштва са удолом од 100 динара и да су ове сумме предвиђене и у будућности расхода за ову godinu. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава писмо грошчанске Полjопривредне Подružнице од 25-ог фебруара one године, којим јавља да је 22. истог месеца државља свој састанак, на коме се уписало 25 лица за редовне, и г. Миљалко Јовановић за члана утемељача Подružнице са удолом од 60 динара и да је изабрано ново члаништво — Крушевачке Полjо-

привредне Подružнице од 20. пр. мес. Бр. 187, којим извештава, да је на годишњем збору подružничком изврше осталих послова изабрана и нова Управа. — Примљено к знању, с тим, да се имена подružничких чланова и члаништва објаве и преко Телеграма.

87. По ренерату економи о уређивању друштвеног прта, већином гласама — Решево: да се позове управни друштвеног добра из Шапца да да нацртни план о уређивању прта.

88. На предлог г. Косте Д. Главишића, члана управе — Решево: да се сираво које се налазе код Друштва пореди испитивања, председају и онемо: г.г. Коста Д. Главишић, Анд. Јовановић и Драгутино М. Јовановић, чланови Одбора.

89. По молбама: Крушевачке Полjопривредне Подružнице од 25. пр. мес. Бр. 188 и 192. г. Косте Милошевића, учитеља у Дадинцу, Моравске Подružнице од 25. пр. мес. Бр. 48, управника друштвеног добра у Шапцу од 30. пр. мес. Бр. 210, Печеларско-Вођарске Задруге од 23. пр. мес. Бр. 63, и Управе Ратарске школе од 1. ов. мес. Бр. 531 — Решево: да се Крушевачкој Подružници да 1 буре (250 кг.) комисионј плана камена, с тим, да јој се другој порубици плати прво дуг, на тек одам да прв се да друго буре у комисионј. Почнута помоћ за плаћање путујућих пречака по срезовима да јој се неможе дати, с тога, што је расписом г. Министра Нар. Приреде од 17. пр. мес. ЗБр. 1265, штампаном у бр. 88 „Српских Политика“ наређено општинским властима, да се саме на време постарaju за набавку вештак пречака и осталог, које ће на својих срестана плаћати. Да јој се поплава 4 гуњина прена ради оправке старих друштвених пречакница, које може и продати у пола цене (17 дин. комад), и да ће се одобрити г. Петковићу управнику друштвеног добра у Шапцу да се може задржати 5 дана код Подružнице ради изврше сталног културног плана за даље радове у подružничком расаднику, приликом када буде нишао у вршачку бану.

Г. Милошевићу неможе се дати преспалца и плани камен на поклон, већ ако лежи да му се поплава на доплату.

Моравској Полjопривредној Подružници неможе се дати плана камена пореди раздавања сиротним виводелцима, с тога што је расписом Господина Министра Народне Приреде од 17. пр. мес. ЗБр. 1265, наређено, како се и на који начин имају сви виноградни поврскати.

Став управника друштвеног добра у Шапцу, да се у овој години не проширује, зато, што ће се добро усекоро предати Министарству Народне Приреде за ратарску школу, и

Печеларско-Вођарској Задрузи и Управи Ратарске школе, да се одобри увоз и то: задрузи члане за мед а Ратарници 100 играма фосфата без плаћања царинских такса, с тим да им се јави, да се у будуће неће одобрити увоз порубица на друштвеној адресу које су учиниле без знања и одобрења Српског Полjопривредног Друштва.

90. Чита се писмо Ужичке Полjопривредне Подružнице од 25. пр. м. Бр. 78, којим извештава, да је данас (4 о. м.) држати наредан збор, ради избора три члана Управног Одбора и мењања својих правила. — Примљено к знању.

Цена вањних огласника: Од петитј врте од једног ступца по 10 кара дин.; од осталих кружних писмена по 15 кара од врте и ступца.

Већки огласника од две стране 20 динара (10 еор. а. в.), ала стране 10 дин. (5 еор.) четвртј стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дин. државне таксе.

За оглашавање кнеме пута 10 од 100 јеванаје.

Преглед 20. броја Тежакла — Чланик: „Туберкулоза и краљје млеко“. — Шљива и вешино гајење (наставиће се). — Коштањ или Коштањика. — Допис. — Бележике. — Гласник. — Записник.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА «ИЛУСТ»: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОЛА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО «ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ», ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТИВА ПОДРУЧНИМА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ ПЛАТА И ВАНИ, ДОБИЈАЈУ ИЛУСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА НЕКАЈ ГОДИНУ ВАН СРБИЈЕ, НА СОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ФР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УПУТЕНИ СУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ВРБАНСКОГ ДРУШТВЕНОГ ПОШТ ПОСТА ВЕСИЛНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УБИЈИТЕЉНИ ОДБОР:
Коста Црвогрозан, Ђоста Д. Главинић, Алена М. Живкович
и Аман. Голубовић.

ОДБОРНОГ УРЕДНИК:
ЛУКА М. СНАСКИ

ПРОТИВ ПОПЛАВЕ

Ретке су године као што је ова. И до сада је бивало великих вода и поплава, али су оне најхом долазиле раније у пролеће, када се снегови с планина топе, и захватале су поједине крајеве отаџбине. Ове године, на против, рано у пролеће воде су биле мале, те су измазиле народ да раније засеје и оне вале, које иначе засева доцније, док вода прође. И кад је то савршено готово свуда, наста дуготрајна влана сува по свету па и код нас. Воде придобуше и валише се из својих корита, те поплавише сва поља око корита река и потоци, па и она која редовно велика вода не плава. Па да је та велика вода прошла за кратко време, несрећа би и омет била мања; али тиме што се тако дуго задржава, штета је огромна и у толико већа, што је повољан захватно све крајеве наше отаџбине. Усев који је лежао под водом или још лежи, прогнио је. Траве су уништене и нулем закла-

лаше. Незасејане ниве убијене и не могу се на време засејати.

Оваква несрећа мора да нас баца у бригау; шта ће бити са земљом, каква ће година бити за нас пољопривреднике?

Али пољопривредник мора увек да буде спреман за борбу са непогодама са којима се среће у свом раду. Пољопривредник не сме да подлетни тим непогодама, већ мора упорно да се бори, да их савлада, те да осигура свој опстанак. И у најтежијим приликама, па и у овој, помоћи има, али само «прегаоци и Бог покаже».

Оно што је вода однела и уништила, то је било и прошло, то се не да поправити. Али сад настаје питање: шта да се ради да се претрпљена штета бар до неке надокнаде а несрећа ублажи?

Пре свега треба што пре засејати она земљишта која би иначе била остављена ове године као угар. Одмах за тим влада прегледати усев који је био под водом али је вода с негх однела; па ако није са свим уништен и ако обећана бар средњу жетву, треба га оставити, а ако је

уништен одмах приступити поновном засевању. Ако је то био кукуруз, на најве се савио уништен, већ само оштећен, не треба га заоравати, већ само подејати у колико је то потребно. Нишке које још нису биле засејане, треба одмах, чим вода тргне, засејати. Ливаде које нису га савио оборене, треба оставити да кима траву опере од муља и земље, а у своје време покосити; али то сено треба забрзо оденути и њиме опрелно хранити стоку долажућу га саво у мањим обрнцима још другу чету и добру храну (коње не треба таквим сеном никако хранити). Ако је пак вода траву оборила и она се не може дини сама кад вода усави, онда је треба пошто-пошто покосити и с ливаде дини на оставити на гонилу да иструди у јубре, а тиме ће се ливада очистити да може отава слободно да расте.

Шта треба сејати на подвлањеним њивама, то зависи од времена када вода са њих тргне и кад се за рад доволно одеде, па и од потребе за људску или сточну храном.

На њивама са којих је вода већ тргла али се одеде најдале до половине јуна месеца, треба за људску храну сејати домаћи кукуруз, а за сточну муклар или кукуруз на сачму погушће. На њивама које се за рад одеде тек о Петрову-дне, треба сејати ране врсте кукуруза (браке), а најбоље секлерски кукуруз, за људску, а домаћи кукуруз на сачму за сточну храну. Најзад њиве, које се ни после тога времена не би ускоро одеделе за рад, не могу се више засејати усевом за људску храну, но их ваља засејати сточном њивом и то домаћим кукурузом на сачму или репов угарником. А да би кукуруз који се сеје што пре никако, добро је потопити га у воду да постоји неко време док не набубри.

Најзад, да би се што боље надокнадило оно што је вода уништила, треба ове године пре но вкад у сређенији приликама, но други пут засејати њиве које су биле под јечмом. Ради тога треба одмах по жетви њиву преорати и засејати оном врстом хране или њиве која је напред преворучена за време које одговара томе времену по жетви. Па и ишеничну стравку где је нужда у сточној храни не треба оставити, већ је одмах узорати и засејати њивом.

На овај начин пољопривредник је у могућности да ублажи несрећу која га је снашла ове године; али не треба чекати што но реч „уменено на обешено“, већ се мора озбиљно приложити на посао. — Поможи сам себи, па ће ти и Бог помоћи! Д. М. С.

„ЧИКВАНТИН“ И СЕКЛЕРСКИ КУКУРУЗ.

К ако се зову две ране сорте кукуруза, које успевају много брже и много пре дозри него наш домаћи кукуруз.

„Чиквантин“ има класи мањи, а туђану (пшму, шму) нижу и ситнију но наш домаћи кукуруз. Зрно му је улаво и дубоко и збијено, боје је првенкасте, тврђе је и теже од зрна домаћег кукуруза, а брашно његово слађе је од брашна домаћег кукуруза. Ради врло добро, а њава се у сточним скудне него обичан кукуруз. На великим њивама, у страним земљама сеју понавјашне овај кукуруз због његове родности и добре цене, као и зато, што рано дозри те се пре обере, и усед, тога се на кукурузовици може раније да сеју озми

жита. Чиквантин се ради у сему као и наш домаћи кукуруз, само може љако гушће — чеће — да се сеје, јер ниже сорте и ситуије је.

„Секлерски кукуруз“ такође има класи мањи, а туђану много нижу и ситнију но наш домаћи кукуруз. Зрно му је шире а плање него „чиквантина“, боје је жућкасте, није много тврдо али је ипак тешко, а брашно од њега врло је сласто. Ради добро, савреша напредно брзо и врло се лако суну на класу. И он се ради у сему као и наш домаћи кукуруз, али га увек треба сејати гушће но домаћи кукуруз због нишке туђине. Кад се сеје о Петрову-дне може се брати о Св. Панди, а кад се сеје о Бурђу-дне, онда се о Крстову-дне већ може брати. Због тако брзо успевања он је најбоља прта кукуруза за сејање на страним јетима и других усева који се до тога времена пожува, те тако се истог дана може сејати за другим усевом, а тим се добијају две жетве са исте њиве.

Усед, овако брзо успевања и дозревања „чиквантина“ и „секлерски кукуруз“, ове две сорте кукуруза прва су благодет за пољопривреднике који претрпе штету од града или поплаве у ово доба године, као што је случај са нередном поплавом ове године.

Ради тога је и наше Министарство народне привреде набавадо знатну количину семена од „Чиквантина“ и „секлерски кукуруза“, које се разнајне среским властима и пољопривредним подружницама да га бесплатно раздаду за семе привредницима чија је воља пратисла вода те их нише на време коју засејати домаћи кукурузом. Ако народ вољно прими ову помоћ нашег министарства и што пре засеје своје незасејане њиве тим кукурузом, много ће се умањити штета од овогодшње поплаве.

Ну при сејдби овога кукуруза у ово доба и садашњим приликама, нарочито треба обратити пажњу на оно што иде:

Пре свега треба покитати да се семе што пре баци у земљу. Ради тога чим вода тргне, треба оценити квалитету и стање земље која се хоће да засева. Ако је земља посукупа те се чим вода тргне одеди толико, да се земља при орању неће да кимна, да се крикне, — онда одмах треба земљу узорати и кукурузом засејати. Сејати треба под метку или под нету, јер ће кукуруз пре њиви. Ако је, пак, земља смоњчавла, те је кад вода тргне толико мокра, да се у онште не може да оре или би се при орању вајнала, — онда је не треба ни орати, јер би се бразде нушале и окорале као камен; него треба одмах посејати кукуруз на неуореној њиви у кућине — одакле. Кућине треба добро урдити и мало веће правити но што се иначе пране. А ако би било по њиви много траве, ну треба о сејдби мало прокрасити. Ну никако не сме се чекати да се смоњчавла земља осуши за орање, јер је она од воде толико убијена да ће се окорети, те се не ће моћи ни орати, или ће се спављинити при орању читаве сенте.

Што се тиче семена, њега треба метути да у води престоји један дан, јер ће брже клијати и пре ће кукуруз нићи. При сејању треба бацати у кућину по 5—6 зрна, јер у тољднем земљама обично има сваког гади који чини штету усеву, па ако се мање сеје може кукуруз остати реде.

После овога главно је, да се кукуруз што пре опрани. Чим знају да земље два пера, треба одмах приступити прашењу, нарочито на њивама неуораним, јер ће се иначе трава отети и допине биће све теже салаватије је. Исто тако треба кукуруз што пре подгрити, то јест чим толико порасте да се може подгрити, а то је обично кад има 6 пера, нарочито ако је време за то угодно. Најзад у онште треба се старати, да у кукурузу нема траве. Јер је загушљива у отрављеном кукурузу велика тољдних дана, а те би било штетно нарочито за млад кукуруз и док не пречепа.

Радећи на овај начин, „чиквантин“ и „секлерски кукуруз“ умањити штету коју нам је овогодшња поплава нанела, и ублажити несрећу и јаде многог пољопривредника.

A на вама писмени пољопривредници, на вама г. г. свештеници, учитељи народни и остали читатељи — лежи дужност, да неименован пољопривреднику ово објасните и упутите га да *сеје кукуруз који му држава даје.*

Д. М. С.-А.

О ПЕРОНОСПОРИ ВИНОВЕ ДОЗЕ

И ЈОШ НЕКИМ ЊОЈ СЛИЧНИМ БОЛЕСТИМА

К. Д. Г.

За неколико последњих година имали су наши виноградари довољно прилика да се сами огледају узере о томе: колику и какву штету може да начини Пероноспора виноградима, кад се у ња унесу. Али, благодарећи обилатој новонајш помоћи министарства народне привреде и заузимљивости и труду срп. пољопривредног друштва, дата је правика скоро свакоме, у свима нашим виноградским крајевима, да се огледају узери и о томе: да се са мало труда и трошка могу виноградари сигурно одбранити од Пероноспоре, ако се на време и како треба прскају тако званом *бордовском чаобом*. Да пак, знајат део наших виноградара увида: да је корисно борити се противу Пероноспоре и да се ова може и сузбити, судимо по томе, што се срп. пољопривредноме друштву обраћа све већи и већи број привредника за набавку потребних средстава за сузбијање овога новог непријатеља винове дозе.

Находићи да је потребно и корисно, да се у „Тежак“ сваке године пише о разним а нарочито новини пољопривредним питањима, жаљар да су ова многа већ позната, ради смо да са овим чланком оменемо оне, која су прошле године своје винограде прскали, да је већ крајње време да и оне године изарше прво прскање; а онима, пак, који проваљаш година њих своје винограде нискога прскали, да обратимо пажњу на то: да је од Бога грехота а од људи срамота, оставити своје добро да огледају пропада а не бранити га од пропасти, и ако га сигурно можемо одбрани. У исто време, ради смо да што потпуније упознамо с Пероноспором оне, који на њу њеу до сада обрађали особито напну. Истима изгледа, да би требало да виноградари већ добро познају све знаке по којима се Пероноспора разликује од других, њој сличних болести, али смо се и овога просећа уверили да многи, на и знаковијани људи, сматрају другу једну болест — тако звану *Ериспору* — за Пероноспору, с тога ћемо нред Пероноспору, у кратко, описати и неколико других, с њоме сличних болести винове дозе.

Пероноспора постаје од једне гљивице која је налицу на обичан бели идосан. Тој гљивици дали су научени људи име: *Пероноспора винове дозе* (Peronospora viticola).

Гљивица се ова развија и из само једне своје трунице — семке, који ветар ма од куда нанесе на горњу страну виновог луста, гди проклија на се за тим у листу уграсте и даље брзо развија, док на послетку не пробаје на дову страну.

Потребно је само мало воде и повосна топлота, па да се са сваке овакве семке развију на листу винове дозе милиони гљивица, које ће за неколико дана упропатити све листе у виноград. Израчунало је да се само на једноме листу може да развије више од 500000. пероноспорних семки.

Али, Пероноспора не напада само листе винове дозе, већ и оца, листар, цвет на и само гроздје.

Листе винове дозе, које болује од Пероноспоре, лако је распознати по следећим знацима:

На довој страни листа виде се мање или веће облачате пеге или маље, и изгледа као да је лист туа пошт неким нељом, насипањем или ситијим шећером, или као да је се нахватао ситно иле. На горњој страни листа, изнад ових пеге, виде се друге пеге различне боје, које су у почетку жућкасте, додије првенласте и на послетку мрво првене. *Ове пеге са горње стране, немају овога иеласка што га имају пеге са доње стране.*

Веде пеге на довој страни листа, неправидно су расуте по листу али се најчешће находе поред листовних ребара или перана. Што год је болест развијенија, то су и број и површине ових пеге све веће а све су овим нељом или илељем подељене подељено покривене. Кад се пак, преко тих елака пренуће претом, сипајуће се пелесак с листа.

Горе описане болесте могу се опознати на листују винове дозе тек онда, кад је болест већ прилично развијена. У самоме почетку, за неко изнесно време, описани знаци болести не виде се на листују и ако је ово већ оболело од Пероноспоре. Но, како је важно да се ова болест распозна одмах, у почетку, и како жутола на горњој страни листа, које се види на први поглед, може доћи и од другог узрока, на пр. од „жутице винове дозе“ или тако зване „Хлорозе“, може се уверити да ли лист болује од Пероноспоре на следећи начин: треба сувини лист откинути од чопота, жутиги га у влажан песак, покрити стакленом чашиом на оставити дан-два на каквоме жарком месту. Ако је лист болестан од Пероноспоре, показаће се после два дана, већ описани бели пелесак на довој страни листа, а испод жућкасте пеге горње стране. Кад лист извадиш после два дана испод чаше, и разгледамо га с доње стране, јасно ћемо видети бели пелесак.

Пероноспора напада винову дозу пре цветана, за време цветана и после цветана, те често њене клице ују и у заметке самога гроздја, где се, ако је време погодно, одмах даље развијају, или, ако је време непогодно за развијање пероноспорних гљивица, онда њене клице улазе у сазревајући плод у нарочито, пританом стању. Гроздје, које је на овај начин оболело, познаје се по првено-кожастој боји зрна, које је сво месо болесно. У почетку болести, први се појаве на зрелују мадре пеге. Доцијне се јаве уздушке браде и на послетку, плод се осуши и опадне.

На гроздју, које је оболело од Пероноспоре после заметана, спољашњи су знаци у оштеће врло различан према развију самога гроздја.

На најмањим гроздјима, који су нападнути пре или одмах после цветана, Пероноспора се лако распознаје и голји оком, у виду ситних маља или ситнога ила, које је обично, на крајевима петелјина у кругу поређано око цветних делова.

По неки пут, део је гроздји покривен пероноспорним маљима, и тада се зрна узбрзо осуше и опаду.

Кад се болесни гроздји осуши, онда вестане на њему онота пелеска, који је се био нахватао као ситно иле.

Виново је лоза најчешће изложена опасности да буде заражена Пероноспором у месецима мају и августу, јер гада, обично, има највише влаге и ваздуха, с тога је нарочито у овим месецима, треба и бранити од те болести.

Пероноспора је најопаснија у мају, кад никада и на цист и тиме и на само гроздје, и у августу, кад листе аог не ставе наго опадати те јаво оштеће дозревањем гроздја.

Да би пероноспорине семке могле проклијати и даље се развијати, потребно је:

- 1.) Да се на листу нахвата или росе или кишнице;
- 2.) Да је ваздух топао најмање 20° С (целзиусових).

С Пероноспором су сличне ове болести: *Оидиум* (*Oidium*) — плесав винове лозе; *Ериноза* (*Eriopsis*) и права пламењача.

Оидиум разликује се од Пероноспоре у томе, што се код лишћа ободолог од Оидиума, находи бели плесав и с доње и с горње стране, а код онога лишћа које је ободоло од Пероноспоре, находи се пенењак само с доње стране.

До сада, водико је нами познато, још није доказано да у нашим виноградима има Оидиума.

Оидиум се јавља нарочито на лози која се гаји у виду шпалера или на осељацима, а особито на лози, која је разнедела по лозинама.

Земљиште и положај виноградски, врло јако утичу на развијање ове болести. У влажним, равним подножјима, на мочарноме иловачастоме земљишту и у виноградима који се находе близу какве шуме, врло је тешко, но веки пут, сузити ову болест и ако се ипак даје сузити. У отрављеним виноградима (који се не окопавају) јавља се Оидиум такође врло јако.

Влажан ваздух и средња дневна температура од 20° С (теплуковних) јако потицају развијање Оидиума, али онде није потребна вода (као виноградима или росо) као код Пероноспоре, већ је довољна и сама влага из ваздуха.

Оидиум напада све млађе делове винове лозе, и прво се јавља у *пролеће* на младим ластарима, које покриве чешњом или ређом белом скрамом, која изгледа као да је брашно носуто, а за тим истих ујак скрамом покриве и доцније развијене листове и још зелена зрна. Ако делове винове лозе, који су ободели од Оидиума омиришемо, осетићемо одмах јасан задах на *буџ* — плесав, а овај ћемо задах осетити и чим уђемо у један виноград, који је јако заражен Оидиумом. Таквога задах, пак, нема код лозе која болује од Пероноспоре.

Главну штету пријављува Оидиум грозницу. Ако је напао гроздове пре по што су се зрна потпуно развила, заостаће она у порасту, па ће после некога времена и попуцати. Попуцала зрна, чије је семе, обично, огађено, пасе неко време на петељкама, а за тим се осуше или иструде. Кад је зараза јака, а ништа се противу ње не предузима, може да упропасти цео род.

Ако Оидиум неколико година, у јакој мери напада један виноград, може лоза да застане у својој развијњу и да закржави.

Ериноза (*Eriopsis*) је друга болест винове лозе, која се, и ако је слична са Пероноспором, од ове знатно разликује по својим спољашњим знацима. А иу, као што смо већ раније напоменули, неизлечива људи и на страни и код нас најтеже сматрају за Пероноспором.

Услед убода животњацих, који се у науди зове *Urticaria vitis*, образује се још *рано* у *пролеће*, на доњој страни младого виновога лишћа, беле, жућкасте или првене длачице, а на горњој — супротној — страни, образује се изнад ови места испуцача која су пине или мање округла најтеже у облику бубрега, и *лист изгледа с горње стране као богиња*.

Ово је давнашња болест и није онако опасна као Пероноспора, нити овако штетна као Оидиум, али се, пошто за то, неких година, као на пр. и ове, јави у толикој мери, да постаје права болест винове лозе и да хормо виноград и од ње бранити.

Штетно дејство Еринозе на виноград, у томе је: што смањује — слаби — моћ лишћа за пријеме његова задатка, а тиме унашљује или омета и развјат лозе. Инади смо прилико да видимо пре две године у Врању чокоће, које је закржало и скоро сасвим пропало, у след тога, што га је Ериноза, на сваки начин, неколико година узастопне јако нападла.

Лишће винове лозе, које болује од Еринозе развјакује се од лишћа које болује од Пероноспоре по следећим спољашњим знацима:

1.) Горња страна лишћа болесног од Пероноспоре равна је, а код лишћа које је напао Ериноза, *нервна је и изгледа као богиња*;

2.) Овај бели пенењак, на доњој страни лишћа болесног од Пероноспоре, може се врло лако отргн прстима, на против, код Еринозе, није то могуће, и

3.) *Ериноза се јавља рано у пролеће*, и обично одмах чини и ластари стању забјати; *младо лишће има гада врло често прстима бакарну боју*. Пероноспори пенењак, пак, може се јавити тек у првој плодници јуна а ређе и при крају маја.

Пламењача у ужом смислу или ожеготина на листу јавља се, кад после зиме сунце нагло прилике и мостијиче прожеке лист, па остаци на лишћу с горње стране онакве неге, као што су оне које смо описали код Пероноспоре.

Ожеготине од сунца, прво су црвенкасте па за тим црне, али испод њих, нема на доњој страни листа овога пенењака, који се може лако прстом отргн. Осим тога, оскради на негатам од ожеготина, развјакују се од оних па негатам од Пероноспоре, јер код првих су са свим неправилни а код других су правилни у виду разних многоуглова или полигона.

Сузијање Пероноспоре.

Да би пронашли сигурно средство за сузијање Пероноспоре, увени су људи чинили покушаје са разним средствима, па су нашли: да и врло мале количине плавога камена или тако зване плаве глинаце, растворене у води, спречавају клијање пероноспорнога семена и развијање болести. Многим нападеним пољанима, доказано је за тим: да је *плава глина* једно од најистинитијих и најдобријих средстава за сузијање Пероноспоре, само ако се употреби како треба и у годно време.

Лишће које је већ ободело од Пероноспоре, неможе се излечити, јер разна средства која се употребљавају за сузијање Пероноспоре, слажу на то: да се болест ограничи на болесне делове и да не пролази на здраву лозу. То јест, та средства не дају да се пероноспорно семе развије у гљавице и да се ове дље развијају и размножавају. Из овога што је сад напоменуто, лако је увидети: да *сузијање Пероноспоре треба предузети пре по што је се болест и појавила, или, у најгорем случају, одмах чим се онаме први знами болести*.

Као најбоље и најпознатије средство за сузијање Пероноспоре, понавља је се у правити тако звана *Бордовска чорба* или *Бордовска смеша*, која се сирвања од у води растворенога плавога камена и кречинога млека. Она се смеша може уздести да буде слабија или јача, то јест, да има у себи мање или више плавога камена.

За наше прилике, препоручујемо засада, да се Бордовска чорба прави:

1. За прво прекање, из 100 (сто) литара или 2. акога воде, 1. (једнога) килограма плавога камена и $\frac{1}{4}$ (три четврти до једнога) килограма негашенога креча;

И. За друго и треће прекање из 100 (сто) литара или 2. акога воде, $\frac{1}{2}$ (једнога и по) килограма плавога камена и $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ (један и четврт до један и по) килограма негашенога креча.

Ако смо ради да се Бордовска чорба још боље хвата за лишће и боље на њему држи, препоручују: да се на 100. литара чорбе дода 300. грама шећера, који треба растопити у 1. литру воде.

Бордовску чорбу можемо најбрже начинити овако: Потребну количину плавога камена ваља прво ситно иступати, па за тим устун у 10. литара врће воде. За

време, dok se plavi kamen u vodi rastvara, treba u drugom sudu ugusiti potrebnu količinu krecna, pa ga ostaviti da se sasvim izladi. Kad se uverimo, da je sa plavi kamen sasvim rastvorio (rastvoren), treba da usuti u bure vodu drugu kakvu drveni sud, u kome je pre toga odmereno 80. litara ili 1 1/2 akon čiste, ladne vode, na sve dobro razmutiti. Ako je uguseni krec sasvim hladan, valja da noća dostu 10. litara čiste ladne vode, i dobro ka izmestati, da se najvise tako zvanu krecno mleko. Ovo krecno mleko treba za tim najvise procediti kroz kakvu retnu kiju ili nešto sito, u bure u koje je pre toga usuti i rastvoreni plavi kamen, i za svo preno doba se krecno mleko ceđi treba tečnost u buretu dobro mešati kvačnim drvetom. Ako smo čorbu dobro načinnala mora imati otvoreno plavačastu boju i mora biti jednodobrazno mutna, pre no što se izbistri. Posle izvesnoga vremena, ne sme načinnava tečnost izgledati žuto zelena niti mrvo crna, jer ako se to desni, onda će nam čorba biti sporu bez ikakvog dejstva.

Da li smo tečnost dobro načinnali možemo se uveriti i ponovo tako zvanu Laksusovu hartiju*) i to na sledeći način:

Uzme se malo parče crvene laksusove hartije na se uzme u spremljenu tečnost i neko vreme u njoj podrži. Ako ova crvena hartija poplani, onda nam je to znak da smo tečnost dobro načinnali. Ostane li, pak, hartija crvena, kad je u tečnosti izvadimo, znak je da tečnost nije dobro načinnala, i onda treba u nju staviti još krecnoga mleka i to sve donde, dok crvena laksusova hartija, umočena u nju ne poplani.

Ako nemamo negašena krecna, onda možemo upotrebiti i uguseni, ustojali krec, samo tada treba upotrebiti mesto svakog pripisanog kilografa negašenog, 2 do 2 1/2 kilografa ugusenog krecna.

Kad imamo da preskame veće vinograde, za koje je potrebno i više Bordovske čorbe, dobro je da se jedan dan ranije spremi veća količina jačeg, konopčastijeg rastvora plavoga kamena, na da taj rastvor posle ne potrebi razblažujemo.

Tako, na pr. možemo od jedan put rastvoriti 10. kilografa plavoga kamena u 20. litara vruće vode, na ako hoćemo da načinnamo Bordov. čorbu po receptu pod I. onda treba useti od toga rastvora 2. litra i usuti u 88. litara ladne vode, na za tim valja procediti u ovaj razblažen rastvor 10. litara krecnoga mleka, koje smo spirali na ranije opisani način. Za čorbu po receptu pod II. treba useti 3. litra jakoga rastvora na razblažiti sa 87. litara čiste ladne vode, i dodati 10. litara krecnoga mleka, koje je načinneno od odgovarajuće količine krecna.

Ako nam ne trebaju velike količine Bordovske čorbe, onda možemo plavi kamen rastvoriti i ovako: U jedno bure ili kadu, treba usuti onoliko čiste ladne vode, koliko će nam čorbe trebati, a preko bureta valja mutiti kakav štitil i o ovoj obestiti savno istucani plavi kamen, koji je usut u kakvu kesicu ili pesan u kakvu reću kiju. Kesicu ili kiju, sa plavim kamenom, treba spusti u vodu toliko, da voda sasvim pokriva plavi kamen. Za nekoliko časova sav će se plavi kamen rastvoriti. Najbolje je da se na ovaj način plavi kamen spusti u vodu u veče, u oči zrakava, a isto tako, dobro je, da se i potrebna količina krecna ugusi jedan dan ranije.

Po teoriji mogla bi se upotrebiti i slabija Bordovska čorba nego što je ona koju mi preporučujemo po receptu pod I. samo bi tada trebali vinograd češće preskati. Ali u praktični je se pokazalo, da potreba uzimati slabiju smesu od one pod I. i mi tu, na osnovu sopstvenoga iskustva, preporučujemo za prvo preskame samo onima,

koji prvo preskame vinorase, pre cvetanja, dok su listari još vrlo nežni i dok se bolest još nije ni javila. Onima, pak, koji prvo preskame vinorase mnogo domijer, posle cvetanja, kad listari već očajaju, ili kad je se i bolest već javila, preporučujemo da upotrebe i za prvo preskame Bordovsku čorbu, najvise po receptu pod II.

Ako koji vinograd, na ma kakvih ralioga, ne bi nikako preskao vinograd, na mu se u junu ili početku jula jani Peronospora u jakoj meri, onda preporučujemo da se u tome slučaju vinograd preska sa jačom čorbom i od one pod II. tada valja useti 2 do 2 1/4 kilografa plavoga kamena i 1 1/2 do 2. odnosno 2 do 2 1/2 kilografa negašena krecna, na 100. litara vode.

Pri spiralaњу u upotrebi Bordovske čorbe treba postupiti po ovim pravilima:

- 1.) Ako je imalo jogutke, treba jedan dan ranije rastvoriti potrebnu količinu plavoga kamena i ugusiti potrebni krec;
- 2.) Rastvor plavoga kamena i krecno mleko moraju biti si svim hladni, pre no što se nomenaju;
- 3.) Plavi kamen treba rastvarati u drvenome, zemlanome ili bakarnome sudu a nikada u gvozdene;
- 4.) Uvek treba sinati krecno mleko u rastvor plavoga kamena. Ako ne ustojimo ovako, već protivno, dobijemo tečnost koja nam neće mnoga vajdati;
- 5.) Bordovsku je čorbu najbolje praviti u drvenim sudovima, a mogu se upotrebiti i bakarni, ali gvozdene ne treba nikada uzimati;
- 6.) Za vreme, dok se krecno mleko ceđi u rastvor plavoga kamena, treba tečnost dobro mutiti kvačnim drvetom;
- 7.) Kad god hoćemo da punimo preskaliću Bordovskom čorbom, treba tečnost dobro drvetom promutiti, da se talog s dna digne, jer talog i jeste ono što protivu Peronospore dejstvuje;*);
- 8.) Pri preskaju treba radenik češće da promućka kantu, mrdajući ležaja, kako bi se talog s dna kante (preskaliće) razbio no tečnosti;**)

Na zavrshtku da napomenemo, da se može računati, da je za prvo preskame, ako se ovo vapirni vajju, pri cvetanja doze, potrebno za jednu jutku od 1000. čonota, do 50. litara ili 1. akon čorbe. Za drugo i treće preskame, treba računati najvise po dva puta više, dakle na jednu jutku po 100. litara ili 2. akona.

I ako je u dosadašnjem izlaganju u glavnome rečeno, kad treba ložu preskati, progovorilemo u izdahu članku i o tome opširnije, a osim toga, valjokhimo kako treba preskati i opisane preskaliće koje sri. poloprivredno društvo nabavlja.

SELAŠE REPE U VOTNAKU.

(Uzleđo odgovor na pitanje I-80 u 21. br. „Težaka“)

Botnaš u opšte ne trini zašušni, jer se voće od nje poduspari i onada. S toga se u votnaš ne smeju sejati usveni koji visoko rastu te pravse zašušni, no se moraju birati usveni koji nisko rastu. Preza tome od repa može

*) Načinjena Bordov. čorba treba da vrestoji I. do 1 1/2 čas. na se tek posle ovoga vremena može upotrebovati: ovako, pak odmah s njoj krecni čim je načinnava.

** Jedanput načinnena Bordov. čorba može se upotrebiti i kad vrestoji nekoliko dana, ali je bolje da se uvek načini samo onoliko koliko je za jedan dan potrebno.

*) Može se dobiti u svakoj apoteci a i kod Srp. poloprivrednog društva.

се сејати само *сточна репа* и *репа шармака*. Ну и при томе ваља назвати нарочито на то, да се не оре блазу војке да јој се не би жале повредиле. Колико се сме прићи брадом до стабла, зависи од величине самог воћа. Што је воћка мања, ближе јој се сме и прићи, али у опште треба узети, да се не сме орати под круном саме војке, јер се у томе обиму пружају и њене жале, које би се орањем повредиле. Из овога изаила, да се с успехом може сејати репа само у младом воћу. У старом или у опште одраслијем воћу, нема ни потребе да се што сеје, јер је тинав потањ изврсна паша за ститну стоку. У њему нема бојазни да ће спаше чешури се од воће поломити га или извадити, нити да ће га оте гризти. Међутим ризиком и тамањем корова и инсеката и онасеме траве, као и својим забацимама — ђубреним — чиње воћу лепу усласту, јер све то иде у прилог његовог доброг успелана, а по-дошривреднику уштеђују посао оно неге воћњака. Ну кад се у младом воћу или што сеје, онда треба мотиком преко-пати онај део земље око и између воћа који није ооран, да не би коров расто и правно воће загушио. А да би се и тај труд што боље наградио, онда се може и између воћака што носејати, но само никакво не около воћа колико круна дрва. И кад је реч о сејању репе у потању, онда се пре свега треба придржавати овога што је у опште речено о сејању усева у потању, а за тим сејати *сточну репу* ако се доспе да се посеје до половине маја месеца у обичним приликама, а до почетка јуна месеца ове године као одне животиња. А ако се залакса за сејање сточне репе, онда се може с успехом да посеје у јуну месецу и почетку јула репа *шармака*. Ваљае уштево о сејању ових репа наћиште у италијанској *„Гарџе билка за исхрану стоке“* од А. М. Спасића. (Књига стаје 60 пара. дин. и може се добити код Пољопр. друштва и свиђу боље уређених књижара).

С—Н.

В Е Д Е Ш К Е

Против мува и коцараца око стоке. — Прво је срство осваљати природан реп стоке, да се њиме брани, а не сећај да ради неже може као што неки чине код воћа.

Друго, срство је да се у италијанској међу на разним местима судући с хлоринам кречом. С времена на време треба тапачи назати раствором хлорина креча.

Треће срство је длаворно *„де“*, које се у свакој апотеци може купити. Њва је наваку прозори или се у судушка метална на разна места по италијама, на ће од мисрца његова богати муве и коцараца.

Четврто је срство т. зв. *„Ассаска поган“* (*Assa foetida*), што се може купити у апотеци. Тога се узме 4 грама, раствори се у 60 грама винског сирћета и то се разблажи са још толико воде. Овим раствором ваља назати стоци труди, трубу, около очвију и уста, уши, између ногу, сва она места дакле, где муве највише падују. Ово срство препоручује се нарочито кад је стока на пољу, на паша, или на раду.

Све што се од овога кувајује у апотеци стаје врло јетивно. — А.

Како се спречава прљавна воћа. — Да се воће прљаво од гусенице једнога залогца денгара, то је ствар више нине позната. Као најбоља средства против прљавна јесу ова:

1. Брижљиво прикупљање овога воћа, које само опада и лежи под дрветом, јер у спакоме има прв. Ако се опало

воће остани на своје месту, црни ће изаћи из воћа и скриће се или под кором дрвета или ће се завући у земљу под самим дрветом. Када настаје пролеће, прв се почиње зајмјати и у јуну изајети денгарац, који на воће заметаје понова снесе и узлож јаја; из јаја онет излази прв, који се увуче у саму средину рода, ту се храни и живи све док воће не узри.

Када се, дакле, опало воће одмах скупити и прибере, покунити се и сии прљави који су у њему, а тиме ће се смањити и број денгараца који би се плуће године извади.

2. Тиме пак, што ће мо све опало воће покунити и однети испод дрвета, нинемо се још снажни осигурати за плућу годину од прљавна воћа јер је многи прв пре но што је воће опало, извази из њега и устапо се на дрвету или у укутојни коре, или је сивао на земљу. С тога је још потребно: а) да се кора дрвета у јесен или рано у пролеће добро очисти, б) да се сређитише око воћа, колано круна дрва, у јесен прекопа.

Крале треба чешије мусти. — Многи мисле да се чешићем мужом крале добије већа количина млека, али да је услед тога маже дошје, на дрве да је боље мусти крале два пута место три пута дневно. Тајним испитивањем се међу тим сазнало, да се за $\frac{1}{2}$ или $\frac{1}{3}$ добије нине млека, кад се крале три пута дневно музу место два пута. Испитивањем ове врсте млада сазнало се и то, да баш млеко, добијено чешићем мужом, има и нине овних састојка, који му каково понаправља. У млеку чешије муже нашко се за 06 процената нине масла и за 01 проценат нине сирине, а на против у млеку, добијеном мужом два пут дневно, нашко се да има за 02 процента нине воде и 04 проц. нине маљеног шећера и соли. Премад нине масла у млеку чешије муже погледа у први мах непознат (само 06 проц.), нина га не треба подцењивати, јер на 1 литар млека нинио има 15 грама. Према томе, ако је у средњу руну за произвођу $\frac{1}{2}$ крп. масла потребно 16 литара млека добијеног двапутнашом мужом, доволно је за исту количину масла само 12 $\frac{1}{2}$ лит. млека, добијеног мужом у три пута дневно. Из ових података се види, да то нине маљ корист, а нарочито кад се још, као што је речено, узме у обзир да се мужом три пута на дан добије и већа количина млека, на услед тога за $\frac{1}{2}$ до $\frac{1}{3}$ нине масла. Корист је, као што се види, тако велика, да би требало у свима гаддинствима три пута дневно мусти крале, само ако томе не стоје на нугу сметње, које се тешко могу одолонити.

Кад застаје залагај у граду, што се по кад-кад нарочито код говеди догађа, треба брже помоћи, јер иначе може говече да угине. У том случају црни говечету мужу плувачица из уста, гуши се и на празно гута, кашље, чешије испружа врат и тресе главо, немироу је и нонасеме, а четвоти, које би му испали у уста одмах повраћа. У бургу се непрестано развијају гасови, која, под обичних околностима, излазе кроз једнак и уста на поље. Кад залагај храни у једнаку застаје, онда се нагодилају гасови у бургу у тој мери, да се кад-кад појави и надув, услед којег говече за кратко време уине. Разуме се да је у том случају потребна што бржа помоћ. Прв свега треба изнатише по врату знаки место, где се залагај у једнаку заглавно, на ако је метал, најважно га прима глечити да се развије. Ако је то немогуће, онда треба са обе стране врата нацвеченима потискивати залагај к устима. Оно што у неким приликама лако извести а нарочито код грљавине забучине, али на то месту зајде доста посла, док се даље покрене. Ко има при руну дугачку каучуку цев, нарочно за тај посао уздешен, треба нине најважно да потисне залагај кроз једнак на нине у бургу. Не попуштати залагај под узрешеним потискивањем овом цев, онда треба од тога одустати, јер су минила једнака грчевито стегла залагај. С тога ваља чекаати док минила не одлабе, на онда устни говечету кроз уста у једнак објавно нејтина да залагај боље клизи, на ће се лаково потиснути у жау-

^{*)} У једном од ранијих бројева овога листа речено је да је против мува одличво срство *„вермино“* уде. Оно се код нас може у апотекама *„Анороро уде“*.

даци. Ако би се међу тим развио и надув у јакој мери, онда би требало трогом провјерити бураг на слабињима. Где има у блатним сточном дењару, биће најбоље него знати, а у проливом случају сам срећу опорвати.

Г Л А С Н И К

Нов уредник „Тешака“. — На место досад. уредника г. Драгутина М. Јовановића, који је подио оставку, изабран је за Уредника Тешака г. Душан М. Спасић, секретар министарства народне привреде и члан Управног Одбора Срп. пољ. друштва.

Нов књижевни одбор. — Члановима овог Одбора г. г. др. Марин Т. Лезу, Александру М. Секулаћу и Т. Тодоровићу, уважена је оставка коју су поднели. На њихова места у овај Одбор изабрани су: г. г. Алекса М. Живановић, Коста Црногорац, Коста Д. Галањић и Анта Гаубовић, чланови Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

Извјештаји министра народне привреде. — Господин Министар Народне привреде, да би се што боље оријентисао о штети коју су учиниле поплаве усевима, послао је унутрашњост земље своје извјештајне са задатком: да ошине штету, које су поплаве усевима нанеле, и да та дешавања извјесте, да ли је нужна државна помоћ у сјемени, вода и пољима, ако ће бити доцкама да се поплаве њиве засеју домаћим кукурузом пошто вода усеве.

За извјештајне одређени су:

г. Шајковић, наставник винодел. воћар. школе, да прегледа и оцени оштету од Неготина преко Зајечара до Кваженца;

г. Љуба Новковић, инспектор Министарства народне привреде и вршиоц дужности Управника ратарске школе у Краљеву, да обиђе од Краљева низ Мораву до Сталаћа; г. Јоца Марковић, економ ратарина, од Краљева уз Мораву до Чачка;

г. Душан М. Спасић, секретар Министарства народ. привреде, за округ подринаси и ваљевски; г. Александар Мирковић, Управитељ државне ергеле, од Дубравце десном обалом Мораве до Сталаћа;

г. Мирко Милковић, Управник Добричана, од Сталаћа уз Мораву до Ниша и уз Нишаву до Парога. г. Сретен Јевтић, економ Управе топчидерске економије од Ниша уз Мораву до Врање; и

г. Паја Т. Тодоровић, секретар Министарства народне привр. делу обалу Мораве од ушћа у Дунаво до Сталаћа.

Извјештаји г. Министра свршани су у главном свој посло и поднели извјештаје г. Министру.

Раниа кукуруз и мухар. — Господин Министар народне привреде решио је и угодило Српско Пољопривредно Друштво, да се на рачун подучног му Министарства набави 35000 килограма кукуруза и 20000 килограма мухара поред дванаест привредникама које је поплава оштетила, те да своје њиве поору и засеју овим врстама усева, који стижу за краће време.

Пољопривредно Друштво, телеграфски путем наручило је горњу количину Селдерског кукуруза, који спречава за три месеца и 20000 семена мухара.

Спречавање одмотавања свиње. — Српско пољопривредно Друштво, из свога магацина дало је на поседују по један текар за одмотавање свиње: г. г. Кости Д. Велишћу, трговцу и свилару из Свилајнца, Дамјану Буричићу, економу из Лесковца и Јеврему Ст. Принтењу, магационару монопола дувана у Крагујевцу.

Помоћта господа откупљиваће веће количине медура, јер им је Друштво дало ове справе у том циљу и да

поуче појединце у руковању са њима, како би се више набављало и расураде у земљи.

Пољопривредне књиге за поклањање одличних ученицима. — Господин Министар Просвете и Црквених послова, 26. јуна пр. године ПрВр. 12937, а по саслушању Главног Просветног Савета одлучио је, да се набаве за поклањање одличним ученицима у вишим разредима основних школа, нарочито есејских, о годишњим испитима ове књиге:

1. Употребе прашача и огрчача при гајењу кукуруза од Душана М. Спасића;

2. Поуче из пољске привреде, разни чланци од разних писаца;

3. О берби грозда и прављењу вина од Багаја Д. Тодоровића и

4. Гајење биљака за исхрану стоке од Душана М. Спасића.

Горњу своју одлуку Господин Министар расисном објавио је свима школским одборима ради знања и управљања.

Благодарећи г. Министру за његов одуци, могли смо школске одборе и дародивне да набављају ове књиге поред раздавања одличним ученицима о оногодишњем испиту, како би младе привредници још и више утврдили оно знање из пољске привреде, које су учили у школи, те тиме себи и другима више користили.

Књиге се могу добити код Српског пољопривредног Друштва и то: прва по 30, друга 20, а трећа и четврта по 60 пара динарских комад.

Д О П И С И

Села, 26. Маја 1897. год.

Од поплаве претрпели смо велику штету у ваљевској посавини. Вода нам је уништила усеве и још покрива суву равна од Дубоко до Ушћа да по њој лађе могу пливати. Нарочито су страдале општине забрешка, зечанска, критска и селванска, а међ њима најгоре критска, којој су сва поља и цела имовина под водом, да је глад неизбежна.

Што нам је на сузу остао, хвала Богу добро је. Жита, под која није вода подишла добра су и отекнуто добро жету ако да Бог те по делом времену проветљају. Кукуруз се опорављају и народ је лето на посао да их окопа. Трава на сузу прво су добре. Воће је постоје наредно добро, али се нешто осеклари од његове влаге, но никак је врло добро, нарочито њиве. Стога нам је дрвана, нарочито сињве добро су нам и добро се плоде.

Поред несреће поплаве имамо да се поклања и на воду озгу, од које су нам ивиго њиве у опасности, јер је земља засињена влагом, те не може да понје кашину. Шу ако време одлени, надамо се да ће се све опоравити, што нам поплава не уништи.

Др—И.

Драгојевац, 27. Маја 1897.

Бесна Сала оштети многе наш крај од Орашца испод Шапца до ушћа Вукодрасца. Штеге смо и до сада имали, али нас ове године немали пролетомна мада вода, те изсејемо равно поља која нинте доњине засевамо, кад вода прође. Ту смо се много оштетили у сјемени. Највише су нам оштетена села Прехо, Драгојевац, Миокус и Мрђевовац. Најгоре нам је за стоку, јер су нам све динаде и испуси под Дубоким водом тако, да стоку морамо да дјемо на исхрану у друга села. Доста смо страдали и од

воде озго, од кише, јер је земља више не прима, већ сва дежи по удољити њињама те убија јесен. Иначе нам је јесен добро. Кукуруз су мало жутули, али се поправљају и грабно да их окопамо док не уђемо у жетву. Жита су нам врло добра, само ако да Бог те их зрење у цвету не убије. Шљанаца нам стоје врло добро. Стока нам је здрава. Бодести у народу нема. **И.**

Богатрб, 28 Маја 1897.

Мачва нам је страдала. Таман да дигнемо главу од јесенашње поплаве, а оно нас опет према вода. Дреновац, Пенарштите, Ноћај, Ноћајски салаш, Митровица, Засаница и Рапље са свим су у води и саобраћај се одржава само чапчица. Ни ни друга места близу Саве нису много боље среће. Већи део поља Прво-барских, Ванова-поља, Глашана, Гаденковића, Увеша, Сопљака и Пришковића дежи под водом, да има људи којима ни стога земље није остала на суву. Што не уби вода, то нам још није пронало, али ако кише дужи устрају те нам анга не прецртају на што ваља, биће глад у савесном крају. Кукуруз, надамо се биће добри, ако нам пресе дадне да их уградимо, јер смо до сад врло мало окопали — веда време. Шљане су нам се посушиле пре неколико година, а оно мако што је остало, добро су родиле. Јабуре су нас издале и ове године. Стока нам је здрава али је немамо где држати, већ морамо да је шалемо на искрају у друга, непоплаћена, места. Свиња се врло много извело за Аустрију, за вршило и плаћене су добре прмаче мачванске до 100 динара брав. Али да се не забрани извоз од наше власти, остали би без свиња за запат.

У Мачви даље од Саве, свуда је берићет врло добар, само честе кише ведају радити.

Народ је здрав, а шта ће бити после поплаве — Бог нек му је у помоћи. —**К.**

П И Т А Њ А

(На овом месту објављиваће се сва стручна питања која буду упућивана уредништву. Них може постављати сваки српски пољопривредник. Одговори на постављена питања печатаће се по могућству што пре. Одговори на истањута питања добро су нам дошли од сваког стручњака.)

1-во питање: Која би прета рече најбоље усевала у шампару и како би је требало неговати, те да се докодак увећа?

В. Растки,
иконан, вољник шумадијске дивизије

2-то питање: Радо бих увећао запат свиња јер имам простор за летњу папу, али ме змишко хранење свиња много стаје. Има ли начина да се појештини змишко хранење свиња за запат где нема шуме жирородно?

К. П—К. на К.

Цена вањни огласиња: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара ден.; од осталих врстуна писмена по 15 пара 4 врсте и ступца.

Већки огласиња од неде стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 ден. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне таксе.

За оглашавање зиме куца 10 од 100 јестинаје.

Преглед 21. броја Тежак — Чланци: Против поплаве. — „Чикантиа“ и секарсија кукуруз. — О пероноспори винове лозе. — Сејање репо у воћњаку. — Белешке. — Гласик. — Дописи. — Пошта. — Обзнана.

ОБЗНАНА

ПРЕКАЛИЦЕ

Неквилног система, модом од 1897. год.

могу се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду комада за 26 динара за готов новац.

ПЛАВИ КАМЕН

за сиправање зорбе за пресекање винограда против пероноспоре може се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду по 70 п. д. килограм.

ОД УРЕДНИШТВА

1) Претплатницима „Тежак“. *Услед промене уредништва и Књажевног Одбора, а нарочито услед илесинске сметни и државног штампарии, у којој се наш лист печата, учињена је пометња у уредном излажењу „Тежак“.* Може се претплатницима да верују, да ће се овај застој у могућем најбржем року надокнадити и да ће лист ускоро почети да излази уредно сваке недеље.

2) Сарадницима „Тежак“. *Књажевни Одбор одлучио је, да се у „Тежаку“ у будуће не печатају чланци, који се не би могли сорити у једном броју. А жеља је одбора и уредника, да сви чланци буду што краћи, да би могли стати највише на једној страни листа, а по садржини што практичнији; иначе написани тако, да их може лако разумети сваки писмен пољопривредник. — Сем тога, Књажевни одбор одлучио је, да се у будуће не враћају писмени рукописи који се не би печатали у „Тежаку“. Што се, пак, тиче чланака које је затекло и примило редакцијско уредништво до сада, а који се према оценама рецензента не могу печатати у листу, — њих ћемо објавити у ид. бројевима листа и на захтев вратиће се писцима.*

Изостављајући о предњем г. г. сараднице, уредништво их моли да о таме воде рачуна и својом обилном сарадњом у истањутом правцу иштинити Књажевни одбор и уредништво у уређивању листа. —

Зато понављамо: не одлажи жетву што по реч ни за један сат, но обарај и сручи чим што до руке дође, — а похитај да савладаш и друге радове који те чепају.

Д.

КАД И КАКО ТРЕБА ПРОСКАТИ ВИНОВУ ЛОЗУ?

Винову лозу треба прескати бордовском чорбом пре по што се овакв знаци болести на кој оназе, без обзира на то, да ли ће Пероноспоре бити или не, јер се *Благовременим прескаком спасава развојне болести*. Пероноспорино семе (лишће) почиње клијати од почетка маја на до краја јуна, што зависи од климе у опште, а од влаге која се находи у ваздуху и топлоте ваздуха посебно. Према томе, *први пут треба лозу прескати, ако је и како могуће, пред постанак или одмах после његова, а то је у времену од 10. маја до прве половине јуна* — до Видова-дана.

Из више разлога, најбоље је да се лоза први пут преска, ако је и како могуће, до краја маја.

Други пут треба лозу прескати 3 до 5 недеља после првога прескања, а да ли ћемо други пут прескати после 3 или 5 недеља, зависи од погоде. Ако после првога прескања наступи топло а влажно време, са по неколико сувих дана, онда треба друго прескање извршити раније, а ако наступи топло а суво време, онда се може други пут прескати доцније.

Трећи пут треба прескати виноград 40. дана после другог прескања, а најдаље до почетка августа, како би што више лишћа сачували од онадања пре времена.

Ако смо виноград прескавали у водено време и паждиво, могу, по неке године, и само два прескања бити довољна.

При прескању винограда треба имати на уму следеће:

а) Ни под што не треба прескати лозу пред кишу или одмах после кише, или после росе, док је лишће влажно, већ треба причекати кад се ово осуши;

б) Најбоље је прескати у јутру, до 10. часова и после подне од 4. часа до мрака; али, ако ступе не нече јако, може се, без итеге, прескати и преко целог дана;

в) Најбоља ћемо успех имати од прескања онда, ако блага сунчана топлота узбуо осуши по лишћу поале капице бордовске чорбе, јер ће плави камен, у томе случају моћи бржави лишће преко дуге од развијања Пероноспоре;

г) Ако у споро после прескања, паде јака, плаховита киша, а сунчана топлота није дотле још добро осушила капице бордовске чорбе, треба лозу поново, одмах попрскати, будући ће капа спрати са лишћа сав плави камен, и он ће остати незаштитено од Пероноспоре. У остадом, по лишћу мождаћемо одешти да ли је киша са њега спрала плави камен или не, јер, ако после кише греје ступе неколико часова, лишће ће се осушити и на њему ће се видети плавицасте петгиде, које нису ништа друго до осушене капице бордовске чорбе. На против, ако је лишће са свим зелено и без плавицастих петгиде, знак је да је плави камен спран, и тада треба понова прескати.

Да би знали, како треба винову лозу прескати, треба имати на уму ово:

Општина, које су научени људи нарочито чинили, доказало је да семке — споре — пероноспорице, падају обично на горњу страну лишћа, ту проклијају и трасту се у лишће на за тим кроз исто прорасту и на доњу страну пробају.

Ветар падаои семке по ваздуху, на кад наступи тихо време оне падају на горњу страну лишћа.

Из овога излази да је довољно и најважније, да лишће прескамо по његовој горњој површини а тиме нам је, опет, посао знатно олакшан.

Далје, *лозу треба прескати ово*. Да би, пак, лоза била што боље сачувана од развијања пероноспорних капица, треба бордовска чорба, у виду најистинијих капица да попркне неку горњу површину лишћа, из чега излази прашло: *да бордовску чорбу треба прескати по лози у што је могуће ситнијим капицама*.

Дакле, при прескању винограда треба нарочито назити на то: *да сваки чокот и на свакој страни лист, који се види, буде са горње стране са свим и што потпуније попрскан*.

Ко буде обрабао лажно на то, да му виноград у своје време буде што боље и што потпуније попрскан бордовском чорбом, биће богато награђен добром бербом.

К. Д. Г.

ЈЕСУ ЛИ БОЉЕ ВЕЛИКЕ ИЛИ МАЉЕ КОШНИЦЕ ЗА РАЦИОНАЛНО ПЧЕЛАРЕЊЕ?

Изложио Јов. П. Јовановић,

УЧЕНИК У ПЧЕЛАР.

Не су побуде које су нас изазвале на расправљање овога питања: прва је, писање г. Јована Живановића, професора и пчелара из Карловца, о овој ствари, са којим се писањем никога не можемо сложити. Друга нам је побуда била, што ће се ускоро у Српскоме Пчеларственом друштву извршити избор модела по коме ће се у рационално Пчелар. Вођ. Задруге израђивати кошнице од српске пчеларе, које ће бити прилагодне нашим прелимама, пошто је Пчелар. Вођар. Задруга решењем г. Министра народне привреде добила почтању помоћ у 1.500 дина, на прихода Класне Дутрије, на израду кошница за рационално пчеларење.

О овоме питању изнео је г. Јов. Живановић своје мишљење у 1. броју „Српскога Пчелара“. Пишући о кошницама на пчеларску Пчел. Вођ. Задругу у Топчидеру г. Јов. Живановић вели: „Кошнице су лепе, јакче, лепо израђене, споља бојадисане, само што су *везане* и гламазне, то је с њима врло тешко радити...“ На што нам тако велике кошнице, као што су на пчеларску Пчел. Вођ. Задругу, кад данас имамо центриугалну сираву? Без центриугалне сираве не вреди ни Ђерошка много. Велике су кошнице гламазне те би много контакта да их пчелар пренања са пашом. Данас тако велике кошнице градити, поред центриугалне сираве, *нема смисла и са свим је непрактично*. Непрактичне су Бершенине кошнице, а и кошнице Пчел. Вођ. Задруге, јер се око њих не може брзо радити. Време је повал... Ако дакле ипаклико озбиљно разиштри рационално пчеларење међу народ, онда треба *у пчеларствима*, као што је пчеларско Пчел. Вођ. Задругу у Топчидеру, да су такве кошнице на углед, које ће моћи снаг сјим себи направити, с којима се најбрже ради и на којима се може научити како се око њих ради. Ми бисмо се дакле радиовали кад бисмо на пчеларску Пчел. Вођ. Задругу видели не само што је лепо за око него и корисно за наше сељаке.“

Из ових речи јасно се види у чему г. Јов. Живановић мисли кошницама на пчеларску Пчел. Вођ. Задругу, а у исто време јасно се види и то, да би Пчел. Вођ. Задруга требала да побољи своје досадање „гламазне“ и „непрактичне“ кошнице са свога пчеларства, па да их

захтеjи drugima, koje bi bile bolje od dosadašnjih i koje bi morale biti manje, jer su ove dosadašnje odleđ olovne i glozane i po tome nerazvratne.

Da bi se pravilno moglo proceniti, koliko osnova imaju ove zamerke g. Jov. Živanovića našim konjicima na pčelinstvu Pčel. Vođ. Zadruga, moraćemo prethodno govoriti o rojeњу pčela, da prvo s tim pitanjem budemo na čisto, jer i o tome vladaju nerazni pojmovi u našem pčelarskom svetu. Dok s tim ne budemo na čisto ne moće se ništa govoriti o velikim konjicima.

Svaki pčelar, koji je pažljivo pratio sve što je u vas pisano o pčelarstvu, i šta je sve kao racionalno preporučivano, znaće, da je između ostalog mnogo pisano i o rojeњу pčela. Često puta pisano je, da je glavno pravilo u pčelarstvu: *ravno rojeње konjicima i u jesen ih snajati*. Ima pčelara koji se toga pravila drže te sve svoje konjicije u prolće roje i u jesen ih snajaju. Ima ih koji će vas ubećavati, da je presidićke rojide kod pčela nešto neiprirodno i da se obustavom rojide nasilno meња prirodni život pčelne zadruga, na s toga već puštaju da ih se pčele roje, i da ih sami venčavaju roje, na to i druga pčelaru puštaju. Ja znam jednoga staroga pčelara, koji već više od deset godina pčelari konjicima sa pokretljivim sahem. On ima preko 40 konjicija i on redovno pušta sve svoje konjicije da mu se roje koliko hoće. Snažno sam ga kao se s radošću na dnu hvalio koliko je rojeња dobio. Kad god je govorio da to ni malo nije pametno kako on radi, uvek je bilo uzaludno. Uzalud mu je bilo govoriti i dokazivati, da on radi za to ne dobija dosta međa od svojih pčela što tako radi. On je svagda dostajao „ševriju Toma“ i tvrdio, da se pčele moraju rojeiti... Dovedim tome svoje ubećenje on i konjicije izražuje tako male, da se konjicije više roje. On je istina uvek imao dosta rojeња, ali obično slabih; retko je kad po štogađ međa dobijao, a pravilno je, da mu svake godine preko zime po polovina konjicija ućine!

Za sve ove svoje neuspehe on uvek nalazi utehe i opravdanja u lošim godinama i svu svoju nelu podlaže u dobru godinu koju vauđa nikad neće doćevati...

Da je ovakvo pčelarenje konjicima sa pokretljivim sahem štetno ne samo za toga pčelara već i za celu njegovu oćevinu, to je ne osbiti toliko jasno, da to ne treba ni dokazivati. Pčelarnik ovoga pčelara postoji samo za to, da pristi i neuki ljudi mogu s potsexhom govoriti o novome načinu pčelarenja.

Peracionadni pčelari, koji još pčelare prostim, pčelcima, konjicijama, moraju težiti tome da im se pčele svagda roje, i potpuno je opravdano što im čini radost i zadovoljeње, kad im se pčele roje. Oni bez rojeња nebi mogli imati ni jedne kani međa: oni bi morali ubijati i nać gumići jednu po jednu staru, dok nebi tako celo pčelarnik ztrać.

U racionalnom pčelarstvu ne mora tako biti. Pre svega zabluda je misliti i nerovati da se obustavom rojide kod pčela nasilno meња prirodni život u pčelnoj zadrugi. Šta je rojeње? Kad se pčele roje i za što se roje? Rojeње u pčelnoj zadrugi nije ništa drugo do što u dešave ljudske zadruga. Kad se ljudska zadruga toliko javljuje da nema dovoljno mesta za se u zadrugi, onda se u ljudskoj zadrugi oseća potreba i nuđa da se zadruga međa — i nastava deoba. Ako li u zadrugi ima dovoljno mesta za sve, onda se u toj zadrugi ne oseća potreba i nuđa da se zadruga deji na ma koliko zadruga velika bila, i ta se zadruga ne deji, ali se iкак u zadrugi živi prirodni životom. Isto je tako i kod pčela. Ako se pčelarna zadruga toliko umloji da u konjiciji nema dovoljno mesta za celu zadrugu, onda se u toj pčelnoj zadrugi oseća potreba i nuđa da se zadruga deji i pčelarna se zadruga deji i nać roji. A ako u konjiciji ima dovoljno mesta za celu pčelnu zadrugu onda se ni u pčelnoj zadrugi ne

oseća potreba da se zadruga deji — roji — te se i ne deji — ne roji, na iкак u toj konjiciji pčele žive potpuno prirodni životom. Kod ljudi često može da bude i iкак drugi uzrok deobi zadruga, i. pr. snajba, ali kod pčela nema snajbe u zadrugi, jer u pčelnoj zadrugi uvek vladaju idealni red i poslušnost, te s toga delevu i nać rojeњу kod pčela može da bude samo jedan jedini uzrok, a to je teskoba u konjiciji.

Jasno je dakle, da se obustavom rojide ni u koliko ne meња prirodni život pčela u pčelnoj zadrugi. Ostaće nam da vidimo još, da li je racionalno obustavljati rojide i za što?

Obično pčelarski poćetnici poćuju pčelarenje sa malim brojem konjicija, ali, da bi se imali oko čega zanimati, da bi imali nešto prihoda i da bi im se reperirala nabavka svega pčelarskoga pribora, oni teže da postepeno povećaju svoj pčelarnik do izvesne mere. Da ne bi morali kuvovati pune konjicije (starke) i nać rojeje već da bi sa male brojke povećali svoj pčelarnik, i da bolje je da to postignu rojejeњem svojih konjicija. Istina je da će sve doći dok ne dođu do izvesne mere, do željenoga broja konjicija, imati malu prihodu u medu, ali im se to nadopunjuje u tome što u svoj pčelarnik povećali. Dotle, dok se ne dođe do željenoga broja konjicija ima smisla i opravdanje je rojeiti konjicije, a kad se do te mere dođe, onda više nema ni smisla ni potrebe rojeiti pčele, i rojeje je onda i neopravdano i štetno, dakle neracionallno.

U moće se kome pčelaru desiti da mu koja konjicija, nepašljivo ili kojim drugim slučajem, toliko oslabi da ne može opstati kao zasebno društvo, onda mu ne ostaje ništa drugo već da takvu konjiciju svoji s kojom drugom. Na taj način ostaje pčelaru koja pravna konjicija. Da te konjicije ne bi ostale prazne i da bi se potpuno pčelarnik, onda je opravdano da pčelar od najbćih konjicija načini oćevino rojeња koliko ima pravih konjicija. Tako će morati činiti još i onda ako mu preko zime i koja konjicija ućine.

Samo u ovim slučajevima opravdano je rojeiti pčele u svakome drugom slučaju rojeje pčela u konjicijama sa pokretljivim sahem neracionallno je.

Da vidimo sada, na čemu je osnovano ovo tvrdjeње o rojeњу pčela.

Niකo ne treba smetati s uma to, da se kod nas pčelarstvo može razviriti malećko isključivo zanimanje već iudvine samo kao sverodno zanimanje. Prema tome svaki je pčelar moći imati i drakati oćevino konjicija, koliko mu dopunjavaju: mesto, njegovo materijalno stanje i slobodno vreme što mu od glavnih poslova preostaje. Takvi pčelari, a takva je ogromna velicina naših pčelara, kad dostignu do izvesnoga broja konjicija od kojega više ne mogu drakati, oni osećaju nuđu i moralne, da obustavljaju rojeje, pošto nećaju ni potrebe ni mogućnosti da svoje konjicije roje. Za primer uzimao ovo: Neke ima 50 konjicija. On svake godine roje se svoje konjicije, i nać samo polovinu. On će od 50 dobiti 70 ili 80; druge godine imake 100 do 120, treće godine imake 150 do 180. Pa zar on neke jednog morati doći do granice preko koje ne može ići dalje? Zar on ne može najzad morati oseliti jednog da nema ni potrebe da više svoje konjicije roje, ni mogućnost za povećanje svega pčelarnika? Odgovor je jasni, da ho i on jednog morati doći do toga, da je obustavljane rojide i za neć nuđu i moralne.

Ovak je utvrđeno da je obustava rojeња, i pošto se dođe do određena broja konjicija, nuđa i moralne. Ostaće još da vidimo, je li obustava rojeња od štetne ili od voristi za pčelara?

Kad se konjicija roji (venčavaju načinom) staroj se konjiciji oduzme matična i da roji, a stari se ostave za

lozeni matičnjaci, a sem toga staroj se košnicini odzame i polovina matice, ako ne u više od polovine. U staroj košnicini, time što joj je odzeta matična, prekineće se razmnožavanje sve dotle dok se mlada matična ne vidiše i ne odloži. Zbog toga ta košnicina do glavne nase neće moći ni toliko brzo ojačati koliko je brojno jaka bila pre rojenja. Za vreme glavne nase, kada košnicina treba da je dostigla najveću brojnu jačinu, u toj će košnicini tek otpočeti razmnožavanje u jačoj meri. Dok ta košnicina brojno ojača dotle će i glavna nasa proći a ona je neће moći upotrebiti. Pored toga što ће pčelar u toj košnicini zbog svoje malobrojnosti malu količinu meda saabrati, mora ће se još i od to malo meda trošiti na otkrnavanje podmlatka, pošto u toj košnicini razmnožavanje jednako traje, a na bezmatične se ne sme ni pomisljati, u takoj slaboj košnicini. Jasno је, да та кошница — старка — неће моћи дати никакво прихода у мед, или, у најбољем случају неку незначу количину.

Да видимо шта ће и како ће бити с ројем. У роју ишту размножавање није прекинуто али је ипак у њему друкчије мало. Нека је ројење било рано, оно ипак није могло бити толико пре главне насе, да има довољно времена да друштво може достави највећу своју бројну јаčinу до главне насе. Рој из коšнице са покретним савем, ма колико рано начинено био, никад до главне насе не може достави ону бројну јаčinу, до које може достави добра коšница са покретним савем, која није ројена. По томе, тај рој и ако скупи нешто меда и да нешто и пчелару, ипак не може скупити и дати пчелару толико меда, колико добра коšница, која није ројена.

Шта ће и како ће бити с коšницом коју пчелар неће ројити?

Ако пчелар неће ројити коšницу он ће, кад је време ројења, додавањем оквира непрестано постепено проширати простор за пчелану задргу. Time ће се узвијати да пчеле у тој коšници неће осетити потребе за ројењем. Кад се задрга јако умножи и коšница оквирама испуни тако, да се више проширавањем пчеланог стана не може чинити, онда ће пчеле осетити потребу за ројењем и почеће градити матичњаке. Ако је главна наша блазна онда ће пчелар коšницу обезматичити, а ако до главне насе има још доста времена он ће поштатавати матичњаке, па кад испуни главна наша обезматичи коšницу и time ће се даље размножавање прекинути. За ће коšница сва кинети до пчела. Тако јако друштво насече за време главне насе доста меда, а пошто у то време у коšници нема легла, јер је безматичење размножавање прекинуто, то се ни мало меда неће трошити на оtkрnavanje легла, и пчелар ће од једне такве коšнице, која није ројена, имати ипаше меда но што би могло добити и од старке и од роја укупно, кад би коšницу ројео. У току главне насе власи ће се млада матична и одложити којој остаје још доста времена да надокнади губитак у пчелани и да толико умножи друштво младим пчеланима, да може као довољно јако ући у зиму и добро презимити.

Кад је обуставља ројења за пчелара, који пчелари коšницама са покретним савем, и потребна и нужна и корисна, једном речу рационална, онда се мора водити рачун и о томе, колико треба да је коšница велика па да се обуставља ројења може вршити. Напред је речено да ће пчеле осетити потребу да се дело или роје и почети градити матичњаке онда, кад осете тесноту у коšници, и да ће се осећање те потребе оtkрnavати, ако се постепено додају оквири у коšницу и time се пчелин стан проширава, у истој мери, у којој се и пчелани задрга умножава. Пошто се пчелани задрга из дана у дан све више умножава дока год се коšница не обезматичи, то се и коšница мора све више проширавати. Што је коšница већа то се и проширавање може дати чинити, и по томе, у тој ће се коšници и већи број пчела намозгати, а већи број пчела следствено ће и већу количину меда скупити за време

главне насе, а то је крајњи циљ свакоме рационалном пчелару.

У малим коšницама не може се тако дуго простор за пчелану задргу проширавати: за кратко време испуни се сва коšница оквирама, и пчеле ће одмах осетити потребу да се задрга роји, те ће почеће почети градити матичњаке а пчелар ће морати много даштубити и узавиравати пчеле доде новинатава матичњака, а на крају крајена, после свега труда и рада, имаће мали број пчела у коšници те се с тога и малу количину меда.

Да се избегне ово рђаво, потрешно, разумевање, морамо онде напоменути, да у величини коšнице мора ипак бити неке границе. Као правило може се узети, да коšница треба да буде толико велика да у њој може опстати онолики број пчела колико је једна матична у стању умножити задргу до главне насе. То би била коšница у којој би сталн шеснаест оквира који имају 875 квад. дециметра. (Висина 0-35, ширнина 0-25" и. или висина 40 с. м., ширнина 20 с. м. унутрашности рама.)

Тој величини одговарају коšнице које се израђују у рационални Пчелар. Воу. Задрге по моделу А. Ж. (Ане Живановића) а коšнице на пчеланку Пчелар. Воу. Задрге су нешто веће, ну то опет ништа не смета, јер се може додати јавне оквири пошто су оквири већи, а то ће још боље бити, јер ће иза рамова остати нека празнина то ће и више ваздуха у коšници дати а уз то и мања запара, кад настане топла летња дана.

Г. Јон. Живановић тврди да велике коšнице имају још и ту лошу страну, што се не могу лако пренешати за пашом.

Опет морамо поинити, да никако не треба сметати с ума: да се пчеларство код нас води само као спорно занимање. Према томе ни један од стотине наших пчелара не би могао пренешати коšнице за пашом. Свака наш пчелар, или бар отворна пашина, може само тако пчеларити, ако су му пчеле у непосредној близини да их може сам чувати и надгледати. Кад се коšнице пренешају за пашом, оне би се свакако морале пренести преко оне границе до које су пчеле у нашу надлежност. Залитија се сад: колико би било пчелара у нас, учитеља, свештеника, чиновника, трговаца, запалица или сељака, који пчеларе са 10—15 коšница, који би се одлучили на то, да своје коšнице пренешају за пашом и којима би то било могуће? Где би они смештали своје коšнице? Хоће ли им то допустити онај чија је земља? Ко ће их чувати од крађе или какве друге штете? Ко ће му пчеле надгледати, кад пчелар није може напустити своје главне послове на осталим код пчела, није може чешће одлазити и долазити? На кога се онда може ослањати, и колико може сигурни бити? Кад се о свему овоме добро размисли, увидиће се, да занета ни један у стотини наших пчелара не може пренешати своје коšнице за пашом, и онда то не би била никаква мава великим коšницама.*

Држио да после свега изложенога имамо и довољно и јаких разлога на основу којих можемо тврдити, да је неосновано тврђење Г. Јон. Живановића, да су велике коšнице — као што су на пчеланку Пчелар. Воу. Задрге у Топчидеру — непрактичне. На против више има основа и разлога тврдити, да су оне коšнице непрактичне, које су мање од њих — као што су Г. Јон. Живановића американе.

Радо бисмо чули мишљење о овоме питању и других наших пчелара, а само питање од големе је вредности за правално и успешно напредовање рационалнога пчеларства у нас.

*) Могу се подвести прачовита која и за врнос већих коšница, ако пчелар има потребе и рачуна да своје пчеле пренесе на даљу пашу.

ПРАВИЛА ЗА СТОЧАРЕ

Савез ханOVERанских полупривредних Дружина изнео је Правила за сточаре, која су исписана на таблицама од хартије које се могу о њед обести. На како нислам да ста неће бити на одмет нашим сточарима већ послужити као поука, то их и износим у *Тажоку* ради преседа по могућству и за поступање по њима.

А. Сточна стаја.

1. Старај се увек да је у сточној стаји чист ваздух и умерена топлота од 15—18°Ц или 12—15°Р. Обдвоје је безусловно потребно за здравље и корисно привређивање стове; промаха ствара назеб, а нарочито запаљење мена;:

2. Држи стају увек у великој чистоћи и очишћену од разна гада (буба, жува, праа итд.); окрени је: старај се за добро одношење мокарне; патос и јасне држи увек чисте, удешавај да је одељење где бираи стока пространо и угодно за левање стове.

3. Стаја треба да је по могућности виднија; јака, оштра светлост или сунчани зраци кад падају непосредно стоци у очи, умнаиравају је.

Б. Нега стове.

1. Држи стоку често помоћу довољне простирке (сламе) и уредног тимарења (четком), јер само тада може бити здрава; поступај са њом пријатељски а при раду штеди је, јер ће само тада бити увек у добром стању и својим привређивањем задовољаваће нас, а где је могућно допустити им умерено кретање у свежем ваздуху, јер је то њеном здрављу погодно а за тежешу мариу и од иресе потребе;

2. Сва радони у стаји, као: изношење ђубрета, крањење и музу вршити мирно и увек у једно исто и одређено време, јер свака алка и онекивање неуредног довошења хране умнаирава стоку и умањава корист од крањења која треба да је увек што већа; с тога и за време плођења мора у стаји да влада непомућени мир;

3. Не употребљавај никад она средства која би болесну стоку мучила и кољико год ти је могуће смести болесну стоку одвојено од остале здраве;

4. Заболели увек дан над су женска града оплођена;

5. Буди, који имају заразне болести, ни под којим условом не смеју се пуштати да раде у стаји.

6. Трговцима, месарима итд. због опасности пренашења сточних заразних болести, а нарочито ако их у околини има, не допуштати приступ у стаје.

В. Храњење.

1. Припреми хране у довољној количини и са чистим предеда и увек савесно изабри из хране све покварене домете;

2. Одржавај један одређен ред у данању разне хране и подлази стоци јеру у завлаж обрoдника, а никад сву храну на један пут, јер ће само у тои случају пражатно и сву храну потрошити;

3. Избарај увек такову храну, да краљенија делови целокупне хране стоје један према другом у правој сразмери, јер свака погрешна сразмера исте умањава успех и није ништа више по узалудно расипање;

4. Подај овој крави која више привређује увек и најсакцију храну; храни их дакле према томе кољико која

привређује а не све подједнаком мером, а нарочито храни оне краве умерено, које су у последњим месецима стовности;

5. Предузимај мењање хране од времена на време, јер свака неуредна промена хране штетна је по стоку и има врло рђаве последње у погледу на корист крањења.

6. Не употребљавај никад средства за насилно нагоњење млека или, пак, таква, која нагоне стоку често на шеф, те онда није више воде него што је потребно, јер обдвоје слабе здравље стове, а нарочито прилодних града и скрајује им истрајност у способности за оплођивање.

7. Подај стоци уредно свла.

8. Као пићају воду подај искључиво добру, чисту, а у зиму и не сувише хладну воду.

Г. Мужа и руковање с млеком.

1. Велика чистоћа при мужи и руковању млеком у оште је најважнија и најбрже услуга млекарству. Због тога држи све судове за млеко у беспророчној чистоћи и држи их увек подигнуте високо у чистом ваздуху, а никад их немој у самој згради држати; испери увек пре муже више и врши мужу само чистим рукама.

2. При мужи штеди музариу и буди пакљив, тако да краљенија сисама не причини никаку повреду; али измуза до краја, испери, јер последње млеко садржи у себи највише масти — за краву је штетно кад се добро не измузе.

3. Предеди млеко одмах после муже кроз добро цедало и изнеси га што је могуће брже из сточне стаје.

4. Раскладан млеко одмах после муже, али опет не у стаји, већ искључиво на свежем, чистом ваздуху и чувај га у просторицима где је чист ваздух. Затвори судове с млеком тек онда кад се млеко охладило и над треба да се равниси, али попри судове за време чувања чистим ткањивама.

5. Млеко, које има ма какве недостатке, или је од болесних крава, од јуница, дакле које се још за кување не може употребити, даље од сточних крава које ће ускоро одетати, чије млеко такође није за кување, — држи увек одвојено од осталог млека.

М. Р. Вигоровић.

ИЗВЕШТАЈ

изасланика Срп. Полупривредног Друштва

о извошењу у Ђустендлицу.

(наставак)

Као што је напред напоменуто, ово је одељење имало задатак да понуди слику полупривредне производње округа Ђустендлицког, јер је додат конкурсу по нарочитој жељи Постојане Окружне Комисије. Објекта није било у изобилу, али ипак су могли дати заокружену слику. Као најкљичи производи одвајају: споменуте сорте пшенице, дуван, ширинач, вуња (карпадска), пиће (нарочито шљивовица), и поврће. Док је последње вуњење, више на локалну употребу, предомећути производи могу бити, а и јамачно су, предмети шире трговине, на којима се базира главна привреда полупривредника овога краја. Пиће биљке, које јамачно тек сад пробирaju пута, и које ће још предрасуде и невестина свакојако дуго задржати на путу да буду опште, треба да замене многе неутрости које још владају у добинању сточне хране, те да и другу производњу храну пољско припреде у овоме крају — сточарство, подигну на положај привредни. —

На кратко: циљ који се имао у виду с додатком и овога одељана вођарског конкурса, може се рећи, да је доста добро постигнут, а ваљда је са, да ће се и у пракси показати успех: да се отворе нове погодбе грамама, које су овде биле заступљене.

Завршимо с последњим одељеним конкурса.

Г. Одељење живе стоке.

Ово је одељење подељено на: I, *крупиу стоку* (едрџ добитњак) и II, *ситну стоку* (дрезбен, добитњак). Крупа стока била је сна у једној огради, и то: говеда, коња, маке и магарца; а ситна стока, као: овце, свиње, козе, и живина, била је затворена у два реда оборња од дасака пред зградом женске Више Основне Школе.

По програму, који смо напред навели, други дан конкурса одређен је био за изложбу домаћих животиња. Тог дана тако је сидна живина била, да је и за одгајиваче тешко било стоку изводити, а за посетитеље још незгодније прегледати је. При свем том, ни лево покушати да изнесемо ма и најпопришљивију слику овога одељена.

С *говедима* се हुстендицима конкурсе не може похваљити. Било је града прилично, али ипак никакво, тако да је се могао изнелити, е је овај свак потпуно необавештен био, шта треба на изложбу да доведе. Ванаша се принава на рван одиш баш из оних места, где се налази боља стока, те је дотерало великом из најближе околнине, која у опште не располаже добром стоком.

На изложби се могао видети највише *домаће сиве стоке*. Било је неколико града мезла шарених, али и она су тако закрњавала, да осим боје не показују нише никакше знаке свога порекла.

Домаћи сој може се укратко овако ошарактерисати: Град су веома мали, и спадују у најмање типове планинских говеда. Главу имају сразмерно велику, гломазну, чело високо, нос дугачак, кукаст, брвицу црну, њушку доста широку са крупним длакама; рогови средње величине и савијају у вис. На средњи чело, у ченој јамци налазе су веома коврчасте, дугачке, чекињаве, које су боје бледе мрке и жућкасте. Врат танак и кратак, труп низак, узан и кратак, стражњаци висока и шаласта, сани уске и слабе, бокви затегнути а грбун опуштени; ноге кратке и слабе. Боје су града сиво, јрно сиво, жућкасто мрке; последња имају видно прву боју око очију. Млечна знаци веома слаби. Бећина града врло слабе уравености и запустела, немоћана.

Уз припомоћ г. Р. Цеткова, сточног лекара (са брукешког ветеринарног института), и члана Ошеничког суда за оцену стоке, преглерана су неколико одбраница града, којима се награде одређене. За мерење висине употређен је штап, и за обим и дужину пантљика („сантметар“). Висина значи: висина грбена; обим значи: мера грудног коња или како се другачије каже појасна мера (Gürtelmass); дужина пак рачуна се од потпљика до члора харачне кости.

I *Крупа*. Понајбоље градо домаће расе са знацима добре млечности. Главу има умерену, рогови мали, длака сјајна, кока доста опржана, виеме прилично, млечна жила умерена. Глава је боје мрке, а остало тело сивомрве, нише јавачаство мрке, — дачинско (биберно) мрке. Мере је имала:

висина 1-08 м.
обим 1-68 *
дужину 1-41 *

II *Бик*. Домаће градо, боје сиве; мерно је:

у висини 1-06 м.
* обиму 1-50 *
* дужини 1-40 *

III. *Бик* домаћег соја, боје сиво мрке; мерно је:

у висини 1-07 м.
* обиму 1-49 *
* дужини 1-30 *

Крпа је била у 2½ године, копитала је; а бикови су били оба од 3 године и употребљавани су за приплод. Година су цешење по зубима.

Мезли прио-шарени, по извештају од стране сточних лекара, чланава Ошеничког суда, — од домаћих крава а бикова холандских (из заната кнежевих у селу Блазеву, били су I крава и 2 бика. Један је бик (управо јуне) преглеран, те су добијени оваки резултати:

висина 1-10 м.
обим 1-40 *
дужина 1-42 *

Истина, овај је бик тек 14 месеца, и ика роба да се још разлије; али сва му спољашност казује, да много неће утети у размерима од домаћих говеда.

И у *козмарка* овај град нема шта напредније да покаже. Било је једно два боља града, али још далеко од тога да задовоље погледу бољег одгајивача кова.

Много је интереснија била група *ситне стоке*. Међу овом истуку се нарочито: *карпобудске сиве* и *мезли сивава од ентлеске расе* (ворејарске и беркајарске), из запата Садонске Пољопривредне Школе. О врни карпобудских оваца било је напред реч, а овде нам је сад прилика, да о тим овама којено још коју реч. Карпобудске се овце овде употребљавају за попраљане вуне у домаћих овава. По величини, крупноћава изложена града мало су одмала од обичних овава. Вуна им је мрка, врлана, ипак бела; не одликује се млечношћу. Овце су шуте.

Мезела од ентлеске расе била је у нише оборња. У једном су изложена оригинална града иколе садонске, а два друга била су града припитних одгајивача. Мезели су они боје шарене. По подацима добијеним од приватних одгајивача, оне свиње расе 8—13 прасета, врло се добро гоје и лако, тако да се због тих особина врло радо кушују. Школа прегледаје свиње за приплод на килограм, и рачуна снаги килограм живе тежине 1 лева. Пар приплодних прасета с превозом стаје једно 40 лева.

На последку ваља нам споменути, да су и *српске сиве* („шумадинске“) овде на великој пени. Било је од њих неколико града, а нарочито су ваљале у очи врло крупне приплодне свиње из села Никодичеваца, које су, како смо извештени импортоване непосредно из Србије.

Гради крупноума ваља нам напоменути, како је у једној оборњи била и једна оседлана свиња. Тиме се хтедо нарочито да докаже крупноћа, а ваљда и питоност свиње, што је особина добре расе за гојење.

(Поставља се)

В Е Л Е Ш К Е

Дебеле свиње често изгубе вољу на храну, па за дуго ништа не једу, а тиме губе од своје тежине, те се тога штеђују произвођачи и трговци, који их гоје за продају или за своју потробу.

Да би свиње одржавали свагда и подељано при деброји вољи на храну — апетиту, има једно средство и опробаво средство. Треба сваког дана утешити свињама давати по две маке посуљеног овава, — а оно се справља овако: узме се за два дана осењеног оброка, па у један повећи суд сипа се по 1 кило овава, а нових овавог слава носе се по 1 танак ред (или слој) соли, — али овај суд не треба до врха напуњити. Сад треба оваво посуљени овава добро

претвинути и набити рукама, на поврх њега настуи само мало воде, јер ће иначе омас на врх воде испливати.

Ако будемо тако редовно угађеним свињама давали по две шlake омасносољеног омас, — свиње ће не само своју пришеву им храну радо и лакомо јесте, него ће им и телена све њега бити, те тако ћемо и њебу добит знати.

К. Ц.

Штедите жабје и слепе живице и брањите их од незарушних лакомишљиваца и непаљиваца, јер баше тажине кроз много, а слепи мишени често хваљама хваљама разних инсеката, који нашим њавама и вољњима чине гдне штете.

К. Ц.

Жива храна за рибе, једини се спираља, кад се где у хладоници а на топлим месту нађе кака барница или доза са устојавом кишном водом, треба у њу спустити тазе или још боље иструделе *овиснице*, т. ј. травуљане са ошљених леја и т. д., на додати нешто крви, отровних или нетровних гљива и пецурака и куване које, — и то све добро промешати. У овој смеси, која принамају све које инсекте, улагаће земке своја јаја.

Ако од ове смеси комад по комад будемо бацали у рекама онде, где је заетрива (где не бије ветар), инсекти ће сад и онде улагати своја јаја, из којих се развијају првнши или ларве, које све, без разлике, рибе траже и гутију свагда као најслађу храну.

К. Ц.

Новина за пољопривреднике. — Бечко пољопривредно друштво препоручује новонађене Бенијанске докобиде зване „Ото“ („Otto“) које израђује Langon & Wolf, Gasmotorfabrik, Wien, X, Laxenburgerstrasse № 53.

Ове машинице (докобиде) не требају машиништа, не требају воде, безопасне су од ватре, увек су пригнане за употребу и лаке су за транспорт.

Пошто многи привредници своје године набављају са стране *аврне* принајде, то смо намаши за потребно да им скрепимо пажњу на овај проналазак. А то чинимо највише с тога, што се у нас тешико долази до добра и поуздана машиништа.

М. К.

За утамаљивање сенског прва — (висног скопљана) (Hochwurt) препоручује Бечко пољопривредно друштво спиралу која се зове Selbstschluss-Zertraber, а која се може намештати на сваку пероноспорну прскалицу. Једна таква спирала стаје 2 форнта и 25 почвнћа а може се домати код *аврне* Franz Neschle, Wien, V. 1, Zigelengasse № 1. — Илустровани катазили добијају се на захтев, бесплатно.

М. К.

Против несанице и нервозности одлично је средство мед. Редовно, свако вече пре спавања у постељу, треба узимати меда 1 до 2 а и до 3 кашнице (којима се једе торба), на ће се очекивани успех извесно постићи.

М. К.

Г Л А С Н И К

Пронитоао. — Господин Министар народне привреде, пропунује да већи део моравске долине, да би се и лично уверио о штети коју је поплава нанела народној привреди у овој плодној долини нашој.

Калемар у Крајини. — Вредна крајинска подружана изабрала је за свога калемара Д. С. Бурића из Речке и слава га по округу где је знатан број дијалка беспаљиво одважне благороднији вођем и поучавао народ у томе послу. Подружана је решена да и идуже године пошље своје калемаре у округ у истом циљу. Скрећући пажњу на ово г.г. свештеника и учитеља у окр. крајинском молимо их, да

сваком приликом предочавају народу корист од благородног вођа, које у Крајини тако добро успева а на жалост га нема ни за домаћу потребу.

Изакоба настуа у Бечу, коју сваке године приређује савез за конарство бечког пољопривредног друштва, биће и ове године 4—7. октобра. Изакобање се пуноприни енглески и пољудини настуа, као и настуа хладних сојева (шугуљски, белгијски и т. д.). Ово је згодна прилика за кунуину добрих настуа за прилод.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК

Ванредног Збора Српског Пољопривредног Друштва

Државног 23. априла 1897. год. у Београду

На збору је било поред добротвора, утешаљача и редовних чланова, јш и почасних чланова, подружничких пуномоћника и гостију.

Збору је присуствовао а г. Министар народне привреде.

Рад је почет у 11 часова и 20 минута пре подне.

Председник Друштва г. Рама Милошевић, отворио је збор овим говором:

Поздравима Збору,

По чл. 47 друштвених правила и решењу Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 16 ок. мес., слава је данашњи Збор, за избор једне Високе Особе за почасног члана овога Друштва, коју је друштвена управа на основу чл. 17 правила кандидовала. Та Висока Особа јесте Њено Величанство Инглеска Краљича Викторија која је у почетку своје владаније а по савету Лорда Палмерстона, послала Кнезу Милошу на дар читаву забрку пољопривредног оруђа и инструмената. Њено Величанство Краљича Викторија, 22 по новом славише шестесто-годишњицу своје владаније.

Сматрам за дужност, да Њено Величанство за услуге које је учинила српској привреди, предложим збору, да је избере за почасног члана овога Друштва, да јој се изради нарочито лепа *Позела*, у којој да се са захвалношћу помене њен при дар блаженопољичином Српском Кнезу Милошу и да се умолу краљевски посланик у Лондону г. Чедла Мјатовић, да повељу преда Њеном Величанству о прослави. — Збор се одазва једногласно неколико пута: *Живела! Живела! Слава јој!*

Председник пита, прима ли Збор његов предлог, да се Њено Величанство Краљича Инглеска избере за почасног члана. — Прима се! Прима се! *Живела Велика и Слава Викторија! Живео Краљ Србије Александар II!*

Председник моли да се Њеном Величанству ода догостојна пошта устајајем. — Сви устају и кличу: *Живела Краљича Инглеска — Царица индиска Викторија! Живео Српски Народ.*

Председник: Оглашујем, да је Њено Величанство Викторија, Краљича Сједињене Велике Британије и Ирске, Француске веле, Царица Индиска, изабрана за почасног члана Српског Пољопривредног Друштва.

Г. Милошан Јанковић, председник Главног Контроле у пензији и редовни члан Српског пољопривредног Друштва, држи да је ово врло згодна прилика и да би се испунила једна свога дужност, ако би се на овом Збору изабрало за почасног члана Друштва и наш брат по крви

Његово Височанство Кнез Црне Горе Никола I, који је такође чинио и чини услуге сестри Србији, Црној Гори, јер је тиме учинио услугу целом Српству, на моли председништво, да предлози абзору, да се Његово Височанство изабере за почасног члана.

Председник изјави захвалност на једнаким мјестима и жељама г. Јанковића са мислима и жељама његовим, на прочита депешу отпорењу Његовом Височанству пре абзора, којом се донета утврђује заједница жеља и мисли и јасно наговештава, да је предлог г. Јанковића претеча предлога његовог.

Та депеша гласи:

Његовом Височанству, Никола I Кнезу Црне Горе и Брда;

Цетине.

„Сам је Бог миловао да Ваше Височанство посети Нашег Витешког владара Александра I-ог прошле године на Видов-дан, на дан туге Србине, после кога је слобода Србинона тивала да дуго време само међу српским браћма Црне Горе, на дан који подиште оба српска владара на заједнички рад за спас српског племена. Савишњих је хтео, да на „Бурјев-дан“ хајдучи састанак, тога симбола освете Видов-дана, тога весника српске слободе, наш узвишени Краљ посети крпна брад Ваше Црне Горе. Бурјевска кивна росада је овакад српска плодна поља, али Бурјевска роса радости оцањег влад дна српска владара патошће вичитом влагом дрво слободе српског племена. Српски ратар орошен том Бурјевском росом, кичме на својих плодних долина и заветних гудура: Жинила дна српска владара, те две сигурне палоге србинево делне будућности. Живели!

23-ег Априла 1897. год.
Београд.

Председник,
српског полупривредног друштва

Рама Милошевић с. р.

Читање депеше прекидано је неколико пута узвицама: Живео Кнез Никола! Живео Краљ Александер I! Живела Српска Пољска Привреда!

Председник предлаже абзору, да се Његово Височанство изабере за почасног члана Полупривредног Друштва. Збор се овај претвори у продајни, и после вратног, братског и радосног договора, једнодушно одаде се узвицама: Прима се! Живео Кнез Никола I! Живео Краљ Александар I! Живели Срби, које данишњи Бурјев дан радосно гледа у заграјају! Ура!

Председник: Оглашћујем да је Његово Височанство Никола I, Кнез Црне Горе и Брда изабран за почасног члана Српског Полупривредног друштва.

Затим се изнесе предлог да председништво у име абзора депешом извести Његово Височанство о овоме абзору и умом га да се овога избора благоволи примити.

Примљен је овај предлог и председник прочита депешу ове садржине:

Цена вањних огласака: Од четури крете од једног ступца по 10 пара ден., од осталих кружних писмена по 15 пара од крете и ступца.

Вањни огласака од едне стране 30 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 ден. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне таксе.
За оглашавање кнеже пута 10 од 100 јетинга.

Преглед 22. броја Тежак — Члаци: Сустицање пољских радова. — Кад и како треба прскати винозу лозу. — Јесту ли боље велике или мале коњице за равновадно пољарење. — Правила за сточаре. — Извештај из-слањина Срп. Полупр. Друштва о излозби у Густевдјелу. — Велики. — Гласник. — Записки. — Книжевни оглас. — Објана.

Његовом Височанству Кнезу Црне Горе Никола I.

Цетине.

Српско Полупривредно Друштво, које стоји под Високом заштитом Његовог Височанства Краља Србије, Александра I, сматрајући заслуге које је Ваше Височанство чинило и чини полупривреди сестре Србије, Црне Горе, изабрало је Ваше Височанство данас на споме свечаном абзору за свога почасног члана, жељећи да дуго поживи на понос српске привреде и српског племена.

Живео!

27. Априла 1897.
Београд.

Председник,
српског полупривредног друштва
Рама Милошевић с. р.

Збору су стигле многе телеграмске честитке из угру-трашности земља, које због кратког времена нису прочита-ване на абзору.

Председник благодари г. Министру Народне Привреде на високој пошљи и члановима друштва на много-бројној посети и записку у трајању 12 часова 35 минута.

Председник,

Рама Милошевић.

Деловођа.

Нав. М. Радосављевић.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

СВИЛАРСТВО

или Гајење и неговање свилене бубе — за народ и школу (са 49 слика у тексту) — издање *Јона Марковић* стручни економ и т. д. Београд штампарија Петра К. Тасанковића 1897 — страна 1—92 велике осмине, цена 2 динара.

ОБЗНАНА

ПРЕСКАЛИЦЕ

Нехиљског система, модел од 1897. год. могу се добити код Српског полупривредног друштва у Београду комад за 26 динара за готов новац.

ПЛАВИ КАМЕН

за справљање торбе за прскање винограда против пероноспоре може се добити код Српског полупривредног друштва у Београду по 70 п. д. килограм.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА „ЛИСТУ“: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОЛА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ, ЧЛАНОВИ СТЕЖ ДРУШТЕ, ПОДРЖИВА, ВОЈНИЦИ СТАЛОГ НАРА И ВАШИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛА ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ЗА СРБИЈУ НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ВР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УПУЉУ СР СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА РЕДНИКА ОД 1869. ГОД. № 204 ПРЕДСКИ ДРУШТВЕНИ ВОДИ ПОШТА БЕСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ЈУЉИНСКИ ОДБОР:
Коста Прибојевић, Коста Д. Главчевић, Алекса М. Живковић
и Анета Толчевић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
БУША И М. САСИЋ

НАЈНОВИЈИ РАДИСИ Г. МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ О ШКОЛНИМ ПРОВАНИ.

Ош раније садашњи Господин Министар просвете обратио је се пољопривредним школама, другим пољопривредним уставовима и „Српског Пољопривредног Друштва“ и тражио је од њих мишљење би ли се и кад кога приредити по један курс за учитеље основних школа. У колико је нама познато, сви, којима се Господин Министар обратио, одговали су се радо овој жељи министарској. Тако, Краљевска Ратарска школа одредила је курс од 15 дана; Виноделско Вођарска школа курс од 5 дана; Економија Топчидерска курс од 5 дана; „Српско Пољопривредно Друштво“ сем тога што намерала прилаком државна овогодинашње учитељске скућштине у Крушевцу приредити једно угледно предавање из Свицарства за учитеље основних школа, пристало је да приреди и један шесто-дневни курс од 1—6 јула ове године на своје

добро у Шапцу; Управник расадника у Смедереву одредио је био око 30. нају један курс у своје расаднику америчке лозе у Смедереву.

Кад је Господин Министар добио овако повољне и сваке хвале достојне одговоре, он је за сада одредио свега два места где ће се сад у Јулу држати предавања за учитеље основних школа и то у Краљеву код Ратарске школе и у Букову код Виноделско Вођарске школе где је у истина и најзгодније приређивати курсеве. Одредиши она два места за приређивање курсева за овај школски одбор, он је упутио расписе свима окружним Начелствима и Упрани града Београда, у коме позива учитеље да на ове курсеве дођу. Због своје важности ми тај распис, који је изишао у „Српским Новинама“ саопштано „Тежаковом“ читатељима.

Распис се почиње:

„Господине . . .“

Школско имање: дан орања уз селосне и око 400 квадратних метара уз градске школе, врло се нејаднаво уно-

требаљана. Намеран сам у договору са Господином Министром народне привреде, ускоро пронаћи план по коме ће се на томе земљишту засновати школски вртovi, где они досад нису већ засновани, а где су засновани да се по напесном реду развијају. За извршење тога плана постојно ће се и нарочито припремати учитељи основних школа, који ће водити у главним местима среза подићи угледан школски врт, на прена коме ће се после подизати и остали вртovi у околини. Ови нарочито спремањени учитељи држаће пољопривредна предавања учитељима из своје околине, помагаће часисавне пољив вртova, надгледаће успех у тој установи и бити извесноци позивани читањелима о снагом попуту те установе.

Ради тога, у договору са Господином Министром народне привреде одлучио сам да се ове године поче припремање учитеља. У месецу јулу привреде се за то практична предавања по утарђеним програмима из виноградарства, поварства, градинарства и жетларства, а по могућству и из синларства. Предавања ће се држати на два места: у Ратарској школи у Краљеви и Донои Расаднику у Букову, а трајаће 15 дана. Иста ће почети 15 јула изјутра а завршити се 29-ог у вече. Пријиде се на снаго ово место до 30 слушатеља сем оних из места где се држе предавања. Сваки учитељ са стране добиће на име поклоњ од господина министра народне привреде по 3 динара дневно на сие време предавања. Ученике се олакшица у подвозу железницом и лађом, а у месина школама припремање се по могућству и бесплатан стан. По спремишм предавањелима држаће се кратак испит и о томе слушатељелима издати сведочење а у евиденцији учитеља та ће се сведочење бездежити.

* * *

Код нас се много и говорило и писало о школским вртovima. Време је да се један пут и код нас заснују прави школски вртovi, како би од њих имали користи и учитељи и околина у чијој су средини. У последње време с похвалном може се рећи, отпочели су многи учитељи, да поред свога и иначе трудог и многог посла уређују и подижу школске угледне вртove. Господињу Министру благодарни смо, што је он први почео да се стара, те да се и код нас један пут заснују прави угледни школски вртovi. — Он својим располож по напорана учитеље да на курсове иду, он их позива. Он одређује од свију пријакљених места света два места, где је најлакше научити све оно што је учитељу потребно знати на појединим пољопривредних грана, које учитељ код своје школе у споше школском врту а са својим ученицима може радити. Госнода Министру чине и олакшице учитељелима, који ће на курсове ићи, тиме, што им обећавају олакшице у подвозу лађом и железницом и што им одређују дневнице за време баљелана на курсу. И ако је доба, у које ће се он курсови држати одређено за лична одмор сваког учитеља, опет им позивавајући наше вредне учитеље надамо се да ће их се два пута више јавити, него што их господињ Министар на ове курсове позива.

У то име нека је сретан и користан рад наших учитељелина. Дао Бог да од оваквог рада виде користи и учитељи и околина из које буду она дошли.

— 6 —

Ж Е Т В А.

Време је жетне. Сваки ју је жељно очекивао. Она треба да награди сав труд и трошак који смо уложили у рад до

жетне, као и онај што нам престоји о жетви и вршидби. Ако је жетва добра, рад ће нам бити крунисан успехом. Зависи само још од нас, да са жетвом похитамо, да свако жетву на време уватимо и да га за тим овршимо.

Ако пропустимо то не оборимо жито на време, онда ћемо имати двоструку штету: и мање ћемо жита добити и што добијемо биће лошије квалитете, те ће се и по нику цену продати.

Ну жетва је у оште спор и тежак посао. Зато ваља нарочито разабирати о начину на који се она врши и лакше и брже.

Пре свега сви треба одбацити. Није се ради врло споро, а и заморан је рад њима. Много је боље жети косом. За то се не мора набављати нарочита коса, но обична којом и дваде косијом; само да се не би жито крунисало треба направити наслом или г. за „тој.“ а то бар ништа не стаје, јер се само један витак прутујеве за косиште да направити лак од учених при дву косишта, те се на наслања жито при обарању. У осталом косомо жетве нећу знатан део наших пољопривредника и ово напоменемо само зарад оних, који још дангубе и сатиру свагу своје жељад жавајућим српом.

Имали би само да напоменемо још и то правило жетве косом или српом, да је велика грешка непосећи над се жетве и онај коров који се на њима местимично нашао. Врло често лађају се по страним чигама гуљине круљне коровине (као ште, боце и др.) коју је жетовић или косач обихао и оставио је непосећено. Тиме се много коров на њиви, јер се остави да му семе доври и да се разлине и раздува по целог њиви. Зато свакојако треба коров посећи, а при ривоведану и посељати може се избацити из жита.

Ну много лакши, бржи и бољи је рад машинама жетелицама. Оне уштеђују и време и радну свагу жељад. Истина је да стока има више да повуче, али то је ижево одређено, и сваки разуман домаћин треба да се стара да снагу своје жељад где год то може да буде замени сточном снагом, а стоку добро да хранити и негује, — па ће и жељад бити здравља и одморница за друге послове, а стока јака и напредна.

Машина жеталица до душе стаје неколико стотина динара, али својим брзом и добрим радом и уштедом на радној снази, она ће се свакоме брзо исплатити ко воде жита сеје. Машину вуку коњи или волови, те и с тога гледаншта може је употребити сваки пољопривредник са сточом коју и иначе држи а може се поше косити на неде ранијем земљишту. Бо неми да жетве много, треба да се удружи са другима, па да заједнички набаве жеталицу. Сам рад — ривоване — жеталицом тако је прост, да за то не треба нарочити човек, већ може руковати сваки ко само једном виши како се ради.

За ову годину насло је, али нас чека жетва и до године и даљих година. С тога се треба благопремео обринути насном пољопривредном друштву те да за идучу месу не оставе бие машина жеталице бар ил један домаћин из земљорадничка задруга који могу да је набаве.

А за ову годину позитримо са жетвом, обарајмо четм што приспо да не преран, обарајмо косом а не дангубимо српом, и не остављајмо коровину на њиви непосећену.

ПРСКАЛИЦЕ ЗА ПРСКАЊЕ ВИНОВЕ ЛОЗЕ.

Фопорећи о томе, како треба прскати винову дозу, рекао смо: да бордовска черба треба да пада на горњу површну листва у виду најситнијих капица, као намагнида. Овако,

нак, можемо бордовску чорбу посипати по дози само по-кољу нарочитих сирава, тако знавих прескалица.

До сада је начињено неколико стотина различитих прескалица а свакога се дана јавља још и по нека нова.

Свака, пак, добра прескалица, треба да испуни ове услове:

- 1.) Да расипа течност у што ситнијим капицама;
- 2.) Да се може лако ручије и да се радиеник при раду што мање заморави;
- 3.) Да јој је конструкција (скелон) што простија и да се потребе поправке на њој могу што лакше извршити, и
- 4.) Да се за прскање дозе што мање времена и што мање течности троши.

Срећо пољовпривредно друштво, да би се уверило, које су прескалице за наше прилике употребљивије, па да те и препоручи нашим пољовпривредницима, набавило је неколико разних прескалица, које се сматрају као најбоље.

Упоредним радом са оним прескалицама, утврђено је: да је најгоднија прескалица која је названа „Сифонија“, а за тим *Низовилова*, коју је *Фабрикант Низово „Аустрија“*. „Сифонија“ је, истина, најгоднија, али скоро и најскупља од свих до сада саграђених прескалица. Нехињана прескалица, модел од 1897 године, која је такође врло годна, стаје (кошта) скоро само трећину онога што „Сифонија“.

Ко хоће да има zgodну прескалицу, којом се лако ради, без замора, тако, да се за рад с њоме могу да употребе и одрасли децани или и жене, томе би могли препоручити „Сифонију“.

Ко жели да набави јетинију а врло добру прескалицу, којом се, истина, не може радити онако без заморавана као са „Сифонијом“, али, која има друга предности према „Сифонији“, томе препоручујемо нехињану прескалицу.

Према искуству, стеченом за прошле три године код нас, препоручујемо, нашим виноградарима, на првом месту, „нехињану“ прескалицу и ако се, као што смо горе већ рекли, са „Сифонијом“ лакше прска.

Да би упознали наше виноградаре, како са поменутих двема прескалицама, тако и са свим оним што је потребно знати при раду с њима, описано је што је могуће тачније и илустрирано све оно што је потребно извршити за време рада па да посао испадне добар и да прескалице буду употребљиве и после вишегодишње употребе.

„Сифонија“

Сл. 1. престања нам „Сифонију“ просечету кроз седишту.

Сифонија је начињена од бакра у виду бурџета, које је са савију страна потпуно затворено, у чијој се унутрашњости налази само један кугласта вентил од гуме, који се може из ојести битом лако заштити. Дупар бакравог бурџета означен је у слици 1. са *a* а вентил у вентилу са *e*. Горе, на бурџету, утврђена је нарочита сирава (оначена у сл. са *b*), која се зове *манометар*, и која нам показује: под коликином се ваздушним притиском налази течност у бурџету *a*. У овој сирави обележене су на једнојезуку 5. црта, четири од њих црне су а једна је црвена. Код

Сл. 1.

тих црта обележени су редом бројеви: 0, 1, 2, 3 и 4. Код црне црте стоји број 3. У овој сирави налази се једна капаљка, која се може слободно да шета од црте обележене са 0, до црте обележене са 4. Ако та капаљка стоји, на пр. код бр. 2., онда то значи, да се течност у бурџету *a* налази под ваздушним притиском од 2. атмосфере.*)

За цев, у којој лежи кугласти вентил *e*, цврсто је везано изредо црево од гуме, које је са *a*. означено са *d*. На крају овога црева утврђена је нарочита славина од месинга (гуча) обележена са *e*, а у њу је, олет уметуто гвођдена цев, која је означена са *f*. На крају њене *f*, утврђен је нарочити сисак *g*, кроз који течност прска.

У једноме делу бурџета *a*, и то доњем, налази се течност, а у другом, горњем, сабијена (згустила) ваздух. Да би Сифонијом могли прскати, потребно је да је напунимо Бордовском чорбом, а црну се врло лако помоћу нарочитога, засебнога шпика (пумпе) са сисале и потписаним течности, који је представљен у сл. 2.

Помоћу нарочите гвођдене дршке *B*, на којој се налази један заштит, утврђује се шпик за суд у који је, претходно упушта Бордовска чорба. На шпик се налази једно црево од гуме за сисање (обележено у сл. са *C*), а на доњем његовом крају утврђено је једно често сито *D*, начињено од неспиганих каца. Овоме је сити задатак: да сирца, да нештоба, која би се налазила у Бордовској чорби, не доспе у шпик и у бурџета *a*.

Пре по што би отпочели пуњити Сифонију, треба се уверити о томе: да ли је славина *e* (сл. 1.) отворена и да ли капаљка у сирави *b* (манометру), стоји код броја 1. На ако стоји, може се Сифонија одмах пуњити. Да би се, пак, чорба могла утврђивати у Сифонијом бурџета *a*, треба, прво свега, утврдити шпик помоћу дршке *B*, и заштит на њој за суд, на кога ће се течност прити, и то тако, да шпик са цревом *C* и ситом *D*, дође унутра у суд, а дршка *B* да буде с поља. Кад смо то сирцила ваља метнути преко суда, у коме је чорба, поширу даску па на она оставити Сифонију усправно. За тим треба црево *d*. (види сл. 1.) саставити код *A* (види сл. 2.) са сиском шпиковом, наврћањем прстева који се налази на крају славине *e* (види сл. 1.). Из сл. 3. види се сасвим јасно, како изгледа намештена и за пуњење спрењена Сифонија.

Сифонију ћемо пуњити чорбом, ако ручатку, која се на шпик налази, будемо понављали на више и гурали на више.

Течност треба утврђивати у Сифонију помоћу шпика све докле, докле капаљка у сирави *b* не дође до броја 3., код кога је црвена црта, а кад је дошло докле треба престати са утврђивањем течности, то јест, не треба више понављати шпиков клин на више црта га гурају на ниже, јер ако производимо пуњење и даље, може нам се *или сирава б испорити или бурџета а распрснути. Кад би, пак, то наступило, Сифонија би остала неупотребљива за даљи рад.*

Кад је капаљка у сирави *b* дошла до броја 3., треба, као што смо већ рекли, престати са пуњањем, затворити славину *e*, обрнувши је тако да њена пера дођу попречно на дужицу црева *d*, па тим ваља Сифонијом црево *d* одвојити од шпиковога сисла *A*, одврћујући у лево прстен на крају славине *e* помоћу кога се црево саставља са сиском *h*, па послетак, састави се гвођдена цев *f* са цревом *d*, помоћу овог истог прстева на славини *e*.

Пошто смо све ово извршили, Сифонија је спрењена за употребу и цео даљи посао састоји се у томе: да је

*) Неколицима читатељи знаће шта је то притисак једне атмосфере; пошловалачки, пак, тачно је то и објаснити а није им неопходно потребно ни да знају.

раденник, овако напуњену, мете на леђа и да са њом уђе у виноград ради прскања.

Сл. 3.

Чим се отвори славина *e*, збивени ваздух истериваће течност из бурџета *a* кроз сисак *g*, разбijaјући је у безбројно много, врло ситних капилица. Ако се славина *e* не затвори, течност ће прскати кроз сисак *g* све докле, док и последња кап не изађе из бурџета *a*.

Сл. 4. показује како се помоћу Сивоновије доза прска.

Ако капаљка у спирани *b* (манометру) нестоји код броја 1, него код *o*, или између *e* и 1, онда пре но што би се приступило пуњењу Сивоновије, треба капаљку довести до броја 1, а то бива на овај начин:

Утврди се, на раније већ описани начин, ширка за суд из кога ћемо течност прегнети, па се црево *o* и сито *D* внаше из течности и сугсте на воде, поред суда. За тим треба саставити црево *d* са ширковим сиском код *A*, и славину *e* отворити окрећући је тако, да њени пера леже у правцу по дужини црева. Пошто ово свршило, треба ухватити руком за ширкову рукатку и повлачити клин на више и гурати га на ниже, чиме ћемо ваздух сабијати у бурџете *a*. Ширков клин треба повлачити на више и гурати га на ниже све докле, док капаљка у спирани *b* не дође до броја 1, а тада ваља престати, па ширково црево *o* и сито *D* повратити у течност, наећи при томе да сито легне на дно суда.

Сабињање ваздуха у Сивоновију траје до 3. минута и у почетку иде доста споро, јер се и не онака да се капаљка помера, али, ако се убрза померање ширковог клина на више и на ниже, оназиће се у скоро да се капаљка креће ка броју 1.

Једна Сивоновија прима у себе око 12. литара течности, и кад се прска најситнијим капицама, може се испразити за 24. минута. Како једно пуњење Сивоновије траје око 2. минута излази: да се један ширк може употребити за 10. до 12. Сивоновија, што је важно кад треба велике површине за краће време попрскати, будући се тада могу набавити 10. до 12. Сивоновија а само један ширк.

Ако радимо са Сивоновијом дуже времена, без прекида, онда треба збивени ваздух, који се находи у бурџету *a*, испустити збивених 8. дана, па га за тим понова сабијати на раније описани начин. Исто тако, кад завршило прскање, пре но што скломимо Сивоновију на место на коме ће остати до другог прскања, треба збивени ваздух из не испустити. Најлакше испуштајемо збивени ваздух на следећи начин:

Сл. 4.

Положа се Сивоновија на земљу оном страном која вадеже на вадећа раденника, и то тако да јој дно лежи нешто више но горња страна на којој је манометар, па се за тим слабије удари руком два — три пута са стране по бурџенту *a*. Овим се ударињем помери вентил *e*, са свога места те остани пролаз кроз који ће збивени ваздух изаћи. Да је ваздух внашо увериоше се по шуму који при излазу произвођи и по капаљки на манометру *b*, која ће се вратити у лево до броја *o*. Ако устед оних удараца ваздух не изађе, онда ћемо га испустити сасвим сигурно и тако на овај начин: У суд, из кога смо чорбу прилаз и Сивоновију, треба угути мало чисте воде, Сивоновију подожити као раније на земљу, на даску која је поред суда метута, па црево *d* саставити са ширком код *A*. Кад за тим отворимо славину *e* и ширков клин потучемо само два — три пута на више и на ниже, помереће се вентил *e* са свога места, и кад црево *d* одвојимо од ширка а славину *e* оставимо отворену, изаћиће збивени ваздух из бурџета *a*.*

* Напоменет 1.) Ако је вода, употребљена за спремање Бердског чорбе била нечиста, или, ако крајом илево најде добра произвође, може се десити да ситна прска веза или друго како трупце уђе у бурџенте *a*, из при излазку кроз сисак *g*, овај случај те течност или по излази или ако и излази не разбija се у ситне капице. Кад се то додје треба отворити на сисак *g* прорезати, прикључити га на везу (шалом) нарочито дугачкоме који је удељено на сиску са стране. Невољотке да ово, онда треба вањку, која се на сиску *g* вадећи одврнути и изваљати сисак нечистоти;

2.) Откако на спирани *b* (манометру) треба добро чувати да се не разбije, а исто тако треба јако чувати од повреда и саву спирату

Потпуна Савоњија, коју сачињавају: бурнице *a* (Сл. 1.), са манометром *b*, вентилом *c*, преном од гуме *d*, славњом *e*, гвођеденом цени *f*, простим сиском за прскање *g*, и један потпуна ручни шпир за сисање и потискивање (Сл. 2.), са преном од каучука *C*, сисом *D* и дршком *B*, за утврђивање шмира, стаје у фабрици 38. аустријских торница. Ако се узме згачкасти сисак (као што је онај који се види у сл. 4.) са три разне капице, за ситије и грувије прскање, стаје потпуна Савоњија 29.50. аустр. оорнана.

У сл. 3. показано је, како треба утврдити шпир за суд, и како ваља Савоњија да стоји при утврђивању течности у њу.

Нехилзова прскалица.

(„Аустрија“)

Сл. 5. представља нам потпуно спремно нехилзову прскалицу, у Сл. 6. представља нам, опет једну такву прскалицу пресечену кроз средину. У сл. 7. види се прскаличин шпир, гледан одозго. Осим тога, у овој су слици престављени и делови дугубих сискова кроз које течност прска

Нехилзова прскалица састављена је из једног већег, алоштаг бакарног бурњета, у коме се налази друго мање, у које се, помоћу шмира, који је утврђен за дво његово, утврје течност. Шпир сисне течност из већег бурњета па је за тим потискује у мање, у склад чега се ваздух, што се налази у оном згушњава, на после својим напном истерује течност кроз дрво од гуме и сискове *d*. Шпир нехилзове прскалице често је утврђен и за дво већег бурњета у које се сина Бордовска торба, а састоји се из оних делова: две чинице (алона) од алуминога гвођа, обележене у сл. 6. бројевима 1. и 2., једне округле плоче од гуме, обележене у сл. са 7., вентил који који сисне течност, обележена са 11., и вентила кроз који потискује унесау течност у мање бурње, обележене са 10. Округла плоча

b, с тога, при дизању Савоњиа са земље или при свитању исте на земљу, не треба изнад хвастац руке за ту сврху јер би се могла ослезати од бурњета и, и кад би се то десило онда би Савоњиа остала неупотребљива;

3) Код први пут артистично пуњењу Савоњиа, треба шпирова кала добро напакати зетвајом;

4) Свакога дана, кад се прскаме зрнама, треба бурнице и добро испрати чистом водом на хлад, иште, што се шпиром утврја у нека честа вода, па се са месинџеном цени *f*, онито се исто састаје са преном *d*, одрже сисак и вусте да вод из бурњета и излази кроз цео у широком млазу. Чини тоду треба аузакати у бурњеном сав доде до напала у манометру не дође до броја 3. Добро је, да се пре него што се вода испусти из бурњета, оно млазо проуваха. Испирива бурњето треба на овесаним палачи поновити најмање три пута, а ако и маде треба испирива не маде из нека честа вода, већ влакнаста, треба испирива поновити још који пут. Ако смо ради да Савоњиа стоји дуже траје и увек добро ради, нормано је на овесаним палачи тачно испирати сваког дана а нарочито кад смо са прскање виноград у лето;

5) Подешав суд, из кога ћемо Бордовску торбу узимати у бурњено, а добијемо најмање, ако једно старо буре, у коме се продаје виноград (тај), вестером пресеченом кроз вола, то добијемо два калача шпирова;

6) Шпир треба утврђити за суд из кога се течност тера у бурње и тако, да стоји мало у коси јер се тада лаке ради;

7) Да би кала шпирова боље дејствовало, обичано је око него шире распоредити кудалом калача, који је затоплен сејуним. Овај се кала вабаја око кала помоћу прстена који је удељен на горњем крају шпирова цени, у којој се кала покреће. Утврђива тога прстена у десно, кондал се јаче сајбаја око кала, а одрживши у лево, погуња се;

8) Да веће течност кудала на месту за коме се преном *d* саставља са амбирном сиском на дона месинџеном *f*, наметне је на крају славне и један прстен од гуме. Тај се прстен уреженим одеје и зора се заквасити водом, с тога траје увек ваљавити и но који на језеру. Ако има нешто резервних артистова, онда место гуме може додеа шпирова или кудалам распоредити калач, обележити невољно око краја шпирова.

од гуме, која под овога шмира замењује кала, приљубљена је уз чиницу 1., помоћу чинице 2. и шест заштитова 14. тако, да нигде не проушта ни воду ни ваздух.

Сл. 5.

Плоча од гуме, доводи се у дејство помоћу осовине 8. и полукрне 3. која је утврђена за плочу заштитну 4. и метални плочама 5. и 6. На десноме крају осовине 8. утврди се рунца помоћу које се доводи у кретање осовина а тиме и плоча 7.

У сликама 5. и 7. престављене су нехилзове прскалице са по два сиска, а јан при препоручајемо да се узме само један сисак, јер је нешто јевтиније, а осим тога, ретко се постигла у пракци онај резултат који би требало постићи употребом два сиска. На име, употребом два сиска хтело се, да се једини продаском изнебу два реда чонола једно времено потискује оба реда, чине би се знатио уштедео у времену. Да би се ово бар приближно постигло, потребни су измербани и врло напљени радици.

Сисак нехилзове прскалице састоји се из шпирета (капице) *d* (види сл. 7.), и једнога месинџенога цуника *f*, који удали у шпирова наплетка *d*. Једногуби сисак шпирова се на крај цени *f*.

Ако смо ради да прскамо воће, па је потребно да течност излази из цени *f* у једноставном млазу, који ће терати даље, треба из сиска извадити нужић *h* на сисак без нега навуриати на крај цени.

Једини делови који се хабају, и које после неколико година треба, можда, заменити новима, јесу: округла плоча од гуме 7. и плочине од гуме на вентилима 10 и 11.*

*) Свих саставних делова, нехилзовога шмира, као и резерви и жогу се вабајати од фабриката или од срп. монополистерног Друштва. При вртурбици треба саво очитати број, којим је који део обележен у Сл. 6. Ови поједини делови се стају вољно, јер, па округла плоча од гуме (Сл. 7.) стаје у Весу 30 аустр. крајара.

Ако је потребно, да се плоча 7. извеза помом, онда треба обичних, малим даском одарати кроз заштитне којима је десно лежиште осовине 8. уздрешно на долу шпирова чиницу 2. славити то десавито и изаћи осовину 8. одрштати заштитве 14. којима је дона шпирова чиница 2. утврђена за горњу 1. Кад за тих око долу чиницу славити са горње, опривале се са долом и воља 7. и ако сад одрешно наплетак *d*, и удавојом металну плочу *b*, вољавио лако сквирати и плочу 7. и заминује је вољом.

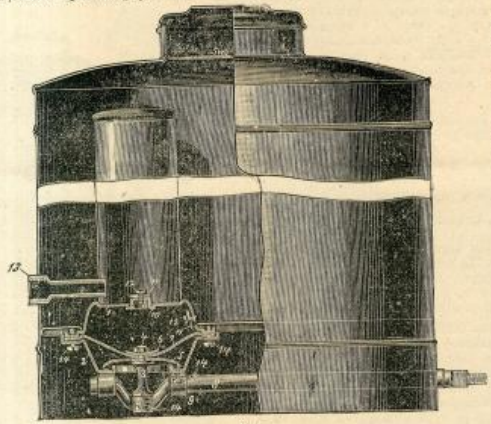
Помто смо сквирати долу чиницу 2. са плочом 7. можемо лако, ако је потребно, одарати и вентале 10. и 11. на и на њима зметнути старе артистова од гуме вољма.

Пре но што се претвину рад са металном прскалицом, треба лежњига 9. у којима се окрсе осовина 8. онда их зетјуном подмазати; а ако прскаме траје више дана,

онда их треба подмазати неколико пута и на време рада. Пошто дежиште подмажемо можемо веће бурнице напунити Бордовском чербом, спаљујући ову у в' кроз сито од месингених жица, које је горе на бурњетцу удешено. Задатак је онога сита да задржи на себи трње и другу нечиштоћу ако би је у чорби било.

При прскању раденик носи прскалицу на леђима, десном руком држи ручицу која је утврђена на десноме крају осовине 8., и левом цима на више и на ниже, а левом руком држи цев 5 и поље прска. Цимати треба полати и равномерно.

Али, пре но што се цимањем ручице почне дејствовати на шпрцову пачу од југе 7, треба затворити славину Zw, (п. сл. 7), окренувши је тако, да њена пера дођу попречно на цев S, и држати је

Сл. 6.

споља, па за тим, како веће бурнице изнутра и споља, тако исто и све делове до којих се може допрети, одама сувом крајом добро избрисати и осушити. Неурадимо ли овако, Бордовски ће чорба поједине делове ојести и спрвати на ње моћи доцније радити.

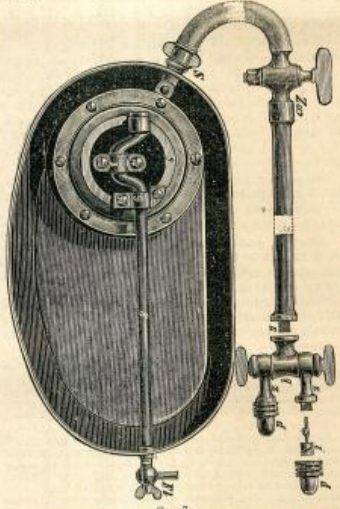
Нешиндова прскалица, модел 1897. год. може се сада добити код Срп. пољопривредног друштва за 26. динара у сребру. **К. Д. Г.**

НАЗОВИ МАТИЦА.

Мож чланку под горњим насловом, штампаном у „Тежаку“ од пр. год. бр. 20, извео сам своје мишљење о постанку назова матица. Моје је мишљење било, да се назови матица јавља кад угине матица, а постоје од обичне јадинаце, коју или народ сам избере, или и сама која дообрази да она може вршити дужност матице — вошење јаја, те је и у једном и у другом случају пчела прихрањују бољом храном, којом хране и матицу — млецем, и од ове хране развијају јој се јајњаци и она почне да спривља јаја и носи их, али из њих развијају се само трутоси, пошто назови матица није могла да се спари.

По мишљењу г.г. Јајварта; Јов. Живановића и других, оне постају кад пчела, хранећи бољом храном — млецем — матицу у матичњак из забуне прихране том храном и прићо радијачије што су ово матичњак, те им се услед боље хране и органи за идођење — јајници — више развијају, него у других пчела, и кад настане случај да у колоници нестане матице, а нова се не може излети, онда једна од таквих пчела носи јаја, али неоплођена, јер се није могла спарити са трутос, услед неразвијених органа за спривљање, и из тих јаја легу се само трутоси.

Г. Павле М. Анђелић, у 5. бр. „Тежак“ од ове године извео је, као практичар, своје мишљење о постанку

Сл. 7.

затворену неколико секунда (дотле, док се под круком не осети да цимање ручицом иде потешко) а ручицом

назови матица. И он се слаже са мишлењем да назови матице настају услед погрешног прихрањивања првица пчела радница, што су око матичњака. И он узима за основну забуну, *Јер су њих више приутожили те младице хране, него што за њих тело треба, а матица пита, међу тим и други су први добили одрешен порицај, али је пак и немој у овој sorti јела, — шта ће да ради пчела са том храном приутожилом у стомаку? Готово забрња, да га мистоваре у Њемцима не мде, јер зна се да то не чине и онда је вероватно, да га у тој забрњи дају најближим радничким пчелима око матичњака.** Дакле нека друга врста забуне. Код Јајцара, Јон. Живановића и других греше пчеле прутујућу храну, забуне, делом у матичњака, делом у радничкије Њемцима око матичњака, а овде њих више радница, дакле без разума, спремају млат, и кад њима прихрањив матичњак и себе, куд ће шта ће са суншником већ прихрањив и радничкије првице, како би они само могли у своје према да уређе коњицу назови матицом. И на ову другу забуну имао бих да кажем да је она искључена, јер у коњици влада: рад, рад и математичка тачност.

Храна је битан услов за развијање. Кад јединка има дотачних органа, при бољим условима и они ће се развити, а при хрђаним и горе закржавити. Ја у то нећу да сумњам. Пчела радница је женка, она има перазвијене јајнице и према потреби, а при бољим условима и они ће се развити, али не потпуно. Кад оно постоји, онда од сваке пчеле, или од воде развијење може, било избором, било изобразењем, постати назови матица.

Теорију постања назови матица забуну обара и овај најкажипућни факт: У првенцу роју владају се стара матица и старе пчеле. Пчеле дине живе око 6. недеља, а само оне, што се изведу у септембру, могу да дочепају и март и април. Узимао велику случајена да се првенца неће да роји. У пчели се дакле и не образују матичњаци, те и нема забуне при изхрањивању матица и околних радница. Првенца се роји у поноћни, или крајем маја, све старе пчеле у раду пропадају, осталу само младе и од њих ни једна ни могла бити у забрњи прихрањивања бољом храном. У пролеће урине жатица и у таквој коњици појави се назови матица. Од куда ће онде? Зар није онда, што има услова да се развије по обичне пчеле раднице, т. ј. што се јављана у пчеле раднице, развијају услед боље хране и надражавања осталих пчела липцањем, на било да то бива избором, било изобразењем?

Молит и г. Јов. Живановића и наше природњаке, као и све који се осећају познана, да се о овоме након питања изјасне.

12. II 1897. г. Њемци.

Мих. Ступаревит, учитељ.

ПРЕДИВНО ВИЉЕ ЖУКА^{*)}

(ЗАМЈЕНА: КОНОЊЦЕ И ЛАНА)

Нашим крајевима, ретко се ко нађа пажњу на гајење коноње и лана — и ако се ко нађе и пакује око тона, гаји само — за кућне потребе. То није баш добро, но би боље било, да се науму селаци оно његовога гајена — бирем за кућне потребе; да сваке год, не оставају трговцима, толико вољца, а кад би га могли откупати и на што корисније употребити. Колико би тијем уштеђени преко

год, код изатакали платно — и употребити га за просто радничко одијело и за друге кућне потребе. Одијело и др. од лана, не само што јестивије стаје — но је и дуготрајније. Њемца селаци у нашим крајевима, употребљавају уједно лана — жуку. Она жуку употребљавају стога: што не могу због домаћих околности поносити онај рад и труд око лана, што оно жуке није потреба. Ово жуку не раде и не негују је. Она расте сама по пустарама — травама — које су југу окренуте. — У нашем крају, највише се ради у В. окр. а од њих селаци у М.....ће — 3...ће изд. Како је двата нађети тамошње селаци, — из једног одијелу — од просто доњаће платна од жуке са додатком лана — У њих одијело одијела влада читоћа — бијељају се кроз додице — илце — као забудови по каквој бари, грађени храну. — Ово платно сами израђују (разумије се њихове жене). Ја сам имао прилике — нађети њихе пута, како они раде. Разумије се да их ставе много жуке и труда, док жуку приреде за одијел се њоме.

Имају упознати — како раде наши селаци — према раде и у другим крајевима — да видимо сламу ли се у тои послу, —

Као што напоменућу, жука расте као грмче по пољанима. Да оден наљакме наш ботанички опис, сигурно селаци не знавима — а г. г. коју знавима морају и знати — такођер ни гајена нема — но напредује сама те како добро!

Ево у кратку, како наш селаци раде:

1) *Првице или припрема за мочене — потањене у води.* Оно мјесто, ће се жука налази, т. ј. ће расте; оное у зину, сво грмче жуке да се владати. Кад се с прољећа замлади и избују млади дастарци употребљава се. Шибље — пруже — ово кад одрешен, коцка жуца, почиње се брати — а нечи и развије. Оно се може употребити једно једно — или оногодниће (пруже). За вријеме брања — веку се младе рукавети — балице — спонши — колонику се ривом може дохитати. Рукавети ове растурају се или се у пушине скупе, и оставе да се суше. Пошто рукавети побјегне — знак да се осушана веку се рукавети у спонове — брешена — и приређују за мочене у води. — Неки онег не оставају жуку да се суши; но је овако сирову носе у воду.

2) *Мочене — потањене — у води.* Пошто жука расте великом, обилом морском; то се и мочи у морској води. Осушени спонви — брешена — могу бити сирови, донесе се у воду — морску или слатку — и ту потове. Да их неки вода дига и одијела, добро се нађаца камања. У води стоји од 3 — 4 недеље — док се влакно од влакна не почне дијелати. Кад је доваљно — изадаи се и итине да се суши. —

3) *Приређивање за предиво.* Познато је да се коноња, пошто се у води намочила — наксапана — нађица ступом, да се боље влакно одваја — а лан се грља трљачином. Жука или се одмах таре, тек се из воде извадила или носи кућа. — Лашије је одмах тек се надо просунти. Она се таре о каквој хранивој плочи. — Особа која оне да таре т. ј. да раздвара оно влакно, нађе храну плочу и не вој таре. Ухвати рукавет — балицу — и руком грља по плочи као да гладу — док оне хранивине, не раздери оно влакно и не пугне. Пошто је овако приређена, одвајају се коњица — влакно — руком од оне шиблице — пртњића — и прут бијели се баци — само се употребити кора и лана. — Вада, првице но се почну коњица одвајати, треба жуку покосити водом — или је на рок оставити. За тијем доди на грешницама као и лан. — Добјеје се вели и мали влас итд. Уврине се само колико се може добити на пр. од 100 к. не само да се што дакне извуче. Из овога је прерада — предене и ткање. — Само се никад не употребљава, но обично са ланом. Кад се платно изатка — жукасто — приу владати; и треба да се то изабјегне. — Пошто се платно изатка — добро се опере — за тим опет потони у циђеј — ацију — од недела — и чешићк правем избјегне. — Платно употребљавају за просто — радничко и свакидашње одијело —

^{*)} При из рода жакувача, жуток цвета, а границе су му готово без лана. Расте највише при мору, а ботаничко жу је име: *Spartium juncea*.

за вреће — нотије (спавање) халмине итд. Они знаду правити и мало фишије одијелу. Управо се може рећи да су они овим задовољни. —

Осим за платно, жука се употребљавала и за: везивале дола, за плетење слаби платона — за покривање расада — сјемењашта — од занитне птица итд. — Стока је брста — особито свињет — али није јој добар. Неки оше свињацие — нотије се одбије влакно — употребљавају за покривање стаја — појата — али ријетко.

Ето у кратко — жедно сам да упознам и читаоце „Тешака“ како год нас ради — жедно бих знати — знали селџака који ради ко и ми или сасвим другаче. —

Уљцињ.

Н. М. Калуђеровић. — С...

ИЗВЕШТАЈ

изасланика Срп. Полупривредног Друштва

о изложби у Ћустендилу.

(ОПРЕМТАК)

У два — три обориња било је неколико града коза, на онда и гусака и кокосака. Козе су обичне планинске, црне, и немају ништа особитог на себи. Исто тако ни гуске и кокоске. Но, по мувењу или много крупињих коза у Радомирској околини, назване „радомирске козе“, од којих јарац може да буде тежак до 40 килограма.

Кад сад сведеммо све ово што смо рекли и изложеној крупиној стоци, онда можемо доћи до ових резултата: Крушна стока длаже је од тога да задвојно захтеве привреде, док се код ситне сточе налази тешина да се доше замени бољим и у томе се већ види повољни резултат. С тога спада нажна, која се било од државне или самоуправне стране обрати на побољшање домаће сточе у циљу да она буде производња и кориснија, доказ је, да су добро схваћене погодбе за привредно унапређење овог краја.

У том смислу ми имамо нарочито да истакнемо рад Округне Постојане Комисије, која је, као и некада наши Стални Округни Одбори, на ту страну привреде народне, највише своју напну свратила. Она је у току времена, од како је као установа настала, набавила многа прилошна града оваца и коња, те је прве раздала општинама, а друге размишљала по срезовима, ради облагоурађивања домаћих сојева. Тако је учинила пре 3 године са криводелним оновима, а ове је године набавила 4 оригинална угрска пастува, који су приказани интересованом свету на тргу пред Учитељском Школом. Од ових два су зелене боје, један дорат и један алат. Посебна два по експертијеру и целом Државу бољи су од прва. У Ћустендилу стално стационирају.

По службеном својштвену у изложби сточе узели су учешћа 77 излагача са 183 града. Награђено је 40 излагача. Награде је доносила Опевњачки Суд, састављен из других лица, у којима су била два сточна лекара. Суд је председавао министров изасланик, наредни министарства, а записник је водио надочедник истог министарства. Одељивале као да је вршило искључиво по одени одока; мерица се није служило.

Интересно би, најрад, било изнети ближе податке о производњи сточе бар за овај крај; али ми их за сада немамо при руци.

С овим прегледом ми завршујемо наш извештај о конкурсу у Ћустендилу. Но програму прелет и последњег дана била је трака; но како је припошисали због службене му дужности и здравствених узрока морао отпутovati тог дана из Ћустендила, то ће друго-општан о томе, као

и о експерсији по околини Ћустендилској ради прегледања нотињака по селџака, што је програмом такође било стављено у наглед, подиети засебан извештај.

Напомињемо још, да је била намера да се приликом Државног овог конкурса држи и један вођарски конгрес, у коме би се претресла важија питања што заседају у област унапређења вођарске производње и трговине у земљи. Но тај конгрес није сазнан.

На крају имамо да истакнемо још и то:

1. Конкурсу у Ћустендилу може се рећи, просечно узевши погледом је с успехом, а вођарско одељење испало је сјајно. У толико је ова наша околина важија, што је оно прво награђено воља, на да с тако повољним резултатима заврши. Но да овај конкурс поклоје овакав успех, заслуга је колико оних вредних произвођача, вођара, Ћустендилског краја, толико и овог једнодушног, сложеног рада у припремању изложбе, у чему је, као што је већ напред нагазилимо, упоредно с државном влашћу, узела била удео Округна Постојана Комисија, општина града Ћустендила и ост. Нарочито се има нагазити примерна слога у овом послу између Министарства и Постојане Комисије, који су се у овоме сматрали као потпуно поједнако ангажовани, те није похваљено ни труда, ни трепкања, да се овај заједнички ми рад крушише ваљаним успехом.

2. Да иницијатори овог конкурса буду задовољни успехом причинио је и овај ден одан непосредно и посредно интересованих, који су конкурс посетили. Да виде и проуче резултате конкурса осем министара, и то г. Гелова, министра финансија и заступника министра нар. привреде и г. Маураова, министра грађевина, посетило је конкурс много одличних лица и представника разних завода, установа и удружења. Међу овима да споменуемо: неколико посланика Собранија, изасланике неколиких Округних Постојаних Комисија, процесор средњих школа и Више Школе у Софији, једног нашег чиновника Социјале Народне Банке, многе виђејне трговце, свештенике, чиновнике и т. д. А народ, селџаци и селџаци, из ближе и даље околине, толико је наваљало на изложбене допале, да је већ и полицији тешко било одржавати ред. Нека је само годја радозналост, на је и то — добит.

Свакојако из свега овога може се видети ден пример једног, узважног и сложеног рада *возможност* фактора, а уједно и колико разни редови схватају важност оваковог рада, те га сваки са гледисти свог позива цени и ценитије. У сваком погледу похваљено за младу и братску нашу Бжеговину.

Б Е Л Е Ш К Е

Важност пернате живине. — Живинарство је врло важна привредна грана. Оно је данас постало чак и предмет трговине, а уједно и одличан извор награде за полупривреднике. Живинарство, нарочито трговина с јајима, у последње је време добило степен специјалног занимања.

Угрска добија годишње на 26 милијуна динара за пернату живину и јаја. У свима западним земљама, па и у Аустро-Угарској та врста трговине тако је jako развијена, да се многи крупињци и ситнији прекупили само њоме и блве. У самом Гралу, главној вароши Штајерске, потроше се јаја и живине на 500.000 динара годишње!

Код нас пак, показује се слаба нажна овој привредној грани, јер само Кадовић и Шеус из В. Пале, од неколико година стално крупије веће количине пернате живине, па је заклану шалу недељно по два вагона за Немачку и Бугарску, где се на јагњу и по добру цену продаје.

Па, и ако ова планина за пернату живину постоји, ипак она је неповољна нашем ширем полупривредном свету, да би у већем обиму гајно живину и користно се и с те стране.

Потребно је да то салма, па да првоне и на том пољу; јер, кад наше кошнице Маџари за саму живину могу годишње добити на 26 милијуна динара, можемо, **А. Д.** и из бар приближно толико.

Јом нешто о мушки крава. — Један стари амерички експерт пише у American Farmer-у, да се од крава може бар за 5% више меса наустити: ако се не *герују* *мало* на пашу, ни с паше кући; ако се навад у исто време му; ако се с њима увек *блага* поступа, а нарочито за време само муке, која треба да се врши што може брже и *чистије*.

При том послу не треба говорити, а и пре и после муке ваља краву послатити, рећи коју дену рец и у опште подклатити јој како било, па тако исто и одлазећи од не.

Што се блага поступа, у толико ће боље бити млеко и у толико ће се дешне и брже поустити.

М. П.

Хватање осина (вола) и стрљашенова у врезе зрена грошца. — Освце и стрљашенова могу много да учине штете за грошку кад сазрева. Према овим штеготочинама не треба бити равнодушан, него их треба гонити и утаманивати. Као поуздан начин за то јесте, невођа чокама наместити невољно стаклета за хватање муца, која могу констати тако око 1 дан, и нешто више. У њих се налазе пенсто српства или сапуњавице. Инсекти се радо залазе у ова стајда, а ишаки не могу, те то угињу. Ваља само често поводити течност. Коже није до куповања оваких стаклета, може се послужити и обичним бодима, па које треба да натане денак. Налазо се, да у свако стајло може да унадне дневно 20—40 осина и стрљашенова. Једне јесени може да се на тај начин потамани око 20.000 осина. — Овако се може помоћи и на случај кад стрљашенови пчеле тамане.

— Б.

Врло добар ленак од ишеничног брашна. — Пола килограм ишеничнога брашна помеша се са два литра

воде и 10 грама стипсе. После се све кува и једнако меша, док маса не буде толико густа, да ваљача у њој стоји. Ленак је готов и њиме се могу врло добро да лене шилале материје, талети и друго.

У кући често затреба бољи ленак, но што се обично уме да начини, те за то препоручујемо овај.

М. П.

Против мишева у зградама препоручују терпентина. Мишени никако не трпе мирис терпентина; с тога, када се терпентином натове крчићи или кучина, па се завуку у мишине руне, мишени ће се рабевати. После две недеље треба поново натонати крпе или кучину, па нема бојазни да ће се мишени вратити, бар не тако скоро.

Нонешње јаја. Јајчињик сваке кокошке, то је гроздеста жлезда која се састоји из 600—800 ћелица. Свака та ћелија при правидном развињу сазрева и из ње се развије јаје. У волско се кокош боље хранити и негује, у толико ће се пре ћелије развијати и сазрети, те ће се у толико пре кокошка износити. А то је и циљ живинара, т. ј. да кокошка у што краће времеви снесе сва своја јаја, те да се после може заклати. Кокошка дакле не може за свата живота да снесе више од 6—800 јаја. Што год их пре снесе, тим ће више користити, јер ће краће време бити на храни и пошто се шлешес биће још млађе те ће јој и кесо бити мекше и слађе. — Зато треба кокошке добро хранити и неговати.

Наприке у сиру. — Вредне донашње у западним крајевима Србије, међу у кацина са сиром и наприке, је остале за мжу. Наприке се припрема овако исто као и у туршију (сирће), па се онда меће у кацину напре један ред (неколико парчета, колико да покрије дво кацине) сира, па један ред наприка, па онет сира; и тако се то репа, док кацина не буде пуна, али тако да на врху кацине остане сир. Сир се, параван, солан као и обично. — Кад већ кацина буде пуна, онда се покрије лшшеш, обично апиновим, налшије суртвом и притисне.

Овако сипрешес наприке много се дуже одрже, него у туршији, а и сир и наприке много су пријатнији за јело, него кад се по на особ отаљлају; јер наприке добијају ову

ПОДЛИСТАК

ПОШТУЈ ЛЕКАРА

— *Мо обраћајте се и ерчарима и латарима, иши из митраје, да се не стравите о вол.*

(св. звано; кн. МОСЛОВЕЦ гл. 26, ст. 25.)

1.

Одговорио сам вашим њелама, па и писао сам вам неколико пута, пажећи при том да буден што разумљивији у њимагањима, која су вам с почетка била доста страна. Да би пак постигао свој циљ послао сам вам и књиге, у којима се вратко, разложно и јасно говори о томе, како треба чувати наше здравље и како треба поступати кад се поред свега тога човек ипак разболји. Сва моја разлагања, и све и послате вам књиге остала су безуспешна; ви се и даље држите старог начина па то ми даде повода да вам испишем ово неколико редака.

2.

Када би нешто сви људи живели, као што би требало да живе, кад би, дакле, сви из нас глео да следје свиња

пронисима науке о чувању здравља, онда би се, веруј, куд и камо ређе болевале од разних унутрашњих и других болести. Али пошто се многи огреше о законе природе и чувања здравља, било то сад са њихова незнања или што се баш вије могао никако другачије, то зато и пате многи од разних болештина, и све људске болести јесу последице наших погрешака.

3.

Тако многи људи завуку на се разне и дуготрајне болести прекомерним јелма, пињем, испављањем и нечувањем. За то треба вади бити умерен у сиему и палињем на свашта, јер и пословица вели: **Ко се чува и Бог га чува.** У овима делима твојим биди смотрен, па те неће нападати болест.* (св. писмо). *Пазите своје тело, јер је оно храм духа** — вели апостол Павле.

4.

Па кад се човек и поред све своје пажње ипак разболји, не треба да га та негова слабоет бапи у очајање; па на против он треба да буде миран и стрпљив, па да се прво и прво обрати лекару за помоћ, и то што раније. Њима се треба свагда обраћати с вером и надов да немо оздравити и они ће нам помоћи само ако их ми у сиему будемо слушали.

5.

А да лекар у разним болестима може помоћи, нужно је да добро познаје заштуру грађу, салги и још много

пратишту арому од сира, а сир од паприка. — Овако би се могло чинити и у другим крајевима.

Треба ли квашену храну давати коњима. — У многим крајевима даје се квашена храна. Ту наизгуб треба без икаквих даљих обзира одбацити. У самој ствари коњи требају мање пренаја да поквашену храну у се призме него да што потребју за суву храну; али баш у томе и лежи главна штета храњеним поквашеном храном. Ако коњ добује суву храну, то је он мора полагао да сажваће и много пута у устима да прерије, а при томе превртљују храну и жуљуду и велика количина неге одлази са пљувачком, а вакуу удоту игра кљувачка за савињање хране довољно је познато. Ако ли коњ добије олакшану храну, онда је он броче вргоуа и не олакшани је готово ни мало са пљувачком, те онда таква храна одлази у жуљуду. Тако не олакшана храна пљувачком не може се лако да свари у жуљуду и велика количина неге одлази као по све испаврена напоље са избајанима. Према многобројним опитима утврђено је, да коњ 6—8 пута дадне свари суву храну него ли поквашену. Коњи, који се поквашеном храном храње, изгледају много добро ујојени, али се брзо оноје и малакшавају. Тако исто многе жуљуднице болести и кошка појављују се врло често као последица храњена мокром — поквашеном храном. С тога је препорука да се коњи, ни под којим условом, не храње поквашеном храном.

В.

Грот, Град, Знд. — Свуда, где су стромовитији предели, нахле ће се видети *гротови, зидови*, којима се заграђују земље. Гротом се заграђују сваке земље, али нарочито виноград, и у томе се уштеди много гора. Подизање гротова врши се у јесен, зими и у пролеће. Коњене се слаже као знд, довољно у ширину и висину толико, да никако маричине не може прескочити. Грот је врло јединствена ограда, нарочито узвешу и над његову дугу трајност.

Д.

Пенео. — Пенео је користан пољопривреднику. С њиме је добро набуриати земљу, на коју ће се кромирати сејати, јер кромири бијају бољи и ширедији, а и много мање исте од разних болести. Пенелом се бури и она земља, на којој се сеје дегелина; а и за усеве је добар, само ако је на годину дана пре сејања земља пенелом набуриена.

Друге особине човекова тела. Он мора сазнати и узроке, који су познати болест: мора добро познати природу и цео ток болести, у којој сама природа показе дечећи, каква својства имају поједини лекови и на послетку како треба лечити болести.

Б.

Из онога, дакле, што напред изложилима изази, да лекарске науке долазе у ред најтежих наука, да изискују врло много труда и вредноће, много времена, издржљивости, поштрпљивости и т. д., и т. д., на тек да се науке као што треба. Према овоме јасно је да у болести треба тражити помоћ само у правих и ваљаних лекара, а и никако у које каквог видара, врачара баба, самоука, надрижника и других шарлатана. И не каже се ваљано у св. писму: „Не обрађајте се с врачарима и гатарима, нити их питајте, да се не скривајете о њих.“

7.

Данас мало гди да нема у каквом месту оваквих бесавесних људи, који се користе необавештеношћу простота света, али ни један паметан неће потражити какве год помоћи ни савета код оваквих несавесних људи, а који то ипак учини, тај само показује да и он сам ништа даље не зна и да је у опште рђаво васпитан.

8.

Све наше болести последице су природних узрока и свиња је познато легао на као год, што не могу болести

Због тих користи пољопривредница не треба да га отуђују, него да га снају на голу, на какво годно место, па да га за горње случајеве употребљавају.

Д.

Г Л А С Н И К

Пољопривредни курсови за учитеље основних школа држаће се по решенима г. с. министра народне привреде и просвете од сада сваке године месеца Јула у Букови и Краљеву при тамошњим стручним школама. Курсети ће се примати сваке године по 50—60. Курсовима ће управљати управитељи дотичних школа а предаваће школски наставници. Настава ће бити спрост практична а из пољарства, виноградарства, градинарства, пчеларства и свиларства. — Благодарито господој министрима на овом курсовном решењу, — и поздрављајући ову нову пољопривредну установу жељимо г. г. учитељима најбољих усех, а молимо их да својски приносу на посао, јер без народите воље а труда нема успеха, што они најбоље знају. Само добра воља и истрајан рад оствариће даванимј дени сан наших законодаваца — школске баште, те миле расаднике пољопривредних знања.

Разасељато семе. — По распореду који је утврдио Министар народне привреде, пољопривредно Друштво вршило је разасиљање семена као помоћ Министарства подизањима, да своје погодноне киле засеје усевима која брзо достепају. По овоме распореду послато је: у окр. подунавски 24.000 кгр. кукуруза, 3.000 кгр. мухари и 1.000 кгр. ситне проје; у окр. позареначки 18.000 кгр. Кукуруза и 2.500 кгр. мухари; у окр. моравски 25.000 кгр. кукуруза, 2.000 кгр. мухари и 1.000 кгр. ситне проје; у крагујевачки округ 17 кгр. кукуруза; у крушевачки округ 20.000 кгр. кукуруза и 1.000 кгр. ситне проје; у руднички округ 15.000 кгр. кукуруза и 1.000 кгр. ситне проје; у нишки округ 16.000 кгр. кукуруза и 500 кгр. мухари; у пиротски округ 3.000 кгр. кукуруза и 1.000 мухари; у ужа-

постати годан речима, уројника и т. д., тако исто не може бити ни човека на овој земљи, који би когао да тради нешто велики надпривредним начином. — Живот човечији и своје законе по којима се све збива; ови закони надују и над осталим живим светом и наша је дужност да их савнајемо у корист нашу и у корист оних живих створена, која зависе од нас. Необавештени свет верује да је здравље и болест нешто случајно, на онда с тога приписује здравље срећној а болест несрећној судбини. Ето због оних и овних живих мисли наш народ надра правозверу у крило и живе мизиде, а то је према Богу грехота. Ви свештеници и ви учитељи много би могли урадити за спас своје отаџбине и своје браће, када би својски овакве проповеди држали народу свуда и на сваком месту, где год с ваљано дајте да разговарате.

9.

Као овако погрешна мисли владају код људи, над их познати необавештаношћу, онда није никакво чудо што те људи напуштају с једне стране неговале здравља и излажу свој живот елеом случају, а с друге стране гледају савршених руку на слабе и болесне — хоће ли остати ни ујерти. Данас се са свим поуздано зна да болест и смрт, и ако дођу пре времена, нису никакви случајни догађаји, нити неко „непривредно стање“, нећ по све природна појава, која је проузрокована погрешкама које човек чиница живота, те по томе и болест се лечи само природним путем, а никако некаким тајнаственим начином, бајањем, обошњем и т. д.

чи округ 4.000 ktr. kukuruza i 1.000 ktr. sitno proje; u vrdjanski okr. 1.000 ktr. kukuruza i 300 ktr. mulari; u vrvotica okruga 2.000 ktr. kukuruza i 200 ktr. mulari; u vrdjanski okruga 9.500 ktr. kukuruza i 3.000 ktr. mulari; u vrdjanski okruga 6.000 ktr. kukuruza i 2.000 ktr. mulari; u vrdjanski okruga 4.000 ktr. kukuruza i 500 ktr. mulari.

— Sve toga rasturjeno je neodređeno preko Društva i njegovih podružnica 3.500 ktr. kukuruza. — I ako smo uveli da se ova količina semena ne može biti ni blizu dovoljna da se njima zasedu sve njive koje su pretrepale štetu od požare, ipak je pomoh lena; samo bi željeli da se sve seme upotrebi isključivo za seme ovih njiva, na kojima se nije mogao posetiati domaći kukuruz. — Xalala g. ministru na ovoj pomoći.

Ђачке ekskurzije. — Kao svake tako i ove godine trebala su pitomiya vinodol. vođar, škole u Bukovu i ratarije u Kraljevu da proutuju no otkadonji i nosjeje najveće glavniye ekonomske zavode u cilju otkladne nastave. I pitomiya vinodolno-vođarske škole izvršili su putovanja i posjetili naše ekonomske zavode u „Bubintu i Tostederu, poljoprivredno Društvo u Beogradu i lozini rasadnik u Smederevu. Pitomiya ratarske škole nisu se mogli krenuti na put usled prekida saobraćaja na putezima kojima su trebali da pređu no utvrđenoj maršuti, a domije nije im dozvolio posao na školskom imanju da se kreću iz škole. Iako nam je što su ove prijavile odzveti izgubljeno namim mladim poljoprivrednicima da zajednički obiju naše ekonomske zavode, ali im svetujemo da to učine bar onda kad im vreme i prilike to dozvole. — a neka su uvereni, da he ih starijane zavoda uvek rado dočekati i pokazati im sve što u zavodu imaju da vide.

„Srpski poklon“. — Pod ovim naslovom dojeje londonski list „The Standard“ u broju od 13 (25) juna ove godine sledeću belešku:

„Bredno je namomenuti, da je, prilikom audijencije, koji su imali u londonskim posadnicima stranih sila kod Benog Velicanstva Kraljice, izaslanici poslanika Kralja Srbije, gospodin Mijatovič imao čast da podnese H. V. Kraljicu kraljevsko-srpski orduj. Sr. Save. Bene Velicanstvo pobudilo je sledeće častak da primi pomenuiti srpski orduj. U julu mesecu 1838. godine Kraljica je poslala

10.

Zbog toga kranje i prezirite sve predrasude, sve vinđare i vrčare, ma kakve boje i oblika oni bili. Ne osvajajte na gluvosti, na predrasudama, na onome što ne razume najveće blago na svetu — zdravlje. Sve bolesti, koje sponadju čoveka, prirodne su posledice načina njegova života i prijavka, u kojima se palaz i zavija, te po tome je u čovečiji snazi da otkloni bolest e a nom i prevraj smrt.

11.

Iva i takovih ljudi, koji sve bolesti deče nekim čudotvornim vodicama, balzamicima, sirupima, pilulama itd. sve ovo *ništa ne vredi*; zdravom čoveku ovak lekovi ne trebaju, a bolestan traži istinski lekarski pomoh. Isto tako ima i takvih ljudi, koji preko njivona xinala i unose vike gojne lekove, koji deče od svih bolesti a među tim njivone ništa ne kazuju od čega su ti lekovi ni kako su sastavljeni. I oni lekovi nisu ni od kakve prednosti a često mogu biti i opasni po život. Na njivone ovakovih lekova, za to vinđar ne treba verovati takvim objavanima niti ih upotrebljavati.

12.

Lekovi se spiravljaju i kupuju samo u apotekama, koje stoje pod državnim nadzorom. Biti naj zdravni lekar i sastaviti sve lekove voljno ih ima, njivone sastane lekove i kako se venčatima spiravljaju, to je takođe tezak posao i

kao poklon takavšemu vladajušemu srpskom Knezu Maloju Ioni — pradedi sadašnjeg Kralja Aleksandra — jednu vbraku tezaknog orđu, moderne pluge, mašine za sojaje, vrdjalinke, sudone za prerađu mleka, i t. d.

To su prvi usavršeni tezakni instrumenti, koji su uvedeni u Srbiju, i prema tome, Kraljica Viktorija može se smatrati kao prvi zaštitnici napreda zemljoradnje u toj državi. Da bi pokazao svoju veliku xalostnost za to delo, vladar Kralja Srbije poslao je H. V. Kraljicu prilikom njegov dijamantskog jubileja, pored čistitke njive poštovanja, i velika krest ordena Sr. Save, koji se daje za usude učinele za vasištaje i kulturu naroda. U isto vreme, Srpsko Poljoprivredno Društvo, koje je tu skoro Državno svoje godišnji skup, odgovorno je odumehano i jednoglasiio na jezovitiji govor svoga predsednika gospodina Miloševića, i izabralo je H. V. Kraljicu Viktoriju za svoga počasnog člana. H. Velicanstvo je tražilo primado ove počasti Srbije sa blagotvornošću i kao znak povtovanja prema njoj.

Đobrotvor Srpskog Poljoprivrednog Društva. — G. *Nikola Stasić*, trgovac u Beogradu, unisao se za člana Đobrotvora ovog Društva, sa udugom od 500 dinara.

Član utemeljac. — G. *Pavle P. Stojanović*, carinik na Zabrzeju, unisao se za člana utemeljaca Srpskog Poljoprivrednog Društva, i utemeljачki udog u sto (sto) dinara odmah položio.

Novi članovi noglašeni Srpskog Poljoprivrednog Društva. — Kod najednina sreza belonajamčevog okruga pivrotskog, unisali se za članove pomagae onog Društva: G. G. *Jovan Rankobolov*, predsednik i *Nikola Janković*, pisar opštine Donje-Korvetivac, *Đimitrije Milićević*, predsednik suda opštine Mirapokatca sa svojim pisarom *Đimitrijević M. Sokolovič*, *Tara Borševič*, predsednik i *Filipa Koravali*, pisar suda opštine Kraljevdake, *Đodor Petrovič*, predsednik i *Nikola Vukotinič*, pisar opštine Žubotavotca, *Vurje Matkovič*, predsednik i *Neja K. Petrovič*, pisar suda opštine mokraevca, *Kosta Mladonovič*, predsednik i *Đodor Đodorovič*, pisar opštine goriljagmeke, i *Jovan Ristič*, predsednik sa pisarom *Nikolom*

treba mnogo učiti. Apotekar ne poznaje bolesti, pa dakle ne ume a i ne sme lečiti.

13.

Pa svega dosadašeg razlaganja vinđazni to, da u svakoj bolesti, a naročito u težim i groznicavim bolestima, treba odmah u početku zatragiti pomohi i saveta od lekara. Njemu treba sve verovati i ispodvesti se, i to što tačnije: na sva njegova vinđala treba saveseo odgovarati, pokloniti mu sru veru i nadu da he nam pomohi, i mi hejo ozdraviti. Zbog toga je mnogo bolje da sam lekar vidi bolesnika i s njime se razgovara, da sam ispitati prirodu, tok i uzrok bolesti.

14.

Ni jedna bolest ne može se od jednom na prvi lekarski pretisne poboljšati ali izlečiti. Bolesnik i okolina mu moraju imati strpljenja, a i jako dobro lekaru verovati i sledonati njegovim savetima, a i niko ne treba ponoviti se za savetnika suseda ili prijatelja, i njima više verovati nego li lekaru. Tako isto ne valja svaki četrčar od jednoga lekara drugome. I poslonica vlad: *„Kome vatar kaju kupuje, on gotovdan ide.“*

15.

Da bi, dakle, što ranije ozdravili, moramo strogo izvršivati sve lekarske naredbe odnosno lekova, jela i pića, kretanja i njivonala, i u opšte odneće celog načina življenja. Jer vrlo često njive poznaje dijeta i uređan život nego i uzimanje lekova.

I.

Петровићем општине тополињаче. Улог од по 4 динара по-
слали су одмах по срећном начелнику.

† МИЛОШ С. МИЛОЈЕВИЋ,

Члан угледнаг српског пољопривредног друштва, члан угле-
дних Државског Кола Јахача, председник Десковачког Кола Ја-
хача, почасни члан Академије Наука, резервни пољоприво-
дник, бивши директор и професор десковачке гимназије у Пешки итд.

На Пивади ове године изгубио је Српство на свагда
свога великана **Милоша С. Милојевића** чије је преморено
тело сутра дан 25. јуна, уз велико почасти спуштено у
недра слободне српске земље да вечни санак бирају — да
се одмори....

Милош је у истина био великан целог Српства, јер
је о Српству не само најправнијоме и најбоље по-
знавао Га, него је и врло много, и истrajно, нестрасно,
искрено и поштом радио.

Радио је пером, радио је мачем, радио је делом —
увек и свагда са *неодлучивим самострелством* за млади род
свој. Радио је тако и до самога *последњег* дана свога, те
нам својим узорним примером остани свети аманет да се
истини унеси поштовања само огромним радом и великим
жртвама.

Сваки српски сточар и ратар и у опште сваки српски
пољопривредник жалиће за овим српским великаном и по-
штоваће сен негову тиз више, што је он и поред свога
спројнога њивнога стања и поред разноврсних послова за
Српство које је сам *државио себи задатом*, искрено и
трајно одан био српском пољопривредном завету, још
у времењу оное, када се у нас у просвећеним круговима
много мање но сада мислило и увиђало да је по напредна
наскојном Српства *неопходно* да српски најбољат — Кра-
љевина Србија — *претворимо у ојача*, још тада је Мило-
јевић похитом и уписао се за угледнаг српског пољоприв-
редног друштва, а за угледнаг Државског Кола Ја-
хача уписао се чим је оно образовано. У новије време пак
видео га и на челу десковачког Кола као председника
што је до смрти остао био....

Исто тако са истинитим признањем пошњемом и по-
љопривредно добро које је Милојевић у помошобољеним
крајевима (код Десковца) засновао, те такошћу браћи
предљачицу у рационалном савлађивању пољопривредних ра-
дова. Таки трудбеници достојни су народног благослова
и трајног сећања.

Слава Милојевићу!

Будимо му следбеници у нестрајности и пожртвовању.

Д О П И С И

Батрда, 24. јуна 1897. год.

Грдне поплаве уривале су ову околину и утаманиле
овогодишњу летину, која је била засејана у мораској рав-
нини; а летина по брдима, уседом друготраје ипше махом
је задржавала, те ће и од ње слабе корист бити. Сај
су се сељаци дигли да своје њиве у мораској равнини,
које су се већ почеле онебаљати, засеју раним кукурузима,
„Чинкавцима“ и „Секдерским“, те да колико толико узмаје
штету. Жита нису најбоља. Од њога су само њивне родиле
и то слабе, јер јим се никаква нега и не укажује; све им
је то ако се зими нусте свиње да их надо проруди. Шумо
су у овој околини сатрвене и једвако сатрв, а то је и
узрок те су поплаве честе, земље пролојаче и неплоче и
здравље у народу често је владаше епидемији. Винограда

у овој околини и нема, нити га ко видице. Тек ове године
Тодор Поповић, трг. орд. подигао је један мали виноград
на америкањској поплоти, који се је доста добро прижао.
Стоке у овој околини има мало и то је махом ловиња. Сви-
ларство и гедларство оиде је још заштарено, зато је и
поплава далеко оштећена. Ваптомачице је такође замаме-
рено и да није јагодинарских баптована, сељаци не би имали
ни купуса ни лука преко зиме; за друго погрђе наши се-
љаци слабо и знају, те с тога им је и храна по све оскудна.

Зеленаши су посели свој стари занат: дају новце по
скуп интересу или жито 100 за 300 и више „на зеленаш“.
Има доста лакујномг света који им трчи у кадре, не ми-
селећи на зле последнице.

Здравље је у народу и у стоци за сада повољно.

В. Растић, економ.

Јевач, 30. јуна 1897. год.

И овај родни крај наше отаџбине нису могле да жи-
вотију несреће поплаве, штета је врло оштећа. Знатан део
њива остао незасејан кукурузом (а у овом крају кукуруз
се понавља сеје); онај кукуруз, који је пре поплаве био
засејан није уражен на време, те је обрастао у велику
траву, због чега ће и од њега мужио што бити; стрмица
жита такође нису добра. Изања која се налазе по стра-
нама, однета су бујицама, јер су нигуе сатрвене. Грошце
је онако, ма да је ове године било понеко добро прође.
Воће су се много пошунеле (а нарочито трешње, дудина,
вишње и др.). Друмова су тако искриваци, да су постали
непроходни. Баптовани усеви који су пре кина поседају
убијени су и заљоскани тако, да многи нису ни видели, а
они што су видели не ваљају ништа. Чески дан је сав по-
легао. — Стока је уседом оних невоља много испуштена,
а здравље у народу није понабоље.

Народ се спрема да посеје секарски кукуруз, али
је у последње дане наступила тако велика суша, да се не
може у земљу каучити. Из истог узрока људи не могу да
копају кукуруз.

Ст. М. М. уч.

Јовац, на Петров-дан 1897. г.

Морава пошто је огромну штету учинила летла је у
корито, али и сада рони обалу плодног поља Јовачког. По
пољима је негде напешен муз, негде одишена плодна
земља а негде толико напешен пекас, да је земља постала
неплодна. После сувнишних њива ово сада већ 15 дана
како влада јака суша.

Народ се почео служити плуговина прапачима и унија
да је рад њима много брзи и јетинији. Воће је преце-
тало доста добро а виноградни рђаво, јер у самом цветаву
било је непростао киша те се није могао род да замете
а и уседом перонаспере виноградни су многи оштећени. Пре-
скање пре цветавња није се могло завршити од кише, те
због тога многи су одустали од прскања видевши да је
род пропао. Једино су Милун Лукић, Данило Аљимовић и
потписати завршили прскање ради одржања лозе.

Сви вољаци у долини после поплаве почели су да
се суну.

Штета је у Јовцу од поплаве огромна. Поплава ће
Јовцу често наносити штету ако се на њелевничкој пруги
не отворе 2—3 окова за пролазак воде, што би требало
што пре урадити.

Говода, оне, козе и свиње гаје се у приличној мери,
а коња слабије. Говедца су од обичног домаћег коња; али
од пре годину дана почели су укрштати са „Маршјак-
ском“ расом која је заузвек мање подружине ове најбољена
из топчдерског сточарског завода. Резултати укрштани
су повољни.

Щеде се гаје још обичним начином. Ове године успељостих клица ивицах се код чега напредак није показао.

Свијете бубу онде радо гаје, али се труд око овога посла не плаћа. Продаје се 1 кгр. чаура по 60 п. д.

На шуму се ивицах пакња не обраћа. Сађењем све нових винограда јавном лозом много је шуме упропашћено. С тога и поток „Бравенац“ који тече кроз ово село а слива се са огрешака Јухара, праве огромну штету овоме месту сваке године. О пошумљавању годишњених брда нико и не мисли.

Цена је људској храни скочила. Кукуруз се продаје по 11—12 динара 100 кгр. Стока за сада насе по планини и по упропашћеним виноградским местима. Здравље је код људи на сада повољно, а тако исто и код стоке.

Винограда подигнутих на америчкој подлози има неколико. Свега засађеног земљишта има 4—5 хектара на подлогама: вишарји соваж и портали. Да имамо ближе лозног расадника народ би врло почео садити винограде на америчкој подлози.

Петар Р. Поповић
СВЕК. ЈОВАЧИЋ.

КЊИЖЕВНОСТ

Свијеларство или Гађење и неговање свилене бубе — за народ и плочу (са 40 слика у тексту), израдио Јона Марковић стручњак савом пут. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1897. страна 1—92 велике омишне, цена 2 динара.

У последње време у нас се почела вагао да развија ова пољопривредна грана — гађење свилене бубе. — И држава и Српско Пољопривредно Друштво вољни су да учине све, те да се код нас одомаћи по целој отаџбини гађење ове корисне пољопривредне гране. Од 1848. године до данас изашло је из штампарије код нас невојиног књижица у којима се говорило о гађењу свилене бубе. Све су те књижице давно и давно распродане, тако, да је данас ретко добити коју. Сви ових књижица још је по који пут с' времена на време доносио и „Тежак“ по неки чланак из свијеларства. Време је било да се један пут изради и вањине по ново опширније исто о гађењу свилене бубе. Господин Марковић пуштајући ову књигу међу српске читатеље попунио је једну празнину, која се осећала по онемо предмету. Наим је ово дело Господина Марковића било познато и у рукопису. Како је господин Марковић ово своје дело сам штампао, а које је он намерно за ниже пољопривредне школе и народ, то ћемо и ми да кажемо у краткој шта има у овом делу господина Марковића и да га љубитељима свијеларства препоручимо.

Свијеларство г. Марковића израђено је са сликама и у веку се говори 1). Увод, у коме се укратко дотиче историје свилене бубе са додатком шта ивица Српско Пољопривредно Друштво о подизању свилене бубе. 2.) Опис свилене бубе у анатомско морфолошком смислу, а који у кључи носи наслов „Природно свилене преле“. 3.) Гађење свилене бубе — и наредности је као додатак о подизању белих дубова, којим се ивићем једино и неључијом и храни свилене бубе. У целом делу ивићено је оно, што је сваком пољопривреднику нужно да зна о свиленој буби и њеном гађењу.

Ово Свијеларство г. Марковића може корисно да послужи као ручна књижица сваком свијелару, за то га ми и препоручујемо „Тежак“-овним читатељима. Штампарија је израда у опште добра.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 10. маја 1897. год. у Београду

Били су: председник г. Рања Милошевић, потпредседник г. Милош П. Куртовић, одборници г. г. Александар М. Секулић, Драгутина М. Јонановић, Коста Црногорац, Др. Марко Т. Јеко и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рања Милошевић; бележио економ Никола М. Радосављевић.

Прочитан и усвојен записник XII. седнице.

Председник саопштава, да се заузвимањем начелника српског г. В. С. Митровића, срећ кољачкима, уписно за члана добротвора овог друштва са улогом од 500 динара, коју ће суму да исплати почасно у року од 4 године. За ову годину стављено је 120 динара на овај циљ у српски буџет расхода. — Срећка скупштину која је државна 8. о. м. у Алексићу, на предлог ср. начелника г. В. Т. Митића, једногласно је решила: да се српски александарци упише за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара, која сума да се исплати из српског пререва у II полугођу ове године. — Примљено к знању са захвалношћу.

91. Чита се писмо Књижевничког Одбора, о томе, које је стране стручне листове прихватило Друштво до сада и предлог да Друштво у будуће прима ове листове а да се претплати и на лист „Deutsche landw. Presse“. — Одбор усвоји предлог Књижевничког Одбора.

92. Чита се биланс о стању Друштвене благајне на крају месеца априла т. год. по коме је до тога дана било:

Прихода 28.945-40 динара.

Расхода 17.052-35 динара.

Кад се од примљених 28.945-40

Одбје издатих 17.052-35

Онда остаје у каси за месец мај 11.893-05 дина. — Примљено к знању.

93. Економ чита реферат, да је по гласу магацинске књиге продато у месецу марту и априлу ове године:

Семена, сипрана и књига у вредности свега 6.860-65 дина.

— Примљено к знању.

94. Економ резервише да по гласу магацинске књиге, вредност сипрана и других предмета набављених за продају, износи на крају месеца априла ове г. свега 15.629-25 — Примљено к знању.

95. По реферату економи о уређивању друштвеног печалника олд. — Решено да се овај реферат упути стотарској секцији на мишљење.

96. По молбама: г. г. Живна Анђелића, учитеља у Ланову, Вукосава Лукића у Зајечару и Владимира Владојевића, телана из Невада, и мишљењу одбора за напредније начине радње — Решено: да се г. Анђелићу пошаље 6 ком. поштом за зелено кадомљене лозе, породи поклањања кадомљена љацима основне школе у вредности 3-60 динара. По српшеном кадомљену поштом да покљона од-

личним ученицима, па о томе да извести Друштво. Г. Лушину да се покони I капа и 2 пчеларска поља све у вредности 390 динара. Г. Владојевићу, да се покони 6 кгр. дуперке, по ову да прима у плаћу години кад се буде јавно, с тога што је сада време сејања детаљне припло.

97. По молбама доле именованих и мишљења одбора за напредније начине радње — решено је: да се Мирчету Богојевићу, из Медвеђе, среза трстеничког и Петру М. Хаци Манџу, економу из Прокупља да у пола цене и то: првом један пољ за капамање и једна праслица, а другом само праслица „Аустрија“, но с тим, да половине цене положе у напред.

98. По молбама: Јовачко и Жупске Пољопривредне Подружнице; мајстора Тумана; г. г. Димитрија Ристића, из Д. Милановца, Вилоја С. Мичића и Милана Ј. Петровића економу из Врањскога и мишљења одбора за напредније начине радње — решено: да им се сирање и плава камен не могу дати на поклон, отплату и распродају.

99. На молбу г. Димитрија Бурничкића, економу из Власотинца и Јеврема Ст. Притичеца магацинара монопола дувана у Крагујевцу и мишљења дотичног одбора — решено: да им се да по један чекир — сирања за одмотавање свиле на послугу за оно лето, с тим, да сирање однесу и враће о спом тој и у оваквом стању у каквом их буду примили. Уз повраћај сирања, да поднесе своје извештаје о раду њиховом.

100. По молби г. Димитрија Бурничкића, економу из Власотинца, да та Друштво материјално помогне да оде у извесна места пореди изучавања рационалне производње и прераде вононе и мишљења одбора на напредније начине радње — Одлучено: да се ово предлази г. Министру Народне Привреде и замоли, да се за спрему радника по овој грани пољске привреде распише конкурс.

101. По представци управника друштва доброга у Шапцу, да је штапа у којој борани стока, скључа наду, — одбор реши: да се овласти управник друштва доброга да штапу оправн сам по своје нахођењу, на коју цена може утрговати 400—500 динара.

102. Чита се писмо г. Пете Николића из Черевља у Срему, којим јавља да је пронашао средство врао јевтино и практично за отањавање камена америчке лозе прдиком капамања. Од овог изума шаље неволико омота на унија. — Решено: да се овај изум пошаље г. Милутину М. Савићу, управитељу Виноделско-воћарске Школе, да га опроба и да своје мишљење о њему.

103. По писму г. Министра Просвете и Црквених послова Пр. Бр. 3761. и мишљењу дотичног одбора — Решено: да се ово пошаље управнику друштва доброга у Шапцу, да га своје мишљење, да ли би се, какав, и у које време могао привредити курс на друштвеном добру за учитеље основних школа.

104. По молбама: г. г. Браће Вошковића из Пирота, Симеуна Б. Анђелиновића из Сурдулице и Петра Кружовића из Власотинца — Решено: да се ова молба упути Пиротској Подружници, друга именована среза масурничког а трећа г. Бурничкину на мишљење.

105. По молбама г. г. Јована Б. Јовановића учитеља из В. Лаола и Боје Новојовића економу из Краљева — Решено: да се ова молба упути администрацији друштва којој давати наредни поступак, а г. Новојовићу да се не може дати 100 кгр. плава камена бесплатно.

ЗАПИСНИК XIV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне 23. маја 1897. год. у Београду.

Били су потпредседник г. Милосав П. Куртовић; Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Жива-

новић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главић, Др. Марко Т. Лео, Милан Јованић и Никола Вељковић. Као гост г. Јов. Станојевић, прота и председник Пољопривредне Подружнице у Неготину.

Председавао потпредседник г. Мил. П. Куртовић; Бележио економ Павле М. Радосављевић.

Председавајући саопштава да се заузимања извештајна среског г. Сретепа М. Раковића, срез морачићког, округа ужишког уписао за члана *добротоора* овог Друштва са улогом од 500 динара, која је сума унета у омота годишњи срески буџет. — Г. Павле Денаћ прогласио војне Академије уписао се за члана *госпољача* Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара. — Примљено и знању са захвалношћу.

106. Читају се молбе Пожење и Ужичке Подружнице и то: прве да ће на дан 21., 22. и 23. ов. м. држати калемарски и пчеларски, а друге на дан 25., 26. и 27. овог м. само пчеларски курс, па моле да Друштво пошаље стручна лица која ће руковођати овим курсевима и да им да гичарски алат на поклон. — Решено: да се телеграфским путем замоли г. Драгутина Дачевића председаниј пожењске Подружнице да курс сам руковођа за припомај г. Грујице Сољунјеве економу из Добриње и још ког економу из пожењског среса. А за Ужичку Подружницу да се замоли г. Грујицу Сољунјеву економу из Добриње да руковођа курсом као друштвени знашаник.

107. По итању на коју партију да се ставе 304-45 динара, утрговани поред одобрених 400 динара око приређања калемарског курса у Шапцу. — Решено: да се ставе на терет кредита за потпомагање пољске привреде.

108. По молбама доле именованих и уставнога, Одбор је решио: да се Петру Николићу економу из Сипазијца, по итању Ресавске Пољопривредне Подружнице, да једна праслица „Аустрија“ у пола цене пошто другу пољошину положи у напред; Кочи П. Обрадовићу трговцу из Градишта да се пошаље 10 комада угустава од К. Д. Главића и 10 комада угустава против перонаспере Дра Лева, пореди пољачана виноделства овога краја; ново-образована њаљачевица пољопривредна подружница за варош и околину, да се прими у састав овога Друштва; Јошичкој трговачкој омадини да се да „Тежак“ за ову годину у пола цене пошто другу пољошину положи у напред; молба удружења виноградара смедеревских о враћању плута за дуг, да се упути на мишљење г. Вучку С. Богдановићу благајнику.

ЗАПИСНИК XV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне 17. маја 1897. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић; Благајник г. Вучко С. Богдановић; Одборници г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; Бележио економ Павле М. Радосављевић.

110. Чита се оставка г. Драг. М. Јовановића, на уредничко „Тежак“ с тога, што му званични послови не дозвољавају да и даље уређује друштвени лист. — Упакана је оставка г. Јовановићу: на место његово изабран је за Уредника „Тежак“ г. Душан М. Спасић, члан Одбора.

ЗАПИСНИК XVI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државе 24. маја 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајини г. Вучко С. Богдановић; Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Јивановић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Др. Марко Т. Лено, Милан Јовановић и Нихола Вељковић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио економ Павле М. Радосављевић.

111. Чита се писмо г. Министра Нар. Привреде од 20. окт. м. Збр. 1381 и 24. окт. м. Збр. 1619, којим умовава Друштво, да за рачун подручног му Министарства издави што пре 35,000 кгр. кукуруза ранијих врста и 10,000 кгр. музара, да се међу породицама давања пољопривредницима, чије је наше вода поплавила.

По свестраном саветовању — Решено: да председничтво измисли понуду од свију чудних семенара и умови г. г. Бартола Козула и Алексу Ј. Поповића мари. денара у Пешти, да распишату тако, да ли се може добити овог семена у оном околини и по којој цени. У понедељак 26. окт. м. да се издаше нарочита седница, у којој да се решава са опшним бројем чланова којима буде дозвољено, и погодба издати са омих лицем, које буде поднело најповољније услове.

На случај да нико од чланова не дође у седницу, или да буде каквих сметњи, да се набавка може да заклучи, овлашћује се председничтво, да ову понуду заклучи само по својме нахођењу.

112. Прочитана је оставка г. г. Др. Марка Т. Лена, Александра М. Секулића и Илије Т. Тодоровића, од 15. окт. мес. на чланство у Колеџијном Одбору, с тога што је Уредник неколико радова пустио у „Тежак“ без њиховог сагласовања.

Одбор по довољном саветовању и договору а нарочито с тога, што су г. г. најавила, да не желе и даље остати у овом одбору — Рени: да се г. г. Др. Леку, Секулићу и Тодоровићу, уважи оставка, и на њихова места изабрати су азаманцијом за чланове Кљвљевног Одбора: г. г. Алекса М. Јивановић, Коста Пригоровац, Коста Д. Гаванић и Анта Голубовић.

ЗАПИСНИК XVII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државе 26. маја 1897. год. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић, одборници г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Јивановић, Коста Пригоровац Др. Марко Т. Лено.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио економ Павле М. Радосављевић.

113. По питању о набавци сељскерог кукуруза и музара за поплавена места, пошто његов још стигле понуде за свију крајева одакле је семе трљено, да председничтво према добившеним понудама заклучи погодбу само са лицем које буде понудило најниже цене.

114. Према поднешеним понудама за испоруку 10,000 килограма плавог камена — Решено: да се прими понуда г. Неајиловића, из Београда, по којој се обавезује, да Друштву испоручи у року од 15 дана 10,000 килограма плавог камена у бурдима од 200 до 220 килограма, вршко београдска станица а по цену 61-25 динара 100 килограма.

Кад плави камен пресе половина да му се не плати одмах у сребру а друга половина после три месеца од дана пријема.

На случај да плави камен не испоручи у остављеном року, биће дужан да вазнесу количину на свој рачун набави овде и Друштву је преда.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

1) Многи допис „Тежаку“ послати од ранијих времена па до 20. окт. м. који до сад још нечитани у листу, по ње се их нечитати, јер су издати своју главну вредност. У будуће пољубави их само ако су по одраслу, и кратко, без изданих речн.

2) Исто тако неће се издати пољуба каквих радона (као бде, денке и воде за гласник) који до сада још нечитани, још с тога, што су их редовитно објављив, а оно што се још нечитати нечитати у своје време те су издати вредност.

3) Чланка која се не бе нечитати у „Тежаку“ било због неповољне одесе, било због сувишне краткотрајности, било најзад с тога, што у своје време још нечитани за су издати вредност: Стеношт и зелене (са гласник); Асановање мизикт; Јед јед изабави; Пољуба привредна 1898. г. у зимској зрачници; Пукарство и шаво; Углај издата на одрасле докљих животина; Хајдн корн напред!; Злато нови обавише; Пеговање десе; Шуга; Кметовање (приникта); Стовање заравне бавише (де руског); Угодреба бавише и вонитих струготина као дубре; Гајење хмеца у Битанско; Разливање јабучних сока у стакла; Који су чужени најдржавственији; Доуно; Беседа г. Д. К. М.; Гле је било дара Радосави? (подистак); Ја у касни ратар — црта из живота; Нова бавише да авишак; Пачењото Старине; Перомонора у осп. Ужичко; Сооски путеви; Славен денатар; О савени оспа пра хрватску тегелних коња; Новина јаја и шилци; Још која у прилог младости зрак; Пушвавање и наводњавање; Писање рибне; Мрава против буба; Најбоља дубре за први и бели дуг; Јетина и прао добра храна за свиње; О лаљу алкохолних пави; Пенке од графца; Вештако олововање ноћав; Алкохолна у Болдиг; Сем оних, аероникто је, да ће бити још чланка који се не ће нечитати од оних рачике весплату Уредничтву, који још нечитати и реновише.

КЉИЖЕВНИ ОГЛАС

СВИЛАРСТВО

или Гајење и неговање свилене бубе — за народ и школу (са 49 слика у тексту) — издао Јоца Марковић стручни економ и т. д. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1897 — страна 1—92 велике оскине, цена 2 динара.

ОБЗНАНА

ПРЕСКАЛИЦЕ

Неквјеликовог система, модел од 1897; год. могу се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду комад за 26 динара за готов новац.

ПЛАВИ КАМЕН

за справљање чорбе за пресење винограда против пероноспоре може се добити код Српског пољопривредног друштва у Београду по 70 п. д. килограм.

ПРИВРЕДНИЦИМА ОКР. УЖИЧКОГ

Наш округ по земљишту своје спада у ред најбрдовитијих и најкршевитијих округа наше отаџбине, земљиште је његово доста неплодно и за земљорадњу неподесно.

Ну, у колико му недостају услови за разитак земљорадње у толико изобилује, више но и један округ у отаџбини, условима да се у њему развије сточарство, јер има простране пашњаке, обраде сочним травом, многе изворе и потоке и простране шуме. На ипак, поред свих ових услова за разитак ове привредне гране, она не само да не напредује већ стално опада, како по броју, тако и по квалитету стоке; статистици о томе, у колико се код нас води, уверава нас.

Раса стоке у округу нашем не само да се ничим не поправља, већ услед хрђавог хранења, него и других узрока, говеда, овце, козе и свиње све су краљавије! Те с тога и ако је сточарство било од најважнијих најглавнијих привредна грана, и ако је њоме привредник подмиривао тако рећи све своје намирнице, ипак оно данас стоји у врло жалосном стању! С његовим опадањем умањује се богатство и пресушује најглавнији привредни извор народу овога краја, те ова околност утиче врло штетно на економско, морално и здравствено стање његово. Сиротиња се множи а с њом злочини и преступи а и здравствено стање његово!

С опадањем ове привредне гране, стоји у узрочној вези и опадање земљорадње, јер земљишта без ђубрених не могу давати доброд род.

Ужичка пољопривредна Подружнина имајући за задатак: унапређење пољске привреде са свима њеним гранама у овом крају и размишљајући о напредују његово, доша је на мисао: да би приређивањем изложбе говеди из овога округа много помогло унапређењу ове пољопривредне гране, јер би се том приликом изнело на видик право стање ове гране привреде (сточарства), те да би се знало према њему предузети нужне мере за унапређење њено, а давањем награда постакали би се привредници на бољу, напреднији и јачи рад.

У тој цели, Подружнина ова привредиће на дан 24. августа ове године *прву окружну изложбу говеди*, у Ужичу.

Подружнина се обраћа свима привредницима окр. ужичког, као и осталим пријатељима благостања народног да је, усајајући њене напред поменуте разлоге, потпомогну у овоме корисном предузећу.

Подружнина и оном приликом апелује на свест честитих синова овога округа и мол их да се, у интересу својем и своје миле отаџбине, заузму својски како би ово предузеће донело што веће и обилатије користи сиромашном народу окр. ужичког.

За изложена ваљана града раздаће се одгајивачима награде у новцу, пољопривредним сивама и жалатима и т. д. у вредности преко 1000 динара.

Пријављивање града за изложбу отпочеће од данас и трајаће до 20. августа.

Распоред изложбе објавиће се кроз који дан.

Писма и остадо треба упућивати изложбеном одбору у Ужиче. Писма носе поште бесплатно.

Бр. 7.

27. јуна 1897. год.

Ужиче.

ИЗЛОЖБЕНИ ОДБОР

УЖИЧКЕ ПОДРУЖИНЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Цена манира огласиња: Од петит врсте од једног стунца до 10 пара дна.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и стунца.

Велим огласима од сваке стране 20 динара (10 фор. а. к.), малих стране 10 дина. (5 фор.) четврт стране 8 динара (250 фор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 23. и 24. броја Тежакса — *Чланци*: Најновији распис г. Министра просвете о школским вртовима — *Жетава*. — Прегледине за пресеље њивне доле. — Назови јатица. — Предиско биле звука. — Извештај извештаја Срп. Пољопр. Друштва о изложби у Тугенданду (свршетак). — *Бележке*. — *Гласник*. — *Подлистак*: Поштујте лекара. — *Дописи*. — *Богословност*. — *Земљописник*. — *Одговори уредништву*. — *Књижевни оглас*. — *Објави*. — *Природницима округа ужичког*

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, ЗА ВОЈА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТЕ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ, ЧЛАНОВИ СВЕК ДРУШТЕ, ПОДРУЧНИКА, ВОЈНИЦИ СТАВНОГ КАДРА И ЦАЦИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ВОЈА ЦЕНИ, АКО ПОМОЖУ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ВР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УГЛУБЉУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ВРМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШНЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ЦРКОВНСКОГ ДРУШТВЕНОГ ВОДИ ПОШТА БЕСПЛАТНО.

КЛАСИК И ИЗДАВАЧА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖИЧКЕНИ ОДБОР:
Босна Црнотрајак, Босна Д. Главић, Агнеса М. Живановић
и Анта Болубојевић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ЛУКАШ И. СПАСИЋ

ИЗВОЗНА ТРГОВИНА ГОВЕДА И НАШИ ИНТЕРЕСИ.

Истало је доба главног извоза наших говеда; с тога је време да и ми проговоримо коју о томе.

Сви знамо, да је извоз говеда један од главнијих наших прихода. Наша говеда извозе се углавном у Аустро-Угарску. И ако је извозна трговина говеда привидно уређена, ипак је она склопана са великим тешкоћама. Показијева тешкоћа лежи у томе, што је на главном тргу за наша говеда, у Пешти, одређен свега један пазарни дан у недељу, а то је четвртак, и што сва говеда одређена за продају тога пазарног дана, морају бити догата до уторника у јутру. Према томе извозник мора своју робу раније да догта на трг, ту да је храна истина кратко време, али на скупој храни и нези и сам да дануби до пазарног дана, на кад дође пазарни дан, да је преда пошто може, јер ако је остави за други четвртак — пазарни

дан — на скупој храни, онда може у напред знати да ће штетовати. То су најглавије тешкоће у редовним извозе новозлим приликама, а да и не помињемо ове сметње на које та трговина наилази у недовољним приликама.

Ну да видимо даљу сунтину те трговине.

Скуп подвоз, велика царина, лекарска прегледа и други и спореднији издаци, ити су на добро урањеној стоци као и на жрњавијој. Међутим цене на тргу знатно су различне, јер док се добро урањени волови плаћају и. пр. 26—28 на и 30 крајцара а. вр., докле се за жрњавије волоне плаћа око 20 крајцара по килограму. Исто тако дебела стока тражи се увек боље, а жрњавија не може увек ни да се прода ни пошто.

Према оваквом стању ствари разумо се, да ће и трговац извозник увек боље платити дебеле и зреле волоне, него ли незреле, па макар они дебели били и ситнији. С тога је у интересу на првом месту самога продавца пољопривредника, да не истерује на сајам (вазар) говеда која нису добро урањена, већ да их задржи док их добро

потоји, па их тада истера на продају. Трошак на дохрану говеда двогоубо ће му се надокнадити болом пенион зрелих говеда. Ми не знамо много примера да је ко се вапшара пратио своје дозреле волове које је истерао да прода, јер се сваки трговац за њих граби; а недоразљиви крадуцај се са сваког вапшара, ако није хтео да их, тако рећи, поклати.

А и за саму земљу много је корисније да наша говеда троше нашу храну, да се може добро погоје, да је претворе у месо, па тада да се извозе на страну. Онда ће се и наше новца узети за наше производе, а оне дајце странцима на подвоз, царину и друге трошкове, остаће исте као и за говеда мршавија за која се много наше новца узме на страни.

О овине требали би и наши извозници да воде више рачуна и да не одвајају за извоз говеда иршава, већ само добро урањена. Ми не сујавимо да би и они сами у томе нашали бољег рачуна, па макар у прво време правили и њихи обрт.

Најзад, исказамо, да не би било лоше, кад би се и сама државна власт умешала мало у ту ствар у интересу полупривредника на првом месту, па за тим извозника, па најзад и саме земље и државе.

Завршујући ове кратке напомене о нашој извозној трговини говеда, обраћамо се вама полупривредницима: *Не истерујте на вапшар недоразљиве волове, већ их у сопственом интересу добро угује, па тада са њима на вапшар.*

СРЕДСТВА И СПРАВЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ ОИДИУМА И ЕРИНОСЕ

21. броју „Тожина“ од ове године, и на стр. 180-ишодили смо у кратко гласно знаке по којима се познаје лишне пилнове лозе, оболеле од Оидиума и Ериносе. Као

ПОДЛИСТАК

ИЗ БЕЛЕЖНИКА ЈЕДНОГ ВОЂАРА

У мом путовању по западној Србији, наишао сам и на имање преднега домаћина П. Е. из К..... Оно се састојало из два дела: једног код Ваље Г. и раније, и другог горе у брду. И на једном и на другом постојале су зграде; доле, становили за ишљивање под киприју, а горе довршете са стапом и осталим зградама где је обитавало и сам домаћин. Доде је било још и неколико хектара земљишта за обдјеловање, где су сејали окопанима и стрини усеви. Горе пак, био је прави рај. Ту се налазио потпан и расадник од шљива, а чак при врху виноград. Ту је било нешто и оријаче, која је била лосна, и до ња Буга јрвана земља. Околу имања видео се сам ланарат — бујад — тако чест и висок, да човек не би могао гују за реп извући.

Вреда ружа домаћинова у сред ове дивље околине, створила је прво дело и уређено имале. Јесте ишту створила, али је он увек да се може, те је прихватио оне гране полупривредне, које у том положају дају добар приход. Ту ваи је добро уређен шљивак, па је бујач, па крушкавар. Дале по свом знању у оградама и бурјачку (где је шума обрела), оклемао је разноврсно воће; ту је трешња од најразвијене до најзрелије, па крушка, јабука и дуња. Али, што је најинтересантије видети то је, велику жуку

што се из тога излагана могло видети: спољашњи знаци по којима се познаје лишне оболело од Периносопе, дост је слични са знацима ових друју болести.

Ради лакшег разликовања Периносопе, Оидиума и Ериносе, понављамо из ранјеге главае следеће: *Оидиум и Еринос се јављају се рано у пролеће на савим младим ластарима и ливку, а јасни знаци Периносопе могу се на ливку анализирати тек у другој половини Маја или првој половини јуна. Код Оидиума се наводе беле флике (које изгледају као да је ту лист пошт брашном или ситним шећером) и на горној и на доњој страни листа, а код Периносопе само на доњој страни. Код Ериносе, наводе се беле флике само на доњој страни, као и код Периносопе, али лист, оболел од Ериносе, бољима је на горној страни, а код Периносопе и Оидиума равна је.*

Оидиум је открити прво у Кингеској и то 1845. г., за тим у Француској 1848.* год. а већ 1850. била је ова болест распрострањена у великом делу Француске. Исте године појављује се у Јужном Тиролу и Италији, у којим је земљама достигла своју најачу свату 1859. године.

Од свију срестава, која су препоручивана за уништавање гљивница које изазивају болест „Оидиум“, најбоље је дејствовао у прак стучани сумпор, а и за употребу показало се као најдејствитије.

Истина, употребоу сумпора не можемо сасвим спречити појављивање Оидиумских гљивница, али се ваљно појављивање и развијање може толико да ограничим, да увек можемо осигурати себи добру бербу, само ако будемо устајали.

Први покушаји за употребу сумпора противу Оидиума изнени су у Кингеској 1846 а у Француској 1850. године; али, тек 1857. постала је употреба сумпора у Француској општа. У Тиролској употребу сумпора редовно за сузбијање Оидиума од 1862. године.

Ради сузбијања Оидиума посила се у прак стучани сумпор по ластарима, ливку и грожењу. Ако смо ради, да овај посао буде крунисан успехом, треба сумпор поштинати на тоном сунчаном дану, кад нема ветра и пошто се роса осушила. У виноградима, у којима се ова

* У сталдарица (сталдом позреником градњинама) у којима се тади и шивоза лоза.

мушмуца, излагале се на глогошима, од којих може да се набере у родним годинама до 3000 килограму мушмуца.

Виноград му је био на превисакој висини, али је опет добро рајао и ако је неовпан, неовезан и добро не орезан. На моје питање: Зашто тако поштуа са виноградом? Одговори ми: *да он болу не разумје. Није никако чудно, јер у том крају и нема винограда. Ја сам ју показао лачина подизања, орезавања и све што снада у ону полупривредну грану. Он је обећао да ће ме послушати. Своје грошће, и ако га је мало имао, продано је у вароши Л. као алуу; тако је исто шло и са виноградом, само кад га је имао, јер је увек готово све у грожењу продавао.*

Правно сам му придебе у гајењу воћа и подизању расадника, нарочито од шљива, и он је све то слушао и на једно одговорио: *Е, моје синко, дручи пут код добрих, одвешти, како ћу ја ово имате моје да уредим, јер и вије да друго шта, до да бољарство и штурарство, обрађајња ми пакну, па горостасан ланарат, с' којим они своје жуке покривају.*

Угред буди речено, тача П. који је пренео сумпину из Босне у Србију, и отпочео сушење шљива; доцније, сумпину је усавршио и своје суше шљиве у томе времену продавао по 70—80 дин. по тонару. Поред подигнутог шљива, он има још и добре шуме, које је чувао као своју леицу, и само ондако секао, вољачку му је потребно било дрва за огр и у сушење воћа. — Није ми било на бриге, кад он узме од сирићих и осушених шљива по 200 дуката, а да не говоримо о другом колективном воћу и осталим грањима полупривредним, као и ратарству и сточарству. —

болест јавља од времена на време и у мањој мери, поштом се доза сумпорног обично тек онда кад се примете снажнија знања болести.

Тако пак гди се ова болест редовно јавља, као што је то, на пр. случај у Тиролској, не чека се на појаву спољних знакова болести, већ се виноград „сумпорнише“ при пут (посна сумпорно) чим се млади ластари развију. По други пут се „сумпорнише“ најчешће непосредно пред цветање или и за време самога цветања. Неко време после цветања „сумпорнише“ се по трећи пут, а за три год толико пута, којево буде потребно према појављивању болести. У Тиролској често „сумпорнишу“ винограде 7 до 8 на и више пута преко године. Ако у скоро после сумпорисања наступи кишовито време, онда је постојао био улачу-дан и сумпорисање се мора одмах поновити, чим се лепо време поврати.

При првим сумпорисањима не сме се сумпор штедећи, јер ће домије бити све теже субјективне болести, на ма како се често сумпорисао.

Као једна од најбољих и најпратицијних справа за поснање сумпора (за сумпорисање), показала је справа коју нам представља са 1. Она је састављена из једнога малог мехка, који је у са. 1 обележен са А, и једнога сандуџића а, који је на меху А, утврђен. На сандуџићу а утврђена је једна цев са запушачем б, кроз коју се сипа у сандуџу сумпорни прах. Мех А спаљен је једном цевом с. Кроз њу излази сумпорни прах. Помоћу цеве з, такође је везано сандуџе а са мехом А.

Оваква справа стаје у Клодстенај-бургу, код Беча 3 п. аустријске, кад се узме само 1 примерак; узме, пак, стаје 32 европите и 40 крајцара**).

САВКА 1.

*) Која је везана и сандуџићем а.

**) Може се набавити и преко Српског Полупривредног Друштва.

Обилазећи тако имање, бежамо већ носустану од учора и он прече: адмо синко, да седнемо у аџију под ову га-кушу. Послушам га и одемо под саму воћку. Ја бадџ одмо поглед на њу. Незна се шта је боље и крајине, да ли само род или род. Тако је горостаца, да само дрва од ње може бити 5 стари куб. хвати. — Од рода се сипа испресавјала тако, да готово ни листа нема. Одмајрића се под њом, мислио сам једвако о њој и њеним користима, тефели се од њилана, што сам доживео тресуће у мом леку, да видим оваку воћку и развијену воћку. Мислио сам и право рачун од сваке руке: пољско бих дака прихода кад би се сип род продао, колико кад би се испекал ракија, а колико би се омет згого добити кад би се осушила или правно кежема. На свакојако излази, да може дати прихода на 60—80 дин. годишње. Ово ми потврди за тим и сам до-мални, велеше, да он са ње отресе толико рода, да испече 15—20 казна ракије.

Колико треба преврнути прве земље, на да се добије сволкико приход? Колико дана треба своја копати нарочито сада, када је храни овако висока цена?

На да се запитамо, колико има оваких воћака у Ср-бији? Колико је њих што на такушу обрађују пању? Од-говор је прост и врло лак: Такуша има безброј, али на њих се највише обрађа, врло мало или нимало!... Тек у последње време, поведи су по неки расадници да је развожавају, па и по неки од приватних.....

После две године, омет ме нанесе пут кући чича П.; али онм прилично изненадио ме је. Виноград му као шта босања, просто све радове извршио као што сам му прече

С тога, што у оваку справу стаје мало сумпора, добро је да се раденику, који сумпорнише, да једна кутија од белог дима, подесенога ваљна, која је са горње стране отворена, и коју помоћу ваљна утврди око појаса, те да из ње може додавати сумпор у справу.

Да би поснање сумпора било што боље, треба сум-порни прах, пре употребе, просејати кроз често сито, како би га тиме ослободили грудница које се у њему образују.

При сумпорисању винограда треба обратити пажњу нарочито на то: да сумпор буде носути по свима деловима чокавица, нарочито, морају добро бити носути сви гроздови.

У Јужној Тиролској рачунају да је за 1. хектар пих-ових винограда потребно годишње 60 до 100 килограма сумпора.

При култовању сумпора треба пазити на то: да је хи-жијски што је могуће чистији и да је што вишије стучен или сажмевен. У пракцији је се понављало: да стучени или сажмевени сумпор боље дејствује од тако влањата „сумпор-нога цвета“, с тога, „сумпорни цвет“ не треба ни узимати за сумпорисање винограда.

Чист, стучани сумпор, има отворено жегути боју, а боја нечистог, обично је испуљиво жута. Беднасто жута боја знак је, да су зрна сумпорнога праха врло ситна а то је добро, јер што год су зрна ситнија то је и дејство сумпора боље.

Сумпорисање грозића, ако се мора да изврши и у позну јесен, има једну махну у томе: што млада вина, до-бивена од таквога грозића, приме врло лако укуса на сумпор-подоник (жирину на поснарена куљана јаја), те их, на тај укуса не навикнути људи, често сматрају за нечиста. Да би се ова махна умањила, треба вино од сумпорисањата грозића што пре оточити са комине, а чешић претакљеном тај ће се непријатан укуса изгубити.

На последку имамо да учинимо на ономе месту још и једну напомену: И ако код нас, колико је нама познато, још није докљано да има Ондучу, омет сам сматрао за потребно и за своју дужност да наше винограде благо-прежемо уночимо са том болешћу и средствима којима се сузбија, јер се бојимо да ће Ондучу, као и Перониспора, и до нас доћи. Добро ће бити, да наши виногради иду-

говорино. Исто је тако и са воћарством. У воћњаци било је и мидина погледати, не знам чему пре да се чудим: Да ли оним бујним и развијеним садницама, да ли правилином сајењу, или, оном разумном орезивању воћа; да ли најзад оном делом и красном пљивомо расаднику? Једном рекују, све му ваља у оној дивној околини.

Где је срећа ту је и несрећа. Ускоро умре и чича П. који је доживео доста дубок старост. Два пут се женио и остао после смрти шест синова. Један му је син у воћари тропал, ноштен и предао, други је одслужуо војску и управљао имањем; остао је готово све пилеа.

На шта мислите, да ли је имање остало у овом стању као што је пре било? Воже сачувај. Горњи део имања који је био најбољи — прави рај, после крајко пречења, продао су неком Ужачанину за 400 дуката, а син се пресељан на део имање у балтици бане.

За време биљске сезоне издају станове под кирију и то су унок по навама, како у жете, банди засира. Оно, и стари је имао обичај, да оде мећ друштво, али он је и заслажу, јер је поствито шта је жељно.

Од тада је наступило задуживање у толикој мери, да све једна крајко крајем састања. Оно је природно последица суве-гаде, где год се овако распукинуће гадује. Даје се по-шљаво очевим стопана, како лепа срећа, све би било по тамни, — вишта није лакше него одржати у добром стању већ до сад уређено имање. Прито вели народна изрека: Ко неарада, не треба ни да се слади. Смет.

hega prodeha obrate pažnju na svoje vinograde, na čim opasne na lišnju vinove loze nazivaju Oidijuz, nema se odmah pobrinu za suzbijanje bolesti, da joj ne bi dali maha da se razvije kao Peronosera. Ko ne bude siguran: da li je u njegovom vinogradu Oidijuz ili ne, taj treba uzeti nekoliko običnih listova i nema ih odmah poslati Srpskom Poljoprivrednom Društvu* da se utvrdi: je li na lišnju Oidijuz ili druga kvasa bolest.

За сузбијање Еринозе, које има у нашим виноградима, а која се, нарочито ове године, знатно шири свуда па и код нас, употребљава се такође прах од сумпора. Сумпорисање се врши са истом сировом (сл. 1.) као и против Оидиума. Сумпорисати треба рано у пролеће, чим се ластари почну јављати, и при томе не треба ни мало штедећи сумпор већ треба човек њих добро посути. Што се тиче тога: по каквима превену треба виноград сумпорисати против Еринозе, важи оно исто што је речено за сузбијање Оидиума.

Напреднакмије средство за умињавање, односно сузбијање Еринозе, јесте: кратко (што краће) орезавање и општа чокоћа које бољује од Еринозе; прикупљање и спаљивање све орезане лозе и онаких пулоака, и кидане и спаљивање свега болеснога лишња у пролеће. Ако будемо овако радиле, већемо истина, сасвим сузбити Еринозу, али ћемо знатно смањати за идућу годину број животињаца које су болест изазивају.

Да не би смо чокоће кратко орезивали, добро је, да се још сада, кад се знаци болести сасвим јасно распознају, обележи све оно чокоће које бољује, па да се оно јесенас или рано у пролеће и ореже што краће, а да се за тим на њега обрати пажња, на чим се појави прво лишње заражено Еринозом, да се оно одмах склади и спаљује.

Показивањем средстава којима се и ове две болести винове лозе могу сигурно сузбијати, мислимо да смо učinili своју дужност, а дужност је школованих и уљиваних виноградара да прво сами, кад им се угаже потреба, употребе ова сигурна средства за одбрану својих виноградара и од ових њихових непријатеља, а за тим, да и на остале дејствују да их такође употребе.

К. Д. Г.

ПРОТИВ МИШЕВА!

Непосредног повода, да пишемо о овој напаст, даде нам један пример, који нас је јакно озабодио. Пољскака Подружња осетила је на свом расаднику велику штету, јер су јој мишеви изгризли многе дрвце, многе вољне саднице, а многе у корену прегризли. Најгоре су страдали дугови, које су сарпшено прегризли до стабла над земљом.

Последних година отпочели су мишеви голему штету чинити и у пољу, а како се они јакно размножавају** то ће штета бити све већа.

Данашњим затирањем, познатим у народу, не могу се готово никакви унеси да постигну. Данас се мишеви затиру: плавањем водом, тровањем хранивом, сумпорним уљевним и хлоралним у мишиловке. Али, она су се она сретала показала недовољна. Једино сигурно средство, признато је некада оно, које је изумео Лавелер, о коме је и у нашој јавности било говора, а то је: тровање тифусних бацилама (*Bacillus typhi*).

То је се сретало у Грчкој употребљено с таквим сјајним успехом, да су тамо Лавелера благослављали као пољо-

* Писма за Српско Полјопривредно Друштво посланог пошти београдско.

** Први вољски миш „волухарица“ који се већом бројом, од једног пара за једно лето множи се 500 и више!

привредног спасаоца; у Грчкој оно је дало задовољавајуће резултате; у Аустрији је на 57 места с успехом употребљено; у италијанској сад се предузима употреба тога средства, за умињавање тога страшног гада, који може да опустоши поља и уништи вољне расаднике.

Из Бугарске се већ на јакно жале на мишеве. Чак у њиховом полјопривредном листу „Ораду“ говори се да су се у округу Раховском, Сивитоском, и др. „важнијих ни безбројни данови у толикој мери, да је у ризнику сваки усељ да пронађе, као што је већ случај с кукурузом у многим местима“.

И у нашој отарбини почине се појављивати кукивања на мишеве, који нас јакно штете. У изгледу је, да ће ти гадови довести у питање читава поља и пределе.

С тога, ми сматрамо за потребно, да на ову опасност обратимо пажњу надређених чиновца, молећи их у исто време, да за нама предузму мере за умињавање мишева.

Мишљена смо, да наш бактеоролошки институт на В. Шкоди спреми у довољној мери ових тивусних бацила, да се предузме на две стране тровање мишева.

Тровањем мишева и послом око тога могу руководити професори, који би се тога драговољно пријимали, а подружње би имале да се тога посла приме по дужности. Што се тиче пожељне подружнице, уверен сам, да би она обобручке тај посао прихватила.

Разуме се, да би идуће било за овај посао да пропринише упуства наш бактеоролог г. Др. Милан Јовановић — Ваутг. —

Драг. Н. Јанчић.

ЗИМСКА ПАША СВИЊА

(Једино одговор на 2-го питање у 21. бр. „Толкава“)

Местима где нема зимородне горе, докна је тешко искршити запат свиња престо заме. Ако би их хранили само зрном, онда ипакред можемо знати да неможе рачуна ни да држино знат. Према томе изгледа на први поглед, да без шуме нема рачуна ни гајити свиње. Али ипак тако. Има начин да се запат и преко зиме јевтино исхране и он ће бити од користи свуда само где има летње паше за и'.

Кад нама по пољу престане и снег покрије поља где су свиње дотле живеле, онда настаје тлавно хранење свињи за запат бунданама. Кад се и ове потроше, онда долази на ред сточна рена, која на малој њиви много роди. Ну, рачуна се да остављање за зиму — траљеве — и бундана и сточне рене захтева извесан рад и трошак, а и сама производња тих плодова и ако је сразмерно користи јевтина и лака, ипак прилично стаје. Нарочито за привреднике који немају већу задругу а држе ипак рачуна сточне изгледаје тешко гајење сточне рене порадик зимског хранења свиња, па и само траљеве и чување до употребе, као и вађење рене из трапа заданаје ни нарочити посао.

У таквим приликама *морска рена* (гошпаубер, чичока) замениће најкорисније сточну рену. Она је за препоруку и толико ипак, што задње посла само прве године. Треба земљу узорити и посадити је и прве године обрађивати. Одмах на зиму кад нестане друге паше за свиње, треба свиње утерати у рениште и оне ће се у сласт најтеже рене коју само из земље изријају. Само их не треба остављати дуго на реништу, но најпаше по један сат дневно. За то време оне се довољно наједу. Тако ваља радити целу зиму док не настане друга паша. Али разуме се, да свиња треба по мадо прихрањивати уз рену и зрном. Кад се свиње истерају из реништа у пролеће, онда се рениште дрљачком поравати и остави само себи, и за следећу зиму имамо овет одличну зимску пашу за свиње. Тако се ради из године у годину. А ако би се потренила јакна голоравница, да свиње немогу саме да пашу земљу те да изријају рену, тада треба утриником само начети земљу на толико места колико има свиња и сваки брав граби по једно начето место

и даље сам рије за репом. Ну при засађивању репница, треба одредити и његову величину према броју смина које ће се пред тог зима напасати, а она репа тако је родна и синеје је тако радо једу и од ње направдују, да у оштеће ни један домаћин који синеје пати не треба да буде без повода због што је велика и близу воњан за синеје у јесен, то је мало репнице преко зиме.

Најзад треба ивати у виду и то, да ова репа успева и на слабијим земљима. И кад се после неколико година репа на старом репнику намерно утамаги, онда на тој земљи успева сваки врст боље него на самој кречини. На тај се начин могу најбоље земље за неколико година, без икаквог трошка и труда, претворити у најплодније и најквистије паше).

В—h.

КАЛЕМАРСКИ И ПЧЕЛАРСКИ КУРС

У ПОЖЕГА

(Извештај Српском Полупривредном Друштву)

Пожешка Подружница Српског Полупривредног Друштва одређала је: да се 21. 22. и 23. маја ове године држи калемарски и пчеларски курс, на коме би се слушаоци научили савршенијем неговању пчела, руковању с кошницама, обављању привоно пчеларском и летњем калемљењу воћа, као најквистијем и најзданим.

Почетнама избором Друштвеним, ја сам овај курс из предуготављању и сваке похвале предшу повоћ г. г. Доброслава Подоровића, економом из Жељевце, Михаила Ценјеша, економом из Каменице, Петра Бјелице, економом из Арнава, Велимара Перинаша, учитеља из Гауца, Теофила Сарајина, вилновође и калемара из Пожеге и Божидара Поповића, учитеља из Калемџа, одржао, о чему ми је чест поднети Друштву овај извештај у најквистијем поетизма.

Пожешка је подружница од постанка свога доста велику пажњу обратила воћарству и пчеларству. Из воћарства (поглавнио калемарства), она је до сад одржала у равни местима овога краја 67 практичних предавања, и пролетом један изложантат калемарски курс; а из пчеларства је прошле године одржала такође један по броју вољки по резултатима сјајан курс.

Последње резултати су тога обзбиљног, промишљеног и сјајно изведеног рада видни за свиога; и пчеларство и воћарство у овом су крају несвероватно одмакли од места, на коме су пре Подружничке делатности зачали. Данас се виђају врло често на све стране овога краја примери рационалног пчеларења, као год што велика пчелара курс с прављеним савршенијем кошница с покретним саћем.

Воћарство је одмакло још и више. Данас се види у њени воћака обраћа сироподозна пажња; то се огледа и на припремању рупа, и на сађењу, и на растојању које се између воћака оставља, и на кретању, и на покривању, и на брану и чувању рода, и — најквистије на пашмању. Калемарство је узело шире размере, постало је интензивније од дана, кад је пролетом држати калемарски курс. Преко 2.000 курсиста и преко 10.000 онадељених воћана на самоме курсу бачени су у засек радом и калемљењем по селма, које су свршени курсисти приликом једног по завршеном курсу. На све стране овога краја надују у очи многобројна овогодшња калема, калемљени на начин, како је то на пролетовном курсу показивано. И, који је вољко важило, што јако наду у очи и силно задовољана све припаднице, све апостоде рационално по-

љовпривреде: са свију се страна чују једни исти гласови: да су се, с истечавајућим изузетком (Бедна 3—5%), сви ти калема, калемљени на начин на курсу показати, испривали и направдују као да из воде расту. Тај ефект, заједно с приликом свију полупривредника: да ви приближили, ни из далека нису могли такав успех постићи с калемљењем на стари, још Аврамов и Исаков, лачин, вада као животни балсам на срце и душу оних, који су се с одушевљеним предали пропагирању рационално полупривреде.

Пожешени те и такве, у истина ретке успехе, Подружница је приређала и овај курс, с намером: да провери и утврди већ стечено знање из пчеларства и научи полупривреднике летњем, да сад овамо некидењом, неученом и неперовитном, калемљењу.

Успех је овога курса несочекиван.

Курсистима је у првом реду држати ошнриво предавање из калемљења у оште и посебно из калемљења летњег (отчења, калемљења на пувољак), по том ни показати и само калемљење на делу неколико пута, а за тим су пуштени курсисти да сами, под непосредним надзором и пувољачем стручних калемара, калема. Беома брзо сви су се наредили у калемљењу, које су тако вешито и поугодно вршили, — да им неби могло наћи махне ни калемар првога реда.

Верује... али не, немојте веровати на реч, већ, молим вас, ако вас интересе прилива у ове крајеве, дођите и уверите се: да је се у овоме крају искључиво старали и настојавањем Подружнице образовала читва калемарска вољка да је та вољкама престо постала ошнати, и да је ове године сислето много вољака (иа и много млано) калемљено и пролетом и лето, и то не несигурно, већ с успешном каква може посеклети ошнати калемар од заната.

Из пчеларства је, усред рђавог времена, држати предавање у узем оквиру, по најквистије се пре обавило на објашњавању руковања с кошницама покретног саћа и о болестима изедичи. Но, у ошнати, из пчеларства, и да је боље време било, није требало бити ошнатија, пошто је пчеларима још сваке оно обилато знање, које ни је прошле године руковала курс г. Ва. Борђенић, дао.

Успашних курсиста било је 439, и покрај рђавог времена и вилнихних река, које се нису могле прећи. Међу курсистима био је и један војник — Радојица М. Јеремић, један од ошнатица илвалачке подружнице, који је се калемљењу брзо обучио и сјајно калемјио.

Успех је свију курсиста одличан.

Пожега

24. мај 1897. год.

РУКОВОДАЦ КУРСА

Др. М. Јапанчић.

ГЛАВНИ ЧЛАН СРП. ПОЛУПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Б Е Л Е Ш К Е

Љубрење воћака лети. — Један искусан воћар препоручује да се воћке љубре лети, дакле у времену кад се образују родни пувољци за идну годину. За то је најбоље тешко љубре, сточна моћрава и т. д. разблажила с водом. Разуме се да треба љубрити ашод неке круне воћкине, а не у коре, јер се на томе обиму налазе жилице које храну примају.

Очења с спавајуће око. — Приближили се доба калемљењу на лет на спавајуће око. Виља нарочито имати на ум, да се дивљак коју хоћемо да калемјемо, дан-два пред очења добро заљаже, ако је време сушно, те да поднезра, јер се тада брже и боље калема и калема се сигурније примају.

Против вилних косица. — Да се вилна косица утамаги, препоручује се овај лек: Треба узети 1 кгр. галице

*) О јакону укључио сам порезе репа све унутра у вањни, Галице балзама за исхрану стоке; који се може добити код Српског Полупривредног Друштва за 60 шара диварских, прово које се може замлати а репа за секе.

и растопiti je y 10 литара воде, на тим раствору добро завити место (на дегелитину или дванад) зарежено вишном косином. Дегелитина или трава избјеже поново, а вишнина косином. Дегелитина или трава избјеже поново, а вишнина косином. Дегелитина или трава избјеже поново, а вишнина косином. Дегелитина или трава избјеже поново, а вишнина косином.

Гајење сочина. — На оном месту било је доста пута говора о гајењу сочина. Моја дакле намера веће бити. Да покажем како се сочино гаји и какве оно користи даје, јер ће читалац о томе у „Текзидица“ ранијих година опширније наћи. Моја је намера само да напоменем две три реч о гајењу сочина из сопствене пракције. У округу узјечкој нико и нигда, од како се памти, није гајило сочино. Ја сам био први, који сам га отпочео гајити од 1894. године. Разуме се, син су се ишчувајући, на је и прикупљене гајења сочина ишло веома тежко. Од мене су до сада свега 2—3 узели семе и у ограниченијем размеру гајења отпочели. Ја сам имао добар принос, на добар приход. Сочино сам продавао по 1 динар а највише по 0-80 динар, од нпр. Добра црева да ће повода многим вољонпривредницима, да се прихвати гајења сочина. Но, добро би било, кад би они, који хоће да гаје сочино, набавили Хелдероно семе. Др. Јерослав Кугељ, окр. епискуп из Чачка, поручио је прошле године од Маугера из Пеште такозвано Хелдероно сочино и радио по рудничкој округу. Поручио је 20 кгр. и читаву половну дао је Драгачевској Подружници. Хелдероно је сочино врло као дугме, на предњима чисто и зелено. Није се на сачму. Оно је впрредно добра храна. Семе се може набавити преко српског вољонпривредног другтва.

Д. Н. Ј.

Г Л А С Н И К

Занатлије — вољонпривреди. — Као лесну појаву, која је за углед, можемо да забележимо, да је мешовити занатлијски еснав у Пожези у једној од својих седница решио: да се уписне за члана угледна Пожешка Подружница Српског Вољонпривредног Друштва, с улогом од 50 динара.

Благодрешни пожешки занатлијама на важни, поју указују вољонпривреду, ми би жељели да се и други еснави угадеду на овај похвални пример.

Д. Н. Ј.

Изложба говеда и оваца у Прокупљу. — Српско Вољонпривредно Друштво, приредило о јесени ове године у Прокупљу изложбу говеда и оваца.

За припрему изложбе, Друштво је изабрало за своје изасланике г. г. Милоаса П. Куртовића и Дуана М. Спасића, секретара Министарства Народне Привреде и чланове своје управе, да у договору са општинском прокупатском и властима дотичног округа, спреме све шта треба.

Именовани изасланици отпутоваће оно дана у Прокупљу у овом циљу.

Ново чланство. — Српског Вољонпривредног Друштва Подружница за варош Књажевац и околну, на својој вавредном збору, који је држан на дан 15. јуна ове године у Књажевац, изабрала је акламацијом нову управу.

У нову управу ишли су: за председника г. Алар Петровић, свештеник, за подпредседника г. Мијанко Јанковић, трговац, за благовјешта г. Антоније Ворјанећ, трговац; за одборнике: г. г. Живојин Поповић, свештеник, Милево Радосављевић, трговац, Љубомир Гојковић, лекародејак, Стојан Милетић, трговац, Анта Марковић, кне-

нција, Милеас Марковић живописца, Ђорђе Ворјанећ, трговца, Петар Васић, свешта, Јеленко Мишић, трговац, Сана Гајић налбантин, син из Књажевца и Петар Милетиновић, еснав из Јелашнице.

II.

Курсети у Букову и Краљеву. — У пр. броју јавили смо да је одређен петнаесто дневни вољонпривредни курс за г. г. учитеље основних школа, а при стручним школама у Букову и Краљеву. Сада дошло је г. г. учитеља који су одређени за курсете овога првог вољонпривредног курса за ваванстиве наших основних школа.

За Буково изабрани су гт.: Васо Јовановић из Курсета (окр. подунав.); Владислав Понаковић из Рткова (окр. крајински); Вранислав Обрадовић из Милокова (окр. руд.); Вељко Мутанчић из Подгора (окр. приореч.); Гангорије Петровић из Прањца (окр. поजार.); Димитрије Димитријевић из Јагодине (окр. морав.); Драгутић Попић из Воваја (окр. нишав.); Драгољуб Беоуачин из Бруса (окр. кушев.); Димитрије Д. Поповић из Кладова (окр. крај.); Димитрије Михаиловић из Гроцке (окр. подунав.); Живо Јовановић из Куле (окр. поजार.); Захарија Варјачић из Јабуковца (окр. крај.); Игнат Марковић из Куршумџије (окр. тодич.); Јован Поповић из Михаилова (окр. крај.); Крета Девић из Ва. Хама (окр. крајински); Милош Смљанић из Гажиграда (окр. приореч.); Милутић Марјан из Д. Трешине (окр. подрин.); Милан Арађевљевић из Душанова (окр. крај.); Михаило Стевановић из Врање (окр. крајински); Марко Јевановић из Варга (окр. подунав.); Мијанко Бошковић из Лоцине (окр. подрин.); Недељко Југовић из Метовине (окр. приореч.); Радислав Кривошевић из Видрдова (окр. крај.); Сана Марковић из Седлара (окр. морав.); Тома М. Сополовац из Сукова (окр. нишав.); Хранислав Саваковић из Злат. Потока (окр. тодич.); Ненад Стевановић из Врела (окр. нишав.); Јован Јанковић из Венчана (окр. подунав.); Манастије Стојановић из Мрштана (окр. крајински); и Влад. Савић из Грчара (окр. подрински).

За Краљево изабрани су гт.: Вазаге Чоловић из Бедосавца (окр. крај.); Богољуб Трикуновић из Банана (окр. ваљев.); Војислав Нешковић из Милане (окр. ујич.); Војислав Поповић из Пожеге (окр. ујич.); Владимир Јерачић из Браћевићине (окр. руд.); Владимир В. Поповић из Крушца (окр. подрин.); Гаврило Рашиновић из Раче (окр. крајински); Гаврило Лазаковић из Страгара (окр. крај.); Данило Доњи из Преображења (окр. крај.); Драгољуб Стевановић из Медвеће (окр. кушев.); Јован Костић из Буковца (окр. крај.); Јован Динић из Душине (окр. поजार.); Јефрем Ваљан из Смољаница (окр. поजार.); Алар Јанковић из Јаковца (окр. подунав.); Милорад Павловић из Нилеваца (окр. нишав.); Милија Милошевић из Приједине (окр. руд.); приореч.; Милеас Никитовић из Приједине (окр. приореч.); Милоас Милошевић из Мариновца (окр. приореч.); Милоас В. Поповић из Јабуке (окр. нишав.); Недељко Савић из Драгуна (окр. руд.); Никола Милић (окр. крај.); Стеван Петровић; Петар Поповић из Арађевљевићине (окр. крај.); Стојан Стојановић са Мире Горе (окр. ујич.); Светислав Јовановић из Вањовић из Рогачине (окр. ујич.); Светислав Јовановић из Гушца (окр. крај.); Светозар Кушић из Лесковца (окр. крај.); Урош Динић из Рањава (окр. крм.); Урош Колачевић из Лесковца (окр. крај.); Цветко Радчић из Ужича (окр. ујич.); и Крета Јанковић из Пранова (окр. рудички).

Сем именоване госпде учитеља набавили за редовно курсете овогодичног курса, има већи број који ће до вавредне курсете слушати предавања. Нама је ишло што вавредне можемо да потврдимо велико интересовање г. г. учитеља за вољонпривредну вавсталу, што најбоље сведочи оакт да их се пријавило за курсете близу три стотине а ако је познато само нест!

Г. Г. учитељи већ су отпутовали на предавања, — а ми ижељемо најбоља успех.

Трговински уговор између Србије и Бугарске. — Народна Скупштина у седници својој од 3. ов. и акламацијом је примила трговински уговор између Србије и Бу-

гарсе. О овом скрупитивном решењу известило је председничтво Српског Пољопривредног Друштва телеграфским путем уредништво бугарског пољопривредног листа „Орача“ и добило је овај одговор: „Од срца смо се зарадовао, кад смо дознали, да је српска скрупитивна акламација примила трговински уговор између оба братака народа. Искрено жељимо само такве појаве да би се добре погодбе и односи чуваи и развијали између два братака народа, српског и бугарског. Ура! да живе сви који раде и подржавају братство и напредак два братака народа.“

председник пољопривредног друштва
Фетнаријев.

Д О П И С И

Добри-дод, 4. јуна 1897. године

Данас од сванања киша поче падати врло јако и надала је до 4 часа по подне. У то доба надомла је велика вода, да је све поплавила ово речном корита, и готово све одјела, само остао до камен. Баште, градине, тек су биле расејане и почело лепо напредовање, по ова бесна превелика вода уништи све; ипак тек беху поновене, но само је све однето. Кукурузи и остали усеви, који беху далеко од воде, проишдоше од града. Однето су и две воденице.

Штета ужасна. Немамо се чему надати, кад је све вод нас пронало. **К. Б.**

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XIX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 9. јуна 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајник г. Вучко С. Богдановић; одборници г. Анта Голубовић, Душан М. Спасић, Коста Црногорац, Кошта Д. Главанић, Млађан Јовановић, Никола Велковић и Паја Т. Толдоровић.

Председао председник г. Раша Милошевић, белденско ономом Павле М. Радосаљевић.

Прочитане записнице XVI, XVII и XVIII седнице — Одбор усвоји.

Председник саопштава, да се г. Павле П. Стојановић, цариник на Забрелу, уписао за члана утемељача и да се вод њега уписао још 24 лица за чланове помагаче онога Друштва. Утемељачни улог од 100 и за помагаче по 4 динара г. Стојановић положио је одмах. — Код начелника среза Јасенчиног окр. подунавског, уписали се 14 општинских председника, а код начелника среза белопаланачног окр. пиротског 7 председника и 7 општинских писара за чланове помагаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом по 4 динара и улог одмах послали. — Код г. Ђорђа М. Толдоровића, прегледача царинарнице Дешчаног Кладница уписали се 5 лица и 1 школа и код начелника среза хомоаског 11 лица и 1 мајстор за чланове помагаче са улогом од по 4 динара, од којих се велика претплатила и на „Тешак“. Улог и претплата одложена је Друштву — Примљено са энхалношћу и знању, с тим да се имена чланова штампају у друштвеном листу „Тешаку.“

125. Благајник чита биланс о стању друштвене благајне на крају месеца маја ове године, по коме је до тога дата била: *Прихода* 35.164-05 динара; *расходи* 21.295-15 динара

Кад се од примљених

35.164-05

Одбије издатак у

21.295.15

Онда остаје за јуни

13.868-90 динара.

— Примљено и знању.

126. Кисном чита резерат, по коме је у току месеца маја проласто на друштвеном магацина справа, семена и др. у вред. свега 12.325-70. — Примљено и знању.

127. Чита се резерат економ, по коме вредност пољопривредних справа, семена и других предмета, набављених за продају, на крају месеца маја износи: свега 15.653-97 динара. — Примљено и знању.

128. Пошто је тимошка пољопривреда Подружјана поправила 17. чл. својих правила у смислу захтева друштвеног то је решено: да се тимошка пољопривредна Подружјана прими у састав овог Друштва.

129. Чита се мишљење управника друштвеног добра у Шапцу, да би се могло привредити петодневни курс из воћарства, виноградарства, повртарства и чечарства на добру од 1. на закључно до 5. јула ове године за учитеље основних школа из дринсковог краја. — Решење: Уснаја се у свему мишљење управника, с тим, да се ово достали г. Министру Просвете и Црковних послова, као одговор на његово писмо ПВР 3761. Потребне сприне за управљивање на овоме курсу, да Друштву стани учитељима бесплатно на расположење. Од управника добра, да се тражи програм курса.

130. Чита се писмо Управника друштвеног добра у Шапцу, којим извештава, да је немогуће опривити стају за стому са 4—500 динара. — Решење: да се поред предвиђених буџетом 1000 утрони још до 300 динара на левице носе стаје; јашка од старе стаје да се употребит за пону у колико буде употребима.

131. По молбама г. Светозива А. Петковића управника друштвеног добра у Шапцу, Јоце Нешкића виноделца из Смедерева, Јована С. Јанковића, потпредседника „Певача“ — удружења омладине у Сјеници — Решење: г. Петковићу, да се одобра једномесечно суество, пореди одласна у Ваљу на лечење, као да употреби пошто свлада послове на добру и после курса, који се има привредити на добру у јулу ове године, за учитеље основних школа; г. Јоци Нешкићу одобрава се, да увезе преслицу на свој виноград на друштвеној адреси у Удружењу омладине „Певач“ у Сјеници да се шаље „Тешак“ бесплатно.

132. По тражењу управника друштвеног добра у Шапцу, да му се набави и пошаље 10 комада ћераоник кошница, за смењтај овогодњих ројева — Решење: да се узму 10 ћераоника од олд. чечлар. воћарске задруге и пошаљу управнику добра. Кошнице да се не плате више од 8-50 дина. комад.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Радови који се неће печатити у „Тешаку“: Привредна настава; Утицај водне на класе; О подизању куле на природног ливца; О рабарбасту; Препоруке сирма и златога употреба; О ласавиналу куле; Мало више знање при акламацији америчке зоне.

КНИЖЕВНИ ОГЛАС

СВИЛАРСТВО

или Гајење и неговање свилене бубе — за народ и школу (са 49 слика у тексту) — израдио *Јоца Марковић* стручни економ и т. д. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1897 — страна 1—92 велике осмине, цена 2 динара.

ПРИВРЕДНИЦИМА ОКР. УЖИЧКОГ

Наш округ по земљишту своје спада у ред најбрдовитијих и најкршевитијих округа наше отаџбине, земљиште је његово доста неплодно и за земљорадњу неподесно.

Ну, у колико му недостају услови за развјат земљорадње у толико изобилује, више по и један округ у отаџбини, условима да се у њему развије сточарство, јер има простране pašњаке, обрасле сочним травом, многе изворе и потоке и простране шуме. Па ипак, поред свих ових услова за развјат ове привредне гране, она не само да не напредује већ стално опада, како по броју, тако и по квалитету стоке; статистика о томе, у колико се код нас води, уверава нас.

Раса стоке у округу нашем не само да се ничим не поправља, већ услед хрђавог хранења, неге и других узрока, говеда, овце, козе и свиње све су крајљавије! Те с тога и ако је сточарство било од вјакда најславнија привредна грана, и ако је њоме привредник подмиривао тако рећи све своје намирнице, ипак оно данас стоји у врло жалосном стању! С његовим опадањем умањује се богатство и пресушује најславнији привредни извор народу овога краја, те ова околност утвче врло штетно на економско, морално и здравствено стање његово. Сиротиња се множи а с њом злочини и преступи а и здравствено стање његово!

С опадањем ове привредне гране, стоји у узрочној вези и опадање земљорадње, јер земљишта без ђубрења не могу давати доброг рода.

Ужичка пољопривредна Подружнина имајући за задатак: унапређење пољске привреде са свима њеним гранама у овом крају и размишљајући о извршењу његову, дошла је на мисао: да би приређивањем изложбе говеди из овога округа много помогло унапређењу ове пољопривредне гране, јер би се том приликом изнело на видик право стање ове гране привреде (сточарства), те да би се знале према њему предузети дужне мере за унапређење њено, а давањем награда поставили би се привредници на бољу, напреднију и јачи рад.

У тој цели, Подружнина ова приређиће на дан 24. августа ове године *прву окружну изложбу говеди*, у Ужицу.

Подружнина се обраћа свима привредницима окр. ужичког, као и осталим пријатељима благостања народног да је, усвајајући њене напред поменуте разлоге, потпомогну у овоме корисном предузећу.

Подружнина и овом приликом апелује на свест честитих синова овога округа и моли их да се, у интересу своје и своје миле отаџбине, заузму својски како би ово предузеће донело што веће и обилатије користи сиромашној народу окр. ужичког.

За изложена ваљана града разделиће се одгајивачима награде у новцу, пољопривредним сивравама и алатима и т. д. у вредности преко 1000 динара.

Пријављивање града за изложбу отпочеће од данас и трајаће до 20. августа.

Распоред изложбе објавиће се кроз који дан.

Писма и остало треба упућивати изложбеном одбору у Ужице. Писма носе поште бесплатно.

Бр. 7.

27. јуна 1897. год.

Ужице.

ИЗЛОЖБЕНИ ОДБОР

УЖИЧКЕ ПОДРУЖИНЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Цена њавних огласиња: Од петих врте од једног ступца по 10 пара дина; од осталих крупних писмена по 15 пара од врте и ступца.

Већим огласиња од две стране 20 динара (10 еор. а. к.), пола стране 10 дина (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако огласиња по 20 пара дина државне таксе.

За огласињање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 25. броја *Тешкаа* — *Чланци*: Извозна трговина говеда и наши интереси. — Средства и сиврава за стубањски одиума и сиротице. — Протјер мишева. — Замска наша свиња. — Баземарски њедларски курс у Пожани. *Подписате*: Из белешкиња једног побара. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Дописи*. — *Друштвени послови*: Записица. — *Одговори уредништва*. — *Књижевни оглас*. — *Привредницима округа ужичког*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ЛП. НА ПОДА ГОД. 4 ЛП. ДРУШТЕ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТЕ. ПОДРЖИНА, ВОЈНИК СТАНОГ КАРА И ТАМЕ, ДЕНЈАЉ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УЛАЗЕРА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ ВАМ СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 СР. 5 ФОР. А. НР. ПРЕПЛАТА И РУКОВОДИ УПУТЕЉ СР. СРПСКОМ ПОЉНОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 СРПСКОГ ДРУШТЕЊЕГ ВОСИ ПОШТА АСЕКЦИЈО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАЦ:
СРПСКО ПОЉНОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊЕЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црвеногач, Коста А. Главнић, Алекса М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
ЛУША М. СЛОБИЋ

ШТА ЈОШ МОЖЕМО ДА СЕЈЕМО НА СТРЉИЦИ?

Лазимо већ у јесен. Св. Илија је први јесења празник — како народ каже. Сад у главном већ видимо колико смо нашли ситног жита, колико смо ова за стоку накупили. Можемо приближно да оценимо колико ћемо кукуруза набрати, колико отаве накупили, колико кукурузовине насајали. Ваља нам само све то добро оценити, па ћемо приближно знати са колико ћемо луцке а са колико сточне хране замишати. Ако јесен буде лепа а зима кратка, баје нам лако презимати. — а ако јесен буде рђава а зима дуга, онда ћемо теже изаћи из зиме.

Ну пољопривредник мора увек да мисли и на зло. Мора бити спреман да своју чељад и свој живи малак исхрани и очува па на како неповољна јесен и дуга зима била.

Кад о смену томе размислимо добићемо до уверења да се још ивице осигурали да би смели заму дочекати безбрижно. Жетвом хлебних усева у опште ниско задовољни;

жетвом пшћних усева такође су многи незадовољни. Ваља нам настати да се боље осигурамо и за зиму припремимо.

Што се тиче хлебних усева, ту немамо шта много да размисљамо, до толико, да их, у колико још ниско, што марљивије зберемо, што боље чувамо и што штедљивије трошимо.

Али што се тиче сточне хране, за то још имамо прелена. На првом месту треба да се побринумо да на време и што пажљивије зберемо све производе за сточну храну које већ имамо. Ма колико да их будемо имали, нећемо их имати сувише. С тога треба да се покурило да их још произведемо. Што год будемо имали више кобасте сточне хране, мање ћемо хлебног зрна на стоку потрошити те ће више хране остати за чељад.

При довољној количини кобасте сточне хране бићемо у стању да стоку боље хранимо, те да од ње и већу корист имамо. Колику корист може и треба да има један док само тине, што ће бар једну праву дражати преко зиме на јаслава и мугти је! Та кад је добро храни она

ће му дати најбољу храну за чељад, даће му млека, масла и сира; од не ће имати мрса неде зине за чељад. Исто тако стоји и са другом стоком. Ако је телгећа стока, она ће при довољној и доброј храни добро нажити и мове ће се на пролеће лакше, брже и боље савладати пољски радови. Ако је стока за продају, ну ћемо на пролеће као добелу и у месо много скупле продати по мршаву стоку, те ћемо за исти број грла и више новаца узети и имати за своје намирнице. Ако је стока млада или приплодна, она ће се боље и брже развити и пре ћемо је моћи употребити за рад, а приплодна даће крунџији и јачи приплод. Једном речи: дом који преко зиме одржи стоку како ваља, осетиће на пролеће благодети са свих страна.

И кад је то тако, онда не треба ни часа обдевати, већ што пре преступити производњу пиће коју још кожено производи.

Има више усева које би још могли сејати на стрици, али ми се заустављамо на оном усева, кога сви познајемо чијег семена има сваки те га не мора тек сад набављати, а то је *кукуруз*.

Вештачких пољопривредника већ је познато, да је кукуруз на сачму посејан изврсна храна за говеда, и као зелен и као сув. Јест, али кукуруз који би сад сејао на сачму зарад зимске пиће говеда нијево сигурни да ћемо на јесен моћи да осушимо, а раније да га у зелен потрошно немамо потребе, јер имамо паше. Према томе изгледа да је неоптурсна корист коју би очекивали од кукуруза сада сејајом на сачму. Међутим не стоји. Корист је сигурна и велика, ако се поступи овако:

Треба сада што пре узорати њиву — стрику — која је јака, на еднак посејати на сачму потоњем (пописљем) кукурузу. Кукуруз ће брзо нићи и треба га оставити да расте до пред саме врзавце, ну назвати да га мраз не ухвати. Тада га ваља покосити, на ископати

дубок ров — трап — на оцедном месту и ту га ваља по јако слатати, бацати, и добро нагазити. Кад се ров нацуну и добро нагази кукурузу у њему, онда треба бацити по кукурузу мало пљаве или сламе, на овог земљу и землом га добро покривати да праз никако не би могао да продре до кукуруза. Поврх земље ваља покривати тулузином да не би вода продрла у трап. Исто тако треба пазити да се вода са стране не слива у трап.

Овако утрљан земљу кукуруз почиње да при, и кад прерви он је одлична зимска храна за говеда и ошце. Стога се на њ врло брзо навикне и једе га у слат, а чини јој врло добро. Нарочито за мзуну стоку ово је одлична храна. Међутим овако спрењен кукуруз не мора се еднак трошити, јер нека бојани да ће се покварити накар га оставили у трапу и за идућу годину. Само кад се почне трошити, кад се трап начне, треба огао на ниже јесенати колико треба храну, на трап добро запарати да праз не продре унутра, а да и ваздух што нама приступа има.

Не стаје скупо и сваки се пољопривредник може уверити у корист овога начина оставе зеленог кукуруза за зиму; а ко га једном буде спремно уверени смо, да ће то у будуће чинити сваке године.

КОШЕЊЕ И ОСТАВА ЗЕЛЕНИХ БИЉАКА

Зелене биљке, као: детелина, луцерка, еснарета, грахорица и кукуруз, обично се носе у зеленом стању, кад су почеле цветати, јер тада су најхрамљивије и најкусније, највећа се количина хране за стоку добија, и најлакше је је тада и покосити. Најчешће се то врши обичном косом, а има и нарочитих машина — косачица, којима се много брже коси. Главни је део косачице подужа нос; са њиме сочива, које пролази при раду кроз урне аубака; зупни

ноград и орече неколико пругова на чошту, да би Св. Тривун помогао, да виноград роди. У виноград се носеку пуне чутуре и јело, те се све дотле весели, докато чутура не откаже аубак, и тек тада се они „резачи“ враћају дома, да веселе продуже и код кућа својих.

Баштованице носе семе у прву и кад банту засевају, прво засеку осењено семе. Ово се чини с тога, да отклоне *масеке* (инсекте) и друге штетне бубе, које досећају усеву.

У тај дан читају се и молитве противу ендовсере и насека, који угамувају лишће.

Сирне *недеље* не сме се радити: у среду, четвртак, петак и суботу. Дакле готово цела недеља проводи се у нераду.

У *Мају*

9. март 40 мученица (младенци). Овај дан светнују сви, а највише нове младе — невесте — које се ове године удадоше.

У *Априлу*

Пред *Ђурђев-дан* у четвртак, петак и суботу не сме се ништа радити, а исто тако после *Ђурђев-дана* слави се Св. *Марко* евангелиста. Ово се светкује због грда. Најозбиљније време пронада! Са овим светковањем, одоцни се са сејањем кукуруза.

У *Мају*

12. мај. Св. *Герман*, светкује се због грда. Ово је једини светак, који мотри на сељака. Св. *Герман*, неде,

ПОДЛИСТАК

ПРАЗНИЦИ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ

Кад озбиљан пољопривредник бади свој поглед на други образован свет, видеће, да је њим начин светковања по нас и штетан и назадан, јер су сви празници одмечени у *мрава*!

И ако је законом обележено, који су дани за празновање одређени, ипак се сељак не обзире на оно, јер он има свој *колектор*, своје празнике, у које неће ни сам да ради, ниш другозе даје, да што приврди.

Данашњи дани, дан најважнијих послова и журбе да се надокнади оно што зао време упропасте, дадохе ми повода, да подсетим наше пољопривреднике — сељакне на грешке у које већина њих пада из прдрасуде.

Сељак не сме светковати оне дане, који исуу за светковање правком одређени, јер сваки је дан „свечани празник“. Свештеник, сваки дан иде у црну и чини правило, те се само Богу за здравље свакога, и за онога који је у цркви, на и за онога, који је на путу и на носу споже.

Већина сељака светкује, и то:

У *Фебруару*

1. Фебр. Св. *Тривун* славе баштованици и виноградари. Тај дан сваки који има виноград порани, оде у ви-

гудале у траву и захватају је, а при томе се ноже креће брзо на једну и на другу страну те одсеца захваћену траву.

Повишене зелене биљке могу се употребити за храну стово или зелене, или се од њих могу направити разне врсте сена, као: обично, мрко и кисело.

Обично сено прави се сушењем покосених биљака на сунцу. Пошто се биљке повисе оне се остављају у откосима 2—3 дана, да се добро осуше, па се по том скидају у омање пластове, где се доврши сушење. Оне се биљке ређе деду у сена, и тада се покривају сламом, већ се обично смештају под наслој. Могу се боље сушити на сунчавама, јер се ту брже суше, негогда мање штеди и мање лишаја са њих опада. Оно се сено може направити од дудерке, оспаровете, дотелне и грахолице.

Мрко сено прави се од нетих биљака, што се оне тежио стине, а нарочито у пределима са променљивим временом. Прво се оставе на кошењу неко време, да се у вода осуше (да провну), па се онда сизаче и деду. Тада се могу млати и носити; али је глатко, да се сено мора јако збити, да вадзду не улази док се сено, јер тада се плесниви, буђа, а често хоће и са њим да изгори. На подвину се због тога мора валдати новине људи (10—15), да јако нагазје сено. После тога наступа у сени загревање и вреше, које се свршава за 2—3 месеца. Сено је тада добило мрку боју и пријатан укусу; тада се може почети употребљавати, и стока га радо једе.

Кисело сено прави се од кукуруза у рунама, а од осталих биљака над земљом (нарочито од грахолице). Ово се врши одмах по кошењу, а при томе је нужно да се биљке јако збију и притисну. Руно се копају на тердој земљи, у њих се меће зелен кукуруз, па се јако нагазје, па се тако иде у висину и до 1 метра назад земље. Ово се може вршити и без руна — на равни — али се и у једном и у другом случају мора кукуруз са свим покрита јаким слојем земље. Друге таме биљке обично се деду над земљом. Прво се меће један слој сламе, па се по том меће зелене биљке, а у исто време са свих страна добија слој сламе (најмање $\frac{1}{2}$ метра) и тако се иде у вис 4—5 м. На подвину је употребљено новине људи, тако да се свако место добро угази. Ово се меће онег повећи слој сламе,

носи град у траки (кошници) и сипа само на њиху онга, који је тај дан у пољу радио. Сви су остали сељаци спавани, који тај дан одзенаше у поруду!

После *Свете Тројице* не ради се у четвртак и петак. Тада се носи крат (антија), а светкује се и цела недеља пред *Петрове* покладе.

У Јуну

11. јун, *Св. Вартоломеј*. У овај дан не сме се скупљати покосено сено, јер ће га ветар разнети. Овај ветар зове се „вртуга“. У исти дан не сме се пенати ни брати трешње и вишње, јер ко се дрине да бере зреле трешње и поше на дрво, шаће с дрвета и сложиће врат, а то е тога, што се на *Вартоломеју* не сме овај посао предузимати. Овај светац народ зове: вартоломија или вртоломија.

12. јун, *Св. Онуфрије*. У овај дан не сме се радити због града. Народ зове овај светац: *Св. Уљарије*.

14. јун, *Св. Јелисеј*. Ко погрешни и на овај дан нешто поше да ради, тога светитеља поразит и баци на њега разне болести и красте од којих се не може лако да излечи. Овај дан народ зове *Св. Олисеј*. У народу је тај назрека: „кога *Св. Олисеј* одиси, тај неочисти више“ т. ј. биће целога века рабан. Овај дан светкује се и због змија.

У Јулу

1. јул, *Св. Врачи*. Не ради се (Немтивна врачени: Буџан и Дамњан).

па се по том јако отерети покривањем Даскама и оттерењањем помоћу намена или се одозго набаци дебиљ слој земље (око 1 метар), која се корак два подале од сена испуна. После $\frac{1}{4}$ година ово је сено готово, има зеленкасту боју и најкисељ маис и укусу, а стока га радо једе. Може се сакупити и две године. При употреби се постепено земља одрђе и сено сече америчким ножем.

Г.

Колико је Аустро-Угарска изгубила услед заразе на свињама, тако зване „свињске куге.“

Издешених двет доња - аустријског трговачког Друштва* доноси од чувалог статистичара Пинале следеће извеште о губитцима, које је произвела зараза *свињске куге*:

„Губитак народног капитала који је целој монархији појавом свињске куге нанешен тако је велики, да га, без преувеличавања, можемо сматрати као прану катастрофу, од које су највише пољопривредници погођени. Трговински биланс напред показује такође необичан губитак услед свињске куге, и ми га доносимо у следећим бројевима:

Количина извоза:

Семе		ули 11 месеци	
1893. г.	1894. г.	1895. г.	1896. год.
Увоз 213.441 ком.	279.273 к.	164.179 к.	72.139 к.
Извоз 440.633 . .	485.064 . .	113.676 . .	6.646 . .
Већи увоз за	227.222 . .	50.503 . .	65.493 . .
„ извоз	205.791 . .		
Прасад			
Увоз 3.109 ком.	1.959 ком.	41.234 к.	21.840 к.
Извоз 4.091 . .	4.222 . .	989 . .	370 . .
Већи увоз за	227.222 . .	40.245 . .	21.470 . .
„ извоз	982 . .	2.263 . .	

9. јул *Св. Прокосје* не ради се, а многе су чамци лије зметте, те тај дан светкују.

Гореминци трају три дана т. ј. 13. 14. и 15. јула. У ове дане не сме се жито жетити, ни возити. Ко би жито, унапред би му се сион у рукама на виши, те би му цела њива изгорела. Исто тако који би возио жито или сено, унапред би му се воз, те би му и кола и волови изгорели, а и сам возач у огњу би сагорео.

Ошма Марја (Српца Марја) светкује се због ватре. Ко би у тај дан радио, појавио би се у кући пожар и све би му изгорело.

У Августу

Св. Макеој не ради се.

У Септембру

1. септембар, *Св. Симеон*. Ово је орачич празник. У овај дан сељаци носе штепцу у црву и освети. Пошто се одмах после *Св. Симеона* може сејати пшеница, то се прво баци на њиху оно освешено жито, а за тим се отпочице сејати пшеница. У овај се дан не ради. У Септембру настају прела (седељаци)* У очи среде, петка и недеље не држе се седељце.

* Кад наступе народне (прела) саче се жито и девојке на сред сопана, ту њако изотру и ово истре прелу и венду до пошва. Људи и жене редом доводе донашу колхину дрва. Ту се врши, нова и ту је и мало и звано сачуљено. Од пошва се пољу да распале. Приликом овог обичаја пошва девојке и девојке мошке, то тако уговарају или да је тражи или да је проси.

Маст и славина

УКЉЕНА И МЕТАРСКИ КОСТАНА

Увоз	210	—	104	—	17.369	—	47.720
Извоз	89.690	—	19.886	—	7.795	—	2.169
Већи увоз за					9.574	—	45.551
Већи извоз за	89.480	—	19.782				

Чешње и огатни

Увоз	3.200	—	3.721	—	4.384	—	4.003
Извоз	1.951	—	1.747	—	2.378	—	2.068
Већи увоз за	1.249	—	1.974	—	2.006	—	1.935

Док је целокупни извоз свиња у години 1893. износио 228.204 ком. и у години 1894., 208.054 комада више по увоз, — већ је увоз у години 1895. за 90.748 комада а за први једанаест месеци 1896. године за 86.963 комада превазиша извоз. Исто тако уласти и славини био је извоз у години 1893. за 89.480 метарсена, већ и од улова, док у први једанаест месеци 1895. године за 45.551 метарсенту показује се већи увоз од извоза. Поред свега тога дошао је још прво јак извоз свињског меса из Србије, услед чега је увоз свињског меса од 2210, односно 4892 и 3224 метарсена у годинама 1893, 1894 и 1895. нарастао за први једанаест месеци 1895. године на 68.241 метарсенту. И сав овај тако јакو увеличаји извоз био је за време високе цене меса. Да би се паричунала вредност свега овога у новцу, узете су следеће цене у рату, и то према прорачуну сталне (перманентне) комисије за прорачунавање средње годишње цене целокупне трговине и то:

Увоз.	ПРИ 11 МЕСЕЦИ			
	1893. г.	1894. г.	1895. г.	1896. г.
	ВРЕДНОСТ У ФОРМАТАМА АУСТР.			
Свиње	16	18	37.3	33.7
Прасад	3	4	4	4
Маст и славина	62	60	38	52
Чешње	150	165	179	179
Свиже месо	46	42.5	42.4	42.4
Извоз.				
Свиња	54	60	75	89
Прасад	5	6	6	6

Почиње пост од 23. септембра до 1. октобра. (Покров Богородице) тај дан 1. октобар причешћује се, а и славни.

У Октобру

У суботу пред *Митров-дан* праве се задушнице. Од 23—26. октобра не сме се ората, јер тад земља почиње да снава и да се одмара. Ко би оравањ земљу узнемирно, тај постаје велика грешник.

У Новембру

Мратници 11. новембра. Мратници трају 7 дана. Ово се чува због стоке. Ко у ове дане ради, курјаци ће нападати на стову и претринуће велику штету од зверова.

Кад наступе Мратници, жене скупе раонице, мотике ступе (што се туца со) и оставе за врата, јер за ово време не сме се ништа радити, ни со туцати. Пази се нарочито, да се прибави довољна количина соли за кућу, јер у недостатку, нити се сме туцати со, нити има у селу зајма.

У ове дане селак не сме презати волове за воденицу на ни ићи у шуму по дрва. Ако би домаћин хтео да преже волове за воденицу, шуму и другу напосуду, он мора пре зоре устати, упрегнути волове, и овако их проходати као да је рад у продужењу. Само овако радећи, селак може и сме да преже волове за своју најужу употребу. Чим наступе Мратници, а није пре зоре упрегао волове, за све време Мратници не сме презати волове, нити никоји посло са коњима започети.

Кад наступе Мратници, жене не сме да вреду, а не сме ни да се конопља тлаи.

Маст и славина	50	55	55.5	57
Чешње	325	225	285	285

Понекадаше цене што је обично последица извоза нема онде скоро никаквог дејства јер је овај сведен на минималну количину; али се јакља у јачој мери услед много већег увоза, на кад времена броју и прорачунајте пени то све узамемо у рачун, тада тек видимо у свој светлости све последице ове болести, које је она на наш трговински биланс и његов салдо (изравањае активе) изазвала.

Вредност ових артикала износила је у форината:

У г.	УВОЗ				
	УВОЗ	ВЕЉИ УВОЗ	ВЕЉИ УВОЗ	ВЕЉИ УВОЗ	
У г. 1893.	4,115.625	—	28,198.112	—	24,082.487
„ 1894.	5,843.029	—	39,621.965	—	24,778.936
„ 1895.	7,972.452	—	9,643.094	—	1,770.642
Први 11 м.					
1896.	8,692.326	—	1,309.363	—	7,382.999

Ако, дакле, узамемо просечно округло 24,431.000 форината, као виша показан извозом у години 1893 и 1894. и поредио га са резултатом који је добијен 1895. и првих једанаест месеци 1896. год., — онда губитак у години 1895. износи 22,660.000 форин., а за 1896. годину може се рачунати на 29,779.000 фор. Један губитак од 52,493.000 фор. за салдо наше активе, која је међутим од почетка 1895. до краја месеца новембра 1896. године достигла свега само 75 милијуна форината, заиста је јаво осетан“.

Према овоме види се, како је одста немога остат губитак имала Аустро-Угарска за непуно две године, од ове ужасне свињске заразе. Ако још напоменемо и то, да болест и дан данас заоста сатири свиње у Аустро-Угарској, да је има у 1,617 места (села, вароши итд.) то се онда тек може појмити, шта она значи за имовно стање једног народа, као и за моћ саме државе.

Нема јави овај рачун отворио и нека нас увери, како је недовољно потребно најразносије чувати и управљати се по санитетским мерама којима се иде на то да се обезбеди и сачувамо једне грозне несреће, која би овако једног дана могла наступити и за нашу привреду.

Н. Д. Т.

У Децембру

Од *Св. Игњатија до Божића*, жене не вреду. Ово се чува због дене, да не би дене пало у воду или у воду, или навуло болест на себе. Од овог се посла „*јако вама оварати*“ по жепској нареди. —

Сем тога светкује се:

Домаост истака који у години очува, тај се списао од порације (краста и других рана) а ти су петци они:

1. Петак пред Св. Андрију.
2. Петак пред Божић када је замљано 1000 млададена.
3. Петак пред Богојављење.
4. Петак пред 40 мученика.
5. Вел. Петак.
6. Петак пред Иањ-дан.
7. Петак пред Сисов-дан.
8. Петци у Петовској посту.
9. Петак пред Усевејавије.
10. Петак пред Св. Аранђела.
11. Петак пред Крстов-дан; и
12. Петак пред Три Јерарха.

И у оните се светкују „Петци“ које народ зове Св. Петак. У носолобоњем крајевима у оните се светкује Петак и Ариути за зову: „нова недеља“ а недељу зову: „стара недеља“. Особито се светкује „млада петак“.

У *Свешће* не сме се прести, ни ткати. У ове дане људи заићу по селу и где ваићу да се тка, ту почну да откидају ткањину и секу илатно.

У среду, четвртак, петак и суботу свиње недеље на њиви, отињају од радника мотике, раонице, севице и други

РАЗВИЈАЊЕ РАЦИОНАЛНОГ ПЧЕЛАРСТВА У СРЕЗУ ПОЖЕШКОМ

Према условима, које срез пожешки има, пчеларство му је доста слабо развијено те је прва дужност Пожешке Подружнице била, да на развијању и унапређењу пчеларства поради.

Она је у томе погледу израдила читав план, и објавио се стари да га у дело приведе.

Оснивање свога сопственог узледног пчеларника, подружница није до сад могла извести због тога, што је окупљених сретљива. Но, уверени смо, да су људи, који су у тој подружници, толико истрајни у служби подружнице, да ће и ту главну задаћу подружничку у погледу пчеларства што пре извести.

До сад је подружница по моделу, послатом од Српског Подпоручничког Друштва, сама или преко других израдила преко 100 кошница најновијег система (аморичког, по моделу кошнице г. Аде Јанковића) и на све стране срезом растурила. Већ десетдана изкуство са тим кошницама уверило је подпоручничке о валидности то кошнице и користи рационалног пчеларства, те се ове а и прошле године у велико замењиву старе штећаре са кошницама новим. Пчеларство оми остварује добија у идућу време оми бити у оном крају доста добро развијено и знатно унапређено, што у итвом припомажу пчеларски курсеве које пожешка подружница приређује.

Подружница Пожешка ангажовала је и три сеоске школе за оснивање рационалног пчеларника. Те су школе: добришва, лавенишва и глаучка, којима је подружница поклонила по једну кошницу, с тим: да оне израде по тој моделу зиме, и пчеларе за свој рачун, и дају пример развољног пчеларства својој околини. — Школски пчеларици биве развијени доста јако, јер се учитељи, који су чланови и одборници подружнички, за њих предају заузвлад, и а сами сељаци иду на руку њиховом унапређењу. Ти ће пчеларици бити расадници рационалног пчеларства у својој околини.

Но, подружница није пропустила, а да не кружи и пожешка сивка, који су се латили рационалног пчеларства.

орфа и носу у суд пред сеоског кмета. Овај грешник пред кмета дитерај, сав је пребледео од страха и осећује „ла-сласкују“ казну. Обично се осећује за овај преступ на глобу, а глоба се састоји: да кули свежу за црну, зетина и такљана.

Ове недеље сирне, и то у понедељак и уторник не сме с запотети никакв посло, а разлика су ово:

У *понедељак*, сирне недеље, Бог је делан (заважу) срећу и несрећу и у тај дан Бог заносно, шта ће бити са сваки човек. Тада је одређено ко ће бити богат, а ко да сиромаш, и тако нови вереди, на је омет богат, а неки се зби радења, на је омет остао убоги сиромаш!... У овај се дан не ради.

У *уторник*, сирне недеље, Бог је одредио сваком човеку век, колико ће живети, с тога се у уторник овај неже шта отпочивати, нити што у пољу радити.

Дале, прве недеље *веле*: *воста* не сме се прости, јер чисти понедељник (први дан нешто) чула се због бесних паса.

Ко би се усудио, да у чисти понедељак ради, тај је метуко живот на коњу, јер ће га бесни пси напасти.

Уторник и среда прве недеље *веле*: *воста* зове се: *дана* уторник и *дана* среда.

У четвртак се омет не сме радити због плајајуће бодести (патне).

На Средоргу (т. ј. преновољеније празника) не сме се уживати, јер ће се сав окрестати. Тај дан омет жене светују и не раде.

Сем речених четвртак, не сме се радити у четвртак почета од *веле*: четвртка до Сисова дана. —

Она је се умела користити тим покретом, да га још јаче разбукти, те је ставила у задатак свима својим члановима, да носећене што подробније областе о руповању и раду са овом кошницом. Многи су подпоручнички потражили поуке од подружнице и добила су је^{*)}.

БЛАГОТИН

РЕЦЕПТ Ст. М. Милотовања УЧИТЕЉА

Планина Благодотин наводи се изнад села Полеје у у срезу девачком окр. моравском.

Име „Благодотин“ тумачи се двојачко. По народном предању, које у овој околини влада, држи се да је негда име постало овако: Преко сред Благодотина, веле да је некада водно „црени друм“. Деспот Стеван Високи нишао је био у Русују (?) за помоћ, и тамо се подуже забавио. Негаго мати праца Милана, жељан га очекивала. Кад је се Стеван враћао из Русаје, она га је с куле у Круневу угледала на Благодотину и узвикнула: „*Благо* мени, *ото* мога сина“. И од тог доба, веле, да је се та планина назвала Благодотин. Други пак мисле (а ово је мишање вероватније), да је име Благодотин постао услед тога, што је се некад из њега издало благо, тј. рудне руде и лепо камење. Благодотина има три: Мали, Средњи и Велики. Сва три се пружају у правцу од запада к истоку и сматрају се као огранци Гведишких планина. Велики Благодотин висок је 525 мет., а остао су нива.

Пре 40—50 година, како стари причају, сав Благодотин био је покривен геном и густом шумом, у којој је било понајвише белица, бера, буње, смрке, па и јеле и бора. Данас, у размаку тако малог времена, од тога нема готово ни трага, јер је сада Благодотин готово сав посечен и искрчен. Нарочито је много (готово све) искрчен Мали и Средњи Благодотин. Велики је пак више мање покривен

^{*)} Подружница пожешка у великом рационалном раду око подизања и унапређења пчеларства у овој крају, мора се одати достојно вршање, са жељом, да свој рад на овом пољу и даље продужи у правцу у коме је започела, јер је успех сигуран.

Рес.

* * *

Кад се узме у обзир, да срећа нашег народа зависи од полске привреде, онда мора велика туга овладавати над вредним земљопрадником, кад помисли колико велик радник дана проводи у нераду било из сугубе невоље, било с тога што неспе да ради од других сугубе невоље људи, на чак ни од сељске власти.

Ја ћу доказати, да ако се онемогуће не стане на пут, да немо савршено пропасти, јер девацки и Бог неће помоћи.

Рачун је овај:

У години имамо дана 365.

Од ових имамо недеља 52 дана

Зановедних празника 34 „

Сеосних празника 60 „

имамо дакле свега 164 дана, у које се не ради.

Имамо, дакле у години од 365 дана, само 219 привредних. Од ових 219 дана одби *Новембар*, *Децембар*, *Јануар* и *Фебруар* као дане у које се на њиви због зиме, лавалине, мрза и свега готово ништа не може привредити, остаје, да од ових 219 дана одбјоме још 120 дана, који спадају на речена четири месеца.

Преко овог излази да имамо свега 99 и словом *деведесет и девет дана* ва рад.

Кад се у ових 99 дана урачунају: славе, гоазе и друга изненадна несваља, а сем онога смрт и болест у кући, па онда још кад се дода: кишиното време и друга

сивтом шумарином, коју стока нагло сатира, и тако може се рећи дакле *плавина Благотини не посвоји, већ брдо Благотини*. Човек, који разуме корист шума, у свима њеним појединостима, мора да се уласне кад види, шта је у стању за тако кратке време да учини човечију швириду и делатна рука. Услед овог неразумног и лаког постопања народ онога краја почео је већ да некује аде последње, које га коштају много. Другима за поужу, а њему за кајане, да наведемо само неколико таквих злих последица и неприлика у које је омашњени народ станао себе сатирањем шума. Он данас нема готово где да одсече дрво не да грађу, но чак ни за огрев, већ за то мора да иде дан хода, мучећи себе и своју сточу; град је почео често да бије овај крај, а тако нешто учестале су и поплаве јер проеуту воду на Благотину нема шта да задржи; бујале, поточици и потоци почели су у велико да носе се с Благотина камење и несак, којим после претрпљују најзгодније њиве и околину. И већ се почела у велико оскудица оскудица за воду, а разуме се, да ње неће бити тамо где шуме нема. Прича се, да је некад под самим Благотином мела воденица са 9 витоана, а данас од тога ни трага нема, већ народ мора да иде да меле чак на Мораву. Поред тога вода је на њему извојала такве провајаве и јаруге, да је на неким местима постао неприступан. То су те најглавније аде последње, које је до сада искусила она околнина, а нарочито ово село, услед сатирања шуме на Благотину. Но како је природа неумитан осветник не сме се тражити, да неће бити и горих последица од ових. Ово нека добро уоче они које је Бог обладио богатом шумом, на нека чувају то благо као своју сточу.

Крајње је време када би требали надзекни, да притрже омашњеном свету у помоћ те да га спасу од оне неизбежне пропасти. Ма да је доста доцкан, али се ипак може помоћи. По мом мишљењу та најзначајнија помоћ била би — та, што би надзекни (наше министарство припреде и ми, унутр. дела) требовали: 1.) да издаду најстрожију наредбу да се више несе одсеци ни пруту у Благотину; 2.) да ослободе од плавања државне порезе оне сопствене, који имају земљу за пошумљавање на Благотину; 3.) да им даду уштвства за пошумљавање оголињених места и да им оставе за то рок 5 година, а ко дотле не би

нештога, излази да *наш земљорадник један дан ради, а четири преспава, или проводи у бескорисним у местима.*

Према овом стању нашег пољопривредног живота, лако је одредити наш агркултурни развитак, који стоји на првобитној основи, а зависи од људи, који савремено неће да порачују.

Питањ дакле: Шта би било са државом, где знаматлија један дан ради а 4 одмара се? Шта би било са трговцем, који један дан ради а 4 празнује? Шта би било са радником, који један дан наднични, а 4 дана ниета и дануђио?

На све ово јавно је одговор, наступи сиротиња и пропаст неизбежна. —

Кад онако стоји са занатлијама, трговцима и радницима, зар може другачије стајати са земљополцима нанизи?

Кад је душа наша задлужита правноверјем, како стојимо према закону Божијем где пише: „Шест дана ради и посерићу све послобе твоје, а дан седми — недеља — Господу Богу твојем?“ Ми стојимо обратно — а то је жалосно богоштоње!

Када би се дакле по делима нашим судило — ми би били прави преступници закона, јер се не држимо закона Божијег, ни наредба Духовне власти, која је одређала дане, у које се радња обављала, а у које ваља да се ради.

Одронимо дакле сваку несрећу, и држимо се рети Христових, који вели: „Покажи оери твоју у делима твојим“.

У Лесковцу 1897. год.

СВЕШТЕНИК **Лука Докидић.**

своје имале на Благотину пошумно, да му се исто одузме и да пређе у државне руке и да га држава пошуми (дан да се да ономе који ће га пошумити) и 4.) пристоју стоке, (нарочито говедима и козама) да буде сасвим забрањено по Благотину, док шума одрасте бар 6 м. висока.

На крају да напоменем и то, да је Благотин доста богат са минералима, који су од стварне вредности. Ово је нарочито почело да се примећује од како су му бујнице и потоци утробу разризе. Тако по потоцима, који с мега силале налази се доста: белог (као снег) свитнозног и прупинозног мермера, каменог угља, шпирта, халкопирита, граната, гинса и др. Сај пак Благотин сачињала леску белутака, који се налазе засебно и помешани.

Пољна
15. Маја 1897. г.

Б Е Л Е Ш К Е

Тикарење белца (овца). Да се очисте жуте мрље на белцу које остају кад се коњ услади, препоручују ово средство: Треба истурити дрвени угљ, на тај прах замесити водом да се добије жито тесто. Нијмо намазати жуте мрље и оставити да се осуши. За тим коња добро нешаће по том месту и четком иставирати и жутих мрља нестане.

Да се свињско месо отуда свеже доје време, у неким пределима Угарске рачу: Свињце се заколе, очисти и исече уатк на две поље, па се остави у хладну одају да се мало олади, а за тим се скине славина и маст истопи. Док се маст толи месо се исече по вољи на мање или веће комаде па се улопа исече у пећ. За тим се месо наслади у кутије или канте од тешкега (басане) и остави да се олади. Онда се даље прелом жамбу која се дотле истонла, тако, да маст покрије месо за један прет, па се она кутија затвори започне на коме има одушка у виду јаког димњака, да би вадух имао пристићи, — и остави се на хладно месо и може да стоји неке године да се не поквари. — Кад домаћина хоће месо да пече, извади из кутије или канте колико хоће меса па га само допече и тако зготови печено од свеког свињског меса.

Сирће од онаког воћа. Воће које пре пречења и праве употребе оцадне, може се корисно употребити за праљење сирћета. Треба га очистити од земље па истурити и сасути у кану и налити водом толико да буде покривено водом кад се притисне даскама и отерети каменом. Тако се остави на што толикијем месту да прери. После довољног времена треба га исцедити и течност оточити у буре које није суморисано на оставати на што толикијем месту. Буре треба да стоји отворено и ваља га допуњавати јаким сирћетом све док не пређе сирћето време, што се познано по престанку онога струјења у бурету, кад се осушине, а то траје најмање пола године. Кад прери, онда је сирће готово; у ако се хоће да се сирће изобири, треба на сваки дантар сипати у буре по једну шапкуну праха од угљена од коштају и добро промешати, па за тим бистро сирће отапати кроз густу крпу или какву материју за филтрирање. — На онај начин да се корисно употребити дрљиво, натрудо и недоредно оцадно воће.

Аралон. — Тако се зове једна врста винове лозе најплоднија од свих досад познатих. Она напредује на сваком, јаком земљишту са дубоким орашањем, у којој се обично развијају неизборни изданци. Ова је лоза и јужно француској најплоднија и најраспрострањенија, јер у добрим годинама донесе 200 до 500 хектодандара на 1 хектару, али ипак лаког вина. Она јоно садрена, а лако труди с тога тражи толико половаке и кратак рез. — Вишо од Араљона највише се употребљује за праљење повњака. Кад се засади помешан са другим сортама, добар је за производњу даких (стаљских) вина.

К. П.

Г Л А С Н И К

Нов привредни фонд. — Народна Скупština donela je u sednici svojoj od 11. av. m. „Zakon o imenama i dopunama u zakonu o Srpskoj Drzavnoj Klasnoj Druzini za privredne delove, od 21. aprila 1890. godine“. Novog Velicanstva Kralja boldovetse je potpisati ovaj zakon 13. av. m. Zakonom ovaj osnovan je narocni *fond za osnivanje zemljoradnickih zdruza i odmoravne kako onih, tako i zdruza koje tek postoje*. Velicinstva onoga fonda zakonom je utvrdjena u sumi od *des miliona dinara*, koja se su povremeno pribiraju po odredbama zakona josh ove godine. Iz ovog fonda cini se u pozivaju zemljoradnickim zdruzama preko njihovog Saveza, koje se ih davati svojim zdruzarima najekspje od 4% interesa, ali iskljucivo u „*plutru*“, t. j. u poljoprivrednim spravama, prilagodnoj i radnoj stoci, semenu, ljudskoj i stocnoj hrani; spravama za ustanovljene raznih proizvodjajnih poduseh; kao izrada sera i t. pod., dalje u onite samo u predmetima kojima se postvaju cisto privredni delovi. — Mi se iskreno radujemo onome postvaku uređenju našeg poljoprivrednog kredita. — U kljudem broju dovelimo u deo ponenuju zakon.

Помоћ поплањена полупривредника. — Одбор београдских господина, коме је на челу не само као инослова заштитница већ и као председница, Незнано Величанство Краљева *Нагањина*, завршило је свој пленетни посло, — а целъ му је био, да збере од добрих људи што више средстава за неданно поплањене српске полупривреднике.

До 16. јула у подне, када су сви рачуни примања и давања тачно прегледави, било је **чиста прихода 40.636-70 динара**, која ће су сумма поделити у оне пражње који су највише поплањени пострадали и то већ оне полупривреднике који су највећма оштећени те су *најоскудији*.

Поред оне најсмиреније захвалности оданоме одбору господина за ово и Богу и људима угодно, а по полупривредне интересе наше *Отлабине* корисно дело, издвалкуме нашу наду, да ће они *изменити и створити о најоскудијима*, који се од сресних власти буду тражили ради распоредити помоћи, бити изарањени најмарљивије како у погледу потпуности тако и у погледу правде и правде, те да у истина добију помоћ они полупривредници којима је она *најпотребитија*.

Поњавамо нашу захвалност угледноме одбору и у име пострадале браће полупривредника, — а у своје време саопштавамо резултате и даљег рада по овој ствари.

— II —

Нов добротвор. — Округ *маровски* уписао се за члана добротвора Српског Полупривредног Друштва са улогом од 500 динара, која је сумма стављена у окружни буџет за ову годину, који је већ и одобрен.

Нов утељелач. — Скупština срезла њављевског, на свом састанку на дан 25. маја ове године, а на предлог њављевског истог среза г. Маринка Поповића, одлучила је да се срез *њављевски* унесе за члана утељелача Српског Полупривредног Друштва са улогом од 100 динара, коју суму да исплати у 1897. и 1898. години. За ову годину прва уплата у 50 динара, стављена је у срески буџет.

Нова подружница. У Прокупљу образована је „Тондична Подружница“ Српског Полупривредног Друштва за срезове: добрички и прокупачки, са седиштем у Прокупљу. Правила ове Подружнице Српско Полупривредно Друштво одобрило је и Подружницу прихватио у свој састав.

Чланова помагачи. — Код њављевског среза јасочничког округа подунавског, унесли се за чланове помагаче Српског Полупривредног Друштва 14 општинских председника и то: г. Милан Смић палачац, Милоје Батинић њављевски, Филип Павловић селачице, Милутин Митровић вел.

крпљанске, Марко Милошевић ковачице, Тодосјево Аврамовић куцадице, Лука Дубоцац јављевски, Милутин Вујић раброваче, Матија Петровић перваче, Милутин С. Богићевић ратарске, Радојко Милошевић мрамораче, Бура Петровић прадоричке, Антоније Васљевић бављаче и Јоца П. Живковић председник општине голубичке; помагачи улог од по 4 динара положили су одмах њављевски срезом.

Г. Ђорђе М. Тодоровић, прегледач робе и асстунти парника на Дечани, Кладенцу, изолова се унесати за члана помагача Српског Полупривредног Друштва, а код њега су се унесали за помагаче чланове Друштвене и овога г. с.: Арсеније Павловић на Преслана, председник општине калашке, Јован Тоталчевић писар општ. калашке, Јован Петровић, учитељ школе калашке, Милосав В. Поповић, учитељ школе приено-јабучке и школа калашке, која се уједино преглањатила и на „Тежак“. Помагачке улоге положили су.

Из кола Јахача. — Из *Валова* нам пишу, да ће се овогодњине привредно-внтенске народне свечаности њављевског округа извршити на дан 2. августа, дакле на рођендан Највишег заштитника свих Кола Јахача Кнез Михаило.

Из *Шпаня* нам јављају: овогодњине дриносавске *окрвжне* свечаности извршиће се пре областе, и то тако да ће се све три извршити у рамаку од 2. до закључно 10. августа, а на име: Опружна у Валеву 2, опружна у Узину 6, а областа у Шпану 10. августа. На областој свечаности у Шпану имају право излагања и такмичења грађа из целе дриносавске дивизијске области.

Земљско веће свих Кола Јахача Кнез Михаило сагтаје се према статутима сваке треће године. Тако по реду пето земљско веће бити ове године у Београду, а шесто 1900. године у Крагујевцу, када ће се извршити и прве *земљске* изложбе и утакмице свих Кола Јахача. Поменуто пето земљско веће сагтаје се о рођен дану духовнога покровитеља Кнеза Михаила, а то је 4. септембра. Према правила свих Кола Јахача, предлози, о којима би се на Већу имао да ренала и одлаже односе, треба да се пошлу Главној Управи Кола Јахача у Београд, најмање 20 дана раније, пре Аркаша Већа. Право на подношење предлога имају како Кола Јахача тако и поједини чланови. У тим предлозима може се говорити о ма којој мери која се клаони побољшању и напредују домаћег коварства и подизању и гајењу внтеншкога и јахачкога духа у српском народу, а тако и о свему ономе што се тиче регулсављања односа појединих Кола Јахача Кнез Михаило. На већу је донуштено право саветовања свакоме.

Полупривредне школе у Немачкој. — Полупривредна настава у Немачкој подељена је у глашони на више, средње и ниже школе.

а. *Више школе.* На многи немачким универзитетима наводи се и полупривредни одсек и полупривредни институт. Ти универзитети су: Хале, Бреслава, Гисен, Лајпциг, Јена, Кил, Кенигсберг, Ронток и Гетинген. На мнхенског политехничкиг внтености такође полупривредни одсек. Поред ових има и виших полупривредних школа у Берлину, њављевског академички у Хоенхајму и у Помпелсдорфу код Бона, полупривредна и пиварска академија у Вајсстофану, полупривредна школа у Маријенбергу.

Више шумарске школе наводе се у Еберсвалду, Хан Минде-у, Алачсбергу, Тарниту Гисену, унв. Мнхен политехнички Кареру.

Внших школа за сточне декаре има у Берлину, Минхену, Дрезду, Штутгарту, Гетингену и Гисену. Внших багтованско-поварских и помолонских школа има у Алт-Гелтову код Подадма, Пронау (помол.) Гајсенхајму и Овенхајму.

б. *Средње школе.* Средњих полупривредних школа има у Немачкој 29 и то у Прусској 16, Савсонској 5 и осталим државама 8.

в. *Ниже школе.* Ниже школе деле се на ниже полупривредне, зиме (у Прусској обожих 102) млекарске (у

Пруској 7), више бантованске, винарске итд. (у Пруској 21), школе за дивљарство (у Пруској 10), потпавичке (Пруска 24) идр. Оваквих школа има у Немачкој близу 300.

Пољопривредне опште станице у Немачкој. — У овој држави постоје Савез пољопривредних општих станица. У томе савезу налази се 48 општих станица. Савез има и свој часопис. (Sand. Versuchstation). Изази оваквих станица има у Немачкој још 18 јавних општих станица и пољопривредних лабораторија.

М. Б.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 13. јуна 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Рама Милошевић; потпредседник г. Милослав П. Куртовић, благижник г. Вучко С. Богдановић; одборници: г. г. Алта Голубовић, Коста Црногорци, Коста Д. Главанић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, беложиво својом Павле М. Радосављевић.

Прочитан записник XXI седнице — Одбор усвоји.

133. Председник савиштава да је Г. Министар Народне Привреде ставио Друштву 2000 килограма сеплерског кукуру на расположење, од које количине 1500 да разда по својем нахођењу Привредним Подружјима, а 500 килограма да задржи у својем магацину као резерву и за привреднике из среза врачарског.

Решено: да се пошље пољопривредним подружјима, ради раздавања својим члановима и осталим привредницима у својој околини чија је имања вода плавња и то:

Топличкој	100	килограма
Теминској	500	"
Калжевачкој	100	"
Прокупачкој	100	"
Крајинској	100	"
Грочанској	50	"
Жуповој	50	"

Свега 1000 килограма, а остала количина, да се чува у друштвеном магацину, од које ће се дати привредницима врачарског среза и слати привредницима који буду тражили из оних места, где није послат кукуруз од стране Министарства Народне Привреде.

134. По молби друштва за борбу „Српски Мач“ у Београду — Решено: да се овоме друштву одобри држање часова и управљања у сали Српског Пољопривредног Друштва за један месец.

ЗАПИСНИК XXI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 26. јуна 1897. у Београду.

Били су: председник г. Рама Милошевић, потпредседник г. Милослав П. Куртовић, благижник Вучко С. Богдановић; одборници: г. г. Алекса М. Живановић, Де. Марио Т. Лeko и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, беложиво својом Павле М. Радосављевић.

Пре по што је праступаено раду по дневном реду, председник савиштава, да се г. Никола Спасић, трговац из Београда уписао за члана добротора овог Друштва са улогом од 500 динара. — Примљено г. знању са захвалношћу.

135. По питању да ли Друштво треба да учествује у нацртаном савезностима, које ће се придружити на дан 28. 29. и 30. овог месеца овде, у корист поплањених — Решено:

1. Да цела управа корпоративно поднесе Њеном Величанству Краљини Наталији изразе најдубље захвалности на Њеној Великој бризи и заштити, да се укаже помоћ српским, поплањеним привредницима. Том приликом, када уира на високог пријема удостојена буде, да се Њеном Величанству преда и доно израђена у овом погледу писмена захвалница.

2. Да се на дутрију, за поплањене, поклоне за годити ове пољопривредне справе:

- 1 Сакон плуг;
- 1 Амерички брдски плуг;
- 1 Пранач и окопач;
- 1 Прекалпа Нехваловог система;
- 1 Истресалица за мех;
- 2 Кошице ђезане пуне с ројевима;
- 1 Машина за топање воска;
- 5 Колекција воћарских справа; и
- 1 " пчеларски "

3. Да се све цвеве из друштвеног врта, пошље Одбору Господица за поплањене, ради продаје на Калимгдану у корист поплањених.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

СВИДАРСТВО

или Гајење и неговање свилене бубе — за народ и школу (са 49 слика у тексту) — израдио Јока Марковић стручни економ и т. д. Београд штампарија Петра Б. Танасковића 1897 — страна 1—92 велике осмине, цена 2 динара.

Цена малих огласа: Од четит врсте од једног ступца до 10 кара див.; од осталих крупних писана по 15 кара од врсте и ступца.

Велик огласина од цете стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 див. (5 еор.) четит стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање до 20 кара див. израдице таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језикаје.

Преглед 26. броја Тезака — Чланци: Шта још можемо да сејемо на страници? — Кошење и остаза зелених биљака. — Колико је Аустро-Угарска изгубила услед зараде на синџири тако зване „савијске куге“. — Развивање регионалног пчеларству у ср. Балгети. — Владотин. — Подлистак: Пранници и пранповерце. — Велички. Гласник. — Друштвени послови: Записник. — Књижевни оглас. —

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за Србију, на год. 8 дне, на пола год. 4 дне. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОСТАТЦИ, ЧЛАНОВИ СИНЕ ДРУШТЕ, ПОДРУЖИНА, ВОЈНИК СТАЛНОГ БАРА И ЧЛАН, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛА ЦЕНЕ, АКО ПОШОМ ПРЕПЛАТУ УПЛАТЉУ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. **ВАН СРБИЈЕ**, на год. 10 фр. 5 коп. а. в. **ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УВЕЖУЈУ СЕ СТИСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** *Преплату пријамљу и поште.* На основу најновијег решења од 1869. год. № 204 ЦРКОВНО-ОПШТИНСКОГ КОДЕКСА ПОШТА ЕКСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖИЧНИ ОДБОР:
Борис Црнотријац, Боса Д. Главчевић, Алекса М. Живановић
и Алек. Волгаченић.

ОДБОРНИК ГРАЂАНИ:
ЈУЛИЈАН И СВЕТОСЛАВ

МИ АЛЕКСАНДРА I.

по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

ПОСТАВЉАЈУМО И ОДЈАВЉУЈМО СЛЕДНА В СВЕКОЈИ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА
РЕШИЛА И ДА ОНО МИ ПОТЦИДЈА И ПОТЦИДЈЕМО:

ЗАКОН

Изменама и допунама у Закону о Српској Државној
Класној Лутрији за привредне циљеве, од 21. Априла,
1890. године (Зборник XLVI, страна 491.)

1

На крају члана 5. додати:

по саслушању Управног Одбора Државне Класне
Лутрије, за сваки посебан издатак из овога вишека.
Своје мишљење Управни Одбор увек даје написмено.

Једна четвртина (25%) овог вишека има се употребити јединствено на образовање Фонда за оснивање земљорадничких задруга и одржавање сако ових, тако и задруга, које већ постоје.

Величина овог Фонда утврђује се у суми од два милиона динари, која ће се догирати предвиђеним процентом у 25%, почев од ове 1897. године, на док ову величину потпуно не достигне.

Осим одређеног процента, у Фонд ће се унети и свеколика прирања од позјимца, што их је Управа Државне Класне Лутрије, по решењима министра народне привреде, чинила.

Фондом овим рукује Управни Одбор Државне Класне Лутрије.

Позјимце из овог Фонда чиниће се земљорадничким задругама преко Савеза Земљорадничких Задруга, који ће тога ради стајати у вези с Управним Одбором Државне Класне Лутрије. Позјимце ове чиниће се, на брз и подесан начин, на солидарно

јемство свих задругара, и то само у натури, т.ј. у пољопривредним машинама и сипрама; у крушној и ситној стоци, стоци за рад, прилод и облагоујивања; у лукој и стоци хране; у сипрама за устројство различитих произвођачких подuzeва (шарада сира, масла и т. д.); и, у опште, у предметима, којима се постижу чисто привредни циљеви.

Каматна стопа, на којој ће се позајмице чинити земљорадничким задругама, не може бити већа од 3%⁰; а каматна стопа, на којој ће задруге чинити позајмице својим задругарима, не може бити већа од 4%⁰.

Ближе одредбе о томе, на који ће се начин чинити ове позајмице земљорадничким задругама, односно њиховим задругарима, и о односу Савеза према Управном Одбору Државне Класне Аустрије, прописале министар народне привреде — по споразуму с Управним Одбором.

И о употреби ове четвртине вишка, као и о употреби целокућног вишка по чл. 5. овога закона, Управа Државне Класне Аустрије свако године даваће јаван рачун у нарочитом извештају, који ће се најпре објављивати преко службених "Српских Новина" па за тим и засебно општаћивати.

Први овакав извештај мора обухватити и цео досадашњи рад Државне Класне Аустрије у овом погледу.

II

Закон овај ступа у живот, кад га Краљ потпише.

Препоручујемо Нашем министру народне привреде, да овај закон обнародује и о извршењу се

ПОДЛИСТАК

РАСПРОСТРАЊЕЊЕ КРОМПИРА

Неће бити без интереса за нас у опште, а нарочито за пољопривредне кругове, да изнесемо кратку историју кромпира, који је, код неких народа као народна храна, од особито велике наклоности.

Давља кромпир расте и давае у Шкотској и Хилској, као и на суседним острвима. У којима се могло сазнати, кромпир се почео обрађивати у приморским јужно америчким земљама много пре доласка Шпанаца у те земље. Први историци помињу кромпир као храну иеруанску, која је се још свагда била одомаћена у тој земљи. Кромпир је у то време био више врста: бели, жути и црвени. Један каталски писец, који је 1514. године био известилац перуанске благајне, описао је поменуто године све те врсте кромпира. Најпре су га Шпанци донели у своју постојећу а одатле је пренесен у Италију, где је, крајем 16. столећа, већ био знатно одомаћен и познат под именом "Тарутале". У Ирску га је довео Јон Хавкин, године 1586, из Сант Фе-а. Шарл де Лекзис, професор лајденске академије, добио је године 1588. два кромпира, које је напун делегат као поклон дао једноме свом пријатељу. Овај га је описао у својој књизи важних растина, при чему је ставио примедбу, да су кромпири у Италији тако раширени, да се дију као храна свињама.

његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају; а свима и свакоме да му се попурадују.

13. Јула 1897. год.
у Београду.

АЛЕКСАНДАР С. Р.

Министар
народне привреде,
Љубомир Клирић с. р.

(М. II.)

*Истоп и староп државни печат,
црнар државног печата,
министар правде,*

Д-р М. Б. Миловановић с. р.

КОД ЊЕЗИНОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉИЦЕ НАТАЛИЈЕ

Оправа Српског Пољопривредног Друштва изала је у част да у петак 18. јула у подне, буде корпоративно приједна у нарочитој аудијенцији код *Њезинога Величанства светле Госпође Краљице Наталије, царице мајке Српског Господара, Његовога Величанства Краља Александра I, највишег заштитника Српског Пољопривредног Друштва.*

Циљ овога подворења био је, да се *Њезиним Величанством* као иницијаторци, Заштитници и извођачској председници Одбора за помоћ пошавним пострадалим пољопривредницима, изјави како од стране Српског Пољопривредна Друштва тако и у име српског земљорадничког staleжа, најдубља и најтоплија захвалност на *Њезиним* високом милосрђу, као и на поднесеним жртвана и труду, да та помоћ буде што већа.

У Лондону је кромпир донесен управо из Вириџије! а довео га је адмирал Дрџ. Но тој приликом није за се задобио наљзбу, то је тако остао непознат. Истом године 1628. када га је по други пут довео у Енглеску Валтер Рајлор, почео се његово обрађивање распростирати по британским острвима. По Хуболту, гајење кромпира отпочело је у већем размеру тек од године 1634. у Данкастеру, од године 1717 у Сасима, од год. 1728. у Шкотској а од год. 1738 и у Пруској. После ове опште гледи, која је владала 1728. године, гајење кромпира распрострило се по свој Немачкој.

У Француској отпочео је гајење Гаспар Ваухиен, године 1562. Одмах се затим почео се нагао ширити по Валдеји и Бургунској. Али у брају за тих гајење кромпира буде судски забранено. Један од највиших судова довео је о произвођаче и употребе кромпира свој одлучу: *О погледају на то, што тако знају кромпири јесу плод шаклони и употреба њихова може изазвати маломислић, најстроже забранујео овим гајење њихово у ивици земљи.*

У Лотриџији кромпир беше интересан десетком, ово године 1719. доћи су други крајени биди од тога ослобођени.

Од године 1761. кинпо се заузимио за распрострањене кромпира Ди Хамел. А заузимиоће Тиргоа, париси медецински факултет одоше је кромпиру заслужно признање, прогласивши га за растине врло корисно по људско здравље.

Па не само то, исти Тиргоа има великих заслуга и за живо распрострањање кромпира, као и само духоиништво.

Toj veľoj zahvalnosti, dala je Uprava Srpskog Poloprivrednog Društva izrazila kako u lepoj reci kojom je gospodin Predsednik Društva pozdravio *Veľno Velicanstvo* tako i u narocito izraenoj i alatinim slovima napisanoj spomenici, koja je tok prilikom predata *Veľnom Velicanstvu*.

Na spolnoj strani spomenice napisano je :

СПОМЕНИЦА

ЊЕЗИНОМЕ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉИЦИ НАТАЛИЈИ

на svetete dane milosrđa

a sama sadrđina spomenice glasi :

Vaše Velicanstvo,

Placementa Kraljice,

Upravni odbor Srpskog Poloprivrednog Društva svetlora je za svoju prijatnu dužnost, da u ime svoje i srpskih ratara, u poznatosti podnese Vašemu Velicanstvu svoju toplu zahvalnost na trudu, što ga je Velicanstvo uzoklilo oko prikupljava priloga za povoljanje, među kojima ima najviše poloprivrednika.

Placementa srce Vašeg Velicanstva poznato je srpskom narodu; bol i radost srpskog naroda nalazili su toplom odjenu u neku; nekna ruka Vašeg Velicanstva obrisala je mnogu suzu jadovanju; placementa srce Vašeg Velicanstva otkrivalo je mnoga zalozena srca đavlenjaka; duša Vaša zadahnula je dihom milosrđa i ljubavi prema bližnjemu mnoge za dobro neseteljne duše.

И vedanih čini Visokoga milosrđa olakšaje patnje postradalnih i uliti novu nadu u njihova srca na lepu budućnost, jer postoji vera, da za sve bude njihove zna Vaše Velicanstvo, a kad Оно зна, onda ће се њима и лека наћи.

Истина је да прилози милосрђа не могу снагда накнадити штету, коју пострадали трпе, али у великој не-

Тако је кастрески владика, Барад, раздело крошир парохјама у својој дијцези и дао им чак и ноуте у погледу гањена.

Од године 1778. крошир је освојио себи земљанте у свој Француској и доирио је чак и у најудаљеније заштине. У Чешку је донесен из Саксонске у првој половини минулог стодећа и најире су га отпочели обделати духовници у Прагу, по својим маестрским притома.

Тако је крошир после великих сметњи, које му је истицало незнање и људска предрасуда, и постао омиљена људска храна.

НЕШТО О ПРЕРАДИ МЛЕКА У ДОЊЕМ ЛЕВЧУ*)

Млеко овде прерађују искључиво жене (домаћине — редуге). Оне од истог добијају сир и кајмак (као главне производе), и полку (милерак) и сурутку (као споредне производе). Млеко се овде не производи, стигнуто услед малог броја мазне стоке, односно мале водичне млека, ма да је и ово невад (пре 30—40 год.) овде произишло, што служи као доказ „буљак“, које готово свака кућа има.

Како млеко, тако производи који се од истог добијају, држе се у нарочито за то направљеним стајама, које се овде зову *бичије*. То су мале зградине, које су са три

срећи и мала повоћ — велика је, голена је с моралног гледишта, јер се у таким тренуцима осећа сна величина братске помоћи, сна нежност сестринске руке. И прилози, који су пади приликом свечаности српског милосрђа последњих дана, неће накнадити сву штету, што их је српски народ претрпео од пошљае и дуготрајних кина, али ће га спасти од неизновне пропасти, даће му снаге до болњих дана.

Прегнућем Ваšег Величанства српско је милосрђе овом приликом изданије било, и управни одбор Српског Полoprивредног Друштва, не може да пропусти ову прилику а да Ваšему Величанству, а преко Вас и свима суделовачима у овој свечаности и свима приложницима, не изјави своју дубоку захвалност у име полoprивредника пострадалних од пошљае.

Молимо Величанство, да ову скромну изјаву захвалности прими овом топлином, каковом је управни одбор у познатости подноси.

Председник
Српског Полoprивредног Друштва
Рата Милосевић

Veľno Velicanstvo Kraljica blagopoludela je nekoliko puta ponoviti, kako je radošno i prijatno gaugata ovaj nadim znanića zahvalnosti koje Joj podnosi predica Uprava tako višegota i važnoga udruženja, na je milostivo i skromno dodala, da je činila samo svoju dužnost ali da Joj je veoma drago što се може pohvaljati kako revnošću svojih pomagata — gospođa i gospođe из Обора, а тако и лепим одзивом од стране становништва дичне престонице *Veľног узвишеног Сина*.

Veľно Velicanstvo, у својем одговору на поздравну реч, лије пропустило а да не спомене и то, како у илеме овоме понстну управном, види доказе о брзи коју Српско Полoprивредно Друштво стално поклана српским сточарима и ратарима.

стране оделовне земљом (на окречене), а с једне (обично источне или јужне) стране изакиване су хаде летине, обично по 2 см. једна од друге разделом. Јадини, који у Темнишу замењује оне бачије, овде су по све ретки. Од наменштаја а бачијама се налазе кабрији и љупони за сир и кајмак, и карлице (или љувчи) за разиљане млека. Све то стоји на нарочито за то направљеним љупицима, и снагда у примерној чистоћи.

Главна прерада* млека овде почиње да се обавља обично од Бурџине дана, од када почињу и оне да се муту. Да би мутна стока дала доволно млека, она се на овај дан крии тридана (некиваха) помешаном са бољом сољу, којима се додаду неке траве, које се нарочито за ово пред овај дан беру (те су траве: простро, помрата, сисата, млечна, бурџеак, конитњак, подбос, омиљен, одлес, дреп, коприна и др.). Кад се први пут пође да се стока помуте ово ведрице се веће првен коцац, о који се прикачи алака (котур) од гвозда и парче олова, и важије зрбом, копирвом, конитњаком и другим травима. Котур (алака) се меће да муљеву нека краја, као круг, а олову, да буде млеко тешико (или тусто) као олову. Прег подлазе на мутку (сваки пут) домаћица испере добро ведрицу, и у исту усне мало воде, којом опере сине (кравце), на тек после почиње муљеве. Код кравца муљера још пре овога одоје (пропусте) теле, а на крају муљева домаћица ће узети из ведрице на прег мало млека, којим ће намажати краву преко крста. Ово за то, да се код кравца и даље задржава доста млека. Код оваца се ово не ради, а козе су

*) Доњим Левчу неке се јужни део Левачког српског, али свла одо владине Властотека, Сивара а Тикве.

За тих je *Иезино Величанство* blagovolelo ponuditi članove uprave da sednu, i narediti da budu posluženi na lehovne eriskom običaju.

U toku toga vremena, *Иезино Величанство Краљича* osnovala je i svakog člana uprave na po se, interesoju se živo za rad i uspehama Eriskog Poloprivrednog Društva, i bene Joj veoma miho nad je razabrala, da je broj društvenih članova dobrotvora i utemelaca a tako i broj čitatelja lista „Težaka,“ u ovoj godini znatno porastao, kao i da se broj poloprivrednih podružnika u zemlji sve više povećava.

Zahvaljivim najsturdnije i na pomoći koju je Erisko Poloprivredno Društvo predalo odboru za poslađevne, blagovolelo je *Иезино Величанство* oprostiti se sa članovima uprave Eriskog Poloprivrednog Društva najvoljnije želena Društvu najsturdnije uspehe pod visokom zaštitom Eriskog Gospodara.

Članovi Uprave Eriskog Poloprivrednog Društva prožeti osećajima letinogot priznanja kako na visokoj brzini koja se u vladavalcima dionarima slavних Obrionika vada ukazivala Eriskoj polskoj privredi a ne name trnoviti i odličnim prijemom, poduviše ruku *Иезино Величанству* i uvažavaju iz dubine duše *желено Краљ, велико краљевски дом!*

Na vremena svetlih dana Eriskog vidoverja imano da zabeležimo još i ove pažnje ukazane Eriskom Poloprivrednom Društvu:

1. Pređednji društva imao je čiet biti pozvan naročitim pozivom da 28 Jula prisustvuje svečanom otvaranju Kraljevdavskih svečanosti a po tom je udostojen poziva na zabavu koja je 16 Jula u 6 časova po podne priređena bila u dvorskoj bašti za sve one trudbenike

u ovom kraju i inoče retke. Kad prvi put deca okuze malo mleko (obično na „Burfen dan“, onda im sinaju po malo od istog za vrat, te da ga savada, imo dosta i da se prelijeva. Kad se prvi put mleko razlije, mehu pod sudove, u koje isto razlijevaju, prvu isprav od božijeg badnjaka, te da se nata karjak debeo kao never. Mleko se varu obično u kavaljisanim bakračima, a razlijeva se u karjicama, koje naročito za to pravne Litvanski koritari, ali u oseljanim kućicama, koji moraju biti svagda gdeševani. Stoka se onde muko obično najutra u večer, a mleko se varu večinom najutra. Oni koji imaju malo muzne stoke nemaju kralje mleko sa ovčim. Oni pak, koji imaju sasvim malo mleka, oni po malo muzne sastave u jedno na podsiravaju. Po muzeno mleko se procedi kroz cedilo (koje se pravni od teženog ili laganog platna) ili sito, na se zatim metne na vatru te proviri (spari se) posle čega se razlijeva u neč oprane i osušene sudove. Dok se mleko varu zvek u jedan strakar, te da ne bi ispečilo. U ovom kraju retko koji podstava ispareno mleko; to he učiniti samo ako bi mu koji varočno saruženo, ili ako kraljica imo dosta. Od s večeri razlijevanog mleka karjak se kuhi najutra, a od jutrošnjeg u večer. Karjak se zabra u lepe čiste čaširne i u gdeševne bunone. Posle svakog kuđenja karjak se dobro posodi. Ona žena, koja se valjak po mleku nošto ovo proviri, ali ona sparava, što se uvati na površini nekuzanog mleka, kad poduje postoji, — svaka se i ostavlja u naročiti sud, i to se zove valjaka (mildera). Valjaka se odni proizvodi u vrlo noznatnoj količini, i više se upotrebljava za lek, nego li za drugo što.

koji su stekli zasluga za prikupljane pomoći poslađevna.

2. Na Glavnim sastanku celog Odbora za pomoć poslađevnina, pri koje učestvovalu 27 gospođa patričesa, 120 gospođina — članica i 70 članova — gospođe, izabran je za poverenika Odborskog, i potpredsednik Eriskog Poloprivrednog Društva a u cilju razdavanja pomoći poslađevnina.

V.

УГАРЕЊЕ СТРИЊКЕ

Иод нас se još vrlo malo vodi računa o koristi od ugaranja strinjke, ali kako mnogi kažu podoravanja strinjke. Upravu, retkost je kod nas vidjeti da je ko ugaru strinjku, a to je verbaći doza da su nam nenozitno koristiti toga posla, ali da o njima ne vodimo računa.

Međutim to je tako važan i koristan posao da ne bi trebalo ni jedan poloprivrednik da ga zanemaruje. Istina je, da se ugaranje strinjke dilažamo više za stoku po strinjini, na koju mnogi poloprivrednici računaju, ali ta korist nesramno je mala od one koju postignemo ugaranjem strinjke. Naročito u dilaženo doba, kada imamo načina da na malom delu strinjka proizvedemo dosta niže za stoku, nikačo ne bi trebali da bivađevamo podoravanje strinjke.

Ko je imao priliku da prelazi preko Save i Dunava u vremeu po letnji, tome je moralo pasti u oči, da još ni hrana nije svežena, no još u kristinama stoji na mlazama, a svet već ugaru strinjku. To bi već bio dovoljan podstrek da o tome razmislimo, da se zaštitimo: zašto li ovaj narod to čini, kad je on još oskuđujući u zemlji i pavi no što smo mi? I znajujući da niko neće da udaje svoj trud i trnovak u posao nekorisni, mogli bi slobodno i mi da sledujemo primeru naše braće preko Save i Dunava, na da ugarimo strinjku i ne rasipajući za uzroke zašto to treba činiti. — Uvereni unapred da je to korisni posao.

Пошто се сине карјак са карјика, млеко се враћа опет уз бакрач у коме се подsirava. Млеко се сира нарочито за то припремањем сиринце. За ову цел узима се сиринце јагњеће (нарочито од јагњета дојачета, које још није почело да насе траву) овчје, свињско или говође. Сиринце се држи у варочном суду, који само за то праве наши доњари и који се по летом сиринчава зове. Сиринце се „подсеца“ у нумо хецени, и то у среду или поведенице. То се подсецање врши на овај начин: Једно кување чељаде отиде прво те донесе у један судић придржава за ово поде. При идењу не ваља ништа ни с ким да говори, нити на питана да одговара. Пошто је на овај начин воде донета, домаћина узима сиринце, које меће на трновак под огњивни прочеља, и укрупњајући секиром преко истога говорни: „Урштинга те Бога ради, дај ми сира леде сади, и дебање — рученице“. Тако три пута, и на крају сваког пута узме у сиринце. Трећи пут кад буде оваа муш, у наред два пута секиром, при чему водети сиринце на четри депа. После овога та нарчад меће у сиринчању и преливајући их оном свежом неваченом водом говори: „Кад извор преушава, тад млеко у којој сточи, како се одржао водонина од говора, тако ти у сиринчањима“. После овога меће још три жина угљена у исто, и тако је сиринце „подсећено“. Нека у исто меће, поред овога и неко перње (које нисам могао да дознам), карјична јаја и др.

Кад се млеко сирени за подsiravanje, онда се у исто (такође кроз cedilo) наспе ова чорба (вода) у сиринчање по се суд с истим наспе овога меће поред ватре, те да би увек било у умереној топлоти. При овом се сада суртиа

Ну ми ћемо ипак да протоворимо коју о томе кад и како треба подоравати стрњаци и зашто се то ради.

Пре свега стрњаци треба угарити што је могуће пре. Што год се раније угари, тим је корист већа. Највише што би се још могло дозволити то је, да се нусто свиње и друга стока и живина по стрњци да покупе заоставац кмет и онако зрно, — на одмах треба покурити да се стрњца узугари.

Угарити треба плитко. Довољна је дубљина бразде од 5—6 сантиметара. Према томе и оре се лако и брзо, само ако је време погодно. Ако је земља много сува и опрела, те се не би могло тако плитко орати, јер би праг ако се дубље не нусти ископао из земље, онда се може очекивати док надне прна клима, на одмах принонати на понав.

Угарењем стрњике постижу се у главном две користива: постаје плоднија и чистија. — Све оно семе корона које се налази на површини земље, угарењем се заорава те одмах клија и коров никне, а нека времена до зиме да цвета и да му семе дозри, те се припомо следећег орава заоре и тако уништи. Исто тако утамаљује се зубача и други коров који се не размножава само семеном, јер тиме што се у лето њихва угари, жике му се избајају на површину земље, где их летња жега и суице са свим онаде и осуше, те се на тај начин и тај коров слаби и утвре. Па и само заостадо зрно усева, којим се погодно хране живиши и други гад у аемљи, заоравањем стрњике наговни се да пре клија, а тиме се убрањује храна штетницама, те се њихве наоде; а оравањем избадују се и они и њихова летоса на површину или им се законици отварају, те их њихода и њихови непријатељи који се њихва хране утамаљују. — Ну сем свих ових користи, главна корист угарења стрњике састоји се још у томе, што се земља онадођава. Не каже се у заду, угареном унола њуборено.* Па још кад се угари тако рано, лети, — онда се земља утамаљује сунчаном праком и топлоте, наизамеће са кишом и роом, врло добро оплоди, те усеи на њој боље роди.

У кратко; угарењем се земља онадођава, а утамаљивањем корова и штетногма земља се чисти, те остаје за усеи више хране и простора, и најзад угарена земља лакше се обрађује.

задо одваја (зучи) од сира, занто се често одсипа. Овом истом суртуктома најде се и сиринишача, која је пре тога била непријављена. Сиринише се често нади из сиринишаче при чему се опере, осуши и опет у мету врати. Кад се млеко доваљало стегне (сасирва), а те бива обично после три до четири сата, онда се сир меће у дебло, па се ово обеси о клин ексер или клин, те се на тај начин из истог у неколико исцеди суртук. После овога једном се завие сир у четврт, мете на сто или неку другу равну даску, па се одгос притисне неким тешким каменом (обично бедуктом), те се на тај начин из истог одеда и сва заоставања суртукта. После једног до два сата са сира (грудае) се сипа камен, одваја дебло, па се сече на кришке (валлаје), меће у чабар и одгос добро носан. — Опрлаена, односно жедељена суртукта после овога свари се и сипа у нарочити суд. Осим за јело, ну овде употребљују још и за појене стина и за белене марама, којима се жене завлајују. Двоукдина од суртукте овде се не одваја. — Ако се млеко не би водирало, онда га носале и то носале једн под именом „кок“. Лети и киселе млеко, али врло повешто.

И поред тога, што се од млека одваја кајмак, ипак сир из овога краја може потпуно да се такмичи са оним на кришвачкој и јагодинској нијаци. Због тога ну је депа снага 0.70—0.80 н. д. од нтр. а кајмаку снага 1 дин.

С тога стрњике не треба ни у ком случају оставити неугарену. На највишим нолама треба на стрњци носејати више балке (кукурза на сачиу, репу угарачку идр.) а сву осталу стрњку треба што пре угарити.

ЈОШ ЈЕДНО МИШЉЕЊЕ

„НАСОВИ МАТИЦИ“

Ако је питање „О узроцима са којих се у коњини јавља „Насови Матица“ („Матица труговацата“) тачне природе да га не могу решити сами државтвари, ипак још прошле године, кад га је г. Мах. Ступаревић, ипак још „Тежак“ први пут покретуо и о њему своје мишљење до био сам вољан и ја рећи шта о томе мислим. Још онда ми је била намера потврдити претпоставку г. Ступаревића, да постанак Насови Матице није последица забаве и случајних погрешака пчелника и ако то тврде, и у томе се питању сложни, један филозоф (Лајкарт) и један велики практикар (г. Јов. Живановић); али важност овога питања налазали ми је да га шестрало, са често практичне стране проучава, па онда да се о њему изјасним, што чиним сада тим пре што г. Ступаревић омет то тражи.

Филозоф Лајкарт и г. Јов. Живановић дакле, тврде да „Насови Матица постаје отула, што пчела хрлећи млеко Матицу у матичњаку, из забаве, прихрањују тои храном и првине пчела радилаца што су око матичњака, којима се, услед тога, органи за плођење развију више во у другим пчела, на кад наступи случај да у коњини матице нестане, а нова се не може изабети, онда једна од тих пчела (које су и млеко прихрањивале) носи јаја из којих се легу само тругова.“ Ако претпоставимо да је ово овако, да се дакле Насови Матице из ових узрока јављају, онда нам се намеће друго једно питање: Зашто та Насови матица носи јаја само онда, кад прве матице не стане и не буде могућности да се до друге дође? — Зашто насови матица по својим инстинкту не носи јаја и онда кад је прва матица ту у коњини, и зашто се тај нагон код ње јавља

Ми рекосмо како се овај важи приредивши посао обавља у овом крају наше отаџбине, а на стрњцима је да важу како треба да се обавља. Чини нам се, да је баш о овоме постојало и једно јавно питање у овом листу.*

Ст. М. Мijatовић

УЧИТЕЉ.

*) Овај извештај г. Мijatовића, на коме смо ну захвалили, доносило јео међавремено г. редовности зато, да наши стручњаци виде на како прикладном ступњу стоји прерада млека у овом крају отаџбине, где се измеђ свих радња овог налика највише налазе на „објава“ и „вртача“. Не допосмо, дакле, овај извештај, јерат поже како треба радити, већ да се види на каквим се условима оваква прерада млека у овом крају, не би ли се привремено и у другим крајевима осмисли и чуваје водобих приликоваца одошних код нас, а како погодно стварне мерење у преради млека и о њима јавно ризици; — а на г. стручњацима је да похитају да одговорно свом позву.

Уред.

баш онда, и само онда кад матице нема? — На ова питања кад се тачан и прецизан одговор да, без икаквих претпоставка, онда се тек у претпоставку г. Живановића и физиолога Јапанрота може веровати.

Мени се врло често појављују назови матице у кошницама за вештачко одгајивање матица. Да би ми се све кошнице што рјеђачама и до јачег народа дошле, њима дајем оквире са поклоњеним леглом. Оне долазе не изводе матичњацима, већ им то додајем из друге кошнице, нарочито за то раније спремане, и у њима се даље младе матице не хране. Кад из тог додатог зрелог матичњача матица и не изађе, или ако изађе на прикладно свадбеног вазета утине или зацута, онда кошница остане без матице и назови матица се појави. Зашто то, кад се у њој младе матице нису храниле већ јој је додат (припачен) зreo, затворен матичњак? —

Посматрајући прилике у којима се кошница налази кад се у њој назови матица јави, дошао сам до истог закључка као и г. Ступаренић. То ми је убојење постало јаче оном случајем, који сам сам измислио: Протле године имао сам једну слабу кошницу у која се није родила; она је године ојачала. Оне сам године почетком месеца Јуна из ње поводио све оквире са јајима и непоклоњеним леглом на сам за тим матицу уклонио. И ако у овој кошници, услед нестакна матице, нису матичњаци извојени, јер није било младог прихваћа кога би прихрањивањем матицом направил, у њој се ипак јавила назови матица.

Питањем сада, од куда то и зашто, кад у тој кошници за пуне три године матичњача није било и младе се матице нису у њој храниле? — Зар овај ваљан онит не може са свим претпоставку „да је назови матица посљедица забуба и случајних погрешака нечлених?“ — Зар се њиме не потврђује факат, да се несталом матице, назови матица тек ствара у кошници од обичне изведе, коју или народ изабере, или се она сама изводи, што ће свакако још да ауто бити тајна, и којој се прихрањивањем влечем развију јајњани те носи јаја али — само трутовска.

Др. Димитријевић.

ТРГОВИНА СА ЖИВИНОМ И ЈАЈИМА У ЕВРОПИ

Живинарству се по целога света поклања се дана у дан све већа и већа наклона. У многим земљама оно је данас тако развијено, да представља врло важан извор дохода и богатства дотичнога народа.

Тако на пример у *Аустро-Угарској*, према поузданим статистичким подацима, *извоз* живине и дотичних продуката износио је:

у год.	1889	фор.	26,264.120
"	1891	"	33,276.623
"	1893	"	38,101.555
"	1894	"	53,272.783

Дошло извоз у години 1894. износио је само 9,256.014 фор. а то значи, да је извоз у тој години био већи од извоза за 44.016.769 — форината.

Извоз из *Аустро-Угарске* поглавито се претао у Немачку, где је *Аустро-Угарској* јаку утакмичу чинила *Русија*. Та је утакмица била у година тежа и остарија, што је руска влада све могуће олакшати чинила својом извозом.

Извоз живине из *Француске* представља огромну вредност од 500 милиона франака годишње.

Према статистичким подацима, потреба носи од живине у *Парису* редовно је велика, јер годишња потрошња износи 16,900.000 килограма.

Потреба јаја у *Енглеској* већа је по у којој другој држави, и постојано расте. Године 1863. утрошила је

Енглеска на јаја двадесет милиона динара, након десет година потрошила се знатно увећала извозом педесет и осам милиона у години 1873, године 1883. износила је шест и осам милиона а 1893. године деvedесет и шест милиона франака.

Америчка влада у последњем добу обратила је велику нажву живинарству тако, да извоз живине, јаја и томе слично преставаља у 1894. години вредност 1705 милиона динара према 1375 милиона у години 1890. а 598 милиона динара у години 1885.

Исто тако и извоз из *Русије* за последњих година знатно је порастао. У години 1894. извезено је из *Русије* само јаја за 15 милиона динара, док је седамдесет године извоз једва дотерало до 525 хиљада динара. Из наведених података јасно је, да је живинарство у *Русији* знатно напредовало.

У *Енглеској*, *Белгији* и *Француској*, а у новије доба и *Немачкој*, нарочито *Баварској*, *Баварској* и *Саској*, у *Италији* и *Русији*, живинарство има нарочиту помоћ од државе, да би се само што пре и што веће развило и унапредило. Тамо се подику о трешу државе узори живинарства. У *Валмистеру* подикује је земљосел завод, који се зове „Geflügelsucht-Akademie.“ За *Восну* и *Христосову подикују* је *земљосел живинарства* у *Приједору*.

Како гледаштво узима угарска влада према живинарству, јасно се види из говора, кога је држави министар привреде *Иг. Дарањи*, врлином живинске изложбе, а у живинарском одељку: „Живинарство као споредно занимање даје маломе земљополцу знатну добит. Али, да сада је много учињено, да се живинарство унапреди. Али, утицај околности нарони не и да наље кораке у томе правцу. У живинарству бави се један стручњак специјално само питањима и односима, који се односе на живинарство и ја сам нисмеран, ка да нисам још потпуно одлучно, да у близици Немце подигнем узорит живинарницу, спојену са струцима учалимством. С тим заводом биће у вези и ново тржиште, где ће се производити производи понога завода“.

Цар *Никола II*. дао је у последње време 75.000 динара на подизање велике узорит живинарнице у близици *Петрограда*.

У многим државама живинарство има сталне стручне резервенте или инспекторе у министарству народне привреде, као на пример: у *Русији*, *Француској*, *Белгији* а у новије доба и у *Угарској*.

Из свега овога јасно је за свакога, да је прека потреба и већ крајње време, да се и код нас заинтересују привредници, те да се поради на јакну живине „у великом“.

Напредак живинарства у туђини нека би био постреп, да му и ми с вољом слаткујемо, те да тако умозакојмо дохте од те гране народнога галдитва рационалних тежењем живине. Р.

ЈОШ ЈЕДАН УЗРОК САТИРАЊУ НАШИХ ШУМА

Шуме, када се код нас већ почину осећати посљедице од знатно урорашањених шума, када још нису предузете доноње мере за подизање нових, и када је се почело водити обилатнији рачун бар о овом наслеђеном благоу у нашој отаџбини. — Дјукност нам је да изналазимо све могуће узроке, због којих се наше шуме безразложно сатиру, те да се они што пре укланјају.

Наши стари оставили су нам слободну нашу отаџбину окупљену богатом шумом а ми, место да смо у тој погледу у стању бар оставити напамет парантају оно што смо наследили, ми му остављамо рушевини: — остављамо му

gola brda sa ogromnim jarugama i dubodolnima. — Uprkos ovoj ima i suvine, a o mnogima je govoreno u „Teziku.“ Meni je jedan primer dao povera da iznesem još jedan uzrok, koji je dosta moćan činilac pri satiranju naših šuma.

U našoj otarbi ima još dosta šuma, za koje se ne zna čije su: da li su svojnina pojedinih opština, privatnih lica, ili su svojnina država? I nije retkost, da se pojedina privatna lica spore sa opštinom oko šume, opštine opet među sobom, pa čak i sa državom. — Dok nije retkost, da te šume nisu svojnina ni privatnih lica, pa ni opština, — nego država. Na svima ovakim mestima, gde je šuma još nepograničena i gde je neizvesnost čija je svojnina, ima dvojakе штете:

1. Što se daje privatka pojedincima da goru bezrazložno uništavaju, grabeći je i prisipaujući se sobi. Zbog toga uzroka možemo videti oko pojedinih šuma u okolnošćima i livade, koje se duboko prukaју u unutrašnjost šume, a među tim pre 10 ili 15 godina, na svima takim livadama i livadama bila je odrasla gora, na koju pojedinci nisu ni pomišljali polagati svoje pravo. Ovakih slučajeva ima i među opštinama, koje se oko kakve šume pariče.

2. Što se zemljoradnici, bilo kao pojedinci ili udruženje u opština, pored velikog ogromnog truda i pored drugih raznih nedataka, — izlaku narivcima i troškovima, stvaraju se snađe od kojih ni ni stoja na miru ne ostaje.

Za primer da navedem planinu „Tupalasko,“ koja je na granici sreda hološkog i zvinog, a između osinčike i kučevske opštine.

Ova planina, u kojoj prevlađuje bukvinna dosta je velika. Ono je se otpimaјu pomenute opštine, i, u koliko sam mogao saznati, to imo narivčene traje blizu 15 godina i kako izgleda, širivše se ovdje, kad nestane plavine. To imo trvenje staje ih grednih žrtava, ali što je najgorе: *šume se uništavaju gora.* Kakve su posledice tog paričenja najbolje ће prestaviti ovi primeri:

1. Narivčene strane, u vnat jedna drugoj uništavaju goru. Bilo 1894. godine neko, iz neke narivčene strane, uplavo je ovu planinu, koja je zvanio opštenešna požarom. Zbog ovoga su činjeni unijaјu, procenjena je uništena gora, ali s tim nije još nita postignuto;

2. Dava se, da stanovnici narivčene strana ubijaју jedan drugog stoku, koju u planina našu;

3. Obe narivčene strane, podakuјu svoje pravo na planinu, kadaју под закун повлауу, a opština kучevska izlakuјe под закун jarovinu. Tako je gradila prozide, a i razvije jedne godine. Osamčini unaju u planinu i narivčene snivne oteraју u obor, gde leže, dok in oni od osinčevstva ne naplate jarovinu.

U koliko sam mogao saznati, i država podale svoje pravo na ovu planinu.

Iznoseći i ovaj uzrok uništavanju gora i navedeći ovaj primer sa planinom „Tupalasko,“ u literaturi čuvaju gora od bezrazložnog uništavanja, mišljena sam, da bi od navedene strane trebalo uraditi ovo:

1. Saznati za sve slučajevе narivčene pojedinih opština oko planini, na račun тих opština vlasitati komisiju, koja bi svojim unijaјem rešila šta je čije. Ako opštine ne bi pristale na izdatke za to, onda da tako planine država prisvoјi i u zaštitu uzme;

2. Ako na neku planinu država podale svoje pravo, i tu planinu i koja opština prisvoјa, onda treba sama država da vlasiti komisiju da to pitavne rešiti;

3. Gde je planina neša i gde je narivčene veše, poštati sa tim rešenom što pre, kao što je slučaj sa planinom koju sam uzео za primer.

Никола А. Јовановић
универс.

МРКИ ИЛИ ЧРНИ ЛУК

Jedan rod popra za svaku koju potrebu jesu lukovi, i to: *mrki ili crni luk i beli ili zeleni luk — vesnik.*

Meni je ovde namera da obratim pažnju posetiteljima čitalaca na način izvođenja i gaјevna *mrkoga ili crnoga luka.* —

Ovaj se luk proizvodi ili semena i to ovako: da dođe do zreloga luka, imamo da radimo sledeće radove za dva leta, a treћe, tj. treće godine, dobijamo luk za upotrebu. Prvog leta dobijamo seme; drugog god — arnirni, a treћe zreo luk.

Da dobijemo seme, treba izabrati asne, krupne, zdrave i što čvršće glavice od zreloga luka, na ih rano u proleće, u početku meseca marta, zasaditi na zato spremljeno mesto. To mesto treba da je suvo, ne podvodno, zemlja dobro usitvena i vlažena sunцу, a da je udaljena od predmeta koji bi činili lađ ili drugo smetnje. Glavice za to spremljenje treba usaditi u jednu, dve ili više vreta, koje da su 30—40 cm. jedna od druge daleko, a glavica od glavice da dođe 25—30 cm. daleko, a u dubini da im samo malo reп na zemlje povr. Pored svake glavice treba udariti prituку da se pravеку bikovni kad vрасtu, da ih ne bi vetar polomio. Kad seme sazre, a to se poznaje no tome, što one male čaurice poluzе, seme u njima popirni, no neka čaurica isre и seme iz ње ispadne, a to je znak da je seme zrelo. Sad valja bikovne sa zreлим semenom poseјi i ostaviti u kakvo sitno ili prostirni na ponebu vošaju, ako га ima više, na smestiti na zlodnom i skloпenom mestu na sune da dozreva i da се seme lakše istrese iz svojih čaurica: a može се још помоћу и руком истрећи, да се seme iz čaurica bolje odвоји, i u isto vreme treba seme malo izvetaјti od vatre да би iznali само чисто seme. Могу се и цели bikovni poseјi и ovezati и obesiti да дозру. Тако добијемо lucno seme, valja metnuti u jednu kesicu i gde год на svom mestu ostaviti и чувати га до kadueг proceša.)*

S proceša čim vreme donusti da се u vrtu može raditi, treba leјu, gde hoјemo lucno seme да seјemo, пре seјanja dobro priгotoviti, нарочито ју треба добро usitniti, јер kрупна zemlja — грудине — smetaју једнакomo и pravilnom seјanju, a tako isto smetaју и porастu mladог luka. Seme се сеје ruvom kao i kучevsko и drugo sitno seme, само треба paziti да буде једнакomo poseјeno, ни suvine често, a ни retko. Najbolji je сад, kad су glavичice u veličini lenjina.

Leјu zasејају lucnim semenom, ne valja odmah zalivati, nego treba gledati да је seme zemљom добро pokriveno, na onda treba zemљu sabiti kаkвом daskom или donatom, posuti преко ње sasvim zrelog sitnog ђубрета, па тек onda zalivati; to ће учинити да seme dobroше niше хране и да ху се valja u dovolјној мери odржава, јер од ову seme potеже lucne. Kad би се nak odmah на голу zemљu zalivalo, onda би вода padaјући siprala zemљu sa semenom и seme isterivala na površinu, то би seme ostalo голо, и kad би kљајало, kљапа би од жеге или од ладноће могла лако угинути.

Za zalivanje ovanih leја najzgodnije су канте са sitnijim rešetkom; ako је zemљa suva, treba ће чешће zalivati, и kad бљаке očaju, onda реће, све ће то regulisati оно ђубре. Kad lucne — пера — од лука toliko poraste, да се нећ загуснудо, onda не треба никакo zalivati, јер се usnari и kvари. Najglaavnije је ишветiti, и подити траву да се u јој лако razvije и omatori, јер mladu travu lakše је чупати и веће се при чувању попре-

*) Spoljaјo је bolje, да се seme, баш до саме upotreбе чуваји u oловкама neokаљено или oкаљено с ласом сајоном.

дети мадај лучна биљка, као кад је трава оматорида и пустија јаче зине, па се поред не осуша и лук.

Кад зиме од тог лука — сјџа — пожути и почне да се суши, онда га треба руком или чим другим оборити и земљу, подокити, да се пре сапусти и да лукови — арнацик — расте — оцвирне. Сјџа се вади најбоље малим шилатиком брастом — кочињем, садњаком, плаши да се неби главичице повредиле. Изнађени лук — сјџа — арнацик — ваља распрострајти на какву осуру или пољаву дани да се bolje просуши, а у вече га увести у зграду и такође распрострајти. Јер скауљен у томан услари се и може се укарати. Кад се тако просуши, може се дати на тавањ, или на какву зграду, и распрострајти да ствје до зиме, само га треба обдажити на донаком, ако га је много, иначе руком прекарати ради бољег осушавања и чувања од кварења. Кад наступе мразеве треба, ако је на тавању над собом, која ће се преко зиме грејати чиме покрити, иначе треба га боље покрити старим пољавима ством сламом, да не промрзне. Ако га има мало, може се дракати у мрежу, или неку стару кошницу, и обесити близу дна да се тако bolje просуши. Чим мразеве преставу, ваља покривач дати, а ако је на дању уклонити га одатле, прострети га негде на промаји и чувати до времена сајења.

Чим наступе топли дани, да се у нуту може радити, ондах се може и лук садити, и то бива обично коцем фебруара, или у почетку месеца марта; јер раније то bolje, јер раније сајењ, добије довољно влаге за развијање. Лежу да сајење треба добро спремити, тј. земљу уредити. Земља да лук не ваља ако је скорашњим љубетом љубурена, нити треба за лук љубурин, сем ако је то љубре јаче прегорено и земљом измешано.*) Ради лепшег вида и ради лакшег прашења, треба лежу по коначицу кочињем ишпарати на брадаци — врсте — по којима ћемо лук садити. Врста од врсте треба да је раздалако за 20 см, а главичице једна од друге 15—20 см, а у дубини да им рен на земље шири. Лежу треба преко лета 2—3 нута малом мотичицом прашити, јер се земља bolje устима, а у устима пој лежи bolje се лук развија. Ако би не нека главичка израсла на површини земље, не треба је земљом много огрнати нећ само мало ситне земље око ње нагнурати, јер она то води и обично такве главичке најкрупније расту.

Кад се пера од лука почну сунити знак је да и лук сајења. Ако би била нека пера јаче зелена, треба их пре ваљења на 4—5 дана оборити земљом да се што пре саспе, јер то су главичке које су се почеле подмлађивати. Главичке од лука ваде се најбоље мотичицом, јер се може главичка лако подухвати и испона без повреда, а шилатиком дрнетом често се главичке најтеже и носе кваре, али ако руком чуца, поцадију се пера, која су нушка за његете у венце. Изнађени лук ваља распрострајти на сунце да мало провене, да се просуши па га ондах прашти у венце, јер што се луке чека, тим се пера више саосују и кадију. Чист лук, или „штукџ“, треба дракати на каквом сувом месту, а венце обесити на неко проветрано место, које мора бити заклоњено од кише; најбоље испод стрепа или настрешина, а „штукџ“ распрострајти да се добро осуше. Тако склоњен може стајати до зиме, а кад наступе мразеве, ваља га склонити да не промрзне. У венце гомила сложени, кваре се, зато је bolje ишешати га са сламом.

Лук зрео, а тако и арнацик, ваља бар нешто обдажити и уклонити сваку квару главичку, да се неби и друге квариле.

Лук нам је врло корисна биљка, која је снако кући потребна, и коју сваки треба да гаји, а нарочито сељаци. Најглавнија му је употреба за јело, а уз то у мношци је случајенима и добар лек. Луковину — љуску —

*) Може се и врло добрим успелом љубрици носеком; у земљу, која је испуна љубрени, бивају главичке и арнацик и кварење.

Резервент.

у неким крајинама употребљавају за бојене; а поред тога од њега се може имати и лене користи кад се у довољној мери гаји и за продају, а нарочито арнацик, који је увек на доброј леви.

Ст. Маричичевић уметел.

УПОТРЕБА ДРВЕНИХ СТРУГОТИНА.

Струготине су веома важне за пољску привреду. Ну, тамо где их има у изобилју, нико се на њих и не осврће, а где их највише треба, тамо их нема. У земљорадњи их употребљавају за љубрење, у стојарству за прострају и храну стоци; у градинарству и гледарству као средства за заштитивање; у технологији за израђивање вештачког дрвета, даска, онека, и т. д.

На ваљи, као љубре, струготине венају великог значаја, јер унуту само значајни. Изоставе и тенке земље веома добаве, а на силпавом, невоситом земљишту не могу се употребити, док добро не протруну и док се не натопе потпуно шпаштеном. Скорашње струготине најбоље су за љубрење оне, које најпре почну да труну, те се тако мањају у хмуку. Такве су струготине од јеле.

Кад се хоће да струготине брже сагтрују у земљу, онда се мешају са шпаштеном или кизетима из нушка. А могу се по врстама комешати и са ситним негашеним кречом, па онда одавати. Топлотом која се производи гашењем креча, загреје се та мешавина, те растварање брзо почне, а брзо се и саршава. Ну, ваља пазити да се струготине не загревају ваго и тако сагоре. Успех је бољи, кад се место чисте воде употреби шпаштина, па и веома разблажена.

За прострају стоци, нарочито коњима, струготине су веома zgodne, јер дају здрано и жево делало. За једног коња ваља увести 2½ до 3 кг, а за говече 4—5 кг. Дневно, и то је довољно да се наслада слој од 10—15 с. м. Струготине се одликују поглавном тиме, што добро примају и унајају шпаштеном, те не страдају конате. Тако место унајају амонијак, те је вадуду по стајама чистија. На од бољештина не страда стока годино, где се струготине прострају. Једина им је махна, што их много остаје у дањи; али то бар тера на чење чиниње (тимиреве).

Ђубре од струготина раствара се у земљи за годину дана.

Струготине служе и за храну стоци, где нема довољно сламе. П. Кру (у Банарској гради од њих хлеб за храну стоци). Главичке главне дрвета претвара се у грошњак шећер, а прешена се 4% рлава, овена или шпашина брашна и мало овевата. Тај хлеб вонг стока да једе и наго се гоји.

Оштима се сазнало, да се надало много великих и здравих промрира онде где је љубрено сами струготинама, или где су ваље засаде брање после орава.

Градинари засиљавају лушке и главичке цвеха (генгине, глосичице, белогаје, жале и т. д.) у струготинама. Осим тога, ваља ирве земљу за зелен, а покривају еније врсте цвеха, да га сагтрују од ирвала. А и воће, особито крушке и јабуке, чувају у њима, те до пролећа одрже жу и свес ирисе. У влажним струготинама добро клиају краставац, тикве, грашак шећерац и друго тврдо семење.

Струготине у индустрији.

Дашер се граде овако:

Одмери се један део кемента и помеша са три дела струготина, па се онда све веома ошала, добро промеса и у нарочитим облицима (калушница) добро притисне. Дашерне ове слаке изврсно за покривање кућа, јер не труну, не пропустају воду и не изијају се. Још су градинаре,

кад се готово вамажу катраном. Те се дачице могу сећи, глатати, лешти, па и владицом притривати.

Вештачко дрво може се и на други начин спиралати. Струготине се добро осуше, па на често сито просеју, према томе, како се дрво хоће — фицеје или грубаје. Сад им се дода осии део (од њихове тежине) обичне, сидно учуване, сирчеве смоле, па све добро измеша. За тим се на добро угрејану плочу од динеца или кована гвозда простре табак хартије, па по њему намести оквир оне величине, по којој се хоће дрво да гради, па напуни овио мешавином смоле и струготина. Мешавина се ту добро притисне, како би, кад се оквир скине, струготине остале у јавној облику. Порох ових струготина неће се омет табак хартије, па, друга врста струготина и друга врста плоча, па се и омет притисне. Тако се може паслагати неколико слојева, а после ваља све добро пригответи за вршење или на који други начин.

Додавањем боје у смесу може се дрво обојити, како се хоће, па и мраморити. А и то се дрво може сећи, стругати, глатати, резати и употребити за свакојаке потребе.

На тај начин лако би се могло градити притискавањем и јевине овеке, које врло добро горе, те заменују дрво за гориво, па га чак и надмашују.

Камено дрво може се нова вештачка маса, која може имати велике вредности у многим гранама индустрије. За израду каменог дрвета употребљавају се струготине од јеле, буке, а и друге, које се добро промешају са магнезијом у прашну и хлорид магнезијума, у сразмери 2:1, после чега се смеса добро напаса, па на начин теста, од кога се педе (пресеју) разни облици, даске, шиндре за стрехе и т. д. На ваздуху ова маса нагло стврдне.

Струготине се још додају глини при грађењу опека, чиме се добиња изврсно градиво за зидање нарочито талвих зидова, која су изложени ветру, киши и осталим непогодама.

Тако исто слаже струготине и за затискивање отвора, рупа и пукотина у зиду. За тај се посао струготине просеју, да се отргне од ивица и коре. За тим се начини леп (матери) од 1 дела цемента, 2 д. креча, 2 д. струготина и 3 д. крупног песка. Струготине се најбоље измешају с цментом и песком, па се онда тек додаје жидка гашена креч. Таквим се леном лепи као и обични.

Кад се граде деденице над земљом, употребљавају се често струготине (неки пут само оне и ништа друго), да се испуни простор међу зидовима.

У кући се вама често праве металне ствари, затискују пукотине ово прозора, нуше подгладнице а и јаја и које оставају у њима за зиму.

С чешков,
М. П.

ЧУВАЊЕ ПЛОДОВА

Шема већег греха, који пољопривредник може учинити, него кад из неких пута, да му плод пронадне или да се увари.

Да би сачували сено и сламу најбоље их је смештати на тавању, у шине, наслове и друга места, где неће кишнути и кварити се. Ако ли пак морамо сено и сламу девети на пољу, онда је на првом месту нужио, да се набере суво и законито место, како не би сено или слама удаљила влагу из земље и како их ветар не би оборно, а сена тога нужио је да се чувају од своје и туђе стове и због тога се морају направити котари. Да не би кишпа и снег шквали обично се подиња сена или камаре до изнад по-

ловине разводи, а ондаде се узводи; код билака шод којих је стабљика кружна попрвна се сламом. Од ваге на земље чувамо сено или сламу подметалема напрати, лишћа итд.; а најбоље је, да се направни нарочито пошве постове, које би нам у исто време служило и у месту котара. Од ветра се обично бранимо, кад побжемо дужу и јаку ветру у средини и металем лемезова на врху. У неким пределима сено се дене на дрвету. При томе се обично оставе доње гране и дебло у средини, а све се остале крешу, па се око дебла дене. Ово је врло добро нарочито за подводе и ветровите крајеве, само је потешко бацати сено на такву висину.

При употреби сена или сламе, требало би их увек сећи американским ножем, а не чупати или развршати.

Сурва жота чувају се обично у нарочитио жакцицама. То су код нас амбари са нине пресека. Кукурзу се чува у кошу (салашу), који се може испласти од прђа или направити од летева. Зрно у мањој количини чува се на тавању, у малим кошенима, сандуцима итд. Главнио је да места не буду влажна и да су на промаји, сем тога да су зграде угађиуге од земље; даље да пресени код амбара нису ствине велики и да је кош што ужа.

У почетку је нужио да се жито танко распростре, како би се што боље осушило; даље зрно треба често доплатати и кукурзу претурати, а нарочито у јесени и у пролеће, да се не би узело.

Кромпир и репа у мањој количини најбоље се могу сачувати у подруму, и то у талним слојевима на даскама, које се могу наместити у неколико редова свуда до дуvara. Подрум за смештање плодова треба да буде сув и да се може проветрати. Плодови се могу смештати и на дно подрума, нарочито у неку.

У већој количини не могу се кромпир и репа смештати у подрум, а нарочито кад је овај малл или га и нема, онда се ова плодови могу и унтрини у земљу. Трапи се на неком онедном месту или на равни или се претходно испона рупа, која не треба да буде дубља од 0,5 метра ни шира од 2 метра, а дужина се узима по потреби. Репу треба претходно очистити од лишћа и извађити кварне и насечене као и код кромпира. По том се сложи на гомиле, које су у горњем крају уже на равни или у рупи. У прво време покрије се само танким слојем сламе, па случај кише, да се просуши, па се по том остави две стопе земље од гомиле, где ће се набавати земља, напона се земље и у почетку се покрије мање од половине, а тек доклина пред саму зиму покрије се потпуно до 0,5 м. дебљине слојем. Слама се пре тога сине, са стране се оставе одушке за промају, али се и оне затрпају земљом пре израва. За време зиме, кад се отопли време, треба ове трапове открити и прегледати репу и кромпир, трпе и уварене издржати, а остатак поново покрити.

Г.

СТОЧНИ ПАРАЗИТИ

— СА НАШИХ КЛАНЦИА —

Обична паучинара гавста — *Ојаџелџа*, *Траковина*, *Веља Бубина* — *Taenia* — *Soleum*.

Ова је гавста карактеристична већ и по томе, што живи код људи у танком цреву. Човек, у чијој се утроби овај паразит налази, улазили се и зачуди, кад осети или оснзи, да му се са изветњом — погани — одваја нека бела, тална паучинара — трака, — све на чланове — колевцад, — често пута толика, да је мора прекинути, само, да се напаста испрште. — Има крајеве нашег варода где је ове гавсте много, па јој и уу не познају постанак и изар. Многи мисле, да им је гавста у сну ушла кроз уста у дроб; а неки су омет убеђени, да су је попили у води итд.

Пре 50 година немачки природњак — Бихенмајстор — огледао је расветлио ирачно путе овог паразита, и данас је за свакога јасно: да он живи у два облика. Код човека као глиста; а код свиња, других животиња и људи као бобина.

Потпуно развијена глиста састоји се из главе, врата и 250—400 чланова; глава је куната и сивушња, са стране главе су четир сисалке — уста; озго је теме, око кога су у два реда — 22—28 кома — капри; оздо је дугачак, као конач таван врат, и на њ се надовезују остали чланови. — Глава је у главном „дојка“, јер сви чланови зависе од ње, она их храни. — Сваки је члан Хермафродит; у њему су мушки и женски полни органи, он сам себе оплођава. — Понаш отворе теже — несразмерно подељени — лево и десно, на шестема чланова. — Предњи су чланови веома сивушњи и тавни, средњи су сразмерно вели и више квадратни, задњи су 5—6 мм. широки и 8—10 милиметара дугачки.

Дужина целе панталчаре носии 2—3 често и до 8 метара.

Глиста живи у тавном креву код човека, већином по једна — Solo — декада их је и више. Сврстати направила прикоча се уз крево, те кретају се и сисањем сокова човечије хране производе несвесне муке: троболду, гађење, бујање и несвесност тако, да се иначе здраву и задовољну човеку не млади живети.

Кад задњи чланови потпуно sazри и материце им се испуне оплођеним јајима, одвоје се — један јав више ковада — од остале глисте, и са изветаном одилазе на поље. Реткост је да цела глиста испадне сама.

Огледам је доказано и утврђено, да се од једне глисте одвоји годишње на 800 чланова са 42 милиона оплођених јаја, јер сваки зрео члан предстала испуњену кесину од 53.000 јаја.

Јаја су веома сивушна — 0.06 мм. у, сваком јају налази се заетак — ембрио — са шест малих куница.

Ми знамо да свињче све ждере, па ако где мање на човечију панталку са овим јајима, неће је прегрети, а чим јаја добу у желудак ошине им врену, и шестокуксти заетак се ослободи љуске. Као слободан својим кукастим прибором проруже живце желудца или врева, путује неосредно у крвне судове и крвотоку доспе у све делове тела, обично у црвено — незгодно цедуларно ткиво између мишићних влакана, где се она ларва зачури, и живи тако по неколико година. Кад спазиче закломе, а ми нађемо безброј тих малих чаурица позвати вод именом:

Бобине — Грукцијине, Фине — Cysticercus Cellulosa —

Образоване бобине бива од чести на овој пати: Кад се шестокуксти заетак настани у телу, загуби кукне и продужи своју метаморфозу; око ембриа образује се од околвог ткива — уседа реакције — прозрачан бечлачсти мехур, у том мехуру ембрио постепено расте; средните му постепено постале течна и најзад се и сам преобрази у млади мехур — рен — који се постепено на извесном месту према средину суворати, и на врху тога посуваваја, обично у средину мехура, осуше се иако гласа.

Изглед и величина бобина је — према добу развића — веома различита; с почетка је округла и веома мала, тек као глава у чиное — прибрдаче главе, касније — вакои три месеца — бобина попуно сларе, достигне величину грашка, личи на бечлачст, овалне мехур, у коме се прорзи бистра течност и посувавањем део — врат и глава — и тек у томе добу може човека да зарази.

Бобине се најчешће налазе код свиња у ткиву између мишића: на језику, врату, бутинама; у срцу, мозгу, очима, белој и црвој дигерици, ребе у сланини и т. д. — Често су сви мишићи проткани ситновом — хиаљидом — бобинама тако, да један грам бобичава меса броји 2—3 бобине.

Бобине се налазе и код других животиња: код васа, срна, медведца и пацова. Код свију тих животиња бобине долазе или непосредно, једном човечијим измена, или посредно са храном, која је била узасељена жива панталчаре.

Карактеристични и уочљиви знакови бобичавости код живих свиња суца. Многе бобичавне свиње изгледају потпуно здраве, веселе и гојаве. Веома ретко код неких се појави промуклост, пендање телника, тромост, несвесност, нејасност, жрљавост, малокрвност, оточи — едем — на глави, врату и т. д., узетости, трајни прелде и најзад смрт.

Уочљивији су знаци, кад се бобине зачури у великим органима; једна бобина у оку довољна је, да сиречи вид — да произведе слезило, обично у језику производе узетост језика, у мозгу производе несвесност, узетост, дрхтавицу појединих делова тела, лудило и напрасну смрт.

Бобичавост на живом бруну може се тачније одредити само онда, ако се бобине налазе у језику и испод очних капака. Ради тога брвна треба оборити, уста узесним дрветом отворити, језик припо завију и дову површину језика тачно оскротити и опинати. Бобине, ако их има, провирују проз тачку слауцину у обалу бечлачсто мехура, подличне грашка. Често пута и тај преглед превари, дешава се да је језик потпуно чист, а — одмах за тим — чим се бран закломе, место је спрзо бобичаво или обротно, језик бобичав а месо чисто и здраво.

Противу бобиац у опште нема поузданог лека.

Нашем народу, нарочито касанима, свињским трговцима а и сточарима, бобина је веома добро позната, многи знају и то, да је бобичаво месо изводљиво и да га не треба јести, зато га одмах униште — заковају — или у славу силе, али ретко би у оноу протумачили зашто. — У нашем народу постоје разна и веома погрешна мишљења о постанку и разари бобине; једини мисае, да се бобина преноси припадом са бобичавих родитеља на подмадица, други опет, да бобине постају од рђаве неге, а нарочито узнегод појена; трећи, да бобине долазе код свиња, које се не хране из човечије руке, него слободно тумарају и једу оно, што нађу и непусти и око домова. Мало се што зна о томе, да бобина постаје из ових сивушњих јаја панталчаре глисте. — А то и јесте узрок, што и данас има крајева, где се бобичаво месо једо без икаквог зашара, често пута недогуљано и нечепено — ирпано — тек једна загрејано, у обалу ћепала, ћубастаја и ражника, или недоступно, као прмута, шува и сунто месо, у опште које многи едне и по вароши продају, или га лети за храну раденица утроне.

Ми не треба да понављамо оно, што су природњаци, секције и микроскоп давно расветљали, но би и поред тога хтео да се утери шта је бобина, нека је наклито из мишића — меса — одвоји, нека јој неузвраћени дог истине и нека је расмотри, али под микроскопом, на ње се одмах уверити, да свака бобина престала главу, на којој су 4 сисалке, озго теме са 22—28 чланова, оздо врат и рен — бивши мехур — као почетак чланова. Дакле, увериће се, да бобина није ништа друго, до глава, врат и почетак панталчаре глисте — T. Soleum — што бобан у тавном креву код човека.

Према томе ова бобина спада у ред ових паразита који се непосредно са закладних свиња — са меса преносе на човека. Бобичаво месо, ако није добро кувано, печено или осушено, не само да шкоди, него је и веома обасно за човека, јер у његовом тавном ирву свака бобина за се образује по једну панталчару — готована, кога човечије тело не може да храни, нарочито кад нарасте, те мора да ободе и да податне, ако га за времена како не изгави.

Да ко пати од панталчаре најбоље ће се уверити по члановима — зглобовима — у изменама. У том случају већ се дуго не вара докони дековима и бајавњем, већ нека одмах потражи лекара. Он ће већ велике муке и поздамо

панталчару истерати. Сад има девова, које је ласно узми-
жати и поднети.

Али то вије све. Наука тврди, да су јаја ове пан-
талчаре далеко опаснија за људе. Човек се може њима и
дезитички паразити и постати бобичав. То се најчешће до-
гађа баш код ових људи, који пате од панталчара, они
врто често, баш као по неком плану, брљају по својој
изметини, и разледају ветрине чланове, или се дохватају
рукима по целом телу — на и онде, а и на тај начин узде-
руке јајима, а после их са храном увесу у уста и желу-
ци. Човек може постати и на тај начин бобичав, ако се
— било којим узроком — панталчара или њен члан са
ошлободеним јајима врати из прена у желудци, где се заме-
та — сјорно — ослободи љуске, доде и настани се у
мишићима по целом телу, а нарочито у очима и мозгу.

Бобиче код људи производе разне, трајне и врло
опасне болести, што у главном зависи од броја и места
па коме су бобиче настале. — Најчешће су болести
слепило, ушетост појединих делова тела, душевна пореме-
ћеност и смрт.

Ради тога је и код нас јавна продаја бобичавог и у
овиште недравог меса забрањена — „Народно Здравље“
за 1883 год. стр. 343. —

Да људи могу постати бобичави, Gribbhorn — у Не-
мачкој — саставно је по разним ауторима читаву статисти-
ку о томе, коју ми, тек примера ради, у изводу доносимо.

На секцији код људи нађено је бобича у разним де-
ловима тела овим редом:

72 пута у мозгу и 13 у мишићима — Dressel —; 22
пута у мозгу, 12 у мишићима и 3 у срцу — Karl Müller
—; 5 пута у мозгу и 1 у мозгу и мишићима — Gribbhorn.

На патолошког института у Берлину нађено је на
секцији од 1874—1885 год. 25 случаја бобича код људи и
то: 13 у мозгу и 12 у мишићима.

Бобиче су констатоване и код живих људи, нарочито
у очима.

Grafe је, нађеу 80.000 очобољаних људи, нашао 90
вних са бобичама; Esersbusch је од 1874. год. нашао само
2 случаја; Hirschberg — у Берлину нашао је од 1869
до 1885. год. измјеру 60.000 очобољаних људи 70 вних са
бобичама све у очима.

За Србију немамо статистичких података о боловању
и умирању људи од бобича, изумирајући један случај бо-
бичавости из близнаје за душевне болести — „Народно
Здравље“ за 1896. год. — Вероватно да извора боловања
у нас надмашује оне других држава, нарочито на селу,
где је младе стоке и другед меса без контроле.

Узгред да наведемо неколико података о бобичама
код свина.

У Берлину — у Немачкој — нађено је бобичавих
свиња 1884/85. год. 1467; у 1885/86. 2740 и у 1886/87.
1403 комада.

У Краљевини Пруској прегледано је за 7 год. (од
1876—1882.) на 20 милиона свиња, и међ овима нађено
је 3 бобичаве на 1000 здравих.

У колно нам је познато статистичка за Србију своди
се на ове податке:

У вароши Лозаниц заклато је за 7 месеци (од марта
до октобра пр. год.) 103 ком. свиња, међ овима нађено
је 6 бобичавих = 5,8%.

Из свега овога уочила смо, да је и панталчара и
бобича врло шкољива и опасна, како за људе, тако и за
стоку. Сад знамо и то, да је бобича заметак панталчаре,
и да се тај заметак одмах развије чим доде у човечији
дроб, а кад то знамо, онда нам је лако наћи пута и из-
чина, како ћемо се од њега сачувати.

Јаје панталчара производи бобичу у меду, а од
бобиче постаје ошет панталчара код човека. Дакле, то су

живи створени, и ако их изложимо јакој топлоти они угину,
не могу се даље развијати и панталчарати. Према томе, које
са тешком муком тражио свиње, на после нашао у њима
бобиче, не мора га бодити, нека добро — сиров и ском
— пресува, а кад и то учини, онда га може понова пећи,
пркати или сунити, и без брже јести. Изумирају, којима
је то малешност, могу бобичаво месо бодити у салу.

Напред смо већ напоменули, да човек, у чијој се
утроби налази панталчара, с времена на време изађе по-
једине чланове, ште ошлободених јаја. Ако свиње нађе
па танову човечију изметину, прозадрће је и поставе
бобичаво. Таквим болесним својим изметинама може оку-
жити свако свиње, а оно ошет коду љу и безброј дру-
гих људи.

Цело правило о томе, да се свиње не зараве и да
не постану бобичаве, смјело би се на ово неколико рекало:

Обрати болу нажну на храну и негу твоје стоке,
нарочито свиња;

Не погани но дворишту и испусту, где свиње и остаду
стоку пуштати;

Не пуштај свиње да тумарају и једу оно, што на
спакно корнику око домова и у дворишту нају;

Сагради и огради пужник и нареди, да сва домаћа
чељад и остали, само у њему жукуд сиршавају.

Ако будеш тако радво, буди уверен, да си и себе и
своју стоку сачувао од несреће и непогодне штете.

Вада нам напоменути, да је највећи промет са бо-
бичавим свињама и месом на селу и онде, где се преглед
меса и живих свиња никако, или тек врло површно врши.

Нема Србина коме није познат санитет. закон и ве-
гов §. 9. у III. одељку, који каже: сви марсени вапари,
стопне изложбе итд. морају стајати под стручњачким над-
зором.

Код нас на многим сточним трговима — боље рећи
нашарима — баш и у неким градовима, у месту стручњака
— сточна лекара — видимо, да је преглед стоке, а нарочито
преглед живих свиња од бобича, остављен беспос-
личарима и калуџица, које наш земљоделач назива „до-
торима.“

Ми не би имали ништа против тога, кад би они тај,
колико важан толико и знаветни, посао обављали савесно
и како треба.

Символ је њивовог рада што пуштају месо. Они својим
измајсторисаним знањем кини о знају ваплет земљоделца;
за тобож неки преглед и оно не знајуно мршарине и из-
вачење свињског језика напљажуу ваплет селачку колнич-
хоће, 50 и. д. или дивар од брва, док дипломирају студ-
њак, сточни лекар — за тај — али савесан преглед има
одређену тавку 15 и. д. од главе — расписе Г. М. Ун. Дела
од 5—4. — 1883 г. СБр. 1974. —

Није реткост, да много наших земљоделача, због не-
савесног рада ових калуџа, прода своје свиње у бесцење.

Ови надри доктори — калуџи — у дослужу са не-
савесним касанима — за извесну награду — често путо
огласе потпуно здравог брва за бобичава. Касани, тобож
лут, прекида утврђену погодбу, окрепе дећа и оде. Нашан
свљак уз сточну врних мисли, мани се кесе или зајми
те плаћа камајсторисани преглед.

Мало касије напури се, тобож пов кунак — касан-
ски момак — обрће и салеће, са стране прегледач и други
касани напале, настаје прави дамбасуад, најзад се погодно
сврши али прво жалебно, па штету ваплет селачка.

Сем тога, они калуџи под видом доктора, штројача
или прегледача јуре па селу у село, од обора до обора,
те уз преглед и шкољене свиња врше и чимбене — ва-
ђење — бобича, чиме се ошет штети наш варошаниа и
касани.

Ali to je tek, valda, stoti deo nesvesnog rada ovih društvenih trgovaca, koji o svoju namet vaninog zemljodunca bez ikakvog znanja, rada i zasluga dobijaju stotina-puta prihoda, i kojima je malo do toga, hoće li uzlet našim stotaruštvu i stotnoj trgovini kako kod nas, tako i pred stranim svetom, ostati svešteno ian okaljan.

Smatramo da je o tome za sada i dovoljno dosta, hoće li se naš glas čuti gde treba, to mi neshamo, ali isto pouzdano znamo to, da i u ovom vadri doktorstvu leži veliki uzrok, koji znatno kочи točak unapređenju stotaruštva u Srbiji.

Jedino i najpouzdanije sredstvo protivu ovih globodija i zelenaha bio bi *„letom o stotnom manama“*.

Христодуловш.

Б Е Л Е Ш К Е

Да воће не опада. — Воће опада без нарочитог узрока само кад пресри. Иначе, нездорецо воће опада или кад је вршно, или кад га ветар омакта, или најзад услед јаке жеге и дуготрајне суше. Овај последњи узрок може се отклонити, јер од нас самих зависи, а на овај начин: треба за време трајних суша задвајати воће водом, или још боље сточином ковржом пожељаном са водом. Кад се тако поступа не само да ће се воће добро одржати да не опада, но ће се боље и развити, а и идуже године воћка ће боље родити. Добро је још и само стабло и дебеле гране поливати водом с вечера после јаве днешне жеге.

Колико треба ждрече да сипа. — Рана пролетошња ждречеца већ се приближују добу одбијања. Ждрече не треба одбијати ни у ком случају пре паршетка четири месеца старости, јер се самико младо не да никаквом другом храном потпуно замени, и само раније одбијање било би на штету развијања ждречета. У исто тако не треба оставити ждрече да доји дуго од шест месеци, јер даље дојење било би на штету снаге и здравља саме кобиле, а ждречето није потребно. Нарочито ако је кобила поново остала ждречна не треба пустити ждрече да доји дуго од пола године, јер би у том случају кобила ако несабила, а и зашто ждрече не би се могло развијати како треба. — Одбијено ждрече треба обично хранити овцем (да једе колико хоће) и држати га на доброј нами, да се уз храну креће до миле воље. Ко има довољно крадљег млека добро је да ждрече по одбијању ноји млеком, ну с мочетом треба млеко разблажити водом, а увек га треба дати млако чим се поуже. Али за време док ждрече доји, не сме му се дати никакво друго млеко, а добро је дати му по три кокошња јајета дневно, уутру, у подне и у вече по једно. Јаје се жете геле у уста, па се онда само мало врежом пробрину и ждрече га агњени и прогутати. Од јаја ждрече особито добро напредује и јача кад разуме се да се то може да чини само где су јаја врло јевтина, иначе се употребљује само при одгајивању скупочеве ждречеца.

Пресење лозе. — На реду је последње пресење лозе против иривоносоге. На ово пресење ни у ком случају не треба заостати. И ако је грозје пропало раније, као што је ове године случај на многим местима, ипак треба пресење извршити, јер ће се тиме снети лоза и осигурати род за идужу годину. Ко не пресека ове године, слободно нека се и не вада добром роду ни идуже године. Како се и чиме се пресека, било је поуке у последњих неколико бројева „Тезака.“

Оваки грамак за нићу. — посејан са рали о јесењу, даје изврну и најранију зелениу нићу у пролеће. Особито је добра храна за мзуку стоку. Треба га сејати рано у јесен, а најдаље до Крстова-дне. На истој нами за њим,

кад се поноси за храну стоке, може се сејати кукуру, сточна репа и други усевни који се сеју кад и кукуру.

Сипња код коња. — Гадну (декар) употребљавајући Vegetrin и Secale cogitatum леично је два сипња коња са прилично добрим успехом.

На исти овај начин племенце је Santiges један случај потпуно, у другој противни сипња се побољшала са заостатком младег коња. Исти декар опажалију на својим опитима (водоножним употребљивима) сматра Vegetrin као специфичном против сипње, услед свог дејства на изобиљавање шпљина из бронхаја, идином пак Secale cogitatum појачава мускулатуру атрофа научних коњаца.

Ци.

Нов Анаестетикум, (средство за уништавање бола.) Сулфонал, испуваљује свиње и псе, ако ли се даде два грама у храну. Дејство се опажа после $\frac{3}{4}$ сах. Даде ли се коњима 20 грама од истог, испувају се после 1 сах. и дозвољавају свако вршене операције. Горњи узмак од 20 грама може се и без икакве опасности прекорачити. Ради уништавања бола при уганућу може се дати самог сахата $\frac{3}{4}$ пута по 5 грама.

Ци.

При изгредивања — препорукује се као веома дејствувале средство *Питерикова киселина* у раствору са хладном водом, у виду хладног облога. Поред дезинфекције утврђивања бола и потпуне гранулоације (растење новог ткива) и образовање Епитела (кравце).

Ци.

Петролеум (мас за гориво) као средство против глатца. — Ма да се петролеум сматра као опасно средство ипак може се код коња без икакве опасости; шта више са добрим успехом употребити и то: једна винека чаша напуњена са петролеумом и толико исто земљином, у сипни са једном пуном флашом воде, на један пут.

Земљи спречава отромно дејство Петролеума.

Ци.

Г Л А С Н И К

Пчеларски Збор. — Неколико пчелара па преца млавског у округу локаревачком, међу којима су и два призната пчелара а у исто време и редовна члана Српског Пољопривредног Друштва, познати су све српске пчеларе на заједнички пчеларски збор који се има одржати данас у вароши Јагодина.

Задатак је постављен овом збору:

1. Да заједничким договором утврди сталну основцу, на којој би се са успехом могло развијати и напредовати наше пчеларство;
2. Да се определи какав да буде најповољнија за наше прилике вошница; и
3. Да се утврди најраствичнији начин пчеларена, како би се тако могло постићи највећи успех.

Сем ових главних тачака, овом би збору било и задатак да се том приликом образује у Србији пчеларско удружење, које би после сваке године држало главне годишње зборове. На пчеларским зборонима могло би се припремати и пчеларске изложбе пчеларских произвођа и пчеларских прибора. Том приликом могло би се дати и пчеларске награде као што се то већ одavno ради у другим у пчеларству напреднијим државима. — Удружење би могло имати и свој пчеларски гласник. —

Сазивачи обратили су се својим прогласом на све свештенике, учитеље, подносице чиновника, трговце, општинске писаре па и све пражатеље општинског наредка нашег народа, да на овај проглас спречу најкљу српских пчеларима, како би их што више на овај збор дошло. —

Ми од своје стране podržavamo ovaj zbor, jer je ovo prvi i najvažniji korak preduzet za unapređenje našeg čeladstva, kao jedne veoma važne sporodice poljoprivredne grane. Na zboru ovolik imao bi se utvrditi najracionalnija načina čeladareva. Čeladarevi bi onda kod nas pošto jednim određenim pravcima, koji bi u istini doneo unapređenje čeladareva velike koristi.

Želimo zboru — da sretno saradni određeni posao i u to ime neka mu je sretna rad! — 6—

Министров изасланици. — За изложбу говеда коју приређује 24. ид. и. у Ужиче ужитачка подружница Српског Пољопривредног Друштва, изводиће Господин Министар Народне Привреде одредити за свога изасланика уредника „Тезака“ г. Д. М. Спасића, секретара Министарства Народне Привреде.

Набавка руских настува. — Војна комисија која је првобитно набавку коња за војну потребу из Русије, купила је и велики број настува који се имају поштројити ради употребе у строју. Ну г. Министар војни повукао је г. Миш. Народне Привреде да се од тих настува извоје за прикладну употребу у земљи ови настуви који би за то биле подобни. И Господин Министар Народне Привреде одредио је комисију која је у београдској гарнизону већ видјела 5 настува подобних за сталничке државне настуве, а оних дана извршила преглед и избор настува за петнаест ил. и у ипничкој гарнизону. На тај начин већ у јулијој години почео се побољшавати домаћи срп коња и настува руских раса, које до сада наша држава није на то употребљавала.

Награда Министарства Народне Привреде. — Господин Министар Народне Привреде одредио је 500 динара на награде излагача најбољих говеда изложених на изложби коју приређује Ужитачка подружница Српског Пољопривредног Друштва 24. ид. и. у Ужиче. — Хахала му!

Трговина са вином у Београду. — Извештај једног страног посуда у Београду, а за последњи месец пр. године, поред осталога доноси: да је посло са страним вином био веома слаб, јер је свега само 2 вагона белог вина за Ријекe (Финуге) увезено. Напротив, што се одавно није десило, извезено је око 20 вагона српских вина: Аустро-Угарску. У овајлици Наша, а особито у селма: Јеланици, Сабову, Матејевцу, Спонуцу и Каменици има великих количина за продају. Довој је за Београд јак, али је промет остао на малим очекивањима. Прво се вино слабо тржило, али зато продато је доста белог — од дине, — које је ове године особито добро испало и алкала се, по сталници ценама, 18—26 динара од хектолитара, прена садржи алкохол. У декембру извезено је у Магарацу свега 3.043 хл. Од тога долази на беда вина 2511 хл., а на прва 532 хл.*

Ово доносило зарад наших читалаца, који се са производњом вина баве, те да одатле приносе користе пошто: да праве вино белог, него црног вина. Сви ми пак желимо се радovati, да је извоз вина, и ако при доста високим ценама, на боље пошло.

М. Аг-Б.

Општински рад. — Неоспорно је, да је нас негда било доста јако развијена општинска производња; код друге народа још и нише, а у Нидерланд општинама она је била достигла високу организацију. Трговина општине производње и облика општине својине, опасни се и данас у Србији. Али, неоспорнијег доказа о постојању и веда јако општине производње, нема, него што је трајање општине производње и дан-данашњи на неким крајевима у Србији.

Ми ћемо навести само два примера, јавно извесна и утврђена, те да се не заборава и не изгубе у политичких заставина у којима су изнети. Тако:

У Петки (срез подубарени, округ подунавски) општина је до пре извесног времена обрађивала своју земљу заједнички. У раду је учествовала све село. Рађено је обично малим правцима и дивма кад сељаци „парују“ те не раде своје послове, јито је свештено у општине кош и ридавано јароду по потреби.

У Барјеву (срез подласки, округ подунавски) општина производња и данас траје. Општине управа, видела како поједини сељаци провају ју, услед тога, што им нестане хране преко године, те иорјуј посде да узимају од појединих сељана, који им дају на зајам готово сто на сто, — одлучила је: да се општине земља заједнички обрађује. Већ истог лета (1895) један део општине земље обрађен је; по том су направљена два копа за кукуруз и једна магара за жито, и храна се сада редовно смешта у кошевe и магара.

Ови примери нису усвајени; нах по Србији има доста. Ми их бележимо, јоко да послуже као материјал опшима, који се баве испитивањем и студирањем народног живота, тошко и да водете општине управе, да не довољвају заузимање општине свана и утрна, већ, где за напасне стове та земља није потребна, да је овако заједнички обрађују за заједничку корист.

Д.

Нов члан учтељак Српског Пољопривредног Друштва. — Скупштина срезa митиботског, на свом саставу на дан 3. јула ове године а на предлог начелника истог срезa г. Обр. Ристића, одлучила је: да се срез митиботски унесе за члана учтељака овог Друштва са улогом од 100 динара, који сузу да исплати из уштеде овогодишњег буџета.

Предавања из свиларства. — Српско Пољопривредно Друштво, на XIV. учтељској скупштини, која ће се држати на дан 2. августа ове године у Крушевцу, приређиће једно предавање из свиларства. Предавање ће држати друштвени изасланик г. Владимир Ђорђевић, наставник ратарске школе у Краљеву и редован члан Српског Пољопривредног Друштва. — Обраћамо јакну интересовања на ово предавање.

Р.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Код г. Павла П. Стојановића, парника на Забрској, изводиће се уписати за чланове помагаче овога Друштва ова г.г.: Гавра Јаношевић, председак, Јилко Ђурђакић деловођа, Савла Владимировић и Ђорђевић Цанлић, праксантис, Милутин Николаи и Коџа Баршић шедлтери, Јинота Дамјановић шеф поште и телеграфа, Владимир Крунич комисионер, Станко Ернег, Сивра Грујић, Исидор Бракер, Мита Росевић, Јонка Михаиловић и Дандо Томић трговци, Драгољуб Вићенковић економ, Андрија Петровић благајник солдаре, Драгољуб Костић учитељ, Војислав Протић магационер солдаре, Петар Јакович поручник Андрија Ђуришковић маршени солдар, Алај Милер агента, Тоша Винчић, кавезица, Јован Грубчевић деловођа, Спасоје Језтович тргован и Андрија Јевтић, комисионер. Улоге, по 4 динара, поклапан су т. Стојановић одмах.

Васпитање девојака у Америци — на година. Чим девојчица прохода, родитељи се старују о њеном школовању а кад девојчица достигне 5 до 6 година по рођењу, родитељи се брину да је увере о потреби сопственото рада, којим би могла зарадити тако зван „школски мизра.“ У то име одреде девојчици комадић земље, коју отац само вољу, а остале нослове, отац усвова још сама девојчица да ради.

У јутру, пре поласка у школу, а тако и после повратка из школе, мали надзорница мора да одговори, сеје, плант и у оваште да међује своју школску башту. Сви се издодви са те баште продају на добивени новац чува док девојчица не порасте, вако би она са тим новцем могла отићи у јакаку вишу школу.

Ако отац није у стању да ћери одвоји комад земље онда јој даје праву коју девојка такође сама храни, куће, прави сир, бије масло, а новац који се добије продајом белог стока, неће у њену тековницу на прилод. Место земље или крава, дју се штеди овце, козовке итд.

Ето, на тај се начин полаже темељ капитала који се сваке године увећава радом и стараном мале газдине.

В.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИКЕ XVIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 31. маја 1897. год. у Београду. *)

Били су: председник г. Раша Милошевић; благајник г. Вучко С. Богдановић; одборници: г. г. Александар М. Сокулић, Алекса М. Жигановић, Коста Црногорци, Коста Д. Главић, Др. Марко Т. Лео и Никола Вељковић.

Председанао председник г. Раша Милошевић, бележио економ Павле М. Радосављевић.

Прочитан записник XIII, XIV и XV седнице — Одбор усвоји.

Пре него што је приступљено дневном реду, председник саопштила, да се заузимавњим начелника среза ваљевског г. Мартина Поповића, срез ваљевски уписао за члана утемљача овог Друштва са улогом од 100 динара, коју суму да исплати за две године. — Примљено к знању са захвалношћу.

115. За преглед привада топијачке Пољопривредне Подружнице, која моли, да је Друштво прими у свој састав, — усвојен г. Вучко С. Богдановић, благајник друштвени да да своје мишљење.

116. По предлогу Одбора за напредније начине радње Решено: да Друштво изашље своја два изасланика: г. г. Милоаса П. Куртовића и Дивана М. Спасића у Прокупље, да у договору са онд. општином и осталим образују један месни Одбор, и припреме све шта треба, за разраду програма и извођења изложбе говеда и оваца, коју ће Друштво у овој години приредити у Прокупљу.

117. На предлог Одбора за напредније начине радње, решено: да Друштво пошље г. Павла М. Радосављевића, свога економи у Лескован пореди правалног засејанања земљишта од 2—1½ хектара сељакским културом, које ће претходно ишао г. Степан Бобић, порезник онд., где ће се дојиче држати предавања о употреби прашака и оргача.

Потребу количину семена да да Друштво бесплатно, и сопствену њиве да се пољони један комбинован прапач и оргач, ако пригодно земљу лако нала и буде у стању на узаси друштвеном изасланику око извршења оних радова.

118. По молби пошенике Подружнице од 25 априла ове године Бр. 3, да јој Друштво одреди почвну помоћ, као и у ахтима и њангама, за припремање пољопривредне и запатисне изложбе, на јесен ове године у Пожеви Решено: да се од Подружнице узаси програм и распоред изложбе, па ће се тек онда узети у решавање молба.

119. На молбу узасио Подружнице и Петра С. Томковића економи из Бање, и мишљења дотичног Одбора

Решено: да се Подружници пољони једна прекалица Нехвиловог система, а г. Томковићу 1 чедарска капа, 1 мех, 1 пољ за неседање саба и 1 макал за стрипку оваца, све у вредности 7-70 динара.

120. По следећим молбама и мишљењу Одбора за напредније начине радње. — Решено: да се Подружници ариљској; Петру А. Стојадновићу, економу из Медвеђе, среза третијачкој; Стевану Милошевићу, вољоделцу из Јелашнице и Светозару Гавриловићу из Ваљине, среза темиљског, — да у пола цене по једна прекалица Нехвиловог система, пошто положе другу пољовину узавред.

121. По молбама следећим, Одбор је решио: г. Кости Д. Велишћу, тре. из Свилајнца да се да 1 чекри справа за одмотавање свиле — на посуду, који да однесе и врати Друштву о свом трошку и у онаком стању у којем га буде примио; Петру П. Кружовићу, из Ваљаница, да се не може дати друштвена прекалица на посуду; Подружника Крајинска да се помогне морално и материјално оно приређивање окупне пољопривредне изложбе, пољопривредних производа и домаћих израда. — Новчана помоћ да јој се одреди пошто претходно пошље програм и распоред изложбе, имајући у виду већ одређену јој помоћ за ову годину. Подружника темиљској, прво да се потражи, да пошље новац од распоредог плавог камена у прошлој години на тек онда да се реши, хоће ли јој се дати плавни камен на распореду. Притомској Подружници да се нека плавни камен на распореду о тога, што га и Друштво набавља за готов новац и на мали почет. Симеуну Борјенићу из Сурадуце, да се да једна прекалица Нехвиловог система и 30 кгр. плавог камена на отплату по 20 динара месечно, пошто претходно да обавезу изасланику среза мезарушког; Јовану М. Цветковићу, економу из Трпана, среза и округа помаречанског, да се да једна ћерпонава кошица у пола цене, пошто другу пољовину пољони у напред; и Грујица Сокоранијевић економу из Добриња, среза пожевиног, да се прво узима, зашто није био на калемарском и чедарском курсу на дан 21, 22 и 23 ок. м. у Пожеви, кад га је знао председник пожевице Подружнице, на тек онда да се донесе решење на његовој молби о учинјелу плагу оргача на пољони и помоћ пожевице ради преустројства овог.

123. Пречасни је извештај г. Драг. Дамчевића, о држаком калемарском и чедарском курсу у Пожеви на дан 21, 22 и 23 ок. месеца; Грочанске Подружнице о избору новог подружничког благајника и Главног Одбора Удружења савиштва монашког реда о приређивању калемарског и чедарског курса у манастиру Витојаница на дан 7, 8, 9 и 10 јуна ове године. — Примљено к знању, с тим, да се извештај о калемарском и чедарском курсу у Пожеви преда Кљасљевом Одбору ради прегледа па штампање у „Тешку“.

124. По молбама г. г. Мил. П. Куртовића уредника „Витеза“, и Михалковића рударског инжињера, да их Друштво дозволи, да могу на друштвеној адреси из иностранства узаси без плаћања царинских дажбина и то први 61290 табак артије, па штампање „Витеза“ и други 100 кгр. азоторо-киселог преча. — Решено: да се г. Куртовићу не може одобрити овога артије на друштвеној адреси с тога, што се узаси овога предмета не слаже са духом подвастике коју Друштво узаси, а да се г. Михалковићу одобрити узаси азоторо-киселог преча, но да му се одобрити изашља, да у будуће Друштво неће дати ни које узверена па порубице које су учинјеле да његовог знања и претходног одобрена.

*) Сауздањом трепног друштвене администрације записник онда није ракије обавио: Уред.

ЗАПИСНИК XXII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне Јули 1897. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајник Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Анта Голубовић, Душан М. Спасић, Коста Пригоровац, Коста Д. Главинић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић, безајко економ Палла М. Радосављевић.

Прочитане записнице XX. и XXI. седнице — одбор усвоји.

Председник саопштава, да се округ моравски уписао за члан добротвора овог Друштва са улогом од 500 динара; улог је предвиђен у буџету за ову годину и последице се Друштву чим се покупи од народа дотичног округа. Примљено к знању са захвалношћу.

136. Благајник чита биланс о стању друштвене благотворности за месец јуни ове године на коме је било:

Примања	44.976-95
Издавања	28.574-35
Остало је у каси за јуни	16.402-60 динара —

Примљено к знању.

137. По реферату благајника друштвеног, да се топличка подружница прими у састав овога друштва, пошто јој се достава примедба у чл. 27 правила. — Решено: Да се топличка подружница прими у састав Српског Пољопривредног Друштва пошто поступи по примедби благајника.

138. Чита се писмо квалитетачке подружнице, којим јавља да је на споме напредном збору, на дан 15. јуна ове године, изабрана нова подружничка управа. Примљено к знању, с тим, да се именована чланова подружничке управе штампају у друштвеном листу „Теласку“.

139. Ужичка Подружница шаље своја правила на одобрење, која је мењала на споме напредном збору. — Умодљен г. Вучко С. Богдановић, благајник друштвеног, да да своје мишљење о њима.

140. Чита се писмо г. Стевана Ђ. Вођића, порезника и редовног члана друштвеног, којим извештава, да није могао паћи подесно земљишту у Лесковцу, на коме би се посејале сељерски кукуруз, где би се у своје време држало предавање о употреби прашача и огртача, с тога, што су земље махом плаваљене и јако сабијене од дуготрајних пшца. — Решено: да Друштво ове године и не држи практично предавање о употреби прашача и огртача. Ова [?] програма да се изврши у идућој години.

141. Чита се мишљење г. Вучка С. Богдановића, благајника друштвеног, о плану Судару, који Узуровање Виноградара смедеревских нуди Друштву за дуг: Да би паклао умолити г. Палла Миђића, руководиоца државног дозвог расадника америчке лозе у Смедереву, да изврши опроба како оре, па тек онда да се донесе решење по овоме. — Успојено мишљење г. Богдановића.

142. По молби г. Милоша Пајевића, подблагајника управе Београда — Решено: Да му се не може дати нова и већа справа за топљење воска у размену за мању и

и употребљавану справу, с тога, што је своју справу већ употребљавао.

143. По молби г. Јована Марјановића, свештеника из Вареша у Босни — Решено: да му се да „Теласку“ у вола цене за ову годину.

144. На молбу Васе Миленковића, трговца из Лесковца — Решено: да се можда не могу дати вољке из друштвеног расадника у Шапцу у вола цене.

145. По питању, шта да се ради са друштвеним дужицима, која дугују за справе, семеле идр. од прошле година — Решено: да се сви дужици поново, да своје обавезе измире најдаље до краја овог месеца. После овога времена, да се њихови предмети — обавезе дуговања — предаду правозаступнику, да наплату у име Друштва тражи судским путем.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

СВИЛАРСТВО

или Гајење и неговање свилене бубе — за народ и школу (са 49 слика у тексту) — издао Јоца Марковић стручни економ и т. д. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1897 — страна 1—92 велике осмине, цена 2 динара.

ОБЗНАНА

ПРЕСМАШИЦЕ

Нехилдвог система, модел од 1897. год.

могу се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду комад за 26 динара за готов новац.

ПЛАКИ КАМЕН

за справљање чорбе за прескање винограда против пероноспорне може се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду по 70 п. д. килограм.

СВЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ СПРАВЕ И АПАТКЕ

могу се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду по најниже фабричке цене. Исто тако Друштво посредује у набавкама и свих других пољопривредних потреба.

ПРИВРЕДНИЦИМА ОКР. УЖИЧКОГ

Наш округ по земљишту своје снада у ред најбродовитијих и најкресивијих округа наше отаџбине, земљиште је његово доста неплодно и за земљорадњу неподесно.

Ну, у колико му недостају услови за разитак земљорадње у толико изобилује, више не и један округ у отаџбини, условима да се у њему развије сточарство, јер има простране пашњаке, обрасле сочним тралом, многе изворе и потоке и простране шуме. Па ипак, поред свих ових услова за разитак ове привредне гране, она не само да не напредује већ стално опада, како по броју, тако и по квалитету стоке; статистика о томе, у колико се код нас води, уверава нас.

Гаса стоке у округу нашем не само да се ничини не поправља, већ услед хрђавог хранења, неге и других узрока, говеда, овце, козе и свиње све су крђавије! Те с тога и ако је сточарство било од најважња најглавнија привредна грана, и ако је њоме привредник подмирио тако рећи све своје намирнице, ипак оно данас стоји у врло жалосном стању! С његовим опадањем умањује се богатство и пресушује најглавнији привредни извор народу овога краја, те она околност утиче врло штетно на економско, морално и здравствено стање његово. Сиротиња се множи а с њом злочини и преступи а и здравствено стање његово!

С опадањем ове привредне гране, стоји у узрочној вези и опадање земљорадње, јер земљишта без ђубрења не могу давати доброг рода.

Ужичка пољопривредна Покривина имајући за задатак: унапређење пољске привреде са свима њеним гранама у овом крају и размишљајући о извршењу његову, дошла је на мисао: да би приређивањем изложбе говеди из овога округа много помогло унапређењу ове пољопривредне гране, јер би се том приликом знало на видик право стање ове гране привреде (сточарства), те да би се знало према њему предузети нужне мере за унапређење њено, а давањем награда поставили би се привредници на бољи, напреднији и јачи рад.

У тој цели, Покривина ова привредне на дан 24. августа ове године *прву окружну изложбу говеди*, у Ужицу.

Покривина се обраћа свима привредницима окр. ужичког, као и осталим пријатељима благостања народног да је, усавајајући њене напред поменуте разлоге, потпомогну у овоме корисном предузећу.

Покривина и овом приликом апелује на свест честитих синова овога округа и моли их да се, у интересу својем и своје миле отаџбине, заузму својски како би ово предузеће донело што веће и обилатије користи сиромашном народу окр. ужичког.

За изложена ваљана грла разделиће се одгајивачима награде у новцу, пољопривредним справма и алатима и т. д. у вредности преко 1000 динара.

Пријављивање грла за изложбу отпочеће од данас и трајаће до 20. августа.

Распоред изложбе објавиће се кроз који дан.

Писма и остало треба упућивати изложбеном одбору у Ужице. Писма носе поште бесплатно.

Бр. 7.

27. јуна 1897. год.

Ужице.

ИЗЛОЖБЕНИ ОДБОР

УЖИЧКЕ ПОДРУЖИНЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Цена ваљаних огласама: Од **четврт** врсте од једног ступца по 10 пара динар, од осталих врстених висина по 15 пара од врсте и ступца.

Ваљани огласама од вели стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 динар. (5 еор.) четврт стране 5 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара динар државне таксе.

За оглашавање велих вута 10 од 100 јединице.

Преглед 27 и 28. броја Тешака — *Читави*: Указ. — Код Њезинског Величавства Краљине Италије. — Угарске српљане. — Још једно мишљење о „назови матица.“ — Тројина са живином и јајима у Европи. — Још један узрок ситирину наших шума. — Мрси или црни лук. — Употреба дрвених Струготина. — Чување издана. — Стојни паразити (са вањних кланца). — *Подметак*. — *Велшски*. — *Гласик*. — *Другачици послови*: *Зависни*. — *Квижевни оглас*. — *Објана*. — *Привредницима окр. ужичког*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ? ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 АНГ. НА ПОЛА ГОД. 4 АНГ. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА ПОДРЕЧЕНА, ЧЛАНОВИ СТАРОГ ЧЛАРА И ЧЛАН. ДОСИЈАЉ ЛИСТ У ПОЛА ШЕВ. АКО ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 БОР. А. ВР. ПРЕПЛАТА И РУКОВОДИ ТИШЕЉУ СЕ СРПСКОМ ПОДПОМРЦИМА ДРУШТВОУ ЗА БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ВАЖНЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ПРЕМКО ДРУШТВИМА ПОШТО ПОШТА БЕСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И НЕДЕЉНИК:
СРПСКО ПОДПОМРЦИМА ДРУШТВО

КЊИЖАРСКИ ОДНОР:
Коста Цвигобор, Коста А. Главић, Алекса М. Живанковић
и Алек. Голубовић.

ОПШТИНЕ УГРЕДИ:
ЛТШИН И СЛАСКИ

ЋУБРЕЋЕ ВИНОГРАДА

Виноделци свакогодишњом бербом одузима земљи оне хране материје, које чокоју за исхрану служе, услед чега се земља испрше, или боље рећи окуршани те виноград поступао све лошије раба. Да би се то испршивање — куршављење — земљи предупредило, виноделци мора од времена на време виноградској земљи враћати те одузете јој материје. Ту радњу зовемо „Ћубрење“, а материјал којим се то чини зовемо „Ћубре.“

Пре, но што говоримо о томе, колико пута ваља виноград да ыубримо, у које доба године и како треба сину радњу да извршимо, — нужно је да се запитамо: Које су те најважније хране материје, што чокоју за исхрану служе, а које им свакогодишњом бербом винограда земљи одузимамо?

На ово питање дајемо овај одговор:

Најважније хране материје ове су: кали, фосфорна киселина и азот. Угљена киселина, која угљеник као главну масу органској биљној материји даје, налази се у ваздуху, на пога га чокоје својим листовим усе прима; жељутим кали, фосфору киселину и већи део азота чокоје својим кореном и жилицама из земље прима, ако се оне у довољној количини налазе.

Кали налази се у знатној количини у земљи, и он је за успешане винове лозе од великог значаја, јер се лоза са правом може назвати калијевом биљком, јер се знатна количина калија налази како у дрвету тако и у грожду. Истина, калије се у земљи умножава распадањем ства, али га онет не може бити у земљи онолико, колико је за исхрану чокоћа потребно. С тога морамо кали земљи ыубрењем да повратимо.

Фосфорна киселина, налази се у земљи у много мањој количини но кали, а чокоју је потребно више но што се у земљи налази у оном облку у коме је оно у стању да је прими пошто је тешко растврљива. С тога

осеорну киселину морамо у сразмерно већој количини љубрећи земљи да повратимо.

Азот узима чокоће својим коренима — жилацама — из земље поглавито у облику амонијака. Ова материја — амонијак — налази се у врло малој количини у земљи, у којој се трудњем органским материјама образује. Но она има малу количину амонијака није довољна за живину дозу, која је за живину кратку летњу вегетацију од великог значаја. Тoga ради и ову материју морамо земљи љубрењем да повратимо.

Попенуте материје (калци, осеорна киселина и азот) налази се више или мање у италијанској љубрету, у главу из баруитина и у квинтоу — љубрету мешавцу. — Ови љубрећи материјали нарочито су за љубрење винограда најбољи, јер се њима не само земљи повраћају одузете хранеће материје, но јој се и физична својства повраћају, а на име, тешка непродуљљива глинута поставе распрострајенија, те ваздух, влага и топлота може дубље и брже да продире, а поред тога, виноград је мање болестима подложен када се правилно и добро љубри.

Колико пута ваља виноград да љубримо, поглавито зависи од особине земље и од положаја на коме је он засађен. Тешке и ладне италијанске земље љубримо сваке треће или четврте године, а лаке и топле пескуше, латоршине и пречуше љубримо сваке друге године, а још боље да их љубримо по мало сваке године.

Винограде, који су на подножју брега засађени, љубримо сваке треће, а у равници сваке четврте до шесте године.

Што се тиче доба године кад треба винограде да љубримо, то зависи од саме климе која у дотичном пределу ваља, и од врсте италијанске земље. Винограде засађене у ладнијим пределима и у тешком и ладном земљишту, треба љубрити о јесени; а винограде, засађене

у топајијим пределима и у топаом виноградском земљишту као у пескуше, латоршину, пречушину или каменитој земљи, љубримо равно с пролећа.

Од разних врста љубрета, којима наш полсопријатељник, односно виноделач, највише располаже, ми преручујемо за љубрење винограда следеће врсте љубрета:

1. *Говеће љубре*. Оно је за љубрење винограда најбоље, за то, што подноси све врсте земља нарочито пескушу, пречушину, латоршину и шљунковиту италијанску земљу. Зато, што је говеће љубре ладно и воденасто даје дуготрајну и јаку хранећу снагу земљи.

2. *Ковско и овчије љубре*. Како једно, тако и друго љубре, дејствује врло брзо, зато што су оба топла и са њима љубримо тешку и ладну италијанску земљу, глиниту, којој ће и овчица својства повратити.

Било да љубримо виноград говећим, ковским или овчијим љубретом, оно треба да је добро згорело, јер незгорело љубре прозиркује разне болести на чокоћу, — и да их измешамо са пелелом, нарочито од незгореле орзане лозе и осталих њених одлагака.

Сагорели италијански љубретон измешани са пелелом, повратитиће италијанској земљи најважније хранеће материје (калци, осеорну киселину и азот) које смо јој дугогодишњим бербама одузали.

Колико количином љубрета ваља виноград да љубримо, зависи од особине и врсте љубрета, земље и винове лозе. У опште може се рачунати да је на један ектар винограда довољно 40—50 кола љубрета. Ако је љубре врло масно и згорело тада га треба мање, а ако је незгорело и измешано са сламом онда га треба више.

Йубрење винограда најбоље је вршити овако: Треба ископати с горње стране чокоћа 18—27 с. метра дубоку и 27—36 с. метра широку руну, у ту руну сути $\frac{1}{2}$ или $\frac{1}{3}$ корне или једну цуну карлицу згорелог ита-

ПОДЛИСТАК

ПАЗИ ВОДЕСНИКА!

„Многи диги ту од мојега дела.“
(Вук речева).

1.

Кад се већ човек разболе, онда не треба губити из вида да од сада имамо посла само са *болесником*, па га с тога и треба као таквог гледати. Многи мисле да то ништа није *дворити* болесника, па за то нико се и не труди да ону вештину изучи и да се у њој усаврши. Сви ми мислимо да је доста кад само неки има воље за овај посао, међутим *баш* у томе се и грешно врло много и то на штету наших, често најмилијих болесника. Није довољно кад неко од нас има само воље, већ треба да има и *знања*, па тек кад се ово двоје споји у једном лицу можемо казати да ће болесник бити доиста *по-дворен*.

2.

Гледати болесника у опште, на још кад нам је неко од њих сродник, друг и пријатељ врло је тешка ствар и скочана је с пуно одговорности. Сваки болесник за време боловања промени нарав, зловољан је и тешко је угодити

му. Зато га морамо бити увек с њима што љубавијим, неговати их и надгледати их њихово стање *примичљиво и одлучно*. С болесницима у опште, а особито с онима, који пате од тешких болести или су у великој грозници, занос и натрутица, ваљда не треба много говорити, и око њих треба да је што већа тишина.

Ито тако не ваља кад више њих двоје болесника. Кад их је више, онда само једно другоје смета. У осталом и последња вели: „Коме нашар капу купује он то-догова иде.“

3.

Па као год што не ваља да више њих двоје болесника исто што *никогда* не треба да се туни у болесничкој соби на много људи: посетилца, пријатеља, сродника итд. из простог узрока: што се тиме само онај соби ваздух још више квари, а оно је на велику штету нашег болесника, који је својом болешћу везан за постељу и болесничку собу. Напослетку не треба ни на то заборавити, да је и само болеснику врло често и најмилија посета *не-пријатна* и досадна. Не улази, дакле, без велике потребе у болесничку собу, па и кад си га видео, остављај га *што пре*, јер је то у интерес и његовом, болесничком, и у *вашем* сопственом.

4.

Сви наши болесници без разлике, а особито они од заразних болести и који су у сталним грозницама, морају имати у њихним болесничким собама што је могуће

свог ђубрета измешаног по могућству са целолом, и по-крати одног земљом. Овај рад захтева истина нешто више труда, но кад цео виноградики простор ђубримо, али од нега добијемо оне користи: што уштедимо на ђубрету, што ђубре дође у заевну чокота, лакше се претвара и све ђубреће састојеке живине чокота усвајају, дакле не иду у штету, и најзад ђубре загрева чокот, и поров ложије успева по винограду, но кад цео виноградски простор нађубримо.

Петар Стојановић.

КАКВУ ЖИВИНУ ТРЕБА ДА ПАТИМО?

Пр. броју „Тежак“ а у чланку „Трговина са живином и јајима у Европи“ видјели смо како је јако развијена у Јерпони трговина са овим полупривредним производима. Па и код нас извозна трговина живине и јаја узима наха. Истина је, да она у нас још није организована како треба, ишти је упућена најкориснијим путем. У овом правцу имамо да забележимо као похвално само установљење кланица за живину, којих на жалост имамо да сада тако мало, да нису у стању да спреме за извоз ни један врло незначитан део живине намењене извозној трговини. Ну нека сумња, да ће се у току времена поћићи бар најотребнији број кланица, које ће бити у стању да спреме већи део живине и за даље јевропске тргове. За сада пак главни део наше живине извози се на објавне стране тргове као жива живина.

Када би имали при руци тачне статистичке податке могли би и сада доказати, да трговина са живином и код нас узима маха и да није тако незначитна, да не би заслуживала више пажње. Али ми смо уверени да ће се она још и развити.

Ну остављајући за овај мах на страну уређење наше извозне трговине живине и јаја, зауставимо се на самој производњи ових полупривредних производа.

чистији и свежији ваздух. Ово се може постћи само чести отварањем прозора и врата. Оно проветравање соба или обичајно ваздуха у болесничкој соби треба да је трајно, редовно и без пресуда. Ваздух у соби треба да је овако исто чист, као год и споља изван куће, јер ваздух, који се пола дивља, не само да је главни услов за брзо одржавање, него је код многог болести баш и врло важно лековито средство. Најбоље је кад је у болесничкој соби по један прозор стално отворен, али и уколико то годишње треба допустити. Али кад то не може да буде, онда треба преко два више пута отворити и прозоре и врата, те да се ваздух у соби што пре и потпуније обнови, разуме се тако да пројама не захвата болесника у његовој постели.

б.

А шта ми радимо? Место да онај повлачећи ваздух и сирад у болесничкој соби заменимо другим чистијим и свежијим ваздухом, ми га *најчешће* још већма кваримо. Кадити собе таквом особито болесничке, врло је нешкољиво, а тако исто и другим разним кадионица. Овај пређашњи захад и сирад од испаренога ваздуха најчешће се само забавури и гдето најчешће на онај објави, можемо бити унапред уверени, да ту влада нечистоћа и сирад место чистоте и обнављања ваздуха. Обично се изговарају како се боје да болесник не озебе, ако се прозори отварају ради проветравања, међутим она је збова потпуно неоснована, јер болесник, док је у постели, и кад је она у соби постављена као што треба, не може никад да озебе.

Морамо признати, да су у нас правике за производње живине вазредно понодне — јединствене. Мада је земља са таквим удобностима за гајење живине, какове ми имамо. Пространа дворница и вољаци уз домова, општиски испусти, богатство у стоци и текујућа вода — све су то прекрасна услови за живинарство. Па при свем том у нас се ипак не производи оваког живине колико би могао и требало да се производи, — а и што се производи мало се води рачуна о томе каква се живина производи.

Али пре свега да се упитамо да ли је производње живине и јаја корисан посао? Ми држимо да ипак неће моћи да споря вредност тога посла, нарочито као узгодног занатлива земљорадничког дома. Са мало труда, и то малом трудом четири слабе за тежке полупривредне радове, и са врло незначитном количином хране и отпадака, земљораднички дом може да држи велики запат живине, те да има узик пријатне и здраве и јаве хране, а и леп новца да узме за живину и јаја која сам не употребе. Разуме се да сваки дом треба да држи и плати ону живину, која у неговим приликама најбоље успева а најлакше се подиже. И кад је тако, онда је неоспорно оправдано бављење живинарством и увећање запата.

У једном предању има више услова за једну врсту живине, а у другом за другу. Оно за шта има више услова то треба више и пазити. Али главна је ствар имати добар запат. Код кокошњу и патака треба нарочито пазити на круноћу живине, на боју меса, и на круноћу и многобројност јаја, — а код кокошњу да су и добре квоаче. Код ђурака треба пазити негдавно на круноћу, а код гусака на круноћу и на боју перја.

Што год је живина круноћа, сунуће ће се и продати, — то је бар јасно и пољиво свакоме. Исто тако живина која има живу коку под перјем, боље се плаћа по она са водром кожом, јер на трговина у великим маржица продаје се живина очинићена, па кад има живу коку боље се прода јер изгледа лепа и дебла, него она са междом и кожом. Што је редовно о круноћу живине то исто важи и за јаја. У целом свету води се нарочито рачун о круноћу јаја, зато се јаја махом продају на тежину, а не на комад као код нас, — те је према томе са свим

б.

Болесничка соба мора бити огледало највише чистоте и реда; у њој не треба никад да има сунунога наместаја. Нарочито треба строго пазити на све оно што је у стању да кварти ваздух у соби, на то одмах износити на поље. Она треба да је довољно пространа, висока, сува и видна, а иштеко мала, тесна, влажна или тв мрачна.

Најбоље је она болесничка соба, која се добро проветрава, добро греје и расхлађује; која није ни сунше мала а и подлаје је од луке и жасора, и на послекту она која је ипак више пријатна сунчањом светлошћу, дакле која је светла и видна.

б.

Добро је кад се у кући одреди по једна соба и спреми само за случај болести у породици, јер немо тако имати најзадравнију болесничку собу. У овом случају болесничка соба не треба да има од наместаја ништа друго до само оно, што је за искључиву болесничкову потребу. Но где год ово није могуће, особито сиромашни болесници, који у оните расподла само са тесним и рђавим становицима, треба болесника *одмах* преместити у јавне, државне или општиске болнице, где ће и брже и јединије и сигурније оздравити, него код своје куће.

б.

И о болесничкој постели ваља нам коју проговорити. Где год у кући има болесника, ту треба особиту пажњу

природно да ће се за крупna јаја добити боља цена него ли за ситна. Према томе треба тежити томе, да живина носи много и *крупних* јаја. Најзад ваља знати, да је перје од гусака производ са којим се води читава трговина, јер се много троши. Међутим *бело* перје много је скупе од *сивог*, зато се и чисто *беле* гуске плаћају скупије него шарене и сиве. Разлика та доста је велика. На трговинама живине у Мађарској, где се углавном продаје наша јава живина, плаћа се $\frac{1}{4}$ —1 динара више нар *белих* гусака него *сивих*. О томе свакојако може рачуна и кућни код нас, те имају рачуна да скупије плате чисто *беле* гуске.

О савезу оване треба и наш пољопривредник да зна и према томе и да се управља.

Па иако сад улазимо у време главне трговине са живином, када ће се разливати кућни по трговинама и селима поради кућовине живине, — то нека би наши пољопривредници водили рачуна о наведеним условима, на првенствено задрже за запат живину која одговара поменутих условима а осталу издвоје за продају.

Сем тога, ваља се свадашати добрим живином за запат од привредника и завода који такву имају.

На тај начин, и увећањем запата, сваки земљораднички дом за кратко време и без великих жртава створиће *трајан извор лепог прихода*. C—h.

ЈЕДАН ПОУЗДАН ЗНАК МЛЕЧНОСТИ КРАВА

На бутинама испод чуљева седмача (између којих стоји чмар и водоуст) право нивоом бутина, на 6 до 10 см. (иако код нег брана) може се напипати руком, испод коже, веће или мање удубљење — јама. Она јама не види се паче слободно посматрају, јер је кожа покрива, али руком кад се потражи, може се код сваког брана наћи.

Према величини, нарочито дубљини ове јаме, може се сигурно закључити на већу или мању млечност краве. Тако: Ако је јама плитка и протрчае се у дужињу као некак одупаћ који се мало под прстима осећа, крава је *наисно* чивана и слабо млечна; а ако је јама округласта

као левак и толико велика да могу бар три прста у њу стати и још аво се продужује унутра у тело, онда је крава млечна.

При избору крава за млечност ми би спакмо преновучи да увек главну пажњу обратити на овај знак, а све друге сматра као мање важне.

Нека сваки проба на ће се уверити да се веће приварити.

Везу практичар приметити у осталој и то, да чим по реченој јами нађе да је крава чивана, обично уз то иду и други знаци који престављају краву као немлечну, као бичуљавост т.ј. глава јој личи више на волујеу него на крављу, више јој више има дугуљаст облик него округлао, више јој је сразмерно телу мао, сисе има кратке итд. А на против код краве која се по јами закључи да је млечна, приметити се да уз овај знак више или мање ваљ и други знаци који краву престављају као млечну, а ти су: крава је обично женско-главаста, са дугим и танким вратом, танком окожом, танком и некаком длаком, округлим и меким нивоном, великим сисама итд.

По омет видимо сви ови знаци не излазе се сагпа код сваког брана, у спитне ису се изузетак, те се према њима могу само закључити прврати кад их је више наступљено код неког брана; али поуздану вредност има само речени знак — јама.

C. Куцарић.

ВОДА КАО ВИЉНА ХРАНА

Вода би се биле развијало, одржавало, доносило род итд. потребно је, да у се према храну. Ова храна трејака је: *газовита—угљена* исласана, течна — вода, и чврста — минерална материја.

Да је вода виља потребна, и да без исте немозе биле постојати, знају и деца; јер кад је велика суша биле не само да не напредује, већ често и угине.

обратити и на крвету као и на сав остали постољни прибор. Тако болесничка постоља не треба да је одмах уз саму студију и влажан зад, нити сме бити на проваји, кад се прозори и врата отворе. Најбоље је кад је крвету од свиј сасија слободан тако да се болеснику може прићи од соби ствана. Не треба постоља да је изложена на непосредној јави од неба.

9.

Болесничка постоља треба да је довољно пространа и да има добру проветриву. Она мора бити чиста и наменстена као што треба. Не сме бити ни сунвне топла нити покриван сме бити одвећ тежак. Врло је шкљоданно кад болесник лежи у нерани, нарочито трговинама болесници не би требало да леже друкчије него на дувеницама напуњеним коњском длаком, вуном, или ако тога нема онда и на простој савињани. После сваке болести, а особито још ако је она била заразе природе, треба све постољне ствари добро ичистиати и истрести, за тим неколико дана излагати сунцу а што је за прање увек кроз врелу воду и чеј што боље очистити. Вуну, коњску длаку ваља гувати, сламу спалати а собу поново окречити. Патосе, врата и прозоре добро опрати и изрибати.

10.

У једној постољи не смеју ни пошто дежати два болесника него сваки за себе у своје крвету. Разуме се

да здрави и болесни не смеју такође бити заједно у једном крвету.

Болесничка постоља мора се редовно свакога дана претресаи често и два пута на дан, те да болесник у њој добро лежи. Све хаљине постоље треба редовно напосити на воље, изложити их сунцу и ветру по неколико сати. Добро је, где год се то може учинити; да има у соби по две постоље те да болесник може пролазити из једне у другу. И постољни чаршав мора се врло често мењати, јер мора бити увек чист, не сме бити никад угриван и сризан под болесником, него свакад раван и затегнут а тако исто и кошуња на болеснику, да се не би од дугога дежања оравањно.

11.

Болесник треба да је увек чисто и лако обучен. Свијм болесника, особито ошима, која се зноје, много помаже, кад се често *превлаже*. И не ваља а и непријатно је самој болеснику, кад га онако окупуану у зноју оставити да се ругље на њему осуши. С тога ваља болесника *воше* пресући, како знојење престане. Ако је змишко доба ваља свагда узети *загрејану кошуњу*. Пре него што се друга наууче треба болесника загрејану убрусом истргаи да се добро осуши.

Али поданко год помаже *чистота* и *ред* ово болесника, толико је исто од значаја *чистота* и *гелесна нега болесника*. Слабе болеснике треба умити, опрати, па и по че-

Често се може десити, да једно земљиште, у сваком погледу добро, доноси рђаву жетву, само за то, што је суво и безводно.

Вода је биљци најпотребнија храна; кад се вода биљци одузме шкоди више, ну кад јој се ма која друга храна одузме.

Да је вода биљци потребна, види се и из тога, што је ова саставни део сваког биљка и сваког деловца. Све биље у свежем стању садржи врло много воде, тако:

кромпир има 76% воде
зла, кукуруз . . . 81 . . .
детелина . . . 71 . . .

Вода је пре свега потребна за кљивање семена, јер само у влажној земљи може семе кљивати.

Сем тога, вода је потребна:

1. За образовање органске материје, јер само органске материје у биљци имају саставни део воде — водоник. Тако нпр. из угљене киселине и воде постаје у биљци шћерак, шећер итд.

2. Вода је и растворно средство, да би се у биљци могла производити хемичке промене.

3. Вода служи за преношење биљне хране од корена ка лишћу и од овога по свима деловима биљки.

4. Сок биљки, који јој служи за храну, мора бити у води растворен. Па и сама минерална биљна храна мора да је у води (нарочито у води засићеној угљеном киселином) растворена, како би могла бити корену приступачна. Сем овога, вода служи и за друге радње о којима овде не може бити говора.

Колико долази у биљку само кореном, ну наследа, привидно, да биљка узима воду и надземним деловима, јерка што је познато, роса опсевања биљку. Ну оно не долази отуда, што ову биљку у се узима, већ отуда, што уста (роса) смањује биљци испаравање, јер се тада лишће наводи у воденом паров засићеној средини, те биљка испарава мање од своје сопствене воде.

Испаравање воде код биљке, слично је дисању код човека јер, као год што човек и животиње дишу, то исто чине и биљке, тј. узимају ваздушни кисеоник, који чини промену материје, — оксидацију, сагоревање, — а испуштају угљену киселину и водену пару. Што је промена на телу малом водом испрати. Треба их и очекивати, на такође настати да уста бар једном дневно испери и зубе очисти. На све то треба да пазе они, који су украј болесника.

12.

И храни болесника треба поклонити велику брига. Код њих се махом све рђаво вари а многи од њих немају ни апетита, па за то их треба поштедити од понуђе и давати им само лако сварљива и течна јела по упуству лекареву. Болесници, који тешко болују, не могу никад јести много од један пут, за то им се даје више пута често дан а по мало. Ну о томе други пут и на другом месту.

G.

терије у биљци већа, то ће ова више воде испаравати. Сем тога, испарење зависи од ваздушне топлоте и влаге. Што је топлота већа, биљка више испарава, обратно пак што је ваздух засићенији влагом биљка испарава мање.

Како вода долази у биљку само из земље, то производња биља зависи у многом од воденог капацитета земљишта. Под капацитетом разуме се овде подобност земљишта да прими у себе извесну количину воде. Разне врсте земљишта имају и разан вод. капацитет.

Вода је биљци потребнија после цветња па пре истога. Оскудна вода пре цветња шкоди само слами (стабљини), тј. у жетви има мање сламе; на против, оскудна вода после цветња, шкоди само пладу (зрелу). Из овога се види, да је потребно ишпиљене, да је веља, да пада кишна пре свилња кукуруза, ну после оног.

Да би се видели колико огромне количине воде потребну биљке, наведећу неке Хаберландове резултате о томе колико неке биљке испаравају воде на 1 хектар а за време њиховог успевања. Тако:

грашак испари	641.420 кгр.
раж	834.890 "
пшеница	1.179.920 "
јечам	1.236.710 "
овас	2.277.760 "

Пак по Витману, једна једина биљка извуче из земље:

пшеница	1,6 литара воде
јечам	2,0 "
овас	2,7 "
грашак	5,6 "

По Хернгену, пак, излази, да је за производње једнога грама суве сустанце потребно:

јечму	311 гр. воде
осу	438 "
продстојој ризи	335 "
пшеници	383 "
детелини	310 "
грашкуну	273 "

Из овога се види да је осу, за његово добро успевање од свију жита потребна највећа количина воде.

Колико воде само једна жетва извуче из земље види се најбоље из овога примера:

Ако се узме да се са 1 хектара добије жетменого зрна и сламе 5750 кгр. онда је, по рачуну, за образовање те количине зрна и сламе требало 1,788250 литара воде, а то је слој воде, на једноме хектару, чија би дебелина била 17,8 см. У средњој Јевропи пада кишна летњих месеца (дакле пада пад најнише усева успева) око 15 с. м. У Београду, по метеоролошком посматрању, падада кише око 20 с. м. Ну, од ове воде може земљиште да задржи само половину, код нас пак мање бујних кишна и због већег нагнућа земљишта, још и због. Ну, кад се узме, да код нас пада нешто више кише од речене средње мере 16 с. м. то се оно у неколико израњава. Дакле може се узети, да и код нас летњих месеца земљиште у се прима слој воде чија је дебелина 8 с. м. остали део кише или оде поточица и рекама, или пак оде у дубину земље. Горе је наведено како је за једну добру жетву потребан слој воде од скоро 18 с. м. дебелине, па, како за време гланог успевања његовог, земља задржи само слој воде од 8 с. м. дебелине то остали део воде, који је биљци за развијање потребан, мора иста да узме од воде која се већ у земљишту наводи, а то је она кишна и свежа вода, коју је земљиште за време јесени и зиме у се задржало. Из овога се види, да је веома потребно, да земљиште усе задржи, што је могуће више јесење и зимње воде, нарочито од сивежине, јер снег својим дугим стајањем и лаганим топањем има времена, да земља да велику количину воде. Отуда праведна бојазан наших тежак, да кад зима мало снега пада и кад исти не покрива

дугу земљу, да ће бити рђава летина. Због тога се и цене такве просељене ишце.

Задржавање (унијање) воде у земљини записи пре свега од састава земљишта: посушна, нпр. мање задржава воду од глинасте и вршне. Ну задржавање воде зависи много и од стања у коме се земљини находи. Ако је земљиште непропорно (тежина) унија мање воде, ну ако је исто непропорно, у последњем случају унија тим више воде што је дубље врсно. Поред осталог и оно је врло важан разлог, да се земљини још раније с јесени дубоко прореде, а ни у ком случају не остављати га непропорно. *Орањем се земљини освајоше да што је могуће више јесење и зиме воде у себи здржи и задржи (уније).* А која је вајда од свију осталих добрих услова, ако усеву недостаје воде; не показује ни губрење ни остало.

И само окопавање има у неколико за цела, да се земљини створи могућност, да усе задржи што више воде, за то је и корисно увесе чешире окопавати.

Милан Бајић.

Б Е Л Е Ш К Е

Да се млеко на врућини не поквари, — препоручује један практичар ово средство: Треба кувати што више рена и из њега испедити онај сок, на га кроз платно или густу решетку процедити да буде чист, и једну чиниу вашињку од тога сока додати у млеко, које ће и салтно и свеже остати.

В. Р.

Како се свеже шљавице и преко зиме могу сачувати? — Треба набрати здравих и потпуно зрелих шљавица оводно, колико желимо за зиму да оставимо; по прибрању треба издати шљавице са петљама. Затим узети каљаво сандучић и на дно метнути један слој пепела, па шљавице поређати, али тако да једна другу не додирују, па онда једним слојем пепела покривити и други ред ређати све тако до врха, а тада се сандук затвори и на какво следовито место остави. На тај начин изаћемо потпуно свежих шљавица чак и у Оксеру.

В. Р.

Средство против стеница. — Узми зеленог листића од конопље, студи и сој испеди, па са водонеким жуци помешај. Овом смесом намажи крете, асале, дуварове и сва ова места и укупице, у којима се стенице легу, и за неколико дана све попрају. Оно је тако сигурно средство да је довољно само један пут намазати.

В. Р.

Како да се вољске сачувају од вашију и других инсеката. — Многе вољке, а поглавно бреске, шљавице, трешње, јабуке ндр. пате од вашију, које не само сметају напредовању вољке, већ често угуше само вољку.

Чим се ваши онаје на вољки, односно чим се прихвати да се врхови гравчиња и листиће отпочиње коврети, треба присутити уништењу инсеката, који то ковретице производе.

Са успехом употребљаване се пресеље гравчиња и листића са лемом који се спраља из $\frac{1}{2}$ килограма корена од квасице на 4—5 литара сачуваће воде.

Како извесити део вашију побегну, то се често оне ускоро понова угнезде, с тога је обично потребно после извесног времена поновити пресеље са истим лемом. За пресеље може се употребити обична баштена пресалица, а може и свака друга врста пресалице, па и она која се употребљаје за пресеље против первоспоре.

Други још јестивити лек може се начинити на овај начин: с јесени кад листиће онаје, покунити неколико котарица ораховог листића и зелене орахове љуске, то оставити преко зиме на тавану, да се осуши и затим с пролећа употребити за пресеље вољана и то $\frac{1}{4}$ килограма тога

осушеног листића или љуска покоситица у 10 литара воде, оставити да преноћи и сутра дан том водом пресати.

На исти начин, могу се лечити и руже од вашију, као и трибање, огроз и друго шибље.

Да се вољке од гусеница сачувају има више начина, али се као најпознатије показало мазање стаба у октобру смолом и то отприлике 1 метар до 1 $\frac{1}{2}$ метар над земљом, у виду колута широког са једне стране. Тај колут чува, да се гусенице, које са дрвета снајду, не могу понова на дрво узпети.

С прелеза, нарочито кад је оно сушно и топло, а и преко лета, јављају се у великом броју буре из земље, које такође нападају вољке. Где се то појави, може се као лек употребити посипање чаји из дивинаца или, ако су вољке млађе, посипати са прашком састављеним из вапнатица и креча и то се помеша $\frac{1}{4}$ килограма сировог вапнатица са $\frac{2}{3}$ килограма фино уситњеног креча. Тај прашок најбоље је посипати по вољки, са меховица малим, која су у виду лонте од каучука.

Против ирари, може се као лек употребити пепео и то посипањем пепела ово стабла вољке. А тако исто и око јагода кад се мало пепела посе, отерају се ирари. Пепео се могу ирари отерати и од кошнице, где се радо настаје; за то је често довољан и пепео од дигара, јер једва узана друга пепела довољна је да ираре одбаје.

Посипањем пепела по кунусу и другом пољу, могу се отерати инсекти, који често погрбе наладују.

Пепео треба да је ладан и увек га употребљавати у малим количинама, тек колико да се поправи.

Ст.

Г Л А С Н И К

За унапређење живинарства. — С поуздане страхе сазнајемо, да ће Министарство Народне Приредбе још ове године набојити живињу најбољих раса гусака, поношују и патака, ради оснивања угледних живинарница при свакој економској државини заводима и школама. Из оних живинарница раздаваће се шаруду јаја за насад и живиња ради опоравка домаћих запата, како би приредници што бољу живињу производили, те и већу корист отуда знали. Ми с радношћу поздрављамо ове прве кораке рада на унапређењу домаћег живинарства, унапред уверени да ће наиварод хтећи и узети да се користи помоћи коју му држава и у овоме послу пружи, — а у чланку „Каку живињу треба да патико?“ — у данашњем броју листа, указали смо на главне услове које ваља имати на уму при оснивању и напредовању запата живиње.

Лично место. — Господин Ваљого А. Тодоровић, чиновник Министарства Народне Приредбе и наставник за изучавање свињарства и свињарских установа у Угреској, вратио се ово дану у отаџбину, пошто је четри месеца провео на послу који му је поверен. Ми не сумњам да ће г. Тодоровић својим извештајем и предлозима јако потпомоћи да се и код нас што пре нише уради на унапређењу ове привредне гране, но што је од сада рађено. □

Члан угледног Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Антоније Бајић, индустријалац у Милом Црњу, изволео се уписати код начелника срезга поздравачког за члана угледног овога Друштва са улогом од 100 динара. Угледначки удол пожељно одмах српском начелнику. □

Нови чланови поглавци Српског Пољопривредног Друштва. — Код начелника срезга хомског округа поздравачког, уписали се за чланове помагаче овог Друштва са улогом од по 4 динара ова г.г.: Науи Павић ивар и Нилкоа Новаковић председник општине крупачке и Сико Павић, свршени ђак ратарске школе, сив из Магудине,

Милутин Ђорђевић писар и Сима Фридуловић председник општине сачекаше, оба из Сиге, Јован Пашвић и Стојан Јанковић мех. из Вел. Лада, Мијалко Ј. Бурић, свештеник јасковачки, Ђорђе П. Богојевић, свештеник креповнички, Јањадина Костадиновић, трговац из Крепована, Владихер Стевановић, из Трипе парох жуковачки и Манастир Горњак. Помагачке улоге подожали су одмах начелнику среском. —

Код начелника среса пожарничког, уписали се за чланове помагаче овог Друштва: г.г. Тодор Савић, Михајло Марковић, Радован Живановић, Лука Петровић и Илија Врљковић, сви земљопоседи из Лучине, Милосав Марковић, Петар Петровић и Милош Живковић, земљопоседи из Пругова, Милош Стојићевић, Лука Стојић, Милосав Стојићевић, Станојко Ђ. Здравковић, Јован Стојићевић, Сима Аврамовић, Драгутин Бурић и Михајло Алексић, тежаци из Малог Црнућа. Улог по 4 динара, подожали су среском начелнику. —

Г.Г. Иван Ивановић, парник рамски, Светислав Јанићијевић, парник смедеревски, Милвоје Сенијанић и Стеван Томић, чиновници царинарнице смедеревске и Милош Бојевић шпедитер у Смедереву, извели се уписати за чланове помагаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом по 4 динара. Улоге за ову годину подожали су.

Д О П И С И

Полна (ср. левачки) 26. јула 1897. г.

Велика суша, која је наступила одмах после пролетњих кишњ, учинила је, да се ова година може израчунавати у ред *неродних година*. Због ње није се могло у земљу клучити ни мотиком ни плугом. Услед чега су рани култури остали неоконани, а „сексер“ незасејан.

Страна жита су покљевена и сада се у велико врши. Од њих је овас само прилично, а пшеница, јечам и раж не ваљају ништа. Људи се зале, да чак ни посејано семе не могу да изваде. Па и оно што има не ваља у зрну.

Виногради, који су били тако поведени, као никад до сада страдали су од пламењаче, тако, да човек не може сада да нађе „од жеље“ зрно грозња у највећем винограду. Дуготрајна кшма није дала да се на време пресејају.

Биље је оштећено добро родило. Нарочито су изобиљан род поведи шљиве „покегуче.“ Због чега ће само у овом месту овог лета родити преко двадесет казана за прављење пермеца и неколико сунџина за сушење шљива. При овако неродној години народ се нада још једино на шљиве, да ако га оне колико годико спасу од ове рђаве године (разуће се ако шљиве буду на цени, што је и вероватно).

Копоње и лан — прилично су. И поред ошале године *чеким лан је у овом месту сурда поклопа задовољавајућу укуп.* Ну о томе ћу поднети Друштву нарочити извештај. Владала је овде се обрађује на пријатни начин.

Поврће, сем кунуса, у оштећење не ваља.

Траве су прилично, а дегелана се носи по трећи пут. Печеде су се ове године слабо ројиле и због рђавог времена не обећавају никакв приход. — За ћерошко се овде још не зна.

Радник се овде плаћа по 1 дин. с храном, а носача плаћају су и по 1-60 дин.

Стање здравља код људи није добро. Многи болују од грознице (сугрупа услед једена зеленог воћа), а и „дизентерија“, која у овом месту траје још од пре две године, још није престала. — Међу стоком за сада не влада никакв зараза.

Кукуруз се продаје у месту по 15 дин. а пшеница (стара) по 20 и 24 дин. од сто кгр.

Ст. М. М.
учитељ.

Баградан, 27. јула 1897.

Стање пољских усева у овој околини налази се у следећем стању:

1. Жетва је довршена у одесном времену. Пшеница није најдобра од других година, а доста има и уродине, ма да је у почетку бриљантно требена. Јечам такође није добар, а друга зрна жита мало се и сеју. Вршњака је у велико; врше се примитивно а претинчавање жита врши се на ветру, ређе на ветрњачи, па с тога је и нечисто. За своју домаћу потребу перу га у води на суну.

2. Кукурузу по брдима, услед ове кише која је пре неколико дана у овој околини доста напала, крај брду напредују и обећавају обилат род. А кукурузи брнци се сејаји после поплаве у Моравској равници која је од поплаве страдала, већ су и опрашени; по ња жалост засејани су у врло малим количинама.

3. Шљиве — ранке — беру су, по при самој брнау наноси им се велика повреда, јер се мале мотма.

4. Цене су: пшеница 21, јечму 11, ову 9-50, кукурузу 10 а шљивама 10 дин.

Наднице су пољацима 2 дин. а жетовцима варирају од 0-80 до 1 дин.

У народу је велика оскудина и ако је „споб као.“

Здравље у народу у стоји повољно је.

В. Ристаћ
околик

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXIII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 19. јула 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Рама Милошевић; потпредседник г. Милослав П. Куртовић; одборници: г. г. Александар М. Секуљин, Душан М. Спасић, Коста Д. Главић, др. Марко Т. Лео, Милан Јованић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, бележио епископ Павле М. Ридосављевић. Прочитан је записник XXII. седнице — Одбор усвоји без промене.

Пре но што је приступио раду на дневном реду, председник саопштава, да се код начелника среса и окр. пожарничког уписао за члана утешаља г. Антоније Вајловића индустријалаца у Малом Црнку, са улогом од 100 динара, и још 16 лица за чланове помагаче овога Друштва — са улогом од по 4 динара. Улоге су положили одмах.

Скупштина среса златиборског на овоме састанку, који је трајао 3 ов. мес. у Чајетини а на проглед начелника истог среса г. Обр. Ристаћа, решила је: да се среса златиборски, упише за члана утешаља овога Друштва са улогом од 100 динара, која ће се сума исплатити из уштеде овогодешњег среског буџета. — Г.Г. Иван Ивановић, парник рамски, Светислав Јанићијевић, парник смедеревски, Милвоје Сенијанић и Стеван Томић, чиновници царинске и Милош Бојевић, шпедитер у Смедереву, уписали су се за чланове помагаче Српско По-

допривредно Друштва са улогом од по 4 динара. Улоге су последи — положила друштвеној благајни. — Примењено ово саопштење са захвалношћу, с тим да се имена чланова штампају у друштвеном листу Тежаку.

146. Г. Паја Т. Тодоровић члан управног Одбора, протрестуе прогнату одлуку Књижевног Одбора, која је у изводу штампана „од Уредништва“ у 21. броју „Тежак“ ове гола. да се од сарадника „Тежак“ не примају и не печатају чланци који се неби могли српшати у једном броју и да се у будуће на враћају чланци писима. Решено: да се у будуће остане у снази тач. 6. правилника за књижевне радове, штампана у извештају о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1895. години, која гласи:

„6. Ни један рад за Тежак не сме бити већи, но колико се може штампати у три броја преко месеца, поред осталих чланака и безбедна итд.“

Ову одлуку доставити Књижевном Одбору да је обавиан у првом издућем броју „Тежак“ у рубрици „од Уредништва.“ —

Г. Душан М. Спасић, члан управног Одбора има одвојено мишљење, које гласи:

„Свакоме се са мањном одборном, која је противна овоме решењу, одвајам мишљење из ових разлога:

1. Што Правилник на чијем се пропису оснива горње решење већине, није основан на правилима друштва, нити ни веже данашњу управу да се по њему управља; и
2. Што је одлука Књижевног Одбора кориснија и по углед „Тежак“ и по циљ коме он служи.

ЗАПИСНИК XXIV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 22 јула 1897. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благјачник г. Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Александр М. Секулић, Анта Голубовић, Алекса М. Жигановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главинић, Др. Марко Лeko и Милан Јованић.

Председлавао председник г. Раша Милошевић, белосило економ Паале М. Радосављевић.

147. Економ реверсице о стању магацина за месец јуни ове године, по коме је било: пољопривредних сирава и алата, семенва, тежаква, календара и књига пољопривредних на крају месеца маја све у вредности 15.653-97 динара, да је у току јуна набављено ових у вредности 7.633-35 а продато у вредности 7-675-20 а да вредност ратарених, виноградско-пољарених, сточарских и пчеларских сирава, семенва, тежаква и календара од разних година и пољопривредних књига на крају месеца јула износи 15.612-12 динара. — Примењено и знању.

148. По молби помените и ужачке подружнице, да их Друштво помогне материјално и то прву за пољопривредну и занатлиску изложбу, коју ће приредити у Пожеви од 21 септембра на до 1 октобра ове године, и другу за

наложбу годева коју ће приредити на дан 24. августа ове године у Ужичу. — Решено: Поменитој подружници да се да у име помоћи 300 динара, која сума да се подели овако:

За годева једна награда од	100 динара	} усправа.
» овец	50	
» млечне производе једна награда	25	
» полске усеве једна награда од	50	
»	25	

» нарађене пољоп. сираве 1 награда од 50 дин. у новцу.

Ужичкој подружници да се да у име помоћи 150 динара, која се сума има издати и то:

За најбоље одгајеног бика 100 динара и

» јунице 50

149. За предавање на савезарства на XIV. Училиској Скупштини која ће се држати на дан 2 августа ове године у Крушевцу. — Решено: да се умио г. Владимир Ђорђевић, наставник ратарске школе у Краљеву и редовни члан друштва, да предавање држи на овој скупштини као друштвени изасланик и да по српшеном предавању поднесе извештај.

150. Чита се писмо г. Паје Т. Тодоровића, секретара Министарства Нар. Привреде, којим јавља, да је његов син Радомир, ученик V разреда гимназије, на дугрији, о калмезовским свечаностима добио једну пуну кошицу Ђероновог, коју је Друштво приложило пољској Калмезовској дугрији. У име свога сина он подноси ову кошицу Друштву. — Примењено са благодарношћу, с тим, да се кошица заведе у инвентар као поклон од г. Тодоровића.

151. На молбу г. Ф. Јерговића, управитеља пољоделске школе у Подгорици у Црној Гори — Решено: да се г. Јерговићу, пошаље 10 књига „Градњарство“ од др. Ђорђа Рађина, које да издава својим ученицима као поклон Српског Пољопривредног Друштва.

152. По молби Дрносавског Кола Јахача Кнез Михаило — Решено: да се извести Управа Кола Јахача, да јој се књиге не могу дати, о тога, што је управни Одбор овога Друштва одлучио: да се књиге за сва Кола дају Главној Управи свих Кола Јахача, па да она чини распоред коме ће се Кола и колико књига дати, и да је г. Милослав П. Куртовић, потпредседник друштва, одређен за изасланика.

153. Чита се писмо г. Драгутина Н. Дачићевића, економом из Пожеге, којим извештава да је положио оставку на председништво у изложбеном Одбору и на председништво у Подружници. — Примењено и знању.

154. По молбама г.г. Живограда Ва. Даниловића, чиновника Вазарске Задруге и Душана М. Спасића из Београда — Решено: да се г. Даниловићу одобри увоз кошице „Американа“ од Имановића из Карловаца, а г. Спасићу 2000 метара бољавице жене, за ограду из Аустрије на друштвену агеу.

Цена вањни огласина: Од петих грета од једног ступца по 10 пара дна; од осталих крајних лажена по 15 пара од грета и ступца.

Већак огласина од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање нине нуту 10 од 100 јевантије.

Преглед 29. броја Тежак — *Читам:* Ђубрење винограда. — Какву живину гроба да патимо? — Један поздан знак млечности крава. — Вода као биљва храна. — *Подстицак.* — *Велонке.* — *Галеник.* — *Довици.* — *Друготосни полови:* *Записник.* —

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена „Листа“: за Србију, на год. 8 ден. на поља год. 4 ден. Друштво чланови помагачи, чланови свих друшта, поштом, поштом сталеж кадра и важи, док не буде лист у поља ден. ако пољопривредници улазе на цени годни ван Србије, на год. 10 фр. 3 фр. д. вр. **ПРЕТВАТА И РУКОВОДИ УЧЕНИЦИ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ.** Претплата примају и вошти. На основу најновијег реченица од 1869. год. № 204 преноси се државном пошти експлато.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Боса Првогорац, Ђоста Д. Главинец, Адрас М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
СТЕВАН М. СИСАЧ

ПАЗИМО ДА НЕ ИЗГУБИМО ПШЕНИЧНО СЕМЕ.

После овогодишње жетве, намеће нам се питање: шта ћемо за пшенично семе? — Јест, такво нам се питање намеће и то из више узрока!

Пре свега пшеница је тако издала, да многи пољопривредници једва даће добити нешто више жита но што је посејо, дакле једва да ће извадити семе. При тако бедном стању сме ли пољопривредник да домишља на продају жита, сме ли да потроши пшеницу за храну? — Прилике врло обилне и тошке. Треба продајом жита подмирити један део других својих потреба, треба један део пшенице употребити и за кук, а треба сачувати и потребну количину за семе. Да се ово подмири, ове године у највише домова није могуће.

Ну упоредно са овом ненаштом ситуацијом се питање: Па какво жито да оставимо за семе? — И довета пшеница

нам је тако лоша, да пољопривредници који води рачуна о *кавалери* сејана мора да се забрине. Сви знамо и верујемо у изреку „Какво семе такав род.“ — на изакоз ако би дозвољали да се то дословно објасни и у овој прилици; али у толико већу напалу морамо да обратимо ове године на пшеницу коју ћемо за семе оставити.

Ове тешке прилике морају и требају да окрену озбиљну напалу сваког пољопривредника на се. Ваше је пута напомињамо у овој листу, да смо ми пољопривредници у великој борби са недаљма с којима се сусрећемо у нашем раду, но да не смео да клонемо већ морамо својом озбиљно да се боримо те да на борбе изађемо као победитељи, — иначе смо пропали. То исто важи и за ову прилику.

У тешком добу данашње нехатне, нередне, штете од времена и поплава, морамо бити издржљивији, истрајнији и енергичнији но икада. Нада и веровање у боље дане нека нам не дај да клонемо.

Ну, што но реч, свако збо жид и своје добре стране, — тако је и у овој прилици. И ако нам жита није

добра и ако их мало имамо, ипак је цена тако велика да се продајом наше количине добије више новца по еричних година и за неку количину најбољег жита. То нам је једна олакшица. Друга је у томе, што знамо у земљи још доста прошлогодишње пшенице одличне квалитете, одличне за семе. Најзад и треба повољна околност та је, што се надамо у добру бербу кукуруза, где га пошљава није уништила, и што су нам траве и друге пшаве биљке добро родиле, те ћемо мање зрна на стоку жорати да тропишно но кад је оскудица у сточној храни, а тиме ћемо уштедети хтебног увеза за храну чегада, те ћемо са наше пшенице издржати кућу.

Према свима овим неповољним и повољним приликама, да видимо шта нам остаје да радимо.

Пре свега треба се побринути за пшенично семе. Које је пшеница поље добра (по квалитету), тај треба најбоље и најједрије зрно одмах да издвоји и да га чува за семе. Ко из своје пшенице ће би погоа да издвоји ни толико доброг и једног зрна колико му је потребно за семе, тај треба без оклевања да кузи за семе *прошлогодишњу* (стари) *пшеницу*, а своју рђаву овогодишњу пшеницу да прода ако нека другог зазора да до новца дође те да кузи стару пшеницу за семе.

То су за већину наших пољопривредника два једина излаза да не останемо без пшеничног семена и да не изгубимо добро семе. Не треба се нарати да ће цена пшеници пасти, да ће се можда добро семе довести и са стране и другим претпоставкама. Сад је још време да се на изнета два начина осигурамо, и ако у томе будемо нехатни, онда нам предстоји опасност да изгубимо пшенично семе, и то би нас одвело неогледним штетима и недаћама.

Зато понављамо: *Пазимо да не изгубимо пшенично семе.*

C—H.

СТОЧНА РЕПА

Жош се врло мало одомаћила ова корисна пшва биљка код нас. То сигурно долази отуд, што је наш народ не познаје, а слабо верује да је корисно оно што му се препоручује, док се сам не увери у то.

Што је детелина за лето, то је репа за зиму. И до год се детелина и репа не одомаће код нас у довољној мери, биће нам говеда жрпшава, па према томе и ситна. Замуд ћемо ми забављати бикове, са стране, ако немамо довољно ране преко зиме. И подмладак од тих бикова још горе ће се искарвати, чему је узрок недовољна рана преко зиме. Па како мало — мало па сушило лето, или поплаве, те сена нема, а и ливаде се све шине разоравати, то како која година све горе за стоку.

Бадана ако се ми сељаци отимамо хотећи „по старом“ мораћемо и ми да сејемо храну за стоку, као што се то ради у другим земљама.

Од свију биљка за исхрану стоке преко зиме најкада је репа понајкориснија. Треба је посејати, па ће се приликом употребе довољно уверити о њеној вредности.

Да скренем пажњу само на ово: репа узима себи рану својим дугачким кореном из дубине, одакле је клице од странина не могу доватити, а горњу земљу сво-

јни широким лишћем одржала у мекон — гармон — стању. Осталак дакле испиреу земљу за будући усеви.

О репи је писано у „Тезаку“ и пољопривредним падељарима, а и у засебној књижици („Гајење биљка за исхрану стоке“).

За оне који нису до сад гајили ту биљку написаћу овде у пратку како се то ради. (А ко год жели, да о томе боље дозна нека набави поменути књижицу, па ће прочитати како се и друге корисне биљке за стоку гаје.)

Прво: наручи семе „Сточне репе“ од Срп. Пољопривредног Друштва у Београду преко ма кога, ко се у томе разуме. „Подружине“ су за то најважније. Семе кошта 1 дина. килограм. Доста је 10—12 к. за ектар.

Репу најбоље увеза на овој земљи, на којој и кукуруз. Она је боља на јачој земљи и у дубљој орници. Најбоље ју је сејати на *дубоком зимском увезу*.

Сеј је кад и кукуруз (око Бурђев дана) и то за трепћо браздом, мотком на одаке — кућице. Кућица од кућице нека је мали корак (60 см.). У сваку кућицу метна 2—3 семке. Дубина обична. (Кад ореш не „забрајави“, нека су ситније браде. Подрајљ и залачи.)

Није ће проз до недеље. Кад се отрпни отрпни је мотком (брже је „приматчев“). У свакој кућици остани само по један струк. Прасице кућице попуни поупушних струковима.

Отрпана брзо ће расти. Сад је огриг. (Штуог огригачем брице.) И чепај бербу.

Репу ситије у октобру. Може се икако водити и докније. Не жари од првог мраза. А да клицем: кад узри, што се пољаје по возузелом доведе лишњу вади је.

Вади атовог оне дугачкосте, а оне округле можеш врло лако руком чупати. Очисти од лишња и земље. Лишње дај стоци нег једе. Ово лишње изврело је „зеле“ и можеш га брати цело године, — само доње.

Код куће ископај ров, (ако немаш топако подрун) два метра ширине. Дубина по потреби. Попај ја у правцу север југ. Наслајни полако рукама репу по репу у ров. Главне (лишње) окрежи у воље. Изведи врх као у камаре. Некој да је већа висина од једног метра.

Покри репу слојем сламе од 10 см. и врати избачену земљу. Покри репу слојем земље од 30—50 см. (а толико нека је и ров дубок). Врх — сламе, варачио ако си раније вадио репу, не покривај све до јаких мразева. Нека се испарава. Још је боље аденути штигу — кукурузицу — на рову као кад се дене у „куће“.

Кад мислиш да употребљавати репу почи да водити на траву од јужне стране, и увек пшави за више дана, да неби проишла чешићим отвариљем трапа.

Дај је говедима и свињама. Некој је на ситно сикаром (за говеда) а ко може икако набави „секалцу“ за репу.“ Можеш и саму за се (после све ране) а још боље са сечком или плесово поменути. Крање дају доста и добар млека, а од некавалне је вредности за млада стоку.

Отрпај пољопривреднице у маломе па се увери. Посеј 1 килограм на каквом парчету (најбоље у хладном вољњаку) — донајдајди, и небу претрати ако ваљан пишћем 4—5 па и шест њада кила репе.

Милан Лукић,
првакати оловом у Јошцу.

ИЗ ВИНОГРАДРОКЕ ПРАКСЕ

Које сорте америчке лозе треба наши виноградарци да набављају и размножавају? — Пре краткога времена наштанан је „Ценовник лозе из државних лозних расадника

за godinu 1897-8* у коме се поред цена разних сората несадељене и насадељене америчке лозе, нахођи и кратак глугу за подизање нових виноградара, којим је, за сада, прилично подмирена једна потреба, јер се тим глугом може користити сваки који набави лозу из државних лозних расадника. Овај ценовник и оглас старешине манастира Булова, који смо пре неколико дана читали у новинама а којим он нуди за продају високу количну резница Ринарије соваж и неких других америчких сората, које и несадељене дају доста употребљиво грофче, покренули су нас да напишемо овај чланак сада, када је већ наступило време да се сви они, који мисле на избуђе пролеће подизати винограде на америчкој подлози, осигурају потребном количном америчке лозе.

Пре свега, саставићемо списак нашега виноградаря, који је рад да од свога новог винограда има што више користи, да *никако не сади ники разноликаше оне америчке сорте које непосредно рабају, то јест, и некасадељене дају доста употребљиво грофче*, а оно за што:

1.) Што ни једна од непосредно рабајућих сората ни у најбољим приликама не може да од онаког и оплодног шина, као што га могу давати наше домаће сорте;

2.) Што земљиште морамо исто овако добро припремити (дубоко прекопати) за непосредно рабајуће сорте, као и за Ринарију или Солонис и т. д. ако смо ради да да добро усевујемо и што дуже трају;

3.) Што ни једна од непосредно рабајућих сората није ни приближно онолико издржљива противи филосфере, као што су Руестрис, Ринарија, Берландијера и т. д.;

4.) Што се све непосредно рабајуће сорте жорачу високо резултат (на нашег оца) ако смо ради да нам колико толико обилатији род додасе, а код таквога резања теже је обрађивати винограде;

5.) Што о излову или широј потрошњи вина добијеног од непосредно рабајућих сората не може бити ни говора; и

6.) Што су свуда, гди год су покушавали подизање винограда непосредно рабајућим америчком лозом (што је обично било првм покушајима обилазљива винограда америчком лозом, у појединим нишоделским крајевима) убрзо од тога одустајали, било с тога, што их нису ни најмање задовољавали ни обилатост бербе ни каквога вина, било с тога, што је лоза у брзо пропала. На многим местима гди је се ова лоза одржала, преклеђена је домаћим сортама.*

Друго, најпозније препоручујемо виноградарима да ве набављају америчку лозу пре од свих ни земљини није испунило, колико кречњачка има у добу, јер, више је пута већ било говора у „Тезаку“, да отсунак и напреднаше нових винограда (на америчкој подлози) зависи, на првом месту, од тога, колико кречњачка има у земљини које је засађено америчком лозом.

До сада су многе сорте америчке лозе већ потпуно испитане, како у погледу њихове издржљивости у кречњачкој земљини и противи филосфере тако и у остале, а неке, и ако нису још потпуно испитане у свему, испитиване су у погледу издржљивости у кречњачкој земљини и противи филосфере толико, да се и за ња може са довољном сигурношћу рећи, да која се земљини могу употребити. С тога, пад неко трили лозу из државних лозних расадника, нека у ноћви одмах изловити и колико је креча најено у земљини за које лозу тражи, на њу су се, према томе, дати она лоза, која је најподеснија за његово земљиште. Испитивање земљини на креч, врши се бесплатно у свима државним лозним расадницима и у Сри. Пољопривреднице

* Онема, која су већ засадили Јакоше пак коју другу непосредно рабајућу сорту америчке лозе саставио је из што пре у зелено или као преје грутове прекоме домаћих сората.

Друштву, само им треба што пре послати потребну количну земље ради испитивања.*

Што се тиче америчке лозе за подлогу, то, на основи досадашњег искуства у Другоме свету, и на основи сопственога искуства, препоручујемо нашим виноградарима за сада да набављају и размножавају ове сорте: Ринарију, Портулис, Солонис и Руестрис Монтголу, и то:

Ринарију Портулис (називану и Глаор де Монпелје) за плодну земљишту крече или принаста беје, која у својих 100. делова немају више од 10. делова креча;

Солонис за влажна или влажноста креча земљишта, која у својих 100. делова немају више 35. до 40. делова креча; и

Руестрис Монтголу, (називану и Руестрис ди Ло), за сва сува а најчешће кречовита земљишта будући подноси врло велике количине креча. Од свију сората Руестриса (а има их доста), Монтгола подноси највише креча, а и што се земљишта тиче, она га најмање пробира. По нашем нахођењу, она је једна од најподеснијих америчких сората за подлогу, јер се лако приноси, брзо беје и калени на кој изором напредује. За размножавање је изврсна, јер и резултат, које нису добие од наиздржа, ако се остале две године у прирности, толико одбељава, да се могу употребити за капањем из груе. Окамаљена домаћом лозом, подељана се као и она.

Ринарију соваж, и то одабрану, или како је зову *Селекта*, треба по нашем мишљењу засађивати само на дубоком, влањачасто-лесковити земљиштима, која имају врло мало креча, највише до 4. дела у 100. делова земље.

А у опште, сви они, који имају већ подигнуте матичњачке од Ринарије соваж, треба што пре да их прогледују, на сваки чоког које има ситно, врло јаво несако лимфе и танке ластаре, да обесне на да га на јесен изаде из земље и замени дошњије другим, или на јесен изаде, мако изаскоко лимфе, дебеле и што пренију лозу, што ће рећи, да треба што пре да приступе одбојењу Ринарије у своје матичњаче, ако им је земљиште добро за Ринарију, а ако није, онда треба да се што пре побрину за оснивање матичњача оном лозом, која њиховом земљини одговара.

Ми смо пак и тога мишљења, да и по нашим државним расадницима америчке лозе, треба још ове јесени приступити обилазном и најповољније одбирају и матичњачина свију америчких сората, будући смо се уверили лично, да у извесном расаднику има на пр. у матичњачу Гви. Портулис много (можда до 30%) соваж у матичњачу Селекте нема ни 50%. Ове сорте већ је соваж, а у матичњачу Руестриса Монтголе, има врло много различних других сората Руестриса, које су много лошије од Монтголе.

Што је ово овако сада у томе расаднику, није крилица од руковоца, јер су те лозе набављене са стране, као чисте сорте, а кад су засађене и развиле се, понавале су своју чистоту и солидност онога који их је продао, али, ако и даље остану у једноме матичњачу именоване разне сорте, онда треба да пада сва кривица на дотичнога руковоца.

Осим тога, ми смо скромнија мишљења, да управе државних лозних расадника треба што пре да приступе изнатом посевању матичњача: Портулис, Солонис, Монтголе и Берландијера, с варацитим обиром на земљиште дотичнога краја, а да сведу на што мању меру матичњаче Ринарије соваж (које највише и ми сада имамо, па што је то до скоро био случај) и у другим државима, у којима смо америчку лозу набављали, и осталих мање важних сората за подлогу. А што се тиче матичњача америчких лоза

* У томе, како треба узети гробе виноградскога земљини за испитивање на креч, и колико саме треба послати ради испитивања, проговорићемо у ид. броју „Тезака“.

за непосредnu proizvodnju vina, mi bi želeli da se oni još duže godine okaleme domaćim sortama, a da se zadržati samo toliko čokota, koliko je potrebno samo za sortiment. Najzadovoljniji bi, na budi, kad se rezanje i priroda od tih loza ne bi nikako-liko izazvali pravim vinogradarima, te da se time stane na put njihovom daljnjem razvijanju po narodu.

Smatram čino za svoju dužnost, da sa ovim svojim mišljenjem izlažemo na javnost, a nadamo se možda da nam ne zakere i da nas u protivno увере ako je ovo naše mišljenje pogrešno.

Точичерско брдо
у ош Вел. Гусоје 1897. год.

К. Д. Г.

У ПРИЛОГ ПИТАЊА О УРЕЂЕЊУ СЕОСКИХ ПУТЕВА

Из предна привреда не да се ни замислити без добре саобраћајне мреже. Да се упитало како ми са тим стојимо, био би врло невољан одговор.

Пијањим центри удаљени од од неких седа врло далеко а често и преко 40—50 километара! Поред тога у западном крају Србије седа су тако раширена да их има око 20 километара у пречнику. Све то кад се узме у обзир излази, да у таквим околностима најпреча саобраћајна мрежа јесу: сеоски путеви.

Ко је путовао на по ком крају Србије морао је без сумње уочити како су сеоски путеви у жалосној стању, које је куд и како веће у брдовитим и планинским местима. Сеоски путеви нису чак ни правило трагиран, а о њиховом одржању нико не води рачуна. Та околност doneка хрљиво карактерише нашу изборну општинску систему.

Та смета, немање сеоских путева, јако смета промету, а тиме држи у чаму свеокупну пољску привреду читавих предела. Са тога се та појава данас мора схватити као камен спотичања напретку пољске привреде, па се по томе мора и тражити истинска а што је могуће пре — лека.

ПОДЛИСТАК

ВАЗДУХ, ЊЕГОВ ЗНАЧАЈ И УТИЦАЈ НА ЗДРАВЉЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ.

По професору Др. Нарензином

I.

Атмосферски је ваздух смеша кисеоника и азота. Он садржи просечно у сто просторних делова 21 део кисеоника и 79 делова азота. Осим тога садржи врло малу количину угљене киселине, водене паре и трагова од амонјака.

Стока удише ваздух, као највишију гасовиту храну, јер без удисања атмосферског ваздуха неизбежна је последица сирт. Надисани ваздух садржи мање кисеоника, а зато више угљене киселине, сем тога је топлији, и има у себи више водене паре, него удисани. Зато има и у удисању и надисању ваздуху подједнако, он је индиферентан, јер овај је гас само за разлагањање кисеоника. Животињски организам узима кисеоник из ваздуха а избуњаје угљену киселину. Оскудна у киселину производи смрт услед гушења, нагомилане угљене киселине дејствује отровно и организај је услед тога умртвљен (уштинен).

II.

Смртних случајева код стоке због оскудине у киселину готово нема никако, јер у слободи има довољно ки-

По нашем мишљењу то би се зло могло отклонити неким изменама у „закону о општинама“ а на име:

1. Да инжињери буду дужни у року од 2 год. дана правило трагирати све сеоске путеве у њиховој територији. Трошак око тога да им се исплати из 3% средног прихода.

2. Да општине на сума општинског прихода одмах исплате приплатна земљишта заузета сеоским путевима;

3. Да дотична сума у року од три године дава од дана трагирања, буду дужна показдржити и вустити сеоске путеве, по пропису као и државне;

4. Да их сваког пролећа и јесени општински кулузом подржавају — и одржавају у добром стању;

5. Да се за органе власти, које ма шта по овоме имају да раде — одреде строге казне ако кад треба али никак не ураде;

6. Да о стању сеоских путева и њиховој употребиности води рачуна једна комисија састављена из: подполковника, техничког чиновника, средног изборника и изасланика Министра Нар. Привреде;

7. Да се тој комисији поднесе жалба о неспираним путевима, и да она изврше казну одговорним лицима по овом делу.

Ја имам лично уверења, да је ово све могуће урадити. Да напоменем овд ош: Да је село Заграђе у ср. крајерском опр. рудничком просекоу кроз свој атар такав сеоски пут, да је бољи од средњих путева у тој срезу. Село је само платило инжињера, просекоу, показдрисало и насуло пут!.

Све се може, само кад се хоће!

Ми ош невољке мисли наовино са жељом, да и компетентније заинтересујемо, да да јавној речју расправе ово питање; као би се што прављније могло решити, а да ће само појати да је од велике потребе, у то не сумњамо.

Имп. Јов. Сараченић.

сеоника а у затвореним просторима није никада тако затворена, да ваздух никако не би имао приступа.

Смртних случајева има услед тровања угљеном киселином, по ош су врло ретки, јер никад није ваздух препуњен угљеном киселином. У старим бунарима, подружњама или у пренуњима, као и добро затвореним шталама, може се догодити, да је ваздух тако нун угљеном киселином, да није за удисање. Случајева тровања угљеном киселином у затвореним просторима готово никако није било; јер кроз дуварове и пукотина дрвенарији је увек природна вентилација. Међу тим је изван сваке сумње да нагомилане многах животнија у затвореним просторима пошвања знатно садржино угљене киселине ваздуха, јер животније непрестано издишу угљену киселину, а природно вентилационој смеси ваздух не придолази у оној количини у којој се пошвања угљена киселина. Удишу ли животније ваздух са знатном количином угљене киселине за дуго време, онда наступе знаци непријатности, јер ош хрљиво подносе овај ваздух. Животиње дишу брже, узрујене су и плашљиве. Навесна количина угљене киселине у ваздуху није шодљива. Штачки ваздух, који садржи угљене киселине мање од (33%) тридесет и три дела на хиљаду, сматра се као чист и природан.

Шодљиво дејство за здравље у шталама ваздуха са поврхањем гасовима не може се приписати самој садржини угљене киселине, вазо се то пређе у опште мислило, већ гасовима, које је стока из тела помоћу коже и плућа избацила и који као отрови дејствују.

БА Г Р Е Н

М ако багрени спада међу важније дрвене шумске, то се онег, код нас до скоро само по парковима, шеталиштима, дворштима и поред путева ради украса садно. Да ли је ово долазило отуда, што се права вредност овога важнога дрвета није довољно познавала, или, пак, с тога, што смо до скоро имали довољно шума подигнутих на природан начин, то посигурно не знамо, али би се онег, могло тврдити да су ова два разлога били узрок те се багрени мање важније узимали.

Но од скоро каже да се увидела права вредност овога важнога дрвета, па с тога се је исто почело производити и поклањати му се више ваљало. У срезу моравском овр. поздравачкога ово се дрво већ у доста знатном простору гаји и производи, где га тамошњи становници употребљавају како за огрев, тако исто и за грађу, поред службе коју за живота врши ограђујући поља.

Са своје разноврстне употребе, дурштности се једне, и с друге стране, што се ово дрво врло брзо развија, лако прима, и што успева скоро на свима земљиштима, ово ће дрво у нас имати врло лепу будућност, пошто су нам шуме проређења а где где и ситним истребљене.

Ма да багрени успева на свима земљиштима, по себи се разуме, да у колико је земљиште плодније и тршовије и у колико су остали услови за пораст подеснији у толико ће се багрени у онаквијој околности брже и бујније развијати и пре досрети за сечу, него ли у обрнутом случају.

Багрено је дрво трајноцило, црсте, кичило и издржљиво, тако, да се у осудини растовине, може употребити и за жељезнице прагоне и разноврстне домаће употребе као: у кокарству за осевине, ваљале, наоце, руде итд.; за гредање и рупце на плавоинама, за неке делове на лађама а особито је добро за притке винограда. По горвиу равно је бујовно дрвету. Може се подизати са другим шумским дрвешем — жешонито, а и само за се. Цвет му је лековит и од овога цвета чвече праве мед, под именом: „Багреновад.“

Амонијак је преспираторни гас, кога има у нормалном ваздуху, али у тако малој количини, да је без икаквог значаја. Међу тим у стајама може се садржати амонијака у ваздуху из дисања знатно повећати. Распадањем баљеге и мочраће постају веће количине амонијачких гасова, који се ваздуху примешавају. Нечистота итаљског ваздуха услед амонијака познаје се одмах, са овога итаљског мјеста, који што итина и бде уочи, који се по стајама, кијању и ваљкању распоређује. Међу тим искуство нас учи, да наша домаћа стога прашину количину амонијачког гаса без штете може да поднесе, те кад садржана удицујећег ваздуха на 10—20% чистиог амонијачког гаса достигне, а стога дуже време у таквиј стајама борави, наступе дражећи појави на слузавици. Очи, јабучници и бронхијали штари обични су последње овога зла. Углове ли се узропи, то а стога одмах оздраве.

Хигијенски је дакле ваљано, да се одмах ђубре из стаје избади, да би се тиме могло ваздух чист одржати.

III.

У стајне примесе атмосферског ваздуха долазе а тако овава прашина бива гј. прашина, која се у ваздуху не види. При тајном истраживању прашине се састоји: 1. из мртвих делова, као из малих сувих делова белих, угљена, пепела, креча, билијних кончића итд. и 2. из живих организама највише врсте, који се убрајавају у гљиве.

Мртва прашина је у ваздуху под обичним околностима нешкодљива за стоку на макар да је ваздух врло нечист

Поред свију наведених користи багренова дрвета, најважнија је још и та корист што се употребљује за живу ограду око наших имања.

Филокстера је нашу домаћу виноградску употребља и у будуће, који год жели подизати виноградску ову, мора је подизати на америчкој дози, а ову хтели не хтели, морамо причити, тј. побити притке поред дозе, па ону за исту дозу непати. И ове се притке — такве — најбрже и најјештинје добијају од багренова дрвета.

Поред свију горе наведених разноврстних користи, ми од овога шумскога дрвета имамо и ту велику корист: што успева на песковитим, пловим, ровитим и врло стрменитим земљиштима, те ова земљишта узвишује тако и толико, колико ни једно друго шумско дрво није у стању; што својом густом круном засена земљиште, те спречава јако испаравање; и што својим многобројним лишћем поправа земљиште, даје му хумуса — црнице — као један од најбитнијих услова за брзо и правилно развијање шумскога дрвета у опште, а багреновага на по се. Па када овакве и оводике користи имамо од багреновог дрвета, онда, да прозборимо реч две о томе, како се багреново дрво развијава. Оно се, развијава на два начина: из семени или из падавана.

1). Ако желимо, да та из семена производимо, онда, треба прво и прво доброга и здравог семена да имамо. До доброга и ваљаног семена можемо доћи на два начина: или исто семе сами да прибремено или, да набавимо од „Среског Пољопривредног Друштва.“ Ако желимо, да до семена дођемо на други начин, тј. да га сами прибремено, онда треба набрати зреле жухе са багрена. Само се по себи разуме, да жухе треба брати оне, које су најзрелије, најкрупније и у опште најбоље развијене. Пошто смо на овај начин жухе набрали, онда исте треба омлатити, очистити и сирепити за сејање. Пошто семе тешко паде, то га пре сејања на 24 сахата треба потопити у млаку воду. Сејање се врши рано с пролећа или претовиј израмени попусте, и чим се земља загревати ноће. Земљу треба још с јесени спремити, прерихати или што дубље проронати и ако је прелетава најбрити агорали ђубрентом на тако оставити да преризаји; а у пролеће пред само сејање семена, треба онег преронати, добро уситити на-

од дигнуте прашине и да је стога за дуже време приморана да удине облаке од прашине.

Кад се ваљале у знатној количини страна тела, она држе слузавицу, стога кија, ваљало и пади од катарва ваздушног квалита и бронхија. Ову инхалацију прашиниом сусрећемо код оваца, кад се по неколико недеља на великом растојању гоне и приморанају да облаке од прашине удишу; тако исто и код коња, кад врше прашинио жито.

IV.

И жива прашина обично је без значаја на здравље стоке. Међу тим гљиве засадују особито посматрање због ваљових ваца и плесња (буђа, рћа), јер међу њима има неке, које штетно на здравље дејствују. Они гљивични организми, који се у ваздуху ваљале, стоје у тесној вези са животинским и биљним светом. Пошто се унек ваљале у ваздуху, ваставе се на живици и мртвици биљкама, ту се хране и виоке и онег их отуда ваздух дигне и у ваздуху море разнесе. Оне су то, које процес врена производе (лактолоно, труљаво, млечне киселине) дакле ваљавију и распоређује. Процес врена бива кад само под условом, кад се гљивичне врена и ваљове ваљале на температури, која је преко 0° и кад је приступ ваздуху и води дозвољен.

Највише врсте гљивичне припадају трима дисантним групама; оне су: гљивичне бујне (плесњеве), гљивичне са водњацима (ваљиве гљивичне) и гљивичне деламеловидне.

Бујне гљивичне су кончаста бива, које се кијају у влажним становима, на влажном сакупљеном сену, стари

правити leje i no ovima plitke brazdice, u rastojanju 10—15 c.m. a zatim spremljeno seme no gušće posejati. Kada nastane suša, onda ove leje treba zalivati sa kapkom, koja ima rešetku. Voda ne sme biti za one zalivanje ladna, bunarska, veš rečna, ili i bunarska no da se je na vazduhu ustojala toliko da ima onu toplotu, koju okolini vazduh ima.

Ponito sadnice niknu, to ih treba negovati. Sve njihova nega sastoji se u tome: da ih treba najviše izediti i čuvati da stova u iste ne uzala, te da ih ne bih čenala, brstela i zemljište nokarjala. Na jesen iste godine ili u proleće, one ho tokm porastiti da ih možo na svoje stalno mesto rascanjati. Rascanjaje se onako isto kao i ostalo šumsko drveće ili voće i vrlo se lako primaju. Rascanjavanje se vrši i u jesen i u proleće. Ponito su rascanjane na svoje stalno mesto, one za dve tri godine veš tokmo porastu, da se mogu posejati i za priatke upotrebiti. Semeje je najbolje prihiti testenom, jer se voće na drvetu pravi najmlađa nava. Ponito bargen vrlo lako izdaje tera, to ho ovi izdanci druge ili treće godine dovoljno porastiti za priatke, koje onet treba posejati i tako produžavati svake druge ili treće godine.

2) Ako ih, nak, bargen podizemo iz vadanaka, koji su vterali iz kila, njih treba posediti na stalno mesto, na kome zelimo da podignemo bargenovu šumu ili žunu ogradu. Posle dve — tri godine, imaćemo jvanih pritajak. U koliko je zemljište jate i bujnije u tokmo ho se stalno bargenovo brame i bujnije razvijati.

Na ovoga se vidi, da možemo najbrže i na najjeftiniji način doći do vinogradskih pritajak od bargenovoga drveta.

Ako, nak, želimo, da od bargenovoga drveta koju drugu građu dobijamo, kao: grede za razne građevine, grede, ploče, valjate itd. u žemo građu dobiti za 15—20 god.; a ako su svi uslovi povoljni, možda malo ranije — što nije slučaj ni kod jednoga drugoga šumskoga drveta.

Bargen ima lepo, pravo, veliko stablo, sa joni lepšom gustom krunom, koja daje dobro, len hlad, koji nas i nehotice mami, da se pod njim odmaramo.

II kada sve ovo o bargenu znamo, i kada nam on raznostranno koristi pruža, kao skoro ni jedno drugo šumsko

jedina itd. Kad vprastu raspadaju se u pramač, pri čemu se bezbroj spora obrazuje. Vuđne su glijivice uzron truležu. One rastu i množe se na organskim suvostanjama, na kojima su se nastajale. Za njihovo rашће potrebno je kiseline vazdušnu i time upravljaju organske suvostanje. —

Glijivice sa vadanacima prouzrokuju vreće alkohola. Takozve beljivne nahajom umnožavaju prouzrokuju proces vreće i rastvaraju šećer u niski špirot i u vđenu kiselinu; na ovaj se način pravi vino, jivo i špirotus. Za njihovo umnožavanje potrebno je vazdušni kiselin. —

Celuljne glijivice su pravi prouzrokovani truleža, pri čemu se azotasta organska jedinjenja (bežančevina) rastvaraju, i postaju čvrsta kao i gasoviti rastvorljivi produkti. Svrad koji se pri tom primenava priniseje se gasoviti produkti. One prouzrokuju i kiselo vreće mleka, opatno vreće i različite bolesti mleka (plavo, crveno, rastegljivo mleko).

Za čuvanja zdravla buđne glijivice i one sa vadanacima vemoj nikakva interesa, jer nisu po zdravle škodljive. Sasvim je drugacije sa celuljnim glijivcima, koje sa svim određeno pretje zdravla životinja i procesom truleža dejstvuju onasno po zdravle, na čak i smrtu.

Botanici nazivaju je poznat jedan veliki rod raznovrsnih celuljnih glijavica (Schizomycetes). Prema obliku ovih mikroscopskih malih bića razlikuju se u izmđu oblike:

Buglasti ili mikrokovici; prutišnici (štapinšnici) ili bakterijanci; i pravašti (šarptvašti) ili spirali.

Drvo, onda, mislimo, da mu treba podkoviti ovu i onoliku pažnju, koju on zasista svojom raznovrsnom upotrebom potpuno i zasluguje.

Prisrugimo podizavaj bargema, jer je on „dvo-ubokost“.

R. M. C. Pević.

МАЛИ ЈАСТРЕБАЦ

УВЕРАТ Р. М. С. Певіка

Мали Јастребац огранак је планине, Колонина највиши по висини, највећи по простору и најбогатије шуме у Краљевини Србији. Он се продужава од В. Јастрепца испод села Вукаме општине Јастребац од самога „Грениа,“ државнога друма Александар — Прокупље, на иде право на Истоку и губи се код Јужне Мораве и села Гречја.

До наше села Голешнице, има шуме букове, и нешто растовине, а од села Голешнице, већ је приватна својина, која је, такође, од српско-турскога рата била под шумом, али за време ратова, а и после оних, она је шума посечена тако, да сада нигде нема што реч „ни траја ни гра!“

Мали Јастребац по своје природне положају и деноци, снада у ред најлепших државних шума. Велика је у простору од планине на 8000 хектара. По своје положају већина је приступачна, те је на тај начин за експлоатацију врло погодан. Има две реке, које кроза њ теку и много извора. Реке су: Турја и Честина река. Удаљен је од железничке пруге, станце Гречја, а по климатара. Путнови су по своје природне положају добри.

Када би се обратила довољна пажња на ову шуму, када би се, дакле, увело рационално газдинство, као и када би се она државна шума везала са државном железничком пругом, онда би држава од ове своје шуме имала сталне и велике приходе.

Понто кроз ову државну шуму, као што рикосмо, теку две реке, то би се овде са великом користишмо могле подићи

Број за живот способних клица у ваздуху је сасма различан, и зависи од покретаче ваздуха, сувоће, температуре и близине делга микроорганизама. У варошима садржи ваздух много клица, неколико хиљада у 1 кубном метру. На високим брдима у регионалним делцима, као и на високим језерима готово их никакво нема. У нечистијим стајма напротив нала се неизбриво.

Несме се ипак изјавити да целуљне гљивиче морају увек имати штетно дејство на здравље. За врло велики број целуљних гљивича је здраво тело непосредно земљиште за њихово развиће, то како гљивиче, тако и њихове клице и споре угину. Досуду ли на равне или на угвечене делове и нају ли овде подесно земљиште, тада могу произвести опасна болованја.

Обично гнојење на ранама прузрокују стаљковце (Staphilococci) и микрококе (Mikrococci); one не прузрокују грозницу. У извесним случајевима стаљко и микрококе пруду кроз ране у организам и изазову опште боловање са јаким грозницом. На тај начин изазвана болест назива се Pämie (грозње крви). Гангренозна распадања производе стрептокоци, који са разнајним нечистотима на ране допена и овде његово распадајуће дејство врши. Досуду ли трудејки продукт из ране у организам, то се произведе општа болест која се зове Septicämie (трудејко грозње). Црвени ветар код рана произлази омет од микрокока црвеног ветар код рана, који из ваздуха у крви, а из ове у животински организам продре, и јаку грозницу и црвенило око ране произведе.

стружнице, na kojima bi se gora na one drzavne sume mogla prerazmatati. 1894. godine, bilo je tri struznice, no sada ni jedna na radi.

Do naih ratova, ona je se sume nalazila u najboljem stanju, bila je prosto neprohodna. Ali od ratova veš je pocela naglo i nujsteno da se satire narozito usled potrebnog goriva za garнизон vanika.

Da je seca za onu potrebu, bar koliko toliko izvršena po pravilima sumarske nauke, tj. da su sececi drva stara, zrela, stvoraha i u onim mestima, gde je suma najgušća bila, onda bi u tim slucajevima u voda višete bila; ali ovolko, pošto je secece protivno svima pravilima sumarske nauke višete je dvostruko veša. To je jedno, a drugo što su secece prišene suzudarima, na vadu po 100 i višete voda dođu u drzavnu sumu među tim se slab ili nikavan nadzor ne vodi, tu se ostavlja sama nujstom i ništa višete.

Pored ovakovih seca drzavnu sumu na Malome Jastrebu znatno su uprošćavali i razni špekulanti, koji su, istina, ovi goru od drzavno kupili, ali, u mestu jednota drvetu, odsekli su vada deset, a što je još prišete i gore, seca je ova vršena protivno svima pravilima o oksidaciji sume.

Pozivno je, da je za vreme ratova pravilna suma svuda ovo granice, na i one Alavnicu, grolno uprošćavena, kao i da su kuce, zgrade, ograde, jedino reči se pogore. Posle rata secece su sine moralo iz nova graditi, a dok se to napravilo, dotle je znatno od privatnih sumu posećen i Morava je ostala baa sumu. Na se toga učestvo krašete drzavnih sumu, i toliko višete, što je drzavni nadzor vad sumama bio vrlo slab.

Ministarstvo narodne prišete svake godine po članu 49. zakona o sumama dađe narodu potrebu količinu drvetu kao za ogrev, tako isto i za građu, no taksi, a sirotini stanovnicima, koji plaćaju neposredne poreze ispod 15 dinara godišnje, dobijaju (po članu 53. zakona o sumama) to besplatno.

No i sa ovim davanjem gore za domađu potrebu, čine se velike zloupotrebe. Do skora, na na žladost i danas, vrlo se malo razuma vodi kao o broju odobrenih drvetu, tako i o višetevi debljini u prečniku, i mestu gde se ona drvetu seku, veš se radi labavo, tako, da ako je odobreno

One bolesti, koje celivaje glavno prouzrokuju nazivaju se *infekcionim bolestima*.*) Ovdje se ubrojavaju septikemija, pijemija, disterija, bogiše, prostred, sakagija, zarazno zapaljenje pluću, tuberkuloza, prišete (Malignes Oedem), sinicela kuga, gubna zaraza (Brustseiche), špan i ustobolva, infekciono nobacanje krala i mnoge druge bolesti.

Zadatak je higijene borba sa ovim bišima, koja se samo sa višeteviskom mogu videti.

U životinjska tela dostievaju pomoću rana, povreda i prirodnih otvora tela, kao kroz nos, usta, gubne otvor, sine otvore itd. Nopovrešena i dlavom obrasla koža, neposredno je zemljište za prodiranje celivajih glavica, i ovim putem ne mogu da dođu u kri.

Glavice univiti u atmosferom vazduhu prosto je sa svim neogrduje, moramo se dakle zadovoljavati, da svaki gubecinski proces predupredimo; životinje, koje od kakve infekcionije bolesti boluju i celivaje glavice u se prijavju, od drznih da odvojimo; višeteve izmete da unista-avimo; i da nabegavamo mesta gde se celivaje glavice u zemlji nalaze. — Da se ovaj zadatak ne moke uvek tačno i u svemu izvesti, jasno je, na ipak mogu se higijenskim merama mnoge bolesti sprečiti.

Glavice koje bolest prouzrokuju napadaju i na bišaje, kita i druge hranive bišaje, i proizvode i kod njih bolesti usled čega onet one išteto na zdravlje utiču.

*) Preše su nazivato kuzice, zarazno, infekcionije, i kontagijozne bolesti.

jedno drvo, obore bar dva, ako je odobreno drvo od 30 cm. debljine u prečniku, odsece se drvo od 50—60—80—100 cm. Što se tiče mesta, gde ovi goru treba sebi tu se najviše vodi razuma, seca se obavla vadim na onim mestima koja su najbliža i najprištetavnija, na na se tome protivnila sina pravila naučnoga sumarske. Ovakom, pak nepravilnom secom, došlo se do toga, da va mnogim mestima u drzavnoj sumu M. Jastreba, ima siko sume jedne klase: prastara i sa svim neogrdušljiva sumu: mlade sumu i sume zrele za upotrebu nema.

Pa sa toga, dakle, ako se i dalje produmi otkaza nepravilna seca, onda će kroz kratko vreme stare gore na M. Jastrebu sa svim nestati i M. Jastrebać na mnogim mestima ostabe sa svim baa sumu.

I vada onaj slucaj nastupia, a nastupije bezuslovno, ako se ovako neracionalno sumu gadjivimo i dalje vodila bude, onda ne samo, što ova one drzavne sume, drzjava neke imati apsolutno nikakve koristi, veš će bušnja selaknati sumsko zemljište, obrazovati vodovne, viševe, nošete pesak i kamenje u reku Turuju, a ova će ga nositi u Moravu ispunivše njeno korito, na to onda još čestite i višete plaviti noša i ova zaseliti noskom i kamenjem. Za ovo van daju najbolji primer ovogodišnje poplave.

U reonu opštine turajske, stara je gora sa iz reda prastarala i za svaku građu neogrdušljiva, na, razume se, i za gorivo nije kao što bi inace bila. No, u ovom reonu podlaga je je lena, mlada, gusta buvna sumu. Na se toga, da bi se dala mogućnost ovoj mladoj sumi, da bi, imala svi potrebitne i bitne uslove za svoje uspešno i pravilno razvijanje, to bi po pravilima sumarske nauke trebalo staru goru svu iz reda čistom secom poseći.

Kada bi se ovo izvršilo, kada bi se dakle, stara gora posekla, onda bi drzavna od ove svoje sume imala dvojak koristi: što bi od ove stare gore, kada bi se ista posekla, mogla imati prilagodno prihoda; i što je glavno, što bi se, kao gore isto je rečeno, dala mogućnost, da se ova mlada sumu razvije uspešno i pravilno, te kao bi drzavna od ove svoje sume skorije mogla dobi do što višete i nostaovnijih svojih prihoda.

Na gore izloženom vidimo: da se je sumu na Malome Jastrebu do vre ratova nalazila u najštem stanju;

V.

Domađa stoka ima konstantnu konstantnu toplotu, koja jreva vreti i starosti varira između 37.5 i 40° C. Sve je jedno, da li stoka živi na neposredno savoru ili isvaruju, uvek je konstantna toplota gotovo konstantna i varira samo vrlo neznatno. Izvor konstantne toplote leži u primaru kiselonika od vazduha, pri čemu se zemljski proces u životinjskom telu zbivaju i toplota se proizvodi. Hladni ili topla vazduh je na konstantnu toplotu tela bez uticaja.

Kako sa neoprdušete toplota u telu životinjskom proizvodi, to se e druge strane ova neprestano troši. Pošto je uvek konstantna toplota ista, mora neprestano biti i regulacija između proizvodnje toplote i potrošnje u organizmu. I na delu nalazimo mi takode, da u voljivo je naša spolna temperatura, u toliko višete biše konstantne toplote potrošene i obratno.

Stoka gubi toplotu kroz kožu, pluća, mokraćom i bledom.

S pluća kroz kožu gubi na tri načina: zračenom sproševanjem i isparavanjem.

Zračenje je životinjske toplote na isti način kao i kod tople nebi, koja toplotu okolnom vazduhu dađe.

Sproševanjem gubi telu toplotu tame, što se zagreva vazduh, koji sa voljom u dodor dođe.

Isparavanje vode bina kroz kožu i pluća, pri čemu isparava voda koja se nalazi na gorljivoj površini, a usled toplote koja je u telu oduzeta.

да је онда било разноврснога шумскога дрвећа: да је она гора била по све употребљива; да је била густа, да је у овој шуми имало довољно и разноврсне дивљачи, као што су: зечеве, лисице, срне, дјале свиње, медведи итд. — Док сада о животним тим дивљачима нема ни спомена; да се данас налази само буюка шума, но и она у свесвим жалосној и чемерној стању; да се од осталих шумских дрвета налази тек по неко дрво, које нам сведочи, да се је ту раније налазила разноврсна богата шума, која је држави обављала богате, снажне неискрпне изворе прихода с једне стране, а с друге освет, сведочи какве смо ми распуште и способни само, да рушимо, а ништа да стваримо. На послетку видимо и то, како је ова богата шума сатрвена.

Пошто смо у пределима редовима овога извештаја видели у каквом се стању шума у М. Јастребцу пре радова налазила, даље, на који је начин упрошављена и у каквом се стању налази, то намера њам је да протопорно и о томе: како треба стати на пут даљег постојаног себешу шума; и шта треба радити, те да бисмо од ове државне шуме могли имати што веће и постојаније приходе?

Већ се само по себи разуме, да би прво и прво требало извршити поделу и ограничавање шума, као што је то прописано чланом 3. закона о шумама од 30. марта 1891. године; а чланом 15. истог закона, остављан је рок, да се овај посао сврши за две године, на ово и после 6 година и неколико месеци, тај тако врло важан посао није извршио. Подела и ограничавање је први и најважнији посао, па, тек, после, могли би се предузети остали радови и наше шумарство у опште, а М. Јастребац на по се, уредити рационално тако, како би држави ова врло важна привредна грана, могла давати сталне постојане и богате приходе, какве траже и други земљаци.

Но, и овим би се само нешто урадио. Може се и овај врло важан посао свршити, па, опет, да се наше државне шуме постојано сатру овако исто као и сада, па и опет, да приход од државних шума буде ништанан. Дакле, није довољно, да се само подела и ограничавање шума изврши, него је тако исто главно и важно, ако не још главније и важније, да имамо способне, вредне и школоване државне шумаре, и вредне и поуздане државне чуваре шума. Међутим, ми данас у Србији имамо свега 8 окружних и 8 срећних шумара. Окружни су, истина, сви свршани шумаре школе, али срећици нису; њих је 1891. године затерано по закону (члан 23.) и они су данас срећни шумари и ма да нису свршани шумаре школе, те према томе и не могу потпуно одговорити своје позиву и великоме задатку. Назва је поштога, да један срећни шумар када узхвати горосеча, да је набрва дрва у државној шуми, он од тога налази дрва, па га пусти те га исто слободно траје своја кући, без да га оптукује. Он тако разује своју слажу. Од ованих шумских органа, шта се може очекивати, и какве приходе можемо имати од државних шума.

Па и ми, школовани државни шумари, имамо само душности, а нишакра прана.

Има „шумара“ који чак незнају шта је буюка дрво, и ово ће бити све докле, докле члан 24. закона о шумама не ступи у потпуно своју силу и важност, тако, да њих поставља и отпушта окружни шумар, односно шумска управа.

Мали Јастребац био је састављен из овога шумскога дрвећа: буюке, пожемане са растовином, по где један липом, брестом и јавором. Али непаметном сећом, потањавана је гора и растова, и липова, и јаворова, тако, да се растовина, истина, по мало налази на неколико места али остала шумска дрвета велика су реткоћа. На и са буюком шумом, врло се непаметна сећа води, као горе што је речено, тако, да и она на Маломе Јастребцу, истина има довољно буюке шуме, опет не овалом и овалне као што је било пре ратова; она је великим делом непоупотребљива, јер требало ју је сећи пре 20—30—40—50, па и више година.

Но, да сада шта је било, било, те се нека поправити, но шта треба од сада радити, те како бисмо од ове државне шуме имали што веће користи.

Прво и прво, као горе што смо рекли, треба да смо на чисто са државним шумама. Да бисмо, пак знали, које су државне шуме, зато је позвана комисија за поделу и ограничавање шума (члан 3. закона о шумама), да она ону врло важну ствар регулише. Када се оно прво питање реши, онда треба све државне шуме поделити на шумске округе.

Противу опасности, које услед нагомиланања топлоте у телу наступају, препоручују се ова средства:

Топле стаје треба чешће проветравати, љубре набављивати и водом прскати. У лето преко ноћ не треба стају затварати, а још је боље стоку држати у слободи.

Свако напревање тела и раздражење треба избегавати, јер акција мишића повишава развијање топлоте. С тога се радној стоци за време топлих дана у подне даје дужи одмор. Утојеној стоку треба транспорирати рано у јутру или кад је хладно. Код жељезничких транспорта највише страдају свиње од врућине, њих треба транспорирати у покривеним, а са стране отвореним колима, и кад је год могуће кола. Кола треба изобилно снабдевати водом и не препуштати их словом.

Топлене на пашу за време топлих дана треба да буде рано у јутру, тако исто преко вече или ноћу. У подне треба стоку држати у хладовини.

Снежа и здраве воде утоли жеђ, и осекни и расхлади тело. Где здраве воде нема, може се она закисељавати сумпорном или сољном киселином или сирћетом поправити. Говеда и свиње нију радо закисељено пиће, теке овие и кови. За ова пиће, даје се од прилике 5 грама сумпорне и сољне киселине на 1 литар воде. Више од једног литра закисељене воде једном грлу дивље не треба давати, особито не не тада, кад се за две време даје.

За време топлих летњих дана треба стока да се кућа јер ће је то расхладити.

Дејствује ли већи ступањ температуре, тада наступају следеће појаве:

Маласалоност и раширење кожних судова и кожних мишића, при чему долази више крија у спољашњу кожу, а срце ради брже и јаче, тако, да краг налази у кожу, услед чега се крв брже расхлади него обично. У исто време животина даше брже и удише више хладног ваздуха, услед чега се лева количина топлоте потроши. При већем нагомиланању топлоте знојење постаје правилно и јаче. Зној испуњава, при чему се животињском организму много топлоте одузима.

Расхлађивање је у толико лакше у вољко је хладнији у сувљим спољашњим ваздуху.

Појави скривеног расхлађивања наступају напротив јаче у вољко је топлији и влажнији ваздух. Кад ваздух има у себи много влаге не може испаривање да се врши тако брзо и тад наступа млатоста. Добезу и добро урањеној стоку више мушч врбуина него јршаву, а тако и ону са дебелом кожом и густом длаком. Јер дебљина и густа длака не дозвољавају потрошњу топлоте.

Кад дејствује јака топлота и директни сунчани зраци, особито кад је стока на велика напрезања приморана, може нагомиланање топлоте изазвати вртоглавицу несвањње и трептањавана при чему живице може и да угине. У нашим климатима ретко се оно догађа, јер температура не достигае тако велики ступањ. Ну да и сунчани удар наступа директним дејством сунчаних зракова на главу, не зна се васигурно.

без обзира na административну поделу земље, као што је то прописано горњим чланом под в) закона о шумама. Када је и то довршено, онда треба за сваки округ поставити одрежене шумске управе које ће имати, као што им закон о шумама даје право генералну власт у своје округу и за свој рад давати рачуна само шумарскоме одељено министарства народне привреде. Окружни шумари, односно шумске управе, постављаће и отпустаће државне чуваре шума по прописима члана 24. закона о шумама.

Да би они шумски органи — државни чувари шума вршили поверени им посао, што савестито и ревностно, то би им требало дати већу плату јер данашња плата од 600 до 800 динара годишње, без икаквих додатака, није никаква плата, нити се од њих са овом платом, може тражити, да они свој поверени им посао врше марљиво и савесно. У исто време, требало би им дати у име награде 25% од оне плате, која се досуди од оних горосеча, које су они ухватили и отпустили. Ово би служило као снажан стимулус, да се они шумски органи што боље труде, те да што више горосеча за горосечу хватају и отпуштају.

Секу растене горе, треба са свим забрањити у државној шуми на М. Јастребу, на било то ма за коју цел. Букову гору испод 50 см. дебљине у пречнику, такође би требало забрањити и сећи само гору од 51 см. дебљине у пречнику, па до највеће дебљине. Стари и престарели букову гору, требало би што пресећи, па ма се ова и по најнижој цени продавала. Јер, када би се ово завршило у државној шуми М. Јастреба, онда би држава кроз неколико деценија имала леу и у свима димензијама употребљиву гору. После овога времена, држава би од ове своје шуме врло богато и постојано приходе могла имати. Да би, пак, подво, што јединица био, то би требало железничку путу код Греча узети са државном шумом М. Јастреба.

На свега горе изложенога излази, да држава стоји до воде и на располагању: хоће ли од ове своје шуме у будуће имати један снажан извор својих прихода или ће напустити и изложити пропасти и пустоши, што ће наступити неминуло, ако се са овом шумом буде гадало на досадашњи начин.

Храна треба да је сочна и лако сварљива. Висока температура рђаво утиче на прохтез за јело и изазива млатавост наредних органа.

У економском погледу дејствује вршња још грђе од хладноћа. На великој вршњи стока једе мало а промена материја је бржа, те стока за кратко време изгуби од тежине.

У толико стајања стока се зноји, нарочито дебела и ова која је густом длаком покривена. Искуство такође учи, да се омишана стока боље гоји.

На отвореном простору, у слободи, за време вршње стока досађују јако и муве, по томе није никакво чудо, што је стока раздражљива, мало једе, брзо се умори и праве мало млека дају.

VI.

Кад стока захлади наступају следећи појави:

Кожа је сува и хладна, набере се у буре, длапа се наовоштрих и престане знојење. По томе што се је мускулатура које скупља крв се испразни из кожих судова, и тиме кожа изађе мадо топлоће спољем ваздуху. Крв се навиолава на против више унутрашње органе. Стока се сањива, да ће охладити пошину сматља; лакше дише много се покреће и покрећемат живића топлоћу производи. Под утливом хладноће стока боље једе услед чега је јача промена материја и више се топлоће производи.

Хладан ваздух дражи органе за дисање али ипак није на штету, јер он, пре но што дође у плућа мора да

О ПОЉОПРИВРЕДНОМ УЧИТЕЉСКОМ КУРСУ

У БУКОВУ.

НАРОДНИ ИНСТИТУТ „ТРИЈАКУ“

Са особитим задовољством узимам перо, да Вас известим о пољопривредном курсу за учитеље основних школа, који је држан у Букову при виноделско-пољарској школи 14 до 29. пр. месеца.

На курс је дошло 29 редовних курсета и 3 приватна.

За све време трајања курса курсетни су улагали напредну пажњу и рад да се што више користе овом приликом која им је дата да се у колони је могуће више упознати са воћарством, виноградарством, виноделом, пчеларством, свињарством и повртарством. И доста може се слободно тврдити, да су г. г. учитељи — курсетни — и постигли врло много и да су познати напредни успех у кратком али озбиљном раду који су посетили пољопривредни предавањима на овоме курсу. Мишња је било присуствовати испитима које су курсетни по свршенима предавањима полагали. Не би човек чисто веровао, да се за тако кратко време рада може да постигне и савлада разумне толиких ствари и радона о којима се пре тога врло мало или ни мало није знало.

Намерно сам тражио резултате полагања испита и радио сам их саопштавати, јер ће они најбоље потврдити реншет, вољу и озбиљност којом су наши вредни учитељи радили на овом курсу.

Ево испитних оцена:

1.) *Vasa Јовановић* из Кусатца добио је из винодеља оцену одличну из осталих предмета врло добре, — резултат врло добар; 2.) *Владислав Поповић* из Рткова, једну врло добру а остале одличне оцене, — резултат одличан; 3.) *Вранислав Обрадовић* из Миловоца добио је све одличне оцене, — резултат одличан; 4.) *Велько Мутаковић* из Подгора добио је све одличне оцене, резултат одличан; 5.) *Угљосрђе Петровић* из Црљеница, две врло добре

прође дугачак пут, много промена од дугавога испитиваног ваздушног канала, и кроз овај анатомски строј већ се утврје док у адемосе плућне допре.

Јасно је да је стока, која је непрестано у стаји држава њежна и да више од хладноће пати кад има кратку длаку.

У хигијенском погледу умерена топлота најодеснија је за стоку.

У економском погледу хладноћа је од штете. За време хладноће стока много нише хране поједе, која се не употребљава за производњу млека, мاستи, или меса, већ за производњу топлоће. Опште је позната ствар, да краве са истом количином хране у хладној стаји мање млека дају, него у топлој.

VII.

Топлота и хладноћа дејствују ретко штетно по здравље; на против опасан су јаки контрасти између топлоте и хладноће, јер се организам у томе напрасно расхлади, пре но што се он може датати условима аклимодрати. Тиме се производи једно стање које се зове *мазоб*.

Осам јаксе промене температуре дејствује овди обично још и један други узорак: увећана сопствена топлота и знојања кожа носе покретања. Нагло расхлађивање бива гада још брже. Трећи узорак је мала хладноћа, која се увек јаче осећа, него сува. Спољашњи назеб је кад се кожа расхлади и кожно испарење спречи. Унутрашњи је назеб дивућних и варењих органа; нега изазива удисање

и три одличне оцене, — резултат одличан; 6.) *Димитрије Димитријевић* из Јагодине, једну врло добру остале одличне оцене, — резултат одличан; 7.) *Драгутин Попић* из Бована, две врло добре и три одличне оцене, — резултат одличан; 8.) *Драгољуб Бочановић* из Бруса, једну врло добру остале одличне оцене, — резултат одличан; 9.) *Димитрије Поповић* из Кладова, једну врло добру а остале одличне оцене, резултат одличан; 10.) *Димитрије Михаиловић* из Гроцке, све одличне оцене, — резултат одличан; 11.) *Засаврије Варјаковић* из Јабучица добио је све одличне оцене, — резултат одличан; 12.) *Иван Маринковић* из Куршумије — све одличне, резултат одличан; 13.) *Јован Поповић* из Михаиловца — све одличне, резултат одличан; 14.) *Коста Денић* из Ва. Хана — све одличне, резултат одличан; 15.) *Милан Симиловић* из Гамзиграда — све одличне, резултат одличан; 16.) *Милутин Маркић* из Д. Трешнице, две врло добре остале одличне оцене, — резултат одличан; 17.) *Милан Арнабиловић* из Душановца — све одличне оцене, резултат одличан; 18.) *Милојко Стефановић* из Врање — све одличне, резултат одличан; 19.) *Мурко Јевановић* из Борчица — све одличне, резултат одличан; 20.) *Миланко Бошковић* из Лознице, добио је две врло добре остале одличне оцене, — резултат одличан; 21.) *Неделко Југовић* из Метонице — све одличне, резултат одличан; 22.) *Владимир Серић* из Грчара, добио је једну врло добру а четири одличне оцене, — резултат одличан; 23.) *Сава Марковић* из Седара — све одличне, резултат одличан; 24.) *Радисав Крушковић* из Видроња — две врло добре, три одличне, резултат одличан; 25.) *Тома Соколовић* из Сукова — све одличне, резултат одличан; 26.) *Храстиво Соколовић* из Жит. Потока — све одличне, резултат одличан; 27.) *Немањ Стефановић* из Вреда — све одличне, резултат одличан; 28.) *Јован Јанковић* из Вепчана — све одличне, резултат одличан; 29.) *Манасије Стојановић* из Мртана — једну врло добру остале одличне, резултат одличан; 30.) *Коста Марковић* из Грљана — све одличне, резултат одличан; 31.) *Стојко Дукић* из Шармамена — све одличне, резултат одличан. —

После овако славних испитних резултата нема шта друго да се рече, до само да се искрено честита вредним курсистима.

ладног ваздуха, пиће хладне воде и хранење хладном храном.

Назоб долази на различне начине као: катар носа, јабучине, ваздушног канала, бронхита и катарално запаљење плућа. Често показују при. коња и овце с јесени у целом пределу, кад водско топањ да нагло хладноћа наступи. Назобе ди стомак и црвени канал, то наступе пролив и болони желуци. Често прозебу кишњаци, нелице, суне жале (тетиве), агданжони, уседџ чета постају ревматичне, акутни кишњаци ревматизам и агданжони ревматизам. Стога одмах осети јаке болове, учине јој се удони и појава се запаљење на оболелим деловима. Онда се утрчувања и запаљење коните, кад коњ с угрејаним телом кроз ладну воду прође или на промаји одебе.

Назоб се да предупредити с једне стране очвршћавањем, с друге стране избегавањем штетних узрока. Загрејана стока несме се пре потпуног расхлађења у ладну и промајну стају увести нити напојити.

Је ли назоб већ ту, или је он у зачетку, стога се мора топло покрива, кожа чеље трљати (фротирати), да би се спречила кожна транспирација откована.

VIII.

Под атмосферским талогом разуме се са земље и водене површине уздигнуто водена пара, која се у различитим облицима доде таложи. Онде спада магла, која у обилу малх водених мехурића у спољна слојевна ваздуха лебди; роса која се на биљке и друге предмете земљине

Ну ни то још није све. — За време одмора, кога су курсисти у ошито имали врло мало, јер су теоријско предавања трајала свакога дана од 7—9 часова пре подне, а праксица од 9—11 приј или од 2 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{1}{2}$ по вече, — курсисти су држали са својим наставницима конференије, на којима је решавано о свима оним стварима које смејату или које би допринеле оснивању школских баншта при основним школама.

На овим конференијама решено је:

1.) Да су школске банште од великог значаја и са педагошког и са полупривредног гледишта; да исте треба да буду најмање 1000 □ метара и да их треба што више осипати.

2.) Потребно земљиште за школске банште да да општина, али не где, кад и како она хоће, већ комисија да избере потребно земљиште код школе. У ту комисију да уђе учитељ, школски одбор и једно стручно лице или средњи наставник. Иначе нико општина неће уградити, нити јој закон налаже.

3.) Потребно алат, семе, пољке и лозу да даје министар народне привреде до одређеног рока, било непосредно, било преко својих органа. Хоће ли он то наддаћивати од дотичних општина по поднетом рачуну, или ће то пасти на терет државне касе, то се оставља г. министру на увидај и решење.

4.) За теже радове, које људи нису у стању да раде, учитељ има право да шабани радника, који ће тај посао свршити, учитељ да га плати и да поднесе рачун средској подносиој власти, која ће га одмах исплатити, а од општинске тражити наплату; јер се ово иначе од општинске не може исплатити.

5.) Почети оснивање школских баншта прво код оних школа, где су учитељи који су ове године свршили полупривредни курс у Беоку или Краљеву. Где нема сметња за оснивање школских баншта, то њихово оснивање отпочети још ове године о јесени, а где те сметње постоје нарочито због земљишта — оставити општинама годину дава рока. При овом имати у виду важност школских веста; да ли је аграда школске подштита, мисли да се подизати и на том месту. Како које године буду учитељи свршавали полупривредни курс, или на други који начин при-

површине из водене паре највишег ваздушног слоја у обилу водених напљача таложи; славна или смрзнута роса, киша, град, кишњаци и снег.

Магла дејствује као и влажан хладан ваздух, и према томе може проузроковати назоб.

Роса је саво тада шкољивна, кад је врло хладна и велика, особито у позу јесен.

За време топлох летњих дана роса није шкољива.

Славна јако нишди стожи, јер ледено хладна храна долази у желудак и варење органе брзо расхлади. Услед тога су често проливни и нобаданана.

Киша која обично кратко траје, није од штете већ је од благотворног дејства на животине и биљке.

Дуготрајна киша, особито кад је температура хладна, дејствује штетно на животине и биљке. Влажно ладан ваздух, као и сама киша, проузрокују назобе, особито код овца, које су на влази врло осетљиве.

Снег је без штетног дејства у колико он на стоју пада. Међутим постојана лепа и мекрота на погима прозаводе поирно запаљење коња, особито кад се снег и лед на погима замрзне (свежица „Звернат“) или се покла ледок механички попорди.

IX.

Различитост атмосферских утицаја и променење оподности живота и хранења за време пролећа, лета, јесени и зиме доведе собом, да годишња времена имају одсудни у-

бањави пољопривредно знање, тако ће се и школске бање оснивати, тако да би се после извесног изја година основале код већине основних школа.

8.) Да би се школске бање што пре основале, potrebno je da se при учитељској школи створи угодна школска бања, а тако и при свима државним пољопривредним заводима. За настављана пољопривреде при учитељској школи поставити спремно лице, како би учитељски кандидати што нише знала пољопривредног, а нарочито у пракси, добила.

7.) Да се сваке године шаље већи број учитеља на пољопривредни курс у Буково и Краљево — по 50 учитеља, и да се рок курса продужи на 20 дана.

8.) Да се у буџет министарства народне привреде ставља нарочита сума (од 10.000 динара) на оснивање школских бања, а нарочито на издржавање пољопривредне курсова за учитеље и на награде учитељима, који добро руде своје школске бање.

9.) Да се за најбоље уgroђење школске бање издаје сваке године по неколико новчаних награда и похвалница. Овако да врши стручно лице, које одреди министар народне привреде.

10.) Да се оним учитељима, који буду предложили министру народне привреде и правилом отпочели уgroђење школских бања, учини сталност на том месту 4 године, те да би својим отпак могао видети и успех свога труда и пропустити бар једну генерацију ђака кроз школу.

11.) Да се спреме пољопривредне лектире за ученике основних школа.

12.) Да се програм из пошавана природе за ученике основних школа измени у духу пољопривредног, т. ј. да се пошавале дивљих биљака и животиња замењу пошаванјем пољних и корисних.

Ми не сумњамо да ће ово ишљење донетом у предјим тачака конференцијских одлука водити рачуна у министарствима народне привреде и просвете, а желимо би само, да се што пре све оно оствари на делу, како би и уgroђење школске бање што пре утицало на унапређење наше пољне привреде.

Запуштајући овај извештај, морамо се сетити и одати заслужену похвалу наставницима курсова, који су по увери-

тицај на здравље и болести. Свако годишње време, дакле, има своје особите болести.

Пролеће. С пролећа се пробуди живот. Стока се терује на пашу, и пусти се да пасе нивалу зелену траву која јој добро прија. Пољни нагон је јачи, особито код женских грла, стара зиска длака онада и ноном се враћа и ејајиним летњом длаком замењује. За репродуктивне се пролеће особито благодотро, јер се брзо опораве. Стока која нати од младокривости брзо постаје снажна. Јагањци, прасци, телад па и ждробад она од рахитиса (спасење болести) болују, изгубе за час отвореност, не крише и нестане отока златкова, јер кости отворен. Јаговање (штројење) стоке боље је с пролећа него преко лета или зиме.

Међу тим може пролеће собом донети и некоје опасности. Ове су последња нагле промене у темератури и хранењу. Нови праштај длаке је под јаким проливом крии у кожи; дејствује и, дакле, брзо разлажење, она је тада особито осетљива на вазибу су у толико тежи. Катари издунуног канала такође су чести. Код младих кова с пролећа се особито често јавља ждробак. Назеб је овди само узрок прањива. Јер болест она не постаје услед назаба, већ услед спешивачних микроорганизама. Јагањци се у оно време разбољевају од акутног рењматизма мнишава.

Лето У првој половини има још довољно зелене хране, стога напредује сасвим добро; у другој половини напротив настају суша, биљке постају тврдо-стабљаксте и одрвене се; оне хране знатно доије.

вању савих курсева уздацим врло много труда и добре воље. Да својим предавањима што нише користе слушатељима, — у чему су доиста и успешни, и ниш им честитамо и захваљујемо.

— 4.

В Е Л Е Ш К Е

Оваки белог лука. — Сада је време сејању јесењег или озимог белог лука. Овај лук много је роднији од пролетњег белог лука и већ зато требало би да нише садити но што се сада то чини код нас. Сем тога, много раније у пролеће доспева за потрошњу узелак као млади белог лука, те му је и то једна добра страна. Најзад и домаћине га радије треше, јер су му чешљене крунчице те се брже и лакше чисти за употребу.

Ретка дотелана — луцерка, може да буде са два узрока: или је стара и обредела се, или је млада па је обретка услед тога што је ретко посејана или бачено семе није никло. Ако је луцеринте старо, онда је најбоље разорати га на једну — две године сејати на тој врши друго усеве, нарочито окопанне (као кукуруз, сточну репу идр.) а затим опет посејати луцерку. Ну ако је луцеринте млада па је на њему луцерка одвећ ретка, онда је треба подејати. Оно подејвање најбоље је вршити сада, у ово доба године, до Крстова-дне, или рано у пролеће. Довољно је само бацити семе, па ће га врнавица убити у земљу и оно ће клицати и ухватиће се за земљу. Ако се то чини у пролеће, онда се може пошто се семе баца, подмрзати да се семе у неколико затрпа, а то је и иначе добро зарад саме дотелане.

О берби шљива. — Улазило у бербу шљива и време је да подсетимо на једну узаску грешку наших воћара приликом брања шљива. Познато је, да се код нас шљиве готово искључиво млате мотком. То је узаска грешка. Млавењем мотком пољози се већина родних гранича на воћни, те услед тога воћка издуже године много мање роди но што би родила да јој родне граничице нису омлажене с родом. С тога ичико не треба поће млатити мотком.

Од велике врђине сви трулежни процес имају повољне услове за развијање.

Ране се зачељују рђиваје на топлој времену, него на хладној. За време толиких дана особито се шире инсекцијозне болести.

Лето је најповољније време за инсекте, отровне змије, муве, омаде, пчеле, крилеце, који стоци досађују.

У шумским пределима за време цветњава најчешћег дрвећа појављује се криво-мокрење код говеда, често у неком облику.

За време летње примећува се код телећих кова колица, претоваривањом желуца пшеницом и рају.

Јесен У јесен је понављаше оштро прожењиво време Атмосферски се талози умињавају. Магда и слава је на дресној реду, поћ су длаке. Животиње добијају зиску длаку, налази се само мако зелене раве на пашњацима, паше доста у пољу од ладноће и маге.

Штодлава дејства с јесеви појављују се слично као и с пролећа, вазибу су болести на реду.

Катарти динувих органа, пролива и рењматизме наступују јаче, животиње су приморане тежиће да једу славу нојиву храну. Сладом ујибена и скривана храна може проузороковати лако стамачне и црепне катарте и побацивања код бремена стоке. Прелат са хране сочне на суву зиску храну проузорокује латвор.

Зима. Особитих болести нема, јер се стока држи на храну и стајама. Назебне су болести ретке, сем код раз-

по трести или брати руком. Оно што је за продају за једно или две године и за оставу у таквом стању, треба брати руком, — а за немез, сушење или у опште за прераду, треба трести, јер ће се тада границе наше домоти и само ће преко воље опадати, а недоредо треба још оставити на вољци, на та довије огрести и употребити.

Набор бундена — тикана — за зиму. — Само потпуно зреде и неовређене бунде могу се дуже време сачувати да не отруде. Зато треба недоредо и повређене бунде надвојити приликом спољне кући на њих одмах трешти, а за чување за зиму оставити само потпуно зредо и неовређене, које треба остругати да их не ухвати прах, јер ће иначе врло брзо отрунати. Најбоље се држе преко зиме наше домаће црвене и зелене бунде, зато њих за зиму треба и остављати. Беле бунде за стоку и ако су врло крупне, ипак нису тако практичне, јер лако и брзо труде.

Г Л А С Н И К

Захваљност. — Финансијски одбор за приређивање календарских свечаности у корист поплаваљених, коме је на челу Н. В. Краљича Наталија, сматра за своју пријатну дужност, да изјави и овим путем благодарност Г. Ђорђу Вајсверу индустријалу и Губерниру Народне Банке и Г. Јовици Барловцу оца трговцу, који су приложили за поплаваљене врли 300 а други 100 динара.

„Прегледачи“ и „штројачи.“ — Читавија завршетак чланака г. Христовића у 27 и 28. бр. „Тешака“ о прегледачима свиња, даје ми повода да и сам скренем пажњу на те чудне „стручњаци“, који се великим ауторитетом обављају тај недостојени посао.

Они су махом неписмени сељаци или варошки неградини, који „лако“ оне до нована да долазе. Има их и у нашем крају, и из њихове „праксе“ ево за сад свига два примера, који их најбоље објасне:

Прегледач сам и јемки, и пилеће и месо живог свиња, за које „прегледачи“ рекосе да су бочичаве, и при нај-

вешена стока из стаје изађе на хладан ваздух. На рано и спољашње повреде дејствује ладноћа непољовно, оне се залечују лагано. Код коња услед зимског потковања виђа се често нагав круне. Углавном лед често проузрокује падање стоке, оравањало, угњечење и преломе ноштају. Као шталење болести, које проузрокују инфекције, јесу: зарано набацивање крапа, гнојано запалење пуника код телата и запалење мимеса. Где се са дигрор рани појављује се по који пут дигрорна зверина.

Осим тога могу прокизни болести, које су проузроковане услед покварене хране. Јадним храњењем стока намирава.

X.

Под *клима* разуме се скуп свију односа времена у једном означеном пределу. Према географској ширини радијације се ладна, умерена и топла клима. Сем географског дејствија климу знатно мења ушпицење над морском површином, близина великих вода, снеге итд. На велики ушпицењама над морском површином влада ладна, оштра и ветровита клима; на морским обалама је блага и влажна са малим разликама температурним; у планинама је видоферентна клима.

У високим планинама, где је притисак ваздуха мали ваздух је разређен, температура је врло променљива, зима је дугачка а лето кратко, врло често ветрови дувају, животиње имају дебелу кожу, дугу грубу и густу длаку. С што је ваздух разређен животиње дубље и чешће дишу, услед чега се грудни органи јаче напрежу, и груди се

брижљивијем истраживању, писам написао ми на једну боцину.

А има и обратних случајева, и пр. један трговац послао је два нагона свиња, у Пешту, и тамо су три номада убиле га бочичава, ма да су овакошњим „прегледачи“ рекли: да бочина нема!

А „штројачи“ раде још и горе: један је од њих штројно израче једном овакошњем трговцу, и готово су све из реда поднисуле!...

Ја, ало је то, кад обућар стане пећи водаче, а колчачар шптити обућу!...

Д. 1.

Помоћ Подружницама. — Српско Пољопривредно Друштво, поред одређене редовне помоћи Пољопривредних Подружница за ову годину, одредило је да се да пожељној Подружници 300 динара у име помоћи оно приређивања пољопривредне и занатлијске изложбе, која ће се приредити од 21. септембра на до 1 октобра ове године у Пожеви.

Помоћ да се подели и употреби овако: за говеда једна награда од 100, оне једна од 50, млечне производе једна од 25, пољског усева две награде и то једна од 50 а друга 25 динара — све у сировинама; и за најбоље израђену пољопривредну сирову, у готовом новцу 50 динара.

Ужичкој Подружници да се да 150 динара за изложбу говеда, коју ће приредити 24 августа ове године у Ужичу. Одређена сума да се подели на две награде и то једна за најбоље одгајеног јунца од 100, и друга за најбољу јунчицу од 50 динара.

Нови члан утемељач. — Код г. Ст. Којића цариника у Митровици, уписали се за чланове утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара, г.г. Браћа А. Сокићи и син Душан, тргов. из Шитара, срема маџанског. Утемељачи улог положили су одмах.

Збор српских итцелара. — За који смо у пр. броју јавили да ће се држати 27. пр. м. није тога дана држан, већ је одложено за четврти 7 ов. м. кога је зана и одржан у Јагодина. Господин Министар Народне Привреде несећни рад овога Збора изаслао је на Збор као свога нарочитог

рашпуру. Осим околностиа као и непрекидно нећању та брдо приврстује се да планински изају боље развијене груди, него они у равнинама и на морској обали. Животиње су обично на високим планинама меле, али су врло издржљиве.

Влажна и блага клима на морској обали и велика количина подљавне хране, чини животиње пуније, производ сушећасте кости и некако делове, тромост у телесној снази, и немају никакву отворну снагу против спољних утицаја. Развијено је грудних органа звероство. У влажнојolini развијају се особито млечне жлезде, с тога се најбоље млечне хране и овде најбоље налазе у земљама поред обала морских.

При најтој промени климе, као нар. премењачењем животиња на топле и ладну климу, или из влажних поморских земаља у оштре планинске, или на ветровите норсоране, настају различне промене код животиња пре но што се адаптирају. Где које не могу се никакво адаптирати и угину услед туберкулозе, бронхитиса и запалења плућа, жетња идр.

изаславница председника пчеларско-воћарске Задруге у Београду г. Милована Р. Маринковића. — У ид. броју донећено парчица шлештај о раду и одлукама овога Збора.

Изаславници Српског Полупривредног Друштва. — Управни одбор Друштвени изабрао је за свога изаславника на изложбу говеда коју приређује уличка подружница Друштвена 24. ок. и у Ужичу, свога дугогодишњег члана управе и признатог стручњака г. Вучка С. Богдановића. Г. Богдановића и ако је на осетњу ради опорављења здравља, примио је се ове дужности, на чему смо му захвални.

Полупривредни календар за 1898. годину. — под уредничким чланом Управе Српског Полупривредног Друштва г. Александра М. Секулића, секретара I. кл. Министарства Народне Препреде, — дат је у штаму и биће готов крајем овога месеца. Календар се печата у 10.000 примерака. Цена му је утврђена на пола динара, а биће велики десет табака. — Скрећемо пажњу на овај календар читатеља нашег листа, јер је он, за земљорадничку отаџбину нашу, неоспорно најкориснији и најпотребнији.

На „Кола Јахача.“ — Дунавско обласно „Кола Јахача кнез Михаило“ приређује 7. септембра ове године у Београду изложбу коња и трке. На изложбу награђиваће се: 1) трочолац мунка и женска, 2) Кобале теглећег типа, 3) Кобале јахачег и товарног типа и 4) израда одгајивачког јахачког, запрезног прибора и потковица. На награде на изложби издаће се преко 3000 динара. Право такмичење имају само излагачи из дунавске дивизијске области.

— У *Палици* ср. јасничком окр. подунавског приређује окружни одбор Дунавског Кола Јахача за окр. подунавски 31. ок. и. изложбу коња и трке. Право учешћа имају привредници из округа подунавског.

Новачи за изложбу — говеда и оваца. Српско Полупривредно Друштво решило је, као што смо раније јавили, да у јесени ове године приреди са својом подружном у Прокупљу изложбу говеда и оваца за окр. топлички. Изаславници Друштвени који су се споразумели на дну месца, у Прокупљу, о приређивању ове изложбе направили су на опште интересовање за овиј предузећем. Најбољи доказ колико Топличани цене ову привредну утакмичу сведочи помоћ којом су изашли на сурет Друштву око приређивања изложбе. Тако је округ топлички одредио 1000 динара на овај циљ за награде излагачима; општина прокупљачка одредила је 200 дина. на награде и тршкове на уређење изложбеног простора сама да поднесе; и најзад новчани завод „Продуктивна Задруга“ одредио је 100 дина. од своје стране. — Ми, уз захвалност, можемо само честитати Топличанима на оваком патриотском појављану своје дужности, јер, кад и један маля новчани завод са своје стране жртвује и на овакав циљ колико може, онда се у томе округу мора постепи привредни напредак, мора бити побољшана.

О полупривредном образовању. — Московски Вједомости, додосе опширна саопштења поводом комплексног савезноста о средњем полупривредном образовању. На питању о разради плана за практично образовање, изредила је се друга дебата. Многи чланови комисије усаглашавали су на то околност: да су ученици, научници полупривредну практуру на оседлим и угледним добрима, говоно ипше штетни у полупривреду на малом гадничству, по примеру великих гадничстава, никада не даје користи, већ само штету, међу тим циљ се била за напуштање великих угледних добара при полупривредном образовању, и да се за обучавање ученика у практично погледу употребити начини и распоред простор радничког полупривредника. Но, велика чланова направили су она сматрају главнијим делом као постојећи полупривредне науке, по у исто време налазе, да

су та добра недовољна за практуру, па предавају: да се при свакој школи уреди *контрибуција* гадничство, т.ј. тако, које би давало ученицима практичну обуку и доносило приход. Предлог тај био је одмах усвојен.

Д.

Д О П И С И

Пожега, 6. августа 1897.

Од летине нема ништа.

Стрмине је мало, нерамерно мало засејано, па и то је штуро, у пола помешано с угодном.

Жетва је допала отпочела: силовје је заниско од јучерашне кише, а и многа су вршци настрадали.

Траве, куда репе ипше плаваје, добре су, по многи су откопи, још пренупити, заниски. По равнинама од знавада нема ништа ове године. За сам улапоа сваке године у једној пољској знавади око 120—150 балака, ове године ипш косом се нема по чему манути.

Раши кукурузи пропадаше од нисеката, који с класа силазе у кореи, и у том путу разједо сав струг. Позни кукурузи не приладе да ће дати бербу. Много је вина остало незасијаних, а од засијаних много неурађених, услед дуге поплаве.

Шљиве су само добро родиле.

Л.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

1) Рад сам да подитнем један добар и велики шљивак. Како је земља и какан положај најбољи за нашу шљиву пожегачу? Да ли су веће онедији положаји изложени прадеци и ветровима или владне долине заклоњене од ветрова?

Јонан Тошак

терезија и протезалици „Тешка.“

2) Од једног свињарског трговца добила сам питање: Да ли мије боље да се миср *прокупљаје*, као што је дошло да то раде око Тимок?

11. Августа 1898.

Београд.

Уред „Т. Г.“

Одговор: Јармљене жира ради хрљења свиња, по нашем ипшљену, нема оправдања и није за препоруку а ево зашто:

Жир се у опште употребљује за храну јршавих свиња (напојнице) док се оне добро не подмесе, али се за дохрањивање мора употребити кукуруз. С тога и у редовним приликама, када нема бојазни од свињске куге, јармљене жира само би послужио гајењу и најмање би било за препоруку оних година кад жир добро реди, као што је случај ове године, јер је ту мање важно да се уштеди жира а важије је да се други тршковни хрљења умале.

У саданим приликама, пак, када се мора поминљати и на свињску болест (кугу), јармљене жира још мање је за препоруку. Искусство се доказало, нарочито у Угарској, да најмање гину свиње затворене у обор на храну које су ипш *угодније* хрљење. С тога се у најпоније доба забранује так и хрљење кукурузом јарком јршавих свиња, по се с почетка храни само традима и кукурузом на храну или у зрну (сув), па се само за дохрањивање у последње доба гојења употребити кукурузна јарна. Па кад се овако поступа и тежи ипш природијем хрљењу, онда никада не би имало оправданих разлога избегавати

природно хранење свиња широк, не овај јаржити и на тај начин издати се и већем трошку и опасности последица неприродног хранења свиња.

Д. М. Сп.

3). *Има ли начина да се крвава муса а да тело не одаја?*

Мод (Бачка)
9. Аугуста 1897. г.

Т. Кошовић
тр.

Одговор: Ако сте ради да крваву мусете без телета, тј. да пусти млеко а да тело не одаја, онда морате тело одбити што је могуће раније, па га појити млеком његове мајке. Што год се пре тело одбие, тим ће се крвава мајка мусти. У свакојкој треба оставити тело за мајку неколико дана, док му пунак не отпадне. А кад тело једном уклоните, онда га за дуго не смете износити да га крвава види, јер ако га види, или још горе ако га непосредно гледа, онда ју је тешко изустити, без телета. — Обратно биша кад се тело остави да доји дуге време, јер га крвава све теже заборавља и тело се мусе, па може и сасвим да прегори. — Већтачка средства која се препоручују да крвава пусти млеко, као: притисање претом у гладну руну, кавеше по дећима, давање сумпоритог прашка у тридана ит.д. слабо помажу. — Према свему онема гласно је: што пре одбити тело од крваво која се без телета не да мусти, јер га лакше прежати; одбијати тело уклонити да га крвава не гледа и не чује; ухвати крваву руком у нине док млеко не пусти и дуго је мусти, док све млеко пусти; хранити је добро да је лучење млека било што веће, те да нине набавке и крвава осети бодале, који се откладе муком; најзад, лепо постунаве и — стрљење.

С.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државе 30. јула 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић; благајник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г. г. Александр М. Сокулић, Анга Голубовић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, др. Марко Т. Лено, Милан Јованић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић; као гост г. Благоје Д. Тодоровић стручни економ Министарства Народне Привреде, и редован члан друштва.

Председао председник г. Раша Милошевић, бележио економ Павле М. Радосављевић.

Прочитан је записник XXIII. и XXIV. седнице — Одбор усвоји.

155. Г. Алекса М. Живановић протестује противу решења Управног Одбора од 9 јуна ове године Бр. 132, о набави Јерзовских кошица од Печларско-Вобарске Задруге у Београду мимо његовог мишљења које гласи: „пошто код Задруге нема овакових кошица капових ни на друштвеном печларцима у Шапцу, то сам мишљења: да се управнику нареди, да ово-годишње рођење, ако их буде смешти у прикаре, јер се на добру мера угледно печларити и са прикарама.“ — Решење: Одбор је имао у виду мишљење г. Живановића, референта за печларство, са којим се у начелу слаже али из оскудице у кошицама, Одбор се сагласио, да је боље, да се купе 10 Јерзовских кошица од Задруге за смештај овогодишњих рођења на добру, него да се они смештају у прикарама.

156. Одбор за напредније начине радње с посматром на то, што у овој години произведе свилене музуре — кокове, тако робе нико не отуђује ма и по најнижу цену, и да не би произвођачи изгубили вољу на гајњење свилених буба, предлаже:

Да Друштво поново представи Господњу Министру Народне Привреде, да је неопходно исузно, да се опогонитији произвођачима свилених чаура помогне на који начин, те да своје производе могу продати. Тога ради ако нема кулана — трговца да Министарство Народне Привреде вотира извесну суму — из класе дугарије — припремно, за куповање кокова, па да исте одмах на државном имању у Топчидеру, где има државни службеник стручан и практичан изван за овај посао, одмота, свилу изреда, па новац врати класној дугарији. Ако Министарство то не би хтело и могло вршити, односно Управу топчидерске економије, онда потребна сума, да се стави на расположење Друштву, па да оно отуђувању кокове и одмотава свилу за ову годину. — Решење: Одбор у свему усваја мишљење одбора за напредније начине радње.

157. По молбама: планинске земљорадничке задруге у срезу Бодовачком, г.г. Милића Милошевића, економија из Гор. Драгуше, окр. топчичког, Светозара Радојевића, свилениг Јака ратарске школе из Бобове окр. ваљевског и Василија Человковића, свилениг Јака виноделско-вобарске школе из Корбова окр. крајинског — Решење: да се планинској задруги да у пола цене један тријер, пошто другу половину положи унапред; г. Милошевићу, да се половина једна половина прескалица Нехвалског система, која се налази код њега, као друштвеног повереника, за руковођење радња оног сузбијача перносепоре и онолико плава камена, колико је од заоставине код њега количине потрошио на пресекање својих виноградга. Вишак плавога намена, ако га је распродао, да поплаче новац у противном да врати; г. Ристивојевићу да се да 14 килограма музуре у пола цене, пошто вредност друге половине поплаче унапред и г. Человковићу да се да у пола цене једна прескалица Нехвалског система у пола цене, пошто другу половину плати у напред.

158. По молби г. Владимира Радосављевића, учитеља у Јагњини, да му се објасни тачка 5. о расписаним наградама сн учитеље основних о добро уређеној банци од 10 ара — Решење: да се молбаци не може дати никакво обавештење у овоме погледу, е тога, што је расписана награда извесан знаат — задатак, који сваки треба да решава по своје знаање и умењу.

159. По тражењу путног наставника виноградарства за окр. крајински да се за округ понаше 20 до 30 прескалица ради сузбијача перносепоре које дошњаје да се продату виноделцима. — Решење: да прескалице не треба дати онштимама, јер су оне дужне а ово им је и наређено расписом Господина Министра Народне Привреде од 17 априла те. године ЗБр. 1263, штампаном у 88. броју „Српских Новина“, да ове и све остало шта треба саме набаве о свои трошкови, и не дозвољати им да себи стварају уверења, да је Друштво или држава дужна, да им ово чини бесплатно. Наставнику препоручити, да приликом путовања, обавештава народ у овоме правцу, дејствује на општине и појединце, да сами за времена набављају шта им треба, за пресекање винограда.

160. На молбу г.г. Владимира В. Лавића, подназорника монопола дувана у Трстоници, да му се да један плут на месечну отплату по 10 динара, и Живојина Ђ. Поповића. — Решење: да се молбацима не могу дати справе на отплату, е тога што нису по занимању земљорадници и што Друштво не даје справе на отплату, јер их и оно набавља за готов новац.

161. По тражењу суда општине десконачке, актом од 24. маја ове год. Бр. 3637, упућеним Господину Ми-

инстру Народне Привреде, да се нареди г. Димитрију Буричићу, у Лесковцу, да стави општинг на располо-
жење председне Српског Пољопривредног Друштва, које
се налазе код њега, да са њима преслиају поједини своје
винограде — Решено: да се општинг не могу дати прека-
лице на услугу, и упути на расписе Господина Министра
Народне Привреде од 17 априла год. Збр. 1265, по
коме је општинга кулжа, да сама о своје трошков набави
и спремн све што јој треба, за преслиање винограда, а од
г. Буричића, да се тражи, да се преслиање које се на-
лазе код њега као друштвеним поверенима, прода у пола
цена на новац што пре врати Друштву или врати прека-
лице.

162. По молби г. Светозара Лазовића, трговца са
Уба, да га Друштво посавети, да ли да узме справу —
супшницу — за сушење шавана коју препоручује — нуди
једна задруга у Лондону, а ако ова супшница неби била
поуздана, да му се препоручи друга боља. — Решено: да
се мелочио не може препоручити супшница коју нуди За-
друга у Лондону, с тога, што ова још није одне опро-
бана, и да би требало за ову мелочију да се претрпа, шавне
да суну по десетинама начину саме да обрати бољу пажњу
на каквоћу шавана, које жели купити и на правилно су-
шење. Да му се напомене, да се сада граде две нове супш-
нице ради пробана: једна у Букову а друга у Топчи-
дери, па ако пребе испадну добре, можда ће му се издуже
године, препоручити једна од њих, а с оваквим питањем
треба да се обрати Друштву још у месецу мају.

163. По предлогу одбора за напредније начине рад-
ње — Решено:

1. да Друштво ове године о берби трговца, држи
практично предавање о отургу тикочком о муљаву трговца
и чеђењу шире. За ово предавање да се умоли управа
виноделско-поварске школе да одреди једнога од својих
наставника. Предавања где ће се држати, да се ступи у
споразум са тикочком и килевачком пољопривредном
полудружњом, па ако се на обе стране понуде новопна
места да се држи по једно предавање у бив. прирочном
и бив. килевачком отургу. Друштво на време да набави
муљаву и пресу и пошље где треба да предавање.

2. да се ове јесени држи предавање о сејану пре-
точном сејалцом, у исто време понаше на практично рад
тог машини. Да Друштво ступи у споразум са савезом
земљорадничких задруга, те да он изабере и одреди место
које од земљорадничких задруга у полунавском окр. да
се држи предавање, како би се припремовало земљанте,
па да Друштво одреди лице, које ће држати предавање
и руководити демонстрирањем машини. За ову цедь да се
узме на послугу врстачна сејалца из топчидерске епо-
војније.

3. да Друштво похита са тражењем да му се уступн
извесан простор живота песка и да понаша помоћ, за
подизање винограда домаћом ловом на том месту.

4. Да се траже извештаји са свију страна, куда је
Друштво дан далазо за сејање о томе: како је дан успе-
вано. Какви су резултати постигнути, нашто је негово
власно употребљено и има ли и у којој проходељи влакни
сви домаће употребе. Према томе да ли је произвођачима
потреба помоћ и издуже године и у којој мери.

Секцији дотичној да се стави у задатак, да расписне

5. Да се утакмица справа, која је предвиђена у тач.
9. друштвеног програма за ову годину, одложи за издуже
и споји са земаљском изложбом и утакмицом справа и
државне трга.

Да Друштво још сада објави, да ће у издужеј го-
дини бити земаљска изложба и трг справа са утакмицом,
и позове домаће занатлије, да спремају своје израђивине
за изложбу.

У прогласу поред осталог, нарочито да се истакне:
да ће се ценити не само доброта и употребљивост изло-
жене справа, него још и то: којој изложбена справа
има примене у дотичном крају, у којој се броју изра-
ђује и протурга у народ.

Да се позову сви привредници и занатлије, који се
баве израдом пољопривредних справа и алата, како би се
лично ангажовали, да своје израђивине изнесу на изложбу
и трг. А допише и у своје време да се позову и извесне
стране фабрике, да својим справама, алатима и машини
учествују у овој изложби.

О Д У Р Е Д Н И Ш Т В А

Сарајничкима „Тежак.“ Управни одбор Српског
Пољопривредног Друштва, у седници својој од 19. пр.
и., решно је: „да и у будуће остане у свази тачка б.)
Правилника за књижење радње, штампана у извештају
о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1895. го-
дини која гласи: в) Ни један рад за „Тежак“ не сме
бити већи, но колико се може штампати у три броја
преко месеца, поред осталих чланака, безежак втд.“ —
Ово решење Управног одбора саопштало се и г.г. сарај-
ничкима „Тежак“ овина.

О Б З М А Н А

СВЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ СПРАВЕ И АЛАТКЕ

могу се добити код Српског Пољопривредног Дру-
штва у Београду по најниже фабричке цене. Исто
тако Друштво посредује у набавкама и свих других
пољопривредних потреба.

О Г Л А С

РАКИЈСКИ КАЗАНИ

Потписани имам на стоварнику до данас нај-
бољи ракијски казани, мој проналазак, на који имам
патент и привилегију на 15 година. — Сем ове имам
и све друге врсте казана у великом избору.

Рађаја се солидна а цене умерене. Илустроване
ценовнике шаљем на захтев бесплатно.

Молим за што многобројнију поруџбину.

Споштовањем,
Милан Т. Јовановић
казанија
Нови Сад (Uj Videk) (Угарска)

УЖИЧКА ПОДРУЖИНА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

приређује уз приклад Министарства Народне Прираде, Српског Пољопривредног Друштва, округа и срезга Ужичког и околине града Ужича

НА ДАН ДВАДЕСЕТЧЕТВРТОГ АВГУСТА ОВЕ ГОДИНЕ У УЖИЦИУ

ПРВУ ОКРУЖНУ ИЗЛОЖБУ ГОВЕДА.

За изложбу палима града раздјелиће се одговарајућима награде у новцу и пољопривредним стварима преко 1200 Динара.

РАСПОРЕД ИЗЛОЖБЕ:

ПРВО ОДЕЉЕЊЕ.

Краве са свогодишњим теладима.

1. Награда Министра Нар. Прир. у новцу	150 динара	4. Награда окр. ужицког брског пута „обртан“ у вред.	54 дина.
2. „ општине ужичке у новцу	100 „	5. „ зборња вођарског плата у вред.	30 „
3. „ окр. ужицког пута за орнале у вредности	54 „		

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ.

Јунице невринуштана паремју.

1. Награда Министра Нар. Прир. у новцу	100 динара	3. Награда окр. ужицког у новцу	30 динара
2. „ Срп. Пољопривред. Друштва: пољопривредне ствари у вредности	50 „	4. „ округа ужицког у новцу	30 „
		5. „ малих кривац	8 „

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Високи старци од две године.

1. Награда Министра Нар. Прир. у новцу	150 динара	3. Награда округа ужицког у новцу	50 динара
2. „ Пољопривред. Друштва: пољопривредне ствари у вредности	100 „	4. „ од Друштва Ф. и Б. пута за орнале у вред.	45 „
		5. „ окр. ужицког у новцу	30 „

ЧЕТВРТО ОДЕЉЕЊЕ.

Јунице до две године старости.

1. Награда Министра Нар. Прираде у новцу	100 динара	4. Награда окр. ужицког у новцу	30 динара
2. „ окр. ужицког пута за орнале у вредности	54 „	5. „ зборња вођарског плата у вредности	30 „
3. „ „ „ у новцу	49 „		

НЕТО — УГЛЕДНО — ОДЕЉЕЊЕ.

У ово одељење прилаже се говеда без обара на нога, старост, боју и врсту, но чији излагачи не пожуку враго на награду, излажући своја граа само за пример другима, да ваде шта жоту крава и нега да учине.

ПОГОДЕ И НАПОМЕНЕ.

1. Прва излагача говеда имају сви одговарајући говеда у ужицком округу.
2. Правац за изложбу говеда мора сваки излагач да поднесе излобном одбору најкаже до 20. Аугуста ове године. У пријави треба назначити: број, врсту, старост, боју дакле и тој граа и име, презиме, занимање и место становања излагача. Правац се крије лично или усмено. Граа воже пријављена до одређеног рока, несају орнале на награду.
3. Сваки излагач имау имати доказ да је граа воже излагач лично сопствено бар од 1 марта ове год.
4. Излагач ће се претити на Ужичком збирништу. Она на време пријављена граа морају бити доведена на изложбу (на винограшће) 24. аугуста до 7 часова издупра. Граа, која се доводи домаду ниће се вестити на изложбу ни у коме случају.
5. Свако изложено граа мора имати засебног чувара (вожу), како би се граа једног негов сопственика могла поделити на излагачем одољасима. Чувар граа морају бити пристојано одољени и дозвољено јави, да могу рупонати граам, воје воде и чувају. За храму граа брину се сами излагачи.
6. Излагачи бивкова, којима се додеја I-на и II-га награда, примајући награде обавезу се, да ће излагачи бивове употребљавати за приклад најкаже жоту двама. За нога би се савламо, да је излагачем бива ево граа рока а без нарочитог урвова, устројко, — томе ће се закључити право излагача својих граа на излоблама, воје Подружница приређује за ове година.
7. Иницијализи суд отпочеће граа у 7 часова, но сиреном раду и изредној ошери раздјелиће се излагачима награде, вохвалитио и вољенио свечано и јавно.

Негова дана воже воде биће на изложбеном месту (винограшћу) народној веселу, а у еше забаво са шареном у граду у којем пољопривредно Подружнице.

Мале се ти, вохвалитио ужичке пољопривредне Подружнице, училца, савезницима и еше остали пријатељи намет приредити напретка, да пољопривредника објасне значај и корист ове изложбе, као и нег распореда, и својасе се зауку да се што каже и што билах граа доведе на изложбу и да што каже народна посрети ову приредну устануку. —

Улине вршиће г. Кретикић Ђанов од 8—12 пре подне и од 3—6 по подне у Реалци.

Улине, Аугуста 1897. г.

УПРАВА

Ужичке Подруж. Срп. Пољовр. Друштва.

Цена навиан огласима: Од четит врсте од једног стуца во 10 пара дина, од осталих врстуних огласима во 15 пара од врсте и стуца.

Велик огласима од еше стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дина. (5 еор.) четит стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање во 20 пара дина државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 30 и 31. броја Тежака — Чланици: Палимо да не изгубимо ширинично семе. — Сточна рена. — Из виноградарске праксе. — У приклад питања о уређењу сеоских путева. — Багреи. — Мали Јастребац. — О пољопривредног учитељског курсу у Вукопу. — Подлистанак. — Великине. — Глазник. — Доњени. — Пашине и одговори. — Друштво невољни: Зависници. — Од уредничкога. — Обзнама. — Облас.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена друкцу: за СРЕМЉУ, на год. 8 дина, на пола год. 4 дина. Друштво чланови помагачи, чланове свих друштва, поддржаних, поштом слатког сакара и чајног, добијају лист у пола цене, ако оловне претплата унапред за целу годину ван СРЕМЈЕ, на год. 10 фр. 5 фр. а. вр. **ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ** припадају се **СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Претплата примају и поште. На основу најновијег решења од 1869. год. № 104 преноси друштвених носач пошта бесплатно.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИШТВЕНИ ОДБОР:
Коста Цинцобог, Ђосиф А. Главић, Алекса М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДБОРНИ СТРАЖНИК:
ЛУКА М. СПАСИЋ

НАПОМЕНА ЗА ВРЕМЕНА

Овад двотрајних крива и понавља, остала је ове године многа земља необрађена. Како се сад приближује време сејања озимих жита, то је време да се овде која проговори о томе: шта треба да сеје. Ми ћемо у томе бити врло кратки. Главни је то, да нашим пољопривредницима препоручимо да ове јесени посеју што више **озимог јечма и шенице**. Ми то препоручујемо из ових разлога:

1) Што је ова година у опште узевши врло рђава са берибегом. Шеница и јечам нису ове године дали ни половину приноса. Виногради у опште нису родили ни колико је потребно за јело, а како ли за продају. Ово мало кукуруза што има и што добро напредује, тешко да ће бити довољно и за исхрану, а како ли да што претвене и за продају. Многи кукују храну још и сад,

а многи ће отпочети у скоро. А како је сељацим кад кукује храну то он најбоље зна.

2) Што озими јечам већ може имати за храну о Видову-дне, а шеницу о Петрову-дне. Те тако се сваки прихвати новом храном и није прикован да је кукује по скупе новце.

3) Што је у то време највеће прикупљање порезе, па кад имаш доста за продају јечма или шенице, лако ћеш платити порезу а имаћеш и да се храниш, док кукуруза не доспе.

4) Што су сви изгледи да ће и до године бити добра цена јечму и шеници. Јер, ово ће се потрошити што има, па кудје године мора опет бити велика тражња, а чим је велика тражња онда је и цена добра. —

Из ових разлога советујемо пољопривреднике да ове јесени посеју што више озимог јечма и шенице.

Пошто ће скоро наступити време за сејање озимих жита сиктрамо да наузго, да напоменемо и ово: Да овогодишњи јечам и шеница нису најбољи за сејање, —

јер су лаки. Боље је, ко има и ко воже, да посеје лавски јечам и пшеницу. Ако се не може наћи лавски, онда воже и овогодинашњи јечам и пшеница, али се саво морају превежати и очистити на *тријеру*, како би се лака зрна одвојила, а тако исто и тродина. Семе никако не сме бити: лако, нешто и главичаво, јер гдине штете од таког семена могу прозвати.

Саватије Грбић.

Како треба узимати и слаати пробе виноградо-скога земљишта ради испитивања колико креча има у њему.

Сав Државни расадници америчке лозе и Срп. Пољопривредно Друштво, бесплатно испитују колико креча има у једној земљишту, свакоме, који им се за то обрати и пошаље потребну количину земље ради испитивања. На како је већ крајње време да се сва земљишта која ће се адућег пролећа засађивати, што пре испитују на греч, ради смо да виноградаре благовремено опозовемо на тај посао и да их упутимо, како треба пробе узети и слаати горе поменутих заводима.

Ако је земљиште, судећи по његовој спољашности, нарочито по боји, једнообразно, допознато је да се узму пробе са три места, и то једна из средине и две с крајева. На против, ако је земљиште различито, а нарочито ако му је боја на разним местима још различита, треба узети више проба, и то онолико, колико има површина разних боја. При узимању проба ваља овако радити: место са кога ће пробу узети, треба очистити од бусена мотиком или аномом, па за тим ископати рупу широку најмање 40—70 сантиметара. Пошто рупа буде ископана и из ње сва земља изабачена, треба уз један или двауар, у дубини од 25—30 сантиметара притиснути једну даңчицу на аномом отесан од двауара кривку земље дубину 4 до 5 сантиметара, при чему треба аномом засепати од површине земљишта ка дасци. Отесчена кривка нађе на даңчицу са које је, па тим, треба изручити на кавку хартију или платно, па је ту добро испитати и прометати. Овим смо добили пробу за *оранжу*. Пробу, пак, за *дрвеницу*, добићемо на исти овакав начин, само даңчицу, треба замесити на дно рупе и притиснути уз двауар, па аномом отесати кривку земље од двауара, и то почев од дубине од 25—30 сантиметара, то јест, од онога места на коме смо даңчицу иран пут притисли, па до два. И ову кривку треба изручити на хартију или платно па је добро испитати и изметати. Од сваке ове, *добро испитане* и *добро изметане* земље, треба узети по $\frac{1}{4}$ највише до $\frac{1}{2}$ килограма, па метути у кавку — најбоље платнени — кесу или кутују. Свака проба мора бити у засебној кесци, то јест, ораница за себе а здравина за себе, осим тога, у сваку кесцу треба метути и забезбешку у којој треба да се напише оно: 1) Број проб из које је проба узета (рупе, ископане за узимање проба, треба обележити или арапским или римским бројевима); 2) Је ли проба од оранице или здравине, и од које је дубине узета, и 3) назив брда или положаја на коме се земљиште находе. По себи се разуме, да је потребно, да сопственик саопшти и своју тачну адресу и да шаље како ће му се резултат испитивања што брже и што сигурније саопштити моћи.

К. Д. Г.

ИЗ ВИНОГРАДАРСКЕ ПРАКСЕ

Зашто бољују и пропадају виноград подстићи малом-љеном америчком лозом?

Краљевско угарски надвисенктор за винодеље, г. Карло Енгелбрехт, извршио је 10. јуна тек год. са учешћима вишег разреда школе за винодеље и вођарство научну експедију у виноделски крај Великога Мароша (у Угарској), ради прегледа и проучавања тамошњих винограда, подстигнутх на америчкој подлози, и оно, што је тамо опазно, а што је на њега учинило туђан увечака, саопштио је преко рупа ваљавог угарског виноградарског листа „Szőlő és Borgazdasági Lapok.“ Немачки превод овога саопштења штампали у 33. бр. чувеног аустријског виноградарског листа „Die Weinlaube.“ који је штампао 3/15 тек. месеца.

С обзиром на то, што су неке појединости овога саопштења још лакше и за наше виноградаре, и што су извесна, а њему изнега овакава, слична онима која сам и ја учинио приликом прелазног допознаних расадника: београдских, смедеревских, белочрљивинских, врњачких, баљовских, мелешких и крајинских винограда, решио сам се да читатељима „Тешка“ извесем из поменутога саопштења оно, што је и за нас важно и што треба да имамо на уму при подизању винограда америчком лозом.

Виноградари из околине Великога Мароша познати су у Угарској као отресни, предузимљиви и надражљиви, и они су одмах, у почетку пуноствене епидемије, енергично приступили обнављању винограда калемљеном америчком лозом. У спору се отпочело по целој Угарској појорити о успешним резултатима рада ових људи, и услед тога познати су скоро у све виноделске крајеве своје отаџбине, да, као већ изнучени калемари, и Другима покажу начин калемљења који су под својих нових винограда примењивали. На тај начин, велико-марошани стекли су гласа и подизању нових винограда, и то с правом, јер су предни и заузимајући виноградари.

Да су велико-марошани овог гласа заслужили, и да су заиста много учинили, у овоме новоме послу, лако је увидети из тога, што су од 1883 године, које су отпочели обнављати своје винограде америчком лозом, подигли до сада 250 катастарних јутара нових винограда, а пре епидемије имали су под виноградима 415 катастарних јутара. Због овог њиховог рада, с правом и признањем сматрају да су они прокрчили пут новоме начину подизања винограда у Угарској.

Тешко да ће имати у Угарској још која општина, која је, као Велико-Мароша, до сада обновила скоро 4 шестине својих старих винограда.

Нови виноградари у скоро су отпочели да награђују труд вредних винограда и радост ових брда је тим већа, што се земљиште, са малим изветком, показало као добро угодно за америчку лозу.

Па, поред свега тога, нови виноградари не чине ни најмање пријатан утисак на посматраоца, и већ после првог површног посматрања, види се, да су висти о опадњу велико-марошних винограда потпуно основане.^{*)} Истина не може се спорити, да виноградари заиста постоје на оподаноме простору, колики је горе поменути, али се они находе у врло жалосном стању.

Највећи део посматраних винограда никако не изгледа онако, како се очекује од винограда који су у 5. до 8. години. Нема, овде, на име, онога равнотежног пораста, односно оног једнообразног културног стања онога, који

^{*)} Кружак су висти: да велико-марошки, калемљени виноградари иду у калуд (обалају и кровају), као што се говори и горе и о њихим крајинским виноградима.

нам обично показује да је нови виноград био у једно и исто време засађен. Они садња изгледају таласаста као мања јавна засађена стрмином и под савремена. Чокоће једнаке старости има стараре разних дужина, унад чега постају у виноград у особите класе, које се међу собом мешају. Посматрајући који би хтео да оцени старост таквог једног винограда нашао би се у неспирални, јер није никаква ретност да су десет чокоћа који расту један поред другог или један за другим, од 1 до 10 година старости, или у опште, врло различите старости. По себи се разуме, да један овакав сад не може представљати слику системички засађеног, једнообразног винограда.

Ближим посматрањем класењених чокоћа наћи ће се: да су подлагањем добијени чокоћа, нарочито они који су у првој години, као и старији, који се налазе у 7 до 10 година, обилато родили. Откуда то долази, вароично код оних првих није потребно онде допознати, јер је добро позната ствар: да чокоће добијено подлагањем, већ у првој години обилато рађа; обилато род код оних других, опет, знак је скорог назирања чокоћа који је снабдевен обилатим родом али слабиим старинама, и који је *испретимом резултатом онакојем*. Чокоће, које је произведено у међуземењу од 1 до 10. године, рађа у првим годинама поседе подлагања различито, а у доцнијим годинама већ слабије. Према добротности појединих класења за живот, рађају они у доцнијим годинама обилатије или слабије, и то дотле док чокот неудару назад, што је такође различито, али што по правцу настула између 8 и 10 година. Да оно ударе у назад (онадашње) чокоћа, настула и раније даје се са сигурношћу закључити из тога што се у виноградима у којима је сва америчка лоза у једно и исто време засађена, налаже класењени различите старости. Овакв, заиста недовољан унаск, чине на посматраоца виноградни оних марљивих људи, чија аутоматична и вредноћа на онемо приреднемо пољу заслужују вичне општу хвалу.

Са свим је природно, да је се г. Енгелбрехт после свега онога што је у тим виноградима видео упустио у истраживање узрока који су тако стање винограда изазвали, јер посматрајући знаци, не само да су довољни да штетно утачу на вољу велико-маршана за даљи рад на обнављању винограда, већ су у стању да изазову оправдану сумњу и подизање винограда класењеним лозом, и у удаљенијим виноградским крајевима.

Неку је испало за руком да знање узроне обог којих су тамошњи класењени виноград ударили натраг и то у толико лакше, у колико му је већ био познат начин којим су се велико-маршани служили а којим се још и данас служе при подизању својих класењених винограда.

Земљиште је најваже узрок поштујући нових винограда, јер највећи део земљишта на коме назиру чокоћа, образовани на Рипарији, сасвим је подесно за добро успевање Рипарије.

Прво што ту наја уочи, јесте Рипарија која се гаји ради размножавања, како на једноме општинском земљишту тако и код појединих сопственика, али која у главноме служи за умножавање зелених класења. На многим местима засађена је Рипарија тако, да је ред од реда удаљен 1 м. а чокоћ од чокоћа у појединим редовима отстоји 80 сантиметра. Ово је учњено даљинце с тога, да би се лоза на сталноме месту у зредоме стању одземљена у процен, а даљинце опет, да би се зелених класењених и поштаних оних одговорила за прослављање на стално место. Даље екскурзије су имали прилику да виде у доцнијим за одгајивање класења, Рипарију разне старости и ту делом тако која је одређена да класењених послужу као тако звано резервно чокоће, за попуњавање места на којима се класењени нису пријавили, а делом опет тамо, која је из подлоге вишла, пошто је калем пропао — угнуто.

Код посматрајући чокоћа Рипарије, утврђено је, с малим изнетком, да не произилаже од бољих варијетета,

већ да су потамни једне ложије врсте са свтним листовима и сразмерно слабиим старинама, једна подесна за класење. Сасвим је природно, да овако мала, већ и с обилном на то, од којих чокоћа произлази, не може образовати чврсту основу калему који се на му накладе, и с тога се не може ни рачунати на то, да ће калемом бити дугачки. Кад се, даље погледа и на то, да се у матичнику Рипарије, у зелено одземљених старинама појединих чокоћа (по 10 до 12), сасвим је јасно, да се од оне, на себи већ рђаво — које, неке моћи одговорила у виноград дугачки чокоће. Онемо је засту, на спалим начли, измашно слико даље објашњено. Што су онде употребљени варијетети Рипарије лозни, нису рани велико-маршани, јер је нахвата лоза из онега времена, кад су се и остале вилдске класе у Угарској, упушене из Француске све ногује врсте Рипарије такод.^{*)} Обаврши виноградари, одабрали су вистина још тада лозу коју су најближи, разуме се у колико је то било могуће, али велико-маршани то нису чинили. Рипарије портали има у прво познатоно броју, и само један једини виноград у јави матичника од неколико стотина квадратних метара, засађен Рипаријом порталис дакле чист сад у погледу сорте, и поред њега један одземљени виноград који има за подлогу лозу из онега матичника. Овај се виноград, у доброме смислу, знатно разликује од осталих велико-маршаних винограда, на којима је чинио своја опажања г. Енгелбрехт. Према томе, први узрок за овакве и провајене велико-маршаних класењених винограда, треба тражити, или именовати г. Енгелбрехт, у лозној америчкој подлоги, која је за размножавање наваљена, и ако има још више и других узрока која су дао помоћни.

Многобројне су примењене грешке, које су чиниле приликом класења, као и приликом засађивања и даљег неговања засађене лозе. Лоза се калем на два начина, врела и, већим делом, зелена. Класењени зредом лозом не врши се из руке, већ, с малим изузетком на сталноме месту у процен, и то, калем се подлога која је засађена пре једне две године. Овај начин спада међу најлошије и помоћу њега се не може подићи одземљени виноград који би нам представљао једнообразну делину, јер је срашћивање класења с подлогом, кад се калем на сталноме месту, најне-сигурније, и ако се привидно и показе повољно, издвојено с у првој издужој години сви класењени који су срасли или деланије или само у пола и услед тога јављају се у саду празна места, која се скоро немогуће попуњити за неколико издужих година. Али и класењени у процен, само по себи јесте један од лошијих начина, и само у изузетним случајевима можемо добити потпуно срасе класење, с тога на овај начин добијено чокоће изложено је утајцу микроорганизама и премењено назирују. Овако је класионо искуство добијено вод својих оних винограда, који су подигнути класењеним и процен на сталноме месту.^{*)}

Изгледа да је та околност и утицала на велико-маршане, да приступе подизању винограда класењеним у великом броју америчке лозе у зеленом стању, и подлагањем

^{*)} Сличан је случај и код нас. У нашим државним расадницама, матичницама појединих америчких сората нису остали, већ се у њима једино задржали поједини сорати пошванци. И у нашим државним расадницама има врло лоших варијетета Рипарије, с тога треба из издвојити што пре кобицати све лозе врсте, а одржавати само добре. Лоза за изаве расадника најважнија је већим делом из Француске, а пошто и из Угарске, и она ил. је отуда извешана и коства. Једина ствар да дођемо до чистих и добрих сората америчке лозе јесте: да се у матичничким државним лозним расадницама још ове јесте при-ступити брижљивоме одбележавању и умножавању лозних варијетета појединих сората. Овај посао, по извеш извешно не треба одлагати већ га треба одмах извршити и што пре извршити. Што год се даје буре одземљених извешно, све ће већа бити деловна народно-економска штета.

^{*)} Ја, лично, знам такође врло класионо искуство у подизању винограда класењеним зредом лозе на сталноме месту јер, и ако је америчка у неке винограде засађена још 1887. године, виноград није још ни данас сас попушен.

примењених кадемова, а да напусте стари начин кадемења на сталноме месту у пролет. Али и код овога начина грешено је врло много. Пре свега, мора се напоменути, да су код зеленог кадемења употребљавали, и да још употребљују, давне напуштене, врло рђав начин, постоју дугачког промена на подлози, који допире до зидана и краћкога клина на ниткој дози. Поправљени овај начин, са кратком усевом — место дугачког промена — у клином, или спајање, нису могли опознати ни у једино винограду. Данас је, пак, довољно познато свакоме који прати рад на обновљању винограда у Угарској, шта се може очекивати од зеленог кадемења у другачији пролет.*) И без обзира на ову погрешку и лош, има још једно много веће зло и на њему то, што се показало приликом испитивања наукупућких кадемова — на шта нине, и оних висетогдишњих — да подлога није довољно сарапа.**) Ово је зло у толико веће, што се у кадеменим велико-марошким виноградима јавља као опште, и што се у истоврсној мери може сматрати као основи узрок просперитет опашања и да тим и привођама кадемова. Зато, пак, подлога није довољно зрела, није било тешко објаснити.

Основа овој појави у томе је, што је са слабих прутава и ивиче убаве врсте Ринарије, који су у зелено оклемења, складно својим лици и што су у матичницама, који су употребљавани за производњу нежељених или ожењених зелених кадемова, они пруткови из године у години кадемени. Па да ли је могуће, да се, овако рђави добују за живот способни, здрави и нарочито потпуно зрели кадемови?

Нето тако изгледају и они садони, који су постали на тај начин, што је Ринарија засађена на стално место, па су њени пруткови у зелено оклемења и после срашћивања, у три праница доложени. Али, и код овога начина, није се чекало да засађена Ринарија достигне потребно развиће, то јест, да да довољно дебеле гране, већ је кадемењем одмах друге године по засађивању, без обзира на развитак појединог чокоћа. И на последњу, и у тим је виноградима лоши резултат Ринарије.

С правном се, пак, не може очекивати, да ће се засађивањем оваквих кадемова добити равномеран виноград, који ће дуго рађати, јер се са сигурношћу може у напред узети да сад засађен кадемовима, који су на горе описани начин произведени, не може бити дугочеки и најмање толико трајанан колико се то сме очекивати од сада који је у свакоме погледу рационалног постова.

Горе су у главнеим изложеним узроци који су наизменично опашање велико-марошких кадемених винограда, али, нажалост, тако има још и таквих неправилности и погрешака, који се при неговашу и обрађивању већ засађених винограда у опште појављују и од њих су списане све ове:

Да би кадеи унутрашности својој добро срасто са подлогом, потребно је да је својно место, нарочито у првој години после засађивања или кадемења, сачувано (заклоњено) од ванглих промена које наступају без поступног прелаза, као од мраза и вршње, ветра и непогоде, јер за потпуно унутрашње срашћивање и очвршћавање, није довољно ни дела једна година, а тога се грешно, што се својно место кадема с подлогом, још при засађивању оставља изнад земљаница, те се ишаље неистреничном утицају спољних чинилаца. Због овога пак треба кадемељу дозу тако

засађивати да својно место дође непосредно испод покривне мли, ако је земљаница сурва, још за неколико сантиметара и дубље. Велике погрешке чине се даље, и при реидби, образовању чокотове главе у току више година, по староме обичају и реидви чокога непрестано у главу, услед чега је глава црна оклиама, који такође доприносе да кадемови опашају.

Особито велико зло и то је, што се застари за зелено кадемење, без обзира на начин културе одешају од кадемење дозе, чине се ова пре прелена епрајује (залапа). Истина велико-марошани чине ово и онда кад их зелени кадемови не требају, јер су с обиром на начин реидбе њихове принуђени, да дозу пре времена залапају, како би спречили очекивање застари услед ветра.

Колико је пак штетно овако превремено залапање дозе, нарочито за развитак и трајанност кадемењег чокоћа, доказано је већ толико пута.

Поред дозе добројанх узрока, који су утицали на опашање нових велико-марошких винограда, и која су и сами већ довољни, има још многих других погрешака, од којих се намерно само још и то, да су недовољни размак редова и размак чокоћа у појединим редовима.

Потпуно убеђени у то, да је увек добро користити се туђим и својим властитим искуством у свакоме послу а нарочито у подизању винограда америчког подлога, свакра сам за своју дужност, да опашама и примедбе Егедбрехта које се одnose на велико-марошане винограде, саопштам и нашим виноградима, те их благовремено ошоменим да и они не чине сличне погрешке, и ако је до сада прилично прасно у „Тезаку“ о рационалном подизању винограда на америчкој подлози.

А и овио приликом молдима г. г. свештенике у учи-тоље: Да ленишним виноградима објасне сунтину које извесних опашања и примедба, и да их саветују, да нове винограде подижу само овако, како се морају подизати, на макар их и мање имати, јер је боље имати и мало а добро, него много и лоше.

17. августа 1897. године
Топчидерско брдо.

К. Д. Г.

ЈОШ ЈЕДНА РЕЧ У ПРИЛОГ РАСПРАВЕ ПИТАЊА

„НАЗОВИ МАТИЦИ“

Г. П. Анђелић чедлар, изнео је у „Тезаку своје мишљење о „Назови Матици“. Он се слаже са Ј. Живановићем и осталима, да назови матица настаје отуда, што је неки први и близани матичњака из забуне млада добио нешто више млечне хране но што добијају остале млада радилице.

Г. Ступаревић изнео је своје мишљење и не слаже се са мишљењем г. П. Анђелића и тврди, да свака млада радилица може постати „Назови Матица“ само избором или уображењем и да једино утиче на њу млечна храна коју добија од друге млада те је у стању да носи јаја.

Ово ми даде повод да и ја коју проговори о „Назови Матици“.

Ја се потпуно слажем са мишљењем г. Ступаревића да назови матице може постати свака чеља радилица, пошто она има све органе за плођење као и матица и ако су јој краљиви и неспособни за оплођење са трутом, и да носење јаја код назови матице, зависи једино и искључиво од приправе млечном храном коју добија од друге млада, и да без ове млечне хране није у стању не само назови матица но ни сама матица носити јаја и ако је способна за плођење и онда кад је већ оплођена. Да би ово и доказао, ја ћу изнети један случај мог посматрања.

*) Суди у Угарској, где су виноград на омању ивичу подизали кровајући повоном од 8-те године староста

***) Ја сам имао тридесет године у коме виноградима опашао случај: Неколико чокоћа, који сам добио подлагањем на месту зелених кадемова из аргентине, 1806. год. опетерали су у пролеће бујне застареле и до 20. јуна шаровољане су врло добро, а од тога времена почевши су крвати и за живота три дана оне је дивље за њима изгледало као да је каучуком водом попарени. Чокоћ је, дакле, пропало, и кад сам га неколико шапко сам да је пруг подлогам. Истина прилично одобало, али ми је унутрашност била мекна и пуцалања а ивица је изгледала крвта. Наказо, пак, није личила на врхсто древо.

У другој половини јуна 1896 год., осматрао сам јоје кошнице и највећ у једној кошници на зрело — затворен — матичњак и то на средини а во на врху саба, (онка да је кошница без матице); прегледам други раи и највећ у њему јаја. Ово ме заинтересова да видим шта је овој матици кад се пчеле спремају да је замене другом и највећ је. Посматрао сам је и најбо да су јој ноге и крила исправна, али она је ипак доста тешко ходила и често се у оду свом одмарала, пчеле су се у већем броју ово ње кунале — пратице — и необично је гладне, ланкале и равале. Она ми је матица једно-годишња и није био случај старости, дакле морао је бити случај које непаше да сам јој предвио део тела притвањо изнебу да два рама, и пчеле су бојазни да им матица неутгне, створила су другу матицу као резерву. После одређеног броја дана, понова прегледам ту кошницу и највећ, да је се мада матица извела но још се није олодила, међутим, стара је матица непрестано била окољена пратицама и носила је непрестано јаја, а око младе не беше ни једне пратице. Допише сам свака 3—4 дана ову кошницу прегледам и увек једно те једно стање напало: млада неоплођена, а стара слаба али ипак јаја носи, — и тако њих две заједно дочекаше и време кад треба кошнице замињавати и ја се решио да их обе узамем.

Кад је наступило пролеће 1897 год. уграбим њен дан и прегледам ту кошницу, нашао сам се да њу мада само труговог прва залеженик, јер сам држао да је стара матица морала угинути а млада као неоплођена нашла је само тругова јаја. Али сам се претваро и изненадио кад сам уследом само пчеле раднице залежене и то правилно а од труговог вршила нешто ни једног залеженог. Потражио матицу и највећ их обаде у истом стању. Ја их онет оставим заједно у кошници све до 10 јуна ове год. дакле годину дана. За све време, од једне године, мога посматрања напало сам увек једно стање: стара је матица била трема али ипак носила пчедица јаја, тругова је врло мало носила, увек је јуко била окољена пратицама, док млада ипак била је бесвесна по кошници и за њом није никад била пратице. Кад кад сам по део сат пробано око ње посматрајући је хоће а кадгод зауви задвиж труп у ћелују да снесе јаје и то не видех. Пчеле раднице ису на њу ни најмање пакне обраћае као и да не постоји. Покушао сам да их обе саставим, да видим хоће ли се поуте. Натеран младу на стару, ова јој се поше на деља омирише је и сије са ње и продужи даље оданево сају; тако исто и стара омирише младу продужи даље свој носо, дакле слагале су се. — Она млада матица за све време од једне године није снела ни једног јајета а да није носила јаја снот мог посматрања доказ је и то, што у овој кошници сразмерно према другим имао је најмање тругова и то правилно залежених само од старе матице; а да је и млада носила јаја ја би имао у тој кошници сјаесет тругова.

Зашто дакле ова млада и здрава матица а као неоплођена није у току од једне године снела ни једног јајета? — За мене је јасно да само зато није носила, што на младу матицу ни једна пчела није наљуку обраћала и ни једна јој није дала млечне хране која би утицала на развјање јајичњака у њој, но је се сама равала искључиво међом из саба, и само зато није ни могла носити јаја но су јој јајичњаци закрљавани као и у обичне пчеле раднице.

Моје је дакле мишљење да не само назови матица ни он оплођена матица није у стању носити јаја ако не добија од пчела нарочито млечне хране, а да је тако тврди и ово:

Што у пролеће матица с почетка носи по мало јаја; што иде дубље у лето и што је боља пчела, пчеле отпочну обилније хранити матицу млечном храном и она све више носи јаја; кад пак наступи јесен, пчеле почну мање хранити матицу млечом и она отпочне мање носити јаја; и

кад престане паша и пчеле престану раити матицу млечом те и она сасвим престане носити јаја. — Кад на матицу не би утицала млечна храна, зашто она у фебруару месецу не би носила јаја у све празне ћелује кад се зна да тада у кошници има и сунше (меда) хране а и доста народа да лако покрпе и зашто не би до самог времена спавања у зиму носила јаја? Без сумње зато, што у пролеће добија мање млечне хране, у лето више, а у јесен онет мање, и најзад ни мало.

Колку улогу игра млечна храна код пчела види се и код тругова. Сваки је пчелар приметно да су му тругови пер ројидбе а тако и после ројидбе сун, а то зато, што у то време нема матице за оплођење и зато се пчеле уздржавају хранити тругове млечном храном и ти суну тругови ису способни да матицу оплоде, јер немају у себи млека. А кад наступи ројидба пчеле почну обилније хранити млечом те су тада и тругови способни за оплођење.

Да млечна храна има великог утицаја како на матицу тако и на труга, доказ је и то, што после ројидбе свака кошница која је се снабдела оплођеном матицом стара се да се курталеше својих тругова; а да би их се лакше курталесала пчеле им прво узрате сасвим млечну храну, услед тога тругови малакши и онда их пчеле лако савлађују и истерују; док на против, кад их хране млечом, тада су они јаки и после додуге борбе ипак се отму од пчела.

Г. Ступањевђ напади да назови матица постаје и уображенем, ја се са овим не слажем; зашто она не уобрази и тада да је матица кад већ у кошници постоји једна матица? а онакал случај да данас није приметно ни једна пчелар, или зашто се у кошници где је већ једна назови матица, не појави још 1—2 или 3 назови матице но увек само једна? Ја сам имао до сада 3 случаја назови матице и увек сам је млечном изстресавем пчела на земљу, пошто удалим кошницу из ковануца. Да је кадгод било случаја да у једној кошници има више назови матица, вероватно да би се ја млада вратила у кошницу. По овоме моје је мишљење да назови матица само избором може постати, а ипак из какве лубине и грешке пчела или уображњем.

На завршетку рада ћу признати да сам са посматрањем овог случаја био сунише брз кад сам се после једно-годишњег посматрања решио да их обе убијем и заменим другом матицом, а требао сам их и даље заједно оставити где би се несумњиво утицало да искључиво млечна храна утиче, како код назови тако и код праве матице, на носње јаја, и по мом мишљењу кад би стара матица сама утицала или да сам само стару матицу убио, вероватно да би младу неоплођену матицу пчеле почеле приравњавати млечном храном и она би тако отпочела носити јаја, а сумњак да би у овом случају пчеле и поред ове матице тругове створиле нов матичњак. Напокињући ову годину грешку молим пчеларе ако би се коме онакал случај десно да не буде брз но да истраже до траја, а да њу покушати да понова онакал случај у кошници изаколем.

Ст. Величанин.

СА УЧИТЕЉСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ КУРСА У КРАЉЕВУ.

Живо интересовање за пољопривредним знањима, реност и прилежанае које су курстисти пољопривредног курса у Краљеву показали, као и успех који су за врло кратко време курса постигли у савлађивању предавања њи пољопривредних знања, — не смеју и не треба да остану не чувени и не забелажени.

Ако би сваке године слушаоци пољопривредног учитељског курса показивали толики успех, као што ше зазора смемо да тврдимо да га су показали овогодишњи курстисти у Краљеву, онда би значај и важност ових курса далеко превазилазили онда ко се жели постигнути њима.

Онда би учитеља наших основних школа били и учитељи пољске привреде не само уређеним школских бањата и пољопривредном наставом својих ученика, већ и својим стручним пољопривредним саветима пољопривредницима у чијој средини живе, — а нарочито ако би се они курсеви место петнаест продужили на месец дана.

И познавајући наше основне учитеље као вредне и озбиљне раднике у опште, ми не сумњаво да ће и будући курсети показати ову исту вољу, нетрајност у раду, па и успех, којим имамо да се похвалимо са оногдошњег курса у Краљеву.

Курс је отворен 14. а завршен испитима курсета 19. пр. м. Предавања трајала су сваког дана од 7—11 пре и од 4—6 по подне.

Ми ћемо, по примеру извештаја са курса у Букову, навести испитне оцене курсета, па нек оне оправдају наше наводе изказане у похвалу г.г. курсета.

Испити су били *врло строги*, и при свем то курсети су показали овај успех: 1) *Васиљко Чоловић* из Белосавца, добио је из вођарства оцену добар, из виноградарства врло добар, из свиларства врло добар, из чедарства врло добар, из грађинарства врло добар, — резултат *врло добар*; 2) *Васиљко Трибуновић* из Балана добио је из другог предмета оцену добар, из осталих врло добар, — резултат *врло добар*; 3) *Божидар Невојчић* из Милана, добио је две врло добре и три добре оцене, — резултат *добар*; 4) *Божидар Поповић* из Помеле, све врло добре оцене, — резултат *врло добар*; 5) *Владислав Јераничић* из Враћевине, две одличне, три врло добре, — резултат *врло добар*; 6) *Владимир П. Поповић* из Крупа, две добре, три врло добре — резултат *врло добар*; 7) *Газимило Рашиковић* из Раче, две одличне три врло добре, — резултат *врло добар*; 8) *Газимило Јазаревић* из Страгара, једну врло добру, остале одличне, — резултат *одличан*; 9) *Димитро Димић* из Преображења, једну добру, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 10) *Драгољуб Стефановић* из Медвеђе, једну врло добру, остале добре, — резултат *добар*; 11) *Јован Костић* из Буковца, две одличне, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 12) *Јован Димић* из Лунице, све врло добре, — резултат *врло добар*; 13) *Јеарем Балов* из Смољанца, две врло добре, остале одличне — резултат *одличан*; 14) *Андрија Дрнковић* из Лаћенаца, две врло добре, остале одличне, — резултат *одличан*; 15) *Милорад Павловић* из Нишавца, једну добру, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 16) *Миливој Милошевић* из Ниволичева, све врло добре, — резултат *врло добар*; 17) *Милосав Поповић* из Пријељева, једну одличну, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 18) *Миливој Милошевић* из Маринковаца, једну добру, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 19) *Милосав В. Поповић* из Јабуне, све врло добре, — резултат *врло добар*; 20) *Недељко Савић* из Драгоља, све врло добре, — резултат *врло добар*; 21) *Никола Микић* из Топонице, две добре, три врло добре, — резултат *врло добар*; 22) *Петар Поповић* из Арањеловца, једну одличну, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 23) *Повиша Павловић* из Лунице, све врло добре, — резултат *врло добар*; 24) *Стеван Јовановић* из Гочачине, све врло добре, — резултат *врло добар*; 25) *Светислав Јовановић* из Гушата, две одличне, три врло добре, — резултат *врло добар*; 26) *Светозар Кушић* из Лесковца, једну врло добру, остале одличне, — резултат *одличан*; 27) *Урош Димић* из Рањана, једну добру, остале врло добре, — резултат *врло добар*; 28) *Урош Ковачевић* из Лесковца, две врло добре, остале одличне, — резултат *одличан*; 29) *Милета Станковић* из Ужана, две врло добре, остале одличне, — резултат *одличан*; 30) *Крета Јанковић* из Пранана, две врло добре, три одличне, — резултат *одличан*; 31) *Леван Андрић* из Краљева, две врло добре, три одличне, — резултат *одличан*; 32) *Сима Градић* из Међуреча, две

добре, три врло добре, — резултат *врло добар*; 33) *Димитрије Милићевић* из Доурана, две врло добре, три одличне, — резултат *одличан*; 34) *Газимило Крковић*, њако изаслат од ужице пољопривредне подружнице, једну врло добру, четири одличне, — резултат *одличан*;

Као што се види било је свега 34 курсета, дакле четворина више но што су изабрани, који су сасвим о свом трошку издржавали курс, док су при 30 имали неонатну помоћ од 3 динара дневно од Министарства Привреде. Оно је у толико више за похвалу, јер кад један иначе сиромашан учитељ, жртвује сав свој новчани одмор, па још и знатна новчана средства према његовом скромном животном стању, — онда је то најбоља доказ са колико љубави и патристичког осећања изаше напред учитеља на пољопривредни курс. У осталим бед воље и осећања правне потребе за пољопривредним знањима, не би се могло ни показати тако напредан успех, као што смо га напред приказали.

Благодаримо вредним наставницима наше омаљине, благодаримо професорима ратарске школе на труду уложеном на спрему курсета, благодаримо господи Министрима који су реншали и потпомогли да се овај курс држи, — благодаримо им свима, али нека су уверени, да је наша захвалност ништавна према оној којом су задужили своју отаџбину, која свако добро осећује и може га постати само ако се њена привредна снага ојача, а она за сада лежи погашано у пољској привреди. — Унапредујемо пољску привреду, јер у вешом унапредујућем деку спас и будућност наше отаџбине и народа сриског!

ВЕДЕШКЕ

Спрејајмо сене раног кромпира. — Услед рђаве опогодишње жетве многи ће пољопривредници остати брзо без хране. Она оскудна осећања се све више, у колико се будемо приближавали идучој жетви. У чланку „Напомена за времена“ у данашњем броју „Тексак“ сиренута је напика на сејубду озлог јетва и пишење, као хлебних усева који најпре стигу. Ну сем њих снажи пољопривредник треба рано у пролеће да поседи и три више раног кромпира, јер ће га кромпир пријатити у време када буде у највећој оскудини. Нарочито још с обзиром и на то, што ће деша три врне хране бити велика услед оног оскудне хлебних усева, треба сваки дом да има и кромпира, како би ништо и од првог врцања могао продати за подирење других својих потреба, и прихрпити се и кромпиром. — Сада је доба да се осигурамо семеном раног кромпира; зато сваки пољопривредник треба да га за времена набави, како би га што раније у пролеће могао посадити.

Јесењи спањак. — Улазимо у време када се јесењи спањак почиње сејати. У јесењ посеван спањак може се брати рано у пролеће, чим сеј снаде, и добро је зеве за децу и за одрасле. Од њега се кува гушева, а зарва и пријатна чорба, а гушке скупан одличне је вариво. Истина, сам спањак но храни много, али кад се у чорбу рајубод које јајце, или се испржи и са варивом од спањана једе, онда се тиме хранљивост спањана увећава и врло је здравна храна. Не би било рђаво кад би сваки дом посевео по јоју лешичу спањана, јер га и иначе треба увек да има, а идучег пролећа биће у толико потребнији, у колико има мање хране у кошенима и житицама.

Остава јаја за зиму. — Искуство је доказало, да се најбоље и најдуже одрже јаја, која ковоши снесу измеђ Госпојина; зато сваки грађини да тако звано „госпојинска јаја“ остави за зиму. Како смо сада у томе времену, нека

би ова бележка подсетила домаћине на то искуство и практику. Не треба се варати лавском зимом на рећи: „Прошле сам зиме оставља јаја за зиму, а козови су носиле пеле зиме, — ове године небу баш да их остављам.“ Лавска је зима била изузетно топла, а хране је било доста, па је живина зато носила. Али ове године храна је скупа, а не знамо каква ће зима бити, — зато треба за сваки случај оставити јаја за зиму.

Шта вреди ђубре. — Ево једног примера шта ђубре вреди: Имао једну њиву од 2 екара и 7 ара. Била је врло слаба. Претпрошле јесени решио сам се да сејем на њој кукуруза на продаје, но предходно да је њађубрим. Све ђубре што сам имао од тога лета и зиме до пролећа извесео на ту њиву и то 145 тала. Њиве не могнем на ђубрети све њиву но њађубрим само једну половину, још реншо мање. Затим њиву поорем и посејем кукуруза. И ако је кукуруз прошле године био у опште врло добар, разлика је на мојој њиви била врло велика. Са половине њиве коју сам њађубрио набрао сам 4860 ктр. кукуруза по одбитку 30%, па сасушивањем и кочањак, а са друге половине њиве набрао сам 2280 ктрама и то махом ситне класове и набире! Разлика је дакле била за 2580 ктр. Ано рачунам планотом по садашњој цени од само 5 динара (што се ретко догађа) њивак значи да ми је ђубре донело 129 динара. Према томе налази да су ми свака кола ђубрета увећала приход за споро 90 пара динарских. Ну ако рачунам кукуруз по 8 динара, пошто се обично продаје средњих година, онда значи да ми је ђубре увећало приход за 142 пара динарских. А кад се узме у рачун, да се ђубрењем не увећала приход само за једну но за више година, онда значи да свака кола ђубрета изнета на њиву вреди бар по неколико динара. Из овога се најбоље види колико вреди ђубре и колико се штети сваки онај који не извес ђубре сваке године на њиве, но га остави да по више година лежи неупотребљено, те губи ствар. —

Јесење сађење воћака. — У пределима где не владају преко зиме јаки ветрови, или бар на таквим подлогама, јесење сађење воћака на и осталој дрвећа и шибља за препоруку је, јер се сигурније примају и мање их треба издјеге лета заливати, него пролетњим сад. Само сађењу приступа се кад вегетација у јесен престане, текле кад почне листе опадати с дрва. Што год се пре јанар хрвае воће посади, тим је боље, јер ће се земља следећу око жила пре настанула великих хладноћа. По никак не треба сметати с тим, да се рупе за сађење морају раније ископати, да би се земља истрошила и оплоднела. С тога но хоће јесена да сади воће, дрвеће или шибља, треба да похита да што пре ископа рупе, како би се земља оспособила за сађење.

Г Л А С Н И К

Други конгрес Српских Земљорадничких Задруга државе се 1, 2, и 3 Септембра 1897. год. у Крагујевцу. — На конгресу ће се претресају и расправљати по утврђеном дневном реду извештаји, расправе, питања и предлози и то:

1. Извештај Управе Савеза Српских Земљорадничких Задруга о раду и кретању земљорадничких задруга у 1896.—97. години.
2. Предлог о оснивању Главне Земљорадничке Задруге.
3. Организација земљорадничког кредита. — Расправља Г. Рана Милошевић, Председник Српског Пољопривредног Друштва, Начелник Министарства Финансија итд.
4. Производи ли наш народ више, него што му треба?

Ако производи више, чиме се може објаснити што он и у просечно добрим годинама купује храну у јануару или семе за севе у фебруару и марту? А ако не производи више, чиме се правда онај савез знаво наших производа за стране земље, па и када су дене ипачице врло ниске?

5. Шта би требало радити, те да наш народ у свима крајевима Србије прихвати установу земљорадничке задруге?

6. Шта би требало да чине наши варошки пољовичи заводи, те да и они, од своје стране, олакшају оснивање и рад земљорадничких задруга?

7. Земљорадња и сточарство иду напоредно и једно без другог неће се ни замислити. По статистичким подацима број криве стове код нас знатно онада, као и број свиња. Које су то прилике, које изазивају ову опаданје и какве мере треба предузети, те да се томе дају ставе на пут?

8. Према уједињеној установи кулца, која у берамма и другим установама налази свог израза и која чине земљарским производима подешена за своје смерове, крајње је време, да се у интересу општег приступи начину заједничке продаје земљарских производа, те да се земљораднички савези од неприлике, да своје производе у бесцено даје. Има ли услова за ову установу код нас, и како би се она могла остварити?

9. Избор два члана за Управу Савеза Српских Земљорадничких Задруга.

10. Где ће се 3-ћи Конгрес састати. — —

На молбу Савеза Српских Земљорадничких Задруга Г. Министар Грађевина аутом својим бр. 5839, од 29 / VII. 1897. издало је одобрити подвоз у пола цене од своју железничких станица до Крагујевца и ваграт.

Према овоме станице ће издавати само оних члановима, који се као такви дефинишу вагратом Савеза Српских Земљорадничких Задруга, снабдевују нотисом председника и печатом Савеза — делегације билете произвољне класе за Крагујевца, који ће им важити за повратак.

При одласку на конгрес издаваће се билете од 25. Августа, па до 3. Септембра т. г. закључно, и ове ће им важити за повратак од 4 па до 6. Септембра т. г. закључно.

За суабијање Пероноспере у Доњој Аустрији. — По једном овогодишњем извештају бечкога пољопривреднога друштва, набавио је оно за суабијање Пероноспере у Доњој Аустрији у овој години 100 окова планова камена, што износи око милијон килограма.

Како је за ту количину планова камена требало платити 250.000 оворината а друштво за толику суму није могло гарантовати, гарантовало је земљарски одбор Доње Аустрије.

Сувенетице, коју је бечкоме пољопривредноме друштву за овај ниш одобрила Доња-Аустријска скупштина, употребљена је на то: да се доња-аустријска виноградима стави на најближој или железничкој или паробродској станици килограм планова камена по 23 крајаре, што чини око 52 паре динарске.*)

Врло велики виногради, подруги и бурал у Калифорнији. — Као што ће по неким нашим читатељима бити познато, Калифорнија има разних, нарочито природних „вечница“. Тако у њој се находе на свету најбогатији рудини злата, и највећа 4 најстарија дрвета на земљи. Највише планине као и највеће подопати ејединених америчких држава, такође се находе у њој. У пољопривреди заузима она једно од првих места, и то, како у погледу величине и прострарства носеда појединих сопственика, тако исто и у погледу разних пољопривредних индустрија. Највеће притежаоци земљишта и највеће сто-

*) Српско Пољопривредно Друштво пак, једна је било у стању да оне године набави за српске виноградаре 20.000 килограма златавог камена.

чари сједињених америчких држава јесу: Милер и Луке који имају земљишта око милион дана орања и по оцени око 500.000 год. стове свију врста. Један виноград код Фина у Калифорнији који припада поседу невога Стангерда заузима простор 3000 дана орања. У близини Инсуворта (опет у Калифорнији) наводи се: највећи виноград у коме се гаје тако зване „розиное“ (свиње грошће), који заузима површину од 1200 дана орања; највећи плантар с површином од 600 дана орања и највећи потвак засађен крушцима с површином од 400 дана орања. Исто тако Калифорнија има и највећу на свету ралцицину. У погледу винарске индустрије стоји Калифорнија на врху свију удружених америчких држава. Централизација, која данас прелазије у самим грамама трговине јавља се у Калифорнији и у винарској трговини. Тако се сад наводе подружја који се, мирном савешћу, могу уврстити у највеће винарске подружје на свету. У св. Јелени (у Калиф.) наводи се подружје Калифорнијског винарског удружења, познат под именом „Грајстонове“ у коме је смештено 3 милиона галона вина.* У Св. Франциску има иста орања једна подружја са 3½ милиона галона вина у њему. У 10 подружја ове највеће америчке винарске радње има места за 12 милиона галона вина. Висока бурад са садржином од 1000 галона, већ одавна нису нише никаква реткост, а бурад од десет и двадесет хиљада галона, наводе се такође често. У марту месецу ове године сместило је Калифорнијско винарско удружење у једноме од својих подружја, једно буре чија запремина износи 60.000 галона, које ће се рачунати међу највећу винску бурад на свету. Да би се добио појам о овоме чудовишту од бурета, потребно је да се наведу и изнеси бројни подаци. Оне буре стоји исправљено и његова висина износи 6 м, и 32 см. Ширина (пречник) доњег дангета износи 9 м, и 80 см. а горњег 8 м, и 70 см. Обим доњег дангета мери: 31 м, и 60 см. Састављено је од 133 равне дуге, које су дебеле по 6½ см. Доње и горње данге дебелу су 7½ см. 22 јака гвођдена обруча опасују овог градског. Доњи обручени ширину су по 10 см. а дебелу су по 16½ милиметара, а гвђа 16 обручева ширину су по 7½ см. а дебелу су по 6½ милиметра. Дужина свих обручева износи 597 м, и 20 см. а тежики су 3500 кила. Онај колос пописа на нарочитоме декингу, за које је употребљено 1264 метра грађевинског дрвета. Помоћу два парна шпруса и два дрвета са пречником од 5 см. пузи се оно највеће виноско буре за 7 часова рад. Његова садржина равна је толику 32 милионитку галона или 1600 буради вина. Укупна тежина пунога бурета износи 400.000 килограма.

По „Weinlaube“ G1.

Један аргентински произвођач вина увелико. — Фирма Херманос Томба, у Мендоси у Аргентини — која се бави сирањем вина, сирањем је овогодње бербе која у Аргентини пада у марту месецу, 90.600. хектара =

* Један галон износи око 3,785 литара. Према томе, 3 мил. галона равна је: 11,355.000 литара.

* А то је око 3028. хектолитара или 302.800 литара.

Цена малих огласница: Од петог зрете од једног ступца по 15 пара дан, од осталих крупних новина по 15 пара од зрете и ступца.

Већим огласима од две стране 20 динара (10 пар. а. в.), пола стране 10 дина. (5 пар.) четврт стране 3 динара (250 пар.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 32. броја Тежак — Чланица: Напомена за времена. — Како треба узимати и сладиprobe виноградскога земљишта ради испитивања колко има креча у њему. — Из виноградске праксе. — Још једна реч у прилог расправе штања „назови матица.“ — Са учитељског пољопривредног курса у Краљеву. — Велике. — Гласник. — Објавна. — Огласи.

9.000.000 литара вина, и то, делимиче од грошца из сопствених виноградја, а делимиче од грошца које је куповала од суседних виноградара.

G1.

ОБЗНАНА

СВЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ СПРАВЕ И АПАТКЕ

могу се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду по најниже фабричке цене. Исто тако Друштво посредује у набавкама и свих других пољопривредних потреба.

О Г Л А С И

РАКИЈСКИ КАЗАНИ

Потписани имам на стовариншту до данас најбољи ракијски казани, мој пропалазак, на који имам патент и привилегију на 15 година. — Сем ове имам и све друге врсте казана у великом избору.

Радна је соланца а цене умерене. Индустрове цене више наљав на захтев бесплатно.

Молим за што вишробројнију поруџбину.

Слободановић,

Милан Т. Јовановић

кавалерија
Нови Сад (Uj Vidski) (Угарска)

2-4

Суд општине вароши Смедерева издаваће на дан 15 Септембра тек. год. на јавној лицитацији у својој канцеларији, под десето-годишњи закуп општинску земљу на „Дорини“, у близини вароши, и то: до 130 данаца ораће земље за обделовање и до 50 данаца земље за чајир под шумом; на овом земљишту постоји кућа за становање, штала за стоку; и шупче и бунар са добром пијаћом водом.

Каудјаја се полаже при лицитацији 200 динара у готовом новцу или вредним папирима.

Услов о овоме закупу могу се видети у суду општине смедеревске сваког радног дана за време канцеларско а и на сам дан лицитације.

Б.Бр. 272. Из суда општине вароши Смедерева 19. Августа 1897. год. Смедерево.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ДРУШТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 3 ДИНА, НА ПОЛА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТУ, ЧЛАНОВИ ПОМАТАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТИ, ПОДРЖИЛА, ВОЈНИК СТАВНОГ КАРА И ВАЦИ, ДОНЕЛИЈЕ ЛУДУ У ШКОЛА ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ ГЛАВНОЈ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНЕ ВАМ СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ФР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УПУЉИВУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТУ У БЕОГРАДУ ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И НОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈНИЖЕ ЦЕНЕМА ОД 1869. ГОД. № 204 СРПСКОГ ДРУШТВЕНУ РОСИ ПОШТА ПЕСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЈА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УПРАВНИ ОДЕОР:
Коста Цвијковић, Коста Д. Главићки, Алекса М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДГОВОРНИ УПРАВНИК:
ДУШАН М. СПАСИЋ

ОВЦЕ ЗА ЗАПАТ

Лазијмо у доба живота одвајава оваца за трговину, које се од дела у земљи покољу за храну, а од дела извоје на стране тргове за покол. С тога је време да скренемо пажњу наших пољопривредника — сточара, на избор оваца за запат (довазду).

Најбоље и најваљје овце не треба ни по што продавати за покол. Њих треба оставити за запат: јер ако би се гледало само на цену коју трговци здуе, онда би оне извојили само најбоље овце, које су и за запат најбоље, и запати би нам остали само са лошијим овацама, од којих не би могли добити добар припитак, те би нам запати оваца из године у годину били све гори, на очигледну штету и појединачна и отаџбине.

С тога треба оставити за запат све ове овце, које сматрамо за најбоље у свој запату с обзиром на њихову

млечност, обрадност пуном и каквоћу вуне, крушноћу, гојазност, здравље и старост.

Нарочито на здравље треба обратити велику пажњу. Оваца је у онште њежна сточица и подложна је многим болестима, које нахом спонадају цела стада. За све те болести оваца је у толико пријемљивица, у колико слабија, хршавија, а нарочито ако није из предела у коме се гаји. Тако овце планинске домете у низине зарад гајења, не подносе низински ваздух, воду и нашу, те због тога: а обратно, нисинске овце не могу да се одрже у планинама. Зато ваља претпоставити овце из своје околине, а нарочито из свога запата, јер су оне најбоље привикле условима при којима треба да се гаје и користе привреднику. С обзиром на све ово, ваља првенствено из свога запата одабрати најбоље овце и оставити их за даљи запат.

Колико је важна ствар издвајање и чување најбољих брава за даљи запат, најбољи пример имамо код свиња.

Сви знаменито како су нап свиње ранијих времена биле боље по садашње, а томе је један од главних узрока тај, што су најбоље свиње одвајали трговци за трговину, а све лошије остајале за запат, док нап није раса свиња у опште опала.

То је природна последица лакоћења за већом ценом, и продаје најбољих пригодних брава.

Исто то мора се догодити при запатима и свиње друге стоке, па и оваца, где се најбоља грла продају а не чувају за даљи запат.

С тога се тренутно већом коришћу не треба завети, но најбоље опне и опнове чувати за даљи запат, а само старе, за приред одслабе, и лошије из свога запата, продавати за трговину.

СВИЊСКА КУГА.

Свињска куга је зараза особите врсте и природе. Узрок јој је један специфичан микрорганизам, један микроб, у виду извајраних сукуних, јајастих телашаца, који се налази у свима оболелим органима тела у огромној множини.

Овај микроб свињске куге је вакулативан, како аеробан тако и анаеробан, т. ј. он може да расте, да се развија и да успева у присуству и у одсуству кисеоника. Овај микроб представља контагијну, заразу материју, свињске куге, која се преноси од свињчета на свињче посредством додира или блиским или путем разних посредника као људи, вока, веза, хране и других предмета. Она улази у тело животињско непосредно постоју удавцања или са храном.

Зараза ова била је до скоро непозната у Србији. Први пут је нап трговачки и природни свет тога за име те болести пре 4—5 година, кад је ова у Мађарској узела већег маха и приближила се граници Србије, одале је у последње време и импортира. Али тиме није речено да је Мађарска, постојбина ове заразе. Она је одавна владала у Америци. Отуда је донешена у Европу, најпре у Данску, Холандију и у Билгаску, затим у Француску и у Немачку, и за последњих десет година разширила је се по целом континенту.

Од куге разболевају се већином само младе свиње. На свиње материје од 2 године преноси се куга само у изузетним случајевима. Највећи проценат разболевања пада на свиње материје 4—9 месеци. У којима је свиње млађе и слабије, у толико је примичније за ову заразу, у толико је и карактер заразе опаснији. Прасад, сисањак, од материје које болују од куге, врло лако се разболу и утину сва редом. Матирије и јаче свиње мање су подложне куги, и кад се од ње разболу, ток болести је у њих више хроничан, дуготрајан.

Односно расе куга не чини изванредних изузетака. Међутим, изгледа нам, барем подико смо имали првине посматрања, да су свиње мађарске расе и бунџе много осетљивије према контагијној овој зарази, јер много опасније болују, а проценат утиснува је код њих огроман. Али то није ни чудо, јер мађарске, а нарочито бунџе, врло су меке свиње, њих организам је везан и вичае болестима више слабије. Најнапредније је том погледу су продукти упрштвања њихових довањих свиња са беркиријама као и њихе плашнице свињске. Разуме се, да треба још много посматрања и опита, да би се са сигурношћу могао рећи која је прста свиња најодложнија куги и код којих ова зараза у блажијем или опаснијем виду процлази.

Годишња времена, јако, пролеће, лето и јесен, не праве разлике у појави свињске куге. Најчешће се поја-

вљује ова зараза у доба жаве трговине са младим свињама, плашницама, кад их трговци одвајају и међу на храну. Јипи саобраћај јако доприноси ширењу ове заразе. Имали смо прилике видети, да се по изгледу потпуно здраве свиње затворе у обор рази хренима, али не пређе 5—8 дана и већ буну зарази у чонору. Довољно је било само једно заражено или недовољно пребелео свињче или пак здраве свињче, али из зараженог дворишта, на да зарази пре чонор. Тако исто је нестварно, да су штројачи свиња најглавнији разносиоци свињске куге. У прилог овог тврђења могли би навести много примера.

Свиње које се разболу од куге, показују с почетка слабо апетит, несесце се, губе уронују њиху живост, не коврие рип, радо се свирну и добевају у ходу. Они знаци нису још значајни за заразу, али их увек треба имати у виду. Важнији су знаци често кашљања и сузно око. Очна мезина је црвенија. С почетка водљиво гудење постане довије, у току болести, гнојава и испод очну опадне длава дука отицања гнојног секрета, и још дуго време по случајном одравању дотичног свињчета не порасте длава на поменутом месту.

У почетку болести имају свиње пронап, који била кад-кад и крива. У довијем току болести нап настипи затвор. Врло често можемо посматрати и бување код оболелих брава, тако исто и приодитије на носу које по невад непрекидно до смрти свињчета траје.

У многим случајевима образују се код свињске куге и опне по телу, нарочито на трбуху, на унутрашњој страни бутова и на ушима. Ове су опне обично знаци који врате хроничну форму свињске куге и појављују се у двојакот виду. Бубуљаве, опине, кресте, а местимичне и обамрлоет и одладе које налазимо код акутних случајева заразе. Код хроничних, пак, постане кожа целог тела тврда као пергамент, ендерисе (ноконија) дуги се у виду краста и черулава длава изладе местимиче. Код јаких акутних случајева куге, појаве се првене неге на кожи, које се врло лако могу приметити код болних, са длаком слабије обрастак животиња. Ово првенско које разликује се од првенско код првеног ветра свиња у томе, што се не развира по целој површини тела, већ се обично у виду већих бела, бахресте боје, са модрикатим ивицама, појављује, и на трбуху, доњој страни грудног коша, око ушјају и на унутрашњој страни бутова образује.

Свиње које дуго време, више недеља, болују, окриваше до сведата и утину на последку, према има случајева да и одрава, али онда заостају у развињу и не могу да се утпе.

Један даљи, веома уочљив знак свињске куге, то су појава од стране мозга и кичмене мождине. Такни бриви досе више дана непрекидно у спу и подлогу болести код трајним травање ногу и зналица гриве. Но певе свиње држи главу на криво или се окреће у круг као бриво опце. Ово су све знаци тешких случајева куге, али и опне по неко брачне пребоду. Често можемо код ове заразе приметити и подмакне опоне на глави, на ногата и на трбуху.

У акутним случајевима утину свиње често наприсно или у року за 3 дана без особитих знакова болести, без значајних промена у унутрашњим органима, које се прожеви састоје искључиво само у навади крви у плућкама, у катару танког црева или у заплену таног и дебелог црева. Кад-кад налазимо и извине крви у цриво.

У мање акутним случајевима заразе, кад болест 3—8 дана траје, најчесто извине крви у унутрашњим органима у виду округлих, отворено-прених, водних нега на плућкама, на грудној опни и на срцу. Такме плућа бива ситнија кривих такмама процлава, а на слузозноки дебелог црева изладе се првене опне.

У хроничним случајевима куге промене су у унутрашњим органима врло значајне. Према томе, да ли длава болести у плућкама или у пареним органима отпочије своје

разoraвајуће дело, или, као што често бина, у исто време и путем издувањих и варањих тела у животињско тело глави, показују и ови делови дела прво разне и за заразу карактеристичне промене.

При посебном заражавању органа у грудном кошу, узлазна су нарочито плућа. Најчешће се развили десно крило плућа. Не ретко су само крајњи или предње полу-тине плућа проињевене. Обележа тлање плућа поставе тврдо, докљаво, празно, без ваздуха и забодбе загасно црвену боју. Доцније образују се у плућана црвени у величани кохиоцијер јајета. Или, плућно тлање поставе протинао жутом као прота ситним перама. Ово жуто перо представљају ситна огњишта запалена и састоје се из обимног плућног тлања и побудеолог есудата. Са овим огњишта прелазни запалена и на грудну ошну и на срчану ассу које често налазимо покривене жућкастим кохиома.

У жеуду нађемо обично кашаста хранења средства, а саузбоку при две жеудна загасно-црвене боје, кад-кад и дивергентни есудатом покривене. Прелао да жеудна у тавно црвено набубреј се, саузбоку тог дела задебљана. Тако је исто често и цео дувр жеудно за 2 прста задебљан.

Танка црвена не показују обично никаквих промена.

Тежаште болесних промена у црвенима уредоточи се на дебло прено и то скоро искључиво на сиво и сито прено. Дулар овог црвено често је јако задебљан, докљав, а саузбоку или жути кохиома — есудатом — покривене или се на њој налазе црвени разне величине, или је уредоточи инвазијом дивергентног есудата чвораста. Ови чворови дају се лако опилати. По кад-кад пролази се таква чворови, што даје повода запалену трубуине паразите. Све ове промене најчешће се догађају у предњем делу слезог црвено.

Срчану мишић је вишњеве боје и мек; кра је обично боје преног посла и неусијера. Месо (мишић) обухваћено је само код другогратора случајева белести и има загасно црвену боју. Јетра је често проињевена и увећана. Бузбери показују у хроничним случајевима куге жуто жлатне промене. Салсина остаје обично цидрићу.

Специјалних средстава за лечење ове болести нема.

Ширене заразе можемо знатно предвидети тачније преном законских прописа и министарских наредба које се састоје у затварању заражених места, одвајању здравих брава од болесних, у уништавању лепена, у плану болесних и сумњаних брава и у одржавању чистоће по оборама.

Као што се код многих еотичних зараза већ са успехом практикује казамљене стове ради предокраме од заразе, тако исто, има нагледа, проваји ће се и за ову заразу јако којом ћемо, убривавајући је у подсково тлање сачувати свиње од разбољавња од куге. Професор Перичио и др. Брусквинији већ производе у бактериолошкој лабораторији жарено-лекарске школе у Турину једну мају коју употребљавају за уштривања код свиња у дози од 3 куба сантиметра. Маја она сачува од разбољавња од куге само онда кад се потпуно здраве свиње уштривању подвргну. Код већ заражених и болесних свиња она нежа дејства. Уштривавање врши се на унутрашњој страни бутова по претходном стерилизању воде и штривање 1% суб-лиматом или 5% карболом. Десети дан по уштривању забодбе свиње изумиетег. У случају кад има зараза опасан карактер, треба лети дан поново извршити уштривање.

Овом истом мајом и ми смо до сад уштривали 232 комада свиња у 3 човора. Два човора била су већ заражена, јер већ 5-ти дан после уштривања појавила се је зараза у мегима. Трећи казамљени човор остао је до сад поштевен од заразе. Према томе нисмо могли донети никак закључак о вредности или невредности ове маје. Онити у том погледу праве се и у Мађарској, Аустрији, Немачкој, Француској и у Русији. Шта се и у којој буде постигло, саопштићемо у своје време.

О. Ренић.

ИЗ ВИНОГРАДАРОСКЕ ПРАКСЕ.

Како треба подизати винограде на америчкој подлози.

Интереснаљајши, да су се наши виноградари већ потпуно уверили о томе, да се виногради, у крајевима, који су ендоскором заражени, могу од сада подизати само на америчкој подлози, ради смо да им по могућству помогнемо при подизању нових винограда (дубокорених саветом и улогу, како да томе послу приступе.

Сваки посао у оште, а нарочито у виноградарству исплаћиве или боља и од њега ћемо имати веће, старине користи, што га значењено у дивршима по унапред уштри-ђеноме плану и распореду. С тога и при подизању нових винограда, треба у напред знати шта ћемо прво учинити и којим редом треба остале послове вршити. То смо, пак, ми и ради да онде у кратко изложимо. Али, пре него што приступимо сажоже излагању, сматрамо за потребно да и овом приликом напоменемо свакоме виноградару који се рени да подизе виноград америчком лозом, и који жели да од срота рада види вајде: 1.) да нове винограде или треба подизати онако како наука и искуство заговорају, или тај посао не треба никако ни отпочинати, и 2.) да је боље додићи и мави виноград, али по прописима науке и искуства, не велики а рђаво; јер ћемо од тамега прописно подизањутга и негованага винограда имати већу корист но од великога, који је рђаво подизнут а негован.

После ових двеју напомена да пређемо на сам ствар.

До сада је већ писано неколико пута у „Тешку“ о томе: да америчке лозе не могу добро успелати на свакоме земљишту, нарочито ако је оно јако кречовито, па се то мора и овом приликом поновити. Ако се при избору америчке лозе погреша, па се засади доза која неможе успелати на земљишту што смо та одредила за виноград, биће нам узалуд и труд и трошак воје уложимо у виноград, јер овај не може бити другога вика. Исто тако, писано је и о томе, да је за добро напредовања, дуг живот и обилато рађање новог винограда, на америчкој подлози, неопходно потребно да се земљиште добро и дубоко преради — преруја. Ми се нећемо упуштати у доказивање за што то мора бити, јер је то раније већ утврђено, али што морамо учинити, то је, да још један пут нарочито нагласимо, да је при подизању нових винограда, поред осталог, ово двоје најважније: избор подлене америчке лозе и дубоко прерадио земљиште.

Према томе, ко је намеран да издубета прелоба приступи подизању винограда на америчкој подлози, треба одмах да одреди земљиште па коме ће виноград садити, и да га на на који начин обезбеди. За тим, треба одмах да узме од тога земљишта иprobe потребне за испитивање кољино прета има у њему и да их што прво нађе најближег државног лозног расаднику или ери. Пољопривредном другому у Београду. Како ове probe треба узматати и слати, изложено је у 32. бр. „Тешка“ од ове године.

Чим се добије извештај о томе кољино прета или кречина има у пробама земљишта које су испитане, треба начинити молбу којом ће се тражити потребна количина репина америчке лозе. У овим молбама, које треба упутиати г. Министру народне привреде или управни школе за виноделство и воћарство у Бузову под Неговином, Управа Топчидерске економје или управни најближега лозног расадника треба начинити кољино је прета или кречина нађено испитивањем земљишта *) и тражити да се одреди она прета америчке лозе, која одговара земљишту. На ове молбе не треба депити никаквих таксених марана. По себи се разуме, да у молби треба означити кољина се број репина

*) Осим тога, у тој молби треба означити још и то: да ли је земљиште мољо или посу, шуљковито, влажно или суво, и како је оверуто прено суво.

тражи, и ни саветујемо, да се не тражи сунше велики број, јер је тешко толике виноград од један пут поднати и боље је, по нашем мишљењу, то учинити у току 3 до 4 године, будући се искуство, стечено при подизању првога дела, може применити корисно код осталих, дошле подигнутих делова. У оште, пак, при утврђивању броја потребних резница, треба добро пропитати своја пољна сврства и радну снагу, која се може при подизању винограда употребити, па узети само онолико, колико се може савадати.

Пошто се резнице америчке дозе поруче, треба се решити на који ће се начин будући виноград подизати, јер од тога зависи многи преходни и доцнији рад. Виноград на америчкој дози, може се подизати у главном на два начина: *калемљеним зред или зелене дозе*. Ма, пак, препоручујемо при начину, то јест *калемљеним зредом* и то приорака. Истина, и калемљеном зеленом дози подигнути су многи виногради, нарочито у Угарској и Штајерској па и код нас у Србији, а и ми смо наш властити виноград, у главном подигао зеленим калемљеним, али према досадашњем искуству, мора се дати приност калемљеном зредом. И, по се реши да подигне виноград калемљеном зредом, треба да изабере погодно земљиште на коме ће подигнути приорите ради оживљавања набаљених резница. Добро је, ако је могуће, да је ово земљиште близу кањога извора или потока, како би се приорите могло лако заливати, и да је песовито. Мислимо — тешко земљиште, прво је негодено за приорите, и ако се и такво мора употребити, онда га, ако је и како могуће, треба поправити додавањем неке количине песка. Земљиште за приорите, треба добро преконати — преријати, најмање у дубину за два анова, а може се ићи и до два и по. При копању треба га добро ситити и, ако је могуће, треба пре но што се приступи копању, развртати до четири прста дебело слој, добро сгарелог говеђега или коњског, стајског ђубрета, како би исто при копању дошло у дубину. Најбоље је да се земљиште прекопа у новембру или децембру (ако већ нису стегли јаки мразеви), како би се преко зиме измрзало, истинито и добро навлажило. Ако се неможе извршити, да се ово уради у новембру или децембру, треба сарити у фебруару куде године.

При обрађивању потребне поправке за приорите, треба рачунати за спавих 1000 резница 30 до 40 квадратних метара, према томе дали ћемо размак између редова узети 60 или 80 сантиметара. *) Ради лакшег одравања чистоте у приорити боље је да се редови удљени један од другог 80 сантиметара. Резница од резнице, у једном реду, треба да одстоји за 4 до 5 сантиметара.

Држаниа долин расадницих издају резнице обично у пролеће, и кад се исте добију треба их припремити за прирешне тиме што ће се повезале у спловне од 50 или 100 комада, потопити у кањоке палићем дрвеном суду у воду толико, да трећина до две трећине њихове дужине буду у води. У води могу остати четири до осам дана, према томе, да ли су нам домаће сирове или већ прилично сасушене. Спловни резница могу се потопити и у поток, ако је у близини, само се тада треба постарати да их вода не однесе. Пошто доза прежеки 4 до 5 дана у води може се метати у приорите. **)

Да би се оживале, морају резнице остати у приорити годину дана.

Идућега пролећа, у марту месецу, треба оживене резнице водити на приорита, одабрати оне које имају добре жале на их из руке некалемити и поново у при-

орите метати, да калемив срасу с подогом. *) Оне, пак, приорите, који немају добре жале, треба понова метати у приорите, одвојено од калемљених, па ће се другога пролећа пролећи и они ошлемити. За калемљене треба узимати само приорите с добрим жалама с тога, што само ови таквих приорака калем добро срашће с подогом, ишаче ако су жале слабе илито се мале калемова прима, и труд, удаже при калемљени, проида нам узашу.

Трећега пролећа треба оживене приорите ишадити из приорита и пребрати, на само оне, који су остави добро срасли и који имају добро, нарочито геновне жале, ваља засадити на стално место. Члану срасле калеме треба понова метати у приорите да у њему још годину дана остану, како би за то време потпуно срасли, ако су разуме се, за то подобни. Оне, пак, изакоје приорке, па којима се калемив нису примали, и из којих је дивљана избила, а имају добре жале треба инова ошлемити на у приорите метати.

У октобру, новембру или децембру месецу, оне године, које смо приорите ошлемили, треба земљиште одређено за засађивање винограда, добро преријати у дубину од 60 до 70 сантиметара, мерено на нераскопаноме ђубару ископањога рока. Ако смо били сретени да земљиште прекопамо с јесени онда га можемо преконати и у јануару или фебруару куде године — разуме се ако време дозволи. У оште, пак, ишаче боље овај посао сарити с јесени, јер ће зимски мразеви прекопау земљу истинити и влада ће у њу дубље продригати. За боље напредовање винограда, нарочито у првим годинама, добро је, да се пре ривања по земљишту разврте сгарело стајско ђубре које ће дубоком прекопањем доћи у дубину, у коју ће жале дошле брзо допреати и где ће потребну храну наћи.

У фебруару или у почетку марта, идуће године, треба за виноград извршено земљиште поправити и прирешити за засађивање, па у марту или у почетку априла, треба приорите, на којима су калемив добро срасли, посадити на стално место.

На нагнутих подлогама треба калеме засађивати на сталноме месту у одстојању од 1 метра у квадрат, а у равнинама 1 мет. и 10 сант. до 1 метар и 20 сантиметара.

Ако смо, пак, ради да подигнемо виноград зеленим калемљеним америчке дозе, који начин може да буде врло користан за оне винограде који подижу мали виноград и својом властитом радном снагом, онда ваља овако радити:

У јесени, оне године, које смо америчку дозу метати у приорите, треба земљиште одређено за виноград преријати исто онолико дубоко, као што смо рећи и за случај кад се засађује калемљена доза на стално место. Идуће године, до 15 марта, треба извршено земљиште поправити и прирешити за засађивање, па оне приорите који имају добре жале, ваља засадити на њихово стално место. **) Те године кад су приорци засађени на своје стално место, треба се побринути да у саду не буде трање, то јест, треба га, ако буде потребно, тећије копати. У јесени исте године пошто отпадне лист, или у пролеће куде године, треба засађују дозу орезати тако, како ће из силне избити по 2 до 3 дастара.

Ако су приорци имали добре жале, ако су добро засађени, и ако је земљиште добро и дубоко прекопамо, а година је била погодна за прирешање и напредовање засађених приорака, коњићемо већ и идуће године пристипати калемљеним зеленим дастара; у противном случају, боље је причекати још једну годину.

*) Из приорита не треба водити ниле дозо по што се може једном дана ошлемити.

**) Уког треба имати у резерви приорак (10 до 13% од целокупног броја), како би се ваља у јесен, још исте године, могла дозупити ова места у саду, за којима се засађује приорци нису примали.

*) Ако је осукавана у водосном земљишту за приорите, могу се редови навестити и у малем размаку од 60 сантиметара.

**) О томе, како треба доштити при приорити, како резница тако исто и калемљених приорака, као и о осталим радовима, говоримо подробице другом прилогом.

Друге године после засађивања приорака на сталноме месту, у добу кад су ластари израсли за један наред, треба по сад прегадати, па на свакоме чококу, према његовој јачини, оставити по један до три најјача ластара а све остале ваља онемати. На слабијем чококу треба оставити по један, па јатен по два, а на врло снажњом по три ластара; *омак од три ластара не би требало оставити ни на једном чококу*, нарочито с тога, што притома америчке дозе неће тада моћи потпуно сачувати и будући чокок пронаћи нах у другој или трећој години због незреле подлоге. У мају или првој половини јуна (према томе какав је година), исте године, треба зелене ластаре у одговарајућој висини овалити. У јесен, пошто лист отпадне, треба све приљепе каљеме прегадати, па на свакоме чококу оставити само један прук који је најпрелији и на коме је каљем добро срасло а остале ако их још има, треба одсећи. Чокоће са оваленим прукот на њима, треба ипак још те јесени потогити с главом, или ваља прук положити на земљу па га затрути, како би се сачувала и он и каљем да не пропрону. Ово треба чинити у случају ако се због рђавог времена или због чега другога не стигне да се каљем потоне још с јесени, и тада треба идућега пролећа, чим време дозволи приступити понављању каљева са главом.*)

Одсечене, приљепе каљеме, треба утрпати до пролећа, па их тада метнути у приориште да се охвате. Ожиљке каљева, пошто их идућега пролећа проберемо, можемо употребити ипак за попуњавање празних места или за подизање новог винограда.

Ако на горе описани начин будуће подизали виноград зеленим каљемљем, биће највише изгледа, да ћемо добити дугочвјаниј и једнообразнији виноград.

Зеленим каљемљем можемо подићи виноград још на два начина, и то:

Прво, ако подигнемо матичњак америчке дозе, па зелене његове ластаре овалити и приљепе каљеме идућега пролећа одсечемо и уприорити. Ожиљке каљеме можемо за то, идуће године засадити на стално место.**)

Ово се може поновити неколико пута, али, не би никако требало каљемити ластаре једнога и истог чокоћа узастопце више од три године, јер ће у противном америчкава ударити натраг, услед изпуриности.

Друго, треба ставити у добро приориште кратке резнице са два а највише са 3 оцка. Идућега пролећа, треба приљепу лозу у приоришту орезати на по једно око, и ако случајно изабје више од једног ластара, онда треба онај, који је јачи, оставити, а остале онемати. Зелену лозу треба у своје време, исте године (у мају или јуну) у приоришту овалити у висини од 30 до 35 сантиметара, па с јесени приљепе каљеме новадити, пробаити и оне, који су добро срасли и имају добре жиле на стално место засадити.***)

Ако се овај начин коће да употреби, онда треба поред приоришта за америчку лозу, сиремиш и приориште за домаћу лозу, у које ће се једнообразно с америчком лозом уприорити и она домаћа сорта, којом хоћево да овалити америчку. Ти приорици домаће дозе, даће нам најдосељиве ластаре за каљемљење ластара америчких приорака.

*) Не одје изложенога лако је увидети, да ће подизање винограда зеленим каљемљем америчке дозе, па описани начин, бити метиције и скупо од подизања зеленим каљемљем приорака.

**) Ако се овај начин употреби, треба знати на то, да се са каљемљем отпочио тек онда, кад је чокоће у трећој години, и да се на поједном чококу новостак знаје од 6 до 7 ластара, јер у противном биће прукот врло такви и до ње ће остати зелени, а као такви није за употребу.

***) Приљепе каљеме могу се и идућега пролећа садити на стално место садити.

Приориште за америчке резнице, треба у овоме случају удесити тако, да резница од резнице одстоји за 19 до 15 сантиметара, а ред од реда за 90 до 100 сантиметара.

Топчидерско брдо, на дан
„Сабора св. просветитеља и учитеља“
1897. године

К. Д. Г.

ЗАКЉУЧЦИ ВИНОГРАДАРСКОГ ЗБОРА,

који је држан ¹⁴ у Јуна тек. г. у Марбургу (у Штајерској).

Иа дан 15. Јуна тек. год. држан је у Штајерској вароши Марбургу виноградарски збор, коме је присуствовао преко 300 виноградара и винара који се баве практиком и теоријом, и то, око 200 из Штајерске а преко 100 из Доње Аустрије. Међу присутнима било је више итаљерских и дово-аустријских посланика у Рајхкрату и у земљашкоме сабору, изванредних аустријског министра земљорадње, три директора виноделских школа, два стручна учитеља за винодеље и више сопственика великих винограда.

Овај збор сазнао је „Друштво за итаљење аустријског винодеља“ ради прогресива важних виноградарско-винарских питања а председавао му је члан Рајхкрата и дово-аустријског земљашког одбора, професор Фр. Рихтер.

Па, како су на основи досадањих искустава стечених у Француској и Аустро-Угарској, а нарочито у Штајерској и Аустрији, донесени изнесени закључци о подизању винограда на америчкој подлози, који су и за нас од врло велике важности, ради оно, да их изнесемо пред поштоване читатеље „Глежак“ са жељом да се и они користе оним што је у тим закључцима изложено, и надом да ћемо овим учинити ма и најмању услугу нашим виноградарима.

На предлог г. Антона Стиглера, стручнога учитеља на земљашкој Марбуршкој школи за воћарство и винодеље, који је држао интересно предавање о новим култивацијама у подизању винограда на америчкој подлози, донесени су **једнаколасно** они закључци:

1.) Сви, који подижу винограде на америчкој подлози, треба да употребљавају само оне сорте америчких лоза, које су се до сада показале као добре а то су: *Ваинарија Португалска, Солонис и Руисстрис Монтивила*. При томе, сваки треба да употреби само ову сорту, која његовине земљишту одговара; а ради потребнога упукања у томе, усвојено је:

а.) Да је *Ваинарија Португалска* добра за она земљишта која вину сунити тешка (масна) и влажна, нити су каљемита ни јако кречна;

б.) Да се *Солонис* може употребити за свако оно земљиште у коме Португалска добро успева, али да се она може добро употребити и за влажна и пропусљива (оједна) тешка земљишта. *Кречнава* може бити у земљишту до 30%.

в.) Да се *Руисстрис Монтивила* може употребити за каљемита, сува земљишта, која имају до 60% кречнава.

2.) За подизање каљемљење треба употребљавати само једно или двогодишње приорисе, горе означених америчких сората, који треба да су потпуно здрави и да имају добре жиле. Каљеме европских лоза, треба да су такође са свим здрави и да су од оних сората, које одговарају дотичном виноделскоме предају.

3.) За подизање винограда зеленим каљемљем, треба употребити један од ова два начина:

а.) Ластаре приорака, добијених приорисем кратких резница од 2 до 3 оцка, треба каљемити, у приоришту, па приљепе, докне каљеме идућега пролећа садити на стално место, и

б.) Ластаре чокоћа у матичњаку америчке дозе, треба овалити, приљепе каљеме идућега пролећа одсећи и

упрорити. Пошто пределе у прпришту годину дава, треба их и то само оне, који су здрави и имају добре знаке, засади на старо место.

4.) У вршљиво винограду земљиште треба засађивати само добро срасле и добро оквљене класе, на било да су ови добијени зрелим или зеленим калемљењем.

5.) Нове винограде, подигнуте калемљеном лозом, треба орезивати на рок тек онда, кад су се класе кокоша свакио развиле, што обично бива у трећој или четвртој години, а не као што се то често чини тек у другој години после засађивања.

У вези са горњим закључцима говорено је и о зеленом калемљењу, којим се у Штајерској дошло до најбољих резултата, док су, на против, резултати добијени у Доњој Аустрији врло рђави. Као узроци, што су добијени тако рђави резултати у Доњој Аустрији, узимају се негодесне климатске прилике, и рђава америчка лоза, коју је влада у тој покрајини виноградарима раздавала. Осим тога, као још један узрок наведено је и то, што је подлога често сувише високо класељена.

В. Д. Г.

ПАКОВАЊЕ СВЕЖЕГ ВОЊА ЗА ИЗВОЗ.

Има предела, где је воћарство врло раширено. У тих пределима обично је одомашено префацирано воћа или се сирово шаље на страну. При шиљању свежег воћа на страну треба да је воће уређено и упаковано као што треба, као што је могло стигли до наменачног места, не губећи свој изглед и лепоту, јер је то у интересу самога извозника. Воће се пакује у сандуче, котарице — корпе, или најзад у бачве — бурад — и др. а то зависи од тога како је воће: *стало* (асталско) или *просвеже*, као и од даљине на коју се шаље.

Стало — *асталско* — *воће*. Воће оно одишно се својом лепотом и укусом и мора бити здраво. При шиљању у трговину, воће оно пакује се у зато удешене сандучице и може на далеко да се пренесе без повреде, само ако је упаковано као што треба. — *Описачу* у кратко сандучице за паковање воћа као и радњу — паковање — које сам имао прилике проучити у Савезограду у Русији:

Најпре се направил сандучић од обичних даска (рагунице се од таквих). Дужина може бити од 70 см. до 90 см., ширина 35 см. до 50 см., а висина се управља према томе каква је врста воћа: крупна или ситна. Обично она бива (на пр. код 2 реда) 12—15 см., а код више редова (на пр. код 3 редова) 24—32 см. и т. д.

Пошто је сандучу уређен, еквален, онда се припреми за воће. Унутрашњост сандучића обиде се хартијом, а на дру се положи што мекши материјал, на после опет хартија, која треба да дође и поврх воћа (испод заклопаца).

Кад је сандучу готов, може се пригнати паковању.

Пре паковања воћа у сандучу, треба сваки плод заврнути у танку и меку хартију, а особито нежане, крупне и фиње сорте. Заврнување плодова у хартију бива врло просто као што се по дућанима виђају заврнути лимунови и поморанџи.

Пашто је плод заврнут, онда се може слагати у сандучу. У сандучу се слажу крупне врсте обично по 2 реда, но могу и по више. Кад је први ред положио (крупне мало вагачу, а јабуке заврнуто на више), онда се поврх првог реда положи хартија, а после слаже други ред као и први. Кад је и он готов онда се опет покрије хартијом и најпоследне оном продуженом хартијом којом је сандучу обложен. Пошто је и ово готово, онда да не би поклопац убржао воће својим притиском, међу се ситно псењани комадићи хар-

тије или мекана маховина, који слажу да се и онај празни простор испуни између воћа и поклопаца (Истиа начином поступа се ако имамо да више редова слажемо). Затим се поклопац притрпао стално — закупа или зашпроба — а за већу сигурност може се обвезати и танким обручима. — За стипије врсте воће, употребљана се сандучић у који се слаже по 5 редова, дакле мора бити виши.

При шиљању у трговину, особито на далеко, обично се по неколико оваквих сандучића слаже у велики сандучу ради сигурности, но то је махом измишља.

Просвеже — *трговинско* — *воће*. Воће ово пакује се у већој количини, и не гледа се, особито код прстије, да се плодови заврнују у хартију но се само здраво и прерабо пакује у нарочите ва то судове, (обично се за ту циљ узимају: котарице, бурад, бачве и др.) и тако одлази. Котарице могу бити и разне величине, и облика али је боље да су једнаке. Корпе у виду сандуча најбоље су, јер се у њих и фиње воће може лагано савијати. У котарице цилиндричног облика слаже се просто воће, но не кад се на далеко шаље, јер је обично корпа без заклопаца, који онде замијени слама, прено које се зашпије дебло платно. При слагању воћа, којима мора бити изнутра обложена маховином, која је пречишћена и попарена врелом водом. — За тим се воће ређе и заврнуто слаже и овог опшире платном. На исти се начин пакује и у корпе округла облика које немају поклопаца, где се у месту котарица добро се могу употребити мања и лака бурад. Мекши и добри материјали чува плодове од случајних мразева, особито на далекој путу. Коо онај рад и припрема заврши од воће власника; ако он буде добро радио — рад ће му се добро и платити и обротно. —

Котарицаво воће. — а) *Брескова* — праска. Цео треба посетити највећу пакују при пошљани; јер их има врло фини и великих сората. — Паковање се предузима као и код сталог воћа, — заврња се у хартију итд.; у опште назив се на све оно што је речено о паковању/сталог воћа. —

б) *Шинге*, особито крупне и фиње, шаљу се у трговину и у сировом стању. Поступа се при шиљању као и код брескова.

в) *Касија* није тако нежна, и треба мање рада при паковању за трговину. Фиње врсте заврну се у хартију, слаже у редове итд. као и брескве, — а прстије размишља се у котарицама.

г) *Виноге* и *трешње* такође ирају важну улогу у трговини, особито кад добро роде. Обично се размишља у трговину у корама. Унутрашњост се обиде меким материјалом, а покрије се сламом и зашпиу платном. Крупне и фиње врсте могу се шаљати као брескве. —

Србија је воћарска земља и вено воћарство има лепу будућност у извозу воћа на стране тргове. — Нека би и ово које маљено искуство у паковању воћа за извозу трговину, придељено онде, допринело лепшој будућности српског воћарства.

Јага (Крим),
Им. Никитено училиште,
1897. год.

Иво М. Калугеровић.

ДВЕ КРУПНЕ ПОГРЕШКЕ О ВЕРИ И СУШЊИ ДУВАНА

Иао учитељ живео сам више година у месту где је највећа производња дувана, на сам имао прилике да видим како се гаји дунан.

Што је некада била Крајина и Жува извор пива и главно занимање тамошњих сељана, то је александрица Моравца са околности за Дунав. И данас кад је монополисан дунав, кад не може снаги да глзи без дозволе, ипак је и дан данас остала александрица Моравца са својом околном као највећи произвођач дунавца у нашој отаџбини.

Живели дакле у месту где је највећа производња дунавца, где се тако рећи и мало и вољко брине о њему, природно је, да сам и сам морао водити бригау о њему, јер је он најважнији извор тамошњих природних. Тамошњи природници од прихода од дунавца надују се да ипак порезу, дугове, да набаве себи потребне ствари за кућу итд. Све је то на мене ушло као те сам и сам морао да прати сваки рад око производње дунавца. Ма да се обрешују дунавца поклања особита брига и труд, ипак се у производњи дунавца греша. Има но више недостатака, али ја као главне истичем два: — *брине и сунше* дунавца, и о томе ћу неколико речи да проговорим.

Познато је свима да је код дунавца главно *лист* која се производи и који се за употребу узима. Познато је такође свима, да листе код дунавца не зри све од једног, него прво почињу доспевати доња листови, на редом и најпосле они листови који су на врху стабљике. На према ошве и сама берба дунавца морала би ићи овим редом: Прво би се имали обратити доњи листови, који су доспели, на после кратког времена други и напоследку кад доспу горњи листови. Дакле дунав би се имао брати постепено неколико пута, како који листови доспевају. Али наш народ не ради тако. Он чека да му све узри па да од једног обере сав дунав. Овакав рад је погрешан и сами природници чине себи штету, а све због чега: Што кад се сав дунав обере од једног онда доњи листови који су прво доспели преуре, осуше се и пропаду. Умисмо да један струк просечно има 10 дисова. Према оваком брању, како га они брине, пропадне у најмању руку од сваког струка по два диса, а и више пропадне, а то је највећа једна штета. Дакле произвођач који при оваком брању изастане 400 килограма дунавца, да је редом узрио браво, како је код лист доспевао нашо би си стурало 500 килограма, ако не и више.

Из ових редова јасно се види, да наши произвођачи много губе, што дунав не беру постепено, него чекају да их поједини листови пропаду.

Лист је једна добра страна, кад се дунав постепено бере, што се лакше стичи кад је мање и боља се на њега најбоље обраћа него кад се све од једног обере, па после иви за све годног места за сунше, него се већа о плотове, да га ивица и роса внаси услед чега поцрни и маља се црва при продаји добаја.

Што се тиче сунше дунавца и о томе ћемо овде неколико речи проговорити: Сунше дунавца најквалитија је радна око производње дунавца. Од сунше зависи какав ће дунав бити, да ли ће бити добар или рђав. И ако је сунше најважнији рад, и ако оно већа треба саву бригау поклонити, овет се суншеу не поклања довољно пажња. И дан данас сунше дунавца врши се на примитиван начин. Назови се од дунавца већају испод стрепа од куће или које друге зграде, а остало о плотове, где је ваљокан киш и роса због којих већинком поцрни и изгуби своју вредност и онда је сав труд пропао. Јер код дунавца главно је да је лист жут или црвен, а чим је лист црн и изгорео он не вреди ништа.

Наши произвођачи дунавца редом се лета муче и труде око обрађивања дунавца, па напоследку кад треба да буду најважнији они баш онда оставају свој труд сасвим сузачу. Ако једна киш удари те им покисне дунав онда им је све пропадо.

Сунше за дунав ретко по има. И но их ипак нема их толико да би могло поднирати своју потребу. Они који имају сунше боли дунав производе и више новца узму

него они који свој дунав сунше на примитиван начин. Врло често била да један произвођач за 100 килограма дунавца узме више новца него други за 500 килограма. Овде се тражи квалитет а не квантитет.

Ја сам овде ипак две најквалитије погрешке код производње дунавца у тој земљи, да треба порадати да се оне што пре отклоне.

У интересу је и државе и свију нас да се ове грешке што пре отклоне и произвођачи што пре упуте на рационално гајење дунавца. На првом месту познати су за ове свештености, учитељи, полицијске власти, а и сва наша интелекцијска пољана је да и речују и делом свуда предважи, што иде у корист наше отаџбине, а нарочито у природи, као најважнијим извору државног и народног благостања.

Саватије Грбић,
учитељ.

РУВАСТА ПАНТЛИЧАРА ГЛИСТА. (Taenia Marginata)

Та сјао ове глесте у развијеном — зрелом — добу састоји се из главе и до 550 чланова.

Глава је четвртста и мала, теже је науружано у два реда српастим канџама — 32 до 40 комада. — На углавима са стране главе су четир сисаљке — округла уста. Глава је без врата, чланови почињу — расту — непосредно од главе, а од ње и зависе, она их храни.

Сваки је члан хоризалног — полуван, — сам себе олођава. — Подни отвори леже, лево и десно, на таластама изпаха чланова, омеђени су талним рубом, отуд име „рубаста пантличара.“

Величина чланова је различита. Предњи су ситнији — шири но дужи, средњи — за 0.5 м. од главе су четвртста, задњи 4—5 мм. широки и 10—14 мм. дугачки.

Само код задњих — предњих чланова налазе се потпуно развијени ивици и желија нолини органи и материце пуне олођених јаја.

Дуњива пантличаре наноси 2.5—3, а по некад и до 5 м.

Ова пантличара живи у талним превима код паса и вукова; својим вртањем и усањањем сокова производи разне сметње у органима чланова.

Потпуно зрели, задњи чланови одвајају се с времена на време од остале пантличаре, путују са ивицама напоље, где најзад ирсују и јаја се распу.

Величина јајета износи 0.03 мм., у снагом јајету је шестоугласти заметак.

Кад олођено јаје — обично са храном и водом — доспе у желудак код преживања и свиња, а кожда и код људи, ошпила прсте и шестоугласти заметак, ослобођен дуње, путјеу срестом вртокама у поједине делове тела, где се настани, продири своју метаморфозу и добаје име:

Танковрата Бовица
— *Cysticercus Tenicollis* —

Бовица је округласти мекхур-циста, најчешће се налази код оваца и свиња, ређе код говеда и коза испод грудне и трбушне наставе и прелазке на маршани, опорука и нашоу прена; ређе на белој и црној дигерици, са унутрашње стране ребара и трбуха, на предњој и задњој страни пречаче — дијафрагме, на сисцици, бубрежници, јајнику и материци; а врло ретко у белој и црној дигерици и мишићима.

Бовица се развија под брзо: за 26—28 дана добије главу; десетак дана касније — сисаљке и канџе. Отуд

се potpuno razvijena bobina vrlo često nalazi i kod sa-
stavi mladih grla — sisavčadi.

Obrazovanje ove bobine odlikuje se od ehinokokusa
time, što se u svakom mehurju razvija samo po jedna glavna.

Potpuno razvijena bobina (mehurj) sastoji se iz spolne,
tanke i vrlo prozirne opne i brstve tečnosti. — Op-
nina je na izvjesnom mestu unutra — prema srednjem me-
hurju — posuđirana u obliku komadnih utancata bele
kruhe — triske, — koja slobodno po tečnosti aletira
— laudira, ili je uz unutrašnju stranu mehurja prineta.

Većina posuđirana zavisni od veličine mehurja,
često puta donosi 10 cm. dužine i 3 do 5 cm. širine.

Kad posuđirani komadi nalaze na bobino — me-
hurju — istisnemo, vidimo: da mu je vrh okruglast i
zarubljen — to je glavna; ostali utancani deo je vrat,
odtuđi imo „tanikovata bobina.“ mehurj je reč, koji (u stro-
manu kod pasa) otpadne.

Većina bobine — mehurja — zavisni od mesta na
kome je: u prvoj i beloju naspram, svakako zbog jačeg otpo-
ra i pritiska tkiva, jedna izraste kao gramla ili leš-
nja; dok na marašnici i oporavku naraste kao pesnica i
nešto jače.

Usamljene bobine su skromne i bezopasne, samo kad
ih je u većoj količini, proizvodi zapaljenje grudne i tru-
bušne postavne, a često i spirt. Takovi slučajevi nisu re-
tost kod mladih prasadi.

Bobina je daleko opasnija za sisavčad. Kod ovih —
narocito u jetri — proizvodi teške i vrlo opasne pro-
mene, bušne dutance i zijučaste kanale, svakako usled
jačeg pritiska i otvora tkiva u mladom i nežnom or-
ganu. Takove promene su retkost u plućima.

Kod naših stочара, mesara i ostalih ljudi tanko-
kratka bobina je ostala sasvim nepoznata; obično je me-
šaju sa mehurjom ehinokokusa i zasnaju „kefjalkom.“
mlečici, da vien postanak zavisni od želje — zeurjednog
pojeva stoke. — Imašću ehinokokusa i tankovratne bobine
postoji bitna razlika veš i po tome: što se u mehurjima
ehinokokusa nalazi zrakasta tkiva — beboju sivuškini
glava; dok je kod ove bobine u mehurju samo jedna glavna
i utancani komadi bele triske.

Ne treba gubiti iz vida, da se i ova bobina posle
znatnog vremena preobrazi u sirastu ili krečnu masu,
i tad se može raspoznati po zastavanim kanacijama — sres-
tvom mikroskopa.

Netina je, da se i ova bobina ne može preneti ne-
posredno sa zadržate stoke — sa mesa na čoveka. Meso sa
ovim bobinama, ako nije inace vrlo mirno i belosno,
može čovek jesti bez ikakove opasnosti, ali ipak, radi
zdravlja stoke i čistote, sanitarnost poljoprivne, stочарима,
mesarima i svima ostalim dužnost je, da ovog parazita
unište — najbolje sagoravanjem. Ne treba ga pružati
psima, jer kad nas vidi njih pojede ovu bobinu, onda se u
njegovim tkivima zveznima obrazuje pantljarice — koje kad
sazru, odvajaju zrele članke ispušene oplađenim jajima,
a jaja su tek vrlo opasna za stoku — a možda i za ljude?
Na ovom mestu da pribelježimo jedan, svakako i za
čitaoce interesantan slučaj.

Beše pašarnik dan — netas. Sveta — narocito zem-
ljodolazca — kao i obično — puna čaršija. Mеханија
(A.) zaplao jagtse, meso, glavu, gijercu, marašnicu i ostalo
ovno pred mehurju — na pavi. Na marašnici puno — 10
do 12 tankovratnih bobina. — Mеханија беше veoma ču-
dnovato, kad mu rekoh: da ih očisti u ušihiti, inace ne-
kako malo nastroven, na ino oslaniti da su to bobine, ve-
ličina, na kraj. — Kao, vidim, i ovo je bilo kefjalko,
sad je puni kreča. Našti savetnici leče stoku od mefjalka,
često joj daju u hranu „smeju“,*) na se onde utrudala.

*) Jedni vrta krečnog kamena, koji se sa ranim korovom — ko-
rene je tajna lezarina — daje stoci za hranu — krotavu metala.

Dvajestinu selaka — stочара, koji se behu oko nas
skupina, zastupali su mišljene novacije, na koje razloge
nisu se mi ospržali, izgledalo mi je čudnovato, od kuda
bobina kod jagtadi!

Svako dalje dopisivao o bobini ostalo bi bez uspe-
ha, da nije bilo mikroskopa, koji celu stvar reši brzo
i sigurno.

Nalazio i na onigled prisutnih odvojim bobino —
mehurj — istisnem posuđirani deo i namestim pod mi-
kroskop — uvećanje 80 puta.

Kakvo iznenadjenje, kad je svaki na prvi pogled u-
očno glavu — teme sa 38 srasite kanca, četiri sisalke
— usta i početak pantljarice, dalek se kao u grubate
pantljarice.

Mеханија i više od 20 selaka navražali su se i
po nekoliko puta zagledali, čudili se i kretali, vedeši:
napast božija — tuđo nevišteno! Na to he jedan otpre-
stija činai reši: — *badova, vužija je mila — ona sežu
sudi!* Nažad, svaki ode za poslom ali i potpuno ubeđen,
da bobine u mehurju proizlaze od parazita — a ne od želje.

Nemamo pri rudi statističkih podataka o pojavi
tankovratne bobine kod ljudi, najzad i nije imalo da na-
gađamo o ovoj u Srbiji nepoznatoj bolesti, zato su mede-
civori i oni he, jamčimo, udesnom prilikom prikupiti i u
svom listu „Српски Архив“ и „Народно Здравље“ ma i
najkraće podatke doneti.

Naše je, da ih srednjom zamolimo, ali još bolje da
se na rečene listove, koji su inace puni toka i prito
i vrlo jeftina, pretpitamo.

Kao dokaz, da i naša stoka vrlo često pati, bar na
ovom kraju Srbije, od tankovratnih bobina — *Cysticercus
Teniasis* — a — navodimo ovo nekoliko podataka, koje smo
— za vrlo kratko vreme u ovoj god. — prikupili na ovd.
kavnicu.

Tankovratnih bobina našeno je: kod 188 ovaca (ve-
šinom jagtadi) i 3 jareta u marašnici i oporavku; kod
1 krave u beloju i 8 svinja na prvoj čigercini.

Na beloju i prvoj čigercini nalazi se obično po 1
do 2, a na marašnici i oporavku po 2—10 do 12 komada,
može ih biti i više — stotinama — razume se da se
onda mnogo siliže.

Često puta, narocito kod svinja, pored tankovratni
bobina u marašnici, nalazili smo i ehinokokusa u prvoj
čigercini.

Lozinica.

Христодулов
сточни лекар.

ИЗБОР МЕСТА ЗА БУНАР

Mešću belenikama u „Тешку“ od 6. Aprila 1897. na
strani 126 читам под горњим naslovom salet: kako ko-
жемо pomoću ograde na najodličije mesto naći za kopanje
studenca (бунара) без смете за добру циљу вода.

Нек ми је дозвољено, да ја коју прозборак о том
предмету.

То у јутру јавља ознојено ставко огледала каљује
нам, да је то земља влажна, међер вода да је близу.

Ал што ближе подземно вода површини земље; што
плавља студенци, тим је та нијава вода пунија свадјаним
нечистах, гнојавиш четива. Ми знамо, да му се муте
дошине, на било то да су животине од крви, колере, од

бестоше и друге заразе утиснуе — у земљу копамо, у место да их сажемо. Гробови су једва два метра, највише три друбои. Свака гњавост са земље упија се у земљу и кужи је. Себајмо се само, како је прелазе пута морала тисућама списице у Штајнбрух код Будин-Пеште, и како су те кужне течине у земљу затрпале ако и крозот постоје. Ти кужни сокови се не губе у земљу, већ их земља чува у се, па кад треће и шесте људско пољево буде забрављено, да су ту венца закопане од куге утиснуле свиле, оно ће копати безбрижно себи студенце за пићању воду, па ће пити оне кужне сокове. Ни за заливање пољња није добра таква вода. Земни слој у доњани од 7—8 метара, тај даје нечисту, гњојану воду, пуну хлора, сумпорне и салитрне киселине, из разлога, што је тај слој пун ових нечистоћа, које људство на земљу баца да трули, али у земљу закопава, да се не гади, и да надуху не квари. — У Хапселду у Банату бивнула је год. 1871. *азиајски колера* отуд, што је велика вода пролетна избила на надин, те напунила све студенце од горе водом. Један такви студенци беше одма у гробље и даваше лепу, славу, студену воду. Кад је оно вода избила на надин, беше и тај студенци пуни воде од горе, тако да се захватила од њега вода у место да је ведром вањена. А кад је тако сва горња земља водом прожмава, онда су и гробови пуни воде, и трулеск и гњавост течина у гробовима стајају онда у непосредној вези са пићањом водом у оном студенцу. Хлор, сумпорна и салитрне киселина, то су хмијеске ствари жртвог тела једног, кад се оно утисни, у трулеск раствара.

Те су ствари се седиле у онај студенци поред гробља, и као теже од воде на дно паде. Док је вода у студенцу још висока била, захиташе људи још доста бастру воду, а кад дође јуна месец, и вода паде на ниже, те дође на ред и мутљак, да га људство пије, упију оне иртначке стварице у чочења прена, и коцера се изазове, прва у оном крају Хапселда, који пијаше воду са гробља и тада се простре по целом месту.

Ја сам у разни србски ливњани нисао о овом предмету: је тако важан по здравље људства и сваког рода стове, да ћу, ево, и у „Тешаку“ да наведем извештака Петењкомера у Минхел-у хемјиски раствор разне пићање воде, како би и наш читалачки свет Тешаку научио видети разлику добре и по здравље хрђане пићање воде:

Извор

Од 100,000 честина:	
Остатци кад усахне вода	46
Органска тела	непримењиво мало
Салитрне киселине	0-36
Хлор	0-49
Сумпорне киселине	2-4
Ваша (дреча)	10-4
Горње земље (талкерде)	10-5
Тврдине	20-1

Морам овде приметити, да ни изворна вода није свакад и свугде — безусловно нешкодлива:

У јужној еванџелској бујне у једној вароши на једни мах тивозна зараза, варош имаше водовод са изворном лепои водом из обилне планине. Њен течина, Вуардел поје у траг. Горе, где је извор ухваћен у цев, над њиме стајаше једног орача дворштите. У Паризу беше у нештој ноји тивоз од њега тешико одраваља једна госпоња, дође у оно дворштите, да у планином ваздуху сасвим оздравли, као што је то на селу и код орача обичај, свакога нечистоћа баци се на љубриште, од куда се оно на њиве вози ради гнојења. Онај течина појаше оно љубриште еукисоник, и гле, у вароши доле буде пићања вода дрвена. Сад дозна он, да је она од тивоза несадим изазвана парижанима наведена посредњаним водовода — тивозу заразу у варош.

Пре више година у Звајмо (Zwain) у Моравској бујне тивозна зараза, и близу 800 душа умру. Изађаше варош водовод са лепои изворном водом. А да цени беху од дрвета, кроз многе године то дрво пређе у трулеск, те хмијеске стварице те гњавости унесу заразу у варош.

Крајњи бројеви, докле сме пићања вода школаним мушлага имати:

Остатци, кад усахне вода	10—50
Органска тела	1—5
Салитрне киселине (Salpeter)	1—4
Хлор	0-2—0-8
Сумпорне киселине	0-2—0-3
Креч	—
Горње земље	—
Тврдине (Härte)	18

Чесменски води у близини гробља.

Остатци, кад усахне вода	47
Органска тела	17-33
Салитрне киселине	0-32
Хлор	незнатно
Сумпорне киселине	2-23
Креч	8-68
Горње земље	0-72
Тврдине	9-9

Студенци на ширк, 50 корака далеко од гробља.

Остатци, кад усахне вода	41-90
Органска тела	2-16
Салитрне киселине (Salpeter)	9-18
Хлор	63-33
Сумпорне киселине	46-80
Креч	50-40
Горње земље	9-9
Тврдине	63-3

Студенци на ширк у једној вароши на подножју брда, на коме се горе надиш гробље.

Остатци, кад вода усахне	34-60
Органска тела	5-27
Салитрне киселине (Salpetersäure)	60-75
Хлор	48-9
Сумпорне киселине	61-5
Креча	47-04
Горње земље (Talkerde)	25-25
Тврдине (Härte)	8-24

У овом предграђу, где се ваходи на брду горе, близу гробље, и на подножју онај студенци на ширк са пићањом водом, кад год настане суша, те људство због мако воде у студенцу почи да пије и мутљак, најпре се изроди колера, и ту на последу изчезне. А одкуда у тој води у том огромном броју: Салитрне киселине 60-75; Хлора 48-9 и сумпорне киселине 61-5, (те три стварице су, као што знамо хмијеска садржина раздвајајућег се гњавог тела)? То питање може себи одговорити сваки читалач и сам: Ако се с прелећа снег топи; ако многа година напала та се вода иде у гробље, а одатле са овим трава стварицама у студенци на подножју — исто овако, као 1871. године у Џомбољу (Хапселду) у Банату.

Зато су мудри људи пронашли, да треба студенце за пићању воду много дубље бушити, као ево у Земку: 33"—61" дубљине, где се нађе на трећу воду, и та се диже ширком у пис. До те дубљине не доспела она гњавина вода из земљаног горњег слоја.

Ал јоште на нешто мора се навити при избору места за копање студенца:

У вадити никад студенци не сме бити у низу, како се са њиме слава и на покривни и испод земље сва нечистоћа са кишом у студенци.

У Карловима становао сам г. 1878. при сабору у кући Д. К. Он имаоше студенца са леном, студенци водом на највишем месту своје анализе уз потези, јер није морао дубоко да копа. Више тог студенца беху стаје за кова, пране и свине. Ова стока беше дечи по део дан на пашу и у риту, да рије. Стаје међер суве.

Та гади реко: Да зими, кад ти је стопа на јаслу и у кошци, не дати се сва нечистоћа на низи, на блану и студенца. „Аја,“ не да гади мени за прано. Случајно те јесени собарски око до зима. Стока на јаслу, а најва вода од Лашна студенца удараше на кошушину и на крото.

Дале немоје студенца бити блазу жузика, лип стога нити суседног. Јер се гадија неди у дубљину студенца. На ово, и да се студенци сваке године чисте од по здравље шкољеног талого, на то треба да строго мотри власт, јер се тиче општег здравља.

У Вечу 1897.

Ј. Стевановић Вилкови.

СА XIV. УЧИТЕЛСКОЕ СКУПШТИНЕ

Ове године редовно Учитељска Скупштина држава је у граду Крушевцу 2. 3. и 4. Августа. Скупштина је била многобројно посећена. Овогодинашња Скупштина немоје је важна са чисто пољопривредног гледишта. Српско Пољопривредно Друштво вољно да помогне суду и свагда напредна пољске привреде, мислило је да ће и својим пријатељима учитељима који се у велико брзе гајењем свилених бубе помоћи, ако за њих приреди једно предавање о свиленим бубама; за то је у програм свога овогодинашњег рада увео и то: „да се пријатељ државна учитељске Скупштине приреди и једно предавање из Свицарства“. Да би још помогло својим пријатељима — учитељима, Српско Пољопривредно Друштво понудило писма господина министра просвете и крљених послова, одређило је, да о свом трошку (то јест да само држи бесплатно за предавање) и приреди шесто-дневни курс на својој добру код Шапца и то од 30. јуна до 6. јула закључно. Но овај курс није се држао тамо за то, што је господин министар просвете изабрао у споразуму са Господином министром народне приреде, да се курсови ове године и у будуће држе код школи: у Краљеви и Букову. Тако је за Друштво остало да приреди предавање из Свицарства у Крушевцу пријатељима учитељске Скупштине. За свога изасланика, који ће ово предавање држати, Друштво је изабрао г. Владимира Борђевића наставника Ратарске школе у Краљеву.

На овој учитељској Скупштини били су присутни многи учитељи, који су били на прошлогодинашњем пољопривредном предавањима у Топчидеру, многи који су ове године били на курсевима у Краљеви и Букову, за тим многи учитељи, који су из раније познати са свога рада на свима или на појединим грамама пољске привреде.

Кодико је највеће как ова Учитељска Скупштина дала овом предавању и са колико је поштом примила оно закључило Српско Пољопривредно Друштво, види се из овога, што је оно предавање предходило оноем раду, за који је била и сазиана овогодинашња Учитељска Скупштина.

3. Августа у 8 сахата отпочео је г. Борђевић своје предавање из Свицарства. Сви учитељи и учитељице, који су били на Скупштини — присуствовали су овом предавању. И учитељи и учитељице тако рећи не тремше саслушави су предавање од почетка до краја, а предавање је трајало преко сахат и по.

Госп. Борђевић отпочео је своје предавање са ваљоншу пољске привреде у опште, а посебноје у нас. За тим

је прешао на ваљоншу школских банита и шта може учитељ корисног учинити за напредна пољске привреде у околини у којој је. За тим је прешао да говори о свилеубија и њеном краљеви. Рекао је, да је једина и искључива храна свилених буба диет од белого гуда, говориво је о подизању и неговању гудона са свим исприво. Говорио о свиленим буба, споменуо је шта све треба припремити пре гајења, а за тим:

1.) О извођењу семена; 2.) О краљеви; 3.) Промене (мене) и прелетаче; 4.) Трајане мена; 5.) О завојану (учаурану); 6.) О сортирању таура; 7.) О умртвијану (учаурану); 8.) О микроскопском испитивању семена; 10.) О остављању и чувању семена; 11.) О одмотавању свиле; 12.) О бодењима свилених буба; — једном речу, говориво је о свему, што је потребно да одгајиват зна о гајењу свилених буба.

После завршеног предавања г. Борђевић је једногласно поздрављен од Учитељске Скупштине.

Скупштина је по предлогу г. Јосе П. Јовановића учитеља и ваљонш предног учитеља једногласно усвојила: „да се ово предавање госп. Борђевића штама као додатак у друштвеним листу „Учитеља“ а за тим да се одштама у засебно књижницу и да се разди свима учитељима и учитељицама у Србији, а госп. Борђевићу да се одреди хонорар. Госп. Борђевић одмах је изјавио, — да не тремим никаквог хонорара и да своје предавање драговољно усвоја „Учитељском Удружењу“. Скупштина му је изјавила захвалност.

После овог предавања, држао је предавање и госп. Мика Аврамовић управник савеза земљородничких задруга из Смедерева, о земљородничким задругама. Госп. Аврамовић у свом говору изнео је поставак и историју земљородничких задруга. Говорио је о ваљонши и користи, које чине и које могу учинити земљородничке задруге, како са моралног тако и са материјалног гледишта. Говорио је прилично рад код нас за земљородничким задругама, ваљоншт коју оне чине унапређењу пољске привреде. За тим је позвао присутне учитеље и замолио их: да у својим местима пронагнрају установу земљородничких задруга. Скупштина је и ово предавање ваљоншто саслушала и говорника поздравила.

После предавања а на предлог г. Драгојива Агатовића учитеља, Скупштина је једногласно изабрала за почасне чланове „Учитељског Удружења“ г. Владимира Борђевића наставника Ратарске школе у Краљеви и г. Микла Аврамовића управника савеза земљородничких задруга из Смедерева.

После ових предавања група учитеља а пријатеља пољске привреде усвојила се и посветовала, како да и даље продају помагати Српско Пољопривредно Друштво и српску пољску привреду. Нека је међу осталим говорницима пријатељ овога саветовања дошитоно споменути и имена ова два говорника: г. Милоја Саблица учитеља из Рекоца у моравском округу и Милоја Раваћа учитеља из Клозе у крагујевачком округу, који су са таким поштом и ваљонш одржали досадашњи рад Српског Пољопривредног Друштва, да Друштву служе на част, што његову ваљоншт унапређују и она, који нису непосредно познати, да га потпомажу. —

Због кратког времена, остављено је за дошвије, како и ва који начин да се удруже сви учитељи, који ће да раде на унапређењу пољске привреде или појединих грама њених.

Слава Српском Учитељству!

— 6 —

В Е Л Е Ш К Е

Кад и како треба брати кукуруз? — Кукуруз не треба брати пре но што потпуно досри, т.ј. кад му зрно отвориде да се не може нитком удубити, а шума се осуши. Најбоље је брати га на чисто, т.ј. на струку га коширати, на који одломци, а шума да остане на струку. На тај начин берба иде најбрже и најчистије, јер у толико се дуже пробаши кошицајући кукуруз на струку, у толико се више уштеди времена што се не мора двапут кошичати. Само у случају кад сазна ухвати необрани кукуруз, па се мора брати по мразу, овда је боље брати кукуруз са шашом (дуском) на га доцније код куће кошичати кад се мраз отопи, јер би кошичањем на њима зebile руке те би се споро радило. Сем тога и она дуска или шаша, боља је храна но остала шума, па кад се остави на шуми биде тине и она добија на вредности као сточна њива.

Снаблавање стрипце, — препорука је се свуда где се не мора оставити за нашу сторе, јер се тине животи гуд и штеточна иншита а мања љубри. Ове године нарочито би било добро снаблавати стрипцу омању, а остобу где је живена те је остала висока и где је стока није утрла. На ово је овог лета примењиван на наше места црн који је потпуно доста штеде; и снаблавање стрипце умањило се вероватно да се кудје год не олет појави. За снаблавање стрипце треба брати своје време с нашим поватаром који потпоможе што брже сагоревање стрипце.

Тријерске — чиније пшенице. — Свако семе треба да је чисто од уродиле, јер што год је семе чистије, то ће и род бити бољи и чистији, а и више ће га бити. Ово нарочито важи за пшеницу, а особито ове године, кад је, као што знамо жито пуно уродиле, како давно није било. Зато на чистоту пшеничног семена треба ове године обратити већу пажњу но иплада, па само на тријер (требицу) пречишћено зрно употребити за семе. Ко тако не утрди већ сеје жито од реда, тај нека уапир зна, да ће му и идуће године жито бити пуно уродиле, а сем тога да ће и мање родити и доцније бити. Те ће му и деца бити мања но жита добавеног од чистог семена. Тријер није много скупа справа и сваки домаћин по ноде сеје више жита треба да га има, а сиромашници могу га узети заједнички, по више њих. Најбоље је набавити га преко Српског Полупривредног Друштва и његових подружница.

Црна три. — И ако се црна три сматра у шумарству споро оно исто што и бода код наших трава и код осталих наших културнога биља, то је олет и ова врста нашега биља од доста знатне вредности. Тако:

Црна три је код нас најобичнија и најраспрострањенија жина ограда око наших имања. Он се сам, на природан начин, размножава и где се већ јединицу појави, њега је врло тешко да не речеко скоро и немогуће, искорениш, пошто врло јаво тра изданке, како из посечених њива, тако исто и из жила, као и превршка његових. И баш с тога је и врло добар за жито ограду, што овако јаво тра изданке, те тако, када се као жина ограда подигне око имања, треба га само неколико пута превршити и подкесити, па ће образovati такав јошак, да кроза њ неће моћи проћи и најзастаја стока. Овоме још јаво приволаже и та околност, што је црна три, као што је већ познато, врло триовит, па с тога и да није она жина ограда тако густа, олет стока кроз исту не пролази тако радо, јер је својим трием боче.

Поред ове користи од црнога тра има и друге. Тако: лист његов може врло радо бити: ирље његово употребљена се за њилекиане оградје; трием се заграђују имања; дрво му је доста добро за огрев, а нарочито суво; плод његов који се зове: триљана, једи се, нарочито када на ње паду неколико слана, те га врло добро и изгуби опорност. Тако исто од његовога плода лече се ракија,

воја је добра и може дати од 100 килограма шибре, до 20 литара лене ракије.

Но плод њен најбољи и најслађи је када се жете у туршију а меће се овако исто као: крушке, шумуле, чтд. Из туршије не само што је слађак плод туршије, већ је и „лодњака“ њена врло салатка, здрава и пријатна за пиће, тако, да када се није ресни овако исто као и добро вино.

Из ово неколико речи, налази да и од ове „боче“ у шумарству, или као што се налази: „трие“, има се, и може се имати, прилично користи, само ако се њиме бодо узелни користати.

Р. М. С. П.

Утицај бојадисане светлости на живот биљака. — Какиво Фламарин поднео је у последњој седници париског астрономског Друштва свој истраживај о посматрању како утиче бојадисана светлост на живот биљака. У својој опсерваторији у Журију ставио је он биљке под стакла разних боја: црвено, плаво, зелено и обично стакло. И узидео је да биљке ишеу под свима стакленима једнаке. Под плавим стаклом биљка је била врло закржљала и једва животноста. Под зеленим такође није било Бог зна каког развитка. Под обичним доста добро. Зато је под црвеним било изванредно, где је достигао висину и опште развиће куд и како веће. Ту разлику он преставају у бровенима овако: 182, 40, 100 и 123 — црвена, плава, зелена и обичног стаклети боја. Но поред тога доказује да боја светлости осим тога што утиче на развитак биљке, утиче и на мирис. На вели, да јачада испод црвеног стаклети има много јачи мирис него иначе, и да се на приличној растојању осећа. Док неке испод обичног стаклети имале су тако слаб мирис да га је тешко било и осетити.

По „Narod. Listy“ — Ж. М. Р.

Г Л А С Н И К

Нов члан уредника. — На предлог г. Ст. Ј. Гудовића, члана нашег српског скупштине на састанку своме од 9. августа ове год. у Вел. Орамуј, решила је, да се српс уредник упише за члана уредника Српског Полупривредног Друштва са улогом од 200 динара. — Хвала му!

Опругна помоћ подружница. — Опругна скупштине окр. моравског одобрила је суму од 800 дин. у име помоћи Јовачкој Полупривредној Подружници, и тим племенитим поступком окружне скупштине постао је округ Моравски по правилима подружничким члан добротвор Подружнице.

Известавајућа о овоме, Јовачка Подружница сматрала је за пријатну дужност, да њаним срдачну благодарност свима члановима окружне скупштине на њиховом вредном заузимању. Уједно Подружница жели, да се и остали окрузи угадају на округ моравски, пружајући помоћ подружници српској.

Нова управа тижичке подружнице. — Тижичка Полупривредна Подружница, према својим правилима, имала је 10. пр. мес. скуп у Зајечару, на којем је изабрала сталну управу од 12 чланова. Чланови су истог дана имали свој први састанак, на коме се управа конституисала овако: За председника: Г. Милоше Н. Јагодинац тргов.; за подпредседника г. Тома У. Милошевић марк. лекар; за благајника г. Јован Недељковић; за послуствова г. Михајло Ст. Рипић учитељ. Чланови: Г. Г. Авра Милошевић председ. општине, Михајло Растић председ. земљорад. задр. Вељко Антонијевић свештеник, Михајло Рашковски порезник, Радован Милић економ, Милоша Матић учитељ, Стеван Нешић трг. и Јанко Тодоровић тргован.

Нова управа медикеке подружнице. — На изврешној збори чланова медикеке Полупривредне Подру-

жине, држано на дан 10. пр. мес., изабрана је нова управа Подружне за ову годину и то: За председника: Драгољуб Стевановић управ. осјон. школа; за подпредседника Петар Стојановић економ; за благодјелника Арса Ђукић тежак; за деловодњу Љуба Терзић општ. лекар; за чланове: Мирча Богојевић економ, Јова Малоченић и Милан Рашковић тежак, син из Медјева.

Са пчеларског збора. — Збор српских пчелара који је држан 7. пр. м. у Јагодина донео је одлуку: да се *оснује пчеларско удружење у Краљевини Србији*. Ради тога изабран је нарочити одбор коме је сталносно у задатку да изради пројекат правила овога удружења, па по том да сазове збор, који ће утврдити правила удружења. — Збор је био посејан веома добро и рад је текао у потпуној сагласности.

Са изложбе говеда у Ужичу. — Окружна изложба говеда, коју је предња ужичка подружница Српског Полупривредног Друштва приредила 24. пр. м. у Ужичу, испала је преко свега очекивања, како у погледу броја изложених говеда, тако и саме квалитете изложеног материјала. И ако је ово била прва изложба говеда у Ужичком округу, и прв свем то што је рок за пријаву траја за изложбу био релативно веома кратак и што после остањеног рока нико није упишао, нити је које говета пуштено у изложбу после кривена одређеног до ког се траја морају довести на изложбу, — ипак је изложба била богата. Изложено је: 80 крава с овогодинашњим теладима; 49 јуница непунпунташних парену; 49 јуница до 2 године старости и 84 бика. Сва ова траја такмичица су се за само двадесет материјалних награда (у новцу и полупривредних стравима и платима). И оне су досуђене и то: 1) За *краве* са овогодинашњим теладима: Радисаву Митровићу из Б. Банте прва награда, по г. Радисав одређено је се материјалне награде у корист других излагача, те му је издата похвалница Српског Полупривредног Друштва; уред од тога прву материјалну награду од 150 дина. добио је Милошав Шоцајић из Иванјане; други од 100 динара Тодор Величић из Ужича; трећи од 54 динара Симо Ковачевић из Добриња; четврти од 84 динара Лазар Јовановић из Росачице; пету од 20 динара Мијалко Павновић из Каменице. 2) За *јунице* добио је прву награду од 100 динара Милошав Јевремовић из Бранчевца; други од 50 динара Лео Марин из Сокоње; трећи од 30 динара Велимир Јовановић из Расве; четврти од 20 дина. Коста Сретлић из Добриња; и пету од 8 дина. Радисав Митровић из Б. Банте, коју је добио похвално ужичког полуприв. подружниц. 3) За *јунице* добио је прву награду од 100 динара Марко Матовић из Језевине; други од 54 дина. Павле Марковић из Потења; трећи од 40 дина. Недељко Николаић из Косеља; четврти од 30 дина. Нинко Марковић из Тубања; и пету од 20 динара Сретен Мањалић из Вреде. 4) За *бике* добио је прву награду од 150 динара Перисла Варалић из Душковаца; други од 100 дина. Радисав Максимовић из Семе Рјече; трећи од 50 дина. Љубисав Саван из Б. Банте; четврти од 45 дина. Видоје Чубраковић из Љубина; и пету од 30 дина. Васа Поповић из Кућана. — По срезовима пада на: варош Ужиче 1 награда; ср. ужичког 3 награде; златоборски 3 награде; рачански 4 награде; помески 6 награда; моравачки 1 награда; и пригорски 3 награде.

Сем ових награда, досуђене су похвалнице Српског Полупривредног Друштва као добрих одгајивачина Јованић Петровићу из Ужича, Милу Синовићу из Добриња и Велику Никољевићу из Новипошаве.

На изложби кунуо је округ ужички седам бикова за употребу округа, да их бесплатно пушта на краве припадних одгајивача.

Јавно интересовање одгајивача окр. ужичког за овом изложбом узела оправдану вад, да ће окр. ужички убрзо учинити велики напредак у говедарству. Желили би, само,

да се изложбе говеда у будуће сваке године припређу са што више и што већих награда, јер их је ове године било и мало и малу.

Нове сушнице за сушење шљива. — Да би се довело до једне угледе сушнице, која би била што подеснија за наше привреднике, како у погледу цене (коштатва), тако исто и што се може конструктивно тиче, поднудуе су, по одобрењу г. Министра Народне Привреде, прошлога месеца две нове сушнице од државноме трговцу, и то, једна у Букову, код Неготина а друга у Топчидеру, и кроз дан која отпочеће се у њима сушити шљиве, ради испитивања њихове употребљивости. Испитивања, која ће се вршити у Топчидеру, биће интересна и имаће нарочиту вредност још и с тога, што ће се ту једновремено сушити шљиве у новој сушници, у једној француске системе (Рибонел), која је пре неколико година поднута, и у једној домаћој која је сад нарочито поднута, ради овога циља и то онако, како се граде у њавеском округу.

За испитивање и ошву ових двеју нових сушница, одредио је г. Министар Народне Привреде већ и нарочиту стручну комисију, која ће руководити и самим сушењем шљива.

Резултате ових испитивања, саопштавањем штотавни читатељима „Тежак“ тим комисија буде овој суд донела, и ако се ове нове сушнице покажу као подесне за наше прилике, онда ће већ адуке године моћи овакве сушнице градити они наши привредници који се баве сушењем шљива.

Саопштавајући горење овима, који се за ову ствар интересују, благодаримо Господину Министру, што је, одобриши потребне кредите, створио могућност да се прије један корак ближе ка решењу питања о бољој производњи сувих шљива код нас.

61.

Ценовник дозе из Аржавних лоних расадника за 1897—8 годину. Пре неколико недеља изашао је из штампе „Ценовник дозе из Аржавних лоних расадника за годину 1897—8.“ у коме су означене цене репица и припорава као америчких сората за подлогу, и овних које непосредно рађају, тако исто и калемелне дозе.

Уз сваку америчку сорту означено је: колко дугачку дозу може да истера, па каквене земљишту успева, како се прима кад се уприори или засади на старо место, и кад се насади на прено или на зелено.

Исто тако, означено је и то, у коме се расаднику које америчке и домаће сорте могу добити.

Све ове напомене и врло добре и врло потребне.

Овове ценовнику додат је и „Кратак унут за подизање нових виноградра,“ у коме је и кратко, али доста потпуно, изложено најважније што треба знати при подизању и неговању нових виноградра у први трима годинама. Овим ће се упутом многи виноградрад моћи користити, и како су оваки кратки упути уз ценовнике, врло подесни за поучавање у многим рађањима које се морају вршити при подизању виноградра на америчкој подлоги, слободни смо да укинемо две приредбе и једну напомену, а на писе:

1.) Упут за приредбе бордовске сорте и свихне је кратак, и многи виноградрад, који није изобио као се та зорба прали, неће је по упути, начинити како ваља. Тај доо, дакле, треба да буде мало опширнији;

2.) Сорте америчке, које као подлоге заслужују првенство, требао би, по нашем мишљењу издати и нарочито истићи, а код сората, које се и без калемелња могу употребити за производњу вина, било би добро да се напомене, да их не треба развинопаати, а нарочито да се цели виноградра не засађују вама; и на послетку

3.) Шесту тачку упути, у којој се говори о и орешивању калемелне дозе, треба издати мало опширније, а за сваку сорту европске дозе, која се може наваити из државних расадника, треба означити како се мора ореш-

вати. Осим toga, требало би, бар онај оделак, снабдеи житним сивкама, на којима би се могло видети, како ваља калемљену лозу правилно одређивати.

Сивка онима, који намеравају да потребну лозу набаве из државних лозних расадника, препоручујемо да благајерено набаве и поменути девицама, који се може добити у свима државним лозним расадницима.

GI.

Цене америчких лоза — (некалемљених и калемљених) из државних лозних расадника. По ценевику, који смо горе приказали, а кога је издао одељење за земљорадњу и сточарство Министарства Народне Приприде, продајне се лозе из државних лозних расадника ове године по следећим ценама:

1.) Рипарије: Совак, Селекта и Гранд-Глабр, Нова Максика: Рунострас: Форпорт, Гаузен, Металика, Мартел, де Грасе и Арамон, 1000 резница по 5 дина, а 1000 прилога по 12 динара;

2.) Рипарија Портале, Солонис, Рунострие Монтисола (или ди -) и Берландијера, — 1000 резница по 10 а 1000 прилога по 15 динара;

3.) Жакеа, Јорн-Мајера и Вајала 1000 резница по 5 а 100 прилога по 3 динара;

4.) Хербекон и Отело 1000 резница по 10 и 100 прилога по 3 динара;

5.) Америчке лозе, калемљене домаћим сортама за производњу вина, 100 зрелих калемова са жицама по 8 дина, 100 зелених калемова за жицама по 6, а 100 зелених калемова без жица по 4 динара. Ако се узме више од једне стотине, онда свака стотина, преко прве, оних калемова, стаје 9, 7 и 5 динара;

6.) Америчке лозе, калемљене нашим домаћим сортама за јело, 100 зрелих калемова са жицама, по 10 дина, 100 зелених калемова са жицама, по 8 а без жица по 5 динара. Свака стотина оних калемова, преко прве, по 12, 9 и 8 динара.

Онима, који буду узимали мање од 10 комада оних „асталских“ сората, рачунаће се сваки комад по 30 пара динарска.

GI.

Напољна грошња. — Пољопривредна Подружница у Зензугу (у Срему) привређује од 3. до 10. од мес. изложбу грошња у својој ервно-дољској популарној (општинској) Умољана чланове Српског Пољопр. Друштва као и остале привратне виноделца, да поменути изложбу што многобројније посете. — Желено подружници земунској најбоља успех.

Мили гости. Ово дана дошли су нам гости из братске Бугарске и присуствовали су конгресу земљорадничких задруга, која је држан у Крагујевцу, а отуд су дошли у Београд у госте Српског пољопривредног друштва, где ће се упознати са свима привредним установама и разгледати и остале знаменитости српске престолнице. Г. г. Карлов инвентуриер бугарске народне банке, Кољачин инвентуриер министарства народне пририде, Маштев научник земљеделских каса при мн. народне пририде и Атласов секретар мн. народне пририде — то су наши гости, који имамо задовољство да проведимо кроз српску престолницу. Желено братска гостина да однесу најпријатнију успомену на наше средине у братску мау Бугарску.

Стецај за израду планова за пољопривредне грађевине у Саксеновој. — Саксеново министарство унутрашњих послова, расписало је прошле године стецај за планове пољопривредних грађевина за мање и средње земљорадничке стовнице, и то:

1.) За грађевине потребне једноме земљораднику који се бави грађинарством и који има 1 хектар земљишта за вино у градину, 1 лозу, 1 сивњу за храњење (за плање) и првату живину.

Одребене су три награде: I. 250, II. 150, и III. 100 марака.

2.) За грађевине потребне газдинству које има 5 хектара плања и двада, 2 крава, 1 сивњу за прилод, 1 сивња за гојење (плање), и потребу првату живину.

Одребене су три награде: I. од 300, II. од 150, и III. од 100 марака.

3.) За грађевине потребне газдинству које има 10 хектара плања и двада, 6 крава, 2 јунади, 2 сивње за прилод, 2 сивње за гојење, 1 коња и потребу првату живину.

Одребене су 3 награде: I. од 400, II. од 200, и III. од 100 марака.

4.) За грађевине потребне газдинству које има: 30 хектара плања и двада, 18 крава, 6-торо јунади, 6 сивња за прилод, 6 сивња за гојење, 4 коња и потребу првату живину.

Одребене су награде: I. од 600, II. од 400, и III. од 200 марака.

Рок за предају планова био је 28. фебруара тек. г. по новоме, а до 1-вог јануара тек. год. узело је услове овога стецаја вих 140.

Награђени планови постају својина министарства унутрашњих послова, и они издавала право да их, са назначењем пројектантовог имена уживи.

Суд за оцену поднесених планова састављен је из једног министарског изасланика, 3 већноседника, 1 инспектора за пољопривредно грађинарство и 2 архитекта.

GI.

Угарско земљско виноделско удружење. — У почетку ове године састало је се у Будапешти неколико чувених вељкопоседника и винограђара угарских ради оснивања једног земљског виноделског удружења, које треба да се распростре на сву земљу. Циљ овога удружења треба да буде да обнављање и подизање нових винограда на америчкој подлози, и на несвојинској земљишту, што снажије унапређује и подесним срствима потпомане, као и да се брине за изналажење нових страних тргова за угарско астаско грошње, вина и висике производе. Нарочито, пак, намерава се да се члановима удружења осигура продаја њихових виноградских производа по потреби и на тај начин, што ће се основати угледни подуми и продајнице у иностранству, у којима ће се вино козити. Седиште овог земљског виноделског удружења треба да буде у Будапешти. Капитал, који је потребан за рад овога удружења, мисли се скупити удеошницама од 100 пружа месечно. Чланом овога удружења моћи ће бити сваки, на и равна друштва и фондови.

GI.

Угарско министарство земљорадње и угарско виноделство и воћарство. — У обзиром на врло велику важност виноделства, угарски министар земљорадње организирао је у подручјевој му министарству у почетку ове године, две секције за виноделство. Једна од њих имаће да се занима само пословима, који се односе на обнављање винокером употребљених винограда, а друга, осталим виноделским пословима. А с обзиром на важност воћарства, организована је нова *кортаку-групо-помоћна секција.*

GI.

Најстарији виногради подигнути калемљеном америчком лозом. — Један чвалац виноделскога листа „Die Weinlaube.“ питао је: „колико, према досадашњем искуству у Аустро-Угарској и Француској, могу да трају виногради подигнути зеленим и зрелим калемљеним америчке лозе?“ И на то његово питање, тредиштво му је одговорило ово:

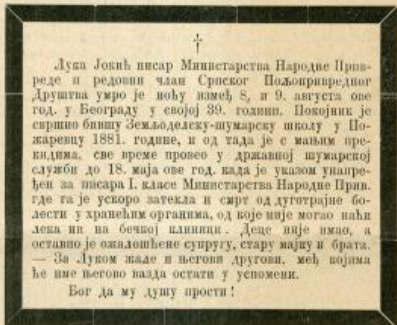
„Има појединих винограда подигнутих зеленим или зрелим калемљеним америчке лозе, који су стари 16 го-

*) Да ли би било добро, да се и ми, у овоме малу угледимо на Угарску?

дня. У Француској пак, има доста винограда, подигнутих само зеленим калемљеним америчке лозе, који су стари 10. година. По раније подигнутих виноградама француски, не може се сасвим пенити време трајања, јер је код ових, махом употребљена рђава подлога без обзира на земљиште, а често је употребљена и рђав начин калемљења. У Аустро-Угарској има доста винограда, подигнутих зеленим или зеленим калемљеним америчке лозе који су стари 7—8 година. Највише винограда, подигнутих зеленим калемљеним америчке лозе, има у околини Великога Мароша (Угарска), у Банату и југо-источној Штајерској. Девинитиван суд о томе, колико могу трајати винограда на америчкој подлози, за сада се још не може довести.*

61.

Неправда. — У чланку *„Из виноградарске праксе.“* у 30. и 31. бр. Тежана, на стр. 252 у првоме ступцу, у десетоме реду овог, место речи: *у протвину* треба да стоји: *о протвину*.

Лука Јокић члан Министарства Народне Привреде и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва умро је ноћу измеђ 8. и 9. августа ове год. у Београду у својој 39. години. Покојник је свршио бившу Земљоделску-шумарску школу у Пожареву 1881. године, и од тада је с мањим прекидима, све време провео у државној шумарској служби до 18. маја ове год. када је указао унапређење за писара I. класе Министарства Народне Привреде где га је ускоро затекао и смрт од дуготрајне болести у храналних органама, од које није могао наћи лека ни на безлојцицици. Деце није имао, и оставио је омањолике сироте, стару мајку и брата. — За Луку маде и његови другови, међ којима ће има његово назада остати у успојени.

Бог да му душу прости!

Д О П И С И

Нин, на Вел. Госпојину, 1897. г.

Као војник и предплатник „Тежана“ читајући лист омиљених и какав допис из овога краја. На пошто се нико не јави то се ја рехнах да то учиним, јер као војник, пролазећи кроз околну нишку, увиђао сам стање усева и околнине нишке летине.

Ова година била је кишнота, како одавно није била. Усеви и ливаде које су биле поред река и по равницама, а нарочито око Нишаве и источне Мораве, сасвим су пропале и одмсти. По брдонитим местима нема године штете, али ипак није добро. Тако:

1) Шеница је родила врло слабо, да крстине које су давале 70—80 кгр. жита, сада не издижу нише до 25—30 кгр. жита. То је због већих кишна од којих је рђаво прецветала и није могла да ваједра. А и трава је била обузета те је зато жито нуно уродило.

2) Кукуруз је у оној околани двојаке: где је вода била допавата те поплавила и по равницама где се вода устанала, нема ништа, а у брдонитим местима има кукуруза средњег, али је свуда још зелен.

*) Гадв добуше, да наведемо: да у Француској има калемљених америчке лозе, која је 30 година стара. У горњој, пак, белесци, реч је о читавим виноградима.

3) Винограда у нишкој околини, чини се парод у овом крају много занима, нису родили. Глашког иша има још доста код људи који су задржали те га нису раније продали и сад је покушао пошто ове године неће бити много.

4) Јабучке, крушке и ораси прилично су родили.

5) Шљива у овом крају и нема, а и где их има слабо су родиле.

Четв у овоме крају нису добре због кишне године.

Оточарство је прилично у овоме крају оне год. јер наше има доста.

Сретен Радоасављевић,

каптар 3-гог четв. кавалерије

Црљенац, 19. Августа 1897. г.

Стање пољских усева у Сигу овако је:

1) Жито се у великој мери, са коњима а по негде и ручном вршањом, но од истог готово никаквог приноса нема; пречишћавање жита врши се свуда ветрењачом. Јечам који је био засејан по брдним местима добар је принос дао, а на ниским није никаквог; орас и раж слабо су ове године сејали.

2) Кукурузи по брдима и у опште рано посејани добро напредују и већ су изабрани кишноте који крају, а поизи су пре недељу дана околани, али нема изгледа да ће приноса дати сем тузгање — шуме — за столу.

3) Шљиве нису ни уколико донеле рода јер су још у цветалу омаде од ветра и дуготрајних кишна.

4) Цене су хране и то: пшеници 15 д. јечму 12, а кукурузу 10 динара.

5) Надице су 1 раднику са храном 0-60 дана а писачима плаћано је 1-40 д. такође са храном.

6) Понаше су врло добре.

У вароуду је велика оскудица, особито пољани.

Здравље људи неповољно је, јер многи болују од грознице, а деца од дијетерије. На столи не влада никаква зараза.

Стој. Ст. Павловић,

својок.

Гор. Милановац, 22. Августа 1897. г.

Стање пољских усева у овом крају, овако је:

1. Житва је свршена. Време је било удасно. Шеница је била родила сасвим слабо. Тако исто и орас. Друга се стржила слабо сеје. П она је хрђана. Вршндба је већ скоро свршена. Врше се примитивно: коњима, а сиротица и воловима; на мање мичте.

Стржине за продају мало има, а то није добро.

2. Кукурузи су у опште узев хрђави. Мало их је а посејана. С процела кишне ометоше орање, за тим суша уснови кошање, па и што је било посејато, није се могло урадити на време.

3. Трава су прилично родиле. Сраћене су марљиво, мало доцније, али по лепом врењу. Наше за столу има доста и добре.

4. Шљива има доста. Раве су обрале, а јабукаре тек да се почну. Трошци већ купују шљиве. Цена је 8 до 10 дин. од 100 ова — сиромни.

Време је лепо и сухо. Зараза на људима нема. Овде страдају од болести.

Надица је од 1—180 са раном.

Цена је пшеници 18—20; орасу 8—10; кукурузу 14—16 динара од 100 кграма.

Осудница је за равну осетну. Панаџа пореза идо споро, и ако се шљавце већ продају.

Н. Ј. Сарачевић,
околом.

Кључ — Веа. Врбаца, 25. авг. 1897.

О распуству шнода био сам у Поморављу (Вагравдану) и видео сам гравду разликју између тамошње и овдашње оногодншње сгетине. У односу према оној тако, ова је овамо „млатна“ — Кључани су оно године били среќни.

Тако је равниче усеве збрисала Морана, брдске пак убила кишја; а одје је кишне бода маље и по времену падања и иначе, те од ње није ведаке штете (изматња је и то само за облају). Док је тамо кишја била невод средње квалитете и количине, док су за кућу изгубили сву наду (сех ако их помозну „секлерски“ и „чинкватни“, ко их је сејали), пасуља нема ни мало, винограда повоза добро, али их кишња упропастила у цету, бостана ни зрна тако рећи, коновља једва више од $\frac{1}{2}$ мет, израсла, као и све друго. — дотле је овамо, изузев само кити, које је тако исто било, кукуруз добар, пасуља јакоста, коновља добра, бостана и сунчане и изванредно (рикозско, као најбоље), плава се за Неготин 30 а за Зајечар 50—60 дина, стотина (с вишњом), па и винограда су нешто одржали и биће прилично грошља, док тамо ни зрна. И остали су усеви у смену добри. Па ипак, вод овамо равниче у сгетини, цена је и тамошњих и овдаш. производа, може се рећи, сасвим уста. — Једино тамо је воће добро родило, али га овамо ни у дрвету нема, те ни рода.

Кукуруз је били бољи много, да није ево већ 2 $\frac{1}{2}$ недеље. Сад се већ беру, по њи. Виногради дозревају, али их је жалосно последати: шљиве пожутеле, овамо, те изгледају готово као у јесен — последница пламењаче. Тек су сада овдашњи угађали кодику штету она доноси а да су предали (сад се за то пађају), не би ни онако изванредни род сјао на четвртину.

Држава је код људи рђаво. После опале воде Дунавске, грозница и др. болести, тако рећи сатуре све од редка; у недељу је овуда прошао и Велић, члан полуприв. крајинске Подружине и у свакој општини изабрао поверење и дао им упутства за прибирање и шљавце производа на окружну пазложу у Неготини, која ће бити посљедњих дваи септембра. Удако се у поверљивку моћ, да ће моћи успети, да она пазложба одговори задатку.

Пет. М. Вучковић,
учењак.

Вагравдан, 29. авг. г.

Стање пољских усева овако је:

1. Кукуруз тако рани тако и донао, усед дуготрајне сгуне, не обећавају никакв доходак, те ће сав оно њих удожења труд пропасти.

2. Од сточне шиве има прилично сена и сво је сачувано; али оно неће бити довољно за исхрану сточе.

3. Шљавце се сада беру и доходак је добар. Продају се сироме „на корпе“, а од 1. септембра почине да ради и једна сумњана у Д. Комарци.

4. Цене су: пшеници 18, раки 13, јечму 10, ову 8, кукурузу 14, сиромим шљавцама 5 а крушкама и јабукама 6 динара. Наднице варирају од 0 $\frac{60}{100}$ —0 $\frac{80}{100}$ дина.

У народу вада барета грозница, последница дестонње поплаве. И стока и пернати живина пазложена је епидемијској зарази, од које нагало дисава.

У народу вада највећа оскудица, каква се не пахти да је негда била.

В. Ристић,
околом.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Кодико да истини почетавцу дужност према људима, који учиненом ми помоћ заштедише ми поватних жртана, толико да овај деши пример, ову урешну врлину србиноу изнесем на видик, како би по овој примеру поштујани сви љубитељи нишедства, па били доброт или слабот материјалног стања, — ја из свог срца и душе благодарим овим жоним земљопедцима и парокцијанима: Гаџа Милутину Морачевевићу, Ивану Вошњу, Панци Врлину, Драгутину и Милутину Мажићу и Ђивку Ђостилу сви из Грошце, који ми на при пов, са својим поштом повођење и паутом рљачеце три дана неизмичеце прерисање читав данак земљпани за сајбне америчке дозе.

У принос уперанау од стране жоних Грошца — ва рошњава, да ми тај плав, да моћо прерали земљпани за шиноград, неће упалити, хвала буди Богу, који је у души србиноу усудо љубав и помоћ. Ближњемо, ја се осетих немога блажење, кад кроз Грошцу проваљаху именовани домаљини са својом сточом носећи велики штут — рљачу у правцу код шинограда. Тада они који ме уперанаху да је моћа одана у Грошци штурда оборине главе и земља, а нека чак и у шиноград — на ораше долажаху, да се увере да ли заиста моћа оре или не?

Благодарећи мојој Драгој ми жонби, мољдо сам се и мољбу се Богу, да орачима и донаљња подари живот и здравље, срећу и напредак у дому и пољу, а сточу пљоху унаредити и узгојити и користна ми буде.

Грошца

12. Августа 1897. г.

Атанасије Вучићевић,
свошћока

О Г Л А С И

РАКИЈСКИ КАЗАНИ

Потписани имам на стоваришту до данас најбољи ракијски казан, мој проналазак, па који имам аптент и припајелују на 15 година. — Сем ове имам и све друго врсте казана у великом избору.

Рада је солидна а цене умерене. Илустроване ценовнике шаљем на захтев бесплатно.

Мојам за што многобројнију поруџбину.

Споштованељем,

Милан Т. Јовановић,

казанајца
Поли Сад (Uj Vidok) (Угарска)

3—4

Суд општине вароши Смедерева издавање на дан 15 Септембра тек. год. на јавној лицитацији у својој канцеларији, под десето-годишним закупом општинску земљу на „Дарина“; у близини вароши, и то: до 130 ланаца ораће земље за обделавање и до 50 ланаца земље за чајир под шумом; па овом земљишту постоји кућа за становање, штала за стоку; шупе — и бунар са добром најавом водом.

Кауција се полаже при лицитацији 200 динара у готовом повљу или вредећим папирима.

Услови о омово закупу могу се видити у суду општине смедеревске сваког радног дана за време канцеларског а и на сам дат лицитације.

Б.бр. 272. Из суда општине вароши Смедерева 19. Августа 1897. год. Смедерево.

ПОЗИВ

ЧЛАНОВИМА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА, И ОСТАЛИМ ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И ПРИЈАТЕЉИМА
СРПСКЕ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

Српско Пољопривредно Друштво, које стоји под највишом заштитом Његовог Величанства Краља Србије Александра I, славиће ове године први пут своју Славу 30. Октобра на дан Св. Краља Милутина, у име успомене на прве дане постанка друштвеног.

Овом приликом Друштво у своје дому (до Министарства Финансија) приређује поучну сорtimentалну изложбу производа из: градинарства, винодеља и воћарства.

Обзнањујући ово Управа Друштва у име Друштва, позива на славу и посјету изложбе све своје чланове, пољопривреднике и све остале пријатеље привредног напретка Србије.

У исто време Управа моли оне привреднике, који желе као излагачи суделовати у изложби, да своје изложбене предмете најдаље до 25. Октобра ове године пошаљу или донесу Српском Пољопривр. Друштву, где ће их у име Друштва примити економ друштвени г. Павле М. Радосављевић.

Уза сваки изложбени предмет треба утврдити натпис на коме ће бити означено: име излагача, место одакле је и наименовање предмета са означењем сорте.

Потрошни изложбени предмети, као што је: грожђе, воће, пиће итд. неће се враћати, него ће се употребити за оцену квалитета.

Програм изложбе и славе обзнаниће се у „Тежаку“ и „Српским Новинама“.

Ово је општи позив за све чланове, привреднике и пријатеље српске привреде. Засебне позивнице неће се слати.

Напомена излагачима:

Сирове плодове (поврће и зелен, воће и грожђе) ваља послати у котаџицама, а суве пљиве, орахе итд. — у добро сашивеним торбицама. Од сваког плода треба послати најмање по 2 килограма.

Пиће се шаље у боцама, и по могућству од сваке сорте по 2 боце.

Бр. 4213. Из Управе Српског Пољопривредног Друштва 24. августа 1897. у Београду.

Цена малог оглашавања: Од петит ерсте од једног ступца до 10 нара дна; од осталих крупних писмена до 15 нара од ерсте и ступца.

Велик оглашавања од једне стране 20 динара (10 еор. а. в.), оза стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 нара дна. државне таксе.

За оглашавања више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 33 и 34. броја Тежака — Чланови: Овце за запат. — Сивњски пута. — Из виноградарске праксе. Паковане свињке воћа за извоз. — Две крупне погрешке о берби и сушењу дувана. — Рубаста панљачара глеста. — Избор места за бунар. — Са XIV. учитељске скупштине. — Велишке. — Гласник. — Дописи. — Јавна благодарност. — Огласи — Поштом.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОМА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОСТАЊАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТВА ПОДЛОПРИВРЕДНА, ВОЈНИЦИ СТАВНОГ ПАРА И ТАЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЈА ЦЕНЕ, АЛИ ПОЛОВИЦЕ ПРЕТЛАТУ УГЛАВНО ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ У ВИД СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 3 ФОР. А. ФР. **ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ ПОУКАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОДЛОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Претласту примају и поште. На основу наредбених решења од 1869. год. № 204 предписују друштвеним пошти пошта бесплатно.

ГЛАСНИК И ПИШКАРА:
СРПСКО ПОДЛОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УМ. ИНЖЕНЕРИ ОДЕБОР:
Коста Црногорац, Ђоста Д. Главић, Алекса М. Живановић
и Алека Голубовић.

ОДБОРНИК УРКАК:
ЛУКА М. СПАСИЋ

ПОЗИВ НА ПАРИСКУ СВЕТОСКУ ИЗЛОЖБУ

Српска Краљевска Влада примила је позив Француске Државе, да и Краљевина Србија званично суделује у светској изложби, која ће се приредити 1900. године у Паризу.

Руковање радњима за суделовање наше Отарбине у овој изложби поверено је потписаноме Одбору.

Потписани Одбор нема потребе, да доказује од како су важности и од колике користи међународне светске изложбе, јер је и сувише познато, да су ове изложбе огледало сувременог напретка, жива школа и обилан пострекач за бољи и савршенији рад, као и немока подобно средиште за сличне или појачавање потребних трговачких веза, што је за народе, који теже брзине развоју културе и прибављању нових тржишта за своје производе, од највише важности и неопцељиве користи.

А у погледу ове светске изложбе, што се приредује 1900. године, потписани Одбор има разлога издати се, да ће се сви српски родолюби сложити с Одбором у томе, да Србија не може изостати из оне значајне културно привредне смотре и утакмице, која се приредује на завршетку XIX. века, — века, у коме је извршено обнављање српског државног бина.

Јер, када они народи, којима су на располагању биле све потребне погодбе за повољно развијање културе и радности, осећају потребу, да се у овој свечаној прилици дохвале својим тешицима на културног и привредног пољу, онда и српски народ, који је својим пресна градоу беден, којим је мирни културни и привредни развој западних народа од источне најезде заштићен био, — има и дужност и право с поносом да изађе на ово огледно поље светске утакмиче, и да покаже: шта је у стању био да учини за време непунот века, народ, који се скоро пет векова борио да од туђинске најезде сачува од уништења своје народно биће, и коме је за све то време одштета била свака могућност за успешан рад на културног и привредног пољу.

А успех, који су већ постигнути нашим уделовањем у ранијим светским изложбама у Анверу и Паризу, и који се огледају у знатном броју одличних награда, у повољној стручној оцени културног стања Србије и привредних извора њених и у живајој тражњи добро оцењених земљаних производа, узелају нам оправдану владу, да ће Србија, са својим изложбеним предметима и овом приликом изашета достојно место међу народима који буду у изложби заступљени.

С тога се потпунишан Одбор одије праведном издаву, да ће како пољопривредници тако и занатлици и индустријалци наши, ради угледа Српске државе, ради развоја српске привреде, као и ради своје сопствене користи најживље припошћи, те де Србија буде угледно заступљена на овој изложби.

Према темену одборском, које је донесено с погледом на прерадност, коју за наше изложбене предмете имати можено, а с обзиром на привредне прилике наше и потребе народне, биће на овој изложби заступљене следеће гране културног и привредног живота нашег, и то:

- I. Просвета;
- II. Пољска привреда;
- III. Домаћа радност: занатска, кућевна и фабричка;
- IV. Шумарство; и
- V. Рударство.

А који ће се предмети поменени из ових културно-привредних грана признати, како, у којој количини, и у које време, то је одређено засебним правилником, који ће се излагачима по тражењу на располагање ставити.

Поврх овога, даваће се излагачима на захтев свако потребно обавештење, за које се овоме Одбору усљено или писмено обратила буду.

Предајући овај програм јавности, Одбор позива и моли све произвођаче српске, који би вољни били, да удељују у овој изложби, да што пре поднесу своју пријаву, у којој ће назначити: које и какве предмете намеравају да изложе, како би им се потребно и подесно место за њихове изложбене предмете благодарењено осигурати могло.

Пријаве треба подносити на адресу: „Одбору за париску изложбу,“ — Београд; а писма овако адресована не плаћају поштарину.

За пријаву, као и за сва она писма, која се одбору упућују, не плаћа се никаква такса.

Дакле, у име Бога, приступите послу на вредне привредничке руке и осветлајте и овом приликом образ и себи и својој отаџбини.

Приступите послу и ви свиколаци стручњаци српски и припоштите и саветом и делом, да наше изложбено одељење буде овако уређено, како ће послужити на славу нашега вилога Краља, на корист наше народне привреде, на угледе српске државе и на даху и понос целога Српства!...

Бр. 47.

8. Септембра 1897. г. .

ПРЕДСЕДНИК,
ОДБОРА ЗА ПАРИСКУ СВЕТСКУ ИЗЛОЖБУ,
Светозар Гвоздић с. р.
КОМЕСАР ПРИВ. НАРОДНЕ БАНКЕ

Ч л а н о в и:

Сима М. Јозанић с. р. министар на располагању; **Лазар Р. Јонановић** с. р. начелник одељења за земљорадњу и сточарство у Министарству Народне Привреде; **Јеврем Попковић** с. р. начелник шумарског одељења у Министарству Народне Привреде; **Др. Михаило М. Поповић** с. р. начелник одељења за трговину, радност и саобраћај у Министарству Народне Привреде; **Светозар Зоркић** с. р. професор Велике Школе; **Милан Калегановић** с. р. професор Велике Школе; **Светозар Гичић** с. р. шеф рударског одељења у Министарству Нар. Привреде; **Живко Шимарац** с. р. члан пореске управе; **Душан М. Спасић** с. р. секретар у Министарству Народне Привреде; **Др. Драгутин Протић** с. р. јавни правозаступник.

ЗАЗИМ.БИВАЊЕ СТОКЕ

Мрабљикuje се зима, пише понестаје, а скоро ће је и сасвим нестати, и тада ће сва стока насти на јасле, да се из руке хране пићом још једног дана пре зиме сироваља.

Зато је врло важно да сваки сточар, сваки пољопривредник, још за времена добро оцени колико пиће има и хоће ли му она бити довољна да своју стоку преко зиме исхрани како треба.

У томе погледу треба имати на уму оно оправдано и важно правило, које гласи : „Држи онолико стоке, колико можеш добро да исхраниш.“

Наш народ у томе много грешни. Наквкнут да богатство своје и других пољопривредника цени на првом месту по броју стоке, врло често пада у погрешку, те задржи преко зиме више стоке во што може ваљано да издржи. Место тога, много је паметније, дакле и поресније, задржати онолико стоке, колико се може ваљано да издржи.

Биле то краве, јунак, волови или друга стока, увек је боље у јесен, док је стока у меду и савиш продати оно што не може да се преко зиме издржи, па за тај новац купити на пролеће другу, добро измуду стоку. Тиме ће се добити могућност да се добро исхрани она стока коју смо задржали преко зиме, те ће нам у сваком погледу бити корисније, но да смо задржали на храну сву стоку која се у јесен затекла, неводеће рачуна о томе, да тој стоци треба преко зиме хране, да треба за њу места у кошара, да јој треба неге.

Боље је имати мање, али добре стоке, него ли много на лоше. Не треба данас ценити измуду пољопривредника само по броју стоке коју држи, него углавном треба гледати на то каква му је стока.

И кад је све овако, онда је сада преже да се или набави потребна количина пиће за сву стоку, или да се овај вишак стоке за коју недостаје пиће, још за времена прода, да не падне на јасле, да не троши зимску храну, те да некако чине ни осталу стоку добро исхранити.

Ну сем хране не сме се заборавити ни на складовима од времена и неводе, ни на хегу. Лако је лети држати и више стоке кад се она сама хранити, на полу лежи и пољена, саме се лизе, трља, купа и чисти. Зимом, пак, све је то другачије. Стоку треба из руке хранити, треба је сносити под заклон од времена, треба је пастишати и местишати, треба је понегавати.

Зато не остављајте за зиму више стоке во што можете добро да исхраните и добро да понегавате.

—k.

НЕШТО О ПОДРУМИМА ЗА ВИНО

Дречено коју реч о подрумима.

Доброта вина зависи углавном од доброте подрума. Истина, добар подрум неће поправити рђаво вино, али у рђавом подруму лако ће се покварити и најбоље вино.

Јер и ако најбоље вино може тамо потпуно преишати, да већ неможе боље бити, ипак у рђавом подруму нема шансе да него још може лако да се поквари.

С тога се не треба чудити што се најбоља вина, која се најкрупније плаћају, налазе баш у северним крајевима, ипак : у Немачкој и Северној Француској. Тамо су сви подруми на реди добри, а у опште тако је лакше држати вино, пошто је тамо мало хладније, него ли код нас, где је топлије. Да би смо се могли тамнијати да ови крајевина, требали би смо да имамо још боље подруме, него што их они имају.

Искрени професор *Бабо*, досадањи најславнији виноделац каже : „Гди год се хоће да подигне виноделац, ту је увек прво питање *какви се простори налазе за вино*. Без добрих подрума сав је труд око вина залудан, јер добри подруми најважнија су основа винодела.“

Да сазнамо како ћемо доћи до добрих подрума, морамо најпре знати, шта се захтева од добрих подрума. Добар подрум треба да је сув и прилично хладан, ваздух треба да је у њему чист и у опште мора владати у подруму највећа чистота. Главни је да се у подруму топлиота не може падло, јер свако знатиче мењање топлиоте може лако да нашоди и да општеги даље развитак вина; јер, гди се топлиота лако мења и нарочито често лета, ту се лети сва вина усукосају и замуће. То усукосавање вина долази отуда, што се од промене у топлиоти вино покрене т.ј. појави се у њему струјање, и он тога се усукосају сав они делови, који су се већ из вина одлучили и стадокли, те се понова размешају са вином. Зато се вино у многим вистиним подрумима преко зиме доста добро држи, али чим дође лето поквари се.

Да се топлиота у подруму не мења, вужно је да је он доста дубок. У дубини од 5—10 мет. влада преко целе године, а зими и лета, скоро иста топлиота. Та дубина значи иначе и од земљишта, јер у подруму на више несвањитом земљишту продице топлиота брже у дубину, и зато треба да је подрум у неску дубин, него у шловачи. Осим тога треба у подруму да је топлиота преко целе године од 6—8°C, и зато треба сваки развојит виноделац да има у своје подрум и топломер. Осим тога треба да је подрум доста простран, како би се све радне око вина могле у њему лако обављати. Треба да је топлина широк, да се с обе стране могу бурад наместиати, а да остане ипак у средани доста простора. Између бурди и дуварова треба да има простора, колико да се могу обављати сви послови око бурди и лако прегледати и чистити. Висина подрума треба да је од прилике 4 метра. Осим тога треба да има и нека занесна количина магле, јер кад је подрум одвише сув онда бурад брже ветре, и морају се често долазити; а тако исто не сме бити на много влажан, јер влага такође нашоди бурадима пошто од ње плесневи. Да ваздух у подруму буде чист, мора се подрум с времена на време ветрити. Ветрење се регулише топлиота, а у исто време и велика количина магле отклања се, па у сувиница угљеника плесневи у којој би могли људи да се узгуне. Осим тога треба да је подрум ватосан. Ватосати га треба камењом или још боље циментирати га, па удесити одук за одвођење воде којом се перу бурад.

По себи се разуме, али ипак не лаже сви на то, да се у подруму у ком је вино, не сме налазити ни кровици, ни воће, у опште ништа, што је квару изложено. Нарочито се не сме у истом подруму држати кисео кунус. У киселом кунусу налазе се неке ситишуне гљивнице, које могу лако да дођу у вино и да га покваре. То је једна од најгорих врстах болести, а на влакост није ретка у нашим крајевима. Подрум не сме бити близу ђубришта, ни вужина.

Да се стане на пут разноликавања пласени треба да се део подрум скупорише. Треба заплитати у једном пре-

nišu sunpor i metuti ga u podrum, a šna vrata zatvorita, tako da ovaj dim od sunpora svuđ zađe. Sunporisaњem postaje podrum koji je bio vlažna. много сушљи.

V. С. М.

ПОСТУПАЊЕ ПРИ СТОЧНИМ ЗАРАЗАМА

Извесредно гледјући проз низ година како наши пољопривредници слабо старање пољску на ограничавање заразе, кад ова на стоци влада, даљо ми је повода да, и ако непован, срећем пажњу нашег пољопривредног света, на ту његову слабу страну.

Јасно је свакоме пољопривреднику, да стоку морамо држати чисто, добро неговати и хранити, ако хоћемо да нам је здрава; на штак сваки пред том истином затвара очи. Преговене у раду, ирпана храна, нечиста стаја, ливана нега — одавна је нашег сточарења. Где се тако ради, сточне болести и сточне заразе увек су редовни гости, који нас подсећају на наше поришје.

Али, и кад наступе болести и заразе, ми се слабо старано да их локализирамо, ограничимо, сузбавимо и угушимо, већ се, често, жестино и на санитарије мер, које се у интересу здравља и сточарства предузимају! Само нигда не покушајемо ни знања готовости, да на лечењу стоке радимо, и да сточне болести и заразе ограничавано и сузбавано, немо подижемо руке под појас и вајмамо се, нумтамо да болест бени и, и што је још горе, ненаметни својим радом и поступањем заразу напреду.

За погрду да наведем само неколико примера.

Нипта није необично, да мала јатвад, одмах по јатвењу дисавају. То мора бити, на то смо навикли; најзад дисавање не може заузети шире размере. Али, ма како то дисавање било невање природе за ширине заразе, ипак је неупуно оно поступање сточара, који дисавају одеру, коју однесу у варош на продају, а јесо бацие на раван. *Месо од мавоснице треба закопати, а не трнати на аворити, јер оно може да буде тешко или криво, у коме ће се други зараза сточни или људски одржати.*

Кад овце препо лета дисају од метља, и тада се деша баци у реку!

Кад завлада зараза на у којој стоци, не пазн се на чистогу обора и става њаховог, заједно се драје заражена грда са незараженим, на једно се појаште гоше итд.

А најгоре је још, што се лешине заражене стоке бацију у воду, те се тим путем зараза разгнана у најширим размерима.

Наш санитетски закон неона је прецизан и неона строг у прописивању поступања за време зараза. Ипак би чешије требало народу читати и објашњавати, а ипаче иршити га строго, јер би отуд велика корист била.

Л.

Б Е Л Е Ш К Е

Чување гуска. — Код нас још врло мали број домаћина чула гушчије перје, јер многица не треба, а не знају да се добро перје продаје врло скупо. Међутим од тога би свака домаћина могла да има леи приход, нарочито оне које и ипаче гаје нине гуска. Најбоље се плаћа бело перје, зато треба привремено гајити бело гуске. У Београду плаћа се 1 штр. бело перје до 10 динара, а то је врло добра цена. Старе гуске могу се чувати 3 пут чувати преко лета, а младике 2 пут. Прво чување код старих гуска не треба предузимати пре по што време мало отопан, а то је обично пред Бурбан-дан. Последње чување не треба одлагати даље од овога доба, половине септембра, јер до ирпанае треба да има времена да се гуска поново одене перјем. При чувању младика треба пазити да их се не отупа перје на добитку (барбабату), јер ако се то учини онда немају довољно ослонца за ирпа, те их се ова лuku по лева. После сналог чувања гуска у оште треба их ирхранити, јер се на доброј храни пре одену перјем. А пре сваког чувања треба итерати гуске у чисту воду да се добро окупају, а још боље ирвати их млавои водом, јер се тад добије чистије перје. Када се ради као што треба може се добити просечно по 100

ПОДЛИСТАК

У ПРИЛОГ ПЧЕЛАРСТВА.

Од свију дивних, занимљивих и корисних пољопривредних грана, кажда се ипак, изају свију њих истиче пчеларство.

Са мало труда, са мало жртана, — оно пружа човеку корисну помоћ, дивну наслалу у раду, и, неспоритивно љубке.

Има ли шта боље и занимљивије, него, занјати се вредном и мудрои пчелницом? Зар то није за дивљење гледати, како она неуморно лети из поља у своју кошицу, носећи собом ирпанае прашка и сока из дивних цветова? Зар није вредно посматрати и размисљати, овај природни процес, кад слаба пчела од цветних сокова направи временом велике плоче меда и воска? Зар није за чуђење, кад се човек уповаа са иутрашњим радом и законом код пчела, који се увек ревносно одржава? На зар све то није за пажњу, на да се човек одушеви и приволи, да гаји пчелу?.....

Али, на жалост, данас је пчеларство у застоју готово ипаче. То је за чудо, да оно код нас опада. Исто, пре неколико деценија стајало је много боље. Ретко сте пре могли наћи кућу, а да нема по неколико кошица, и

редорисане пољачине меда и воска, а данас ће те у сваку негде тражити, и у по неколико села пачу кошицу!

На шта је томе узрок? Нипта друго и нико друго, до лично ил сами и наш немар, за пољопривредне рачивалне радове, а по наривае за пчеларство.

Загледимо само нашу најновију статистику, где ће мо наћи велике делове наше отаџбине без кошица, а и да не питамо за велике и сурнемо-уређене колачузе. Њих можемо у целој отаџбини, — што по реч: — „на прете избрвати!“ —

Пчеларство не тражи великих жртана и напора. Не тражи много ил материјалне помоћи, на ипак, све то плаћа са великим интересом.

Даже, на прво место, — а по нашем опште и обичном појму, — ако хоћемо материјалне користи од пчеларења, онда се и на то не може нико потужити.

Данас се нед прадично скупо продаје. Његова је истропиња велика, а мало се произвођа. Нека се узме ил и најмањи просечни проценат добитка од пчеларења, на ипак он прелазан половину од сто. На зар то није довољна награда за труд?

После ове материјалне користи, дугам искуствено доказана је и морална корист, од пчеларења.

Данас је за свакога јасан факт, да сваки пчелар мора да буде и јесте добар човек, у сваког погледу. Само благаородан и честан човек, са уснехом гаји пчелу, а ипаче, стур и рђав.

грама од гуске сваког чулања, а то је преко четврт килограма годишње. Нека се перје прода и по 6 динара, то опет значи да једна гуска, с мало труда домаћине може да донесе годишње динар и по прихода од перја. То није мада привреда и не треба је подцењивати, кад се зна да већина наших домаћина за цео годину не узме нише од толике суме, колико би јој гуска перје донела прихода.

Пресасавање цвећа у саксије — носач је домаћина, појам их сад предстоје. При томе треба нарочито водити рачуна о моћи саксија да упијају влагу. Нове саксије непосредно много воде упију у себе, а тако исте и старе суве саксије. С тога пре но што се цвеће пресадје у саксију, треба ову метути у воду да се добро напуне, јер се иначе може лако превртати, па кад се пресадје не зашти довољно, то баш ону влагу око крајњих жилица попије саксија, а жилице остану у сувоти и не могу добро да усисну храну из земље, услед чега цвеће удари натраг и почно вепути.

Бистрење меда. — Кад се мед истресе на истресалици, он још није потпуно бистар, већ садржи делнице воска који га чине мутним. У толико је мутнији и нечистији мед испушен из саћа на стари начин. Најбољи начин да се мед избистри овај је: Треба усутити мед у лонац или у опште у суд, који има при дну отвор — чеп. Тај суд с медом треба метути у казан или котлоу с млаком водом да се мед мало смачка. Чин се може пооче загревати, одмах се диже на поврнину восак који се налази у меду. За три се лонац с медом извади из воде и полако оточи мед из лонаца на чеп, док у лонцу остане талог — восак. При овом треба налити да вода у коју се меће суд с медом не буде однек врућа, јер јакији загревањем мед губи свој пријатан мирис.

Г Л А С Н И К

Слава и изложба. — За слављење прве слине и извођења сортаменталне изложбе из области: градинарства, воћарства и винограда коју приређује Српско Полупривредно Друштво о својој слави на дан Св. Краља Милутина (30

Наш народ лепо вели: „на доброг човека, пчела не пушта жуку“.

Као најачи доказ за ово, напред речено, служе нам све статистике злочинства, које тврде: да међу најчистијим злочинцима, за разне преступе, нема ни једног, или, врло мали број пчелара. Ово треба за свакога да буде јасно.

Зар може што бити поучније и лешије него посматрати пчелу, њен рад, ред и живот? Гледајући њено унутрашње уређење, чистоту, ред, уредност и вредноћу, човек се, — можда и нехотице — као на неком недостатку угледа на њ. Он јој се прилагођава. Она га привлачи, и човек мора да јој следује, и да се од ње учи свему добром.

Трећа је корист од пчеларева: *развијање ума и мишљења у свим се религиозним образованим.*

Ако човек посматра рад пчеле, прављење меда, састан саћа, плођење пчеле, исцале за ларве пчелине — свада ту човеку ум стаје. Дале не може. Ту види једну тајанствену силу, један велики и не промишљан закон, који, тим посматрањем увек, и правило руководи.

Ту човек покушава, да својим мислима расветли: оно ситно саће, поставак ових ћелија, развој од приња до пчеле. Мисли, како то, да пчела, снес сој из шареног и мирисног цвећа и на својим ногама понесе мало праха, па све то однесе у кошницу и прави онај сладак мед? Зар то није за дивљење? Или, како од матичних јаја постају црвени, па носач, трутови и радилице? Или, како то, да се ова оваљав ред у кошници? Да се зна, која пчела има шта да ради. Нека иде за прах и сој из цветова, нека

октобра) оне године, а у своме дому — до Министарства Финансија — Београду, изабран је нарочити приредиваачи — извршни Одбор у који су ушли она господа: Раша Милошевић, председник Српског Полупривредног Друштва и начелник царског одељења министарства Финансија; Ђоста Пригорода, директор гимназије у невази и члан Управног одбора Полупривредног Друштва; Милош Х. Поповић, економ из Београда, Живко Поповић, члан пореске Управе и бив. многогодишњи секретар и члан управног одбора Српског Полупривредног Друштва; Раја Т. Тодоровић, секретар Министарства Народне Привреде и члан управног одбора Полупривредног Друштва и Иване Радошљевић, друштвени економ.

Одбор јавно ради на припремању, а већ је утврдио програм за славу и изложбу. Предмети за изложбу примаће се по овоме реду:

I. ГРАДИНАРСТВО

A. Пољарке.

- 1.) *Парова*: грашак, сочиво, пасуљ, итд.
- 2.) *Зеле*: кулус, кељ, шареник, итд.
- 3.) *Курозасте и коренасте биљке*; где спада: кроштар, мрква, цвеќаљ, итд.
- 4.) *Поглумица*: црвени и жодри.

B. Зачини.

У које долази: наприка, першун, целер, марофија, мајоран, шафран, итд.

В. Салате.

Салате разних сората, крставац итд.

Г. Ђества.

Љубењче и диње.

Д. Ђиљве за украс.

Џеће и украсно шибље.

Ђ. Мокверве и друге прераде градинарских плодова.

Кокверве од пасуља и грашка: укувани шафрани, туршија, итд.

носи воде, неке опет остану у кошници и одржавају чистоту и унутрашњи ред. Како то, да само једна јастица сме бити у кошници? а никако више... Ето, та и још многа друга питања намећу се пчелару, да их он реши, а он, по уређењу рационалности, мисли о њима, и покушава да их реши. Тачне оштри и разнати своје мисли. Са њима лети у шине свејере и тражи објашњења и помоћ од свештеније Творца сва ствари. Приближује се Богу и његовим законима, и ту му одaje хвалу, за велику мудрост. Тим самим приближавањем, човек се усавршава. Постаје религиозан, а носач, већ по себи, саме, долазе верске врлине, које му се дубоко усађују у душу његову и чине га човеком, у потпуно смислу те речи...

Даље је корист од пчеларева, и *физичко развијање тела*, које, са хигијенског гледашта врло корисно утиче на здравље човека, који се бави пчеларењем.

Човецини живот, састоји се у раду и кретању, и то кретању и одржавању здравље, а не рад убија, јер се каже: „устајања вода сидри“. А сваки пчелар мора бити навикнут на рад, да је окретан и вредан, и да је често око пчела. А зар то није мелек за здравље проводиће време у кретању и у чистом залазу око кошница, око којих се шири благи мирис дивног цвећа а медног саћа?

Зар се таме не крени снага и тело?

Погледајте неког зеленаша, који надици седи за тогом, каква изгледа? а видите га кога полупривредника, како несело проводи време у пољу и раду. Дице му је свежее и румено, а он лак и весео.

II. ВОЂАРСТВО

- a.) *Семанско воће* : јабуке, крушке, штд.
- б.) *Другачица воће* : бадем, ораси, лешници штд.
- в.) *Костича воће* : шљиве и бреске (ошунане свеже) грешке и вишње (вештачки ошунане).
- г.) *Прерађено воће* : сушено воће, некмеа, савтко, маццини, штд.
- д.) *Воћке* ископане у разном порасту.

III. ВИНОДЕЉЕ

- 1.) *Грожђе* (свеже).
- 2.) *Вино*, црно и бело (старо и ново).
- 3.) *Лозе* домаће и америкашке.
- 4.) *Прераде грожђа и вина* : као грожђе у туршији, суво грожђе, некмеа, мововина, коњак штд.

СПОМОЃНА СРЕСТВА ЗА ИЗЛОЖЕНЕ ГРАНЕ

Планови за уређење градина, расадника, виноградa штд. сираве и прибори за изложене привредне гране. Буџетне карте. Графичне и статистичке таблице, слике, моделе штд. из области градинарства воћарства и винодеља.

Нов члан уџељача. — Г. Стојан Бурђина, учитељ у пензији из Београда, ценећи и уважавајући рад Српског Пољопривредног Друштва, које је узело на себе ту тежку задаћу, да унапредује и равнаја пољопривредну славу најмоћобројнијег привредног staleца у нашој домовини и да би му помогао у извршењу овог тежког задатка, износио се уписати за члана уџељача Друштвеног са улогом од 100 динара. Уџељачин улог исплатиће почастио по 5 динара месечно; прву уплату положио је одмах. Хвала му.

Платарство на угадног добру Српског Пољопривредног Друштва у Шапцу. — По предлогу одбора за напредне начине рада, Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва, у нарочитој седници једногласно је решио :

- 1. Да се на друштвеном добру у Шапцу заведе платарска радioniца од прџа, сламе и рогоза, у којој да се израђују сваковерни варњарски предмети а у првом реду

Ето, то су у кратко главне користи од пчеларења. Па који може да порекле користи и важност пчеларења? Ту сава дела говоре и сваког убеђују у то, ко се само упусту, у посматрање истих.

Један вредан и неусуан пчелар, може да буде углед у својој околини: својим радом, поучавањем и заузимишошћу. Он може врло добро да дејствује на не обавештене и забачене своје суграђане, који не знају важност и корист од пчеларења, а можда би то била одушевљени и вредни пчелари, само да их во упуту на рад. Да им да кинне знања и поуке, па је заинтересовање велико и сваки од њих, почео бих да гаји пчелу.

Да посматрамо шта каже пчелар, г. Јован Живановић, професор, о пчеларству :

„Хвала ти Боже! што си ме милостио својом диошом са не уморног пчелом, која ми је оследила рад, а тим и моје слабо тело ојачала, која ми је показала да је само у риду живот, која ме чува од сваких страсти, која ми је отворила кингу жини, а то је чудноват живот ми, који ме при сваком посматрању и изучавању негову году — као што би Дарвинте казало — ка високој мудрости својој, тј. ка познату теби, Боже, која ме у оним шимим мутним данима разумеје и омовине, да нам је само у лудничком раду и слави свас, и која ме још поред овога овог и материјално помаже.“

Ето, како карактеристично пчелу, један одличан наш филолог и пчелар. Он је у оно неколико својих речи обухватно готово све оно, што се има о пчели да каже. Изнео

на земљорадничку потребу као : корпе за брање воћа, грожђа, пастаја и осталих пољопривредних производа италијански сламни предмети а као најгаљанше сламни нешиари.

2. Да се за руковођење платарских послова постави на добру спремно лице, које је оном раду практично вично а које је свршно нарочито оделак наше школе за винодеље и воћарство у Буџоку код Неготина, где се платарство особито гуп.

3. Да се у овом погледу предузму одмах све припреме како би се посао могао отпочети још у току идуче зине.— Ова одлука нашег Друштва, засадује важну што ће се за увођењем ове нове установе у Шапцу, где ће Друштво сваке године припремати курсеве у најподесније доба године, те ће се оним начином земљораднички подстакинути и обучити у изради предмета кућевне радиности.

Веома се радујемо још и томе, што је Друштво изабрало годно место за ову радioniцу, јер се предмети ове врсте у Подраву слабо израђују те се много са стране набављају.

Рајфајенско штедионице у Аустрији. — У Аустрији су нечелм оснивали штедионице по Рајфајенској систему пре 10 година а данас их има већ 1018.

М. П.

ДО ПИСИ

На Беогињи, 31. августа, 1897. г.

Ужакни округ као да је ове године најсрећније прошао са летњом. Истина је, да је и вод нас кини починила много штете, али ипак зато усеви су нам у опште боља по што су у већини других крајева, према извештајима који су вам отишли стизали. Шиневидо, до душе, немамо много, али је ипак и добре, што је кидо где ове године има. И омас нам је добар и добро је родно. Егда предлетна и обекана добру жетву. Кукурузу су нам на место врло добре, а има их и слабих. Траве су биле овог лета заиредно добре, те је доста и доброс сена накомине. У низинама, крај река, начинила је поплава доста штете, нарочито ливадама, али су зато у толико боље родале

је користи од ње, и нико не би имао шта додати овим његовим речима.

Па поред свега овога, да се поново запитамо : па за што је пчеларство у нас слабо? Зар није то дело заседати у својне дворншту жинског цвећа и дрвета, багрена, али штд.? Па у сред тога жинска и зеленила наместити неколико коњица, и слушати, како вредне пчелнице жује и журно раде своје посао, од кога сонственик има користи и насладе у животу. —

Према свеуку опоме, свако може бити пчелар, а на прво место, спешитињени и учитељи, који би били у најбољој могућности, да пиру знања и користи од пчеларења, у народу, али би за то требало оти њима још у школи дати одређенија и потпунија знања о пчеларству.

У нашим школама предају се пољопривредне науке, али, врло мало, или, никакво. У учитељској школи у Београдској, предаје се дела пољопривреда са по два часа недељно, и то, по све неуредно!! — па и оно знања, што се из школе изнесе, оно је врло сукучно и поглатно основано, на теорији, а од практичне нема ни синова. После тога, код ових речених школа, нећете наћи ни педаго обрађено земље, а и то је за жаљене.

Па, поред свију ових околности, није онда ни то чудно, што се спешитињени и учитељи слабо старају, да распиросту пчеларство. Треба знања још из школе носити. Треба љаку још у школи, да се да воља за рад и да се одлучења на да једва чека да изађе из школе, те да своје знање приведе у дело и да се допираје практиком довољује и

livađe po brdima. Na zlatiborskim suvatima danju nije bilo tako dobro i dovoljno namje, kao one godine. Trgovacka stoka koja se sa suvate prava i šalje u trgovinu, brzo je dobro uvela ovog leta.

Vođe je u plavnini osobito još u cvetu, te ga tako malo ima. Ali u njima i zaklonjenim mestima rodio je vrlo dobro, нарочито шљаве за које ће народ леп новач да узме.

Stoka je zdrava, no se vrlo primitivno gaji i čuva. Nalozba goveda koju je priredila učenika podržana 24. okt. m. u Užicu, bila je vrlo dobro zastuđena stozom, a i naroda je dosta došlo na izložbu. Ovo ће brzo dobro uticati na poljoprivredu, samo ako se svake godine budu ovakve izložbe priređivale, te ће se narod izlaziti na boku pažnju oko svojih goveda. A i okrug je već kupio nekoliko dobrih bikova, a kućne kako čujemo još i više, te ће народ imati dobre bikove za puštanje na svoje kраве.

Idućeg jesena imaće nalozba svoju proizvodnju u Podluzi i narod se sprema i za to. Najdu se da ће i ona još više doprineti da se narod nauči da što bolje radi svoje poslove u polju a u pogledu stочарства, koje je najvažnije za nam kraj, a tako i polјарства.

Šume imae sve manje, satire se mnogo. Istina da se od nekih vremena šuma strojnije čuva, ali bi bilo potrebno da se ušine još strojnije naredbe u tom obliku, jer ako se što pre ne poštuje višegoda stroma brda, nam ће kraj ubrzo podivljati tako, da га posle ne ће бити лако uputovati.

Zdravlje u narodu povoljno je.

Jan.

Lenač, 8. септембра 1897. г.

Sad je ovde u najvećem jeku *berba шљави*, koje se većinom беру na primitivnan начин, т. ј. више се млате, no што се потресају. Благодарећи стројном распису г. министарства Народне Привреде, оне се у овом крају сада први пут беру потпуно зредле, јер до 1. овог месеца није нико смео ни шљаве да обере, за што заслужује хвалу и оvd. вођаства власт, која је показала велики труд да се овај часитачки начин изврши. Желати је само, за и осталим рас-

писи Министарства Народне Привреде (а нарочито онај о прелазу винограда) буду од стране пољације овако потпомогнути као овај. За то, што у овом крају оне године има доста шљави, овде раде око 10 некметарских фабрика са по 10 до 12 кавања, и око 20 сушница (Жешана). И један и други отпочели су рад тачно од 1 овог месеца. Увук због вршише мале цене шљави (4 динара 100 кг.) народ их неродо продаје, по неким меће у баче; ово чине нарочито они који су ишћували, те им није нужда. Да исте продају, Овданишњи је свет сву своју паду, на овако оскудној години подигао па шљаве, падајући поволној испи ветих, а сад кад овако мале и нозватне цене, он је клауно и малаксав. Са оваком ценом шљави ни некметарци неће проћи најбоље, јер ако се иста мало много не повиси, онда они у овом крају неће имати да раде ни 10 дана. За то ће време купити оно мало шљави од свротноје, а ишћували људи — као што рекох — неће ни продати. За осуду је, још и то, што овданишњи трговци шљави по одређују стању цени ветиха, no протрпају глас како је цена шљавина 4 дин. а овима по ценим плате и више. Распис о мерењу шљави није овде добро потпуно саишћују, јер ипак поједини трговци саузе се у том погледу нечасним путем. — Због сушења и кувања шљави, овде је исечено око 2.000 кубних хвота дрва. Дрва су плаћана обично 20 дин. хвот. Због оскудне године свет је и у овоме трговачком пољима, услед чега је града гора сатрвана.

У недељу 31. пр. месеца, овде је као град бео кнеже (сув). Био је неданче голубије јајета а надало је у дебелим од скоро 20 см. Ишао је у правцу гасидских планина (Татарине и Крешана), а нарочито је се много просуо у В. Крушевцима и Рекоцу. Шљаве и остало јесење воће све је сматрно. На због тога што овакве шљаве не могу да поднесу ни за кување и за сушење, људи их куве мећу у баче за расипују.

Време је до сада у овом крају било већином суво и за бербу погодно.

Стање здравља код људи и код стоке није најбоље. Смет већином болују од грознице с јаким натром, а у неколико седа мећу овима владају кресте.

Ст. М. М.
уч.

успривања, а не, тек по изласку из школе, да се почну да теку основна знања о полјопривреди.

За све ово, да узмемо пример у нашем суседству.

Да узмемо за пример карловачку богословију. У њој је прво увек рационално пчеларство давањима одличан историк г. архиваријат Руварач. Оно се и данас са увеском у њој предаје, а има доста и других школа, како нижих тако и виших, где је пчеларство обавезан предмет.

Сам г. Руварач већ да је једном поклодио пчелњак г. Жинаковића и да је се толико одушевно пчеларство, да је одмах позвао г. Жинаковића, да исто предаје у Богословију, у којој је он у то време био ректор.

Ето, отуда се и првади, што пчеларство веће напредује код наше браће, преко Саве и Дунава. Тако ће те редом наћи свештеника и учитеља, без коњица и пчела. Код њих постоји и пчеларско удружење, које брзо напредује.

И код нас је покушавано да се пчеларство подиже што боље. Основано је удружење. Наказно је и био орган српских пчелара, лист „Пчела“, али само за неку годину, па су сви ти покушаји, и све те депе жеље српских пчелара остале на празно. Овдиз је био врло слаб.

Из свега до сада реченог, желимо се закључити ово: 1. Прво, треба увести у основним школама поред осталих привредних грана и пчеларство, где би се на практици показивало деци, бар најзначајнија знања и појмови о пчеларству, и што би деца радо то примала. У том су-

чају требало би свака школа да има по неколико коњица сурвеног система, и тако би једна школа могла да дејствује много, на околним народ.

У немакској је одавно заведено пчеларство по свима школама, са засебним катедрама и сматра се као обавезан предмет, а колико ће мо наћи код нас школа са коњицама?

Тако исто ваља завест и по већим школама, — а са кнеже часови, — привредне науке и да се уредвије и потпуније предаје, и то што више практично, јер смо ми сви убеђени, да је нама слас у економном напредку и раду. 2. Што се тиче распрострањености пчеларства, ту су на прво место морално обавезни свештеници и учитељи, јер је њима дата најбоља могућност, — а и прилике су и околности, у којима живе, — да се баве пчеларством, до истог проучавају народ, шире знања и подику га, а све то није скочано са великим трудом.

Напоменуто, што се тиче тог питања: ко може бити пчелар? одговор је врло кратак, — сваки. Пчелар може бити, и треба да је: сиромаш и богат, млад и стар; сваки може да гаји успешно пчеду, само, мало више воље и вредноће за то. А кад се узме у обзир, да је труд ово пчеларства мада, а тако исто и материјалне помоћи, а да је успеш поволан и корист велика, онда треба сви да ширимо пчеларство, колико год је могуће више и да сви будемо пчелари.

Врба, 1897. год.

Милаш Ј. Путиковић,
српски богослов и учитељ.

ПОЗИВ

ЧЛАНОВИМА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА, И ОСТАЛИМ ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И ПРИЈАТЕЉИМА
СРПСКЕ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

Српско Пољопривредно Друштво, које стоји под највишом заштитом Његовог Величанства Краља Србије Александра I, славиће ове године први пут своју Славу 30. Октобра на дан Св. Краља Милутина, у име успомене на прве дане постанка друштва.

Овом приликом Друштво у своје дому (до Министарства Финансија) приређује поучну сорtimentалну изложбу производа из: градинарства, винодеља и воћарства.

Обзнањујући ово Управа Друштва у име Друштва, позива на славу и посјету изложбе све своје чланове, пољопривреднике и све остале пријатеље привредног напретка Србије.

У исто време Управа моли оне привреднике, који желе као излагачи суделовати у изложби, да своје изложбене предмете најдаље до 25. Октобра ове године пошаљу или донесу Српском Пољопривр. Друштву, где ће их у име Друштва примити економ друштвени г. Павле М. Радосављевић.

Уза сваки изложбени предмет треба утврдити начин на коме ће бити означено: име излагача, место одакле је и наименовање предмета са означењем сорте.

Потрошни изложбени предмети, као што је: грозђе, воће, пиће итд. неће се враћати, него ће се употребити за оцену квалитета.

Програм изложбе и славе обзнаниће се у „Тежаку“ и „Српским Новинама“.

Ово је општи позив за све чланове, привреднике и пријатеље српске привреде. Засобне позивнице неће се слаати.

Напомена излагачима:

Сирове плодове (поврће и зелен, воће и грозђе) ваља послати у котарицама, а суве шљиве, орахе итд. — у добро сашивеним торбицама. Од сваког плода треба послати најмање по 2 килограма.

Пиће се шаље у боцама, и по могућству од сваке сорте по 2 боце.

Бр. 4213. Из Управе Српског Пољопривредног Друштва 24. августа 1897. у Београду.

Цена мањих огласања: Од петих врста од једног ступца по 10 динара дне; од осталих крупних писмена по 15 динара од врсте и ступца.

Већих огласања од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 ден. (5 еор.) четврте стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 динара дне државне таксе.

За оглашавање ване кула 10 од 100 јединице.

Преглед 35. броја Тесака — Позив на париску светску изложбу. — Чланци: Залимљивање стове. — Нешто о подумима за вино. — Пестување при сточним заразама. — Подстицак: У прилог пчеларства. — Блески. — Гласник. — Дописи. — Поэме.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛАНТУГА ЗА СРЕМЈУ, НА ГОД. 8 ДИНАРА, НА ПОСА ГОД. 4 ДИНАРА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ДОМАТАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРЕЗОВА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ КАРА И ЗАНИ, ДОБИЈАЈУ ЛАНТУ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕТПЛАТУ ГЛАВНОЈ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАН СРЕМЈЕ, НА ГОД. 10 ЗР. 5 ФОР. А. ВР. ПРЕТПЛАТА И УКУПНИ УЧЕШЉИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТА. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ УГОВОРА ОД 1889. ГОД. № 204 СРПСКОЈ ДРУШТВЕНОЈ ПОШТИ ПОШТА БЕЛАСИТЕ.

НАСЛАНА И ИЗДАВАЧА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ЊЕГИЖЕВНИ ОДНОР:
БОЈА ЦРИНОЊАК, БОЈА Д. ГЛАВНИЦА, АЛЕКСА М. ЖИВАНОВИЋ
И АНТА ГОЛДНОВИЋ.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
БУША И. СПАСИЋ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ
АЛЕКСАНДРА ПРВОГ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
ПРИРЕЂУЈЕ 5. ОКТОБРА ОВЕ ГОДИНЕ У ПРОКУПЉУ
ИЗЛОЖБУ ГОВЕДА И ОВАЦА

I. РАНОРЕД ИЗЛОЖБЕ ГОВЕДА.

Изложба ће бити поделена на 5 одељена, а издаће се излагачима за најбоља грла у име награде сума од 5.300 динара поја је по одељенима овако распоређена

A. одељење. Краве са овогодишњих теладна.		
		НАГРАДА ВМА 17.
I. Награда	Министарства Нар. Природе	200 дина.
II.	окр. топличког	150 .
III.		140 .
IV.	окр. прокупачког	100 .

V. Награда		100 .
VI.		60 .
VII. и VIII. Награда		по 50 .
IX. Награда		40 .
X. XI. и XII. Награда		по 30 .
XIII, XIV, XV, XVI, и XVII. Награда		20 .

Б. одељење. Јунице и Јуници, који нису спаривани

НАГРАДА ИМА 19.	
I. Награда <i>Мин. Народ. Привреде</i>	150 дин.
II. " <i>Округа Топличког</i>	150 "
III. " <i>Округа Топличког</i>	100 "
IV. и V. Награда	по 90 "
VI, VII, и VIII. Награда	по 50 "
IX. Награда	40 "
X, XI, XII, XIII, и XIV. Награда	по 30 "
XV, XVI, XVII, XVIII, и XIX. <i>окр. Топл.</i>	" 20 "

В. одељење. Краве и Бикови старији од 2 године

НАГРАДА ИМА 19.	
I. Награда <i>Министарства Нар. Привреде</i>	200 дин.
II. " " " " " " " " " " " "	140 "
III. " <i>Ошг. Прокупачке</i>	100 "
IV. " " " " " " " " " " " "	100 "
V. и VI. Награда	по 60 "
VII, VIII, и IX. Награда	" 50 "
X. Награда	40 "
XI, XII, XIII, и XIX. Награда	по 30 "
XV, XVI, XVII, XVIII, и XIX. <i>Нагр. Окр. Топл.</i>	" 20 "

III. РАСПОРЕД ИЗЛОЖБЕ ОВАЦА.

Овце ће се изложити у једном одељењу, по свакога привредника засебно. На име награде издаће се 660 дин. а награда има 16.

I. и главна награда <i>Окр. Топл.</i>	100 дин.
II. " " " " " " " " " " " "	90 "
III. " " " " " " " " " " " "	50 "
IV. и V. Награда	по 50 "
VI. " " " " " " " " " " " "	40 "
VII, VIII, IX, X, XI, и XII Награда	по 30 "

Г. одељење. Теглећи волови и гојазна стока.

НАГРАДА ИМА 15.

I. Награда <i>Министарства Нар. Привреде</i>	150 дин.
II. " <i>Прок. Задр. за жб. пом. и изредну</i>	100 "
III. и IV. Награда	по 90 "
V. и VI. " " " " " " " " " " " "	" 50 "
VII, VIII, IX, X, и XI. Награда	" 30 "
XII, XIII, XIV, и XV. <i>Нагр. Окр. Топл.</i>	" 20 "

Д. Одељење. За сва остала говеда, која се излажу ради угледа, а не такмиче се за награду. Излагачи могу бити награђени похвалницана.

Поред побројаних награда по одељењима, наградиће се најбоље пригодно грло на целој изложби, а домаћег соја, *главном наградом Министарства Нар. Привреде* од 300 дин. у новцу.

XIII. и XIV. Награда { <i>округа</i>	" 20 "
XV. и XVI. " { <i>Топличког</i>	" 15 "

Награде и за говеда и за овце издаваће се у новцу или *пољопривредним справама*, како Срп. Пољопривредно Друштво буде одредило и оцењивачки суд досудно.

Осем награда у новцу и справама, издаваће се *поглављиче* и разни поклони, по оцени оцењивачког суда.

III. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.

1. *Првоо излагача* имају власници говеда и оваца из *округа Топличког*.
2. Грла која се излажу треба да су у притожању садашњих власника бар од 1. Априла ов. год.
3. *Пријава грла* за изложбу траје до 1. Октобра. Пријавити се треба, писмено или усмено, Пољопривредној подружници у Прокупљу. У пријави треба означити име и презиме излагача и одеље је, колико и каквих грла излаже и за које одељење, је ли од сопственог домаћука или је купљено и кад; најужицији овне грла и кад је и где отељено — ојагњено. За овајеве не плаћа се никаква такса, а и за писма упућена решеној подружници или Срп. Пољопривредном Друштву не плаћа се поштарина.
4. *Довољне грла на изложбу.* Сва на вреже пријављена грла треба довести најдаље до 8. сах. изјутра 5. октобра у Прокупље, код вањаришта. Доведена грла распоредиће се по одељењима, а излагачи одвешће их онако, куда се уште и тамо их добро чувати. Ако један излагач излаже у више одељења, мора за свако имати чувара. Излагачи и чувари стоке треба да су пристојно одевени и обучени.
5. Доведена и пријављена грла остају на изложби, догод се ова не закључу. Излагачи и чувари стоке дужни су слушати редитеље и надзор. изложбе.
6. Оцењивачки суд почиње рад у 8. сахати 5. Октобра.
7. *Сачвано отворене* изложбе извршиће се 5. Октобра пре подне, чему ће претходити литургија са благодарењем и водо-осећењем.
8. *Делене награда* и *поклона* извршиће се истог дана, пошто оцењивачки суд шири свој носко.
9. *Приступ на изложбу* бесплатан.

IV. ОДЕЉЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ СПРАВА.

Уз изложбу стоке биће засебно уређено одељење, у коме ће од 1. Октобра па док се изложба не закључи:

1. бити изложене све оне пољопривредне справе и ствари, које су одређене за издавање на награде или поклона излагачима;
2. показиваће се посетницима и излагачима употреба и рковање тим справама;
3. приправити се храна за стоку и дати привредницима вужна обука у хранењу стоке том приправљеном храном.

Приступ и у оно одељење бесплатан.

Септембар 1897. г. Београд.

УПРАВА
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

У ЗАШТИТУ НАШЕГ ГОВЕДАРСТВА

Истината је истина, да је говедарство код нас једна од најважнијих привредних грана. Она је то и била још на недогледно време, јер су услови за гајење говеда код нас врло повољни. Наша клима, наша вода, наша пава, — дају нашим говедима особину, која их чини надмоћнијим над говедима запада, а то је особити укус и слатк меса.

Са то особине наша се говеда особито цене и траже и на свима трговима запада радо купују. Ово је услов, који омогућава произвођење говеда код нас у што већем размеру, који нас на то упућује.

Ну ипак тако, као што тракља наших говеда може да утиче повољно на произвођење говеда код нас, — исто тако може да буде и опасна за наше говедарство.

У сваком другом, па и у овоне важи правило: ко више трговачко по што приређује тај материјално опад. Ако и ми мање говеда произвођимо но што трговачки на храну у земљи и извозом, — онда је јасно да у том послу опадом и на том благу широзањемо.

Ово је врло важно, а чини нам се и саврежено питање.

Без тачних и поузданих статистичких података ни не смејемо да тврдиемо у каквој размери стоји наша произвођања говеда према потрошњи ветих. Али по оцени прилика, које могу да послуже за доста правилну оцену, ми би пре смели да кажемо да је произвођања мања, него ли што би требало да је већа од потрошње.

За објасњење овога што рекосмо, да наведено један пример, који се изаче толико издато, да је морао пасти у очи свакоме који је воде изило о овом питању: Ако заједно од јарма до јарма, уверићемо се, да је врло мала број радних волова у земљи, који су у пуној снази својој, а још мање престарелих. На против видимо нахож гуњиће који још нису доспели на своју пуно снагу. Проглашени Јасенцу, Мораву, Стиг, Мачву и друго наше крајево у којима до скоро беше реткост видати да се оре на правана или коњима, већ се орава саакним воловима и то махом са по четири. На шта ћемо видати данас? Два јуница поведе се у јарку, или две кравице и пред њима једно кабус! Истина је да ова жалосна слика још није оштра, али је много тежа но што пређе беше, и као би Бог да се не умозжава, већ да је настала. — Али зар нису ове дознаи да смо окудаци у теглећих *овловима развојеним за рад и у ауној снази?* Зар није ово доказ да је потрошња већа од произвођења, кад не можемо да заменимо продату стоку, стоком за рад потпуно способном?

И ако још не би смели да кажемо да су то дознаи да је произвођања мања од потрошње, онда нек нам је дозвољено да те околности назвемо најогрештељем и предзнаком несразмерно мање произвођења.

А шта значи земљораднички без радених волова, шта значи земљорадничка земља без довољне и добре спреге? Зар се може очекивати успех и у другим земљораднич-

ким пословима без добре и доста радне стоке? — Теглећи волови то су савезници нашег земљорадника, то је теглећа снага земљоделца. Без добрих волова не може се ни замислити успех у земљорадњу, ни направити наше земљорадничке државе.

Ко је мање упознат са земљорадничким пословима и животом и радом нашег народа, могло би нам приметити да претерујемо, јер, ваљда да „не зависи остатак народа и државе и њен напредак од волова?“ Али ми на то без зазора одговарамо: Јест, зависи, све зависи у земљорадничкој земљи од радене стоке, и то су код нас волови. Без добрих волова нема живота, нема просвете и културе, нема снаге.

* * *

Гледајући овако на потребу добрих теглећих волова у земљи да пожемо даље, да видимо: да ли би било оправдано, са гледишта народно-економског, предузети какве мере да се *потрошња говеда доведе у нужну размеру са произвођањем, шта би и у томе погледу требало првенствено чинити, и да ли би мере које би се предузеле имале повољан утицај на развој и унапређење говедарства у земљи?*

Пре свега немо се губити из вида ни за тренутак, да се на што већој и што бољој произвођањи мора да ради. Ну ипак ставили себи у задатак да говоримо о мерама које утичу непосредно на произвођање. И до сад је на томе рађено и ради се непрекодно, кад са већим, кад са мањим успехом. Изложбе говеда у земљи, државни сапшти говеда, пошти о гајењу говеда итд. итд. све су то мере којима се непосредно дејствује и утиче на што бољу и што јачу произвођању говеда. Оставајући за овај мах на страну те мере, ми ћемо овога пута да говоримо о мерама које се односе непосредно на потрошњу, а само посредно утичу и на произвођање. —

Ми смо у чланку „Извозна трговина говеда и наши интереси“, у бр. 25. „Тешка“ об. год. указали на неке прилике које штетно утичу на наше говедарство, и изјавили смо своје мишљење, да би државна власт са пуно оправдања и сама требала и могла много да помогне, да се извозна трговина говеда наших уреди на здрављаким основима, јер би се тиме заштитили интереси једне од најважнијих грана наше произвођења.

Овога пута решени смо, да у кратко изнесемо све прилике и уроке који при досадашњем уређењу трговине говеда, штетно дејствују на наше говедарство и на посредне и непосредне интересе наше отаџбине.

Прво нам се важеће питање: у чијим је рукама наша извозна трговина говеда? — На ово ми одговарамо: у главнионо у страначким. Мало је наших грађана који се баве извозном трговином говеда, који су своје капиталне уложил у тај посао. И онда мали број људи који су својом народу и својој отаџбини понатам извозом и продајом говеда на страним трговима, уложили свој труд и капитал, махом су врло рђаво пролазили и нагрда за то услужу земљи и народу обично је била — банкротство. Буду судбину не могу ни данашњи наши извозници говеда да очекују при садашњим неууреженим извозничким приликама. Данас у Србији има безброј тако званих „тргована“, који у стари нису ништа друго до

чобани стравачки, који стравачима дају сигурну зарadu, a isto tako сигурно izgube ono malo „капитала,“ као год што ubijaју трговцину и углед наше отаџбине на страни. Довољно је данас да човек има 50—100 банака на да постане „трговац воловарска.“ С толико новца прилажује се једном или другим пеншанском консионару или његовом агенту у Србији и даје тај новац у кауцију. Пеншанци мање свог агента с новцем (или како се код нас зову „торбари,“) који путује с новим „тргоцем“ на вазар, где вајни трговац плаћају волове а торбар их исплаћује, а пасоши сточи преносе се на име Пеншанца консионара. Кад је тако вајни трговац купио једна или више кола волова, путује с њима у Пешту. Ту се истапаре и одводе у шталу консионара, ту хране и чувају до пазарног дана. Кад дође пазарни дан, вајни трговац стоку прода, но кунац не исплаћује је њему, већ консионару. Овај сад покаже вајном трговцу рачун, у који улази на страни издатака т. зв. акција, т. ј. интересе које Пеншанц рачуна вајном трговцу на новцу доложен у купљене волове, на онда буџрук, подвоз, лекар, прегад, храна, штала, место на тргу, послуга, провизорни консионару итд. Онда му покаже колико је узето за продату стоку, на ако је јавне узето но што износи рачун издатака, што обично бива, онда се разлика надокнађује на кауцији вајног трговца; а ако има зарade, то првиша трговцу. На тај начин за краће или дужи време испрне се трговачка кауција и он престаје бити „трговац,“ ако не ваје начина да похвати нову кауцију. Међутим Пеншанц не губи никад. Он наплати добар интерес на свој новац у акцији и другим провизијама.

Па кад се тако лако постаје „трговац,“ онда није чудно што видимо како седам пруда нију, те похвати кауцију и постане „трговац.“ Данас једну, сутра другу, и тако кауција појде ипаве, а вајни трговац навикнут на „трговачки живот“ остаје без земље, одвикнут рада, — ствара селски протетаријат. Дакле данашња трговина воловарска употребљује појединца а убрвана стварава протетаријата селског, а сад да видимо да ли се тиме користе бар друштво у земљи, и да ли није такав рад у корист произвођача.

Услед тога, што се лако постаје воловарски „трговац,“ видимо безброј вајних трговца. Сваки од њих рад је да заради и задовољана се навом зарадом само се жри да направља што већи промет. Стога дебеља и у опште способне за извоз на даље тргове нема онолико колико је тим „трговцима“ потребно те да праве велики обрт. Зато они купују све што се купити може, а по виђане иршину и недозрачу стоку. С таквом робом ишају на трг и то у толикој количини, колика је потребна пућиона на пеншанском тргу. Услед тога разуме се да тамош. кунци цену оборе и стока се продаје у бесцење. Наши воловари морају да је даду пошто — по то, јер ако је задаре на храни у Пешти још недељу дана, до идућег пазарног дана, онда знају да ће се стока сама појеста, а ипак сигурни да ли неће идући трг бити још гора. При овакој лошој цени вајних говеда на пеншанској ипаци, као главном тргу за нама говеда, разуме се да трговци морају да убјају цену говеда у земљи, а то је на очигледну штету домаћег говедарства.

Међутим када би се стало на пут прекомерном извозу, онда би се говеда одржала на цени, јер их се на трг не би дозвољало више но што је потребно, и природно је да би се продавала по бољу цену; а чим је боља цена на трговина страни, одмах извозници ишају рачуна да говеда у земљи боље плаћају, а то је у корист домаћег говедарства.

Нарочито пак ограниченим извозом учинило би се, да се не извозе и иршава говеда, јер би за мана извоз било довољно дебеле стоке, те ни трговци не би морали да купују иршаву. Тиме пак постало би се, да нама иршава говеда поједу нашу храну, да је претворе у месо и лој као ступље производе, и тада као дебела стока да се извезу. Од колике је важности та околност, лако је увидати кад се зна на који се начин код нас гоје говеда за продају. Нарочито у ово доба године од огромне је важности спречити извоз иршавих говеда. Ми знамо да на свакој ливадици и ваљани још има траве и да ће је остати да је ирзав убије; знамо да по ипавана остаје шаше, зелених буџева, врење итд. Сву ту ипаву убије ирзав ако је стока сада не поједе. А иршава говече, које би се сада извезло и за њ добило ипр. 200 динара, ако би се задржало да ипаве још мало поменути ипаву, уз мало хране од вредности, за неколико недеља умрело би се толико, да би се за њ добило најмање 250 динара! А колика је то грдна разлика и за појединца и за државу, то је јасно. —

Сад да видимо шта би требало да се ради, те да се извозна трговина говеда постави на здраву основу која ће позвољно учинити на производњу и на земљаске приходе.

По нашем мишљењу треба одмах и вајне ограничити извоз наших говеда и друго образовава воловарске еснафе и само милошним милошима доволити извозну трговину говеда.

Ограничењем извоза постиће се, да се наша говеда одрже на цени коју она вреде и да се извози само оно што је способно за извоз с обзиром на крпивошћу и дебелину. На тај начин не ће се земља лишавати најјаче радне стоке, а утврдиће се на боље одрживане говеда нарочито крпивошћу.

Образовањем еснафе, треба избити извозну трговину наших говеда из руку чобана критичних и некретних Пеншанца, и предати је у руке јаче и умешније наших грађана, спремијних, ипучијних и са већим личних кредитом. Тиме ће се створити огроман број т. зв. „трговала“ и унутра на посао за који су подобни. А ирпави трговци умножили би се, и, разумевајући интересе своје и земљаске, а можда да издрже посао, служећи интересима произвођача и земље и подишаће углед српске трговине и своје отаџбине.

Те две мере, по нашем мишљењу су најинијније и дају се одмах остварити, а да би оне биле у интересу произвођаче, трговине и радне снаге наше отаџбине, на мало не сумњало, а ипавило да оне то дозвоља и објасни.

Ну на томе се не би требало задржати. Наша производња говеда ипаче незначитна. Она је толико јака, да би се без бојазни могло приступити заснивању једнога *својског* трга говеда, на коме би кунци са запада непосредно

odvajati говeda na potrebu zapada. Neposrednom prodajom svojih goveda kuzinica sa dalekog zapada, nam bi proizvođači u zemlja imali najviše korist od proizvodnje goveda i ona bi se ubrzo mnogo jače razvijala jer u drugim uslova za to ima. Na tome treba raditi, i kad se to postigne, onda ćemo tek imati pravu korist od naših govedarstva, koja će mnogo i mnogo nadmašiti današnje priloge koje imaju pojedina i zemlja. —

Na završetku ovoga članka moramo da izjavimo svoje želje što drugi Kongres Zemljoradničkih Zadruga koji je izlazio ove godine u Krajevici, nije dospelo da raspravi 7-ko pitanje stavljeno na dnevni red za raspravu, a koje glasi: „Zemljoradnja i stочарства udu u porredno i jedno bez drugog ne da se ni zavislati. Po statističkim podacima broj krupne stoke kod nas znatno opada. Koje su to prilike, koje izazivaju ovo opadanje i kakve mere treba preduzeti te da se to uzaluz stane na put!“ — Da je ovo pitanje raspravljeno na Kongresu, nerovno da ne bi smo ni imali potrebe da pišemo ovaj članak. Ovakvo pak, radovalimo se, ako bi ovim članikom doprinela pravilnijem rešenju istaknutog pitanja, koje se ima na udružen Kongresu raspravljati.

D. M. C.

ПРОТИВ ИЗМРЖЉИВАЊА УСЕВА

И кад је зима снeжна, тада снег штити усеве од измржљавања. Но ако је зима без снeга, па још са јаким гололеђем, онда је усев изложен измржљавању, које може са снeм да та уништи. Када зао наступи, тада се слабо може помоћи. Помоћи до душе и тада до неке мере, али не потпуно, и наза је лакше помоћи ако се и при сејидби буде водао рачуна о томе, те се још тада буде учинило све што треба у заштити усева противу измржљавања.

При сејидби треба нарочито рачуна водити, да је земља на коју се сеје озимца чиста, како би се брзо и добро слега, а да не остају шуљави кроз које мраз продире. О овоме нарочито треба водити рачуна кад се сеје на кукурузовани, јер ако се оре пре но што нашу сточа утре нарочито кад није сечена, онда земља остаје цела и не слезува и пуна отвора кроз које мраз продире. Зато је у таквом случају добро иви засејати озимцом новацати, да би се земља брже слега.

Ну још важније је да се озимца посеје благовремено с речени, како би добро озимца пре него што мраз наступе. Млада озимца кад је ухвати суволеђања, мора пропати, јер још није измрзла са снeг, нити мраз продре до дубине где се налазе и крајње жмљине младе озимце. На против, кад озимца добро озиман и пусти жмле дубље у земљу, онда мраз не може да доспе до крајњих кончиња усева, и усев се на њима одржи те не измрзне.

Исто тако важно је и на коју се дебелину усев сеје. Разуме се, да ће плитко засејати озимца и жмле плитко у земљу пусти, те ће пре измрзнати. С тога је, поред осталих добрих страна и користа, најбоље сејати озимцу машинско у врсте (т. зв. претставном сејалицом). Машинско посејано семе лажа дубље у земљу, управо на оно дубину на коју сам сејач удеши машину, те је усев увек сигурнији да не измрзне но кад се озго по обраду семе баци и браном заштити. Исто тако посејано семе добро засне земља и не остају шуљави кроз које мраз продире. На против, при сејидбу руком, ако је орање слетнуто, онда се брано врло плитко затрпа, а ако је орање сирово, онда

семе пропада дубље у земљу, али остају шуљави кроз које мраз продире, нарочито кад њих није са снeг чиста. Ко нема врхове сејалице и још се није решио да је набави, а ика има врхове изложених ветровима, које снег одувају те усев и снeжних година ветровима, тај на таквим њивама треба да заорана семе озимце. Заоранах семе пропада дубље у земљу, те и ако спорије снeг, усев пушта жмле дубље у земљу и сигурнији је да не измрзне.

Најзад, нарочито се мора водети рачуна о положају њиве, да се сувшина влага на њиви не задржава. Где је воде могуће треба повући браде одводнице пошто је сејање већ извршено. Њива треба дати правцаг таласа, да поступно одводе сувшину воду на њиве. Ако је пак њива равна и на таквом положају да се вода не може одвести брадама одводницама, а при томе је земља вољо задржана воду, онда на таквој њиви не треба ни сејати озимцу, док се не би одновлањаване удесила да се може влага да одведује, и док се неби особине земље погодним љубреним поправиле.

Поред свега до сад реченог и само семе, и ако посредно, ипак јако утиче на способност усева да противстају напалу мрза. Одбавано, једно и зрело семе, пре клија и јаке и дубље жмле пушта, те је и усев од таквог семена у стању да издржи јаку суволеђању, него ни усев од учманог и веододелог семена, које споро клија и тера слабе жмле и плитко у земљу, те и усев лако измрзне.

ОА ПРВОГ СРПСКОГ ПЧЕЛАРСКОГ ЗБОРА

7. Августа овог год. одржан је у Јагодина први пчеларски збор у Краљевини Србији.

Сазивачи овога збора били су десетак пчелара из мањскога среза.

Збор је одржан у сали јагодина основне школе. Збор је, у име сазивача, отворио г. гушман Методије, старешина манастира Витониде, одлични пчелар а редовни члан Српског Полупривредног Друштва. У својој изазорној депоше говору г. Методије преставио је колико је пчеларство у њавој домоваи за време њавих старих и славних краљева и царева било распрострањено, колико је ценово и колико потпомогано и колико је та грана наше народне привреде све до створа била важна за наше економске прилике, јер мед и восак до створа беху два неова важна артикла наше извозне трговине. За оних је преставио ао даваише стаље у томе погледу у нас па позва збор, да се међусобно посавезујемо и знаиемо пута и начина, како да ону одвећ важну грану наше народне привреде распространити и унапредити, у њавем народу, у њавој домовини, коју је природа богатије но икоју другу земљу у Јевропи обдарила и условаи за успешно пчеларење.

За оних је г. Методије преставио збору изаславница Господина Министра Нар. Привреде г. Милошава Г. Марликовича председника геограрског Пчеларског Вођарског Задруге; и г. Драгутина Димитријевића, телегра висту а председника Пчеларског Вођарског Задруге у Параћину, и позвао збор, да се по пропису закона о зборовима и удружењима конституише.

На овај позив збор је за председника изабрао г. Андру Живановића, пчелара, секретара министарства Нар. Привреде, а за секретара г. Марина Петровића учитеља у Табановцу.

Пошто је се збор конституио узео је реч Јован П. Јонановић, учитељ и пчелар и као један од сазивача разложио зашто је збор сазван. Он је изложио шта је до сада предузето и урађено на ширину и напредовању радноналнога пчеларства у нас, изнеоив, да је се, према снeг њавим економским потребам, геограрском положају и климатским приликама, и могао и требало много више урадити но што је урађено. Што није тако било, но његово

успешу узрок томе лежи у томе, што се у томе погледу није ништа ни радило по неке одређене и сталне плану, већ је сваки пчелар био остављен готово самозно себи, да се запрати и допна. Да се на боље поље у погледу ширења и напредовања рационалног пчеларства у нас он је предложио као најбоље начин за то: да се оснује Пчеларско Друштво, са задатком да ради на ширењу и напредовању рационалног пчеларства, припремањем јавних повремених практичних предавања у свима крајевима наше доминане подизањем и одржањем угледних пчеларина, на којима би се држали и курсеви за обуку неких пчелара а у првом реду за пчеларску обуку школске младежи, и уређивањем једнога пчеларског листа.

Овај предлог збор је једногласно усвојио и одлучио: да се оснује Српско Пчеларско Друштво.

Да се изради друштвена организација збор је изабрао одбор за израду друштвених правила. У тај одбор збор је изабрао г. Милована Маричковића, г. Пугмана Методија, г. Драгутина Димитријевића, г. Луја Јиљановића, г. Јову П. Јонановића, учитеља и г. Ст. Вељановића, телеграфисту и пчелара из Београда.

Збор је изабраним одбору ставио у дужност да са израдом правила похита и да их у току од месец дана изради и одлучио је, да се, пошто одбор правила изради, сазове други збор, на коме ће се правила ова претрести и усвојити.

Пројект ових правила већ је готов. За кратко време на ње га и одбор претрести и дефинитивно утврдити и онда ће се у току месеца септембра сазвати други пчеларски збор, у месту који одбор за израду правила одреди.

Одбору овом стављено је у дужност да поради и на томе да пчелари, који би хтели доћи на овај други збор, добију олакшање у подвоју лађом и жељезницом.

Збор је био прилично посећен. Значајно је било да је било пчелара из разних крајева, било је и доста сељана из околине. Значајно је још и то да је на оном збору било људи који су као јавни посланици већ стекли великог гласа и чије је устајало на јавне поднове довољно познато. То је један знак који покретачима ове замисли да се оснује Српско Пчеларско Друштво, може донети наде, да ће њихова мисао и дело постати, а то ће, без сумње, испрево и од срца пожелати сваки прави пријатељ наше омаде привреде. **Ј.**

Б Е Д Е Ш К Е

Против пролива код телад. — Млада телад често пате од јаког пролива услед кога јако ислабе и збојасту у порасту. Ово долази обично кад пресесују или озебу. Најчешће се догађа кад теле није непрестано уз краву, већ се задукује, на кад се прсти да спис ово предоби. Младо теле, у првој недељи, може се начетати од пролива, кад му се изутра, у подне, и у вече да по једно кокошје јаје. Најбоље је метнути му јаје цело у уста, на му стегнути уста да јаје разбије и прогута. Старија телад могу се синети пролива кад им се у два домаха пресо дан да је један пољн чисте ракије. — То су домаћа средства која у скоро препоручи један стручњак као сигуран лек против пролива код телад.

Да се краставац дуго одрже свежи — Ваља их откинути дене зелене заједно с петељком, на опрати од прашине и нечистоте и осушити. После тога ваља сваки краставац, на и петељку, намазати беланцем, услед чега се образује на површини њина поклоњача, која спречава приступ ваздуху и влази. Тако уређене краставац ваља обесити на суво провајно место, где ће остати свежи до Божића. **М. И.**

Мачиност коза. — Директор полупривредне школе у Фрајбергу у Савосији г. Др. Кошмигт чинио је занимљиве опште у погледу мачиности коза у развој доба старости и резултат својих општа саопштио је у „Савоскиим полупривредним“ одака и ми узимамо ове главније тачке прегледа:

Старост	Теклина	Процене у килограмима		% мачиности
		Година	напузено у мачиности	
1—2 године	30.9	568.6	3.22	
2—3	43.3	707.9	2.94	
3—4	46.5	731.8	3.33	
4—5	51.3	951.4	3.20	
5—6	51.2	810.3	3.60	
6—7	51.2	809.3	3.54	
8—9	44.7	726.2	3.36	
прево 9		661.3	3.57	

За општ узео је г. Др. Кошмигт козе које су распострављене по планинама источне Савосије, где се гаје као домаће.

Против махиности и мрвани на ковалуку. — Један почетник пчелар жали се: „У мене ковалуку однех расте махиноста. Место је, на коме сам ковалуку поставио, попиња и скоро испрехото, подводно, но саме кошнице налазе се на узвицима, која је откопана једнаком и два пута разорина; сад махиноста опет силно расте, и ако сме казати, припамање распољивању мрвани. Како би мере предузео, за уштитење махиноста и мрвани?“

На то одговара опробани пчелар Подолски: „Махиноста на нашем ковалуку расте услед задржавања воде. Осуните место, узенте добро отицање воде, за тим запеште додебали слојем шерила или струготица, а још боље горком соли; плугом дубоко зароте, а пролазећи преприште и с осом посејте шведски клевер (trifolium hybridum).“

Пчеле пате не само од мрвана, који живе на ковалуку, већ и од оних, који обитавају ван ковалука. Мрвани воде мед и аду за њим з даљине.

Горка со — осокито је сретство за уштитење мрвана. Мрвањак, а како живе мрвани, раскопшите, дајте им минутно две промена да се скупе на средини мрвањака, и тада их носите горком сољу, коју заштите кључалом водом. Да би избегли, да се мрвани не угнезде на ковалуку, место на коме су кошнице и око кошница добро најбите. Мрвани воде наметнута се по мезој земљи, а не по тврдој.

„Тим путем ви ћете уштити мрване у ковалуку, но у наше кошнице још ће долазити мрвани који живе ван ковалука. Према тим грабљивцима треба такође бити смотрен. Стазу, којом они путују, а они путују се једном истом, треба посути растоњеном горком сољу.“ **Ј.**

Лен (маатер) који добро тврдне. — Добро заганен густ креч помеша се што може најважније са депо пресејаним песком. Ваљ кад се мисли донети, треба припремати ситно угуњана или негашена креча, јер овај лен ваља употребљавати док се овај додан креч гаси. Ова смеса брзо тврдне а не пуца. За камен првава и одбита воду готово као и цемент. **М. И.**

Г Л А С Н И К

Награда Министарства Народне Привреде. — За изложбу говеда и оваца, коју ће привредити Српско Полупривредно Друштво 5. октобра оне године у Прокуљу, Господин Министар Народне Привреде одредио је 1000 динара на име награде излагачима најбоље одгајених гра говеда и оваца доведених на изложбу. Хвала му!

Покој Подружника. — Српско Пољопривредно Друштво одређило је 500 динара да се лади налагачима на име награде о окружној пољопривредној изложби, коју приређује Подружника Српског Пољопривредног Друштва за окр. крајиница на дан 28, 29 и 30. окт. мес. у Неготину.

Нови члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Скупштина средња гроначанског у своје време доносила је одлуку: да се сред гроначанске утине за члана утемељача овог Друштва са улогом од 100 динара. Утемељача улог предвиђен је у средњој буџету расхода за ову годину, од народа дотичног средња покуљених новац већ послат Друштву.

Изабраници Српског Пољопривредног Друштва. — Друштво је изабрало за своје изабранике: г.г. Рашу Милошевића, свога председника и начелника парничког одељења министарства привајноса и Анту Годубојчића, учитеља у Топчидару члана Друштвене управе, а за заменика г. Анту М. Јавазовића, секретара градског одељења министарства Народне Привреде, члана управног одбора Српског Пољопривредног Друштва, који ће присуствовати окружној пољопривредној и занатлијској изложби, коју ће приредити пожељна подружника Српског Пољопривредног Друштва од 21. септембра на закључку од 30. истог мес. тек. год. у Пожеви.

Повода у пола цене. — Српско Бродарско Друштво позиве лакој у вода цене све оне привреднике, који желе доћи на славу и посетити сортимантну изложбу из области: градничарства, воћарства и виноделства, коју приређује Српско Пољопривредно Друштво о својој слави на дан Св. Краља Милутина — 30. Октобра оне год. у Београду.

Посетиоци моћи ће се користити сплитеном ценом у вода, ако претходно уму путао уверене за ову цљу, које се добија од Друштва. За уверена не плаћа се никакво такса, а сва писма адресована „Српског Пољопривредног Друштву у Београду“ носе пошта бесплатно.

Изабраници Српског Пољопривредног Друштва. — Окружној пољопривредној изложби, коју приређује крајинска подружника Српског Пољопривредног Друштва крајем овог месеца у Неготину, присуствоваће као друштвени изабраници: г.г. Вучко С. Богдановић, балагалиј друштвени, управник топчидарске економије и Коста Црногорац, директор тивкањаски у пензији и члан Друштвене управе.

Колико има у Европи неободана земљишта? — Неободана земље има највише у Шведској и Норвешкој, тј. 54% или више од половине укупне површине. У Швајцарској није ободана скоро половина површине, или 44%; у Грчкој и Енглеској око 33%; у Русији од 20% и у Аустрији само 6%.

M. II.

Против туберкуле. — Санитетска власт града Либерте у Савезним Државама строго је забранила пуљавице по улицама и кућама. На то ју је материјала та оконост, што најло расте број туберкулозних, који долазе у град и околина ради епидемијског лечења, те је угрожено здравље грађана.

M. II.

Љубав ка дрвећу у Немачкој. — У немачким школама попуљавују да у омакљиве развијају љубав према дрвећу и да је науче садити га и неговати. Хвала Богу, наши бољи учитељи чине то одавна.

M. II.

Стаљо ширене туберкуле. — Берлинско „Иаустровале пољопривредне новине“ донасе резултате о ширењу туберкуле у колико је она констатована на стоци поклоној у Берлину. По овоме било је у року од 1 априла 1895 до 31. марта 1896. године поклоно туберкулозне стоке и то: говеда 23.549 или 17.56%; свиња 19.303 или 3.1%; тељаци 185 или 0.1%; и оваца 21 брав. Дан се видео да ни проценат туберкулозне стоке расте или овада износи се ради упоређења резултати прегледа стоке у ра-

наје три године. Тако је било туберкулозних грама већ стогом поклоном у Берлину у процентима и то:

У години 1894/а	1894/а	1894/а	1894/а
говеда	12.0	14.6	15.7
свиња	1.2	0.7	2.03
тељаци	0.08	0.1	0.1

Највећи произвођач живине на свету. — Највише живине на свету гаји америкаца Вилбиг. Он има више од 100 кокошара и у сваком најмање по 40 кокошана. За годину дана изнесе скоро 2 милијуна јаја. Кокошке храпи два пут дневно малом кукурузом са зелени.

M. II.

Гајење шмањивона у турској. — Једно друштво у Енглеској пунило је један напуштени железнички тамник на у њему подизало деје у дузини од 1000 метара. За то му је требало 3000 тона земље и ђубрета. Старе шпане извистило је за малу железицу, којом износи мноштво гљива што ту расту.

То је слично са омиј у Румунији, где је један напуштени тамник преобраћен у подрум за вино.

M. II.

Највећи млекар Е. Воле-а у Берлину. — За последњих 20 година постао је у Немачкој читав низ млекара, којима је циљ да снабдевају градско становништво добрим млеком и да израђују и добре млечне производе.

Сви се млекари жоту поделити на скупљачке и друштвене.

Скупљачки су они, у којих је цело предузеће у рукама појединца, који на свој ризик раде и обављају се да од доносилаца уживају извесну количину млека по извесну цену.

Друштвени су млекари они, где чланови имају извесног удела у подизању завода, и где се цене одређују махом према кованцим и важећим млеком.

Осим ових има млекара са циљем да дођу или прерађују млеко од мањег броја крава, које се држе у граду под најстаријим надзором и великом негом, храњени се одабраном храном, како би далао најбоље млеко, које се махом у самом заводу прода. Они се млекари зову: заводи за лечење млеком.

Млекар Е. Воле-а у Берлину јесте скупљачки. 1881. год. установљен је на његов основу и отпочео је рад с трећим колима. Већ 1887. г. променен је у стари Мобит, где су на површини од 23.000 квадратних метара подигнуте потрбне зграде: млекар, зграда за раднице и коњушнице за 200 коња. Завод је снабдевен најновијим машинама и прерађује јесењих месеца и зими по 40—50 хиљада литара млека на дан, а лето по 50—60 хиљ. лит. Млеко се доноси махом железицом. Слако се испита просто — мућкањем мале количине млека са шпиритусом у млавој боци. Ако после мућкања остане чиста боца, млеко је добро; а ако се за време мућкања прогута, различна се као сумњиво.

Добро се млеко сипа у басени, одакле иде кроз напредне машине и судове за разномешање. Сипани коначним добије распоред, у коме је ободжено место и време где и кад ваља млеко да преради.

У друге се басене сипа млеко за одређења (пен-трилеуонаме) и спрењања сира.

Од масних спрева спрењају се: каменбер, пеншантска, ромлаур, ројкер и мали, округли молибети.

У млекарској ради више од 800 душа, за које је старина и материјално и душевно. Радници и чиновници имају сврхачко и непаљиво Друштво и скупљају се у такво знавој млавој сали. За вршење дужности према Богу има капела са 1200 седница. Будима, који више времена раде у заводу, даје се после болести од 4 до 8 дана за опоравку здравља.

ОБЗНАНА

Живи се приређuju свакога месеца zajedничне забаве. За радничку децу има школа а болна деца шилу се о одбору у села и морска купатила.

И ако је овај маскар веома једног човека, опет се он стара о добром квалитету свих својих производа и доушта радницима да се образују.

М. П.

ДОПИСИ

Милутовац (Темнић) 10. Септембра 1897. г.

У промену кад се овај допис нише требао би да немам довољно речи да се нахвалим о берњету. Али из жалости, ни се немамо чине похвалити. Оно што је задесило нашу цеду отаџбину разуме се, да је задесило и као Темнић. Нешто поплава, нешто дуготрајне кише, а нешто и јака суџава пренева — уништили су скоро све усеве.

Жетва је била врло рђава; кукурузи су такође пропази, једино шљавце су добро роадле. Винограда нису родили ни за једо да има, а о продаји нема ни спомена.

У Темнићу имају некезареке радње у овим местима: у Батоцини, Залоговцу, Крчину и Милутовцу. Цена је шљавцама 5 дин. од 100 око, јер некезари купују шљавце на око.*

Радници што раде око прављења некеза сећном у страни, ретко да има који има радник.

Надница је радницима 1 форинга аустријске вредности и сваки још добије пола антра равије и пола катр. жеса. За оваку добру надницу могло се је наћи доста радника у нашој земљи, те да што год зараде наши радници а не страни.

Здравље у народу врло је хрђаво. Нарочито многи болују од грознице.

Стање здравља у стоци је повољно. Сејање зимних жита у велико је отпочело. Многи немају жита за семе. Јер оно мало жита и пшенице што су наши нешто су појели, а нешто продали за перез а за семе није остадо ништа. У интересе је саме државе да сиротним селанима притекне у помоћ и да им жита за семе.

Цена је стоци врло јетина. Једино дебеле свиње су скупе. Цена је кукурузу 15 дин. 100 килограма, а пшеница је од 16—20 динара, јечам је 10 дин. Надница је врло ниска — 0,50 дин. са храном, а без хране 0,80 пд. до 1 динара.

Саватије.

Продаја коња. По одобрењу Господина Министра Народне Припреде, Управе државне ергеле продаваће јавном лицитацијом на дан 28. септембра у Љубичеву (код Пожаревице) 17 мушких и 18 женских грла коња која су због разних мана на прикладног стабла Управе државне ергеле ишкартирали.

Мушка грла нису ушкољева. Лицитација ће отпочети реченог дана у 9 часова пре подне, с тога се позивају купци да на лицитацију дођу.

Бр. 2696. Из канцеларије Управе Државне Ергеле 11. септембра 1897. год. Љубичево.

Пошто се на дан 8. окт. мес. није јавно дозвољао број деџака за лаке јахаче, то ће Управа државне ергеле на дан 28. септембра ове год. понова признати 25 деџака — лаки јахачи — од 12 до највише 14. године.

Кандидати треба да понесу са собом безусловно дозвољу својих родитеља или староца прашћу потврђену да у службу ступити могу, а под свима постојећим условима који су прописани од стране Управе за пријем лаких јахача.

Сваки кандидат жера да је свршио 4 разреда основне школе. Предмети знање они, који су свршили који разред гимназије или реалне.

Издржавање као храну, стип. одело, лечење и остле потребе, добијаће од Управе.

Сви кандидати треба да се пријаве Управи Државне Ергеле реченог дана у 9 часова пре подне.

Од Управе Државне Ергеле у Љубичеву.

О Г Л А С И

РАКИЈСКИ КАЗАНИ

Потписани имам на стоваринту до данас најболм ракијски казан, мој проналазак, на који имам патент и привилегију на 15 година. — Сем ове имам и све друге врсте казана у великом избору.

Рађа је солидна а цене умерене. Иностране ценеовине шаљем на захтев бесплатно.

Молим за што многобројнију поруџбину.

Спосотовањем,
Милаш Т. Јовановић
казанија
Нови Сад (Uj Vidék) (Угарска)

4—4

* Молимо вас узвориче на оно вољакнјску ваает. Уред.

Цена навиам огласима: Од четврт врсте од једног ступца по 10 пара дин.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и ступца.

Велик огласима од цене стране 20 динара (10 еор. а. њ.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 5 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглаивање по 20 пара дин. државне таксе.

За оглаивање нише пута 10 од 100 јетивике.

Преглед 36. броја Тешака — Издобија говеда и оваца. — Чланци: У заштиту нашег гонедарства. — Против извржања усева. — Са првог српског пчеларског збора. — Белсике. — Гласник. — Дописи. — Обмане. — Оглаци.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 АНИ, НА ВОЈА ГОД. 4 АНИ. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ ОВИХ ДРУШТ. ПОДРУЖИМА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ КАРА И БАЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОМОЖУ ПРЕПЛАТУ УПЛАТИТИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФР. А. ВР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УПУТУЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИБАВЉИ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЗВЕНОГ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ПРЕНСКОГ ДРУШТВЕНОГ ВОЈС ПОШТА ОБЛАСТАНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Боса Црвоград, Ђоста А. Галенић, Алекса М. Живановић
и Агта Голубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ЛУКА И. СПАСИЋ

ПРАВИЛА О ОДБОРИМА ЗА ОСНИВАЊЕ ЗЕМЉОРАДНИЧКИХ ЗАДРУГА

Члан 1. У областима, окружима или срезовима, где нема областних, окружних или српских Савеза Земљорадничких Задруга, а има људи који су убеђени о вредности земљорадничких задруга, које су већ засведочиле своју моћ на пољу економског и правственог поправања и унапређења пољопривредниковог, на би хтели да пораде на њиховој оснивању у ктима областима, окружима или срезовима, могу се образовати *Одбори за оснивање земљорадничких задруга.*

Члан 2. Одбори ови могу се образовати по областима, окружима или срезовима, тако, да један одбор обухвата или целу област, или цео круг, или само срез.

Члан 3. Чим се у једној области, или округу, или срезу образује Одбор за оснивање земљорадничких задруга, оснивачи — чланови — Одбора треба о томе да извести

Управу Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Смедереву.

Члан 4. Одбори ови имају неодређени број чланова. Чланови бирају између себе председника, потпредседника и секретара.

Члан 5. Циљ ових Одбора је да сваки у своје доминају раде живом и писаном речи на оснивању земљорадничких задруга. Ради тога они стоје у непрекидној вези с Управом Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Смедереву, од које добијају потребна упутства.

Члан 6. Одбори ови постоје и дејствују све док, док се у dotyним областима, окружима или срезовима не оснује бар по 5 земљорадничких задруга, а када се у једној области, округу или срезу оснује голима број земљорадничких задруга, онда ће оне образовати за снагу област, округ или срез понаособ Савез Земљорадничких Задруга. Тада ће сна радња Одбора за област, округ или срез, где је основано бар 5 земљорадничких Задруга, прећи на Савез, а Одбор ће престати више да дејствује.

Смедерев. Савез српских земљорад. задруга.

ДОЛЕ С КУЛУКОМ!

Јесен је наступила. Више се не можемо надати летном времену, већ можемо очекивати само јесену мочар и лутотије јесене кише. У томе времену морамо се и дежурити ситици наших бедних путова. Нена, ваља да, земље у свету где се мање бриге води о путовања за јавна саобраћај, но што је то у нас. Застарела установа кулука још је једино средство, помоћу кога се код нас другови још како — тако одржавају. Ко је ма само једном присуствовао раду кулукара на оправци наших другова, а тај рад критички пронађао, не би имао потребе ни да гледа на другове, јер у шездод може знати да се тим начином не могу другови ни оправити како ваља, ни одржати у добром стању. Иако, до душе, и код нас другова, који се тренутно налазе у добром стању, ала то је само тренутно. Настаје ли кишно доба, али наступиле ја живљи саобраћај, пут ваља, и обично се на његовој оправци не предузима ништа док не постане непроходан, — а тада, дај кулука да се оправчи оно, што се на тај начин не да шале оправити. У осталом то је са свим појљавно. Узмимо за пример зграду, на којој се што покарви; ако се одмах оправчи, оправка је мала и лака и зграда се одржи у добром стању. Ну ако се занушчи, зграда се из дана у дан више квари, и док не унеши ју је оправити. То исто важи за сваку грађевину, па и за другове. У другом свету не чека се да друг пропадне, да се проваља, па да се онда оправља; већ се увек налази на другу у годинама потребна количина материјала за оправку друга и људи који друг по све дневно облаже и чин се на и најмања удољаша укаже одмах је заспају. На тај начин, само, може се друг стално одржавати у добром стању, — али, разумо се, да се то не може вршити кулуком.

Да се упитамо да ли и ми имамо потребе за добрим друговима, или зар овај свет што на другове троши не зна шта ради? — Код нас је потреба за добрим друговима већа но игде. На зашуду се главни саобраћај врши железницама које допру у сваки кућаћ, док код нас ће још за друго време главни саобраћај или друговима и потреба ће изливати све више нових другова. А шта значи добар друг, а како је отежан и скупи саобраћај на лошим друговима, то смо сви итали прилике да некусимо.

На кад морамо признати да су нам добри другови од преке потребе, и кад се доказало да се кулуком то не може постићи, онда морамо разисанити на који начин да оправимо и одржавамо другове.

По нашем мишљењу једини је начин да се кулука замени плаћањем, новцем, на да се другови за новац граде, за новац стално одржавају у добром стању.

Ну, откуда новац? — Са свих страна чују се главони много дриса, велики прирези, па још ако би се установило друски редан прирез, онда би се учинило нов намет. — И ако ми сметрамо да би и прирез друски свакога пољопривредника мале коштао, када би другови били добри, но што га кошта дангуба, ломљене кола, упрорашавање стоке, мале товарне итд. услед рђавих

другова, — ни сами не би дали глава за установљене редовног друског приреза. Ово зато, што налазимо да нема потребе за таквим прирезом, јер имамо начина да до новаца дођемо и без приреза, само ако хоћемо.

Ми ћемо онде да изнесемо један начин, на који би дошли до великих прихода, приходи изобилних да се не само дружини, окружни и сречки другови како треба оправне и одржавају, већ да се и селски путова уреде, а земља ипојој створи нов велики приход од неке привреде.

Тај начин да се до новаца без приреза дође, то је *заспавање вољних алеја покрај другова и подизање општнских хотани на земљанима општнским искористићима на други начин.*

Већи део наших државних, окружних и сречких другова такав је, да би крај њих вољне алеје успешно постојати могле. Нека би се туа подигле вољне алеје од воћа које има извонно трговинску вредност, као што су шљиве, зимске јабуке и крушке и ораси, — онда би чим воће на род стигне продајом рада било толико чистог прихода, да би се само ваље могли другови добро уредити и одржавати.

Истина је, да би се на подизање вољних алеја неки трошак морао подети, али главни трошак пада једном га подигли, знајући да ће им он довести приход и ослободити их досаднога кулука.

Ми не знамога онде ништа ново. На тај начин у другом свету на много се места не само другови одржавају, но се и нова подику у уређују, у корист на приходе месту онга краја у коме се то чини, па и општу саобраћају. — Рећи ће се, да то код нас не може да буде да наш народ још није за то доставао итд. Али ми неслимо да су то само неоправдани говори. Зар би смео ко рећи да је наш народ гори од Турака?! На кад знамо да је се воће и за време турског царовања у нашој отаџбини садило и одржавало крај другова, зашто да не би могло то да буде данас, и свада у нашој отаџбини? Најзад имамо и данас примера, да се нестично одржавају код нас старе вољне алеје, које народ чува као што би чувао и своје признато воће. Разуме се да свада има рђавих људи и нестане деце, који би воку чинили шпара. Али за то је власт ту, зато су закони који строго казне сваку штету ванету древу у опште поседован крај путова, — па ко веће само да увиди општу корист, закон и власт су ту да га на то нагне.

У осталом треба ствар оценити и признати као користну, и пошунати да се у дело приведе. Ако би се на какве сметње и нашко, ваљи ће се начина да се оне отклоне и постигне повољан резултат.

А шта тек да речево о оних земљанима општнским која леже никако искористићивана, или се искористићивају бедном пашом за ситну стоку? Зар не би било користније да се на таквим земљанима подигну општнски хотани, који би давали и бољу пашу за ситну стоку и живину, а и леп приход од продаје воћа, из кога би се много општнске потребе могле поднирити, и створила могућност да се у многим општнана свески укину општнски прирези?

Добра воља и рад увек су победитељи, па би и у овове били. Али само треба радити, а не изналазити неке уображене разлоге који би могу и не смеју да постоје.

Наш народ је бистар и лако оцени и увиди шта је корисно. Нека би се он за ову ствар заинтересовао, нека би је ошитне и правци у њима попустио, нека би власти земљане вршиле само оно што им закон у овове погледу налаже, — па би се за кратко време приходи земљански продајом воћа у многево лојачали, сии другови и селски путеви уредили, и тада би се с пуно разлога могло узвикнути: *Доле с кулуком!*

ОЦЕЊИВАЊЕ КАКВОЋЕ СЕНА

Време је да се сваки пољопривредник снабде потребном количином сена за исхрану своје стоке.

Позната је ствар да ису сена једнака. Разлика у каквоћи сена може да буде врло велика, а од каквоће зависи и сама вредност сена. Према томе и цена сена може да буде врло различна.

Вредност сена зависи у главном од два чиниоца: хоће ли га стока појести све, или ће остављати више или мање отргивана, и друго, да ли ће поједено сено да снари и колико ће и какве хране из њега исцрпити.

Што год је мање отргивано, значи да је мања растур; а што год је сено боље спарљиво и хранивије значи да га мање треба па да се произведе исто дејство хранивљем. На пр. 1 килгр. доброд поштог сена, лако спарљиво и хранивије, може да нахрани стоку више, него ли више килгр. рђавог сена. С тога је каквоћа сена од одесудног значаја за оцену вредности и цене сена.

При оцени каквоће сена треба се пре свега уверити да ли је *суво* или је *влажно*. Влажно сено много је теже и не може дуго да се држи већ мора одмах да се потроши или да се понова растура и досушије.

За тим треба оценити *мирис* сена. Сено мора да мирисни пријатно. Мирис који подеља па плесав, доказ је да сено није ухваћено како треба, јер је кисело и повуло плесав. Такво сено стока нерадо једе, а ако је плесавно може и да јој шкочи. Сем тога, такво сено рђаво се спарује и слабо храни.

Дале, треба оценити *боју* сена. Сено које је на време покосено и лево осушено боје је зелена. Загасила боја доказ је да је сено кисело а и да је старосно. Ако сено није лево осушено боје, а уа то и непријатно заудара на плесав, онда је врло рђаво и опасно по стоку, нарочито бремену, јер је свакојако плесавно. Ну ако је сено изгубило боју услед тога што је кисело у откосима, али је ипак добро осушено и не заудара на плесав, онда још није рђаво, само ако има остале услове доброд сена. Младокосно сено најрадије стока једе а и најлакше спарљиво је и најбоље храни. С тога ваљда треба из којих је сено састављено, треба обратити особиту пажњу, јер се по њему најбоље познаје да ли је сено покосено у цвет или тек доцније.

Дале, треба обратити пажњу на то, од каквих је трава сено, дакле на *састав*. Киселе барске траве стока нерадо једе и тешко спарује; с тога сено у коме има много барских трава није добро јер отадило много на отргивање, а и слабо храни. Потоже динадске траве, а нарочито династе траве и мекунасте биљке, дају најбоље сено, које стока радо једе, ако га снарује и најбоље се храни њиме. С тога треба претпоставити династо свакоме другоме сеноу.

Дале треба пажњу да није сено *примљено* и *водо-влажно*. Такво сено јако шкочи стоци и она га нерадо једе.

Нарочито коњи могу да се пободу од таквог сена, да оселе, осилује, итд. а водоплавно сено може да има на себи и кашње за развијање различних и опасних сточних болести. Ну за оцену прављивости сена треба увек узети само из средине пласта или кома, јер прашина која споља попадне по сени кад се па којима носи по прашљивом путу или кад су пластови у близини прашљивог пута — још не чини сено рђавим. Главни је да сено није заклоњено прашином пре косидбе и за време оно док се не скину у пластове.

Најзад при оцени вредности сена треба имати на уму и то, да иа је прво сено или *отаво*. Отаво је у оштите хранивија него ли прво сено и увек је треба претпоставити првом сено, а нарочито за исхрану говеда. Иначе и за отаву важи све оно што је напред речено за оцену каквоће сена.

НЕШТО О МУЖИ КРАВА

Што је жетва у земљорадњи, то је мужа при млекарени. Све оно што је се уздило у орање, семе и сејање и негу усева, треба жетва да надокнади и награди, — а при млекурању и храну и негу и друге тршкове треба хула да надокнади и награди.

Нехат и неразумевање о жетви при земљорадњи, исто је што и нехат и неразумевање о мужи при млекурању.

Мужа је, дакле, при млекурању један од најважнијих послова, јер од ње зависи хоће ли се од млекурања имати она корист која би се могла и требала да има при постојећим приликама.

Први услов за успешно млекурање, то је *чистота при млеку*. Особа која музе, мора у највећој чистоти одкрити судове у које ће мусти. Дале, више правце треба добро да опере непосредно пред сваку мужу и да га чистотом сувојом промуши. И најзад мора, пре него што узлази на брадашце да музе, добро да опере руке. — То је услов први и осигни, који се ни у ком случају не сме превектавати.

Други је услов *блаво поступање са мушном стоком при-ликом млеку*. Оно је од особитог утицаја на млечност краве и њено понашање о мужи. Стројни поступањем може се и најбоља музара искварити да се не да мусти и да веће да нусти млеко. То задржава и отежава мушу и штети је не само у томе што се мање млека намузе, већ се неизмузављем губија дугење млека, а може да изазове болест вишена, да се музари сасвим упроната.

Трећи је услов да се крва *чеље музе*. Многобројни онитма доказано је, да се више и масније млека добија што год се чеље музе врши. Разуме се, да се с тим не сме ићи у крајност; зато је узето као правило да треба правце три пут дневно мусти, јутру, на подне и у вече. Мушом три пут дневно добије се од исте краве и при истој храни више и боље млека, но кад се само два пут или један пут дневно музе.

Четврти и врло важан услов је, да краву увек музе *иста особа*. Крва се навикне на једну руку и тад најбоље нусти млеко, јер кад је почне мусти други ко, крва одмах осети другу руку и обично не нусти млеко потпуно, а често се не па ни помусти. Тиме се и мање млека добије и губија се даља млечност краве.

Пети услов, о коме је до сада код нас најмање вођено рачуна па и писано, то је: треба *брзо мусти*. Што год се брже музе, крва боље нусти млеко и више га даје услед надражаја млечних жлезда браом мушом. За доња кољико брзина музе утиче на количину млека, највећемо један пример. За онут узето је пет краве и оне су дале за исти број дана и при истима околностима млека и то:

При сињору мужи	При бројоу мужи
1-ва 64	77
2-га 60	103
3-ћа 99-5	137
4-та 80-7	86
5-та 89	111-7

Као што се из овога види, разлика је невероватно велика, и зато није никакво чудо што крава да више млека кад је музе вешта рука и брзо, но кад се музе нешито и сијору.

Најзад, шеста и један од најглавнијих услова је, да се крава *добро измува*. Напред смо рекли да се рђавим измувањем чини штета што се мање млека измува и што се убрзо дугење млека за будуће. Ну сас тага ваља имати на уму, да је последње измување млеко баш најбоље, најмасније, и да је у толико већа штета кад се баш то најбоље млеко венузме. — Како је велика разлика у каковости првог и последњег измувог млека, немо објасне ови онти:

Крава је измувана у 3 суда, прво, друго и треће — последње млеко, у приближно подједнаким количинама. Испитивање свакога млека понаваси показало је, да у

1-ом млеку има 1-04% масти;
2-ом " " 3-57% " "
3-ем " " 8-61% " "

При другом једном онти, при коме је млеко намузавано у шест судова, дијело подељено при муци на 6 приближно једнаких делова како су редом измувани, анализа је показала, да

У 1-ом млеку има 1-70% масти;
" 2-ом " " 1-76 " "
" 3-ем " " 2-10 " "
" 4-ом " " 3-54 " "
" 5-ом " " 3-14 " "
" 6-ом " " 4-08 " "

Ова два онта изведена млеком крава од којих је једна измада у онте масије млеко него друга, јасно показују како је велика разлика измеђ првог и последњег млека, и колика је штета отуда што се крава не измува добро. Према томе лако је закључити од колико је важности добро измување крава, јер и ако о свакој појединој мужи изгледа незнатна ствар и мада штета за оно мало немизмувог млека, — у ствари је то врло важан услов, од кога зависи успех при млекувању. —

РЕЧ-ДВЕ О ГОЈЕЉУ СВИЊА

Иако је доба када свињи дои пољопривредници жури да што пре мете на храну које свињче, ако то да сад није много, да би имао сланине и масти преко године.

Јесен је, донета, најбољегдије доба да се свиње мету на храну. У оно доба године има изобилно хране која је за гојење свиња не само добра, већ и врло потребна за прво време гојења.

Прво место међ том храном заузимају бундеве — тшине. Них свиње врло радо једе, и, што но реч, не зна шта им је доста. Миршава свињче у онте је халалније и једе врло много. Ако би му се дала друга храна, као кукуруз, оно би брзо пререјо и претоварило желудак, на кој изгубио вољу за јело, то би после рђаво јело и сињор се поправљало. Међутим од бундеве свињче не може да поквари желудак. Оно их једно преко мере, а тиме му се ршири желудак и прена, те допије боље вари другу слажнију храну.

Зато је почетак гојења свиња бундевама сасвим оправдан и корисан. Бундеве одржавају свињче при добром апетиту и уредном балегању, а то су најпречи услови за брзо гојење.

Пошто је свињче кратко време храњено само бундевама, треба га почети храњити бундевама помешанима са мешинама (трицама.) И месине шире органе за варење и одржавају уредно балегање. Тако треба продужавати храњење додјући сваке недеље све више мешина. Тек после месец дана до шест недеља, треба почети храњење и кукурузом.

С почетка треба после бундева и мешина давати по мало кукуруза, и то најбоље на клину, јер свињче једући кукуруз са клина, боље излази — ижење — зрнеше — те их боље и свари, а сас тага боље отворе зубе од бундева и мешина. Тако поступно треба давати све више кукуруза на клину, а уграњавати мошнице и бундеве, док се у року од месец дана пређе сасвим на храњење кукурузом. Кукуруз је најбоље давати и даље на клину. Два пут недељно треба дати свињчету зметених трица, да се прочисти а ако би се приметало да балега врло тврдо, онда му треба дати у трицама мало горње соли, од које ће се боље прочистити.

Кукуруза, као и хране у онте и пре него што се пређе на кукуруз, никад не треба бацати свињчету више но што може да поједе: дакле порцију треба удешавати прена апетиту и само онолико давати колико може у *смет* да поједе. Ако случајно свињче не би појео дату му храну ма да му није дата више но што обично у смет поједе, треба одмах ~~преметати~~ храну дати из обора, да је не глад и не губи вољу за храном. Нарочито у прво време храњења кукурузом не сме се давати ништо, већ увек толико да се свињче не засити баш потпуно, јер се тиме одржава при бољем апетиту.

У колико више напредује гојење, у толико треба и храну пошавати, пажећи увек да бран остане при апетиту. Место кукуруза на клину, може се сад давати и округљом кукурузу, но јарму или брашно не треба још давати.

Тек кад се јарму добро угоји и спусти трбух и гронике, може се прећи на храњење јармом. Јарму треба увек забражити с водом. Корито или у онте суд у коме се јарма полаже, треба увек пре употребе испрати, на јарму подложити, а чим свињче јарму поједе, одмах му дати мало кукуруза у зрну и то сувог, да очисти зубе. Корито треба одмах дати, опрати и сликовити.

За све време храњења треба свињчету бар један пут недељно дати мало соли, да се осолди.

Чисте воде треба увек да има на расположењу. Суд у који се вода сипа треба сваког дана добро опрати.

Тако, поступно, храњење, угаји се наше свињче невероватно добро. Само треба стрпљења и поступности. Гојење треба да траје најмање шест месеца, ако је свињче било мало поднешено, кад је на храну метуто, а ако је било сасвим мршава, онда и дуже.

Ну за све време гојења главна је ствар *чистота*. Она је потребна из два разлога, а на иже зато, што се одржавањем чистоте уштеди много хране и друго, што се само тако може сакупити свињче болести и заразе.

Код нас се на чистоту обора или кочине врло мало пажења обраћа. Колика свадна храна пропада у глатбу, и нечистоти у кочинама у којима наш пољопривредник гоји свиње за своју потребу, — могао би се још бар неки део свиња угодити. Погрешно је мишљење да је свињче нечиста стока и да не воде чистоту. За пример да наведемо само ово: Познато је да и говече и коњ идр. стока хоће да легну и у својој балеги, — док свињче никад то неће учинити, већ увек балега на једном месту на које не леже. Па зар није то најбољи доказ да свињче воли чистоту? Зар пак тај *факт* не казује да нам је дужност да чистоту у обору одржавамо ако желимо да нам свиње напредују? Сва стока па и свињче воде чистоту и у чистоти боље напредује.

Нарочито у данашње доба, морамо да будемо врло наљивни у погледу чистоте, да би спречили појаву на-

разве куге у обору или почини. Поред редовног чишћења обора, треба се постарати и за дезинфекцију. Најпросторије а врло јевтино и добро средство за дезинфекцију обора и почина то је креч. Кречом треба потешке опекрити све делове о које свишке може да се очене, а под где се свишке хране опрати кречном водом. Бреч убија сваку нечистоту, и тиме спречава појаву болести.

Ну да би се обор или почина могли дезинфиковати, треба да су добро направљени и безусловно мора бити потпуно оборници где свишке леде. Најбоље је патос од дивље пљоштинике, јер је најправнији, само треба да је добро подложена цигла да је свишке не би дигло.

Најзад, у данашње доба морамо да водимо рачуна и о овим средствима која се препоручују као унутрашњи лек против свишке заразе. И ту заузима прво место *креч*. Препоручују искусни људи, да увек има у обору, поред чисте пијаће воде, у засебној суду воде у којој је размућено мало креча, волико тек да вода мало победни. И довета свишке с времена на време с апетитом пије мало и то воде — сигурно зато, што осећа потребу за тим леком. Сем креча препоручује се у најновије доба *чисто сирће*. Вега треба давати свишкету двапут недељно у води по једну чашкицу. Веде, да је и то средство показало врло добре резултате.

Све ово што наведосмо и ако коме изгледа замршена ствар, ипак је врло просто. Поступност и чистота то су главни услови за успешно гојење свишка. Најмање мора бити при сваком, иа и при овоме послу. Најзад та најмање не остаје без награде, а нарочито не ће бити ненаграђена сада, када су дене свишка, масти и слаанине изагнано веће но што до скоро бејаху, а врло вероватно да ће бити и још веће, те се труд око хрвањња свишка богато плаћа.

О ПОЈЕЊУ СТОКЕ

Искољко је важио хрвањње стокe, исто је тако важио, а често и важије, појење стокe. Да се стока одржи при апетиту, да се сува храна може да свари и да је тело усвоји, потребна је и извесна количина воде, на било да ње има у храни која се подлаже, или да се засебно даје појењем стокe. Свој стоци потребно је више воде него сувих материја, но потребан однос измеђ сувих материја и воде није подједнак код све стокe. Потребан однос измеђ сувих материја и воде, код разне стокe овај је:

Код оваца као 1 прена 2;	
• коња „ 1 : 3;	
• говеда „ 1 : 4;	
• свиња „ 1 : 6—8.	

То значи, да је на 1 део сувих материја у храни потребно за овце 2 дела воде, за коње 3, за говеда 4 и за свиње 6—8 делова воде.

Лети и у опште на топлој потреби за водом већа је; с тога видимо нпр. код говеда, да и лети кад су на паши, где у трави има више воде но што је у опште телу потребно, ипак још и пију воду.

Лети се човек још и сећа да напоји стоку, али зими многи мисле да то није ни потребно. „Вода му и од срца иде“ — рећи ће вам сваки други кога би у зимско доба запитали је ли напојио коња или вода. Ну ни зими се на појење не сме ништа заборавају. Вода изазива живљу промену материја у телу, живље дучење. Зато видимо да краве дају више млека кад више воде пију.

Ну од великог је утицаја и топлота воде којом се стока поји. Што хладнија вода, то се више трона суве хране, а при свем том је производња мања. У једној пољопривредној иницијиви чинили су занимљива опита у овом

погледу, а на име: Кроз девет недеља хрвањња, хрвањен је истом храном шест крава, од којих су три редовно појеле водом хладном 0°, а друге три појеле су водом топлоком 21°C. Резултат је био, да је свака крава појела топлоком водом давала просечно дневно за пола литра млека више. При том су краве појеле мањом количном воде за 5 литара дневно више воде, и оне појеле хладном водом.

Као што се из овога опита види, при појењу хладном водом било је дучење млека мање. То долази отуда, што се вода у телу загрева на разни производње, јер се на загревање исто треше материје које би се употребиле на производњу млека код крава, мускула и масти код друге стокe.

О тога не треба стоку појити увек хладном водом, већ ваља увек воду раније увести у стају да се мало загреје на тада данашта стоци. Врло је штетно, дакле, терати стоку у зимско доба на водополу на поље, на поток, реку итд. Оно мало труда да се стока у стаји напоји, обилно се награђује већом производњом у телу стоку.

Из свега овога што досад рекосмо изаили ово:

- 1) Стоку треба појити редовно и у зимско доба.
- 2) Што год је храна сува, то стоци треба више воде дати при појењу.
- 3) Боље је стоку појити у стаји, него на пољу. И
- 4) Зими треба појити увек свактавном водом а не хладном.

То је све са гледишта чисто економског, то јест да се од исте хране добије што више производња.

Ну вода је и са гледишта здравственог врло важила и потребна.

Без довољно воде храна се теже свари и пропне на рења у телу у опште се пожеће, те настају тврдо и неуредно белегање, тробојање и колка.

Истеривањем на водополу на поље у зимско доба, стока најлакше назабе и навлачи на се разне болести, од којих може и да умре.

Појењем хладном водом стока може да осеба и накуче на се разне катарје, проливи и друге опасне болести.

Према овоме све оно што је речено у предње четири тачке, треба строго инати на ум, ако смо ради да нам се стока не побале.

Б Е Л Е Ш К Е

Утицај мрза на семе. — Искуство је доказало чудноват утицај мрза на семе, а на гме доказано је, да семе које је било изложено утицају мрза, кад се посеје брзо клија и биљка се из њега брже и боље развија и пре достигне своје потпуно развиће и зреост, него биљка из семена које није било изложено мрзу. Опита чињени у овом погледу са ланеним сеновом, то су последњили.

Ицање коре од мрза. — На пољу и на дрвећу, обични су појави после јаке зиме на младим садницама. Да се то не би догодило препоручује се, да се у јесен пред наступање мрзаена млади стабла повак омаже оливом направљеним од крча, шљокаче и говеће биљке. Зимом се сачува дрво од штетног утицаја мрза.

Против онекотане. — С најбољим успехом лече се онекотане једини дожајим леком кога има у свакој кући, а то је прост — погани — сауну! Треба ножеи одсећи танку кришку нешто већу од онекотане, на је прингити на онекотину. Биљака убрзо нестане и онекотина прође неостављајући за собом кресту.

Плодност гусака увећати. — Врло често чује се, како се неко извела гушчани. Узрок овоме лежи на првом месту у неоплодњивости јаја. Пре свега не треба за запад остављати гуске и гусане старије од 4 године, јер

су гуске најплодније од 2—4 год. За тин не треба на једној гусани остављати више од 3—4, а највише 5 гусака, јер није у стању да више њих оплоди. Најзад треба се побринути да се гуске могу на води да спарују. Зато у зимско доба треба пробити лед на води да имају где гуске да плавају и да се спарују. Јаја од гусака спариваних на води су су оплођена и гушћини из њих добро се изводе. — Ни све тога треба итати на уму, да млада гуска кад се први пут раскопа врло рђаво лежи на јајима, нарочито ако је насађена у друштво с другим гускама. С тога такву гуску треба засебно насађивати где у тескоби и ликаво не у друштво с другим гускама, јер ће често мењати гнездо и устајати напустити јаја да јој захладне и пропаду.

Да пуноћа од каменца не отајдају. — што се врло често догађа, треба их чешће прскавати млаком водом и лишће чешће избрисати влажном крпом из млаке воде. Свега тога не сме се замедљати много заливати, јер и то може да изазове опадане пуноћака.

Колико прихода доноси баре, — кад се у њима разуму раба пати, најбоље се види из овога срачана: У Аустрији доноси годишње чистог прихода по одбитку *сеил* издатаца 1 ланац (0.57 хектара) површине бара 2.36 фор. а. вр. док један ланац пшца доноси 5.07. фор., дванад 4.69 фор., башта 9.89 фор., виноград 7.87 фор., шума 1.22 фор., паше 0.51 фор. а. вр.

Против вапљу на свињама. — најбоље је средство: честоги; но кад се већ појаве, онда треба сваког трећег дана казати машу попомешом с петролеумом (гасом), док се гад не утамаји.

Храњење коња врком, — жутом репом, шаргареком. За зимско храњење коња мрква је од нешакане вредности. Особито је добра за коње који тежио наре храну те често пате од колике, а тако исто добра је и за свињана грла, даље за грла која пате од први, а и за остала грла врло је добра. $2\frac{1}{2}$ литра овса поменана са $2\frac{1}{2}$ литра пшечане мрвке, имају исто дејство при храњењу коња као и 5 литара самога овса, и то не што би садржина храњењих састојка била иста, већ због одличнијег дијететичног дејства мрвке. За ждрбац препоручује се $2\frac{1}{2}$ -5 втр. мрвке дневно. Жута мрва слађа је и треба је претпоставити белој мркви, јер је стока радије једе и боље јој мни.

Против кишета и вацова у дому, — препоручује се *горак бадем*. Треба горак бадем ситно исецкати и помолити брашном или шећером. Мишети и вацова једу овако приправљен комад, од кога постојано попраду. Средство је јакле природе и лако га припремити, а врло је дејство сигурно.

Печење као проказивач времена. — Један искусан пчедар, на основу својих посматрања поставља ова правила: 1.) Кад пчеле на летном времену не излазе, знак је да ће бити кишне; 2.) Кад се пчеле изврло и рејиме кући враћају у невреме, знак је да ће наредно постојати олуја и непогода; и 3.) Кад и на обичном времену пчеле почну излазити да излазеју на носач, знак је, да ће се ускоро показати сунце и да ће врете лето бити.

Сунцокрет као храна за пилек. — У Енглеској сматрају сунцокрет за најбољу храну за живину. Веде да живана храњења сунцокретом врло много јаја носе, која су особито узасна. Код нас сунцокрет прекрасно напредује и као узрод по њивама козурагим и по пшечанским управинама и Ношковима муграјим би да да здраву колтичну ову прекаресе хране за живину, лако веде Енглеска. — Свега тога сунцокрет цвета целог лета до у зиму, те је добра нава за пчеле.

Нешто о неки пилеке. — Пилека се одомаћила по нашим градовима и постала је готово неопходан украс стајањих соба и предсобља у грађанским домовима. Ну многа

домаћина изгуби овај драгоцени собни украс, што лише пилеке пере хладном водом. Да се лише од прашине опере, треба увек употребљавати млаку воду, у коју се умочи мекана платвена пра и њоме најважније лише избрише од прашине. Исто тако за заливане не сме се употребити однех хладна вода, већ мласа, и не заливати однех много, јер пилека то не трпи.

Лич за вилушке и пожене. — Врло често испадне вилушка или нох из држалнице — ручице — у којој је усађен, и такву вилушку на нох тежио је употребити, а још теже загађати прама и другим уобичајеним материјалом. За то је најбоља лич која се справља макору: Узме се 4-5 дела теропитичне смоле, 1-4 дела сумиорног праха и 4-1 дела ситнога песака, на то се све добро миеше. Ова се испуни рука у ручници вилушке или ножа, па се овај гводеци шљак од вилушке или ножа који је испуни из ручнице јакно затреје, и тако зауче на своје место у лич којим је ручница испуњена. Пошто се олади, лич черто држ нох или вилушку у ручници, само се инак несме метати у врелу воду, јер би се опет разгвањала и испадла.

Да се утамаји трава. — по путањима и стазама, па било ди су оне кадрајисане или само насте шљиници или несеком, употребљено је у Варшву у најновије доба са уснеком ово средство: У 50—60 литара кључале воде мете се 10 килограма негашеног креча и 2 втр. сумиора. Овај раствором залијеу се једном годишње нешта или стазае где се не лежи да трава расте и успећ је сигурно. Рауе се да према величини места које се хоће да залијеу овим раствором треба више или мање самог раствора.

Лише од сточне рене, — којој је сада пресе да се вде, најбоље је употребити одмах или у опште као свеже. Но како се несме стоио дати много лише од рене, то да не би пропало лише које се при трањењу рене кади, треба га засебно утамајити у ров као што се трани зелени културни. При трањењу треба лише добро нагањати и трам добро покривати да кишница не пруде унутра. У трам се лише испунае, и крмо је пријатна храна за стоку. Само се ни касале лише несме дати стоци у великим количинама, већ у малим количинама уз другу сузу и спаваку пилу. Касале лише од рене стока радо једе и одржава на већу кљесоту, треба мање дати, јер од веће количине коње кљесоту да добије непријатан укуе, а тако и свом која би се правно од таквог млека.

Оправити трчиане стодане. — Често сединте од трчианог пчелства одабани, те се спусти доле као рупа. Да се оно оправди „Немачке танецрске новине“ препоручују ово: Треба стодану преврнути, па трчиано сединте добро накарсити са свим прелом водом помоћу сутиера или крпе. За тим стодану треба изнети напоље, пак још боље метути је на јаку промају, а у зимско доба крп оутрне и ту је оставити да се добро осуши. Дотле се и сединте од трчианог пчелства затегне као ново и стодане се може одмах употребити.

Очистити златан рај. — Жути оквирн за славне и огледала, који се обично зову „златни“ врло често, и брзо прљају. Да се добро очисте ради се овако: Треба узети гланцину јарког аука па је пренодити и опом подутком добро вртити рај који се чисти. Затим треба рај избрисати сувиером из кишнице, па га онда меканом сувом крпом исуштити.

Кад је неао неопотребан? Тврди се, да кокоши почну носити месец до два ранје, кад међ њима нека петла, док број јаја који сисеу у оба је случаја један иста. Према овоме, ако би се ово потврдило, неао потребан за државне петлова тамо, где се јаја неће употребити за наслад. Шта више у таквим приликама било би штетно државне петлова, јер су рана јаја увек на бољој чени.

Г Л А С Н И К

Откупљивање свилених кокона. — Српско Полупривредно Друштво, поводом питања произвођача, шта да раде с коконима и одмотаном свилом од овогодинашњег гајења свилених буба, нонто чувају и савладу од приватних шиво не откупљује, — представило је Господину Министру Народне Привреде како жуту и неопходну потребу, да је неона узму, да овогодинашњим произвођачима свилених мекрапа ма на који начин помогне, те да своје производе могу продати.

На како нема прихватних гунаца овог производа, нити шта изгледа да ће их бити, то је требало само Министарство Народне Привреде да откупљује кокоше, или ако оно то не би хтео и могло вршити, онда потребну суму новаца за овај циљ да стави на располагање Друштву, па да оно откупљује кокоше од произвођача и одмотава свилу.

Господин Министар Народне Привреде радо се одзвањао предствани Српског Полупривредног Друштва и њему поверено откупи кокона и одмотавање свиле, на коју му суму позвајмо 10000 динара у сребру, с тим да позвајену суму има вратити Управи Класе Аустрије, чим буде продано одмотану свилу.

Сви произвођачи мекрапа, треба одмах да шаљу своје производе Друштву. Аманете у тежини до 50 килограма, адресоване „Српском Полупривредном Друштву,“ носе све ноне бесплатно.

Цене коконима одређивање се према квалитету и одмах исплатити.

Хвала за ово, како Господину Министру Народне Привреде тако и Српском Полупривредном Друштву, које не жали труда, само да помогне српским произвођачима, нашта ће му они бити веома благодарни.

Одбор за откупљивање свилених кокона. — У Српском Полупривредном Друштву, образован је нарочити одбор за откупљивање овогодинашњих свилених кокона, у који су ушли: г. Балогоје Д. Тодоровић, реверент за синдикатство у Министарству Народне Привреде, Паладе М. Радошаљевић, економ друштва и Раде Симеуновић, државни службеник и свилар при управи топицдерске економије.

Одложена изложба. — У данашњем броју доносимо објаву Српског Полупривредног Друштва, да се изложба годеша и овапа заказана за 5. окт. ов. год. у Прокупљу, одлазе за неопређено време. — Како смо у пр. броју довели распоред који је утврђен и објављен за ову изложбу, то чинимо напознати сточаре округа топлотичког да ће се објављена изложба одржати по истом распореду, кад прилико буду дозвољене приређивање заказана изложбе. — те им сад остаје више времена па располагању да се за ову изложбу што брље припреме.

Продаја Ражуље — овиона (свалдурову). — Господин Министар Народне Прив. одобрио је Управу државне ерезде да из свог стада у Добричу издвоји 24 прекобројна овна, на их прода привредницима за заплат по цену од само осамдизара. Скрећемо пажњу на ово наших сточара који гаје већи број оваца зарад продаје вуне, јер вуну од ових овнаца паравилска фабрика плаћа врло добро. За овионе треба се обратити одељу Управе државне ерезде у Добричу код Вујиче.

Полупривредна изложба у Неготину. — Данас се отвара полупривредна изложба за округ крајински у Неготину, коју приређује предна крајинска подружина Српског Полупривредног Друштва. На изложби заступљено су ене гране пољске привреде, те је у толико шире за похвалу свелост полупривредне подружине да се упусти у овако велики посао. По припремама које је Подружина у своје време чинила, ми се надамо да ће изложба бити ваљана и радо ћемо сачетати извештај изасланика које је

Друштво изаслало на ову изложбу, који ћемо сачетити и у „Тешкају.“ — Ну ми се бојимо да се полупривредне подружине не пренотерете приређивањем општах полупривредних и полупривредно-занатлиских изложба, јер је то врло велики посао, који захтева и много радње свие и много материјалних жртана. Рекао би смо, да се не специјализира изложбама, појединих полупривредних грана, поетигла вели утех, а са мање жртана. Остаљалујући ово питање за овај мах на страну, ми искрено честитамо вредним Крајинцима данашњу снахоност и жељимо им најбољи успех.

Д О П И С И

Црљенац, 20. септембра 1897. г.

1. Кукурузи по брдљим местима зрели су, но иста који почину бербу. Јер кукуруз стари немогу, а нови кукурузи који су обешави добар првосе због новоста времена.
 2. Сточне шиве виа прилично, и иста ће бити доваљна за исхрану стове.
 3. Није са којих су скинута стрна жита у велико се горе.
 4. Ливаде су по други пут кошове и доброт су приноса дна.
 5. Цене су: пшеница од ове год. 8, старој 18 динара, кукурузу 11-40 динара.
- Наднице су једног радника са храном 0-40—0-60 дин. Здрале код људи шиве добро, јер многи болују од грознице, депа од дисентерије, а људи у велико мостима и од сваласа. Здрале код стове повољно је и пажња зрала не влада.

Стој. Ст. Павловић
ошолок.

Паш, 24 септембра 1897. г.

Управа нишкога земног расадника на дан 21., 22. и 23. ок. ж. приредила је изложбу грошка, која по шмоце циљу у коме је у држата, заслужује места у нашем пољском листу. — На изложби је било овио врста грошка: *Неваљено* — хибрид еран, јоркмадера, вијала, лисак, отело и хербомот. *Валмиско* — прени и белн дрнак, сведерика, дивичина, прокупац и пловидина. Поред грошка расадничкога, било је и приватних људи. Јован Илић, трг из Алексинца изложио је повећу количину асталскога грошка од наше домаће дозе, које је изазивало особиту донадајност, како својом крупношћу, тако и укусом. — Изложба је сјајно посећена. Намизајма се мора дати достојања хвала јер је на ову корисну изложбу јурило мало и велико, старо и младо и с исте односнога некутевног убеђења, да и ако је ендосера, тај немог род, ушнатица наше од 1/2 винограда, да ће се обљаном родом моћи обновити наша виноград, тај једини извор нишкога богатства. — Г.Г. наставника ишине основне школе и неколико обљанљивих учитеља из околине, такође су посетили ову изложбу. Расадничко особље потпуно је одговорило својој дужности објашњавајући оно, за шта су од стране посетилаца уштали. —

Грошка код нас слабо има. Има, има, али не као дане. — Неки су почети и да беру. Цена грошка доста мала, — 20 дин. од сто кгр.

Кукурузи су већ обрнати и сад је на реду грошке. Ако дуго још остаје на чокут, неће му добро бити, јер је већ почело да она. Обнављање винограда америчком дозом напредује доста добра; досад су отпочели рад 10 до 12, а према потраживању дозе, сигурно ће се идуће године утросити. — Здрале код народа шиве баш најбоље, јер грозница увелико бевеи, а ако је октобар најбоље.

Брета Ст. Славковић.

ОБЈАВА

Изложба говеда и оваца, коју је хтело приредити Српско Пољопривредно Друштво на дан 5. октобра ове године у Прокупљу, одложена је на неодређено време због непредвиђених препрека.

Бр. 4519. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 19. септембра 1897. године у Београду.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА ОКР. УЖИЧКОГ

Ужичка пољопривредна Подружина приредиће идуће године поред изложбе говеда још и изложбу оваца.

Ну, како има још оваца које се нису мркале, то се обраћа пажња свима привредницима у округу, да се постарају те да набаве за своје овце најбоље овнове из своје околине, како би на идућој изложби могли добру јањад изложити. Награде за добре овце и јањад раздаће се у новцу преко 1000 динара.

Умољавају се г.г. свештеници, учитељи, повереници и остали пријатељи привреде да овај оглас објасне народу у својој околини као и значај саме изложбе, како би до године на изложбу било што боље и више сточе доведено.

Бр. 144.
11. септембра 1897. год.
Ужице.

УПРАВА
УЖИЧКЕ ПОДРУЖИНЕ
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

О Г Л А С И

ПРИПЛОДНА ГОВЕДА

и то: 1 бик 1½ год. стар, 3 краве стоне с уређим телетом, 2 јунице стоне и 1 женско теле три месеца старо, — сва грла расе чисте **пинцгавске**, потпуно здрава, донета из Пинцгауа и прилагођена нашим приликама, *продају се по повољне цене*. Јавити се уреднику „Тежак“ у Београду.

1—3

ПОЉСКО ДОБРО

у непосредној близини Београда, са осамдесет ланаца ливада и 85 ланаца обрае земље, детаљистем, шталама за 50 крава, станом за настојника и послугу и осталим потребама за млекарење, и економију, с одличном бунарском, изворском и речној водом, — издаје се однах или од пролећа **под закуп на више година**. Обратити се уреднику овога листа.

1—3

Цена навиш огласика: Од **пет** врста од једног ступца по 10 нара дна; од осталих кружних висина по 15 нара од врста и ступца.

Велим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. в. в.), мада стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 нара дна. драмне таксе.

За оглашавање ване нута по 100 јестиваје.

Преглед 37. броја Тежак: Правила о одборима за оснивање земљорадничких задруга. **Ламии:** — Доле с кулуком. — Оцењивање капове сена. — Нешто о мужи крави. — Реч-дио о гојењу свиња. — О појењу сточе. — **Велетик.** — **Гласик.** — **Допис.** — **Објава.** — **Пољопривредницима окр. ужичког.** — **Огласи.**

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОЛУ ГОД. 4 ДИНА. ДРЕВНИ, ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТВА, ПОДРЖИМА, ПОШТИЦИ СТАЛИНОГ МАРА И ЗАШТИ. ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ДИНА, АКО ПОШУЈУ ПРЕПЛАТУ ФИНАНСА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. У Београду, на год. 10 фр. 5 фог. а. вр. **ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ИЗПУШТИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Преплату примају и пошти. На основу најновијег решења од 1869. год. № 201 преговору Друштво носи пошта бесплатан.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

РЕДАКЦИЈА И ОДБОР:
Коста Црнотрајан, Коста Д. Главић, Алекса М. Живковић
и Анта Тошковић.

ОДБОРНИ РЕДАКЦИЈА:
СТЈАН М. СЛАЂИЋ

ПОЉОПРИВРЕДНИ ИЗВЕШТАЈ

Иско службеним извештајима које је добио Министарство Народне Привреде у другој половини прошлог месеца, ставио летине за то време било је овако:

Кукурузи раније посејани арели су и у велико се беру. Род је у опште добар. Позни кукурузи местичкино су врло рђави, иначе обећавају добру бербу, ако могу дозрети. Ну неповољно време последњих десетак дана јако је ометало бербу раног кукуруза, као и дозревање позних кукуруза.

Сејадба *олиних жита* наставља се, али је време било непогодно за рад, те је још врло мало посејано.

Траве на *ливадама* и *шамњацима* има довољно за пашу стоке. Ну услед рђавог времена пропало је зна-

тан део овава у стоговина и пластовина по ливадама у низињима, а нарочито од влаге одло.

Воба је у главној обрани. Берба шљива завршена је са врло добрим успехом у опште.

Виногради беру се у велико, али је кишно време ометло, а и ово мало грожда где га има, јако је оштећено од многих кишна.

Време је у почетку друге половине месеца било у опште врло добро и за све пољовоје; али последњих десетак дана било је одвећ кишовито, хладно, са сушењем и снегом, и у опште врло неповољно за усеви и радове у пољу.

Збр. 3321. Из одељена за землорадњу и сточарство Министарства Народне Привреде, 1. октобра 1897. год. у Београду.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ХРАЊЕЊУ ГОВЕДИ

Мале говеди а доста хране, — то је правило о које наши селски домаћини у већини греше. Многи од њих, држе већи број говеда него што имају спрежљене хране да та говеда добро изхране, а то није ни мало корисно као што ћемо видети из овога што иде.

Ако говеда која имамо, због оскудице у храни, хранимо преко зиме штедљиво а не у довољној мери, а ако са тога, често пута морало да полажемо стоци и такву храну која има недовољно хранљивих састојка, треба на сигурно да знамо, да од те стоке нећемо имати жељену корист. Само онда, кад дајемо толико хране да је увек сита и изхранена, можемо постићи очекиване користи.

На првоне мету свакомо је говечету потребна извесна количина хране за одржање живота, и тек од овога изаша храна, који говече поједе преко подривања своје животне снаге, — има се корист. На пример, дамо ли говечету сена да једе колико може, оно ће на сваких 100 килограма општевне тежине појести 3-3 килограма сена. Један во од 450 килограма тежине појешће днале 14-85 или округло 15 килограма сена. Чистији огледи пак кажу да је свакомо говечету за одржање животне снаге потребно да поједе на сваких 100 килограма своје тежине 1-5 килограм сена. Еле ако онемо волу од 450 килограма тежине, будемо давали само, округло 7 килограма сена, ми од њега не можемо имати никакве друге користи до једино ђубрета. Но, ако му дајемо 10 килограма сена, тада му идутри килограма, то јест око трећина, у корисну храну; и најзад, ако му дајемо 14 килограма сена, онда ћемо од једнецеле половине утрошене хране, имати користи.

Из овога доведе јасно се види како је погрешно кад се мисли да принос расте држави већег броја стоке и онда, када некамо за ну довољно хране.

Ако ли коме није ово доведе јасно, он нека покуша да се на делу увери. Нека једну краву изуару храни само са оноликом количином хране колика јој је за њени одржање потребна, па ће видети да ће му она и у томе случају давати извесну количину млека али ће за то сиршати и изгубити од своје тежине. Него тако може се чинити оглед и са младом стоком, па ће се увидети да ће млада стока, а ако не добија довољно хране ипак како тако расти, али, да ће то растење слабо напредовати па још и да ће стока и омршавати.

Који се буде придржавао правила „маве говеди а доста хране,“ тај ће заважити од тога још и друге добре стране. На пример, овазице да стока рђаво хранена више подлеже болестима него она која је добро хранена. А оболели које грло, те се мора заклати, у томе случају за оно што је дотле рђаво хранењено, једна ће се добити онолико колико вреди кожа. Дале, треба имати у виду и то околност, да за мањи број стоке треба и мањи простор за смештај као и мање радне снаге за њиху негу. У мањем броју стоке уложен је и мањи обртни капитал, те се и мањи интерес има да покрије. Напоследку, у прилог овог овде изнесеног правила, говори као врло важно још и то: што на случај рђавих година, сваки

онај који има свамерно много стоке, и који је ни на добрих годинама због немана довољно хране није могао добро да храни, — мора или један део оне стоке у бецнеце да прода, или да храну за њу купице по преискупу цену. Мислимо да је ово разумљиво за свакога, јер сваки који је и у обичним годинама оскудевао у храни, тај ће неминовно сунских година морати стоку да распушта или преразмерно много хране да купи.

Осим овога доведе, хоћемо оног приликом да поменемо и ту негодност што многи наши селски домаћини рђаво срачунавају спрежљену храну. При ономе срачунавању вала ценити само оневе састојке хране, јер некоје прсте хране садрже много воде: на пример у 50 килограма зелене детелине има око 40 килограма, у 50 килограма детелиноског сена само 8 килограма воде. 50 килограма реше имају 43 килограма, 50 килограма ова 7 килограма воде.

Потребна количина у сувим састојцима није код свих грла једнака, него постоји извесна мала разлика. Једно грло савише сувих састојка кабасте хране него што саври таквих састојака једућу храну од оношанина, зрнела итд. Прена томо ако хоћемо да хранимо неко грло искључиво сеном и сламом, онда му је у томе случају потребно више сувих састојака него кад му поред омане количине кабасте хране, дајемо доста окошанина, прекрупне и друге сличне хране. Напоследку, и сама нашина граа велику улогу. Ако теоне одрах по обдигу од ене, тогово искључиво хранимо кабастом храним и са нешто окошанина као и одрасла грла, њихов ће се жељудца и црева проширати и добиће велики урбук. Таква стока која је у младости добијала већинно храну од велике запремине, у стању је допције, да једе много више суне хране него ли она стока, која је добијала поред одговарајуће количине кабасте, још и снажне хране.

И особине сваког појединог грла разлику су. Потребна количина сувих састојака на 100 килограма животне тежине, мења се између 1-5 и 3-3 килограма, те се прена томе, та сразмерица узима просечно са 2-5 килограма на 100 килограма животне тежине.

Прочити склоп жељудца у преживара, захтева да се и запремина хране водо рачна. Да би преживане шило како треба, вала да је жељудца напуњен до извесне мере, а за ово је врло погодна кабаста храна, зелена храна, сено и слама. На 100 килограма животне тежине, рачуна се два, а најмање 1-2 килограм кабасте хране. Прена томе не треба стоци давати сасвим младу зелену пшћу без додавања сена или сламе.

Често се дешава да се зими полагао стоци искључиво сеном и сламом, или чак сама слама; па тај начин не добија стока довољно хранљивих састојака те нам не може ни користити као што треба. Зато треба поред потребне количине кабасте хране, увек (по сведенио) давати стоци снажне хране: зрнела, јарме, мекана, живисе дроздине, итд.

Намисли смо за потребно да ово кратке напомене извесемо у ово доба године пред наше селске домаћине, препоручујући им озбиљно најважни њихову, у њиховом сопственом интересу.

КРОМПИР ЗА СЕМЕ

Кромпир је ове год. у опште слабо родно. Услед тога је цена кромпира јевељан добра.

Те околности, а нарочито добра цена, могу да изазову пољопривредника да прода више кромпира, а за себе да задржи мање но што би му требало, и што обично оставља.

Ну то пољопривредник не треба и не сме да чини. Оно што себи треба, не продаје се ни по што. Тим правилом треба да се руководи пољопривредник и у овом питању.

Нарочито ове године треба озбиљно водити рачуна о количини кромпира коју ћемо оставити за храну и за секе. На оно је било подсетње и у једној белешци у „Телуку.“ Година је у опште издала, а кромпир као прва храна, нарочито ране сорте, потребан је мал не сваком домаћину за семе и за храну у већој количини по што га треба кад хране има довољно, за исхрану до нове хране.

С тога снажи пољопривредник треба да остави за семе што већу количину кромпира, јер ће на пролеће бити врло скуп и тешко ће га бити у довољној количини за семе.

Кромпир се обично чува преко зиме у подрумима и травоњима. Ну ваља знати, да кромпир не сме да ухвати израб, јер ће проквасити и испуштати; али него тако није добро чувати га у топаоци где има влаге, као што је случај у већине подрума, јер прокваси и истера јаке кашње, а тиме ослаба и ложија је за семе.

Ја сам остављао кромпир за семе на разне начине и не могу да се похваљам да сам успео, да ми кромпир ни мало не прокваси. Али највећи успех постигао сам, кад сам га трапио овако:

Испона се трапи што дубљ, а најмање 1 метар дубљине. Онда се добро опалди сламом, па се пољско мето у трап само здрав и неповређен кромпир до испоне на пола метра вод земном покровињем. За тим се кромпир покрије сламом, па протрпа земљом; онда се с стране набада преко трапа још земље у виду крова и покрије кугурозовином или спонимама дугачке сламе да се вода слива с трапа.

Трап треба да је на оцедном месту да се вода с стране не слива у трап, а тако исто да може да отиче и вода која се слива с трапа.

Истина је, да овај начин трапљења захтева мало више рада, но при обичном трапљењу, али се, по моме искуству кромпир у њему најбоље одржи да не трули и да не прокваси јако.

Напомињем и то, да кромпир не трапим одмах по жетви, већ га најпре оставим разређен у шупи или у опште на спуту, али у ладовни. Ту се кромпир провене и просуши, па га тек у позну јесен, пред мразове, трапим у трап.

Трап се преко зиме не сме отвариати. С тога на овај начин трапим само онај кромпир који чувам за семе, и њега извадим из трапа онда кад хоћу да га садим. За потронућу остављам кромпир у шупи док не наступе мразове, а тада га сиосим у подрук и остављам у велики отворен сандук или кош, из кога прека потреби од реда падам за потронућу.

Што ми се кромпир добро држи тј. не трули и не кваси јако, у трапу како напред рекох, објаснивам тиме, што влага ни мраз не могу да продру у трап, што је присутву ваздуха отежан те не потпомаже кварање кромпира, што топлоћа није у трапу одвећ велика нити се мења, и најзад, што у трап мењем сув, здрав и неповређен кромпир.

Слашао сам, да се кромпир још боље држи да не прокваси, и не трули, кад се у трапу засина невољом угљена (шљавом), и у то верујем; али је то материјал који не може да има по јединицу цену снажи пољопривред-

ник, с тога тај начин трапљења могу да употребе само они, који су у близини фабрика које троше много угља, те по јединицу цену или бесплатно могу да добију шљаву.

ПОМОР ИЛИ КУГА ПЧЕЛИЊА И ЊЕНО ЛЕЧЕЊЕ

Свакоме рационалном пчелару познато је бар што о овој ужасној болести; а још ко је имао прилике да је види на својим пчелињаци, тај ће, без сумње и сам знати њено дејство и последице.

Као и свима заразним болестима код људи, тако и овој зарази код пчела, узрок су мали, голим оком не видљиви створови — микроорганизми, који, кад добију повољно земљиште за своје развиће, које се грађом бројном, па отуда нам је јасно, што се и ова пчелиња зараза тако јако шири и тешко лечи, кад се већ једном уворени на неком месту.

Узроци ове болести разни су. Болест се може пренети самим пчеларама тј. међусобном израбом. Може и сам пчелар и нехотиче заразити своје пчеле тим, што их је прихранивао зараженим медом, који није претходно прокуван, или им је додало вентачко саће, за које се не зна, да ли је рађено на неком зараженом пчелињаци и од здравог носка или је пак рађено на неком пчелињаци, па коме ова зараза бесни у велико, где се вентачко саће хвата зараженим угљавом, сече и израђује зараженим сипрама.^{*)} Где овога нема, ту је узрок пчеларева велика при раду око пчела. Опакан је случај био, по свој прилици, и код нас у Угину. Онда се појавила зараза најпрво код једног мог друга. Порекло заразе долази, по мом мишљењу, отуда, што је мој друг претрчувао пчеле из вршаре у Ђерошки при чему је, хватајући прстима, много легло подвао, а како пчеле у новој колонији Ђерошки нису за нише дана показивале вољу за рад, нити су бриљаво нагледале легло, то је зараза имала довољно земљишта да се укореши. Он је своју колонију дојиче уништио. Од њега сам ја пренео заразу на мој пчелињак. Тим је начинично заражено пет пчелињака. Због тога и због свог сопственог искуства о тошћој претресања пчела из вршаре у Ђерошке, ја не бих никоме препоручио да то ради, већ нека вршаре задржи и даље за ројење а у Ђерошке нех хвата ројење.

Узрок, што сам ја ту болест приметио на мом пчелињаци био је овај: Ја сам био претрчувао једну колонију Ханемановог решетков, те тим окрвљувао матицу да лезе јаја у једној колонији кошнице; у колонији кошнице, у коју матица није могла проћи да лезе јаја, приметио сам и носе 21-ог дана, да се носе пчеле још нису извале, што, разуме се, није смео бити, пошто матица није никако прелазила у ову колонију кошнице. Оне ћелије, на којих се још не беху извале пчеле, беху рапстргане по саћу, поклопци ни беху узмео боје, уготули и на по некој могла је се видети и руница. Све оно дао ми је повода да сумњам да је колонија здрава. Кад сам отворено оне ћелије, у њима сам нашао мрцу, сауну масу, која не беше ништа друго до *трулење полова* — *куга пчелиња*.

Пошто сам прегледао и остале кошнице, видео сам, да је зараза већ се обухватила, само нешто у већој а нешто у мањој мери.

Чудновато је то, да болест напада само на легло, које је већ поклопљено, јер ни до данас нисам имао прилике да видим, да дрв угине у непоклопљеној ћелији.

Кад се болест развије у велико, довољно је само прићи зараженој колонији, па да се осети непријатан за-

^{*)} Оно велик с тога, што на многим „странци“ поседованима бисах ова зараза и ни великом добијам саће од маз.

дах, koji litch na sarad pokazavosog tutkaila. Razvije li se pak bolest toliko, da se ni volonina zalezenog pogoda ne izvodi, tada se tek moze primetiti na konjicini mrtvilo — verad; sve dotle pchele se brane. Matilda, pri ovakom napredovanju bolesti vrlo slabo razmnozavana društvo, te zbog toga biva u konjicini sve manje pchele, dok na posletku konjicina ne ostane nusta i puna trulog degla.)*

Kako je larava bila zahvatana sve noje konjicne, to nisam imao drugog izlaska, nego da svojski preduzmem lečenje, jer sam znao, da he sve propasti, ako ih ne bi lečilo. Odmah spravim kiseloroni spiru i pocnem ga dodavati u hranu, ali to беше без икаквог успеха, jer i pri svakom toj bolesti opet napredovahu, da tim sam preduzima lečenje salicilnom, kralomom i karbolnom kiselinom (po Gavrilovnja uvetuju), na i to sve беше uzalud, jer bolest uzimahu sve vešer i vešer maha. Najzad se rešim da u-štimam miest konjicna a dve, noje vglagledu da su najmanje zarazene, da ostanim. Tako i učinih. Pod one dve konjicne podnetvno sam kutnje napuštene karbolnom kiselinom, da bi tim vrlo u nepokojno sprečeno bolest dok stignu jesen i dok matilda prestane leće jača, jer sam se nadao da he bolest preko zimo utihniti. Ali moje nadašne ne bi ispunjeno, jer i u prolébe se mogahu videti tragovi bolesti kao i lane, samo s tom razlikom, što bolest sad ne napredovahu tako naglo ka lane, veš je pchele, svojim neograničim radom na dobroj strani, privlačno subojaku.

Ovo podavine juži dobio sam od obe konjicne po jedan roj.

To je tako trajalo od podavine juža meseca. Netch dana poše pama onadati i u konjicnima se mogahu primetiti napredovanje bolesti. To mi dade povoda da razmišlam kako bi veš jednom preduzeti radikalno lečenje konjicna od one zarale. Najzad reših se: da za svaku konjicinu načinim na jednu kutnju od bleka i to četiri puta veču od one koju sam pre upotrebljavao. (Dimenzije one druge kutnje su: dužina 20 cm; širina 10 cm; i dubina 1 cm.). Plovnakl snake kutnje pobužno sam isto češće (na snakom plovnaku treba da ima bar 500—600 ruža). Tako gotove kutje napunih namokom a preko namu predelim smesom od 3 dela crne (sirove) karbolne kiseline i 1 dela ekstrakta; (ekstrakt usovlana isparavane karbolne kiseline); za tim plovnaku kutnju i na podstavu snake konjicne stavim na jednu.

Na kakav rezultat?

Na noje vedno izvanlađe, pri pregledaju konjicna na 15 dana poše toga, nisam mogao primetiti ni u jednoj konjicini ni traga od bolesti. Karbolna kiselina, isparavanju kroz ruže na kutnje, ubijala je mikroorganizme i po svojoj prirodi uticala na iscel, da čisto konjicnu od truzelice, koje je pri toga bilo.

Na taj način sam ja izlečio noje konjicne, koje su sada potpuno zdrave a nadam se sigurno, da he snaki, koji bude ovako lečio svoje konjicne od ove bolesti, sa vrlo malo truda i za kratko vreme postihni veliki uspeh i izbaviti svoj pčelarnik od propasti. Preporučujem saho i to, da pri prvom početku lečenja treba dolavati snesu u kutnju snake vedne; ovo treba raditi 3—4 puta; donje treba dolavati snesu 3—4 puta godišnje.

Ovaj je lek vrlo prost i jeftin, na za to se moze i kao predostrožno sredstvo upotrebiti, ako bi se samo god i bližini bolest pojavila.

Kutnju sa karbolnom kiselinom ne treba dodavati rojevima, koje smo skoro dobili i koji su tek poceli da

grade saće, jer je se bojati da roj ne pogibe iz konjicne, veš treba čekati dok matilda zaleže jača, tada se veš ne treba bojati begstva.)*

Д-м. Р. Тешки
ТОКМАКАР

ВЕРКШИРОКО СВИНЧЕ

М је укрштано најбржи начин, којим се стока може поправити, познато је свиња читаоцима „Тезаса“. А познато је и то, да се у нашим државним полупривредним заводима тако у тај циљ и држе суване расе, да се у самој земљи производе града, који ће утицати на поправку наше стоке.

Прејда је укрштано најбржи начин, којим се циљ постигне, инак први резултат, па на била опи и најповољнији, још није мерило, да би могли с правог рећи, да смо за поправку стоке изабрали расу, која ће нам и у будуће осигурати трајан успех. Тек у току наше година и после неколико генерација, кад се добре особине тих за поправку изабраних раса у нашој стоци учврсте, кад се подобност у наше стоке усаврши а при тој не појале никакве мане, које би можда биле претеклине од наредњених добрих особина: кад најзад, да та страна раса и њен припад под утицајем наше климе, намет крајем а и неговања државна своје добре особине: — тек онда може бити говора о том, да ли је избор расе за поправку domaће стоке био добар или не. После којег се времена може доћи до тога дефинитивног закључка није у свиња приликама једино, јер зависи од разних околности, у које ово прилаком неће да се упуштамо. Свакако је то време ратно код поправке разних врста стоке. Понајвише дође се до тих повољних или неповољних резултата при укрштану у свиња поправке свиња, с тога ћемо се за сад задржати на томе а нарочито на успеху, који је постигнут у последње време употребом беркширског соја за поправку нашег домаћег соја свиња.

Пре него што пређемо на успех нашег рада у том погледу, да видимо какво мишљење о беркширском соју имају у Енглеској, дакле у самој домовини тога соја, па и у другим земљама. Тамо је беркширско свинче признато као врло плодно и издржљиво, да се прасад добро одрже, да има врло усвено месо, да се издреди тоји и брзо развија. Садашња соја беркширских свиња прве је боје, а којешто било прошаран. Нарочито се дене ова града, која су на члу, иза плећака и ниже колена бело прошарана. Њоји запати имају малу главу, широке образе, ову и шљачу вешту, угнуту (прласт) нос а нилдате уши. У нилдаци запалика често се вића да глава не одговара баш свиња овим условима. У 12. до 15. месецу су већ потпуно развијени.

Садашњи беркширски сој заузима врло место међу ширеним енглеским сојевима. Приобитак беркширски сој свиња, који је у грозовији Бершир био јако распрострањен, био је највећи и најтежи сој у Енглеској. Један браз могао је да достигне тежину од 400—500 кгр. По овој је соја већ нестала, али се услед укрштана то старог соја са кинеским и неуздрженим свињама образовала од чести нова раса, која има доста сличности са старом беркширском расом.

Новији т. ј. садашњи сој беркширских свиња убраја се у енглеске сојеве средње величине, а стекао је у новије време тим више пријатеља, што су се у њему врло добро снале особине мањих сојева и великог беркширског соја. Данашње беркширско свинче, добило је дакле свој шарва-

*) Да не бото бити додато да нам савиоштати своје искуство и о томе: да ли нешто меса и воска из конјичне леčenje по какав начин не задурају за карболном киселином? Уред.

*) Није истина ово, што мој пријатељ из Ужича у „Српском Пчелару“ у чланку: „Нешто о узику код ичека“ вели, да при овој болести и вељеј труку. Ја сам имао прилике, да евиде, да је конјичка узрок ове болести сваког провала, али евиде немам изгледа да су такој конјичи а вељеј испринуле. И код мата нагда нста болест.

нији телесни oblici, rano saarevanje i veliku podobnost za gojenje tok ukrutivanjem s kvasnim i nealudskim svinjetekom. No u Engleskoj se sa ovim ukrućenjem ipak nije tako daleko teralo, da berkipirsko svinjče izgubi mnogo od svoje proizvodne vrednosti, plodnosti, izdržljivosti i kvasne mesa i slanine.

Prasad napreduju dobro i pri srednjoj nezi. Za isetivavanje na pashu i u pashu vrlo su podnesivi. U tom pogledu su mnogo podnesiviji od jorkshira (bel. engleski svinjac.) S toga berkipirski i u samoj Engleskoj sve više i više potiskuju jorkshirski svinje. Englezi нарочно воде беркипирске и ради тога, што су им развијени бутони (шунке), што им је, по казивању сточара, који оба соја држе, немо бољег квалитета и што су издржљиви према квалитетним утицајима, а нарочито према заразним болестима.

О издржљивости беркипирца према заразним болестима води један сточар у Аустро-Угарској пашевој осталог у следеће: Пре четири године уверио сам се да су беркипирске свиње много издржљивије према заразним болестима од оста-

Ево тако мисле и тврде о беркипирцима страни сточари, али за нас је нарочито још од важности наше сопствено искуство, до којег смо дошли при употреби беркипирца за опоравку наших домаћих свиња. Шест је година одшао се при ратарској школи гаје беркипирске свиње у чистом занату, а при том употребљују и за укртање с крмачама нашег домаћег соја приватних одгајивача. За то време пратио сам не само како напредује чист привод у нас, већ и резултате укртања. Могу у наред рећи, да су свињеско потпуно задовољавајућа. Пре свега утицај крмача на измену особина, које су беркипирцима својствене, тако је неспречан, да се с правом може рећи, да се на нашој крмачи потпуно прилагођавају. Издржљивост беркипирца у нашој крмачи већу да ценим по занату ратарске школе, јер би ми се могло приметити, да имају доста добре стаје, у којима лако могу издржати зиму, већ напомињем да се у сред зиме виђају врло напредна прасад чистокрвног заната, у наших свесних одгајивача, који им уклапају ишту негу и дају ишту храну као и домаћим свињама. Ово је, мислим,

Беркипирско сvinjче

лих. Првени ветар младно је не само у целој општини већ и у мом занату свиња, на ипак није ми се ни један беркипирца рабодео, већ само остале свиње.*

Ваља још напоменути да беркипирске крмаче врло брзилаво чувају прасад, да имају обилато млека, и кад потпуно израсту, прасце обично по 8 до 10 прасади, које добро и одхране. Старија грађа при умереној храни (негојена) достигну тежину од 250 до 300 кгр. па и више. Беркипирци напредно добро изупотребљају храну, ишеу пробирљиви, већ јешиви и при доброј обичној храни такви, као обичне домаће свиње после двомесечног гојења. За њихово напредовање неопходно је потребан летњи испус, јер на пашу најбоље напредују. У то време треба им давати сок и латра зрна (проквасно) дневно на трава, искључиво зелену храну (крмачама с прасци и弁ито мекљива.) Но и за време држања у храни не треба им давати много кукуруза или друге које хране, која брзо гоји, јер ће се припаднице крмаче врло лако прегојати и отекати.

Беркипирци се задовољавају и лошијим стајама него ли јоркшири, који у мало влажнијој и хладнијој стаји пате од свих могућих болести, а нарочито од реуме у задњим ногама,

довољан доказ о издржљивости беркипирца, нарочито кад се зна да је у срезу зљачком крмача у опште, а нарочито зиме, доста оштра. Изумиљају прво прасце, обично прасе и у нас беркипирске крмаче од 8 до 10, а врло често и 12 прасади. За доказ о њиховој плодности напомињем још и то, да је лесно у занату ратарске школе у Краљеву једна беркипирска крмача отрасла седамнаесторо младих и развијених прасади. Беркипирске се свиње и код нас брзо развијају, врло су пашоме, јешиве и добро се гоје. Један четирогодишњи уштројени венар запата ратарске школе бацкер је на храну и достигао је прошле године тежину од 365 кгр. При том је био још тако окретан и чврстих ногу, да се могло и даље гојати.

Да пређемо на особине месаца и на утицај беркипирца на опоравку домаћег соја свиња. Ко је пре неколико година имао прилике да се увери, како је краљевска околна паша са свим лоше свиње, данас ће се изненадити, кад види каква се успех постигао покову беркипирца. Данас су свиње овога краја већеном врло добро, а све уред укртања домаћих крмача с беркипирским венарима. Беркипирски месаца имају не само савршенствени облик тела него ли домаће свиње, већ су наследнице и остале добре осо-

бине беркшираца. Добра им је особина још и та, што су чврсти ногу, па уготвено лакше подносе транспорт него наше свиње. Боја метална је разна према боји крича и према удеду беркширске крви т. ј. да ли су полукрвни, тричетврткрвни и т. д. Има их шарених т. ј. белих с црним врљама и црних с белим шарима на телу, јавости с црним негача, а по највише црних с белим чекањима по глави и ногама. Међу последњим има их, који су поред боје у тој мери наследним облику главе и тела беркширског оца, да их је тешко разликовати од чистокрвних беркшираца.

Избору беркширској соја за поправку домаћег соја свиња нема се шта замишати, кад се још дода да им је на штитобрнуку пијаци и црва већа и да су на кантару тежи од наших свиња. Избор је далеко подесан и ми их препоручујемо сваком за укрштене с домаћим свињама.

Надамо се да ће живца Подолски. Подружника заоста јакоје године приредити изложбу свиња и тако дати сваком правца да се о наследној увери.

Беркширске свиње гаје се у једној крви при Одељку Драгана Ергаче у Добричеву и при Гатарској Школи у Краљево, где их слави може купити. Присад се продају кад наврше три месеца. При Гатарској Школи има за сад пресе 60 комада за продају.

В. Ђ.

В Е Д Е Ш К Е

Кресење младих воћака. — Младе воћке које су ове године посађене на стално место треба на пролеће потресати. Потресивање треба извршити пре но што сокови крену или воћака цвета. При потресивању треба увек тежити, да се воћки да одмак крвне шиправацама него ли распуштају. Обрну грану треба увек оставити надјакну а одсецати је треба на 6—8 оцака. Остале гране треба потресати на 4—5 оцака и то увек над оцем воје се налази на спољашњој страни. Ово потресивање треба извршити уакосноће кроз 4—5 година, јер се само на тај начин може образовати лепа и правна круна. На ову ствар треба наши вољопривредници да обрате изврсноћ пажњу. Код нас је реткост видети правилну круну на воћки, већ се напусти још од кад је посађена, те се образује неки чевчар и густић да она воћка изгледа као неко чудо, а тиме се убија живот воћака и много се мање и домијег рода добија, него што би се добило да је круна воћке правна, те да се род на њој може да замете, одраси и развије. — Има времена да подресивања, да се неумак објасни.

Не садите раније сорге воћа у вољакну. — јер то није практично. Газно сорге воћа доспевају у развој доба, те услед тога поскупљава се надзор и чување рода у вољакну. Сем тога, кад је у вољакну воће од једне сорте, онда се има лепо различити једног истог рода, те је лакше ваћи кућа која ће са једног роду; док при разним сортама а нарочито кад оне неходоразују у исто време, тешко је ваћи кућа а продаја деспотог воћа нишана нов понос и дангубу. — Све што би се још могло доводити то је, да се по угловима мете и по које дрво другог воћа зарад тога да се целог лета има воћа за чељад.

Отварајте прозоре. — Најгоре убија здравље и одрасах, а нарочито дете, нечист ваздух у соби у којој се спава. Дети се себе и како тако проветравају, али зими треба нарочито пажњу на то обратити. Снаваљу собу треба безусловно сваког дана проветрити; а ако се преко дан у истој соби борани, онда је треба проветрити и пред спавање. Домаћине обрните на ово већу пажњу, ако сте раде да вам деца буду здрава и напредна. Сем тога, извисте сваког дана на поље, де ваздух, постеле

хажине и истресите их, јер је то у интересу здравља наших и ваших најмилићу.

Нешто о провањојењу доброг рена. — За провањојење доброг, јутог и деболог рена најбоља је јака, влакна и дубоко прекосава земља, но која не сме те године бити љубера скорашњим љубретом. На скорашњим љубрета рен нула, а на слабој земљи горчи. Да се на доброј земљи поштегне што боље резултат треба овако радити: У провање, чим се земља толико оцеди да се може радити, треба приступити сађењу. За сађење треба изабрати рен око 30 сантиметра дугачак и 1—1½ сантиметра дебео, па на сваком струку отрзи оштром сучио крмом ове жилице исто се налазе уздуку по корена. За тим треба сваки струк садљомко посадити у прирањену земљу и то брзо, тако, да струк готово лежи, а само му главо шпри из земље окренута јуто. Уклањањем жилице по корену и тиме што је корен близу површине, рен боље расте и већих утицајем топлоће постаје јуто. Расађивање треба извршити у врсте 0-80—1 метра раздалеко, а струк од струка у врсти садити на 60—70 сантиметра. — На овај начин произиоду се рен дугачак, дебео и јуто, а то је баш оно што се тражи и добро плаћа.

Калељење ораха. — Швајцарске воћареко-банто-вакне пошве препоручују калељење ораха. Веће да се од калељеног ора добија више и бољег роду, него од некалељеног. Орах се, веће, калеми оцемех у висипи круне, на подлози 5—6 година старој — с најбољим успехом.

Раболов повољу електричне светлости. — Недавно је у Вилгаској ципел покушај да се лони риба повољу електричне светлости. На чакну је пошта електрична батерија која је провањала светлост јачине четири свиње, и савршена ситуација је у воду 7 метара дубоко. Давно је познато да рибе иду на светлост, те је и овај покушај изисао у толико боље, што је светлост долазила и била у самој води. Сјадана је осветљавала 50 метара око себе, и све рибе на тој даљини прилазила су сјаданима. Пошто је чвањак плавно, то се за кратко време скупило око сјаднице сисетво риба, те је батера чакна имала шта извући.

Држите оне у сувони и затворени. — Онда се зиме не боја, кад је убија влага и ветар. Кад руно прокине онда мора да озебе и да се побљи; зато је најславије имати закон покривен да оне не бије клима и да и воћ. После влаге највише шкоди онама ветар, нарочито хладан. Ветар раздува и пробије руно те онда озебе. С тога тор за оне треба да је покривен и затворен са стране од суд. Дувају ветрени. Такав закон за оне може да има слави вољопривредник, јер је у стању сами и без тронка да га подигне, а то треба да уради у интерес здравља своје стове и своје користи.

Семењаче сточне рене. — О користи сточне рене много је до сада писано и говорено и она се, са свим оправдањем, почела код нас доста сејити. Ну који ју је сејао знаће да је семе вено доста рђаво и да много не никне. Они долази највише отуда, што продајци семена мешају старо семе које им је заостало, са новим, а старо семе ложије је и теже никне. С тога да се не би морало битачу у земљу више семена но што би требало кад је добро, а нарочито да се неби бацао новоз за семе које сами можемо да произвемо, од сточне рене. Сад је време да се семењаче одвоје. Треба изабрати здраве и неповређене рене средње величине, дакле не оне највеће, а не ни ситне. Личије хлеба сасећи на једну суданују над главом рене, па рену утрпати да не измарије. У пролеће, априла месеца, треба репу извадити из трава и посидити је ради ваздуха семена. Ува сваку репу треба побити јаку притику за коју ће се деца повезати да не пада на земљу те да семе не пропада. Сем тога треба расађиву репу једном зашти, док не крене, и не дати да много отрани. Иначе јој не треба никаква нега,

a rođi mnogo semena, koje uvek može i dobro da se proda, u koliko ne bi trebalo za seme samog proizvođača.

Рисање преко зице. — Да би се и за време израде преко зике могла зеља за виноград и др. ризлети, треба с јесени добро покривати скорацима буребет земљиште одређено за рисање. Буребет спречава да се зеља скрине и на сувозрацима, те се и по најјачој сувозраци може ризати.

Да кокошине зими носе, — треба их држати у топлој кокошници. Сем тога треба их на јакој зими појити врљом водом, а пострасти се да имају зеленица на јело, и где у сумоти песца да се у њему могу деприрати. Кокошњаци треба да је чист, па то га треба с времена на време окречити да би се гад у њему уништио.

Да ткањина не проушта воду. — Пластво и друга ткања у опште, могу се учинити непронетивим за воду на овај начин: Треба растопити 1 кгр. станице у 30 лит. воде, а у другом суду растопити 1 кгр. оловног шећера у 30 лит. воде. Затим оба раствора сапати у један суд и добро промешати, на оставити да се талог сагне. Онда се бистра течност одасе и у њу се мете ткањина коју хоћемо да направимо непронетивом. У тој течности треба добро пропрати ткањину, па је оставити у воји да постоји 4 часа. За тим се лавади и обеси на ваздух или у топлој одаји да се онеди и осуши. После тога треба је исчеткати и паровати ладном или врљом водом, па на одмах моје употребити као непронетљиву.

Управљање критикама и прављачка на ливадама, — као и одстрањивање кокошине и приуговљивање ливадама поврине за што бољи принос, — поставља се најбоље и најзачепо по онедашњем времену у јесен. Тада треба ливаде уз дуж и поперно продирати тешиком или отперене другом дрљачом, која има зупце дуге и оштре а при томе добро распоређене те да у једнаком растојању на престају усева а што је могуће дубље браздине. Као што се на овог закључити да, за овај се посао може употребити и силава дрљача којом се дрља ориџи, у колико се она може подесити да одговара гореназаним условима. Мали поседници који немају могућности да нарочиту дрљачу за дрљање ливада набаве, могу се дакле послужити обичном дрљачом којом дрљају усеве по ориџама.

Н. Св.

Г Л А С Н И К

Одгајачица свињених кокоца — чаура — журака. — Свињарски одбор за откупљивање овогодинашних кокоца (чаура, мехунаца) у Српско Пољопривредном Друштву, одређо је цену одабраним најбољим кокоцима по 3 дин. килограм.

Обраћа се пажица произвођачима на ово, с напоменом, да би требали сами да сортирају кокоце по крупноћи и лаквоћи, па да их по обашка што својиме пошљу Друштву и то у што пилдним корпама да се не би изгнечали.

Чим који произвођач експедије кокоце, треба о томе одмах да извести Друштву како би их оно тражило од dotyчних пошта или железничких или паробродских станица.

Свики произвођач треба тачно да означи: име и презиме, занимање, место (сеао, град) и преко које поште има кога лица да му се пошље новац за кокоце.

Неће се откупљивати одмотана свиња. — Српско Пољопривредно Друштво, неће моћи да откупљује и одмотана свиња од наших одгајача свињених буба зато, што су они свињи сваки по коме знању и умењу вршили одмотавање, јесед чети је и копац неједнаке дебљине, тако, да далеко остава од дебљине фабричког копаца. Због тога, таква свиња већи се могла продати нигде на страни, а сумњиво је да би Друштво за њу могло наћи купца у земљи, и ако је она ипаче посеје добра за домаће ткањине, нарочито оно, које се претварају с памуком.

За то, да би се и онама одгајачима који су свиљу одмотали бар у неколико помогло, Друштво ће пријати свиљу од свињу, и изложити је на углед и продају на време трајања изложбе, коју ће приредити о својој слави па дан Св. Краља Милутина — 30. октобра — ове год. у Београду.

Сви који жеде послати свиљу на углед и продају, треба да напишу етикету — листу, која се принесе за катину, из које да се види: име и презиме, занимање, место (сеао, град) и да стане највише жути, имајући на уму, да се килограм фабрички одмотане свиње продаје за сада по 38 динара.

Ценописа свиња, враћате се својственицима.

Шеста међународна изложба нагсува у Бечу — завршиће се у овој години почет од 4. па до 7. Октобра по нашем календару.

Отпране у Суботу 4. Октобра у 10 часова пре подне у присуству аустријског министра народне привреде, најзачепо одела за коњарство и главног инспектора за коњарство. Председник је изложбе признати хитолог гроф Дожики Хардег. Он је и председник друштва које те изложбе приредује.

Нама држава купила је 8 станичних нагсува са таквих ранијих изложба и то 1893. године три а прошле године пет.

Српски школу. — Ово дана српњаци су школу за виводеље и воћарство у Букову патиоци трећег разреда, подоживни и последње исите. Од 23 патиоца у трећем разреду 19 је положио испит, три су болесни те испит још нису положили, а 1 има да полаже напредан испит. Од српњених патиоца ове године до сада, српњаци су школовали са резултатом резултата: одличан — двојица, врло добар — десеторица, добар — седморица. Награда за најбоље ученике издато је седам, и оне су до суђење: *I-на награда*, 1 нерастит, 1 овна, 2000 зрених калемова дозе, 5000 резина и 100 благодарних воћака — *Милану Рајковићу из Рајчи*, ср. крајишког, окр. крајишког; *II-на награда*, 1 нерастит, 800 зрених калемова дозе, 3000 резина и 70 благодарних воћака — *Милутину Јовковићу из Удогови*, ср. сидерског, ок. Подунавског; *III. награда*, 1 овна, 500 зрених калемова, 1500 резина и 30 воћака — *Александру Поповићу из Драчевица*, ср. александарског, окр. пилског; *IV награда*, 1 нерастит, 500 зрених калемова, 1500 резина и 30 воћака — *Ђорђу Стојановићу из Доброг Дола*, ср. пилњачког, окр. пиротског; *V-ту награду*, 1 кошица, 300 зрених калемова, 1000 резина и 20 воћака — *Јеленку Поповићу из Језовине*, ср. и окр. пилског; *VI-ту награду*, 1 нераститија, 2000 резина, 10 воћака и 1 калемарски нож — *Радојкоу Амблковићу из Првене Дубке*, ср. пилњачког, окр. пиротског; и *VII-на награда*, 1 овна, 2000 резина, 10 воћака и 1 калемарски нож — *Милану Динићу из Мучи Бабе*, ср. загларског, окр. тимочког. — Честитамо младим економија успех и српњаци школовања, жељом, да се истински предду практичном раду за који су се у школи сиремали, па је успех ситури.

Одлични ученици. — По подоженим испитима у I-ом и II-ом разреду виводељско-воћарске школе у Букову, најду ошита резултат свих предмета одличан и то: у I-ом разреду *Милан Стојановић из Власотинаца*, ср. власотиначког, окр. пиротског и *Дражић Милковић из Будимана*, ср. жуњског окр. крушевачког; у II-ом раз. *Милорад Милосављевић из Штанице*, ср. заглар. окр. тимочког, *Пале Петковић из Шимица*, *Драгољуб Благојевић из Параћина*, *Вогдан Стојановић из Јужнице* ср. и окр. крагујевачког, и *Милан Стојановић из Селвајина*. Ми истичемо ипаче овних вредних и добрих ученика и жељимо им да истрају у прилежану. — Од осталих патиоца 1-ог и 2-ог разреда подожани су исите и то: у I-ом разреду са ошпитим резултатом врло добар — *историца, добар — двајест* и са резултатом слаб — *дојница*, који су због неуспеха отпуштени из школе; у II-ом разреду са ошпитим резултатом врло добар — *седморица*, и са добар — *десеторица*.

ДОПИСИ

Лађевци ср. лубишки, 27. септ. 1897.

24, 25 и 26 ов. месеца нагло је се променила топлота у онемо крају. На сувој целазином топломеру 24. о. м. средња је топлота била 8°25. 14° и 26. о. м. 2-9° средња је топлота за ова три дана 4°25.

25. ов. м. у 10 сати и 34 м. почео је падасти са кишом снјег, а у 9 и 46 мин. по ноћи падао је сив снјег. У горњем крају овог села навадио је снјег дебео 34. см. а у равни још није објелео.

Овај је снјег нанео огромне штете шљиварима и другом пољу јер је лист био на вољу, па је огроман терет снјегта задржао на лашци, поврхао, израсцјепљивао и поизваљивао вошке; гора у планини страшно је страдала; поља кукуруза обалеи су и покривена снјегом, на тако и оно мало грожда, што има.

Ако иза овог кишета дуди и слана — збогом! Кукуруз је у онемо крају прошао, јер је оно што га има великом познак; и онда је овамо глад неизбежна!

Андро Ј. Држиак.

Вел. Вољинце, 28. Септембра 1897. г.

Како вам се нико оданде не јавља рених се да вам у кратко општем привредно стање овога краја.

Жетва је већ одвио српска, али је била доста рђава. Сва су стуба жита слабо родил. Једино је, може се рећи, кукуруз добар. С тога ће многи бити принуђени да храну кукуруз преко зиме године.

Земља се овамо обрађује примитивно. Дрвени плуг, стара ралца, мотика и брада од ружа и трава једини су сретста, којима се земља обрађује. Многи и невољу да се обрађиване земље има бољих и савршенијих стуба, иза машина сејалица, посилана, жетвалца, вршљани и т. д.

Ливаде су добре, нарочито оне које су на околјини местима. Давно се у овим крајевима није повољило оваквог доброга сена, као ове године. Док је косица трајала време је било повољно.

Воће је слабо родило. Од шљива и крушка, које су само местимце привлично родиле, једино леку ралију.

Врба грожда била је врло рђава, управо рећи није је ни било; јер су сви виноградни у околини страдали од Перноспаре. Али никак против не нису употребљавана никаква сретста.

У овој околини цигло је један виноград подигнут на америчкој подлози; и он је дело једног српског Јана Виноделске школе. Можда ће се имушићи сељаци угледати на њега, те да своје винограде подигну на америчкој подлози.

Глењу говеди не обраћа се готово никаква пажња. И оно мало стове што је има, гаје се примитивно.

Печеа и свилане бубе негују се у врло малој количини, такође на примитивни — старински начин.

На шуме се обраћа мало пажње. Непрестано се секу а нико не подиже. Ако се овоме не стане на пут, својо ће нам сва брда показати своју утробу.

Цена је пшеници 18—20; овеу 6—8; ражи 12—15; јечму 7—10 а кукурузу 12—15 дин. 100 кр.

Цена њивни огласина: Од почет зрете од једног ступца по 10 нара дин; од осталих крупних пшеница по 15 нара од зрете и ступца.

Велик огласина од пеле стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за савке оглашавање по 20 нара дин. државне таксе.

За оглашавање зине пута 10 од 100 јетиваје.

Најднина је с храном 0-60 до 0-80 дин. Моба и позадина се често у овом крају приношују, нарочито за време бербе и сређивања јесевог рада. Ово је за похвалу.

Зарањао дуди и стове повољно је.

Време је врло проповљно. 23. и 24. ов. м. падала је доста јака киша. 25. је било хладно а на околини брдина могло је се видети и снег.

Петар С. Пешћ
ушчеа.

ОГЛАСИ

ПРИПЛОДНА ГОВЕДА

и то: 1 бик 1½ год. стар, 3 краве стовне с трећих телетом, 2 јунце стовне и 1 женско теле три месеца старе, — сва граа расе чисте **пиццавске**, потпуно здраве, донета из Пивцага и прилагођена нашим приликама, *продају се по повољној цени*. Јавити се уреднику „Тезака“ у Београду. 2—3

ПОЉСКО ДОБРО

у непосредној близини Београда, са осамдесет ливаца ливаца и 35 ливаца обрае земље, детаљаште, шталама за 50 крава, станом за настојника и послугу и осталим потребима за млекарње, и економију, с одличном бунарском, изворском и речном водом, — **издаје се одмах или од пролећа под закуп на више година**. Обратити се уреднику овога листа. 2—3

Прова одлучна одбора општине средњерезе од 17. Септембра тек. год. В.бр.272. издаваће суд општински поново на дан 27. Октобра ов. год. путем јавне усмене лиценције у својој канцеларији **под десето-годишњи закуп општинску земљу** на „Царина“ у близини вароши и то: до 130 ливаца обрае земље за обделаване, и до 50 ливаца земље за чајир под шумом.

На овом земљишту постоји једна кућа за становање штала за стоку, шуме — и бунар са добром најбољом водом. Кауција се полаже при лиценцији 200 динара у готовом новцу, или вредном папирима.

Услови: о овоје закупу могу се видети у суду општине средњерезе сваког радног дана за време канцелариско а и на сам дан лиценције.

Ббр. 272. На суда општине вароши Средњере 27. Септембра 1897. год. Смедерово.

Преглед 38. броја Тезака: *Чланци*: — Пољопривредна извештај. — Новолко речи о хранењу говеди. — Бромбир за савке. — Понов или кута пчелиња и њено лечење. — Беркирско свиње. *Белешке*. — *Гласик*. — *Дописи*. — *Огласи*.

Док се у томе постигло давашњи успех, понека је друга привредна грана утрнула. Тако је у наше старо воћарство дотекло по већини крајева наше доминане своје последње дане. Моје ће речи потврдити та околност, што данас ипак по нашим вртовима: ренет, чашлаву, минешку, приврешку, бисмаркову итд. а готово се заборавају на кладунае, сенабје, алишаве, бостане, шеменије, маслике итд. А то су наше доњаје јабуке и крушке, ма да понека од њих има неспрско ипа.

Па каква су те наше доњаје јабуке и крушке? Извесно су многе врсте такве, да је грехота да се утру или замеслују странака, од којих неке имају само звучна имена. Међу нашим крушкама и јабукама има и *крушник* и *лесна*, и слатких и киселих, и за *трештну потребу* и за *остављање*, било свежих, било осушених.

Шта да се ради, дакле?

1. Побележати пре свега све врсте онога воћа, а то би се могло преко подружја Срп. Пол. Друштва, јер би се, био суше, у свакој влади бар по једно заумљиво лице да тај посао обави без награде, или најзад, за какву незнатну награду.

Приблежаване вршити овако:

а) Разабрати о свима врстама јабука и крушка у граду, где подружја постоји, а ако је могућно и у околним, па тачно закључати њихова имена, места где их има, доба зрела и друге особене (карактерне) знаке.

б) О тржишним (назорним) давима по градовима потражити на свако воће, које се на утр доноси, па и тои првљиком закључати све што је горе речено.

в) Ако може бити, испратити С. П. Друштво од сваке боље врсте по неколико комада, да их тако стручњаци одене, па најбоље и најкорисније прешорче за размножавања.

2. О *калемарским курсовима*, које готово свака подружја приређује бар по једном у години, *калемити најбољим домаћим врстама*.

3. Да се име не заборави, а сваку нову воћку обесити таблицу са тачним именом, како се у народу зна. Или, што је још боље, јер је дуготрајније, о своје воћкаву извучити ма и најпростији план, т.ј. ма приближну слику воћкаву изградити наставом на каквој јакој хартији, и у тои плану бар тачкама или бројевима означити место воћке, па ту, или где у дру за све воћке, закључити имена, да их наши млађи знаће.

И ни и воћкае остаћено ни у левој и прајатној употреби, а највећа ће добити била у томе, што би се вероватно и они поведи за нашим примером на добро своје и својих потомака.

М. И.

О избору семена за сејање, приуговљавану и чишћењу истог и потребним справама за то.

Како год што је потребно, да земљу пре сејидбе што боље приуговљавимо и отклонимо све оно, што би ваљаном успелују и развијају биљкама сметало, а приближно све оно, што би њиховом порасту годило, без сумње тако је исто важно да обратимо озбиљну пажњу и на избор се-

мена за сејање као главног фактора — чиниоци, који осигурава добит. И народна пословица вели: „како сејаш онако ћеш и жњети“, „како зрно онава и плас.“

Свака биљка од почетка своје развића, па докле не пусти жинце, храни се из самога семена; сасвим је природно, да семе неразвијено, штуро, нечишто и у опште бољесно, неће никад моћи да испрани зачетак, од Бога ваља да израсте биљка од које сопственим начењује што веће добити, него ће биљчица још у почетку свога развића, због недопуне хране застојати у порасту и закржлати; та крајовна пратиће је целог нека т. ј. до потпуно зрелости њене, па на кољку у земљи за себе хране налазала.

Осем овога непотпуно развијено семе, нема ни онаку моћ клицајући као зрно потпуно развијено, па отуда и долази често пута да посејемо семе и не нишче. Оно зато, што су поједица зрна већ изгубила моћ клицајући, једино због своје непотпуно неразвијености, и онда сасвим је пољудиво да неразвијено зрно, нема у себи толико хране, да испрани биљчку дотле, док се својим жинцама за земљу не узхвати.

С тога, за сејање ваља бирати увек: *најздравије, најједрије, најкрутније и најкрљиве* семе, јер смо од добро посејаног семена, можемо бити сигурни, да ће нам жито ситурије нићи и много боље родити, и да ћемо отуда већи принос жита.

Семе за сејање одваја се још при жетви и вршадби; тада се сабирају најбоља класови и одвајају у нарочите сплове, па се од њих одвојају најтежа зрна, а оно се поставља на врло лак и прост начин: свака зрна се тресе о земљу неколико пута, на којој је распрострајена капка њива, па коју ће испати само зрела и најтежа зрна, или се оно одваја при већој долати, онда се узима за семе очетина, а то су она зрна што најдаље у страну одскачу.

Много је боље да семе за сејање изводимо на нарочито одређеној и приуговљеној табли — њиви. Место за извођење семена треба да је овално, колико и при најгорјој жетви можемо рачунати, да ћемо добити допунско семена за засејавање наших њива. То место треба да је и по снази и по љубривитости и по свеми иначе, у свему средње, т. ј. да није ни најбоље а да није ни најгоре.

Семе у овоме изводуку треба посејати што равномерије и уређе, а оно се поставља најбоље сејалком машинном. Претко посејаје биљке добијају довољно промаје, светлости и топлоте, које су чиниоци леона наше за правило развићања понижких биљка. Ваљно претко године ваља брижљиво плевати од корова и чувати на њиви док добро узру, по том пожњети срном, обашта омлатити или ошврн, овејати, сакутати и очитати до употребе.

Ако будемо онако изводили семе, онда можемо сигурно рачунати, да ће нам жито увек најдредије бити а бољим родом уродити, и да ћемо у току неколико година на онај начин сами себи одјати и извести много боље семе за сејање но што смо га дотле имали.

Ну кад нас су стравна жита оне године услед великих поплава, дуготрајних кишна и других непогода тако омашла, да је ретко нићи пољопривредника, који је добио нешто више жита но што је посејао и да је још теже ваћи пога, који је са својих њива могао одвојити штогод жита за семе. И оно нешто мадо жита што је добиљено, то је врло мршава и пуно уродна и корова. Из овако мучних неправда врло је тешко ваћи изања, па да истражемо до нове хране, с тога, што од овако слабе жетве ваља прво одвојити потребну количину за исхрану своје чељеди, неку част продати за порезу, прирезе и друге употребе потребе, а извесну количину сачувати за семе. Све оно да се нестисне, оне године, код већине пољопривредника немогуће је:

Да би избегали неправду које би нас у надућој години снашле, треба се одмах постарати, да семе за сејидбу изводимо из онегодних жита, а оно се може постићи путем триерисања — чињења жита — но и тада

морамо бити мало пажљивији, на жито које смо једном пропустили кроз тријер (машину за чишћење и сортирање жита) ваља узети прву сорту што се издвоји, на њу још неколико пута пропустити кроз тријер, да се још боље пречисти и сортира, и онда можемо разутати насутуно да смо извојили најдужије зрно за семе, од кога ћемо добити више, чистијег и бољег рода. И доиста неоправдано је, зашто да сејемо у своју њану корон, кад знамо да је она неспријатељ нашег жита, кад му отима на њану храну и омета му правилно развијање и пораст.

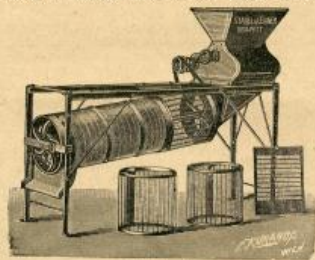
Тријер, ербастејев ретено „требло“, то је спирала већ доста и код нас одомашна и ваља да нека пољопривредника који је није видео и који не зна за шта је.

Тријер у главном одвајају све нештога и слабо семене разних трава и корона од шенавог зрна, које би се усејало са усевом који се сеје и ради кога земљу обрађујемо, те би после првог лета за време пораста усева морали мну да мучно око палењена корона и узалудно да проспимо свој труд и новац. На да би и ону неспријателност избегли, боље је да семе за рана пре сејања добро очистимо са мање труда и муке, те да за време лета будемо мирнији. С тога овако корисну справу треба да има сваки мугуљнији домаћин који хоће сеје жита, а сиромашнији треба да купе тријер удружењем више њих. Овде би требало и обштити да се закупу, на тријере да вабава само на својих срствана, на да их дају појединцима поради чишћења својих жита, од којих и ујам да наплаћују, те ће им се на овај начин тријери за кратко време исплатити, а пољопривредницима би се онај ујам што ће дати за чишћење жита, у обликовају жетви вратило — надокнадио.

Тријери има Мајерових и Перилоетових. Мајерови се тријери израђују у свима већим државама где је развијена машинска индустрија, а Перилоетови искључиво у Француској. Мајерови се тријери броје у два типа разних величина, и то у тријере без вејалице и тријере са вејалицом. Дјелство им је неомки различито према самој величини њихових саставних делова. У којој је пречник тријера већи у толико је квалитет рада боља, а количина рада опет зависи од дужине цилиндра у вези с пречником, т. ј. што год је цилиндер дужи а пречник већи, то ће тријер боље и више пребрзати, и обратно.

Тријери ове врсте, чисто жита од слане уроднице, кукоља, грашка, паланиде, ислечке, каменчића, земље, шљачиног и здобљеног зрна. Одвајање врше посебно и то: горње решето које се тресе — дрна — одваја сламу, паланиду, уешане каменчиће, груднице, крупнији грашак итд.; решето на цилиндру одваја: штурно зрно и семене разних трава, а сам цилиндер одваја: кукоља, грашак, слачичу, здобљено и друго округло семене.

У сваки тријер кад као првобор: три разна решета за цилиндар и два горња са рупама разних величина, која се прена зругноћа и једрица пшенице и уродила прикмењују. Слика 1. показује каква изгледа тријер без вејалице.

Слика 1.

Нумера тријера	1-а	1	2	3
Дужина цилиндра у м. и.	1075	1275	1575	1750
Пречник	280	320	360	420
Очисти дневно кг.	1500	2500	3500	4500
Окрене се у минуту пута	18	16	15	14
Цена у динарија	124	177	210	270

Оваки се тријери могу препоручити само за оне крајеве, где већ има ваљаних вејалица гуњара, на којима је претходно добро очишћено зрно од: палева, сламака, вршине, земље и докекле коровског семена.

Тријер са вејалицом, разликује се од тријера без вејалице само у томе, што овај има напред мали вентилатор, који производи струју ветра за одстрањивање — одвајање — сламе, палева паланиде и других латних предмета, који се још у шененици после вејања излазе. Слика 2. представља један такав тријер.

Слика 2.

Нумера тријера	1-а	1	2	3
Дужина цилиндра	1075	1275	1575	1750
Пречник	280	320	360	420
Просечно изради дневно	1500	2500	3500	4500
Окрене се цилиндру у минуту	18	16	15	14
Цена у динарија	140	185	235	300

Овак тријери подесни за она места, где нема добрих вејалица гуњара за претходно чишћење и превајање зрна.

Перилоетови тријери граде се као и Мајерови, са разликом том, што се бобице — рупице — код Мајерових тријера пресују од жетог љама, а код Перилоетових тријера ове се израђују од тврђег материјала и свака се рупица понаособ буши, те отуда и долази да Перилоетови тријери могу трајати по 10—15 и више година а Мајерови истрају много мање. Ово долази отуда, што се бобице у непрекидном раду уседа трљају о дударове цилиндра, код Мајерових тријера као мекшег материјала пре њиху, и због тога не могу изнети пријемно округло коровско семене до потребне насине у цилиндру, поради предавања у корито, где се оно за издвајање збора.

Перилоетови тријери израђују се сви без вејалице, а са и без решета, и деле се у два типа за сортирање, и то у прсте и сложене.

Сви Перилоетови тријери без разлике, бивају они једноставни или сложене, имају велики пречник цилиндра;

најмања им је пречник 45 а највећи 67 сантиметра; Дужина цилиндра варира од 1 до 2 метра и 60 сантиметра.

Слика 3.

Тип простих једноставних Перидетових тријера приказује у главном слика 3.

Нумера тријера	1	3	5	6
Тежина тријера у кг.	106	160	203	360
Просторо уград за дан	2500	4000	6500	9000
Дужина цилиндра	130 см.	150 см.	230 см.	260 см.
Пречник	45 см.	55 см.	55 см.	67 см.
Цена у динарима	300	500	675	1055

Ови тријери чисте жито од сивуј уродина, семена разних трава и осталих нечистоћа као и Мајорин тријери.

Сложени Перидетови тријери разликују се од простих — једноставних — у томе, што код њих прва половина цилиндра одваја јечам, онас и пшеницу у конуљани, а тек друга половина одваја кукољ, грнаш, салвају и друге нечистоће

Слика 4.

од чисте пшенице.

Слика 4 претставља један таква тријера.

Нумера тријера	3	4
Тежина у шлограм	133	192
Изради дневно хектолит.	2—3	3—4
Цена у динарима	400	625

Сложених тријера има неколико врста од којих неки имају горње решето — дрнаљцу, која служи на то, да претходно одвоји цвелошти крунни ливачки грнаш и друге крунне нечистоће, да лакше цилиндар одваја уродина и остало; један таква тријера, показује сл. 5.

Ови су тријери за препоруку нарочито за оне крајеве, где је зрно пшеничног зорова крунни, као што је Мава, Стг и т. д.

Овакав тријер бр. 2 тежа је 100 килограма, угради дневно 2—3 хектолитра, а кошта 400 дина.

Слика 5.

Ако се жито пшеница и по крунни сортира онда се при крају тријера — као што се то на слици 4 види — намештају нарочито решета, која раздвајају зрна по њиховој величини. Сортирање зрна по крунни и једрици игра главну улогу при чишћењу семена, и тако рећи први је услов за напредовање њихових биљака.

Кодична дневна израда код сивуј тријера, зависи од чистоће самога жита, т. ј. у колико је жито чистије и једрије, у толико ће се више урадити, и обратно, у колико је жито мршавије и нечистије, у толико ће се мање дневно урадити.

Што се тиче самога избора тријера, за све крајеве, то је врло тешко одредити унапред, јер као што је раније поменуто, то зависи од крунниости и једрице саме пшенице и уродина, које у додатном крају преовладају. Али у опште узев, може се толико казати, да за равнија

и падинска места, треба набављати веће, за меконија средње а за виша, као што их има у окупина узичком, рудничком, крушевачком, тичовом, и т. д., где жита које рају бити ситнија и једрија, тамо могу поделити и мање тријери.

Ако би који желео тријер нарочито за своје прилике, најбоље је да узме одреда неочишћене пшенице 5—6 кгр. на да је пошље Српској Пољопривр. Друштву, и замоли, да му оно изабере тријер.

Освен ових, има тријера за: јечам, онас, раки, пшеницу (пшеницу и раки), сочиво, пасуљ и т. д.*

Где је овогодина жито било тако рђаво, да се не може одвојити ни толико добар зрна, колико нам је потребно за семе, онда нам не остаје ништа друго, но да ово временито код својих познаника и пријатеља, дивни им своје овогодинаш за старо — промалогодинаш жито, којег у земљи још има одлично квалитета и које се може корисно употребити за семе, јер још није изгубило своју квалитетност. У колико је мањко жито боље према циљној цели, равнију им можемо надовести додатком жита у колико изабере, или исплатити готовим новцем.

При куповини жита за семе, ваља гледати да ово купимо од познатих произвођача у својој околини, јер ће оно већ свако бити и сигурније за нас, с тога, што се оно већ свако на климу, земљу и њене особине и на све остале прилике у нашој околини. А свако друго, са стране набављено семе, мора се на све тек наивикати.

Али ако баш у оближњем месту неможемо добити старог доброг жита и оно морамо набављати из даљих места или са стране, онда треба да имамо на ум, да семе изабавимо из оних предела где је клима оштрија, но што је у нашој крају и где је земља постоја — слабија — од наше на коју мислимо посевати културно жито.

Гди сигурности, и купујење жито за семе, треба бар једвапут пропустити кроз тријер.

Добивено семе на које од поменутих назива, само је сортирамо и очишћено од уродина и корисног семена, али није осигурано од бољег сива и главнице — гари.

Без сумње ваља нама тога полипројерника, који неочишће сиве и главницу. Она болест долази од пенциљних гљиваца или семени — спора, клина, које се у воду мрког праха при чишћењу и већају болесног и јаво сивеланог жита, нахватају на вршица зрна, на маљани. Те клине личу заједно са семеном посејаним, на базо да су на земљи заостале по жетви, било да смо их изградиле са културом које је имало много сивеланог сламе, било да смо их напослетку усејали на семени, — на продору кроз семе, а затим кроз лист и остала остаци тлаца, док најзад не доспу у класе. Чим класе ставе садржати, главница је већ дошла до зрна, унула се у њега и сву му унутрашњост пореметила тако, да све ово у зрну што би се у брашно преобразило, претвара се поводом ти гљивца у први и мрки пра.

Да је ова болест опасан непријатељ стрмица дозв је то, што није ретка случајеве код нас да на сваких 150 класова, дође по један сивелан; а то је по целокупну жетву доста осетан губитак како по количини тако и по квалитету, јер онај један клас сивелан, у стању је да окупи још 50 класова, и да цело жито буде сивелано, те тјеме и од своје вредности да изгуби много при продаји.

Као средство противу главнице и сивега код пшенице употребљана се: прадрене маљани пенелом, крочком и утањање семена у раствор слава камена.

Прадрене семена маљани пенелом, врши се на следећи начин: нагора се подоста жара од добрих дрва нарочито растових која дају јаку ватру, која се брзо не гаси, жар се издроби ситно ожедан или калним старим ашови

* Тешкије податке добио сам од т. Милана Јонана, оновога у Београду.

и што је могуће боље измеша с пепелом, затим се до-весе штећница одређена за семе, и сипа у каваз суд — најбоље у корито или напослетку на чисту земљу, па на том апарату или пак ожедом узима по мало млаког пепела, меће у штећницу и непрестано меша све дотле, докле не престане пуцкати.

Кречом се на исти начин осигурава жито противу по-метнутих болести, само се за овај вид употребљава нега-нион креч, који се пре тога потпуно прсва водом, све дотле, док се сав не претвори у прах, па на том меша са семеном као што је описано са пепелом.

Овако приутовљено семе можемо употребити за се-јање чим се олади, а ово треба потпуно дошатањем. А ако време не дозволи сејање, можемо и чувати више од 10 дана, па да му опет ништа не штетоди креч и пепео.

Боље је срство противу света, мочене семена у раствор плавга камена у води, у којој је плавни камен растопљен у толикој количини, да може светле гљивце уништити а самог семени ни у којкоме да не штетоди. Ре-Довином употребом овог срства, при сипању сејању, у пе-цики су крајевина сасвим изглати ову болест и на тај на-чин повећали знатно жетву својих земаља на којима стри-вине сеју.

При употреби овог срства треба знати количину, која је потребна да се свет уништи, а семе да остане здраво — клажаво, време за које се тогити мора и време за које се носе мочена, потпуно семе у раствору мора посејати.

Изнашено је, да за сваки 100 килограма пшеничног семена (стривине) треба узети 25 грама плавог камена. Докле за 100 килограма жита, треба узети $\frac{1}{4}$, истр. 250 грама плавог камена.

Најбрже може се приутовити семе за сејању овако:

1.) У 6%, литара врње воде, — у којој се брже рас-тала, плав растворити 25 грама плавог камена. Камен треба сипати истуђити да се пре расток. Кад је се сав плавни камен растворено, онда се овај раствор усипе у 18%, лит. ладне воде у кавазном повећем суду. Раствор плавга ка-мена — смеуе — треба добро измешати кавазним шиталом — дрветом, по том усипи спремљено семе у овај раствор толико, да нових негда дође вода у суду за 20—30 сан-тиметра. (За 1000 истр. семена треба узети 65 лит. врње воде за раставање а 185 литара хладне за разблаживање.)

2.) Потпуно семе треба провешати добро на оста-вину за 12—16 часова у томе раствору. Светљавна зрна и светљави прашак, као лакши испљиваће на површину воде, те се лако могу опљатити и избацити.

3.) По истеку означеног времена најважнише семе треба повратити, распротрити, прертати чешиће док се потпуно не осуши.

4.) Посејено семе, најбоље је у рамаку од 24 часа по том посејати. Ако време не дозвољава сејање то мо-рако посејати малу чешиће на равни но обично, јер што док дуже од 24 часа дође стајало, па вине се вине са своје јуљене и покожине уништи плавом каменом а овај ће почети да дејствује на калцу као отров, те што се дуже само за-држава и не носеје, све ће бити већа процена некадашња. Према 6 дана на како семе прертати и чувади, не треба га ни пошто оставити несејано.

Плавни је камен у неколико и отровни, па за то треба лизати, да у девије руке не дође, нелијати га и кад се с њим ради, по свршеном послу треба опрати руке а и су-дове у којима је био. При свем том не треба се ни упо-лино плавити плавом каменом као од каквог страшног отрова и с тога забавати његову употребу за осигуравање семена за сејању противу болести.

Продуктом куповања плавог камена, не треба изгубити ни вода и његову кавазку, јер само од довољно чистог плавог камена, можемо направити раствор у овој јачини какав желимо, а на против али је плавни камен чисти, какав се често по трговинама налази није добар за справ-

љање лека противу болести, с тога што незнамо колика му је јачина. За то је најбоље увек набављати од Српског Пољопривредног Друштва у Београду или његових подру-жина, којих има у свима крајевима унутрашности земље.

Цена је плавом камену код Српског Пољопривредног Друштва 70 пр. дин квалор, по захтеву шаље се и поштом на доплату. Све поште у Србији примaju и носе сва писма бесплатно, адресована Српском Пољопривредном Друштву — Београд.

Павле М. Радосављевић
СВОБОМ.

ИЗ НОВИХ ПРАВИЛА

оа извршење закона о забрани произвођења и продаје вет-тачких вина у Мађарској.

Ко је прочитао оно што је ту скоро написано у овоме листу о подизању и гајењу винограда, тај ће се потпуно сложити са овом народном изреком, која гласи да „вино-град хоће мотулу, а не молитву.“ Али од рада мотком пробајући крпине тражило жада, а не даошина се осплашује дебела мликом жулена. Није ни чудо што је онда сама природа удесила, да је чисто и право вино, напротив, тако слатко и итско, и да се радо тражи и сипуо плавца. Али није ни чудо што у онакој тежњи да што нише од вина зараде, несвесни људи не само да природна, добра вина квари, него чак и сасвим веттачима вина граде и као при-родна продају. У митог земаља оно је као претело то-лико мака, да се сиронах земљорађини често није ничу-ђава, зашто да је и у слабијим годинама оно мало вина, што је једва родило, тако једини, да ни тронак за уло-жени труд несплати, а потрошани се опет жалте, како вине нема добрих вина. Срећом за многе народе вихони су правни ово али од кварених и веттачких вина по земљо-рађини и потрошача већ одавно увидели, па да би му стали на пут, већ су довели и нарочите законе против тога и удесили правила за извршење тих закона. Ми такви нарочитих закона и правила још немамо, те за то до-носио нашим читаоцима у изводу нешто од онога, што је у том погледу у нашим суседо Мађара једним новим пра-вима на основу закона о забрани произвођења и продаје веттачких вина од 1893. год. прописано.

По тим правилима сматра се као рационално подру-жарство и гајење вина само онај поступак који се ка-жљоћа вина поправља, без да би му се количина знатно увећала или каваз састојак додато, којег у природном вину нема. Дозвољено је, дакле, мешање са шпиритом, који је равниран и садржава најмање 95%, и употреба кокака. За бистрене вина може се употребити морунова бешина, желатин, танин, бендаци, млеко и шинавска креда. Дозво-љена је употреба наредогот шећера — карамела и шафрана ради давања дешице боје белог вина и дозвољено је да се употребе виски квасат за вазианање наиздањег времена и да се природна вина ради дотеривања између себе ме-шају; али је забрањено дотеривати природна вина комби-нациом или вином од воћа.

Дозвољен је и сваки други поступак у циљу бистрене и очувања вина, при коме у вино не могу доћи никакви туђи ни шкодашни састојци.

Шећер, који се употребљава да заслади шару у вино, мора се употребити као сув или растворен, и то, ако се употребљава као растворен, онда се раствор мора пранити у шару или у вино, а никако у води, а несме се употре-бити зирну или какав друга техника мешањена шећера. Тако исто забрањена је употреба у води натопљеног осу-шеног домаћег грожда или страног сувог грожда.

Без условно је забрањена употреба осталих других предмета, као: воде, сахарина, минералних и биљних

боја, глицерина, салицидне киселине, разних естракта, етеричних уља и других течности.

Сви она друга вина, која би садржала ове предмете, ивију се сматрати каоivotачка вина.

При изради и манипулацији винетачких вина има да се избегне сваки онај начин у поступку и сваки начин, који би могло имати за последицу да потрошачка публика држи вино од воћа за природно вино. С тога је забрањено да се при изради и манипулацији вина од воћа употреби: гроздје, кошница од гроздја, шпара, суво гроздје и срез и да се вино од воћа дотерује са природним вином или кошницом. Сви предмети, који су забрањени при манипулацији природних вина, забрањени су и при манипулацији са вином од воћа, сем оне, за коју су надали нарочити прописи. Напротив све радње и сви предмети, који су дозвољена у употреби код природних вина, смеју се употребити и код вина од воћа.

Шампањак, вина засебна угљеном киселином, кнепава вина, бермет, кошњак и вина од воћа, која би се противно уредби изарањивала и дотеривала, ивију се сматрати као винетачка вина и са њима ће се поступити по пропису за винетачка вина.

Особито је важан пропис за шампањак, бермет, кошњак и вина од воћа у погледу на лекање и продају. Тако, свако буре мора бити снабдевано јасним натписом, који се побривати не може, какаво је вино у њему (кошњак, вино од воћа итд.) чак је и величина слова според величине буради прописана.

Ако се вино од воћа или кошњак чува у затвореним флашама или другим судovima, онда на њима мора бити пренесена „шикета“ са натписом какаво је вино, и то тако, да се тек само добро напавњена испуни кошко. Таква се вина могу продавати само у судovima у којима је уређано име дотичног вина, као: кошњак, Јабучкача итд.

И бермет се може држати у подруму само под натписом тога имена, по о начину како ће се стављати натпис на бутрадима и флашама која су у подруму, није ближе прописано. Међутим да кошњак и вино од воћа мора се тај пропис испунити чак и онда, кад се та вина веће ни продавати.

Да би се кошњак по пропису изарањиво и продавао наређено је:

1-во Да опитнишка представничштва у виноделским крајевима поинују за преже бербе или најдаље за 5 дана по њеном сиршетку козику има кобице сваки виноделци. Извод тог пописа саставља се у 2 примера, од којих један се предаје вишој власти, а други остаје код дотичног опитнишког чиновника који попис врши. Негова је дужност да контролише употребу козице и да пазн да се ова употреба само једанпут на сирвашко кошњак, и

2-го Сна саобраћања предузећа дивизу су одмах да извеште вишу власт кад буду донела извесну количину козице и да поднесу доказ, од кога је и одакле кошница послата, у колико буради и од које величине и на чију адресу?

Из кошнице је дозвољено исецати засељано вино, али је безусловно забрањено, да се додавањем воде или других квалитетних састојака прави какаво вино слично њему и исто продаје. Такође је безусловно забрањено да се на тај циљ као и на другу какву манипулацију вина употреби и царварка, која остаје по почетку козица.

Виногради су подељени на висике срњене, а да би се сачувало добар глас вина са брда, урњена је подељена још и на: вина баштенска — вина из песака — и на вина са брда.

Домаћа вина, која су са страним вињина дотеривана, могу се продавати под именов дотичног краја само тако, ако добијена таквоћа потпуно одговара таквоћа вина тога краја и ако у смеси нема више од 25% страног вина. У

овоме чину изузетак једино токајски प्रदेश, где се вина истина могу мешати са страним и домаћим природним вињина, али се не могу никако под именов једног од тамошњих крајева продавати.

Да би се по могућности предузиределе злоупотребе, прописано је, да се вина од воћа и кошњак могу држати, било за продају, било за донају потрошњу, у просторима на чијим улазима мора бити написана круговна словаца (20 см. висине и 2 см. дебљине); вино од воћа и кошњак, а тако, где се таква вина продају у крчме, мора бити таблица, које ће носити натпис: продаја и точене вина од воћа и кошњак.

За извршење наведеног закона наређено је образовање висиког контролног комисија по општинама и варошима. Ником је задатак да надгледају продају вина, да обавештавају надлежне власти о учињеним преступима и да им олакшавају рад при истрази. Оне се састоје из једног председника и најмање 4 члана, врше дужност без накнаде и бирају се на три године. Комисија као и сваки њен члан имају да пазе да се у њиховом крају невршавају ништи узове пића која су законом забрањена. Ако се јеси такав случај онда се има одмах извести председник, који то јавља вишој власти, ако му је достава учинена од једног члана и он се у погледима са њима слаже. Ако би доставу учинила 2 члана комисије, он је дужан да о томе извести вишу власт и онда, кад не би желео њихоме гледати; ако би један члан поновљено чинио нежељене доставе, опозивање му се поверење и изабраће се нови члан.

Б Е Л Е Ш К Е

Музарица само добру храну! — Ове је године и оште пића покхрени, па дакле и отава на доста места. Разуме се, да те по неки природник гледао да прође од што мање штете, те је, можда, давао стоја и пошарину отава, али је време стоје нахудио а себе оштећено. На једном месту у Немачкој хранене су краве влажком отавом, коју су поправљали додавањем неке количине соди. Краве су престале давати млека и поразболевале су се готово све у неколико дана. Чим су престали хранити их узпареним храном одржавале су краве редом, чему је дошло поново хранење већим обрцима ланена семена. После 3—6 дана одржавале су краве потпуно.

Ово је најбоља доказ, да храна мора бити здрава и да се лоша храна не може поправити ни бољим содењем.

И. И.

Шта треба ковар да ради кад коњ болује од натуна (толба). — Пре свега треба да потражи брзо помоћ у сточног лекара, а међу тим да смешти воља у загодно одељење стаје и да простире доста простирце, ако се не би утрљиво. Не треба кову бранити да лежи и да се ваља, али га треба опомењати, бити и задвоје сирчити, да нагло не пада, јер услед тога може лако да му прсне желудац или црева. Ни у којем случају не треба му дати да једе, а на против добро је понудити га чешће чистом, не одиел хладном водом, да по мало пије. Још пре него што сточни лекар дође, треба га одмах водити по трбуху истражити, па ако се збоји или ако су му венте хладне, ваља га трљати и по осталим деловима тела. Најзад добро је да се помоћу иригатора неколико пута кавтира, да што боље балета. Многе се колдице могу искључиво овим простим начином да излече.

Ва.

О чувању меда. — Мед је најбоље чувати у глеђосаним јуњовима или у стакленим судovima. Довољно је ако се они судова затворе пергаментном хартијом и добро уезу. Још боље ће се мед моћи сачувати, ако се испуни восак, па мало ошго по меду предаје, да се не нему узхвати таква воштана кора. Древни судова већ нису тако добри

за дужи држање меда, а лимене не треба с тога употребљавати, што у њима добије мед металан укус и поирни, а нарочито ако у њима дуго времена стоји. Судове с медом треба држати на сувом месту. Зимн не треба да су плавоени јакли студени, јер могу лако да проу, али их не треба држати ни у топлој одаји, јер може лако мед да преври.

Ва.

Последње прераве употребе коња за тегљење. — Нема сумње да би многи наш полупривредни имао боље и лепше коње, кад их не би сувише рано употребљавао за обзјан рад. Прерава употреба коња за рад узрок је, те многи коњи пре времена изгубе ногу, тј. ослабе или воге или се јаве разноврсно грешке на ногама. Врло често несвесни одгајивачи употребљују за рад већ двогодице, па и још млађе града, да колико толико смење трешак одгајивача, мислећи зар, да младо градо треба барем да заслужи храну, која му се даје. Млада коња су врло жусти при тегљењу, а старији врше мирно посао, с тога млади коњи више куву, него ли старији. Већ после неколико месеца убрја се на малост тако врбаје и лаврне радне коње, а на његову младост се више и не обзира, при свем том што се није потпуно ни развило. Разуме се, да се у таквим случајевима већ после 10—12 месеци, а често и раније, јаве све последње таквог поступања. Прерава употребљена жрџба за рад израсте само у нога, број се испари и добије све могуће грешке. Машини, теглаве и мезе их се развику, јаве се оточи и гуме, зашљави, ствр подолга ивиче, слабост у коленима, дрхтање предњих ногу, ноговине, шпат итд. Потрешан става ногу и потрешан ход обичае су последње такве неразумне употребе младих коња за рад. Штедите такве жрџба и негујте их добро, па ћете имати ваљане војне.

Ва.

Користи од сунцокрета. — Један ектар земље засејан сунцокретом у растојању од 40—50 см., где може бити до 50.000 биљака, даће као што види Scientific American 36—36 хектолитра семена. Од те количине семена добија се $\frac{6}{10}$ до 9 хектолитра врло добра уља. Од дрочице која заостаје по цеђењу уља, могу да се месе колици који су изврши за храњење стоке. Од стабилна кад се сагору, добија се пачево у коме има 0-1%, кали те се по томе пачево, који је с тога врло добар за ђубрење, а може да врати земљи сва количина кали, који ова биљка у свему порасту, испунива из земље. Зелено лишће убрано а по том осушено и самљено у прахак, кад се помеша с бобом даје добру млизу за краве музаре. У семену има као што је речево доста уља, уграмо као и у лавеном семену, а кад се пречисти има све оно особине којима се одликује и даненово уље. Уље је врло добро за осењање јер не дими, а изврсно је да се меша у боје јер се суши врло брзо и на сликма се добија добар премаз, те га због тога сликари нарочито траже. Корист је од ове биљке и у томе што не паги од ветрова и што и на поенима земљама даје леп доходак. Тако пак где се гаји, на један чедлар не треба да пропусти а да своје кошичне не приближа томе наречу, јер чедлар на крупним цветовима сунцокрета налазе обилно паче, а мед је при том нево укусан. Да чедлар у ројевиња селату на цветове оне биљке, о томе се нема сумње уверио сваки чедлар и зато у блиским селакон нецдарника треба и оној биљке да се одреди скројно месташце. Кокошке пак, кад се хране семеном сунцокрета, носе јаја врло издашно, вако се само пожелати може, а цветне чашнице, по но што се замете сење, могу се употребити за јело исто тако као и арчиока, јер су исто тако укусне. Сунцокрет је, како се год посматра, врло корисна биљка за сваког полупривредника, јер даје дене доходак, па и тако где много биљке не могу ни увести. (Oest. landw. Wochenblatt.)

Б.

Не пуштајте стоку на мочарнима ливадама. — Где год крупна стока стале и прође по равном јесењем времену на мочарни ливадама, остали за собом траг дубок, где се сувинама влага скупља те угинути штитоу траву, на место

које узме мах пшела барска трава. На тај се начин најпачије ливадаке доље упропасте. С тога никако не треба пуштати стоку, нарочито крупну, по ливадама у низињу, на влажнок времену.

Изамено средство против бува шваба, је смеша од 2 дела брањак и једног дела салцидане киселине. Овог прашина треба улити мало у рупице, где се бубе шваба крију, па их замазати чистом од тиса. Ако се рупице не могу да пронађу, или се до њих не може до дође, онда треба скувати пршња, па додати млати и шва и од тога направити кашу. Три дела оне паче треба смешати с једним делом помозите смесе прашина и направити мале куглице. Куглице се мету на место, где оних бува највише има. Ако се ово средство неколико пута употребити сасвим ће се утаманити овај досадни неспаг.

Ва.

Сир од жујанаца. — По фабрикума кретова (дичена) употребљава се безаче при штампању цветова, пруга и бобина на вивола. У таквој једној фабрици израдила су и одмах патентована сир од претокних жујанаца која су мешали с млеком на онда сирили као и сваки друге.

М. П.

Да се хартија добро валени за стако, што доста пута затреба у кући, ваља ју овакв намазати нево од белачета (шпе-во) на после маржом притискати на стакама. Пошто се хартија осуши, не може се тако лако скинути, све да се хоће.

М. П.

Г Л А С Н И К

Са монашке скупштине. — 25. и 26. пр. и. држана је у манастиру Драчи шеста редовна скупштина наших свештеника монашког реда. Ретке су скупштине удружења које би донеле тако важне и корисне одлуке, као што је ова скупштина. Пред избора нове управе и других редовних послова скупштинских, скупштина је донела и тринаест одлука врло важних, корисних и потребних како на обзира верских, тако и непосредног интересу унапређења њезеке приреду и отаџбини.

Ми ћемо да изнесемо на видак само оне одлуке скупштине, које имају непосредног интереса за пољску приреду. Тако, решено је:

1. Да се отвори монашка школа у једном од наших манастира, у којој би се ваши монаси спрежали и у богословским и у полупривредним наукама.

2. Унета је у правна одредба, да се за манастирске економике своје напредније начине радње и попусту тежи, да манастирска добра буду узгледна полупривредна Добра за своје околине.

3. Да се водичу угледни чланици при свима манастирима, на којима би се рационално и економично.

4. Да се ради на подизању онаког богатства нашег народа и утиче на народ да прими све оно што је највредније и боље за своју економију, и за тај циљ да се водичу при сваким манастиру угледни расадници воћка, дог итд.

5. Да се на свима манастирским чланицима и у свима расадницима приредују италијански и калемарски курсови, на којима би се народ учио рационалном италијанском и калемарском.

6. Ради постигнућа својих задатака да удружење ступи у везу са српским полупривредним друштвом, чланицарским друштвом и задругама.

7. Да манастирски питомци у ратурској школи у Краљеву дворце своје школовање, а питомци из богословје да се врату у манастире да оспавња приредне монашке школе.

Као што се из овога види, скупштина је посветила пољској приреди главну пажњу. — Ми се од срца раду-

јемо увиђавности наших монаха, да у привредној спашај нашој лежи спас, унапређење и ослобођење српста. Наши манастирима и нашем свештенству у опште, много захвалности дугујемо што су нам веру и језик очували и што су ослобођење народа нашег вагда подстицали и помагали. Нека би дао Бог да и на поном повоју своју, који су станили себи у задатак на минулој својој скупштини, постигну исте усвоје и постану центри и учитељи полске привреде. — а тиме ће народу свој учинити у данашње време не мању услугу, од оне коју су му учинили сачувавши му веру и народност. —

Нова Управа монашког удружења. — На VI. редовној скупштини нашег свештеног монашког реда изабрана је нова управа, у коју су ушли и то: за председника архимандрит г. Платријон С. Бески; за потпредседника схиђед г. Серије А. Георгијевић; наставника богословије: за благајника архимандрит г. Теодило Паунарска; за чланове г.г. архимандрит Гаврило Буковички, игуман Мирон Манасејски, игуман Јосиф Раванчић, игуман Методије Патонички; за секретаре г.г. свештеник Никола Марковић и Јерефакон Рувио Оксановић Раваички. — Честитајући изабраницима, ми смо уверени, да ће нова управа наставити и развити започети рад монашког удружења на спремању младих монаха и будућих манастирских старшина и у студију пољопривредној, и у уређењу манастирских добара, како би свете задужбине наших славних и великих предакова постале и угледни пољопривредни центри и расадници рационалне полске привреде. Нарочито изабрани председник г. архимандрит Бески, кога познајемо као вредног и енергичног радника и на пољопривредном пољу узео нам наду, да ће у оној управи бити истакнуто на прво место дневног реда: *пољопривредно образовање младих свештеника монашког реда и уређење манастирских полских добара.* У то име желимо новој управи срећан рад.

Пољопривредни календар за 1898. год. — Изашао је из штампе календар, који издаје Српско Пољопривредно Друштво, и увелико се растура на све стране Србије и српства. Календар је штампан св оном стручном садржином:

I. Општи део.

Месевни радови у појединим месецима.

Пољопривредни подсетни. I. Подаци из ратарства, градинарства и ливадарства. II. Подаци из стојчарства, пчеларства, свињарства и рибарства. III. Подаци из шподеља. IV. Подаци из шумарства. V. Подаци из Управе добара.

Прва помоћ у несретним случајевима.

Пољопривредни заноди и установе.

Српске пољопривредне књиге и војине.

Ценовни пољопривредних алата и машина.

Стечај:

За практичне пољопривредне поуке. Награде за увођење напреднијих начина радње.

II. Поучни део.

Нешто података о потреби унапређивања домаћег вомарства с нарочитим погледом на заједничка нашања.

Цена малог огласиња: Од петих прсте од једног ступца по 10 пара дин. од осталих врхуних писмена по 15 пара од прсте и ступца.

Велик огласиња од неде стране 20 динара (10 фр. а. к.), пола стране 10 дин. (5 фр.) остатак стране 8 динара (2:30 фр.).

Поред тога за свако огласивање по 20 пара дин. државне таксе.

За огласивање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 39. броја Тезака: — Чланци: — Бранимо од заборава. — О избору семена, прилагођавању и чишћењу истог и потребним справама за то. — Из нових пријана за извршење закона о забрани производње и продаји вештачких вина у Мађарској. — Велике. — Гласник. — Дописи.

Гођење полова.

Свиње у потвају.

Јабукосаха.

О потреби удруживања виноградар.

Прерађивање млека.

Малине, рибизле и грозни.

Гађење оваца ради меса. II

Проби свет (приновста) од Јанка Веселиновића.

Календар је печатан у 10.000 примерака. Цена му је утврђена као и до сада само 50 пара динарских, а велики је шпоро 11 $\frac{1}{2}$ табата.

Обраћа се пакља пољопривредницима и свима привателима српске полске привреде на овај календар, јер је он за пољопривредника најнеодеснија а при то и најједнојачија, па за то треба свака српска кућа да га има.

II

ДОПИСИ

Златуца, 1. Октобра 1897. год.

Природа се није боље постарала ни за овај, ни за остале крајеве наше земље. Кипи и поплаве, а за тим јави суочање привреде учињало су, те су полски уноси самог краја у опште рђави. Штењива, ове и јетам јави су тако слабу жетву да их много неће имати ни толико, колико им за семе треба. Кукуруз обешаваше много, али баш онда пада бејаше и најбујичнији раст, кад се на њему његовом образовало зрно, суше приоче а он остаде ситан и штрци. Сада је борба кукуруза у највећем јету, и њине, које су пре давале по 10000 кгр. кукуруза у хектарима, сад једва дају по 3000 кгр., — на како се пекмозрадици овог краја краде некудицу кукурузу, те често овогодњиши род неће моћи подириати ни домаћу потребу.

Трале су родиле добро, али како је овамо ливада мало, а друге ближе за исхрану стоње не гаје се — предстоји оскудица у стојној храни.

Шљана је било доста — Остало воће није родило.

Поред 10—12 сушница (старе конструкције) онде је ове године било и једна пекмозарска радња са 14 казна, која је утронила прено 4000 старих товара шљана; оне су плаћане 3—4 дин. сто ока.

Време у прошлом месецу било је променљиво. 22. мајутра отпоче падаћи тика но хладна киша а 25. снет, који по бреговима бејаше 10 с. м. дебео. Од тог доба време је непрестано кишовито и хладно. — Поред тога што је овако време навело велико штете кукурузу који је и овако — подирисан писнетима — по земљи пао, оно отежало и све јесење радове и нарочито орбу за омане усеве.

Здракље како у народу тави и у стоци сада је добро, а пре, худи су боловали од грознице.

Цена је штењива 20—22, ову 8, кукурузу 18, пасуљу 5:50 дин. 100 кгр.

Надшине врхуне плаћене су по 60—70 а женске 40—50 пр. дин. са хранив и напојницом.

Бран. Н. Павловић

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИН. НА ПОСА ГОД. 4 ДИН. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ, ЧЛАНОВИ СРПСКОГ ПОЉНОПРИЈЕДНОГ ДРУШТВА СТАЛНОГ КЛАРА И ЗАПИСНИЦИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОСА ЦЕНЕ, АЛИ ПОЛОВОМ ПРЕПЛАТУ ЕМАИРА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. **У ПОСА СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ФР. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ДОБИЈАЈУ СРПСКОМ ПОЉНОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Преплату пријаму у пошти. На основу важећег решења од 1869. ГОД. М 264 ПРИЈЕМОМ ДРУШТВЕНИМ ПОШТ ПОШТА ВЕШТАКО.

САСНИК И ВОДАВАЦИ:
СРПСКО ПОЉНОПРИЈЕДНО ДРУШТВО

РЕДАКЦИЈА И ОДБОР:
Коста Црвоточан, Коста Д. Главниче, Алекса М. Живаковић
и Анта Голубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ЈУЛИАН И. СВЕШТИ

РЕСУЛТАТИ КОМИСИЈСКОГ ИСПИТИВАЊА О ШАПУ И УСТОБОЈИ

Како и у Напавној шап и устобоји и у већој мери влада на домаћој стоци, а нарочито последњих година, и сваке године наноси пољопривреди велике губитке, који наноси на млацине, то је, почетком ове године, у месцу септембру, Министар Просвете образовао једну нарочиту комисију при заводу за кулже болести у Берлину под управом професора Др. Леулера на Градјевацка, са задатком да проучи наставак и разлике — етиологију — шапа и устобоје и изнађе сигуран начин за сузбијање ове заразе.

На основу брижљиво извршених опита на обилном материјалу коженија је дошла до резултата, који стављају у видла ноћно сузбијање поменути заразе. Поглавити резултати, до којих је комисија дошла истраживањем, они су:

1) Све досада нађене бактерије, којима је се приписивало да проузрокују болест, показало је се, да су слуцајне. Вацла Siegel Bussenius-ов вацки је кулжи организам, који назива код младих телата тежка оболела црева, али он не проузрокује шап и устоболу. — Лимон, која је сасвим без бактерија — стерилна — може се провазвести тешка болест. У таквој лимон налазе се микротици — облични — елементи равних вода. Ну, досада није се могло доказати, да се небу иша нађене облици, који би се сматрали да су проузроковачи болести.

2) Опитом је доказано, да говеда и свиње врло лако примају болест. Овце и козе није било могуће вештачки окупити, а тако исто ни пси, питоме лачене, хорку прасад, кућне и пољске мишеве и пернату живину.

3) Најсигурнији начин заражавања је убригавање лимее из млацина у крвоток. Доста је сигурно окупаване и убригавање лимее у трбушну дулау и у мишиће — мускулатуру, а и тиме, да се лимее натрапа на слузокожу уста, која се пре тога избоцка. Код животиња, које су заражене убригавањем лимее у крвоток, избејају поспе

1 до 3 дана, према количини и отровности лимфе, под знацима грознице пливкови најчире у устима а код крапа изуара на вимену, а 1 до 2 дана додијаје тек пливкови на папцима. По томе, пливкови на вимену и на папцима постају услед отрова, који се налази у крви, а не услед непосредног заражавања коже. Са појавом пливкова не стаје отрова из крвотока.

4) За убризгивање довољно је $\frac{1}{2000}$ ссм. свеже лимфе; мање количине до $\frac{1}{20000}$ ссм. несагурног су дејства, а још мање без дејства су.

5) Ако се лимфа греје 12 сахата на топлоти од 37°C, или само вола сахата на топлоти од 70°C, она изгуби сасвим дејство, а тако исто ако би се сушила 24 сахата при летњој топлоти. Лимфа затворена у стаклене флаше и држана у апарату с ледом задржава дејство 14 дана, кад што још и дуже. Поједине флаше могу остати у животи и после 8 до 9 недеља. Тада су пак потребне веће количине лимфе те да се зараза произведе.

6) Доказано је, противно нацдајућем гледишту ветеринарских научара, да знатна већина прекужених животиња добија 2 до 3 недеље по разболелу имунитет. Има животиња, које су од природе имун — не могу болети да припе, а сви тога и таквих, које су одвећ претрпећне. Последње не постају имун услед једног разболела, него тек пошто и по други пут болују.

Код имуне стоке налазе се у крви материје, које одузимају свежој лимфи немо дејство када се помешају, па се смеша убрига у тело животиња, које болест привају.

7) Говедо и свиње могу се вештачки имунизирати. Имунитет се постиже убризгивањем лимфе, која је загрејана до ступња, при коме она губи крвну способност, а и убризгивањем смеше из лимфе и крви имуних животиња. Знатна већина животиња постаје имун услед само једног убризгивања. Стока не поболева приветно услед овога заштитног каламљена.

8) Према опису, научно је утврђено, да се шпал и устобоба могу с успехом да сузбијају помоћу каламљена.

Која ће се начин каламљена моћи употребити најбоље у пракци — остало је за допијае саопштења.

У уверено, да ће ови резултати веома интересовати наше ветеринаре и просвећеније сточаре, а саопштавано их овдѝ. —

А. Ђ. П.

САД НА ДЕЛО!

(ГЛЧ НАШИХ УЧИТЕЉИМА)

Српско Пољопривредно Друштво није погрешно кад је позвало и српске учитеље, да му буду савесни и искрени поштованици у светом и тешком, али по наш народ најкориснијем, раду свој. Српски су учитељи свагда били и јесу пронаоѓачи сваке корисне идеје, која треба да се унесе у масу нашег народа, па и по свој срп. Пољ. Друштва обуручи прихватила. На шта више, многи су од њих и пре познато друштвеног саветодог потпомагали друштво у послу свом. То су они учитељи, који су својом иницијативом успостављали пољопривредне подружнице, угледне школске гра-

дине, пчеларнице и др. — Ну колика воља и оданост дежи српским учитељима на срцу за увођење рационалног пољоделства у масу нашег народа, или прецизније да се изразимо, колико српски учитељи поже свој народ, — најбоље се видело ове године кад су позвани на пољопривредни курс у Десету нашим пољопривредним школама. Ту су се они јавили у три мига *vellem broju*, но што је се тражило. Кад се узме у обзир оначи и сувишне тежак посао, који по све дневно обављају наши учитељи при својим школама; и кад се зна да је тај њихов посао и сувишне заморан; и кад се зна, да они њихова наука и мозак могу само да одморе о великом расипању, — на и кад тај свој животни одмор изјутују за љубав вољске привреде и свој народа, и баш у те дане иду на курсеве, да свој курс пољопривредног знања још више рашире и доуне, — онда ми немамо речи, којима би могли таквим трубањенима хвалу да одмо.

Баш што је читаоцима овога листа већ познато прошлог школског фебрија српцима је пољопривредни курс у Краљеву и Букову број 100 учитеља, и то већином са одличним успехом. Све оно што је најпотребније било да знају, тамо им је казано и показано. И њихови настанци и они расходи су се потпуно задовољни један с другим. Сад је ред да српски учитељи — курасте *привреде на делу* то њихово знање стечено на курсу. Баш је сад време кад да се избере место за школску градину, да се уста огради — преруља и набујри, (али не пела, а оно од дела), да се у њој посадди која дрвца и т. д.; већ је крајње време да кога треба да је испитано земљиште и наручен потребан број дозе за подизање школског виноградца на американски; време је да се одреди место за пчеларницу и да се набаве две три кошнице т. Јапановићеве, те како би се могло одмах идуће године приступити рационалном пчеларству и т. д. У ошито, сад је време, да од наше школске градине почнете стварати рај, који ће вам бити милији но Адаму његов рај, који није био дело његових руку. — И још нешто. Сад је време да биде завојите пољопривредну књижевност, па је редовно пратите. У њој ће те наћи искреног путовођу и саветника у вашем и у овом другом тешком послу. Лист „Горжак“ треба да вам је тако исто омиљен, као и „Учитељ“. Кад се то уради, онда ће у српској културној историји бити и то забележено, како су српски учитељи најбоље учинили, да се српски народ економско прерођа. И тада ће ваши слава бити поједнака са славом немачких учитеља, који су уједињени Немачку. — За то — на дело! Ст.

УЗИМЉАВАЊЕ ПЧЕЛА У ВЕШТАЧКИМ КОШНИЦАМА

Која пчелар до сада није још саремно своје кошнице за зимовање, крајње је време да то одмах учини. Узимавање је један од најважнијих послова у пчеларству. С правом се може рећи, да се вештања пчеларства најбоље одледа у том, како је пчела отуђава преко зиме. Узимавањем се подлаже темељ успешном напредовању пчела у идућој години, зато тај посао треба врло пажљиво извршити.

Да народ у кошници срећно претри зиму, мора пре свега имати младу, здраву и за прилод способну матицу. С тога треба при саремној кошници за зимовање снажи матицу и уверити се јаква је. Ако је матица опрегнута, покренета даљакма а не гола, и ако јејој ни један јај није поређен, знак је да се налази у добром стању. Но ово још није довољно; треба се уверити и о њеној плодности. Кошцем Светемира и почетком Октобра, дакле баш у доба, када се кошнице узимају, треба у њима, преко јачина народа, да има још и доњолог полога. Ако је полог у кошници и правилно поређан, т. ј. ако није поређен и расту,

знак је да је матица плодна, и да се може без зебине оставити у кошници. Но ако је полог у сату расту на можда и пронаћи са трговачким пологом, не треба ни мало преминувати, већ такву матицу уништити, а свег народ здаркује са другом којом кошницом, која има добру матицу. Исто тако треба здаркујати с другом кошницом и оне народе који можда немају ни матице ни полога. Добра матица је главни услов за напредовање народа; а оне ће у кошници неке или ако преко зиме угине, или ако је неплодна и трутуша, онда је сигурно да ће и цео народ прећи ниво ништину.

Други је услов да кошница надржи зиму *јачона* *народа*. Кошница, у којој има много пчела, није способна за зимовање. Слаба кошница потрпни скоро исто толико хране, као и јава, јер јој је за производњу неће толико потребно и више хране. На свао сваком даном постаје све слабија, трпи све више уседат студен и уседат тога добије срдобљу, која је потпуно ништина. Па и ако слаба кошница при поновном премешу претрпи зиму, ипак потрпни више хране, него што ће сама у пролеће произвести. Ако слаба кошница има можда добру матицу, па би због тога хтели да је оставимо за пресад, онда је при узмињавању треба појачати народом друге кошнице, која нема тако добру матицу. При здаркувању односно појачавању таквих кошница ваља пазити, да се пчеле међу собом не покосе. Треба дакле народ, који хоћемо да појачамо, што више збуњити, да мисли више на себе, а да не обраћа пажњу на досељенице. У тај циљ треба пчеле добро накадити, мало етерног општа, по кошници дупати и т. н. а и једно у друго попракати пажном мирношћом међаном водом. Друге посао најбоље је извести у вечер.

Даљи је услов за очување кошница зими, да у њој има *довољно хране*. Ово је врло важан услов, јер само поред довољне количине меда моћи ће народ да пренима и моћи ће матица равно отпочети јава носити. При узмињавању не треба дакле да је пчелар чврдна, већ треба снажну кошницу да остави 10—14 трч. меда. Ваља пазити да су пчеле саме не сабира штетнице, па што на пролеће претекне, веће пронасти. Количину меда, која се у кошницама оставља, лако је од оца опенити.

При узмињавању кошница треба пазити и на *старост и поредак саба*. Сабе не треба да је ни сувише старо ни сувише младо. У старој сабу бијају пчеле с кољена на кољено све ваље — ситуије, јер свака млада пчела оставља у ћелији повожцу, коју је њен првот пресекла, па се њелија (окаци) све више сушава и смета потпуном изристу медајача. Сем тога се у старој сабу нарочито јако задражава метла. Одвећ младо сабе, сувише је хладно за пчеле. Потпуно неизареване сабе смета прелазу пчела с празног сата на пуно, с тога се у таконим случајевима дешава, да народи, поред довољне количине меда, често ипак од глади угину, а пчеле укочене паду на подножју. У том случају јадне пчелице исуу ипак додесни прелаз, преко којег би могле прећи на медни сат. При сирепању кошница за зимовање треба до лета метнути пуно сат с медом, за овим сабе с пологом и то напред, оно, које има више полога, па на њим постуно, које има мање полога а више меда и црвеног прашка, а позад сабе, које је пуно поклоњеног (задељеног) меда.

Тако прегледају и уређују кошницу треба још и *угодности*. При оном посау ваља обратити пажњу не само на то, да народу у кошници буде топло, већ да има довољно пристопа и чист ваздух, дакле да се омогући обнављање ваздуха. И једно и друго постиће је се, ако се за угоднавање употреби материјал, који ће одржавати топлоту, а у то ипак пропусити нечист — повнари ваздух. Кад је сабе поређано, треба из њега ставити преградну даску (прозор или змиј добри), па празан простор намету ње и задњег дувару кошнице, а исто тако и празан простор изнад оквира, између сатониша и крова, испуцати маховином, кождајинама изгужаване хартије, сувом сла-

вом и т. п. Овај материјал држише топлоту, а ипак ће омогућити обнављање ваздуха. Пчела много лакше издрже зиму у хладнијем простору, у којем се ваздух довољно обнавља, него ли у топлој, који је уметљивом заштити, Херметично затварње кошница и. пр. узмињавањем блатом и т. п. штетно је. Да већ више година повулавам празан простор у кошници искључиво изгужаваном хартијом и увек су ми пчеле добро пренимале, а ретко се кад десило, да је сабе с преседа било влажно и бујано.

При узмињавању не треба *лето затворити*. Само ако је земља покривена снегом, а суице привиске, треба га избуњеним лименим плочицама (шиберица) затворити, да не би пчеле, измажале стучањем зрацима, излетале из кошница а у свеју пронале. Да не би у кошници био промаје и да не би ветар директно кроз лето у кошницу дувао, треба лето, и ако је отворено, ипак заклопити дашчицом. Но како пре наступања прве зиме има и топлот дана без снега, кад пчеле могу да држе своје позне јесење излете, треба тих дана дашчице склопити. Пчелами не треба спречити позне јесење излете, јер они у неколико скраћују задњи затвор пчела. Што позније пчеле с јесени излећу тим је ваља опасност појаве срдобље. При заклањавању лета дашчицама ваља на то пазити, да се не присиле са снмк уа лето и да га не затворе, како би ипак ваздух у кошницу улазити, јер као што је већ поменуто, вентилација у унутрашњости кошнице неопходно је потребна. Лета треба дакле да су отворена и дашчице тако присиљене на седало и предњи Дувар кошнице, да само заклањају лета.

Кошнице, које немају дунде Дуварове, треба још и *слабо угрнати* т. ј. обложити их славијим асурма.

Тако спремљене кошнице за зиму могу остати на истом месту, где су биле и преко лета, а могу се пренети у подрум или у нарочито за њих ископане јаме у земљи (трапови). Кошнице с дуплим дуваровима и ваљаним провом, ако су ипак спремљене за зиму као што треба, одраде се и на пољу са снмк добро. Вар код мене су пренимале увек добро и на пољу. Ко хоће да држи кошнице преко зиме у подруму, треба пре свега да га добро проветри, иначе ће сабе у кошницама поклоњенисти. У опште такав подрум мора бити сув. Трапови за узмињавање кошница могу бити у земљи или вештачки изнад земље. У оба случаја ваља на то пазити, да у њих вода не продире.

Пчеле не преспавају зиму, као што неки мисле; оне само по нужди зарују. Мар је за пчеле зими неопходно потребна. Свако узнемиравање пчела зими штетно је, јер се устуравају и развију по кошници. Том правном могу да прозобу, а троне и више хране, па лако могу да ободу од срдобље. Кошнице треба да су на склопном месту, где ни кола ни пешаци не пролазе, где се не пенују дору, и у опште где неће бити никакав потреса ни вике. Ваља још и на то пазити, да лета не буду тако велика, да би могли продирати ишени у кошницу. Мислени су највише непријатељи пчела зими. Њихов сирад не могу пчеле никако да поднесе, с тога их треба у пчелицама снмиа могућим средствима таманити, само не треба за тај посао употребити мацке, јер оне скакањем по кошницама узнемирају пчеле.

Најзд треба и на то пазити да снег не заведе лета. Ако би се то зими десило, треба одмах снег ичистити с лета да у кошницу може улазити ваздух.

Рекао смо да кошницама треба оставити довољно меда, но ако пчелар није то ва ма којег узроба учинио, онда ће морати и зими кратити пчеле. У том случају ипак није не сме давати течну храну, јер је она зими нарочито штетна за пчеле. Најбоље је употребити жути шећер у грмушеу и ставити га озго у кошници, а да би пчеле могле до њега доћи, ваља на том месту мало размаћи окваре. Да не би уседат тога топлога из кошнице излазила, треба шећер поклопити чиниом или малим стакленим звоном, а оставу потпуно заклопити блатом или још боље поклопити дашчицама. Уседат испареве у кошници биће шећер довољно

власни, да га члече могу ускипати. При свом тоу, што је овај начин храњења ичеда још врло прост, ипак понављамо, да је најбоље још сада при узимањању снабдећи ичеда с потребном количином хране, а оставити их деле зине на миру.

Ва. Ђ.

Која се количина семена може раздавати нашим одгајивачима свилених буба

Када сазнамо коју количину семена можемо раздавати одгајивачима свилених буба, потребно је пре тога да знамо: колико имамо дудова у земљи.

Министарство народне природе пружило ми је те податке, јер је оно баш ове године извршило попис свих дудова у земљи. По том попису у Краљевини Србији нађено је да болх дудова, чије је листице најудесније за гајење свидаца, има свега 302.919 комада. Распоредени по окупинама, има их и то у округу:

Ваљевском	13.035 ком.
Врањском	6.700 "
Крагујевачком	32.335 "
Крајинском	11.855 "
Крушевачком	12.770 "
Моравском	45.892 "
Нишком	6.877 "
Нитрошком	3.130 "
Подринском	40.996 "
Подунавском	47.646 "
Пожаревачком	52.081 "
Рудничком	9.520 "
Тимочком	11.315 "
Топлицком	1.129 "
Ужичком	8.638 "

Свега 302.919 дудова

За гајење свилених буба, није могуће свако године употребљавати листице од свих дудова, зато, што се извесан број дудова мора подмлађивати, да би дудови ипак трајали, и на тај се начин добијало увек листице у изобиљу. Ради тога одређује се добро и средње развијеним, високим дудовима, осмогодишњи обрт (турнут), т. ј. сваки дуд ове године мора се подмлађати десетим орезивањем.

Кад се према овоме од 302.919 дудова, колико их има у земљи, одузме осмина у 37.988 комада, онда се за гајење свилених буба може употребити сваке године листице са 265.931 дуда.

Рачуна се, да се количином листица од десет добро развијених дудова, могу као што треба да исхране свилене бубе добијене од 25 грама семена (1 уне). По томе количином листица од 265.931 дуда могуће је искрајити свилене бубе из количине семена од 664.827 грама.

Кад би се имало података о томе, да су у нас сви беши дудови добро развијени, што је ипак врло вероватно, као и да ће сви сопственици гледати да гаје свилене бубе ипак бар не забрањивати брање листица за ову потребу, онда би се дакле у целој постојећој користној листици, могло годишње одгајивачима пружити преко 600 кгт. (тачно 664 килограма и 827 грама) семена свилених буба.

У Угарској било је крајем прошле год. свега 1,663.250 дудова, носећих поред друмова и других јанјим местима*

* Тој приликом нађено је да има: црних дудова 291.834 штукетица 169.275 и јаволх 7.819. Укупно дакле о болх има свега 772.867.

* У овој број улази и црна и муриштија јавола. Да протрешу толики број дудова, требало би је спречити да расте окома 18 година, а ми ето имамо, по свакој ми омак како 772.867 дудова и то

кад се од овога броја одузме према казаноме једна осмина у 207.906 комада, онда она могу да употребле за гајење свилених буба листице са 1,455.344 дуда, и ако се за свих 18 дудова рачуна по 25 грама семена (1 унца), онда би годишње требали да издају за гајење преко 3600 кгт. (тачно 3638 кгт. и 360 грама) семена свилених буба.

У овој (1897.) години, Угарска није могла раздавати одгајивачима ипак од 1752 кгт. реведеног семена. Раздала је дакле нешто мање од половине, но што показује горње рачуна, а то зато, што се тамо свиларство дајига у главном од 1880. године кад се започело и с гајењем дудова. Због тога дакле, што су им дудови највећим делом још млади и што се као такви брзо суше, јер су на већесом земљишту, они се за сада задвојалажу и тиме: *што количином листица од 20 дудова, могу да исхране свилене бубе изведене из једне уне семена (25 грама) на да једно раде на томе, да то постојну листицу са 10 дудова.*

Ако бисмо према томе и ми уради да су и наша дудова различне старости, т. ј. ако би смо рачунали да и ми на 20 дудова узнемо само унцу семена (25 грама), онда бисмо и у том случају могли да употребимо за гајење *изнутра количином семена свилених буба, половину од горе количина т. ј. три стотине тридесет и две кгт. или околно три стотине килограма.*

А ми раздајемо годишње само 16 килограма! Каква разлика?!

По томе, за унапређење нашег свиларства, биће велика штета, ако се а у будуће не тражи никаква корист од толиких дудова које имамо, т. ј. ако се уместо 300 кгт. семена свилених буба, колико се према броју дудова може годишње раздавати нашим одгајивачима, раздаје као и до сада само по 16 кгт. реченог семена.

Нама се чини, да се оно може доста лако у дело извести, но о томе — други пут.

Благ. Д. Тодоровић

О утицају топлоте у стајама на храњење наших домаћих животиња

Као год што добра храна остају негу наших домаћих животиња потпоможе, исто тако понавља добра негу делство хране, а за добро негу преко зине, нушке су нарочито у топле стаје.

Што се саме топлоте у стајама тиче, она треба да се управља према целима, за које стоју гајивач; али се она управља и по роду, врсти и соју, јер различног тела у разних животиња, много утиче на стварање и на испирање топлоте у телу; у томе постоји велика разлика.

Као оште правило разлику неге треба постанити, да сви коњи, који много и тежне послове ише, и који се услед тога и много знојити морају, потребују и много топлоте, и то како за посав, тако исто и за испирање зноја. Животиње, које се много зноје, имају право осетљиву кожу, услед тога оне брзо назебу и лако се разболвају од разних болести, које услед назебе настујау.

На против, код овних коња, који учине послове у латаном ходу ише, као нпр. у вољнопривредним радонима, ствара се благодотворна топлота у целом телу, узгодином и у свежем ваздуху потпомогнутим дисањем; код тих се коња топлота правило у телу пружује, јер се они не

хуа и вако болх но што су ипак, јер не расту по мочварна и зуптањакма око животињ ош на ошадна и родина земљама. И он, од тако названих и болесавних дудова, који их 20 год. не могу да саставе, хуау тако гомево користити, јер годишње издају на отаулавање исхрана вредно 1.500.000 европката (преко 3.000.000 динара), а ми — ипак тако красну готовину, с којом не ушкомо да се користимо?

заноје, и зато се њихова телесна топлота не тропи у оној мери, као код коња, који се услед тежих и бржих радова морају много да зноје. Код се козове још дола, да су у бром коњу радни јахаћи и колски коњи сразмерно за краћа времена само у употреби, и да највише проведу у штали, док други тежећи коњи много више времена проведу на пољу, на чистом ваздуху у раду, услед чега, не само да зноје и потпунише душу, него су чвршћи и неосетљивији у коњи; иети коњи могу и много боље и лакше да издрже зиму, па су с тога и мање изложени тој опасности, да ће за оно кратко време багавца у штали, на ма ова и мало ладнија биће, него да назебу и да се пободу.

Ствараре топлоте у животној телу, не зависи само од слободог претања, него и одговарајуће од хране, па зато и коње обавља у добром храњеном стању стога пре да поднесе хладну стају, него слабом и лошијом храњеном хране; дакле, није само количина хране меродавна за наше цели, него и њена квалитета. Тако нпр. храна, коју употребљујемо за гојење извесне врсте стоке, која храна услед својих саставних делова, дакле услед своје суштине, *гоји* стоку, даје стоци и живог више топлоте. Како су увек угодна града добро загрејана, па и прегрејана, може видети у многим стајама, у којима се дотична града зноје, ма да стаја није ни тесна ни ниска за извесан број града при обичној храњени. Увек знојењу може бити узрок само то, да је стаја остала топло и претопла сразмерно начину храњења.

Свеже и хладније могу бити стаје и онда, кад се топлота у стоци шестичка, или природно задржава, тако нпр. посривањем коња вуленим, или иначе топлем покривачима, или природном топлом одећом, нпр. рупом код оваца итд. На тај начин најповедена стока може, без и најмањих штетних последица, у хладнијим стајама стаповати. У тим случајевима не може стога ни извесити, изумијајући кад би их, са непажње, била јака промаја.

Противно овом, где стока не би била ни природно ни шестичка најповедена, треба се побринути за топле стаје, па било да се стока за обичне, па особене цели хране, то је све једно, јер ће се и у једној и другој случају храна боље употребити, тј. за постигнуће извесних цели, треба ће сразмерно мање хране, и да се иете цели постигну. Свако дугење у животној телу у онито, било то у виду зноја, или иначе на други начин, захтева извесну количину топлоте; а где је за боље постигнуће извесне цели пушка виша топлота у животној телу, где се она мора у пуној мери у телу и одржавати, и несме се узалудно хартити у ладним стајама; и то би одмах било потребно двојном извесне хране, који би морали да ствара толику топлоту у животној телу, буде довољна и за загревање тела, и за загревање ладнога ваздуха у стаји.

И за добро дугење млека, нужно је много топлоте. С тога се пре свега треба побринути, да одожд, музаре краве, онде стаја. Добу у топле стаје. Краве и овце, које се на ладнију на пољу музу, дају сразмерно мање млека од оних, које се музу у топлој стаји. За ову цел, несме стаја бити ни претопла, да се дотична стока зноји, јер би у том случају мање млека.

Од свију домаћих животиња, коња највише воду топлоту, ону најбоље подноси и велику врћуњу, али су и сви најосетљивији. На коње највише удаљени и начин оните несе; племенитији коњи више воду топлоту, а мање подносе зиму од простих коња. За коње је најповеденија шталска топлота од 12°Р, али она може да се мења између 10 и 14°Р. Већа топлота дражи већ кожу на знојење, коња ослабе и онда лакше назебу. Ако је у шталама ладније, коњи ће одмах да појуду више хране, а да сразмерно напредују, добиће дебљу длаку, ослабеће, умориће се и знојеће се лако и при обичним радовима, где није нужно велико напрезање.

Голеве много боље издржава ладнобу, а много мању топлоту подноси од коња, о чему се можемо свакидашњим

посматрањем уверити. С тога је за говеда најповеденија стајска топлота од 10°Р. Према чиненим опитима, најбоље је удаљенија топлота од 10°Р. На новојо телесно развијене говечета. Овита ради, храњења су говеда једном истом храњено у стаји са 10°Р, и у стаји са 4°Р. топлоте. Она у првој стаји најповедена су и развијала су се да не може бити боље, а она у стаји са 4°Р. топлоте беху најосетљива, длака их беше тамна, у оните не поканише животи ни напрежа.

Ни једна врста наше домаће стоке не може да поднесе у тој мери ладнобу, као овца и ни једној врсти овце није тако несвесна топлота, као и њој. Онда је најповеденија стајска топлота од 8°Р. У ладнијим стајама порашује боље вуну, али се и више хране утроши. Стрженице овце могу доћи у мало топлоту стају, а ривалост шикиво. У стајама са 8°, највише 10°Р. онде се, при обичној храњи, најбоље развијају, како с погледом на млеко, тако и с погледом на оните телесно развијене, а при бољој, гојавијој храњи, може топлота у стаји бити са 2-3 степена ниска. То су правило усвојили и Енглези и Францози за своје овце у свомом погледу. Она и зими и лети остављају преко дана отворена врата на својим отворима, па их понекад, али понекад само, истерују и на снег, да се прохладују, ма' их онде за то време и боље хране, да се у телу изнуха топлота одржава.

Односно стајске топлоте, стоји *свиња* у средњим између говечета и овце. Топлота од 10°Р. најповеденија је и за телесно здраву развијене, као и за гојење Већа топлота, него тако није подесна за гојење, као што није подесна ни велика хладноћа.

То су дакле правила, којих се сваки домаћин треба да придржава при гајењу своје стоке, ако жели да му се утрошена храна целосно иду употребити.

Р.

О ГАЈЕЊУ ПИСТРМАКА

Без сумње сваки је приметно, да су наше реке из године у годину сиромашније рибама. Како и не би, кад не само да немамо ваљан закон, којим би се ограничили риболов и омогућили безоборног тамањење риба, већ се не обавремо ни на оно мало законских одређења о заштити риба, што су предвиђена у ривничком закону. Динамит је свугде у унутрашњости најобичније средство, којим се ради неколико килограма употребљене рибе, стамане хиљадама ситних рибича, које ни зашто нису. Заповој је истина забрањен овај начин хватања риба, али, шта вреди хриво слово на хартији, кад се слабо жу бриче о неговом закљичном извршењу. Уз то ваља још имати на уму, да и некамо нарочитог закона о забрањивању риболова за време кад се рибе бију (бацају икру). Рибе се дакле тамање безоборно, с тога их и нема лако, а биће их све мање и мање, док год се позвани не сете, да нарочитим законом о риболову, не стави на пут досадашњем законом тамањења риба и док се не постаурају, да се одреде тога закона итнски најстрожије врше.

Но пре него што дођемо и до ове тековине тј. до ваљаног закона о заштити риба — а ово, без сумње, неће тако скоро бити — иогла би и сами знатио пошевати производњу риба. Потрошња риба је у нас велика и нарочито за време постова; нохх дана у години прана је јагма за рибу. Цена ни је услед тога велика, а биће и већа, што је риба мање. Исте околности изадале се и у другим државама, па да би се повећала производња риба, увало се штатско гајење риба у многим државама, па се у тај циљ образовала и нарочита удружења. Зар се не би исто могло извести и код нас? Пошловпривредници су у првом раду

познани да на томе раде. Гајење риба је, и ако споредна, ипак једна грана сточарства, па с тога неће бити излишно, да у кратко опишемо, како се гаје рибе на вештачки начин.

Овог приликом ограничеће се наше на вештачко гајење пастрмаца, јер се може сауде извести, где има бистрих потока са брзином током и шљачковитим или калцијевим поретом, а у којима има вода увек појединаку температуру.

За вештачко гајење риба потребна је пре свега чиста изворна вода, рибњак се више одређава за рибе разне старости и пуњина за пашње риба, која је обично 10—12 м. дугачка и 8—9 м. широка. Кућница треба да је тако удешена да се може доживи; у њу се смештају сандуци за пашње риба. Класије ћемо навести да се рибе могу вештачки пашити и на пољу.

Вештачко оплођавање на и вештачко гајење риба, може се извести само са овим врстама, које набављују посебна јаја (икра) и код којих је за пашње потребна текућа вода. Вештачки се могу оплодити и јаја која стоје у међусобној води — у низу, па и од шарана, који бацају икру у बारे, које не отачу, али је успех врло несигуран, па је с тога боље да се множе на природан начин.

Пастрике, које ћемо употребити за вештачко множење, треба узгајати пре него што се отпочну да бају, па их у нарочитим одељацима чувати у води све док не сазру за тај посао. Разне врсте рибе бају се у разне доба; нар. пастрике се бају у Септембру па до Јануара, шарани од почетка Маја до новца Јуна итд.

Вештачко оплођење бица на овај начин: У платна лиман суд усне се 5—8 см. високо чисто речне воде, која треба да има исту температуру, коју има и текућа вода у ово време, кад се рибе од природе бају; за пастрике треба да има вода од прилике 5—9°C. Икраш (женка) држи се у левој руци изнад суда, па се прстима десне руке лако глати по трбуху све докле, док се не истисне сва икра у суд. Одмах за тим узме се младац (мушка) па се на исти начин истисне из њега неколико капи млада (сл. 1.), док год вода не побегла. Икра том приликом по-

Слика 1.

топе на дно суда, па да би се сигурније оплодила треба воду у суду руком промешати. Овај рад мора се вршити брзо и врло пажљиво а разуме се да се рибе одмах после тога морају омет без одлагања спустити у воду. При свем том ипак угну 3%—4% усуде ове манушаладије. Икраш од пастрике, који има три године може да избади 500 до 1000, од 4—5 година 1000—2000 јаја. Један младац дољак је за оплођење 5—6 икраша.

Усуде, услављања воде набубри икра и потоне на дно суда, а усуде оплођења прво се замути, али брзо за тим постане омет провидна, као што је и пре тога била.

Многи огледи су показали, да при поменутом начину оплођења остане око 20% неоплођених јаја, с тога се препоручује други начин, при којем износи губитак само 1—2% а то је: да се јаја истисну у суд, у којем нема воде, а у другом суду пошема се младац с водом, па се тако разблажен прелије преко јаја. Још је боље да се јаја из 2—3 рибнице истисну у сув суд, па за тим изго непосредно на њих младац и промена руком, па тек онда долаје вода и најзад све поново руком промеша. Пошто су јаја стара била 30—40 минута у додир са оплођавајућом течиношћу, треба мутну воду код сандуца наведених начина пашити и докле принајавне чисте воде испирати, док год се добро не испери.

Испирива јаја се после оплођења преруче у сандуке за пашње, у којима има на два шљачка. У сандуцима се пусти млада чисте поточне воде и нарочито се пажу на то да вода буде увек чиста и да има водену температуру од 5°—9°C. Јаја, која су угнути, могу се лако по том познати, што промене боју; њих трбух одмах изабација из сандука. Рибнице се испаше после 32—80 дана; да ли ће се раније или доклије испашити зависи од температуре. 45 дана хране се пастричице мушкетом, које се налази у нарочитој пещици, која им испи на трудица. У то време су млада пастрике већ 25—3 см. дугачке па их треба преместити у већи простор и пашити воду из потока да протиче кроз њега. Сада отпочиње и вештачко хранење говећом ингерном и млеко. Ингерина се ситно исеца, пошема с млеком и промеди кроз ретко сито, па се тако даје рибцима. При свем том што рибнице треба добро хранити, ипак их се не сме давати сунане хране; јер храна, коју не потроше, пређе у трудеж, па рибнице усуду ње гину. После шест месеци рибнице су већ 7—8 см. а кад наврше годину 15—16 см. дугачке па се с могу пустити већ у једно одељено рибњак, у којем нема великих риба. Онда се хране ситно исецањем говећом ингерном, усавреном крвљу, угрушаним млеком, скакалцима, испешаним рибцима доклије врсте итд. Кад наврше 2 године пастрике су већ 25—45 см. дугачке.

Вештачки оплођена икра паш се, као што је већ поменуто у нарочитим сандуцима. Ови сандуци су развој облика и конструкције, али се у главном сви међу собом слажу. Изворна вода (поточна) доводи се у сандуку, који се тако поређају, да се вода из једног прелива у други, који лежи испод првог. Разлика у конструкцији ових сандука тиче се само њихових појединих делова и начина како се регулише придолажење воде. (Сл. 2. представља такав један сандук, који се слажу у Енглеској.) Сандуци

Слика 2.

се смеште на пољу у корито бистрог поточића, а да не би вода отлањавала вину, имају на задњој страни мрежу од жиче. Вода се у сандуцима обавља и непрестано прелије непрекидним придолажењем из потока. Другу конструкцију сандука за лево представља слика сл. 3. Ови су од при-

ликe 180 см. дугачки и 30 см. широка а степенасто су поређани један изнад другог; вода пада у њих у млазцима. Притоцање воде може се по вољи регулисати. И они сандуци имају заклопан.

сандучиће слој по слој, тако да између сваког слоја јаја дође слој маховине неска или маховине. Кад јаја стигну где треба, морају се одмах изручити скупа с маховином у сандуци за ислење; том приликом јаја ће потоути на дво

Слика 3.

Од поменутих сандука за легао подесијни су они, који се држе у нарочитој кућици за ислење, али су наравно и скупља. (Такве сандуке видимо у сл. 4.) Они се поређају степенасто један изнад другог, да се може вода преливати из једног у други. (У истој слици видимо код 1 решето са јајима, које се уметне у сандуку.) Сандуци су од њима, дугачки су 60 см. широки 13 см. а дубоки 10 см. једна стравна може бити од стакла, да се могу боље посматрати јаја. Да се јаја и рибице при вађењу не би додиривали руком, употребљава се сасвим проста млада ирежица (сл. 5).

Слика 5.

Из сандука за ислење пренесете се настрчице у рибњак. (Овакав рибњак представља нам слика 6.) Рибњак

а маховина озго плавити, на се може покулити и избацити.

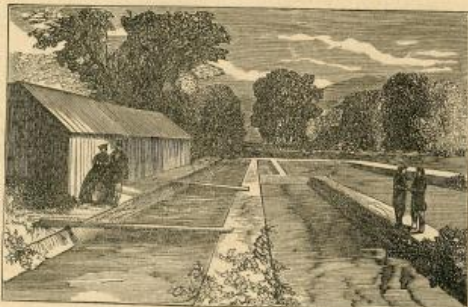
У нашим планинским крајевима има доста врло несвесних места за вештачко крајењима ове благородне прсте риба, на с тога сто у кратко описали најинтересни начини вештачког гајења настрчала, не би ли се когод одважио и на овај посто.

Ва. Ђ.

КАКО ТРЕБА ПОСТУПАТИ СА СТАРИЈИМ ВОЉКАМА!

Вештина пофарера, иако се тако не може огледати, ни употребити као при обновању снаге једне старе, изнемогле вољке, која има много дрвета, која има много дрвета а мало ролди. Оно изгледа, као да је с природи немогуће, да се у старој дрвету обнови млада родност, али је овде сугерно, да се то учинити може.

У вољкашима, као и у домаћим бангама, највишемо старих вољака, које по својој величини, ни уколико не одговарају својој родности. И ретко да ко у помисли на поправку ове неспремне, да стручњаци пригече о помоћ, и да доведу у склад величини и родност дрвета. Обично се каже: Дрва су стара, изнемогла, неће дајрајају, и зато их тре-

Слика 6.

ба заменити младим.

Ми нисмо тога мислила и велико: да је стара вољка једна унирољена ризица, коју само треба пештингом и знањем обновити. Ко стару, разуме се иначе здраву вољку, без зредог размислања, одсече, тај ту на њеном месту

Најзад ваља споменути да се олођена рибља јаја могу разамњати на страну, ако се добро накују. Јаја, вод којих се кроз луску провиде очи заметна као две прве тачице, најсигурнија су за пренашање. Јаја се накују у

закопава капитал, који se tek после дугог времена обновити може. А и зашто садити младу воћку и чекати и четири или година на њену родност, кад је стара већ ту, којој треба само извесне неге, па да она у брзо обилато рађају почне?

Чувени повар др. Лукас, рекао је својим ваџима, једном приликом ово: „Ко узме сириу и воће да однесе стару воћку, без да је најпре одрево промислио шта ће да уради, тај нева се са свога пута врати, у постелу легне и допае не устаје, док му се оно злекуде мисли неразију; тиме ће себи много користи!“

Разуме се, да има и изузетака. Ако је стара воћка шуља, сирог обележа и сува, онда јој треба извршити смирну пресуду, а у другом случају не, јер имамо довољно и разних средстава да ју из мртвих подигнемо, што у многим случајевима само од наше воље и нештине зависи. Ако јој он не уме помоћи, нека ићи за савет другог, а савета ће добити од сваког вештака.

Ево, и ми му ови наших саветов притичемо у пољу, па нека нас, у своју корист и носуша.

Доброме ди код једног старог болесника, који од *неродности* бољује, биће нам прва дужност да га тачно прегледамо, а пре свега да се уверимо, како се па њиховим врлинама детораст развијају: да ли их има и колико су дугачки? Ако их има, и они су само 7—10 сантима, дугачки, то је знак, да воћка нема довољно хране у земљи; ако су 20—30 сантима дугачки, онда стоје у правој сразмери; ако су дужи, онда је знак да је дрво пресухо сопа; а кад их је на дрвету у разним величинама, негде су кратки, а негде дугачки, нарочито на дељним гранама, онда је знак неједнаке поделе сокова у дрвету, и такво дрво треба подмаздати, да се сокови издвине.

По предвађеном знацима можемо да упознамо стање дрвета, и онда ћемо, како где устреба, припитати у помоћ и провнати на поправку.

У *првом* случају, кад воћка нема довољно хране у земљи, онда пре свега, морамо воћку, што но реч, од главе до теме очистити од маховине, лишцаја, одбуснуте коре и т. п., што се најбоље чини после једне дојуре кише, јер је и онде: „добро очишћено, пола урањено“. На онда треба да испитамо место, на ком се воћка налази, да ли је отворено, или лежи у неком склону. Ако је у склону, онда јој се само на тај начин може помоћи, да се доње гране сасече, да круна буде виша, и онда ће добити више ваздуха; а осим тога треба између заосталих грана све оне посеће, које буду међу собом испреплетане, и на тај начин добиће преустројену круну, која ће у оној склону сад, добити више ваздуха и светлости, а то ће ју осигурити на родност.

За тих треба испитати земљинице. Ако је воћка у тој мери запунтена, да се до самог дрва налази у трави, или се у тој стању налази на некој ливади или пашињку, онда треба бар за један метар око дрва уваколати суву траву попресати и ту површину преконатати, да жике добију више ваздуха. У водно се трава у већем обиму од дрва опреше и земља прекона, у толико ће и воћка бити снажнија и спрежнија за рађање, а и ђуре, које буде око воћке навишено, боље ће утицати на снажење њено.

За ђуреве нивомогах воћака, које се налазе на изнуреном земљишту, најбоље је италиско ђуре, или добро изложено и спремно бувањте (мешавца или коњот). Сва остала средстава, која се препоручују за поддржавање старих, нивомогах воћака, неупунивију у тој мери, као што је воће у бувањте. Вуре треба изнети пред зиму и лено га прострети око воћке, у толико је земља расколнати; према дрву треба наметати мање, а даље од дрва, више ђурега. Ово ђуре не треба у земљу затривати, него га просто само на вету, а с пролећа га треба уклањати; то важи за италиско ђуре јер бувањте може слободно с пролећа да се у земљу закопа. Исто тако треба и сво опало

лашће покупити и око воћке у земљу претрпати, јер је то најприродније ђуре; то треба без престанка сваке године чинити и то најбоље с пролећа, кад се буде земља око воћке преконавала.

Прва је благодет за старије воћке, кад их у жељенима јуви и јузу, сваке недеље по једану, заједно *разблажемо* италиском жопраном, или размуњеном говећом благаом. Ко овако поступи у код млађих воћака, тај се неће моћи показати, да му у пољивању већ развијени падови опадају.

Ако је земља у опште изнурена, нивомога, онда ће ту помоћи ђуреве с бувањте, али пре ђуреве треба свакојако најпре земљу око воћке преконатати и с бувањтема замешати; тако ће и пре и боље утицати на опоравање нивомоге воћке. У колико се шири простор око стабла на овај начин нађуре, у толико ће успех бити сигурнија.

У *другом* случају, кад детораст у правој сразмери порашњују, а онет за то је воћка перодна, треба исто тако воћку пре свега добро очистити. Неродности могу бити често узрок и разни инсекти, које ми чинићемо маховине, старе коре и т. п. уклањајемо. Даке, ми смо и у овом случају нашу праву дужност извршили. Али има воћака које правилно расту, па ипак неће да рађају. У овом случају може бити и узрок и сами сорта, јер има сората, које у старости нећна лено и правилно порашњују, али престану да рађају. Онда сигурно помаже пресеклањивање с неким бољом, роднијом сортом. На ту дељ ми ћемо воћку са свим у главу скресати, па ћемо ју на оној граде, које није дебеље од 6—8 сантимагра у пречнику „код кору“, или „на усек“ пресекати. На онај начин ишаћено већ треба године леног рода. Али онде имамо да приметно, да се оно извршити може само код *јубачагет* воћа (јабуке и крушке) сигурно, а код *контичаче* воћа иде по тешко и испурино; у остало, контичаче воће (вишње, јајскаја, шљана и т. д.) и није тако упорно на рађању као што је то случај код јубачагет воћа, па макар контичаче воћке и старије биле.

Ако на старијој воћки посеје дугачки и слаби, водени детораст порашњују, као што се то догађа у пребујним земљама, онда ћемо дуг дрва и дељних грана оштрим ножем запарати воћку одозго до доле на више места, па дебао ћемо награти више земље, а некако ћемо ишла оштром сивром преснати; па тај ћемо начин спречити овај пребујан пораст, а на сигурно ћемо изваћати родност.

У последњем кад случају, где детораст посеје неједнако порашњују, треба дрво подмаздати, т. ј. скресати му грање на целој крузи; то врло добро утиче на обновљиве родности. *Сваку старију воћку можемо на тај начин подмаздати и за кратко ју време довести на род.* По још на онај начин није подмаздавање воћке, не може ни замислити, како се стара воћка брзо присела на рађање. На месту, баш где су гране скраћене, избију онда многи млади и здрави отањци, које с обзиром на кругу, треба лено разредити, а који ће образовати са свим обновљиву и родну воћку, и тако ћемо не само воћку од смрти избавити, него ју сасвим подмаздати и на родност натерати.

Ово је, истина, лакше усадити младу воћку, него старују опоранити, али је већа заслуга за воћарство и веће уважање за домаћина, кад старују воћку, не само од пропасти спасе, него ју својом вештином и трудом за краће пресе на родност доведе, но што би га новоусађена младина родом образовати могла.

Ко је од наших домаћина са својим старијим воћкама на предвађене начине поступи, тај ће нам наше савете одобрити; а ко их није употребљавао, а буде их у датијим приликама употребити, може у напред бити уверен, да ће му труд у скоро бити награђен леним и обилатим родом, док ће онај, који младу тек усади, имати дуже времена да

чека на род, а Бог zna, хоће ли и дочекати, да желимо очекивани род са своје младеце уберо.

Пробитачице је дакле стару, али здраву вољку подмладити, да од младеце род нечекавати! **др. Р.**

КАКО ТРЕБА СПРЕМИТИ ЗЕМЉУ ЗА ИЗВОДИНИЦЕ?

Изводнице су оне леје у баншти, у којима изводице расад од поврха и цвећа. Ако хоћемо да изведемо добар расад, онда морају и изводнице бити направљене од добре земље. Треба знати, да није свака плодна банштена земља добра и за извођење расада, да нарочито ситија, а ивица семена потребују нарочито спремилену земљу, и да се није нији расад никако не може добро развити, ако се у добру земљу не посеје.

Није довољно, да земља за изводнице има само сва својства једне употребљиве банштене земље, више дакле довољно да је она иначе добра, меза, топла и сивка, него да је пре свега и то нужно, да је сасвим ситна и да је у стању да одмах у почетку да оних нежних, младим биљкама, у пуној мери потребну храну.

Научом и практичним опитима је неоспорно доказано, да млад, у густо посејан и попиока расад, много више хране земљи одузима, него све старије биљке; из овога дакле и потиче ово важно и корисно правило, да се за извођење расада не сме узимати ни употребити она земља, која је већ једном за то била употребљена. Изводнице у отвореном површном дакле, несмеко засејавати пре, док земљу у којој али са сивом, или деливице непониома. — Јаво љубрење само, ују није довољно. На у толим дејима не треба да употребљујемо стару, већ једном употребљену земљу, за извођење повог расада, него се мора и онде нова, нарочито спремилена земља узети.

Добру земљу за изводнице треба на следећи начин спремити:

У крај банште треба за тај посао одредити једно заклоњено место, и ту дозети једна кола старе љубревите земље, $\frac{1}{4}$ кола бусева са некоег највишега из другог сунчног места, где се стога испушта на пашу и $\frac{1}{4}$ кола добре шумске земље, $\frac{1}{4}$ кола песка и толико просејаног пепела. Све ово треба на једну чеврстасту гомила сложити, а про тога добро измешати. Одмах за тим треба гомилу прелити шитскоом мокраћом, или у води размућеном говеђом балегом. Мокраћа ова има у себи много хранећих твари, које су за пораст и развиће младих биљака врло потребне, и оне ипак усева само онда, кад би се у свежом стању употребиле. И делице треба неколико пута прелити гомилу овом мокраћом.

Опаво треба гомила ова да лежи 2—3 године, а сваке године треба ју 3—4 пута добро испретурати, да се скроз добро напоји ваздухом. После тога времена, земља је способна за извођење сваког врста, и најзанијер расада; нова земља, није добра, а што је старија, тим је боља. У новој земљи још се хранеће ствари нису раствориле, нису сатопиле, нису још готове за храну, и оне онда хрљаво тгату на све делове премеда и негде биљке, нарочито обарију расад од зела (кунуса, келја, шарена, келераба) и шебоја.

Ону количину земље, која ће нам требати за изводнице равно с пролећа, треба још с јесени да одвојимо и негде под кров сметионо, да до употребе остале сува, јер се вишом и снегом одвајена, врло тешко сунти и загрева, и у том би се случају са спремом изводница одонаши.

Пре употребе, али још с јесени треба земљу просејати, да се извади све оно, што не треба да буде у земљи, као грудце, камење, шерица, слама и т. п., јер земља мора бити са сивом чиста, а добро просејати можемо је само онда,

кад је сува; влажни се не да просејавати, јер се колуца, и онда се не може употребити.

Кад загреба, ни ћемо земљу у повртак извети на одређено место сметиати, леју направити и грабљак лепо поравнати.

У оном спремиленој земљи нема ни кичице од неке гранулице, а то много значи за ову земљу, коју ћемо да употребимо за изводнице, јер гранулица гушти, убија млад расад, а тешко ју је у густем расаду а плевати, а да се расад не поведе.

Многи и превиоко повртари и домаћини узалуд се труде, да изведу добар, употребљив и здрав расад, на свом неупућу преиспују разне узроке. Кад млад расад немо да направиле, неће као што треба да се развије, онда будите сигурни, да је нећимом гротк неподосна, неспремљена земља, која се употребљава за изводнице, а у рци је домаћинско, да све нештоде отклони и увек добар, здрав и развилен расад добије.

ИЗВЕШТАЈ СА УЖИЧКЕ ИЗЛОЖБЕ ГОВЕДА Срп. Пољоприв. Друштво

Иако изасланику Друштвеном, част ми је поднети друштву следећи извештај о изложби говеда, приреденој у Ужмцу 24. ов. мес.

Изложба је праредена од стоке делова ужичког округа, а била је подељена на 4 одељења.

- I. одељене краве с овогодшњим телма
- II. " јунице неприраштане парењу
- III. " јунице до 2 год. старости
- IV. " бикони старији од 2 год.

За усеће на изложбу пријавило се 199 одгајивача. Од пријављених града, било је доведено и изложено и то: Крвава с телмама пријављено 87 града а било на излож. 80 града
Јуница " 56 " " " " " 49 "
Јунава " 58 " " " " " 49 "
Викона " 101 " " " " " 84 "

Свега пријављено 302 града а било на излож. 262 града

Од изложених грама у појединим одељењима, оцењивачки је суд извадио као подобна да конкурину за награду, и то:

У	И.	одељене	24	града
"	II.	"	20	"
"	III.	"	14	"
"	IV.	"	24	"
			Свега	82 града.

А наградају је из сваког одељења само по 5 свега 20 града, јер више није било награда. Поименице награђени су ови одгајивачи:

У I. одељењу за изложене краве с телмама

1. Радисав Митровић из Б. Банте ср. рачанског место прве награде, *маломинском*;
2. Милован Шоцајић из Ивањиче ср. жоравничког, I. наградом у новцу у 150 дина;
3. Тодор Вељчић из Ужича II. наградом у новцу у 150 дина;
4. Сино Ковачевић из Добриня ср. пожењског III. наградом лугу вредности 54 дина;
5. Јазар Јовановић из Горачице ср. рачанског IV. наградом лугу вредности 45 дина;
6. Мејандо Цвијовић из Каменице ср. ужичког V. наградом лугу збирна вредности 20 дина;

У II. одељену за изложене жунице:

1. Михаило Јевремовић из Брањана ср. златиборског I. наградом у новцу у 100 дина.
2. Деско Марин из Севојне ср. ужичког II. наградом у новцу у 50 дина.
3. Белимир Јовановић из Расне ср. пожењског III. наградом у новцу у 30 дина;
4. Боска Срећан из Добриња ср. пожењског IV. наградом у новцу у 20 дина;
5. Радисав Митровић из Б. Ваште ср. рачанског V. наградом кривач вредности 8 дина;

У III. одељену за изложене жунице:

1. Марко Матовић из Језевине ср. пожењског I. наградом у новцу 100 дина;
2. Павле Мирковић из Потпећи ср. пожењског II. наградом плуг вредности 32 дина;
3. Недељко Николић из Косјериња ср. пригорског III. наградом у новцу у 40 дина;
4. Навко Марковић из Тубиња ср. пригорског IV. наградом у новцу у 30 дина;
5. Сретен Макавић из Врела ср. ужичког V. наградом пчел. справе вредности 20 дина;

У IV. одељену за изложене бикове:

1. Перша Барагић из Душковица ср. пожењског I. наградом у новцу у 150 дина.
2. Радисав Максимовић из Севоје Ријеке ср. пригорског II. наградом у новцу у 100 дина;
3. Љубисав Савић из Б. Ваште ср. рачански III. наградом у новцу у 50 дина;
4. Видоје Чубриковић из Љубиња ср. златиборског IV. наградом у плугу вредности 54 дина;
5. Васо Поповић из Кућана ср. златиборски V. наградом у новцу у 45 дина;

Другијене награде додјелиле су: Радисаву Максимовићу из Севоје Ријеке за бика 100 и Леку Маричу из Севоје за јунку 50 дина и издате им у новцу, пошто справе нису набављене ни послате пре изложбе. Но при издавању тих награда, објавио излагача изјављено је: да ће им Друштво радо набавити справе, које би желели у вредности датих награда.

По савршеном прегледу, оцени и досуди награда, оцењивачи је суд, но жељи и олакшање г. окружног начелника, од изложених бикова одабрао и откузано за потребу округа и о тронку округа 7 бикова и то од ових одгајивача и по овој цени:

Од Хранислава Максимовића из ср. пригорског за 200 д.			
- Јована Петлиара	* *	ужичког	* 160 *
- Љубе Поповића	* *	златибор.	* 160 *
- Радис. Митровића	* *	рачанског	* 220 *
- Вељка Николића	* *	пригорског	* 180 *
- Стев. Јелчића	* *	пожењског	* 220 *
		Свега	1310 д.

Како је доведена стопа на изложбу на време rasporeђена по одељењима и изложба била у свому уређењу до 8 сак. пре водне, то је оцењивачи суд могао присутити оцени још у 8 сак. пре водне и довршити сав посао до 1/12 сак. пре водне. За то време, док је оцењивач суд радио, савршена је у цркви служба божија; на је онда свештени приходом свештенство с народом из цркве и вароши прешло на изложбу, где је одсуство водосеобење. По савршеном водосеобењу г. прота Милан Бурић је изговорио пред скупшеним светом и излагачима, познатом својом речитошћу, врло лепу, врну патристима и овом чини складну беседу. За тим је сав присутни свст зашпао на одељењима и разгледао изложена грања. А баш у водне је у присуству свега присутнога света на изложби, оцењивачи суд прочитао којима је одгајивачима досудно награде,

и позвао их, те су своја грања провели поред присутне публике и примали јурдно снаси своју награду. Тако исто су проведени и сви откузани бикови и исплаћени одмах и у присуству свих одгајивача и остале публике. На тај начин је изложба према распореду и програму трајала до водне и пошто је све савршено, и одгајивачи са својом стоком и присутна публика рашлици се.

Како по броју изложене стоке тако и по учешћу одгајивача и осталих посетилаца ове изложбе, успењех је задовољавајући. Подружја је приређењем ове прве изложбе, постигла више, него што се с првом могло очекивати. Она је својом детаљношћу и ревносношћу зајимљивом и настојавањем својих чланова, повереника и других својих пријатеља и поборника, успела да мисао о приређењу изложбе проведе и објасни по целом ужичком округу и да увери приреднице о општој користи, која се од приређења изложбе има, и о евентуалној и личној њиховој користи при излагању својих грања. Ревност и усталожност ове подружнице и прилично приређења ове изложбе, као и иначе, похвалне су; у чему се омет највише одвајкују потпредседник и деловода подружнице.

Посматрањем и оценом изложене стоке, на мене, на писано и на остале посетиоце изложба је пријатно утицала и израдовало ме је, што сам се уверио, да ужички округ, према свему свој брдовитом положају и општој клими, има добру сток, бољу него што се обично о њему мисли. Поред онога стивога, мургастакога соја, који је кажда својевест онеко крају, види се овде овде и по неки месец од речених страних раса и сојева, укритијем са домаћим сојом; али је у већини, и изгледа да јако преваљајући и потискује све остале, наш обични домаћи сој, средњег раста и свикате боје. А што још више може да зарадује приреднице, то је, што онамо јако продире наш чувени колубарски сој говеда. Онака се, да и сами онамошњи приредници јако цене тај сој и неговне бикове, тако да је то одељено било и најчаше по броју и најчешће по квалитету изложених грања, тако да је милина била посматрати по одељењима. У опште изложена је стока већином и била добра; а штета, што је онако мало излагача — одгајивача — награђено, јер је ступио мали број награда предјачи и одређен, те су због тога многи одгајивачи отишли незадовољни са изложбе. Но што је ове године и на овој првој изложби проузгунето, желети је и надати се, да ће се у будуће поправити и надонадигати.

По моме мишљењу за побољшање и унапређење сточарства и свециднако говеда, које је за ужички округ врло важна грања приреде, не треба много музе и трошка ниш дуго времена, јер се све то може постићи већином домаћим сојем. Само мало више пажње при одбирању грања за припод — нарочито бикова, боља храна и нега, на ће се много постићи. А да то чине онамошњи приредници треба их будити и поддржавати на то; што ће се ваљано осталога, постићи и чешињем приређених изложба. Али највише ће и у овоме, као и у свему другом, утицати на сточаре и приреднице тражња и проходања и добра цена стоци.

Не могу да нарочито не истакнем и похвалним старење окружне скупштине овога округа — а чини ми се понајвише садашњег окружног старењина, да се квалитовно добрих бикова о тронку округа поготово приредницима у провазидни и одгајивању говеда. Округ је потпуно на тај циљ 10000 дина, из које се суме јако набавити 35 бикова и раселати по целом округу за онобањане врана. Потетак у набавци учињен је прилично изложбе у Ужичу; и као што је напред споменуто, откузано 7 бикова, међу којима је само један месец од стране расе и домаћег соја говеда, а сви остали су од домаћег соја. Похвално је тако исто, што ће се набавка вршити у земљи од домаћих сојева и највећем делом од колубарског соја. Ја ово особито истичем и хвалим, јер верујем, да ће се набавком добрих бикова у земљи и од домаћих сојева, пре и више

posti, но набавком са стране и од страних раса, где се више може грешити у избору и оцени, те се поред скупица плаћања купуљених грама и дугека чекања до постижења жељених резултата, може још и више нашкодити у помоћи домаћем сточарству.

Благодаран сам друштву на поверењу и овој приликом.

7. Септембра 1897. год.

Топчидер

В. С. Богдановић

**ИЗВЕШТАЈ О ПОЉОПРИВРЕДНОМ ПРЕДАВАЊУ
НА УЧИТЕЉСКОЈ СКУПШТИНИ У КРУШЕВЦУ
Српском Пољопривредном Друштву**

Одзивавши се позиву Друштва од 28. јула ов. год. Бр. 3848 да на XIV. учитељској скупуштини у Крушевцу Државно предавање из свиларства, које Друштво приређује част ми је поднети му следећи извештај:

Као друштвени наследиш престао сам се скупуштинској председништво 2. о. м., с молбом, да ми одреди дан и час, када ћу предавање држати. На предлог председничког, скупуштина је пристаја да се предавање стапа на прво место у дневни ред за јулијан дан. 3. о. м. у 8 сати у јутру, пошто је скупуштинска седница отворена и прочитан записник седнице прошлог састања, приступило сам предавању.

Предавању су присуствовали не само чланови Удружења, већ и знатан број остале заинтересоване публике.

Пошто сам у кратким потезима изнео важност пољопривреде у опште и потребу, да на узаређењу исте исте треба да ради сваки образованији члан Друштва, прешао сам на користа, коју би пољопривредне наставе у нашим основним школама имала не само сеоска школска младеж — као будући пољопривредници, већ и одрасли грађани дотичне општине, па и сам учитељ. Тагировао сам и метод предавања пољопривреде у основним школама, изнео сам потребу да наши наставници и наставнице основних школа, за успешан рад и на том пољу, треба да прикупе што више знања из појединих грана пољске привреде и да баш у тај циљ и Српско Пољопривредно Друштво приређује предавања за наставнике основних школа у разним гранама привредним, а оне године специјално из свиларства. За тин сам прешао на главни предмет предавања т. ј. на подизање дудова, као прву погодбу за гајење свилених буба, на произвођу, набавку, чување и лежење семена свилених буба, на саверавање од земаља семена до гајаравања гусеница, на узаравање, сортирање, убијање и чување чаура. Прешавши на разне бојесте свилених буба, узроче њихове појаве, погодбе под којима се више шире и зрече које ваља предузети, да се ширењу њихових стапа на пут, дотакло сам се и начина производње семена у нарочити заводима, у циљ сузбијања појаве пегрине, као најопасније болести свилених буба.

Најзад сам благодарно слушаоцима у име Српског Пољопривредног Друштва на извршењу наживи и интересовању, које су овом предавању подонили и израњо наду, да ће се у будуће у многим нашим основним школама увести рационално гајење свилених буба.

Предавање је трајало близу 2 часа. Предмет предавања такве природе, да сам се жором ограничити само на причине. Међу тим, којим тим сам насно добио позив за предавање, те услед краткега времена, писам се жором споразумети с Друштвом, да ми преко крушевачке Пољопривредне подружнице пошаље списак за одмотавање свиле, а у циљ да слушаоци увекима с ридом којега те списае.

Пошто је председник скупуштински најавио благодарност Српском Пољопривредном Друштву на приређењу предавања, о чему имам част Друштву овим извештајем, ре-

шипа је скупуштина да Учитељско Удружење о овом трошњу предавања штапама као додатак „Учителу“, а предавању да се даде хоронар. Потписани је уступно рупониче предавања Удружењу да га штапама, а што се тиче хоронара, изјавио је, да не прима, већ да га поклања удружењу. Скупуштина је по том изабрала потписаног за почасног члана Учитељског Удружења.

Завршући извештај благодарам Друштву на поклоњеном ми поверењу и почастима.

7. августа 1897. год.

Краљево

Вада Ђорђевић

наст. рач. школе и редовни члан
Срп. Пољопр. Друштва.

Б Е Л Е Ш К Е

Да ли је неко платно чисто ланено, или у њему има и памука, познаће се најбоље, кад се на платно капе кап фина зетина. Ако се кап распине у кругу, платно је добро, а пометано је, ако зетин оде дуж влакана.

М. П.

Лен за прозоре (ист), који се може и без пожа скидати, гради се кад се у топлоти смења 9 Делова узварена ланена зетина, 1 део лоја а томе се дода толико одгована белана, колико је потребно да лен буде довољно густ.

М. П.

Какви сно? — Кукамо на рђава времена, а не старало се да их поправимо. — Вичемо на адвокате, а ту жакимо се за сваку ситињу. — Вичемо на Језаре, а купујемо баш од њих што нам треба. — Вичемо против параде, а стидимо се за скромно одело. — Кукамо, да нам рђаво продали доњава храна, а омет купујемо мађарско брашно. — Кукамо на недостатак новца, а омет га не ценимо. — Кукамо на несталошћ у ратарској стаску, а сами га не поштујемо. — Кукамо, како се свиленичким познањем животи користе и богате, а врло се мило старано за образоване свиленичких синова. — Кукамо на млађе, а омет их један другом примамујемо. — Кукамо на дивљаре, а потписујемо их меснице. — Вичемо на све а на свакога само не на себе. Хоћемо да преустројимо свет, а не умемо да преустројимо себе.

Овако стоји у једном чешком аусту — призива и ми Срби оно што се нас тиче.

М. П.

Је ли потребан бич? — Ко мисли да је при раду за које неопходно потребан бич, јаво се вара. У бродоштој Шпајдерој предаде поитаниси коња по најгорег врху преко алиписких влакана и врше најтеже послове без бича. Исто је тако и у Норвешкој. Услед тога се врло ретко нађају стари коњи. Чим издрбад довољно ојачају, иду уз кобиле на рад, на било то на њиву или по пасишту, те се тако постојно свилку на ход. Тако коњи своје време слушају на ономне (гласе) војине, него ни на гуде. Ђемони су тако ненешити, а бич ретко когод и носи, па и у том случају, употребљаван се врло ретко или никад. Али је истина и то, да се кола не преговаро, а нарочито ако су припрегнати млади коњи. Сем тога коње добро хране, на их с тога и могу да употребљавају за рад 25 до 30 година. Норвешки коњи су врло мирни и нитоме, да их сваки може без биче дотаћи, но поред њих прође. Оно шта може да учини благо и умесно постојане с коњима.

Ва.

Држете музаре у топлој стаји. — На једна друга стока није тако благодарна за топло стају у зимско доба, као што су краве музаре. У топлој стаји дају више и бољег млека, мање хране трпе а при том се и вдрже у снази, па и уоје. С тога се на првом месту побрините за топло стају за краве музаре.

Да бикови буду што дуже способни за прилод, — зависи у велики случајева од самог сточара. Успех неуспех поступања с биковима, јавља се ступице рано неспособност за прилод. Често се морају продати бикови каснију, тек што су навршили три године. Разуме се, да се у том случају не продају по цени прилодних граа, већ по тежили, као и остала за каснију одређена говеда. Већ узелат тога прерива сточар штету, а кад се узме у обзир, да иначе *добар* бик треба што дуже да је за прилод способан, како би дао што већи број добрих потомака, онда је штета тим већа, што се раније јави неспособност за прилод. Да бикови дакле буду што дуже способни за прилод, не треба их ступице младе употребити за скокове. Ступице млади бикови нису још ни сами довољно развијени, на ако се за свак употребе, забраке а веће дати ни слабије потомаке. Прилодни бик не треба хранити средњима, која лако и брзо геје, јер угодни бик отека, удеши се и тром је при скакању. Овас и добро сено најодеснија је храна за прилодне бикове. Нарочито треба пазити на то, да се прилодни бикови редовно по полу крећу. Неистратно држање бикова у штати за јаслама врло је често узрок прераној неспособности за прилод. Такви бикови брзо изгубе воћ и вољу на скакање. С тога их треба дневно истеривати на пашу, у испусте или их презати у кола и употребити за лаке радове. Прешње прилодних бикова и употреба за лаке радове ипр. да дозове зеленију пашу итп. не само да није штетно, већ на против врло корисно, јер ће при том бити здравији, дуже времена способни за свак и добројуднију. Разуме се, да их у том случају треба поверити поузданом човеку, који ће на њих пазити и с њима благо поступати.

В.

Карњол се даје преко зиме у подручја најбоље отуђати, па и ту не задуже време. За осталу треба га с поновеном заједно са земље извадити и то кад је јан. сун дан. Најодесније развијене *руже** (потома) најбоље су за остављање. У подручја треба наметн 40—50 салт. високо *мало* *слабог* песка; у тај несак треба карњол до половине стабла улопати, а *вишње*, које *ружу** окружава, треба за једну четвртину скратити, а да само *мало* *ружу** надмашије. Кад се несак осуши, треба га наљажно омет олажати, али добро привазити, да се и *ружу** не олакши. На начин може карњол да се одржи до Божића, а према околностима и дуже, што ће поглавито од доброте подручја зависити.

Вештачки наведене нечурке бивају много кружније кад се задлажу устајаном водом, у којој је уступо мало салтари; у колико се, према месту где се изведе, чешије онаковом водом задлажу, у толико ће нечурке бити кружније. На овај начин произведене нечурке, имаде су шешире до 20 салтима, у пречнику велике, а биле су до 250 грама тежине, и омет заду чврсте и меснате.

О покривању сјена несак. — Већина посеваног семена — у тевој или влакној земљи, пропадне зато, што се грабљима предубоко прегрнати, или се кроз олоду повринути не може влада да провади. Да ће бити корисно, да се сјено покриве несак, то се лако може знати, а то је вод ситног семена, ипр. код семена од мајорана, пелерита итп. Али ће и вод осталој повтарској семени свако врло сигурније вићи, ако се, место земљом, покриве несак. После покривања несак, треба несак мотков, или деском добро притпати. На овај се начин свако врло једнакост покрива, па ће једнакост и неки, једвакост и покривати. Ко има чврсту земљу, нека се ира сејању користи оном напоменом.

Да **наводице од разног корена више семена рађају.** — Познато је, да што изводице више жала знају, да тиме и више и бољег семена рађају. Да корене од изводица што више ситних жала — *власица* — добије, употребљуј *Кинези*, као првазати батвоцима, следећи

начин, који је и несак ових редака опробао и о изпробности истога се уверио. Дакле, ире него би с преледа за извођење семена ротаве, *Арчи*, *ири*, *ири*, *рени* итд. изводици треба сваки корен оштрим ножем, од главе до пертина доле, поплитко на 2—3 места апарати, оставити да мало прорече, па онда га у добу, устепише земљу уседати. На овим уренима образовале се мале гунице, из којих ће многе ситне жалице нарастити, које ће много допривети бољем и напреднијем порашивању дотичне изводице, а у колико ова буде у порасту напреднија, у толико ће више и бољег семена допетти.

За вошке које кувају и пеће да напредују, најпречи је дес; да се поубуре валуденији неседок. На ту цаљ треба, *мало* *подале* од стабла, ископати у ширину од једног метра 6—7 сантимера дубок козуд, и у него наустити подоста валуденог недела, па га онда поцрпити оном избаченом нељом. Бреске, које су већ на умору бајат, на овај су се начин сасвим опрерасте и прераску рађају. У место валуденог, ми можемо узети невалуденог недела, ад *вога* у половинах *мањих*.

Добра салага од целера. — У место да се целер на плочке, као обично, сече, треба га на тереници истити као и реп, па онда посодити и сиритом с жуљином начити. На овај начин *зотолена*, много је пријатнија.

И стабљика од прораслог спаваћа може се за једно употребити. Познато је, да рано с јесени посеван спаваћ, које с преледа брзо у сене да прорашује. Док су стабљике овога пораста још младе, треба их на кратке комадиће исечти и као зелен пасуљ — *боранју* — аготити. На тај начин дају врло добро и укусно јестиво.

Против јаког штудана прерочује један француски лекар ово: Треба узети комадић шењера, па га замочити у добро јако сирће, и онда га метнути у усту, разгрицати га и прогутати. Исти лекар уперва, да је то средство у највећим штуданама заступало.

Које млаке црева краљеве. — Египтске новине већ немају довољно речи, којима би свакој грађанин и селачкој кући препоручили држање коза, од којиховог доброг млека. Они су поставили и срањене између најбољег краљев и војничког млека и свињану су ово: *воље* *млеко* има 7% мање воде, и скоро два пута више масних делова но што га има краљево млеко, а 50% више сувих делова. Заста *ведика* *равалка* *између* *једног* и *другог*, само да није оно неспособно мириса у којем млеку.

Одбијање ждревца. — Ждрецад се обично одбијају онда, кад *варше* $\frac{1}{2}$, до 4 месеца, а то треба извршити поступно и наљажно, јер *сали* *пага* *прелци*, *неколико* *би* *будућем* *телесном* *развоју*. Пре стварног одбијања треба давати ждрецте прерушеног оеса и изабрати му најбољег сена. Раније одбијање није пробитачно ни за ждревца ни за коблуд, а докоче од 5 месеца није такође добро за коблуд, а ни за оно ждрече које у себи носи и које већ у то доба повине хране за своје разне потребује.

За гојене пшавана — *патака*, *нема* *боље* *хране* *од* *јочка*. Јочак треба аготити у води да сасвим наубри, или још боље да проклија, па онда га таконот по три пута преко дана, негде у валуду затвореним патакма давати. За четиријест дана оном храном краљеве *патак*, *врло* *се* *дело* *утоје*. И остала *жанина* *даје* *се* *на* *овај* *начин* *бро* *и* *добро* *утојити*, *нарочито* *гусе*.

Пресејавање четинара у пролеће. — На питање једног практичног економа: Да ли се четинари и у пролеће могу с поудањем на успех пресејати, И. Филипов, врло некусан пулар, одговара следеће:

Четинари се могу и у пролеће с успехом пресејавати, ако се жале преседа сачувају и заједно са земљом ископа и преседа. Пресејавање се врши одмах, чим се земља *иоле* *открива*. Само *може* *за* *преседа* *наступити*

опасност од jutrenjih mrazova, ako se zasede po nočarinih i vlažnini zemljištima.

Sačene treba vršiti rano iz jutra, i najbolje je presađivati četinare koje nisu starije od 3 godine.

— 4. —

Ne diraj pčele zimi. — Jedan pčelar svetnik pita prepo jednog poloprivrednog lista ruskog: „Jeli moguće provesti zimu bez pčela u ođaji i ako je moguće, to pod kakvim uslovima?“

Češeni H. Verderski na to pitanje sasvim kratko odgovara: „Opšti vršeni se pčelama zimi u toploj ođaji pokazali su, da se pčele veoma teško vraćaju u košnicu i to samo u borčini, na sluh. Spoljašni svet izaziva pčele a one padaju na prozorska okna, na svetlost, u košnicu se ne mogu da vrate. Pčele se nađe zimi u polu ukočenom stavu, nemaju potrebe običnog života, i u po tome je obespećavane pčela u zimke doba bezuslovno štetno.“

— 4. —

Originalnost. — Pčedivo razlike iz dreve, u kojoj su pomešane razne biljke, sad se u veliko praktukuje. Na polovnoj plazobli imala je elama jedna, na kojoj se dovoljno moglo čitati ovo: „*Bilana rakova*, koja se sastoji iz tri dela drveta i četiri deo iz više sastojaka: oskuretu, borog sleza, omana, zone, stranjice, voskoveđine, kamja teđa, selaske mahovine, veđe i koštada od šentelja. Rakija je stara 3 god. a sigurno je lek protivni sniše u prejma a dobar je lek i od jektive. Izalagat po Dušan Jelanji iz Godovika.“

Rakija je u istini lea, ali da ona sigurno lezi od sniše, na jom da je i dobar lek od jektive — to je moglo izvestati, a ne sumnjivo je da po jedna zanjica te rakije otvara apetat i jelu kod onih, koji pate od nepešnosti.

— 4. —

Gde usena kajcija najbolje? — Mnogi veruju, da kajcija, isto tako, kao i breskva i vinoza loza, najbolje usseva i najdelniji rod rađa na proseju, pa jom ako je to mesto od severa zakloveno nekim zidom, a to je verovano pogrešno. Kajcija, istina, u domaem vrtu zahteva zakloveno i tonal položaj, ali je kao visoko, ali srednje drvo, koje slobodno i usaljevo stoji, mnogo rodnije, nego kad je negde sasvim zakloveno. U zakludu treba kajciju određiti položaj, koji je prema istom otvoren; takav položaj je jom najpogodniji za kajciju, a mnogo je maše podsejati jom, jer tu je za kajciju vrlo tonko.

Od siju naših voćaka, kajcija najranije kreše i najranije cveta. Na proseju pak — na južnoj strani — jom ako je mesto zidom ili nekim drugim od severa zakloveno, cvetanje kajcija za 8—10 dana ranije i jom u ono doba, kad su voši jom vrlo hladne i kad može biti i mrazena. A kako je kajcija cvet na zimi i mrazu vrlo oseljena, to je one slobodne kajcije, koje je doćije i cvetati, mnogo sigurnije i obilnije roditi. od onih, koje su više zaklovene. A kako je rod, dok bar kao dešavni nenorasti, mnogo oseljena i na joku preneši, to je od preneke i mnogi rod otvati. Drva, koja su od severa zaklovena, a od juga samo sasvim otvorena, rađaju, istina, krunjiji rod koji i ranije sazreva, ali više ni blizu tvoj soćani ni marasa, kao što je rod s onih drva, koja slobodno stoje.

Poprivanje jagode. — U opšte niko ne pokriva jagode preko zime, jer su one krunje baćenske jagode čerste na zimi. I ako su vešavne čerste na zimi, jer ih ima i šokćinik, koje jaču namu zimu ne mogu da izdrže, onet ih, sniše sigurnosti radi, treba od jate zime osgurati, jer i ovni najvranjih baćenik jagodama, škode jaki i sni mrazovi. Pred zimu dakle, treba između noćinik bopora nasuti 2—3 santimetra sveoko dobro sagorelog ćubeta. Onam, ne samo da je jagode otuvati

od zime, nego je se jedno i poćubiti, te je ćubet proćele mnogo obiljati, i krunje naćodivna uroditi.

Vinon napušene zime — ne treba iknad ostaviti da dnuke stoje, nego ih uvek valja poklirati, jer se u prion slučaju propušaju naću, na ja oni jako doćri bla, i onda propušaju naću u vino, to se ono usad toga upari; a kad elame pološke deke, onda su zanjicni usse otlošeni vinom, ne mogu da se sasuje i ne propušaju naću, i se toga se vino ne može poklirati.

Čuvajte laste u stajama. — Muve, mušice i koćari, usmiruju leći stoju u toj meri, da se ova pesne usnećiri, što je više puta i urok, da se krane nećadu pomuati, koja oćemati itd. Sva sredstva koja protiv rećenih nasradana u stajama upotrećavane, ostane bez ješevnog usseka, a jedno se samo kao najbolje i najćetnije pokazalo, a to je: da se lastama dozvoli, da svoja gvećda u stajama prave i da se tu legu, da ni se napravljena gvećda ne obaraju, jer ih laste s godane na godinu onet upotrećuju, kad se sa svoja puta onono i nama vraćaju. Laste ućasno satiru muve i ostale insekte, naroćito kad otloćnu svoje litćighe da hrane; jer, ućamju u raću samo to, koliko jednoj lasti treba muna i drugih za vas plodivnih insekata, da svoja 4—5 vitnja upravni, i to po dva legda preko leta, a onia toga i sebe da podmiri, na dok laste, i njihovi odrasli veš litćinik, ovu najćijiju svoju hranu u blizini svojoj nalaze, veše izletati nerestano u noće da ju traće, naroćito kad je vreme oblačno i kišovitno, u kom su vremenu i muve u stajama najćivnosnije.

Dakle, na tih jasnih razloga, treba lastu i veća gvećda u stajama štediti, jer su nam laste veliki prijateљи i od koristi.

Sredstvo protiv vanšiju kod ekonomika. — Gad, a naroćito „vanšice“ kod ekonomika, krana je beda. Ja sam oprobao jedno sredstvo, kojim sam moje koćonji konjaćo od toga gada kurćalase. Treba uzeti u vrah stućenog gumbo, na ga isod perja na koćonji nositi; isto tako treba sućora nositi u po koćonjaku. One koćonje, koje na volu na drvima noćavaju, maše pate od toga gada. Kad se koćonje jedanput sućorom nositi, dovoljno je, da se za nekoliko meseci od „vanšiju“ saćuaju.

Jedan urok što krane pobace. — Kad se steona krana samo malo dotakne i poćije saćuavane, odmah je pobaciti. To se veš više puta doćagalo. S toga često bila, da na sedu krane pobace, kad se u jedom isto koritu i ruće perje i krane voje. Nećada davni domaćni na to doćro važi, da se korita, navoљи i druge drvene nosuće, iz kojih se steone krane voje, ne upotrećuju na druge, a najćane na one deļa, kojima se voda kojećanski nećaranim prićesama siradi, nego da se upotreće isćaljuću za poćenje stoke.

Г Л А С Н И К

Novo ministarstvo. — Ukazom Nеговог Veličanstva Braća od 11. ov. m. uzavećna je ostavka kabinetu g. Smitja, i obizrodavno je novo Ministarstvo nov predsedništvo g. Dr. Vedaćna Tordćinija, koje je ponerao Nеговог Veličanstvo Brać potreće Ministra spolnih poslova. Ministar finansija je g. Gr. A. Povoćik, pref. ministar na raspoloćuju; Ministar Narodne Privrede g. Smita M. Lomćik, pref. ministar na raspoloćuju; Ministar prosvete i privrenih poslova g. Andri Tordćinij, pref. prof. velike škole; Ministar unutrašnjih dela g. Jozef Andrić, pref. državni savetnik; Ministar privde g. Kosa H. Xristof, pref. izvanredni poslanik

и ошунгођени министар на Двору Ђ. В. Краља Рукунског; Министар грађовина г. Јован Атанасковић; Генералштабни пуковник; и Министар војни г. Драгомир Вуковић, Генералштабни пуковник.

Наша струка добила је поново за Министра свога старог пријатеља г. Лозанића. Ми се искрено радујемо доласку г. Лозанића на министарско стожице, унапред уверени да ће Српско Пољопривредно Друштво и списку приреду потпомагати и унапредити, као год што ју је потпомагао и раније и као редован члан Српског Пољопривредног Друштва, и као научар и као министар Нар. Привреде за кратко време које је и раније био на положају Министра Народне Привреде. У то име „Тесак“ искрено честита г. Лозанићу нов високи положај на који је овет дошао поверљем Његовог Величанства Краља, Заштитника Срп. Пољоприв. Друштва, нашега Милог Господара!

Испитни резултати у Ратарској Школи у Краљеву за шк. 1896/7 год. — Испити на Ратарској Школи у Краљеву обављени су по утврђеном распореду, који је одобрио Г. Министар Народне Привреде, почевши од 18 до закључно 25. Септембра ов. г. Овом приликом дописно неке податке о успеху, који је постигнут на тој школи у овој школској години.

У почетку ове школ. године било је свега уписано 80 ученика, од којих: 56 државних, 23 приватна питомца и 1 екстерниста. Но у току године напустили су својевољно школу: 1 држ. питомца II разр. и 1 екстерниста II разр. а искључени су из школе због рђавог владња: 2 ученика II разр. (1 држ. и 1 прив. питомца) и 1 државни питомца III разр. Но томе податаку је испит свега 75 ученика (53 држ. и 22 приват. питомца).

Од 27 ученика свршили су I разред одличним успехом 5 (4 држ. и 1 прив.) питомаца, *еро добар* успехом 17 (14 држ. и 3 прив.) питомаца, *слабим* успехом из једног предмета 3 држ. питомаца, а *слабим* успехом из два и три предмета по 1 држ. питомца.

Од 84 ученика II разреда постигли су *одличан* успех 2 држ. питомаца, *еро добар* успех 19 (8 држ. и 11 приватних) питомаца, од оних *последњих* по 2 калуђера, питомаца, *добар* успех 7 (5 држ. и 2 прив.) питомаца, *слаб* успех из једног предмета 4 држ. питомаца, а *слаб* успех из два предмета 2 (1 држ. и 1 прив.) питомаца.

У III разреду било је при крају године свега 14 питомаца. Од оних је свршило овај разред са *одличним* успехом 6 (4 држ. и 2 прив.), *еро добрим* успехом 7 (5 држ. и 2 прив.) а *добрим* успехом 1 државни питомца.

Отисне сведоче са *одличним* успехом добила су: Петар Тодоровић из Бругијевац, Петар Петровић из Јаучића (са. љубињски, окр. руднички), Свенислав Гавриловић из Румени (ср. носерски, окр. носерски), Драгутин Симоновић из С. Добриње (ср. носерски, окр. зучијски), Драгомир Јаучић из Јаучића (ср. подгорски, окр. ваљевски) и Драгутин Радошљевић из Каменце (ср. тавоски окр. руднички); а *еро добрим* успехом: Сима Симић из Пећа (Стара Србија), Милан Симић из Констанце (ср. носерски, окр. подунавски), Радољубо Денић из Медвеђе (ср. заблачички, окр. зрњски), Свенислав Поповић из Рађења (ср. тавоски, окр. ваљевски) и Александар Васић из Крчиња (ср. тешињски, окр. моравски), а с *добрим* успехом: Ђорђе Антић из Вилорте (ср. белчићки, окр. моравски), Јиљинић Курчић из Драче (ср. гружански, окр. крагујевачки) и Живота Јелић из Азана (ср. јасенићки, окр. подунавски).

Читање оцена и дељење сведочења обављено је 29. ок. и. пре водне посде благодарења у први, којим су присуствовали сви питоци са наставницима. Овогодшњим испитима није присуствовао изаславни Министра Народне Привреде, као што је то бивало протњих година.

Као што се из горњих података види, постигнут је и ове године врло новонаш успех. Ми се томе за сад мо-

жемо само радувати, али потпуно задовољни бићемо тек онда, кад младе привреднице, који су школу свршили, видимо, да на своје гађинству примењују оно, што су у Ратарској школи научили, кад се даље посвете искључиво оном раду, за који их је школа и спремила. Ако они млади привредници прива и ерду ове рети и слагете, које су им приликом г. Милан Станић, свештеник, у први приликом благодарења и г. Љуб. Поповић, при. дужности уривања рат. школе, при читаву очевма, онда смо уверени да ће бити од користа и себа и отаџбини. На тај ће се начин најбоље одуштати држави и родитељима, који су на њих трошци и виставицима, који су са свој труд уложили да их за будући позив што боље освосбе.

Ва. Ђ.

Д О П И С И

Линолеит (Мачва) 30. Септембра 1897. г.

Принџа жита допршена је у оном месецу. Према прошлој години род је споро за половину мања.

Кукурузи се сада почину брати, али кинво време много отежава брање пстих. И кукурузи у овој години услед поплава и рђана времена даће рода много мање од прошле године.

Виноградска берба свршена је. Вина и ове године у оном крају нема скоро ништа. Ово је већ Друга година како су нашег пољопривредника издани виногради, с тога би требало да се и у овом крају већ отпочне подизање нових винограда америчком дозом.

Кинво време смело је обрање и сејање жита, због чега је се много земљорадник забрињоу да ли ће моћи на време посјетити жито.

У оном месецу било је 13 ветрих дана: 12 муњих; 15 киниш; 11 са росом; 2 са непогодима. Месечна висина воде од падања кишлица је 169-2 мм. што чини да је за месец дана пало на 1 □ метар земље 169-2 антура воде. Месечна температура ваздуха била је 37-4° што средња вредност износи 12-4°С.).

Здравље народно није повољно. Свауда у Мачви влада у великој мери услед поплава барења и тлачења грозница. У овом месту нема куће у којој не влада грозница. Вељина сеоског егалежа предала је се својој судбини са чека да грознице све встане а не трапа левога. Многи немају с чиме да лабаве девоке и не лече се.

Здравље домаће стоке добро је.

Ж. О. К.
укуп.

Пољна, 5. Октобра 1897. год.

Не само ово место, него споро и прео Левац особито је богат вољем, а нарочито су туписе *левошке милове* и *јабуре*, које се сваке године износе у знатној количини преко Јагодине и Брагујевац. Од јесених малих омињих крушка и јабука само у овом месту има преко *десет овова*, и то све таквих, које би — укусом и издрљаним својом моладе да издрже конкуренцију стравно воћа. Далеко би не одвело, кад би све то воће на овом месту описно, тек толико могу рећи да за сада, поред осталих, најбољу проодљу имају, — од крушка подваци и тл. шумадине, а од јабука тврдоваке и буџе (али теговаке). Сад се овде јабуке а крушке у велико беру. Беру их ружом, а што је могу да донате то скидају помоћу нарочито за то удеш-

*) Ово податке опису по томе, што сви редовни сарадници Инсертаторај Вељке Школе.

ног врга, који стоји натакнут на дугачкој мотви. Посматрао сам ову просту спиралу, и уверио сам се, да може да замени у нужди модерне справе за браву ноћа. — Само у овом месту могу да рачунам, да снапа домаћин има прочећно по двадесет дрвета крушка, а толико јабуку, и кад је све то добро родило, онда се може проставити у великој количини има тог ноћа у овом месту. За то га сељаци скоро сваког дана терају по пуна кола на Јагодинацу пијацу, зашто узимају лепе паре. Јер је тако цена негом од 8—10 дина. 100 кгр. — Завести лепа помоћ! Прода човек пуна кола јабука и узме 50—60 динара, на куда ћеши боље. Кад је то тако, онда би од срца жељели, да се остали крајеви наше оштарине уградња на преде лењачне, па да подјезу и китеме ноће. Ако их је заиста, да подигну ноћу на семена, а она нека окламае и сачувају оне дивљачке, којих има у изобилју по шумама и травњацима. Ово нарочито вреди за наше Крајинце и Тимочане, који су, чини ми се, по најскуднија у ноћу.

Шљавце су обране. Као што сам у једном разјавијем допису напоменуо, оне су ове године биле тако родиле, како се то одавно не памти. Због овога свет мисли, да неће бити да रहे бар за две три године. А разуме се да неће ако их буде при браву жалито и ложино, као што многи чине, и ако их не буде окопавало и подресивало онако, како је то до сада више пута казвано у овом листу. Чудно што је још и то, да прост свет верује, да шљавце више неће да रहे кад на дрвету пресре, па се отресе. Ово своје веровање подређују искусном, које јучно да би наука потврдила. — Због многог рода шљавца сваки (ко год их је имао) их је продавао и задржао колико му треба за себе. У овом месту родила је пекме, свира браће Мићића из Шапца са шест казана. Шљавце су у почетку плаћале по 4 дин., па после по 5 од 100 кгр. — Сви су радници на овој фабрики били Срби — Личани, који се нарочито одликују угледним поштењем и преданошћу. Причају ми, да именована фабрика сваке године у том крају Срвстава наплаћа преко 800 радника и то, што је најважније, све саме Србе православане вере, што јој може на чест славити. Јер ако не можемо Друштво, а ми можемо бар тако да помогнемо нашој ојањеној браћи. — Сваки радник на пекмезу има по 3-50 дин. и по по литра ралије и по кнапа меса на дан. — Сви рад на овој фабрици је частан и поштен, док небу тим круже гласови, да тако није било и на осталим фабрикама, који су у овој околини радиле.

Радица кукурузу беру се у великоме. Општи принос може се да рачуна исвод средње. Радици кукуруза, а нарочито сељдерски, добри су, само ако заре. Ну мучно да ће од њих што бити, јер ево већ седам дана како одје скоро сваки дан пада кнапа, па ако овом потраје одјек, онда они неће моћи ни да сачре. — Да напоменем још да се онди кукурузу беру кад је рђаво време (кнапа и блато) на струку, а кад је лепо, онда са гомилма. — Пасуз је ове године родно изнадредно, а и тиквица има доста.

Траве су добре, а детелине се вине по шести пут Почели су и шеницу да сеју, али их смета рђаво време. Због овогодшине рђаве детине стрмих жита, онде кубре за шенично семе, јер овогодшине не може да поднесе. Тако плаћају за семе добру лањску шеницу 30 дин. 100 килограма.

Стање здравља код људи и стоке није најповољније; људи болују од га. тивусне грознице, а међу овама плаћају красте.

Ст. М. М.

Баграт, 5. Октобра 1897. г.

Стање пољских усева у месецу Септембру било је следеће:

1. Кукурузу рани већ су обрали, ау количина је прао мала да ји до Божића неће устргајати. Позни су још делени и не могу да дозру, јер их већ и слава хвата.

2. Стољиче ниће такође је мало и многи своју стоку умањују, само да би је могли искрајити.

3. Пчеларство је овде занемарено и онд. сељаци слабо показују воље за исто. Они, који имају по коју трмаку, ових дана су тукли и добили по мало меда и посла.

4. Време је лепо и већина оре за оне усеве.

5. Цене су: шеница 18, кукурузу 12 а сувим шљавцама 30 динара.

Стоја је здрава. Народ ваги од наситне грознице е јаком натруштином.

В. Ристич
својом

Њрањак, 5. Октобра 1897. г.

Стање пољских усева овако је:

1. Кукурузу су мишом сви обрали и доброг су приноса дала, шума — тузунна нестена је такође доброг приноса дала.

2. Биле са којих су обрали кукурузу, почину засељавати житом.

3. Пшеница добро усновају.

4. Цене су: шеница од ове год. 15-50 дин. кукурузу 9-60 дин.

5. Најнице су једног радника са храном 9-40—0-60 динара.

Здравље људи поволно је, на стоци особито говеда — воловина приметно се шан.

Стој. Ст. Павловић

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXVI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 5. августа 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић; Одборници: г. г. Александар М. Сокупић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, др. Марко Т. Лено, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Наја Т. Толоровић; као гост г. Димитрије Димитријевић, председник пчеларско-воћарске задруге за окр. моравски и почасни члан Пољопривредног Друштва.

Председнио председник г. Раша Милошевић, бележио енопом Пале М. Радосављевић.

Прочитан је записник XXV. седнице и усвојен.

Председник саопштава да се код г. Којића парника у Митровици уписали за члана уметелачка онога Друштва са улогом од 100 динара г.г. Браћа А. Соцић, трг. аз Штитар, срез мачванског. Угемелачки улог пољовици су одах. — Примљено са захвалношћу.

164. Поводом тога, што г.г. Куртовић и Спасић, изасланици друштва, још нису отишли у Прокупље, да припреме шта треба за изложбу говеда и оваца, коју ће Друштво приредити на јес и тамо, и како нема изгледа, да ће скоро моћи отићи, с тога што је г. Куртовић на путу; — Одбор по допозном саветовању реши: да се умоли г. Вучко С. Богдановић, друштвени благодик, да на место г. Куртовића, отиде са г. Спасићем у Прокупље и припреме све шта треба за изложбу говеда и оваца, која ће се држати ове године у Прокупљу.

165. Чита се писмо г. Вучка С. Богдановића, благодикна Друштва, којим јавља да ће осуствити 15 до 20 дана од своје редовне дужности, и моли да се одреди лице, које ће га заступати у благодикној дужности

у Друштву, за време неговог одсуства. — Решено: да г. Богдановић заступа у благодјелничкој дужности, г. Аленса М. Живковић, члан управног одбора.

166. По питању у којима примерака да се штампала Пољопривредни Календар за јулију 1898. годину, већином гласова Решено: да се Пољопривредни Календар за 1898. годину печата у 10,000 примерака.

167. По молби уличке Пољопривредне Подружнице, да јој се пошау изасланици рали присуства изложби говеда, коју ће приредити 24. окт. и у Ужаци и да јој се поклоне 20 ком. похвалница, за награђивање излагача:— Изабран је г. Вучио С. Богдановић благодјелничким Друштвом

за изасланика Српског Пољопривредног Друштва, о изложби говеда у Ужаци и да се шапу Подружници 10 комада похвалница па расположење.

168. По молби Главне Управе свих Кола Јахача „Кнез Михаило“ и мишљењу Кљажичног Одбора — Решено: да се Главни Управи свих Кола Јахача „Кнез Михаило“ да 30 комада књига Практичног Коњарства од Душана М. Спасића, да их она по својој нахођењу раздаје појединим Колама, које да се дају излагачима о привредовитешким народним скупштинама у овој години, као поклон Српског Пољопривредног Друштва.

ДРУГИ ПЧЕЛАРСКИ ЗБОР

Дражаће се на дан 31. Октобра ов. год. у Београду (у згради Срп. Пољопривредног Друштва), на коме ће се одобрити правила, за образовање Српског Пчеларског Друштва.

Позивају се сви пчелари и пријатељи пчеларства, да на овај збор дођу. Који би желело, да се користи правом путовања за овај збор у пола цене, како жељезницом тако и лађом, нека се за уверење обрати Српском Пољопривредном Друштву.

4. Октобра 1897. год.
Београд.

ПРИВРЕМЕНИ ОДБОР.

Управа уличке подружнице Српског Пољоприв. Друштва изјављује и овим путем

ТОНУ ЗАХВАЛНОСТ

овим освешченима пријатељима привреде:

1. *Радисаву Митровићу*, економу из В. Банге, који је, награђен о изложби говеда у Ужаци 24. авг. ове год. са 150 дина. за најбољу кравау, уступившу ту награду Подружници, да је даде оном одгајивачу, чија крава буде прва по оцини после његове, и који је поконио Подружници и другу награду, досуђену му на изложбу валњану јулију.

2. *Друговима К. и Ф.* који су заједнички поклонили један плуг обртак у вредности 45 дина. да се, као вањашња награда, изда једном одгајивачу валњаног говеда о поменутој изложби.

3. *Јани Николићу*, судји уличког привредног суда, за поклонених 20 примерака пољопривредних ка-

лендара за ову годину, да се, опет о изложби, раздају вредних одгајивачина говеда.

25. септембра 1897. год.
Ужаци.

ОБЗНАНА

Управа добра Срп. Пољоприв. Друштва код Шапи, отпочеће вађење и продају воћних и украсних садница од 22 Октобра и продужиће се све доле, док не наступе јаки мразови. Зато свакога, који је вољан узети саднице са овога добра, најучиније моли, да се благовремено пријави, како би своју поручбау на време добити могао.

Обраћа се нарочито поштованим поручиоцима на јесење саднице, које је увек корисније и пробитачније од пролетних.

Ценовник се шаље сваком на захтев и бесплатно.

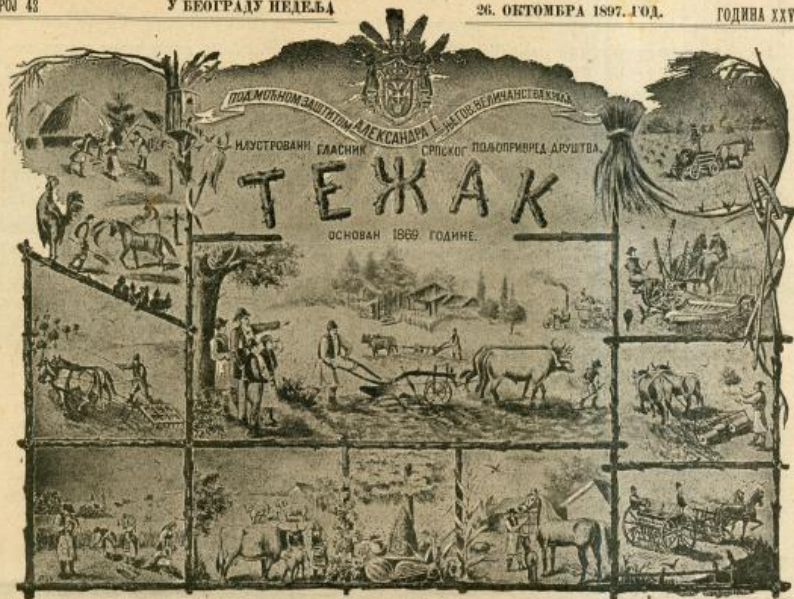
Цена вањашњим огласима: Од шестит врсте од једног ступца по 10 пара дина, од осталих крупних висица по 15 пара од врсте и ступца.

Вањашњим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дина. државне таксе.

За оглашавање крме кућа 10 од 100 јестиваје.

Преглед 40 и 41. броја Тежак: Чланци: — Резултати комисијског испитивања о шапу и устобољу. — Сад на дело. — Уничтавање рчеда у летњачим кошицама. — Која се количина семена може раздавати летњим одгајивачима свилених буба. — О утицају топлоте у стајама на храњење наших домаћих животиња. — О гајењу ластрјажа. — Како треба поступати са старјим воћњацима. — Како треба спремати земљу за изводиче. — Извештај са уличке изложбе говеда. — Извештај о пољопр. предавању на учитељској скупштини у Крушевцу. — Величине. — Величине. — Довисе. — Зависник. — Други пчеларски збор. — Закоњитост и Обнова.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за Србију, на год. 8 ден. на вова год. 4 ден. Државно-чланови помагачи, чланови српског друштва, подрежња, војници стаљог ваџа и ваџи, доваљау лист у вова цене, ако положе претплату глатрају да цела година ван Србије, на год. 10 фр. 5 ден. А. Ф. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ПУШУЛУ СЕ СРПСКОМ ПОЉНОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. Претплату примају и пошти. На основу ваљивог реџења од 1869. год. № 204 прописану друштвених пошти послати.

ГЛАСНИК И ИЛДРАЦИ:
СРПСКО ПОДПОПРИЈЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖНИКНИ ОДБОР:
Пошта Цивоград, Јосиф А. Главника, Алекса М. Жељавић
и Анта Голубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ИВАН И СЛАВКА

ПРОИЗВОЂЕЊЕ СЕМЕНА СВИЛЕНИХ БУБА

по
Пастеровом (Болдано)м начину

Од след тога, што је 1850. године, наишла на свилене бубе *Шебрина*, т.ј. врло заразна болест свилених буба, која је производу ваџа у Јевропи редуперала на једну петину, и на та тај начин проузроковала свиларској индустрији штете од више милијарди, за свиларство у Јевропи, било је нека сумње животно питање, пронаћи лек, како да се свилене бубе, спасу несретне болестнице — Шебрине (Пегашине).

Дугако се у томе мило, док најзад Пастеру за припомоћ његовога помоћника *Дикло-а*, не иснаде за руком, да на основи огледа цврликога научника *Лоберта*, и талијанских стручњака (научника) *Корнајлија* и *Кантонија*, изнађе начин противу речене болести у *производњи* семена по тако званој *Белјској* системи.

Ми ћемо овде описати, како се та заметна али у исто време и врло занимљива рађа врше у Угарској.

Приликом откућивања мехураца (чаура, колона, галета), нарочито издворене извајају све партије мехураца оригиналних раса, од којих извесан део подргавају микроскопском испитивању.

Микроскопско испитивање мехураца врше у два наха. Први пут одмах по откућу мехураца а други пут, пошто се у нарочито нагретој соби, топлотом узбура садревале дугака у мехурцима.

Од издворених партија мехураца оригиналних раса, узима се и за једно и за друго испитивање по 33 колона, мехураца.

Код првог, тако званог „претходног“ испитивања, изваде се лутке из мехураца и истуцају у азалине (шоле) за овај циљ (азалини су на десној страни слике I.), пошто се дода мало воде. По то се једна плт те ишавине стави под микроскоп и посматра (сл. I.).

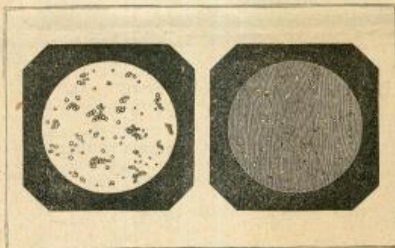
Ако се при посматрању нађу бактерије (Коринаџева зрца*) т.ј. ако видик под микроскопом има изглед као

Слика 1.

на слици 2. с десне стране, онда се извиртира партија из којег је узет означен број мехурака, т.ј. однесе се у одељене, на којег се изађу мехурици, пошто се укртно, употребити за одмотавање свиле — филанду. А ако је видик под микроскопом као на слици 2. с леве стране, онда се од те партије подвргава микроскопском испитивању још једна проба, и то пошто се у реченој соби убраја сазревање лутака.

Да се за то друго микроскопско испитивање убраја сазревање лутака, пометају се у нарочите кутије по 33

Слика 2.

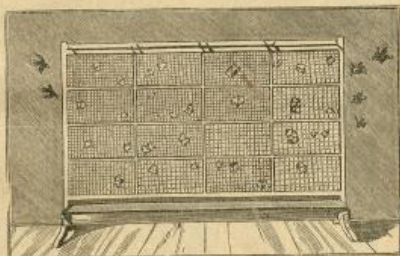
мехурака пошто се прорезу тако, да се лутке не повреде, и затим држе у соби која је топла 28°R. Ту престоје 3—5 дана, док се скоро леуцитр не појави. Када то буде лутке се пометају у авишице, у сваки по једна, и затим ради као и у првом случају.**)

Мехурици оних партија у којима нису нађене бактерије поставе се у харџе (сл. 3.) где стоје док не изађу

*) Зову се тако по имену Коринаџа, који их је први изумио.

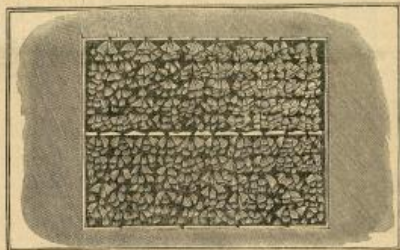
***) Прво и друго микроскопско испитивање врши у угарском централном свиларском заноду у Сегсарду једна месна вод надзором надзорнице за произвођачу и испитивачу семени. Најка је се дневно 70 крајдара. Показују још две радњенице, од којих једна спрема лутке за испитивање а друга спрема авишице и препарате. Оне добијају дневно по 40 крајдара (новчана).

леуцитра.*) Тада се пронађу сасвим здрави шарови леуцитрона, метну у кеснице од тила, које се затим обесе о стезаљ за овај циљ (сл. 4.) где стоје доле, док се не изврши микроскопско испитивање леуцитрона.**)

Слика 3.

Ради тога сваку кесницу с јајима (жонке свесу јаја у кеснице) обесе непосредно изнад авишица (види авишице на слици 1.) у коме је разпрљан пар леуцитрова чија су јаја у кесци над њим. Дале се ради као и при микроскопском испитивању мехурака, с топ само разликом, што је онда појачан надзор.

Слика 4.

Да би се контролисала тачност испитивања, раднице које прве микроскописање, морају мешавину од здравих леуцитрова саузети у белу авишицу, а мешавину од заражених леуцитрова у плаву авишицу. Та су два авишица на левој страни слике 1.

С једне и с друге стране ових авишица утврђени су железни шилаци на које се нижу и то поред белог кеснице са здравим и slabим семеном, а поред плавог кеснице са зараженим семеном.

*) Ово године било је изумовано мехурицима у Сегсарду 68 харџе.

***) Промислени израђено је 8.000.000 кесница у вредности 28.000 зорачка. Рачуна се, да 1000 кесница од тила стају 250 фор. Зени 1885. године, било је изумовано тих кесница у заноду за 8.000.000 нов. За толики број израђено је 73.478 кесара тила, 100 вр. коња и 600 килограма лонка (скроба, штирца) За кеснице платно је 11.150 фор. а за надлицу 2965 фор.

Здраво је семе у коме нема Кориналијених зрнаца и на кесци таквог семена испише се плавом писаликом знак —.

Слабо је семе у коме се најде до два Кориналијена зрнаца. На кесци записе се знак Т.

Лоше је пак семе у коме има више од два Кориналијена зрнаца и на кесци таквог семена испише се знак +.

Сад поменути апарати добијају прва надзорница која се уверена о тачности испитивања детаљно радилице која са авансира предаје и своју мизуру. Ако би ова нашла да у мешавини има белог авансира или бактерија, онда се радилица која је вршила до микроскопског казана одмах и то у првој недељи испитивања са 5—10 крајцара, у другој са 10—20 а у трећој недељи и даље са 30—50 крајцара за свако нетачно испитивање.

После овога, поменути апарати добијају друга надзорница у циљу, да контролише тачност испитивања прве надзорнице. Ако је та (прва) надзорница превидала испитивање, т.ј. ако би друга нашла да у мешавини има белог авансира или зарузе, онда се прва надзорница за свако такво нетачно испитивање казни по 50 крајцара.

На тај начин, осигурано је, може се рећи, тачно испитивање семена.

Друга надзорница има поред себе три суда од платна (лице на суд за правне судова као на сл. 6. с леве стране, само је левач, суд од платна, а оиде је од лика) на којима су насликани испитивачки знаци —, Т, +, на у ове меће кесце са истим знацима, т.ј. здравом сему у суд са знаком —; слабо у суд са знаком Т и лоше у суд са знаком +.

Лоше семе закона се или спаја, и слабо се употреби по од нека се производе мехурици само за одмотавање свиле (Фландру) а не и за производњу семена.

Из свих свиларских станица за производњу семена експедију се у Сегсард кесце с паронима лентирова (тамо се врши само испитивање мехурака), па зато, да се сагледа испитивање свих парова лентирова, завод овога места има сваке године по 500—700 обучених радника микроскопског. Рад почиње обично 1. августа или и неколико дана раније. Раднице које желе микроскописти а нису у томе обучене, посећују курс, који се држи у заводу на две недеље дана пре микроскопског.*)

На исти начин као што се врши микроскопско лентирова, врши се, где је то потребно и микроскопско самога семена, но при тој се пазни да се то чини у пролеће а не у јесен, јер се тада лакше запажају Кориналијена зрнаца.

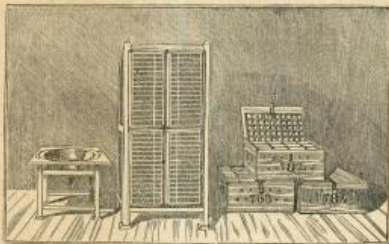
Пошто је најважнија погодба за добар резултат микроскопског чистога употребљених судова (знакића) и препаратата то је потребно, да се они перу што боље. Ради тога авансира перу најпре у највишој кади, затим у средњој па се потом испирају у најнижој кади (сл. 5.). Потребна количина воде за овај циљ извлачи се црпачица (шпркочина) у висини тавана, где се водоводина сироводи у каде.

Семе које је употребљиво (*здраво* и *слабо*) спира се с кесца (здрави за себе, а слабо такође за себе),

Слика 5.

пери од нечистоће у нарочитим судовима (сл. 6. с леве стране) и пошто се осуши и на решету „очишћ“ чува се у орманима (доланима) удешенима за овај циљ. У орманима су полице од тила с дрвеним оквирима (сл. 6. у средини). На сваку полицу метне се по 450 грама се-

Слика 6.

мена. Орман је споља заштити вржом од кише, да семе не би штетили инсекти и друге штеточнице. Ту се чува семе до себурара, при чему се пазни, да у просторијама где је то семе, буде подједнако ниска топлота. Топлота може спаста и испод нуле (0), управо што је хладније, то је боље. У пролеће одмери се по 16 грама семена и илне напуне кутије заштите тилом, па се онда шале у прореметане дрвене контејне (сл. 6. с десне стране) органина ради предаје одгајивачима.**)

*) Надзорница плаћа се дневно по 80—90 крајцара, а свихка које прве микроскопског по 70 кр. Радницама пак које сирепају парове лентирова за испитивање и које перу авансира и препаратата по 20—30 кр.

**) У добу од 1880—1896 године, основани завод провине је 12.074 кр. семена у вредности 1,694.388 кр. У томе добу произаје је 2809 кр. семена органиналних раса Франкуској и Италији и добио је то 378.307 форината.

Сеже најпре изведу извођачи, на онда свилене бубе радају одгајивачима сразмерно тежини семена које су тражили.

Да ља ће се и у нас моћи кад год да започне прозбођене семена свилених буба на овај, Пастеров, начин?

Благ. Д. Тодоровић.

КОРИСТИ ДУБОКОГ ОРАЊА ИЗВРШЕНОГ НА ВРЕМЕ

Упре но што би какав усева на њивама посејали, потребно је да земљу сходним обрађивањем доведемо у такво стање, да на њој можемо гајити све биљке, које ће нам уздужени труд и утронени материјал што већом количином и што бољег рода наградити. Орање је, без сумње, најважнији посао пољопривредника, управо темељ обрађивања земље, од кога поглавно и зависи правило развијања посејаних биљака а отуда и количина рода.

Орање је за нас још у толико важије, што већина наших пољопривредника нема савршенејег оруђа — пољопривредног алата (као: гвоздених и дрвених дрљача, ваљка гвоздених, дрвених и камених), већ обично бране и дрвене ваљке, које ређе или никако и не употребљавају, те да земљу што више и што потпуније издубе и уситне.

С тога пољопривредници треба особито ваљку да обрате и труд уложе, да своје њиве, што је могуће на време и добро поору, јер ће тиме с мање снаге и времена знатно увећати плодност земље.

Већина земаља по природи толико гroudа се. А кроз збијену земљу и гroudе нису у стању продрети корени и жлице младих биљака, да себи потребу храну вају, која им је веома потребна за њихово напредовање и правилно развијање. С тога морамо сваку земљу пре сејања добро уситнити и приготовити, те да на тај начин биљку пут прокретимо, и олакшамо му да лакше и пре до потребне хране дође иако би се са успехом могло развијати.

С тога треба земљу дубити и на време орање извршити, јер отуда имамо као најславије користи оне:

1. Дубоким орањем постаје орањина дубља, с тога што се тада доња слој земље — мртвина (адранца, живина) излазе утицају атмосферске ваздуха и тиме постане плодна, те усејања усева, лакше и дубље у земљу продру и себи из шире средине и мољачијих слојева земље црпе потребну храну.

2. Дубоким орањем предупређује се врло велика влага и сува у земљи. Дубоко узорања земља, прима влагу постепено кад пада киша, спроводи је до мртвине, а по том разлени равномерно на све стране у својим слојевима, те тако усеви и при највећој жежи имају влаге. На против на плитко узорањим њивама, како падне већа киша, вода вије у стању да продре дубље у земљу, за то што је орањина плитна, већ само доприре до онога слоја земље догде је поорано. Из овога нам је јасно и то: зашто дрље у опште и ова усеви који дубље своје жале пуштају (детелина, сточна рена итд.) у земљу и при највећој и најдуготрајнијој жежи и суши не осете, тако рећи, сушу, док међу тим, већина трава по дванадана и усева на плитко узорањим земаљама осуше се, јер не могу да вају довољно влаге, да би жежи могли одолети.

3. Дубоким орањем земља се у пола дубри, тиме, што кроз њу продру све више и више ваздух и светлост; а вода која се пресула из облака, и која је утонула у дубину, раствара оне нерастворене честице у земљи и тако увећава количину хране. А чим је земља снажнија и богатија, то ће свакогда и усеви на њој снажнији бити, кад се пак усеви снажнији, онда је снагом природно да ће боље и обилатије родити, а то је оно за чим се тежи.

4. Дубоким орањем уништавају се разни корови (било они који се из семена или из жила развијавају). Дубоко с тога, што се корови при дубоком орању препиру усеви у земљу, где нема повољних погодба за кљњање и пораст. Жале пак коровских биљака (које се развијавају из корена, као што су бурјан — антовина, пиревина, итд.) дубоким орањем износи се на површину, на којој, према својој природи, не налазе повољних погодба да би се могле одржати и развијати. Ово је даље најбоља и најлакши пут пољопривреднику, којим је у стању очистити коровљиву њиву и снасти своје усеве од корова.

5. На дубоко узорањим њивама усеви су бујнији и боље развијени, на с тога и мање полеку.

6. Дубоким орањем постаје земља трпнија и распрострањива, много се лакше обрађује, и у опште трони се мање снаге око обрађивања усева. На дубоко узорањој земљи, нема траваљива и земља је довољно уситнена па се с тога и много лакше обрађује. Корист она не може се рећи да је мала, у толико пре, кад узјемо у обзир доба, када се највише трони као радна — рупча, тако и сиредна сточна снага; као и то, да се једна и друга снага највише употребљава у оно доба, када сви усеви траже ногу, и кад су се суситан тако, да се морају што брзо савлаживати. Примера ради да наведемо само оно: колико се на плитко узорањој земљи утрони радне снаге дудске и сиредне, оно него онага или онога усева, а нарочито кукуруза, кромчира, пасуља, итд. који трахтевају за све време свога раста да се земља око њих обокана, ситни и трони, а по том и коров плавн. Оно је као што смо напред напоменули код дубоког орања много мање потребно, — јер је земља орањем до вазесног степена трошња и чистија.

7. Дубоким орањем земља се знатно поправља и тиме, што се онај слој земље који лежи испод орањине, даље слој подирути, — вноси се горе, дао површину земље, те се излазе утицају ваздуха и толико.

8. Најзад дубоким орањем а нарочито јесељем, уташвају се, поред траваљива и бубе, инсекти, мишеви и друге шкољачке животињине.

У опште треба гледати да се земља пре зиме дубоко пооре.

На послетку не треба заборавити ни то, да ваљек ваља дубоко орање за усева са дугачким кореном, као што су: рање детелине, које трајају мале у земљу! до 1¹/₂ на и два метра, сточна рена, које такође трају гласну малу доста дубоко, за тим кромчира и раним мурашња усева.

Прављом орања мала гледати да се оно врши једном уз дуж а други пут по преко. С тога што се овим начином земља се боље и боље меча и ситни, и као токова угоднија је и повољнија за наше усева. А пољопривреднику и јесте вај циљ, да сходним обрађивањем доведе земљу у такво стање, да може на њој с успехом све наше културне биљке са што бољим успехом гајити.

С тога ваљем: ормо за времена и што дубље, јер отуда имамо велике користи.

Најгоденији и најбољи пут за дубоко орање, то је Саков, но о њему други пут.

Нав. М. Радосављевић.

КОРИСНЕ ЖИВОТИЊИЦЕ

Упитерује је снажок пољопривредника, да корисне животиње ишти, да их ишти и да их негује. Али на жалост, противно се томе чини; све се непадне убија, само што на дохват дође. Многе корисне животиње сматра широд као шкољачке, па их убија и немилоче сатира. С тога

neće biti na odmet, da bar najglavnije uzmeo ovde u zavishtu, i da kažemo, čime nam i na koji način koristie.

Među *pticama* su puzavice najveći satirači svoju isisavata u opште; *pticomama* sleduju *žuravolka* i *lasta*; kao velikog satirača puzavca, golača, crveni i gusenica, moramo napomenuti *moarka*, a u šumama je *kuvaonica* najkvešiji satirač gusenica. *Vrana* najviše tamani rovnice, prave i u zemlji kivešu gamak; ovo je *poljska* vrana koju mi ovde mislimo, i nu treba odvojiti od obične vrane, a realnija je visešu vrah; što je u *poljske* vrane kluvi duži i tašn, šiljastiji, i što je sasvim go; a u *obične* je vrane kluvi praži, deblji, a pri dnu obrastao je malom. *Poljska* vrana obično sleduju platu, i što god onaj od sitnih pticovina na polju izabira, one to vrana pojede, a tame nam vrlo vednu usledu čini. *Sivnica* i u opште sve *pevačice*, vrlo su korisne tim, što se isključivo hrane nam škodljivim insektima. *Vrabac* nam, višie je od štetne, nego od korisne, i veća treba pre ubijati no štitiati.

Od *podzemelaca* i *gizavaca* vrlo je korisna, na prvom mestu, *krastava žaba*. Mnogi u narodu drže, da su o one žabe otrovne, na ih se toga ubijaju. One nisu otrovne, a mnogo su korisne s toga, što po polju i povratku trdnu voličinu žaba i nuževa pojedru. — *Murca* i *vodeno žaba*, na ova *krastavica*, vedni su satirači raznih škodljivih insekata. Isto su tako korisne životinje: *armoloh* i *dajdevanac*, koje narod takođe traži za otrovne drva i gde ih god nađe ubija. I ove životinje treba poloprivrednici da štiti, jer su mu one veliki prijatelji. *Satiračice* mnogih i mnogih, za polsku privredu škodljivih glista, gusenica, muva, buba itn. — Isto se tako, koje se zvanja, koje nam od obesti, gone i ubijaju *guteri* i *seleobiti*, i ako nisu u stavu, da nam i najvažnu štetu čine. *Guteri* se isključivo hrane hranjivom, bubama i muvama, a *seleobiti* puzavcima i prazna; dajalo obe su životinje vrlo korisne, na ih treba štitiati.

Među *sivozavima*, za koje se dvojni, od najvešie ku koristie: *sleni miš*, *krtica*, *tekunica*, *jez* i *lasica*.

Sleni miš dovi u stovnu nošnje lentire, bube i ostali gamak, što pođu na brst i drugu hranu valde. On je vrlo proždraliva životinja, na je u toliko i korisnija. — *Krtica* se hrani štetnicima, koji u zemlji kive, i na razne načine štete nam kulturno bilje na polju i u povratku. *Krtica* se hrani isključivo zemljanim štetnicima, kao: kopačima, ronjima, žmrljivcima itn. od kojih je za vakrnu jednog para krtica preko godine, višie vrahada potrebno. Da krtice i vlahade žale naših kulturnih biljaka jedu, to je samo priča, jer oni stomak nuje stvorili za biljnu hranu. Istina, da ona u putu svoju i neku žalu povredi i da je krticiznicima često puta nesnosna, ali ona onet tako daleko višie koristi, no što škodi. — Još vešu nam korist dopirnoše *tekunice*, koje se svojom rilaštom vuškno i vrlo malim ocnima, od drugih miševa vrlo lako raspoznati daju. One kive isključivo od prvi, buba i nuževa. — *Jez* vkhata u šumazijama, u polju i povratku neverovatno mnogo miševa, a kad vrah ne nađe, onda doni druge nuževke i poljske štetinice. — Od ne malie koristi je i *lasica*. Jez i lasica pohvataju i pojedru više miševa i od valjovih mčavica. Istina, lasica kobe i no koje plide da utviane, ali je to vrlo neznačajna šteta prema onoj veličnoj koristi koju nam s druge strane dopirnoša.

Među sitnijim životinjivama, ima ih takođe korisnih, od kojih da napomenemo *pačka*, koju je u stavu prevo godine sidavati sitnih, vrahatih štetinica da notamani. S jeseni su narčito ona pažli korisna, koji svoje naučie no voljavnima razvahnju, jer onda žmote od onih štetinica potamale, koji bi se vnače pod koru zavukali i prezamili, da s prolaha onet svoj žitogonosni rad nastave.

To su dajše one životinje, za koje se do sada dvozniklo: da an su no polsku privredu štetno na ko-

ristie; a pošto smo mi ovim dokazali da su korisne, onda ih moramo kao svoje prijatelje smatrati i čuvati.

Dr. P.

BELEŠKE

„Imsla“ je korisna. — *Imsla*, je svakog drvetu na kom rasti, vrlo korisna materijna, ali ona može da nam bude i korisna. U Eleasu od najjača zbiraju se veliki *imsli* s raznih drva preko cele zime, i nose je u malim sivoznijima kući. Kad krase najutra i s večeri narane i napoje, a ona onda svakoj vrani daju no nekoliko ogranaka *imsle*. Muzare krase vrlo rado jedu *imsli* i dobivaju od ne gušće, masnije mleko. Samo ona *imsla*, koja rasti na starij dijkim jabukama nije dobra za krase jer je malo onora i nakisela, ali je ona onet vrlo dobra za onde i kose. R.

Loza od mela — daje jak i vrlo tražan materijal za vezivanje volaha. Na tu celj treba je s jeseni poseeti, obesti na prostorno mesto da se dobro osuši i tako je čuvati do prolaha. Pre upotrebe treba je drakati jedno dvanaest časova u vodi da se dobro natopi i umekša i onda se može sanjati kao bela loza. R.

Za izrebad inu visoka jaslca. — Još se u mnogim italijama, u kojima se izrebad hrane, vidalo visoka jaslca, na kojih se izrebad senom hrane. To nikako nije dobro, jer dlanjem glave za hranu, preča se mnogo vrah u visinu, i usled toga mnogo slabije prečala, a bilo je slučajeva, da će stvarala i predsedata deča. Onaj toga, sa visokim jaslca pada u oči i seva i pravnina, padaju oštrije i bodljavije suve trane u oči, koje se vrlo lako mogu porediti, ne samo kod izrebadit, nego i kod odradale kova. S toga visoke jaslca u opšte treba na visokim štala izbaditi. R.

Vrednost konopičjeg hūbreta — od vrlo je vedne vrednosti za poloprivrednika u opšte, a za povrtara na pose. S toga treba svaki domaćin onde hūbre pažljivo da zbira i za hūbreće izvesnih useva, narčito povrha da čuje. Da bi ta vak u nekoj koloniji mogao vhati, treba u kolonijivake, nam pod drva na kojima kogaš pobivaju, posuti peska, sitne zemlje, plave itn. na onda od vremena na vreme na gomalu skupljati, ali ta gomala mora biti smestena negde pod krovom, da hūbre na kline ne propada. Za bostan u opšte, to je jedinstveno hūbre.

Protiv maha i ustobole — preporučuju „Nützliche Blätter“ sledieće sredstvo, koje se višegodinjivom upotreboj kao izverno pokazalo: U 25 litara vode, skujač 4 litra jezma i jednu dobru šaku maha od kurnice. Pošto se sve ovo dobro prokupa, onda se donaj sipne s vatre i ostavi da se oлади. Kad se oлади, onda treba vodu kroz krunu procediti i dodati joj 500 grama meda i 1/2 litra dutog sirheta. U ovu tečnost zamoci četnu arpu i ispraj obolela *ueta* gomete više puta preko dna. — A za *maha* skujač u jedan litar vode 250 grama običnog salupaja; kad se ovo oлади, dodaj 1/2 litra spirirusa nam lute rancije i 100 grama narbolne kiseline. Zamoci u ovu tečnost jednu četnu i malie posvešie obolale njavie. Dobro je, da se pacici posle toga premaknu, gore i bolje katrion. Na ovaj način odvrane gomete vrlo brzo. R.

U najbolje vreme za raznožavanje ograča i ribizale — jeste jesen. Za sadnje treba sebi samo zrelo ogranke, jer ogranke, koji se nisu još potpuno sdrenjali, nisu za raznožavanje. Pri sadnju sadnja treba no to paziti, da bar dva onca u zemlju dođu, a zasadeju leđu treba pred zimu posuti muševim (svim liševim) ili sagorelim hūbratom. Kad bi vreme dozvolilo, mogao bi i u

месецу јануару, фебруару и марту сећи и садити саднице, али су оне с Јесени сађење сигурније. Чим толији дани настује, нарочито у месецу јуни у јулу, а не буде киша, треба саднице заливати, да имају неврстама умерену влагу и онда ће се на сигурно добро укалти. **Б. Р.**

Шилање вољака преко зике. — Кад у слами заповије ношке уснут замрзну у при хладу у место одређена праску, не треба их ни у ком случају одма одвајати него треба сачекати југовина. Дотада треба демак сместити у немо место, које није топло, а да које је од хрзава сигурно, где ће ношке поступно одарнути, а не на прецац. Ко има подрун, најбоље је, да демак у подрун смести и ту да га остане све дотаде, док на пољу време не доволно, да се вошке пресадити могу. **Б. Р.**

Кад месецу преко зике на одређено место у башти посејем, имахем ју много пре у цвети, и цветови ће много угладити, развијенији бити, него кад ју с пролећа посејем. Ако би земља била смрзнута, а да не би могао семе зачепрати, а ти га посеј и ножи сагоревањем ситним ђубретом. **Б. Р.**

Калтусе не треба преко зике сместити на прозоре, него их треба пред саму зикку сместити у топло собу негде у ђомак, где није много видно, да ту презише, па их до месеца априла не треба никако заливати. Месеца априла треба их сваки осам дана по мало заливати ладном водом. Тек после Бурђан дана треба их сместити на прозоре, који су највише изложени суду, па их онда недељно неко више заливати до месеца септембра, а од месеца септембра треба их све слабије заливати и спремати тако поступају за зимове, као што је у почетку речено. **Б. Р.**

За кесе кукусе најбоље су каде од брезовог дрвета. — У Руски, где се исто тако (иа и више) троши кесе кукусе као и код нас, имају нарочите каде од брезовог дрвета за киселење кукуса. У брезовим камама остаје кукус увек до краја умерено кисео и никад се не може прекиснати, док се у равних камама, истина, пре кисеља, али се и прекисеља у тој мери, да се мора пре употребе водом разблажити. **Б. Р.**

Против трибоље свесни је просто средство — рен. Састраја рен, напавен га добрим сирћетом, замотај у танку хару, па метни на стомак; у браво ће запити престаје болња. Писац ових редака је то и на себи и на другима опробао. **Б. Р.**

Да растераш зимеве врло је добро средство лимбе од александра (залесеница). Ово лимбе треба добро осунити и ступити у прах. Овај прах треба измењати ситним песком и сасути у млиње руне. Млињем никако не трие млиње овога лимбе, него се разбагају да се никада више не врате. **Б. Р.**

Да покосиш преко зике посе, први је услов топло стаја, па онда топла хрза. Кад се покосиш преко зике даје кунак промрши с меканима изгњечем — али икак — то много унаглише на покосиш да боље посе, а још боље онда, кад се овој смеси дода и мало ланевог семена. **Б. Р.**

Да рибу много брже и лакше очистиш, убриши ју најпре ситном врлом од оног слаза, па ју онда умочи у кључалу воду, а да одмах изида, па ће се ђуска врло брзо и лако скинути. **Б. Р.**

Да се не зноје ноге препоручује се у најновије доба тавоорим (Тавоогит), од кога и зној губи своју непријатну вољу. Ниње пада поге попрашити по једном на дан, а употребљава се и као маст, којом се ноге мжу. **М. П.**

Тупило је боље, кад се раскисеља у млеку на утву Нарочито боље држа у влази. **М. П.**

Отпутовали у Ниш. — Његово Величанство Краљ Господар, са Његовим Величанством Краљем Младом, Својим Уапштеним Одем, отпутовао је 20. ов. м. у Ниш, где ће провести извесно време у дову по нишкој околини, која се одликује богатством на ситнију довију дивљачи.

Слава. — Подсећано читатеље, да у идући четвртак 30. ов. м. Српско Полупривредно Друштво први пут слава своју славу у спок дову у Београду. Том приликом баће и виноделско-вољарска и грађанска изложба. Желати да што већи број полупривредника и пријатеља друштвених посете тога дана Друштво и приређивају изложбу.

Земљорадничка задруга у Свени (ер. посавски окр. ваљевско) извршила је овог месеца сејидбу извесног дела под својих задругара машинном *вртачном сејалцом*. За овај нах сејидба је извршена сејалцом Управе тогичерске економије, која ју је уступила на тај дњ, а по молби Српског Полупривредног Друштва, да би се задругари обучали у руковању машином и уверали се о огромној вредности која се постиже сејидбом вртачном сејалцом. Четвртама задруга на овом предузећу, унапред уверени да ће за идућу годину набавити потребан број вртачних сејалца како би сви задругари сва своја ситна жита могла равномерно посејати.

Испити полупривредних питомца Моравске земљорско-вољарске задруге у Параћину, извршише се ово дана у присуству изасланика Господина Министра Народне Привреде. Питомци су пробавили на курсу шест месеци, спремајући се, поред нешто опшних основних знања, поглавито за добре виноградаре, вољаре, пчеларе и синларе. Рад ове задруге у опште заслужује сваку хвалу, а и приређивање овога курса довољан је доказ с колико је збоље лега на посао који је драгоцено прилима на се. Ми јој честитамо и много смо јој заљавни, — а постајемо се да доведемо и резултате испита задругних питомца.

Риболов у Чешкој — у рибакима кнеза Шварцберга, отпочео је. У рибакљу „Росенберг“ риболов је већ извршен са опши резултатима: Уловљено је 34 хиљаде риба са просечном тежином по 5 кг, а продате су за Немачку и Француску по 78 новчића килограм. Рибљак је велики 800 хектара, те према томе долази на 1 хектар 45-55 еор. а. пр. прихода, а то је око 100 динара. У осталим рибакима извеснији доп се произува и рачуна се да ће се уловити још 125-585 комада риба просечне тежине 5 кг. — Овако се испорављавају у Чешкој барушине и претворије неподобне за полупривредну и куларску културу, — а вод нас? **Ж. М. Р.-а.**

Камиле у вољском раду. — Жигмунд Споровјеница у Познању добила је с југа четири камиле, да види, могу ли се употребити за вољске радове место коња. Камиле су се брзо привиле на тај рад и звуку пагу врло добро. Свака је снажна волонко два добра коња, а хрвана им је много јевтинија. **М. П.**

Д О П И С И

Бачу — Веа. Врбца, 5. октобра 1897. г.

1. Виноградска берба је завршена. Овогодишња је принос мало јачи од прошле године. Две велике грешке у виноградском послу овамо се чине: а) што се грешке недоруче б) што се вино не уме одржавати и то поглавито нечистотом судова и непретављено. Ондашњи сељаци понављају од свих беру винограде, — пожу још

пре 1. Септембра, а то с тога што их један од другог не могу сачувати!

И кукурузна берба се довршило и с њом се хита, због врло променљивог времена. Првило је добар.

2. Сада се покривају и виногради а угаре се и њиво и орз за овама жита, која се оде у мањој мери сеју.

3. Цена је житу од 100 кг. 12 а кукурузу 6 динара.

4. Здравље и људи и стоке је неповољно. И ако су дали изнадшени, грозница и даље дана делу — просто их сатира, као и старе. То је последња овогодинашњег надлажења Дунава и испарања бара. Свиње већ две недеље дрмају, и по која овца; међу тли су, која је дуван јављати власти, то не чини, нити тражи какве помоћи.

5. Ова општина је била заступљена на пољопривр. изложби за округ крајински само са 2—3 предмета — ово село ни са једним!*²) А срез кључки у опште одазано се доста добро, зашто се има захвалити само Вељко У. Поповићу, економу из Кладова, члану одбора за припремање, који је врло ревносно радио.

Пет. М. Вучковић,
учесла.

Смедерво, 10. октобра 1897. г.

Берба кукуруза довршена се; кукурузи су у опште слаби.

Сточне није има доста, а поуздано се мисли да ће је бити довољно за исхрану стоке.

Почело је сејање пшенице.

Берба грозња, код Смедеревца почела је у велико.

Берба ће испрати на опште задовољство, истина биле су пре 10—15 дана јаке кише и врло хладне и то баш у зрелу грозња, али готово никакве велике штете није било јер се је то накнадно садашњим летим времем. Угледним радом и добрим родом нарочито се одликују виноград г.г. Пера Димановића, Јоде Нешћа и Јазе Васиљковића, сви из Смедеревца.

Здравље, како код људи тако и код стоке повољно је.

Јов. П. Радојевић
каменар држ. лоз. расадника.

Милутовац (Темин) 15. Октобра 1897. г.

Лепа јесења дана, која су били у првој половини овога месеца, учинили су, да су многи привредници сејали овама жита.

Врме кукуруза савршено је, а тако исто и шљива и осталог воћа.

Велка се корист сеоба од пекезара, који су се бавили у овоме срезу. Нема привредника који није узео за шљиве коју сузу новаца. Има их који су узели и по шљаву динара. У селом Милутовцу искувано је 18 вагона пекеза и народ је за продате шљиве, дрна и друге узео преко тридесет хиљада динара. У Темини може се по сигурно рећи, да је народ са четири пекезарске радње добво за продате шљиве и дрна ово сто хиљада динара. Ово је знаста велика корист и ово ће потпомоћи много привредника, а нарочито сад у овој гладној години.

Ну, овде имамо да прабелешимо и два рђава случаја, који су се десили приликом кувања пекеза у овоме срезу. Тако: у Милутовцу имао је један радник у велико чорбарски казан и онекао се је тако, да је други дан у најгорим муткама умро у болници. У Крипину је такође један радник онекао ноге. Доноси сам, да је оваких случајева било и по другим пекезарским радњама у другим срезовима. Свакојоко треба настати, да се нише оваки рђави случајеви не дешавају. С мало посла и трешка може се радницама обезбедити живот. Треба само наредити сопственицима, да ово сваког казана направе ограду од дрвени, па онда радници не могу упадати у казане.

Сад су замали по селима многи трговци и поједини прекути те купују: јабуке, крушке и друго воће. Цена је јабукама од 5—12 динара, а тако исто и крушкама. Привредници сами убијају цену воћу, што и јабуке и крушке скоро нико не бере руком него их тресе или млати мотком, те се услед тога воће изубија.

Иако године у годину постаје све већа тражња воћа, а нарочито у овим крајевима дуж железничке пруге. Када би наш селмак подизао воће он би могао своју годишњу порезу да исплати само приходом од воћа. Али шта ћете кад он то не појима, а што је најгоре он слабо prima поуге!

Стање здравља у народу сад је мало боље. Грозница, која је пре неко бевека, сад је мало поустила. Заразних болести у народу нема.

Стање здравља у стоци је повољно, једино што много дивисују кокошке у Варвару и околина.

Цена је храни ова: кукуруз од 12—15 динара; шеница од 18—20 динара; јечам од 8—10 динара; омас од 7—8 динара; маст продаје се валотрам по 120 динара.

Саватије Грбић.

ДРУШТВЕНИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXVII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држине 20. августа 1897. год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, благајини г. Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Алекса М. Жиљановић, Анта Годуловић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главинић, Коста Црногорац и Никола Вељковић.

Председлаво председник г. Раша Милошевић, бележко економ Павле М. Радосављевић.

Председник саопштила, да је на предлог г. Ст. Годуловића, извешајна среског, скупиштина среза орашњак на свом састанку 9. августа т. год. ренила, да у име помоћи да Друштву 200 динара од стране среза.

Овај новац исплатиће Друштву, чим Господин Министар одобри ову одлуду. — Примљено са захвалношћу.

169. Председник предлаже с обзиром на то, што сваком даном стигну из земље новонавоји гласови Друштво у врло рђавој квалити овогодинашње пшенице, а исто тако и неважатој великој количини, услед чега се је бојати, да ће наши привредници остати ове године без довољне количине валаног и употребног семена, — да Друштву паше Господину Министру Народне Привреде и скрене пажњу на ту околност, а уједно предлози, да је потребно у ту сврху што пре прикупити шпанештаје појединих окупних начелника о потребној количини семена за издућеву, како би се за времена могло потребно семе набавити, као што је то учинио од стране надлежних власти у суседној Угарској. — Примљен предлог, с тим, да се одмах пише Господину Министру Нар. Привреде.

170. Читају се пројекти програма за славање друштвене славе, израђени у одбору за израду програма, и предлог истог одбора за избор нарочитог извршног одбора. — Успојен I. и II. пројект програма савиш; дочим у пројекту II. да се изостави група „Маскарнето,“ из разлога, што је простор за изложбу мали и време кратко и што ће Друштву славити од сад сваке године своју славу и припремајући сличне изложбе том приликом, на којима ће се изнемаје поједине пољопривредне гране и промовиди бити заступљени — Заим у прорачуну владавца за славу и изложбу, да се тачна 13. која гласи: „за три иза-

²) Зар је Ваш угадај био тако слаб?!

сливнива по 20 д... до 600 дин. за 30 дана, замене са:
 1. да прикупљање изложбених предмета да се утроси до
 600 динара,* и Другито да се обрати с молбом на све
 подручне ради прикупљања истих предмета, тим пре,
 јер оне позлаву најбоље спољу околицу и њезине произва-
 ове, а уједно им је пружена могућност, да лакше, у кра-
 њем времену и јевтиније прибаву изложбене предмете и
 утучу на изложбенику у сваке подручју, него што би то
 могли нарочито изасланици.

171. Приступа се избору чланова за извршни одбор
 за друштвену прославу и изложбу. — Изабрани су: Пре-
 седник г. Раша Милошевић, затим г.г. Коста Црногорац,
 Милош Х. Поповић, Јилшо Шоворац, П. Т. Тодоровић,
 Никола Велковић и Павле Радошевић, друштвени економ.

172. Чита се извештај друштвених изасланика за
 друштвену изложбу говеди и оваца у Прокупљу, о по-
 стигнутом споразуму и могућности приређења те изложбе
 као и добијеној помоћи и то: од стране топличког округа
 1000 динара, од прокупачке општине 200 динара и од
 „Прокупачке Задруге“ 100 динара. — Примљено и знању.

173. На предлог одбора за напредније изачине радње
 о државу друштвене изложбе говеди и оваца у Прокупљу
 — Решено:

1., да се изложба у Прокупљу држи на дан 5. окто-
 бра ове године, и према томе да се отмах објави у напо-

у „Тешаку“ и свима новинама, тако и преко полицијских
 власти, свима привредницима округа топличког;

2., да се на награде иза излагачима: сума од 1300
 динара у новцу од округа топличког, општине и задруге
 прокупачке, и до 3000 динара од стране Друштва у раз-
 ним пољопривредним правима;

3., да се тражи помоћ од Министарства Народне
 Превреде за нову изложбу; на сву суму која би се до-
 била, издати такође на награде излагачима у пољоприв-
 редним спрамама;

4., да се за ову изложбу приреди и изложба свињу
 оних справа, које се буду одређале за давање у име на-
 граде; да се све оне излагачима и посетителцима позлаву,
 било у раду било иначе. С тога да се то одлаже, на
 неколико дана пре отпрана изложбе, свесим уреди и
 стави на углед свима, који тамо дођу, нарочито на дан
 4. октобра, кад је у Прокупљу пазариш дан; и

5., да се у објавима и прогласу за државне ове из-
 ложбе истакне, којима ће се суми дана на награде, а
 уједно похвалити предустретљивост округа, топличке општине
 и Задруге прокупачке.

ДРУГИ ПЧЕЛАРСКИ ЗБОР

Држаће се на дан 31. Октобра ов. год. у Београду (у згради Срп.
 Пољопривредног Друштва), на коме ће се одобрити правила, за образовање
 Српског Пчеларског Друштва.

Позивају се сви пчелари и пријатељи пчеларства, да на овај збор дођу.
 Који би желео, да се користи правом путовања за овај збор у пола
 цене, како жељезницом тако и лађом, нека се за уверење обрати Српском
 Пољопривредном Друштву.

4. Октобра 1897. год.

Београд. 4

ПРИВРЕМЕНИ ОДБОР.

ОБЗНАМА

Издавање воћних садница и украсног дрвећа и изабла
 из расадника у Топчедеру почело је после 20. Октобра и
 трајаће све док не растуће израсти.

Порубине усмено или писмено прима и извршује
 Управа Топчедерске Економије, не само за готов новац.
 За порубине на Београда треба тачно означити место
 где да се донесе саднице, ако их кулци сами не носе. А
 порубине на унутрашњости извршава се и испедовати
 само до најближе станице жељезницом или лађом; те с
 тога треба увек означити станицу и адресу, коме да се
 упути.

Цене садницама изложене су у штампаном каталогу,
 који се, по захтеву, даје бесплатно. За поповље и пренос
 ваља рачунати на сваку садницу још по 10 пара.

Преглед 42. броја Тешака: Уљаник: — Произвеђење семена свилених буба по Пастеровој (ћелијској)
 начину. — Користи дубокот орача извршеног на време. — Корисне животињске. — Величке. — Гласник. — До-
 писи. — Зашитки. — Објана. — Книжевни огласи.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11^{1/2} печатаних
 табака, а стаје само пола динара.

Књижарима 20% рабат за готов
 новац; растурачима једанаеста књига
 на дар.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОЛА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТВА ПОДРЖИМА, ВОЈНИЦИ СТАРНОГ НАРАТА И ЧЛАНИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛА ЦЕНЕ, АКО ПОШЛОСЕ ПРЕДЛАЖУ УПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. У БИХВАНИЦИ НА ГОД. 10 ФР. 5 ФР. А. ФР. ПРЕСТАВА И РУМОЛИСИ УБИЈАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЛОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕДЛАЖУ ПРЕНАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈНОВИЈЕ РЕШЕЊА ОД 1869. ГОД. № 204 ЦРПСКОГ ДРУШТВЕНЕ ПОСЛЕ ПОСТА ВЕШТАЧВО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАЈ:
СРПСКО ПОЛОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИЧКИ ОДБОР:
Коста Црвотопал, Коста Д. Главић, Алекса М. Живановић
и Анђа Голубовић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
ИУША И. СПАСИЋ

РЕЧ

ПРЕДСЕДНИКА СРПСКОГ ПОЛОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА Г. РАШЕ МИЛОШЕВИЋА, О ДРУШТВЕНОЈ СЛАВИ, 30. ОКТОБРА 1897. Г.

*Поштовани гости, привредници
и пријатељи српске привреде!*

Српско Полоппривредно Друштво, поштујући леп српски обичај, српску *Славу*, изабрало је пре две године на своје главног годишњег Збору 30-ти Октобар, Св. Краља Милутина, за дан своје славе, као успомену на прво дане свога установљења. Извршујући ову одлуку главног скупа Српског Полоппривредног Друштва, садашњи Управни одбор његов, сматра за своју особиту срећу, што је њему пало у део, да буде домаћин прве прославе овог лепог српског обичаја, што први пут дочекује — као свечар — тако одличне госте, сакупљене у друштвеним

скромном дому, где је за ову свечаност приредно и инфраструктурно изложбу неких пољских производа.

Овај леп обичај српског племена, којим се одликује српски народ од свјазу осталих словенских племена, који је гајен и чуван и у најтежијим данима србиновог живота, астрјео је својом скромношћу и чланове пољопривредног Друштва, те су и они решили, да не изостану у гајењу овог обичаја, који је толико драгоцјен својом Србину.

Захваљујући гостима, што су се одазвали позиву Срп. Полоппривредног Друштва, што су удостојили својом посетом његовог обичаја, ја ћу да их замолим од стране Управног Одбора, да ми допусте, да на и у најкрљимјим потезима ианесем радњу друштвену за њинуле године.

О постанку и развиту друштва

Под именом: „Друшине, која ради на установљену Друштва за пољску привреду“ састали су се оснивачи у први састанак, на дан 10. октобра 1868. године у Београду, на коме су били: Г. Др. Мил. Спасић, Др. Ј. Панчић, г. Немец, г. М. Миловић, г. Ђоста Црногорац, г. Ароновић Ристић, г. Чед. Поповић, г. Ал. Стојковић, и г. Ч. Мijatовић.

На томе првом састанку довели су овакав закључак:

„Како смо сви доле потписани потпуно убеђени, да је преко потребно, да се у отаџбини нашој установи друштво за унапређење земљоделства и шумарства, и како смо вољни, да према својим силама радимо, да се овако Друштво подигне, одржи, унапреди и развије: то смо се решили, да предузмемо нужне кораке, да се оно установи и даље својим ушним радом помоћемо, да оно своју цел постигне.

Даље су на истом састанку решили и ово:

„Почео смо се сложили у начелима, која ће радњу друштвену руководити и како држино да је потребно, да се пре других мера израде статуту друштва, према начелима о којима смо се споразумели, то су изабрани: г. М. Миловић, г. Ђоста Црногорац, г. А. Стојковић и г. Ч. Мijatовић, да статуте саставе и друштво на претрес поднесу. —

Овако закључено 10. октобра 1868. год. у Београду.

М. Спасић с. р.
Др. Ј. Панчић с. р.
С. Станковић с. р.
Ф. В. Немец с. р.
М. Миловић с. р.
А. Ристић с. р.
К. Црногорац с. р.
Чедомир А. Поповић с. р.
Крста Петровић с. р.
Чед. Мijatовић с. р.
А. Стојковић с. р.

Од ових оснивача четворица су, а имено: Др. Ј. Панчић, М. Миловић, Ар. Ристић и Чед. Поповић упрли; благодарни потници и на дан прве славе ваља да их се сете, и при помену њихових имена заведе њиховој светлој души рајско насеље, а нећу нама и свиња српски привредници трајну и благодарну усмену. Онима пак којима је Бог подарио здравље, то су дочекали давању свечаност пожелано кречко здравље и дуг живот на славу привреде српске. Слава им!

На другом састанку, који је ова предна Дружина одржала 10. новембра 1868. године, читан је и претресан нацрт устава, допуњен и усвојен, на је одлучено, да се спроведе Министру Финансија на одобрење заједно с писмом у коме ће се изложити потреба уставне друштва и неопходна државна помоћ за остварак његов.

Писмо, које је под потписаних свију ових оснивача поднесено Господњу Министру Финансија, под ким је тада било економско одељење, заслужује по својој важности, да се овде у целисти изнесе. Оно гласи:

Господњу Министру Финансија. Све гране радности и привреде, кад се, према приликама народа, у

једној земљи подејнако развијају и напредују, доносе јој благостање, које је скоро једнак услов и за уређење добре управе и утврђење слободе земљаске. По овом без средстава не може се дељ постићи, а без напредка у благостању не може народ ни у просвети и моралу напредовати, ни правду неговати, ни поредак и сигурност обдржавати, на ни државна снажну одбрану, а народ слободу имати.

С овога гледишта узимајући ствар, ми смо потписани тврдо уверени, да је крајње време, да се у нашој отаџбини обзобило предузме радити на пољској привреди, од које благостање народа нашег поглавито зависи, а за то смо сагласни, да се установи „Друштво за пољску привреду“, кога задатак да буде: да практично и теоретично унапређује и потпомаже све гране пољске привреде у нашој отаџбини. Ове цели ради написали смо „Устав друштва за пољску привреду“, који под % подносимо Г. Министру Финансија с том учинивошћом, да изволи шта треба учинити, да се овај устав одобри и друштво се дејствително установи.

Да би оно друштво свом великом и опште користном задатку одговорити могло, нужна су му наравно и што већа средства; за то оно моли Г. Мин. Финансија, да изволи код законодавне власти дејствовати, да му се од стране државе ова помоћ учини:

1. Да се у државној печатњи бесплатно и о трошку државном печата све оно, што Друштво сходно уставу свом, издавало буде;
2. Да правителство даје годишње помоћ у износу бар 500 дук. нес., колику суму и ученом друштву даје;
3. Да му се у здањима правителствени удобан стан уступи за смештај његов и уредништа;
4. Да сва писма и аманете, које друштво шаље, или који на друштво долазе, државна пошта носи бесплатно;
5. Да друштво не плаћа њузичину ни друге таксе на оруђа и справе за пољску привреду, а тако и на сва научна средства, воде, књиге, биле, семене и у опште на све оно, што њему са стране за његову потребу и цел долази или од њега на страну одлази; и
6. Да друштво на земљиштима владиним, особито у Топчидеру и Љубачењу, а снагом дотичног завода коже чинити опште пољско привредне.

Ова жртва, коју би правителство друштву за пољску привреду чинило, врло би мала била према великом задатку друштвеном и према користима које би наш народ на пољу привреде своје имати могао.

Да би радња овога друштва у свима крајевима отаџбине наше подејнако користи приносила, и да би оно што више средства имало, ради постижења опште користне цели, умољаво се Г. Мин. Финансија, да би он, по одобрењу реченога устава, једним расписом препоручити изволио свиња општинама, да лист Друштвени за пољску привреду држе и да на ову циљ и циљоване пољске привредне књиге друштвени у своје годишње предрачуне свагда стаљају по једну малу суму од 30—40 грош. пор.

Да ће правителство наше благонаклоно одобрити, како речени устав, тако и наведену помоћ, потписани се тим више надају, што оно штедру подршку даје и уче-

ном друштву i театру i што дељ овога друштва далеко пренаша све намере осталих друштava, јер благостање је први услов, да се народ ноже i уино i душевно развијати.

Г. Министра Финансије, покориа :

5. децембра 1869. год.
у Београду.

(Долазе потписи)

Пошто је Господин Министар 13. јануара 1869. године ЕВр. 333/68 год. одговорио дружини „да је правителство одобрило, да се „Друштво за пољску привреду“ установи да је он, поднесени му „устав“ потврдио, и да је Влада готова предложити законодавној власти, да одобри друштву државну помоћ, само кад Друштво ступи у живот и као таково се обрати Влади за државну помоћ, — Дружина је већ под 16. истим месецем држала *свој седмичну* (а не више „састанак“), на којој се по прочитању тога писма конституисала, изабравши за председника Једногласно Г. Милована Спасића, начелника Економског Одељења у Министарству Финансија, за *одборнике* г.г. Др. Ј. Павчића, Светачку, Крсту Петровића, Др. Ристића, Сергија Станковића и Брета Приногра, за *привременог благодјелника* Чед. Мијатовића *у редовности* и *секретарство* такође је привремено поверено г.г. Мил. Миловићу и Арс. Ристићу. А за тим је сазван и држан 11. маја 1869. године наредни збор, на коме је све то одобрено и изабрана извесна лица за редовне и почасне чланове друштва.

Корисна дакле, писмо о установљењу друштва за пољску привреду, код онога предних заузимачких, и истрајних пријатеља пољске привреде, није требала више времена од 3 месеца па да постане дело. Направило се је равних 29 година, откако је та мисао истакнута и прихваћена, а скоро толико исто и откако ово друштво постоји. Мал' не пуна трећина века од постанка и непрекидног деловања најбоље кажује, колико је било и остаје потребно овако друштву и колико су његови оснивачи били проиникнути истинским схватањем и брзином за напредком пољске привреде, а уз то и патриотским осећајима.

У доба, кад осам наших сељака слабо по још ишпашае и о пољској привреди, и када се још с подсмехом гледаше на ителегенцине луде, који се у тој стурди одаваху, најбоше се неколицина, да поред својих редовних послова и занимања, размислају и о њој, и да положе темељ поставку друштва, које је у истина већ у данашњу добу најпотребније нашем народу. Тим дуљика, а у првом реду, — првоме већу има и као главном покретачу и као неуморном и дугогодишњим председнику друштва, драгом нам старија г. Др. Миловану Спасићу, дужи су не само друштво и његови чланови, не само ми сви присутни овој првој друштвеној слави, него и сви наши привредници, па и цела наша Србија, — дубоко признавање и захвалност.

На тај начин поставши, друштво са конституисаном управом почело је живо радити, најпре, да се прикаже полупривредницима и свима и свакоме и да докаже потребу и корист таквога друштва, даље, па придобијајући све већег броја чланова и на издавању и уређивању првога полупривреднога листа у Србији „Техника“. И тек

пошто се је пралично учврстило, оно је држао свој *први редовни главни збор на дан 14. октобра 1869. године*, коме су, поред осталих, присуствовали: Кивачевић наменик Јован Гаприловић, председник државног Савета Ј. Мариновић, мн. еин. Паута Јовановић, мн. просвете Димитрије Матав.

Оно већ друге године од свога постанка улази са 10 чланова управе, 5 чланова управе, 6 чланова почасних, 34 редовних, и 436 чланова помагача. Доказ да је друштво већ у својем почетку експлантивно потврдило потребу свога постанка и останка, доказ, даје, да је оно топло и искрено прихваћено и од владе, и од свију истинских патриота свију занимања и положаја. Да су још тада добро схваћене користи од оваквог друштва нека послужи за доказ још и то, што су његове годишње зборове, уместојави својим личним присуством и највиши достојанственици наше државе.

Како оснивачи друштва, тако и његова прва управа схватили су одмах у првом почетку, како је за останак и напредак друштва најпотребније да има што више и што сигурнијих чланова и да му се обезбеди што јаче материјално стање. С тога је друштво одмах пустило у јавност врло разложит и језовити проглас о својем постанку и циљу, а преко надлежних власти, сиуда по Србији, отворио уше у чланство и скупило претплату на свој орган „Техка“. На тај начин успело се да друштво већ у првој години има на стотине својих чланова, а њиховим позвањима уловина могло је отпочети рад и положити сигуран темељ за будућност.

Одмах, и упоредо с тим, друштво је молило надлежнога Министра за *државну помоћ*, која му је доста још у самом почетку одобрена и ујачена најпре у суми од 200 а затим од 500 дуката. А поред новчане помоћи тражило је и тако исто добило и извесне олакшнице у своје деловању, међу којима су најважније ове две државне *поластине*, које и данас важе, на име: *бесплатно поштарина*, на списку поштана и *улов свију потреба са стране без илабана царинских дажбина*.

Предузелоство и поштора ондашње владе, а нарочито тадашњег Министра финансија пок. г. Панте Јовановића наспрам овога друштва и његових предлога и молба, — за похвалу су; и друштво дугује њима, оно исто као а свиња осталим владама признавање и особиту захвалност, јер у истина оно је само таквом помоћу, морално и материјалном, могло постати, остати и напредовати. Нека је хвала и слава свиња тим српским достојанственицима, који су својим именов и положајем помагали и помажу ово друштво!

У тежњи да се рад јаче развије, друштво је већ у 1871. година тражило повећање држ. помоћи од 500 на 1000 дуката, па је толико и добило у 1872. год. и престало је толику помоћ узимало све до 1892 год., када му је она повећана на 20.000 дин. годишње, колико и сада ужива.

Да би ишло стално и непрекидно своје седнице, оно је још у првим годинама настало да себи оидне кућу. И доста већ 1874. год., добијави државно земљиште за зграду, оно је подигло и саму зграду — кућу — ову, у којој је сада, за суму 1857 дуката. Како је већ ра-

nije dobilo i gađanja podignut o dr.ž. trošku, to se je već te godine moglo svesti u prostorijama svojih zgrada i namestiti i urediti zbirku, biblioteku i svu svoju pokretnu imovinu. Do toga doba, ono je bilo privremeno smješteno u jednoj sobi dr.ž. zgrade kod vozaevske crkve. Vredno je napomenuti, da je na molbu društva parađen samo šlah u Ministarstvu građevina, a brigu i nadzor nad građenjem ove zgrade vodili su sami članovi upravnog odbora, među kojima su se odlikovali g. Sisačić, i pok. Jovan Rašić, načelnik jav. građevina.

И ако су циљ друштва и остале главније основе у prvobитном његовом „уставу“ остали и данас непромењени, ипак су доцније у току времена, према потреби и нахођењу друштвених чланова члвене у истоме извесне измене. Prvобитни устав важио је до 23. Avgуста 1873. год. и тада су учињене извесне измене, и он је добио и владаачку потврду, те је отада председник друштва постављао владаачки указом. Тиме је друштво имало тап подзаконичне установе. Тако је трајало до 16. октобра 1881. год., а тада је „устав“ измевен „правилним“ ери. пољопр. друштва. Отада је и назив друштва измевен у толико, што је место „друштво за пољску привреду“, добило име „ери. пољопривр. друштво“. Отада се и председник не поставља указом, већ се бира на главном збору. Па и ова су правила доцније у нечему изменена и допуњавана, нарочито у 1887. и 1888. год., када су правилније изведене и регулисане права појединих чланова, уведена подела редовних чланова на секције, унесен читав оделјак са детаљним одредбама „о пољопривредном фонду“ и прецизиране неке друге одредбе. Тон је пријатно изражен и „ословник“ друштвени.

Поред редовне пољачке помоћи од државе друштво је 1890. год. нарочитим законом дато право бесплатног штампања „Техника“ и пољопривредног календара у државној штампарији, чиме му је доста могућност да своје књижевне делачке може боље и осетније показати, и народу тиме пружати и давати узнеке поуке по најјетинијој цени.

А на молбу ери. пољопривредног друштва, изражену на његовом главном годишњем збору, оно је 1893. године удостојено највише владаачке части и милости, добивши за свега *најчистиши заштитника и шквонитеља Његово Величанство Краља Александра I.*

Друштво је дакле, поред наданих потпоре и благоволне напике од стране свјуз влада, и поред моралне и материјалне помоћи од својих чланова и од свјуз уљивањих патриота и припадника — својим неутројним и дугогодишњим делачком сталом поверење и моралну потпору и највиших чинилаца у држави — *поверење Круне и поверење народног предзаконичног.*

Захваљу на таквом и толиком одиконању и напика, оно је у толико јаче обезбедено и охрабрено, да корача даље, јаче и смелије ради на унапређењу наше привреде. А шта је до сада и колико радило и урадио? — Више се из кратких напомена и података о томе, који се овде и овом пријатком изнесе.

Да би друштво могло лакше и непосредно утицати на унапређење пољопривреде у појединим крајевима и местима довојине, оно је „уставом“ и „правилним“ предвиђало оснивање *подружника*, на се је и старало да их

има. Али, ни у почетку, а ни доцније није успело, да има довољно подружника и да им обезбеди опстанак. Prву своју подружницу оно је имало у Шаншу 1870. године, па тим у Чачку, Алексинцу, Зајечару, Вољевцу, Жалубицу, Сврљугу, Лозовицу, Валеву, Пироту, Петровцу и Параћину; али су оне све биле доста среће, јер су неке још у самом почетку пропале, а неке после краћих или дужих покушаја рада. Последњих година има својих активних подружника у овим местима: Арлау, Великој Крупи, Горњем Милановцу, Драгачеву, Краљеву, Жупи, Јовцу, Крушевцу, Negotу, Лазареву, Кљажевцу, Луцици, Мрчајеници (зубињском срезу), Пљављовцу, Медвеђи (третем. срезу), Ивањци, Нишу, Обреновцу, Пожези, Пироту (по други пут основана), Свилајинцу, Смедереву, Топлићу, Зајечару, Ужичу и Прокупљу.

И ако је „уставом“ и „правилним“ предвиђен избор председника и осталих чланова управе, најпре на једну, а за тим на две године, онет је оно срећно било, да дуже година има у управи исте људе, а нарочито своје чланове основаче у првим годинама. Тако је друштвени први председник г. Др. Милован Сисаčić, био на том положају без прекада 12 година, а за све време до сада именовало се свега 8 личности на положају председника. На положају пак благајника свега 4 лица, а од секретара најдуже су били г. Др. Ђ. Радаћ и г. Жив. Шокорац.

О раду друштва.

Раду друштва све од постанка до сада, кретао се је у правцима, prvобитно његовим „уставом“ а доцније „правилним“ прописаним, који се у главном свезде онет на ово:

На књижевном, практичном, иосредничком и свестодано делачком.

Не може се оценити у коме је од ових правца друштво до сада показало више рада и више успеха, јер оно је доста делало у свима тим правцима према својој могућности и према стварној потреби. Нема сумње ни спорa, да је што јачи и живљи рад на практичном пољу текао и тече друштву највише признања. И оно се је доста и само све више отизало од других мање важних послова а тежило и прихватало све већна практичан рад, помажући га својим материјалним средствима и својом умном снагом. Али, не треба губити из вида, да је оно у годинама не само свега постанка и почетка рада, него још и кроз дуга њих година имало да крчи пута и припрема земљаште своје раду, и да су за онда баш они други правци рада т. ј. путем књижевног обавештења и давања поука и путем посредовања и саветовања, имали да придобују и дају наше привреднике ка бољем и сввршенејем раду и гађањању а да се баш тим путем правирају за практично делачко. Отуда и гласови, који су се онда и онда чули, да друштво суквине теорисне, — исузу биле оспрадане, и као такви морали су најзад нецекнути; а друштво је дочекало, да му се и књижевно делачко признаје као оспраданом а потребно.

Онда, кад је друштво постало, на још дуго за тим, поље рада на пољо-привредном напретку у Србаји било је суквине трновито и потпуно непознато. Као таково, а

са сувише мало радника spremnih за то и сувише мало материјалних средстава, друштво је сасвим природно радило оно, што је за онда могло. Развнатк и грашње његова рада од постанка до сада били најбоље утврђују како је требало много труда и припрена, на да се дође до стварних и видних резултата.

I. Књижевни рад.

Још прве године када је друштво постојало, почело је издавати лист „Тежак“ као свој орган. То му је дрво књижевно дело; и благодарношћу схватању праше важности и потребе таквога листа, „Тежак“ се је одржао за све време до сада и непрестано и уредно је излазио. „Тежак“ је сада у 28. година. После службених „Српских Новина“ „Тежак“ је најстарији лист у Србији.

Од 1869 до 1879 године излазио је месечно један пут, од 1879 до 1881 године недељно, т. ј. сваке суботе. Дотле је излазио у виду новина. А тада је учињен покушај да се изађе у свескама месечно најпре један пут а за тим два пута; но то је трајало само до 1889 године. Наљазило се је, да је тај начин издавања „Тежак“ неподесан и да се не постиже, да се на време пружи привредничка поука, нарочито она, чија им је пријема потребна. С тога је враћен понова стари формат у коме и сада излази недељно на целом табалу.

Тежак је за све време излазио са илустрацијама према потреби и могућности, некад више а некад мање илустриран. Имао је свагда главну задату да доноси практичне и савремене поуке за пољопривреднике. У колико су у њему биле заступљене и ствари више теоријског саржаја и са мање практичне прикљене, правда се таме, што је и њих требало износити на јавност а није било згоднијег места од „Тежак“; и што има привредника, који могу да схвате и који желе и такве поуке. Двадесетогодишња садржина „Тежак“ истина је различна, али и врло обилата; и може не само савременцима него и потовних намина привредника и следбеницима дуго још служити као корисна и пријемна поука.

И ако „Тежак“ у првим годинама на и додирје није имао велики број читалаца и претплатника, ипак је непрестано одржаван и штампан у 1000 до 1500 примерака.

Можемо се надати да ће се с повећањем писмености и стручно школованих пољопривредника, и број претплатника „Тежак“ увећавати.

„Тежак“ је имао до сада 10 разних уредника, међу којима га је најдуже уређивао, његов бив. председник г. Др. Милован Спасић — од 1872 до 1879 год. и то као почасни уредник.

Поред „Тежак“, а у тежњи да се привредничка пружа засеба и целокупна поука из појединих грана пољске привреде, — друштво је још у првим годинама, путем стечаја и и иначе прибављало од стручњака такве поуке, нарочито ради тога уређење и израбење, из их је о свом трошку издавало и као своје књиге за тим продавало, и растурало по народу.

На тај начин оно је издало ове књиге:

1. „Све о пшеници“ од Др. Ђ. Радића.

2. „Произвођа и употр. шуне“ од Ал. Стојковића.
3. „Све о дукурузу“ од Др. Ђ. Радића.
4. „Наука о сточарству“ од Љ. Белмана.
5. „Поуке из пчеларства“ од Мил. Антића.
6. „Неколико студија из агрокултуре“ од Ал. Спасића.
7. „Читанка за пољоприведнике“ од Гаје Матића.
8. „Све о хромпиру“ од Др. Ђ. Радића.
9. „Познанање и употр. пољопривр. справа“ од Жив. Шкорца.

10. „Грађа за пољопривр. речник“ од Г. Матића.

Тако исто одштампавало је из „Тежак“ поједине чланке и поуке, на их за тим у засебни књијанга и брошурама такође раздавало и растурало по народу.

Прво је на тај начин одштампало чланак „Клеркџева велница“ за онај: „Јагодичасто воће“ од Др. А. Медовића, „Белешке о винодељу крајинском и смедеревском“, „Белешке о винодељу у окр. Крагујевачком и „О арном вину“ од Мил. Савића, „Гајење винове лозе и произвођа вина на Рајин“ од Љ. Новковића, „Гајење оваца“ од Св. Љ. Гавриловића и т. д.

На тај се начин и почетку друштвена књижевна радња јављала, а доцније се она све више гранама и развијала. Тако је од 1882. год. отпочело издавање „Пољопривредног календара“ редовно и сваке год. тако да је сад ушао у 16. год.

А ради прегледности, каквом књижевној радњом треба друштво да се бави, а сабрало својим „правилна и пословнику“, оно је 1888. год. поделило и систематизирало ту своју радњу овако:

1. „Тежак“ за кратке расправе и савремене практичне поуке, за изношење извештаја о кретању и напретима о пољопривреди, извештај о стању домаће привреде и остало, што он као пољопривредничке новине треба да доноси.

2. „Пољопривредни календар“ да уз календарски део и остале податке што треба да их има у њему, — доноси нарочито још преглед пољопривред. радова по месецима и поуке из свакодневног пољопривредног живота.

3. „Пољопривредни гласник“ за све и теориске расправе из објам пољске привреде и научна испитивања која ће осветљавати стање домаће привреде.

4. „Практичне поуке“ о појединим гранама пољопривреде, израбење и написане испрсно и подесно за разумевање практич. и примену.

Према тој такој подели, књижевна се радња од тога доба подешава. Друштво је осим издавања „Тежак“ и „Пољопривр. календара“ успело да изда до сада о своје трошку ове практичне пољопривредне поуке:

1. О употреби вилуга прашака од Душ. М. Спасића.
2. Гајење билака за исхрану стоке од Душ. М. Спасића, а написало је стечај још за 30. таквих ручних поука.

Напомене о друштвеној књижевној радњи да завршимо нишљем из једнога годишњег извештаја, а које гласи:

„Ма колико се говорило, како се штамало и писало у опште, не може утицати на напредак наше при-

вреде, ипак се у своје време признаје, да без рада и утицаја тим путем, не би било ни онолико напретка, koliko га има. У напредном свету већ је пречишћено питање, а нема сумње, да ће се пре или после и код нас признати, да пољска привреда није само чита емпирија, већ да и она почива на извесним научним osnovama, који се само науком и поуком сазнају, а за то је потребно, да се читају и књиге и пописе."

II. Практични радови.

Међу првим радовима, које је друштвена управа, чим је оно образовано и одпочело рад, предузела, налази се и веоно старане, да прибави земљинте за практичне ошите и радове. Немајући могућности и другогачина да прибави земљинте, друштво је тражило и добило још у 1869. год. одобрење да може чинити ошите на државној земљинту и у државним заводима у Топчадеру и Љубичеву. И оно је тако и радило у првим годинама. А кад је већ прибавило у Шапцу и нарочито земљинте за такве ошите, оно је почело тамо све више обрађети пажњу на радове те врсте.

Резултата практичних радова друштва, огледају се и представљају су у главном на *Друштвеном угледном имању у Шапцу*. Оно је иначе уступило набавка општина бишој друштвеној подружници у Шапцу, која га је осем неких незнатних ошита на њему, динала на наподину. Како је подружница и иначе слабо и за пратко време настојала и радила, то је друштво 1877. год. узело то имање у своје руке а још 1872. год. донело одугу да се на извесном простору заведе и одиочне подизати *вокарство*.

Давно то имање има стална сортиментална вотивак, уређен пољни расадник и уређено углаво економско добро. Дуги је већ низ година од како оно корисно служи привредницима оналошег краја и свакоме који га посети као углед, како даје прилике да се види примена бољих и савршених справа и машина, које се код нас могу и треба да употребљују, и како снабдева привреднике не само на околине но и из других места разноврсним благодарним воћина садницама, којих је до сад издало на 40000 комада. (Повеша је вредно, да се на том имању поред других радова и ошита 1872 год. чиним покушај гајена јариде шпинезе с успехом, која у оном крају дотле није сејана; године 1875. гајена синлана буба, и луцерка за добијање семена, а тако исто и пчеларство).

Осем практичних радова на друштвеном добру у Шапцу, друштво је у новије доба обављало највећу пажњу, да везане подружнице имају и стварају угледна имања за дотичне околине, која би радом и уређењем служила као пример и углед привредницима. Већина подружница и саме теже томе, и само новање земљинте и слабо материјално стање узрок су, што све подружнице немају таквих имања. Од садашњих подружница имају своје имања за практично делане оне : у Обреновцу, Гор. Милашовцу, Пожези, Свилајци, Приљовци, Крушевцу, и др.

У колико друштво није могло више и јаче практички да дела само и непосредно, оно је у толико више помагало у тој правцу поједине привреднике, изазивајући, подетичући и понакући их морално и материјално. Тим

путем дејствовало је оно од постанка једнако и редовно, на је извесно много и највише успело, да понегде навредак пољопривреде у пракцији. Разна семена бољих и коприсних биљака и усева, разне новје и практичне справе и машинте тим су путем, а преко друштва и његовим настојањаним и поучавањем, добиле и код нас свају корисну примену.

И ако друштво није могло нити инако где у почетку на и дуго још за тим, да само отпочне радити бољим и савршеним справама, на да тим начином покаже на пракцији њихову употребу и корист од њих, — оно је ипак отпочело набављати их и код појединих привредника примењивати их. Примера ради вреди спомнути, како је друштво чим је постало, одпочело агитовати ва примењиваљу двеју најзвучнијих пољопривредних справа, имено : *плугу* и *орнаменту*, и како је у томе и само ишло обазриво и постепено. Тако оно је најпре набављало и давало за рад обичне — коване — плугове — иако је за тим ишло ка бољим и савршенијим, док није дошло до најсавршенијих Садових плугова, на и плугова са 2 и 3 раионика. Тако исто је одпочело најпре набавком и општина са ручним влатилом — за млачење и вршене жита, за тим са ручном вршалоном — са вршалоном са витлом — за сточну снагу — и напоследку са најсавршенијом парној вршалоном.

Не може се порећи, да је ако не сва а оно највећи део заслуге овога друштва, што се и у вољико се данас код нас гађаје рационалијање, нарочито употребом и применом бољих и савршених справа и машина.

Као даља врло корисна радна друштва у правцу практичнога обучавања, сматрају се практични курсевн и предавања у вези с радом и извођењем тих поука, код појединих подружница.

Прво такво предавање држали су председник и секретар друштва 1873 год. на имању у Шапцу о раду са ручном вршалоном, а доције је у 1880. год. то исто вршено са вршалоном са витлом у околини Београда. Према потреби и приликама приређивано је више таквих предавања у разним годинама, на разним местима и о разним предметима; но као најзвучанији су курсевн календарски и практична предавања из воћарства и других грана приређивана на имању у Шапцу, а у последње доба, курсевн о калемљењу винове лозе и курсевн код појединих подружница.

Исто је тако друштво поучавало наше ратаре и изашлиљене појединих стручњака у извесне крајеве, да као *пугне економи* дају обуке и да самим радом увећују пољопривредне о практицијем, бољем и кориснијем раду. Друштво је у једно доба покушало да спреми себи нарочита лица за чутве економе, али није успело, те с тога и није имало више таквих изашлиљана.

Оно је поједине привреднике изазивало на практицији и боље гађавање, оно је одпочело награђивати поновно достигнути успехе, чети ради већ неколико година расписује стечаје у том правцу. Друштво је потпомагало и гајене боље расе оваку. Оно је досад одредило и расписало 21. награду сваку у суми од 100—500 дин. „за *уобеште напредних начина радње*“, од којих су досад пријављене, оцењене и награђене и то :

за добру и zgodnu stađu za stoku,
za pravilnu upotrebu prašaka,
za pravilno podignut potvák,
za racionalno uređen pčelarnik,
za luserište,
za pravilno podignut vinograd na podlozi ame-
ricke loze,
za stalnu upotrebu žetelice.

III. Посредничко и саветодавно делање друштва.

Рад друштва у овоме правцу такође је врло велики и непрекидан, а по важности и корисности ни у колико не знастаје иза других његових радова. Мишљена, обавештења и упути по многим и разноврсним питањима из целокупне области пољске привреде, потицала су од пољопривредног друштва; било да су их поједини привредници и удружења, било Министарство и друга државна надлежна званична, тражила, било да их је само Друштво иницијало. То је већ толико познато и уобичајено, да се сад и не сматра другачије, него да је пољопривредно друштво то, које треба да се пита и од кога треба да се добије савет или мишљење и помоћ по свима питањима или потребама наших привредника, и од кога се тражи посредничтво и помоћ у набавкама справа, семена и других пољопривредних предмета.

Сарадња друштва на *гојењу свиловуба*, *у и набавци и растурању семена и справа* позната је свима и свакome, и онда је ишло не само главниот и у многоме предног удела у тим пословима, већ их је тако рећи оно поддржавало и доводило и само изводило. Растурање семена свиловуба у народу ради гајења и подстреканае привредника на тај посао, наада је или поверавамо друштву или је оно то и само из својих побуда чинило. Ретко је која год. прошла, а да оно ише у томе суделовало и радило. Што се је свиловарство у нас одржавало, при свем то што ни жехурци ни свиња немају скоро никакве проходне, ина се највише захвалити Пољопривредном друштву.

На увођењу пак свирених справа и машина а тако исто и разноврсног семена, нарочито од пилних билаца, а у првом реду лусерке, — неспорна је и највећа, а у многоме и једина, заслуга Српског Пољопривредног Друштва. Док оно друштво није постојало, мало се што и знало о болним и практичним справама, још ише о новим културним биљкама. Оно дакле беше прво, које одиоче обавештавати о томе наше привреднике, оно прво отпоче набављати те предмете, протурати их по народу и поучавати нашта је што и како се поступа и ради. До његова постанка мало је где био познат и гводезни плуг, а како ла друге справе. Оно је одпочело набављати гводезне плугове — почињући од најпростијих на до најсавренијих, ветреначе, драчае, тријере, врмилаче, овалклице за сточну храну, машине за сејање, кошение и т. д.

Ако друштво и није једино и ако је оно кожда најмање растурило у народу так справа и семена, с правом се може похвалити, да је оно у томе дало примера и подстрека.

Корист од таквога рада друштва најбоље се огледа у све већој тражњи тих предмета из године у годину.

Док се у почетку Друштвенога рада јављао тек по који привредник за који плуг или за нешто мало семена, догле су тражње у последњим годинама толике, да их Друштво доиста не може да подири. Не раније него пре десетину година тражила семена лусерке није износила ни неколико стотина, а само за неколико година за тим она је порасла и на 10.000. Крп. Па и то је само оно, што се и колико се преко друштва тражи. А колика је тек количина и семена и справа, што се набавља приватним путем?

Да задовољи сва потраживања наших привредника, нарочито у најпотребнијим справама и машинама и да им олакша у набавци — Друштво је пре неколико година покушавало да отвори нарочито стовариште тих предмета, на да их даје и на одплату. Но није успело да добије потребну новчану потпору и с тога је та његова жеља остала још нестварна. Само пак својим материјалним срстванима није могло дуго издржати у данашњем кредиту привредникама при таквим набавкама.

Кад би се изнели подаци о свима справама, машинама, семену и другим пољопривредним потребама, које су преко друштва набављане, од његова постанка до сада, изгледало би се, колико је оно и тим путем многога унапређењу наше пољопривреде; на да то није ни један незнатан део онога, што се и другим путем добијало.

Ема знања је радила срп. пољопривредног друштва на испитивању и сузбијању ендокерне заразе и на сузбијању пероноспоре. У друштву је прво обрњена пажња на опасност, која предстоји виноградица од ендокерне, па је 1876. г. оно изабрало и нарочито коменју за испитивање ендокерне, коју је и влада одобрила. Тако исто из друштва је потекла мисао и предлог, да се енергично поради на сузбијању пероноспоре. По то је предлогу одпочет и непрекидно руковођен из друштва посао на сузбијању пероноспоре, од 1894. год., на сваке године уступаће до сада благодарној том раду, вршеном у области новчану потпору од Министарства Народне Привреде, успело се је брао, да се привредници убеде о штетности пероноспоре и да се упуте и поуче о начину и средствима, којима се она може сузбијати и предупредити.

И *привређивање изложба* као посредним путем, друштво је нема сумње јако постепено извршило у пољопривреди. *Прву земљаску пољопривредну изложбу* друштво је приредило 27. Септембра 1870. год. у Крагујевцу, дакле одмах друге године по своје постанку. Охрабрено успехом те прве изложбе, оно је одмах затим приредило *другу* 19. Септембра 1871. год. у Тончијеру, *трећу* 24. Септембра 1872. год. у Крагујевцу, а *четврту* 29. Септембра 1874. год. у Тончијеру. За тако кратко време, у току 5 година, а тако ново друштво привређује четири земљаске изложбе и сва добрих успеха, — доказ је, колико је друштво ишло ослонца и потпоре и код владе и код свајг привредника и патриота.

Да о овима изложбама не спомињемо ништа, него да изнесемо само ове најречитије податке, на име:

ИЗЛОГ	БИЛО ИЗЛАГАЧА	БИЛО ИЗЛОЖБЕНИХ ПРЕДМЕТА	ИЗДАТО НА ИХИ НАГРАДИ
1870. г. <i>жрв</i> . . .	543	913	135 награда
1871. г. <i>Друшт</i> . . .		954	
1872. г. <i>гроби</i> . . .	733	1257	102 $\frac{1}{2}$ у новку и 102 $\frac{1}{2}$ у сирама
1874. у <i>вотерги</i> . .	455	1221	921 $\frac{1}{2}$ и 37 грив. а свега 140 награда

Иза овога настало је дуги прекиди у раду Друштва из приређивању изложба. Покушаји да се приреди земљаска изложба од друштвеној 25-годишњици, остали су безуспешни. Немogućн да створи и приреди земљаску изложбу, какав би одговарала садашњем врену и захтевима, — Друштво је у толико више почело помагати поједине своје подружике у приређивању месних изложба; а само је приредило ове специјалне изложбе:

Изложбу из воћарства у Крушевцу 1891. год. — уз округну изложбу крушевачке пољопривредне подружике; Изложбу говеда у Обреновцу 1894. год., на којој је било изложено 502 грла а 262 излагача. Изложбу говеда у Свилајци 1895. год. на којој је било изложено 519 грла. Осим тога приредило је „инструктивну изложбу справа“ 1890. год. у Шапцу, приликом занатле изложбе, затим „такмичу плугова“ у ораву у Ђурици 1892. год. и „стотру справа“ и пробу плугова у раду у Београду и Топчидеру 1893. год.

Поред савета, обавештења и стручног мишљења и упута на захтеве појединих привредника, Друштво је свагда с готовошћу прихватало сваке предлоге и питања о пољској привреди, упућена му од стране надлежнога министарства, а и само је својом иницијативом по неке истицало и расправљало. Не могу се овде износити и поимати сви предмети, о којима је Друштво, давало своје мишљење; али заслужују по важности да се помену они, који су у Друштвеним секцијама расправљани и коначно расправљени, имено:

- 1.) О пољопривредни школама.
- 2.) О пољопривредним станицама.
- 3.) О сеоском кредиту.
- 4.) О унапређењу виноделства.
- 5.) „ „ воћарства.
- 6.) „ „ пчеларства.
- 7.) „ „ свињарства.
- 8.) о подизању виноградa на живом лешку.
- 9.) О мерама за унапређење градинарства, живиниарства, воћарства и млекоарства у околини Београда.
- 10.) О попису обрађене земље и жетвеног приноса.
- 11.) О гајењу дувана у Србији.
- 12.) О канализацији извесних рекаца у Србији.

Исто тако ваља поменути, да је Друштво за расправу пољопривредних питања сазвало, приредило, руководило и држало *современи збор* 14—19. Септембра 1880. год. у Београду и збор *винара и виноделана* у Нишу у Фебруару 1889. године.

Још се ваља сетити и поменути, да је Друштво изашло из своје средине и о своје трошку поједине своје чланове и стручњаке на разне изложбе и стручне скупове на страни и у земљи, те су тамо учествовали као његови представници, а уједно их проучавали и уносили, колико ради себе, толико и ради Друштва и јавне публикације.

Кретање друштвеног рада од његовог постанка до данашњих дана у многе ће објаснити и овај

ПРЕГЛЕД

УКУПНОГ ПРИХОДА И РАСХОДА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
ОД ЊЕГОВОГ ПОСТАНКА, Т. Ј. ОД 1869. ДО 1896. ГОДИНЕ:

Година	Године	ПРИХОДИ		РАСХОДИ	
		ДИНАРА	КАРА	ДИНАРА	КАРА
1	1869	9.437	—	3.616	55
2	1870	15.209	29	17.244	84
3	1871	12.803	57	18.472	84
4	1872	25.450	91	18.194	39
5	1873	27.248	98	16.749	73
6	1874	26.708	49	26.679	45
7	1875	33.868	18	37.013	39
8	1876	35.771	39	24.908	28
9	1877	18.889	33	16.675	12
10	1878	17.515	65	13.941	41
11	1879	21.238	35	14.011	38
12	1880	39.432	82	11.820	40
13	1881	19.138	27	11.412	44
14	1882	19.021	79	9.909	23
15	1883	21.521	28	22.314	43
16	1884	22.232	50	18.589	87
17	1885	21.491	21	24.211	28
18	1886	14.763	33	18.554	69
19	1887	22.335	31	24.339	98
20	1888	21.491	33	21.027	75
21	1889	21.117	59	23.055	49
22	1890	47.739	10	48.005	29
23	1891	72.987	81	62.096	14
24	1892	68.133	53	70.214	07
25	1893	65.561	30	69.639	80
26	1894	91.392	45	90.907	—
27	1895	81.247	78	80.485	48
28	1896	83.273	97	80.873	61
Свега:		932.321	51	875.165	48

Иа свега онога што је до сада наведено, може се закључити, да је Српско Пољопривредно Друштво доста радило. Али све оно није ни из далека оно, што наши пољска приреда очекује од интелигенције српског народа. Јер српска држава има да отвари велике културне и националне задатке за чије остварење оне очекује нове жртве од својих грађана, од ратара својих. Али као год што српска држава тражи од српских грађана, од српских пољопривредника све веће жртве, исто тако и српски грађани, српски привредници, а нарочито српски пољопривредници с правом очекују од српске државе и српске интелигенције да их упуту на свршенцијачки начин обрађивања земље и гајења стоке, да их те да могућности да могу применљивати свршенцијачки пољопривредне методе, те да тим појачају своју привреду моћ. Јер не треба губити из вида, да се културни идеали српског народа могу остварити само привредом наших ратара, само тако ако српска пољопривредна буде толико снажна, да може дати потребна средства за њихово остварење.

РАД ПРИРЕЂИВАЧКОГ ОДБОРА ЗА СЛАВУ И ИЗЛОЖБУ НА ДАН 30. ОКТОБРА 1897. ГОДИНЕ

У записницима Управног Одбора Срп. Пољопривредног Друштва, који се штампашу у *Тешаку*, читаоци су у неколико сазнали, како су тежили послова ово сирене за прву славу Српског Пољопривредног Друштва на дан 30. о. к. — *Српског Краља Милутина*, и изложбу тог истог дана. У колико се то није могло видети из записника, изводи се овде укратко ток послова за славу и приређивање изложбе. Оширијаће пак о свему овом изнеће се у извештају Одбора за славу и изложбу, који ће се после овог дана поднети Управном Одбору, на после штампана у нашем листу.

У *Приређивачки Одбор* за славу и изложбу ушла су ова лица:

Председник,

г. Рама Милошевић начелн. м.п. финансија.

Чланови:

г. Коста Црногорац директ. гимн. у певазији.

г. Живко Шокорац члан шор. управе.

г. Наја Тодоровић секр. Мин. шр. привр.

г. Милош Х. Поповић економ.

г. Павле Радошављевић економ друштва.

На првом састанку овог одбора, намећу осталог, утврђен је овај

ПРОГРАМ

СЛАВЕ

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

КОЈЕ СТОЈИ ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ

АЛЕКСАНДРА I.

На дан Св. Краља Милутина — 30. октобра ове године — а за успомену на прве дане друштвеног постојања, Друштво ће славити први пут славу, у својој доми (до Министарства Финансија) у Београду, по овоме реду:

1.) У 7 часова у јутру богослужење у Валтесовској цркви, коме ће присуствовати Председник са целим Управним Одбором, члановима друштвеним и осталим пријатељима друштвеним и осталим пријатељима пољске привреде.

2.) У 8 $\frac{1}{2}$ часова скупи свију друштвених чланова, пољопривредника и пријатеља српске Пољске Привреде у друштвеном доми, а за тим:

3.) У 9 часова сечење колача са водосвешћеним. На пољити одговара умољени хор певача.

4.) По сечењу колача и допирењу светих молитава, Председник друштвених поздравља госте говором, који ће се пре тога штампати и раздавати гостима. Штампаним говору прилаће се и кратки преглед става и рада друштвеног у одговарајућем пољити.

5.) Послужење гостију уз свирање војене музике као и разгледнае изложбе и дочекивање гостију траје цео дан до 6 часова у вече.

6.) У 9 часова у вече заједничка братска вечера у гостиници г.г. Браће Ботарића на терацијама у част гостина друштвеним, са утврђеним редом здравља.

Приређивачки Одбор.

и овај програм изложбе:

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ

АЛЕКСАНДРА ПРВОГ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ПРИРЕЂУЈЕ ИНСТРУМЕНТНУ ИЗЛОЖБУ

О својој I. слави на дан Св. Краља Милутина (30. Октобра) ове године у својој згради у Београду, а из области: градинарства, воћарства и виноградарства.

Предмети за изложбу примаће се по овом програму:

I.

ГРАДИНАРСТВО

A. Поврће.

- 1.) *Варова*: грашак, сочиво, пасуљ, итд.
- 2.) *Зеле*: кунус, кел, парајод, итд.
- 3.) *Крволасте и коренасте биљке*: промпр, мрхна, цвекла, итд.
- 4.) *Патлици*: првени и модри.

B. Зачини.

Паприка, першун, целер, мирошја, шафран, итд.

B. Салате.

Салате разних сората, краставци, итд.

Г. Воштан.

Диве и дубенице. —

Д. Биљке са украс.

Цвеће и украсно шибље.

Ђ. Конзерве и друге прераде градинарских пасдова.

Конзерве од пасуља и грашка: укувани патлицији, туршија, итд.

II.

ВОЉАРСТВО.

- 1.) *Семенсто ове*: јабуво, крушке, итд.
- 2.) *Костичаво ове*: шљине и бреске (очуване свеже); трешње и вишње (штампани очуваше).
- 3.) *Љубогрasto ове*: бадеми, лешници, ораси, итд.
- 4.) *Прерађено ове*: сушено воће, пекмез, сласто, масти, итд.
- 5.) *Вошке*: ископане у разном порасту.

III.
ВИНОДЕЉЕ.

- 1.) *Грожђе* (свеже).
- 2.) *Вино*, црно и бело (ново и старо).
- 3.) *Лозе* домаће и америчке.
- 4.) *Прераде грожђа и вина*: као грожђе у туршији, суво грожђе, некмез, комоница, коњак итд.

IV.
СПОМОТНА СРЕСТВА ЗА ИЗЛОЖЕНЕ ГРАНЕ.

Планови за уређење градина, расадника, винограда итд. Справе и прибори за изложене привредне гране. Културне карте. Грађевине и статистичке таблице, слике, модели итд. из области: грађинарства, воћарства и винодеље.

Напомене излагачима:

Сирове плодове (поврће и зелена, воће и грожђе) ваља послати у котарицама, а суве шљавице, орахе итд. — у добро савињеним торбама. Од сваког плода треба послати најмање по килограма.

Пиће се шаље у боцама и по могућству од сваке сорте по 2 боце.

Приређивачки одбор

Доцније су израђена *интана* ради прикупљана података о сваком предмету који се на изложбу воће, а на име:

I. За грађинарске производе.

1. Како се зове производ који се налаже (српско, и ако се зна које странско име)?
2. Производи ли излагач сам семе, или га добавља; и ако га добавља, од кога?
3. Ако семе производи сам, колико га може просечно годишње продати?
4. Износи ли излагач производ на трг; и ако то чини, на који трг; и колико годишње у срећу руку може тог производа продати?

II. За сирово воће.

1. Како се зове плод који се излаже (српско, по могућству и које странско име)?
2. Је ли воћка, од које је плод кадамљена, или је самоникала?
3. Колико излагач има таквих дрвета, и колико у срећу руку добива рода од њих?
4. Износи ли излагач ово воће на трг; и на који; пошто га продаје килограм?

III. Суво воће.

1. Име воћа, које се налаже. — На која је начин сушено (на сунцу или у сунници — пушници)?
2. Колико се килограма у срећу руку годишње производи? Да ли само од своје производње, или се и докупљује?
3. Износи ли се на трг, и ако се износи то на који и по коју се цену продаје килограм?

IV. Некмез и остали начини прераде воћа.

1. Од каквог је воћа некмез итд.?
2. Колико се годишње производи, и да ли само од свог воћа, или се докупљује?
3. Износи ли се на трг, и на који, и пошто се продаје килограм?

V. Пиће.

1. Име пића и од чега је произведено? Од које је године?
2. Колико се литара годишње производи?
3. Износи ли се на трг, и ако се износи на која, и по коју се цену продаје.

VI. Грожђе.

1. Име грожђа (српско, по могућству и странско)? Је ли за вино или за јело?
2. Колико се килограма добива годишње од изложене сорте грожђа?
3. Је ли грожђе из старих винограда, или из нових (кадамљених на америчкој дози)?
4. Износи ли се грожђе и на продају, пошто се продаје и на ком тргу?

VII. Воће или лоза у различитом порасту.

1. Име воће или лозе (српско а по могућству и странско)?
2. Како се зове подлога, и је ли од семена, или резнице, прирорка, видика?
3. Кадама ли налазач сам, и које начине кадамљена употребљује?
4. Производи ли налазач облагорођене воће и лозе за продају, и колико може годишње продати и по коју цену од комада?

1. **Примедба.** Ова ће питања новунити излагач сам, или повереници — Подругина, Задруга итд. — коме се предмет преда за изложбу.

Ако налазач сам новунити, повереници ће исклас оверити.

2. **Примедба.** На шта се не даје одговор — треба препратити излагачу.

У исто доба приписан је и *образак за матице* (етикету) за сваки предмет, који на супротној страни има кратко упућство колико и како треба шаљати од свих предмета за изложбу. Ево тог обрасца:

ИЗЛОЖБА НА ДАН ПРВЕ СЛАВЕ СР. П. ДР. 1897.

Предмет: срп. име.
Страно име.
Илагач.
Место (село, град).
Срца.
Обрнут.

На подешени пише ово:

— За излагаче —

Сирове плодове (поврће и зелен, воће и грожђе) ваља послати у котарицама, а суве шљавице, орахе и т. д. у добро савињеним торбама.

Од сваког плода треба послати најмање по 2 килограма.

Пиће се шаље у боцама, и по могућству од сваке сорте по 2 боце.

Са *Питанима* и *образцима* за *матице* разаслат је и овај:

У П У Т

ЗА НАКОВАЊЕ ИЗЛОЖБЕНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ИЗЛОЖБУ НА ДАН ПРВЕ СЛАВЕ СРП. ПОЉОПР. ДРУШТВА 1897. ГОД.

I

Грађинарски производи:

Зачини, поврће, разна зелен и т. д. накова ће се сваки плод према томе у колико је свани од њих квару изложен

у корпе или сандучиће, у којима се може метути мало сламе да се не би у путу повредили, а промишра, посуљ, сочиво, грашак, боб и остали слични плодови који вису изложени квари могу се шипљати и у кесима од платна.

II Свежо воће

Јабучке, крушке, дуње, мушуге, и остало слично воће, треба сваки комад увити у хартију.

У спремањеним корпама или сандучићима у којима треба воће пакovati ваља метути по дну мало сламе (или наховине ако има) да онда ређати комад по комад воћа тако, да сваки плод буде један од другог одвојен.

Ораси, дешици и бадем може се слати у кесима од платна.

Грожђе треба бржљиво пакovati у малим корпама или сандучићима у којима ће се такође метути ситне хартије мекане сламе или наховине и то у свакој корници највише по два реда гроздова.

III

Суво воће

Крушке, јабучке, шљиве, дуње и др. може се пакovati у обичним кесима од платна, или дрвеним кутијама.

IV

Кокерве

Слатко, компоти, пекмези, који су већ спремни у стакленим теглама, шипљаће се у сандучицама, у којима се по две респираторе нешто мало сламе, па се онда свака тегла заврне у сламу тако да ни своје стране једна другу не додирну.

V

Пића

Вино, ракија, јабучкача и остала пића, морају се шипљати у флашицама и то: вина, у флашама од 7 дејна или од једног литра а остала пића у флашама од пола литра, флаше морају бити добро запушене, и дрвеним воском или црном смолом онто преко запушача пренамање оне ће се пакovati у сандучицама исто овако као и тегле од кокерва — слатка — (види под IV).

Вина треба слати по две флаше од сваке сорте, а ракију и остала пића у ковезе по једну флашу — теглу.

На сваки изложбени предмет, има се утврдити етикета по приложеном под 7. обрасцу.

Изложбени предмети на овај начин паковани, носе све наше поштом бесплатно, кад се адресују овако: **Српског Пољопривредног Друштва — Београд.**

За прикупљање предмета за изложбу и учешће из изложби општествених предузетиа позване су у првом реду *Полуризне* Срп. Пољопривредног Друштва и остале привредне задруге; за тих: *Наше пољопривредне школе*, државни и економски завод, као Управа Топчидерске Економије, Управа Државне Ергеле и сви државни лозни расадници. После тога изабрати су нарочити *кооперације* за све крајеве наше земље за прикупљање предмета; а у ово коло позвати су били и Управе свих знатнијих *отачаствених манастира*, многе ереске и окупиле власти, општинске власти и т. д., тако да је Одбор, може се рећи, чинио све што се може учинити овако *иссредним путем*.

И добре последице овога као да веће изостати. Одјав је доста област и има изгледа, да ће изложба за-

довољати све у неспоредно и посредно интересоване. У том погледу и оде се одликује на првом месту: Школа за Виноделе и Винарство са врло обилатим и инструктивним предметима, па Ратарска школа, и Топчидерска Економија. Подружине: Крајинска и Пожешка такође су у овојо предначиле; а мимо ових и многи приватни, чија ће се имена накнадно навести.

Оволико за сад.

„Прегледају Бог даје нахове!“

ИЗЛОЖБЕНИ ОЦЕНЈИВАЧКИ СУД

У оценавачки суд за предмете изложбе о првој слави Срп. Пољопривредног Друштва ушли су ова господа:

- г. Милутин Савић управитељ виноград. вођар. школе.
- г. Вучко С. Богдановић управитељ топч. економије.
- г. Александар Секулаћ секретар Мин. нар. привр.
- г. Анта Голубовић наставник.
- г. Светозар Петковић управник друштвеног добра.
- г. Владоје Тодоровић стручни економ Мин. нар. пр.
- г. Војтек Бурјан помоћног топчидер. економ.
- г. Др. Марко Лекс шеф држ. хем. лабораторије.

НА БАНКЕТУ 30. ОКТОБРА 1897. ГОДИНЕ

на дан 1. славе Српског Пољоприв. Друштва свира војничка музика комаде по овом програму:

1. Химна Краљева; — на здрављу председниковау.
2. Краља Александра I, марш (од Покорног).
3. Краља Михаила марш (од Редна).
4. „Ратарска“ ереска игра, од *К. Пригорина*, посвећена Срп. Пољопривр. Друштву.
5. Српско потпури ерла (од Чижика).
6. Руско потпури (од Бахлера).
7. Хајдук-Вельо, песма (од Мокраца).
8. „Србијанка“ потпури (од Слободе).
9. Понуђешић-Срба, игра (од Франгла).
10. Златибор-марш (од Чижика).

Приређ. одбор.

ОБЗНАНА

Издавање војних садница и украсног дрвећа и шибља из расадника у Топчидеру почело је после 20. Октобра и трајаће све док не растуће мразева.

Поруџине усмено или писмено прима и извршује Управа Топчидерске Економије, но само за готов новац. За поруџине из Београда треба тачно означити место где да се донесе саднице, ако их купци сами не носе. А поруџине из унутрашњости извршеће се и испредовати

само до најближе станице железницом или лађом; те с тога треба увек означити станицу и адресу, коме да се унути.

Цене садницама изложене су у италијанском каталогу, који се, по захтеву, даје бесплатно. За паковање и превоз ваља рачунати на сваку садницу још по 10 пара.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11½ печатаних табака, а стаје само **пола динара**.

Књижарима 20% рабат за готов новац; растурачима једанаеста књига на дар.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

целни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 табака елипног слога с бележничком удеиен за реп. Цена пола динара у обичном, а 1 динар у ојном повећу. Претплату треба слати издавачу

Драг. Димитријевићу

пчелару, председнику пчеларско-зојарског Вадруте, *Паровин*.

Спрекљена је за штампу и даће се у рад чим се јави сто претплатника нова књига

ВИНОГРАДАР

ручна књига за целоситно виноградарство и подрумство. Величина преко 200 страна великог формата.

Цена за Србију 3¼ динара, или форинту и по.

Претплата се шаље до краја новембра месеца ове године испу и издавачу

Др. Бранку Илију

виноградару и адвокату у Ришцу (*Werschetz, Ungarn*)

ДРУГИ ПЧЕЛАРСКИ ЗБОР

Држаће се на дан 31. Октобра ов. год. у Београду (у згради Срп. Пољопривредног Друштва), на коме ће се одобрити правила, за образовање Српског Пчеларског Друштва.

Позивају се сви пчелари и пријатељи пчеларства, да на овај збор дођу.

Који би желео, да се користи правом путовања за овај збор у пола цене, како жељезницом тако и лађом, нека се за уверење обрати Српском Пољопривредном Друштву.

4. Октобра 1897. год.
Београд.

ПРИВРЕМЕНИ ОДБОР.

О Г Л А С И

ПРИПЛОДНА ГОВЕДА

и то: 1 бик 1¼ год. стар, 3 краве стеои с трећим телетом, 2 јунице стеои и 1 женско теле три месеца старо, — сва грла **расе чисте пинцгавске**, потпуно здрава, донета из Пинцга и прилагођена нашим приликама, **продају се по повољне цене**. Јавити се уреднику „Тешака“ у Београду. 3—3

ПОЉСКО ДОБРО

у непосредној близини Београда, са осамдесет лацаца ливада и 35 лацаца обрађене земље, детаљинцем, шталана за 50 крава, станом за настојника и послугу и осталим потребама за млекарење, и економију, с одличном буњарском, изворском и речном водом, — гдјега се одиак или од пролећа **под закуп на више година**. Обратити се уреднику овога листа. 3—3

Цена кални огласина: Од петих зрете од једног стуха по 10 пара дне, од осталих кружних писмена по 15 пара од зрете и стуха.

Већим огласима од пола стране 20 динара (10 еор. а. з.), пола стране 10 дне. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дне. државне таксе.

За оглашавање каве куца 10 од 100 јетиније.

Преглед 43. броја Тешака: Реч председника Срп. Пољопр. Друштва г. Рање Милошевића, о Слави, 30. октобра 1897. г. — Рад привредничког одбора за Славу и владоу на дан 30. октобра 1897. године. — Напољени оцењивачки суд. — Програм музике. — Објана. — Књижевни огласи. — Оглоси.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цица „Листу“: за СРБИЈУ, на год. 8 дин. на поља год. 4 дин. Друштво чланови помагачи, чланови свих друшта, поддржана, војници стаљог кадра и важи, довршава Лист у бола цене, ако одложе претплату унапред за неку годину ван СРБИЈЕ, на год. 10 фр. 5 фр. а. фр. **ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ ПИШУЉУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИРОДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Претплату примају и поште. На основу најновише решења од 1869. год. № 204 пркоског друштвеног носе пошта бесплатно.

ГЛАСНИК И ПОДАВАЛАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИРОДНО ДРУШТВО

ОТВОРНИКОВИ ОДНОР:
Коста Црнобрат, Коста А. Галичић, Алекса М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДГОВОРНИ УРЕДИТЕЉ:
ЛУКА М. СКАСИЋ

СУЗБИЈАЊЕ ШАПА И УСТОВОЉЕ *)

Шап и устобола су веома честа сточна болест, а штета од ње је огромна. Ако је жарва кихом и прокужи, штети се сточар на други начин. Оболела грла охришава и опалу годико, да су на вази много лежица и а месом лежица. Музикој жарви обистрати се онег млеко, на га је и за време боловања и после тога много кхле, него од пре. А и ово мало што даје, није као што треба: — много је слабије и лошије, на још уз то и опасно. Кухио је и пренеси болест и на жарву и на луце. На тај начин похарчи шап милионима динара годишње — баш и у оним земљама, где се против њега разумно бори и где се закони о сузбијању сточних зараза тачно врше — као нпр. у Немачкој. Лежа јој до сада нема и ако се много што-шта препоручује, а и мере

за сузбијање тако су непотпуне и тако невазвршне, да оно и поред њих — тако рећи — невођи.

Узрок томе је — поред осталог — и то, што смо ми до сада слабо познавали праву природу те болести. Знамо, до дуне да је кукица; знамо јој појаве и ток, али јој још ни до данас нисмо сазнали праву легло и путове, којим се на тога легла шири. Не знамо јој прави узрок, не знамо јој климу из које се развија — не знамо, дакле, правог непријатеља и правог његову. Па кад то не знамо, онда је са свим јасно за што она је борба против њега безуспешна. Шудамо тако рећи у зрак.

Али је то тако било, а сад већ није. То ваљно питање прибранкује се (по свој прилици) своје решењу. Прихватиле су га државе, свом збилом, коју као економско заслужује а нарочито Немачка. Последњих година развијала се једну велику новчану награду ономе, који би пронашао климу шапа и устоболе и показао путе, којим она иде и болест шири. На жалост је прошло већ неколико година, а још ником није пошло за руком, да то питање реши, а Немачка је понова покушала, да га

*) О овом питању било је речи и у 40. бр. „Топика.“

на други начин узме у претрес. Одредила је нарочито концепцију *напоудозначајних стручних* у томе *послу*, и дала јој сва средства за испитивање. Та концепција је поднела влади крајем Септембра о. г. свој *привремено асоцијат*, из којег се види, да је с великим успехом радила. Као главних тачака које је утврдила.

1. Клице или бактерије, које производе шпан и устоболу, није концепција могла наћи и изоловати. Оне клице, који су до сада важиле као узрок те болести, нису то.

2. Гвојем из мехурића белесних партија (уста и распона на панцима) може се (као некако мајом) болест прекаленија. Маја је кукуца и онда, али се из ње све бактерије (еултрараване) извође.

3. Најлакше пријављују каламљеном шпан говеда и свиње. На овце, козе, псе, кунаје, порску прасад, донаће и полске пшенице и першут хленику не да се пенитачка накалжати.

4. Најлакше је животињу пенитачки шпаном окупати, ако јој кукуца мају (сној) из мехурића унесено непосредно у претрес, т.ј. у крвне судове. Али има и других начина, који су поуздани — само што су у делуству спорији — нпр. убривањема кукуца маје у трбушну дупљу или ишице (нео); утирање маје у кожу, коју смо најпре повредили (избоцкали) итд. Ако мају прекаленимо непосредно у крвне судове (нео), онда се одмах за 1—3 дана — поред грознице (вентрикулитис) — јављају мехурићи у устима и на вимену, а дан-два клице и на распонима панца. Према томе је био свако свиње, да мехурићи не постојау непосредном заразом с *шпана*, него посредним заразом наутра — од заражене *крки*.

И *орло мало количине маје довољне су, да болест произведу*. Поуздано се може животиња окупати већ са петхилјадити делом ($\frac{1}{10000}$) једног кубног сантиметра маје — дакле од прилике са количином, које би одговарала пет стотинитом делу једне капљице. Двадесетхилјадити део ($\frac{1}{20000}$) једног кубног сантиметра (= двехилјадити део једне капљи) маје није поуздан. Још мање количино не произвођу болест.

6. *Маја изгуби своју кукуца снагу*, ако је изложена 12 сах. топлоти од 37°Ц. или $\frac{1}{4}$ сах. топлоти од 70°Ц. Исто тако није кукуца, ако се исуши, те 24 сах. суха остане. На леду не губи своју кукуца снагу за 14 дана и више, али ипак ослаби. Треба је онда много више па да окуца.

7. Неиспорно је да градо, који једном прекужи шпан и устоболу после 2—3 недеље постане за ту болест неосталиво, непријемљиво или имуно — да је, дакле, више не може добити. Има градо, који су већ од природе непријемљиви (имуна), а има их омет веома осталих и пријемљивих. Она градо, која су јако пријемљива, могу болест и по други пут добити, и ако су је већ једанпут прекужила, па тек онда постојау непријемљива.

8. У *крки имунитетна градо* — т.ј. градо, која смо каламљеном окупали, те су прекужила и постоља непријемљива — има таквих материја, које *погиру кукуца снагу свеже маје*. Ако се такође крки почета са кукуцом мајом те преласени на друга *осетљива градо*, кален се веће пријати.

9. *Говеда и свиње дају се оштетачки имунитети* или загревањом мајом, која је изгубила кукуца снагу, или оном смеом од свеже (кукуца) маје и крки већ имунитетних клинотина. Довољно је да се градо тајном мајом само један пут калема, па већ веће пријати шпан и устоболу, и ако градо на њих вапче. То каламљење не ренети здравље стоке и нема рђавих последица.

10. Према томе је науком утврђено, да се *шпан и устоболу може каламљеном субјигати* од прилике исто онако, као што је то утврђено за бошине и прострел итд.

Ови резултати и успешне концепције су од огромна значаја по сточарство и ни их радосно поздрављамо. И ако није највећа клица, нашо се начин, којим се може она субјигати. Ми до сада не знамо ни клицу бошине ни клицу беснила, па ипак знамо у каламљењу поуздано средство против њих. С тога се ми надимо у велике успехе ових најновијих резултата. Надамо се у њих тпш више, што су потекли у главнемо од човека, па кога се можемо поуздати. Њих је добио и изнео *проф. Јефлер* из Грајоналда а то је онај исти, што је нашао клицу диетерије (из које је Беринг „серун“ начинио), клицу салмонеле (из које се прави т.з. малеија од каламљења од салмонеле сувених кола), клицу јанијејг твао, којом се полски мшенице тазане итд.

Како ће се каламљење у праксу увести; како ће се најбогодније, најпоузданије и најјефтиније у велико пријати; хоће ли онага каламљена дуго трајати или ће се оно ипак понављати; хоће ли та иста маја моћи и болест лечити итд. — то су све питања која ће даљи онити расветлити. Сва та питања заслужују и с наше стране особиту пажњу, и ми ћемо их сасионо пријати. И на наредном месту не треба да се прека намо оглуше. Таче се нашег блага — наше стоке.

Б—т.

САБЕРОНОВ ДЕСТИЛАТОР¹⁾

(по А. Пајачу)

Ово се зове *спирача једна*, којом се врло лако и просто савијае, колико у ком нину има запреминских процената алкохола.

Алкохол, као што је познато, испарава из вина много брже но остали састојци вина. Зато је и могуће да се за овај циљ употребе *речени дестилатори* да се њихмо лако израчува проценат алкохола у дестилату.

Дестилатор овај као што се види на слици, састоји се из: *стаклене бочи* (едаше), *лимане хладношине* и *стаклене хвалташине*.

У *бочи* се куца вино, коме се жели савнати проценат алкохола. Вина може да ухвати до $\frac{1}{4}$ литра, стоји на тронцину који је удеиен тако да испод боке може стати *лампа* у којој је шпиритус; затвара се *каучукином запуњава* кроз *чију* средину пролази *стаклена цев* извањена под углом.

Хладношине спаја се с *божом* каучукином и *реченом* стакленом цевом. И она је из тронцину који је *толико* висок, да се испод њега може податурити *хвалташца* — *стак-*

¹⁾ У исто време одговор г. М. Р. Трошкоу из Бена.

лени ваљак. Вода у хладноциви треба да је што хладнија, да би се претварање алкохолне паре у алкохол, вршило што потпуније.

У *хватацини* (стакленој ваљку) стаје 100 кубних сантиметара вина; Двема пртмама подсељена је на две једнаке подовине (код 50 и 100 куб. см.).

Уз дестилатор иду још и *алкохолметар* којим се одређује процент алкохола у дестилату и *топлогер* (термометар), којим се сазнаје топлота дестилата и према оној затим налази запремнина проценат алкохола.

Да се одреди проценат алкохола у сваком вину, треба од тога вина сипати у *хватацину* тачно до горње црте, па затим то вино усати у бочу коју затворити и испуни цео каучуком спојити с хладноцивом. *Хватацину* потопи што боље опрати и поново се осуши ставити је испод хладноциве.

Кад се то уради, онда хладноциву напунити хладном водом и запалити лампу, нажећи при том, да се вино у бочу загрева до *каутана истега*. Алкохолна пара која се издиже том приликом, пролазиће кроз две бочне и ухвати у највишу цев хладноциве у којој ће згустети због хладне воде у хладноциви, па као алкохол капати у *хватацину*.

Дестилативне (прекаљачкање) ваља вршити дотле док у *хватацини* дестилат не дође до прве (ниже) црте, дакле до подовине *хватацине*, и кад то буде прекинути рад и угасити лампу.

У *хватацину* треба затим усати чисте, али је могуће дестилативне воде и то до горње црте. Тако ће се алкохол у *хватацини* разблажити са толико воде, колико је узато и вина за испитивање. У дестилату је по томе цела садржина алкохола, коју сад треба одредити алкохолметром.

За овај циљ, треба алкохолметар понајлак испустити у *хватацину* т. ј. у мешавину од алкохола и воде, понајлак тако, јер кад би се нагло загнутио, онда би могло потонути дубље но што треба, па у таквом случају не би показало право стање. Ради тога треба алкохолметар држати усpravно за горњи део, па га у дестилат испустити тако, да сам томе, нажећи при том да буде по средњи суда, како се не би ни малу додиривао са зидовима *хватацине*, јер само у том случају слободно плана и томе колико је то потребно, према садржини алкохола у дестилату.

Алкохолметар показује проценте по запремини, т. ј. колико има запремине (волумена) алкохола у 100 делова алкохолне течности или боље рећи, колико има литара алкохола у 100 литара алкохолне течности.

Као и сви ареометри, тако и овај алкохолметар, у

стању је да покаже тачно садржину алкохола, кад је алкохолна течност топла + 12°Р. или + 15°С. То је *нормална* топлота.

Ако је алкохолна течност хладнија или топлаја од наведене топлоте, онда ће и добиена прочитања бити нетачна, те је отуда потребно, да се у исто време води рачун и о топлоти алкохолне течности, што се постиже топлогером (који се добија уз дестилатор) па затим да се према прочитаном стању топлоте на таблицама удељеним за ову потребу, знађе прави запремине проценат алкохола.

Приложене две таблице служе за изналажење правог запреминеког процента алкохола у случајима, кад дестилат нема нормалну топлоту од + 12°Р. или + 15°С. према којој је, као што је наведено удељени пометути алкохолметар. Једна је таблица удељена за Целзијеву а друга за Реомирову топлогер, према томе, да ли се у раду служило једним или другим топлогером.

И једна и друга таблица имају, као што се види два ступца: један је водоравни (хоризонтални) у коме су исписани степени који се читају на алкохолметру и то од 1 до 16, а други је стубац усpravан (вертикалан) у коме се читају степени на топлогеру, и то на таблица за Целзијеву топлогер од + 10 до 25°, а на таблица за Реомирову топлогер од + 8 до 20°. Кад се код кос броја укрене у изналажењу водоравни стубац са усpravним, онда је то број који показује прави запреминеког процента или одговара алкохолметру, кад се испитивање врши на нормалној топлоти. Тако ипр. ако би смо на алкохолметру прочитали 11 гради а дестилат је при том топао 19 степени Целзијеву, онда би се на таблица за Целзијеву топлогер стубац водоравни укрене са усpravним код броја 10,5 што значи, да би у таквом дестилату било 10,5 запреминеког процента алкохола. Ако би смо на алкохолметру прочитали 11 гради а на Реомировом топлогеру 9 степени, онда би према тој таблица било у том дестилату 11,5 запреминеког процента алкохола, јер се ступци укренути код тог броја.

ТАБЛИЦА

за одређивање запреминеког процента алкохола Салеронијевим дестилатором с погледом на топлоту дестилата на Целзијевом топлогеру.

Степени на алкохолметру	Степени на алкохолметру															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	ВРАКА ЗАПРЕМИНЕКОГ ПРОЦЕНТА АЛКОХОЛА ЗА ГОРЊЕ СТЕПЕНЕ ПЛОТНОСТИ															
+ 10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
11	3	4	4	5	5	6	7	7	8	9	10	11	12	13	14	15
12	5	6	6	7	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
13	7	8	8	9	10	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
14	9	10	10	11	12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
15	11	12	12	13	14	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
16	13	14	14	15	16	17	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
17	15	16	16	17	18	19	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
18	17	18	18	19	20	21	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
19	19	20	20	21	22	23	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
20	21	22	22	23	24	25	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
21	23	24	24	25	26	27	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
22	25	26	26	27	28	29	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
23	27	28	28	29	30	31	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
24	29	30	30	31	32	33	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
25	31	32	32	33	34	35	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
26	33	34	34	35	36	37	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46
27	35	36	36	37	38	39	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
28	37	38	38	39	40	41	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
29	39	40	40	41	42	43	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
30	41	42	42	43	44	45	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
31	43	44	44	45	46	47	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56
32	45	46	46	47	48	49	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58
33	47	48	48	49	50	51	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
34	49	50	50	51	52	53	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62
35	51	52	52	53	54	55	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64

У млазном вину увек доста беланчевених материја а у повећој мери и угасдијонска. Гас овај (угасдијонска) проузрокује, те се младо вино још непуна а често и толикој мери да повури кроз две хладноциве па пређе и у *хватацину* и тако повења с дестилатором. Да се тако што не би десило, у ком случају ни испитивање не би било тачно, треба вино додати тачнија на врх нова да се време веку беланчевених материја.*

* Кад се поштује оваквост, онда се овако вино с толиком не сме употребити за испитивање.

ТАБЛИЦА

за одређивање запремених процента алкохола Салероновим дестилатором с погледом на толику дестилата на Реширловом топломеру.

Температура, °C	УТВЕРЖЕЊЕ НА АЛКОХОЛОМЕТРУ																	
	ПРВИ ЗАПРЕМИНИ ПРОЦЕНТ ЗА ТОЛКУ СТРУЖИ ВИНОВИ																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
+8	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
9	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
10	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
11	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
12	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
13	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
14	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
15	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
16	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
17	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
18	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
19	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		
20	193	223	233	244	24	64	75	85	93	106	117	127	138	149	160	171		

Ако би се и поред тога десило, да нише повили, т.ј. да пређе у хваталицу, онда таква дестилат не треба употребити за испитивање алкохола, јер би добијени подаци били нетачни. Зато такву радњу треба почети изнова, т.ј. изручити вино из боце, опрати је добро а исто тако и цела и хваталицу, наравно, пошто се добро охлади. На затим за испитивање узети на менути начин другу количину вина.

Ако се жели сазнати запремених проценат алкохола за више различитих вина, онда треба знати, да се боца ниша другим вином тек онда, пошто се добро охлади, јер ако се то учини док је топла, може прснути. Добро је да се у такву брању испитивања где је то потребно, има припрему, у резерви, још једна таква боца, те да се тако не чека на хлађење боце којом се радило.

Ако се добијени проценат алкохола жели да сравни с другим састојцима вина (шећером, киселином и естрактивним материјама) код којих се проценат рачуна по тежини, онда добијени запремни проценат алкохола треба претворити у проценат тежине. За овај циљ удељена је таблица, коју овде прилажемо.

ТАБЛИЦА

за претварање запремених процена алкохола у проценат тежине.

ЗАПРЕМИНСКИ ПРОЦЕНТ	Процент тежине	ЗАПРЕМИНСКИ ПРОЦЕНТ	Процент тежине
0.5	0.9981	11.0	8.8746
1.0	0.9961	11.5	9.2835
1.5	1.9955	12.0	9.6924
2.0	1.9948	12.5	10.1012
2.5	1.9941	13.0	10.5118
3.0	2.9935	13.5	10.9214
3.5	2.9929	14.0	11.3309
4.0	3.9926	14.5	11.7445
4.5	3.9920	15.0	12.1561
5.0	4.0029	15.5	12.5679
5.5	4.0069	16.0	12.9798
6.0	4.8109	16.5	13.3924
6.5	5.2155	17.0	13.8051
7.0	5.6201	17.5	14.2186
7.5	6.0254	18.0	14.6322
8.0	6.4308	18.5	15.0465
8.5	6.8371	19.0	15.4608
9.0	7.2434	19.5	15.8760
9.5	7.6507	20.0	16.2912
10.0	8.0581	20.5	16.7076
10.5	8.4663	—	—

Према томе 10.5 запремених процена алкохола коликко се у наведеном примеру добило протачивањем на првој табели претворени у проценат тежине износи би 8.4663 грама а 11.5 запремених процена, коликко се добило протачивањем на другој табели одговара би проценту тежине од 9.2835 грама.

Салеронов дестилатор заједно са алкохолметром и термометром укупан у дрвајој кутији стаје 12 фората а може се добити од администрације вилдехолског места „Weinlaube“ у Кластергајбургу код Беча.*

Благ. Д. Тодоровић.

* У Карловачком ебуанској у издуже броју.

ПОДЛИСТАК

ЧУВАЈ ЗДРАВЉЕ!

„Понајвише рај баје.“

1.

Када смо се први пут састали тада сам ти доказивао, колико вреди поштовати оно људе, који су цео свој век посветили изучавању људске природе и познатијих наших болести. Видела смо колико треба *поштовати лекаре* и како у слабости треба само њима обраћати се с вером и надом да ћемо одврагати и они ће нам помоћи само ако их у *својој будућој служби*.

2.

И кад се већ човек разболео, кад, дакле, у кући имамо посла са *болесником*, тада не треба га гледати с критичних руку, него ваља га *поштовати*, јер колико је год у болести потребна обилна лекарска помоћ, толико исто тражи се да слави болесник буде *довоста и његовог*. А како се и за овај посао не тражи само ово, него и *искусно знање*, то је потребно да се и она *доје* својој у једном лицу, на корист наших, често најмилијих нам болесника.

3.

Све, дакле, што сам ти до сада говорио, као год и оно, што ће следовати, своди се *прмо једно* на ову изреку, која ти мора бити добро позната: „*немајући рба баје*.“ Здравље је прва погодба свакога правдољубивог здравственог живота. Само здрав човек може бити од користи и себи и *огађанима*, а болестан нема способности ни за што, у здраву телу здрав је и душа.

4.

„Поље је бити и широким а здрав и весело, него богат и бодељив. Здрав и снажно тело више вреди, него и највеће богатство. Јер где нема здравља, ту се не може ни родити а где се не ради, ту нема ни богатства. И кад нам је здравље тако драгоценост, и кад само здрав човек може бити ваљан члан људског друштва, зар то није доста да га нам и она треба добро чувати и брижљиво неговати.“

5.

А да је све то дошта у истини тако, види се и по томе, што само здрав човек *може* здраву, однегује и одхрањује *потомство* крвних костију широким прсју и плећа са снажних мишића. Где се у кући само рађа и одхрањује *челад* а не *божује* и не *умиру*, ту мора да расте снага снажних даној и да се *иници* непереставно. Богство и власт, слава и господство а сва блага светског не вреде много брже здравља, и не могу човека уређивати; сиротиња је здравље сва утеша, све уживање, сва снага и сва наредка. —

Како се разне сточне кузне болести и сточни паразити

Мно сељима и живља паславка нема правих месара и месариња, него се и крупа — а варошти ситна — стока коље и прерађује код куће, у мекани, позари, тањдари, причарици и т. д. Обично се за тај посао не бира нарочито, саровито место, него се то ради где му драго. У дворштину, у котлању, на отвореном пољу, крај сивњака или торта итд. запалу брава, обесе га где о грану или отграду, па га изврђују и уда. Ако је још сивњак, привеза слава, напашу или тако што па се месо тропи, онда можеш на свакој пораци наћи на травоте тако посла.

Тај начин није добар. Често се дешава, да сељак и незна, да му је брав, што га коље, болестан, или та брав за то на браво и приводе (а то бива често), што сујва да је болестан и што се боји да ће му ускоро угинути, па у томе је онда оласности за другу сточу. Ако се у таквим привама не паш, може се десити, да се од заклања брва болест разнесе по свој околина, на да окужи неколико торова. Ко у то не верује, ево му примером показати.

При клању не можеш обћи, да се крв не пролије. Поред крви просила се вода којом се испира садржина желуца и црева; отварају се и бацају поједини делови на пралку кучин и мокраћин мекри, „бурира“, рогови, паша, чењине и т. д. Ако се коље на отвореном месту, где широк пролази чељад, стока, живина, пси и мачке, онда је већ привада, да се болест с тога места разнесе. Рецимо и, пр. да је заклањо бравче боловао од прострела, од сивње куге или од друге које сточне кузне болести, којој су клице (бактерије) у крви, па по томе и у свима соковима и деловима животиња, онда је јасно, да ће и најважна живина то крви, слани, кучи, мокраће, грива и т. д., и најважна трупа на кога телосаг дела бити кужна. Ако, дакле, место, где се коље, није скванито, него по њему широк гаси чељад, пролази марва, рију свине, чењина живина, отињају се мачка и несто око оградња, онда је то таман најгоднија привада, да се кужна клица разнесе и на све стране расеје. Разнеће се по шталама, торонима и

пасловима, по паша и сену, по води и кршу — дакле свуда, где ће здрава стока имати прилике да се поме заризи. Не мора то бити одмах после клања — неке кузне клице драге се месецима и годинама, па могу тек онда оужити.

Али и да није заклањо живичке бав кужно у правом смислу те речи, онет је тај начин клања него штетан по сточарство. При клању на отворено месту пађе се обично на откуд који пас, припада се која мачка, добе и по која патка и т. д., те сав врбају, не ће ли што угрвабти, што случајно падне или што им се бав намерно добади. При клању бада се правано оно што се не може употребити, а то су обично бурга, црева, кучин и мокраћне мекри и т. д. *и ови делови, који су суљави или бав болесни.* Напао си и, пр. у плућима (белој гитерци) па пуне душењавке влада, или у јетри (црној гитерци) на читлава гвезда метиња и жељвака, или у желу на брав, или у цревима на гасно и т. д. па шта беш с њима, него беш их добацити ису, мачки или патки, да их шараним. Пас ће их дохнати и гдесод у заклод повети, да их вирно пождере, а у томе је бав оласности. Ако је торпи, причине се обично торту, а ако га уз пут држи пси окупе да му пљов отку, носаве га и даље — далеко преко свих пашивака. Гдесода се тако изгвају цдоим потесом, и онај што је комад угајито разнеси парасте на сво страве.

По себи се разуме, да се све то може десити и онде где се коље у скванитом — затвореном — простору, само што се то тамо дешава ниго ређе. И из затворена простора може се крв, грив, мокраћа, жук и други сокови на обући разнесити, а ко не паш, оное ће и из затворена простора нести или мачка по које парче угвајити, па с њима напоље умаћи. Сем тога је у нас отку у тим привама зао обичај, да се све, што при клању отпадне, или се не може употребити — дакле црева, балага, рогови, паша, чењине, болесни делови и т. д. на ђуре баче. С ђуриншта се онда јасно даље разнеси.

Према овома јасно је увидити где ми у томе грешимо и шта би најваљо учинити. Ево тога у неколико тачака:

1. Треба *наустити обичај да се стока напашу коље.* За клање уреба да има заклоњено, затворено место, где се оно клање неће скуљати домаћа чељад, стока, живина, пси, мачке и т. д.

6.

Без здравља не може ни човек самац; без нега не може ни кућа ни породица; једном речи где нема здравља ту пронаде сав народ па и држава. Влагостаје не само појединца, него и једне породице, задруге, друштва, па чак и напредна држава врло много зависи од тога хоће ли бити *тине или миса здравља и појединца.* Јер где је подмладак бујан, снажан и здрав где дакле насељене бројно расте и множи се, ту је и па државу и за друштво најбоље јемство сталности и напредња.

7.

Према овоме одржавале здравља захтевају и интересе наше сточне и наши лични интересе. Сваки поштен човек чува своје здравље на корист обојег, т. ј. и своје отаџбине и своју. Где се усели бољитина и помор, ту је беда и зао за обоје. Од болешљива човека, задруге, друштва итд. нема корист ни отаџбина, а и својој је околина, друштву итд. на терету.

8.

Па кад је све то дојста тако, онда смо на тај начин сви ми појединачо позвани да кивно онога тога изгатаемо, да народ наш буде чо и једар рађајући и откривајући подмладак снажан и бујан јер ћемо само тиме најбоље створити обилну радњу снаги и подићи богатство, а где је оно двоје ту су нам одмах и два најгоднија јемка за срећну и дуготрајну народну и државну будућност.

9.

А колико је и сам наш народ увео да леши своје здравље, показују нам јасно оне невоље изрече и поздравни *„живи и здрави био, само кад смо здрави“* или *„ако Бог да здравља.“* Од сињу блага овога смета без суњне је снажко од нас најбоље, најпоузданије и најмилије здравље, па га је с тога човек од најкада и бирва, како за своју жељу и утеху, тако и за свој благосањ и за своју слетују. Здравље се заквинемо, здравље кидимо и од Бога молимо; њиме и благосањемо и промљивамо, њиме се и тешимо, а у њ се и надамо.

10.

И зашта наш народ није могло боље одбрати ни праведније жеље ни лепше молитве приносити Богу. Само се здрав човек осећа увек снажан и крепак, пуз је живота и снаге; прија му оно, што појде и пошпе, лако подноси и зму и врђуњу и студен ветар и у онште сваку непогод. Кретање му није тешко, а снажк му рад иде лако и као од шале.

11.

Болешљиву човеку ништа није право, увек је малаксало уморан, сетава, нераспољен и увео; не прија му ни оно што једе и није; не може да подноси ни зму ни ветар ниш у онште рвадо време; не може да ради; ништа му се не мила и нивад нема никаквог укљивања у радостима живота. Каже се: „Боље је бити и гладан а здрав,

2. На сваког клавира треба сву *просути кроз и све откивне брзасалоно сакупити*, па (ако нема за њих нарочите латке употребе) дубоко закопати. Заједно с тим законана се и први слој пабоја у воду, који се окрене. Ако је вод натосан, ваља га добро почистити, па онда кључалом водом ошарати.

3. *Покушати и дубоко закопати ваља и делове животињског тела, који су нам сумњиви или баш болесни*. Ко не би могао прегрети, да који од тих делова не добаши свеоме псу или мачки, нека га најпре добро скува. Парасити и јаја њихова утину у кључалој води. те не могу више окузити.

4. Где се *тиче јавних кланица* — ма и најважних — и. пр. у механима, по позарима, тандирама, о панајурима, прениеним славама, састанцима и т. д. — у оним стубде, где се стока на више и за продају коље — треба о томе да *брзну води пошланица*. Главнио је, да су места за клање скловити, да се држе чисто, и да се отпацити закопавају.

Др. М. Ј. Б.

ДА СЕ ЈАЈА СВЕЖА ОДРЖЕ

Јаја се кваре као и друге важирице из остале: — дејством бактерија и других микроба. Њих је увек већ па аушци јајета — нарочито на жрљам и нечистоћа, што на њима остају од самога ношења — а доспевају тако и из ваздуха. С аушине продру кроз вене буљавке (поре) у унутрашност јајета, тамо наљу у беландету и жуљандету таман згодну храну за себе, па се онда почну развијати и множити. Животом и важиозавањем троше поједине делове из беландета и жуљандета, а производе онет друге (махом гасове), па тиме се промени цела садржина јајета. Постаје жиће, важица се (жућак), важдара којим скрадом (махом на сумпор), а промене се и укусои. Све да га и можемо употребити као храну, не би вах много користало: — ишубило је много од своје хранљиве вредности.

Да то не буде препоручују се разни начини за конзервацие (очување) јаја. Махом су то манууације, коњего да сит а болестан.* Свагда је лакше нешто очувати него после тражити. Ко једном своје здравље пагуби, па га онда тражи, тај много жуке види, доде га поврати.

12.

Дужност је, дакле, сваког од нас да чува здравље свога тела, јер где у једној вадруж ваља здравље међу свиња у кући, ту мора бити и вапретка у раду и у инаљу, пошто је здравље основ снагом вапретку, богатству па и богатву.

Први, дакле, што ти будемо рекао, можеши кад ваљати. Саслушај и утуби шта је тебе твое здраво, а пази и шта му је нездравло, па му то не дај.* А поред свега тога сени се и твоје рољене изреде, да само:

Незнајући рђа бије.

Г.

јама се иде па тим, да или бактерије до јаја не досу, или да се па на њима ушине. Још је боље ако се то обоје може кобиновати.

Прост а поудан начин те врсте је овај. Куни се у апотека или дрогерију 20 грама ваљеног перманганита (калi bipermanicatum) — а то је жутин препарат у облику сјајних угаситих стрелана, грудина и жрљана. Од ваље се узме колнио стале па у прв жока, и савесе у 2 литра (1½ оку) воде. Вада од тога препарата добаја дењу угасито-вашиљасту боју и ту особину, да убија бактерије и друге микробе. Ако се, дакле, јаја у њу ваино и неко време тако подрже, утамањене па ваљеној аушци све бактерије и микробе, који би иначе врењени у унутрашност досиени и садржини целог јајета покварили.

Да тај носно буде што поуданији, па да и после не буде прилаке за развијање микроба, ради се овако: Јаја се претходно добро оперу — нарочито на местима где су шугави, жрљави, жрљана и т. д. — јер та су места најсумњивија. Тек сасвим чиста јаја пољаку се у течност. У њој стоје 1 сикат (могу и мало ваде) па се онда ваде и свако за себе у хартију ваљују. Тако важиена јаја насаљу се ваљаво у котарицу и оставе гдетод, где неха опасности, да ће промрзнути или од ваљате пострадати. Тако се драге 6—7 месеци и остану сасвим свежа као да су скорваши — а што је још важије: не важиа никакви необични или одвратан кут или мирис, као што то често бива с јајима, која се већу у креч, поздер, струготине од дрва, пелено и т. д.

Покушаја ради ми препоручујемо тај начин ваљим приредницама. Изако јаја добаја ваља, па се и о конзервацију ваљовог ваља пострати.

Б.

В Е Л Е Ш К Е

Дезинфекција код шана и устобоље. — Где се вајави шан и устобоље ваља одмах заразене граа одвојити. Сем тога је — поред лечења — потребно да се штале, наслони, торови и у. д. колнио је то могуће дезинваују, да се већ окушеља жарва све више не куји, и да се та кута и даље не разноси.

Добар начин дезинфекције да те прилаке препоручује неки невачки марисни лекар. Првеним карбонним кречою од 50% карбонне киселине носина се под а простирна где је окужена жарва. С такве простирке не може се куи преносити с једнога места на друго, а поред тога тај креч има још и нарочито дејство на болесна стале. У додиру с ваим ранице брзо зарашвају и сасуше. Најпосле је ваљна добит и у томе што тај креч и жуве растује. Где да неха жуве се кује баш па болесна места, па с вах преносе куи и на здрава.

Карбонни креч мора бити врвен, а не био. Првени карбонни креч садржи у себи и ваљене колниине гвозда, а и гвожде има немо ваљено дејство на ранице ободолах граа. Гвозде и његова јадињена кује и стезу (опори су) а то ступи и задељује.

Б.

Лек против шана и устобоље. — Против шана и устобоље слабо је лека. Сад препоручују (па Немачке) онет Уажи прбоње коре и укувај је у води. Коре треба да је толико, да прокуеља ваде добаје од ње доста растворених делова — да јако пољати.

Кад се ишлади, дотај јој стисне и карбонне киселине и то у оној вамери. На 10 аитара те течности долази једна (обична) вашица (за јело) стисне и 200 грама (2 десиграма) карбонне киселине. (Отиспа се кулује вод ваљавина, а карбонну киселину можеши добаити у апотеци).

Том течности се вапаљују и маку сна места, где има нојава те болести — дакле уста, пацци, важе и т. д. За уста је најзгоднији овај начин: Обави ваћак чистог кречо,

умочи га у течност, коју се тако справно, па га утисни жару и уста. Она га радо глобе, ваља да то, што јој исприштину и запаљену сузавоку хлади, па том приликом и сива натицањем докоњ се ранце и планове, што су се по устима висувају.

Лек хаале, да дејствује поуздано и брзо, — ваљамо би га даље покушати. Ако ништа друго суочиће бар у неколико ширете те болести тиме, што ће у неколико скратити боловање.

Б.

Шан и устобоља могу и рану на човеку ошукати. — При хлању огребе неки човек о шитар шалам пресеца ребра ругу. Пет дана касније ваљало је јави због једног дела, који је боловао од шала и устобоље на се том приликом окужа. После четврт дана подлужу му се она рана на ругу, а подлуга је са сиви паличца па појаве при шану и устобољу. Шабљу мекрића, а у њих шање и патруљина (грозница) као знак, да је и крв ошукана.

Онај пример узвас, да при клану стоје, која већ будује од шала и устобоље или која је тек под ступином, добро пазило на снагу поведру — нарочито на ругама. Најбоље је, да онај, који има равале и испушане руге, и не које.

Б.

Цедла за млеко. — Кад се млеко помузе, треба га најпре процедити. Ако ништа друго, ваља га неким опростити бар од најгрубља гада — рецимо од брабанака.

Цедла за млеко има различит. По гдегод се употребљују *медна од месина*, а она ише добра, јер шлоду здрављу. Ма се како често дравац, застане у њима ипак по која најчешће млека, те на решетки од метала времског утисне. Све испелано, па и млетца, растурају у неколико бакара уз месина, те се од тога начини јединице или се, слично овој зеленој рђа на бању, коју (на тепсијама, орашцима и т. д.) често виђамо, и коју по негде зову *медна*. Та те је отрпна у зрком је горка и одрватна, па ако пређе у млеко, поквареће га. Да га баш и не отрује, даће му горчину и одрвату (металачан) кус, а то је у млеку непријатно.

Б.

Пивнички грашак као сточна храна. — Храњене стоје мора бити беспрекидна брига свакога сточара, који хоће од сточарства да има користи.

Уз сено или шашу, стопа се мора чеље крмити и јачом храном. Наши селаци обично с том јачом храном и соде стоју, дајући јој осељене жинке (грање).

По, како су мезаве често знатно скупе (нов. данас, кад оне пресоче цену 10 дина), сточари се подвујау, те мекше замењују прејалињим освом или савија или понешким с пивничким грашком. Обично се узме ише живне пивничког грашка по осва, то се измеша, прејари и даје говедима преко целе зиме. Али била, да се сам пивнички грашак даје у јану или прејалињу.

Говед се тако ређа гуше том храном, која им веома прија, јер је пивнички грашак јака храна.

Пивничким грашком хране се ошве: у последње време селаци га у велико употребљају за храну говеди, а помешани с освом јава је храна и за свиње.

Оне године има веома много грашка у пивењац, и тријерсањем пивењеца издвајају се велике количине.

Да сам чинио пробе с хранењем говеди овим грашком, па ми виддо: да говеда треба само навадати на ону храну а кад се наведе, да ће је врло радо јести. На тај начин сад, кад су скупе мекше, сточар ће ужити доста лепог уштеду, поред још и те добити, што се пивнички грашак неће бацати, како је то до сад по селима рађено.

А.

Окопавање вољака с јесени. — Један од најздравијих услова да се воће не прљма, то је јесене окопавање вољака. Треба преконати земљу свуда около вољко колико држи круна све воље, а не само околу стабла, јер се тиме избади па површину земље и унити мноштво непријатеља воћа, који проузрокују црњање воћа, а који су

се скрпи под земљу од јесени и зимске невоље. Ко редовно буде узавлао својим вољкама ону негу, нека је уверен да ће му се воће мање црпати, а вољке боље напредовати и више и бољег рода рађати.

Француски калем-восак. — У двесту *Academie Horticulture** много се хвали калем-восак, који се на следећи начин готови: Узми *беле смоле*, обично, коју у библицима продају, па ју ступај у ситан прах; овај прах наклами толико шпиритусом, да се шпирани житка калма, коју ћеш моћи обичном четкицом размешати. За неколико гроша можеш толико овога калем-воска шпиритом, да ти буде довољно за више стотина калема. Овај калем-восак треба чурати у добро заворену бочицу, да шпиритус не испарети. Но ако би се овај временом восак у толико стврдио, да се не би могао четкицом размешати онда треба додати мало шпиритусу.

Б. Р.

Уместо кафе. — Наш народ пражи и уместо кафе пије — *јечам*. Уместо јечма, боље је узети *рама*. Рама треба као и кафе пажљиво испржити, само навити да се не прижари. Кома је по воља, може ону пражену раму саму да себе као кафе кувати и пити, а може ју и са мало пражене кафе помешати. Ово је много укусније од јечма. Нарочито је ова смеса укусна с „белом кафом.“

Б. Р.

Да се унапред родног ласке. — Пошто ће бити сваког вољара, да много питеме деске не рађају у тој мери, као што би то, према величини дрвета, требало да буде. У многим случајевима узрок су тој непродуктивности *мушких цветова*, оне ресце, којих у неким годинама ваљало и нема, или их је, према изобилју женских цветова, тако мало, да се не могу сви женски цветови оплодити. Мушки цветови често страдају и од мразева, док су женски много издржливи, јер су врло ситни, а по долажају свом много законтитији.

У том случају помажу се вољари савим природним начинима: они насаде грања од *двие* деске, кад је она у двесту, па то грање набадују на питеку деску. Цветни прамак од *двие* деске ретко кад да измрине, а он дејствује оплодавајући јом и онда, кад су ресце већ увеле, само ако су *жрени* женски цвествови јом отворени.

Вашегодишњим опитима неспорно је утврђено, да па овај начин питема ласка и онда обилато рађа, кад на себи никако својих мушких цветова нема.

Б. Р.

Огрози много боље рађају, — кад се у рупама, у које ће се отргн садити, са земљом измеша по нова прегреш старог, од кућа оплаг од шатера.

Б. Р.

Зашто су многа јаја од кохикских кокошана неплодна? — Многи се жале, да су јаја од кохикских кокошака већином неплодна. Овде, где су кохикске измешане са обичном домаћом кокошком, сваку кохикску нетдану радије на обичну кокину, него на кохикну, и зато су од ових многа јаја неплодна; а где кохикске ише измешане са домаћим кокошима, онда се врло ретко догађа, да кохикске неоплођена јаја носе.

Б. Р.

Остављање сувог ласа. — Треба узети један добар сандук, па на дно посути, с једног прста дебела, просејаног *бувољег* пелеца. На овај пелец треба лепо поређати и сложити суво месо, шунке, славину итп.; ово месо треба посути *пелетом*, па онда опет поређати један слој меса, посути га *пелетом* итд., док сандук тако с месом и *пелетом* невазвинује. Кад сито сандук па тај начин напуниш, ми ћемо га законтити и оставити негде на хладно, суво место. На тај начин отуђено месо у потпуном соку ише од годину дана. Пре употребе требаће месо од плесни која се је нахватала, очистити, а та пласав вије месо па парнаве шкочидати, да би месо остало чистије, ножемо свако парче, пре слагања, замотати у хартију.

Б. Р.

Нов штећотина на крошпиру и дувану. — По даношњи начини су пољопривредници у Немачкој на једној оној штећотину на крошпиру и дувану, који прети да буде опшан, а то је ларва једне бубе, у науци знаме *Conyphites aeneus L.* Ова се ларва узрине у врломе тако, да оне нагледају као да су сачмоу вршетама. Она се урти и у стабљаву од крошпира, услед чега се ова осуши. И на Дувану, па и на хмељу су је налазили, услед чега су се тамошњи земљорадници много запазили, те смислилају начин и средства, како да се тој ној несрећи на пут ставе. Ларва је ова много слична бањеној стонози, зута је и има врло тврду љуску, а другачија је до 3 сантиметра.

Б. Р.

Платно од хмеља. — У Русији су почели да употребљају хмељову доду за израђивање платна, као и од конопље или лана. Тај посао врло им је добро пошло за руком, и то, као што веде, преко сваког окривања, јер од тог хмеља ткају платно, које је дебље од ланеног платну прдо слично.

Б. Р.

Најважнија спаваћа. — Од свију сорти спаваћа, која се у нове доба препоручују, најважнија је *„моноселандски спаваћа.“* Он рађа преко целог лета, на до у саму позну јесен, много лишћа, које се брзо кува и даје добро, много нежније и укисније јестиво од обичног спаваћа, као и свега осталога зеља, које се у виду спаваћа кува; а осим тога и много је сварљивија.

Б. Р.

Г Л А С Н И К

Бољико се троши вина. — По најновијим статистичним извештајима о потрошњи вина највећих европских држава (сем Русије) налази, да на свакој становника (без разлике пола и узраста, дакле и на мало дете) за годину дана дође:

У Француској	102 литра
„ Италији	70 „
„ Аустралији	21 „
„ Немачкој	5 „
„ Енглеској	2 „

Немачка зато троши више вина, а Енглеска и ниша и ракије. Сем тога Немачка и Енглеска производе сразмерно мало вина.

Б.

Пчеларство у Јеврони. — По најновијим статистичним подацима о пчеларству производе се укупно у целој Европи годишње 800.000 центи меда, и 300.000 центи воска. Свака кошница (трпа), даје годишње просечно 50 фуната меда и размерно томе воска. У Немачкој има 191000 кошница, које укупно дају 45.000.000 фуната меда. Шпанија долази одмах на Немачко са 1550000, Француска са 950000, Холандија са 240000, Беогија са 200.000 и Русија са 110.000 кошница.

Има ли то размере с нашом производњом? **Б.**

Мере за унапређење шумарства у Мађарској. — Једна се мера тиче пошумљавања: Да би се што већи

простор оголеаог шумског земљишта пошумио, решио је мађарски Министар Народне Приреде да поједини, који би пошумљавали својих земљишта с успехом извршили, помаже повелем из државне касе. Тако је ове године издао у 39 округа на 316 сопственика 17.039 акри, на 2858 катастр. ланаца, са успехом пошумљених. Ова се мера показала као немоја корисна, јер се ове године на 209 сопственика нише потрудило да своја гола земљишта пошуме, него прошле године.

Друга се мера тиче шумског годишњака а на ште Министар је дао посланицима у сабору обећање и одржао га је ове године у томе, да је продају дрва, која је до тада у великим партијама вршена, смислио на мале партије, тако, да и кући са малом капиталом до дрва доћи могу; ови се прирађају путем обврата. — И рок закупа је одржао краћи, а имао је у виду и интересе радника, који се сећења дрва баве.

М. А—1

Америчка лоза. — Вредна Управа *магистра Букова* код Неготине има на продају до 100.000 резина америчке лозе разних сората. Велики извештај добиве сваки коме лоза треба и обрати се непосредно старешином ресеног магистра г. архивандриту Гаврилу.

Д О П И С И

Пожета, 23 октобра 1897. г.

Ове године воће је богато родило у овоме крају, и већим је делом употребљено на пекмез и сушење.

Пекмезари су плаћали шљине еврове 3'60—4'50 дин. од 100 ова. На 190 кило цину ни куповали; мајски су у 100 ова узимали 150, а у последње време већа шљина од 500 ова узимали су у 200. Наредба Министра Нар. Привр. није вредна ни ладе дувану. Најде шљине нише јорено, већ је *чабор* благословен и одобрен сажом вољничком влашћу, више жогасно, био сва мера!

Шљине су суве у последње време продаване доста добро, у кољано народ није на зелен продао.

Као што је познато, ова је година с шеницом веома оскудна и помешана с веома многом грашкџа. Али, што је овако има, то је особито доброг квалитета.

Народ немоја много трјебријене шеници, па је онда сје, а за кеме одабира најбоље зрно.

Кољано сам год видно шенице, спремајне за семе, сва је особито добра и отишнена, да ти је милина нагледати!

Шенице ће се веома много, више но и једне досадање године, засијати, а то је веома добар знак и сведоштво о пољопривредној снест и успеху Пољошете Подручине, која је у тој погледу ствало код сељака радика, да би се производња шенице и кањоком и кољококом појачала.

А.

Цена календ оглашава: Од четврт стране од једног ступца по 10 пара дна; од осталих кружних писмена по 15 пара од прсте и ступца.

Већје оглашава од неке стране 20-стара (10 евр. а. в.), вола стране 10 дин. (5 евр.) четврт стране 3 динара (2'50 евр.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестиваје.

Преглед 44. броја Тежакџа: Чланци: Сузбијање шала и устобоље. — Салеронов Дестилатор, (по А. Пијалу). — Како се развоше сточне крвџе болести и сточни паразити. — Да се јаја свежа одрже. — Подстиак: Чувај здравље: — *Белешко.* — *Гласник.* — *Дониси.*

И ако је у добу прошло-годишње беребе било кишнито, влажно и мочарно време, овет је грозда био зредлије, те се и јаче вино од њега добило, по ове године.

Да ли се ма у чему ипак похлотили овогодишњом виноградном бербом? Овогодишња берба не само да је мало грозда дала, но и што је дала, оно је нездрало, кисело, воденасто, бобице су ју већином испирале, а већим делом истрале, а све зашто:

Што је да време цветања дозе било време кишнито, те, гроздаш нису могли род да заметну, и који је гроздаш род заметну, тај је остао редан и реван;

Што је скоро преко летог лета било променливо време, час кишна час суше, час хладно, час топло, због које је промене времена споро време летог лета владала пероноспора — пламенања — која је скоро сво лишће на чокобу сатрла;

Истина, многи су виноделци пресали виноград познатом бордовском chorobом, да сузбију пероноспору, али су се с тим мало пожелли;

Што је баш за време зревања грозда била пралична хладноћа, а пред саку беру не само да је било хладно, но је било кишнито и мочарно време.

Услед свих тих елементарних невоља не само да смо добили ово годишњом бербом мало грозда, но и оно што смо добили, остало је нездрало а оно што је тобож здрало, већином је испрало приреду у трулеж, остало кисело, воденасто, скоро без икакве сласти, због чега је добивена шира извала прао мало шећера а много киселине. То утврђују и чињени испитивања. Тако извала је шира:

од тамјанике	14%	шећера	11%	=	0.11%	киселине.
• аисчане	12	•	8	•	0.8	•
• беле смедеревке	12	•	12	•	•	•
• виланбарке	14	•	12	•	•	•
• прве смедеревке	14	•	13	•	•	•
• прокуца	14	•	12	•	•	•
• свадерке	16	•	09	•	•	•

Према томе у овогодишњој шпир била је просечна количина шећера 12%, а киселине 11%, = 0.11% киселине. Добијено вино имаће отуда називне 5—6% алкохола а киселине 11%, т.ј. биће прао слање, и ланисело поред тога што ће га бити мало да нама шећеро моћи поднирити домаћу потребу. На извоз не треба ни мислити.

III. Сг.

НЕБУЧИЊЕНЕ (НЕШТАВЉЕНЕ) КОЖЕ; ПРЕСНИ ОПАНЦИ И ОПУТЕ

I.

Кужне и заразне болести наше стове шире се већим живим створовима, велик сплунцима, невидљивим клипама из пивнице гљива ил губа. О томе сте јачино већ и на слушали и читали, а знате вајда и то, да ми те клице и вауди левоко микроби или бактерије. Ују у животнито тело, залегу се тамо, па онда својим животом и размножавањем производе жестоке отрове и саладају га. У окужењем телу има их махом студије: — у крива, јесу, и костима; у кожи роговица и пањима; на дљавима, пострети и врши, у бади, мочраи и нгани итд. — на ако се деси, да и најситија трука тих окужењих делова доспе у тело здрава живицета, онда је прилика, да и њега окуже. Тако се шпир прострел (Anthrax), сакитија и пра (malignus humilis et ferciminosus), шал и тубероба (Aphtha epizootica), стрела или ботине (Variola), суница или туберкудоза (Percicuit, tuberculosis) итд. свих тих болести има и код нас, и то толико да нам велику штету чине.

Кужне клице доспевају у здраво тело на разне начине: — непосредним додиром, ваздухом, прашном хрином

водом, предметима, животиняма, особама итд. Из саме животине или њених делова — крива, јесу, жаса, сузи, длава, коза итд. — пренесу се даље, па се тако шпире. Ја ћу говорити само о шпиреу так болести небучињени (нештављени) кожом (и кривом), не бих ли доказао јачењем сељаку, колико грешити, што још носит пренење овакве ошуге. За пример ћу узети прострел као болест, која се баш често кожом преноси. Што будем рекао о тој болести, преди махом — са нама извеснама — и за друге.

Прострела има највише у пивјама — махом на плавним местима око река. У Угарској га је највише крај обала Морина (аоморије) Тисе (потисаје) и Дунава (подоуваље), а и код нас дуж обала Дунава и Саве и Морине. Год 1891. првишале је шпир. од 17. јуна до 18. окт. из целе земље 378 случајева прострела, а од тога броја сам дунавски округ имао је 455 дакле више од половину.

Тиме појану биће уароп тај, што сељаци кужне лењене или њихове делове бацају у воду, да их не морају дубоко закопати, а да пи клице траг заметну, — али, што по коју тајну дешину затрпају гледом непосредно крај реке. Чим се вода мало дигне, она дохвати и ово место, где је лењина закопана, исплати се не кужне клице, и раниос их дуж својих обала. Ако плави, онда је још горе: — раниос је неким плавењем пивјом.

Клице прострела доиру у све делове тела, па наравно и у кожу. Ту их нарочито има у жидицима и сурдоима поткожном ткиву — дакле баш у оном месту, китвом, црвеном и провидном кожа сасузи и тек при штитљивој састрже (паратаме). Према томе је баш сирова кожа окужење лењене левоко кужна и овакна, и е тога је узаконено, да се лењени од марне, која је боловаца и гужнула од прострела, заједно с кожом закопавају. Да когод овет не би већ закопавао иринув крадом ископао и одрсно на кожу употребити, наређује власт, да се кожа на кужној лењини сва истребади — тако, да нема предности, да се не може употребити.

На извоз поред свих тих законских шарадаба шпир се дешава да кужне коже доспу у промет. Које из нећава, а које баш намерно обинују људи так законски наређења, те продају и кужне коже или их и сами прерађују — нарочито, ако се тиче крупне марис. С тога их има доста у обрту света, па и код нас. Има их ишто од превалне или угинуће домаће стове, а још ише са стране. Премо Немачке, Холандије, Италије и Аустро-Угарске узевемо ми годишње више него за 1,500,000 динара (махом голевих) сирових кожа (та. Wildhaute oder Krupе) пореклом из Источне Падје, Америке, Кине, Персије, Мисира, Русије и Угарске, а баш та роба је субјектна. С тога је веће државне (шпир. Немачке и Француске) пуштају у земљу само под власниоси погодбама, а и при даљој употреби и преради постоје тамо нарочите законске одредбе, које се односе на сузбијање опасносоти од тих кожа. Ми их слободно пуштамо, шта више: расписом од 18 маја е. год. Цбр. 5462 не тражијемо више за њих ни уверена о пореклу, не тражијемо да бугарску робу ни увозно царину, а о потребним меребама при употреби и преради мишкови још и не мислијемо. На кад је тако, би ли онда чудно било, ако би се у толикој мери те робе увезало и повећан број кужних комада — тек да се прострелу у новој земљи семе не затре. Ако још рачунамо оно што већ споменух, т.ј. да и наш сељак перадо закопања (ма и кужно) доиру заједно с кожом (особито од крупне стове) онда моремо признати, да је у Србији много пресних кожа, које су заражене прострелом.

Клице прострела је веома јака, уорна и истрајна — пајача од свих кужних клица, које до сада познајемо. Нарочито се то мора рећи за прострелуоу клицу у облику труса, или (ако ми то то вауди кажемо) у облику „спора“ — т.ј. у облику невог семена, што га одрасла клица за-

međe, čim joj ponestave povoljnih pogodaba za život. U tom obliku dužne se *ona kao i svako drugo svoje godinama* bati bez ikakve hrane i u nepovoljnim prilikama: — u suhoći, u hladu, na suvnu itd. Šta više: — u tom obliku ne mogu joj nauditi ni ona sredstva koja mi obično upotrebljujemo, da kaže ubijemo, te da timo sirove kože posrevershemo (očuvamo i despijavamo) rasukajmo) npr. natopiti i Buduivov prašak (u Nemačkoj), krep i sivan (u Kini i Indiji), horosa se (u Americi) sušene i sođene (kod nas) itd. *Tek kad se koža pravilno očuvava (ušine) izgine u njoj i kline prostreda, i s njima nestane i opasnosti, da mogu kuz raznositi.*

Prema tome sasvim je jasno da sirove, presne, sušene kože mogu biti kuzne, i ako su mesecima moraju pušavati, i ako su godinama osušene i usolene na tananu i u skladnjitu dekadu. U njima je klica živa i kuzna, a pritađana, a nam dođe u zgodu, da (kroz popredu na koji u sluzokoju čim inavče kao — redimo na usta, pluća, želudac, creva itd.) dosepe u životinjske sočone — u vruć i nezgodu (dnevu) — ona se u njima zamekse i razmnoži, to životinju ozkuži.

Takvih zgoda ima — naжалост dosta — veš odmah pri samom uvozu, a još više pri kasnijoj upotrebi i raznosu. Sa suhe nasoljene u pušave kože krpice se svakim povretom trošnice samoga tkiva, odajaju se mrvine neruga, sitne dlanice itd. na prešu s pranišnom u vazduh. Vazduh lako dosepe u naj nesređno na životinju, naj najpre na predmete, hranu, dekadnje itd. Tako se kuzi zamakšite oko životinjskih i narodskih stajnica; tako se puši okolina kožarskih stovaništa, tvorinica i radionica (npr. varnina i sevidja čer se kosa kuzajuće) i tako se kuzi i bližina onih natapa i dužina pred kojima se rastovaraju, suše, prebaruju, vetre ili prodoni izlazu suhe a presne kože i delovi od njih. S tim mesta raznosi se kuz dalje, na dosepe onda i u gorove, naše se može itd. Tako je r. 1886. i 1887. bilo u Atlas — Dorsey 18 epidemija prostreda, koje su tim načinom postale.

Sa presnih koža raznosi se kuzno plina i vodok. Pri prejadi natopse se presne kože u vodu, pa ako je u njima klica od prostreda, ona ће se u nakšimelejoj kuzi još i raznositi. Njih ће вода испрати и исплавати на — ало тече или плани (поток, река) — и разности. Преједи ли та кужна вода пату и лаваду, или употребе да се за појење и тшарење марше, онда се може врло лако донети, да окужи читаве крајеве. Тако је нпр. Галтије (Gallier) описео једну сточну морју од простreda, која се излегла и разледа из једног потока крај неке коваре. Рево (Chanveau) је омет доказао, да простred често буње међу маршоу са пашњавом, које тоне сличане из пашке коварске фабрике. Исто то потврђују Росове (Roscoe), Кениг (König) Хутра (Hutera) и др. у таквим посматрачима морамо веровати. Мени се чини, да и код вод нас било примера те врсте, али се не мотри и не испитује. Ми, ипшана, немамо много коварских фабрика, али је то још горе. У нас је по целој земљи читав низ заграда, који сави сиrove kože прерађују, а што је још опасније: и тежак то чини. И она теже које у потоку и реке, на ало још дојмо, да се тако и вуна пере, онда ће им свако веровати, да се и код нас простred водок разноси.

*Кужну клицу простreda са сиrowих кожах преносе и дуве, (галитине и мршарице) а токе је баш код нас живе згоде. Свеже још ирване које суше се широм пред механама и дућанима, а суше омет — у комаду или већ скројене — растурае и наслажу трговци до полонине улице.**

* Да је доста тако, плаше смача, која је кужноа на унутрашности. То секогачи и овај акт:

Наредно, Пришеле је, да кљон овдешња коварске трговци пред својом дућаном у средња зарони суви sirove коже.

Овакв поступак непокутно трговача кљон је изнаштит, токо је изолацио и врло убедљив на здравље грађана оне зарони.

Муве се на њих радо туце, на ће онда поневад непосредно с коже прећи на живице — редимо на вода у записи пред механом и дућаном. На несређу бира мува баш попређена мекта животинског тела — дакле отребитицу, набоб, рачицу, кршинуцу итд. — те на њих пада, на је да чуди, ако се преносеа клица одмах и пружи? То је онда прликве исто, као кад би баш котљанице и нападце простred калемима. При намерио кљон кљон пренесемо мају врхом од игле, а онде је омет пренесе мува на својој рилци. Ми то наравно не видимо, и не можемо нагеди, па се за то у чуду питамо: „Откуда простred, кад га нигде падалеко нема?“ И не пада нам на ум, да та је мува с неушњених кожах преледа.

И још има један начин, којим се кужна клица простreda из неушњених кожах шири — а то је *пресима опашницама и опаштама* (или којим другим делом наше свлачке ношње, нпр. скорицама, шубарана итд.) Тај је начин — рекао бих — *гомои чест*, а тиме је описани, што је тако скривен. Ми га тако одражавамо; ил му — тако рећи све широм отварамо, да може куд хоће, а он нас — као оно прани домаћ долов — невидимо и подкужао снаки дан потрда, да је донета тако, све ти разлога и примера.

Пресима опашницама и опаштама скривени од нешчених а кужне кожах морају бити кужни. Шта више, ону су још кужнији и од сиrowих, јер се у њима клица простreda неистрано обавља и множи. У ресној трани, у благу, у води у оној од ногу итд. окваси се обућа, а као што знаш, свако семе боље напредује и брже проклија кад дође у влагу. Семе од простreda — трус — у влажним опашницама доста и проклија — тј, истра нове и своје клице, које се могу множити и које се може. Ако се обућа звоња тако осуши да би се и свеже клице у њима морале сасушити, оне замуту и омет семе, које се првом приликом звоња накусаи, те омет проклија. То тако иде наизмениче све док траје обуће и хране клицима у кожи. Кљане семена (труса) и размножавање клица неспреду, наравно тим брже о бујније, што је обућа на ногата; — што је дакле, од топлоте самога тела (а нешто и од топлоте пећу) и чини таман толико загрејана, да и у томе поштинце одговара потребама простredовних кљона. Све су прилике, дакле, такви да се кужноа семе у опашницама мора дуго држати, да мора напредовати.

Ако се то добро учино, онда је лако разумети, како се пресима опашницама и опаштама простreda шири. Док је кужна обућа сува, у њој је семени од простreda, а чим се локваси и овлажи, семе проклија у небројене своје клице. У таквој обући ми по целој дан ходимо, и сами — тако рећи — сваком повратом те клице разносимо и сејемо највиши трнати прашине из таквог опашца; најштинјача тропина бласта или кљанца воде из такво обуће крије у себи хиљадама кужних кљона, па гдегод се окрине, придеде или одеде, гдегод падују те остале легави тој бластине. Та легав не уреба марју да траси, ил их сјај боју донисмо. У таквој обући обављамо и тимаримо марју; гљино по штаво, наслоу и тору; радимо по дворшину и воћу, куд и марва ходи; чешако по соваљу, гтину и амбару, одале сево, сламу, зрно и прострују за марву носимо; гадамо по благу, где се свиња кљажуја; око бунара и по обалама вода, на којима се марва поји; отпремо од њавоце из којих марва пије; излазимо на стријне, ливаде и паше итд. — па је да чуди, ако том прликвом се кужних опашака стресемо на коју кљину тамо, одале ће је марва најлакше у себе прилима. Довољно је, да се на

Ова описана град Ниша званим завоком да још рачуна о здрављу својих грађана, да не би одмах употребљива мере које му зљом даје, они поинај пожељне трговце и остале грађане, да сиrove које ни код нас има изговором не суше у зарони пред својим дућанима, већ да то чине на парови.

Ко и поред ове описане омет остале прилике и сушење кожа продуку у зарони пред дућаном, баш најстрожније кљанево.

Од суда опашница града Ниша; Вр. 5585, 20 априла 1894.

И у сажом Београду има сличних прликва.

тај начин (непосредно или ваздухом и прашином) само неколико клина хватити за најобилнији или пристоји, за јасла, за крму и простирку, за валове и друге судове, за прибор око зирогне и златане, за траву на пашу итд. па је већ година година. Отуда онда најчешће доспе — особито ривачани устима жолуцима и пренима — у крвоток животице, па га окузи. Ако то не буде данас, онде сутра или који други дан јер се то неперестало поновља. Једина је још срећа, што се свака клина — и ако је жива и кузна — никак не прима, ка што ни теби свако посејано зрно не никне.

Да то може тако бити, па да доста по где када и бива, знаћете и ви из свога искуства. Има и у нас људи, који су сами то доживели, и сами се о томе уверили. Ко још сумња, нека зна, да је то искуство целога света, и да га је и наука обилно потврдила. У Русији нпр. има много прострела (1894. пријављено га је 22,308 случајева) и највише га је у Сибирју — тако, да се та болест тамо и не може другаче него *„сибирска куза“*. Томе појаву има неколико узрока, а најглавнији је ипак овај. Због јаке зиме носи тамошњи народ махон коку и крму. Та роба није никако добро учињена (упаљена), него се употребљаје и продава, па ако је кузна (а десет се и такве) онда се може прострел разнети и шири. И други крајеви, где се носи крму и кока — нарочито преси ошаци — губе више мрље од прострела, него они, где у ношња нема нештале коке и неучињена крва.

II.

Сирене коке, преси ошаци и слуге ошаци су и по човека. Познато је, да и људи болују од неких врста прострела — махом од *црног притога* (prustula maligna) на ртима, на чепма, за уротом и у опште на голим деловима тела. И њему је узрок ова уста клина, која и простирку код стоке, а од ње је и добије. Прими је или непосредно — ретко над обилан, преке, тмари, стрижне леци, коље, даре, преси и залопана крму стоку — или посредно, нарочито жолком, дахом, нувож, трунож, чекином итд. Старо је искуство — а то и статистика потврђује — да је прва прити највише међу радницима који прерађују коку нпр. међу опашчарима, ћурџијама, сараџима, седларима, ривачарима итд. Јероз де Вар (Le Roy de Vares) посматрао је 38 случајева црна прити, и то све код козарских радника. Болз (Volz) описује три случаја те болести код људи, а сва три тицања се и омет коцара. Код је Шлауцен (Шове), по илалу Француског Главног Санитетског Савета испитивао узроке, зашто је међу становницима места Morlaix (Morlaix) и Landivisia (Landivisia) толико црна прити, нашоа је, да су од те болести болели само коцарски радници окувени неучињеним коцама из Хисе. И код нас је не давно у Краљеву урм'о један опашчар од црног прити, а заране се прерађују неучињене коке. Таквих случајева нашоа би се јачајно и више — само да се на то мотри.

Исто се тако примерна коке доказати, да прострел *презла* на људе и пресим ошацима и ошацима (или другачијим делом одела од неучињене коке). Др. Савантов доказан је, да је у Петрограду много више црнога прити међу људима, него прострела међу стоком. Та појава се тумачи тиме, што се тако крмо и кока много употребљаје и у кући (за простираче, покриваче, завлаке на намештај, тапете итд.) и као одеа (бунде, колуци, принаџи, шубаре итд.) и са међу њима деса, и коцка који нису добро учињени, него преси и кузни. Статистика показује, да је у руској војсци више црна прити, отако се унформе поцеле посталати крвом. У руском приморју Источног Мора носе Ести и Лети — тамошња племена — пресе ошаци са са тога је и у њих много више прострела, него у другим крајевима. Код нас се не води гачна статистика о томе — а већ се ни мога водити, нарочито по седима — али се ипак чешће чује и по новинама чита, вако је

овде или овде умрло које чељаде од црнога прити што га је пришло с пресим ошацима. Себан се једног таквог случаја, где је неко дете, итрајући се пресим ошацима, с њих примио такву клину на крсту у лицу, те се тако окузило и умрло. Таквих случајева знаће махом сваки лекар у Србији по неколико, а колико их је тек, за које оно и не доцнују. Народ мисли, да од црног прити најбоље дете боду бодљавце, па и не тражи лекарске помоћи.

Али и без ових примера ласно би било увидети, да се пресим ошацима човек доста може окузити. Треба се само сетити свега онога, што сам речеа мало пре о преносу простреле клине. Све тога ваља поновити и на друго прилике где је човек нарочито изложен опасности да се од кузна ошаци окузи. Ево их само неколико:

Скривено ошак или опуту узима само себан при куповини неколико путу у ртма, савана га, тресе га, итд. па ако је кузна, зар не може том приликом која клина из њега доспети у тело човека — ретко за неучињене жуљавице дахоме, на поврде и запоткисте протину; (ваздухом и прашином) у кашу ривачу носа, испуцаних усана уста или жрела; на знојаван, знојем и огрлицом разједну крат итд? — Опашчар је цео дан на телу његова се кока — нарочито у пребивању — сваким кораком крпа и ломе, а том приликом тровице одваја, па што је онда дакле, него да таква једна кузна тровица нађе пута, како ће кроз површену, ваздухоу, знојем и нечистотом разједну коку стопаке доспети у крв ошак, што опашчар носи? — Ако је мочарно, на се обућа угривани и раскисани, прећи ће кузине клине (с водом) из опашка у обућ, а из обућа непосредно на коку и у крв. — Ганбав и мочар опашчар остаља трага целој кући, па ако су ти трагови кузине, ласно ће их клине доспети до човека. — Прашина обућа истреса се; узакшеви и ганбави ошаци отиру се о праг, о метал итд. а кад се кузују, простру се крај ошва или лећи да се ошете, те се најлесно ошва сува и окорени гару, травају и лунају да ошети, и да се очисти... па куда ће онда згоднији прилика за пренос кузних клина из њих? Ошетино и у црну претворено блаво нувож кузних клина разнеси се као прашина ваздухом усика простора, у којима себан жива, пада на површину његова тела; улази му дахом у уста; грло и плућа; слезне му се на остани и јоку; падне му коју стар, с којом долази у непосредан додир итд. па том приликом доспе где када и у оне ошове, његова тела, у којима се може развијати, и из којих може цело тело окузити. Оно ве мора свакако бити: не мора се свака клина која доспе у тело, тако тако залети да окузи — као што и теби не никне свако зрно које у земљу бациш — али ако се у телу доспе повољне прилике за развијање тих клина, ствар је готова: — болест ће букнути.

Да споменем још и оно. У *сеоским дубавицама продају се преси ошаци заједно с другим намирницама*, па и са разним произвођима, који нам слуге за храну. Дунавцира не паш, него сад, у ртмама прериће и растеке скривене ошак да га прода мунтерери, а сад омет ти истим шапка мери шефер, дел рахатлау, сече салнишу, хлата деље зивадаље и друге играчке итд. Том приликом се може најлакше десити, да која клина прострела с његових окузених руку пређе на оно што продаје, и да се тако даље разнесе. Такихвх је случајева већ често бивало, и баш тога ради је у Пруској г. 1893. забраниено баљавати и дунавцијама, који продају пресе коке или делове од њих, да држе и продају ствари, које се једу или пију у уста међу. (Пошн. наредба од 15/VII 1893). Код нас се ва то није ни мислило.

III.

Према свему ономе, што сам до сада речеа већ сваке је сумње, да се у нашој земљи прострел и друге неке кузне и заране болести наше стоке, највише разнеси личним показом и пресим ошацима. Пресе се на људе а још више на стоку, у губитак с те стране је неона осу-

тав. Од тога страда сточарство у земљи а то смета и промету у вазној трговини нашој.

Томе јад ваља стати на пут. Ево шта би требало чинити:

1. Свај селак нека једном увиди да је *кожа од кужене стоке највећа непријатељ његовог домаћинства*. Ако је икако употреба, уноси међу своју чељад и међу своју сточу кузно лега. Једна кожа, неколико пари ошанака, спроведени од не може га скупо стати. Може му јединца сина сачувати и сав му трој затрти. Нека се докле омаке старог обичаја; нека не краје богосву стоку и њихове деџине, нека их кривош не дери, него нека се у томе строје Држи законских наредба. Где је и најмање сугово на коју сточу заразу треба, то одмах валети пријавити и оно учинити, шта се за тај случај наређује.

2. Нека *неуочиоу кожу у ошанах не кувају*. Она разника од неколико гроша, у колико је учинева обућа скупља, исплатиће му се. А тим селак не буде тражио пресне ошанке, веће их трговицај би продавати.

3. Ако се народ не би могао усавишати, а и не би хтео сам од себе тај обичај напустити, онда би ваљало *то питање законом предати*. За ових последњих 10 година покушавано је то већ неколико пута, али се — на жалост — још није дошло до правог решења. Продаја пресних ошанака забрањивала је неколико пута, али се увек нашло разлога.... да се та забрана и опет скине. Крајње је време, да прави интереси земље буду у томе питању одлучни.

4. *Државно треба да законом и уговорима регулише и увоз страних кожа у нашу земљу* — нарочито из крајева, који су сумњиви. Можемо ми у самој земљи најтачније извршавати све санитарско-политичке одредбе и мере при сточним заразама — све наи то веће много поноћи, ако и даље будемо питали да се пресне и сирове коже слободно увозе. Кад се при увозу нише уверио о пореклу и здравственој стању живе стоке, онди је сасвим природно, да се то нише и о деловима жртве стоке — дакле и о кожама. И кожама се може у земљу увести какав сточна зараза исто тако, као и живом марвом — а где каже још лакше.

5. *Промет и прерада сирових кожа треба да је под санитарским надзором*. Сувице, сточарштина варнице, сеице и поштита кожа, кожарске творине и радње, на најпосле и завати, који се баве прометом и прерадом кожа, *) ваља тако уредити, да не могу кузне клице разносити.

Др. М. Ј. Б.

СЛАВА, ИЗЛОЖБА И БРАТСКА ВЕЧЕРА СРП. ПОЉ. ДРУШТВА

На дан Српског Краља Милутина, 30. октобра о. г., Српско Пољопривредно Друштво прослављало је прву своју славу, онак, као што је и замисљало — врло скромно. А да би у тај дан био поштан, потрудио се, те је у своје дому приредило и малу изложбу различних предмета из области Грађанства, Вођарства и Виноградства.

Тота дана било је у 7½ часова прво отварање изложбе и гозбе гостију, богослужење у Вазнесењској цркви. Богослужење су присуствовали: оснивачи Друштва, председник, управни одбор, оценнички суд, многи добротвори, утемељачи, почасни и редовни чланови и велика број пријатеља Пољске Привреде. За новинама певаше један учитељ изнутрашности која је делима показала, да је искрени пријатељ друштва и прави пошвар његов, а један економ од првих ученика наше Ратарске Школе у Краљеву. Милана је било слушати их!

*) Дан на њих ваља нарочито ваљку обратити.

По повратку из цркве застали су у друштвеноме дому још и многе друге честите и искрене пријатеље Друштва, с којима се заједно дочекали високопросењена метрополита Г. Михаила, Министра Народне Привреде и редовног члана Друштва Г. Симу Лозанића, бивше министре г.г. Љубомир Калерића, Станетара Гвоздића, Дра Мину Бујића и остале одличне госте и пријатеље Пољске Привреде.

У 9 часова завршено је седење колача са освешћењем од стране седег архијереја. На реченица одговарао је уважени менаџит хор Друштине „Станковић“ веома дело и врло складно.

За овим је председник Друштва јасним и звучним гласом прочитао свој говор, који је читаоцима *Тезака* познат из прошлог броја. Гости су ваљало послушати историјски развитак друштва, а при помену живих оснивача Друштва, задрало се као из једног града: *живели!* Кад су пак изречена имена урних оснивача, чу се јединодушно: *Слава им!* И како тај до, о историјској развоју Друштва, тако и онај, шта још Друштво има да ради и уради, а во у томе има да га помогне, саслушај је веома нажљиво и пропраћен бурним одобравањем. Млади оснивачи Друштва, којима је Свеснашћу подарио живота, влашане, као што се то могло запазити, у радости, посматрајући свој рукосад, како расте и напредује.

После савршеног црквеног обреда и послужања гостију, која музика одепарала је народну халу, па се потом приступило свештеном отварању изложбине.

Пред вратама првог изложбеног одељења, приређивачки одбор дочекао је његово Високопросењена Г. Михаила и Министра Народне Привреде Г. Симу Лозанића, за којима с председником заједно приступише и остали млади гости и пријатеља.

Мада али укусно приређена инструкторна изложба, учинила је на све врло пријатан утисак. Сви гости разгледаше задовољно све изложбене предмете у којима се одличаваше дењота и богатство наше драге отаџбине, ваљалуђи сваки на се, председнику и осталим трудењацима своје задовољство на њихову труду, као и жељу, да Друштво у оное постигне још и веће успехе.

Гости се принаљиво у масама, и зато, што је изложба, која је, као што се и у јавности пријавило у складом погледу поштита и интереса, радо се допущало: да после славе буде отворена још за два дана, дакле до 2. новембра закључно. За све то време Друштвени дом посељиван је, како се само пожелете може.

Првог дана, на дан славе, за све време, која музика свирала је разне српске народне неспе и неге да је било милана слушати је.

Другом приликом, објавишемо читаоцима *Тезака* који су и одакле предмете били изложбени у друштвеноме дому, као и који су предмети били понајбољи, а оде само напомињемо, да је, топло благодарје излагачима, изложбених предмета било у изобилу и по квалитету и ваљноћу, као и да је Друштвено изложбу посетило на више тисућа особа.

У вече, на дан своје славе, Друштво је приредило братску вечеру, у част својих гостију.

Већ око 8 часова, почели су се скупљати млади гости. Вечеру су уостанак г.г. Сима Лозанић, министар привреде, Љубомир Калерић, министар народне привреде на распољужењу, Јеврем Гвоздић, бив. минист. нар. привреде, Станетар Гвоздић комесар Народне Банке, и бив. министар народне привреде; Илија Маргетић, бив. чин. на распољужењу; Милован Спасић, саветник у певаљу; Г. Георгијевић, бугарска дипломатски агент, Јован Жигевић и др. Милан Јовановић-Бату, проф. Великог Школе, др. Милош Поповић, начелник министарства народне привреде, и још многи угледни гости како из Војводства тако и изнутрашности, којих беше на броју преко 150. Ту се поје вршила сталешка разника, на вечеру бежу заједно и министри и сељаци

и трговци и официри и чиновници и свештеници и учitelji, isto kao u svakoj seoskoj zadrugi. Večeri se pristupilo u 9^h časova, nosile molitve koju je objavio g. Jova Stanojević prota negotinski u predsednik krajiñske poljoprivrede Podruke.

Prvi večeri našo je više patriotskih zadruga. Tako: Prvu zadrugu našo je predsednik g. Raša Mlađenić, Ńetogov Veljačinstvu Kralja, Zavitničnu Srpskog Poljoprivrednog Društva. Zdravnica je našo saslušana stojeći a prihvaćena je bujnim usklikom: *Živio Kralj!*

Vojeva muzika odsvirala je narodnu himnu, za koju vreme odstojaše sva gosti.

Odmah zatim pročitao je predsednik delenu Ńetogov Veljačinstva Kralja u kojoj se unosa rad društveni kao pesne korisna za zemlju i vojom se zahveda od Društva, da na tove putu i dalje istrajno vrši svoje poslanje. Delena je saslušana oduševljeno i propraćena jednodušnim usklikom: *Živio Kralj! Živio Zavitničnu Srpskog Poljoprivrednog Društva!*

Drugu zadrugu našo je predsednik Ministru Nar. Privrede, zaključujući nu, na pažnju koju je ukazao Sri. Poljoprivrednom Društvu time što je izveo pohoditi društvu slavu i večeru, izjavivši nu u isto vreme, da he ga Društvo svojski pomagati u svemu, zašta bude potrebna ne samo Ńetova reč i mišljenje veš i delanje.

Treću zadrugu našo je Ministar Narodne Privrede Srpskog Poljoprivrednom Društvu, obećavajući od svoje strane, da he mu Srpska Poljska Privreda i vesni napredak biti svagda na umu, kao i da he svojski raditi i nastojavati na tome, da se očja privreda sva naša drage otarbiše, a parotito Srpska Privreda, za čije ušapređenje vlaš vodi da se staraemo sri, i da joj pomaze svaki čim ko može.

Četvrtu zadrugu našo je osnivачima Srpskog Poljoprivrednog Društva potpredsednik društveni g. Milosav H. Kurčević, ističući vovhod rad za Srpsko Poljoprivredno Društvo i njegode s kojima su se u početku imali boriti. Zdravnica je bila puva interesa za sve goste i za zavise da se slane imena ovih zaslužnih ljudi, odeloše je za i iz jednog grla: *Mnogaja leta!*

Na ovu zadrugu odgovorio je g. Mlađan Spasić, osnivач i prvi predsednik Srpskog Poljoprivrednog Društva i uređnik *Težava*, tolao blagodelešij našem narodu što je prihvatilo ovo vovhod deo i tako stvorilo mogućnosti, da se sada njime u istini može koristiti svaki privrednik u dragoj nam otarbiši i delome Sreštvu! Zdravnica je propraćena oduševljenja: *Živio.*

Šestu zadrugu našo je gostinca g. Javko Škoraj, član privredničkog odbora, koja se od strane Društva zahvalno na tako lepo odinu, razvijajući na njih da he Društvo isto tako pomagati u buduću u svima Ńetovim radovima, pobrajući u isto vreme i nekoliko kojima bi trebalo odmah pristupiti. Zdravnica je ova unela među goste živo interesovanje i oduševljenje, te je pozdravljeno bujnim: *Mnogaja leta!*

Zatim je g. Jova Stanojević prota negotinski i predsednik Krajiñske Poljopr. Podruke našo vrlo kinstvato zadrugu Privredničkog Odboru, koji se potrudio da priredi tako bogatu i počnu našoku u društvenome domu. Zdravnica je prihvaćena s velikim odobranjem, a vojeva muzika čim se zaviknuo *Živio!* odsvirala je komad koja joj беше na redu. I — kako se zadravnice svi, kad se slučajno posle govora vratio Krajiñski deseno, da se bari odsvira juvacki *Hađuk Veliko.*

Potom je vrlo lepu zadrugu našo srpskim i bugarskim poljoprivrednicima g. Gerđević bugarski diplomatski agent u čast zajedničkog rada na napretku obo bratstva naroda. Zdravnica je propraćena oduševljenja *Živio.*

Na posletku g. Jevrej Gudovai našo je zadrugu kao prvi Ministar Narodne Privrede svaia poljoprivredni-

čima u trudbenicima koji su pomagali Društvo Ńetogov radu, uznavajući nu nadu, da ono danis može u istini ostvariti svoje veše, kad je pod Zavitničnu Ńetogova Veljačinstva Kralja uveo zadobiti za svoj korisni rad po otarbišu deo srpski življa, kao ministre, činovnike, trgovce, svешtенике и učitelje tako, и, што je najvažnije и sve razboritije svelake. Zdravnica je propraćena sa: *Živio и vovhodje leta!*

Posle onoga vojsna muzika, završavala je *Paraku* koju igrao od g. Koste Prigorčević Ńetogova je igra u „Profesorska“, vrlo lepu kompoziciju od g. Stjepana Štrama. Kolo je poneo društveni predsednik sa g. Prigorčevićem и za tih časak ono беше otkinulo и ministrima и officialima и privrednicima. Mlađina je bilo pogledati ovu lepu и divnu slaku.

Vešeje se produkalo do neko doba noći. Svaki je otišao zadovoljan и s puvo vade, da su Srpskoj Poljskoj Privreda sinitu delimi dani veše budućnosti.

Trećeg dana (2 novembra) u več, Ministar Narodne Privrede g. Sama Lozančić, uveo od predsedništva, zatvorio je divljenjem govorom instruktivnu našoku društvu, obećavajući Društvu, da mu uspeši budu svakom godinom sine bivali и vidljivi.

Rastavili se g. Ministrom, članovi Upravnog Odbora, Privredničkog Odbora и Odborničkog suda zajedno с председником društvenim provela su potom veselo nekoliko časova u domu društvenom, gde je pored priprebe zaviske — hešana — našo и nekoliko patriotskih zadruga. Toga dana rešeno je, da se sutra dan svaikaju odeljena vovhodje и upravni odbor sa osnivачima, privredničkim odborom, odevničkim sudom и društvenim osobljem, kao и to, da se važnije sorte jubeja и krušana pomozloški omisnu, nastvakuju и modeluju — na to je sutra dan и urađeno.

BELEŠKE

Da priprebe drugo tražu — treba их pripremiti и to sirove rastvorom plava kamena, а sirove krecinikom.

To se radi ovako:

Podla fotografma plava kamena, koja se može dobiti od Srpskog Poljoprivrednog Društva, treba rastvoriti u 25 litara vode и u taj rastvor potopiti sirove priprebe za 30 do 40 santimetra duboko и držati их u onome za četiri dana и četiri noći. Za to vreme, rastvor plava kamena poneše se do vrh pripreba, t. j. priprebe biće и pripregnisane (prokmanje) plavim kamenom kao što treba.

Ako su pripreke u noći suve, onda se и one mogu и pripregnisati na ovaj način до u tom slučaju vlaš их držati u rastvoru за dan više vremena.

Po tome, najbolje he se na ovaj način и pripregnisati sirove pripreke, t. j. one koje se potove u rastvor plava kamena odmah čim se odseku.

Obraćno, ako su pripreke suve, ne treba их potapati u rastvor plava kamena veš u kreciniku, krecnu vodu. Potapaју se kao и sirove pripreke до visine za 30—40 santimetra, а u rastvoru se drže nekoliko dana, što više to bolje. Kad se osuše, onda их posle toga treba zamotati u razblaženu sumornu kiselinu иli u rastvor plava kamena koja se sirvala na veš nomenatu način.

Ovakو и pripregnisane pripreke tražaje vrlo drugo, vovhodje, nego kad se otpravaju.

Blag.

Češ za volke. — Jedan Američanski preporučuje, da se volke pred zimku jakim dešom operu, u veši, da stara kora odvalije и da se pod kora skrivene inestetki potvake. Mi ovu preporuku dopuštujemo u toliko, da se jakim isebom mogu vratiti samo stare volke, jer mladim volkama jak češ štodi: mogu od veš и da propadnu. Za pravle

маздак воћака, може се само водом добро разблажен пећ употребити.

Б. Р.

Гњезда од осница — најбоље се утамаљују на онај начин: Кад с вечери већ, све оснице у своја гњезада ују, онда треба узети једну мекну крицу, та ју провезати на један прутаћ и добро ваквасати *теретинским шпиритусом*, на онда угурати у гњезадо и блатом замалати руку уда. Испарење овог шпиритуса за часак подати све оснице.

Б. Р.

Просто бубре за цвене у саксијама. — Један стари баштован, дугогодишњи цветар једнога снажице, прича ми је ово: „Да ваш цвене у саксијама буде напредно, бубрите га *пиварском млатом*. С пречећа поспите у сваку саксију *старојаса цвеча* с преча дебло *пиварско млате*; она млата иструпаће постепено за 8—10 недеља, и за то време тако ће утицати на пораст и успевање дотичног цвеча, да ће ваш га бити млитва погодати. *Младе* бубре не подносе ово бубрење; за њих може ово бубрење подети тек онда, пошто мало ојачају.“

Б. Р.

Да сачуваш образ од зие. — Кад јаким путујеш овакми лице и руке *камфорском ракијом*, или *камфорским шпиритусом* из апотеке, на ти неће ни лице ни руке бити тако осетљиве на зими, као кад не би то учинио.

Б. Р.

Средство за испунаве руке. — За испунаве руке најпростије је средство *медјана сода*. На 1 литар воде, узми две кашике меда. Ово, не само да залече испунаве руке, него још свежи и умекшава кожу. Да ово средство још боље буде, додај овој медјаној води још једну кашку чистог *глицерина* (из апотеке).

Б. Р.

Да стакла (цилиндри) на лампама не пуцају. — Успи у подубу шперцу, или донац, хладне воде и младо ју носати. У ту славу воду метни стакло и тако метни шперцу на ватру, да вода добро проври; поспе тога склени шперцу с ватре и остави да се вода сасвим олади, на онда изводи из ње стакло и употреби га. Овако „присуване“ стакло издржи и највећу промену ладиноне и топлоте, па је с тога и много трајаније.

Б. Р.

Сануница као гној за земљу. — У сапуну има таквих делова, која могу бити хранити и одржати — који, дакле, могу послужити као гној за земљиште. За то нишад не треба сануницу просијати гдегод, где ће њени саставни делови неупотребљени пропасти. Сануницом увек треба нешто заливати, па је онда од ње двоствукно корист. Тако заливање прица нарочито ружама у врту, а онда лози (впр. око куће), воћкама, зељу итд. И трава боље расте и успева, кад се сануницом залива.

Б.

Сад већ и земљу класе. — Варина впр. пасуљ, грашак, сочиво, боб итд. су особите врсте билијних плодова. Као што је познато одвикује се нарочито тиме, што су богати билијном безалаченином т.з. деуминином. Ту безалаченину не знаде они као друге билке своју — из санитре и аконијаца у земљу — него из азота у ваздуху, и то на судан начин. Претварају га у билију храну неке врсте бактерија, а претварају овет жана у земљу. Свака врста карваја има своје бактерије, које другој врсти не би могле ту храну претворити, пасуљ впр. своје, а грашак своје, дружице од првих. Где у земљи нема овог или оне врсте тих бактерија, ту ни њена врста варина не може добро напредовати.

Од сад се то савнала, почело се у томе правцу даље истраживати и ридати, па се најпосле дошло и до повољних резултата у практичној пољопривреди. Према том испуству сада се те бактерије преносе или прекламе, где их нека те варина не напредују. Уме се земљина, на којем вариво оне или оне врсте добро напредује — где их је дакле, јачинско довољно — носе се у танком слоју

по земљишту, на коме то вариво неће да успева — где их дакле нема — па је онда казакмење готово. Из овог танког слоја прећу бактерије на оно пољодно земљиште, те се у брзо у њему тако рамноже, да могу бити довољно количину хране прибавити и прерадити. Тиме је то земљиште особитољено да испрани ову врсту варина, којој је намењено. Тим начином се сада у великој ради, и успеси су сасвим повољни. Земљиште на коме варина није никако успевала постаје тим начином за ту врсту баља сасвим плодна.

Не би ли се и код нас то могло покушати, кад је тако просто? **Б.**

Г Л А С Н И К

Пољопривредно предавање. — Грозница подружња Српског Пољопривредног Друштва државе 21. ок. м. у Грошкој практично предавале из виноградарства. Она млада а предња Подружња концентрисала је своју важну првенствено па виноградарство, како би помогла да се пронађу грознички виногради замени поновим садницама на америчкој подлози. Рад Подружња засадује похвалу.

Вештачко бубре. — Наше пољопривредне школе у Краљеву и Вукову ципиће у наступнојој економској години нарочито оште са најважнијим вештачким бубрећим средствима. Господин Министар Народне Привреде, кога јако интересује ово питање, наредио је школским Управљам да предузму то оште и да му по том поднесу извештаје илештаје. Илештаји ова имаће особиту вредност за читаоце „Тешака“ и ми ћемо се старати да их предат у изводу у своје време самостојно читалцима. Господину Министру захвалили смо што је ово валино економско питање покренуо; јер вештачко бубре и за нас је од особитог интереса на ма колико стајеко бубрега имади, нарочито с обзиром на удаљеност распршичаних поља од села и стаја, и на рђаве селске и пољске путеве.

Највећа стругара на свету својина је American River Land and Lumber Co у Калифорнији. Тера се електричном која се добила воденом снагом у динамама од 70, 50 и неколико од 30 коњских снага. **М. П.**

Америчке ракове уносе Французи у своје домаће реке и потоке, јер не страдају толико од куге као европски. Одвикује се још и тиме, што су већи и што брже расту. **М. П.**

Дувана се годишње обере једна милијарда килограма 240 милијуна килогр, дају савезне државе у С. Америци, а 170 мили. британска Индија. У Европи је Русија на првом месту у том погледу са 70 мили. а одмах после ње Аустро-Угарска са 65 милијуна килограма. **М. П.**

Колико се у Немачкој потроши пшља. — Др. Bode израчунао је $\frac{1}{4}$ свега изратног земљишта у Немачкој (1551941 хек.) служи производњи алкохолита. За обраду тога простора треба 820000 тонажа за пшљно ракије производњу и пшља 110.000 ракија а за промет те робе 211.000 особа. Пшља дакле укупно запреме снагу од 1750000 особа, или $\frac{1}{10}$ делог радничког становништва. — Год. 1889 потрошила је Немачка:

пшља 1.998.000 хект. по 120 марка =	239.760.000	марака
пшља 38.829.000	25	= 970.725.000
ракије 7.156.090	70	= 500.920.000
укуп. 47.983.090		1711405.000

или 37,5 марака на сваког становника без разлике узраста и пола — а то чини 10—12% укупнога прихода целе земље. Кад би се томе још придодали трошкови овог земљина у пшљу, око болести пшљина, око непербринуте си-

рочади ова рано преминулих пијанаца итд. онда би се тек видело — шта Нежачку стаје тај „слатки отров.“
Хвала Богу, у томе нисмо тако напредна. Б.

Произвођење шећерне репе у Аустрији. — По земљама, које су заступљене у аустријском царевинском вељу, било је ове године засејано репом 205.000 хектара, највише у Чешкој — 139.259 ект., па у Моравској и Галицији, а најмање у Слаској — 2349 ект. Прошле је године било засејана репа површина и то за 41.586 г., а овака се, да се површина за репу смањује слабе године од 1890 г. на овако због мале цене репе. М. П.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

I.

Бавим се неко време истраживањем нашег јита, уродња и уметња (паразитних) болести негових. Прадиком тог истраживања изашло сам на развој тумачење ових речи и назива што их на јишо реџам. Да дођем до чистине, молим читаоце „Тешака“ да ми јаве, говоре ли се и код њих ове речи, и шта знате? Како их народ употребљује?

Авра, а, ш. —
Бар, а, ш. —
Вала, е, ф. —
Врат, а, ш. —
Вратљив, а, ш. —
Гар, и, г. —
Гарља, а, о, ивр. жито.
Главница, е, ф. жасна главница.
Главничав, а, о, ивр. жито.
Глота, е, г. —
Глотан, тва, тво.
Глотина, е, г. —
Годубина, а, ш, ивр. грах.
Граховина, е, ф. —
Грашак, шка ивр. у житу
Гршница, е, г.
Гршца, е, г. —
Жижак, шка, ш. — бели криш и кришци.
Жижљив, а, о.
Жутина, о, г.
Заврат, а, ш.
Завратати.
Завра, а, ш.
Ква, е, г. —
Кваобитина, о, е, ф. —
Љуџ, а, ш.
Љуџив, а, о. —
Мавничав, а, о, ивр. жито.
Модљива, е, г. —
Масична, е, г.

Палажуда, е, г. —
Палеж, а, ш. — ивр. у житу.
Пенан, шка, ш. —
Пир, а, ш. —
Пиревина, е, ф.
Планик, а, ш. —
Пониан, шка, ш.
Прдљ, а, ш.
Проја, е, г. — диња проја.
Раж, а, г. — ивр. рогата раж или при раж.
Ракопун, е, о. —
Ракуџа, е, г. —
Ракуџина, е, о. —
Ракуџак, чва, х.
Рџа, е, г. —
Рџобитина, е, г. —
Састрава, е, ф. —
Свиџина (свиџина), е, г. —
Сингурав, ржа, ш. —
Свјер (сер), а, ш.
Слачина, е, г. ивр. у житу.
Смеџива, е, г.
Смет (сметјет, смет), а, г. —
Суруџарка, е, г. —
Суруџина, с, г. —
Торзан, па, ш.
Троскот, а, ш.
Уљ, а, ш.
Уљив, а, о.
Ужетина, е, ф.
Уродња, е, г.

Намет, а, ш.
Овејца, жак, ш. пр.
Овска, а, ш. —
Оредино, шка, г. пр.
Ореџак, шка, ш.
Отрамак, шка, ш. —
Очиња, шка, ш. пр.
Палажуда, е, г. —

Штур, а, о.
Штурин, па, ш.
Шувџив, а, о.
Шуџ, а, ш. —
Шуџив, а, о.
Шуџак, а, ш.
Шуџив, а, о.

II.

Каких уродња и уметња има у нашем крају, и у коме житу највише? Како се брани народ од њих? За које вели, да су отровне било човеку, било стоци. Има ли случајева оболелања и тровања од њих?

III.

Како се веје и чини, претина, реџа, жито у нашем крају? Каких назива има при тим носовима? Шта се ради с овим што се издрвоја (љавом овејцима, оренком, отрошком, орединама, очинишма итд.) Чини ли се жито поједино и за семе као и за храну?

Др. М. Јовановић-Багут.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

цепни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 табак сајног слога с бележничком ушесом за цен.
Цена пола динара у обичном, а 1 динар у ивици поевсту.
Претплату треба слати издавачу

Драг. Димитријевићу
пчелару, председнику ивицарско-вођарске
Задруге, Парохије

Сприједена је за штампу и даће се у рад чим се јави
сто претплатника нова књига

ВИНОГРАДАР

ручна књига за целокупно виноградарство и подручарство.
Величина преко 200 страна великог формата.
Цена за Србију 3¼ динара, или форинту и по.
Претплата се шаље до краја новембра месеца ове
године испуц и издавачу

Др. Бранку Миљућу
виноградару и адвокату у Врбци
(Werschetz, Ungarn)

Цена наших огласама: Од четрт врене од једног ступца по 10 пара дна, од осталих крупних писмена по 15 пара од врене и ступца.

Велик огласици од цене стране 20 динара (10 еор. а. в.), мола стране 10 дна. (5 еор.) четрт стране 5 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 45. броја Тешака: Ужаници: Пољопривредни извештај. — Неколико речи о ово годишњој виноградевој берби. — Неучињене (нештављене) коже, пресни ошаци и оугте. — Слава, изложба и братска вечера Српског Пољопривредног Друштва. — Бележике. — Гласник. — Питање и одговори. — Књижевни огласи.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦИМА ЛИСТУ: ЗА СРЕБИЈУ, НА ГОД. 8 ЛИД. ИУ ПОДА ГОД. 4 ЛИД. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧЕ: ЧЛАНОВИ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА, ВОЈВОДИНЕ СТАЛОГ КЛАРА И ЧЛАНИ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АНО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛА ГОДИНА. **ВАН СРЕБИЈЕ**, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФР. А. ФР. **ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ** ШЕЊУЛУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. **Преплату** примају и поште. На основу најновијег решења од 1869. год. № 204 предписује друштво носе пошта бесплатно.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖИЧКЕНИ ОДНОР:
Боса Црногорац, Алекса М. Живковић
и Алека Рајковић.

ОДГОВОРНИ УПРАВНИК:
ЛУКА М. СЛАЂИЋ

Колико би се породица у нас могло занимати гајењем свилених буба

Чланку *„Која се количина семена може раздати нашим одгајивачима свилених буба“* сазнали смо, да према броју белих духова којима располажемо, можемо од ниле шале раздати одгајивачима свилених буба преко 300 килограма семена, а сад да речено коју и о томе: *колико би се породица у нас могло занимати гајењем свилених буба и какве би оне користе могле имати отуда.*

Наши одгајивачи добијају семе свилених буба од Српског Пољопривредног Друштва у кутијама од по 10 грама. Министарство Народне Приправе набавља са стране семе у кутијама у толикој тежини, па га затим предаје Српском Пољопривредном Друштву да га ово бесплатно раздаје свима који милају да гаје свилене бубе.

По томе, искуство је и Српског Пољопривредног Друштва и Министарства Народне Приправе у томе: да је за сваког нашег одгајивача свилених буба *довољно* или добије по *десет грама* реченог семена.

До таквог искуства дошло се иена сувише пронатрањем задруге којој се има да савлађује овај посао као и просторија у којима се ирши сахо гајење свилених буба, а томе су свакојако придана и искуства самих одгајивача, који позивајући себе и своју свлагу или најзад што знају да не могу добити више семена, обично не траже више но само по једну кутију, дакле по 10 грама семена.

Има прилика до душе, да по неки добија и по две и по три кутије семена свилених буба као и таквих, који се задовољавају са пола кутије семена, али у нас одnose се оне од по 10 грама, те према томе, и нала не остаје ништа друго, до да за *јединицу* усвојимо речену количину.

По томе, кад се 300 кгг. семена или записе 300.000 грама семена, поделим на кутије од по 10 грама, добиће се 30.000 таквих кутија.

Како опет свака породица добија по једну кутију, то се онда свиларство и код овога броја белих дудова које данас имамо (303.919) може занемати *равно 30.000 породица*.

Толко се породица може занимати свиларством кад се 25 грама семена свилених буба рачуна на 20 добро развијених дудова, а двојном би се више било занимало, кад би се на речени број семена рачунало на 10 дудова, што и *јесте највећа мера, јединица за ушну семена*.

Да су што год Мађари имали 1880. године од када су у главном прегли на свиларство, околних број и тако развијених дудова, онда би они до данас, дакле после 18 година, имали неколико стотина тисућа породица које би се занимале свиларством, а ми ето задовољно гледамо 303.919 дудова како их липше пронаћи! Мађари, у исто време, кад су прегли да подигну свиларство у својој земљи, морали су подизати и дудове, па и у тако тежак приликама они су ено постигли, *да свиларством занимају преко 100.000 породица!*

То није прича, то тврде тачни подаци, тврде цвиере Тим цвиера доказује се, *да се број њихових одгајивача, породица, уопште с развијањем дудова увећава знатно сваком годином, а по некад и са по неколико тисућа*. Тако свиларством се код њих занимало.

1880	године	1058	породица
1881	"	2976	"
1882	"	3674	"
1883	"	6261	"
1884	"	9892	"
1885	"	13.859	"
1886	"	17.782	"
1887	"	28.145	"
1888	"	40.423	"
1889	"	61.122	"
1890	"	66.525	"
1891	"	71.119	"
1892	"	76.397	"
1893	"	66.114	"
1894	"	85.948	"
1895	"	94.865	"
1896	"	102.243	"

Кад се број одгајивача (породица) из 1880. године сравни с бројем одгајивача на 1896. године, онда се види да је код њих за време од 17 година свилних 100 одгајивача (породица) популоло за собом по 9663 породица.

Они повели са 1058 породица, а ни би ето погали да отпочево одмах рад са 30.000 породица. Где би ни сад било, да смо пришли свиларству озбиљно пре 17 година, а где ћемо опет бити после 17 година ако би му бар сада приступили?

Занимати коришћати радом 30.000 породица на и за један дан, није мала ствар, а то ли кад се ове занимају за чатв месица дана. Нек је свиларство ма колико ситна грана она је ето ипак врло корисна, јер може да занима велику масу привредника, погодна је да привуче и старо и младо, и богата и сиромаша, и пона и учитеља, и трговца и занатлију, једном речи све. Погодно је зато: што не захтева, нити му је потребно да се за њ улаже

парочити капитал, што посао, гајење, траје врло кратко време, само 4—5 недеља и то у протвене неовредно пред летву, дакле у добу, кад је и иначе највећа оскудица у новцу. Сиромаш може у то доба са оно неколико динара које добије од продатих нехурака славно да подмири своје најпречише потребе, због чега леће нити принуђен да тражи зајам или да на зелено и у бесцење продаје род својих усева и томе подобно. Што по реч *један динар у то време вреди башку!* Корист и ако је мала, сасвим је добродошла, и зато је свуда тако, *где се међурим могу одмах продати, јако ценива*.

Колико снага породица може добити килограма нехурака од 10 грама семена и колику суму новца може за њих добити, утврђено то рачуно на овај начин:

Од једне ушце семена (25 грама) добила се 25 до 50 килограма нехурака, а кад се свилене бубе хране од четвртог спавања крихави (сеченим) лимфом *јом и оме.**) Према томе од 10 грама семена колико добијају наши одгајивачи, *добаће сваки од њих 10—20 килограма међурака*. Мале количина нехурака добила се, кад се баш сасвим негушево ради око њих или кад је година посево неповољна за свиларство, иначе, кад се поле брижљивије гаје, а нарочито кад би се ушчило храњење крихавим лимфом, добила би се редовно већа количина г.ј. од ушце семена најмање 50 килограма а од 10 грама семена најмање 20 килограма међурака. Да се толика количина кокона (нехурака) и у нас добила и код уобичајеног начина храњења, то утврђују извештаји повереника Српског Полупривредног Друштва преко којих се врши раздавање семена. Отуда и ни ћемо на овај рачун узети за јединицу *всџу количину, дакле 20 килограма међурака*.

У Угарској приликом откупљивања међурака, дужни су одгајивачи да сортирају добивене међурне према њиховој квалитету у три класе овако:

У *прву класу* увршћују све лене, здраве, тврде (јаке) и чисто међурне на којима нема никаквих прља, затим све међурне који су патили од кречне болести, ако су тако добри као и наведени међурни. За међурне ове класе добијају од килограма 1 фор. (2-20 ден.)

У *другу класу* убрајају слабе међурне с мало прља као и оне који су патили од савиности и у којима има по две или више лутака. Плаћа им се 50 новчића (1-10 ден.) од килограма, и

У *трећу класу* увршћују нечисте (прљаве) и влажне међурне који могу упрљати и друге међурне. За њих добијају 10 крајдара (10 пара ден.) Ово су ноже се рећи сасвим неупотребљиви међурни.

Кад се при гајењу свилених буба обрати поле пажње, онда на прву класу не може никакво доћи мање од 80% а на другу 15 а на трећу 5% међурака.

Кад се овај проценат подели на 20 килограма, колико међурака треба да произведе сваки наш одгајивач свилених буба, онда би се добило међурака.

I класе	16 килограма
II "	3 "
III "	1 "
свега	20 "

* У Француској добијају од 1 ушце семена 70 гр. међурака.

Вредност сваке класе медурака, срачунана по горњој цени износи и то за медураке

I класе	35-20 динара
II	3-30 "
III	—10 "
свега	38-60 динара

Према томе свака породица која би се заимала гајењем свилених буба имала би од мила шале да добије 38 динара и 60 пара за добијене медураке од 10 грама семена. Од мила шале редоме зато, што овај посао за првих петнаест дана може потпуно да савлађује један дејко, јер до тога доба свилене бубе не изнекују много хране. Петнаестог дана не треба им више мила од 4-5 до 5 килограма. За других петнаест дана треба тог дејку само *поверљиво* притећи у помоћ у брану млиња, чишћење поселе и пребринути свилених буба. Таква се помоћ чини у осталом члановима породице и у другим пословима, а то ли у овом послу која је и *ерло занимљиве и посве лак*, јер се на њему неће заморити баш нико, па ни старији и бабе од по 60 година.

И за тај тако овланан рад, који се коменту може прити *сасвим онако узгред*, свака породица може ето *узгредно* да заслужи пристојну заруду. Сума од 38-60 динара није баш тако мала. Да се ова најје случајно спротиви породицама пред жетву, дакле у добу кад се баш таје свилене гусенице, онда се многима не би продало потоа за порез, а још мање — непокретност!

Толку суму могуће је да заради свака породица кад добије за гајење само 10 грама семена свилених буба, а кад би узела 20 грама, онда *два пут* толико. У Угарској један одгајивач може добити и до 24 грама семена, где је у породици више чланова, те прена томе задржите породице у нас могле би горњу суму споро и *утројити*.

Нека се од добивених медурака само половина прода, а половина употреби за домању индустрију, па је омет корист велика.

Тридесет тисућа породица привредила би сваке године суму од преко милион динара (тачно 1,158.000). То је таква сума да о њој и држава треба озбиљно да води рачуна и да зато ствари прилике да се она и у ствари добија. Толку суму могу да приреде 30.000 породица још сада, кад се у земљи рачуна само 303.919 белих дуова а кад би се раздало годишње 300 килограма семена, а колико ли би породица тек било кад би имали преко милион дуова и раздала преко 1000 кграна семена свилених буба?

Држава је морално позвана да се код оваког стања ствари *истински заузме за унапређење свиленства* и да се још зграва поетара о томе: да се *бар половина произведених медурака мора откупити*, па било да она сама *врши то откупљивање или ко други, који би хтео да ради под државном контролом и у корист домаћег свиленства*.

Нама се и омет чини да то није тако тешко извести, но о томе — за који дан.

Благ. Д. Тодоровић

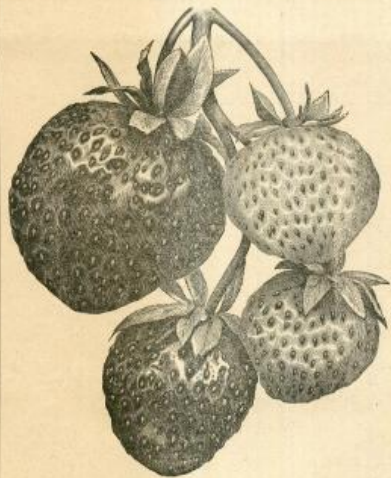
ЈЕДНА НОВА ЈАГОДА

СА СЛАНКОМ

Кад погледамо целокупни напредак у пољској привреди за ово прошлах десетину двајест година само, и кад узмемо сваку грану са њеним огранцима на по-се у обзир, уверићемо се, да се нигде није застало, него да су се прваци у појединим грамама и огранцима као специјалне наметали: да им производа што боља, што савршенија буду, да носедавеним потребама што боље одговарају и потрошаче што већма задовољавају. И знаста је у неким производима — рекао би човек — достигнут врхунац у снагом погледу, јер кад погледамо неке повртарске производе данас, немојмо чему да се више дивимо: да ли спљоњег делови која прохтев дражи, да ли унутарњој сумтини, која и најраскошније прохтеве у утуту задовољава!

Ето, такав ти је случај и код јагоде, као представника једног огранка у воћарству: јер данас, кад својом руком одикнемо један род јагоде, знамо *Саски краљ Алберт*, морало да запитамо сами себе: *та-да-ли је могуће што више од једне јагоде закетати*, но кад јој је један плод 60—70 грама тежа, да га човек као јабучку трести мора, и кад је слатка и мирисна у тој мери, да се од њега вниста више поделити не може! Оно, драги читаоци, није прича, није оспена, него је сушта истина, јер су спротивама посетилца видили ову сорту јагоде у природи на Бокору, код места овиј редаља.

Оно се лако и занисити може, да су јагоде, које данас у боље уређеним повртљацима имамо, сасвим другичије од оних, које смо пре двајестину година имали. Од тога доба такв у многог сорте из Француске, Немачке и Енгелске, а нарочито из Аверне по бољим повртљацима

унесене, да је од старих сората данас врло мало заостало, — већином је све то замењено новим и бољим сортама, које се сваке године све више множе, а специјалне за гајењу јагоде, броје данас преко 800 сората и варијетета.

У колони људско благостање с временом напредује, у толико су и покуде за подирипање људских прохтева све јаче, па у те прохтеве снага у прве редове и онаја за добрих и лепих годинама. Сиромих се задовољава са оним *дешљом*, стивни пољским и шумским јагодима, које му припада у изобилу даје, а богатији тражи већ што боље и у том природној дају, — а тражи оно крушне, оне погаче, да би могао своје размаштене већ прохтеве задовољити, и тако је јагода првајатна и добро дошла понасталима за све људске стадаже, од раскопне царске палате, па до сиромашне чобанске колибе, а снага у границама постојеће могућности.

Изузимајући неколико варошава, која на подмирење свога „благотробаја“ мало више подлаку, у нас су слабо распрострањене ове крушне јагоде, а то је врло велика погрешка, јер јагода у опште по травама тако велику негу*), а поред свог сопственог узгајања, можемо од јагода имати и врло леп приход, јер ове јагоде налазе у *омако доба* сигурне и *добре* купце, нарочито у већим градовима.

Прозоваћу оне напред поменуто јагоде, чувени специјалиста у тој ствари г. *Г. Гезке* у *Кезеку*, пронаоше је својим научном и следство других извршних сорада, међу којима и ону, коју онде називају *читањина* препоручујемо и у врлој ситни предсталати. — *Јагоде* су врло дивне, пругасте, врло крушне — као што их ситна и позлајује — *бега* им је светла, угастио-црвена; *ламина* има много, косо одстојеће, ил су на више појевне, загато-зелене; *семе* је с пресија смењато-првице а с осеја жућкасто, ситно, а плитким рунцама прилевету а, неравномерно расту, а сразмерно крућине јагоде нема та много; *месо* је загато-црвено, са ружичним заинама протаном, растопљено, сч прекрасним и јаким наизасти мирисом. *Бокор* је јак и напредно родан.

Она је сорта врло добра и за „слатко“, а подноси врло добро и дузел пут при пињању на страну, па ју са славу тих врста особина, најбоље препоручујемо свима љубитељима овог прекрасног воћа.

Др. В. Р.

НЕКОЛИКЕ ОЛАКШИЦЕ ЗА ТЕГЛЕЉУ СТОКУ

Многу снагу утрони теглеља стока узлед искључиво због тога, што инсу кола подесна, што терет није натоварен као што треба ил што се стока не пресега привадио.

Узмио нпр. наша брмска воловска стока; поменутро точковице ни блиско, па ћемо видети одмах једну маљу, која нишито одстава теглење стоци, а то је, да обим токиа није потпуно округло, а већ многуоако (ломљаст). па кад се креће, одстаје с једног угла на други. Колико је кесе стоци толика кола вући, него ли она с правилом округлим точковицама, илшито би било и доказати, па ипак зато често се виђају кола с таквим точковицама. Кад се време још допа, да се кола неких домаћина чују па по сита даљине, како царче, као да пици чорасиди, онда човек мора јадати стоку истисна жалити. Трење и отвор усред неравнокости точковица и немалама осовине трони у тој прилици толико снаге, којом би стока могла вући скоро још једнапут толики терет.

Ово су крућине грешке, али има и других стивњиш, па које стока такођер много снаге трони, а знатио би јој се при теглељу олакшати, кад би се отклониле. Неке ћемо у следећем да наведемо:

Кад теретом натоварена кола стоје на равном земљишту, приметити ћемо да точковице више или мање засеку

земљу, према томе да ли је земљиште меко или тврдо. Кад се кола крећу, видимо да точковице оставају у земљу траг, којим се крећу, да се дакле земља на том месту притисне и да томах, према својој величини притискује већу или мању површину земљишта. За тај притисак на земљу и засепање токиа у земљу, потребан је извесан део снаге. За кретање теретних кола биће дакле тим мања снага потребна, што је при једнакој ширини већи обим токиа, јер већи токиа притискује и већу површину земљишта, па мање у њега и упада. С тога је увек боље набацити кола с високим точковицама.

Високи точковици на колима боља су још и из других разлога. При кретању кола постаје извесно осовине и главичне трење, на које се такођер неки део снаге трони. Да трење буде што мање, малу се осовину натрапов или колмазон. За салађивање трења на осовинама код кола с високим точковицама, дакле који имају већи пречник, биће потребна мања снага, јер се висок токиа мање пута окрене на извесној даљини пута него ли мали, па је усред тога и трење мање. Ну велики точковици иду само с тога боље, већ и зато, што дакше предаје преко камена и што по неравној путу не залазе тако дубоко у јаке и удубљава, као мали точковици.

Величина снаге, која је дакле потребна за кретање терета, не зависи само од величине терета, већ и од отпора при притиску земљишта и трења на осовинама. За кретање једнаког терета потребна је на неједнаким путовима разна снага. Опитима је утврђено да снага, која је потребна за салађивање притисака на земљу, износи по кадрици 2 до 2.2 по насинама 2 до 9, а по анвадама и орицима 7 до 20% тежине терета, који се на колима налази. Из ових се бројева јасно види, што је у осталом и слажом пољо-привреднику познато, да снага, која је за теглење потребна, знатно зависи од изаквоје пута.

Која је снага потребна за кретање терета зависи много и од тога, како је терет на колима распоређен. Најмање је снаге потребно, кад се највећи терет смести на задњу осовину. У том случају је потребно 10—18 процената мање снаге, него кад је предња осовина више оптерећена. Највише је снаге потребно, кад терет лежи на предњој осовини. Кад је терет подејнако раздељен по колима, онда је потребна од предње снага, која заузима средините између ове, која се утрони, кад је више оптерећен задњи део кола. По томе треба дакле увек највећи терет сместити на задњу осовину. У колони се ово може у пракси извести, зависи од разних околности, а нарочито од грађе и јачине задње осовине, врсте и облика терета а и од тога, у каквом су стању кола у опште.

У наших кола која задњи точкови обично имају предњих, и то је врло добро, јер је усред тога трења на осовинама мање, а површина којом точковици на земљу прилежу, већа, па је и мања снага потребна за кретање терета. Задњи део кола треба већ и с тога више оптеретити него ли предњи, што задњи точковици иду по трагу предњих, који су пут већ у неколико утрани. Сем тога ће у том случају и руда бити стаљанија, те веће ударити по колима, а најзад ће се и предњи део кола дакше обратити, па и кола биће и дакше сиретати. Колико је то год, прабачице више оптеретити задњи део кола, у толико је горе веће оптерећавање предњег дела кола. Веће оптерећавање предње осовине рђаво је и с тога, што се тада предњи точкови крећу у аспирнујаној линији, докма је трез задњих точковица увек права линија. О омаже се може снажи уверити при вођању на влазијој дванади. Па како дакле предњи точкови корају да пређу даљак пут, предлази и терет, који на њима лежи, небу дужину а за све то потребна је и већа снага.

Боље је краће запрезање (краће штрање) него ли дуже, јер је и у том случају потребна мања снага. И оно

*) Ко би се хтео уверити са бољим сортама јагода и пљавом негов, томо препоручујемо књигу: „Јагоде“ од Др-а В. Радбо, са 68 слика.

је општа допалана, а без сумње познато је и сваком практичару. Ну да ли је боља забрана испод или изнад руде, мало је погод различита. Ваља знати, да је увек боље кад је забрана (ждрепчица) испод руде, него ли изнад, јер се уштеди на свали.

Сваки природник треба за тим да тежи да подесни распоред терета и подесни запремање олакша стони у тешкој на тегаћкој силизи. За развијање тегаће снаге троши стока материјлу, која се у њеном теду прикупља. Потрошене материје морају се накнадити храним. Храна кошта новаца. Узалудном потрошњом снаге, троши се узалуд и новац. Уштеда снаге је дакле и уштеда новца.

Ва.

НЕШТО О ПРОДАЈИ ДРВА У НАС

Остале мане и погрешке што се чине у нашој шумској привреди и у постојању са шумама у опште — као већа мана и погрешка убраја се и сам начин продаје дрва у нас. Већи део нашег сеоског света и новац за други начин лакше и брже зараде, но да насече кола или товар дрва или иначе на какве јакшије; и то њо не у своје сопственом забрану, а оно у сеоској, односно у општинској или у државној шуми. Насечена дрва и јакшије носе на трг за продају шито и издвинути и своју стоку научиу но неколико дана само за 3—4 динара а често још и јетинице.

Још из раније одакошине погрешна појмова нашега народа, да је насечањена шума — дакле она јак забрана — неограничено добро свих житеља једне општине, па чаксно отуда и у саме уређење ранијих закона о шумама унесено неограничено право купцања шито и по земљи десењих дрва, — имао је за последицу з једне стране то, да су све наше старе шуме воле на приступицији местима насечене и многа шумска земљишта потпуно отакољена, а с друге стране да је тиме и пољска привреда занемарена.

Општинске, а и многе државне пољснице владе, и дан данас не само налазе да није кривца осеја и продају но која кола дрва из државних и општинских шума ради валате пореза, но шта више баш и упуњују поједине теросеце, да тако раде и да таким сецом и продајом горе из државних шума плаћају порез и држави и општини?!

Оваква привреда са шумама, разуме се по себи, да не може довести никакна добра, напротив довела је и доноси велику штету и нашим шумама и нашој пољској привреди.

Уобичајена свакодневна продаја за товар и на кола, по којој сопственици забрана секу и сами доносе дрва на продају, требало би са свим да одајдне; јер је ова за правог земљорадника штетна и данубна, вошто тиме заноставља пољске радове, а поред тога никад зараде не добије за дрва онолико колико је утрошено времена за спрему и превос истих.

Овакав систем као по све штетан мора се напуштати и претунити бољем и практичнијем гаспадовању.

О бољем обрађивању земље у чему су многи народи далеко одакна, мора се једанпут у нас озбиљно размишљати.

Обрађивати земљу још и даље различита и плутовна дрвелама овако како је то раније рађено; оставити толике ливаде у исподу а тражити и сећи дивније за израну стоке, велики је назадак у дохађој економији нашега народа.

Други речма, докле се наш тежак занима овако продајом дрва, и с једне стране, правидно помаже, докле се опет с друге стране тросуко уназабаје. —

Сопственик шума и забрана треба да продаје дрва и очекује купца у своје забрану, а не да их и сам сеце и сам носи на продају. Тиме ће се субити многе горосеце, који пошто су упростасти своје забране, редовно враду дрва из туђих шума и забрана и носе на продају под њим својих.

Нема сумње да би продајом дрва на овај начин, била у неколико оправдана и бољана, што би она бездрвна села осетила јакну оскудану но дрвима, а особито варошко становништво унутрности где нема стоваришта дрва као у Београду.

Познати расисов Министра Нар. Привреде био је забранен довоз и продаја дрва, но нема законих доказа о сопственици забрана и не добије зато министру дозволу. Но примена овога расиса изазвала је многа неакољивства и жалбе варошких сталска на своју крајеву Србије, и то у толико иште у којима су где шумски и пољсници органи створили привли министроу паробе. Највише је тредио и жалбама је варошко становништво из ново-ослободених крајева, у којима је сопственици забрана највише призната, тако, да су поједина округа начелства забрану продају дрва допуштала противно Министрову расису, па чак и војно министарство аутоматски је за своје диверанте дрва, велело: „Пошто је соланима забранен довоз и продаја дрва то ни варошко становништво ни диверанте за своју немају одкуд набавити потребних дрва за огрев.“ Пекари су претали да ће валупити нешто хлеба јер немају за то дрва на тргу. И запалиће једне вароша у унутрности жалеле су се од привле овоко: „У нашем граду има неколико стотина запалића, што своје запале раде неколико дреног хукура, који су принаш околди сељани и слободно продавали на одашњем тргу; али од прекобро времена државни је шумар сваки домети товар хукура одузкао, а произвођача је сресла власт каканвала. Услед тога, што је забранена продаја хукура, и запалиће су престао да раде, јер немају најпотребнији материјал — немају хукура. Поред тога, што су овом забраном оштећене запалиће, оштећени су, веде, и остали грађани јер не могу од одашњих запалића да набаве своје потребе, као: плугове, сеиаре, бараче, и т. д. Па да би се ово одољави ми одашње запалиће мољко г. Министра да изводи одобрити да околни сељани и даље могу слободно правити и продавати хукур на одашњем тргу.“

Шта значе све ове жалбе?... Другим речма значе: дозвола ти г. Министре крају дрва, па да се и ми греемо да се хранимо и своје занате радимо, а шта се нас тину шуме?! А није ни лако богме трпети и врнати се без дрва кад се она немају одкуд набавити, и кад су услед тога и сами државни органи, којима је дужност извршити поменути расис г. Министра, приврели куловати и крајева и у опште дрва подовољене сеце за свој огрев.

У многи нашим државним шумама бескорисно пропадају и труде толина сува, прекинеца и онаа дрва, а ни у варошима немамо чин да се греемо?!

Нама је познато, да министарство одобрава сецу дрва, и то само земљораднички за сопствени огрев, а поред тога и сецу граде за извесне домаће потребе, мајсторима за неке руковојне, земљораднички за пољспривредно алате и планинским који се поред земљорадње запашују још и каквом прерадом дрвета као споредном кућеном радном. Али, наш је сеоски свет научио да буде сваки пут слободан и са секарком и са угарком по шумама, да сеце кад оће и шта оће, да вради кола и жеже хукур где оће и како оће противно закону о шумама, па му се не свида да зато тражи надлежно дозвољу и да буде под каквом контролом; а према томе је и оскудану у дрвима по нашим варошима у унутрности кад већа кад мања у којима је кад и надзор над државним и општинским шумама створили јак слабији. Па и сам Београд тредио би још далеко већу оскудану у дрвима да му није славошских шума! Наши тргоци — диверанте — још иште про-

никнути толиком својом униформношћу да се путем међу-собног удружења одлазе на закун већих партија државних или приватних шума у нас, одакле би снабдевали дрвима и варошца становништво и надлежата, него и они очекују да им неко на ноге донесе недоловљеним путем осечена дрва и као таква по што заврто прода. Оно даје повода да городраница у нас све више маха заузима особито у државним и општинским шумама због недољовљеног надзора. На да се бар праду само онала асећања, сува и праживела дрва ни по јада, већ се бирају она која је најлакше на сећи и која се најскупле продају, а то је растав подма-дак и одкуда је онда у нас могуће одгајати ливку шуму?—

Далје, као што рекосмо оваквом се продајом дрва у нас с једне стране затире гора и стварају недовољне пустиње, а с друге стране напушта се и пољска привреда.

Но како, по само у брдским широканијим селима, где се више и из нужде горосеча чина, но и у селима осталим селима има поште и такових лица којима је страст свакодневна сеча и продаја дрва, а небућим немају својих забрана, (нити баш и пољска привреда има какве вајде од њих), то би овакма требало створити привлеку и занимање да не морају горосечу крајом чинити.

С тога је на надлежника да размисли о потребним експлоатацијама државних шума скупа у општинским варошима и варошцама, одакле би се варошко становништво снабдевало с дрвима, с једне, а с друге стране где би се и потребним лицима нашла занимања.

Свакојако досадашњи начин дрварења у нас треба потпуно напуштати као посе штељав и по наше шумарство и по нашу Пољску Привреду. А све се може кад се оне и кад је за то добре воље.

Било је време, кад се је мислило да се ни без ограда не може, за које се је толика радња снага у најбоље доба године тровала, па се је заносацетку мако по мало наш сеоски свет помириво с том мишља, да се и без ограда може и да је боље чувати стону од усева него усеве од стоне.

Јон. М. Јекла.

ВЕЛЕШКЕ

Мењале длаке (лињање) код коња, бива, као што је познато, с пролећа, а та појава стоји у врло тесној вези са осталим животним односима код коња, као и код многих других животиња. За то време, коњи су много неактивни, слабији и осетљивији на промени времена. Код слабијих коња иначе, иде ове лињање длаке врло споро и непотпуно, па још као се то лињање неким поводом пресека, онда може коњ и да се разболје. Зато је нузиво, да се коњи за време лињања боље хране и негују, да се боље покривају и од залале у опште чувају, да се чешће чисте и само сврљивљивом храном хране. У опште треба давати онакову храну, која боље удављива на либајуће длаке, као што је пошреча јечмена пресуна, посљедство лавено брашно и истрвене ирвие — шаргарене.

Б. Р.

Кочигаче вошке имају врло покривне жиле, што је у узрок, да им се оне врло лако повређују при копању вотоком или ашовом оном вољка. На месту, где се жила кочигаче вошке повреди, избију ома наданил — мадари, који поку много слабе, одузимајући јој храну за своје парашивање. Како се оне повреде у повртвањима, где се око вољка увек копа и сеје, не могу избећи, него требало кочигаче вошке онде садити, где се мора по-дубље земља обрађивати, јер где се вошке у толико повреде, да услед многих повреда читава шума мадара избеги, ту ван није могуће поврће гајити, или се морају дотичне вошке понадити и земља, за извођење поврћа, од мадара чистити.

Б. Р.

Како је дрво најбоље за грађење кочица? — На то питање одговара освесетљени ичелар Н. Вердеревски: да су за грађење кочица најбоља дрвета: бор, јада, ошорина; услед сколе, кочице мање примају влагу, а мирис смоле чече ни у вољко не побегавају.

А.

Ошма рак. — И ошма рак, као и ошма шеница, даје крупније и једрије зрно, у опште обилатију жетву. У Русији се особито подале много на то: Да се што више раки посеје на ошма, као год год нас што се отмијају по-дошприредници да што више шенице посеју на ошма.

Ошма се рак тици, бокори, лакше одолева суши и даје бољу и обилатију жетву.

И за то пражени наши, који сију раки, (а они их сви без изузетка сију на јар), требали би да отпочну сјидане на ошма.

У тој цели требало би поручити из Русије семе од бољих врста, шир. *шартоуску раки*, коју је „Текса“ недавно препоручивао.

А.

Одноше брашна на ораницама врло су потребне, јер где на ораница с јесени а с пролећа лежи вода, усев ће пронасти. Услед сувшине воде морају младе биљке не истрвути и промрзну, па су таква места на њиви ћеља. С тога сваки привредник треба већ с јесени, чим се све у земљу баци, да поште то њиви и подесе одвојне брадце и на тај начин колико могуће спречи дежање воде на њивама.

В.

Средство против рђања сирена. — Колико радом, још није све употребано пољошприреднице справе услед тога, што многи пољошприредници, кад јесене радове сирене, бацие пагуше и остале справе у вакав кут, да их идее зине рђа једе. Вредни привредаци неће тако радити, већ ће чувати справе од својог кшара. Чим се јесени радони обаве, треба све сирене освојити, поправити на њима што је покварено, како се у своје време не би ради несправности сирена дугуљило, а да не би заруле, ваља гвоздене делове преназати. За мазање гвоздених и челичних делова на сирама врло је добра смеша масти, од исто-леног 1 кгр. славине, 30 грама камфора и шесто грамаца (појми се и лежи маку). Овом се смесом премажу гвоздени делови, на се носе 24 сата противљају меком прином. Премазани делови имаће лепо челичну боју и дуже ће се времена одолати од штетног утицаја ваздуха и рђања.

В.

Бибер. — У трговини има две врсте бибера, — има га првог и бегог, али су обе врсте од једне и исте биље, која у Ботаници носи име *Piper nigrum L. Црна бибер* је нездроре, сасушен плод (бобица) те биље, а бели је зрела сасушена и олуштена бобица, узрало језгра њена.

Црни бибер је тив боља, што је тежи, тврђи и загаситији. Кад зрно сугнетно у воду потонуће.

Рђаве врсте бибера имају хранаљу (наирискалу, набо-рену) површину и много тровица од љуске бде делова са-мога нажда. Те тровице додају трговици биберу, кад га треба од љуске. Свега тога има у њима и петљања од бо-бице на и прашине и земље. Све ту нечистоћу ваља из-дојити пре по што се бибер сачепа. С тога је увек боље куповати бибер у зрну. Ако није чист, можемо га сами очистити.

В.

Сируп од борошница. Професор Др. Винтершиц у Бечу сиравао од борошница сируп који устаља пролаи, кад га се узима по 1—3 кашичице дневно. Осем тога употребања се тај сируп још о разним болестима у детима, за испривање уста и грла о запаљену. Гради се овако: Борошнице се налију четком хладном водом и у кој се кувају 2 часа а највише жештају. Затим се протече кроз вакоо наливено педлаво, у коме се добро гњече, и сирпи је с-тов, те га сад само ваља чувати на хладном месту.

М. П.

Лист, цвет и семе од коприве дају у Данској копања по 2—3 пута у ведама дана, те се гоје и вома слабе, а уз то су глатки и сјајни. И сивинама дају коприву, нарочито дивље од младих и то обарено и изгачено, као оно у нас пачињана.

М. П.

И дивади је вилна! — И диваду морамо сматрати као неку врсту, на којој гајимо и са ње добијамо траве, која нам у сировом и сувом стању служе за најпринуднију исхрану наше домаће сточке. С тога, да би се дивада добила што боље, што изабавије, што слађе траве, морамо и диваду на свој начин неговати, а на првом месту неможе изгубити на виду то, да ју с пролећа увек добро дрљачом добро предравамо. Добре траве овоза дрљача сасвим су јасне. Они дрљачи парано, целамо поврину и тиме дајемо ваздуху више жаха да у земљу боље продирати и на жаде благотворније ушпанити може; ми тим послом уједно скидамо наховану и дивади, који се по поврину ухватио, па свакијако и бујицају порасту некаких, нишких трава на пут стао, те се често налазе и виђају места, на којима само високе, оштре траве, траве од неважне вишње вредности кроз наховану и дивади (порашују), док су подотавнице, те нешке и слатке траве, под нахованом и дивадију угушени! Добар домаћин то неће дозволити, него ће и диваду, као и сваку другу своју илву неговати, да што више и што бољих трава на њој порасту, те да на тај начин и бољу пшћу са своје диваде за своју стоку добије. —

Б. Р.

Пазите од кога ћете набављати семе од дегеталине! Са више страву су нам се жалили, да им се у дегеталини одма прве године појавила „вилна косица.“ На два места и у *аросној дегеталини*, не само у *луцерки*. Међутим нас дотични домаћини уверавају, да код њих нагле у околини вишње косице нема, нити су је они пре тога познавали. Ту је даље без сумње семе било нечисто, у ком се и до неко зрно семена од вишње косице подкрапа. Зато се, пре свега не треба закопити на јестиније семе, јер је оно обично нечисто. На послетку, није ни нужно да га набављамо ми само непосредно од непознатих семенара, пад имамо Српско Пољопривредно Друштво, које нам драговетно иде на руку, да прво нека чисто семе добијемо. Дакле, ко хоће чистог семена, било од луцерке, било од првене дегеталине, нека не иде даље, него нека га од Друштва, било непосредно, било преко својих подружника набавља, и онда је сигурни, да ће добити чисто семе.

Б. Р.

Г Л А С Н И К

Српско Пчеларско Друштво. — 31. пр. мес. држан је у Београду П. Збор српских пчелара. Збор је био одлучно посвећен, било је преко 130 српских пчелара. На збору је било заступљено својом управом и свештоштво монашког чина. Збор је отворио г. Ада Живановић, председник привременог одбора. У свом делом говору илнео је поришћ овог удружења. Статистички податаци показало је у колној је мери онола наше пчеларство у току последњих 20 година, у колној се мери данас уноси восак са стране итд. После говора председничког, прочитана су правила и са малим изменама прихваћена су. Затим је се приступило упису у чланство.

Као добротвор овог удружења уписао се г. Ада Живановић, даље уписао се 5 уметљача, прили се уписао Манастир Раваница, и преко 90 редовних и помажућих чланова са улогом од 10 динара.

После уписа приступило је бирању управе и изабрати су за Председника управног одбора г. Ада Живановића, за потпредседника г. Ф. Тоболар, за чланове архимандрит г. Иларион Веснић, Великир Стевановић, К. Д.

Главишић, Ј. Ковачевић, Трневић Ђорђевић и за благажника Ст. Велановић.

За председника контролног одбора г. Мла. Антића, чланове г. Свет. Милојевића и К. Арсенијевића.

Управа је предава правила г. Министру на потврду и г. Министар налазећи да пчеларство у нас треба поклоити веће пажње, обекло је потпомаћи ово удружење, сина сретпима која му стоје на расположењу.

Копијења за израду наставног плана за предавање Пољске Привреде у основних школама. — Да би се утврдио сталан наставни план за предавање Пољске Привреде у основних школама, Министар Просвете и Привредних Послова, усвојио је предлог Министра Нар. Привреде, да ово питање расправи нарочита комисија која би била састављена од чиновника и једног другог Министарства.

За ову потребу изабрани су и то: за председника комисије г. Лазар Р. Јовановић, начелник министарства народне привреде, а за чланове: г. Паја Т. Тодоровић, секретар министарства народне привреде и референт за Вишедеље и Вођарство, Јован Милодрковић, резервент за основну наставу у министарству просвете и привредних послова, Димитрије Путиновић, учитељ у Београду и Анга Голубовић, учитељ у Топчидеру.

Досада ова комисија имала је већ два саставна. На првом саставу одређена су два члана за референте, а на другом претресене су поједине тачке њиховог испрпног резервата. Још једна илва дне седнице на ће ово питање, које је по себи врло важно, бити разрађено до најмањих детаља.

Ба.

Д О П И С И

Смедерено, 5. Новембра 1897. г.

Довршена се сејане озиме пшенице и угарске још траје.

У винограду довршени се заграде и сваки жури да што пре загради свој виноград по овом делом времену. Полажу се зем. кадема, ваде се приорици т. ј. ризнице које су управене Марта и Аврида илца. т. г., износи се љубре по виноградима нарочито на слаба земљишта, и остали виноградски послови журно се врше. Смедерци у поседу винодеља одмакни су далеко и на истом послу предвече са најбољим успехом.

За пчело могу калати ове: Осим г.г. Пере Дамњановића и Коете Петловића на Смедеру што пчеларе по одавна и рационално, нево више у околини Смедерској не гаји пчеле у велико, до једино један предак селак у селу Смеду, срез смедеренски, који има до 100 комада трмака, но пчелари на врло примитиван начин.

Код истог ишао сам једном приликом и разгледао његове трмке, уверио сам се да врло добро ради и том приликом покљонио сам му једну Веронку коју сам јај добу из Пчеларске Задруге приликом учења задружних срешања. У исто време показао сам му и рад ово исте коњице. Хвали ми се с овом кошницом.

Од Пољопривредног оруђа, савршенијег, по највише има принадеца са ватлом, носе гвоздених плугова и обичне дрљаче и бране.

Од илви изузетак г. Влада Селевчанин, који у економији предврати.

Од стоке се највише гаје овце и рогата жарна; па коше се слаба пажња обраћа.

Шуме у овој околини има доста, али је нагло сатури.

Јов. П. Радивојевић,
застарел држ. док. раскљива.

Вагдан, 10. Новембра 1897. г.

Стање пољопривредних радова налази се у следећем стању:

1. Ознам жита — пшеница и јечам — већ су посејана, но посљедње сувозиморне недовољно утичу на жита која су у маку.

2. Кукурузишта се узаре и љубре, но и једно и друго на примитиван начин.

3. Од пољопривредних — модерних — справа, код ова пољопривредника, налази се обичан гвоздени плуг, ребе ветрењача и гребило (тријер).

4. Цене су: пшеница 20, јечму 10 а кукурузу 15 дин. Надице варирају од 0-60—0-80 дин.

Заруље је у народу и стоци повољно.

В. Ристић.
еванг.

Вел. Фојнице, 10. Новембра 1897.

Како је почетком прошлог месеца било лепо време, то су многи почели тада да орз за ознам жита. Но сада су од овога орвања одустајли, јер је земља сува и доста тврда и чекају да надне киша, како би лакше поорали. Од ознам жита у овом крају најошатише сеју пшеницу и раж; остала жита сеју већином у пролеће.

Сав рад у народу сада се састоји у сечењу и довлачењу дрва за огрев и друге потребе, оправљању стаја и кошара за стоку, прављењу и стезању ограда а по неки баве се и извлачењем љубрета. Велик по неки, јер овде у опште има мало стове, те је мало и сточног љубрета. А и оно мало стове што је има једна је и жалосна, јер се на њену негу готово никако наклања не обраћа.

Животиње се баве спремањем одела и одеће за укућане и отпирвањем дојавних послова.

Цена је пшенице 20—24, ражи 12—15, јечму 10—12 ову 6—8 а кукурузу 14—16 дин. од 100 ктр.

Заруље људи узев у опште добро је; зараних бодести нема. Неки су само питан од грознице, чему је поглавни узрок слаба храна и неугодан стај. И у стоци је заруље прилично добро, само на неким говедима влада шал.

Време је доста лепо. Јутром је обично слана и жадовито, но дану се изведри и огрне суше.

Пет. С. Пешћ.
увотел

Ватуша, ср. пожаревачки 18. нов. 1897. г.

Кукурузи су дали изобилну бербу, и ако је и раније *Стге* био поплаљен у неким крајевима. Пшеница је врло рђава, посејана је у већој количини, али се сумња да ће ништа, а још нема никакве влаге, то у сувој земљи стоји као у кошу.

Време је пријатно. Сунце греје, а ноћу мраз. Суво-мразна, потребно би било влаге, на ма и од снега.

Лпаде су добру пашу довеле, усјед налге а вотиваци су врло храни.

Виногради су заражени усјед суншнице и пламењаче. Одмах по мом доласку овамо, објаснио сам кадемце и сађење дозе на америчкој подлози, што су сељани врло

радо прихватили, и одмах су поручили око 30.000 ком. амер. дозе да засајују винограде.

Од савршенијих справа имају гвоздених плугова, ваљака, жетовница, прилица, ветрењача, прашчата, окопача и т. д.

Поред школе има изврсно место, за које сам поручио америчку дозу, да подигнем *уледну школску башту* и *лозни расадник*.

Од стове гаје у овој околини говеда швајцарске расе и колубарске. Силна има енглеске расе и наме.

Цице се гаје у вршкарима (плетарима), св. буба ређе се гаји, јер нема дукова.

За све напредније начине рада у пољској привреди углед је околини И. Бајкови и синови у Малом Црњају.

Цена је пшеници 16—18 дин., кукурузу 10—12 дин. Надица је 0-50 дин. са храном.

Ектар земље кошта 60—80 дуката.

Постоји позимница и моба.

Свет се почео и овде несмислено задуживати по 50 п. д. месечно на банку. Неопходни су земљораднички кредити.

Усени се чувају у кошенима и амбарима. Заруље код људи повољно, код деце, као и код стоке доста недовољно.

Љуб. Сикочић
увотел.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11¹/₂ печатаних табака, а стаје само пола динара.

Књижаарама 20% рабат за готов новац; растурачима једанаеста књига на дар.

ХРВАТСКИ ШУМАРСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОД. 1898

Објављујем, да је „Хрватски шумарски календар“ за годину 1898, тежи XIX у спретнијем облику и знато проширеном садржају у издавању Ј. Хартамана (Kugler & Deutsch) доштану, те се за набаву истога већ сада *рубрично* примају.

Цена календару је 1 фор. 20 поља. по комаду.

У Загребу, месеца Новембра 1897.

Ватрослав Рачки,
вр. рек. лулар. надзорник, као издавач и издавач.

Цена мањих огласника: Од петих зрете од једног ступца по 10 зара дин.; од осталих крупних писмена по 15 зара од зрети и ступца.

Већим огласица од исте стране 20 динара (10 фор. а. в.), кома стране 10 дин. (5 фор.) четврт стране 5 динара (2-50 фор.).

Поред тога за свако ослањавање по 20 зара дин. државне таксе.

За оглањавање ване пуца 10 од 100 јестинаје.

Преглед 46. броја *Тешака*: *Ласици*: Колико би се породица у нас могло занимати гајењем свилених буба — Једна нова јагода (са сликом) — Неколико одакшице за теглебу стоку. — Нешто о продаји дрва у нас. — *Беленике*. — *Гласник*. — *Доник*. — *Књижевни огласи*.

А да ли у корисност пчеларева и потребу унапређења пчеларства код нас може бити сумња? — Не. Да не пошмико оне велике посреде користи пчеларева пољској привреди и друштву људском, већ само да се науставио на непосредној користи тога занкања, на порам признати да је пчеларење корисно занкање за свакога, а на првом месту за пољопривредника стајак. Кад имамо доказе, да се производи вредне пчеле доносе у Европу чак из зенала преко широких мора; кад знамо да је наша китњаста цветна отаџбина јединствена за пчеле и пчеларење; кад знамо како је пчеларење у нас било развијено и колике користи доносило, а како последњих година опада; — онда је дужност свих пољопривредника и нагрота да пртеку у помоћ пчеларству, да се што брже и што боље пчеларење развије и унапреди.

Зато и ми снамрамо за пријетну дужност, да у име српских пољопривредника поздравимо „Српско Пчеларско Друштво,“ и да његови оснивачина искрено довикнемо: *Хвала вам и у добар час!*

ПЧЕЛЕ И ВОЌКЕ

Извештај је да пчеле имају великог утицаја на оловоњање цветова. Већ и најстарији пчелари приметили су, да се периодна вољака јављава у неком пределу, чим се број кошница смањало, а на против, да су и вољке боље рађале, чим је број кошница порастао. Неки упунавају, да су у општинама, у којима три године није било кошница, вољке врло лепо цветале, али ипак да су врло мало наола доделе, међутим да је рађање вољака било одмах боље, чим се завело пчеларење. У једној овег општини пису 30 вољака у току од 20 година рађале, при свем том што су добро неговане, а чим се у вољак сместила неколико кошница, почеле су и вољке рађати. Неки тако ипак тврде да пчеле растерју јабучку пилу (*Anthomyia pomorum*), тога најопаснијег непријатеља вољака. Но у тај циљ потребно ли је лепо време да могу влетати на кошнице. Кад јабучка пилу савесе јаја у цветне пунољке и из њих се излету прваши, скуне се цветни листићи и заклањају их од спољашњих штетних унција да без сметње упронашћу пунољке. Међутим на два цвета леко нестарје, које својих слатких, мирисљавих соком скоро подједнако привлачју и непријатеља и пријатеља воља. При тојој врешној отворе се прашице несаве у цвету, пчеле се примаме и пренесе цветни прамак на тучков лист; оловоње се обави и у таквом цвету почиње се развијати род. Чим се цвет оловоно престане и дучене нектара, јер се од тога трешњута почевши употребе сви сонови за хранење и обравоњање плода. У цвету се дакле дучи сладан нектар, који инсекте привлачјује, само доде, док који од њих не изаво оловоње цвета. С тога пре свега оловоње цветова зависи од времена, па ако се у вољкају или у близини његовој налази пчеларина, пчеле неће пропустити ни један трешњат, већ ће одмах привлачјује с цветова нектар, чим се промови и најслабији сувеш арак, те ће многобројне цветове оловоити. Па како у већ оловоњених цветова одмах отпадају и лепа цветни крвници листићи а нектарице се савуше, нестане јајету и прваши јабучке пиле и хране и материјала, у који се крије, те се не може ни да развије. Ми нећево баш да тврдимо да пчеле у тој мери утичу и на субјавне развијања јабучке пиле, али ипак могућност није искључена. У осталој већ само та оловоност да пчеле потпунаку оловоњавање цветова довољав је доказ да утичу на обичаје рађање вољака, с тога смо ипашљена,

да на један вољак не би требало да буде без неколико кошница.

V.

ПРАВИЛА ЗА НАСАЂИВАЊЕ КОКОШАКА

Ева при извођењу пилна што сигурније део постигнемо, треба да се држимо следећих правила:

1. Не изаљу кошнице пре половине месеца фебруара, а ни доцније од Видро-дана. У том добу се најпашно пилна изиле и најбоље развијају.
2. Ако мислиш само један „насад“ да правиш, онда насади кошцику у половини месеца априла; а ако хоћеш два насада да изведеш, онда насађуј један у половини месеца априла, а други у половини месеца маја. Од тих насада добићеш најдужиште пилна.
3. За насађивање узми јаја само од најбољих, најразвијенијих, најпашљих кокошњака, које редовно и увек добро оловоња јаја носе. Које кокошке више у друштву с петлом виђаш, знај, да ћеш од њих увек добро оловоњена јаја добити.
4. Сисена јаја треба што пре с гњезда да узиме и до насађивања на хладном, сувом месту чуваш; јер, што јаја дужи на гњезду леже, односно, што чешће кокошка на њих пољасе, хоће да се „запетује,“ и онда се врао неједнако изведе пилна.
5. Свако јаја треба обележити ког је дана сисено, јер јаје, које ћеш узети за насађивање, не треба да је старије од 14 дана; од тих јаја буди најбоље пилна. Истина, и старија се не изаље, али су пилна од њих слабија, а друго, међу старијим јајима налазило много мућина.

6. Пове зарана јаја морају бити провидна; прозрочна јаја нису добра с тога, што се из некунта зна, да се из њих често пилна нису и често узгусе.

7. Ако би кошница за време лекања, или боље рећи при славењу и неваљу на гњездо, које јаје разбила и њине друга урљала, онда треба урљана јаја лагано из гњезда узети и млавој водом опрати, а у гњездо чисту сламу или мекано сено метнути.

8. Ако ти је икако могуће, не узимај за насађивање јаја од оних кокошњака, које су млађе од годину дана, јер јаја од млађих кокошњака слабе пилна дају, и њих је врло тешко одржавати.

9. Шестог дана после насађивања прегледај сва јаја, да ли су „зацела,“ или су „чиста,“ на оне узложи и упртеби их за јело. То треба гледати према суши, или према свећи. У лачетом јајету се зацела* — оне бело окре у жутицету — пољаво, а у чистом га нема.

10. Свако насађе јаје обележи једним крстаћем, јер често дође друга кокошка и у исто гњездо сисе ваво јаје, које треба укаунити.

11. За насађивање треба гледати најпашније на неким закошеним, мирном, доста тамном месту, где ће крвлица моћи мирно децати, где ју друга живина неће моћи узмирати. Гњездо не треба да је много високо од земље, да кољка не мора на њега скакати, јер у том скакнучу може врло лако и на сама јаја да скочи и да их поразбја.

12. Мало подале од гњезда метни чинију с водом и пошти јој довољно хране, најбоље кукуруза, јер он најлакше напуни гушу. Кокошка треба повремено да слази с гњезда, јер је јајина потребно и повремено раљавље на зато и треба да буде вода и храна мало подале од гњезда, јер кад би то њој на допашају с гњезда било, она би врло ретко устајала, а то би и за њу и за јаја штетно било.

13. У близини гњезда, треба донети песка или суво земље — песка је бољи и више одговара целима — да се конопца може „кунати.“ деширати, кад се с гњезда сађе; она се тиме чисти од гађа.

14. Десетнаестог дана пречисти гњездо и метни у њега мекот сена, или уводе траве; то нарочито треба чинити код аменитијих конопала, од којих су палачи много нежнији, осетљивији, којима треба, пошто се испале, сасвим мекано деширати.

15. Двадесет првог дана испалиће се палачи, ако су јаја била добра. Добре ипачице излазе сва добра и добро оплођена јаја, у један дан раније, а оне, које свака час с гњезда слазе, у један и два дана допније.

16. Све остало око гњезда и јаја свирнуј онда, кад кључа с гњезда на храну и кување сађе.

Д-р Ђ. Р.

ПОВАЦИВАЊЕ (ЈАДОВЉЕЊЕ) СТОКЕ КАО РЕДЊА И ЗАРАЗА

Но где када се десет, да припадно бремена стока — стока права или супрасна крчача — не донесе своје бремене на род, него га изнедреа и нерочна сувише рано побаци, итд., док се не изређају све, која су била зачећа. Деси се, да баш ни једно не донесе, на да зато у читавоу домаћинству, у некој селу нека те године припадно.

Ко је то повацивање највише посматрао, могао је онај који, да се обично јавља као нека врста редње. Побаци највише једно бремено грло, на одмах за њим друго, треће итд., док се не изређају све, која су била зачећа. Деси се, да баш ни једно не донесе, на да зато у читавоу домаћинству, у некој селу нека те године припадно.

По себи се разуме, да је то огромна штета за сточаре и друге обртнике. Свим губитак у самом припадно губе они и на припадној марији, ако се изјави. Иза повацивања марија неко преко кула и бодрје: не једе, окривши, музаре сасуше сасвим или деловице итд. — а то је све велика штета за кућу и привредника. У Данској рачунају, да на тај начин домаћи изгуби годишње само на једној крави по 10 и више дуката. Најчешће но гледајуца постане иза честог јадовљења и права стајна јадовност, на и то је штета.

С тих разлога било је то повацивање стоке за сточаре и сточне декларе леовна важна појава, и они су је у пошље време почели озбиљно проучавати. Већ по пачину само се појави, и како се даље шири, изгледало је, да оно мора бити причесиво — тј. да прелазу с једнога грла на друго, да је, дакле, нека врста заразе. Та испитивања прихватила је одмах и стручна наука, и махом је потврдила и објаснила све оно, што се већ искуством дознало.

Даласе би нас одвело, да износимо цео ток тих испитивања и све резултате њихове (радно је на томе читати из испитивача а међу њима су најважнији Reinold, Land Giszner, Berger, Brauer и Angerstein), али ће за сточаре и друге привреднике бити од велике користи, да се упознаду бар са практичном страном тога (тако важног) питања. Нека бар знају, где је прави извор злу, и како се можемо успешно против тога борити. С тога ћу у неколико тачака изнети оно, што је за њих важно — тј. што могу на своје прилике применити и у своје домаћинство употребити.

1. И наука је потврдила, да пометане (јадовљење) стоке, које се јавља у облику родње, спада у ред *сточних зараза*.

2. Ту заразу највише унесе у коју кућу или село махом које *губе кување грло* са стране.* Од њега се окужи друго бремено грло, на тако иде редом.

*) Неки воде и припадној марији грла.

3. Кување материје или *кување клице су у одлику* из пољних органа овога грла, које је побацило. Та грла избаде обично дуоку (кућину, постелицу) несавршено или касно, па она унутра труне и гније. Та гнивајуца јавља се онда као *краве смрадан одлик, који је мукан*.

4. Ту кувању припадној разноси окужена марија на све стране: — но штави и кривоу, по ваши и пачиништу; по појшиту и кљугама итд. Ако после на тако место више које здраву а бременито грло, може се окужити. Треба, само да и највише трунак овог кувањег одлика доспе у сполне органе бременита грла, на је махом несрећа тога. До тога најлакше дође, ако се здраву грло ваља, кљуга, чеше итд. на овом истом месту, где је мадо пре (тог истог прилика) остављано трага које заражено грло. Најчешће се то може догодити у заједничким шталама, свињњаци, крчозници, ваљим кљугама итд.

5. Грло, које се већ неколико пута окужило, па побацило, не прима више ту кувању клицу, као год што не ободи човек по двапут од оне болести, коју је једном већ прекужило.

Према овоме утврђен је и начин, како да се од те невоље бранимо: — како здраву марију да сачувамо, а болесну да лечимо. Ево шта се може у тим приликама с успехом чинити.

1. Чим почне стока (без права узрока) повацивати, ваља грла што су побацивала одмах одвојити и добро неговати. Одлик ће пре престати и грло ће брже оздравити, ако му се пољни органи испирају убригавањем 2% карболне киселине.

2. Одвојену здраву а бремениту марију ваља особито назити и неговати. Чистоћа је највише.

3. Добро би било, да се за време заразе стоке никако не тера на заједничку пашу, пачиниште, појштите, кљугама итд.

5. Штаде, крчози и места, где је које грло побацило, или где је носе побацивала борила, сматрају се као кувања. За здраву стоку могу се употребити тек онда, кад се добро очисти и дезинвирају. Раствор од крече сировиши гашен креч или кречено мажео, црвени карболни креч,²⁾ јави креч (док још кључа) и раствор од карболне киселине (5%) најбоља су средства за дезинвирају у овим приликама.

6. Ако повацивање ипак не ће да престане, ваља она места где марија ни куће и штаде подуже у скупу борити на којима нарочито правдеже, режиче кљуге, пачиниште око бунара и вадова итд. за 1/2 метра у дубину преконати. Горњи окужења слој треба савињати, а доњи карболном (5%) дезинвиновати.

7. Од заразног повацивања могу се бремена грла сачувати и поткожни убригавањем карболне киселине. Ако је зараза већ у кући онда се бременито грло убрига сваких 14 дана по 20 гр. 2% — не карболне киселине, наизменце један пут под десну, а други пут под леву плећку.

8. За краве препоручује Брајер (Braier) — и кад нема заразе — олет карболну киселину, али на овај начин. Свакој крави убрига се с प्रदेशа и јесени по 20 грама (10 гр. под сваку плећку) 2% карболне киселине. То је довољно да краву сачува од повацивања за цело време бременитости.

9. Ваља нарочито бити на опрезу, ако скоро кување грло са стране побаци.

10. За припадно су најбоље краве, које су то повацивање већ прекужила. Ако зачују, веће више побацити.

Томине до се сада зна у томе питању. До нас стоји, кољико ћете се тиме користити. Добро би било да се и ваљат на то ваљо осире.

Д-р М. Ј. Б.

*) Сточар треба тога да зна.

ЗМИЈАК (SCORZONERA L.)

Зто је једна врста поврха која се поодиноко гаји по градинама због корена, који је исто тако укусан као и шпарга.

По ботаничкој подели спада у фамилију *комнозита* јер јој је сваки цвет састављен од многих круница и омотач тако једном тако званом *опитом чепом*, а у групи *Legitiformis* јер су јој цветови у главницама језичасте и двоносни (хермафродитни).

У сваком су цвету пет међу собом гласних прашноница, те по томе спада у XIX. класу Линеова система.

Род је ситан, ваљан за зрно (картофлу), па се као и код свих композиста зове: *алесина*. Када хемија, узгај, онда је завршена научљивим наодним аистаљива, тако званом перницом (напуном или перницом) која се кад ветар дува, разијавља заједно са зредом ахењом, па се тако биљка у дивљем стању сама од себе размножава. Перница је пераста и сисатева.

У дивљем стању биљка је дугочевна а кад се гаји ради корена, онда према томе клица је земља и у које се време сеје, може бити и једногодишња и двогодишња.

Сеје се сејању сазрева крајем друге године, те по томе, кад се гаји ради семена, мора се као и код врхве задокати потребан број згодишња, које ће у другој години цветати и дати семе.

Од врста које се налазе у дивљем стању, познате су:*)

Змијак ниски (S. humilis L. познат и под именом S. Anstracia Wild). Листе му је широко и има га само на два стабљике, по обиму је дугачасто с многи перницама. Листе при дру, суво је у и дружа а ово по средњи обукаста стабљика; вршно је листе динеоро и краће. Цветаје су главнице доста крувне а листини омотач по ободу су бели и трешљаи. Ахење су беле и кратке и завршене правом перницом. Стабљика је усправна с неколико аистаљних дусана и има само једну, ретко две до четири главнице; висока је 8 до 30 сантиметра. Корен је ваљаст усправан (вертикалан) и обложен дугачкии влакнима.

*) Види стр. 524. *Флора околних Пана* од д-ра Саве Петровића.

ПОДЛИСТАК

НЕ ПРИВИЈАЈ ВАЛУГУ НА РАДУ НИ ЧЕЉАДЕТУ НИ ЖИВИЧЕТУ

У нас је крајевна, где се и балега узима као лек. Преврца је народ на исто — биле ове свеже од клице повредне, било да су то грмљине или која врста и ма кога поврела. Тако *лечи чело*, а *то ће употрјебити и онди, код се које долазе животине аварди и розариоци*. Где коју употрјебују балегу и као облог у различ. болестима. Најпосеје је балега хљевања и у правцима, кад се воља повреди. Ако пререже коју већу грану; ако нађе гдегод на стању да је кора огулена или ваљаста итд. ослажу ће бити најбрже, да то место подебали слојем говеђе балеге замале и одени.

Не знам, шта говеђе балега вреди као лек повредној вољи, али с поуздањем могу рећи, да за метал рани на човеку или животињи није. На против, могло би се с више права рећи, да принајве балеге на рану смета прилавно зацелује. Не само што успори оно, што би већ природно по себи учинила да рана зарече, него ће по где када и саму природу ометати, па не само оне исцелелна покарвати. Балегом се може рана и отровати, на овдн навалом на њу читав низ подљута и намета са обилним последицама за живот и здравље. Такви случајеви нису ретки, и примера томе има сваки час. И ја и сваки лекар могао би их неколико набројати.

Змијак кругаст (S. stricta L.). Листе је узано, динеоро, с једне стране ваљастено, с друге кобилчасто, највише раширо у широку друку а вршно је ваље и чекињасто заокружено. Цветеје су главнице узане и утршене на дугачке пољеве. Омотач је ваљаст а листега су научљивни или глатки; највиши су јајасто дугачасти а вршни су листастасти. Цветеје је жуто, спомнавање је кашто приенасто а све је дуже од омотача. Ахењеје су завршене брадницама и ранаве а завршене су правом перницом. Стабљика је висока, обла, динеата и при врху мало граната. Корен је вертикалан усправан и дускан.

Змијак ниски (S. hispanica L.). Листе је глатко или заокружено и листастасти а по ободу има етине отворе зупце; оно при дру суво је у широку друку, оно по средњи заокружено је с жутој при основи а вршно је кољчасто. Цветеје су главнице крувне и жуто. Омотачеје су листега зашљасте и по ободу трешљаи. Цветеје је дуже од омотача. Ахењеје су љошасте и еврикане. Стабљика је длавава или главна, аистасти и носит једну или више цветних главница. Израсте високо за 30 сантиметра а често и прено једног метра.

Од облагоронених (културних) сората препоручује се за гађење: *обичан змијак*, *руски змијак* и *шпански змијак**) Наје познато, да ни су ове сорте од ретених дивљих врста змијака, или су шарјетине једне врсте, но то би се нема сувише могао лако уочити, кад би се дивље биљке сранивале с културни биљкама.

Готово сви семенири узвикују: „Змијак је у нас мало познат а ваљало би да га сваки дућа гаји, јер је врло добра а здрача храна кад се коренеје зготови како ваља. Оно нам у нувој мери може замесити шпаргау а могао ће кад га зготови на мети начини, узидети, да је шта ваље и укусније од шпаргае.

Да је употрјеба змијака мало више позната, ни би се, као што се види, лако одожава, а овако иде доста своро. Не, као да змијака евојак лешни дан и то не толико ради поврха, колико ради једне друге ствари!

*) Калогрији семена стаје и то од обилне 3 сор. првог 5 сор. а високог 10 зоржата.

Али и да не наведом примера, сваки ће ми то веровати и сваки ће то лако разумети, чим се сети, да је *при лечењу отворених рана најважнија чистота*. Где не нема; где се рана која год начином загада (прашином и љубреним са земље, зарђалим нечистим оруђејем, нечистим прстима и оделом, прљавим, старим, дрвољним ваљеним, научном при заустављају крви итд.) то јамачно нема изгледа, да ће брзо и брзо зарести. Ако, ништа друго, и најзешна, и најдржавнија поврда лечење животи, а може доћи и до озбиљних појава. Може „адран“ чист“ гној да се пошари и усмрди те да рану све више разира; може да се наметне прених ветар, ручак или друга која врста намете и подљуте; може од баци и крв да се отрује; — то су све знаци да смо рану загадили и заустали. Пустина смо, да нечистошћу клица гноја, подљуте, преносе ветра вучца итд. доспе до ране; да се у њој замесе и рану окужи.

Кад то знамо, онда је врло лако узидети, за што под балегом рана не запаљује, него се често или само озакоји, и баци и подљуте и отрује. У говеђим преврцама — док је говеће здраво — нема, истина, ни клица гноја, ни клица преносе ветра, ни клица вучца или друго које намете и подљуте, али увек има неброј других различ. бактерија — дакле и омет неких клица. Међу њима је гдеога и таквих која изазивају распадање и грмљене биљноје и животињског тела. Ако, дакле, с балегом у рану доспе и тако се залог, оштећење и успораше зацелелна знавајућа негностасно распадање и трудж животињских ћелија.

Земља за гајење змијака ваља да је у старој снази, *вошна*, али не сме бити сунине трешња. Подлога треба да је прасиој.

Земљу треба изрљати још с јесени да се грудве истроше од мрзаа, а на пролеће је преконатит мотиком и падевати у леау као и за лук.

У браздице на леава које су раздалеко за 10 сантиметара, ваља посејати семе змијака, но тако, да биљке кад пошквну, буду у растојању једна од друге за 15 сантиметра.

Руеки змијак.

Сеје се на пролеће пад и хрива, т.ј. чим се укаже лепо време, но многи онег тврде да је добро сејати је у

Још је ланке разумети те прилике, кад се помисли, да се говећа балега за тај поено не узима непосредно из говећа прева, него тек онда, кад природним начиним и путем из тела зиња и на земљу падне — а у ту балегу може доспети ма која од *набриних овисних* клинча. Томе је згодне прилике *ма* која од набривних овисних клинча — нарочито права, које су се скоро телце, те још имају одавна — а још згодније на земљу. У земљи и површини правини је свакојаких клинча (па и кулних) и балега се с њима помена. Ако такну заглавну и окужену балегу при-вијеом на рану, клинче ће се и њој разлити и напознати, па је и окужати. Све да је баш и не окуже у правалном свиду то речи, доста је већ то, што ће сестати заплеши-вају ране, те ће дуго отворена остати. На отворену рану може се што и с друге стране наметнути. Према томе је опасност тиме већа, што рана дуго отворена остаете.

Ако се за лек употреби *ковска балега*, онда је старв још обављати. У новину време палимо се у здравол ко-вској балеги клинча, које производе неку весьма опасну балегу. Наш је народ зове њуца или јељена балега — ваља да то, што учочи чалегу враг да не може главог окретати. Од те балеги узине и човек и живиња за непозла дава а првија је на поврде правиним и ђубретом у коме је коњске балеге. Ако, дакле, такну балегу намерно и лека ради на поврду привијеом, онда је најлакше увидети, да се тим начиним рана може окужати.

Најпосле ваља се и тога сетити, да се том приливком може живија и на балегу *говска*, које доста болује од *кнежне* балеги — рећи од прострела. У тој ба-

аугусту, а корење повадити из земље октобра идуће године.

* У Корење се најбоље развије октобра друге године по сејању, те по томе кад се оно жели добити још у првој години, онда земља треба да је што снажнија, како би корење могло достићи потребну јачину.

За прве пораста биљака, ваља земљу што чешће припати и плевити, као и код осталих коренистих биљака.

При ваљењу корења из земље, мора се па то пазити, да се на мало не повреди, јер би у том случају испурило доста сока, чиме би се знатно погоршала негона вредност, за готовљење. Повађено корење, пошто се уклоне стабљине, новеке се у сповиће, па се као такви носе на трг као што показује приложена слика, а преко зине трави се као и хрива.

Готови се као и шпаргла, само нарчад корења веде потребно је пре тога потонити у бунарску воду, у којој треба да престоје пола сате.

Услед тога ваља, што је гајење змијака слабо одо-мићено, ретко га који пасиц и спомиње, а они који га и спомењу не знавосе податке о томе, колико иде семена на хектар као и колики је привос у корењу са исте површине.

Ну гајење је као што се види врло просто, а сама биљка заслужје, да се и у нас опроба њено гајење, и то у што већој мери, колико ради корења с којим се турнави не могу да вахвале, толико па још и далеко више ради — *лишћа*.

То је управо оно, ради чега ће ова биљка бити уско-ро за сваког, како изгледа, врло обична, јер се за ланке змијака, скорцонере, нарочито шпанског, утврђује са више страна, да је врло *удено* за гајење *совских* буба.

Кад је оно прошле године приликом доласка руског цара и руске царине у Француску, државна свечана сед-ница у Француском Пољопривредном Друштву у присуству руског министра народне привреде, г. А. Јермелова, тада се г. Јермелов, говорећи о стању Пољске Привреде у Ру-сији, дотакао и свидарства, овим речима:

„Један чаку савим достојан ваше пажње, и можда значајан по последицама за будућност ове индустријске гране, јесте гајење свилених буба *змијним* скорцонере, биљка

лезе је јамачно кулних клинча — клинча од прострела — па ако је на рану привијеом, она ће је јамачно окужати. Та код те балеги је довољно да доспе и највиши број кулних клинча у тело, па да произведе балегу.

На питање, чиме би сељак у овим приликама балегу заменио, прост је одговор. *Код стариних рана сва је свестина лемена у томе, да из свачијем од немоћноће с ваља, па ће брзо и само замесити*. Према томе само ти се каже. Испери рану (нарочито ако је чиме, нпр. земљом или правиним, заглавном) гључалом на охлађеном водом, да у њој ни трунке страног тела не остаете; пали, да је не такнеш и не прихваћаш врљаним, испунајим укутама, да не ријеш по њој глалавим поштима; састави пак *лишћ* (онег прокузаном *лишћ* и *кондем*) јој рубове, ако јак јали, да се додирну и да могу зарастати; покрив је и злати је *чисти* (искурхавим) *кравца* (а не старијо *дрочиња*), да на њу не може правина надати и друго *ђубре* *палнати*, па си онда учинио све што ти смеш и можеш, а што ће јамачно помоћи. Ако се строго тога држиш, онда ти не ће требати ни боља медема ни јавије а *памо* ли — балеге. Покушај само, на њеи се уперити.

Др. М. Ј. В.

једне, која напредује у свима на и најсуровијим поднебљима и која помаже раширени обим ове стране до северних предела, где дуд не може успевати. Већ многобројни огледи овог новог вршња крањева, за чији први оглед имамо да благодаримо једној руској жени, госпођи Тихомировој, свуда су дали најдивније резултате, и свиња добила је скорпионом, не уступа ни у чему ни по количини ни по квалитету свиња коју производе свилене бубе крањева по обичној начину.**)

Да ли слава за ово припада госпођи Тихомировој професору из Москве или професору Вердеревском из Петрограда или најзад професору Харму из Милана, за кога се зна, да је још пре 6—7 година објавио своје огледе о томе: да се лишви змијаци могу хранили свилене бубе исто као и белим дудом, и да се у то њевоу упуштати у толико мање, што баш оне, помињући лица са три различна краја, најзад смо потврду, да су факта писмена о огледима са змијаком у овом погледу *сасвим истинита*.

У осталом, зар би један руски министар народне привреде француски шпанољаци пољопривредницима и то још у свачкој седници могао истаћи већ поменуто особине ове биљке, да се пре тога није уверио о истинитости чињених огледа, и зар он и тог вршњак не рече, да су такви огледи били још и многобројни?

Сумње дакле нема, али стручне стране новине још једнако — бите. Не говоре о скорпионој (змијаку) можда зато, што теже да се о овој поности лично уперу најдежни органи, или што је вероватније, да ону биљку не износе па велика збова, како би се њихово одгајивачи свилене бубе што боље користили.

Једне и то не *стручне* новине доведоше о змијаку кратке напомене и у *Тезок* је неке превидети ***) и то у толико мање, што се ту баш именује: да се за онај циљ употребљава *шпанско змијак* (*Scotzopora hispanica*).

Те биљке има у Србији, јер као дивља расте на влажним местима, најчешће у оградима шума. Наши првди учитељи, који се у нас гајењем свилене бубе познатије и занимају, могли би је пронаћи сами или уз припомоћ наших ботаничара и с њом учинити ове огледе, а и они и сви наши привредни заноду и сви којих се тиче напредак ове стране, не би требало да закладе малени надирак за све културнијег шпанског змијака (*S. hispanica*) и осталих двеју сората и уверити се не само о њиховој вредности за гајење свилене бубе већ и као позватрски биљкама за које се као што чуемо исто тако много хваљу.***)

У поменутој белешци о скорпионој, наводи се, да је за исхрану 5000 гусеница (од првине 3 грама семена) довољно лишћа са 9000 биљака, као и то, да јој се лишће развија врло рано, да се обрадује до саму јесен и да се зато свилене бубе могу гајити у два маха преко године. А 9000 биљака не захватају једна око 19 квадратних метара кад се сејање врши овако, како се то тражи и за производњу корена.

Вредно је да на овом месту споменемо и то: да је један велики пријатељ свиларста, по рођењу Ганцшанин, обсео искусу ових редка набавити семе од неке биљке, чији се лишви у Италији гаје свилене бубе исто тако добро као и дудовим лишћем, — а и како испуни своје обавезе, показале се нема сумње: шпански змијак!

На послетку од особитог је значаја и претаве Угарске владе по овоме питању. Она је, као што се то види из аустријског пољопривредног листа (*Oesterreichisches Landwirtschaftliches Wochenblatt*****) предузела кораке, да се гајење свилене бубе јавља шпанског змијака (*S. hispanica*)

предузме у Горњој Угарској, где дуд на сву прилику не може добро успевати. Исти лист завршујући белешку о тој вести, зна, да ће ови огледи бити од еминентног (замалног) значаја за свиларство.

Према томе и наше Министарство Народне Привреде и Српско Пољопривредно Друштво, требало би и од своје стране да учине све што је потребно, па да се и у нас огледима утврди стварна вредност ове биљке за крањева свилене бубе. Њиховим заузимањем могао би се добити непосредно семе из Урсјеи од змијака чији су огледи испуни повољно за руке и тако се у вредност семена не би ни мало сумњало.†)

Шта сад да жалево за дудове огледе испуни свуда повољно за руке: да трају од њих и даље гајити или не?

Још како да треба, они ишкад не ће бити измишљени. Њих без обзира на гајење и корист змијака треба подизати у што већој мери. Оно у толико пре, што се и семе и седице могу добити *бескошто* од свих наших економских занода (Управе Топчидарске Економије, Управе Драг. Ергеле, у Лубачево код Покарарца, Управе Ратарске Школе у Краљеву и Школе за Вањелево и Вољарство у Букову код Неготина).

Благ. А. Тодоровић

В Е Л Е Ш К Е

Мочарно детелиште. — Првајетос сам препоручио једном старом свиљку, да купи детелиште и посеје. Он ме је послушао, па ми пре него да прича: „Посејо сам ону детелину и дело изишло. Али, услед другограјних ниња лежа вода онда на детелишту, и детелина угни. Змаља не пропуста воду, а баш ми је онде најчистије да ми буде детелиште. Шта ћу да радим, те да детелиште осугурам, па на пролеће онег да засејем детелину?“

Ја сам му на то дао овакав савет:

Кад је земља непропустљива, већ задржава воду и услед тога детелина угнива, а ти оћеш баш то да имаш детелиште, онда ти је прва дужност да то парче јесенас испосен дебелим слојем шелеа, по том дубоко преореш и оставиш орање да зимас измире. На пролеће треба поново преорати и посејати детелину. Мраз ће учинити да земља буде трошњија, а по том и пропустљивија; шелео, изнешан са том земљом доноси такме исте повољне услове. Тако ћеш ти имати детелиште, које ће не само пропустити воду, већ и доста добро удобрено бити.**)

А.

Против несавршености код кова и против изгубљеног апетита, препоручује чувени марвини лекар др. Раух, *квасец*. Један комад квасца треба у води растопити и у вијају воду размутити. Квасац је уједино и врло свлана храна. Онде имамо да приметимо то, да у данашу онга средства не треба претеривати, јер би могли лако изавати друге болке у стомаку. С квасцом је исто тако као са сољу; кад се у умереној количини даје, онда добро дејствује на цео животињски организам, а кад се по долочну не пазн, него се даје више по што треба, онда швади.

Б. Р.

*) Види стр. 489. *Тезок* од пролеће (1896) године.

**) Види белешку „Ништо о хранењу омакобубе шпанског скорпионог“ на стр. 118. *Тезок* од ове године.

***) Поручити преко Српског Пољопривредног Друштва.

****) Страна 54 августовског листа од пролеће (1896) године.

†) У Урсјеи гаје се као што је писмено руски змијак, а свиња га гајење свилене бубе тражи се лишће шпанског дудовог, већу га огледају су ушисени као што је поменуто онде у Урсјеи. По томе изгледа, да је у Урсјеи употребљено за гајење свилене бубе руски змијак који је лако може бити зарученост шпанског змијака, а вероватно је и то да је у овоме лишће свих змијака јављао удесно за хранење свилене бубе. Треба дакле провидети!

*) Сем тога треба козући дубоко оравати брање, да стварања вода може да одете.

Да крава за телетом не муче, препоручује један Швајцарски следеће средство: Крави — вели он —, која за удаљеним телетом муче и тугује, треба око рогова приквезати копањак, којим је било везано тело теле. Сада, било да крава у овој копањку мирно своје теле, или да онам особитим наметом заборања на своје теле — то је све једно, тек она за телетом не муче. Ово би требало опробати.

Б. Р.

Чај у воћарству. — Бог нас се слабо то практикује, а стара је и много опробана истина, да чај из оцака јако унашине на развиће и плодност воћака. На ту цел треба мало даље од стабла направити једно 10 сантиметара широк и толико дубок олућик — јарчћик, у њега усту извесну количину чаја, покрити у земљом, па онда воћку добро задати. После неколико година треба оно поновити. Чај је врло снажно љубреће средство, па га не треба много ни употребити.

Б. Р.

За љубреће дувана прописује професор др. Нестер следећа гуњтавства:

На пољцину и каквоћу дувана, унашине, пре свега, подједнак пораст и подједнако развиће својг биљка једног дуванџића. Сваки прекид или застој у порастивању, било са сунце или недовољно хране, и свако неједнако одхрањивање појединих биљка на једној истој виши, хрђава унашине и на пољцину и на доброту дувана. *Одиста* јаво љубреће погоршава доброту дувана. Да буде у земљи довољно хране свега, без да се стварају јаки раствори од употребљеног љубрега за поједине, или за све биљке на истој виши, треба што раније љубрити, да се распонљива делова љубрега довољно и подједнако у земљи поделе, а нарочито што дубље у земљу продру, одакле ће их и жале моћи повући и усисати, кад се преко лета горњи слој оранице осуши. Дуван, који на истој виши расти, на којој је и прошле године дуван био, обично је бољи од овога, који је сајен на вршњу љубреној виши. Много ће бољи бити дуван на оној виши, која је љубрена пред зиму или преко зиме, него на оној, која је на скоро пре сајена љубрена. У осталом треба и то имати на уму, да је дуван мех, кад се њива љубри са чисто белим љубрегом: на против врло је мут, кад се сади на „новина“, или на виши, која је љубрена овиним, којим или коњским љубрегом, а крање, у овите говеће љубре, даје дувану *мирис*.

Б. Р.

Утицај проређивања рене на доходак. — Да би се могло дознати, колико унашине развиће и доносије проређивање младих биљка на доходак рене, чини се овини на љивама, које су по саставним особинама једнаке, које су једнаке и у исто време љубрене и једнаким семеном засејане. На свима парцелама никле су биљке свима једнако. На одређеним парцелама предузето је проређивање у густо попиљак биљка пре, но што су се два прва листа подинула развила, а на другим парцелама тек онда, кад су биљке развила пет и шести лист. Прена томе, био је 98 метар. цента више рене. Ма да је то тако леп шпан, омет за то не може се препоручити, у овите, проређивање, док су биљке још одвише младе, јер су оне изоловане развићем бољества, па и квареку од разних ситних штеточина; а њих не треба их оставити ни да пренаторе. Најбоље и најиспуније је да се проређивање предузме онда, кад биљке добро развију два, највише три листа, и кад су при том иначе здраве. На овога се види, да је проређивање рене, не само један од најважнијих послова, него и да од тога последи много заноса, да се у своје време предузме и изврши, јер свака недеља дана, па и сваки дан задочињена, може нам нивети знатну разлику у доходу.

Б. Р.

Г Л А С Н И К

Једно објашњење. — На више питања упућених уредничству коју коштину препоручује писач чланака „Сада на дело“ у 40—41 бр. „Гласника“ ов. г. питао смо писца и добила смо овај одговор: На ваше писмо од 11. т. м. писам да Вам одговорим, да сам ја у свом чланку „Сада на дело“ препоручио коштину господина *Але Животића*, а не г. Јована Животића.

18. Новембра 1897. год.

Пољна.

Ст. М. Мијатовић,
учитељ.

Како руски сељак цени лан. — У последње време живи се настојава, да се производња лана у Србији увећа. Од пре неколико година и сам сјај радник у том правцу, писач сам о томе, говорно пољовиредриница, набављао ланено семе са стране, сејао и распиревао, па сам доста о томе и читао у руским пољовиредриним гласилима. Једаред сам нашло на један лан чланака, у коме се излаже: како и колико руски сељак цени лан. Ја ћу одатле само један став навести:

„Прости народ руски с љубављу вели: „лан хранитељ“, придајући му у тењају разна лепа имена и надимке. Сељак живи северних губерња, гаји лан поглавита за влакно, али га стања чак више од хлебних усева: на уму му је неспроста, бди и ради над њим не штеди ни труда, поноси се кад му роди а савршено пада духом, ако не роди лан.“

Л—л.

Д О П И С И

Ковух — Ковуев (ср. расиски пређе тежињски) 26. Новембра 1897. године.

Посрину знам, да се одавно нико није јавно из овога места, за то узех смелу да у кратким цртама опширно стање припреде у овом месту за ону годину, што се надам, да неће бити без интереса по читаоце овога листа.

Атар овога села доста је велики: он се протеже од два ограна планине Влаготина, па до леве обале Голског Морана. Онај је атар за $\frac{1}{4}$ рана, а за $\frac{1}{2}$ бродит. Равница је састављена већином из тешке илаове; а била је неспуне (највише), а ређе из лаке (посебе) илаовце. Нарочито је плодна земља у моравској долини; на којој особито добро успева кукуруз и конопља.

Од жита овде се по највише сеје кукуруз. Пшеница се сеје само за љубену потребу. А остала стрна жита споро се и не сеју. Рани су кукурузу ове године били рђава, а понаши (нарочито секери) били су добри, те тако се може рачунати, да је принос од истих оних биљка био *сребан*. — Стрња жита, у колико се овде сеју, била су рђава. Тек од пре једне године овде су почели да сеју озим пшеницу и јечам, а дотле су сејали само јармичу. Сва се жита овде обрађују на примитиван начин. Од сарпшених пољовиредриних справа има само два гвоздена плуга, која су прошле године набављена из једне гвоздарске радње у Крушевцу.

Конопља и лан овде се производе само за домаћу потребу. И једна и друга ове године донели су обилату жетву. Топс их искључиво у Морани, а у осталом прерађују их по старом, нама већ тако добро познатом начину.

Поврћа и варива добро су родила. Нарочито су добро родила: пасуљ, тикве (дудени), купус, празнак и паприка. Купус се овде у месту продаје по 5 п. д. килограм, а пасуљ по 10 п. д. штр.

Од воћа овде има највише шљива „помегуша“, које су ове године биле особито много родиле. Оне овде добро успевају, па да се рђаво гаје, јер се производе само из изданка, а и доста често се саде. Осим „помегуша“ има још и тргува, белошљива, шарошљива, ситица, надочаха и раика, али се оне саде тек по где које. — У овом су месту ове године радили 12 казана за печење немеша. Шљиве су плаћане по 5 динара старих 100 ова (?!) Јабука и крушка овде има, али не у оноликом броју и онако ратноликости, као што их има у Лесву. Од јабука највише има: тетовна, тирдовача, шљаја, касеља, превења, петровача и паличача; а од крушка: жутца, јечменска, црњачка, подолска, мелунаца, подбача, котураја, такуша итд. Воће се овде капеши једино под кору, и то не у оноликом броју, као што смо то видели у Лесву. Воће се (сем шљива) одакле по извозу, јер га сваки има само толико, колико му је за кућу потребно.

О одашњим виноградама немам се сузним похваљати, јер је скоро све филоксера уништила. И оно мало што је од исте претекло страдало је од пламеначе, јер ове године кишна није дала да се исти на време прсвају. За похваљу је, што су овде већ почели да подику винограде на америкањској дози (подлози). Тако неки Филип Вујић трговац из истог места засадио је винограде са 6000 ком. исте дозе, а неки Радоје Бабић, такође из истог места, подигао је виноград са 3000 лоза. Виногради су подигнути на реновираној земљи, која је претходно нештитава калициметром. Они успевају за сада врло добро. Овако устајоштво ова два привредника нека послужи за пример осталим привредницима, који се тако дуго капе на овај користан посао.

Шума овде нема тако много. Од прилике може да се рачуна, да оне заузимају шестину од целокупног атара. Ни оне се из дана у дан све више ситиру, а нове се никако не подику. Сатире их стока и ljudi. Људи је секу за потребу (грађу и огрев) и врпе је у оскудичи зиратне земље. Због овога из дана у дан осећа се све већа оскудича за дрва. Овде се добра кола дрва плаћају 5—6 дина. Од шумског дрвећа овде по највише има раста, горуша, и цера, а ређе јасена, бреста и клева; букова и нема.

Стока је сведена на најужи и најпотребнији број. Ово искључиво за то, што нема довољно наше и хране за исту. Тек у новије време почели су овде укрпљивање да пате бољу расу говеда, свиња и коња; кола нема, а овце су нашег (српског) соја. Нарочито овде напредују у облагорођинању говеда и коња. Стока се по све рђаво негује, јер се хране рђавом храном и држи у негодним и нипазаним стајама. С ирпашњу српских задруга пронале су и старо српске нојате или трла, где је вреће стока боравала, те сада српске свакоме стока борави и живи и лети код кућа.

Народ се овде занима искључиво земљорадњом. Ни већи део одашњих сељака преко зиме још и телу камен, у коме су се знатно доста изнебожи. Било Коњуха налази се мало село Брајковца у коме се налази мајдан камена пешчара, изврне капиће. Ово је чувени мајдан у овом крају, јер он снабдева потребним каменом скоро два округа, јер грађан спонсја, ватоси за патосане обора идр. цокле за темеље, олуци за воду, корита, зрнава, тоцвала идр.

све се у овом мајдану израђују. У том мајдану раде осем Брајковца још и Котушани и Белодовљани зашто свагда лежу рају таму. О овом мајдану рећи ћу згодном приликом коју више.

Стане здравља код људи и стоке није било најбоље. Људи, а нарочито деца, много су страдала од дијетерије, малих богиња и грознице, а стока од шана.

Надница људска била је у току године: конач и жетвод 0-80 д., носач 1-30 д., берач 0-60 д. са храном, а без хране 0-20 д. наше.

Цена стоци доста је незнатна, сем свиња које су за сада на доброј цени. — Цена земаљским производима следећа је: пшеница (нова) 24 д., стара (за семе) 26 дина., кукуруз 18 дина., јечам 12 дина., оvas 12 дина., ражика од 10%, 20 дина., вино средње 30 дина., пасуљ 12 дина., рачувајући се од 100 кр.

На свршетку да напоменем и то, да се овде пчеле гаје у врло малом броју. Оно што их има гаје се нерационално, и ове су године донеле слаб приход, због рђаве папе.

Ст. М. М.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

цупни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 таблица ситног слога с белкином ушесем за црв. Цена пола динара у обичној, а 1 динар у финој козеву. Претплату треба слати издавачу

Др.г. Димитријевићу

пчелару, председнику пчеларско-кобарске Задруге, *Народин*.

Срмењена је за штампу и даће се у рад чим се јави сто претплатника нова књига

ВИНОГРАДАР

ручна књига за целокупно виноградарство и подручарство. Величина преко 200 страна великог формата.

Цена за Србију 3½ динара, али вортину и по.

Претплата се шаље до краја новембра месеца ове године писму и издавачу

Др. Бранку Илићу

виноградару у аломоту у Врбуку (Weescheit, Ungara)

Цена мањих огласа: Од петих зрете од једног ступца по 10 пара дина.; од осталих крупних писмена по 15 пара од зрете и ступца.

Већим огласима од исте стране 20 динара (10 еор. а. в.), кола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (3-30 еор.).

Поред тога за сваке оглашаваче по 20 пара дина. државне таксе.

За оглашаваче зиме пута 10 од 100 денарица.

Преглед 47. броја Тежака: *Чашчи:* У добар час! — Пчеле и воћке. — Правилна за писање кошоака. — Побављивање (жаловљене) стоке ког редња и зараза. — Звијак (Scottogona L.). — Подстијак: Не пронијај бадегу на рану ни чавадегу ни живичету. — *Бележке.* — *Гласник.* — *Дописи.* — *Кљесани огласи.*

ИЗДАШЕ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 3 ДИНА. НА ПОЈА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СИНЕ ДРУШТВА ПОДРОЖИНА, ВОЈНИЦИ СТАНОГ КЛАРА И ЂАКИ. АДРЕСА: ЛЕНТ. У ПОЈА ЦЕНЕ, АКО ПОШОМ ПРЕПЛАТУ УПЛАЊЕ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. **ВАН СРБИЈЕ**, НА ГОД. 10 ДИНА. 3 ДИНА. А. ПР. ПРЕПЛАТА И УПОШЛИСИ ПУЊИЦИ СРПСКОМ ПОЉНОПРИРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. *Преплату пријављујте и пошти. На основу најновијег прописа од 1869. год. № 294 извршиће друштво пошти бесплатну.*

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉНОПРИРЕДНО ДРУШТВО

УПРАВНИ ОДБОР:
Коста Цвиборган, Алекса М. Живановић
и Алека Голубовић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
ЛУКА М. СПАСИЋ

Резултати упоредних проба с новим сушницама за сушење шљива

33—34. бр. „Тежака“ на стр. 284. саопштили смо читатељима: да су по одобрењу Г. Министра Народне Привреде у августу месецу подигнуте о државној трошку две нове сушнице, једна у Вукову, код Неготина, и једна у Тошчидеру, и да ће се у њима сушити шљиве под надзором нарочите комисије, ради испитивања њихове употребљивости. У исто време одрекли смо да ћемо резултате тих испитивања саопштити њиховим читатељима, а на оно ради да то овом приликом и учинимо.

Комисија, коју је г. Министар Народне Привреде изводе одредити за овај посао, и која је била састављена од г.г. Милутина Салића, управитеља школе за винодеље и воћарство у Вукову, Павла Тодоровића-Баловца, секретара Министарства Народне Привреде, Расте

Парасоса трговца, и Војтека Бурјана, воћара Тошчидерске економије, извршила је у Тошчидеру од 6. до 10. септембра тек. год. једновремено по два сушница шљива у Рибовој (француској), у дожаој, које је имала шест леса и једну шећ и у Главићевуј сушници. После саршенога посла у Тошчидеру, чланови ове комисије, сем г. Бурјана, кога је заменио г. А. Целба, воћар и наставник школе за винодеље и воћарство, отпутовали су у Вуково да тамо изврше пробу сушења шљива у Казиниловој (француској) сушници, коју је школа подигла. За члана комисије, која је имала да изврши пробу сушења у овој Казиниловој сушници, одређен је био и г. Коста А. Главић, професор Вел. Школе.

При првој сушењу у Тошчидеру учињена је грешка при лерену дрва употребљених за загревање донаше сушнице, с тога се количина горива утрошеног за сушење показала мања но што је био првај утрошак, као што је се то другиј сушењем и потврдило.

Оба сушница у Тошчидеру извршена су по упутству које је издао Министарство Нар. Привреде, а у Вукову је

од тога укупства одступљено само у толико, што је у почетку сусења одржавана мања топлиота за нешто краће време по што је то укупством препоручено.

Извршени сусењима добијени су ови резултати:^{*)}

СУШНИЦА:	ДОСАКА	РАБОВА	КАЗИЛОВА	ГЛАЗНИЦЕВА
1) Примка сирових шљави	181,5 кгр.	398,5 кгр.	446 кгр.	384 кгр.
2) Од 100 кгр. сирових добијено суших	28,7 ,	29,2 ,	26,5 ,	20,42 ,
3) За 1 кгр. сувих шљави утрошено је дрва	6,396 ,	2,730 ,	2,840 ,	1,964 ,
4) Сусење је сировено за	37, час.	36 ч. 45 м.	36 ч. 40 м.	33 ч. 54 м.

Рада потпуности овога извештаја снагано за потребно да учинио још и следеће напомене:

а) Поред сусења извршених у Глазницевој сушници под надзором одређене комисије, извршена су у њој још три сусења, без комисије и последњим, петим сусењем, руководио је сам конструктор. При овим сусењима добијени су следећи резултати:

1) Платено сирових шљави 369 кгр.	388,5 кгр.	346,5 кгр.	
2) Од 100 кгр. сир. шљави добијено суших	26,0 ,	28,5 ,	30,99 ,
3) За 1 кгр. сувих шљави утрошено дрва	2,1 ,	1,677 ,	1,864 ,
4) Сусење је сировено за	26 час.	26 ч. 53 м.	25 ч. 45 м.

б) Гвожђурија и лесо Рабове сушнице, без зидарског посла и материјала и без крова, стаје у Француској 400 динара у валути;

Гвожђурија за Казилуво сушницу, без леса стала је (коштала је) на обали у Радујевцу око 529. динара у валути;

Глазницева сушница са радом, материјалом и кровом стала је око 300 до 360 динара у сребру.

в) У септембру 1897. год. чашене су у Виткову у Француској проба са 13 разних сушница за сусење шљави и том приликом првом наградом награђени је Рабова а трећем Казилуова.

Рабова је сушница том приликом дала од 100 кгр. сирових (француских) шљави 40 кгр. сувих, а сусење је довршено после 38 часова. За 1 кгр. сувих шљави утрошила је 1,890. кгр. дрвета (горња). Казилуова сушница дала је од 100 кгр. сирових (француских) шљави 46,5 кгр. сувих,^{*)} а сусење је довршено после 41. часа. За 1 кгр. сувих шљави утрошила је 1,323 кгр. дрвета (горња).

г) По досадашњем дозеву сувих шљави, ако су подаци тачни, извешће се из Србије од овогодњашње бербе око 390.000 мет. центи, што по цени од само 30. динара од цента, чини 11.700.000 динара. Да су пак сушнице рационалијне по што су, добили би ове године од исте количине сирових шљави до 19.500 мет. центата више сувих шљави, што по 30. цента, од цента чини 585.000 динара. Овим тога, утрошили би за сусење ове године количине шљави око 160.000 кубних метара дрва напе,

^{*)} Подаци за сушницу: досака, Рабова и Глазницево узети су из друге пробе сусења. Реџ.

^{*)} Француске су шљаве првије од наших а ови их осим тога остављају и копатије.

што ако рачунамо 1 куб. метар по 4 дн. чини 640.000. динара. Дакле, само ове године изишо би које ониха у сувим шљавима, које уштеда на гориву око 1.225.000 динара.

Осим тога, рационалијим сушницама могла би у сезони сусења осунати знатно више шљави, а уштедели би и у радној снази.

Напоно се, да ће на ових пратках, нарочито последњих напомена, сваки моћи доста очигледно увидети, да је и питање о подизању и употреби рационалијих сушница за сусење шљави врло важно за нашу народну привреду, и да ће е наји изредно бити захвална бив. Г. Министру Народне Привреде, г. Ђ. Клерку, што је, одобрљивим подизање сушница у Топчидеру и Вукову о државноме трошку, помогао знатно да се ово питање што пре наведе на чистину.

Сусењем шљави у Топчидеру и Вукову под надзором нарочито комисије, добијено је и извесно искуство, које ће се моћи врло корисно употребити на појачане наше производње сувих шљави. О томе, као и о подигнутим сушницама говорићемо у своје време и ми, а ако је о рационалијим сушницама до сада већ неколико пута било говора у „Топлаку.“

К. Д. Г.

ДЕЦА У ПОЉОПРИВРЕДИ

Ћвни, који у народу раде на распрострањању пољопривредних знања и увођењу рационалног рада, имају обилатог искуства: како су то тешка послова, како иде тербитно с придобијањем присталица, како је по готово немогуће брзо сложити уређени конзервативна масе, на и над се сложити суња ипак стоји као граница копатог веровања.

Треба подржати велику борбу, уложити упорну енергију, снагу моћи употребити, док се у некој околини нешто створи и свет придобије, а после, онет, то треба бранити, да олако не изгуби се и не упропасти људи, који, у претидности својој, старе раднице осорљиво пребају, те се они с нова рада узлавају.

По, ја сам стекао уверења: да се преко дане може много у пољопривреди урадити. Дена најрејде пријучу и прихватају различне рационалног рада, а пољопривредна знања, њима сложитица, нађу на најплоднија земљишта. Дена се одушевље пољопривредом, оно што чују и виде неправо препоручају и новалвају у ссау, једвако се баве овим послом, који су видели. Док постигну у томе некога успеха.

Подрузава Пожешка редовно је се заузимала: да јој на курсеве долазе школска деца. И, обила, она је тих достигла успех, који и сама вије очекивала: Дена су и на самим курсевима познатила велико интересовање, схватање и разумевање. Каземарство је међу десом брзо утврђено на самим курсевима, и дена с успехом на све стране пошете околине каземе.

Пољопривредни покрет — тако да га називем — међу десом нашао је најодушевљеније и најбоље следбенике, на не само међу сеоском, већ и међу варошком.

Свај каземарства, дена се одају и пчеларењу, а свидарство је ове године у околине крају највећма прозвучало пута по селима преко дена.

Вештина у пољопривредном раду најбоље се може у

масу уносити преко деце. Деца такође најбоље могу унети у сећања била семена, засевање детаљне итд.

Ја сам уверен, да ће бранац, којим је Покреница Подружина пошла од свога постанка, ако се он одржи, працац: радити и преко деце у којој се доспела од рада преко одраслах, — уродити најбољим плодотвином.

Курсеви и предавања спроведена су практичним радњима у присуству и деце, учешће, да спремимо наративе, који ће извршити прерадова у Пољопривреди.

А.

КАДА И ГДЕ МОЖЕ ШУМАРСТВО НАПРЕДОВАТИ

Шведски швајцарски професор шумарства, *Е. Ландолт*,*) одговара на ово питање у главном овако:

Шумарство може напредовати свуда тамо, где су условне све сметње или где су ове толико субјективне, смањене, да за њ не могу бити од штетна утицаја.

Да се укљоне или смање препреке напредовања Шумарства, може се водити утицаји у главном на два начина: *издавањем строга закона*, којим се у извесним приликама спречава и слободно располагање приватних шумама и *обучавањем поседника шума речима и делом* о важности и користи шума, *издавањем превјери* и *похваљивањем свима онима који у томе послу и поправци шума служе* за пример у својој околини.

За први начин неки да је zgodan јер се њиме циљ може појачије постићи, али само тада, *кад се не оскудева у потребној снази и средствима* и *када су поседници шума узбуђени у то*, да је оправдан разлог што се законом о шумама спречава понекад извесних приликама слободно располагање њиховим шумама. За други начин пак тврди, да се све препреке субјективно много сигурније, и поврхат често им се за шивек пречирити, али је за њ потребно често много времена, да због тога и поправка шума, *када у највише прилика онда, кад је већ допала*. Тај је начин нарочито добар у случају, *кад је реч везана и за дело* — пример. Али у случају, *кад годети прето својом опасносту*, мора вели бити заједно и обучавање народа и издавање строга закона и наредба и најчачије вршење њихово.

На питање: да ли је оправдано то, што се у закону о шумама извесну радњу бољег развоја Шумарства, и *нотрета* скривања права слободнога располагања у извесним приликама и онда, *кад они, који имају својих шума* то не траже или шта више тако што и избегавају. — *Ландолт* вели, *моћи ћемо одговорити само тада*, *кад узнемо* за основу прави значај шума и шумарства за *благостање* високород становништва.

Шуме су водљиво корисне свима становницима једне земље, на зато у случају, *кад поседници шума* у погледу одржавања и чувања шума *раде* на своју речу и начином гађањама својим шумама *решете* онити интересе своје земље, држава је *вели позвана*, да од своје стране *чини* све што је потребно, *на да се укљоне* свакојак сметње и да се *стане* на пут неразвијеном сатирању шума.

Ово треба вели, у толико рур да се учини, што Шумарство *вије* једина грана државне и народне привреде, која би *била* узрок, да се у неколико ограничи лична слобода и слободно располагање њиовином. Тако нпр. извесан *део* земље своје, *морно* хтеди не хтеди *уступити* држави било за пут, било за железницу или какву другу потребу. Сачини захтеви при *увођењу* корисних предузећа, *засецају* куд и како *више*, него и најстрожији закон о шумама. Одсечна забрана на *сечу* шума *над* онима, који са шумама *постунају* распискујски, *утиче* *благодетно* на њихову тево-

вину, на и ако је *иначе* таква забрана *несносна* и *тешка*. У интересе *још* безбедности, *многим* *полицејским* *наредбама* *ограничава* се *далеко* *више* *лична* *слобода* *него* *законом* *о* *шумама*. *Законске* *принуде*, *да* *се* *мора* *учини* *школа*, *одеслужити* *рур* *у* *сталоно* *кадру* *и* *друге* *сачине* *принуде*, *што* *су* *тако* *као* *и* *наредбе* *о* *наштити* *шума* *интересе* *противу* *личне* *слободе*, *на* *се* *ипак* *сматрају* *као* *рур* *у* *тешке* *и* *оправдане*. *Сваки* *сматра* *да* *је* *сасвим* *у* *својој* *реду*, *што* *држави* *тражи* *рачуна* *од* *оштита* *и* *разних* *контрарита* (*удружења*) *о* *љиховој* *управи*, *на* *се* *ипак* *у* *томе* *унија* *несатирање* *ограничавање* *у* *располагању* *својом* *тевовином*, *него* *у* *увођењу* *привредних* *одеуса*, *у* *увођењу* *шума*. *Зато*, *где* *се* *за* *благо* *и* *срећу* *делога* *народа* *с* *правом* *тражи* *како* *скривање* *личне* *слободе* *у* *цјлу* *напредка* *шумарства*, *приватни* *су* *душни* *драгоцено* *то* *принести*, *да* *их*, *ако* *не* *би* *хтели*, *држава* *на* *то* *не* *би* *пријорала*.*)

Толико на питање, *шта* *има* *да* *се* *уреди* *за* *Шумарство* *на* *да* *може* *напредовати*, *а* *на* *питање*, *где* *ће* *се* *показати* *добар* *успех* *таког* *рада*, *Ландолт* *одговори*:

Свако *може* *гађање* *шумама*, *моћи* *ће* *се* *лако* *извести* *у* *свима* *оним* *случајевима*: *где* *држави* *може* *доплати* *народу* *за* *последике* *које* *долазе* *услед* *неразвијеног* *сатирања* *шума* *и* *небриге* *за* *љихово* *подизање*; *где* *се* *свесет* *народа* *толико* *пробудила* *да* *се* *у* *погледу* *на* *опште* *добро* *и* *приватни* *соственици* *шума* *вољно* *ограничавају* *у* *потреби* *и* *где* *с* *вољом* *приступају* *подизању* *шума*; *где* *се* *увођењу* *какове* *новости* *не* *пријадје* *политични* *или* *каква* *други* *значај*, *на* *се* *томе* *слено* *испуре*; *где* *се* *сасвим* *заборавило* *на* *то* „*да* *дрво* *и* *корони* *расту* *суда*“; *где* *поседници* *шума* *сама* *искусе*, *да* *своје* *повећане* *потребе* *испу* *у* *стању* *једино* *на* *шуме* *подмиривати*, *већ* *да* *имада* *ваља* *наши* *палаза* *и* *у* *другим* *привредним* *грамама*; *где* *поседници* *шума* *увиђају*, *да* *су* *и* *они* *душни* *оставити* *својим* *потомцима* *неоскршен* *капитал* *у* *шуми* *и* *где* *ради* *тога* *прегну*, *да* *из* *штуче* *изладиче* *само* *по* *околини*, *колико* *ко* *у* *ствила* *може* *извући*, *а* *да* *се* *тима* *шума* *николико* *не* *оштита*; *где* *сачини* *поседници* *шума* *увиде*, *да* *имада* *шума* *не* *може* *бити* *и* *онда* *добра*, *кад* *је* *стока* *непрестало* *закида* *и* *где* *се* *због* *тога* *однаже*, *да* *своју* *стоку* *не* *терату* *у* *шуму*; *где* *је* *се* *увиди* *да* *је* *шумаш* *у* *шуми* *то* *исто* *што* *и* *у* *бубри* *љивама*; *где* *се* *дошло* *до* *уверења*, *да* *се* *трудом* *и* *чињеним* *издањима* *ово* *подизање* *шума*, *шумски* *доходак* *знатно* *повећава*; *где* *се* *несматрањем* *искусно* *да* *она* *шума* *боље* *напредује*, *из* *које* *је* *у* *исто* *време* *и* *како* *треба* *уљовено* *болесно* *и* *неразвијено* *дрвце*; *где* *се* *због* *чињених* *жртана* *око* *повећавања* *дохота* *а* *тима* *и* *због* *љубе* *недретности* *шумских* *произвођача* *загрђају* *правно* *службености*; *а*, *где* *се* *шума* *не* *сматра* *за* *сачије* *добро*, *већ* *се* *вапоиничи* *строго* *пазие*.

Ландолт *за* *напредовање* *Шумарства* *тражи* *далеко*: *строг* *закон* *и* *тачно* *вршење* *његово*, *обучавање* *народа* *Шумарству* *речју* *и* *делом*, *и* *да* *се* *не* *оскудева* *у* *потребној* *снази* *и* *средствима*. — *Ми* *имамо* *добар* *закон*, *но* *да* *ли* *имамо* *и* *остало* *што* *је* *према* *ономе* *потребно* *за* *развијање* *нешег* *Шумарства*? — *А*.

Како треба хранити и поступати с кравама пре и после телења

Када *краве* *и* *за* *време* *теовности* *дају* *доста* *млека*, *а* *и* *да* *се* *теде* *добро* *развије*, *треба* *теовне* *краве* *хранити* *спазнијом* *храном*. *Добро* *хранење* *теовне* *краве* *одрђаје* *се* *у* *шумама*.

*) У *тако* *тако* *провајања* *и* *у* *нашим* *Закону* *о* *Шумама* (чл. 2, чл. 3, под б, *тако* *чл.* 64, 65, 66, 67, 70, 71, 82, 83, 84, *тако* *на* *што* *су* *сада* *и* *одрешене* *руке*, *да* *се* *с* *нашим* *шумама* *може* *ближе* *гађати* *гађање* *гађањима*.

*) *у* *такро* *је* *у* *почетку* *ове* *године*.

сваки и као такве, даваће после телеша више малека, него ли оне, које услед дошог хравења ослабе. Сем тога добро хравење краве су и издржљивије против болести, него доше хравење.

Врло штетно учине на стовне краве нагао пролаз с једне врсте хране на другу, неуредно хравење, поварена, недрава храна и која се тешко вари. С тога треба врло с једне врсте хране на другу вла да детњег на зиме хравење и обратно да се владе поступно; треба краве хравење, дакле увек тачно у одређено време хравити и полагаати им само здраву, непокарену храну.

Непосредно пре и после телеша треба на хравење крава нарочито пазити. У то доба не сме се храна никако мењати. Већ 10—14 дана пре телеша треба кравама унакити храну, па је посликача тек 8—10 дана после телеша. Не влад да се краве теле пуних месецодна, јер услед тога отежава се телеша а може да се поремети а хравење, па да добију доста опасну порођајну грозлицу. Исто тако не влад непосредно после телеша давати кравима разноврсно биљу храну, у циљ да доју што више малека. Ово многи чине у доброј вери, међутим греше, јер се претварају жуљудак у крава а отека парене. Првих осам дана после телеша, треба крава хравити само добрим совом, на тек онда посликача дневну количину хране и отпочети с поступним давањем свакојиче хране.

Пре телеша треба мотрити и на балегање, па ако крава тврдо балега, влад јој дати умерену количину глауберово соли, да се отвори.

После то је, да најкаше 6—8 недеља пре телеша треба престата с мучком крава, али чим се на неколико дана пре телеша приметити да вине постaje тврђе и да се мако слуша у сиво, треба их одмах мустити, па макар се та потреба указала и 8 дана пред телеша. Разуме се, да ово мако није за употребу. Често се потреба мучке пре телеша и не појана, али како било да било, после телеша не треба с мучком окелати. Прво мако после телеша треба увек да воспа теле, а остатак да се изљува. Овако поступање учине врло новолно на поведу крава, која се постукује из жатерице, па се тим такође спречава појана грозничаво стања. Док год оток вљена не попусти, треба краве дневно чећбо мустити. У тој случају биде их је мустити

четири, него три пута дневно. Нарочито треба на то пазити да вине не владје и да се не влажи. У тај циљ треба простратити под крава доста и суве простирке.

Ва. Ђ.

О УПОТРЕБИ ГОВЕДИ ЗА ТЕГЛЕЊЕ

многи случајевима и у многи гадиставина подеснија су волова, краве и бикови за пољопривредне радове него ли кова.

Випредна подобност говеди за теглење доказана је у новие време и опитима на пољопривредним изложбама у иностранству. Тако нпр. увидело се, да су две краве (септенталке), које су биле скупа 1186 кгр, тежице, за 30 минута одвукае 4 километра датеко кола, које су с теретом била тешка 2500 кгр. Пут је нестимично био још и 30 см. високо насут несеком. — Два кола одвука су истим путем 4000 кгр. терета за 25 $\frac{1}{2}$ —29 $\frac{1}{2}$ минута. — Два кола одгула су кола, која су скупа с теретом била 10000 кгр. тежице по добром путу на даљину од 1 километра за 8 мин. 53 сек., док им два четворогодишна кола прешла исти пут и даљину са истим теретом за 8 мин. 15 секунда. — При пробном теглењу великих терета показало се, да су два кола лакшег (септенталског) соја, која су скупа имали 1247 кгр. тежице, биле у стању, да покрену и вуку 11.600 кгр.

Из ових се података види, каквом снагом располажу говеди. Ну подобност говеди за пољопривредне радове не огледа се само у томе, што располажу великом снагом, већ и у другим околностима. Тако је за паљку и издржавање говеди потребан мањи капитал, него ли за коње. Ако се с воловима штељиво поступа, неће никад од своје вредности толку изгубити, као коња. Хравење и нега волова, много је јевтинија, него ли кова. Говеда се задоговајују и јевтвином храном, јер им је жуљудак теко удељен, да могу врло добро изупотребити водиче количине траве или суве каљсте хране. Већ при хравењу незначитан количинама зрелица или јарме у стању су волови да врше тежице радове. Државке говеди тим се боље испла-

ПОДЛИСТАК

БАКТЕРИОЛОГИЈА У СЛУЖБИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Од великог постанка па до дан данас остала је бактериологија или наука о бактеријама прва пољопривредна као једна од најважнијих помоћних наука њених. Прједта је генјалина Пастер, упућујући је први практичној употреби, дошине вине се обратио медјина, и тим ни он као ни велики број других бактериолога, никак нустали из вида важност неку пољопривреду.

Микроорганизми вину само узрочи болести аинто се обично сматрају, већ и велико корисне и у куљени природе неопходне чинишине. Ина врло много бактерија, које су од највише важности по пољопривреду. Без њих много биљке не би владје потребних или азотних хравењих материја, без њих помоћи не би се носало сир сирити и кисела ствача храна производити.

Као што је човек отишлошћу својом јучо не само очувати се од штетних узрочника елементарне воде и ватре, већ употребити и развила вина својства у своју корист, тако исто онома је за ружко помоћу бактериологије развила физиолошка својства ових микроскопских елемената практично искористити.

Задња бактериологије у практичној пољопривредној гостоје се: 1) у употреби корисних узрочника бактерија у

пољопривредној радњи и 2) у сузбињују шкољњивих дејстава њених и то или непосредним уништавањем или предохраном.

Прва задња бактериологије има и спог историјског интереса, јер упрва прва истраживања Пастерова о узрочима у процесу вревња постала су телеша, на коме се целокупна бактериологија почела задати.

Познате ће бити читавицама подробне студије о гадивама које производе вревње вине, млечне киселине итд. Резултат тих студија био је одмах њена практична употреба, нарочито повлачкао сирваљине паварског вљаса, фабрикација сирћета итд.

Не маку важност играју бактерије у маварезну. У маку находе се шкољњиве и корисне бактерије. И једне као и друге владје у маку пољовно земљиште за вљно усевење и развиљују, нарочито при извесној температури. Узрок укисељивања малека — киселом малеку — је у првом реду *Vacillus acid lactici*, која млечни шећер малеку у млечну и у угљену киселину раздваја. Али, има још и вине врста бактерија под утајиче којих се малеку укисеља. Свакако млечно вљно — Кумис — прави се помоћу нормалних млечно-киселих бактерија и паварских гадивања, (квасаца).

Тако исто зашцен и квасача најкаше и сазревавање сира од радње извесних бактерија. При сазревању сира образују се вине, утицајем микроорганизма разви хемјиски производи, који дају извесних врстама сира инквант и вљна сљедствени укус.

бује, што поред сваке и дају још млека, меса, доја и врло добро ђубре за њих. Сва тога могућа штета при појави болести у говеда, много је мања, него ли у коња, јер се у случају потребе могу благовремено заколати, па њих су само у средњу руку рањена, може се њих продајом коже, меса и доја добити 50—70 процената њихове вредности.

На груписаним њивама, кад дакле даљина путова није велика и по обрватима крајевима, као што је код нас већином случај, боље је употребити за телсене говеда него ли коње. За истрајан дуљан рад, говеда су мање погодна. Говедима је потребно више времена за одмор, да преживају. Говеда не могу да издрже врвину тако као коња, с тога је врло штетна употреба говеди дечи у подне, кад је највећа жета.

За телсене су погодни не само волови, већ и краве и бикови. При добром храњењу могу се за дашике радове по добром путу употребити и краве музаре, а да при том њих не поугусте у млечности. Разуме се да се при раду не смеју заколати. Пањљива употреба крава за телсене, пробитачиња је, него истеривање на однег удаљене пањљиве, на којима нема заклона и хладноће. — У многим крајевима Швајцарске редовно се употребљају и приплодни бикови за телсене, а у њих да дужи време буду способни за приплод. Приплодни бикови, који се употребљају за телсене, добродушнији су него ли и шваче. Обично се вреку у кола сами вди с каквом јаким, жирном правом. Ако се за раније припремају за телсене, њих је исто тако жиро као и волови.

Ва.

„С О Д О Н И С“

од
Милутина Савића

Обнављање виноградa на америчкој подлози није посло на дик ни један.

Део Бог данас има и у Србији људи који се не боје тешкоће на скупоће посла, само ако рад вреди, али има успеха.

Ова искуства дала су новода проучавању безбројних микроорганизама који при сазревању сира учествују. Разне гљивиче гаје се нештајчи, обично на лебу, и израсле више споре додавају се сиру, те да сир добије потребан жу укус и мирис.

Bacterium lactis и многе друге бактерије, кад се у млеку при згодној температури навише, растурају млечни шећер и млека и бивају угрозом, да се млеко покажи, да поставе љубаво. Трудом млеку угроз је Bacterium termis, модром В. ruzosum, првомом В. prodigiosum, и жутом В. sphaerium. Већ пре проналазача бактерија знало је се, да се од ових невидљивих непријатеља млека можемо заштити одржавањем чистоће млечних судова и ладноћом, али тек проучавање животних услова микроорганизама упознали смо праву угрозу што квари млеко и како се томо да избећи.

Сви поменути бактерија могу и разне друге клице, које проузрокују сточне и људске болести, у млеко долати и то њих своја или из тела болесних животиња. С тога би употреба млека од болесне сточе свакад требало забрањити, или дозволити само под тим условом, да се млеко одмах после муче добро скува те да се клице болести у млеку не би могло развити. Нарочито кад се посумња у туберкулозност крва, треба млеко добро скувати, јер бактерије туберкулозе, као што су оштри докани, унаште се тек при температури од 85°C. Али при најшој уобичајеној направи млека ова се температура никад не постигне, пошто се млеко раније са ватре дигне да не би кинело.

Наш рад ово обичавања винограда имаће успеха, и вредиће ако за нашу земљу одаберема одговарајућу врсту лозе.

Ово је и досад била у винодељу њивна ствар, али од како морамо радити са америчком лозом, отада поделни избор лозе то је најважнији услов за успех од кога зависи хоћемо ли имати винограда или не.

Ако потребно лозу коју одговара земљи, лоза ће везе до напредовати; ако потребно, лоза ће добити најпре жутоло (хорозу) затим ће почети узимати поједино чоње и најзад пронаћиће нам сав виноград.

Ове године на њего страна чула се у нас повика на Ризарију, да врло врсте имамо.

Тражи се данас махом Португалс и Рунестрије, које немамо довољно.

Чуо се глас и против Соловца, које имамо у повећој количини у расаднику виноградско-шварске школе, и који је ове године доста раширен по Крајини.

Вредно је предати јаности о тој врсти лозе које имамо и која још за неко време, нарочито за неке пределе може боље но друга да послужи као подлога.

Напоменуто да почнемо пречишћавање страног и домаћег неуства, те лево пре доћи да савишама правне вредности коју имају те за нас вове врсте њивне лозе.

Г.

У Букову има Соловца и северном расаднику који се зове „Врелски“ на земљи која има и то на горњем крају у горњем слоју 50% врелца а у доњем 72%; и у доњој табан која има и у горњем и у доњем слоју по 20% врела. На другом крају тога члана земља показује у горњем слоју 24% а у доњем слоју 30%.

У јужном расаднику у „Вратуњеву“ земља под Соловцом нема врела ни мало.

На свима овим земљама Соловце као лоза за размножавање успела врло добро и даје дастар у сваком погледу употребљива. И у Крајини где год је посејан показује дастар бујан и напредан.

Соловца има у Токају и с њиме су тамо задовољни.

Знаћу током играју бактерије и код животинског варања. Оне учествују при пречишћавању белацствене и целулозе у млекуди животиња. Као што је бацила млеко киселине угроз укисавања млека тако исто је Bacillus amylobacter главни чинилац при врењу целулозе. Али не само на радњи оног бацила почина сазревавање целулозе, већ и на симбиозис његовој са другим микроорганизама који такође врењу целулозе доприносе. Ови процеси врења употребљавају се од скоро и за спремање нештајче сточне хране из целулозе дрвених граница. Шеф ветеринар-нарског ошитоуб-друштва сонингана, да ова нова храна коњима лепо прија.

Ферментација дувана оснива се такође на дејству бактерија. Као што је познато у децима дувана јако се затреју децима дувана. Дуван се зноји, кад се обично. При томе процесу се врењем извесних микроорганизама ова ароматична једињења образују, која при пушењу дувана на наша чула за мирис и укусу утичу.

За пољопривреду врло важне бактерије су и интробактерије, које једињења аминокиселина и салитрата претварају, који су за исхрану билаца од највеће потребе. И у италијанској љубрећу играју интробактерије велику улогу. Проучавање ових процеса од особите је важности за практично ђубрење и конзервирање љубрећа.

Завиљани су оштри Каронзи, једног практичног пољопривредника а у исто време и извесног бактериолога, о бактеријама што се налазе на жилама бичањеног корена. Микрококским и бактериюкокским ошитама Карон је до-

Солониса има у Печују, но тамо се неки њине веома хваде а неки диму гласове и противу Солониса. А пошто је у Печују ова прста одомаћена и пре Филосере, то је вероватно, да је некутово о њеној вредности тако најстарије, зато вреди извести на јаност оно што се у Печују може видети и сазнати.

У Печују сазнао сам ја оно:

Калкитром се не тамо као ни иначе у Угарској не служе, те се тачно не може одредити садржина кречњака. По томе и они гласови могу се само као приближно тачни узети.

Земљиште тамо има креча доста, али колико то се не зна. Наука нас не дознавања у томе погледу нагађање.

Вест да се зрели каземи на Солонису не примају тако добро, печујци одбијају, јер, вест, да се примају тако као и на Рунарстрису, и јошт беле, јер Рунарстрис у земљи хадвој и влажној не прирађају тако брзо, као Солонис, те се у казми лошије примају на она оме. Напротив прирађају Солонису другу мацу, а то је да на кречњакљом земљишту Солонис брзо добије астар закрљано услед кога личи на коприву.

Но како сам ту болест нашао и на земљишту у Сведереву, у коме нема много кречњака, то се она појана има превисати неопотуну прирађавају каземена за своју подлогу, или коме другом узроку, само не већој садржини креча.

Други осматрачцац на Печуја*) вели о Солонису ово: „Солонис је најмање наклоне жутилу; где Порталес пожути и угину, Солонис остане зелен. У садитрејој земљи, белој, са пухавица, где је Рунарстрис метална остала бола од монтикоде и Солонис је остало бело. У влажној алиностај дванадској земљи, где је живо водени долазно на површину почео је Солонис да жути и то на зундица двеста; а где живо водени није додиривао коренов прат, није Солонис показало никакве штете; само су му каземи жутили онде, где је исвод триголазе велике корен додирвао у јако кречну земљу. Из тога се има извести закључак да је жутилу наклоне најпре фамилија Рипарије, на Рунарстриса, на Солониса.

*) Sigmund Tauszig, „Weinlaber“ 1896, № 11.

казно, да махунасте биљке потребан им алат помоћу извесних бактерија усавијају, које се на крчовасто задебљањим жилавима ризома налазе. На исти начин биш усавијање азота и вод других биљака. Предостављамо, да у исхрану многих културних биљака у земљи налазе се бактерије посредују, онда ће и оне биљке, које су нам као добри предмети („Vorrüchliche“) познате, с њима страшно умножавају корисних бактерија потицавају. Подлежеће га те претпоставке. Карон је бактериолошким онитина гледао и дознао, да махунасте биљке и разне друге траве нагомилavaju и мношве бактерије у земљишту дисперсно. Боље успешна усева носео детаљно и угара не осмисла се дакле само да хемисина и физиолошких променама земљишта за пресе докљина и угара, но већин делом на томе што се за то време оне бактерије у земљишту умноже, које при примању азота из ваздуха за постоје усеве посредују.

И при утамањивању разних пољских њивена и прирађања шума видимо бактерије у сложби пољопривреде. Прва почетак употребе бактерија у земљи погледу учинио је Пастер 1890 године утамањивањем питомих зечева у Аустрији помоћу септицемје зечева, која се, у том делу света толико умножише, да је пољопривреда грозна изнебежла производ. Две године затим, пронађе Дедерер тифусни бацилус њивена. Величанствени успех Дедерера при утамањивању њивена у Грчкој показао је, пољску има вредност тифусни бацилус за утамањивање оних пољопривреду толико штетноосних њивена.

Испитивањем разних узрока болести код инсеката

Важно је констатовати да је Солонис важна прста, најважнија од Монтикоде. Ја дражим Солонис за најважнију прсту њивне дозе за подлогу, чије размножавање могу препоручити, и то с тога, што жутилу најиче протвастаје, јер је противу Пероносоме потпуно издрљана, пошто брзо напредује и у земљи слабијој, вршавој, белој, жутој, с адитрејој и умерено кречној, кадема добро прима, има развије најравномеричне са домаћим јевроским доама, и према Филосери доволно издрљана. Само од Рунарстриса и Рипарије слабија проценат окрљивања показује, но ипак се 75% окрљивања добија.

Штета што је она прста дозе изашла на рђав глас те изаша на ноде.*

Други један псеац*) из Аустрије, но који је дуже времта ризоводом расадником у суседној Румунији, вели о Солонису ово:

„За многе प्रदेशе Аустрије на средним земљама ово је најкориснија подлога. Ја сам је у многим местима њиљао да напредује онде, где Монтикода пожути. У Нусберг код Беча, где у земљи има 88% угљеник кречњака, Солонис је најважнија подлога. То исто и на јужној зеленици код Беча.

Ово Вилдана и Новог Сада омет видео сам Солонис у топлим кречњаним положајима да је каземена провадала и да се од ње одустао.

То могу тако објаснити да је њине за хладније प्रदेशа за препоруку и за кречуну од 60%.

Солонис њине поднос плаге но Рипарија и ова пожути а Солонис поред ње зелени се.

То исто важи и за земље северне, вршаве где Рипарија тапори, Солонис напредује.

Зна се да се Солонис реже жутиља и да изнесе врсте кадема после неколико година коприваст астар дају и угину.

У новјие пресе неки тврде да је и од Солониса постао један одабрани варијетет њиван бијин „гобуша“.

Закључак о Солонису: да подноси кречно земљиште од 40—50% кречњака да се теже жутиља и да понесе

*) F. Robert Peterer auf Koproutz у Трајенту он. г. Weinzeitung 1897, № 39.

пронађени су помоћу микроскопа узроци инсекциозних болести њива и свилених буба и трудеж у кошници, а тине и средства којима се још адране њиве и свилене бубе сачувати могу од разболевања.

Многе болести културних биљака прирађавају такође микроорганизми, и већ су нам неке врсте бактерија познате, које ипак усеве, детаљно итд.

При угинувању сточних зараза служе нам такође микроорганизми. Многе болести, које се обичним марино-декарским истраживањем врдо тешко или тек онда могу констатовати, кад су већ далеко напредовале у развију, можемо помоћу бактериолошких онита већ у почетну угинути и стати њима на пут још у развију њивом.

Упознавање разних облика сточних зараза бина: 1. Директним микроскопским испитивањем; 2. Бактериолошким онитина г.ј. вештачким гајевањем кадема болести доврених из ободелих органа; 3. Експериментом на животињама; и 4. Дијагностичном мајом.

Последње дијагностично средство, дијагностично кадемање или утврђивање маје, било је већ при бактериолозије познато, јер већ 1843. године је Буајер вештачко промишлење грошине као дијагностично средство за упознавање саклате код коња препоручио. Овај негов предлог осмисла се на старом институту, да латентна саклатија жутилу карактер добије, али јој се придрже грошичне болести. Иавају то у алату почула су још Каља и други марини лекари употребљавати доволно утврђивање теричина у дељи да крошичну саклатију пренуду у акутан стадијум рђав ситурине дијагново.

врете домаћих класама мучније прима, као и топле подложке да набавља.*

Из Француске добијамо овакав глас о Солонису*) Мало подложен жутилу, најбоље успева у земљи провлакној, од протва на југу у сушним подацима брзо изгуби лист, у земљи пештавој и псној, и сушише тешкој не напредује, а издржава боље од других врста у земљи са подложном кредином.

Кад добро податао расте, нахранује свој калем врло добро.

За подожаке пиле, где Рипарја не може успевати због сушине влаге и гушине кречавости највећма се може Солонис препоручити.

У делу немачком**) тврди се, да успева у данорастој земљи са кварцима и кречним калцима врло добро, нарочито онде где Рипарја не може.

Наше искуство у Србији где Солонис не успева је ово: У најстаријем расаднику код „Тулбе“ у Смедерувице Солонис напредовао, јер је засађен на самоме песку, где застаја није ни могао да напредује. Затим на Петријевацкој страни где је наеле на њему постоје добијати застар као у коприве. У Крајини свуда где год је до сад засађен, а има га на хиљадама места, успева пазнирочно добро и то на земљи до 40%, креча носи кадежне корина све до сад никакве замерке нема. Она, пак, доза која је засађена а још није кадежљена дава је такове прутове, застаре, да се ништа боље не може пожелати.

Солонис од зимске хладноће не страда; од Перископоре такође не страда, а и од Асприлозе, као да мање пати по Португалу. Ваља и то напоменути да је Солонис хибридна америчке и јевронске дозе, те по томе није у овој земљи издржљива противу ендоксере колико Рипарја и Руестрије нарочито на земљи својој, пештавој и кршавој.

Чим дубља и плоднија земља тим ће боље успевати и биће издржљивија снага врста америчке дозе па и Солонисе.

Ако има земљиште доста гнигезаје и глатке онда и креча може више да поднесе; нарочито ако овај креч није

лако раствориљив, него је од кречне титре, шљунка или претог и једног вапнаца постоје. Особито је корисно за велику количину лаког раствориљивог креча Вубрење с мешавином које је доста зелена галица, која ублажава штетно дејство тога креча.

Нарочито дубина земљишта, стање влаге и плодности поправљају услове успевања снаге па и оне америчке врсте дозе.

Пробе на данов земљишту никак најбоље пресуђују. Зато треба пробати најпире у малом успевању Солониса. Само треба знати да пробе за успевање дозе некадешње не могу бити меродавне за дозу кадежљену.

II.

Наши предлози своде се на ово о Солонису:

1. Сви расадници у Србији и они пољопривредници који су гајили Солонис да кратким одговорима саопште Друштву то да којима су земљишту и с којим усевом гајили Солонис, и са којим се процентом приноси доза засађена на стално место, са којим се процентом приноси и са којим кадежња на зелено и на прело.

2. Да сви уштеди основних школа који имају места, баште, око својих школа спреме заједну, пошљу пробе за анализу школи у Вукову, а она да им пошаље по неколико прутова, ресница, да Солонис заплати и потом да извештавају о резултату преко „Телска“.

3. Да виноградари не дагубе чекајући пречишћавање тога питања ни уможивање хибрида Франја ни да се осврну на ове врсте које ће кадежљене усвојити, највише да чекају Берландијер или други какву врсту за пречно земљиште препоручити. Но да се осведи на то што годик свет ради са Солонисом, на да ради и они, да земљиште ригидишу, испитају и ако не прелазе 30—35%, креча да засађују Солонисе.

4. Оно земљиште које има преко ове количине креча неса се не засађују никаквим дозом у себи равнору, али по 1000 човока смеју ризикувати за пробу, како Солонис, тако и др. једну коју ћемо другом приликом описати, па би овда осведени на сопствено искуство знали шта им даље ваља радити.

*) O Foch, Cours complet de Viticulture III Edition pag. 122.

**) O Babo-Mach weinbau II Auflage 227 стр.

Дан данас уобичајене узривањање дијагностичке материје јесу туберкулин и мадери. Велика вредност њима састоји се у томе, да можемо туберкулозу и саквају и у оним случајевима констатовати, где нас обичне марино-декарске и бактериолошке методе оставе на чекању. Дијагностика туберкулозе и сакваје помоћу туберкулина односно мадерица била у томе, да температура тела у извесно време по уштрицавању туберкулина код туберкулозних животиња и мадерица код коња болесних од сакваје, почиње да расте и да се пове, дочиим је уштрицавање код здравих животиња без ефекта.

Проналазак туберкулина дело је Роберта Коха. Тај проналазак, тек, до нам је сигурно средство у борби са туберкулозом говеда. Пре тога био је полугласни рад сваког знајућег туберкулозних града на прилода а све мере предузете ради спречавања ширења ове заразне болести, јер се она гради, која бољу од сакривене туберкулозе, нишута мога пронаћи, па се с тога без узрока нишуда уклатити. Али, и код оних града, код којих је туберкулоза већ јако напредовала, често је скоро немогуће било то болест констатовати, и тако је она стога била као сталан извор за заражавање свој подмаица, јер је с њоме остала у најнижој поживитаци.

Гутман у Јурјену (Русја) први је почео радити са туберкулином и већ 1890. године могао је публиковати резултате успешног уштрицавања. Скоро затим отпочео је у Француској Нокар у великој употребавању туберкулин ради дијагностике туберкулозе код говеда, и томе има

Француска благодарити, да данас код њене рогаће марне нема више туберкулозе. И у Немачкој уопштено су важност уштрицавања туберкулина ради констатовања туберкулозе, изналажења туберкулозних града и истребљење ове болести, услед чега је донешен закон, да се ни једно градо говеди не сме завести у килу за прилода стаба (Herdenbuch) које није било подвргнуто уштрицавању туберкулином и оглашено као незаразно туберкулозно. У сједишним америчким државима такође је од стране државе усвојена употреба туберкулина као дијагностичког средства, да се туберкулозна града могу пронаћи и да се могу предузети мере за истребљење ове заразе, и држава уштрица је 1/4 милион долара око безлатног задатка туберкулина пољопривредницима. У Данској извршено је систематско кадежљена говеда туберкулином, а огроман новин који је држава на том предузећу и раду уштрица богато је враћен. Јер се ширење ове болести стапа на пут, која је у Данској у великој размери узела нах код говеда. У Аустрији почели су радити са туберкулином такође већ 1890. године, а интервенција Бреера и др. Дворжака у бетком парламенту, да се она говеда с државном тропку подвргну уштрицавању туберкулином, покрену је велики интерес у земљорадничким круговима за ово дијагностичко средство.

Туберкулина се производи у државној бактериолошкој лабораторији у Бечу под надзором др. Паулгауца, у Коховом институту у Берлину, у фабрици вирае Мајстер Лујдије у Брилингу у Хелсту на Мајну и у Пастеровској заводу у Паризу и у Вудим-Пешти.

Сви морамо помагати да се внодеље овет обнови у Србији и што пре достигне оне размере које је негда имао.

Овим напоменама није циљ да искључују друге врсте америчке лозе из употребе. На против. Изаберио прилике да свакој врсти, која преноруче вреди, укажемо на оне прилике за које највише вреди.

Има прилика у којима не треба тражити ништа друго до Ринарију, која напредује као прба; а има земљишта у којима Ринарија обично ни Портланд, ни Жакс чак ни доњава доза није дала нај бољег оживљава који је дао Еупратрис. Само те прилике треба тачно знати.

Данас нам је била намера, да све неустрашени о Солоншеу извесимо, што изгледа важно по томе, што Солонше може поднети и за врсна земљишта на којима друга не може; а међутим на таквом је земљишту била највише делом засађена доњава нинова доза у Србији на нам се оно не оставља.

КАКО ТРЕБА ПОСТУПАТИ С КРАВАМА ПОШТО „ЗАСУШЕ“?

Од времена кад краве „засуше“, па до телета, треба на њих добро пазити; треба их добро неговати и добром храном хранили, јер од неге и хране за то време, зависи њена млечност после телета. Сваки немар у том погледу, осети се после телета; он се јаво казни. Запамтемо негов за речено време, може крава у млечности у тој мери да ступи, да пда, да се после и најбољим жртвама у прану млечност повратиши не може.

„Суша“ траје обично 6—8 недеља, а код неких врста и дуже, и то се несе схватити као нева мина, јер је код неких врста боље, кад раније „засуше“, боље је за њих и за теле које носе, а боље је и за наступајућу млечност после телета. У опште, а нарочито кад имамо добру краву музарт, не треба да ју пред телетом дуго музимо; јер и ако за 2—3 недеље добијемо нише млека сад пред телетом, добићемо та после телета, не само мање, него и слабије, тање. Муза испред телета, јако слабу краву, а слаба је и вада од те музе у самој млеку, које за то време до-

бајемо; само музимо и пшарино краву и — ништа нише. Има и таквих крва, које по природи својој не могу до испред само телета од „засуше“; али то је по природи, ту нише млеко само натеривамо, и ту је онда самим друга ствар. Па и то се не може сматрати као нека прилика, јер су те краве обично слабије од оних које раније „засуше“, јер доста је, кад крва кроз 7 месеци мора и млека да даје и теле у себи да одржи; ова последња 2 месеца треба ју оставити да се озорови, да се прибере за телете и да се спреми за наступајућу добру музу.

Признато је, да су холандске краве најбоље музаре; оне дају и много и дебелог млека; па овет Холандез воде, кад му краве што раније пред телете „засуше“; он то и силом од њих изнудује. Кад хоће да му краве „засуше“, он их престаје музити два нута дана, по муза само једнашту у 24 сата; додише сваки други, па онда трети дан, и тако врху постуно натера да „засуши.“

У колико су краве млађе, у толико нише треба по то пазити, да за времена „засуше“; тако нар. треба нарочито на то пазити код оних крва, које су с другим телетом, а особито оне, које по природи својој показују да су много млечне. Код оних крва, кад се пред телете дуго музу, прамитићемо, да се телесно добро не развијају, па зато треба код њих нарочито пазити на добру негу и храну, јер би прекореним музом изубили место од своје телетне телене. Само оне краве, које су и у мосу и снази добро развијене, можемо дуже музити, јер оне то могу лакше издржати, а с друге је овет страво то и за њих и боље, јер се на тај начин код њих и млечност појачава; а код свију других крва, треба 8 недеља пред телете с музом музити, јер би се, у противном случају и развитак телета у крви уназидио.

Како краве „засуши“, одма треба краву што бољом храном хранили, да се телесно снажије развије. На ово треба у толико нише пазити онда, ако су првоствале у другој години старости први пут телете. Кад први пут теле у другој години, онда сав тај носа много дакле иде, јер су краве по природи већ развијеније. Па и оне застанују за време „суше“ бољу краву од старијих крва, које су већ нише пута телете, и које су у свему развијеније. У шта-

Туберкули је екстракт вештачко гајених бацила туберкулозе. Његова је реакција неутрална, а да се раствори у води и у глицерину.

Пошто је и у нас рађено са туберкулином у сточарским заводима у Топчидеру, Љубичеву и у Добричеву, то ћемо у једном од нађних бројева Телеса издати резултате тог рада и начини употребе туберкулина а и мишљење наше о мерама, које би се требале предузети, да се туберкулоза вод говеди у тим заводима за свагда искорени.

О. Ренић.

ЗАЛИВАЊЕ ВОДЕНИЧНОГ КАМЕЊА И ЖРВАЊА ОЛОВОМ

Поједина делова воденичног камења и жрвања — нарочито у горњем вамену — усађују се и причвршћују обично оловом. Издуби се јама у вамену, па се онда усађени део залије или баш металним оловом (оловом у кокаду), или оловеним китом. Гдигоја заливају воденично камење оловом само зато, да оловом исправљају тежиште камену. Најпосле сами жетвори, а јом тебије идиари и селари заливају растопљеним оловом или оловеним китом и руне или вулкане, ако се где — временом и употребом — па камену појаве. Заливена места се поравне, па камен и овет служи.

Тај начин израде и поправка није добар и боље творине воденичног камена и жрвања напустите су га. И оно

заливају, али не нише оловом, него другим којим згодним материјалом, нар. сукнором, стипсом, цементом, гипсом итд. Шта нише, има држава где се нарочитим полицијским надзобна заливање воденичног камена и жрвања оловом строго забрањује.

Урок тој забрани је особина самога олова и оловног кита. Истипа је, да је баш олово за тај носа врло згодно, и да се њиме најлакше ради, али је незоде у томе, што је отвор и за муле и за домаће животиње. Ако би, дакле, којом приликом са заливених места доспело и у млино, које ће касније служити као крава људима или као крва стоји, годо би се десити, да их отрује.

Да је то досета могућно сведоче примери (нарочито у Француској, где је тога досета), а доказује и наука. У новине време устепали су гласови, који јављају, да су погротрпачи брашна из овога или онога млина боловали под истим знањима, која се јављају и при тронају оловом. Но где када се дешавало, да у кратко време обале под тим знањима све муштерије једнога брашнара — тако, да је власт морала тражити узрока томе. Кад је брашно испитано, нашло се, да је у њему било олова, а да је то олово у њема доспело из заливених воденичног камења. Времени и употребом расклајају се и разлабаве заливени делови и места у камену, па се олово или оловни кит на њих поине по мало крутини. Окруњене трунке доспу — заједно са зрном — између површина оба камена, па се и оне уште (самалу) и с брашном поимају. На брашму се, наравно, то не може опазити, али је ипак по гласу и

лама, где има помешanih starijih i mlađih krava, treba kladje za vreme „suse“ odvojiti i zasebno hraniti.

Krava, koja je „zasušnala“, mora se davati i za vreme „suse“ isto tako, na jeni i tome mnogi, vrlo mnogi hraniti, kao i kod se žuje. I u tome mnogi, vrlo mnogi greše, što svoje kраве, „suse“ zanežare i slabije ih kраве, zato, što za to vreme nemaju od ne vlake koristi, nemaju od ne mleka, a ne pomišljaju na to, da je tako sama priroda odredila, da se za vreme „suse“ teđe u kрави bolje razvije i jače i razvijenije se oteđa. No pri svej toj, treba imati i to u vidu, da kрава bude dobra i snazna, ali da ne bude, i nesme biti gojazna, jer dovođe kраве teško primaju biku i teško se teđe, a i teđe je od užarenijsih kрава slabije, nerazvijenije je u onšte.

U koliko treba paziti na dobru, čistu, zdravu hranu, u toliko više treba paziti i na negu, na blago postupanje sa stovom kравom u onšte, a naročito za vreme „suse“. Jer u tom vremenu može kравa najlakše da „pobijne“. Sve se mora najzadivnije pobavljati, što bi moglo dati povera pobadivaju, kao bijenje, gurane, vijaenje, suzlaenje, kladjenje itd. Vreme „suse“, najopasnije je i za teđe i za kравu, jer nepažnjom možemo, ne samo da izgubimo teđe, nego i kравu mođe pobavljamo se sa iz osnova poremeti u toj meri, da se za drugo vremena više u stalju da oporavi; a bivalo je slučajeva, da posle jednog pobadivanja, nikada više nije mogla da dovese teđe do vremena, t.j. da ga na vreme oteđa, na i ako je ipače u svemu ostalom ostala zdrava.

Dobrom i pojačanom hranom za vreme „suse“, domađini više ništa izgubio, on je, na protiv, dobio, jer: u koliko je kравa pre teđena jača, snaznija (ali ne deđa), u toliko će posle teđena biti mlečnija. U koliko dobra, mlečna kравa, za vreme „suse“ više mleka dobiće, ali ne doja, u toliko će posle teđena biti u stalju više mleka da da. Ta pojačana kравa za vreme „suse“, obično se zadovoljava posle teđena u izobilju dobrog mleka. Treba znati, da užarene, pretisne kраве, uvek daju više i taenje mleka, a kovolopirne i žiljavije daju i više i deđeja mleka, a osim toga nisu u toj meri podložne mlečnoj groznici posle teđena, kao što su toj boljši podložne pregojene kраве.

Veđu znatnih kolicina olova. Ako se tako brashno upotrebi kao hrana ljudima, van ako se od njega i mešina (trina, osvećava) većovnih gradi krad za maru, lano se može desiti, da od toga obode. Naročito to biva onda kad se takva hrana ili krma teđe vremena upotrebljuje, te se čoveče ili životinjsko teđe — tako reći — olovom protovari.

Ne seba se razume, da će olovo najlakše dospeti u brashno olovo, kad je sama površina kamena, koja međe, olovom zalivena. Pri prirodi pri ne ispaćuje uvek ravna kao što bi valjalo: pri dužoj upotrebi opruni se koja delić sa ne te ostavi jaku, na šta će onda majstori i vodovčari, nego tu neravnu površinu poravne zalivanjem olova. Da se omet to ne vidi i ne uхвати, premađu takva zalivanja i zalivena mesta takvim slojem cementa (ili drugog kog zgodnog materijala), na kamen i omet proture. Prevlaćava od cementa se, naravno, pri upotreba otre i strojni, (palanke) na onda i omet dođe red na zaliveno olovo.

Ono napomenuh, jer svega toga vina i u vas. Ja sam uveren da bi se svima manjim vlasnicima više zemlje, po svima kućama, gde se još irvivaju međe, namno zalivena kamena — i to zalivena bаш olovom. Količno je od toga do sada bilo štete po zdravlje naroda i naše stovne, ne mogu znati, jer na to nije niko ni motrio, ali s pouzdanim mogu reći, da vi ljudi ni stoka u Srbiji ne vodite i uvorinj od ljudi i stoke drugih zemalja. Na kad tako ima takvih slučajeva trovanja, jamčno ih mora biti i kod nas.

Nešto vreme pred teđenje počne više da se širi, ili kako vi volimo, počne kравa da „valnava“. U tom vremenu, do samog teđenja veđ, treba dobro pripaziti na više i kod starijih kрава, a naročito kod prvotelnika. Treba povremeno, ali vrlo oprezno izmuvnati sneg; ako se u njima valjavu svek istovisna sluzina, balava teđenju, onda je sve u svom redu i onda treba kравu od prvome čuvati, da više ne zahladni. No, ako bi se i pored sve pažnje pokazalo, da je jedva, ili više sneg, ispušena „trtinama“, koje se mogu za sneg u vidu dugackih mlažena izvaditi, to su vrlo hrđavi znaci po mlečnoj dotične kраве. I u tom slučaju ne помаже ništa drugo, po da se kравa što češće izmuvna, i da se više na taj način što bolje očisti i mleko „razgala“. Poslednjih dana pred samo teđenje, nabubri više u toj meri, da izgleda kao paduvani mešoni, i onda je veoma osetašava; tako reći, vredovno; na ako se to nadivame kroz nekoliko dana poveća, onda možemo kравu dva, ili tri puta desno izmuvati. Ako se bojimo da će nastupiti mlečna groznica, onda možemo samo željeti, da kравa što pre mleka da. Što je kравa olovom mukre pred teđeja u nesvakom oslabiti, služeće joj to kao predohrana mlečne groznice. Obično najuri mleko u nekoj kolicini tek onoga dana, kad se kравa oteđa, i onda se bezuslovno mora izmuvati, a izmuvati pre teđeja preduzeće se izuzetno saju u naprednim prišicama, kao što je napred rečeno.

D. P. P.

КАКО ЋЕМО ДА ПОПРАВМО СТАРО ВИНО ?

Mnogi od vinodelaćia i vinarskih трговаца питају како ће старо вино да поправи, које има занесених својих mana.

На ово питање дајемо одговор:

Често се дешава да и најбоље однеговано старо вино, и ако није болесно, има неке mane или недостатке, које можемо лако отклонити. То mane или ти вински недостаци, састоје се већном у томе, што се они у вину пеналазе у довољној кolicини, или их напротив у вину има сувише

Да би се од тога сачували, ваљало би, да и сами ванустемо олово, и да се заливање усвојимо други који матерјала нпр. цементов, гипсов, катом од гвозђа итд. Тај матерјала је исто тако добар, а није отрован. Нарочито је zgodan у таквим приликама кит од гвозђа, а него препоручују на све стране — баш и власти. Од преваре при куловним камена могли би смо се и сами бранити од како знамо, да под таквим слојем цемента или другог kog матерјала може бити и олово. Још баш би нас од снаге опасости те врсте одбранити власт, кад би једном за свагда и свима забранила употребу олова при грађењу и поварању камена за млинове и жерне.

Др. М. Ј. В.

много. Ти вински недостатци су обично, вински спиритус — алкохол —, винске киселина, екстрактивне материје, а код првог вина бојећа материја.

Сви ових недостатака, старо вино може имати још и горих наина на име: да оно заудара на бућ — пласав —, да заудара на суд или да је бљутано, да је оно замуњено или преривито — водно — итд. Све оне винске недостатке и мање отакоњеније из старог вина на следеће начине:

1. Ако вино нема довољно винске киселине, мешајмо га са другим киселим вином, те да оно добује одговарајући проценат киселине. Ако немамо киселим вина ради мешања, онда му винску киселину додајемо. Тога ради морамо најпре чинити оглед. Ако смо навинали, да је на један литар оног благог вина довољно додати 1—2 грама чисте винске киселине, онда на један ектолитар додајмо 100—200 грама чисте винске киселине, коју можемо у самој лекарици — апотеци — или дрогерији добити.

2. Ако је вино сувине кисело нпр. има 10—12%⁶⁰ винске киселине, а требало би да има 5—6%⁶⁰ киселине, онда му ону сувиншу винску киселину 5—6%⁶⁰ морамо одузети.

Одузимање сувинше винске киселине из вина може бити на два начина: или неутралисањем ситно исућеним чистиим белом мермером или чистом поташом, или разблаживањем киселине шећером водом.

Ако хоћемо сувиншу винску киселину из вина, које има 10—12%⁶⁰, да одуземо, онда на сваки ектолитар оног киселог вина употребимо грама одузимања — неутралисања 5—6%⁶⁰ киселине 3690 грама поташе или 4000 грама ситно исућеног чистог белог мермера. Прашак од исућеног белог мермера или поташе, предходно замешамо са водом као тесто, на га онда усипуемо у кисело вино. После 6—8 дана вино ће изгубити сувиншу киселину, биће блажије, кога треба после да преточимо у чист суд.

Ако онемо оно кисело вино да поправимо са шећером водом, онда на један ектолитар оног вина додајемо један ектолитар чисте воде, у којој пре тога растворимо 16 килограма чистог белог шећера. Овако измешано вино са шећером водом мешамо у довак у кој је 16—18°С топлота, тада ће оно прећи у врење, а по свршеном врењу биће блаже и имаће исту јачину, као што је пре тога имало, а при тој добиће и резнеће укуе. Ову јачину и резнеће укуе више је добило од оних 16 килограма шећера, јер од једне половине додата шећера образована се врењем угљена киселина која чини вином резнеће, а од друге половине образовано се 8% винског спиритуса — алкохола — те је ово постало јакно, као што је и пре мешање било.

Ако вино именовано са шећером водом лагано прериве, онда на један ектолитар додајемо 1—2 килограма свежестеде — киселине — и 20 грама шинадора, тада ће врење при поменутој топлоти бити бурно, које ће се за неколико дана свршити. Пошто се вино по свршеном врењу динистра, преточимо га у други чист суд.

Пошто смо овом вином разредили и екстрактивне материје, које вино чине пуни на језику, то му оне материје морамо додати, додавањем на један ектолитар 1—2 литра есенције од сувог грошља, коју есенцију справимо на следећи начин:

Узмиемо 10 килограма сувог грошља, отцедиемо од петљеке, изгњечемо и са 15 литара воде кљувајмо пола сата; латину у кљувању грошље додајемо још 10 литара воде, и опет кљувајмо докле не буде света 10 литара чисте течности, и провредимо је кроз чисту крпу, разлијемо је у владе, добро затворимо и чувајмо до употребе.

Од ове есенције додајмо 1—2 литра на један ектолитар сваком оном вину, у кој нема довољно екстрактивних материја и тада ће оно на језику бити пуније.

3. Ако је вино слабо, можемо га поправити мешањем са другим јачим вином, или додавањем 1—2 литра чистог

винског спиритуса — алкохола од 95° на један ектолитар слабог вина. Вински спиритус смео додати вину само на неколико дана пре употребе или продаје, јер он многе материје у вину уноси наравнорно, усред чега се оно замути. Додати вински спиритус вину, мора за неко време у њему да стоји и тек после се може употребити за потрошњу или за продају.

Слабо вино можемо да поправимо додавањем ивнесне количине чистог белог шећера, нпр. ако је вино јакно 7 гради, а жељимо да оно буде јакно 10 гради, онда на сваки ектолитар додајмо 6 килограма раствореног шећера, тада ће оно прећи у врење, и од ове количине додатог шећера образовале се 3%⁶⁰ винског спиритуса — алкохола — и оно ће бити јакно 10 гради. При тој врењу обрадоваће се угљена киселина, која ће му дати резнеће укуе и добиће карактер младог вина.

Да би и ово вино са додатим шећером бурно и за што краће време прередило и њему морамо додати 1—2 килограма свежестеде — киселине и 20 грама шинадора на један ектолитар. По свршеном врењу морамо и ово вино преточити у чист суд.

4. Ако вино заудара на бућ — пласав — на суд, или ако оно бљутано, поправимо га тако исто додавањем на један ектолитар 3—4 килограма раствореног белог шећера и 1—2 килограма свежестеде — киселине — које ће у врење прећи, тим преривањем из њега ће изапасти испријатан мирис на бућ или на суд и оно ће добити резнеће укуе, дакле неће више бити бљутано.

Бљутано вино можемо поправити, кад га кроз сеску конину пропустимо. Но ово можемо учинити само за време виноградске бербе.

5. Ако је прво вино бело, онда му боју можемо направити мешањем са другим првим вином, које има златорену боју. Ако немамо такво прво вино онда ради мешања, онда му природну боју додајмо, коју морамо овако да справимо: Узмиемо 2—3 килограма од свежесг првог грошља коцуркама: од зачвиња, прокучица или шавеза чији је сок обојен, метијемо у један суд, налијемо их са два литра чистог винског спиритуса од 95° и додајемо још 5 грама винске киселине, тада ће се коцурке растворити и добићемо једну интензивно црвену густу течност са којом бledo првено вино обојимо.

6. Ако прво вино има сувине опорине — танина, — мешајмо га са другим вином, које није опоро, или га бистримо са разумљивим беландетом из јајета. За ту циљу, употребимо беландца из два јајета на један ектолитар оног вина и после 3—6 дана преточимо га у чист суд. Тада ће прво вино бити блаже јер ће се сувинша опорина — танина — ујединити са беландетом и стаожати на два суда.

Ако прво или бело вино нема довољно опорине — танина — онда му додајемо екстракта од грошљаног семене у оној количини, која ће потрошача са винском опорином да задовоља.

Овај екстракт од грошљаног семена справимо овако: Усипуемо у кавак суд 100 грама исућеног грошљаног семена, налијемо га са два литра чистог винског спиритуса, оставимо на миру да стоји затворен најмање месец дана и чувајмо до употребе. Опориноу — танину — можемо вину додати кад исућеном грошљаном семену метијемо у пеницу и сусипуемо је обешену кроз отвор врата у суд са вином, тада ће вино из грошљаног семена да издвоји опориноу — танину — и оно ће бити доста опоро.

7. Ако је вино замуњено или се преривало, бистримо га са буди којим средством за бистрење. Од свих средстава за бистрење вина најбоља су за прво вино беландце из јајета а за бело вино рибаља беника.

На један ектолитар жутог белог вина употребимо беландца из једног или два јајета, које треба додати у пену да разумито. Одмерено количину рибаље бенике есенцију у ситну партида, растворимо је у врућој води или вину, да

буде као пихтије, па је успио у мутно бело вино, измењави добро претаканем и онда ће се оно кроз 6—8 дана изобити.

Ако у белом вину нема довољно опорице — танина — тада се оно неће изобити. Тога ради, па 6 дана пре бистрења морамо му на један ектолитр додати 0.2—0.3 литра спиралног екстракта од грофљаног семена, на га после бистрења са раствореном рибањом беншом.

На овај исти начин бистрења и замуњено прво вино са разумењем безацетом, по њему не морамо додати екстракта од грофљаног семена, пошто оно има довољно опорице — танина.

Главну негу сваком поправљеном вину уклајмо преко године у чешће претакану, дозивању и са поља бриљантно чистићу судова, у које смо вино преточили.

Петар Стојадиновић.

ЧИШЋЕЊЕ И ДЕСИФЕКЦИЈА ШТАЛА ОБОРА И Т. Д.

И стоји годн чистота. Печастоћа и гад једе жару. „Господареви очи коља гоје“ кажу наши, а и то је истина, да „тимај благо драги“.

Још јаче се то истиче, ако је реч о домазаци, где је беснава која заразна сточна болест — реинио простред, шад, дрвени петар, сакатија и т. д. У тим приликама је за време зараза чистоћа највећи пријатељ здравом благу, а кад се опет мораја угаси саучањене се да наово не буде само тине, ако заражена места савесно десинфикујемо. Кузне клице дрве се дуго (годинама) на свеу што је долазно у додир са зараженом стовом, па ако их нарочитим средствима не утањимо — другим речима: ако та места не десинфикујемо — могу и опет жару заразити.

Према томе су *чистота* и *десинфекција* сваки средства и протин ширења сточних зараза и *важне чименице за сточарство*. Нарочито се то може рећи за она места, где се жарва са својој прајона земље стиче, као што је то на пример случај у трговачким оборима, по шталама и наслонима друмских механа, по жарњеним товарштима, по жељезницама и паробродским станицама, по местима где се драве сточни тимари и панајури и т. д. С тих места (ако се не држи као што ваља) може се зараза разнати на све стране и учинити гадно штете. С тога неке су државе обратиле нарочиту пажњу на те прилике, и званичним наредбама учиниле, како се таква места *морају држати*.

Наш народ слабо тимари своју жару, а о десинфекцији неће ни да зна. И оно што санитетске власти наређују не завршује, а од своје воље неће учинио ништа. Зато је ваља наша жарва — поред ипаче врло новонских месних прилика, ипак тако слаба и крхљава, и за то у нас — и ако нема збијених места и једно уз друго вичаних шорова — ипак толико сточних зараза. Може бити, да велики део те штете иде на рачун немара и нехата, којим се код нас сточна трговина води, и нарочито на рачун начива, како се град за трговињу на појединим торова луце, с места у место годе, по оборима и механама свлањају свештају и т. д. Тоне треба стави на нут етргони законским одредбама, а међутим сам народ пригубити, да ризике те законе, и да их с тога вољно и савесно испршнује, зато сам и поповрну то питање у „Теклаку“, вавосећи оно што је најважније. Касније законске одредбе могу бити опширније и тачније.

Штаде, свинаке, оборе, наслоне и све ствари, које се употребљају око сточе требало би бар *омаке* нешто по *једнапут добро очистити*. Најважнији дан за тај посао је субота — сем ако је празник — и тага се треба тачно придржавати. Поред тога ваљада би и свуда та места и све те ствари бар *омаке три месеца по једнапут и добро десинфи*

ковати. Први дан јануара, априла, јула и октобра најбоље су за тај посао. И једно и друго треба убочијати у свакој јамој кући, где се жарва шта, а нарочито у домазацима, који купују жару по панајурима, (панарима). Још од неће би најкисоти то било, да се уведе у трговачку и механџинских оборима и т. д. Све да нема првих зараза које ће жару сагрти, кој је ипак тиме негомо: — у чистоти боље напредује, а чистота и десинфекција брани је и од намета, уметица и других болести. Ако се то убочија, мање ће бити шуге, урга, глуста, метљва и т. д., па ће онда наша жарва и вину и кожом и месом боља бити.

Штаде, свинаки, обори и т. д. *чисте се најбоље на овај начин*. Изнесе се најпре све ђубре и сва прострива из њих, уклоне се ствари и дрвенарија, опаче ода свуда прашина и пачина — нарочито по тамним буцањима и заклоњенима — па се онда патос и зидови опитом метлом добро очисте и сагтруку. Где се нечистоћа сашушила и укорешила, ваља је чиме оштрим (апатом ашовом, будаком, и т. д.) прегрети и скресати. Иза тога све водом (и то у јакном млазу и пласкајући) исплаче, па најпосле вредна цеђем (дужина!) или врелом сапуницом!), или још боље — врелом раствором соде¹⁾ прелије и испере. Исто се тако ради и са побијеним стубовима, са доватницама и берчињима, са јаселима, ваљанима и другим прибором око крме и припреге. Тек кад је све тачно извршено, пушта се жарва унутра. Том приликом протресе се и нова прострива. По себи се разуме, да се најпре сачена, док се (јаким промаком) све осуши.

Најбоља и највећинији начин за десинфекцију штала, обора, свинака и т. д. је овај: Из њих се најпре изнесе ђубре, постарија калуга и све покретне ствари, па се онда протресе, зидова и дрво очисте и добро испери. Опако чисти исперу се и исплаћу заглавеним кречом (квасцином маском!) или раствором од калорног креча²⁾. Испирају водом и плавањем кречом почиње се од греда па се свлази илаз завршава, док се не доспе на патос. Ако зидови нису материјом него дељеним и од ваљба, не могу се ни спрвати ни кречити, него ли се сајл с поврнеке скреме. Исто се тако ради, где је место дрвена штаде или ваљба ил од најбоја. Никако поведене зидове најбоље је најпре свуда пламеном осмугати, па тек онда кречом преливати.

Поједини делови од другог ког материјала, прибор и ствари десинфикује се разло — према својој природи. Што је од гвозба (или другог метала) ваља преливати натрпом (наслином), лакош, масном (жрском) бојом или опрати у 5% -ој раствору карболне киселине³⁾. То се може чинити и са стварица и прибором такве врсте, које не подносе креч као што су на пр. дрвенарије, прозори, јасле, вадови од камени и т. д. Кола, у којима се жарва преноси или у која се запреже, амови, улари, жармони, шпанге, и т. д. најпре се добро очисте, па се онда исперу (према својој природи) било врелом кебом (врелом раствором соде) или карболном киселином. Амови на пр. не подносе врло цеђ. Што од ваљних ствари подноси закречу неће, може се и у њој десинфицивати, али треба да стоји најмање 1 сатат. Судови се исперу, обућа се остругује опере и карболно нажаси, а и

¹⁾ 1 део нивела (дуга) на 5 делова воде; или 1 део поташе на 20 делова воде; та смеса мора проризити, па се онда кој пр млаво додеје 1 део спире глупа креча (али сајуи и без креча).

²⁾ 3 дела прира сајуи на 100 делова вреле воде.

³⁾ 1 м. обично куковно соде од бакалина растворни соде у 1 ково воде.

⁴⁾ 1 ваља добра креча нитио се у ^{1/2} литра воде дои се у прах не распада. Тај прај сајуи за поселево ил се вид мете дозивајени воде (1 део праја на 2 дела воде) најпрви кречко масло (жрето и лажно) — Носме дуго заглави стајати.

⁵⁾ 1 ваљ калорна креча (новозн из дростраје) на 3 ваљ на 20 делова воде (жрето и жрето раствор).

⁶⁾ 1 део кувине тачи карболне киселине на 18 делова вреле сапунице — овако нико што је пригубитица при чистићу (пригда 2).

друго oдело се (према својој природи) десиквирају. Што подноси првине у кључалом цеђу, оно се опере; што подноси само само јару, оно се меће у врећу шећ; а што не подноси ни једно ни друго, оно се истаре раствором карбонне киселине.

И живан тит места ваља третирати на првине, где би хувања ваљала могао заостати. Извесно дубре и простирку најбоље је смалати, а смалује се и све друго што није од предности. Места, где смо стоку каили, послужују се прањом од угњена или кљорна крекла или се паталажу кречњим млоком. Смелатили и смалачице из чишћења и десиквирације не смеју доспети на бувањите, где ће их стока и овет наћи него се морају дотег доље смалити. Нарочито не би то смалаче смеде довести у бунар, на улазну и т. д., јер би тако на њих стока највише нашла.

Ово није све, али је за обичне првине довољно. У први мах учиниће ти се, да је тешко и заморно, али ћеш се брзо разуврати. Чим те два-три пута поновим, ићи ће ти као најлакше посао. А што се тиче ових маких издатака, то је за један бољи домаћин тава маленког, да је није вредно ни спомињати — нарочито кад се пониса, да се тим ваљим издатком може сачувати читав тор, читаво село имаће. Ко би у томе штедео, штедила би га за врат било. Још више то вреди за трговце и прометнике, који с жаром раде, јер трговина и промет одмах стану, чим се зараза јави. Чувај, дакле, да до тога не дође!

Др М. Ј. В.

НЕКОЛИКИ НАЧИНИ УПОТРЕБЕ ЈАБУКА

Од јабука може се направити јабучкача некмез, салатно, питије, колачи, а оне се у великим количинама и суше како за домаћу потребу, тако и за извоз.

Зато, што се у нас употреба јабуке још и данас мало цени, свесим је на споме месту, да покажемо оде, све начине њене употребе, да би се ваљма могли користити нарочито кад су родне године, када ни је због тога и цена прво незнатна.

Ред би био да почнемо с *јабучкачом*, по о њој оде нећемо говорити зато, што је о *јабучкачи* написан леп звањак у *Половноредном Календару* за 1898. годину, на воје, ради целине, упућујемо читаоце *Тешака*. С тога ћемо оде описати остале начине употребе јабука, т.ј. *сушење јабука, кување питија, салатка, некмеза и прављење колача од јабука*.

Сушење јабука. За овај циљ јабуке ваља да имају што жељне месо, али ипак да је толико чврсто, да се луска може повезати или за то удешеним сировцама лако одлупити, затим ваља да су најкиселе, мирисаљаве, правна обалка и средње кружноће. Најбоље су, кад у вања има киселине 5% (0.5%) а шећера 10%.

Јабуке но берби треба што боље провентити, на их затим асо су крунице, исећи у кришке, а ако су ситне, онда их само одлупити. И с кришка треба уклонити кожду. Тврдују треба уклонити јер је она несвађаљна. Да одлупиће јабуке и кришке не би попреле, треба их одмах по дуптењем потонити или у славу воду, која је нешто умлачена (50 грама сода на 10 литара воде) и у овој дражи док се не почну солати на десе, или их суморисати, т.ј. ставити одлупиће јабуке и кришке у казан суд, који се може добро затворити, или у омако запалати нешто сумора. Суморисањом киселином која се разлаја тор првацим, кришке и одлупиће јабуке изабелће се врло брзо. Неки наводе да је овако суморисање некодјево за здравље, али је пошвиш испитивањима утврђено, да поје првацим суморисања које се предузима на 10 минута пред сушење, може успети само 0.005% суморисање киселине, дакле

далеко мању количину по што ове има у мноштву вина и да већ после 14 дана и та мада количина сасвим изама, те јој се траг и не примењава.

Јабуке у кришкама могу да се суше тако, да се кришке подлажу и да буду усправне. Подложне кришке оуше се раније за поновну времена, по усправљене кришке али усправљених кришка може стати на деси 2—3 пута нише по подложених кришка. Целе јабуке, из којих је извађена тврдина, треба рођати на десе јабуку до јабуке но тако, да са отвором најаду на десе, како би ваздух пролазио кроз тај отвор.

Сушење јабука врши се у неким сушницама у којима се суше и ваљма, па се и само сушење врши у главоине на исти начин. Разлика је у томе, што оде може бити јака топлота за 10—15°C, дакле 90°—100°, те се отуда и сушење врши брже.

Јабуку су суве кад звече. Оне су тада тврде, али после некое времена омекну; могу се угрбати и буду нешто теже, јер уснују неку количину ваге, по томе не губе никулико од своје трајности.

Французи имају нарочити начин сушења јабука. За овај циљ узму ситно и средње јабуке, одлупи их, изваде из њих тврдину са семеном, на их затим кувају у кључалој води док одмеку, као сок. Кад то буде поређају их на десе и у сушницу која је топла 80°. Онда их држе док се не затворе све шупљаве (поре). Кад то буде онда их изваде из сушнице и овако притисну (пресују), на, кад се исхладе, унесу их поново у сушницу. Тада треба да је топлота у почетку 80°C, а касније 95°C, на воју их држе дотле док се скоро не оуше. Скоро суве јабуке изваде из сушнице, па их поново асо јаче притисну, тако, да не буду деље од 12 мм. (као пресоване смокне) и кад се добро охладе, унесу их још једном у сушницу, да се потпуно оуше. Кад се оуше и исхладе, потресе их шећером са свих страна, завају у хартију и ако се суше за продају спакују у сандучиће.

Најбоље је, кад се за наковање сутих јабука, би биле сушене на буди који начин, употребе сандучићи који ваљају до 25 кг. Најире их треба обложити белом или шареним хартијом, тако, да се прајенама хартије могу јабуке и озго покрити. Јабучкача треба напуштити сандучиће до изнад његових ивица, т.ј. да впре за 3 см, а потом их руком притиснути, да покљонац притисне. Кад то буде, онда се прајенама хартије покрију јабуке озго и покљонац закује.

Питије (пича) спремају се или од отпадала који се добијају првацим дуптења јабука за сушење, или од целих јабука.

Ако се праве од отпадала, онда треба на сваки 10 кгр. отпадала усуну по 1 литар воде и затим кувати док добро одмекну и кад то буде, онда сок процедили кроз платно или пак. Да питије буде ваљма, може се додати на сваки литар сока до 500 грама шећера. Сок се потом кува у земљаној шерени или бакреном суду који је добро каласица, док се не згусне као сирца. Да питије буду провидне, бистре, треба за време кувања додати на сваки литар сока отприлике по 1 казењу вањиницу истугане креде која је прилично добро пречишћена. Кад се питије исхладе, ивадице се вања судова који се новеку бешком или пергаментском хартијом. Од 30 кгр. отпадала добија се 15 литара сока, а из овог на 4 литре питија (суцаца).

На исти начин кувају се питије и од целих јабука које се преходно исеку у кришке.

Салатка. Од јабука најчешће се прави *вањинско салатка*. Јабуке се исеку у кришке и дода толико воде да кришке у овој отргав, на кувају док толико омекну, да се славоку могу вабадати. Затим се варује у тај или овеће платно (организа); платно се повезе и као кад се сври, чиме притисне, да се сок оцеди. На сваки литар и по сока узме се

1 кгр. шећера, шећер прелије соком и кува док се капљање на тавлицу не почну нијетосати, мешајући марљиво да не би загорело, а да слатко буде провидно, додаје се на литар сока по једна кашичица истуцане креде. Слаткији, пошто се охлади, напуни се судова и пожеу хартијом.

Овако слатко може се кувати и од зеленх јабука, само тада треба узети два пут неку количину шећера, а може се приредати и од јабучане док још није преревда (управо шире), кад се дода наведена количина шећера и даље кува на исти начин.

Пекmez од јабука кува се на исти начин као и питије и разлива је у томе што се дуже кува т.ј. треба да се толико узгусе да „мешаљка“ може стојати исправно. Да не би загорело, треба мешати непрестано, а најбоље у облику подожене (∞). Пекмеzu се може додати мало лимета и каравџа, да буде укусији. Ниже треба напуни суд док је још зрео, на кад се охлади суд извезати.

Ако се пекмеzu дода на сваки килограм по 206—300 грама шећера, онда се добија: *мармелада од јабука*. Често се мармеладе праве и од зеленх јабука.

Пекmez може се кувати и од отпаданг прикладог го-тољовна јабучаначе, а и од делах јабука, које се пре тога исеку у што ситније кришке.

Добар пекmez добија се од *јабука* и *шећерне репе*. За овај циљ узму се ранне тежине слатких јабука и шећерне репе, па се заједно кунају до одмеку, затим се сок оцеди и кува док се добро узгусе на ватру напуну судова. Од киселих јабука пекmez није тако провидан као од слатких јабука а и нешто је дошћег укуса. На овај начин приредује се пекmez и од *јабука* и *крупшак*.

Колачи од јабука припремају се на исти начин као пекmez, само кад се сок процеди, дода се на сваки кгр. сопа 120—200 грама шећера. Кад је пекmez куван, метне се па лесе које су пре тога застреве хартијом. Лесе ваља да су од галваникованих (цинкованих) жица и да им је рана везе најмање за 1 см. јер у тој дебелини треба да је и пекmez у деси. Лесе се затим утесу у сушњаци која је загрејана 60—65°Ц, и ту се држе док вода из пекмеза испари највише делом. То траје према томе колка је пекmez 12—24 часа. Кад се пекmez осуши, онда га ваља синути са десе, а одмакнени сушњером уклонији хартију, па га затим исећи пожеу деспара у колачиће. Обична је дужина ових колача 5 см. а ширина 2.5 см. Од 1 кгр. пекмеза може се добити око 400 оваких колачића. Колачића пакују се тако, да у сандучици нема више од 1 кгр. Сандучица се пре тога обложе дено хартијом.

Користи које имамо од јабука као што се види врло су велике.

На последку да поменемо и то, да се јабука употребљава и у *лекарствима*.^{*)} Тако од киселих јабука и жолца (пошља) сирваља особити екстракт (Extra ferri malati) који се у лекаришту често употребљава, и од зеленх слатких јабука готови се одевр (дрожак) за стипљане патре и противу кашља. Кување или печење јабуке сматрају се као добро средство за чишћење, а печење употребљавају се често у месту кашља. Сок од јабука сматра се као добар лек противу пролива а одвар од коре са стабла, нарочито с корена, као лек противу барских грозница.

— Т.

В Е Л Е Ш К Е

Људске изабацине. — Сада је време чишћењу пузница, јер се у летње доба тај посао и не може да врши из обзира на здравље људске. Ђубре из пузника врло је

важно средство за љубрење њива, јер је врло снажно и најекспандивно од свег љубреца домаће стопе. Сем тога оно брзо дејствује и дуго траје. С тога је штега и грехота љубре из пузника неуопотребити за љубрење њива. Ужасно греше они који изухки и не чисте, већ га затрпају кад се напуни, на копају нов. Тим начиним не само да пропада тако драгоцени материјал за љубрење њива, већ се загађује двориште, бунарска и изворска вода у близнаји, па и сам ваздух у тојко доба. Ето тако греше и они, који печетошу из пузника износне и просипају у јарге па је затрпавају. Најзад греше и наљаче па се одговорност и они који љубре из пузника просипају у реке и ратове. Разумни пољопривредници купују и ступо најлажију љубре из пузника, јер знају колику снагу оно има и како перверлативо унешња родност земље. Са свих такх разлога, треба љубре из пузника износити на њиве које су мало подале од доњва у којима се живи, па га што је могуће пре азорати. Ко само једном нађубри своју њиву овим љубротом, уверени смо да неће пропустити ни једну зиму а да свој пузник не очисти и љубре не изнесе на њиву, да му не досаи тај драгоцени материјал неуопотребен дуже од године дана; и да ће расипатица где тога љубрета има и ко га нема где употребити, да би се извазко на своје њиве. После се не смеже забити кад је у нашој литератури, ма како прљав он изгледа. На љубре се прериво гледа, али без њега нема здоба.

Сијање сераделе. — Серадела је врло снажна храна нарочито за говеда и коње. Она је таква и као зелена, и као покосена и осушена, а даје добар принос, те би ју требали имати пољопривредници да сију.

У пролеће рано, чим снег стане, наступа сетва овога, а она се обично с осени у пролеће и с ражи у јесен сије. Сама за себе не сије се јер даје мало укуса.

Д-К.

Сијање ране жрвке по снегу. — Једни руски практичар штеде да је сијање ране жрвке по снегу особито угодно за сува земљишта.

Ради тога се деја приутоговано рано још о јесени, а сијање се не врши док се не отопља, док не прођу опасни мразеви. Тада, када се по снегу може да види свака семка, када је могуће одредити размак, да ли је довољно густ и равномерно носен, — тада се сије.

Посипати семе одоко снегом, затрпавати га, није потребно, јер птице нерадо једу семе од жрвке, а у осталом и не могу намети стварне штете.

Кад настути отапање снега, семе се с водом уклаци у земљу, и усаде велике количине влаге самог пре ште, него кад би се посејало по свој земљи.

Сијање по снегу могуће само на равном земљишту, иначе би вода сво семе спалакала.

Д-К.

Крвава и лап. — Под тим насловом, „Деревина“ доноси из лера П. Падучена, на угодном месту, једно врло дено и за пољопривреднике корисно саопштење из сопствене његове практике. Вредно је, да у главном то саопштење даје и до срских читалца.

Он се жали, како су му краве, и ако на доброј храни: ливидском сену, мекњива рожним и ованској јарми, инак слабо млечне биле, све дотле, док им случајно није почео давати дрожду од ланеног семена, из којег је узле већ био исцедно. Чим су краве у храни почеле добијати ланеног семена (дрожде) постале су млечније, дајући *доп* више млека, него на другој, иначе јакој храни.

Шта значи и колико вреди имати добијати више млека — познато је сваком пољопривреднику!

Али, да би се он уверио: да није то само случајност, престаде кравима давати Дрожду ланеног семена и млечност њихова онет сиђе на стару меру! За тај отпочне онет давати Дрожду, и онет онет отпочну давати два пут више млека.

*) Види *Лекарство биле у Србији* од Др. Саве Петровића.

Он, већи, сад краше храни дрождом ланеног семена уз иначо слабију храну; и хвали се, како су му краше и мачевије и пушије.

Услед повећане производње дана у нас, нарочито како ће се она све већма проширивати, и ми ћемо имати ланеног семена одвише. Не би се погрешило, кад би се то семо, пошто се из-а њ испеца уље, давало кравама музарицама уз другу храну. **Л—б.**

Не ваља мапати вањашњу стоку гасом! — У многим приликама употребљују гас као средство против вањшу, шуге итд., али има много случајева, где је употреба гаса врло штетна и опасна билд. Пре кратког времена беше два несретна случаја. Један довад намаже свог драгоценог пса гасом по леђима и потиљку, да га тине од бува ослободи. Одма затим престане нас јести, и погне јако дркати и црнати, на за 5 дана и утине поред све неге и лечења. Још је горе промао један сељак. Неснам ко му рече, да своје краве — 7 на броју — које бехе вањашне и шугаве, гасом намаже. После 2 дана скапују му две краве, а остале су подуже времена боловале. Дакла им је сва опаша и направиле се по теку ризи, сигурно услед јаког обавицавања. Музе је имао и маревни лекар, док их је повратио. **Б. Р.**

Тегљиво, блатно вино, даје се на следећи начин повратити. Пре свега је нувано, да се у друго, често буре преточи. Али нега треба, овако преточити: На сламинку прикљачи повећу решетку од једне валцава (канте), која има што ситније рупице, на једну ту решетку нека вино у шаваљ тече. У шине прикљача је овако преточено бавало вино постаје жито. Немогуће ли ово, онда дођа на један хектохатар вина 15 грама тегљива. Тада треба у мало вина на ватри растопити, на овако малаг у вино саустити и буре с вином одма добро исперутати. Овако треба вино мешати кроз 8 дана по два пута дневно, и вино ће се повратити и биће жито. Но ако се већ друго дана не би опашо бољатак, жито бива, кад је вино од шине тегљиво, онда треба на један хектохатар додати још и 100 грама растворене срежње киселине. **Б. Р.**

Угар треба пред зиму дубоко прегрвати, не платко јер врло може само у дубоко узориној земљи своју благодет да покаже. И најчирнија галинуца измрине преко зиме у тој мери, да се у пролеће у прашину, тако рећи, од плуга одваја. У дубље узориној земљи и зимња ће алага буре да продре, на ће на такој земљи сваки пролетњи усев баше и сигурније издржати летњу жетвину и сушу, јубре ће се лакше и боље прегрвати у храну, и онда ће и усев у сваком смислу много напреднији бити, а домаћини ће веће користи довести. **Р—б.**

Против смолотона код вољака препоручују разна средства, од којих по нека и скупо стају и не помажу толико, колико проста земља. Видно сам ту употребу у једном великом вољачу код Веча. Свака је земља зато добра, али је повајбоља масна глина, али још боље шљавца. Кад је смолотон при дну дебла, онда не треба ништа друго чинити, до само вољу за толико земљом окривити. Да се смолотон покрије. Ако је земља сува, онда ју треба овластити. Услед тога ће смолта постати жигла, докније ће побелити и бити бистра као вода, смолотон ће ослабити, и не ће га за неколико дана и постати. Да се она рана сасвим залече, потребно је 6—8 недеља. Но ако је смолотон више на стаблу, или на некој грани, онда треба од шљавце направити блато, и подеље обложити овим блатом ово место где је смолотон, на га узевати врхом. Овај облог мора бити увек влажан, мора се сваки дан квасити водом. **Р—б.**

Да се прегуље коните код воња залече, препоручују у ловије доба жед и жуги носак, и од једног и од другог треба узети подејнаку количину, на умереној ватри растопити и добро смешати. Ову смесу треба једном

четкином горе и доде кониту и све пуштине добро премазати, али пре тога треба кониту малаком водом добро испрати и очистити, тако, да нишалој жубрета у пуштинама не остане. Кад се то тако неколико пута повтори, нестане нуштина — она ће сасвим зарастати. **Б. Р.**

Маховину на ливадама можемо најбоље утамати добрим дрвањем. После дрвања, треба ливаду и добро наубрвати. На тај ће се начин најбоље постити цел. Изузетна су само маљка места, која треба претходно одводњавањем нуштати. Дрвање треба извршити добрим гвозденим дрвањем, тако, да се површина ливаде добро распара. Неки препоручују само ошалоно дрвање дрвеном дрвањом, али такво дрвање неће нинта најдети, или врло слабо, а јако дрвање гвозденим дрвањем, не само да ће маховину погнати, него ће и ливаду у тој мери распарати, да ће на ноу боље ушљавити свака природна моћ, те ће и трава много напредније, много бржије порашљати, јер ће на то много боље ушљавити и својест, и изаду, и роса. Нинта неће при то дрвању шкоти, ако се по нека жила полева и ушину, јер ће остало буце после тога много напредније бити. Тоо прилаком погнатићемо и многи коров, а у корист осталих питомих трава. Маховина спречава порашљивање најпотребнијих и мириславних трава — подотавића — које свако само начинују, јер, у колико је у осну више мириславних трава, у толико је боље и село. Маховина није само средство алаге, него и мршавог земљинца, зато треба ливаду после дрвања и жубрвити. За жубрење ливада најповољније је добро сатерено брњиште (комост) и шено. Осим тога, треба и сва белаја места, на којима је трава шуграва, засејати добрим смесом високих, слатких трава и добрим, мириславним подотавицама; и на тај ће се начин дубље заштити повратити, јер кад би се та прилаја места и дубље исполушена оставила, на њима би порастао и узео маха коров. **Б. Р.**

Чипшење гусеница. — Код нас је ушло у практику да чистиво вошке од гусеничких гњезде рано у пролеће. Међутим се то доба већ настаја и други важни послови који кад се почну не престају више до зиме. С тога на чипшење вољака од гусеничких гњезда ваља раније мислити. Има година када се готово целе зиме може тај посао усенити и лако да врши. Онда одмет с дрва ошавце на прече одце зиме, кад год нема снега по вољака, може се тај посао вршити. Ето и оне зиме још ниско имали обављања снега, на што да то депо прече не би употребили и на чипшење вољака од гусеница? У осталој и по саме вошке боље је кад се гусеничња гњезда раније чисте, док још нису нушта набубрјали, јер се докније самки чипшењет гњезде лако објајати пуцају на штегу вошке и годишњег рода. Сад је време да о овоме мисле наши вољари, на двана слободан час на повољном времену употребе на чипшење својих вољака од гусеница.

Да бурад не цуре. — Мање нуштине на бурдама могу се потпуно запунити да буре не цуре, на овај начин: Треба узети 6 делова савијске масти, 4 дела соли и 3 дела белог воска, па све ово метути на ватру да се маси и воску растопе и у врху раствор угути 4 дела пресејаног селеса. Овом смесом док је још врућа треба омалати пуштине, пошто се најбрже што баше утну и усуне. Кад се смеса олади буре ће престати да цуре.

Против изданака на вољака. — Пошто је да оно шљавца и другог кочитвањем воља често избјигу изданка, који одузимују снагу вољца те и мање рађа и дошње напредује и мање живи. Узрок избјавља изданак лежи у повреди жила докније вошке. С тога при ошављању вољака или при копачу и оралу испод вољака треба то шпати на уму на не копати и не орати тако дубоко да би се жила повредила, јер жила нису дубоко под земљом нарочито с тога што се коштљаче воће не сме слатити дубоко. Вошке одгајене од изданака, више избјављу изданке.

Врло добар прашак за зубе, прави се овако: узми добро печене горње коре од хлеба, па ју на жару сагори и у прах студи; овој прашку додај мало обичне соди — на 15 грама прашка, 3 грама соли. Све ово добро измешај и употреби као и сваки други куповни прашак.

Т. Р.

Г Л А С Н И К

Пчелар. — Тако се зове нов пчеларски лист који покрене наше Пчеларско Друштво под уредништвом свога председника г. А. А. Живановића познатог нашег пчелара. Срећено нажну четвртедиња на позив на претплату на овај лист, који доносило у данашњем броју на последњој страни.

Законски пројекти. — У Министарству Народне Привреде припрема је неколико нових законских пројеката по струци пољопривредној. До сада су, по сазнању, редовани ови пројекти: Пројекат закона о унапређењу сточарства; Пројекат закона о унапређењу воћарства; и Пројекат закона о државним економима. Како ови тако и остали пројекти закона који су још у раду, изашеће се првој Народној Скупштини на одобрење.

Подела потоња поплавањенима. — Ово дана отишли су изасланици одбора каинемеданских свечаности за помоћ поплавањенима, у Мораву, да страдалицима поделе помоћ коју су добри људи на то дали. Прво ће поделити помоћ у селима на ушћу Мораве, која су највише страдала, па ће онда у Мораву наставити свој пут по овом патриотском послу.

Личне вести. — Указом Његовог Величанства Краља од 27. пр. м. постављени су: за контрактуалног опр. шумара прве класе за државне шуме у ср. студеничком опр. рудничког Влахеда Ригер, досада контракт. опр. шумар друге класе за државне шуме у срезима жичком, округу крушевачког и драгачевског и тринавског опр. шумар друге класе за државне шуме у срезима расиског и оверугу крушевачког и драгачевског и тринавског опр. шумар четврте класе истог округа; за контрактуалног окружног шумара треће класе за државне шуме среза алексиначког и моравског опр. шумар и срезе расиског и оверугу крушевачког Славко Јуџић, досада контрактуални економ III. класе Министарства Народне Привреде; за контрактуалног опр. шумара прве класе за држ. шуме у ср. колубарском, подгорском и ваљевском опр. ваљевског и ср. црногорског опр. уличког, са седмисте у Ваљеву, Драгутин Браљовић, контракт. шумарски инспектор III. класе; и за ласара четврте класе шумарског одељења Мин. Народне Привреде Ђоста Поповић-Андријанић, сиреник правних и практикант министарства финансија.

Нови утемељачи. — За чланове утемељаче Српског Пољопривредног Друштва упусли су се: *омигана беланска* у срезу космајском опр. поднавског и г. *Петар Драгићковић* трг. из Матровице. Хвала им!

Кољико је како се виногради засађују? — Управо се не зна, кад је лоза постала потоња биљка. Не је било од вајкада у дивљем стању на јужној обали Касијског Мора, на Кавказу, Арарату, Тапу итд. и старија је од најстарије историје људске. Како, да је праотца Ноје прво почео садити винограде и неговати лозу. Eshmaden-ски калдуђери још и данас показују виноград, што га је — тобож — Ноје несада засадио. Винограда је било већ и у праисторј Сврји, па онда се лоза даде ширала. Фенички трговци доносили је најпре на Грчка острва — нарочито на Хиос — па касније и на европско копно (Грчку, Италију, Аустрију, Француску, Шпанију, Немачку итд.).

У Аерику и Америку пренешена је лоза много касније, па и сад се тамо слабије вегује.

Д-р М. Ј. Б.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11^{1/2} печатаних табака, а стаје само пола динара.

Књижарама 20%⁰ рабат за готов новац; растурачима једанаеста књига на дар.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

чепни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 табака свитног слога с бележником удошен за цен. Цена пола динара у обичном, а 1 динар у оном новоу.

Претплату треба слати издавачу

Д-р. Димитријевићу

пчелару, председнику владарско-вољарске Задруге, Сарајево.

ХРВАТСКИ ШУМАРСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОД. 1898

Објављен, да је „Хрватски шумарски календар“ за годину 1898, теџа XIX у сретнајшем облику и знато проширеном садржају у штампарији Ј. Харгтамана (Kugli i Deutsch) доштампан, те се за лабану истога већ сада *незавршено* примљу.

Цена календара је 1 фор. 20 новч. по комаду.

У Загребу, месеца Новембра 1897.

Ватрослав Рачић,

кр. вен. пукаџ. надзорник, као уредник и издавач.

Сиремљена је за штампу и даће се у рад чим се јави сго претплатника нова књига

ВИНОГРАДАР

ручна књига за целогудино виноградарство и подрумарство. Величина преко 200 страна великог формата.

Цена за Србију 3^{1/2} динара, али форниту и по.

Претплата се шаље до краја новембра месеца оно године писцу и издавачу

Д-р. Бранку Илићу

виноградару и агроному у Врчку (Werschota, Ungarn)

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

ПЧЕЛАР

ЛИСТ СРПСКОГ ПЧЕЛАРСКОГ ДРУШТВА

Српски пчелари да би сложивије и корисније погledi да раде на унапређењу сувременог пчеларства у нас, удружили су се и образовали **Српско Пчеларско Друштво**, које ће у смислу својих **Правила**, имати и свој лист под именом **Пчелар**.

Пчелар ће излазити једанпут месечно на табуку.

У њему ће се у рубрици **Чланака** претресити како практична тако и теориска питања из целокупне гране пчеларства.

Пчелар ће доносити **Дописе** о стању пчеларства у појединим нашим крајевима. Он ће у **Јавној говорници** одговарати на сва питања из пчеларства која му упуте српски пчелари.

На последњу у њему ће се издрљиво неговати рубрика: **Белешке, Пчеларски Гласник и Приказ књига и новина по пчеларској грани**.

Први број **Пчелара** излази ће 1. Јануара 1898. године, а цена ће годишња бити: за Србију 4 динара. Ван Србије 5 ера. или 2 еор. а. вредности.

Пошто се лист има издавати једино од претплате, то Српско Пчеларско Друштво моли и позива све своје чланове, пчеларе и пријатеље нашег привредног напретка да се на лист претплате, а пчелари да својим радомима за **Пчелара** припомогну, да лист одговори своје позиву и најозбиљније настојау да **Пчелару** што већи број претплатника прикупе, како би се листу опстанак могао осигурати, а Друштво ће са своје стране учинити све, да се лист што боље уређује, како би задовољно потребу наших пчелара и како би се пчеларство у нас уздигло на ову висину, на којој прека наши економски интересни и треба да стоји.

Претплату и радове ваља слати Српском Пчеларском Друштву у Београду.

Српско Пчеларско Друштво **неплаћене** поштомке не може пријати.

27. Новембра 1897. год.
у Београду.

ПРЕДСЕДНИК СРПСКОГ ПЧЕЛАРСКОГ ДРУШТВА
И УРЕДНИК „ПЧЕЛАРА“

АЛЕКСА М. ЖИВАНОВИЋ.

СЕКРЕТАР,
Станислав Симић.

Цена наших огласина: Од четити врсте од једног ступца по 10 нара дни; од осталих вршних писмени по 15 нара од врсте и ступца.

Већни огласина од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пода стране 10 дни. (5 еор.) четврт стране 8 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 нара дни. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 јестивије.

Преглед 48 и 49. броја Тешака: Чланци: Резултати упоредних проба с позим сумицима за сушење шљива. — Дена у Польопривреди. — Када и где може ступарство напредовати. — Како треба хранити и поступати с крвама пре и после телења. — „Солонис“. — Како треба поступати с крвама лонито „засуше“. — Како ћемо да поправимо старо вино? — Чистиње и десине-екција штала, обора и т. д. — Неколики начини употребе јабука. — *Податаци:* Бактериологија у служби полиопривреде. — Заливање воденичног кањена и крвава одоном. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Књижевни огласи.*

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 5 ДИН. НА ПОДА ГОД. 4 ДИН. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ ОВЕГ ДРУШТВА ПОДРЖИВА, ВОЈНИМ СТАЛНОМ КАДРА И ВАДИ. ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОДА НЕДЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕТЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. **ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФР. 5 ФОР. А. ФР. ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ УПУЉУЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** Претлату примају и пошти. На основу најновијег реџника од 1869. год. № 204 БЕРНСКОГ ДРУШТВЕНОГ ВОДИ ПОШТА ЕКСПЛАТВО.

ГЛАСНИК И НЕДЕЉНИК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖИЧНИ ОДЕСР:
Боста Црногорац, Алекса М. Живановић
и Анта Голубовић.

ОДОВОРНИ УРЕДИНИ:
ИТШАН Ж. СПАСИЋ

ПОЉОПРИВРЕДНА СИЛА СРБИЈЕ

Датум година „Тежак“ познато је, да државни расходи Србије расту из године у годину, јер расту и њене државне потребе. Ово нам најбоље доказује проучавање државних буџета за дужи низ година.

Ово растење државних расхода није штетно само у том случају, кад се оснива на расту привредне снаге њених привредника. Ова се снага не огледа само у Польској Привреди са свиња њених гранама, него и у рударској и прерађивачкој привреди; али једно зато, што о њених последњих гранама немамо потпуних статистичких података, а друго што је наша пољска привреда главни и скоро једини извор нашег богатства, сматрају, да је она главни ослонац и нашем државном буџету, и резултати, до којих буден дошао, неће бити толико нетачно, да нам ови поремете привреду код наше земље у њених битних потезима.

Проучавајући буџет за један период времена од осамнаест година, за време од 1879. до 1896. г., уверавамо се, да је буџет расхода за 1879. годину био 17,533.880 д. а године 1896. 63,355.606 д., порастао је дакле скоро четири пута, што се јасно види из ове таблице:

ЦЕЛОКУПНА ВРЕДНОСТ ИЗВОЗА од 1879—1896 године.

ГОДИНЕ	УПОРЕДНИ С ЕДИНОМ РАСХОДА ЗА ЈИТИ ГОД.	
	ИЗНОС У ДИНАРИМА	ЕВРЕТИ РАСХОДА
1879	38,880.762	17,533.800
1880	35,212.269	18,170.520
1881	40,127.146	23,199.570
1882	40,334.090	31,068.040
1883	40,232.484	33,041.580
1884	39,968.706	35,815.450
1885	37,625.299	36,210.950
1886	40,718.677	44,460.000
1887	36,130.038	44,460.000

ГОДИНЕ	ПРОГРЕСИ У БУЏЕТНОМ РАСХОДА НА РСТЕ ГОД.	
	ИЗНОС У ДИНАРИМА	КУБНИ РАСХОДА
1888	38,999.099	44.460.000
1889	39,065.883	46,196.864
1890	45,840.561	57,527.084
1891	52,279.825	60,110.595
1892	46,451.656	63,450.958
1893	48,010.435	63,623.868
1894	46,023.249	63,623.868
1895	43,390.451	63,355.606
1896	53,385.969	63,355.606

Ово повећање буџета државних расхода ослања се углавном на наш пољопривредни staleж, зато је потребне да разгледамо оне изворе, из којих државни расходи прве своја средства; нека сачуна да су ти извори — наша привреда, а на првом месту износ њених производа. Изворе за ова државна плаћања морамо дакле тражити у Пољској Привреди са свима њеним отаџбинама, а углавном у оном делу њеном који се изводи. У наред изложеној таблица, навео сам поред сваке позиције буџета државних расхода и колико је те године извезено наших производа, који су скоро све сам производ нашег пољопривредника. Посматрајући ту таблицу уверићете се да је до године 1885 закључно износ наш био већи него што је државни буџет расхода, али почев од 1886. године, државни расходи јаче расту него ли приходи од нашег извоза. Тако видимо да је 1896. године извоз изнео на 53,385.969 динара а буџет државних расхода за ту годину био је 63,355.606 динара, вене над доладо општинског, срењског и окружног пререза у 5,112.454 динара, онда је он порастао на преко 68 милијуна.

Дакле док се за време од 1879—1896. године буџет државних и општинских расхода повео од 17 на 68 милијуна динара, докле се наш земалски извоз повео од 38,880.762 динара на 53,385.969 динара, што значи да су се наши државни расходи увећали за 18 година четири пута, а наш извоз није се увећао ни два пута.

Али ова слика изгледа још израчичија кад знамо, да ни истина извозимо робу у вредности на 53 милијуна, али за те узвиозимо страну робу до 40 милијуна, дакле имамо вишка у нашу корист само 13 милијуна. А кад од овога вишка одвијемо суме годишњег плаћања на име азвута и интереса за наше државно дуговање, округло у 18 милијуна динара, онда се види да смо у деовити годишњем са 5 милијуна динара. Овај и раније деовити наше подирујемо вишком који смо имали до 1885 године. Да ли смо ни ту готовину ранијих година већ испришали, то је тешко доказати сигурним статистичким подацима, али судећи по деовитина буџета, који се из године у годину јављају, колико би смо закључили, да смо већ испришали ову готовину коју смо од наших старјих наследили.

Али наша ала није само у томе, што је наш међународни биланс на нашу штету; он је потенцирано и фактичног малобројашу наше Пољске Привреде. Појазан је да се неће веровати нашим голми речима, те с тога морало за доказ овог тврђења прибави статистичким подацима, па на колико они сувопарни били. Наше опште добро, наша отаџбина, заслужује да њени синови подложно потрбују пажњу слици нацртаној немим али неупитним бројевима.

До сада су извршена два пописа пољских производа Један попис извршен је 1889. године а други 1893.

Ова, овде наведена таблица казује нам колико смо, шта, и у којој вредности произвели једне и друге године.

ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОДУКЦИЈА У КРАЉЕВИНИ СРЕБИЈИ 1889. и 1893. ГОД.

ВРСТА ПРОИЗВОДА	У 1889. ГОДИНИ		У 1893. ГОДИНИ	
	КОЛИЧИНА У ТОВАРИМА ОД 100 КГР.	ВРЕДНОСТ У ДИНАРИМА	КОЛИЧИНА У ТОВАРИМА ОД 100 КГР.	ВРЕДНОСТ У ДИНАРИМА
Кукургуза	4,775.931	43,604.250	4,604.255	34,461.351
Шенице	2,282.832	28,870.086	2,374.823.9	25,232.509
Раки	271.999	2,279.353	334.479.6	2,780.009
Јечма	545.083	4,731.329	548.211.2	4,118.013
Овса	635.837	5,948.545	473.765.9	3,751.670
Крупника	97.408	734.715	72.081.4	538.810
Кадје	14.510	217.655	7.255.2	108.834
Проса	4.593	45.930	8.153.1	122.370
Шаме и сламе	10,304.587	25,761.467	7,707.013.2	19,263.646
Пасуља	324.559	7,834.854	273.354.5	2,878.709
Сочина	2.451	73.547	4.609.4	50.181
Кромпир	195.466	1,665.379	217.830	1,672.739
Купуса	342.424	3,424.240	313.339.9	2,977.298
Востана	194.066	2,425.830	92.410.9	1,808.319
Дрва и бела лака	41.623	711.559	58.562.8	1,198.423
Остали баљетски производи	38.433	384.330	13.066.1	130.711
Лана конопља и дувана	78.053	6,750.877	70.299.7	6,575.073
Сена	8,057.596	36,823.214	5,061.205.9	23,944.452
Шљана	7.716	37,808.998	7,390.719	32,976.132
Вина, ракије и др. у ВЛ.	832.338	19,143.780	420.977.6	20,613.230
Панрија			11.755.9	234.223
Патлаурана			14.872.9	41.682
Јабуба			229.244.7	3,411.960
Крушана			121.170.8	1,815.561
Ораха			34.311.1	686.236
Семева понољеног			19.370.1	776.279.4
Семева ланеног			2.866.2	115.595.3

Ови производи нису подложени ове године.

Из ових података види се, да смо исте године после 1889. произвели кукуруза мање и по количини и по вредности, пшенице — више по количини а мање по вредности, ражи више и по количини и по вредности, ова мање и по количини и по вредности; баштенских производа с малим изузетком мање и по количини и по вредности; трговачких бљавка: дувава, конопље и лана мање и по количини и по вредности — у опште спајујућих производа 1889. год. било је произведено на 228,329.900 дна. а 1893. год. 192,274.022 дна., производња нам је дакле била у 1893. години нава за 36,055.878 дна.

Да ли нам напредјемо у сточарству, видимо из ове таблице:

	Грла стоке		Вредност	
	1895.	1890. г.	1895.	1890. г.
Кова:	169.735	163.391	24,610.174	12,285.600
Говеда:	915.403	819.251	78,434.045	61,015.365
Бивола:	7.471	8.494	395.272	—
Магараци и Магли:	1.778	1.575	47.658	64.770
Свиња:	904.446	908.699	14,497.018	10,105.698
Оваци:	3,094.206	2,963.904	19,467.912	20,374.668
Коза:	525.991	502.738	2,925.602	3,395.598
	5,619.030	5,374.956	140,377.681	107,241.707

У години 1895. нађено је више кова, говеда, ована и коза, а осталих животиња било је мање него што је било у 1890. год. За ових пет година увећао нам се зметак у стоци и по количини и по вредности, вредност се наше стоке за ове време увећала са 33,135.974 дна. Дакле вредност пољских производа и стоке износила је 1889. односно 1890. год. на 335,571.607 дна. а год. 1895. 332,651.703, — дакле последњи попис доказују, да смо у нашој укупиној Пољској Приреди имали навак за 2,919.904 динара.

Ово је слика нашег природног става; ови нам подаци показују: да ли напредјемо или овадамо, а у чему напредјемо, а у чему слабимо.

Ова слика постаје још краћија, кад споменемо, да је и распоред овог богатства врло неразмјеран, јер је земља, као основа земљорадњи и сточарству, врло неравноло распоређена. Наш предни статистичар, г. Бог. Јовановић, био је тако добар, да ни ствари на расположење нештатних статистичких податке о распореду земљишта међу нашим земљорадњацима. Ови су толико научни да ја не могу да се уздржим, а да их читаоцима не споминем, да сам икоо прелице, да их пре 2 месеца споминим посетоцима земљорадничког конгреса у Крагујевцу, који сам приликом читао своју расправу о *увећану земљорадничког кредита*. —

Ово, што су за побољног хришћанина десет наповести божијих, то треба да су за сваког држављанина, за сваког привредника, за сваког мисленог Србина, који пушта на своја уста реч: народ, држава, оцабрина, — подаци из ове таблице, коју ћу сад навести, а која показује како је земља распоређена међу нашим земљорадњацима. По тим статистичким подацима било је:

Број домаћина		
КОЈИ СУ ИМАЛИ ОБРАЂЕНЕ ЗЕМЉЕ	СВЕГА	У ПРОЦЕНТУ
Од 1-01 — 1-50 хектара	23.582	9.64
" 1-51 — 2-00 "	23.528	9.62
" 2-01 — 2-50 "	22.476	9.19
" 2-51 — 3-00 "	19.678	8.05
" 3-01 — 3-50 "	17.011	6.95
" 3-51 — 4-00 "	14.735	6.02
" 4-01 — 4-50 "	12.953	5.30
" 4-51 — 5-00 "	10.867	4.44
" 5-01 — 5-50 "	9.378	3.83
" 5-51 — 6-00 "	7.489	3.06
" 6-01 — 7-00 "	12.382	5.06
" 7-01 — 8-00 "	9.001	3.68
" 8-01 — 9-00 "	6.499	2.66
" 9-01 — 10-00 "	4.930	2.02
" 10-01 — 11-00 "	3.698	1.51
" 11-01 — 12-00 "	2.675	1.09
" 12-01 — 13-00 "	2.099	0.86
" 13-01 — 14-00 "	1.631	0.67
" 14-01 — 15-00 "	1.311	0.54
" 15-01 — 16-00 "	1.009	0.41
" 16-01 — 17-00 "	899	0.34
" 17-01 — 18-00 "	581	0.24
" 18-01 — 19-00 "	510	0.21
" 19-01 — 20-00 "	405	0.16
" 20-01 — 30-00 "	1.806	0.74
" 30-01 — 40-00 "	459	0.19
" 40-01 — 50-00 "	159	0.07
преко 50-00 хектара	148	0.06
У опште: . . .	244.591	100.00

Нека је ова таблица и приближно тачна, на је опет страна.

Све сам ово навео само да би све и приближно имали верну слику нашег природног става. Из овога надам се да сте се уверили, да је наша главна привредна чињеница: пољопривреда. Ви сте се уверили, да неке грине наше производње опадају а неке расту. Ви сте се исто тако уверили, да држава више трони, него што је наша извозна трговина, уверили сте се, да смо од 1885 год. у трајној дојавцу, који подмирујемо још вишом ранијих година.

Ви сте ја мога говора, приликом друштвене славе, штампаног у 43. броју „Тешка“ ов. г. сигурно стекли уверења, да напори Срп. Пољопривредног Друштва расту, али да Друштво није у стању да пружи српском ратару онолику помоћ, колику он с правом очекује и од српске државе и од српске интелгенције. Нашу снагу тронио више на све друго, али сигурно најмање на подизање благостава наше рођене земље. Све нам је пресе од наше привреде: и политичке слободе, и војска, и судство, и полиција, и просвета и спољна и унутрашња политика, прече нам је, велим, све од наше привреде, на чајој снази почивају све ове установе. Ја сам уверен, да сваки интелгентни Србин више зна о свему другом, али нај-

наше о привредном стању и снази своје рођене земље, он о овоме лако разбiera, чшто се боји, да га онама не укаља, кад помисли на нега и негов посло; привреда народна је за нега ситан посао, много важнији питањима разбiera он своју паметну главу.

Читаоци! Ми смо сви из ошаника почили, не окрeћемо главу од онога, који нас храни и поји, урачунали се што пре, јер може лако изгинути тренутак, кад ћемо се кајати за наш нежар прена овом животном питању, само се ваља бојати, да не буде све доцка, да не буде све изгубљено.

Примио сви на посао. На онеме пољу бар можемо се сви сложити. Прихватити плешниту задњу пољопривредног Друштва, сви колико нас има, да ће имати и наш ратар и стојар, а поред њих живљемо и ми, који се бавимо другим корисним радомима. Нека не буде Србина, који није члан онога Друштва и његових Подружница. Уђимо у средину наших ратара, позовимо их и светљих, ваља је све то врло потребно. Упознајмо се бар с најоштријим појонима о земљорадији јер нас то знање неће ни мало онести у нашим стручним знањима. Нека се нашим заузанима прекрли наша отаџбина привредним дружинма; приближио се нашем ратару и стојару, корисним саветима он није неприступачан, јер му је наша помоћ потребна.

Читаоци! Ја сам у својим излагањима кратак био, али сам вам дао доста стваре грађе за размисљање; дао сам вам верну слику наше привредне ноћи. Ја ћу снажати да сам постигао свој циљ, ако изазовем на стварни рад све нас: како оне, којима је судбина ове земље поверена, тако и оне, која играју на каку улогу у нашем јавном животу.

Рама Милошевић.

ПОДЛИСТАК

ВЕСЕДА

Говорена у саворној негодности први 28. септембра 1897 год. приликом 1-ве годишње пољопривредне подружнице осп. крајиног.

„Въ потѣхѣ твои, спѣс, азѣбѣ твоѣ“.

Рекло је Бог зрелом човеку.
(Варг III, 19.)

Драги хришћани и поштовани слушаоци,

Пошто је милостив Бог створио овај крајски свет и све што на њему видимо и невидимо. Он је за тим створио и човека по слици прваци својој обдаривши га разумом и слободном вољом, — тиме га је поставио господаром над целим светом и дао му право, да њиме управља, да са њиме располаже и да се користи са силама стварима што их је створио, реканши му: „да се од онога труда и рада храна, надржава и усавршава“.

Више је хиљада година пронао од створена света и првих људи, разни су се народи напонали песима крајевима земље наше, и човек је обдарио разумом божјим учини напреду у знању и мудрости, што га је пузда материјала да одржи свој живот, или задовољство да свој живот пријатније проведе. — А ево како:

Примена гвоздених плугова без дрљача и ваљака код нашег народа

Једнострана примена гвоздених плугова има поред добрих страна и своје лоше стране, кад се једнострано примењује.

Орачи дубоко гвозденим плугом а дрљачи пошрво брањом од трња, то је као и недрљачи, и застати на поља рада.

Орање ралином је плитко, она преврће само плитку површину по њивама, која се лако растроши а пуна је билићних остатака. При таквом орању довољна је и брања од трња, која њиву изравна у толико да семе покрива и заклопа од тица а израва и мање празнине по њивама да се не би довие зими образовале.

Са примитивним орањем иде упередо и примитивна брања, ту дрљача не би ни могла да ради од нагомилане траве и стриње која остаје више на површини њива.

Други је саспан рад орања са гвозденим плуговима, они дубоко задиру у земљу, изваљују читаво бусење и да се њива припреми за сејања није довољно само изорати, то је рад тек у подовоци, но треба бусење нарочито ако је сува разбити и раздробити ваљима и дрљачом, изравањати то припремити земљу за сејање.

Примена ваљана и дрљача по њивама је код нас тако ретка да има читавих округа где ћете наћи само по неколико привредника да их примењују а има округа где их никакво и нема.

Честати да кива и време разбују бусење, па онда сејања, и то у Новембру и Децембру не само што се одојна са сејањем и ваљана семена при каиљању изираше, но је код многих и труд узалудан, а засејаји као што многи привредници сеју преко бусења на дрљачи брањом, значи само пола више засејаји јер се код ваљине на трид неће исплатити.

Привредник мора да се потруди да сеје, кад је време сејања а савршенијим справама и добром заштитом да савлада земљишту а не да чека на боловакно време, јер није свака година погодна за рад. Мало је требало да да ове године оштету њиве не засејаје пшеницом.

У почетку го и без крова рођен човек, — а изгнан из раја због тога, што је преступио заповед божију, — морао прве дане живота свога проносити у пелнама, али му ово не би пошло, на смисли и начини себи колбје, па пазје и одело, да сакрије ваљугу своју и живљаше у подлобима. Но пошто се здуство за тим умножи, то укидеше да их ово не одговараше удобности, на мислише и саградеше себи кућу од брвана, плетара, после од четених цагла и камена, да се сагуна зина од хладноће а дети од велике топлоте, — да се живи удобне и здраве, — и најпосле, палате и двореове.

Но како у почетку човек не имајаше никакних орђа чиме би се помогао да себи што сагради, то га разум угину те он употреби руке и ноште своје, пошто му ово бејаше слабачка орђа, он на скоро опет замени са немоћнама а то, са дрвеним и каменима. Али, иако по мало постаде човек разумнији, он пронађе разне руде, па се снасти у дубину земље и из ње извади сребро и злато, гвозде и олово, бакар и друге руде, узмеше оне топити и орђа себи градити. — Овим начином удојчи човек снагу своју и као снажнији постаде господар над целим светом, као и над животњим и зверовима имајући орђа са којима бејаше у стању да их наваља.

И кад узме човек да изрази речи, он се поче разговарати са људима који живљаху у туђинским даљинама, куда и он сам никада не дође, — те тако узме човек да се разговара преко писка.

Затим се не задовоља путовањем по свој земљи, но

Грљаве стране оваковог рада очигледне су. Семе бачено преко бусева пада у бразде између бусева и ту се нагомља а на бусеву не остаје ништа али редно се које зрно задржи, тако да кад попише на пробоје по њима, видети се да на већој површини од половине нема жита, а прашине се попуте коровом, који густи и оно мало жита што попише. Напомињемо семе између бусева претрпа се браном или дубоко или остане непокривено, те и кад кљња једно друго спречава у расту, а принуђено између бусева у браздама израња је ризица за пољске мишеш и тече да га лакше поуне.

Тако исто тако семе strada и при суворазини јер се ту њага задржава а о кишној јесени и претлеу и да не говоримо, то су онда праве ловке по њима, у којима продајало жито веће и пропада.

Из ових кратких напомена довољно је да се види, да овакав рад може бити само на штету ошме који тако ради.

Савршенији дуговни потребују и бране и ваљке те да се земља може на време прирешити за сејане.

Ипеном добар привредник не може се поносити нишом поред добре запреге и гвозденог плауга нема дрљаче и ваљка. Само такав привредник непрестано ради и на време може своје њиве да засеје а не да чека криву и кад оре и кад сеје. Такав привредник може унапред очекивати добру жетву, а ко и даље овако ради као што смо напред споменили за њега се може рећи „У пола рад у пола и жетва.“

Жив. Јанићијевић,
професор.

С В И Ђ А Ц

Свињац (свињарак) се прави за свиње, за ону вису потребу, коју човек подмире себи крњом а стопи кошаром. Свињац је стаја, у којој ће се свиње спаљати од рђавог времена и од израња, и у којој ће наћи одмора и отиошника.

Свиње не треба пуштати да нођавају по пољу на рђавим временима и мрзевинама, јер онда не могу да на-

замисли бродове, на се усуди плонети преко градних дубина и морских из једног дела света у други, не страшећи се буре ни пучина морских. — После начина бравојас (веллегре), да се са својим пријатељима о проветити и трговини може се једног краја света на други кроз неколико хишта разговарати, што је од пре тако обавештење и разговор једва могао бити, тек после дугог путовања кроз неколико месеци. — Па начини железавица, да човек као еволути, мулветном брашном пролеђа преко огромне просторије за неколико часова, што се то толико од пре, са тешињом трудом могао прећи тек после неколико недеља, и да проесе за по два три дана свога путовања толики број људи и другог тешињког трговачког материјала, колико је од пре ведањом времена носило неколико хлађа коња или волова а са путовањем по неколико месеци.

А што се пак тиче разних других проваљача: као фабрика, вештина, волонпривредних справа, заната, гајена сторе и других новонарођених корисних радова и вештина, — не знамо о чему би и споменули, када се то из дана у дан као из воде извире и нице, а све новине и новике: — и до сада се је дошло до таквог степена савршенства, да оно, што је од пре не давном времена радило по неколико стотина радника сада ради са усоненим справама за то, само по два три радника.

А сада је на реду да се запитамо, како ми стојимо са нашом земљорадном индустријом и трговином?

предују, нису здраве; а и хране више треше тада, него кад би од непогода и мрзевна биле склоњене. Сем тога, свиње треба поћу држати у свињаци и због тога, да не би чиниле штету, јер се дању од штете могу и чувати: поћу је то теже и несмогљиве.

Да су нам свиње направиле, поред доброг храњења, пузан је добар, видак, чист и тогао свињак, које сваки полонпривредник може направити без великих средстава и без големог труда: довољно је само побити на осушитој жету дуготрско коље, ослести га, па њећу то коље набајати са своју страна сламу, или другу какву коровину, само на једној страни оставити толика врата, да свиње могу сасвим комотно изаћи и улазити. Треба пазиати и на то, да се врата не остављају с оне стране, се које најчешће дувају хладни ветрови, који умањавишу топлоту у свињаци. (Овог направити прост кров, па поврзати сламом, сеном, шавном или каквим коровом.

Место коља могу се дувором свињац направити и од дуготрског пољета од прџае зброваг, дескован или другог ког, па исто овако назабити сламу или друго што, као и у дуварове од коља.

Још је најбоље свињац правити видак, по свима техничким и хигијенским прописима. Задатије је свињу оних, који то могу, и који желе гајити свиње у ширем обиму, да имају прописне задане свиње.

При прављењу свињаца треба пазиати и на то, да је довољно простран, да свиње, кад легну, имају довољно простора и кохиције.

Под свиње треба често прострати сламу или какву другу суву коровину. Кад се та простирка испала, треба је износити на ђубриште, и ноњавати је чистом.

Треба пазиати и на то, да место око свињаца није каљава, и ипошто не треба свињима давати храну пред вратима самог свињаца, јер онда у њему и око њега свиње праће још веће блато и нечистоту.

Кад се овако ради, свиње ће бити здраве, крешке и напредне, а и њиве ће хране тронити.

Др. Ј. И.

Кад почнемо да говоримо о овим странама нашег развитка, морамо са великим болом признати, да смо врло мало, на овом пољу корачали напред.

Зар не оремо, не копамо, не сејемо, не жањемо и т. д. — не радимо ли нашу земљу на онај исти начин, и са овим справама, заплата и средствима, као што је обрађивана земља још од најстарије? — Где су нам справи и алати за обрађивање земље, као у других народа? Колико имамо наше земље ратарских њива и земљоделских уштеља, који ће научити народ боље обрађивати земље? — Та колико су у маси нашег народа само гвоздени плугови распрострањени, — скоро врло мало — а на страну све остало, што се односи на боље обрађивање земље?

Зар не видимо, где ни дана у дан, наши занати оудају, наше занавијаче заћају се другог посла, да би себе и своје породице издржали? — А то све због савршенијих заната у других народа, док код нас иде све по старом...

А како израђујемо наше сировине, као: коже, дој, вуну и т. д. На ово имамо овакав одговор: Погледајмо себе од нете до главе, и на одећу на нама, как се запитамо, где је оно израђено и одшта је? — Израђено је све на страни — изван наше земље, а од рођених наших производа, које смо ми, наше сировине за једину цену продали, а по скупе новце, овако као што носимо — прерађене купили.

А да ли бар трговиња нама које у неколико да нам надокнади то, — што због несавршенства наше земљорадје заната и индустрије губимо, продавајући наше производе који се на страни не израђују, као: шљавце, жито, масг и

КАКО ТРЕБА ДАВАТИ СТОЦИ ТЕЧНЕ ЛЕКОВЕ

Нешитним снајмањем течних лекова оболелој стоци у уста, може пре да јој се нашкоди, него ли да помоћи. Кад коњ добије насти (коалну) или кад се код говечата јави надути, потребна је брза помоћ, с тога се обично, пре него што дође сточни лекар, употребљавају разна кућена средства, као што су теј од тирпше, млеко, уље, вино итн. а при надућу говеди, сламбјанкајет у смеси са салунином или раником, кречнина итд. Оне и сличне—лековне сипа стоци у уста сваки овако, како мисли да је најбоље, али при свем том многи из незнања врло често греше.

Брза помоћ, при појави таквих акутних болести, сасвим је уместна, само ако се употребе одесни лекови и ако се болесном граду сипа лек као што треба. Но обично се при сипању лека стоци у уста грешн већ тим, што се сувине високо држе глава и што се језик, који баш потпуноме гутање, излуче до половине и што у рупом чврсто држи, а нехитни лек брзо и без престанка сипа лонцем или каквим другим судом, који има широк отвор. Ако болесно граду, услед оваког погрешног начина давања лека, не може да гута, онда му неки још рупом стегну дупник и грљан, и онда није чудо, што се грљанови наци отворе и омогуће лакше продирење једног дела течног лека у дупник и надућа. Ако животиња одмах кашљанем не изабаци лек, који је странуцином понао, може да се јави врло опасно запаљење плућа.

Да не би дакле једну болест лечили, а другу исто тако опасну изазвали, треба при сипању лека бити врло пажљив. Не треба стоци сувине високо подићи главу, а не треба јој ни језик држати, јер јој је неопходно потребан за гутање. Исто тако не треба притискивати и гладати грљан и дупник. Нарочито пак треба да то вази, да се дов полако и непрекидно но мало сипа. Док животиња један гутљај не прогуте, не треба други сипати у уста.

За сипање лека не треба употребити лонац, чашу итн. већ лимену флашу са уским грљанем или јаку виску флашу, јер се њоме може боље и у мањој количини сипати лек у уста. Грљан флаше не треба турати у уста с преда, већ

са стране, да га животиња не би случајно зубима раздробила.

Нарочито треба пазити при сипању оних лекова, који се у води не растварају, већ по течности плавају, и при давању других средстава, као што су салмијанкајет, салуница итн. јер су још много опацији од осталих, ако случајно зају у дупник и плућа. Мање су опасни чисти растори галауреове соли, а теј, који се пре употребе добро пропеци и довољно смлачи.

Добро је пре сипања лека испрати стоци уста водом, да не би остаци хране, који се можда у устима налазе, с леком понали, јер у том случају може стока да се загрипе.

В. Ђ.

О СЕЈАЊУ СТОЧНЕ МРКВЕ

Мрква, звана *rena*, или *шаргарена*, врло је добра и здрава храна како за људе, тако и за стоку. За људску исхрану сејемо и гајимо мање, палементитије, слање сорте, а за храну сточну гајимо ове крушнице сорте, о којима ћемо и овде да говоримо.

Мрква добро храни и говече, и коња, и свињу, и оцу, и пилега, и пчелу — а за сваки случај, треба ју нарочито и спрешити, о чему ћемо други пут говорити, а сад ћемо да упознано наше привреднике са сејањем и негом ове корисне биљке.

Сточна мрква има у главном две сорте: *крешну* и *белу*, а обе са доста другачијим видовима главама, т. ј. горњи део у њих толико је зелени, колико изнад земље расти. По доброти и изданости обе су једнаке, и само бић рекао, да је бела слања. Да се потпуно развију, треба их $6\frac{1}{2}$ —7 месеци. Ове сорте још одма у почетку много брзије порашају у диме од свију осталих сората, па стога између њих и не може да порашају трава. Њима не досађује ни суша ни влага, а много су изданне и употребљане, не само за исхрану сваковрне стоке, као што сам већ напред рекао, него може добро да послужи и за исхрану људску.

и т. д. на оних пијацама, које те производе најбоље плаћају?

Па и за ово питање немамо повољног одговора. Јер лудино да се наши производи јединици, од производа из других земаља. Наша је рана и наша је маг јединица од мадарске и влашке ране и наше. Наше су пљиве јединице од бојских и француских пљива. Томе је узор, што ми не узмемо и већемо да се трудимо да израдно те производе као наше суседни нам народи.

Из свега наведенога остаје нам, да пригравно земљорадњу као једини извор нашег материјалног благостања, јер ми нисмо на мору и талини трговачкијим местима, као неки народи, те да туђе производе проносимо из једне државе у другу, и тиме себе неопходне потребе да заруцајемо. Но ми смо народ земљораднички и сточарски, пак трудимо се да набавимо добрих учитеља и да подигнемо у сваком округу земљорадничке и ратарске школе, те да се и ми научно као и други суседни нам народи, да бољу сточку гајимо, боље земљу обрађујемо и отуда веће користи имамо. Надустреја и занатства треба да половимо сву нашу брзину и пажњу. Старојо се дакле и радимо, да се и код нас отпочне пређавање наших сировина и завођење различних фабрика, као и усправљање занати, ради нашег и народа нашег благостања.

А за пред тога је у нашој отарбини заснована пољопривредна дружина Јонге пре 28 година, која стоји под највишом заштитом нашег премислаоца нам Краља Александра I-вог.

После ове, у нашој земљи установљено је по разним окрузима више подружница, од којих постоји једна и у овом нашем крајинском округу чија је управа сада прва пут приредила изложбу од свију домаћих производа и прерађевина, па је живо настојавала, да се из спонга места — села овог нашег округа, што више и што бољих производа пошље, те да том приликом видимо: шта нам народ из овога краја производи и где се што најбоље израђује. У исто време управни је одбор обећао, да ће по могућности и награде дати за најбоље производе у оцу и спрешенијим и савршенијим земљорадничким спрехам и алатима. А народ ће нас том приликом видети разне справе и алате са којима се лакше, брже и боље израђује, па и практично проуча: видети: разне и боље врсте семена, стоке и прерађевина, и томе подобно; — што све ово врло много допринесе унапређивању наше привреде. А одбор што је ово приредно, заслужује сваку похвалу и признање.

Не могу прећутати, а да сада не напоменем и са болом у души не осудим Ладићу неких од нас, а нарочито земљорадничког staleана, — што показује скоро свагда неповерење према старешинама и доброствелцима својима у свакој прилици и при свима у овој корисним предузећима, као што то није изостало ни у општо прилици, јер је већина у овом нашем крајинском округу отаџала учешће у изложби с тога, што су протурени лажни гласови: „како се овом изложбом иде на то, да се савијне стање изнад власти, па да им се после и нећа пороза одреди!“¹² Док нећути циљ је ове изложбе, као што имао пре напоменуемо,

Како оне далеко у земљу продиру, а могу 50 и више сантиметара дугачке да порасту, то време тома и земљу треба дубоко проработи и тако ју спрешити, да се мршве у њој што боље развину и порастити могу, и кад то буде, онда ћемо од њих имати праве користе.

При неки овим мршвама, препоручујем следећа правила којих треба сваки строго да се придржава, ако жели од свог рада праву корист да има. Та су правила:

1. За сејање сточне мршве треба изабрати добро земљу, а и чисту од травуљина, нарочито од ипривене. Ако би се нашло неко земљиште, које је за неки усев прошле године љубрено, онда га за мршву није нужно љубрити; но ако је земља слаба, онда ју треба, што раније, поубрити арални сагоревањем љубретома, јер мршва не подноси вршишо љубро.

2. За сејању одређену земљу треба добро, и то два пута проработи; потребна је дубљина 30—35 сант. После овага треба јаву предвајати и брањом поравнати. Ако би иза орања и дрвања остало повећаних грудвама, њих треба будком на мотком наврнути.

3. При крају месеца марта, а ако време дозволи, таи ће, треба мршву сејати. Што семе пре у земљу дође, таи ће брже и сигурније нићи. Ми сејемо „омањко“ за сејачу и на врсте — редове. Последња је начин боља. За сејање на врсте треба имати брадлар, у којем су зуби 30 сантима од један од другог удаљени. За већи брадлар нужна носуља, од једног кова и два радника; један да води кова, а други да управља. За мањи пак брадлар, нужна су два радника само, од којих ће један пући, а други управљати. Брадлице треба сад семе, што ређе, посејати. Семе не треба ничим мешати, ни сувом земљом, ни песком, само треба при сејању припазити, да се не сеје у густо. Пре сејања треба семе добро истраћати, да га очистимо од оних маља, којима је задешено. Али се данас по семенарницама продаје и чисто, годо семе, само је мало скупо. Ако је за мршву одређено земљиште песковито и сувло, онда је нужно, да се пре сејања за једно 36—48 сати натопимо у млакој па устајаној води, јер ово и најбоље може сејач и много вредније, једначије посејати. За један хектар треба ће 6 до 7 килограма доброг и чистог семена.

да се свакоје ставне поправни и осигура ради напретка и благостања њиховог и народног.

Драга браћо и поштовани слушаоци,

Завршујући сада овај међ срцама говор, гласом наше свете криве позивам вас и молим, пригдамо сви ову устаповљену пољопривредну подружницу међу нама, која ће нам од велике помоћи у животу и газдовању нашем бити. — Она ће нам припајати нове алате, разво оно семење, жита, ранио облагоуорођено воће и дрвећа и виново дозе; — на ће нас позвати, како ћемо са малим трудом више и даише и боље приредити и унапредити се можемо. Она ће нас дакле да спасе од свију невоља и негодта, те да би и ми припајемо могади да достигаемо западне народе који су од нас са знањем и уметношћу далеко измакли.

А искористимо из народа нашег лака, превару, себитност, грамазност, непоштење и остале пороке, па на нешто тога, сви који смо за то позвани и сваки пријатељ свогта народа пресејајемо у свој народ: љубав отаџбини, љубав владаоци, љубав близакмеу, поштење, искреност и све што се као ни болитку народном.

И тада ће наша отаџбина да постане најваиша башта у којој ћемо као у рају срећни и задовољни бити, јер смо се по божијој воље владали у Азији: што смо се од свога труда и рада издржавали.* — Амин.

Јон. Стојановић
варош негоднишк

4. После сејања треба брањом семе претриати. Где земља не би била са свим чиста од травуљина, онда треба сваку врсту с једног и с другог краја, са по једним шилком обележити, да би се могао знати правац сваке врсте, јер би се иначе при првом плевљењу, док је мршва још мала и са травуљином измешана, и многа мршва могла пошупати. На чистој мршви то није нужно; ту ће се свака врста чиста показати као зелени гајтан.

5. Прво плевљење, а уједно и прањење, настаје три недеље после сејања, јер се онда младе биљнице већ добро распознају. При првом прањењу не треба мршву никакo дирати, само ју очистити од траве, да у редовима само мршва остане. — Три недеље допније, имају биљке већ 6—7 листова — пера. Са ју треба разређивати, и то тако, да биљка од биљке добије растојање од 13—15 сантима; то је довољно и за најкрупнију мршву; поваљено биљке треба узмећу редова напавити.

6. После тога, врло ће добро бити, да се земља између редова пренона и мало на мршву нагрне. Доцније, кад се биљке рашири и сву земљу око себе закрила, не треба оно мршве ништа више радити.

7. Оно Митродана настаје жетва — вајење мршве. За вајење треба уграбити ветротни, сув дан, јер ће се поваљена па ветру, боље усунути, што је врло потребно, јер се не сме пре утрлатити, док се довољно не просуши. Мршву вадило аноном, будком, или двороком, са вајењом мршва и репе нарочито сплавним рогуљама. Где је земља лака и влажна, онда можемо оно мршве, што много из земље пошлајују, и рукама вадити; али је сплавној ситуације пошупити рогуљина, јер се онда најваише ломе, а предомљена мршва несме се утрлати; предомљене морамо одмах тропати.

При вајењу треба ни одмах, оштрим ножем, посећи биљке до саме главе, да га ни мало не порезу и остале. Мршву је најбоље кад је више ниша, остављати у издужених тропинама. Треба ју лепо сложити у виду кућног крива (Λ), па добро покрити земљом. Неки ју превару најпре сламом, па онда земљом; али се из искуства зна, да то није добро, јер слама хоће испод земље да труне, па ће онда и утрлати мршва да се укарне. Добро смењено и земљом добро покривене мршве, ако су утрлате на ошедном сувом месту, држе се врло добро до самог прелећа. О израци рание сточе мршвом, прогосворимо други пут.

Б. П.

О ДАНОМ СЕМЕНУ

Истина, на омањим просторима у опште, али кад све скупа уземемо, доста се лама (ветена) у нас гаји, и онет зато неможемо га нигде видети у тој дужини, и да даје тако танко владино, тако њине ковал, као у другим земљама, где се при гајењу лама боље налаз на све оно потребе, које производња доброга лама усвољана. Ми имамо крајева, где су све прилаице тако подесе за производњу доброга лама, да не може бити боље, па ипак је владино сјај и дебело и кратко, а теме је најважнији урзок на првом месту семе, па онда и сам начин сејања. Јер ми хоћемо што по реч, „трасуља“, ми хоћемо од једног истога стабла; и танко и дугачко владино, па и добро семе, а то — не може да буде.

Ни код једног пољопривредног усева не зависи успех у тој мери од избора семена, као код лама. То најбоље они знају, који се у велико баве производњом лама, па они зато никад не жале ни труда ни трошка, да набаве добро семе са стране, одажде, где се зна, да је лап у Европи најбоља, а то је руски из Ливонда и Курланда. Та набавка семена обилато се владилају у преврсно влакно. Па и одажде није свако семе једнако; једно је

боље од другог а толико, што се једно од другог боље спремило, или што се у виду неких околности сејало и развијало. С тога треба сваки, који жели то семе да га има, да се обрати *свесрдно* препродавацу, семенару, јер га у малој количини не може непосредно само набављати. И најбошње семе из поменутих руских крајева, боље је данас, и од нашег најбољег домаћег; о томе су нас уверили и свесрдни оштри у овим земљама, које су много подесније за гађење лана, но што су наше, на ипак своје произведено семе продају за деђење ула, и за изношење лана набављају *укуп* руско семе. При набавци доброга семена уопште, а нарочито ланенога, не треба гледати што је оно скупле, оно је и боље; у овом случају била би штетна неуверена, јер би више штете но уштеде донирала.

Од доброг ланеног семена тражино оно: *Оно мора имати потпуно клинастост и снагу*, јер само она може рачунати на *успех* и *дугачак* лан, јер у кољано је лан гушћији у толико ће нам и тањи конач дана, а *тањи* и *дужи* клина, *то су најважније особине доброга лана*. Успетна заванис од млавогне посевалог семена на испесном простору. Дужина заванис појавијене од земље и времена за преме пораста, па онда од семена и укупине. Ако само посевало семе нема потпуно, здраву клицу, онда ће, ако се у обичној количини посеје, бити лан ређак, и онда ћемо добити и мање и дошпије лана, јер ређак лан много страда од суше, и онда тврђе и деље влакно даје. С тога треба, пре свега, да се тачно утвримо о проценту клинастости дованог семена, а то ћемо најлакше утвршити, кад узмемо 100 зрна и посејемо у једно сандуче, на њему онда ишитај, колико ће од њих сејати зрна изићи; ако икни 95, онда је добро, и онда ћемо се преме томе при сејању управљати.

Из Русије *невесредно* добијено семе никад није чистото, укуп има у њему и семена разних траутача, а нарочито има: *овљане косице*, тог опасног урветача лана, па онда *горушине*, *повојина*, *лањка*, *чичка*, *жује робе*, *овушине*, *модрине*, *васкуле*, *зубице* и *бробике*, које треба пре сејања извађити; по из добрих семенарица можемо добити истина мало скупле, али сасвим чисто ланено семе.

Добро семе треба да је отворено смеђе боје, да је нуно и да му је доња врх, одакле клина избија, мало сивије. Још га неки пробају у води и натри. Кад саспемо добро семе у воду, оно ће са својим потпути: дошпије ће клинати по средњим водом наливене чаше, а хрђаво ће клинати на површини воде; а кад послепе семе на прело гноаће, ређице на усјајан натриј. оно ће, ако је добро, прштати и одеквазити, а ако је хрђаво, оно ће жриво сагорети.

И опет, поред све нашке може се догодити, да за скупе паре добијемо лоше семе; ика несвесних препродаваца и код семенара. Има семенара, који и домаће семе на име руско продају; па с обзиром на све то, треба нашим полупредајцима и сами да промисле и да се побрину, да добро семе сами производе и да на тај начин све ове неправилне избути, да се с добрих својих домаћих семеног осигурају и тако производе доброга лана, који ће им добар, тањак и дугачак конач дана, унапред.

Ваљавом и вредном земљораднику треба само мало поуке и доброг примера, па да нешто добро и сам оствари, а наша је дужност, да наше земљораднике поучавамо и добрим ми примером предходимо, што ми свесрдно, па и овом привалном чинимо.

Да наше домаће ланено семе буде исто онако по доброту као и свако друго стравно, па као и руско, *треба да се потпуно развије и да потпуно сазре*. А да семе, које обично начин земљорадници изводе није тако, то се не може осигурити. А зашто није? Просто зато што наши земљорадници не полажу много на то, да добију *потпуно развијеног и потпуно сазрелог* семена; они не одвајају производну лана, влакна од произвођаче семена; вод њих

то све уједно иде и зато онда и не могу ни добити: *ни добро дугачко влакно, ни добро развијено семе*. А кад би се, као у Русији, у Белгији и другим у произвођачу лана чувених земљама, одвојено гајило лан за влакно, а одвојено за семе, онда би и ми имали и влакна и семена, ваљано имају и у Русији, итд. Погледајте само како наши земљорадници сеју лан; погледајте како га и кад ваде, па ћете се уверити: *е-да-ли је могуће, да се на тај начин доброт и дугачког влакна, доброт и потпуно развијеног семена добити може?* Боже сачувaj!

По мом, могу баш слободно рећи, жеродавном мишљењу, ту баш и лежи прави и главни узрок, што је наш лан краћи, тврђи и дебли, и што му је секо много дошпије, превршеније од другог са стране.

У нас је данасе само онда боље, кад је дотичани домаћин био сиречен неким руским послом, или некогодним временом, да дошпије пошто је навикао, лан понади, те се па тај начин могао семе дужици остајавати на њима, боље развити и сазрети, а од тога семена, ако га као што треба посејемо, за цело ћемо добити и дужице и таљо влакно. И онда, зар није у том очевиднијем случају довољан доказ, да семе треба да буде потпуно зрео и развијено, ако хоћеш тачно и дужи влакно? Дали доказани нису нужни а ми треба овим да се задовољимо, јер је савршено довољан.

На оно може не вео запитати: „Па зар ја, доброга семена ради, да оставим лан дужи на њима и да онда добећем деље, дошпије влакно?“

То ја не кажем; али камак оно: *Одређа један сељак и добро спременио конач њиве на ком ћеш лан ребе посејати* и ту извести сасвим добро и потпуно сазрело семе, од ког беш дошпије, кад га опет *сасебно у чисто посеву*, добити дугачко, тањко и као свила влакно. — Далие, *одвојено сејати лан за влакно, а одвојено за семе*, — то ја коју да кажем, и онда онај лан за влакно вади кад је у цвету, а онај други онда, кад буде семе потпуно зрео и развијено. Па и стим није још учињено све, да буде семе добро за производњу дугачког и оног лана. Још нешто треба учинити, а то је, да се семе и добро сасуши, јер и од тога зависи доброга семена за сејање. Место, у ком ће се семе сушити, не сме бити топање од 35—40°Р., јер семе не сме при том сушењу постати жриво, него мора остати смеђе. Тако сасушено семе даје ваиста и дужи и чвршће влакно. Где се семе суши, онда, на истој месту, мора се и охладити, и то не нагло, но постуљно, јер кад би се нагло охладило, онда би се онојило и уварило.

И зар ми немимо крајева, где би на онај начин могли производити и лан и ланено семе? Зависта их имамо, а имамо и доста урићаних домаћина, који би то с успехом извршити могли, а сваког ће се удољени труд ово тога, ми га позитивно уверавамо — обилато исплатити, и онда би имали потребу само једнапут да набавимо нужно семе руско, а дошпије би сами наводан и за скупе новце другима продавали, а тиме би себи материјално користили, а своје отечеству једну привредну част вишо одољали!

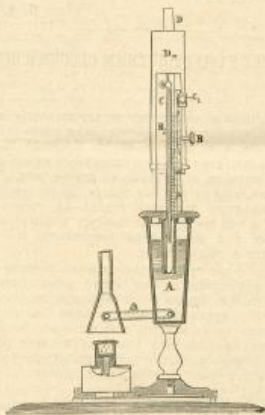
Ђ. Р.

КАПЕЛКОВ ЕБУЛКОП

Ошви ебулководни сазнаје се: колико запремениних процената алкохола има у њиву и то далеко краје и ипак доста тачно, по Салероновом дестилатору, који смо приказали у 44. броју *Тешки* од о. г.

*) У исто време одговор М. Р. из Ниша.

Слика 1. показује Каледов ебулоскоп у пресеку, а слика 2, исти ебулоскоп, кад се споља посматра.

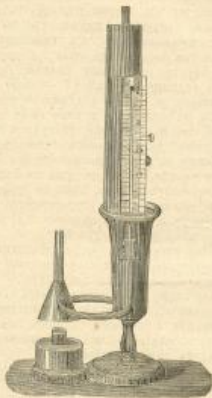
Сл. 1.

Испитивање овим справав оснива се на оној особини алкохолних течности, да оне у *толикој* количини *кључају*, г.д. имају за *толико* нижу *тачку* *кључања*, у *колико* имају *више* *алкохола*.

Пошто *тачка* *кључања* зависи као што је понавато од атмосферског притиска, који је врло различај, не сплав, то је потребно да се на ебулоскопу утврди претходно за сваки дан кад се жели радити, *тачка* *кључања* *воде*, па затим да се знаде и *тачка* *кључања* *вина* *коме* се жели сазнати *запремински* *процент* *алкохола*.

Тачка *кључања* *вина* *равна* је у исто време и *запремински* *процент* *алкохола*, те по томе, да се нађе *запремински* *процент* *алкохола* *треба* *на* *скали* *прочитати* *тачку* *кључања* *вина* *које* *се* *испитује*.

Пре него што показано како се у циљу одређивања *запреминског* *процента* *алкохола* *рукује* *овим* *справом*, *потребно* је да оншмемо све њене делове, да би смо тачносазнали ради чега су они ту.

Сл. 2.

На слици 1. *А*. је суд у који се *вина* најпре *достави* *овде* *до* *изнад* *кугале* *топломера*, да јој се *одреди* *тачка* *кључања*, а затим *вино* *које* се жели испитати, да му се *према* *тачку* *кључања* *одреди* *запремински* *процент* *алкохола*. *В*, је *топломер*, *а* је *мешинати* *прстен* *с* *десетастим* *димњаком* *испод* *којег* је *ламп* *напуњена* *шпиритусом*; *С* је *потискач* *за* *обележавање* *висине* *живинога* *стуба* *код* *тачке* *кључања*; *В* је *заврћан*, *вијук*, којим се *потиска* *скала*, да се *прта* *обележава* *вудом* *слажи* *с* *тачком* *кључања* *односно* *с* *висином* *живинога* *стуба*, *а* *С*, је *заврћан*, којим се *утврђује* *скала* *кад* се *вина* *издата* *тачка* *(0)* *подеси* *да* *буде* *у* *истој* *равнини* *с* *висином* *алине*. *Д*, је *суд*, који се *за* *време* *кључања* *пуни* *хладном* *вудом* да би се *могла* *згушћавати* *алкохолна* *пара*, у *цени* *Д* и као *таква* *враћала* *у* *суд* *А*.

Уз ебулоскоп иде и нарочита *цев* *винста*, да се њоме *подмерава* *вода* *или* *вино* *те* да *буде* *тачно* *до* *делове*.

Да се *одреди* *тачка* *кључања* *воде*, *треба* *у* *суд* *А* који се *затвара* *поклопцем*, *налити* *као* *што* је *речено*, *достави* *овде* *до* *изнад* *кугале* *топломера* и *вуду* *загрејати* *до* *кључања*, ради чега *унапред* *ламп*. *Кад* *жива* *у* *кључању* *воде* *настане* *стално* *место*, *онда* *наља* *потискач* *С* *утврђити* *на* *висини* *до* *које* *се* *носеда* *жива* *у* *топломеру*, па затим *вијук* *В* *потиснути* *скалу* *тако*, да *прта* *обележава* *вудом* *буде* *у* *истој* *равнини* *с* *тачком* *кључања* *воде* и *скалу* *утврђити*. *Тиме* је *на* *скали* *одређена* *тачка* *кључања* *воде*, да се *одреди* *тачка* *кључања* *вина* *коме* се жели сазнати *запремински* *процент* *алкохола*, а која *мора* *бити* *нижа* *по* *што* је *тачка* *кључања* *воде*, *треба* *врућити* *вуду* *из* *суда* *А*, *суд* *испалнути* *истим* *га* *вином* *на* *од* *овог* *устуја* *у* *суд* *толико*, да *буде* *до* *изнад* *кугале* *топломера*, *управо* *до* *места* *доде* је *била* *и* *вода* *и* *суд* *загрејати*. *До* *којег* *се* *подесити* *на* *скали* *повише* *жива* *у* *топломеру* *проликом* *кључања* *вина*, *толики* *је* *и* *запремински* *процент* *алкохола* *този* *вина*, *те* *зато*, *као* *што* је *речено*, *треба* *саво* *прочитати* *и* *забележити* *тај* *број*.

За *преварање* *запремински* *процента* *у* *проценте* *тежине*, *служи* *иста* *таблица* *која* је *изложена* *привидном* *приказивања* *Салероновог* *дестилатора*.

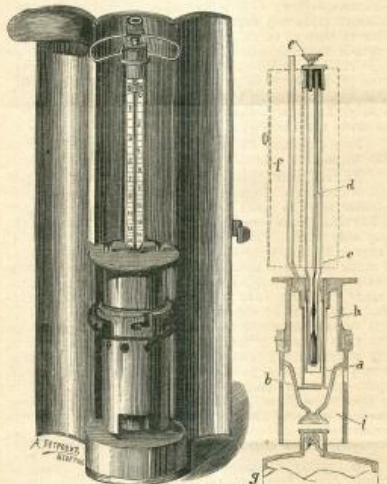
Овај ебулоскоп који је патент Каледов, може се добити с ценим прибором за 35 фор. као и Салероног дестилатор од администрације „Weinlaube-а“ у Кластерн-абургу код Беча.

Исти Каледо удеоно је и ценим *ебулоскоп* којим се *слаже* *трговци* *привидном* *кључања* *вина*, *дакле* *на* *лину* *места*.

Слика 3. показује такав ебулоскоп у отвореној *линеи*, *кутији* *а* *слика* *4*. *исти* *ебулоскоп* *у* *пресеку*, да се *могу* *боље* *очитати* *сви* *делови*.

Кад се овај ебулоскоп *жели* *употребити*, *онда* *суд* *а* (*види* *слику* *4*) *треба* *што* *боље* *испрати* *чистом* *вудом*, па затим *усути* *чисте* *воде* *до* *прстена* *б*, *насадити* *и* *утврђити* (*ушрафити*) *на* *љ* *горњи* *део* *и* *запалиати* *ламп* *г*. *Пламен* *лампе* *завлања* *се* *од* *сплошњег* *утицаја* *ваздуха* *огртачем* *д*. *Да* *би* *пламен* *био* *што* *мања*, *свесветла* *(зонта)* *не* *треба* *да* *прелази* *она* *три* *шиљка* *што* *су* *са* *стране* *свесветла*. *Чим* *се* *топломер* *прочита*, *ламп* *треба* *угасити*, а *прочитати* *га* *у* *добу*, *кад* *се* *жива* *у* *топломеру* *за* *време* *кључања* *воде* *преставе* *помицати* *на* *више*. *То* *била* *од* *прилике* *после* *3* *минути*. *Кад* *се* *прочита* *тачка* *кључања* *воде*, *онда* *заврћем* *с* *наља* *нодесити* *издату* *тачку* *на* *скали* *а* *да* *буде* *у* *истој* *равнини* *с* *висином* *живе* *у* *топломеру*. *Кад* *се* *то* *уради*, *онда* *одшрафити* *горњи* *део* *ебулоскопа*, *поручити* *вуду* *из* *суда*, *и* *суд* *охладити* *хладном* *вудом*. *Да* *се* *потом* *сазна* *запремински* *процент* *алкохола* *у* *вину*, *треба* *и* *онде* *изнаћи* *тачку* *кључања* *вина* *које* *се* *жели* *испитати*. *Како* *нак* *тачка* *кључања*, *као* *што* је *поменуто*, *зависа* *од* *ваздушна* *притиска*, *то* *је* *потребно* *да* *се* *ли* *издата* *тачка* *воде* *одређује* *што* *чешће*, а *ако* *се* *ради* *целог* *дана*, *онда* *најмање* *после* *6* *часова*. *Суд* *пре* *него* *што* *се* *напуни* *ви-*

лом, radi određivanja njegove tačke ključaња, treba ga isto bolje isplazniti istim vinom, da se timo ukloni i najmanje količina vode. Vina treba usuti u sud do gornje ivnice suda, t. j. napuniti ga, a ne samo do belege *b* dokle se siva voda, zatim napuniti hladnom vodom,

Сл. 3.

Сл. 4.

nasaditi gornji deo eбуаноскона и утврдити га на западнито лампу. У хладноници треба да је увек хладна вода, да би се алкохолна пара што bolje згушњавала, међутим, кад се одређује тачка кључања воде, хладноницу не треба никакo ни пуњити водом. Кад вино прокључа, и кад жива у топомеру остане од прилике за 30 секунди (пола минута) на једном месту, онда према висини живне прочитајте на скали тачку кључања, која је у исто време и запремни проценат алкохола тога вина.

Да овој (вешта) ебуаноскон ради кво што треба, ваља назвати на овај:

1. Палим лампе треба да је по могућству што јавни;
2. Нулта тачка мора се тачно поклапати одређеном тачком кључања воде;
3. Суд треба свакад добро охладити и испрати чистом водом;
4. Пре но што се суд напуни вином, коме се жели савстати запремни проценат, ваља га што bolje испрати истим вином;
5. Хладноницу треба пуњити свежом (хладном) водом и то после сваког испитивања вина, при чему назвати да вода и за време рада, испитивања, буде што хладнија;
6. Кад се подеси нулта тачка прена висини живе, онда се запрати не сме покретати, држати;
7. Кад се суд пуни водом, онда воде треба усuti само до belege *b*, међутим, кад се пуни вином, онда га ваља напуњити до гornje ивице; и
8. После сваког испитивања, ваља што bolje очистити како суд тако и остале делове ебуаноскона.

Да се сазна проценат алкохола по тежини, треба и онде на поменутој табели знаћи, број који одговара прочитаном запремном проценту, и то је онда проценат алкохола по тежини.

B. Д. Т.

ГАЗОВАЊЕ У ОПУСТОШЕНИМ СЕОСКИМ ШУМАМА

Мале сеоске и општинске шуме изгледају жалосно, негде бедно-животарећи, а негде стојећи после сече пусте. Земљите тих шума, лишене охроне прорађа и сиврото водом, рађа само вену, отровне травчице, а најнише обрасте врском. Разаује се, да не може ни говора бити о приходу од тих шума, који би био бар толкии, да се пореза плати. Такво је земљите за много година на терету осталог инања. На и очи господарење заутуја и њему само с болом у души и с непријатним усвојенама. На њему су теже кдавне и греси многих.

Обично седам грехова доводе шуме у такво жалосно стање: 1. недостатак љубави према шуми и дрвећу; 2. жудња за добити, праћена безобзирном горосечом; 3. незнање и немар према шумским наукама; 4. слободно и вољно деловање инања и услед тога онадање; 5. непотпуно немарно пошумљивање или стварање потпуне годеи; 6. често и претерано куљшење инања по шумама; 7. безобзирно напасање стопе по шумским младинама.

Свак зна која га је грех стигао, те га каје, било са своје провинце, било са провинце својих предака. Данас имамо опустошене сеоске шуме, то зао у народном гадништву, и то, веома развијено.

Још дететом слушао сам од старијих људи (а данас, на жалост, тшћам), да безобзирна горосеча отуђује од инања многога сељака и гоиш га у надице ако не у провинју.

Јавни, пре но што пропадне сасим, обара последња остатак шуме, те природно штедионице свога инања, и продаје га, да се привидно помогне. О пошумљивању инова не стара се; а кад му на инање дође други, онда тај има доста посла око запустела инања, пре но што жокне и номисати на пошумљивање нутога земљини. На и кад хоће да пристуни тои послу, онда непа же да куши семена или садница. Шумар са бавског велдице посела обично му скупо прода саднице. Ну какве? — Које су и но неколико недеља дежале за плотом растаљ. А баш да и су добре биле, сељак не зна, кад и како ваља да их сади. На крају крајева, после неколико узалудних покушаја, он долази до уверења, да на његовом инању дрвене не расте, да ту није земља за и* и оставља сие на Вољу вољу, па на та места и не иде, да му се душа не зацдаче за страбеним пошум око вошумљивања. Тако то траје неколико година, а после долази шумско надзорниство, које га казнама нагоиш на пошумљивање. И онда тек: „С Богом вољо, с Богом љави према шуми и дрвећу.“

Кад би љави сеоски учитељи, поред ст*СН, зоринишних и сачињих друштва, гадиле са ученицима у часоњима одмора и саднице и вољине по растлима — Бога ни би за кратко време у нашој девоњини дружице стајало са пошумљивањем неродних или опустелних земљини. Кад растаљ до добрих, здравих и јестивих садница; кад испушан шумар да савета, а сељак с вољом и љавиш ради; за цело ће небо наградити труд успехом.

О, кад би венито снажи, ко ина вредне земље, имало ваља на ту; да шуми даје човеку читав низ свакидневних потреба; да је природно везала за шуму, за дрво, за човеки живот, од дрвене кољевне до дрвеног ирвичког саиджа! Кад би се сива стајало о томе, да се гола земљите или чемерно сеоске и општинске утрине промене у велике и здраве шуме!

Разумно газдовање и старање потребно је и очувању шумама и ошвама што само животаре.

Из шуме не треба узимати годишње више дрва, но што за годину прирасте.

У шуми треба да буде ширеном увек толико дрвета, колико кућа и мањше селсково множино потребују у случају какве несреће.

На имању ваља у дрвима штедити што се може више, како би претекло и за продају. Далеко, куће ваља, градити што тврђе против пожара, тј. са што мање дрвета. Неки и одаје, које се греју у, уведени како треба, а ограде и остове не градити од дрвета. Живе ограде често пута послуже много боље него дрвене, које лако и брзо трнују.

Дрво се најбоље претвара у новац отесано или сложево на меру. Сваки пав на равном земљишту ваља ископити, јер је понеки добар за разне потребе.

Сваку површину, ма она била само за једну квадратну стону, ваља с пролећа засадити, ако је пре на њој било дрво на оборено.

У сеоској или општинској шуми ваља да расту, у колико то поможу њен допунити, све врсте ливнатих и игластих дрвета, како би била обезбеђена снага потреба имања. Нека се по нама гаје сира, бор, бреза, и ариш, и то тако да од 100 дрвета буде 50 сира, 20 борава, 10 бреза и 10 ариша, по опрајнама шуме. Смрча из растила сади се трогодишња, ариш двогодишњи, а бор годишњак. Бреза се сеје у брзоду или местимике. Овака менавина брзо успева и добро напредује. А бреза, која има да најбрже расте, процеђује се, да не шибва околно дрвце, па и иначе даје доста дрвета, веома погоднога за разне ствари.

Паметан човек неће своју стоку напасати по младим шумама, нити ће нувитати на пашу туђу.

Кудљење лишћа за просторију стоци допушта се само по зрелим шумама, па и ту што може мање. Рационални економ зна, да је кудљење лишћа убитачно по шуме. Ако се има на љубри, неће ни родити. Шуме се не љубре никада, и ако им је љубрење потребно за живот, као год и власник усевина. И да им се сад згрбе оно љубре, које оне саме себи спремају! Збирање лишћа из шума повлачи за собом штетне последице, као год и однашање љубрета с њима.

Разумни економни, номаку се да дођу до стаског љубрета или сламне простире:

1. Вадањим обделавањем и засејавањем земље у време, да им буде више сламе; 2. разумним газдовањем са љубретом; 4. добрим плодоредом; 5. тредишним храњењем стоке 6. старањем о ливадима и гајењем њивних биљака.

У недостатку сламне простире докопају се: лишћем обореном дрвца, тресетом, пољским и шумским коровом, стрљиком, лишћем од вољака, посеченим граничницама жбуња, струготинама, отицима при прерађивању лана, кошоње итд.

Најзад, што се, на жалост, најмање ради, дину живе ограде и у време их носецају.

Кад би место дрвених ограда оног имања, или по голм и нустим местима, по странама, широким међама, крај путева, пасишта и где год само могу, биле живе ограде, нар. сирчеве — снажи би могло и то сваке године прибавити од њих потресивањем доста, а можда и довољно простире, осеж других користи, што се имају од живих ограда.

Како је срећан онај, који се, прилазећи дрвету, сећа онога доба, каде га је с дедом или оцем садио! А јом је срећнији онај, који има таквих дрвета, талих успонена, споменика, наслеђених од оца — цпуу шуму.

С тога: поштујмо шуму и свако дрво! Засађујмо и негујмо марљиво шуме својим потомцима, како би и нама

и њима било добро овде на земљи, и како би смо оставили лепу успонену о себи за доба, када нас ту више не буде.

С чешког,

М. П.

О УПОТРЕБИ ЈАГОДА

Меди јагоде једноко вишњом у сваком стању, али се оне дају и у другим видовима употребити. О томе хоћу овде и да пишам.

Вино од јагода. За вино треба јагоде од итељака очистити и добро изгњечити; тако изгњечене треба их оставити 24 сата, па их онда испедити. Међутим треба спремити добро очишћено и испрано бурнице, па онда га у бурнице сасути. Сад ћемо и дрошкину прелити долом, добро ћемо ју изгњечити и измешати, оставићемо јој до идућег дана да престоји, па ћемо и ту течност оделити, изкочити и оном првом соку додати. Сад треба додати и шећер у воду, и онда ће наступити врење. На један литар предменутог течности, треба узети $\frac{1}{4}$ литра чисте ладне воде и 350 до 400 грама шећера.

Бурнице немо бити сасвим пуно. Место где ће вреће да се сирши, мора бити 12—16°C. топло. Онде је нуждан левак за пренирање. До јесени ће се вино умирити и стаљожити и онда треба буре добро заврнати и у хладни подрум га смештати.

Сок од јагода. Очишћене јагоде треба добро сусути ситним шећером и прелити вином. За један килограм јагода, треба узети 1 килограм чистог вина. После тога; можемо још једанпут или два пута сусути шећером, и тако оставити до сутрадан, кад ће се јагоде цинати у сок, и ону сад са свим смежурама и без никакве вредности. Овај сок треба кроз чисту, беду при оделити и сасути у беле флаше, боцине, добро их запечатити запунити и оставити на суво, хладно место. После извесног времена сок ће се, од овог почетања, изгњечити. Овај бистри сок употребљаје се за пражљење сламке рапије, за лимжале итп., а талог се омет употребљаје на друге разне паше у кући и пузи.

Одржавање иселих јагода. Треба одбрати целе, здраве и чврсте јагоде; оне морају бити зреле, али не смеју бити презде; морају бити и суве, носеју бити праве. Лено очишћене, треба их сад одма сложити у беле флашице са широким грлом. Овако сложене, прелићемо их бистрином, пречишћеним сирном. Сирну ћемо напарити, кад 1 килограм шећера, кувамо добро у $\frac{1}{2}$ литра бугарске воде. Флаше ћемо завезати бензином, или пергамент-хартијом, па ћемо их поређати у домад, у који ћемо налити воде и преставити на ватру да вода једно 10—15 минута проври. После тога треба флаше извадити, изврзати и на суво хладно место оставити до употребе. Јагоде се врло лако „узвике“, зато је добро, да се на један литар сирна, метне $\frac{1}{2}$ грама салицилне киселине.

Слатко^о од јагода. На 1 килограм јагода — чистих, одабраних — треба узети 2 килограм шећера. Неки читају 3 киле шећера, и воде, да јагоде онда остану читавије. Шећер треба прелити чистом бугарском водом и онда доде кувати, док непочну да некачу „бисерима“, т. ј. док не буде довољно густо. Онда треба полагану воду јагоде у шећер и кувати их заједно 15—20 минута, а за то време непрестано скидати пену. После треба оставити да се сасвим олади и онда усути у лене, беле флаше, чистом хартијом покрити и оставити на суво, хладно место.

Пекме од јагода. Сасвим зреле јагоде треба кроз сито прелити. На 500 грама процеђених јагода, треба узети 30 грама ситног просејаног шећера, добро једно с другим измешати, укувати и сасути у чистој флаше са ш-

рокия граом, да се може кашком лако водити. Да се овај нежемо не би увијек, или углавном, треба у раствор са дисцидне хемијне накнасти онојој парти пролаћне хартије, колико је грао од њане и томо хартијом покривн нежемо, па онда њламу добро алауити и оставити на суво место до употребе.

Шекерисане (гласиране) јагоде. Најпре треба скувати чист, бистар и рун, од 1 литрога шећера и $\frac{1}{2}$ литра воде; овај сиру мора бити густ, дакле добро скупан. Јагоде треба да су здраве, чисте и крупе. Тако одбрано јагоде треба набусти на платуу илау и добро их замочити у топлој сируи, кија је међутим сквант с ватре. Сваку јагоду треба за себе метнути на један валах, да се мало осуши, негде на топло место. Пошто се мало саусне, треба их поново замочити у сириу и поређати на сито, да се мало ооде. Међутим треба на једну чисту даску посути, с прета високо, просејаног шећера. У тај шећер треба сад метнути оне јагоде и докле их ваљати, док сасвим не побеле. Сад их треба поређати на једну чист валах с турити у умерену топлу валах, где ће се лагано осушати. Добро осушене јагоде можемо сад до употребе оставити у кутији и чувати их на сувом месту.

Б. Р.

УРОДИЦЕ И УМЕТИЦЕ НАШИХ ЖИТА У ОКОЛИНИ ЗЛАТНОБОРА И Е. ВАШТЕ

од
Константина М. Соковића, учитеља.

(Уједно одговор на питање о томе у 45 броју „Тежак“)

I.

1. **Главница**, е (f). То је болест пшенична. Главничаво жито није за семе. Леб од главничаво жита има задох. При је. Каже се и „гар“, е (f) и придев „гаран“, о. Значење има исто што и главница, само некад у мањој а по некад у врло великој мери.

Најобичнији су називи: *главница* и *главничаво*.

2. **Голубњак** а (m) је пасуљ (грах) крупан и леп. Пола зрна бело, пола у боју.

3. **Гршак** — шва (m) или „Гршор“. (Ово друго са акцентом ово Е. Ваште). Први назив обичнији је. Уродица у ржаки и пшеници. Тешко га је истребити без „тријера“. Од гршака, ако је у већој количини у житу, леб буде при и земљаст. Не може да „порасте“. Обично је и непријатног задаха. Каже се и „тра“, али ређе (у Чајетини).

1. **Жижак**, шва (m). Мала бубица. Леже јаја у пшеничном житу. Зато га покарив. Каже се појео жижак. Жижаво жито лако је. При већају жижавина зрна летар изнесе.

Жижак буши и чамово дрво. Жижавина јамја, испостојана је — не ваља.

5. **Љуљ**, а (m). Расте обично у пшеници. Зрно дугуљасто. Љуљин лебач „оније“. Од њега боли „чело“. Гови на попраћане.

Љуљиво жито и љуљин лебач позната су као шкелавина (отровни) у миси народа. То знају и деца.

6. **Медљика**, е (f) и, пр. на ливну. Израст се употребљује парчице за шљавце. Значење има као и „пероскокар“. Каже се често и „Тоба“ (Убила тоба катран! мало ужицини у шљав).

7. **Мљачина** или *мљачина* е, е (f). Иха две врсте. Једну радо једе свине. Расте у јакој земљи по окопанима (кукурзут, хромилру). Пунта сох налик масла. Стабло жуљасто. Друга расте по прљуну и двљачи. Има ситне ливчице. Стопа је неће да једе. Веле, куда се њоме тело итраља — отече! У житу не расте.

8. **Поревина** зове се и *млатковина*, е (f). Трапки по-

вијуна. Расте на јакој земљи. Највише у конопци. Због многог унијаа тешко се плени, за то је досадна.

9. **Просо**, а (o), и **Проја**, е (f). Семе ситно. Код нас се чешће каже просо, него проја. Пува се плава семена просовог не може узети. Размићола се. Човек се може удавити — угинути у просу (лабару).

Сада незнам да се сеје. При се више сејада по причању. Лебан је од проса тврда и одјанна се.

10. **Раж**, и (f). Врста жита. Има дугачку лезу сламку. Употребљује се за пуњење самара, и попраћиве жућа на форум попраћива даском. Сеје се ређе. Неки воде „ражани“ леб. Расте и по шеници. Струкови су одраслији од пшенице, за то вада одмах у очи.

Реци: *Ражуља*, *ражуљина* и придев: *ражовит* — не употребљује се.

11. **Рубојатина**, е (f) каже се за врло рђаво жито на њани. Када га убије „рђа“. Ређе се каже тако, кад град убије.

12. **Слачина**, е (f). Левовата биљка. У житу ретко расте. Једна махунаста биљчица расте обично у шеници. Има семе ситно, прио, налик кунуса. Зове се „Поручина“ (у Чајетини). Жито од тог ситног семена лако се чисти па „протак“ (сито). То семе са још неким прижесама зову „зине“ па пр.: Има ли зине? Зовиња је!

13. **Сјерува** е (f) — *сјерв*, сер. Ваљка жуљаста. Цветови влашчави. На њих радо долазе чече. Цветови су слични мртвој коприви (усватина?) У дру четири округле семенице у преградима. Расте у шеници и свима ливчица и усевима. Обично уз камен.

14. **Смјел**, и (x) на пр. у житу. Говори се чешће. Прито значење не знам. Известија се сада нисам могао. Говори се и придев „смјелан“ а, о.

15. **Тросок**, а (m). Трава што расте обично по двопршну. Има је и по окопанима и утримама (ређе). Где тросок узме расти, друга трава не може поред њега да расте. Друга је цвет и темелан — ситан. Коња га радо једу.

16. **Урдина**, е (f) је реч за све корове у житу. „Урдина“ се ретко чује.

17. **Очињ** (m) рl. (алева). Оредине, веле око Е. Ваште на Рачи. Кад се жито чини, реди, остају очињави (плова). Зове се још и „задресина“. Најчешће нарица је израз *очињави* и *очињави*. Жито се реди или чини (протаче) за семе и воденицу.

18. **Орењак** је њана или друго узано парче земље негде у куту (улау). А и жито кад се врше веће има „орекан“ и „оран крај“. У при крај пада најдужије (ртно) зрно. А орењак је ваљавина (дељевина) с пловом. При крај је широк и заокружен, а орењак је све ужи и ужи а режда се до плевце. То је кад се разевана жито донавати на гмуну.

19. **Паламида**, е (f) и **Бурјан**. Неспосан коров. Вели јаку земљу. Израста за лето по неколико нута. Зато га је тешко исклепати. Дубоко пунтају корени (нарочито бурјан). Народ их махом не зна име. Зову их обично: травуљина, коров и т. д. — Валамиду зову — „она“ — јер боде.

20. **Равчица**, а (m). Много га има по шеници и свима житима. Онома га зову „кравчиња“, због оне главничаве. (Нарочито око Златнобора.) Личи на ситне крушчице.

21. **Штур**, а о, жито није за семе. Штуро бива на сушној годуви. За штуро жито веле се „шурљавина“, ипр: Да се сирени, прочини или уреди оно шурљавина!

22. Реци: *шурљавина*, *штурин* (око Зворника се говори); *шурљавина*, *шурљавина* овамо се — не употребљују и не мају значења код нас.

23. **Калнавал** су ми око Раче на уродици, зове се „горан“. Зрно ситно, црвенкасто.

1) Проја значи леб кукурзича.

24. *Кукол*, а (т). Позната уродина. Лебац од кукољавна жита — при је.

II.

У околини Златнобора и срезу рачанском најчистије су уродине: *кукољ*, *горак*, *дуљ*, *различак*, *грашак* (граор) и *валац*. Махом су у шивеници. *Гушак* у раки, и *лирешина* (слатковиња) у ковошња. *Резак* (кршчиња) обичан је у зоби и крушњу. У кукурузу не расту.

Гурак највише успева у шивеници.

Народ се од ових уродина брани спремајући семе да се често посеје, и *валомек*. Пшени се српски, при крају прве половине месеца маја. Најлакше се пшени кад је жито одрасло 2—3 д. м. Не угази се. Доста се *зак* пшени: различак и сјерташ. *Теже* се пшени: горак, дуљ, граор и пшол. Граор (грашак) се много хапта (ушња) а кукљак и горац ситни су. Дуљ је штетан и у *малој* ковошњи. За то се карљиво пшени и треба.

Од свију уродина најрежнији је грашак (граор). Има лепе, плаваксте цветове (лепшираца). Зелен, сочан плод из некупе једу деца. Не штети их. Кад погизне срча.

Најотровнији је „дуљ“. Човек се поболји, ако једе хлеб у коме има дуља. Добједе главољуб. Похрапа. Боји га „чело“, и има несвест. Наступ траје по 24 часа. Друге врсте нису познате као шкољске одшине.

III.

Код нас жито се веје на гумну лонатом.¹ Веје пејалицом (око В. Вапте). Удесан ветар побације пшени и ситну, уродину у „зади крај“ (орезак) жито се веје² (разваљава, баца), а „кукољ“ и то овако: Растави се с првом пшени. Зади се крај прегрне те се још једаред превеје.

За прве развијавља жито се „укује“ *ујетом* (или иетом — бресовом). Укује је бресова метла на дугачком штапу. Није се склапа по врху: пшени, слама, различак, пшалица и т. д.

Затим се жито прегрне онат на куп (ниже стожера) и растави се с „другом“ пшени. Олет се укује ујетом. Зади се крај олет превеје. За тим се жито „зрне“ допшата и метла на гумну или куп. Купи се у вреће (пшени) и носи у амбаре — житнице.

С првог краја оставља се за семе.

За пошеницу се жито спрема на „аротак“. Протак је дрвао ретво сито. Развијава се у врећу или на пошани (пшаник). Протаклом се жито реди на „срџац“, окрехује протак у рукама у кругу с десна на лево (мало у косу). Ситна уродина — зина — пронадице доле. Пшени, прво у „помушани“ слама, пшалица, различак и т. д. испуцавају на врх. Они се ситни руком на страну. Грашак се побира руком. То су *отомени* (оредице) или „задишени“. Задишени се додише пронери и поново — реди. Или се даје спшавка и ковошња (пшелек).

За семе је потребно још чистије жито. Оно мора бити добро уређено. Прво се „мачма“ (проусти) за тим се реди, и најпосле крчи. Крч се ушва негашин, обично на сто $\frac{1}{2}$ 5.

Жито се метве у гаю зграде, или ако ове нема у гаю куће. Крч се метве на лонату на се поспе вомом. За тим се ситни на жито, на се жито и крч мешају. Уродице за остале на ређења: граор, кукљак, дуљ, горац и друге пуцају, а жито се меша. Уродине све испуцају. То је жито закрчено и спремање за сејање. Крчце се сва стрива жита. „Крчено жито неће да „обрече“ (да буде ретко). Оштра жита не сеју се, док се не крече.

В Е Л Е Ш К Е

Против сувог кашља код коња. — Против сувог кашља, против сипње, против гашта у стомаку и дебелим преву, препоручује чувени немачки маршал лекар др. Хартберг — врху или *шаргарену*. При тим болестима треба за неколико недеља давати ободелим коњима ситно асцениле или још боље, на трепци испрвене шаргарене. Шаргарена у опште добро прџа коња и кад су здрави. **В. Р.**

Сир од крошпира. — Пшени ових редња, јео је у једном савском сељу, овакав сир, који тамошње домаћине овако правиле: Узму доброд, болог крошпира и добро га у обичној води скувају, ољуште и у авану истуку да буде као добро тесто. На 4 дела крошпира, узму 1 део овчије, или краљевог млека (овчије је боље) и жадо соли, на све добро измешају и метну у један чист лонац, добро га поклоно и оставе да тако постоји 3—4 дана на миру. После тога времена олет га поново добро измешају и сасу у калуше и добро притисну, да се ошеди. Затим га негде у хладовину оставе да се суши и после 14 дана га једу. Што је старији, тим је укусији. **В. Р.**

Жињави грашак не треба употребити за сејање. — Жињави грашак, боб, сочно и остала варана, ако им жижак није поштитио клицу, негодни би се употребити за сејање; али жињаво семе не треба за то употребити. Што би жижак из семена изашо и на грашци и т. п. олет своја жита носило и тако се поново размножава, то би га све небајмо никад кршати. За сејање треба увек узети само здраво и чисто семе. **В. Р.**

Да грашак од шивене, тшца или, саузана, треба при сејању овако да поступају: Кад брадању за сејање грашца напришн, а ти пшени у њу с једног прста просејава дрвеног пшеница, на ленево сјево грашак, па га онда покри земљом, а прено све олет носи пшеница. На овај начин, не само да ћеш сјево отузати од шивене, шивене и шивената, него ће ти и грашак бити много ширитији у порасту и роду. **В. Р.**

Клице од јечма, које се добијају из шивара, као споредан производ, изврсна су храна за говеда, младу и одраслу сточу, а нарочито за краве мутаре. Добре клице не смеју бити прашивање, влажне или потпране. Треба пријатио да шивину, а пошто лако принаде влагу, ваља их чувати у сувом простору и по над-над протрешавати. При свем, што су изврсно хранење средство, инак при храњењу сточа јечменим клицама треба бити обзиран, јер се у новије време приметило, да се услед храњења јечменим клицама често јављава побацивање у крава и лиснавање телцади у виду редње. Ну спаквак се ова појава оснипа и на томе, што су клице биле можда покварене, или што се сточи сувнило и на неводељач начин даваје, а сем тога, лако је могуће, да су још и друге које невољне околности утицале на појаву побацивања. Говечуће се може без бојазни давати дневно 1 до 2 кгр. јечмених клица. Најбоље их је подлагати у смеси с пшеником или ситном сламе и асценичак ревож. Краве мутаре, храњене оваком смесом даваће доста и доброд млека. **В.**

Пручаваче маторих јахавих коња на теленење често је врло тешко. Има их, који не могу да трпе амоне и који никако неће да придегу на грудник. Телце коње треба поступно причавати на теленење, на их неко време држати у стаји под амоница, затим неколико дана под амоница водити по пољу, да их скраћене штранге при ходу ударају са стране по трубуку. Кад су се и на то принавани треба штранге продужити и вадије крајње закочити за клаву мотку. Мотку треба немо да држи, али тако, да се штранге с почетка не затегну, већ да при ходу ударају коња по трубуку, а тек пошто се коњ и на то принавани, треба поступно да за мотку узврате прво један, затим два,

¹ Веје² ваку за купу или за нешто. Нар. Веје као бесан куз! За то је обичаји овај жрац: развијава или баца.

лицу. Док се суши, ваља га чешире превртати, да га јара вододједнако са свију страна бије.

У сунчању држи се, док се са свих не осуши. То се пона по унутрашњости зрна, а још боље на овај начин: Извесна мера на пр. ова зедена граница губице на ваги све више и више тежине од своје тежине, и то ићи све доле, докле је у зрну воде. Чим престане те воде, чим се са свих осуши, остаће непрестано на једној мери, ма га колико мерити.

Сун зелени грамаш држи се дуго, а добар је као и свек. *Ид добемо да за зоговмо*, ваља га дан пре добро (од прашине) испрати, ту воду с њега одедити, на га тада поново у другу (чисту) валовити, да се у њој 24 сахата киесли. За то време зрно уније и опет неку количину воде, тиме набубри и ожекти, те се онда као и свеже лапо и добро вари. Најбоље је кувати га у истој води, у којој се прево поћ киесалио.

В.

Пшеница као храна. — Пшеницу су култивисали већ прастари народи, и њоме су се раније пре људске стаде насеобине. Њу су понављали већ Мисирци, Вавилоњани и Јелани, а за Хинесе се зна, да већ преко 5000 година саде и негују ту биљку. У библији се спомиње да врао добро пшеница роди нарочито по Палестини. Пшенице се налазило у прастаријим гробницама Украј т. а. мисирских музика што су сачуванине у пирамидима, на се до данас одржале. За ту пшеницу веде, да за све то време (3000 год.) није ништа изгубила, да је — шта више — и своју клицу задржала, те да одмах проклија, чим је посеје; — али је све то проета гатка. Арапи радо варију странце и путнике, на вод ивином прастаре пшенице прогутају скорашњу, свежу. Та пшеница дакако да одмах проклија, чим се посеје. **Ј.**

Г Л А С Н И К

Угледна школска банта код учитељске школе у Алексинцу заснована се ове године. Ради тога већ је владала стручна комисија да код Алексинца избере место за угледну школску банту, коју ће уређивати у њој радити искључиво јани учитељске школе са својим професором пољске привреде. Заснивањем ове банте знатио ће се одмахати њадима изучавање пољске привреде и то је управо једини начин да се јани учитељске школе добро уреде, да би и као учитељи могли банте код својих школа подизати, уређивати и одржавати. С тога и ми с радошћу подобравамо оснивање угледне школске банте код учитељске школе.

40000 резинаца рипарије Соваж имају на продају Љубомир Недећ и Обрен С. Чулаћ, предни привредници у Вел. Дренови (пошта Трстеник). Боже треба може се обратити њима или подружници Српског Пољопривредног Друштва у Крушевцу.

Ткачки завод у Ужичу. — Од 1890. године постоји у Ужичу државна ткачка школа, која је већ знатан део млађег колена спремила у ткачкој вештини. Но, како су ткачи и ткаље без наузетка сиротног стања, те посао не могу да развију, ужички су грађани предли, да, по узледу капиталнастачке Јевропе, установе акционарски ткачки завод у Ужичу, пошто за тај посао имају довољно радних руку, које траже рада и хлеба!

На страну за сад економско-политичке примедбе, које ћу ја у своје време изнети у радничким новинама, ја ћу се задржати само на томе да констатујем да је установи ткачког завода од замалног значаја.

Сами повратаци мисле о установи тога завода говоре, да он ставља у изглед многе добити, од којих су најважније:

1) Место, у коме је завод, постаје књиже, као центар једне важне гране надустирије;

2) Домаћим надустиријом субзија се увоз скупо плаћених страних ткањина;

3) Радне руке налазе посла и зараде;

4) Пољопривредници добијају нову врсту рада — производу лана, од кога могу да имају ден и осигуран доходак.

Производња лана и конопље увећаће се, јер ће се боље плаћати; а и сточари ће добити бољи изглед за вуну, јер ће се и њој цена појачати.

Прим спољни задаци завода и људи, који су за њ' аптавовани, они су:

1) да приводе пољопривреднике на проширење гајењу лана, растурајући у народ свеже чешире и руско, и упућујући народ на рационалнију производњу, ноћење и трање;

2) да се народ саветује, да и лан и конопљу употребити сје, јер колико је учествовао пољев, у толико је влакно за предиво и ткање овише;

3) да се постојано ради на укрштању оваца, ради добијања финаје вуне, а у том циљу да се у све крајеве набаве овиоци, а негде и овце, мерно-рамбоје.

Кад се отпочне рад, треба у самом почетку да има довољно лана *добаће производне*.

На овим задацима треба још змусе и на пролеће радити.

Јкино треба радити, да завод, конопљом и вуном домаћи производња подирују овај завод. Пожења Подружина од свога постанка проширије производњу лана, а и пре ве (од 1888) год. на томе су радил и појединци, те је производња лана у пожењском срезу доста проширена; установка овога завода учињаће, да се у том погледу отера још и даље. **Д—К.**

Обавезно субзијање Пероноспоре винове лозе у Чешкој. — Пошто се увидао, да већина сопственика виноградна неће да прека своје винограде ради субзијања Пероноспоре винове лозе, довео је *чешки* земљаски сабор нарочити закон „О обавезном субзијању Пероноспоре винове лозе“, који је и владалац у првој половини ове године потврдио. Тај закон гласи:

§ 1. Сопственици виноградна у појединим човота (лоза), дужни су предузети љушке мере за одбрану винове лозе од Пероноспоре винове лозе.

§ 2. Ради овога циља дужни је земаљска управа, на првоме месту са земаљским одбором да посредством политичких среских власти, пошље нарочито упуство о мерима које треба предузети ради одбране винове лозе од Пероноспоре, председницима оних општина, које се баве виноделом, с народом, да се објави и појединим сопственицима нарочито свишати. Тако упуство важиће све доле, док се не замени новим. О могућим заменама издатих упустава новима извештаваће се одмах среска управа.

§ 3. Председник општине дужан је мотрити да сопственици своје дужности (§ 1) према обавезаном упуству (§ 2.) испуњавају.

Небрежкљие сопственике казниће општински суд поначо са 5 до 20 форината у корист месне сиротинске касе, а у случају јаћ осуђени не може поначу казну да плати осудиће га на затвор од 24 часа до 4 дана. У исто време, наредбе председник да се потроне мере за одбрану од Пероноспоре изврше на рачун небрежкљие сопственика.

§ 4. Жалба противу изречене казне (§ 3.) може се поднети среској канцеларији писмено или усмено преко општинског председника, а у року од 8 дана објаве или саопштења исте.

Али, због жалбе неможе се одложити извршење потребних мера за одбрану винове лозе од Пероноспоре.

§ 5. Дужност је средњи канцеларија: уверити се о томе, да општине одредбе овога закона тачно испуњавају, и у случају небрижљивости да поступе према члановима општинеког суда по § 100 општ. зак. Даље, да небрежљиво сопственике казне у смислу §§ 3 и 4 овога закона у којима то није већ учињено општински суд, а поред тога да одмах предузму и потребне мере за одбрану од Пероноспоре на рачун дотачне општине, која је, опет дужна и име правдо, да исплати те трошкове од небрежљивости сопственика.

§ 6. Издаци које учини општина или средњи одбори због небрежљивости сопственика, сматрају се као јавне давање и исплаћују се екекцијом.

§ 7. Овај закон ступа у живот онога дана кога се објави. О извршењу његовог вишу се бринути министар унутрашњих послова и министар земљорадње.*

Ho Weinlaube
Gl.

Мишија панаец. Немачки пољопривредни лист „Der Praktische Landwirth“ у бр. од 9. новембра тек. год. доноси под истакутим насловом следећу белешку: „У доњој Аустрији ове су године мишије страшна панаец! Ови гладари починили су већ по засејаним пољима велику штету, и ако утицају зиме не угину, престоје за идучу годину „рђива година“. Из Ебентаља, пишу на пр.: Ни најстарији људи не вакте да су се мишије никад до сада у овако уласном броју јављале, и да су засејаним пољима овако огромно штете причинили, као ове године. Али, измешани неопустошавају поља само код нас већ и у Директуру, Стинфриду, Грубу, Олесдорфу и т. д. и то тако, да су људи принуђени, да по стотину палк, под пољством једнога стручњака прелазе преко њих те отровне комадиће леба спуштају у мишије рупе. Отров, пак, за утамањивање мишиња даје пољопривредницима бесплатно донаоустрајески земљански одбор. Жалост је, самр што многи сопственици земљишта не суделују у овоме утамањивању мишиња.* И ако се код нас не чује скоро ништа о томе: да се пољски мишије јављају у коме крају наше отаџбине у већем броју, извели смо ову белешку, неби ли њоме обратили пажњу нашим интелгентнијим пољопривредницима, да признају и на ово зло, на ако се у коме крају јави, да благодаремено о томе известе Срп. Пољоприв. Друштво, како би оно порадило гди треба, да се потребне мере предузму за сузбијање беде која може наступити. Gl.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Одговор Господ. Жив. Радојевићу — Вољујак — На слабој брдској виши „Брестовац“ на којој ни трава не може да расте, а због велике висине и даљине не може да се љубри итаљским љубретом, било би корисно љубрење успевашентачким љубретом. Ну ако на то нисте решени а

немате прилике ни да је торењем љубрете, онда учините пробу на малом делу њиве са сепаратором, пошто је земља пречунаја у шљиви „Гајеве“ билака на испурачу стоне“ (можете је добити код Српског Пољопривредног Друштва а и самим добро уређеним књижарима по пену од 4-60 д.). Не уле ли ни она, онда посадите чачулу (корексу руну, топишаубур) о којој ћегазаба шљиви све што треба да знате у препорученој књизи. После неколико година земља ће бити равна самој доњој пресни. Најзад, могли би е успехом посевати или расадити багрен, ако њива није изложена потреби. За десетак година имаћете од багрена леп приход, тако, да сумњамо да ћете се решити да та крпче и ако ће се земља за то време повратити у пуну своју снагу, а нарочито с обзиром на све већу оскудњу дрва у Јању и на предстојећу потребу великих количина тачина за виноград на америчкој подлози. На шта се решите јавите Пољопривредно Друштво да вам пошаље семе, ако га сами не би имали. А.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11^{1/2} печатаних табака, а стаје само пола динара.

Књижарима 20% рабат за готов новац; растурачима једанаеста књига на дар.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

целни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 табака ситног слога с белешкамац уместе за цеп.

Цена пола динара у обичном, а 1 динар у ениом новцу.

Претплату треба слати издавачу

Драг. Димитријевићу

пчелару, председнику пчеларско-новарске Задруге, Парохије.

Цена навак огласика: Од петит зрете од једног ступца по 10 пара ден.; од осталих кружних новина по 15 пара од зрете и ступца.

Велик огласика од цете стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 ден. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне таксе.

За оглашавање зипе зута 10 од 100 јединице.

Преглед 50 и 51. броја Тежак: Улица: Пољопривредна снага Србије. — Примена гвоздених плугова без дрљача и ваљака, код нашег народа — Свињца — Како треба давати стоци течне лекове — О сејању сточне мрше — О лавном семени — Канелеев ебулдоскоп — Газдовање у опустошеним сеоским кулама — О употреби јагода — Уредне и уметне наших жита у околиви Златибора и Б. Баште — Подстигак: Беседа — Белешке. — Гласник. — Питања и Одговори — Књижевни огласи.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. — Цена листу: за Србију, на год. 5 дина, на поља год. 1 дина. Друштво чланове помагачи, чланови свих друштва, подржана, војници сталног кадра и ваде, добијају лист у цела цене, ако околне припадну унапред за четири године ван Србије, на год. 10 фр. 5 фр. а. фр. претплати и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву у Београду. Прегледати примати и поште. На основу названог решења од 1869. год. № 204 српског друштвених мочи постао излазити.

ГЛАСНИК И ИДАВАЛАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИКОВИ ОДРОП:
Коста Црногоран, Алекса М. Живановић
и Алек. Голубовић.

ОДПОВЕДНИ УРЕДНИК:
ДУШАН И. СТАСКИ

РАД МИНИСТАРСТВА НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ НА РАЦИОНАЛНОМ СУШЕЊУ ШЉИВА КОД НАС

Како би се заинтересовани обавестили о овогодњињем раду Министарства Народне Привреде на рационалијем сушењу шљива код нас, добила смо од Министарства ради публикованија комисијске извештаје поднете г. Мин. Нар. Привреде, који гласе:

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ

I.

ИЗВЕШТАЈ

КОМИСИЈЕ ОДРЕКЪ. ЗА ПРЕГЛЕД СУШИЦА У ТОПЧИДЕРУ

Комисија, одређена решењем Г. Министарства од 2 ок. м. Збр. 2828, састала се 6. ок. м. у Топчидеру и споразумела о начину рада, на према томе отпочела рад.

Све три сушице: домаћа, г. Главнићева и Рибова, биле су пре рада у исправном стању, све што су у Рибове врата јако општена те је топлога губила; а домаћа није имала термометра, али се ипак посматрало са оних од г. Главнићеве. Опажало се при непрекидној киши, која је трајала 8 и 9 св. мес., да су и настрепице за манифестације у раду ово сушица недовољне, о чему, с погледом на предлоге које ће комисија ниже изнети, мора ову напомену учинити.

Шљиве за сушење биле су највише како крупношом тако и ступињем зрелости.

Дрва за сушење била су букова и добра.

Резултат рада, утрошка материјала и добијеног процента сувих шљива изложено је у под. % прегледу.

Зауостављајући се само на сушица г. Главнића, комисија има част најавити ово:

Сушица г. Главнића начињена је спољним обликом и размерама као и наша домаћа. Сва разлика своји се на унутрашњи распоред.

Топлогта се производи у огњишту гвозденом, које се на крају своји у један чувак алехани, који се на (диз цак) лаког два пута доми по средини пушнице и дели је у две подовице по дужини; у средини сушице излази чувак у прав димњак у средини крова.

Ово огњишта остављено је место за приступ спољног ваздуха, који се ту загрева и загреван вазоу са два упоредна платна од блатог одлепљених леса, да иде у вазину и да озог отпочине сушење. Загреван ваздух силази преко деса и, засићен влагом, излази напоље кроз одушке начињене између унутрашњих зидова.

Лесе су начињене од кича са дрвеним оквиром. Дугачке су 1,50 м. а ширине око 0,80 м. Леса има по 8 у свакој одељку; у 4 одељка 32 лесе. На свакој леси може стати по 12 кг. шљива.

Добра страна ове сушнице ове су:

1. Она је јевтинија од сваке нове конструкције, која је у нас до сада изобрана, тако од Исартвојне, Рибоне и Кашињове. Комисија држи да се може начинити за 400 динара од онаког материјала од каквог је сада начињена.

2. Материјала за израду ове сушнице има свуда у нас, само нећ са студијом мора се израђивати у каквој радионици, те да јевтиније ставе, али није свишта скупо и замето.

3. Лесе су лакше за руковање но код домаће и сразмерно су врло јевтино начињене;

4. Предња рамова на лесима затварају потпуно сушницу и чувају је од губитака топлоте при прегледу и подбраву лесе;

5. Дрва се утрони много мање но на другим сушницама које су у Топчидеру; и

6. Капање је сока врло мало и губитак сока врло незначан.

Замерке су ове:

1. Што је топлота у доњим слојевима сушнице врло неједнака, те је сушење између горњих и доњих лесе врло неједнако, тјко да су после 16—17 часова сушења шљива на доњим слојевима — лесима — биле са свих стране, и никако се не би испеле да се не померу на више;

2. Место за термометар негодно је остављено, те показује више зрачењ топлоту, но онога топлота ваздуха, који се одао загреван диме у вазину;

3. Место за огњишта такође је негодно одређено, јер је отежан рад са лесима;

4. Сушница даје сразмерно доста паревница (4%) што утврђује недовољну вентилацију али да је укупна кубатура загреваног ваздуха, на сиром количине шљива, сушине мал;

5. Време сушења код ове није краће но код осталих; али изгледа да се даљим пробана може скратити; и

6. Оправке, и ако се у унутрашњост сушнице може приступити, ипак око огњишта тешко се могу извршити.

Према свему овоме она сушница, оваква каква је сада, не може се за углад препоручити гриском пољопривреднику. Ну ипак она је на путу, да се може у ономе направити, у чему се сада мање показују, да и конструктуру за то треба пошудити правине још ове јесени, пошто за то има шљива у Топчидерској Економији.

Комисија савремених предња преглед рада и омену сушнице г. Главинића, сагледала се још и на ове утајне напомене:

1. Да је овај упоредна рад много доприноси саврењаву питања о најпогоднијој сушници нашеј земљи;

2. Да и поступак при сушењу много помаже рестарту — односно доброту производа;

3. Да би у циљу унапређења шљиварске радње у Србији требало при Управи Топчидерске Економије начинити још једну домаћу сушницу, но са оном поправком, које се могу направити у огледу економије употребе топлоте, завођење вентилације и осигурања од пожара;

4. Ради ширења знања у народ, треба у време сушења шљива сазнати курсеве, на којима ће се теоријски и практични научити мањи пољопривредници на разним крајевима шљиварских, и то како сви они који их желе подизати, али се могу сушењем и другом прерадом шљива и дрвоћа бави;

5. Ради одмакнице рада, за такве курсеве треба и Рибову сушницу прездати на оном месту, где су и ове две подигнуте, и то у каквој ковори где излачење вазона са шљивама ради пребривања не би било скотљиво са толиким губиткама топлоте и времена сушења као сада;

6. Да се и потребне настреније прошире, како би се и при кишном времену могао радити;

7. Да се проба сушења ове године настане са сумњом г. Главинића, те на тај начин пронају услови за сушење у краћем времену и за подеснију вентилацију, и и да му се за тај циљ одобре шљиве и посуда при Топчидерској Економији; и

8. Да се до године изврши упоредно сушење како са сада постојећим сушницама, тако и са другом којом бољом која се буде дотле јавила.

10. Септембра 1897. год.
Београд.

Чланови комисије:

**М. Савић, Раста Паранос, П. Т. Тодоровић,
Војтех Вуријан**

П Р Е Г Л Е Д

О сушењу шљива, т.ј. извршеној проби над сушницама: домаћој, Главинићевој и Рибовој системи, вршеној 8. 9 и 10. септембра 1897. год. у Топчидеру (друга проба)

ЧАСИХ ЗА СУШЕЊЕ	А. ДОМАЋА СУШНИЦА ВР. 1.					В. ГЛАВИНИЋЕВА ВР. 2.					В. РИБОВА ВР. 3.					ПРОЦЕНА САСУШАВАЊА				
	К И Л О Г Р А М А					К И Л О Г Р А М А					К И Л О Г Р А М А									
	ШЉИВА					ШЉИВА					ШЉИВА									
	ДРВА					ДРВА					ДРВА									
О С У Ш Е Н И Х	ДОБРИХ	ПАРЕНИЦА	ИСПРЕКАНЕ	СВЕТА	УТРОШЕНО	О С У Ш Е Н И Х	ДОБРИХ	ПАРЕНИЦА	ИСПРЕКАНЕ	СВЕТА	УТРОШЕНО	О С У Ш Е Н И Х	ДОБРИХ	ПАРЕНИЦА	ИСПРЕКАНЕ	СВЕТА	УТРОШЕНО	КОД ДОМАЋЕ ГЛАВИНИЋЕВЕ ПРОБЕ		
																			181:5	53

ПРИМЕДБА. 1. Подложене су све три 8. Септембра и то: домаћа у 2, Главинићева у 5 с. и 34. а Рибова у 4 с. и 45 м. по подне.

2. Одбравине сувих отпочето је: код домаће истог вечера (ноћу) у 2 $\frac{1}{2}$ сах., код Главинићеве 9. Септембра у 10 $\frac{1}{4}$ сах. пре подне и код Рибове истог дана (9 Септембра) у 12 сах. у подне.

3. Сушење је свршено: са домаћом 9. Септембра у 3 сах. по поноћи, са Главнињевом исте ноћи у 3¼ сах. и са Рибовом у 5¼ сах. (т.ј. 10 Септембра из јутра).

4. Према предњем, сушење је трајало: код домаће 37 сах., код Главнињеве 33 сах. и 56 мин., а код Рибове 36 с. и 45 минута.

5. Да се добије сто килограма сувих шљива потребно је (сувих, бубових) дрва: код домаће 639,6 кгт.; код Главнињеве 197 и код Рибове 272 килограма.

6. На пола килограма дошло је комада: из домаће 89, из Главнињеве 89, а из Рибове: I. вр. 87 и II вр. 94 комада.

10. Септембра 1897. год.
Београд.

II. ИЗВЕШТАЈ

КОМИСИЈЕ ЗА ПРИГЛАД СУШИНИЦЕ У БУКОВУ

Комисија одређена решењем Господина Нар. Привреде од 2. септембра оне год. Збр. 2882, да оцени конструкцију и рад нове сушнице, подигнуте врв Школи за Вишњење и Воћарство, састана се 13. ов. мес. а отпочела и сушење шљива.

Сушница ова смештена је у монолитнујтој згради за прераду воћа у једном крају и има све удобности потребне за непресадни рад.

Сушница је једна четвртаста комора од 2,5 м. висине, толико ширине и 3 м. дужине. — У томе простору на 2 стелака са железним шинама и точковима за извлачење намештено је 60 деса. Десе су од 1 м. дужине и 0,45 м. ширине. Таквих деса може стати при потпуном оптерећењу 70. Десе су грађене за цели школске од врбовог прџа и разних облицима и од жике. Ове хватају 6,5—8 килограма сирих шљива. — На 60 деса стало је 446 кгт. сирих шљива. — Остале од набављених биле су мање употребљиве.

За сушење је узето 250 кгт. дрва, нешто бубових нешто јовових. Дрва су била сува и добра за гориво.

Сушница је подложена 13. ов. мес. у 7 сати у вече на температури 35°C. од тога доба до 12 часова воћу повећана је на 60°C, од 1 часа по поноћи до 1 часа у подне следећег дана на 80°C, од тога доба до 12 часова ноћу повећавана је топлота до 90°C. Од тога доба до 6 часова из јутра 15. ов. мес. повећавана је до 98°C, и у 7,45 сати сушење је завршено са овим резултатом:

Дрва је утрошено 337 кгт.
Сувих шљива добијено је:
а) нурака 0,500 кгт.
б) пареница 5,500 „
в) чистих 112,650 „

Свега 118,650 кгт. или 26,6% сувих.

Сувих шљива у пода килограма има: топчидерских 86 комада а крајинских 56 комада.

Сушење је трајало 36 часова и 40 минута.

За I кгт. сувих шљива утрошено је 2,84 кгт. дрва. Шљаве су на први поглед пресушене и то оне, које су сушене на температури од 90°C и преко ове.

Ноћни рад отежао је правилно пробирале шљива. Капање је било мало. На десима од жике шљаве су брже сушене, по на овим од нућа. Около вентила и у десима над огњаним брже су сушене. По изради и добротн сушнице никад не би морали бити нурака.

У ову сушницу може стати до 600 кгт. сирих шљива, и по нашем мишљењу време сушења може се скратити до на 24 часа, а проценат сувих шљива може повећати на 28—30 а другом и трећем сушењу, кад се избежавом снагом пажљиво ради на подбирању и кад се избегава непотребно отварање сушнице.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

М. Савић, Ристо Паранос, П. Т. Тодоровић и
Војтеж Вуричан.

И при овојне послу увидео се да избежаност у послу чини много.

Вентилација ове сушнице изгледа до негде недовољна, нарочито кад би се оптеретила овим количинам сирих шљива, која у њу може стати; али се при свем томе са пажљивим радом та мања поправити или на мању меру свести.

Далје онима са сушењем воћа и поврћа схватиће се потреба практика за рад са овом сушницом, којој се за сада само та негодна може знети, да је могла имати мало веће отвориће и шире судулице (бубове) за одвођење дима и олакшању за чишћење тих чупкова од гари.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

М. Савић, Коста Д. Главнињ, П. Т. Тодоровић, Ристо
Паранос, Антоније Целба.

О ИЗВОЂЕЊУ РАНИХ КРОМПИРА

Мојој пилни „Кромпир“ *) ја сам навео више начиниј како се узведе рани кромпир, али ми се следећи начин, на који се у овојје доба рани кромпир ово Париза изводе, као најбољи свиђа. Али пре, по што ћу прећи на сам начин извођења, морам навести опште услове, од којих највише извођење раних кромпира зависи.

Ко од свог повртњака жели да има што већег прихода, тај се мора одати производњи раног кромпира у опште. Производном раног поврћа и раног воћа, добијају се највећи приходи. И рани кромпир се радо култују и добро плаћају, а сад је баш и време, да о њиховој производњи говоримо.

Производња раних кромпира, знатно се разликује од производње осталих, позидних кромпира. Наје ту довољно само да је сорта рана, него су ту и други услови нужни, да се постигне ранија и богатија жетва. То су услови следећи:

1. На прво место добра сорта;
2. Треба добро спремити кромпире за сађење;
3. Треба изабрати и добро спремити земљу;
4. Треба имати у виду и положај земљишта; и
5. Треба прилазити на вегу.

Што се тиче сорта, ту су мишљена подељена: једни хваће као најранију једну, а други другу сорту. Раних сортај имамо данас довољно, а која ће овде на' овде раније доспети, то ће поглавном зависити од земље и њеног положаја. Ја ћу, за наше прилике у опште, а на основу сопственог искуства, да препоручим ове две сорте: „Румени

*) Кромпир, — са 40 бојадисаних и 64 први савка. Издање Српског Пољопривредног Друштва. Цена 1'20 ден.

американски* и „Крал најранијих.“ У свакој бољој семењарници могу се обе сорте добити. Прва сорта дугуљста и мало спљоштена; љуска је ружича, а месо бело и брашнољано. Друга је већином кругласта; љуска је скоро бела, али омет продире и мало ружичаста кроз њу, нарочито око ошави; и у ње је месо бело и брашнољано.

Али према околностима, могу се пробати и ове добре ране сорте: „Ерфуртски бели“, „Првени рани“, који лако подноси и доцније криве, „Виви“, „Истоседelmi“ итд.

Ко би хтео за продају да изводи ране кромпире, тај се не сме дозволити са једном само сортом, нити се на њу огранчавати; он треба да узме бар две сорте, од којих ће свакојако једна бити у неколико равнија, на кад се она распродо, да друга ома за продају стаса. То је баш случај код прве две наведене сорте, од којих у неким приликама прва, а у неким друга раније доснева; а да ту је свега разлика у 8—10 дана.

Добра пригода за сађење одређених кромпира — то је најважнији услов за добар успех. За сађење одређених кромпира морају пре свега, *добро провенту*. Добро провенту кромпир никад немају дугачке и танке класе, него су ове у њих увек кратке и збијене, а кромпир се у кратким и збијеним класима, под свима околностима, и раније досневају и обављају рађају. То је у пракси свестрано испити и утврђен закљ. За сађење одређене кромпире треба још месеца фебруара поређати на асе, на их негде на суну, провентују и такво место сместити да се просуше, да провенту. Овако провентује кромпире можемо чак и у месецу априлу посадити, па ће омет пре стасати на други.

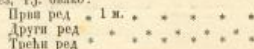
За добар и сигуран успех, а добра је земља нужна. Доцније сорте успеће у ма какав земљи, а за ране сорте треба да је земља и сува и топла. У ладну, влакуну земљу не треба никад ране кромпире садити; ту никад неће бити повољног успеха. Истина је, да за добар успех треба да има у земљи и довољно хране, али су, при извођењу раних кромпира, много важније чиниоцине: да је земља сува — тропша — и топла; па ове особине треба добро pazити.

Па и сам *положај* оде је од великог значаја. На хладовитим местима, не могу рани кромпир никад успевати, а ни оде не, где је земљиште изложено хладним и jakim ветровима. Сунцу посебно изложено, топла, од хлад-

них ветрова заклоњена места у башти, најпогоднија су за извођење раних кромпира; ту најраније досневају.

Кад су сви напред наведени услови испуњени, онда можемо самим поздравом приступити самом сађењу. Као што у почетку рекох, ја ћу оде да препоручим овај парски начин.

Земља треба да је још јесене преконана, а сад ју само поравнати треба. Ради правилијег рада, треба дуж засељности затегнути конопал, на поред њега на сваки метар садити по једне виле сагорелог љубрета. Са дуге конопал поимају за један метар дубље, на омет на сваки метар садити по једне виле љубрета, али тако, да гомилање дођу на савез, тј. овако:

Ове гомилање љубрета треба сад *добро* вагрити околом земљом, као што се, рецимо, огрће кукуруза, дакле направити „опаке“ — кућице. У ове опаке треба уздати по један спрелен кромпир, на га онда још мало покривити земљом и љубретом. Чим кромпир покљани, он га треба околом земљом вагрити, и тако за ово кратко време порашћавана, треба га 4 пута вагрити. На овај начин сађењи рани кромпир много раније досневају и боље рађају, него кад се на стари начин дубоко у земљу саде. А то се даје лако и објаснити. Овакав опак сунце са своју страну боље загрева, а класе могу дубље да продру у ову, испод опаке јесене преконану земљу.

Ако би одна носе каијања настала суша, треба сваки опак *добро* завити, али с лантом, која има решетку. Сва овај посао наплаћује се врло обилно: *најранији и добром остветом.*

Пошто се кромпире поведе, треба омаве растуриати, земљиште преконати, па деје поделити и разним другим поврех засејати и засадити.

Б. Р.

НЕШТО О СЕМЕНУ СТОЧНЕ ЦВЕКЛЕ ИЛИ РЕПЕ

Семе од сточне цвекле састављено је, као што ће бити сваком пољопривреднику познато, из више плодова у једно

ПОДЛИСТАК

УПУТСТВО

КАКО ДА СЕ СТАНЕ МА ПУТ ШИРЕЊУ ЗАРАДЕ ШАРЛАХА ИЛИ СКР-ЛЕТА И КАКО ВА-ЉА НЕГОВАТИ ВОЛЕСНИКЕ КОЈИ БОЛУЈУ ОД ОВК БОЛЕСТИ.

I. Знаци шарлаха ови су: Код скрлета треба да пређе недовољно дана (4—8) од како се дете зарадио, па док се болест не појава. За то се време дете осећа уморно, жупа, избуђу вољу за јело, *стужује му се и поораба и тужи се на гуњу*. Саде (VIII дана од зараде) дете добије на јединицу *везику ватру* (40° целзијуса) са трескавицом. У исто време дете не може да *гути* и ако му родитељи погледају у гуњу, видеће црвене отечене *кравчице* (кадшто са болем надалом), а на вентрима *кравчице*. Делету иде крв на нос, отечну му вентра *желеде*, језик му је јако површен, повраћа, добија грчеве (малл депа) итд. Такво стање траје два три дана, дете добије још неку ватру (40—41° д.) и власне се по телу *кривислом*, које је као скрлет. Превинило нађе најпре по *орату*, а затим по плећима и телу. Лице, а нарочито брада и околина уста, остају без преврнала, што још пада у очи и чине се скрлет лево разалује од *врасе*. Ватра још траје, болесник мање мокри а језик постане *жуто црвен* и ружав и изгледа као зрнда у јагоде. Од прилике носе 4 дана црвен по телу

почне *бледиати*. ватра новусти, болесник се осећа боље и пошто се онојо, почне да се *перуга* и кожа да му се *лупшти*. Ово *перугање* траје 8—14 дана, док кожа не постане глатка и црвена. Болесник се сада понавља опоравља и одраваља (за 4 до 7 недеља).

Чим родитељи примете, да им је дете добило ове знакове или чак и посумњају да им је дете болесно од шарлаха, нека одмах зову лекара.

II. Болесно дете треба одмах одвојити од здравих:

јер је шарлах врло преливљива болест. Заразних влашца има у при болесникој, у перугу и његовим изметинама, као и ваздуху што га издиша; јер све ово може да пренесе заразу. Исто се тако зараза може разнети и ствариима (пеленама, пешкима), које су болесници имали у рукама, као и болесничком постелом и рубљем и одељом, које је имао на себи. Па и људи, који су с болесницима били у додору, могу разнети заразу, као што је кузан и стај у коме су болесници боловали. Ето с тога, ми не можемо довољно, да обратимо пажњу родитељима, да чувају децу од заразе и заборављују нохајања код болесника, нити примљују носете из сумњивих кућа. У нас ва жалост постоји ружав обичај, који треба одбацити, да се болесник праве носете с радом, носе повуде на једну кивице на читање. Треба једном за свега имати на уму, да код болесника нема нику другу носеда до лекар, родитељ, или оца, који га негује. То је разлог зашто се пред кућу у којој има заразених болесних, меће табла и стаља патролицја (у варањима) да свет зна да је у кући зараза и да је се добро чува.

ključice, a u svakom od tih plodova, ako su dobro oplodjeni treba da ima po jedno zrno pravog semena. Takvo jedno ključice ima po 6—7 plodova, od kojih su često po nekoliko nerazvijeni, jalovi. Što više zraka u stabljici, sve su sitnija ova ključica, baš kao što je to vidjeti, da je seme, koje u semensnicama kruzjemo, vrlo nejednako; višnje ga ima sitnijeg, ako nije kroz narocita siba sortirano. Ma moramo pre svega zamisliti, da he kruzjiva ključica imati u više sastavnih plodova, svedenoj tome, bašice u kruzjivog ključicu i više semena no u sitnijem ključicu.

Da bi se moglo saznati: u kojoj razmjeri stoji broj razvijених ključica, prema težini ovih ključica, činjeni su ošiti sa semenom od šasko šeherne cvečke i od oberadorске сточне cvečke.

Предходно је утврђено, да су 1000 ključica od шеherне cvečke 33-515 грама тежиња, а 1000 ključica од сточне cvečke, беше 25-920 грама тежиња; на 1 килограм првог семена, дошло је 25.837 ključica, а 1 килограм другог, дошло је 38.580 ključica.

Од обе сорте семена одбирају са ključica разне крупноће, а од сваке сорте по 50 комада, а 1000 ključica доклажу на влажну проливаћу хартију у цељу клавјања; а пошто је семе проклијало, онда су ključica sortirana и одвајана према броју највишег семена, при чему се видело, да је из кruzjивих ključica и више клавја избало. Ključica, из којих више од три клавја избјигу, шежемо никакво међу ситуијама ићи, или бар врло ретко, а међу овим ситуијама биће нећина празних, без и једне клавје.

Семе из најкрупнијих ključica, клавја је много спорје од семена друге и треће величине; код ситуија ključica, било је клавја врло nejednako, тако, да се овде није могло узхватити тачног рачуна; а сравњујући клавје семена шеherне cvečke, са semenom сточне cvečke, онајло се је, да је прво спорје нико од другог.

Од практичне је вредности врло важно да се зна, на колко се биљака од 1 килограма семена рачунати може. Помоћу горњих података, из којих смо видели колко ključica на 1 килограм долази, као и то, колко клавја свако ključicu просечно даје, можемо извести следећа резултат:

Ни није скрлет само тада опасан за преносител заразе, кад је у језу, аћ и у свакој четку или пошто је дете аћ преболело шарлах. И ту баш деца највећа опасност. Дете се већ оклијало шарлахом или га је преболело али перутине није још завршено добро и поје у школу и тако разише болест.

III. Код шарлаха је од највеће важности, да болесник има добру негу. Да болесник прође на миру болесник мора чувати постелу, све докле, док се перутине не сврши (на крају IV и V недеље). Ко рано устане може врло лако навести и запалити бубрега навући. Соба у којој болесник лежи, не сме бити прегрјана, највише 15 до 17° ц, и мора се чеље преко два пергати. Болесник треба да је лако у постелу покривен. Храна треба да је што простја: млеко, лака чорба са јајетом (без икаквог зачина) и кувано воће; тек после 3 недеље беза месо. Вода за пиће нека је свежа и даје болеснику да пије колко хоће. Од велике је важности да болесника чисто држе уста, ждрело и нос; с тога треба преко два чеље да испирају уста и гушу чистом водом у којој има пухинске соди (1 грам на 100 гр. воде) или (1—2%) борне киселине. У опште треба болесника чисто држати и рубље му мењати. У нашем народу *постоји предсуда, да болеснике у шарлаху не треба никога купати, да не би озбили. Ово је скроз погрешно.* Велику искуство које је стечено у болницама на хлјадама болесника показује, да свако дневно купање ових болесника у млавој води од 27—28° Р. (10 минута) само је од користи по њих; јер оваким лечењем шарлах пролази без компликација, као што су: заљезене

Кад семе посејемо у рупине на међусобно одстојање од 25 сантиметара рупина од рупине, а у 50 сантиметара раздвојене редове, онда долази на 1 хектар 80.000 рупина; и, кад се у сваку рупицу метну по 4 ključica, онда нам треба за један хектар 320.000 ključica — зрна, или по тежини према крупноћи ključica:

I Крупоносе (најкрупнија зрна) 19-27 килограма са 6-6 сигурних биљака у свакој рупи, од којих ће се биљака доћије само једна на месту останија; од

II Крупоносе потребно је само 9-91 килограма семена, са просечно 6-2 биљака; а од III Крупоносе 5-21 килограм, са несигурних 3—4 биљака у свакој рупи.

Кад би дакле узели најкрупније сјево, онда би нам потребно било и највише семена по тежини, ми да најкрупнија и најтежа ključica и најбоље сјево дају, онет је зато најштедљивији и за привредника најбоље, да добро осредне сјево потражи и шабани, тим пре, што ће таково и јестиније добити од онога посево крупнога, које је узео и много скупа, а као што се из напред такво изведеног ошита види: са добрим и здравим осредним, јестинијом сјевома, *оста се цел постигао, као и с овим крупним, а много скупим.*

Др. Ђ. Р.

НЕКОЛИКО ВИЉАКА ЗА ХЉАДЉАКЕ

(са 7 слика)

Мако одговорили жеља многих наших пријатеља, који су нам се обраћали да им препоручимо и прикажемо неке сорте биљака, које би се могле употребити за чардаке, хладњаци итп., а које имају крупније ливче од ладњаци и другог неких цвећа, које се на тау цвљ обично употребљује, — ми њм ево изабраше и показујемо следеће биљке, које имају крупно ливче, а које није осетљиве ни на превелику суму, ни на суванију влази, и који имају и лепе плодове, од којих неки могу да послуже за украс у кући, а неки и за јело.

Биљке ове врсте, врло су лепе и бујне пузавице са крупним ливчима, које даје деобо хлад, са чега су врло

бубрега и средњег уха. Ако ли је пак дете у сувине јакој ватри, онда се мора купати и два пут дневно, (најбоље ујутру и увече). Остало ће већ лекар наредити.

IV. Пошто је дете оздравило и перутине свршено, ваља извршити строгу дезинфекцију стана и ствари болесничких. За изметине и рубље довољна је 3 од сто харболна или још боље алкоз, који је јестинији. Пре ове дезинфекције и док се деца неколико пута у млавој води и сапуном не окупају и косу добро не измију, не смеју се пустиати не само у школу већ ни у комшиџа, на јавна места, банге, игралишта итд.

V. У школу смеју деца ићи тек тада, пошто су сасвим оздрављени, перутине свршено, стан дезинфикован и од почетка болести прошло најмање 7—8 недеља. Осталој деци која су из заражених кућа и с тога сумњива да заразу не пренесу, треба такође забрањити похањиве школе најмање шест недеља; јер и она могу заразити заразу.

Свр. 12 202. Из санитетског одељења министарства унутрашњих дела 18. Децембра 1897. г. у Београду.

посејене за сејане око хладњака, чардака, доксата итд., а још се дешне представљају, кад се између њих посеје по неко зрно ладолеза и овог кружног „аралсног“ пасуља с врешем пштом.

Али да се оне билке као што треба развију, треба земљу за њих овако спремити: око хладњака итд. треба ископати 25—30 сантиметара дубоко и 20 сантиметара широко јарчић, на у њега насути 15 сантиметара коњског ђубрета, које је у вода сгорело, а на њега насути добре, ђубривате баштenske земље, којом ће се јарчић аскупити. У ову земљу треба — око Бурједана —, кад вреша престану, носејати семе од бар 4—5 различитих сората на изменце, да ладњак дешне изгледа, јер дешне није код свију ових биљака једнако, а ни цветови им није једне исте боје.

Још ће дешне и угодније бити, кад, као што ишло пре рекосмо, пошевато ладолез и пасуљ, и то на овај начин: једно зрно од једне ових биљака, на 10 сантима од њега два зрна ладолеза; на даљих 10 сантима једно зрно поменутог пасуља, на онда омет друго зрно ишкеседешет биљака, ладолеза и пасуља све докле на изменце, док се одређена места не засеју.

Плодови ових биљака могу се само онда дево, у правилим и правим својим облицима развити, кад носе; кад је врећа на земљи подолена, онда се плодови онакве и носу деви.

Траваца кружница (слика 1.). Ово је род тиквици у виду крушке. — Вреха (деша) је рагнрштана 2—3 метра дугачка, а дешне је доста кружно, дево и пријатно зелено; цвет је жути, а плод је дево, при грау ступца, жути или белчаста крушка, са уздужним зеленим травама и заганитица и отвореним зеленим пегама и пљоштима.

Слика 1.

Слика 2.

Претенаца кружница (слика 2.). И ова сорта исто тако има рагнрштату и 2—3 метра дугачку врећу, а дешне је у неколико кружнице и дугачко, петоперо-ровашено, зелено. Плод је дево, обла кружница, врло дево, отворено жуто боје, а што га највише краси, то је она зелена пљошта на доњем крају, која се често чак — док она простаре; а што по веки плод још више краси, то је зелен прстен, који се нише ове пљоште налази.

Погачарка (слика 3.). Ње има у врло разних облицима, са кружницим или ситнијим плодоница, која су увек сљоштена. И у ове сорте дешне дугачко-петоперо, у ладоним блеша, на сувину заганитице зелено. Плодови су жути, бледи или бели, са, и без зелених трава и пега; нама слика пренствља одвику с травама.

Има сората сјасет од ових тиквица, са најразновиднијим плодоница, са жутиа, белли, зеленим и врешним шаренима, које се за дуго још и онда ве губи, кад плодови сасвим сазреју, и због тога се — као што у почетку рекосмо — за управљиване астада, ормана итн. употребити могу. Дакле, преко дева имамо од целокупне биљке хладониву а преско зиме уживане од њихових краснихплодова.

Росњача (слика 4.). Ово је једна врста краставца са росњацим, врло интересатним плодом. Цела је биљка маљана. Вреха је прилично танка, рагнрштана, 150—170 сантиметара дугачка; дешне је кружно као у обичног

краставца; цвет је жути; плод је 10—12 сантимет. дугачак и ропчићина обрастао, изгледа као буздован; с почетна

Слика 3.

Слика 4.

је зелен, дошње жути, а по некад перанцат или врешни, а кад потпуно сазре, онда изгледа као да је неким пенеломом носут.

Дешница (слика 5.). И ово је једна врло дево врста маљанаца из рода краставца, која нам је донешена из јужне Америке, са врло танком врећом и девином, петоперим листом; и ова је биљка маљана. Плодови су дугачкаста, много налази на дешни, насађени на дугачким дршцима, зелени жуто-пругасти, а кад сазре, онда су сасвим отворено жути и бодљикави, у величини кокошњег јајета. И рожњачи и дешница могу се, док су још сасвим мади, метати у сирћо као и краставци, и врло су укусни.

Осим напред наведених биљака, за хладњаке итн. врло су погодне и следеће:

Слика 5.

Слика 6.

Пунцалица (слика 6.), која до 2 метра високо и врло рагнрштано расти. Дешне је врло угледно седмеперо, а деште је кршкаст. Плод је дугачак и шљават, са оба краја сувиш, хошлат и обрастао ситним и кружницим брвадицама. С почетка зелена, а дошње перанцат, а кад потпуно сазре, он се на доњем крају распуки и побаци врло дево шарено семе.

По онда је по дешну врло дево дева биљка и

Момордика (слика 7.). Дешне је све, исто као и пунцалица, врло угледно, петоперо, састо-зелено, као и цела биљка што је. Плод је кругласто-јајаст, на доњем крају шљават, уздуж зубчат, с почетка зелен, а дошње перанцат.

Нарочито ове последње две, из Индије донешене биљке, врло се девино на хладњацима представљају.

Писци ове препоруке имаю је хладњак са савима ових биљкама, на онда ладолезом и овим поменутом пасуљом засејати, а дошње се, кад је доста,

који га је год видио.

Др. Т. Р.

Б Е Л Е Ш К Е

Неправилно растежу рогова код младог говедета — можемо дати правац по вишој вољи, овако: треба врху — из неких изабраних делова на неправилно растећу рог, на такав хлеб држати нево време, али почешће врху хлеб наплатити све дотле, док рог не постане тако мек и гибок али итак, да му можемо дати правац по вишој вољи; кад то буде, онда треба рог дашчицама чврсто притегнути и утврдити, а за три водом га понапати све дотле, док се сасвим не расхлади.

Неки стајом струју рог са оне стране, на коју желе дати правац рогу.

К. Ц.

Да нам голуби не бегају, поред доста и добре хране треба *зидове* дено најчешће и чистог голубињака *арскаги каранифиловим* и *амисом* (омајзоним) *улеи*.

Још је боље ово: семење од *слатког ковара или аниса* (*Pimpinella anisum*, — L.), *обичног ковара* (*Foeniculum officinale*, — L.), или *Foen. dulce*, — D. C.) у мајкине *дршке* (*Thymus serpyllum*, L.) помеша се са глином, па се умес као тесто; од овог теста треба одвојити ситније комадиће и прстима увалити т.ј. начинити као *уваљке* или *пављке* — волуничне, па их на више места у голубињаку разредити и оставити.

К. Ц.

Прост начин испитивања меда. — Прву кашику смирљог течног меда треба помешати са 3 кашице чистог спиритуса; ову смесу добро размешкати, а затим оставити на миру неколико часова, па:

Ако се после овог времена покаже *талог*, онда је то *знак*, да је *мед коварен*, т.ј. није *чист*, — јер се *чист* мед у спиритусу сасвим (потпуно) раствара.

К. Ц.

Г Л А С Н И К

Нов члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Округ *посарачки* учленио се за члана *добротвора*, овога Друштва са улогом од 500 динара.

Члански улог положен је *благајници* друштвеној. — Хвала му.

Чланови утемељачи. — За члана *утемељачи* Српског Пољопривредног Друштва *уписали* се г. *Иван Гудурић* трговац из Обреновца, и *срез зрчански*. Улог, по сто динара, послали су Друштву. — Хвала им!

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г.Г. *Љуба Божановић*, *Тома В. Цинцар-Јанковић*, *Милевоје Брајковић*, *Петра М. Јанковић*, *Арс Ј. Илић*, *Нема Бедовић*, *Милевоје Мрдаковић*, *Тодор Станковић*, *Светислав Мирковић*, *Милан В. Трипунац*, *Светозар Константиновић*, *Димитрије Марковић*, *Ведмир Пешвић*, *Милан Радојковић*, *Милан Јанковић*, *Милан Богдановић*, *Милан Ђивотиновић*, *Милан Јовановић*, *Петар Мјатовић*, *Митар Бошковић*, *Никола Ј. Жижковић*, *Рудолф Клајн*, *Тодор Милетић*, *Вуја Ранковић*, *Милко Алексијевић*, *Милан Јовановић*, *Лазар С. Николић*, *Лазар Петковић*, *Др. Лука Јованић*, *Драгутин П. Порођић*, *Милан Стојковић*, *Милош Јовачић*, *Борђе Петровић*, *Младосв Милошевић*, *Миланко Ристић*, *Андреја Жиндајковић*, *Вуканшин Ристић*, *чиновани*, *Миланко Каралевић*, *Миланко Јовановић*, *Немад Магдаленић*, *Божидар Голевић*, *Вореноје Јанковић*, *Драгољуб Матејић*, *Миланко Каралевић*, *Борђе Милошевић*, *званичници* *паричнице* *београдске*, да би олакшали Друштву извршење његовог тежног задатка, које је узело на себе да унапредује и развија привредну снагу најмногобројајег привредног стадеца у нашој земљи, извољени су писати за чланове помагаче овога Друштва са улогом по 4 динара, коју су суму одмах пратили друштвеној *благајни*. — Хвала им!

Нова Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — У селу *Ореница* среза *моравског* округа *пожа-*

рвачког, основана је *Подружница Пољопривредног Друштва* под називом „*Моравска*“.

Изабрана је *привремена управа* у коју су ушли: за председника г. *Паута А. Илић*, *свештеник* из *Оренице*, за *благајника* г. *Станимир Марковић* трговац, за *пословођу* г. *Жинојић М. Стојановић* *учитељ*, за *одборнике*: г.г. *Бока Ј. Марковић* трговац, *Гангорије Милић* *економ*, и *Коста Загорац* *учитељ*.

Правна ове *Подружнице* *готова* су и *већ* *послата* *Српском Пољопривредном Друштву* са *мољбом* да *их одобри* и *прими* *Подружницу* у *свој састав*. — *Жељиво* *поној* *Подружници* *успеха* у *раду*.

Нов члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Округ *топлички* учленио се за члана *добротвора* овога Друштва са улогом од 500 динара. Улог је положен *друштвеној* *благајници*. — Хвала му.

Нове Подружнице Српског Пољопривредног Друштва. — У *Борчу* среза *зрчанског* *округа* *кратугељачког* *образовања* је *Подружница*. У *привремену подружничку управу* ушли су: за *председника* г. *Славоко Вучићевић* из *Кусовца*, за *потпредседника* г. *Бока Васић*, *трговац* из *Борча*; за *благајника* г. *Милетије Марковић*, *трговац* из *Кратугељак*; за *пословођу* г. *Дивко Марковић*, *општински писар*; за *трговача* *подружничког добра* г. *Драгољуб Тодоровић*, *учитељ*; за *одборнике*: г.г. *Јовица Савић* из *Будварског Брда*, *Михајло Лукивић* из *Преток*, *Вуканко Бачаревић*, *кмет* из *Радиловога*, *Степан Јанковић*, *председник општине* из *Томовце*, *Василије Сивљевић* из *Косовца*, *Никола Домитријевић* из *Бачевца*, *Михајло Петровић* *свештеник*, *Драгољуб Тодоровић* *учитељ*, и *Аксентије Павловић* *председник општине* из *Борча*.

У *Рачи* *кратугељачког* *образовања* је *Подружница Српског Пољопривредног Друштва*. *Привремена подружничка управа* конституисала се овако: *председник* г. *Коста П. Јовановић*, *свештеник*; *пословођа* г. *Илија Јовановић*, *општински писар*; *одборници*: г.г. *Гаја Ранковић* *учитељ*, *Алекса Бабић* *инженер*, *Коста С. Обрадовић* *трговац*, *Тодор Тодоровић* *механичар* и *Петар Пековић* *земљоделач*.

У *Сићеву* *округа* *нишког* *образовања* је *Подружница Српског Пољопривредног Друштва* под *именом* *Сићевачка Пољопривредна Подружница*. Изабрана је *подружничка управа* у коју су ушли: за *председника* г. *Крета Ц. Денић*, *учитељ*; за *пословођу* г. *Никола М. Радојковић* *економ*; за *благајника* г. *М. В. Илић*; за *одборнике* г.г. *Мата Радојковић* *трговац*, *Милош Станковић* и *Кона Прудовић*, *економ* и *Благоје Павловић* *српски* *кад* *виноделско-вођарске школе*. — *Млади* *Подружницама* *жељимо* *напредка*.

Личне вести. — Указом *Његовог Величанства Краља* од 18. окт. мес. *постављени* су: за *генералног конзула* *прве* *класе* у *Солању*, г. *Павле Денић*, *професор* *Војне Академије*, *почасни* и *члан* *утемељач* *Српског Пољопривредног Друштва*; за *генералног конзула* *треће* *класе* у *Скопљу*, г. *Младосв П. Куртовић*, *секретар* *I* *класе* у *Министарству Народне Привреде*, *потпредседник*, *утемељач*, *почасни* и *редовни члан* *Српског Пољопривредног Друштва*.

Корисна одајука. — Српско Пољопривредно Друштво да би *дало* *могућности* и *Србима* *који* *живе* у *иностранству* да се *користе* *привредним* *пожмама*, *којима* се *то* *може* да *постигне* *путем* *новина*, у *својој* *седници* од 13. окт. мес. *решила* је: да се *друштвеним* *лист* „*Техник*“ од *идуће* *године* да *би* *6* *вранка* *или* *3* *фор.* *аустр.* *вред.* (са *поштарницом*) *снима* *привредних* *Удружења* *и* *њихових* *члановина* *земљорадничким* *Задругама* *и* *ратарским* *Читаоницама*, *које* се *налазе* *изван* *Краљевине* *Србије*, с *тим* да *годишњу* *претплату* *унапред* *положе*.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изашао је из штампе

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1898. ГОДИНУ

Календар је велики 11¹/₂ печатаних табака, а стаје само **пола динара.**

Књижарама 20% рабат за готов новац; растурачима једанаеста књига на дар.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Дат је у штампу

ПЧЕЛАР

целни календар за пчеларе за 1898. годину.

Величина 7 табака сатног слога с бележником удеиен за цен.

Цена пола динара у обичној, а 1 динар у ошном повезу.

Претплату треба слати издавачу

Драг. Димитријевићупчелару, председнику пчеларско-војарског
Задруге, *Параћин.***ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ**

Овим бројем „Тежак“ навршује своју 28-му годину. Већ тиме „Тежак“ се и сам довољно препоручује. А ако томе додамо, да се из године у годину у све више примерака печата и растура, и да готово нема броја, из кога не би српски листови прештампали по који чланак или поучну белешку (на чему смо им захвални), — онда мислимо да је излишна свака даља препорука.

Цена је „Тежаку“ од 1. Јануара 1898. године; **За Србију** на годину 8 динара; на пола године 4 динара. За друштвене чланове помагаче, за чланове свих друштвених Подружина, за војнике сталног кадра и за ђаке *у пола цене*, ако положе претплату унапред за целу годину. **Ван Србије** на годину 10 франака или 5 фор. а. вред. За српска пољопривредна удружења и њихове чланове, као и за српске земљорадничке Задруге и читаонице ван Србије цена је 6 франака или 3 фор. а. вред. на годину (с поштарином) ако положе претплату унапред, а чланови ако се претплате код свог удружења преко кога ће им се и лист слати.

Претплата се шаље Српском Пољопривредном Друштву у Београду, а може се претплатити и код пошта.

„Тежак“ ће тек тада потпуно одговорити своје задатку, када га буде *сваки* српски пољопривреднички дом примао и читао, јер само савремена поука води пољопривредника благостању, а без овога нема напретка ни среће ни у дому појединца, нити се наши заједнички идејали могу остварити.

У то име позивамо на претплату!

УРЕДНИШТВО

Цена књижм огласима: Од четит врсте од једног ступца по 10 пара дик.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и ступца.

Већим огласима од две стране 20 динара (10 фор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 фор.); четврт стране 3 динара (250 фор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државно таксе.

За оглашавање гизне пута 10 од 100 језицање.

Преглед 53. броја Тежак: *Чланак*: Рад Министарства Народне Привреде на рационалном сушењу шљива код нас. — *О* извођену крошница — *Нешто* о семени сточне пчеле. — *Неколико* биљака за хладњаке. — *Подмисли*: Упуство. — *Бележке*. — *Гласник*. — *Књижевни огласи*. — *Позив* на претплату.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДЕОР:

Др. М. Т. Лeko, Душан М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић,
Благоје Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ДО 36. БРОЈА

ДУШАН М. СПАСИЋ

ОД 37. БРОЈА

АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Година XXIX.

У БЕОГРАДУ

ИШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ИШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1898

БИБЛИО
БР
ДЕТРА СТОЈАН
НОВИ С

I. САРАДНИЦИ

Бату-Јовановић, Милан Др. — Пиште при кући на врсној 8. — Мидовина особито прсте 25. — Кољана је ралмака жељују кривац и добојат жеза (бел.) 198 (88). — Катржа као збо аргонити куљав код стопе (бел.) 198 (88). — Додар хлеб (бел.) 198 (88). — Пиште при устројству кровацног ула на коза (бел.) 196 (136). — Савршени кав на вољима 167. — Пшта пред каменом бовина (бел.) 178. — Пшта у варних ливотина (бел.) 174. — Говедо куца (бел.) 303. — Крпивоља и токовиња јаја (бел.) 306. — Жедина 218. — Како се трећи аба (праг) из жава (бел.) 214. — Како из ковошјах (бел.) 226. — Препреклово говеде туберкулозо 230. — Отржиња крашчица 231. — Кућина сина савезе обовне (бел.) 235. Коже жаво 242. Насадност савезе туберкулозо 314. — Како трећи крашч муста 246. Бољера вершца живаца 246. — Чувај телуца и ждробити жувао од нечистоће 248. — Простраг и коже (бел.) 246. — Да се жаво не учвари (бел.) 249. — Месо брешнице стопе (бел.) 250. — Живинарница (бел.) 250. Простраг у Немачкој (г.) 253. — Туберкулозо стопе кире се (г.) 254. — Отрво вичино жаво и жаво утаа 262.

Богдановић, С. Максим — Забривањених носев 97 (77). — **Богдановић, Т. Бучко** — Како дежиратица 121 (101). — Похитати је кривацног вилотрага проважу преновокоје 137 (111). — Вака — рог — нова обовна по живаца 146 (126). — Анта Гаубергове 272.

Бурвачки, Димитрије — Можа нова водосна свима извањана и преновокоје (бел.) 187. — Нови жаво (бел.) 235. —

В. Д. Т. (из Шпајарца) — Говина (бел.) 231. — Растрага живине (бел.) 251. — Углављивање жавоца (бел.) 251. — Накоже грожда (бел.) 251. — Делене грожда (бел.) 251. —

Виторовић, Веда — Прогри јаца преновокоје полиовиреде водружени 1898. овици (г.) 138 (113). —

Гувановић, М. Негар — Назрача муста 211. —

Гувановић, Д. Коста — Дест знаменити земљорадничких (бел.) 34. — Дрство бујавог хлеба на дожаљу живине (бел.) 36. — Пшта краше јаво четврти гавоци (бел.) 36. — Архана новог коламенити у Јовиној (г.) 36. — Преновокоје жаво (астрива) да жаво у ошлаци Парва (г.) 31. — Виновокоје-вољера жавоца у Јовиној (г.) 31. — Из виноградне ораке (Рувенски котикаца) 35. — Да коже туберкулози буди ждривањени (бел.) 48. — Рах на вољима (бел.) 48. — Виновокоје жавоца у Гиталји (бел.) 388.

Грбић, Саватије — Короти гавоца жавоца 72. — Утицај жавоца на кољачну жавоца (бел.) 76. — Жавоца се се број утицај (бел.) 76. — Жавоца на грешинама (бел.) 76. — Корист од старог гавоца (бел.) 76. — Жавоца предлог од брвог новинажу живинарства и кољачнога 81. — Ораж на нове маљавне брди и гавоца 149 (229).

Димитријевић, Стева — Савна Фри. Полиовиреде Државна — Свега Краја Млаутич — 303. — Хрестос се рова 377. —

Ђорђевић, Валдимир — Млаветска крашч (бел.) 36. — Јаја из пољивања (бел.) 36. — Како се човек изгриве (бел.) 36. — Како се авлава цени крашчица истража 39. — Добе летице (бел.) 43. — Кољана крашч слабе или споро жаво, како треба латица крашч (бел.) 43. — Новог дитког полиовиреде одлучани од срца жавоца (г.) 62. — Главна свика жавоца полиовиреде водружени (г.) 60. — Прократни жавоци жавоца жавоца бр обављана 73. — Утицај жувао на трајање жавоца (бел.) 73. — Гавоца жавоца (бел.) 76. — Педаговог преновокоје свике куца (г.) 77. — Како збора полиовиреде свика турискиот (г.) 109 (89). — Некакви резултати учења ратарске школе у Краљеву за школску 1897-1898. годину (г.) 348. —

Јакшић, Т. Стева — Вагера као тона и срствити кроважу по 4. — Едаја и сепарата 7. — Вагеровица свистража 308. Сихалмска едаја 320. —

Јанковић, Живојин — Поджики пољивање од овних жабуца и кураваца 67.

Јевкић, М. Јевкић — У заштити овних жавоца жува и утрана (г.) 14. — Како дрвоци жавоца (г.) 77. — Посадна гавоца жува 126 (101). — Како гавоца правара 322. — Посадљена и уни-

пренова по мунарској струја (г.) 328. — Правала на сету горе (г.) 335. — Јурич 363 и 370.

Јовановић, Јован — О вилорасом водружени 353. —

Јовановић, А. Никола — Моторолова станица у Неогруду 133 (113). — Гавоца свика у Нискомом оражу (г.) 133 (113). — У корист гавоца свика (бел.) 215.

Јуришић, Ј. Живојин — Ораж 318. —

Крешћ, Н. Јанко — Ровац 211. — Неколико живине о сточној крашч 283. — Јаво неколико живине о сточној крашч 373. —

Крешћковић, Радомир — Како да унесемо у гавоца нововиреде жавоца (г.) 14.

Личчевић, Н. Драгутин — Главна свика пољивање водружени (г.) 13. — Употреба боровиња 75. — Шавоца и полиовиреде (г.) 79. — Лева живина (г.) 79. — Храва за авлаж (бел.) 91 (71). — Савршени кураје (бел.) 91 (71). — Словени (г.) 93 (73). — Одрачно исправно (г.) 93 (73). — Преновокоје деловине (бел.) 108 (88). — Корист од жавоца (бел.) 108 (88). — Срствито протину бривања (бел.) 108 (88). — Жавоца при (бел.) 108 (88). — Најбоља крашч за кољачно (бел.) 109 (89). — Срствито протина жавоца (бел.) 109 (89). — Јетини саваца на утицају жавоца (бел.) 109 (89). — Протина жавоца и свике (бел.) 109 (89). — Корист од кољачно (бел.) 109 (89). — Како ден одлучити жавоца (бел.) 109 (89). — Назрачаство у Србаја 133 (103). — Камарска кура у Пољени 181 (111). — Гавоца жавоца за бојени (г.) 133 (113). — Протина полиовиреде (г.) 133 (113). — Са вилорасом и савршеног преноваца у Јевиници (г.) 134 (114). Срствито протина турискиот (бел.) 135 (115). — Протина гавоца (бел.) 135 (115). — Протина преноваца о врсној оражу (бел.) 137. — Кура за устројство архана у Новом 205. — О кољачи 212. — Протина жабуца код телаци (бел.) 215. — Протина гавоца код телаци (бел.) 215. — Савоца и гавоца (бел.) 215. — Жавоца на пољивању смотри 307. — Трушине (бел.) 311. — Кољачно (бел.) 311. — Роваца (бел.) 311. —

Добрица, М. Милош — Пољивањени кура (г.) 320. — Баловска живина (г.) 320. — Сила на кољачној смотри (г.) 328. — Терпица у Руској (г.) 374. — Пољивање жавоца и кољачно (г.) 374. — Пољивање кољач (бел.) 374. — Државна жабуца (бел.) 374. — Лева жавоца у савоци (г.) 388. —

Јевкић, Т. М. Др. — Илорасе живине (бел.) 173. —

Јукић, Млауи — Потивање великих ластара 86 (66). — Обављајући вилотрага 241.

Морфовић, Јоца — Кроваж 98. — Запамте живина у крашч (бел.) 92 (72). — Најдровица кољачно за котвац (бел.) 92 (72). — Чаја као кураје (бел.) 92 (72). — Јавоца савоца (бел.) 92 (72). — Семе од хреставца (бел.) 92 (72). — Јаја на кољачу (бел.) 109 (88). — Најдровица кољачно (бел.) 132 (112). — Фосфор-жавоца креч (бел.) 132 (112). — Срствито протину жавоца (бел.) 132 (112). — Пољивање на живине (бел.) 132 (112). — Протина код стопе (бел.) 132 (112).

Милатовић, М. Милош — Жавоца се протина (бел.) 51. — Пољивање вилотрага у истраж основној школи 58. — Да се жавоца не крихави за ученику јаја млаветска (г.) 73. — Отржиња подлога за авлаж (бел.) 92 (72). — Како протина Баловић 182. —

Милошевић, Рама — Како извањени живине о провајот гавоца 33.

Павловић, Јелачић — Чување протина 186. —

Петровић, Мина — Минира рет 126 (106). — Вајта 139 (139). — Лавска пушка 178. — Висоци тавоц 196. —

Петровић, С. М. Ранко — О кулаву свика 261. —

Поповић, А. Срета — Протина више на жавоца (бел.) 213. — Жавоца жавоца као кураја жавоца (бел.) 215. — Користити архана живине од бордовског жавоца (бел.) 215. — Виновокоје у Руској (бел.) 216. — Савезе жавоца дрвета за вилотрага жавоца (бел.) 216. — Труо кроваж истража је полиовиреде кура (бел.) 216. — Кољачно је жавоца жавоца жавоца (бел.) 216. — Да гис (астрива) не обовира (бел.) 216. — Оража жавоца жавоца жавоца 220. — Жавоца као жавоца жавоца као жавоца за служавне жавоца (бел.) 234. — Вилотрага као жавоца (бел.) 234. — Воље је како свитрати живине жавоца (бел.) 234. — Нет

Стејадимовић, Петар — Чистота у подручју 88 (96). — Како сад прошле године дошло доста и добрих јаја 98 (78). — Невољна пределима класичне америчке лозе у другој години 259. — Иницијал Српском Полпиривајоћ Друштву у архаичном предању о анирговачу 330.

Стејадимовић, Н. Вољанар. — Утицај мекрса на високу млада (бел.) 77. — Јарка за године живине (бел.) 174. — Ковице дубри (бел.) 174. — Жар као стојача храна (бел.) 174. — Против интрузије (бел.) 174. — Да се високо ни подиже (бел.) 174. — Утицај мекрса река (бел.) 188. — Ваздух у праћеницима интрузије сомена 228.

Тодоровић, Д. Валдоје. — Разлика епиларата у Угарској 10. — Прости средства за тамњене пшеница и пшеница (бел.) 12. — Како се може узаложити боја на бурди у војска је било прио јако (бел.) 13. — П овоје третира врнати расторојом јаког камена (бел.) 29. — Повиришале млада наравинаривали (бел.) 48. — Како стојачи с вољарства 48. — Напоише с крашљиво и паквајачу сивањих буба 54. — Разлика семена сивањих буба (бел.) 61. — Шта значи не може уградити за унирелије сивањих буба 65. — Орошавне и парале висока вољана 98 (78). — Леи противу годеље куће (бел.) 100 (89). — Напоише о бољестима сивањих буба 129 (109). У мрежљавине мекрсура за дошкју вогребу 129 (119). — Вертикал докортаи мид за утретљавине мекрсура 148 (128). — Показише дошкју у икаву сивањих буба 149 (129). — Сивојни пшца 183 (133). — Делет вршница о кузаву јабука (бел.) 156 (136). — Крипан пшца (бел.) 150 (130). — Бурише вољака семен (хемтениво) у разивањима дубретица 156 (136). — Дитрихои начин водњава високих вољака и шта о часу већи 156 (136). — Устап жинице 168. — Воље стране сорте третирања у ивицама 165. — Сивањене узгошине у Угарској 170. — Чување јаја (бел.) 173. — Боље стране сорте рибизла и малава 170. — Шувари и високе дужиности 180. — Духовите оружиха надворине сивањара и високој совољина у Угарској 188. — Потресавине пшца 184. — Кури за престо кљемљене леги у раскљени Русине Полпиривајоћ Друштвине (гл.) 188. — Полпиривајоћ завољаче третира (гл.) 189. — Редовни кљави Српског Полпиривајоћ Друштвине Крипане и Народиш мекрсањине (гл.) 189. — Набављене и крошњивеле високих вољака (летине и од.) 190. — Стробијене пророшине високине човољ, сивањара третира (шт. и од.) 190. — Шта каља кљави јаког вољака неже нисамо да ради 195. — Боље стране сорте крајина 198. — Кување висока (бестила) 201. — Полпиривајоћ завољача (гл.) 210. — Да ак да се стопа јаја мид да се високо производи (бел.) 249. — Сивање јабука 276. — Проривине пшца 277. — Високо ориентацие високих вољака (од. и од.) 280. — Кат за каља (бел.) 285. — Бела сивањача као мекрса јако на ишкраву стоје с јесења (бел.) 285. — Размножаване мекрса (бел.) 285. — Гром и томова (бел.) 285. — Утицај обривања земље на вршине (бел.) 288. — Архаичне мекре у Елсно-Дотричја (гл.) 286. — Какоје је увешено производије текстила прароде у Србију на осеклама 19 година (гл.) 287. — Одговорна висока човољ у Аустрији (бел.) 287. — Светлостис у икаву сивања дрине (гл.) 287. — Ковер-високе ковољиче јаја 290. — Чување семена (бел.) 294. — Ономавање вољака (бел.) 294. — Прва полпиривајоћ станица (гл.) 295. — Чашевне и третира вољана 305. — Висока висока вољача прирели (бел.) 312. — Напоишавине лавица 316. — Мажа и висока мрежљави

324. — Јабучна мекрса 331. — Правилности за извршине закона о државини сивољавина, ушареницу вољарства и високопривајоћ стивањача (гл.) 334. — Цирирање за напоише архаичних закона (гл.) 334. — Угоспине на динку вољака 342 и 380. Светлост сивања дрине у Харову (гл.) 348.

Тодоровић, Т. Наја. — Новија искуствата о издржавини сортичине лозе се узмају за водстоу у владањима 140 (129). — Ослава владањима доде па Ради 161 (141). — Једна ноа лозе противу перошине сортиче (бел.) 174. — Забривене доданине саларине (перошине) 174. — Кратва вољка о пресаву анирговача противу владањима (перошине) (гл.) 178. — Чино се мекрсу вољача да зори не зуди (шт. и од.) 180. — Архаичо кљаву о производњи високе прароде у хемтенивој осеклави околу 189. — Истретљавине висока вољача високој осеклави 303. — Ганете су вољачине високој прирели (бел.) 294. — О вољачи америчке лозе 307. — Награђене анирговача (гл.) 312. — О јесевој ораву 328. — У вршине радони у шивањаража на високо ишкраву (бел.) 328. — О прароде Вераладичира (бел.) 328. — О лисној високој (бел.) 333. — Крич противу висока (бел.) 333. — Сивањача за високајине (сортирине) лозе (бел.) 333. — Нове ишкраве за учтење народних висока (гл.) 333. — Поднање виноградни ишкраве лозе (шт. и од.) 333. — Јузица (карпони) (бел.) 347. — Верица за ишкраву висока у Вараши (гл.) 345. — Награђене учтење (гл.) 348. — Ишкраве у висока за виноградара и Вољарство у Буњину (гл.) 349. — Унут за ишкраву висока динего оброта (радиона) 358, 357 и 366. — Мажира кузују ваие сивне за вршине (гл.) 368. — Министарство народне прароде у високајине бачине (гл.) 368. О утицају боја на разицање сивањене бубе (бел.) 382. — Ишкравичи (карпони) на земљом ошавују (бел.) 382. — Да се добије добро мекрса (бел.) 382. — Како биле мекрса ишкравача дохати (бел.) 382. — Утицавање високајине у градњима и на висока (бел.) 384. — Да се окувају крошњиве у третирање и подружине (бел.) 388. — О утицају високајине у кљавине на куку (бел.) 383. — Ледовитине лозин раскљени (гл.) 384. — Ишкравичи лоза за округ крајинске (гл.) 384. — Мере противу унишавња сивањаче зараве у Француској (гл.) 384.

Тодоровић, М. Сана. — Где се могу добити кљавица на ишкраву радије (шт. и од.) 12.

Тодоровић, Милорад. — О рибаву осекла за ишкраву виноград 355.

Џеља Антоније. — Говор о слави висока за Високајине у Вољарство у Буњину год Петротица (бел.) 68.

Кривошчић, В. — Пришкравине осекла за сивање лозе в г. д. к. ишкраве се врши (шт. и од.) 355.

Кривошчић, Коста. — Ковер-високе јаја (бел.) 12. — Архаичне девољича и лавица (бел.) 13. — Против вазињу на теклама (бел.) 13. — Сивањ вољача (бел.) 13. — У корак високајине теклама (бел.) 13.

Фридрих, Ст. — У вршине раскраве кљавица о котавалу мекрса на високајине кљемљене 127 (107).

II. ДОПИСНИЦИ

Алексијевић, Н.	94 (74)
Букљина, М. Весар	134 (114)
Вучковић, М. Петар	46, 79, 96 (75) 207, 220
Губавић, М. Саватија	31, 125 (115), 158 (138), 270, 349
Јурић, С. Радомир	89, 136 (116)
Јурковић, П. Вујаши	221
Јероковић, Милош	136 (138)
Јаковчић, Н. Драгош	111 (91), 175
Јурић, Младу	111 (91), 254
Мажарић, М. Стојан	45, 135 (115), 207, 221, 254, 270
Милошевић, В. Радомир	298
Милошевић, Петар	136 (116)
Николић, Д. Мил.	94 (74), 240
Николић, П. Бранимир	220

Николић, Ст. Стојан	95 (75), 134 (114) 176, 191, 221, 254, 299
Николић, М. Урош	158 (138), 176
Петровић, Ј. Милош	221
Петровић, С. М. Радко	157 (137)
Протић, А. Лазар	222
Р. М. Н.	219
Радошковић, Д. Жол.	238
Радошковић, В. Павле	191, 254
Рашић, Ст. Мил.	306
Рашић, В.	78, 222
Савић, Н. Ст.	232
Савић, Радомир	112 (92) 221
Савићковић, Грушица	111 (91)
Тривићковић, Милан	111 (91)

ПРЕГЛЕД САДРЖИНЕ „ТЕЖАКА“ ЗА 1898. ГОДИНУ

Објашњење: (г.) значи да је рад штатман у Тожаку као *гласник*, (бел.) као *благотик*, (подл.) као *подметак*, (пнт. и одг.) као *истапа или одговор*.

I. Земљорадња

1. У опште

	СТРАНА
Вастра или това	4
Главица културних избор	113
Друге намене земљорадничке (бел.)	30
Електрицитет у свакој земљорадњи (бел.)	243
Земље обрађивање камак утицај има на криво (бел.)	255
Пашања ограничавање пашник	230
Корни хрстите	258
Корона употребљива зелених гназих (бел.)	373
Маневар Баланић	132
Мрач на близне испенадо доказати (бел.)	352
Пашања како се унаптава (бел.)	333
Пашања на 1897. годину	2
Радиоводство повољногредно	337
Ромка	211
Школа и повољногред (г.)	79

2. Ратарство

Блаваца за бојење, гајење (г.)	133 (113)
Вина општа	184
Врба — вада зуда	184
Врхотина сејане кукуруза у ср. козешком (г.)	79
Главица, како се унаптава (бел.)	155 (135), (бел.) 215
Гривац и засад да боље роде (бел.)	92 (72)
Догодина паша или храна на коње (бел.)	234
Догодина врхотина (бел.)	168 (88)
Догодина и леваца дражне (бел.)	13
Ђубре кокошке	91 (71)
Ђубре свињско	174
Ђубрење преко снега (бел.)	43, 326
Када у еспарета	7
Када салзалика	43
Жега доба (бел.)	43
Жега на козешкој смети	307
Јечам или кукуруз — један кукуруз	109 (89)
Корени користи (бел.)	212
Косо	234
Косо је боље свитрати него клеваати (отзивати) (бел.)	234
Кромкир	38
Кромкир за семе (бел.)	38
Кромкир трно итежа је повољногредноу	335
Кромкира тршине растворим паша камена	125 (105)
Кромкира узгајање	263, (бел.) 383
Кромкира, збога се нише бољују	81 (64)
Кружине семена стрмих жита утицај на криво (бел.)	59
Кукуруз или јечам (бел.)	113 (93)
Кури за употребу правина у Пожези	305
Лак од камене је користи (бел.)	108 (88)
Ланене сиво (г.)	92 (72), (г.) 93 (73), (г.) 133, (113)
Лудере паша	82 (62)
Лудера сејане (пнт. и одг.)	46
Луд (трно) како се троба из жита (бел.)	214
Морна рова — вада чивова	

	СТРАНА
Нестарана рупна сејанка	69
Опас који кукуруз на пашања (бел.)	91 (71)
Опасе усеје, браните од сувине паше (бел.)	42
Опасе дубоко (бел.)	116 (96)
Опасе јосине	329
Пашања како се унаптава (бел.)	333
Пашања и гриваца да боље роде (бел.)	92 (72)
Пашања ширена	221
Пашања кокошке (бел.)	374
Пашоред неистован, како се тумачи при сејању пољских усева	219
Пашоред	51
Пољскије стрмина и средста, како да се предуриде	141 (121)
Пољскај редова или ал утицаја на родност усева (бел.)	328
Пољска забрављивање	97 (77)
Предпања пригитати о претачној сејању у Пожези (г.)	115 (95)
(бел.)	187
Пшеничној семени избор и припремање за сејање	228
Ромка или ђубре за младе ошале (бел.)	92 (72)
Састрпа Вагнерова	308
Сејане мориште	114 (94)
Семена старе пашине (бел.)	91 (71)
Семе трно за паше паша (бел.) 59, (бел.)	116 (96)
Семена узгајање (бел.)	294
Семе врхотина	304
Семе врхотина	304
Семега гајење у Пожези (г.) 133 (113) (бел.)	215
Степачине как зроби кокошке или жети (бел.)	169
Турочинер како се најабоље сеје (бел.)	328
Това или бастра	4
Утицај пољских узгајање од животних биљака и животиња	143 (123)
Фосфор-испеси зрчи (бел.)	132 (112)
При ланени (бел.)	168 (88)
Чај или ђубре (бел.)	92 (72)
Чивова или морска рова (бел.)	153 (133)

3. Ливадарство

Врба	138 (118)
Високи тваци	116
Догодина дражне (бел.)	108 (88)
Догодина куница	178
Машаји рив	126 (106)
Наводњавање леваца	316
Сигу на левацама за некоричени (бел.)	187

4. Виноградарство

Америчке лозе, пшеница	307
Астрахово како се лечи (бел.)	114
Вастра или това и средста противу ње	4
Врхотинајера врхотина (бел.)	339
Врхотинајера врхотина (бел.)	146 (126)
Вају из бурцај, у којима је било прије вино узгојати (бел.)	13
Воронске ворбе, еспарета	125 (105)
Врхотинаја кулаца	200
Врхотинај чивине и вошарије (бел.)	132 (112)
Вина узгајање у Италији (бел.)	353
Вина састојека	153 (133)

	СТРАНА
Изаостава настава у Бету (гл.)	208
Јаде: високе неподлазе су за дрвећа (бел.)	283
Јаболка да има довољно мамена (бел.)	59
Јако да не падаше од зелености (бел.)	43
Копиле које слабо или споро доју како треба давати храну (бел.)	187
Мама која подвела свака издјелачка и припредивања (бел.)	320
Настава ерских најбоља (гл.)	285
Пића севена за коме, да ли треба да је крпна или дуга (бел.)	374
Потпаљива пића и пића (бел.)	208
Продаја дова у Б. Невилу (гл.)	208
Продаја дова у Дубочику и Штану (гл.)	43, 77
Сарај код вова (бел.)	13
Тре ковски (гл.)	144 (124)
Бураж прекуца (гл.)	78

3. Говедарство

Бегова хранљење (бел.)	206
Вани на травама како се уживају (бел.) 13 (бел.) 215 (бел.) 249	249
Глисто код говеда како се уживају (бел.)	235
Говеда вапи за живот	244
Изаостава, нега и употреба говеда	145 (125)
Изаостава говеда и оваца у Прокуду (гл.)	238, 267
Крани да не одирају у млеко (бел.)	187
Крани што су неке поведле	245
Крани како треба мучити	205
Маслац, како треба мучити говедама (бел.)	39
Масноћ ерва (бел.)	76
Муже угуца на травањској млечности (бел.)	59
Мутара, изакуцај добро (бел.)	374
Потпаљива говеда без обалањања 78 (бел.)	13
Товалди испаше на паши је крпна (бел.)	348
Товалу чувај гужва од нечистоће	187

4. Свињарство

Зрелина храна за свиње која је најбоља (бел.)	77
Подопаље против свињске хуге (гл.)	215
Пића говеца као храна свињама (бел.)	207
Свиње куцају за млеко	208
Свиње како куцају Малеу за прилоз (гл.)	208
Сурута као свињска храна (бел.)	208

5. Овчарство и козларство

Ерјине кош у Јевроу (гл.)	207
Ерјине млеко (гл.)	207
Спирајућа овцава за прилоз (гл.)	207

6. Мањарство

Маса конзервације свињачином хлоридном (бел.)	285
Масла добро да се добије (бел.)	382
Масна угуца на млечној мами (бел.)	79
Масноћа издута у Београду (гл.)	77
Маса конзервације замрзавачном (бел.)	45
Масла да се не угуца (бел.)	349
Масноћ ерва (бел.)	39
Муже угуца на травањској млечности (бел.)	73
Масне ерје муча на чистоћу	8
Чистоћу угуца на копитну млеко (бел.)	76

7. Јивинарство

Бера за продају гужва у Варшави (гл.)	318
Болести кокошке и рјаво пашње	41
Гајене живице (бел.)	78
Гајене живице (бел.)	333
Гајене живице	9
Гајене живице (бел.)	187
Изаоста, да се брзо угуца (бел.)	74
Изаостава угуца (бел.)	77
Изаостава угуца (бел.)	43
Изаостава угуца	250
Изаостава угуца	121 (101)
Изаостава угуца	283
Изаостава угуца	283
Јаја за масларство (бел.)	30
Јаја конзервације (бел.) 12, (бел.)	173, 299
Јаја ко ковалу и хлориду (бел.)	109 (89)
Јаја ко ковалу и хлориду (бел.)	174
Јаја за гојене живице (бел.)	208
Јаја за масларство (бел.)	72
Јаја за масларство (бел.)	127 (107)
Јаја за масларство (бел.)	30
Храна бубањској млеку на довају живицу (бел.)	91 (71)
Храна за млеко (бел.)	203
Храна добра за кура (бел.)	109 (89)
Храна најбоља за кокошке (бел.)	109 (89)

8. Маринарство

	СТРАНА
Иако у изградњи животиња (бел.)	174
Изаостава свињских гужва мила (бел.)	285
Говеда хуге (бел.) 109 (89) (бел.)	218
Изаостава мисава у крпа (бел.)	92 (72)
Катра као лек зрнитој млеку код говеда (бел.)	108 (88)
Кавал, како се ерчи (бел.)	109 (89)
Ковара ерваће живице	246
Подопаље против свињске хуге (гл.)	109 (89)
Пашње код говеда	132 (112)
Пашње код говеда	132 (112)
Проштра и кова (бел.)	249
Проштра у Немачкој (гл.)	253
Свиња како се лежи (бел.)	286
Туберкулоза код говеда стине (бел.)	254
Туберкулоза говеда шпире си (бел.)	244
Туберкулоза говеда пасадом	230
Туберкулоза говеда пасадом	230

9. Пчеларство

Медовина особито ерве	29
Отвор пчелине масе и како угуца	134 (114)
Продавање из пчеларства у Јевропи (гл.)	335
Пчеларство изградње	335

10. Свињарство

Бергана кокошка нећ за узривање млекура	148 (128)
Вера угуца на развајане свињске бубе (бел.)	382
Болести свињских буба	129 (109)
Дужности окружних надзорника свињарства и мликарства	183
Изаостава свињских буба у Угарској	34
Изаостава свињских буба	189
Изаостава свињских буба	188
Изаостава свињских буба	134 (114)
Изаостава свињских буба	16
Изаостава свињских буба	61, 94, (74)
Изаостава свињских буба	328
Изаостава свињских буба	179
Изаостава свињских буба	61, (12), 84, (74)
Изаостава свињских буба	189 (119)
Изаостава свињских буба	94

III. Шумарство

Воронка као лек (бел.)	284
Воронка употреба	75
Гроз и топаљ (бел.)	174
Гроз као стомак храна (бел.)	286
Закрпа општинских шума и угуца (гл.)	14
Завој дрвених ваљка (гл.)	77
Јавор	364, 379
Јавор слава	214
Јавор рибњачкама (бел.)	283
Орах	318
Орах за конзервације гужва	149 (129)
Посодине затварајућа шума	123 (103)
Потреснава шума	184
Привлази за суну гужва	383
Проредна шума	287, 348
Светлост свиња дрвећа (гл.)	287, 348
Статистика шумских коцара у Аустрији (бел.)	287
Топаљ и гроз (бел.)	128
Шумари и изградња живице	289
Шумари у Елзе-Лотарингији (гл.)	289
Шумска привреда наша	322

IV. Пољопривредна техника и примењене науке

1. Климатологија

Гроз (гл.)	175
Метеоролошка станица у Пољској (гл.)	133 (113)

2. Зоологија

Изаостава свињских буба (бел.)	285
Кат за млеко (бел.)	283
Маса конзервације свињачином хлоридном (бел.)	285
Петруља (гл.) да не изостава (бел.)	216
Пашње код говеда (бел.)	235
Салзу јевана за угуцање ружа (бел.)	109 (89)
Ханова и друге старе млике (бел.)	110 (90)
Хлеб кова (бел.)	285

B. Радност и збави

	СТРАНА
Пловова каментарских радова (гл.)	374
Курс рачног рада (гл.)	368
Цацлетрино у Србуји	123 (108)

VI. Књижевност.

1. Прегледи и оцене

Грудинар	222
Гвцлар	95 (75) 225
Како ормачани помажу винограде савременом земљу	61
Кретање постоји о пресеку винограда протину плавашице (персијански) (гл.)	175

2. Новинари огласи

Други говорје Земљорадничког Задруге	256, 304
Виноградлар	112 (92), 160 (140), 304, 329
Живо	15, 31
За унапређење добоје селарства	192, 225
Ижа за земљи земљи земљи	192, 225
Марица земар	256, 288, 304
Нашања припадници земља у Јањују шт.д.	396, 352, 384
Нашања дрљино у мислу земља савремена буба	176, 192, 223
Нашања виногради (савремена) савременом земљу	15, 31
Нашања земљу Календар за 1899.	308, 376
Нашања земљу	160 (140), 176, 192, 223, 329
Нашања земљу Уласања	226
Нашања земљу земљу	226, 296, 288, 304
Ти као бито је савремена	192, 225
Улажа рад	48, 80
3. Познање на претину Томања	16 (31), 160 (140), 156
4. На предмети	1, 61, 176

VII. Дописи.

Александаровац	157 (137)
Арпац	184 (114)
Вигрдан	29, 222
Густина	112 (92) 221
Васиља	349
Брус	157 (137)
В. Дрешова	229
Домуа Потож	46, 95 (75) 297, 229
Жабара	228
Забривина	228
Забривар	308
Злакуса	229
Јован	114, 254
Кладушина	120 (116)
Крале Бар	94 (154)
Кувинац	111 (91)
Ласова	111 (91)
Љутовина	111 (91)
М. Дрешова	221
М. Дрешова	89, 139 (116)
Мелечева (гл.)	270
Мелечева (гл.)	270
Милутина	14, 133 (115) 158 (138) 270
Обреновац	221
Пожаревац	79
Пожаревац	204
Пожаревац Морави	111 (91) 175
Пожара	46, 135 (115)

	СТРАНА
Позиво Тамнава	158 (138) 176
С пута	138 (138) 176, 191
Радобуји	222
Ресна	229
Раша	228
Ско	159 (139)
Ховнае	156 (138)
Црљена	95 (75), 134 (114), 176, 191, 221, 254, 299
Четерока	229

VIII. Личне вести.

1. Личне вести (гл.)	44, 61, 77, 93 (73) 110 (90) 133 (113) 174, 188, 189, 228, 252, 288, 296, 308, 324, 348
2. Навлачења и употребања	328, 368

IX. Некрологија.

† Ана Галубоњи
† Ана Најмановић
† А-р Фрања Кокић
† Франц Губокар.

X. Газно.

Беоно рубље (бел.)	92 (72)
Белка што постоји (бел.)	91 (71)
Белукине и мисли најбоље се одлазе земном земљу (бел.)	116 (96)
Братари — олаже се (бел.)	32
Књига полиоривреда у земљу како да унесемо (гл.)	14
Корисно од старог гвозда (бел.)	76
Лен пример (гл.)	283
Монастиран земљиник (гл.)	322
Позла за 1897. годину	2
Позла у мислу наше земљиник и земљу (гл.)	312, 322
Позла државни пошљаницима у А. Аустроји (гл.)	30
Рашања земљу земљу и добоје миса (бел.)	163 (88)
Словенија (гл.)	95 (74)
Телкина здравно човека, којина је (бел.)	216
Телкога и земљино земљу на земљу (бел.)	283
Телкови земљу да буду земљинија (бел.)	43
Уверена (гл.)	312
Хлеб да се не прехвати на земљу нан хлеб (бел.)	92 (72)
Хлеб добар (бел.)	108 (88)
Христос се ради	377
Човек над се земљу (бел.)	30

XI. Стетаји, обзнане, огласи, изјаве благодарности, позива и штампарево исправке

1. 13, 31, 47, 48, 63, 64, 80, 83 (63), 95 (75), 96 (76), 112 (92) 120 (100), 160 (140) 176, 192, 200, 208, 222, 223, 224, 216, 255, 256, 270, 271, 287, 302, 303, 306	322 — 332
--	-----------

Примедба: После стране 30. штампања је погрешно ковано стр. 61, 62, шт.д. која се исправља протисне да 31. броја да је исправљена. Рашања је на 30. страни. Зато је исправна страна у штампању штампања у земљу, а она, која треба да је, штампања је исправна.

1897.

Благодари Богу што нам је подарио живота и здравља те смо испратили једну стару и дочекали једну нову годину више у споже животу, ми хоћемо по обичају, који су нам наши старији оставили, да на раздијелу двије године бацимо један олашки поглед на неке најважније појаве у година која се свршава и да најкрупнији жељама подравамо годину, која тек што је почела.

Пробле у винулој 1897. години било је врло недовољно за многе полупривредне земље и бильде и за многе полупривредне послове. Највише студено а после кишно, оно је спречавало те јари усеве нису на врете посејани нишје је допуштало да се озими, а јесењи посејани, правилно развију; нарочито је то ноћкама сметало док су у цвету биле, те отуда и слаба жетва стривина и слаба берба ноћа.

Јето је било врло необично. Мајске и јунске пољивае дуго ће се памтити и још дуже поминати са огромних штета, које су починиле и са опасних последица, које су за собом повукле. Онугошене су најродније поречице, засуће најпознатије ливаде и разорена читава села и општењина кити градова. Било је доста штете и у стоци а било је и људских жртва.

Изапшљани су од стране Министарства Нар. Привреде нарочито измаленици те су поплаљана места проучили и предложили начини, како да их се поново. Пожаљана је и држава и скоро све установе и хумана удружења. — Али је поврх свега тога остао главни посао, а то је: да се на основу науке и искуства изнађе пут и начин, да се пољивае *спречавују, сузбијају* и у својим нугошњинама дејствима *ограничавају*.

Јесеи је била доста лоша, где-где и сушна. Сејане озимих усева ишло је доста повољно.

Први месец *зиме* више је лично на јесеи. Врло је махон без снега, сушан и ветровит, кад и кад прокивант. Остатак зиме залази у годину, која је вистуљана.

Укратко узевши, 1897. година у *метереолошким погледу* била је чудна и неповољна година и као таква дај Воже да се никад више не појави.

У *црсто полупривредном погледу* година 1897. била је скоро неродна година, гора од свију нет препрошлах година. Стривине су штуре, нешто се приносом испод *средње*. Кукуруза су слаби, где-где једва добри. Виногради, виноградје сатрвени филекосери и осталоњии на жалост и невољност периноспоре, сасвим су опанули. Траве је било ипак доста но не и добре. Од воћа било је доста шљива, али опет не свуда. Изажкено је, воле, 5—6 пута више по редовних година досада. Од 1. Септ. до 1. Децем. 1897. прегледано је на изписани трговина на 30,000,000 ктр. сувих шљива а вредност извоза представља суму од више но 10 милиона динара.

Извршене пробе у сумеву шљива у Топчидеру и у Букую припоношће без сумње, да се овај посао у нас у будуће и олакша по изадана и убрза по времену.

Кромпир и осталог поврћа било је прилично, али се слабо отувања, што није никакво чудо у онаквој години,

за коју један узети француз рече, да је година бильних болести.

Стока је слаба. Неповољно време и на ку је штетно утицало. Припревана изложба говеди и оваца у Прокулу одложена је али је у накнаду зато потпошугото приређивање изложбе говеди у Ужлицу, Пожези и Неготину.

За *спречивање меса* и за даље унешије развијање *пивола* нише *стоке* решаван је у земљи унше задња да грађење железнице од савског коловоза до Дунава испод Београда.

Завод за *спречивање млека* у Топчидеру затворен је а онај намераван у уждичкој округу још није основан. Значај сточарства у Србији закства да се млекарској грани понизи што већа навља.

За унапређење *сточарства* у земљи, Министарство Народне Привреде и у току 1897. године прибављало је и преко Српског Полупривредног Друштва бесцелитно разданао семе од свилених *буба*, а све тога ради проучава те гране изаслао је досадањег секретара овога Друштва у Мађарску, те ипакмо основа задатак се, да ће се оној грани и у новој години поклонити довољна навља.

Ипакмо овде кад говоримо о сточарству да забележимо појаву, да се у 1897. години у Београду образовало *Српско Пчеларско Друштво* с искључним задатком, да ради на ширену сувременог пчеларства у правцу, који је својим Правилника себи одредило. То је први огранак од овог великог *села*, које се зоне Српско Полупривредно Друштво, и ми, поминути и оде, као што смо у једном раздијелу броју *Тешкова* то и посебце учинили, као нову залугу за унапређење пчеларства у земљи, жељимо новозе Пчеларског друштва ипакмо корисног рада на пољу, које је изабрало. Искуства има доста а и угледа има; стоји до добре воље и искреног настојавања оних, којима је поверено руковођење послоница овога Друштва. Сада му честитамо почетак а у своје време тражићемо и успехе, који, надамо се, неће изостати.

Уређење наших шума, које су големо благо Србије, није у току 1897. године коракнуло напред. Одређе закон од 1891. године у погледу ограничавања, поделе и даљег уређења нису извршене а намераване измене и допуне у поменутом закону нису опет могле доћи на решење у Народној Скупштини. Забележићемо само, да у Србији воћ има до 10 окружних шумских управа с најпознатијим шумарима, подшумарима и чуварица; да се на страни изувања 5—6 питоца на шумарској струци и да је у 1897. години Министарство Народне Привреде по заквету неколико народних посланика предузело проучавање шумско-привредних одношаја у новослободеним пределима у земји са сточарством и да су то проучавање извршила два редовна члана Српског Полупривредног Друштва, о чему су и извештај поднели. — Шумски фонд, установљен поменути закон, редовно се повећава и већ чини усауге српскоме шумарству.

На пољу *законодавства полупривредно* ипакмо да поменемо *Трговачки уговор с Бугарском, Концесију дату Лутеру о употреби водне силе на Бердану и Установу полупривредног фонда*.

На пољу *полупривредне администрације* бележимо *Правила о давину помоћи из прихода класне Лутрије*

Државне и Правиле за извршене закона о обнављању отпорада.

С њебајила итјивиске радоств бележимо и државне Другог конгреса земљорадничких Задруга у Крагујевцу, на коме је Конгресу председник нашега Друштва читао своју расправу о *Земљорадничком кредиту* у присуству многих чланова Српског Пољопривредног Друштва.

У 1897. години државно је *У. земалско вође* свију Кола Јахача *Билз Мисаило*, на коме су учествовали и изасланици Српског Пољопривредног Друштва. Поред тога свако обласно и скоро свако окружно Коло и у 1897. години приредило је изложбе припадних траја и привредно-иштешне свечаности, уз давање експоних награда, у колико су им то новчана средства допуштала.

Дале, у току 1897. године држави су по лозним расадницама *практичним курсеве*, код школа у Краљеву и Вукову државна су *практична предавања* учитељима основних школа а једно нарочито такво предавање из *савршенства* на учитељској скупштини у Крушевцу; те исте 1897. године награђени су новчаним наградама учитељи пољопривредница за успехе, постигнуте у оснивању школских банта и лозних и воћних расадника.

Не мање значајан посао, завршен у 1897. години, јесте *Обезбеђивање од пожара*, које је тако успешно почело да врши *Београдско Задруга за међусобно помагаше и штудење*, с намером да ускоро после овога отпочне и *Обезбеђивање од града*, које је такође тако потребно нашој пољској привреди.

У прошлој 1897. години Друштво је издало свој практични лист *Тезиски*, који је као и досада излазило седмично; издало је такође и свој *Пољопривредни календар* за 1898. годину, који је штампан у 10,000 примерака, и оцењивало два рукописа за своју *Практичну комисију*. — *Поверљиви Савес* није ни у 1897. години могло покрвнута.

Прошле 1897. године откривен је у Београду споменик пољокоже *Јосифу Павлику*, првобитно научнику српском, члану оснивачу нашега Друштва и Управни одбор Српског Пољопривредног Друштва учествовао је корпоративно на тој свечаности. Тож првобитном држали су рече говоре почасни чланови овог Друштва, г. Милан Милићковић и г. Јован Жујешки и редован члан Српског Пољопривредног Друштва г. Стеван Јакшић. Који народ уне да поштује своје учене аде, тај заслужује и да их има.

Ценећи леп обичај, који Србе одликује од осталих народа, Српско Пољопривредно Друштво држало је 1897. године на дан 30. Октобра своју *прву славу* и тој приликом приредило експону по врло лепо поћољену изложбу воћа, пива и пошра.

Привлажујући се и 30. години свога бива Српско Пољопривредно Друштво сирева се још одава да прославни и *тријестогодишњицу* свога рада и свога развојања. Дај Боже, да ну се и та експона жела штош поштује пенуна!

Од радова своју секција Српског Пољопривредног Друштва у 1897. година бележимо само савештање по питању, које је покрвнуло министарство финансија о *томе на који би се начин ставио на пут продавању имања српских земљорадника за најлагу дуговање порезе?*

У 1897. години опазно се живља рад у *Статистичном одељену по пољопривредним грамама* а и штампане Статистике изају велика значаја за пољопривредне одношаје у Србији.

На пољу *међународних судеописких одношаја* у 1897. години истичемо овде *Извештање између Аустрије и Угарске и Припреме за железничку везу Србије и Румуније*, што се ива голема значаја за делов наших сировина и одржавање цена на нашим тржицима.

У 1887. години знатно је порастао број чланова Српског Пољопривредног Друштва: *Добривојера, угеломача и шомогача* а порастао је и број *Подружјања*.

У прошлој години Српско Пољопривредно Друштво изгубило је пет редовних и четири члана утемелача и то: *Љубомира Којића*, *Душана Савољковића*, *Љубока Јовановића*, *Боку Боди* и *Луку Јоковића*; *Петра Таташа*, *Хали Гавру Силановића* *Милоша Милојевића*, и *Светозара Тутунковића*, а од почасних; *Илију Душанића* и *Драг. Марковића*: Бог да им душу прости.

С дужним поштовањем поновићемо овде акт признања, указан од стране Српског Пољопривредног Друштва Њеној Величаштву краљици Нилској и царици Нилској *Викторији* и Њеном Вишошаштву кнезу *Праге Гере* и *Брда, Нилски I*, бирашем за почасне чланове овога Друштва, с топлој жељом, да оба висока почасна члана Српског Пољопривредног Друштва још дубо поживе на славу и срећу народа, којима тако мудро владају.

Из 1897. године прелазе у нову 1898. годину врло важни како научни тако и практични радови Српског Пољопривредног Друштва. Погреташе *Поверљиви Савес*, сазиваше *Поверљиви збори*, ишташе о *Изравовању и ширењу пољопривредних сирови*, *Пављана Друге удесног имања* Српског Пољопривредног Друштва на место овог у Шпанцу, уступљеног Министарству Народне Привреде за трећу неку пољопривредну школу, *Уређење пољопривредног кредита*, *Уређење пољопривредне полиције*, *Уређење пољопривредне висташе* и *Ишташе о субјану пошлаци* и *удесношасту имања*, — јесту крубина и тепања питања, која је Друштво погретало и проучавало и која досаде своје досадашњу раду, ива и дале да распетала. Нека би до а у сложном раду својих чланова нашло снаге и воћи, да их у 1898. год. даље покрене, проучи и по могућству расветли, да би једнога дана од тога било користи народу српском, који је још много пута претежно пољопривредни народ.

Неспремни да у овој *Погледу на 1897. годину*, шпремамо све важнаје неше трепутске и радоне с гледашта Српског Пољопривредног Друштва и оскудија у подимања да своје напоре поткрешено цнршама и одређеним колицинама, ми се задовољавамо да овде за овоше месту у листу Српског Пољопривредног Друштва подржиамо овај обичај на ива ове појаве и радоне просто онако ребаља, све у жељи и нади, да ће поколење, које за нама долази, пошунити празине, које смо ни оставили и да ће у часу, кад се овако буде налазило на граници своју година, српско пољопривредничко пружати тачнију оцешу догађаја у прошлој години и извести му вернију слику пољопривредне производње у Србији и њеног суседству.

Испражајући стару годину о којој смо донели ошу бледу слику и улазећи у нову годину, чије су важ тајне

неповноте, хоћево да учинимо још једну дужност. Незнајући шта нас носи година, у коју ступамо, а усављени и немощни као што смо у оскудици у којој нас затиче нова година, ставили раме уз раме један поред другог, и решио један другог: Шта да радимо у 1898. години да нас вода не навали, да нас суна не гуши, да нас стога не гине, да нас огњем не прождире? Шта да радимо и како од ових зала да се бранимо? Запитајмо се тако и јасно и гласно: каквио један другог што знамо и што умемо, шта нађемо пута и начина да се одбранимо. Ништа не вреди парцати на разваљанима наших средњичких задруга које на крпат провадију нити жалити за добријим старим временим. Пралице су се на основа промениле; свет се зближио и отпочео најжешћу економску борбу. Тешко оное, ко је слаб и немоћан. Врши се један друштвени процес, који, и ако се некада не може отклонити, може се бар успоравати. То се постиже *удружењем и узajимношћу*. Ми тај пут светујемо јер је он већ донео добрих плодова суди где је упуштен: више се најлакше савлађује крпа, која ево већ скоро 30 година притискује целу Јевропу и народе у њој. Показио један другог, на Ђе нам и Бог помоћи!

С тога, свесни опасности којој смо сваки за себе изложени у лутој утакмици на међународним трговима, где се и решава пољопривредни проблем наших дала, удруживо се по своје знањама, по своје знању и по раду својем, на претупило свишљено и прибрало *поправљам* нашег најслабијег занимања, без којих потрапати оно непа разлога више овакво каквио је сада да постоји и без којих ми цео народ не можемо да одолевамо туђинској утакмици, која располаже и доволно стручним знањем, и *свиретим стравом* и *удруженим капиталом*.

Боже правде, сложи и збратиши све синове наше дајке Србије: даруј нам снаге и крепости да истрајемо у прервеној борби економској и да дочекамо боде дане па

славу српског рода и српског племена; сачунај нас од труса и потона; обдари нас дом коренима плодотвора и даруј нам живота и здравља, да радећи свој музак посао славио иже твоје под коњима окреле намета владога Краља, Највишег Заштитника пољске привреде у Србији. Сада и још да њего година.

Пољопривредни сретна вам нова 1898. година.

А. М. С.

БАСТРА ИЛИ ТОЊА И СРЕСТВА ПРОТИВУ ЊЕ

(Уједино одговор на питање г. Стој. Ст. Павловића из Црљева, а које гласи: „да ли се може савестио бастрати на бастам, димала и лубовинама, јер ја до сада чагајуби много пољоприв, кинге не набој ни таква свие, с тога молим друштво да ме ли горе именовано илести“).

Бастра је биста, „бастра или тоња“, изазивају свакојако, рашне прете гљивича (из групе *Euglenae-a*). У неким местима дуж Дунава чуо сам, да бастром наизлажу и ону болест, коју проузрокује пламенача (Петово зрно); „бастра ми је убала дозу, те нема рода ове године“.

Бастра, које болује од ове болести, наизлажу као да су поуте ситни бели или сиви прахом, пепелком (због тога Немци називаю ову болест *Mehltau*, а Французи *Meunier*). Ова сива или бела наизлажа смета правилној исхрани биљке надувањем храном, а сем тога, она се гљива храни и храном коју је нападнута биљка спремила за своју исхрану. Све оно чини те болеле биљке или угину, или ако и не угину, оне не роде, слабо се развију, закрвљају, најзад пао и роде, овај род нити је узусан нити оне, величине као у здраве биљке.

Многе биљке, зеља, поврће, шибље и дрвие, како дивље тако и култивисане, често пута болују од оване болести. Болест се ова шири по стабу, лишћу а има је и на самом плоду. Има је на зељастим биљкама, на ружама и другом украсном и корисном шибљу, на шишој лози, на пољкама, шљани, брескви, јабуци и т. д. У оној последњем

ПОДЛИСТАК

У КОРИСТ НАШЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Да би се што боље одговорило циљу ради којег је установљена Државна Класна Лутрија, а на име: да би се чисти приходи од Лутрије што рационалније трошили и доваљој приреди што боља успех осигурала, г. Министар Народне Привреде пронао је ова:

Правила о давању помоћи из чистог прихода Државне Класне Лутрије.

Члан 1.

Давању помоћи из чистог прихода Државне Класне Лутрије у првом реду циљу је, да се унапређује земљорадња и сточарство, потом занати и индустрија, који земљорадња и сточарству стварају погодбе за њихов успешнији развојат, како пружајући им само средства за производњу, било пак, прерађујући њихове сировине; и најзад трговина, која тај пак прерађивањима, као и сировинама, може не потребују никакве прераде, отпрати страна трговина.

Члан 2.

Министар Народне Привреде, одређује почетком сваке године, колико се процената чистог прихода Класне Лутрије има те године да утроши на помагале појединих грама привреде, које су предвиђене овим правилима, и ту своју одлuku доставља дотичним одељенима са задатком, да му у границама тога кредита чине предлоге за помоћ привреде те године, а по одредабама ових правила.

Члан 3.

У духу горњег члана помоћ из чистог прихода Државне Класне Лутрије може се чинити:

1. У области пољопривреде и сточарства.

1. На пољопривредну наставу, практичну и теоријску, и у оште на шире пољопривредних знања, којима се успријучује пољопривредна производња и прерада. Овде долази: помагале пољопривредних школа и курсева, који нису на терет државном буџету; припремане пољопривредних предавања и курсева пољарских, виноградарских, сточарских итд.; награђивање учитеља основних школа за подизање угледних тргова и снабдевање тих тргова потребним адаткама; награђивање и изданање пољопривредних списа пољопривредних; помоћ на пољопривредне екскурзије и на походе пољопривредних изложба и зеља и на страни.

случају ваља дизати, да се камен границе не узимају са ободом дрвећа, јер се тиме и она болест преноси, те једна приљепљен камен утине, или ако се и одржи, јако зарасла и ваљад опет утине.

Она се болест јавља на биљкама, нарочито, у годинама кад су дуготрајне пшине, и кад леви, после велике врућине настују хладно и влажно време; или кад је земљиште влажно; или, на местима у ситној а при томе земљиште слабо, без довољне хране. У ономе узелу, јако развијене оне болести записа од постојања и састава обрађеног земљишта и квалитетних особина.

У колико више ове гљивице нанесу штете култивисаним биљкама, у толико су мање, на једној, позната средства за прехрану и лек за разлозне врсте, које се појављују и живе на разноликим биљкама.

Разуме се, да се највећа штета обрватила на оно биље, чија култура највише приходоноси, а то је, на сисавачке напоне досе од омакне болести (прозакорје је *Erysiphe Tuckeri* или како је пређе називао Oidium Tuckeri).

Много што шта је препоручено, као средство за прехрану или као лек, против ове гљивице која прозакорје болест напоне досе а тако исто и против других врста Еризиве. Једно од оних, које је најбоље, најпознатије и највише ценово јесте сумпор.

Ободеле биљке делове, на тихом водром дању ваља направити ситно истапуњени сумпорним прашком или сумпорним цветом. Дејство сумпора у онолико је јаче и сигурније, у колико је сумпорни прашок ситнији. Зрна сумпорног цвета су ваља грубаља од зрна добро врло ситно истапуњеног сумпора; с тога је најбоље направити сумпорним прашком. Најзад сумпорни прашок боље и пријоне уз биљке делове.

За нову дозу оваквог прашења треба бар три пута извршити, врли пут мало пре цветања, други одма по цветању, а трећи у августу.

Друге биљке ваља направити одмах чим се болест узакне и у броју ће болести нестати; ако се попова јави опет треба исто учинити.

У место цветог сумпора, препоручила се мешавина креча и сумпора. Још 1868. год. Бечке привредне Новине, бр. 22 доведе су ово: загасити 1 кгр. креча у 5 лит. воде;

2. На припремање пољопривредних изложба и утакмица савремених справа, и на потрагавање излагача и такмичара о тим изложбама и утакмицама, па било да се оне припређу институцијом Министарства или појединих удружења, која раде на унапређењу ма које привредне гране.

3. На издавање пројекта за напредније начине рада по свима гранама пољопривредне производње и прераде, и за већу производњу, за које би Министарство расписивало стечај.

4. На указивање помоћи појединим задругама и пољопривредним удружењима у циљу набавке средстава ради усавршавања ма које гране пољопривредне производње или прераде.

5. На набавку производа стоке, семена и савремених справа и машина, којима се утиче на унапређење и подешавање што боље производње пољопривредне и прераде, па било да се исте дају државним заводима, пољопривредним удружењима, општинама или стручним појединцима.

6. На давање позимица вредним пољопривредницима или пољопривредним заједницама, ради уношења, јачег развоја и усавршавања пољопривредне производње и прераде ма које гране, но само оних, који својом стручном спремом обећавају повољне резултате.

II. У области занатства и индустрије.

На унапређење заната и индустрије, који сељарски и сточарству стварају погодбе за њихов успешнији разви-

воње раствору додати 3 гр. сумпора, то се читав сат кува да би се сумпор добро намешао. Ова се смеша размуту у једном хектолитру воде и са четком за бречење добро се попрека шлод и лишће. За три дана веће остати на трага од гљива (за вишњу дозу).

Даље препоручиано је за разво биље:

а) прскање сумпорним водом; б) раствор приог сапуна у води; један кгр. сапуна на 50 литара воде;

в) праше или прскање врло јаким цеђом или раствором куњске соли; или раствором галице;

г) попрашити пешелом, кречним прашком или угљеном прашином и т. д.

Једно од најгорих средстава било би кад би се заражено лишће редовно издало; као што су неки препоручивали; кад кад могло би се и тим средством епити на пут ширењу ове болести, али често пута могло би се и све лишће пошкитати, а тиме се упронасти читала ободела биљка.

Да би, дакле, сваки сагнато своје садње и усеве ваља да одобре земљиште, да га добро припреме; да избегна она места где се зараза већ једном јавила.

Ако би се и после тога јавила болест ма на којој врсти биља (на дубеницама, динџама, красташица и т. д. јављају се ове гљиве: *Sphaerotheca Castagnei* Sév, *Erysiphe communis* Fr.¹) треба на првом месту употребити сумпорни прашок, као сигурно и сигурно средство. Ако, ико нема сумпора, нека употребити ма које друго од мало пре наведених средстава, која су и хвалена и препоручивана као добар лек или одбрана од оваквих болести, а која сам баш у тој намери и навео, разумо се, кад није у питању винова лоза или какав други сад од велике вредности.

проф. **Cr. T. Jankul.**

¹ Ове две врсте гљива најчешће су као паразити на разним *caesalpinosima*-ма у Јермењоку, Краљ. Срп. Бос. Бант у Београду

так — било пружајући им само средства за производњу, било, пак, прерађујући њихове сировине (чл. 1. оних прописа), а поглавито:

1. На прераду лана и коноње и у ма ком виду, а особито израду укарце;
2. на фабрикацију платана;
3. на платерску индустрију;
4. на чишење и прераду кожа;
5. на израду земљаних производа (керамичку индустрију);
6. на подизање кућевне индустрије; нарочито ткачке;
7. на прераду дрвета у опште, а посебно на подизање практичних радионица за израду кућевног намештаја;
8. на указивање помоћи варошним основним и другим школама, у циљу набавке алата за нетељаве ручног рада, као преходног прирему за изучавање занатства;
9. на издржавање питомца на страни, ради изучавања потребних заната према нашим приликама;
10. на помагање стручних савремених занатских школа;
11. на пружање помоћи пројудници (празнични и вечерни) занатским школама;
12. на помагање припремања занатских изложба и потрагавање најбољих руковођина на њима;
13. на давање позимица занатлицима и занатлицима задругама, које би прскајуцие у земљи савремене занатске вештаке; и
14. на потрагавање предавача и списа, у којима би се ширила занатска вештина.

ЕЛДА И ЕСПАРЗЕТА

и њихова вредност за земљиште песком оскута и слаба
(Уједно одговор на питање 2. Симе Воробјева из Увоинце
које гласи: „Има ли како благародна тргови која би
могла успевати на песковитој земљишту. У мене
и у осталих мојих селма, има читавих
нова, затрављених песком, мањинско Дрине у
приватној години. Песак је врло ситан
и пометан са земљом“)

Када земљиште какво се у питању помиње, има више корисних биљака. На првом месту, може се препоручити *Еспарзета*. Она, истина, врло добро може успевати у слабом и песковитом земљишту, али пожељно овога мора бити таква, да се вода брзо одлива и земљиште брзо осушва. У влажном земљишту она би узгинула. Ако је земљиште на таквом месту, које вода често излива, на ма то било у размаку од 2—3 године, не би је требало сејати, пошто је Еспарзета дуготечна биљка (траје до 10 год.) а на овомо земљишту тек тада почиње и давати и доста сена и добру пашу.

За земљишта, којима прети поплава с пролећа, али одлетна, може се препоручити друга, једногодишња биљка — *Елда*. И она успева на слабом земљишту, а међу тим одликује се тиме, што и доцне посејана, релативно другим условима, доспева на време.

Да изнесем што је најважније да се зна о овим биљкама.

1.

Елда (Fagoratum esculentum Moench. или подстариним именов Poligonum Fagorin L.)

Оно је једногодишња биљка, пореклом из јужне Азије.

Елда је врла благодот за сировачно крајеве, где је земљиште песковито, гранитично, хладно и слабо или осрнеће али не влажно. Оно је толико корисна биљка, за ширу културу, да би се могла препоручити као усеви и за боља земљишта, бар она, на којима се култура наших жита слабо рента. Познато је да брашњиво албумен у сесену Елде даје добро брашно, које, у неколико, може заменити брашно

III. У области трговине.

1. На помагаче свега оног што иде на руку бољој цени земаљских производа и отварању тржишта на страни;
2. на пружање помоћи недесно-празничним трговачким школама; и
3. на награђивање понуђених списа о нашој трговини.

Члан 4.

Помоћ се чини у врлом ред удружењима привредника, потом и појединцима, који, већ показаним добрим резултатима у својој производњи или преради, пружају очигледна доказа о корисности својих предузећа, или који својом стручном спремом обећавају повољан успех у предузећу.

Члан 5.

Ни по једној од повољнијих тачака у чл. 3. не може се једне године утрошити више од 30% кредита стаљиново појединачно одељивама на расположење за помагаче привреде те године.

Члан 6.

Ни једном удружењу, задруги ни приватном, не може се једне године дати ни као помоћ, ни као позајмица нека сума од 20 од сто годишњег кредита на помагаче привреде датичног одељива.

наших жита; може, дакле, послужити за људску храну. Добро роди, даје много зрна међу тиме непотребује добро земљиште.

Даље, зрна су елде врло добра храна за живину; изванредна храна за гољење свиња; добра храна на пољеве а у цвету елде, преча маљани обилну пашу. Сем тога Елда у цвету, може се употребити као добро зелено љубре за љубе.

Како елда брзо расте и за кратко време сазрева, то се може употребити или као нов, други производ истог земљишта, или као узгредан, т. ј. док не буде време за сејбу другог семена.

Сеје се обично на савму. Страда од пошних врзела, пошто је она пореклом из топлених предела од наших, према томе време сејања је, за наше прилике, од друге половине маја на и првим јунима јула. Ако се ипак намера да се њоме у земљи љубре љубе, онда се може раније сејати и то 1 септембар на хектар; али да зрно сеје се, обично, почетком јуна, подолуни хект. Биљка она цвета друго пролеће, тако, да прво зрнеломе сазре и отпадне пре него што сазре последње. Из овога се види, да би за жетву требало изабрати zgodno време, а то је кад већина плода има затворено мрку боју.

Једна врста елде (P. Tataricum L.) одликује се тиме што је мање осетљивија на зим; много се јаче развија, јаче се грама, много више роди, али јој је зрнеломе, по квалитету, лошије. Ова успева још и у лошијем земљишту од прешавије; може се сејати пре а и доцније од прешавије.

У Француској се култивисше једна одлика (Sarrasin Seigle) чије је друго, мање, мало личи на раз, добро је изданна, доста рана, а што је најважније сви јој зрна сазревају у исто време. Држе, да даје и више промена. Све је ове особине препоручују пољопривредницима.

Примедба. Многа дела препоручивала су и свеже стружине елде као доста добру пашу за стоку. Међу тим, било да се даје обично у стајма или да се напасе стова (говеда и овце) на ливадама, може проузроковати невољску и доста јаке болесте. Али, ипак се може и свеже стружине елде употребити за зелени љубу, али само мора бити намењена са другим биљкама, као што је онас, просо, мухар, граховина итд.

Члан 7.

Решена о давању помоћи на позајмице као врсте, из прихода Класне Лутрије, могу се доносити само у онолико, у колико се исте године могу издати из одобреног кредита за ту годину.

Члан 8.

Помоћ се даје или у виду локона или као позајмица без интереса.

Ако се помоћ даје као позајмица, рок зајма не може ни у ком случају бити дужи од 15 година.

Позајмица сума има се вратити у једваким годишњим ратама, и то по истеку најдале прих пет година од дана пријемног зајма.

Члан 9.

Поклон се даје само оним предузетницима (удружењима или појединцима) који прерађују сировину по неком новом и кориснијем начину или који у области земаљске привреде унесу такву производњу или прераду, која је дотле са сими непозната била, а даје док ова о пошљивањим користима по земљу и народ (чл. 4. ових правила).

Од овога се изузимају премеје, које би Министарство распитивало за поједине привредне успехе.

Члан 10.

Сваки, ко тражи помоћ из чистог прихода Државне Класне Лутрије, било као поклон или позајмицу, има се

II.

Евараџа (Onobrychis sativa Lam. или под старијим именом *Podargathis Onobrychis L.*)

Ово је веома корисна биљка, за исхрану стоке, у толико вине што она непотребно добро земљиште, које би могло послужити за друге усеве, дечаншу и лудерку. Она врло добро успева у разноликом, доста слабом, сувом и степином земљишту. Успева, дакле, на песковитом, шљунковитом, а и на кречвом земљишту. Она је наизма и с тога, што поправља земљиште као и све остале махунасте биљке. Овим биљком су у Француској побољшали грдин простори земљишта, на којима, и поред најбоље обделавања, није се могло ништа друго сејати сем ражи; а сада, овим просторима стави су врло добре вине за пшеницу. Она биљка даје и врло добро сено а у исто време, по косидби и обилату пашу. Како је ово дуговечна биљка, може да траје као и лудерка, на да би што дуже трајала, у прво време, по косидби, не би требало пуштати овце ни другу стоку на пашу. Ако је земљиште врло рђаво, а нема другога паше, то ипак је она биљка од врло велике користи као добра трава, само ће наје трајати.

Земљиште за усев ове биљке треба што је могуће дубоко прерадити. Сеје се обично у пролеће.

Као сточна храна, она се биљка квалитивна у средњој и западној Европи до 67° северне ширине. Она није издана као лудерка, али ипак је корисна што успева на слабом земљишту, даје добру суну (сено) и пашу, а што је најважније, она поправља земљиште тако да се носак могу на истом сејати разна жита.*

изом. Ст. Т. Јашић

ЗАШТО СУ НЕКЕ КРАВЕ НЕПЛОДНЕ?

Ово, и за наше привреднике врло важно питање, расправља професор *Еберхард*, на следећи начин:

* Све друго што је овде потребно да саопштим о овој биљци, наћи ће у делу г. Д. М. Славјака: „Гуњење биљака за исхрану стоке (најве)“ — Београд 1892. године. Стр. 28.

с молбом и потребним документима обратити Управу истој Лутрије.

Све молбе с документима Управа Државне Класне Лутрије, упућује својој Управној Одбору, који по члану 5-ом закона о уређењу Државне Класне Лутрије и по овим правилима доноси своје мишљење и оцену.

Пошто Управни Одбор доноси своју одлуку, Управа Класне Лутрије цео предмет по тражењу подноси или позаживке наље на решење Министру Народне Привреде.

Члан 11.

Позаживца се даје на залогу непокретног имања или на сигурно лично јемство.

Члан 12.

Ако Управни Одбор Класне Лутрије нађе, да је процена имања претерана, он се на ту процену неће обавезати, већ ће предност имања самостално и по свом убеђењу ценити.

Члан 13.

Пошто се зајам коначно одобри, Управа Државне Класне Лутрије ставља обезбеду на задолжено дузничково имање и стара се, да јој се отплате на време поплаћу.

Члан 14.

Ако дузник одговарајућу отплату не положи по ис-

плати сав слушао, да се привредници жале на неплодност бивока класенијих сејања; али како се оно лако код бивока у опште врло ретко појављује, ако се као што треба негују и време природним правилима употребљају, то ку, на основу прикупљених података, а у интересу говедарства, да одговором овима на горе постављена питања*.

Последњих година било је много случајева, не само код нас, него и у Француској и Битлаској. Да су бивони и краве остајали за дузе врежена неплодни. У многим местима догађало се је то тако често, да је изгледало као да је нека редња или кука болест*.

Скоро у свима од тих случајева, истраје злогот са старине доведени бивони, а поглавито Алпајски и Сименталски**.

Али се дешавало и то, да и од многих добрих бивока остане краве неплодне; само што сељаци на то много не пазе, јер ако крава од једног не остане стерна, они ју, без даљега размислања, поново подведу под истог биља, и у том случају остају увек у незнањевости; која је стерна за неплодност крива, да ли краве, да ли бик?³

То је опште позната ствар, да је та мања много ређа код бивока, а теђа код крива, и према томе, кад краве не остане стерна, бик је томе узрок обавно крива, него бик.*

Да би дакле при наредну осигурали успех, треба краву само онда подводити бика, кад се на тој показује сан знаме „водности“. Да је крива заиста „водна“, можемо врло лако познати по томе: што је већина, што подмузо као бик муче, што често рече, што је у опште радничавна, што веће да једе, што на друго краве слаже, што се често напаше на мочрење, што прекине с мјесом мит. Неке краве показују ове знаке тако видно и јасно, да „водност“ одма познати можемо, а неке опет тако слабо, да врло лако и превидимо да су „водне“, и у том случају не подведемо краву у своје време под бика. Код крива треба добро припазити и добро очи отворити, да се „водност“ у добри час позна, па да се према томе и право време за подвођење уграби*.

Већина крива „воде“ у четвртој недељи по телену, и ако се у то доба бину подведу, примиће га, и већином ће остати стерна. Али то није добро, да се тако у брзо подводе, јер би се тиме губило мјесно, а краве би слабије

теку рока на шест месеца, Управна Класне Лутрије тражи од њега исплату целог дуга.

Члан 15.

Управа Класне Лутрије тражи од дузника исплату целог дуга и пре времена, ако дузник не би у року од 6 месеци по пријемном зајму отпочети рад на предузећу или ако би онај обуставно за време дуже од године дана.

Члан 16.

Ако је зајам дат на лично јемство (члан 11), професор чл. 14 и 15. ових правила Управа Класне Лутрије примењиваће на дузничкове јемце.

Члан 17.

Ко тражи повот, дузник је привести за јемце два имања грађанина, који ће Управа Класне Лутрије јемчити, да ће молцају и одређеном року отпочети рад на предузећу, за које је повот тражио.

Ако молцају одређеном року радњу на предузећу не отпочне, дузник је Управни Класне Лутрије вратити сав пријемну суму. Не буде ли у стању он то учини, Управа ће тражити исплату од јемца.

Члан 18.

Ни помоћ ни позаживца не може се давати лизима, која су под стечајем.

и изнуриле би се тако честим телењем. Најбоље је, а то се и искуством у путу мери доказало, код краве два до три месеца по телењу омет поддежемо, тако, да се после године днаа омет отеде.

У многим дожданима усвојено је вазовно време за вођење кравца, да у одређено, вазовно време краве теле, како ће у то време највише млека дати, у најбољу мушк бити. Такона одредба могла би само онда бити корисна, кад се „водност“ не би често подграла, кад се не би промашила. Кад би се једанпут или два пута после телења промашила, то, по правду, не би ни шкодило; али кад би се то учинило више пута, онда не би краве иштак тако сигурно остале стовне, јер се онда „водност“ код неких кравца за дуго не би подвизала, а код неких никад није, неке би омет испретило водом, а никад не би остале стовне“.

„Кад се код краве покажу знаци да хоће да води, онда ју треба принузити бику: око при том стоји морио, онда је погодно право време, а ако се отиже док ју бих још морио, онда ће много боље бити, да се принахитаво одвоји са сутра дан. Али, да се у том случају кравца не узне и силно држи, то никако не ваља, јер на тај начин неће остати стовна, или, ако остане, то је само редак случај. Последњено слободно пуштање бица међу краве, где је то могуће, најсигурније је начин, да кравца својеволно пусти бица у вазовно тренутку, да онда остане стовна. Од 100 случајева на овај начин, 95 су сигурни, ако је бик здрав“.

„Кад су краве од више слабе, испурене, изглавделе, или кад су претеле, угајене, ретко кад да ће остати стовне, па ипак и пријате бица. У првом случају треба им дати бољу храну да се оспособе, да могу с успехом пријати бица; а у другом случају треба им дати хранљивију, али не гојазну храну, да се не гоје, јер угајене, дебеле, неће никад и ни у ком случају остати стовне, на ма коју најбољу сналу био. Дале се препоручује, да се у времену од 10 до 12 сати дан пута вод бица поддеже; то је у многим случајевима сигурно било“.

„После парења, треба краву волано водити, прошетати, или ју одмах — ако је на страни — кући одвести, а све друге мерења, да ондобне буде сигурно, као ипр. претисање и стијење по крвима и по леђима, пре-

Члан 19.

Старише у отрошку одобреног кредита за дотичну годину и о допуну решења о томе с обзиром на члан 10. ових правила, водне начелника дотичних одељења.

Члан 20.

Правила ова важе од 1. јануара 1898. године.

ШБр. 9282.

17. децембра 1897. год.
у Београду.

Министар Народне Здравств.
С. М. Јоцић с. г.

дивање ладном водом, вишаје итд., треба баталићи, пошто је све то једна безмислица, а осим тога може самој штети и да шкоди“.

„У колико хрђала храна и нега код кравца на плодност унашине, у истој мери је то исто и код бица. Да бик своју дужност успешно врши, мора се и добром здравом, не гојазном храном хранивати, добро исхранити, десито чистог и у ошито с млек дубоко постигати“.

Често бица, да бик постале негодану нечовечним поступањем у стаји и при сваком делу парења, и онда се каже: бик је негодан; а ко је томе узрок — то се прикупљује. Како увешито унашине блага поступање с домаћом сточом у ошито за сваку привредну цел, па и за парење нарочито — то сваки зна, који томећно и благо са својом сточом поступа. Кад се с биковима пријати, благо поступа, они бивају послушни и моћни с нама; чинити шта хоће, као и са сваком другом кућеним животињом; а кад се с нама поступа негодану, грубо, осорану, — онда и они бивају худљиви, али, јогутивни и дивљи, и онда гледају да се својим мучителсима сваком пријатом ошете, па онда нападну немилици и на поднедне им краве“.

„Стоје морају бити, како за краве, тако и за бикове, здраве, видне и суве, али без проваје“.

„На послетку још једном подне: као што треба хранити а неговати кравца, ујак ће остати стовна, ако се у своје време бику поддеже; у протавном случају остаће само случајно стовна, али онда није крав бик, него — доубик“.

Др. Љ. Р.

ПАЗИТЕ ПРИ МУЖИ НА ЧИСТОЋУ

Пре неколико година показало је један немачки научник (Dr. Reuk), колико је нечистоће и гади у млеку, што га млекар разишо и продају. Тодико га је, да се човек мора згрозити.

Али и да нам није он то показало, знали би смо ил и сами. Колико је станајница, воје цеде повучено млеко! Мало је дожданиа, којима се није десило, да при чевању јомуже или свежег млека не вају на дејству свачега — на по где када и багете и бравоњала. Што је ситније и растворено, то кроз цедло пролази, за то се, наравно, и не пита. Ко би знао, колико га је?!

По себи се разуме, да тако млеко не може бити добро. Не може се дуго одржати, него се брзо утврђује — нарочито ако се води на у кола муња — а и што је још главније: угуби и изглед и кус и мирис. Како ти је, кад ти ил изељена напшта заудари смрад од кравље багете или чега сличног, на — може бити — и чега још гршег? Помисли само, пошто би иначе узео у уста тако што?!

Али багета и нечистоћа у млеку не влари ил само кус и мирис, него уноси у њега и такве ствари, воје су по чотеце здравље опасне. Ево како може загађено млеко човечјем (па и животињском) здрављу наудити.

Старо је искуство да вода деца, која се хране млеком, у неко доба године — нарочито лети — добијају узакне проливе ит. дечју колеру, па да од ње и амеливи умру. Сви су лекари у томе били слојени, да је то од млека — јер деца на сиси ишеу боловаца од тога — али се дуго није знало, како то бина. С почетка се мислело, да је томе последицу крива летња пришепа, тј. да се на велики врућина свеже млеко брзо упари (успење, прогута), па да се у том стању тешко пари и тако дељнијем желуду и цревима шкоди, али се касније сазнало, да није тако. Недавно је један немачки лекар (Dr. Flügge) доказао, да ту дечју колеру изазивају неке кузне клице — неке бактерије или микроби као и ову праву колеру — и да тих клица има неколико врста. Оне досују у млеко

нештобож, пају у њему (нарочито дети на вручини) агдне прљаве, да се брзо залезу и размиже, те онда с више допну у децејо тело. Чим се тамо насели, изазову у слузоваки јако промене, а с њима успонице жстоке прљаве, грану, патежавану и све оне друге појаве, што их овакамо код децеје маторе. Тих клина је нарочито на нечистијим местима и предметима, а где када баш и у води, у којој се музације краваља, кабанца и други судови перу. Оуда онда допну у млеко, те га окуже.

Већ то некушто и тај проналазак довољни су, да нас науче, како при мужи ваља па чистоћу пазити. Још одлучије нас на то упућују истраживања повнијета доба. По њима је недовољно један руски лекај баш и краваљу бадељаш пашао исте те клине, па даје је доказано, да прошеде децу колеру, па наж је тим још веће расетдило то штине. Ево у кратко како она сад стоји.

У свакој (и животињској и људској) погани има перобројна клина разнобојна и разне парави. Међу њима љивардица тих клина има у краваљу бадељаш $1\frac{1}{2}\%$ (иа сто) оних, који производе децу колеру. Них је тамо увек, а с бадељом допну у млеко. Млеко је — нарочито на летовој вручини — таква тежстна, да им служи за храну, у којој се брзо развијају и намноже. Кад тако окужено млеко досне у децејо прено, изазове бадељаш.

Прена томо бадељаш је извор и легло те кузме, и ме се овакв чистији. И најважни количина такве бадељаш је довољна да окуже млеко. Већ оно може бити кувано и опасно, ако смо музацију (краваљу, кабанцу) прали водом, која је у бањини каквог штаљеног кубрета али како штиталине. У бућини та и штиталине сад се растпорена бадеља у воду, па се онда с водом пренесе у млеко. Још горе је, ако више непераско, него га овако музације (бадељом) уредило музације, па на њим још уз убављен краваљ реп по желећу шибл. Али је најгоре (— а то не гдевоје саме жене радо чине —) ако с мало воде из музације промешало укиселе и забалегане сисе, па ту воду не просејемо, него па њу музацију. Ту је, парави, бадеље и оних опасних бактерија из ње толика, да морају млеко окужити. И не само млеко, него и сир*) и сир производни од млека могу се на тај начин окужити.

Да се сачува од тих опасности, треба при мужи овако да радиш:

1. Перси музацију (краваљу, кабанцу) непосредно пред саму мужу чистом љућалом водом, а у другој, засебан суд ионеси чисте прокуване а охлађене воде. Да музацију музацију чистом опраном кропом.
2. Пре по што почнеш мусти изавери краваљ сисе и важе оном водом из засебног суда. Кад си их добро опрала, опери и руке.
3. Задржи онај наш стари обичај, по коме се први млечени млека из сиса не штапају у музацију (краваљу, кабанцу) него се пуштају па под, то прво млеко је свакако нечисто, и поварало би ти оно друго.
4. Ако беш да си за време муже мјира и да ти краваљ реп не смета, привожи га. Онда се не може десити, да му нечиста кабанца досне у млеко.

5. Чим помушеш, покори музацију и омет. Помужено млеко треба што пре из штаде изнети и одмах проведати. Тек кад је процењено ваља га оставити где у хладовину.

Ко овако буде радио, не треба да се боји кузних клина из млека. Негово млеко (и сир) производи од њега) биће здрав и дражеће се много дуго, него други. Труд ће му се, дакле, двоуструко исплатити: — а поцем и здрављем.

Млеко је лакше чисте помусти, ако је и сама крава и све ово ње чисте и сјајно. Мало ће хасити што ти музацију, важе и руке переш, али си седа под краву, која је сва бадељом и мкротран удељена, те се сваки покоре-

тош с ње пошептом у лану (краваљу, кабанцу) окужи, или ако је око ње стид нешто и смрадно, те се сваки поразок дигне облак од те нечистоће. Вредна и чиста домаћица пашће и па то, а труда ће јој се јачино исплатити: и крава ће боље напредовати, и млеко ће јој боље бити.

Д-р М. Ј. Јб.

О ГОЈЕЊУ КОКОШАКА

Француској, Белгији, Енглеској и Немачкој, не само да има већих завода за гојење кокошака, него се то у велико чини и по селсина; многи и многи селаци обогатили су се гојењем кокошака, и то је једна грана привреде, која с дана па дан, све веће размере узима. Прво је оне ваљна грана привреде, и то како са гледатиш пољопривредног, тако исто и са народно-привредног. Сви привредници унађу, да је гојење и гојење кокошака сигурни извор благостања, нарочито, кад и једно и друго једна рука оваља, т.ј. да је онај, који је пашће одговора, уједно их и гоји, па онда продаје.

Да говорим о гојењу, вије ми сада цељ, а гојење само закључ: 1. Од избора подесног сја кокошака, јер се нецелашће узимати за гојење неки мали сој, па кад не би имали друго, него само домаће кокошке, онда треба и од њих изабрати оне, које су крупније, расмијенате. — 2. Од избора подесне хране. — 3. Треба за гојење одабрана места од осталих сасија одвојити. — 4. За гојење одређено место треба да буде тамно и усамљено. — 5. То место неже имати промаје и в. Само потпуно расчињена града могу се за гојење употребити.

За гојење одређена града не треба одмах затворити у кавезе, него их негде у тамн, али пространијем месту затворити, и ту за првих 8 дана затворити их свако градо засебно, у узаше кавезе, где ће се 2—3 недеље гојавану храпом хранити. Кавез морају тако узаше бити, да се гојећа града не могу много кретати: што буду града марица, у толико ће се са мање хране, и за краће време угојити. Хранити се морају тамно у јутру, па подне и увече, и то увек у одређене часове, а то је најбоље у 5 сати у јутру, у 11 па подне, и у 5 по подне. За храну се узаше брашно, кукуруз, уласто семење, биков шар штд, где се што боље и јоштиније може наћи. Кукуруз треба да буде у води ваљан, а брашно водом или млеком ошамено, да није сасвим сухо. Осено је брашно најбоље. Ми музацију храну давати у малим ваљачицама, које треба напред у кавезе приковати, да дотична града сама једу колико хоће, или безе их клакути. Кукањем се и пре и боље угоје.

Онда ћемо говорити о гојењу у маљом ваљачу, онако, како ће то чистијом онага листа моћи да шапрше, јер за њих ово и пишемо.

Треба дакле направити ваљач са три оделена, и у свако оделеше затворити по два града кокошака, управо рећи, подпору расмијених пашља. У свако оделеше треба метнути мало суве сјање, или сувог песака, да буде увек чисто; сваки други дан треба ону просторију мевати. Храну треба начинити пред само хранење, а и вода треба да је увек фришка, али да не буде прехладна.

За храну треба узети осеног и ед.иног брашна, па га замесити млеком, да буде као мало суљве тесто. По некад се овом тесту може додати мало лоја, или ситно исецканог меса или славине. Оваком храпом, угоје се добро развијени пашља за 15—20 дана тако, да се могу клати, и онда дају тако укусно, тако сочно, тако мекано месо, да што-но реч, „прете лишек.“

Овако угодна града можемо у свако доба и пре, и много скуље пројети, а тим је већа корист, ако смо дотична града у сопственом доназлаку и извели.

Р—1.

*) О отроковом сиру говорићу други пут.

РАЗВИЈАЊЕ СВИЛАРСТВА У УГАРСКОЈ

Ubran ogledi za odomaćivanje svilarstva u Ugarskoj, čimbeni su još krajem sedamnaestog века.

Kraljica Marija Teresija, nadkralja je na latinskom jeziku naredbom naredbe, kojom se upovravale vlasti na ovu privrednu granu: da odgojavnici svilenih buba založe više bratje i truda, kako bi im dobiveni mehurci bili što bolji.

Veliki, da je i njen sin Josipa, koji je posle nje došao na vladu, isto takođe svilarstvo, i da je s toga za vreme njegove vladavine bilo više stanica za otкупљивање mehuraca i više radionica za odmotavanje silne. Nu poizicije, razlicni dotacija bili su dobri, da se u Ugarskoj ona grana skoro sasvim zanemarila, tako, da se iznova javlja tek u dobu vladavode Josipa Palatina (1796.), koji se radi upotrebe svilarstva беше ставио на чело парочитом одбору за свиларство.

Гроф Стеван Сечени и Јудевит Кошут, извели су били у добу од 1830. до 1840. године извесне политичке реформе у вези с реформом којима се утицало на унапређење народне припреде, и међу њима веле, заузимају и свиларство најбоље место. То је дало маха, да се већ око 1840. године могло произвисти у Угарској околно узето на 500.000 килограма мехураца.

Бод тако лаког успеха, свиларство је требало да пође знатно унапред, и у томе би се нема сумње и постигло, да се изван 8 до 9 година не десило у Угарској посебно важни политички покрети и да тада не бешајуше и по Угарској *Пегавица*, најстрашнија болест свилене бубе. Ово допринело је, да је свиларство у Угарској почело нагло ошатајати, тако, да се у добу између 1870. до 1880 године скратило као и сасвим пропало.

Повољне климатске околности за развијање дудова а с тим и за развијање свиларства, побринуле су 1880. године угарскога Министра народне припреде барона Гаурила Кеменија, да време свиларство из застоја. На име учинио је све, да се убрзо заснује *Главни завод за свиларство у Сегедину* на да још исте године, поклање — леп успех. Тај успех огледа се у томе, што је 1879. године издато за откупљивање мехураца само 2507 форината, међутим, 1880. године, утрошено је на овај циљ преко 20.000 форината.

Да се поновити завод истакне на да данашњи вазноу Угарска, мора бити захвална, колико чвору завода г. Кеменију, колико исто на и вине г. Палу Безаредију, који је као управник завода умео наћи начина, да са заводом, као што ћемо и изјавом показати, сроди преко 100.000 привредника и да му пресеосе класе и ван граница своје отаџбине.

Од како постоји речени завод, врло је важно, да се број одгојача увећана сваком годином врло знатно, управо са нештолико тисућа. Тако је било:

1880 године	1958 одгојача
1881	2976
1882	3674
1883	6261
1884	9892
1885	13.859
1886	17.782
1887	28.145
1888	40.423
1889	61.122
1890	66.525
1891	71.119
1892	76.397
1893	66.114

1894 године	85.948 одгојача
1895	94.865
1896	102.243

Бад се број одгојача из 1880. године срани с бројем одгојача из 1896. године, онда се види, да је за време од 27 година спалих 100 одгојача понуло за себем по 9463 одгојача!

Толуки бројем одгојача, могуће је, да се у Угарској производи за сада годишња преко 1.500.000 килограма мехураца, што представља годишњу вредност од толико исто форината (преко 3.000.000 динара). Ну, тељна је знања, да у овине иде још и даље, да би се тако Угарска приближила највећачицу у производњи мехураца с државима, које су у овине напредале од не. А да то постигне живи се знајма, да се у Угарској подигне што неки број дудова, како се у линку не би осукувало.

Поступним подизањем дудова, постуно се нарочно развијало и само свиларство у Угарској, јер се приликом раздвајања семена свilenih буба, морао нема сумње, наводити рачун и о бројном стању и капоњи дудова. При томе се види, да се за јуну семена (25 грама) свilenih буба, не утрошило више линфа него са 10 осредње развијених дудова.

Јачи одви одгојача имао је за последњу и јачу производњу мехураца. Тако произведено је оних у

1880 години	10.131 ⁷¹⁰ килограма
1881	41.537 ⁰⁰⁰
1882	24.343 ⁹⁷⁰
1883	72.142 ⁰⁰⁰
1884	122.133 ⁰⁰⁰
1885	170.133 ⁰⁰⁰
1886	257.649 ⁰⁰⁰
1887	451.511 ⁰⁰⁰
1888	703.489 ⁰⁰⁰
1889	815.659 ⁰⁰⁰
1890	1.043.096 ⁰⁰⁰
1891	1.108.446 ⁰⁰⁰
1892	970.050 ⁰⁰⁰
1893	878.436 ⁰⁰⁰
1894	1.127.617 ⁰⁰⁰
1895	1.499.845 ⁰⁰⁰
1896	1.627.731 ⁰⁰⁰

Свега 10,965,264 килограма

Не уклајајући у обзир 1892. и 1893. годину, када је према броју одгојача, добињено нешто мање мехураца, горњи бројеви кажу: да је производња мехураца била већа но што одговара увећаном броју одгојача. Од 10.131.710 килограма мехураца, колико се произвело и откупило 1880. године, увећала се производња мехураца за 17 година на 1.627.732 килограма, или спалих 100 килограма из 1880. године, донели су у 1896. години на 15.722 килограма мехураца.

Јаче увећање произвође од увећана одгојача за означени број година, показује јасно, да се упоредо с приваљивањем одгојача, развијало у исто време и нахола жештина за гађење, или другим речима, из исте количине семена, постигло се, да се произвело пријетно већа количина мехураца, но ранијих година.

Већ из тога, што се давало маха, да се упоредо са увећањем одгојача увећана и производња мехураца, може се закључити, да се угарска влада, која заводу подизајуће сваке године потребу суму новца за откупљивање мехураца, стави на расположене у своје време потребу суму новца, и да у томе, колика ће бити ногајина, није чинила никакву ограничења. Она је времена томе давала сваке године све већу и већу ногајину.

Тако за откупљивање мехураца издато је:

1880	20.025 ⁵⁶	форината
1881	64.892 ¹⁰	"
1882	46.424 ⁴⁰	"
1883	127.784 ²⁵	"
1884	203.967 ⁷¹	"
1885	313.169 ⁷⁰	"
1886	411.530 ⁷⁴	"
1887	658.186 ⁴⁵	"
1888	981.207 ¹⁴	"
1889	1.115.638 ⁹⁹	"
1890	1.398.404 ⁴⁹	"
1891	1.448.720 ⁰¹	"
1892	1.241.505 ⁹⁸	"
1893	1.382.884 ⁵¹	"
1894	1.475.175 ⁹⁸	"
1895	1.967.524 ³⁹	"
1896	1.424.269 ⁹⁶	"

Свега 14.291.469⁷⁷ форината

За произведених 10.905.264 килограма жехурака, изашло се дакле 14.291.469⁷⁷ форината, или другим речима, 1 килограм жехурака плаћен је по 130 фор. (око 240 дин.).

Тако лезу зараду имали су привредници у Угарској, Хрватској и Славонији од свиларства све до 1896. године. Биле се узме да та зарада тада према жетви, дакле у доба, кад је привредник оскуди у новцу, онда је успех нева сумње такав, какав се само пожељити може. Оно у толико пре, што немо посео око гајења свилобубе не траје више од 4 до 5 недеља, те је тако сваки одгајивач у стању, да за све то време осигура себи пристојну награду.

Средња цена сирових (живих) жехурица, износила је, као што је поменуто 130 форината од килограма, те се према томе одмах даје закључити, да се тако поновља зарада може увек да има али — од 1896. године већ није тако.

Промисао године износи је килограм жехурака без обара на каквуко по 90 крајара, а оне године приликом откупљивања жехурака, одгајивачи су били дужни производне жехуре сортирају према изаборој каквој и три класе, којима је према томе одређена и цена —; I. класи 1 фор., II. 50 крајара и III. 10 крајара.

Пада у очи, да је у 1895. години, као и ранијих година исплаћено обично више форината по што је откупљено килограма жехурака, жехурица у 1896. години, исплаћено је за 1.627.732 килограма жехурака само 1.424.269 форината, дакле мање форината по што је било килограма. Да жехурици нису могли бити 1896. године ложије каквоће по ранијих година, доказ је тај, што свилене бубе нису биле тако и што се сваке године све више ради на томе, да се увећа производња, која се те године знатно и постигла. Зато за смањивање цене жехурица мора да постоји други какав узрок.

Као што се увећала производња жехураца у Угарској, тако се она увећала и у другим земљама у којима је свиларство иранције било одожаћено и, тако велика производња свиле, морала је имати за последицу нева сумње, нагло спуштање цене свиле и то у толикој мери, да се у извесним земљама, нарочито у Француској и Италији број одгајивача смањило последњих година за 25 до 30%.

Она цена каквоћа свиле која је 1868. године, продавана 1 килограм за 132 франка (динара) плаћана је 1880. године са 66 франка а 1894. само са 38 франка.

И ако је било тако приметно опадање цене, ипак оно у Угарској као што показују предње цифре, није имало никакву утицаја на производњу жехурака, јер се оиде број одгајивача редовно повећавао, а да се оно и код такво неке цене свиле могло постићи, завод се, у интересу одгајивача који су тек започели свиларство, жртвовао да задовоља у — дошцист, да се не би смањило број одгајивача, завод

је дакле био принуђен, да ранијом ценом откупљује жехуре и оних година кад је цена свиле била најтежа, надујући се непрестано, да ће се тако стање једно поправити дошцист, који се отуда јаква снаге године са по неколико стотина тисућа форината, почелим од 1894. године износи до краја 1896. године 1.099.574⁵² форината.

Да је цена била повољна, тога дошциста не би било, а циљем напредној тврде, да би и у таквом случају завод имао лепе добити и од самих жехурака.^{*)} Средња цена жехурица била је:

од 1880 до закључно 1893. године по 892 лире	
за 1894 годину	745
" 1896 годину	619

Према томе, за последње три године, од вада се јаква дошцист, добило се и то:

1894 год. за продатих 375.872 кгр. сувих мех.	1.800.246 лира
1895 " " " 499.948 " "	"
1896 " " " 515.511 " "	3.191.013 "

Зато што се и за ове три године нису могли продати жехурици по 892 лире, добило се мање и то:

1894 године	552.531-54 лире
1895 " "	559.941-46 "
1896 " "	1.407.345-03 "

Рачуна се, да 100 лира износи 45-30 форината. Према томе добило се мање:

1894 године	250.296-26 форината
1896 " "	637.527-30 "
1895 " "	293.653-61 "

Свега 1.141.477-83 форината

Кад се одузме дошцист у 1.099.574-52

Онда се јаква вишак од 131.903-31 форината

По томе, да је завод којом срећом могао продати откупљене жехуре и за речене 3 године по 892 лире килограм, не само да не би имао никаква дошциста, већ би од самих жехурака, перачујујући ту и новац за продату свилу, имао приличну готоницу, суму од 131.903-31 форината. А овако суму колику је дошцист, завод је дужан вратити држави, ако му нестане за ризик, да се у томе на неки начин помогне.

И у томе, што су још, као што изгледа далеко оне године кад је се цена свиле почели повећавати, завод је да би олакшао дошцист, морао почети од 1896. године одустуити од раније истакнуто цене и прибећи новом начину откупљивања жехурака. Да би одгајивачи и у тој случају добијали лезу зараду, као и да се због тога неби смањило број одгајивача, настало се на томе, да се свилене бубе све до четирог савлања хране крижаним лимех. На тај начин, завод је уверио, одгајивачи ће моћи скоро истом количином лимфа а само с мање више труда одгајивати за два пут више свилених буба и тиме добити и два пут већу и знатно бољу количину жехурака, на тако лако нападати штету која се има од смањене цене жехурица.

Циља година показале нема сумње, да ли ће смањена цена жехурица имати утицаја на опадање броја одгајивача или не. Ну, држи се као напредно, да ће од њих при свем том оштри приличан број. У тим као да је начисто и сам г. Безереди, јер он у једном писму гуњевном леком грађанскоинку итали: да ће због јевине цене свиле, морати идуће (1898.) год. и у Угарској оштри поски број одгајивача свилених буба као и у другим земљама, и да ће се истог узрока што свиле нема добру лезу и оне (1897.) године и код новог начина откупљивања жехурака (спуштене цене и сортирања жехурица у класе), морати

^{*)} Узретица жехурица растурају се по провинцијама и на свилна дотак извучу, због од неке земље не извуче 60% тј. док од 2 килограма сирових (живих) жехурака, не буде 1 кг. сувих (свртлих). Кад извуче од своје тежине оштрим вредност онда се сортирају за продају.

бити децинта на неколико стотина тисућа (хиљада) франката.

За одмотавање свиле у Угарској постоје две радионице и то једна у Новом Саду, а друга у Панчеву. За трећу пак радионицу која ће се подићи у Толзи (месту које далеко од Сегеда за 2 часа,) учинено је све да још даље године буде у спелу спремна за рад.

Радионица за одмотавање свиле заснована је 1882, а она у Новом Саду 1885. године. Како се развијао рад у тим радионицама, као и колико је килограма одмотане свиле и где продато, показује најбоље подаци у приложеној таблицама.

РАДИОНИЦА У ПАНЧЕВУ

ГОДИНЕ	БРОЈ МОТОВАЦА	БЕЛО РАДИОНИЦА		ОДМОТАНО ЗА ГОДИНЕ		ПРОДАТО ТРГОМ. ИЗ		
		ДОМАЊИХ	СТРАНИХ	ДЖО-ВА	БЕКА	ЕФИ-ФЕДА	КИЛОГРАМА	
							—	—
1882	30	25	36	1.179	1.179	—	—	—
1882	60	44	72	2.598	2.598	—	—	—
1884	60	44	73	4.116	4.116	—	—	—
1885	60	50	84	5.113	4.975	38	—	—
1886	60	72	45	3.540	3.490	2.190	—	—
1887	60	88	42	4.353	4.014	290	—	—
1888	80	194	38	4.653	3.861	199	—	—
1889	80	146	40	4.010	4.010	—	—	—
1890	80	176	30	5.385	3.385	—	—	—
1891	80	179	14	4.455	4.455	—	—	—
1892	80	206	01	5.242	4.354	—	—	888
1896	30	39	—	322	322	—	—	—
1894	30	33	—	486	486	—	—	—
Свеса	—	6	—	48.552	45.345	2.619	888	—

РАДИОНИЦА У НОВОМ САДУ

ГОДИНЕ	БРОЈ МОТОВАЦА	БЕЛО РАДИОНИЦА		ОДМОТАНО ЗА ГОДИНЕ		ПРОДАТО ТРГОМ. ИЗ		
		ДОМАЊИХ	СТРАНИХ	ДЖО-ВА	БЕКА	ЕФИ-ФЕДА	КИЛОГРАМА	
							—	—
1885	140	130	125	7.200	7.010	190	—	—
1886	120	184	37	7.495	5.400	2.093	—	—
1887	140	176	39	8.912	6.533	2.438	—	—
1888	180	266	127	10.381	8.428	1.953	—	—
1889	180	261	108	11.970	11.970	—	—	—
1889	180	296	91	9.533	9.533	—	—	—
1891	180	394	60	8.749	8.749	—	—	—
1892	180	413	8	7.727	6.491	—	—	764
1893	180	267	34	—	—	—	—	—
1894	120	235	32	9.061	9.061	—	—	—
Свеса	—	—	—	87.511	80.373	6.674	764	—

За 1895. годину, писам могао добити податке, а 1896. године одмотано је:

У	ОД КИЛОГРАМА ЖЕШТАРА			КИЛОГРАМА СЕБЕЛЕ		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Панчеву	33.720	5610-840	774-020	9-300	1125-610	96-200
Новом Саду	10.630-900	11.378-550	19.114-650	3548-560	3282-480	2167-740
Свеса	10.663-720	16.888-390	19.888-870	2560-800	3408-290	2263-940

Цела количина одмотане свиле (8231-050 килограма) продата је Леон-у Алмаид-у из Лиона за 324.231-50 франка, рачунајући свилу од мезураца

I. класе по 42-10 франка
 II. „ „ 38-30 „
 III. „ „ 38-00 „

Пределе а с тим и *ткане свиле* у Угарској, за сада је тек у повоју. Угарска има сада само три радионице ткањина свиле и то за кућену потребу *) те се зато поред чаура извози из Угарске и она свила која се одмотана у поменути радионицама.

Двојне еприје Chatel & V. Tassinari и Athyer Bian-ski & Ferig, које су и понајвећи купци свиле угарске, изградиле су неколико ткањина од угарске свиле за платобу пригодног хиљадогодишњине Угарске, и сада се веде могло утврдити, да су те ткањине у толикој мери извршене, да свила угарска може одговорити свима захтевима и да је по томе у стању издржати страну утакмичицу. Да је угарска свила одста такве добротe, узима се за доказ и то, што је завод свиларски у Сегедау добио прву награду за изложено свилу на међународној изложби, која је у Лиону била приредена 1894. године.

Како тако, тек у Угарској је свиларство за данас добро одомаћено. Тако се у њој, да би се она привредна грана одомаћила, по илаци деценица, живели у нади да ће покунути деца свиле, а на случај да то и не буде, веде: деценица ствара нежа, јер је новац остао у земљи, он је код одјачања свилених буба, за које се државна пашто су то обично људи спротивога стања, и ипаче мора бити гни, а овако, они се гајењем свилених буба одупиру часно иштећи неваљала својим, и зато се свиларство се у Угарској мора напред, на суд пуцати, да пуцне *. То су речи које се могу чути од сваког унајвањенијег грађанина Угарске, сви се они старају да помогну сиромашно ста- новништву своје што је за свиларство: да Бог позоже !*

Још иштео: гајењем свилених буба у Угарској занимају се баш и богати људи, не толико ради награде, колико ради тога да претходо примером, да се сиромашне породице све у већој мери придобујају за ову привредну грану.

Ваг. А. Тодоренић.

В Е Д Е Ш К Е

Консервација јаја. — Да се јаја не укваре, сачувају их, по упутству г. О. Лајнода у Стутгарту, овако: најпре треба јаја опрати врло јако (густом) сапуним водом, па их оставити да се добро осуше. За тим их треба спелити у течности, која се спрема овако: помеша се 10 гр. формалина са 50 гр. борне киселине и 20 гр. неслана раствориног у 100 гр. алкохола.

Формалин и борна киселина умртвиће све на љускама налазеће се микрорганизма (спуштене животиње) а *раствореног неслана*, — чим алкохол иштира и ишчишће, — *омртвиће јаје* као попом наљаком или скрамом, која затвори поре или шуљкене (буљкене) на љусци јајета, те *ваздух неће моћи* у јаје улазити и квари га, него ће јаје бити здраво и потпуно сачувано од кварања. К. П.

Проста средства за тањање мивена и пацова. — Аустријске полупривредне новине доносе о томе ове белешку: Треба узети два талера, у један метути брашна а у други насути воде, па их за ишине дана драгати тако на месту где се појављују мивени и пацови. Над се напунити у ову хрипу, онда у талер у коме је било брашно, метути један део брашна и један део испржана мивена. Давље по пола и озго потретиати ситним шећером. Гипса и пацова јешће ово брашно по својој кавици и пшти воде

*) Једна у Хиџа (П. Војередија), друга у Шаронској кува- нија (Јозана Хубера) и трећа у Вачкој (Рудолф Берковић).

из другог тањира, но у томе важи ће и — смрт. Гинсано брашно чини доде с водом у додир поставе тесто које се одмах стврдје као камен и зато мислени и напои морају помакати.

Неки Рус, за време Српско-турског рата препоручио је једном напави управнику магацина прво слично средство за ову потребу. Треба узети један део мислених брашна па га помешати с пресејаним петнастим кречом и суд у коме је ова смеша, помешана тако, где се јаквају мислени и напои, и одмах у близини мутити и суд с водом (тавр). Кад мислени и напои поједу ову мешавину, а да би је појели треба их препарити као и у првом случају. Држите их најпре чисто брашно, онда ће трапати да утасе жељ и кад се напави воде, помакати, јер ће се тада мислени преч који су појели с брашном. Ту својо овај управник магацина, који као иши напоиша у повесији живи у Прокуљу, изриче за писму ових редака, да је ово средство веома добро. Јер се њиме помаже како се само помислени може, "Чудно сам се зела, оној силној мислени мислени и напои, коју сам на онај начин потамашио. Ништа од њих пре тога нисам могао да сакупам у магацину ни шн сам уз, а после — видите дајте". —ж.

Како се може уклонити боја на бурди у којима је било црно вино — Често настују таква потреба, да се буре у коме је било црно вино употреби за бело вино, у ком је случају потребно да се пре тога уклони боја црног вина из бурета, како она не би прешла у бело вино. То се може постћи на два начина: растварањем боје киселинама или неутралисањем ове базам (алкоалима). Кад се жели употребити киселина, коју јер тога треба разблажити водом, онда може ваља испарити буре докле док се не уклони сна боја, т. ј. док не појне из бурета влакнати чиста течност. Најбоље је за овај циљ узети собу (хлороводеничну) киселину, јер код ње не треба чевек да је — толико смотрен као у случају кад би се употребљала суморна киселина. Један литар ове (собе) киселине треба узети у 20 литара чисте воде и том мешавином испарити буре на поменути начин. Боље је, а и мање је опасно употребити за ову потребу какву базу (алкал). База при боју вина постује неутралне; том приликом добија се земљаста течност, која је нарочито уочљива, кад се мешавина или црно вино коме је додава база, поштара на хлоридној плочи. Од база за овај циљ употребљају се најрадије негашен креч или сода. Према величини бурета треба узети 1 до 2 кгр. негашена креча па онај у буре коме се жели уклонити боја, угасити врелом водом, затим буре добро латворити и оставити га тако за сат — два. Потом буре ваља испарити водом докле док не стане излазити са спон чиста вода. Ако се уместо креча жели употребити сода, чије је дејство јаче по креча, треба у 20 литара воде растворити 2 кгр. обичне или 3 кгр. кристалне соде и раствором негашати буре докле се муљавина буде јављала. Било да се за ову употребу употреби креч или сода, треба после испљакана (неутралисања) испарити буре што боље чистом водом да неби остало ни мало базе, јер би она одузела вино киселину, пошто се с њоме једини, те би тако вино изгубило од своје доброту. — ж.

Дрваље детелишта и ливаде, — има тај корисан задатак, да нам даје јаче и боље отпове, јер се зна: да се земљини горњи слојеви лако стврдњавају и отварају, а дрваље земљу раздробљава и — тако рећи — отвара т. ј. земља добија дробнију и већу поришну тако, да сад може и вду да продире и лапне и вино вадуха, а позлашито овај вадухов део, који се зове киселина (Оухгов), без којег биљка нема веселог и брзог напредовања, а на тешки и влакнати земљама (које могу лако да постану киселе) не могу биљке готово никако ни да напредују.

Сем овога, дрваљем се ушитава и многи коров, а не треба се ни најмање бојати, да ће се поред корова дрваљем ушитасти и детелиште ливадске травке, јер највећи део коровских биљака — за нашу срећу — има врло ко-

рени, који не иде у земљу тако дубоко као корен наших ливадских травака и других сточних биљака, у којих је корен обичан много дуги.

Поред свега овога, дрваљем бемо учинити, да се главнито сточне биљке — диле и детелине — *јаче и богачеје збоковају*, т. ј. развијају јаче и више граматих стабљика, — а то значи: *дају бољитоје отпове*.

Али, ако хоћемо, да нам дрваље донесе више користи, — треба дрваље да се врши: 1 у своје време т. ј. кад треба; 2. *уделом, добром дрваљем*. С тога је најбоље да дрваље вршимо: 1. кад се земља толико просушила да дрваљу не ваља, т. ј. да се за дрваљу не хвати и не лени; 2. кад имамо *врелу ливадску дрваљу*, т. ј. такову која је састављена из 2 или још боље из 3 члана, *лакто* прилепа, како би сваки члан падао у земљане неравнине на *врелу чувао а земљу дрво*.

К. П.

Против вашију на теладна. У Америци кувају ланено семење, на га за једну шаку дају по неколико дана вашиљном теладна као храну.

И ако се утврди зна, да је дрваље вашиљног телета четком умоченом у ланено воде најбоље срество против вашију, — то се, поред тога, најрадије препоручио још и хранење са нешто суваног ланеног семени, или давање у води растворене ланене потазе (Leinkuchen) при појењу, те ће се телад оном јаче храном знатно снажити, јер се зна: да је слаба храна своју врсту главни урочк мршавости на тада и телад страдају од вашију.

К. П.

Свраб код кова — обично је врло несносан и јако мучи кове; јавља се по највише у протече, а узроци су му разалити, и то: јака и жарка храна, слабо сиравање у желуду, мањаше отпове, затрепаност и нечистоба у стаји.

Да би кова од овег несносног аза стајати, треба кова хранити здравом и благом храном, у коју се додаје и нешто мало сретлава за чистињење, а сем тога треба кова прати саушницом.

К. П.

У корист негована теладна. — У жарту и априлу отелена телад имају и показују у сваком погледу најбољу подобност за развијање и напредовање, па с тога се одмах по одбијању од дојења *могу испарити на поље, где ће много чистог вадуха удисавати и по вољи се довољно покретати*.

У јуну и јулу, диле у жарко летоње доба отелена телад нису довољно јака, да се могла бранити од несносних мушница, које их неспешне муче, *па с тога врло много изостају у развијању и напредовању*, а тако исто не напредују ни телад отелена дојнице или у зимским месецима, јер морају преи месце свога живота да проведу неључиво у стајама. С тога: за добро развијање и напредовање теладн морамо се побринути, да *одбијемо телад добијају што више чистог вадуха и згодно место за довољно и слабо — по вољи — кретање*.

К. П.

Г Л А С Н И К

Главна скупоштина Подружнице. — На главном скупу свом, 4 јануара о. г., Пошкетна је Подружница, поред редовних чланица, који се на таквим скуповима обављају, донела још и ова решења:

1) да се у овоме месту установи пољовирниредна школа као одељак ове Подружнице. Ако неможе бити стаљна, она ће бити повремена, и радиће у виду курса, којима ће се трајање време потребно одређивати. Настајни предмети тако ће се одређивати према даним приликама и потреби; а у том одређивању руководијни прилици биће: преца потреба да се на неком предмету ради.

2) да уприва Подружница узме сталног економу, коме ће, окром рачуника и опште баште, пронасти круг рада и с њим уговор закључити.

3) да се поднаје кућа Подружнице, у којој ће бити канцеларија, магацин за сирове, алате и семена, и стан за економу.

Ова три су ова решења од значајног значаја и велике вредности. Кад се ова остваре, Подружница ће добити необичан полет и показати невероватне резултате.

На оном скупу изабрат је за потаког члана г. Антоновије Мајершећ, наставник ратарско школе у Краљеву.

А—Б

250.000 резинца и 80.000 припорака америчке дозе има на продају Гезавска Подружница Српског Подолорца, Друштва. Цена је резинца 5 дина, а припорика 15 динара од *галега*. На ово скрећемо пажњу привредника из ове моравског и околних, јер ће отуда најбрже и најлакше добити потребне им резинце и припорке.

Колико је била сиротиња наше низке пољопривредне школе, — и то ову у Краљеву и ову у Букову, од успостављења школа до закључно 1897. године, те време томе у којим окупина има највише школаних пољопривредника, види се из овог прегледа:

	Ратар, школ у Краљеву	Вит. воћ. школ у Букову	Света
1) Ваљевски	25	1	26
2) Врањски	8	2	10
3) Крагујевачки	30	—	30
4) Брајински	6	22	28
5) Крушевачки	19	10	29
6) Моравски	18	1	19
7) Нишки	8	15	23
8) Шабацки	3	4	7
9) Подрињски	25	—	25
10) Подунавски	24	5	29
11) Пожаревачки	19	2	21
12) Руднички	39	39	39
13) Тимочки	7	12	19
14) Тимочки	7	1	8
15) Ужички	23	—	23
Град Београд	3	—	3
Ст. Србија	2	—	2
Света	266	75	341

Калив границе. — Скрећемо пажњу наших привредника на *Обилну* у *калив-границама* *Баловодог воћа* из *Томингера*, коју доносица на предпоследњој страни, са жељом да се користе предугетрљивошћу Управе тогличарске економике.

У заштату општинских шума и утрива. — Поводом тих, што се много општине и села задужују неплаћањем дугова пореза на шуме и утриве по чл. 12. зак. о непосредном порезу, и хотимично иду на то, да се ова општа добра отуђују и продају; што се самозвани заштити олакво уклапају у пописе и продају за разна извршена; или удашљају изборни судони, који деле заште под видом сопствености. — Г. Министар Народне Привреде под ШПр. 8708, од 10. дец. 1897. год. издио је распис свима окружним начелствима:

а. Да се у будуће општинеке и сеоске шуме и утриве не узимају у пописе нити излажу продаји за наплату пореза, или за какав општинеких и сеоских дугова и обвеза, без предходног сагласја — Министрове — знања и одобрења у сваком поједином случају;

б. Да се изврше велика важна на то, која се и какав дељавица узимају у пописе за продају ради излаже пореза и осталих дугова или кривичних осуда, ако знате дотични сопственици невају важећих доказа о својни, а жељити се излаже у околним државних, општинеких или сеоских шума и утрива; и

в. Да се ни изборни судони олакво не дозвољавају, у свима случајевима где се из наведених разлога носувају у сопственост земљишта, које има дељити.

Како да унесемо у народ пољопривредне вљаве! — Између других начина уношења пољопривредних вљави у народ нека пословај још и овај:

Ужика пољопривредна Подружница расподала је одједаред 50 комада пољопривредних календара за 1898. год. војнашима олд, брдског дивизиона, који су се ови дана пуштали своји кућама. Благодарност на овој услузи српској привреди принада команданту олд, брдског дивизиона, који је и овио врлином помогао олд, Подружница на извршењу пољопривредног знања народног. Хвала му!

Ово је учињено у Ужину где је врло мали број војника, по како да би се помогло пољској привреди у овио месима где се отуђава кућа по 3—400 војника одједно. Скрећемо пажњу и осталим Подружницама на ово.

Бр.

Д О П И С

Ми.гутовац, 1. јан. 1898. год.

У времењу кад овај допис пишем од пољопривредних радова једино привредници угадују воље земље; други радони не пише не никакви.

Време је било лепо и топло и без снега. Воћарство је у овио крају слабо развијено, а нема ти ни бог шта какавих сорти. Ја сам прибавио које сорте воћа оне гаје, и овде их изнесио. Од *јабуча* гаје се оне *шале* врло зру у септембру. Обилна су дугљастог, боје жуте, укуса слатког. Могу да трају дуже времена. Ово је врло лепа јабуча. Дрво је издржљиво и траје више година. *Четрине* доспевају у јулу. *Поморне* доспевају у јулу месецу. Обилна су округлог, боје зелене, укуса слатког. *Зеленине* доспевају у септембру. Обилна су округластог, боје зелене, укуса слатког. Могу да трају дуже времена. *Буре* *гетане* доспевају у септембру. Обилна су *округле*, боје жуте и црвене, укуса слатког и помало киселог. Могу да трају најдуже времена од свају јабуча. Ова је најбоља и најлепша јабуча у овио крају. *Тур.гаје* доспевају у септембру. Обилна су округлог, боје зелене и црвене, укуса слатког-киселог. Кад дуже времена стоје оне покуне и бијају слатке. *Киселгаје* доспевају у септембру; Обилна је округлог, боје црвене, укуса киселог. Могу да трају дуже времена.

Од *крушника* гаје се оне: *јечменске*, *платанске*, *карпачкоке*, *медунске*, *шљивне*, *гајске*, *одељанске* и *полонске*.

Од *јелча* гаје се оне: *моурике*, *белоглине*, *ранке*, *туревске*, *огнене* и *устревске*. А врло ретко се гаје: *касије* и *жуљанске*. Има доста *трешњана*, *апатана*, *брескана* и *дува*. *Ораси* гаје се. Ну у последње време ово се дрво нагло утамаљује.

Од свег овога воћа што се гаји једино за продају и извоз слаке шљиве и јабуче, а од крушана водењани, а остало се поједе у месту. Овде слабо ко ступи шљиве, великом се листе од њих ралица или се продају немезарина, кад оних има.

У овио крају посејано је јесене много овиоко јечна и ишенице који лепо ничу.

Овако још нико није почео садити америчку дозу. Тек у последње време неки привредници учинили су наругбашу што ће у пролеће садити и отпочети садити. Винотраге у прошлој години није нико преко са *бордовско* *чврбик*.

Од стуремениких сирама за обрађивање земље има доста годнихних плугова, а налази се и по које тријер и ветрењача.

Са шумом народ стоји доста хрљиво. Неразумнош-

дешави се онде је узрок, те је шума сатрвена и из године у годину шума бива све мање.

И са стопарстном стоји онде народ врло рђаво. Општина нема своје трпине, где би стојао пасад. Спаса је принуђен да својој стоку чува на свом њиву, што по воде да је драге у поноћу. И дванад од има мало. Све је то веога. Услед тога је и стоке мало. Стока се хрђаво храни, негује и чува.

Народ је онде пресудачки, а друге разним интересијама који им наплаћују за месец дана од пола динара до динар на банку. Једини интерес нема од пола динара месечно на банку. Далеко нам сељак плаћа интерес од 60% на преко 100%. И ако су они интереси претерани, ипак нам сељаци поштево плаћа своје дугове. Они интереси одраде живог нашег сељака. Овоже му треба гратићи што пре лека, иначе постоје биће доцкан.

Стање здравља код људи и стоке за сад новолно је. Каких заразних болести нема.

Цена је производа ова: пшеници 24 динара; кукурузу 16 динара; јечму 12 динара; пасузу од 25—30 динара; ракија од 8—10 гради продаје се 29 дин. сто лит. маст продаје се килограм по 1.40 динара. Само су дебеле свиње на великој пени, а остала стока је врло јефтина. У народу је велика оскудина у новцу и храни.

Саванаје М. Грбић,
ученик

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Питање: Вама је сигурно позната каљаност вањних казана у пециву ракије, т.ј. да не одговарају циљу свом, јаве су; велико испарење на духу, рђав каљак, дула, табарка и шећ (у којој много дрва горе).

Према томе ни бете ме сигурно научити одаве и какви казан треба да имам, волана им је пена, и ногу ли добити каљне одлакице у отплати и превозу.

Са добрим казанима препорукује ми се Г. Милан Т. Јовановић казанима из *Новог Сада* а чуо сам и за неки „приватни“ казан.

26. Децембра 1897. год.
Гулац — Рекован.

С поштомашем
Сана М. Тодоровић,
својом.

СТЕЧАЈ

Пољопривредној Подружници среса грошачског, потребан је економ који је вичан свима ратарским пословима, а поштошто рационалног виноградству, пчеларству и воћарству.

С тога се позивају сва она лица која су горњим пословима вична, да се до 10. фебруара оне год. пријаве горореченој Подружници са својим документима или да своја документа пошаљу, којима ће доказати своју способност.

Годишња плата економика биће у почетку 1000 динара год. без икаквих других додатака, а доцније имаће и стаи.

Изабрани економ имао би ступити на дужност од 1. Марта оне 1898. год. од кој ће му се дана и плата рачувати.

Може се сви листови да овај оглас одштапају.
Бр. 72. Из календарије Пољопривредне Подружнице среса грошачког 2. Јануара 1898. г. у Гроцкој.

ОБЗНАНА

Калем-гранчице од благородног воћа, ко жели добити из *Товчицдерске Економије*, треба да јој се јави вијдале до краја Јануара. У пријави означити од каквог воћа и колико гранчица и где да се пошљу. Калем-гранчице дају се бесплатно, а трговине око еспедиције — у колико их буде — подноси поручилац.

Четињарске саднице — за сада од бора и јеле — могу се добити у Товчицдерској Економији. А тако исто и од туђа разних.

ЊИЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

ЖИЧА

Религиозно — морали и привредно Календар

за

НАРОД И СВЕШТЕНСТВО ЗА 1898. ГОДИНУ
ГОДИНА ПРВА

УРЕДИЛИ:

Дим. Ј. Михаиловић

СВЕШТЕНИК — ПЕДАГОГ ЧЛАН СРПСКОГ ПОДОБРОБРЕДНОГ ДРУШТВА

и

ДРАГУТИН ДИМИТРИЈЕВИЋ

ЗАКОМ

ЦЕНА 80 НАРА ДИНАРСКИХ

САДРЖАЈ:

I. *Календарски део:* 1). Дани у које су радње изтворене; Државне светковине; Слана економских завода; 2). Владичини доз; 3). Прелени управа.

II. *Религиозно морали део:* 1). Читаоница. 2). Михаил, архиепископ београдски и Митроволит српски. 3). Значај вере у историји српског народа. 4). Хришћански доз. 5). О хришћанским празницима. 6). Рад. 7). О поству. 8). Кратке поуке за сваког хришћанина — од Вл. Марковића.

III. *Привредни део и забави:* 1). Прво знање у подизању нових виноград — од Наје Тодоровића — Ђивковића. 2). Јабучка — од Благ. Д. Тодоровића. 3). Уради и лечене вадуну у наше стоје — од Вл. Ђорђевића. 4). Метљ у пчела. 5). Зеленаоридничко Задруге. 6). Ни куваној не веруј — од нон Јове Цветковића.

Ишла је из штампне књијалца

ПОДИЗАЊЕ ШПАПИРА (ЧАРДАКЛИЈА) КАЛЕМЉЕНОМ ЛОЗОМ

од

ПЕТРА СТОЈАДИНОВИЋА

УЧИОМ ПЕДАГОГА АСЕРИЧЕ ДОК у Товчици

Може се добити у свима београдским књијарана и код свеча. Цена 60 нара дин. Књијарика 30%, рабита за готов новац; растурачница једнашеста књијга на дар.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Овим бројем „Тежак“ улази у своју 29-ту годину. Већ тиме „Тежак“ се и сам довољно препоручује. А ако томе додамо, да се из године у годину у све више примерака печата и растура, и да готово нема броја, из кога не би српски листови прештампаили по који чланак или поучну белешку (на чему смо им захвални), — онда мислимо да је излишна свака даља препорука.

Цена је „Тежаку“ од 1. Јануара 1898. године; За Србију на годину 8 динара; на пола године 4 динара. За друштвене чланове помагаче, за чланове свих друштвених Подружина, за војнике сталног кадра и за ђаке *у пола цене*, ако положе претплату унапред за целу годину. Ван Србије на годину 10 франака или 5 фор. а. вред. За српска пољопривредна удружења и њихове чланове, као и за српске земљорадничке Задруге и читаонице ван Србије цена је 6 франака или 3 фор. а. вред. на годину (с поштарином) ако положе претплату унапред, а чланови ако се претплате код свог удружења преко кога ће им се и лист слати.

Претплата се шаље Српском Пољопривредном Друштву у Београду, а може се претплатити и код пошта.

„Тежак“ ће тек тада потпуно одговорити своме задатку, када га буде сваки српски пољопривреднички дом примао и читао, јер само савремена поука води пољопривредника благодестању, а без овога нема напретка ни среће ни у дому појединца, нити се наши заједнички идејали могу остварити.

У то име позивамо на претплату!

УРЕДНИШТВО

Цена сваког огласака: Од петих крете од једног ступца по 10 пара дин; од осталих крупних висиона по 15 пара од крете.

Већих огласака од целе стране 20 динара (10 фор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 фор.) четврт стране 3 динара (250) фор.)

Поред тога у свако издаваштво по 20 пара дин. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 језицима.

Преглед 1. и 2. броја Тежака: Позив на избор. — Чланови Школне на 1897. годину. — Вајстра или това и средства противу ње. — Елда и еспарзета. — Зашто су неке крајеви неплодне? — Пазите при мужи на чистоту. — О гођењу кокошцаки. — О развијању свицарства у Угарској. — Подстиак: У корист наше пољопривреде. — Белешке. — Гласник. — Допис. — Питања и одговори. — Стемај. — Објави. — Књижевни огласи. — Позив на претплату.

ИЗДАВИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА, ЗА ОСТАЛА ДРУШТВИМА ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ ОВИХ ДРУШТА, ПОДРЖИМА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ ВОЈАТА И ТАКЕ, ДИНАРАЈУ ЛИСТ У ПОДА КИЈЕ, АКО ВОЈНИЦИ ПРИЈАДУЈУ ТРАЖИТИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. У ОВИХ СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ФРА. С. ШТ. ПО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВИШОМ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКОМ ЗЕМЉОРАДНИЧКОМ ДРУШТВУ И ЧЛАНОВИМА ДИНАРАЈУ ЛИСТ НА 8 ФРА. ИЛИ 5 ФРА. С. ШТ. У ОВИХ ДРУШТВУ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И КАО И ВОЈНИЦИМА ПОД СВОЈ ЗАШТИТОМ КАО И ТАКЕ ИЛИ СЕ И ЛИСТ СЛАВНО ПИРЕЦАТА И РУКОПИСИ ПИРЕЦА СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРИСТАЈУ ТРАЖИТИ И ПОСТА. НА ОСНОВУ ИЗДАВНИХ УМОВА ОД 1893. Г. Б. 304. ПИРЕЦА ДРУШТВЕНИМ ПОСЛ ПОСТА КИНАТОМ.

ИЗДАВИ И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Алекса М. Живковић, и
Ана Голубовић.

ОДБОРНИК ГРАДИНИ:
ДУШАН Ш. СЛАСНИК

ИЗВЕШТАЈ

О раду Српског Пољопривредног Друштва у 1897. год.

По чл. 40. друштвених правила, дужност је Управи друштвеној да поднесе извештај о друштвеном раду у минулој 1897. год. и она одзивајући се својој дужности ово то и чини.

Одмах, још у почетку свога рада, друштвена управа изабрала је извршни одбор, који је саставио програм друштв. радова за 1897. год. једно с тога, да би се радови изводили извесним редом, а друго, да би се могао водити сигурнији надзор за извршење, кад је чему доба.

Жеље свакога, па и друштвене управе, врло често, скоро редовно пребацију моћ за извршење њихово, па по томе и програм је свакад обилнији, него што је могућности за остварење његово. Али свакојако ово има својих добрих страна, јер је боље производити извршавање, него да годне прилике и могућности за извођење таквог корисног рада, биву изнанадо.

У овом извештају изложени су радови друштвени оним редом, којим су у програму предвиђени.

И. Практични радови

1. На друштвеном добру Шапцу.

Познато је, да је на захтев Г. Министра Нар. Прав. Зборском одлуком уступљено друштвено добро у Шапцу Држави за пољопривредну школу и наступне станиците, и због тога, што још није припремљено све, за подизање школе, Г. Мин. Нар. Привреде писмом својим од 18. нов. 1886. г. Шр. 3382. одобрено је оштитањем шабачкој, да може оно своје земљиште, које је уступљено, издати под закуп у своју корист. Али како је један део овог земљишта у закупу друштвеном и у тојој врсти са осталим друштвеним имањем, Друштво је приушло било да га и за 1897. год. задужи у закупу под дојакшим условима. О овоме Друштво, извештало Г. Министру и умолило га, да се није изјачина, јаско би се питање о коначној предаји имања Држави на рукопаље, скимало с дневног реда.

Према онаком стању, у погледу друштвеног рада на имању у Шапцу, Друштво је принуђено да се тамо сви радови крећу толико, колико је нужно за одржавање онога, што је раније створено.

Шта је све рађено у појединостима на реченом добру у 1897. год. види се из овог извештаја управителског.

ИЗВЕШТАЈ

Управе добра срп. пољопривред. друштва код Шапца
за 1897-му годину.

Ова година, била је врло неуспешна по свима грањима пољопривреде. Још у јесен 1896-те, кад је требало спремати земљиште за озиме усеве од којих је записан доходак у овој години, било је кишино токо, да се једва отело орање и сетва озимих усева. После тога, преко целе зиме, владале су кише, те се није могло радити онолико, колико би се иначе при повољним приликама требало да уради. Због тога је сајене дивљака, четинара и воћа у воћњаку, вршено по тако рђавом времену; јер се иначе неби могло ништа да расади. Ово и овако време, продужило се до само жетве, па после ње продужило се готово до под саму јесен.

Са тих рђавих елементарних неприлика, пшеница озимица, која је иначе напредна била, дала је на овом добру средњи род и ако је добар део исте потопљен од воде. На оним местима пак, на којима није било никакво воде, пшеница је била толико набујала, да је у платану полегаја која је врло мало родила. Једино она пшеница, која је кишивије посејана, довела је доста рога.

Кукуруз је дао доста и доброд због и ако је земљиште уништено било од сувних киша, због чега је једва посејан и окопан окопачима.

Овас је дао слаб род из узрока тог, што је и он полегао био. Он је најосетљивији кад подлегне, јер остане тако штур, да већина врелаца иде у плаву.

Детелиште које је давало доброд прихода, ове године не може се ни из близу сравнити са дохотцима других година. И њега је вода понајвише искварила. Нешто га је — у долинама — сасвим уништила, а нешто опет и то велики део, у доњем слоју земљишта сасвим искварила. Последница овога била је та, што је на последњим местима где је обрета остала, попиоко коров, с' чега је и оно завистао луцерке морало да утине. И провадња семена због овога немилост случаја морала је изостати, што врло јакно утиче на приход самог добра.

Добивено сено са оваког луцерништа, изостало је по доброту и количину јуд и камо од осталих година, због чега мучно те неће бити потребно, да се набавља куповњом у само пролеће.

Кад се већ у јесен видело, да луцерниште, ни из близу, неће давати онога дохотка, као претходних година, предузето је преравање истог и сво је сада засејано са пшеницом озимицом.

Воће у воћњаку понело је доста рога, но доцније преко лета због великих непрестаних киша почело је опадати плодова, што је трајало све до под саму јесен. Од тога су највише страдале јабуке, крушке и винова лоза. Једино су наше шљиве пожеге, остале најчвршће и доцеле доста рога на својим младим садницама, док стране сорте и ако су понеде доста рога, све су у току лета отруле и опале. И сам повољан земљишта помогао је, да се ово опадане што штетније сврши.

Нешто земљишта било је сасвим под водом, која се доцније опевала. На том земљишту посејан је бестан и кукуруз, но ништо је вода после сетве још два пут потопила, те се отуда није добило никакве користи.

Пошто се ово добро друштвено мора на крају правља предати држави за нишу пољопривредну школу, то је у ратарству одступљено доста од утврђеног усевног реда и предузето је доста слободно гадовање. Оно и због тога, што је земљиште на овом добру, већином у доброј снази.

Према овакојим приликама, и земљиште је било распоређено под следећим културама:

1. под пшеницом озимицом	20 хектара
2. „ кукурузом	9 „
3. „ овсом	5 „

4. „ луцерком	8 „
5. „ грахоритом	1 „
6. „ воћ расадником, воћњаком и четирима	5 „

Свега 48 хектара

Сем овога 250 хектара било је под водом које се није могло никакво култивирати. Само је при једном крају од 40 ари остало под бестаном који је дао лош род.

Земљиште под отградма, путовима и шумама, овдје није узимано у рачун.

Отуда је добијено

1. пшенице озимице	20.200 килогр.
2. кукуруза у млину	23.891 „
3. овса	5.200 „

Свега 49.291 килогр.

Луцерниште је дало 15.000 кила сена. Сем тога, продајато је у зелени по 0-05 дин. □, од куда је добијено 260-60 дин. Продаја у зелени пратикинована је зато, што се због кишног времена није могла да осуши у сено. Одавде је крајена ова друштвена стога на добру зеленом пићом од 1. априла па до 15. октобра.

5. Грахорине родило је: сена 2000, семена 4000 кила.

Сламе је добијено:

Пшеничне	65.000 кила
Грахорине	1.000 „
Овсене	12.000 „

Шљиве 15 пластова

Бујделе дуљка 10 кола.

Сено је употребљено за хранење стоке, а слама за простирку.

И у воћарству као сваке тако и ове године, вршене су ове радње: подизале дивљаке у семеништу, прераване и каламљене у воћ, расаднику и пресађиване у воћњаку.

Из воћар. расадника продато је у овој години 3897 оклањених садница и 2700 шибља за живе ограде. За исту количину садница добијено је 2096 дин. Купишма, који су узимали на веће количине, као на 200, 300 и 500 садница, дават је извесан рабат, који у овој години преставања вредност 90 дин. Садница није се вадало за онолико новаца, колико је буџетом предвиђено зато, што је у јесењу сезони владала голотрава, те се купци из даљине слабо пријављивали са својим поручбима из бојазни, да им саднице на путу неби пропале.

Продаја по окрузима овако је била распоређена:

Округ подрински	купо је 2796 воћ. сад. и 2700 шибља
„ ваљевски	„ „ 76 „ „
„ подунавски	„ „ 348 „ „
„ мравански	„ „ 113 „ „
„ крушевачки	„ „ 370 „ „
„ шапски	„ „ 94 „ „
Аустро-Угарска	„ „ 100 „ „

Укупно 3897 воћ. сад. 2700 шибља

Воћњак је и ове године умножен са 150 садница. Очекује се на то: које ће се или не предати овој млаво држави, па ако би остало у друштвеним рукама, онда има материјала да се подигне огроман воћњак. Поред свега тога, опет га се воћњак проширило у 1898-мој години са 200 садница, јер управа овога добра не можа дозволити, да припољене сорте јабука, шљива и осталог воћа, не буду припољене у воћњаку.

Баш да се остале и на онолико количини садница у воћњаку, опет треба друштву већ да развишала на преодбу воћа коју има да изврши на свом добру, а нарочито шљива и јабука. У томе погледу уминице се одваде купци предлози, као што је пре тога учињен предлог Друштву за набавку сипра за прављење воћњег пића.

Поред тога, што је ова година била доста слаба и за род воћна доста лоша, опет је добијено рода 800 а грожда око 500 килограма. —

Од стоке, на добру, находе се само коња, и то 3 кобиле и 2 коња. Коња као и кобиле, употребљају се на све радове, а добијена жребцад продају се приватнима у корист благајне овога добра.

Од пчела настало је од прошле године, и то 2 пчеларе и 12 њероња. До прошле остало је 12. У истој години ројено је природним и вештачким начином и добијено још 16 нових ројева, који су смештени у њероњима кошицама.

Ову привредну грану, поред све добре воље, Управа овога добра, не може да је развије онако, како то наука и приватна захтева. Сво особље, које се састоји из једног управника и економа, зашто је преко лета разноврсним пословима, те се зато врло мало времена може да употреби на пчеларене. Па и немање пчеларница и потребних зграда за производе пчеларски, доста смета унапређењу. — Имање је околна, у којој је само добро, доста погодно за ову привредну грану.

Свакојак је потребно, да се најде стручно лице, које је практиком извешао, па њему поверити пчеларство и повртарство. Онако је управник добра претпа махом свима гранама привредним, а он не може бити сватрак, те зато по нека ситна грана мора и да раде, што врло јако утиче на углед и доходак самога добра.

У прошле ове године, приређен је на добру и један кадем курс. На њему је било 37 слушацаца, све самих младих сељака из овога округа. Како је он руковођен и изава је успех показао, о томе извештено Друштво у своје време.

Но, Друштво не би требало да се задржи само на оваквим курсевима. Третило би овај рад развити и приредити у току 1898. год., следеће :

1. приредити демонстративна предавања о правлену јабуковаче и осталих воћ. пића ван добра са бољим и савршенијим сиралама,

2. приредити демонстр. предавања, о употреби пречне сејалице у пролеће и јесен. Некако је чудовато, да се у овој околнини ова сирава није одомаћила, док су све остале распростраје у великом размјеру. За то би требало ићи од села до села и показивати, па и сејати на појединим сељачким њивама по 2—3 хектара од разноврсних усева. Ова сирава штети семе и баца га у земљу правилоно — математичком тачношћу. — Да је се она у овој години употребљавала, на онакој скупој храни, онда би уштеда на семени изнела велику суму новца.

3. приредити пчеларски курс на добру, ако Друштво благовремено добије свог пчелара. На овом курсу обучавали би се сељаци у изради оних предмета, који се најчешће и најобичније употребљају у нашем народу.

За све ово поднешен је засебан предлог Друштву и на њему је, ако му ночења сретна допуштају, да га изврши. — Не буде за имало Друштво овних срестана, треба да потражи од државе, јер свако оскрњена, па ма с које стране оно додано, штетно би упливнисало на благостање нашег народа.

Поред свих ових напред изведених радова, управа овога добра, као сваке тако и ове године, била је посредник између Друштва и народа за распрострањење бољих сирава, семена, њивага и свега осталог материјала који је сељаци потребан.

Од велике је важности, да се изнесе извештај прихода и расхода овога добра, јер је он најбоље мерило, које показује: да ли добро показује напредак или устук. Тако је било у 1897-мој години на добру:

I. Приходи

Од стрмиња	3247-36 дин.
» окопавина	1532-37
» семена разног	505-50
» зелене пиће	260-60
» стоке и сточних производа	860—
» продаје воћних садница	2096—
» воћних плодова	28-20
» грожда	67-95
» вреластих биљака	38-15
» ситних прихода	256-50

Света • 8892-63 дин.

II. Расходи

На плату економа	830— дин.
» кирију (аренду) закупљених земаља	1354-25
» набавку стоке и семена	892-25
» оправку кола, сирава и кол коња	351-94
» оправку жетелице	100—
» набавку нових њероњих кошица	135—
» ситне потребе	250—
» набавку нових машинских делова	38-25
» оправку амова	35—
» тавитијему управника добра од про- дних воћ. садница	419-20
» слуге и надничаре	3395-74

Света • 8301-68 дин.

Још нешто има примана и издавања код Друштва тамо за рачун овога добра, али, те неће изгледати велику суму.

У овој рачун. години, исплаћено је рачуна од 1896. године за 973-39 дин., те је за то у толико већи издатак.

Сем тога, буџетом се није могло да предвиди оправка амова и жетелице, што износи 135 дин.—

Исто тако, указала је се потреба, да се набаве нове кошице њероњике за смештај нових ројева. Набављено је на ту цх 15 ком. и за њи плаћено 135 дин. Са овим је обогатио инвентар на наступајућу годину.

Но највећи и најтежи је издатак, који пада на аренду приватних земаља који износи годишње на 1350 динара. Друштво је, од како узима земљу под аренду, утрошило из своје благајне 9000 дин., а утрошило још 8500 дин. док испуни закупне уговоре. Целокупна сума изнеће дакле 17.500 дин. За ову суму новца, друштво је могло на отплату да купи имање око 35—40 хектара, а онако сада, издат је толики новац на име аренде, а свог се имања нема. Ово је пре 10 година предлагало управник добра, и да се тада могло приступити куповини земља, онда би се под ондашњим приликама, добило доста јевтиније него данас.

Поред свију ових недаћа, још су све партије прихода подбациле, сем испишине и култура. Да није оваке неуспесне године, изоста би било и неког вишка.

У будуће, биће приходи све бољи, јер коњина и виноград тек сад стасалају на род увелико. Дале, и само земљиште, све је боље снаге, те ће дати и велике количине производа. У расаднику воћарском и четинарском спремане су, а и спремају се велике количине садница, које, и ако се не могу све продати, преставају омет највећу вредност, јер се на њих највише и трошило.

8. Јануара 1898. год.
у Шању.

Друштву поштом
Света. А. Петковић
управ. добра.

2. Друштveni prт и пчелариш.

И ове године, у друштвеном врту, главна је пажња обрађена неоз засађених воћака, а то ће свакако у будуће главни посао и бити, кад се сва ова места, која су за разне облике воћака намењена, таквим попуне. Међу простор обрађивања је, у колико је нужно као припрема за даље попуњавање воћака, ипак, да је требало још с пролећа погинути неколико места воћака ниским, али за ово није било спремањених садница на друштвеном добру у Шашу, а овога пролећа и то ће се завршити. У врту сада има 26 ниских, 14 средњих — пирамиди и 122 ниских једно и двокраких кордона; свега 166 и то: 121 крушка, 27 јабука, 6 кајсија, 2 марала вишња, 3 шљане и 7 трешња. Осим овога има и 25 човота разних сората лозе наклањене на американској подлоги, за подизање шпалера.

У Пчеларишу продужен је рад од ранијих година евоперименталног гајења у кошницама разних система, на броју свега 14 и то Корњевског 1, Левинског 1, Бердешеве 2, Албергајеве 2, Христове 1, Фрэдландисе дупло 2, Српске почетничке 3 и вршаре 2.

31. Октобра пр. год. образовано је засебно „Српско Пчеларско Друштво“ са циљу да уруженим силама српских пчелара прихвати и предузме све даље мере за ширење савременог пчеларства у нас, и тиме олакша рад Срп. Пољопривр. Друштва по овој грани.

Из разлога што је Српско Пољопривредно Друштво нашло одмену у раду на унапређењу пчеларства у Срп. Пчеларском Друштву и што је оно изјавило своју жељу, да ступи у везу са Срп. Пчел. Друштвом, Управа друштвена у једној од својих седница решила је, да помогне ово ново уружење у првим почетцима негованим са кошницама: пуни и празни од свих система којих има, и једном потпуном колекцијом пчеларских сирева, те да му се омогући што експријат рад на унапређењу и уношењу рационалног пчеларења у шири круг нашег народа.

3. Подизање винограда домаћом лозом на дрвном песку.

Познато је из прошлогодишњег извештаја, да је Друштво учинило предлог Г. Министру Народне Привреде могућности подизања винограда на живом песку, и том приликом учинило представку, да би Друштву требало за овај део до 200 хект. земљишта и нужна повлана помоћ на подизање угледног винограда. И кад је од Г. Министра добијен поволан одговор да ће га подпомоћи, Друштво је са хитношћу приступило испитивањима, која су нужна пре него што би се приступило подизању винограда: испитан је песак на најбоље и потребно земљиште у потребној величини, само је остало било да се распрши питање о својани земљишта.

О овоме питању Г. Министар Народне Привреде писмом 13. т. м. Збр. 197. известио је Друштво, да од Пчеларства окр. поларевачког није добио ближе податке о својани утрна: Сурчава, Поглад и Топови, и кад се добије одговор од Пчеларства, распршиће се и ово питање.

4. Гајење Лана.

Појавом модерно подигнуте тачке фабрике г. А. Обрадовића и ком. поред већ постојећих тачака Шкоца у Ужину и Лесковцу, поднурено је Друштво да јаче утиче на гајење боље сорте лана у већим размерама, како би се дала могућност фабрици да потрбује још величину ланеног влакна може у земљи наћи и навести.

Тога ради Друштво је набавило преко Агркулт. Савета у Прагу 1000 милиграма чешког ланеног семена и раздало бесплатно одгајивачима, који су му се ради тога обратили.

По окрузима раздало је семена:

у Београду	12 жр.
у окр. валевском	23 „
„ зворничком	76 „
„ крагујевачком	114 „
„ крајинском	24 „
„ крушевачком	94 „
„ Моравском	75 „
„ широтском	30 „
„ подунавском	102 „
„ подрињском	71 „
„ пошаревачком	75 „
„ рудничком	39 „
„ тимочком	60 „
„ уличком	118 „

По извештајима, у колико их је Друштво добило, лан је врло добро напредовао јер није пољавом сатрвен, и ако је доста доцна посејан. Раством је у најгорем случају виши од нашег домаћег, а са влакном се толико хвале да је у изгледу, да ће култура чешког лана у нас можда већ ове године узети шири обим.

5. Гајење свилених буба.

И ове године Друштво се рало одавало тражењу Г. Министра Народне Привреде, да разаше одгајивачима семе од свилених буба на начин како је и прошлних година то раздало.

За подпомогање ове привредне гране Министарство је набавило у Италији 16 килограма семена, и ставило Друштву на располагање сву количину да се бесплатно разда одгајивачима.

Са ова количина семена разасијата је одгајивачима као и прошлних година.

Извештаји, које је Друштво од одгајивача до сада добило у главноме износи — неповољан резултат. Овоме је узрок кишно време баш у времену гајења те су гушенице често пута храле мокрим лишћем, а често пута ису дозавно их храле биле јер је због кишног времена било отежано бране лишћа.

Да би се ова грана привреде јаче развила, као што је познато, Друштво је учинило предлог Г. Мин. Нар. Привреде, да се осигура продаја произведених мехураца, и г. Министар је за тај циљ, а по попоном тражењу Друштва, да се најбоље начина за откупљавање чпура од одгајивача — ставио Друштву на позајм. из кл. лутрије 10.000 дина, за откупљавање.

У овоме послу Друштво је какопо чпура поделило у 3 класе и одредило одкупну цену: I. 3; II. 2,50 и III. 1,50 дина. за 1 жр. Оно је објавио преко новина, а до сада је одупуле само од I. класе 15-200; од II. класе, 5-500; од III. класе, 14-700. Свега 35-400 килогр. Овако малој понуди не може се приписати други узрок, до тај што су одгајивачи — као што извештаји траже, задржали за своју потребу, а за одкуп. доцнији је познаница дата Друштву, те услед тога је и доцни објављена куповина.

6. Курсеви и практична предавања.

У програму друштвених радова предвиђено је да се на друштвеном добру у Шашу приреди курс за пролетне наклањене воћака и остале радње из производње и неге воћака, као и о калмањеном лозе.

Под руковођењем Управитеља друшт. добра, држан је курс на добру од 28 фебр. до 9 марта. Пријавило се студентуца 40 а изабрано је 37 и то 32 редовна с правом на диспенду и 5 допородних. Да је стечај било из двајих разлога објављен, јавило би се много више и из ових крајева а не само из подрињског, а само неколико из даљинит места.

Теориско предавање било је:

1. О вредности воћарства као пољопр. грание.
2. Припремање земљишта за семенити и расадниш.

3. Прибирање votnog semena.
4. Spremanje tvrdog semena za klijanje — stratifikacija.
5. Sejanje.
6. Razmnožavanje kalamačema.
7. Razmnožavanje položajcima, potonjnicama, izdancima i rešnicama.
8. Spravljanje kalam vosna na razne načine.
9. Dugobu kalamačema.
10. Površno upoznavanje letnjeg kalamačema.
11. Nege kalama u prvoj godini.
12. Podizanje loze na američkoj lozi.

Svakoj dana 2 časa: 1 pre a 1 posle podne bila su teorijiska predavanja a ostalih časova, praktično vežbanje u učionici. Na samome kalamačenju u rasadniku radili su 6 dana pod nadzorom starih kalemara i za to vreme okaleмили su oko 7000 božana — divalaka na sve savršene načine.

Da su kurstoni temeljno naučili kalamačema, najbolje je dokaz to što su se gotovo svi kalemi primili na dan 27. Marta i otišli.

Svi su učenici nagrađeni sa po svojom azatkom.

Uspех je ovakav:

10 slušalaca	odlično
15 "	vrlo dobar
12 "	dobar

Isplatak za ovaj kurs iznosi 345 din. osim poklona.

I podružnica Požeška priredila je u pr. godini trodnevni kalemarski kurs u Požeži na dan 9. 10 i 11. Marta.

Za ručkovanje ovim kursom Društvo je umolilo stručno lice, g. Ant. Majerovića baštovana Ratarске школе, a pored toga, poklonilo je potreban alat i materijal u vrednosti 2725 dinara.

Izaslanih društvenih, g. Majerovića, podneo je izveštaj o ovome kursu iz koga se vidi uspeh nečekivan.

Koliko je rad ove Podružnice blagotetan za svoju okolinu vidi se i na tome, što se privatnici omanjšnog kraja jako interesuju za svaki napredniji rad poljopr. pa i za ovaj kurs.

2114 upisanih slušalaca onoga kursa ubeđano tvrde da su poloprivrednici omanjšnog kraja ubeđeni u upotrebu naprednijih načina poljopr. radnja, a to je zaslugа pošeške Podružnice.

Na ovom kursu drжао je predavanje g. Majerovića,

1. O koristima vošarstva u oštite a посебице u Srbiji.
2. O razmnožavanju vožaka iz semena.
3. O izboru podloga i rezanju kalom-grančica.
4. O unutrašnjoj građi vožaka, што jako utiče na uspeh kalamačema.
5. O kalemarskom i vošarskom oruđu, zasojnoj materijalu i kalim vosku kako se pravi.
6. O raznim načinima kalamačema i kad se koji način primenjuje.

Praktični rad samoga kalamačema radili su slušaoci kursa pod rukovođenjem i uspešima g. Majerovića i javkamačeno je 10537 vožaka, што je sve potpuno slušaocima, te su odneli svojim kućama. I ovo je vrlo zgodan način rasturanja i narod oblagrođenog voša.

I učička podružnica priredila je kalemarski kurs, 23, 24 i 25 marta, i Društvo joj je poslalo 20 noževa, 10 makaza i 5 testericа kao poklon slušaocima kursa. A požeška podružnica priredila je još i u maju kalemarsko-čedarски kurs. Iz kalemarstva, o letnjem kalamačenju a iz čedarstva o rukovanju kopljnicama sa pokretnim sačem.

Izveštaj o ovome kursu štampala je u „Težaklu“ na str. 213 u celini, odakle se vidi koliko je napredak uč-

ijen u ovim granama poloprivrednim, za koje su praktični kursevi priređivani, a naročito u vošarstvu.

Osobitu pažnju zasluđuje zauzimalost Monahskog Udruženja za unapređenje poloprivreda, i Управа друштvena са радношћу monahске оведе да је и Главни Одбор удружења свештеништва monahskog реда, priredilo 7-мо дневни kalemarski kurs u Man. Vitovnici.

Društvo se i ovdе odazvalo želji удружења овога и изаслало о своје стране г. П. Стојадиновића руководца товчидерског довог расадника а с ем тога послао је потребан alat и материјал у вредности 14550 din. да се слушаоцима изоклања. И овај је курс посебан врло добро. 137 слушалаца овога курса радили су и обучавали су се кадемацима loze и вошана и свима осталим пословима, који припадају овим дветама гранама са врло dobrim uspehom.

Joш je vrlo важно овде знати да је се у почетку године радило на томе да се приредe kursevi практични и за учитеље. Али како је споразумом г. Министара Просвете и Народне привредe одлучено, да се за учитеље стално приређују kursevi у Rатарској школи у Кралеву и Винкодско-vošarsкој школи у Букову, то је и приређивање kurseva за учитеље прешло у јаче руке удруштву остаје да г. г. Министрима и овом приљком изјави своју дубоку захвалност.

И поред свега овога Dруštvo је по програму својих радова, а у споразуму са учитељским удружењем приредило, приљком државне учитељске скупштине у Крушевцу, и предавање из свиларства.

За ово предавање од стране Dруштva одређен је г. Влад. Ђорђевић, наставник Rатарске Школе.

Kako је ово предавање од стране учитељске скупштине приљмено, најбољи је доказ, што је г. Ђорђевић једногласно поддржан и изабран за почасног члана Учитељског удружења, а његово предавање да се штампа са додатком у друштвеном листу „Училище“ у засебне књижице за раздавање учитељима и ученицима.

У пр. години извршено је и пројектовано практично предавање о сејању арстачном сејаљником. Ово предавање поверено је г. Стретену Јевтићу економу Точа. Кономије. Он је 10 октобра у ослу Снеки округа валевског држао предавање на имању, које је оманшња Земљорад. Задруга за то спремила, пред свима задругарима, сељацима и грађанима, који су се за ово демонстративно предавање интересовали.

Уа демокративан рад самом сејаљником Пичерманове конструкције, објасњавано је све, што за овакав рад сејања машином, треба спрешити; објасњавано је и то како се користи овакви сејањем добијају. Свакоме је дата прилика да сэм машином рукује, и свакоме је обрађана пажња на најмање ситуице, на шта треба pazити, да воћи остало несезајних места.

У времену од 4 сата рада засејано је 2 хект. и 50 ара и утрошено 300 кгр. семена.

Пројектована практична предавања о употреби пращача и огртача у околини Лесковца, о муљалу грожда и цењалу шире у окр. тимочком нису изведена, јер за то нису биле повољне околности.

Тако исто и пројектована утамина справа израђених у земљи, није се могла извршити, пошто је предвиђено да треба учинити припреме за земалску изложбу сврху в тргу у 1898 а то су припреме, за које треба више времена.

7. Изложбе.

Пројектовано је програмом друштвених радова, да се у јесен приреди у Прокупању изложба говеда и оваца.

За ову изложбу још у мају одпочето су нулане припреме. Изабрали су изасланици, да у договору са општиним прокупањком и властима дотичнога округа спреме што је

нужно. О овоме г. г. изасланици друштвени Вучко Богдановић и Душан Сисањ, поднели су врло повољан извештај: да ће полици, амаг настати и употребити и свој ауторитет да се привредници заинтересују за ову изложбу и да у што већем броју учествују и као излагачи стоке и као посетиоци; и да ће све писмено обавице и захтеве значајно савештавати свима оним привредницима;

да ће општина прокупацка радо уступити одређено место за изложбу и о свом трошку и радиој свази уредити и поднети све на месту изложбе што буде потребно,

да ће подружнице настојати и радити све што друштво буде захтевало у погледу припремања.

У име помоћи изјави су дати:

Опр. начелник г. Јов. Јоксимовић у име округа и срезова 1900 дина; Општина прокупацка 200 дина; и Задруга за међусоб. пом. и штедњу 100 дина.

Одређен је и дан изложбе за 5 октобар.

Ова похвална предустрајаност убрзала је рад на припремања: Донесена је одлука да се из друштвене благодне може утрошити до 3000 динара на награде у пољопривредним справима. Израђен је и објављен распоред изложбе и награда.

И поред свог заузимања и предугретливости свих, којима се Друштво обратило за извесне олакшице: као у пољову железницом и суним, ова изложба није се могла држати јер се у другој половини септембра у неким општинама топијачког округа појавила заразна болест шнап, те је се морала ова изложба одложити на неодређено време.

И ако је ова изложба појавом шнапа у топијачком округу ометана ипак се може Друштво задовољити са изложбама, које су приредиле подружнице Ужачка Крајинска и Пожењана.

Из извештаја Друштвеног изасланика са ужичке изложбе говеди, која је била 24. септембра, печатаног на стр. 337—338 Тежака види се, да Ужички округ има повољних услова за одгајивање добрих говеда, само што треба да то што јаче подстреканати опашнице привреднике чешћим приређивањем изложба са што већим бројем награда. А да за приређивање изложба има услова, доша је то што се за ову прву изложбу говеда у опашном крају пријавило 199 одгајивања и доведено и изложено:

краве с теладима	80 грла
јуница	49 "
јунаца	84 "

За ову изложбу Друштво је од своје стране помогло Подружници са 150 дина, која је сума издата двојици излагача као награда: једном 100 а другом 50 дина.

Старије окупке скупштине за унапређење сточаризације. И сваки пријатељ пољов. напредка ужичког краја мора се зарадовати кад сазна да је околна скупштина одобрила 10,000 дина. на куповину прилодних бикова, који ће се раселати по целом округу за оложавање крвава. На те суме купљено је на изложби 7 одабраних бикова.

Из извештаја изасланика друштв. са крајинске изложбе која је одржана и који ће се штампати лије се извести ово: Крајинска пољоприв. подружница приредила је 28, 29 и 30. Септембра пр. г. изложбу на целога округа крајинског.

Изложени предмети били су подељени и распоредјени овако:

1. Сви ратарски проваоди са нешто бантениским у једном одељену.
2. Виноделско-вођарски у другом.
3. Заватски у трећем.
4. Тканине у три одељења. Са ткањинама су и свиларски предмети.
5. Виноделско-вођарска школа са свима својим предметима у засебном одељену, и

6. Виноделска задруга са својима такође у засебном. Излагача је било свега 481 са 1300 изложених разних предмета, осим школе и задруге. Од изложених предмета било је:

Пшенице 93, кукуруза 77, ражи 15, јечма 29, овса 16, крушница 6, ситне проје 10, пасуља 124, сочница 12, кромпира 19, грашца 2, бундева 14, црна дука 13, бела дука 7, зелени рање 50, крушња 9, јабука 5, дуња 5, ораха 5, лешњика 2, шљавца 1, репела 1, слатка 4, трошја 9, лима 58, раније 10, шире куфела 3, оваз малине 1, новопле семе 7, новопле повеса 9, конопље стабајке 4, конопље платна 3, лапа семе 5, лапа повеса 10, лапа ручнице 2, лапа платна 1, силве мурица 4, силве омотаче 22, силве платно 2, меда 26, конопца празни 6, вошница с ичелазма 2, воска 15, свира 4, масла 2, вуле обичне 4, вуле подувљане 2, сузња 8, шајка 1, ткањина разних златских шарада 336, памучна платна 15, плугова 2, ножа за сечење сева 1, ножа за калемљење 2, ножа обични 4, лопата гвоздени 1, лопата дрвених 1, виле 1, дечке за коза 1, коза коњска 1, коза воловска 1, уара 4, седала 1, бисага 1, амова 1, платна за ков 2, преслица 1, рибарек, преја 4, грађе 3, анаталских разних предмета 63, сврће од дундња 1, несуда 2, капе ерпине 1, руба — ајвара — 4, сејница-кукуруза 1, паната ербова 10, руда 6, унителас, ручних радова 44, ђачких ручних радова 18.

На појединим места било је изложено предмета ошлочно:

Варош Неготини 310, село Речка 129, село Рајач 84, село Србљани 54, село Јасеница 53, Тежја 44, Кладово 44, село Видрван 41, село Рогозено 40, село Кобиница 30, село Мокрање 31, село Добачица 31, село Тамница 29, село Јабучувак 28, село Трњане 27, село Шаркамен 27, село Глоговина 26, село Брусници 25, село Штубини 25, село В. Јасиково 24, село Прахово 21, село Пријаза 20, село Баричево 15, село Душманован 15, село Короголаш 15, село М. Јасиково 14, село Плавина 14, село Карбулово 12, село Салаш 10, село М. Каменца 10, неколико сева по неколико, свега 50.

Осим изложених, побројаних предмета, по распореду и програму требала је да буде и изложба стоке из целога крајинског округа; али због болести шнапа, која је баш у то доба пладала, та се изложба није могла ни смела држати.

Све је било спремно и уређено до дана отварања изложбе. Изложба је била потпуно уређена и одиоковала се је извршним распоредом и размештањем.

Колико је укупно из опшних грана награђено излагача и колико је свега у новцу или старина и похвалницама издато на име награда, види се из овога:

Из ратарства:

71 излагач, у справ. и семени, 739 дина. у новцу, 150 дина. похвал. 23 лица.

Из виноделија:

30 излагача, у справ. и семени 351-80 дина. у новцу 505 дина. похвал. 2 лица.

Из вођарства:

19 излагача, у справ. и семени 97-20 дина. у новцу 8 дина. похвал. 1 лице.

Из ичеларства:

18 излагача, у справ. и семени 163-50 дина. у новцу — дина. похвал. 2 лица.

Из свиларства:

13 излагача, у справ. и семени — дина. у новцу 40 дина. похвал. 3 лица.

Из земљарства:

43 излагача, у справ. и семени 38-50 дина. у новцу 60 дина. похвал. 32 лица.

	РАСТУРНО
амер. брдских	9
прат. и огрт.	6
Дрваља гвоздених	1
Тријера периплетова	3
Мајероних	26
Жетовица	1
Сопкалина за сено	1
Крупача	9
Прекрунача	1
Мулава	3
Недница	3
Преналица Нехв.	268
арут.	6
Пауте за кал. лозе	12550
Жице за	21
Кашета	6
астаски	4
за увијање жице	3
сечење	1
увијање и сечење	5
Садница за прес. воћ.	1
Равије	691
Гуме за везивање	1220 грама
Кунд. пошева	267
Дитмар. пошева	152
Нож за зед, калам.	19
калам. у проп.	5
на исеч.	21
Ножица (маказ)	131
Зумби за кљешће	3
спидање гусен.	8
живу ограду	43
Тестерица воћар. и виш.	7
Федера за ножице	7
Револ. за клип, лозе	1
Брусена	42
Кашциметар	5
Широмера	1
Алколомера	1
Врањева за превирање	15
Каучук-плоча за прескал	19
Вентила за прескалице	10
Шрамова	3
Сискова за прескалице	29
Прстенића за	51
Каучук прева за прескал	45-75 м.
Кошница раних	19
Кипа пчеларских	66
Мехова	19
Ножева за отвар. саћа	24
полсеч.	16
пчел. универ.	1
Чистилица пчелар.	17
Канџица бакар. за лешљење веш. саћа	1
Кашета пчелар.	1
Ханем. решет.	3-7 м.
Кашика за восак	—
Кашеч. за матице	26
Справа за хран. пчела	6
Рамова пчел. за хранење пчела	1
Истресалица за мед	3
Четана четлиц. за саће	1
Трочара и цети за надув	7
Носних претен. за бикове	1
Ножица за шип. овца	6
Бућалица	1
Преса за прав. веш. саћа	4
Паужин резер. делови	21
Маш. за топљење воска	2
Штравања за хватање ројева	3
Левака за цеђење воска	2

	РАСТУРНО
Четића пчелар.	1
Преса за мед, воће и восак	1
Јежева — пал. — пчелар.	1
Жице бодљик. за ограду	22090 м.
Копче за отвар. жите	45 кгр.
Ножева за сечење сена	3
Четана за праше слама	1
Справа за запушањ. слама	2
Канџе за млеко	1
Справа за затез. жице — оград	1
Вешт. саћа	23-535 кгр.
Рамова за ножице	40

У набавци разнога семена друштво се ове године ограничило само на порубане и само је толико набавило кодику је трањено.

Од семена набављено је и растурено у овој години и то:

	РАСТУРНО
Семена од луцер дет.	3002-675
привне	92—
граорине	1109-750
мухара	2075—
овса	150—
јечма голог	100—
енгл. траве	222-500
ирине	5—
Durge-e	5—
багрена	85—
гледичије	56-500
јабука	1—
крушана	1—
дула	500
сточ. рене	107-750
ренине	100—
четинара	1-300
угаричае	1—
повртарског	46 колек.
секлар-кук.	1348 кгр.
саде	34
ситне проје	216
ланеног	2

2. Сузбијање пероноспоре

На сузбијању пероноспоре друштво је у овој години радило посредујућу у набавци плавог камена и прескалице, јер налази да је својим радом прошлх година учинило толико колико је нужно да се овај рад код наших виноградара прими као користан.

Напред је изложено да је у овој години растурено 268 прескалица и над се овоме дода да је набављено и растурено 16007 килограма плавог камена, онда се са сигурношћу може тврдити да је овај важан рад у обделавању винограда код наших виноградара ухватио дубоко корена.

За овај рад Минист. Нар. Привреде, дало је Друштву почлану помоћ у 10,923-85, и позајмичу из клас. лутрије у 3.000 дан. Ова је позајмича примљена и враћена.

3. Помоћ поплаваљенима

Један врло важан посао који је друштво у овој години извршило, јесте раздавање семена од кукуруза, мухара и ситне проје пострадалима од поплаве, а који је друштво набавило из одобрене државне помоћи.

Раздавана помоћ у семени овако је распоређена по окруајма.

За подунав.	26000 кук.	3000 мух.	1000 с. пр.
пожарев.	18000	2500	—
моравски	24000	2000	1000
крајевач.	18540	—	—
крушевач.	20000	—	1000

» руднички	15000 кул.	— мух.	1000 стр.
» нишки	18500 »	500 »	— »
» пиротски	3000 »	1000 »	— »
» ужачки	4000 »	— »	1000 »
» крајински	1000 »	300 »	— »
» тимочки	2000 »	200 »	— »
» подрински	11500 »	3000 »	— »
» ваљевски	6000 »	2000 »	— »
» врањски	4000 »	500 »	— »
» подружане	1500 »	— »	— »
Свега 135.500 кул., 15.000 мух., 5.000 с. пр.			

Из добвених извештаја о успећу, који се ишчекиво од завлака овога семена пострадалима, може се извести дадувач да је успех по све недовољан. Главни је узрок овоме, што је разаслао семе допно изадато додно и посејано. Велика је сметња била превид железничког саобраћаја услед поплаве, што је такође један узрок допном раздавању.

Онда, гди је кукуруз и посејан, хрљиво је наредовало, те су га, због тога, многи напуштали и исусу га даље обделавали. Жале се и на сушу, која је после наступила, и на много места гинућу штету засејаним кукурузима учиниле су птице и пра, а највише га је упропастила рана слава, која је наступила.

Прло мало има извештаја, који су повољни и то су из оних места, куда је Друштво много раније од спог кукуруза послало.

4. Рад секција

По тражењу г. Министра Народне Привреде од 20. септембра пр. год. Збр. 3204 да се стручно оцени каквога гројда од *Хибрида Франца*, Друштво је од секције за ратарство добило стручну оцену и нотизом у свима листовима обавиљачу особине овога гројда. А да би се могло оценити како је за производњу иста, остало је да се исеца, кад се добије потребна количина непревреле и превреле шире.

Секција за сточарство и технологију бавила се питањем о преради млека. Ово врло важило питање претресло је и стручно мишљење секције усвојено, по коме ће се, према рајшем захтеву г. Министра Народне Привреде, учинити изван предлог.

Осим овога претресан је у секцијској седници предлог г. Савка Кучарића о изравању машамаља у масурничком крају и по мишљењу секцијског треба испитати услове и оценити место за оснивање бачишке задуге.

Тако исто по стручном мишљењу секцијског усвојена је војница модела г. А. Живановића израђена по системима положене америчане, као најбоља за рационално пчеларство у нас, и да се од стране Друштва само компије реченог система препоручује а и нарубиће да се израђују тачно по начрту оваке кошнице, који ће се чувати код Друштва.

5. Рад с подружница

У овој години приповољо се још три подружнице: Кљаневачка, Тимочка, и Арињска и тако број подружница ишисо равно 30.

При одређивању повољни подружницама из редовних извештаја друштва, имало се у виду да се обилније помажу ове подружнице, које се баве практичним радомима на својим имањима или приређивањем курсева и практичних предавања.

Невоља, са којима се подружнице боре у одклањању разних сметњи, врло често збињу ихову делатност у најужи омиљ, а по некад и умрде до бољих прилика.

Малена помоћ, коју им је Друштво указивало, није доваљна ни изадавна да се прибаве бач најужније потребе за јачу делатност.

Рад подружница у прошлој години види се из извештаја, који се овоме прилажу.

6. Помоћ за напредније радње

И у овој години друштво је из својих средстава помагало како школе и сиромашне манастире, тако и сиромашније пољопривреднике, дајући, или као поштом или по спуштеним ценама справе, семене и књазе, и на то је изадато око 2500 динара.

III. Ђвжени рад

И изданимим радом Друштво је учинило на уношење савременог пољопривредног знања у народ, и свима силама трудило се да се ово постигне.

Уређивању *Ђвжика* обраћања је рачуната велика тачна, да научни чланци по својој садржини одговарају добу у коме излазе. Трудило се да уредно излази и у томе се постигло у толико, у колико томе имену сметале разне неприлике у самој штампарији.

Ђвжик је у овој години штампан у 1600 примерака на целом табаку а растуран је у 1450 примерака.

Пољопривредни календар за 1898 год. печатан је у 10.000 примерака и што је за похваљу, много је раније растуран него ли свих досадашњих година. Ово је заслуга његовог уредника, чему треба захвалити и у будуће. Његов уредник трудио се да и садржина што боље задовољава потребу за коју се и изаде. У колико је овогодинашњи календаром постигнута жеља друштвена, на читатељима је да цене.

Растурање календара извршено је преко повереника и књажара, који и друга друштвена издања на продају држе, са убочајеним радом.

За *практичке описе*, по расписаном стечају, добиен је само спис „Исецити штетни и коренима пољског привредника“ на како по мишљењу стручних рецензента има многих погрешака, то се није могло пријати.

Попремени довољари, спис на ове године није могао изаћи, јер је његов уредник био отишрене другим пословима. По ипак је пририћан материјал и по изјава уредничкој изаћи ће првих месеца ове године.

И у пр. години уређена је друштвена књижица и тако сада број 332 свесне равногорских књига.

Страних стручних листова и часописа друштво је претплатило 20, а у замену за „Ђвжик“ примало је све листове, који излазе у Србији и неке које излазе на страни. Колики је био приход од књига може се видети на рачуна.

IV. Вапредни збор

Поводом прославе шездесетогодишње владавине *Никола Велики* Краљице *Енглиске*, Царице *Индиске Викторије*, управни одбор у седници својој од 16. априла до неог је одлуку да се славе одређени збор и изнесе предлог да се изабере за почасног члана Српског Пољопривредног друштва, П. В. Краљина *Енглиске*, Царица *Индиске Викторије*, у знак признања за услуге које је учинила у првим данима своје владавине српској пољопривреди.

Тога ради сазван је на Бурђев дан вапредни збор која је једнодушно прихватио предлог управног одбора.

На самом збору, под учесницима браташких осејања, а поводом састанка два српска владара на Цетињу изнесен је предлог г. Милована Јанковића, редовног друштвеног члана, да се такође за почасног члана друштвеног изабере Његово Височанство Кнез Црне Горе и Врда Никола I, и збор је одушевљено прихватио и овај предлог.

Рад овог вапред. збора печатан је на стр. 145—146 *Ђвжика*.

V. При слава друштвена и инструктивна изложба на дан славе.

Извршујући одлуку прошлогодишњег Главног Збора, Управни је Одбор, у име Друштва, прославио прву славу друштвену на дан *Св. Краља Милутина*, 30 октобра пр. год., као уступом на прве дане друштвеног постанја, и приредно извршувати изложбу из области: *градинарства*, *вољарства* и *винотрарарства*.

Kako je ovo bio jedan odelitih posao društveni, to je Upravni Odbor izabrao za to izročiti Odbor i poverio mu izvršenje. Odbor je sastavljen bio od članova Uprave i redovnih članova društvenih; a bili su u njemu: g. g. Rasha Milošević, predsednik, Kosta Prvgorač i Paša T. Todorović, članovi Upravnog Odbora, Željko Škorić i Mилош X. Поповић, redovnih članova društvenih, i економ друштвених Палеа Радосављевић, као секретар Odbora.

Odbor je razvio bio najvažnu делашност, да се прва слава друштвена достојно прослави. A за изложбу позвати су били на суделовање сви фактори и сва приватна лица, која су могла, свима по својој моћи, да припомогну, да изложба буде богата предметима.

На сам дан славе било је богослужење у Вацесенској цркви, а по том водосећење с благодарењем и сећењем колача, у друштвеном дому. Обред је извршио Њ. В. Пр. Митрополит, Господин Милош, са свештеницима, уз присуство Министра Народне Привреде г. С. Лозанића, чланова Управе, многих редовних чланова друштвених, изасланика подружница, разних удружења и многобројних одличних гостију свих редова грађанства. При водосећењу и сећењу колача на молитве одговарао је хор певачког друштва *Стамковић*.

По сећењу колача председник друштвених поздравно је присути говором, у коме је пронапти у кратким поетским и важнијим моментима рад друштвених од постања до тада. Говор овај штампан је у свечаном броју *Тежак*, који је изачито за тај дан спреман.

У вече је била заједничка вечера, на којој је узело учешћа 117 особа.

Изложба је приређена такође у друштвеном дому. Њу је, на молбу председника друштвеног и Привредничког Odbora, одмах по сећењу колача, отворио г. Министар Народне Привреде складином говором а за тим је настало разгледане изложбених одељења. За вођарство била су изабута два одељења и један део треће; за виноградарство једно одељење и за грађанство једно одељење (холанди). Предмети изабраног одељења била су у дворници. Излагачи били је свега 235, са укупно 1237 предмета. Излагачи по скупинама овако се деле:

из франског	4
» ваљевског	2
» крајинског	57
» крагујевачког	1
» мршванског	34
» моравског	11
» нишког	2
» пиротског	1
» подришког	8
» подунавског (с Београдом)	40
» пожаревачког	10
» рудничког	19
» тимочког	10
» топланичког	1
» ужичког	35

A по занимању било је излагача:

1, земљорадника	128
2, трговца	39
3, економа	19
4, свештеника оба реда	12
5, учитеља	9
6, привредних завода и установа	6
7, чиновника	5
8, мајстора	4
9, банкопала	3
10, ковача	2
11, професора	1
12, шумара	1
13, обућара	1
14, витезована	1

15, кавезија	1
16, месара	1
17, фана	1
18, индустријалца	1

Изложене предмете прегледао је и оценио нарочито изабрани *Одељењски Суд*, у коме су била ова господа: Ђоко председник Др. М. Лео, чланови Вучко Богдановић, Александар Секулић, Ауга Голубовић, Светозар Петковић, Војтех Вуријан, и Благо Д. Толковић. По предлогу овог суда имају се одликовати за изложбене предмете, и то:

I за грађанство 19 излагача;

II за вођарство:

a, за јабуке	19	излагача
b, » крушке	12	»
в, » дуње	6	»
г, » мушмуле	2	»
д, » орахе	3	»
е, » лешнице	1	»
ж, » суве шљане	3	»
з, » немке	4	»
д, » вољне саднице	3	»
и, » јабуконачу	1	»
Свега	84	»

III за винодело:

a, за свеже грозђе	6	излагача
b, » разна анализана вина	16	»
в, » разна кућана вина	7	»
г, » ракије анализане	6	»
д, » ракије неанализане	11	»
и, » калем, дозу	13	»
Свега	59	»

Резултат изложбе је у опште задовољавајући. Али од особите користи биће како за производњу, тако и за трговину, подаци који су о славном предмету и од сваког излагача прикупљени, на ће се заједно са опширним извештајем Привредничког одбора изнети на јавност. Мимо то, одличнији и вернији престављачи воћа одвојени су, те су помоћношци описани, и онда су по један примерак предмети одлашћем вредном литограму г. Пери Марковићу, да их изради у бојама, а исто тако послати су и чушеном заводу за моделсане В. Дирнедлу у Немачкој. На тај начин ударен је темељ научној помоћној домаћег нам воћа, што ће за науку и практично бити од неоцењиве вредности.

Од похривисаних плодова у чему су се нарочито одликовале школе Ратарска и Винодолско-вођарска, уступили је један део хивитјенском заводу Велике Школе, који стоји под управом г. Д-р Милана Јовановића — Батута, професора.

Изложба је трајала 5 дана; и за то време било је посетница око 7000. Петог дана у вече изложбу је, на позив Управног Odbora, затворио г. Министар Народне Привреде, похваливши и оном приправном рад и успех, који су Управни и Привреднички Odbor заједно постигли своим изложбом.

VI. Број Чланова

У прошлој години знатно је увећан број чланова: добротвора, утемељених и помагача.

Приношени су добротвори:

- Г. Ђока Павловић трг. из Београда
- Г. Милорад Павловић трг. из Београда
- Г. Михаило Павловић трг. из Београда
- Г. Никола Спасић трг. из Београда
- Округ Пожаревачка
- Округ Моравски
- Срез Подгорски
- Срез Темнишки
- Срез Лесковачки
- Срез Рамски
- Срез Јасенички (Подунав.)
- Округ Крагујевачки

Округ Топлички

Приношени утемелачи:

- Г. Миканло Ђурић из Београда
- Г. Њеодор Радовановић из Краљева
- Г. Андрија Дривановић учитељ
- + Гаџа Саламовић из Београда.
- Г-ђа Миланка Мих. Павловића
- Г. Разазко Микановић трг. из Градинаца
- Г. Сава Денић трг. из Пожаревца
- Г. с. Браћа Митх из Параћина
- Г. Јуданис Митх из Параћина
- Г-ђа Терезка Ђ. Радуловића
- Г. Ђорђе П. Куртовић из Шапца
- Г. Влад. Поповић из Кукала
- Г. Јов. Ј. Тувевић из Шапца
- Г. Павле Стојановић црњанин
- Г. Антон Бајковић из Црпца
- Г. с. Браћа А. Сековић из Штитара
- Г. Стојан Ђурђевић учит. из Беогр.
- Г. Игњат Гудурић трг. из Обреновца
- Г. Петар Драговић из Матроне

Среда Гроцанска

Среда Љубићки

Среда Златиборски

Општина Белаица

А помажућих чланова приношале је 222

Ово је број оних чланова добротвора, утемелача и помагача, који су или потпуно или од части уплатили чланске улоге. Поред овог броја има још уписаних 11 срезова за чланове добротворе; а за чланове утемелача 4 среза и 18 општина и само се вишећу да им надлежна власт одобри, одлуке, како би могле послати чланске улоге.

На проширеним избору увећан је број друштвених чланова и са 15 редовних и 9 почасних и тако Друштво броји од живих чланова:

15 добротвора
42 утемелача
175 редовних
62 почасних и
222 помагача

Свега - 516 чланова

И у овој години, Богу је угодно било, да Друштво изгуби од чланова утемелач Светозара Тутуновића, Милоша Милојевића, Петра Татића и Гаџу Саламовића, од редовних: Љуб. Јовановића, Љубомира Којића, Божа Боди, Душана Субаковића и Луку Јосифа, и од почасних Драгутина Марковића и Илију Душмановића. Бог да им душу прости!

VII. Друштвене финансије

Рачун о друштвеним приходима и расходима у 1897. год., показује, како стоје приходи и расходи по појединим партијама, употребени са њихова буџетом предвиђаним. Укупно узев било је већога прихода и више издатака, него што се буџетом предвиђало.

Вишак прихода показале су партије:	
Пољопривредни фонд за	7543—
Улога чланова помагача	771—
и партија субвијана пероноспорне	12.923-85
Мањак пак партије:	
Прихода од претплате „Тешака“	1135-69
„ „ „ друштвених добара у Шапцу	2799-99
„ „ „ продаје књига и календара	783-80
„ „ „ семена	697-05
„ „ „ справа	4395—
и изредног прихода	54-75.

Вишак прихода пољопривредног фонда износи управо онолико, колико је у току те године примљено од приношених чланова добротвора и утемелача; јер је буџетом предвиђено и на страни прихода и на страни издатака 6209 динара, само онолико, колико је капитал тога фонда износио на крају 1896. год. Благодарем патристског од-

зиву нових чланова добротвора и утемелача и заузимљивости појед. старешина и црњанина у уписивању округа срезова и појед. личности, за такве чланове, капитал је тај у току 1897. год. нарастао за 7543 динара; он се је у току те године више него удвојио, т. ј. порастао је за онолико и још 1334 дин. више, колико је од постанка Друштва на до краја 1896. год. био. И тако укупна сума пољопривредног фонда износи на крају 1897. год. 13752 дин., која је према одредбама друштвених правила сва издвојена и према решењу управног одбора овако класирана:

Уложено код управе околна	10792-50
Уложено на куновани 35 комада државних	
2 ^{не} лутр. лозова	2959-50
Свега - 13752—	

И приход од чланова помагача показује је у овој години вишак, благодарем такође одзиву нових чланова помагача.

Приметан вишак прихода по партији пероноспорне долази од неке трговне потребног материјала за субвијане пероноспорне, те према томе и већа набавка и већа продаја тога материјала. Разуме се, увећаном продајом и набавком увећани су не само приходи него и издаци по тој партији. Што су се пак ти послови могли јаче и живље кретати, друштво је веома благодарно г. Министру Нар. Привреде на његовој потпори као и решењу, да се поред те потпоре, да друштво позајмица из Класне Лутрије у 3000 дин., којом је сумом могло набавити и платити на време плани камен, а коју је на крају године вратило Класној Лутрији.

Што се тиче мањка прихода, од претплате „Тешака“ и продаје књига и календара, и ако нису тако велики и осетни, они долазе са несталности и неизвесности тих партија прихода. Садашњи начин наплаћивања претплате доиста је толико неправичан и неопозиван, да је крајње време, да друштво једном престане давати лист „Тешак“ на вереску, него да тражи полагање претплате у напред. На тај начин избећиће горњу и несигурну вереску, која се сваке године само гомла, а знаће имати у истина и колико прихода од претплате свога листа.

Приход од друштвеног добра у Шапцу, и ако показује извесну суму мањка према буџету, ипак је у овој години био задовољавајући. А да није било сметња изложеног у извештају управе, добра, извесно ни би било ни оволиког мањка. Приметан мањак прихода на партији продаје справа у 4395 дин. и незнатан пак партији семена у 783-80 дин. долази отуда, што је друштво имало мање рада по тим партијама и што није успело да исплата више вереске од својих дужника.

Од вишка, који се показује у расходима објашњено је у наред. да се вишак капитала пољопривред. фонда у 7543 динара морао издвојити и засебно класирати, и да више издатака по партији пероноспорне у 9079-9 дин. долази због веће набавке пероноспорног материјала. У колико је тиме по зорим препорукама кредит буџетом на то одређен, учињено је то на основу овлашћена буџетом под тач. 3.

По осталим партијама било је већих издатака, па према томе и прекорачење кредита по овим:	
На трговне о слави и изложби	77-15
На непредаване потребе	699-25
и На оправку друштвеног дома	381-40
Свега 1157-80	

Последња партија издатака и ако није буџетом предвиђена, изазвана је неодојном потребом, да се друшт. дом, нарочито због друшт. славе оправ. У партији непредвиђених потреба морало се онолико више утрошити нарочито због тога, што су из те партије издване плате бив. секретару, економу и писару скоро за 3 месеца.

Све ове издатке управни је одбор одобрио на основу чл. 33. правила, а уверен је, да ће и главни збор то наикадно одобрити.

По члану 21 друштвених правила одступају из Управе: Председници Милоша Куртовић, пошто је са службом стапао из Београда првенствено, дава, благоднија г. Вучко Богдановић, одборници: г. г. Алекса Јанковић, Анта Гудубовић, Душан Спасић, Коста Црногорац и Никола Вељ-

ковић и на њихова места имају се изабрати нови чланови. Осим ових, има се попуњити избором и још једно место члана одбора, а на место умрлог Љубомира Којаћа.
Бр. 138. На седнице Управљог Одбора Срп. Ползоп. Друштва од 19. тек. мес.

МЕДОВИНА ОСОВИТЕ ВРСТЕ

Мед се употребљује најчешће као зачина и храна, а прерађује га и као пиће. Најпознатије пиће те врсте је г.д. медовина. То је алкохолни напитак встарских, нарочито термавских народа, и хвалено је с тога, што је и пријатно и здравно. Ваљда се тим својим особинама и одржало до садашњих времена, јер ми видимо, да се медовина још и данас пије широм целог света. Не толи се, истина по мешанима и отиснијим становницима, али се гради и трови у маса народа, а то одлучује — и у економном и у здравственом погледу.

И у нас се гради и трови медовина — махом по крајевима, где нема гроажа и шљивовице. Граде је на различите начине, а где-где тако изврсно, да ни у чем (сези у јачини) не уступа правом пиву од гроажа. Веома добре, чисте, поудачне, постојане и трајне производе те врсте може човек наћи и у Црној Гори, нарочито у Дробицама.

Али се од меда може направити и *медовина, која* — чим је отворни — *кваси и пени (шугара)*, а на језику *узеко* као прави шампањан. И баш та врста је врло добро и пријатно пиће — нарочито лето. Изврсно гази зељ, а својим вусом осежава троху радњу живала томе нешто ма које друго пиће. Ако је још и хладна, тако је пријатна, да ни у чем неуступа пиву. С тога ја веома цењена, нарочито у Немачкој, дакле баш у земљи, где је изврсно пива на све стране. Као дозак производ је јестивина и за сељака пригушвајућа, а што је још гласније: — пије изложена одличнијеовати. То су особине, које свака мора ценити.

Кодико знају, у нас тога пића нема, а могли би бити. Вода је нешто елаично зрне, али то управо и није домаћи производ, и не одговора баш свима захтевима пријатног, доброг и здравог пића. С тога иносим један веома добар, вољ начин, како се медовина гради, не биди се и код нас одмахови. У опште би добро било, да се привуку, прибереже, син пацни, како се медовина у нашем народу гради, на би се онда из тих података изведе, шта је у тој врсти домаће производе, добро, а шта погрешно. Стручни људи би светом приношењу, на се тако дошло до савршенијих производа.

Ако хоћеш да ти медовина као шампањ киш и реска, гради је овако: Узми $\frac{1}{2}$ (пола) килограма добрига, чистог меда и раствори га у 10 литара чисте воде. Тај раствор пристави на ватру док не поине крпн. Чим мало проври, скини га с ватре, сасипи у пошпор дрвен суд, и остани га где-год на законито место, да се охлади. Кад се потпуно охлади, додји му једну обичну кашлику (ову, којом једеш) меда, купови, „штитена“ квасца (прегасна)* Најбоље је, ако тај квасца претходно растреш у нешто мало ледоване воде. Да се браје и потпуније по раствору расеје. Квасца је као што знаш — маја, која ће у тој смеси време извајати, а бели је најбољи с тога, што изазива најчистије врсте.

Та тако приправена смеша преноћи покривена на којем сврпотино а хладног места — пвр, у подруму. Ако се сутра дан на њеј узакне пена, ваља је сиву брикливо скинути — ваља, дакле, смеу опенити. Тек пришлоко добро пивн, да талог не покренеш те да течност не замућаш. За то је најбоље, да одмах, чим опенеш, сву биструу ваљиво проточиш у други суд, а талог да остане. Из тог суда разлји је боје.

* Има га ло београдњана.

Као што видимо, медовина ће тек у боцама крпн, на да не издуши, него да остане реска, ваља боје добро зачепити. Саме боје треба да су јаве (пинеке боје), а запущани здрави и поудани, јер се иначе може десити, да при прешавуу силна влутра стакло разбије или зануауач изабје. С тога ваља зануауач добро угрнати, па га још кананом или јанца за боју причети и причврстити.

Различене и добро запущене боје оставити где-год, где ће медовина моћи прерити. Врете у боцама траје обично 8—12 дана. Кад се довриш, медовина се изабстри и може се већ пити. Ваља је вајдузе за три недеље попити, јер се — на жалост — не држи дуго. С тога се и не гради у земљу, него увек према потреби. Посао је прост и лак и може га ма које одрече чељаде извршити.

Ј. В.

Б Е Л Е Ш К Е

И воће треба прескати раствором плава камена.

— Многе, нарочито племените сорте воћака пате врло често од плажењаче, да с тога ни не рађају или дају само крашан род. То је отуда, што се на њихово лишће и род скупају извесне гљивиче, које на неки начин треба спречити у развјају или их уништити, на да се вољка спасе и да рађа. То се данас савишма лако постиже раствором плава камена, којим се воће прскају на исти начин као и винова лоза, с тим разликом, што је воће корисно прекати и у добу кад на њима нема лишћа, дакле рано у пролеће и поново у јесен.

Да се начини раствор, ваља два килограма плава камена растворити у 100 литара воде и томе додати четврти килограма угљеника креча. Кад се њиме попрскају сви делови воћака, убиће се гљивиче и воће ће вештито родити. То је доказано многим огледима који су прошле године чинили у Аустрији и као што веде, успех био био тако поодаш само тако, где се она рађива није изводила као што треба. И руже сачуване су на овај начин.

Извесне племените сората јабука и крушака, између којих се нарочито одликују зимска ребрача и зимска делаткиња, које дотле данаху само крашани род, тако, да је за њихово разножавање била изгубљена свака нада, попрскае неколико пута раствором плава камена прородице су не може бити боље и што је главно опростите се многих крпн, које их дотле сподаху, да су пре тога изгледале као шугаве. Тај је случај био и код вољенаце Харденинговне. Лигелове вољенаце, сине вољенаце и још неколико крушака, те је сад ваља, да ће код употребе раствора плава камена на поменути начин, све оне доносити лене користи и у хладнијим крајевима, ако се по два пута попрскају у пролеће пре летњана и поново у јесен кад онаде ласт.

Тврди се да је шта више и јабука „Montreux de Nikita“, које је рак скоро целу био обузео да је због њега почела и наумрпани спашена само тиме, што је прскана раствором плава камена и сад се у велико верује, да је и за летње рака најен лек у ономе средству, јер се време уништвају и гљивиче које производе ову бојест.

Да би се воћама што боље помогло овим средством, нарочито у добу кад на њима нема лишћа, дакле рано у пролеће и поново у јесен, многа преночнују да би требало воћку окречити раствором плава камена који би се имао справити на поменути начин, но с тим, да се поред креча

дода и младице. Такве проба учиниће се нема сумње и у Аустрији одакле и потпуно ова мишљења чим узнемо прелеће, да то би и у нас требало опробити.

Раствор ипаци камена и за воће је као што се види врло користан.

Младост краве зависи, по ошитима професора Хекера, више од плодности појединих грла, него ли од плодности расе. У свакој раси има добрих и лоших музара. Хекер је дошао до закључка, да је разлика између добрих музара разних раса много мања, него између добрих и лоших музара једне исте расе. Познато је, а и поговани ошитима је утврђено, да само добре музаре исплађују храну, а да је крајње лоших музара свичано са штећом. Према томе грешни свињи, који мисле да је довољно, ако набави краве неке млечне расе без обзира на плодност грла, која је набавио, на да производе већу количину млека, а на правом је путу онај, који у циљу веће производње млека држи грла без обзира на расу, али која се одликују великом млечивошћу.

Јаја за насађивање треба да су таква, а највише три недеље стара. Од температуре «ростора», у којем се јаја чувају, зависи да ли ће се дуже или краће време отупати способи за насађивање. Ко држи више раса копошнују, треба при скупљању свако јаје да обележи од које је расе, да се при насађивању избегне пометња. За насађивање треба употребити јаја правилног облика и глатке луспе. Из већих јаја излећи ће се свакији пилићи, из мањих зато не смеју се употребити пробојно велика јаја, јер таква имају обично два кумачета, на се веће излећи али ће дају насаде пилиће.

Кад се човек агрције и услед тога кашље, обично га удара нево свакико неспичом по леђима, да кашаљ престане. Кад-кад ово средство и помаже, али је и у већини случајева безуспешно. Веде да је много боље средство, ако човек, у том случају, обе руке што јаче у вис испури.

Девет заповеди земљорадничких. — 1.) Засејавај доста сточне хране а при гађењу исто поступај разумно;

2.) Држи онолико сточне коште тамо земљишту од говара, а подигај је, храни и негуј добро;

3.) Спремај доста и доброг ђубрета и употребљај га редовно;

4.) Набављај најпукији и најплоднији земљораднички алат и прибор;

5.) Обделавај своје њиве најпрележије;

6.) Најпрележије обделавај оне пољске усеве, који су за твоје земљиште погодни, и који у исто време дају најбогатији принос иако по количини тако исто и по доброту;

7.) Гауђуј у свему разумно;

8.) Одривај побољшанај свима силама а и цете пошрине употребљавај за обделавање;

9.) Бележи тачно сва своја пријавна и издавања, и води тачан рачун о свему; и

10.) Трди се да прибавиш све оне особине, које мора имати сваки земљорадник који је рад да од целокупног свог рада има највећу жогу корист.

Из „Pr. L. — rth-a.

Gf.

Дејство буђањог хлеба на домаћу живину. — Врло често употребљује се буђањ хлеб као храна за пернату живину, чиме се очигледно греши, будући се таква грешка често врло јако свети. И ако је хлеб врло добар храна за све домаће животиње, кад им се у умереним обрцима даје, то ипак буђањ хлеб добија опасне отровне особине и дејствује онако, јер изазива кољину, испуривање дивета пролив и т. д. или запаљења и „брад“ трбушних црева а

тине и смрт. Код бремених домаћих животиња може да буде узрок и побачајума. Ако се ради да буђањ хлеб по што по то употребимо за храну живине или домаћих животиња, треба да пре употребе испури, будући се пунањом убију и ушине безоласним главне које образују буђ.

Из „Pr. L. — rth-a.

Gf.

Шта вреди једно итчије гњездо? — Да би изабели прост рачун о томе: шта вреди једно итчије гњездо, претпоставићемо да у једном прачијем, предвађеном, или које друге тачне гњезду, које изаиде деран сине и дрвета, има *сет* јаја или младунца. Свако од тих *сет* младунца поједе у средњу руку, дневно по 50 гусеница и других животињаца, које им жатори на околоне донесу, према чему *нах* 5 поједе 250 комада. И, како жаторе хране своје младунце у средњу руку четари до пет недеља, решимо 30 дана, то изаиде да младунци једнога гњезда поједе за то време 7500. гусеница. Као што ће многи бити познато, свака гусеница поједе дневно *наша* и воћнага црета годино, колико је сама тешка. Ако узмемо да свака гусеница проживи као *Учећина* по 30. дана, и да свакога дана прождере само по један цвет који би се преобратио у плод, изаиде да свака гусеница прождере за 30. дана 30. плодова у цвету, а 7.500 гусеница заједно, прождере за то исто време 225.000 црвета, односно плодова. Ово, пак, значи, да ће се у извесној околини о берби набрати 225.000 јабука, крушака или *наша* шине, ако се тако једно гњездо са младунцима остави на своје жето. Ако, пак, једна гусеница прождере дневно по 10. до 30. црвета, као што то оне, по неки пут, из чистага *задовољства* чине, или, ако због поједенога *наша*, црветови *недобају* потребу храну, већ се осуне и опадну, онда се штета од гусеница још повећава. Из овога што је овде изложено лако је израчунати: шта вреди једно итчије гњездо, с тога саветује доду да не спадају итчија гњезда.

Из „Pr. L. — rth-a.

Gf.

Г Л А С Н И К

Државна помоћ малолетнија у Доњој Аустрији.

— У Доњаустријског земљорадничког сабору поднео је земљораднички одбор 28. децембра пр. г. на новоне календару предлог, да се одобри 5000000 форината аустријских, за ублажавање елементарних штета извршених у прошлој години. У извештају, који је уз овај предлог поднео, напомиње се да целокупна штета у Доњој Аустрији износи на осам милијуна форината. Од суме у 5000000 форината која треба да се одобри, ајдато је већ до сада, које у готовине попу, а које за раж, пшеницу, кромпир, сено, онеке (пшале) и креч, укупно 353.348 форината.

Gf.

Увоз воћа и јаја из Северне Америке у Европу.

— По једном извештају аустро-угарскога конзулата у Либертиду, узнео је из Америке у Европу, преко Енглеске, за време од 23. августа до 7. децембра прошле године 204.336 буради јабука, док је за исто време у 1896. год. било увезено 868316 буради, дакле, у 1897. год. узнео је за три четвртине мање по у 1896. год. Али, јака конкуренција прети европским воћарима изрочито од проширења производње и извоза воћа из Калифорније. Из тога како се ова производња тамо проширије, даје се извести, да ће Калифорнија кроз неколико година свабедствено воћем не самоћи све трговне Сједињених северо-америчких Држава, већ да ће и у Европи постати врло озбиљна конкуренција. Већ сада има 300 подухвата која се и дану и воћу баве извозом калифорнијског воћа за време целе сезоне, која тамо траје око 110 дана. За сада извозе то воће највећим делом у Северну Америку и Канаду.

Исто tako прети европским пољопривредницима, а нарочито онима који се баве гајењем перлате златнице, јава конкуренцијом увозом американских јаја. Један заступник нарочитога синдиката који постоји у Филадельфији, бави се сада у Европи издатком, да уреди извоз јаја за Европу. У Америци су скупилие огромне количине јаја, које се и за дуже време чувају у нарочитим магацинима, удењеним тако, да се у њима може одржавати ниска температура, а ти су магацини сада пречени као никога до сада, и америкавци су ради да их испразне, односно ступица ослободе извозом огромних количина јаја у Европу.

По „Pr. L. — th-y“
Gf.

Производња гљива (печурака) за јело у околини Париза. — Гајењем гљива за јело баве се у околини Париза 1200 радница, и годишње произведу их у вредности за 7 милијона динара. Један део произведених гљива преда се у Паризу, на тамошњим трговима, а други се део извози на страну у све крајеве Европе. Да би се дуже држали, шакују их за разамлање у металне кутије или стављене боне.

Сам Париз угроби врло много ових гљива јер се nigде не додују гљиве разним јелима у тој мери као у овој светској вароши.

Гљиве се гаје у подземним ходницима старих каменица (мајдана) париске околине. Дужина ових подземних ходника, који су употребљени за гајење гљива износи до 12 километара, а гајење гљива достигло је велико савршенство.

По „Pr. L. — th-y“
Gf.

Виноделско воћарска школа у Илоку у Срему. — На молбу Пачоше оштинске, решила је хрватска влада: да се у Илоку оснује виноделско-воћарска школа, и за потребне трошкове око те школе, одређена је у буџету сума од 6000 форината. Илошка општина, пак, даје на ову цилу бесплатно своје земљиште од преко 27 хектара, које престава вредност од 100000 форината, а осим тога, обавезала се да ће дати и сав потребни грађевинаски материјал. Школска зграда биће врло лепа и великохидно саграђена, а сачувана је за 20 ученика. Осим тога, имаће стан за директора и виноградаря, као и подруме и остале потребне просторје. Виноград ће бити велики око 3½ хектара, воћњак око 5½ хектара, матичњак америчке лозе око 2 хектара поврњак а око 5½ хектара одређено је за подизање багрезове шуме ради производње потребних тачака (притака).

Подразлажући подизање ове школе с испрвом радношћу, јер ће се коме користити нарочито наша браћа у Срему, саопштавамо ову вест нашом читвоцима „Тежака“ са жељом: да се и друге оштинске у Српину а и код нас у Србији угледају на Илочку оштинску, која је на ову корисну и потребну привредну установу жртвовала преко ¼ милијона дина, а нека јој зато слава и хвала. *Б. Д. Г.*

СТЕЧАЈ

Пољопривредној Подружници среза грожњанског, потребна је економом који је вичан сизма ратарским пословима, а полаганост рационалног виноградарству, пчеларству и воћарству.

С тога се позивају сви ови лица која су горњим пословима вична, да се до 10. фебруара ове год. пријаве горореченој Подружници са својим документима или да своја документа пошаљу, којима ће доказати своју способност.

Годишња плата економа биће у почетку 1000 динара год. без накнаде други додатна, а доцније имаће и стан.

Изабрани економ имао би ступити на дужност од 1. Марта ове 1898. год. од ког ће му се дана и плата рачунати.

Може се сви листови да овај оглас одштампаноју.

Бр. 72. Из канцеларије Пољопривредне Подружнице среза грожњанског 2. Јануара 1898. г. у Грожњу.

ОБЗНАНА

Калек-гранчице од благородног воћа, ко жели добити из *Топчидерске Економије*, треба да јој се јави најдале до краја Јануара. У пријави означити од каквог воћа и колико гранчица и где да се пошаљу. Калек-гранчице дају се бесплатно, а трошкове овог експедиције — у колико их буде — подноси поручилац.

Четинарске саднице — за сада од бора и јеле — могу се добити у Топчидерској Економији. А тако исто и од туђа разних.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Ишла је из штампне књижица

ПОДИЗАЊЕ ШПАПИРА (ЧАРДАКЛИЈА) КАЛЕМЂЕНОМ ЛОЗОМ

од
ПЕТРА СТОЈАДИНОВИЋА
УЧЕО. РАСКИДНОА АМЕРИЧКЕ ЛОЗЕ У ТОПЧИДЕРУ

Може се добити у свима београдским књижарима и код писца. Цена 60 пара дина. Књижарима 30% рабата за готов новац; растурачима једанаеста пљива на дар.

ЖИЧА

Религиозно — морални и привредни Календар

и

НАРОД И СВЕШТЕНСТВО ЗА 1898. ГОДИНУ

ГОДИНА ПРВА

УРЕДИЛИ:

Дим. К. Михаиловић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ — РЕДАКЦИЈА ЧЛАН СТРУКЦИ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

и

Драгутин Димитријевић

ЗАБОР

ЦЕНА 60 ПАРА ДИНАРСКИХ

САДРЖАЈ:

1. *Календарски део:* 1). Дани у које су радње датворене; Државне светковине; Слана економских завода; 2). Владичајски дом; 3). Црквена управна.

II. *Религиозно морални део:* 1). Читвоциња. 2). Михаил, архангелски београдски и Митрополит српски.

3). Значај вере у историји српског народа. 4). Хришћански дом. 5). О хришћанским празницима. 6). Рад. 7). О посту. 8). Кратке поуке за сваког хришћанина — од Вел. Марковића.

III. Природни дес и забава: 1). Прво знање у подизању нових винограда — од Паје Тодоровића — Ђа-

ковчића. 2). Јабuka — од Благ. Д. Тодоровића. 3). Узроци и лечење надува у наше стове — од Вл. Ђорђевића. 4). Метљ у пчела. 5). Земљорадничке Задруге. 6). Ни куваној не веруј — од поп Јосе Цретковића.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

„Тежак“ је ушао у своју 29-гу годину. Већ тиме „Тежак“ се и сам довољно препоручује. А ако томе додамо, да се из године у годину у све више примерака печата и растура, и да готово нема броја, из кога не би српски листови прештампали по који чланак или поучну белешку (на чему смо им захвални), — онда мислимо да је излишна свака даља преорука.

Цена је „Тежаку“ од 1. Јануара 1898. године; **За Србију** на годину 8 динара; на пола године 4 динара. За друштвене чланове помагаче, за чланове свих друштвених Подружина, за војнике сталног кадра и за ђаке *у пола цене*, ако положе претплату унапред за целу годину. **Ван Србије** на годину 10 франака или 5 фор. а. вред. За српска пољопривредна удружења и њихове чланове, као и за српске земљорадничке Задруге и читаонице ван Србије цена је 6 франака или 3 фор. а. вред. на годину (с поштарином) ако положе претплату унапред, а чланови ако се претплате код свог удружења преко кога ће им се и лист слаати.

Претплата се шаље Српском Пољопривредном Друштву у Београду, а може се претплатити и код пошта.

„Тежак“ ће тек тада потпуно одговорити своме задатку, када га буде *своји* српски пољопривреднички дом примао и читао, јер само савремена поука води пољопривредника благостању, а без овога нема напретка ни ереће ни у дому појединца, нити се наши заједнички идејали могу остварити.

У то име позивамо на претплату!

УРЕДНИШТВО

Цена малог огласина: Од **пету** прете од једног ступца по 10 пара ден. од осталих кружних насена по 15 пара од прете од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 фор. а. в.), пола стране 10 ден. (5 фор.) четри стране 3 динара (250 фор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне таксе.

За оглашавање ване нуди 10 од 100 јестинице.

Преглед 3. и 4. броја Тежак: Извештај о раду Српског Пољопривредног Друштва за 1897 годину. — **Чланци:** Медовина особите прете. — **Белешке.** — **Гласник.** — **Стегај.** — **Објана.** — **Књижевни огласи.** — **Пошва на претплату.**

производа 23,426.711 дин. а стоке — 22,332.812 д.; док је свих осталих производа извезено 10,171.980 дин.

Свакоме је познато, да смо прошле године били најјачи у извозу шљива. Сирупог воћа, у коме игра најважнију улогу шљива, извезено је прошле год. 12,272.932 кгр. у вредности 917.871 д., док је претпрошле године извезено истог производа 11,436.846 кгр. у вредности 749.635 д.

Сувих шљива извезено је прошле године 37,568.469 кгр. у вредности 12,573.292 д., а претпрошле извезено је 17,375.409 кгр. у вред. 5,929.088 д. Извезено је дакле овог производа у прошлој години нешто више од два пута, а и добијено је ноца нешто више од два пута него што је у претпрошлој. Цена је дакле сувој шљиви била скоро иста у двена прошлних годинама. Други важан извозни производ пољске привреде по вредности био је у прошлој години — шеница; ње је извезено у прошлој години 30,850.014 кгр. у вредности 4,650.236 дин., док је претпрошле године шеница извезена на 103,157.728 кгр. у вредности 13,157.728 дин.

Ова је извезено прошле године 17,624.942 кгр. у вредности 1,733.429 д. док је претпрошле године овог производа извезено мање и по количини и по вредности, а на име 16,770.303 кгр. у вредности 1,625.467 д. Јечма је извезено прошле године 3,547.848 кгр. у вредности 306.921 д. Пада у очи, да је поред периде године у прошлој години извезено и кукуруза 13,465.379 кгр. у вредности 968.629 дин. док је претпрошле године овог производа скоро исто толико: 13,040.409 у 922.929 дин. Извоз кукуруза пада у ранијим месецима прошле године, кад се још није толико рачунало да ће година омаути у овом производу. Ражи је прошле године извезено више и по количини и по вредности, а на име извезено је 2,939.129 кгр. у вредности 358.749 д., док је претпрошле године извезено ражи 2,749.592 кгр. у 267.872 дин.

Прошле године извезено је и прошира више него у претпрошлој, тако је 1897. г. извезено овог производа 601.214 кгр. у вредности 79.354 д. а претпрошле у 23.302 кгр. у 73.680 дин.

Остали пољски производи не играју важну улогу у нашој извозној трговини, те их због тога и не пољњемо.

Бантовалеских и нољских производа извезено је прошле године укупно 119,056.295 кгр. у вредности 21,623.465 дин., а претпрошле је ових истих производа извезено 174,458.211 кгр. у вредности 23,426.711 д. Из овога се види да је наш извоз производа пољске привреде био у прошлој години мањи од претпрошле по количини да 55,401.916 кгр. а по вредности већој за 1,803.246 дин.; дакле веће цене извуле су на својим леђима велики навак извоза ових производа.

Један од производа који у тесној вези стоји с нашим воћарством, а посебно са шљивама, јесте цекмез, кога је ове године извезено 9,635.367 кгр. у вредности 3,225.763 дин., док је претпрошле године извезено овог производа 5,398.608 кгр. у вредности 1,723.879 дин. Дакле сирупних и сувих шљива и цекмеза извезено је за суму у 16,716.927 дин. Нема сумње да ово није сав

количина ових производа, јер има још много сувих шљива и цекмеза који су за извоз спрењени, али још нису извезени.

Стоке и сточних производа извезено је прошле године у вредности 24,587.172 динара, а претпрошле у 22,332.812 дин. Од стоке важну улогу играле су свиње, којих је извезено 118.508 комада у вредности 13,243.595 дин. док их је претпрошле године извезено 48.121 комад у вредности 4,725.620 динара.

Волова је прошле године извезено 38.116 комада у вредности 7,348.240 д., док је претпрошле године извезено 55.099 ком. у вредности 10,658.529 динара.

Периате живине и ако је прошле године извезено мање него ли у претпрошлој, ипак нас ова својом вредношћу чуђује да што више напаве поклоњено овој грани нашој, која није скончана с великим трошковима. Тра је извезено прошле године 412.995 ком. у вред. 413.535 д., а претпрошле 437.517 ком. у вредности 486.841 дин.

Опана је извезено прошле године знатно мање; тако је године 1897 извезено 73.028 кгр. у вредности 640.325 д. док је у претпрошлој години извезено 115.376 кгр. у вредности 910.367 дин.

Особиту важну заслужује извоз свежог и усоланог меса и заклане живине. Овога важног производа извезено је 3,144.665 кгр. у вред. 2,473.172 д. док је претпрошле године овога извезено 9,173.614, у вредности 5,123.983 динара.

Кад ухватимо рачун колико је прошле године извезено живог стоке и свежог меса, на упоредито цитре извоза ових артикала у прошлој и претпрошлој години, уверавамо се да у томе не постоји велика разлика; у прошлој години извезено је на два милијуна више ових производа него ли у претпрошлој.

Извоз вина из године у годину почиње да расте. Тако је прошле године извезено вина на 877.938 кгр. у вредности 185.370 д., док је претпрошле године извезено 536.092 кгр. у вредности 99.536 дин.

Ракије је извезено 411.531 кгр. у вред. 159.062 д. док је претпрошле год. извезено 439.140 кгр. у 189.638 д. дакле мање у прошлој години.

Калена, највећег угља, грчкарије, цигле извезено је у прошлој години на 321.791 дин. док је у претпрошлој години извезено ове robe само 169.721 дин.

Кожа је извезено у прошлој години 1,661.973 кгр. у вредности 3,253.499 дин., док је у претпрошлој години овог производа извезено 1,551.462 кгр. у вредности 952.311 динара.

Маси и тољеног мјеса извезено је у прошлој години 208.734 кгр. у вредности 209.651 д. док је у претпрошлој години извезено овог производа 271.219 кгр. у вред. 257.332 динара.

Особиту важну заслужује узарјаја, које је прошле године извезено 1,008.022 кгр. у вред. 1,026.338 дин.

Ово су важнији наши извозни производи, на које смо хтели скренути пажњу наших привредника.

Овакав велики извоз, која је вредношћу својом надмашио све досадање године, требао би да се осети својим

благодетних последицама. Među tim na vidjelo gde pojedini krajevi gladuju. Ovine je zarop pored velikog uvoza i taj, što su naše poljke proizvede i stoju izvozila u prošloj godini samo iznesli krajevni, oni koji su imali šljiva a stoke. Među tim svi oni krajevi, koji su u izvozu hrane nalazili izvor za svoje blagostanje, nisu imali šta da izvežu, zbog toga je kod njih glad i sarotnja, zbog toga se u tim krajevima ne oseća blagodat povoljnog izvoza.

Пошто љу се на разраду ових мисли вратиће, пошто разгледати и наш увоз, те можда читавце, неса се за сад задовоље годим залагањем података о нашем извозу у прошлој години.

P.

ИЗ ВИНОГРАДАРСКЕ ПРАКСЕ РУНЕСТРИС МОНТИКОЛА

(називана и Рунестрис ди Јо, Р. Силас, Р. Феномен итд.)

Напису „Из виноградарске праксе,* који је штампан у 30. и 31. бр. „Тезака“ од прошле године, говорени о томе, које сорте америчке лозе треба наћи виногради да набављају и развожавају, рекли смо о Рунестрис Монтиколи ово:

„Рунестрис Монтикола“ (називана и Рунестрис ди Јо) подесна је за сва сува а нарочито кречовита земљишта, будући подноси врло велике количине креча. Од свију сората Рунестриса (а има их доста), Монтикола подноси највише креча а и што се земљишта тиче, она га најмање пробира. По нашем нахођењу, она је једна од најбољих сорти америчких сората за подлогу јер се лако приори, брзо добија и калени на кој изврсно напредује. За разножавање је изврсна, јер и резнице, које нису добље од напредних, ако се оставе две године у приприти, толико одбедају, да се могу употребити за калмаљење на руке. Окалмађена домаћом лозом, подељва се као и ова.*

У напису, пак, који је штампан у 33. и 34. бр. „Тезака“ од прошле године под насловом „Закључци виноградарског збора, који је држан 15./27. јуна 1897. год у Марбургу (у Штатерској),“ речено је: „да се Рунестрис Монтикола може употребити за каменита, сува земљишта, која имају до 60% кречњака.“

Г. Милорад Трojaновић, руковацај крајинског лозног расадника, вели о Рунестрису на 13-тој страни своје књиге „О калмаљењу лозе“ између осталог и ово: „Услови на плавањем и ламоричном земљишту, које нема у себи више од 40% креча, с тога је и она као подлога за умерено кречне земље препоручљива.“

Г. Милутин Савић, у својем напису под насловом „Солонис“, штампаном у 48. и 49. бр. „Тезака“ од прошле године, наводиће шта мисле о употребљивости Солониса петујски виногради, Ф. Кобер на Аустрије и С. Таусиг из Печуја (у Угарској) и други допикао се је узгред на неколико места и Рунестриса. Тако пише на једноме месту у горе поменутоме напису наводи се ово: „Печујци велме, да се зрели калмаји примају на Солонису тако као и на Рунестрису, и још боље, јер Рунестрис у земљи хладној и влажној не прирашћује тако брзо, као Солонис, те се и калени лознице примају но на онеме.“ На другоме, опет, месту стоји ово: „У салитрејој земљи, белој, са нужином, где је Рунестрис Металца остала боља од Монтиколе и Солонис је остао боља,“ а на последку, на трећем месту изнеси се је и један исказ Ф. Кобера, који гласи: „Ја сам је (Солонис) у многим местима виђао да напредује оне, где Монтикола пожути.“

Поитовани читатељи „Тезака“, који су прочитали наш напис у 30. и 31. бр. и Г. Савићев у 48. и 49. бр. „Тезака“ од пр. године, као и поменути књигу Г. Трojaновићеву, могли би лако доћи недоумица, за које је земљиште Рунестрис Монтикола најповољнија? С друге ове стране, виногради би могли врло лако пасти у поврху: те да засаде Рунестрис Монтикала и на таквим земљиштима на којима она не може добро успети. Да би наме виноградаре сазнали од овакве погрешке, која би им се врло јако осветила, имали смо намеру да у своје време опширније опишемо све добре и лоше особине „Рунестрис Монтиколе,“ и да изнесемо изнесне резултате које смо сами постигли са овом сортом америчке лозе, у нади, да ово последње може бити корисно за наше виноградаре. Поменути напис, поитованаго Г. Савића о Солонису, утврдио нас је у горњој намери и убрзао је нешто оштрише. Убеђени у то, да је врела потреба и врло корисно да се и код нас што пре пречисти питање о томе: „Које сорте америчке лозе треба употребљавати као подлогу за обнављање напаса топлодела?“ изнеохмо одје о Рунестрис Монтиколи све оно што треба знати, а што смо ми нашли у страним виноградарским листовима и што смо својим пластичним досадашњим искуством сазнали.

С. Таусиг из Печуја (Угарска), вели у једноме својем напису ово:*) „Али, поред свију добрих страна, због којих Рунестрис Монтикола хваљу, Солонис више ценим, с тога, што Руи. Монтикола захтева плоднују земљу а у вршавој (слабој) слабо напредује, што код ње сонови брже и јаче циркулишу и што се брзо подељва. Не осуврћуи се па то, и Руи. Монтикола је, неми створа, особито драгоцена лоза, која ће недовољно користити при подизању винограда за произвођење вина у великим количинама. Родне сорте, калмаљене на Руи. Монтиколи, а засађене у снажној (плодној) земљишту и добро бурбене, рабаће, по моме мишлењу, прегорело богато.“

У једном својем допису од 24. августа, по новоме календару 1896. год.**) вели исти С. Таусиг о Руи. Монтиколи ово: „Моја сажакта, односно је на Руи. Монтиколи, засађени у топло, кречном, каменитом земљишту, которију се потпуно, у таквим земљиштима показала да је изврсно; калмаји на кој показују тако бујан пораст, да се можда мора дивити, без и најмањег знака зворне и богато су окућени радом. Među тим, подлоге од осталих сорти Рунестриса, Гиацирије и Солониса, пропадају на таквим земљиштима.“

У првоме броју листа „Allgemeine Wein-Zeitung“ за 1897. год штампан је један напис нег поименога С. Таусига под насловом „О избору америчке лозе за подлогу,“ у коме говори о Руи. Монтиколи овако: „Од многих варијетета Рунестриса, код нас су се показали као најбољи, Рунестрис Монтикола и Рунестрис Металца; Рунестрис Монтикола првота жмле врло лако, рабе брже, подељва се врло брзо, калмаљена најчине осеурања брзу родност и обилат род, подноси много креча, а захтева топло земљиште и плодно земљиште. У младом и збињеном (теплој) земљишту, успева врло. На овакљавише подлогу избија врло много дивљих вршана, које првих година треба врло наљкиво поитивати.“

Неки М. Арнолд, еволор из Токај-Хегална (Угарска) саопштавајући у 8. бр. листа Allg. Wein Zeitung“ за 1897. год, неколико искуства о Руи. Монтиколи, вели између осталог и ово: „Осим доказане издржљивости противу филансере, одикује се Рунестрис Монтикала и тиме, што пушта врло лако и врло много калма; а показало се је на многим местима, да Рунестрис у најсувијим и најстремичијим положајима још дивно успева, много сигурније и боље но Гиацирија. Али, показало се и то, да се на ове последње особине не може извести, да се Рунестрис задовољва и са слабијим земљиштима, јер под другим од-

*) „Wienlaube“ од 1896. бр. 11. од 1/2 марта.

**) „Wienlaube“ 1896. бр. 35. 1/2 августа.

посима, па влакнијем, плоднијем земљишту и нижи по-
ложају, врло често ластари не згзу потпуно.*

„Рупестриц Монтикола има две непријатне особине а
на име, врло брзјан пораст и *позна сазревање дрвета.*“

„Чокоћа, добијено каљемљеном Руп. Монтикола расте
књото бубије по оно на Рипарији, а то онет захтева више
рада: око чокоћа, него и резидбе а и већи размај при
асађавању.“

„Што се тиче замерке, да чокоћа, подигнуто на Ру-
пестрицу, слабије рађа по оно на Рипарији, ондашња је
посматрања још не потврђују; али, има нешто друго, што
је последње године падо у очи, а то је да је сорта Па-
лиенца (Chasselas), окаљемљена на Рупестрицу сазрела за
неколико дана доцније по нета сорта окаљемљена на Ри-
парији. По себи се разуме, да су се и једна и други ка-
лени наоудина у истия приликама.“

У роперату, која је г. Ф. Кобер, технички управник
државних радона који се тичу виноделства, поднео VI. ау-
стријског виноделског конгресу у Тријенту нахођи се и
овај одељак:

„*Рупестриц Монтикола, Рупестриц Са. Ворбе, Рупе-
стриц ди Ло.* Мишљења винограђара о овој лози, као под-
лози, још се јако разишћују. Док је нета из Фраријске
најпољше препоручивана и означена као идеал (то ће рећи
као лоза која се само може пожелети) за врло лоша, врло
кречна земљишта, јавља се из северних предела о честој
појани Хаторисе и у мање кречним положајима, а и сјам
сам имао прилике да лично посматрам ову сорту хлороти-
чину на земљишту са 30% угљо-иселог преча. Али из-
гледа, да се сад и питање о овој сорти разбистрава. *Већ
у толим каменитим положајима у Гукхолдкересу под
Бечо, усева окаљемљена Рупестриц Монтикола врло добро.
Изворне усеке видјемо с њом и у јужној Угарској и Пе-
чују, Вилану и Новоце Саду.*“

„Што тако, јавља се и из Далмације, где су са њом,
и ако је још врло млада (скорашња), постигнути завршни
успеси. У овим овим јужним предјелима *Рупестриц Мон-
тикола* чени се врло јако, и, као што сам се и лично уверио,
са правом. Али и тамо можемо видети, да нема потпуно
ову вредност, као подлога за чисто кречна земљишта, с
којом су нам је из Француске носали, будући су и сада,

као и пре, јако кречна земљишта (са 60, 80—90% угљо-
иселог преча) неупотребљива за каљемљену америчку лозу.*

У поменутому роперату, има једно место које гласи:
„У Јужној Угарској имао сам прилике да *видим ослике вино-
граде подигнуте каљемљеном лозом на Рупестриц Монти-
коли,* и могао сам наћи Руп. Монтиколу, која је у врло
*толим, стеновитим, кречним положајима, у најбуријем
порасту.* Док је, на против, Солонис у тим положајима била
сасвим хлоротична.“

На завршетку свога роперата износи Кобер о Руп.
Монтиколи овај закључак:

„Према досадшњим искуствима, Рупестриц Монти-
кола биће врло употребљива лоза за јужне виноделске
покрајине. Она успева у толим, сувим кречним земљи-
штима, која садрже до 50% угљо-иселог преча, али је
врло осетљива и хлоридим, влажним земљиштима, у којима
брзо оболо и Угарске, а доко јој не може да узри. Рези-
нице пуштају кљиде врло лако, а нето тако и калени се
лако на њој пријемо. Окаљемљена, подбавана се врло равно-
мерно с каљемом.“

Један аустријски винограђар, говорећи о подбавану
каљемљене лозе (о образовану туко на месту на коме се
каљем спаја с подлогом) вели на завршетку свога на-
писа ово: *)

„Једна америчка лоза, која повазује најмање подбав-
лавање, како после каљемљена, тако исто и доцније, за
време рањена, јесте Рупестриц Монтикола, али, ова врло
драгоцена лоза употребљива се само за врло топла, сува
земљишта, будући њено дрво тешко сазрева.“

А. Штатлер, стручни учитељ на виноделско-воћарској
школи у Марбургу (у Штајерској) у једном своме извеш-
тају о екскурзији, коју је извршио с ђацима поменуто
школе у јулу 1897. год. у виноделској месту Штау и Кољес
(оба у Штајерској) вели између осталог и ово:

„За *вишње, кречне, суве* положаје Колоске околине,
биће Рупестриц Минтивила подесна као подлога, будући
подноси до 60% угљоиселог преча.“

*) „Allg.-Wein-Zeitung“ за 1897. № 18.

ПОДЛИСТАК

Правила о награђивању учитеља основних школа који раде на полској привреди

Члан 1.

Да би се учитеља наших основних школа (виших
вињих и продужних) постигнали да улажу више труда на
подизању школских башта и на изврше практичног по-
љопривредног знања у својој околини у опште, Министар
Народне Привреде одређује сталне награде, које ће се
сваке године издати по прописима ових правила.

Награде ће се ове издати на чистог прихода држ.
Класе Аустрије, којим по чл. 5. закона о тој аустрији рас-
полаже Министар Народне Привреде, а на основи чл. 1.
(одељка првог) чл. 3. *Правила о дојаву помоћи из чистог
прихода Државне Класе Аустрије од 17. децембра 1897.*
год. ШВр. 9282.

Члан 2.

- Награде ће бити овако подељене:
- 1., *две прве награде* по 300 динара у сребру;
 - 2., *две друге награде* по 200 „ „ „ „
 - 3., *две треће награде* по 100 „ „ „ „

Члан 3.

Коже ће се ове награде издати одлучје Министар
Народне Привреде.

Члан 4.

Министар Народне Привреде одређује парочитог свог
изасланика, који ће стручно одевити рад свих ових учи-
теља, који су по списку и подацима, добијеним од Г.
Министра просвете и црвених послова, препоручени за на-
грађивање, и изнећу ових предложиће историју, који се
највише одликују.

Члан 5.

Цениће се они подаци учитеља:

- а) уређене школске баште с погледом на околине
пољопривредне прилике, и успеси који се у њој постигну
радом учитеља и ученика;

- б) унајцј учитеља на околину, који се састоји: у раз-
давању благородних гранича, облагородених садница од
врста и сората воћака, које су препоручене за дотичне
крајеве; у раздавању дивље и окаљемљене лозе према
земља, на којој поједине сорте, с обзиром на садражну
кречњака, могу успевати; у раздавању семена од благо-
родних, корисајних и препоручљивијих пољских усева, на-
рочито пшених биљака, градинарских усева итд.; у разда-
вању бољих и препоручљивијих кошница и шперу кошаца
од напреднијих начиника ичеларена; у раздавању семена
од свадених буба и настојавању, да се бубе правило гале;
у шперу поуже о дојаћој радности и овим знањима,
које пољопривредних треба у дотичном крају да ради, на-
рочито зими; у државну предавања за пољопривредне
свога места и околине, у раду и постигнућу на уставно-

Да би поштовани читаоци могли што лакше ocenити, у волуко у унеси закључци које ћемо на крају овога напаса изнети, изнелимо им пре но што пређемо на излагања влститих искустава које смо стекли са Руи-Монтголом, јасни и следеће податке, који су, по нашем мишљењу, такође врло корисни за правилну оцену праве вредности ове врсте америчке дозе.

У једноме напису „о особинама нових желина (Хибриди), које израста од мих водери виноградарског“*) и који је преведен са францускога, находе се они податци:

„Руеустрис. Има снажан чоког, врло је издржљив; лако се размножава резницама, жило му расту право на ниже; успева на земљишту које има 30% креча, без подтегања Хлороза; с калесом срашћује врло лако и с њиме се равномерно развија, услед чега се и нејавања никакво докљанање на месту спајања; калеси су врло ретке, њихову снагу и родност задржава до старости. Руеустрис је подлога за каменита, чврста, влаовачаста и сува земљишта.“

„Монтгола. Чоког се развија слабо, довољно је издржљив противу елокеере; резницама се теже размножава примају се једна 80%; жило ништа право на ниже; расте лагано. Успева на земљишту које садржи до 50% креча, без хлорозе, а са европским калесима срашћује врло лако. Монтгола је подлога за чврста земљишта (кретуде); и у најбољој и у најлошој клими, задржава своју леуу, желину боју и подноси најоштрију тодјубу.“**)

Ради упоређења да изнесемо и оно што се у томе напису каже о Гинарији:

„Гинарија. Чоког је снажан, издржљивост је велика, резницама размножава се добро, жило су јој јаво рагранато; пропада од Хлорозе (жутице) у земљишту које има више од 20% креча; са европским калесима срашћује лако, али не расте са њима равномерно, услед чега се на месту спајања образује жуко. Оваквљема врло је родна, али, јачина чокога и родност калеси овакоју са стареком. Гинарија је подлога подлога за скоро разорана, дубока земљишта, са великом количином сипљачува.“

*) „Ungarischer Weinbau“ за 1897. № 37.

***) Руеустрис Монтгола, желио је (Хибрид) Руеустриса и Монтгола

Јавану пољопривредних удружења и задруга; у распоритираву популарне пољопривредне књижевности; у посредовању за набавку савршенијих пољопривредних справа и алатова, болег семенва, стоке и свега онога, чиме се подиже интелектуални и материјални бољатак пољопривредника.

Члан 6.

Школска банта цеице се према томе, у волуко ова одговара гугадним плановима, прописаним за школске банте основних школа, угугствима за уређење тих банта и рад у њима; а утицај на околну но тач. 6. претходног члана (5) цеице се но личне уверењу оцеиичава и по службеним изјавама месних оштинских власти.

Но награде ће се издати првенствено оним учитељима, које школску банту подижу својим трудом и знањем, а не посредством бабављача са стране (врп. готових воћних садница, тогоне окартемеие лозе итд.).

Члан 7.

Где више учитеља (и учитељница), но дужности, раде у школској банти, награде ће се подеити свима учитељима подеиљано, или по размери њиховог усдељивања у раду у школској банти. У последњем случају меродлавно је мишљење изаславника Министра Народне Привреде.

Учители у једном месту и за једну исту школску банту но могу добити више од једне награде.

Члан 8.

Сваке године у месецу октобру расписује се награде, које има да се издаду у идућој години. Распис награда

Ради допуне онога што смо овде наложили, ишећемо овде још и податке о томе, кад изнесе америчке сорте пољичу црстак и докле им црстале траје, а на основу оваквља членика у пољопривредном институту у Монпељају (у Француској):

„Гинарија црста замежу“	12 априла и 7 маја; *)
Руеустрис	3 маја „ 9 јунија;
Монтгола	3 маја „ 13 „
Солонис	2 маја „ 1 „

Као што се из овога види, Гинарија почиње црстати 20 дана раније но Солонис а 21 дан раније но Руеустрис или Монтгола, а завршује црстале 25 дана раније но Солонис, 33 дана раније но Руеустрис а 37 дана раније но Монтгола.

На основу влститогга искуства, имали би о Руеустрис Монтгола да поновимо у главном оно исто што смо већ једанпут рекли у 30. и 31. бр. „Тежана“ од пронеде године и што смо већ поновили у почетку овога напаса. А у допуну тога, имамо да наведемо и следеће:

У јесен 1894. године, заседали смо око 300 привола Руеустрис Монтгола, и сва се је примила. У првој полонини априла 1896. године, окартемеија се она лоза на сталноне месту, и то у процент, јер је тогоне одекљала, да се није могло калесити етигеским спајљем. Пребрљављем; у почетку јуна сајело је, да је потерало око 85% од свију калесова, али с тога што је подлога терала врло нишо издавања, које смо морали откидати у јулу, јулу и августу, да не би калесе загугљана, а при томе раду није било обраћена довољна пажња, извесит број већ потерала калесова отиелети је, а други су се осушили (спрљали) с тога, што су одгрљали и членишас и за време сугачне приесе. Пребрљављем приемљених калесова у јесен исте године, наћемо је потпуно сраслах и одражани свега 41%.

Посеуиутих 300 лоза калесљено је оним докљаним сортама: Приемном дреском, белом дреском, адрљаклом, белом тамљавином, сие дреском, белом дреском без семена, спадарком и аспитином. Интересно је што је и процент примања ових разних сорта различит. Тако примило је се: Од приемног дреска 36%; од белог дреска 44,4%; од адр-

*) По нашем календару.

обнвродује се у службеним Сраским Новинама или Проглестном Гласнику; у истим Новинама објављиваће се и имена ових учитеља, којима се награде одреде.

Члан 9.

Ако се које године све награде не издаду, ненадате суже деионаће се у благајници Министарства Народне Привреде, на ће се уготребити на увељање броја награда наступајуће године.

А ако би које године било више учитеља, којима би по мишљењу изаславника Министра Народне Привреде, требало награде издати, таквима ће се од стране Министра Народне Привреде издати писмена и јавна похваљеница и они ће идућих година имати првенство на награде, ако истрају и даље у ономе раду.

Члан 10.

Изузетно оне године награде ће се расписати у фебруару оне године и оне ће важити за ову — 1898 — год.

Члан 11.

Правила ова важе од дана потписа.

ЗБр. 2621—97.

28. Јануара 1898. год.

Министар Народне Привреде,
С. М. Лоуанск с. р.

калке 37%; од беле тамњанике 25%; од црвене тамњанике 61%; од смедревне 63%; од белог дрвца без семена само 5,5%; од смедреве 50% и од лишчине 66%.

Као што се из овога види, највише се је примило и одржао калемова од лишчине, затим од смедревке, на од црвене тамњанике итд. а најмање од белог дрвца без семена.

И овим нашим опажањима потврдило се је оно што је већ на више места напоменуто и утврђено а то је: да све домаће сорте *ислају* исто *сродство* (*афинитет*) са *калемом* америчким сортом, с тога би требало што пре у онемо погледу испитати наше домаће сорте, будући се и о томе, тако знамо сродство, мора водити рачун при калемљењу разних америчких сората домаћим сортама.

Оно чокоће, на коме се калем или исуе примали или су у току године прошани, окалемило је понову у првој половини априла прошле 1897. године. али због неодоносног времена, примање је било врло рђаво. Колико се је калемова процентуално примило, нишоу утврдили. Пошто је ово зредо калемљење доста врло роне резултате, остављено је на свакоме чокоту по 2 до 3 изданка, који су за тим, 16. и 17. јунија у залено окалемиљено. Од ових зелених калемова, примило је се преко 80% али су само 45% узрели. Узроди, због којих смо добили овако мали проценат добро узрелих зелених калемова, они су: прво, што је калемљење извршено доста докна и што је година била рђава, а друго, што Лоца Гунестриса Монтиколоа доцно сазрева, као што то сва досадања искуства потврђују.

Земљиште, на коме је овај Гунестрис Монтиколоа засађен, садржи 22. до 60% угљокиселог креча, дубоко је преклопано и добро набуђено пре засађањима, напуто је врема заду и сунце га греје од 8 часова пре подне па до крака, а онедно је и на бруј је. Подлога му је кречњак. Већина калемова који су калемљени на зреду у априлу 1896. и који су се примили и одржали, истаљали су те године *смаже*, преко *два метра дугачке ластаре*, *од којих су многи и по два црта заламили преко ове висине*. Већи део тих калемова, у пролеће 1897. године донео је по неколико продрова, који су били лепо развијени и добро су сазрели. Иако што нисмо забележили време сазревања ових девет окалемиљених сората, ради употребе са временом сазревања тих истих сората калемљених на Ринарија. Гледајуемо, пак, да то учинимо бар у овој години.

Примљено калемљења зелених ластара Гунестрис Монтиколое прошле године, посматрали смо како се понашају калем на ластарима са којих је скинуто све лишће, а како на онима са којих су поједили само заперци а лишће је било остављено на својој развијеној: *Калем на ластарима са којих су уклоњени сви заперци и сви лишће, изгледали су целог првог дана свежи и на онима, који су имали и мало дуже заперке, држали су се они управљено, на против, калемови на ластарима са којих су уклоњени само заперци и лишће је било остављено, почели су се спаљивати на један до два часа после сунског калемљења, а заперци, ако их је било, клонули су врло брзо.*

Чишћење заперка на ластарима подлоге, задржавао је преко два дана посла. Јер су непрестано нови заперци избијали.

Да би се уверили о вредности тако наведеног *„зрмачког* *начина* *подривања* *постради* *калемовога* *калема*,? *положили* *смо* *један* *одег* *примљених* *зелених* *калемова* *истога* *лета*, *а* *други* *смо* *одег* *потоњих*. *Ово* *смо* *учинили* *на* *месец* *дана* *после* *калемљења*. *Већи* *одег* *примљених*, *зелених* *калемова*, *остали* *смо* *на* *чокоту* *да* *узру*, *и* *једно* *ћемо* *од* *них* *овога* *пролећа* *положити* *на* *стално* *место*, *а* *друго* *ћемо* *одећи* *и* *упорнорити*. *О* *вредности* *зрмачкога* *начина*, *моћи* *ћемо* *говорити* *на* *основи* *властитог* *искуства*, *тек* *после* *дво* *године*, *јер* *би*, *по* *нашем* *мишљењу*, *било* *свишће* *преузетриво* *ако* *би* *свој* *суд* *израчали* *само* *према* *протоколним* *резултатима*.

Ради што потпуније оцене Гунестриса Монтиколое, окалемили смо у априлу прошле године извешан број великих приорака из руже, на оно их за тим, омах, понова истади у приоритет. Један део, пак, засадили смо и на стално место. Пролепат примања и код јединих и код других, иако је преко 80. Све смо ове приоре калемали у процен, а то с тога, што су били доста дебелани.

На свега онога, што смо доде наложили, могли су се поштошом читатељи уверити, да се искуства у особина Гунестрис Монтиколое, стечена у Француској, Аустрији и Угарској, у главном поддрђају са нашим, стеченим на Тончијевској бруј.

По нашем мишљењу, биће добро ако на завршетку свих горњих излагања, именовано још једанпут у кратко све добре и лоше особине Гунестрис Монтиколое, пре но што исаказано на овоме месту своје мишљење о њеној употребљивости као подлоге.

Добре особине Гунестрис Монтиколое ове су:

- 1.) Врне резине пуштају жиде врло лако;
- 2.) Лоца јој се врло брзо подбавља, те се и таке резине, кад прелазе и само годину дана у добросе приоритет, могу врло корисно употребити за калемљење на руже;
- 3.) Лоца јој се подбавља у истој мери као и калем на њој, те се с тога необрзују *жуке* на месту спајања калема с подлогом;
- 4.) Калем на њој примају се врло добро, и врло добро срашћују с подлогом;
- 5.) Издржава, како велику ладноћу тако исто и врло јаку суну;*);
- 6.) Даје снажани и издрљиви чоког;
- 7.) Калем на њој потпуно брзо рађати и врло су родни;
- 8.) Снага и родност чокога одржава се до старости, што код Ринарије није случај;
- 9.) У сувоје земљишту, на топлој положајима, подноси и до 60% угљокиселог креча, не будући од Хлорозе.

Лоше су јој, пак, особине ове:

- 1.) Као подлога тера врло много изданка, те се калемови, за прве две године, морају приљско од њих чистити;
- 2.) Зелено окалемиљена тера врло много заперке, те задржава много задрже доста посла, при неговању зелених калемова;
- 3.) Лоца јој теже и доцније сазрева но код Ринарије и Солониса, а нарочито на ладноме и влажном земљишту;
- 4.) Доцније почиње цветасти а исто тако доцније и довршује цветање но Ринарија. Истина и Солонисе почиње цветасти у исто време кад и Гунестрис, али се цветање код њега завршује за 8 дана раније. Природно је пак, да ће Гун. Монтиколоа, особину поцније цветања пренети и на калеме, као што и калем на Ринарији за неколико дана раније цветају, но некалемиљена доза исте домаће сорте.

На основи свега тогуб и властитог искуства, које је у овоме извешено, саветујемо нашим виноградарима, у погледу *Гунестрис Монтиколое* ово:

- 1.) *Гунестрис Монтиколоа* треба употребљивати као подлогу, прикметно за топла, калемита, пречовита земљишта, која садрже до 60% угљокиселог креча, а која су на високом стврпим, сувим и суваним положајима;
- 2.) За тај, као подлогу треба је употребљивати за сва виша, сува, топла, кречовита земљишта, која имају више од 20% угљокиселог креча, нарочито кад су сувну довољно влажени;
- 3.) За сва сува, топла земљишта, која су сувну довољно влажени, на мањој ова имања и мање количине пречовита (угљокиселог креча), може се Гунестрис Монтиколоа употребити за подлогу исто тако добро као и Ринарија Португалска;
- 4.) *Гунестрис Монтиколоа* не треба никако употребљивати као подлогу за нижа, сувну или влажна зем-

* По Хернгу Гегу издржава ладноћу до 28° азлазнових.

и да би се боље реентрало хранене стоке мекњина, него ли овесем. Ну узимо случај, да је плаћна цена мекњина 12-50 дина. тада би у сразмери према цени овса било за 12-50—11-33 = 1-17 дина. од 100 кгр. смукле од овса и не би се хранене мекњина-у тој мери реентрало као овесем.

Кад би се при већим набавкама хране условило, колико јединица хранеће вредности мора диверсопа храна имати, што у неким државама и бива, тада се овим начином рачунања може лако изнати и дивертенција, коју би набављач имао да плати, ако би диверсопа ложиу робу. Рецимо да је за овас условљена већ поменута цена у 10-50 дина, и гарантовано, да ће се диверсопа овас таквог квалитета, који ће имати 84-5 јединица хранеће вредности, међу тим се хемиском анализом диверсопа овса и горњим начином рачунања нашло да има само 60 јединица хранеће вредности, онда би дивертант имао да наплати или врсту кроти: $84.5 - 60 = 24.5 \times 13.4 \text{ паре} = 3.30 \text{ дина}$ сваких 100 кгр. диверсопа овса. Разуме се по себи, да би диверсопа овас требало у тај циљ послати да се хемиски испита.

Из до сад наведеног види се, да се велика важност припада протениским материјама и масти, али да се не губе из вида ни угљени хидрати, јер дејство сваких хранећих средстава се не оснива само на количини протениа и масти, већ у многим случајевима је и количина угљених хидрата од врло великог значаја. Дешава се, да у неким околностима, услед веридице рене, крошара итн., влада гасидица у угљеним хидратима, па се морају набавити хранећа средства, у којима је однос протениских материја и масти према угљеним хидратима сразмерно мањи. У том случају испомоћи ће се сточар набавком оних хранећих средстава, која садрже мање протениа, а више угљених хидрата (мекњина итн.) али, која су ипак сразмерно највећинија.

Помоћу изложеног начина рачунања могуће је сточару да сазна још и то, да ли ће хранеће материје на своју стоку моћи јединице купити, него што му ал даје извешје и храна, коју је добио са свог имања, па ако је то случај, моћи ће хранеће материје својих производа односно своју храну продати, а за своју стоку набавити друга хранећа средства, која према пијачној цени имају јединице хранеће вредности, па се и то пригодно користити.

Ну ипак, код неких хранећих средстава ваља имати у виду не само непосредне хранеће материје, већ и њихово дивертало и особено дејство, којим утичу у јачој мери на повећање неке извесне продукције (нпр. на већу продукцију млека, гојазност итн.) Обзиром на то особине неких хранећих средстава, може се извола јединица хранеће вредности и више платити, него јединица оних хранећих средстава, која такву особину немају. Свега тога при куповини хранећих средстава може се узети обзир и на вредност ђубрета, које ће дати, али ово се може тек узгред имати у виду, јер сточару треба да је главна циљ, да дође до хранећих средстава, која ће имати повољну хранећу вредност, како би му се хранеће стоке што боље реентрало. Изложеном начином рачунања сточар се може много користити, ну и поред тога треба при куповини хранећих средстава да обрати пажњу и на друге околности, које јако утичу на количину хранећих материја и влажност хране а то су: да ли је храна покварена, киселина, потпарена итн.]

В. Ђ.

ОДЛЕЧЕЊУ СМОЛОТОНА ХЛАДНОМ ВОДОМ

Смолоток је сваком воћару позната болест на копичаним воћкама, која је, не само испосна, него и сиротноста на оневоћке, па којима се у већој размери појави. Ја сам сва

могућа средства, па која сам само чуо, против оне болести употребљавао, па ми је слабо које у тој мери пошло, да сам смолоток једном за свагда излечио могов.

Замисли највише у једном воћарским новинама, где неки француски воћар препоручује хладну воду, као неке сигуран лек против смолотока. На тој једној кајсији укаже се процес смолотока, и ја га одмах почнем да лечим хладном водом по наведеном упутству, и данас ми је кајсија сасвим здрава и чиста од смолотока, па с тога ово и напишем, да се и други у датој прилици користе.

Не истражујући много узрока, са којих смолоток настаје, мене је више занимала практична страна његовог бива, па сам увек наилазио, да он само местимично на кори избија. Ако му се одмах у почетку не стане на пут, он се у већој размери по кори развија, залети и залупи све шупљике на њој, и услед тога не може дрво да се испарава, нити може да утисне благодотворну сиољну владу на ваздуха. А то је за развијање и напредовање воћке врло штетно; штетно с тога, што се свака површина, па којој би смола дуге лежала, упали, и дрво се мало по мало суши и пропада, јер код залупитости, смолотокот заравне воћке, не само да се суши гране, па онда и дебло, него се осуше и жите. Наши се природници много и не осврну на ову болест, па им зато, нарочито бреске и шљане, пре времена пропадају; и па ако би се неко и сетно да своје воћке од смолотока лечи, он се то сетно докљан кад је смолоток обузео веће размере, па онда мора неминуемо да сече и сатрера оне рине, а то је за воћку посебно штетно и у највећем ступњу осетљиво.

Да би даше благодотворно, док је смолоток још мали, оболелој воћки помогао и предупредио испашење и сатроренање рине, треба с нећети влажном крпом обмотати смолоточна места. Крпа треба да је више тина провијена, да буде дебла, да што више воде упати и да ју што дужи одржава може. Крпу треба привезати — али овајш — лимом или металном. Преко воћа смола се у тој мери раствара, буде сасвим њољвањана, да се изјутра, са још влажном крпом, сипути и са дрвета сасвим опрати може. По да би и после дрвет трага од смолне сна смолоточна места довести мање воде, па четком једном мокром крпом све добро вичетати, и онда опет хладном мокром крпом све добро испрати, да видне ни трага од смоле не остане. На тај ће се начин на кори све шупљике отворити, и па воћке ће излетати сасвим обновљен живот.

Ако би се после извесног времена овет појавио на новом месту смолотока, што код старе и залупитости болести бива, онда треба оно лечење све докле повторавати, док смолоточна сасвим не стане. Кад је болест у зачетку, па се одмах поменути начин лечења предузме, нестаће смолоточна места првих облога, као што је то код мије најсије случај био, јер сам одмах лечење предузео, чим сам смолоток процесот приметно, и ево је моја кајсија даше сасвим чиста и здрава, а од смолотока нигде трага нема, а стабло је чисто и светло, као да је угљашено.

По ако би се ипак на залупеној рини појавио смолоток услед невогодних атмосферских појава, онда треба одмах у почетку лечење поновити, али с том разликом, да се оболело место не обмотава мокром крпом, него да се само олажакном четком добро истра и крпом избрише. У исто време треба оно дебла сву траву отворити, земљу мало раскопати и врелим ђубретом пођубрити, што залупивању много доприноси.

Где је смолоток застарео и услед тога се рина гулава, онде се мора рина до здравог дрвета добро нећи, хладном водом испрати и катраном премазати.

Смолоток је едејство сувних сокова у дрвету, и — ништа друго. Природа се сама стара, да те сокове из дрвета избаци; ти сокови ису дуге природе, да би евојем злуваном дрвету шквалили; они шквале само затварају шупљина, и услед тога настаје у дрвету боловање, које се

у свакој прилици одложити може, кад се одмах у почетку лечење предузме, т.ј. кад се смола уклопи, опере.

Дакле, у своје време треба смелу на пример наведени начин очистити, и — смолотона ће нестати!

P.—

О КОКОШИНИМ БОЛЕСТИМА И ХРЉАВИМ НАВИКАМА

Од нево доба учестале жалбе од наших домаћина „да им видек спавања,“ и услед тога упућују на нас питање: *шта да радиш и чиме да предупредиш то спавањем болесни?*

На овако *опште* питање, ми не можемо одговорити једнострано само, јер по великом вољу видек спавања, узроци су разни, и с тога држимо да је најбоље, да онде најобичније болести узрочно опишемо и за сваку начин лечења наведемо, како ће свака домаћина болест позвати и лечити боље. То је најлакши пут и начин, да се онов широм користе, не само они који нас питање, него и они остали читаоци овога листа.

Сваком, ко рад кокошке гаји, биће познато, да међу њима има, поред пролазних случајних боловања, и сушних, опасних болести, на које треба добро припазити, како не би на једанпут изгубили по читаво јато пилића и кокошак.

Да своје кокошке и пилиће, од већ постојећих болести у околини, сачувамо, пукоје је пре свега, да их кокошњаци буду чисти, чистом сломом заштити, карбоничном киселином заваљани, да су седела карболним раствором опрани, а храна да је здрава и чиста, нешто тако и вода, у коју треба метнути неколико комада дрвеног угља и неколико захрпанних ескера. И ако некаж немо, да кокошке, патке и гуске и вештицу, кубурени вођу подносе, они неће, ваљда, чисти тиме да докажу, да је то све једно: онда вода чисти из вештица; живину треба увек чувати од нечисте воде, а нарочито онда, кад је у околини, или у сваком месту, нека болештина међу живином.

Чим се нека болест појави, или кад би приметили на неком пилету из кокошки неку необичну појаву, онда треба одма дотично грло предледати и од осталих га одвојити и одвојено држати све докле, дим не буреже шњим на чистоту; од чега болује. Често је узрок боловању једино нечистота, и онда треба одвојено грло само чистити држати и чешће по једну каваичицу сирбета у грло сасати, на ње у брзо одржавати. Сваком је неможе, кад се зрно као храна бада у баљегу; то није могуће, да од тако узбрљаве хране живице може да напредује; оно ју једе, али што зрно што мора; где год је храна чиста, тамо је у сваком обзире све напредати и здравити. Прост ваљачић за храну, а други за воду, на је све што не ваља одложено!

Први знаци наступиле већ болести могу се одма познати по томе, што дотично болело грло не једе као обично, што је невесело, што не чепају, што се од других кокошак удаљава, што главу испод крила гутира и на једној ноги стоји, што перју нестане она природна светлост и што се наокрешта и што се погани на перју бацнура.

Најобичније болести од којих кокошке болују, оне се: *кашлица, дифтерија, оболело, тина, кокошова, свин болест, проли, латог, шва, кокава, ломка, осипа, надишница, пролема боје на крсти, тешко немесе јаја и немесе немесе јаја* (без душке).

Кашлица се позива по току бале из исцрва. Ако се ова болест, чим се опали, одма не предупреди, може да буде опасна и да пређе и на очи. Најпростији је лек, да се оболела кокошка одма смести у топлу одају и хранит меком храном, обараном осем и аљем. Добро је и то, да се у пићају воду помеша мало *тинина* (у апотеци Талино), на врх ножа само.

Врло је опасна и смртоносна болест *дифтерија*, која може читаво јато кокошка да потамни. Она може да наступи услед забатаљене кивање, на онда обузме гушу и грљав, ту се нагомилала и одлутује гној, који је јако прилепчив. Од дифтерије оболеле кокошке обузме нека ватра, непрестано левају и врло брзо слабе; ако би из очју текао гној, а из носа крах, онда не остаје ништа друго, по да се дотична кокош одма убије и подубље у земљу закопа, да се даља штета предупреди, јер да се и најбоље лечи, излечила би се од стотине оболелих кокошак — једна. Најглавније је код ове болести то, да се оболела кокош што пре убије, а кокошак добро очисти и карболом добро испрск. Врло је добро, да се још здравим кокошакма у пићају воду теме $\frac{1}{2}$ % чисте карболне или салицилане киселине; нешто тако помаже и стапна, кад се 3 грама на један литар воде растопи. То је добро чинити, и кад се болест у околини појави.

Оболела нестане неких година права редна, и то опасна, ако унутрашњи делови ова оболу, у кон случају кокошке ваља спавајући, јер сва средства, која до данас употребљавали, нису помогли, и ништа није друго остало, не да унутрашњу оболелу оболелу кокош одма завољемо. — Стољна оболела може још и да се излечи, ако се лечење одма предузме и не напусти. Да се од стољне, изазове унутрашња оболела, кад се на очима приметити да су веће (капци) отечене и повремено, треба очи по 4—5 пута преко два дана ладном водом испирати, а три пута на дан премазивати веће, маком чешњиком, са водом, у којој је растворено мало стапна, па ће отов убрзо нестати.

Тина је болест коју ваља одма познати по томе, што кокошке због отвореног језика не могу да једу и поприставо пићују; при том се често појави и проли. Болест ова долази поглавнито од нечистоте, хрљаве хране и узраре, сирљане воде. Оболелу кокош треба од осталих одвојити и умерено ју хранити напашеним менима и ситно испечаном саломом, али пре свега треба ону дебелу белу коцкицу отприти ножем с језика скинути, и то најпре с доње стране језика, па ће се онда и она горња латине скинути, па онда језик испрати сиретом. Понекад пошуре и бале из носа, али то није увек, а кад би се појавиле и бале, онда их треба нарештом по посрва очистити, али ће оне и само нестати, чим се главна болест, она бела мока с језика, одложи.

Код кокошак се често појављује и *кокошова*, која се позива по отеченим и упућеним, упталеним ногама, а долази од пречења ватре, било то у кокошњацима, било у пилићима, јер кокошке као и гуске, не подносе дуготрајну ватру. Воденеце треба унети у суву и топло место, па ће за неколико дана кокошова нестати.

Свва болест (дехина) наступа шиме код старијих кокошак, услед поремећених органа за варење. Ту је свако лечење узалудно, и сунов болелу оболелу кокош треба убити и закопати. Ову хеш болест познати по општој изнемоглости дотичног грла, па побелељу и одробољеној крсти и честом поштуру и падању од слабости.

Услед неке промене хране и врења, настају често *проли*. То се види по честом подкметану баљегу, што може кокошке, ако им се у брзо не пратеће у помоћ, тако да ослаби, да од слабости падају. Од пролија оболеле кокошке треба унети у топлу стају, па их за неколико дана хранити ситним пирецима, језком или грљавом и у дрвом вину напашеним дебон, па ће болести нестати. Још је добро, кад се пирецима и језку дода мале истругане крде. Не ако је проли усе већше маха, онда треба још три пута на дан давати по 6 капаља каворене рачице, са којом ваља од јетреног грлина направити мала зрна (плато) и то три на дан у трупу гурати; то ће на сигурно помоћи. За време лечења не треба давати воде, него у исто време, ситно испечане траве, што ваља у неколико блаваги жеф.

Латог долази услед хрљаве, или прекомерне суве хране, појом се кокошке искућују хране, а позива се по

томе, што се затворена кожом непрестано прерија и напине да белега, а не може. У том случају треба прекини-
нути са сувог храном и дати за неки дан само зелених,
кисело млеко, у сирћету кашикоме хлеба, што ће кожом
„протерати.“ Немоћниге ли то, онда треба кокошки састи
једну кашичицу ланеног уља, уља од ридишуса, или обичног
уља (српина); то ће за цело помоћи.

Шва долази од нечистог кокошњака и од некаже-
рене, смрдљиве воде. И кад знамо да је пуна то узрок,
онда треба шугаву кокош од осталих одма одвојити, и
уварком од титрине добро ју два-три пута испрати. Да је
кокош шугава, познаћемо по томе, што се непрестано чеши
и бега по аварији, као да ју невоји виђа. Често се кокош и
сима од шуге излечи, кад има на расположеном гомилишту
сувог псека, у којем се по ноље ваљати, кунати може. П е
тога је, за сваки случај нужно, да у сваком кокошњачку
има увек довољно сувог псека и довољно чисте воде за
пиће, у коју треба бацити једну шаку чистог псека и мало
„окунино“ (овог ситног твора, што при колању однада).

Кашља је врло опасна болест, која долази од неких
субушних прених врлина, који су у гуши ваљави. Болест
ову познаћемо по подмуком кашљању. Чим то приметимо,
одмах ободле кокош од здравих одвоји, сунуј у води
пелена, и ту воду сипај ободлеј кокошки, три пута дневно
по једну кашичицу, док ће вода жлака у грло, па ће кашља
нестати.

Линиме или мењане перја, нарочито код пламенити-
јих кокошњака, може бити и опасно, ако се дотична кокош за
време линима не пречева. Смака је болестина за то време
невесела, неће да једе, стреса се непрестано да јој перје
испада, па га и сама са себе чуна. За време линима
треба кокошке толико држати, раније их на легама те-
ратати, а дошине их, кад већ сунце огрине, на ноље пуш-
тати, а хранити их треба јеменим прекривом и у првом
вину напашеним хлебом.

Осипне ваљу неких година на кокошке као неса-
редна, и иако су ове преливене, то треба од осипна
ободле кокошке од здравих одвојити. П у овој болести
кокошке су невеселе и наоштрене, а по делов телу
осете су субушним осипима — буључицама, које врло
брзо сипу спробо проуракују. — Кад кокошку прегледамо,
и важемо по телу тих ситних, вредних буључица, треба да
узмемо неслаган кајмака и да кокошку шимм добро нама-
жемо, па ће осипна нестати. У нијању воду треба метнути
по неки комад дрвеног угљена, а за храну дати само
зелениша, ингако зрна.

Падовина је болест, која долази кад се кокошке за-
пашине или много јуре, а може да дође и услед велике
пржице, у ком случају поглавито онда, кад кокошке не-
мају чисте воде за пиће. У тој болести задрте, па се на
једанпут изврну, изајављују прљави и тежело једе, као да
хоће да линиу, и линисе ли, ако им се не би одмах у
помоћ притекло. — Чим се на ободлеј кокошки опазе
напред наведени знаци, одмах ју треба прелити хладном
водом, или ју два-три пута загурити у хладну, студену
воду, па ће се ускоре повратити, али ју онда не треба
одма пуштати у слободу, него ју негде у суво место затво-
рити и ту хранити ситно испешњавим зеленином и куланим
јечмом.

Промена боје на кресту. Креста у опште одмах по-
бледе, чим се кокош иначе пободле; и по бледој крести
можемо одмах закључити, да кокош од неке болести бо-
леде, па ако је болест тежа, онда креста не само да по-
бледе, него добије угасто-црвену, или црну боју. Та про-
мена боје јасно показује стању болести. Чим нестане
болести и креста ће добити своје природно, светло црне-
но. — Али преста може да побледе и услед јаке зиме,
нарочито код осетљивих сората кокошњака; у том случају
треба кокошке увести у топлу стају и загурити им главу
два-три пута у хладну воду. Но, ако креста није само по-

бледела, изгубила боју, него изгледа као да је посута
брашном, онда је то болест на самој крести, болест при-
летична и ако се одма не лечи, може да пређе и на остало
тело, у ком ју је случају онда тежио лечити. Дакле, чим
се примети, да је креста често пеленава, одмах треба из
апотеке узети сушњене масти и намазати кресту, па ће
проћи; а кад би се делово пренебрегло, и болест би се
проширила и на тело, онда није вајде лечити, него
треба кокош убити и закопати.

Темно лимене јаја. Има кокошњака, које врло тежио
нине и у том жутичу спајају. Па то нема дека, ако сама при-
рода непомоћна. Кад приметимо, да кокошка на светло
одлази и да се тамо вањине, а не може да снесе, онда
треба такову кокошку заклати и појести; боље, по да угине
и да нам месо пропадне.

Има кокошњака, које често *нине лимена јаја*, без дуске.
П то је узрок, може бити два случаја узрок: или
нема кокош довољно креченог материјала да пореде, који
је нуздан за образложење дуске, или је кокош прегрљана
и дебела. У првом случају треба кокошњака за обичну
храну дати и старог материја, или ситно исечених дуска
од јаја, а у другом случају треба им храну ограничити,
и поред зрнава дати и зелениша, ако само не би имале
прилике да пасу, — па ће онда увек понети дускава јаја.

На посетку да кажемо неколико речи и о *зрљави
кокошњака*, који код неких кокошњака ваљамо, од којих су
најчешће: *испојане јаја* и *мелушито чунаме перја*.

Неке кокошке имају ту хрљају пашку, да своја сип-
ствена јаја испијају. Па то их је, у први мах, навело,
пашама, немо случајно разбијене јаје, а кад им се то
ослађило, а оне онда и саме кљунају чинта јаја док их
не рабајују, па онда испијају. Од тога се кокошке не могу
одвицати и треба их заклати које то чине.

Кад кокошке немају довољно свеже и чисте воде за
пиће, и кад су на седмама у кокошњачку одине стешњене,
ове једна другој чунају перје. Нарочито то бива зимом, кад
по два-три дана, због хрљавог времена не слазе из кокош-
њачака, па из два времена, зачунују једна другу,
чунају једна другој перје; али дошине, кад то мелушито
узме мала, онда једна другу раскривае и нагрде. Кокошке
које ту ману имају, треба такођеф заклати.

Б. Р.

Б Е Д Е Ш К Е

Браниче ошме усево од субушине вагае. — Понаста
је ствар да ошми увек највише стада на местима где се
задржава субушна вага, коју ошма није могла да испије.
Па тим местима увек поштује, не напредује, а често и са
свим унио. Ако за кљачом настане и извршени, онда увек
најпре гледају на тим местима. С тога нема довољно речи
којама би се препоручило повлачење брада одводним
пашама пошто се увек засеју усево. Иу било да су браде
пашуеме у своје време, или не, нарочито треба пашити у
ово доба, док се сипне не отони а време не калитиша и
лема ошди, да се субушна вага не задржава по удо-
вљима и раним њивама. Чим се то приметити, треба гла-
вокожа гледати да се вода пропусти. Ако су браде одво-
дине засуте треба их одмах прочитити да вода може
слободно да отиче, а ако њих и нема треба макар сад
проновати брадаине да се вода са удољница може да ошди.
Ко на то паш и на време уради што треба увек ће са
своје њиве више и бољег живота пошети.

Пронегривање трапона. — Чим дано оджују и
настану толике вреже треба нарочито пажњу обратити на
трапоне у којима је утрљана рена, крошир и друго. Јер
ако се трап загреје, онда ће почети да труде утрљаним
плодовима. А да до тога не дође треба трапоне у то доба

отварати да се провере и расхладе, те да би се надово што дуже отукали да не труле.

О љубрењу преко снега. — Нише и у оштеће пољарна, могу се с успехом љубрити и преко снега. Шта нише често је по снегу најлакше и најбрже љубре до нише, а и растури га по кој. Али при љубрењу стрих земља треба бити у томе ваљано и не растури љубре преко снега, јер ако се снег ваљно отопи, вода ће однећи са собом и растољено љубре, дакле баш онај део љубрета што највише вреди. Зато је за струге ваље боље растури љубре тек пошто се снег отопи, на га, ако се љубри оршаша, што при зраоту.

Тажаните граблинице. — У 3—4 бр. „Тежак“ дело је објаснило „шта вреди једно итачје гњездо“ у белешци под италијанском. Кад после тога узмемо у разчет колико корисних итачја појде једна итачурна — граблиница, онда тек можемо закључити колику услугу утиса пољској природи овај во убрје једну граблишину. Нарочито у ово доба године треба на њих обратити пажњу паку и тажанисти их, јер су корисне итачје сада најважније услед рђаве и окупене нехрине преко зиме, па их граблишнице лакше хватају и више уништавају. Зато им сада нарочито треба притећи у помоћ марљивим тажанањем граблишница.

Да зелен и поврће у подзру не пропратије — треба се старати да се у подзру за зелен одржава ниска температура, од 1—3 степена топлоте, а ниско не преко тога. Зими је, док траја јакн мразова, оно лакше постићи, а од сада је то све теже, те зато треба и већу пажњу обратити, да се подзру проветрава за ладног времена, најбоље ватра. Ко на то паж, зелна и поврће боље ће му се и дуже одржати а да не прорасте и тиме изгуби сласт.

Даве стоци светлости. — Млада стока којој је топлота, чист ваздух и светлост и зими прили услов за напредовање, ако није на срећу изложена свима наредбама пренема остављана да зиме под ведрим небом, што се често догађа, — она је обично затворена у кафан угао и иначе мрачне стаје. Стаја у оштеће треба да је стоца, а најважнија места у стаји треба осветити младој стоци, јер је вој светлост најпотребнија. У мрачној стаји одгајено стока трома је, лећа и обично не развија и недржава. Здравље је прили услов на да стока буде од користи својој стади, а без довољно светлости нема здравља младој стоци.

Доба жетве, — зависи, као што је пошато, од климе, која је у различити појасева ваље земље различита. Услед тога пада жетва стрихних зрна у различит пределима у разне доба, те се може рећи, узевши целу пошину наше земље у обзир, да се пет шестина године жетве, а да се само једне шестине године нигде не жетве. Тако се у Аустралији, Новом Орланду, већем делу Чила и неким деловима Аргентине жетве у месецу јануару; *Филипини* пошине жетва у Источној Индији и северна се у марту, Мексика, Мисир, Персија и Сирија жетве у априлу, а северна Мала Азија, Кина, Јапан, Тунис, Аустрија и Мароко у мају, у Калифорнији, Шпанији, Португалској, Италији, Грчкој, на Сицилији и неким јужним пределима Француске жетве се у јулу. У осталој Франској, Аустро-Угарској, јужној Русији, Србији, Бугарској и већем делу Северноамериканских Уједињених Држава жетве се у јулу, а у *авесту* пределима се жетва у Немачкој, Белиги, Индијанцима и Канади, Шкотланд, Шведској, Норвешки, неки делови северне Канаде и Русија жетву у септемру, а северни делови Русије, јатим Финска прибирају оно мало своје храле тек у октобру. Једно се дакле у новембру и децембру нигде на свету не жетве. **В.**

Ковљани, који слабо или споро једу, — треба давати храну у сависа мањим порцијама. Она им треба давати само по једну порцију, па на их тај начин поступно прилађавати на веће порције. Овакав начин хралења наро-

што се препоручује за оне коње, који споро једу на храну удвајају, па је после веће да једу. Хранили их треба прили одем, јатим сеном на мајад појити. Одем ће прили да утаљаво глад, и док се онае у јолузу не јави, јетше коњи полако сено. Погрешно је, кад се коњи одмах после зоблаке поје, јер тада се велики део онае избађа неспорно. Појити их треба дакле увек на послетку после хралења. **В.**

Кориснастање млека закрмљивањем. — Услед тога, што се тежио може отуати млеко на хладноћу и расхлађивањем, јер неопходним кроћељем прилавног транспорта (преноса) потпомогло да се оно квари, знашато је *Е. Герст* нарочити начин чувања (конзервација) млека, по коме се млеко до те мере расхлади, да се замрзне, следи, па се после у том стању чува до употребе. За овај шил употребљавана при парочите судове, са еластичним заклоњима и у онама расхлађује млеко док се замрзне, и јатим га оставља у судове окрпане лишом топлоношавна где се чува до употребе. За расхлађивање млека до закрмљивања тзјак ваљно бити мањину па овај шил. Млеко по краљењу (отпању) задржава исте уку и свежину као и свежо докужено млеко, и може се и кулати, употребити за прављење масла итд. У слободном стању може се вели отуати 2 до 3 месеца и и дуже, ако се буде чувао у парочитим става ливним деценим млекарима. Шта више, у онаком стању може се вели слати и у топле крајеве а да се никак не поквари. — **В.**

Да колекси точкови буду издржљивији. — Да би колекси точкови били што издржљивији и да би што дуже трајали, саветују „Дражанске земљорадничке новине“ да се поступи овако: Треба навајити једно аугуласто а узано саудче од лимба чије ће дно бити пошвиено на више по кривини точка. За пошвиено дно овога саудчета треба да су утисриве четри ножице, како би могло стојати на лењима без оштећења да ће се прекривити. Овако издешено саудче ваља подметнути под точак који је нешто подигнут од земље како би се могло слободно окретати на својој осовини. То чак треба сунути у саудче толико да му шина споро додирује дно саудчета. Кад је све ово наоко издешено, ваља у ливено саудче насути загрејеног петролеума толико, да бар навалити буду сасвим у љему, па за тим треба точак лагано окретати, како би сви валити редом дошли у врсну петролеум. Наваљати и већ употребљаваних точкова унајаве толико петролеума, да ће се овога морати често довајати у саудче. То чак треба све дотле лагано окретати док се неовани да навалити не упијају више петролеума. Чак се онаш да се пошрива петролеума у саудчету не синута, знак је, да навалити више неупијају петролеума, и тада овај посао треба прекинути па поновити са другим точком. Онаким ваташавем точкова испуште се све поре (шупљине) навалити и наоца петролеума, чиме се омет спречава удавак воде, која је највише непријатељ дрвета. Брао је корисно да се точкови на овај начин ваташају петролеумом сваке године. *Овај начин за конзервације точкова показао је много боље резултате по прелиминарне терои и дугим зимско бојама.*

При овоме раду треба добро имати на уму ово двоје:

1. Већ употребљавани точкови морају се при ваташаву често опрати од блати а добро осушити, и

2. Петролеум не треба загревати на отвореној ватри, ни га треба сунити загрејати, јер може сав букнути и пљави, па начинати и несрећу. У оште, при загревању петролеума ваља бити врло обаврза, као и при употреби сваке друге запаљиве течности. **В.**

Рак на вољкама. — По посматравања немца Ласера, узрок постанку „рага“ те опустошавајуће болести вољних дрвета — треба тражити још у вољним расадишницама. По његовима посматравања, вољно дрвешце, одгајено на наредбама љубрења неспоредим — спорашавим — стајским љу-

бретон, боловаку већ од младости од „рака,* док се, на против, вољке, одлазе на суседни парцели, која је љубрена коминотом (мешинцем) са додатком креча, томасовог брашна и кајинита, показиваху не само потпуно издржање противу мрзла, већ способно за отпор противу „рака.* Један од главних узрока за појаву „рака,* мора се тражити у томе, што се вољке по правилу, љубреним довољно савијеном азотом и калијем, али се при томе губи из вида фосфорна киселина. Дејство таквога љубрена у томе је, што дрвце у јесен испарује своје рафинише благорепрено, а услед тога му израч врло велику штету чини. У почетку појављују се само мале, пуногине узлед дрвета мрзла, које у споро постају веће и старују основу за појављивање „рака.* После једне или две године, пошто је цела вољка из расадника засађена на стално место, ободе од „рака*.

Вољке требају много више креча но што се то обично мисли. Нарочито добре резултате даје су оници при којима су перад љубрења љубретом које је садржавало фосфорну киселину азот и калиј, љубрене вољке и довољно јаком кречаном љубретом. Старе вољке при љубрењу доњих слојева земљишта, нарочито захтевају знатније количине креча, и по нека се вољка може тиме ослободити „рака.*

Креч је, нарочито за коштана воље, љубрене средство без кога се не сме бити; он дејствује на плодност скоро чудновато. Вољке, љубрене кречом, рађају не само обилатије, већ им је и плод много лепше боје, но код вољака које нису кречом љубрене. Болко ће се креча употребити при љубрењу занис од земљишта, али, увек треба имати на уму: да вољке потрошују знатно веће количине креча но ма која друга култура билка, и да с тога у највише случајева земљиште нема довољну количину креча за рационално гајење воља.

Вољкама, старијим од десет година, некоме „рак* много пахуцати, и најопасније је вољу да прихл десет година после засађивања на сталноме месту. Кривкова Дрвета ретко болују од „рака,* а онде, гди се то дешава, узрок је велика количина гнојца у земљишту.

Рационалним љубрењем може се најистиније предвидети обољевање вољака од „рака.* Свршност краћењих састојака у једноме земљишту, шводи, као што се зна, вољкама исто тако као и оскудна у краћењим састојцима. С тога не треба вољке љубрити много љубретом које је богато азотом, већ их треба издатио љубрити љубретом које садржи у себи калија, фосфорне киселине и креча, и окомо љубрене треба да је основно прањило при побољшавању земљишта у вољкашима. Кад се вољке савијену само једном врстом краћењих састојака, не може се од њих ни очекивати велика издржаљност противу мрзла и болести.

61.

Г Л А С Н И К

Краљевски почасни чланови Српског Пољопривредног Друштва. — Управа Српског Пољопривредног Друштва у парничкој седници својој једногласно је донела одлуку, да Главном Годишњем Збору Друштвеним 30. пр. м. предложи за почасне чланове Друштвене *Негово Величанство Краља Милана и Негово Величанство Краљеву Наталију*, узвишени родитеље милостива Господара, Неговог Величанства Краља Србије Александра I. И Друштвени Збор делећи мншање Управе Друштвене и ценећи велике заслуге Њихових Величанстава за унапређење вољске привреде у нас, једногласно је поднело Негово Величанство Краља Милана и Негово Величанство

Краљеву Наталију за почасне чланове Друштвене, громики узвиком *Квоно! и Њомско!*

Нова управа Српског Пољопривредног Друштва. — На Главном годишњем Збору овога Друштва, који је држан 30. јануара тек. год. у Београду, изабрани су: за потпреседника г. Мата Јоановић, управник државне пштарнице; за благајника г. Благоје Д. Тодоровић, стручни економ Министарства Народне Привреде; за одборнике: г.г. Вукко С. Богдановић, управник топчадерске економије, Анта Радубовић, учитељ у Топчидеру, Алекса М. Живановић, секретар Министарства Народне Привреде, Коста Пришчовић, наставник професор и директор, Стојан Јакшић професор В. Школе и Д. М. Спасић.

Личне вести. — Указом Неговог Величанства Краља од 1. пр. мес. постављен за управника прве класе Управе Државне Пштарнице је Мата Јоановић, управник друге класе исте управе, редан члан Српског Пољопривредног Друштва.

Нова добротачна Српског Пољопривредног Друштва. — Скупштина срца добротачког, која је државна 28. пр. мес. у Прокупљу, решила је: да се ову Друштву да помоћ за ову годину 200 динара. Новац да се прати одмах, тим ову едатују одри надлежни Министар. — Хвала јој!

Среска помоћ Српског Пољопривредног Друштва. — На предлог начелника ср. разског г. Косто А. Срењковић, среска скупштина, која је државна 24 јануара о. год. у Великом Градцишту, једногласно је одлучила: да се Срп. Пољопривредном Друштву изда помоћ за ову годину је 200 динара, коју је суму ставља и у среска буџет.

Овај срес у пр. год. уписао се за члана добротворца овога Друштва са улогом од 500 динара, који је суму у своје време положио друштвеној благајни. Хвала им!

Нови чланови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Годишњу *Милостиној Пријави*, судија касације у пензији из Београда, дугогодишњи поштовани члан Српског Пољопривредног Друштва, да би олакшао тежку задњу Друштву, ову унапређења и развијања привредне снаге у нашој земљи, изводео се уписати за члана *утемељача* овога Друштва са улогом од 100 динара. — Хвала му! — Г. *Николе М. Радосављевић*, економ Српског Пољопривр. Друштва, невољи и унакаљајући рад Друштва, које је усало на себе ту тежку задњу, да унапређује и развија снагу најмногобројнијег привредног стањака у нашој земљи, на да би му колико толико олакшао извршење овог тешиког задатка, изводео је уписати за члана *утемељача* овога Друштва, своју мајку г-ђу Ниљу и оца г. Милошана Радосављевића, тешица из Медвеђе срца редског округа моравског са улогом од 100 динара. Утемељачи улог подложи је одмах друштвеној благајни. — Хвала му на овој у првој мери патристској пакли.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г.Г. Јосиф Батић, економ на Кабацова срца жасурничког окр. врњанског, Милош Милениновић, економ, Милан Милосављевић, писар општинске, Живан Живановић и Милош М. Милетић, привредници, сви из Лешкова, ср. зајечарског окр. тачишког, Радошче С. Девић, економ из Медвеђе ср. јабланичког окр. врњанског, Ђорђе Судић, текаж из Остружнице окр. подунавског, и г. Гугуши Милентије Жаме, Тумана изводећи се уписати за *чланове помагаче* овога Друштва са улогом од по 3 динара. Улоге за 1898. годину положили су Друштвеној благајни. —

Нова управа пошеске подружнице. — Подружница Српског Пољопривредног Друштва у Пожеви, на дан 4. пр. мес. државла је свој годишњи збор, на коме је поред осталих послова изабрана и нова Управа, у коју су ушли: за председника г. Драгутина Јачевић, економ из Пожеге; за потпреседника г. Никола Милошевић, земљопед из Бањошнице; за благајника г. Никола А. Јовановић, учитељ

из Пожеге; за деловогу г. Велимир Первић, учitelj iz Гауча; за одборнике: г.г. Димитар Јовићкић, економ из Табановића, Грујица Соколовић, и Драгутин Сизмовић, економ и Милеико Поповић, свештеник из Добриња, Добраче Тодоровић, економ из Језевине; Краштина Наиловић, тесак из Златкоше; Језто Бошњакović, земљопосед из Отава; Божо Поповић, учitelj из Каленића; Јанко Протић, учitelj и Марко Растиновић, књишкар из Пожеге.

Пова Подружница Српског Полуприредног Друштва. — На нову годину, образована је у Трстеницу окружноначког Подружња, која ће носити назив „Подружња Српског Полуприредног Друштва за срез трстенички“. Припремена упуна изабрана.

Календарски курсе у Пожеги. — 8, 9 и 10 марта о. г. држаће се велики календарски курсе у Пожеги, који приредбује Пожешка Подружња Српског Полуприредног Друштва под руковођенем стручних наставника из државних економија и уз обилују сарадњу митлованих економиа.

Припреме се велике чине.

Навештан број кулрета остаће на курсу пуних 15 дана, да се календарског навештан томељачије обуће.

Скренуће пакви полуприредница на овај користан курс.

Распоред државних наставња — по станицама за опасивање народних кобила у овој години. Г. Министар Народне Приредбе одобрио је, и по неку наступније бити распоређене ово године по окружјама и станицама овако: 1.) у *окружју српском* и то у Лесковцу 4, у Сурдулици 2 и у Врању 2, свега 8 наставња; 2) у *окр. оловском* и то у Ваљеву 3 и на Убу у 2, свега 5 наставња; 3) у *окр. крагујевачком* и то у Крагујевцу 6, у Рачи 3 и у Државцељовцу 3, свега 12 наставња; 4) у *окр. крајишничком* и то у Негозину 3, свега 5 наставња; 5) у *окр. кривопаланком* и то у Брњанцу 4, у Ражињу 2, у Александроцу 2 и у Трстеници 2, свега 10 наставња; 6) у *окр. митловачком* и то у Добричцу 12, у Сипајцију 5 и у Рековцу 2, свега 19 наставња; 7) у *окр. ситковачком* и то у Нишу 3, у Соко-Бањи 2, на Дервенту 2 и у Алексинцу 3, свега 10 наставња; 8) у *окр. пиротском* и то у Пироту 2 и у Ваљунцима 2, свега 4 наставња; 9) у *окр. водичком* и то у Шапцу 8, у Јовинци 2, у Богатињу 5 и у Љубојани 2, свега 17 наставња; 10) у *окр. подунавском* и то у Лазаревцу 3, у Топчидеру 4, у Грошцу 2, у Смедереву 2 и у Паланци 2, свега 13 наставња; 11) у *окр. подрињском* и то у Љубовицу 45 (наставња и 4-годишњих ждрбана), у Бел. Градцију 2, Жабарцима 2, у Кулеви 2 и у Петровцу 2, свега 53; 12) у *окр. рудничком* и то у Чаčku 2, Гучи 2, Г. Малишану 2, Рашицу 2, Краљевицу 2, Пријеланима 2 и на Руднику 2, свега 14 наставња; 13) у *окр. топличком* и то у Прокупцу 2 и у Куршумцију 2, свега 4 наставња; 14) у *окр. ужињском* и то у Жаичару 6, Књажевцу 2 и Вољевцу 2, свега 10 наставња; и 15) у *окр. жутоком* и то у Ужани 3, Чајетину 2, Нежези 2, Напавици 2, Вајиној Банци 2 и у Косјерију 2, свега 13 наставња. — Према томе ове године опасивање народне кобиле на 54 наставњских станица свега 197 државних наставња. Сезона опасивања почиње 1-ог марта и сирнама се 30. јуна. Такав за опасивање (где се развучу 3 скока ако кобила не остане ждрбана од првог или другог скока) је 2:55 динара. Препоручујемо нашим привредницима да не пропуштају подати своје кобиле под државне наставње.

Д О П И С

Пољна, 15. јануара 1898. год.

Ова јесен по промену била је сасвим сувољна оној из минуле године, јер док у промолу бене и сувише кише доде је ова била сасвим сушна. Због велике суше жуљно

је поново за сејање омих жита, а и оно што је посејано на многим пољима није никло, због недовољне влаге. Јесене угањене се се још не практикују. То неће да не чине за то, што овдешња земља није погодна за то, јер би је — неће — зимски и јесени вода испљасала, па јој се не би с прелета могао ништа учинити. Ма у неколико верујемо и у овог нахота некуство, али и противу тога има лека; то је: *дубоко орње* и *дрмање* *годељом* дрљачом, а зато се још овде не зна.

Како је јесен била сушна, тако је и зима, јер још већ где прође скоро вода замне, а овде сиега није било ни мало. Поред тиха дана, које смо имали у овој зими било је и врло хладних (са јаким мразовима), али без сиега.

Људи се сада овде занимају: *дрмање* *по пољима*; *обавезом жарина* *ово зима*, *позвољеном* *бубра* *ни ниве* и *ла-овде*, а у последње време, од како је се оно отонило почели су да *угаре* *стројом*, што су до сад чинили *копцем* *себурја* и у почетку марта. — *Винограде* *људи* *повижу* *нове* и ако им старе *вини* *налас* *сушубо*. Код ња влада *нишљене*, да *новозидантне* не може тако брзо да *увини*, а *нива* је *деста*, ако *уграбе*, те са таквих *винограда* *дигну* *два* *три* *добра* *лоза*. *Подигнуте* *винограде* *на* *американској* *лози* *овде* *још* *нема*. *Незак* *су* *људи* *на* *спрам* *тога* *предузећа* *нема* *ни* *идерејати*. *Нема* *би* *дао* *Бог*, *да* *она* *вишота* *хладноћа*, у *овом* *погледу*, не траје *дуг*. — *Воће* се *овде* не *пресељује* с *јесени* и *зиме*, већ *искључиво* с *прелета*, а у то се *време* *нема* и *калези*.

Због недовољне хране, а и *нима* *рљане* *нече*, *стока* је *деста* *испуштена*. Ни *овде* *ваљма* не *показију* *никаку* *неговану* *стоку*. *Поред* *тога*, *што* *немају* *да* *јеј* *дају* *деста* и *дobre* *хране*, *они* *је* *још* *држе* у *рљаним* и *нечисти* *стајама*, а *поред* *тога* не *тикаре* *их*, *ни* *насе* *на* *поље* *исто*. *Али* *се* *би* *се* *то* *зар* *којешко* *прежалито* *само* *да* *има* *довољно* *хране*. *Протла* *перодна* *година* *поред* *недовољне* *кодишне* *људске* *хране*, *дла* *нам* *је* *још* и *сасвим* *мало* *точне* *хране*. *Оно* *мало* *туђанске* и *сена*, *што* *је* *се* *било* *набављивали*, *већ* *се* *појело*, и *сад*, *који* *има* *пара* *они* *купије*, *те* *хране* *стоку*, а *који* *нема*, *они* *је* *приморан*, *да* *је* *буд* *лишито* *прода*, *на* *ако* *му* *не* *не* *продаје*. *Жаловно* *је* *гледати* *како* *говед* *ричу* *глади* *из* *тора*. А и *то* *је* *жука*, *што* *нема* *где* *храна* *да* *се* *купи*. *По* *десет* *села* *неки* *обитра* *док* *нађе* *кода* *туђанске* *или* *сена*. *Овде* у *месту* *плавају* *0-15* *дни*. *свои* *туђанске* и *0-10* *дн*. *кпр. сена*.

Не *мања* *је* *оскудица* у *људској* *хране*. У *овом* *селу*, *које* *се* *нима* *рачуна* у *ред* *богатих* *села*, *само* *двати*, *дочаљина*, не *купију* *храну* (кукуруз), а *остали* *сви* *купију*. *Највише* *је* *купију* *на* *јагодичном* *нивама*, *и* *то* *по* *дељу* *од* *13* *до* *15* *динара* *од* *сто* *мла*. *Дакле* *нам* *је* *овакво* *више* *свет* *на* *ниши* *материјале* *катастрофе*, а *да* *не* *би* *просто* *прано* *је* *да* *га* *држава* *од* *тога* *сена*. *Поред* *тога* *треба* *испољно* *настаи* *око* *тога*, *да* *нам* *народ* у *оваким* *годинама* *не* *падне* *зеданачица* у *руке*, *јер* *се* *они* *би* *тако* *оваким* *годинама* *и* *радују*. — *Како* *србе* *да* *су* *наши* *онистачки* *кошени* *коде* *пуну* *културу*. *Како* *би* *нас* *они* *лено* *помогли* *у* *невоља*.

Стане *дрљача* *код* *људи* и *стоке* *није* *најповољније*. *Стока* (а *нарочито* *говед* и *овце*) *још* *бољује* *од* *шана*, а *људи* *деста* *бољују*, *на* *у* *миру*, *овд* *насеба*, *који* *добајују* *у* *саде*, *нешушма*. *Како* *друге* *зараве*, *да* *сада*, *међу* *истима* *дао* *Бог* *те* *нема*.

Надница *људска* у *ово* *време* *овде* *се* *плаћа* *0-50* *д.* *са* *храном* а *0-80* *без* *хране*. — *Сви* *кукуруз* *чију* *сио* *цену* *казали*, *цена* *је* *следећа*: *нишени* *од* *20—24* *дин.*, *јечам* *и* *овас* *по* *12* *д.*, *раж* *18* *д.* *насуљ* *30* *дин.*, *вино* *обично* *30* *дин.* *ракија* *вишњова* *од* *9—10%*, *20* *дин.*; — *све* *од* *100* *кгр.* *Обична* *кода* *дрва* *3* *дин.*, *а* *добра* *4—5* *дин.*. — *Кпр.* *сира* *0-60* *д.*, *кпр.* *кајмак* *0-90* *д.*, *кпр.* *масти* *1-30* *дин.*

Ст. М. М. учitelj.

Донуз-Поток, (Поморавље) 17. јануара 1898. г.

Стање овога места у природном погледу овако је:

1., После неколико сасија тихих и топлих, тако рећи пролећних дана, настало је време хладније, обилно, суморнаста и без снега.

2., Од савршенијих оруђа и справа пољопривредних овде за сад има само: 1 тријер, 2 ветрењаче и 1 секалица, а гвоздених плуг већ сви од реда употребљају.

3., Винограда на америчкој подлози нема, осим што је у шкољском врту прошле године засађено једно некакављење у 200 комада лозе; наљепљење се не дотрпихи оне године и још лозе засадиши. Рано Силкоњих, тежак олд, сад рибља земљиште до 10 ара за ту дељ, пошто га је дао испитати. Винограда од домаће лозе, може се рећи и да нема.

4., Најразвијеније су пољопривредне гране: *растарство* и *сточарство*, али не напредују. Од стоке мало више се негује свиње, ради трговине — пазова.

5., Мрзач и славе је било, али без штеге бар до сад.

6., Појашише се гаје говеда, на овда свиње, овце, коњи а и живина. Стока је сва домаће расе; укрштања нема. Често у природној мери гаје у вршкарима; само има једна *Берошка* у једнога домаћина пуна, али не зна с њом радити.

7., Шуме има довољно, али младе, ситне и не обраћа јој се никаква пажња. Дрвена за огрев на од куб. мет. 10—12 дин.; за грађу и за извоз их нема.

8., Зимњег занимања никаквог нема; пошто има доста пружа у моравштину, могло би се развити платарство. Свет у ово време врло много безосалчи.

9., Цена кукурузу од 100 кгр. 15 дин. а брашну од кгр. 0-20.

10., Надница је са храном 0-40—0-50 дин.

11., Новајмица и нова постоје ребе, о празницима.

12., Здравље људи је добро, сви још остадо по где где грознице код деце. Код стоке нема никакве заразе.

13., Оксидација у људској а тако и сточној храни је врло велика, због пређашње номаде. До Божића се и које лако трпља и сносила, али од Божића се настало зло а у пролеће, кад настану пољски редови, биће још и горе. Многи су морали продати и сточу, само да себе и чељад исхране а има случајева, где се трни и сад ужасна глад. Држава је само неколико лица и са малом количином кукуруза овде помогла. Због тако страшне глади образовано се овде само за ово место одбор, који ће прикупљати прилоге за поддржавање, те ако се што помогне. Кукуруз нико ни по коју цену овде не продаје, већ ко га купије, мора да то иши у Пожаревац (за стижки).

14., Задуживање бива само ради хране. Интерес је динар на банку.*

15., Тежак на напреток тек ако је у поноју. За угадење на рационални рад овде служи само школски врт, који је један и још уређује Младен Обреновић, учитељ. Само је један свршно пољопривредну школу — курс код ичедарско-вођарске задруге у Параћину, сви напред поменутог тежак.

17., У близини нема ни једне пољопривредне Подружине, али је пошнила нисао да се осигује за Багдан и околнину и надамо се да ћемо је скоро подградити.

Ист. М. Вучковић,
учитељ.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Г. Урош Пал, из Крупа, На питање: да ли би ваши селани Радоњић и Глушчевић смели сејати поново на пролеће лудерку, на истом земљишту на коме их је

више година била лудерка и то првих година чиста, а последњих пуна вишне косице услед чега су је јесенас преорали? — Имено да нам одговоримо ово: Прво свега то, што је лудерка првих година била чиста и што је се тек доцнијих година појавила и умножила виљина косица која је лудерку упрошталела, доказ је, да је семе лудеркино било чисто од виљине косице и да виљина косица није посејана са лудерком. Да је виљина косица посејана са лудерком, она би се док јако јако и никла, и већ прве године причањавала би се, а друге би се добро видела. Овако, пак, значи, да је виљина косица унета са стране у лудершину, из ливада, ограда, оближњих заражених делетишта итп. што значи да виљине косице има у околнини. При таквијим приликама виља настата, да се виљина косица утајани тамо где је у околнини има, јер док се год не утајани увек ће се отуда уносити у делетишта и она упрошталавати. С тога обратите пажњу при свега на ту околност. — Што се тиче питања могу ли Радоњић и Глушчевић сејати на пролеће лудерку на решеном земљишту, објасните ми да не треба то да чине, а ово зашто: Тачке што је заражено лудершине јесенас разорано, не ће се потпуно утајани ни лудерка на ни виљина косица, но ће чим пролеће гране поћи лудерка а с њом и виљина косица. Ако би се омет посејала лудерка она би се одмах паразила и виљина косица брзо би је уништила. С тога треба саветовати да се стара лудерка и виљина косица на свој потпуно утајине. То ће најбоље постати, ако идубег пролеће посеју на старом лудершину окопавињу (кукуруз, кромир, рету итп.), те да се окончавањем посејаној увеси са сиви уништи стара заражена лудерка. На и после тога, друге године, још нико сигурни да су стара лудерка и виљина косица утајавене, с тога ни друге године не сме се ни пошто ту сејати лудерка. Зато је најбоље да се друге године на томе земљишту посеје неки увес на који виљина косица никако не иде (најбоље која стрмина) па треће године омет окопавана, и тек после тога козено са сигурношћу пригунити сејану лудерку на томе земљишту. Упратко, решите вашиј селанима да никако на пролеће не сеју на том земљишту лудерку, већ нек сеју окопавињу, — па тек четврте године могу сејати лудерку. Ако међутим љубре земљу, што би требали да чине кад буду окопавињу по други пут сејати, онда неск-пазе да у ауражи стоке цијим љубретом хоће да љубре, не буде виљине косице, јер се и на тај начин може косица да увесе у делетишта.

С—Б.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Крушевачку Пољопривредну Подружину, у њеном опште корисном и природном раду око унапређења пољопривреде народне у окр. крушевачком, изнели су обилно потпомоћи, материјално и морално, следећа подшештва, корпорације и личности:

1. *Општина Крушевачка* давале 12 хектара општинеке земље за подизање Расадинка американске лозе и нова за ову окопавињу;

2. *Г. Манастир Породе* *Приводе* годишњом потпомоћу у 2130 динара, за радоне у расаднику и плаћање калемара;

3. *Брзисавски округ* потпрое са 2433 динара за 1895 годину, и 1000 динара за 1897. годину, за унапредивање пољопривреде у овој окрузу и подијање Расадица;

4. *Г. Министар Нарних Привреде* поклоном 294 садница разног благородног воћа, и 6000 ком. американске лозе за расадник;

5. *Српско Пољопривредно Друштво* поклоном 294 ковада разног благородног воћа за општенаме расадника подружничког, који је прошле године основан, и који је на својој земљи имао произведених и прикупљених преко 20.000 садница разних од воћа, лозе и шибља;

6. *Биога крушевачка селозбога од 1891. год. и српска ринског*, од пр. године, уписом за чланове „добротвори“ ове Подружнице, са подложним улозима по 500 динара у Подружнички пољопривредни фонд;

7. *Г. Ђорђе Маринковић* трговац из Крушевца уписом за члана „уземљача“ ове Подружнице, у пр. години; и

8. *Г. Филип Јоановић* трговац из Крушевца, уписом за „члана уземљача“ ове Подружнице починиог свот синовина *Косту Ф. Јоановића* бив. олд. трговца, и више годишњег редовног члана и заснана Подружничког, са подложним улогом у 100 динара од ове године; чиме је непуно поседујућу жељу свога племенитог синовца *Косте*, који и на последњем часу свога младалог живота није заборавао на добротворни и опште корисни задатак и рад ове Подружнице, и коју је покорио Ђорђе и за свога живота најверније потпомагао у свему.

Благодарећи овај придошлицама, добротворима, уземљачима и осталим редовним и пожаљивим својим члановима, крушевачка Подружница успела је, захваљујући помоћу; основати Расадици американске лозе за ову околину; и протрети у народ ове околине много корисних предмета и поука пољопривредних, у вредности преко 20.000 динара, а што је још боље успела је: за прошлх 9 година, окупилети и протрети у народ, св 4 српса округа крушевачког преко 17.000 калема разног благород. воћа, чиме је осигурала напредак обаврасту ове околине, што се најбоље огледа у растућем износу воћа из округа крушевачког, кој је на самој станици стазабској, прошле године железницом извезено сировога воћа преко 1,000,000 кгр. и прерађенога преко 2,000,000 кгр.

Управа крушевачке Пољопривредне Подружнице сматра за своју особиту дужност: да, како у име својих чланова, тако и у име свију пољопривредника ове околине најпознатије заблагодари свима придошлицама и члановима из укажених обилним потпорама и поклонима, надајући се: да ће ову Подружницу и у будуће усредно потпомагати у њеном опште корисном, племенитом и привредном раду око бољатка пољопривреде — те хранилешке народне, и том главном извору нашег економског и народног благостања и воћа државне.

Вр. 57. Из седнице Управног одбора крушевачке Пољопривредне Подружнице, 2. фебруара 1898. г. у Крушевцу.

СТЕЧАЈ

Да би унапредила заштитено воћарство у своје крају ужичка пољопривредна Подружница одлучила је: да се у марту месецу ове године изврши каламљене воћа у срезовима: ужичком, рачавском, златиборској и пригорској, како би на тај начин ушла у народ што више знања из те гране пољске привреде и што већи број племенитих врста воћа распростра.

Тога ради Подружница рашисејте стечај за 4 калемара, који ће се пријети под овим погдбама:

1.) Калемари, који писмено или практично докажу своју способност и вештину у каламљену воћа, нарочито

за пролетње каламљене: у пролећ, под кору и на спајане — *имаће* од Подружнице *дештина* од 3 динара.

2.) Калемари ће од Подружнице добити бесплатно дознали број калем-гранчица од разног благородног воћа, потребан материјал за каламљене (рајоју, носак, скожу адр.) и сечива калемарска (на услугу), писмено објаву и преноручу на све месне власти и привреднике у означених срезовима и калемарску ближину; за белене калема;

3.) Дужности калемара следеће су:

а) Да иду на места у место по срезу, за који буду упућени, и обавно пријављују се месној власти ради објаве жентанима и овере наховајога доласка у место;

б) Да носе сабож: калемарске алате, завоје и доволну количину калем-гранчица од разног воћа и пазе на чување и чење осежавања и обинавања гранчица;

в) Да нарљиво врши чвишење, кресане и каламљене воћа сваког ко их носило;

г) Да у калемарској књижици тачно беласке: где су кад, коме, шта и колико каламљавили, коју ће по свршеном каламљену са алатама вратити Подружници.

Главну сложити калем-гранчица биће у Ужичу.

4. Посао овај трајаће 10 дана.

Сви они, који се осејају способни за овај приредни посао, нека се пријаве до 28. фебруара узичкој Пољопривредној Подружници са документима о својој калемарској вештини.

Приредни ће писми: свршени ђаци Високошко-Воћарске и Ратарске школе, културне и писмена пракцини калемари.

Вр. 11. Од ужичке Подружнице Српског Пољоприв. Друштва 13. јан. 1898. г. у Ужичу.

ОБЗНАНА

Привредницима. — Српско Пољопривредно Друштво, као снаге тако и ове године вршиће набавку семена њивних и осталих биљака за рачун појединих привредника, завода и установа.

Да би Друштво могло на време наручити потребне количине семена за све уједно, оно позива све привреднике, привредне заводе и установе у Краљевини Србији, којима ће требати семе, да се за разије а најдале до 28. фебруара ове године пријаве Друштву са назначењем: колику количину и кој семена желе.

Поред овога у пријави треба читко написати име и презиме, занимање, сред. округ, место (село, град), најближу пошту, железничку или паробродску станицу и преко кога поручбина да се експедије. Моље у којима се оно не означа, неће се узимати у рад. Писма упућена Друштву (адреса: Српског Пољопривредног Друштва, Београд) све поште бесплатно. На моље ће треба лешти таксену марку.

Вр. 454. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва, 28. јануара 1898. године, у Београду.

Издавање воћних садница, четинара и украсног дрвећа и шибља из расадника у Толчићуеру почеће од 15. фебруара ове године и трајаће све докле се може издавати.

Поручбине узелю или писмено прима и ширитије Уирна Тонцидерсе Економија, по само за готов новац. За поручбине из Београда треба тачно означити место где да се дозвезу саднице, ако их клинци сами не носе. А поручбине из унутрашњости извршиће се и експедијати само до најближе станице железницом или аутом; те с тога треба увек означити станицу и тачну адресу коме да се упуће.

Цене садницала изложене су у штампаном каталогу који се по захтеву даје бесплатно. За новацне и пренос ваља рачунати још по 10 пара на сваку садницу.

Сарадницима „Тешака.“ — Српско Пољопривредно Друштво, сређује садржину „Тешака“ за првих 25 година његова излажења.

Садржај свих радова има се израдити и по струкала и по писцима.

Како се именови радника који пишу потписани, не знају писати, нити се њихова имена могу да изаују у рефератима и наградама радова, а има их и таквих које је поједини писац потписивао под разним шифрама, то се овим путем сви они сарадници „Тешака“ да све своје радове како *Чланци*, тако и *Белешке* и *Гласник* који су им били имена штампани у „Тешаку“ без њиховог правог потписа ленину, означив страну и годину „Тешака“, ша то да изводе послати Друштву.

Нове награде за напредније научне радње. — На Гласник XXIX Збору Српског Пољопривр. Друштва, који је држан 30. пр. месеца у Београду, усвојене су ове нове награде за напредније научне радње:

1. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србији из вароши пријаву писменим уперенила Друштву, да је сам одгајио и држао за појну потребу продао два рудна коња затворених боја за полску артиљерију. Награда 300 динара. Рок за пријаву до краја 1904. Право овог такмичења оснива се на чл. 28. тач. 7. под б. Правила друштвених, која гласе: Сви они који се, уз друго занимање, баве једном или се више година полске привреде, али у ширем обиму.

2. За правилно подигнут вотањ од једне или више врта вођака с обилром на избор врта вођака и пресадница; даље на правилноме растојању вођака, лачни засађивања и негу, а из површати најмање пола хектара. Награда 200 динара. Могу се такмичити срезови; вишњи окр. нишког и беловалинског окр. пиротског. Рок за пријаву до 1. Септембра 1900. године; и

3. Ко подиже угледниа живинарски за ове четири врсте прврате живине: „позокоче, ћурке, гуске и пловке од најмање 300 ковада, по тачо, да једна или две прео-

лађује према женни правилима којима одгајивач гадује, и прена томе, шта се на најближе тргу највише тражи и плаћа. Награда 300 динара. Могу се такмичити окрузи: подунавски, подрински и вокаревански. Рок за пријаву до краја 1900. године.

Обраћа се пажња привредницима на ове награде.

Набавка семена. — Српско Пољопривредно Друштво потребује новеко количине семена од: јаре пшенице, галог јечма, граорнице, ситне прој (проса) и мукара. Сево треба да је прошлогодишње, здраво, чисто и клијаво.

Позивају се произвођачи из Краљевине Србије, да изводе што вре подети понуде Друштву; у понуди треба напавити: колико од које врсте семена имају за продају и по коју ће га цену дати Друштву, уз понуде ваља послати и уштеге — пробае. Муштре и писна адресована Српског Пољопривредног Друштву у Београду, носе све поште бесплатно.

Дудове саднице. — Ко у Краљевини Србији има садница од белог дуда произведених из семена на продају моли се да јави Српског Пољопривредног Друштву у Београду: колико садница има, које старости и висине и пошто је стотина.

Саднице четинара. — Ко у Краљевини Србији има одгајених младих четинара од разних година старости, моли се да јави Српског Пољопривредног Друштву: колико има садница, које врсте и старости и пошто би продао 100 ковада.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

РУЧНИ РАД

ЛИСТ ЗА МУШКИ И ЖЕНСКИ РАД У СРПСКОЈ ШКОЛИ, ГОД. I. БРОЈ 2.

Изашло је из штампе са врло одабраном садржином. *Ручни рад* налази једна нит месечно на целом табаку.

Доноси: чланке и расправе из научне педагогике по ручном раду; кретање школских радница, упуства за практичне ручне радње, књижевне приказе и белешке, и огласе у којима се наладе грађа и бруже за ручне радње.

Цена му је само *један динар* годишње.

Протплата и рукописи шаљу се уредништву у Св. горској улици бр. 20. У замену се пријаву сви српски и страни часописи и листови.

Препоручујемо да нашиа читаоцима, а нарочито трговцима да своје огласе шаљу „*Ручном Раду*“.

Цена мањих огласама: Од петују врсте од једног ступца по 10 пара дан; од осталих круглих писана по 15 пара од врсте од ступца.

Већија огласама од исте стране 20 динара (10 еор. и. п.), вода стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.

За оглашавање живе цува 10 од 100 језицајке.

Преглед 5. и 6. броја Тешака: *Чланци:* Наш земљарски извоз у прошлој години. — Из нишградске праксе. — Како се изабавио цена хранљиве материја. — О лечењу сполдоточа хладном водом. — О кокошци болестима и хрђавија павицима. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Дописи.* — *Јавна благодарност.* — *Стегај.* — *Питана и одговори.* — *Обштина.* —

ИЗДАВИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРПСКУ, НА ГОДИНО 8 ДИНАРА, НА ЧЕКА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУГИМЦИМА ЧЛАНОВИ ПОКАСАТИ, ЧЛАНОВИ СЛУЖБЕНИХ ПОДСТАВА, ВОЈНИХ СТАВНОГ КАСАРА И ЧЛАНОВИ ДОБРАХУ ЛУДИ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ВОЛЖЕ ПРЕПЛАТИ УНАПРЕД ЗА ПЕТА ГОДИНУ, ДВАД СРБИЈЕ, НА ГОДИНО 10 ДИНАРА, ДАК 5.000. А. ПР. ВО СРБ. ВОДОПРИВРЕДНО ДРУШТВО И ВИХОД ЧЛАНОВИ ДАК И СРПСКИ СЕЛМАТОРАНИЧКИ ДРУШТВО И МИТАОНИК. ДОБРАХУ ЛУДИ ЗА 0.87. ДАК 0.407. А. ПР. ДАК УНАПРЕД ВОЛЖЕ ПРЕПЛАТИ И ДАК СЕ ПРЕПЛАТИ ВОД СРОТ ЗАРПЛАТА ПРВОГ ГОДА КД ИМ СЕ И ЛИСТ СЛАБИ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ИЗЛУЖУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВОУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈ И ВОЈНЕ. НА ОСНОВ ВАЖЕЊИХ УРЕДБА ОД 1899. Г. К. 204. ВРЕМЕНИ ДРУШТВОУ МОЖЕ ВОСТА ПИСМАЊИКО.

КЛАСИКИ И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић, Алекса М. Живковић, и Анта Голубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ДУШАН М. СПАСИЋ

КАКО СТОЈИМО О ВОЂАРСТВОМ

О статистичких подацима о Пољову обрађеном земље у Краљевини Србији (види књигу IX.) било је 1893. год. под пољвањима у округу:

Ваљевском	13.039,21	хектара
Врњачком	361,54	"
Крагујевачком	14.498,22	"
Крајинском	1.241,02	"
Крушевачком	7.560,40	"
Моравском	8.001,43	"
Пиротском	262,98	"
Подрињском	17.977,93	"
Подунавском	11.050,75	"
Пожегарачком	6.735,98	"
Рудничком	12.876,29	"
Тивочком	1.809,64	"
Топличком	984,28	"

Ужичком	6.879,86	хектара
Приречком	1.677,65	"
у Београду	7,00	"
у Нишу	1,76	"

Свега 104.066,35 хектара

Како целокупна површина продуктивне земље у нас износи 4.830.260 хектара што одговара површини од 48.302,2 квадратних километара, колико је велика Краљевина Србија, то према томе долази под пољвањима од ове површине 2-15 процента.

Тај је проценат, распоређен по окружњима овакав:

Ваљевском	5,40	Подунавском	3,34
Врњачком	0,10	Пожегарачком	1,02
Крагујевачком	6,32	Рудничком	2,38
Крајинском	0,43	Тивочком	0,88
Крушевачком	2,28	Топличком	0,36
Моравском	2,68	Ужичком	1,58
Пиротском	0,08	Приречком	0,77
Подрињском	4,70	Оштити:	2,15

Према томе највише воћњака има у крагујевачком и ваљевском и најмање у пиротском и врањском округу.^{*)} Односна разлика између највећег и најмањег процента износи као 100 : 0,28.

Кад нове крајеве одвојимо од старих округа онда налазимо да је било под воћњацима

у новим крајевима	1.612,72 хектара
у старим округима	102.453,28
свега	104.066,25 хектара

Прега томе износио је процент земље под воћњацима у новим крајевима 0,15%
у старим округима 2,71%

Кад ове проценте међу собом поредимо, онда излази да је на 100 хектара у новим крајевима долазило у старим округима земље под воћњацима 1.506,7 хектара, дакле знатно више него у новим крајевима.

О абсолютном и релативном приносу шљива и осталог воћа (јабука, крушака и ораха) износимо податке у следећем прегледу:

	ШЉИВА	ОСТАЛОГ ВОЋА
Ваљевски	1.352.330,0	53.712,4
Врањски	8.325,0	9.290,6
Крагујевачки	996.268,0	24.782,9
Крајински	46.329,0	5.432,4
Крушевачки	607.734,0	45.329,7
Моравски	571.256,0	36.849,0
Пиротски	13.627,0	1.960,0
Подрињски	948.848,0	56.589,3
Подунавски	724.292,0	31.541,6
Покаревачки	415.617,0	11.946,1
Руднички	972.491,0	46.089,0
Тимочки	99.828,0	5.149,2
Топлички	49.485,0	10.861,3
Ужички	426.042,0	33.854,3
Црноочки	97.506,0	11.206,4
Београд	664,0	115,0
Ниш	74,0	18,0
Свега	7.330.719,0	384.727,0

Према томе релативни принос шљива био је највише у округу ваљевском а најмањи у крајинском. Односна разлика између тих округа је као 100 : 207,1.

Средњи је принос шљива 66 тонара с једног хек. а распоређен по округима износи:

Ваљевски	93,1	Покаревачки	66,2
Врањски	66,5	Руднички	80,6
Крагујевачки	67,7	Тимочки	64,3
Крајински	46,3	Топлички	56,6
Крушевачки	81,1	Ужички	68,1
Моравски	71,3	Црноочки	64,3
Пиротски	66,8	Београд	60,0
Подрињски	60,9	Ниш	42,0
Подунавски	75,5	средњ.	66,6

Од средњег приноса налазимо по овоме већи принос у седм округу а у осталих седм напротив мањи. У по-

ним крајевима мало је воћњака и принос шљива тако је мањи него у старим округима. Тако је добиљено с једног хектара 58 тонара шљива, у старим округима међутим 69,3 тонара, дакле 11,3 тонара више.

Године 1893. износио је укупни принос јабука 229.244 тонара. Од овога приноса долази највише из округа: подрињски, крушевачки, ваљевски, руднички и ужички.

Принос крушака био је мањи од приноса јабука, јер је износио само 121.170 тонара. Од ове количине долази највише на округе: ваљевски, подрињски, руднички и крушевачки, дакле тамо где је и принос јабука био највећи.

Принос ораха износио је свега 34.321 тонара, и од ове количине долази највише на округе: подрињски, жоравски, ваљевски, подунавски и руднички.

О вредности приноса шљива и поменутога воћа јабука, крушака и ораха) и воћњака у динарија изамо (овај преглед:

ОКРУГ	ШЉИВА	ОСТАЛОГ ВОЋА	ВОЋЊАКА
Ваљевски	6.085.498	822.027	6.907.525
Врањски	37.462	146.102	183.564
Крагујевачки	4.483.106	358.906	4.842.012
Крајински	208.480	84.966	293.446
Крушевачки	2.734.803	692.015	3.426.818
Моравски	2.570.652	574.535	3.145.187
Пиротски	61.321	33.505	94.826
Подрињски	4.269.816	872.841	5.142.657
Подунавски	3.257.314	490.972	3.748.286
Покаревачки	1.870.276	184.837	2.055.110
Руднички	4.376.209	709.041	5.085.250
Тимочки	449.226	80.994	530.220
Топлички	222.682	165.845	388.527
Ужички	1.907.189	517.133	2.424.322
Црноочки	438.777	117.648	616.425
Београд	2.988	2.050	5.038
Ниш	333	340	673
Свега	32.976.132	5.913.757	38.889.889

Кад ову укупну вредност приноса од воћњака поделимо с изложеном површином, онда налазимо, да је с једног хектара добиљено воћа:

у округу	за динара	у округу	за динара
Ваљевском	529,75	Покаревачком	339,19
Врањском	503,17	Рудничком	333,97
Крагујевачком	453,38	Тимочком	305,99
Крајинском	394,33	Топличком	301,13
Крушевачком	394,73	Ужичком	293,99
Моравском	393,68	Црноочком	236,46
Пиротском	367,43	Београду	791,71
Подрињском	360,58	Нишу	382,39
Подунавском	352,38	у опште:	373,79

Кад крајински округ поредимо с округом ваљевским, онда излази да је вредност релативног приноса воћа била у ваљевском округу већа за 124,3 процента него у крајинском округу. Даље из овог поређења видимо, да је

^{*)} Од средњих имао је највише воћњака сред јасенички (окр. крај.) и злати турџински и досењички и најмање добовацки, ишњички и заблањички.

вредност релативног приноса воћа у новим крајевима већа него у старим окупацима. Тако износила је укупна вредност приноса од воћњака и то

	у новим крајевима	старим окупацима
динара	динара	
шљива 321.798	32.654.334	
другог воћа 345.792	5.567.965	
Свега 667.590	38.222.299	

Вредност средњег приноса воћа с једног хектара воћњака износила је динара:

у новим крајевима	414,41
у старим окупацима	373,06

Она већа релативна вредност приноса у новим крајевима долази отуд, што је тамо мање шљива а више другог воћа.

То се може лако видети, кад вредност приноса од шљива поредишмо с вредношћу другог воћа. Односна разлика између прве и друге вредности је:

у новим крајевима као 100 :	107,5
у старим окупацима као 100 :	17,1

Да би видели колико је од воћа остало за домаћу потрошњу потребно је, да се од приноса одбије извоз и да му се дода увоз:

Примос у 1893. год. извоз је :

шљива (сведено на суве)	2.565.750 тонара
јабука и крушка	350.416 "
ораха	34.312 "

Увозено је :

шљива	—
јабука и крушка	91 товар
ораха	5 "

Извозено је :

шљива	214.589 тонара
јабука и крушка	22.942 "
ораха	4.267 "

По томе, био је чист извоз

шљива	214.589 тонара
јабука и крушка	22.942 "
ораха	4.262 "

Кад се одбије извоз, онда остаје на потрошњу у земљи

шљива	2351.161 товар
јабука и крушка	327.474 "
ораха	30.050 "

На једног становника долази отуда у средњу руку:

шљива	104,46 кграма
јабука и шљива	14,35 "
ораха	1,34 "

Ради правилнијег поређења са извозом и ради константнога приближнога потрошња шљива у земљи, претворене су сиrove шљиве у суве, рачунајући 100 кгр. си-рових у 35 кгр. сувих. И, као што се види из горњих цифара: од оне количине која је остала за потрошак до-

лази просечно по 104,46 кгр. сувих шљива на једног становника. Како се суве шљиве у нас много не троше, то се може узети да је оно што је преко извоза остало у земљи, већином претворено у ракију.

И осталога воћа остаје у довољној мери за потрошак у земљи, премда производња воћа могла би бити куд и камо већа прена погодним приликама наше земље.

Ораха је релативно врло мало. Последња је томе лакомислена сеца орахових дрвета, која се за љубав не-сете спекулације шпри све јаче и јаче.

Слапојако предње цвире упућују нас у којим местима нала Воћарству да понапозно нарочиту ваљаву а и да пронасијмо о томе, на који би се начин Воћарство у нас могло још и боље развити.

Б. Д. Т.

САКОВ ПЛУГ

Чланку о „користи дубоког орања извршеног на време,“ печатаном у 42 бр. „Тезака“ прошле године, изнели смо најважније користи дубоког орања, којом смо приликом напоменули, да је у данашње доба, између свих плугова за дубоко орање, најбољесни и најбоља Саков плуг, или тако зпани „универзални“ — свеоштити — самоуправни плуг.

Због своје велике важности, коју Саков плуг у земљорадњи заузима јаско је распрострањен у страним земљама. На и нас од неког времена све више остаја, јер су се већ многи наши пољопривредници о важности њиховој уверили. Баш за то сасвим је оправдано да с њим маде боље и изближе упознамо наше пољопривреднике и да покажемо како с њим треба радити.

Делова плуга. Овај плуг израђује се у свима напреднијим државама где је машинска индустрија развијена, и састоји се из: *гредема, предплуга, цртача, раскопа, длачице, шана, рупца и кољечка* на којима има *јастук, длачице* и друге згоде, помоћу којих се у неколико уденава дубина и ширина бразде.

Слика 1. показује какав изгледа Саков плуг са пред-плугом.

Саков плуг

Предплуг служи зато, да пред цртом очисти коровљиву земљу, како не би коров сметао орању. Попресну траву са шљива заједно, скаљује у предупорну бразду коју одмах плуг за њим заорава тако, да јој се ни трага не види, те ће траву сасвим угуштити. Где су њаве чисте тамо ваља скинути предплуг.

Главине и јастук на кољечкама издигнути су, а сви остали делови плуга која не раде у земљи, начињени су од ковог гвозда, а они који раде у земљи од ковог те-лика, те се према томе плуг може обрађивати, ако би се итегод покварило, клепати и општити код обичних ковача.

Уз сваки плаг добија се по 1 резервни раоник и кључ, за одијање вида (шрапови).

Велесна тужина и црна алма. Плаг овај израђује се у више разних величина, према томе, за коју се културу и какву земљу нади употребити. Нихови су знаци (марке):

	D 14 M	D 10 M	D 8 M	D 7 M
Тежина у килограмима	154	114	110	100
Ово дубоко у сантиметрима	21-37	15-20	10-21	9-18
Цена у динарима	125	85	82	80

Ови се плагови могу узети и без претплаћа, онда је сваки јединица за по 8 динара.

Удешавање плага. Плаг има колекце, као и многи други плагови: за јастук је утврђен гредељ, по тако, да се може помоћу њега покретати лево и десно, спуштати и подизати, кад се жели: шира или дубља, дубља или плања брада, а кроз руду пролазе две округле дебеле шине које су крајина утврђене за осовину и које сабеде на место сабеде, избушене су и помоћу ових рупа покреће се руда лево и десно пореди одређена ширине браде. На предњем делу руде налази се један а на задњем два зачтика, за утврђивање гредеља с колекцима; на врху руде налази се једна тлоцедна кука с алком о коју се закачеши личић, који се налази на задњем крају оштриа, помоћу којег се узвуче запрека снага. Оштриа и предња део плага са рудом удешени су тако, да се у руду (ораву) не жора управљати ручицама, као у других плаговима, наравно, ако се плаг удеси како треба, и то двоје омогућава, да ови плагови може сигурно да се он и вишеинијати орач.

Осовине и колекца подизају се као код осталих кола, ради чега ваља посматрати тоциво, а том приликом треба подмалати и ово место, на које се гредељ налази.

Раоник и цртаљ ваља да су својим горњим деловима добро уташени у своја дежвита, а да се то постигне, меће се по један валин и то с доње стране гредеља по задн, а

с горње напред. Раоник се обично намешта тако, да захлада од дубине брадине $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$, а цртаљ тако, да ну врх буде испред раоника за 3 сантиметра и да је за исто толико сантиметра уздигнут — више од раоника. За њих пак, у којима би се нишло на камење или сличне предмете, цртаљ се спушта дубље, у равнину врха раониковог. Каква ваља да је положај раоника и цртаља, кад су они удешени за орање, показује слика 1.

Делови на плагу, који долазе у додир са земљом, и ако се у фабрици гачају приљезко, ипак се после извесног времена може десити, да се за поједина места лепа земља. Да би се и то избегло, добро је, да се пред свако орање, сви они делови истару што боље поскох. На и са свим новим плуг, многи претходно гачају или на тај начин, или га најпре вуче у нековито земљу, док се не очисти ваља, на га тек онда употребе за орање земље других особина.

Плагови су удешени за врло тешке, средње и лако земље, те зато и сваки од њих, према својој јачини, има и одређену (нормалну) дубину, до које најбоље ради. Колика је та дубина, поменуто је у почетку за све четири врсте плага.

Већа или мања дубина браде у границама нормалне дубине, постиже се подизањем или спуштањем јастука који је над колекцима. Промене које се овим постижу, ипак тако знатне, зато, што се тиме може подложан плагу само с једне стране. Да промене буду уочљивије, јаче, ако би то било потребно, ваља поред тога променити и положај левог топка, т.ј. треба га тако удесити, да осовина колекца заузме подложан праван кад је плаг у бради, а да се то постигне, ваља дежвити лево осовине подлин или спуштати.

Ако се подизањем гредеља не би могла добити жељена дубина, онда за мању дубину треба узети оба жедења — тлоцедна вадна позад између наужњег мања и гредеља који иду у сваки плаг, и то тако, да буду и одговарајућо дугачки. За овај циљ ваља виде (шрапове) на гредељу одити за толико, колико је то потребно. При увијању вида, ина се на то пазити, да се гредељ не одбие у страну и да подједнако налаже, јер се иначе гредељ не би могао сигурно да утврди.

ПОДЛИСТАК

ОКАНТЕ СЕ ВРАЧАРА!

(РЕЧ НАШИМ СТОЧАРИМА)

Један велики словенски научњак (Коменски) казало је на једном месту, што је који народ знао приловити, у толико је више образован. У том погледу ми свако са чин да се похвалимо, јер је наш народ и дан данас и сувише приловити. Приловити је његова традиционална особина; ово му се у души утврдило, помоћу предања, још у раном дошаћем васпитању; с њим он у гроб иде, јер га врло често шапшта. Ми ћемо имати приловце, да по који пут претресемо по коју народну приловити и швидко у којидо се ова са истином слаже, а овога ћемо приловити рећи коју у следећем.

Нашим сточарима дешава се често, да крава не да да се помаже или да је теле одоји; да се млеко при ваљено прогута или да се не подина како треба; да крава даје мало млека, или да је млеко по лаквоји рјаво (по-дево или криво). — Кад се овако што деша код крава, они мисле, да је то „чума“. И омак надне бјда на ону или ову ковшину, с којом су били у рђавим жинку. Да би се ствар исправила живе окупе или к враћарицама, а људи к врачарима. Та није то лака ствар кад се коме млеко

„одуме“; то није мала штета, и за то се у оваким приликама теле кућа узнемири. Врачарице и врачари гатају, да ће то и то ноћи (наравно за добру награду), а они то едено прилажу и по унутру раде, на у најнише случајева без икакве вајде. Нижа је познат један оваки пример: Једном угледном глди у Ресави краве на једаред престану давати млеко. Његова домаћица обиграла је скоро цео округ, издуби од врачарице до врачарице; и свици је поназ да ту ствар потрошила, на ипак не буде икакве вајде... А оваких примера има тако много, да су скоро заступљени у свакој сељачкој кући.

Питање је сад, да ли знаста може чинем да се одуше кравима млеко, као и да ли узето млеко могу врачаре до поврате? — Одговором одмах, да је и једно и друго апсолутно немогуће, и да је то цуца приловити, која је код нас наслеђена из даних давнина. — Не можемо спорити, да ипак могућни случајеви, да по нека кравиче да да код не „приче“ редуна или теле, као и да и претрпе у мучењу; тако исто не можемо порећи, да ипак могућни случајеви, да се по које млеко у ваљено прогута или у под-силану не поведе. Али ту није зрак ковшина са њеним члеме, нећ нешто друго. — Људи, који мање верују у приловити, а више у стварно знање, које је искуство стечено, тврде, да краве по који пут не одобравају, при мучењу, приласак и нама, ако се с нама не поштути благо, ако су гладне или ако их виче боље, јер приласта је истина, да је чак и човек у болести здрављан, а немоћи стоја; и да само оно лице можемо да придођемо за се ако се будемо према њему пријатељски и благо понашали,

За већу дубину, ваља поменуте клинове уместити спреда између плаужног ваља и гредеља. Да би од овог рада имало користи, ваља налити на то, да плаужица паше са табаном прилеже на вод бразде, јер ако плаужица паше ваља „на врх“ и ако се стражила до потплате уздиже, онда је знак да плауг није добро намештен.

Ширина бразде. Ширина бразде зависи од удаљена дежита (седења) гределеног од десног топка који иде по бразди; тј. у колико је гредељ ближи тоци, у толико ће бразда бити ужа, и обратно. Ово се постиже помоћу јастука на котелцама, који се може покретати на десно и на лево. Ширина бразде треба да одговара ширини раоника тј. ширини коју раоник подобраво одесна при својој покрету.

Ако се земљан капа нећа ширина бразде, може се додати још и продужавањем или скраћивањем земљаног данца на тегионе, на ком се за онај циљ налази обичајет мутер са правом.

Потискивање гредеља у страну да се тиме регулише ширина бразде, обично се не употребљава до једино у случају, кад пољетче има коси пољожај.

Ход плуга. Тоцима котелца ваља у орању да заузимају свакад усправан положај, да изаже право и да се са стране не тару. Тоцак који иде по бразди, ваља, по могућству да је што ближи левом дувару бразде — ледини, али да је ипак не додирује. Да се то удеши ваља руду помоћу избушења кружне подуге која кроз ову пролази спремају удесно или левом и утврдиши клином, који се за ову цел ту налази. И овим се начином може да управља — одређује — ширина бразде.

Да би рај у коме је јастук могао бити у усправном положају и да се не би напред повио, као и да руда неби надала на земљу, намештен је ланчић, који се означаје за куку на предњем крају — врху — гредеља; ваља налити да ланчић не буде ствине кратак, јер би се у том случају у руду, могао да прекне. Ланца служи и за то, да гредељ не спада приликом обртања плауга.

У почетку орања кад бразде нису одорале можемо плаугу дати по правилу одмах правца који је потребан за вељену дубину; при чему се тек другом или трећом браздом добија речена — одређена — дубина бразде. Да не би при том плауг врдио у лево треба по потреби скратити

на тако је и код стоке. Што краво често пута немају довољно млека, тоне има разних узрока, међу којима су најглавнији — *рђаво хранење* или болест. Ми нарочито истичемо рђаво хранење; јер је оно најчешћи и по најглавнији узрок ове. А што се пак млеко у неким случајевима прогута при парењу или не „поднесе“ само треба и томе има других узрока само не коминишићи сачина или прерипут комад лемне.*) Тоне је узрок обично нечистоћа и рђав суд у коме се млеко вари, а и рђаво сирење.

Болест се лечи, кад се одлине сви узроци, који су исту произвели. То исто начело вреди и за ове случајеве. За то козе крава не даје доста и добра млека, он нека се оваки врачари, на нека се постара да истог набаши што боље и што више храно: нека их држи у топлим и чисти стајама (копарима и јаровима); нека их свако јутро тимари; нека их поји два пута или три пута на дан чистом водом; нека редовно простаре чисту сламу у велике стаје; нека се с истих близо околди; нека им не ореди се и траце; нека млеко држи у чисти и калајанима судовима; нека сиритице чеље нећа; нека подругу млеко држи на умереној (сталној) топлоти. Ако оваки, да му је

лавај. Коси правац котелца може се према положају гредеља удешавати на једну или другу страну.

Последња бразда. Приликом изоравања последње бразде ако су оба тоца у бразди, треба дати тоцак спуштити толико, да с десним буде у једној равнини.

Самоуправљање. За време орања или плуговни, кад се удеши како ваља, могу да раде без придржавања и управљања. Орач може слободно да иде по нерадораним земљишту и одатле да посматра рад. Само на стрменити и каменити земљама, треба придржавати за рупце.

Самоуправљање узима се у случају кад се капа бразди води орачи тако да буде различите ширине, а то се врши тако, што се започи десни ланчић о кукицу која се налази испод средине накресних гредаца на гредаљу, а леви ланчић отпусти.

Гредаље и штрале. Без гредаља може се само плитко орачи, или кад се бразда води неопитно да преруће или кад је земљиште често — без корова; а без штрале не може се радити никад, пошто оно не узимајући у вид поправку орања, у великој мери допринише чувању плаужног тела. Оба дела плауга, нарочито штрале, ако користе су у томе што слажу смањивању запреке снаге.

Поред користи која се добја од Смањеног плауга у погледу дубоког и приличног орања, још је добра страна и то, што се докупљањем појединих додатака — делова може прокретати на десно и утробојача, водорача, врстич, прањач, оковач, екстигатор, солификатор итд.

Дво-браздњак. — Кад се капи за рад употребити дво-браздњак, онда треба довући само паше с две бразде, који треба утврдити помоћу два штрала за гредељ, где је био паше с једном браздом, и онда ће плауг изагледати као што слика 2. показује.

Слика 2.

крава болесна нека одмах позове обичајет жареног телчара, који ће му дати упутства, повољу којих ће што пре кралу излечити. — Кад се све то учини, онда ће се станае поправити и без врачара.

Приметно је нам можда који сточар, како и врачари могу по некада да помогну, на ће нам за доказ тога вестити и неки пример. Ми поново тврдило, да врачари влидохим врачанима никако не могу у овом погледу да помогну, а што се по који нут доси, да се случајиво после високих врачбина ствар доведе у редовно стање, то се има захвалити самој природи или томе што су случајиво узрци негде отиђени, а никако врачанима. На пр: Некој домаћини квари се редовно млеко, јер га кува у нечистом и некаланисаном бакару, она, незнајући за прави узрок, мисли да је то чине, па браце трчи з врачарици, која јој да упутства како ће да ради, па да јој се млеко не квари. Случајиво баш у то време дођу калајаније и село и она калајине бакара, после чега јој се млеко више не квари. Али она за оно веће да благодари калајанијама, већ врачарици. Зато *опште се врачари!*

Ст. М.

*) Да крави немају млека у Тешкију чине овако: Кад додича крава којој хоће да се учини врело раскривање, онда животиња пресе преко исте варању луту сличане (вомаје), гонорећа при том: „овоко од сад зналац твојој гадараци.“ Оно ради, да је млеко не види. Друго овог зналаца доведе негде малко мекче то и те, по ивицу.

Дво-брадњак захтева јачу запрежну снагу, а тога је много боље употребити га за орање угара и пред сејање за то, што се тада обично пилито ора, те се може употребити она иста запрега, са којом је вршено јесење дубоко орање. Овакв се начин добира дуго на времену.

Дво-брадњик напн стаје 40 динара.

Скарџанатор. Где је земља, која се има разорати тако збрста, да се обичним плугом не може разорати, тамо се употребљава плуг тако звани скарџанатор, којим се земља прво испара, па се за њим пушта обичан плуг за орање. Да не би куповао овакав плуг за овај циљ, може се помоћи у оваком случају кад нећ имамо Сакон плуг тиме, што нам ваља набавити само један део на место плуговог панја и уградити га помоћу шrafoва за грдељ Саконвог плуга, и тада ћемо имати скарџанатор (сл. 3.) за 15 динара, јер толико овај део плуга стаје.

Слика 3.

Подривач. Ако би се пак желело дубље орати од 37 сантиметара, колико се може орати Саконим плугом Д 14 М, онда се купу засебни делови, па се Сакон плуг преокрене на подривач, каквог представља (сл. 4.).

Слика 4.

Овај плуг обично се употребљава за разривање здравце истом брадњу, коју је одорао обичан плуг. Може да разрива здравцу око 10 сантиметара.

Засебни делови стају и то: панј са равником 17:50 а точак с ланцем за запрегу 18, свега 35:50 динара. — динара. — (Засебан једноставан подривач стаје око 100 динара).

Привок. Сакон плуг може да се преокрене и на прашак. Ово се постиже тиме, што се наручи засебан део — мотичице за прашење, — намести на место панја и осталих делова и помоћу шrafoва утврди за грдељ Саконвог плуга.

Засебни делови стају око 30 динара, док међутим прашак стаје 45 динара.

Оконач. Као год што се Сакон плуг преокрене на прашак тако се исто преокрене и на оконач — огртач.

Засебни делови оконача могу се набавити за 34 динара, сам оконач кад би се набављао стаје 65 динара.

Слика 5.

Експиратор. И у овакав плуг може се преобрути Сакон плуг кад му се претходно додаду извесни делови. Слика 5 показује какан изгледа Сакон плуг који је преокренут у експиратор.

Овај плуг употребљава се највише за пилито подоравање и мешање љубрета са земљом. Засебни делови стају око 50 динара.

Који би желели набавити Сакон плуг на под којим знаком и потребне делове за преобраћање ових и друге врсте, требао би да се обрати Српском Пољопривр. Друштву у Београду или његовим Подружницама. — Друштво врши набавке свију пољопривредних алати и машина за рачун појединих привредника, а оне им даје по цени коштања, а у своју корист не изналажуе ништа.

Нав. М. Радошевић,
оконач

НАПОМЕНЕ О ХРАЊЕЊУ И ЗАВИЈАЊУ СВИЛЕНИХ БУБА

Добро, здраво, семе, то је прва погодба на да се од јајета свилених буба може очекивати жељена корист. Такоме семе раздaje бесцелно сваке године Министарство Народне Привреде свима одгајивачима преко Српског Пољопривредног Друштва, те га отуд може имати сваки, који се за њ обрати поменутом Друштву.)

Далеко је боље, кад се свилене бубе гаје у мањој количини, јер се тада могу боље да исхране количном лишћа којом се располаже. Од десет грама семена свилених буба, може се добити преко 20 килограма мекхурака ало се буду хранале како треба, а толику количину буба може да одгаји свака ноде задружница кућа, те по томе, већу количину семена, од оне количине, не треба нико да тражи.

Да се као што треба исхране свилене бубе које ће се извести из 10 грама семена, потребно је имати најмање четири добро развијена бела дуда, са којих се може узрати 250 до 300 килограма лишћа и сибу (локал) која ће бити дугачка и широка по 4 метра а висока око 3 метра т. ј. да има око 45 куб. м. простора.

Треба напоменути, да се гађење свилених буба врши уопредо с развијањем дудова лишћа, па зато, ако би који добио семе пре него што дуд отпочне листати, потребно је да га чува у што хладнијој соби. Соба не сме бити влажна, а место на коме се семе чува, ваља да је сигурно, да га не би што општељо.

Соба у којој ће се гајити свилене бубе ваља да буде видна, сува, чиста, скоро окречена и промајна, да би у њу могао улазити здрав и свеж ваздух. Кад данн отопле, онда прозоре и врата треба држати отворена а да у том случају не би било јаке промаје, и врата и прозоре ваља чисте листати, нар. чаршавом, новачном и т. д.

Кад се свилене бубе гаје у мањој мери, онда за овај циљ могу послужити и астанд или даске положене на ногарица поред зида или по средини собе, а ако се гаје у већој количини, онда је боље за ову потребу имати креште (стезале), као на слици 1. То су, као што се види, десе на ногарица. Најзгодније су десе од трске, јер не сиречавају пролаз ваздуха и увек су суве, по тамо где нема трске, може се употребити и невизомљена слама, нарочито ражна,

*) Ове године разданаће по одобрењу г. министра народне привреде семе свилених буба и г. Мор. Тајланд трговца из Београда и го у окрицима друштвеним, крагујевачком, новачком и подградничком. Семе је набављено од Ф. Бертега из Вара у Француску, прво од њихве одрже. П. Тајланд ће откупљивати мекхуре у новачким окупацима.

a mogu se postaviti i od kavnog pruha, Lese su dugачke 2-5 a široke 2 metra. Njih treba namestiti na poprečne lesbe nogara tako, da se mogu lako skinuti i namestiti, i da im se prikladno hraneća buba može prići sa svih strana, jer se time znatno olakšava ceo rad oko gajenja.

Сл. 1.

За све бубе, које ће се извести на 10 грама семена, потребно је да имају до завршана 75 до 80 квадратних метара, т. ј. 15 до 16 теса речене величине. Како у соби обичне висине, могу на једном крову стати по четири такве лесе, у распалу од 0,5 м., то је онда за гajeње свилених буба добивених на 10 грама семена, потребно имати четири кровета.

Сав прибор за хранење свилених буба а исто тако и собу ваља одржавати у примерној чистоћи. Собу не треба брисати метлом, јер свиленим бубама штоди прашина, већ ову ваља покувати влажном крпом са свих предмета у соби, а ако је потребно и брисати, онда се патос мора покривити водом, да се прашина не би подизала.

Бад је соба за гajeње доведена у ред, а дуд се мекнутим радистао толико, да су му листићи величине никлоза петнаста, онда семе ваља унети у собу, на та метути или на сто, или на стелаж (кревет) пазени при том, да не буде у близини загреване или прозора осветљена сунцем. Тада, кад се семе унесе у собу, не треба да буде већа топлота од 17,5 степени Целзијевих (14°R), а после тога топлоту треба поступно повећавати за 1 степен, док се не достигне топлота од 23,5 степени Целзијева (19°R.) и сад таква топлота ваља да буде стална док се не изведу све бубе. Већа топлота не сме да буде икако ни за време гajeња свилених буба.

Само пак извођење буба, може да се врши на два начина, или се семе изручи из кутије у којој је добилено, на чисту хартију, или се изведе у самој кутији, ако је ова удешена тако, да је на поврлоциу разасерт тил кроз која бубе могу излазити.

Семе је у толико отвореније боје, у колико се више приближава доба извођења буба, а кад буде отворено плавасто-сиво, онда је то знак, да ће се бубе почети изводити наворо, обично још сутра дан.

Бубе се изводе обично изутра и по правцу највише око 7 часова. Кад се почну изводити, онда, ако се изво-

ђење врши у кутији, ваља на тил кутије метути неколико младих и неких дудових листића (сл. 2.) а ако се врши на табак хартије онда на семе треба метути парче тила, па на овај начин листића. Чим бубе осете свежак лишће, примеране глађу прећи ће кроз тил одмах на њ,

Сл. 2.

па кад се накупе, онда их, ако их има довољно, пренети заједно на чист табак хартије, а ако их има мало, што је чешћи случај, онда их бацати заједно с лишћем.

Другог дана изишли највећи број буба, тусеница, и њих треба све покунити, па их задржати за хранење, преневши их на чист табак хартије, а на тил попрх сежена метати омет лишћа да на њ настане ново изведене бубе. На тај начин ваља прикунити све бубе, које се изведу у току од 3 до 4 дана, на оне по партијама како су и извођење, метати на чисту хартију. Као год што се бацају бубе изведене првог дана, тако ваља бацати и оне које се буду изведе петог дана и наошје, ако их према другим партијама буде мало.

Не ваља никад здружавати бубе изведене једног дана с бубама, које су се изведе раније или касније, јер се у тој случају оне не би могле развијати појединачно, а после док би једне снажале, догле би друге, које су прерањале или које ће тек снажити, прерањале преко њих, те би их тако узвемисрале, а то би им јако ударило.

Пре него што се приступи самом гajeњу свилених буба, потребно је, као што је поменуто, пообринути се да се за исхрану свилених буба има довољна количина лишћа, како би им се храна подлагала свагда на време и колико је то потребно, и да лишће буде добре квалитете.

Имајући на уму горње податке о количини дудова и лишћа која је потребна за исхрану свилених буба изведених на 10 грама семена, могуће је снагом да одреди колико му према броју дудова треба семена свилених буба, на према време, века и удеси гajeња.

Лишће за хранење свилених буба треба брати усавро по рађању, изгрелу суца или наскоро по заходу суца. Ако се бери за време жете, онда се брзо загреје и сипри, а ако је сочно и мекнато, онда се може и узвездати, нарочито у случају, кад се не чува у таквом стању. Лишће за овај циљ ваља да је здраво, отворено зелено, ланцете (светло) да је суво и чисто од прашине. На то се мора особито пазити, јер од мекрот и хладног лишћа добивају бубе пралин па ма докле и само један оброк таквог лишћа. Кад се хране лишћем узелим и прашиницим, изубе лабирно вољу и постују неведасе и треме, да су због тога јако складе побољшавају.

Лишће не треба давати бубама одмах чим се узбере, већ након 5 до 8 часова по брању. Нишад и ни у ком случају, не треба чувати лишће у локалу (соби) у коме се гaje свилене бубе, јер би се време због испаравања влаге из лишћа влажно вадух у соби, што би могао утицати рђаво на бубе. Отуда је потребно, да се лишће чува где год подиже од локала у коме се бубе гaje, а само по малу количину лишћа треба уносити у тај локал и то на пола часа или један час пред хранење, да у добу хранења не буде ни топлоте ни хладноте од топлоте која је у локалу. На сваки начин пре хранења, лишће мора бити добро прерањено, јер каљаво, прљаво, прашинито, хрпасто и увело лишће утиче врло штетно на бубе.

У разном узрасту дана, на шта више и у једном узрасту по различних доба, бубе једу како кад, некад мало, некад много, а некад нимало. Тако у почетку једу мало, затим све више и напне, па потом, у колико се више прилагођавају снамању, једу све мање и мање, а пред само снамање — не једу нимало.

Приложена таблица показује количину лишћа која је потребна за исхрану буба изведених из 25 грама семена (1 унце), те је отуда лако рачуном наћи потребну количину за један дан и за цело храниње према количини семена коју употреби за гајење:

Дан	I узраст	II узраст	III узраст	IV узраст	V узраст
1	0-35 к.	1-68 к.	2-80 к.	9-10 к.	16-80 к.
2	0-56 "	2-80 "	8-40 "	14-00 "	25-25 "
3	1-12 "	3-08 "	9-10 "	21-00 "	39-20 "
4	0-63 "	0-84 "	4-90 "	23-80 "	50-40 "
5	0-14 "	— "	2-80 "	— "	75-00 "
6	— "	— "	— "	2-80 "	91-00 "
7	— "	— "	— "	— "	84-00 "
8	— "	— "	— "	— "	61-00 "

Од дана извођења буба на док се не завлају, ваља да прође 28 до 33 дана, по ако се рђаво хране, онда кашто до завлајања може протекти до 40 па и више дана, што ни у кој случају није добро, јер зато, што се тада узалуд троше многе надишце, а друго, што је сумњиво, да ће се бубе тако храниће и развити као што треба. Зато, да би гајење снамањих буба било правилно, преко је потребно постарати се, пре свега за то, да бубе никако не гладују. Да се то постигне, треба бубе, чим се по извођењу накупе на лишће положено на тла, и пренети на чист табак хартије одмах пахранити *сигно мексикански лишћем*. Лишће за овај циљ кришке се на чистој дасци отвори на пожељ од прилаге као кад се кришке дуван. (сл. 3.) или кад се

Сл. 3.

режу резаницом за чорбу. У колико су бубе веће у толико и лишће ваља кружније кришати. Тако крижано лишће ваља давати бубама све до третег снамања, а од тога доба, може им се давати и цело лишће.

При храничењу снамањих буба ваљати, да се лишће даје у довољној количини, како не би нимало гладовале, јер то има велика значаја не само на њихово здравље већ и на коштину мехурица. Не при томе не треба подлагати и сувише велику количину лишћа, јер би се оно на тај начин некорисно употребљавало, а сем тога, могле би проша-

насти и многе бубе, нарочито кад су мале, ако би биле испод подебелег слоја лишћа, пошто би се тада морале угушити. При том ваља имати у виду, да ситно крижано лишће брзо веће, те је зато потребно да се бубе хране чистије по омање.

Од извођења буба из семена па до завлајања и мехурика, ваља да протече, као што је пожељно око 33 дана. За то време оне имају четири пута да промену, пресушу своју кожу, јер свака буба за шеснаесат број дана израсте толико, да јој кожа постане тесна, и да је з тога, да би се и даље могла развијати, мора новом замкнати, т. ј. мора се пресушити. Да би могла добити другу, нову кожу, мора провести 18 до 30 часова у *потпуном хладу* и чисто као у неком мртвачу, сну. Тада се стрављивом телом својим припије за постелеу, лежиште, на коме је, а средњу тесла и главу подигне у висину. То миховале буба зове се *снамање, преселачице или мена*, а доба од једне снамања до другог, зове се *период или узраст*. Отуда цело животно живљење бубе може се поделити на *пет периода или пет узраста*.

Бубе изведене једног дана, ако су здраве, морају снамавати једног и истог дана, т. ј. морају стару кожу замкнати новом у једно и исто доба. За време кад мењају кожу, кад снамају, не смеју се хранићи ни у општо узгнемнати, нити се чистије постеле испод њих, јер би се тада могле покренути с места, па се не би могле пресушити с тога, што у том случају немају зашта да ашну тврде кожу, из које треба да се изваду.

Прво снамање, прва мена, почиње 5. дана по извођењу и траје око 24 часа. Пред оно, као и остала снамања, бубе, како што је поменуто престану јести, подигну главу у вис и у том положају остаду цео дан, т. ј. за све време снамања. Пошто добију нову кожу, по снамању, онда неко време проведу у миру, одморе се, па затим отпочну понова јести. Након три дана после тога, шау у друго снамање, које траје око два дана (24 часа). Треба мена почиње као и код првог снамања истог дана, по тада снамају нешто више од једног дана. У четвртном узрасту, периоду, проведу пет дана, па затим пређу у четвртог снамање које траје читав дан и по (36 часова). У петом узрасту бубе проведу 8 до 12 дана, па се затим завлају у мехурик.

Кад се бубе хране као што треба, то ће оне расти брзо, због чега ће сваког дана требати места све више и више. Гачије смо већ казали колику је површину потребно имати за исхрану буба изведених из 10 грама семена а сад да показемо како *више бубе разредити* на да свака од њих може имати довољно места за развијање.

У првом узрасту, периоду, кад су бубе врло мале, могу се оне разредити колико је то потребно и удесним храничењем. За овај циљ треба ситно искрижано лишће подлагати више по крајевима хартије на којој су, исто ли па бубе, па ће се тако саме разредити.

У другом и трећем узрасту бубе се могу разредити тако, да им се ради тога подлаже цело лишће, па кад на оно пређу, онда их заједно с лишћем пренети на чисто хартију, али је боље, и брже се разредују, кад се за овај циљ употребити *пропретана хартија*¹⁾. Пропетане бубе с једног места на друго рукам, није добро, а у том случају, и поред најбоље паљне, бубе могу да се паљиче, а оне лако пате на често и утину и од најмањег притиска. Употребом пак пропретане хартије разредиване буба врши се врло лако, и што је главно, може се знатно олакшати и чистиће постеле.

Пропретану хартију за ову потребу може снажи сам да начини и то на врло лак начин. Хартију треба пресавити много пута, онако, као кад дела правне „хармоније“ или „лемену“, па отворе, према узрасту буба изрезати ножицама. Док су бубе мале, и отвори ваља да су малени, а кад одрасту, ваља да су већи. Отвори треба да су нешто

¹⁾ Може се у поједи употребити и исплетена мрежа од танка савица мрежа за хватање риба.

већи од добљене буба, јер ако су исто тако велики као и бубе или ако су ужи, онда би се могле попредати о шпоре инаше хартије.

Разређивања буба и мешања, чишћења постеле помоћу ове хартије, врши се овако: Кад је већи део буба претрнуо сивање и зашао у други узраст, период, тада на њих ваља пригнати положај прорешетачу хартију (исто као и тид приликом извођења буба), на овог положаја ситно искршава лишћа. Кад потпуно повећа количина буба пређе на свежу храну, то их заједно са том хартијом треба пренети на ново место, а на бубе које су заостале, метути прорешетачу хартију и на ову разврстати ситно искршава лишћа, на кад бубе пређу на лишће, пренети их на ново место, као и у првом случају, заједно са хартијом. Тако се од једне партије буба добијају две партије, т. ј. бубе су разређене, јер на овај начин добијају још један пут толико места, колико су га имале пре тога.

На случај да код дача не треба бубе разређивати, али је потребно да их се измени постела, онда и у том случају ваља радити као што је мало за рече, с том само разликом, што онда ваља дачекати да на свежу храну пређу све бубе. То биња од прилике за 1 сат. Ако после овога добра бубе не би прешле на свежу лишће, онда их треба бацити заједно с постелом, јер су такве бубе на сваки начин нездраве.

Прорешетачу хартију не треба више употребити но само за једну годину, и то у случају, кад су све бубе здраве. Оне пак ваља, на којима је у постели нађено болесних буба или који су употребљени за замену оних партија у којима је било болесних буба, треба одмах спалити заједно с постелом.

У погледу мешања, чишћења постеле и разређивања буба, ваља имати на уму ово правило: Постеле треба изводити по могућству што чешће а бубе разређивати у довољној мери, да се могу развјати, т. ј. да се ни мало не претешују, али при том не треба ити тако далеко, да једна од друге буду и сунше удаљене, јер тада пропадну многа храна, с тога, што бубе немају количину, лишћа а нарочито по местима где нема буба, не могу употребити.

У првом узрасту, периоду, бубе су малене, због чега избегавају и мало нечистоте, те им отуда постелу не треба ни мешати, и код не зају у другу мезу; за време другог узраста, ваља им постелу променути два пут и разредити их помоћу прорешетача хартије сваког јутра, изумирајући дана кад ће спалити¹⁾ У добу четвртог узраста, треба им постелу променути три пут, а у добу четвртог и петог узраста сваког дана по један пут.

Сем мешања постеле и разређивања буба, потребно је после сваког спавања бубе још и *издржавати*. За овај рад, треба поменити још од другог спавања, мене, све оне бубе, које се раније пробуде, (уздихну је добра половина) пренети на засебно место, а остале оставити где су. Преспавене бубе на чист табак прорешетаче хартије преставају врву храну, а оне које ће се пробудити после неколико часова, које такође треба помоћу прорешетача хартије пренети на друго место, имају ваљати као друга партија. У колико одржавати у овом послу буда нечисти и смренији, у толико ће му бити јаче одмакнати даља рад овог храњења, јер ће бубе једне партије спалити и будити се у једно исто време, на ће се после и занити заједно. Нарочиту пажњу ваља обратити бубама у добу последњег (петог) узраста да никако не гладују и да се бриљаво уклањају све болесне и суншаве бубе.

При крају петог узраста, бубе, као и пред свако спавање преставу јести, избегавају храну па и бетају подале од места где се она подaje. За такве бубе ваља се да су савише јер су стигле за спавање. Оне ипак не расту, на зреле јер су стигле за спавање. Оне ипак не расту, на зреле јер су стигле за спавање. Оне ипак не расту, на зреле јер су стигле за спавање. Оне ипак не расту, на зреле јер су стигле за спавање.

главу, тражећи место где би се могло завити, на направиши ово, наброје се отпочну и завјати. Зато да би бубе накле одмах себи угодно место, треба им још израшије припремити чаурице по могућству у другој соби, од материјала којим се раснолаже (круте сламе, багнетско мегле, брезових отавака столарских шушака, грама ит.д.) на начин као што показује сл. 1. Ако би се чаурице и храњење онда прешти на истом претету на коме су бубе и материјал за завјеса ваља посидити бубе и наместиати материјал за завјеса ваља тако. Да има места и за спаватије хартије и бубажа. Бубе и онде треба хранити, јер међу зрелима има и таквих које још траже храну. При правању чаурице нарочиту пажњу ваља обратити на то, да место за спавање буба не буде тескобо јер би се тада добијале *дојке*, *диотруки* (дупли*) *мехураи*, т. ј. мехурици у којима има по две или више лутка. Са оваких мехурака не може се сипла одмотавати а ипсу добри би за провијавају семена, јер се запашао, да се код буба та склоност, да се заливу у дојке, преноси и на даље потомке.

Ако су бубе потпуно здраве, престајући одмах изводи основе за свој мехурак (чауру, кован) чим наљу место. Та је основа сивљаста паучина тако зван *чм*. Њоме свака буба ограђује место у коме ће се занити у мехурак који обротно прави из сивљених коваца. Кад заради основу, онда последи пут истрти и осталу нечистоту, на се затим отпочне наброј зашита. У почетку је на мехурак само танка наплата, те се за то кроз њу буба може видети, а позније наплата је све дебља, да се и буба не види. Буба се потпуно завјне тек после 3 до 5 дана, што зависи и од топлоте собе (топлота треба да је 23.5° Ц) у којој се бубе завјати. При крају завјања бубе у мехурак, буба се претвори у лутку. По томе, што је бубама потребно 3 до 5 дана, па да се потпуно завјне, с чаурице не треба их спидати пре 7, 8 па и 10 дана, по завјању. Да би се пак знало, јесу ли мехурици потпуно готови, да се могу посидати с чаурице, добро је, ако се прорезу 1 до 2 мехурица од оних који су се завјали најраније, па, ако је лутка бела, а кожа је при том мекана, онда је преко потребно пречекаати још дан два, управо докле, док лутка не постане црво ирва. Лутка у потпуно израђеном мехуру кланара као *жегра* у зрелом бадему или сему у врсту.

Бербу мехурака с чаурице ваља прешти смотрено, ве треба их притискати ни бацати с висине већ их на сто или сталек подлати у танком слоју. То је потребно с тога, јер би се сивне лутке, чија је кожа још нежна, могла распући и по мехурама рашети сва њихова садржина, те би се тако многи мехурици могли покварити.

Мехурици у којима су лутке још живе, не треба држити у додебни слојевиња, јер се тада брзо загреју, па могу да пређу у трудење. С тога, ако се жели сивља с њих одмотавати за домању потребу, треба их увршити што пре, да не би излетели денитри који постају од лутана, те би се тако нагривање мехурака онемогућило одмотавати сивља. А ако ће се продати, онда с продајом ваља похитати још док су лутке живе, јер су тада мехурици и *најтежи*.

Било да ће се мехурици употребити за домању потребу или за продају, ваља пре тога очистити сваки мехурак, т. ј. са сваког сивдати паучинасто наплата, *чим* дотле док мехурак не буде потпуно гладан, на их затим сортирају по својој квалити у три класе, овако:

У *прву класу* имају се уврстити сви леви, здрави тврди и чисти мехурици (не смеју бити прљави ни мало) и сви чисти и тврди мехурици чије су бубе накле од *пречавање* (кречава болести);

У *другу класу* имају се уврстити сви слаби, мекани и мало прљави мехурици, као и они, чије су бубе патиле од *самољивости* (самољивости) и тако зване *дојке* т. ј. мехурици у којима има по две или више лутака; и

У *трећу класу* имају се уврстити сви врло прљави и мекани мехурици, који могу уврљати и друге мехуре. То су уопште врло лоши мехурици.

¹⁾ Ово важи и за остала спавања.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА У НИЖОЈ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

(ПРЕГЛЕД СВОЈЕ ВРЕМЕНЕ)

„У програму за нижу основну наставу ја нигде не налазим ја Пољску Привреду, а, по моме мишљењу, то је тако значајан предмет, да он изоловано треба да заузме достојно место међу другим предметима у нашој основној школи.“

Ето те је речи пре неки дан изговориле данашњи г. министар просвете у разговору са уредником једног нашег стручног листа, а то нам је и дало повода да говорим питању посебно о неким редкама.

Оно, за чим је Пољопривредно Друштво давно тежило, оно што су сви пријатељи Пољске Привреде желили: а на име, да се теориска и практична знања из својих грана Пољске Привреде, почну давати у душу нашега народа преко основне школе, — ево где се примиче крају извођења. Данашњи г. министар просвете, да би оставио доследан своје уверење, није је у договору са г. министром народне привреде, одредио нарочити одбор, који је састављен из наших признатих привредника и педагога. Да ово ништа не проуче и поднесу* му своје мишљење о истом.

Пошто је, да је наша доминација, по климатским односима, по природи и положају земљишта, врло погодна за рационално обрађивање. Наш углед у богатству пеће воћи да подигну равнотежу економије, јер их тако рећи још и нема, по нашем гледанију. Наша се држава још рачуна као чиста земљорадничка, па као од такве свези с природом очекује, да се у том погледу, што боље успори. Признати мерило, да смо се у овој правцу преко свега заузимања нашег Пољопривредног Друштва, според мишља, тако, да смо се, у виду од толико година, врло мало помалих напред. Шта је о овоме био главни узрок, и да кога је била кривица, неможе за овај пут да истражујемо. За сада морамо да будемо задовољни тим, што су данас Пољској Привреде у Србији почели да подмлађују своју највишу свирку меродавни експерти нашег државног органа. Да је среће, да је јачко чинио раније, ми би данас, у том погледу, били равни ако не Француској, а ово сигурно Угарској.....

Програм за ниже основне школе, и ако је пре неколико година прихватио неке измене, ипак је претрпел старина за живот бескорисним. Он страшно интересна ум децији, без никакве стварне користи и потребе. То признају скоро сви наставници наших основних школа. То признају и људи, који су посвећени у живот наших основних школа. На кад је тако, онда је потребно, да се томе јави што пре стане на пут. Потребно је, да се наше основне школе тако реорганизују, како ће своје циљове што више и што боље поучљати онема, што ће им у животу по највише требати. У тој неми треба данашњи Програм за ниже основне школе што пре, ако не по основа измении, а оно га искористити тако како ће од истог имати више користи и школа, и ученици, и оштина, и друштво, и држава. То су меродавни издаци и данас су на првом месту указани претом на потребу ученика Пољске Привреде у нижој основној школи.

Ми не знамо какав ће програм у овој погледу заузети мало час посетити Одбор,* који је одређен да ону стару спедијалну проучи, а и не желимо да ми се на крају намеће, али не дај, да у прилог поновљених решења овог, по наш народ тако важнок питања, и им новесемо наше мишљење.

Знамо је, да је огромна маса наших ђака ниже основне школе, састављена из чиста селачких синова. Велика ве-

ћина од њих остаје, после завршеног школовања, да ради земљу и гаје стоку, у велики случајева онако како су њихови стари радил. Време је дакле, да се од те традиционалне забуде одрвате. Поред државе и Друштва за то је најповољнија школа. За то је и потребно, да се тој делици стелачким синовима, почне још за рана давати у душу знање, да се земља може боље и савршеније обрађивати, но што су то њихови стари знали. Крајње је време дакле када селачким бацићима, свим српског језика и рачуна, треба на првом месту предлаати Пољску Привреду. Не велико, да остале предмете треба сасвим истиснути из и. основне школе. Не, они су потребни ипо у нашим обичај и подесијем обичај. Селачко дете учи земљовне три године, учи ипо поновити за годину (3), учи још неке друге предмете, но та све, пошто знаје из основне школе, и даги се рала и мотике, заборава као да није на учили.

Ну ако се не жели, да се Програм за и. основне школе тако измени, да све наше селске основне школе имају карактер малих пољопривредних школа (што треба да буде), онда смо ми за то, да Пољску Привреду треба да изауговују бројни трећег и четвртог разреда и. основне школе, и да се предаје са исто великим бројем недељних часова.* Ну пошто су бројеви недељних часова попуњени другим предметима, и, пошто је број недељних часова тако велики, да је немогућно, да се овај нови предмет дода ни уметне, то је неминовно потребно, да он — док не дође време да се данашњи Програм за и. осн. школе из основа измени — за сада истине који неопотребан предмет. У том случају, по нашем мишљењу, Пољска Привреда треба, на првом месту, да замени та. Познавање Привреде у и. осн. школама. Та су два предмета и знање слична, па може, без велике штете, заменити један другог. Поред тога ми и не увиђамо тако велику потребу онаког познавања природе у основним основним школама. У њему има ствари, које сеоска деца знају боље од књиге да ошину, а има и таквих, од којих деца неће никад у животу имати користи. Питамо само, какве користи има селачко дете, што, рецимо, учи о вишњем слону, или о брадвичким мајмуњима, или о афричким капилама, или — на послетку — о нашим четвенима, испшадима, курајцима, и др.? — Према данашњем Програму за и. основне школе Познавање Привреде предаје се, у трећем и четвртом разреду, само са по два часа недељно, а тај је број часова недовољан, да се Пољска Привреда изучи у најпотребнијем обиму у основној школи. Даље потребан је већи број часова. За то би, по нашем мишљењу требало, да се у корист имену, у оба разреда укључе по један час гимнастике, а у четвртом разреду, да се укључе словенски језик, као по све неопотребан селачкој деци. Гимнастика је у основној школи сведена на играње, а то деца сваки час практикују. Поред тога, зар рач у школској градини није гимнастичка? — На тај би се начин Пољска Привреда предавала у трећем разреду са по три часа недељно, а у четвртом са по пет часова. А колики број часова био би доста да се овај предмет изучи, и теориски и практично, у најпотребнијем обиму. — Тако би само могло да буде, што намаш веде, и ипак сити и оше на броју.

Ну да би се овим предлогом постигао стварни успех у и. основној школи, потребно је да се исти изучава у трећем разреду ише теориски, а у четвртом ише практично. Без практичне, на којој ће ученици имати прилике, да одмах примене оно стечено знање и да се лично увери о могућности истота, неће овај предмет предети ништа. То се може довести, да се ипак предаје ише теорија, а дели, с пролећа и с јесена, ише практика. Или ако не тако, а оно би могло, да се исти предмет предаје у трећем ра-

* Комисија, коју су г. г. Министар Нар. Привреде и Министар Просвете и Царина Николао споразумно одредили да крозуч истраже о измении програма за нижу привреду у основ. школи предложе је Министру Просвете и Царина Николао, да се овај предмет укључи у три и четвртог разреда ише основ. школе, али Глав. Просв. Савет није то усвојио.

* Мислио омакнати још. Још 1885 године Комисија, којој је поверена била израда програма за нижу привреду у основ. школи предложила је Министру Просвете и Царина Николао, да се овај предмет укључи у три и четвртог разреда ише основ. школе, али Глав. Просв. Савет није то усвојио.

Нова Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — Закупљена г. Милоја К. Спасића, учитеља из Рековаца у срезу једанаког округа моравског, у прошлој години образована је Подружница овога Друштва под именом „Левачка Пољопривредна Подружница“ са седиштем у Рековцу.

Испрвен је избор привремене подружнице Управе у коју су ушли: за председника г. Милоја К. Спасића, учитеља рековачки; за благајника г. Андра Цветковић, трговац из Рековаца; за деловођу г. Арса В. Поповић, учитељ рековачки; за одборнике: г. г. Вуле Поповић, свештеник, Сима Петрић, трговац и Петар Коларић, земљоделач, сви из Рековаца и Мијалко Јазаровић, тежак из Лојнице.

Привремена Управа израдила је Правила за ову Подружницу, која је збор одобрио. Правила су послата Српском Пољопривредном Друштву на одобрење с молбом да подружницу прихвати у свој састав.

Жељико повој Подружника напретка.

Нова Подружница Управа. — На редовном годишњем Збору „Моравачке Подружнице Српског Пољопривредног Друштва“ која је држан 10. јануара ове године у Ивањцима округа Ужичког, поред осталих послова који су на онеме збору посвршаних изабрана је и нова подружница Управа у коју су ушли: за председника г. Миљко Савић, економ из Свентигде; за деловођу г. Милутина Галавић, економ из Гајнице; за благајника г. Светозар Вуковић, трговац из Ивањца; за одборнике: г. г. Миљко Јевковић, економ из Приграда, Радојина Јеремић, трговац, Јован Ајдачић свештеник и Благоје Луковић трговац, сви из Ивањца и Драгутин Поповић, тежак из Свентигде; за земљеник: г. г. Галино Цвирић, тежак из Кушина, Радојко Миленковић, економ из Глењце, Димитрије Милутиновић, тежак из Придворице, Светозар Ристић, тежак из Ровца и Бого Богдановић, земљоделач из Свентигде.

Ново Подружница Жичкој. — Изјављују у виду да ће Пољопривредна Подружница Жичка потпуно моћи привести у дело програм свога овогodiшњег рада сазно у том случају, ако јој се пружи и потребна новчана помоћ, одређена је скупућина срезва жичког Подружника 300 динара помоћи у циљу унапређења Пољопривреде у срезу жичком. Благодарношћу члановима скупућине на овој даржљивости а у раду се, што се Подружника Жичкој из године у годину поклања све већа пажња и збољаше унаша потреба што обилнијег рада на унапређењу наше заупштене пољопривреде. *Вл. Ђ.*

Главни скупи Пољопривредне Подружнице Жичке — држан је 30. јануара у Краљеву. На скупу је решено да Подружника и ове године продају свој рад на ширењу савршених пољопривредних справа и унапређењу пољопривреде по свима грамама. Нарочито је истакнуто жеља, да Подружника приреди ове године у Краљеву окружни или бар среску изложбу стоке и воћа. Да ли ће се ово моћи привести и у дело, зависиће од материјалних средстава, с којима ће Подружника располамати, а у главном, да ли је је у томе потпуноли срез и округ. — За тим се преха чл. 12 правила приступило избору нове управе. Изабрани су: за председника г. Стеван Савић, трговац, за потпредседника г. Владимира Ђорђевић, наставник Ратар. Школе, за благајника г. Јоца Марковић, економ Ратар. Школе, за секретара г. Жинојин Поповић, учитељ, осн. школе. У одбору су, поред досадашњих 6 чланова, којима рол није отежао, ушли још г. г. Милан Бољачић, економ из Грдине, Мила Гвозденић, тежак из Крушевца, Димитрије Јонановић, механџија, Петар Богачић, трговац, Милан Колачевић, лекар, и Јеврем Златић, трговац из Краљева. Пошто је досадашњи одборник г. Јоца Марковић изабран за благајника, збор је место његово потпуноли избором г. Владимира Кушаковића, наставника Ратар. Школе. Опакли састав Подружнице Управе утирђује нам наду, да ће По-

дружника живо разнати свој рад на унапређењу привреде овога краја. *Вл. Ђ.*

Нов члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Мика Спасојевић, економ из Шапа, изводе је унести свога оца пог. *Вулоја Спасојевића*, бив. трговца из Шапа за члана добротвора овога Друштва са улогом од 500 динара. Улог је положио одмах управившу добра српског пољопривредног друштва у Шапцу. — Хвала му.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Риста Вадемаћ, управник града Београда, уписао је *Густаву Катарињу Тучковић* из Крагујевца за члана помагача овога Друштва и улог одмах положио. — Г. г. *Гвозден Поповић*, казеница из Београда, *Марко И. Поповић* — *Липови* из Града и *Ново Коларић*, *Марко С. Сари* са Ђуботиња у Црној Гори, изводеди се унести за чланове помагаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 4 динара. Улоги су положени другтвеној благајници. — Хвала им.

Члан утемељач. — Г. Стеван Тодоровић, професор у пензији из Београда, израдио је слику Св. Краља Милутина, која вреди преко 100 динара, и положио је Српском Пољопривредном Друштву, за повој дуве свога сина Милоша.

Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва, ценећи високо ово даржљиво г. Тодоровића, у својој седници од 18. пр. месеца решно је: да се пог. *Милоша С. Тодоровића*, упише за члана утемељача овога Друштва.

Нова Подружница Управа. — Грочанска Подружница Српског Пољопривредног Друштва, 11. ове месеца држала је свој годишњи скупи у Грочци, на коме је поред осталих послова, које је свршила на томе скупу, изабрана и нова подружница Управа у коју су ушли: за председника г. Срећа Стевановић, трговац; за потпредседника г. Ђукио Ђорђевић, економ; за благајника г. Тасице Васељ, економ; за секретара г. Милоша Јонановић, трговац; за одборнике: г. г. Вуја Душковић, економ и председник општинске, Милутин Ивањкић, трговац, Милош Марковић, пензионар, Душан Матић, олачар, Никола Петровић, конач; за земљеник: г. г. Милорад Живановић, економ, Милита Абрамовић, индустријалац и Цветко Настив, економ, сви из Грочце.

Нова Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — У Батуну срезва и округа позарачаког, 28. прошлог месеца, образована је Подружника, која ће носити назив „Стишка пољопривредна подружница за Батуну и околину“.

Ова је Подружника 11. ове месеца држала свој први главни Збор, на коме су пославани ови постова:

1. Прочитана и одобрена Правила за ову Подружницу.
2. Изабрата подружница Управа.
3. Упис у чланство и помагаче унесен улога.

У подружничку Управу ушли су: за председника г. Ђубомир В. Симоновић, учитељ батунски; за потпредседника г. Светозар Бухић, свештеник из Батуну; за благајника г. Стојана Јазаровић, земљоделач из Батуну; за деловођу г. Живан Марјановић, писар општине батунске; за одборнике: г. г. Алекса Невкић, економ из Великог Села, Јован Десимировић, свештеник из Малог Црњака, Ана Дабић, трговац из Буте, Јован Милошевић, Димитрије Радивојевић, Милан Милетић, Стојан Обрадовић и Сана Стојановић, земљоделци из Батуну.

Правла ове Подружнице послата су Српском Пољопривредном Друштву, с молбом да их одобри и прихвати Подружницу у свој састав.

Жељико младој Подружници да постигне свој циљ.

Нова Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — На дан Св. Саве (14. првог. месеца) основана је у Грделици срезва видвањачког округа широтског Подружника овога Друштва, под називом *Грделичка подружница српског пољопривредног Друштва* са седиштем у Грделици.

На том скупу, изабрана је привремена подружњика управна, првиш упис у чланство и усвојена пројектована подружњика правила.

У привремено подружњико управу ушли су: за председника г. Аранђел Маринковић, тројак; за потпредседника г. Никола Рањачић меканира; за благајника г. Павле Медвћ, председник општински; за чланове управе: г. г. Пеша Минаш, кафеџија; Иван Ђорђевић, земљопед; Станојко Бошковић, тежак; и Димитрије К. Маринковић, резервни официр; за посланошу г. Ва. И. Јовановић, учитељ.

Правила ове Подружнице послата су Српском Пољопривредном друштву, с молбом да их одобри и Подружнику пружи у свој састав. Кад Друштво одобри правила и врати их подружници, сазваће се збор да усвоји изјавне и доцне правила, ако их буде утврдило друштво, којим ће се приликом изабрати и стална подружњика управа.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Г. *Лазар Јанковић*, учитељ из Кнежевске среза малоског округа пожарничког и *Милош В. Трибуновић*, тежак из Болеча среза трочинског округа Подунавског, изабрани се уписати за чланове помагаче овога Друштва са улогом од 4 динара. Улоге су положили.

— Заступањем начелника среза тимочког г. В. С. *Митровић*, општине: *Кралево-Селска, Овчанинска, Ново-Коритска, Селска, Мило-Возрека, Баранска, Врбачка, Мариновачка, Трновачка, Дабелинска, Кожелска и Језовачка* у срезу тимочком, уписале се за чланове помагаче Српског Пољопривредног Друштва са годишњим улогом од по 4 динара; улог за 1898. годину положише су срезском начелнику, који је исти одмах послао друштвеној благајни. — Хвала им.

Личне вести. — Указом Његовог Величанства Краља од 19. овог месеца одликовао је *Ордемом Тимокског Крста првог реда*, епископ жички г. Саво, почасти члан српског пољопривредног друштва. Указом Његовог Величанства Краља од 19. одликовао је *Ордемом Белог Орла четвртог реда* а указом од 20. ов. месеца поставља за члана Државног Савета Његово Превосиштенство Архиепископ г. Димитрије, члан државног савета у пензији, члан уметелач Српског Пољопривредног Друштва.

Указом Његовог Величанства Краља Србије, Александар I. од 22. ов. месеца одликовани су: *Ордемом Тимокског Крста првог реда*, председник министарског савета, министар иностраних дела г. Др. Владимир Ђорђевић, почасти; *Ордемом Белог Орла четвртог реда*, г. Илија Маргетовић, министар у пензији, *Ордемом Тимокског Крста четвртог реда*, г. Антоније Бајковић, алнарзав из Малог Цриња и *Ордемом Св. Саве четвртог реда* г. Атанасије Георгијевић, секретар конвентарије у пензији, уметелач; и *Ордемом Тимокског Крста четвртог реда* г. Др. Марко Николић, управник хемijske лабораторије при царинарници београдској, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Указом Његовог Величанства Краља од 22. ов. месеца, постављен је за вишег контролора друге класе при дирекцији државних железница г. Петровије М. Савић, благајник прве класе министарства грађевина, редовни члан српског пољопривредног друштва.

Садржај "Тежана" — за 1897. годину, уређен по струкама и по именима писаца, овако, како се иза уреди садржај свих ранијих година "Тежана", — носљивоше прошлогодишњи преглатијански листа са њиховим бројем.

Раздавања семена свилених буба. — Министарство народне привреде набавило је оне године извесну количину семена свилених буба од Ф. Бергера из Вара у Француској, преко г. Морица А. Тајтацка из Крушевца.

Од оне количине повећу количину семена министарство предаде је г. Тајтацку под условом:

1. да г. Тајтацк раздаје бесплатно потребну количину семена свилених буба сваком одгајивачу из округа крушевачког, крагујевачког, моравског и пожарничког;

2. да буде дужан откупити од сваког одгајивача, коме је раздао семе свилених буба, најмање *половину произведених мекурара*

3. да неумртљиве, сирове, мекуре плава одгајивачима по каквој мекурара и то мекуре I класе 2-30, II класе 1-15 и III класе 0-25 динара, рачунајући од килограма. —

Који мекури долазе у коју класу, поменуто је у чланку: *Напомене о храпави и зајављују свилених буба*, који је штампан у овом броју *Тежана*.

Одгајивачи, који узму семе свилених буба од г. Тајтацка, дужни су уписати се у парични списак, који је за тај циљ штампало министарство народне привреде и тиме прихвати обавезе:

а) да ће гајити свилене бубе по упутству, које ће добити у исто време кад и потребну количину семена;

б) да веће ни од кога прихвати семе ради гајења, као и да ће добијено семе употребити једино за производњу мекурара, а никако од добијених мекурара производити семе ради гајења; и

в) да ће најмање *половину произведених мекурара* продати г. Тајтацку, узевши том приликом од њега и прописну признајницу на откупљену количину мекурара.

Цене мекурара ипак мале кад се узме, да се продају још мекури, дакле не укртајући, те се отуда и што се такој ценом откупљују мекури у Мађарској, Хрватској и Славонији, надамо, да ће одгајивачи из поменутих округа бити потпуно задовољни и приграти ову грану, која је код њих и раније била понајача у срамуњу са осталим крајевима.

Нама је мило, што се у Србији нашао такав човек, који свој капитал хоће да употреби на унапређење домаћег свиларства, и зато, нека би дао Бог, да овај корак уроди лепим родом, за обе стране. Г. Тајтацк, који се и варијети замика откупљивањем мекурара, намерава, како чујемо, заимати се иекључиво овим послом ради чега је узложио већ и повећу капитал на зграду, потребне за овај циљ. Не улажујући у обавр гарантацију, коју је за ово предузео да држани, ми у овом кораку његовом што се одва овом начину привреде, и што у то узлаже знатан капитал налазимо највећа јемства, да ће он бити и *орло осеваним откупљивач мекурара*, и тиме потпуно задовољити одгајиваче свилених буба свога краја.

Остала количина семена продата је Српском Пољопривредном Друштву, ради раздавања одгајивачима других места у доминији, где је ипак свиларство мање развијено. Уверени смо, да ће г. Тајтацк откупљивати мекуре и од ових одгајивача по означеној цени, ко му их понуди, али мекури не смеју бити умртљиве, јер од тога, како се мекури умртљују, зависи понајаче лакоћа свиле. Он се за овај циљ слажу паричним неима.

КЊИЖЕВНОСТ

Бачо Вршчани подижу виноград каменљеном лозом, са ветр слика у текст. Путничке белешке од Петра Стојадновића, руковода расадника америчке лозе. Београд — штампарија Д. Димитријевића, Иван-Бегова улица бр. 1. цена 0,30 и дил.

Питање, којим се начиним могу што пре подићи дугосечни виноград каменљеном лозом? ира је ваљно за све виноградаре у опште, којима је амљивоше општински старе винограде, а за нас, оно је, по нашем мишљењу, још и важније, јер се ми тошко решавамо на замишљаји и скупљи рад, с тога треба да смо захватни свакоме ошме, који нама који начини помогне обљављивање нашега винограда. Према томе, ми смо захвални и г. Стојадновићу што је покушао да својом књижичком упозна шири круг наших виноградара с начином (методом) којим Вршчани сада подижу своје

винограда. Али, kako je pitao, kojim se g. Stojađinovičevih bani u svojin izuzimajući belenšaka, vrlo zavjao, kao što smo i maločas napomenuli, smatramo za svoju dužnost da čitatelje "Težaka", kojih se ovo nesoreodno tiče, malo objasne uvažimo sa samom suštinošću tih belenšaka i da učinimo iznesne prijedbe na iska kataloga, u kojima, sa željom da g. pisac veruje: da te prijedbe činimo jedino u interesu što satirizirajući obnavljamo našeg vinodjelca, čemu i on kao i mi teži, i da ih, kao prijateljske, priimi k znanju, pa da ih pri dopunim svojim radovima ima na umu. Jer svi mi, koji pišemo za naše vođoprivrednike, treba, po našem mišljenju, da pišemo tako, kako he nas oni moći ne samo što lakše i što bolje razumjeti, nego da se našim pišacem zaista i koriste. Našim, vođoprivrednicima u opšte, a vinogradarima narочito treba preporučivati samo ovo, o čemu smo se mi sami sigurno uvjerali da je dobro, i lič, što se je kod drugih kao nesumnjivo dobro pokazalo.

U knjizi g. Stojađinovičevoj, osim kratkoga uvoda, nalaze se i ovi odelci: Obradiva zemlje; Sađenje; Nege preseljene američke loze; Kalemjenje zelenih lastara; Nege kalena; Potapanje i podlaganje zelenih kalena; Odsecanje, orešavanje i pokrivanje kalena; Sađenje odsečnih kalena; Nege podignutih vinograda; Primenjivanje zelenih lastara; Oprezavanje venetrebni lastara; Zavladaње i zalaganje lastara; Turebene. Na zapretku, napisao je u najkraćim potezima, kako je "Krajińska vinodelska zadruka" podizala svoj vinograd do 1890. god. a kako te i prošle 1897. godine.

Što gore pomenute radnje, pisac je opisao na 30 stranica svoje knjizice, i što je vrlo jasno, uveo je, da većinu njih opisne na tako malome prostoru i razumljivo i dosta potpuno. Nije nimenjati vinograd, moći he se primljivo koristiti ovom knjizicom, ako je bude nimalo čitao i jednolice, u toj opisane radnje, sa razumljivošću bude izvršivao. Ali, u knjizici g. Stojađinovičevoj ima i takvih stvari, za koje moramo, kao što smo i ranije rekli, učiniti neke prijedbe, odnosno zamerke.

Suština novoga vrhvačnoga načina podizanja vinograda kalemjenom lozom, jeste: *potapanje još sasvim zelenih kalenova, posle tri ili četiri nedelje od primanja kalenova.* I mi bismo na ovu novinu imamo da učinimo glavnu prijedbu.

Pri opisivanju, kako Vrhvačani pojedine radnje u svojim novim vinogradima vrše, pisac nije ni kod jedne od njih rekao šta on misli o njihovoj valjanosti, s toga smo, pročitali knjizicu, izveli zaključak: da ih on sve smatra kao dobre i da ih one, bez ikakve kritike, i našim vinogradarima preporučuje. U opome ina utrađuje narочito u to, što on olesujujući sadnja način radi u vinogradu, "Krajińska vinodelska zadruka" veći ovo: "Na ovaj način zadruka he kroz dve godine imati podignuti vinograd od 180.000 čovoka, koji he još, ne samo uloženi kapital za kratko vreme svojom berbom isplatiti, no he i krajińskim vinogradarima za primer i pouku služiti". Ubeđeni pak, u to, da našim vinogradarima treba preporučivati bez ikakve ograde samo ovo, za što je nesumnjivo dokazano je zaista dobro, a novine, za koje još nije potpuno utrađeno da su dobre, da uvek treba preporučivati s rezervom i narочitim napomenama, da se *okružuju sa nama čine tako u našem razmeru sve dotle, dok iskustvo sigurno ne dokaže njihovu upotrebljivost*, zamislimo nisku što je bez ikakve kritike uveo u svoju knjizicu sve ono što je čuo i video u Vršnju i Negotinu, i to tim više, što on rukuje dosta velikim državnim lozom rasadnikom već od nekoliko godina, i što mnogo, oslanjajući se na njegovu khalenju potapanja zelenih lastara i rezultata dobivenih tim načinom, može prisutstviti podizanju većih vinograda, "vrhvačnim načinom", pa da se dopiše za to drugo kađe. Međutim, ne slika je ni svi vrhvački vinogradari u tome,

da je *potapanje i podlaganje zelenih kalenova tako dobro i tako sigurna stvar*, kao što bi se iz g. Stojađinovičevih riječnika moglo izvesti, jer, ina utrađeni vrhvački vinogradari, i to bini Nemala, koji svoja iskustva preko stručnih listova i drugima saopštavaju, — koji drugačije misle o dobroti podlaganja zelenih kalenova. Nihova čeno mišljenja onde izvesti, a isto tako i nekoliko drugih vgraskih vinogradara, pa he se lako moći uvidjeti da i *tađ vrhvački način, kao i drugi, koji su pre nego preporučivani, treba obzirno preporučivati*. Osim toga, koliko smo se mogli izvestiti, opisani način tek se od četiri godine ima ovaako, u nekoj mjeri u Vršnju primenjuje, a četiri su godine malo da se o vemu izreče pravi sud.

Frhridr Hentl, vrhvački vinogradar, koji je već 1895. godine imao podignuti vinograd kalemjenom lozom na prostoru od 7. katastrálnih lanaca ili skoro 4 hektara, veći u jednolice svoje napisu: "O uzurivanju kalemjenih čovoka", između ostaloga ovo: "Kruvidaneta Riparija daje i najbolje zelene kalene, ali se oni ne sijeku, što treba narочito imati na umu, sve dotle valajati, dok je drvo zeleno. Stvar je na ime ovakva: khaleno se da dobije nešto stvarnije već okalemjene zelenih kalenova, i radi toga podlagati su zeleni kalemjeni lastari Riparije tako, da je samo kaleno iz zemlje virno. Riparija je, istina obrazložila na izlaganju tanke žilavice, koje su se donijele pokazale bez prednosti, ali je valdalo rećko kad uzreše, i posle jedne ili dve godine, ponuđa je na svoje stalnime mestu. *Prima tome, mi ne valajemo ovime zelene kalene i dobijamo vrlo stvarno u zeleno okalemjene kalene, koji, ako su dobro uzreli, vrlo brzo dobijaju žilke na svoje stalnime mestu.*"

Drugi vrhvački vinogradar Anton Osthaјer, koji je i blagotim uzuravanju tamonih vinodelaca, u jednolice svoje donesu, veći između ostaloga, od rećki do rećki ovo: "Što se podlaganja ili potapanja tiče, vrši se valjanim delom nekoliko nedelja posle kalemjenja, jer vinograd, u kojim je tako riječeno tri godine, vrlo lako izgledaju. *Preporučuje godine i ja sam tako radilo ali nisam bio vrlo zadovoljan. U ostalim vojim vinogradima kalemno sam u drugoj godini ali sam tek u polju jeseni potapano i u trećoj godini imao sam već dobro berbu, s toga inakno više ne verujem sasvim narčno potapanju u leto.* "Dobro uzreloj lozi, kao što je ona koja se u polju jeseni potapano, ne mođu nikakvo isplodno".

Treći vrhvački vinogradar Kara Hauzer, koji je 1895. imao već podignuti vinograd kalemjenom lozom na prostoru od 5 katastrálnih lanaca ili skoro 3 hektara, veći u jednolice svoje napisu: "O kalemjenju loze" između ostaloga i ovo: "Kod u zeleno kalemjene loze od velikog je značaja vreme, kad se potapa, jer, dok nimim još u toju leta zelene okalemjene lastari potapanju, odnosno podlagaju, ja smatram za mnogo korisnije da samo dobro uzreloj lozi u jesen potapano, i radi toga drštam u augustu u tanke vrhvačne zelene kalene i podajem ih na zemlju, gde su i od svakih povoda osuđivani, te tako, u jesen imamo da potapanje samo dobro uzreloj lozi".

Josef Haјer, vinogradar iz Nalčeva, i predednik tamonjeg vođoprivrednog društva, koji je 1895. godine imao kalemjenom lozom podignuti vinograd na prostoru od 14 katastrálnih lanaca ili preko 7½ hektara, niče u jednolice svoje navenjavaju između ostaloga i ovo: "Kao treba istoga koja se je pokazala kao dobra, jeste, kalemjenje zelenih lastara spajanjem, koji su u jesen 1890. godine potopili. Kaleni na 1889. god. koji su dobiveni kalemjenjem zelenih lastara u vrsnoj, svi su utrpunili u 1893. i 1894. godini".

Veni, bini, rukovladnik državnoga loznoga rasadnika u Beloj Vršnji, u svoime napisu pod naslovom "Verovatni

*) Ungarische Wein-Zeitung od 1885. № 9.

*) Die Weinlaube od 1895. № 11.

***) Die Weinlaube od 1895. № 26.

узрок rаhгога изумирања зелених калемова*, штампаном у „Weinlaube“ за 1895. год. № 25. вели на завршетку овог:

„На поседку, да приметим, како изгледа, да су се из ове трајнијих поплава или чокоти, који су добијени потапањем или подлагањем потпуне узредних зелених калемова, у јесен или идубега пролећа, него они, који су добијени потапањем или подлагањем зелених (веузредних) калемова“.

На поседку, да наведемо још и ово: Франц Кобер, сводок и бивши руководиоц лознога расадника у Русцу, у своје списку, под насловом: „Калемање у зелено“, штампаном у 22. бр. „Weinlaube“ за 1895. год. вели у самоме почетку:

„Прокле последњих година, дала нам је доста сигурне резултате о овој мотоди калемања, и ми можемо данас као самим сигурно узети, да ће се зеленим калемањем само тамо одгајати трајнија (дугочеки) чокока где клима омогућава потпуне сигурности дрвета, будући је то прили услов, који мора бити испуњен, да би дошли дугочеки чокобе“.

Надамо се, да се из овога што смо овде навели, лако може увидети, како још није ираксог самим доказано, да се потапањем неуредних, чекичних калемова, могу подићи дугочеки виноградни, и да је оподина хвала новог — прашчкова — начина, лако преузната.

Ми казали смо да је писан књижице био дуван, да читатељима нарочито напомене, да се новим начином учине да сада само покушаје у својој мери. Да то учинио, вистада би и наша замера и највеће горе жалихоних раних мишљења, о томе новоме начину; овако, пак, сматрамо само за своју дужност, да нашим виноградари, благовремено обратимо пажњу на могуће рбаве последике од потапања или подлагања још зелених калемањених лизтара.

Поред горњег замерамо још и то, што је без балансе неистинита припису за самим тачно се ово, што су ми вели од припадних виноградара испривали о томе: како су Вршчанци употребљавали све десетине методе подлагања виноградни калемањеним лозом, па и поред тога, што су при примењивали так методу, све радије прилици с највећом пажњом и брижљивошћу, резултати су им били неповољни, јер им се калемање лоза у виноградну ступила. Да је подобрање неистито узрок тиз неповољних резултата, и да му је било познато што наводе за узрок прилици својим неуспесима, неистинитија припису виноградари, нашо би, да су се и Вршчанцима ступила калемање од истих узрока због којих су се ступила и код нас у Србији, а да исуе томе крише све старије методе, већ много што ита друго, што ми не можемо овде вносити, да неби били и скупше опашри. Да сама та околност, што се последњих година највише виноградни у Вршци подизе потапањем још зелених калемова, не може послужити за доказ, да је то најбоља и најсигурнија метода, направљено само виноградне подигнути у Великом Марошу. Велико-марошани су прили подигли у Угарској нове виноградне у већој мери, и на цете Угарске шали су виноградари у Велики Марош да гледају тамошње виноградне, па да на исти начин подизу и своје. Највећи део велико-марошаних виноградара подигну је зеленим калемањем, али су они употребљавали тако названи „барански“ начин зеленога калемања (у дугачак пролећ), који је се познато као прао лон, и ти су виноградни данас у још омадау (супе се), и ако су до пре краткаго времена саклавали као углед за многе виноградске крајеве Јужне Угарске.*

На завршетку имамо да учинимо још ове напомене: Прво, да су ми вели опашри радни испали нејасни с тога, што је хтео да буде кратак. Друго, да му је сл. 4. рђаво израђена, и да се због ње може подлагање калема рђаво завршити, јер, како је она израђена, изгледа да је

спојено место калема с подлогом код а, а ако је тако онда би се својено место налазило у дубини од 50 сантиметара испод површине, да би калеми требало некако идући пута преко године откопати до те дубине, да би се жолке попитијали иако потпуне лозе. Осим тога, у сл. 4. нема пртика које оналажу места на којима треба одесни решење б, в и г, а за које јасно упућује у опашри радни: Одеснање, оријентације и покривање калема. И треће, да се 30 пара динарских не висије 0,30 п. дин. као што стоји на насловном листу већ 0,30 јон.

Да се не би измислио, да смо ми противници зеленога калемања, изјављујемо и овим шрикомом: Да ми верујемо, да се зеленим калемањем могу подићи исто онако дугочеки и родни виноградни као и зелени калемања, само ми, за сада, не препоручујемо подизање читавих, већких виноградни, потапањем неуредних калемова, у лето. Може се, ради поукаја, подићи калемање до једнога виноградни, па нови опашри начин, кога је т. Стојадиновић опашри, али, главни део виноградна треба подизати потапањем само са свим зелених зелених калемова у јесен, кад лист отпадне, или идубега пролећа.

К. Р. А.

ОБЗНАМЕ

СТЕЧАЈ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПИТОЦЕ

Челарско-вођарска Задруга за опр. моравски, у жели да створи у околини и земљи што већи број вештих и практических челара, вођара и виноградара, оријентисе ове године за своју школу 20 сеоских младина, да их као питомце о своје тропку поучава у рационалном газдинству у опште.

Школа траје од 10. марта па до 15. новембра, где ће се за то време питомци поучавати нарочито у рационалном челарству, вођарству, виноградарству, пољарству и свидларству, како у теорији тако и у пракси.

Ради боље практичне припреме, они ће се употребљавати и на свима практическим радонима с обзиром на њихово телесно развиће.

У школи се предјују они предмети: Наука хришћанска, српски језик, историја српског народа, земљопис, рачун, пољопривредно књиговодство и практическая геометрија, ради чега је Задруга ангажовала три виставника одвадне гимназије. А од овога још и хигијена и сточарство са основним појмовима жареног лекарства, чега ради је ангажован месни лекар и окружни жарени лекар.

Кандидати не могу бити старији од 20, ни млађи од 16 година с тога, што ће они најбоље моћи пренети знање на своју околину, које у овој школи буду стекли.

Привремено право на пријем у ову школу имају младићи из округа моравског, који су свршили четри разреда основне школе, и то: три на среза беољичког, три на среза левичког, три из среза параћинског, три из среза реваског, три из среза десетинашког и три из среза темишњског.

За све време док у школу буду, добијаће стан, храну, обућу, праме рубља, школски материјал и плату на случај бедности — све бесплатно.

По свршеном испиту добиће сваки питомца сведојбу о повазаном успеху и они који се буду одиновали у науци, раду и владану, добиће награде у јероничним компанима, вољним садницама, калемањено и непаљанимдео америчкој лози, калемањеној алату, пољопривредницих списаниа и г. д. а за тим ће се употребити као Задругини путујући учитељи, са платом која им буде одређена.

Објављујемо ово, Задруга позива младиће, који желе да се за њене питомце приме, да своје пријаве поднесу Управни школе најдаље до 10. марта ове год.

На пријави марје се не дене, а у њу треба приложити школску сведојбу и дозволу родитеља или староца.

* Види о томе инаше под насловом: Замето бладују и виноградни виноградне калемањених америчком лозом? у 82. бр. „Тежица“ на 1897. год.

Они који буду примљени известиће се одмах, а собом треба да понесу покривач, три пара преобуве, три пара чарапа и два пара одаела (за лето и кад је време дено: гаће и кошуљу, за јесен и кад је време хладно: чакшире гуљ).

У г. спешности и учитељи моле се да оно објаве селјанима у своје домаћају и приводе их за ову немома корисну по њих школу.

Бр. 8. 10. фебруара 1898. год.

у Параћину

УПРАВА ШКОЛЕ

виоделскововаарске задруге за округ
корвања

КУРСЕВИ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ ЛОЗЕ

I.

По наредаби Господина Министра Народне Привреде, а на основи чл. 4. Правила и Упутстава за извршење закона о обнављању и унапређењу виногледарства, држаће се *овог пролећа* у државним доимм расадницима курсевима за зрео калемљење лозе овим редом:

1., у *расаднику школе за виноделе и воћарство у Букову* код Неготина три курса, и то: *први* од 25 фебруара до 4 марта; *други* од 5 марта до 12 исл. и. и *трећи* од 6 марта до 20 исл. мес.

2., у *расаднику Тошчићевске Економије у Тошчићеву*, један курс, и то од првог марта до 10 исл. м.

3., у *нишком доимм расаднику* два курса, и то *први* од 1. марта до 8. исл. мес., и *други* од 9. марта до 16 исл. мес.

4., у *Смедеревском доимм расаднику* један курс, од 1. марта до 8. исл. мес., и

5., у *жуписком доимм расаднику у Александровцу* два курса и то: *први* од 25. фебруара до 6 марта, и *други* од 7. марта до 16. исл. месеца.

Поред обавезних слушалаца, који су опште дужни према чл. 17. закона о обнављању и унапређењу виногледарства послати, слушање ових курсева допунствено је свакоме.

II.

Мимо ове опште курсева, Господин Министар Нар. Привреде наредно је, да се особито за *учитеље основних школа* привреде курсевима за калемљење лозе и *воћара*: у ратарској школи у Краљеву, виноделско-воћарској у Букову (код Неготина), Тошчићевској Економији и државним доимм расадницима у Нишу, Смедереву и Александровцу.

Курсеви ће бити 6. и 7. *априла* ове год. у свима овим школама и виноградима, а то је: *другог* и *трећег* дана Васкрса, кад ће учитељима бити угодно доћи, а да не траже ради тога одсуство.

Курсеви су ови добровољни. Пријавити се ваља директно управима споменутих школа и завода, до 1. априла.

III.

По предлогу Његовог Преосвештенства Господина *Мелетије*, епископа тачкоког, Г. Министар Народне Привреде одобрио је, да се за *своистемне сиврскије тачкоке* приреди *курс калемљења лозе* у школи за виноделе и воћарство у Букову (код Неготина).

За овај курс су одређени дани: 5, 6 и 7 *маја* ове године, тако да ће слушаоци моћи да се науче зрелом и зеленом калемљењу лозе.

Семе од багрена, гледичије и чалије. — Ако ко у Краљевини Србији има сабраног овогодичњег семена од: обичног багрена, гледичије и чалије, моли се да што пре јави Српској Пољопривредној Друштву: колико од ког семена има на продају и пошто ће по калограму.

На знање. — *Виноделско жупискоко радничко удружење*, на основу члана 47. својег *Друштвених правила* обновљено је 3. *јануара* 1898. год.

Јања поштованог грађанству, како у Смедереву тако и унутрашњости Србије да ово удружење има добре и спрежне раднике — своје чланове. — По чл. 11. својих друштвених правила си све виноделске пољопривредне радње које раде под контролом овог друштвеног председника и друштвене управе који за тачан рад одговарају свакоме грађанину који би потражио раднике из овога удружења за ривање земљишта алопима и сивење по усавршеном начину као: одгртање, резање, полагање, везивање, калемљење на стално место и из рупе на астаду и на зелено, до овия усавршена најновијих начина који се у напредшту државног доимм расадника употребљују и прекање пивоне лозе „Вордовском чербох“ због нероноспорје, јесење загртање, као и све радње око виноград у опште.

Сваки грађанин коме би требали добри радници из овог удружења, за своје радње може се обратити писмено или усмено код председника истог удружења Г. Јована Ј. Марковића, виноделског калемара и код друштвеног благјанина Г. Владимира С. Кретића, калемчије. Чланови овог удружења отпочели су радње у државној новој расаднику код Тулбе.

Удружењу је оване цља да има што већи број спрежних чланова овог удружења, како ће сваки онај грађанин који раднике из овог удружења потражи за своје радње, могао бити подишно задовољан са њиховим радом.

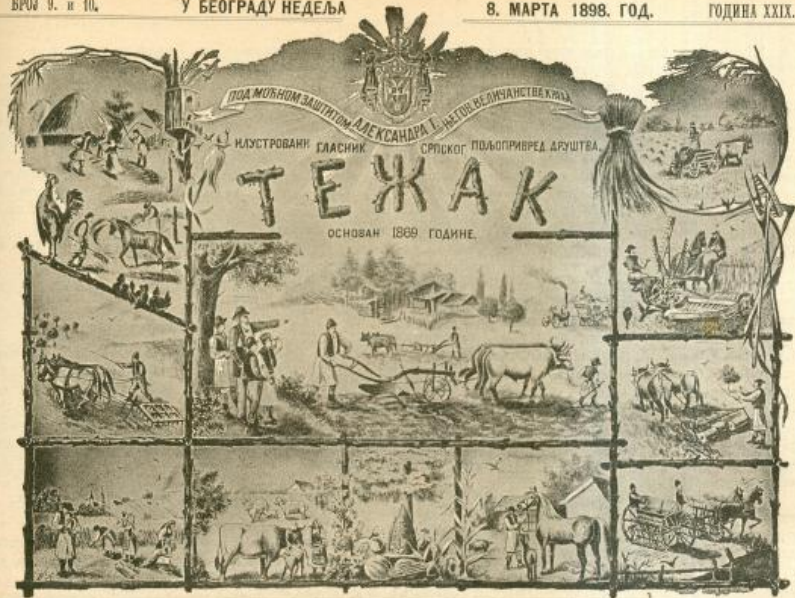
Цена малог оглавања: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара дана; од осталих врста по 15 пара од врсте од ступца.

Већи оглавања од исте стране 20 динара (10 фор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 фор.) четврт стране 3 динара (250. фор.).

Поред тога за свако оглававање по 20 пара дни. држаће таксе.

За оглававање више пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 7. и 8. броја Тежака: *Гласник*: Како стојимо с воћарством. — Сакоп паук. — Напомене о храњењу и заштити свилених буба. — Пољска привреда у никој осп. школи. — *Пољска*: Окапте се арачара. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Књижевност*. — *Обичаји*. —

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СТРАЊУ, ЗА ГОДИЊУ 8 ДИНАРА, ЗА ОВАЈ ГОДИЊЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИМ ЧЛАНОВИМА КОМАДАТИ, ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТАВА, ВОЈВОЂИНА, БОЈАНИНА, СТАЛИНОГ КАРАРА И ТАКИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЈА ДИНАРА, АНО ЧЛАНОВИ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИЊУ, **НАЈ СТРАЊИ**, ЗА ГОДИЊУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ФОНА, А. ИЛИ ПО СРЕ. ПОЉОПРИВРЕДНА УПРАВА ИЛИ ОДНОСНИ ЧЛАНОВИ САО У СРПСКОЈ ЗЕМЉОПРИВРЕДНОЈ ЗАШТИТИ И ЧИШЉЕНИЈИ. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 15 Ф. ИЛИ 8 ФОНА, А. ИЛИ ЗА УНАПРЕД ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЗА 12 Ф. СЕ ПРЕПЛАТУ ВОД СВОЈ ТЕЖАКМА ПРВО КОГА НЕ ИЛИ СЕ ЈА ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ПУЊИЛИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕПЛАТУ ПРЖМАЈ И КОШТИ. НА ОБОВИТ ВАЉЕВИХ ГИВЕЛА ОД 1898. Г. № 394. ПРЖИНИ ЗАПРЕДНО ПОСЛ КОШТА ЕКСПЛАТИО.

ГЛАСНИК И РЕДАКЦИЈА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉЕЖИНИ ОДВОР:
Коста Цристорач, Вучко С. Богдановић, Алексо М.
Живановић, и Анта Голубовић.

ОДГОВОРНИ РЕДАКЦИЈА:
ДУШАН М. СПАСИЋ

ШТА БИ СЕ У НАС МОГЛО УРАДИТИ ЗА УНАПРЕД. СВИЈАРСТВА

Раније смо навели, да би се преко броју белих дудона у нас, могло одмах раздати на 300 килограма семена свилених буба, као и да би се отуда овио гранови могли још сада занијати на 30.000 породица, а сад пре по што дамо одговор на горње питање, потребно је да видимо: *колико би се издало новина за набавку горње количине семена, као и колико би суму новина требало да имамо за откупивање медурака.*

Провиде године Министарство Народне Припреде добило је више понуда за набавку семена са стране, са ценама од 200—250 динара од једног килограма. Према тим понудама, набавило је ово, докле уобичајену количину (16 килограма) семена од једне фирме из Италије*) по 230 динара килограм.

Како је та цена, као што се види, *средња цена* према поуједињени ценама, то би и ми требали да је узмемо као јединицу за наш обрачуна, ту из разлога што би се тражила знатно већа количина, вероватно је, да ће и цена бити далеко повиолија. Из тих обзира ми леко за овај мах рачувати килограма семена дешто мање, по 200 динара.

Отуда, да се набаве 300 килограма семена свилених буба, треба издати на 60.000 динара.

Рачунајући, да свака породица прена ранијем обрачуна произведе по 20 килограма медурака у предности 38.60 динара, требало би за годишњу производњу медурака у 600.000 килограма имати готовину од 1,158.000 динара.

По томе, кад би се још ове године могло раздати 300 килограма семена, у којим би случају свака породица могла зарадити означену суму, морали би се имати готовина које за набавку семена, које за откупивање медурака, од 1,218.000 динара.

*) Бероламо Киравије и син из Павије.

И, кад би се, на ову грану могло жртвовати околна сума, онда не само да би свиларству пропрчили пута, да се оно у нас развија као што треба, већ бисмо тиме још прве године произвели околно мехурака, колико се у Угарској добило тек неке осмодесетогоднјег рада.^{*)}

Али, цвара је нека сумне толико велика, да на први поглед застрашава свакога на и државу, и то у толико нише, што ту нису урачунате суме за потребне аграде, платне особама и ваднице, већег броја раденика.

Ове је то тако, па ипак иша начина да се томе помогне, јер је свиларство *грана која изискује новеке владе, али не узбрзо и даје, овака.*

Пре свега поменута сума могла би се знатно редуцирати, ако се од одгајивача свилених буба не би откупљивала цела количина произведених мехурака већ само *половина*. Разлог за то био би посево оправдан, јер би се у том случају потпомагала и дозна индустрија ове гране. У Угарској дужни су одгајивачи цеду количину особама, и зато што продају све мехуре, тако није ни могуће имати дознаћих свилених ткачина, који у нас има као што је познато скоро свака удавача. Ну редуцирање ово требало би да буде само првих година, а позније, да се откупљује и цела количина и то у случају, ако би одгајивачи хтели продати и другу половину произведених мехурака.

Прева томе главна сума, која пада на откупљивање мехурака, од које у главнише и зависи напредак свиларства, *може у прво доба да се и умаловава.* А 579.000 динара, колико би се у том случају ивало издати за мехуре, могла би држава наћи на исти начин, као што потребне суме за овај циљ добила и Угарска. У Угарској, главни завод за свиларство у Сексарду, добија сваке године за откупљивање мехурака позамјичну потребне суме од државе на позамјачену суму враћа држави већ интереса по продаји мехурака и свиле. Кад то може бити у Угарској, онда то исто може бити и у нас.

Министарство Народне Приреде ивало би дакле тражити и добити позамјичну за ову потребу од Класе Лузтрије и Државне Влагајне, у *околно, да колико не би могло наћи приватне откупљиваче.*

За набавку пак семена и за остале потребе требало би увести потребну суму у буџет државних расхода, и онда би се за почетак и то ваљан почетак, учинило све шта је потребно.

Главније је чему треба тежити, да се од свих дудова у земљи, *још у почетку добију прве користе,* и зато пре него што би се приступило набавци семена, ваљало би урадити ово доје:

1. да држава односно Министарство народне приреде, агодним начином призове на гајење свилених буба све сопственике дудова, узевши од њих пријаве за потребну количину семена прена броју дудова којим располажу; и
2. да прена тим праживама изирини набавку семена и ово бесплатно разда одгајивачима свилених буба, под обавезом: *да ће од свако одгајивача откупити најмање половину произведених мехурака, или за толику количину наћи купце било у земљи или на страни који*

би пришли откупљивање под државним надзором и под погоднама повољним за одгајиваче свилених буба.

Неропатно је, да би се међу приватних откупљивачима могло наћи и таквих лица од којих би се могла купити и потребна количина семена свилених буба, чија би цена у оваквим приликама била и знатно јефтинија, по што то онде рачунаше.

Такви би рад државе за сая почетак био довољан, а доцније она би се ивало старати, да свиларство сваком годишном занка све нише и више породица, т. ј. да производна мехурака буде све већа и већа. А да би се то могло постати, требало би развој ове гране осигурати и *нормалним законом.*

По вишем излагању, тим законом требало би заштевати:

I. У погледу производње дудова:

1. да се у сваком округу подигну ускоро *расадници дудова* а у свакој општини у којој дуд може успевати, *општинеке дударе* — обоје најмање на површини од два хектара; и

2. да се дају бесплатно саднице дудове и дудово семе из државних и округних расадника сима, који би хтели гајити дудове.

II. У погледу производње и раздавања семена:

1. да се о државном трешку врши производња семена свилених буба по Пастеровом (хелдјеков) начину, као и набавка овога семена са стране у толикој мери, да га буде довољно за све одгајиваче; и

2. да се одгајивачима свилених буба даје бесплатно потребна количина семена од стране државе, но под обавезом:

- а) да ће се тачно придржавати упуства о гајењу свилених буба и писмених наредба надлежних органа;
- б) да веће ни од кога другог прихвати семе свилених буба за гајење;
- в) да ће добијено семе употребити једино за производњу мехурака, а никако од добијених мехурака производити семе ради гајења, и
- г) да ће најмање половину мехурака продавати одређеном откупљивачу.

III. У погледу гајења свилених буба:

1. да извођење свилених буба врше у свакој општини одређена лица и затим одгајивачима раздају бубе сразмерно тежини семена коју су тражили; и,

2. да се гајење свилених буба врши под надзором државних органа и тачно по упуствима која би се ивала бесплатно раздавати сима одгајивачима.

IV. У погледу откупљивања мехурака:

1. да држава врши откупљивање мехурака само у једном стању (које нису умртвене) и то у општинама у којима не би било приватних откупљивача, пошто се претходно сортирају по својој кашноћи најмање у три класе,

2. да сваке године одређује цену мехураца за сваку класу и да ова буде обавезна и за приватне откупљиваче;

^{*) У Угарској произведено је 1888. год. 703.480 кгр. мехурака за које је ваљало 981.267 форинга, или у ваљану новцу рачунајући форингу по 220 ден. 2,188.787 динара.}

3. да се потребна сума новца за овај циљ има подијелjивати од Класне Лутраје и Државне благајне и врљачи би интереса по продаји мехурака;

4. да се исплата откупљених мехурака и од стране државе и од стране приватних откупљивача врши непосредно одгајивачима и по пријављивања тачно попуњенима;*)

5. да се за смештај мехурака као и остале радње с њима, подижу од стране државе и округа где је то потребно, *свиларске станице* (кокоцијери), којима би руковођили државни економци, у окружним варошима окружни а у срезовима, срезај:^{**)}

6. да се приватним откупљивачима поред извесних олакшница може условити и дати појачања потребне суме новца без интереса и осигурати интерес до 6% за извесно време на њихов капитал, који би на то уложили.

V. У погледу утицаја на унапређење свиларства :

1. да се од стране државе потпомаже подизање радњица за одмотавање и прераду свиле, на исти начин као и за откупљивање мехурака; и,

2. да се ослободи за извесно време :

а) *Порези и свице осталих општинских и државних потраживања* : произвођаца и промет мехурака и земљита засађена дудовима — расадници и дударе;

б) *Порези и свице изградних такса* : унос машини и осталих потреба за одмотавање и прераду свиле, извоз мехурака, свиле и свилених материја; и,

в) *Трговини за пренос железница* : предмети изложени под а и б овога дела и дудове саднице.

3. да се од стране државе сваке године награђују и издају прекије најбољим одгајивачима свилених буба и дудова и најбољим израђивачима свиле и свилених израђевина.

VI. У погледу прибирања прихода и осигурања (поклапања) штете :

1. да се приход од мехурака уноси у *фонд за потпомагање свиларства*, којим би имала руковати Управа Фонда;

2. да се у тај фонд унесе све класе, које би се имале придодети истим законом за летачно вршиње његово; и,

3. да се у исти фонд унесе сваке године и по извесном проценту од годишњег прихода Класне Лутраје. То би ето по нашем мишљењу, држава имала и требало да уради за унапређење свиларства.

Благ. Д. Тодоровић.

ПОДИЖИМО ВОЉЈАНЕ ОД ОСИМНИХ ЈАБУКА И КРУШАКА

Једноличан привредни рад код свију наших привредника, са малим изумцима, измало је и сада а у будуће изавијати све већу и већу неизгодност појединих привредних производа. Посебдице које ће приредити бити, а и сада се већ осећају, као највеће цена појединих производа, па-

дају највише на терет привредницима који производе и штети и сама држава у колико је годишњи принос појединих производа мањи.

Вашмо само погледа на вољјане од шљива, то наше најкорисније трговачке биљке, на шта видимо. Број вољјана и ако не великих из године у годину била се већи и већи и вољјани почињу по кришенима и утрнама замешати наше шуме.

На први поглед могамо се радовати таквој једној појани. Нека се шуме, које се поред толиких закона о шумама немогуће очувати (јер нисмо имали уређене и доношење шумске полиције) замене једном корисном, трговачком и економном биљком.

Посебдице таквог једностраног газдовања, већ осећају и сами привредници.¹⁾ Ове године кад је травања била тако велика и то у месту где је фабрика за прераду њекема и поред толиких некезара по сељима, ипак се морало више нута чекати, но два до три дана, да се шљиве предаду а шта мислите по каквој цени, 4—6 динара од 100 килограма. Не рачунајмо брање, подвож и дангубу па омет у овако новолуној години за Србију, кад у околини њеној није било довољно шљива, може се рећи да оно није никаква цена.

А шта тек остаје, кад и у Босни добро роде шљиве или ако се у скоро појани и Америка са својим шљивама на Јевровским пијацама; на све те прилике привредних мора да рачуна.

А како стојино са осталим вољјане ?

По младим вољјанма видећемо по невољно младих кадема или ако су стари вољјани по неколико крушака и јабука, измешаних са шљивама у то више засађених не ради трговине са вољјане, но више ради самих гуљана, а ретки су који имају толико кадема, да могу по неколико тозара одојити и продати. Код већине, који имају више кадема, сваки је кадем засебан вред воља, који поступно три у разво доба године, од њих се пола у кући појде и растури, а тек ако се поновина или мањи део износи на пијацу и продаје.

Посебдице неколико година, почело се и воље изловити из земље, али је тај излов тако незначан да и.нр. Крагујевачки, Руднички и Ужички округ, као најплодешнији окрузи за вољарство, једва ако извезу 20—40 вагона *добрих* воља, на умимо да и два пут толико извезу шта је то за три округа, који највише вољјанка имају?

Овакојим незначитим извозом воља из Србије, дође смо дотерали, да смо ми по варошима жељани зимњег воља и да зими шљивама код нас једну добру јабуку или крушку по 10 и дин.

На шта да радимо? Изумимо наше речне равнице, где је земља најплоднија и подесна за земљорадњу, сва су нам остала земљишта на благим, већином хумозитим странама; и на свима тим странама опречити Истоку и Југу, а у закљону од Севера успена свако воље. Сама природа у тим местима унутра је привредника, нисме на сточарство и вољарство, но на земљорадњу.

По тим благим оведним местима подиживмо вољјане од јабуке и крушака. Поред вољјана од шљива, засадимо бар 50—100 добрих дивљака и кадемо их само једном, највише са две врсте одобраних од оних оних јабука или крушака, које могу дуго да се очувају, и дузи пут да носу као : од јабука бирајмо првенствено колчачаре и узкоче јабуке, а од крушака : такуше, арачке и крупне ошмаче. Такве омање вољјане могад би и сиромашнији привредници олако да подигну, а имуљини и задружни треба да подигну вољјане од 500—600 и више стотина кадема од једне врсте воља.

¹⁾ Ма се не смежемо у овоме са потпомаганим списи, јер надалимо да и кад би удесотостручили агрономски наших шљива, ипак би за њих важни криве по цену која не зависи од бербе у сва. Непогода које су се ове год. дешавале при продаји српских шљива иже узрок суштина агронома до друга каа. Уред.

*) Увекат и дуплекат — привремено.

**) Крајње је време да и ми имамо ове органе — економце. Ур.

Приход и награда од таквих воћњака, биће неочекивано велики, а и случајем толику гору, која се сваке године око капаза и сунчева шљива немилење сатира.

Привредници, поимајући на будућност и подмладак и отварајући нове привредне изворе, који ће нам пород воћњака од шљива, веће и обилније користи доносити.

По класурама и око потоца, а у закљону од севера седиште: ораје, нитоме кестене и дивљу леску, па је плавајити нитоме, те и та мисте ишаце великога, помоћу кописног ножа, претворите у корисна земљишта и приходом најбољачице, са најплоднијим земљама.

Понажано се, па ће паш и Бог поћи!

Шан. Јанчијевић,
проо.

КРОМПИР

Кромпир захтева много рада и извесно разумевање његове културе, па да исплати земљу за којој се гаји. Те радове и потребно знање и његовој култури изнећемо онде у пратве:

1. Треба изабрати што лакшу земљу за овај кромпир који је одређен за јело, јер на лакшој земљи сувља је и слађи за јело.

2. Дубока јесења угар богато награђује труд облаштон жетвом.

3. Садити треба после усева који оставају за собом чисту и мекашу земљу, као што су пшенице, окованине и друге.

4. Јесење љуборење са штапским љубретом осигурава добру жетву и велики приход.

5. Разне сорте кромпира разне успевају на разним земљама и клими. Зато треба опробати на земљу и климу наше сората, па која је најплоднија при њој остати.

6. Највећи или средњи кромпири, читави засађени, много више приходују од ситних и сечених.

7. Када се за сађење кромпир сече, то треба учинити поспоро а не уз дуж.

8. За семе исечен кромпир треба оставити неколико дана пре сађења да промене.

9. За семе треба бирати потпуно здраве кромпире а оне који ишеу кајалима.

10. У пределима где кромпир страда од пламењаче, треба садити познице сорте.

11. На лакој земљи мора се садити дубље, а на тежој плаше.

12. Одстојање редова не сме бити мање од 50 см., нити треба да је веће од 80 см. а кућице у редовима 30—40 см.

13. Засађен кромпир, када се после кише кора над земљом ухвати, треба предрђати.

14. Коња треба да се изврши благовремено и савесно.

15. Кромпир не треба отртати пре цветања.

16. После отртања потребно је плевити драч и корон ако се јави.

17. При зартању ваља плевити да се лишће не пореди и земљом не покрије.

18. Завидање цветова врло је корисно и иде у прилоз какова и колчане кромпира.

19. Не треба кромпир пре видити, него што лишће онадне и дола се сасуши.

20. Вађење кромпира врши се само по сунуо времену.

21. При вађењу треба одмах одабрати семенаке за идућу годину.

22. При вађењу треба болесно гомоље од здравог пребрати.

23. Трањење има се тако извршити да испарење при сасушавању може одваљати, да се трап може проветрати, и да сисаољет не продире у трап.

J. M.

ПОДЛИСТАК

ГОВОР О СЛАВИ ШКОЛЕ ЗА ВИНОДЕЉЕ И ВОЋАРСТВО

на Св. Трпунца 1899. год. у Вуковицу

Поздравни гост!

Лени српски обичај, да се прослави један дан у години као успомена каковог патрона, кога смо изабрали као за нас најсходнијег и најважнијег и који је за нас паш за неку установу, школу, друштво итд. од извесног значаја, врши се обично са великим зарочитим жуњевљевом, спремом и програмом, те да се приобаи што више гостију и да они својим долазком покажу љубав и добру вољу за установу која слави, као што сте и ви, драги гости, на данашњи дан учинили, присуствујући слави ове државне установе, школе за винодеље и воћарство, која слави свога патрона Св. Трпунца.

Ја са овога места имам част у име управитеља, представника и љака да се захвалим на вашем долазку и да вас поддравим са добродошлицом!

Сваке године на овај свечан дан долази у програм ове прославе и говор, у коме треба да се истакне једна привредна грана и ишнес пред поштоване госте ишо стање и напредак, — а ове године дошло је на ред воћарство.

Са задовољством могу најавити, да се радујем, што је неки паш у део, да могу онде изнети неје мишљење о овој депој, благородној грани.

Али па икако због кратког времена, морам се у мом говору ограничити, те с тога и из разлога што је ово први говор о воћарству, изабрао сам за тему значај и корист воћарства.

Опретиво се дево, дево, назад и напред и посна-трајмо стање нашег земљорадника. Како живи, чиме се ради, како је његово здравље; у чем проводи свој живот и как, каквим се послом бави, шта седи, шта еје и како обрађује његову земљу? Опалићемо, да живи и да се хранити врло рђаво и да сеје, седи и у онште ради оно, што га највише кошта труда, да те дође лако и сигурно до хлеба. Опалићемо да изобата сваки други рад, који кошта више знања, труда и рада. Опалићемо да обрађује њаву неуредно и да гаји брљаке које му најмање доходака или користи доноси, као што се стврга жита и кукуруза, дакле не само такве брљаке, које малу корист дају, но су врло нештерне и подложне свакојаким негодима клинским, као што су вода или суша, те услед кога наступа гладна година, где земљорадине често нема шта да једу, нема чим да се одеве ни чим да плати порез; или су толико ниске рене, да му се ни рад не исплати. У онште опалићемо, да је његов живот врло неуредан сиромашан и жалостан. Па онет има и помоћ и лека, који га вишта не кошта.

Свакоме земљораднику нужно је да се баши са свима могућим гранама наше пољске привреде, те да тиме једну грану другом допуњује; ако му једна грана, или један ушев

НЕСТЛЕРОВА РУЧНА СЕЈАЛИЦА

Нестлерова ручна сејалица (сл. 1.) већ је одавна у употреби, нарочито где нема вештих сејача и кад се не може већа сума да изда за коју другу већу сејалицу. Семе се

Сл. 1.

расина центроеугалном снагом, кад сејач, идући по њени окреће чекри на сејалици (сл. 2.). Посао је дакле врло лак, али ипак да сејаче буде поједнако, ваља сејач да се претходно изнекба у раду оном сејалицом, јер ако је сувашно браво окреће, биће крајем гуње а средина ређе засејана, и обратно, ако је споро окреће. Најбоље је, ако се при сваком хораци окреће чекри један пут. Количина семена, која ће се посејати, регулише се сувашним отпором, кроз који излази семе из сејалице. Ова сејалица расипа семе на 8 мет. ширине; може се дакле може брже да сеје него Аберденовом или којом другом сличном сејалицом, за коју је потребна још и запрега, а брже него ан и ручном сејалицом за дегелну, која се на топлојима као колница поткује, а на одређ ствном земљишту не може ни да се употреби. Ну Нестлерова ручна сејалица има омет ту ману, што се може по ветру не може никако радити. Ова расипа поједнако само ситно, тешко и глатко семе (као што је семе дегелне, лудерне, ситне проје, металне, олевнице, и т. п.). Које дакле због тога, а које због мале запрепине,

ређе се употребљава за сејање пшенице, раки и т. п. На ипак у Русији и Румунији употребљавају је и за сејање стрмина, јер је сјајне њоме ипак ситурије него на ручном невенштог сејача, а сем тога уштеди се пошто семена,

(Слика 2)

рад је брзи и једнјитни. Цена је није велика (35—40 динара) а тога би ову сејалицу ваљало и код нас одољати, тим пре, што је и у нас мало сејача, који су вешти сејачу дегелне и осталих ситног семена. (Може се добити од фирме: Joh. Nestler, у Виртембалу, Аустр. — Швајцја).

В.

не испадне за руком, да има одмах други, који ће му помоћи и онај пропалн замени. Он је дужан да сеје све могуће и разне економске биљке, које су данас као најпотребније као корисне познате, да садн шипоград, да гаји пчелу и да садн вољку, а нарочито последњој треба да обрати што већу пажњу, јер је једина биљка или трава привредна, која највише доноси прихода сипаше и још уз то најмање задје послат, што ће одмах бити доклати.

Код нас у Србији чист приход од 1 хектара може износити 75 дина, од једног хектара бантованских усева 246 дина; од једног хектара шипограда 276 дина; а од 1 хектара вољвака просечно, био млад био стар 333 динара! Онда се напомиње, да ако вољвак достигне своју већу старост, као код крушка и јабука од 50—80 година, узножиће се овај приход много више.

Вољка може својим млади и добрим плодом да нарани човека и да га обогати. Она може често изазовати лепих плодова и да уноси у земљу велику суму њиваца, која ће и земљи и народу користити. Нека нам и овио приликмо такођер одмах посукати за пример дивра. У прошлој години, која је била осушна и несретна за земљорадника, кад је Србија ошомош страдала од воде, унето је у земљу 17 милиона динара у злату само за њиваце. — Сваки човек био богат или сирема, био здрав или болестан, радо једе воће. Сваки цени воће као здраву и пријатно јело, никоме не шкоди. Французи не разума да је ручао или вечерао, ако није носе снега другог јела, поже коју добру јабуку или крушку, било зми било лети. То ради и Немца, а мисли да би и ми Срби уземли тако, само кад би

имали и уверени сам да би сваки кунио, кад би видео лепе, крупне и добре јабуке и крушке, али не овако ниселе и ситне, као на њамој нијаци.

Воће се гаји у толико разних врста, да се може имати свежег воћа кроз целу годину. Прво стигну трешње и то већ у мају. Оне су једно скупоце и укусно воће. Одмах чим нестану трешње, наступн кајејаја и њиваца на већ и по која раша крушка и јабука. Чим престану кајејаје, маже обично друго и не трају, као друго воће, јер у један мах зри и стигу за јело, — наступн њиваца, на бреске, на крушке и јабуке у већем, које трају после зими, чак до другог воћа, дакле до трешања. Онда нисам урачунао јагоде, малине и друго јагодицасто воће, које такођер ваља рачунати као врло пријатно укусно, а такођер стигне у ранио доба године. А што је главно, нема око њега никакве друге спреже, само да се оборе.

Свеће је воће један велики трговински артикал, који је за нашу земљу од врло великог значаја, везу дакле обратити највећу пажњу и то пре свега из трговачког разлога, што се наше српско свеће воће одликује леном бојом, крушноћом и укусом и тиме на свакој и светској јавни може да конкурише осталој воћу, о чему сам уверени посматрајући разне мени познате сорте на страни и овде.

То није мала ствар у трговини, кад је оспал добар. То може само куракати да садимо више вољака. Добро воће има увек доста купала и добре цене. Познато је у ошине да воће задража увек и сваке године добре цене; не падају као жету и кукурузу, по још на прогаи, воћу су цене све боље и боље из урока, који љу ниже навести.

О ПРОИЗВОДЊИ ДОБРОГ, КРУПНОГ И УКУСНОГ ЦЕЛЕРА

Вас се *целер* много троши, али *целер*, какав се код нас производи не одговара ни у ком погледу оном особинама, које се од *доброг* и *укусног целера* траже. Погледајмо *целер* код *маши* бањовани на *пазар* *виносе*; *више* *же* *кад* *по* *корена*, *сува*, *жвапа*, *на* *често* и *пуњава*, и *поред* *се* *же* *тога* — *скуп*, *прекуп*. *Кад* *запитате*: *зашто* *тако* *хрпају* *робу* *на* *пазар* *виносе*, *одговориће* *вам* *се*: *и* *ли* *да* *не* *ваља* *се* *ме*, *али* *да* *же* *ма* *за* *целер* *није* *подесна*.

Ово је *истина*, да је *целер* *односно* *земље* *велики* *избирач*, али је *за* *нега* *свака* *темика* и *влажна* *земља* *негодна*, *само* *ако* је *доста* *бубригита* и *добро* *урађена*; *на* *онда*, *целер* *захтева*, *да* *буде* *добар* и *укусан*, а *крупан*, *пуна*, и *сразмерно* *већу* *негу* *од* *осталог* *поврља*. *Али*, *да* *целер* *може* *при* *напаној* *нези* *да* *буде* *добар* и *на* *некупуни*, *коју*, *кад* је *сува*, *може* *ветар*, *што* — *но* *реч*, и *преко* *шлота* *да* *бада*, *то* *да* *могу* *погубити* *из* *своје* *советствене* *праксе*. *Они* *дакле*, *који* *копају* *пескушу*, *на* *се* *на* *ју* *игнорирају* *што* *им* *целер* *не* *ваља*, *међу* *правом*. *Јер* *вишак* *целера* *не* *ваља* *с* *тога*, *што* *га* *више* *допало* *неговани*, *него* *га* *оставили* *само* *премезу*, *као* *и* *о* *сваки* *празнак*. *На* *ви* *од* *оног* *у* *влажној*, *за* *целер* *иначе* *подесни* *земља*, *не* *можемо* *богиза* *шта* *очекивати*, *ако* *га*, *од* *сејана* *на* *да* *саме* *јесени*, *онда* *не* *негујемо*, *као* *што* *негова* *природа* *захтева*, *јер* *је* *целер* *чудновата* *биљка*.

Допало^{те} ми *дакле*, *да* *о* *ним* *тврде* *саопштите* *штенова* *ним* *читавице* *моја* *вишегодна* *искуства* *о* *том* *корисном* *поврљу*, *у* *том* *уверењу*, *да* *не* *ће* *сваки* *онај* *послушати*, *који* *жели* *од* *свога* *труда* *при* *гађењу* *целера* *да* *има* *што* *веће* *користи*, *и* *ни* *нећег* *советственог* *укицања* *у* *добро* *изведеном* *и* *укусном* *целеру*.

Сваки *бањован*, *као* *и* *сваки* *домаћин*, *треба* *већ* *пред* *саму* *вишу* *повртнак* *да* *распореди* *за* *пубу* *годину*, *да* *одреди* *шта* *ће* *на* *којо* *комади* *земље*, *на* *којој* *лежи*, *од* *поврља* *добити*. *Без* *уштрбе* *и* *према* *природи* *појединог* *поврља* *учиненог* *распореди*, *не* *можемо* *на* *добар* *успех* *рачувати*. *И* *тако* *немо* *одредити* *лежу* *и* *за* *целер*.

Као *што* *напред* *рекох*, *целер* *је* *чудна* *биљка*; *биљка*, *која* *за* *своје* *добро* *развиће* *много* *захтева*; *она* *је* *међу*

поврљем *право* *запирало*. *За* *то* *треба*, *пре* *свега*, *за* *нега* *одредити* *лежу* *већ* *преко* *зиме* *бубрига*, *али* *не* *сувиш* *бубретом*. *Него* *разблаженог* *италског* *штенова*, *а* *где* *тога* *нема*, *онда* *у* *одлу* *разкушеног* *говеног* *бањованог*.

Ко *нема* *толике* *леје*, *тај* *нека* *узме* *једно* *садиште*, *толико*, *да* *може* *држати* *и* *сметити* *на* *прозору*. *То* *садиште* *напуниће* — *при* *крају* *месца* *јаунара* — *добром*, *бубригитом*, *са* $\frac{1}{4}$ *опраног* *песка* *помешаног* *земљом*. *Тако* *напуњено* *садиште* *оставиће* *на* *прозор* *толике* *носе* *за* *једно* *два* — *три* *дана*, *да* *се* *земља* *сагне*, *коју* *ће* *после* *тог* *време* *дело* *порашити* *и* *сема*, *мадо* *пође*. *Посејати*, *на* *да* *онда* *сувиш* *песком* *покривти*, *а* *за* *тим* *га* *малом* *водом* *ситно* *попрскати*, *да* *се* *добро* *олакши*. *Ја* *велики* *ситно* *попрскати*, *да* *се* *јачин* *прскане* *не* *би* *пореметило* *посејано* *сема*, *које* *је* *врло* *ситно*. *Овако* *засејано* *садиште* *треба* *покривти* *сталежним* *платома*, *да* *се* *горња* *површина* *земље* *у* *оном* *сувиш* *собном* *ваздуху* *не* *суши*, *а* *да* *онет* *има* *довољно* *светлости* *преко* *оно* *стакла*.

Сема *целеру* *врло* *споро* *расте*; *нему* *треба* *дуго* *док* *вишне*, *на* *за* *то* *се* *треба* *побривити*, *да* *земља* *у* *садишћу* *буде* *увек* *умерено* *влажна*; *она* *никад* *не* *може* *бити* *сува*. *Кад* *сема* *вишне*, *и* *биљнице* *развију* *проче* *3—4* *прапа* *става*, *онда* *их* *треба* *у* *друго*, *долте* *већ* *стресити* *садиште*, *пресадити*, *и* *то* *тако*, *да* *стручак* *од* *стручка* *на* *5—6* *сантима*. *Раздалеко* *дође*. *Биштовани* *од* *заката*, *имаће* *толике* *леје*, *на* *не* *и* *о* *них* *стручак* *више* *расадити*, *јер* *ће* *свој* *производ* *спремати* *у* *већој* *количини* *за* *продају*; *а* *домаћин* *ће* *се* *ограничати* *на* *известан* *само* *број* *биљка*, *колико* *ће* *му* *за* *домаћу* *потребу* *бити* *довољно*.

Пре *пресађивања* *треба* *мало* *сасећи* *и* *жвапце* *и* *лишће* *и* *лишће*, *а* *кад* *се* *већ* *биљнице* *преседе*, *треба* *их* *одма* *малом* *водом* *и* *залити*, *т. ј.* *онет* *сувиш*, *али* *добро* *попрскати*, *да* *се* *земља* *око* *расада* *добро* *накисне*. *Кад* *год* *се* *погодније* *време* *и* *суње* *указне*, *треба* *ближе* *по* *нало* *износити* *на* *поље*, *да* *се* *поступно* *напашавају* *на* *сплојни* *ваздух*, *да* *одревне*; *ако* *су* *у* *тојој* *леји*, *онда* *треба* *прозор* *од* *толике* *леје* *чешће* *отварати*. *Овај* *расад* *треба* *један* *пут* *у* *недели* *уштрбити* *у* *млакој* *води* *добро* *разумевеном* *крављом* *бањованом*, *на* *не* *биљке* *много* *једрије* *и* *бујице* *порашивати*, *да* *не* *их* *бити* *млава* *погледата*.

За *целер* *треба* *увек* *имати* *довољно* *течног* *бубрета* *у* *приштованима*, *а* *што* *је* *ово* *бубре* *више* *уштеђано*, *у* *то*

Нека *нам* *послужу* *онот* *пример* *у* *цифрама* *у* *оном* *погледу*, *и* *то* *прво* *у* *страним* *земљама*, *како* *же* *не* *они* *извоз* *или* *трговину* *свежег* *воћа*. *Извоз* *воћа* *у* *Француској* *износи* *годишње* *на* *80—90* *милиона* *дн.*, *Америка* *извезе* *за* *700—750* *милиона* *динара*, *а* *у* *Чешкој* *само* *један* *округ* *извезе* *годишње* *за* *16* *милиона* *динара*. *Извоз* *тај* *сачињавају* *највише* *јабучке* *и* *крушке*, *а* *мање* *вишне*. *Колика* *је* *према* *томе* *производња*, *кад* *се* *зна*, *да* *се* *сигурно* *2* *пута* *толико* *потроши* *у* *земљи*, *било* *на* *преради*, *било* *да* *се* *поједе* *као* *сирово!*

Колика *је* *извоз* *воћа* *у* *Србији*? *Овде* *главни* *извоз* *воћа* *лежи* *у* *мљавима*, *и* *сировим* *и* *сувиш*. *Тај* *је* *извоз* *износи* *просечно* *годишње* *до* *7* *милиона* *динара*, *тек* *данас* *године* *извезе* *је* *извоз* *17* *милиона*, *што* *ваља* *приписати* *само* *свежагоубој* *воћи* *природи*, *да* *је* *т* *ј* *време* *штета* *наградити* *пронает* *други* *успех*. *Од* *осталог* *воћа* *извезе* *се* *једна* *за* *1* *милион* *динара*. *Колика* *је* *производња* *казашу* *сасија* *тачно*. *Производња* *воћа* *у* *Србији* *представља* *света* *вредност* *од* *38.889.889* *динара*, *од* *тега* *дана* *32.976.132* *дн.* *само* *на* *вишне* *и* *5.913.756* *динара* *на* *друго* *воће*. *Та* *производња* *за* *једну* *овлаку* *земљу*, *којој* *је* *суђењо* *да* *се* *би* *воћарством*, *врло* *је* *неплатан* *и* *дај* *Боже* *да* *буде* *у* *спору* *воћа*.

И *кад* *опозно* *користи* *дате* *слезе* *воће*, *колико* *ће* *дати* *воће* *прерађено*, *као* *сирово*, *кувано*, *претворено* *у* *шишо* *и* *др.* *које* *се* *куд* *и* *камо* *скупаће* *плати*, *али* *је* *онет* *скупљач* *тај* *рад* *са* *већим* *трудом* *и* *радом*. *Зато* *је* *и* *она* *радва* *доследа* *данас* *до* *великог* *степен* *трговине* *и* *саобраћаја*. *Данас* *се* *т* *име* *извезе* *земље* *специјално* *бине*,

као *што* *је* *Енглеска*, *Немачка* *а* *у* *последње* *време* *и* *Чешка* *и* *друге*, *те* *т* *име* *велику* *количину* *воћа* *троше*, *услед* *чега* *су* *воћу* *све* *воће* *цене*.

И *она* *радва* *је* *за* *Србију* *од* *извесног* *значаја*, *нарочито* *сада*, *кад* *су* *саобраћајна* *средства* *оскудна* *и* *рђана*. *Али* *несма* *да* *пронетим*, *да* *напоменем* *да* *се* *и* *данас* *Србија* *позноси* *са* *немак* *прерадама*, *као* *што* *су* *суве* *вишне*, *дивно* *сласто* *од* *разноврсног* *воћа*, *што* *ваља* *само* *једно* *Српскиња* *за* *ту* *вештину* *благодарити*, *којом* *се* *оно* *од* *осталих* *одликује*. *Ми* *у* *велико* *кувамо* *неке* *и* *печемо* *мљавишницу*. *Само* *што* *и* *сушење* *мљави* *и* *кување* *некема* *и* *мљавишнице*, *захтевају* *вештине* *руке*, *да* *се* *погину* *успех* *постигне*.

По *и* *на* *још* *много* *више* *разноврсних* *прерада*, *као* *јабуковаца*; *нино* *од* *воћа*; *мљави*, *јагода*, *трешња* *и* *др.* *комплоти*; *колични*; *воћни* *сокови*; *сирни*; *линеви*; *ракије* *и* *сире*. *Сваком* *од* *о* *них* *прерада* *воћа* *могу* *се* *појединачно* *користити* *у* *пуној* *мери*, *могу* *имати* *успех* *не* *само* *потребних* *намашина*, *већ* *и* *да* *редовно* *уштеђавају* *своје* *доходе*, *разуме* *се* *тако*, *где* *се* *гајењу* *и* *преради* *воћа* *одрба* *обилна* *пашња*, *јер* *једно* *без* *другог* *не* *може* *данас* *да* *постоји*. *Сма* *тога*, *што* *у* *кући* *треба* *да* *има* *о* *них* *прерада*, *могу* *се* *он* *лако* *и* *у* *свако* *доба* *године* *и* *да* *извезе*. *Извозом* *сировог* *и* *прерађеног* *воћа*, *не* *црпимо* *земљу*, *као* *жатов* *и* *кузуру*, *са* *којима* *износили* *из* *земље* *хране* *материје* *и* *вршно* *земљу*.

А *пошто* *гајење* *воћа* *без* *прераде* *воћа*, *не* *може* *да* *постоји*, *предмет* *је* *корак* *да* *се* *неокупира* *прерада* *воћа* *у* *Србији* *поправ* *и* *о* *домаћим*, *нарочито* *сушење* *мљави*.

liko je bolje. Zato treba uzeti jedno bure od gasa, dobro ga oistiniti i zagoreti klapura, na oca za jednu četvrtinu nastiti okvijen i govelet hūbreta, na ga predati mlaokom vodom tako, da bure bude vruo. Tako ga ostaniti za jedno 8 dana da prestoj, ali ga za to vreme dva puta preko dna dobro izmesthati, i tek posle 8 dana mozeo ga s uspehom upotrebiti; oca je zred. Kad se ovo potrosi, treba odna drugo napraviti itd.

Pril samoju upotrebi, treba od te tecnosti uzeti jedan deo, na 4 dela vode, t. j. jedan litar ove tecnosti, treba razbalakiti sa cetiri litra ustojane vode, a doicije sve kame vode, a višne hūbreta. Ovo je ošite poznata stvar, da je uvek bolje po malo a češće zalivati tehnik hūbreton, nego mnogo, na na jedanput. Česhim zalivanjem sa slabijim hūbreton, mnogo se bolje unapređuje porast i rasišnje korena, nego kad se na jedanput mnogo i jakog hūbreta upotrebi. Od mnogo jakog i na jedanput upotrebjenog hūbreta, biva kore se šunlje, spuzkava, kao da je prokuklo.

Posle 3—4 nedelje dana, mozeo se iste biljke još jedanput presađiti u drugo saduče, a u rastojanju od 8—10 santimetara razdalno, na ponovo i oca 3—4 nedelje ostanu, rasadično ih na stalno mesto. Pri svakom presađivanju treba kade i lišnje u nekoliko seceki.

Dok ne dođe vreme, da se rasad na leju, na stalno mesto rasadi, dotle treba za neker određuju, i kao što u pocetu rekosmo, preko zime tehnik hūbreton predavenu leju, dva tri puta prekonavati i zemlju sitnijim, jer više je god zemlja bolje, sitnije građena, u toliko će biti više u stavu, da bolje unija svaki talog na vazduha, da se navije dovoljno vlagne, koja će u došnje saojene prodereti, i time se sakupiti, gde kade ne mogu dopreći; ali čim suna nastupi, ova će se vlagu na dovnih slojevima u gorње isparavati, i na taj će način onom koreku u dobru čas doći.

Ja dakle pretpostavljam, da je sve učineno, kao što sam rekao. Ovo podavne meseca maja, treba leju vaubrtiti savsija sagorelim italjskim hūbreton, i onda ju još jednom prekonavati i poravnati. Svaka leja treba da ima širinu od 120 santimetara i na oju treba novu ili na dužini 4 jednako odtojeće brazde. One brazde treba da budu 10—12 santimetara duboke; to ćemo najbolje uciniti jednom šiljatom motičicom. Čim se uzvise kad obično vreme, pristupimo safeju dotle već spremljenog rasada. Pre po

Ova škola podigla je lanske godine parocitu jednu kuću samo za preradu vođa, sa sušnicom novog sistema (Kalinolnog), koja je probu izdrakala pred parocitnu komisiciju, i pokazala se kao vrlo sposobna za sušenje, ne samo šiljava, no i ostalog vođa, grožđa i korva. U ovoj zgradi odločeće u ovoj godini po mogućstvu nekoliko prerada vođa.

Sem vođa, koja je za nas donela najveća korist od voške, ima još vrlo mnogo raznih drugih koristi, kao što su: Gde ima velikih vođa, bolje je napredovale useva i ostalog bilja, jer je u okolini svaгда više vlagne i kiva češće pada.

Vođkama daju se iskoristiti i takve površine, na kojima ni jedna druga ekonomska biljka ne može da uspeva, kao što su utrine, bregovna, kotline, obale reke i notona i pored drugova i putova. Voške u velikom broju poseđuje, isparavaju zlatnu količinu vode, koja zimi zagreva vazduh a leti ga raslađuje. Voška daje delotu svakoj zemlji, jer tako gde nema voška i zelenila, nema za oko nikakve drake, nema nikakve lepote. Voška svojim krunjam i zelenim lišnje, čisti vazduh od raznih nečistiljivih gasova, na za to se svaki oseća sledak. Po količini gajena vođa, čini se vrednoća i karakter stanovništva.

Gajenje vođa nazivna gajenje pčela, jer bez pčela ne bi bilo roda, a bez pčela od voška, pčela ne bi imale prvu namu s pralješa. Pčela hita, da i po raznim pčelovnja uzabere gradivo za med i vosak i da tom pčelovnom prenosu pčelovog praška s cveta na cvet, te onogvni oplodjavane.

što ćemo rasad iz onih saduča, ili iz tolike leje vaditi, moramo ga dobro naplasiti, kako ćemo ga moći lakše nasađiti.

Ja na to mnogo pokazem, da pri kafeju rasada ostane na kilaama ponisne zemlje; bolje i situacije he se rasad prihiti i lakše he ono presađivane s jednog mesta na drugo prebadati. Na leji, a u onim napravljenim brazdicama, rasadično rasad na 30 santim. jedan od drugoga, a sad pri ovom rasadiivanju na mesto, ne treba ni žilke ni lišnje isparivati, ako ima na kilaama prvonoje zemlje; no ako na kilaama nema zemlje, onda se mogu prvoni od žilke podeći. Ponšto rasad rasadično, mi ćemo ga odna i dobro zaliti, a zatim malo suve zemlje sa strane na svaki struk nagrutiti; to ćemo uciniti ali pristima, ili sadučkom.

Posle dva tri dana, treba s večera, a po potrebi i najutra, dobro zalivati rasad, ali ne samo pojedine strukove, nego citave brazde, od jednoga kraja do drugoga. Tako rasaden i zaliven rasad, oporavljie se za vrlo kratko vreme i porašivane bujno i peselo, da he ga biti mlašina viditi. Po sebi se razume da za rasadivanje treba uzeti najzdravije biljke, i onda nehe ni jedna vaditi. Kad već vidimo da je rasad za zemlju dobro priprasto, ali kao što obično kažemo, da se je „dobro primio“, što ćemo vrlo tako pozvati po bujnjem porašivanju i zagastivjem zelenulu lišnja, onda treba svaku struku dobro da zalijemo s onim napravljenim i ustojanim tehnikom hūbreton; još he mnogo bolje biti, ako u ovu tecnost seosno i razlutimo komošiciju ili kuzniciju hūbreta. Ovim hūbreton treba zalivati svaki 14 dana po jedanput, i to izabrati kad je morno i oblačno vreme.

Četvero zasadeje leje treba uvek držati čisto a zemlu između strukova treba češće kopkati, da i sama priroda na što bolje razvije korena uplasivati moke. Pri ovom kopkaju nagrađe se zemla na strukove, a time he se predudriti prepušavane korena. Dok je deler na leji, ne treba nikako kadati lišnje s megi; to je vrlo pogrešna navika, jer kadamo lišnja uzavajuje se razvije korena. Lišnje je iznuo biljci da prikuža i usavasa hranu iz vazduha, i korien se moke samo onda savršeno razvijati, kad i iz vazduha što više hrane dobače, a to dobača kroz lišnje, i kad se oni organi — lišnje — odaju,

Sad je pitavie, da li se pobarsuju poklađa onolika najkva i da li se od toga izvlače one koristi, koje odgovaraju vrlo pogodnim prirodnim okolnostima u nas? Najbolje ćemo to doznati, ako navedem ovde delokvito etalje posejanih voška u Srbiji, na prema tome da pčimo da li smo ucinili našu dužnost u pogledu unapređena vođarstva.

Površina Srbije iznosi 4,830,260 hektara, a pod vođašnicima ima svega 104,160 hektara i 35 ara, u koje se po mom uverenju računaju i vođašnici, koji i ne lice na vođa, no predstavljaju samo šestinu sa nekoliko polaka. Sva ova površina pod vođašnicima, raspoređena je među pojedine okruge na sledenji način: Okrug valjevski ima pod vođašnicima 13,039 hektara, okrug vranjski 361 hek. 94 ara, kraгуjevski 14,498 hek. 22 ara, krajinski 1,241 hek. 02 ara, krunoslavski 7,560 hek. 40 ara, joranski 8,001 hek. 41 ara, pirotski 262 hek. 98 ara, podrinjski 17,077 hek. 93 ara, podunavski 11,050 hek. 75 ara, požarevacki 6,735 hek. 98 ara, rudnicki 12,876 hek. 29 ara, timocki 1,809 hek. 64 ara, tolnicki 984 hek. 28 ara, užicki 6,879 hek. 86 ara, priporicki 1,677 hek. 65 ara. Iz ovoga vidimo da među najvrednije okruge po površini posejanih voška dolazi okrug podrinjski, kraгуjevski i valjevski i među najisplomajnije dolaze okruzi pirotski, vranjski, tolnicki i kraгуjevski.

Što se nas tice vrednosti žetelovog prinosa, on je naznačen napred, a ova da navedemo prinose u poledinim okruzima: U okrug valjevskom dobača se za vođe godišnje 6,907,525 din., u okrug vranjskom 183,564 din; kraгуje-

onda ће i korisi dobiti manje hrane, i neke se u ovoj mjeri razviti, kao kad je celonajno livnje na vazu, jer svaka biljka moze potpuno da se razvija samo onda, kad prijemne hrane stoji u ravnotezi s velikom zalom i livnja. Suvo, ili posugledno livnje, moze mo slobojno ukloniti, i treba da da uklonimo, jer je ovo prestalo prihiti svoj posao, ono je ispravno. Pa i onaj zato treba pri kidanju ovog livnja paziti, da ga do samog korena odvojimo, jer he se ona rana pri sasunuti, pre he i lakse zarastati.

Oko polovine meseca oktobra, ali oko Mitrovdana, što he najbolje odrediti vreme, treba cediti na zemlje viditi. Vadjemo ga najbolje anovom, na kemo onda sa svakog korena odseci livnje bati do same glavice, a ostavljemo samo nekoliko srednjih listova, što-no veli „erpe“; isto heo treba poseci i sve žilke, bati do same Jabuke, na zato treba sve to raditi *ovetrom* povom, da ostave svaki presec sa svim gladak. Ovakvo oživljeno glavice treba nesde razastri da se sasune oni preseci od zalja; to je vrlo potrebno zbog travljenja, da ne bi glavice na tim prescima odvojale da truju.

Sad treba ovaكو spremljene glavice utraniti u neki podrum, ali ih tako porefati, da između svake glavice dođe po malo vlažnog jesda, a od glavice treba da ostave nesom nepovrinen jedni deo sa srecem zajedno. Kad god je leto sveže, treba vodru, ili travi, otvarati, da tje malo sveže vazduh, a pri tom treba sve trave delove ukloniti.

Odnosno sputa, ja sam gajno mogle sorte, i od svaku mog vajšine preporučiti: *erfovtoski* i *pravski* deler, jer one die sorte rađaju najvrujnije, glatke, žune i naj-ukusnije glavice.

Kao što vidite, deler zavetova veliku neću, ali se sav taj trud naplaćuje *dobrim, krotkim i ukusnim glavicama*, a pri gajeњу delera, to nam je i glavica *č. r.*

Д-р Ђ. Р.

KORISTI GAJEŃA PLOVAKA

Од све прегатне живине најпривлачније је гажити пловце, како за продају тако и за домаћу употребу.

важни 4.942.015 дин., крајинског 293.446 дин., крушевачког 3.426.818 дин., моравског 3.145.187 дин., пиротског 94.826 д., подрињског 5.142.657 д., водувачког 3.748.286 дин., пожегарског 2.655.113 дин., рудничког 5.085.250 д., титовачког 530.220 дин., топличког 388.527 дин., ужичког 2.424.322 дин., приречког 616.425 дин. Ево и преноса у новцу, према које можемо да видимо да што више вољака или посађених вољака, то више пагода и жетовног приноса. Разлика та види се најбоље, кад упоређимо ваљевски округ са крајинским, видимо да је у крајинском мањи асетовни принос за 124,5%. Али страс површине, пошто је крајински округ већи од ваљевског, та је разлика још недовољнија. То је ставе врло чудновато, јер у округу крајинског воће може тако исто да напредује, као и у ваљевском.

Према некуству и уверењу, што се тиче округа крајинског и других округа у којима је воћарство тако сиромашно, изаилаи да је то ставе дошло отуда, што су овде неким делом гајили дозу а мање воће, и ако се зна да где расте доза расте и воља.

Али је тада нино доносило толико понаша овия окрума да нису имали потребе да се брину за вољу, само што су при томе, збиранили, да може доћи принос за винограде, да да може нестати и оног богатства и благостања. Нису пошпаљивали да треба да имају у случају такве несреће, одмах друго што у животу, што би барем то благостање очувало, а то би на сваки начин било, кад би сад имали по који већи вољак, који би заменио грозђе а може

Корист од гајења пловака она је:

1) Што гајење пловци не стаје скупо, јер док су пловци мали па и доцније рано се овако: набере се доста младе коврине, које се обари и после стави несеца, и томе се додају две — три шаке брашна кукурузног, и се тиде часа млади пловци, а и пловце. Месте коврине може се узети livnje од црног глеца или гушчиња трава, које се на исти начин приготуно као и коврине. Овия ривити пловци и пловцице најбоље је и најевтиније је, од првог млади пловци брзо расту и месо им бива укусије. Према томе, погрешно је оно мишљење, које кад налет сеоског свеза жала, да пловце скупо стају, што много једу. Оне заоста много леда, али та михова рана не стаје скупо, јер знала Богу коврива и других трава има код нас доста. Поред тога наша је отаџбина врло подесна за гајење пловци. Јер, кроз нашу отаџбину теку многе реке и потоци, а има доста извора и омањих извора и поточиња, а све је то врло удесно за гајење пловци.

2) Што млади пловцини стваци за главце за два месеца, и ако се добро рани и вегују често пута пловцини стваци за месец и по дана; а шале до стигне треба нам три до четири месеца.

3) Још је једна добра страна што пловцини стваци рано у протече — баш онда кад је месо скупо, на је велика корист за домаћина кад нати пловце, те не мора куповати месо по скупо цене. И привредници близу градова могу још и лениу пару зарадити, кад гаје пловце у велико и за продају. Данас је жива тражиња наших пловци и на страници најдана, и да је код нас средом ова граница привреде јаче развијена могла би посетати извозна роба, а овако нигде ништа.

4) Код пловце нема шта да се баци: месо се као укуено узима за рани, а тако исто и јаја; од јетре граде се врло укусна јесла; перје се узима за перине, а коврине за пакет.

Поред свих ових користи које имамо од пловци, имамо се оне не гаје у толикој мери, у колико би требало да се гаје. И овде је главни узрок *немар и непање*, те се овој врсти живине слаба пазња показује.

Савтаје Грбац.

бити и вино, али новац сингурно. Народ је сад жељан понашати дошка, сад нема ни вина ни воља.

Но ако се одмах остваравем вољени расадница при овој школи, водило рачуна да се та грати што брже узведе, види се и не може се то тако брзо учинити и одмах накнадити овај недостатак, кад се узме да засађена воља не може одмах да роди; но мора прво да расте у дрво па да има на тем да доноси род. А још знаме ће се доћи ускоро до воља, кад се и сад невиди никакво одумекљење и дубав за ову грану. Кољико се засади вољака у округу крајинском, које се на школског расадница купе? То је тако неснати број, који је и жалостан и непојаман. Нема ни 2000 вољака које овај округ годишње засађује. Зар је то број засађених вољака у овакој земљорадничкој кризи. Али ваљак можемо очекивати и други уснех, кад се досад воља код земљорадника показала тако неблагодарна, па неће тако да га слуша, како он жели. Она не расте како он жели, не роди кад он хоће, но се противи и он овнда поставе равнодушно. Он у погледу неродитости, пошто зна да ће му доцније прираћати, вели престо и кратко: који зна ко ће га брати, па неће воће ни да сади. Он негледа у будућност, да може још и он имати користи а нарочито његова деца, његови потоци, који ће га благославити и редовати се оваког капиталу. Он заборава да овој вољцини треба пружити мало веге, нарочито у почетку док је жлада. Он само зна, да ако му се воља не прижи док је она крива, ако не расте и не роди, да је онет воља жива а и не зашита своју заост да ја је подмирио све што треба учинити при сађењу воље, па да му се воља прижи и да

ПРАКТИЧНИ НАЧИН ПОТКИВАЊА ВОЛОВА БЕЗ ОБАЉИВАЊА

Обаљивање волова при поткивању не само да је приметно, па често и опасно, већ и неколико и право мучење стокe. При свем том, што се зна да се говеда могу и без обаљивања поткивати и да у тај циљ има нарочита сирава, о ко-

вече се претера уз кола, на се или привесе за лотре, или га помоћни држач за рогове. Напољу предње леве и десне прислопи се на главнину јака, оба и глатка мотва, а други јој се крај спусти, да је говече задњом ногом опшорачи. Затим се и тај крај мотке подвине толико у висину, да нога не додирује земљу, на привесе ковоцем за лотре.

јој је у „Тожаку“ проишних година већ било гонора, ипак наши поткивачи махом обаљују говеда при поткивању. Кад већ неке да одступе од своје навике, могли би сами приредити сарчети обаљивање својих волова тим, да их дају поткивати на овај стари или ипак прастичан начин, који се практикује у неким крајевима Немачке, а који нам представља и наша слика.

За тај циљ могу да послуже јака и подужа кола. Го-

Подигнута нога може се такође код члапача вовасти и за лотре претети на поткивати. Да се друга задња нога поткује, треба говече принећи с друге стране кола, на исто тако подстићи. Предње ноге — као што је познато — лако је и иначе подићи и поткониати.

Ва.

О ЛЕЧЕЊУ РАНА И ПОВРЕДА НА ВОЉКАМА — КАТРАНОМ

Ранама и повредама изложене су све вољке без разлике, на и оне које су поверене нашој најближњој нези. И ране и повреде могу наступити: или услед неке природне појаве, или их ни сами проузрокујемо при извршавању

расте. Нећу да говорим о родности, јер ако вољка добро напредује, сигурно ће и да роди, само земљорадник треба да буде трпељив.

Зар је то тешко исконати већу руну, лепо нажљиво и платно засадити вољку; при сађењу тачно најдубити, нажљиво јој при сађењу земље и круну окресати и скратити, не садити густо вољке једну до друге, нарочито кад све то ради један човек и кад је то сав главни труд и рад, који се тој вољци припада. А да и друго око вољке не радимо, као што се обично дешава, да се после сађења вољка нише не загледа, само да ли је већ родила, само горе наведемо, верује задовољне се ова вољка и тиме, јер је најскрознија у погледу неге. Али није тешко пружити засађењу вољци још и извесну малу негу, нарочито у почетку до 5 година њене старости; кад се она сваке године у јесен окона и огрне на омет с пролећа одгрне, скраћује круна да добије оно што бољи пораст и да вољка што брже израсте (што је и главно код вољке, јер што нише трава, дакле већа круна, то нише роди), чистити густевице, дубрити и на последку обратити. И то скраћивање траје само до 5 година а после и то отпадна и онда шта остаје да се ради? То је доста врло лако. Само на жалост, ни то се не врши но колико сам се уверио, сваки земљолац и без труда да дође до ње. Народ воли вољку, али жри да седи вољку, да је кући, а још мање да је негује.

Несем заборањити, пошто сам досад вољку само хваљиво, да кажем, да и ова има својих негода и непријатеља, пашта се народ и тузи. Али нема ли свака друга трава

извесних радова у самој нези, кад вољке пренемо, различитишавима, подмаљујемо, валелимо итп. Повреде, које ни у напред наведеним радовима сами вољкама наносимо, неизбежне су, јер штама постигајемо извесне цели, при самој нези вољака.

Ма на који начин било, да су ране и повреде настале у сваком њемо случају видети, да сама природа на томе ради, да се ране и повреде залече, да расту. Срашћивање

привреде својих непријатеља као шпр. висиодеје? Зар је оно тако срећно да без икакве неводе и муче даје одмах очекивани род? Сем великог трошка има и доста непријатеља. Сваки се сећа оне несретне болести перноспоре. И школа и држава чине све што се може да се она сузбије. А који је непријатељ код вољке? То је једини и најдугачији: тусеница, која се јаља само ако се не скуња и не тамиши. То није баш такав непријатељ, због тога би се морала изазвати неварност на сприну вољке. Вољу је непријатељ и мраз прољећни, који често цвет упропасти. И ту има средства противу тога, а после тога ретко да промрну сви цветови на вољници но само нежа.

Нешам, да има нише негода, које би изазвале оваку јаку неварност у народу на сприну вољарства, сем неколико нездравих ститних болести, које обично кривцом самог сопственика постају.

Каквих има лених примера у овоме погледу у другим земљама или државама, вако се тамо обраћа питања вољарству, како се тамо гледа на сваку ститину, сем неколико нездравих ститних болести, које обично кривцом самог сопственика постају.

Лена наша домоваца, Краљевина Србија, пружа свима биљкама са свима могућим врстама и сортама могућност да се могу потпуно развијати. Даје толико обилно плаода, да ретко можемо наћи земљу ранију нашој. Није слабиј земљи дато да у њој може успелати вољка, нема сваке земља толико услова за вољку, као ми. Од вољарства не користе се само земљорадник, но се њиме користе сви. Шта чини Фран-

и залесничаве може да буде двојако: или се рана залети и срести појединачно на целој површини повореног места, или се по ивицама рашле површине направити неки облик, пона првица на неправилна гука, а у средини остане мало удубљено. Први случај настаја онда, кад се зрна пушка, или врло мало поврде, дакле, кад поврде није употребљена сва средства на' отади.

Свакојако су случајеви, да рине обичајно зарашћују, јер се, услед рада живих сокова, но ивицама раше образују облуди, она се у року времена све више и више уздицају, док јединог рана сасвим неарасте и само у средини остане мало трага од бивше рине. Време, за које ће рана потпуно срести, зависи од величине и дубљине саме рине; шире и дубље рине потребноће више, а уже и плање, мање времена. Оне последње зарашћују обично за неколико дана, а првица треба ће дуже времена, некама чак и више година, док потпуно зарасте. Ако се рана брзо не залети, ако брзо не зарасте, онда срство дуже времена изложено сивма непогодама, и услед тога се дрво с почетка сасити и помирн, нестане жртво и потпуно предава у трулеж, ако се још за времена непомстара, да јаким год нештацим средствима томе квару да пут ставимо. За предочрању трулежарама она средства употребити, за која смо сигурни, да ће се њима користити, као што су нпр. *смола и котрим*.

Катран можемо, без икаквог заора, употребити код свију рана, а нарочито код оних, које су настале при сечењу дебелих грана. За употребу катрана најпогодније време је јесен и зима, на време томе, онда је и најбоље да се воћке чисте и гране разређују, јер онда катран одмах продире кроз све отворене делове у дрво за неколико инчметара дубоко. Истина, катран умртви дрво за онолико, за колико је у њега продире, али га од даљег трулења сачува. А кад би катран употребил с пролећа, кад сокови у дрвету крећу, или преко лета, кад сокови у великој раде, онда они не би допустили да катран у дрво продире, и тако би он остао само на површини онога пресека, оне рине, на ју не би могао заштитити ни од оноликих непогодј, ни од трулења, него би се просто прилепио на горњу површину оног пресека, и — ништа нише.

Код свију малих рана, за које се може предостанити, да ће за неколико недеља или месеци зарастити,

дуку богатом ако не винеће и воћарство? Поносимо се богатством наше земље. Садимо воћку са вољом и трудом и верује да је то један од најсигурнијих и највећих капиталата у свету, који нико тако лако не украде, вода не однесе и ветра не уништи.

И ми стари, који мислите да већете то воће брати, помишљајте на вашу децу, која ће вам тек благодарити, кад се буду користали родом.

За то сив, којима је Бог дао макар мало парче земље, оставите макар једно мало местанце за децу благородну воћку. Никома веће сметати.

Треба да се угледамо на наше старе, који су сваки пут при нечању своје деце, засађивали воћку за свети спомен ове радости, да она подсећа увек и у будуће на тај блажен тренутак, који се тада ослело. И при разним светковинама чинило се овако. Овај пример још се на неким местима и одрава.

Угледајмо се на наше предходнике, који исуе на куће имали, већ су у рупама живели, на су тражили због тога све боље и боље место да се уздиго настане, док их воћка није на један пут задржала на сталном месту, чекајући на њен род. Имајмо на уму да је воћка била узрок да се народ настани, да се престане селовати, да тиме створи себи боља места за становање, да су ипак стари били воћари првог реда. Од куда нама толике разне сорте воћа? За то имамо нама да благодаримо.

Радино савесно на засађивању воћака јер у томе лежи будућност наша. Неборављајте чеће посећивати овај за-

није нужно употребљавати никако премазивање, ни катраном ни калем-воском, ни краловом балегом, ни ипачем — просто ничим, јер ће мање рине, за време летњег кружења сокова, и саме потпуно зарастити, и у том случају не може бити ни помена. Да би могао наступити трулење. У том дакле случају, можемо увести даи и време, и рад и материјал за премазивање. Да је тако, можемо се у спашо доба уверити у великим расталима и вољацима, где се преко целог лета гране и огранци секу за улепшавање и рашчишћавање појединих воћака, и ипаче се не употребљује ма какво год средство за премазивање пречишћеним рана него се ове остављају самој природи, да ће дудске помоћи зарасту, и ипаче не показују неке хрбаве последне, него рине у свакојем случају лепо зарасту, само ако се пресеци не остављају хранати, нарочито кад се гране тестером стругу, него се оштрим ножем ишрање и угаде.

У опште, јака, здравља дрва, која бунје површинују, слабо ће потребовати дудске помоћи при залесничаву рана; а на против, на слабија дрва треба мало нише припазити, на прена околностима и потреби и у помоћ притећи. Тај је исти случај и онда, кад гршићавце с пролећа одпоче, дакле у оно доба, кад је у дрвету највеће колапање сокова, на рине врло брзо и саме зарашћују. С тога су нпр. и поврде од град безопасније на вољака у месецу маја и јулу, него доцније; о томе смо баш прошле године имали и онде у нашој околини довољно примера да се уверимо. Јер су све поврде, па и оне јаке, и саме зарастале. Све рине и поврде, за које можемо сигурно предостанити, да ће до јесени саме моћи да зарасту, не треба ничим премазати, јер би то био само празан посао и трошак. Био је случај, да је град био у почетку месеца јуна као орах крупан, да је град воће оштетило и кору ни на дебло срутило, па су опет зато све те поврде преко лета и саме зарастале, и само је дудска помоћ била у толико нужна, да се гране и огранци од предломењог места одсеку и да се отулева кора скрене.

Чини се опште, да се рине и поврде на оних вољака, које су од града биле јако оштећене, неке премажу катраном, неке краловом балегом, неке залесничаву ипачем, а неке чистом белем уном, а неке опет сасвим годе оставе, па су резултати били једни исти; све су рине, и оне с разним величинама премазане, и оне остављене годе, појединачно

вод, његове расаднике, јер у њима ћеће наћи много шта што Вам је потребно за Ваш рад, и као задретак мога говора, нека послуши песница од Чика Јован-Џмаја:

„Где год најеш годно место,
Ту дрво посади.

А дрво је благодарно,
Па ће да награди.

Наградиће изобиљем,
Лада, плода свога.

Наградиће биго тебе
Биго брата твога.*

Антоније Цела.

и vrlo lepo zarastale, jer ih je grad ubio onda, kad su sovovi najkvalitniji bili.

Onda imam da primetiti jos i to, da one rane i porrede, koje su privicene grupini gradom, ne mogu ni u kom slučaju celom površinom podjednako zarastati: tu će se uvek po ivicama rana obrazovati oblacu, koji će se prema sredini podavati ponajcit, dok rana nezarasta, ali će u sredini ostati kao trunak manja ili veća duvca, koja će nas uvek podsećati, da je tu nevađ rana bila.

Ovime je dokazano, da zamašivanje rana umom, ili nekim drugim sredstvom, koje se na vazduhu brzo stvrdne, nije mnogo korisnije da rana brzo zarasta, štita vise, svetlalo je zarastljivaju, jer se slična sredstva stvaraju po ivici oblacu, na mu sprečavaju srastivajanje, a to je štetno po samu cel.

U ovime možemo reći, da sve rane, koje se preko leta, ili s prolom, ja kojim nacipom stvore, na bice one veće ili manje, samo kad im se površina ontrini pokme izglaadi, vrlo brzo, bez ikakvog premasivajanja, sasvone, otvorno zarastu, i samo one s jeseni i preko zime stvorene rane treba premasivati, i to kao što sam veš i na pred napomenu, najbolje katranom: ovaj neć dodavati, da zima, a ni vлага, škodljivo uplavinju na ovu ranu. Kod prolećnih i letnjih rana glavno je to, da do zime poduju, sasvim zarastu; na ako bi koja poduju nezarastivena veća rana i zimu дочекала, onda treba, ali pred samu zimu, i nu katranom premasivati. Pa i odnočeto trudne preese se katranom.

Jos nešto najko moram ovdi napomenuti, što treba svaki voštar dobro da zapamti, a to je, da se, ja kojim dobro medom, samo rana premasuje, a ne i okolna kora, jer okolno premasivane zdrave kore, otežavaju brže srastivajanje same rane. Na to mnogo ne paz, a to je vrlo najko, jer je u svima slučajevima srastivajanje mnogo sporije nego, kad su god i okolni zdravi delovi, naročito umom, skom, ili kalces-voškom premasivani.

Prema na pred napomenom, zaključak je ovaj: manje rane, za koje možemo predpostaviti da će u svoro i same zarastiti — ne treba nicim premasivati; a veće samo onda, ako bi nas nekogode zastrahile, da bi u rani moglo nastupiti trudašće, vlag onda, ako bi nezarastivena rana dostigla hladnu i kinovitu jesen, te bi prirodno srastivajanje nekogode bilo, a i za jedan i za drugi slučaj treba uzeti katran, i švicu — četkicom jednom — samo ranu do ivica premasivati.

Радоб.

УПОТРЕБА ВОРОВНИЦА

Воровнице, (дрве јагоде или, латински (Vaccinium myrtillus), успевају у влажним пределима наших, и ако их нико не сече и не вегује; а чојачки их беру, једу и у обилују варом своје на продају.

Воровнице су врло слатке и укусне, те их и деца и одрасли радо једу.

Оне се дају на разне начине употребити и изготивити, те бити лепа посластица свакој кући. Данас се оне у нас не употребљују ни у овој мери, у којој успевају, а већ нико и не помишља на повећавање њихове производње.

Зато ћемо на одмет, да на овом месту прикажемо неколико начина употребе воровница, колико да се унутро користијо ниј родом који нам природа, и буност наших шумских предела пружа без нашег труда и воштења, толико да заинтересујемо читаоце овом биљком, која тако укусан род пружа.

Воровнице, као што рекосмо, радо једу деца и одрасли, а, сем тога, оне се употребљују још и за добијање

изврсног вина, ликера, кохвота и т. д., а нарочито у ликерству.

1. Особито добро вино од воровница продаје се на Северу раливног и вџаина под ивином „државствено вино“. Приправља се овако: чисто, свеже, добро узрете воровнице се ивиче у ладу, у којој, ту често мешање, стоје 3—4 дана. По том се на чисто платно процеди: дода се томе 2—2 1/2 л. воде и 1/4 — 1 кгр. шећера на сваки литар шире. Тако замешану мису сваки треба у буре и недодувно оставити на топлој месту док прера. Кад прера, треба проточити, допустити, добро затворити и оставити на своје место, где је хладније.

Врло ово вино постале чисто и зрело и може се пити. Ако је добро спиралено, вино је од воровница лепше него од трочка.

2. Сок од воровница прави се овако: чисто, пребрале воровнице се ивиче и врло чисто платнено недово процеди. Тада се на један литар тога сова дода 1/2 кгр. шећера и ошећерено тако вари се на ватри, при чему се варљиво свака нећа. Узвареном соку дода се 4 грама ваниле, и вари се још 10 минута. Прокувану сок понова се процеди на платнено недово, сасе се на у вџине или суду, који се може добро запустити; и на се на своје место остави.

Служа, као и сок од малина, на ивицати уз воду; а ако се додаје мису, леку у ликеру, даје прасну врелу боју.

3. Слатко (кохвот) од воровница. На 2 кгр. воровница узме се 1 1/4 кгр. шећера, томе се дода 1/2 литра воде и вари се све докле, докле се слатко не оточице повлачити по канџи. Нева која се том приликом појављује, скиде се врло марљиво.

Слатко од воровница и мед најлепше су и најдражљивје посластице.

4. Некмез од воровница прави се као и некмез од шљива. Кад му се дода шећера, особите је сладак; а уз посто врло лепа посластица за мавање на хлебу деци и доручак.

5. Сушене воровница врши се у малом размеру на сунцу, у већем — у познатим сушницама са сушење воћа, на начин, како се и остало воће суши.

Сушене воровница много је значајније, него што на први поглед изгледа. Многе хладне ивице изазве се преко мора, а много их потроши у Француска. У последње време тражи их и Инглиска.

Воровнице се још на неколико начина употребљују, али ми смо навели само оне, на које могу и треба да се употребљују и у нас.

Жалети је, да и наши полупривредници и њихове домаћине обрати пажњу на ову биљку, и опробују од ње икати оне користи коју већ одавна Немци и Чеси брижљиво собирају. Д—И.

Б Е Л Е Ш К Е

Угњид муже на трајање млечности. — Често се чују жалбе како млади повиларе краве, јер их добро не помузу, и занета при муци краве треба икати венитно и стрљиве. У малым гадивствима, где се држи по једна или две краве, најбоље је да мужу врши сама домаћица, а у већим, треба илађе строго контролисати, да ли су добро помудли икати. Какви угњиди сва мужа на количину млеча, најбоље се да објаснити на стони, која се не држи ради производње млеча. Код кобила траје млечност само, колико, док жрече сена, и ова даје само толико млеча, толико је потребно здрјетету. Чим се жрече почне самостално хрпати прстате и давати млеча у кобила.

На основу тога лако је објаснити, зашто краве уиек у исто време пресуве, у које су пресушале после првог телена. Производње треба дакле колико је могуће дуго

мусти, ни и ако врло мало млека дају. Труд овај богато ће се у будуће наградити.

У ноћи је дакле овог, који музе, да краву, која иначе има најквалитетније да данаше млека, учини добром или рђавом музариом. Рђави музари и непотпуно измучује врло штетно утучи и на најбољу музари, а у неким приликама могу да буду узрок болестима живине.

Ко је краве музари, знаће да то није баш тако ни лак посао, већ на против доста заморан, с тога не треба једном човеку доделити више крава да их музари, него што му дозвољава снага. Заморни радник не може иначе добро измучити, а нарочито кад има крава, које се често музари. — В.

Утицај чистоте на количину млека. — У Енглеској, један сточар, који је своју краву редовно, двапут на дан, четврташом и четком чистио, показао је шта ће бити, ако је за једно 14 дана не буде никакво чистио; нећути за све то време, храна и остаци није се ни у коликко мењала. Резултат овог испита био је тај, што је крива у току од 14 дана дала 11 литара мале млека, него што је давала за толико исто време кад је двапут на дан била чистиена четком и четврташом. — Како ли је ово просто а јасно средство од великог утицаја на дохотке, који нису својом птером за презирање! С. Г.

Утицај жириса на квалитет млека. — Познато је како млеко лако унесе све ветрине материје. Млеко, које је у близини какве жирисне материје, унесе је често у толикој мери да га је због тога и немогуће јести. У овом погледу чистиени су разни огледи. Тако кад је било у близини млека затрпана вода, трепантин, луц, дим од дуљана, монус, камфор, покварена риба, и т. д. вишине жирисе унесало је млеко у толикој мери после осам часова, да се није могло употребити.

Шта више и у самом измену млеко може имати непријатан задах, ако се крива чува на месту, где није свеж ваздух. Довољно је да онде храна нема никаквог удела, већ само — криван ваздух.

О томе је изнело на јавност у *журналу* енглеског пољопривредног друштва Dr. Vieth ове одиета врло интересанте и научне податке:

Неки последик имао је 80 крава, од којих је 12 ради муке морао протеривати поред леша телета, које је било бачено покрај пута. Те краве, приликом пролажења, удисале су нечист ваздух, који се одмах осетио и у млеку. Па не само то него исти задах осетио се и у млеку осталих крава, које нису протеривале поред леша но које су долазиле у додир са ових 12 крава за време муке. Задах се одмах изгубио, чим је леш закопан.

Да наведемо још један пример. Млеко извесног црелана од 52 краве издавало је неспоран задах. Потраживши томе узрок и најпосле у суседној кули, кроз коју су краве често пролазиле, на ковчеж костури који је ту био бачен у пролазе; закопане тај костури и млеко одмах изгуби непријатан задах, т. ј. доби своју нормалну кашњост.

Према овиме изаила да краве, ако се жели имати млеко без мања, треба држати у стајалима, у којима је свеж ваздух и које се могу добро проветранити да у њима не би било никад каква задаха. В. И. Ст.

О гојењу живине. — Мршаву живину не вреди клати, а на против убојена даје врло узнемо месо. Да се живина што боље убоји, треба јој дати храну, која се најлакше вари, а при то само мало зрнашка. Еладино брашно изврсно је средство за гојење живине, а за тим кукурузно и јечмено у смеси и, ако је могуће, пошамано с млеком. Добро је гојити живину и најчистије јечменом и осеваном брашном у смеси с млеком и нешто масти. Ситно исцеданог зела треба дневно давати живини. Судони, у којима се живина даје храна, треба да су чисти, а хранити их треба рано у јутру и после подне. Остатке

последње хранења треба дневно склонити, а свеже воде мора живина увек пити. Ако би се живина случајно упалила, треба јој коју негод перја натрпати сувином и ветром. Ако се живина драка у мрачном простору убојине се при таквој храни већ за десет дана, а на светлости трајање гојење два пут толико. Ну, месо на светлости гојење живине, боље је него оно, које је у мрак држана. Чим се живина доваљно убоји, треба је клати, јер иначе неће хтећи јести и нагао ће мршавити.

Пре него што се иети простор употребити за гојење друге живине, треба га добро очистити, кречном водом испрати и осушити. Препоручује се, да се живина 10 до 12 сати пре клане не храни и не поји, па ће се месо моћи боље осушити. Завлаку живину треба одмах откупити, док јој је тело још топло. Ва.

Да се живина брао убоји. — Ко жели да кључањем брао убоји или плочку или гуску, треба да је кључа са грашником; само грашак треба да стоји у води 24 часа, па пошто се је добро натопио, тек с тим грашником ваља кључати живину. И живина која се кључа треба увек да има доста воде. С. Г.

Свола на трешњама. — Контичање воће, особито трешње и бресње лете, врло много од своле, од које се често куца и осуше. Довољно је, да је врло добар лек *чирм салура*. Треба га само мало водом замесити, као кашу и намазати сва оболела места на корн или целу кору за дебла, па онда обавити крива. Многе трешње, јајнице, брескве и т. д. отргле су се овим млеком од пропаста и потпуно оздравиле. С. Г.

Корист од старог гвозђа. Америчани препоручују да се под воће баци старо гвозђе, јер месо: да воће много живине и много крушница порд доноси, а особито крушнице. Биће да то долази отуда, што гвозђе с ваздухом чини гвоздени оксид, који има утицаја на воћу. Француски воћари заливају лети воће са водом у којој има растворене зелене гвозђе. Они и лист пренају тог воћа и велле: да им воће боље рађа и бива много слађе. За то скључају старо гвозђе и чинио пробе с њим. С. Г.

Г Л А С Н И К

Сметена изложба у Паризу 1900-те године. — Изложба избор за ушесне Србије у светској изложби у Паризу 1900. године, обавиано је програм и правилина за примање изложбених предмета из Краљевине Србије за речену изложбу. По њему се изложба дели на групе овако: I. *Прогоста и уметност*: I. *Земљорадња и сточарство*; II. *Домаћа радност*; IV. *Шумарство*; V. *Рударство*. Друга група — земљорадња и сточарство, од нарочитог је интереса за српске пољопривреднике, а одређе програма и правилина које се одnose на њу, у главније гласе: На ове групе налаже се I. *Пасмак усеви* и то 1) шеница, озима и јара; 2) рак; 3) јечам озимак и јарак; 4) орас; 5) крушник; 6) ситна проја; 7) елда. II. *Варош* и то 1) пасуљ; 2) сочно; 3) боб; и 4) грашак. III. *Земљи* и то 1) црвена паприка у мезурица; 2) тупина црвена паприка IV. *Прегоне биљки* то 1) доволна истраљана и трљана; 2. лав истраљана и трљана. V. *Биљке за бојање* и то бршњак, жутиљова трава ит. д. VI. *Из побарства и шивања* и то 1) ораси; 2) дешици; 3) суже вљане; 4) суже крушке и друго воће; 5) немек од вљане; 6) немек од кајсија и др. воћа; 7) јабукавица; 8) рацка шљивова, комова и клевољана; 9) кобак; и 10) нишо бело и црно. Сем овога прилаже се за време трајања изложбе у Паризу и свеже воће за повремену изложбу. VII. *Прогоста сточарства* и то 1) вуна; 2) ковила; 3) чешње; 4) лој топле; 5) мед топан; 6) носак топан; 7) мезурија од сивла; 8) сивла непредена. — Сем ових производа прилаже

се за померене изложбе, за према трајања светске изложbe у Паризу, још и они производи: сир мекан и тврди; масла топло и топлово; кајмак; јаја од живине; сласке месо говеђе, свињско и ове; месо; сланина; суво месо; замалана живина; риба свежа и сува; и ајвар. — Најважнија примедба за пољопривреднице та је, да усеви морају бити од последње жетве или бербе (1899. год.) и то само оне прете, које се у великој области, те имају правопривредној вредности.

Ми ћемо у једном од наредних бројева довести у велики речени Програм и правилина, на која ће пољопривредници видети сви онога што се важи непосредно тиче, и остало што се односи на учешће наше одашбне на овој знаменитој светској утакмици 1899-те године у Паризу.

Личне вести. Указом Његовог Величанства Краља од 2. пр. месеца одликован је ордеом Св. Саве трећег степена г. Никола Спасић, трговац из Београда члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. Честитамо. — Указом од истог дана постављен је за ворењачка друге класе пореског одељења среза Јасеничког у округу подунавском г. Андрија Ђ. Радосављевић, бив. порезник и окружни благодинац, редован члан Српског Пољоприв. Друштва. *P.*

Извоз дрвених кавлика. — Од како је ступио у живот наш трговачки трговар с хангеваном Бугарском, као извозни предмет у велико костаје и у обичне дивне кавлишке, које израђују наши костајери понајвише у источном крају Србије. Како буквина у нас ивиче мало у употребу има, то је и извоз ових кавлика добро дошао, пошто се, поред осталог, од буквине понајвише израђују. *J.*

Угађени живинарци. — Господин Министар народне привреде наредио је свима државним економским заводима и пољопривредним школама да још ове године уреде угађене живинарнице за све врсте домаће живине најбољих раса. Тако ће се ове године подићи угађени живинарници у Топчидеру, Љубичеву, Добричеву, Краљеву и Вукову, у којима ће се питати све врсте живине најкристијанијих раса и отуда раднацама привредницима јаја и живина. Уверени да ће ова живинарница имати јакот утицаја на унапређење живинарства у нас, благодарито Господину Министру на овој корисној одлуци и наредбу.

Угађени школски вртови. — Господин Министар народне привреде наредио је нашим економским заводима да уреде угађене школске вртове који би послужили за угађа утицалца основних школа при уређивању вртова код основних школа. Тако ће сада бити угађени школски вртови не само при нашим пољопривредним школама, већ и при осталим државним економским заводима.

Млекарева задруга у Београду. — Ово дана основана је у Београду Млекарева задруга са циљом да се бави млекарском у области и у ствари *поједноствима*. Први задатак задруге биће да своје задругаре снабдева здравим и добрим млеком и млецима произвођача, а по том и остале становнике Београда и других места где задруга буде имала своје филијале и продаванице. Основа је главница задруге само 5000 динара и састоји се из 1000 удеошница од по 5 динара, но она ће се убрзо знатно повећати тако, да ће задруга моћи успешно да врши не само свој најпрвечи задатак, већ да буде и главни иницијатор и радник на развоју рационалног млекарева у нас. И ако је задруга прекрета у највећој тишини, без велике зарме, она је нашла на такав одзив, какав се ни очекивао није тако, да је већ неколико пута ишле уписано удела, но што је рачисано. — Ускоро ће се сазвати Збор удеошница ради избора сталне управе по одредбама правила која је г. Министар народне привреде одобрио, но која ће се вероватно убрзо изменили на основу потребе коју изазива неочекивани оди грађанства и према оном велико задатку са гледништа здравственог и економског који је задруга на се примила. Ми ћемо пратиати даљи рад овога новог корисног удружења у нас и у своје време извештавамо читатеље

о раду и успесима задруге, којој желимо најбољи напредак и велики успех.

Похваљено. — Г. Стеван Радивојевић, председник суда општине дубровачке у округу пожарничком, купио је од Српског Пољопривредног Друштва 23 комада разних пољопривредних књига и два трокрака (1 за говеда 1 за ове) за општину дубровачку, с тим да књиге даје писменим привредницима на читање а трокраци приликом да их чита и на општинском збору. Тростраци да се чувају у општинској судници, за случај надуна код стоке, како би јој се што пре притекло у помоћ.

Ово је први председник општински у Краљевини Србији, који је купио од Друштва околини број пољопривредних књига за општину књижицу.

Желети је, да и остали председници општинских судова, нарочито сеоских, сљедеју овом примеру. *P.*

Неодвоње против свињске куге. — Да се колико могуће стаје на пут ширењу ошаве заразе на свињама, основано је угарско министарство привреде припремило завод за производњу серума, који се предузима педвадесет свиња као предохранујуће средство против свињске куге. О производњи серума и успесима педвадесет доноси „*Post. Lloyd*“ у једном од својих бројева белешку, у којој се вели да је новонати завод разликао тамошњим привредницима већ 110.130 кубних сантиметара првог серума, који је педвадесет свиња 20.390 ком. свиња. У Мексехеру појавила се свињска куга на човору од 504 ком. Ондах је предузето педвадесет и резултат је био задовољавајући, јер је свиња угуњала 76 ком., губитак дакле износи само 14%. Нарочито је важно знати, да је педвадесет од користи само оца, ако се не предузима ни сувише рано, ни сувише касно, већ онда, када прети неизбежна опасност да ће се свиње заразити, а нарочито кад се већ свињама већ појаве сумњиви случајеви обољевања. Ако се педвадесет свиња, док су још на гледају здране, не са ипак појави зараза, онда треба бде оклењавати, тим се појави при случај болести, но други пут све свиње педвадесет.

B.

Са Збора јовачке подружике Срп. пољопривредног друштва. — Главни годишњи збор јовачке подружике, који је држан 18. јан., био је посебен пример свих овека живинаца, што је најбољи доказ да се јовачки и околни привредници почињу јаче интересовати за напревање пољопривредне. Поред редовних послова зборских, сакупљеним привредницима на збору предочени су узрочи несрећних провагодинарних поплава; указано им на преку потребу подизања винограда на америчкој лози, на боље обрађивање земље, гајење стове, потпака, ичела, живине и свињобуба; предочени им последње бесосуднична и недоговореног вршњава послова. Нарочито су разложно говорили вредни председник подружике г. Петар Д. Поповић, свештеник и благодинац подружике г. Добр. Петровић, свештеник и г. Дим. Петковић, учитељ јовачки. Збор је врло харално саслушао говоре и савете говорника који су на присутне утицали најпоножнији утицај. У управу подизања једногласно изабрани су: за председника г. Петар Д. Поповић, свештеник, за потпредседника г. Нема Милековић, за благодинаца г. Милан Лукић, за чланове управног одбора г.г. Добр. Петковић, свештеник, Дим. Петковић, учитељ, Петар Вићан и Васо Маријановић; а тако исто изабрани су поперници за села Мајур, Брејце, Кодрце, Глазнице, Двојина, Сива Врв и Трешњеница. — Честитамо изабранима и желимо им успеха у патриотском послу који су драговољно на се примили.

Накнада рашеоред државних наставу. — Господин Министар народне привреде на молбу срезова темпалског и космајског и њихову изјаву да ће сами поднети трошкове на издржавање наставу док су на станицама, наредио је управу државне ергеле и она је већ послала два државна наставу на станицу у Варварин и два у Соколу.

Пресуна фураж. — Из Подриња javљају nam да је фураж за државне станице наставе у Шању и Богатињу тако професиона, да тај поступак више личи на што друго него на савесну продају. Тако је сено у Богатињу попуњено по 10 динара, а слама и у Шању по 4 динара. ето килограма! Зар у једном житном пределу, где се слама и на горно не може све да потрпчи, већ годишња дежа, трудан и пали се, издати државни товар по 4 динара! П зар тако ладноског сена нема у Мачви оне године доста и доброт, зар се по јединију цену не би могло довести и мало издате, и зар најзад нема у Мачви добра сена од мухари? Ми на ове околности скрећемо називу тамошњих заинтересованих пољопривредника. Јер тако пресуно издржаване наставе може да буде зурок, да се настави и не шалу на такве станице, на којима појединци државу цуењују, а то би било на очигледну штету пољопривредника, којима је много стало до тога да у својој непосредној околини имају на располагању кога доброт прикладног наставца на ниску таксу за описивање.

Награђени залагачи — на изложби о слави Срп. војног. друштва проише јесени. Изабрајан *привредничког одбора*, о прослављању прве славе Српског Пољопривредног Друштва и привредној изложби за ову, на дан Св. Краља Милутина (30. октобра) проише године, штапића се у десетину у брошури као додатак „Тезаку“ и послате се свима залагачима. С тога бено одје да ишеско само имена оних вредних привредника, који су за најбоље изложеног предмете награђени похвалницама Срп. војног. друштва:

I.) Градинарство.

Ратарска школа у Краљеву, Винодјелско-вођарска школа у Букову под Неготином, Анђело Борћенић, баштинар из Вождара, Анта Родоуловић, учитељ у Точидеру, Радоња Неђић економ из Кутлова у округу крушевачком, Тодор Великовић економ из среда јасеничког, Милан Исаковић, учитељ на Делграду. Управка државне срезне, Петар Ристаћ и Милојко Петровић, баштињаци из Београда, Младен Протић, економ из Гуче ср. драгачевског, Милош Х. Поповић, економ из Београда; Манастири: Манастир Виношанина, Троица и Рајновац, Милојко Симић из Удваница у окр. подунав., Војтех Бурјан, вођар у Точидеру и основна школа у Медвеђи окр. крушевачког.

II. Винодјеље.

1. *За калмањску лозу на америчкој подлози:* Школа за винодјеље и вођарство у Букову, Петар Дамњановић, економ из Смедерева, Никола Петковић и Димитрије Борћенић, земљод. из Гроцке, Владимир Цоклић, Јоца Петровић, Стојан Илић, Живојин Дамњановић и Станко Живковић, теж. из Роговца ср. драгачевског, Јон Прудоновић и Петар Бурјан из Мокрање срезе броданаљачког, Крста Бретаћ, тежак из Тамнига и Мирча Богојевић, економ из Медвеђе ср. трстеничког.

2. *За грођеђе:* Петар Дамњановић из Смедерева, Смедеревски расадник америчке лозе, Лука Петровић учитељ у пекици из Краљева, Сима Ивановић трг. из Градинца, г-ба Е. Николића, фењералица из Београда и Васкије Јагодић учитељ из Ужана.

3. *За вина аналитичка:* Пера Петковић пензионир из Јагодина, Милошко Радисављевић и Лазар Петровић, оба из Књажевца, Смедеревски лозни расадник, Браћа Радојковићи, трг. из Сибена, Школа за винодјеље и вођарство, Никола Динић и Стојан Милошевић из Смиљенца, Владимир Поповић, Вучко Рајић, Алекса Милошевић, Милош Илић и Мита Нивалић, сви из Роговца ср. драгачевског, Никола Видољевич из Врбиче окр. Тимочког и Драгомир Човић из Данише срезе жуљског.

4. *За вина црвена крушевачка:* Браћа Радојковић, трг. из Сибена, Јован Митић и Браћа Јогини из Неготина, Динић Јовановић из Мокрање, Стојан Прудоновић из Рос-

лева, Јуба Шинковић из Паланке и Никола Дудика из Кобиничке.

5. *За ракије аналитичке:* Драгутин Јазић из Малог Пожарева, Петар М. Дамњановић из Смедерева, Милош Гајић из Гуче у Драгачеву, Милојко Јанковић из Књажевца, Манастир Троица у ср. јадранском и Браћа Радојковић из Сибена.

6. *За ракије понављачке:* Браћа Х. Милићи из Неготина, Јон Прудоновић из Мокрање, Јуба Шинковић из Паланке, Стеван Миличић из Врдила ср. жуљског, Винод-вођар. Школа, Живојин Велић, путни вистаник за виноградарство у крајини, Арсеније Симић из Конопиша срезе носавског окр. подунавског, Стеван Дамњановић из Синошења ср. поперског, Савко Бујица из Виче ср. драгачевског, Милан Анђелковић из Задрича срезе расничког и Јанко Бацак из Јагњива, ср. јасеничког окр. подунавског.

III. Вођарство.

1. *За јабуче:* Школа за винодјеље и вођарство у Букову, Ратарска школа у Краљеву, Рајко Зечевић, економ из Салтина у окр. подрињском (имао за продају 30.000 гтр.), Мирча Богојевић из Медвеђе, Јован Богојевић, из Богојевца окр. крушевачког, Чедо Симић, трг. и Гера Поповић, свештеник из Александровца, Павле Борћенић, земљ. из В. Грабовице окр. крушевачког, Сана Тодоровић економ из Радана и Јенчу, Виђењито Поповић, прота из Јесежине, Петар Х. Митић, економ из Турине у Драгачеву, Младен Павловић, земљ. из Ворцова окр. ваљевског, Крушевачка подружница, Рајко Сковинић, свешт. из Брусца, Светозар Андријевић и Дртг и Мила Јенчић, трг. из Јагодина, Андрија Штековић, земљ. из Гуче окр. крушевачког и Стеван Миличић, свештеник из Врдила ср. жуљског.

2. *За крушевце:* Винодјелско-вођарска школа у Букову, Ратарска школа у Краљеву, Браћа Радојковић, земљ. из Тривалца у окр. крушевачком, Тодор Величић, и Виђењито Поповић из Ужана, Стеван Миличић из Врдила, Борће Абразовић, земљ. из Рапара окр. ваљевског, Гера Поповић, свешт. из Александровца, Мирча Богојевић, из Медвеђе, Коста Петровић, гостинијар из Врбачке Бале, Др. Милош Спасић, из Београда, Јован Митић, трг. и Живојин Велић, путни вистаник за винодјеље у Неготина.

3. *За дуге:* Коста Поповић трг. из Лесковца, Коста Главнић, проф. В. Школе, Тодор Илић, трг. из Крушевца, Станојко Рајковић, зем. из Гајца окр. крајинског, Крушевачка подружница и Стојан Баловић, земљ. из Роговца.

4. *За шумљаци:* Радоња Неђић, економ из Кутлова и Коста Главнић, професор из Београда.

5. *За орање:* Крушевачка подружница, Живојин Богојевић, килговец из Крушевца и Лазар Сабинковић, економ из Књажевца.

6. *За лешнице:* Никола Динић, млинар из Неготина.

7. *За сусе пшенице:* Милош Радојковић и Јоца Ж. Јанковић, трговци из Паланца, Јилан Јазић из Синошења, Јеротије Лукић, земљ. Суботице окр. подрињског, Борће Циглар, трг. из Паланца, Милошко Поповић свештеник из Добриња, Риста Дамњановић, трг. из Паланца, Васа Петрићевић, земљ. из Турине ср. драгачевског, Радоња Неђић из Кутлова, Милош Милошевић, економ из Врбачке Бале, Богосав Василевић, земљ. из Турине, Лазар Т. Јовановић, земљ. из Роговца ср. расничког и Стеван Дамњановић из Синошења.

8. *За пекме:* Манојло Торбинци и компанија из Београда, Сима Јанковић, трг. из Куседа, Мирча Богојевић, из Медвеђе и Тихомир Костићковић, учитељ из Пожеге.

8. *За јабучиначу:* Мирча Богојевић, економ из Медвеђе, срезе трстеничког.

10. *За војне саднице:* Управа тачидерске економије, Добро српског пољопривредног друштва у Шању и Винодјелско-вођарска школа.

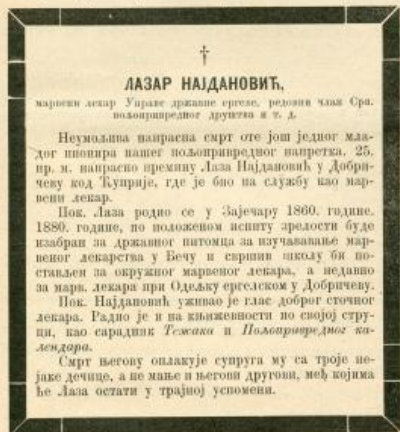
Школа и пољопривреда. — Ческа „Posrodát“ у ваврочитом једном чланку похваљено говори о ланским наградама, које је наш министар народне привреде доделио учитељима, који су се *из школе* бавили пољопривредом, наводећи, да се подобне награде раздају још и у Француској, Бугарској и Краљевској. Земалски одбор корупки влада народним школама годишње поноси по 36 фор, на одражавање школских воћњак расадина.

Мило нас је, кад здраве идеје, које се појављују у нас, ваздаје пријатеља и одушевљених пропатора и у другим културним земљама.

— 4. —

Јени изглед. — Пољска Пољопривредна Дружина стално је радна томе, да се у великом степену, где се много гаји кукуруз, отпочне употребљавати плуг за прашње и огртање. Заузимају велико и савети, које је свакад и сваком приликом проналази међу пољопривредницима, постигли су успех. Преко 10 пољопривредника обратили су се с изјавом да прихватају њихове савете и да пристају своје њиве засејати кукурузом на врете, ради прашњака и огртања плугом. Тим поводом подружница је решила: да ордубу и сетву ланских сивонке Дружински економ, а кад кукуруз стане за прашње и огрт, да Подружница, уз арактична предавања, а под руковођењем стручног изасланика Српског Пољопривредног Друштва, испрати и огртне све њиве.

За уживки округ ово је знатан напредак. Употреба прашњака и огртача брао ће прећи у стални обичај, као год што је Подружница успела и с употребом гвозденог плуга.

† ЛАЗАР НАЈДАНОВИЋ,

марљени лекар Угарске државне службе, редовни члан Српског пољопривредног друштва и т. д.

Неумољива напрасна смрт оте још једног младог пионира нашег пољопривредног напретка, 25. пр. м. напрасно премину Лазар Најдановић у Добричеву код Кутирије, где је био на службу као марљени лекар.

Пок. Лазар родио се у Зајечару 1860. године. 1880. године, по положеном испиту зрелости буде изабран за државног пиштоца за изучавање марљених лекарства у Бечу и свршио школу би постављен за окружног марљених лекара, а недавно за марљ. лекара при Одељку ергелског у Добричеву.

Пок. Најдановић уживао је глас доброг сточног лекара. Радио је и на живљивости на својој ступци, као сарадник *Тешанка* и *Пољопривредног календара*.

Смрт његову олакшаје супруга му са троје нејаске деце, а не мање и његови другови, међ којима ће Лазар остати у трајној успомена.

Д О П И С

Баградан, 15. фебруара 1898.

1 Зима је овамо у почетку била сува и за озима жита посебно опасна, затим је нападао дебео слој снега, што је врло благотворно утицало и на озима жита и на плодност саме земље; а сада снега је нестало и сија лето сунце.

2. Угари су добро измрзла, само је шетао што је мало аскеде угорено, јер оид. сељаци, једно због нишкетиме а друго због обичаја, угаре преко зиме и рано с пролећа.

3. Шуме су јако оштећене и све се више штете; читави брда обрела леном шумом, сада су савесни гола, да је човеча стракота погледати, јер је сва шума са њих ове зиме исечена и у бесцење дата.

4. Гусеничња гледа на воћкама у овој околини има доста; није се не трудн да иста пошамани, јер сматрају да је то злаудан посао!

5. Глад је овамо почела да бесни а кошњеве хране већ је нестало. Настаје питање: како ће се овај народ исхранити до нове хране и каква ће иста бити?

6. Цене су; кукурузу за готово 12 а на вересицу 20 па и 30 дина, пасуљу је 0-30 дина, од крп. дрва су 3 дина метар, а од кола варирају између 1-50—3 дина. Надинце варирају од 0-40—0-60 дина.

7. Дрваље у народу није најбоље, јер је многи услед јаке зиме, то, пролеће и укр'о а многи болује; само здравље у стоци повољно је.

В. Ристац,
економ

Покаренац, 23. фебруара, 1898.

Хитан да читаоцима „Тешанком“ саопштим једну радосну вест, која се тиче унапређења пољске привреде, а на име: дуче у Покаренац изабран је привремени одбор, коме је стављено у задатак да припреми што треба за образоване пољопривредне подружнице, која ће бити саставни део Српског Пољопривредног Друштва.

Овај чин извршен је у округу здану, пошто је окружни началник прикмо честитања празника и пошто је потписана депеша од свију редова грађанства покареначког, којом је честитан празник Његовом Величанству Краљу Србије Александру I.

Избор привременог одбора приступило се је онда, кад је уважени началник окружни, г. Коста Јездич, сакупљеном грађанству изгласирао кратку но врло прикладну беседу.

У привремени одбор ушла су ова лица: Г. Коста Јездич, окр. началник; Живко Ивановић прота; Петар Секић касак, судија у пензији; Мих. Банш директор гимназије; Др. Станојко Вуччевић окр. економ; Мих. Рањковић управ. каск. завода; Тома Протић свештеник; Стојан Павловић председник општине; Јов. С. Јовановић економ; Мил. Стојановић адвокат, Мих. Цветковић учит; Лазар Атанасковић судија, Мил. Вучковић економ из Љубичева, Нин. Пантелић учит. у пензији; Игњат Тодоровић економ; Жарко Николаић, телегр.; Лаз. Петровић, Ст. П. Савић тргов. и Сава Девић телегр.

Као што се види, за ову ствар заинтересован је цео покареначког грађанства, те се прена томе може опенити да ће будућа деловања пољоприв. подружница бити осигурани добар успех.

Нека је хвала овеј господи, чијом је иницијативом утицан корак за онако корисно предузеће.

В.

Медвећа ср. јабланичли, крај фебруара 1898.

Зима прође и беснеје јака; свај неколико сумоградина. — Око 10.—12. о. м. беше нападао снег до 30—35 см., али како је био виден, за недељу дана истопио се. Услед онога земља је се вапила влагe. Од десетак дана врелне је лепо, суво; кад ведро, а кад облачно, али у оште лепо, те се земља тако за орание дотерала, да не може бити боље.

Сељаци жртво орне за јаре, стрмине и сеју. Многи преоравају посејане озиме стрмине, услед тога што ису пилаке због сувог времена с јесењи а готово и зиме. Онака се на многим њивама пошљоко семе од ражи и пшенице, али види се да ће бити и сунане ретко.

„Маршине па пролеће“ веће селани, — не треба да губити, јер: ко рано рани две среће граби. Ко рано посеје,

рано ће и жети, и заista vidim na sve strane prvo radjenice: oru, seju, zagrađuju, koji to najri ranije učinio, a vidim i gde plivane rascapaju — iz vladjanja a iz semena nema ni jednog u ovom kraju što podize.

Od vata sirpšenih nema gotovo nikakvih. Sveta 2 trnjera i nekoliko polugovnih plutova. Jovan Mitrović ima jednu voštinu „Jerzanu“, ali ne radi s njom već s prikazama.

Vinograda u ovom kraju nema, a sumnja i da ће moći uspevati, jer nekoliko domašnja zasadila su, ali ih ne ispede za rukom. Ušljed prikladne klijne, ne mogu bolje da sazre. To je sve.

Poljoprivreda u pogledu ratarstva nišako ne napreduje.

Dve rečnice protiču kroz ovo mesto, i kat kad tako velike naduju, da svakom strahu zadaju. Pre nekoliko godina, bese pored vatkovih obala dosta gustih vrbašaka, koji su sprečavali vuestom; danas toga nema, posveko se i vrbaše i nišbe i mesto jalkih obala, sad stoje prostran pludnak i nesak i tek gde gde ne nekoliko vrba ili rakita. Dobro bi bilo, kad bi mesta vlast izvolila narediti: utvrđivanje obala na ovim mestima, gde voda čini štete iz godine u godinu.

Ovaj je kraj veoma brdovit, i seljak iz ovoga kraja ne moze da tera na kolima svoje proizvode u Leskovac u svoju najbližu varoš, zbog putova, koji mogu reći i ne postoje. Arkanin put je obeležen da se pravi i to od Lešana na Medvežu — Banju — i tako na Svirce misli da ће proći, na granicu između naše domovine i Turške varšine, ali se ovaj drum vrlo malo gradi, a sviaki ће videti kako je neophodno nuzdan len put u ovoj brdovitoj kraju. — S toga možemo nadležnu vlast za naređenje: da učini korak, te da se ovaj put još ovog proleća napravi bar toliko, kako ће se moći rat sa volima putovati.

I stочарство ne napreduje. Najviše se gaje goveda, na kose i ovce, oida kovi i svinje. A gaji se i pernata živina: bure, guske, plavke i kokosii, sve domaše sorte, koje najviše pronadaju od „alencia“ kojih ima dosta u ovdšnjim mizama.

Sva je stoka domaše rase, i na bolji napredak nišo i ne učine.

Zdravlje je kod stoke dobro.

Šume ima dosta, ali još se nikakva klijna ne plava.

Narod oskudela u hrani.

Цена је кукурзу, од 100 кгр. 17 динара.
„ „ шеници „ „ 18 „
„ „ раки „ „ 15 „
„ „ јечму „ „ 15 „
„ „ пасуљу „ „ 21 „

Надница је са храном 60 п. дни.

Појанице се врше највише у орању (спрежним радом).

Интерес је на дукат 4 гроша чарнијских.

Цена нових огласама: Од петих врсте од једног ступца за 10 пара дни; од осталих врстички новина за 15 пара од прете од ступца.

Велик огласама од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 дни. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дни. државне таксе.

За оглашавање ване нута 10 од 100 јестинаје.

У овом крају нема ни једна Полjопривредна Подружња, сем у Лескову, који је удаљен на 8 сати пешачког хода.

Сада је тек основана „Бачка Полjопривредна Подружња“ у Медвежу, заузимањем вредног учитеља г. Тодора Вељковића, који је уједно и полjопривредник.

Надамо се да ће ова „Бачка Полj. Подружња“ корисно моћи утицати на околину, јер до сад не бисе никој који би у овом крају, узлево народу вољу на културни рад.

Радишор С. Демић,
околик

ОБЗНАМА

Садинице од гледичија. — Ко у Краљевини Србији има садинице од гледичија, моли се да јави Срп. Полjопривредном Друштву у Београду; колико ових садиница има за продају, које су старости и пошто стотина.

Цене треба означити ерано паробродска или железничка стањина у Београду.

ЊИЊИЊЕВНИ ОГЛАС

РУЧНИ РАД

ЛМСТ ЗА МУШКИ И ЖЕНСКИ РАД У СРПСКОЈ ШКОЛИ, ГОД. I. БРОЈ 2.

Изашло је из штампе са врло одабраним садржином. Ручни рад излази један пут месечно на целом табаку.

Донес: чланке и расправе из научне педагошке по ручном раду; кретаче школских радњица, ушуста за практичне ручне радове, илустриране приказе и белешке, и огласе у којима се наладе грађа и оруђе за ручне радове.

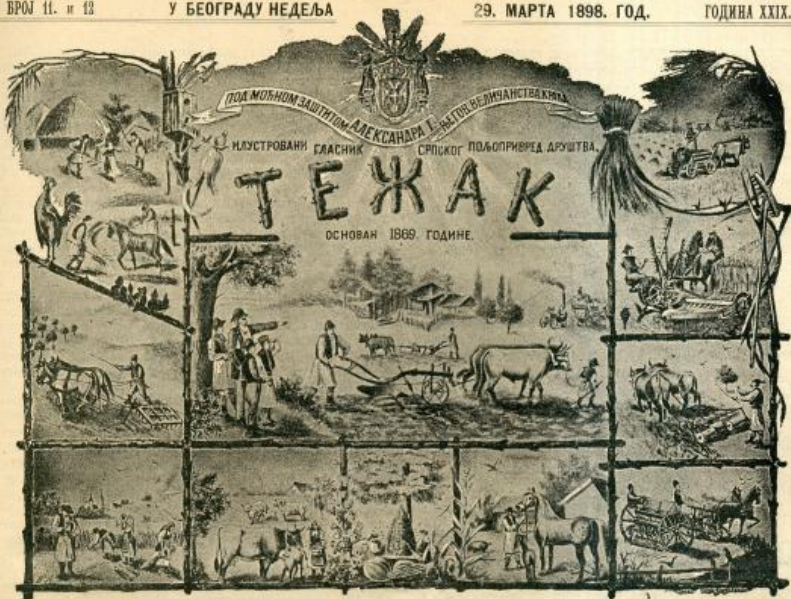
Цена му је само један динар годишње.

Претплата и рукописи шаљу се уредништу у Са. горској улици бр. 20. У замену се пријају сви српски и страни часописи и листови.

Препоручујемо га нашим читаоцима, а нарочито трговљанима да своје огласе шаљу „Ручном Раду.“

Са овим бројем шаљемо прошлогодишњих претплатницима садржај „Тежак“ за промгу, 1897. годину. Уред.

Преглед 9. и 10. броја Тежак: Учини: Шта би се код нас могло урадити за унапређење свиларства. — Подвизање вољакне од омих забуда и кривака. — Кромир. — Неселерова ручна сејалица. — О Производња доброд, круног и укусног целера. — Корист гајења плочака. — Практични начин поткинала волана без обљашања. — О аетнују рана и повреда на вољкама — катраном. — Употреба боровањца. — Подвизање: Говор о слави школе за шинодеље и воћарство. — Велишке. — Гласник. — Дописи. — Објавије. — Биљешки оглас.

КЕЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕЊУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА, НА ПОЛУ ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУГТИМ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТА, ПОДЈЕЖИ, ВОЈНИЦИ СТАРОГ КАДРА И ЗАМЕ, ДОВИЈАЈ ЛИСТ У ПОЛУ КИЛЕ, АКО НОВОЦИ ПРЕПЛАТУ АНАКРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАИ СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ОБРА, ИЛИ 3 600. А. ВР. КО СРЕ. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО И УМЛОНИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ЗЕМЉОПРИВРЕДНИ КЛУБОВИ И ЧИТАОНИЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 3 000. А. ВР. КАД ГРАЂАНИ ВОЈНОМ ПРЕПЛАТУ И КАД СЕ ПРЕПЛАТИ ВОД СНОГ ДРУШТВА ПРВЕНО КОСА УМЕ ИЛИ СЕ И ЛИСТ СЛАБИ. ПРЕПЛАТА И РУБОНИШНИ УПРЕДНО СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ОБИЈАЈ И ВОЈНЕ. НА ОСНОВУ НАГРЕВНОГ УГОВОРА ИЗ 1890. Г. И 204. ВРНСКОГ ДРУШТВА ПОСМ ВОСТА КЕЛАЗИТО.

ГЛАСНИК И ЖЕЛАНЦАЦ!
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДВОР:
Коста Пригогерац, Вучио С. Вогаковић, Алекса М. Живановић, и Анта Годуловић.

ОДГОВОРНИ ГРЂАНИ:
ДУШАН М. СПАСИЋ

ЈЕДАН ПРЕДЛОГ О БРЗОМ ПОДИЗАЊУ ВИНОГР. И ВОЂАРСТВА

Како што је нама свима познато виноградарство код нас из године у годину нагло опада. Филосопфе данас има готово у целој нашој земљи. Из тога је дошло још и то — да се у нашу земљу уносе страна вина и ми сваке године добијемо за страна вина приличну суму новца. И вођарство, изузимајући шљиве, не даје баш тако сјајне резултате, казни би прена наших климатских приликама требали да буду.

Да би се виноградарство подигло, у томе је у неколико притекла у помоћ наша државна и привредна власт — установљено је неколико расадника са америчкој лозом и установљена је једна Виноделско-Вођарска Школа. А иницијативом Српског Пољопривредног Друштва такође је подигнуто неколико расадника са америчком лозом код среских пољопривредних друштава. Али како сви ови

расадници нису у стању да подмире сву потребу у земљи за други вис година; а како интереси земље захтевају да се на овом пољу не све чекати и време губити, већ да сви своим снагом порадице те да надокнадице оно што смо изгубили и што сваки дан губимо.

Плепац ових редова мисли: да би се најбрже код нас подигло виноградарство па и вођарство, кад би се у сваком срезу установили расадници за винову лозу и то бар од пет ектара, а три ектара да буде вођно растило, и то ових вођака који се највише траже на страни.

На сваки овакв срески расадницица да буде по један стручан економ, који ће свима радовима руководици и дати приређивати практичне курсеве о подизању винограда са америчком лозом и о подизању разног вођа и како се све то кадежи на разне начине. Зими, да је овај економ дужан такође поучавати свет и, да мора у свакој општини држати практична предивава и свет о свему поучавати и савете у свију грана привреде давати.

Из ових среских расадника да се дају спровести бесплатно како реализације или приноси америчке лозе,

тапо и разво благодарно воће или границе за калем-лено. У првом реду да они расадници служе за сиротне грађане, а измјена да купују за новац. И оно мало виногора што се подиже са америчком лозом подижу махом изумни људи, а средњи staleж слабије, а сиротина никакво. Из године у годину код нас је све више и више сиротина и ни треба да тој сиротици дамо срества за рад и живот.

Надржаване ових средњих расадника и плата економи да падне на терет среа. Код коју поједине средње или градске подружнице да имају расаднике и да сами све трошкове сносе, још лакше и боље могу срезови. Ми овде тражили од државе да она ово у сваком срезу установи и прикору срезове да ово морају имати и плаћати.

Ја именујем на свест интелегенције и наших привредника и надам се да ће они и сами похитати да ове расаднице установе и без учешћа и наређења државне власти. А ово је могуће извести у сваком срезу, само треба дубини и пожртвовања прена приреди, јер само овда биће остварени наши заједнички идеали, ако податнево благостање у нашем народу.

Прегинамо! Прегинао Бог даје надове.*)

Саватије Грбић,
УРЕДНИК

ПЛАВА ЛУЦЕРКА

Више пута је писано и по листовима, и по календарима и иначе стручним књигама о овој невоја корисној биљци, и омет, кад погледамо на успех тога писања, не могу се

*) У Министарству Народне Превреде доносио израђен законски Пројекат за унапређење пољарства, на основу са овим сличној овоје предлогу поновљеног писма, и он ће се издати на редовној Народној Скупштини. Уред.

ПОДЛИСТАК

ПРОГРАМ И ПРАВИЛНИК

ЗА

Припреме напредних предмета на Краљевине Србије за светску изложбу, која ће се држати у Паризу 1900 г.

ПРВА ГРУПА

Просвета и уметност.

Класа 1—6.

Васпитање, настава, наука.

Васпитање деце, основна настава, основна настава за одрасле, средња настава, виша настава, војне школе, уметничке школе, земљородничке школе, лантиске и трговачке школе.

1. Заводство, организација, општа статистика.
2. Школске зграде, зграде научних институција: планови и модели, сликарски фотографски, скице, распореди простора.
3. Школски наменштај, наменштај научних институција: планови, цртежи, модели, сликарски итд.
4. Уџбеници и училца; школске књиге, збирке, ручници.
5. Образовање и регрутација напредних особина.

писани похвалити, да су постигли своју дељу. А зашто? Зато, што је за постигнуће дељи код наших пољопривредника нужно, да их човек неспростно гурка и омиоше да чине, да изврше оно, што највише у њихову корист иде. Ако сам ово изрекао, писам потрешно, рекао сам истину, а на основу последњег искуства. Цео свет признаје, да је плава луперка детелина најкориснија биљка међу биљкама, које нашој домаћој стоци за храну служе, само то неће наши пољопривредници да знаде.

Ето, Српско Пољопривредно Друштво и данас неспростно расписује награде и награђује оне, који имају изостајан простор посејане и добро одражане детелине; често поклања и узноу семе за сејање, и шаље бесплатно и сејаче, — па, колико њих има, који су се решили да одвоје један хектар своје пуне и необрађене земље, за корисну детелину луперку?

Кад запитате нашег сељака, за што бежи од добра оног, зашто не послуша своје искрене учитеље и добре саветодавце, зашто не сеје оно, што њему домаљак подићи? Добитете разне изговоре само. Један ће рећи да нема подесног земљишта; други омет да нема доору стоку ни плуга, да може онако да узоре, као што се препоручује; трећи да не уме да посеје, ипак може да је озуча и т. д. Дакле као што видите, само леви изговори, које пољопривредник не би требало ни да изуми, а да од стида исповири!

Све то неће нас уздржати, а да и даље не нишемо о овој корисној и благодетној биљци, докле год не видимо по снм нашим сељима, да се детелина на више места зедеши и бујно порашује, као што је то у срећнијим државама, где пољопривредници воде више рачуна и о себи и о стоци својој!

Дакле, послушајте и моју реч о сејању и одражању ове корисне биљке, овог алек камена међу нашим биљкама, која је у стању, да онамо и заупитно сточарицу подигне и избор благостања у земљи увећа, јер се данас сточарица не да подати само одражавање посе неспростних ливаца!

Плава луперка, не само да има врло велику пићну вредност, што је, ако јој се одреди и спреми подесно земљиште, и најтрајнија од свију средњих јој биљка; она је од свију и најиздашнија.

Уџбеници наставничких и учитељских школа, правила и уредбе ових школа.

6. Унутрашње уредбе и школства: програми наставе, правилиници, методе наставе, распореди часова итд.
7. Ђачки радови: прописи, цртање, искебање, ручни радови, ђачке збирке, оцене ђачке, итд.
8. Литературни о настави, школским часонима, публикације итд.
10. Професорски и учитељски удружења: организација, правилиници, публикације.
11. Специјална настава у школама: певање, гимнастика, борење, пливачке, школске игре итд.
12. Академичке, ученичкe друштва, научни заводи: организација, правилиници, радови и публикације итд.

7. Класа.

Штампарски, литографски, хромографски, фото-литографски и есплографски радови. Карте топографске итд.

1. Штампарски радови.
2. Литографски радови за техничке и индустријане послове.
3. Хромографски радови у опште.
4. Цинкографски радови.
5. Фотографски радови.
6. Топографске карте за научне и културне циљеве.
7. Карте за научне и специјално стручне циљеве, као: карте геолошке, етнографске, историјске, геогрфске итд.
8. Книгописани радови.

Кад би за лудерку најповољније земљиште најстрожије оцењивали, онда би оно морало бити у ораници што дубље, у здравци суво, не подводно, а по саставу здравци иловача, или несконти глинаца. То је, дакле, најстрожија оцена; а.н. то не треба да замислиме оне пољопривреднике, који немају баш оваку земљу, а ради би лудерку да сеју, јер лудерка у свакој добро урађеној и довољно јакој земљи добро успева, само ако није подводна и ако у здравци није близу камена, који би жилама спречавао пораст у дубину. Разуме се, да се на ове оцене искључити морају: сасвим чврста глина и сув песак. А, у колико су прилаке у ораници и здравци, све узкимо узевши, поделнице, у толико ће и лудерка бити и трајнија и изданија. Она може на једном месту 5—6 година истрајати, онет је врло велика корист од ње, јер у сасвим повољним приликама, а при ваљаној нези, траје она на једном истом месту и 20—25 година, са чега ју Немци и зову „вечитом“ дотелином.

Најважније је то, да је здравца што дубља, да жиде што дубље у дубини поравнишани могу, јер лудерка има врло дугачке жиде, што јој трајнишност и осигурава, па се за то она у најцвешћим годинама засели и обилату храну даје, кад се друге траве од сунчане прироне сагоревају. Коначни бунар у једном старој дотелини навиши био је 9½ метара дугачке жиде; то је дотелиште било 22 године старо и добро очувано љубрењем и пресејавањем правних, оголелих места.

Здравца, дакле, треба да је што дубља, да у себи нема ничега што би жилама у порасту сметало, и онда је дотелина за дуже времена осигурана, у ком случају ораница, сама по себи, нема одлучног утицаја на трајност дотелине. Има слабајена, где је ораница била са сивим лака, сув песак, а здравца добра и дубока иловача, па је ту врло добра дотелина била; муке је било с почетка, док се жиде нису доконале оне иловаче у здравци, а после је био пораст здрав и весео. Разуме се, да ће и све бити напреднице, кад је и ораница пуница хране, кад се и њене добре особине слажу са особинама здравце.

По повољној нах, оно је земљиште боље, на ком се вода с пролази, али после кишџ, дуго не задржава, и које је више изложено сунцу.

8. класа. — Грађевинарство.

1. Снимање вањих старих архитектонских споменика.
2. Планаови од новижих монументалних грађевина.
3. Планаови од црква, извршених или пројектованих.

9. класа. Уметност.

Радови вањих живописца и вајара рађени у Србији.

ДРУГА ГРУПА Земљорадња и сточарство.

Из ове групе излагаће се:

I. Пољски усеви и то:

- 1) ишеница, озима и јара;
- 2) раж;
- 3) јетам, озимац и јарик;
- 4) оvas;
- 5) крушник;
- 6) ситна преја (пресо);
- 7) елда;

II. Варца и то:

- 1) пасуљ;
- 2) сочиво;
- 3) боб, и
- 4) грашак.

Према напред изложеном, види се, да односно земљишта немамо шта страхозати, јер таковог, или повољног земљишта имамо ми довољно, и онда је изговор многих пољопривредника вањих: да немају за дотелину повољног земљишта — неоснован.

Што се тиче љубрења, лудерка не тражи скорашње, вршико љубрење, али воде, да је земља јака, да има у себи старе силе, да се не силе само од овог младе биљке и да траваљину одма у почетку гутнују, него да се и жиде до треће године добро и снажно развију, јер од тога времена настају права пунопотреба дотелине. Да кажемо то јасније, простеје, Кад земљу за кукуруза добро љубрењемо, онда треба њиу после кукуруза што дубље изорати и посејати дотелину. Ја сам овде за пример увео кукуруз зато, што њега најчешће сејеју, а дотелину можемо исто тако посејати и после сваке друге љубрење окопане и. пр. рене, кромира итп. С обзиром на бујица и гушћа пораст дотелине, ми за њу не можемо земљу нахад прећубрати. Само у том случају, кад би земља ипаче била слаба, изнурена, можемо ју и пред само сејање љубрећи добро сагорелим штаклим љубретом. Код дотелине је лако снажити земљу у свако доба, јер дотелину можемо да љубрењемо увек „преко главе“, кад би год приметили, да оне не поравишу бујно и једно. Дотелина мора увек бити једна и свста; није-ли она такова, одма треба преко ње наметати добро сагоредам ситног љубрећа, па га лено свад по дотелини поделјикао растурити. За то љубрење „преко главе“ најбоље је време месец октобар на новембар. У осталом не треба чекати да дотелина у порасту попусти; ми треба сваке друге године „преко главе“ љубрећи, и на тај начин одржавамо ју и за дужих њи година увек у доброј снази. И с те стране изговор не вреди.

Тако дакле стоји са љубрењем, а сад да пређемо на сејане. И кад су сви услови најповољнији, онет зато треба добро припањати на само сејање, а ту ваљну треба додотручити, кад услова нису сви најповољнији. Пре снега, није довољно, да је само све чисто, да у њему нема семена од разних траваљина, него и за дотелину и љубрење земљиште, мора бити сасвим чисто; у траваљину земљу, није вајде ни сејати дотелину; но дотелину не сме бити друге траве све дотелине. Зато је најбоље да дотелину посејеју или на чистој угари, или после добро љубрење

III. Зачини и то:

- 1) црвена наприца у мехуна;
- 2) туцана црвена наприца.

IV. Преднице биљке и то:

- 1) конопља, истрљена и трљена;
- 2) лан, истрљена и трљена.

V. Биљке за бојадисање и то:

Брб, ерпак, жутилова трава итд.

VI. Из воћарства и винограда и то:

- 1) ораси;
- 2) лешници;
- 3) суне шљавке;
- 4) суне крушке и друго воће;
- 5) шекеме од шљавка;
- 6) кекме од кајсија и др. воћа;
- 7) јабуковача;
- 8) ракија, шљавична, кокова и клековача;
- 9) коњак; и
- 10) вино бело и црно. —

Сви тога примаће се за време трајања изложбе у Нариву и свега оће за поремене изложбе воћа.

VII. Приводи сточарства и то:

- 1) вуна;
- 2) козина;

и ураđене okonavanje. И у једном и у другом случају треба ипак пред зему добро и дубоко узорати, па ју оставити тако узоран да преко зиме измрзне, па ју онда с пролећа, баћ пред само сејање, поново преротати, дљачком лено предљати и брањом поравнати, па онда сејати.

Најбоље време за сејање онда је, кад престану мразеви, дакле, одржалисе око Ђурђевдана. Што се тиче количине семена, треба имати у виду оно: што је дегетина група, тјм је са два гледатиња боља; једно, што гуња дегетина даје болу, нежнију и питавију храну, и што у истој дегетини не може трава да расти; а друго, што гуња дегетина дуже траје. За то не треба секе штедити, јер кад се узме, да од целокупне количине има само $\frac{1}{4}$ семена нуну кашаовост да може нићи, па да и од тога нешто остане непокривено, па га пособито гинке, а нешто омет оде и сунше дубоко у земљу па не никне, то неће бити много, ако се па један хектар баћи 25—30 килограма семена. Где је пак земља за усевање дегетине недовољна можемо баћити и 30 килг. семена. Семе не треба претрпанати дљачком, него само добром трновом брањом. — Семе треба набавити од поузданог продавца, да буде чисто, не само од семена разних траваљина, него поглавито од семена *вишне косице*, тог најгубег непријатеља дегетине. Најбоље га набавити од Српског Пољопривредног Друштва.

Сад смо и са сејањем готови и онда настану *неса*. Она је врло незнатна и даје се свести и објаснити са неколико речи: младу дегетину треба при кошућу чувати, да се не коси однише ниско, да јој се срце не повреди и не убаје; јошине треба сваке јесени дегетине предљати, што много уздишане па јачи пораст; а где би се узаклапа празна белава места, њих треба прекопати и поново засејати, па на почетку брањити ју од њилне косице, ако би се — по несери узаклапа. Чим се овај сатират дегетине у јој посаде, онда треба узети 20 литара воде и у ову растонити 1 килограм *зелене салне* (зеленог камена), па тим раствором прелити њилну косицу, али не само оно место, што слободним оком видимо да је обузела њилна косица, него и једно 25—30 сантиметара више у њаково. После 2—3 дана треба ову поворити, и њилне косице нестаје; за тим треба на то место донети сламе и запалити да изгоре, па онда прекопати и чистим семеном засејати.

- 3) чешње;
- 4) дој тољен;
- 5) мед пећен;
- 6) викај тољен; и
- 7) мекхури од свилдуба и свала непередова. —

Сем ови производа, примеће се за повремене изложбе, за време трајања светске изложбе у Паризу, још и ови производи: сир, мекан и тврди; само тољено и петовешно; кајмак, јаја од живине; свежо месо говеђе, свињско и оиче; маст; салазина; суво месо; заклава живина; риба свежа и сува; и џиар. —

Примедба.

1.) Усеви у оште, примеће се само од последње жетве — бербе — (1899. год.), и то само оне врсте, које се у велико у земљи гаје, те имају извозно-трговинску вредност. Ово последње важи и за остале изложбене предмете.

2.) Право па излагање имају сви произвођачи, као и сви трговци који се баве трговинском производом, које хоће да излаку. Пољопривредне установе и удружења могу изложити и збирне производе.

3.) У погледу спреме пољопривредних производа наике следеће одреде:

Сви производи у зрну (*жито и варијета*) имају се слаати у кесама или кутијама у тежини до пет килограма, а кукурза може се слаати и у калну и то по 10 калпова; *личими* имају се слаати у кесама, кутијама или теглама по

сејати. *Ко остави, да му њилна косица у дегетини узме мали и да се рашири, тој ће најбоље учинити, да одмо узме илуг и да дегетинске пророре, пре но-што би и помилало да што за утаљаватије отмоше.*

Уопште можемо с пролећа 14 дана раније косити, но ма коју другу дегетину. Дегетину треба косити увек пре, но што одночне да цвста; онда има у себи највише хране, а осни трава, њоћ не се чешће и косити.

Према у оште узетим околностима, дакле према месту, земљишту и старости дегетине, можемо ју косити 3, 4 па и 5 пута преко године, и сад рачунају, њилна је то добит па пољопривредника! И као што видите, није то баш тако страшно и немогуће са дегетином, као што неки мисле. Боље, и омет ваље и лаузниљности, па са све учинити може!

Радаћ.

Шта је узрок, да сад и коду нас кромпири све више болују?

И један од наших пољских родова, кад се више година па једним истим пољима сеје, није у тој мери изложено изрођавању и погоршавању као кромпир, а нарочито њајмо то код оних бољих, племенитијих сората, које смо за прошлах тринаесту година са стране добили. О томе имамо у пошњем времену довољно доказа и код нас, па из тога је и потекло горње питање, које нам је са више страна из унутрашности пућено.

Не само да су несе сорте, и вељном најбоље, понустиле у добром рабању, него су изгубиле много и од оних извршних особина, које су имале кад смо их добили а по врх свега тога још врло често и болују, труну, вену, суше се итн.

Несе сорте изгубе код нас већ после 3—4 године споја природна добра својства, а несе их одрже по 15 до 20 година, као што је нпр. случај код *рине америчке ружиче сорте*; која је код нас међу првима донесена, и до данас се са свим добро одржала, а све друге су се изродиле, ако су скоро једно за другим па истом земљишту сајене.

2 кгр. *предне биљке* у повесици од 1—3 кгр.; *бујавице* у кесама по 1 кгр.; *воће суво, ораси, и лиштини*, у кесама, кутијама и сацудима по 5—10 кгр.; *вожес* у теглама или брдама по 2—10 кгр.; *виба* у јаким флашама по 5 флаша; *орча* по једно рубро; *кислина* и *чешње* по 3 кгр.; *дој* и *соок* у колутинама од 1—5 кгр.; *мед* у флашама по 1—3 литра *мекхури* од свилдуба са пробама од силве, која је од њих изањавана, у кутијама и то мекхурапа 250 грама, а свале најмање 190 грама.

Производи за повремене изложбе примеће се гада, кад буде чему време да се сладе, и тада ће се уз позив па повиљање тих производа објавити и услови.

ТРЕЋА ГРУПА

Домаћа радност

1. ЗНАТСКА РАДНОСТ

А. *Класа прва. — Прерада метала.*

1. *Кујиничке* и *златарске израде*, као: крстови, путири, кањдана и друге црквене утвари. Дале: *кнџице*; претеве огрлице, њердани, грлице; брошеви, игле и друге ствари за накит, од злата, сребра и другог метала. — Зделице, *калчице* и друге ствари за посуђе од сребра и злата или мекхонитог материјала. — Дуванске кутије, туцали (*мунџици*) и остали прибори за пушење од сребра и другог метала. Од сваке врсте по 1 продукт.

2. *Браварске* и машинско браварске израде као: браве *кључеви* и остале браварске израде за грађевинску потребу.

или, ako seme nije posle 3—4 godine izmenjeno, ponovljeno. Mi znamo više slučajeva: oko Beograda, gde su razne dobre sorte nabavljene od Ernskog Poljopriv. Društva; oko Požarevca, gde su sorte uzete iz zemlje—šumarske škole; oko Kraljeva, gde su najboljeorodnije sorte okolina domaćinstva razdavače — da su se sve te sorte izrodile i pobolšale, ne zato, što im zemljište i klima nisu podjednaki bili, nisu odgovarali, nego iz toga zato, što su sačene po 2—3 godine uzastopno na jednom istom komadu zemlje, u tom uverenju: kad može kukuruž tako da se seje, moći će i krompir; ali to je mišljenje vrlo pogrešno, i onda je sa svim jasno, što najbolje strane sorte bolju i što se izlažu. *To bi zajedno odma bio i odgovor na gore pitanje.*

I naš čuveni domaći krompir iz Ujvidj, ili iz Studenice, koji je poreklom iz Crne Gore, nije više onakav, kakav je bio pre 20 godina; i on se je izrodio, jer u ovome, nije više ni krupan, ni onako suv, brašnava i sve će biti i on lošiji s toga, što se često seje uzastopno po više godina na jednoj istoj nivi, i što se za sačene ne biraju najdruvije i razvijenije krtole, kao što to je činilo nekad, kad je ujakini i studenčki krompir bio *ovine* na glasu, vo što je danas.

Mi smo viđali, ne samo u stariju oružanja, nego i u novooslobođenim krajevima, da nije, određene za sačene krompira, žubre *nesagorelim* italijanskim žubretom, u toj cilju: *da bolje rodi*. To je vrlo velika pogreška, jer se za krompir, baš in u kom slučaju, nesie žubriti erinjskim nesagorelim žubretom. Istina je, da krompir u erinjsku žubrenju zemlji više rađa po količini, ali je istina i to, da u erinjsku žubrenju zemlji krompir i boluje. Vođe je imati maše zdravih, nego mnogo bolesnih, ni da sviše neupotrebljive krtole. Kad smo prošli zime neke Studenčinke zapitali: zašto ne donose krompire na pazar? odgovorili nam, da nemaju, jer im je vrlo mnogo istrto, kao na samoj nivi, koje u trpanovna, a po njihovu pričanju, biće tome uzrok — *natopljena meša*, jer i sami vele: „Bako radimo, neležo ga nikako ni imati; što koja godina napred, sve ga maše i imamo... itn.“

Krompira u opšte ima *mekih* i *gorbih* sorata, koje se međusobno ne razlikuju samo u mnogini brašna, nego

— Mašine i pojedini delovi, alati i pribori za tehničku i domaću upotrebu, za polsku privredu, industriju, zavate itd. kao što su industrijske i poljoprivredne mašine, zanatski alati i pribori za kućevnu potrebu. Od vrste no 1 komad.

3. *Kovacke izrade*, kao sekire, motike, budnici, proceni itd. Od svake vrste po jedan komad.

4. *Potkovačke izrade* kao: potkovače, klinici i ostali pribori za potkivanje. Od svake vrste izlaže se po jedan komad.

5. *Kazaničke izrade*, kao: raznovrsne izrade od bakra za pokućanstvo i privrednu potrebu, kao tenjece, sudovi za kuvanje, kazani, pribori za destilaciju itd.

Od svake vrste izlaže se po jedan komad.

6. *Novčarske i aruokarske izrade*, i to:

a. Noževi u kapičama za nošenje u narodnoj nošnji i britve.

b. Noževi i druga sečina za kućevnu i zanatsku potrebu.

v. Puške, i ostalo oružje za lov, uobičajnu potrebu i sredstva.

7. *Livacke izrade* kao pribori za glačanje (pedalje) slanine, i druge livane stvari za domaću i tehničku potrebu.

* Od svake vrste izlaže se po jedan komad.

8. *Limarske izrade* kao pribori za posluževne, posuđe od lima, pribori za grafičevne potrebe, posuđe za altoparske radionice itd.

i po izdržljivosti u raznim nepogodama. Meko sorte nisu tako ni brašnave kao one tuđe, a i mnogo su više podložne bolestima, no što je to slučaj kod tuđih sorata. U nepogodnim godinama, kao što je prošla bila, možemo se samo od tuđih sorata nekoj jetini nadati, kao što smo se u stvari prošle godine i uverili: meke sorte istrupile, a tvrde nam dajuše dosta leme i zdravih krtoala.

Mi imamo dovoljno primera, da smo, jedino sa *nešakve*, sa *penik*, sa strane donesenih bolesnih krompira, preneli netu bolest i na naš domaći krompir. Mi smo doneli neke sorte, da smo njihovo okužili, na njegovim mestima, i naš domaći krompir, sačeli ga na istoj nivi posle ovog bolesnog. O toga treba, pri nabavi sa strane, *dobro prilagoditi* i na izboru pojedinih sorata. Jer da je naša domaća sorta u mnogim krajevima skoro izdala, to stoji, — i da ćemo mi korati seme obnoviti i bolje sorte sa strane doneti, o tome nemo sumnje, ali ćemo onda i oči dobro otvoriti: koje ćemo i kakve sorte uzeti.

Bolest se najlakše pojavljuje kod ranijih sorata. Ali i tu ima teke, i vađ je tek vrlo prost. Treba nam, one sorte ranijih krompira da izaberemo, koje u ono doba potpuno sazrevali, kad se bolest, naročito „*gnilavost*“, počne da pojavljuje, a to su od prilike, posleđnji dani meseca jula. Ima danas mnogo ranih sorata, koje do toga doba sazrevali, kad se poravnice s proleće posade. Mi ćemo ovdje navesti one rane sorte, sa kojima smo sami i opšte činili, i u većem ih obimu sadili, a o kojima imamo i tačnu izveštaja o njihovom uspevanju u raznim krajevima naše otadžbine. Iz svega toga sa svim pouzdanjem zaključujemo: *da je i za naše države, kako u podunavskim, posavskim i moravskom dolinama, tako isto i u altoparskim krajevima, najbolja, najdruvija i najzdravija rana sorta od 1869. god. na do doma ostati*, a po njima znaćima i dalje će ostati: *amerikanске ruževke* (Earli rose) *sorta*. U svoje vreme posade, kao što treba negovati, sazreva ona i odmah po Petru, kad o razliku bolesti još ni pomena nema. U jedno isto vreme šioj, ali u brzo posle je, sazrevaju sorte: Snowlake, Alpha, Eureka, Climax, Vermont i t. d. Sve one amerikanске sorte imaju po neku osobenu osobinu, koja je jednu od druge razlikuje, i prema tome izabiramo od njih onu, koja nam se, u raznim zemljišnim i klimatskim prilikama, kao najbolja, najpode-

Od svake vrste izlaže se po jedan komad.

V. Klasa druga. — Prerada drveta.

1. *Stolarske* i *strutarske* radovi za sobni namštaj i grafičevne potrebe, kao stolovni, stolice, ormari, vrata i tako dalje.

2. *Polarske izrade* — a na ime: pojedini delovi kola Od svake vrste po jedan predmet.

V. Klasa treća. — Prerada kamena i zemlje.

1. *Kamenogresne* i *kamenovrešne* izrade kao što su: nadgrobni spomenici, stubovi za grafičevne, stolovni, razni predmeti za ukras i namštaj kućevni od mramora, granita itd.

2. *Grnčarske izrade* kao: tenjeće, vase, bardači itd.

3. *Svakoprsne izrade* od zemlje, za kućevnu i grafičevnu upotrebu, kao peći, cren, cigle, ukrasi za sobe i grafičevni od zemlje itd.

Od svake vrste i sorte predmeta pod 1, 2 i 3 iz ove klase može se po jedan predmet izložiti.

G. Klasa četvrti. — Hemotehnički proizvodi.

1. *Sapunarske* proizvodi, kao sapun za perivo, umivanje i brivanje, medicinski sapun.

2. *Viskarske izrade* kao lončaste sveće, beleni vosak, medveni vosak itd.

3. *Šećerarske izrade* kao: slatko, žuti i crveni šećer, bobinci, „*lečati*“, šećerane, alna, leđašije.

сјаја пољске, а то вам мора показати наше сопствено искуство.

Ито тако морамо читати и са доцнијим, тврђим сортама, које ће моћи болестима да одолевају и онда, кад би оне, по осерећи, већ и наступиле. Од тих тврђих, доцнијих сората препоручујемо: *Reaßblow, Seed, модри доцини, Harrison, Excelsior, Imperator* и т. д. При свем томе треба имати у виду и то, да и спољна боја кртоле има утицава на болест: тако су румене и модре кртоле много мање подложне болестима, него жуте и беле, на којима је болест и много опаснија.

Слика домаћин, који о својим потребама тачна рачуна води, треба, за сваки случај, бар једна од своје потребе на кромирну, да осигура сађењем раних сората, ако би се доцније сорте показале, што се у напред не може знати; јер и поред најправилнијег сјава, поред најбоље земље и најправилнијег рада, може наступити при свршетку лета за кромир *непогодна време*, које проузрокује боловање. Неће бити излишно да онда напоменемо, да раније сорте треба што раније садити, да се доцнијим сађењем пенушавају и на доцније сазревавају. Оно напомињемо на основу самог сопственог тридесето-годишњег искуства, добијеног на ранијим сортама; јер кад се једна рана сорта доцнијим сађењем привикне на доцније сазревавање, та сорта више никад неће рано доспевати, ма се доцније и раније садила; у сазревању онда повратка нема.

Односно сретана, која би се могла употребити против већ наступиле болести, како би се она могла у неколико уклањати, немамо шта поуздано да кажемо; јер ту, ако Бог не помогне, ми помоћи не можемо, или другим речма: ако у доба развијања болести не наступи трајно суво време, онда је кромир пропао; а ако наступи трајно суво време, онда се можемо још невој жетви и надати. Болест се најпре укаже на лозу, и са лозе се спуштају оне гљивце, које болест проузрокују, доле на кртоле. С тога су пре препоручивали, би и онет у новине доња почеше да препоручују, да се лоза тим се болест на њој укаже (лоза вене и суви се), до земље одсече и с њена уклони, како би се на тај начин предупредило продирање болести ка кртолима. Ми смјњемо на ово средство, да би оно могло бити корисно и да би што ономога, шта више, тога смо

мишљени, да би оно опасније било и од саме болести. На искуства се зна, да кромир, кад му се лица пре времена одсече, много слабије рађа, а болест се не сретава, а кад лозу не одсечемо, онет још имамо паде, да ће толике, сувије време наступити и да ће се онда све на боље окренути. Ми смо се до данас на неколико стотина сорти кромира уверили, да тврђим сортама, нарочито сортама с руменом луском, није болест много нахуљила, чак и у оним случајевима, кад је болест била лозу већ прилично обуздала; и онда се болест слабо јога на кртолама приметила.

Ми смо у преднаведеном доњоме објаснили, зашто кромир боље и с тога препоручујемо за одклањање болести оно: да се кромир не сади ни две године узастопе на једном истом земљишту; да се не губри непосредно за кромир, а никако ни у ком случају са *Фринским*, *исперским* *губретом*; да се раније сорте што раније саде; да се у оним крајевима, где би се могла болест развити са *неповољног положаја земљишта*, и пр. у долима ову сорте са *црменом*, *руменом*, или *модром луском*, а од доцнијих сората да се у земљу само оне, које су у истина као најтврђе показале, и онда, или нам кромири неће ни боловати, или, ако се болест и појави, нећемо од ње претрпети велику и осетну штету!

Д-р Радн.

О ПОТАПАЊУ ЗЕЛЕНИХ ЛАСТАРА

У ве јесени изашла је из штампе књижица „Како вршити подижу своје винограде каљеменим лозом.“ У њој се износи један за нас нов начин подизања винограда, а поред тога и наводи се пример са Неготинском задругом да винограде, ма којим другим начином подигнути, пропадају. Нико до сада у „Тезаку.“ о томе не проговори, и ако би (по мом скрпном мишљењу), требало да се о томе бар што год напише!“ (јер кућање о томе страшно је) с тим више, што је г. лисиц, као руковођа једног државног

1) У потпотапу зелених каљемених ластара, има гонора у бр. 7. „Тезака“ од ове године. Рес.

4. *Свакојесе землосложне израде*, као што су: израде печатаног воска, ниска, колоназа, боја, мјириса, тукала итд.

Од сваке врсте и сорте предмета предвиђених у овој класи под 1., 2., 3., и 4. може се изложити по један предмет у тежини од 5 килограма.

Д. Пета класа. — Плетарство.

- 1. *Узвјерски радови*, као ковоцини, сирмак, ковац итд.
- 2. *Казаски и гомбарски радови*, као шпирале бућне, језенцини, златни гађан, књићак, ресе итд.

3. *Плетарски радови* од прџа рогоза идр. материјала као што су наслози за пољина, колељке, корне итд.

Од предмета предвиђених под 1., 2. и 3. у овој класи излаже се по један предмет од сваке сорте и врсте.

Б. Шеста класа. — Израда одећа.

1. *Израде наших терзија* за варошну и сеоско одећа, мушко и женско.

Изаже се по један комад појединих хаљина, као што су: гуњени, чакшире, колорани, љубагета, једлични, ештани итд.

2. *Израде наших кројача*. Изаже се по један пар целокућног одећа мушког за грађанске или војничку ношњу. А од одећа за женску ношњу излаже се поједине хаљине за обичну и луксузну ношњу, а нарочито од материјала израђеног у Србији.

Е. Осма класа. — Ствари за креветске намештај, за собни намештај и украсе у опште.

- 1. *Јорганички радови*: Јоргани, душеви, јастуци (с јастуцима од српског материјала).
- 2. *Ткачке израде* за собни намештај и украс.
- 3. *Косметичке израде*.
- 4. *Тангарски-декоративски радови*.
- 5. *Политарски, ликорезачки и граверски радови*.

Ж. Осма класа. — Прерада меса и других сточних производа. Онамо спадају: шунке, кобасице, саламе, пршута, месо спрељено за удаљење транспорт итд.

Ови производи слаће се у одређено време; прена чему излагачи имају се претходно споразумети с Одбором за изписну изложбу о свежу што се тиче пошљивања изложбених предмета из ове класе.

З. Девета класа. — Прерада коже.

- 1. *Обујачке израде* где спада и израда ошњак.
 - 2. *Сараичко-седларске израде*.
 - 3. *Турскије израде*.
- Од сваке врсте и сорте из ове класе излаже се по један предмет.

И. КУЉБЕНА РАДИНОСТ

Класа прва

Материјал за предмете за одећа, намештај кућени и украс домова.

расадника личност, која за цело nebi neopробане noише тако лако на јавност износи.

Код нас је се доста радило, а још више писало о подизању винограда на американоској лози, као једини начину, да се до изгубљеног виноградарства дође. Многи неопровиредници попушаше савете метицишких и засадиле по неколико килоа лозе, неке и олакшише по угнутостима познаних; узгоише неке капитал. А сад шта?! Чује се страшна истина, најпре говором преко људи, па најпосле и у штампаним: да се виноград олакшани суше.¹⁾ Па шта сад да се ради? Да морамо напред то је јасно као дан, ваљда не мислимо, да са виноградарством преставено, јер знамо да су многи крајеви наше отачине од тога живели, а данас на очи гледајемо пронајдују.

Ја мислим да би најбоље било, да сип неопровиредници који се баве подизањем винограда, своје резултате саопште Српском Неопровиредном Друштву да их на јавност изнесе. Нарочито би требало своје погрешке изнети²⁾ (Знам да је у природи човековој да своје погрешке крије, али ваљда нећемо бити, као они калугери, који су се чорбом онекали).

Ја сам ове године олакшио на сталном месту 400 чокока и примио ми се 30! Овај начин даље нека не пробаше нико, јер никад неће доћи до винограда. Турбирска задруга олакшила је овим начином са највећим успехом, радницима и то са плутом скоро сип свој виноград, на истина. Немају ваљда ни 20% примана.³⁾ Други виноградар у мом селу г. Стојан Коцић олакшио је оног лета

6000 чокока, на зелени ластар.⁴⁾ Каленио ми је један српски питомца виноградско-вођарске задруге, и овај је начин много лакши и подеснији (прима се 80—90%), и нега би требало препоручити нашим селацима, поред осталог и с тога, што се врло лако научи.⁵⁾

Сад само остаје питање: шта ћемо са потпаним? И овде једино ће нам практика помоћи. Зато би требало сип виноградару да опробају вршачку методу⁶⁾ и резултате разуме се тачно изнесе. Тек кад се и то сазна, моћи ће виноградар са веселим срцем да приступи озбиљној послу.

Нека ми се не замисли што ћу додати и ово што иде у прилог потпанања зеленог ластара каленио, Вршачком методом.⁷⁾ Код нас у овој околини, било је се одомаћило попушаване празног места у виноград у полагањем зеленог ластара у Јулу месецу на следећи начин: Још у првом каламану остани се једини (или више ластара) на чококу, који је најближи празном месту. У Јулу пред Св. Илију полазе се: на месту где ће чококу доћи искона се будаком јамић до 30 см. у правцу остаљеног ластара у оном облику — ластар се савије у јамић и скрмљом затрпа на поглом добро напав.⁸⁾ Врх ластара нешто се земком. Истог лета лоза нусти жиде и врло брзо расте. Када год продања ластар се одсече од „мајке“ а тако и потраја до земље. На тај начин врло се лако и брзо попуни виноград. Младо чокоће врло брзо расте и истог лета рођа донесе. Потпанање целог чокока ради попушаванја више у овој околини није радио, јер кажу да је зелено полагање много боље. Ово без сумње је знао и онај Немац у Вршцу кад је се решио да потана зелени ластар. Зато сам се решио да и онај начин још овог лета опробам.⁹⁾

Милан Лукић.

¹⁾ О томе: Зашто се каленима виноград сипе, описано је у „Тезак“ узме пута, а нарочито у у вилуку „Виноградарске праксе“ у 32. бр. „Тезака“ од вр. год.

²⁾ Виноградаре ће учинити врло велике услуге српској земљоу, ако што тебише буду саопштавали своје резултате и до сада су већ много пута познани „Тезак“, да то чине, али се, некако слабо одзивају.

³⁾ Да се претма каленима од сталноне месту, за крше година се може доћи до попушаванја а јединогвинога винограда, било је говори у „Тезакима“ вршачких година а нарочито у вилуку „Из виноградске праксе“ у 32. бр. „Тезака“ за вр. годину: — како ми треба подизати винограде америчком лозом, речево је у вилуку „Из виноградарске праксе“ италијаном у 33—34. бр. „Тезака“ од вр. године.

⁴⁾ То је већ више пута чинио преко „Тезака“ Рес.

⁵⁾ Само ни у некаком броју лети у вилуку виноград.

Рес.

⁶⁾ Овако полагање, пошто је, али нема података — стварањем — о трајности чокока, који је на тај начин подизао.

Рес.

⁷⁾ Будите добра, на резултате саопштајте у поштом писму године.

Рес.

Платно: свилено, памучно, куделно, ланено и мешовито. Вулене ламучне и мешовите ткањине за одећу, као и лана за хаљине сукње, јелчење, суку шнајк итд.

Класа друга

1. Израђени предмети за одећу мушко и женско за народну пошњу, као што су ткањине, чарпане, подеснице, кећеље, сукње, рукавици итд.

2. Ствари за преобуку, као кошуље, сукње, рекде, синџири итд.

Класа трећа

Парађене ствари за собни намештај домаћу потребу и украсе домова у оште, и то:

а) „Ткањеници“ („севадети“, „шестаци“, „јанови“, „сметанци“, „батали“ и др.); даље завесе, јастучици, застирачи за столице итд. — све из Пирота.

б) Ткањеници и виланска ткања, „чупаши“ понавље, шаренице и друге простирке и застирке из осталих места Краљевине Србије.

в) Чаршави, завесе, прами, јагудуци, мараме, неширки везени и ивиче.

Од свију предмета, ове (кућевне) радности, владаже се од сваке врсте и сорте по један предмет, тако, да предмет не само према циљу, за који су намењени, него и по начину израде буду заступљени. Тако нпр. један ист излагач (израђивачица) може изложити нешикар обичан (за урбус) нешикар за девере, везан златом, везан свином, кључан „виорован“ итд.

III. ФАБРИЧКА РАДИНОСТ

Фабрикатаи свију наших фабрика и индустријских предузећа у оште, где спадају и парни ветачки млинови, парне пшаре и већи мануфактурни заноди и ако не раде парном снагом. *О колицима изложбених предмета треба се стварати с Одбором за парску изложбу.*

ЧЕТВРТА ГРУПА

Шумарство

1. Мустре од нашег најважнијег шумског дрвећа и шибља која се употребљавају за грађевине у оште и за израду техничких направа и то у различитим сортама и облицима. Дље, шумско семење, биљке, шинарше, кора и лишће за бојење.

2. Од производа шумарске индустрије: дуге и качарска грања у оште; виле, долате, кољани, чутуре, заструзи, вретона, гусде, корпе итд.

ПЕТА ГРУПА

Рударство

Збире и мустре стена, минерала и руда. Стене за украсе, стене тврде. Материјал тешко топка (у вагри постојани). Земље и шловаче. Разни минерални производи.

Минерална горива. Разни угљени, асфалти и геалитичке стене; отпадци од прераде угља и производ брнкетарања, битумени, минерални ваграни.

Нову бурад треба пре употребе исполнито пута испрати хладном водом, како би на тај начин из силових растових дува испустила растварљиве материје, које би дошле у вино прешле и поварили му боју и укусу. Затим их треба запарити врелом водом, а после тога особито их добро испрати из старих вредних вина.

У великим вишеградним радњама за чишћење нових судова употребљује се пара, која се парочити парним казаном производе, али у малим подружњим радњама као што су код нас, у себи се разликује да се ово не може препоручити, јер скупо стаје.

Да би подружњег нарочито дрвено посуђе што боље очували од нечистоће и кварења, на име, да би спречили улазак кроз дрвене поре бујинних калица и других фермената, који проузрокују болести винске кад са вином у додир дођу, треба све дрвене судове омазати с пола мрсеном бојом, која није отровна. Мрсеном бојом добро је омазати с пола и све металне сприне и посуђе које са вином у додир долазе, да не би рђали. Омазивање подружњег посуђа и осталих сприва треба предузимати кад се после испирања потпуно осуше, иначе док су влажни неће боју да приме. Ово посуђе и алати, који долазе у додир с вином или широм, најбоље ћемо од свега нечистоће очувати, кад га са парафиним омажемо. Чист парафин је за све тежести у опште нешкодљив, и када се у поре — жуљине — дрвета упије, испорунта ни влагу, нити какве гљивце или бујине споре да продру у дрво. Чист парафин је потпуно бео и без мириса. Омазивање дрвеног посуђа и алата парафиним врши се овако: Најпре се раствори парафин у умереној водни у гвозденом или бакарном суду одржише на 50°C, затим се дрвени суд или алат мало загреја на четкицом равномерно парафиним омаже. Суд се загревања за то, да се парафин не би брзо охладио и стигао већ да се као вртг и за дуже време што дубље у дрво упије. Ако се први мазањем није добро суд испустио нашо парафина, онда га треба омазати још једанпут. Мање дрвене подружње алате, као: прањеве, чешове слањине итд. можемо на врло прост начин парафиним омазати, кад их са вином доде кувамо, докле из њих изађу ниш мезурини изаде; чим то прштење изађу ниш из парафина, оставимо да се из њих исече и онда их добро избришемо.

Често од тртине. Затим четири комада са тртвином омаже садржане у главној мисирају и по два комада од околног камена. Половина од ових послатих комада руда и то, како чистота главног минерала, тако и онга са тртвином измешаног, треба да имају, ако је могуће, четиросту форму четкиком забивене, а не тесану, или шларовану и да буду најмање ових димензија: дужина 10—12 сантиметара, ширина 3—4 с.м. Не примеће се и леви чистији комади ма макве округле и до 100 килограма.

Они излагачи који израђују тесано камење за ма коју употребу или воденичко камење, поставе по два а и више егземплара, не мање од 25 с.м. у свима димензијама, било у силовом, пољу израђеном или полираним стању. Они пак који израђују разне предмете од камена, и који су ради да и те предмете као што су: стубине, астални, камини, вази итд. поред мустре од камена изложе, треба да израде ове предмете тако, да они описаног рада (тесана, резања и полирања) одговоре што је више могуће и захтевања доброта укуса. Уз ово свика излагача треба да пошље по један опис каменоловца, у коме ће се изложити могућност и распрострањеност стене, која се израђује; мени природу лакоћности и целиности, као и то, да ли је рудниште једноставно, здравно или у њему има примеса и растворених неупотребљивих партија и колики је њихов део; треба осим тога навести: на какве се до сада циљеве камење са коришћу употребљавао и продајне цене. А нарочито они, који шаљу готово израђене ствари од камена, омачиће и продају цену истих, као и то, жале ли да се њихове

На овај начин омазивањем судова и алата продоре парафин најмање 4—5 милимет. у дрво и испуни све поре и пукотине на истом те спречава продорне влаге. Овако омазане судове можемо после употребе само исплакати хладном водом и четком очистити, без бојана да ће се повредити парафинска прелазка, само их не смеју испирати врћом водом, за шта нежемо ни потребе. Врћом водом треба испарити само оне вишке судове и алате, које нисмо парафиним омазали, а нарочито оне, који су са болесним вином у додир били, те да вишку бојест испрешесемо у здраву вино.

Ради одржања чистоте морамо обратити пажњу и на подружњег вод, на чистоту вршице (качарче) и на чистоту свих сприва и алата што њој припадају, јер у колико подружја и вршици чистије држемо, у толико је боље како за вино тако и за трајаност судова и осталог подружњег посуђа.

Свај до сада реченог нарочито морамо налити и на одржање чистоте прањева, чешова и слањина, којима смо јуно бурад затворили, било да су од дрвета или неситна. Често излагачи смештеву бурад у подружја са вином у чијем се отвору прања или околу самог прања налази наслагана буђ. Она се отово прања врло радо настањује кад суд дозивањем предјемо или кад се предочирано вино само прече и дуге се омаже. Отвор прања најбоље ћемо од буђи очистити нарочитом четком на испривљеној жици (са. 3.)

Слика 3.

Слика 4.

У нашим подружњима често се највише затворена бурад кратким вршићима, који су оточани крмом да би се брзо што боље заваривало. Овако кратки прањак, а још оточан крмом више ће да изаждоци здрављу вина, зато, што ће

ствари продају. Овоме свему додаће излагачи како квалитет тако и количину радне снаге, коју употребљују.

Излагачи обичног и невинентог вреча поставе по два егземплара од најмање 25 с.м. у свима димензијама камена, из кога крп неку, и омачиће поред места, где се ради од пречице могућност и распрострањеност; а уз ово поставе по 5 килограма неменог преча.

Сви рударски предузимачи, који имају производне земље у обину својих владаштва, поставе их, излагачи у исто време жесто где се наладе, могућност и простирание као и по један комад од обожаних стена.

Сви догачари и цигларји, који буду своје израђене производе слажи на изложбу поставе по један килограм земље испривљене за израду, назначених места, дебљину слоја и простирание.

Све индустријске радње, која се баве дивењем металом у казану, могу послати своје производе ма које врсте.

Излагачи угља, парафинског шкриљца и преча неће сласти своје производе пре рока, који ће се неколико одредити. По остало, као што су пречеги, описи итд. треба пре рока да пошљу.

[ОРИГИНАЛ СКА]

се около нећа нахватити не само нечињето, него ће се она овлажена снојна крипа укиселити, и епруветке споре унети у вино, те на тај начин сасвим га покварити. За завршавање пуних буради, врњак треба да је направљен од сноп растогор или багреног дрвета као у (сл. 4.) да је толико дугачак да буде бар за 4—5 сантмет. у вино умочен, те да је снагад напреко, кроз чије поре нечињет ваздух са гљивичним спорима неможе улазити и да потпуно отвор врњак затвара.

За млада вина, која ће још предочирати треба употребити пробушеши врњак (сл. 5. а, б, г, д) која је свакоднев прстеном од гуме, (е, ф) кроз која ће угљена киселина из вина лако изапатити, без да у буре може улазити нечињет снојна ваздух са гљивичним спорима. У исто време морамо славице, као што смо напоменули пре и после употребе да исперемо и очистимо малом четкицом, која је у слици 6 престаљена.

Слика 5.

Слика 6.

Слика 7.

Поред све колнице четвете оне обраћамо пажњу наших виноделца и у опште ошма, који су вином ружју, да отклоне још и ову нечињето, која врло штетно може да дејствује на здравље вина.

Често кадмо пино ради пробе или ради домаће употребе из суда затегом од врвова, која је пре тога била нечишта, била или укиселена, услед тога што је пино водом испрали после употребе, те на тај начин пино се пренесе гљивичне споре у здраво вино и зараци се на исти начин, као што се гљивичне споре пренесе оном кривом, којом је прав. био завршен.

Да се не би заради преносила помоћу врстих шатага од врвова, које се врло тешко чисте нарочито од бући и киселине, препоручујемо стаклене шатге, као што је она у (сл. 7.) престаљена нарочито за узимање мале пробе. Оваке стаклене шатге дају се лако водом испрати после употребе и врло лако очистити.

Каучузна прена, која слаже за отапање вина, морамо исто тако чисто држати као и остале подрумске алате. Њих морамо пре и после употребе добро водом дотле испрати, докле год из њих мутња и врљана вода тече.

Очишћене каучузне цени треба чувати до употребе обешено у провинци или пред ваздухом, те да се могу добро осушити, и онда су постојане и дуготрајне.

Најзад, у виноском подруму не сме се држати угрљаних кривир, азелс, рена, туршија или кафа са кукусом, белл смок и у опште предмете, који би изакојем трулењу, распадану и укиселувању, при чему се производе штетљиве гљивце, које могу лако у вино да доспу, и његов укук мирис и трајаншност да покваре.

Петар Стојановић

Иако пчеле имају у природи врло важну задаћу да изврше то ће бити сваком познато. Пчеле су на првом месту познате, да удејствују олођење скоро свају пашку угрљаних биљака, слетајући с једног цветна на други и пренајавују тако цветни прашак једног цветна, на плодику другог. Безбројне доказима утврђено је да се олођење унапређује, а у многим случајима једно на тај начин и осигурава, што инсекти, а поглавно пчеле, преносе прашак с једног цветна на други, и то ће само на цветове једне исте биљке, него и на цветове других биљака једне исте врсте.

Олођење плодица на једном цвету, цветним прашком тога истог цветна, које може да буде и самим лизањем тога цветна и при најслабијем ветрићу, дакле без припомоћи инсеката, ретко кад да испадне добро. Много боље и сигурније већ то бива, кад се међусобно олођевају више цветова једне исте биљке: а најбоље и најсигурније се замеће семе или плод онда, кад се олођење удејствује пренањаваном цветном прашком од цветова других биљака исте врсте као што, на пример, то бива код пшенице, кукуруза итд.

И науком и искуством је доказано, да стварно олођење код многих вођака, највише зависи од извесних инсеката, а на име од пчеле и њених сродница. Да су пчеле велике чистилице у вођарству, о томе више каже нема.

У прилогу и потврду тога, наведемо овај пример.

Кад су се, пре неколико година, преселили неки Европљани у Аустралију, понели су са собом, поред осталих европских културних биљака, и неке сорте вођака које су у новој отачбини претресно успешно, изале су дивне круле, цветале су с годно на годину да не може бити боље, али пино никако рађале или се је показало по неки само усамљен плод. Сви су мислили, да тамошње погодноје најве поједно за европско воће, на су отпочели своје воће, да секу. Но на срећу, доселе се после њих још неки Европљани, и понели са собом воће, понесе са собом и своје лубањичне пчеле у неколико кошница, јер се не моглош пињама растајати. Шта је сад наступило? Све воће, које су се нашла у близини смењених кошница, почеше обилато да рађају! У оној чуђеној и напешаћеној, почеше изгљивати узрок оној инапешаћеној појани и вођење, да су то учиниле пчеле и да у Аустралији нема таквих инсеката, који би, као европске пчеле, осигуравали и унапређивали олођење код вођака. Одушевљени ошма и оваким изненадним успехом, одаше се насељеници и ичеларству, и осигураше тиме родност и будућу успех у вођарству и у новој отачбини. Данас је вођарство у Аустралији у тој мери унапређено, да су прошле године већ пуна лаве јабука у Енглеску пренели.

Што олође и улођење сваке године, како рећи, обилато рађају, имамо приписати само пчелама. Оно воће углаво родност оног воћа, зависи од инсеката. Ово воће врло рано цветна, а у то доба има још слабо других инсеката у слободној природи, сем пчела, и зато су ове упућене да на том воћу прше олођевање, чим се мало само укаже сунце; у том часу многе од њих и пропадају услед одвишне падаје промене времена.

Пчелама следују у послуживања — бумбара. Кад је мутно, непријатно време, кад је још јаутра и с ветери хладно, чује се још по неку усамљено жување бумбарова, који с цветна на цвет прелетају, кад још других инсеката не можемо ни да видимо. Неуморно, без одмора врше они свој благодотворни посао с прелетања и онда, кад је на пољу хладна клима и хлађа, јер све то они могу да носе, ако само узајмо наћи хране.

Не само за вођара, него су у истој мери и за пољопривредника, бумбара врло велики пријатељи. Обојца треба бумбаре да штите, да их чувају од напада других.

који би их хтели убијати. У колико год више бумбара с прелема буде, у толико ће се боље и ситуирати извршени ошлебоје наших извесних културних биљака. Јер бумбара упоредо с пчелами тај посао врше. **Б. Р.**

Да ли су мрави у истини штетни вољкама као што се мисли ?

На оно питање многи ће бити вољни да одговоре, да су мрави заната вољкама штетни, на ће се потрудити да то и примерима докажу. Међутим они немају правог, иети би могли да докажу, да су мрави у истини штетни вољкама. Ко год буде тачније посматрао суштину и рад оне вредне животиње, сваки ће се уверити, да су мрави корисни за правника. И у области се њихова вредноћа евоизије и каже: „Погледај, земљине, ту мудру животињу и научи од ње, како треба храну приприти.“ А шта збирају мрави? Да ли кукуруз ил пшеницу, дал воће на друге башне ствари? Баш ништа од тога. Ко се за то интересује, нека потражи њихова скровишта, на ће у њима свашта наћи, само не башне ствари; њихове муна, наукова, буба гусеница при и других инсеката, од којих су леви 50 пута тежи од свињиног мрва. Све оно они отуђају неким соком, кој из себе избањују — мрављом киселином. Кад све то човек види, мора да се и сам заната: Од куда долаже оне ситне животиње, сну ону гмачу? Ево од куда.

Беше, некоко, оно Бурјен-дана, да смо у башти наизнала путове ситним песком. Једног дана приметимо преко пута један одути, којим је савесно мрвама тако-мао длаво, који су, али посамиче, или њихе више у Друштву, турали и ауљан гусенице у своја скровишта. А одакле укусоше они ове гусенице? заната сам себе, и подем они трагом, који ме одведе једној младој жабуци, која баш у пуном цвету бијаше. Дошао до оне жабуке, имао сам шта и видети. За мене беше врло занимљиво гасдати, како оне вредне животиње журно по длави и цвећу гусенице хваћаше. Али гусенице као да познаваше своје гусенице, јер се, чим блале мрвае, врло брзо о коњу на земљу спушташе али и на земљи беше мрваи, који се као страже пострелише, и као стреле нападале падајуће гусенице: један ујед и једна као отровна у гусеницу и она је мртва (мравља киселина је отровна). Све те умирљаве гусенице понављаше мрваи пресо свју успутних препрека, преко грудана, грана, руна итд., на онда они одуљеше, у своја скровишта. И сутра дан одем онет оној жабуци, али не нађем ни једног мрваа, али у колико сам отамо видети, и ни једну гусеницу на жабуци.

Осим тога сам се уверио, да је на оном шибљу и дрешу, на ком сам наљазо мрвае, увек биначо или дреша, или листних шибљу, или других инсеката, који су догично шибље и дреше штетили. Мрваи су врло обаворне животиње и радо иду на слатке ствари, као нпр. на сок, који листне нави од себе изадују, па нагрисано воће итд. Многи мисле, кад на нагрисаном воћу нађу мрвае да су га они и нагрисали; вису, нагрисале су га пинце или неке бубе, а мрваи су дошли на готово, да сину саом.

И поред свју користи, које нам мрваи, сатаранем гусеница и других инсеката, чине, не треба их тринти онде, где би се на дрешу и шибљу утешдвали, јер је отров, који они избањују, свакој биљци шкочљив.

Бољко нам критица у поврћинау користи утаманјаваше разних штеочина у земљи, толико нам је она вредна због критичакоа које врваа, али зато ју не треба убијати, него само растерати; исто тако не треба ни мрвае убијати, него и њих само растерати, јер су нам они више од користи, него што би многи и помислити могли.

Б.

Храна за њилек. — Многи вољопривредници искуством су утврдили, да се њилек најбрже однегте и најбоље ухрани мешавином премарљеног или измевеног кукуруза и јечма. Јарму или брашно измешано кукуруза или јечма треба замесити врлуо водом и давати њилеци за један дан. У преледе, лети и јесени додаје се у ту храну још и обаврева коприва, а мешавина отпаднаца зелених и лизни је пробитачна. **Л—К**

Свињско љубро — само за се употребљаје се за љубриче оне земље, где мислимо садити лук или хмел. Но, како је свињско љубро недовољно јако, да земља пружи снажију промовиоу моћ, најбоље је мешати с другим отпадцима, сметлиштима итд. у мешавици (компост), у коме игра доста важну улогу. **Л—К**

Раши купус — произвао је с нас врло мало и ако му је по градинама цена врло добра, а за храну је добро на ма и најпростије зговетише, врло добро и здраво јело. Да се већ по Петрову-дну има доброд купуса треба оборуара месеца или најдаље сада, произвести расад у толики лејава од раних сората купуса, на тај расад расадити у слободо од Ђанговести до Бурјена-дне. Јак расад и добро врнугодељена јака земља и заливање утицаће да се купус што боље развије и пре принесе. Време је крајње да се и наши привредници почну занавити мало више баштованством, како би и своју храну поправили, а и своје дохотке осигурали разном културом, јер ко се ослања у вољској привреди само на једно жито, тај не пролази увек добро.

Биљка као ковилае. — У Сен. амер. државана расте једна биљка, која има ту особину, да лашће своје увек има отропну северу. С тога у тим крајевима служу животињима као воћа у великим приљакма.

Васека је 3—6 стока, лишће има округло а велико жуто цвеће. Позната је под разним именима, како: поларна биљка, трава тергентинава и многим другим.

Ж. М. Р.—иб.

Чистите — тварито — стоку. — Од кољнок је утицаја тимар на здравље и усеваше стоке у опште, и како он утиче на млечност и гојење, то је више или мање познато сваком привреднику, а у *Тележку* је много пута до сада то објасњавано и доказивано. „Добар тимар заземљује пољовину хране“ — што обично народ каже, није речено без основа. Ни нарочито у ово доба, када се стока лива, мена длаку, тимар је у толико потребнији по усеваше стоке. Сада не треба пропустати дана, да се сна купна стока, и коњи и говеда, и младо и старо, добро не астимару, не извеше. То јој у ово доба нише вреди, но и сама храна. Али не треба сметати с ума, да је у ово доба потребна и најбоља храна, при којој се стока и лакше лива. С тога ко води рачуна о својој стоци, ко је рад да му она што више користи донесе, тај неже сад стоку запустити, но је мора добро хранити и редовно тварити.

Опасе који задура на плесав — може се повратити ослободити унга непријатног задуха који му доњу убија, на овај начин: Треба узети на сваких 100 килограма ове четирину килограма дреног угља на га истурати у врлу воду, и добро измешати са овени. Тако оставити да престои 6—8 дана. Затим овае добро прорешетати, да се из њега издува паринаа од угља, а тико ће се овае ослободити смрда на плесав. Ни при свем том такви овени треба спосрено хранити бремену стоку, јер и најјачи делци плесави могу да излазоду да се стока изјавоши.

О кадијау старог сежена. — Доказана је ствар да моћ кадијава дуже задржава семе, што год је сувље било по жетви. С тога се многа семена вештачки суше, да би се и моћ кадијава задржала што дуже време, што нарочито

чине semenari. Ну при обичној начину оставе семена ишенице и раки, најбоље клаја ново семе, од последње жетве, а што год је старије, тим и довије клаја. Тако од сто зрна клаја: Ишенице од последње жетве 93, од давнске 82, од прелазне око 59 зрна; раки, коју много брже губи под клајама, у првој години 100 зрна, у другој 48, а у трећој само 7 зрна. Оно нарочито треба имати на уму при употреби старог сјева; с тога је увек најбоље ишеничи моћ клајања зрна које се млади употребити за семе, па се према томе и управљати.

Рогозне коц буре за владе биљке, — а нарочито за цвее и саксијама, врло много утицалину на снажније развиће нешто. Рогозну (истургане рогове или напике) треба прелати вључалом водом, па кад се влади, употребити ју за заливање. Цветари, и у онште баштовани од заната, који своје производе за продају сирепају, највише заливају овом водом, јер им онда цвее много успева ије и епитације порашајује, па се онда и боље прода.

P—K

Против кривотока на носу — препоручује се следећа третман: умривавање водом разблаженом сирћета, ледене воде, или уметање ситних комадића леда у допуну водору; ладне облоге на чело, потиљак и на нос; одкопчанање сваког одеља од носа врата, да онај буде слободан; умривавање млато ситне стисне; уметање памука, тинктура или проливање хартије, или труди; димање главе и оне руке у висину, са које стране из носа крв тече.

P—K

Сирће као домаће средство, — од врло је великог наклапости и користи. Ослађено шећером или медом, разблажује човека у *грозина*. — Водом разблажено сирће, са мало ситне напике и соли, врло је добро средство, да се вати испира врат, кад деца имају врло јаке *кривине*. — Трљање тела сирћетом у *арбузи*, ублажава науту и осекања болесника. — Облагање главе сирћетом при *главоболи* и *несветини*, давно је познато и сигурно средство. — На *утрети* гвожди, или утретију нилају посуто сирће, *различитим повреним, сирћетом одлуку*. — Као *квистор* употребљено сирће *отвара стамбу* и *уништава ситне густе*. — Кад се човек посете, сирће *зауставља крв*, пошто се рана обложи сирћетом наклапаном крилом. — Сирће се употребљује и против раних *грозина*. — Врло је добро средство и против погрешног *привага*, кад се, мало солима помешано, по једна кашичица четири пута дневно узима.

P—K

Бело рубље. — Да се рубље савија убели, извршено је средство *чист борач* (Борач, у бакалници, или алотени), од ког се на 30 литара воде узме једна унац шпак; за *еније* рубље, завесе, чинке итн., може се узети и више. Борач треба најпре у *кључалци* води раскувати и онда са *пералом* водом помешати. Борач не кварни, не *деде* рубље, укевна и највећу воду и уштеди много сапуна.

P—K

Средство против зубобоље. — Ово што је узвати, на себи сам се уверио, и многим другима је помогао, које сам препоручио. То је *Santal-Gummis* и *Chloroform* (обоје се добија у алотени). Гуму ону, треба растворити у *хлороформу*. Пре употребе треба *шума* доб *изчистити*, па онда једно парче памука у онај раствор наклапати и утицати га у *зубну шупљину*, ако леби болови одма престала, треба *ле* поштити.

P—K

Да се леб не прихлапа за тенежију или палеж. — За ово наше домаћине подмажују тенежије и палежне на *мрску мању*, а у постој *ејтин*. У данима кад се не једе *ејтин* (ипр. прве недеље великога поета), онда подмажу обично *прини луком*. Ну бива случајева, да се при оваквим *начинима* подмазивања, *нарочито* при овом *третману*, *ишак* леб *прихвати* за тенежију, услед чега се носе *мучно* вади.

Ииа један прост начин за ово и он не конта тако

рећи ни *паре*, леб се *свагда* *лепо* *навади*. Треба *само*, *пре* *метања* *теста* у тенежију, *метнути* *ову* у *шпирет* да се *добро* *утреје*, *па* у *тако* *пружу* *метути* *тесто* и *умесити* *леб*. Начин је *прост* и *може* га *сваки*, *ко* *год* *мес* у *шпирет* *леб*, *окушати*.

Ст. М. М.

Да грмак и пасуљ боље раде, треба их *убржити* *соницама*. Где има *воћних* *бара*, тамо има и *сонице*, коју треба *покушати* и на *гомилу* *сложасти*, да *тако* *јесен* и *зим* *прелазе*. Неће бити *агоре*, да се *једнапут* *из* *два* *пута* за *то* *време* *прошема*. Кад се *буде* *грмак* *или* *пасуљ* *сејао*, онда *треба* у *брадиче*, *односно* *кућине* (*опаке*) *настити* *с* *прсте* *добро* *ове* *сонице*, *па* *ју* *бацити* *семе* и *земљом* *да* *претрпати*. На *овај* *начин* *посебан* *грмак* и *пасуљ* *прозрасно* *успевају* и на *8* *дана* *раније* *стижу*.

P—K

Отровна подлога за калем. — Г. Живојин Моравић *трговац* из *Белушница* ¹⁾ *наказано* је *прошле* *године* *једну* *крушку*, *која* је *добела* у *пречнику* *75* *см*. *Калем* је *вод* *кору* и *све* *су* *с* *калем* *границе* *примала*. На *истој* *има* *десет* *калем* *граница* *од* *четири* *разне* *прсте* *крушка*.

Ст. М. М.

Запалење ушника у крава. — Ни *једна* *болест* не *јаља* се *тако* *често* *код* *крава* *изузара*, *као* *запалење* *ушника*. *Обично* *настају* *после* *телења* *или* *пошто* *се* *теле* *од* *сиса* *одбије*. *Запалење* је *дако* *познати* *по* *несигурно* *ходу* *када* *се* *крва* *креће*, *ниже* *поручени*, *патече*, *отврде*, и *када* *се* *руком* *дотакне* *чисто* *гори*.

Врло *често* *се* *јаља* *пored* *запалења* *ушника* и *грозница*. *Често* *пута-лада* *крва* *предрани*, *заостају* у *вишину* *међу* *краву*, *које* *су* *постале* *од* *заоставањ* *млека*, *које* *метути* *краву* *ни* *најмање* *не* *бољу*.

Врло *су* *различити* *узроци* *запалења* *ушника*, *по* *највише* *потичу* *од* *сувишне* *влажности*, *налеба*, *нечисте* *просторице*, *гурања* *телета* *или* *од* *убода* *каког* *зарепаца*.

Да *би* *се* *запалење* *отклонило*, *треба* *настојати*, *да* *болесна* *крва* *добрије* *топљу* *шталу*, *да* *се* *простре* *дета* и *мекане* *просторне*, *крва* *да* *буде* *на* *миру*, *да* *се* *умерено* *храни* и *марално* *изуза*. *Појавили* *се* *запалење* у *јачој* *мери*, *тада* *није* *ипуно* *краву* *изузивати*, а *најмање* *теле* *сисалу* *пришпунати*. *Потребно* *је* *тада* и *ниже* *мекан* *чаршавом* *подметати* *да* *не* *испи*, а *с* *ем* *тога* *семе* *пола* *ста* *парити* *вредом* *водом* у *коју* *се* *потопе* *трине* *од* *сена*. У *обичним* *случајевима* *треба* *питати* *лекара* *за* *савет*.

J. M.

Најгоднији положај за воћњак. — Воћњак *најбоље* *напредује* *по* *северитим* *местима* *која* *су* *окривена* *југу* *или* *западу*. *Насу* *добри* *положаји* *одне* *високи*, *отворени* и *северни* *ветровима* *наклоњени*.

J. M.

Чај као ђубриво. — Чај *ваљ* *као* *добро* и *јако* *љубриво* *средство*. *Забртно* *утиче* *на* *пораст* *трава*, *лука*, *кромчира* и *рене*. У *повртарима* *чај* *се* *споро* *не* *може* *наквдити* *други* *ђубриво*. *Када* *се* *леје* *с* *јесени* *носу* *сисовој* *чаји*, и *пеледа*, *попрве* *бурно* *напредује*, а *и* *шкољавни* *зарепац* *не* *досађују* *му*. *И* *да* *воћњак* *је* *чај* *од* *велико* *користи*, *како* *за* *љубриво*, *тако* *и* *за* *премазивање* *коре*. *Неки* *вртари* *препоручују* *залити* *цвее* и *попрве* *са* *водом* у *коју* *се* *натопи* *мало* *чаји*.

J. M.

Ланено семе. — врло је *корисно* у *газдинству* а *нарочито* *за* *сточаре*. *Кравима* *које* *се* *тешко* *теле* *треба* *последње* *4* *недеље* *дати* у *папоју* *по* *једну* *прогреб* *кувана* *ланена* *семена*. *Добро* и *сигурно* *утиче* и *на* *затвор* *код* *стоке* *јер* *благ* *отвара*. *Када* *се* *не* *може* *крва* *после* *телења* *очистити*, *избађиће* *постељину*, *када* *јој* *се* *даје* *папоју* *са* *ланеним* *семеном*.

J. M.

Семе од краставаца — не *ваљ* *на* *којег* *год* *кроставаца* *узети*. *Код* *раних* *кроставаца* *није* *семе* *још* *потпуно*

¹⁾ ср. *Лепавица*.

распада, а код касних није могло потпуно dospeti. С тога је најбоље семе које се узме од крајњег краја средње бербе тј. од оних који су после раних а пре касних на истој вреси најздани и садржи. J. M.

Г Л А С Н И К

Утемељач Српског Полупривредног Друштва. — Г-ђа Јелена, супруга поч. Лазара П. Најдановића бив. хареног дежара управе државне ержеде, знамала је свога прекасањеног супруга поч. Лазу, за члана утемељача Срп. Полуприв. Друштва и одмах положила друштвеној благодјини део утемељачки улог од сто динара. Г-ђа Јелена знала је, колико је пок. Лазо ценио Друштво и колико се интересовао за његове успехе, знала је да је и пок. Лазар Друштво одликовао избором за свог редовног члана, и овим својим поступком доказала је колико цени и само добро расположеног свога државу наспрам једне патриотске установе, кад је похвала да и на тај начин у Друштво отува кроз сва времена успомени на пок. Лазара. Ми смо јој дубоко захвални.

Нови чланови помагачи Српског Полупривредног Друштва. — Господа: Војислав М. Бркић, економ из Бугуља ср. и окр. крагујевачког, Владимир Радољачки, из Москве у Русаји, Димитрије Н. Средојевић, земљодел. из Атенице окр. рудничког, Марца Богојевић, економ из Медвеђе ср. трстеничког и Лазар Милошевић, економ из Кучеда ср. Јасеничког окр. подунавског, уписали се за чланове помагаче овога друштва са улогом од по 4 динара годишње. Улог за ову годину положили су друштвеној благодјини. — Хвала им.

Подружница крајинаца у Неготину — држала је свој годишњи збор 2. пр. з. на коме је поред других послова изабрана управа у коју су изабрани: за председника г. Јован Станојевић, окр. протојереј; за потпредседника г. Јанка Анђковић, трг.; за секретара г. Срђан Новаковић, учитељ; за благодјинца г. Паун Димитријевић; за одборнике г. г. Драгољуб Шајковић, Антоније Цеца и Венцеслава Валента наставници школе за виноделство и вођарство у Букови, Станоје Пенџ, Стоја Здравковић, Мита Пенџ, Милош Марковић, Тења Лукић трг., Милош Милошевић окр. ишковић, Живојин Беђић окр. путин економ, Миодраг Димитријевић окр. подбалајички. — Управа оне вредне подружнице решила је да оне године приреди изложбу стоке, живине и сточних производа; да преуреди подружничко добро а на њему податио угледни отањак и виноград; да и у трговку подружничком шаље стручне каденаре по целом округу ради бесплатног кадењарско вођака и поуке нареду о томе, како би се и у округу крајинацког знање утицало на унапређење вођарства, које је до сада било недовољно замишљено. — Честитајући изабраницима поверење којим су дошли на управу оне вредне подружнице, ми их молимо да вестрају у раду који су из патриотизма драгољубно пријавили на се.

Доброћор стипке подружнице Српског Полупривредног Друштва. — Г. Стојан Ј. Лазаревић земљодриник из Ватусе успео је свога поч. сина Стојана б. њанз III раз. оств. инж. за доброћор стипке подружнице за Ватусу и околину, и положио је све дин. благодјинци подружничкој. Некији родитељ није могао наћи бољег начина да онекојем иче и успомени на свог милог синачка, но што је учинио овим својим поступком. Својом родитељском нежњом заслужно је и нашу захвалност. Ушљетелово родитељу жељимо угледа, а поч. Стојану рајско наслеђе.

Утемељач стипке подружнице. — Г. г. Светозар Буџић свештеник из Ватусе и Јован Десямировић свешт. из Маг. Приња, извели су се уписати за чланове утемељаче стипке подружнице Срп. Полупривредног Друштва у Ватуси и положили по 50 дин. чланског улога. Хвала им!

Нов члан помагач. — Г. Мих. В. Николић, учитељ црствачки у ср. љубињском окр. рудничком, знамало је уписати за члана помагача овога друштва са улогом од 4 динара годишње; а сем тога претретило се на Тешани, и купио од друштва кадењарски алат у вредности 8,60 дин. Доста пример за угледане!

Бесплатно раздавање ланеног семена. — Као прошле тако и ове године Срп. Полуприв. Друштво раздавање одгајивачима бесплатно ланено семе. За ову сврху, у своје време, наручило је извесну количину семена из Ческе, као нарочито добру сорту лана. Сваком који хоће да гаји ову корисну биљку, Друштво ће послати бесплатно потребу количину семена, само треба да се јави, коју површину жели засејати ланом, па ће му се семе чим присто послати. Одгајивачи који се налазе у близини подружница Српског Полупривредног Друштва, најбоље је да се тамо пријаве, јер ће се и подружницама ланено семе слати на бесплатно раздавање одгајивачима у околини. С поруџбинама и пријавима треба похитати.

Своеник. — О годишњем нарастосу, који је давао пок. Мих. В. Шуљеварићу, свештенику из Пожеге и председнику пожешке подружнице, корпоративно је учествовала цела подружница и том приликом засиљала на тај гробу један леп камен из свога расадника. То је био при и један камен у пожешком гробљу; у исто време то ће бити и најлепши своеник рада, труда и заслуга покојног Шуљеварића.

Срдачно испраћен. — Пожешка подружница срдачно је испраћала досарањег пожешког начелника средског г. Петру Марковића, који је прештент у Лазаревац. За кратко време свога службовања у Пожези, он је према тамошњој подружници показао велико пријатељство и наклоност учествујући лично у изложби, која је тако приређена, а помажући подружнику свуда, где је могао. Он је у Пожези код полупривредника оставио лепу успомени. Хвала му!

Полупривредна изложба у Нешачкој. — Нешачко полупривредно Друштво приређује 16—21 јуна ове год. у Државњанима у Савскојој земљи полупривредну изложбу, која је од интереса и за наше полупривреднике. Прошле године речено Друштво приредило је такву изложбу у Хајбургу и судећи по кој и она ће изложба бити врло научна и интересна. Изложба се дели на главна одељења овако: I) *животиње*; II) *полупривредне производе и средства* у које улази и *пчеларство и рибарство*; III) *полупривредне машине, оруђа и грађовинарство*. У првом одељку биће заступљено: 1) *земљокоп, коњарство* за које је до сада већ расписана награда у вредности око 23000 марака; 2) *говедарство*, са преко 23.000 марака за награде; 3) *стањарство*, са преко 6.000 марака награда; 4) *козе* са битију 1.000 марака награда; 5) *животињарство*, које је додато и одељење за питење азелече, са преко 3000 марака награда; 6) *рибарство*, са преко 1.000 марака награда. — У другом одељку налагаће се 1) *полупривредни производи* где долазе: семенарија, стрмина (за храну, за ињаре и фабрике спирта), трговињски усеви (хмель и лан), култура врбе, култура тресте, вођарство и виноделство, млекарство, сијердни полупривредни знања, пчеларство, рибарство, грађина роба за извоз и потребу на бродовима, љубре итаско и зелено; 2) *полупривредни помоћни материјали и средства*, где долазе: трговињско љубре, трговињско хранећа средства, помоћна средства за баљтованство (изузељ справе), помоћна средства за сточарство (изузељ справе); и 3. *научне претставке* и то: *учила, апарати и модели*, књиге, карте и планови. — У *третјем одељку* изложбу се по полупривредне машине излагача делега културног света са изложбом произлазка по тој струји за последње две године. У овој одељку прше се пробе само са пресма за сено и сламу и са прекућницама, и њима се дођују награде. На награде на целој изложби утрошиће се преко 10000 марака (око 13.000 динара).

Сво место у коме се изложба приређује врло је депо и прикладно за стране. Има врло добру земљопашу и одличну ветеринарску школу. Оволина је дивна.

Семе свилених буби. — Као што смо раније јавили министарство парне приреде, набавило је велику количину семена свилених буба од Ф. Бергера из Вара у Француској преко г. Мориа А. Тајтака, трг. из Крушевца, од које је количине предало г. Тајтаку 1900 кутија семена у него тежица 19670 катр. пореди бесплатни раздавања одгајивачима у округу: крајевачком, крагујевачком моравском и позаревачком под извесним погодбама — условима, а остатак у 533 кутије у него тежица 5-330 катр. послало је Српском Пољопривредном Друштву, ради раздавања одгајивачима других места у домини, где је иначе свиларство мање развијено.

Српско Пољопривредно Друштво добило је количину семена свилених буба већ је прислало свима одгајивачима која су му се до сада била писалима. Осталу количину пратило је својим поддржанима, ради бесплатни раздавања одгајивачима у својој околини. Семе је послато поддржанима: жичкој у Краљеву 0-200, у Бел. Крви 0-300, пошачкој 0-200, дубинској у Мрачевцима 0-130, драгачкој у Гучи 0-100, обреноваčkoј 0-500, пиротској 0-200, крајинској у Неготину 0-300, смедерској 0-300, гор. миловањској 0-200, лужничкој у Белој Води окр. пиротског 0-200, колубарској у Лазареву 0-300, гроцачкој 0-300, морачици у Ивањци 0-100, толицици у Прокуљу 0-400, ујичкој 0-200, књажевачкој 0-200, тучици у Зајечару 0-300, ариљској 0-100 и моравској у Прилицици 0-300 *света катр. 5.630.*

Са семеном свилених буба, послат је и довољан број штампаних примерака: кратко упуство, о храњењу и завању свилених буба.

Срећне се жакса одгајивачима на ово, који још нису набавили семе свилених буба, с тим, да се за њ обрати најближкој од поменутих пољоприв. подружница а ово овог тана нема, онда да се обрати непосредно г. М. А. Тајтаку на Крушевца, који ће им семе заједно са упуством о гајењу одмах бесплатно послати.

Д О П И С И

Десниковац, 1. марта 1898. г.

Хоћу да вам јавим за један леп пример вредноће и пожртвованости у подизању винограда на подножје америчке лозе, с молбом, да општамите у „Тешку“, е да би то био пострек за рад у томе погледу и једно јемство више, да они виногради довоше нечувене користи.

Кад је се оно осетно траг елоксере у нашим виноградима а још било наде да ће буба проћи и виногради се повратити, и кад је мало који сељак и помишљао да земљу претрпе и риља у дубину 70 см. и сади амер. лозу, вредни Јаков Савковић, из Липовца (у ср. јасеничком, окр. крагујевачком) изриљао је земљиште и посадио неколико хиљада лозе, највише венитог калемара по скупе наднице и овалетно свој „чудновати виноград.“ Оволина му се у оно време смејала и веровало се, да ће од његовог великог труда и трошка добити то, што ће своје имање упропатити.

Проме јесени родило му је *први пут* 18,000 накаледењених чокова. За продато грошце узео око четири *знамеде динара*. Кад је и поселеди чоков старих, чупених, винограда у овоје крају елоксера поједа и кад је и за славици колач вина нестало — оволина добит са винограда — и то добит *два морала* је имати свога унција.

Пре неколико дана прошао сам оном крајем и видео како се подножје Бепчада, и даље по околини, расаује

редени са ановима и допатаја. На све стране риљају се земљишта за винограде. По негде помалу се у риљању и обичним гвозденим наугоз. За другу, трећу и четврту браду у дубину скидају точице, на земљу само допатама избаљују. Најде се не риља плање од 70 см. а многи риљају и до 90 Што је водно неких провинција баш лозе — расподато је. Сад се узима из крагујевачког расадника. Неки су чак и радил у пом. расаднику за лозу.

Овај предео скоро ће повратити своје старо благостање и заслута за то припада вредноме Јакову.

И. Александровић,
уштел.

Криви Вир, 5. марта 1898. г.

У пољопривредном погледу ово место стоји овако:

Оне зиме било је доста лепа дана; готово цела зима пролази је без снега; било је много хладних дана и ако је планинско место, само је месеца фебруара било мало хладније време него осталих месеца, а тада је био и већи снег, који се данас у неколико одрава по неким планинским висинама.

2. Од савршених орућа и алата у овој општини има: један тријер пиротског, два гвоздена плуга видачева система, једна гвоздена са зубцима дрљача.

3. Виноделе и воћарство у овом крају занемарено је; на америчком подножје винограда подигнутих нема; а нема ни у целом срезу, који би могли сажити за пример и углед; од воћа гаје се: шљаве, крушке и јабуке.

4. Главни занимање народа је: ратарство, сточарство, и, као споредно, прерађаство. Од усева сеје се највише: кукуруз, пшеница, јечам, оvas и раж. Од кристалских биљака сади се: хромпир и морска рена (чичова) за исхрану свиња. Од стоке гаје се највише чувене кривоносе овец које се укрштају са рамбуле расом; затим свиње обичне расе; а има мало и прани швајцарске, гаје се још и козе ради млека, као и говеда домаће обичне расе, која је доста издржљива за планинске и камените пределе. Пчеларство је примитивно; нема ни једне фермаке, већ прикаре на које се слаба нажда обраћа.

5. Од шумског дрвећа има лишћара: букара, растова, јасенова; од четинара јела, тиса.

6. Прошло годинаша берба грошца и воћа била је слаба и нештата; винограде је елоксера уништила, а оно што је остало, такође нереносна ситра, једино због нештата сопственика, који не пресекају растором плавог каменца (бордовског чорбом), а ако ни се о томе што спомених, они никако не верују; оно године добро се родиле само шљаве, од којих неку само равију.

7. У овом месту пољопривредне подружнице нема.

8. Школске биште такође нема. Овданиш уштел г. Коста Радековић, познао ме беше једног дана да посетим код школе земљиште на табле; али од тога ништа не би: председник општинског суда забранио оно!

М. Ј. Никодијевић,
своном.

Црљенац, 8. марта 1898. год.

Стање пољских усева и у привредном погледу овако је:

1. Време је топло и повољно за озиме и продетје усева.

2. Јечам и оvas у овоме крају засејати су. Као што напред поменух време повољно на њих утиче.

3. Винограда на америчкој поднози до сада у овоме крају није имало, по занимању ново-образовање „Штампало Пољопривредне Подружнице“ у Батуну у лету свога председника г. Љ. Б. Симоновића учествова там. Батуншани већ

су неки врљани и рашају земљинта за исту, што се па-
дам да ће се и околина на Батушане угледати.

4. Цене су храни и то: кукурузу 10—11, житу пово-
но (т.ј. од 97 г.) 15—17, старог од ранијих година 20
до 24, јечму 9—10-50 динара од по 100 кг.

5. Надишпа је са храном 0-40—0-60 дин

6. Здравље код људи повољно је, сем дене која нате
од богиња; код стоке здравље је сасвим повољно.

Стеј. Ст. Јанковић,
селеом.

Дошу-Потог (Поморавље) 17. марта 1898. г.

1. Сад се онде врше ови пољопривредни послови. У
вишино се оре и сеју јари стрази усева, лан, детелина;
саде вољке, нарочито шпане, преораву њивама стари;
сеје се кромир и др. вољке: о младашница „подрезишаве“
кошнице.

2. Врне је врло постало — променљиво. Висина
кишног надежа од 1. тек мес. до данас је: 18.5 м.м.³)
Крајем промлог и почетком овог месеца било је и неколи-
ко мразова, од њих два доста јака, неки и са славом,
али без штете.

3. Цена је кукурузу од 100 катр. 12—13 дин. а ку-
курузном брашну од катр. 0.15.

4. Надишпа с храном 0.50, без хране 0.70—0.80 дин.

5. Оваква је година погодна за интересије, јер је
глад вољка и п сточна хране недостаје, те се људи, хтели
— не хтели задуживати пораву, с оноликим интересом.
вољки ни се тражи.

6. У шкоском врту засађено је још 150 комада аме-
риканске лозе а лане засађених 200 ком. сад ће се кале-
мита; поред тога је уприрено је 350 ком. Последњих
дана у истом врту калемљено је 7 дрвета са 19 калемона
и код једног домаћина 4 дрвета са 14 калемона — тре-
пља само и даље ће се и друго воље калемити.

7. Са задовољством бележак, да је поглед и покрет
на рационалну пољопривреду рад ове приличан. Од за-
писивања реченог школ. врта, до скоро су људи на рад у
вему нешко чудновато и с богатственим погледом; док
од неког времена, све постепено, такал се одне све више
ублажава и по чешке тек по који сирати у њ, разгледа,
пронутје, па по нешто и сами раде. Од неког времена
ретко се виђа мотика по вртovima да ради, већ се ашом.

На курсеве калемљења лозе, на које су оштине дужне
слати младиће, одакле ни једног није било (док из суседног
Багрдала 4); узрок је незауимљивошћу оштине. Док
небућим на курс — школу пчеларско-вољарске задруге у
Параћину одакле се пријавица двојица: Душан Буб. Крстај
и Сима Св. Стојановић и објидна су примљена, те ће тако
на јесен с оним лањским (Чедомиром Р. Смиљковићем)
овде бити три упућена пољопривредника.

Онде се примају 3 примерка „Тежана“, 2 „Пчелара“,
2 „Гулача рада“ и растурио сам ја 6 „Пољоприн. кален-
дара“, осем оних, које су сами купили.

8. Подружнина у Багрдалу није се могла основати из
узрока: што је гладна година и што већ постоји читаошница,
али и то ће се учинити.

Петар Н. Вуковић
ушито.

КЊИЖЕВНОСТ

Изашао је из штампне 3. и 4. број *Пчелара*, за
месеце март и април. Место хвале, речјача, ни пуштано
садржај ова два броја: *Чланци*: Поздрав пчеларина

³) У овој неколи постоји од 1-ог в. м. метеоролошка станица
(кљоворска) IV реда.

(песма); У марту пчеле не треба да пране саће: Да ли
е пролећа да подсецају саће у вршкарима; купонија и
пренос кошница с ројењакма; Висо од меда; Најбоља
систем кошнице; Радова на пчеланку у месецима марту
и априлу; Колико меда могу пчеле намети; Багреновац,
Бележик, *Гласник*, *Књажество*, *Дописи*, *Записник*
друге одашце Управе Српског пчеларског друштва. *Јавна*
говорница, *На штамп.*

Топло препоручујемо овај лист наших пчеларина,
јер он то у пуној мери заслужује.

ОБЗНАНЕ

Плава камен. — Српско Пољопривредно Друштво
добило је 20000 килограма плавог камена и пројаз који дан
почеће да га разашље у унутрашњост привредницима по-
ради прашљења бордовске смесе — чорбе, за прашљење ви-
пограда противно пероноспоре.

Умољавају се привредници у Краљевини Србији, да
се изводе исто пре а најдаље до 15. априла ове године
обрати Друштву за потребу ни количину плава камена у
овој години. Оно је пукио Друштву да зна, ради управљања
у погледу количине плавог камена, па ако му неће бити
довољна, да благовремено наручи још једну партију, и
најзад да би могло на тенани извршити све портурбине на
време.

Порурбине ће се слати и на деплату преко снату пошта
ноште које врше целокупну поштарску службу, и пошкву
преко железничких и паробродских станица.

Поштом се може слати до 50 катр. тежине и за њих
се не плаћа поштарина а за све аманете, који се шаљу
железничком или лајом, наручицад плаћа подвозину, јер
Друштво тако нема повластицу на бесплатан шилвање ама-
нета.

У молби наручицад треба да напише читко: име и
презиме, занимање, место (град — село), најближу пошту,
железничку или паробродску станицу и преко које портур-
бина да му се испекудеје. Молбе у којима се оно не означа
неће се узимати у рад. Писма упућена Друштву, носе све
поште у Краљевини Србији бесплатно. На молбе, не треба
деплати таксене марке.

Семе од лудерке. — Српско Пољопривредно Друштво
добило је семе од француске лудерке екстра квалитета.
Семе је испитано у државној хемијској лабораторији у по-
гледу чистоте од вишине косице, квалитета корова и оста-
лих нечистоћа, и утврдио се разашљење привредницима у
унутрашњости земље.

Килограм лудерке стаје 1-90 дин. без паковања и испе-
дниције.

Крајинска Пољопривредна Подружнина, —
објављује и оним путем привредницима округа крајинског,
да ће Подружнина изаслати у све оштине стручне кале-
жаре, који ће свакоме калемљење вршити бесплатно.

Да би од овог калемљења имали користити као и од
осталих вољака што имају; препоручује се свакоме, да
отреби и унашти гвезда гусеница.

Калемарски курс за учитеље основних школа у Топчидерској Економији, — биће према решењу Г. Министра Народне Привреде у Ускрсу 6. и 7. априла *ош. године*. Оба дана на овом курсу учитељи ће се бавити једино уређивањем у калемарској, и калемарским винове лозе и воћака. Материјал у потребан алат за то, добиће од Управе Економије; а тако исто по могућству добиће и место за бесплатно становање.

Који од г.г. учитеља жели да учествује на овоме курсу, треба да се пријави писмено или усмено Управи Топчидерске Економије најкаже до 3. априла; а сви пријављени да буду у Топчидеру 5. априла на конак или 6. најутра до 7 сазати.

Новина се чија је поручбина. — Оскар Клопе и Компанија (Oskar Klopff & Com.) семеница из Ереурта, пратили су на адресу Српског Пољопривредног Друштва, преко С. В. Хоелана (S. W. Hoffmann) шедитера у Зенуу, седам колета разних промера, палима, јагода и других биљака, све у тежини 32 килограма.

Умољав се наручилац ових предмета, да се изволи што скорије јавити Друштву, како би му одмах послало наруџбину.

Дивље малине. — У срезу Јабланичком, око села: Запчешца, Новаконе-Чупе, Шлања, Бурдла, Приора, Мркоње, Сополовог-Виса и др., има доста малина, које расту и рајају без икаквог надзора. — Ако би ко хтео, може их по својој вољи и кад хоће узимати и носити, а за то му нико ни реча рећи неће, јер неки сељаци не могу њих да истребе од њих.

Малине се валдазе на странама брда.

24. марта 1898. год.

Медисџа

Годињој С. Денић

основом
и Медисџе, срп. Јабланичком

Извештај краљ. срп. држ. трг. агентуре у Вудимпешти, Ференцдарошк трг с говедина
26. марта 1898. — Данас је донесено на трг за класе 2033 гла, и то: српских: волова 246, крава 7 и 13 бивола; мађарских: волова 1318, крава 301, бикова 85, и 62 бивола; за доказак 196 гла, и то: волова 53

и крава 141. Цене су биле: српски: воловина 23¹/₂ до 29, кравина 23 до 25 и биволина 18 до 20 фор. 100 кг. живо мерено; мађарски: воловина средња 22 до 26 и боља 27 до 31, кравина 21 до 30, биковина 22 до 30 и биволина 17 до 21 фор. 100 кгтр. живо мерено.

Данас је било нешто слабије расположење на тргу, али су при свем том цене остале неизменне, па су се у погледу квалитета чак и поправиле за пола фор. Српске је стоке било само у хришаом и средњем квалитету и продата је све до последњег гла. Агентура је имала данас 20 вагона, а 2 приватна комисионара имали су свега 2 вагона, и она је цео овај број продала на читаво два сата пре свршетка трга, док су прив. комисионари извршили продају онако малог броја пред сва закључак. То се објашњава тиме, што ми имамо највеће и најбоље клице. Ми вожемо с родошћу забележити овак, да су сви наши пословни пријатељи преко мере задовољни нашим радом; и у последу продаје и обрачуна и по свежем осталом. За то је најјачи доказ у томе, што сви долазе код нас, а то ће бити довољно и свиња осталих трговина, да се реше коме да поверавају своју стоку рад продаје.

Наш трговац не мора у стоку долазити кад је адреса на нас, јер се наши чиновници брину и о њему исто-варивању и храњењу и смењу осталог. Тако исто који би наш трговац требало понаћи пре продаје стоке, да би могао нову стоку куповати, треба нага да пошаље само предајне репешнице и напише колико хоће понаћи. Ми ћемо по тому одмах новац послати преко београдске банке (у форинтама или у динарима, како буде наредно) и он ће моћи тако да два пута увећа своје послове а да не види Пенту, не троши новац и не губи време.

Продају код нас врше заклати продајци, те је и она и обрачунавање тачно и поштено. Оној стоци, која се на нашу адресу шаље, цене се све и свуда највеће олакшице те стога називајуће на товарима листовима (орактовима) само ову адресу: Expositur der kön serbischen staats-handelsagentie Budapest, Ferencváros.

Цена мањих олакшица: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 пара дин.; од осталих крупних олакшица по 15 пара од врсте од ступца.

Већих олакшица од исте врсте 29 денара (10 фор. и в.), вода стране 10 дин. (5 фор.) четврт стране 3 денара (2-50 фор.).

Перед тога за свако олакшавање по 20 пара дин. државне таксе.

За олакшавање киле пута 10 од 100 јединице.

Преглед II. и 12. броја Тезака: Чланци: Један предлог о брзом подизању виноградарства и пољарства. — Плана луцерка. — Шта је узрок да сад и код нас промишле све више болују? — О потпомагању засадних ластара. — Чистота у подручју. — Пчеле, бумбари и пољарство. — Да ли су мравци у вештини штетни као што се мисли. — Подметак: Програм и правила за париску изложбу. (српшине се). — *Велишке.* — *Гласник.* — *Дописи.* — *Књижевност.* — *Обмане.*

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 4 КРН. НА КОЈИ ГОДИНИ 4 ДИНАРА; ДРУГДЕШНИ ЧЛАНОВИ ПОСТАЉИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОШРЕБИНА, ПОШРЕБИНА СТАРОНО КАДРА И ЗАДР. ДОСТАЈУ ЛИСТ У КОЈА ЦЕНА, АКО ПОШРЕБИ ПРЕСТАЈУ ЛИСТАТИ ЗА ЖЕЛ ГОДИНЕ, ВАЖ СРЕЊЕ, НА ГОДИНУ 10 КРН. ИЛИ 5 КРН. А. КР. ПО СРБ. ПОШРЕБИТЕЉА ГЛУБИНА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАН И СРПСКИ НЕПРОМИСЛЕНИЦИ ЗАДРУГЕ И ЧИТАОНИЦИ ДОСТАЈУ ЛИСТ НА 6 КРН. ИЛИ 3 КРН. А. КР. КАН ГЛАВНОГ ПОШРЕБИТЕЉА И НАД СРБ. ПРЕСТАЈЕ ВОД СВОГ ЗАДРУЖЕ ПРВО КОГА ЧЛ. НЕ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕСТАЈАТИ И РУКОПИСИ ГЛУБИНА СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАЈАТИ ПРВОМ У ПОШТИ. НА ПОШТУ ГЛАВНОМ РЕКЕНА ОД 1898. Г. К. 204. ПРВОМ ДРУГДЕШНИ ПОШТИ КОСТА ПОСТАЈУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорцац, Вучко С. Богдановић, Алекса М.
Живковић, и Анта Толубовић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ДУШАН М. СЛАСИЋ

О ЗАБРАЊИВАЊУ ПОТЕСА

Закону о чувању пољских имања од 22. априла 1885. године, чл. 28., друга алинеја, гласи овако: „Оштински одбор, на предлог оштинског суда одређиваће рок забране потеса и пуштаће у исто на поштану, но и у дозвољено време може сваки само на своје имању стоку пуштати.“

Истина, и народна пословица вели: „Договор кућу не обара.“ те и законодавно тело овим законским наређењима нишло је на то да наш привредник буде сам свој господар, и да забрањивање потеса врши у заједничком договору.“ И заиста, нило боље не може да оцени месне потребе и прилике, него оштинско представничтво, које је свесно свога позива и поверене му дужности, и које као такво има да цени месне потребе свога становништва при забрањивању потеса. Лена и племенита ясно.

Али, — како месне потребе играју у пољској привреди тако важну улогу, и од таког су годењег значаја и утицаја, да због њихове недовољне, снастране, оцене мора да пронађе сваки земљоплећак, који жели да у својим домаћим пословима постигне рентаирајуће користи, — изгледа нам, да је законодавац пронашао циљ, коме је овим законским наређењем тежило, у томе што није оставио и крајњи рок, до кога се времена потеси морају забранити и стога из летих истерати. Док небу тим изазило у старом закону о потесима од 14. априла 1866. год. (Зборник XIX стр. 46.) у § 10. који поред осталог гласи: „По после Благовести а према месној потреби и позном пролећу најдуже 20 дана по Благовестима, несе се стога нигде у потесима држати“ итд.

Правреда данас стоји на далеко нежељ ступњу савршенства, но што је била до 1885. год. Али и ако је рационална правреда продрила више имање у све крајеве наше отарбине, ипак сразмерно мало их је, који су је бар у неколико прихватили и у дело је примењују. Она навања у свака прилика мора да се покорана необа-

вештености и неразумној већини, која нерадо прима понављање и слуша разлоге властелинских, па зато ко живи у народу и има посла са овим у poslovima који се подједнако тичу њихових заједничких интереса привредних тај ће нас разумети, да је поред осталих сметки и коначи пољопривредноне напретку, често пута узрок осталих штета и речена одредба „закона о чувању пољског имања.“

Кад би свуда општине власти, којима је закон давао у чл. 28. закона о чувању пољског имања сталан у духоту, да по заједничком договору респектају о забрањивању потеса, — појмање бар у неколико најважнијег овог законодавачног наређења, и према истом строго целице месне потребе привредника, и на забрањивање потеса благовремено према овима вршиле, тада не би било ни потребе стањати крајњи рок забрањивања потеса. По на жалост, код нас је врло ретко да ни привредници будемо сами „коначи своје среће“ док нас ко год силом власти на исто не принуди, а преставници општине сваког већини су за неспријави.

У опште правило је, да се до Турфева-дне стока све пуштати у потес по свима имањима, од кога већина неће никако да одетути. На сам Турфева дан се опраш потеса капаца и затвори, и то му је сав договор о забрањивању потеса, који изврши сам себи имет без икаквог даљег договора. До тог времена се не може ни штета проценавати, која се причини стокам на пољским имањима, па на следствено ни накнади.

Може ли се код овакоких прилика рачунати на каква заједничка споразум о благовременом забрањивању потеса?...

Како од благовременог забрањивања потеса и истребљивања стоке из истог, пољопривредник у својим дошњим родовима има знатних користи у томе, — што у приходима са овога имања добија много више, и родове своје тако удепа, да их на време и кад треба поспршавати може, — хитно је потребно, да се у закону о чувању пољског имања стави и крајњи рок забрањивања потеса, или да се то бар нарочитом министарског наредбом регулише.

Макс. Т. Богаван,

КАКО САМ ПРОШЛЕ ГОДИНЕ ДОБИО ДОСТА И ДОБРОГ ВИНА?

Мако је прошло-годишња берба грофља била рђава, и ако је у шпир било само 13% шефера, а 11% виско киселине, опет сам од ње имао доста и доброг (белог и црног) вина. За овај циљ употребно сам познате пачине галопана и петитована шпире, и како сам се њима послужио, рачуна да ће бити корисно, ако то покажем и читаоцима *Тешака*.

По Галови методу поправно сам и увећао добиствену количину шпире из кољине овога:

Шпир, у којој је као што је поменуто било 13% шефера и 11% виско киселине, на један хектолитар додао сам 120 литара чисте чешке воде. На тај начин савиано сам оних 11% виско киселине на 5% дакле савиано сам ову већу количину виско киселине на овај процент, који шпир има у добрим годинама. По додавању воде

шпир, савиано сам у исто време и количину шефера од 13% на 5.2% на и естрактивне материје које дају вино пуноћу и танин, од којег вино добија потребу опоруну. Према томе у целокупној маси шпире од 2.20 хектолитара има 5% виско киселине и 5.2% шефера. Зато да би шпир имала 20% шефера, као у добрим годинама (када сам речењој количини шпире (2.20 хектолитара) 38 килоа и 800 грама чистог белог шефера, који сам пре тога растворно у врућој води, 2 литра спиралне есенције од сувог грофља, 0.4 литра спиралне естракте од грофљаног семена,*) — 2 литра свежје стеде — киселине и 40 грама шпиралне. Овако именом шпире са шефером водом и овим додацима чувао сам у топлој локали од 20 до 22-5° Ц, те је за 10 дана потпуно превреда и изобистрила се, а по сиршеном врењу преточио сам бело вино у чист суд, које је било јаво 10 гради, врло пријатно и укусно за пиће.

Пошто је у кољини из које сам испедио шпир ради прављена белог вина, заостао још грофљаних субјеката: боје, вешто шефера, виско киселине, танина — опорне — и др. то да они не би проишли, направио сам од ње по Петитовом начину добро црно вино, овако:

У 100 килограма свежје кољине усво сам 500 литара чисте чешке воде, у којој сам пре тога растворно 84 килограма чистог белог шефера. Овај кључ савиано сам у топлој локали од 20 до 22-5° Ц, који је за кратко време преврео. По сиршеном врењу, преточио сам вино из кољине на сам му додао на сваки хектолитар 200 грама чисте виско киселине, 2 литра есенције од сувог грофља да добије пуноћу па јесину и 3 литра црног шпире од замеса ради попрљивања боје. На тај начин добио сам црно вино јаво 10 гради са врло пријатним укусом и питкошом.

И. Ст.

ОРЕЗИВАЊЕ И ПАРАЊЕ ВИСОКИХ ВОЊАКА

Ако круна воћке није орезана пре но што је усађена на стално место, онда тај рад ваља извршити по сађењу. Главни је, на шта тада треба пазити, да се уклања све што је сувишно, и да се задржи све, што позице може бити од вредности. Засек треба да је у противно стране пунољак из кога ће се развити продукење гране и треба да је у истој висини с пунољком а некога знавад пунољак ни у виду кљуса, кљуна.

Да би знали, како у појединим приликама треба извршити орезавање круне, прилагодено овде неколико слика узетих из природе, у којима су изнесене најпотребније разлике у особинама круне различитих воћана, које наравно због тога треба и различито орезивати. Из тих слика (1 до 16.) јасно је, да се неке круне орезују више а неке мање, према њиховим особинама сложитијим у односу испод овог саме слике. Тако их треба орезивати без обзира, да ли су сађење у јесен, или или у пролеће, у доњи или на бру, на северној, јужној, или другој страни света, на тешким или лаким земљама итд.

То је *прво орезавање круне*.

После овога орезавања, у извесној разлици времена, треба предузети *накондно орезавање круне*, тј. извршити *друго, треће*, па ако је потребно и *четврто* орезавање круне.

Ако је воћка после првог орезавања била слабог раста, онда *друго орезавање* ваља извршити у тој мањој мери, а ако је била непријатног пораста, онда га не треба ни предузимати. Код овог орезавања треба уклонити све сувишне делове, а побочне гране скратити колико је потребно, да се тиме умери пораст појединих грана и да се у

*) Како се ова есенција и естракт спирала описано је у 49 броју *Тешака* нр. год.

повољни погодбама, изазове развијање грана нове серије (други ред грана). А повољне су погодбе онда, кад се гране прве серије развијају довољно и колико треба, те зато, ако није овај случај, онда и не приступати развијању грана друге серије, док се гране прве серије не добију по жељи,

штал и да њ привезати грану, те је тако приморати да право расте. Најбоље је, кад се гранама побочнија даје правца под углом од 45°.

Огранке на гранама у круни не треба уклањати, јер они служе за појачавање делова на које су, већ их само

Слика 1.

Круна, код које побочне гране и продужене дебла не треба орезивати зато, што су слабе и црпке. Треба орезати само продужене и то на месту где је то дрвом (—) означено.

Слика 2.

Овакав је изглед орезане круне код воћке која је имала круну као на слици 1.

Слика 3.

Треба гасити одвојно детораст а по што је снажан на као такав и неопорсан. Остале деторасте скратити на 3 до 4 ока и то *b*, *e* и *d* на 2 а друге на 4 ока (види црте). Продужене дебла детроста *b* орезати кратко јер он је ту једино у складу да појачава продужене дебла; тако не треба да се ранија извази грана, јер би се вишаје укривала с граном *e*. Детораст *f* који је избио из основне гране *g* не треба уздизати, да се не би на том месту појавила кољка гранама.

Слика 4.

Изглед орезане воћке која је имала круну као на сл. 3.

Слика 5.

Продужене а скратити код *b* зато, што су остале деторасте жувамајућа *e* и *d* врло слаби; детораст с конком је снажан и што тако није потребна извази грана, уклонити сасвим, а остале скратити на месту која су означена цртом.

Слика 6.

Изглед орезане воћке која је имала круну као на сл. 5.

јер би у противном случају продужене било у односу према гранама и круни слабога раста, те би се ради његовога ојачавања, морале краће орезивати гране прве серије. По томе задања је овог другог орезивања: да се произведе *друга серија грана*, да се сви делови у круни развију *просто чиме* и да гране и деторасте *заузму правца који одговара облику*. Сувише усправне гране морају се ради тога распонијим довести у свој положај, и обратно, ако се које гране међу усправити, онда их привезивањем довести у жељени правца, а на случај, да се која од таквих грана дели сасвим усправити, да се њоме из капица било дрвета замени продужене, онда у основи изабране гране треба утврдити

скратити, и то у толико више, у колико су снажнији, тј. слабије орезати на 3—4 ока, а снажне на 2. Само најва укљонити огранке који се гранају, и у том случају грана на којој су, скратити на 2—4 ока. И овде као и код ниских воћана, снажније се развијају огранци близу кривих места на гранама и у близини прекрћених грана, од осталих грана, те зато и све такве гране треба краће орезивати.

На слици 17.—28. види се како треба извршити друго орезивање у појединим случајевима; оне су довољно јасне, да се помоћу њих може сваки уштити у овај посао.

Да би се добила трећа серија грана, треба предузети *треће орезивање*. Задања је и овог као и другог оре-

lišnjaka: da se iz krupne uklone sve suviše grane, da svaka grana zauzme svoj prostor, kako bi se pojedinačno razvijale, a sam toga i da se na mestima gde ne bi bilo grana, one i naročito proizvedu. Za ovaj cilj, važno torne delove u krupni kraće orezivati od donjih delova (sl. 28.) da bi se na taj način pojačali donji delovi.

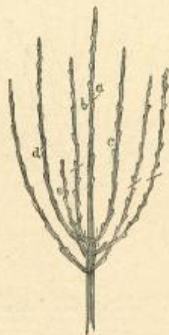
Слика 7.

Kod ove je krupne sasvim neuvozbrazivo produžene doba. U ovom slučaju za bolje je, ako se krupni da obliku koda, a da se to postigne, treba granu a kao suviše orezati u b. Ostale letoraste, važno orezati na mestu koja su obeležena c-om.

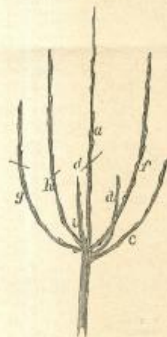
Слика 8.

Krupa u obliku koda koja se dobila orezivanjem krupne kao na sl. 7.

Слика 9.

Jednogođinjska krupa. Produžene doba a treba orezati u b, a sasvim ukloniti letoraste c i d pošto su sasvim i лишnja. Letoraste e koji je slab, ne treba barati a ostale orezati gde je drta.

Слика 11.

Produženje a kod one jednogođinjske krupne orezati u b. Orezuje se tako krupno c to- ga, što su slabije letoraste e, d i e, zbog čega nije moguće dobiti pravilne krupne. Letorast f kao suviše ukloniti sasvim a letoraste g i h orezati na mestu gde je drta.

Слика 10.

Поглед orezivne vošnje koja je imala krupni kao na sl. 9.

Слика 12.

Поглед krupne kao na sl. 11. vošnje se oreže.

Слика 13.

Letoraste a i b odojba sasvim; to isto uraditi i s grana c i d, a ostale orezati na mestu gde je drta. Produžene doba, tako isto je slab, ne treba barati.

Kad se proizvede treća serija-grana i kad se one podjednako rasporede, onda krupni nije potrebno i dalje orezivati, i sve što se ima raditi to je, da se posle svake 2-3 godine uklanjaju iz krupne grane koje bi se ukrućavale i kojima se zaklanja krupni od svetlosti i vazduha. Ograniče

Kad je vošnja slabog rasta, onda se često preporučuje da se vošnja ne orezuje svake već svake druge godine; time se pojedini delovi znatno pojačavaju, i bolje rastu, nego kad bi se takve vošnje orezivale svake godine. Kad se ovaj način želi unovrebiti, onda grane u takvoj prilici važno

орезивати скоро као и обично, а огранке, да се на њима не би развила многа окла, орезивати на дужини од 10—20 см. (сл. 29.). Кад се огранци не би тако орезивали, онда би продукција имала кривине (сл. 30.) и била би слаба, јер би се огранци развијали на њихову штету.

Од тога доба треба млађе воћке после спаве 2—3, а старије после 5—6 година што најпачије разгледати, и том приликом с њих уклонити све што смета правилом развијању круне и све што квари правилан облик круне. Ради тога треба уклонити: све врло честе гране, којима

Слика 14.
Изглед круне као на сл. 13, пошто се орезиве.

Слика 15.
Грану ојкоја би се доцније укривала с гранама б уклонити с, д и е, с тога лето би се јачице детораст е, који није слаб, развијо као жак (водожија). Тојасто жрак и за погораст г; остале орезати на месту где је жрак.

Слика 16.
Изглед круне као на сл. 15, кошто се орезиве.

Слика 17.
Изглед воћке чија је круна била орезана пре сајена. Пораст првог лета био је врло неважан јер само беху гране а и б из којих воћке израдулова, детораст и удужили од 10—15. см. Ове деторасте мала орезати на најниже око, на месту код с и д. Завршавањем тих детораста, развијаће се слабије гране и е и б а то би имало за последицу да се остали делови у круни не би могли развијати овако што је то потребно за облик круне. Остале гране у круни орезати на месту где прта водожије.

Слика 18.
Грана а сунине је у усправном положају, на би се доцније могла укривати с продукцијом дола. Зато ту грану треба удаљити од места водожија, т. ј. вржорати је ранијом од заисте места које је код б оваквом таквајема. Све остале гране треба орезати онакво као у круни.

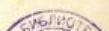
Слика 19.
Изглед круне као на сл. 18, кошто се орезиве. Грана а околу водожија (дрвета) изгледа је у јакелно водожија.

Слика 20.
Гране а, б и с које су скоро водоравне усправити. Гране д и е оваквоме таквајема показују водожија која треба да садржи те гране. То се постиже уклањањем ових грана за друге гране, или кризисавањем грана за прите. Прте на тим гранама показују до кој места те гране треба орезати. Продукцијом дола треба орезати прте, исто, што су гране раније сечење још слабе и поновљено дужице, да би се могло приступити развијању грана ново сечење.

У највише прилика биће довољно, да се круна високих воћака орезиве три пута, на да се постигне жељени облик, али ако се такав облик при свом том не би могао добити, онда у таквом случају круну треба орезивати догле, док облик не буде као што треба.

се спречава развијање потребних грана у круни воћака; затим суве делове на деторастима и гранама и све гране, које се међу собом тату и укривају, и које се толико повијају, да спречавају пролаз испод воћака, шир. код овних поред путева. Том приликом мала уклонити и све болешљиве де-

лове koje nije moguće videti, zatim sve izdanke koji izbijaju iz debla i žila, svetlogata mahovinu i lišnajevu, jer omekaju koru te ne mogu da vrnu svoj posao, a pri tom su i dosta mnogih insekata, a u isto vreme ukrotiti i staru odlučenu koru, da se u ovoj ne bi skrivali insekti, i da vlaga ne bi zalazala u pukotine.

Слика 21.

Изглед круже као на сл. 20, нитко се ореже; гране *a*, *c* и *d* доведене су у жељени положај *d* *e* и *f* (види сл. 25), и то грана *a* новоу вртло (итака) *b*, вршњавице гране за ову врху дну и у врху; грана *c* повуку врлово косо *e* и грана *d* дења врлоном косома *f* и *g* и расионом дрвома *h*. Грана *a* вршњавица је за штав да би правље раста, јер је својим врхом тежила да расте на нивоу (види сл. 20). Грана *d* добија лишне и расионом дрвома, јер кад би се налазила на *e* и *f*, онда би њен врх уздицао *e* гранама у врху. Расионом над (*h*) удали се вољико треба та грана, ка се затим неким *g* врх востана на месту где треба да буде.

Слика 22.

Врћа, код које је отишело продужење дебла. Оно се жеље занути дотростом *a*, који за овај циљ, треба на 2—3 жете вршњавица за врху утврђену за равнје продужено дебла. Ако се то не би хтео урадити, онда кружи овој треба дати облик козака и даљ с њом, као гласов, и постврста. Црне на гранама козаку где ове гране треба орежати, ако јој се жеље задржати продужене.

Слика 23.

Изглед круже што кака. 23, нитко га ореже и узведе дотрост *a* (види сл. 22) за штав (притку) која је утврђен за продужене дебла.

Слика 24.

Врћа у којој нека некаква продужена дебла. Она се ореже тако да се додаци гаја у облику козака. Орежати је треба на месту где је то означено цртама, а да би се добио што промањив облици, козове се укострбати и обрну на месту где је то означено цртама, према то није потребно.

Слика 25.

Продужена у овој кружи су и слаба и претка. Да би се вожаха на калах их орежати а вољико италома калах их осогнати у усрванјив козамај. Доњах вет грана, које су у односу према продуженима и дотростима који кака да ддуу гране друге серије право јаве и дуваке, треба орежати краће по обичној арти козаку где их треба орежати.

Слика 26.

Гране друге серије у овој кружи нису развијене по жеље и да би се одицали, треба и продужено и остале гране орежати кратко, на месту, где је цртама означено.

Рад овај најбоље је извршити у јесен, и то после бербе, док је још лишће на вољима, јер се тада могу најлакше да уоче све суве и незгодне гране; код вољика које нису родиле, може се предузети и пре. Раве, које у првичну су кинесе лишне од 4 см. није потребно ничим премањивати, већ их само оптрим ножем што боље загландити, а веће раве од 4 см. треба премањати или кален

тој од смонине и говеђе бачете. Ако је на корн испод коре или иначе било каквих рана или оболелих места, онда их што боље ножем очистио до здравог дрвета, на и она места премањати поментим бајлом. Маховина и лишаји лакше се скидају после кинесе. Тада треба вањати да не падају на земљу већ на казан застор.

Над се узлоне маховина и лишваји, онда треба окречити дебло и дебље гране. За овај циљ ваља од угашенога

метати у креч, као што то неш раде. Од ове радње воћке не имају велике користи, јер ће се кречом уништити за-

Слика 27.

Гране у овој врсти развијају се појединачно, те их зато треба) орезати савиши младе. Предложено, воје није веће од 60 см, не треба липати, а трећу серију грана развисти од младара која се добију у врху круду-жени.

Слика 28.

Део развијена кружа којој је 4 го-дини. Тако делу кружу није потребно липи-орезати али ако би се мало врежени и за тај рад, онда се воје орезати до места обесивних артина.

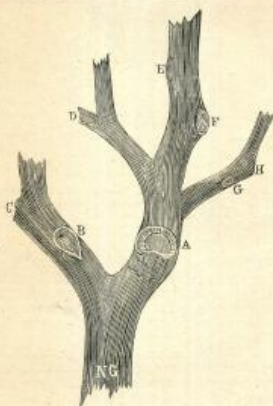
Слика 29.

Грана, која је орезана пре једне године. Сад је треба орезати под а а листовате б, с и д у основи, т.ј. из средног ома. Остале листовате е и ф орезати на два она (лиди прте). Престарене (редне) боље не треба никак орезати.

Слика 30.

Видела гране као на сл. 28, после година два по орезивању. Кружа је иначево доле сваку грану треба орезати.

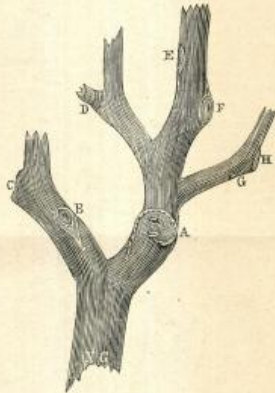
Слика 31.

А и В показују последње напоналима правилно орезивања. Тако раде најбоље је што боље изворати, да не пређу у трулење. Гране код С, И, F орезиве су или што грана. Код Д је латра која је требало уклоњити правилно орезивања. На местима Е и G одре-чени су гране неправилно, т.ј. водираво до коре а не укосе као код F. остале живице маховине, лишваји и гљивци, које се иначе не могу уклоњити ни четкама ни стружачима; олакшаће се

креча начинити „кречно маско“, на обичном четвом окречити наведене делове воћке. Пенела и др. ствари не треба

свидана делова оддубљених стручанима или четкама, који су се задржали на деблу и гранама; инсекти веће моћи да се излазе у пукојине коре, и да у онима праве своје екскреције, отежање се извођење инсеката и јаја и даље њихово преобраћавање; спречиће се даље настањивање гљиваца, маховине и лишца, и најзад, заштитиће се воћке од жече и чиче а с тим од појаве болести онако и од измршљавања.

Да се код воћке осване делови, предугина се, као што је наведено *параве воћке*. Ради тога треба обичним нач. да то удешеним пожег испарати кору до дрвета на целој дужини оних делова (дебла, грана или детораста), који се желе појачати. Параве ово врши се на гранама онако и са стране, а на деблу обично са источне или северне стране, ваљају при том, да се засек на гранама пружи донекле и испод места одмакле избијају и обратно до засек на гранама захвати донекле и најнижње гране. Таквих засека може бити, према дебелини делова који се параву 1—4. Ако има више онда треба назити да буду што правлији и у појединачном едстојању.

Слика 31.

Изглед воћке као на сл. 30 после 15 година од орезавања. Рана А и В илеу јуно зарасле, али више појавиле су се дубине шупљине. Делови С, F и H зарасли су потпуно. D је задржала вагду која је сада сува. Е и G су ране, које су живице рђавице орезавањем и које илеу јуно зарасле.

Параве ваља употребити у случају, кад се желе да подеси ваљан однос између појединих делова на воћки, затим, кад се желе подесити удасе однос између дебла и круне, кад се ране на воћки желе да заштеде и код воћака које пате од онако и рака. Чим се запале ране или поменути болести, онда треба унапред обележити места испарати кору на 2—5 места и то на два места, ако је рана или болест на мададрима или деторастима, а на 3—5 места, ако су гране; у колико су гране дебље, у толико треба да је воћи и број засека. Кад је више засека онда један треба повући по средини ране, а други са једне и другој стране, при чему назити, да се пожег прорезу сви слојеви коре, тј. да се резом задре и горњи дрво.

Само как параве може се предузети у пролеће, и у доба кад воћке расту, по при тог треба назити да се не врши и да врне јаких жота.

Ако се приметни, да код извесних воћака круна није као што треба, тј. да се гране не развијају по жељи, било

с тога што су рђаво орезаване или што је с нама рђаво поступао, затим кад је воћка слабог раста, таква, да дрво круну не може да носи; кад су родне гране оштећене градом на воћка не може да роди, кад је ветром или чиме било оштећене неки део грана на је тиме поремећене равнотежа између грана, кад воћка не рађа и кад у великој мери пати од рана, онда у свима тим приликама ваља пожег подмастити, тј. неке гране уклонити а неке скратити у круни воћку на једну или две трећине њихове дужине. Ради овај предузима се у доба од септембра до априла, по најбоље је извршити га у септембру. (По соби се разуме, да у колико су воћке старије, у толико и уклањање појединих грана треба вршити опрезније). Да се у томе не би учинила каква погрешка, свакад је боље, кад се круна односно гране посматрају са земље, него из саме круне, тј. један ваља са земље да покаже логотку које гране и на ком месту треба скратити, а други који је у круни тај рад да изводи. Овај други не жора бити какав вештак, он ваља да је таква, да тестером и пожег може сигурно владати. Остале рђавице: гљивање, премразање рана итд. треба да врши сам вођар. Велику нажалу ваља обратити, да се гране не зацене, због чега не треба да се скраћују на правом месту већ мало подале, на наизмадно их скратити где треба, и то извршити најпре тестером засек онда, па затим онко. Даље ваља назити да се гране које ће се уклонити не одсеку равно до коре већ почети засек онда од коре а у горњем делу да остане основа гране. Ако се одсече грана равно до коре, или ако се остали неки део гране, вагду, онда се у оба случаја образују шупљине, те тако рана не може да зарасте.

Слика 32. показује неколико рана (А и В) које су проузроковане зацепљивањем грана приликом скраћивања, а слика 33. показује да те ране илеу зарасле илеу после 15 година, међутим, ране, где су гране одсечене правлино (С, F и H) зарасле су илеу брзо.

(Гоше)

В. Д. Т.

ИЗВЕШТАЈ

новонасталим Српског Пољопривредног Друштва са изложбе у Пожеги, септембра пр. год.

Српског Пољопривредног Друштва

Одновљањем и поверењем Друштвене управе, да као изасланици Срп. Пољопривредног Друштва присуствујемо отварању илеу окржне изложбе, на округ ужицки, коју је приредио пожега пољопривредна подружница од 20. до 30. септембра пр. год. у варошци Пожега, а уз припомоћ окр. ужицког, Срп. Пољопривредног Друштва и министарства нар. привреде, част нам је подети друштву следећи извештај.

При округна изложба у Србији, а за округ ужицки, отворава је у недељу 21. септембра у 10 сах. илеу поже.

Отварању изложбе присуствовали су:

У илеу окр. изасланици, који је био на осуету, његов заступник г. Илија Вељанин началник ср. ужицког, изасланици Срп. Пољопривредног Друштва, чинованиште срезга пожешког, началник ср. ариљског, пожешког свештенство, изложбени одбор, пожешки грађани и још многобројни излагачи и посетници изложбе и гости из Ужица и са других страна.

После срешног доводења, које су извршили пожешки свештеници у присуству настаналим основ. школа, г. Драгутина Н. Лазаревић иредседник пожешке подружнице поздравом је пригнетие овим говором:

„Почтовани посетници,

Привредници округа ужицког, и ако су обдарени ваљјиском природом, неплодним земљиштем, непроходним

странama i prijateljevima krajnjom svesti, i na-
krajem ninađavim otimaју od zastoja, u koji često i
mnogi bili krajevni padaју. I tako alog prijateljevi
prirednici našlo hitaју, da se kulturno udaju, te da
i na tom polju pokušu onu odvažnost i ono herojstvo koje
pokazuje u onim divovskim narodnim revolucijama, dig-
nutiji protiv krvoločnosti osamljajee.

U tom cilju ovdje je u Posoni osnovana u okruгу
našim prva poljoprivredna podružnica, a doznije većim
zaumajem i divnim primerom, koji je ona dala, zasno-
vane se još i druge: u Roganici, Ivanjici, Ujicku i
Arđu. Zaumajem posebnih podružnica priređena je u
Srbiji prva srećna izložba, koja je po onitoj oceni bila
sjaја; posebnika je podružnica odradila toliko predavaња
i kurseve, toliko zainteresovala poljoprivrednike, toliko
napredak učinila, da joj se priznaem može pozavideti.
Posledica je toga rada i ona izložba.

Prirednicke okruга ujakog nije na ovaj korak
prekreda nuka taština već duboko ukorenjeno i prekuvano
uverenje: da se prireda samo priredno može pomoći, i
da je izložba najbolja i najkorisnija putokaz svakome:
gde treba šta napravljati, a gde šta potomagati.

Mi smo proveli i siromahni ljudi. Po velikim svet-
skim gradovima nismo bili da se naučno nasovni nara-
đava, niti se rasnaio u bogatstvu, da priredno ovese-
vareu rasikon. Sve što vidite, proizvod je naše skromne
pristote i siromahitve, ali pristoi i siromahni narod,
koji tako smelo glasi u kulturnu borbu nema se čega
postideti. On ho sebi časini putem nivoenati časno mesto.

Željeti je samo, da ovaj kraj i glas njegov ne ostane
i od sad kao i do sad samo glas u pesuni, koji i utra-
i cilja ne postigne. A izložbe naslужuju nazive, staranja
i pomoći sniju krugovi i sniju vistora, jer one čine ogrom-
an uticaj na naređav i sniju grana radništva. Koji je
bio o našoj izložbi 1893. god. na je došao na onu mo-
ćnu je ostao naređav primitivni, napredak stvoren uti-
cajem izložbe od 1893. god.

Mi smo uzubveni na polsku prirednu, ona je temelj
našeg narodnog bogatstva, te je za to moramo snov sigavom
pokretati naređ.

S tim mislima u ime izložbenog odbora objavljajem
da je poljoprivredna i zanatlijska izložba okruга Ujickog
otvorena.

Posle ove podrazvne reči g. Lajčeviča, poljopriv-
redna i zanatlijska izložba za okruг ujakog otvorena je.

Izložba je smestena u prostorijama osnovne škole
posebne, u školskom dvoristu i na utrinu pred školom.

Skromne prostorije posebnih škole inu bile ni u
voda dovoljne, te da se u njima i pregledno mogu smestiti
sve izložbene stvari, jer ih je bilo mnogobrojno.

Izložbeni predmeti bili su raspoređeni ovako:

U jednoj učionici bili su samo izložbeni predmeti
iz ratarstva;

U drugoj predmeti iz vojarstva, gradinarstva, prer-
ađene vođe i povrće, razna liđa; biļbe za bojenje i biļbe
koje narod za lek upotrebljuje.

U trećoj sobi bili su smesteni ručni radovi žen-
skina iz okruга ujakog.

U četvrtoj sobi bila je smestena razna liđa i
u petoj sobi bili su zapletni radovi. —

U školskoj dvorinju pred samom školom podignut
je naročito naviļon za takvu školu iz Ujicka. U ovom
naviļonu izložbeni su bili svi predmeti koji se u školi
pravljuј, za tim su nameštene razboјi gde su učenicke
učakne škole pokazivale, kako se тка, prede, lan i snuje
i navija litalo i drugo. Upravnik škole i stručna uči-
telica objašnjavali su sve што je bilo potrebno, da se o
ovoj školi i njenom radu i naređku zna. Do ovog navi-

ļona bile su nameštene izrađene košnice ћeranke koje
su sami učelari iz okruга ujakog radili. Do njih su
izložene košnice vkršarke sa pčelama; do ovih vete-
vaca i voluška vola. Do ovih stvari bila je izložila
posebna podružnica na utjed putovne: brdske, pršačke
i okonake.

Malo dalje do ovih stvari izložena je pernata kiviņa.

Za tim su u naročitim pregradaма izložene sniļe
iz okruга ujakog, i to česte domaće, ukrštenne sa buļe-
kovacima, berširskima i jockširskima soјem; do sniļa iz-
ložene su ovce, oņnivi, kose.

Na nođani pred dvorinjem izložbeni izložena su
bila goveda i to oņni redom: bikovi, krave i teladna,
junici i јunide i jednogodišnja јunad.

Пошто je izložba domaće stове trajala samo једин
dan, to je odreђeni ocenivački sud, u kome su bili: Za-
stupnik nameština okrupnog g. Besičan (g. Besičan je
bio načelnik sredni u Obrenovu, kad je Srećko Poljopriv-
redno Društvo priredilo izložbu goveda u Obrenovu
pre tri godine), okrujni stojić lekar g. Tasa Filipovi-
vić, predsednik izložbenog odbora g. Marko Ristićević,
g. Lajčevič, izaslanici Srećkog Poljoprivrednog Društva
i drugi građani. Ocenivački sud radio je i pre i после
podje celog prvog dana.

Izložena grla bila su dobra, naročito su se odli-
kivale sniļe. Bilo je dobrih ovaca sa dosta lenom i me-
kom vunom. Nagrada nije bilo dovoljno te da bi se moglo
nagradaiti onako i onoliko, koliko donesa pojedina grla
na ovoj izložbi i naslужuju. Пошто je ocenivački sud bio
gotov sa svojim radom, g. Lajčevič je objavio odreђene
nagrade a tom prilikom izgovorio nekoliko reči, kojima
je izložbe ohrabrio da i dalje naređuju u videnu још
bolje stове, nego што su je na ovoj izložbi prikazala.
Na oņim lenim i korisnim rečima zahvalili su mu se
izlagači.

U večeri je ovog dana bila zabava, koju je priredio
izložbeni odbor, u čast prve okrujne izložbe. Zabava
je bila dobro poseјena. Na zabavi su g. Lajčevič poduzim
govorom podrazvno goste. Tom prilikom objašnio im je ko-
liko ogromni napredak čine izložbe u drugom naređ-
niјim od Srbije zemља.

Пошто su potpisati izaslanici izabrati u oceni-
vački sud, to su oni morali ostati i dalje na izložbi,
dok se sa ocenivaњem sniju izložbenih predmeta nije
svrnilo.

Ostalih izložbenih dala izaslanici sa izložbenim
odborom razgledali su izložbene odeljke oņni redom:

I из Ратарства.

I ako ова година ни по kvantitetu ни по kvantitetu
ne može se ubrojati u погодне године, oņet je из ове пољо-
privredne grane bilo izloženo доста predmeta koji su
se odlikovali. Tako bilo je izloženo dosta: шенице,
jetka oņa, kukuruza, eđe i sitne proје u zriju i plasu.
Nalagaма свих оних predmeta било je: 474.

Сем шенице било je izloženo i брашно из шарог
posebnoг млина и из обичне севске водонце. Kukuruza
je било veoma добром, по најбоља нам се чини да je на-
шом домаћ осоринад, коју и добро успева и рано стижe.

Nagrada je bilo veћ osuđeno malo, a morale su se
svesti на најмању меру.

II Градинарства.

У овом изложбеном одељку било је изложено много врста пасуља, а међу њима било је белог „градинашца“ било је у конзервисане буџине за зиму. Пасуљ су изложиле 290 излагача у 1103 разна предмета.

За тњи је било изложено сочива у зрну и мехунама; грашка у зрну.

За деловина варива било је 324 излагача.

Пољфа и зелени било је доброг, тако, — кунуса, коља, жуте рене, кромира, првог и белог лука нарочито омиљено било је изванредно доброг; по сени овог било је изложено; ротке и ротквице, шкелке, калерибе, нељери, першуна, паприке у опште, празил-туња, ланџанца (особито круноће из Ужнца). Од бостана изложено је било: крастанца, дубинца, тиква разне круноће, тиква за воду и нагета; а сем овог сунокрета и сточне рене. Свега излагача у овом одељку било је 406.

III. Воћарства.

Воћарство је било добро заступљено, нарочито са крушкама и јабукама, којих је било како по величини, тако и по квалитету изванредно доброг; а сем тих било је још: шљива сирихов, мушмула, дуња веома круњих, ораха, бреска и лешника са калемљених и не калемљених асеса.

Сем сирихов воћа било је прерађеног, тако: било је шљива сушених, кољача од шљива, покмеца од шљива и слатког, од трешава и крушка; а затим разниг слатког у опште доброг. Свега излагача ових предмета било је: 515.

Грожђе је изложило 20 излагача — а као најкрупније изложило је г. Раста Пенић из Ужнца.

IV. Биљке за предно.

На овој изложби биле су заступљене добро лане конопља. Тако било је изложено конопље у ручицама — семена конопљеног, конопље у новесима; Лана у ручицама, семена ланеног, четког лана у новесима, семена ланеног. Свега излагача било је 404. Овамо се четки лан почео у велико одмоћавати. Управник тлачке школе објасно је да ће добро израђена ланена новеса за тлачку школу у колико му буде требало одкупљивати.

ПОДЛИСТАК

ПРОГРАМ И ПРАВИЛНИК

ЗА

Примале изложбених предмета из Крајевине Србије на светској изложби, која ће се држати у Паризу 1900 г.

(СРБИЈА)

Излагачи осталих овде изнеоених предмета могу издати своје предмете од 1. марта па до 1 новем. 1899. год. Све руде, чисти минерали, ливени предмети, камење тесно или израђено, шљавке се у дрвеним салунцима добро обоготано и унаповамо, те да се у путу по развије и искори. Трошни минерали, кристали у земље у плеваним кутијама, а жива у тлоденим флашама.

Све радње које израђују продукте, који су горе изнеоени, имају у својим описима обележити нијане, на које изнесе своје продукте, као и то, која им транспортна средства на расположењу стоје за довоз њихових производа на ове нијане и шта би по њиховом мишљењу требало у овоме правцу чинити, па да им се што нећа продла отвори.

Сваки излагач треба да новље опис рудината, који ће садржавати главни працај рудината, његов средњи пад, или ако је рудинате неправилно, начин његове појаве; за сва рудината односе њихове проема околном камену.

V. Биљке за бојење

На изложби било је изложено много и разних биљака, које се за бојење употребују, а сем тога било је а коре и ливина и дрвећа, које се у бојарству употребује. Излагача ових корисних биљака било је 40.

VI. Лековите биљке

Биљака, које тамошњи народ као лек употребује било је доста. Са лековитих биљака био је међу излагачима и г. Др. Јарослав Кужељ окружни лекар из Чаčka. Свега излагача ових корисних биљака било 28 излагача.

Овом приликом част нам је предложили Српском Полиоринредном Друштву да би добро било, да друштво преко подружница прикупи све оно како лековите, тако и биљке за бојење, да их на другом месту у Друштвеној збирци држе, како би се и уздвољ пољоринредности унети у тајку нарочито ових биљака, које имају у бојарству велику примену, пошто анализске боје, које су се код нас одомаћиле односе много новина, отровне су и не постојале, и за то их треба суабјити и што више их употребе изнекивати.

VII. Сточна храна

Предмети у овом одељку биле су добро заступљени. Тако било је доброг брдског сена, сена из равнине, отаве, разне сламе, детелине и муара. Свега излагача било је 62.

VIII. Разна биља

Изложено је било разних ракија од шљива, било их је по годинама и од 20 година старости, но јачини било је луте и меке шљивовце. Коњак је изложено једно трило из Пожеге и Виноделско воћарска школа у Букову. Биља је изложена и чупена сад уличка клековата. Вино је изложила само Виноделско-воћарска школа. Свега излагача било је 32.

Сточарство

Раније смо споменули да је изложба у одељцима из сточарства добро била заступљена, тако било је излагача: 1. Крвава са теладима 34

Минералношћу композицију и размештај појединих минерала у рудинату; највише има ли старих рудова, важи су, њихову дубину и начин рада у њима. Средњу садржину руде мере и то: колико главног минерала, а колико осталих, који трунути састављају, додајући још и то, да ли се то односи на пребаране руде у руднику или на изнешену руду копану, овако како се откопа.

Са овим треба полагати и све производе рудината и по, по пет килограма од сваке врсте, а уз то и податке рудината за последње две године, као и оне срстава за прање и концентрацију руда.

Који од излагача има хемисјенх анализа од својих руда, послаће их, наизгачни, кад су, где и од кога вршене, као и то, да ли су анализне руде биле од најбољих, средњих или лошијих.

Топиошце, које буду излагале, продукт, а поред тога и полупродукте; од метала осем злата и сребра комађе или количину од бар 10 кг. а од других метала не мање од 100 грама. Осем тога храти он процес са свима принадлежностима.

Сви излагачи унесаће укратко историју радова на својим рудинатама и топниоцима. Означити досадашњу деловину производњу по годинама, радну снагу, израђена и још употребања ова, поткоње, растворе и сребра комађе и њихову дужину и димензију. За тач начин на који се врши прерор и назначити распремајућа средства и употребе резултате дејства разних распремајућих средстава у једнаким приликама. Цену руде свако по надиња и по акорду; и то акорд за сваку врсту новосва износце.

2. Бикова	49
3. Јунади и јуница	25
4. Једногодишње јувади	45
5. Угојених говеда	5
6. Илагача свиња	38
7. Оваца	25
8. Коза	4.

Целокупан број излагача износи: 217.
Живину су излагачи 10 излагача.

Пчеларство

Сви израђених кошница, било је кошница са пчеларама, изложено је било доста меда, дрвеног и у сабу, воска. Риста Тошић из Ужаци изложио је лепо збирку од пчела и воска.

Света излагача било је 44.

Свиларство

На овој изложби било је заступљено и свиларство и то било је лепих мотрача, одмотане свиле и прерађене. Света излагача било је 5.

Млечни производи

Кајмака и сира било је доброг. Нарочито сир производ Добрињског свештеника Миленака обратило је највише посетиоца изложбе. Света излагача било је 24.

* * *

Занатски део изложбе није био тако заступљен, колко се могло очекивати, јер у овом округу има једна окружна варош и 6 варошица, пре негог томе занатлије су у малом броју на овој изложби учествовале. Наше је скромно мишљење да ове две грале на изложбама не треба заједно приређивати. Само на пољопривредној изложби могу бити заступљени изложбени ови занатлијски предмети, који имају примену у пољској привреди, као што су: ковачи, дрводеле и казари, други не.

Од занатских предмета који имају примену у пољској привреди било је изложено: плугова, мотика, поткивачких арада.

Који од излагача буде желео, да представи своја уређена односно раденска било описом, било сликама кућа раденских са свима привадајемостима, може уз остало и ово прикључити.

Ако би који излагач имао лепих кристалних егземплара или ретких минерала, добро би било да их прикључи својој збирци. У овом случају примаће се примерци ма какве форме и величине.

Који од излагача има у својим рудницама развијене поднеке радове, требао би да помаже и лепо израђене карте својих рудница са пресецима. Сви пак излагачи неопходно карту свога рудног терена са пресецима.

Етаблисман, који металнички путем угља прерађују, послаће уз своје продукте и део опис како прања тако и прерања угља, заједно са цртежима етаблисмана.

ДОДАТАК

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ ЗА ИЗЛАГАЧЕ

1. Свако лице, које је вољно суделовати у овој изложби, сем свих излагача, за које су нарочити рокови овде предвиђени, треба *што пре, а најдаље до краја 1898. год.* да јави: које изложбене предмете помените намерама послати на изложбу. Разуме се по себи и обавезу, да обавезане предмете у одређено време пошљу.

2. Када ће почети примање изложбених предмета на појединим група и класа предвиђених овим правилником

Од других занатских радова било је заступљених онајчара, обућара, кројача, терзија и абаџија.

Сваких рукоделских израда било је: грабуља, виле, столица, пренула, заступра, преслицца, кашика, лоната, водоских кола, дрвених чаша, гусала, спирала итд. било је нешто пчеларских справа, један мали за каву, разбој за платно, чинијук, један салонски сто, брада за разбој, један дуварени салат, вага за мерење и других ситница. Илагача је било преко 60.

На послетку да споменемо: да се снаги посетилца највише задраго у соби, где су биле изложене женске рукотворине, и ако је за ово оделено уаета по највећој соби, онаг је ту било изложено толико предмета, да би посетно могао по распореду стати у четири још овакве собе, па тек онда да буде све прегледано као што треба.

Свачки ручни радни такви су, да су за дивљење, а тако исто и варошни ручни радови пренајављени су многе радове, који се скупо са стране добијају.

Од саме нуне бојене и небојене има таквих радова да по финоћи и укусу не уступају ни најбољим пеншачким радовима.

Да споменемо да је на овој изложби било заступљено све што треба за одело једном човеку, све што треба за намештај једној кући. Илагачима било је 580, а изложених предмета 5180.

Треба споменути да се у овом крају ауница већ избацује, а њу почине замењивати вула.

* * *

Сретан смо бити те смо били и на првој српској изложби која је у Шокеи пре четири године држана, и смеже смо до тврдити да се напредак у сваком пољу за ове четири године удвостручио.

Изнесећи Друштву ма и бледу слику ове изложбе, ми не можемо а да не похвалимо рад оних вредних људи, чија је замишљао приређивању ове изложбе и у дело приведена.

обавишаће се у „Српским Новинама“; а том приликом обавишаће се и то: коме заводу, или коме поверенику овога Одбора треба изложбене предмете на реверс предлати. Ну излагачи могу и сами у одређеном року послати своје изложбене предмете Одбору за српску изложбу или ићи лично у канцеларију одборској предати на признавање (рече) чиновнику, који буде за то од стране Одбора одређен.

3. Уваз свих изложбених предмет, треба најодослијим начином утврдити вагине — етикету — испунају по обрасцу, који ће се пражављени излагачима у своје време послати.

4. Сви предмети, осем пољопривредних производа вратиће се по списаној изложби излагачима, ако се не продуду. А ако се продуду, онда ће ни се предати новац, добиени за достигни предмет.

Ну пољопривредни производи неће се враћати; него ће се унотребити за оцену квалитета.

5. Предмети који нису за продају неће се прамати за достигни предмет, осем старина за које ће се са излагачима утврдити особени споразум.

6. Изложбени предмети послате се о државном трошку у Париз; а на исти начин и вратиће се отуда, ако се и у колко се не продуду. Ни за место итн за ма какве Друге државне, које постоје за стране излагаче, неће излагачи из Србије плаћати ништа; јер све трошкове поноси наша држава, која подиже и нарочити пажњом у српском стиду за наше изложбене предмете.

7. Награде за одличне производе биће лепе и обилате, и достаће се награђеним излагачима о државном трошку.

Ми смо се са ове изложбе са свим заводским вратили и благодарно друштво на нама, што нас је почастило избором својих излагача.

Ана М. Живановић,
Анта Голубовић.

Б Е Л Е Ш К Е

Колника је разлика између вршног и дебелог меса? — Из искуства се зна да је дебело месо крвније, слађе и лакше од вршног. С тога се у селу и не које вршна марила — нарочито не по варошима. И наш народ хвали „дебело месо овијуче“, а прасетина и не сме бити другачија.

То искуство потврђује и наука. Дебело месо има у себи више хране, него вршно. У вршном је 60 од сто воде, а у дебелом само 39 — или у 100 килогр. вршног меса има 60 килогр. воде, а у 100 килогр. дебелог само 39. Ту разлику пронашли су истраживачи и трговци мећ од вајдала и прена кој и плаћају месо. Оно је од ухрањене стоке већ скупије, него од вршног, а то је и право. Нико ти неће платити оних 21% (од сто) воде што их је више у вршном меду, него ти то одбја. М.

Катрац као лек против кашља код стоке. — Има сточар, који против кашља даваће стоке радо употребљују катрац, и многи се хвале, да добро чини. То је са свим вероватно, јер пара од катраца има особито дејство на слузавоке и промене у њима, а баш те промене и изазивају кашља.

Најбољи начин употребе за тај циљ је овај: Узми катраца у кавак суд (најбоље је за тај посао узети суд од метала шир. лимана или бакрене), па га заједно са еудом испусти у врло пешак. Од усјидана пешка ће се катрац загријати, а чим се јаче загрије, поће испаравати. Најчешће ва ту пару болесно грло, да је мора уздржати, па ће тако она довести до обилних делова слузавоке грљанина, и љуца итд. Ако се то неколико пута понови, кашља ће престати или бар понусти. М.

8. За исека и амтево пошљење изложбених предмета не плаћа се никаква поштарина, кад се адресују:

Одбору за париску изложбу у Министарству Народне Провреде

БЕОГРАД.

9. Прибављање потребне грађе за предмете из области шумарства има се признати по прописима закона. А сва потребна устуга за сирому изложбених предмета по струци шумарској, даваће излагачима Шумарско одељење Министарства Народне Провреде преко овога Одбора, коме се излагачи имају претходно пријавити писмом.

10. Ако би појединим излагачима била потребна још какава блика обавештења, осем оних, што су одде изложбена, нека се изазове обратити Одбору за париску изложбу, који ће им свако потребно обавештење дати.

11. За оне предмете, који нису предвиђени у овоме програму и правилнику, а спадају у област наше културе или производње, треба излагачи претходно да се споразуму са Одбором за париску изложбу о свему што се тиче сирене и излагача оваких изложбених предмета.

12. Уметници, који би вољни били, да изврше сликања наших старинских архитектонских споменика или наше народне ношње и других стваројских предмета у самој земљи, треба да пријаве ону своју намеру Одбору за париску изложбу; на ће Одбор учинити итд. треба да им се све могуће олакшање у извршењу њиховог предузећа укажу.

Добар хлеб. — Ствине влажан хлеб није добар. Најбоље је, ако је у хлебу само 34—36 од сто воде, али ко би то тако мерио? Згодније је за нас ако упамтимо ово: Ако добар хлеб држиш осам дана гледег у сухоти, он ће за то време изгубити $\frac{1}{4}$ (једну четвртину) своје негодуне тежине. Намери га, дакле, чини га излети, и онда после 8 дана, па ће ти лако сазнати, одговара ли тим влакнима. Ако изгуби више онда је сув, а ако не изгуби толико, онда је ствине влажан. М.

Вредност детелине. — У своје расаднику Пољска је Пољопривредна Подружница засејала ради угледа једну малу чабу од 100 □ х детелине. Ове године она је ту детелину дала под закуп за 36 динара!

Ето, колника је огромна вредност детелине!

Пшита, никакав усев на мањем простору не даје такав принос и толики доходак, као детелина, без које се не може ни замислити рационалан пољопривредник.

А—Б.

Корнети од лана. — Лан се неспорно може смазати као један од најкориснијих пољопривредних усева, по томе што: 1) из његовог стабла добијамо влакно; 2) из семена — зетин; 3) дрожад, која остаје после дељења зетина за ланеног семена, изврсна је храна за све врсте стоке; 4) мекане ланене тачоје је добра храна, нарочито за музне краве, јер су краве у толико млечнице, у колико се више тома храном хране. Даље, поздер, који остаје при трљању лана, ако се сатори, даје доста месаца, који се корисно може извући на оно земљиште, на које желмо појасити лан. Не треба ни говорити о томе, да је ланено семе ваљда лако продати и за в добити увек добру цену.

Због свега тога, лан треба да засејава сваки наш пољопривредник, сваки селак.

(П. В. Гостовић.)

А—Б.

Срествовство брадавнице. — Против брадавница корисно се употребљује слаба кисела смеџа јабука, нарочито дивљака. Рачесеном дивљаком треба притискивати и трљати брадавницу 3—4 пута дневно, понављајући то трљање у течају 7—10 дана, брадавница се постепено умања и на крају је сасвим нестане. „Д. О.“

А—Б.

13. Приватни просветни заводи, који желе суделовати у изложби, треба благовремено, а најдаље до краја 1898. године, да се споразуму са Одбором за париску изложбу о снази појединости које се тичу овога носа, како би се избегла могућа истоветност или једнакост у појединим изложбеним предметима.

14. Знатници и техничари, који би вољни и кадри били, да израде ствари од знатније вредности, а не респектажу довољним средствима за тај циљ, треба да се обрате Одбору за париску изложбу писменим предстваном, у којој ће изложити које предмете намеравају изградити и какав им је новог или олакшања за то потребно? Одбор за париску изложбу уникће све што стоји у његовој могућности, те да се овим израђивачима укаже свака могућа помоћ и олакшања.

15. Предмети, који су већ били једном на тој којој изложби изложени, не принају се, осим српских старина за које важи тачка 5. ових одредаба.

16. Живописци и вајари, који би вољни били суделовати у изложби, треба благовремено, а најдаље до 1. маја 1898. године да јаве: које предмете намеравају изложити и колкино им је простора за ово потребно, како би им се потребно и водено место у општем одељењу за лепе уметности осигурати могло.

Ну како је потребно, да се за ваи изложбених ваиљон прибаје такве живописне слике и вајарске параде, које ће поред своје уметничке вредности, послужити као

Ланени прв. — Ланени прв, који једе лист и главу, јесте гусеница лептира *Pieris gamma*. Професор Линдеман препоручује против тога штетногине она срества: 1) у месецу мају посипати трњом и штевом како по лану, тако и по обилним њивама ланом засејаним; 2) ако се прв покаже у мају — јулу, то, почев од половине јуна, навући са стране, с које дува ветар, по крају орише, где је лан посејан, гомазе суве кривине, корова и сламе, сдепути на мале груднице у плаву, на изјутра запалити. Осим тога, веома је корисно прскати лан, помоћу већ познате прскалице, којом се прскају виногради. Лан се прска сунчаницом или дежом, као најјетивнијом течивошћу. (А. О.*)

А.-б.

Најбоља храна за коњима. — Осведочено је толиким примерима и упоредним посматрањима, да је жир најбоља храна за коњима. Жир треба неупитно на сушници или у пећи, прејарити или издати у брашно и мешати с другом храном. Још кад се томе додају нештине кости, коњима су особито вошке. (А. О.*)

А.-б.

Средство против коварца. — Изврсно средство против те напасте може да послужи карбонна вода, којом треба прскавати лице и руке свуда, куда би коварци могли насти. У тој цели ноћу треба карбонном водом прскаати око грешта. (А. О.*)

А.-б.

Јетива салу за умивање руку. — Када се десет те поците при раду салу, а неможете га ускоро на криво добити, можете га сами направити на овај начин: Узимајте неколико белих, брашнастих кромчира, одлучите их, напечите и умијате с мало млека. Добийете сасуу веома лошују од јетивих дуванских салуна; у толико бољу, што у ноћан веће бити никаквих шкољаних примеса. (А. О.*)

А.-б.

Против кашља и сињеве. — У народу се употребљује мед, помешан с хреном, против кашља и сињеве. Узима се на јутра.

А.-б.

Корњет од коприве. — Коприва је веома одлична храна за домаће животиње. Криве, које се хране копривом, дају више млека и боље млеко; коњима, кад им се у храну додаје обарена и исецкана коприва, носе више јајца; коњи од коприве добијају светлију длаку. (А. О.*)

А.-б.

угледне и одговарајуће декорације, то је потребно да ваши уметници, који желе награду ових предмета, што пре а најдаље до 1. маја о. г., ступе у споразум и погодбу е Одбором за париску изложбу, за награду дотичних предмета.

Бр. 69. Из седнице Одбора за париску изложбу 6-ог октобра 1897. год. у Београду.

Председник
Одбора за париску изложбу,
Светозар Гуандић.

Секретар
Живко Шокорац.

Како ћеш одбити прасе. — Да се одбију прасе од куће, поврника или ковалуца има једно одвећ присто средство: *босно*. Прасе имају особиту одржаност према босноу, и тамо, где расте босно, не можете видети ни једнога праса. (А. О.*)

А.-б.

Јаја по комаду и килограму. — На један килограм долази:

највећих јаја	14 комада
великих	* 18 "
средњих	* 20 "
малих	* 23 "
просечно	* 18 1/2 "

Према овоме лако је одредити цену једног килограма по броју од комада:

АКО ЈЕ ЦЕНА 12 КОМАДА	ТО ЋЕ КОСТАТИ 1 КИЛОГ.
0.25 дин.	0.29 дин.
0.30 "	0.47 "
0.35 "	0.54 1/2 "
0.40 "	0.62 1/2 "
0.50 "	0.78 "
0.65 "	1.01 1/2 "

Ако расте цена јајама по 12 комада за 0.05 дин., то ће по килограму бити за 0.08 дин. већа *Ј. М.*

Лек противу говеће куге (чуме). — Граф Орлов Давидов одредио је награду од 10,000 рубаља оном, који би пронашао сигуран лек (средство) противу говеће куге. За последње три године, као што е томе јавља Селско — хозајственији журнал,**) пријавило се више од 100 конкурената, али ни један није био сребаи, да подигне ту награду. Ни од скори, важи сасвим као потудано средство, које је за ову потребу пронашао енглески бактериолог *А. Едмунтон*. Он је у овоме следовао примеру Боха, који је прошле године провешу у Канштату ради осматрања средстава противу ове болести. Мисао Кохова омишала е у томе, да се са кучи овних града која су угинула од чуме (куге), и која сама не себи није олаша а при то удесна да убија бактерије, могу сисавати обмела граа. Резултат је сумњив. Едмунтон је слично томе дошао на мисао да нешта дејство крви оболелих граа за ову потребу, пошто је претходно испити могућности зараве, помоћу лабораторијске киселине који глицерина. Резултат је извршен. Асцитенат Кохова који је змоста у Канштату да продаку отпочете одеде, био је присутан кад су извођени Едмунтонови огледи и то му врлоком уверено се у извршеност тога средства и надмодност ња Кохових средством. Од сто граа која су боловала од куге, лечена на Едмунтонов начин, угинула су само три, а она, која нису лечена угинула су сва. Лек је дакле сигуран. За једно грао не употреба више од 20 куб. см. крви, а то не стаје више од 20 до 30 копеца (0.80 до 2.40 дин.).

Г Л А С Н И К

Са збора пољопривредника среза тринаеског. — Засад има у округу рудничком четри пољопривредне подружња: Јагича, Горњо-Милановци, Лубићка и Драгањска. Освојилаху округна скупштина решала је да се свакој подружњи изда оне године новог у 1000 дин., а да би се и у осталим ерезовима овога округа: тринаеског, студенчког и кацарског такође што пре приступило оснивању пољопривредних подружња, предложено је буџетом такође по 1000 динара помоћи за оне подружнице, које би се у овој години основале. Најваж, коју скупштина округа рудничког покљача овим корисним установама, заслужује похвалу и нема спора, да ће за кратко време сви ерезови овога округа имати своје подружнице. Покрет се у то

*) Свеска 3. за 1897—1898. годину.

правцу већ опаша. Трпавски срез је већ приступно делу. 9. ов. м. био је збор пољопривредника средњег трапавског у Забљању, који су сазвали земљопосадници: *Милорад Пушић* из Петљавице, *Обрад Сређевић* из Атенице и *Радомир Шталевић* из Бабулице. На молбу начелника средњег трапавског, да се ипозаве стручно лице, који би овим збором руководио, Управе Ратар. Школе у Краљеву упутила је на збор г. *Владимира Борбенића*, иставника. Збору је присуствовали окружни начелник, г. *Светозар Шурдиловић* и срески начелник г. *Јеремија Павловић*. Пошто су сазивачи објаснили циљ овога састанка изабрани је за председника збору опробани привредник, уважени г. *Видостеје Поповић*, прота, а за деловођу *Груђина Адемовић*, учитеља трапавског. На предлог председничког упућен је г. Ва. Борбенић да збором руководи и да му притесне стружници саветима у помоћ, како би се нова Трапавска Пољопривр. П. Дружина засновала на што чвршћој основи. У споме говору, г. Борбенић је скрепну пажњу збора на све околности, од којих зависи успешан рад подружине, ипозе је грешке неких Подружника и узроке нахолог непланираности односно слабог успеха у раду и позвао је збор да омадма приступи делу, а у решавању појединих питања да га руководи само интерес Подружине а никакви други обзира. На предлог г. Свет. Шурдиловића, окр. начелника, збор је усвојио правила Пољопривредне Подружине Жичке за основ својих правилица с малим изменама, које се односе на чланске улоге. Затим се приступило упису у чланство. Уписало се преко 90 редовних чланова и 2 уметљача. Изабрана је и привремена Управа, којој је стављено у задатак, да упише нове чланове, да прикупа чланске улоге и да реши питање: где да буде седиште подружничке управе, на усеко да сазове други збор, на коме ће изнети на поновни претрес своје мишљење по тој ствари и преуређена правила. Тај збор имаће и задатак да избере сталну управу. По напнем мишљењу све се оно могло већ на овом првом састанку решити и Подружника би могла одмах отпочети свој рад у унапређењу пољопривреде свога краја, да није питање, где да буде седиште управно, остало нерешено. Надамо се да ће привремена управа и будући збор, при решавању овога питања, имати у виду само интересе подружнице и ставити је у могућност, да се успешно развија, и не само да буде једна Пољопр. Подружника више на броју. Нека привредници средњег трапавског имају на уму, да није само довољно имати средства за рад, већ да треба та средства умети тако употребити да подружника замета одговорни циљу, у који се оспошава. При решавању овога питања не сме се сматрати да је средња краја ово место, које је у средини среза а у којој подружника имаће веће имати услова за успешан рад, већ да је ово место најодосејније, које је сваком члану подружнице најпритеснијачије, где привредници свих општина најчешће долазе, где има уменијих снага, које ће вешто руководити подружничким радњима и где се чланови одбора могу најлакше и најчешће састати ради потребног договора и споразума. Радовањемо се успешно младе подружине на где јој Управно седиште било, али не можемо пропустити да у успех не пошумљамо, ако се то питање једностворно реши.

Чујемо да се и у срезу студеничком и качаревом већ ради за оснивање Пољопривредних подружника и тако ће за кратко време сви срезови округа рудничког имати своје подружине. **В.**

Левачка подружника. — Подружника за срез левачки основана је 21. септембра 1897 год. са седиштем у Рековци. Ова Подружника је димкала свој годишњи скуи 8. фебруара тек. год. у Рековцу за избор сталне управе за 1898. годину. У управу подружнику за 1898 год. изабрала су ова лица:

за председника: г. Милоје К. Спасић учучељ из Рековца; за благајника г. Андреја Цветковић трговцац из Рековца; за деловођу г. Миљанко Лазаревић тежак из Лоцине;

за економ г. Сана Тодоровић из Рвља;

за одборнике: г. г. Вуде Поповић свештеник; Андреја Параћанин трговцац; Љубомир Поповић тежак; Павле Милошевић трговцац; Богосав Вукчевић учитељ; Пера Јовановић тежак; г. Василе Поповић свештеник; Радоје Алексић тежак; Миле Вукчевић тежак; и Акса Симић тежак.

И поред унапређења крајвог времена тога дана носило је овај скуи преко педесет чланова, а неки су се и писмом јавили скупу, послани члански улог. Овога дана уписало се за чланове „Левачке пољопривредне подружине“ *шест и осам чланова*, и то 53 редовних са улогом од по 6 динара на годину и 15 чланова оснивача са улогом од по 12 динара на годину.

Зазунавањем г. Миљана Тодоровића среског начелника подружника је добила помоћ за 1898 год. две стотине динара од среза. Подружника је одмах одпочети свој посао у нашоје на земљишту школе рекочевак за ону годину, док не спреми веће земљиште за свој пољопривредни рад. Подружника је још у октобру прошле године спремила да не изавет ари земљишта за засење садница из семена, и засадила је до стотине подлога — садница — за калежење ноћа, те ће тако још овог пролећа одпочети калежарење.

Посао пак овог америчког лозе обављаће за ону годину на расадници школе рекочевак. **М. К. С.**

Нова подружника Урива. — На главном годишњем скупу драгачевске подружнице среског пољопривредног Друштва, који је држан на дан 30. јануара тек. године у Гучи, поред осталих послова који су на овом Збору посривавани, изабрана је и нова подружника Урива у коју су ушли: за председника г. Младен Ђ. Протић, економ; за потпредседника г. Лука К. Достањан, економ; за благајника пои Н. М. Симић; за секретара г. Милорад Вујић, учитељ; за чланове Управног Одбора: г. г. Добра Протић, и Милета Јовановић, свештеник, Јаљин Ђуровић, Јован С. Протић, Радомир Вујић учитељ, Андреја М. Протић, Милан Ђурчић, Никола Бугарић, Јеврем Обрадовић и Милан Стојковић; за чланове контролног одбора: г. г. пои Филан С. Мијатовић, Вељислав Јамњак и Миљко Протић. **П.**

Чланови добротвори тижочке подружнице Среског Пољ. Друштва. — За чланове добротвора ове Подружине узвршени су: *општина града Зајечара*, што је дала Подружнику 8 хектара земљишта за угледно добро, *округ тижочки*, што јој је дало 1000 и срез *зајечарски* за одређену јој помоћ у 100 динара за ону годину. — Господа: Урош Милошевић и синови, Милоша П. Јагодинац, трговцац, Радован Мацић, економ, Андри Младинавић, трговцац, Јања Станојевић, економ, Најдан Пешчић, трговцац, Радован Ристић, калонер, Влајко Стојковић, трговцац и Адам Петковић, економ, изводећи се уписати за чланове добротвора ове Подружине. — Хвала им. **П.**

Нова чланова помагачи Среског Пољопривредног Друштва. — Господа: Војислав М. Врзић, економ из Боуљва среза и окр. крагујевачког, Владимир Радловић из Москве у Угеди, Димитрије Н. Сређевић, земљод. из Атенице окр. рудничког, Мирча Богочевић, економ из Медвеђе среза трстеничког и Лазар Милановић, економ из Кусадка среза јасеничког окр. подунавског, уписали се за чланове помагаче овога Друштва са улогом од 4 динара годишње. Улог за ону годину положили су одружену благајини. — Хвала им. **П.**

Похваљно. — Зазунавањем г. Мих. Јанковића мајора, команданта II. ивињарског батаљона у Нишу претплатили су се на *Тижока* 37 војника повереног му батаљона и претплатио на 4 динара (у пола цене) за 1898 год. положили својоме команданту, која је сума враћена Среског Пољопривредног Друштву.

Желети је, да се и остали команданти заузму, да *Тижока* примају сви ивињачи и ивињени војници а нарочито они са села. **П.**

Д О П И С И

Луговинаца, 14. марта 1898. год.

Дено преме учинило је, те су радони у ноћу предузети на време, а неки и извршени. — Овас је већином постојат. Наје га посејато највише, јер многи нема семена, а ко нема семена, нема ни пара да га купи; да зајми, већ то му се не рента, јер би на товар морао да да још товар, на и товар и по!...

Шенице су обрбене услед зимњих голомразаци, али сада су се поправиле и добро изгледају.

Људи су много оскудни са равом. Јако кукузу, а омет немају пара, нити гди да их узаме. То је утанило, те је стока јештана.

Овце су већином метљаве. Ретко који, да је своје овце сачувао од метља. На и говеда су метљани. Јунак, па и маторе крапе линсвају од метља!... Оваква метљавост стоке у овим крајевима — не памти се! Метљавости су узрок много летовише кинше, те је трава једнако била у барама...

Стање здравља људи добро је. Нема никакве заразе. Тако исто и стока је, која није метљана — здрава.

Провле јесени бесно је шан и устобоба, а на онцама богиње. — Сва је стока била заражена. Већина је стоке утанила... Да се зараза у таквом размеру разлије, помогао су извршне власти са кулуком. Готово читаву јесен били су кукуци. Тада су сви водови, који су били на кукуку заражени, а они су омет зараван стоку код куће, тако да се потпуно може рећи: Сва је стока била заражена.

Кад би се тек узеле у рачун кукучке надице, и штега у стоји, преносом заразе проузрокована, други издаци, видело би се, да нас у Србији једногдишња кукукук кошта милдише, и омет немамо добрих агуса.

Цена жити: Шеница 24 дин., Кукурузу 14—16 дин., Овсу 10—12 а од 100 килограма, и равији 30—36 динара од 8^е.

Надица је 0-60—1-д. са равом.

Н. Ј. Софр.
својих

Лисовин-Босмај 20. марта 1898. год.

Пољопривредно стање овога краја следеће је:

1. Копане башта и сејане градинских усева; орање и сејање овса, јечма и у малој количини шенице — јарине, и угаривање за кукуруз најкнијав су сад пољопривредни послови.

2. Врне би по све удесно било, нарочито за бачени (у земљу) усева, само да није ветра. Ну, његово непрестано дување земљу исуши, те су пољопривредници забринути.

3. Глоддени плаг, дръчачи и ошкочаница у велико се употребљавају. Тријере пак имају само „дућанице;* од њих имају леуу наград.

4. Винограда може се казати да и нема, јер и ово мало што је остало на иници су амбиови.

5. Земљорадња и сточарство најразвијеније су пољопривредне гране; али и ако за њих тако рекох, ипак и оне онадају нехатношћу пољопривредника.

6. На првом месту гаје се говеда, затим свиње, овце па коње. Већина је стоке од домаће расе.

Ичеде се гаје мало и то у вршкарима.

7. Шуме од лиснатог дрвећа има у изобиљу. Највише их се не обраћа никакв. Извоза нема услед тога, што се не сме сечи.

8. Зимње завивање сељана јесте: беспослено седење у механи према би се могло поред ошкоче шуме — разншти дрнодељство.

9. Надица се храном за сад је 0-60—1 дин.

Раденици су отпочели долазити из ужичког округа и старе Србије.

10. Може још постоје.

11. Оскудна као у храни људској тако и у стојној до крајности је.

Клагодарећи томе, што је се пре нека дан раздво кукурузи од сеоских кошева те је се народ утанио, иште би ало било. А за стоку пак добро дошла је и ова травица, која се почела јиљати.

12. По што у делом срезу нема „Пољопривредне Подружине,* то би је требало основати.

Милан Трапковић
учитељ.

Пожега, 25. март 1898.

Овације је посјатио преко сваког очекивања много. Семе је, преко досадашњег обичаја махом тријерисано. Оваци посјеи је израси.

Продуже је врло погодна за пољопривредне радње. Много је и јарих жита посјатио: неким делом овас и јечам.

Калемљење воћа отпочело је калемарским курсом, који је привредна одвањна Пољопривредна Подружина. Рад и унех у томе је погледа огроман. Под угугавима Подружине данас овамошњи пољопривредници калеми немају много, и то не само јабуке и крушке, већ и остало воће на чак и њиње. Јабуке и крушке калеме се најизвршенијим зимним сортама, које се највише траже, које имају најбољу потражњу и највећу цену.

Угугајем Подружине, која свако године привређује курсеве и предавања калемарска, мноштво је се пољопривредника научило тој деој вештини, на тим поводом је много, а за тако кратко време, и скаламљено.

Сетва детелине отпочела је ових дана. Засијавање детелине проширије се све више. Јер свет увиђа велику корист, коју ова даје. Досадашња су детелишта врло добра.

Ових дана засија се јари дан. Онде се гаји чешки лан од 1888. год. на је то гајење и Подружине прихватила од свога постанка, гајења га и сама и растурајући семе у народ. Она је у почетку растурила по 100—150 кр. семена; последе је 3—4 године растурила по 700—800—1000 кр. Већни делови раздаје за бесплатно, а нешто и продаје по 0-20 дин. од 1 кр. Оне ће године бити врло велика произвођа лапа у овом крају.

Рад у пољопривредницима отпочет је од пре 15 дана и готово завршен.

Кукурузи ће се сијати сад од највишега прве пољопривне агрива.

Ливаде обилажују богате откосе, али је само једно ало, што се оне не забрављују так до цара Костантина, а до тада их стока тако гропно утаба, да су оне упропаћене за поде обилатији принос.

Стока је здрава, а како је зима била блага, то је и врло чина зданиа. Једино је ало, што је метљ на овцама врло проширен и врло свлан.

Овце су се издржавале. Ливсавље младих јагњаци оне је године сведено на најмању мјеру.

Људско је здравље, у погледу одраслих, врло повољно. Никаквих зараза нема. Само деца пате од дифтерије и, услед честих и наглих промена, од инфлуенце, катара и запаљена плућа.

Најчире зло, које је притисло пољопривреднике, гласило је година.

Л—Л.

Јовач, 30. марта 1898. г.

Незнам одкуда али је сушта истина, да многи сматрају да ће филуксере нестати за коју годину. Можете прочитати о њај све до најнајних ситница на све узаман. Та вера да ће филуксере нестати толико је јака у овом крају да не само сељаци, већ и образованији варошани — трг, непрестано саде нове садове нашом домаћом лозом, који, по себи се разуму, не трају но док достигну на род. Неки иду толико далеко, да у истом винограду проваљу чокоће подсећајући одмах резуцима, већина пак крчи гору но планини даље од винограда, већина и ту сади лозу вадајући се да га филуксера неће ваћи.

Баш ове последње нагнало ме је да о томе протговорим неколико речи јер се то врши на рачун робе, шуме, за коју сви укуано (али је мало чувано). Само у моме саду искрчено је за ове две трне године за овај циљ 50—60 егт. вод ситном и кружном већном храстовом гором. На бар да је вада, али још нису ни род донели ти садони, а већ су филуксером заражени.

Кад се узме на ум да су она места планинска, стрмена —, онда ће бујина, чим се виноград уништи, свети сву родну земљу свети и од оног красног шумског зеленица ишаће камен и жаруге.

Да би се онеко зло стало на пут, требало би што пре забранити сејње ваше домаће лозе свиња у крајевима који су заражени филуксером. Наравно на земљишту које вије имену ироти филуксера. На тај начин имали би двојак користи саувања би се шума и народ би се отресао заблуде. Те би тако приступило обилном засађивању винограда на америчкој подлози.

Милаш Лукић
окопач.

Батуна, 24. марта 1889. г.

Књига непрестано вада. Јадно је. Услед свега с брда и кнеи Милана Витовића и Морица су нашоше и заштите велики део поља. Саобраћај је и Пожаревац прекинут. —

Пре неколико дана било је лепо време, те су многи засадили пољтарске усеве и винограде и чечели да сеју кукуруз. Штење је доста посељено но је било само штење, те у најбољој жетви не можемо се надати богатом приходу.

У месту је образована и пољопривредна Подружина, која је себи ставила у задатак да се околина поучи у свим привредним гранама, нарочито у виноделу, воћарству, пчеларству и сивларству. У том циљу већ у неколико предавања држала из виноградарства и воћарства.

Поред школе је „Школска ботика“ у којој ће бити заступљене, но могућству, све пољопривредне гране.

За усеве се оре плугом.

Цена наших огласина: Од петих врста од једног стубца по 10 пара дан; од осталих кружних висиена по 15 пара од врсте од стубца.

Већим огласима од исте стране 20 динара (10 вор. а. к.), вода стране 10 дан, (5 вор.) четврт стране 3 динара (250) вор.

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државног тисно.

За оглашавање кне пута 10 од 100 језицаје.

Преглед 13. и 14. броја Тешкака: Чашин: О забрављавању логаса. — Како сам прошле године добио доста и доброт вана? — Оређивање и парене висиено воћа. — Ишентат владашника Српског Пољопривр. Друштва са изложбе у Пожези, септембра пр. године. — Подметак: Програм и правила за париску изложбу, (свршетак). — Бележбе. — Гласник. — Дошле. — Обилне. — Књижевни оглас.

Засађено је преко 20.000 ком. америчке лозе и то све ове године.

Све врсте стоке има доста добре расе.

Цене усевија су: Штење 20 дан; кукурузу 12 дан.

Здравље је код стоке повољно, люди, нарочито деца болују од „красе“, услед чега су школе распуштене.

Ј. Симонић,
уредна.

ОБЗНАМЕ

Сење од лудерке. — Српско Пољопривредно Друштво добило је сење од француске лудерке екстра квалитета. Сење је испитано у државној хемијској лабораторији у погледу чистоте од вишине косине, квалитета корова и осталих нечистота, и уредно се разасињавало привредницима у унутрашњој земље.

Килограм лудерке стаје 1-00 дин. без паковања и експедиције.

КЊИЖНЕВНИ ОГЛАС

Сад баш изашло је из штампне ново дело:

ВИНОГРАДАР

у којем је испрсно ушество, како се подижу виногради на америчкој подлози, у живом и првом деску. Књига је уредна са 122 слике и износи 13 штампаних таблица. Цена је према величини квалите и вишине бројних сликама 2 вор. а. пр. — Без ове књиге не треба да буде ни један виноградар, јер ће сваки, ко ни најобичнијег појма о виноградарењу нема, лако научити, како се рационално виногради. Ко год дакле жели, да добије искреног савета, тај неће пропусти, да себи овако дело прибави, а тиме ће с једне стране кнеги трошак у своје раду уштедети, с друге стране за времена оно урадити што ако би пропустио, касније више накнадити неће моћи.

Књига се може добити у свима главнијим нашим књижарницама као и код самог писца у Вршцу (Werschetz) Banat.

Др. Бранко Илић

доктор и уредник „Српства“

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ ЗА СРБИЈУ: НА ГОДИНУ 5 ДИНАРА; ДРУШТВОМ ЧЛАНОВИ ПОМАЉИЧ, ТАКОДИН ГИЛЕК, ДУБИЉА, ПОДЛУЖИНА, БОЛЕНЕЦ СТАВРОС ПАДРА И ТАДИ. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ОВАЈ ЦЕНИ, АКО БОЉИЈЕ ПРЕПЛАТУ ДИНАРЕ ЗА ПЛАЊУ ПОШТУ. ВАЖ СРЕПЉЕ: НА ГОДИНУ 10 ДИНАРА, НАМ 5 ДИНАРА, А ПОД ПО СРП. ПОДОПРИРЕДНО ДРУШТВО И НАЈБОЉЕ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ДЕМОКРАТИЧНЕ ПАРТИЈЕ И УЧЕНИЦИ. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 5 ДИНАРА, НАМ 3 ДИНАРА, А КТ. КАО ЧЛАНОВИ БОЉИЈЕ ПРЕПЛАТУ И КАО СРПСКА ПАРТИЈА ПОД СЛОМ ЗАПРЕДНО ДРУШТВО У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТО. НА ОСНОВУ НАЈБОЉЕГ УГОВОРА ОД 1893. Г. И 2001. ПРЕПЛАТУ ДРУШТВОМ ОДНО ПОШТА ИСПЛАЊИВА.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОДОПРИРЕДНО ДРУШТВО

КНИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорци, Вучко С. Водановић и Алекса М.
Живанковић.

ОДБОРНИК ГИЛЕК:
ДУШАН Ш. СПАСИЋ

ВАЖНОСТ ИЗБОРА КУЛТУРНОГА БИЉА

ваљаном ратарству и градинарству, није до-
вољно само то, да се земља, одговарајући раз-
личним циљевима и потребама, добро и у своје време узоре,
најубри, засеје ил засади, него је ту од врло нерадавног
уливно и добар избор културног биља, које мислимо да
сејејемо и да садимо, а које ће нам у постојећим при-
ликама најбоље и најбољег рода донети, а да се тај
ред за извесан низ година, у својим добрима особинама
не узвине.

Као год што морамо добро познати на избор доброга
сеја донаће стоке, исто тако морамо добро признати и
на добар избор овог културног биља, које мислимо да
сејејемо и садимо, које смо изнумали у наш плодоред да
упретијемо. С малим изузетком, свака врста културног биља
има и своје подрцете са извесним одликама, које се само

у извесним приликама у пуној мери развијају, на што
подопприредник, при избору, а према својим приликама,
добро признати мора.

За добар избор неког културног биља, мора подо-
приредник добро познати не само своје земљиште, него
и све остале природне прилике које га окружавају. Тек
ће онда моћи да изабере праву сорту дотичнога биља,
које ће у извесним приликама најбоље моћи да успева, на
биља до нића или родна биља, то је својоједно, јер је
један циљ: што себи принос.

Држи ли крава, које му мало и поново клека дају;
ове, које му кратко, ретко и скривено руно бацају;
свиње, које нису довољно плодне и споро се развијају,
— тај домаћин ради противно својим циљевима, про-
тивнио својим материјалним интересима, противно свему,
што га "привредником" иззива.

Исто је тако и с културним биљем. Јер, кад ратар
на градинар сеје непрестано оне прете и сорте усева и
попрља, које нису у довољној мери издане, које нису
лене ил угледне, — онда и ратар и градинар раде оно

што не треба да раде, раде против својих интереса, раде, на своју штету и пропаст. Свака културна биљка, па и она која слабо рађа, која нас и у осталим својим особинама слабо задовољава, захтена исти рад и негу, као и она, која обилно и племенитки плод рађа, и којој и извесне природне околности у тој мери угађају, да неће брзо ни да се шроди.

У нас је још врло велики број пољопривредника, који ово неће да појме, који се и данас придржавају оних усева и оног поврћа које су још од својих прадедова наследили, не водећи о томе рачуна, и необазирући се на то: да ли ти усев и поврћа *данас* плаћају труд и трошак око своје производње, упоређујући их с данас постојећим новим, бољим сортама, које не само с истих, него и с мањих трудом и трошком боље успевају, боље рађају, боље се плаћају и више траже, — а све то зависи, поред осталих јединих истих прилика, само од *доброг* избора дотичног културног биља.

На тај начин грешећи, пољопривредници сави себи највише штете, сами себе, а без нужде, штете, јер нехатом и непажњом настану сасвим природна последица: да жетва сваке године све слабија бива, но што би била онда, кад би за сејање и сејене свотрено барали и изабрали оне усеве, који су у правосу наданијши, а у роду савршенији.

Узрок, што многи нани пољопривредници неће да се прилагоде овој суштој истини, не лежи само у заносу старудјског, него, поглавито и у томе, што су данас још нани пољопривредници већином неписмени, па не читају шта у свету бива, не знају да боље од онога, што им је од предака заостало, — не знају и не чују како и у колико је и мишом „занат“ данас напредовао, па да би се и они тим очитим напредком користити могли. У тој погледу дужност је сваког писменог Србина, да свој неписменом брату каже шта је у *Тежак*у читао, да га тико на боље подстакне и приводе, те да се на тај начин и нечу отворе врата бољој будућности, да се и његово материјално стање поправи, пошто он, за постигнуће свега тога, непа данас ништа сам да замисли, ни о чему „главу да разбаја, јер је за непа данас све готово, он све то има само у своју корист да употреби, — и ништа више, и онда је постигнут циљ!

С тога ми, учитељи и пријатељи наших пољопривредника, и препоручујемо, а колико је могуће и сликана *Тежак*у и другим списима представљамо све појмове, и боде и савршеније врсте и сорте разних пољских усева, поврћа, — воћа, стоке и оруђа итд., да би их на што боље извор од снега тога приводели, да би их што живље на руку ишли, да изабере оно, што би њиховим приликама и потребама најбоље одговарало и највише их користити донело.

Списко Пољопривредно Друштво, држећи се верно својих племенитих циљева, дајемо нашим пољопривредницима сваке године у природи разнопресе усеве *најбољих* и *најновнијих* сората, само да их, не само поштом, него и у ствари преда баш у руке оно, што је *данас* боље, *савршеније* и *за њих* користније од онога, што им је од предака *нихових* у наслеђе заостало.

Д-р. Радак.

Пољопривредни историчари уверавају нас, да су пољопривредници и у прастаро време сејали разне биљке у мешавини, уверени, да је *бића* боља, кад је сложена из мешавине разних трава, него кад се свака биљка засебно као *бића* употребује. Па и сама нас природа на то упућује. Погледајте једну добру ливаду, из какве се врсте трава она састоји. Посматрајте једну шуму, коју види људска рука засадила; и ту ћете наћи једну мешавину различитих дрва. Ове мешовите шуме дају обично веће, разновидније користе од оних, које су засађене једном истом само врстом дрвета; у мешовитим шумама највише и околарио много мање гусеница и других штетотворца, него у шумама једног неог рањива; ипаче, тих штетотворца непријатеља и сатирача ститих шумских штетотворца, највишемо више у овим шумама, где једна бор и други четинари с разним листопадом у заједници мешовито расту, јер ипаче излазе ту и зиме зеленцила и закљони од непогоднијег времена, а и заштите од својих голотња грабљиваца, нарочито пак онде, где ипаче обремено свако старије, шумско дрво, у чијим се шумамама дегу и склањају чворци, пушњаци, догливи, сенице и друге корисне ипаче. Шта више, нека дрва баш и уследкавају за свој бољи пораст и напреднице разиће, да су баш у својој првој младости у мешавини с другим дрвима, пошто се из семенца, сама за себе, тешко подижу.

Као год што је у шуми, тако је исто и на отвореном пољу, на једно то на ливади, на њиви, или где му Драго, то је све једно. Ту немо, тако рећи, ни поља квадратног метра, где не би разноврсних биљака у заједничком, мешовитом порашивању биле, није су жале у земљи ширепрштале, исто тако, као и границе кад земљом што су, па и онет тако све оне у заједничкој земљи мршобољно живе, и свака наизај за себе у тој заједници ита јој треба за своје разиће и опстанак. Ми ћемо у природи наћи и у слабијој земљи, а у заједници, ипаче пута биљкама, које ипаче, кад би их човек у своју корист гајити хтео, много јачу мећу захтевају, и ита више, још су те биљке у дикљини и мешавини често и напреднице, а бујније, и то на местима, где им ипаче вије место.

Као што је у шуми и на ливади, тако је исто и на нашим већ засејаним њивама. И на њивама видимо, преско наше воде, једну мешавину, коју ми ниско посеејали. Требуљна на неким њивама у тој мери већ посеејани усевно пораста, да је у њима често страх голодети, и она попри за своје порашивање најбољу снагу из земље, и на штету оног посеејаног усева. Сваког је пољопривреднику из искуства познато, колико муке треба, да се једна њива од травуљина очисти, а онем тога колико још треба из сјева утрдине отребити, да се семе чисто посеејати може.

Узрок овој природној појави, тој успешној природној мешавини, лежи у томе, што разне биљке, онем ошито хране, коју све биљке у ошито потребују, потребују у ипаче још и друге особене хране, да се могу време својим особинама развити и унапредити, па с тога и расту у мешавини, врло добро једна с другом: стрнице и биљке с дептаристичним цветом, као што је грамак, њива, сочиво, љуцак, дотелна итд. И при утврђеном плодороду, могу стрнице врло добро да следеју грашкы, њива итд. као и обратно.

Поред тога треба имати у виду још и то, да неке биљке у младости својој потребују заштите од суца и зиме, јер на врло ситног семена, врло нежно порашују, а друго онет потребују ослањна у свој порашивању, дакле потребују јаче биљке, за које ће се жони својим цапама заштити и у ипаче порашивање, као грамак, сочиво, њива итд.

И тако нас сама природа упућује на најбољи начин, како да сејејмо и да садимо, а да од тога намета рада неће користити иштрини. Дакле, онде, где ниско сејејати са сејањем чистог неог усеве, онде је боље и пробитач-

није, да ка сејево у смеси с неким другим усевом, који нам се као најпотребнији свиђа, а тим ћемо напипом увекати принос у зрну, али ћемо добити изврну мешавину за исхрану стоке, а после тога и добру пољаву.

То није нуљано ни наволашати, да ће сваки удам подвиривањем сејати *чисту пшеницу* само овде, где је сигурни, да је земља за чисту пшеницу сасвим погодна, да ће то добро успети, јер ће нам она ту и најбољег прихода дати; па тако је и са сваком другом усевом, који би, у чистоту зрну посејан, највише приносио *диос; а где не би било те сигурности, да се од чистог зрна најбоље приносе добије, онда ће боље и плодотворније бити, да се диос, а у неким случајевима и три раста зрнова у смеси поседи.* Па и на то треба помислити, да би овај брз рачуна радно, кад би ма који усев, било сваки за себе, било у мешавини, посејано на земљишту, које природи и потребама дотичног, или дотичних усева не би одговарало.

У старо доба још, сејали су земљоделци, кад су хтели да добију и више зрна и више сламе, по два дељна усева заједно, и то већином *пшеницу и раж*; то се одржало и до нашег промена, па ћете ту мешавину видети поглавито у Банату, где се о томе води тачан рачун, које ће године така мешавина — *„навољито“* — и на коју јаву доћи. За сејво знама се половина пшенице, а половина ражи. У бољој земљи, може се узети $\frac{3}{4}$ пшенице, а $\frac{1}{4}$ ражи.

Чувањето је исто, да пшеница у раж, кад се за себе у чистоту сејну сеју, не савршава у једно исто време, а кад се сеју у мешавини, онда се, без избора могу у једно исто време да жну. И то се је приметило, да је зрно дотичних усева, кад се у мешавини сеју, крупније, него кад се засево сеју. И на то треба знати, да се овака „навољита“ што раније посеје, најбоље у првој половини месеца септембра, јер се онда усев може боље да узвиси, да обуца и тако снажнија зиму да дочека, па се онда не мора но бојати да ће изврнути, као што би могло случај настати онда, кад би за доцније сејали. *Још „навољита“*, слабо се, где сеје.

У државима средње Европе, сеју у смеси *јору раж* с овсом, исто тако *овас* с јечмом, а једно и друго за исхрану стоке. Упоредно је доказано, да су оваке мешавине давале 40—57% више зрна и сламе. И то мешавине треба омет с прореха што раније посејати, да узхвати више влаге. *Још сеју јору раж* с овсом, или *јору раж* с овсом и овсом. Осим што оваке смеси богато рађају у зрну, дају још и изврну сламу за снаку врету наше домаће стоке. Овде и говеда и, пр. једу много радије смеси од ошенице и јечмене сламе, него само ошеницу сламу, а коњи опет ову смесь од ражине, овшене и вишне сламе; од оне смеси с краве дају и више и бољег млека.

У младим земљама, где и, пр. травак не би могло сам за себе добро успети, препоручује се смеша од *јоре раж* и *грашка*, где би раж уједно служила као основану трашку. У Чешкој сеју ову смесь у многим крајевима и хваље се, да је зрно у травака много крупније кад се овако у смеси сеје, него кад се сеје сам за себе; а осим тога, нема у њему ни *грашкова* (дишка). И овде је боље, да се што раније посеје, и онда бина, да је *пожељније зрно много растопитије и теже од овца, које је као семе постојано.* У овској смеси посејан травак не бољује ни од нељике, и онда се слама може много пробитачније употребити за храну, нарочито овај. За сејво треба узети двогодишње семе од травака, а не лавског двогодишње је боље.

Као год што је травак потребна нека друга биљка за основан, тако је потребна и *овина*, која се обично са неком стржином сеје, јер би без тога у бујинићу порасту поделого, а на земљи трунуло. Попањивше се сеје с јечмом, а понегде и са ражи.

Виђао сам у Неначкој, где сеју *боб* с овсом, па онда *грашак* с овсом и воде, да травак посејан с овсом *никогда*, од нељике боловао није, а кад се зрно ошенице, онда овина и травака слама дају изврну храну за овце и говеда, а и коњи је радо једу.

У Кинтској сеју нарочито за исхрану коња смеси од *овца, ражи* и *овца*, а понегде мешају и мало *боба* ($\frac{1}{4}$ део), па то у вода зрелом стању које и најплементитије коње том смесом исхранују.

У Далматинској приморју ниђао сам, да у кућице (опаке) с крошњором сеју заједно по 2—3 зрна *боба*, и воде, да су кртеле у том случају много здравије; понегде сеју с крошњором заједно и *грашак*, и то с врло добрим успехом, јер зрно много крупније бива. — *Боб* јер није од крошњара, и онде, где се *боб* с *крошњором* заједно сеје, сигурнији је крошњор од доцних *мравца*, јер га боб са својим већ развијеним лишћем од студа и мрзача чува, управо рећи, поднуто заклања.

Исто се тако с врло повољним успехом сеје *овчак* и *репа узграшак*. *Кад* вучак — нарочито овај са житим цветом — пред зиму доцне да цвета, онда се заједно с лишћем од угарнаке покоси и *кравама* да; то је за њих *изврсна* храна.

У Чешкој сеју с *јором ражи* и *аркеу*; кад раж покосе, остане мрвка после већ до јесени, и онда се вади, а знамо, да је мрвка прекрасна храна за сваку стоку, а нарочито за коње.

Сви знамо, да је и *кукуруз* биљка, за коју се по неки други усев сеје, бид да један другом сметају; тако и, пр. *пасуљ* и *бурдо*.

Као год што се мрва са неком стржином сеје, исто се тако са *стржином* сеје и *детелина*. У овом случају бина слама од стржине боља за храну, јер је помешана с детелином, а после тога остаје *детелина* на даље похрањивање сама.

Као што се па предивањето види, *мешавито сејво* има у извесним приликама својих врло добрих страна; али ни опет зато препоручујемо нашим привредницима, да једно или друго од ову мешавито сејвоа опробују најпре на мањим просторима, да се увере, како ће које у *вољном* *применама* нестати, ни оно, које их најбоље иснаде, да усвоје и на већим просторима сеју. Др Б. Р.

В Е Л Е Ш К Е

Да *рани крошњари* буду *раније добри* за јело, — треба с њима овако поступити: Пре свега треба сврхитати *сигнос*, *своје* *песка*, па да зарутиши на неко ошедице, сасвим сувцу заложено место. Ископане крошњаре треба у овај *песак* зарутирати, и оставити да неколико дана у њему простеје. То се, још и боље, може извршити и у коњу на сандуче, које се у случају кише под *кров* смењати може, иначе би се у случају кише гомила на пољу неким морала покрити. Крошњари у овом случају *раније* сврхују, *ваљани* се *делови* испаре, а *широк* се пре и *брже* *разлаже*, по-што је то у *ваљаној* *земљи* *могће*. Р.

Кад је *семе* од *зла* *зрело*? — Од *кунуса*, *веља* и *осталог* *зла*, *свреха* *семе* у *месецу* *јулу*, а *зрело* је онда, кад *мехуке* *отарду* и *заруде*. Кад то *настуди*, онда треба *стабла* *посејти*, у *мале* *их* *снопање* *повезати* и *негде* *их* *на* *таван* *обесити*, да *још* *боље* *дозрелу* и *сауте*. Кад и то *буде*, онда *их* *треба* *скупити*, на *једну* *пољаву*, или *чарши*, *подожити* и *руками* *омластити*, па онда *чисто* *семе* од *пласе* *очистити*, *завезати*. Овејано *семе* не треба *одма* у *кесе* *саутити*, него га *негде* на *промаји*, а у *ладоници*, оставити *још* *који* *дан* да се *добро* *простуши*, јер *добро* *неосушено* и у *кесе* *сауте* *семе* *хоче* да се *упредати* и *улиснати*, у *ком* *случају* *губи* *квалитет*, *који* *иначе* *3* *година* *задржава*. Р.

Да *а* *јечам*, *да* *а* *кукуруза*? — На *збору* *бечког* *каспског* *оснава*, *повела* *се* *реч* о *томе*, *чиме* *је* *боље* *гојити* *свиње*: *дал* *јечмом*, *дал* *кукурузом*? На то *питање* *одговорно* *је* *овако*: „*Ккукуруз* је *врло* *добра* *рана* *за* *гојење*

свиња и по резултатима гајења, најближи је јечма. Свиње које се гоје искључно само кукурузом, имају мекшу маст и слашну од оних, које се хране и гоје јечмом. Но како је јечма скоро увек скриван од кукуруза, то се препоручује, да се оне свиње, које хоће искључно за добру и чисту слашну да гајејмо, хране смешом од кукуруза и јечма у подејнаким деловима.*

Дубоко орање. — Др Харгистајн вели:

- У дубоко узораној земљи стоје биљке чвршће, а то зато, што жито токо дубље да продиру;
- плодји сјед земље унешена се дубоким орањем;
- дубље узорава земља лакше се и дубље загрева;
- у дубље узораној земљи боље се регулише влага и биљке много правилније порашају и боље напредују;
- Дубоки орањем много се боље истребљује коров;
- Дубље узорава земља лакше се обрађује, што је нарочито за „окопашине“ добро дошло;
- у дубљим орањем повишава се у оште сива у земљи;
- а) на дубље узораној земљи усеви не постоје;
- дубље узорава земља много је плоднија. P.

Извођење огрова из семена. — Много нове сорте

произиђу, кад се огрова из семена изводи. Семе за овај циљ, не треба узети од ма којих бојница, него треба изабрати најчистије, најразвијеније и најређе. Многе нове сорте, које се данас под разним именима продају, изведене су избором бојница, па онда особено и пажљивом избором из семена произведених младина. Тај посај је и врло занимљив. P.

За мазање хамова и других кожних ствари. —

мајом је маст од навака; од оне масти буде хамови, динџи, гурџани итд. и мезани и растепљани. Сваки домаћин треба ове масти да има у кући, да му се при руци у свако доба паје, а зато ју је и изговити. Узми из масанице говеђих навака — кости, — па их студн на маде копадице и са дивљом воде престаи ви у ложну к вагри, да се добро искувају. У колико се прва вода укувала, у толико дољнају првје воде. Кад се сва маст из навака искувала, онда скини ложац с ватре и остани да се олади. Кад се олади, онда скини ову маст с површине и остани је до даље употребе у неки судић. P.

Да тврда семена лакше калјају. — Да тврда се-

мена, нарочито од дрњева, као што је багрев, гледичија, чајка итд. лакше прокијају, препоручује један немачки думар осоку, или италиско мокарчу. Он сва тврда семена при сејању напата у италиско мокарчу, и драж их у вој три дана и три ноћи; и најређе семе, ако је иначе само драво било, увек је, на тај начин спрељено и у земљу бачено, брзо прокијава. P.

Виљушке и ножеви најбоље се очисте печеном

циглом. — Узми добро печену циглу, студн је у штити прах, па узми један крошчић, пресеци га на вода, уочи онај пресеци део у ону нетуцају циглу, па онда трајай урњаче на захрање виљушке и ножеве, па ће бити свезли као нови. P.

О производњи „дуплог“ жутог шебоја. — Од ста-

ршина је то већ у четвртосту пољата ствар, да само оне најбоље межушке семе рађају, које ће дати „дупли“ цвет. И зато баби, не треба оставити цео цваст, лео цвет да расцвети, него га треба оди, чим се допну у средини да развијају межушке, па две трешине одсећи, па само докуну трешњу оставити, да се на њој заметује межушке што попуниће ранају и саури. Сваком ће четвртачу бити познато, да се биљке, које „дупли“ цвет обећавају, још одма у младости понају по крајев и ширем линију. Гасац, у кој је линије дугачко и узано, не даје „дупли“ — ни — цвет. P.

Нова Подружњина Управа. — На XVI. главном годишњем Збору крушевачко Подружњине Српског Полупривредног Друштва, који је држао 1 марта у Крушевцу, поред осталих техниких послова зборачки, изабрана је и нова подружњина управа, у коју су ушли: За председника г. Велимир Ваторовић, наставник; за потпредседника г. Сибин Борћ светињски; за благодатника г. Драгослав Кедровић апотекар; за деловоу г. Љубомир Владислављевић калемар; за магационера г. Милош И. Чојић, трг.; за чланове управног одбора г.г. Димитрије Ковчевић трг.; Ваца М. Терзић учитељ, Азар Николаић пићар, Ђока Вујдиновић штампар и Светозар Каракуновић чиновничар. За земљике: г.г. Рафаел Ђокић економ из Билова; Лука Ристић економ из Мудракова; Јован Поповић светињски и Стојан М. Стојајновић мехарија. За рачуну председаче: г.г. Светозар Бобковић трг.; Радољак Дуњић правописаоци и Светислав Хајдуковић књиговола. B.

Нови, полупривредни. — Заузимањем начелника ср. Расинског г. Младен Тодоровића, унето је у буџет срца Расинског за ову годину 100 динара, као среска помоћ предној крушевачкој полупривредној Подружњини, за унапређење полупривреде у срцу и подизање и приширање Расинска америчке лозе и воћа, који се у средини овог срца подиже.

Надајући се, да ће она помоћ привреде, бити и од најближих одбрава, благодари смо свима, који су на томе радилн, да се полупривреда што обилније потпомаже и савремено рађаја. B.

Нов члан утежељач Српског Полупривредног

Друштва. — Г. Милоје Борћковић учитељ у Манастирији ср. мласког окр. пожаревачког, изведе се уписати за члана утежељача овога Друштва са узлогом од 100 динара с тим да ову суму поочево исплати. Прву уплату у 30 динара послао је Друштвеној благодни. Хвала му! P.

Нова управа оброчничке Подружњине Српског

Полупривредног Друштва. — На VIII. редовном годишњем Збору оне Подружњине, који је држао 25. јануара оне год. у Оброчнику, поред осталих послова који су површени, изабрана је и нова подружњина Управа у коју су ушли: За председника г. Митар Стевановић, за потпредседника г. Јован Ј. Марковић; за чланове управног одбора: г.г. Никола Тошић, Никола Николаић, Милорад Вашић, Владислав М. Савковић, Митар Савковић, Милутин Ковачић, Петар Крстић, и Настас Тодоровић; за чланове надзорног одбора: г.г. Ђоста Н. Петровић, Јона Милојковић и Милош П. Марковић; за дел. г. Никола Костић. P.

Унапређење и распоред чиновника у полупривредној струци. — Указом Њ. В. Краља од 14. о. н. унапређени су и то: У министарство Народне Привреде за секретара четврте класе одсеља за земљорадњу и сточарство г. Благоје Д. Тодоровић, стручни економ прве класе; за књиговољу четврте класе пошти, телеграфског одсеља г. Илија Крехић, рачуновољу прве класе управе држ. ервесе; за стручног економија прве класе и за врши дужност руководиоца расадника америчке лозе у Јагодина г. Милорад Трајковић, руководиоц лозног расадника у Букову; у управу државне ервесе за рачуновољу прве класе г. Среген Јевић, економ друге класе управе топчидер. економијете; у управу топчидерске економијете за економија државне ервесе, по потреби службе; и у разгледној школи у Краљеву за професора г. Владислав Борћковић, досадњаник контрагтуални наставник исте школе; и у агрошколи-ветеринарској школи у Букову за контрагтуалног професора г. Драгољуб Илијковић, контрагтуални наставник исте школе. — Све су оне редовни чланови Српског Полупривредног Друштва. Унапређењима честитано унапређење, које су у пуној мери заслужили.

ЗАПИСНИК

XXIX Главни годишњег збора Срп. Пољ. Друштва

дром 30. јун. 1898. г. у Београду

На овоме збору било је: добротвора 2, утешача 1, редовних 32, изванредних 2, — од стране поштоване подруге г. Драг. Лавчић, од стране грађанске г. Александар М. Секулић, ипак чиновник управе војводства, и од стране удружења свештенства поштованог реда г. Архимандрит Павлов и поштованих 2, свега 39 чланова Друштва, од којих су имали право гласа према чл. 17. Правила друштвених 37. Као извештајне главе управе оних Кола Јахача, Ђево Михаило* гг. Михаило Србљковић, Јенерал и Никола Цветковић, пуковник у пензији, Гостуји је било 10, а међу њима гг. Свентије Грозгајевић, потпредседник и Руѓива Окавовац, секретар Монашког Удружења.

Збору је присуствовали и г. др. Владан Ђорђевић, председник мисл. савета и министар иностраних дела.

Рад је почео у 10 часова и 15 мин. пре подне. Председник друштва, г. Рајна Милошевић, пошто је констатовано да има довољан број чланова за решавање, колико по чл. 46. Друштвених правила треба да буде, отворио је збор овиме говорећи:

Поштовани зборе,

Друштвена управа према чл. 14. правила Друштвених, одредила је данашњи дан за Државне XXIX редовног годишњег збора.

Сваки од вас по собиту част и пријатну дужност, да вас са овога места могу поздравити, као председник Српског Пољ. Друштва добродошлицом, и да вам заблагодарим на вашој свагдашњој пажњи коју сте показивали и показивате овоме друштву.

Никад потребе да говорим о користи и патриотској раду Срп. Пољ. Друштва и о значају његових годишњих зборова, јер сам уверен да су сва господа, која су учествовала својим присуством овај данашњи збор, потпуно и сама у томе уверена, а то се потврђује и тим више, кад погледаш данас у оваком јавном заинтересовану данашњег збора који је одлично изошлео.

Рад Срп. Пољ. Друштва за минулу годину већ вам је познат, јер је печатан у 3. и 4. броју „Тешака“ ове године, који је већ пред нама кога сте свакојак и прочитали.

Ви га цените и оцените онако како он заслужује и како је о њему мисли; и према томе ваљино би било да и ја ма шта рекем о раду и извештају. Имао би да напоменем само то, да Управни Одбор Друштва, није могао да изврши све тачке по утврђеном програму за 1897. год. због разних сметњи и финансијских немогућности.

Друштво није могло да постигне жељене резултате на своје добро у Шпану с тога, што већ стоји још у питању, да ли ће га држава узети за основу пољопривредну школу. Чинени су покушаји да се набави друго земљиште на ком другом месту, за заснивање новог утајеног Друштвеног добро, но и оно питање још није преведено крају, а има надеда да ће се скорије дојити подесно земљиште за Друштвено гадниство.

Друштво је много омеда у послу и прошлогодишња поплава.

У погледу државна курсева и припремања изложба, одлику се подузимају; поштомка, ујичка и крајинска.

Провела годину, у погледу одина јивса за чланове Срп. Пољ. Друштва, док се забележити за одличну, јер се пуно округа, сресова, општина, школа и родољуба уписао за чланове онога Друштва. Овај јак пажиње од стране пријатеља српске пољске привреде, уножавање чланова, велика је добит по напредак Срп. Пољ. Друштва, колико са гледшта моралног, толико и још више са материјалног.

А сада са искреном жељом, да данашњи рад редовног XXIX годишњег збора буде од користи, како по само

Друштво, тако и по напредак наше привреде и на добро и срећу наше отаџбине, као и на понос Друштвеног зајничег заштитника Његовог Величанства Краља Србије Александра I. отварај данашњи збор и молим вас да присуствима раду по дневном реду.

Г. др. Владан Ђорђевић, председник краљев. владе, добили реч од председника збора, изјављује да му је као што нема довољно времена, да остане на скупу за све време његовог трајања, јер на сваки четврт часа мора да рачуна због других послова, али је дошао на скупу за то, да тиме покаже да јако цени рад Друштва и да му у име своје и Краљеве владе захвали на трајном и успешном раду, на пољу пољске привреде. Уверљивим изражава обавезно је пажњом привреде по будућности српску, и у кратким потезима ишао крацај и намере данашње владе у овом погледу, да ће он као председник министарства поштовати велику пажњу српској пољопривреди и предложити да се од свију оних школа поштују образују пољопривредне школе, те да се свакака дела ове онемошти ће им у животу највише требати, напоменуто да ми далеко идено у класичном образовању.

Задаље своју реч, да ће и лично он, а и као председник министарског савета свој снагом радити на унапређењу народне привреде.

Збор се одавна неколико пута са „живео“.

Председник збора, У име скупа и друштва благодари господину председнику министру, како на посети скупа — збора, тако и на значајном говору, и намери, која ће бити од великог значаја по потоња рад Друштва и српске пољске привреде.

Збор се одавна: „да живи г. министар председник“, „да живи председник Друштва“.

Председник збора пошто је исцрпано гоеи, министра председника извештава, да је на раду читаве извештаја о раду Управног Одбора за 1897. годину у који улази и годишњи рачун о приходу и расходу, који је већ печатан у 3. и 4. броју „Тешака“, те ипак збору, хоће ли се прочитати тај извештај пошто је члановима већ познат.

Г. Драг. Лавчић, — предлаже да се извештај не чита, пошто су га они већ читали и имају га пред собом.

Г. Мата Јовановић: мишљена је да би требало прочитати само финансијски део извештаја, јер је вужно да се в збор изјасни, да ли га прима. — Уверљиво да се прочита.

Г. Вучко С. Богдановић, благодари Друштвеним прочитао је финансијски део извештаја, и по том објаснио све тачке у билансу како и принамања тако и у издавањима.

Г. Јован Приоретовић, пита зашто је издата онако велика крајија (око 17000 дина) на име закупна општина шабачкој за извесно земљиште за друштвено добро у Шпану.

Благодари г. Богдановић, објашњава да сва суја коју је предговорник понету није издата за једну већ за више година, на име аренде.

Г. Приоретовић, задовољан је са одговором благодаришковица.

Пошто није било више говорника, председник пита: прима ли збор Друштвени извештај о раду Управног Одбора и рачун о приходу и расходу за 1897. год. и усаваја ли прекорачене кредите. — Прима се и усаваја се прекорачени кредити.

Председник оглашује, да је пријемно извештај о раду Управног Одбора и рачун о приходу и расходу са прекораченим кредитом за прошлу годину.

Председник саопштава да је на реду 3. тач. дневног реда, писмени предлог одбора, подружница и појединих чланова, а за тим предлог појединих чланова на самом збору. Напомиње да од писмених предлога Друштво има само један за напредније начине родње, која гласи: (види предлог — у вр. броју Тешака печатана обавила Награда) за напредније начине родње.

Г. Јанчићев, противан је овој првој награди, с тога, што је коварство оделено од Срп. Пољ. Друштва, и што је то сада посао Кола Јахача „Биса Михаила“, да се стара о унапређењу коварства у Србији, јер за то има и потпоре од државе.

Г. Вучко С. Богдановић, објашњава г. Јанчићеву, да је ову награду истакао прошло-годишњи главни збор и да је Управни Одбор само извршио предлогу одлуку.

Председник пита прима ли збор предложене награде за напредније начине радње. — Прима се.

Председник пита, да ли од господe чланова има који какв предлог да поднесе збору, пошто није нема писмених предлога. — Нико се не јавља.

Председник извештава, да нема више пријављених говорника нити каквих предлога и зато, да би се према дневном реду могло приступити збору потпредседника, благајника и шест одборника, даје четврт часа одмора, да би се чланови могли споразумети која лица да бирану.

После одмора изабрани су за прикупљање гласова и овераване списака: гг. Алекса Ј. Поповић, Благоје Д. Тодоровић, и Милош М. Тодоровић, па је за тим приступило гласаву. Добили су:

За потпредседника:

Г. Мата Јовановић	23 гласа
Г. Алексејдар М. Секулић	5 "
Г. Вучко С. Богдановић	3 "
Г. Алекса Ј. Поповић	2 "

За благајника:

Г. Вучко С. Богдановић	23 гласа
Г. Благоје Д. Тодоровић	9 "
Г. Анта Голубовић	3 "
Г. Милутин Јерковић	1 "

За одборнике: гг.

Анта Голубовић	30 гласова
Алекса М. Живановић	29 "
Коста Црногорац	28 "
Боса М. Спасић	25 "
Благоје Д. Тодоровић	20 "
Стеван Јакшић	16 "
Никола Вељковић	13 "
Јован Јевћ	5 "
Нико Јовановић	5 "
Вучко С. Богдановић	4 гласа
Милутин Марковић	3 "
Милош Тодоровић	3 "
Сретен Јевћ	2 "
Милош Х. Поповић	2 "
Петра Тодоровић	1 глас
Милутин Јовановић	1 "
Паше М. Радољковић	1 "

Отишли пре гласа: г. Брета Петровић, Милутин Јовановић, Јаков Марковић и Милоша Атанасковић.

Према оваком гласаву председник огласи да су изабрани:

За потпредседника г. Мата Јовановић;

За благајника г. Вучко С. Богдановић;

За чланове одбора: гг. Анта Голубовић, Алекса М. Живановић, Коста Црногорац, Душан М. Спасић, Благоје Д. Тодоровић и Стеван Јакшић.

Г. Вучко С. Богдановић, благодари збору на поверењу што га је и овом приликом изгласао за благајника Друштвеног. Изјављује да му није могуће примити се овога знања, с тога, што је оштрење значајним послом у држ. служба, што не станује у Београду већ у Топчидеру, и на посетку што би му овај посао ако би се истог примио шедило и самом здрављу, моли збор да на његово место изабере друго лице.

Председник својим кратким говором и убедљивим разлогима, моли г. Богдановића да се прими ове дужности (чује се да се примив, да се примив).

Г. Богдановић, благодари г. председнику на ласкавском говору и збору на поновљеном поверењу, напомиње да је да сада уаостено био десет година друштвени благајник, да му није могуће никако примити се понова благајничншта и ванпослетку да ће после збора подети писмену оставку, ако се сад не изабере друго лице за друштв. благајника (чује се да се изабере друго лице за друштв. благајника кад се он не може примити тог знања).

Председник пита, прима ли збор разлоге г. Богдановића и ако прима, хоће ли понова гласити за благајника. — Прима и да се благајник изабере александријом.

Г. Драг. Јанчићев, предлаже да се између гг. Благ. Д. Тодоровића и Богдановића учини размена, тј. г. Тодоровић да се изабере за благајника, јер је имао највише гласова после г. Богдановића за другог благајника, а г. Богдановић да се изабере за члана одбора на место г. Тодоровића.

Председник пита, прима ли збор оваку размену и кандидацију. — Прима.

Председник оглашњем да је г. Благоје Д. Тодоровић, изабран за благајника а г. Вучко г. Богдановић за одборника Срп. Пољ. Друштва.

Г. Тодоровић, благодари збору на почести и изјављује, да ће се трудити да очува поверење које хоје му је поновљено.

Г. Анта Голубовић, предлаже, да се г. Богдановић записне на првом месту за одборника, јер је већи невероватно да је гласан за одборника, да би добио највише гласова.

Председник пита, прима ли предлог г. Голубовића — Прима.

Председник јавља, да је на реду 5. тач. днев. реда о прерачуњу прихода и расхода за 1898. г.

Г. Богдановић, чита буџет прихода и расхода за 1898. год., који гласи: (види под % буџет).

По српшеном читању буџета, напомиње, да је од овебља друштвено само управнику друштвеног добра у Шапцу понесена плата од 2500 на 3000 годишње.

Г. Благоје Д. Тодоровић, поновоизабрани благајник, извештава, да је у буџету министарства народне привреде предвиђена изнесна сума на плату друштвеног секретара, и да би се од суме стављене на непредвиђене потребе могло одузети 500 динара и додати плати писареву, јер споро је немогуће живети у Београду са платом од 1000 дина. колку плату писар сада узима.

Г. Богдановић, напомиње да има још друштвених службеника, којима ће такође требало понисити плату, по да то одбор није учинио с тога, што није имао од буџа, ванпослетку пристаје да се понисе плата писару од 1000 на 1200 дина. али само у том случају ако министарство нар. привреде да лице које ће вршити дужност друштвеног секретара, у противном да му се плата не понишава.

Г. Алексејдар М. Секулић, као члан одбора за израду буџета, објашњава, да се не може понисити плата писару с тога, што је у буџету по чл. 3. овлашћена ошачено, да се из суме на непредвиђене трошкове плаћа и друшт. секретар, ако министарство нар. привреде неби за ову потребу упутило лице с квалификацијма, које се захтевају друштвеним правилима, а на случај да министарство то учини, мога би се понишати плате дати писару до 200 динара, но и то тек онда, ако се то и у буџету под нарочитом тачком о овлашћеном означи. (Чује се нека се тако учини).

Председник пита: прима ли збор предлог г. Тодоровића да се повећа плата писару.

Обривоци: Одбор пољопривредне Подружине чести-тајући збору рад жели слогу, јединство и истрајност у раду на дилу и новос српски пољопривредника.

У име одбора председник
Митар Стефановић

Кралско: Подружница жичка честита Друштву го-дишњи збор, желећи му плодна рада.

Председник,
Лука Петровић

Обривоци: Честита рад збора, живеди радници на пољу српске пољопривреде.

вои **Милош**

Пожега: Идеје наше, учитељи казда у срцима носе, уздајте се у нашу творцу; жеља нам је да вам је сре-ћан рад.

Збор учитеља средњих школа

Обривоци: Неуморни трудбеницима на пољу српске пољопривреде честитамо данашњи збор са жељом да сунце разума и прагматична обасја и својим зрацима украси и позлата, све гране и огранке српске пољопривреде, да је моћношћом заштитом Његовог Величаства краља Алек-сандра, овакади и ојача, јер у јачању привреде лежи моћ и величина Србије и целог српства. Живели — поздрави. **Гуарић, Миљан, Тимотије Новаковић, Антонић, Радоновић, Лазић, Црконић, Тодоровић, Магић, Христовић.**

Пожега: Срећан рад уродио ето струјним плодом. Потпредседник,
Ђукић
Секретар,
Маријановић

Председник,
Симић

Шибан: Честитам рад данашњем збору са искреном жељом да он донесе још новољичије резултате по народно благостање. Поздрав

Светелик

Пожега: Сакуњених знаосирма који крчи пут развојној пољопривреди и тиме стварају изворе народног благостања пожења Подружница жели срећан рад.

Потпредседник, **Никола Милошевић**, благајник, **Никола Јовановић**.

Ужиче: Честитамо данашњи рад са жељом да донесе користи и срећу отаџбини.

Председник Подружине,
прота **Ђурић**

Кљажина: Годишњи збор пољопривредника, ова по-дружница честита скупштини рад са жељом да буде кру-нисан успехом.

Поздрав кљажиначка.

Кралско: Сакуњених пољопривредницима на годиш-њем збору желимо успешан рад. Редовни чланови Друштва:

Љуб, Новаковић, Дим. Михајловић, Ва. Ђорђевић, Јоца Марко-вић, Ва. Кушњаровић, Анта Мајеровић, Божа Новаковић.

Трстеник: Срећан рад био користан по народну при-вреду; поборницима велики слава узвенту неће, док се земља одио сунца креће. Покретачи подруж. ср. трстеничког:
Петар Катај, Василе Петровић, Живо Милошевић, Милан Маријановић, Јакон Марковић, Милош Марјан, Милан Матић, Анта Ђорђевић, Милан Поповић, Сана Николић, Милошевић, Сима, Светислав Цветковић, Драгољуб Стефановић уштеда, председ. управног одбора.

Сурдулица: Честитајући Друштву годишњи збор, мо-лимо Друштво да прима и знању, да је на данашњем збору образована пољопривредна Подружница „винолошка“ за сре-зове масурчица и воланчице.

У име одбора председник,
Савко Кушњарић

Пожега: Вама трудбеница народног гадництва и будућности Државне честитао рад, са жељом да се сепате и овога краја кољаче Обривоцима одакле је први пут синула жичка слобода на славу и величину миле нам отаџ-бине. Поздрав свима.

Петровић
учитељ јузичких ср. школа

Бајина Башња: Честита збор пољопривредника, го-дишњи саставак искреном жељом да њихов данашњи рад донесе обилне и трајне користи употребљу наше пољске привреде у славу моћног Заштитника Његовог Величаства Краља Србије, и на благо отаџбине.

Игњат Марковић,
редовни члан друштва

Рад је свршен у 11 часова и 45 минута пре новие истог дана.

Председник
Рама Милошевић

Делописа
Наш. М. Радошављевић

Ослањених потписаних зборног знаменца

Алекса Љ. Поповић
А. М. Сесулић
Милош М. Тодоровић

ОБЗНАМЕ

Плави камен. — Српско Пољопривредно Друштво, продаје килограм плавога камена по 65 пара динарских без илнате наковања и експедиције.

Прескалице. — Српско Пољопривредно Друштво добило је ових дана доволан број прескалица Нехиловог система и ове продаје и то: **Патент Аустрија, Ори-иел** — овако по 32, а модел од 1897. године, чији је законцад округла, по 26 динара комад. Са сваког прескалицом бесплатно се даје и штампано Упуство о стубијалу перовоспоре, оидијужа и српозос на пивовој лози.

Цена мелих огњаска: Од петит врсте од једног стужа по 10 пара динар, од осталих кружних висина по 15 пара од врсте од стужа.
Веки огњаска од једне стуже 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 динар (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).
Поред тога за свако ослањалине по 20 пара динар државне таксе.
За ослањалине пине кућа 10 од 100 језицаје.

Преглед 15. броја Тезака: Чланови: Ваљност извора, културнога биља. — О мешовитом сејању. — **Белешке.** — **Гласник.** — **Знаменца Годишњег Збора.** — **Обилне.**

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИШЊ 8 ДИНА. НА ПОСТА ГОДИШНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАЉ, ЧИ
 "ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА" ПОШТИМ СТАНОМ ЗАРА И ЗАПИС. ДОИМАЉ АКОСТ У ПОСТА БИХИ. АКО ПОШТИТЕ ПРЕТРАЖИТЕ АКАДЕМИЈА ЗА ЕКОНОМИЈУ,
 ВАШ СРБИЈЕ, НА ГОДИШЊ 10 ДИНА. ИЛИ 5 КОФ. А. БР. 80 СРЕ. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА И БИХОВИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА,
 И ЧИТАОНИКЕ, ДОИМАЉ ЛИСТ ЗА 6 КОФ. ИЛИ 3 КОФ. А. БР. ИЛИ ГИНАРА ПОШТИТЕ ПРЕТРАЖИТЕ И КАО СЕ ПРЕТРАЖИТЕ КОЈИ СЛОТ УТРОБЉЕВА ПИШЕ КОЈИ "КА
 НИ СЕ И АКОСТ СЛАТЕ. ПРЕТРАЖИТЕ И РУКОВИСИ ТУЖИТИ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.
 ПРЕТРАЖИТЕ КРЕМАЈУ ИЛИ ПОШТИТЕ. НА ОСНОВУ НАЈБОЉИХ ГИНАРА ОД 1869. Г. И 1904. ГИНАРА ДРУШТВЕНИ ПОСЛ ПОСТА БЕОГРАДА.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
 СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОТВОРНИ ОДБОР:
 Коста Пригоровац, Вучко С. Богдановић и Алекса М.
 Живоновић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
 ДУШАН СПАСИЋ

НАШЕ ЖИВИНАРСТВО

Многу произвођачи гранама, и живинарство код нас
 спада у оне, које су поспе занемарене, и од кога
 и оно мало користи узивано у оводино, у колико
 нам га оно само од себе даје. Није давно било, кад наши
 сељаци — земљорадници — и нику знали нику мислити,
 да од живине, коју бар они редовно и од наплатива држе
 и нате, могу имати и какве друге употребе и користи.
 до једино те: да по које јаје од њих исприже или не-
 неку и поједе и по које већ савиши одрасло пиле или
 кокош и петла, о већини благици диника преко године,
 пакоду и поједе у чорбе или као чењече. Тако су схва-
 тили и ценили употребу живине, па прена томе тако су
 је и у толико само и држали, па на жалост код многих
 је још и данас тако тек колико да је имају уз кућу и
 дворишту, да чебрика и да ни петлова кукуричу и посаку
 доба дана и ноћи, или промену времена, а тим уједино

да се чује, да у тој кући има још живота. У којој се
 кући наших сељака не чује кукурекане петла, та је или
 пушта или је близу пропсти. А кад се тако мало цени
 потреба и корист од живинства, онда је појавило, што
 нити има каквога избора у живини, коју и какву треба
 држати, нити се води каква брига о њезини чувању,
 гајењу и паћењу. Остављена је готово сама себи и да се
 нахрани и да се одложи и сачува, ако нигде боље, а оно
 легвајућа по вољкава и другом дрвећу. Није чак реткост
 да се сама наведе и раслеже и пријатно илевади не-
 марну домаћину, кад се после извесног времена појави из
 каквога сељака, плота или шибла, водећи за собом по
 10—15 пилића. Кад с пролећа нестане да које прене
 понесе кокоши, обична је и свески равнодушна оцена до-
 маћине: да је се или негде разлегла или ју је лисица
 појела.

Да се од живине може имати и друга каква корист,
 осети те и такве незнатне донаје употребе, — тек се од
 скоро почело увицати, па и то још не свуда. Многе наше
 домаћине — сељацике, сматрале су и мислиле, да је сра-

мота и понижење однета коју ковом или другој накрву живину или које јаје на најближи базис трг и тако продати. Било да у постојим грађевинама тако изашле влади још и сада. Срећом почело се у последне време увиђати, да се живина и јаја могу скоро свуда на најближи трговинама продати, ако не у њеном бизису, а оно бар онолико, колико је за месну потрошњу потребно, и да се на тај начин врло олакмо може добити по који динар. Није давно било, кад се и Београд већином снабдевао живином и јајима, увезеним са стране. Данас се већ брижљиво старају да му подмире свеколику потрошњу не само приредница из његове близке и даље околнине, већ чак и из по неких удаљенијих крајева Србије.

Поред живље и јаје тражње и потрошње живине и јаја у земљи, одпочела је већ тражња и куповина и за извоз из земље. Ни то није непознато већини наших приредника. Они су давље ишли и сами и ваљда су већ већином и убеђени, да им живинарство, као до сада јако занемарена природна грана, може донети лепе користе; а мало више труда, и пакље и нешто материјалних издатака, уложених на узаривање и увећавање те природне гране, наизвидиће им се несомно и обилато у приносу, који онда могу имати.

Потрошња живине и јаја у свету донета је огромна а и код нас она сваког дана бива све већа, не само код варошана него и код самих земљорадника. Према томе тражња и куповина тих предмета потрошње увек је велика и извесна, тако, да нема још случаја, да је у томе било иже погубе него тражње. Сва више живинарство све више отања важа другим природним гранама и својом огромном производњом и огромним приходима, које она доноси и појединим приредницима и државима. Интересно је у том погледу да одне извесно податке немачког царства о вредности извезених и увезених најважнијих пољопривредних производа у сравнену са живинарским. Ево их:

Увоз		Извоз	
1896. г.	1897. г.	производи 1896. г.	1897. г.
МАРАКА		МАРАКА	
197.943.000	141.243.000	шмек. 9.452.000	21.542.000
85.491.000	71.031.000	ражк. 3.249.000	9.026.000
108.850.000	112.626.000	јечм. 3.183.000	2.615.000
73.594.000	85.583.000	коња 10.780.000	9.865.000
18.561.000	18.462.000	волана 1.972.000	1.817.000
116.657.000	134.679.000	живинар. производи 10.455.000	9.567.000

Као што се види, увоз живинарских производа долази на друго место међу осталим пољоприв. производима, при свем том што и Немачка сама гаји и производи живину у великом размеру. То уједно показује, а то већ и сви увиђамо, да вредност производња извесних, досада важнијих и главних привредних грана, а нарочито вред. житу, све више опада; а напротив вредност других мање важних и занемарених грана, а међу њима најважније а најоцењивје вредност живинарству расте и окаче.

Па над је све то тако и кад наши земљоделци и уверавају се и увиђају, да живинарство може бити врло производна и корисна грана привреде, и да се са мало сретава и мало капитала може истерати и имати велика

добит; а све јача потрошња и тражња живинарских производа у земљи и за извоз, већ унапред јачче, да ће све што се произведе и извесе на трг бити скупа и у свако доба изаша, онда остаје само још, да се тако захва и користи грана привреде више и јаче негује, него што се то до сада код нас радило. Не треба ниш се може очекивати тако извесна и лепа добит од живинарства, ако будемо и даље тако некирно остављали своју живину, тако рећи, самој себи, да се сама брине о здеху својој храни и своје легату и преношћу, и да се сама по вољи пари, носи јаја, да се сама узведе, насађује и узлеже. Као и свима другим пољоприв. гранама, тако и живинарству ваља покљати онолико пакље, колико је за добро напредовање потребно. И овако ту не треба бог зна шта толико жалити нити вудрати, на учинике толико колико треба.

Оправдано је надати се и очекивати, да ће наши приредници и сами бити толико увиђавни, да одпочну боље и у већем размеру производити и гајити живину, кад им је корист и добит онда извесна. Но у колико може код већине њих бити или погрешних погледа или незнања у погледу избора добрих врста и раса живине, коју би хтели гајити, а тако исто и у погледу начина паљења и гајења живине, — треба и дужност је пратећи их у повољним или усменим саветима и обавештењима, поуказама и угледним радом. Похвално је, што је наша држава у томе погледу већ учинила прве покушаје него, што је Министар Народне Приреде, као надлежан, две године наредно свима својим економским заводима, на подигну угледне живинарске за производњу и одгајивање свиљу прета донаше живине бољих раса и сојева, на одатле продају јаја и живине за замат, распростирати по целој земљи. А ко заводима још буду у могућности да то изведу и ако сви буду срећно погајали пут и начин, како ће поћи угледне живинарине, — онда ће се тиме постћи знатан напредак у живинарству код нас, а и омогућити да приредници лакше побољшају и повећају своје живинарство, јер ће им се олакшати како у избору раса које желе гајити тако и у набавци живине или јаја за замат.

Привели смо само, да је за подизање угледних живинарине у нашим економским заводима, ваљало у самом почетку поставити одређеним основцу, како о начину подизања потребних живинарских стаја, тако и у погледу избора и паљења живине, а нарочито о томе: да ли да се у свима заводима држе и пате све врсте донаше живине и да ли више или само поједине расе и које поменете. Кад већ није и у колико није то одређено поменути министарски наређењем, добро би било, ако би се заводци сами претходно споразумели о томе, како се не би десило, да се радије сваки на своју руну и по свој знању и нахођењу, преоптерете гајењем свиљу прста и различних раса живине, па да из те преоптерећености а мешавине разних раса не постигну онакве резултате, какви се е присто очекују.

Свакојак и овај почетак рада на унапређењу живинарства прихватамо и родносо поддржавамо, жељно исцеткујући што боље и што скорје резултате.

ПЛАТАРСТВО У СРБИЈИ

Још 1889. год. говорио сам на овом месту о запошљању и распрострањаву платарства у Србији; а од тада сам једнако о томе мислио и живео се том привредном граном интересовао. Уверено сам се: да у Србији аналитички платарство и не постоји, јер се иначе нико *стално* не бави, а узгредат, груб и незавршен рад Цигана — скитача не може се, ваљда, обзидати и убрајати у платарски рад. У Србији се продају стране платарске израђевине, за које се издваја знатне суме новца. Наша врба остаје неуопштељена за тај користан посао, а лење руке многих наших младина, уместо да савијају пруже и плату котарине, скрива се картана по севским и варошким крчмама.

Школа за виводење и воћарство у Букову израђује врло лепе, добре и укусне платарске израде, али се платари питомци не одају *сталним* платарском занимању, већ обављају виводење и воћарство.

Школа Свотинског Доња у Београду обучава своје питомце томе послу, али се унутра, у Србији не осећа прилике радне снаге у томе занимању.

Последњих дана Пожежна Подружница Српског Пољопривредног Друштва по одобрењу Министарства Народне Правде послала је једног свог питомца, који ће имати да изучи платарство у платарској радионици при школи за виводење и воћарство у Букову.

Подружница има намеру: да се неки питомцад *свестрано* и *темелјно* спреми у платарском послу, *иа ће га она по том стално плаћати, да као неки орган ради у некиној радионици за неки радови, и уз то обучава платарство деце и младина у некиној школи, којој она установљава.*

На тај начин Подружница мисли:

1) Да потисне доплатке оних платарских израда са стране, а у продају учине израде сопствене.

2) Да спреми велики број младина, који ће се платарством бавити, те на тај начин да лудина један стални и користан посао, а с друге стране прошири платарски рад.

3) Да једини пружи пољопривредницима платарске израде, које су им врло потребне: да купуље и преноше свежег воћа, поврћа, жита итд. за разне кућевне, домаће и пољске употребе — а данас их немају.

Подружница намерава, да у својој радионици развије свестрани платарски рад: од најситнијих до најгрубљих израда, те тат да подири укуп саву редова Друштва нашег не увек ће пред очима имати *створну потребу шлопривредникама*, која ће јој бити на првом месту. Нарочито ће pazити да најсавршеније и по свима савременим захтевима израђује: потарице за свеже воће, леце за сумице, ауре, мешеаре, ошне израде за извоз итд. Она се узда, да ће убрзо проширити платарско занимање, а по том стално подиривати платарски израдама своју околину и извозити их даље.

Овоме занимању треба упућивати наше младина, јер је оно и врло потребно, а и врло корисно по оне, који

му се одају. Треба живо радити против оне одвратности, која се онака и стално подржава против тога посла, као да је он нечистац.

Као год оно Пригородци, што ковачки посао сматрају за недостојан за Црногораца, јер је, по њиховом појму, ковач епитион Циганина, тако исто и у нас се сматра платарски посао као посао искључиво Циганики! Ја сам то својим ушима слушао од младина и њихових родитеља, пред којима је говорено о томе.

Од дана, кад литомцад Пожежне Подружнице дође у Пожегу и отпочне рад, ја сам уверен да ће **свани** добити дружије виводење о том занимању; многи ће похитати да му се одају.

И по другим местима треба тако радити: из саву крајина треба по једног младина послати да *свестрано* платарство изучи; па после те младина упути за учитеља, који ће друге обучаваати. На тај начин Србија би убрзо имала тако развијен и проширен платарски рад, да би домаћом производњом подиривала *сву* домаћу потражњу, на још и на страну извоза.

На Подружницама је да се даде овога благодарног посла. Оне су у стању да уздигну платарство на висину, на којој је у Чешкој, на коју ја сад помисао, кад оне редоме нимае.

Драг. И. Јачићки.

ПОСЛЕДИЦЕ ЗАТИРАЊА ШУМА

Многогодишња поплава по целој земљи, где више, где мање, била је с једне стране боља казна за наше грехе, које смо неразумним горосецом изаслужили, а с друге пак стране права опомена шта имаћемо у будуће радити.

Једно од највећих зала које имамо отаџбини грозити, то је, што је неразумни сецењем по врлетни странама и литицама гора јако поређена, а по неким већ и сасвим исечена, те тиме су поједини крајеви наше земље постали пошрпите свих елементарних непогода.

Промногодишња поплава није само прозороковала глад, с којом се већи део нашега народа сада бори, при свој старину државном и даревалинску руку да се глад мало утоли: — она је оставила још далеко веће зло, оставила нам је *узеловане* појединих села и општина на у изгледу и читавих крајева.

У онема поседу као да се сада најнесрећније стоји заглавски срет у тимочком општу познат са својих многих брежуљака по којима је гора некрена ради злонагодн израђења, па сада нити шума нити виња, по место тога стрчи степење, које се сада оиде свакој пољопривредној платаци, а кад мало већа киша наиде засипа села и израгни воља у равнина, те чини народни остатак немогућим у томе крају.

Ево какву је молбу једна општина у срезу заглавскоме унутра државној власти: „Од велике плаћује наше народ оне општине огређен је много у року тако, да више не може живети, јер су њине ушпите и остале више неуопштељене. По њима се више не може сејати, више је с брањих виња киша одрела сву земљу, а више у равници засута камењем и шљунком. Раније, док је било шуме на брањим странама, били смо сигурни бар са њавња у равнина, али пошто се народ намазмио, и посече гору и опшрати брдне стране, оста гладан, го, боје и нуки сиромаш.

Да не би мрели од глади, 55 породица ове општине моле среског начелника да им да неко боље место, где се могу наслати, а ово своје недовољно имање остављају држави.*

Није овако стање само у једној општини но скоро у целој Заглаву, и сав би се народ, који иначе перадо оставља своје отаџбине, одмах населио кад би му се боље место за насеље понудило.

Поред тога, у многа друга села и градови услед поплаве принуђени су населавати се са својих досадањих станишта. Тако шарошња Љубовица са околне валоните Дрине, а села: Стрижа, Аренапа, Бујимир и др. са околне корачке. Село пак Липовац у срезу рањанској, јавља да му неки поток услед оглоућених страна толико накости наноси, да му је на обалама тога не могуће ипак остати и зато се насељава на друго место. А мимо ова, ко зна, колико још много и много наших села траже ситуације насеља само да наше не стрне и од најмање обала.

Па свако ли и даље гледати, како се и отаџбину шума истребљују са таквих места где нам је вазна ванкова заштита против поплаве и свију осталих зала, која неопходно долазе као последнице упривањених шума?

Не, интерес отаџбине, интересе будућности нашега подизања захтева, да се у будуће сви до једнога валоника за подизање и боље чување шума.

Јов. М. Јежак.

ГАЈЕЊЕ ДИЊА И ЛУВЕНИЦА

Диње и лубенице права су пољскастица у мањој, а у већој мерици још и добар извор новчаног прихода, нарочито у властелинским. Француски бантопапи сваке године аграру огромне суме новаца за саме диње и лубенице. Сваке године они износе на светске пијаци све нове и нове сорте диња и лубеница, па које, разуме се, да се добро продају. На и нашим приредницима, кад би воле обратили пажњу на овај производ, имали би лепе користи.

Ја ћу уkratко извести начин гајења диња и лубеница, који сам проучао сопственим радом, с успешем, да ће код свих пољопривредника, који га буду применили, довести добар резултат.

Д и њ а.

Диња је пренета из Азије у XV. веку и почела је прво да се гаји у Грчкој и Италији, ододе је касније пренешена и у друге европске земље. Данас она добро успева у великом делу Европе, а код нас изирео.

Диња воде присејоно место и онедао положај. Што се тиче вазначних и хемијских својстава самога земљаниста, диња тражи тропну врсту црнину, детелитно, ледину или крабину; по успева и на другој тежој земљи, која је ваљано обрађена и набуђена. Тако нешто добро успева и на рагодованом земљаништу, за америчку дозу. Укратко, при избору земљаништа треба узнати:

а) да је земљаниште онедао и властелно јуно-истовно или јуно, те да га немо дак тресе сунце; да је провајно и без предмета који би првакли хладовину, јер у хладовини и пољодном земљаништу диња не обилује билим шећером и била неуровно;

б) да је земљаниште набуђено добрим, згорелим бу-бретом и с јесени дубоко прекориано или поворано, те да прво диње што боље измрзне.

Кад већ имамо тако земљаниште, онда га рано с пролећа треба прекорати или прервати и брижљиво га од жила разних траву-диња обистити. У месецу априлу треба то земљаниште поделити у две табле (шарделе) и прву за-

сејати око половине месеца априла а другу почетком маја.* Но саветно је, да се и после овог последњег засејавања има семена у резерви, па у случају какве непогоде, која би ишло све уништила, опет га посејати. Сема треба да је старо 2—3 године, да му је клита здравна и да је од добрих чеља; а тако се може се набавити код г. Тодара Мраовића, семенара у Београду и преко Српског Пољопривредног Друштва.

Најважнијитије и за наше поднебље најбоље сорте ове су: Од наших домаћих: *Дугочи каровска* и *црвона* са маришине и преслатком месом; од страних: *мали аније* са зеленим или црвеним месом, *мушкетер*, *бем*, *туркестанка* особитог мириса и жутичаста меса, *олиде* са оштра и преслатком месом; *кавалду-дине*: *блешикова црвена*, *Ца-шокова*, *както тина александровска*, *прескот канталор*, *belle grande*, *princesse*, *нес surpris* обична *француска* диња и др.

Диње се сеју у редове на култивне.

Чим је присејено време за сејање, треба на већ приутовљеном земљаништу неконати кућине размакнуто 2— $\frac{1}{4}$ метра и у сваку кућину метути по једну дозату добро згорелог ђубрета, па га поврати ситном земљом, на коју се у извесној растојању ставе 5—6 црпа и такође ситном азотом покриву. Нијакно не треба употребљавати негорело ђубре, од кога врежа буји а земјити су суше — а оно што земште, нема она својства једне добре диње. Још је боље, ако такве кућине набуђено са конјостом (буваштен) или азотом поријате живином, од кога диње бивају много крупније и слађе. — Кад семе није, треба заћи од кућине до кућине и што год је од 3 струка више по-чупати, на онамо, где би који струк озали, расадити, но пажљиво, јер су струкови врло нежни на се тежио при-јају. Том приликом ваља рукот ову земљину кору око струкова истрошати, те да их тако не би земља у разви-јању сметала.

Чим бивше развију 5—6 листова, онда их треба паж-љиво обрвати и ове доње (трале) листиће покодати, а сав простор око кућине прекорати, те да се штрети отравља-вање. Биљке се сад право брзо развијају и кад стању вреже пуштати, треба им полако дати правац, да се не би једна с другом мрсила и плела. Кад плод стави да земење, онда треба врхове од врежа покодати — „шконати“ — те ће тако замекнуте диње брзо да се развију. Многа препору-чују, да се на једној врежи не остави више од 2—3 диње ако су крупније а 3—4 ако су ситније; по ја сам остав-љао и више, па је ипак резултат био изапредав.

Кад диње већ одрасту, треба сваку прегледати, на ако се код које показују знаци трулежа и ако се која сасвим угнала у земљу, онда неодо таквих што подне-штати до на леже на земљи, која трулеж и проузрокје. Чим се на дињи црпка од коре почне да одјаја, знак је, да је диња потпуно зрела и треба је убрати. Ако земљина, да сасвим ужиљаво у преслаткој и маришаној дињи, онда сваку убрати треба сећа послед два дана.

За семе треба одбирати најбоље и најзрелије диње, које се оданкују и по спољашњем облику и по ошвић меса и по мирису сока и по обилности билићнога шећера. Из таквих диња семе треба извадити, испрати, затија осушити и у нарочитој кесаци оставити, на којима треба да је означено која је чеља диња и од које године.

Вина, да и врежа по кад кад паћи од пламењаче, па с тога је упуто да се и она премо раствором плава калена, који не само да врежу у порасту не смета, већ и прдо благотворно на њено развиће утиче.

Нузно је још да напоменем и то, да сваки пољо-привредник добро умати, да никада близу диња не сеје красташи, јер се тада црвени правак пренесе и диње лако дегенерира, те нису ни зашто.

* Ранје засејано семе обично аструди, али што је то био случај пр. године.

При убириву дива треба pazити да се вреза не дрмца и с места не помера, већ за овај циљ треба се послужити маказима и само потешку пресећи, на диву најбоље одвести и pazити да се не нагнима и не убије, јер тада та места брзо преладе у грузак.

Лубеница.

Лубеница је пре много времена доведена као пас из Турске и Италије, и она, као и дива, данас се гаји по свима европским земљама, а аклиматизирањем дотерало је се дотле, да је данас има на стотине њела.

Лубеница се деле на европске, азијске и америчке. За наше поднебље најбоље су од европских: *арквоорте* особито слатке и крпине, *шараградске* средње величине, неса пресна и преслатка, *Ариба*, *Sansoni*, такође њиног и преслатког меса: од азијских: *персијске*; а од америчке: *каролинске* и *калифорнијске*.

И лубенице, као и диве, траже земљиште изоловано сунцу, промајно и ошдро; само што лубеница може да успева и у сухој покуши, ако је воле нагнојена. Надаман род доноси она на деветинту и крчевину.

Припрема земљишта је и за лубенице као и за диве, с том разликом, што њихове кућице треба мало више љубрити, јер лубеница бујице расти па и храни више потребује. Најбоље је за лубенице љубре: од пернате живине,* коњске, овчије и остало сточно — али *горе ло*. Особито *крупне лубенице бивају, кад се љубре говећом криљу*. То се ради овако: треба узети какав суд и у њему скувати од поклате сточе крив, на на дан два пред само сејање лубеница, ископати кућице, земљу добро испитити да је тронина, па по једну лопату крив у сваку кућицу метнути и са земљом измешати. После два дана на таку земљу само посејати и ситном земљом покрити.

Остало гајење је као и код дива, само што се лубеница за време сунних дана морају и задивати, иначе закриваде, буду набуњене и изгубе салат. Дубро је, ако се у воду за задинање стави мало говеће крив или се доста раствори кизмет од пернате живине. То дивно утиче на развиће лубеница.

Вреза, пресека са раствором плава камена, сачува се такође од пламњаче, а и замета не онадају. — За лубеницу не може се за све врлине тачно одредити колико треба на једној вреци оставити заостава, али онде се треба управљати према крупноћи лубеница и јачини земљишта.

Семе треба оставити од најслабих и најредрвијих лубеница, и то из средине, јер остало семе није добро развијено, а бива и да није потпуно зрело.

На завршетку да напоменем још и то, да није пробијачно бандит сухо семе у земљу, јер теже клија и тине га новаде. Треба семе и од дива и лубеница на 24 сах, пред сејања сасути у весине од фанаса, па те весине попитати у млаку воду и ставити поред отпањата да набури и буде већ готово за клијање. Тако посејано семе много брже клине.

В. Рувел.
список.

СПРАВЉАЊЕ ВОДОВСКЕ ЧОРВЕ

борби против Пероноспоре, која се јавља на листову винове лозе, кромпир и репе, служимо се раствором од плавог камена и угашеног креча у води. Овај раствор лозе се *бордовска мори*.

* Најбоље је љубре *лабје*, јер од њега лубеница бивају и преслатке и ситније крпине. Азијатски народ гаје извитоку голубова само род љубре.

У правен се показало, да је за горњу болест најбоље употребити ову сразмеру раствора:

100 литара воде;
1½ кгр. плавог камена и
3½ кгр. угашеног креча.

Циљ се најбоље постиже кад се пресека врши благовремено.

За препоруку је, да се за сваки дан начини само онолико раствора, колико је за тај дан потребно.

Справљање раствора бива тако, да се одмерена количина плавог камена (мало ступана), веже у весу од реткога платна и да се с весери обеси над судом, у коме се налази одмерена количина воде, тако, да доњи крај весе буде сасвим близу површине водене, као што слика показује.

Најтвр, кад се веса потпуно аспирали (кад се плави камен потпуно раствори), мете се одређена количина угашеног креча* у други суд, креч се прелије водом, у којој је растворен плави камен и меша докле се потпуно не раствори. По том се раствор креча кроз ретку криу процеди у суд, у коме је раствор плавог камена, раствор се неколико пута промена и онда је готов за употребу.

Суд са раствором ваља држати увек поклоњен, да се не би тргнуо, а раствор у њему, пред свако пуњење пресекање променати неколико пута.

За врне пресекања потребно је, да раденик, који пресека врне чеље пресекалицу прогресе, да би се на тај начин ствараоки креч и плави камен измешали.

Испуством се доказало, да се Пероноспора са успешном отклања, кад се у времену од 4—6 недеља два пресекања предузму, и то:

Први пут пре: и

Други пут 4—6 недеља после цветања лозе.

Треба само заматати, да се пресекање не предузима кад је јака сунчана пржежа, или кад је киша.

М. Ђ. Симић.

ПРЕСКАЊЕ КРОМПИРА РАСТВОРОМ ПЛАВОГ КАМЕНА

Agricultur. americ. напои о томе, ово:

„Наш, у целом свету чувени произвођач кромпира, г. Pringle, почео је од пре неколико година да пресека кромпир раствором плавог камена, у том циљу, да сузбуди „пламњачу“ на кромпиром. Он је тиме излечи пламњачу и сузбио, јер је попитио споре (семе) ове гљиве, која ту болест прозуркује, али је уједно и живим примерима доказало, да плави камен јако утицало на кромпир и да га поддрезава на живаљ пораст.“

„Ето, прошле године није било у нашим крајевима пламњаче на кромпиром, а ми смо омет тако наше кромпире поменути раствором пресека, те смо на сасвим здравом кромпиром видјали, како плави камен на бујици пораст кромпира утицало.“

* Под угањеним кречом ваља разумети овај креч, који није ни с чим мешан, кога видати ваде на крчевини и употребљавају.

„Да прескаже оно употребљено једину, тако знају „бордовски“ чорбу; прескали он само једанпут, а оно како је то прескаже унапредисало на кромир:“

а) У основи се лишће није изменило, али је било нише али мање густије, дебље, но у оног кромира, која није преска.

б) Лишћног зеленила било је у лишћу пресканог кромира нише, но у лишћу непресканог, сразнајаући одне лишће једне исте старости, у оба кромира.

в) Животињи рад у пресканом лишћу, показао се живљи јер се у њему за дан више изјерба прикупило у зрнцима оног зеленила, него у лишћу непрескане билке.

г) Испаравање прескане билке, било је јаче од испаравања непрескане.

д) Лишће прескане билке, остаје дуже зелено; док лишће непрескане билке жутире, осуши се; прескано се лишће још весело зелено.

е) У прескане билке има и више и брашњавијих, сувљих кромира (кртола). У тежини кромира, нашао се је разлика између пресканих и непресканих као 19:16.*

„Нарочитим опитима доказано је, да прекомерно прескање може за оне билке бити и штетно, које су сађене у неповољном положају и које су се од суше и лисних вапнију сушале; али да је бакар у унутрашњости саме билке продрио, то се није могло доказати ни на једној билци, па ни на оној, која је, опита ради, била врло јако прескана. У самим кртолама — кромирима, није се могло од бакара ни трага наћи, и према томе не може ни бити говора о шкољњивости тих кртола, као људске или сточне хране. Нето тако не може бити говора ни о тровању земље за ма која идући људи, на месту, где је био прескал кромир.“

„Благотворно дејство овог прескања на бљави органizam, сасвим је освештана и доказана ствар; томе данас већ поговора нема. На свега се да закључити, да је прескање кромира *своке године*, и кад нема пламенаће, сасвим корисно и на свом месту.“

„И само натаљавце за сађење одређених кртола у речену чорбу, дамо је билке, које су и браје поњиле и у опште лепше и живље изгледале и много обилатије родиле. У роду је била она разлика: *једна кубина*, засађена ненапоњеним кртолама, дала је 4-5, — кроз 10 сати напоњеним кртолама засађена, дала је 5-1, — а кроз 20 сати напоњеним кртолама засађена, дала је 6-2 килограма лених, здравих кртола, у иначе сасвим једнаким приликама. А да ли би оно натаљавце кртола што користило за сузбијање пламенаће, није се могло у току последње три године сазнати с тога, што овде за то време није нагде било пламенаће.“

P-L.

МИШИЈИ РЕП

(по Црногору)
PHLEUM PRATENSE

(По Радку — митаци; по Пешћу — пошито прасце)

Харод у Чешкој лове ону траву Тимофејка, извесно по немачком Timotheus-Gras, јер јој је немачки Тимофеј Немачку први донео семе у Енгеску, одакле је прешла у Немачку, па отуда у Чешку.

Међутим, та трава расте од памтивека свуда у Европи по ливадима и њежама дивља. Има велику вредност не само као ливадена трава, него је важна и као пољска трава за мешање с дегелином. Док је свежа, њеона је мила стоци, а сува је у неколико тврда, ма и доста рано била пошевена. У смену је коњи израдије једу, кад је мајало има (10 до 20%), а укусе дегелиног сена не страда од тога што је у смеси и мишији реп. Мишији реп има сразмерно више шећера и скроба и подесан је

за мешање с дегелином не само с тога, већ и зато, што је, будући сам богат угљеним хидратима, најродоснија трава за стоку у смеси с дегелинама, које су богате белачевинастим материјама. Ку, како бокори мишији реп чине праведнију при изоравању земље тежкоће, то су неки противни његовом сејању с дегелином. То се може допустити, тамо где дегелина не израсте; али где земљи често израсте, ту је грешка сејати саму дегелину. Ту би је требало назада сејати с мишијим репом, који лево попуњава празнине у дегелишту, и то не само с тога, што је, то изданима, стоји мила и корисна трава, већ и с тога, што је задовољна са сваком земљиштем и са сразмерно малом влагом, трећем случају већ влагом. Ова би трава могла бити врло прахода и кад би саносама била гајена нарочито по некушима.

У северној Немачкој обделавају мишији реп на пашунама, а ваља му немачки ценити и ту лепо особину, што се *стока од дегелине о мише мешање не надима толико*, као после саме дегелине. Готово нема у свету травке која се данас више цени од „мишији репа.“

Мишији реп.

Пу да му видимо и ботаничке стране. То је трава, која својим каласастим метлицима израсте до 1 метра. Цвета од Јуна до Августа, и може да расте на једном месту много година. Метлица јој је дугачка и по 8 см., ваљкаста, готово подејнако дебела, на врху затубаста, и глти највише на металну висине. *Ливадске крпине* (Фриг, *Aloriscus pratensis*), у која на 14 и више дана пре цвета и има обично жуће израшчице (anthera), док су *оне у мишији репа* зрнасте. Мишији реп гради прилично бокоре, само је штети што се брзо с дрвени, те би се с тога морао косити пре цветања, у доба када иста метлицу, тј. када метлица напусти лист.

Паметно је обделавати мишији реп за семе. За ту сврху обделавати га сама, и косити га кад му метлице почну да жуће, и готово црвене. Оставити га 2—3 дана да се осуши, па га онда носејмо у мале снопове и оставити оно неколико (4—8) дана у пољу, да семе сасвим сазре. Кољико ће снопови етајати, решеће време, а чим се осуше, узеоим их у кош. Ту их је најбоље омлатити зими, за мразева. Семења се добија разна количина — 6,

али и 20 м. цен. по хектару, а цена му је зена. До душе семе се добити од минјер рена и онда кад је сејан с детелином, али је боље сејати га за семе сама.

Највећи део семена узвио се у Чешку из Америке и истине Немачке. При култовању ваља пазити, да није пометано с песком. Семе је ситно, ситије по у детелине, а омотано двема панцима. Чистота му је око 90% а владавост 80%. У 1 кг. бива и преко 2 и по мли. зрна. Хектарлар тежи до 60 кгг. Препоручујемо га нашим приредницама не само у мешавини по ливадама, него нарочито с црвеном и шведском детелином, а и сама за семе.

Превоз, М. Петровић.

КРАТКА ПОУКА О НЕЗИ ЋУРАКА

Ћурака је постала код нас већ „извесна роба“ кућни културни у своје време по Србији, кувају ћуре по велику цену и герају их у великим чопорима, али у канезе преначеним рабама до најближе станице, да их ту отворе и па стране нијаци канезу. Та трговина нама негде користи доноси, а да би нам још и веће донела велике треба се и око производње ове „извесне робе“ мало боље и узети заустати, — а сад је баш и време, да о томе коју реч проговоримо.

Као што рекосмо, производња ћурака нам је од године користи, а услова за то има код нас у пуној мери. Истина, да је производња ћурака скочила и са неким теškoћама, од којих су ове две најглавније: што не посе толико јаја као кокошаве и што су ћурићи врло незани и осетљиви. С друге стране, ћуре су врло стресљиве на лежану и њих можемо наситити на јаја на које наше домаће живине; по телесној топаоти и по обиму својих крила, могу и прилично број гушчињих јаја да приведу.

Подесан, ств и топаи поповиљак, али иначе нова сува и топаја стаја — при су услова за производњу и негу ћурака: где тога нема, ту се успешном раду не може надати. Напоменути морамо и то, да ћуре треба засебно неговати, јер се кокошима заједно, али се палуће гада и бољују; али сваки може приметити, да се ове и саме од остале живине одвајају; засебно на пашу иду, засебно „седају“ итд.

После 9 месеци своје старости, ћурака већ може да носи, али је свакојак боље, да старија провесе, јер су од старије јаја и крупиња и стурније су оболеша. Ћуре почну да носе у месецу марту па априлу; то зависи од времена. Добро рањене ћуре провесе и по други пут у месецу јулу и августу, али при обичним околностима, без нарочитих стаја, ова друга јаја нису за наслађивање. Старије ћуре носе годишње 30—40 јаја, млађе мање. На наслађених јаја, несеме се ћурићи после 30—31 дана. Младе ћуриће треба сад добро чувати и од прекомерне влаге и неке су сушне пресеке. Прва им је храна: обарена и ситно исецкана коприва, зачињена кукурузним и брашном пшеничним меканима. Њиховом бољем развоју и здрављу годни, кад се помешује храни додају још и мало ситно исецкано црног лука. Боље је, да се изведе млади ћурићи, па 4 до 5 недеља не истерују у поле, нарочито ако је преже још ладно. Првих дана, а и недеља, треба их чувати у топаи стајама, сигурније ће се подићи; а кад се већ, посе неколико недеља, почну истеривати у поле на пашу, не треба их истеривати ладно, а за ранije их треба приваћи кући. Роса, магла, ладан ветар, жестоко сушење, — све то младим још ћурићима штоди. Од росе им се може уштеде, од магле и ладног ветра добију „уљакани“, а све то може да навесе мору међу ћурићима. Док се роса не осуши, не треба ћуриће истеривати, а кад онече жењеће суице, треба их притерати у ладноју. Од 8—10 сати пре

и од 4—7 сати после подне, најбоље је преже за истеривање ћурића на пашу.

За ћуриће је најопашије доба онда, кад им на глави и на кљуцу почну да расту брадавице. То паству обично после 2 до 2 $\frac{1}{4}$ месеца. Поравнишање тих брадавица траје 2—3 недеље, и за то време многа ћурића умиру, а да их од понора сачувамо, најбоље је средити, да их за то време не истерујемо у поле, но да их у топај стурји притупамо, и онда, ретко кад, да ће и једно ћуриће умирути. За то време треба их хранити напашеним хлебом, али им у то доба најбоље прија и од погнбије муча: са мало воде замешана и мало посељена осена прекрупа; овој прекрупи треба додати повисне ситно исецкано линаба од першута, на онда подоста и ситно исецкано црног лука.

Кад од 100 израсених ћурића остану 70—75 живих, онда можемо бити задовољни. Одрасли ћурићина не шоди већ толико ни кива ни зима, и они се најбоље осећају онда у слободи, негде на ливади, али још боље у шумама и шумарицама, где осам траве, могу још да нају и бубе, гусенице, глисте, жукиње итн., што их више и боље хране, но за које још. То слободно кретање сад их чини и спрема за бољу и здравију будућност, за бољу и здравију прилоду. После наше треба их мало само неким зрном приравити, што их врло добро унапређује.

За младе су млади ћурићи добри тек после 6—7 месеци; у то доба су им кости развијене, а месо је најпушије, најгусте, а да буде и масније, треба их гојити кроз једно 4—6 недеља, према приликама и храни, коју за гојење изаберемо. Много се што-што препоручује за гојење ћурака. Ту их препоручују: куварних и брашног замешаних кромпир, ситно исецканог жара, којења, ораха итд., али за многадминег искуства, који сам све препоручиване начине опробао, велики ово: нечим се млади ћурићи тако боље гујајути, ни од које друге хране није месо тако густо, као од кукуруза. Јиром гојење ћуре добије месо горког укуса, од орасима гојењих ћурака лаудари месо па прелат жељта, а друго је све сувише од кукуруза, а као што рекосмо, од кукуруза добију ћуре и мекано, и масно, и врло густо месо.

Истина да се прилици пловчић и гушчињих лакше подижу и пре за потрошњу и продају етасују, али се за њих не може никад ова цена добити, коју ћемо добити за добро ћуриће; они стају више труда, али доноси и много веће користи.

Др Радич.

У прилог расправе питања о потапању ластара на зелено калемљених.

№ 7, и 8-ом бр. „Тежак“ од ов. год., а под рубриком „Кљивеност“ питанима је критика, под потписом К. Д. Г. на књижњу *Коккошнички подјуми аисторје калемљених ластара* од г. Петра Стојадновића, руковода расадника америтне дозе.

Објективност, којим је критика написана, учинила је на мене врло пријатан утисак, јер се на исте види неопристрасна намера критичара, да се до праве истине дође у начину обделавања калемљених живине дозе, те с тога је и нужно, да сви који на винодељу раде, своја стечена искуства предаду јавности, како би се у још грану наше пољске привреде унео што више светлости и знања. Само на тај начин могло би се сачувати наше винодеље од штетних поседница хрвањ обделавања. Само тако се може винодеље у нас поставити на сталну основу, како не би сваки за себе лутао.

У тој цели и ја извлакам Д, са својим спрочином, на искуству стеченим, податцима посаужим нашем винодељу.

Нисац нонен, критике по највише је изстао своју сумњу у корист потапања зелених калемова, које се у њиховим препорукама; он вели, да би тај нисац или начин рада требало предходно тачно испитати, на тек онда препоручавати. Да би своју сумњу pojaчао, он се позива на врло угледне вршачке виноградаре, који са зеленим потапањем нису жељених успеха показивали. Ја, у истинитост изјавио ј.т. вршачких виноградаре, не смем ни за тренутак поумњати, јер их лично познајем и њихову стручност пријавијем. Нарочито г. Фридрих Хенлу хорашу се признају велике заслуге ово подизања винограда, јер је он један од првих пионера, који је 15 година неуномно радио док је створио његов лесн виноград.

И, кад се критичар позива и на ошавке ауторитете, онда, на први поглед, нагледа, да је нисац критике потпуно у праву, што сузња у корист од зеленог потапања.

Али, г. нисац, критичар, имаће доброту да ми не рече, али ако то неће, може се лично уверити: да у Вршци има стотинама винограда, који су зеленим потапањем подигнути: од који су неки 8—9 год. стари и који се и *лево-там и облатонош* рада одликују.

И, кад је и једно и друго истина, онда одјуд то, да је у појединим виноградима постигнут успех, а у другим који су на исти начин рађени није? — Питање је, дакле, у чему је та разлика?

По моме мишљењу и *стеченом искуству*, успех сазревања зелених потапања, зависи од *климатских околности и положаја земљишта*.

Ободина вршачка има исте климатске прилике, али је подлога земљишта различна. Виноград г. Хенла лесн у нивизи и нисам да а земљиште није влажно. Услед оваког положаја, сузњана топлота није у стању, да земљу у тој мери загреје, те да калемови у истој сазрети могу. У потпуности овога, да наведем један пример: У близини винограда г. Хенла налази се опитниски расадник, који је, дакле, у истој нивизи. У тој расаднику шањо сам више годишњи русестр, који је на земљи лежало: на ноје питање: зашто на земљи лесн, одговорено ми је, да је пређе култивисањем на великим коткама, па није могао сазрети, те с тога сада покушавају, да га ће моћи на овај начин брже сазрети. Додиче пак та лоза је сасвим одбачени јер није могла никак о сазрети.

Међутим у Виноделској Задруги Русестр врло добро сазрева. Опити су чинили са зрелим и зеленим потапањем и успеси су врло добри са зеленим потапањем.

Према оваквим различн постигнутим резултатима, ми би смо Русестра препоручили као најбољу подлогу, док би га прихватио, као рђави одбацили. На тај начин ноерпуца би се једна ваздушна поделена, која би свеу била, док, међутим, у самој ствари лозама би се та могла врло просто објаснити, јер кад би смо ми Русестра култивисали у нивизи а вршачки на нису, резултати би били обратни.

Сад да пређем на која сопствена искуства са потапањем зелене калемове дозе.

После више годишњег неуспешног рада, 1886 год. прихватио сам вршачки начин зеленог потапања; та година била је веома сушна и много топла. Потопио је од краја Јуна, па до почетка Августа. Резултати, добијени од оваког ваљна рада, били су сјајни. Једна $\frac{1}{2}$ % лоза сам не сазрелих калемова — то се је одма поново, јер су добили главнице, од калема до воруна. Здраве потопише дугачке су жале до јесени 9-10 до 9-50 мет. Идуће године добиле су облици старих чокота. Посађене резнице на једној табли забиле су на два метра високе дестаре, док су их жале биле до 1 мет. дугачке. Од тих посађених резница није угнило ниједно. 1896 год. потопљени су на једној табли врели калемови. Преврат не сазрелих

калемова, у срањењу са зеленим потопицама, био је много већи, а идуче године могле су се у развину своје срањити са зелено потопљеним резницама.

1897. год. потопљени су зелени калемови, та година била је цела кишовита, дакле, земља је била влагом засићена; температура много блажија, услед тога променат не сазрелих калемова порастао је: жале су биле слабије: 9-10 до 9-20 м. дугачке, док по неке нису никакве жале пустиле.

Зрели калемови сазрели су сразмерно још мање, дакле, резултати од истих у тој години лошији.

Како ће облик и једин и други у даљем развину, а у току ове године добити, то ће се тек видети после неколико месеци.

Ово што наведех вагај је, а ко би се интересовало, да то види и испита, може се у свако време у нашем расаднику уверити.

Ја нисам, овим излагањем којим, намеру, да азгучем у корист зеленог потапања. Не, нека сваки ради по ма којој методи, по само *нека ради право*, али на вада имати успеха. Међутим, има нешто друго што имам да наведем искључиво у прилог зеленог потапања, а то је: *могућност рада у великим размерама*, што код предог потапања није могуће. Ми смо потапали лети, кад је дан дугачак са довољним бројем раденица нет недела; колико би смо тек требали у јесен са зрелим потапањем, кад је дан дугачак? — Сем тога, у то доба лоза је крти, радо се ломе, време непогодно: киша, снег, мраз; раденици при тако неповољном времену радеће брже — Узмајим сви те околности у обзир, нама би требало нег утати више времена, да сирвишо потапање. Сад, под претпоставком да је све, али бар немо дес, сирвишо — истаје питање: како ћемо калемове окупати преко зиме од поседине и мразе, нарочито од стужмалеца у почетку зиме, као што је био случај прошле зиме, када смо у почетку Новембра имали 12°Ц ладноће.

Према томе, а на основу стеченог искуства, препоручио бих свакоме *зелено потапање* тамо где су та ово климатске околности и положај земљишта повољни, то јест, где има довољно топлоте да потопице могу сазрети; а где држак, да су климатске прилике и услови за зелено потапање у целој Србији повољне сем у влажним нивизи. У северним, ладним пределима овај систем потапања не може се препоручити.

Све познате и прихватне методе подизања винове лозе добре су и користе само ако се добро и рационално изведе, а ни једна не ваља ако се површно ради или ако се на сваки метод носебне наме стручних раденица.

За ово има безброј примера. Да наведем овај: У околини Арада, у Мађарској, са малим изузетком, калем се само зрело. Резултати су сјајни, винодеље се јаво шпри а циљ се постигао на заденоствено виноделству. На против у околини Вршца данас нико неће ни да чује за зрело калемдеље; тамо калеме и потапају све зелено, а добијени резултати тако исто сјајни су. Шта је, дакле, тој противности узрок? — Ништа друго да то, да су се једни у једном ваљну раду, а други у другом извешали и свики врши свој нисао тачно. Даље, први је ослон свима раденица тачност и правилност, спорена са искуством и кад се у своје раду будемо тих прихватио држали, ми ћемо, како у виноделу, тако и у другим грамама пољске привреде добити повољне резултате.

Степ. Фрицхал,
Президиент Винодел. Задруге
у Пештини.

НЕКОЛИКО ВАЖНИХ НАПОМЕНА ПРИ „ОЧЕЉУ“

Калемљене *оченел*, има својих врло добрих страна. Очеве се дивљаке (подлога) врло лако покрећу; па и ако се кален не прили, усечено ће место зарастати и додуже године омет се може на истом месту каленити. Именне врсте воћака, калемљене оченел, прокрасно поравњају и напредују, као и пр. бреске, касије, шљиве и крушке, које се калене на гуљу или белу глог. Дале, ми можемо и са више овакв једну есту дивљак, а на више разних места каленити, и тиме стварамо већи изглед да ће нам калемље неспешити сигурније. Са више овакв калемљену ноку, можемо у најразнојачије облике подкати. Али је најбоља страна овога калемљега та, што се на подлози ма које десљне извршати може, и то баш у оно доба, кад немамо много других послова. Очеве се може извршати на свакој врсти воћа или дрвећа, нарочито оног, које има дебелу ерку; очеве у опште даје најдравца и најтрајашња дрва.

Врне за очеве пастуна са креланем сокова, и са усеком се може предузети три пута преко године: у месецу марту, са окцима од пронагодишњих гранича; око Видоваца са оцима од овогодишњих летораста, и на послетку у месецу јулу и августу, врне времену.

Трајање овог начина калемљења зависи сасвим од времена; код неких врста воћа траје дуже, а код неких краће време.

Код ранијег воћа, код тако званог детљег, раније и престане навалда сока, па с тога морамо код овог воћа с очевем раније и одпочети; нему следеће јесење, па онда зимско воће. За очеве није подесно време кад суње приче; најбоље је за то рано јутро или вече. Исто се тако неспе очити ни кад је време влажно, кишиито.

У јулу и августу калемљене окце хоће, нарочито ако пастуни повољно време, те исте јесењи да „избије“; у том случају младн калем не може до зиме доволно да очирне, или као што кажемо: да „сазре“, и онда преко зиме промроне и пропадне. Е, у том случају морамо се промислити: да-ли ћемо каленити на *мртво*^{*)} или на *живо* око?

На *мртво* око каленито у месецу августу, а врне времену и у септембру, док се кора још лако гуљати; а на *живо* око с прелета и око Видоваца. Да воће неспешити кад калемно на живо, нече увести на мртво око, што и другим случајем, јер је сигурније. Тако је у сврхао и мој бивши професор, славни немачки вођар, поп. др. *Дуклас*, и ја сам се успео с успехом извести савета придржао. А кад калемно на мртво око, онда уметуто окце чврсто упије и врнати за дрво дивљак, и тек додуже пролећа „кресе“ — шбије, и зато је много сигурније. Не *пожељно* можемо и да се пренамо; ми неспешити да калемно на мртво око, а кад оно, око избије услед доцније навалде сокова, или преко зиме прозебе и пропадне; но то су врло ретки случајеви.

Главно је при овом начину калемљења то, да су и подлога и калем-гранича, с које ћемо окце слагати, у пуној соку, да се кора лако гуљати даје. То баш и јесте узрок да очити треба: или после кишне, или најчур, кад је обилнији придолак сокова. Ако би настала суња у оно време кад треба каленити, онда се кора никако неда гуљати, и сав би посао био неуспешан, кад неби дивљак неколико дана пре калемљења, сваки дан по два пута, добро заливали.

И ако је само извршине калемљења очевем у опште познато, омет зато хоћу окце да упозорим читаоце на неке појединости, које неће већани бити познате:

^{*)} На „*мртво*“ око *живо* оно калемљење при вож уметуто окце тек кадје пролећа избјеје; а на „*живо*“, кад исте године избјеје.

Не ваља баш свако окце за калемљење, и на то многи не пале. Хоћем ли *сигурно* поста, онда треба са калем-граниче узети само она најдравца и најтрајашња окца; код бреска и касија можемо узети и двојни и тројни пут, то ништа не смета, а многи то неће да чине, *настаје*, да је само једнокини или добар.

Складујући или или окце са калем-граниче, ја *никог* не одвајам, не одкадам оно мало дрвета испод окца, него га с њим заједно „узвем“; то је и много боље и сигурније, нарочито за нештог калемара, или кад се то мало шперка не да лако и лако одлучити, у ком се случају срце у оку пореди и онда калемљење не вреди, али само не треба много дрвета захватити, засеви. У том случају, кад се тај много дрвета испод окца остави и с њим накали, окце ће се у толико сигурније примити и с дивљаком срасити, што ће из нега и прву калену храну добити.

Кад се с окцем од овогодишње калем-граниче калеме, онда треба испод окца оставити и један комадић од ласта; тиме добијемо с једне стране дршку за лакше и подесније уметане окца, а с друге стране омет, кад тај остављени комадић ласта на време поврнемо и ондаг привећемо, стварамо оку заштиту од сунчане пречеке. Али тај комад остаљеног ласта неспе бити велики, јер би у том случају ласт за себе више време претрпо, а на штету окца, које би се онда врло лако могло осушати.

Да-ли ћемо најпре окце скинути и спрелити, или ћемо најпре дивљак зарезати, на онда окце скинути, то зависи од нашег, и оно баш ни у којини не упуњиве на успех рада; али свакојак да скидамо и спрема окца дуже траје од зарезивања дивљак и с тога ће у неким случајемани бити боље сигурније, кад се најпре окце скине и спреми, на онда дивљак зарезе и спремно окце одмах уметне.

Хрњања је навина, да се за уметане спрелене окце дуже времена у естима држи, као бајани, „да се не осуши“; нарочито не треба то онај да чини, који је пре тога неко дуго није није. Кад се окце већ спреми, дивљак се брзо зарезе и одма окце уметне — ту га није нужно „валжити“, јер је боље и сигурније, кад окце са својим сопственим соком прилегне на природан сок у зарезу, него кад ту има и ризијаве лудине плућаче.

За очеве треба узети она средња окца са калем-граниче; та су најбоља и најсигурнија за калемљење, јер су горња или доволно развијена, а доња су одлине кружна и тошко се примажу, ма да се и горња и доња могу да врне, омет су зато средња *војсигурнија*.

И ако уметнуто окце треба добро подвезати ланком или другим којим новемом, омет га зато не треба у тој мери стегнути, да се спреч-тош сокова; новма се после може и понустити, кад се већ уверимо, да се је окце „примило“ и прирасло, и зато њамо сасвим поуданог знака: *око оно остављена ласта нестела сама од стране после извесног времена, а окце је црно, онда је оно с дивљак и спремо — примило се; а ако се нестела само оцима, окце пак покрило и раскопало се, онда је калем провао и — није се примило; у том случају треба поново каленити.*

Онај део дивљак више уметнутог окца, треба тек додуже пролећа скратити. др. Радић.

НАПОМЕНЕ О БОЛЕСТИМА СВИЛЕНИХ БУБА

И би при гајењу свилених буба, могли разликовати здраве бубе од болесних, потребно је да што боље уочимо знаке свих болести од којих пате свилене бубе, па према томе да предузмемо и све мере потребне за уклањање или сузбијање једне или друге болести.

На свилене бубе најчаше: пегавица, савињница, сушница, хрчавица и жутица.

Пегавица пегави болест, шибрина или мостичина болест. Ова је болест наследна, јер је клица болести и у семену. Зато бубе чим се изведу, ако је употребљено заражено семе, семе, пате од ове болести. У семену, кад се посматра под светлослед (микроскоп), запажају се врло ситне савињнице, (сл. 1.) које се разликују у телу буба узасном браном, а за њ су прани отпор, јер разорарају органе и трзју крв. Болест ова често је у друштву са сушницом.

Слика 1.

Назад пегавице

Слика 2.

Назад бубе која болује од пегавице.

Ободеле бубе (сл. 2.) неће да једу, остају испод лишћа, изостају у порасту и сканпају све више и више, а нарочито у доба зајања. Након сваке лине, сачењена, све је већа разлика у порасту између здравих и болесних буба, а после трећег и четвртог савиња, појаве им се по телу и неке ситне црне пеге, нарочито на првим прстенима главе, затим око живца (органа за дисање), на првим ногама и на остризи, која је као опашена или и сасвим збрчкана, ако је болест узела маха. Гљивнице се шире по целом телу на и по желуцу, где се измешају с храном, на ивицу наносе заједно с ђубретом. Кад здраве бубе поједу лишће на које је пала ђубре болесних буба, онда твосу у желуцу и гљивницу, која се ту ставе брзо множити и развијати, па се тако, ако болесне бубе нису одмах уклоњене заједно с постелом могу све зарастати и угинути. Бубе које су јако зарастале, морају угинути пре зајања, а мање заражене могу издржати, да од њих буду и дентри и да дентрирају по плањивој сисну и јаја, но тако је семе као што је речено незгодно, јер је заражено поменутим гљивницама. Зато да се избегне ова болест пада да гајење узети само здраве семе, које је произведено по такво знавом Пастеровом (хеленској пачини). Тако семе разлаже бесмислено Сраско Пољопривредно Друштво и оваквима лица, те с тога одгајивачи свилених буба немају ни потребе, да сами производе семе, и да се тиме излажу очевидној штети.

Савињница, савињност, црна болест, жутило или летаргија. Болест ова није наследна, јер се савињница (сл. 3.) која је не проузрокује не налази у семену као гљивница пегавице, већ само у телу бубе, где као и пегавица ужалом браним разриза све органе тела, који онда прелазе у труљење. Наследна је у толико, што се малксалост и слабост буба, које су много остале, преносе поштуно и на даља колена, јер су ова не само прелазива и више наклони савињници. Јањка се обично после сушнице: више је придељачна, заразна од пегавице, јер овде није потребно да се бубе непосредно додирну с болесним бубама, на да се зараде, допало је, да се болест само појави, на да се заразе све бубе, шта више, може је пренети на здраве бубе и сам одгајивач.

Слика 3.

Гљивница савињнице

Слика 4.

Ободела буба од савињнице.

Бубе које пате од савињнице (сл. 4.) не јичу се, имају накриве наног (стражње ноге), изостају у порасту као и

од пегавице, јер неће да једу, а на стражњици испуштају неку врсту дельћу течност, касније црне лете које се јављају на 3. и 4. прстену, савије су уједно тако, да тај део сасвим поцрпа, па се затим пришло шпри све даље и даље. Од унутрашњих органа, постаје црна мрва упрано блатана и сирдљива течност, која налази из тела, кад се и најмање додирне. Највише сканпају пре зајања (сл. 5.)

Слика 5.

Бубе које пате од савињнице: *k* савињнице узасне у мехурак; *k1* буба која се отвочила зајати у мехурак, из мехурака је врло тврда, те се буба може видети; *2* и *3* бубе које су угуле од савињнице по код појак боја тела, није још измешана; *3* буба која је угинула од ове болести и пошла црнати и *4* мртва буба која је савињна пошрела (*С* природне величине).

када се и сама болест појављује с најиндијним знацима, а врло често и пошто се зајати, у ком случају дутка у мехуру не клопава, јер је у место ње блатана, црна маса, придељена за вид мехура. Кад се мехурак прожеке, онда ова маса више смрди од блатаве масе дутака, није су бубе патиле од жутице.

И ако је болест врло странна, може она да се ситни избегне, ако се пазн: да се семе не чува у влажним собама, или у собама, у којима је све топло а час хладно; да се прилично изабрза семена буде стала толико, да се бубе гаје упродо с развијаним лишћом на дудовима, а не код лишће дрв прилично омакоти; да се бубе у своје време растују; да се не хране влажним лишћем и толики које је стојало у томили на се утресало; да се поштом чисти на држе, да се уклањати све сушнице бубе чим се приметне, и да се соба у којој се гаје свилене бубе, што буде ветри, како би бубе имале узек свежа и здрави ваздуха. Болест може бити изазвана сваки од ових узора, и ако се појаве више на један пут, онда је врло опасна.

Сушница сува болест или атрофија. Јањка се обично међу бубама које пате од пегавице, а после ње, често бубе пате од савињнице. Кад је за себе, ретко кад да је тако опасна као прве две болести. У телу болесних буба има неких организамца, гљивница (сл. 6.), али се поштуно не зна, јест ли он и узрок овој болести. На протн, сиуда тако, да се прехо које не чува семе као што треба, и где се бубе врло дини рђиво међу, сушница је редовни гост њихов те се отуда с правом узима, да је и овој болести, као

Слика 6.

Гливане суннице

и савињени, узрок сјај одјајичам. Може да се појави већ после другог спавања, али обично после 3. и 4. пресвлачења. Пресвлачење је неправилно и траје дуго. Бубе као и код петлице и савињнице изостају у порасту; за више дана имају пролић, т. ј. из стравичине а често и из уста, пуштају неку провидну течност, која на ваздуху пошрца и којом јако прљају лишће и суседне бубе; бубе су савињени даном слабије, мање и провидније, кожа је напротив после сваког свлачења све загаситија (код здравих је све бели и бела) док најзад не пошрца као земља; органи се не претварају у белатву мису, нити се из тела кад се притисне, дучи каква течност, као што то бива код буба, које су патиле од савињнице. Да се болест избегне, треба као што је речено, *обратити пажњу чувању семена, изјатам разрезаних бубе, да буду подложни једно од друге, уклатити суннице бубе и умрљано лишће које им може изадрати и чисту траву (слеме и чисто лишће) и одржавати у соби највише чистоту, пажеби при том, да тога, која одговара за тај дан, буде стаљна, постојана, као и да се са њом што боље остри, како би у кој било уок зичи и свежа ваздуха.*

Кречанина, кречна болест или мукарчина. И овој је болести узрок једна врста гливице (сл. 7), која се такође развија врло брзо у телу буба. Није наследна, јер се гливице не налазе у семени. Гливице су по своме изгледу, кад се посматрају под ситноглед, врло сличне обичном растливу, јер имају такво делове који у многоме одговарају жиљима, стабљу, травичинама и лишћу. Обично се јавља пред завршање, јер нема тако јасних знакова, по којима би се могле познати раније. Кожа је у почетку румена, а тело више као восак и постепено отврђава. На кратко време кад буба у гине, тело јој се покриве неким белним прахом и тако отврђа, да се може препрати као парче крехе. Јер је врло сличан креху, по коме је сама болест добила и име. Прах се састоји из врло ситних округлих зрнаца тако званих *спора*, које нису ништа друго до *сеље*, које неким начином ваља да дође у живот, кад бубе, па да се болест појави, а то је врло лако и могуће, јер се прах с болесних буба разижења и највишом промајом по целој соби, где пада на лишће, бубе, крехете, зидове, а могуће је да залази и у пуковете зидова, крехета итд. На тај начин болест се шири врло брзо, јер се и здраве бубе могу заразити, а није искључене могућност да се појави и до године, јер вишне споре задржавају своју животну снагу за читаву годину, после којег времена угни сале од себе. Отуда се и тражи, да се, ако је ипоко *могуће*, не *саје савиње бубе* у соби, у којој су бубе *примале године патиле од кречанине*, пал, ако се та са њом никак могу употребити, да се што боље *никуда сунвајом*, то да се убију све вишне споре, на затки саба окрети, а прата, прозори и остала двенадрина отперу што боље *вредни* дежом.

Слика 7.

Гливица кречанина

Мале окуване бубе, могу и да се заврши, па да се од њих добијају и лентире. Мекурици таквих буба познати се лако по јасном знеку, дучка је скамената, претворила се у крех, те знеци као зрело семе у прту (сл. 8.), а лентире сисус мање јаја од здравих лентираца. То се семе може употребити за гајење, јер на њ, као што је речено, не напада гливица која проузрокује ову болест.

Да се болест не би нагло ширила, треба и *оде уклатити све суннице бубе, све, које изостају у порасту и разрезати их на све пошрине.*

Кречна, жућа болест. Још није

познат прави узрок овој болести, по примећено је, да се јака суда тамо, где се бубе гаје у влажним, загушљивим и хладним собама. Обично се јавља у доба завршања; по кашто и раније, у кон се случају бубе и не пресвлачу. Крећу се врло живахино али не једу; у место да изостају у порасту, с тога што презиру храну, бивају све крхичије и крхичије, јер им се тело највише све нише и више. Кад се на телу кога сасим настане, онда претичу, нарочито између прстенова, па на тог места плава нека туча течност, која под ситногледом изгледа као што то показује сл. 9. Течност на ваздуху прелази устојору у трудице, она је бела, млечна, ако бубе дају беле или зелене мекурке, а жута, ако дају жуто мекурке. Кад буба угни, онда пошрца и претвори се у неку белатву мису, која као што је речено, не слати у толикој мери, као блатвава маса буба које су патиле од савињнице. Кашто буба угни пошто се заврши, па се мису лутке приде на зидове мекурка, те зато и не клопања, не зечи. — Да се болест избегне, треба према наведеном настојати, да се саба добро остри, нарочито у доба завршања, да саба не загледи а да је у кој ваздух *усперко алажати.*

Слика 9.

Течност које испуштају бубе обласе од кречне.

В. Д. Т.

КАЛЕМАРСКИ КУРС У ПОЖЕЗИ (ФЕБРУАР)

Ове године приредила је Пожешка Подружница калемарски курс; сад већ с већим поуздањем, имајући пред собом не само своја сопствена драгоценна искуства, већ и стручно оцењена и лено показана резултата.

Курс је отпочео 8 марта, а завршио се 25. мег. мес. Главна маса била је прва 3 дана; ресто 15 дана специјално и темељно су се обучавали калемарској вештини на темани младјих, ђаци и небуоприврешци, који нису доспели она прва три дана да дођу.

Број курсиста је превалило свака очекивања, управно је запрепашто госте економе из рудничког округа, који су отворено и во неколкоко пута изражаваали своје чуђење: од куд толики свет, од куд толико интересовање!

Курсеста је свега укупно 3.147, који су врло прилежно курс посещивали и темељно изучили вештину калемарства.

Курсети су за време од 18 дана искарменили 19.523 подлоге и собон одвили.

Велики број калем-трагична радат је савршеном курсистима, те су калемани код кућа.

Успех је био посеб одличан.

На курсу су радјали и неке поучавали они вешти калемари, који су давњег курса, под руковођењем г. Мажеревича, испели вештину калемарства. Таквих је био знатан број, и они су слушањем по групама подиљани и обучавали и у калемарском послу.

Напољу великог броја ових, који су обучавали курсисте, нарочито се предавању, занимањем и вештином обуке одликују: г.г. Драгутин Алујић, шумар олд. Младен Ђ. Протић, економ из Гуце, Драгомир Ђурић, економ из Вирова, Драгољуб Кандић, економ из Рожаца, Радомир В. Милошанић, економ из Радобуса, Грудица Ј. Соколовић, економ из Добриња, Доброслав Тодоровић, економ из Језевине, Драгутин Симоновић, економ из Добриња, Радомир М. Кораћ, економ из Расце, Димитар Јовићевић, економ из Табопања, Војислав Поповић, уштељ из Калемарца, Велимир Перичић, уштељ из Гуцке, Јеврем

Слика 8.

Ипољена лутка од мекуркава чија је буба патила од кречанине (спиритноа велечина.)

Маринковић, учитељ из Језевине, Милутин Боранијашић, учитељ из Табановића, Драгутин Гајић, учитељ из Добрања Љубомир М. Савић, економ из Злакусе, и многи други.

Подружња је расподалага у истини врло великим и врло одобраним калемарским снагама; сама је од своје стране узеола све, да курсе донесе област користити у два правца: и да се што више нога искалеми, и да што више пољопривредника науче калемарству.

И један и други успех тако је силан и изразит, да се нама Подружња може у пуној мери похисити.

На курсу вије дато да се види калемарење у процеп, као доклавани најгори начин калемарења.

Изузавље калемарства под непосредним надзором Подружњених имало је пуног оспрадања, јер је њезин ауторитет јачи него појединачно; у то, она има све погодности, сав материјал калемарски; на њезин позив дође пре и више света, него на позив једног обичног појединца итд.

Овим курсом Подружња је, по свом схватању, завршила рад на калемарству, јер је увећала број лине спремених калемара. Од сад ће она само расустрати калемарце и с времена на време давати поуке о гајењу и употреби нога.

По овим курсом Подружња је много заинтересовала и *дале крајеве*, који су дотомине курсе посећивали, ту се обучавао и вишину калемарења даље преносила. *Желети је, да се и околине Подружње, постарају да стигне и тежице обуче себи број калемара, за своје области, јер се само тим путем и постиже нека корист у околину.*

Др. Н. Јанчевић.

В Е Д Е Ш К Е

Најукуснија келераба — биће онда када се не расваљује и ако се мало допише — коцкем Американа — посеје. Сене треба засејати на сталном месту у деје, на ње главице бити сачије и правилије. *Ј. М.*

Фосфорно кисели преч. — Што више храна одговара приводи поједине врсте домаће стоке, то ће она сигурније помоћи одржању здравља и напредку дотичног грла. Храна мора све материје које не достају организму накнадити, те тиме осигурају телу толико и напредку дотичног грла. Храна мора све материје које не достају организму накнадити, те тиме осигурају телу толико и напредку дотичног грла. Храна мора све материје које не достају организму накнадити, те тиме осигурају телу толико и напредку дотичног грла. Храна мора све материје које не достају организму накнадити, те тиме осигурају телу толико и напредку дотичног грла.

1. Младим грлама и онима која су слабо развијених коштују.

2. Када се грла хране пићом која је произведена на киселој и слабо кречној земљи, где нема довољно минералних материја.

3. Ако се стога банаја водом спровишеном на минералним састојцима.

4. Сужребици кобилама, стелиним кравлама и сунрасним кравлама.

5. Када се полага мање сена а више рене, кромпира и друге сочне хране.

6. Стоци која је непрекидно за јаслама.

Најблаготворније учине фосфорно кисели преч ако се по дневно са храном меша и стоци даје. За ова грла довољно је 20—30 грама а за мања 5—15 грама, према јачини и старости. *Ј. М.*

Средство против пацова. — Као сигурно и једино средство против пацова у шталама, важи дрвени катран. Њихве треба залити по мало све рупе у стајама, на или

ће се пацови погинути, или умазани катраном брзо угинути. Како се катран споро суши то ће рупе дуго времена бити неупотребљива склоишита пацовима.

Ј. М.

Пролина до стоке. — Јавља се обично после важеба, младе и сочне хране, хладног навоја и стомачних болести. Најсигурније се лечи малим навојем зговељеним од ланског брашна и слезовог корена у који се помеша 0.05—0.1 грама опијукнове синктуре (у апт.) Обололо грла треба умерено храниати, стају толику дрвати и добро настрити сувом сламом. *Ј. М.*

Повреде на вазену. — Грестине и повреде на вазену проузрокују телад кад доје, а јављају се и услед непажње при жуки. Равања места треба малим водом испрати на намазати назом од меда и жуванетом од јајета. И Колодијум је сигурно средство, а помаже и разредена карбонна киселина са 20 делова глинерица. *Ј. М.*

Болезњиве руже. — Кад нека ружа почне да крвнати, да побелева, што се одна на клоновило лишћу онака, треба око стабла земљу раскопати и посути дрвеним пепелом, на онда онама малом водом и залити. Кроз неколико дана после, треба земљу умерено влажи одржавати и ружа ће се у скоро за тим опоранити и отичети песејиде да порашује. *Р.*

За испирање и чистиње ката и бурати. — најбоља је она вода, у коју се помеша водоста брашна на мекшину. Овом водом треба нечисте каци и бурди напуниати и оставити, да ова вода пређе у време. Свака ће нечистота одићи с водом заједно, кад се ова одаље. На На тај ће начин нестати сваког хрђавог зајада, на и буђе (плесни). *Р.*

О сејању и порећивању крвке. — Кад сене од ирвено посејемо, нарочито ако вије од оних навуљиди озмићено, треба га даском једном добро земљи приљубити, јер ће онда боље и сигурније нићи. Свако семе у земљи у шуљцима лежи, врло споро и тежице нице. — Кад пошике биљке порасту и корен се у дебљини гушчајег пера развије, онда треба ирвено прорећивати, да струка добије међусобно одстојање од најмање 5 сантиметара, и само у том случају можемо добро развијених и крућних ирвених добити. *Р.*

Г Л А С Н И К

Друштвена помоћ Подружњива. — Српско Пољопривредно Друштво, према сретности војина расподале, одређило је својим подружњива на име помоћи за 1898. годину и то: крушевачкој 400 и позешкој 600 динара у новцу; крајинској и шротској по 300, кичкој 250, драгачевској, уличкој, квадзеначкој и грочанској по 200, тичкој 180, ресавској и жуњској по 150, медвеђској, лубињској, лужичкој, обреновачкој, моравичкој и темишњској по 100 и ариљској и мораској у Ореовци округу позаревачкој по 50 динара у сиправама. *И.*

Пријављење у састав Друштва. — У састав Српског Пољопривредног Друштва, пријављена су ново-обрављена Подружње: лешачка, голубачка, бојино-бангачка, моравска у окр. пожаревачком и подружња за Грделци и околину у окр. ирвеном. *И.*

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. *Хрвати Крајинци*, трговца из Валског тинада *Лубица Радошевић*, економ из Чибуквице ср. колубарског окр. подучаском, изводеци се уписати за чланове помагаче овета Друштва, са улогом од по 4 динара годишње. Хвала им. *И.*

Раздато семе. — Ранije smo javili da je Srpsko Poljoprivredno Društvo naučnicu izvesnu količinu semena četvork lana radi besplatno razdavanja privrednicima u Kraljevini Srbiji. Sad smo izvestili, da je Društvo ovoj semena nabavilo 1000 kgr. i besplatno razdalo snima onim odgajivačima, koji su mu se za 6 blagorazume javili. Seme je po okruzima razdeleno ovako: valjevski 90, vrahski 49, kragujevački 54, krajiški 40, krupačevski 70, moravski 156, niški 10, podrinjski 45, podunavski 105, novoravčani 85, rudnički 82, timočki 54 i užički 160 kgr.

II

Novo Podružjine. — Zaizmašom g. Mate Radovića, načelnika okruga širotskog, okružna skupština odredila je širotskoj Podružjini Srpskog Poljoprivrednog Društva pomoć za ovu godinu u 200 dinara. — Hvala kako g. Radoviću tako i članovima okružne skupštine.

II

Nova podružjinska uprava. — Araljska podružjina Srpskog Poljoprivrednog Društva, na dan 30. januara ove godine, držala je svoj Glavni godišnji zbor u Arilju, na kome je pored ostalih podružjinskih poslova koji su na ovom Zboru posravnjavani, izabrala i novu podružjinsku upravu za ovu godinu.

U novu upravu ušli su: za predsednika g. Pavle Zlatić, trg. iz Arilja; za podpredsednika g. Radomir V. Milovanović, ekonom iz Radobuje; za blagajnika g. Petar M. Bjelečić, ekonom iz Arilja; za sekretara g. Živan J. Miličević, učitelj araljski; za odbornike: g.g. Tihomir Bojović, zemljodelač iz Visoke, Jevrej Novaković, tešak iz Dobruča, Miloje Milovanović, zemljod. iz Vignata, Veljko Milovanović, zemljod. iz Stupčevca, Vladimir Pašić, učitelj iz Arilja, Jevrej Tomić, tešak iz Bogojevača, Bosta Simić, vlasnik iz Vrahja, Aleksa Vasiljević, Mitar Savonij i Novak Antović, zemljodeli iz Radobuje, Miloslav Selačević iz Lativice, i Maksim Vukotić, čeručija iz Arilja.

Pored ovog odbora, izabran je iz svake opštine u sredu araljskom još i po jedan poverenik.

II

Seme rišnog lana. — Srpsko Poljoprivredno Društvo, preko Srpskog Poslanstva u Petrogradu, nabavilo je 100 kgr. semena rišnog lana, koji je na daljnu čuvan zbog činove svog vlakna. Ona količina semena poslata je izvesnim odgajivačima u okrugu: vrahskom 7, krajiškom i krupačevskom po 20, kragujevačkom 2, moravskom 5, podunavskom 10, podrinjskom 5, rudničkom 3, timočkom 8, i užičkom 20 hiljada radi probe, s tim, da po srpskom gašenju podnesu izveštaj Društvu o postignutom uspehu. Ako oni otkleđu ispadu povoljno za rukom, Društvo je namerno da u sledećoj godini nabavi daljeko veću količinu semena ovog lana.

II

Гајење билака за бојење. — Poljoprivredno Društvo svakom prijalcom, na nevoljko putu i preko svoga organa isticalo je: da bi bojeće tkanina trebalo vršiti ne analitičkim, već biljnim bojama. Uticalo toga propoveda ostveto je se lavske naložbe klenjskih ričkovarica u Pokozi. O naložbi 1893 god. rativalo je se protiv analitičkih, u korist biljnih boja, a već 1897 god. naložba pokazuje znatan napredak u tom pogledu.

Da bi se na tom polju uradilo što više, Podružjina pokošnja otpočela je na svom dobru naročito гајити билаце за бојење. Ту су: брб, српак, жутиљова трава, руј, црни јасен итд. Она има потпуно збирку билака за бојење, и тим гађењем има намеру да заинтересе свакога, да боји билам бојама, а у то и да гаји билаце за бојење у једном куту свога прта. Врло похваљано.

A.

Метеоролошка станица у Новој. — У нас има врло мало метеоролошких станица, а оне су врло потребне за полjoprивредну грану. Узрок, шћ се такве станице не умножавају, лежи у главном у томе, што се не радо прима

да се тај посао без награде врши; а издаци, који би за ту ствар потребни били, нерадо се у народу шпе.

Pored ostalih, poljoprivredne su Podružjine bаш и познате, да и у овоме послу предлаже. Pokošnja Polj. Podružjina najimila je važnost osnivanja take stанице u svojoj okolini, te je se veћ za то prijavila Ošervatoriji u Beogradu и poručila potrebne instrumente и урустila. Кроз који дан те hoј stања и она ће на свом земљишту имати метеоролошку станицу, — што јој може послужити за похвалу.

Желети је да и друге Podružjine ово учине, у чијим местима нема оних станица.

H. A. J.

Гајење сочива у покoшњој срезу. — До пре 2—3 године сочиво је у срезу, као и у његовој околини, било тако рећи и непознато. Pored ostalih својих послова Pokošnja Polj. Podružjina ставила је себи и тај задатак, да у својој околини приволи народ и за гађење овог корисног варива. Она је то и успела, а у томе су је помогли учитељи. Сваки учитељ добијао је од Podružjине бесплатно сочиво за семе, кога је у својој баччи гајно, па на том у околини раздано. Тим се путем народ на гађење овог варива нагло приволео, пошто је увидео важност његову.

Ove године трајска сочива за семе била је тако велика, да је Podružjina, све што је имала раздала, па је ипак остао велики број неподмрени.

H. A. J.

Podružjinski hitoman. — На молбу Pokošnje Podružjine, а по предлогу Srpskog Poljoprivrednog Društva решио је Г. Министар Народне Прикреде, да се један hitoman Pokošnje Podružjine прили за ученика истарске раднице при школи за напелде и воћарство у Букову.

A.

Пријатељ полjoprивреде. — Г. Драгутин Васић, адвокат из Чаčka, пријатком ускршњег доласка свога у Pokoш, заинтересовао је се тамошњом Podružjinom, распитио се о њеном раду и напредовању, прегледао расадник и ошину башту Podružjinsку, па, задвољен уснењом, унисео је се за утешаљка Podružjинског, показавши и тада свадљиве пријатељство и наклоност према напредовању полjoprивреде.

Zahvalni g. Васићу на овој највиш и помоћи, ми његов леп пример истичемо другима за углед.

A.

Програм годинава крупањачке Poljoprивредне Podružjine за 1898. радну. — На Главном годишњем Zбору крупањачке Podružjine, који је држан 1. марта, pored ostalih радова, утврђен је и програм радова podružjинских за ову годину, као што sledје:

1.) *Уређивање и проширивање Расадника (podružjинског), американке идржљиве лозе и воћа, за ову околину на добијеном општинском земљишту од 12 хектара, уз потпору Г. Министара Нар. Прикреде, округа, среза и чланова ове Podružjине, са предрачуном трошкова за ову годину на 6500 динара;*

2.) *Државне практичне предавања и календарске курсева, за обучавање околних полjoprивредника и грађана у срезу (а деломом) валемљаву американке лозе и воћа, за срез расиски и ошину, уз принош Г. Министара Нар. Прикреде, Срп. Poljoprивредног Dруштва, округа и среза, — са предрачуном трошкова 300 динара;*

3.) *Календарне воћа у сва 4 среза овог округа, исмоћу потуђињих календара (и курастца), према кредиту и помоћи (2000. дин.);*

4.) *Прекоше виноградa у срезу расиском, помоћу потуђињих прскача, — (100. дин.);*

5.) *Сејане и друге културне билака на незаузећом земљишту расадника, ради угледа и припреме земљишта за будуће садње у расаднику, па могућству о своје трошку, или давањем у напелду;*

6.) Радити по могућству на оснивању земљорадничких Заједница сесекских, по систему Гајџајеновог, и уредити пољопривредног кредита за ову околину; и

7.) Радити по могућству на подизању паровних парка, на летата, који има, ако се добије подесно земљиште за то. Поред тога, руководити администрацијом и свима посредничким радњима, око разних парубина и набавка разних потреба пољопривредних, за свој и туј рачун.

Енергичним заузимањем вредне подружнице уграио већина ових радња изведе се у највећем једну још оиот премоћа, те су изгасли; ако воле посаужу Јежу, да ће резултатима надмашити све досадаше године практичног рада, само ако јој обешане помоћи од надлежних благоуспешно стигну. Разува се; да ће расадник подружнички имати конеш оне године преко 100.000 разних садница, луоа и воћа, перед ратарских производа у храни.

Доносимо овај програм рада вредне крушевачке Подружнице, да се види шта је у стању да уради једна вредна и добро руковођена Подружница, са релативно врло неопатниим средствима. В.

Са пчеларског и свињарског предавања у Језевцима. Пошаска Подружница Српског Пољопривредног Друштва држала је на други Ускрс, 6. априла он. г. Језевци (през пошаски) предавање пчеларско и свињарско.

Предавање је било обилато посешено, изазвало је необиично интересовање и било предмет вичорите наљивости.

Предавањем је руководала сама уграио Подружничка, од које су били: потписати председник, потпредседник г. Никола Милошевић, благајник г. Никола А. Јовановић, учитељ, пословођа г. Велимир Перишић, учитељ, и одборници: г. г. Грђина Соколовић и Драгутина Симоновић, економ из Добриња, Доброслав Тодоровић, економ из Језевца, Вожа Поповић, учитељ из Каленића, уз помоћ још и оне господе: Авакума Поповића, економи из Субеда, Јерсема Маринковића, учитеља из Језевца, Милутина Борнпјашевића, учитеља из Табановића и Драгутина Гајћа учитеља из Добриња. Као гости били су из црковног среса г. г. Лаза Поповић, свештеник и Милан Митровић, учитељ из Субеда.

На пчеларства наложени су сви радњи, с којима пчелари треба да буду упознати, а по том је се давало одговора и обавештења по питањима појединих пољопривредника. На крају је, на велико ишнечање свују присутних, брао и с највећом лакоћом, извршено пресељивање из вршкарке у Ђерошки.

За пресељивање донео је једну вршкарку председник месне општине, Станимир Јелић, а Подружница је, оиет, даза своју Ђерошку и покловила је.

Слушаоци су јако задовољни и заинтересовани оиој предавањем, и већ одмах су многи узели примеру од Подружничке кошнице, да сами граде Ђерошке и предузму рационално пчеларство.

За оиом је присутиљено свињарско предавању, које је, такође, с шипретиетом наљиком праћено. Детаљно је изложено о подизању духова, ишнечању, гајењу и храњењу свињских буба, великим немача и убијању коиона; изложени је лепа корист од тога лаког и јешитног посла, и, на послетку, обешано је свакоме; да ће из Подружница произведене коионе одмах исплатити тотопшн пошмом; да ће спашоме, за подизање духова, дати бесплатно дугово семе и дугово саднице, и да ће одјучивачи свињских буба добити од Подружнице награду новчану 30 дина.

Оиом учитеља, узели су неколико сељака семе од свињских буба, а док се умноже дугови, уверени сви да ће овај крај бити врло обилат са свињарством.

Оиом врљиком сматрам за задовољство истаћи, да су скучене „вртове“ ишнечеке врло лепо оградили и угасдно грעדла г. г. Велимир Перишић, учитељ глумачки, Вожа-

дар Поповић, учитељ каленички и Јерсем Маринковић, учитељ Језевачки. Оици за то заслужују сваичију похваљу и признање.

Драг. Н. Јанчевић

ДО ПИСИ

Ариље, 22 Марта 1898 год.

После оиих великих и дуготрајних пошлага Јуди у овој околини, оиет су живели у нади, очекивајући принос у житу и другом, већи, него што су га добила, кад је већ време допело, да се могло видети: да им је наза празна. — Нешто страда од пошлага; — те се на време по посеја; јер се задвоа вода а остало и што је било — веас код нас — „исекао“ је црв, да преко овога није остало Јудиима с чии би се задовољали.

— На стотине кућа — домаћина — четрдесет коше се ишвадити, — који ће имати хлеба до онога. Истина, кошеска храна још није спуд вадата.

Са здрављем Јудиства ни хвадити се ни куадити.

Стожа је добро шрам осталих година; алиадо су било врло добре, те је стожа имала хране а ишнча блага (стожа је под једним небом, ретко по има шталу). — Тиварске стопе и шталско хранене, изведе коиа, ишнче не пришећује ишти у оиште ја кавке пете; отуда је и стожа већном крашља а ишнча.

Воћарство у последње време све се ишнча разија. — Воћњаци има само од шњина; — шљавара, а јабуре, крушке и др. саде се искључиво по нећама и прирајцима или дворитици и т. п.

— Винограда има, али врло мало, поред тога, што су; положај, земљиште и клима подесни. — Тек од пре неколико година, неколицина их почели су садити, а пре овога, није их ишнча ни било.

Од пољских усева, искључиво се сеје кукуруз, домаћи и на оиим ишнчаца, мање овас и јечам а још мање трговци и пресо-преја.

Шуме има још прилично, али ако сразмера ишнчају сече и пошлага узвлада и диле као сада, у скоро ће је остати; јер сече свако и не подиже ишнча. — Што би се природним ишнча подишло то, пуштена стожа, све до лежје загниае.

Истар М. Бјеланић
економ

Црљенац, 22 Марта 1898 год.

1. Време је толико после 2 протетне ишнче које су нашо ово дана.

2. Сви Јуди из места — Црљенаца, а ишнча и из околине почели су сејати кукуруза; орање је за кукуруза да се не може боље пошедити.

3. Воће се треба од гусеничких гвасда.

4. Многог је широмача у овој општини шншала глад те нечајући од куда узимали су за оишт, коиа, но само поједини, а други који су можда пресо потребни да узку кукуруза ишнча добила!

5. Цене су; кукурузу 12 дина, јечму 10 дина.

6. Наднице су једном раднику 0-50—0-60 динара с храном.

Здравље код Јуди и стоке повољно је.

Стојадин Ст. Павловић
економ

Пољна, 25 марта 1898 год.

Пољва је село у срезу лезачком, округу моравском. Налази се на самом јужном округу планине Благогитна. Постоји предање, које креше и друге околности, да је ово место у даваној прошлости било веће и знатније (пода Турцима се звало „Шер Пољна.“) Ну ми ћемо за овај пут да оставимо прошлост, па да пређемо на садашњост. — Пољвањци су познати у околини као врло вредни и поштени људи. Све што раде, раде с вољом и жењом. Свагда их судио затече и остави на послу. За то су њихове њиве пре изворе, њихову културу при окренима, њихова житја прва покосивена, њихове ливаде прве покосене итд. Због овога их људи из околних села узимају као пример вредноће.....

Пољански атар састављен је више мање из слабе земље (посве њиваче и пасуљне), али за то, што је Благогитниоу заклоњен од хладних ветрова (северног и источног), он је врло погодан за успешан воћа и винове лозе. За то је воће пољанско свагда радо њињено на градским тргањима, а вино пољанско може да се пореди са јужним и кнажевачким. Ну виногради су се већ у поља осушили, а старе су се воћке све више проређивале. Требаљо је дакле и једне и друге њива подишати. Виногради су подишани са домаћом лозом, а тек ове године подигао је виноград са америкашком (лозом) неки Севотзар М. Борик. Сви сељаци са нестрпљивењем очекују какав ће се успех овај постоји, па да се онај који после према томе управљају.

Воћарству су Пољанци до сада више показивали пажњу но и виноградарству. Сваке године они су засађивали и калемили по доста велики број воћака. Али су у тој погледу ове године надмашили све досадање. Ни једне године није до сада у Пољани засађено више шљива и осталог воћа, но што је ове : ни једне године није више дивљачка у Пољани навишту, но што је то учинило у прошлости и оном месецу. Нема домаћина, а да није засадио макар 100 дрвета шљива и навишту макар 30 дивљачка. Често човеку изгледа да у онеме међу њима постоји нека утакмица, за коју так па она не знају. — Шљивову расадку узимају од изданака и плаћају је обично по 10 дин. 100 комада. Сада је у размаку од по 4—5 метара и то доста правило. — Највише навишту дивљаче од јабука и крушка. Калем-гранчице бираву од најбоље сорте. Ове године потписани је наведено од „Пољопривредног Друштва“ из Београда преко 500 калем-гранчица од најбољег воћа, са друштвеног добра у Шапцу, па им је исте бесцелној расадку. Узимали су га на јагу, и да је имао десет пута по онолико све би га изулили. Незгодно је само у толико, што су се ове калем-гранчице много задржале на путу (преко 15 дана), па су се многе осушале. Највише навишту под кору на стари начин, мање у расцеп или процеп, а најмање на првој и пови начин под кору (кад се кора расече). Овај су последњи начин само непазиљача примали и то до видног успеха с резервом. Сваки веће да навише, и ако она има све то ради, јур верују, да сваком тај посао веће да иде од руке (нарочито онеме који се дотакао жргваца!!!). И ја сам знамљива, да сваком тај посао „веће да иде од руке“ и то ни због чега другог, *већ што не каже при навишту, већ тај посао обави како било.* — У овом селу у овом су послу добар изучени неки Љубомир Шошић и Вуле Љуговац. Они навишту само под кору (на стари начин), али са добрим успехом, за то се људи грабе, које ће пре да навишту. За навишту дивљачку обично им плаћају по 0-10 п. д.

Овом правилом да напоменем, да су се и Ђаци Ш-ег и IV-ог разреда ове школе изучени : *навишту под кору* (на пови начин), *пресавишом дивљачу* (на што треба пазиати при том раду) и *прасавишом гичијас култи* (по плану г. Д. Ј. II., који је штампан у „Тежак“ за 1896 год.). То ју је у овом времену предавао као део Руничко Рада, и онај су тај посао ухватили не које боље бити. После овога сваки је њак пресавио и навишту по неколико дивљача и

сад нестрпљивењем очекују, да ли ће се приметити или не. — Занимљиво је како — сем сељака — и они тврде, да тина неће ући у ове гичије култи; због овога су се многи калемили, па сад једва чекају да виде који ће оспладу да добије.....

Ове године у овом месту сем понуеног винограда, подиштута су још и три узгајана воћака. Тако један је подигао узгајан домаћин и гадја Василије Ф. Парађанин, други потписани, а трећи је подиштут у школском врту. Садице за ове воћаке набављене су из Тотчидорске Економије. У сваком воћаку има и гичијас култи, које ондашње сељаци више занимају, но и само воће у воћаку. Они их радо посматрају и сваки то своје посматрање навишту тим, да ту тина неће никако ући. — Сем овога њивина имају мале расаднике од јабука, крушка, ораха и дудова, које су сами подигали и то скоро без икакве пажње и неге, већ више случајно.

Сем овога посла, чиме су се људи занимали од како је време понушло, они су још : садили лукове, угрлили стравшта, читали воћавање од гуевице, а сада у великој отпочину сејање култура. — Време је до сада било за рад веома угодно. — Траве и дотелна појмале су добро. — Гора почиње да се развија.

Стока је доста испуштена, због оскудице у храни, а и много је страдала од метњака. — Међу децом влада кашаљ (риканца), због чега има и смртних случајева. — У народу се сејања велика оскудица за стоци и људску храну. — Цена је људској храни још она стара, коју смо у прошлости доцнје извели. — Цена је стоци по све нештатна. — Највише људска плаћа се по 0-30—0-40 дин. с храном.

Ст. М. М.
у.

Милутовац, 2 Априла 1898. год.

Зима је била врло блага и готово без снега. Преко пете зиме људи су ризици земљу за подишави нових винограда. Како је прошле године наш сеоски свет једино узео новаца за шљиве и воће, то је овог пролећа веома много посађено нових шљивача и развог воћа, а понављање јабука. У Милутовцу нема сељака који ове године није посадио најмање 100 јабука шљива и по коју јабуку, крушку, трешњу, кавицу и осталог воћа.

И за кадељење наш сеоски свет јако се интересује, и старо и младо радо је да научи калемити. Код школе у Милутовцу посађено је око 24 сорте јабука и то најбоље калембоје. А има још и : кавица, мушмула, дуња, крушка, нитомис и дивљас реченова и т. д. Ово подиштуте воће код школе служиће за разданање калем-гранчица нашег сеоског свету. Једино виногради са америчком лозом слабо се подижу. У оштинги млдоточајкој, која брби преко 600 поресних глава, свега су три четврти ове године почели да подику винограде са америчком лозом, а остали још и не килсте о томе.

Бела жита много су изникла и засад веома лепо напредују. Милна је погледати, како се лепо зелене њивнице, жечкови и овесеи.

И шљивади, у колико су цветали, обећавају добар род, а тако исто и остало воће.

Каша нада поштеће, али није од штете.

Пољски радови раде се сад они : у велико је отпочело сејање култура, дотелне, пољска, а виногради се у великој оредују и окопавају. Лопа је местичкично добра а местичкично сува.

Ишларство у овом крају слабо је развијено. И оно мало што има, ишлари се у простим коњицама „ври-карама.“

И свадарство није овде развијено. Добио сам 200 грама семена од свилених буба и поред све које заузв-
лашности писам могао више од 100 грама да растурам у
народ. Некако наш свет више воли да гаји свадзу за до-
маћу употребу него за продају. Кад сам им објашњавао
да ће г. Тајтацак плаћати четири по пени од 2,30, 1,15 и
0,25 дин. сељани ми то никако не верују. Јер, они знају
Тајтацака и њему су и пређе продавали, али Тајтацак није
скупио плаћао килограма најкрупнијих од 1 динара, а че-
сто пута и по 3—4 гроша. За то њим свет неће ни да
гаји свилене бубе, док се о болој цени не увери.

У овом сврзу обновљена је скоро пољопривредна по-
дружнина у Варварину. На обновљену име подружнине при-
пада хвала г. Михаила Милчићевићу, свештенику варва-
ринском; Чеди Урошевићу узицељу, Стеви Радојевићу
среском начелнику и д-р Николу Борићу среском лекару.
Г. Борић се јако заузима за привреду и свуда промотира
за напредак привредни. Он је још и уредно свој врт тако
— да му нема равна. Хвала му!

Стање здравља у народу добро је.

У народу је велика оскудина у новцу. Свет се је то-
лико задужио, да се понеки не могу одужити ни за пет
година. Интерес је веома мали.

Цена је производа ова: шивеница 100 килограма
20 дин.; кукурузу 100 килограма 15 дин.; јечму 100 ки-
лограма 12 дин.; пасуљу 100 килограма 30 дин.

Надница је с храном 0,50 дин.

Сав. М. Грбић.

Владушница-Кач, 15. априла 1898. г.

После благе, али ветровите и суве, зиме — наста
пролеће ладно и кишевито; пролећа овако ладно учини
те ноће уграби цвета и задржа воду; а Голубачкој мржи
спреча те не покоси малу круно-ситну мраву јер јој баш
у времену отров разблажи. — Ово је Богом наклада; јер
поред пр. год. онамаве — штеге — поштеди нас од му-
шчињих жртва — добит. У овом крају нико: ни богат
ни убог, ни учен ни прост, не сеје дегелану. — Лошу до-
наћу доста су засадили сваки бар 5.000; Американку
кувицији и мало — веде скупо стаје; Конопљу сеју врло
мало, а (ветен) али и не знају шта је — штега! Онимце
красно напредују. Пролетња жита дано засејана. Народ
траби да сврши сејање кукуруза. — Утисао сам те сељак
очисти трајером жито, па сеје мало а не блато. Неки су
купили кошице (а и сам имаам) и већ граде ћеронике.
Пример је најбоље учитељ. — Здрање стоке, и народа
пошло. — Цене шивеница: 18—20 д. мет. пента, јечам
10 д. рак 8 д. кукуруз 10 д. говеђина 0,60, јатрбе 0,60
риба мору-јесетра 0,40 д. ктр. ситна 0,20 д. лук први
0,40 д.; сир 0,80 д. — Кокоши и у оште период слабо
се леже. — Сточна храна јевтина. — Свилене бубе мало
гаје. —

Петар Милошаковић,
арох.

Медвеђа, ср. јабланички, 15. априла 1898. г.

Сад је милина гледати поље и гору. Нестало је змије
ветруштине, снега, вејанице, израза итд. — Зеленило је
покрило и брдо и до. Сада се у срећи и радости живи.
Јесења стрми усеви, беху нам несесуду салку донела, али
за то јари — радост. — Они су тако напредни и бујни,
да им сваки велику наду поклања. Што је год јарог жита
посејано, све је шило као натарно, а онах дана расте
тако брзо, да би човек рекао: видим како расте. А је-
сенје стрмишине што остале не пророне ретко су и гуши
их огроман коров. Вега треба што раније клевети, да не
би узео маха и предлазало усеве.

Народ је онах дана почео сејати кукуруз. Кукуруз
сеју: онашке и у редове. У редове сеју: под пету, под
мотику и у браду. Кроз кукуруз бацају и доста семена
од дуљака и пасуља тачкаша.

У десковачком пољу засејани су сељани много ко-
ноплје. Ту има домаћина, који искључују од коноплје живе, а
има их и који су се од не добро обогатили. Коноплја
је сва никола и добро напредује. Али не виђам, нажда ће
та довиће сејати.

Трава је бујна а гора у велико лизта, и домаћини
који нису имали сточне хране, сада је не кукују. Само
хране ради полове, а остају сточу терају у шуму на пашу
нар. Жалост што не сеју дегелану, која би им од велике
потребе и помоћи била.

Поред говеђа, коња, оваца, коза, свиња и осталих
донаћих животиња, народ у десковачком пољу гаји у ве-
лико и биљогаје и за рад, и у сваком погледу више
их цени но говеђа, која су сва дамаћег соја. Ни једној
врсти стоке не покљана се довољна пакња, али пакн
биљогама и биљогама највише неге указују. Услед парена
у средству, млади биљогаћи често лизецају, а како има
биљогаћи од разног заната у бљаници, то би се могла лако
она опасност спречити.

Оскудина је у људској храни непрекидна.
Воће је добро цветало, и сви досадањи изгледа су
да ће и род добро одржати.

Ливаде се бране од пуштања стоке.
Погајнице у раду ређе се чини и то са интересом
дивар на десет.

Погајнице у раду постоје и то највише спречом. Мале
још нису почеле.

Сад је народ отворећена сетом горе на граници између
Србије и Турске. Ову гору секу по доле дужини гранично
линије за 50 м. ширине. Оно је наредено ради сирочавања
погибје за наших граничара.

Пољопривредна јачка Подружнина у Медвеђи, добила
је преко 60 ком. одгајених и облигованих воћака из Тон-
чицкерске економије, а г. Тод. Вељковић учитељ, најбољи
је разлог повртареком семенја и засејати школску бању.
И једно и друго слушање на добар углед месту и околини.

Гад. С. Денић,
околом из Медвеђе.

Цена мањих огледања: Од петит крете од једног ступца по 10 пара дин. од осталих крупних пожења по 15 пара од
арсте од ступца.

Већих огледања од исте стране 20 динара (10 зор. а. л.), пола стране 10 дин. (5 зор.) четире стране 3 динара (350 зор.).

Поред тога за свако огледавање по 20 пара дин. државне таксе.

За огледавање више пута 10 од 100 језица.

Преглед 16. и 17. броја Тешкака: Чланица: Наше шивинарство. — Шиварство у Србији. — Поседашце
затварања шума. — Гајење дива и дубеница. — Спирваљне бордонске чорбе. — Прелева крошница. Мишија реп. —
Кратка поука о нези бурака. — У прителу расирва питања о потпању дестара на зелено каламјених. — Невољно
важни напомена при отечу. — Напомене о болестима свилених буба. — Калемарски курс у Пожеви. — Величке. —
Гласник. — Дописи. —

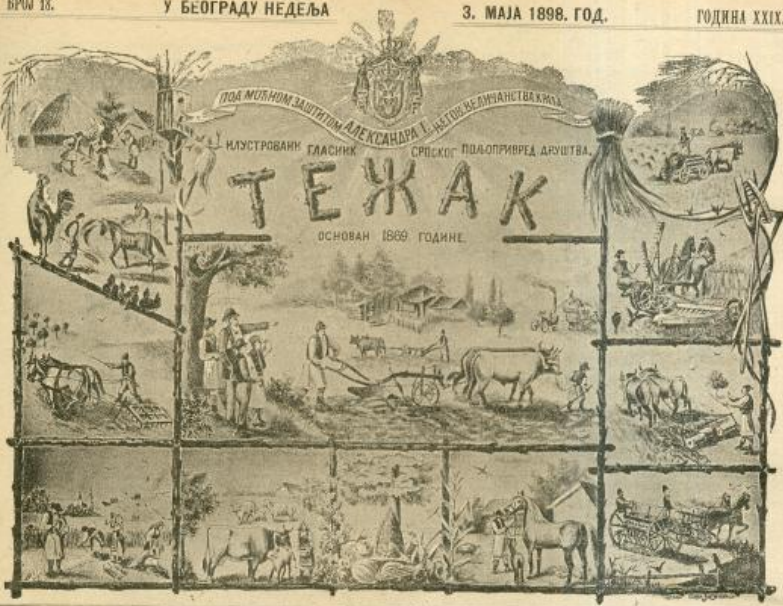
ПОД МОЈНОМ ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I. ЦЕЛОВОБЕДНОСТВАКОВА

ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК

СРПСКОГ ПОДОПРИЈЕДНО ДРУШТВА.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1866 ГОДИНЕ.

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА УМЕРНО 8 ДИНА, НА ВОЈНА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА, ДРУГИМА ПРАВИМА ПОШТАМА У СРБИЈИ СЕКА ДИНАРА. ПОШТАМА ЗА СПИШКУ, СЛОВЕНИЈУ, ГИЗОРУ, ПОДГОРИЦУ, ЦЕРИЈУ, СРБИЈУ, НА ГОДИНО 10 ФРАКА, КАН 5 ФРАКА, КРИ. ПО ШКОЛСКОМ ПОДОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ, У Београду, у Училишним, доносилац лист за 4 фр. На 2 фр. а. по. код француске поште. ПРТИЦИЛАТ И КИ. СР. ПРТИЦИЛАТ КОЈИ СМОГ ГРУПКАМА ПРТИЦИЛАТ, КИ. СР. И ЛИСТ СЕБИТИ. ПРТИЦИЛАТ П РУКОПИСИ ПРТИЦИЛАТ СР. СРПСКОМ ПОДОПРИЈЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРТИЦИЛАТ ПРТИЦИЛАТ И ВОЈНА. На основу издавања издања од 1898. г. у 204. изданију друкчијевог броја ВОЈНА ПРТИЦИЛАТ.

ГЛАСНИК И ИLLUSTRATION:
СРПСКО ПОДОПРИЈЕДНО ДРУШТВО

КНИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић и Алекса М. Живковић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
ДУШАН М. САСИЋ

ПОХИТАЈТЕ С ПРСКАЊЕМ ВИНОГРАДА ПРОТИВУ ПЕРОНОСПОРЕ

Међу нашим привредницима у посебне међу виноградцима извесно лежи више таквих, који не би били уверени, да је пероноспора стална појава на виноградској лози и да редовно и сваке године упрошанује и она велики род, некад нише некад мање, али леђном скоро сасвим. Исто тако увидели су и сваке године се и сами уверавају, да та појава, та болест не излечева сама по себи, већ напротив све јача бива. Према томе не треба да пасасе нити за ма једна час да се обманују, да ће ни виноград и ове године бити поштеђени од пероноспоре.

Пероноспора је дакле једно стално зло, које прати наше винограде. Срећа само, што се то зло које и то с успехом сузбајају. И о томе су ваљда већ и сви наши виноградци и привредници уверени. Прескање виноградској лози противу пероноспоре већ је у опште познати, редовни посао у сваком виноград. Шта важе по томе, да ли је

и у колико који виноград преска, цени се не само берба, него и капиња грозђа и вина. То не чине само виноградци, као произвођачи вина, него и купци вина праве већ у великој разлици у томе: да ли је вино из винограда пресканих или непресканих противу пероноспоре, на прена томе и цену му различну дају.

Када се дакле не може избећи ни којим путем, да пероноспора и ове године, као и сваке досада, нападне наше винограде и упрошане и ове годишњу бербу; и кад се хваља Богу, бар та невоља — то зло, међу многима другима, којима је виноградској лози подложа, које спречити и сузбити, — онда не треба одламати, него што пре у борбу противу ње. А борити се противу пероноспоре које и треба у толико пре и радије, што смо у ставу спречити је, да нам не упрошанује винограде и што све то које и доста лако и са сразмерном малом потрошњом постања. Напослетку то је онто зло, на га свакога које треба и да сузбајају. То се чак мора чинити, колико ради своје личне добити, толико и ради спасавања и очувања целокупног домаћег виноделица. Ту борбу да

потпомогу дужни су и држава и општине. Општински председници чак подлеже и пазни прена закону о општинама, ако прописану или дужност у погледу сузбијања пероноспоре, а нарочито у вавати прескалца и плавнога камена — као потребног материјала за сузбијање пероноспоре, — не врше како ваља.

О томе како се спрема и врши прескање винограда противу пероноспоре, не писано на овом месту и овом приликом говорити; јер је то више пута расправљано у "Тежаку," а постоје и нарочита опширна упуства о свему томе. Претпоставља се, да су наши виноделци и с тим послом већ довољно упознати, јер је већ неколико година како се редовно врши. У колико који није досада радио тај носе, лако му је и извесно ика у близини прилике, да се упозна и научи том раду. На тај се начин и најлакше научи цео постојак у прирецику смесе за прескање и како се замишља врши прескање.

Наша намера је овом приликом, да подсетимо и упозоримо виноделце и све привреднике, да нехотично предизмљу и врше прескање винова док и у овој години. Него тако да их скренемо пажњу и на то, да ће од прескања бити повољни и користни само онда, ако се оно врши на време; јер не треба да лабораторијалу, да се ти пероноспора спречава да се вла никако не појави или у свом првом почетку заустави, и кад се већ једном она угњезди и обузме пловну лозу, тада више не помаже ни прескање. Још и то нека виноделци узму у обзир, да су изгледи сасвим повољни, да ће се пероноспора према оваквом пролећу, какво је оно сада, појавити ове године свом својом силаном и да ће отавити много рекоме, него ранијих година. Шта више знаци наше појаве, онакавају се већ у другој половини априла; те с тога треба покурвати и сада него пре отавити прво прескање.

Виноделци и сви привредници не одлежујте, ако сте ради да окупате своје винограде и спасете овогодшњу бербу. Похитајте с прескањем противу пероноспоре; јер ако одоцните може пак сав труд пропасти. Код толико труда и трошкова око подизања винограда на америчкој подлози, не подканите и не пропустите још и то мало труда и трошка за прескање винограда противу пероноспоре. Без тога знајте унапред да нећете изаћи бербе. Ако се ко још ни до сада није снабдео потребним материјалом за прескање, нека одмах и нека одлежана набавља. А у Срп. Паловрвр. Друштву у Београду има плавнога камена по 65 пара, прескалца по 26 и 32 динара. Оно на захтев шаље одмах или поштоу бесплатно или железницом и паробродима о трошку поручиоца, за готов новац или на повуку.

Б.

ВИЈУК

(Festuca ovina)

Енглески: Sheep's Fescue; француски: Fetaque ovine.
F. des brebis.

Распрострањен је по Европи, сев. Азији и сев. Америци по сувљим пашњацима и сувим брзудљацима. Ствара обична, непуња се и доста високо у плавни, она се трава лако појавије, и ако на различитим местима тради разне варијетете. Дураштва је као и сви Тинци, а уз то је скупљана. Виђа се и по стенама, као први ивицир на царства шибег проравља, који се ту, на хумусу и вапњеној стени, међу махови-

ном и ливањенима, наставује. Веома се опире суши, имајући много коренова, којима црпи из земље влагу и храну, и којима продире и у цукотине стена. С тога је веома подесна га стухе стране. Главни јој се знаци могу познати и по слани. Тради здружено бокоре, где неће, где нема, са ливњем тавици, компактним и умерено чврствима.

И ливње на стабљу доста је чврстваста. Стабљика је висока 20—30 см. али и 60; и завршује се жетлицом, која је у доба цветања раширена, а напаче скупљена, са виоцим класицама с три и четири цвета.

Из једног бопера избија обично неколико стабљика. Боја ливња, а и читаве травке, вије јасно зелена или у сиве подврте (Festuca ovina varietas glauca), као ивици претвучена, и с тога — сива. Веома је у дистога сасвим кратка и с обе стране плавуена. Цвета у мају и јуну, а сазрева у јуну и јулу. Семени даје много и зато се по свима сенаарским трговицима може јевтино купити. Као и у многих других травака, тако се и у ове мора похитати с прибављањем семени, јер ирдо лако и брзо испадне. Семје се влај руком истре, или се одсече на омакати. Како се највише купи по странама, где расте дивља, то је семје често пажешано са семеном оних травака, које ту с њоме у друштву расту. Старије од две године губи квалитет.

Вијук не би требало никад сејати сам, јер би остале много празнине. Кад би се сејало сам, онда би, по Штедлеру, ваљало на хектар узети до 33 кгт. 90 процентног семени. Боље је сејати га с другим биљкама, и то прена кавнога земље с безодном, беојом дотелином, чврством металшином, дивљом (Potehinum sanguisorba), анедолом (Lotus corniculatus), вид. и сејати га с пролећа у пучици боб или с пролећа у јарине (раж, шиешић и јечам, а иви-

како у ошав, или у ошавине било с пролећа или у јесен. Кад се носеје у пролеће, онда су у јесени травице сасвим мале, те с тога није добро у првој години запасасти ту ошав, а нарочито тако, где нема у смеси много друге траве, јер би је могло лако изгинути из земље. Боље је, према најбољем делу пошавине у јесени, па с пролећа ошав. Тек у трећој години достигае свој највећи пораст. У 3. и 4. години враћа највећи приход, који је у јавнојеве у шави. Подноси врло добру суму и зину, и развија се рано с пролећа, те је тако важна за посне земље. На бољу се земљу не пушта, јер за ову има изданијих травака.

Ако се ова травака остави да процоји, онда прилично стврдне, особито на сухим мршавијим земљама.

Grünlaug је а лакој земљи сабрао 61 q. (цент метр.) ове травке на 1 хектару, и у доба зрелости количину. У отави мале (само 38 q.), јер Вијук носеочи у цвету, не тера више у отави стабљике.

Важнија је од њега подирета *Naturdla Viјuk* = *Festuca ovina densiuscula*, Koch.). Овај је виши; класи су му већи, цветовика богатији (и по 9 цвет.), а ошаве дуже. Лишће му је као шљем понало, сиво, латко, и често поврнуто. Налази се по истим ошавици местима, по каквим и обичнај Вијук, али на земљама нешто бољим ма и песковитим, а нарочито по странама у присоју, по крајевима шума и ливада.

Пошто је већи, то је и изданији. Један приредник тврди да је од обичног Вијука добио 15 q. сева по хектару, а други, 47 q. сева од *Naturdla Viјука* — паравно сваки на друкијем земљишту. На једнаком земљишту као да би разлика била мања.

Обе ове травке губе сушењем мало, 100 q. траве дају 35—40 метр. теш сева, које просечно садржа око 80% белачевине и 37% безазотних екстракт. материја, око 2% масти, 31% дрвожане и 7% пепела. С чешног, М. П.

УМРЉИВАЊЕ МЕХУРАКА ЗА ДОМАЋУ ПОТРЕБУ

Кад се мехурици желе употребити за одмотавање свиње за домаћу потребу, онда је најбоље, нарочито, кад је омања количина мехурака, да се они умрље овако:

Слика 1.

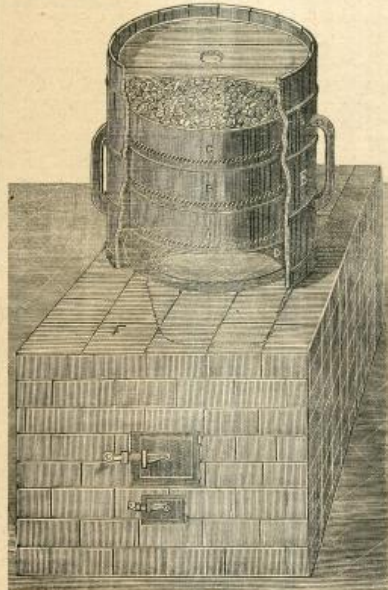
А. сито, напуњено столарским шибрјем (шублава).
Б. право сито, које треба напуњити мехурацима.
С. сито напуњено мехурацима.

Над котлом или казаном, у коме је вода до половине, пошто се ова загреје скоро до кључања, ваља ставити једно на друго три сита, па сито које је (одмах) непосредно изнад котла напуњити столарским шибрјем (шублавама) да се тиме умори утицај водено паре, а остала два сита напуњити мехурацима.

Боље је, ако се за овај циљ употребе обична сита (са струном) по решета, јер од жиче, нарочито ако је зачрпала, могу мехурици да се испрљају, а најбоље је, ако су сита оштетена белом сламом, тако званом „баст.“ (Са. 1.)

Сита треба да су нешто шира од котла, да би највише сито могло добро насести на котло и да се не би растурила пара којом се мехурици инајду умрљивати.

Котло може се поставити на троножак („стапак“) и може бити и узидан (са. 2.).

Слика 2.

А. В и С три сита, нешто подигнута, да би се могло видети колико испад шиб.

Д. котло напуњено до половине водом.

Е. Каљича (отвор) је с средње стране, да би се сита могла видети.

Б. шиб — отапанце.

Кад се сита поставе тако једна на друго, онда их треба покрити каквом качицом, но тако, да у доњем делу буде одушке, како би пара могла одишати, а не да остаје у простору где су мехурици. Место качице може се употребити и кош испуњен од шрбана шрпља, но овај ваља чине застрци, нпр. старим понавима, чаршавима и томе подобно.

Над котлом ваља држати сита с мехурицима од при-

liko za 1/4 часа, управо докле, док пара која се развија, не умртви потпуно лутке у мезурцима.

Да се саапа, јесу ли мезурци добро умртвљени, може се за онај циљ мезути у сито где су мезурци, поје јаје, па кад се ова добро скувају, онда су и мезурци добро умртвљени. По боље је, ако се учини проба с неколиком мезурица. Ради тога, треба пожељ прорезати два до три мезура из обојих сита, испитати за њих лутке, па ако ове не покажу никакве знаке живота, он онда, кад се убаду пилот, онда су добро умртвљене лутке и у осталим мезурицама.

Потом, сита треба скинути с котла, а да се мезурци не би нагло испадали, ваља их изнети стариј новчанима, у тако држати, док се мезурци сасвим не испадле. Кад то буде, онда, ако се свила неће одмах одмотати, пришати, да се мезурци осуше што боље, јер ако лутке пређу у труљење, мезурци се могу пронарити па и сасвим пропасти.*)

—А—

Новија искуства о издржљивим сортама лозе, које се узимају за подлогу у каламљењу

Истина је, да се у последња обављана винограда у нас ваља пре свега држати искуства, која су тежина код нас. Ради тога је у првом реду државна радња, која је развијена у Виноделско-Воћарској школи и свима државним лозним расадницима. И интересовани икаже ускоро прилике да се с овим узимају.

Али ни искуства, добијена у туђим земљама у овом правцу, нису за одбацивање, — нарочито у земљама, које су по геогрфској положају, теренским и климатским приликама, сличне или приближне нашој. Ако и нису за то да се по њима одмах ради, бар могу објаснити на оградџи; а могу даи материјала, да се погодније боље објасни, или боље тога. На сваки начин је, дакле, од интереса познати се понекад са искуствима туђим.

За овај мах жељимо свратити пажњу на резерву, који је поднесен *местом конгресу аустријског виноградарства* који је био у Тријенту (Тиролској), а који носи горњи назив. Ово је уједно и резултат државне радње у области обављана виноградарства у Аустрији. Нашећемо на тог резервата *клатија део*.*)

.....Највише је распрострањена сорта **Рипарија**. Међу многим облицама ове, који су се продавали, у највише случајева потребно је било предузети одбирање (селекционарање), и то у циљу: да се сви ситковљени и назадијени облици одбаде, а да се задрже само крупнолисни и бујни облици (Порталце). То зато, што су последње сорте јаке издржљиве према кречу (кречњаку), но пре.

У оштеје те Рипарија сорта подлоге која најмање подноси креча, и може се по томе препоручити само за добре и сасвим пропусљиве (просушене) земље, које се уз то врло обилато буре. Резице јој се *врло рано проре*, па и *средње* (данашнет) према домаћим сортама показује врло шириво.

Но Рипарија не може да поднесе прекомерну влагу у земљи. С тога је ваља сајети на најбољим *положајима*.

По досадашњим искуствима Рипарија се може препоручити за земље до 15 па и 20% креча (кречот карбоната). Али не смејо само узимати у обзир садржину

креча, него и: влавоћу државице, па и климатске прилике постога предела. Тако она се из прасце, да ће америчке сорте лозе у депортованију државици подтећи хлорози и и кад је у земљи мање креча; а што год је земља пропусљивија, то прорезат креча може бити неки, па да се омет не изазове хлороза. Исто тако и у јужнијим пределима (шир. у Јужној Штајерској, Истрији и Угарској) и кад је година топлија, мање кишовита, па и на јужнијим положајима у оштеје, хлоротичних је честога мање, него ли у приликама другачијим.

У хладнијим пределима треба употребити лозу за каламљење само до 2 метра висине на чошту; а у јужнијим може се за то сећи лоза до 4 па и до 5 метара висине.

Солонис се показало, супротно искуствима у Француској, у многим пределима Аустрије као најдрагоценију подлога за *лоше*, мање вредности земље. На многим местима може се видети, да су калени Солониса потпуно држави и свиани, где је Унестрис Монтинола жутели. На Нусбергу код Беча, где земља има до 80% креча, Солонис је најбоља подлога. Исто се тако леви и дук Јулије жедељиче код Беча. У Јужној Угарској пак, као и Влахају и Новом Саду, Солонис на вома толима и кречним положајима облагоуђен пронади; те су тамо дигли руке сасвим од њега. Ова појава може се само тако објаснити, што Солонис изазива погодна за растење само у *више осеоринјим и младимјим кречњацима*; а оакт је; да је он тамо држав и снажан; па на земљи са већом садржином креча, па и до 60%.

Солонис не пробира земљу тако као Рипарија, и подноси много више клаче него ли ова. У матичницима који нешто леже може се видети често Рипарија сасвим хлоротична, а поред не Солонис јак и бујан. На тако исто изазива се Солонис на земљама, на којима Рипарија услед оскудног бурења слабо расте, врло лени и снажан.

Резице се Солониса *теже* *проре*. Па и у погледу на *средство* са домаћим сортама анализу се по неједнакости, тако да се шир. у Доњој Аустрији неке сорте, а нарочито: Зелени Велднер, Ротинвалер и Талнјаска Грашевина (Welschriesling) икако и не калеме нише на Солонцу. Оне сорте на Солонцу у трећој или четвртој години закралају и већим делом пронају. Код других сората та појава није омазана. Напротив, све остале сорте, које се у Доњој Аустрији јаке, каламљене на Солонцу расту лево и развијају се у јако чокоће. Такве су: Рипарија (Riesling), Тромпан, Руделер, Цирвалдер, Ранка (Gutedel) Орлалбер, Црвени Велднер, Схабер-ваје ндл., Португал, Блау-оронкини, Св. Јаузен, Бургунди ндл. Особито Рипјаска грашевина и Црвени Велднер како на Рипарији тако и на Солонцу свуда се појавијава лева и добро напредују.

При свем том Солонис је за довише земље једна изврсна сорта за подлогу; и не дојавишњим искуствима изгледа, да се може означити као најбоља лоза за подлогу — за подложке који нису сасвим толи и суви. Селекционарање као код Рипарије није било досад потребно. Но омет неки винограђари у новије доба наизаде, да је Солонис са прво пресеном лозом подсејени. У новије доба препоручује се Солонис Робуста; али досада није наведена никаква разлика између овога и обичног Солониса.

Унестрис Монтинола, Унестрисе St. Georges, Унестрисе ли Лоз. О овој лози за подлогу мишљена винограђара разликује се много. Док се она за Француске најповољније препоручује и истине као идеал за врло *лоше*, врло кречне земље, наметанују на северних пределима од случајевима хлорозе и на мање кречним положајима. На случајевима да је био хлоротичан и на земљи са 30% креча.

Но изгледа да ће се ствар о овој сорти разиштити. Тако на толима, кречнатицима положајима, у Гундодекар-ујеру код Беча; успева Унестрис Монтинола облагоуђен

*) Одличнијим ситковљим буба из оверга крупнолисна, грубојединог, чорвакског и чорвакредног, који су добила семе ситковљим буба од г. Тајнцкаја, скрелимо ваљду, да ош колчику мезурака коју имају прореза г. Тајнцкаја не умртвљује, јер ни откувајује живи (не умртвљене) мезурце. Xp.

*) Die Waislaube Nr. 3, o. 1.

vrlo dobro. Izvršeni uspesi vide se i u Juznoj Ugarekoj; u Pecuju, Vialaju i Nov. Sadu. Isto se tako javlja i na Dalmaciji i Istriji. U svima tim juznim krajevima Rujevstris Montikola veoma se lepi, i to s pravom. No i tako možemo videti, da nije opravdan, u toliko meri, glas one sorte kao krešine, koji je pušten na Francuske.

Na svima dosadašnjim iskustvima može se zaključiti: da je Rujevstris Montikola pogodan za uzgoj *de jure*, *toliko krešine volokose*, i zamekuje u tome veću Solovine. Izvamo prilike videti na Jugu velike prostorijske opalemlenih vinograda, među kojima oni s Rujevstris-Montikola na veoma toplim i stenoitnim krešnim zemljama bujno rastu, dok je Solovine na njima bilo savršeno xlorotičan. Uzroci tove su, na hladnijim položajima u Doljoj Istriji, Solovine daje odlične rezultate: dok Rujevstris Montikola na mnogim mestima bila xlorotičan. Kao što izgleda, ovo se ne može toliko dovesti u vezu sa sadržajnom krcem u zemlji, koliko sa severnim, klimatskim prilikama i sa hladnijim zemljama, koje Rujevstris Montikola ne podnosi. Mamo to, vidi se, da Rujevstris Montikola u *gim* predelima razvija vrlo slab lastar i ovaj ne sadrži: dok u juznim predelima tera bujan lastar, *dobro se priprema, prima vrlo malo kalijevog prirastu, vrlo i neobično brzo i deblo podjednako s vajnikom (kalom-kozom)*.

U potudu na sredstvo sa donjih lozama vema još nikačkih veta, koje bi mogla unovisniti.

Jedan Hibrid od Rujevstrisa i Vinšiere, nazvan *Aromis X Rujevstris Tamen*, u poslednje se vreme sađi ovde — onde, na veš i kalješen u vešoj meri. Dosađa su uspesi vrlo povoljni. Nalazi se vrlo bujan i na krešnim stinama koji su dikantno raslojane. No kaljeni s ovim podotom tera su od 4 godine. Blizak podatka još nema; ali bilo bi za preporuku, da vinogradari svrate pažnju na ovaj Hibrid; a naročito bi bio zadatka državnih zavoda, da ovu sortu loze kao i ostale Hibride ogledaju u potudu unovisnivosti nohojnoj, da bi se narodu mogla na rana pružiti unovisniti.

Na kraju izvalo da se ospremo još na jednu američku sortu, o kojoj se u novije vreme često govori, a to je: **Berlandijeri**. Bilo bi suviše rano o toj sađi još davati kakav sud. Jer su uspesi dosad bili sasvim pojedinačni, i uvek ne valjavo. Gledalo se u ovu sortu kao na ključ za rešenje pitanja o krcem; ali iskustva nas mnogo ne oduševljavaju. Hvali se da je znogo vadraljena na krešnim i krešnim zemljama; a s druge strane onet kuda se radi neobično teškoj prirode rezidna i klimatskog rasteca. U Klosterndorfu (kod Beča) ima trgovačkih i četvorogodišnjih znotka u matičnjaku, na onu ovu sortu nipašto ne mogu da preporuče.

I kod Berlandijeri ima, kao god i kod Rinarije u potudu, vrlo raznih sorata; zato bi bilo za preporuku da se samo ogleda radi sađe, a nipašto i niko da se ne da zavesti na naziv stranih trgovača s lozom.

Trudni su se da se otvaje i Hibridi s Berlandijerom, na veš ima nekoliko takovih u trigoniji; ali o njima nema još nikačkih iskustva. Mnogo se govori o *Šasla Berlandijeri X 14*, na se i preporučuje. Šasla (Ginfelt, ranika) je jedna sorta, koja vrlo lako prima kaljeđenje, te je izlasko to biće uzrok što su Hibridizirani Milyarde i Grase domni na meso da preduzmu ovo ukrištanje.

Zaključak. Na pitanje: kakva novija iskustva imamo o prilagodnosti različitih vadraljnih sorata za potudu, naročito s pogledom na manje povoljne zemljišne prilike? — može se, po najnovijim iskustvima, odgovoriti ovo:

Rinarije je za rodne, dobre zemlje, s malom sadržajnom krcem i prozračljivo-draždajno, vrlo prilagodna. Osebitno bujno uspeva na jezovitijim, drveno-vršnim, peskovitim i glinastim zemljama. Ne podnosi veše procente krcem; ali preza novoviznijih ili nepovoljnijih prilika

vadraljnost vema prema krcem meša se. Dalje, ne podnosi ni vešu vlatu u zemlji.

Solovine je prilagodan za lošnje, slabije, krešnije, vlažne zemlje, na kojima Rinarija dobiva xlorozu. Njemu kao da je namješeno, da u severnim pokrajinama uzne prvu udogu kao loza za potudu. Podnosi prosečno 50% krcem (krešnog karbonata). No, rezidne se teže pripre, ne prima tako lako ni kaljeđenje kao Rinarija, a i vema sredstva sa nekim domaćim sortama. Na ovim položajima je manje podnesa do

Rujevstris Montikola, koji je na dosadašnjim iskustvima vema prilagodan za juzne vinogradarske prilike. On uspeva na toplim, suvim krešnim do 50% krcem (krešnog karbonata), ali ne podnosi hladnu, vlažnu zemlju, na kojoj vrlo brzo biva xlorotičan, a i loza mu ne sadrži. Rezidne se vrlo dobro pripre, a prima neto tako lako i kaljeđenje.

Sasvim je sličan u *Aromis X Rujevstris*, od koga ladei kao da je, uzleđ krcem koju ima od Vinšiere, biti tražaniji.

Odnosno ostalih Hibrida i Berlandijeri još nipašto izvalo iskustva da bi se mogao dati konačan sud. Bilo bi sažo za preporuku, da se na više mesta radi ogleda u maloj količini sađe, kako bi se za što kraće vreme o vrednosti njihovo mogla dobiti pregađajna slika.

Od Hibrida mogu se preporučiti:

1, Aromis X Rujevstris Tamen,

2, Gama Kuder 3103,

3, Berlandijeri X 1,

4, Berlandijeri X Šasla X 41,

5, Milyarde = Grase (Rinarija X Rujevstris) 101 u 108.

— Ђ.

0 polegađu strminna i o sredstvima da se polegađe predupređi

Strminne potlaku, navode se poslavito tri uzroka:
a) *vujo žubrene*;
b) *prereto sejanje pri nedovoljnoj spremlj dotičnoj zemljišti, i*
v) *neviše sejanje istog roda strminne na isto zemljište.*

Uzeđ javog žubrene, rećio kad da je strminna potlaku, i od toga se ne treba toliko plašiti. Strminna potlaku onda, kad se vrlo u klasu zaljebe, kad uzleđ toga klasa otvaja. Može da potlaku i ranije, ali su to rećki, vrlo rećki slučajevi. Polegalo žito zastane u daljem porastanju i razvijanju, vrlo pre promena otvrdne, učvalo i nije izdavnio, kao što bi bilo, da nije polegalo. Polegalo žito ne postavlja nobi glad, ali je mnogo ladeje u pripre, i samo onda sasvim pronađa, kad do zemlje potlaku i neprestana kima nastupi, da se ne može nipašto nobaviti; no to su vrlo rećki slučajevi.

Drugi slučaj veš više proizrokuje potlakuje. Posledaje npr. jedno drvo, koje je okolinu drvinu u toj meri priprešeno, da ne može, tako rećki, da digne, ono se je ugušilo; — polegaloje drugo, koje slobodno i usamljeno stoji, kako se ovo, u vuvoj svetlosti, okruženo sa sviju strana vrlo snikom vazduhom, noselo i bujno razvijalo! Tako je i sa svim ostalim biljkama; one bilo deš radnike, a naročito kulture, potrebju za snikan porast i potlaku razniše svoje, donoliko vazduha i svetlosti. Kad, dakle, rećmo pšenicu, prereto nosjećmo, onda je u gustu potlaku bušeti jedan drugom u porastanju da svetlaju, i, u mesto da polaju snikavo plave, a oni nam daju samo slabe biljke, koje, uzleđ vetra i kime, potlaku.

И недovoljno сирењена, илито узорања њива, много је узрок погубљава. Свака ће била у земљи чирше стојати, и ретко ће јој кад жито нагнати, кад јој жито што дубље могу у земљу да продру, кад се могу у земљи пространије да шире. У добро сирењеној земљи, т.ј. у доволно дубљини узорања, могу жито паших стрњина врло јако да се развију. У тешијој и пашто узорањој земљи шире се и развијају жито само површно, само у оној дубљини, која је пашто узорања и дрствена. Ипак те дрствене земље, пашће жито на тврђ слој, у који не могу да продру; у том случају жито не стоје чисто у земљи и не могу да очунају била, да она може да одоле и да не подлетне ветру и киши.

Од сваког узрока пак, за који тврдило да стрњине погубљују, најобилнији је трећи, т.ј. кад једну исту врсту стрњине чешије сејено на једном истом земљишту.

Све била имају у себи и минерална састанних делова, који су у разним билама разни и поделени. Штењина, на пример, има у себи читаву количину фосфорне и кремикове орњине, онда оних материја нема од природе доволно у орњини, онда штењина која су штењина за пораст паше, али ако ми будемо сејали једну исту врсту била више година једно за другим на једну исту њиву, онда ће се, разуме се, и врњина у једним истим састанцима исцрпити, због ће бити слабо, а кад ће бити „исцрпљена“ јер не налази у земљи више оних материја, оних састанка, из којих се он и састоји, и онда ће и најважни ветар штењину обогити.

То су, дакле, најважнији узроци зашто стрњина жита погубљују, и сад да се обрати на средства, којима се погубљене предуземају.

Пре свега треба да се постарамо, да на њиву ипосебно љубре што једнакше по њиву растрамо. Ипак не треба, као што наши земљопоседи већином раде, изнемођене љубре у већини на малим гондацима на њиву дуже времена остављати; него треба што пре поједнако растурити и зорати. На тај начин ћемо створити поједнак пораст на целој њиви, и неће бити оних претужних места, где је љубре дуже времена докљало; на тим местима би растрама увек пребудно поравњивала и увек погубљала. За стрњину увек пребудно поравњивала и увек погубљала. За стрњину паровито, најпробитачније би било, кад би ју увек поседе добро пољубореног предходног усева, раним после добро пољубореног кукуруза, сејали, тако, да не дође на посредство за њу љубрени њиву. На тај би ју начин сигурно од погубљања спасули.

Што се пак саме врсте штењине тиче, треба имати у виду то, да су *белме* више погодно погубљене, него црвене сорте, и да црвене сорте онде сејати треба, где су предели више изложени јаким ветровима. Штењина је од сваког стрњин жита најнежнија, на зато њу баш и најважнији пример. Пој следеће раж и због њене штење, на онда остале стрњине. Највишији је у погубљава она, и ако има штење и растурити класе, који ветру више маха да обарања даје, али ми је сама по природи крута.

У пределима, где стрњине са ма којих узрока чешије погубљују, треба их ореће сејати; у оштре се код нас, нарочито у Стину и Поноварку, још прегусто сеје, на исто тако жита често и погубљују. О томе се ипак кроз више година баш лично уверио.

Да чујемо, шта оловно то, чинио француски пољопривредник *Леје* (Laillet) у поседу свом брју „*Domaine d'Arcueil*“ град.“ каже. Он вели: „Накад ми до данас није ипосебно погубљала, а то е тако, што ју ипак много прегусто сејао. Ја сам најчистијији, кад који стрњина жита ореће поседао. Она ми се у том случају јако бокоре и чисто драје. Ореће сејање иш три добро стрње: *мање се потрени семени, била се усти бокори и сигурни је од погубљива.*“

У дубље узорања орњина и жито се дубље у дубљу пружају, а тиче је иш дата могућност, да вуку храну, коју не би у горњим слојевима орњине нашле, из дубљине. На тај начин је увек са две стране осигуран: дубљини продирање својих жита дошло до потребне минералне хране и осигурао себе небу сталност, т.ј. осигурао је себе од погубљава.

Кад била, које једну исту минералну храну из земље црпе, не сејемо чешије једно за другим на једном истом земљишту; кад сејање паших усева тако распоредимо, да на ипосебан број година не долазе једни исти усевни усери на исто земљиште; кад у распоред паших усевних усера годно умештамо и по којој њиву била, која ће бар за 3, 4 или 5 година растављати стрњину једнога рода, — онда нам стрњине неће никад, али ће врло ретко погубљати, што се само намаш грешном назива.

У том погледу ипосебно овде и меродавно искуство једног по сирењеног немачког пољопривредника, који вели:

„Куино сам једно ипаше, које се састојало из сасвим запустелог и пошних њива. Да би их без великих трошкова повратио, претворио сам већи део од њих у штењачко ливаде. Најбоље од њих коно сам, а остале су остале за испашу. На тај начин остао ми је, сразмерно, врло мали део за сејање стрњина. На оно, за сејање стрњина ипашењено земљиште, сејао сам сваке друге године штењину. С почетка сам био с пријасом доволног, али после неколико година моје ипашењенога рада, увек ми је ипашењена погубљала, и ја сам због погубљено и штуро (ишасно) класе.“

„Одуживањем љубрета, ја сам скратно и ипашу сламе у порасту, али ни у количину ипашу тим сирењено, јер је ипашењена, и ако у слами краћа од остале ипашењене, коју сам као што треба по природног законима сејао, онет погубљала. За пошнем обилно различитији, и ипашењене по пошете они отапати, ја увидим, да врло пошнењено и на моју велику штету радим, што ипашењину на једну исту њиву сваке друге године сејао.“

„Моје ипашењено састављено је било из најразноврснијих ипаша и ливада, јер сам их од разних саставних ипаша и ливада, који су, разуме се, сваки на свој начин „губљивали.“ Кад сам све то уједињено, одлучио сам то поједнако да обрађујем, љубри и засејам, али да сејање увидим извесан наредор кој сам се строго придржавао. За ипашењину сам одредио ипаше, на које ће она по распореду различити сваке друге, уређе и четире године. Земљу сам сасвим једнако спремао, једно исто семе сам за сејање узимао, само сам *ош неке маке љубрени, на које ће ипашењена и догодити се обрзу доћи*, а то зато, што сам се бојао погубљава.“

„Све ипашењено засејање ипаше, претворио сам на онај начин у једно велико онитно поље, на ком ћу се уопште не сејати; ишта ми треба у будуће радити.“ Она љубљивали ипашењена, која је била у догодити се обрзу, нагледала је у почетку најчистија, а кад је почело да ипашењена класе, она се покварила, умаче и пре жете погубље, те је с тога и учинао зрно даја, а она, која је стајала у трогодишњем обрзу, стајале је крута и чиста као јабука, и даја је најчистијијији, најчистијији и највећејезе зрно.“

Свака је њива била једна од друге строго орњачијено, тако, да се о узорања оних различита ипаше ни учинало доумити могло. Оно је ипаше, истина, научно намети, али докити, јер сам се оних онитина кроз три године ипашу, али сам се бар за у будуће — онаметно, и ипашу ипаше ипашењину сејао сваке друге године на једну њиву.“

„Да се, дакле, погубљене стрњина, а ипосебно ипашењене, предуземају, ја, из свог сопственог, и ако пошњеног искуства, препоручујем оно.“

1. Да се стрњине не сеју прегусто, да се сеју ореће, а за оне крајеве, где наглају јаким ветровима, да се за сејање узму у сад и чирше, црвене сорте.

2. Да се и за стржине, нарочito за пшеницу, као плевелиште и највише лебно жито, што боље њена приготовања, што дубље прерада; и

3. Да се и поред тога утврди, да један исти род стржине нишад не дође у брод једно за другим, на једну исту њану."

Ову, на довољно искуству основану науку, препоручујемо највише и нашим пољопривредницима, да је се при сејању стржине, а нарочито пшенице, придржавају.

др. Раваћ.

О чувању пољских усева од штодљивих биљака и животиња

шети, коју разне траваљане, нарочито кад преовладају, у нашим посејаним пољским усевицама учинити могу, разноврсна је и осетна. Величина ове шете пак, зависи од природе и мношине траваљана, као и од прилика које утичу на њихово разширење, па оца и од грусле у којој се налази усева налази. Но у сваком случају унашљаје се произвољна културнога биља услед појаве траваљана, које за свој остатак најдужају храну из земље преје, а на шету нашег посејаног усева. На то знају земљорадници слаба паза; они о тој шети, који их са њиховог немара спасава, слабо воде рачуна, — а та је шета у многим приликама врло осетна, и та је шета у толико већа, у колико се посејан усева с почетка слабије развија, те га траваљана, која од њега брже и снажније порашају, притисне и гуши, док на послетку у већој граници не подгне траваљани, а на њеку шету сопственикову.

Што се мера тиче, које се имају предузети за поштитавање траваљана, оне су двојазе: или ћемо гледати да предуземо разноврсно њихово, или ћемо принути одма на њихово непосредно поштитање.

Као прва предходна за предушење и саме појаве траваљана на нашим њивама, неоспорно је: *за сејање одређено чисто сејно*. Друга предходна састоји се у томе да се смешатна и одица, у којима има смеша разних траваљана, не бацају на њубро и бунаште, које ће се усерио износити на њиве. Штаљани љубрети, нарочито из коњских штала, у коме се велика количина трња налази, а које се још довољно несагорело на њиву износи и одма заорава, највише се и најоштрије њиве затраваљују.

То су посредна средства, којима се разноврсна траваљана спречава, али они нису довољни, да се разноврсна траваљана спрече, јер се смеје од траваљана и с друге стране на њиве преноси, као ветром, птицама итд., а и у свакој земљи има и од саме природе довољно скривеног семена и корена од разних траваљана, које ће оживити и понаћи одма, чим за то повољни услови настају, — чим се оравац из коњама из дубљине у горње слојеве изнесе, где ће наћи повољне услове за клијање и порашивање.

Најтеже је искоренити њивогдне траваљане, а оне су и најштељније, као што је пшеница, наламаца, пшеница, подбела, бурдан (аутовина) итд., док је, на против, лакше искоренити и поштити јивогдне и двогдне траве, које се само семеном сваке године поново размножавају. Код ових је довољно, да се само наљану и у своје време једанпут однесе, док искоренявање њивогдних трава, које се сваке године и кореном и семеном размножавају, захтева и дуже времена, и више труда и стрпљивости.

Непосредно искоренявање трава, не можемо код сваког да један исти начин предизмисли; јер, сам начин искоренявања особито зависи: од природе трава, од земљишта на ком расту и од усева међу којима расту.

Траве, које високо расту, а из семена се само размножавају, најлакше ћемо поштити *свресема* одна после

цвета, дакле пре, но-што оду у семе. То се чини онде, где тих трава у усеву много има, а где би трудно и дугубо било *пласење*. Свресење треба предузети, као и пласење, док је усева још мали, докле га газењем не можемо још оштетити. А где се може, и где би се видело да је пласење и потребно и да би користије било, онде треба, без сваког премислања, предузети пласење.

За искоренявање трава у већем обиму на њивама, служи се и дрыљење у своје време. Дрыљење у тој цели, може се препоручити само код оних усева, који имају дугачку и прално доде у земљу растећу жулу и да јивогдне траве; јер, дрыљење за искоренявање њивогдних трава, много не помаже, јер их дрыља не може са жижом заједно из земље извући, као што може јивогдне траве, у којих су жале више поприне. У осталом, за тај посао треба и подеса дрыљака и нештита, а у тој нештита ипак земљорадници још оскудевају, на им се тај начин искоренявања трава на посејаним њивама не може изабљиво ни препоручити, јер би могли починити њиве штете по користи.

Код већине па прете и па оваке посејаних усева, поштитавање се траваљана најштељније вршењем и огрљањем, где се сам пралац простор између појединих врста и оцака (жуљана), до самих струкова, мотком допрети може; што се *тај посао* много веће, целовеходије и ситурије штељније мотком, но ма којом за тај посао приручености и лакшењем оруђе, с којом се никад и не даје у непосредно близину самога усева доћи не може, но се и у случају рада с пласењем и огрљањем, мора да примогне мотком, кад се *годе свеси* *чест посто* да *изврши*.

Најштељније и најбоље се *дише* *очисте* како од јивогдних, тако и од њивогдних трава, оне њиве, које су засејане на засејане окопанима, које се преко године више пута, које прашењем, које огрљањем прешајати морају, с тога и јете за чистије затрљане њива најбоље, да се, за њихово време засејавају разним „окопанима“.

Они да сада наведених начина на истребљивање траваљана *за орле* *пашта* *већ посејаних усева* треба да имамо у виду и поштитавање траваљана и *пре* *но-што* *се* *узега* *посери*. То је поглавни случај, кад хоћемо неку подивљачеву њиву, или њивама, или пак неко старо дететинство да претворимо у орину, а да нам из жила преораних трава или дететине не изајаја поново трава или дететина. За тај циљ, најодесније је *млажење* њивогдних земљишта или дететина, који се посао, према приликама, на разне начине извршава, а да се у сваком случају с паротични путом поврнина догичног земљишта за 5—6 сантиметара дебело „слунга“ или скине; на овај се начин за толико све жале пресеку и на њиве преврну. Одма за тим треба преко одуштеног земљишта добром гвозденом дрыљком прећи, и то уздуж и попречно, да се земља с оном одуштеног бусена стресе, да жале огору и да се осуне. Кад се овако огореле жале добро сваше, онда се земља прорава и за сејање спрема. Проравањем ће се и остатак дужих жила, које су после љуштења још у земљи заостале пресећи и на површину изабацити, где ће се дрыљком лако огодити, докунити и изабацити жила.

Они штодљивих трава и других свакојаких природних њивогда, изабљиви су њиве свакојаки усеви и вљару разних животињских штеточника. И онде се може двојно изгнати па смањивати штете; коју нам те животињске штеточнике прашавају, и то посредно и непосредно. *Посредно* је у том случају, кад штедно и штељно оне животиње, које се некаково, или бар већим делом хране с њивим штетним штеточникама: живињама, коњима, бубама, гусеницама и осталим штодљивим животињама, а то су: слани живиња, кртице, јек, нешкољиве амебе, гуштери, лабе итд. на онда итине; а *непосредно* углавном може се корисно предузети код живиња, хрчана итд., шпр. убјањем, хватањем, тровањем итд., али се на тај начин не може никад постићи усева у оној мери, као што се пос-

тврђава штедљиво и заштитом поменутих корисних животиња које наведене штедљиво утамаљују и онде, где човек ни на који начин, ни са којим средствима допрети не може!

др Гаах.

Б Е Л Е Ш К Е

Веверица — штеточина. — Ми наилазимо веверицу и по вољаницима, и по бањатама, и по теривојима, али се она већином налазе у већим, гушћим шумama, нарочито у оних, у којима има новине старих, шумљавих дрмова. Једна веверица има више скровишта, више гнезда: женка се обично једанпут преко године кози, и то месеца априла, а окога три до шест младих; но ако је време неистрпало дево и суво, бива, да се окога и по други пут, нарочито ако је још и година рожда, не има довољно и обилне хране.

Семење разних дрвећа, то је најзанимљива храна веверица. Жап, буков и растав, па онда лешник — то најчешће исто тако право радоједице семенезрњавих четинара, понајвише оно од оворике, али не мање ни оног од бора, једе и аршишине. Исеод ових дрва наћићемо сјасет шишарака, из којих су веверице сво семе појеле. Али је веверица много опаснија штеточина онда, кад носејано и пубубрето већ семе из земље ишчепрка и неједе. Најчешће штеће почасти веверица зими. Кад на дрвима нестане већ плодова, кад је на земљу опало семе покрио снег, онда веверице обрсте оне младе врхове са младих граница од оворике и другог дрвећа; зрелом погаза као с рупчицама придржава она младе границе и за толи часак су сви пушкови око ње обривени; нарочито воде шумске пушчале. Веверица обично одине границу с пушчом, на кад шумљави обрсти, она границу бива. Једна једина веверица у свакој је до обрсти по неколико стотина граница за неколико сати, а тога је исеод оворике и других дрвета, сјасет ових обривених граница. Веверице брсто само поју, али врло рано изјутра, и то зими, кад је земља свегом покривена.

Највећу штету причинява веверица гуњемљавих борона, а нарочито аршишине, јер огулена дрва остајују у порасту, а многа се од њих и осуше, пропадају. Истина, веверица једе и шесто од коре, али поглавито једе белу и бакуљу, те с тога тако лако и упростаћује она млађа дрва. (Forst-Zeitung.)

др Р.

Г Л А С Н И К

Ковски три. — По предлогу и изданањем предлога Одбора Кола Јахача за опрут пожарокажи, а са одобреним Г. Министар Народне Природе, држаће се на Спасни дан, 14. о. я., први уређени *земљани ковски три*, на коме ће се продавати искључиво коњи и одгајивачки, запрежни и Јахачи прибор. Скрећемо на овај три пажњу наших пољопривредника, јер ће три без сумње бити добро посјећен од стране кунаца, те ће се добра грла моћи продати по цене које она вреде.

Цена малим оласкама: Од петог врсте од једног ступца по 19 зара дан; од осталих врхуних врста по 15 зара од врсте од ступца.

Већим оласкама од доле стране 20 динара (10 зор. а. в.), пола стране 10 зари. (5 зор.) четврт стране 3 динара (250. зор.). Поред тога за свако оглашавање по 30 пара дан. државно таксе. За оглашавање више пута 10 од 100 јоставице.

Преглед 18. броја Тезака: *Чланак:* Похвална одава с ирсањем винограда против перноспорје. — *Витијук:* — Умјугљивање мекхурака за домаћу потребу. — Најновија искуства о поддржавним сортама лозе, које се узгајају за подлогу у каљавињу. — О послагању стрижња и о средствима да се пољегаве предуроди. — О чувању вољских усева од шкљодљавих биљка и животиња. — *Бележике:* — *Гласник:* — *Обшне.*

Похвална одава. — Главна Управа свих кола Јахача kneз Михаило, упутила је под 25. марта ок. г. распис свима обласним колама Јахача, у коме су од нарочитог природног интереса ове две одређе: да се на владама које кола Јахача приређују најбоље награду трогодњу женска и мушка почишљена и почишљена, и да се одмах за тим најбоље награђују прикладне кобле, нарочито оне тежакере типа. — Кад се зна колико труда и трошка стаје привредника док добро одгаји трогодо грло, и од колике је економске предности имати добре тежеле коње и за пољопривредне циљеве, — онда одаву Главне Управе Кола Јахача морамо с радомћу да подржимо.

ОБЗНАМЕ

Стецај. — Управи државне ергеле потребан је један дипломирани паровни лекар. Плаћа је до 2.020 дина. годишње, и бесплатан стан и огрев.

Приветно изјаву Срби, на словени или странци, који знају српски или који други словенски језик, а који исуу старији од 40 година.

Моље са документима ваља изнудити Министарству Народне Природе (одељене за земљорадњу и сточарство) у Београду, најдале до краја месеца Маја ове године.

38Р. 2460. На одељена за земљорадњу и сточарство Министарства Народне Природе 27. априла 1898. год. у Београду.

Курсеви за летње каљемљене лозе и вољака.

— 1. Курсеви за летње каљемљене лозе, (ластаров) биће:

1. У *државном лозном расаднику у Букову* (први шинделско-вољарској школи) од 10. Маја на до закључно 16. истог месеца (7 дана);

2. У *државном лозном расаднику у Товицкери*

(први Управи Товицкерске економије): *први курс*, од 25.

до 30. Маја (6 дана) и *други* од 1. до 5. Јуна (6 дана);

3. У *штатском државном лозном расаднику:* *први курс* од 26. до 31. маја (6 дана) и *други* од 2 до 6

Јуна (6 дана);

4. У *смедеревском лозном државном расаднику:*

први курс од 17. до 21. Маја (5 дана) и *други* од 28.

Маја до 1. Јуна (6 дана);

5. У *женском државном расаднику (у Александру):*

од 1. до 6. Јуна (6 дана).

11. *Сило за учитеље основних школа* биће курсева

за летње каљемљене лозе (ластаров) и летње каљемљене

вољака (шупљочко) 25. Маја (други дан духов) у

ратарској школи у Краљеву, шинделско-вољарској школи

(у Букову) и расадникама: товицкерске економије (у

Товицкери) и у државним лозним расадницама: у Смедереву, Нишу и Александру.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА СРЕДНУ 8 ДИНАРА, НА ЦОЛА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ КОМАТАРА, ЧЛАНОВИ СЕКС ДРУШТИ, ПОДУКРЕПА, ПОСЛОВНО СРЕДНОГ ПЛАНА И КАЖИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ЦОЛА ДИНАРА, АКО ПОМОЖЕ ПРЕТПЛАТУ ЗАОТРАГА ЗА ЦЕЛА ГОДИНУ. УПАК СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 БРАНА, КИД 5 ФОР. А. ВР; ПО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНА ГИЗРЕПЛА И ИЛЛОЖИ ЧЛАНОВИ КИД И СРБИЈЕ ЗЕМЉОПРИВРЕДНИКЕ ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 3 ФОР. ИЛИ 3 ФОР. А. ВР. КИД ГИЗРЕПЛА ПОМОЖЕ ПРЕТПЛАТУ И КИД СЕ ПРЕТПЛАТУ КОЈИ ОНОЈ ГИЗРЕПЛА ПРМО КОЈИ КИД ИЛИ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕТПЛАТУ И РУКОВОДИНИ ГИЗРЕПЛА СЕ СРБИЈСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У Београду. ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАВЕШЕНИХ ЦЕНА ОД 1898. г. И 1901. ГИЗРЕПЛА ДРУШТВЕНИ БОЈЕ ПОШТА ВОСТАЈЕ.

ГЛАВНИ И ИЗДАВАЧАЦ:
СРБИЈСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Цинцогорац, Вучко С. Богдановић и Алекса М. Живановић.

ОДБОРНИК ГИЗРЕПЛА:
ДУШАН М. СМАСИЋ

СЛОБОДАН ИЗВОЗ ГОВЕДА

След нојаве шана и устојбање на говедњаци код нас у прошлој години, наш пољопривредник, на првом месту, претрпео је велику штету. Штета та није долазила само отуда, што су оболела грла за време болести била за рад неспособна или мање способна, што су мање произвођача, неспособна и изжривача, — во и она стока, која је остала здрава, или је оболела на предрацила, није амала купце, већ је у бесцење продавана, јер је извоз на стране тргове био или сасвим забрањен, или знатно отежан разним, иначе оправданим, ветеринарским мерама.

Тако је наш пољопривредник кроз дуго време продавао своја говеда знатно испод праве њихове вредности, испод цена редовних.

И тек оно дана дозвољен је слободан извоз говеда из Србије на стране тргове. Ова дозвола наше ветеринарске власти не ће и не може остати без повољног утицаја на цену наших говеда у земљи. Купаца ће инаке бити, боље ће се говеда плаћати, а наш ће пољопривредник постићи бољу цену за своја говеда за извоз на страну, а чим инака скочи цена, одмах се поправља цена и оној стоци, која није за извоз већ само за домаћу потрошњу — у земљи.

Ну не треба губити из вида, да слободан извоз говеда може имати повољан утицај на цену наших говеда у земљи, само ако је он трајан. Тренутна дозвола извоза без континуаца, на обустављање слободан извоза или забрањивање извоза у опште, врло су штетни и недовољно утичу на цену у земљи. Њима се само ствара забуна међ трговцима, која не може да остане без штетног утицаја на цене, а на штету пољопривредника. Последице само на прошлу годину, на њему о томе добити најбоља уверења.

Ми пољопривредници желимо слободан извоз говеда, али уједно желимо да он буде трајан. И кад то желимо

и захтеvamo, ovdje moramo i sami odobriti sve nepotrebne mere koje namje vladati budu preduzimale da bi nam osigurale *trajnu slobodan izvoz stoke*. Šta nam, mi je poznato, neka radi osiguravala slobodnog izvoza, a u zamjenu cena namje stoke, preduzima mere energične uvek i snuda gdje bi i najmanje ukropo bilo da se one preduzimaju, samo neka ne dozvolji da se bolest, usled kojih nastupa zabrana izvoza stoke, ako bi se kad i gde pojavile, rasprostiru po ceoloj zemlji, kao što je na žalost prošle godine bilo. Neka se na ime, sasvim zatvori mesto, oština, grez, okrug na i ceo predeo, gde bi se bolest pojavila, samo neka se nije usne da se održi, opravdano, slobodan izvoz iz ostalih predela; jer bi se time i u zabranenoj predelu stoka odražati na boljoj strani i za lokalnu potrošnju, a što je glavno biće na redovnoj strani kad se bolest i u toje predelu uguji i izvoz iz nje odobri.

U to ime mi podržavamo davno iznečikivani slobodan izvoz naših govoda na strane trgoe, želimo, da bude trajan!...

— 4.

БЛАК-РОТ — НОВА ОПАСНОСТ ПО ВИНОДЕЉЕ

Останку некој домаћој виновој лози прети непрестано штетнош; јер је непрестано спонадају толико разноврсних спетовина, паразита и болести, да ни дана није обезбедена, а да се не појави на њој или која од већ познатих или каква сасвим нова болест. Више је од 50 година, како су се поред обичних штетовина, почели јављати на европској виновој лози разни паразити један за другим, не зна се који од кога опаснији и дуготрајнији. И данас данас ваља и нема ни једне културе биљке, тако и толико изложене напастима разних биљних и животињских гадова и болести, колико је то винова лоза. За подизање и одржавање винограда, треба данас бити свадобен не само са довољно неопачних срестана за подизање и обрађивање винограда него и са довољно невештине и срестана да се лоза очува од толико многог и тако опасних непријатеља и болести.

По народној прерици, „виноград не треба молитву ни мотку.“ Али данас већ није довољна ни мотка сама. Треба ту много јачег, паљивости и трудина рада, па да се виноград подигне и да се за тим одржава. На ни то није довољно. Ваља упалред бити уверен и спреман, да се још редовно и непрестано води усевна борба противу свакојем нападу и напастима на лозу. Као оно с пушкови у рани, тако знамен и усмешнолу и са довољно срестана ваља се борити, ваља чувати лозу, па тек дочекаати добру бербу грозја.

Много ми пачто ч далеко би одело, кад би се по теле ређати и описивати све нестретне појаве и напаста на лозу. Напоменићемо само, да се скоро све оно јављају од онога доба, одако се почела уносити у Европу америчка лоза; и да ми је време томе порекло и легло Америке, одакле се с тамошњом лозом амо преноселе и пренесе. Ако је уношење многих биљка са стране у Европу била добит и благослов, — за америчку лозу може се с пуниш правом рећи, да је била несрећа — проклетство. Кад се први пут без икакве потребе, већ само из задовољства, обести или и повесе инсекудације, доносила винова лоза из Америке у Европу, нико можда није ни пошваљо, каква ће несрећа због тога снаћи и постаћи европско винодеље.

Све то најважније и најопасније болести и паразити опакане су и потривена виша појава на домаћој лози најпре онде, где је прво донесена лоза из Америке. Тако најпре је с америчком лозом преносен у Енглеску 1845. год. *Оидијум* (*Oidium Tuckeri*) билаи паразит; наскоро затим у Француску *Филоксера*, *на пероноспора* и онда *Блак-рот*. У колико се оидијум слабије и спорије даље ширно, у толико су и филоксера и пероноспора с толиком брзином и с толиким дејством и успушеношћу све даље у Европу продирале, да су виноград од домаће лозе за сразмерно кратко време пропали од филоксере.

И филоксера и пероноспора већ су и наши стални немишл гесте. Наши винодељци и сви ми знамо и познајемо их, па нам није већ више ни неважно, шта нам ваља радити, па да и поред њих омет имамо винограде и да добијемо грозђе и вино, више и боље него што га имађасмо пре њихове појаве. Али о свој најопаснијој напасту, о *Блак-роту*, кажда се још мало што зна, а гитово невешта не ради ништа, предузима да се наше винодеље од ње заштити, и сачува. Међутим за подизање пронахних и нових винограда, календевом на америчку лозу, она се непрестано и све више тражи, разноси и употребљаје по свима винодељским и невиноделским крајевима Србије; узима се или из домаћих лозних расадника или са стране, а последњих година и из Француске. Нарочито богатији и жељни да што пре имају подигнуте винограде, кулзу и уносе и чисту америчку лозу, а и мање количине календељене лозе из иностранства. На тај начин не само да није искључена могућност, него напротив вероватност је ту, да се с њом може пренети *Блак-рот* и код нас.

Све то даје повода и оправдана разлога, да се мало више упознато са том болешћу и опасношћу, која престоји винодељу и од нас. Подвио је професор и директор винодељско-вањар школе у Клостернајбургу Драво у Бечу у *научном клубу* нарочито предавање о томе, које и врио ваљано, и врло лепо и интересантно, у толико више, што га је Драво на скоро, пошто је ту болест посматрао и проучавао у Француску и њених виноградина. Надамо се, да је интересантно и наше винодеље и читаоце „Тешкава“ ако из тога предавања прикажемо оно што је најважније о тој болести, њеној појави и опасности по винодеље.

Блак-рот је болест, коју назива *парозитна гљивина* која носи научно име *Gougaridia Bidelii*. Напада све зелене делове лозе, грозђе, лишће и несрдаљиве старце, али упривашије само грозђе и то славе године и сасвим. Појави се најпре на лишћу већ крајем Априла и почетку Маја, и лачини округале, врне неге од 2—3 м.м. у пречнику, које се виде с обе стране листа и нагладају и на горњој и доњој страни лишћа као црне тачке — громуљине, које су лева врста органа за размножавање *Блак-рота*. На зрна — обично — гроздове напада тек у Јулу — а можда и крајем Јуна; образује једну или више мрежа, округлих нега, које врло брзо обуху цело зрно, дејствује лачим да се зрно распресе, црвено-врло обрби и покриве истиш громуљинама и на листу, па напослетку сасвим покриве и смеатрају се зрна. *Блак-рот* ниш се појављује у исто доба на свима гроздовима истиш сивма бобицама једнога грозда. Обично се болест јавља на појединим бобицама, и онда друге спонада сасвим без реда. Ако се доскал појави, бива да обуху само поједина зрна па гроздовима, а остала остану здрава и сазру.

Блак-рот је с америчком лозом донесен најпре у Француску 1885. год. и то у јуни један округ — департаман, на име у Хероа (Hérault). Врло се често појављивало највише у јужним крајевима, а у последње време и у неким северним; данас га има већ у 29 округа. Тако се појављује под врло различитим условима, па и опаким, какве има и у другим европским винодељским крајевима; час у виноградима близу мора, час у опина удаљеним од мора, час у равницама и равним пољанима, час с брдопачити и увисинама. Но као најопаснија болест грозја,

блак-рот је у јужним окупацима: Аверону, Ло и Гарону, Жеру и Ланду.

Подаци, које је поменути директор у предавању изнео и саопштио, како о местима и годинама појаве ове болести у Француским виноградима, тако и о њеном епидемиолошком нападима и ширењу и о грађној штети, које су поједини виноделски крајеви претрпели и трпе од те болести — страшни су; и ми се налази уздржавамо, да их на овом месту саопштинемо и изнесемо.

Она болест у Француској јако се шири и толико штети омањеним виноделцима, да није чудно, што је тако сматрају да попу и велику опасност по винову лозу и виноделце, и што и на јавним виноделским скупојницама и у штетним врло озбиљно претресају питање о њеној појави и спречавању и о начину лечења и спасавања лозе и грожда од те болести. По примеру борбе и спречавања пероноспоре, одлуча се борба и превађе лозе и противу блак-рота. Превађе са смесом плавга камена, показало се истина да дејствује и против блак-рота: али слабије и са мањим успехом него против пероноспоре. Но сем тога, разлика је и у јачини смесе за превађе и у томе што треба више пута прескати. Док је против пероноспоре довољно прескати три пута са смесом само $1\frac{1}{2}\%$ плавга камена, докле је по мишљењу конгреса државног односно блак-рота у Бордоу 1896. год. потребно: прескати још против блак-рота најмање пет пута са смесом од 2—3% плавга камена. Но и то није довољно, већ се тамо прескају и са смесом до 5% плавга камена на при свем том ису потпуно обезбеђени од појаве блак-рота и штете. Трешњом ово тога рада изнесе преко 100 динара по ектару. Они имају и нарочито удешевну прескајући за то, коју је изумео и саставио Француз Де ла Фај (De la Faye) и код које се не нуња тежине, већ сива немало притиска угњене каселине прека. И омет за то, сам тај изумелан и фабрикант прескадице, коме је у интересу, да химали и препоручује своју прескадицу, не даје повољну оцену о раду на сузбијању те болести. На примедбу директора да се дакле обезбеђања и помаже, ако се употребљује превађе плавним каменом против блак-рота, — одговорио је Фај ово: „*доста на каквој општини; али не у виноград, где практично и при најбољој вољи не може извршити све у својој мери, а свако одлучење велики је губитак. Видели сте моју фабрику и прескадицу и дознаћете, да би ја, у овом интересу, требао да сам припоженим тога носим; на ипак сам морам рећи, да је и плавни камен као средство за борбу противу ове болести, само слаби помаћ.*“

О дејству плавга камена у борби противу блак-рота, директор наводи шта је посматрао и видео на својој путу прошле јесени у Сентемиру кроз винограде у јужној Француској. Он је по крајевима винограда и поред путева ваљано читаве гомилае пробраних и скупљених грожда, припаљот од блак-рота, које је ујо скупљено и сисено, да се спали те да се зараза поиншти. Виногради су већ били прескани по пет и шест пута, али успех је, како је, једнак. По крајевима винограда било је грождае махом здраво, али даље унутра било га је много што је оболело од блак-рота, шта наше местинце било је чоштога који ису имали ни једног грозда здравог. Лишће и делови лозе изнебу зглавака — интродуције — били су у опште и сасвим обузети петима блак-рота, а лишће на многим местима још и избузено. Чак и најчистије лишће било је спонадуто, што значи да се зараза шири до саме јесени. При том лишће је било од пресваја плавним каменом су вренуто и пљано обложено. При највећој плавни и ако се поред уреднога, чоштога и многобројнога пресваја, још у Мају пробра и спалује лишће, које оболује, — једна ако се смесе 70% грожда.

Тако је дакле и толико та нова болест штетна и опасна по виноделце. И онда је потпуно оправдана сваколика брига и старање, да се предудити преносу и појави њена у земље и винограде, где је још нема. А да се она

може пренети и да се тога доста треба бојати ово доказа, које је директор у свом предавању навео.

1. *Блак-рот спинода зелене делове — магаре стину лозе, докле и америчке.* Он начини на тим деловима европске лозе маде неге, у којима клица — тако звани мицелијум од гљивиче блак-рота расте, па у току своја развијања образује читав ред разних органа за размножавање, а моћу њима навезне тит и пролазе. Према томе је сасвим повољно да се с резинама европске лозе може пренети и блак-рот, Тирфиње француских трговцаа дозом, да блак-рота нема на америчкој лози, неистинито је; јер је нађен и налази се на зеленим деловима и те лозе, нарочито на Ринарији као најобичнијој америчкој лози за подлогу. Сасвим је дакле могуће, да се блак-рот може пренети и са резинама америчке лозе.

2. *Окупци Француској, из којих се баш доноси америчке лозе за подлогу, скоро сви су заражени блак-ротом а лозни расадници су обилан и близини тих извозних места.*

3. *Француској трговци и продајци лозе истину су немарни у погледу заражености, да се блак-рот не пренеси.*

4. *Лоза, коју ти трговци продају за извоз на страну, културу у Француској у неколико и она сама; а у Француској није забрањена трговина лозом из заражених и незаражених крајева.*

5. *По мишљењу директора и предлога, Аустрија има винограде, у којима има услови за развиће блак-рота. Ми пак бид другога утврдења, можемо веровати, да таквих винограда и услови има и у Србији, кад их има у Аустрији, и да ће блак-рот ако не пре, а ош чак га буде у Аустрији, бити и наш немало и опасан гост.*

Сви наводи у овим тачкама, као што се види, употребљени су, да докажу како се болест блак-рота може лако пренети из Француске, претпостављајући да те болести за сада у Кирици има само у Француској, где је она већ опањена и где тако гдино напредује и штети виноделце. Али је питање, да ли ће она у закату већ и у другим државама. Блак-рот је болест која се прво излагано сама по себи шири и вод које је немогуће брзо ширење, чим се спречи њено разношење. А то баш казује, да је може бити има и на другим местима, где можда само није примењена. И онда да ли ће бити оправдано и довољно чувати се само, да се она из Француске не пренесе?

Нагледаће може бити, да ми сувише рано и прерано истичемо опасност од блак-рота и но наше виноделце. Али о њариности и предорова за времена ису ниједа од штете Ми дуго писмо марали нити се обавијали ни на опасност од филлокере и пероноспоре; и баш због тога само и дочекали, да нам је филлокера поинштила уако брао винограде и да ни у којине писмо били спреми нити за ма и привремену борбу противу ње, нити за брзо обнављање пропалних винограда. Туђе искуство не беше нам довољно, већ сачекасмо да све и сами видимо и осетимо, па тек да се убеђимо, да су опасност и штета и од филлокере и од пероноспоре огромни. Дуго је требало и времена и муке, док су наши приредници, а парочито наши сељаци као виноделци, волело — толико убеђени у могућност обнављања пропалних винограда па подложни америчке лозе и једна се једном одлучило на томе мишљењу и изнесном вером радити: на ако се сада поред муке која се има и ово сузбијања пероноспоре, — појави којом несрећом и друго које ало — као што је блак-рот, — онда нам унапред треба знати, да би наше виноделце сасвим и за навек пропало. Пазимо дакле добро, и не одсвајемо, јер можемо и овом приљком одопштини!

Наше је виноделце сада тек у почетку обнављања. А како је за подизање нових винограда потребна велика количина америчке лозе као подлога, а на многим местима, богице, и доњаја за чамелевање, — то је тражила лозе велика и све већа; па се мало обнуре на то, одакле ће и какву лозу набавити и довести. Поменути смо напред, на

и опет истичемо, да многи наши имућнији људи журе и набављају и америчку и каледонску дозу, па и саме каледонске разне домаће дозе са стране; не прашају при том никакве разлике: из којих места набављају и да ли је и у којој дози здрава. Није дакле неперсонатно, да они могу први бити, који ће, већинички и незнајући, пренети с дозом и болест блак-рот.

Ваља нам се дакле обилно чувати, да се блак-рот не унесе и у наше винограде. Имамо и околу сувише невоље и муке, да брањемо наше виноделе од досадашњих пошрпача и болести вишне дозе, које смо као ударје добила са америчком дозом; па с тога брањемо се и чувајемо свим могућим начинима и средствима, да их више не добијемо, а нарочито брањемо се од тако онасног блак-рота. Настаје сад питање: како да брањемо и како да предупредимо ову нову штетку, ову нову болест и заразу — блак-рот? Средства за то она су: или забранити увоз америчке и домаће дозе са стране, или дезинфицирати сваку дозу која се увози са стране, или најзад установити нарочити завод — расадник, где би се сва таква доза примила у контролу. Последња два више су теориска средства, а практични и корисно остварљиво је само прво т.ј. забрана увоза дозе.

Питање је сад, може ли Србија забранити увоз дозе са стране, а у првом реду из Француске? С политичко-трговинског гледишта, излазило да нека сметње забрани, кад домаћем виноделу предстоји опасност од извесне заразне болести. Али да ли би се могао забранити увоз, с обзиром на велику потребу америчке дозе ради подзавања и облакљања винограда? Наши су дозни расадници истапа млади и засади не могу поддржавати потребу у америчкој дози. Но они се једнако умножавају и своју производњу увећавају. Нека би се само јаче подстицали и помагали у раду и производњи, па би извесно кроз неколико само година поддржавали потпуно нашу домаћу потребу. И овако наша држава, као главни увозник америчке дозе са стране већ две године не осећа потребу, да је набавља и доноси са стране. А кад она то не чини, још мање имају приватни истински и праву потребу, да увозе са стране: у толико мање, што то неки чине само из љубопитства и погрешног схватања, да је све, па и доза, са стране боља него из наших расадника.

Ради обезбеђења наших винодела од заразне болести блак-рота, ни смо ништа, да треба забранити увоз и америчке и домаће дозе у Србију, како из Француске тако и из своју других страних држава. С оволшко и овакве америчке дозе, колику и какву имамо у државним расадницима и ипаче у земљама, таворићемо како можемо, па ипакар и нешто додичје постигли, да обновио, подигнемо и унапредимо своје виноделе: бар кемо радити са мање бојазни да ће да кајко ново зло и напаст снаћи. Исто тако неће бити ни велика ни осетна штета, ако не будемо доносили разне сорте домаће дозе са стране, под разних крунних и леша именована и сумњаве вредности, и ако будемо задржали своје домаће сорте, које су нам и познате и сигурније у уневаљу.

Та мера — забрана увоза дозе — не би била нова ниш прво у Србији примењена. Мађарска је још од пре неколико година забранила а Аустрија је на прагу да то такође учини, — ипаче засади само из Француске. Међутим промена те мере не би ни била тако тежка ниш осетна. Нека држава престане сасвим набављати и увозити дозу са стране и нека приватникама не даје више никакво и ни под којим условом дозу, а још мање дакле олакшице за увоз дозе са стране.

Но пред то мере ради предохране, да се болест не увнесе у земљу, обаврзност захтева, да се обрати обилна пажња и у држав, и приватних расадницима и у виноградама који су подложни на појлози америчке дозе, па појлози и расадњања како већ пошрпача болести и паразита, тако и нових, а нарочито да не буде где сумњавих зна-

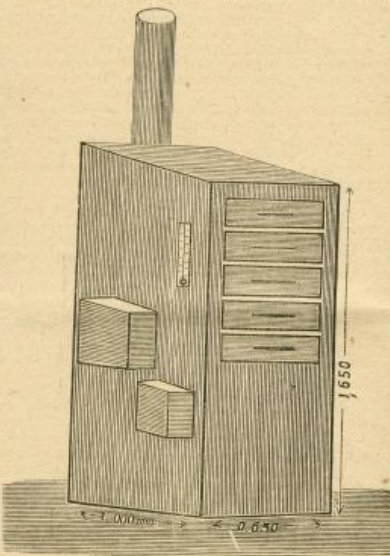
кова за блак-рот. Наше Министарство Народне Привреде, које има и нарочито ресоретство за виноделе, може поред мера које у том погледу предузима, да захтева јачу обаврзност на то.

В. С. В.

БЕРЕТОВА ПОКРЕТНА ПЕЛ ЗА УМРЉИВАЊЕ МЕХУРАКА

Од фирме *Beretta Francesco* (Францешко) из Милана у Италији, набавило је наше Министарство Народне Привреде три покретне пеле за уврљивање мехурака, за омању потребу.*)

Пел, као што се то види из слике, има пет деса, па које се међу мехурацима за уврљивање, а за оне добила се

толики број деса као резерва. Израђује се у две величине, од којих се мањом**) за 20 часова рада, може уврљити на 1600 а другом већом***) на 2000 нтр. мехурака.****)

Уврљивање мехурака у овој пели врши се паром, а сам рад, по упуству исте фирме, ваља изводити овако:

1. Пел треба поставити на равно место, а да би динџак имао јачу провају, додати за 4 до 5 метра чулка истог пречника;

*) Од ових пела две су дате на посугу г. Мориса А. Тајланду трговцу и свавлау из Крушевца а једна Урзана Товариштвоу из Београда.

**) 1000 × 650 × 1650 м.

**) 1000 × 6750 — 1650 м.

****) За три пеле министарство је давало наједно с преносом 211515 динара у сребру.

2. Пре него што se neš podložni, valja napuniti vodom donji, spoljašnji dimnjak sud, čime se u isto vreme puni i kazan, koji je u unutrašnjosti pešni;

3. U sud koji je nađ ovnia, treba od vremena na vreme dosipati po malo vode, kako bi u njemu bilo uvek vode, a za vreme rada, slavina na tom sudu, valja da je malo otvorena, da bi se tako dovrem sudu napuđivala dovoljna količina vode. Sud ovaj ne sme biti više otvoren od 3 centimetra, jer bi se иначе kazan mogao jako povarati, pa zato, kao što je rečeno, valja napuniti, da uvek bude napuđen vodom.

4. Valja udesiti da toplota bude 80-50°C (70°F), na zatim saditi jednu po jednu praznu lesu, a na isto mesto napuđeno umestati napuđene lese s mehurcima.

5. Umrivavanje mehuraca vrši se za 10 do 12 minuta. Toplota treba postepu da se pešne do 93-75°F.) zatim je potrebno imati dobra drva, da mogu dati tako jaku žaru.

6. Da vodene vavljice ne bi padale na mehurce koji su na vrhnoj lesi, treba mehurke pokriti jakim stariim čarivom, i

7. No u upotrebu, valja što bolje očistiti sve delove pešne.

U zasebnom članaku, progovoraćemo i o drugim pešnima za umrivavanje mehuraca.

B. D. T.

ОРАХ ЗА ПОШУМЉИВАЊЕ ВРДА И ГОЛЕТИ

Poslednje vreme, kod naprednih naroda, počeli su se baviti manjom da pošumljavaju brda i goljeti orahom. Probe, koje su činjene, dale su sjajne rezultate.

Kako je kod nas gora na mnogim mestima satrvana, to bi dobro bilo da i mi otпочnemo pošumljavanje s orahom. Nekada je Srbija bila najbogatija dravana na Balkanu s orahovim gorom. Dalje je orahovo drvo utajano u Srbiju. Godinama se selo i sistemski nepotrebačeno, a nova gora orahova nije se podizala nigde se danas podiže. Orahovo drveću predstoja velika budućnost. I greh bi bio sadnjete pokoljena, ako se ne bi postaralo, da se orahovo drvo kod nas što više razmnoži. Da se orahovo drvo razmnoži najbolje će biti ako s njim otпочnemo pošumljavanje brda i goljeti, kojih kod nas i svine ima.

Пoшумљаване с орахом врло је лака ствар, а што је најважније има доста добрих страна. Добре су стране ораха оне:

a) Што може да успева на каменитим и брдовитим местима.

b) Што не захтева ни облагоуђавање нити другу какву особиту негу.

v) Што не подлеже никимним болестима.

г) Што не страда од инсеката или других каквих непријатеља.

д) Што веома добро противстаје ветровима и што су му сви делови корисни.

Ретко је ваљо дрво које би даламо више користи по орах. Код се орах једо и из њега се чеди изапредно уље, које се са задовољством може узимати за јело. И да је ерше и уместити ми би требали оно уље у велико и да трошимо, и не би дивни сваке године грдан повлац на страну за којекав уља, која ни приближна нису орахово уљу. У страпном свету орахово уље јаво се цени и у првим кућама и гостионицама оно се и узима за употребу. Само ми жорам, за наше новце, да купујемо којекав сувогате, а други народи неће. Рачуна се да од 100 килограма ораха може се добити 40 литара жетина. Оно је

врло добар пронаоат. И она држда што остане кад се уље отеди — не била се, већ се с њом рано свиње и пернате живина. Од дрвета орахова граде се најоштрији столарски стружари послани и дрво се још узима и за куќадо на пушкама. Лишће, корење, мелеи орах, дуста и кора младог дрвета узима се за бојење ради бојадисава дрвета, вуле, косе итд.

Поред овонаких користи, што нам даје орах, и ми смо могли доволити да се ово дрво годинама системски тајани!... Занета сваки искрени пријатељ привреде мора с благом у души сажалевати оно угатамивање орахова горе.

Крајње је време да отпочне надокнађавати оно, што је пералуно газдовање сатрво. А да се орах што наше размножи, најбоље ће бити ако почнемо с њим, као што рекох, пошумљавати брда и голети.

Приредници, подиците свуда и на свакоме месту орах, па ћете онда дочекаати и ви и наша деца богате награде за свој труд. На носач.

Сав. М. Грбић

ПОДИЗАЊЕ ДУДОВА^{*)}

1. *Зборине семна за сејане.* Да се добије потребна количина доброг семна за сејане, треба, отргнати зреле дудине (јатге) од сасвим здравих и осредње старих белних дудова.

Зреле дудине онајају с дуда, кад се дуд и само овај затресе. Стресати се могу или у чаршав или у какву новану.

Ако је дуд с којег се беру дудине, подалеко од куће, онда отресале дудине треба жетгати у овање судове, јер се у великим судovima дудине могу загрејати и прехти у време, на због тога и семе изгубити кајивањем. На тих обира да се дудине и од сунца не би загрејале, треба судове покрити чим било.

Дудине треба потон налити млаком (не врућом!) водом, и ноже укловити сву нечистоту. Кад то буде, онда кроз сито удаљити све несане делове дудина, па семе у сити испарити свежом водом догле, док не буде сасвим чисто. Семо из сита, треба изргичити на какву крву, да се тако покупи сва вода, на га затпи, да би се осушило оставити у хладу на каквом провајном месту. По томе, семе ради сушења, не треба метати па сунце нити га сушати на огњу, јер би се и тиме могла такође убити кајивност семна.

За време сушења треба семе чешће променати, да се не би упало.

Осушено семе ваља затим усуги у властене весице у којима може стати 250—500 грама семна и оне обесити повисоко у каквој сувој одаји, да га не би могли отргнати мишеви и друге штеточине.

Тако треба чувати семе до сејанга — до маја кадје године.

За сејане најбоље је једногодишње семе, јер је у овог семна највећи проценат кајивости.

На овај начин може свики приречити себи потребну количину семна, ну ако би који то пропустити учинити, може, козимо му треба семна, добити бесплатно и од свих наших економних завода (Управе Гошачке Економије, Управе Дражине Ергеле и Јубитеву код Покарена, Одеља исте Ергеле у Добричеву код Турпије, Управе Гатарске Школе у Краљеву и Управе Винодолско-Вођарске Школе у Букову код Неговина).

2. *Обрађиване земље за сејане.* Најбоље је, ако се земља одређена за сејане дудова семна обради још с јесени, ну ако то не би било могућно из буди каквих урота,

^{*) У главном по начину исто се то ради у Угарској.}

онда је ваља обрадити у фебруару или најдаље у марту идуће године.

Да се добију лепе и здраве саднице, ваља неку површину одређену за сејање, преруцати дубоко најмање за 50 сантиметара. То се ради овако:

Одређено парче земље, треба поделити у два једнака дела, као што то показује пруга *a*, *b* на слици 1. Кад се то уради, онда ископати јарак *e* у ширини од 1 метра на земљу из њега извадити поред истог јарка. При копању јарка *a*, ваља земљу убацивати у јарак *e*, а земљу из јарка *d*, у јарак *e*. Тако ваља радити све докле, док се не ископа и последњи јарак *k*, у тој половини, нарчета земље. Рицање земље у другој половини, треба почети од јарка *g* а земљу из њега убацивати у јарак *k*; затим земљу из јарка *h* убацивати у јарак *l*, и тако даље радити док се не изврша и јарак *c*. Кад то буде, онда земљу из јарка *e* убацити у јарак *c*, па ће тако обе половине земљишта бити подељене нарицање. Ако би било неравних места, онда их треба уравниати, да цела површина буде подељенако рашпа.

Ако је здравца лоших особина, да се рицање не би могао извести до речене дубине (50 см) или с тога што је каменита, или што би се износила сасвим нерадна земља, онда треба рицаати докле се може.

На кратко време пре сејања, треба земљу што боље пољубити добро згорела стајалин ђубретом и ђубре растуриати по целој површини. Ако има пепела и њега растуриати заједно с ђубретом, па затим земљу прерапати ановом, да се што боље устисне и да се што боље измениа с ђубретом. Кад се то уради, онда је поделити у леје као и за сађење лука, тако, да буду широке 1 метар и раздалеко једна од друге за 50 сантиметара.

3. *Сејање.* Сејања дудовог семена може се извести одма по збирању семена и у јесен и најбоље је кад се сеје у мају месецу идуће године, саво тада треба семе нарочито припремити за сејање.

Припрема ова састоји се у квашењу (потпапању) и клајању семена.

За овај циљ треба семе у каквом суду, нпр. лонцу (сл. 2.), налити млаком (но прелом!) водом, тако, да сва количина семена буде под водом. За ово потребу најбоље је узети клинчину или речну муљу. Овако нотрољено семе ваља да престоји три дана и три ноћи, за које га време променати више пута.

После овога доба, треба семе узети у какву понеку кесу коју подокити на какво равно место пољскома, нпр.

Слика 2.

Слика 3.

на лежи, на коме у ној разредити тако да буде у што тањем слоју. Тако разређено семе у кесу, треба затим покрити за 2 до 3 сантиметра дебелин слојем устисне земље, паљећи при том, да се кеса положи више узког (нахоро), да се тиме изложи што више сузду. Отвор кесе ваља да вири из земље за 2 до 3 сантиметра (сл. 3.). Земљу на кесу треба чешиће владити, али не толико, да се од ње начини бласто. Да се семе не унади и слени, ваља кесу сваког дана једном до два пут извадити из земље и само протресати. Тако треба радити све докле, док се на семену

не појаве беле пегине, (у кој се случају на поједином зрневу могу заглаити и врхови клине), и кад то буде, онда семе посејати.

Ради тога ваља на свакој леји затегнути канал по дужини леје, попуни мотковичом или дркалом грабље клинаке браздите у растојању за 20 сантиметара (по 5 браздина на свакој леји) и у оне паретко посејати семе пошто се пре тога пошевса с несом, па семе затим покрити с мало неска грабље да се не види. Кад се то уради, онда лејина грабље нотакитати овалнм бразде, да се земља мало слегне па леје завити што боље багнетском кантом али не толико, да се начини бласто.

Да се не би на лејама начинила тврда кора, потребно је заливати их сваког дана и то по заходу сунца, а кад се појаве белице, што бива после 7 до 10 дана по сејању, онда их и плевати, тј. уклањати коров.

Кад се жели сејати по збирању семена, онда треба овако радити:

На један део дудинака, треба узети три дела песка на дудине у неску знамену днамова трајати докле, док се семе не одвоји од меса, и кад то буде, онда га посејати заједно с песком паретко, у браздите леја које су раније примљене. Леје треба да су испод каквог високог дрвећа које има порећу круну. Младе биљке у хладовини овога дрвећа, неће страдати од мезе, а пошто је дрвине с ретко круном, добиваће ипак довољно светлости. И онде леје треба заливати а кад се биљке појаве, што бива такође после 7 до 10 дана, онда их плевати. Да биљке не би измрале; треба их у јесен покрити мушвице или провнином а на пролеће их открити, пошто престану мрзати и орезати до земље.

4. *Пресађивање дудина из леја (семеншита) у ристило.* Ако је семе посејано у доба кад су збирале дудине, онда треба као што је речено, идућег пролећа скратити до земље све снажице дудина а слабије само потпресати и уклањати их свих стне делове, на их тек идућег пролећа скратити до земље.

А ако је семе посејано у мају, дакле идућег пролећа по збирању семена, онда треба дудине скратити до земље идућег пролећа у марту или априлу.

И једне и друге дудине треба тако оставити за годину дана, дакле до идућег пролећа, за које време уклањати коров и земљу чешиће праниати. Да дудини не би измрала, ваља их заштити земљом.

У марту или априлу месецу, треба дудине открити на их затим извадити из леја (семеншита), окресати им границе са стране и жале нешто мало скратити, па затим клие дудина потонити у смеси од воде, млаваче и гомећег ђубрета (балере). Смеса ова треба да је добро разређена, да се међу собом не би сплели навојнице клине од којих увирао и зависи примање дудина. У тој смеси могу дудини престојати и до 48 часова, иначе им жале ваља што боље натонити и одмах садити.

Сејања у раставу ваља да је раније подубоко прилава и што боље обрађена.

Само пак пресађивање дудина, ваља извршити овако:

По дужини затегнути канала (жукета), одмерити растојање од 80 см. На овом одстојању ископати јаме (руне) ановом тако, да изводи јаве буду усправни и мотковн извадити земљу из њих. Дудине потом посадити у правцу жулета и јаме попуити изваћеном земљом коју овалнм навити врхов ноге. Ред од реда треба да је раздалеко за 1 метар.

Пресађење дудине треба затим орезати отирати багнетским ножицама (машалама) на 2 до 3 ока, тј. на висини 4 до 5 сантиметара од земље, паљећи при том, да се засек узокс (сл. 4).

Дудиће, од којих ће се подизати жива ограда, не треба пресађивати из семеншта (теја) у растило, већ одмах на стално место.

Слика 4.

Слика 5.

Слика 6.

На дудићима који се приче, избоје на задораних пунолика два, три а често и више младара (сл. 5.). Од тих младара ваља задржати само један и то најразвијенији и најчистији, а остале уклонити (сл. 6.).

Дудиће у току ове године не треба више пресадити, чистити, ни а ако на њима буду избили споредни младари, него то учинити тек идущег пролећа и то првих дана месеца марта. Пресадити треба увек одо на више. Приликом пресања ваља уклонити све граничне са стране које су добили висале (палјавак) и то до самог дебла, а тање граничне од висале пресећи подлазно од дебла за 4 до 5 сантиметра, јер се њима знатно потпонамне развијање дебла (сл. 7.). После овога, скратити и главни младар према његовом развијању и стању у коме се налази, тј. да ли је проузроч или не (види исту слику, прте показују докле коју грану треба скратити). Код овог посла ваља наизити, да се орезивање не врши одмах изнад ока које је испод издрог дела, већ на више за 2 до 3 ока. При орезивању наизити да засек буде кос и да се заглади, јер у том случају рана зарасте најбрже. Даље треба наизити, да се засек гради у обратном правцу према оку, да се тако спречи савијање кичмице на око, због које би, кад се тако не би радило, морало угинити.

Сл. 7. Сл. 8. Сл. 9. Сл. 10. Сл. 11.

Око половине јула, ваља на исти начин као у марту, уклонити побочне гране које су добиле висале, а тање гране скратити за 4 до 5 сантиметра од дебла (сл. 8.).

Идуще године поновити пресање на исти начин, како у марту тако и у јулу (сл. 9. и 10.).

Треће године (односно четврте по сејању) треба на исти начин извршити пресање, којом приликом скратити и главни дотораст на висину у којој треба да се добије круна (обично 1-20 до 1-80 метра од земље) на на тој висини задржати 3 до 4 младара за развијање круне (сл. 11.). Ако младари нису досадили ту висину, не треба их пресадити. Кржљавк и врше дудиће треба скратити до земље, да се добију снажни издаци.

5. Пресађивање дудића на стално место. Дудићи се могу подизати као жива ограда поред градина, имања и других места, и као оредне и високо дрвље, покрај путева, по међама, као дугаче итд.

Дудиће намењене за живу ограду, ваља пресађивати у растило, већ као што је речено одмах на стално место. По томе, за живу ограду добри су једнобојни дудићи, које ваља садити у марту или априлу идуще, данка после једне год. по сејању. Садити их треба у растојању за 30 см. и у два реда, при чему наизити, да дудићи другог реда буду по средина дудића првог реда. Пошто се преседе,

онда их скратити на 2 до 3 ока изнад земље. Након 3 до 3 године, добиће се лепа жива ограда (сл. 12.) коју даље треба само благо потпресивати у једној равнини, и то у доба, кад се гаје свилење бубе, да би се лишће могло употребити.

Слика 12.

Дудићи намењени за оредне и високо дрвље, пресађују се на стално место кад израсну 1-20 до 1-80 метра од земље и кад им дебло има у пресеку 4 сантиметра. На њима, као што је речено, треба да буде и 3 до 4 дотораста, за добијање круне. Могу се садити у два реда преко године и то рано у пролеће пре по што наступи месца (скратене сова) и у јесен, кад лишће опадне. Јаке за сађење треба ископати на могућност што равније, којом приликом горњи слој земље бацити на једну, а доњи, вероднији слој, на другу страну.

Приликом највећа дудића од растила, ваља наизити, да се жале не оштете, а да се то постити, треба радити овако :

У растојању за 30 сантиметра од дебла, треба ановом откопати земљу околу дудића, којом приликом пресећи све жале које су на тој дљини, на затим ваљавио накрвнати садницу на једну страну а ановом пресећи главну (сприну, вретенасту) жалу.

Кад се то уради, онда прекратити све дрвље жале тако, да засек буде окренут на низше, то исто урадити и с тивкии жилама.

При орезивању жила ваља у оште наизити на то, да се сувише не скрате и да се сам посао заврши што најкњије.

После орезивања жила, ваља орезати круну, тј. све гране у круни скратити за 15 до 20 сантиметра. Ну ако се сади у јесен, онда орезивање круне не треба вршити у ово доба, већ на пролеће идуще године, а то с тога што ране од зиме не би зарале као што треба, те би због тога могли угинити и пресађени дудићи.

При орезивању круне треба наизити на то, да засек буде према оку и да онце буде на спољашњој страни. Засек ваља да је нешто кос, и ако се грана превађује востером онда га ваља загладити ножем, да би се кичмица могла лако савити. Ваљави на супротној страни онца. Не смеју се сави све гране у круни, пошто се на тај начин не би могла добити лепа круна (сл. 13.).

Ископани дудићи морају се што пре пресађити, да се жале не би сасушале. Да би се то извело што потпуније, не треба једног дана ископати више дудића, него колико се може једног дана пресађити. Ако се дудићи не би могли и за најбрже време пресађити, онда их ваља држати у поменутој смеси од иловаче и говеђе бачеге или им жале покрити земљом.

Ако се дудићи имају где послати, онда им жале треба што боље омотати сламом.

Пре него што се врстити сађење, ваља жале потопити у смеси од воде, иловаче и говеђе бачеге. Смеса као што је речено, мора бити густа, јер ако би била густа, онда би се коренове длаге, испалци, могле сломити.

Ако се жале садити тако, да у сваки дудић буде и пртика, онда у том случају ваља радити овако :

Најпре ваља заботи пртику у средини руве (сл. 14.) јаву попуњити родном земљом до половине; затим наизити

садицу, дудић, уа притегу и раширити жилае тако да заузму што водоравнији положај. Кад се то тради, онда узбушити у јаму родну земљу, наведећи при том да редица земља дође по средини јаме како би се одадале можда лако склизавати и западати већу жилае. Ради тога, дудић се, приликом загревања жилае земљом потреса одо на нине, па кад се жилае покрију добро земљом онда испушити јаму другим слојем земље — перидном земљом. Потом околу дудића начинити локвицу (удубљење и обланку левка) и затим садницу што боље заштити, да вода зађе што дубље.

Ако се сади у јесен, онда око дудића не треба направити поменућу локвицу нити садницу заштити, јер би због кишнице која би се ту скупила као и воде збојем се садница зашла, и можда жилае страдати од мразца на због тога и саднице да се не врати. Зато, да се кишница не би скупила, потребно је да се околу сваког дудића нагрне земља и то што више то боље. У пролеће ваља одринути земљу и у обиму саднице начинити локвицу.

Ако је уз садницу притка, онда је ваља привезати за притку влажном везом у облику подложне осмиче (∞) важећи при том, да вода на притци буде нешто нижа.

Приликом сађења има се на то вазити, да се дудићи не пресецају ни дубље ни више него што су били у растлу.

Добро је, да се у локвицу после заливања метне мало маховине или плевсе, јер се на тај начин задржава влага на дуже доба.

Заливање ваља поновити сваке 2—3 недеље.

Дебло младих дудића добро је омотати роговом или сламом, да га не би зечеви штетавили и да се кора не би сасушила од сунчане вријеме. Ово је преко потребно урадити, јер је некућеном употребено да се дудићи који иначе јако нате од сунчане вријеме, редовно осуше. Ако на кори има већих или мањих рава, онда су оне у највише правца на присојној (ужној) страни. Те се ране доцније окреставе и кора се осуши. Омотавањем дебла дудића се чувају сасвим добро од суше, јер се спречава ваљо испаравање сокова из дрвета, и тако нема узроча да се ране појављују.

Дудове не треба садити на влажним и мочарним земљама.

6. Орезивање дудова. Орезивање дудова врши се у циљу, да дудови имају лепшу кругу, затим да више трају, јер се на тај начин подмлађују и да се што је главно добија већа и боља количина лишња.

Према томе, орезивање треба предузети и код младих и код старих дудова. Сам рад врши се позоно у јесен или још боље рано у пролеће, кад нема осбине, да ће бити мразова, али свакојак пре него што крену сокови, но што се укаже пролеће мезро.

Да млади дудићи не примачу добију лепу кругу, треба их задржати 4 до 5 најважнијих младара а остале уклатити.

Идућег пролећа ваља спрватити све главне гране, на 12 до 15 сантиметра, а сунвише гране и млазеве (водоције) по средини круге, уклатити као и прошле године. Тада

треба вазити да засек на главним гранама буде увек у противном правцу према околу из кога ће се добити нов младић за продужење гране.

Слика 15.

Слика 16.

Овако треба радити за прве три године по сађењу дудића на стално место, па ће тако спали дудић имати лепу кругу.

Дудићи се по том не диралу све до 8. године, управо док ни дебло не буде имало у пречнику 10 см., и тада их треба орезати, па затим овај рад понављати сваке 8. године. Какав је изглед дудића у 8. години, показује слика 15., а како га треба орезати, види се то из сл. 16.

По томе старји дудови орезују се сваке 8. године, но да тај посао не би пао само на једну годину, ваља с

Слика 17.

дудовима којим се располаже, учинити распоред тако, да се сваке године орезује само осмина или годишње свако осмо дрво.

При самом нач орезивању, ваља вазити:

1. да се гране не секу одмах до дебла, већ на оној делови и висини где су дебеле 8 см. а ако која грана буде толико дебела одмах до дебла онда је нишак не треба скратити до дебла већ на дужини од 1 метра од дебла, јер ће у том случају ране пре зарастати;

2. да се оборене гране не записују. Оно се може постићи, ако се за орезивање ваља вршити укоси и са две супротне стране, пајрице одо на више а потом одо на нише.

3. кад се грана одесе онда задржати засек ситином или ножем, да се кишница не би задржавала.

Слика 17. показује стари дуд који није орезан, а слика 18. тај исти дуд по орезавању.

Слика 18.

за то октобар месец.

Слика 19.

Слика 20.

Привагом чиниња ваља нагнати, да се ведирају спољашње гране у круни. Ваља само проредити унутрашње

гране и то оне које су густе, у склопу. Слика 19. показује не очишћени дуд, а слика 20. тај исти дуд пошто се очисти.

Очишћени Дудови не праве тако јак хлад, на зато су дудови кад се они уредно чисте и орсезују између секундарног дрвећа и најудеснији, да се подижу по међана вина и ливада, по напшана и утрнаја, на шта више и по самим њивама, као што се то у велико ради у Италији, где је савларство, као што је познато, добро одомаћено.

Б. Д. Т.

САСТОЈЦИ ВИНА

Сваком вину има у средњу рибку:

воде	87.00%
алкохола	10.00
винске киселине	0.50
винске камена, стреша,	0.07
сирћетне киселине	0.65
тамина	0.15
ћирбарне киселине	0.12
глицерина	0.60
белаченинских материја	0.10
шећера	0.20
екстрактивних материја	0.58
минералних материја	0.25
свањетера	0.0004
гуме	0.70

Сем ових састојака у вину има још некад више, а некад мање и угљене киселине, јабучне киселине, грозђане киселине, лимунске киселине, букетских материја и масних уља.

Алкохол, сирћетна киселина, ћирбарна киселина, угљена киселина, свањетар и букетске материје, стварају се приликом преварања шире, а остали састојци су исти, који су били и у шпир.

Процент састојака вина исто је тако променљив и различан као и процентат шпире. То зависи од степена зредине грозђа, од сората грозђа, од земље, положаја виноград, од начина добивања шпире и сирвања вина и од датега поступања с вином.

Између свих састојака вина, најважнији је **алкохол** јер од њега зависи јачина вина, а од тога, да ли је вино јаче или слабије, зависи онојачине, као што је познато и његова вредност.

Алкохол се ствара од оног процента шећера којег има у шпир, и с тога, што је тај процентат неједнак, различан је и процентат алкохола, шта више и код вина и од једних истих сората грозђа па и из једног истог винограда. По тоне у вину може бити алкохола од 6 до 15 запреминских проценат, т.ј. у 100 литара вина, може бити 6 до 15 литара алкохола. У обичном асталском вину има 8 до 10% алкохола. Вино у коме има 11 до 12% алкохола, рачуна се већ у jako вино и као такво је и врило трајашно. У већине вина, у којима има више од 15% алкохола, као што је случај у ливерских вина, ипак алкохол преко 15% није постао преварањем неког већег процента шећера, већ је алкохол нарочито *додан*, јер се у обичним приликама преварање прекида у случају чим се преварила шпире стекне у вину 15% алкохола а остатак, ипак шећера и не прелази у преварање.

У вину је обичан алкохол тако звани етил алкохол а у познатој су проценти вини алкохол.

Вина и остала алкохолска пића могу опизјати само зато, што у вина има алкохол.

После алкохола најважније су у вину различите киселине. Између киселина најважнија је **ВИНСКА КИСЕЛИНА**.

Она је од чести слободна а од чести је уједињена с баласма (алкалима) у *високи камен* или *срени* (стрени), чији је растворор засићено скоро снамо вино. Као најмања производ слободне висине киселине у вино, узима се да је 0.87% .^{*)} Вино у коме има преко 0.7% киселине, убраја се у *висока вина*, па зато је потребно да се Шпалтовањем или Гацовањем шире неутралише или разблажи вишак процента висике киселине преко 0.7% .

Ако гроцке није било потпуно зрело, онда ће у вино поред висике киселине бити и различит проценат **јабучне киселине**, па зато се, да оне киселине не би било у вино и тражи, да се берба гроцка предузме у доба кад је гроцке потпуно зрело.

Сем ових киселина има у вино у врло незнатном проценту **гроцкане** и **лимушне киселине**, а у нешто већем проценту **ћирибарне** (0.12%), и **сирћетне киселине** од 0.7 до 0.12% .^{*)} Ћирибарна киселина и сирћетна стварају се, као што је поменуто, у преврљаној шире. Сирћетна киселина нема никаква утицаја на трајаност вина кад је нема више од 0.1% у вино, а биће је више од овога процента у случају, кад се вино муца у отприлично и лоше затвореном суду, јер се тада налаже више утицају ваздуха, па се тако ствара и погодба за развијање оне (сирћетне) киселине.^{*)}

И **тамина** има у вино у врло незнатном проценту. У белом вину зашто се једва присећања а у црном ивица има га обично и од 0.05 до 0.15% , а у неким и до 0.5% .

Бела вина ретко кад да су укусна, кад је у њима повисе танина, те зато у таким случајима треба на неки начин уклатити вишак танина. То се постиже најбоље бистрењем вина рибљом бенником или желатином.^{**)} Ону је радњу могућно извести с тога, што се животински денас дакле и рибља бенника и желатин, једине с танином у нерастворљиво тело које као теже од вина пада на дно суда савлаштају том приликом собом и све оне делатне којима се вино муцко. Отуда је процечат танина који је у шире и вино од некако значаја, јер се танин и у шире и у младом вину негује с белачичинским материјама у нерастворљива тела која се таложе на дно суда, те се тако не да имах распадају белачичинских материја а с тим ни повисељава вина. Зато се вина која се обелесте услед тога што у вино нема довољно танина (шпр. тегљива вина) и лече додавањем извесна процента танина.

Услед тога што се танин лако раствара, могућно је да се вина обелесте и у случају кад би у њима било више танина но што је то потребно. Да се тако што не би десило, ваља назити да се танин не уноси у вино у повећаној количини. То је сасвим у нашој мочи, јер танин као што је познато, није никакв састојак шире, већ у ову доскона из семена, коњулице и шепурице гроцка. Да танина не би било много у вину, шире не треба дакле дуги дркати с речењим деловима гроцка.

Угљена киселина (Угљен-диоксид) је у вино као остатак од оне угљене киселине која се добила приликом преврљана шире а од које је, док се добило вино, излазило знатан део. Има је више у младом вину него у старом, од ње сваком вину долази сиски укуса а због ње и резне млада вина.

Приликом отакања и претакања вина, излази увек из вина по нешто угљене киселине, шу тај изамак наклањања се допије, јер се у даљем скретању вина развија опет извесан проценат угљене киселине, па зато вино буде по-

ново нешто онако свеже и укусно као и пре претакања. Како се у новије доба врло радо троне млада вина због њихове свежине и укуса, то је онда потребно обратити пажњу на то, да се подесним начинима убрза скретање вина а да се при том очува што више угљене киселине, пошто сискина вина зависи као што је речено од оне киселине.

Угљена киселина утиче још и на тако звану подрумску спезану вина. Кад се вино није у хладним подрумима и из њих судова, онда је много свежаје и укусније, него у случају, кад се није ван подрума и из отприличних судова, јер у последњем случају излази повисе угљене киселине. Зато, да да се очувала подрумца свежана вина, треба приликом расливања вина у младе оне пушити на вишој температури, ван још убригати је у младе нарочито славином, као и при расливању вина у младе. На овај начин може се она додати и вину које се троне, т.ј. које је и отприликом бурадла.

Глицерин ствара се у вино приликом преврљана шире. Шпстер је пронашао овај састојак у вину тек у новије доба. Кад је за се, онда је то густи и безбојна уласта течност особена сладућава укуса; у алкохолу и води раствара се у свакој размери.

Од глицерина долази вино тако звано *пућо* вина. Има га више у младом него у старом вину и исто тако више у јачем но у слабијем вину. Отуда, у којима је вино старије, у толико ће у њему бити мање глицерина, и она сухопарност којом се таква вина често одлажу, долази повисељање отуда, што у њима нема глицерина.

Белачичинским материја може бити у вино 1 до 2% . Ако су вина слаба, т.ј. с мало алкохола, онда подлаже различит променама које утичу штетно на качику вина, а могућно је, да се због њих појаве у вину и извесне болести. У јачим винима и у оним у којима има повисе танина тако званом *кватри* или *тувом* винима, белачичинских материја има у мањем проценту, јер се оне материје као што је поменуто, издијају танином и алкохолном као нерастворљива тела, па зато су сива вина у којима има више алкохола и танина трајаниа и не подлаже лако болестима. Ово с тога, што се сповојне глицине које проуцроку различите болести нехрљају белачичинским материјама који у овој прилици не могу да употребе, зато, што се оне, као што је речено, издијају и таложе на дно суда.

У минералне састојке вина, пене, убрајају се сив несаторпљив састојци вина који се јављају као остатак приликом жарења екстрактна вина. У вино може их бити средњу ризу до 0.25% .

У пенуша има *кал* (55.0°), *фосфорне киселине* (15.0°), *жреча* 3.3° , затим у незначитно проценту *натрона*, *магнезије*, *оксида титана*, *оксида никела*, *сумдрата*, *силката* и *жлорита*. Процент је свих ових састојака врло променљив. Сви они немају никаква утицаја на укусу вина а у вину су исто као и у шире у једињењу, т.ј. у облику различитих соди.

У вину има и *шећера* и то некад више а некад мање. У младом вину има га више но у старом. Приликом пакладног преврљана највећа количина шећера разложје се у своје састојке: *алкохол* и *глицеру киселину*. У ликерским винима има повисе шећера који није прерао. У шире и младом вину шећер не може да прераи, ако се преврљане произведе 10% алкохола но затрениа, или ако се тиме омете преврљане шпр. сумпорисавем, додавањем салицилне киселине, алкалн итд.

Као нарочита врста шећера у вино је **инозит**. То је главни шећер који је у вину 1767. год. пронашао хемичар *Лонгхорн*. Ни данас није познато у којој га мери има у вину само се толико зна, да га сем у шире има и у сивна деловима дозе.

^{*)} $0.87\% = 17\%$ (вроника) т.ј. на хладну делова вина има 5 делова слободне висике киселине.

^{**)} Вино од овоже стр. 20. и 24. О берба гроцка и врадању вина.

^{*)} Киселине излазиу једине се, са алкохол из вина у сирбе као су у вину глицеру које излазиу онај зрение.

^{**)} Види стр. 70. и 71. О берба гроцка и врадању вина.

У виноу је нарочита врста **гуме** и како *Пијан* вина, она је та материја која вино и кад је има у нештој мери даје — тешко.

Боје има само у првом виноу, јер жута боја вина која је у другом виноу и разним степенима (вијаслама) од отворено жуте до мрко жуте, не долази од какве жуте боје, већ се ствара оксидационом беланчевинских материја утицајем ваздушног кисеоника и танина. Боје која је у првом виноу, тако звана *Еноцијантин* или *винско плавило*, има у којима бобине црног (или бобо-рећи плавог) грожђа из које се издваја у вино приликом прерађивања кљува, и то утицајем алкохола и киселина. Еноцијантин је плава боја кад је за се, но због киселина пошрвени: не растапа се у води, алкохолу ни етеру а растапа се само у алкохолу ако је помешан с вишном или сирћетном киселином. Према томе, да ли је у виноу више или мање киселине, добија и раствор ове боје различите нијансе, т. ј. може бити плава, љубичаст и црвен. Додавањем *авијолта* (блага), киселине се неутралишују и тада је раствор плав, а ако алкала има више но колико је потребно за неутралисање, онда се боја изгуби (распада). Такав случај може се десити и у првих вина ако имају пошвен танина, тада се боја постепено замењује па је најзад и сасвим нестане. Зато се код првих вина мора обратити пажња на то, да се с бојом не издваја и танин; т. ј. шину с кљуком треба држати дотле, док се у прерађивању не објои колико је то потребно, па свега при то, да се пре прерађивања одстране шестрина у којој, као што је познато, има много танина.

Од **масних уља** налазе се у виноу само трагови, па ипак и сај су они у виноу тако нештој мери, ипак је и та тако мала количина, довољна, да се начини мирисливе материје: утицајем киселина и алкохола на масна уља, стварају се различите врсте етера од којих зависи арома и буке вина.

У **екстрактивне материје** убрајају се сви они састојци који не ветре из вина. Та су састојци: *винска киселина, вински камен, јабучна киселина, танин, њиробарна киселина, минералне материје* (шећер), *шећер, шизит, гума, глицерин, боја* као и још *неколико материје*, чија природа није досад позната. Ових материја има у сваком виноу а у неким вишима примећувају се само трагови од појединих састојака, нпр. од боје шећера и танина. Све оне укључују се у вино, кад се вино у каквом суду кува дотле, док не остане сув остатак. У тој остатку су сви екстрактивни састојци вина.

У различитих вина може бити врло различан процент (у средњу руку 0-58%) ових (екстрактивних) материја и од њих зависи у великој мери и доброта вина.

У састојке који ветре из вина, поред алкохола који даје највећу вредност вину, убраја се: **ениатар и различите букетне материје**.

Ениатар или тако звано *винско уље* при су пронашли у вину *Ј. Доби* и *Пелле* 1836. године. Од њега долази вино посебну укус па и ако га има врло мало, једна $\frac{1}{2}$ део вина. Ствара се у прерађивању шире. Чинињем огледника доказано је, да у колико је била већа топлота приликом прерађивања, да се и ениатара разлија у толико више, па да је с тога и вино за толико мирисливије. Кад је ениатар за се, онда је густа течност и у таквом стању има врло јак и опори укус а само кад се јако разблажи, повлакује у вино своју вину арому. Данас се производи у фабрикама из винске стемље и винске киселине. Од њега алкохол добија мирис и укус праног коњала, па се зато и тропи у производњи коњала а и нарочито додаје газованим вишима да буду мирисливија.

У прерађивању а нарочито за време напредног прерађивања (прерађивања) и сарањивања вина, стварају се особене врсте етера познате под именом *букетне материје* *буке* или *иет* вина. Ну у неких сорта, нпр. у мушкату

различити у трамбину, има нарочитих још довољно неистинитих букетских материја и то у којима бобина, па за то је и потребно да ове сорте грожђа превну неко време заједно с кљуком, односно с коњима бобина, да би се тако издрвоило што више ових материја.

Букетске материје које постају у прерађивању и сарањивању вина, стварају се утицајем различитих киселина па алкохоле (етил алкохол, пропила алкохол). Пошто у виноу има више различитих киселина у шари, (винска киселина, јабучна киселина, грожђана киселина, затим оне које се стварају у доба прерађивања: њиробарска, маслена и сирћетна па на послетку и оне које постају од масних уља из семена бобина, тако знаме масне киселине: уљана и љамунтиска), то онда и ових етера има у великом броју и врло различитих па и кад су у виноу у врло малог упрано немерљивој количини, ипак се осећа претекстом једног или другог етера, од којег зависи буке вина. Од ових етера има у сваком виноу *сирћетног* и *масленог*.

Разлијање буке вина зависи поред сорта грожђа и различитих састојака вина још и од начина како се вино сарања и како се вино постају.

Приликом сарањивања вина, развијају се букетских материја врши се само до извесних граница, па кад се дође до те границе, онда се оне због утицаја ваздушног кисеоника који продире у буре, губе све више и више. Зато вино у коме има пошвен букетских материја треба што пре разлити у флаше и у онама га чувати а не — у бурцама. Које је баш то доба, кад се у вино развијају буке у највећој мери, не може се одредити. Јер то зависи од какве је вина, од топлоте за време прерађивања, од топлоте подрума и од величине и какве бурца. Зато, да се сазна, кад је у коме вино највише букетских материја, кад дакле треба вино разлити у флаше, потребно је некушто од више година, т. ј. добро познавање укуса и мириса вина.

(Пијан)

Б. Д. Т.

Б Е Л Е Ш К Е

Да крушка дозре. — Недозреде крушке ваља подложити на каку вунену поклау, поређати их лепо, на одога омет вуненим поклава добро покрити. За 3—4 недеље и зеленеје крушке узаре.

Ж. М. Р.

Против жуца. — Да коњима и другој стоци не досађују лети муше, треба узети 60 гр. винског сирћета, 60 гр. воде и томе додати воде у којој је искуван Дунав или орахово лишће. Смесом том треба намазати стоку између ногу, око очну и ушију и у онима где се муве радо заустављају, па ни једна неће ни праћи.

Ж. М. Р.

Средство против гусеница у потпаку. — У руском „Плодоводство“ препоручује се веома просто и једноставно средство за истребљење потпаку од гусеница: саживањем коњоле испод покла. При иштинитију тога средства наклазо се, да се проз докле до потпаку не могу падећи ни гусенице, ни појавити личинке, те су коње посебно чисте. Коњоле се, жељутин, још одавна употребује као изврсно средство против гусеница и буха по собама.

А. К.

Против главнице. — Главница је највећа иштинична иштријатељ, против кога се борио одобрањем једног и потпуно незлог семена. Но, ради још јаче предохране, да се иштинича не оглавица, у Русији се препоручује: да се пред само саживање дрви иштиничо семе 5 минута у води, која достиже топлоту 42—48° Р.

А. К.

Расејања кривања. — Поред користити која се има од ирвани, доста пута морају се са извесног места терати. За то целу добу је средство носити ирваних суперфосфатом, па ће се расејати.

Ж. М. Р.

Пиланте при употреби протопнова уља као лека. — Протоново уље (Олеум стротон) даје се марши као лек кад се занече, т.ј. кад не може да балета. Лек је, до душе поуздан — промиче маршу — али има ту ману, да је немога жесток, те нагрива. Ако од њега досне на кожу и најмања кап, оно се место опринути и дубоко расједи. Је ли било на томе месту даље, којер ој од тога угине, и она опунае (онадне). Место остане голо, и пикад више не обрасте поном, свежом длаком.

По себи се разуме, да је повреда те врсте у лекин приликама немога ваљка. Замислите делог поља без и једино мање — али с неколико таквих великих места на најважнијим деловима тела! — Кој губи неку.

Исто такмо дејство може имати и мачичина. С тога ваља при употреби тих лекова добро пазили. М.

Десет правила о чувању јабука. — Ко жели отулати јабуке на дуже доба, ваља да се сети ових правила:

1. Пре него зме ваља чуваћи само добре сорте јабука, које се добро плаћају, а обичије употребити или продати још с јесени;

2. Јабуке но треба брати ако нису добро зреде, већ их задржати на дрвету за што дуже доба, јер ако се беру недозвољно зреде, онда се брзо кваре, труде;

3. Кад се беру, ваља их оставити на слами и где је топло, на их и ту држати док се не *омије* и док из њих не ишаје сувишина влага;

4. Ако се беру кад је лепо време, онда их не треба ничим бривати;

5. Пре ређања на пољаве, треба их сортирати по крупноћи и каквоћи и то снаку сорту за себе;

6. У почетку ваља одју проветравати свакога дана, да се и на тај начин одстрањује сувишина влага;

7. Сместити ваља да је увек у примерној чистоти и да се у њему осем ваља не држи ништа друго;

8. Јабуке треба прегледати што чешће, па кварне уклањати сваком приликом.

9. Пре зме завити све шупљино на вратима и прозорима да се јабуке сачувају од хрзавца, а на случај да се то десн и поред тога, такне јабуке ваља потопити што пре у хладну воду или их прегрнати свегом — *„Ан се попраше“*; и

10. Не треба оклењати много с продајом, већ чим се узакне новозана цена продати их: јер се често дешава, да се до дана, кад је у истина највећа цена, има врло мало јабука, на се тако труд мало плаћа. ж.

Кривац наш (Schizoneura lanigera). Од ове наши страдају јабуке и сматра се, да је највећи непријатељ ове вошке. Штетна је од ње у томе што сине сокове из вошке на јој том приликом прозиркује тако велике ране, да од тога често и сасвим угине. Најрадије напада на 1 до 3 годишње гране, а виђа се и на млађим тинима старијих грана и тако где ране заравњају, јер на тим местима забода лако своју сисаљу. Велика је као и ливца наш, а у одраслих је на стражњем делу праичкак беде вуње. Тува је лепљива, увоштавена, од масе које наш личи од жуваца која их чува од влаге и непогоде. Зове се *кривац* зато, што у случају, кад се разнежа, оставља криву мрљу, чим начини убој, појави се неправилно тинно тј. оток и гужве, које захвате и саво друво, и кад по том најбо влага онда цело место пређе у трулење, те се тако начини повила рана. С вошке на вошке преноси се у доба кад је као кривац наш, а затим преноси нашима виђокама (калем-гранчицама), оруђем и т. д. У то доба од 8. до 9. генерације добира се веде од једне јединице наши на милион и више вашица, па се за то, што се тако јаво размножава и што се истиче као најстрашнији непријатељ јабуке препоручују и многа средства противу ње. Средства су највећим делом намерно скапа, тако да су се воћари с

тога јаво забринули да ће им све јабуке морати пронасти, а плаћати тако скупе лекове, није баш тако пријатно, нарочито кад се нема и кад у приј том и оласна, јер ишскују и нарочито венити у раду. Срећом те се чувени воћар *Госе* упустио у оцену свих тих, и многобројних средстава, и за дивно чудо, урађени намећу ту најопажеће, не нађе ни једно које би могло препоручити. „Не ваља, веде ни једно, сва су она више мање намерно скапа, негодна и опасна. Као и у љди и осталих животина, тако и код биљака и воћака, чистота а уз ову добра и снажна храна је главно средство противну свих готозана, па то средство врдо дјесно и за тамањење кривце ваши. Ово у толико пре што се исто средство препоручује и за друге штеточине (инсекте) који су далеко веће непријатеље воћака од кривце ваши, јер од ње у далеко већој мери допривају развијање и родност воћака. ж.

Ђубрење воћака осово (инштениво) и разлу Бенија Ђубрегоз. — Од марта до јуна вошке се могу Ђубрити осовом или размућеним стајским ђубрегом, па зато је пропустио Ђубрити вошке згорелим стајским ђубрегом на јесен, али преко зиме, тај треба своје вошке да остави овим ђубрегом. Оно доба сваке вошке у облику круне, ваља ископати рупе у растојању од 1 до 2,5 м. у дубини за 40 до 50 см. па у оне сипати или осове у коју сипати и нешто воде, или размућена стајског ђубрета, па једну вошку треба употребити 3 до 5 каната. Ово ђубре дејствује брзо, па зато и Ђубрење исте вошке пада већ после 2 до 3 године. Корист је, нема сушне велика. ж.

Г Л А С Н И К

Нов члан узгешалач Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Стеван Радојевић, осовом и председника суда општине Дубрачнице у срезу и округу жокаревачком, за кога смо раније јавили да је купио за своју општину 23 комада разних пољопривредних књига и 2 трокара, долазно је лично у Друштво канцеларију, купио за општину плани камењ, прескачну од. потребе и узнео се за члана узгешалача овога Друштва са улогом од 100 динара. Прву отплату у 50 динара положио је одмах Друштвеној благајни. Хвала му!

Нова подружњикова управа. — На дан 2. фебруара ове године у Пироту, држан је главни годишњи Збор новотске Подружнице Српског Пољопривредног Друштва, на коме је поред осталих послова који су на овом Збору поверљавани, изабрана и нова подружњикова управа за 1898. годину.

У нову подружњикова управу ушли су: за председника г. Војан Ђивковић, трогавац; за потпредседника г. Петар Живковић, трогавац; за благодјелца г. Дим. Милјковић, учитељ и Јаков; за деловођу г. Видан Јанковић, учитељ; за чланове: г.г. Алекса Хрстач, Вође Милјковић и Јота Ђурић, сви трговци из Пирота. И.

Пресаве винове лозе. — Српско Пољопривредно Друштво пресаве и ове као и прошле и ранијих година, грађанима града Београда, који год желе, средством својих молака винову лозу бордовској црвом противу перноснице. За рад и утрешу смену — црбу налажишаће, за сваку утрешу канту — прескачну по 1 динар. Са једном пуном кантом бордовске смене, може да се попреса више од 200 обичних зобота.

Сваки који жели да му се прека винова лоза у Београду, треба да се пријави лично или писмено у друштвеној канцеларији до Министарства Финансија, са назначењем: Име и презиме, звање, улица и број стана, колико има лоза и каквих (честога обичних или чардакања.)

Пријавом пријаве, сваки има да положи суму, колико буде ишледа; неутрошена пуна канта смене, плаћа се као

да је и сва утршена. Прекање ће се вршити по реду пријаве, са којима треба похитати. II.

Покој музичког подружника Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем извештаја среска музичког г. *Б. Ј. Петровића*, среска експертна која је државна у Бабушници, једногласно је одлучила: да се среско земљиште које постоји у Бабушници до казане г. Видена Сташовића у величини 0-40 хектара, поклони овој Подружници. Хвала среској експертни на дарекљивости а г. Петровићу, на заузимљивости. II.

Иова Подружника Српског Пољопривредног Друштва. — Грађани среса трпачког у округу рудничком, ушвањајући велику корист коју дају пољопривредне Подружнице, на позив г. Милорада Пузића, економа, држали су Збор на дан 9. марта ове године у селу Заблаћу, на коме су се договорали о образовању Подружнице, а на Збору који је држан 7. пр. мес. у Чаčku образована је Пољопривредна Подружница под називом „Чачанско-Трпачка Подружница Српског Пољопривредног Друштва“ са седиштем у Чачку.

На овом збору усвојена су подружничка правила са малим изменама, уписано се за чланове уметалеца ове Подружнице 23 а редовне 122 лица и изабрана подружничка Управа.

У подружничку управу изабрани су: за председника г. Сретко Михајловић, протат за потпредседника г. Милан Тосић; за благодјелника г. Алекса Пуневљевић; за секретара г. Срећко Јов. Бурић, учитељ; за одборнике: г.г. Петар Николаић, Обрад Средојевић, Милан Радомировић адвокат, Лазар Милошевић, Обрад Лаковић, Радиво Тошовић, Милан Поповић свештени. Владимир Жаковљевић, Милан Лазаревић учитељ, Чедомир Мајсторовић, свештеник, Милорад Пузић и Спасоје Јовић.

Желимо новој Подружници напретка. II.

Трећи конгрес Српских земљорадничких Задруга. — Одбор за припремање 3-ег конгреса Српских земљорадничких Задруга, објављује проглас и позив који гласи: „Према одлуци 2-ог Конгреса Земљорадничких Задруга, који је држан прошле године у Крагујевцу, 3-ћи Конгрес ових Задруга држаће се ове године у *Јагодини*.“

Ког ће се дана овај Конгрес састати није још утврђено, али се знак може рећи, да ће то бити између 1. и 15. септембра т.г.

Конгрес овај бавиће се свима питањима, која се тичу земљорадничког кредита, обезбеђења, организације пољског рада, штедне итд.

С тога се Припремачки Одбор нада, да ће не само све земљорадничке Задруге, пољопривредна Друштва и друге привредне установе у Србији, којих се ова питања непосредно или посредно тичу, бити на овоме Конгресу заступљени, него, да ће у добатама и раду његовог узети учешћа и пријатељи ових установа, којих, на радост српског пољопривредника, има у свим редовима нашег грађанства.

У тој нади Припремачки Одбор се обраћа, како реченим установама, тако и пријатељима њиховим, и мози их да дођу и суделују на 3-ем Конгресу Српских Земљорадничких Задруга.

Ако која Задруга, пољопривредно Друштво, привредна установа или који пријатељ њихов жели, да и сам предлози Конгресу које питање (о којем би се на Конгресу дебатало), Припремачки Одбор их мози, да му то *најдале до краја јуна т.г.* јаве, те да и та питања уврсти у програм рада Конгреса.

Ако која од поменутих установа или који пријатељ њихов жели, да поднесе Конгресу именовану расправу о појком питању, Припремачки Одбор их мози, да му и о томе јаве *најдале до краја јуна т.г.*, те да и те расправе уврсти у програм рада Конгреса.

По обичају, који влада на Конгресима Српских Земљорадничких Задруга, Конгрес овај држаће сваког дана две седнице — једну до, а другу по подне. У вече ће бити конферентце, на којима ће се објављивати дневни рад Конгреса, говори и расправе појединих говорника, правала земљорадничких Задруга, Главне Земљорадничке Задруге, Савеза и других привредних установа, које имају везе са земљорадничким задругама.

Припремачки Одбор очекује, да неће ниједна привредна установа у Србији изостати, а да не пошале своје изасланика на овај Конгрес.

Ту исту наду Одбор гаји према пријатељима њиховим. Припремачки Одбору биће жале, ако на овај Конгрес дођу и они пријатељи, који су намеравали доћи, а који, због неизвољана, нису били особито позвани.

Други писмом објавиће се даи, ког ће се Конгрес састати, колико ће дана трајати, програм, носилници и друге појединости. —

Подражавајући обичају и сазива трећег конгреса Српских Земљорадничких Задруга, молимо Управу Савеза, да извољасте стави на дневни ред и ова питања, која су била изстављена за други Конгрес, али о којима није извањено ниједна одлука донета.

Д О П И С И

Брушевац — Александровац — Бруе 22. Априла 1898 г.

Орање и сејање кукуруза сада се обавља у највећем јеку. Није су свуда за кукуруза угарене. Тако иста и врло се жариво љубре згорени љубретом. На некакој места видео сам, да се у сваки орач метне по један прегреш добар згредот љубрета. Орање, обавља се врло добро, пошто је земља угарена и влагом довољно напољена.

Но, и ако су земљишта, са дубоким оравањем и са повољним подложјама, ипак се само ралном оред, или још боље рећи брва. Стока је тако ситна и вршава, да један пар не вреди ни 40—50 динара.

Пољопривредници су са земљиштима врло оскудни, па с тога би исту требало рационалније обрађивати.

Стрмина жита, иако јесења тако и прољетна, насељана су врлићно. Жита су како јесења тако и прољетна врло добра и обећавају богату жетву.

Воће је родило добро, и у колико је ближе планини, у толико је боље родило.

Чуване жупске винограде, виногера је већ упропаштала. То је врло енергично потпољале Первоспора. Но становници овога предела најсверепитијине се труде да своје винограде насаде америкањском лозом, за што постоји државни радсаник у Александроци.

О шумама нема се ита рећи. Подножја и ограници богатоста Копаоника јако су упропашћени и сатрпени.

Р. М. С. Ненић.

Ховоље, 23. Априла 1898. год.

Доста шпека температура овога краја не допушта, да се са ма каквим усевима може отпочети сејање у оно време, када је то допуштено у местима повољнијег поднебља у нашој домини. Зато се ни са каквим усевима овде не сме ваљати.

Тако, повртареци су послови овде отпочети у другој половини марта, а довршени у првој; пољовници априла —

време је за исте било доста повољно. Али ни је избор и количина сораћа бантеног воћњака, у опште врло сиротна.

Озимних усева у овом крају врло се мало сеје, јер се са неповерљивом у њихову жетву гледа. Док на против ми смо лично уверени, да они могу на узданим труд у раду око њих дати доста изданим напороди. Од озимних усева сеје се само пшеница за личну потрошњу, али у мањим количинама.

Лени пролетња давн допуштају су доста рану сетву пролетњих стравина, које су завршене у првој половини априла. Од тих усева сеје се нешто мало пшенице, а више овса, јечма и крушина.

Сејање кукуруза отпочело у другој половини, а завршено се најдуже до друге половине маја.

Кукуруз је овде искључива храна становништва, зато се и највише производи.

До оне године обрађиване земље је већином прешено по пољима речних долина, а сада се његово више земље обрађува и по брдима; овоме је узрок прошло-годишња неуредна, јер су тамо од суше и поплаве ситуација.

Обрађиване земље се још на неким местима врши дрвеним плугом, али гвођезни плугови преовлађују.

И једни и други усеви — пролетња и озимни — обећавају добру жетву.

Са ливацама овде не стоји најбоље; јер је стога слободна све до копча априла, те још младу траву опасе и угаци, а и усевица прилаче штеће напасе.

Воћарство у овом крају није тако одомаћено, већ је ограничено на неколика села. Искључиво се гаји шљива, од које се само ракија производи. Овогодишњи цвек обећава добру бербу, ако је до сазревања не омете каква непогода.

О ичеларству да и не говоримо, јер се у врло незначителном размеру обавља, а ако равнодушно и допозљиво биљно шаренило даје доста обилну науну.

Свему овоме је узрок, што овде нема никакво подружине, која би била покретач рационалној приреди. Покушавају смо прошле зиме да оснујемо једну таку подружину, али никаквог одзива не нађосмо! Покушајемо још који пут.

Стога је врло рђава. Прошле јесени је особито бесно шпан и устобоља код говеда, чему су и у овом крају већим размеру оне болести приногмале кулцу.

Овде су на неким местима патиле од метљива, од кога је било и лиссања.

Свиња мало има.

Стога је овде рђава само зато, што зиму, која је овде доста оштра, проводи под већим небом, те јој ни најбоља храна не може понаћи. И тако, кад притисе време за највеће радове, стога ни је неспособна за исте.

Људско је здравље код одраслих повољно, по деци много није од дијтерије, великог кашља, запаљења плућа, катар и малих богиња. Срез нема свога лекара!

Глад међу становништвом врло је осетна.

Цена је стоке за сада врло ниска.

Цена житу: кукурузу 14—16 дин., овсу 10—13 дин. од 100 килограма, а ракији 30—36 дин. од 8^л.

Мијанко Јеротијевић,
уштак.

Посаво-Тамнава, 30. априла 1898. г.

1. Сејидба пролетњих усева извршена је на време. Време је било погодно за све пољопривредне радове, тако да је редан пољопривредник који кукурузу орбу довршио није, а то су махом они, којима сметају неке Петке и Четвртици од Ускреса до Спасова-дне.

2.) У прошлом месецу (априлу по нов. календару) и ових 10 дана имали смо угоднио време за орање, сејање, расађивање и све пољопривредне послове. За ових 46 дана било је кишних дана са 96 литара на □ метру воденог талоба, и то снамак баш „кад треба“, — и услед овога сви пољски усеви и траве, обећавају врло добру жетву. Но, нишао сам док на и прераоших озимих стравина у селцима: Јапанцима, Меловицама, Скулцају, Корчану и Јанину.

3) Коле је у опште узев добро родила. Шљаве су са умереним родом. Има нешто „мања“ и уприска али и то „на баште“. Некезари још сад погађају банте, наравно буд-лашто.

4. Сирене пољопривредне — за ратаре — врло тешко продиру.

5) На све стране чуђени речи: „нема грожда“, (т. ј. нема у ових кола да сад нису пресали шеве виноградне). То је изговорено са толико туге и страха, као кад кроз војску прође глас: „нагубисмо битку — пропадосмо“. Осећа се потреба у пресалу винограда. Набављају и пресале и влави камен, али са таквом жељом и двоумином као кад неко позајмљује несигурном дужнику. Да је мањак грожда последица досадној нехати о томе је тешко уверити масу. Шап појединци не клону.

6) Не би било изглед да се и у овом крају подигне дозна расадник америчке лозе. Треба уннати Цалковчане, Бедоречане и Мтековчане (у подерском срезу има их ен-доксере али нема).

7) Нико се не занима свилоделом. Жене вале немају времена. Ителе се гаје у трмањима. Само три лица у Посавији ичеларе беривомама. Велика разлика у температури ваздуха међо новобљаним напредовају ичела. Док дану достигае температура ваздуха до 26 на и 29 + 0 ноћу спадне до 10 или 11 + 0.

Ово село има прилично шуму. Ова је била пре — некада — сеосна и сад је махом прешла у шумне руке. Велики грех носе на себи стари срезки начелници, што овако бездушно продадоше и упросташише сеоске шуме.

9) Надица је људска са храмом 0.60—0.80 дин., а има и за 4—5 кила кукурузна брашна.

10) Здравље је у шарду и у стоци повољно.

11) Оскудица у људској храни осећа се у велико. Мучно је у томе селу остати 10 домова а да храну кућити неће. Селска треба научити да тачно и уредно плаћа порезу. Али истривањем стоке на продају за порезе и порезе у ово доба државна подиже куће зеленаца а рупи домете приредника. Јуни, август, септембар и октобар нека су и за државу и за приредника месеци кетпа и скупања пореза и приреда а остали месеци нека послужу за прирему за ову жетву.

Наи селска, у опште узев, није рђав кућаник али га ваља постепено одвицати од свега што њему шкоди, а шпанкати на оно што га чини шумљивим и слободнијим.

Урса.

Миљуговац, 1. маја 1898. г.

Време је врло удесно за све пољске радове. Киша је падала поочеће, али је била од користи.

Кукуруз у велико посејан и кроз који дан биће сејање кукуруза довршено. Рани кукурузи стигли су за ковање у велико се оновавају. Све што је посејано лепо је никло и добро напредује. Овде се кукуруз сеје у бразду. После сејања нико не влачи!... Овде и нема дрљаче у првоме сизилу, него обичну браву од трпа!

Лечкови су врло добри и на неким местима већ су отпочели класати. Само су се местинито одредли.

Ишенице су врло напредне и обећавају богату жетву.

Окопавање винограда довршено је, двет је већ до-стигло своју праву величину. Цветање још није почело.

Воће је прерасло и обећана добар род, а нарочито шљиве. Овог пролећа посађено је много шљива и другог воћа. Овде се много грешу и подизају воћа, јер се често сади, дрво од дрвета нема размака више од 2—5 метара. Узрок је томе оскудна и земља и јава немисленост, на би сваки хтео да на малом простору земље има велики воћњак. Овог пролећа нажалост је много воћа. Калени су се повривали и свуда лепо напредују.

Детелице су особито добре и већ се косе. Овде се-љаци дају зелену детелину стоци. Услед тога денара се да по који бран угиве. Многи су се извештали на кад се говече прејде детелином они му просеку трбух и говече предрани.

Ковоље се овде гаји у велико, а нарочито у селма око Мораве, тамо се гаји у велико ковоља „узларка“. Ковоље су свуда добре.

Лан се овде гаји врло мало, и ово мало што се гаји махом је за домаћу употребу. Земљинте је овде врло удо-сно за лан и жетети је да се он што више одомаћи. Ланови посејани врло лепо напредују. Овде се лан сеје у марту месецу. Овде народ вели, да лан не треба сејати кад цвета белни трн, него пре или после.

Ливаде су врло добре и обећавају дивну косидбу. Траве свуда има доста.

Градњарени усеви врло су напредни. Наш селџак овде нема бог зна каквих градњарених усева. За грањак хлеб, карендо, тиквице итд. нико и не зна и да постоје. Наш селџак сеје пасуе белни приткаш и од њега једе бурањци жилаву. Овде се ретко сеје пасуа немач белни, него приткаш с кукурузом. Крољип се сеје великом јесењу, а рани врло ретко ко сеје.

Виногради са америчком лозом подигнути су сад овог пролећа свега два.

Пресање винограда овде није вршено ни ранијих го-дина, а ни сад не мисли нико да то ради.

Каквих савршених справа за обрађивање земље овде нема. У том праву ништа се и не предузима.

Стање није било. На воћу не примећује се никакве болести и штеточине.

Мобе овде нема, а позајмице има.

Стока се овде гаји у малој количини, готово може се рећи да се гаји једино за домаћу употребу. Узрок је томе што нема довољно пасе за стоку. И ово мало стоке што има врло је крајња, рђаво се рани и чува. Овде краве употребљају за орање и за мучу.

Оскудна је у народу велика, иако у вољку тако и у храни. У општинском коопу ово општине било је 30000 игр. кукуруза у лану и општ. суд расло је својим гра-ђанима за исхрану и семе. Да није било овог жита у коопу Бог зна шта би било с овим светом. Сад су се многи уверали шта значи имати општинске коопове иуве житом.

Стање здравља код људи и стоке повољно је. Каквих заразних болести нема.

Цена је производа ова:

Пшеница 100 килограма	20 динара
Кукурузу	16 "
Јечму	12 "
Пасуду	30 "
Овсу	10 "

Маст продаје се килограм по 1,40 дин.

Ракија шљивовица од 10 гради продаје се по 0,30 дин. Вино се продаје по 0,50 дин. литар.

Саватије М. Грбић,
учитељ.

Сто. ср. лужнички 1. маја 1898. г.

1. Сејање кукуруза довише се. Пролетњина је добра. Општа је врло слаба, многе су више преране и пролет-њиним засејање.

2. Воће је у опште добро почело, — у колико га има, — јер се селаци овде слабо баве сађењем воћа и ако су услови за воће веома повољни.

3. Због нисине виногради се не подижу.

4. Ратарство ни у колико не напредује. Нема ни једне напредније алатке.

5. Стока се гаји колико за домаћу потребу, — сем села: Сива-глава и Церев-дола где је сточарство главно занимање на и ту је стока обично ситна.

6. Свилен буба се овде не гаји; а нема ни услова.

7. Ичеле се гаје у вршкарма. Пре 20 година само у овој општини имало је по 5—6 стотина ковиња, а данас једва до 30?

8. Шума у колико је има данас, — ако се и она шумом назвати може, — не чува се ниуколико. Напреднији пошумљивања није нема.

9. Поједина села продају сеоску утрину приватним лицима за багателу, — три хектара земље са гором 225 дин. Наравно да овет село на ту утрину плаћа. Ово се ради разумо се без знања и одобрења надлежне власти.

10. Најница је људска по 0,60 до 0,70 пара дин. са храном.

„Буди су овде сви „Печаловници“, — по све сиромашни.

12. Цена је једном хектару земље 40—50 до 60 дин.

13. Здравље је код људи доста неповољно, а нарочито деца страдају од „диштерјега“.

14. У људској храни наступила је страшна оскудна, — кукуруз из копа почевше се сада издавати.

15. Стока је готово сва иронана. Овде полисаше од „метља“. Које полисаше прилично како селџаци вели од „леда“ а који остварише многе се изјавише.

16. Позајмљивање новаца чува се у великој тајности. Мени се чини, а тако ће и бити, да се нигде у Србији не налажује већи интерес него овде. И овда није никакво чудо што је готово свака кућа дужна „чорбаџија“. Ко један пут надне шака оваком „зеленану“ тај га се никад не може отргати.

17. У овој срезу имала је једна пољопривредна подружница, али је брзо ишчезла, јер су људи изустити „пречни послови“ Једино што би у овој погледу могли да ураде то су учитељи. Не која је вајда кад немају око школе ни 10 ара за „школску банту“. Они се сиромашни муче да се од сеоске утрине одвоји бар 10 ара за подизање угледно „школске банте“. Селџаци се изговарају да ни утрива треба за стоку, а овамо продају приватним лицима утрину!

ОБЗНАМЕ

С поруџбином плава камена и прскалица ваља похитати. — Прскалице продаје Друштво: Патент Аустрију, оригинал, овакву по 32, а модел Аустрије, од 1897. године са округлим поклоном по 26 динара. Килограм плава камена стаје 65 пара. Упуство о прскању лозе, шало се бесплатно уз поруџбине, а ипаче, кад се тражи за себе, стаје 20 пара.

Претплатници „Тешака“ који још нису положили претплату, мале се да је положе што пре ипаче, ако то ускоро не учине, обуставиће им се шаљање листа.

Исто тако воде се и они који нису измирили своја дуговања Друштву за сирове, семе итд. да дуг напире што скорје, јер и Друштво има својих обавеза.

Курсеви за летње каљемље лозе и воћака.

— I. Курсеви за зелено каљемље лозе, (ластарон) биће:

1. У *Државном лозном расаднику у Букову* (при наводској-воћарској школи) од 10. Маја па до закључно 16. атог месеца (7 дана);

2. У *државном лозном расаднику у Тошчидеру* (при Управи тошчидерске економије): *први курс*, од 25. до 30. Маја (6 дана) и *други* од 1. до 5. Јуна (6 дана);

3. У *нишком државном лозном расаднику*: *први курс* од 26. до 31. маја (6 дана) и *други* од 2 до 6 Јуна (6 дана);

4. У *смедеревском лозном државном расаднику*, *први курс* од 17. до 21. Маја (5 дана) и *други* од 28. Маја до 1. Јуна (6 дана);

5. У *жуписком државном расаднику (у Александровцу)*: од 1. до 6. Јуна (6 дана).

II. *Семе за учитеље основних школа* биће курсева за зелено каљемље лозе (ластарон) и летње каљемље воћака (пуњолком) 25. Маја (други дан духова) у ратарској школи у Краљеву, наводско-воћарској школи (у Букову), у расадницима: тошчидерске економије (у Тошчидеру) и у државним лозним расадницама: у Смедереву, Нишу и Александровцу.

Стечај. — Управи државне ергеље потребан је један дипломсани жарени лекар. Плата је до 2.020 дина. годишње, и бесплатан стан и огрев.

Првенство имају Срби, па Словени или странци, који знају српски или који други словенски језик, а који нису старији од 40 година.

Може се документима ваља упутиати Министарству Народне Привреде (одељење за земљорадњу и сточарство) у Београду, најдале до краја месеца Маја ове године.

Збр. 2460. Из одељења за земљорадњу и сточарство Министарства Народне Привреде 27. априла 1898. год. у Београду.

ЊИЖИЊЕВНИ ОГЛАС

Сад баш изашло је из штампе ново дело:

ВИНОГРАДАР

у којем је исцрпно упуство, како се подижу виногради на америчкој подлози, у живом и првом песку. Книга је удешена са 122 слике и износи 13 штампаних табака. Цена је према величини килеје и виноберијаних сликама 2 еор. а. пр. — Без ове килеје не треба да буде ни један виноградар, јер ће свијак, ко ни најобичнијег поља о виноградареву нема, лако научити, како се рационално виноградару. Ко год дакле жели, да добије искреног савета, тај неће пропустити, да себи овако дело прибави, а тужи ће с једне стране многи трошак у своје раду уштедети, с друге стране за времена оно урадити што ако би пропустити, касније више накнадити неће моћи.

Книга се може добити у свима главнијим нашим књижарницама као и код салог нисца у Вршцу (Werschetz) Вапат.

Др. Бранко Илић

адвокат и уредник „Српства“

ПОЉСКА ПРИВРЕДА. Урбеник за школу и народ, изадио Наја Т. Тодоровић. — Високић, Стојанство, Београд штампарија Петра К. Тинаковића 1898. Цена 0-60 дина. Може се добити код нисца а и преко Друштва.

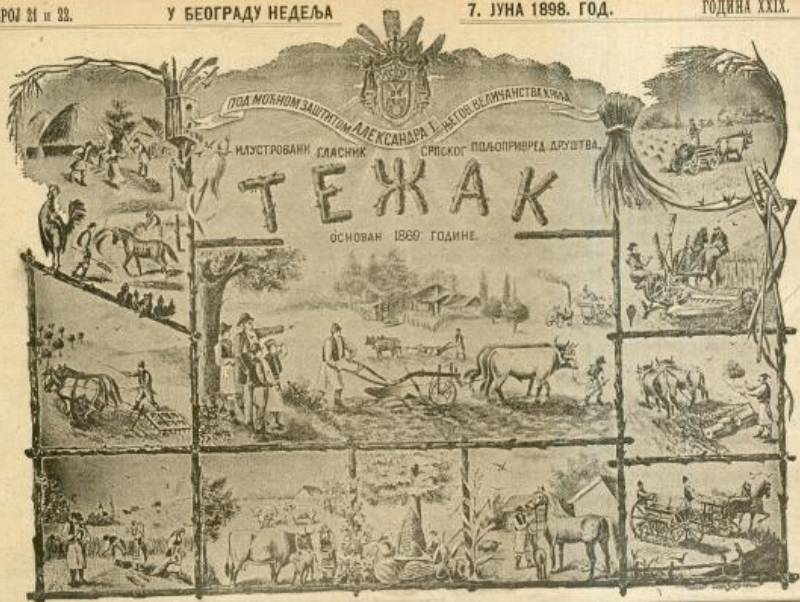
Цена килеје огласика: Од петит врсте од једног ступца по 10 пара дина; од осталих врстуних огласика по 15 пара од врсте од ступца.

Већим огласима од једне стране 20 динара (10 еор. а. в.), озад стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога на свако оглашавање по 20 пара дина. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 19. и 20. броја Тешака: *Училиш:* Слободан живот годова. — Блок-рот нова опасност по виноделце. — Берстова покретна нећ за утиријалне межурака. — Орах за пошумљивање брда и голети. — Подизање лудова. — Састојци вина. — Велесике. — Гласник. — Домиси. — Обмане. — Кљасиски оглас.

ИЗДАШИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА КОЈИМА 8 ДЕНА, НА ПОЛА РОКОВИ 4 ДЕНАРА; ДРУШТВИМА ЧЛАНОВИ БОЖАГАЊА, ЧЛАНОВИ СРПСКОГ ДРУШТВА, ПОДРЖИМА, КОЈИМА СТАВЉАЈУ КАРТУ И ТАКО, ДОБИЈАЈУ ЛОЗЕ У ПОЉИ ИЛИ, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕТРАЖИТИ ДРАЖЕМА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАН СРБИЈЕ, НА ПОДБИЈИ 10 КРАК, ИЛИ 5 РОТ. А. 80/1 ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО И ВИШОКОМ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКОМ ЕКСПОЗИЦИОНОМ ОДБОРУ И ЧИТАОНИЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 СТ. ИЛИ 3 КОП. А. 80/1. НАД ИМАМА ПОЖЕЉЕ ПРЕТРАЖИТИ И ВАН СРБИЈЕ ПОД СЛОМ КАЛЕМЉЕЊА ИЛИ МОГА ДИ ИЛИ И ЛИСТ СЛАТЕ, ПРЕТРАЖИТИ И РУКОПИСИ ЧУВАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТРАЖИТИ ПРЕЖАЈИ И ВОЗМЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНА О ПИБЕМА ОД 1880. Г. Б. 204. КРЕДИТОМ ДРУШТВИМА КОЈИ ВОЈТА БЕЖАЈУ.

КЛЕШИНА И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖИЧНИ ОДБОР:
Коста Пригодин, Вуко С. Богдановић и Алена М.
Живановић.

ОДБОРНИК УРЕДИК:
ДУШАН Ш. СПАСИЋ

ОГЛЕДИ КАЛЕМЉЕЊА ЛОЗЕ НА РАЈНИ

Извештај о сузбијању оидиомерне заразе у Немачкој (за 1896 годину^{*)} довео је, између осталог, и прво значајно податке о огледима калемљена (присађивања, навртвања) лозе, који су вршени у тако названим „станицама за калемљење (облагорођивање).“

Наказано да је од јавног интереса и за наше приграднице која се налазе пред радом на обнављању виноградства, да се с резултатима ових огледа упознају.

Истакнуто нарочито оне податке, који су наведени из извештаја Х. Гелера у Рајнханджу (на Рајни), под којим стоје ове станице. Читалацина је нах познато, да је Гете један од највиших радника на виноградарској

науци и пракси; а нарочито је чуден, што је неговани настојавањем „зелено калемљење“ лозе узето у шару практику.

Огледи калемљена који су вршени деле се у главне на: 1, пролетње или зрело калемљење; и 2, летње или зелено калемљење. Код зрелог калемљена чињени су нарочито ови огледа: калемљење на резницама и на прирнцима; огледа о утицају материјала за зашицање (завоја) на прирашћавање (прицање) калемљена, са разним средствима за превлачивање и о утицају орезивања и иорезивања жила код калемљена на прирнцима при промену ових. Код зеленог калемљена: зелено калемљење на прирнцима и на латницама (чозотима на сталном месту).

1. Пролетње калемљење

а. На резницама

У времену од 11—15 марта окалемљено је укупно 3140 калемљена, а од 23—27 априла уприрнци су ови у прирнцишту. За време од калемљена на до прирнцима били су сви калемји у илау; тј. сложени су по 1000 комада

^{*)} Neunzehnte Denkschrift betreffend die Bekämpfung der Reblauskrankheit 1896.

у маховину у сандуцима, па у земљу упогани. Да би се избегао бујање лозе која је сложена у маховину, као што је случај био прошасте (1895) године, користили су се искуством на је маховина пожељана била са прашиног од тресета, јер ова стаје на нуу развијљиву такве гљивнице (буђе). Када су се сандуци отворили, видело се врло незнатних тргова од буђе.

По томе: ако се прашина од тресета дода у сандуку, сузбиће се јалњаве буђе; зато се препоручује свакојакo при слагању калемова у маховину употребити и тресет. По тресет сам да се употребити није добро, што је потврђено прошлогодишњим онкањем; јер услед лаганог загревања успорана кретање лозе.

Ручко време у марту и априлу било је узрок, те је кретање дужи трајало. Тако у овој је години требало 39 дана, према 27 односно 33 у прешљој години, док је лоза постигла овај ступањ развијања, који се желео.

Дужина ластара била је $\frac{1}{4}$ до 1 сж.

Као подлоге биле су: разне одабране Рипарије, Солоније и укритана од америкањана и јевропских лоза, које су с Грашевњом (Ридлином),* а нешто и са Сиднаном,** окалемање по методи Феретовј.

б. По приликама

1347 приорака од Рипарије и Солоније окалемањени су по напред именованој методи у добу од 16—19 априла и одмах су по том уприносе у приросту.

Услед тога што је у месецима маја и јуна владала суша и велика топлота, на после тога трајно кишно и хладно време, развијање калемова није било повољно. Развијање ластара било је у почетку врло лако, по доцније застиде тако, да у дужини није био колико би требало. Број прирелих калемова може се казати да је при свем том био у онште повољан.

Резултат прираћивања био је овакав:

а, код резница	
Грашевина на Рипарији	30%
" " Солонију	45 "
" " младинама (од св.) Равке X Рипарији	55 "
" " младинама Солоније, одабрани	41 "
Сиднац на Рипарији	52 "
" " Солонију	42 "
б, код приорака	
Позни Бургундац на Рипарији	44 "
" " Солонију	67 "

Према томе; резнице су дале одличан резултат, јер прелазе далеко преко обичне цвиере прилава (30 до 33 од сто). Нарочито пада то у очи код резница од Солоније, који у томе са Грашевњом управо доводи до правог чуда; док је Рипарија остала на обичној (нормалној) количини. Са Сиднаном је према години 1895 обрнуто; по онет и одне број сраћивених калемова прелазу просечну размеру.

Као и прошасте године, тако и сада, укританае Равке и Рипарије у овом погледу особито одваја.

*) Зови се и Вели јајрвца Грашина, Грашевина.

***) Зеленица, Зелена Сидногетина.

Позни Бургундац (Првена Клењанка) изгледа да не пријава радо на Рипарији, што је већ и раније онажено; док Солоније у томе даје врло повољан резултат. Прираћивање је и одне као и тако добро.

У онште може се рећи: да су у години 1896 окалемање резнице по броју прилава однакле од окалемањених приорака; али онет не тако далеко.

Оглед о употреби завоја на прираћивање калемова

Калеми су били везивани плутом (од зашупаца), или концем и рвациом, која је умочена била (инпрегирана) у раствор црног калема. Извуе завоја од плута, остали су калеми, пре по што су везани били завојем, обавијени били преко састава хартијом од гутаперке. Да се види, какви ће се калеми добити, ако се, ради бржег рада, оно састава ничим не обавијају; као и да би се испитала употребљивост трака (пантљанка) од гуме, које се од скоро препоручују као завој, извршен је овај оглед:

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани плутом дали су 48 калемова;

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани рвациом дали су 15 калемова;

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани рвациом и гутаперком дали су 34 калемова;

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани концем дали су 21 калем;

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани концем и гутаперком дали су 22 калема;

100 комада резница Рипарије, окалемањени са Грашевњом, везани тракама од гуме дали су 17 калемова.

По томе, завајање плутом показало је, као год и пр. године, највише прилава, и ова су, поредена са другим врстама завоја, много јача, тако да се плуто може сматрати као најбоље средство за завајање. Што овај резултат стоји у супротности према години 1894, долзи од тога, што су од пре употребљавани обично нови пошто и употребљавани зашупаца, који су сечени по дужини на две полутине, на у се врло јако стезале биле. А сада су употребљавана, нарочито у ту сврху изабрани припрељена, пробушена плута. И тако удомена пробушена плута притискују подлогу и вијоку (калем лозу), али не *лоше* попрвине зареза. Пробушена плута не може да замени никакн други завој. Само што су она скупља и калемљење траје дуге; тако да калемљење с плутом никакмо није за расаднице који производе калемљену лозу у велико.

Одмах после овога долазе калемји који су били обавијени гутаперком. Овај материјал потпуно брани калем да у састав не улази вода и бактерије.

Траке од гуме нису ове године дале повољан резултат; испитивање наставиле се даље.

Оглед с раним средствима за прираћивање

Ма да блато од иловаче као средство за прираћивање прии добру службу, потребно је на сваки начин огледати: да ли ће какав други материјал још боље моћи да зашупа и да даје више прилава; и да ли ће

На месту где се камен није припо, кадриљено је по други пут, и то — после 6—8 дана — изнећу главама на интеродији. (а при пут је каменом проз главама,) на обет ни једна камен није срасао.

6. Зелено каменљево на матицима (чочотими докле лозе)

Ово је каменљево извршено од 6 до 15 јуна на 1 до 1.5 м. над земљом, обет на Солонију и Рипараји.

Окаменљево је свега 1079 са Граневилкоу. Услед вршена, поје је, према горњем нису, владало, резултат пријмања знастога је далеко иза овога што се очекивало; и много је благородног ластара (из камена) и подлога остало нездравих до зиме.

Код Солоније пријмање је само	13%
— Рипараје	26%

Види се дакле, како код патрљака тако и код каменљева на чочоту, да време има на развијање зелених каменова знатно већег утицаја, него ли на пролеће каменове.

— — —

Дитрихов начин подизања високих воћака и шта о њему вели Гоше

Вођар *Дитрих* још 1837. године изашао је с иначитим начином произвођења високих воћака. Тај је начин који је доцније изашао „немачки начин“ прихватан од свих немачких вођара до најновијега доба, јер се веровало, да се у истина могу имати све оне користи које се приписиваху употреби овога начина. Ну у данашње доба, кад се залазало да тих користи у ствари нема, пришло се другим, рационалнијим начинима подизања поменутих воћака.

Др. *Ф. Лукас*, немачки вођар у једном свом делу (*Vollständiges Handbuch der Obstkultur 1887.*) препоручује Дитрихов начин по примеру овога оца *Е. Лукаса*, који беше чувени вођар и новолог, вели:

„На свакији земљама, изврено леним дивљацима и кад је расадник у поволним приликама, добиња с и без вештачке помоћи лена, јака и снажна воћка, и то како од Јабучица, тако и од коштануна. Но се тога, што су овакве прилике врло ретке, и јесте урак што се у расадницима, у којима се не ради рационално шта много, уравао више од половине слабих воћака, али подесним орезивањем нису појачале. Такве слабе воћкине нису ни од какве вредности, оне су обично шибљачасте, талко и да би прано расле, потребују притке, а због ранијег скаривања побочних грана, набујају још и више, па и кад се после дужег млада година преседа на стално место, највећим су делом врло бедне, чаме све више и више на постојно и угину и то пре него што се од њих добије каква корист.

Тако то бина кад се не употреби Дитрихов (исомачи) начин произвођења високих воћака, међутим, кад се овај начин употреби, онда се више имају много користи, на име:

1. Младе воћке потпонаку се у развијању, а ово се често и за више година може убрзати;
2. Слабе воћкине појачавају се орезивањем, па се тако и оне могу употребити;
3. Такве воћке не потребују никаких прилика док су у расаднику, или ако их и потребују, онда само за

кратко време, а кад се доцније преседа на стално место, за кратко су време врло снажне и стабилне;

4. Произведене воћке на овај начин имају дебело куластага облана, т.ј. ово је у дну дебље а издући врху постојно све тавне и тавје;

5. Годишњи претевони, далеко су шири но у воћака, које се не производе на овај начин;

6. Листе је кружни, развијено постојно, па је зато и храњење воћке обилато;

7. Круна је врло снажна куд и како боља но у воћака подигнутих на други начин;

8. Воћке мање пате од града (туче) јер имају много побочних грана;

9. Воћке најпостојлије много мање пате и од зечепа, јер ови спонадају најпре побочне гране које и изаде ваља уклањати па се тако дебело у највише прилика добро очува.

„Да се произведе воћка на Дитрихов начин, треба вели, у пролеће на младим воћкама скаривати главни детораст на постојно до три четвртине његове дужине, т.ј. да остане половина односно четвртину тога детораста. Тако треба радити све докле, док воћка не достигне потребују дебљину и висину. Код младих воћака, скаривање ово може се према њиховој јачини и начину скаривања (каламарења) предузети већ издубе пролеће. Само у случају, ако је детораст врло бујан, да се из њега могу развити добре побочне гране и добро продужење, такав детораст не треба скаривати.

Детораст треба скарити увек за 6 до 8 см. изнад изабраног пуноља, да се тиме задржи ветар. Кад се патрљ доцније осуши, ваља га одсећи узко изнад младара који је потерао из задржаног пуноља. Пуноље на патрљу треба уништити. Тако скаривање има за последицу: да се из вршиног пуноља развија снажан, бујан младар, за продужење, а остали пунољни терају такође бујне младаре, за побочне гране.

„Кад вршино младар израсте за 15 до 20 см., онда га треба преревати за патрљ да прано расте, а у исто време скарити (исомачити, замочити) врховне свих бујних побочних младара, да се на тај начин потпомогну у пораст дови и слабији побочни младари. Овако, вештачко изламивање побочних младара има за циљ, да се њиховим лишћем проводи храна воћки у већој количини и тако појачају дови делови воћке. Зато Дитрих оне младаре с пунијим првом и зове: *младари за појачивање*.

Идуће године треба по потреби скарити продужење, нови детораст, а изнећу побочних детораста само најјачи и то на дужину захирити, а непотребне уклањати, одсећи, сасећи. Добивени младар ваља у мају узети поново за патрљ а најснажније побочне младаре скарити (исомачити). Након месец дана, кад дебело ојача, преревати побочне младаре, т.ј. уклањати између њих извесан број. Патрљ, који је задржан у пролеће ради произвођења младара одсећи језу у основи, и то кад младар заврши свој пораст и кад се прилично одрвени.

Све раче, које се приписива скаривањем морају се одмах преравати хладним вођарским воевом, јер се тиме знатно потпоможе заривање и сирчавла појана суварња. Орезивање *изнад изабраног пуноља*, треба свакад извести тако, да поприница свакога стражике стране буде у истој висини с пунољком и да се заривање непосредно изнад пуноља, при чему се не пазит толико на засек. Отуда се оно орезивање и зове: *слото орезивање*. А орезивање осталих побочних грана треба извести тако, да раче буду по догубењу што мање, ради чега засек отпочети од претена који је основа детораста и утерати га како на више, пажећи при том, да буде гладак и раван.

Орезивање вршиног и побочног детораста на поменути начин, дебело младих воћака може израсти за 160 до 2 м. и ако је тај случај, ако и ако је довољно снажно, онда га на тој висини пререзати изнад изабраног пуноља, да би се из њега и обиланих пуноља развила круна воћке. С тим се скарива произвођења дебела високих воћака. Још

је потребно напоменути, да би се добило што правље дебљо, треба пунољак из ког ће се развити продужење дебља узимати увек с противне стране пунољаку из ког се прошле године добило продужење — детораст.

Да би нам Дитрихов начин био што разумљивији, потребно је да га објаснимо и сликама. Тако о на слици 1. показује младар из присада (калема) који се развио из пунољка с гравиче или уметеног оца, што је свеједно а ако су два младара као код *e* онда слабији младар пролеће преко лета а задражи младар скратити на пролеће (који је тада детораст) на $\frac{3}{4}$ његове дужине. У току лета развиће се из вршног пунољка младар за продужење дебља, и три побочна младара за појачавање (*c*). На пролеће идуће године маља скратити продужење, детораст с противне стране лањском резу, јер је воћница већ ојачала, и том приликом оставити омет натра да би се за њ могао привезати нови младар, а ова три побочна детораста орезати на 3 до 4 ока. Кад из вршног пунољка истера младар, онда овај привезати за натра и горње побочне младаре (а сл. 2) скратити, на затим у јулу одсећи доње гране, јер су изалишне, пошто је дебљо већ потпуно ојачало. Кад на тај начин достигне дебљо висину круне, онда га у тој висини орезати да из пунољка потерају 4 до 5 младара из којих ће се добити потребне гране за круну (сл. 3).

Слика 1.

Ако оваква воћка остане после тога још за једну

Слика 2.

Слика 3.

годину у расејинку, што се иначе често дешава, па и ако се иначе воћка боље прима кад еј још на круни једного-

дишње гране (детораст) онда побочне гране треба скратити на 3 до 4 ока, а вршни детораст на 1 до 2 ока, па ће се тако добити круна као на слици 4.

Слика 4.

Са осталим воћкама, нпр. јајаницама и бресквара, у којих се за дебљо узима обично пљива која се присађује у висини круне, поступа се као и са пљивама или се, као нпр. код дуња, деске, рибнице итд. укључавањем побочних младара производи дебљо уз припомаћ притока до потребне висине, ако се за ово не жели употребити присађивање (каламање).*

Противу Дитриховог начина устао је још 1869. године *Никола Гоме*, управитељ воћарско-багнованске школе у Штутгарту, у данашње доба најчувенији воћар, а у своме делу *Handbuch der Obstkultur* (1889. и 1896.) пропратио је критички и све поменуто тачке којима се утврђују користи Дитриховог начина. Тако он за овај начин, вели:

„1. Доказана је ствар, да се скраћивањем воћака у обичним (нормалним) приликама воћке не ослањају већ напротив послабљују; о овоме се може уверити сваки напоредним испитивањем; на тај начин добиће се, иена сувише, сваки до закључка, да се у прилици кад се не употребљава Дитрихов начин, жељена јачина не постиже за неколико година раније, па да се следствено, такве воћке и за толико раније могу пресадити на стално место. Вршни пунољци су такви пунољци, из којих терају најснажнији младари, и, кад се они укинуће, онда се на деловима на којима су били, мора изазвати слабење ако се укљоне. Такви делови слабије и порашљују а и спорјеје дебљају.“

Сли они који се занимају гајем воћана, могу се уве-

рити тачним осматрањем, да у колико се вољка грање орезује, у толико се спорје разлија и заостати део — грана или дебло. Из овога разлога, кад се гране или дебло желе употребити за размножавање, не секу се никако, или се секу тако, да буду по могућству што дуже. Граница теорија о орезивању беше сасвим противна, јер се тврдило, да се кратким орезивањем вољка појачава у дугачким орезивањем да се напротив ослабљује. Нова теорија о томе, сасвим је обратна старој, она гласи: *„Ни делови много живе на којима се може развити много младора и много лишћа“*.

2. Кад се при орезивању јединодушних присада (падема) за пирамиде, преселише итд. више на слабе и танке вољке, онда се ове не орезују нарочито, јер искусти воћари знају, да од тако слабих вољака не могу произвести ваљане вољке, на их зато у редицима остављају још једну годишњу да се слободно развијају. Ако су такве вољке здраве, и ако уопште имају способности за развијање, онда ће оне до јесени домаћи ојачати, па се зато и могу поделити за облик који им се делим дати. Ако се ове вољке орезу, а при том су слабе и танке, онда ће се оне у развијању ослабити још више, а околним снажњим вољкама још и засенити и потчињити, због чега је просто немогуће, да се и из њих произведу ваљане високе вољке.

Овако искуство имају поведено и присталице Дитриховог начина, па да би умањили штету, препоручују, да се слабе вољке употребљавају за произвођење ниских вољака: пирамиде, преселице, ваљетне итд. а сваке, за високе вољке. Ово је до дуње средство до којег је воћар одиша у стању смањити своју штету, али како се ово прилици рачуна оних који ће ове вољке дојиче употребити, да произведу високе вољке, ието је тако незнатне вредности и за производњу ниских вољака. У употреби овога начина, дежи у осталој и криница, зашто су високе вољке у нас тако бедне, јер оне не својим особинама не могу одговорити очекивањима, па се зато у летоње гајењу и клоњу духом.

Да се Дитриховим начином вољке слабе, можемо највише потврду у свим редицима у којима се производе вољке на овај начин. У таквим редицима могу се видети вољке којима је прено десет година, а да при том ипак нису достигле потребу висину и деблашну јети добилу добру круну, и да се зато дуже времена могу задржати у редицима. Овим начином не може се постићи ништа друго до да се повећа само број младих вољака.

3. Као даља корист узима се то, да вољкама у редицима нису потребне притке. То није у старој, радије ојачати, и раније буду самосталне. Није нам ниско исплаћу за руком да такву корист и у ствари произведе, већ на против сваког дана могли бисмо тврдити, да је одје противан случај, а то је у осталој и иначе лако објаснити: скраћивањем на поменути начин, већ се деблу да се приваљно подмлађује; задржани део скоро је једнако деблаше по целој дужини, због чега није у стању да своју круну дражи усправио као конично (куласто) дебло, па се због такве вољке и дуже времена морају привезати за притке, од вољака код којих није употребљен Дитрихов начин.

4. Да се на Дитрихов начин не произведе дебла куластога облика, т.ј. која су при дру дебла а дуби на ивице све тања, то смо већ доказали, па зато није потребно да то и овде понављамо: главније је да на овом месту исишемо севене, зашто је код вољака које се производе на Дитрихов начин немогуће правилно подмлађивање.

Ако се код вољака које се не орезују на Дитрихов начин посматре врши пуноћа, онда се може приметити, да су они исто тако добри као и врхови грана на којима су, а често су још и дебли. Да се вршним младорима вољка правилно подмлађује одо на ивице, природно је, што су врши пуноћа природом одређени на то, да се из њих развију продужене гране; ови су пуноћи окружни и својом ширином покривају сасвим врх гране. Ако код ових пуноћа не постоје какве сметње, онда се они развијају боље и у деблашну и у висину од свиконких побочних пуноћа. И ако се вољка не орезује на Дитрихов начин, онда се она подмлађује одо на ивице, а прелаз из једне године у другу, постоје се само по престени који је на спољашњем делу коре. Али, ако се у месту вршиња пуноћа изабере за продужене каква побочна пуноћа, онда је младор, који се на њега развије, снагма слабији од дела који га носи, а осеи тога на ивицу, као што је наведено, нема ни погодња за подмлађивање вољке, у којима врши пуноћа никад не оскудеи. Из побочних пуноћа развијају се младари тако, да су по целој дужини скоро подејнако дебели, па као тами нису у оној мери колико треба стабилни, прито, као младари куластога облика, т.ј. они, који се добијају из вршињог пуноћа.

Отуда, ако је дебло какве високе вољке скраћивано три пут или више пута, онда снаги део дебла расте (у ширину) за свој рачун, па се тако олакшава и понавља и доњење. Кад се посматрају вољке у редицима, код којих је у примени Дитрихов начин, онда се може највише примера за ово па се зато и ова расувања о томе своде на то, да је произвођење вољака на Дитрихов начин неперидно, јер не одговара правилном произвођењу вољака.

5. И по физиолошким законима налази, да ће годишња престени бити у толико шири, у колико се слободније развијају дебло, гране, латораци и младари, па зато и можемо приметити да су ове вољке снагма деље од ових које се скраћују снагма годне. Даље је знањено да у развијању вољака имају велика удела младари и лишће, и да су годишњи престени у толико шири у колико је било више младара и лишћа и у колико су се они бујице развијали. Овакав је случај и много чешћи код вољака које се не производе на Дитрихов начин, јер укључивањем $\frac{1}{2}$ до $\frac{2}{3}$ дужине латораци, као што се то чини по том начину, спречава се не само, да се развија много младара и много лишћа већ се и вољка слаби, јер се укључивањем горњих пуноћа а нарочито укључивањем вршињог пуноћа, омета вољка и развијају за 2 до 4 недеље, т.ј. пуноћи су толико времена потерују дојиче. Ово дојиче терање објашњава се тиме, што се овда у толико слабије развијају у колико су ближа основи гране, и зато су она првобитно и одређена за слабије развијање, и ову нову задатку своју могу испуњити само под обликним утицајем сокова. А све ово доказује, да се на овај начин не могу произвести снагма високе вољке, и да су отуда користи далеко незнатније од оних које се о томе искују.

И писац поменутог књиге (Vollständiges Handbuch der Obstkultur) у једној другој свом делу (Lehre vom Baum-schnitt), потврдио је ово, да се на овај начин не могу произвести снагма високе вољке и да су користи одиша незнатније од користи које се поинују у препоруци Дитриховог начина. У тој књизи (Lehre vom Baumschnitt), потврдио је и писац и то, да се вољка појачава дугом резидбом, што и ми тврдише, и обратно ослабљава кратком резидбом, што такође ми исказамо, и зато, кад је оваква теорија подесна онда она друга мора бити — потребна.

6. Код вољака које се орезују, лишће је истина кружније него у вољака које се не орезују, али га нема у толиком броју, и с тога, што се већом кружношћу не може нахадити овај мањак и дејство тако кружнијег лишћа, мора бити незнатније, те се и вољка не може у тој мери хранити, као у случају кад би на њој било лишћа. Кад би се орезана вољка боље хранила од вољке која се не

орезује, онда би као природна последица била, да се такве воћке и бујице развијају од воћка, које се не орезују а то није у ствари. У ствари је ово: у колико се воћка чешиће орезује у толико је слабија.

7. Није нам пожелјиво зашто се гране оних воћка код којих је у младости употребљен Дитрихов начин развијају снажије и потпуније од грана на воћкама, код којих орезивање треба предузети тек пошто достигну своју јачину и добију кругу; такав случај ми ниско запаљам и зато смемо рећи да он и не постоји. У осталом ово је једна корист која вреди исто толико као и она на коју сад наглашавамо.

8. Преправљене Дитриховом начином беху у тако срећним приликама да немају штете од туче (града) јер се иначе сигурно не би смели усудити влаћи с тим да се овим начином заштитиљају воћке и од града. Ми желимо да им навек тако буде, иначе, убрзо би се разувирали, да се пустошење градом не да спречити — уображеним.

9. Користи које се приписују употреби Дитриховог начина приликама су као што се види и мудро и духовито, али нема сумње, последице две најдуховитије су. Да се учине тама отприча, човек мора бити изврснога дара, а поред тога ваља да има јови и изврсне очи, јер ће у противном случају искунити сваки као и ми, да, пролазећи преко редове воћке које су зевени откодали, неће никакво ноћи запаљати да су се зевени задовољили најнижним грамама а дебло поштедили.*

Произвођење воћка на Дитрихов начин, услед тога, што га је највише препоручивао као што је речено за онда чувени немачки воћар пошолог *Е. Лукас* (1) прихватио је толико и у нас, те зато налазило, да је сасвим на свој месту, да овај суд *Гонсон* о том начину приликама у *Тешачку* и тамо упутико наше воћаре на савременији начин подизања високих воћка.

Благ. А. Тодоровић.

САЊЈОСКА ВАШ НА ВОЋКАМА (*Aspidiotus perniciosus*)

Америчка је земља, где се све у велико производи. Она изводи стоку и месо; она храни Јевропу житом; она нам шаље преко Океана и огромне количине воћа. Пре десетак година нпр. није се у Америци упрво ни знало за нашу алатну воћку — за шљиву, а данас је тамо њена култура већ тако напредовала и толико се развирила, да се та воћа и јавља. У последице је време степла на Јевропској нијаци већ толико признава, да је постала озбиљна конкренат нашем производу те врсте. Људи раде озбиљно и рационално, па ни воћарство брзо напредује.

Него је тој грани америчке народне принаде у последице врсне загнозла ужасна опасност, те се с тога по само Америка, него и цела Јевропа дала у бригу, како да је сузбије. Као што ће нам јачајно већ бити познато, појавила се тамо нека болест на воћкама — сављача-филокери на лози — на страховитом бршном затире труд и тековину тодних година. Заредом је редом и свет страхује, да ће опустошити све воћнике — па може бити и шуме.

Та нова болест на воћкама је изазвала природу — т.ј. даје се преносити, а узрок јој је неки сављачни паразит: нека животињка — т.ј. *сањјоска вап* (*Aspidiotus perniciosus*). Иде је право тзг тој животињи одако је најпре дошла, али је као поуздано утврђено, да се је као заразу најпре опасали у Калифорнији, па да је отуда пренесена

*) Почаски је члан Српског Пољопривредног Друштва.

у Атланско држање. Из тога гледа шпир се сада необично брзином све даље, да је ова прилика да ће плодонија и воћем преродати и Океан, те доћи и у Јевропу. С тога су Немачка и друго држање већ скренуле озбиљно нажву на то, и чине све што могу, не би ли ту страховити наједну сузбили. Међу осталим забрањују увоз америчког воћа и производа те врсте, а поред тога издају на све стране воћариња и пољопривредничина популарна упуште, да се унапред упознају с том непријатељем принаде, те да се од њега шпају чувају и брзати. Шта ће наше власти у томе правцу чинити, ми још не знамо, али ће свакако добро бити, да се и ми сами на то спремнио и приуговинамо. С тога ћемо — икар и делимиче — скренути нажву наших воћара и пољопривредника на опасност која им прети, и приуговити их на заједничку борбу против ње.

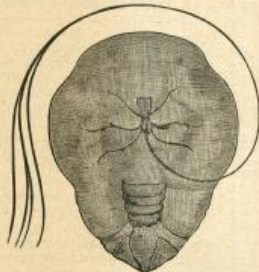
Сањјоска вап (*Aspidiotus perniciosus*) рачуна се у род лисних жуљичу у врсту га штитача, а облик и величина јој је различна према полу. Мужјак је много мањи

Слика 1.

Мужјак воћне, ушн

од женке, дугуљаста је тела и како су му стражна крила закрљала — изгледа као да их има само један пар. Нишка ноца — не може, дакле, ни храну у себе примати, па с тога је ипаче безопасан — сем што омањена женку. У са. 1. је јаво увеличан а природна му је величина једна

Слика 2.

Женка воћне ушн

мање јача од 1 мм. т.ј. од десетог дела једнога сантиметра — дакле од прилика као омање буге. Женка је воћа, али и она не пренаша величину од 1½ мм. Поред величине разликује се у многоме и по облику и деловима тела. Нема никакво крила, а тело јој је пласнато и заобљено у облику штита. На доњој страни има једну дугачку а танку нисаљку

kojom se čvrsto priljubljuje za plod ili drugi koji deo drveća, te za njega hraneći se. Od hrane još u brzo najedra napušta telo — tako, da mu masa pokriva i glavu te se od gore ispušta šteta nikako i ne vidi. Tako čvrsto priljubljeni i ne kreću se nego ostaju na jednom mestu, te više nalikju na jakvu malu krpeljicu ili naraslinu samoga ploda ili kod drugog dela biljke, nego na jakvu životinju. Na sa. 3. vidi se to, i ako ne sasvim jasno. Tu je parazit u obliku dok se još nije nasaisao i dok još nije najedrao, a pored toga ima ih i takvih, koji su već tako najedrao, da

Слика 3.

Женка прилијена на јабучку у разним степенима развића.

их је маса тела покрила и главу и ноге. По себи се разликује од савих већ и по томе негачи, што не приказује присти размер увећања величина саме јабучке и тела те животњацие. Она је сразмерно много мања од јабучке, него што је у овој слици представљена.

Прилијена на плод или други део воћке она лежи и своја јаја (гиде), из којих узбрзо изиле младунчад. Јаја (гиде) покриве својим телом, а и младунчад остају под том заштитом све докле, док не дорасу, да се (као самосталне животње) могу гдегод уз воћке делове припити и само исхранити. Тих младунчад је безброј јер је плодност те животње веома велика, на бази у томе и јесте права опасност од ње. Веде, да једна — једну годину уми — ако је у томе ништа не омете — за једну годину (једно лето) може наловити до три милиона младунчадица. И ако је дакле сићушица и незнатна, она својим размножавањем, својом масом савлађује и сатурира неке колосе, на којима као готован живи — од прилике исто онако, као што је сићушица ендоксера сатура читаве једне ливе света, или као што је преситишица и неваљовна клинда комере, опустошила читаве крајеве.

Опасност од те напасте је тим већа, што се не држи само воћа, него прелази и на друге врсте дрвећа и шибља. Где се једном заласе, мучно ју је истрепити — већ и с тога, што се прикључе на њом скривитом делу неким. Ако, дакле, воћак казо и очигитно и од ње ослободимо, навићи ће и опет на њих та лета напаст са другог код дрвета и шибља, где се била прикључила, и где је ми ниско ви тражили ни тамавилли. Ваља још и то знати, да је јаба, и да има велику отпорну снагу према свима утицајима и непогодама — а нарочито према мени у топлој. Може да се одржи те да напово ирешији и у крајевима, где је знава баш бута — као што је нпр. код нас.

Срећа је, још и то што и та напаст биља ина и у самој природи својих непријатеља. Приметило се, да се с мношквом те уни у појединим крајевима знамноше и иена думчани, који је сатури. Ниш за сада још нема много, али се за врсту бубе, која је код нас позната под именом буба-Мара, поуздано зна, да их

немишља тамани. Наравно да све врсте тих буба не чини то појединачно — неке боље, а неке лошије — и у томе правцу чине се и у Америци свакојаки опити, но би да се утврдило, која је врста буба-Мара у томе најпоузданија и најбоља. По тим опитима знаседа, да ће ина — ипаче тако незнатна и мирна бубица — бити моћан савезник у борби против ове воћке уни.

Али невоља би било, да ми тог савезника и не требамо. Најсигурније је ако све употребимо, да нам та напаст и не пресорати земљске границе. Заласе ли се једном по нашим шљивадицама и другим воћњацима, онда унапред можемо рећи, да смо их узбрзо изгубили — исто онако као што беше и с нашим виноградима. Припазио, дакле, још за рана на промет воћа из туђих земаља, и одбајајмо све, што је и најмање сумњиво. Сетимо се само, да смо једно за једну воћку ланско године примили преко 16.000.000 (шеснајест милиона) динара у злату, и тим дохотком бар у неколико сузбили невољу од пондава.

M.

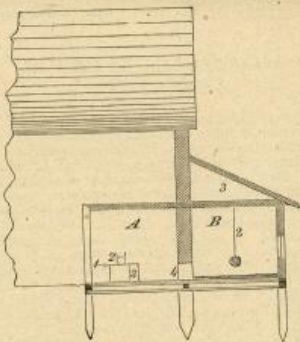
УДЕСАН ЖИВИНАРНИК

Државни опитног живинарског завода у Отави (Канада) А. Г. Гилберт, удесио је врло практичан живинарник, који се нарочито деши с тога, што у њему кокошке и змија добро носе, јер је у живинарнику и преко змије довољно топло.

Практиscher Landwirth — који тај живинарник препоручује мултиплици палорприредницима, доноси и опис тога живинарника.

Живинарник има два одељења А и В, као што се то деши види из сл. 1. која показује пресек живинарника.

Слика 1.

Пресек живинарника.

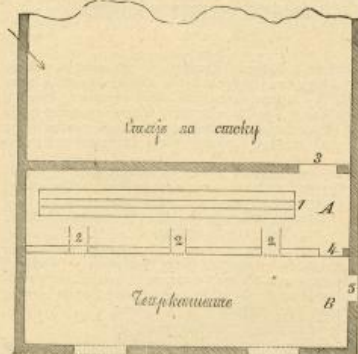
У првом одељењу (А) находе се:

1. Плато.
2. Наслон за седала са засеком (утврђењем);
3. Пролаз за гусца.
4. Пролаз за чепрљаштине.

У другом одељењу (В) находе се:

1. Прозори
2. Брава о коју је обешен купус или други зеленш.
3. Простор за оставу паса сламе итд.

Крон одељења А у коме су седела и гнезда, нешто је нижи, да би се то одељење за време хладних ноћи могло загревати и топлотом кокошака.

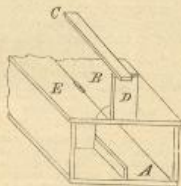
Слика 2.

Водоравни пресек живинарника.

Седела се најчешће изнад патоса на 25 до 30 см. Ширина је патоса 1 м, а од земље издигнут је за 60 см. Испод патоса постројена су гнезда.

Одељак В ваља да је окренут јужној страни. Он је у вези са одељењем А пролазом (вратима).

4. Чепркалиште понаша се сламом или је насута носком неволот, истрошеним угљем, кречом, а уз зад меће се узано тежице (порито) за храну живине. У чепркалишту ваља кокоши да буду преко целог дана, те зато прозори на том одељењу треба да су што пространији и с јужне стране ваља да је толико велика, да на сваку кокош буде површине од 0.5 квадратна метра. У осталим одељењима за пошење и спавање кокошију простор је знатно мањи.

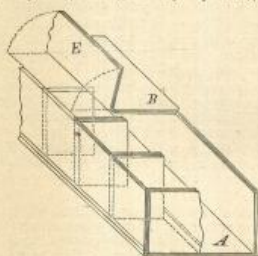

Слика 3.

Основну живинарника (у водоравном пресеку) показује оделена 2. Ту се лепо види:

1. Патос, под којим су гнезда, а изнад седела.
2. Прозор за чепркалиште.
3. и 4. Прозори (врата) у одељења А и В и обратно.
5. Спољашња врата за вишебоје живинарника идр.

Сликe 3. и 4. показују изглед гнезда гледана оког. А је пут који води гнездима која су испод патоса В.

Слика 4.

С је седела на наслову Д; Е је део патоса, који се, као што се то види из сл. 4. која показује ред гнезда испод патоса, може подизати (отварати), да би се могла узети јаја из гнезда.

БОЉЕ СТРАНЕ СОРТЕ ТРЕПАЊА И ВИШАЊА

1. *Трешње. Белна Вонклерова.* (Winklers weisse Herzkirsche). Род крупан, зашиљаст, жут с црвеним тачкицама, врло сочан и врло укусан. Дрво левог раста с високом круном, врло родно.

Гобет велики. (Gobet). Род крупан, влонте округло, врло црвен, провидан, сочан, пријатна укуса и врло добар за сушење. Дрво бунгог раста, доста високо с разгранатом круном, рађа добро.

Дениснова жутина. (Denissen gelbe Knorpelkirsche). Род крупан, загубљено срцаст, лене жуто боје, нешто провидан, слатки, пријатна укуса и добар за сушење. Дрво бунгог раста, доста разгранато, стасова рано на род, рађа обилно.

Елтонки. (Eltonkirsche). Род крупан, дугуљасто срцаст, зашиљаст, носут ружичао, с црвеним тачкицама извесна укуса. Дрво врло снажног раста високо, дурашно, вапрдује добро на свакој земљи и рађа обилно.

Есперетка (Esperets Knorpelkirsche). Род прилично крупан, дугуљасто срцаст жуљасто црвен, а с присојне стране ружен, врло укусан. Дрво снажног раста, трајно, врло редно и има леду круну, удесно за високе и осредње вољке па и за пирамиде, но боље је кад се гаји у облану жбуна јер тада даје далеко већи принос.

Кобуршка мајска (Koburger Maikirsche). Род доста крупан, загубљено срцаст, врло при а кад потпуно узри сасвим црни, с месом врло црвеним а због блага киселине врло пријатан. Дрво снажног раста, успева добро на свакој земљи, рађа обилно.

Лациенкирше (Lacienkirsche). Род прилично крупан, загубљено срцаст, белчијасто жут, заматљиво црвен, с многим црвеним тачкицама с присојне стране, врло слатки и пријатна укуса. Дрво бунгог раста, има леду и високу пирамидалу круну и нешто повисеће гране. Рађа врло добро.

Окргула марокраста (Runde marmorirte süsskirsche). Род крупан, кугласто срцаст, жут, с присојне стране руженикав, тачкаст и негач, месо доста тврдо, сочно, врло укусно и врло добро за сушење. Дрво бунгог раста успева на свакој земљи, рађа редовно и врло обилно.

Провидљача Јанова (Jahns Durchsichtige). Род врло крупан, врло леп, сладак и пријатан за јело. Дрво бујног раста, рађа обилно, не подноси влажну месо.

Гушеница Битнерова (Bittners späte roth Knerpkiische). Род врло крупан, плоште срдаст, мрло црвен с црвеним тачкицама, месо потврдо, сочно и врло укусно. Дрво бујног раста рађа добро.

Шпанска евокљеница (Spanische Glaskirsche). Род крупан, плоште округло, мрло црвен, пријатно накусно, добар за сушење. Дрво снажног раста, рађа добро, подесе на пирамиде и шпалуре.

Принца Кримерова (Kriegers Herzkirsche). Род крупан, зарубљено срдаст највеће црвен и кад потпуно узри мрло црвен, врло сладак и укусан. Дрво бујног раста, право, рађа добро.

Принца Фромова (Fromms Herzkirsche). Род врло крупан, затупљено срдаст, мрло црвен, у потпуно зрелу црн и љаштећи, с месом мрло црвеним, врло сочним и врло укусном. Дрво бујног раста и врло родно.

Принца Швајцеров (Schneiders späte Knerpkiische). Род врло крупан, затупљено срдаст, мрло црвен, негаврло укусан. Дрво високо, успева свуда, рађа врло добро.

Принца Хелдфингерска (Heldfingers Birsen Kirsche). Род врло крупан, затупљено јајаст, срдаст мрло сив, у пуно зрелу скоро црвен и местимично отворено црвен због црвених тачкица; врло укусан. Дрво високо, успева на свакој земљи, рађа обилно.

2. *Високе Краљеве* (Königliche Amarelle). Род средњи, округласт, на оба краја сљонџен, жути, месо бело, мекано и сочно, пријатно накусно. Дрво снажног раста са широким круломом крупно, успева на свакој земљи, рађа обилно.

Краљева Хортензија, уреница (Königin Hortensia). Род врло крупан, дугуљаст љонџаст, доста провидљач, црвен, месо белчасто жуто, сочно и пријатно накусно. Дрво бујног раста, врло родно нарочито кад се за подлогу узме магрина (Thunus Machaleb); подесе за шпалуре за занде према северу.

Лотринска крупа, дугуљаста (Grosse lange Lotkirsche). Род врло крупан, дугуљаст по често ширини рећи од дужице, мрло црвен и кад потпуно узри црн; особена кисела укуса, добар за јело и нарочито за салата и компоте. Дрво бујног раста, врло трајно, рађа редовно и обилно.

Мајска црвена (Roths Maikirsche). Род крупан, нешто плошт, мрло црвен, месо мекано, тропно писмо, мрло црвено, врло укусно и добро за сушење. Дрво високо, успева на свакој земљи и познато са своје родности; расте споро, често шиб, размножава се изданицама.

Нова краљева (Nouvelle royale). Род крупан и врло крупан, сличан краљиви Хортензији, месо чврсто, жуљкасто врло сочно, пријатно, сладко накусно. Дрво умереног раста трајно родно, подесе за високе и средње ноже и врло добро и кад се гаји у облику пирамиде и палмате.

Потмача (Späte Amarelle). Род средњи а често и крупан, округласт, сљонџен на оба краја, жути, с провидљачом луком, месо црвено, највеће грно а у потпуно зрелу пријатно накусно. Дрво средње, врло дурашно и врло родно.

Ранка сладка (Süsse Frühweichel). Род средњи, плоште округласт, мрло црвен, у пуно зрелу више црвен, пријатно накусно. Дрво бујног раста с нешто новјеним гранама, врло родно.

Прова тамњаница (Roths Muscatel). Род прилично крупан, округло, према петељци нешто сљонџен, мрло црвен с месом руменим, сладког виског укуса, слично мајској црвеној вишњи, добар за јело и сушење. Дрво бујног раста, лепо и врло родно.

Шатенска левогиња (Schöne von Chatenay). Род врло крупан, срдаст мрло црвен с белчастим црвеним тачкицама петама, врло пријатна и накусна укуса. Дрво умереног раста, рађа врло добро на добрим земљама и топлим положајима.

СВИЛАРСКЕ УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ

Силарство у Угарској покретно је из застоја угарски Министар Народне Приреде барон Гаврило Кемеи, тиме што је 1880. године засновао *Главног свиларског завод* у Сегарду, који је благодарећи уметности и истражном труду г. Паља Бездерија, пирамича истог завода, допринео да је сада свиларство у Угарској у нешто посебно одомаћено.

Завод овај основан је у Сегарду зато, што је ту раније била једна државна радионица за одмотавање свиле, која је у исто време утицала и на гајење свилених буба у целој Угарској, али која је због неуредних личности које њоме руководио, морала пропаст.

Тиме, што се напустило на г. Бездерија, као човека традиционално предана свиларству,^{*)} и завод у Сегарду, морао се прилично заснивати издвојено од државних установа: да буде више приватни завод, но да за његово напредовање има старати и сама држава.

То се постигло на овај начин:

Држава даје заводу сваке године у име помоћи по 15.000 еорната и ставља му на расположање потребну суму новца за откупљивање мекхураца. Суму појављујуца за откупљивање мекхураца, завод је дужан платити држави без интереса по продаји мекхураца и одмотано свиле.

Топлији је и тајан однос државни према заводу, а оно остало, како у погледу подизања дудова, раднавања дудова семена и семена свилених буба, издавања устаста за гајење, потребних наредба итд. тако и у погледу уређења различитих установа по овој грани (слаганити мекхураца, радионица за одмотавање свиле, станица за производњу семена итд.) примио је на себе г. Бездерија.^{**)}

Као помоћнику угарског министра народне приреде, дато му је у овоме послу неограничено право, јер он што уради — урадио је, што реши — решио је.

Услед тога, што се заводу чини помоћ од стране државе, природно је, да се за потпуније развијање свиларства морале дати још и неке олашнице. На име:

1. Завод не плаћа никакву поштарину за своја писма.^{*)}
2. Држава и општинске власти, дужне су помагати завод, т.ј. извршити све наредбе које им завод буде послао у погледу гајења свилених буба и подизања дудова.

^{*)} Г. Бездерија је син вој. Степана Бездерија, који је 1830. године основао фабрику свилених ткања на своје добро у Хиди устари. Он је тако ослободити своје подизаче од „работња“ закон на своје добро и гајење свилених буба, да би тако његова олашница имале што више средства за обрађивање земље.

^{**)} Он за свој труд не прими никакву плату, у одбија и главо одлаже које с тржишно изматује. Он је његово зоседио. Има своје имале у Хиди устари велика 3000 јутара, изградио од Сегарда за 20 километара, и ја да би сваки час могло бити над заводом, даје и у доба кад је на измату где и слично главо, нешто је теосебног својства са заводом. За њ се с враним ножема: врло се и у служби својој држави да јој користи и да за себе не тражи никакво користи.

^{*)} Паља Бездерија за његово в преново мекхураца и друге приредке (семени, котарица) измислио је и наредбовао. Исто тако паља и тако за театарне, којима он може се рећи сваки врло располово. Тако у 1896. години, поседовао је 2238 телеграфа (2374 у Угарско, 145 у Аустрерији, 510 у Хрватској и 170 ван земље) и за њих је давао 18.204 еорната. Расходио зато, што се у Угарској саобраћајни путева врло добра, јер је Угарска као цела, је веома испредатна политичком мрежом зато се свако колајати може, те и писма могу отаћи за дан и у најдаљњима крајеве.

дова. Општење су дужне подићи о своје трошку још и расадник дудова, и о овима се старати као што треба.

Вредно је напоменути, да се овај завод, према XV. чланку закона који гонори о заштити свиларства у Угарској, има старати за унапређење свиларства не само у Угарској већ и у Хрватској и Славонији и — у томе погледу, може се рећи постиже свуда подједнак успех, зато, што се у опште узима, да је основа заводу удешена као што треба и да је њен управник човек у толикој мери предан свиларству, да су ми сви који се занимају гајењем свилених буба подједнако мили на ма које народности били.

И одоста, да се основа за овај завод коју приказано показала у Угарској као врло добра, може послужити за доказ и то, што за време од 18 година, завод ипак имао никаквих основних реформа (преобрабаја) и поред тога, што је доцније (1885. године) донесен и поменути законски чланак о заштити свиларства у Угарској. Шта више, правилима за извршење тога закона, која је 1886. године издало угарско министарство народне привреде, најглавнији посао: производња здравота семена свилених буба, поверена је истом заводу.

У Сегсарду су поред зграде у којој је смештена канцеларија завода (види слику) још и слагалиште мехурака (воковари), затим станица за производњу семена, станица за откупљивање мехурака и — неколико станова за чиновнике.

Према врсти канцеларијских послова који се обављају у заводу, завод је подељен у четири одељака:

I. Одељак: за президијалне;

II. Одељак: за све што се односи на гајење свилених буба, нпр. раздвајање семена, затим решавање по тужбама против оних који крше дудове и који спречавају брзину дудова лишћа по јавним местима;

III. Одељак: за све односе на уређење и одржавање расадника дудова, сађење дудова и надзиравање надзорника свиларства у вршењу њихове дужности, и

IV. Одељак: за рачунске ствари, где спадају и сви рачуни о покретној и непокретној имовини завода.

Главни свиларски завод у Сегсарду.

a канцеларија, б, станови за чиновнике, в локал за микроскопске лентирова, г станица за откупљивање мехурака а до ње локал и којима се пере произведено семе, д, локал и у којима се чува прво зрно произведено семе, е, локал у којима се гаје свилене бубе, врши микроскопске мехурака и производи семе по Пастеровом (Белзјевској) начину; ф слагалиште мехурака у неки са поља на укртањивање мехурака, г, литографија и локал у којима се чува штампани материјал.

Према овакој подели распоређено је и само особље. Од особља има:

1 Управник,*)	који за труд не тражи никакву награду
1 заступник управника	с годишњом платом 1600 фор.
1 заступник заступника управника	1200 "
1 статистичар	1200 "
1 администратор	900 "
1 протокодиета	900 "
1 књиговођа	2200 "
1 благајник	1000 "
1 преводилац	800 "
2 помоћника књиговође по 900	1800 "
1 резерват за расаднике дудова	1200 "
2 инспектора 1 = 5000, 2 = 2500 фор.	7500 "
1 стручњак за микроскопске	1200 "
1 управник слагалишта мехурака	800 "
2 надзорнице 1 = 600, 2 = 300	900 "
1 лекар	2000 "
1 литограф	800 "
2 практиканта по 300 фор.	600 "

Особље припа и отуђени управник завода, г. Бездерић. Ако не би хтели ипак да служе, дужни су откапати на 3 месеца раније. Помађу никаква права на пензију. Плату припају на признавање снабдеване таксесом марком. Канцеларијско је време од 8 до 12 часова пре подне и од 2 до 6 часова носе подне. Кад су кога дана дошли на дужност, као и кад су изашли из канцеларије, дужни су то уписати у нарочити списак, који се сваког дана шаље у Хиђу г. Бездерићу. Кад у заводу дође управник, онда се често ради пре подне до 2 сата^а и по подне и до 8 часова, упрво док је он у канцеларији, све особље мора да је ту.

У заводу оном главни је посао производње семена свилених буба по Пастеровом (Белзјевској) начину, који је описан у 42. броју Техако од прошле године.

У доба од 1880 до 1886. године, завод је произвео 12074 килограма семена свилених буба у вредности 1,690-388 форината. Од тога семена продао је 2809 кгр. Француској и Италији и добио за то 275,277 фор. Снима одгајивачима у Угарској, Хрватској и Славонији, а од новогр доба и у Босни и Херцеговини, завод радије бесплатно потробу количину семена свилених буба.

У заводу врши се микроскопске мехурака и микроскопске лентирова. Не за микроскопске мехурака као и за производњу семена од здравих мехурака, завод има на свима важијим тачкама у Угарској, Хрватској и Славонији и нарочите станице за производњу семена. Таких станица имао је пр. године 36 на броју. У сваку од оних станица упућују се по 1 до 2 надзорнице на кратко време пре откупљивања мехурака. Ту се изише најбољих мехурака оригиналних раса, одаберу најбољи мехурици за производњу семена, који се лотом, пошто се микроскопским лентирањем сази, да су припадње партије здраве, поимаментују у харе. Харе се намештају у редове од прилике као скамје у школи, на се изпад њих повешају о куке унпрљене за тавак етељки на којима се већају кесиде од тила с паровима лентирова. Из свих станица за производњу семена, шаљу се затим кесиде од тила с паровима лентирова и сепесоу које се добило од лентирова у кесиди, Главном свиларском заводу у Сегсард, па се ту, као што је речено изврши микроскопске лентирова, и затим узима за гајење само семе од здравих лентирова.

За откупљивање мехурака од одгајивача свилених буба, има завод 127 станица, у разним крајевима Угарске, Хрватске и Славоније. Од тих станица 24 су станице а 123 привремене.

У привременим станицама врши се само откупљивање мехурака, а затим експедирање оних још истог дана сталним станицама. Мехурици се откупљују у живом стању па се зато са експедирањем мора хитати, да се дуге у мехурицима не претворе у лентире.

*) Прво му је звање Министар поштовања.

У сталним пак станицама врши се гајење свилених буба ради узгада околних одгајивача, затим производње семена свилених буба, откупљивање, уиртаљивање и сортирање мехурака који се ту чувају до продаје или предаје радioniцама за одмотавање свиле.

Зграде, за привремене станице узимају се обично под закуп, па се у њима, ако су добре, врши овде овде и производња семена, а зграде за сталне свиларске станице подиже завод и то уз вршионоћ оштине у којој су. Сталне су станице у Сегсарду, Белој Цркви, В. Бечереву, Вршцу, Темшвару, Баји, Старом Бечеву, Сомбору, Старој Молдани, Немачкој Паланци, Жабуљу, Панчеву, Новом Саду, Суботици, Старој Врбасу, Осеку, Бекеш-Чаби, Оршани, Митровици, Загребу, Бургу, Кипонвиру и Ковшву. У свакој сталној станици је и салагишита мехурака.

Салагишита су обично просторне зграде. У сва три спрата, према њиховој величини, може да се смести 50.000 до 100.000 килограма мехурака. За смештај мехурака и живупудлицу у сваком салагишиту мехурака има на 1500 до 3000 кревета. Кревети су поређани једни поред другог два и два заједно, раздвојена пар од пара за 50 см, да би се између њих могло пролазити. На сваком кревету има по 12 леза исплетених од трске.*

Стараја салагишита чаура, стају 28.000 до 33.000 форината, а новја пр. у Ковшву, Суботици, Чаби, Бургу и Немачкој Паланци око 40.000 форината. Намештај за 1 салагишита чаура износи 8.000 до 1.000 форината.

Салагишита мехурака у Немачкој Паланци. Најбоље салагишита у Угарској.

Одгајивачи свилених буба дужни су сортирати мехуре по њиховој квалитету у три класе а само откупљивање, које ћемо због његове важности приваказати у нарочитом чланку, врши се у сваком погледу врло правично. Откупљивању присуствује оштински новоронак, који је ту да заштити сваког одгајивача, ако би се прихватио предаје мехурака учинила коме каква неправда.*

Парије мехурака које су уздесне за производњу семена, однесу се у станицу за производњу семена, а оне које нису уздесне за овај циљ, расастиру се на кревет у близини њених за уиртаљивање мехурака која је саставни део салагишита мехурака, па се још истог дана уирте, пошто се пре тога још једном проберу, пресортирају.

Уиртаљене мехуре уносе потом у салагишита мехурака, где се на креветима чувају све догле, док од своје тежине не изгубе 60%, тј. док од 3 килограма сирових (живих) мехурака, не буде 1 килограм сувих (иртвих), и кад од своје тежине изгубе означени проценат, онда се

* Једна таква леза стаје 1-20—1-50 еор, а вогари за 1 кревет 6 до 8 еорината.

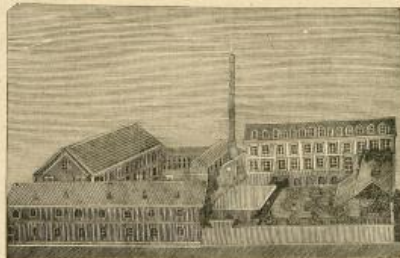
* На поверљиве издао је завод 1896. године 2340 еорината.

према својој каквоћи сортирају за потребу одмотавања свиле и за продају у неких 14 класа.

За одмотавање свиле, завод има две радioniце. Једну у Новом Саду а другу у Панчеву.* У првој радioniци раде 120 а у другој 20 вретена.

У Ново-Садској радioniци има од особља : управник с платом од 2000 еорината, затим, помоћник управника, килговођа, 1 практикант, 1 машиниста, и 1 ложац, а у Панчевачкој управник (1500 еор.), машиниста и ложац.

У првој радioniци има до 200 а у другој до 50 раденица којима се према послу на коме раде плаћа дневно од 30 до 80 крајара. Леги раде од 5 до 12 часова пре подне, и од 1½ до 7 после подне, а зими од 6 до 12 пре подне, и од 1¼ до 8 после подне.

Радioniца за одмотавање свиле у Новом Саду.

У Ново-садској радioniци одмота се годишње на 10.000 кгт. свиле а у Панчевачкој до 1500 килограма. Обично се употребљавају доњи мехури, да би се бољи мехури могли лакше и скупе продати.

Предировање (1896.) год. произведено је 1.627.781 килограма мехурака, а у објам радioniцама одмотано свиле само са 47.436 кгт. мехурака. По томе у поменутом радioniцама одмотавање свиле према производњи мехурака врши се у незначитој мери, јер се главна водичина извози на страну (Милано, Марсељ, Турин и Удину).

Радioniца за одмотавање свиле у Панчеву.

Од поменутог количине мехурака (47.436 килограма) добило се у објам радioniцама 8229 кгт. едмотане свиле. За свилу ову добијено је свега 324.281 еорината.

Вадица у објам радioniцама за поменуто (1896) г. били су 52.840 еор. у којој суми улази и вадицац у 27.571 еоринту на раденице.

* Трећу радioniцу подиже у Талих близу Сегсарда

У установе свиларске убрајају се нека сушице и расадница дудова, којима се може рећи, поколоница озбиљна пажња тек од доба од када постоји завод у Сегарду, дакле од 1880. године.

Сам завод има 150 расадница дудова *) а нарочито законом стављено је доцније и општинска, да и оне према броју својих станицоније и величини комплекса земље заједнички расаднике дудова на већим или мањим површинама.**) Тиме је постигнуто да додас има у Угарској 2216 општинских расадника дудова, од којих је већина у таквом стању, да погодно имају сваквих дудова за пресађивање на стално место.

Крајем 1896. године извршено је бројање свих дудова старијих од две године у обједињеној расадници на јепањено да је ових било:

У заводским расадницима	1,075,799 комада
и општинским расадницима	2,334,79

До краја 1896. године завод је издано бесплатно 24.837 литара дудова семена; 5,536.244 двогодишњих и трогодишњих садница за пресађивање у расадник и 310.835 садница за пресађивање на стално место. Општине су пак из својих расадника издале удесних садница за пресађивање на стално место 1,352.416. Тако се на тај начин у року од 17 година (до закључно 1896. године) постигло, да се у целој Угарској пресади на стално место 1,663.251 АУ.

За *надзорније практичне радње* како у погледу гајења свилених буба тако и у погледу гајења дудова, завод има по свиларским местима:

11 опружних надзорника
8 помоћника опружних надзорника
24 управника салазацишта журака, и
97 среских надзорника.

Дужности овога особља, као и дужности прегледача (инспектора) које постављају сресни надзорници у свакој општини, прописане су нарочитим правилима. О њима, ми ћемо проговорити у засебним чланцима.

Б. А. Тодоровић.

В Е Л Е Ш К Е

Чување јаја. — *Колер* живишир из Хоренберга, сваке зиме продаје знатне количине јаја и до тога доба, вели, очува их тако добро да се ни једно не поквари. Он саветује ради тога, који жели да зиме очувају јаја: а) да гнезда за пошење јаја буду на хладнијем месту; б) да се у случају, где има много јајана јаја збирају свакога дана; в) да се јаја чувају у садницама на сувом промајном и хладном месту, пажеки при том, да покнадно садница буде свакад по мањо одшкринут и г) да се јаја свакад сортирају по старости. На садница, треба у почетку зиме прерушити јаја у котарице, (не треба их ни у шта завијати) но тако, да најстарија, ако су иотарице ведне, буду озго, на њих проу трошати и продавати. Котарице нитом однети у канпу собу која се зими не загрева по у којој није тако хладно да би се јаја зајрала. На овај начин очувања јаја, вели, у сваку су лета као и — свака. — *ж.*

Напор млечне масти. — Да би се одговорило на питање, да ли млечна маст постаје само из *млеке масти*

*) На ове расаднике издато је 23.990 ворника.

**) Део у општини има до 500 станицонија, расадник треба да је имања 400 хл. хекта, док има до 1000 станицонија, онда 800 хл. хекта, а ако има до 1000 станицонија, онда 1000 хл. хекта (једно јутро, два прима). Ове могу ако хоће поднети и веће расаднике, а у тем расадницима на посебним табелама могу табјати у воље, што објачно и тим, али горњи војерница мора се угодити искључиво на дудове. Крајем 1896. године било је у општинским расадницима 745.488 комада различних пољака удесних за пресађивање на стално место.

пак од чести из *масти*, која се у телу *асиатовском* находе *) или напослетку из других саставних делова хране, као из *протеина* и *угљених хидрата*, да би се то важино питање могло одговорити, извршила се у понаје доба два америчка стручњача (*Jordan и Jenter*) у Њујоркској агрикултурној општној станици лавесе опште, који ће без сумње интересовати и читаоце *Темеља*.

Помењују америчка стручњача појказали су се ради тих општа једном младом берјеском крапоу, који су за време општа на следећи начин извршили: За време од 95 дана крапа је добијала нарочиту храну, која је била готово сасвим од масти ослобођена и за све то време анализом тачно је одређивана количина *протеина*, *масти*, и *угљених хидрата*, коју је крапа у виду хране примала и на тим у обичну маена и течних и чврстих експеримента надала.

Пре опих општа, а у току од 14 дана крапања је крапа летом таквом храном, само што тада крапа не беше од масти ослобођавана.

Што се укупнога оброта тиче, он је за време једних периода општа маена и од 15 енга. фунти (једна енгска фунта има 373¹/₁₀₀ грама), повећавана је до 22¹/₁₀₀ енга. фунте а укупна количина протеина виносила је од 1.3—2.00 фунте.

Ово мањено у смеши хране предузимано је тако, да је у ивице доба са смањивањем количине протеина уноредом повећавана количина угљених хидрата.

Крапа је за све време тих општа била потпуно здрава и постала је тежа за 47 фунта.

Количина масти у млеку, поред незначително варирања била је за време општа у сталноме стању као и пре тих општа и за 95 опшних дана добијено је млечне масти више 62.9 фунте. На крапе приједла и сварена маст виносила је само 5.7 фунте. Према томе количина од 57.2 фунте производне млечне масти, није мања доња од њиве масти. Пошто је крапа у почетку општа имала само 867 фунта (333.6 к.) и била врлолично иривша, то овај вишак млечне масти није такође могао произићи из 61 фунте масти из хранливога организма (овде је укупнога 71¹/₁₀₀ масти из целокупну телу крапа), јер би се иначе сва маст из хранливога организма морала употребити за производњу млечне масти а при том је крапа на крају општа била за 47 фунта тежа и нагледала је доња по што је била. За време првих 59 дана општа надвођено је у млеку свега 38.8 фунте масти а итто исто време сварила је крапа из хране 33.3 фунте протеина, која количина протеина у најбољем случају може произићи највише од 17.1 фунте масти. Према томе остатак од 21.7 фунте млечне масти морао је бити другога порекла.

Ови најновији општи показали су да *млечна маст не постаје само из масти*, која је у *храну или из масти у телу*, *или из протеинске материје*, већ да постаје већим делом из *угљених хидрата*, који се надале у *храну*.

Др. Лео.

Шта вреди капањање ботвиња. — Ботвиње су доста тачна бодест, која би се дала сасвим употребити, да је вишак и нема — само да се капањем краљих ботвиња на доци и поводо капањем на одраслам врши као што би валало. Њих је готово сасвим нестало у државина, где се тај посао вршило тачно и свавесно по целој земљи — као што је то ивр. случају у Немачкој. Тако се оне јављају још ретко, па онда само на појединим особама и то махом на поданицима туђих држава или на станицонијима потрајиваних крајева, који их из туђине донесу. До пре 1875. год. док још капањем није било обавезно, узирало је у Пруској годишње од ботвиња 491 на 1 милион становника, а од тога доба до г. 1897. само 14.

*) *Полупривредни Календар* од 1898. год. стр. 147.

И Друге државе увеле су безазно каземљено и преказемљено али тај посао нигде не извршије тако тачно и савесно као у Немачкој, па је онда, ширамо, прена време и разлана. Ево шта о томе вели статистика главних европских држава. Од г. 1886—1889 уједио је од бошња годинаше на 1 милион становника.

У вине од 200 већих градова	Немачке	4-6
„ „ 20 највећих „	Белгачке	27-2
„ „ 66 великих „	Белгије	152-4
„ највећих градова	Француске	367-7
„ 57 „ „	Аустрије	419-3
„ 60 „ „	Италије	558-1
„ 12 „ „	Мађарске	1916-0

Како стоји с бошњама вод нас, не можемо тачно рећи. Тачно се зна и поред обавезног каземљено остаје много неказемљених, а у томе и јесте права опасност. Новиноу каземљено врши се још лабавије.

Вино у здравих животиња. — Чим лекар посумња на калу болест, мама се за било (обично на ризи) ако вађе, да одразу чекаду било бије 70—80 пута у минуту, онда обично нема опасности. Ако је било убрзано, те премаша тај број, или ако уснори, те га не достигне, већ је уснорно.

И животиње имају била на разним деловима тела. И код њих та била гутују подједнако докато је живине здраве. Међу долинам животињама највише је било у кова (36—40 пута у минуту), па онда редом у вода (45—50 пута) свињска ошце, — казо (70—80 пута) иста (90—100 пута) мачке (120—140 пута), а најбрже бије било у ишча (200 пута). Ако код домаће стове нађемо знатних промена у тих бројева, знак је да им здравље није најповољније.

Јарна за гајење живине. — Ујариљена јрнзаста храна сматра се као посебна добра за гајење живине. За овај циљ нарочито се истиче јарна од сумпорних, конопље, мака и букова жира. Јарну у почетку треба мешати с меквињама, а допије, кад се живина на њу навикне, може се мешати и са ујариљеним кукурузом и другим житом. — *Corneille* доказује, да месо живине која је угајена на овај начин, потесна укусом на рибљн жетин и да је с тога врло здрава храна.

Кованице љубре — рачуна се да има два пут већу вредност од старејога љубрета. У искупу не испитивану *A. Ch. Girard*-а има 60% воде, 0%—1-2% азота, 1 до 2% фосфорне киселине и 0-25 до 1-2% поташе (калцијена карбоната). Распада се, као што је познато врло брзо, на зато, да би се спречило ветрене амонијака и с тим и смањивање азота која је посебна важна билаха храна, ваља ово љубре док је још на томали постати испариваним гисеом. Спажиње је од старејог љубрета па и брже дејствује од њега, но само за — краће доба. По томе, овим љубретом треба љубрети чешије но старејим љубретом.

Жир као еточна храна. — У жиру нема тако обилно азотне хране, али има у сабиљу безазотне, т.ј. скрбава или штирка. Зато је и жир као и кукуруз врло удесан за гајење стове. Нарочито је добро дати га свињама и овцама, а кад се ујарији могу га јести и краве, па ишта више и коњи. Кад се жели дати кравама онда га ваља мешати с другом храном, највише мадо, а затим све више и вине док се не постизне да се даје по пола. А кад се жели дати ковама, који га иначе нерадо једу због горичке, онда га ваља мешати са осем или тако да се у почетку за више времена меша врло мало. Коњи се, кад се овако хране, могу на жир толико навикати, да им се после неког доба може дати на 1 кгр. овса 1-50 килограм (крунице ујариљеног) жира.

Против антракноза — препоручује се у новије доба смеша од 50 кгр. зелене галине (глозба сулфата — карбоје) 1 литр сумпорне киселине и 100 литра узмачене

воде. Да се удеан смеша треба веле полити гаану сумпорном киселином и потом сипати понајлак у млазу до 10 литара тонде воде. После тога, остатак воде може се, без опасности сипати наједанпут. Лоца се прикрати овом смешом у пролеће пре него што нувојчи наупе, а ако је антракноза у већој мери, онда се рад поново после две недеље. Средство је ово врло zgodno и противу хлорозе (жутица).

Да бео вино не поцрни — треба на хектолитар вина као што *Martin*-и вели додати 75—100 грама лимунске киселине. Опредиа које је предлози за овај циљ, он упутише: да се у таквом вину неће нимало увећати процват киселине, познатно с тога, што су преливу вина подложна једино она вина у којима нема довољно киселе киселине, т.ј. у којима ове киселине на 1000 делова има испод 6—7 делова.

Један новик лек противу Перноспоре. — Како „Weinlaube“ јавља, Г. Лаверије препоручује нови лек противу Перноспоре. Ваља узети 1 килограм зеленог или црног сапуна, растворити га у води (најбоље млакој), па то полако доливати водени раствор од 500 грама (0-5 кгр.) бакарна сулфата (плавог камена) и за време силања непрестано мешати. После тога додати још воде до 100 литара.

Ова смеша има лепу зелену боју, пролази лако кроз левак прескалице и може врло добро да се растура. Осети тога средство је ово врло јестиво, јер 100 литара стаје само 30 крајдара (око 65 пара).

Но, о вредности и употреби овог лека још нема коначне оцене. Потребно би било, да неко и код нас огледа овај нови лек, па да о успеху извести и читаоце *Тешака*.

Забрањено додавање сахарина. — Исти лист јавља да је у Немачкој донет закон, којим се, као и у Аустрији и Угарској забрањује додавање сахарина свима животним намирницама и пићу (пиво, вино итд.) У исто време донето је и Скупштини решење, да ваља водити строжији надзор над продајом намирница.

Г Л А С Н И К

Похвално. — Државосавно Коло Јахача „Клео Мачадо“ за округ ваљевски, купио је од Српског Пољопривредног Друштва 100 комада „Пољопривредних Календара“ за 1898. годину, ради подстијања привредницама, приликом приредивања привредно-витањских народних свечалости у овој години.

Желети је, да и остала кола набаве „Пољопривредне Календаре“ за подстијање привредницама, јер је он за њих поспорио најкориснији и најпотребнији од осталих књига а при то и највештају, те се може већи број привредника њима наградити.

Мехони. — Српско Пољоприв. Друштво набањало је довољан број мехона за носивање свитно истуцајног самлевеног сумпора но ластарица, ливчу и грожу ради сузбијања Оидиума и Ериозое.

Наши би привредници требали да набаве ову справу и сумпорни своје винограде, те их на тај начин спасу од поменутих болести.

Нова подружњиска управна. — На збору Жупске Подружнице Српског Пољопривредног Друштва који је држао у Александрупољу изабрана је нова подружњиска управа за ову годину.

У управу ушла су: за председника госп. Герасин В. Поповић свештеник; за потпредседника г. Илија Поповић трговац; за благајника г. Отвањ Луковић економ; за деловођу г. Нико Николић економ; у управни одбор: г.г. Стасас Јакшић и Јеврем Михаиловић трговци, Стојан Петровић ваљадар, Тодосије Милашевић трговац, Чедо Св-

мић и Груја Лазовић трговци, Зарије Перћ општар и Драгомир Агаџиновић учитељ; У контролни одбор: г.г. Владислав Арсић тежак, Јамбија Иванић општински писар и Сина Мишић трговац; за магационара изабран је г. Милош Петровић.

Град. — Како нас извештавају: 13 и 17 ов. месеца падао је град у околини Пирота и Шапца. У Пироту је падао тако јак и крупан град, да га у тамошњем крају и најстарији људи упамтили нису, било је зрна тешких и преко 50 грама.

Пирот и Перовик ужасно су страдали и од поплаве, јер што град није захватио, то је бујица све одвела.

У Крупању и околини много је и ситне стоке поубијано од града.

Град је нанео врло велику штету пољским усењима, виновој дози и воћкама.

Од града су страдала највише села: Велики Суво Дол, Ђулази, Смирдан, Војиновоци, Алачевић Чивази, Стрско Басара, Перовик и варош Пирот.

„Кратка поука о пресјању винограда противу пламеначе (пероноспоре).“ — Трећом линијом члана 9. Правила и Упустава за извршење закона о обављачу и управељу виноградарства стављено је у дужност Министарству Народне Препреде да изда упутство за рад ово субјекта пероноспоре. Извршујући овај пропис Одељење за земљорадњу и Сточарство штампало је једно такво упутство, под насловом: „Кратка поука о пресјању винограда противу пламеначе (пероноспоре).“ У тој је поуци, поред упустава за рад, изнето укупно: о појави пероноспоре и знацима, по којима се она јавља, као и какав поседаци изазива на виновој дози. Осем тога слог је ове поуке тако крупан, да је могу и мање писменици лако читати, а удељена је тако, да се може на виду приковати. У средини су две јасне и лепе слике, од које једна приказује ободан лист у јавним бојама; а друга представља радника, пресјака на раду.

Поуке је оне штампано у више хиљада примерака, од којих је у допљеном броју расцелато: окупним начелствима и срећним начелствима с препоруком:

- 1, да по 2 примерака задрже за своје канцеларије;
- 2, да пошаљу свима основним школама;
- 3, да пошаљу свима општинама, у којима има винограда, које ће по 2 примерка задржати за своје канцеларије, а остало раздати гостинима.

Сви они биће дужни добити примерке приковати на видном месту, да се могу читати.

Ми се надамо, да ће уз остале поуке о пероноспори и њеном спречавању, и ова кратка поука добро бити нашим вредним виноградарима. Нека нико, који се интересује, не пропусти прочитати је; а свештеницима и учитељима обраћамо се, да народ буду туначи и посредници у овом послу, као што су они и у другим приредним пословима свагда предњачили и предњаче.

На крају напомињемо, да је од ове поуке послато и урњак наших пољопривредних школа, економских завода државних расадника, те је заинтересовани могу и тако прочитати.

ДО ПИСИ

Пожега, 20 маја 1898. г.

17, 18 и 19 маја ов. год. држао је Пожешка Подружња Српског Пољопривредног Друштва на свом конвалану и расаднику у Пожези пчеларски и калемарски курс.

Ово је трећа година како се устонице овај курс држи, и он увек показује видне успехе и задовољавајуће резултате. Први курсом, који је приређен 1896. год. искључиво за пчеларство, руководио је с неочејаним успехом г. проф. Ва. Ђорђевић. Другим (1897) и трећим (1898) руководио је потписаник. Ова два последња курса обухватила су уз пчеларство и калемарење на пунољак.

И овогодњи курс био је обилато посешен: било је 117 учесника који су постигли обилан успех и у пчеларству и у калемарењу. На конвалану су пропитивани, а дано им је те су и практички изводили поједине радње и с прикарама и с Јероношима; на расаднику су сви из реда калемари, а све под упуштима и надзором потписаника и г.г. Грујице Софронијевића, Доброслава Тодоровића и Радомира Копаћа економа, који су овим курсом руководили.

И пчеларством и калемарењем на пунољак живео се интересују наши пољопривредници. Конвалану се уживавају и нови подику; Јерошке пидиру у сва села, рационално пчеларење хвата маха. У исто време калемарење на пунољак, отпочет прошле године, задобија све више пољопривредника, јер стичу уверење: да је јуж начин калемарења и сигуран и лак, а нарочито је пробитачан и отуд, што се на тај начин могу калемити и оне двљачице, на којима протешоњаци калемари нису припадници, или су прогутане да се калеме.

Ове године су се слушаоци доста јако интересовали и теоријом пчеле; захтевали су да им се она опширно изложи, што им је, разлику се с пуном готовишћу, по вољи ушњено.

На овај курс дошао је и један с прошлогодишњег курса, који причамо присутнима: да је на курсу прошле године научио калемити на пунољак, да је одмах, тим је с курса дошао кући, обавезио 8 вољки да су се сви калемии испримили и да *всело брзо* шапредују.

Овако се изражавају и сви остали, који су се овој вештини код Подружњика поучавали.

Почувавање из пчеларства и калемарења на пунољак Подружника је продужила све докле томе буде време, и обавила: да се сваки тим пословима у свако доба дана може поучити на Подружњиком конвалану и расаднику.

Драг. И. Јанчевић економ,
Председник посевке Подружике.

II. Тамнава, 20 маја 1898. г.

12. ов. мес. измади смо нонто негодоме у овоме крају, врло мало оштећена су села: М. Вранска, Јеленац и Њорман. Мишљасмо на томе ће и проћи. Но, влада недеља осавну некама чемерица и пречемерица.

У 1 сат и 40 минута по подне чула се даљна тунђана на југо-западу села Крупа. Густи мрки облаци загрожавашу страшно негодоме. Тек у 3 сата 6 минута отпоче мржњање (справљање града) у облацима 45° са југо-запада. Ова кука прете се тихо ниво села: Белогиња, Мађајевца, Лојкица и Рађика (праща од југа ка северу) одакле скрете преко Меловина Владимирца на Скуљану и Вобовику, (правац од запада истоку) а из Скуљана

на Трубушац, Звезд и Прхово (праним југо-западно) и оде преко Саве у Срби.

Друга хука (спиремање града) вође од запада преко Крупа, Јаговица и Бриџа и оде у ваљевски округ.

Трећа вође од југо-југо-запада и оде преко В. Бошњака, Брдарце и Баташац и оде у ваљевски округ.

Четврта хука појави се више Крупа на истоку и у том је правцу нешто далеко на истоку, у 5 сати и 45 минута.

Ова непрекидна хука са већом и мањом јачином трајала је два сата и тридесет и девет минута. Из овога се види колики је страх владао у овим околима а највише у селу Крупама. На све стране чује се виња, доклицање, сагсенаде стове и живине. Прасак пушка додиго носу на човеку. Сарани, чиније са сољу и хлебом, још више други ствари изнето је на дворшта само да се ово страшно и ужас од села одбије. Не смејте се селаци! Он то чини за љубав оном дивном роду и плоду, које обесћавају воће, и пољски усеви.

По неко ретко зрно пало је на атару села Крупа, али села Скуљеви, Трубушац, Звезд и Прхово највише добро пладу недељу 1898. а остала села: Матигенац, Лојанице, Риђане Мелоница, Владимирци, Бобовци прошли су са омање штете.

Само село Скуљеви рачуна на 155.000 дина, штете, онда можете мислити какав је то град био!

Уреса.

Црвенац, 26. Маја 1898. г.

Стање пољских усева овако је:

1. Време је топло, киша је пала, и на усеве добро утицала.
2. Кукуруз добро напредује, сада се праним по неки праше и ралици.
3. Жито добро напредује, јетам класа.
4. Падиша је једном раднику са храном 0-40—0-50 динара.
5. Цене су храни: кукурузу 17 динара, од 100 кгр. друга се храни на пијану и не донос.
6. Здравље код људи, нарочито код деце поновљено је, јер многа деца болују од Мрасе, здравље код стове повољно је за сада.
7. Елементарних непогода није било.

Стој. Ст. Павловић,
својом

СТЕЧАЈ

„Савезу српских земљорадничких задруга и Загребу потребан је ревизор земљорадничких задруга. Истине ће бити дужност, да осигура земљорадничке задруге, да надгледа њихов рад и да поучава задругаре у рационалном и планетном газдовању.

Молитељи жорају доказама осим свега нарочито јом и то, да имају стручну и телесну економску спрему у теорији и пракси.

Плаћа ће се одредити према спреми релектинта, који буде прикљен.

Ко на ово место релектира, нека пошаље своју молбу са дотичним уверењима *Савезу српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској* (као задруги) у Загребу до Петрова дана ове године.

ОБЗНАМЕ

С поруцбином плава камена и прескалица ваља похитати. — Прескалице продaje Друштво: Патент Аустроји, оригинал, овалну по 32, а жодел Аустроји, од 1897. године са округлим доклопом по 26 динара. Килограм плава камена стаје 65 пара. Угусуво о прескалу дозе, шљае се бесплатно у поруцбили, иначе, кад се тражи за себе, стаје 20 пара.

Претплатници „Тешака“ који још нису положили претплату, моле се да је подложе што пре иначе, ако то успору не учине, обуставиће им се шљање листа.

Исто тако моле се и сви који нису измирени своје *Друговима Друштву за старе, селне* итд. да дуг измире што скорaje, јер и Друштво има својих обавеза.

ЊИЗИЊЕВНИ ОГЛАС

ПОЉСКА ПРИВРЕДА, урбеници за школу и народ, израдио Паја Т. Тодоровић. — *Вакончић, Стојановић.* — Београд штампарија Петра К. Танасковића 1898. Цена 0-80 дина. Може се добити код писца а и преко Друштва.

Подизање лудова у циљу гајења свилених буба, од Влађ. Д. Тодоровића, претплатницима са сликама. Штампано у државној штампарији Краљевине Србје. Цена 0-20 дина. Може се добити код писца а и преко Српског Пољопривредног Друштва.

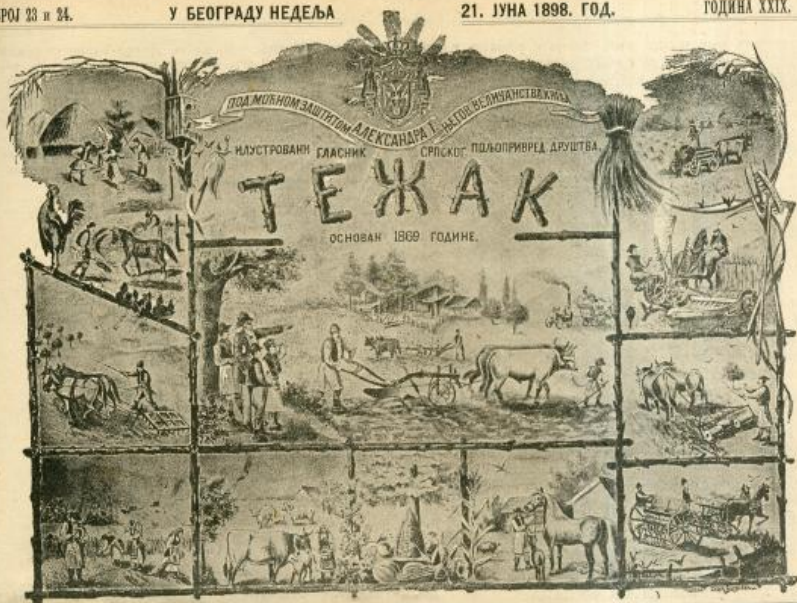
Цена мањих огласа: Од **позит** врсте од једног штуца по 10 пара дина, од осталих хрупких писана по 15 пара од штуца.

Велик огласа од цело стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 30 пара дина. државне таксе.

За оглашавање нано пута 10 од 100 јединице.

Преглед 21. и 22. броја Тешака: *Члаци:* Огледи капањеза дозе у Пеначкој. — Друтрихов начин подизања високих вољака и шта о њему вели Гоше. — Санјоска виш. — Удесни жаншарици. — Боље стране сорте трешана и шљана. — Свицарске установе у Угарској. — *Велике.* — *Гласник.* — *Домци.* — *Стечај* — *Обавеза.* — *Амисетоси* — *Сте.*

ИЗДАВАЈИ НАВЕДЉНО ЦЕНА ЛИСТУ ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНИ 8 ЛИБ. НА ТОМА ГОДИНИ 4 ЛИБРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ТОМАРАМЕ, ЧЛАНОВИ СМЕР ДРУШТЕ ПОДРЕЧКА, БОЈОВИНА СТАВНОГ КАРА И ТАКИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ВОЛЈЕНО ВРЕЋЕМАТИ СЛАНУРА ЗА ПЕЊУ ГОДИНЕ, НАН СРБИЈИ, НА ГОДИНИ 10 ФРАН. ИЛИ 5 ФОН. А. ЕР. ВО СРБ. БОЈОВИНАТА НА ДУДЖИМА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАН И СРПСКИ СЕЛЈОКРАДНИЦИ ЛИСТУ КА И ЧИТАОНИЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФОН. ИЛИ 3 ФОН. А. ЕР. КАД ЧИТАОНИЦИ ПОЖЕЉИВАЈУ И КАД СЕ ПЕТЛИЈАТУ ПОС СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПЕТЛИЈАТУ ПРИМАЈУ И ВОЈНЕ. НА ОСНОВУ НАВЕДЕНИХ РЕШЕЊА, ОД 1892. Г. № 204. ПРИНОСИ ДРУШТВЕНИ НОСИ ВОЈНА БОЈОВАТО.

ЗАКОНСКИ И ПУБЛИКАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић и Алекса М. Живковић.

ОДБОРНИК ГРАДИНА:
ДУШАН М. СПАСИЋ

НАПОМЕНА ВИНОГРАДАРИМА

Ова сувише нема тога виноградара и привредника, који није искусо и сам штетне последице од болести винове лозе опале — Пероноспорје (Peronospora viticola). Ову болест често пута неки не уједу разликовати од других, кој сличних болести, већ сматрају једну другу болест винове лозе тив. Еринозу (Eriopsis) за Пероноспорју, противу које употребљавају прсвање бордовског сисема, док већуних, ова се сисема употребљава само противу Пероноспорје, а противу Еринозе врши се посипање ситно истуцањог сумпора по ластарица и листу. Како се једна од друге болести винове лозе већу сабом разликују, описано је у: 21, 22, 23, 24 и 25 броју *Тежак* за прошлу годину.

Поред ове потрашке, има и још једна друга, која се састоји у томе, што већина привредника не обраћа

довољну пажњу, приликом куповања плавога камена на његову квалитету, већ ићи кузију по трговинама, где се овај често пута наљан нечит, и тај плави камен употребљавају за прављење бордовске чорбе. За састав „бордовске чорбе“ узима се *јачина плавог камена 95—99%*, а ако плави камен има мању јачину, онда је он слаб и већина нечит, поменан с другим састојцима, — најобичније зеленим галином, — који могу бити и ишодљиви за лозу. Само од *довољно чистог плавог камена*, можемо направити раствор какав жељимо; а на против од *нечистог плавог камена* не можемо направити сисему како треба с тога, што неимамо колика му је јачина. Па како не може сваки лако познати, да ли је плави камен довољно чист, то је најбоље набавити га од Српског Пољопривредног Друштва у Београду или његових Подружја, којих има у свима крајевима Краљевине Србије, или само од оних, у које кувац најчине пере има.

Као год што је потребно да плави камен буде довољно чист, него тако узудно је и *кред* да буде чист. Добро печен, и чист је креч онај, који кад се с милом

количинном воде облажи, брзо загреје и распадне у ситан прах, из кога се кад се с већом количинном воде помеша, не одлази много неса или пак шљунка и камена.

Најзад и вода треба да је чиста за прanjeње „бордовске чербе.“ Најбоља је кивница, латин вода из река и наполетку свака друга изворска или бунарска вода, која је добра за пиће.

Дакле уник, пре но што би предузели каква средства за спасавање вишне лозе, треба прво да се добро уверимо — која је болест вишне лозе, па према томе и средства да употребимо.

Ако будемо обратили пажњу на све ово што је напред речено, онда ћемо имати користи од свога рада, у противном не само да већемо имати најде од свога рада и труда већ ћемо имати и штете, једно с тога, што ће нам лист страдати пре времена те нам винограда, услед не раздјелности лозе и пуноћака у наступајућој години веће заметути реба и што смо узалудно тропили раду снагу и материјал.

Код Српског Полупривредног Друштва у Београду може се добити: килограм плавна камена по 0-65, а сумпора ситно мстунаног и просејаног на често сито по 0-90 дина; мек за посипање винограда сумпором по 7, Прескалица „Патент Аустрија Оригинал“ — овалне по 32 а модела од 1897. године са округлим заклоном по 26 динара комад. Цене се разиуу за готово и франко Друштвени магацин Београд.

П. М. Гадосављенић.

ЛИВАДСКА КУНИЦА

Alopecurus pratensis

(у Галици — ливачија реп; у Пољци — зрелак)

Клиничјим ревом немоа је средња ливадска кунџа. Истиче се тиме, што има класасту, ваљкасту метлицу, плавне без ошља, на врху ваљаве, у дру често срасле. Плавнице се истичу главнаштом ошљем. У цветнају развија пре тучинове неги прашинице (она је протерогиничка). Од 20 прста тога рода, који је распрострај у главноме у Азији а мање у сев. Америци и у Аустралији, у Чешкој је најмањина и најраспрострањенија (*Alopecurus pratensis*)

Ливадска кунџа. Неће су плавне шљавге, око половине дужице срасле.

Плавце су доста дуго ваљаве. Та травла тера израсли, које са осом граде прат угао и већим делом за намо теку упоредо, да се после горе у стабло изиљу. Стабла јој је дуга 60 см., а кавшто и више, чак и до 100 см. Стабла је често у дољенију савијена и тера из тих коленаца поречице. Класици су јој по 4 до 10 скупљени у грамама метлице, која је 5 до 10 см. дугачка. Прашинице су с почетка жуће, довије мрсе или љубичасте.

Прашице се врши у главноме ветром из прашиница, које још пре пуцања виее из цветова.

Ова важна травла не гради највеће боноре, и с тога сама посејана не може да поквие једноставно бусене. Зато се и сеје заједно с другим травама. Одољева мразу и с тога се неће виееко у плавине. Друга јој је одлика, што подноси и сенку, те је подесна за садње и баште.

Успена из свакој доброј хумусној земљи. Воде влагу у земљи, а подноси и мопрот, само кад она вије стабла. Захваљна је на љубрењу, нарочито нитшевином и сточним

љубретом. 1000 кила сена од те травке одузимају земљи 16-6 кгт. азота, 4-2 кгт. фосфорне киселине, 28-9 кгт. поташе и 2-6 кгт. креча. То је једна од најважнијих ливадских травака. Цвета још у мају и сене јој брзо сакрива. Покошена у мају, даје врло издигну отању. Ако је земља родна и наводњивана, онда даје и трећу кошуљу. Највећи приход од те треће године. По хектару добре земље дава је о првој косидби 18 маја до 250 м. ц. траве, што се равнало са 68 м. ц. сена. Друга косидба дава је по хектару и до 100 м. ц. траве, и 38—42 м. ц. отаве.

Кличина хранивих материја врло је пољовна у оне траве. Пању даје слатку и стока је воли да једе и дослеву и суви. Штега је, што за дуго влаге подесе и онда лако одо труне.

Класаста метлица посеља нас на клиничј реп. Упоречица с њиме, она вине бира земљу — за њу мора бити добра, дубока земља. Напротив, клиничје реп задовољана разним земљама и разним подоквацим. Онај се брже ступи и семе му се може лакше да ошлати, по у кунџе, чије семе неједнако зри. Кунџа је ранија, метлика и даје богатију отаву, а и цвета па три недеље пре. Ниња је од вје врло хранива и фина, али ћемо снак дају првенство клиничјем репу са већоних скромнијих захтева у последу земљишта и влаге у земју. И па сувљу ливадска дајемо првенство клиничјем репу, али на влажњима — ливадској кунџи. Са љоме су слично у неколико *Alopecurus densiculatus* L., сива, крива кунџа, и *A. falvus* L. — жуће кунџа (При.). Обе подесе, инаке су и зимерне, а расту по јарковима, а *A. agrestis* L. — пољска кунџа, расте по нескончим пољњима као коров без вредности.

Семе даје ускоро порох првенства, али га је тежко збирати, јер зрење виее једнако. Семе зри још кад се сена куле, тако да се може прибирати по редовима кошуље. За тај посао треба узимати жене или доцу, да класисте метлице одсеју с комадом сламке, а то зато, да би се метлице могле за петеље волати и оставити на сувом месту

да се досуше. Ако смо вољни, да овако прибирамо семе, učinivši добро, ako ostavimo travu za seme, kad je rod kuniće gotov da sazri sasvim. Na metlinci sirenjaju najpre semena pri vrhu, na tek postupno dolje. Tako ćemo zbrati seme za svoju potrebu. Ili, ako bismo htjeli seme za travnjak, onda možemo posejati kuniću samu, na metlince skupljati na isti način i ostaviti na svom mjestu. Čim se biljka досуше, seme se obije mlatanom или машином.

Има их, који семе рукима куће, шилашћу луце да ливаду да сваку метлицу, која зрн, руком окупају. Али се тако много семена упропастити, и семе иже појединачно зрело, а много се и угаси. С тога, ако се хоће да збира семе на тај начин, влија ливадску куну одбелавати по прстама у дељама, које су одељене узаним стазицама, на прибрание семена почети онда, кад метлице почну добивати мрку боју, а поједиња зрнца само се издвајати. Ну, ако се метлице одсецају, онда се морају одсецати раније, јер би се ипаче много семена упропастило. Кад се семе руком кући, мора се сасвим танко расутрети на промаји, а за 10—12 дана редовно грабљам метлати, да не изгуби кљивањост.

Семе ливадске кунце доста је скупо, нарочито кад је добро зрело и клијава. Ако је 50%, кљивањо, онда је то изврсна роба. Рачуна се да је добро и кад је 30% кљивањо. Обично нема ни 20% кљивањости, јер се често земно кући. Добра роба има и до 90% кљивањости. Врло се често меша то семе са јетиницим сененом *Holcus-a* (*molis meadowoae*, vel *lanatus* паула?), али се та примеса лако позна, пошто су лавце *Holcus-a*, што се затварају, jako мањале. Семе, уграво кад ливадске кунце, жут је, а лавце у *Holcus-ova* семена јасно су беле. Ако је поменати *уграви*, *тарени*, *кровојитни* (*Meilika vitans* При.) познаје се по необично дугачким длакама. А ако је поменано с *Агорепис агресит* (пољском кунцој) тешиком и дебелом, позна се по испуцаности с једне и сивоношности с друге стране. Семе ливадске кунце је лако, тако, да 1 хектар, тежи 6—7 кгр., а 1 кгр. чиста семена износи скоро 2 мил. зрнаца. За чист усев чиста се на 1 хектар 26 кгр., ако је 27 проценаца кљивањости. Ну на ливаде влија увек сејати смешу, за коју се најбоље препоручују: *пољска Festuca*, *агинома траво*, *сузак*, *жути осник*, *ошми Lolium*, и шведска дотелна.

За оснивање сталних ливада то је једна од најважнијих травама, појединачно важи и својом истрајношћу на ливадама, и заманим приносом, и добрим квалитетом ишће.

Превод. М. Петровић.

О СЕЈАЊУ КАРФИОЛА ПРЕКО ЛЕТА

Карфиол, намењен за јесењу потрешњу, треба сејати у другој половини месеца маја, или најкаље првих дана месеца јуна. Леју, на коју ћемо семе посејати и расад извести, треба раније добро сиренјати, тј. добро преконати и сасвим сагорелим ђубретома ђађурити. Ова леја не треба да буде изложена много сунцу, као оне, на којима се изводи расад за ранују, летњу употребу; засејају леју треба поустити овакш ђубреним песком, или неким навосом. У месецу јулу, бибје расад за расађивање, и онда га треба одмах на одређено место и расадити. У нези овог доцнијег карфиола, нема никакве разлике од неге ранијих сората, само је овај доцни карфиол треба извести онде, где нема довољно воде за заливање. Добро карфиола, са кружни и четрстим „сирченима“ (цветовима), не да се без објавитог заливања ни понасити. Многи се хвале с добрим семеном и добром негом, на овет зато немају лепог карфиола, а то јероно с тога, што; вису имали довољно воде, да га заливају до овог времена, док не наступи хладније јесење време, чешије кишне и јаке росе, кад заливање буде влажило. Од времена кад се расади, на престанце до

саме јесењи, док ненастуне хладније и росне ноћи, треба овај карфиол обилато заливати, а дванаест преце недеље и ретешом од шесте преливати, и то увек по заходу сунца, и онда се можемо надати лепог карфиола, који ће нас и о крушној и у доброту потпуно задовољити.

За ово доцније извођење, најбоље су полу-чврсте сорте, јер сасвим чврсте сорте, у ово доба посејање, не могу до мразева да се потпуно развију; њих треба посејати раније. Али то исто, тј. да се до мразева добро не развију, може да снађе и полу-чврсте сорте, али у том случају, треба с њима овако поступити: Ако настуне јаки мразев, онда треба са струка све доње лишће покатати, сваке струк са земљом заједно ископати, па одиети у посеје видан подручје, и ту струк до струка у несак усакити и добро залити. Ако је подручје добро и видан, и ако су струкови добро усађени, разлике се „сирчени“ врло лепо, истина неће бити ваљни као на полу, али ће бити и укусни. На тај начин можемо имати карфиола до месеца фебруара.

Од сађења, на до потпуног развића, нога је иста, као и код осталог „зелка“ култура, која и велегоде. Чешће га треба опоканати, а нека поштар га и нагрети; то је врло добро с тога, што се може одржава влага, као нај-главнија погодба за добро развиће карфиола. И пошњање полу-сагорелог ђубрета између струкова, врло много утиче на боље развиће „сирчени“. Чим се сирчени усаку, одмах треба преко њих по један или два почета ливета предочити, да сирчени остану бели и да се не разгранују, јер што су они објонати, да изгледају као збојања тврда сира, тим су бољи, укуснији, угледнији и за продају пробитачнији. Кад је најповољније да се сирчени секу то се учи из искуства, али је најважније то, да се сирчени не разгранују; чим се пошту поједини отрпачи на сирау раздвајати, одмах треба сећи; код добро однегованог карфиола, то врло ретко и бива. Сирчени треба да су до саме сеце, непрестано лишћем покривени.

За зимску потрешњу треба карфиол угравити, као што је напред речено; али се сирчени доста дуго одраде и на тај начин, кад их са неколико ливета и 25—30 сантиметра дугачким стаблом одсецамо, квалитетом вежемо и у подручје обесмо. Пре употребе треба карфиол са стаблом у хладну воду метнути, да се мало освежи, јер овако обешен оклигива. Кад се овако осталим карфиол чећење прегледа, од труних делова чистит — може дуго да се одржи.

Семе од карфиола изводити, не уне сваки; то је посао нештијих поштарца, који имају и доцниших за то толиких леја, јер се на отвореној леји и поштару, врло тешко може да изведе добро семе; зато је добро семе од карфиола увек и суво. Најбоље семе од карфиола изводе Енглески, на онда немачки поштару у Ерзурту, одакле је скоро све семе, које ни овамо преко сененара добијаво. Бива, да на отвореној леји врло рано расађен карфиол и процвета, али од тога цвета, не можемо се ничему надати, јер и ако се заметку мохуње, оне бивају празне. У Француској изводе семе од прелимеог, трањеног карфиола, али и то бива на особени, врло нештаци начини. Добро развијено семе задржава своју кљивањост 5—6 година, али за сејање увек боље млађе семе.

А. Р.—1.

БОЉЕ СТРАНЕ СОРТЕ ОГРОЗА, РИВИЗЛА И МАЛИНА

1. *Огроз*.

Желти *Лав* (Gelber Löwe-Wald). Бобица осредње највеће до округле, кожна лакосто жути до црно жути, провидна с разгранатим криврабеном жућним кљивањама, жућним тачкицама испод кожике и белам, засејаним и при врху пошњеним маљама; месо жућкасто, слатко, без особене ароме.

Сазрева у јулу, најраније између свих и највише распрострањених сората, ради чега се и највише препоручује. Њалка снажног раста са усправним гранама, повећаним ђољима и живо зеленим лишћем.

Искандар бег. (Eskander Beg — Piekwanee). Бојнице врло крушне, јајасте, кожна мрло црвена, скоро кестењаста са малим брљем зелена и њалка које су доста убаво, месо црвенкасто, сочно, слатко и укусно. Сазрева у јулу. Њалка умереног раста но збоји је пошеби и е пошвишим гранама, рађа вредно.

Карлесек. (Carless, Crompton). Бојнице врло крушне, дугуласте, јајасте, кожна глатка, жуто зелена са мало растргантим њилама; месо зеленкасто ситинаво, сочно, слатко и мирисливо. Стасана у јулу. Њалка снажног раста и родна. Гране су оређе и пошвиене.

Пето. (Peto, Nilton). Бојнице врло крушне, дугуласте њалксте, кожна зеленкасто бела са њилама мало растргантима и неколиким њилама; месо зеленкасто бело, слатко, мирисливо. Сазрева у јулу. Њалка снажног раста са оређим гранама; рађа врло добро.

II. Рубелли.

Кавкашка (Kaukasische). Гроз омања, бојнице врло крушне е доста крушним семенкама, провидне, сочне и напеселе. Ђбуи умереног раста, захтева снажну земљу па да рађа обилно.

Холандска црвена. (Rotho Holländische). Гроз дугачак са збивеним бојницама, бојнице крушне, црвене са ситним семенкама, врло сочне напеселе, мирисљиве и врло укусне. Сазрева у јулу. Ђбуи снажног раста са усправним гранама, врло родан.

Холандска бела. (Weisse Holländische). Гроз врло дугачак, бојнице скоро беле савим провидне, врло сочне и врло укусне. Стасана кад и црвена. Осредњи ђбуи и на топљим подлогама врло родан.

Царска бела. (Weisse Kaiserliche). Гроз дугачак са збивеним бојницама; бојнице врло крушне, жућкасто беле, провидне, врло сочне, стасана кад и холандска. Ђбуи врло бубњог раста и врло родан.

Чудо Гирондско. (Wunder der Gironde). Гроз подгачак, бојнице осредње, у зрелу са ситнасто плавиим сјајем, врло сочне, али нису тако укусне. Ђбуи врло снажан и носве родан.

Левог родна. (Levs Fruchtbare). Гроз омања, бојнице врло крушне, црвенкасте, често талкасте, врло сочне и врло укусне. Ђбуи осредњи и рађа особито добро кад је на врло снажним земљама, иначе понушта у родности.

III. Малова.

Изравна јесена. (Suprise d'automne). Год дугуласт, врло крушан, бојнице (у којима су семенко) крушне, њонкасте е њиним ѡљима, мрло црвене и укусне. Њалка врло бубњог раста и врло родна.

Картерово. (Carters Fruchtbare). Год врло крушан, округласто дугако, бојнице крушне, њонкасте, брадичасте, мрло црвене и врло укусне. Њалка врло снажан.

Паранго. (Paragon). Год скоро округло, бојнице округле, ређе ситноштене, њино њунасте, мрло црвене, слатке и мирисљиве. Њалка врло снажна и врло родна.

Чилски црвена. (Rotho Chili). Год нешто дугуласт, врло крушан, бојнице крушне, њонкасте, њонком брадичасте, њунасте мрло црвене, напеселе и мирисљиве. Њалка слабог раста, врло родна.

Универзитетски професор шумарства Е. Ландолт, који о дужностима шумара у главноме ово:

„Шумар поред добре стручне спреме ваља да се одликује и тиме: да је енергичан, тактичан и да уме шажити и променити мисли и личне односе, на време томе барати и најбољија средства за свој рад. — Шумар који своје преговоре и премисљана против његових наредба субјабна запамедичити: „морате, тако закон налаже“ не задобија шумарству њикаких пријатеља и не долази до циља. Напротив шумар, који власнике шума обавештава о потреби извесних наредба, о извођењу бољих начина газдовања шумама, и који уме показати, какве се користе могу отуда шичекивати, при пут унапређењу шумарства на му не чини штете кад и онда, кад му баш и не испадне за руком, да у свему изведе напредније начине газдовања. Он рава и подлаже здрав темељ познавању и напретку шумарства. Од таквог искреног и истинског поучавања користе се садашњост а још инаше будућност.

Послове, које врше власници шума, кад им се лепо предложе користити, врше они марљиво е с оловом, желивши они, којима се то запамедичити налаже, врше их оловно кољико да не буду криви. На зато, докле су први у могућности прокрити пут и новим поправкама у шумарству, дотле други могу противницима прижети и јако ордије против свакога напретка у овој грани, тј. оне изваљати те да на све могуће начине багателнију таква рад. Тако нпр. могу причати: „Онаке су наредбе беле и зло; од таквог рада неће бити никакве користи; дрво је и досада само расло па ће расти и одавад; није истина да се брестом штети шума, за њу је напротив много боље кад се закида, јер се шума и инаше зора поткресвати да би боље расла и да се боље укорињавала, можда је за то неке земље и добро, али за нашу то не вреди ништа итд. итд.

Такве и томе сличне речи могу много навредити шумарству и оне ће се инаше сумње свада понављати све дотле, док се власници шума ретима и делом не увере о томе да имају веће користе кад и они тако раде.

Држава је према томе позвана; да бди над радом сваког шумара, па да га према успеху његова рада и даље ту задржи или е тога места уклони, јер је истина ствар, да ће подслепити е спремајући шумара и околнина у којој је нешито свагда више од шумара који је неумешан и непоштедан.

Зато, ишо су власници шума навикнути давати оцену о извршењим радњима, они често у таквим приликама инаше е са својим плањом рада, и такан план не устрчавају се показати и попом шумару. Овај у таквим приликама ваља да ни изађе на суверет, па чак и у случају, ако тај план и не би у свему одговарао шумарским захтевима. Боље је да се у план унесу неке измене него да се са сасвим одбади, јер унапред треба рачунати, да ће се и у том случају по њему радије радити него кад се сасвим одбади, или кад се у његоме измени.

Шумар за извршење својих тежих задња ваља да бира најбољије начине, и кад је реч о успеху, онда је боље да изабере е заобилазници али ситуирани, пут, него пречи а неситуирани. Главни је, да се ни у ком случају не сме на једнакој тражити много, а није ни наметно тежи и сумњив рад предпостављати лакшим и сигурном. Тога нарочито ваља се клонити у почетку, јер снаки рђак покушај извања не само веће трошкове већ и застој. Само добрим успехом може се преодати ваља да се нешто беле ради, а она је, невази успехом, често и тамо где су развијају шумарства стављене на суврог и пошеће тежиње па и где се и новине засена у саобидно расположање имовином. — Једино у случају, где се баш никакво не може преодати ваља за напредније радње у шумарству, где се

искrenim, savесnim, taktičnim i običajnim trudom ne može postignuti željenih uspeha, mora se otvoriti priloge zakon- skim merama, t. j. planinske šume valja pripremati da pris- tupne bude radu. Šumar u takvim prilikama ne sme biti planinski; on valja da se seti: da se žrtvama koje traži od sadašnjosti koristi najviše budućnosti, da od radi- dakte i za sadašnjost i za budućnost, i da zato priznaje za svoj rad može očekivati i od onih koji su sada i koji će se tek roditi.*

То што је речео за швајцарске шумаре професор *Ландолт*, вреди потпуно и за шумаре других земаља, и за нас, могли би своје рећи — највише. Они су у нас од шуме, и од њихове вредности послу, зависни успех њихова рада. Као шумари на тој пољу могу се достојно одужити своје земљи, а да то и у истини постигну, valja да се одликују поменутим особинама које је истакао професор *Ландолт* и да не буду, дојавимо ми, *шумари појединца*. Као дуци од закона, и ако у своје послу буду одушев- љени од оних који су дужин помагати им, умеће надамо се ударити здраву основу за развијање нашег шумарства, за које се с правом може рећи да је jako опако.

Њихов је посао, племенит, узвишен; дужинство су многобројне а одговорност велика на њих зато у раду треба својим помагати.

Да би се могао ширити здрав појам о нашем шумарству, и да би се наши шумари могли и од свих подшумарственика потпомагати у напреднијим начинима рада и у опште у њиховој раду, потребно је, да се и нешто већине уноснома с њиховим дужинством. За овај циљ, унећемо у помоћ *закон о шумама*.

Нарочите колице (так. в. чл. 3.) за ограничавање шума, дуне су свакојкој шуме у Србији поделити на извес- ни број шумских округа без обзира на административну поделу земље, и онда у сваком округу (чл. 10.) има се установити *шумска управа*. Управу састављају: окружни шумар с потребним бројем подшумара и шумарских чувара.

Окружни је шумар (чл. 19.) непосредни старшина у окружној шумској управи; он се стара о тачном вршењу закона и правила о шумама, врши тачно наређе Министра Народне Приреде, надгледа и руководи подизање, гајење, сечу и употребу шуме и других шумских производа у својој округу и чини предлоге највишој шумској управи (Министарству Народне Приреде) о болем и развијањем годнојаша шумама свога округа.

Аље он се стара:

1. да се одмах ставе у забрану и што пре поштине сва гола, јако проређена и неоптито обрасла места у опште, о нарочито по властним странама и обрнцима државних шума (чл. 35);

2. да се одмах из шуме занесу оборена дрвета олу- жом и сивом (чл. 34);

3. да се годишња сеча у државним шумама врши према месту с обзиром на *природне планове* и подмаду, да се одреде та места и да се жигом обележе дрвета одре- ђена за сечу (чл. 36. и 37).

4. да се одесена дрва занесе из шуме одређених за то путевима, возницама и точилама на начин, како би се најповољније учинило што мање квару земљишту и заосталој шуми; и да предлаже Министру Народне Приреде који се путеви, возници и точила могу забранити, затворити, преконатити и стеснати (чл. 40. и 41);

5. да прима молбе за прављење нових путева и то- чила, нових сирана и зграда, угела итд. на државном земљишту и оно са својим мишљењем у одређеном року шаље Министру Нар. Приреде (чл. 42).

6. да с месном општинском влашћу решава у спор- нијим питањима за право дрва из шуме (чл. 43).

7. да одређује места за грађење сивамова (чл. 44);

8. да од општинских власти у своје време тражи списак оних лица с пријавима, који желе вршити сечу дрва за домаћу потребу (б. чл. 34, чл. 49, и 50.)

9. да одобрава и даје објаве спровести за дрва за домаћу потребу (чл. 53. и 54.);

10. да прима молбе за подизање стругина, фабрика и осталих радионица за прераду дрвета у државним, ма- нифактурским и државним шумама и оне са мишљењем спрово- ди Министру Народне Приреде (чл. 56. и 81.).

11. дамотри, те да се без одобрења у државним шумама и на забрањеним местима дрва не прерађују (шуге) и засепају, не душти кора, длака, да се не збира шумањ, род итд. (чл. 58. 59. и 60.);

12. да извештава Министру Народне Приреде о томе у којим се деловима шуме може одобрити сечење лисница и брста (чл. 62.);

13. да настриња, радионица и осталим личима, која се с правом валдаје у државним шумама, одређује места за докшење натре (чл. 63);

14. да води надзор над општинским, сеоским, ма- нифактурским и приватним шумама а исто тако и над оним приватним шумама која су на планинским странама и висо- кинама од куда долазе јаки ветрови и олује, затим која су по каменитим брдима, странама и обрнцима, на којима шума има да сирепава нагло отињање воде, сирепање и одишање земље, образоване вододринца и поплава и по свима насталим и мочарина земљиштима, нарочито по десећем песку (чл. 64, 81. и 82);

15. да се стара, те да се поштине сва огољена, ст- нишне проређена и неоптито обрасла места у и поштитоном стању одржавају претма и каменита брда и они планин- ска и мочарна места у општинским, сеоским, мауифактурским и приватним шумама, која се из каменитих, лигнелних или других шума обзира морају одржавати у поштитоном стању (чл. 66. и 81);

16. да води рачун о томе, јесу ли општине које не- мају шума кољито трбу, ову подигли у одређеном року, па на случај да нису, о томе извести Министру Народне Приреде, да се толики простор понути о трошку тих општина (чл. 67);

17. да са председником општинскога суда и одбором одобрена годнојаша сечу у општинским шумама (чл. 69);

18. да са председником општинскога суда одређује места на којима ће се вршити годишња сеча у тим шумама и дамотри, да се без његово знања у шума не врши сеча за селективну потребу (чл. 70. и 71.);

19. да доставља Министру Народне Приреде избор општинских и сеоских шумара и чуvara шума и да насто- јана да се места оних који би иступили из службе или умрли, одмах попуњавају (чл. 74. и 76.);

20. да на случај, ако поједине општине или села не би из неоправданих разлога вршила закона наређења, оне позива, те да то у извесном року учине а у против- ном случају извести о томе Министру Народне Приреде (чл. 79);

21. да сопственицима приватних шума *издаје извештај* за поштитовање и чини предлог надлежној власти да се за одређено време (10 година) ослободе плаћања порезе на то земљиште (чл. 83.);

22. да на случај, ако сопственици оних приватних шума над којима води надзор, не би хтели или не би могли придржавати се законских наређења и правила чине предлог или за размену или за есвиностранцију тих шума (чл. 84.);

23. да види да се на оним шумама и земљама које су под забрану ради подизање, не пушта стока док шума довољно не одрасте, а исто тако и на оним земљиштима, која ће се кроз три године подмадлати (чл. 88.);

24. да мотри; да узимаоци понаше и жиропађе не чине какве штете, да им одређи место у шуми за оно и за ношење и да у своје време објави, до кога жу се дана (рока) сви они ради тога морају обратити (чл. 90, 91, 92 и 93.);

25. да у случају, кад кривца ухвати на делу, одмах састави протокол у коме ће утврдити: природу, околности, време и место где је кривца учињена, величину штете и доказе, да од њега одузме сечина и уређаја којима је кривца учињена, на протоколу преда истражној власти у означеном року, а списак од узалатних ствари најближем општинском суду (чл. 142. и 143.).

То су у главне дужности које окружан шумар сам или преко својих потчињених органа треба да врши. А осем њих долазе још и вршене министрових наредба, администрација, предавања о начинима подизања шума итд. итд.

Дужности су као што се види врло велике и сложене су и с великом одговорношћу, те с тога је и сасвим уместа поредба која је стављена у закону: да и окружан шумар и подшумари морају бити способни за рад (чл. 20.). То, као што смо видели, на прво место издиче и професор Јанковић, који осем тога тражи још да буду и енергични, тактични, да умеју војматити и проналазити јесне и личне односе на према томе бирати и најбољег средства за свој рад.

На њима је даље да се одузме земља и струги што с правом и онекудемо, надајући се, да и у нас „држава; као што и Јанковић захтева, *орде, устављене и у опште велике шумаре, треба врлоисто да награди и да награђује*.” — **Да им у своје послу отвори поље за рад.**

МОНАСТИР КАЛЕНИЧЕ

с привредног гледишта

Реперт Ст. М. М. учитеља

Ради успешнијег рада свог сваког организационо Друштво има и своје агенти или пропатори. Без њих није могло да буде ни наше целоно Пољопривредно Друштво. И ако се оно за њих сетило доста касно, осет их данас има у прилично великом броју, који самосно и с вољом распострују његова начела међу оне, ради чејег је благостања исто и основано. Као најмасовнији и најинтелигентнији друштвени пропатори то су до сада били *Српски учитељи и осетљивци*. Њих је Друштво с правом позоvalo за своје поштованике и они су се том друштвеном поштом одзвали. И данас — Богу хвала — Друштво са својим идејама нагло корача. Из дана у дан његова се начела све више распострују у масу нашег народа, а за тај очигли успех — поред Друштва — заслужују признање и његови агенти.

Српски учитељи, ради да жртвују све што могу жртвовати за добро свога народа, пријави су се и овога посла и с вољом га врше, али несталност у месту и претераност у раду много им смета да у овом погледу учине што могу учинити. — Српски свештеници и они доста потпомажу друштвени рад, али не у големом броју уколико треба да их има. Они су у много бољим приликама од наших учитеља, па их — као друштвених помагача — има у знатно мањем броју од њих. — Ни има један свештеник, који такође живи у средина народној и који је у таквом положају, да у овом погледу може да поинте Пољопривредно Друштво више и боље, но и свештеници и учитељи. Мислимо на наш *монахи сталеж*. Познато је да су наши ови калуђери у таким приликама, да су у могућности да за кратко време претворе оно манастирско имање, које се више мање налази уз сваки манастир, у угледно добро, које би служило за корист и поучу целој

околнини, у којој се налази. Признати мања да су ово од пре неколико година увидели и наши монаси и да су средством њиховога поштованог удружења сними силама пресли да оно по могућности изврше. Овакв њихова заузимљивост достојна је сваког поштована. Благодарнајше томе наши се манастира данас траку из оне замкључости и таме, којом беху пређе притиснути, и данас ми имамо већ неколико манастира у Србији чија се имања рационално обделавају. Међу такве манастире долази и манастир *Калениче* (погрешно Калениче) заједница Стевана Високог, који се налази у југозападном крају левачког среза под планином Тиквом и Самаром. Претполавајући, да је слава прошлости и романтичан положај овога манастира многи читаоцима овог листа позната, ми ћемо овом приликом да изнесемо уkratко шта је урађено за имање овога манастира у току ове последње три године. Тако за то време је:

1. Подигнут (у атару села Опарифа) један *угледан овоград* на подножју америчке дозе (рипарари совак) са преко 6000 лоза. Земља је риглована и на време испитана, а доза је правилно засађена и сва напунта (окалењена).

2. Подигнута су три *угледна воћњака*, који сачињавају најбоље сорте јабука и крушка и другог благородног воћа. Воћке су правилно посађене и у сва три воћњака има преко 700 садница, које су се лено приле, а неке почеле и да рађају.

3. Подигнут је угледан шљавак са преко 800 комада шљавца.

4. У порти манастирској подигнут је *диван парк*, који је засађен различитим дрвима и дрвешем у чијим се лавовима одмарјају побожни хришћани поред свршене службе Бошке.

5. Подигнута је на Престору од преко пола етара *угледно дестилације*.

6. Укритене су *бољим сортама*: говеда, овце, свиње и коњи; а од прошле године отпочело је и *рационално вчеларство* које се врши савршенијим коначицама (модел А. Живановића).*

7.) За обделаване земље манастир је лавовно *осетљиве сталеж* те данас има: 2 гоздена плуга, дрљачу, тријер, ветрењачу, круњачу, секалаци, муљачу и прскалицу (Словошћу).

Од тога манастир има: преко 20 града говеда наше домаће и укритене швајцарске расе; преко 50 града свиња шумацког и мађарског соја; преко 100 брава оваца и неколико коња, који се добро негују. Непокретног имања има доста. Нарочито има доста велики претор, који је покривен дрвом отчуваног жиродреном гором. Шу имање се текно због од људи, који у данашње време многе понуту туђу својину, и од степних котрца.

Скоро све манастирско имање ограђено је *живом оградом* (багремоном и гловоном).

Поред овога скоро све дивљачке, које се налазе по шуми, наивајдична и најмања од манастирског имања, облагодарење су његовим вољем.

Летина је ове године понела на манастирског имању у сваком не може лепо бити. Нарочито су понеле много шљаве и остало воће, а сви су изгледали да ће имати и жира. — Манастирски су виноград на време пресави.

Што је овај манастир и његово имање овога лено уређен, за то заслуга припада, сем остале манастирске братије, понајвише пречасног игуману оцу *Мокшину Мокшковићу*, који не жали ни труда ни времена да овај манастир подигне у ред првих обитеља, а његово имање у право угледно добро. Дај Боже да му се узложени труд

* Има 15 вршара и 5 ферошара.

крупне сјајни успехом, а ни му на овом досадањем поготово раду класично: Хвала и Живео!

На свршетку нама је жеља да се и остали они монаси, у нашој домини, угледају — у овом погледу — на овог свог брата у Христа, па да манастирска добра уподобе „вертограду Господњем.“ За тај узлозни труд дуговање им, поред српскога народа, и Српско Пољоприв. Друштво, нешто признање и хвалу.

Дужности окружних надзорника свиларства и њихових помоћника у Угарској

Иако би се све практичне радње у погледу гајења свилених буба и подизања дудова, могле извести тачно у упутствима и прописима, као и да би се с међуранима могло манулисати као што треба, завод за свиларство у Сегарду, има за овај циљ: окружне надзорнике свиларства, помоћнике окружних надзорника, среске надзорнике свиларства, управника салагаљитна межурака и прегледаче који су у исто време и извођачи свилених буба.

За руковођење стручним пословима, завод добињања чиновника са стране, обично из Италије, зато за поменуто особље не тражи стручне квалификације, пошто се нада, да ће они и као нестручни, ући лако у тај посао, прогутањем устава, правила и наредба као и свих практичних радња, које се врше у заводским установама. Зато се ово особље, изузетна прегледаче (позољаче), које између осталих одгајивања свилених буба, поставља срески надзорник свиларства за сваку општину, рекрутје обично између неписаних чиновника, нарочито овицира. Њих претиском поставља министар пуномоћник (управник завода), коме су дужни дати свој прилоган, да ће тачно вршити све наредбе, које се тичу свиларства као и да им може изречену повласту калу одузети од плаће.

Ми ћемо за овај мах показати какве су дужности окружних надзорника свиларства, а какве оних њихових помоћника.

Окружних надзорника свиларства било је прошле године у Угарској свега 11. Окрузи су новачки од административне поделе земље, већ се одређују према местима у којима је свиларство претело маха. Ако је такав округ повећи, тада окружни надзорник добиња и једног помоћника (адјутанта).

Главније су им дужности :

а) *окужних надзорника*

1. Сваке године у новембру месецу, а по потреби и раније држе конференцију, под председништвом управника завода (министарског пуномоћника). Тада већају у унапређењу свиларства, утврђују измене и допуне у правилима, упутствима и т. д. као и наредбе које треба издати идуче године;

2. Одређују дан за конференцију среских надзорника свиларства и руководе конференцијом;

3. Старају се, да срески надзорници раде тачно по правилима и осталим прописима;

4. Шаљу среским надзорницима потребне предмете и потребну суму новца за покривање службених издатака и плата;

5. Надају среским надзорницима потребан стигнани материјал, који у своје време морају требовати од завода;

6. Рукују покретном и непокретном имономин у месту седишта, за коју одговарају заводу;

7. Воде прениску са заводом и среским надзорницима, при чему од сваког акта морају задржати прениску за архиву;

8. Старају се за замењиве среских надзорника;

9. Обучавају среске надзорнике стручним и административним пословима, и одговарају за све такве њихове потрепне, јер се узима да их нису лено обучали;

10. Чине предлоге за измене и допуне у правилима за које држе да имају вредности и упозоравају завод на оне његове наредбе које би било тешко или немогуће извршити;

11. Управљају се, да ли власти врше заводске наредбе о чему извештавају завод;

12. Извештавају завод о свакој неуредности на коју би наишли;

13. Одређују дан путовања среских надзорника свога округа и састављају план за свако путовање које им плаћа на два дана раније;

14. Контролишу у раду среске надзорнике свога округа а кад дођу у место где је седиште среског надзорника, онда врше и преглед кесе тога надзорника и оверљају издатке;

15. Заводе у квалитет наредба све наредбе, које надају среским надзорницима;

16. Контролишу све извештаје среских надзорника, и по њима као су негачни, дају заводу своје приредбе;

17. Подносе заводу месечни извештај о кретању свиларства, а кад путују, онда и дневни извештај;

18. Обучавају среске надзорнике, прегледаче и одгајиваче приликом путовања, којим приликом врбују одгајиваче да се у већој мери занимају свиларством;

19. Путују по својој округу од дана кад се разда семе, па све до завршања свилених буба;

20. Чине предлог о томе: којим општинама треба раздавати саднице дудове у јесен, а којим на пролеће;

21. Постављају приватне откупљиваче межурака у својој округу с којим закључују уговор по утврђеном обрасцу;

22. Исплаћују закупнину за локал у коме се врши откупљивање межурака;

23. Наредују, кад у којој станици треба завршити откупљивање межурака;

24. Замењују среског надзорника приликом откупљивања межурака у оних станицама, које немају среског надзорника;

25. Решавају спорове о откуну межурака;

26. Премају сваке године потребан број среских надзорника за сортирање межурака, да се у томе обуче;

27. Постављају служитеље у салагаљитна межурака (кокоцијерма);

28. Контролишу све заводске установе (свиларске станице за производњу семена, откупљиваче межурака, расаднике дудова итд. (којом се приликом уверља о томе: да ли сваки расадник врши свој посао, да ли се ради тачно до одређенога времена, да ли се исплата врши по прениску, да нема више раденика по што је то потребно да њиге било класичних издатака, да нема раденика који су неправедно кажњени, како се владају радници и раденице, да нема каквих раденика који служе интересима туђе земље, да установе не губе од моралног угледа, каква је чистота, ред итд.

29. Врше преглед у локалима за чување семена;

30. Прибирају потребне податке о гајењу свилених буба и подизању дудова од среских надзорника и својих помоћника и на основу њих требују сав материјал;

31. Прибирају податке о кажњеним надзорницима и оне извештавају; и

32. Прибирају статистичке податке о развијању свиларства у својој округу.

— Ако су у послу негачни могу бити кажњени до 50 еор. У име владе добијају, и то они који имају бесплатно стап 1000 еор, а који га немају, 1200 еор. годишње. Кад путују пришаје им се у име водознаме дневно по 3 еор, а за извесна путовања плаћају им се и по километру по 17 крајина. Километража се рачуна као да су сувиш путовали. У име писарине (наплате) добијају годишње по 5 еор, из које сумаре набављају пера, папирне итд.

6. Помоћника окружних начелника

1. Помоћник окружних надзорника у администрацији и врше њихове дужности;

2. Сваког дана без обзира на то, да ли заједно раде са окружним надзорником или не, шаљу заводу извештај о томе шта су код дана радили. Ако су на путу, онда пишу извештај у два примерка, један за завод а други за окружног начелника;

3. Извештају окружног надзорника и завод о личним особинама средњих надзорника и прегледача, а нарочито у случају, ако би отуда било какве штете;

4. Показу средњим надзорницима свиларства у радњању сенена свилених буба; и

5. Замењују у дужности опр. надзорнике кад је то потребно.

Плата им је 800 еор. годишње. Они су у самој ствари приравнени за окружно надзорнике свиларства. Провладе године било их је свега 8 у Угарској.

И окружни надзорници свиларства и њихови помоћници имају највише посла приликом инспекције, т.ј. смотре коју чине над средњим надзорницима свиларства, прегледачима, одгајивачима свилених буба и за време откуцавања жехурака. Шта том приликом раде они, а шта ови средњи надзорници за време спога путовања, показавмо у нарочитом чланку.

К. Д. Т.

ОЗИМА ВИКА

Више, од прилике, десет до двајнаест година, од како напредници водопривредници почеше сејати зимску вику По свима досадашњим резултатима, можемо о овом новом вишном билу погодано рећи ово: да *зимска вика* и за наше прилике заслужује нарочиту важњу, јер ће и у нашем газдинству испунити значајну улогу правично, и то тим више што се може сејати у најразновиднијим приликама, на и онде, где имае друга вишна била не би успевати могла.

Зимска вика подноси у највишу мору, а може се, као и обична вика, сејати и с пролећа и преко лета, али је онда много бујнија и напреднија од ове. Што се земље тиче, која би за зимску вику подесна била, то можемо у опште рећи: где год успева летња, обична вика, успеваће и зимска. А како она расте, односно на виши лесу у месецима августу до априла и маја, дакле онда, кад је време нелином влажно, онда је сигурно, да се а у лакшим песковитим земљама сејати може, где обична, летња вика, са недовољно влаге, не би могла успевати. — За зимску вику треба земљу исто тако спремити, као и за обичну, само не мора много ситити као за ону; боље је кад је мало грудастија, јер ће ју доице зима и онако смрзнити.

Земља треба да је у опште добра, ђубривата, као и за сваку другу вишну билу. Не као пре сејана не би имали ђубрета да дотичну вишу пољубримо, онда ће врло добро бити, да ђубре после сејања извеземо и преко посејаног усева растурико. Ово ђубре треба да је *бар у пола* сагорело, зрело. Овај пак део, који одредимо за производњу семена, не смемо на тај начин ђубрити, јер би вика у

пребујном порасту полегла, трунула и недовољно цвеште рађала, дакле не би мекунце аматати могла.

Што се раније посеје, тим боље, а то с тога, да се до зиме добро развије, и онда ће боље и сигурније прижити; кад се посеје до половине месеца септембра, онда је најбоље. С вишом треба пометати и посејати извесну количину озиме раки, на коју ће се вика у порашљиву прислањати, јер би иначе пала на земљу, почела би од оздо да жути и да труне, то ју не би стога могла јести. За зелену вишу треба узети за један хектар 280—300 килограма озиме раки. Најпре треба посејати вику, на онда преко не раки.

Први откос принепа већ рано с пролећа, а свакога 10—14 дана пре пренепа — штагерске — детелине. Вишу не треба пуштати до високо пораста; кад буде 35 сантиметара висока, треба ју носити. Вика није брзо порашљиваје, зато ју треба баш до саме земље косити, да би могла поново избити и други још откос дати. *Овај други откос може би се, бар један део, оставити да оде у сене.*

Зимна вика много је изданија и у зеленој виши и у зрну од обичне, летње више. И после другог откоса још, можемо посејати цвеку, или стоцну репу. После шпенде, или друге које стрпине, треба стравку преротати у зимску вику посејати; то је још најбоље; претпостављајући, да је шпенда била на утару, или после пољубреног кукуруза.

Као била с крушним, сочним лишћем, остала она за собом, а у корист следећег усева, добро спремању вишу, која се још за времена може преротати и неком јарином посејати.

др. Р.

ПОТКРЕСИВАЊЕ ШУМА

Не следајући на то, што је теоријем и праксом доказано, да лишће има велика удела у храњењу шумскога дрвећа и снаги се може уверити, да мада шума, а нарочито смрчена, тек тада може расти у вешту, ако она својим гранама засевања земљу и ако има довољно простора за разгрнавање; у том случају дрвеће моћи ће и у дебљину да расте, т.ј. оно ће тада давати неку масу у дрвету по у случају, ако је дрвеће стемљено да се с тога не може разгрнавати. Горње дрвеће у средњим шумама, дрвеће високе шуме које се развија у слободи, које има довољно простора, свакоко дрвеће по крајевима шуме итд. ако је подjednake старости и ако су пољевне прилике у највише случајева показују два пут већи прираштај у дрвету од дрвећа које се развија у скалцу. Из тога на снаги начин излази да пораст дрвећа у некојој мери зависи од разгрнавања круне њихове, или што је свеједно, од различите лишћа која је у круни, и да се због сгривања грана, а тиме и уклањања лишћа субјабра у неколико и сам пораст дрвећа. То се најбоље може приметити, кад се срање оне шуме које су јаво поткресане са шумама код којих овај рад није извршен. Дрво, које је јаво поткресано расте прве године повољно с тога, што оне за стварање дотораста и годишњих притокова троши резервну храну која се ту задржала од прошле године, но у другој години пораст у дужину и у ширину неважнија је, била приметно куња и то све дотле, док се круна јаче не разграпа т.ј. дотле на њој не буде већа количина лишћа. Ако се јаче поткрешу четинари, а нарочито смрча, то ће они више боловати на и угинути.

Кад је овако у ствари, онда снаги може доћи до закључка, да поткресивање високо није годно средство за повећање доходака шуме, и да се по томе оно не сме сматрати за неку правдо. При свем том поткресивању се мора подваћати велика пакља у шумама са којима се интензивно гадјује. Тако њега ваља предузети у *неповољним шумама које се састоје од врста које вољско расту и*

koje bilo izrađuju; u šumama, koje su nejednake starosti; u šumama, koje se podaju na prirodni način u skladu da se dobije drvo za različite upotrebe; u šumama koje se podaju pravilnom prirodnom senci i u srednjim šumama, a u pravilnim visokim šumama potkrasnjavane se dobivaju lepa stabla jer je drvo čisto od grana.

U pravilnim podjednako starij i gustim visokim šumama, koje se sastoje iz jedne ili iz više vrsta no koje rastu podjednako brzo, mora se potkrasnjavanje ograničiti samo na suve grane: ovaj rad ne treba prvo otpočeti. Dok se šuma ne skloni, jer ono nema nikakvu drugu zadaću, nego da se time spreči te da u stablu ne zaraste suva natrpa. Ako se želi da se potkrasni i one grane koje nisu sa suvi suve, onda prvo potkrasnjavanje tih grana treba završiti u doba, kad će i posle zimske sušne grane ne bi mogle biti pravu kroz šumu, t.j. kad su te grane u visini debla visod dva metra. Kad bi se potkrasnjavanje ranije završilo, onda bi se morale seći i svele (zelene) grane. Potkrasnjavanje je potrebno preduzeti kod drveća koje ne se upotrebljavaju za razne upotrebe no kod onog koje ne se upotrebljavaju za gove, potrebno je kod vrsta koje imaju tvrde grane t.j. takve koje sporo traju, kao npr. kod jele i smreke, nego kod onih kod kojih grane čim se osuše a one same onajadu kao što je slučaj kod mnogih lišnjaka i kod bora i aršina. Ponovo se potkrasnjavanje želi postići samo tehnička upotreba to ga sa privrednog gledišta treba preduzeti jedino u slučaju, kad se za to mora platiti, ali kad se oni mogu pokriti dohotcima od posetnih grana.

U mješovitim šumama, koje se sastoje iz dvojnog drveća t.j. iz drveća koje brzo raste i drveća koje sporo raste a meština se obe vrste žele za duže vreme očuvati, onda valja potkrasiti ovo prvo koje brzo raste, te da se time da mogućnosti da se pravilno razvije i ovo drugo drveće koje sporo izrađuje. Ovo istovrsnjavanje ne treba početi pre kod vrste koje brzo rastu ne nadmaše u porastu one vrste koje sporo rastu, t.j. dok im ne prekrasne vršne grane ili dok im u tolikoj mjeri ne oduzmu svetlost i vodene sile, da se ne mogu pravilno razvijati. Kad se posle potkrasnjavanja onog tako što primeti, onda ovaj rad valja — ponoviti. *Bole je, kad se potkrasnjavanje vrši u maloj mjeri a da se nešto ponavlja, nego kad se vrši u većem stepenu a da se ređe ponavlja.* Po sebi se razume, da ne potkrasno drveće u svome razvijanju u toliko više ponoviti, u koliko je više grana sa meša na jedan put uklonjeno; no ova okolnost jeje toliko od uticaja, jer se gubitak u pripravljanju potkrasnjavanja drveća nadoknađava većim pripravljanjem onoga drveća, koje je dotle bilo prekrasnjeno. I u slučaju, kad se od onih vrsta koje brzo rastu želi do zrelosti zadržati samo neki broj drveća, treba potkrasnjavanje vršiti na ovaj način i to dotle, dok šuma ne zađe u srednju starost. Potkrasnjavanje drveća koje sporo rastu, vršiti se onako kao i kod gustih šuma koje se sastoje iz jedne vrste.

Potkrasnjavanje šuma koje se sastoje iz vrsta nejednake starosti, vrši se skoro na četiri načina, kao i kod šuma, koje se sastoje iz vrsta koje sporo rastu i koje brzo izrađuju, t.j. i u ovom slučaju valja potkrasiti sa staroga drveća dugачke vrste u oplađnoj mjeri, koliko je to potrebno na da se mlađe drveće ne prekrasni. Pri potkrasnjavanju staroga drveća potrebna je velika pažnja no pri potkrasnjavanju mlađeg drveća, zato što na starom drveću teško izrađuju rane koje se proguraju potkrasnjavanjem.

Pomenutih se pravila valja pridržavati i pri potkrasnjavanju drveća koje ima veliku krunu, i to u slučaju, kad se zadržava drveće za semežake, kad se vrši prirodna senca semežake, i u šumama, kod kojih je pravilna probirna seča, a tome radu treba ukazivati u toliko veću pažnju, u koliko he se i potkrasno drveće za duže vreme tu zadržati: Kad se potkrasnjavanje vršiti kao što vreme onda drvo često truje te se time pričinu više štete,

no koristi, na je s toga spakojavo potrebno da se taj rad vrši prvo pažljivo.

Od vešeg je značaja potkrasnjavanje gorjeg drveća u srednjim šumama. U koliko je gorje drveće čistije od grana, u toliko je veša njegova vrednost za različite upotrebe, a napredovanje dobro i done drveće jer neke biti prekrasnjeno. S toga, što ima malo vrsta, koje se u slobodi same čiste od grana, to je onda bez sumne potrebno da se u ovom učini veštaci pripremo. No da bi ova pripremo mogla biti i od koristi i da upotreba vrednost gorjeg drveća ne bi time ništa izgubila, to se i potkrasnjavanje mora no mogućstvu otpočeti što ranije. I kad gorjem drveću bude 50—60 godina može se ono potkrasnjati, no kod starijeg drveća ovaj se rad ne dozvoljava i to u toliko više, u koliko su grane deblje. Mnoge dušne sa starom gorjem drveću, potkrasnjavaju mu u veliku vrednost a one poslatoje dozale zbog toga, što je potkrasnjavanje vršeno e malo pažnje. U ostalom, pri ovom poslu ne treba se ograničiti samo na onu godinu kad he se poseći dove drveće, već je bolje, ako se u to vreme potkrasnjavanje preduzme u većem stepenu, a naročito, ako se gorje drveće sastoji iz četinjača. — Na se taj rad ponovi u doba, kad se dojam drvećem valja povući. Sa svim je dobro, ako se potkrasnjavanje vrši u isto vreme kad i proređivanje.

Samo potkrasnjavanje treba završiti no mogućstvu tako, da se stablo što malo povredi, i da se time proizvodnjane rane potužno zaceli, zaraste. Radi toga treba seći samo taše grane i one potkrasiti da presjek bude ravan sa površinom debla t.j. da ne ostane nikakvih natrpa, jer se samo na taj način može očekivati, da he drvo prebostati, t.j. da rana ne he preći u truljenje. Tako valja potkrasnjavati i mlađe i staro drveće, t.j. potkrasnjavanje da presjek bude ravan sa površinom stabla, treba uvek prednostijavati potkrasnjavanju, gde na stablu ostaju natrpa.

Pri potkrasnjavanju valja upotrebiti lake, oštro i dobro naužebno testere, jer se više ponajlakše može ovaj rad tako završiti, da presjek bude ravan sa površinom debla i da se stablo što malo ošteti. Sva druga oruđa skiro, bradice kosire itd. valja izbegavati i ako bi se no nužda i ona morala upotrebiti, onda i u toj primlici valja paziti da je zasjek ravan sa površinom debla i da se stablo (kora) ne povredi. Zasjek treba da je gladak, a ako je nevaljan, onda je dobro da se i katranom premaže.

Potkrasnjavanje je najbolje preduzeti kasno u jesen i rano u prolće t.j. u vreme, kad sokovi ne kruže kroz biljku. Zbog toga u prolće i u leto kad sokovi kruže kroz biljku ne treba vršiti ovaj rad.

Iz napred navedenog mogu se izvesti ova načina i oštra pravila:

1. U gustim — sklonjenim — šumama, koje se sastoje iz vrsta koje rastu podjednako brzo i koje su nejednake starosti, treba potkrasnjavanje ograničiti samo na suve grane i one koje bi smetale pravilnom razvijanju drveća.
2. U šumama, koje su nejednake u porastu i nejednake starosti, potkrasnjavanje treba vršiti kod starijeg drveća i ovo toliko puta ponoviti dokle je to potrebno na da se u porastu potnogone mlađe i potniševno drveće.
3. Potkrasnjavanje gorjeg drveća u srednjim šumama treba no mogućstvu preduzimati kod mlađeg drveća pažnje pri tom da se što manje sekude deblava grane.
4. Potkrasnjavanje ne treba vršiti u mladim šumama koje se nisu dobro sklonile, t.j. koje nisu dobro zemlju zaspele, pokrle, i ako se ovaj rad preduzme, onda treba pripaziti, da se drvo suviše ne potkrasni; i
5. U retkim šumama, u šumama podjednake starosti, zatim u šumama koje se sastoje iz jedne vrste i u mestima

у којима гране немају никакве предности, треба потпресивање избежавати и оно само у толикој мери предужмати колико је то потребно у погледу што болесне развијања потчињеног дрвећа.

ЧУВАЊЕ ПРИТАКА

Матрице од четинастог дрвећа труву брзо у земљи, нарочито у лишћара трајајнице су али и много скупље. Од лишћара најбоља је стара растовина. Млада граната растовина труву такође врло брзо и пре времена буде крпа и ломца. Од четинара боље је узимати за притке здраву црвену јелу него ли белу јелу; а још је боља од обојих боровина. Растовина издржи у средњу реду 2—3 пута више од боровине. Но има разних врстама где се растовина никакво не употребљава као нпр. за мотке за меле, притке за пасуљ итд. уз то је још у по неким пределима и врло тежко и скупо набавити растовину. Ако нам стоји на располагању и растова, борова а и јелова грађа, треба снага рачунати, шта је јединице или кад се растовина употребити или кад се за исто време трајајнице употребити 2 или 3 пут јеловина. У већина случајева рачун ће радје препоручити растовину. На ипак се у највише прилика употребљава боровина, јер се обично и не пазн на рачун, али некема да изамо одмах повећу суму него претпостављано да и више платити али мако по мако; али пак најзад стоји јеловина при рци, а здраву растовину требали би тек да купио.

Да би се равно дрвце а нарочито меко, што боље и постојајње могло одржати, по што при обичној употреби може бити, израђени су одеди од разних конзервационих средстава. О томе савишњенише иде узратко резултате добијене у овом погледу.

1. Нагорене дрвета долаз у земљу узати, то је као што се зна најважније средство, али као што нас искуство учи, то не може довољно ушутавати дрво од трулежи и пропаста. Нагоренаје претвара се снажнн слод дрвета у угљен и одржава се ови делом што је у земљи, боље а дуже по вичае. Али на површини земље, где ваздух и влага на дуб утичу, јаче успева ваздух нагорено дрво од онога што није нагорело, спроводи влагу унутрашњост и производи трулење нагорелог пресеца ванура. И тако се и нагореле притке леже највише на површини земље и то брзо јер нагоренаје од тога не може спастн.

2. Чврстоћа дрвених притика одржава се пак живог боље, кад се нагорело део пре по што се оксиди, напони прелом првом смолом (гером) тако, да се нагорели слод знестн. Смола се хладњем осуши и брани пристоји и ваздуха и влага јер је напонила све шупљине нагорелог дрвета. Овако још свеже натољене притке треба метути у песак да се лачина кора и тада је продирање ваздуха и влага спречено.

3. Даље једно средство, које се такође често употребљава за чување јаније, јесте карбоднеум. То је врло уде каменог угља са примесом хлорног цинка, што спречава трулење а згодни је за мазање нарочито огуђених и осушених притика. Тај мал одбија земљину влагу и чува дрво од трулежи. Добро је и читаву притку маквистн овим карбоднеумом јер се тако дуже одржи и надрени део, а погрешно је кад се намаже само подземни део притке јер оно кад површином земље ураво најдуже страда од плаге. Ако се даље погрешном штедном неће цела притка да намаже, онда то треба бар за 30—50 сантиметра изнад земље, учинити. Свеке намазање притке карбоднеумом не треба поред живих биљака забадити јер оне страдују од додира са том материјом. Притке треба на малу године пре употребити намазати карбоднеумом а слеке намазати дрво несме

се масном бојом обојити јер ће карбоднеум избити испод боје и ову поварити.

4. Врло је добро средство, за напанање дрвених притика гашен креч. Зато се гашен креч нечел креч и подим јакто разблажа. У овако разблажен креч мете и се суше притке са доњим делом што ће доћи у земљу и остале се да тако престоје неколико дана. Креч треба чешће кутити, а притке се после неколико дана пошто се добро засити кречом, новаде и оставе да се на суну осуше.

5. За напанање зелене, још сочне грађе, најбоља је 2 проценти раствор плавога камена; за тај се посао растовори у старој потрољужском бурети 1 кило плавог камена у 50 литара воде или у истој сразмери у вино, на се унутра мету зелене, не одељаје и не замалење притке са доњим коо претрстурани крајевина да неколико дана престоје ту на суну. На тај начин горња се делови осуше и новуку растворени плави камен у себе на више кроз ћелије. Што је суше јаче све се боље оду процес врши и све су трајајнице притке. Напанање оно плавог каменом не може да спречи пристоји ваздуха и воде, али не да да се наското гљиве то тако спречава трулеж.

6. Врло је добро али и отровано те с тога опаснo средство, напанање притика раствором жинкова сулфата. За то се раствори 1 кило субјатама у 150 литара воде на се унутра мету притке да престоје 1—2 недеље. Дво они напанољне траје два пут више од нештољеног.

7. Скупљенице притке и дрво за машине и свакогврста оруђа, најбоље је обојити масном бојом и то од времена на време обављати, али пре тога треба дрво добро осушити.

Оде су узратко описане оне методе чувања дрва, које се највише употребљавају и препоручују да се све притке било на овај или овај начин, снага напанају пошто тако издрже длаву дуже по ипаче а овај посао стаје далеко јединије по да се дрва длавута напанају.

по Р. Л. Ј. И

Б Е Л Е Ш К Е

Како треба пити млеко? — На то питање одговара „Milchtag“ овако: „Млеко никад не треба пити као воду, пиво или вино у великим, дугачким напелајима; млеко треба налагано на гуљаје пити, да се, са стомакнн соконица, као што треба извезати коже. Млеко, кад се после других јела пије, претоварања стомак, причинава разне непријатности и спречава варење у колико је млеко дебље, масније, у толико више непријатности изазива, ако се на поменути начин не пије налагано, поштуно, гуљајем.“

P—E.

Чичовка или жорска репа (*Helianthus tuberosus*). Ова је биљка врло добра као храна за гојење стокe, нарочито свиња. Прилагођује се снажнн земљини, на чак успева, као и цвекла, и на несконитим земљама. Но у колико је земљиште боље, у толико су и њени производи — кртоле — обилнији и бољи. Обрађује се врло присто. Пре зиме или у току зиме земљиште, одређено за ову биљку, испоре се и на њему се засеје 20—26 хектолитра семена, на хект. али тако да су кртоле (овани) удаљене једна од друге по 40 см. Пре него што семе пониже, њива се што боље продубља уздух и попрече. Кад се тако засеје може донети 15—20.000 крт. кртоле од хектара. Разауме се, ако се још земљиште мало и пабурија, она ће биљка још боље успевати и може донети 30—40.000 крт. кртоле. У месецу октобру и још боље у новембру одмах после разних мразева посесу се високе стабљике оне биљке до земље и повеку у синове, а синовни сложе у стогове у истој пољу и то ће послужити као храна овима, јер оне врло радо једу њено лишће; сушне тврде стабљике могу послужити за пристоју. Што се тиче кртоле, која се никад не мрзиво

у земљи може се конати према потреби, а није потребно метати је у трави. Сва стока на и коњи једу је са задолвољством; кад се крмце рационално унесу у храну, новито се претходно очисте неспукају и оставе да прокисну у смеси са ситном лавом или посећаном сламом, не само да су добра храна за одржавање него и храна првог реда за гојење. Сваке године излази по неколико стотина дебелих оваца са мојих бачица, вели Г. де Clermont, који сам изкудишно храном морском репом и то обично сам давао на грло по 3 кгр. највише успелих крмца у смеси са сеном и сламом. Нисам вршио отаде са осталој жарном, али сам мишљања да би се и она тако исто угодила.*

Преод тога од ове биљке имамо и друге споредне користи. Дестилацијом крмца добија се врло добар алкохол, а дроздину која при тој остаје, радо једе сви стока. Напослетку да споменем још и то, да је једно исто заређано морском репом главно лекало Јаробина, јер ови врло радо једу семе ове биљке. Али све су то само споредне користи које пружа ова биљка а главна је корист што служи као храна првог реда за гојење стоке.

О дејству новог сена и новог овса. — Више је пута истаљано питање: да ли је ново сено и нов омас истаљано за коње, или није? на је обично одговарано да — јесте. И у најновије доба чинила је једна француска комисија у којој ишми лувовина оште, који су за ново сено и нов омас врло повољно испали, и у неколико стара тврђења оборили. — При једном пуку хранине 150 4—13-то годишних коња новим сеном, али старим овсом и сламом; од ових су се угодили 37, али 18 постале слабијији и Дурањинији, 79 остале на старој мери, 18 снажне у мосу, а 8 ослабине у снази. — При другом пуку хранине 47 коња искључиво сеном новим сеном, и ту оштити нису повољно испали, јер и ако нису били правне болести забеле, ипак је настујала општа слабост, знојење итл., а при свем тои забаве коњи ново сено радије, но старо. А општи чинени са новим овсом, испали су врло повољно, јер 1800 коња, које хранине новим овсом, угодиле се и окренише у сваком обору. P—K.

Кравца, које задрасају млеко, треба за време муке дати да лаку ко, на ће и последњу кап млека цустити, која се, у вимену нађе. P—K.

Најбоља зелена храна за свиње. — Професор Роте препоручује као најбољу зелену храну за свиње: а прелећа *престу дегелани*; преко лега *зелен боб* (у густо посејан и покосив), а с јесени *лишће од сточне реве*. P—K.

Практична предавања о претачном сијану. — У околини Пољске по преметуству се сеје кукуруз, јер је он једном хлеб опомошњег сељаша. Сејање кукуруза, без *вредне кметске*, врши сега сачму. Пожељна *Полнопривредна Подружја* овои је прелећа прелага да поучи народ претачном сијану, и у тој кели драда је до сад 17 *архивних* предавања на њима, које су сентенцијски пристади да Подружја на врете поције. Предавања су још оне, прве године имади јак утицај, јер су многи *полнопривредници* сами своје њиве одмах на врете засијавали. J—K.

Да искореним „ситу“ на ливадама. — Где на ливади расти *сита*, знак је, да то је место подводно. Сита није никаква трава и ну треба с ливади искоренити. Пре свега је потребно, да се дотично место осуши, на онда сита, или иј корена ископа, или чење копа, а то место пречом на непелом добро наубури. И онда, ако на ливади много сите има, треба уу чење косити и јако непелом љубрити: то је најпречи и најсигурнији лек, да се сита на ливадама курталишемо. P—K.

Мешичине сејање у повртнику. — Кад се једно исто поврће више година узастопе на једној истој леји сеје и седи, неће никако добро да напредује ни да успева. Зато треба и поврће исто тако наизменице сејати и са-

дити, као год што и с осталим пољским усевима чинимо; у повртнику би жаљом, од врлике, оваку замену учинити: На скоро, редом јесена, љубруну леју, треба расадити кукус, карфила, кел, салату, петер, али посејати спанах, јер та поврћа потребују најдугу земљу. Следеће године треба на ту исту леју, која се но мора љубрити, посејати разио корење, као *ирку*, першун, лантрнак, роткви, ротквице и кромпир, јер то поврће хоће спанах, али не скоро љубруну земљу; а треће године долази на ту исту леју боб, пасуљ и грашак. P—K.

Љукава гуака. — добије много веку и укусињу цигерину, ако се истаљоме кукурузу, којии се гуско клаукају, доди мало *сирме* (англизова), а води којом се није, у прах ступагод *древно* (најбоље *буковог* *уљена* (џузури) На овај начин клаукаме и појене гуске добују 1—1½, килограм тежку цигерину. — Осим тога, могу се још и на следећи начин добити велике и укусе цигерине, као што то чини један у тој струци признати вештац у Штраасбургу где се — баве многица познато — саставом гуска клаукају цигерине ради, које се за чувене и секуне „паштете“ употребљавају. Дакле: Уз обично додавање антимама кукурузу и уљена вода, треба с кукурузом помешати и туданог *белог* *лута*; на један оброк, односно једно клаукање, рачуна се по један чевак лука. Ово дражи гуску на лећ, а у колано клаукава гуска више које није, у толико јој се више и цигерина шири. P—K.

Противу стеница и жува. — Да се стенице и жуве растерују, препоручује се пресејати ствари у којима се стенице налазе водом у којој је расторено нешто стипсе. Исто ће тако нестати и жува са зидова, када се окрете пречом у које је додано нешто растворене стипсе. II.

Да се опростимо буба шваби. — У кухињама и собама, често пута толико се навише бубе шваби, да нам гудне иште чине, новито једу и нагривају год год шта нају. Најпрочега је највештиније средство против њих јесте убијати их, а то се постиже на врло прост и лак начин: у вече њих наместили у кухињу длавор у коме је уста вода до половине на да кухиње изнети све што има на јело; бубе швабе тражећи себи храну и воду, долазеће и једна по једна надати у воду одале се више не враћају, сутра дан навишемо их цуно у длавору, које треба иште навише, поубити оне које још нису угинуле и дати их кокошкама, новито их оне врло радо једу. II.

Молба коња поднесена свиња кочијашима, и привредњацима. — Бог ме је створио за твоје добро и уживање али ме је он у исто време препоручио и твоје милосрђу. Цео мој живот и мој рад ктони се томе, да тебе служим и да вршам твоју вољу. Некој не онда вршити неспретним твојим свирепством.

Ја имах свој разум и ваитам све добро, него сам тако рад да се некажеи наменитији с одважјем.

Често дражији у веома непријатну негодну, што не могу знати, шта од мене хоћеш.

Тако бих рад био да те разумем, али ми глава бучи од нашенских ми рана твојим бичем у часу твоје жарости, и удара твојих несица по тако остидљоме носу.

Вуд сам окован рђаво твојим справима динелама или седлом дрвеним, који ми наносе болове телу, ту ми још наносиш раше и твојим силним бичем.

Уста и губи боде ме од уде, коју по кад кад силно тргаи.

Хам, који ме често стежеи, стеже ми и главо и крати ми дисање.

Погледај једном да раше, које си ми на лећу отпорно и које до кости допире, а у којима се при узетао.

Ја сам хрон, јер си био немаран да ме поткиваш.

При то могу 8 сати дневно трчати и вући тамо ано по каменом путу, по ђутој земљи и несеној врућини.

Све бих ипак радо учинио, али да нисам слаб и немоћан.

Кад ме дан почињу често се дошња да он на мене заборава, јер се радо забавља женскимим или се где у кафани записе.

Свиоро вадам од глади и жеђи, и уморан и малакшо са тежаким болестима од рана, враћам се кући; он и ту заборава да ми да воде, а храну што ми да и та је худ и покарена.

Поштеда ми је тврда и влажна земља.

Мртав сам, уморан и радо бих спавао, али ми болести недају мира.

На кад ме тако не вољни као што би требало, то зашто се по невад не сетим богатих и добрих људи, који на вољма језде, увек имају добро које јер их добро негују, док ја бедни, којим трипедлашћу а твојим злим поступацима, све горе и горе пропадам.

Да богме да много принео себи господару добро одгајени ков. Самном да богме да морам спрочашисти, али то није моја кривица нех твоја.

Прена томе молим те буди ми пријатељ, а немој и даље остати мојим тираном; гледај же добро и старај се о мени, на њеи видети да ћу и два пут више и дуже издржати и вући, само да теби новад зарадим и да ти доброту платим.

Тако ћемо оба бити срећни и спокорни али ако сваки од нас врши своју дужност. —

Ово би доста требало сваки у својој стаји да има задовољство.

Д. В.

Г Л А С Н И К

Личне вести. — Г. Димитрије Буричић, економ из Лесковца, редован члан Српског Пољопривредног Друштва, кога је Друштво о своје тровку послало у Ческу, ради изучавања гајења и прераде лана, вратио се ових дана у доминију, пошто је три месеца провео на послу који му је поверен.

Ми не сумњамо, да ће г. Буричић, потпомогнут од стране надлежних фактора, јако помоћи нашим припадницима, који су отпочели гајити лан, својим саветима и практичним предавањима, у овом погледу, и тиме заштедевати наш свет, да се и у нас ова збога корисна предивна биљка у што већем размеру и што разумније гаји, но што је то до сада рађено. II.

Куре за зрео каљемљене лозе у Ресавиниу ре-савске Пољопривредне Подружнице.*) — Куре за ово каљемљене приредила је ова предта Подружња 20. априла а закључила 28. истог месеца. Куреста је било 9 ил околно, од којих су двојина пошлома лепит се одлучили а остали се врло добрим успехом. Као награду добијали су двојина по калемарски нож, двојина по 200 а невојница по 100 респина америчке лозе. Било би више куреста, да није баш одређених дана за предавање било јаве имене и поплана од реке Ресаве. Рађено је по утврђеном програму, т.ј. курестима је предавано: 1) о избору земље за виноград; 2) како се узима проба да анализу земље; 3) како се и на вољко начина врши анализа земље; 4) како се припрема земља за виноград; 5) на којој се начина размножава шипова лоза; 6) како се врши размножавање семена и у којим врстама; 7) како се врши размножавање репницама вољковима и каљемљемом; 8) на шта

треба pazити при избору репница; 9) како се преносе и чувају репнице; 10) како се припремају репнице у циљу сигурније примале; 11) како се врши избор и припрема лозе за каљемљење; 12) у које доба треба вршити каљемљење; 13) потребни алати за каљемљење; 14) начина каљемљења винове лозе; 15) каљемљење на огњетској начин; 16) каљемљење на пут прошен и у нола прошена; 17) каљемљење на нечак; 18) узвињање и замазивање каљема; 19) у чему се састоји нога каљема преко лета; 20) како се чувају каљема преко зиме; 21) како се сирава бордонска чорба за прскање лозе против перовоспоре и 22) које су прскалице најбоље за прскање винограда и где се могу добити. — Придржањем и поштом о каљемљењу руководио је калемар подружњски г. Тодор Николић, а председник г. Павле Крстић, свештеник и економ Подружњски старали се за све што је било потребно да овај курс непадне што боље за разум. ас.

Нов члан помагач Срп. Пољопривр. Друштва. — Г. Љубомир Р. Вучетић, економ из Цретојева среза и округа прагуејачког, уписан се за члана помагача овога Друштва са улогом од по 4 динара годишине. Улог за ову годину положио је друштвеној благајни. — Хвала му. II.

Откупљивање свилених мехурака. — Г. Министар Народне Привреде желећи и ове као прошле године, да помогне произвођачима овогодинашњег гајења свилених буба, да своје производе могу што лакше и брже продати, изводе је решити и наредити Управни Класисе Лутрије, да Српског Пољопривредног Друштва стави на располагање 10.000 динара, за откупљивање мехурака свилених буба од оних одгајивача, којима је Друштво раздавало сене ради гајења, с тим, да Друштво понајвише суму плати Управни Класисе Лутрије одмах по продаји мехурака.

Српско Пољопривредно Друштво радо се одазвало жељи Г. Министра Народне Привреде и прихватио је на себе да, и ове као и прошле године откупаје од произвођача мехураке свилених буба.

Одбор за откупљивање свилених мехурака. — Управни одбор Српског Пољопривредног Друштва у седишту својој од 8. ок. мес. изабрао је нарочити одбор за откупљивање овогодинашњих мехурака свилених буба, у који су ушли: г.г. Благоје Д. Тодоровић, секретар министарства Народне Привреде, Павле М. Радовацкић, економ Српског Пољопривредног Друштва и Раде Симеуновић, државни савајеник и синдар при Управни тогичевске економије. Овај одбор откупаје урмљене мехураке пошто се сортирају по квалитету, а плаћа их и то: мехураке I. кл. 2:30, II. 1:15 и III. 0:25 динара, рачунајући од килограма, с тим, да ова цена важи до 10 јула ове године.

Мехурици се имају сортирати по класама овако:

У **прву класу** имају се уврстити сви лени, здравни, тврди и чисти мехурици (не смеју бити вршени ножама) и сви чисти и тврди мехурици чије су бубе патиле од кривачице (пречне болести);

У **другу класу** имају се уврстити сви слабији, нечисти и мало вршани мекони, плао и они, чије су бубе патиле од савињаче (савињача) тако зване *гласари* двојне в.ј. мекони у којима има по две или више лутака; и

У **трећу класу** имају се уврстити сви врло вршани и влакни мекони, који могу уврстати и друге мехураке — меконе. То су у оните врло вршани — лени мехурици.

Обраћа се пакља произвођачима на ово, с напоменом, да би требали што највише да сортирају мехураке по означеним класама, да их но обавља што скорје прате Друштво, и то у што вишим корима или савињачама, да се не би вгачили.

*) Због нагомиланог материјала није се могло штампати рађање.

Чим који произвођач експедије кокоше, треба одмах да извести Друштво, као и о томе, којим су знаком означени пакети, како би их они тражила од дотичних пошта железничких или паробродских станица и разликовала од осталих пакета.

Међурци се могу слати преко свих пошта у Краљевини Србији, које врше целокупну поштанску службу, преко железничких и паробродских станица.

Поштом се може слати до 50 килограма тежине и за ове пакете не плаћа се поштарина, ако се адресује овако:

Српског Полупривредног Друштва
Београд

субјекто
међурци у врид. дин.

А за све остале пошљаке које се врше железницом или лабом, пошљак плаћа водоситице, јер Друштво тако нема право на бесplatну поштарину — водоситице.

У мојим, снаки одгајивач међурца свјетских туба, треба тачно да означа, поред осталог: име и презиме, занимање, место (село, град) и преко које поште или лица ако нема поште у његовом месту, да жу се пошље понав за кокоше, који ће се исплаћивати одмах по пријаву.

Писма упућена Друштву, носе све поште бесplatно. На моље не треба доносити такесне марке. II.

Полупривредни законски пројекти. — Министарство Народне Приреде, плаћало је поштом полупривредних законских пројеката, од којих ће, како смо сазнали изаситиу подети још ови Народни Скупштини на решење: *Пројекат закона о државним каземљима; Пројекат закона о Виној земљопедолошко-педарској школи (Академији); Пројекат закона о полупривредној станицима; Пројекат закона о чувању дрвета докато стоје и уређењу историјске (марковске) струге; Пројекат закона о лову; Пројекат закона о риболову; Пројекат закона о унапређењу сточарства; Пројекат закона о унапређењу вокарства; Пројекат закона о унапређењу итешких животиња и билака и о заштитавиу корисних животиња; Пројекат закона за имене и допуне у закону о обављању унапређењу виноградарства и Пројекат закона за имене и допуне у закону о медулама.*

Сви ови пројекти, већ и по самом називу, врло су драгоцени дар Пољској Приреде и зато се искрено радујемо, што ћемо, ако Бог да, ускоро и ми моћи ужити што год за Пољску Приреду, а већ и крајње је време, да се њеној ревизији приступи једном како треба.

Министарство Народне Приреде, као што се види уишло је од своје стране шта треба, и сад је на Народној Скупштини, да да своју реч, а имамо разлога веровати, да ће она бити врло повољна, јер су и сви пројекти заиста одабрани и врло потребни. ов.

Редовни чланови Краљеве и Народна Посланици. — Мило нам је, што у избору посланика за ову Народну Скупштину видимо повећа број редовних чланова Срп. Полупривредног Друштва, у чему је досада био релатив ситан. За Краљеве посланике одређени су: г.г. *Јоан Р. Јовановић*, начелник Министарства Народне Приреде; *Милутин М. Стојкић*, управитељ Виноградско-Воћарске Школе у Букову код Неготина; *Милослав Ш. Куртовић*, генерални консул у Скопљу; *Душан М. Стасић*, секретар Министарства Народне Приреде и *Алексајодар Милојевић*, управитељ државне ертеле, а као народни посланик изабран је г. Драгић Мудић, економ из Кошарица који је и ранијих година био народни посланик.

ПИТАЊЕ И ОДГОВОРИ

Наско каземљене дозе; — одговор г. Б. Д. Н. у Пинчеву.

— Г. Б. Д. Н. имао је доброту Српском Полупривредном Друштву у Београду увуити питање овако:

„У земунској подружњској банти, имао сам прилику видети каземљене дозе у делу у високој начину, које ми је у толико као боље од онег на високој препоручено, што овом начину отпада чишћење преко тла и потапање у јосев, осем тога имао сам прилику осведочити се да ови начини озамљени чокоти мађује године много боље напредују него они који се израђују пошатарна. Поред овог списа може се овај начин прве године после сађења обавити, што се вунта да само једну а највише 2 дозе тера, а најславије је што код овог начина каземљена сви каземли да јесени сигурно сапру;“

Нема сумње да ће о овом каземљењу и поштованом уредништву познато бити особито што је лист „Allgemeine Weinzeitung, Wien, Hittschmans Verlag“ у бр. 8. стр. 57. од ове год. под насловом „Über Reben veredlungsmethoden“ један допис донео, у којем се каже да у Краљевској по оном начину која подижу данас винограде. У нашој околини за овај начин и незна се, а тако исто несамо да данас ни у једном другом стручном листу или делу овом начину дозвати могао, да ли је где опробан у некем и да ли одговара да би се могао увести, за већу климату.

Намеру имаћемо већи кондекс винограда подати, и колико може почетићно знање око виноградарства каже, реко би да би овај начин веома изгодан био, што би такомањем виноградарству од велике користи био, те с тога најучитије молимо поштом уредништву да би се за овај начин заинтересовале, у „Технику“ један стручњачки чланак донело, у ком би ако је овај добар начин, препоручен или препоручен био.

Овој општој молиби, молима да би меши у долазећем броју под Б. Д. Н. Пинчеву, у одговору уредништву саопштили дал инаде где у Мађарској или у Хрватској да се у којем крају овај начин употребљана, које ако има отишао би приликом да се и тамо знањем и осведочио о овом каземљењу.

Осем мене још један мој овдашњи пријатељ дајемо каземити за овај начин, нешто оних чокота који су одоздо исперали и који се ови начини оксамити могу, но ово ће бити допан да даље нешто бити, да можемо знати јесу ли онеко озамљени чокоти, трајали и здрави.

Тим поводом, по жељи Срп. Полупривредног Друштва мени је част саопштити о томе ово:

Тај начин каземљења употребљавали су у Крајини око Неготина леки виногради; а тим у Турин-Северину рађено је тако у виноградама ироте Понеска, протина, Горкавоноског репјерија, Силнава адвоката идр. Је ли и где у Мађарској и Хрватској употребљавани није ми познато.

Код свих оних винограда онамада се једна теза појави, веома штетна, на име тада подлога негод казема напредно много избија, и тај „подушњак“ уздани казем.

Сем тога може се замислити ошине начину рада и то, што се муније ради, што рад само напредно пратом време траје (само десетак дана и то око 5—15 маја) што се ради њега морају отечавати ластари који се за казем употребљавāju, а не може се употребити оно што се заламањем добија. Овим чешкањем ушњавана се већ готов виноград ради онга што се не она хоће да се примити. А већ ни то није добро што никаквог напредног поправаља од неприликих казема не може бити, јер се само прва каземљена примају.

Каземљење на подлоги од 50—60 сантиметара, које је веомино усетије боље је у сваком погледу и добро савршена подлога. Разауме се увек боље, но кад подлога прете дужине.

Што се тиче потребе за потањанем, то не треба да се истрече као особита тежоба, јер су корњети од тога рада много веће него трешња и дануба док се калем потони. Лоша потањена тиме је без сумње дуља те више кала може истерати, а тиме даје и јачи темељ будућем чланку. На оно заборављају многи.

Ни то вије никаква пренага, што мислите да би се тим начином могао чокот одмах у првој години калемити. Све и кад би се то могао не би то требало чинити. Чокот треба у првој години да се добро утврди дубоким порезом за земљу, и да се несрећено разлија и разграна. А калемљене је сумњиво јачка пренера разлијање чокота и његовом ублорављању. Најбоље истражиште чокота постићи ћемо ако калемимо у другој или трећој години.

На послетку, што г. О. у бечкој вишарској злети пошње да се то у Крајској ради, не треба никога да заводи: 1. Е тога, што он и сам каже, да тамо немају тако старих засада, да и оно што имају, то је калемљено предим ластаром. Отуда они немају онога искуства које једино треба да претрпје, а не „мода“ за коју он вели да се мора, те се пада, да ће по реду доћи и на зелено калемљење. 2. Известач из Крајске узима лозу 10 сантима, краћу, и уклачи је дубље у земљу са 10 сантима, на ономо граду чланак; и кад ластар отуда избије, на та наклеме, онда својо место долази таман на површину, те се по теме подлога из земље ни мало не види. Да би то изнео како ниља, он одржава то удубљење око чокота од 10 сантима. Дубине, што ће такође бити доста значајно.

На тај начин неће подлога правити никакав или мањ потпунијак, и когод мисли тиме пробе чинити, нека узме тај начин, а никако обично исцео калемљење, које је толико штете учинило виноградарима напред поменутих места.

М. Саван.

Питанье. Чине се маку вољке да кора не пута и да се испод ове не роје рилци инсекти; као и чиме се спречава мравина да не иду на вољке, јер код мене у винограду имаде много мравна, који се пену по врхонима лишћа и тамо јакот завајају као буре, што јако смета развојку вољке и самом плоду?

Мило Ж. Јовановић,
адвокат — Пожаревац.

Одговор. — Да кора на вољкама не пута и да буде увек глатка употребљена се *кречење* вољака. На овај се начин утањанују инсекти и њихова јаја, која се у пукотинама и испод старе коре налазе. Но не само то: — последња кречења вољака и та је, да се на дубљу не хвата маховина, лишћаји и остали билни паразити, те је вољка сачувана и од тога, јер напреднајућа вољака и они у више ступањена јако сметају. На крајто: кречење вољака једна је жера у свакој погледу веома корисна и потребна у неговану вољака; с тога се она код напреднијих вољара и имаоца вољака никада не изоставља.

За кречење вољака ваља креч угасити на начин као кад се спрема за пречење пуње. Волег ће угнајца имати ако се одмах употреби док је свеж. А вољке се крече овако: Узму се кратке четке на се добро размуненим кречом маже по целом добу, од круне све до земље. Ако су вољке наклонене да се на вила хваћа маховина и лишћаји онда се крече донекле и до дебле гране. Овај се носео обично ради у почетку октобра. Но ваља додати још и то, да старе вољке, које имају јако поткорњену кору, маховину и лишћаје, треба пр тога очистити; а зато овет има удесна справља — *орезало*, која се добина и преко Спр. Пољопривредног Друштва.

Место чистог креча мажу се вољке и једном смешом од жуте земље и гонеће балете са пенелом или без пенела и са кречом и без овога. Но то је много заматнаје; док и самим кречом постиже се ипак успех, на толико и бољи. Ако су владе вољке влажене нагрљаву од лечева, онда креч ваља угасити у кори на та онда употребити за кречење

О мравима не може се казати, да су од штете за вољке. Они могу да задрљају креч и водо; али га они никад при не внаре. Они су у то тек воље других итоточина, која најпре напрева повреде. На и на лишћу мрави нису непосреци проузроковаји увијању лишћа. То чине други инсекти, за којима мрави иду. Најобичније су то *мисе* *мисе*, за којима избацијања, иду мрави и које по прожматрајима, мрави нешто да би се соковима њиховим користили. И ако су мрави иду од штете, то могу бити само отуда, што обилазе у већем броју такана места, где има тих инсеката.

Певање мрави на вољке може се спречити на тај начин, ако се око дебла воље ламку (шуд). Кад мрави дођу до ламку, не могу га прећи, па се враћају назад. Осем тога оно дебла на земљи после се илеча, те онда мрави не могу прићи вољки. Неки ламку ламку, којима се обавије дебло, лемљенима старима. То није свагда од користи. Тада се мрави залене једино преко другог, на илчине за друге жост, те овет пређу преко претраде. Мравина испод вољака могу се растерати, а ако се подљу петролеумом или се баци комад живог креча. Ово су најобичнија средства. Благоси сматрају мраве као пријатеље вољарету, те их брижљиво чувају по потпањима. Како где.

Али ако се узакон узрок нестане и последња. Нека се назанем сапувавање или дуванске воде по лишћу где има лишних чланак, или као што се у новине доба препоручује пречење бордовском њорбом, утамане ваши на вољкама, па и мрави неће бити више — шкодољиви.

— — —

Питанье. — Рад сам да засадим српским шљивама, посетима (мађарскама) 1 ектар земље, на којим да тражи се Јави: од кога могу добити саднице, да ли ове да тражим из континта, изданка или калемљене и кад у јесен или у пролеће? Желим да ми се одговори преко *Телеграма*.

Димитрије Марковић

инженер и својом из Дубравине

Одговор. — Најбоље је да набавите опалемљене саднице шљивене на данарикама. Можете их добити са добра Српског Пољопривредног Друштва у Шапцу и то 100 конада по 50 динара а 1000 садница за 400 динара. Тада би сте могли купити од некого добра и врло добре саднице шљива тако знане *Чокетине* 100 ког по 55 дина, а 1000 кожада за 500 динара. Није добро садити шљиве од изданка из жила, јер су такве шљиве праткога века, и немају добру кору; боље су шљиве није су произишлене из континта, али у њих дебло није право и глатко, а осем тога и цела шљива је тако напредна као кад се пожегача опалени на данарику (Грцих Мираболана). Најбоље је да саднице набавите на јесен, јер је доказана ствар да се јесење сабене вољака претостаља сабени вољака у пролеће. О томе је писано у Тезаку нашег пута.

Б. А. Т.

Питанье. — Сазнао сам од једног Грка да код њих сузбајају Пероноспору на овај начин:

За два до три јутра пре но што сунце гране постопају чокоте исприване суморно сејањем онога грче често сито и то док је још роса на чокоту. Молим јавити ми је ли ово средство добро. —

Јован Немц

трговац из Врша.

Одговор. — Ово је средство право добро али за другу једну болест винове лозе, постану под њеном илечом (Oidium tucketti), које хваћа вољу у нас нема. Не треба да се заводице по вишњеву појединачна већ да у борби противу Пероноспору употребите средство које препоручује Српско Пољопривредно Друштво, а то је смешу од пшана камена, креча и воде. Уништује овоже можете добити од

Српског Пољопривредног Друштва за 0-20 дна, а уз порудбу бити прескапца, даје се слатком бесплатно.

В. Д. Т.

Д О П И С И

Црљенац, 31. Маја 1898. г.

1. Време је повољно за пољске усеве.
2. Прашине кукуруза сиршено је неки и по други пут обављају прашење.
3. Воће је родило да се боље пожеде не може.
4. „Школска Банџа“ код школе у селу има, по на два места, у једном код школе 3 ара, а у другом где је американска доза 5 ара, „Школска банџа“ утисне на онд. пољопривреднике, а све заузимањем учитеља г. Михаила Огњановића.
5. Цено су: кукурузу 15 дна. од сто кгр.
6. Здравље стоке повољно је, а здравље људи повољно је, много деца умру од кашља.
7. Највиша је једној раднику са храном 0-50—0-60 динара.
8. Епископатарих непотога није било.

Стојадин Ст. Павловић,
својом

С пута, 15. и 16. јуна 1898. г.

Путујући од Београда до Раље железницом, а одатле пешком кроз села: Паране и Губеревац до у Лисовиће, и повратак натраг поред села: Барајана, Баљевац, Сремчице, Ђеленица и Жаркова у подунавском округу, ради свога приватног посла, као привредника интересовала ме је овогодшња летина овога краја, те сам обраћао пажњу на све, што се могло видети у непосредној близини пута, а где се није могло пригледати, ту сам застајањем на појединим местима сазнао од дотичних мештана: сматрам за своју пријатну дужност, да поштоване читаоце „Гласника“ упознам са стањем летине у овоме крају. Тако:

Пшеница како озина тако и јара лена је, по негде је подстала услед јаких киша које су тамо биле. озина је на неким местима зарудала, жетва ће убрзо наступити само ако устраје овако лепо време, принос ће бити задовољавајући.

Јечам је већином закупно, а на многим местима већ и пољевине. Жетва ће бити неочекивана.

Раке је у маломе посејана, али у колико је има напредна је. Нараста је 1-5 метар и обећава богату жетву.

Овас — *зоб* је на јединствено добар а на местима рђав, ово је отуда, што наши пољопривредници греше при сетви, тако они увек сеју прво јечам на носле овас, што би по правду требало обратити да буде, пошто се зна да овас дужи од јечма вегетира, — има изгледа, да ће се поправити од последњих киша.

Кукуруз рани окован је у своје време, бујност његова пораста особита је, биле су кукурузом посматране изгледају као киша језера, а још малчије видети га како одбаци пољеве — ламетке кланова, којих има на стругу по 3—4, обећава обилата бербу, само ако га не сматри каква природна непогода. Средњи кукуруз окован је и лепо напредује, а позии се сада окована. — Овоплавање се врши на више места плугом огрталом, што је за похвалу.

Кроман је добар, а има га већ за употребу — јело. Гаји се само у толиком размеру, колико ће бити довољно за домаћу потребу.

Пасуљ, немак и лозак, како рани тако и позии, такође је добар, бураије има довољно за употребу а кроз који дан биће га и у зрну;

Грашак и *боб* видео сам само на неколико места, зрно им је крупно и потпуно развијено, у скоро ће се средити.

Пасма и *сточна рева*, у колико је има посејана добро напредује.

Поврле у опште све је лепо и брзо се развија.

Кованка раније посејана, нарасла је прилично и доста добро нагледа, а позна није баш најбоља, али има изгледа да ће се убрзо поправити.

Лав је сада лав, нарастао је до 1 метра, неки је прешетао, неки сада цвату, а неки још није цветао, обећава лепо и врло влакно, а нарочито онај који је посејан од семена, које је раздавао бесплатно Српско Пољопривредно Друштво.

Виноград које епидеоксира није уништила, пошеди су врло добро, по врде их мало има.

Воће је родило тако лепо, како се само пожеде-лети може.

Трава на природним ливадама пећном су добре а особито оне по долимама, сунце и чисте, стигле за косидбу по где где пожомене су а неке сада косе, ако потраје овако лепо време, ухлатиће се лепо сено.

Детелине има ређе и у маломе, добра је. Привредници увидели су користи од ње, по томе, што је нећ и трећји откос отпочет, док међузи код природних ливада имају само један поле године, па ће је све више и више користити, што је сасвим оправдано, јер она то потпуно и заступаје.

Трава која се у маломе сеје, али у колико је има посејана, напредно је напредна. И ову трава пићу биљку, наши ратари у што већем размеру да сеју, јер од ње имамо велике користи како у погледу приноса тако и у погледу плодорода.

Паше за сточу довољно има, јер траву крени плава, од киша која је била често пута.

Жира буюков има прилично а раставог врло мало. У опште све, стање пољских усева и осталог у овоме крају задовољавајуће је. Народ је пома радостан, што су му време напредни те има изгледа, да ће постати равнотежу поремећују у прошлој години, услед честих поплава и невољне. Истина, да народ од овогодшње летине веће видети онолико користи, колико би имао, да није прошла година била невољна, с тога, што своје производе мора на зелен да продаје појединим спекулантима и зеленашима тако, поједини пољопривредници узели су пролетос кукуруз за исхрану с тим, да заједницама прате за сваких 100 кгр. кукуруза 150 килограма чисте тријанске шенице, а неки је сада продају по 10—12 динара 100 кгр. Обратило сам их пажњу на „Ратарске Земљорадничке Заједнице“, код којих се задругари могу обезбедити исхрану кад услед невољне или каквог непредвиђеног случаја као: пожара, поплаве или града, остану без хлебне хране или семена за сејање. Један ми пољопривредник рече, да он и сави зна да су земљорадничке задруге веома пољеве за привредника, и да се једино само помоћу њих земљорадник може снати од зеленаша, који му такође сви летину узме у бесцене, наводи ми пример како је пре кратког времена био у тимочком округу и да је својим очима гледао, и чуо да у селу Копривница зеленаши кукурузу пшеницу на зелен по 4 динара 100 кгр у шта не веровах, јер им изгледаше да је ово не могуће да буде баш у овоме крају, где је у прошлој години било прилично хране, он ме увераваше, да је целоста ветина, и да се сваки о овоме може уверити, само ако ишта ма кога пољопривредника из овога краја. Ако је овако, онда је за снаку оштру, и надлежни би требали, да стану једном на пут зеленашуду.

Р.

СТЕЧАЈ

Савезу српских земљорадничких задруга у Загребу потребан је ревидор земљорадничких задруга. Истове ће бити дужност, да оснива земљорадничке задруге, да надгледа њихов рад и да поучава задругаре у рационалној и паметној газдовању.

Молитеља поручују доказати осеи свега нарочито још и то, да имају стручну и темељну економску спрему у теорији и пракси.

Плаћа ће се одредити према сиреми рефлектанта, који буде прихваћен.

Ко на ово место рефлектара, нека пошаље своју молбу са детаљним уверљивим *Савезу Српских Земљорадничких Задруга у Аустро-Угарској** (као задруге) у Загребу до Петрова дана оне године.

ОБЗНАМЕ

С порудбеном плава камена и прескалица ваља похитати. — Прескалице продаје Друштво: Патент Аустрију, оригинал, овалну по 32, а модел Аустрије, од 1897. године са округлим поклопцем по 26 динара. Килограм плава намена стаје 65 пара. Упутство о прескавању лозе, шаље се бесплатно уз порудбине, иначе, кад се тражи за себе, стаје 20 пара.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Штампано сам књигу

ТИ ЋЕШ БИТИ ЗЕМЉОРАДНИК

коју је написао на француском језику *Анри Марсан*, начелник Министарства Земљорадње у коју сам превео *о петом* издања.

Писац је у овом свом делу описао живот једне земљорадничке породице, која се вредношћу, уредношћу и умешношћу уздигла до прве среће.

Због лепоте и валаности дело је наградила Француска Академија Наука, Задруга за земљорадњу, Задруга француских земљорадника и Друштво за унапређење народне радности.

Мој превод наградио је г. Министар Просвете из књижевног фонда Мите С. Николића — Боде. Ради тога сам стајно на књигу дик онога просветнога добротвора, који је оставио на *просветне цели* једно лепо имење.

Цена мањих огласања: Од **петит** врсте од једног струца по 10 пара дина; од осталих крупних висиона по 15 пара од струца.

Већим огласања од **келе** стране 20 динара (10 **фор.** а. в.), **мода** стране 10 дина. (5 **фор.**) **четврт** стране 3 динара (250 **фор.**)

Поред тога за **савео** огласавање по 20 пара дина. државне таксе.

За **огласавање** ване пута 10 од 100 **јестинице**.

Преглед 23. и 24. броја Тешака: *Челони:* Напомена виноградарима. — Зивадска кунџа. — О сејању карфила преко лета. — Боље стране сорте огорога рабиза и малина. — Шугари и њихове дужности. — Магистар Каденићев — Дужности окупних надзорника сивларства и њихових помоћника у Угарској. — Поткресиване шума. — Чување пригма. — *Белсике.* — *Гласник.* — *Питања и одговори.* — *Дописи.* — *Стечај* — *Обаване.* — *Књижевни оглас.*

Сем његова днка дело је украшено са 160 слика, које уз опис поједине ствари допуњају.

Како је посто штампарски готов и налази се на помену од **платно**сца а број књига није велики, пако је дело намењено народној омладини коју треба упућивати којим **пословима** да се занима ради своје и народне среће, — **уволаман** све пријатеље лене читавке, **а у артом** **реду** **своје** **личне** **востанове**, да **скупљају** **претплату** и **обраћају** **се** **само** **с** **готовим** **новцем** на **штампара** **г.** **Буру** **Станојевића**, који ће им књиге **одмах** **послати**.

Књига **лепо** **повезана** у **тврде** **корџе** **стаје** **два** **динара**. **Скупљачи** **имају** **на** **десет** **књига** **једну** **књигу** **на** **поклон**.

Милован Г. Маринковић,
уредника **сондова**.

Иашло је из штампне друго издање књиге:

ИМА ЛИ ПОМОЋИ НАШИМ ЗАНАТЛИЈАМА!

Економска студија од Јаше Толића. У Новом Саду 1898. Штампарија Браће М. Поповића. — Цена је 20 **кочића** или 50 пара динарских. На 54 стр. **описане**.

У овој књизи **расправља** **писац** **стање** **српског** **занатлијства** **тражи** **лека** и **носио** **све** **главније** **врете** **занатлијског** **друштва**.

За Србију се може добити у књижари Мите Стајића у Београду.

ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ДОМАЋЕГ СВИЛАРСТВА

— од Владе Д. Тодоровића. Препечатано из *Српских Повина* штампано у Штампарији Краљевине Србије. Цена 0-20 дина. Може се добити од писца и Српског Пољопривредног Друштва.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА, уџбеник за школу и народ, издао Паја Т. Тодоровић — Бачкович. *Стоочарство*. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1898. Цена 0-80 дина. Може се добити код писца и у преко Друштва.

Подизање лудова у циљу гајења свилених буба, од Владе Д. Тодоровића, препечатано из *Тешака* са сликама. Штампано у државној штампарији Краљевине Србије. Цена 0-20 дина. Може се добити код писца и у преко Српског Пољопривредног Друштва.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНЕ 8 ДИНАРА, НА ВОЈНА ГОДИНЕ 1 ДИНАРА; ДОПУШТЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЋИ, ЧЛАНОВИ СВОЈ ДРУШТВО, ПОДРЖЕЊИ, ПОШТИТЕЉИ СЛАСНОГ, НАДРА И ПИЉИ, ДРУШТВО УЧЕНИЦИ ПИЉИТЕЉИ СЛАСНОГ ЗА ЦЕЛО ПОДНИТ, НАИ СРБИЈЕ, НА ПОДНИТ 10 ФРАКА, КЛИ 5 ФРАКА, А. ПИЉИ ВО ПТИ, ПОЉОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА И ПИЉИКИ ЧЛАНОВИ НА И СРПСКЕ ЗЕМЉОПРИВРЕДНИХ ЗАДРУГА И ЧЕТАНИЦИ, ДОПУШТАЈУ ЛИСТ ЗА 4 ФРА. КЛИ 3 ФРА. А. ПТИ, КАД УПРАВИТЕЉ ПОШТЕ ПИЉИТЕЉА И КАД СЕ ПИЉИТЕЉА ПОД СВОЈ ЗАУЖЕЊА ВРЕЊО ВОГА ЗА ИМ СЕ У ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕПЛАТА И РУБОНИЦИ УПРЕДНО СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПИЉИТЕЉА И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ НАЈЗБОЉИЈЕ РИШЕЊА ОД 1899. Г. Ж 204. ПИЉИТЕЉИ ДРУШТВОМ ВОСК ПОШТА ПИЉИТЕЉА.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЉАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Востановић и Алекса М.
Живановић.

ОДГОВОРНИ ГЛУДИК:
ДУШАН М. СЛАСИЋ

У прилог питању о предавању пољске привреде у учитељској школи

Итање о предавању пољске привреде у Учитељској школи више пута је претресано и у *Тежаку*. Сви су писци били до сада незадовољни; и са обимом, као и са начином предавања тога предмета. Време које је одређено било за учење тог предмета, недовољност и потпуна оскудница средстава за практичну обуку, биле су веома истакнуте мане онога дела наставе у Учитељској школи. И последица тога је: да ученици, каснији учитељи, нису могли да одговоре једној својој дужности, која се од њих почела и службено захтевати. Уређење школске баште и оцена тога ушла је и у програм дужности ревизора основних школа. И док је то тако, дотле нити је школа, нити Министарство Просвете učinило шта треба према

учитељима, да они, оно што се од њих захтева постижу у тој мери, да се њихов рад може подржити оцењивању.

Но с најновијим проуређењем Учитељске школе која је сада у Алексинцу учињен је један корак ближе циљу. Начелно је призната већа важност учења пољске привреде тиме; што је предмет овај преведен кроз све разреде ове школе (ина их четири). Осим тога за тај предмет одређено је за сваки разред по 2 часа недељно. На тај је начин задовољен један од главнијих захтева; дата је једна од главнијих погодба, да су ученици тежактије сирене у пољопривредној науди.

Али, зора се одмах признати, да с овим није још све учињено. Изнета су начела, али питање ово, колико нам је познато, није још донедоно до потпуне организације. Још ово лебди у рукама управе школе; те по томе још зависи од личности која је на управи, и од особла које има гласа да одлучује у коликом размеру и на каква начин моћи ће се предмет предавати.

Ако се призна да рад учитеља на пољској привреди има поред педагошке и дидактичке и *привредну* важност,

онда се ни сматрало да смо позвани, да од своје стране потпомогнемо да се дође што пре до потпуне организације овог питања у Учитељској школи. Јер кад се од учитеља тражи, да буде руководио практичних послова у школским бантама, да буде наставник продужних школа које по програму имају карактер пољопривредних производних школа, онда положај његов добија све тежње везе с пољском привредом; и по томе, спрема учитеља мора сарађивати све то већу напалу пољопривредних кругова. А да ни имамо права што тежино, да се не остане само на овим начелним прописима, наведеном како је исти тај предмет уређен у другим земљама.

Тако за учитељске школе у аустријској пољовини Аустро-Угарске постоји „*Организациони штатут*“ тих школа, који је потписан од аустријског Министарства Просвете и Црквених Послова. У том штатуту члан 26, под насловом: „*Наука о пољској привреди с нарочитим обзиром на земљишне прилике појединих земаља*“,*) гласа овако:

Чл. 1. Разумевати главне земљорађе и сточарства. Познавање за поједине земље најважнијих пољопривредних грана и закона који имају везе с њима.

У трећој години (2 часа недељно). Познавање земље; обрађивање и ђубрење; опште сточарство; гајење најважнијих пољопривредних и шумарског биља; воћарство градинарство.

У четвртој години (2 часа недељно). Најважније из сточарства. Понављање овога што се учи у трећој години. Поука о подизању школске банте и о законима који се односе на пољску привреду (о заштити птица, чувању шума, о поштини дивљачи, утаљивању штеточина итд.).

Кад је новолле време обе године имаће практична вежбања у школској банти и екскурзијама. На практична вежбања изводиће се и питања *прве* и *друге* године, па у припадња и вама давати потребне поуке. Вежбања се држе ван времена одређеног распоредом, и то по прописаном плану.

Пољопривредна настава треба код питомца да пробуди живо интересовање за сва пољопривредна питања и послове, и да их они разуму, нарочито питања из воћарства и градинарства.*

Ма да је овим, као што се напред видя, прописано за предмет по 2 часа недељно у III. и IV. разреду, омет има у појединим земљама Аустроугарске у томе одступања. Тако, по једном извештају од 1890. године,**) у учитељским школама у Далмацији и Галицији предаје се пољска привреда у 4—6 часова недељно, и то у њенима у првом трима разредима, а у њима у II. и III. разреду. Часови практичне пољопривредне наставе крећу се између I и 8 часова на разред и на недељу. Тако нпр. у Реперету проведу III. и IV. разред на практичном вежбању само по 1 час, а у Кресту I. и II. разред по 3, а III разред по 8 часова, како кад време допусти. Највећи број часова практичне наставе на недељу постоји у Лајтхорцима: по 6 у I. и II. разреду, а по 4 у III. и IV. разреду.

*) Verordnungsblatt des Ministeriums für Cultus und Unterricht vom Jahre 1886, S. 56.

**) Der land- et forstwirtschaftliche Unterricht in den Reichhaltigen Königreichen und Ländern. 1890. Cyp. 260.

Обично школске банте учитељских школа служе и за вежбање ваља *вежбаонице* (основне школе, које су уз учитељске школе).

По истом извештају, и у неким *железним* учитељским школама предаје се: воћарство и повртарство (као у Прагу, Љовку и Кракови), а неки имају и својих школских банта (у Љовку и Прагу).

Да се види, у којим се границама креће површина школских банта код учитељских школа, наведеном и ове податке:

- У Бечу има школска банта површине 2500 м²;
- У Кресту има школ. банта површине једна 550 м² друга 3250²;
- У С. Петлу има школска банта површине 7419²;
- У Вил. Најштату има школска банта површине 3 хектара;
- У Љовку има школска банта површине 5000 м² и огледно поље 200 м²;
- У Салдбургу има школ. банта површине 1250 м²;
- У Инсбургу (Тирол) има школска банта површине 610 м²;
- У Боцену има школ. банта површине 750 м²; постоји ја расположењу и банта бантованско-воћарског друштва;
- У Реперету има школ. банта површине 600 м²;
- У Грацу има школ. банта површине 1368 м²;
- У Марлбургу има школ. банта површине 3496 м²;
- У Целову (Корушка) има школска банта површине 8630 м² и огледно поље 200 м²;
- У Капод Истрији има школ. банта површине 600 м²;
- У Берго Ерицу (Далмација) има школ. банта површине 6072 м²;
- У Прагу има школ. банта површине 1800 м²;
- У Брну има школ. банта површине 5551 м²;
- У Љовку има школ. банта површине 3120 м²;
- У Черновцима има шк. банта површине 6000 м² итд.

По томе најмања је површина школске банте 600 м², а иде до 3 хектара; средња је око 1/4 хектара.

На послеку из података, који се налазе у споменутом извештају, види се: да у учитељским школама овај предмет предају редовни *професори*, дакле званици наставници; у јако мањем месту ових раде тако названи „учитељи за практично вежбање“, а много чешће уз професора налази се и бантовал, као помоћник у практичним пословима.

Овај један пример довољан је да нам покаже, како треба и код нас радити. Наставни планом, који се привузе из Министарства Просвете, треба одредити: циљ и начин предавања, а одредити и програм, којег се има предавати држати. У начину предавања ваља поделити наставу: на теориску и практичну; а према томе одредити и часове за теориско предавање и за практичан рад. С овим нежигноиво иде и школска банта, као место за вежбање ученика, и збирка пољопривредних учила, (модела, табала, књига, семена хербарија итд.), ради допуне теориског наставе.

Све ово имала је у виду *комисија*, коју су споразумно саставили Господа Министри Приреде и Просвете са задатком: да поднесе мишљење о реализованој водоприреди настале у основној школи, кад је препоручила за *учитељску школу ово*.²⁾

1, да се предмету пољска приреда да што више часова недељно у свакој разреду, нарочито за практичне радове.

2, да се постави стајан наставник за предавање овога предмета, а квалификациону и правима професора нижих пољопривредних школа (чл. 16. и 18. закона о нижим школама за пољску приреду) и да се за помоћ у чисто практичним пословима овоје постави помоћник („баштанар“);

3, да се неправдојно с овим одмах школи прибави земљиште за *школску бајату* и да се ово у свему учини тако да послужи као место за практичне радње ученика у свима грамама које су програмом обухваћене;

4, да се у школи понови Пољопривредна збирка (слабичет) која је раније основана;

5, да предмет пољска приреда уђе у испит зрелости приправника као обавезан;

6, да се одмах ревидира садашњи програм предавања овога предмета у *учитељској школи* и да се доведе на меру најбољих теоретских и практичних пољопривредних знања, поглавито ових грана које треба да буду заступљене у *школској бајати* основних школа;

7, да ученици последњег разреда, омањих излазака преко године, у циљу пољопривредно научног, обичу с несташњиком који државни економски завод или пољопривредну школу те да и на тај начин још боље прошире и утврде знање, и упознају с начинима пољопривредника.

Кад се установи *жељска учитељска школа* ове мисли треба провести и у тој школи.³⁾

На Министарству је Просвете, а у овом питању узме одлучан корак, — а то је у интересу и школе и привреде. А на тој путу оно ће, ван сваке сумње, наћи готовности и потпоре од Министарства Народне Приреде, у колико год је у томе потребно и његове сарадње.⁴⁾

ШТА ВАЉА ЧИНИТИ КАД ВОЉКА НЕЋЕ НИКАКО ДА РОДИ?
(узједно одговор г. Минш Ж. Јовановићу Адвокату из Пољатенца)

Неродности вољка најчешћи је узрок бујан пораст вољке т.ј. кад кроз вољку круже сокови у обичној мери.

Јаче кружење сокова има за последицу *стварање лишних и јаљених пунољака* а с тим и стварање бунјих младара, односно бујно порашивање вољке, а слабије кружење сокова, има напротив за последицу *стварање неких (родних) пунољака* а с тим и увећање родности у вољке.

Зато је у воћарству основно правило у овом погледу: **У колико се на каквом делу вољке чине веће смеће кружење сокова, у толико су слабије и младари који**

избијају из тог дела и у толико се у већој мери развијају на њима родни пунољци.

Да се одговорно захтевама овог правила, воћари се помажу многим радњама. Тако:

1). **Обичним или нарочитим ножем испара се по дужини дебла кора у вољке, пазићи при том, да се кора запада до бакуве и да засен отпочне за неколико сантиметара (3—5) одјакле почињу гране.** Истунтањем сокова на овај начин ослаби се кружење, а код вољака слабораста, даје се могућности, да се вољка развија и у ширину т.ј. да дебла:

2). **Вољке се орезају на више начина, да се и на тај начин ослаби кружење сокова, т.ј. да се јаљени пунољци претворе у цветне, а с тим и да од јаљених грана постану родне гране.**

а). *Летораста јабукиња орезају се дугачко, т.ј. укљача се што нижи део.* На овај начин раздељују се сокови на већи број оцака (пунољака), те ће зато и младари који се добију из таквих оцака бити слабији а биће слабијег раста и побочни младари услед чега се и родба оцака могу лако створити.

б). *Младари на продуженима грана и на родним гранама скрећу се (заљаче, пингују) и уноју — да се тиме омету у порасту и тако појачају задржан делови младара а с тим потпонише и родност вољке.*

в). *Отрени на родним гранама који су дужи од 10 до 15 см. заљачују се у толико јаме, у колико су бунјиви. — Задржањем мањег броја оцака на грани, ослабљана се део на коме су овако скраћене гране, јер се тиме ремети кружење сокова, услед чега се оцака на прецаћеним гранама развијају спорје и слабије, те се као таква лако претворе у родне пунољке.*

Наведена (три) средства употребљавају сваке године код свих вољака које подносе орезавање, а ако су она недовољна, онда се употребљавају и она:

г). *Замено орезавање не орани се у своје време већ на пролеће т.ј. у доба, кад младари иврсту за 3 до 5 см. — Овако касно орезавање има за циљ да се употреби неки део сокова на стварање младара који ће избити из врхова грана и која ће се орезавањем укљонити заједно с врховима тих грана. Кад би се орезало пре но што отпочне кружење сокова онда би свеколика количина сокова била концентрисана у оцака која су на заосталим гранама и из таквих оцака потерали би снажнији младари, а оцака, кад се утрони навесна количина сокова из заосталих оцака која су иначе слабије развијена, потераће крајљачији младари. Овако орезавање треба предузети само код посебних (снажних) вољака или код таквих које ће се ускоро снажно развити, а никако код слабих, с тога, што је ово врло снажно средство за слабење вољака.*

д). *Орезавање се не орани сваке године или се орезају само посебне бунје гране. — Ово средство истоветно је са средством под а само се изводи у јачој мери а употребљава се већином код јабука и крушана. Ако се вољка не ореже, или ако се само нешто мало ореже, онда се сокови раздељују у врхове грана на штећу доњих делова који се с тога слабије хране, но у случају, кад би се орезале, услед чега изостају у порасту и своје вршине пунољке претворе у цветне пунољке.*

Наведена средства у највише прилика биће довољна, па да вољка отпочне рађати, али ако вољка и поред тога не би никак рађала, и онда се ваља помоћи на један од ових начина:

3). **Врхови побочних летораста савијају се у доба мировања (кад не круже сокови) тако да гледају према у земљу. — Младари се развијају у толико снажније у колико су у усправљеним положају, те отуда излазе да ће они бити у толико снажнијег раста у колико се буду више повлачи, а с тим, да ће се на њима изазнати и у толико више родних пунољака. Начин је овај по себи прво зго-**

²⁾ Извештај ове комисије изјавила је у Срв. Новинах и Прогресу Галицију.

³⁾ Како допознато већ је Министарство Народне Приреде потпунојаче оградити школске бајте учитељске школе у Лавенску.

дни али га ипак треба изводити врло смотрено, јер се често дешава, да се изнад поновљеног места развијају тако звану *мазени* (водоње), који се шта више и обливају ако се уклоне, па поновице довед уред одузимања сокова од стране мазена пронађе раније или доцније. Оној незгоди докљаче се у многоме тиме, што се изнад сваке поновице гране надржи по један снажан летораст у природном положају, те се њиме замењује до којн изди, а доцније пошто се поновице жељени резултат, т.ј. кад се код воћке узслед изнадног слабења појаве цветни пупољци, уклони се поновијени летораст.

4). На пролеће, кад преваже најјачи мразеви, и пре него што крену сокови, твистеридом прстенасто засећи кору и дрво у висини врата воћке а у дубини од прилике за 1 см. — Сокови из жила неку се у дебло и гране кроз сузове у сподљаним сајлу дрвета. Прављењем прстенастих засека или пак што се обичије вели *престевовање*, сметају се сокови у крушеву, те се зато воћка ослабљаву а сивка деловања и на тај начин ствара погодба за стварање родних пупољака. На случају, да на воћки само поједице гране не задовољавају својом родношћу, то се и оне претеновањем могу нагонити да боље рађају, али тада прстенасти засеци треба начинити у основи таквих грана.

И у једном и у другом случају ширина засека не треба да буде већа од 3 см а дубина од 1 см. Јер ако је већа ширина и дубина, онда је срањивање врло тешко, узслед чега може наступити и само сушење воћке или гране.

5). На јаловини или родним гранама присајежу се (окалеми) извесан број цветних (родних) пупољака. — Рад овај врши се кад и очеве на спавајући пупољак (у августу), т.ј. у то доба одеску се границе (вишње) на којима су највише по један цветни пупољак на којо ће се идуже године развити род, и пошто се с границе уклони лишће, тако, да остане сива нетељка, присади на Удесном месту. На овај начин родност се знатно убрзава. Граница срасте с воћком до јесени и дицетни се па њиме држе исто тако добро као да су и на воћки с које су одсечене. Род, који доведе оваке гране, одузима воћки знатан део сокова а слабе је у толикој мери, да се често гране и саме даље без вештачке помоћи спадују великим бројем цветних пупољака.

6). Од прилике за 1 метар далеко од деоба оголе се на пролеће жале и оставе тако да престоје целог лета. — Уклањањем земље, глатко жале излажу се утицају ваздуха и светлости, којима се код жила причинавају знатне смеује у њиховој рађању, па се тиме ослабљаву код воћке травање бујних младара а у исто време потпмаке и развијање родних пупољака.

7). У пролеће одгрне се земља оноко деоба воћке у ширини круне, нарањања (избудо) оголићене жале па одгрнута земља врати на своје место и поравни. Ово је средство исто тако као и наведено, али је много снажније, т.ј. њиме се још брже постиже родност воћка. Саму рађају треба извршити врло смотрено и у доба, кад се воћка потпуно развила, јер се ипаче воћка може пообати.

8). Воћна у јесени ископа се пажљиво из земље, да има што више жила, па се поново пресади. — Овај начин може се, као што се и по себи разуме употребити само код младих и висах воћка, а као најдешње је време за то остобар или новембар. Јабуче и крушке присаеђене (окалемијене) на дивљаци расту много спорије него кад се присаде на дубу, холадску јабуку и петрошу јабуку, па зато присаеђивање треба извршити што најкавије, да се воћке не би осушиле.

Кад су воћке у доба да се могу пресадивати и ако се пресаде као што треба, онда ће се још идужег лета утресити гране родним пупољцима и воћка ће од тада рађати редовно.

Осим бујног пораста, нередност поћака може наступити и кад је земља срањена посто, слаба, или код су

гране у великом скотњу, то по могу да буду у довољној мери влажене утицају ваздуха и светлости. Да би се у оваким приликама притокао воћкама у помоћ, јер ипаче могу и самим пролици, потребно је у првом случају да се земљи *убрзачем протресе* *тресачем материје* у којима оскудеа, нарочито *убрзачем* *сваких материја* у тој мери, а у другом случају, да се гране у *крути* *што боље прореде*. (Гоше).

Влаг. Д. Тодоровић.

ВИСОКИ ТИПАЦ (*Festuca pratensis*)

Високи Типац гради густе, ниске борове са широким лишћем угастог зелене боје. Ова изврсна многогодишња трава, цвета у јуну или јулу, па истрепује слабењем од метра и више а на њима језу, али широко лишће. Рукавици, обухватајући стабло, затворени су. Цвет је метлачаст. Метлице су по 20 см. дугачке и отворене за време цветања, а после затворене. Најниже гране и оне траве избијају по две на једном месту. Цветици су коластичи, по 7—8 у грмови. Цветице су шилчасте, али без осива или са кратким, а плеве поједнаке, без осива. Својих већин класница лако се распознаје од метлушца, а од *Везоца* (*Bromus inermis*), који је с њиме сличан, разликује се по броју гранаца у метлице, које оне избијају по 3—5 с врха, а не по 1—2, као у Типца.

Ова висока трава има две подреке, који се узимају и као засебни врсте.

Прва, *Високи Типац*, развијају се од друге (*Festuca elatior arundinacea*, *Gehreb.*), која се налази само по најбољим ливадама и по родним крајевима Јаркова и река.

Први, обични В. Типац гради слабе, ретке, борове, који се из далека види и који при диу показују пурурне рупкаве, што на ветру трепере (прелинају) у врха алава прве године не тра високо, нити цвета то године. Тек друге године, и то крајем, или тачније треће год, достиже свој највећи пораст. С пролећа потера веома рано. Диста крајем маја, али послатије у јуну или јулу, нешто касније него нитом трава или суш.

У Енглеској и Холандији јако цене ову траву, особито с тога, што им даје позну наму: јер, одмевајући хладноћу и криво, остаје зелена и живи, те тако одмевања стоји наму и у то доба, које је у нас за наму обичајно. Како подноси гаћење, а воли земљу, која је на површини мало збијена; како за тим осењена, и у прво доба цветања поповиена, треба брзо немо диснасте стабљике: то је веома подесна за напашке. Омекљана свој цвсти, веома је добра другарица утрцију (*Lolium perenne*) и другим травама за напашке. Мако зелена пића, Типац садри 70% воде, 5—9% беланчевине, 1:1—2:8% масти, 34—45% целулозе екстрактивних материја. Од беланчевине ложе се, по посматрањима Esmerling-a и Logess-a, 4,01% сварила.

Воли влажну климу, те с тога даје највећи приход у пределима, где има доста магле и росе, и где је корен из дубљих партија земље прибавља влагу. Он сиоци и већу влагу, па и мочар, кад не траје одне дуге, и с тога му повидвањана ливада веома прија. У оне травке више ливне од влаге него од земљишта. Јер, и ако успева у главније, на хумуној гачушци, ливачки, ланорунци и крушци она успева и на бољој нескуши, само ако се умерено наводњава. На снегу кравици, и није издана.

То је један од најбољих травака, јер даје много добре, и хранне пиће, — доста сена и отаве, готово колико и Ливад. куница и Питома трава. Ну, и ако оне две дају нешто више пиће, од Типца је пића хранивија. На добриј наводњавањем ливадама коси се и по три пут за годину.

Да се дело развије, високи Тинац тражи пре свега богату и равну земљу и довољне влаге. Ако се семе сам за семе, засејана се 50—60 кгр. на хектар. Семељер препоручује 47 кгр. робо 77 процентова.

Добро је, гајити га за семе, и пошто су му класици са много цветова, а метлице са много класица, то даје довољно семена и труд се исплаћује. Наравно, за семе се узима само прва сеча. Косити га за сено, најбоље је пред пун цвет, јер врло брзо стврдне; а за сено, чим јој величина плева и плевница почне да добија јрку боју. Одсече метлице повесу се у сивошње, да семе у њима дозри и да се осуши. Ваља паљати, да се том приликом семе не истресе, што може врло лако да буде. Дозрео се класици распада, а плод остаје увијен плевима, од којих плевнице расту са плодом.

По Linclair-у даје ова трава на доброј земљи 13.612 кгр. траве и 6.465 кгр. сена. Ну, приход може бити различит, према томе, да ли је од једногодишње траве, двогодишње или чак трогодишње, када је већи. Тако је нпр. Ушане добио на галушци прве године 16.745 кгр. траве и 6.860 кгр. сена; друге године, по првој косњи, 23.835 кгр. траве и од оне 9.654 кгр. сена, а по другој косњи 8.647 кгр. траве и од тога 2.117 кгр. сена. Свега је, дакле добио 32.482 кгр. траве и 11.771 кгр. сена, тако, да му је био просечни приход од оне траве 20.900 кгр., или 8.400 кгр. сена.

У доба, када јој семе зри, Севлгер је добио 21.439 кгр. траве или 8576 кгр. сена. Просечни приход семена износи 400—800 кгр. по хектару, при чему се од метлица и стабљика добија 1500—2000 кгр. сламе. Она је трава веома слатка, и сва је стока, а нарочито коњи и волови, једе у сласт. Веома је захвална, кад се љубри разблаженом нитрогеном. По огледима Wollney-а, који ју је љубрио са 75 хл. нитрогена по хектару, добио је са љубреног хектара 13.344 кгр. траве, и од ње 3338 кгр. сена, а са нељубреног, вршаног само 4и80 кгр. траве или 1342 кгр. сена.

Семе од ове траве није по трговинама увек добро клијало, јер брзо губи клијавост. Двогодишње семе кли-

јаво је нешто мало више од половине, а осем тога измешано је са много јетинијим а сличним семеном утрница. Али је петелица у утрница краћа, на пресеку јајаста, по целој дужини подједнако дебела, а спољашња плева пуцљива и више плоска, док је у плоду од Тинаца плева заокретана, на поледици издигнута, петелица дуга, у средини сузена, обила пљакста, а не изгњечена. Пеки пут је семе (а нарочито оно што се зови са Н. Селланд) измешано и са семеном *Fest. arundinacea* (тричаплог Тинаца?); ну то није штетно, пошто је ово тако исто скупо, а трава од њега још издужија, и ако мало грубља. Високи Тинац сејмо свагда у сметиш, и то на подесном земљишту по 15 до 22 процента укупиног семена.

Јазу и важију земљу воли средња. *Festuca elatior arundinacea* Hackel.

Она се била разликује од пређашње поглавито тиме, што је много виша и снажнија. Стабло јој је високо 1—2 м.; листе широко по 1—1½ см. и по ¼ или ½ м. дугачко. Метлица је утрнута, гране су са 5—15 класица; даље гране ваља са 2 класица до 13 м. дужине, који се често предвијају у љубичасту боју. Плод је дугачак 7—8 м.м. најчешће зашиљен, а на врху мање или више маљав. Цвета у јуну и јулу, а зри у јулу или августу. Бокори су у ове траве кад-што леона јаки и високи, те је боља за ливаде него за pašњаке. На ливадама, особито наводњеним, она је једна од најизданијих травака. Ваља ју пре косити, јер брзо стврдне. Најбоља је за три сече, од којих прва (пошто у почетку нагло расте) може да буде и на три недеље пре цо што цвета нијема прена детелина. Крај свих ових особина, није ју унутро сејати саму. Кад би се сама сејала, требало би до 55 кгр. семена по хектару. Добро је, сејати ју или рано с пролећа, или доста рано с јесени. Чудо је, да семе ове травке мало узди и трговину. Добра јој је стрва, што водноси благ

захладак, те би са сучком могла бити главна примеса у мешавини травака за садове, који се засејавају више ради користи, него ради украса. На радној гашици или плавањој, па и мекрој влањачи, даје највећи приход. Мање је приход од ње на неконском и тресетном земљишту. На неугодном земљишту даје тврду виљу, а и мању количину зато што прирања. Linclair је добио на добро нагнаној гашици 57.427 кгт. траве и од тога 2.099 кгт. сева по 1 хектару, а на негодној, жилавој влањачи 53.598 кгт., дакле мало мање. Ма ови приноси били и пренадници и, можда, изузетни, четрдесет је хиљада кгт. ове траве, и 13—14000 кгт. сева обичан (нормалан) приход, кад се трава коси пред цветаше. У отани је добио Linclair 17.611 кгт. те траве. Искључиво би се, гајити је за семе, јер даје 300—400 кгт. семена по хектару. Нарочито је уздосна за коње и говеда, а мање за ошце. Најбоље напредује по дванадма, које под слагштвом новорашном имају доволно влаге, јер често подноси и велику влагу. Важна је по дванадмету, нарочито за ливаде, које се не могу да одвађају колико треба.

Кад се *F. arundinacea* посеје за просења, онда до јесени истра прилично боров, вода и у јесени трава стабла. Пу потпуно се развије тек другој године. Ако је гајимо за семе, најбоље ћемо учинити, да је гајимо у прстама по 25 см. размацима, како би се могла околнати и плеснати. Пошто семе неједнако зрело, и како осем тога за влањачу времена лако губи квалитет, то није добро чекати, док потпуно сазри, него га маже избирати док је тврдо колико посял. То је обично у јулу месецу. Тада се коси као жито, или се одсејају само метлање.

Ако се добро ђубри, онда се на 1 хектар сеје 47 кгт. 77 проценат (по Стеблеру). Ну, сама се сеје једино онде, где се гаји за семе. Иначе је ваља свуда сејати с другим травама, и то на лакшим земљама са *устром* (*Agrostis stolonifera*), на болним са сучком и кунџом, а на добро влажним, споро мотарици са шареном панталком (*Phalaris arundinacea*), шведском детелином, (*Trifolium hybridum*) барским звезданом, барским бусом (*Glyceria aquatica*).

У Чешкој је највише мелез В. Тинца са утринцем (*Festuca Colbacca*).

Промисла је у неколико слична *Festuca gigantea* (— Дивовски Тинац?)

Највише се по влажним, хладовитим гајенима и често, највише поред потока.

Ако се посяје по метлици која пред цветаше илито више с танким границима, које су тако размештене, да само по једна од осе избија. Дале се посяје по стабљу, које је високо $\frac{1}{2}$ до $\frac{1}{4}$ мет., по широком лишћу, дугим заштрихним крајевима за два дугачка зуба одозго. Класици су осати, са оснима од 3—4 см. Осене су длакаве, извијене и 2—3 пут дуже од племе. Овим оснима, и другим травама метлање лако се распознаје од В. Тинца. Даје доста, веома храниве биће, ну само у првој косњи, а у неколико се споро развија.

Осет по шумама, па особито добром земљишту (у Чешкој на Кривошата, Гудини планинама и Југу) налази се *Festuca sylvatica*, Will. (*Шумски Тинац?*) који цвета у јулу. Са два стабла трава дугачко, влањасто лишће, а гради врло редак боров, обично са јединим јединим стаблом, које је високо по метар и више, и метлањом, која се пресеци тек *после цветаша*, посећу по пола сантиметра дуге класе, без осина, а са 3—4 цвета. То је најређа биља била, важна само за шумску пању.

Обични В. Тинац и *Festuca arundinacea*, и обе шумске: *Festuca gigantea* *F. sylvatica* имају све лишће влањасто, дакле и приземно и оно на стабљу.

Противно томе, *Festuca rubra*, L. (Првени Тинац?) и *Festuca heterophylla* (Радиолоста Т.) имају приземно лишће чеквицасто сложено, а остало влањасто или бар илдољено.

Festuca rubra (немац. Kriechender Rothebwinkel; енг. Red or Creepingroot Fescue; франц. Fétuque rouge, F. tréante) распрострањен је по свој Европи, средњој Азији и Северној Америци, и пене се доста високо у планине. Води разне земље, само кад су дробне, да може у њима терасти своје изданке. Гради ретке борке. Лишће је дугачко по $\frac{1}{2}$ или $\frac{1}{4}$ метра и до цветаша влањасто, а доцветаше повишено од крајева унутра. Лишће при земљи у неколико је жилаво, са 5—7 нерава, широко 2—3 мм., и оштро. У метлици су доле дуге гране с многобројним класицама, до горње гране посе само неколико класица, а најгорња само једна, са 4—6 цветова. Најчешће су класици у доба зрелости макогљивасти или плави и дугачки по 7—8 мм., и сложени из 4—6 цветића. Плене су са оснима и у пола краће. Плод је 4—6 мм. са осном од 2 до 3 мм. Цвета у половини маја и у почетку јуна, а зри у јулу.

Посеја се за пању и за сенокосне ливаде као приземна доња трава. Много јој ваља, што је издржљива и стаљна на једном месту, а тиме надокнађања свој с почетка спори развој, и што не даје толико биће, колико до сад описале.

То је предна биља, нарочито у нивним пределима, где није велики избор травама. И на одвећеном тресету усева добро, другујући са Есенљом (*Festuca canina*), идр. А кад се такве површине јачим ђубрењем поправе, па још и наводњавају онда уј одмах потисну друге, јаче и издлажније травке. Друге године достиже највећи пораст. Мучно да се где год гаји сама за семе: оно се кући тамо где је самоника. Крајем јуна сеје јој зри, што се посяје по томе, што јој се преје растурања метлања — кући. Најбоље је одсејај јој метлицу, па семе на пој остаци наведе у сухоти, да дозри.

Семе јој је у трговини замењено са семеном сличних травака: Вајука и *Fest. heterophylla*-с, али се лако распознаје, јер је без осина а дугачко 3—5 мм. У вајука је ситније и влањасто, а у *heterophylla*-с дуге и узке, и прелази потпуно у осену. Још је најчешће распознати може њено од семена *Fest. ovina durinacea* (патрдољ Вајука?) На хектар површине чисте сење требало би растујати 36 кгт. семена, али се виде не узима сама, већ осеме с другим травама, а од ње 10—20%. По неконитим тресетним земљама, по насинама (крај железничких пруга) узима се и више. По травницама за украс (за што се у сухим пределима веома препоручује) узима се чиста, ну сеје се много чење, 90—100 кгт. на хектар, на и више.

Festuca heterophylla налази се највише по ретким шумама, нарочито класици, и по крајевима шума, где гради мале, узке али густе борке, и трава стабљу по $\frac{1}{2}$ —1 м. Лишће је дугачко $\frac{1}{2}$ м. Даје врло етану нишу, паралелно у другој косњи само лишће, али дугачко и по $\frac{1}{2}$ м. Пошто се тражи за захватке, то се исплаћује, гајити је за семе. На 1 хектар сеје се чисте 39 кгт. семена 48% нос. Ну, семе се кући нећом по шумама, те била замењено са семеном других шумских травака.

И она је, као и пређашња, скромна, не тражећи, као ни она, никаког ђубрења. Мочар не води, те с тога не води ни наводњавање ливаде. Најбоље јој годје лакше, толико земље.

С чешког приноса,
М. Петровић,

БОЉЕ СТРАНЕ СОРТЕ КАЈСИЈА

Амброзија (Ambrosia Arpicosa). Год осредњи, округласт, жуто, фино зупаст, са сунчаним трапом нарастају, ређе приземласт; високо приземласто жуто, чврсто, одваја се лако од

поштине, врло сочно, слатко и мирнљиво. Стасала крајем јуна. Дрво снажног раста и врло родно: цвет се дрски дуго времена на дрвету, па се зато ређе гаји као висока воћка већ обично у облику шпалира на закљоненим местима јер иначе страда лако од мразева.

Бредана (Agrimose vor Breda). Род средња, пљонте округла, прилично гладак, крт, с присојне стране црвенкаст, месо црвенкасто жуто или црно жуто, врло сочно, одваја се лако од контине и врло укусно. Сазрева августа. Дрво средње врло родно. Цицена сорта за кување.

Литтлтон (Littlet's Agrimose). Род врло крупан, пљонте округла, нешто жунаст, паранчасто жуто, са сунчане стране црвенкаст с црвеним тачкицама; месо паранчасто жуто, врло сочно, слатко и мирнљиво. Стасала јула. Дрво снажног раста, рађа редовно и обилно.

Мађарка (Ungarische Beste). Род кугласт, скоро гладак, паранчасто жуто, с присојне стране ружич; месо паранчасто жуто, врло сочно, одваја се доста добро од контине. Сазрева јула. Дрво снажног раста и врло родно и у кишњивим (хладним и ветровитим) положајима.

Морнарк (Moornark). Род средња, округласт, белчасто жуто, са сунчане стране црвенкаст и тачкаст; месо паранчасто жуто, сочно и врло пријатно укуса, — одваја се од контине. Стасала августа. Дрво бунјог раста, родно. Црвена сорта за шпалире уз зидове према западу.

Нанцинка (Agrimose von Nancy). Род крупан, округласт, обично шириним већа од дужине, жунаст, паранчасто жуто, с присојне стране карминасто тачкаст и негав а по који нут и са савиш и белим тачкицама; месо жуто са жуто црвеним пругама, сочно, одваја се од контине, слатко и врло пријатно укуса. Сазрева јула. Дрво снажног раста, напредује добро и рађа обилно, подесно за шпалире (падмете).

Ранка прва, **крупна** (Wahre grosse Frühgrimose). Род прилично крупан, дугачкасто јајаст, нешто неправилна облика, жунаст, жуто са сунчане стране отворелије боје и црвенкаст; месо златокино, сочно одваја се лако од контине, слатко, наведена укуса. Стасала јула, дрво снажног раста, родно и дурано.

Робертсбург (Amlenken an Robertsau). Род прилично крупан, јајасто-змињаст, нешто жунаст, паранчасто жуто, с присојне стране нешто дрвен; месо жуто, топи се у устима, сочно, врло слатко и мирнљиво. Сазрева коцка јула. Дрво снажног раста, рађа врло добро, подесно за шпалире уз зидове према западу а као висока воћка не напредује најбоље на северним странама, јер страда од мразева.

Сиријанка (Agrimose vor Syrien). Род средња, округласт, жунаст, змињасто жуто, са сунчане стране карминасто тачкаст, месо белчасто-жуто, чврсто, сочно, одваја се лако од контине, сочно и мирнљиво. Сазрева јула. Дрво бунјог раста, врло родно.

Слава тургулска (Rhin von Routhales). Род средња јајаст округласт, доста правилна облика, нешто жунаст, жуто, с присојне стране црвенкаст и негав а са онеје змињасто-жуто, месо паранчасто жуто, чврсто, врло сочно мирнљиво. Стасала јула. Дрво снажног раста, врло родно.

Турска (Agrimose von Tours). Род средња, округласт, змињаст, нешто жунаст, белчасто жуто, са сунчане стране црвенкаст, месо жуто. Дрво слабог раста, цвета касно, рађа обилно.

Б Е Л Е Ш К Е

Да лимбе са пољака не опада пре врешња. —

Неке врсте пољака слабо падају и лимбе са њих пре опада, но што му је време. Упоред је онеко што је слабо носно земљаште на коме су воћке посађене. Да би се

овоме помогло, треба у неколо око стабла на више места ископати рупе испод грана, толико дубоко, док до жила не дођемо, затим ваља рупе напунити бубрегма, па на том месту слојем земље затрпати. За ово, најподесније бубре, било би од лимба и овдњака.

II.

Да воћке ослободимо смолоточине. — Више пута надиго код неких вољака а нарочито трешња и бресака, да испуштају из себе неку смолотачу материју. То воћке болују од „смолоточине“ — „смолоточа“ који је у бљаци доста великог корена ухватио. Упоред оној болести, јесте, покарвени сок, у воћки. Вољку ћемо опростити ове болести на овај начин: ако је место, где сок пури ступи, онда га треба оштрим ножем већати, па рани замазати вођарским носком, у противноме ваља ово ране, која се па стаблу или гранама надали, обрзати оштрим ножем зарез, где ће смола заједно са соком неку презе кроз пукотину цурити, затим ће рана зарастати, те ће и сок моћи добро своју задњу вршати.

II.

Кад треба стране усеве косити или жњети? — Пшеницу коју жељимо употребити за људску храну, треба косити или жњети пре но што потпуно сазре, тј. кад слама за неколо сантиметра испод класа пожути, а врло више не жутиа лако кад се притисне, него је још некако и пресе кад се притисне већ пожутиа. Тада врло слабу храну даје, мање се растура при жетви, врло је дешне за око, теже на вази, лакше се даје самелити и месити него кад пресе, па наравно да му је и цена већа.

Пшеницу коју смо одредили за семе, треба сачекати да потпуно сазре, а то је онда, кад се зрна неда више гњечити међ прстима.

Јечам ваља обарати одмах чим заруди и врло мучно савијати к земљи.

Раж треба жњети онда, кад се зрна не могу месити међ прстима и толико отвору да се лоне, кад се савију преко прстију.

Овас — јоб — треба жњети или косити одмах, чим му слама почне жутивати испод метлице а зрна доста отвору.

Не само да је боље жњети или косити стрнице на време због зрна, него и због сламе, јер и она има већу хранљиву вредност кад се на време среди.

II.

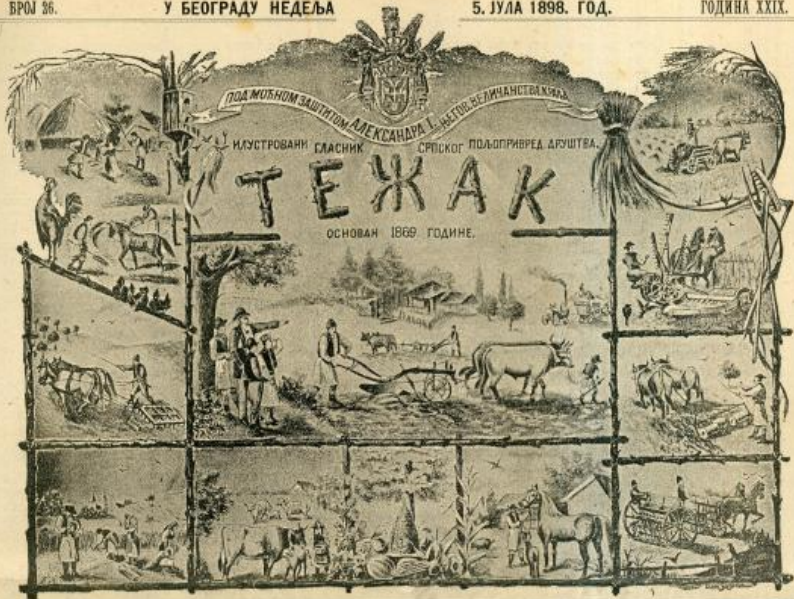
Г Л А С Н И К

Нов члан помагач Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Милова Жикић, члан суда општине бодоречке у срезу зајечарском, уписао се за члана помагача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од но 4 дин. на годину. Улог за ову годину положио је друштвеној благајни. Хвала му.

Каленарски курс. — Ресавска Подружница Српског Пољопривредног Друштва држала је каленарски курс за десето каленарне и зимне лозе у своје расаднику у Свилајци од 26—30 маја ове године. Култиваци је било 10, од којих су њих 7 показали успех одличан а 3 врло добар. До краја маја у расаднику је околмењено 12218 ком. лоза.

НЕКРОЛОГ

† **Др. Фрања Кошче**, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва, бив. лекар општине вранске, преминуо је 26. маја ове године у Врњаци; после своје вјештачке смрти оставио је: жену и најолижније синове: Милутина од 17, Душана од 12, Радојана од 10, година и кћери Ксју Милку, удуату за Г. Градињара Ђуришића, писара каси, суда и Љубицу од 14 година.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕДЉУ, НА ГОДИНУ 8 ЛЕВ, НА ГОДИНУ 4 ЛЕВАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ СВОЈ ДРУШТЕ, ПОДРУЧЕНА, ВОЈВОДИНЕ СТАЛОГ КАДРА И ЗАЕМ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОМОЖУ ПРЕПЛАТУ ЗАПИСАТИ НА ПИЛУ РОБИЊИ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАК, КАН 5 ФРАК, А. БЕЛ ВО СРЕ, ВОЈВОДИНСКИМА ЗАРУЧЕНА И ЧЛАНОВЕ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКИ ЗАБОРАВАЊУКЕ ЗАЛУКЕ И ЧЛАНОВИ ДОБИВАЈУ ЛИСТ НА 3 ФРАК, КАН 3 ФРАК, А. ПИ. КАД УПЛАЊЕ ПЛАЊЕ ПЛАЊЕ И КАД СЕ ПРЕПЛАТУ ПОД СВОЈ ЗАРУЧЕНА ЦЕНЕ КОГА ЗЕ И НА СЕ И ЛИСТ ОБАВИ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ПУШКАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПУШКАЈУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ КАЗНИКЕ РУКОВА ОД 1869, Г. № 204. ПУШКАЈУ ДРУШТВЕНИ НОСИ ВОШТА ПУШКАЈУ.

КЛАСИЦИ И ИЗДАВАЈАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић и Алекса М.
Живановић.

ОДБОРНИ ГРАФИЦИ:
ДУШАН М. СПАСИК

ПАЖЊА ШЉИВАРИМА

На листу шљивиног јавља се ове године нека штета, о којој треба дати обавештења, те да се привредници не плаше без потребе и да се ужеју помоћи ако наиђе у већој мери.

Лист нападнут ситном гљивцом*) с горње стране има првенкасте неге а с доње првенкасте маље.

Неге су ове расуле по листу, показато тако угусто, да то не може остати без штете за лист.

Међутим штогод наноси штету листу, то омета сазревање плода. И така шљива којој је лист нападнут неће сазрети на време ни имати сладак род.

Ова као и свака друга гљивица усмено се развија оних година кад преко лета после јаких врућина падају

*) У науци „Polystigma pruni.“

честе кише, као што је то и код Пероноспорје случај. Да се сузбије болест, треба с пролећа, чим шљива прецвета да се прска раствором од 2% плавог камена, са прекалицом као и код винограда.

Преклање при изласку сунца или по заласку сунца, када има бољег успеха.

Неће бити згорег да се то и сад опроба у местима где се та штета показе, а нарочито где има свега при руди за тај рад.

КУВАЊЕ ПЕКМЕЗА (ВЕСТИЉА)

Они вођарским местима у којима су илао познати остали начина прераде воћа, кување пекмеца заузима прво место, па се зато у таквим приликама произиђи не само за домаћу потребу већ и за трговину.

У јужном, вођарском и каленском округу и Босни разликује се код ових начином или наченом и у Босни је више у виду сирупа.

У нас је уобичајено да се некмез кува једино од шљива, но он се може приредити и од јабука, крушака, дуња, бреска, јагода, трешња и осталог воћа а може се кувати *без шећера и са шећером*.

Кад се некмез кува *без шећера*, па било од буди ког воћа, онда се врши у главноме овако:

Потпуно зрело воће треба испржити што боље, па јабукасто исећи у ситну парчад а из контачњак извадити коштице и у бакреном казану кувати (барити) док не буде каша. Кашу затим процедити кроз сито тил или ђеџијар да се уклоне луске (кожице) и несавршени делови. Каша се потом кува и непрестано меша, док се добро не згусне, тако, да на мешалки (парчици) остаје као чирста и жваљана маса.

Принином кувања додају се некмезу и извесни зачини нарочито цимет и каранџол.

Скувани некмез треба извадити из казана док је још зрео и више напуштати судове, на њих, пошто се некмез охлади, патворити пергаментском хартијом. Да се ваздух што боље одстрани, добро је, да се пре затварања судова некмез ивице растопљеним лејем, мању или медом, тако, да поврх некмеза буде тавак слој, а да би се одстраниле гљивичке које проузрокују пласав (буђу) изрезати бутур хартије који намотати рачицом (румом или коњалом) и метути у суд овоко.

Некмез од појединог воћа кува се овако:

Од *шљива*: Потпуно зреле шљиве, оне, у којих је смежурана луска (кожица) око петелјке, треба добро испржити, извадити коштицу и у казану кувати док се од њих не начини каша. Кашу затим процедити кроз поређе сито (решето) да се уклоне луске, па је кувати докле, да мешалка може стајати усправно. Да некмез не би загорео, треба га жарљиво мешати а да би био што укусија, додати нешто ђумбира (Amomum Zingiber Jungwe) каранџола и лимунова сока.

Кад се некмез скува, онда, док је још топао, напуштити ивице омање земљано посуђе, на га димати лејем, маслом или медом да се исељак не би хватала и да би дужи трајало. Судове чувати на хладини и сувим местима.

На случај, да се некмез нешто укусиљ, треба га прекувати и додати мало потане, па ће некмезе сасвим нестати.

По неки из шљива не ваде коштице, већ их до исеђења кувају с ивица заједно. Такав је некмез пријатан укуса, само ђељене не иде тако лако као кад се шљиве кувају без коштице. Странци, који у многим нашим крајевима кувају некмез и у бурадима извозе у иностранство, кувају га с коштицама.

У Чешкој, где се некмез (Povidel) производи у великим количинама ради трговине, беру руком и паровно потпуно зреле шљиве и пошто их оперу, мету их на гомила, па тако престоје више дана, што више то боље, при чему пазе да не прећу у труљење. Од таквих шљива некмез је хиршљива, може дуго да траје и трговци га кувају врло радо.

У Шведској, где се некмез производи такође у великим количинама, додају некмезу, да би био укусија на два шеља (1 шељ има око 185 грама) шљива по 16 грама анџа, коријандера, боворача, ђумбира, туџана цимета и циметове коре, затим 10—12 грама каранџола, мало лимунове коре и камиџицу истуџана орашчића.

Др. *Луке* препоручује, да се некмез кува овако: На сваких 40 килограма шљива треба узети литар ширског сирћета, 8 грама цимета, толико каранџола и 10 до 12 комада жуте рене онедне величине или толико вршња које исећи у што мању парчад. Из шљива извадити коштице, па кад у кувању онеку, онедити сок и соку додати покекуте зачине. Некмез се скува за 6 до 8 часова. Укус рене изгуби се сасвим у кувању а од ње некмез

добије лепу боју и чисто љашти. Такав некмез вели, може дуго да се очува и врло је укусиан. Од 40 кгр. шљива добија се на 16 кгр. некмеза.

Од *зрелих јабука и шећерне рене*. — Треба узети подједнаке количине од слатких јабука и шећерне рене па их на по се ивица заједно кувати док однеку, онедити сок и онај кувати док се не згусне као мед (сирин) и ивице напуштати судове. Од киселих јабука некмез више леа за ово, т.ј. није тако провидан као од слатких јабука а и дошјег је укуса.

Од *крушака и јабука*. — Крушице опорног и киселог укуса кашке се траже и за сунџеље, измешати, онедити сок и онај кувати док се згусне као мед. За време док се кува, узети по тошину исто толико јабука (иети ушмљу у пола мање) и кувати док толико однеку да се сламком могу набадити, па их затим извадити а процедити кроз сито да се уклоне луске и тврдине. Сок онај измешати са сирином од крушака и кувати док се згусне а у кувању додати мало цимета да некмез буде пријатнија укуса.

Куван некмез са *шећером* познат је у трговини под именом: *мармелада*. Име ово долази од португалске речи *Marmelo* што значи аџур, а *мармелада*, некмез од дуња. Но у појне доба, под тим именом разуме се и некмез од другог воћа, ако се сипрала на исти начин као и од дуња.

Из воћа које ће се употребити за онај некмез (обично највешње сорте), треба према његовој природи или одмах онедити сок кроз сито или толико се обари. Више се деиа кад се воће кува у пари с толико воде, колико је потребно за кување као обично некмез, јер тада узима своју природну боју и арому. На $\frac{1}{4}$ кгр. сока згусне се 375 грама ситна шећера и на отгу кува док се толико згусне да не може спадасти с мешалке (варјаче, кашике).

Мармеладе од појединог воћа кувају се овако:

Од *дуња*: Узети сасвим зреле и жуте дуње па сваку исећи па четири кришке и заједно с луском кувати у води док добро однеку, затим воду одустати а кришке процедити кроз сито и на сваких пола килограма сока додати 375 грама шећера и добро укувати. Или: узети дуње о-луштити, исећи у кришке, извадити семе и кувати док се од крижака не начини каша. Затим кашу процедити кроз сито од струне или ђеџијар, да се уклоне билава влава, па потом на сваки килограм сока додати 300 грама шећера и укувати добро — док се згусне што боље.

Од *зелених јабука*: Јабуке исећи у кришке и кувати док однеку, сок онедити и затим на сваки пола килограма сока додати 250 грама шећера и добро укувати. Некмез је црвенкаст и врло укусиан.

Од *кајсија*: Из зрелих кајсија извадити коштице, обарити их, онедити сок и на сваки вода килограма сока додати 375 грама ситна шећера и кувати док се некмез добро згусне.

Од *бреска*: Зреле бреске распуштати, извадити коштице, насути нешто воде и кувати док однеку. Затим процедити сок кроз сито (од струне) или ђеџијар, па на сваки килограм сока додати 250 грама шећера и добро укувати.

Од *анаџа*: Из зрелих шљива извадити коштице, и кувати их без воде док однеку, онедити сок и додати толико шећера колико има сока па добро укувати. Неки кувају ивице и с водом у којој је шећер растворен.

Од *јагода*: Зреле јагоде изгњечити па сити у онеднеом соку па свако кило додати 250 грама ситна (истуџана) шећера, па затим кувати док се добро згусне. Што се узме ивице шећера у толико је некмез бољи и трајнији.

На исти начин готови се некмез и од осталог воћа. Често се кува некмез и од *рамног воћа*. За овај вид употребљавају се обично јагоде, малине, вишње, кајсије, рибизле и бреске кад су потпуно зреле и свеже. Сок се

из њих цеди на њиме напуне стакла и у води, пошто се затворе, кувају 15 минута. Затим се на сваки поља килограм сода дода по 375 грама шећера и кува док се не испуне. У трговинама овакав некмес познат је под именом: *тути* — *фрутти* (*tuti — frutti*).

Ово *Амерички* тврди, да се најрасн некмес добива, кад се соку њилва дода на сваки 5 килограма 1 килограм шећера и 500 грама сирћета, на затим добро укува.

Мармеладе се у кући употребљавају многоструко а парочито у тесту, те се зато у свакој кући јако цене.

Некмес, као што се види, није тешко купити. Он је за снагу кућу лева захуска а сем тога, кад се у већој количини спрема, и посево zgodна трговинаска роба.

Довољно је ако у том погледу поменемо, да се из наше крајине отарбице називе у страну земљу само некмеза од њилва на 7,000,000 килограма у вредности од преко 2,000,000 динара, а колики би приход био отуда, кад би се некмес готовио и од осталога воћа, а парочито некмез са шећером.

Једна фабрика само за овај рад, имала би, нема сумње, пуње руке посла.

B. Д. Т.

О ОСТАВЉАЊУ КРОМПИРА

Оштан је кромпир а прошле зиме нашим сељацима у рунана од валге проиша, а како је у изгледу, да ће ове године бити много кромпира, то сматрамо за дужност, да још за времена наше пољопривреднице поучимо, како ће боље а сигурније своје кромпире оставити, а да омет не претрпе ону штету, која их наше пута сматрани са неподејеног начина остављања.

Најглавнија су два услова, да се остављени кромпири не кларе, да не труну: *да ли у земљишту не буде претопло, а да од промрзла буду потпуно осигурани.*

Кромпири се презимљају у подрумима, у рунана и у травницима.

Пре но што ћемо кромпире у замоники, на јако који било, сручати, нужно је, да их добро просушимо, да их испарују, али не на сунцу, него у хладовини, али на што већој промаји. Тако ћемо их за зимове најбоље спремити. Кромпири имају у себи до 1/4 своје тежине воде; кад их дакле у подрум, у руну, ил' у трави високо сасушемо, подрум затворимо, а руне и травове добро покријемо, онда ће из кромпира израсан док воде да се испари; но како он испареве не може да одије из затвореног подрума, али из покривеног трава, онда се то испареве претвори у водене капице, које се на кромпир таложе, усед чега кромпир почне да труне. Из тих разлога је овај начин остављања најбољи, који ће кромпир од промрзла довољно заштитити, *без претераног покривања*, којим би се у гонили старала велика топлота, и усед тога и јаче испареве, а који ће ово мало испареве подесно пропустити, те ће кромпир што сувише остати, и онда је њих потпуно поштинути.

За остављање одређене кромпире треба добро промислити, ситуије од круцијих одвојити, на круцијег утралити, а ситуије за потпуно оставити; а што је при то посту најважније, треба нутирале, или иначе покривење кротова врло напално одвијати, да ни једна трула ил' оштећена у гонилу не дође, јер она може двадесет здравих око себе да зарази и узвари. Најбоље је, да се то одабирање још на самој вањи при вајењу изврши.

Подруми, ако нису нове ствари и ако немају довољно промаје, најмање су подесни за остављање кромпира, пошто се у њима кромпири високо слажу, у ком се случају и већма загревају и наше испарувају. Топла и влажан ваздух не

може довољно брзо да се из подрума испере, усед чега се испареве на овај хладан свад приљуби, егусне и онда као вода на кромпир капаје. Покривање гониле сламом у неколико чува кромпир од тих непријатли, али то није довољно. Подруме треба одржавати у тој мери топле, да топлота никад не пређе 0°—8°, а и да не спадне на 0°, да се у њима кромпири смрзну. Кад је на пољу деча зима, онда треба врата и прозоре добро затворити, а према потреби и сламом обложити. Облагање љубетом није потребно, парочито ако је подрум под кућом ондан; љубетом се само већа топлота ствара, која није потребна; што ипше, може бити и штета.

Још мање одговарају намењеном циљу *руне*, у којима наш народ испуно кромпире оставља, на зато му често и труну, јер су кромпири у рунана најпине изложени трудењу и с тога, што и вода у руну најлакше продирети и кромпире узвариати може.

Најподесније је остављати кромпире у *травницима*, који не треба да буду шири од 2 метра, а кромпири да се не слажу више од 1 метра; дужина је неограничена, она се управља и одређује према изложени кромпира. За мање количине могу травони бити и округли, али њихов пречник при дну не сме прећи 2 1/2 метра. На овако великој површини је слободније испареве и према томе неће се кромпири у трапу влажити, него ће се влага у довољној мери испаравати. Да се овом испареву не стаје на пут, треба покривање *поступно* појачавати, а горњи део — „гребени“ — не треба од самих израва покривати, а за сваки случај, сигурности ради, треба само ноћу *овлаш* сламом покривати.

Пре трањења треба одесно теме изабрати и обележити, а да кромпир при слагању добијају нужног ослонца, треба ископати темељ од 30 сантиметара у дубину, а ископану земљу у страну само набацити, јер ће нам носе пошлужити за покривање кромпира. Темељ треба поред затегнутог поноша копати, да трам буде прап. Пошто кромпир у виду крона (Δ), а у висину од 1 метра у очини и лево пораване темељ сасемено, онда треба свако неке покривати гонилу сламом, а кад би се побољани мрзла па рђавог времена, онда можемо гонилу — трам — на 5—6 сантиметара дебело а земљом обложити али не одмах од врха, до самог гребена, него гребен треба на 25—30 сантиметара од врха па на ниже оставити још непокривати, и тек кад би наступила влажна време, треба трам до врха, најпре сламом, на онда земљом покривати.

Кромпире, који нису добро суви, не смеју у високе травове сламати, и њих нузно, пре него ћемо их покривати, добро носити просејати непелом. Свакојако ће бити добро, да и суне кромпире пешелом носимо; боље ћемо их очувавати од ишара, парочито од ошале гилвоће. Неки поштују гипсом; то је вестина ситуија, али и много скупле. Ово трам треба ископати јарчић, који ће кинишцу и снежанцу у себе примати и од трава одиравати.

Ако би наступила *дошале* јака зима с јачим изравањем, онда треба још земље на трам набацити, ишаре не, јер је боље, кад је покривач тамп, боље се кромпири испарувају, али их с тампм покривачем несмеено оставити да промрзну, кад би наступила јака зима. Но ако би наступило некад већар и блажи дан, онда се травони могу око подне на неколико места отворити, да се кромпири испаре, на онда омет узекоро треба те отворе затворити. Кад се то једаншцу у месецу учини, довољно је, али само шљавно.

Шта ће се да при покривач употребити; да ли слама, даа што друго, — то зависи од тога, шта се чега најдештиније може имати. За при покривач можемо употребити сламу, траве од вене (у планинским крајевима), од бора, од јеле, на онда сасвим ступо диније од ма ког дрвета итл. У травницима, који имају као при покривач траве разних четинара, кромпири се врло добро држе, а осам тога, кроз то траве и мнешеви не могу тако лако да промрзну у трам. Но, ко нема ни једног од поменутих материјала,

тај може своје траве и чистом земљом само покрити, али онда свакојако нека посеје крошпири најпре песком, па онда земљом. И то је најбоље и најсигурнији начин, кад се овако крошпири у *травинама* остављају.

ар Радн.

О ПРИУГОТОВЉАВАЊУ СЈЕВА

Може жетве омих стрнина, настаје у скоро и сјена. За добру жетву, меродавно је, поред напалог, психолошког и у своје време направити овакв и ђубрета, и приуговотовљавати доброд сјева. У том погледу је од преведног значаја избор што крушпије, потпуно развијеног зрна, семена, јер само развијена зрна у стању су да дају креште и развијене биљке. У крушном зрну налазе младе биљке довољно спрежене хране, коју ће одмах у почетку свога пораста, дакле одмах после клијања потребовати, и у колико оне хране више буде, дакле у колико је зрно крушпије, у толико ће се и биљка у својој првој младости боље развити, што је за њену будућност од врло великог значаја. Тачно извршеним опитима утврђено је: да је првог жетви у толико већи, у колико је посејано зрно крушпије, као и то, да је и само зрно у пољскомјем усеву боље, крушпије, теже и развијеније. И кад је то у истини тако, онда, зар да се пољопривредни не потруди, да за сјевање најдешне зрно одбере и посеје?

За добро сјево недовољно је свако оно зрно, које је предомало, агитивно, нагршено, у пратко, свако оно, које је ма којим начином спољно попоршено и оштећено. Такова су зрна, само ако клица није попоршена, клицала, али из тих зрна порасе, биде одмах у младости закрљављене с тога, што у тако оштећеном зрну не налазе довољно хране, и са те своје слабости нису у стању да додевају разним елементарним немогодна, а од таквог сјева, не можемо се ни доброг жетви видати.

Стрмина, или као што их народ у нас зове „бела жита“, губе, после неколико година већ, своју клинастост; нека после 2, нека после 3, а нека после 4 године. На и код оних, која су добро и у зредом стању поживљена и добро у сувоти очувана и која обично своју клинастост по 4 године задржавају, може те клинастости и развије да нестане, ако се после жетве нису добро очували. С тога, а за сваку сигурност, треба за сјево узети семе од прошле жетве. Но у случају, кад би зрно од прошле жетве, са ма које стране лоше нешто, онда треба за сјево узети семе од предпрошне жетве, али свакојога треба имати у виду то, да је семе од прошлогодишње жетве, од своје клинастости већ нешто изгубило, а од овогодшње је потпуна клинастост у зрну.

Приуговотовљене сјева за сјевање, мора се односити и на потпуно зредост дотичног семена, т. ј. за сјевање је најбоље оно семе, које на самом класу потпуно сларе, не ушмидију ту наизма дозревање у ошваку. Оно, истава, клица и нездорело семе, кад се према својој природној крушпији потпуно развије, али ми можемо само од потпуно, не само развијеног, него и нездорелог семена, снажко развијене биљке очекивати. Но ако се стрмина жита у зредом стању пожу, онда, не само да многа зрна поспадлају, и то већном она најбоља, најтежа, него та прерзела зрна много и спорје и неједнако иду, а даље развије биљке много зависи од што брже и једнакје клијања.

Једнако и брже клијања много зависи од тога: да ли је жито суво сребено и гезено, да ли је суво овршено и очувано. Манјачно сребено и смењено жито, губи од своје праве боје, губи „лице“, а исто тако губи и свој прави, правити жирис. Узлежено, мељиво жито, изгубило је већ своје добре особине зато, што је рђано, што је на вла-

жном месту смењено било, или је у влажном стању сребено, и тако укварено зрно, не треба узети за сјевање.

При спреми сјева за сјевање, не можемо се ограничити само на избор доброг и здравог зрна, него и на чистоту, а као да наши земљорадници на чистоту сјева најмање знају, јер да пазе, не би онолико уродиле у шивени и другим стрнинима било. У нас је ретко наћи од разних уродина чисту стрнину, а то с тога, што се са сјеком и уродина сеје, и што се виша од уродине не чисти. Односно нечистоте; ми имамо врло законских примера, који неспорно сведоче, да је велика већина наших земљорадника за своје интересе врло немарна. За константнома множице нечистоте у нашим стрнинима, нештома је г. др. Милан Јовановић-Бату, професор Велике Школе, разне врсте стрнина из разних крајева наше отаџбине и нашао је у нејединици стрниница невероватно количину уродине. Тако је нашао у једној шивеници — чини ми се из голничког округа — преко 10% уродине! Невероватно је, али је истина, да се понеки земљорадник и тако далеко занемарити може, да ђубре сеје и жње, да се ђубреним храном, и онда му је други крив што му је хлеб као земља, а могло би бити као земљача; други му је крив, што се на пазару на неволу шивеници неће нико ни да осире, или у иштењу делом, за коју се сваки ваљан земљорадник поштити мора!

За одвајање уродине од чистог жита, најбољи су тријери. Земљорадници, који својих тријера немају, а воде рачуна о чистоти свога сјева, доносе своје жито у најближу варош, где ће тријер наћи, ту га од уродине очисте и онда као чисто сјево дома носе и сеју, с уздињем у Бога, да ће и чист жито пожити. Најбоље би било, да снапа пољопривредна подружница или својих тријера, и да с нама своје чланове послужу. За унапређење гајења добрих стрнија жита, овим би тријерима подружнице много допринеле.

Ми сјево, или сами производимо, али га кукујемо; али је за пољопривредника свакојако пробитачније, да га изводи из приуговотовљана сја. Са мало труда и стрпљења само, може пољопривредник и сам извести исто тако добро сјево, као што би га и од доброг некоег семенара купио.

Као како.

Погађајуће један бус ма које стрнинице, узмио је, привишеницу, па кете видати, да на истом бусу није оно класје једнако; једно је туже и развијеније, друго је краће и краљавије, а према томе и зрнаће. У једнога крушпије теже, а у другога ситуије и лакше. Осим тога, у једном истом класу је зрно неједнако; у средина је најдешње, најтеже и најправилније развијено, а према крајевима је ситуије. Према томе дакле, оно зрно из средине најбоље је и за сјевање; него треба од осталог издвојити и за сјевање употребити. Кад би тако с године на годину одвајали и сјеали, имали би увек шивеницу „првог поживљенога“, а колико је пољопривредника ошваком шивеником у Бачу, то ће он најбоље осетити и на дому, и на пазару! Има машина за издвајање — „сортираче“ — крушпије зрна, па у такове машине требало би подружнице да имају у корист својих циљева и оште, а својих чланова на посе, али наше подружнице слабо учују на унапређење и унакршаваше *рагаторста*, него су се ограничале већном на воћарство и пчеларство само.

У напредивању земљама и тако раде, да за сјево одређену стрнину на особеним парчетима њиве *србе сеје*, а те парцеле најпре и боље проору и саторелима ђубреним ђубре, а пошвако увек плете, и онда, кад *потпуно соре* — али не прере! — жву, овршено зрно сортирају и најкрушпије за сјево употребе. Кад се овако ради, онда је успех осигуран, а цил се у дуном сиваку речи постигава. *Ту мора земљорадник напредовати!*

Добре особине, које се на овај начин у зрну појединих стрнина утврде и придоде, осећу за чистоту ма годинај стање; па тај су начин и постале разне племенитије сорте шивенице, ражи, јечма, оса, проса итд. Али треба непрестано имати на уму и то, да ће се и најдешнетије, трудом и великом пажњом одгојево жито у брзо

изродити, ako се уобичајеним начином и немаром буде сјајо и на њиви од тродина и траваљив не буде плетиво.

И ако је за пољопривредника у опште најпријатељније, да изуко сјево сам изводи и приутожава, опет зато могу настујати пралике, да ће требити да сјево намене. Намена сјева у опште је потреба оца, кад хоћево да усвојиво неку бољу орту, или кад се донаше жито у тој мери изостава, да га није вредно ише сејати. Ово последње настуја оца, кад нево жито, било са немару ратаревих, било то ја с којих других познатих на непознатих узрока, с године на годину све донаше зрно раја, и не буде иде, да ће се илада ише, на било то ма којим начином, побољшати мога. При имени семена, било то са ња кот од наведених узрока, морамо нарочито назити на следеће услове:

а) да се сјево донесе из оних крајева, који по приходним праликама најприближније одговарају праликама нашим;

б) да се сјево донесе из оних крајева, у којима је нека сорта са своје израсности чврста и здрава.

Сметво („стараво“) зрно не сметво сејати, а кад би га баш морали, са немангити и у недостатку другог, употребити, оца та морамо пре сејања приутожити, и то на овај начин: За сјево одређене сумњиву, или баш у истина сметну шешину и, пр, треба састути у једну кану, на ју предити раствором *алуминовог камена*; на 100 литара воде 3—4 килограма камена. Овим раствором треба сјево да буде бар 2—3 сата. За то време треба сјево дреном обилно чешће мешати. Сметво и пралико, нокарено и жељаво зрно пошеће на покршину; иста треба покушати и бангити, и на поскету, после реченог времена, и воду доити. Ако би на некоем здравом зрну и остало клица од свети, њих ће плетивни камен поштити. Тако сиренливо сјево треба сад на пољаве ирчити, растуити и осушити, на га затим можемо и посјати.

Ко на овај начин буде своје сјево сирекао, набављао и приутожавао, тај се може сваког добру од свога усва надати, а остало је у Ђошјој руди!

др. Р.

КУРС ЗА УПОТРЕБУ ПРАШАЧА У ПОЖЕЖИ

Новинар Драг. Н. Лапчовица.

Путу крчи кут образованости

Ово који пут човек зажали што је без психичког дара, да радост и расположење своје да одуше и сивонитом изразу стиха... Тако жалење ја осеам онога тренутка, кад хоћу да поднесем планшетај с курса за употребу прашача. Жао ми је, што не могу замисло да ишема, као што ниу одушевљена осеам радост пољопривреду.

1896. године пок. пог Мих. В. Шуљеварић и ја сјасмо у канцеларији Подружњској и погледасмо оба на плуг за прашење и ортање кукуруза, који тек пре нека дан Подружња доби. Пог Шуљеварић баци веома сиео предлог:

— Како би било, Драгина, да ону коју њиву око нама овим прашачом?

— Махни се, попе, ти си њиву заевоја на сачму.
— Ако, немари то ништа; нека плуг иште све што буде пред њим; дако остале није и на исте.

Ја му наведох разлог против тога, и он одустаде, по се запериско: да се настујајуће године отпочне сетња на врсте.

Настујајуће (1897) године он узре, а лето би кишно и водопавно, те се не могаде ништа урадити.

Ове (1898) године ја сам зрно (9 априла) посејао кукуруз на врсте, на сам онда приобно и друге; од нас су видели многи, те су и сами усвојили и применили на својим њавама тај начин сетве.

Луче је (4 јуна) отпочео курс за употребу прашача, на који се сазвају и скупљају стотине пољопривредника, да виде практичан рад и поуче се томе новом, много корисноме начину пољопривредног пословања.

Курс је отпочео на њиви Јевта Боцундића, земљорадника из Огња.

Пробат је рад и с воловима и с коњем, да би видели пољопривредника да се и с једном и с другом стоком може овај посао радити.

Прашач је био веома лепо удесен, да је на пуно задовољство и сопственица њиве и следбалаца потпуно правилно прашење вршио, да је за њим један с мотком могао сасвим изостати, пошто је врло лако стругова за понављање имао.

Врзина рада изненадила је све присутне пољопривреднике, а летота и прецизноста саме израде, прашења, задовољала је свакога.

Уз сам практичан рад објашњавано је слушатиома све до ситница: о припремању и ордби њиве, о сетви, прашењу, орту, берби; даље: о уштеди семена и надници, о бољој родности и вршној зрни итд.

У овој околини овим је курсом обезбеђено претачно сјање тако рећи код сваког без изузетка, а многи ће употребити и прашач, ради уштеде у концима.

Јучерави дан донесе мени лично необичног задовољста.

Јучерави даном заснива се епоха праве рационалне пољопривреде у овоме крају.

В Е Д Е Ш К Е

Како треба некиње давати говедина. — Кравама и осталој рогојатј мари треба давати некавашене некиње, јарму и насталу, јер их онда најбоље улажу, а љубљика показе да се боље снаре, те је и резултат хранења много боље. У осталом добро је мешати ове артикле са другом шином, али никако с подом. Вода се даје стоци за себе чиста.

II.

Говећа куга. — Познато је, да већ одана ради на томе, не би ли се како илашаво прави узрок говећој куги. Чувени немачки научник Роберт Кох — овај исти, што је нашао узрок жестији (та бацил туберкулозе), узрок колери (т.з. кома-бацил) и узрок другим неким кужним болестима људи и стоке, позвао је прелазе у Азију, где је тада говећа куга јако беснила и проучавао је тамо на једну места, у нарочито за то спремењеној станици — Кинберли — све, што се на ту болест односи. На жалост, сав његов труд — на и труд његових непосредних наследника тамо (Кале-а и Турнера) остао је готово без икаквога успеха, јер сва њихова посматрања и искуства нису нам дала таквих података, да би их успешно могли у пракси применити. Неке појаве јесу објашњене, али главно питање? „шта је узрок говећој куги и кава је његова парам?“ остало је нерешено.

У најновије доба јављају се 3 руска научника са Петрограда (Пенке, Сибер и Вишинкијев) на томе пољу раде и уверавају, да су доиста нашла клину те узасне сточне морије, и да су већ почели с њоме озбиљне и важне опште чинити. Шта више: — они тврде, да сваке парам*

у томе правцу постигли и неке, веома повољне успехе, по којима би се могло с поузданим подацима, да ће се ускоро доћи до правог успеха тај зарзан.

Ако се то доиста обистини — а ми ћемо њихове радове и даље пратити — онда је наука и опет победила једног узасног непријатеља народној приреди: ослободила је од једне маласти, према којој је до сада немобилна била. За нас је то тим важије, што нам та опасност баш сада прети од суседне Турске.

М.

Круноћа и тежина јаја. — Јаја су разне величине и тежине — баш и ако су снесена од живине једнога домаћука. То зависи од многих прилика — нарочито од раше и младости живине, од хране, од места, па чак и од времена. Колико се по досадашњем искуству и мерењу зна, може се рећи, да је просечна тежина једнога јајета:

од кокошке	55 грама
• патке (пловне)	70
• гуске и Турке	130—150 грама.

Према овоме списку је неспораздан начин дојављивања трговине с јајима — тј. да се *купују и продају на комад*. Успут јаја може бити у 20 и више пропета лакине од круноћа, па онда је у колику и прелазило, ако се по комаду цена одређује. С тога би најбоље било, да се — бар у трговини на велико — јаја на вази мере — као и друге намирнице — па да их се цена по килограму одређује. Ту ће бити могло бити и подати на друге пресаре — јер јаја не можеш нпр. оквасити или напунити да буду тежа — па је онда и купац и продавац за чисто.

Тај начин куповине имао би још ту добру страну, што би се тиме у исти мах обављала цена старијој роби — давнашњим јајима. Она су увек теже од старијих, а то има свога узрока. Јуница од јајета није неспособна, него је порозна, па кроз њих јаје испари своју воду, а дуже стоји. Према томе: што су старија, тим су лакша на ако се купују по тежини а не по комаду, онда ће снажнја старија роба бити јетинија, јер је лакша — а то и треба да је.

М.

О хранењу бикова "Tierbörsen." — доноси у свом последњем броју о хранењу бикова, следеће упуство:

„Погледајмо само оне земље, у којима сточарство на високом ступњу стоји, па ћемо видети, да се тамо бикови одвојено и другаче хране, но што се хране млека стака. Кад би биковима давали исту храну, као и кравама музарама, онда би се они у најбољем свом добу у тој мери угојили и отежали, да би се за прилод односнободили. Па то је сасвим јасно, кад пожељно само, послико јасти једна крава с млеком дневно на себе одлучује, а толико исто мاستи бик, од исте хране, у себи задржава, која се у телеску мاست претвара и за месо пријавља. Крава, која, редом, дневно 6—8 литара млека даје, са 3% масла, издаје у том млеку дневно 180—240 грама масних делова, што за годину дана износи 65—87 килограма, а у биму се та количина мласти задржи. Зато не треба прилодне бикове ишпад хранити оваквом храном, која ће их на ишту прилодавања гојити, јер у деболем, претлом бику изађе организам, услед чега малакше и поства снага.

„Исто тако не треба ни сечењ много дати, која трбух отежава, јер и то може бити узрок да бик малакше и да се узврати.“

„Увек треба на то налити, да бик буде окружен, шта тачно; велики и нун трбух казује нам, истога, да је бик здрав и пројдрљив, али као прилодне трла, нико га неће радо употребљавати, јер се зна, да вод него нема живине, нема ошг главне особине, која се од прилодног бика гради, нема сигурности у извршењу прилодне задатке.

„Прилодне бикове треба хранити добрим, чистим, здравим сеном, са умереним обримама читавог на пресуљеног ораса и нешто мало соли. Здрав бик врло добро

подноси и читав, непрекрутни орас; непрекрутен орас драки боље сварљиве, а помоћу својих хемичких својстава најбоље одржава снагу и моћ целокупног организма 1½ килограм ораса дневно, давањем ће бити и за најбољег прилодног бика, али онда, ако је сено с добре ливаде, у своје време покосено и здраво углашљено. Но ако се бик много изупотребљава, онда му можемо дати и мало више, до 2 килограма дневно, употребљава ли се мало, онда му, ако имамо дететине, поред оне можемо дати саво по 1 килограм ораса; то је довољно.“

„Али много и од тога издржност и трајање исте записи: како се мушко и за прилод намењено теле, још из младости однегује. Кад се оно за првих шест до осам недеља остави да мају сена колко хоће, па се после тога постуло принакава на суво, али добру суву храну и кроз целу прву годину прихрањује прекуреним орасем са мало соли, а поред овога тога, кад се још и непрестано пушта у слободу, да се дозвољо изгнати и истети, — онда ће такав бичић, кад наприш година, пораста и развија се толико, колико се други, при дошвају храни и слабијој мези, неће развити ни после две, па и три године.“

„Доброг бика, који добро потомство даје, треба употребљавати све докле, док се може. тј. док брзо и лако спаче и док му је добро и здраво потомство; а чим се па скапање скапљива и пренемаче, а потомство му бина с грма на грао слабије, треба привезати за јасла, добром годаном храном хранити и угојити, па онда продавати.“

Р-Б

Г Л А С Н И К

Калемарски курс у Жуни. — Српског Пољопривредног Друштва Подружња Жулка, па дан 26. маја оне године приредила је калемарски курс у Трнавцима срез жулског. Предавања на курсу држао је: г. Герасим Поповић, председник, Подружња, који је курстима објаснио све што је пузко знати о важности и значају курса затим и око каљемљена дозе на зелено. Чим је свршено теоријско предавање, одмах су курстима подељени на 4 групе, којима су руководили г. Чедо Симић, потпредседник, Огњан Луковић, благајник, Велимир Вуковић и Душан Рекован одборници подружње, и показали курстима практично како се врши каљемљене винове дозе зеленим ластаром. По свршеном каљемљеној виновој дози, приказано је курстима и каљемљене вољака на пулољак — окде. На оне курсу било је 100 курста — сушњала, који су се показали веома енергични и пажљиви у раду, тако да су каљемљене вршили на потпуно задовољство свију присутних. Истога дана у вече, председник Подружња противио је курстима о раду и издао је 10 новца Кундеових слушањима у вредности 36 динара.

Курс у Крушевцу. — Крушевачка Подружња Српског Пољопривредног Друштва, држала је други калемарски курс за зелено каљемљене винове дозе (ластаром) и вољака за срез расиски и околну од 1—7 вр. месеца у своје расаднику.

Радоњина на оне курсу руководио је г. Љубојар Владиславић, калемар Подружње.

Курстима је било 21 а то већини младића које су општине из ср. расиског наслале.

Због кише, која је падала 1 и 2. јуна, државно је теоријско предавање, пропитивање курста и исхање у зеленим каљемљеној дози и каљемљене вољака на окде; 3 и 4. и 5. јуна прибављене су калем-грапиче и вршено каљемљене у расаднику, а 6. истог месеца, курстима су полагали испит у присуству председника подружње, па по то пуштени својим кућама, с тим, да 14. јуна дођу син у расадник ради пребројавања прилежних калема.

Закаланог дана курасти су дошли у расадник, пребројали сваки своје калеме и сами видели какав су резултат постигли. Задржани су и 15. јуна те поново окаменили оне калеме који се илеу примили, а у вече су им им радата уверења о сиршеним куру.

За време трајања овог курса окаменило је свега 2051, а примило се 1463 калема, далеко 70—75%^а, који је унех задовољавајући. кад се узме у обзир још и то, да су се све време калемљена и нарочито поседља три дана, двана јакн врући ветрови, који су калеме још брзо испушвали, и што су калеме дозе са веће далаке доношеће. Калемљење је вршено на Португалску и Монтиколи у ланеском напчику. На Португалску калемљење су разне домаће сорте (астелско грошће) добиеним калемар-дозе на вароши Крушевца, а на Монтиколи донаће виске сорте грошца, — прокувац и зашпак.

Од домаћиних слушалаца, курсе су напустили 7 њих редовних, а 14 су сиршили и то: 8 са одличним, 2 са врло добрим и 4 са добрим успехом. Сеи ових, курс је слушао и г. Мијалко Цветковић, учитељ на Кокуца.

Као награда курастива за њихов труд, обемано је од стране Подружине 20% од припадних калема, који ће им се идубе јесени радати.

II.

ДО ПИСИ

Пољана, на Бидов дан 1898 год.

Атар онога места захвата простора, од прилике, 18 до 20 □ км. $\frac{1}{12}$ од истог захватају стрна жата, од којих се одде понајвише сеје пшеница, на језач, а онас и раас понавимае. Сва стрна жата сем онас сеју се с јесени. $\frac{1}{12}$ захватају кукуруз, а ресто долази на шуме, винограда, и ливаде. Атар је више стрп но равни; од прилике може се узети, да од целокупног земљишта, које он захвата, $\frac{19}{112}$ заузимају стрни пољошај, а само $\frac{3}{112}$ равни. У атар онога места долази скоро половина планине Влаготина. На ни земља у атару није најбоља: тако може просечно да се узме да од целокупног простора, који он заузима $\frac{9}{112}$ долазе на носу (тврду и ладу) кловачу, $\frac{1}{12}$ на пешушу, $\frac{7}{112}$ на плоду прилику и $\frac{1}{112}$ на камен. И ако је земља по квалитету доста рђава она се ипак одде добро влаћа. Тако од плаћају један хектар обичне земље (III-ћег реда) 1200—1600 динара. Та скупоћа долази отуда што има прилично велики број сигурних људи, и што је атар доста скупен, а број становника нагло расте...

Ова је летина почела скоро у снатеку, не може боде бити. И кукуруз, и јечмен, и пшенице и остали поседни усеви напредују само како се то поседљети може. Кад све ово посматра од прошле године „одебни“ ратар, а нехотице разкуте преко лица неће блага осмех или радост. — Јечмена се већ јављу и може да се рачуна да ће с једног хектара донети приноса, у средњу руку 2000 до 2400 килограма. — Кукуруз се рани отргн, а носни ираше. — Траве и дегетине такове су врло добре. Дегетина је покосена и но други пут, а траве се сада у велико косе и еређују. — Од поврћа одде се сеју: кунџе, лук (бели, црни, влашак и правн), паприка, кромпир и патлиџани (црвени), и од парника: пасула (разне врсте), боб и грашак. Све је то у средњу добро и напредде. — Дан и коновља такође напредују добро.

Ну у колико се овај пут можемо похвалити са житама, поврћем и парником, у толико не можемо са пољошцама и виноградима. Шљави оне године одде нежа као прошле: оне су родиле тек на шљаву па шљаву, и уо ретко. Остадо воће (грешље, вишње, крушке, јабуке и др.) којима је прилично, а нарочито су одде добро родили брасн, нитког има у прилично великом броју. — Грошца нема ни нагло. Онде се још виноград не прскају и ако има доста

велики број сирвих. Ова нехат не долази толико од селачка колико од општинеког суда, који ни до данас не набави прсадиле и плани камен, а ово је већ трећа година од како је изапао познати расисе ниш, нар. привредо да ове прсадиле мора свако општина набавити. Ну то није случај само са овом општином. Од 1300 и неколико општина, колико их има у Србији, ни не верујемо да су њих 30 набавиле препоруке прсадиле. — Па ко је за оно криш и где треба лека томе трахити? На то лека јам одговор не налазили.

Пчелае се одде гаје нерапономално (с вршкарима) и то у доста непазином броју (у селу има свега 32 кошнице). Оне су се родиле и ове године обеману добар принос, јер је време за њих погодни, а имају доста напе. — Спашене бубе одде су најчине само три врсте. Две куће узле су се име од г. Морца Тајтацака на Крушевцу, а једна је гајила напе „домаће“ бубе. Све су се бубе запиле и гајеле су доста доде. Галете се могу разучити, но квалитету као средње.

У стоци за сада не влада никаква зараза. Она се нагло опоравља, јер је зимска била прилично испуштена одде велике оскудине у храни. — Од домаће живине одде се највише гаје: напе домаће ковоши, ћурце, гуске, лавове, а ређе гоговоши и масире. — Ђураћи су и ове године као и прошле доста ушинули, још док су мали напе, услед њима непознате болести. — Живина се одде гаји на већ познати начин. О њој воде у толико рачуна да је једаред или дваред на два сахране и виноје и да је ухвати и заболо, кад им буде требало: за остадо мора се ова сама брижити. Сеи љураца за које скоро снаке годне ове место узима прилично суну новаца, остаде се живина не продаје, већ употребљава за домаћу потрошњу...

Време је до сада било доста лепо. У последње време само учестале су кише, што ће људе да омете у летви (јечмену) и косядби.

Стање здравља код људи за сада је повољно.

Ср. М. М. учитељ.

Доку-Ногок, 1 јуна, 1898 год.

1. Кукуруз је на ирене и у довољној мери засејан. Досад је сасвим добар и сад се отрће. Као и он тама су и остала жата, те је народ мало дану динио и веселије пошнвала јесење збирње плодова.
2. Време је за усеиве било веома повољно. Кина је падала чешије, али увек у оноликој мери колико је било потребно, те се једнако осећа веома благодетан утицај.
3. Стрнин усеви, ишине биљке, градинарска усеви врло добро изгледају. Воће је било цветало изванредно, али није плод сав заметнуто, што је у време цветња једном дувао јак ветар и за тим падака хладна кина, али рание воће одрадале су се добро. Ливадске траве и пашњаци су такође добри.
4. Винограда од домаће лозе има ваљда још само код два домаћина. У прешњем допису пошнвати домаћин засадио је америчку лозу за подлогу. Причепања се живље интересовање обављале винограда на америчкој подлози. Прскање се не предузима.
5. Још о Ускеру појављивала се гогоубачка мушница и од ње ушинудо неколико брава говеди и оваца. Природних — атмосферских непагода икакош није било. Висина пак кишних падежа у прошлом месецу била је: 46,1 м. м.
6. Спашену бубу готово нико и не храни. Од пчела у овом селу има има на 50 кошница, од којих је 1 пољошца америчка и 1 српска почетничка а све остало иршаре. Код школе има 2 иршара и ја сам сам направио у српског почетничког система и намерама сам са њом и 1

¹ За ово село у прошлој години читала Друштво писатеља.

vrškaron da otpočnem pčelarjenje. Rojeve pčela je vrlo slabo.

7. Шумана се никада пажња не обраћа. На багрданској стањини лежи града кољачина дрва из доњачких шума, које се неразумно сакрпу. За огрев од куб. хвата цена 25 до 26 дин.

8. Кукурузу цена 100 кгр. 15—19 дин. а брашну 0.15 од кгр.

9. Зракље стове и људи било је повољно, осем што многа деца напаше од подухљака, а нека и од трознице.

10. Оскудица у храни је била врло велика. Да би се отклонила, дељена је милостиња и кукуруз из општ. коша, који је нешто за семе употребљен а нешто за храну. Многи су се одржали хранећи се змљем и копривом до сад а сад се једва чека да надне жетвом сноп! При дељењу кукуруза гледао сам где су деца пала зрна од глади не тала у уста и љела!

11. Јуче су одавде отишла три младрица на курс каљавене лозе на зелено.

12. У школској банци по Ускрсу окаљављено је на 150 лова на зредо, али још не могамо дати тајан резултат а на зелено је окаљављено само 9, ради употребљава.

Пет. М. Вучковић, учитељ.

СТЕЧАЈИ

За *Полопирредни Календар* у 1899. години тражи се ови радови:

1. *Лав*, с нарочитим обзиром на његово мочеше;
2. *Гајене риба у рибњацима*;
3. *Храна и хранене српског земљорадника*;
4. *Гајене жњиге*;
5. *Орач*;
6. *Гајене сочива за продају*;
7. *Пашњаци за сиве*;
8. *Сувати као пашњаци за извозну рохову стоку*;
9. *Крмљивр као сточна храна*;
10. *Рад криваца*;
11. *Поткивање коња*;
12. *Болест свина*;
13. *Пчеларске задруге*;
14. *Машина коњаница и машина жетелница*;
15. *Русистрис, Солонис, Португалс*;
16. *Мртва за меду и сточну храну*;
17. *Ремонтски завод као установе за употребене коњарете*;
18. *Употреба меда*;
19. *Размештај полопирредних зграда на осредњим сооском мочу*;
20. *Јавор*;
21. *Одајиване јабучковне председница до пресецањана на стално место*;

Цена шашица огласама: Од неких врста од једног ступца по 10 кара дин.; од осталих крупних писмена по 15 кара од врста од ступца.

Велик огласама од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 5 динара (250) еор.

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дин. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 жетлице.

Преглед 26. броја Тежак: *Чланци*: Пажња шљиварина. — Бување некема (бестија). — О остављању хромшара. — О притогољвању сјева. — Курс за употребу прашаца у Ножеви. — *Белшис*. — *Глешик*. — *Дошис*. — *Стечаји*. — *Петришке*.

22. *Државне коза и современо шумарство*;

23. *Гајене ошова мочова*;

24. *Полопирредна привоства*.

Величина радова, рок подношаја и награда, по *Прогласињу*, као и прошле године.

Српском Полопирвр. Друштву потребан је секретар.

Овај се отвара стечај за то место и позивају се господа полопирредници, да се изложе пријавити.

Право на ово место имају према чл. 21. Друштвених правила радници чланови друштвени, који докажу да поред стручна спреме познају и наше полопирредне прилике.

Дужности се његове према члану 25. Друштвених правила ове: да води записник у седницама одбора и зборона (осим повремених), да води друштвеној кореспонденцију, да рукује полопирредним списанима које Друштво изаручује; да се стара о издавању и распрострањању оних дела, које Друштво прими у награди; да потпише према председнику ова друштвена акта осим новчаних; да чува и одржава у реду полопирредну збирку и књижицу друштвену; да арачује извештаје о друштвеној радњи, па да их пре збора на 20 дана предаје Управном Одбору, те да их он преко друштвених органа а по могућству и других новина, предаје јавности — и за све то одговара морално и материјално.

Према чл. 23. Друштвених правила за секретара који буде изабран, начиниће се уговор најмање на једну а највише на три године. Отказ службе може бити највише на два месеца у напред с једно и с друге стране а продужење уговора прилаће само у топу последња два месеца његова рока.

Плата је секретара према квалификацијама а способности до 200 динара на месец.

Рок за пријаву до 1 августа ове године.

Пријаве треба слаати Српском Полопирредном Друштву у Београду.

Бр. 3931. Од Управе Српског Полопирредног Друштва, 2. јула 1898. године у Београду.

Исправке у 25. броју Тежак. — На стр. 194. ступцу првом, реду 20 озго, између речи „гласне“ и „земљорадије“ треба да буде и реч „основе.“ — На стр. 195. ступцу првом, реду 28. између речи „разреда“ и „омањих“ треба да буде и реч „шорд.“

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 5 ДИНАРА, ЗА ПОЛУ ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУГОВИНЕ ЧЛАНОВЕ ПОКАТАТИ, ЧЛАНОВЕ СВИХ ДРУГИХ ПОДРУЧЈА, ПОЗИЦИЈЕ СТАРШИНЕ КЛУБА И ЧЛАНОВЕ ДОБРОДЕЈНОГ ЛИСТА У ПОЛУ ЦЕНЕ. АКО ВОЛОНЕ ПРЕПЛАТУ ИЗЛАЖУ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАЊ СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 БУГАЈ, ЗА 5 БУГАЈ, А. БУГАЈ, ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И СРПСКИМ НЕЗАБОРАВИТЕЉИМА ЧЛАНОВИМА И ЧЛАНОВИМА ДОБРОДЕЈНОГ ЛИСТА ЗА С. Б. БУГАЈ 3 БУГАЈ, А. БУГАЈ, ЗАД УНАПРЕД ВОЛОНЕ ПРЕПЛАТУ И ВАЊ СЕ ПРЕПЛАТУ ПОД СВОЈ ДРУШТВУ ИСТОМ ПОЛУ ЦЕНЕ. БИ СЕ И ЛИСТ СЛАТ. ПРЕПЛАТА И РИБОНИМ ТЕЖАКУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ВОЈТЕ. НА ОСНОВУ НАРЕДБИТЕ РЕДОВА ОД 1898. Г. Б. 204. ПРИНИМУ ДРУШТВЕНИ ПОСЛ КОЈИМА ИЗЛАЖАЈУ.

КЛАСИКЕ И ПОДАВАЈАЦ:

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДОБОР:

Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић и Алекса М. Живковић.

ОДОБОРНИ ПРЕДНИК:

ДУШАН М. СПАСИЋ

УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ

НАШЕ ПОЉОПРИВРЕДНО ЗАКОНОДАВСТВО

Унапређењу пољске привреде обрађују највећу напну све културне државе у свету. Најпречи брота државника и у државама у којима је и индустрија јако развијена, била је и сада је *унапређење пољске привреде*. На кад је тако у свем културној свету, кад и модерне државе са великом индустријом обрађују тако велику напну унапређењу пољске привреде, онда је са свим појмљиво зашто се и у нас с дана на дан све боље и правилније оценује значај унапређења пољске привреде, зашто се све већа напна обраћа нашој пољској привреди, зашто држава и народ све нише жртвују на унапређење пољске привреде у нас.

У томе погледу, у погледу живљег рада на унапре-

ђењу наше пољске привреде, ову годину имамо да убржико у најплодније. Наше пољопривредно законодавство обогаћено је ове године неколики врло важни корисни законика, које је Народна Скупштина на предлог Г. Министра Народне Привреде решила, а Краљ одобрио. Ниша је ударен темељ обилатијег систематског рада на унапређењу наше пољске привреде, темељ народног благостања и привредне снаге драге нап отаџбини.

Остаје само да се нови пољопривредни закони изврше, да се учини даљно очекивани живљи покрет на пољу унапређења наше пољопривреде, и резултати су несумњиви.

Ми ни мало не сумњамо у добру вољу и решеност садашњег Министра Народне Привреде, Г. Сине Лолачића, да се доведи пољопривредни закони што пре и што потпуније изврше; ни мало не сумњамо у готовност Краљевске Владе, да Министра Народне Привреде својски потпомогне у извршењу тежких али економских дела, чије му је извршење у део пало; ни за тренутак не можемо посумњати ни у упорност и готовност народа нашег, његових првака и виталности, да се позивима Министра

Народне Привреде што пре одалоше и покорише извршене закона наменених унапређењу пољске привреде, наменених народног богатства и слави свога узвишеног Господара и своје отаџбине.

Ни за тренутак не смео сметати с ума, да је и најбољи закон, кад се не изврши, само жртво слово на артаји. Ово само пошљено, али, као што напред рекосмо, уверени смо да ће се законот пољопривредних закона и у нас потпуно разумеети и да они не ће остати „жртво слово на артаји,“ већ ће се брзо извршити и својим благотворним деловањем осигурати успехе пољопривредног рада — народно и државно благостане.

Дужност је свију нас да искрено помогнемо Министра Народне Привреде у извршењу пољопривредних закона; патриотска је дужност интелигенције и правца народних да народу објашњавају пољопривредне законе, њихову важност и користност ошито и за сваког појединца; дужност нам је да уверимо нашу браћу пољопривреднике да никад неку велике материјалне жртве које се чине ради унапређења пољске привреде, ради осигурања народног и државног богатства.

У то име ми ћемо довести и у *Телмаку* све нове пољопривредне законе. Нека их сваки привредничка дичица, нека их чита и протува, јер ће, унапред смо уверени, сваки по их добро прочути увидјати да су они искључиво наменени унапређењу пољопривреде, народног богатства и истинској слободи народној и моћи и величини отаџбине, — па ћемо се онда сви у томе сложити, да нам је дужност не само да ми се поправамо, већ да извршене њихове свих својих силама потпожмо.

Како се тумачи цјелисходан „плодоред“, при сејању пољских усева?

Земљорадњи је то оште позната ствар, да плодност земље и успевање усева на њој, много зависи од поредка, којим се разни усеви један за другим, а на једној истој њиви сеју. Кад би и. пр. *пшеницу* две године узастопно на једној истој њиви сејали, видјали би, да је велика разлика између ове две пшенице: прве година била би добра, а ома друга године много лошија; *раж* би могла прилично успевати и две године узастопно; а *овас*, он, ако је њој мало боље земља, добро рађа, кад се на једној истој њиви и више година једно за другим сеје. Кад би ми изнебу две стричине посејали, и. пр. *арвену детељину*, или неку *оковану*, решио *кукуруз* или *кромпир*, онда би она стричина, која би после детељине или оковане дошла, далеко бољим ројом уродила, него кад би ју у стричини предходне стричине посејали, т. ј. кад би пшеница после пшенице, раж после ражи, или после једна дошла; док се међути земља, која је три године разним усевима: стричином, детељином или другом којом њишном биљком и окованом засејана била, неперискује у тој мери, па кад би ју само две године узастопно стричињима засејавали. Исто тако не успева добро ни *кромпир* после *кромпира*, он бива ситији и боље, а боље сорте се и изроди. И детељину можемо так посто некако година на исту њиву с успехом сејати. Само *липацке* траве рађају с године на годину, и у разним приликама, сваке свако године подједнако, ако их, једино, само сува не омете.

Како се, дакле, тумачи ова зависност плодности наших пољских усева од „плодоред“, по ком се разни усеви

један за другим сеју, као и стално успевање вишегодишњих биља?

Још пре 50 година тумачили су породњу биља нешто врете, на једној истој њиви, тиме, што су, према својим разлозима тврдили и били уверени, да све биљке кроз своје жиле одузују неке твари, које на извесне додуже успеве не утичу добра, док друге у порасту, разнику и родности потирујуће. То су они изводили с тога, што су ошита ради гађали извесне културне биљке у води, што су те биљке руком то воду бојали и што је та вода по свако културно биље рђаво утацала, а неко у земљи одговарао и овом подом заливено биље, пронао је свевим. Међутим је ова њихова теорија у оној доба, научницима испитивањем потривана; пошња наука доказала је неопштитим ошитама, да она нечета вода најне постала од твари, које су биљке из себе одуцале, него је вода рђаво обојена од оних изсталих, у води неспиритно гађених биљака. У тој рђавој води налазе се остаци тога неспиритно гађеног биља, као што то и при првомом, слашканим трљању у оште бива, а што је том подом заливено биље пронало, то је услед оне хемелине, која се у току трљања стварала и која сваком здраном биљу худу. Нежа, дакле, неких биљних кобанина, одлучивана у том виду, како се то пре тумачило следоватељно и њихово тумачење, односно неуспевана извесних биљака у извесном плодореду, нечито је и неосновано.

По при свем том, не може се опорећи ни то, да после жетве у земљи заостали и изстали делови извесних биљака, рђаво утичу на разникат неког другог додужег биља, о чему доноси докази у поштарству имамо, а на против ошет, те заосталиштине на неко друго биље добро, благотворно утичу. У том погледу није ни наука још сасијана на чисто, професор *Хемел* др. *Дирбург* вели о томе у последњем броју „*Hess. landwirth. Zing.*“ да ће требати још доста труда и времена, док и с тим на чисто будемо.

Неки ошет тумаче неадекватност доброг плодоред на тај начин, што тврде: да неки усеви прие из земље за своје успевање, нарочито неке извесне минералне састојке, на кад би се једни иста усеви, више година узастопно на ту исту њиву сејали и исте минералне састојке пријали, онда би тих састојака у земљи с године на годину све мање бивало, и ти исти усеви би с године на годину све слабији бити морали, не налазећи у земљи оне хране, која им је за њихово развиће потребна. Али кад на исту њиву дошла наизменице други усеви, који за своје развиће не потирују *исту исту храну*, онда ће сваки од тих усева наћи за своје развиће довољно потребне хране, и тако би добра жетва за нас била наизменице осигурана.

Минерални делови, које извесно биље из земље црпи, налазе се у непуној дотичној биљ, па с тога можемо у самој пшеници наћи: које је минералне делове и у којој мери извесно биље из земље црпило за време свог пораста. Но да и овако тумачење није на старном темељу основано, јасно ћемо видети из следећих практичних доказа.

Детељина је и. пр. тавна биљка, за коју важи, да не само да не слаби земљу, него ју својим силним одпајајућим лињем још и љубри. Исто је тако познато и то, да шведина после детељине, на истој њиви, врло добро успева, и обратно, кад се после шведине ошет детељина посеје, да она на тој њиви врло бујно порастајује, а после, кад се једну или две године коси, и ошет шведина или раж посеје, да она друга жетва ни најмање лошије не испада од прве, ни у арву ни у слами. На оште је познато, да пшеница у себи има 1.2; до 2.1; дела нелепа, а детељина га има 1.5; и према томе како се може тврдити: да детељина не црпи из земље ни мало минералних делова?

Још се и на следеће, трети, начин (професор др. *Билман*) тумачи цјелисходан плодоред, који је и поштарствотица, на да се и с њим није још ствар посве на

РОВАЦ

Зато, што се ровац ређе налази и виђа, држало се да он не спада у ред већих штеточина, али то не стоји. Када год је секаршира, најчисти су у његовом стомаку остаци бљатавог порекла. И, по томе, он спада у ред штеточина. Ма да најве тако опасан, ипак ваља о њему коју јавно изјавити.

Као већина инсеката, тако и он живи у земљи. Најрадије борави у растрстеним, сувим и топлим земљана, где прави ходнице за своје боравиште. А има га и у тежим ливадским земљана, дакле оним које се не ору.

Она места у ливадама или њивама где се он угнездио, лако је познати. На њима биће изостану у порасту попуте, а по томе наскоро гину, јер ни је јорен подржани.

Ровац рађа јичиу у ковском несаторелом ђубрету због његове топлоте, а и због инсеката са којима се такође храни. Одатле се разлику по њима прилично извонешња ђубрета. Отуда га често налазимо и у топлим дељана, јер се незгорело ђубре за ове употребљана. Зато, при прављењу топлих деља, ваља добро навати, на ђубро од њих очистити. Иначе проупетили се то, чиниће штету младом пошру.

Ровац није тако мали, било би га лако таманити, али се дању ређе виђа, јер из ходника не излази. Ноћу радије излази, и тада, кад се примети, може се таманити.

Ходник свој он прави у земљи испод пошрине за 10—12 сантиметара. У овом ходнику земља прави гнездо за пошење јаја. Гнездо је удаљено од уласка у ходник за 15—20 сантиметара, а величине је као какав крупан орах. Обложено је с пола неким прилично чврстом кором од земље. У ово гнездо, жена снесе до 2000 бљодо-зелених јаја, из којих се у другој половини јуна изведу млади.

Кад се млади испале, они су веома прождрљиви, и по усеве и биље у оште, опаснији од маторох, јер много нападају на корен.

Она места, гдје су се они угнездили, познају се још по малим хумчицана. Ту их ваља тражити, па уништити. Ходник, у коме ровац борави, доста је узак, те се приликом истраживања копањем, засипа и тако ровци остају у земљи. А, да то не би било, ваља узети подучу сламку на је урући у ходник и онда у том правцу откопавати, па ће се на ровце напугано наћи и ту их ваља сгнечити.

Где се ископавањем не могу лако наћи, ту ваља у ходник сипати воду, чећ или сапуњавицу, па ће их ова нагнати да изађу напоље, где их можемо уништити.

А сем тога, можемо их уништити још и на овај начин:

Доцније под јесен, кад добро захлади, али пре снега, треба у њиви или градини где их има, ископати једну а по потреби и више рупа. Оне треба да су дубоке једну стопу а толико и широке. Затим их ваља добро напунити са незгорелим ковским ђубретом у које треба насаћи нешто рене или мрке, па их онда овлаш покрити са нешто мало ситне земље и тако оставити. Ровца, чим осете толату а и мирис од мрке или рене, одмах ће се из околине почети прикупљати и наскоро ће их бити пуно ђубре у рупи, одакле их треба заједно са њим извадити и уништити.

Радиња се ова, ако време буде дозволило буде, може понављати више пута.

Радије бражљиво на истраживању и уништивању гледа с јајана а и рована, курганимамо их се и тако снасти наше усеве од штете.

И.

чисто извала. То је неспорна истина, да озиме стрмине, пшеница, раж и јечам, најбоље успевају после диснатих бљавана, као и, пр. после дотелне, вулча, граора итн., а јаре стрмине омет најбоље успевају и најбоље рађају после олована, тако после поддубровог кукуруза, рене итн. Код диснатог бљав објашњава се ово благотворно дејство на следећи усеи тим, што је земља била довољно закривљена од суница, и није се могла много испарити; а да се пораст бљав на заклоњеној земљи, ако још ваздух и сиеатост довољно утнати могу, јако унапредује, то се данас не може опорећи; бујан пораст трале иза неког жбуна, само је могућан услед довољног заклоња; кад је нека земља преко лета покривена ђубретом, шушењем или нечим другим, онда ће на њој много бујице напредовати слава бљавка, него онда, где овално покривања нема, јер то покривало не да се влага одвише из земље испарава; у доњоко заклоњеним пропљанима највишео бујног и прекрасног пољског цвећа, а свеиу овому благотворном унашву, треба узроче потражити:

1. у пошреним падаљу росе, и у томе, што се ова нагла не испарава;
2. у умяожанању амонјака услед ових талога, дакле у обогатању земље амонјаким;
3. у заштити ноћног испаравања с једне, и сунчане жетине преко дана, с друге стране;
4. у ускоравању грудана земљаних састојака, и то услед доњано влаге и топлоте;
5. у механичком троншењу земље, орању и копању, услед чега земни састојци пре истрну; и
6. у уништивању траваљана; јер где је усеи бујнији и гушћи, тамо траваљана не може да расти.

Стрмине су баш они усеве, који за своје бујице успевања највише амонјака потребују и који услед тога најмање амонјака после себе у земљи оставају; с тога је сасвиј јасно, да дисната бљав, која земљи влагу и амонјак ошвају, морају добро утнати за доудеиу стрмине. Исто тако утнати ту бљав на брже грудане и распадање земљаних састојака, и добаљају за доудеиу усеи спремно већ минералну храну. Ова дисната бљав јако утнати и на механичке особине земље, јер узимају већи део азота из ваздуха. Па и ако та бљав неку количину минералне хране из земље и изнуку, ова то с друге стране надокнађују знатним приносом азотних делова. А да су од највише користи с тога, што земљу закривљују и засенују, види се и отуда, што је дејство у толико веће, у којима је год то биље гушће и бујније.

Менимо сејање диснатих и стрмних усева и окована, у добром распореду, дакле у неискоридном шлодореду, најбоље утнати на добар пораст и принос наших пољских усева.

Али поред свега тога, остају још многа појана у природи у том погледу необјашњени; тако в. пр. знамо из искуства, да јара раж врло добро успева после кромпина, дакле после олована, док озима раж после кромпина није добра; тако нешто посемео приству дотелану, и при најбољем ђубрењу, пре 5—7 година на лету јачи сејати; и то знамо да је јан на неким земљана добар предходник за неке извесне усеве, а исти ти усеве на другим земљана, после дана не успевају добро.

Јачамо ће нах наука, удружена с праксом, у спору објаснити и на чисто завити те и њима сличне појаве, те ћемо, на основу тога објашњења, моћи и неискоридније пошоредо утврдити, по којима ћемо и више приносе и користи од наших њива имати моћи.

а-р Р—1

ИЗВРСАН ПАСОЉ

Масуљ овај, који ћу препоручити нашим пољопривредницима, добавно сам, кад сам био у Кључу. И ако га

вазвас „изврван.“ као што у ствари и јест, ипак ни тако (ово Кладона) није распрострањено толико, колико он заслужује пошле. И за чудо је да наши сељаци, и ако имају чега бољег и изврсног код кога свог мештана, као шпр. овај пасуљ, не умеју да га се прихватие и и онај који то нма не уме да их за то заинтересује; једна њих двојица од сто ако се нађу да буду овакав или овакав.

Има разних пасуља, па и разних имена, али ја онемо писам само, како га тамо зову. Него у томе на послетку и није ствар, те зато ћу га овде описати на ко га где буде уочуо, нека се не каје, што ће дати који тргов да га себи на корист употреби.

Овај пасуљ, извикао пушта дозу, тј. приткаш је и то врло високо се пне. Цвет му је децетривиј и боје модрицасте. Роди врло много и чак до поине јесени цвета и одржава боранију а она је врло дугачка, до 20 см. и нема ни најмање кочиња и кад зрна достигну потпуно свој пораст, ако је још у зеленом стању, све дотле је употребљива као боранија; често има бораније, која тако рећи и нема зрна, већ је она сама — бабушаста. Кува се врло добро и врло брзо а колико је издана, види се по томе, што за три дана од бораније обрне са 5 оцака, у које су бачена по 4 зрна, имате добар ружак и то густо скупине а и врло је слатка. Боранија му је зелена, али и она је попрскана пругамама и петинама модрицкисти, које ницкавају посвено, што је старија. Зрно је оног пасуља такође модрицасте боје, дугачасто и грбастаја доста и крупна, — ма то неће од т.з. „деноричког пасуља“ а тог је и облика. За кување је тако исто, као и боранија му, добро. Од њега ваља разликотати неке сличне му, што су тамније боје, мада мања али пунија и мање грбастаја зрна, са кратком, тако исто тамније боје и кончајном боранијом, неиздашан пасуљ. Овај пасуљ ништа бољу лежљу негу и пажњу не захтева од осталих.

Далје, као што се види, у онемо у пасуљу стекле све најбоље особине разних других пасуља а неке друге ипак и немају. Због свега тога да препоручујемо нашим пољопривредницима, јер кад могу које какве друге пасуље кратке и кончајне бораније и пасуља неузгоног и мање изданаг гажити, са толико исто труда. Како је то леснио а многи не могу ни да једу боранију, са које се човечу кошти по устима плету. Особито је оваква храна добро дошла нашем сељку у оно доба (петровског лосту), и кад иначе тад њу понавјаше и једе, онда бар нека је колико толико лепа и пријатна.

Да сведемо све те одличне његове особине:

1., врло много роди, и врло посајан одржава боранију до доста позне јесени.

2., боранија врло дугачка и без и најмањег кочиња.

3., врло добро и брзо се сква и врло пријатна.

4., зрно му је крупније, добро се кува и укусно.

5., не захтева ништа бољу негу од осталих пасуља.

И за оставање за зиму у стакленима препоручујемо од њега боранију.

Напомињем да је и од овог пасуља било јесенас о слави друштвеној у једном тањвару на изложби.

Петр. М. Вукобовац, учитељ.

О КОСАМА

Косица је, као што је познато, најзначајније носило пољопривредне. Због тога и долази онолика тежина да се добије добра коса, јер рђава просто захтева.

Пожељна Подружница сваке године добила је и пробаља разне врсте коса, не би ли нашла на коју врсту с добрим особинама, да би се без зазора могла препоручити пољопривредницима.

1893. и ове године она је косе набављала преко Српског Пољопривредног Друштва, осталих година узимала је по трговинама.

Пробом је дошла да уверења да фабриканти слабу пажњу обраћају на *како* коса; они, види се очигледно теже што већој потрошњи путем конкуренције, и онда дају косе по врло ниској цени, али су онеј зато да заа Бога рђаве.

Том конкуренцијом дотерато је дотле, да се чак и у округу ужином косе продају по 1-40, али зато онеј добра коса, која би коштала 3—4 динара, не може да се прода, те је нико и не доноси.

О проби оних коса, добијених 1893. год. (то су галничке косе), ја сам писао у „Тезаку“ и казао да су рђаве. Сад ћу казати још о две опробане врсте.

1. *Extra qualitit under garantie* косе су сввршене неузгобљиве. Ја немам да ли под њебом има горњих коса, и онај њихов назив најрочија је лаж, коју би најпожељније фабрикант могао изабрати.

Овај горњи назив оних коса изражен је у бојама и прилеђен на њихом делу косе. Нега треба упознати и косу „*Extra-qualitit under garantie*“ не узимати ни на поклон, јер је сељак не може ни на шта употребити.

2. *Garantit avsil kassa* косе су, које се, као и горње дају „под кауца“, како неке сељаци, али „под гаранцију“, како неке дуванџије. Међутим су врло рђаве, неузгобљиве, овакне исте, као и оне горње. Треба их упознати и не купувати никакво.

3. *Srpanke* су косе, које поред писмена *H* и грба (двоглава орла аустриског), имају још и знак два срца. Нека су, ваљда, неке срчане биле добре, те сељак по усноеним узима ове косе радије по друге, сигуно још и с тога, што су знатно јефтиније (1-40—1-60). Међутим су то врло рђаве косе, између којих ретко се која може употребити.

4. *Две* косе и срца косе су на којима, поред писмена *QW*, и додасног орла аустриског, имају и две косе прераштене и иснод њих срца. Оне су косе боље од срчанка, над којима ће најпожељати побуду.

5. *Крупне* косе или *сребрсто-челичне* косе оне су, што их је Подружница ове године од Друштва добила и платила их по 3-20 дина. Подружница је набавила свега две косе, и једна од њих показала је се *изврсна* докле је друга сасвим *лоша*.

Добро би било да се оне косе испробају у много места, јер су изгледа да би биле добре и одделе побуду над осталима.

Ако би се утврдило да су оне косе најбоље, онда би требало узложити великом труда да се удаљ рђавих коса у Србију сузобије, а фабриканта придобити за најбољу израду. Питање о избору коса данас је врло важно и за онега, који трони сваку своју у косици. Једно од најважнијих алатских питања. Не треба га, дакле, необољано схватати и кледати на њ као на предмет који не заслужује пажњу.

Све дотле, док су динаке једини извори хране сточне, све дотле, док се за храну не отпочну *марочито* гажити њиње биљке, и док се не уведу у употребу тако корисна машина за кошење траве, којом се и брже ради и уштеда радила снага, све дотле је питање о косама с чисто пољопривредног гледишта питање горње.

Косица је носач који узасно заморава човека и немилостиво криш, дови, руши снагу и моћ њанг сељака. Дајно му добре косе, да му се снага даян и век продужи — то је захтев хуманости, ако не шта друго!

Драр. В. Јанчевнац.

ЖЕДЊАЦИ

(Echinococcus)

И под именом *жедњака* (или како веде по неким другим нашим крајевима — „*комарци*“) разуме наш народ неку особиту врсту болести неше стоке — нарочито говеда, оваца и свиња. Кад болесно грло или бравце утисне или се заколе, најбоље му — махом — у јетри (првој штерници), или у плућима (деојој штерници), а гдјекад и у другим органима и деловима тела (нпр. у слезини, у бубрезима, у срцу у мишићима, у марамици, у мозгу, на бани и некада и у костима) по један или по неколико или небројно много различитих жедрја, пуних неке течности, а гдјекад и пуних мањих жедрја и зрнаца. Та жедрја могу бити разне величине: — има их ситних као зрно гршка, а гдјекад израсту толико, да је у њима по 5 и више литара течности, и да запреме највећи део овога органа, где се развију. Тиме, наравно, сметају развићу и радњи самог овог органа или телесних делова у његовој најбољем суству, па из тога се временом зарде свакојаким појави — кад лакше, а кад и озбиљније природе. Тако се јавља у току те болести нпр. бол, осетљивост и неко комунање с десне стране испод четвртог ребра, паднотост, конање, теже и краће дисање, жутна итд. Ми махом све те појаве превидимо — нарочито у почетку те болести. Тек нам онда падну у очи, кад грло сасвим савне и омршави, кад сасвим тепо душе, кад му се длака накресте итд., па и онда нисмо сасвим на чисто, шта му је. Ако утисне или га приколемо, налазимо у њему на жедрјак и разним деловима тела.

Шта су управо ти жедрјаци није се знало до скоро — све док нам то није објаснио немачки научник Ланкарт (Leuckart). Наш народ и сада не зна о томе ништа, него мисли, да стока добија те жедрје од неђеи — дакле нарочито пати на приврци и при безводина — те види да је од тога ступа. А баш ако и ободи и где их најде, не сматра их за камену болест или необичнију промену — сен ако је сасвим отела маха.

То мишљење је сасвим погрешно. *Жедњаци су облици сточна болест*, и не постају од жеђи, него од жинга замекта зарасом. Они су управо најтежи или паразит животинског тела — од приврце исто овако, као што је то бобина (громуљка, кривца) у свињском или говеђем мусу. Улази у животинско тело снама — и то храном и водом (ретко непосредним додиром), а ако то обично бива, ево објашњења.

У црвеним наших чобанских горњих и домаћих паса живи нека врста воома ситне, 4—5 милиметра или (од приврце) пола сантиметра дугачке панталачке (гравакве) — т. ј. беде и влоште глатке на коленад или чланке. Та паса глатка (народ је зове „*пасајо водеруна*“) јер доиста и ваљичи на „водер“, а у ваљци јој је име: *taenia echinococcus*) има само 3 (ретко кад 4) таква члана, а последњи од њих (рачунајући од главе) је најстарији и најзрелији — и представља глатки *семенак*. У тој семенку залегу се свињина зрнца као неко семе или икра — а то су јаја жедрњавца — па кад дозру, почну из насјет прена одливати. С времена на време, кад често багера, избаци с багера и велику количину тих јаја, али ова су тако ситна, да их ми и не видимо — сен ако четан члан изађе. Тако окужена неса изметина дрпе на пашу, на сиво или на коју другу врсту сточне хране, а досе гдјекад и у воду, па онда с храном или пићем и у жељудци. У жељудку су омет такве прилике, да се замекат из јајета ослободи, па тако слободан пође кад му је најгодније. Проире се и провуче у јетри, у плућа или у који други орган, па се у њима утаури. Та чаура напредује, и не потраје дugo (неколико недеља или месеци), а из незнатних зачетака снујуће чаурице развио се кад мањи кад већи жедр — развио се прави жедрјак а гдјекад се надвореже на тај

први жедр други, трећи и т. д. и жедрјак тада изгледа као велики грозд, где су жедрји пуцад. У тим жедрјацима пуно је течности и пуних замеката, из којих би се могла и омет глатка изаћи.

Она се доста и излезе, чим такви замекат досе у згодне прилике, чим дође у неђеи жељудца, а томе је сваки час прилика. *Ложње делове од згодне или замекте стоке бацимо ми обично пасима* — а нарочито им радо дајемо делове, који су ободели, или су лако сумањени. Тако радимо нарочито са деловима, у којима најбоље жедрјак, па ето онда приврце, да и из њих и омет глатке развије. Пси жедрјак прождра, а у неђеји пренима се из ветрових замеката излегу и омет исте оне панталачке — неће поздеруше — из којих је жедрјак и постао. Често падрва и омет јаја те панталачке кадгод багера, те јаја досу и омет с храном и пићем стоји у жељудци, те је жедрјацима окужи... и то тако иде наизменице час из чобанских паса у стоку, час омет из стоке у псе.

Да је често таквх прилика, и да сточарство од тога доста много страда у трни, колажу или брочеве. Штајланди (Steuclid) из Грајфенвада нашао је месеца јуна, јула и августа год. 1893 међу 1113 града закљаних говеда њих 274 (дакле 24,6%, или четвртину) окужених жедрњацима, међу 2949 комада свиња њих 533 (дакле 21,4%), а међу 1551 оваца и коза њих 549 (дакле 35,4%) — у свему год 26%, замекте стоке. У *Мекленбургу је колонија стоке окужена со жедрњак* као што доказаје Салман (Salhmann), год. 1888, 1889, закљачо је на берлински кланишница 141.814 града говеда а међу њима је било 6578, којима су падрва, и 2668, којима је јетра била жедрњак окужена. Од 338.798 закљаних оваца нашао се 3363 са жедрњацима у јетри, а 5041 са жедрњавца у плућима. (Од 479.124 закљаних свиња било их је 5010 са жедрњацима у плућима, а 5282 са жедрњавца у јетри. Колико је тога код нас, не може се тачно рећи — већ с тога, што је у нас мало места која имају депо уређених кланишца са татним прегледом замекте стоке, него се махом јавља кође у кућима без декарског надзора. Како марвени лешари рачунају, и како се по јавним кланишницама може рачун ухватити, има и у нас врло много тако окужене стоке (више него од бобине), и штега од тога по сточарство је огромна.

Поред штеге и губитка у стоци ваља у рачун узети и ову штегу, што је тај паразит нанесе и *човечијо здрављу* — јер се те *мекте болест јавља* и на људима, а и људи је добајају од паса. Кад окужени пас измече јаја од жедрњака, досе се гдјекад, да по које од њих остане приврљеном гледод око вратне заднице и чмара. Пси се врло радо и врло често језиком поцади чисте и јакну, те онда та јаја па језику и језик пренесе. Тако окуженим језиком и плућком глатке се, најважје и треба по другим деловима тела, па том приврљеном онда пренесе жедрњавца јајца са језика и кушке на длаке. *Него са исевом водеруна има, дакле, у свако доба ми шпорници стога глатка јајца од жедрњаци и може их згоднио приврљом и ми човек прети.*

Најзгоднија прилика томе је у кућима, где се деца и одрасли много друже с псима, и где се на чистоту не пази. Заразен пас окупила или начне јело, олаже суд или валоче воду, која се пије на то згодје, да јајца с кушке или језика преху у људску храну или пиће (народ и сѣм у таквим приликама употребје реч „оногатини“). Неразумна деца играју се с псима, и ручницама их хваљају, млазју и глатке, па најчакне и долази, да које јајце с длаке или бани с која окужена длачица прине на прсте и детинје, и да се после ружама пренесе у уста. Има, шта више, нарочито по варошима и међу женскама и тако неразумне чевади, да ће се са својим исотанетом и љубити, па онда је најчакне, да том приврљеном с неђеи пушке добије у своја уста по које јајце од жедрњака. Из уста може то јајце сити и у жељудци, а чим тамо досе, почне исто овако путањати а чауре замекати, као што то видимо код домаћих животња. Значајни замекат израсте у жедр и

поставе меканији жедњак или — вако обично веде човечији метал.

Далеко би ме одело, да изнесем све појаве те болести код човека, па с тога њу обил, али морамо опет нагласити, да су све те појаве нагом прао озбиљне природе. Болесни трип узасне муке и жахом по траје ни пет година, на умре. Редам је, који жедњак дуже носи, а још рећи је, који га без лекарске помоћи (операције) сасвим пребави.

Према томе је жедњак у стоке и за човека опасан. Што га је више у стоке, више је оужених ласа, а што је опет њих више, више је људи, који се од њих зараде. Колико је тога, и колико људи страдају од те болести, показују они бројеви. По статистици болује од 1000 становника средње Европе њих 8 од жедњака, а половина тих болесника умре пре 5 година. У Мекленбургу, где је (као што рекосмо) на стоци прао много жедњака, има и велики број људи, који болују од те исте болести. У Ростоку нађе се већи 1000 лешева њих 24 са жедњаком. У Нисланду долази на 61 становника по 1 који болује од жедњака, а шести део целокупног становништва — т. ј. сваки шести умре од те болести. Ми још нисмо узхватили рачун, колико људи код нас болује и умре од жедњака — за сада то није ни могуће — али се ипак по неким извесним подацима поуздано рећи, да их има несразмерно много.

Код људи лечи се та болест озбиљно и доста опасном операцијом, а код стоке и не мисли се на лечење. Све што се до сада као лек употребљавало, није помогло. Све што се могло *уинити*, да *ту навест* од људи и стоке *субије*, то је, да особито важику обратимо при глави и ујењу етоке. Гледог том приликом најбоље ма и најистинију сумњаву чаурину, па и најмањи беличасти мекхурђу нуи тешности — дакле сличан жедњаку — ваља да га савесно и брижљиво од здравог ткива одвојимо и уинитимо. Чим се, дакле, нађе и најмање трага те болести на зашланом трупу, на њега све *заравесе или сумњиве делове* брижљиво издвојити и извадити, на их одмах или дубоко у земљу закопати или (што је још много боље) *на огри сагорети*. Ниношто и никада се неможе који део животињског тела, заразен жедњаком, дати нима или другим животињама за храну, јер је баш у томе највеће опасности. Чим тако заразен део нешто прождере, прождере с важе и живе замјетке жедњака, а из њих се у његовом црвету за кратко време развију оне штетне панџарице — тј. јасно подурење. Јаза тих подурених изнеће нас са својим замјетанима, на опет — којим год начиним — досеу у животињско или човечије тело, то га оуже. *Главно је, дакле, да се жедњаком заражене делове што пре уините, или бар нима не добавијоу.*

Као средство против шпрена жедњака препоручује се — с неке стране — и то, да се *домали нима с оремена на зрме* — нарочито с *преласка* — *сходним средствима гинети на зрме истерују*. Даје ни се оно или оно средство (обична средства предства против гинети и панџарица), те пси дошта и изадују параште од прена, али тај начин није у сваком случају са свим поуздан. Деси се гдекад да лек изама гинети, али не делу, него јој глави остане, па се онда из ње понова чиниш изведе. Свакојако тај начин има нешто — бар делничног — успеха, јер се њиме може бар спречити, да онај последњи чланак — што га ми назисмо семенињом — никако не дозре, да се у њему јаја легу.

Код нас би могло помоћи још и оно. Наш селџак који своју марку обично где стагае, а гдекад баш и у најмањој баричи у кањков жабаку, или у јендеку крај пута. Таква вода је махом нечиста и загађена, а по гдекад се у њој може наћи и трагова псеће пораци, која је оужена. Што је мање такве воде, то је — наравно — више изгледа, да ће у њој стока највише баш на она места, која су најсом поганим загађена и заражена. Да нам селџак за пошта нарочито тражи чиста места са великом кољачином воде

— дакле законене изворе, дубоке бунаре, веће потоке и реке — онда би наша стока јамачно мање обелевала од жедњака, а упоредо с њом и ми.

Д-р М. Ј. В.

Б Е Л Е Ш К Е

Како се трепи љуб (врат) на жита. — У нас је доста љуба — нарочито у јетну — и селади знају, да је љуба (вратљив) хлеб отрован, па да јој здрављу. Од њега „болн често“, од њега се љуба муча и повраћање (блаунање), од њега се зарата (опија), а по где када љуб изазива и озбиљније појаве. У тога би га ваља из жита трепити.

Љуба је највише у киновитим годинама, као што нпр. беше Јанска. Где се ваје у већој количини, људи се од њега брине на разне начине кад са више, кад са мање успеха. Најпростија, најбржа, најјестивија и најлакши начин је овај.

Зна се, да је зрно љуба много лакше од здравог зрна као које врсте жита, а нарочита од зрна пшенице ражи или јечма, а наш народ — сем кукуруза — једе и те стрмине. Лакије је у толико, да црна врх воде док друге стрмине на дно падају на зато га и можемо од чиста зрна оделити. У коме житу, дакле, видимо љуба или врат, саси га у кањак суду нпр. у кољиво, у чабар, у ораничид втд. прелуј га водом, па га добро промешај. Чим го уиниш свако зрно љуба ископиће на пошрину воде и држаће се на њој, а тежа зрна жита ће тоути и па дно пасти. Ти онда узми куљаву тиган или други који суд за грабење, па вање с површине покупи онд с тој љуба што плыва. Кад си га свега покупио, сагори га, јер љуба иди и стоји, а чисто жито оеди од воде, расастри и сасуши. Са љубом си у исти мах из жита истребиво и друго иваро лакше зрно — нпр. ситњаво, штруо втд. — па и то је испуст.

Слатки јавор (*Acer saccharinum*). — Из даљњих делова света, доносимо ми рално шибље и дрвље, за украс наших градина и перивоја, на ком шибље и дрвље не може често ни најистиније ово да онакв неку лепоту, неки украс, и на ком се често не може ништа направити да уоти, са чега је на тако велике даљине донесено и скупо плаћено и за које се, кад га са савиј страни, од корена до врха посматрамо, не може ништа друго рећи, но да је „из даљка, тамо негде из иреко, мора“ донесено, и — ништа више!

Истина, ми хоћемо и сад да говоримо о једном прекоморском дрвету, али оно дрво заслужује да се и вањем свету прикаже, и то је: *Слатки јавор*. *Слатки јавор* не само да је лепо и угледно дрво, које је у стању свакој градини, сваком перивоју и сваком дошрину, да послужи за украс, него је и дрво прао корисно. Оно дрво високо расте, прилично је дебело у стаблу и има доста бело дрвље, које при лепања изабја. Оно расте по штизана у северној и северозападној страни сједињених америчких држава, а поглавито у државана *Мисисипи*, *Јудејана*, *Олео*, *Нор-Гарк* и *Пенсилванији* — дакле у опште у овиц велијаци, које се по климатским правцима од Србије врло мало разликују, и с тога не би било ни тешко, оно дрво и код нас пресадити и домаћати.

Слатки јавор узгољавља, истина, прао добру, приначу, допалоно влашну, земљу за своје добро и напредно усплевање, али се за све то и исплаћује доходом, који даје у спок *слатком соку*, а који се врло лако и на врло прост начин добава. У Америци је *слатки јавор* за многе и многе привредне изворе благостања, јер га имају засађеног на великим просторима, а од њега сразмерно и велику количину слатког сока добајају, који кувају и у место шећера употребљава.

Сок се на дрвета на овај сасвим прост начин добива: Једним сврдлом (буријом) уврне се рупа у добро и у ту рупу угура се једна подесна дрвена чеж, кроз коју погугот сладог сок потече: овај сок треба одмах, или само после неколико сати узнати, и на обичан начин, кречом, идемом, или другим неким бистрећим средством, прочистити. На овај начин добивен *сладор* (шећер) истина није чисто бео, него је загаситије боје, али је врло пријатан и много добро, у место меда, да се прода. У свима неким градовима у северној Америци, продају овај сладор, у виду малих лонтица, по улацима, као што код нас продају алавајце алау, шинке итп., а употребљује се врло корисно и против кашља, исто тако и за заслађивање разних јела у кухињи итд.

Једно одрасло дрво даје годишње просечно 3 килограма сладора, а старија и развијенија дрва дају и по 10 килограма.

За собирање сока најодесније је време од друге половине месеца фебруара, до половине месеца априла. Дочине добивен сок даје истина врло пријатно ниће, које се у Америци за прављење пенушећег вина, на форуму пшакпања, употребљава, али мање сладора у себи садржи. У колико се стабло чешиће „отаче“, у толико више сока даје; с почетка се рупа до 3 сантиметра дубоко проврти, а дочине се још са 3—4 сантиметра продужи. Ово отацање сока може да се продужи до саме јесени.

Писац ових редова имао је у С. (они још постоје) два слатка јавора, и он их толико препоручује и навиши привредницима тим више, што овај јавор даје и врло добро дрво за гориво, а у последу његовог живота *врло много „калја“*. *Слатки јавор* могао би и нас много другачије, мање корисна дрва заменити, а једном усајен, не тражи никакве особене неге, исто као и дуг, багрен, најлесен итп.

Др. Р.

Перите воће на јела. — Многи сматрају за издивно, да немо оперу пре јела, а то је једна неопходност, на коју не треба заборављати. Гужво је знати на то воће правилно или правило; не грешн се више само противу правила естетичних, већ и противу здравствених. Прилина, нечисте руке при брању, преносу и продаји јесу опасне, јер се на тај начин преносе различне свијуге могућих болести. С тога и ведно: шгда не изнесте воће на сто, докле га преходно не оперете. Тако исто и сваку зелен пре употребе ваља опрати, само не треба да то буде сувише, јер се њине у зелени губи хранљивост и арома.

Ср.

Зелена нића као храна крмадима. — Пре некор времена чиниени су покушаји: како утиче зелена нића као храна на развитак крмади, на се дошло до ових резултата:

1. Крмад, која имају добру пашу, а поред тога добијају уредну храну у зрну, најбрже се развијају и ради повећања изнје их тежина за 1 килограм, сразмерно требају најмање суве хране.

2. Крмад, која се њигне на пашу, а добијају и зрна, боље напредују но она, која добијају исту количину зрна али којима се даје зелена нића у којини.

3. Исечена зелена нића давана крмадима поред уредне суве хране, показала се као добра и корисна.

4. Када су затворена крмад храниена само зеленом нићом, губила су од своје тежине свиак дан по $\frac{1}{4}$ кгр.

5. Несназан су напредак показала крмад, када су затворена храниена зеленом нићом и сувом храном.

6. Истеривање на пашу и уредно давање зрнасте хране јеста пут најефтинији, којим се долази до корисних резултата.

Ср.

Корисност прскања винове лозе бордовском чорбом. — Прскање лозе бордовском чорбом корисно је не само по томе, што се на тај начин субјига и уништава лероспоровна зараза, већ се изазива и јача плодност код лозе и раније скривање рода јој. У томе правцу чиниени

су покушаји, који су дали ове резултате: од два виноград, од којих је један прскал бордовском чорбом три године узастопце, а други испра је био потпуно зрео, док је у другом једна имао 10% зрелага гроздја. Бериба у прсканом виноград биле је осам пута богатија од оне у испрсканом, који је у јаким размеру боловао од вероноспорне. И док се први виноград још потпуно зеленао, докле на другом већ није било ни једнога листа. Г. Рум, чинио је покушаје у својем виноград у овај начин. Он је половину једнога винограда прскао бордовском чорбом, а половина испрскане лозе биле су интензивно зелене и гроздје за 14 дана прерзело, од лоза у испрсканом делу винограда.

Проф. др. Роберт мисли, да се добар успех од прскања бордовском чорбом не постиже само услед тога, што се на тај начин уништава вероноспору, већ што растер — у коме има бабра — дејствује благотворно и на сами организам лозе у опште.

Др. Франк у Берлину прскао је и кромпир поменутих раствором, на је нашо:

1. Да је после прскања цео развитак листова постао јачи и бујнији.
2. Да се асимилација, нарочито могућност старвања скроба у листовима, знатно појачала.
3. Испрскане биљке јаче је и правилије.
4. Трајалност листва је продужена.
5. Кромпир (род) услед тога је кртинији и боље.

Ср.

У корист гајења сочина. — У нас је сочино врло мало распрострањено, а међу тим оно може имати важну улогу у пољопривредничку приходу. Из тога разлога Пежешка Подружница почела је у својој околини ширити гајење сочина. Из почетка је то приказано с неоперењем, као слава новина, али у последње време травања тога семена знатно је скочила и његове гајење знатно се проширало.

Да би пољопривредници увидели колики принос може бити од овога варица, износом одне принос кога је поменути Подружница добила. Она је прелетом посејала сочино на једној гади у простору од 15 метара у четврт и нића је чистог, лаког сочина 55 килограма. Сочино на јакму продале по 0-80 дин. Значи, да је са једног парцелета земље од 15 метара у четврт склачула принос 44 динара. Са оваким приносом мора свиак бити задовољан.

Али није то сав принос са овога земљишта. Листва сочина скрива се до 10 јула. Тада се може посејати хелда (као што је ова Подружница то урадила), те, не само што ће се за једно лето скривути с овог земљишта две жетве, но ће послужити за побољшање наше пчелама у јесен, када других цветова почне нестатијати.

Мисли да су они разлози доноси да са снагом убеде, да ово корисно варицо отпочне што више гајити.

Н. А. Јов. уч.

Против вашију код телди. — Ваши се на телди дима успешно уништавају код се иситни у прах, разлукти и растопи у „лутуј“ ракаји, па се с тим маку пашљана телда.

Други добро осоле вејтин, па њине маку пашљано теле и изведу га по том на сунце. Ваши тада се по-испадају.

Л.

Против гнаста код телди. — У народу се против гнаста код телди успешно употребљава оно средство: узку се калопер, па се оном водом гнастичвао теле задана.

Л.

Сочино и грашак. — Дешава се, да у сочину преовлада извесна, извесна прста-грашка, који је по расту и листу, па и по зрну, истоветан са сочином. Радљива је само у цвету: цвет је у сочину ситан и бео; у грашва крупан

и врсно-плав; сем toga razlika je i u mahuni; u sočiva je mahuna meka, nauhanja; u granika dugacka, pljosna i tvrda. Može da se primeti razlika i na samom zrnu; u sočiva je plavosivije, u granika nepunčevije i okruglije. Oštrom promatraњem može se opaziti razlika i u porastu, pa i u gustu.

Најбоље се одвоји сочиво од граника, кад се махуне подобрају, одвојено воде (распрскају) и зрно одвојено оставља.

Кад се сочиво и овај гранак у зрну помеша, само оштро и изважбано око и изважбан укус може приметити врло, врло незнатну разлику.

Сваки одгајинач сочива треба да одбира сочиво од граника, иначе, како је гранак бујнији у порасту, он врло неколико године може савршено да ушати сочиво.

Л.

Винодеље у Русији. — Винодеље је у Русији важна привредна грана, која, с дана у дан, доноси све јаче дохоке. О значају гајења дозе у просторној царевине, најјаснију слику даје нам бројеви, које мало ниже износимо.

На *Кавказу* виногради покривају површину од 120.000 хектара, на *Криму* 8000 хектара, у *Бесарабији*, 70.000 хект., на *Дону* 2500 хектара. У *западној* области находи се 21.850 хектара под лозом, која просечно даје годишње 1.146.628 мет. дената доброта грозда, у цени од 35 милиона рубаља. Како је становништво западне области скоро потпуно мухамеданско, то су морали ту производњу вина ударити темељ приу Руси. Данас је производња вина ушла већ јачих размера, јер се годишње производи већ преко 10.000 хектолитара. Сушење је грозда овде прастари обичај, пошто га је нажда имао у изобилју. Извоз сува грозда у Јеропску Русију расте с дана у дан. Тако је западнејши железницом у години 1890 било извезено на 30.890 мет. дената, године 1891 тај је број порастао на 42.425 мет. дената, а године 1892 на 74.039 мет. дената. Мино то, ташкенски грознај култур у Бухари и Самарканду сваке године на 16—20.000 метарских дената сува грозда, које спремају за извоз. Цена сувоге грозда у најтврђим трговима креће се између 9 и 14 рубаља по метарској цента.

Ср.

Сађење потњих дрвета на влажној земљишту. — Ако је влажно оно земљиште, које смо наменили за гајење и подзање потњих младика, онда је за препоруку ово што следује: 1. Међу потњих садницама у првоме реду ваља узимати *јабуку*, пошто она од снега воћа највише подноси плугу, и 2. при пресађивању ваља вођди скратити срчки корен, који иде правце у дубину; она ће тда, у скоро затим, истерати побочне жице, које остају више на површини и не допиру далеко у мекру дубину.

Ср.

Трпо кромпир штетан је полипривреднику. — И код нас је обичај, да се трпо и прокљода кромпир износи с प्रदेशа на поље и ту остави на гомили, да истрпе. То није практично, а ево зашто.

Гомиле такоста кромпира не само што служе као zgodno споминте разнија бубаја штеточница, већ шта више, служе још и за храну пољским мшевима, те се веома брзо и јако размножавају. Осим тога, ваља знати још и то да ум, да трпо кромпир шири и проузрокује и сточну заразу. С тога не остављај трпо кромпир на гомили у пољу, већ га носни кроћом, те ће се на тај начин спречити снажи његов лош утцај.

Ср.

Колика је тежина здравог човека? — Када весина човеког тела износи 150 метара, онда нормална тежина износи 50 килограма и сваки сантиметар раста за један килограм. Према томе, нормалан човек има тежине онолико килограма, колико је сантиметра виши од једнога метра. На тај начин свакоме је лако израчунати колико је тежак, па, према томе, извести и правилан закључак: како стоји са стањем здравља свога.

Ср.

Да гас (петролеум) не експлодира. — У ивиго прилика и на ивиго места употребања се гас (петролеум) ради бржег распаљивања огња. Али у ивиго прилика и то се дешава, да је тада сав гас на један мах експлодирао, те је било опасних последица. Даже, да би се те аде последње у сличним приликама онемогућале, препоручује се овакав начин употребе гаса.

Узме се какав стари зељбан суд или од лимна, напуни се струготицама од дрвета и ове се наваљае гасом. При потпаљу, узме се мало од тих струготица, мете се под насланага дрва и потпаљу. Струготине се одмах увале и горе пламеном свеће, те се на тај начин, а без сваке опасности, и насланага дрва убрзо разгору.

Ср.

Г Л А С Н И К

Полупривредни закони. — Народна Скупштина решила је у Његово Велјачанство Краљ Србије, потврдио је под 3. о. и. полупривредне законе: *О државним економима, унапређењу обаврста и полупривредним станицама.* Ти закони гласе:

1 О Државним Економима

Члан 1. У циљу унапређења пољске привреде уставноћавају се звана Државних економиа.

Државни су економии окружни и срески. Први су референти за полупривредне послове окружних, а други среских начелника.

Члан 2. Дужности су државних економиа:

1. Да обучавају народ о бољем и кориснијем начину обрађивања земље, негованања ливада, подзања воћа и винограда, одгајивања стоке и гајења риб, живине, пчела и слобубе;

2. Да настојавају да се сви полупривредни послови на време отпочињу, како треба обављају и у своје време сарвавају;

3. Да саветом и делом буду на путу појединци полупривредницима у ваљаваљу оруђа и машина, припадне стоке, семена и воћа и свију осталих потреба;

4. Да проучавају полупривредне прилике у својим територијама, и да о томе поднесе извештаје Министру Народне Привреде;

5. Да воде надзор над свима општинским, среским и окружним полупривредним заводима, установама и удружењима и да се старају о њиховом напретку;

6. Да се старају о тачном вршењу свију полуприв. закона и законских наредба; и

7. Да управљају полупривредним станицама односно расадницама и да у опште врше све оне послове, које им се ставе у дужности посебним законима или наредбама Министра Народне Привреде.

Ваљае одредбе о ваљоним дужностима прописале се правилином.

Члан 3. Државни економии постављају се Краљевим указом на предлог Министра Народне Привреде.

Окружане и среске економии може Министар Народне Привреде поставити и својим претиском.

Члан 4. Окружни економии могу бити само они, који су сиринши земљополско-шумарску школу у Србији или ваљаку вишу полупривредну школу на страни и који имају доказе о својој практичној полупривредној сиреми, да су две године проведли на ваљком приватном имању на практини а тако исто и они, који су проведли најмање 10 година ваљо срески економии, или у ваљком државном економном заводу по који су сиринши најмање средњу полупривредну школу.

Срески економци могу бити они, који су свршили коју средњу полуприредну школу са радо добрим успехом и који су практиковали најмање једну годину дана на каквом државном или приватном добро уређеном имању, а тако исто и они, који су прелили најмање пет година као помоћници државних економиа, или у каквом државном економском заводу.

Члан 5. Плата окружних економиа дели се на класе, и то: I. 4000. II. 3500 и III. 3000 динара годишње.

Али Министар Народне Приреде може у први мах а у недостатку стручњака који би служили за ову плату постављати окружне економце и са њиховом платом, но која не може бити већа од 5000 динара годишње.

Плата среских економиа дели се на класе, и то: I. 2500. II. 2000 и III. 1500 динара годишње.

Осим тога они имају бесплатан стан и огрев, а кад путују слаженним путем по округу, односно по срезу, немају дневницу.

Државни економци не могу бити унапређени у вишу класу, докле у никој не проведу најмање четврти године.

Члан 6. Плата окружних и среских економиа и остало особља, које им буде потребно за привне службе а тако исто и сви остали трошкови, имају се поклапати окружним приредом, а према буџетима које састављају окружњацима а одобрава Министар Народне Приреде.

Члан 7. Државни економци могу се у недостатку недесних лица поставити и за два или више округа, односно срезова, и тада им се при постављању одређује место сталног становања.

Члан 8. Оплаћује се Министар Народне Приреде да провине правилик за извршење овог закона.

Члан 9. Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.*

II.

О Унапређењу Војарства.

Члан 1. Сви срезови обавезни су, да у року од три године, разумијући од дана кад овај закон ступи у живот, установе по један војни расадник у величини најмање од пет хектара, у којима ће се производити и одгајивати саднице разнота воћа и другог корисног дрвећа и шибља.

Ну, изузетно од овога, општег правила, и то само у случајевима, кад у неким среским местима не би било угодног земљишта за то, или где се у једном месту две среске канцеларије, може Министар Народне Приреде одобрити да два суседна среза подигну један заједнички војни расадник у величини најмање од десет хектара.

Члан 2. О подизању ових војних расадника, као и о даљем њиховом усавршавању и о употреби произведених и одгајених садница, дужни су старати се надлежни срески економци, који су уједно и главни руководиоци ових расадника, и који ради тога морају изградити и своје станове у њима.

За обављање разностручних радова у овим расадницима, стављаће се среским економима на располагање: потребан број помагача (воћара), радника и сви остала средства.

Помоћници среских економиа поставља Министар Нар. Приреде. Они имају годишњу плату 800—1000 динара, а осим тога и бесплатан стан у расаднику и огрев, као и срески економци.

Члан 3. Срески војни расадници имају се подићи у местима где су среске канцеларије, а где за то не би било угодног земљишта, онда у најближој општини где за то има олова.

Избор земљишта за подизање ових расадника има извршити комисија састављена из среског начелника, среског економиа, два члана среске скупштине и председника дотичне општине, и овај заључак комисије вредитељ тек пошто га одобри надлежно начелство окружно.

Ако би у месту, где се расадник има подићи, било општинске утриве угодне за то, онда ће се она за расадник узети а општини исплатити по процени комисије, коју састављају начелник срески, срески економ, председник дотичне општине и два члана среске скупштине, које она за то избере, ако је општина не би уступила бесплатно. У протинном случају, земљиште се мора прибавити експропријацијом од приватних лица.

Ако би у среским местима било државног земљишта, угоднога за војни расадник, онда ће се оно првенствено и употребити, а који то одобри Министар Нар. Приреде.

Члан 4. У среским војним расадницима производње се и одгајивати оне врсте и сорте дрвећа које су и кориснога дрвећа и шибља које одговарају месним приликама.

Али свакојако мора се у њима обрађати нарочита назна одгајивању садница белог дуда, ради унапређења савларства, у пределима где он успева.

Избор врста и сората воћа и осталог корисног дрвећа и шибља врше срески економци, а то одобравају окружни економци.

Члан 5. Срески економци као главни руководиоци ових расадника (чл. 2.) дужни су најмање два пута преко године држави у овим расадницима практичне курсеве о подизању и о облагорађивању воћа.

На ове практичне курсеве дужне су све општине дотичних срезова послати снагу пут најмање по два сарајовина шкочва и издржавати их о општинском трошку за све време трајања курса ако не буде таквих који ће о своје трошку ићи.

Исто су тако срески економци обавезани да и свакоме другом дају практичне лекције о подизању и облагорађивању воћа, који у расадник дође и поште затражи.

Члан 6. Произведене и одгајене саднице благороднога воћа и другог корисног дрвећа и шибља уступаће се приватним лицима по извесној малој таксу и то првенствено грађанима дотичних срезова, на онда и осталима, и употребљавати се не уступити среским економима, за засађивање друмова, путева, улица и празних општинских просторија, и за утврђивање носкућа и речних обала.

Добивени приход од продаје садница и воћа из расадника употребљавати се на издржавање, унашавање и увећавање расадника.

Саднице белог дуда даваће се свакоме бесплатно. О засађивању железничких путева издаће се нарочити правилик у споразуму са Министром грађевина.

Члан 7. Општине су обавезане, да све оне саднице, које им се из расадника издају, о своје трошку засаде онде и онако како то срески економци нареду.

Оне су дужне да их чувају и да се о напредовању њиховом старају.

Оне су одговорне за свако дрво на овај начин засађено и дужне су уграњивати места одмах попуњавати.

У накнаду за све то општинама припада сав приход од воћа засађеног у њеном атару поред друмова и путева, по улицама и празним општинским просторијама.

Члан 8. Никома није дозвољено да самовласно бере плодове и да повремено или уинштана воћке и друго корисно дрвеће и шибље, које је засађено у расадницима, приватним имањима, поред друмова и путева, но улицама и празним општинским просторијама, као и ради утврђења обала и носкућа.

По томе повозано ће се казнити:

а., од 1 до 20 динара онај, који се ухвати да самовласно бере плодове;

б., од 20—50 динара онај, који се ухвати да самовласно било на који начин повреди које од ових дрвета; и в., од 50—150 онај, који се ухвати да самовласно било на који начин уништи које од ових дрвета.

За унитаривање вођака нешега облика важе одредбе казненог закона.

Ако осуђени не би повлачу казну могло исплатити тужбином своја имања, онда ће се казна изменити затвором, рачунајући сваки пет динара са по један дан затвора.

Осуђе испод пет динара рачунаће се у један дан затвора.

На неважње учињене штете под б. и в. да се казне плаћањем вредности учињене штете.

Поред казне осуђиваће се привац и на накнаду учињене штете, која припада сопственику имања. Оцена штете одређује се вештацима које власт изабере наредбом.

Означене приваце као испуњене застаревају за три месеца од дана кад су учињене. За прекид застарелости вреде одредбе казненог закона.

За штету коју учине малолетници до 16 година, одговорни су њихови родитељи, односно старатељ масеним имањем.

Брање дудовог лишћа са дудова, за храњење свилених буба, сем на приватним имањима, слободно је свакоме и без икакве накнаде.

Члан 9. Све ове кривде (члан 8.) изиђа по полицијској уредби општинска власт оне општине у којој се учине, по адекватној дужности, или на тужбу приватних лица.

Казне под а изриче сав председник општине, а оне су одмах извршене, а казне под б. и в. изриче општински суд у корист општинске владе. Изабр против осуђе општинскога суда расматрају и коначно расправљају надлежне полицијске власти. За поднашај жалбе прописи полицијске уредбе (§§ 15 и 16).

Члан 10. Надзор над општинским властима односно првенств овог закона вршиће надлежне полицијске власти срећеног својих економиа.

За забаво вршене овога закона правникама и наредаба издатих на основу негога, ереске односно окружне полицијске власти тумаче на одговор и издати председнике општине са 50—150 динара у корист државне владе.

Жалбе против осуђе средних односно окружних полицијских власти расматрају и коначно расправљају надлежне окружне полицијске власти, односно Министар Нар. Привреде или су поднессе у року и на начин предвиђен у члану 9.

Члан 11. Све трошкове око подизања и издржавања ових вођних расадника, где снајају: набавка земљишта, подизање потребних грађевина, набавка свију расадничких потреба, плата вођара и радника итд. Дужни су сносити сви грађани дотичних срезова по сразмери непосредне порезе.

Буџет прихода и расхода састављаће ерески економи и у почетку године подносити ереској скупштини на одобрење.

О свима привацама и издавањима расадничким дужа је ерески економ водити прописне књиге и складне рачуне на свршетку године подносити ереској скупштини на преглед и одобрење.

Члан 12. Овлашћује се Министар Народне Привреде да на прихода Клазне Лутрије или својих буџетских средстава може давати награде (премии) оним лицима, која се буду одликовала као добри вођари.

Број, величину и начин давања ових награда одређује Министар Народне Привреде.

Члан 13. Сви ерески вођни расадници не плаћају порез на приврзе.

Члан 14. Овлашћује се Министар Народне Привреде да прописи правникама за извршење овог закона.

Члан 15. Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ подпише.

III.

О полупривредних станицама

Члан 1. Да би се полупривредника дала приваца да прибаве практична знања за корисно газдовање и да у пракси виде све напредне учињене у пољској природи, има се, постојући, по одредбама овога закона, у року од 5—10 година, установити у свакоме округу по једна полупривредна станица. Но првенствено ће се установити само једна станица и то у оном округу, који понуди потребно земљиште за то.

Члан 2. Свака полупривредна станица мора имати:

1. Угледно имање у величини до 60 хектара ширатне земље за све гране ратарства;
2. Угледан вођац у величини од 2 хектара за гајење свију врста домаћег воћа и корисног дрвећа и шибља;
3. Угледан виноград у величини од 2 хектара за гајење свију важнијих врста винове лозе;
4. Угледан живинарник за гајење свију врста домаће живине; и
5. Угледан пчеларник за држање и гајење пчела.

Осим тога, свака станица мора имати онолико телене стоке, колико је потребно за обрађивање ширатне земље, и онолико економичне стоке, колико је потребно за очигледну наставу.

На последњу, свака станица мора имати још по једну угледну свиларницу за гајење свилених буба, ако дудови у дотичном пределу успевају, по један угледан рибњак, ако за то има природне могућности, и по једну радионицу за извазање шаквога или више шаква, који су у вези с пољском природом.

Члан 3. Полупривредне станице оснивају се првенствено у атарима окружних пароши.

Потребно земљиште, све путеве грађевине, издржавање пољоцама као и све друге потребе за успостављење и радњу ових станица дужни су дати дотични окрузи.

Све трошкове дужни су сносити сви грађани округа по сразмери непосредне порезе.

Проекте буџета прихода и издавања ових станица састављају надлежни окружни економи у саразету са окружном скупштином, а одобрава их Министар Народне Привреде.

Члан 4. Избор места за оснивање ових станица врши комисија, која се састоји из окружног начелника, окружног економиа, окружног пиљавера, окружног лекара, председника дотичне општине и по једног заступника сваког среза дотичног округа, које ереске скупштине за то избере.

Ако би у атару окружне пароши, где се станица има подизати, било државнога земљишта угоднога за то, онда ће се оно првенствено и употребити, ако то одобр Министар Народне Привреде. Ако пак нема државнога земљишта, или га има али није угодно за то, или га Министар Народне Привреде не може да уступи, а међу тим има општинске утрине, угодне за станицу, онда ће се она бескадно и узети.

У случају да у атару општинском, где се станица има подизати, не буде ни државнога ни општинскога земљишта, угоднога за то, узеше се оно од приватних лица путем експропријације и исплатити. Но ако не би било ни оваког земљишта угоднога за то, Министар Народне Привреде може одобрити да се станица оснује у којем од ереских места, дотичног округа.

Члан 5. Угледна имања ових станица морају бити тако уређена, да се на њима могу видети сви начини газдовања, који се у дотичним окрузима на средњим имањима могу најкорисније примењити.

Управник станице имаће, према томе, потпуно слободу односно газдовања на имању, поступања с добвеним производима и риковања стоком, изајући при томе увек и

једино интересе станице у виду; по све оне манипулације морају бити проведене кроз рачунске књиге и издати документима оправдане.

Приходи станица имају се употребити на издржавање њихове и по томе на олакшању станичног буџета.

Рачуне о принању и издвајању пољопривредних станица предајући и разрешение издају три члана окружне скупштине, које она за то избере и области.

За извојну станице и исправност рачуна одговоран је њен управник.

Члан 6. Пољопривредним станицама управљају и свима пословима у њима руководе надлежни окружни економски.

Њима се предајују у помоћ по 2—3 попомоћника од врховних учесника ратарске или пољопривредне школе, с годишњом платом од по 800—1000 дина, а које поставља Министар Народне Привреде.

Управници и помоћници имају у станица бешалтан стан и опрем.

Члан 7. Уза сваку станицу мора постојати још и по једна практична пољопривредна школа за вежбање земљорадничких синова.

У ову практичну земљорадничку школу дужни су све општине дотичнога округа издати сваке друге године по једнога питомца из своје средине.

Питомци могу бити само они, који знају читати и писати, који имају преко 16 година живота, који су добриг здравља, и који се код својих кућа баве земљорадњом.

Избрани питомци морају се избора признати.

Члан 8. Поред ових питомца примаће се у практичне пољопривредне школе, а у колико буде имао места, и други деца, који би хтели да о својој трешњи оне школе уче.

За своје издржавање у овим школама они су дужни плаћати по онолико колико дотични округ за своје питомце.

И за њих важе све одредбе овог закона као за окр. питомце.

Члан 9. Течај практичне пољопривредне школе траје две године.

У овој практичној школи изучаваће се трале пољске привреде; по из ових неће се држати ученица нарочита предавања у школи, него ће им се објашњавати све пољопривредне радње за време самога рада.

Осим тога ученици ће се усавршавати у читању, писању и рачунању.

На свршетку двогодишњег школовања они су дужни положиати практични пољопривредни испит.

Одлични ученици ових школа оддиковаће се, по дозвољеном испиту, наградама у пољопривредним предметима.

Члан 10. Све пољопривредне радње на овим станицама дужни су извршавати ученици практичних пољопривредних школа под надзором и по пунојстима управних станице или његових помоћника.

За непослушност, нежарност и лоше владане, управници станице може казнити ученике: укором, затвором од 1—10 дана и отпуштањем из школе.

Казна отпуштања извршена је ако је одобри Министар Народне Привреде.

Управљено место кога питомца попуњава се.

Члан 11. Пољопривредне станице стоје под надзором Министра Народне Привреде.

Он се олакшајује да прописи и правилник за извршење овог закона.

Члан 12. Пољопривредне станице не плаћују порез ни приред.

Члан 13. Сем ових пољопривредних станица могу се подизати и по срезовима по изабављеној жељи дотичнога срез а одобрењу Министра Народне Привреде.

Члан 14. Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Изложба у Пожеви. — Неоспоран је факт, поред уговорног рада у свима правцима, и држање изложба знатио приноснога, да Пожешка Пољопривредна Подружница постигне оне успехе, који су у тако видно, и тако похвално опажени од свакога, који је ма и делићасто посматрао рад и успех те у сваком погледу ваљане Подружнице.

Изложбе су, (среска 1893, и окупна 1897, — обе држате у Пожеви), нема сумње, биле најбоље средство: да се Подружница ухвати с пољопривредницима, те да види које може и како ангажовати за своје циљеве; да упозна слабе стране, те да их исправља, и добре, да их потгње; да заинтересује пољопривреднике и својим радом и пољопривредним напретцима, и да своје име процесу у све кутине.

И ове године Пожешка се Подружница одлучила да држи изложбу, или каже она у прогласу своје вели: „Смотру пољопривредног напретка у срезу пожевоном.“ у којој ће, велики делом, бити представљени и утицај Подружнице у погледу одбирања семења за усеве и продривају у својку културу бољих и кориснијих сточних врста, нарочито итд. У исто време она ће смотра претом указати на недостатке које је Подружница или превидела или ипак доседела поправити; а то је леп пут да се уне ште и старање, те да се у будућности уради оно, што није пре.

Мисао, којом је се Подружница руководио одређујући ову смотру, пуна је смислености и јакото решена. Овај пут држате оваквих изложба, ради проучавања и научавања, без велике параде и несвесне хуке, — најинтереснији је за све Подружнице. Само изложбу не треба сматрати као парадну афект, већ као смети отаг пољопривредни, у коме човек застане, целу мисао своју посвети проучавању и поучавању.

Ми смо уверени, да ће Пожешка Подружница и овај посао извести на задовољство самога, на част своју и на јуку Друштву, које је, до душе, и свесрдо помаже.

Желети је да се онамањени пољопривредници и овом приликом одозвоју својој Подружници, као што смо навели те гледати и саушати: многобројно, одушевљено и предано. С наше стране срећан им рад!

Привлеке у састав Друштва. — Станица Пољопривредног Друштва за Багуну и околину у округу позларевачком и пољопривредног Друштва за ср. трстенички које су образоване ове год., привлеке су у састав Среског Пољопривредног Друштва. — Нове образованим Подружницама, жељимо напретка. II.

Каленарски курс. — Подружница Среског Пољопривредног Друштва за срез пославски и околину, држала је каленарски курс од 10. до 15. пр. месеца из својој војној расадници у Обреновићу. Као извештај друшт.-присуствовао је друштвеним благодитељ, г. Власт. Д. Тодоровић, секретар министарства народне привреде. II.

† ФРАНЦ ТОВОЛАР

индустрисајин и редован члан Среског Пољоприв. Друштва умро је 3. јула ове године у 7¼ часова после подне у 54-тој години живота после дужег боловања.

Пок. Франц јако се заузимао за пољску привреду, због чега га је Среско Пољопривредно Друштво 1894. године изабрало за свога редовног члана.

Бог да му душу прости.

Д О П И С И

Злаука, 14. јуна 1898. год.

Време је у пролећу и почетку овог месеца било променливо — топло и влажно — те је на порат усева војма повољно утицало. Последње седам дана били су ведрини и суви, са слабом прохладњавајућим ветром.

Најважнији посао пољопривредника овог краја, сад је: загревање кукуруза и конодба.

Кукурузи у опште врло добро напредују.

Шпеница, јечам, раж и круњик у опште су добри; омас је већто лошији. Корона у истих нема, јер је сење пред сејидбу пречишћено на тријерију.

Траве су по каквоћи и количини доста добре, али како је овамо ливада мало — то, заузимањем Пожешке Пољопривредне Подружине, отпочело је и гајење лудерне, која овамо особито добро напредује.

Воће је у опште добро, редица и парочито јабуке и крушке. Шашње се још од сад продају „трговцима“ сеосним и то: *по три динара сто старих ока!*

Пчеле су се рејале добро. Вршкаре су још у употреби али се у великој распрострању коњице с покретним сакем.

За неколико последњих година, осетио се знатан напредак у пољској привреди овога краја, а то је дело вредне Подружине Пожешке. Средством курсева, практичних предавања и владаба, као и угодне баште која постоји у Пожеву, Подружња је ослободила рад овакоњих сељака у њиховом сопственом поседу и пробудила им вољу за рационалнје употребљавање. — Ономад је државно практично предавање о употреби првача на ивици једног пољопривредника, а оно је као и остали курсеве и предавања, које је Подружња (префељана) пољопривреднике јако заинтересовала.

У шарду се сеоба врло велика оскудила у храни људској због чега се на оваца јавља скупи интерес а храна „на зелено“ продаје.

Наднице мушке влађају се са храном 0.60—0.80 ден. Здравље људи и домаке стоке повољно је.

Бран. И. Павловић.

Домуз-Потоц, 24. јуна 1898. год.

Радејено је данас срце нашег селца у овом граду, јер, хвала Богу, што је год, досад узрало све изнадредно напредује, те често на сам себи не верује да је то тако после онакве прошле године.

Жита стрна су врло добра; јечам је пристигао а већ се обара и почео на трг заносити, цена му је 7—7.50 ден. од 100 итр. Можемо рећи да је у напред поједен, јер због несталог кукуруза, он ће се јести, њан и продати, да се узме која пара и исплати порез, који су због ланске летине згоставили. Шпеница већ „рјуја“.

Кукуруз, како на броду тако и у кљуцу — равници моравској, изнадредан, — класа и сивла. Старон је цена на трговина 12—12.50 динара.

Све је тако добро да сељак само моли Бога: „Подриј овако, Воље, до јесени!“ Али се само сваки врлобајва града. Кад 13-ог у вече око 8 сахати поче падати ретка а крувна киша а за њом и по које врло града, у свакога је било срце утрнуло, али се онет брзо освесели, јер није падао ни 2 секунда а био је и врло редка.

Све је веће интересовање за рационалнја рад. Осен пренајшиг једног љуба првача у овом месту, свиро је од. трговца Михаила Маденовић, који има велико имање на рад, набајно један првач и један отргач, али у раду са отргачем није прошао добро, с тога, што није био обавештен како треба претходно радити, на онда употребити

га, те је сад увидео у чему је погрешна и у будуће ће знати како треба. Сви се радом интересују овим љубовима и многи причају како су у равници око Свилајнца гледали како се с њима ради, на вољени само „вљивају“ по кукурузу а на устима су им корпе, те не могу ни дирнути га па се и уверили, да је с њима много bolje, брже и јептиније радити, те у неколицина се решили, ако до године буду живи, да их набаје.

Петар М. Вуковић,
учитељ.

Мааа Дренова, (ср. левачки) 20. јуна 1898. г.

До пре неколико дана овде су сви усеви били да не може лешне бити; све је то било, као што виши кажу, као кита босиља. Овака изобилна плодност беше сељаци мало освеселила, јер их прошлогодишња неродница беше доведла до великог очајања. Ну каква шарљана пада? — У четвртак 9. овог месеца падала је онде тако *странна туња*, која је у тренут ока све усеве тако уништила, да од њих нема ни трага, ни гласа. Онде, где су се кукурузи подријали као чинит, где је шпеница жутила као злато, где се воће окитало као грозд, — сад је остала само нустина. Од ленога раја створен је у часу накао. Може се замислити у каквој је расклоњености, после ове невође, већ јадни сељак? — Не дружице, већ иште овако кад коме пронађе сав рад, сав труд, и он остале без игде згеча. Служдио се као да му је све по кући поједо и кука с чељадима из гласа. А за кување и јест, кад му је оно: од чега је мислио да се прошегодешњег дуга одужи; од чега је мислио да порезу плати; од чега је мислио да споси све кућење тршковне; су чим је мислио да парши себе и стоку своју, — све уништено и упрошћено.

Ова туња била је контрагос обилна, а величине обичне јабуке. Одјигна, коју је пратила, дали јој је још већу снагу те је сактала и половила, седа слабији усев, још и воће и остало дрвље, тако да на многим местима чак и диније није остало. Сем тога поразбијала је беридицу на кровима и обна на станима, а и побрла је доста ситне стове. — Она је швала у правцу од запада за истоку и осем овога седа дохватила је још и: Рујиници, Миљутовач, Пољулу, Стрпачаре, Лазаревач, Кољусе, Љубаву, Боду Воду, Јаску и др. Поред овога места највише је оштећено Кољусе и Љубаве, (ср. расписки), а од осталих захватила је само не извесан део. Штега се рачуна само у овом малом селцу преко 10.000 динара.

Сад о чему другом да нам нишем из овог места?— Ни о чему. Данас се атар овог места иште овако прили, као што се прино с јесени и рано с пролећа.

Наш свет, већомад да најве прачи урди невољодама, мисли, да неводе долазе за то, што се рад и неки мали прачињив. То није истина, јер ово баш ово село ниште ништа радило на вели Проклопа дан, који је био у среду 8. ов. мџа, па га је ипак убрла туца одма стурца дан. Међу њим нека околина седа инеу тај прачињив „чуљани“ па их туца ниште тукла. Кад поменуемо прачињив, онда да кажемо и то, да је у почетку месеца највише тек. године Његово Провеснењство Г. Митрополић узпутно, преко надежних, општнских судовања један распис, у коме ни најстрожнје препоручује, да не забрављује народ да ради у истраживачне дане, већ на против да их опомине, да тада треба да раде. Овај распис поглавара наше свете цркве достојан је сваке хвале, јер је познато, да сем недеље а прачиња наш народ има још неких 90 прачињива које је он сам огласио за прачиње и у које ниште ништа да ради. После овога строгог расписа сад ниште сеоски бирон не опомине сељаке да „стурта не треба радити.“ Али се на жалост, овај корисни распис не извршује свуда тачно.

Стање здравља код људи пољовољно је. — Омче бољују од краста. — Цена кукурузу и шеницама нагло опада, због нове хране, која се већ износи на пијаци. — Стоци је цена умерена. **Ст. М. М. ур.**

Врањинац, 26. јуна 1898. год.

Јакe жеге које у овом крају већ месец дана трајаху, омаде су прилично пољске усеве у своје разињу а нарочито кукуруз, те беше забавно да ће бити гладна година. Ну срећом 25. т. мес. падаше тиха и топла киша, која је свој културној билци као наручена била.

Кукурузан су већ заграути — ошанили.

Виногради су на измаку треће кошње — прашење. — Грожђе је понела прилично, а било би га доста, да није рани мраз прошле јесени још у Октобру општеито винограде: нарочито је пак штету прилично калемљеној доји. —

Подизаше винограда калемљемом на америчкој подлози напредује понајлак, а узрок му је што се брзо тај посев не одомаћава тај, што још помако траје наша домаћа доза у винограду. Али, сумње нема, да ће кроз годину дозе дана и ово што је још заостао, филоксера угаманити, те ће многи пољопривредници јаво отворити очи и похитати с подизањем винограда на америчкој подлози.

Воћа ће бити доста, али не и здравог, јер за време цветања, беше непрестано киша, услед чега је плод маион „штурљив“ остао.

Пресакле винограда противу „Периоспоре“ — „жавне“ врше пољопривредници релативно, и тај је посев већ узхватио корена код сељака.

Шеница, нарочито озима, добра је.

Ливаде су покосиене и сево се воли и сакупља у лодине — стогове. — Сена је ове године мало било услед пролетошње суше. — Јечмови се жању.

Здравље је у народу добро: код деце владају мало болести. — И за чудо, већ је јуни на измаку, а одашњи лекари не налазе за нужно да изврше вакцинације код мале деце!

Цене су надици 1 динар са храном.

Цене донашњих производа су:

Кукурузу од 100 кирама	8—9 динара
Шеница	15—16 „
Јечму новом од 100 кп.	6—8 „
Вину добром	40—60 „

Ракији илишоци коју на одашњи пијаци догове крушекљани, цена је: 30—60 пара дин. алтар.

Мих. Ј. Петровић.
својом.

Батуша, гр. и окр. позар. 1 јула 1898. г.

Време је пољовољно, сунице греје, за кукуруз потребна је киша, док за стрива жита неопходна је.

Кукуруз је добар, опрашен је и ошалан, сад свиња. Окопани се прашачем и отргачем.

И ако је семе било рђаво, шеница је добра, сад се у велико жаве, жаве се са жетовином, косом или српом. Чисти се помоћу ветречаке и тријера. Врше се обично коњима, код Бајлона у М. Прилепи или прилици. Шеница се седи у већој жери као и кукуруз.

Јечам је добар пољивен и срећен сеје се у мањој количини.

Рак и овак гаје се врло ретко доста су добри за ову годину.

Ливаде су добре покосиене су и сево сдејуго. Цена је сена 2 $\frac{1}{2}$ —4 п. килограм.

Вотваци су, у колико их има, добро понели.

Виногради су рђави. Стари виногради на нашој дози своју су сви осушени. Виногради, који су ове године засађени на амер. дози, такође нису напредни, онако како смо очекивали, јер је доза из државног расадника из Сне-дерева добијена врло слаба и сува.

Домаћа је стока напредна и здрава.

Паседе имају добру вану. Сељаци радо примају ра-прошљиво гајене.

Силена буба је добро напредовала и добар принос дала. Већина су је гајили за своју личну употребу.

Здравље код људи и код стоке пољовољно је.

Цене геевина: кукурузу (старом) од 97 г, 12 дин.; шеницама новом око 16 дин.; јечму новом 7—8 дин. све од 100 килограма.

Љуб. Симиновић.
својом.

Црљенац, 10. јула 1898. год.

Стање пољских усева у Стугу и околним околима је:

1. Врше је лено — топло, киша је падала 8 т. м.

2. Винограда је у велико отвољело, жито је добар род дошло.

3. Кукуруза добро напредује.

4. Цена је храни: житу новом 11 дин. јечму 9 дин. и кукурузу 12 динара.

5. Цена је 1 раднику са храном 0.80 дин.

6. Здравље код људи и стоке пољовољно је.

7. Елементарних непогода није било.

Срђ. Ст. Павловић.
својом.

Обреновац, 16. јула 1898. год.

Обреновачка пољопривредна Подружница, приредила је ове године у својој расадници, калемљени курс за летње калемљене, ошене (меловане) воћа.

Курс је трајао пет дана, од 10—15 јула тек. год.

На курс ишао је праша сваки а нарочито из оближњих срезова као из посавског, таманског окр. ваљевског, и посавског округа подунавског.

Но и ако је курс приреден у доба када пољопривредници имају највише посла око збрива летине одина је био, као што се види слаб, поглавном зато што на многим местима, није у своје време саопштено, ишти објашњено кад курс почиње а кад се свршава.

На калемљарском курсу било је 18. правних слушаоца, а међу њима било је већи број са села. По поред правних слушаоца било је 6, приватних дакле свега 25.

Слушаоци курса, поред објашњења теорије и обуке у складну пуноћа са ваљем грашчица, радил су и у пракси калемљани.

Слушаоци при раду показани су врло добар успех те су и награђени сваки са по једним кудевним ножем за калемљење.

Подружница је веома благодарна Друштву, што је дало помоћ у разним вољарским алатима у вредности 100 дин.

Курсу оном присуствовао је као друштвени изасланик г. Благ. Тодоровић друштвених благајника.

По свршеном курсу руководио истога, у присуству г. Председника, г. Благојковића, и г. Секретара пољопривредне Подружнице, раздао је слушаоцима одређене награде.

Руководио курсом
Вујиса П. Ђорђевић
руковод. воћ. расадника

Радобуња, 5. Јула 1898. год.

Истна је, да нам бежаху алпа и мај врло пријатни напеси животу иза зимног околна, само да јошт не бијаше оскудице у храни људској. Али сада је прави живот. — Сада се тек може срећно погледати око себе, и посматрати дарове ваше.

У овом крају ових дана народ наш коси ливаде, дене сепо жање и врши јечмове.

Време је кишевито: по дин греје сунце, по два—три вада киша. Народ овде коси ливаде јосама, а жаљу стрипа жита српонима, а врши на простом гуму коњима.

Косилица вршалица и других пољопривред. справа изумиљајући гнозд. плугова — нема.

Здравље је како код народа тако и код стоке врло повољно.

Оскудица у храни људској постепено престаје. Цена на нашим пијацама жита разноврсног од 9 до 20 динара бурањца (нова пасуља — пасуља), крошпр 10—20 пр. дин. Цена надице: 1 дин; са храним и напојицом.

Мобе и позајмица и данас у овом крају постоје.

Ст. И. Савић,
земљорадник из Радобуње

Баградан, 17. јула 1898. г.

1. Стрпна жита већ су покосиена и донела су добар принос, по велина је грешка код оvd. пољопривредника та, што сва жита жаљу у пререзом стању а не кад је прене, те се тако очигледно штете. — И жетва и призда врши се на примитиван начин.

2. Културни услед дуготрајне суше знатно су се погоршали, те не објашају никакв принос. Народ се са стражом пита: како ће се исхранити и одужити? —

3. Шљиве су родиле добро, а равне са сада беру.

4. Цено су: пшеница 11—12, јечму 7—8 а раки 9—10 дин. Надице варирају од 0'50—0'60 дин. с храним.

Здравље у народу и стоци повољно је.

В. Ристаћ,
своик.

КЊИЖЕВНОСТ

Градонар. — Тако се зове илустрациони часопис, који је овога месеца покренуо г. Др. Ђ. Радич. У часопису ови, друшале се поуке нашим пољопривредницима из градинарства, повртарства, воћарства и чвештарства, а осим ових и на осталих грана нарочито за кућу.

Прва број изашао је са овим садржајем: *Наш виноград.* — *Радови у Градини у месецу јулу а) у виноградку, б) у воћнику и виноградку, в) у жетнаку.* — *О аделу земљинга и уређењу градине (баште).* — *Швајцуртски купци (са бојадисаном сликом).* — *О произвођачи делов стањака при савременом врсту.* — *О калемичној бреске (инфекције) на кајсији.* — *О величини сасеже за пресађивање цвела.* — *Мали домаћин.* (Гуве за сађење воћка. — Зубчица. — Да растерам мишине. — Против пролива код телади. — Против дисних вањшу. — Средство против вањшу код свиња. — Добар ладан калек-восак. — За утањивање ирвани. — Да јагоде бујице порашују и више влада аметију. — Да бурнд не дуре. — Да се пренуците кожите код коња затече. — Швајцурка. — Злоћесна (леандер) је отров. — Против мољаца. — Средство да грава сама себе не сиса. — Како треба поступити с јајима која се са стране за насавивање добаљају. — Нова шећерна биљка. — *Питана и одговори.* — *Писмописа.* *Књижевни оглас.*

Градонар излази сваког 1. у месецу. Цена му је на годину 4 динара (2 фор.), на пола године 2 дин. (1 фор.). Преплата се шаље уредништву у Краљево или књижарима г.г. М. Стајића у Београду и браће М. Поповића у Н. Сад.

СТЕЧАЈИ

За *Полопривредни Календар* у 1899. години тржино се ови радови:

1. *Лан,* с нарочитим обзиром на његово моченье;
 2. *Гојеве риба* у *рибанима*;
 3. *Храна и хитрине српског земљорадника*;
 4. *Гојеве живине*;
 5. *Ораж*;
 6. *Гојеве сомова* за *продају*;
 7. *Пашмаки за свине*;
 8. *Сувасти као пашмаки за изложу рогацу стоку*;
 9. *Крмлар као стошна храна*;
 10. *Род кровама*;
 11. *Погивање кома*;
 12. *Болест овцаца*;
 13. *Пчеларске задруге*;
 14. *Машина косилица и машина жетвица*;
 15. *Русстрас, Солонис, Портале*;
 16. *Мржа за људску и стоћну храну*;
 17. *Ремонтски заводи као установе за употребе копарства*;
 18. *Употреба меда*;
 19. *Разметање пољопривредних зграда на осредњем сеоском имену*;
 20. *Јавор*;
 21. *Одајивање забркових пресадица до пресађивања на ствари место*;
 22. *Држале кози и савремено тумарство*;
 23. *Гојеве овцова — шхована*;
 24. *Полопривредна привојетка.*
- Величина радова, рок подношаја и награда, по *Пројектнику*, као и прошле године.

Српског Пољопривредног Друштва потребан је економ за друштвено добро у Шапцу. Годиниша је плата прена спрема до 840 динара и бесплатан стан. Кандидат треба да је свршно овде ратарек или виноделско воћарску школу, или на страни коју од пољопривредних виљих школа. Пријетство има онај, који поред осталог располаже знањем и извезбаномшћу из пчеларства, што треба уверешем или сведољом да докаже.

Кандидати, који би желели да се овога звања приже, треба да поднесу поље са сведољбама — документима Српском Пољопривредном Друштву најдаље до 20. августа ове године.

Бр. 4065. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва, 20. јула 1898. год. у Београду.

ОБЗНАНЕ

На основу одобрења Господина Министра Народне Привреде од 7. Јула ове године ЗБр. 4590. Управа Државне Ергеле примила је дан 28. јула ове године 25 дечака у курс лаких јахања.

Сваки кандидат који је волео да ступи у овај курс мора одређеног дана доћи у канцеларију Управе Државне Ергеле у Љубичеву до 9 сати пре подне и поднети документа који ће доказати да није млађи од 12 ни старији од 14 година, да је потпуно здрав, развијен и способан за јахачку службу; да је свршио основну школу с добрим успехом; да је српски држављанин; да је добродошљива и да има допунство од родитеља или старатеља за ступања у овај курс које мора бити влашито оверено.

Курс ће трајати 3 године и сваки курсиста који буде прихватио мора пристати на све погодбе које су прописане правилима од стране Министарства Народне Привреде, а за све преже пише од Управе Државне Ергеле бесплатно стан, храну, одећу и лекове у случају болести и остале потребе.

Бр. 1904. Из канцеларије Управе Државне Ергеле 10 јула 1898. године, у Љубичеву.

Обајава. — Коже потребне правог, чистог, на централну машину исцеђеног меда, у коме нема никаквих страних пријеса, лека се обрати потписаноше.

Нарочито препоручујем овај мед слабуљиви особама, јер је исти врло лековит, садржи у себи велику количину стареког уља, по чему је сабран од дванаестих цветова, багрина и липа.

Има га на продају до 150 килограма.

Цена је килограму: на мале 150 динара; на више јединице.

24. јула 1898. године.

Ушце.

Рад. Кречковић

Јакоб — берогачева

КЊИЖНЕВНИ ОГЛАСИ

ПРАКТИЧНО КОЂАРСТВО

КАТЕДОРА

Ант. М. Спасић

које је до сада продавано и то у овном повезу по 7 и у обичном по 5½ динара, продаје се од сад по знатно спуштеној цену и то у *финном повезу десет књига за тридесет динара, а у обичном повезу десет књига за двадесет динара*, — за готов новац. Обратити се писму, уреднику *Тезака* — Београд.

Штампано сав књигу

ТИ ЋЕШ БИТИ ЗЕМЉОРАДНИК

коју је написао на француском језику *Анри Маршан*, начелник Министарства Земљорадње а коју сам пренео с *истога* издања.

Писац је у овом свом делу описао живот једне земљорадничке породице, која се вредношћу, уредношћу и умешношћу уздигла до праве среће.

Због лепоте и валаности дело је наградила Француска Академија Наука, Задруга за земљорадњу, Задруга Француских земљорадника и Друштво за унапређење народне радности.

Мој превод наградио је г. Министар Просвете из књижевног фонда Мите С. Николића — Беде. Ради тога сам ставио на књигу име овога просветнога добротвора, који је оставио на *просветне цели* једно лепо пише.

Сва његова лепа дело је украшено са 160 слика, које су оне поједине ствари допуњују.

Како је писмо штампарски готов и валано се на повезу под књиговеса а број књига није велики, како је дело намењено народној омладини коју треба упућивати којим пословима да се занима ради своје и народне среће, — уложавши све пријатеље лепе читалке, а у *првом реду своје личне поштомике*, да скупају преписату и обраћају се *само с готовим новцем* на штампара г. *Ђуру Станојевића*, који ће их књигу одмах послати.

Књига лепо повезана и тврде корице стаје *два динара*. Скупљачи књигу на десет књига једну књигу на поштом.

Милован Р. Маринковић

УПРАВИК ПУКОВОЈ

Иако је из штампе друго издање књиге:

ИМА ЛИ ПОМОЋИ НАШИМ ЗАНАТЛИЈАМА!

Економска студија од Јаше Тоцића. У Новом Саду 1898. Штампарија Браће М. Поповића. — Цена је 20 новчића или 50 пара динарских. На 54 стр. ошине.

У овој књизи расправља писац ставе српског занатлијства гради лека и износи све главнице врте занатлијског удружења.

За Србију се може добити у књижари Мите Стајића у Београду.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА. Убеник из школе и народ, израдио Наја Т. Тодоровић — Ђаковчић. *Стољарство*. Београд штампарија Петра К. Тапасковића 1898. Цена 0-80 дин. Може се добити код писца а и преко Друштва.

Подизање лудова у циљу гајења свилених буба, од Вла. Д. Тодоровића, прештампано из *Тезака* са сликама. Штампано у државној штампарији Краљевине Србије. Цена 0-20 дин. Може се добити код писца а и преко Српског Пољопривредног Друштва.

ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ДОМАЋЕГ СВИЛАРСТВА — од Вла. Д. Тодоровића. Прештампано из *Српских Новина* штампано у Штампарији Краљевине Србије. Цена 0-20 дин. Може се добити од писца и Српског Пољопривредног Друштва.

РАСПОРЕД

Прве наложбе домаће стоке, сточних производа и пернате живине, коју приређује „Крајинска Пољ. Подружница“ — на дан 23. Августа ове год. у Неготину, на месту где је била овогодишња трка.

Подружница позива овим све привредне произвођаче и одгајиваче бр. крајинског, да се за упис пријаве, и за наложбу судежују. За пријаву и упис не плаћа се ништа, а упис ће се вршити у друштвеној канцеларији — где је пре био окр. суд, на пираци спирит нове кризе. — Свици излагач треба да је сам изложио стоку одговарајући да је притекла у својину бар од пре 3 мца. За кога би се дознало противно, пеће му се награда досуђивати.

Ко докаже увереним да има, или би дотерало већи број него што се за наложбу тражи: добити већу награду. *Подружница ће издати на ову изложбу излагачима (3000) три хиљаде динара — у разним стравима, књигама, повољницама и готовом новцу.* Излагачи треба да буду до 23. августа у вече у месту наложбе. На удаљеним крајевима округа може се и писмом пријављивати за упис. — Све остало, као: оцењивачки суд, изложено часинитно и друго објавиће се додије. Упис је отпочео, и трајаће до 15 августа закључно.

На наложбу ће се пријати и то у:

А. ГРУП: Говеда.

1 Одељење: Краве с овогод. теорица, 2 одељење, Јунице до 2 год. које нису пуштане пареву, 3 одељење Јунице до 2 год. стари, 4 одељење Бикови, старији од 2 год. и 5 одељење Тетлећи волови.

Б. ГРУП: Свиње.

1 Одељење: Кричае с прасцима и без прасана, 2 одељење. Нерастози, старији од 2 године, 3 одељење. Прасад мушка од годину дана (назнад), 4 одељење, женска прасад од годину дана.

В. ГРУП: Овце.

1. 1 Одељење: Овце домаће расе, са и без јагњаци, до 10 у групи, 2 одељење. Основни преко 2 год. стари. Може бити по један, 3 одељење. Јагњад мушка од годину дана (шљежад), и 4 одељење. Женска јагњад од годину дана (шљежад) — По неколико комада.

П. 1 Одељење: Овце свилоруне — облагођене (желез), да их има до 10 у групи, 2 одељење: Основни стари преко 2 год. Прима се и по један, 3 одељење: Јагњад мушка од годину дана (шљежад) 4 одељење, Женска јагњад од годину дана. Да их има неколико у групи.

Г. ГРУП: Козе.

1 Одељење: Козе, са и без јарића, до 10 у групи, 2 одељење: Јарин, старији од две год. 3 одељење, мушка јарад од годину дана, 4 одељење, Женска јарад од годину дана — по неколико у групи.

Д. ГРУП: Домаћа живина.

1 Одељење: Турке. Туран са 2 Турке у групи, козе са и без Ђурића, 2 Одељење, Гуске, један Гусан са две гуске у групи. Причају се са, а и без гушчића, 3 одељење. Пловце, Плован са две пловке са пловчићима, коже без пловчића, 4 одељење. *Кокотке*. Један петак са две кокотке, са и без пилића.

Е. ГРУП: Сточни производи.

1 Одељење: *Вуна*. По једно руно оване и шеврпане, од домаћих, а и свилорунних овца, 2 одељење, *Козина*. Од 3—5 килогр. у групи, 3 одељење, *Сир*. До 5 килогр. а може и више у чистом суду, 4 одељење *Масло*. Од 1—2 килогр. тољшег, а и нетољшег, 5 одељење, *Кајмак*. До 2 килогр. у чистом суду.

Излагачи пернате живине да доносе исту по могућству у пакетицима од прџа или летица. Своственици изложене стоке, да имају за своју стоку чувар, који треба да је чисто одвои, и да има руководица стоком. Са стоком за наложбу, и осталим треба бити на месту изложбе до 23. августа у вече.

Сви којима лежи на срцу благостање народно, и напредне привреде у опште, у нашем округу, треба да похитају у што већем броју на упис и наложбу. — Власти и све пријатеље привреде и Подружница лепо се моли да је помогну у овом корисном предузећу.

Бр. 215.

8. јула 1898. године. Неготин
На Св. влад. муч. Прокопија

У П Р А В А

Крајинске Пољопривредне Подружнице.

Цена малог оглашава: **Од петог** престо од једног ступца по 10 пара дано; од осталих круглих новина по 15 пара од престо од ступца.

Већак оглашава од две стране 30 динара (10 еор. и в.), ода стране 10 дина. (5 еор.) четрете стране 2 динара (250) еор.)

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дне. државне таксе.

За издавање нове куте 10 од 100 јестинаје.

Преглед 27. и 28. броја Жезака: Чланци: Унапређење пољске привреде и наше пољопривредно запошљавање. — Како се тузати целаскодан напоред при сејању пољских усева. — Ронак. — Изврши насул. — О косама. — О жедвацина. — Белшике. — Главице. — Книжевност. Довиси. — Стеваји. — Обшине. — Книжевни огласи. — *Распоред*.

veći deo te naše krasne stoke, visoke, široke, opružene i duboke, mogao bi još mnogo i mnogo mesa i loja na se da natovari, mogao bi mnogo i mnogo naše sruženi poznate vrednosti da preradi u meso i loj, mogao bi mnogo naše zlata da nam privredni. Svaka ta živa našina mogla bi još mnogo i mnogo skrivene, koja иначе makom propada, da pretvori u ježeno zlato, samo kada bi mi poloprivrednici, mi stочари, vodili računa o tome. Zasto da budemo mi nečasti čobani tuđinski? Zasto mi da proizvodimo, mi odgajujemo, na kad treba mi i najviše da se koristimo, da namu stoku dajemo tuđinčija da se oni bolje koriste više no ja sami? — Setano se vremena kada smo slavno ovolike što sad radimo s našim govedima, patili svine na ih kad za gojenje dospu kao paloniju zvalozila, i uporediko to vreme s danasnima, kada svako naše svinče sami ugojimo, te naše sprovise pretvorio u meso i slaninu? Zar nismo tada bili prave raspluše kad smo dozvoljavali da nam tuđinci otuku pršave svine a i naš kukuruza, na vinke da ugoje naše svine i oni da se koriste, a ja da se zadovoljavalo čobanskim — свињарском — изградом?! — Него је то стана сада са нашим govedima. И ако njih туђинци не дорављују увек, за нас је то најзад све једно, али главно је да ми не ухудо да се користимо нашим говецетом, као што раније ниско ухели из свиначетом да се користимо, већ истрајало тако рећи у бечење из руку једну фабрику што прши злато, баш у времену када она највише злата треба да нам направя.

Да би што учљивља била штета коју ми колопривредници трпимо са своје непазње тиме што говеда одређена за продају не угојано како треба, већ их продајемо једна „подметена,“ навешено један пример:

Цена наших волова на петпанској тргу (у Ференцвароши) последњег пазарног дана (13. о. я.) била је од 18½—30 новчића килограма (жива мера). Филци угојени волови продани су од 28—30 новчића, а хршани, поджешени волови продани су од 18½—23 и 24 новчића. Ужмио да је разлика у цени поджешених и дебелих волова само 5 новчића по килограму, па да видимо каква ће нам рачун изаћи.

Нека је просечна тежина једног пара волова само 800 килограма. Продати за 5 новчића јестинаје износи 40 форината или око 90 динара. Да је дакле тај пар волова још 6 недеља пораван, он би се продано по 5 новчића од килограма скуле. Али, за то време тај пар волова не би остао исте тежине, но би отекло најмање још 100 килограма. За то време пак утрошили би на његово гојење релативно врло мало, јер отапу по уравниа, бундеве и т.п. хршине сретња једва да би скелу рачунати по вредности вишојој у 20 динара, и кад томе додано 400 кгр. кукуруза, дакле преко 8 кгр. дневно на пар, рачувајући га по 8 динара, у вредности 32 динара, — то би купан трошак изнео једва нешто преко 60 динара. Међутим потрапком квалитета првобитне тежине видели смо да би се добило 90 динара више у привоњених сто килограма ако би се продан само по 28 новчића износи преко 60 динара, — то би онда за пар средњих волова наших начисто добила више сто динара када би их само још 6 недеља задржали и добро

поранили. Па кад се оволика разлика показује код средњих волова, који угојени не мере више од 900 килограма, — а колика ли је тек разлика код крупних, који урањени мере по 1200—1800 килограма! Разуме се да се на таквиј воловима губи најмање по 150—200 динара од пара.

Ето дакле, колику штету трпимо ми појединци колопривредници са тога, што своје волове одвојене за продају продајемо пре времена, само подметене. Када би још узели у рачун оне огромној разлици измеђ 18½ и 30 новчића, колико је последњег трга у Пешти плаћано за хршану и дебелу нашу стoku, онда би нам рачун показвао да по сваком шару средњих хршаних волова извезених на страну губимо на двадесет златних дуката!

Из досада изложенога лако је увидати наше грешке и шта и како треба у томе погледу да радимо.

Не треба сами себе да обманујемо, да ће се трговач извозник пренарати на ће нам хршавију стoku пактити као и дебелу. Трговац се не vara. Он не сме да изгуби, а у интересу је и нашим да не губи. Он говеда кукује према вишојој циљној цени на тргу где ће их продати. Другачије он плаћа пар волова тежихих 1000 килограма а добро урањених (дебелих, зрелих), а другичије само поджешене волове исте тежине, јер зна каква је цена на страни тргу једина, а каква другия воловима, а трошкови су чу до трга и на самом тргу једни исти и за дебеле као и за пршаве волове.

С тога је у интересу наших оштре, а на првом месту нас полoprивредника, да не продајемо говеда одређена за трговачу (за клавне) пре но што их добро погужо, а нарочито не крупнија говеда. То, бар, зависи од нас самих; па, *возможио сами себи, па ће нам и Бог помоћи!*

C—A.

ИЗВОЗ КОКОШЈИХ ЈАЈА

(САВРЕЋАВЕ И ПАКОВАЊЕ)

Кокочија јаја свочлава су у цени и код нас, од како им је извоз добио већег маха. Ако тако устрaje, на ако поред тога још буду радил и утједни миналарница — као што то закони обеклажу — онда ће и Србија у томе праву поћи трговачу културних земаља, те имати од тога производ велике користи. Потрошња кокочијих јаја вома је знатна, а што је за будућност трговине у томе праву још значајније: — расте с дана у дан. На западу је преотела тако мах, да их траже по свима крајевима света, Енглеца их трпимо — нарочито по хотелима — у грдниј колонијалима, и тамо ваљда нема оброка, уз који се јаја не једу. Троше се преша (сама или с динерима), ромита, обарена, печена, пржена, с месом, с тостом и у њему — у кратко; у свима обличима.

Било ма за што, највише се траже кокочија јаја. Она су најкиселија и најбоље одговарају свима захтевима куине и трпесе. С њима се најлакше и тргује, па с тога ћу онде и говорити само о кокочијим јајима.

По себи се разуме, да се у трговини свакад траже свежа и непопакрвена јаја. Чим се јаје и најмање прожени или чак и поквари, добије неки особити — гдечава одвратан — кус и мирис, на онда не само да не пристаје као храна за себе, него се не може употребити ни у телу. Нарочито су потрошачи ровитих јаја — а тих је нај-

вине, у томе обично тако избежавши, да ће одмах, чим се наднесе над спремањем оброк познати и највишу разлику у свежини јајета. Има их, шта више, који траже само јаја од два до три дана, на с тога најоцијнији свиетски хотели и веће да купују старија јаја.

Према томе је први и главни захтев за трговца, да кокошја јаја доспе на три такта, како ће се врло мало разложковати од са свим свежих и скоро спешних. Велике масе скоро спешних, наравно, није могуће попутити, па с тога је именован свет читав низ средстава и начина, како ће и на дуже времена окупати јаја у таквом стању, да се што мање разликују од са свим свежих, или да се бар да то време не укваре. Међу њима има доста и таквих, која су са свим поуздана.

Али сва та средства не преде много, ако се на јаја није назло већ онда, кад су се извадела. Као што је познато, јаја се кваре тиме, што се унутрашњост њихову а кроз бушљак (поре) јајетоу дупине звуку неке невидљиве клице — неки иривољ — те их растворе или управо окуже. Тих клица има спуде, а нарочито их има у свакој нечистоћи и у свакој гадни. Ако, дакле, кокошја јаја доспу не некад и у такве врљаве, да се јаче зашраћују и загаде на још као тако нечеста остану за дуже времена гледеди, где је топло, ирочно, влажно и загушено, где су — једном речи — најповољније погодбе за развијање тих клица, онда је ствар готова. С тога се савесни сабирачи и прометници старију, да им роба већ при пошењу не доспе у врљавце, где би се могла окупати, него да је што пре спреже на начин, како ће се дуго свежа одржати.

Хоће ли се кокошја јаја дуго држати, зависи већ и од места где их кокошка носи, да ли слободно или у нарочитом, начињеном гнезду, па онда и од самог материјала, од кога је гнездо састављено. И саме кокошке бирају — истина — скривати места, али се по гдешта сналажу и тамо, где јајина не може добро бити. С тога је увек боље, да се кокошкама праве нарочита гнезда, а да се при томе пазе и на место, где ће бити гнездо, и на самоградиво гнезда. Најбоље је и за јаја и за кокоши, кад се гнездо направиле на сувом, мако склониотом и хладноотом, али ипак за то видном и добро проветреном месту. Добра су гнезда од здравог и сувог сена, или од чисте сламе, а још боља од неког дрвеног или тресетног наука. Материјал гнезда се, наравно, често мења, да се чиме не загади.

Апо је у једно и исто време проледио више кокошка, онда је најбоље да свака има своје гнездо, или бар да их је неколико. Та се гнезда усаде на разним местима, како једна кокошка неће сметати другој. Посебно и одјељена гнезда добра су и зато, што из таквих гнезда излазе свежија јаја, која се боље држе. У заједничким гнездима страдају јаја од топлоте. Кокошке најчешће у њих седеју, те јаја затрепају, а затрепања јаја или у брзо ливежу или се кваре. Она топлота у њима даје јачога маха развијању клица, ако су се већ у њима налази, а доспеће у њих тим пре, што ће се у заједничким гнездима и више прљати. Више кокошка на једном гнезду увеће, наравно, и више нечистоће, те остаци или у градину гнезда или и на самим јајима.

Гдекада се деша, да кокош веће на једно место да носи, него се запљачи којекуд, те деца или друга домаћа чедла напућ случајно овде или онде па једно или више спешних јаја. По себи се разуме, да се таквија јајима не зна дан и датум, кад су снесена, дакле ни јесу ни давнашња или свежа. Међу њима може се десити и таквих, која су неколико недеља или неколико месеци на пољу лежала, па се — може бити — и укварила. С тога таква јаја треба одвојено сабирати и остављати, а ипакма с онима, која смо за продају или извоз спремили. Ако их с њима смешамо, наћи ће их купац и изгубити поверење према нама, а може нам се десити, да она стара покварена јаја окуже и друга.

Јаја ће се најдуже држати, ако их одмах, чим их кокош снесе, од гнезда извадино, па брижљиво у оставу спремимо. То је потребно већ с тога, што су снесена јаја махом (од кокошине балеге и врне) урљавна, па у нечињоту ваља с њих што пре скинути, да им не продре у унутрашњост. Ако их оставимо, па још ако се па то истом гнезду више кокоши изрепају, те их неспростано затрепају и инова прљаву, онда ће без сумње узрој почети да се кваре. С тога је у уредним кућама сасвим оправдан обичај да свако јутро зијебе по која домаћа баба или по које дете, те сна јаја, која су — ретнико — јуче снесена, погину. Још боље је ако се то не чини одмах рано јутра, него мало касније, кад су већ кокошке потражале гнезда, или два пута на дан — пре и после подне. Најбоље је потражити на сваку кокош, кад ће па гнездо и с гнезда, па одмах за њом поћи, и онда свеже још топло јаја покупити. Кад нас то чине жене или деца, али не ради свежине, него ради тога, да им ко друго јаје не уграби, или да им га која животиња — ретнико нас — не поједе.

Да и кокошке свику на гнездо, те да га не напусте, не покупе се с њега сва јаја, да оставе празно, него се увек у њему остави по једно, а то зову *полог*. У нас је обичај, да се за полог узима једно изнесено јаје, па онда се оно не дира, докле год кокошке носе — а то није добро. Тако јаје лежи у гнезду за дуго, и то под најгорим погодбама (често се прља и затрепе), па се махом поквари, а чим се поквари оласно је и за друго. С тога је увек боље мењати с пологом — тако да свако остане у гнезду по један дан — а још за тај посао узети вештачко тј. начињено јаје — као што то већ одвна раде обаврши животиња и савесни проповољаци. Та вештачка правце се махом од порцелана или гипса? и то тако, да се по весличини и изгледу ни у чем не разликују од правог природног јајета, а боља су од њих за тај посао с тога, што се не могу укварити, па онда друго јаја купити. Да се опет ни тај полог други, непрекидним долажењем у гнезду јако не испрља, или да се у њему не затеже који дад, као што то хоће да буде, ваља их више имати, те по гдекада мењати. Једно лежи, док се друго у кључалој води добро испари и испере. Кључала вода (а још боље дећ) спере с њега сву нечистоћу, а утамаји само нежне клице и све гледе, ако је где у њему бољо.

Што се с гнезда дигне, те за остављање и за насад спрема, ваља одмах опрати и добро избрисати и истрги. Најбоље се јаја перу и од грубе нечистоће ослобадо ако се за тај посао употреби вода, којој се дода нешто мало соде. Где нема тога добро је употребити за прање и слаб дећ. Остане ли и на тога каква тега или повећа прља па бело и сјајној дупини јајета, онда је најбоље употребити сирнетну (опатну) киселину или — где не нема — обично, појаче сирће (опат). Али се у томе слажују сирнетна киселина (или сирће) не сме мешати с водом, у којој је било соде, јер онда не ће имати никаква дејства.

Опрано и сухо обрисано јаје ваља одмах у оставу спремити. За оставу се бирају хладнота, суха, проветрена и са свим чиста места. У њима не сме бити никаква сврада, јер би се тај сврад могао и у јаја узвић, те их покварити. Најбоље се држе јаја, док се не слажемо једно на друго у какав кошар или суд — као што то обично код нас бива — него их поређамо тако, да свако за себе стоји. С тога се у уредним довалацима праве *волице за јаја* па се у њихово удоче или провртене рупе репају јаја тако да су *шотком* у издубљеној покростој усавена, а у размаку једно од другога. Ко нема тих провртених полица или лосница, где ће свако јаје за себе бити, тај их може скупљати у какав лонџ суд (бул), у коме је топлоно доддера или меканија (трпца, осевака), да се јаја у њима не могу допнати.

* Такоже нечињаве познате продаје О. Кизлинг у Хаам и С. (Otto Kiesling, Halle a. S. Deutschland).

Старија јаја треба одељено држати. Још је боље ако старијих јаја и немају у остатку, него ако се постарале, да их или само потрошимо, или продасмо. Јаје сваком давом губи од своје свежине и свога пријатнога укуса, а што је за трговину у великој још важије: оно копапа, те губи и од своје тежине, а и на њу се сади много штети. Има, шта више, пријада где се јаја не продају више на копапа — где се никако и не броје, него на вази мере, а то и јесте пријатније. Ко, дакле, хоће да одржи своје добре муштерије и да му је роба увек на цени, тај треба да буде у одбирању свежих јаја од старијих веома обаврн и савестан, а према купцу у томе питању са свим некрес. Ако се у нас не буде тако радило, него се буде шало на подметање и подмалу, онда ће нам у брзо роба изгубити добар глас, а и тим марвано и поверење и цену.

Јаја за транспорт — особито даљи — треба брижљиво и свесно сваковати — тако, да и путем не изгубе од своје свежине и свога лаког взгляда. Још је прече, да се побринемо, како се неће подупати. Ко за наковале буде узимао буђава, алажно и сиродно сево или трзду славу, по мисли да се при томе може проћи чак и са ње употребљеном (балегом и питталнином) загађеном простирком испод стоке, тај ће јачиноу тим начиним наковала покварити своју робу — ма била и паљена. Најподеснији материјал за наковале јаја је тресетни њамук, на онда дрвени њамук и неке сухе струготине од стругана дрвета. Већ довише служи подпер, сено или слама, јер лако примају влагу, а е њоме и сиродине.

И при наковалу је најбоље, да свако јаје дође за себе. За то је најбољи начин наковала јаја у сандуке са т. з. „уметима“ или „ташавицама“. Те умете су — од прилике — исто оно, што се полне у остани за јаја. Начињене су од дрвака таман према величини — тј. дужини и ширини — сандука, а валдуљене су или проворене тако, да се у сваку улогу може уврстати по једно јаје — омет својом штоквом. Кад тако учврстимо свако јаје посебно и напунило њима све улоге једне умете, естисимо је валано и важиљно у сандук. Кад је у сандук добро учврстимо, поспемо по њој (и по јајима) тако дебело слој материјала за наковале (тресета, струготина итд.), да сва јаја покрије. На тај слој спустити се друга исто тако спрењена и напуњена умета и покрије се исто тако слојем материјала за наковале итд. Тако то иде тресетом; таванице или умета са причвршћеним јајима и слој материјала, док се сандук робом не напуни. При томе послу вачорито ваља назити, да се све удеси тако, како се ништа неће ни поизити ни развинити, јер је иначе све пропало. Ваља само јаја тачно и чврсто уметати а материјал ода судда добро причвршћивати.

То је у главном све, што се има рећи о прикупљању и наковалу јаја за трговаше у великој и за транспорт на далеко. Наши трговци у извозници треба да се држе ових опробаних савета, а да не мало и у народ унесе боље начине око сабирања и конзервиранија јаја. Ако тога не буде, неће нам роба издржати конкуренцију са страном, или нам се извоз неће рентарити. М.

ИЗБОР И ПРИПРЕМАЊЕ ПШЕНИЧНОГ СЕМЕНА

Искусство је показало да икакво семе није способно да произведе здраву и снажну биљку, ако и само није од тачног биљке. С тога полипривредници, ако желе очекивати ваљану жетву, треба да изабру добро и здравно семе за сејање. То ће најбоље постићи ако се при избору семена, на буди коју врсту пшенице сејања, придржавају ових овишних правила:

1) Пшенично семе, које се жели посејати треба да је потпуно здраво. Пшеница, која се још нездрела позње,

на чак и она, која је још у млеку, садржи већ способан ембрион (клицу) за развијање, али ипак што се пшеница зрелија позње боља је за семе, јер се нездрела пшеница не може одржати у добром стању од жетве до сејања. То долази отуда што нездрела пшеница садржи више воде и догађа се врло често, да се унаси у житини, ако се на година остани после вршаја.

2) Семе треба да је здраво тј. да је одржано у добром стању до сејања. Најбоље се можемо уверити да је семе здраво ако не даје од себе никакав други мирис, осим онај који је њему својствен. Семе од унашене пшенице даје од себе сваком другачији мирис но здравом сему. И према томе оно је нездраво а као такво није добро за сејање, јер у брзо губи клицастост. Да би се семе одржало у добром стању до сејања треба нарочито на оно пазити:

а) Пшеница, коју желимо за семе узети, треба да је потпуно здрава позњења.

б) Семе не треба влажно уносити у житини (ако га је прир. клима на гуну ухватала), док се претходно добро не осуши.

в) Место, где се семе чува до сејања (пр. амбар, житница итд.) треба да је суво и провајно.

г) Семе треба чешће препржити до сејања.

3) За сејање треба узети семе од најекорије позњење пшенице, јер што је семе старије то све више губи моћ клицавла.

Naberlandt је упоредно моћ клицавла пшенична семена од различитог доба, које је оно осушило и то једно прито на ваздуху, а друго у вачоритој парној соби (сушници) поступно до 50° и 60°. Прво је семе имамо у себи 11,3—11,7% воде, а друго 4,9—5,6%. Обе врсте семена чувамо су у запушеним едакоњима. Он је напопа да је семе

осушило на ваздуху	осушило у парној соби
од 10 год. дапа 0%	16% зрна способних за клицавље
9 - - - 0 - - -	70 - - - - - - - -
8 - - - 88 - - -	100 - - - - - - - -
7 - - - 9 - - -	98 - - - - - - - -
6 - - - 96 - - -	96 - - - - - - - -
5 - - - 5 - - -	86 - - - - - - - -
4 - - - 71 - - -	96 - - - - - - - -
3 - - - 98 - - -	99 - - - - - - - -
2 - - - 97 - - -	99 - - - - - - - -
1 - - - 99 - - -	100 - - - - - - - -

Naberlandt је приметно да сви едакоњи нису били подједнако добро запушени то је у њих морала влага ући. У сваком случају он се слаже с тим да *полупривредници имају вачорито право што узимају за семе најекорије позњење пшеницу*. Али кад се семе осуши што је могуће боље, кад се прир. жете у трапове, где је немогућан или врло слабо приступ ваздуха и влаге, а тако исто и промене температуре, може много дуже време сачувати своју моћ клицавла. И према томе, взгляда као вероватно она басна која вели, да је пшеница из египатских саркофага, који су хваљана година познатиан у пирамидма још сачувала моћ клицавла.

Али ако полипривредник нема семена за сејање, већ је принуђен, да га од другог купује, он треба претходно да га испита: да ли је одржало моћ клицавла. За то је најбоље узети један тањир и налити у њега воде до волонине; у ту воду треба потопити њаму, а по њаму разасретити семе порече једно од другог и тањир покрити каменом или чомом. После тога суд треба оставити на какво тачно место где светлост не доири и где је температура мало већа. После извесног времена семе ће проклицати; по броју проклицалих зрна цена се и казкова семена.

4) Да би добили што већу количину пшенице са једног хектара, потребно је, да одаберемо за сејање најзрелија зрна. Јер од два зрна исте врсте и исте специ-

оачне тежине, коришћење је узети крунвије зрно за семе него ситуије из ових разлога:

а) Крунвије зрно садржи релативно више штирка као резервну храну младе биљке, док јој се лишће довољно не развије да може узимати у себе угљеник из ваздуха.

б) Крунвије ће семе и кад је мање дуљбе затрпано, лакше доспети до светлости и веће истрпати.

в) Крунвије семае лакше издржи сушу, мраз и друге непогоде од ситуије.

г) Крунвије семае расте бржије.

По Дr. Gustave Marek-у биљке које произлазе из крунвијег семена имају корен од 583 мм. а на ситуијег немају више од 291 мм. Да би показао да ова разлика постоји погледати из веће или мање количине резервне хране, коју штепично зрно садржи, овај је пшеник посејао 15 јануара: 1) цела зрна 2) зрна којима је потпуна штирка одузета и 3) зрна, којима је две трећине штирка одузето и нашао је да су 27 већура прва достигла висину од 370 мм, да су имала три колена и да се по спољашњим знацима од њих имала очекивати већа количина сламе; друга само 290 мм, и да су имала два колена и да се по спољашњим знацима од њих имала очекивати мања количина сламе; на трећих пак зрна изникле су само незначителне биљке до 130 мм. висине и са једним валонцем.

Дr. Gustave Marek додаје да ипакма ђубре, док траје прво доба растена, не може заменити штирак, који зрно садржи и отуд закључује: да пољопривредник треба увек да припремања крунвије семе ситуије и да прена томе треба узимати за семе цело, неокршено и не изведено зрно. Он је упоредио у својим опшима извештај број крунвијег семена са истим бројем ситујег. Резултати нису били исти кад је упоредио жетву са два једнака комада земље, коју су били засејани са две једна са јединим хектолитром крунвијег семена, а други са јединим хектолитром ситујег семена. На првом комаду је израсло више биљака те је и жетва била бојатнија него на другом, и то је доказ да је много ситуије и много боље узети крунвије семе за сејање. Што се тиче ових зрна, која су само крупа, али чија је спелвањача тежина релативно мала, као и ових која се добијају кад се пшеница посеје ретко у прво бојатној земљи њихов је спољашњи изглед варљив. Таква зрна, и ако су крупа немају много штирка и сразмено имају мање азотних материја, него ситуија зрна а са већом спелвањачом тежином. Таква средња крупа и таква зрна, посејана на доброј земљи, даће свакиду биљку, него друга такође крунвија зрна са мањом тежином. Но у сваком случају најбоље је одабрати најкрунвије и најтеже семе. И прена томе, за семе је најбоље одабрати крупа али тежа зрна. То одабирање, као и чишћење од уродиле, које не сие бити у семезу, врши се помоћу трајера,^{*)} који је свакоме познат те га је прена томе и неопходно изоправити.

Али није довољно само изабрати семе за сејање, већ је потребно и осигурати га од спољашњих непријатеља: впр: од спора, које се могу проузроковати труљење семена. Семе треба увек пре сејања олакшати кретањем водом или раствором славог камена. Влакње раствором славог камена боље је, а он се прави овако: на 100 кг. чисте воде дође 1 кгт. славог камена јер концентрацији раствор шкови семезу. Само влакње врши се најбоље на овај начин: семе се нагне у корпу од врбовог прућа (с Дршком) и она се потопи у раствор славог камена. Чим се семе добро окраси корпа се издигне и кад вода престане капати врчу се семе на ве и тада је већ готово за употребу. То влакње семена треба применити у ови сејања, а не на неколико дана раније, јер оно може за то време да прокијати и у тои случају влакње је ризично опасностима, поред тога што ће га више и требати за сејање.

Да би сачували семе од главнице Ј. Kuhn прено-

ручује влакње семена у разблаженој сумпорној киселини. За ту већ њу треба разблажити тако да на 1 део сумпорне киселине дође 150 делова воде.

По француском,
Вел. Н. Ст.

ОГРАНИЧАВАЊЕ ИМАЊА ШАНЦЕМ

Иако проговоримо укратко о једном одомаћеном обичају код нас, који привреднику наноси велику штету.

Још и данас могу се видети на свима странама нашега заичаја око имања несонани шпанци, који ограничавају њиве и ливаде појединачно. Тај обичај долази још из онога доба, када наш пољопривредник није морао бити штедљив у свакој стоти мери, када шпанци и други увени имаћају јачу земљу и када и сам порез није био строго одређен, јер семени и приближно тачно није била пререна. Шпанци као међа постављен је махом за то, да сусед суседи не би прероа њиву.

Међутим, притиску су се од тога доба битно измениле. Данас је и најмања комадић земље отвореном порелом, те с тога пољопривредник мора добро да види, како би и од најмањег парчета што већу корист изнорно. Прена томе, земљопоседи који имају своја имања шпанцима непресецања, плаћају порез тако ретко узладу, јер и тај шпанци као граница, припада целокупној земљишту, на које се плаћа порез. А кад на тај начин плаћамо порез и на међу, онда се треба и њоме стварно користити, иначе имамо двојак штету.

А на који би начин имали корист и од међе? Кад је поорено. Та за Бога, толика свет наш граница наше доносиће нама шанцем олеују земљу, па од тога не само што нема никакве штете, већ шта знаме има велике користи. Многи ће од читалаца јамачно рећи: „На јесте, увиђам и сам да је све тако, ама зар им сусед не би тада прероа њиву?“ Не би, не, одговором. Пре свега, ваљда ти није сусед тако зао и онак, а ако је баш незгодник до краја, онда ће ти и сви шпанци слабо шта помоћи. То многи од нас зна из искуства. А баш ако си рад, да међу обележити и поставити и да им сусед из незнања и нехотиче не преро, онда мети на међи на оба краја и у средини по један камен и циљ је постигнута.

Када би наш пољопривредник, који с дана у дан постаје све иновацији, хладно узео у рачун: шта је радије снаге утрошио ово оних најмање по метра широким и дубоким шпанцима, који иду у дужину по стотину и више метара, он би себи о томе створио сасвим другачији и правдан суд. Томе би се придружила још једна чињеница, која је такође од големог значаја. На ње: колко снаге године губе наши привредници, што им један добар део земљишта, на које плаћа голми порез у вези са осталим приредима и тровицима, лежи потпуно бескорисно, док се многи од њих муче већ бољољно земље и узимају већ и туђе земљиште у „паподињу“.

Има још једна важна околност, која војује против тога начина омеђавања и која је штетна како за спримаке, тако и за богате. Несонани шпанци и једнак ово имања јесу врло изгодна спопишта за многе штеточнице пољских усева. Тако многе бубе и вишњи находе ту у ствоти изодуло склоности. Јер, док се прероавањем поља уништавају многе штеточнице, догае оне по шпанцима благују потпуно заштићене, и одатле праве пољопривредника штетне испале на све стране.

Пред сејањем уредан донајин очисти семе од кукоља и свако уродиле. Али никоме ни да га ни вада, да великог удела у размножавању кукоља имају и ти шпанци. С тако међе многа травуљача шири се у воље, а и ветар, када

^{*)} Трајери се могу добити код Српског Пољоприв. Друштва.

трава дозри, разноси јој семе на све стране орана земљишта, пада на плодне места и тако напредује и расти на штету саних усева.

И напоменути, та познатија међа бива више пута и узрок разним забављима изнеру појединих посела. Трава на широким међама, какве се махом код нас постављају, махом се стовом опасна и онога тога настају ретана, иза којих долазе чењбе и спорови.

Посебане орнога земљишта, а са тим у вези и повољне плодне, велика уштеда радне снаге око ковања шапача као међе, уштедите скломачна разни итеговинама, ограничење распрострањива кукула и друге траваљне — јесу све добре последице, које долазе од провањана међа.

Ср.

ПРИДЕНЧИВОСТ ГОВЕЂЕ ТУБЕРКУЛОЗЕ

Итање о говеђој туберкулози (икричисти, јектици, сушници) најближе је у последње време и код нас на површину. Учестали гласови о појани те болести на с правом гражимо ваично и средства, како да јој ставимо на пут. По себи се разуме да су у томе правцу најважнија ова три питања:

- 1.) *Прелаз ли говеђа туберкулоза са болесна грла на здраво бруо и лако?*
- 2.) *Који су то лугови, којима се тај прелаз извршује, или — другим речима како се та болест шири?* и
- 3.) *Има ли начина, и који су то начини, да се тај прелаз колико толико оспроти или спречи?*

Чим на та три питања добијемо тачна одговора, знаћемо, шта нам ваља радити у борби против те заразе.

Као што је познато, туберкулоза је и последња у придељивости болест. Више је приденљива него наследна, а разносно се сакушима, невидљивим влакнама — бацилима туберкулозе. Као болест јавља се у разним облицима, а ти облици и њихови појани зависе од тога, у коме се органу тела клина најпре угнездиле и развила. Најобичнија и најопаснија облик човечије туберкулозе је — као што знамо — т. з. јектица или сунница т. ј. *пљубња туберкулоза*, а њу изазива често и код говеда. Као и код човека залеже се клина те болести марничету у плућима (бољој вентрици), те својим животом и размножавањем изазива у том важном органу читав низ разних појава и промена, међу којима нам нарочито упада у очи кратко дисање, кашаљ и избацивање бала и слези.

На бази тај кашаљ и то избацивање разнилеких делова говеђих плућа и јесу обилне појаве, којима ваља обратити особиту пажњу. Где се оне јави, ту је одмах опасност, да ће оболети још које грло од те исте болести. У разнилеких деловима болесних плућа је небројена количина туберкулозних клина, па како се та гиваљдина кашљем и напором из тела избације, распу се те клине на непосредној околини болеснога грла, те отуда доспевају и до здраве марве. На тај начин једно болесно грло окужује друго и треће, па и то иде редом, код обреди неом шталом и не сатре све наше благо. Ретко бива да кузана клина доспе и у млако болесно музаре и тежидне да да њима прена сачинету окужи. У таким приликама разноси окужено теле клине туберкулозе и балега.

Пугово, којима туберкулозна клина иде, док из болесних плућа зарезањих грла доспе у тело здравог марничету, могу бити многе различите. Може непосредно прећи се тела на тело: — рецимо јаким кашљем, кад се грудце и кашљене кугле гиваљдине неким сваким пољакче избеде, те и тело суседног грла дохвати, или — рецимо — лизањем, скакањем, ножењем итд. Где није непосредно пренос, ту се кузана клина може и посредно пренети. Бале и гиваљдина што их болесно грло кашљем избације, падају

на земљу и пагос, каву у сено, у постирку итд. па се ту састају и у прах претворе. Та кузана прашина диже се при сваком покрету у ваздух, а из њега доспева (дисањем) у плућа, или се сталожува гдегод на хрну, у вапој, на лапрегу итд. те онда посредно (преко ваздуха) допре и до здравог грла. Нађе ли у његовом телу повољне погодбе за размножавање и напредовање, она ће се развити, кад брже, кад спорије грло окузити. То окужено грло може онда изнова бити извор даљем кукуњу других здравих грла, па то тако иде редом. Ваздухом (или управо оном прашином окуженега ваздуха), храмом, вапојем, предметима итд. доспева кузана клина са болеснога грла на здраво, и окужи га — било оном или оном начинима — било оном или оном обликом те ужасне болести.

Према овоме изгледало би, да је туберкулозну клину веома лако пренети и ухватити, да се дакле, туберкулоза говеда прво бруо и ласно шири. Нарочито је томе zgodне прилике у овим домаћинствима, где се говеда преко целе године држе у затвореним просторијама, а веома ретко или никако не торју у поље. Ту је као створено за туберкулозу, и све је као руком наменето — особито за непосредни пренос и за пренавање ваздухом (прашином). У тимским, несним, мрачним и затиснутим шталама стоји грло у грло забјено, а ваздух је у просторијама од дисања, испарења, смрдова и прашине тако загушен, да и овако кварни ваздух. Ако се у ваздуху још и која клина туберкулозе, онда је ствар готово: — семе је напло преорану вину, те почиње губо бујно напредовати. За то и показује статистика, да је говеђе туберкулози највише у шталама млекарица од заштита — дакле међу музарама, које се готово целе године хране на јаслама у затвореном простору. И код нас су се јавиле те исте прилике, те потврђују ово, оно се у свету напло.

Али и ако је истина, да је у шталама, или, у општо, у затвореним просторијама најзгоднијих прилика, да једно туберкулозно грло окужи друго, треће и сва грла тога простора редом, онет се мора рећи, да тај прелаз није тако чест и лак, као што би се у први мах могло претпоставити. За шал и устоблово, за прострел и дрвени ретар, на најпосле и за свињску кугу и друге сточне заразе зна се и. пр. да су јако приденљиве, т. ј. да се њихова клина се веома бруо, лако и надалеко преноси, те све широм куки, али за кузана клину туберкулозе — нарочито говеђе — већ се то не би смело с правом рећи. Шта више: — могло би се поуздано тврдити, да се та кузана клина ваздухом тепо преноси само ако се таче неких растојања, и да и иначе треба особитих прилика, да се прими и ухвати. *Најчешће прилике болест од заражене грла само оно здраво грло, које је дужи времена у неврстаном или честом а непосредном и телом додиру с њиме.*

Да је то донета так, кадаме нам сопствено испуство, а то исто потврђују и ови убедљиви примери. Често се дешава, да су готово све краве музаре једнога штала туберкулози — сам бил је остао здрав. Он није могао ухватити клину те болести јачањом само за то, што није био у неврстаном, блиском и непосредном додиру с осталим (болесним) музарама, него је тамарен — као што се то обично чини — на одјељеном месту! — на засебним јаслама, млако пољакче од других јасала. Исто се тако по гдеода може видети, да је — рецимо — сва штала туберкулозом зарезана, само не она грла, која су као каснија привола тек неколико месеци уз болесне чинарени, па — тако рећи — још нису изали из времена ил прилике, да се од њих непосредно заразе. По гдеода се дешава и то, да се сва грла једне штале међусобно туберкулозом окуже, само се не окужи оно, које је зле биди или иначе настрало, те се тога ради мора засебно држати, тинарити и чувати. И ако је у истој штали са болесном марном, оно је пољакче од ње и одјељено — дакле нема прилика, да је за дужи времена с њом у непосредном, блиском додиру. Бинако је најпосле и оваких, дошта чудно-

ватих случајева, који то исто доказују. Два одељења једне и исте штале прегараена су само једном прегаром, на којој има прозор, врата и других отвора, којима слободно пролази ваздух једнога одељења у друго. Једно је одељење захваћено од ваздуха клицу туберкулозе и оужало се постепено и годинама тако, да нема града, које од те бољести не бољује, а друго је међутим остало потпуно здраво. Она проста и отворена прегара спремавала је прелаз туберкулозној клицы из једног одељења у друго само тиме, што није дала прилике, да жарва из једног одељења буде у непосредном и непосредном додиру са оном из другог. Што је ваздух и прашина прелазила из једног краја у други, није шкодило.

Као што видите, они примери гласају немо поузданије, јер показују, да *госеба туберкулоза није тако страно привоно као друге стоне заразе*. Ној треба, бадих згода и више времена, да се развије и развира, па с тога је њу лакше сузбити, него другу коју заразу. Страхотна је она само у томе, што јој је клица веома подукла, те се невидно, неприметно и споро развија, па нас онда тек па један мах ишениди. Привидно здраво градо бољује и, пр. годинама, и за све то време може бити изданах извором дајој зарази, па у томе је главна опасност. За то и јесте туберкулоза једна од најчешћих и најобичнијих бољести ровате марве — нарочито у земљама, где се стока дражи и тимари јоу шталама и другим затворених просторима. У нас је — срећом — ретко таких прилика, па с тога је и туберкулоза ређа, али се ипак дешава, да нам жарва читаве ламе за јаслама гриска, те да се том приликом гледаке и оужае. Деси ли се тако, онда — према овоме — не треба страхотати, али ни лакимест бити, него разумне помоћи тражити. Ко одмах својика приво, тај ће се с пола муке и штеде свуграти од отрохних губитака.

Чим се па које градо поѕума, да је туберкулозом заражено, ваља га одмах одвојити и што пре јесарника продати. Добро је, да се од друге здраве стоне одвоје и она града, која су била у непосредној и блиском додиру са обозваним градом — дакле његови најближи суседи. Та града ваља што пре подврћи тачном лекарском прегледу. Лекар је (убрзавтањем туберкулошом) поуздано моћи решити питање: јесу ли та града туберкулозној клицу већ примјала или не. Још је повозаније, ако се том прегледу подвргну сва града, која су у опште била у зараженој штали.

М.

ОТРОВНИ КРОМИРИ

Јулу, јулу и августу јављају се па десета случајени тровања поквареним кромиром. Махом се то тиче *људи*, јер они трове кромир, *али бина тога и мебу стоком*. С тога веће бити не одмет, ако се и народ упозна са узроцима тога појана. Може бити да ће му то помоћи, ако дође у сличне прилике.

Кромир већ по својој пореклу снага у ред отровних биљка. Најближа рођаци су му татула, буника, доскавац, ласканица, помоћница и дуван, а ви онате, да су се све отровне биљке. То је једна фамилија, коју наученаци зову: соланеје, па ваљда се за то и прозвала отровна материја у кромиру соланиа. Не је обично само у кротци, и то одмах, чим се замете и порасте — дакле у кромиру, док је још млад и недоросло, али су јој количине махом тако нешатне, да не може наудити. Тек кад се кромир е јесени извади, па се (по рулама, транокима и подружња) уграла, да *примам, порасте у неку количина отровне материје*.

Да је то доиста тако т.ј. да се соланиа доиста у старијем кромиру па оставе множи, доказали су недавно

Мајер (Meyer) и Шнидеберг (Schmiedeberg). Испитујући два случаја тровања у јошничким касарнама, где се за кратко време око 400 мокало под сумњеним знацима разболело, ваљан су, да је томе био узрок давашњи, покварен кромир. Сем тога утврдили су, да је у 1 кгт. кромира, док је још скорашњи — дакле од бербе у октобру и новембру па све до фебруара друге године мало соланина — тек 0-042 ($\frac{42}{1000}$), а већ у марту и априлу двапут толико. У јулу наваљали су они у 1 кгт. тога кромира још више отрова — 0-100—0-110 ($\frac{100}{1000}$ — $\frac{110}{1000}$) гр. — а у јулу и августу највише — 0-236 ($\frac{236}{1000}$) гр. Отров се, дакле, множи постепено.

Али су све те количине отрова мале и нешатне, а да би могле изазвати озбиљније појаве тровања. Тек кад та биљка дође у нарочите прилике, те јој отровна материја порасте много више, може од не бити велике опасности по живот и здравље. Такве прилике јављају се особито у киновитим годинама, кад је и онако кромир јошмејг изаштета, а сем тога још онда, кад се у раној зимишјек узвари или проваја. Нарочито је опасан кљаван и труо кромир. У 1 кгт. провајалог кромира наваљало је Мајер по 0-580 (дакле више од пола) гр. отрова, а у 1 кгт. укларена и града 1-32 (дакле готово 1%) гр. То су количине које би и човека и животињу могле отровати.

Мајер је констатовао и то, да је чистот соланина највише у самим кљавима (окирма, пунољцима) и непосредној околини њиховај, а већ много мање у самој јусти кромоле. У чистом месу из дубине, у самој јестру кромоле тако га је мало, да би му дејство могло осетити само веома слабе и осетљиве особе. Да је четвртина свењалог соланина у самој месу кромоле, у ољутитовој и овишеним кромиру, — а толико га тамо никада нема — морао би човек од њега појести за један дан 8 гр., па би тек онда осетиво отровно дејство његово. На жалост, ми гледаде једено кромир и у мучулу* т.ј. неолуштен и неочишћен, дакле заједно с оном делоница, у којима је највећа део отрова, и баш то може бити субољесно.

Још већа је опасност с те стране од кромира за нашу доваљу стоку. Има много глзда, којима је као бацати љавски мало укварен и провајало, али ипаче са свим добар* кромир него га употребе. Ако га већ неће сами да једу, дају га маран — рећимо кравима, свињама итд. Деси ли се, да је тај кромир доиста отрован, онда се и марва од њега трује, — исто онако, као и човек. Шта више, вод марве се махом јављају и озбиљнији знаци, па десета и такви, од којих она може угинути, а то је са свим природно. Марва се даје кротка неолуштена и неочишћена — дакле са љуском и окцима — а баш у тим делоница је главна количина отрова покварена кромира. Сем тога зна се и то, да отров кромира много поузданије и јаче дејствује у сировом, а слабије у куханом или печеном стању.

Отровни кромир није лако уокш шогати. Гледаде се тако мало разликую од здраног, да га и пакљиво око не може распознати. Вешти шљари и аналитички знају га и детерати, те га тако протрују махом за пасарне бољнице итд. Много је јестивнији од младого, па им се онда то непаљује.

Најдлавиши знаци, па којима се човек може до неке у томе питању ослонити јесу они. Сувине млади кромири су глатки и без окала, а па пресеку више елестекта. Старији кромири махом свези и ископне, да им љуска није тако затегнута, глатка и сјајна као у скорашњих. Добри здрави кромири морају бити глатки, чисти, па пресеку влажни и по своју заударати. Ако је на љуска кромира мрвањ, врвањ или модриставих пел, мрва и прљавина, онда су већ сумњени. Је ли љуска смежурана, месо мекно и угло-

љиво, а не једру и чврето, већ је знао, да су се почели кварити, да су, дакле, и омаснени. Ако су проклајали, парочито у ваздуху, те им клице већ неколико сантиметара стрине, или ако се на окима види, да је љуска попречена, а клица нишњавна, онда је паровано, са свим јасно, да тај кромпир није није за храну — ни људима, ни стоци.

Отровна дејство повремена кромпира јасно се обично на овој начин. Сахат-два после Јела обузе човека нека необична жутица и тежина на леваку, праћена обилним знојем. Не потраје дуго, а болесник почне и повраћати, на клице и пролевети. У то осећа јаку главобољу и потмуло — тако, да дође и до несвестице. Грешада ухвати болесника нека дрхтавица ма да је у води, а и лице му добије неки особити израз. Женске се рашире и узоче, па најчешће дође и до греша. Ако отров није био пресиак, сви ти појави се полако изгубе, те се чељада за 5—6 дана и опет поврати. Довољно је, да се што пре избљује и да хладним обложва и хладним нижем или ледем блажи вауту у леваку и чревима.

То је у главном све, што треба знати о отровном кромпиру и његовом дејству. Да се коблико толико од тога чувамо и одбрањива, ваља поред овога, што до сада рекох, унапредити још и ово:

1. Увеште млади кромпири инсу за јело. Инсу сухи и синки, него се сесу као салцу, а хоће често и они да изазову пролеве.

2. У јулу и августу не треба јести кромпир од прошле године — нарочито, ако је та година била кишовита, и ако је изглед кромпира сумњив.

3. Љански кромпир не ваља јести с љуском — ма био обарен или печен. Најгоре се смлуши, па онда још свако окле нарочито и заједно с његовом непосредном околном дубоко издуби.

4. Укварен и јаче клијас кромпир се нишаво не једе. Њега не треба ни стоци давати — нарочито не са љуском и клицама или пресак.

5. Ко ћебе да му се кромпир преко зиме уквари, а на пролеће проклија, нека тражи добру оставу за њега. *Кромпир се најбоље држи у сувим, хладовним, проветреним и ведрим просторима, у којима се не може скупити.* Вага, мраз, загушљив ваздух и јак, дуготрајан мраз највише шкоди. Или ће се укварити, или — ако је толико — брзо проклајати, или обоје у један мах.

М.

Неколико речи о јајима, која се за извођење пилеки са стране добављају.

Сад, кад се и под нас већ у већој размери отпочело набављање јаја од разне племенитије живине са стране, а и од вине набављања за то уштед, држим да ће бити од оштите користи, да о тој ствари нешто из свога искуства испричам.

У своје време, ја сам се много са живинарством, тако рећи, запосио, из датка јаја добављао и све сам чинио, да до денх, племенитих кокошака, ћурца, гусака и пловака добијем, али ми свака набавка није повољно испала, тј. од неких *добивених јаја неколицина се само изгубило, а од неких, ама баш ни једно.* Па тако се набављачима и данас догађа, поред свега тога, што се јаја на неки па-теритарни? начин пакују и слају.

И према таквом појавима, настаје питање: *шта је тако упросто узрок, да се много, од стране добивених јаја, после издржаног дугог пута не изгуби?*

Занета је ово питање за сваког овог од великог значаја, која јаја из иностранства набавља у том циљу, да

се тим путем и начином снабде са страним, племенитијим, јајима за привредне циљеве подесицијом сортама живине.

Испричаћу овде догађаје, који ми се при последњим мојим набавкама десила, и они ће бити песе довољни, да на горње питање доста поуздано одговоре и да га стварним догађајима објасне.

Набавио сам једном 12 јаја од француских пловака, а у исто време и 6 јаја од енглеских, и то с две разне стране, али сам обе пошљике добио поштома једног асист дана. *Прва* су била пловака у једном паклику *сандучету*, у ком је свако јаје за себе у нарочитом оделуку смештено било; а *друга* су била паклована у једној од прва пластеној *котарини*. Међу првим јајима беху три поврећена: дошла: два су од њих била претом узабуљена, синтрито при самом пакловану вртима јаче притискувана, а треће је било преукуло, што се је за цело десило у путу. *Друга* јаја од ове пошљике, тј. она од енглеских пловака, прашемне ми са свим здравом и читавом. Из овога сам закључио, и оно је за мене са свим јасно, да је *испаљена јаја у пластеном котаричама, у сваком случају боље и сигурније* од она у *сандучицима*, предостављајући, да су јаја међубоко добро упакована. *Котариче* су у самом паклову по себи гиније, еластичније, па се с тога у њима не могу јаја у тој мери у путу да тресу, као у тврди сандучицима. Треба помислити и то: кроз колико руку прође такова једна пошљика, кад из иностранства долази, па онда, како се и на који начин из руку једног, у руке другог поштомасног чиновника или непављеног саукителја предаје и често новачке паде, у ком случају се аманет из руку омакне и на земљу падне, *па је и у том случају потрес већи код сандучета, него код паклованих котариче*, те се и садржина у сандучету много јаче потресе; с тога су сандучици за испаљене јаја много опаснији.

Ја сам одма посумњао у јаја, која су у сандучету дошла, и — писам се препарио: *моја је сумња била оправдана, јер од оних 9 читавих јаја од француских пловака, испалише се само једно, у једном се паклову у јајету угушило, а остала су била у тој мери растресана.* Да се направили муђди. Од она два испављена пакловача беше једно у тој мери онаквено, да сам му морао заврнути ницу, да ја онако саватог не гледам. Остало ми је дакле, од 12 у *сандучету* добивених јаја, само једно женско пловче живо.

Од оних пак у *котаричи* добивених 6 јаја од енглеских пловака, испалише се 5, а једно је било муњак. Сви пет испављених пловчића порашћиваше и напредоваше да не може бити боље, беше крупне као осредње гуске.

Обе кљочке, које сам на поменути јаја насладио, беше врло добро *дежаве*, а с тога не могу на ову једну ни бацити кривницу, што су јаја под њом онако несрећно испала. Исто тако није кривница ни до места, на ком су кљочке биле насавене. Гледао с јајима француских пловака насавено, беше смештено у једној неплатојој одјин на тојој земљи, а друго беше у штади на дрвеном патосу, дакле сасвим на сувоти. Многи живинари доказују, да је боље, и за испављене пробитачиње, кад је гледао на тојој земљи, да јаја могу добити мало ваге, да се перје дакше од љуске од ове пошкодице у јајету, те да се на тај начин издегање олакши; али ето, баш се на таквом месту насавена јаја није испалила. Ја сам у своје време насавио на сва могуће начине, па но-ине разна места, па кад су јаја здрава, добро ошљовена и сворашња, она се испалила на свима тим местима, и то тако на приземјем, тако и на узашњеним гледањима.

Четири дана доцније, пошто сам поменуто две кљочке добио насладио на она пакловчија јаја, добијем 12 јаја од таландских кокошака, 6 јаја од америкањских ћурца и 6 јаја од поморских гусака. Сва та живина беше *тада, у јулу*, и много се по страним стручним пошмама о њима писало, али су поменуто сорте и у истини вредне сваке хвале и данас. На онако штрес и зашеним „живинар.“

нисам mogao ерцу одолети, а да и ја те сорте не набавим, јер сам имао и подесе просторије за њих. — Кад сам та јаја добио, нисам имао при руци својих кључка, јер сам и сам био у то време почетник, него позвајим једну од једног свог пријатеља, и одма ју насадим на оних 12 талијанских јаја, и то баш до оне кључке, која лежише на оних 9 јаја од француских пловка. Оне две кључке лежаху су, дакле, сасвим под једним истим околностима. Овде ћу још да напоменем, а то је потребно да се зна, да ова два последња јаја добио у плетеној котарцици, од којих су сва здрава и неповређена првсела, само што је једно ћурчије јаје у путу повређено, јер је било рђаво наковано; било је на самом платину првселоје кад је првсело, а с те је стране и убуљено.

Све три кључке оставио сам да мирно леже, не водећи о њима друго старање, но да им последневно донесем еришне воде за пиће, и јечма за храну; се онају та начин слазице с гњезде кад су хтеле да се нахране и напоје и у сувом песку, који ми у близини на томиан беше донеште, променшвају. Њих није mogao нико на десетљаје унемирати, јер су својаша врата била увек притворена. Ја сам, као што се из напред поменутог види, оних 12 талијанских јаја одма под кључку метнуо, пошто сам их с поште донео, и нисам се у овом случају придржавао постојеће правила, које гласи: „да се с пута добијена јаја не насажују одма под кључку, него да се пре насаживања остане неколико дана на хладно место, да мирно постоје.“ Резултат је био, да ми се, под том кључком, од 12 јаја испалило 10 пилџа, док се под њеном комбинацијом — као што сам напред напоменуо — од 8 пловчијих јаја, испалила само два пловчета. — Тек после 14 дана, mogao сам насадити кључке на ова друга добијена јаја од америкањских ћурка и поморских гусака, и то сам насадно једну кључку на 4 гушчија јајета, јер их није mogла више покрити, а другу сам насадно на оних 5 ћурчијих јаја. Гушчија јаја излегше се сва четири, а од 5 ћурчијих само једно, а то с тога, што се доцније при испитивању показало, да су била старца, да су своје време прележала и да су „заментни“ у њима били изумрли, а да сам одмах ни њих кључку насадно, сигурно да би се испалила сва. Кључка са овим ћурчијим јајима, подметнуо сам још и 6 јаја од „морских“ кокошака и она су се сва испалила.

Гњезде с гушчијим јајима било је постављено на мало узвишеном дрвеном патосу једне кошаре, а оно с ћурчијим и јајима морске кокошке, беше смештено у једној другој кошарици, у којој је био патос дементираш. Што оно све овако потањко причам, има — као што ћете видети — свога оправданог узрока.

Поенута јаја од морских кокошака, донео сам сам у плети и марама, од једног пријатеља, зог је село два сата од вароши удаљено било. Марама сам целог пута у руди држао, да се, што-по реч, ни мрдути није mogла. При давању јаја, мој је пријатељ учинио и једну шаљу, без да је при томе на нешто помислио, што ће у самој ствари имати свога значаја. Пријатељ хтеде да не увери, да су јаја „јакка“, тирда, а да није нушко, да их, на тако кратак пут, у плети носим, па у том циљу спусти једно јаје на доста храпан патос и стаде га по патосу котрљати, при чему је јаје често одскакивало. Ту се нађе и једно кључе, које ту прилику употреби и поче и оно да га котрља и да се с њим игра, док му га ја не узех. Ја сам поше и ово, али нисам на нешта више рачуно да ће се испалити, јер се много котрљао и скакутао, а као што се из напред поменутог види, *и оно се испалило*. Овај јак потрес, који је јаје непосредно баш у оном котрљању и одскакању поднело, као што се види, није рђаво упућивањено на правилно развиће пилета у том јајету; јаје је било само три дана старо, дакле по унутрашњој садржини у најбољој здравини и добро оплођено.

Мало доцније, набавио сам 30 комада јаја од шпанског соја кокошака „минорне“, која су ми у *самдусту*

унакована дошла. Јаја су била сасвим највише накована и онеу је зато међу њима било 5 пресушаних, што је јасно, да су потресена у путу претукла, а од оних осталих 25 неповређених, испалише се само 7. Јаја су набављена из једног дравањог живинарског завода, с писменим уверењем: „да је међу њима најстарије јаје од 4 дана“; дакле су сасвим скорашња послата; на путу су била свега 3 дана, а у том времену *14 сати* на докољима *без бедера*, дакле су се за 14 сати и добро иструцкала.

Следећег пролећа, добио сам 30 комада јаја од холандских кокошака, чак из *Утрехта*. Та су јаја беш престанка путовала цуних 6 дана и 6 ноћи, и то не само железницом, него и деликањем и на двоколицима, дакле су имала прилике, да се на слаки могућим начин иструцкају, и, *од њих се само једно једино није испалило*; добио сам испод две кључке 29 здравих пилџа, а кључке су било насажено: *једна на дрвеном патосу, а друга на злату земљи*. Ова јаја беш накована у две котарчице. Једна је била много већа, а друга мања. У мањој су била јаја прво палдељко унакована у ситној, као резацици испецканој хартији. Та мања котарчица с јајима беш сад сва обложена — са читаве неди добило — кучинама и уметнута у ону већу корпу. *На тај начин нису се јаја могли ни мало потресати, баш да је корпа и хотимички на земљу метали*.

Овде сам навео само неколико случајева од мојих сопствених набавка, и према њима је јасно као дан, да узрок, што се mogла, са стране добијена јаја, не испали, не лежи ни у јајима самим, ни у даљном путу, ни у месту на ком је гњезде смештено, него *једино у начину набављања*, од којег јаче на слабије трукаше и муљаше јаја за време преноса занес, *јер од тога зависи и ремешке заметка у јајету, па, разуме се, и успех у излету*.

Ето, то је најзавидније, а рекао бих и једини узрок, зашто се mogла са стране добијена јаја не испали, *представљајући*, да су јаја имаче здрава и *добро оплођена*, јер — *добро исплођеним јајима више луди путовати*; па овда треба и кључка да је добра лежица, да за све време мирно и правилно лежи.

л-р Радић

ОД ПОЉОПРИВРЕДНОГ КУРСА

из учитељске основних школа у Топчидеру

Пољопривредног курс који је ове године приређен за учитеље основних школа у Топчидеру, завршен је 10. о. м. са сјајним резултатима.

Курс је отворен 10. пр. м. у 8 часова пре подне у присуству свих курсеца, на броју 32, и њихових наставањика, а предавања почела су одмах за тим, у 9 часова пре подне истога дана.

На курсу је предавано: *Градинарство, Воћарство, Виноградарство, Пчеларство, Свињарство и Пастарство*. Предавања из свих ових предмета држао су упоредно са извођењем одговарајућих практичних радова, тако, да се с правом могу назвати *практичним предавањима*.

Курсисти су за време трајања курса примерном тајношћу посеђавали предавања, а резултати испита који су по свршетку предавања држали, најбоље ће показати са колико су обиле и приљепаше радњи курсисти.

Од тридесет два курсиста њих *осамнаест* подожали су испите *одлично*; *дванаест* врло добро; *један* добро; а један је због слабости раније морао напустити предавања.

Одлично су подожали испите г. Владимир Вапа, Ваца В. Грешковић, Ђорђе П. Илчић, Јован Ђ. Петровић, Јеренија Маринковић, Јаков Милошевић, Јован Т. Тодоровић, Ђоста Милошевић, Кузман Јовановић, Азар Јанковић, Љубомир С. Гаприловић, Милан Савић, Рајко Ст. Мићин, Соверније Радоновић, Светомир М.

Николић, Стеван Радовановић, Светозар Крстић и Цветко Т. Цветановић. — Са одличним оценама из свих предмета положили су г.г. Вада, Вапа, Ђеорџе М. Иличић, Јован Т. Тодоровић, Лазар Јанковић, Ђубојер С. Гавриловић, Светозар М. Николић и Цветко Т. Цветановић.

Врло добро положили су испите г.г. Атанасије В. Тодоровић, Драгољуб Петровић, Јашинка Докчићковић, Лазара Петровић, Ђубојер М. Гривошанић, Милосав Вурић, Никола Ђорђевић, Стеван Маричевић, Светозар Стојановић, Светислав Р. Жујевић, Сергије Васиљевић и Тоша Савић.

Добро је положио испит г. Михаило С. Цветковић.

Кад се узме у оцелу, да су програма предавања били доста пространи а испити врло озбиљни, а оцене строге, онда се на овако сјајном резултату и успеху може честитати и г.г. наставницима и г.г. курсистима.

Не можемо а да не споменимо, да су се г.г. курсисти за све време курса познанили на само-насам својих наставника, већ и у опште, само како се пожелети може у сваком погледу, да и са тога гледишта засадују сваку похвалу.

Назад, нек нам је дозвољено да поменемо, да би ове вредне учитеље, који жртвоваше свој школски одмор да га употребе на изучавање пољске привреде, напред требало имати у виду и давати им bolje школе, где ће и више моћи да користе својој отарбини и својој нарави.

Са своје стране завршимо овај кратки извештај, честитајући вредним курсистима и њиховим неуморним наставницима.

Б Е Л Е Ш К Е

Неколико напомена при храњењу зеленом нишом. — 1. Да би се избегло могући наудн код стоке, прихрањењу зеленом нишом, препоручује се, да се зелена пића, богата беланчевном, нарочито млада зелена дотелина, грахоница идр. ситно исецка и помеша са $\frac{1}{4}$ такође ситно исечене сламе. Сламу треба исечи дужином 4—5 смех. Храњење самом зеленом нишом може да буде од раних последина.

2. Са зеленом кукуррузом, травом и другим пићним растинјем, које оскудева у беланчевини, не треба тако поступати, као са онима, избројаним у првој тачки.

3. Може се и то препоручити при храњењу стоке зеленом нишом, да се исечена једна зелена пића, меша са исеченом пићом другом, али ако су обе оскуде беланчевном.

4. Исечена зелена пића не губи ншта ни од свога укуса, ни од јачине у исхрану, шта више, баш на против, у такоме облику лакше се вари. Само исечена зелена пића мора се одмах давати стоци, јер се у таквом стању брзо запањава, брзо вене и постаје неусудна; осим тога, у тако испареном стању може да проузрокјеује још и колику.

5. Ако се у зеленој пићи нахоиди замешано много отровних биљака, које би нарочитицом садржавале својих штетно утицаја на организм стоке, онда се не може препоручити сечење пиће. Када је зелена пића не исечена, то стоци, при храњењу и сама отура на страну отровне биљке, а када је пића исечена, то већ није у стању, но мора се да поједе.

6. Прелази при храњењу стоке од суне на зелену храну, треба да је баг и аустријан. То је неопходно не само са гледишта економског, већ и са здравственог. Ваља почети најпре са придавањем неопатне количине зелене хране, на је у даљем времену све више повећавати, док сува храна не остане само за $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{6}$. Разуме се, да и обратно прелази од зелене хране ка сувој, треба такође да је баг и аустријан.

Очувати трешње од итница. — Чески привредник Буран препоручује, као најбоље средство: коку зеца која много по вреди испунити и поставити на дрво. Кад се то учини већ — да ни једна итница, на ни безобразни врбаћ не сме се ни приближити дрвету. Док остала средства пуцање из пушке идр., не користе, јер чим се човек измакне, они понова нагнуну.

Ж. М. Р.—К.

Да ружа има много и лаког цвета. — Ваља је заводити ружу из пузавица. Завлањава то има се вршити у јесен, нишом пак лети. Учини да се то лети, лишеће онда и шиб брзо утине, па на како тузав био. У јером пак случају постигне се најдешњи резултат.

Ж. М. Р.—К.

Средство против жузена. — Познато је свакоме да знатно штете учине жузени у пољској привреди. С тога као најбоље средство препоручује се денатурована со, која се растури на места на која долазе, што се ономаје по трагу који за собом остављају. *Канит* такође је за ту циљ врло добар.

Ж. М. Р.—К.

Млада дотелина као храна за службене коња. — Храњење службених коња зеленом дотелином, нарочито дотелином мокрог, хладног или спареног — штетно је. Колика, која се врло често саршава утнућењем кова, махом је последина такве хране. Када се кова хране беспречно зеленом дотелином, као ни организм такво ослаби, да се без велике муке и напора не могу употребљавати на оне радове, на које су се лако употребљавали док су храњени сувом храном. Као последина тога појављују се код кова још и многе друге болести, као болести кошту идр.

Није ни од како помоћи, што многи, дајући коњима млада дотелину, дају још и оваз, јер млада дотелина, пуна воде, тешко се вари, те изазива прогли и тако цела зрна излазе напоље. И сва болобавња коња, која се појављују у времену храњења зеленом дотелином, много су тешка и опаснија од оних у времену храњења сувом пићом.

Али како је ипак порасло, с временом на време, давати коњима и зелену пићу, нарочито ако још нате од плаћних болести, онда је најбоље место само дотелине понешати ону са лимасовом травом и то не давати коњима оброчно више од четврт килограма, поред уобичајене количине ова. После такве хране не треба коње појити одмах, да би се избегао наудн и остале штетне последице.

Ср.

Боровнице као лек. — Познато је, јер је већ било реч о томе, како се од боровнице прави вино и ликер. Осим притом хоћемо да пробормисмо неколико реч о употреби боровнице у медицини. Тако сирпи, који се добаја од куванх боровница, употребљава се с успехом против пролива, а пров. др. Витенриц у Бечу сирпа тај сирпи на овај начин: Пход се подије чистом студеном водом, на се онда пристава и кува од прилике два часа, при чему се једнако меша. Затим се истале, кроза сито добро процеди и на тај начин добијени сирпи остана на хладном месту. За усталење пролива довољно је узети дневно 1—3 камене каплечице. — Добру службу тај сирпи врши за испуњивање уста при разним болестима, као и за испирање града при замалењу гта.

Ср.

Воље је косе онтриати, него клепати. — Наши земљоделци одинако тешко за изналазком гавке му Драго сираве, пожељу је би однаквали посао око клепања косе, која би тај посао вршила потпуно и чини му драго рупкама. Косе су у сечењу једнаке дебљине, а на једнаким местима и неједнако тврде, што отежава изналазак практичне сиравине, и шта више, чини га упорно и немогућим, јер ту се не иде само за тим, да машина замени ручни рад, већ што је главно, да кола коса добије подједнаку и рационарнију онтрицу, да једа главни услов добре косе.

Када узмемо у обзир, да се нова коса нигда не клепа, и да тада, ижајући онтрицу равну и без зубца, најбоље

косу: морамо доћи до правилиног уверења, да је класпање косе изнадно посао. Класпања коса нигда не може толико да издржи као брусом оштрана, а који начин добија рез лак и чист.

С тога, оштримо косу у место класпања, које је већ застарело. То је поузданије и брже и сваки ће пре моћи косу брусом иапштрити, но је олепцати. *Ср.*

Пет правила, којих се ваља придржавати при избору стана. — 1. Стан не треба нигде да је веома удаљен од места, где се муж с радом нахођи;

2. Стан нека је у колико је могуће засебан и лека има и улаз ваздуха;

3. Соба ваља да су широкостране и високе, те да имају доста ваздуха;

4. Стан треба да је потпуно сув, довољно светла и прозорима окренут истоку или југу; и

5. Собу за посвећено обитавње ваља изабрати највећу и ову, која се лако да проветрити. *Ср.*

Терпентин против донаких мишева. — Мишеви никако не трпе одржати мирис терпентина. С тога треба накусити врне терпентином и њима затиснути руне, којима мишеви пролазе, или тазе крај метути на места, са којих смо ради одгањати мишеве, па ће се мишеви поздравно разбећи. После четрнаест дана ваља то исто поновити. *Ср.*

Вино и пиво без алкохола. — Прошла година обележена је још једним проналаском, а то је појава пива и вина без алкохола. Тиме је учињен велики напредак и човечанство огромна услуга, јер ће се од сада моћи употребљавати ови нови навоји без бојања, да ће наступити нове последице, нарочито при јачој употреби њиховој.

Ново вино има укус и боју старог вина, од кога се разликује тиме, што има у себи вољног шећера, који се у староме вину претвара у алкохол и угљени киселину.

Исто је тако од вредности и **ново пиво**, од кога се за сада производе пет врста. Државни хемичар др. Вах, у Липсци, вели, „да је то тених хлеб“, јер се одликује много већом хранљивошћу од старог пива, по што је у њему нашао у сто делова: 10-9% екстракта, 7-1% малтозе, 1-2% декстрина, 0-5% протеина и 0-2% пепела, дакле нимало алкохола. *Ср.*

Како се конзервира зелена грашак. — Зелени грашак конзервира се на два начина: сушењем и кувањем.

На први начин ради се овако: зелени грашак прокува се од прилике за један минут у слабој шећерој води. Пошто се оцеди вода, која се може неколико пута заистопно употребити, расастре се грашак у танком слоју на хартију или чисту дрску и остави се да се осуши, при чему се често окрета. Тако осушена грашак остави се на сухом и ваздушном месту и пре употребе на 24 часа потопи се у сланој води.

Кувањем се припрема на овај начин: грашак у зрнама кува се од прилике три минута у сланој води; зрна треба да су мекана, али никако раскувана. За тим се иставе и хладном водом прелију и када се довољно охладје, мећу се у за то спрењена стаклета. Кување се најбоље прили, када се грашак мете у сито и на тај начин у кључалој води колико треба, а за тим потопи у хладну воду. Када се тако спрењени грашак мете у стаклета, онда се ваљаје осушеном водом и стаклета се прокувају у води од прилике четврт часа. За тим се затворе и оставе на сухо место. *Ср.*

Да воће не опадна. — Често се дешава, да воће опадна с воћке, која није у стању да одржи сав род. Томе је главни узрок дуго суша, због које није воће у стању да исхрани неог плод.

Здраву воће нигда не опадна, осим ако је презрело, ветром отресено или када воћка пати од немале изне.

С тога ако хоћемо у времену јаких суша да воћка сав род одржи, потребно је у томе времену воћку свако вече добро заливати и гране јој водом прекрцати, да се тако освежи.

На тај начин не само што воћка сав род одржи, него се овај још и напредно развија, а и симоне развитку воћке на тај се начин знатно помаже. *Ср.*

Конзервирање масла солицидином киселином. — Салицилна киселина јесте одлично средство за конзервирање масла. За тај циљ раствори се у 98 делова воде и у једноме делу масне киселине $\frac{1}{1000}$ салицидне киселине, у коме се раствору масло темељно преради. Ако је у течности 20% масне киселине, онда ће производи кисеог укуса. Масна киселина брани кристалисање салицидне киселине и тако зајемачва аптисептичну моћ лепину. *Ср.*

Нови хлеб. — За време глади у Русији год. 1893. пронађен је нови хлеб који је не само утољавао глад, него је и хранио. То је било веома неугладоно лециво, које је наљичило на рашепану — уземени трест, — али, на народноспомењу збору Московском, где је се у том хлебу распрљавало, најбоље је хемисјеном расправом, да тај нови хлеб „из нужде“ има нише безалчевити и скробо да од обичног ржанаог хлеба, и према томе, да је много хранљивији од овога. Тај нови хлеб био је најчистије од савременог семена извесне врсте *лобде* (*Chenopodium*) која по околним околна веома много расте. Поводом тим које се извести веома значајна закључаја, да су јевроски првотрети знали о томе хлебу, јер шта се може друго и закључити, кад се по само јевроским прастарим обитељима може и сад наћи велика изненађујућа количина лобде. Оно пак није пре, што је и сад у Перуани главина хлеба била једна врста лобде која се зове *Chenopodium Guilo* којом се хране милионицама људи.

Према оном изгледа да би се у лобди могао добити, тако рећи, ново жито, које би се могло гајити у оним сиромашним крајевима где жито не може успевати. Непрестаним одбироме и гајењем пак, ко зна да се не би могло добити у опште добро хранљиво зрнато? Докста би вредно било покушати једним оштом онца.

По часком Д. В.

Кухња снага свињске бобице. — Свињска бобица држи се у мезу кисла, те може окужити само неко извесно време. У *свежем, скорашнем мезу* је, наравно, најопаснија, али ће и касније задржати своју кухњу снагу — само ако јој што друго живот не прекрвати. И у старијем, тужном мезу може, дакле бити живих и кухњих бобица. Издоживи ли *обичног меза* дужи — зими — даље температуру испод 0° и, да се оно мора кроз *стравити*, онда се бобице у њему за неко време утину. Већ после 20 дана мршљена остаје их мало у животи, а после 28 утину све, ма их колико било. У *соленом мезу* — у мезу из саламура — утину бобице још брже. Већ 13. дана од 100 бобица 99 их је мртви и не могу окужити, а 18. дана нема више ни једне живе, ма их пре тога колико било.

Ове резултате дали су онци са предњим шувкама средње величине, а мање кољачке меса и свињских делова — и. пр. гренача, ребара итд. — односе се у томе правцу још повољно. Што мање парче, то брже у њему бобица утине.

Најбрже утине бобица од *оатре* вј. од вислове температуре. И она је као и месо, од сличних стањева, па се на ватри суша или испече, те утине, и онда се може разградити. Ко, дакле, хоће да употреби обичног меза за људску храну — без икакве опасности — тај нека га претходно добро скува или испече. Ако је комаће бобица, месо крупно и велико ваља га претходно у ситије поделати на тек онда подуже пећи или варити. Кад у жару тек мало на површини прелане, или се с пола тек мало

прокула, може се десити, да Дубоко у унутрашњости кожда остане која година жива или за живот способна, на да и омет оужи. С тога се „кравно месо“ не једе.

М.

Беснило. — Је ли које често бесно, тешко је одредити — било оно живи или га лекар парао. Нека ни на живом ни на мртвом ни једног са свим поузданим знацима, по коме се беснило дало констатовати, а баш то је гдје-када од велике важности. Од тога зависи, чему се нпр. уједено чељаде има надати, и хоће ли се од беснила лечити.

Поуздан знак, да је нпр. пас био бесан даје се извести само какављешем српљина можда здравом песту у дубави. Ако здраво песто од тога побесни, знак је да је и онај први сумњив пас био бесан. Тај начин употребљују сада свугде по уређеним државама за констатоване беснила, на и у Аустрији. Тамо тај посао врши наш друг и пријатељ, Србин, проф. Д-р Ј. Чокор у Бечу. Песту у из целе Аустрије (у сумњивим приликама) шалу одсечене главе сумњивих животиња (највише паса) на онда изврши суд, је ли био бесан или не. Ево о томе рачуна за г. 1896 и 1897.

Год. 1896 послато је проф. Чокору 100 а 1897 год. 96 жив. суњ. дубава (глава) на преглед гдјекада су се те главе путем тако накарнаде, да се с њима није могао оинт уживати и тако да је од 196 послатих глава било само 173 за преглед добре. Од тих 173 показало је 143 да су донета од бесних животиња, а 30 њих је било од животиња, које нису биле бесне. Дубаве су биле махом од паса, 6 их је био мајчињ 3 лентичје 2 говеђе и од срве и 1 од впова.

М.

Г Л А С Н И К

Пољопривредни закони. — Народна Скупштина решила је а Беогу Великаштво Краљ потврдило је пољопривредне законе: *О унитарној штетних животиња и биљака и о заштитавиу корисних животиња и о Риболову.*

Закон о унитарној штетних животиња и биљака и о заштитавиу корисних животиња.

Члан 1. Сваки државцад ма каквог земљишта, засађеног или несасађеног, био он сопственик, уживалац или закупник, дужан је да унитарва штетне животиње и биљке, које се на њему налазе.

Члан 2. Исто тако, дужни су сви грађани једне општине, на посап општинеке власти, заједнички да унитарвају штетне животиње и биљке, које се налазе на општинским земљиштима, по сокацима и друмовима, као и на приватним имањима кад је за то удружена свата потреба.

Члан 3. Које су биљке и животиње штетне, кад ће се предузети њихово унитарвање, као и начине, на које ће се то вршити, побројаће и одређише Министар Нар. Привреде, правилником.

Члан 4. Ако би за унитарвање штетних животиња и биљака биле потребне какве нарочите сарапе или средства, које приватна лица не би могла набавити, онда је дужна општина да их набави о своје трошку и да их даје приватима, наплаћујући накнаду за употребу сарапа, а средства по вредности.

Члан 5. Као што су појединци и општине обавезни да унитарвају штетне животиње и биљке, исто су тако обавезни и да заштитавиу корисне животиње.

Које су животиње корисне и на које се начине оне имају да заштитавиу, побројаће и прописаће Министар Нар. Привреде, правилником.

Члан 6. Извршење овога закона у прописаних правилима, спада у дужност општинеких власти.

За невршење одредаба овога закона, прописаних правилима и наредба, које су издате на основу тога, општинеке

власти узимаће појединце на одговор по полицијској уредби и казниа од 5 до 50 динара у корист општинеке касе, а утаманавање штеточине извршиће одмах само о трошку осуђеног.

Члан 7. Надзор над општинеким властима односно вршења овога закона и прописаних правилима, вршиће средсве односте окружне поштинске власти.

За даваоо вршење овога закона и прописаних правилима, од стране општинеких власти, средсве односно окружне поштинске власти узимаће председнике дотичних општина односно комете на одговор и казниа од 10 до 50 динара у корист државне касе.

Жалбе против овог осуда средсвих односно окружних поштинских власти разматрају и у последње степену расправљају окружне полицијске власти, односно Министар Нар. Привреде.

За рок и подношај жалбе вреде прописи закона о општинама.

Члан 8. Овадшубје се Министар Нар. Привреде, да може у свако време забранити узоп ових биљака, биљних делова и материјала, који је служано за њихово наковање, ако би на њима било каквог опасног биљног или животињског штеточине.

Она забрана може се односити само на оне земље, где дотичног законике несумњиво има.

Члан 9. Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Закон овај потписао је Краљ 16. јула о. г. у Нишу.

Закон о риболову

Члан 1. Одредбе овога закона односе се само на риболов у текућим водама и оиним притокама, потоцима, барама и ритовима, који са оиним стоје у таквој води, да риба може прелазити из њих у текућу воду и обратно, било у свако доба године било у извесно време.

У вештачким рибалима и оиним стојећим водама, које ипакло немају воде са текућим водама риболов је потпуно изопраћен (осим одредаба чл. 13. и 17.).

Да ли се каква вода има сматрати за текућу или стојећу, решава у сумњивим случајевима надлежна полицијска власт.

Члан 2. Право на риболов, у којико не би постојала никаква друга основана права сопствености, припада:

1. За Саву, Дунав и Дрину држави; и

2. За све остале реке, потоке, затоне, баре итд. на општинеким имањима оиним општинама у чијем су атару.

Члан 3. Право на риболов има сваки сопственик у границама свога имања по одредбама овога закона сем чл. 4., али нико није властан воду и рибу спречавати при повратку у речна корита.

Члан 4. Сваки, који би хтео рибу довести ма каквим сарапама, осим удине, мора имати рибарску карту, коју је дужан собом носити и показивати је на захтев за то одређених надзорних органа.

На карта ће бити означено за коју је врсту рибарских сарапа (чл. 8.) владино право, и карта ће важити само за ону врсту сарапа за коју је издата.

Рибарска карта даје се на годину дана. Она гласи на име и ву може употребити само онај, на чије име гласи, члан његове породице, који с њиме у заједници живи, или његов владини служатељ. Помагачи у риболову онога, који има карту, не морају оне имати. Али нико не сме са једном картом употребљавати више рибарских сарапа у једно исто време.

Рибарске карте израђује и властима расамиће Министарство Нар. Привреде.

Члан 5. Појединца вакија риболовна места може давати под искључиву закуп држави или општина којој место припада.

На овако закупљеним местима може рибу ловити само закупца, или они, које закупца овласти, и то каквим хоће сарапама, али у границама овога закона.

Закун може трајати једну или више година, но ако би имао трајати више од десет година, онда је за то по-требно одобрење Министра Нар. Привреде.

Члан 6. Рибарске карте и уперева о закуну наплаћују и издају:

1. За Саву, Дунав и Дрину надлежне полицијске власти;
2. За остала риболовна места надлежне општинске власти.

Члан 7. Онај, који има рибарску карту, може рибу ловити на ма којем незаузданом риболовном месту, што припада општини, која му је карту издала, или на на коме незаузданом месту у Сави, Дунаву и Дрини, ако му је карту издала полицијска власт.

Члан 8. Све справе, којима се риба лови, деле се према продуктивности и таксима које се на њих плаћају на ове три врсте:

1. прста где спадају: азов и лантан;
2. прста где спадају: велики струк, сачма, трбош, влак, кеп, кукава, бубав, металне и у опште све справе осим азова и лантана — које захтевају употребу чуна или чамаца;
3. прста где спадају: вршица, черевац, припад, сертма, загањив (до 5 м. дужине) и у опште све омање справе, којима се ради поред омање, и без употребе чуна или чамаца.

Сунови се рачунају као справе друге врсте. Такеу за употребу ових спрара по прстама прописале Министар Нар. Привреде. Онај, који има карту за једну врсту спрара, има права служити се ма којом справом што припада тој врсти, али нема право да се послужи са више спрара у једно исто време.

Члан 9. У риболову забрањено је употребљавање пређа, ако им окна немају најмање ову величину у квадрату; кад је пређа влажна, и то:

1. Код пређа треће врсте спрара 10 м;
 2. Код пређа друге врсте спрара 20 м;
 3. Код пређа прве врсте спрара, осим азова, 30 м.
- Код азова допуштено је, да највише $\frac{1}{4}$ дужине пређе буде од 20 м. и највише $\frac{1}{4}$ од 30 м.; остатак пређе не сме имати окна мања од 40 м. у квадрату, све мерено кад је пређа влажна.

Члан 10. Никакви спрарама, којима се риба лови у текућим водама, не сме се преградити више од половине ширине воде. Ако се уједно исто време лови са више спрара, све оне скупа не смеју преградити више од половине ширине воде.

Исто тако ни напrave, које се подижу у циљу риболова (заграда, сунови итд.), не смеју заузимају више од половине реченог корита и морају се у време забране риболова удахнути.

Члан 11. У воде, у којима живе рибе, забрањено је бацања материја, које рибама штете.

Исто тако забрањено је и спровођење у њих отпадака из индустријских, земљорадничких итд. предузећа, који по својој природи има количина могу шкредити рибу.

Но ако су опште користи предузећа веће од користи, која се у дотичном случају има од риболова, надлежне полицијске власти дозвољају спровођење поменутих отпадака.

Члан 12. Одиравање или испривљавање воде ради риболова забрањено је.

Члан 13. Забрањено је у риболову употребљавати динамит или друге распиркавајуће материје, а тако исто и сва средства, којима се риба онтра или трпује.

Члан 14. У време истраја риба се не сме ловити. Министар Нар. Привреде овлашћен је да одреди време за које се поједине врсте рибе не смеју ловити.

Члан 15. Риба, која нема прописану величину, не сме се ловити.

Величину појединих врста риба, испод које се оне не смеју ловити, прописале Министар Нар. Привреде.

Члан 16. Узгољене рибе, које немају најмање прописану величину, или их је лов у то време забрањен, морају се одмах пустити у воду.

Члан 17. Забрањено је продавање, куповање, излагање и тржење у јавним радњима рибе, била она из вода, на које се односи овај закон била из вештачких рибњака, ако нема најмање прописану величину или је веома хтањена у то време забрањено.

Но као купац неће се сматрати оно лице које рибу купује за своју личну потрошњу и своје породице.

Члан 18. У циљу научног истраживања и вештачког гајења риба, могу се изузетно ловити рибе и у време забране риболова а тако исто и испод прописне најмање величине. Но ови, који то жеде чинити, морају имати нарочито овлашћење од Министра Нар. Привреде.

Члан 19. Министар Нар. Привреде овлашћен је да може у свако доба потпуно забрањити било местимично било у целој земљи лов ових риба, које су ретке или се жеде у множини.

Ова забрана може трајати највише до 5 година. Члан 20. Министар Нар. Привреде може у циљу размножавања риба ставити под заштиту извесна речна места или читаве реке.

Ова забрана не може трајати дужи од 3 година. Члан 21. Министар Нар. Привреде може у циљу размножавања риба местимично или у целој земљи забрањити или ограничити употребу ових риболовних спрара, које би се показале веома штетне за рибарство.

Члан 22. Министар Нар. Привреде овлашћен је, да у пограничним релсима обустави поједино или све мере, предвиђене овим законом, ако која судска држава од своје стране не би вршила исте мере.

Члан 23. Министар Нар. Привреде овлашћен је, да у циљу размножавања риба и унапређења рибарства установи један или више завода за вештачко рибарство и да прописе њихово уређење.

Члан 24. Све одредбе овога закона важе и за ракове. Време кад их је забрањено ловити и величину испод које се не смеју хваћати, прописале Министар Народне Привреде.

Члан 25. Они, који се огреше о одредбе овога закона казниће се, и то:

1. Са 1 до 10 динара, који се огреше о чл. 4 и 24. овога закона;
2. Са 5 до 20 динара, који се огреше о чл. 3, 8, 9, 10. овога закона;
3. Са 10 до 50 динара, који се огреше о чл. 5, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21 овога закона; и
4. Са 50 до 100 динара, који се огреше о чл. 13. овога закона.

Члан 26. Са свима казнама скопчан је и одузимање узгољене рибе. Ова ће се риба, ако није за пуштање у воду, продати јавним надметањем у корист општинске односно државне касе.

Ако је кривац ловио спрарама, чија је употреба забрањена, спраре ће му се, поред казни, одузети и поштити.

Члан 27. Све казне наплаћене по чл. 25. овога закона утнују у државну или општинску касу, према томе да ли риболово место, на коме је кривац ухаћен, припада држави или општини према чл. 2. овога закона.

Члан 28. Дела, предвиђена овим законом, издеђује по полицијској области и казне изриче и извршује надлежни општински суд, у чијем је атару казнило дело учињено или надлежни полицијска власт, ако је дело учињено на Сави, Дунаву или Дрини.

Жалбе против оуда општинских власти разматрају и у последњем степену расправљају надлежне полицијске власти, а жалбе против оуда полицијских власти коначно расправља Министар Нар. Привреде. За рок и подносила жалбе вреде прописи полицијске уређење, а за застарелост, одредбе казненог закона.

Члан 29. Надзор над општинским властима односно тачности у вршењу и применом овога закона, припада надлежним полицијским властима, које ће га вршити средством својих државних екипа.

Ове су оклањене, да за лабаво вршење и неважно пријемљивање овога закона узимају на одговор председнике општинских судова односно кметове, и да их казне са 10 до 50 динара у корист државне касе.

Жалбе против овога осуда могу се подносити Министру Нар. Привреде. За рок и подношај жалбе вреде прописи закона о општинама.

Члан 30. Оклањачу је се Министар Нар. Привреде да прописе правилник за извршење овога закона.

Члан 31. Овај закон ступа у живот 1. јануара 1899. године, а тада престају важати:

1. Најновије решење од 27. јула 1869. год. (Збор. XII. стр. 59);

2. Најновије решење од 3. јула 1860. год. (Збор. XIII. стр. 99); и

3. Сва остала наређења и одредбе, које су му противне.

Завон овај дотисао је Краљ 27. јула о. г. у Нишу.

Личне вести. — Указом Његовог Величанства Краља од 2. пр. месеца, одликован је *одежом талоског крста* *арног реда*, г. Сима Лозанић, Министар Народне Привреде редован члан Српског Пољопривредног Друштва; Указом Његовог Величанства Краља од 2. пр. месеца, постављени су: за управника Управе Фондова г. Мита Јовановић, управник I. класе Управе Државне штампарије, редован члан и потпредседник Српског Пољопривредног Друштва; и за управника II. класе Управе Фондова, г. Милоша Р. Маринковић, управник III. класе исте управе, потседник члан Српског Пољопривредног Друштва. II.

Нова Подружница Српског Пољопривредног Друштва. — У априлу ове године, образована је у Пожаревцу, *Пољопривредна Подружница за округ изокорачица*. Правила ове Подружнице Српско Пољопривредно Друштво одобрило је, и Подружницу прихватило у свој састав. II.

Новоћ пољопривредних Подружницама. — Господин Министар Нар. Привреде, одлучио је, да се: узичиој и неготиној Подружници Српског Пољопривредног Друштва из чистог прихода Државне Касне Лутрије изде по 1000 динара, и то првој за издокуб говеда и оваца, коју ће придрети крајем овога месеца у Ужину, и другој за издокуб сточке, пернате живине и сточних производа, коју ће придрети на дан 23. ове. месеца у Негошину. II.

Гајења коза у Јенрону. — На сваких сто становника долази у Русији, Шведској и Мађарској *две козе*, у Француској, Јужној Немачкој и Холандији *четири*, у Аустрији и Белгији *пет*, у Пруској *шест*, у Италији *седам*, у Швајцарској *четрнаест*, у Шпанији *двадесет* и *три* а у Грчкој *сто двадесет коза*.

Годишња дневна зарада. — Просечна дневна зарада износила је у години 1855—60. 29 крајшара, 1860—65 24 крајшара, 1865—70. 30 крајшара, 1870—75. 52 крајшара, 1875—80. 60 крајшара, 1880—85. 65 крајшара, 1885—90. 70 крајшара, 1890—95. 75 крајшара. Нонема се, дакле, просечна радничка дневна зарада у току 40 година за 50 крајшара дневно, дакле за 182 форинте и 50 крајшара за једну годину, што је од велика значаја, када се узме у обзир како су цене појединих плодова раније одале. Тако шир. била је просечна цена једнове м.:
 пшеница у год. 1855 — 12-06 фор. у год. 1894 — 6-71 фор.
 кукурузу * * * * * — 10-36 * * * * * — 5-08 *
 јечму * * * * * — 7-04 * * * * * — 5-71 *
 пасуљу * * * * * — 10-01 * * * * * — 8-58 *
 Ср.

Четерезе и Жабари, (опр. помар.) 23. јула 1898. г.

Стање пољопривреде у овој околини овако је:

Жита стрмица одпочела је прве половне месеца јула, а и до данас није још савршена. Житне се српом, а само оне и жетом по неки косе косом. Стрмица жита ове године у опште су добра.

Кукурузу су били у копању добри, али се дошнје смелл од велике суше. Кукурузи који су рано посејани држе се добро, али који су дошнје посејани пропаше од суше, ако им у споро не падне киша. Кукурузи на брдина већ пропадају.

Шљаве су местимично родиле. Местимично виђа се пламенљач на тишњу шљаве, неке су шљаве по други пут листале, неке је покварено шљавара од ове болести, нарочито који леже на високим и присојним местима. У опште је воће ове године слабо родило.

Косидба ливада је већ коцем јуна савршена, сено је било напредно добро.

Градинарских усева има добрих а и рђавих. Купуспита која су по неки искварила су доста од буваца.

Свиласта је ове доста употребљена, нарочито је ова година показала сјајне резултате, болести се никакве нису показивале.

Виногради се подижу, али ово иде врло споро, из узрока што је скопчано с великим трошком. Виногради на америкашкој подлози подику махом пољопривредници боље стања.

Здравље у људи за сад није повољно, нарочито деца болују од ситни богиња и кашља. Здравље код сточке је повољно.

Надница се плаћа и то: Косачу 1-40 дин., а за остале радове по 0-80—1 динар (наравно и храном и пићем).

Цена је производа на пожаревачкој пиаци, која је херодранила за овај крај, ова:

Пшеница (нова) 14 динара; Омас нов 8 дин.; Јечам нов 9 дин.; Кукуруз стари 12—13 динара од сто килограма.

Људи су се овамо плуђујивали а и сад још више задужују и то колико за порезу, толико још више за варошку ношњу. Зеленашмаук као свуда, тако и у овом крају напредује.

Жив. Д. Радошковић.
 савном.

Забочица, крајем јула 1898 г.

После врло великих врућина и друготрајне суше ималосмо дене кише 19. ове. месеца, која је од великог утицаја на траве и кукурузе, јер од св. Троица нисмо је имали, услед чега многи кукурузи остасидше без реда а нарочито позни. Траве се посушине тако да стока није имала шта насти.

Шенице су покљеване и неки су почели и да врше и тако су добре, да свака крстица (рачуна се у 13 снопа) да по 100 кг. а неки су таки жетили и основи.

Сено је прикупљено на лепом времену, добро је а и доста га има.

Поврће, где није се могло заливати, доста је се почело сунити али од ове кише има изгледа да ће се поправити.

Виногради, који се још нису осушили, добру су родили и неки ове године на њима перошпоре.

Шљаве су биле прилично понеде али од суше овадшде таво да макарна мало има и то на воћњацима само, а рашки има тако много, да се по под родом почале и ломити.

Коповље и лан добури су, и доста је било насејано и белоке (кнопове) су обрале а тако и лан.

Пчеле ове године нису се баш најбоље појиле и летују се прихвативо.

Народ је се много задужао купујући храну а и остао без стове продајући је такође за храну.

Школе се башта у нашој школи добро је уређена и засађена воћем што се има признати предном учитељу г. Милану Пантелину.

Свиње за гојење траже се и добра им је цена само данас ретко која кућа да их има за продају већ гаји и проповођи само оводино колико за кућу потребује.

Здравље је како код народа тако и код стове нововино.

Јанар А. Прокић,
својок

Вел. Дренова, (ср. трстеничак) 26. јула 1898. г.

Ово село нагло напредује. Напредак тај и нагнао ме је, да се из њега јавим, јер се држим онога принципа, да ако треба покудати, а добро похвалити. Тако: упрштањем облагоробећ је доста велики број домаће стове; многи домаћини набавили су савршене справе за обделовање земље (као тријера, ветренича, дрљача, прашача, оргатача и др.); детелина је скоро постала домаћа потребна биљка, те је сваки — више или мање сеје; неколицина њих (на броју 8) почели су рационално ишларене са кошњацима модела А. Ж.; подигнуто је више од двадесет виноградних на подлози американске лозе; налазењем лозе и воћа врши се у великом броју; виноградни од домаће лозе и они, који су налазењени на подлози амер. лозе редовно се пресају бордовском сорбом, итд. За овај напредак постигнути у кратком времену припада заслуга свештеницима и учитељима овога места, трима предњим и неуморним младим пољопривредницима. (Б. Ј. Недићу, О. Чузићу и Вукојвићу), који су савршили стручно веће не за то, да после пензаци и лозе кашчеларијске столице, кад је стечено знање примене на свом и туђем имању себа на корист, а другима за поучу. За овај напредак да мања заслуга припада и Ђ. М. Буџалковићу пензионеру, који је своје знање претворно у право угледно добро. — Ну и они сви, који се именовали, не би ништа учинили, да није било свесних грађана, који су њихове поучке и срцу пријимали и на делу применивали.

Ланске године ово је село много страдало због неуродне, јер је Морава уништила по најбољој део атара. Због тога су сељаци граду мукну видели док су до новог хлеба (јечма) дошли. Кукурузни неуродан хлеб многи су пали у велике дугове, а они који су безгали од дуга (као од немалог другог) продавали су стоку, земљу и др. само да би се хлебом извршили. Који пак нису могли ни једно ни друго да учине ишли су у службу и наднижу. Супротно ланској овогодинави је берићет овде, да се боље пожељети не може: кукурузи, ово мало стриних жита, у колико се ова овде сеју, воће, поврће и др. усеви, — понеки су не може деште бити. Кукурузи су у већини обрађују на примитивни начин и у моравском љуку сеју се доста често (ред од реда и одак од оцака по 50—60 ен.) Стрмина жита сређена су. — Ковоље (бељољиче) обраде су, потпуно се (овде) ковоље тоне исуљчино у Морави а сада их жене у великог траде на трцици примитивне конструкције. Овде има врличко и воће, али су се шљино посупила пре неколико година од јаких мразева, те сад подику ноне шљинаке. Све се воће гаји колико до домаћу потребу а не изводи се скоро нигде. Од поврћа овде се сеје: купус лук, (бели, црни, влашак и изра), напника, нахланила (пресви); ребе; шпеља, першут, кетераба, панканат, арка итд. — Шуме, у колико их има, чувају врло брижљиво, али биће да је пропало двајестачас пошавља.

Да кажем још још о новој подигнути виноградни на подлози амер. лозе. Скоро сви они виноградни подигнути су на северној страни села у месту званом „Перезице“, где су били стари виноград. Сви су виноградни врљивно подигнути и земља је претходно испржана. Многа су околелени, а има их који још нису. Они су овако почели да се подику од оног дана од када је покојни Љуба Којић

дража у овом месту практична предавања. А тај његов упут продајно је при Љубомир Ј. Недић сиренини Ђак Гатарске Школе, који се за уу ствар овде по највише и заузима. После овога дошле њему су притекли у помоћ и Обрен Чузић и Вучићови сиренина Ђаци Виноделско-Воћарске Школе, те данас сви заједно у том врану својски делају не само у овом месту, већ и у околени. — Оне виноградне доста је оштегала невогода (туча) која је била 9. ок. месеца.

Стање здравља код људи и стове није најбоље. Многа деца болују од грознице и малх краста.

Цена кукурузу је 13 динара, а шеници (новог) 10 до 12 динара.

Ст. М. М. уч.

Из Ресаве, 31. јула 1898. г.

У оне крају, са ставем пољских усева, на свима местима не можемо се похвалити, јер има села и градова где добра клима скоро целог лета није пала, већ само по кад кад оросила усева.

Стање летине у опште је било овако:

Пшеница како озима тако и јара, која ће се употребити за храну и трговинску потребу пожељенија је, а она, која ће се употребити за семе, на неким местима, остала је још неко време на њиви док потпуно сапри. Сва је добра, врло јеј је сислао и крупно. По хектару даја је 1800—2200 килограма. Цена јеј је 13-50 — 14 динара сто килограма.

Јечам је свуда родно добро; срећен је на врне. Принос 1600—2000 килограма; цена 7-80—8-20 динара.

Ребе је родила неочекивано, свики килограма посејаног семена дао је 17—19 килограма приноса; цена је 10 до 11 динара.

Овас (ооб) је свуда био врло добар, а нарочито онај који је био на врне посејан (пре јечма). По хектару дао је 1500—2400 килограма; цена је 8—9 динара.

Крушник се мало сеје, а дао је по хектару 1200 до 1400 килограма.

Кукурузу рани родно је добро; средњи местиничко добро, местиничко подбачно и роду а поњи је врло врљан.

Крочици се гаји у оноликом размеру, колико ће бити довољно за домаћу потребу; леп је; до сада није боловао ни од какво болести.

Сточна рева у колико је има посејане, напредује добро.

Пасуљ пешак у опште свуда је родно добро.

Пасуљ лозак, који се сеје по њивама са кукурузом, родно је на њиву како и кукуруз добро, а на њиву доста омео.

Грмљак је почупан и омаћен; по где где посејан је поново ради бораније.

Воб је такође почупан и омаћен; родно је добро.

Совино (зела), се гаји у малоне, али родило је врло добро.

Ковоље су довољно нарасле; бољоје су почупане и сада се мече, а првојке остале су још на њиви да сапре семе.

Лан је у своје време почупан, мочен и сада се трли; влазно је дугачке и фино, а нарочито онај лан који је одгајен од семена, које је Српско Пољопривредно Друштво раздавало.

Траве појачино се благовремено и само лево ухваљено; на бољим њивама и оним који се налазе у долини Ресаве има и добре отаве.

Детелина, која има скоро свака кућа, врло је доста и много је помогла сиромашније људе, који нису имали довољно хране за крупну стоку, јер би пропали кукурузни храну за себе на и за стоку.

Свиња (кукуруз посејан често за зелену њиву) је веома напредна, и има је доста посејане; раније посеја-

мом сачмом већ се хране говеда, а нарочито се даје воловима одређеним да гојење.

Гравирова се сеје у мањем размеру, али добра је.

Мухар је у своје време покосен и засену у пластове.

По хектару дао је сева 3—5000 трава.

Дукса има доста. Поприје зелени и зачини су добри.

Воба има доста и доброд.

Винограда има доминак: подигнутих на америчкој подлози и домаћом лозом.

Виногради подигнути домаћом лозом, које још филосера није појела родили су прилично, но зрно — бобине — је много ситно и врло се рјаво развија, што долази по свој прилици отуда, што мора бити да су виногради заражени и лоза пати од филосере. Неки виноградарди подижу нове садове домаћом лозом на удаљеним местима од заражених винограда, мислећи, да их тако филосера неће моћи наћи; — наравно да се у онеме јако варају, јер ће их филосера и тамо наћи и појести.

Виногради подигнути на америчанској подлози за сада лепо изгледају.

Подизању винограда на америчкој подлози, јако је помоцао ресавска Подружница Спрског Полупривредног Друштва, која има велики свој расадник у Свклајинцу, где се сваке године држе практична предавања о подизању винограда на америчанској подлози и курсеве за калемљење и нове лозе. Расадник је врло лепо уређен, што служи за похвалу подружничкој управи и веома корисно учине на привреднике онога краја, само је штета, што управу вије одредила ни једну наредбу за производњу грозда, како би постојили могли видети и уверити се, да виногради подигнути на америчанској подлози много више и боље рађају но подигнути домаћом сортом и нове лозе.

Ђира бтовог има прилично, но доста онада, свакојако услед суше која је била. Лукић, пер и граница родила је као чичак, а остала жрпородна гора, мање је пошла.

Стине здравља људи и домаће стоке добро је.

Н. М. Р.

Криви вир, 5. Августа 1898. год.

1. Време је било повољно; киша је падала редовно, само с конца јула надала је подуже време, 7—8 дана.

2. Сви усеви напредовали су добро. Жетва стриниша свршена је и настала вршдба. Природници се хвале приносом овогодншње жетве. Али дуга киша, у последње време, покварала је жита која су у сплоснима по њивама остала. Доста су услед сувинше влаге и пропала.

3. Кукуруз врло добро напредује; а особито по бродитим њивама због довољне влаге. Ну, по равницама ово напредовање знатно онада, узрок су оном ситно-присекне бубине, које се налазе на жилама појединих струкова.

Њива у којој има именованих бубина понајве се по бљедом линају.

4. Винограде је перовенсора сагрла, она се у великом мери. Неколико винограда сачувани су од перовенсоре само зато, што су на време пресјани раствором плавог камена. Сада су се сељаци уверили о овом корисном раду у винодлу.

5. Воће је добро родило. Вредно је напоменути кривоверске шљиве магарке, које сопственицима велике користе допосе. Прошле, 1897. године извезене је из Криво-Вира 100.000 литара шљивовце. Шљиве су и сада добро родиле; али штета је што сељаци незнају коју другу прераду већ само неку рађају, а поред тога што није ово село бљаву каквог тропачког места. Месеца Априла и Маја ка-

лежљено је 200 калема благородних сората пона из Букова. Калемци се негују правилно. Од поновине проишлог месеца отпочело је очење на спавајући поплак; претко је да који сељак незна, но они та зову „калемљење на лист“.

6. Пчеле су се ширјојале у своје време; инаше је довољно било. Но ипак прв неколико дана пошлани ми се један сељак, кад је подрезао негде траве да нежа меда као што би требало да га има. Кошнице са невокретним сањем, систем г. Аде Живановића, има 2.

7. Шуме се калале у добром стању, јер се на њих строго мотри да се не сатури.

Мл. Ј. Никољчевић.
околом.

ОБЗНАНА

На основу чл. 17. Правила и уступам за извршење закона о обнављању и унапређењу виноградарства Министар Народне Привреде одлучио је, да се лоза из државних лозних расадника поступајуће јесени и пролећа издаје по ову цену:

1. Резнице свих сората издрљиве америчке лозе, како оних за подлогу тако и хибрида, који неосредно рађају, 100 комада по 0-50 дана;

2. Приорци свих сората издрљиве лозе, како свих за подлогу тако и хибрида који неосредно рађају 100 комада по 8 дана;

3. Зрели калемци, 100 комада по динара.

4. Зелени калемци, 100 комада по динара.

Ово се саопштава грађанству с тим, да се сваки за Лозу има обратити молбом Министру Нар. Привреде, и то у току месеца Августа ове године.

У молби има снаге да означи: колики му број лозе треба и од које сорте, као и из мог државног лозног расадника да му се изда.

Уз молбу потребно би било поднети и *уверење*, да је земља на којој ће се лоза садити испитана у погледу на садржину кречњака. Испитивање земље врше сви лозни расадници као и Спр. Полуприв. Друштво (у Београду), од којих се може добити и обавештење како ваља *пробу* земље узимати и шилати.

Они којима земља није испитана, могу уз подвошење *пробе* земље, поднети молбу за лозу најближег државног лозног расаднику (у Букову код Неготина, Топчидеру, Снедереву, Нишу, Александровцу у Жупи и Јагодини).

Као погодби за издавање лозе има се сматрати и то, да се земља, на којој ће се добијена лоза садити, ритолује (риља) у дубини најмање 60 сантиметара.

Молбе за лозу ослобођене су плаћања такосне жарке.

Преглед 29. и 30. броја *Тешака*: *Члани* Наша говеда за извоз. — Извоз кокочијих јаја. — Избор и припремање ишеничног семена. — Ограничавање имање шапцем. — Прилепчивост говеђе туберкулозе. — Отровни крочици. — Неколико речи о јајима која се за извођење плељки са стране добијају. — Са, Полупривредног курса. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Дописи*. — *Објавана*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИСН 8 ДИНАРА, НА ГОДИСН 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ ОСТАХ ДРУШТА, ВОДРЕЖИВА, ВОДИТЕ СТАДИОГ ЧЛАРА И ВАКИ, ДОЗВЕДУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АДО ВОДИТЕ ПРЕСТАЈУ ЛИСТА ЗА СЕКИ ГОДИНИ, НАН СРБИЈЕ, НА ПОДАЈУ 10 ФРАКА, ЛЕД 5 ФРА. А. ПР. ВО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО И ШКОЛИ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈЕ ЗЕМЉОПРИВРЕДНОМ ЛИСТА И ЧИТАОНИЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 3 ФРА. ЛЕД 3 ФРА. А. ПР. КАД ТРАЖИТЕ ПОЉСКО ПРЕСТАЈУ И КАД СЕ ПРЕСТАЈЕ БОД СНОГ ЗАУВЕКА ЛЕДНО БОГА ЕЖ ПЕ И ЛИСТ СЛАБИ. ПРЕСТАЈАТИ И РУКОПИСИ ТРАЖИТЕ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАЈАТУ ОСТАЈУ И ВОЈТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШИХ ЦЕНА ОД 1898. Г. № 204. ПРЕСТАЈУ ДРУШТВУ ИЛИ ПОСТА ВИСАЈНО.

КЛАСИК И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖВИНИ ОДБОР:
Коста Црнојевић, Вучко С. Богдановић и Алекса М.
Живановић.

ОДБОРНИК ГРАДИНА:
ДУШАН М. СВАСКИ

ОВНАВЉАЈМО ВИНОГРАДЕ

Издавају време кад треба мислити о томе, хоћемо ли подизати издуже године виноград на америчкој лози, јер не жели да из државног расадника набави лозу, треба да је са испитивањем земље за виноград и пољубо за лозу готов је до 1. Септембра.

С киме сам год говорио о обнављању винограда на америчкој подлози уверио сам се да је највећа препрека томе што то: „скупно кошта.“ На исто сам, подижући себи виноград, видео, да то није истина, да те „скупноше“ не постоји, ако се само ради намерно и ноће са неколико (2—3) хиљада, то сам намерао да пред читаоце „Тежана“ извесим шта кошта 1000 човога одговарних, на према томе сваки ће увидети шта ће га коштати.

Ја сам узео зелено калемљење и ако је оно скупље, а то зато што се на сваком човогу могу с успешном на-

лежити по 2—4 прута, а тине сно добили готове калеме за већи виноград, и што је то лакше извести, јер ту треба само усадити лозу, а калемити се може научити за 2—3 дана, па је скоро готова ствар. Ево рачуна:

1., 1000 прирорах рип. соваж	10 дин.
2., трошах прирорах набавке	5
3., рљање земљишта у дуб. $\frac{1}{2}$ и. (25 рад.)	25
4., сађење (3 рад. по 1'20 д.)	3'60
5., прашење (2×2 рад.)	4'80
Света дакле 48'40	

или округло 50 динара.

Ово изгледа пралична сука, али то је узет случај где је све плаћано, а у ствари то сам човек може много јефтиније изградити, јер рљање, тај најскупљи рад, може се изградити зими кад смо иначе доноси. Свега тога лоза посађена петог лета може дати 5—7000 ревица што је био случај код мене и ја сам одмах е јесени орезавши лозу продао 3000 по 10 дин. свега 30 дин., а 2000 сам прирорио а оне године продао их за 50 дин. Дакле

у главне лозе исплати исте године сав рад за ту годину, што наша доња лоза не може.

На тих хиљаду (1000) чокога околенио сав оне године 2500 калемова. Радио сам сав на неконша скоро ништа, но овде ћу казати шта би то комплоа да сав плаћао. Ево рачуна:

1., копане (2 рачуна)	2	динара
2., притке и поб. истих	20	"
3., прашева (3 × 2)	7-20	"
4., 10 калемара по 4 дни.	40	"
5., попоњина 6	6	"
6., одвањивање калемова, прљезивање истих за притку и залажање	6	"
7., пошавње 10 рад.	10	"
8., покривање	2	"
9., етл	4	"
Свега		97-20

Дакле округло 100 дн., за коју суви знамо виноградаћ од 1000 чокога који ће нап од сад обилато рађати. Сувишне калемове можемо свуда продати одмах по 10 ш.д. комад, за које можемо узети сав уложени капитал и прилично зараду. Ако то нећемо ми можемо проширити виноград. Може ли се то постићи сађењем доња лозе? Заиста не.

Дакле не одлевајемо, подижимо винограде, подижио наше богатство, шаљемо младе на курсеве како ћемо добити што више радника и онда ће нас још јединије стати. Виноградски крајеви у Србији онајдају у виноделу им лежи будућност. Богатији трговци треба да се удељују на бујаријску виноградску друштво, на тај начин учиниће више добра и себи и отаџбини, јер је нама лакше крчити пут, виноград ће им богато накнадити уложени капитал, сиротиња ваља ће рада и научиће се.

Милан Јукић.

КОЗЈЕ МЛЕКО

„Сир од ошце, млеко од козе, и месо од краве“

Пар. ВОСЛОВИЦА

Коза је, истина, велики штеточина и мал, који се тешко чула, али је омет с друге стране стока, која мало треба — јер све сама налази, и добр корист доноси. Нарочито се коза одликује као мушара. Ако је добро држити, даје ти сразмерно врло много млека — дневно до 5 литри (кила) — а то је количина, која далеко надмаша тронак око потреба њених. У исти мах је то и количина, која може да исхрани и да одржи читаву једну омању породицу, да ишвад не гладује. Зато по негде и неке да је „Кола сиротинска храна,“ и зато још једнако има крајева, где се коза још капи и налази.

Што се тиче *какоје* козијег млека, и по томе се коза одликује. У главној се може рећи, да доста различна на кравање — бар по хемиској саставу — али ипак има и међу нама неких разлика. Ево њих. У једном винограду:

воде сиреване билаца.	масла			
крављег млека има 894 гр.	28-8 гр.	5-3 гр.	36-5 гр.	
козјег	886	33-6	12-9	43-5

Према овој најславнија је разлика по хемиској саставу у томе, што је козије млеко много гушће и масније од

крављег — т.ј. што је у њему мање воде, а више других битних и хранљивих делова као што су: сиревина, белачевина и масло. Кад се нах узме, да су баш ти састојци одлучни за исхрану, онда се мора рећи, да је козије млеко пуније од крављег.

Омање различје односе се махом на поједине саставне делове. Тако се нпр. зна, да се сиревина козјег млека разликује од сиревине крављег, на прена томе и њихов сир. Сиревина козјег млека је дељива, док је крављег крпа, а тачни су им и сирени. Сиревина козјег млека брже се и лакше одржава (дрва), па зато се које млеко брже и лакше програма и усури, него нпр. крављег или ошце. Масло од козјег млека је чистије (гушће) и белје, а од крављег је овет леко и жућкасто. У струци козјег млека има приличних количина шећера и креча, па јој и то далеко вредност. Шећер и креч из млека је потреба нашега тела, и броји се међу најславније саставке добре хране — нарочито за децу, док расту и док се развијају. Козја сирутка је, дакле, добра храна за децу — боља од кравље. Има још неких разлика али су оне на штету козјег млека. Познато је, да козије млеко има неки особити мирис, а тај мирис је где којим особама одвратан. Ко се на њега навикине — а то брзо иде — онај га и не осећа, и пије козије млеко исто овако, као и кравање на још и радеје. Гдјекада хоће козије млеко да прими и мирис оне биљке, коју је коза брела, а тај мирис може бити и одвратан. Још горе је, ако у млеко пређу и отровни саставни делови какве биљке, којом се коза храни, а и то се дешава. Коза није велики пробирач, него брсти што стигне, на том приликом више по гдјекада и на коју отровну биљку. Ни њу не обиче (као друга стока), него је покрсти. Њој то по шкоти као што би шкотила другој стоци. Она и не осети дејство отрова и ако је он прешао и у њену крв и у њено млеко. Тек онај који би у то врнео од ње млеко или, могао би од њега оболети, па се баш и отровати. И ако таквих случајева нема много, ипак их ваља споменути — бар различје ради.

Сем по саставу разликује се козије млеко од крављег и ошце и по томе, *како се у њему земљуду важи*, и како се у њему тело прима, а и та је разлика прилична. У главној се може рећи, да је — као гушће — за варење тешке, али ганах земљуд одраслог чељадца добро преради и савршено употреби. Мала деца одождат ње да тако не подносе. За њих је козије млеко сувише тупо и тешко, те се спорје и тешко важи. По гдјекада хоће да излазе и по неке непријатне појаве биљу у медуци, било у цревима. Тек кад дете буде неколико месеци, подноси та савни добро — готово исто тако, као и кравање.

Козије млеко слади неким и као лек, па да видимо шта и ту прди. Многи народи (на и нама) мисле, да скоро помужено, још онако јавно — толико и неварено млеко особито храни и велику снагу даје, на с тога њиме леже све бледи, мршави, извурени и изболонате болесници. Још чешће се употребљује тако млеко као лек код разних грудних болести — а нарочито код *жестике* (сухе болести, туберкулозе). Тога има и код нас, а још више по другим земљама — нарочито по Италији. Тако је баш свугде, па и по већим градовима, видети, где свако јутро и свако вече терају козе у чопорима од куће до куће, нуде млеко као наше млекарице, и на захтев муштерје пред њом козу помзу, да га она одмах и попије. На тај начин бар нека сумње, да је млеко како мешано и каврено, или да није свеже и живо — толико.

Је ли та вера у козије млеко као лек баш тако основана, као што се постојано држи, тешко је одлучно рећи. Ипак се мора признати, да је и ту — као и у многим другим приликама — искуство народа на правом, добром путу. Козије млеко је као добра, снажна, лапа и пријатна храна од веома велике користи и свима приликама, где треба да се чељад савиано али благо храни, не би ли у брзо до снаге дошло. С тога је са свим основано, што се

радо даје слабијим и изнемоглим, изнуреним и изболованим. У том истом правцу вреди много и за грудоболну чељад — нарочито за болеснике од јетике. И нама треба снажна а блага храна, а то је доста козје млеко. С тога је и козја суртка на гласу.

Најпосле да споменем и ово. Кад се већ тражи живо топло, непарено млеко — дакле онако како се помузе — онда је увек боље узети појне него јутрање — а ово разлога зашто. Као што знате, и стока боље од млека — нарочито кроз мутаре. Има штала, где их је мало здравља, а све друге јетичане, па се онда може десити, да је клица те болести и у њиховом млеку. Ако би се, дакле, тако заравњено млеко пило, — нарочито свеже и неварено чим се крава помузе, клице би у њему остале живе и пренеле би се у тело онога, што млеко пије. Живе клице могле би чекама окузити, и он би онда од тога млека оболео.

Сасвим другаче стоји у томе погледу са козијим млеком. Коза већ по начину свога живота ретко кад дође у прилике, да се може клицом од јетике окузити, а баш ако коју од тих клица у себе и прими, након њм одолева, те се не окуза. За то је врло ретко нама јетичану козу, тако ретко, да су баш и знати научеваци до скоро тврдили, да те болести међу козама никакво и нема. А кад то стоји, да је јетика међу козама тако велика реткост, онда је са свих јасно, зашто би смо козје млеко и неварено могли пити — без и најмањег страха, да ћемо илме јетиком доствити. У нашој млеку нема клица јетике; у њему и у производима од њега не може их, дакле, човек на добити.

Прена свеу овоме козје млеку у мноштве одлучно од краљеве, и народ је имао право, што је то и у основицама истајало. Коза је и иначе мля, који се врло добро исплађује, на је баш чудно зашто, је све више и више нестаје. Ради суртке ву не би требало затарати, него шуму од ње чувати. М.

О ЗАПАЉИВАЊУ, НЕЗИ И УПОТРЕБИ ВОЛОВА

У последњој седници сесије за старостарство пољопривредног Друштва за прашевину Ческу, говорио је велелепо седник *Друштва*: „О запаљивању, нези и употреби волова“ — на из тог веома поучљивог говора ваљимо најдлажније појединости, уверени, да ће се у даним приликама и наши читаоци с тим поукама моћи користити.

Што се, пре свега, тиче запаљивања или подизања волова из младости, то одмах у почетку пољопривредници појединости греше, што за водове одређују мутну телад као неку историјад сматрају, на тако одмах с њима мањиски и поступају. Као год што се јунине и млади биљци добро хранити и неговати морају, тако исто и ове јунице хранити и неговати треба, које ћемо у своје време шконтити и као добре, крвине млеко употребити, јер и они треба да се у младости још снажне, у коствима добро развијају и, што не воле, „лену енгуру“ добију. При подизању снажних волова употребљена добра и крпка храна, корисно се надокнађује исто тако и добро развијеним и снажним волонима, као и добро развијеним приплодним бицима; свако од њих на свој начин и у свом одређеном циљу.

Наметно, разборито одгајивање младе говеди, не може се ни у ком случају ни занемарити без рене ил' кромпира, а оба ова усева успевају на свакој добро спремној земљи, која само није сувише влажна.

Јунце, која се отеле с јесени, треба налајати бар за три месеца скоро نومуженим млеком, да боље порасту, а после три до четри месеца, треба им одпочети давати

по мало осене на јетичне јарме (прекрупе), ситно осечене и менишана посуте рене и доброс сена. Јунце, које не мислимо остављати и подизати за приплодне бицине, треба одмах носе неколико недеља шконтити, јер ће онда добити много лешне и тање рогове и боље ће се у ширину развити.

Где има добрих и питавих, витијох пашњава, онде треба теоче с прелећа на нашу истеријати, али се за сваки случај препоручује, да се пре истеријавња на нашу, као и кад с нама дођу, добрим сеном прихране, а да се уз то и с млеко јарме понуде. Прва је година за њих најобављивија и најодлучнија. Ако се у првој години теочи добро и снажно узхране, да се добро развију, онда ако се у другој години у неколико у хранивљу и погреша, неће се толико осетити, неће штетно на развиће телета утицати, лашне ће се погреша исправити. А на против, ако буде теле у првој години храниво храниво и напуштено, онда, кад су кости у новој развића, кад се удара темељ развија телог тела, — онда се тасова грешка у довијаним годинама у оште тајед понаврати.

За прихрану, кад на нашу иду, може се постанити ово правило: У јутру, пре наше, треба им дати $\frac{1}{2}$ килограма јетичне и осене јарме (помешано), $\frac{1}{4}$ килограма од једне и $\frac{1}{4}$ килограма од друге, а ако је могуће, и припојити их с једно 2—3 литра тобом разблаженим млеком; а у вече, кад се с нама врате, треба им дати само доброс сена. Тако храниви теочи иду прихрањени на још ретку нашу, која им у том случају не може наудити, а с востра могу се још сити најести, ако се на наша наједан пишу.

Кад је време хладно и шивнито, онда треба на млади стоку мало принашати, и онда је најбоље, да се на нашу и не истерије, него да се у стаји задрка и храни. Где нема добрих паша, онда је у оште боље, да се теочи увек у стаји храни; једноморном храним, у коју се преко лета рачуна и телесна, зелена кика итп., добро се теочи развијају и напредују. У том случају треба онда теочи да имају и доста просторо тркалнице, где ће се шконтити, своје тело опуштити и своје ишине ојачати моћи, што је за развиће тела неопходно нужно. И прено шике се треба постарати, да се млада говеда довољно изхођају и изстрају, и за то их бар два нута на дан испуштати треба. То је особено применувано аланиске стове, да своје мањине телга и јача, непући се и тражећи храну уздрине, док она стока у развици треба и мора то да учини итрајем и јуресем; оно је врло природно, а ово друго вештачки начин јачања свога тела и спремање за свој будици позив, за јаче и постожити телене.

За добро телесно развиће, и за јаче и постожитије телене, свакојак је потребно, да се возити и друге године исто тако снажним храном хране као и прве, јер је порастом тела, порасла и телесна тежина, на је с тога потребна и обилна храна. Од јарме треба оброне повећати, треба по један килограм дневно давати, уз то по 8—10 килограма рене, мало сена и добро сламе. На тај ће начин возити преко зиме добро напредовати, а идућег лета, кад на нашу пођу, врло ће се добро и повољно развијати, онда ће она снажна и развијена стунити у трећу годину, у којој ће с најбољим успехом напустити нормално храниње.

Дале храниње и нега младих волова у трећој години, зависиће оште од тога, на шта ће се волони употребити, да ли за горње, даљ за телене. Ако ће се употребити за горње, онда треба с тим послати одма и одпочети, тако, да им од $2\frac{1}{2}$ —3 године буде готов, да буде „аро“ за кљане и да мери 6—700 килограма.

Отпосе оних волова, који ће се задирати за радну стоку, дакле за телене, треба за храну постанити оште правило и давати им дневно по 1—1 $\frac{1}{2}$ килограм јарме, 10—12 килограма рене ил' кромпира, пошто сена и добре сламе, тако, да се за телене одређени волони могу добро

развијati, ширiti, али да се не могу узgojiti — ugojiti. Да odgajimo i za veći niz godina u snazi odgojimo tegelne volove, ne smeju ih pre 2½—3 godine prezati, niti odmah u početku na teške poslove upotrebljavati.

Čini otпочнемо volove prezati i za rad upotrebljavati, odmah ih moramo i bolje hraniti. Jer oni treba dobrom hranom, ne samo da nadoknadjuju potrošenu snagu, nego im treba dovoljna količina hrane i zato, da se volucine razvijaju i vrstaju. Ako se onako malim volovima budu volje malo ispredati, oni ће se onda brzo razvijati i pravilno ће sdana na dan bivati teži i krupniji tako, da ће ih u 4. i 5. godini biti mlađa vidjeti, kada ће se veći i za teške poslove, kao vir, za oraње, isposetno upotrebljavati moći.

Pri izboru mladih volova za tegelne, narocito za pluzenje, ali, drugim rečima, pri „sparivalju,* treba narocito paziti da budu naravi kako u visini, tako i u jacinu, u naravi, na, ako je moguće i u boji dлаko jednaki. Ono, istina, nije tako лако sve te osobine spojiti kod pojedinih narova, ali treba nastojavati, da se to, u koliko je više moguće postigne, jer lakše se teret vuče, bolje, pravilnije plуг оре над су volovi u svemu podjednaki, nego kad se jaram na jednu stranu izdiže a na drugu spušta, i kad jedna strana volova tegla i druga popušta; onda i plуг vrdi i isкаче, što svakako nije dobro, dok plуг pri podjednakoj snazi tegelne stoke, što no vola — „vreda.*

Во је u gadjinstvu živinice od volane, nenazierne koristi; on се upotrebljuje i za tegelne i za pluzenje, a kad za ove poslove onemogne, metne се na jасla, по могућству ukraju i onet за добру цену прода, dok се od višegodnog vola samo кожа продати може. S toga је за слабије домаћина korisniji no od vola, a u mnogim, narocito plavinskim predelima, jedino се во за tegelne i upotrebiti може, a osim toga, доброе је vola u svima prilicima lakše podići i odgojati no dobroг vola, jer је volj по svojoj природи na svemu mnogo oseljiviji. Od treće godine veћ zasluжуje u svom radom nojeđenu hranu, dok се кољ тек u четвртој godini s uspehom за rad upotrebiti може; ranije upotrebljen, mnogo ranije, prema volu, i isneogne. Во do неte godine ise боља бива, он се што no кажу, „u novac razvijа,* он u novac rasti, a kod vola је то protivno.

Veća imava, ne mogu се bez višegodnog broja volova ни zavisaviti; na njima се не би mogao bez volova racionalno gadjavati. Многи су то хтели опорети i трудити су се да докажу, да и веће imаве без volova може napredovati, na како су im та ипак испали na њихову veliku штету, то су поново oneti volове u svoja gadjinstva, i odmah im је nasrećno napredak u celokupnoj, без volova onakom gadjinstvu.

Што се, na posletku samog načina prezavlja i potpizivanja tече, i u tome се за prvih 20 godina znatno napredovalo. U mnogim krajevima је била велика razlika, koja је, narocito за младе volove, prava napast, pravо ubojstvo. Ralidnom, „vrđalidnom,* као што ју veski с pravom nazivaju, много се i stariji volovi kvare i upropisavju, potpizivajem с jedne strane na drugu; i шта onda да kaleno за младе, koje треба na pravilan rad obučavati? Док volovi при pluzom talасaju, dotle се u ravnici под jaramom vuče i gvane! I при најдубљем oraњу pluzom, lakše је volovima teglati, nego ravnicom, na kojoj је jaram непосредno na gređuju nataknut i kojom се не „оре,* него само tavmo amo „ispređa.* A да im је pravilnije да volovi glavom odnosno čelom tegla, ali kрчkom, o tome postoje razna mišljenja. Oni, koji neodobravaju tegelne čelom, vole, да при tom volu nije глава slobodna, не може да се lakše, не може да се brani od мува i друге napasti итп., a они, koji браве и одобравaju tegelne čelom vole, да су мухе mala napast, него нажуљена, ubijena i ravana kрчка. A да во i боље i jače teglati i vuћи може čelom no кр-

чком, o tome нема сумње; то је и с научне и практичне стране dokazano, a na takovo tegenje може се i stariji во лако naučiti.

Kad се volovi i preko leta i preko зиме редовно за rad upotrebljuju, kad по kaldrini i pluzicom nastupam drugovima или jorajaj, treba их podkovati, u kom slučaju svaki чарвак добије svoju podkovnu.

Добри и добро одгојени tegelni i гојазни volovi, u свако ће доба godine наћи добрих kupaca; u њих uzloženа hrana i труд no podizanja, увек је domaćinu gotov i здрав novac u рукама.

A. P. Radu.

НАСЛЕДНОСТ ГОВЕЂЕ ТУБЕРКУЛОЗЕ

Одвна се већ зна, да се неке кузиче и заразне болести могу i наследити — т. ј. да могу по крви и млеку прећи с родитеља и starijih на децу и потоке. I сами сте — нажда — сазнали, да жена, која на тој добу обнови од богиња, где кад и роди дете, koje је исто тако богињаво, као и мајка му, још чешиће бива, да јектичана мати или отац народе децу, која родом од не исте болести помру. То је старо искуство целог света, потврђено и научним опитима. Букове клице могу да пређу на мајчине крви у крвоток зачета плода, и ако се том прелазу детина постелица (дожа) јаво одупире.

Iсто тако бива и код животиња, на и код наше домаће сточе. Деси се по гадкава, да туберкулоза (искривача, сущичина) крви отели теле, koje је већ на свет дошло заравено kљаном туберкулозе. Та клица пренела је од матере још u зачетак телета, i оно је ву већ на свет дошло, да се кад-тад u њему развије. Рећи је случај, да туберкулозан бик има наследника, који су већ u зачећу од њега добили клицу те исте болести.

О наследству туберкулозе код говедина u томе смислу, како та споменућу, било је међу сточарима и наукарима много речи. Мишљена о томе насу још им данас сасвим сагласна, али се већ готово сви слажу u томе, да се туберкулоза код говеда врло ретко наслеђује — т. ј. да је веома редак случај, где ће туберкулозна клица болесне краве или бика прећи већ крвљу или семеном на сам зачетак телета, на га још u мајчиној утроби окужати, да тако на свет дође. Махом је тако, да се телад и од туберкулозних приплодних грав здрави роде, на ток касније — ван утробе мајчине — другом кожом приливом од болесних родитеља то болест узхвате.

Да је то доиста тако, доказују посматрања великоронских влаштина, где се много телад кољу. Тако је веома редак случај, да се младо теле при прелазу нађе туберкулозно — да се, dakле, o њему може претпоставити, да је већ туберкулозно no свет дошло. U новије доба иштују се заклада телад u томе правцу нарочито i веома тачно, на и ако је таквих случајева сада ниште много, него што их беше од пре, ипак њих број дласко знаosteje и за онах броја, који би се mogao иптекивати, да се говеђе туберкулозе доиста ласно наслеђују.

Али сам тај факат, да је по великим влаштинама веома ретко наћи туберкулозу код телата, док су још млада, још не доказује несумњиво, да се ова тако ретко наслеђује, — a ето за што. Може се, ир. досити, да те теле, koje је прегледано, имало клицу туберкулозе u себи, али је та клица била тако скривена, да је прегледач није mogao наћи и констатовати, па да је само на основу тога то теле — ипаче заравено — прогласио као здраво. Да се то теле — рецимо — вије тако рано заклало, оно би та наслеђено и скривену клицу неко време носило без икаква знања болести — даље привидно са свим здравом. Тек u kasnijоm добу његовога живота развила би се та наслеђена клица

болест, на би онда — дајко — са свим изгледало, као да је касније добивена, а не наслеђена.

Опало објашњење нагаде веома појљиво, али нахон не одговара истини. Тегад од туберкулозних родитеља не обале још у раној младости од туберкулозе за то, што су клицу те болести већ са собом на свет донели, него махом за то, што их нисмо одмах од болесних родитеља и од заражених места одвојили, на су ту клицу касније у себе примајемо. Подеана крава своје теле или и мушка; теле болесту крави сиса; ово је с њоме непосредно у непосредном додиру и т. д. — па је ли чудно, ако којом од тих прилика захвати кућну клицу из тела мајчина, и ако та захваћена клица нешто телео младунца брао овужи и сатре.

Да је то донета тако, и да је туберкулозне краве изведе махом здраву телад, која и надаље здрава остају, само ако их од болесних родитеља и окупаних места одвојимо, допало је у последње време несумњиво проф. Нокар у Француској, Октобра месеца 1892. иутовао је он по северним крајевима француске као младим насланици, да убризгавањем туберкулина започне борбу против говеђе туберкулозе, која се дотле по тим крајевима ужасно ширила. Што се при том убризгавању показало туберкулозно или сумњиво, оно се од друге краве одвајало, на или даље постратало, или одмах калало и тротило, ако је и како за потрону било. Тем приликом нашао је између 42 грла од најмање 18 месеци старости 33 грла здравих, а само 9 туберкулозних, и ако су сви били махом потомци туберкулозних родитеља; да се увери, је ли које од оних 33 грла од рођења туберкулозно, или је касније коју клицу туберкулозе у себе прихватио, те је скрпуно носио, да тек касније од ње ободо, одвајо их је од друге краве. Да се не би даље кумулило, те да их онда може бити приговора за докар узети. Годину дана касније — јула 1893. — предледао их је понова, и нашао сви и омет здраве, а још годину дана касније је — јула 1894. — омет — са истим резултатом. По томе је могао с правом судити, да су то јунак — и ако су пореклом од туберкулозних родитеља — дошла на свет од туберкулозе слободна, а да су и даље здраве остала само за то, што су зарана одвојена од својих туберкулозних предака и оних места, која су скроз заражена. Оних 9 њихових парњака јунади, што су при иравој приговору нађени као туберкулозни, ободоли су у иравој добу свога живота само за то, што нису одмах после телена укључени из билине туберкулозних родитеља и њихових окупаних штада.

То своје мишљење утврдио је проф. Нокар још и овим еаиктом. Од г. 1892. — када је он приви пут почео с убризгавањем туберкулина на стоци, и када је — прана нахому — почео наређивати, да се сва телад од туберкулозних крава и бикова одмах после телена одвоје од својих оболелих родитеља и од заражених места — отелцило се у само крају од туберкулозних крава и бикова до г. 1894 свега 24 телета. Та телад су, према Нокаревој поредби, одмах одвојена, и остала су здрава. Била су здрава не само г. 1894. — дакле већ до 2. године своје старости — него и у каснију добу свога живота. Посматрали су их и испитивали (туберкулином) пет година унастиче, и увек су нашим, да су здрава. А кад се за то време није јавила наслеђена туберкулоза, онда се може поуздано тврдити, да је није ни било.

Према овим практичним искуству и према резултатима научних онита са потпоганим убризгавањем туберкулозе брешној стоци јасно се истиче несумњиво истина, да се говеђа туберкулоза веома ретко наслеђује, него да се махом преноси у каснију добу живота. Ни она грла, што још у раној младости — дакле као млада телад или јунак — од те болести обале, нису јој клицу наслеђена, него су је махом непосредним или посредним додиром са болесним родитељима и зараженим околином њиховом добили. Клица се — паравно — у њима тим дакше и брже у раву болест развила, што је младо тело некије, то јој слабије отпора даје.

По ових разлагања лако се извести и правило, како се чува подмаздак од туберкулозних родитеља код говеђа. Оно би било најбоље и најпоузданије да се туберкулозна грла одмах изведе, те их за приклад, ни за муку не употребе, него што пре касну продају, али је то по гледају вољна штета. Сем тога донаша се и то, да се туберкулоза родитеља констатује тек онда, кад је потован већ зачет, па и ту ваља тражити друга лека. У тим случајевима најбоље и најпоузданији начин је телад, да се телад одмах — чим се отине — одвоје од својих туберкулозних родитеља и оних места, која могу бити сумњива. Ко буде једно или друго учинио стубаје јачачио ширене туберкулозе у својој штали или своје тору.

M.

КАКО ТРЕБА КРАВЕ МУСТИ

И мука је важан посао у домаћинству и привреди. Од њачина, како се стока музе, зависи много: — зависи, какво ћеи млеко помустити; колико ћеи га добити; хоће ли се то млеко држати, или ће и у брао покварити; хоће ли се мјолом које болесне музаре болест пренети и на које здраву грло; хоће ли прана убрзо засушити и т. д. С тога се у добрим домаћинствима на муку јаво пазити (— нарочито, ако се иде на проишодњу и промет млека и безова смока у велико —), и с тога су већ некуством и науком употребена нека правила, којих се при томе поназу ваља придржавати. Најбоље у томе питању раде Холандци, јер је баш код њих производња и прерада млека на највишем ступњу. На њих се у томе треба угледати, а ево шта је код њих у томе посау важно, и на што они нарочито пазе.

При проишодњу млека главна је ствар, да се музари често држи. Не сме бити балегом или ниталитном загађена, а нарочито се увек пазити на то, да је вие чисто. С тога Холандци држе своје штаде, торове и паслове тако, да су под и простирка у њима вие чисти и сухи, да дакле, крива никада не легне на балегу или оде у ниталитну, где би се могла вие загадити. Да га још боље сачувају, незују криву рен тако, да му кићанка (струна) никада не може доспети гдегод у балегу или мхрању. Нарочито то чине при музи, јер би баш том приликом могла крива својим реном било вие, било само млеко у мулцици загадити.

Како је код нас у томе правцу, знате и сами. Торони, паслови и штаде слабо се кад чисте, и краве су њим махом у балеги и ниталитним огредне. Све се на њима укорепо, а кићанка на рену отежала као неко калачице. Колико се пута десило, да крива одмах пише млеко у мулцици, на онда се ми чудимо, од куда томе млеку овај или онај необичан одриватн куч или мирис, и за што се тако брзо поквари? И не сећамо се, да је у млеку с виема или с ваћане Досенда нештога, на га она покварила. Замаи га ми касније цедино: — велики део нештога прешао је већ у млеко тако, да не остаје на подмазу, него у процеђеној млеку.

И при самој музи ваља пазити на чистоћу. Треба знати нарочито судове за тај посао, и свакад их чисто држати. Непосредно пред муку морају се добро испржити и калучаком водом испарити. У једном се носи чиста (прохувана) вода за испирање виема и сиса, а други сузали као музачица. Пре но што ће мука отпочети, процедај вие и сисе, слично с њих на и јастићују тротицу сена, сламе, пасве или друге које врсте нештога из просторје, па их онда опери. Нарочито се брижљиво оперу сисе. Добро је, ако се после тога и вие и сисе прогвају чистом, јавом (у мост патовешком) виеном (сувином) кривој. Напоследје опери и руке, на тек онда приђа да краву помушине.

И на то важе лење слабо пазе. Судови су им махом нечисти, а и која их пера, не бира воду и не испира их.

Ретко је где видети при мужи два суда, него жене одмах у самој изваци понесу мало на друг водо, којим ће, бајати, крани нине и сисе испрати. Тим начиним енеру, шаравом, сув чистоту у мушину, па и ако ону воду прину, инак од не оставе (на изводима и дамету суда) толико, да може мале покарати. Има наших крајева, где (из празновере) жене ипачито неће ту воду принути; него је оставе у изваци, те у њу млеко музи. Не сећам се да сам где год нас виђао, да жене при мужу крапа реп незују.

Који је начин муже најпогоднији и најбољи, не може се управо рећи. Има их неколико, али је махом то ствар обичаја и навике. Где се млеко у велико производило, а где се иде за тим, да се што брже и потпуније помуже, да се што чистије производ добије, и да се крани што мање до-сабује, ту су — у новije време — почели употребљавати *машинске машине за мучење*. Не муче се рукама (пешинцом, прстином итд.), него се крани на сисе и нине поставио машини, која јој подало и појединачно млеко сиса, докде га свега не носеа. Првима се то млеко сабере у суд, те се на тај начин у исти мах могу помучити неколико крана. Прве такве сираве за мучу градаци су још год. 1862. Берхав и Ковлин (Kerschav и Kolvlin), па онда редом за њима: Штајнман (Steinmann) 1887. г. и Мурчлан (Murchlan) 1890. г. Грей (Gray) 1892. г. и Сале (Sale) 1894. год. Ова последња веде да је најсавршенија и да поема добро одговара свима захтевима добре и рационалне мучење. Али поред свега тога ипак има много млекара, који још и данас уверавају, да је најбољи начин муже — т. зв. *мучење из песнице* — дакле мужи, која је махом и код нас уобичајена.

Овај последњи начин мучење (у опште мужи руком) про-порукује се и с тога, што се при њему може свака сиса посебине мучити и увек контролисати, а то је важно. При свакој мужи треба — пробје ради — из сваке сисе измучити по један мала на два (ипачито у преткрију или код) на ту пробју одмах зачино презедети. Ако би јој се на у чему могло замислити; ако би се ма у чему разликовала од обична здравна млека: требало би ону сису посебине у други суд помучити. Том замислом, том пробом се у исти мах перере и отвор на самој сисе, те се тако оно друго млеко, што за њим долази, чистије добија.

За *орне муже нама* с кравом *благу поступати*. Док се муче, не треба јој давати никакве хране, а ни које друге хране. За то има више разлога, а један међу њима је тај, што се секом или крком муче прашина (а с њоме и разна нечистоћа) у помучено млеко пренети, па га загадити и покарати. Пали и на то, да крани сисе јаво не гњечим или да ипак слушају добро и потпуно извучу. Боље је за краву, боље је и за тибр, јер онда крвама касије засушује, а боље је најпоседе и за то, што је баш *иседеље* млеко у крављем живну најгушће и најмасније — дакле и *најбоље*.

Деси се, да је која крвама *болесна*, али да је ипак *вала помучити*, па у томе много греше. Болесну краву муче на нослетку, и то никада и ипачито у преткрију или на пид (иа ти млеко и не требало) исто увек у суд, да се од нега ништа не расне. Кад си је (исто тако као и здраву) помучила, отвори руке салунон и исто *протријем* водом. Још је боље, ако се иза такве муже десиникуше — нарочито, ако је какве кужне болести у штаци или тору.

Чим се крвама помуче, *вала одмах суд* с млеком по-крити, и што пре из штале ишети. Ако се одмах не по-крити, па још овако откривено дуго држи крај стоце, на-труше се (из ваздуха) прашином и сивајацим тровинама. То га може покарати, па баш и чиме и окуштати. Тражи, дакле, за млеко одмах сврнотом, хладног места, где нема прашице мекле, мириса или сираца.

Бање их, који ће рећи, да су они захтеви претерани, али се јаво карају. И поред најбоље пакне ватруна се млеко већ за време муже тако, да је махом врло нечисто, па то гледава и кужно. Довољно је да доспе у нека само неколико влиаца, па ће се оне већ у брзо тако наможасти,

да млеко покарне, а здрављу шkode. У млеку су — тако рећи — најпоседеије прилике за њихово напредовање, па ако је још толико — као леги — онда је све ту, што по-маже њихово напредовање. С тога се млеко баш леги тако квари, и с тога мала деца баш леги од покарена млека толико пролежују и муру.

Колико је нечистоће у обичном млеку, показале при-ближно они бројеви. У Немачкој се стока добро пали и брижљиво тицари нарочито краве музаре; тамо се већ од дуго времена пали при мужи на чистоту, па на дан им је и најчисто млеко јаво нечисто, па с тога по гледава (леги) и онасно. Тако се и. пр. у 1 литру млека:

у Лајпцигу	нашло 17 итр. болесе
• Минхену	• 45 „ „
• Берлину	• 51 „ „
• Хагу	• 74 „ „

Каква је разлика опет у броју разних влиаца у млеку, показују они подаци. У 1 куб. см. обична најчистија млека нађе се бактерија:

зиме 1-2 до 3 милиона
леги 1-9 до 7-2

То су стракотне количине, које свакако морају имати ути-цаја на квалитет и дејство млека. А кад је то тако код на-рода, који већ пали на то, како мора бити код нас! Да сам испитивао млеко са београд. најчисти, па сам ипачито још много непознатије бројеве. М.

КОЛЕРА ПЕРНАТЕ ЖИВАДИ

Исти је нарочито при јачкој притиси — заради по пер-натој живади — дакле по гускама, пловкама (патлама), ко-бицама, курицама, голубовима итд., нека поема ошена морија, коју у свету — баш несе страхоте и салнотости раде — зову *колеру пернате живади*. Има је свуде, а у Француској, Немачкој и Италији била је последњих година тако, да је тамошњој приреди градње иштег чи-нла. Зато су се и приредниаци и власти узгали, да је сузбију. У тим земљама посреје већ нарочита законска на-редбама, којим се приредниаци шаркари, трговци извацици итд. морају држати, чим се јави на и један салнотич те болести.

Има ли *колеру пернату живади* и код нас, несам се могло у народу поуздано извести, али је нам свише сумње, да је мора бити. И код нас заради иста таква бо-лест по пернатој живади и савије је, само што нико на то не обраћа велике пажње, и не ништа, вакара је управо то болест. Народ махом вели: „ушла нека прашина“ и то је све што се зна — чак и у извештајима „Гезака“ и Са-нитета. Вреди, дакле, да ту ствар мало озбиљније уземемо, па да се од не напаста рационално брањимо.

Колера перната живади је, као и људска колера, *заврна болест*, а личи на њу и по току и по појавима. Угине најпре једно (махом скоро куљено или придонло) грло, па онда посде неколико дана из дана у дан по једно или по двоје. Што даље, то све нише, док не опустоша цео живиници. По статистици из других земаља од 190 осталих грла угине просечно 90 до 95.

Од пре се измислио, да та болест долази од жећи или од јаке врућине, али је слави Пастер нашао и неспорно доказао, да је узрок *колеру пернату живади* нека сив-кушца, неваљала гљивина — нека кужна влиаца или бак-терија. Досе живиници у ири и у друге окове телла; разнесе по свима и најмањим деловима неговин; разликован се тамо, и изазове такве појаве, да заражено грло обила и у брзо угине. Од заражене живине прелазу га влиаца на здраву — било непосредно (додиром), било посредно (хра-

ном, водом, погани, отпацина, предметима, местом, особама итд.), на тако зареди целим животињаром, целим местом и читавим областима. Најчешће се окужи живина, која nije затvorena nego слободно иде и храну тражи. По ушанима, барама, брлогима, буљиништима, потоцима, јаранима итд. дође у додир са свакојаким туђом живином, и наилази на свакојак, често и окужену храну или воду, па ту захвати кузну канцу.

Појави те болести ину свакад једнаки, али су инак, махом, тако јасни и уочљиви, да их лако можемо разликовати. Гдекад их уграво и нема, него здраво-читаво градо на прецац угне. Тек видимо да се почне клатити или багрити, па не прође ни неколико сахата, а оно већ сиршело. Деси се и то — и ако ређе — да без икаквих предходних знакова с легала ирво падне, као да га је кањала удариле. Обично је, да живаче по неколико (махом 1—3) дана болује, па тек онда угне, или — ако на боље пође — подако оздрави. Где се зараза већ одомаћила, тј., ако већ од дузе времена постоји, онда се и боланеке јединично градо отегне, те може по гдекад и по 8 и по 10 трајати. Тај спори ток је, истина, блажији, и мање тамни, али је тим опаснији, што дуго траје те даје више прилике, да се зараза шири.

Болест се јавља обично онако. Здравно-читаво градо почиње без икаквог издјавља узроча куњати. Видни па неску да је несвако умирно и клоупато. Крива му отпунствена, а перје наокрестовено. Савијено је, очи замкљана, зностаје иза свога јата и чопора, и пречани неколико сахата сие на једном месту не тражећи никакво хране. Кад пође, лабарва као пијаво, и једна се мало уздрне. Не потраје дуго, па почне и прозивати (дрибати, дрипати) и јаво жадети. Поган те живачине је с почетка као обично: — кањаста, синаста или жуто-бела, а касније постаде баљана, подивљана и зелена. Та јаво јаво задрва. Крета и роса у клопанка и ћурана с почетка помодри, а касније добије боју чинита — те чисто поцрнати. При изваку градо махом и теже дине, а клопанка и ћуре изваку од себе и неке особите, прумулке гласове. Други пак трећи дан појача се све то: градо као пијаво истреје и дркти, па најпосле и падне, да у грешима угне. Редак је случај да се иза свега тога подако опорави и са свјак оздрави. Тако иде редом од градо до градо, док их све не потамани.

Према овоме је „колера пернате живади“ једна од најчешћих зараза, и наован велико штете превреди. Она је тим страшнија, што јој нема лека над се једном појави. Препоруку, истина, зелени (*а не медуру*) галцу (*ferug sulf.**) али је то средство неупотребљиво. Најпозданија одрана је у томе, да познано, како се та болест *неће уздеби, али ако се баш и јави, како се неће доле преносити и ширити*. Ево шта у томе циљу ваља чинити.

1. Чим се где у ком црљу јави болест са знацима, које мало чека описак, ваља одмах на своју живину боље признати. У то време не треба животињарку туђом живином или куповином принаљати, а ако сје што и приновили, ваља нарочито на ту принову иштри. Куљенеке жавда ваља — бар за 8 дана — одељено дркати, па тек онда (ако се за то време не јави болест) с домаћом поменати.

2. Ако се које градо разболн под знацима колере, ваља га одмах убити, да даље не куца. Левине угинуле или убјавене живади не треба нишито закопати, нарочито не у буњштине него их треба сагорети. Него тако ваља брижљиво сагорети и сваки и најмања делчић и нај-

мање перце од болеле или угинуле живади. Месо окужене живине не треба јести, на било и кувано или печено.

3. Обоји ли ма и један једини комад домаће живади од колере, онда не треба ни часа почасити, *него му градо систем изважити*. Ваља одмах сив она места, где је то градо за време боланова пролазило, очистити и дезинфикувати. Гдегод је и најмања трага од заражене погани (баљете), треба је брижљиво погупити, па смалити, а загађена места потресати и добро очистити. Ако је живина боланова где у затворену простору — редико у канезу, у каквој огради, испод кошара и хајбара, у парочитом жилишаруку итд. — онда поред брижљивог сабирања баљете и потресивања и чинићена ваља та места и дезинфикувати. Дрвени делови — дакле наос, огреда, седала итд. — опаре се кључаним појом од обична пенела (жуга) или куњвене соде (1 кг. на 50 литр. воде), или се обријају 3% -ни растворни зелене галине, па најпосле окрене угашеном кречом. Где нема галине, него је земља или несак, онда се с површине вода саче слој од 15 смтр., па се замени другим, свезак и чистим. Мањи, дрвени или земљани судови, из којих је зарежена живина језа или пила, прокувају се неко време, а већи (шир. ваљави за појење и купање) опаре се кључалом водом.

Тек кад се све то у свима деловима зарежених простора тачно изврши, може се у њих пустити здрава живина — на и онда тек после 8 дана. Ако су тако призна, да се ти послони не могу баш сасвим савесно извршити, онда се у те просторе не пушта здрава живина најмање за 6 месеца, али бар док призна не презине.

4. *Да здрава живина не прима ту болест*, препоручује се у Немачкој као предхрана, да се у воду, којом се живина поји, меће т. з. сода киселина,*) а у појацие време још нише зелена галина. Од зелене галине даје се на литр пијаће воде: гољубовина и пашњана мало па врх пока, коковина и црвовама (паткама) по добар врх воља, а ћуркана и гускама пун напретак средње величине.

Све овога, што може и треба сваки од своје воље да изврши, не би ли одбраво своју кућу од те заразе, постоји још једно средство — предхрана ради — којом се можемо заједнички бранити, и то је *калцијумске протеје те колере*. На жалост метода тога посла још није тако усавршена да би се могла у пракси изводити. Још је јако заматна, те стаје много новца, али су сив изгледи да ће се убрзо усавршити.

Нарочита опасност за места и општине, па онда за пиљаре, трговце и извознике постоји у самој куповини, дучењу и транспорту *живине за продају и извоз*. Може се десити, да при куповању у чопор досе и које већ зарежено градо, па да онда од него зараза прђе даље: било по самом чопору, било свуде путем, куда је он продано. И баш тим начином најчешће се и разноси та болест као што је то по Немачкој и Италији доказано, па би то могло и код нас бити, од како се веће масе живине треше и извозе. С тога би добро било, да се и наше ваљаве пострају за парочити вршаници, како би се куповина и транспорт живине имао вршити. Што се саме заразе тиче, галаци би било, да се прашањиком утарди оно:

1. Сваки случај „колере пернате живади“ мора се власти пријавити исто онако као што се пријављују и друге сточне заразе. То се мора учинити одмах, чим се каљав случај покаже, или чим се на то и осумња.

2. Куњци пернате живади и перја имају се власти пријавити, кад почну своју куповину за транспорт дучити и на станине терати или превозити.

3. Место где се јави први случај те болести има се одмах извазити, како живина с тога домаљуда не би могла деловити у додир са живином из незаражених кућа. Оку-

*) Ужак из површене хлоро зелене галине и жуљуга је у прак. Од тога врха одрега за коковку 0⁶/₁₀ гр. на ћуреку 1⁵/₁₀ (1¹/₂), до 2 гр. за гуску 1⁶/₁₀ гр. и аниса у кљипестој средњав хлора да буде новцак (извази). Тај знаменити додјо болесну градо.

*) Унеси се у 50 литра најлаје воде за живину једна кањина совае киселине за спотење.

жене живинарнице или куће ваљало би тако изолисати, да се кућна клима из њих не би могла ни посредно даље разнети. У зараженим местима трговци не би смели живину куповати. Ако би се болест појавила на чопору, док је на путу, из места у месту треба чопор зауставити и изолисати.

4. Заражене лешине и отпади морају се спаљивати.

5. Чим се на железници или на колџина који товар прената животиња исправа, мора се оно место где је био патоген, добро очистити и дезинфикovati.

Ја ово нарочито напомињем и с тога, што се у последње време трговина са повратом животиња у Србији почела живље развијати а са трговином — наравно — и промет. Чим је пак живља промет, тим је и неба опасност за ширење заразе. М.

ЧУВАЈ ТЕЛУТУ И ЖДРЕБЕТУ ПУПАК ОД НЕЧИСТОЋЕ

Пупчана врца (пупчаник, пупчани трачак итд.) у телету или ждребету је сивлет крвних сасуда, који преносе материну крв из доње (постелне) у тело самога плода да га може исхранити, док је још у утроби. Чим се та веза пресеца, младунче самостално живи — почне дасати и храну тражити.

Та веза траје, дакле, све дотле, док младунче не дође на свет. Тек онда се мати и плод одеље; тек онда се пупчана врца наслано раздваја. Прекине се или само од себе — тежином и падом младунчета — или је (код идеалних животиња) сама мати прегресе, или је највише — ако је потребне — и зуди пресеку. Свакако остане иза тога на младунчету један — кад краћи, кад дужи — део тога трача, да се пољак сасуши, па онда отпадне. На оном месту, где је био усађен остаје још за који дан мала отворена раница, па и она зарасте. Ожњак или траг тој раници остаје целога века, и баш то ми зовемо „пупак“. Махом се то прво прилажно и живи, те теле или ждребе и не осети те промене на своје тело.

Али све оно може и другаче да буде. Гдјекада се деси, да пупчана врца неће да сасуши, него још наједни и набуха, разгније се и развали, па је онда велике невоље. Бива и тога, да се пупчана врца део сасуши и отпадне, али да она раница иза ње неће да зарасте, него се разједа и шири, па по гдјекада и у дубину завлази. Младунче од тога онда тешко болује, па махом и умире.

Најобилнији узрок сивња појавина и болестима од пупчана врце је *нечиствоћа*. Телету или ждребету прекане се пупчана врца махом тако, да Јој доњи рањави крај сваки час тиче земљу — да се узрало влаза по италиској простирци. Ако је и зашван — као што се код нас чини — вј. ако Јој крај и зашван у један или два чвора те кривотиње стана и краће буде, ипак је висн од тога сачува. Теле или ждребе по гдјекада придегне, па му онда и онет онај доњи рањави крај врца тиче земљу или простирку и ваља се по прашини, па онда је опасности, а све зашто.

Наше италие махом вису чисте. По воду и простирци има балеге, мокраће, одлива од скоро телена крава или скоро ждребена кобила и другога ждреба, а у том гаду и тој нечистици има свакојаких клица или микроба. Многе од тих клица су куљне, те производе баш право куљне болести стоке, а неке онет вазнају гвојење, гњиљење мшине, подбуће рана и друге промене у телу, које су — бар код младунчета — махом исто тако страшне и опасне као и саме заразе. Ако, дакле, која од тих клица доседе у пресну, отворену рану на доњем крају пупчана врце младунчетове, онда је већ прилика, да га окужи. Отворена рана прили је врло лако; у њој су најбоље при-

лике да се разноти; кроз отворене сасуде пупчана врца доседе она и у крвоток и разнесе се по целоме телу; гвој и она смирљана гњиљавина отрују кри и влазна запаљења и мшине: — па не потраје дуго, а младунче тешко болује и за кратко време умире. Знали, наравно, ису увек једни и исти, јер ни прета куљне клице није увек једна — и ми онда мислимо на сванто друго, сиво не па пупак. Наш и ако видимо какве промене на вему, не чине нам се тако озбиљне, да би могле бити узрок тако тешкој болести и смрти. То нара тим више, што се може јавити све дотле, док се пупчана врца сасуши не сасуши, и док она заостава раница сасуши не зарасте. -

Према овоме сасије је јасно, шта има ваља чинити, да се од неопасности сачувамо. *Најпрече је*, да се телету или ждребету пупчана врца што пре сасуши, и да отпадне па да онда она раница што пре зарасте, чедр, крљу пупа и набрзгана а с поља влажна пупчана врца теже се сасушије и пре се окуља, него ако је испуна, исећена и осушена. С тога би таку пупчану врцу ваљало одмах од сунанне крви ослободити, па онда јуа сву дужину, а нарочито на рањавом крају добро очистити и (од крви, слани прашине) набрзати. Што је пупчана врца краћа, и што се и после боље у сухоти дражи, тим лакше сасушије и отпадне: С тога је гдјекада добро, ако се предузатка пупчана врца мало поврати, а рањави крајави вен — док клица — бриње и у срхо завија. Заостала раница махом убрзо зарасте и без икоје припомоћи, али докле је год отворена, мора се и младунче и све оно нека чисто дражити. Простирца испод нека нека је снака свежа и суха, а чим је побољега или поковри, ваља му је мењати. Тек кад и то сасије зарасте, прешла је опасност.

Обобити лакују засушуду пупчана врца младунчета у овим приликама, где су куљне клице баш у неосредној близини невоље. Деси се ивр. да крава или кобила неко време иза телена и ждребена има неки необичан, смрдан одани из сиовних органа, а у том одани има замачно куљних клица. Бива и тога, да је одмах укряј младунчета које гмо болело од какве сточне заразе, или да је рањаво, гвојаво, чрвнито, испрштено итд., па и у ту је прилике, да се најлакше окужи. Најпосае се може десити, да стоку — па и младунче — храни и тивари теледе, које и само није здраво, него болује — ренимо — од какве старе трговине и бијатне ране од отворене мшине, од какве подбуће итд., па шта је онда лакше, него да коју клицу своје болести пренесе и па пупчану врцу младунчета. С тога се у свим тим приликама нарочито назив, и гдетод тих опасности, има младунче испред нах уклања.

Наше сачува и не мисте па те опасности, па ни мало не паже на пупчану врцу младунчета. Убачајено је, да одмах на њој вежу чвор, а даље је више и не гледају. Ако се што и деси, онто то рениде, па да то ваља и настоји неоправдано убјеђење, да *тих болести код нас не има*. Бива ипа и мора бити — само што их нароо другаче тумачи. Може бити да их је мање него у другој свету, али је и томе разлог онет оно, што сам оид изложио. У туђем свету краво се теле а кобила ждребе у затвореним просторама — у италија, а код нас махом по пољу. У пољу је простирка увек чиста и свежа, у пољу нема прашине и ждреба; у пољу је вадух нековарен; а постоје у пољу стока није тако збиљена, него се разије штеј. — а све су то новолдне прилике, које чувају младунче од куљних клица. Какве су код нас италие и друге стучте где се жарва дражи; како их ми чистино и негујемо, мако би их одржавали, да није тога; да није — милотиње мајке приде.

М.

СА УЧИТЕЛСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ КУРСА У БУКОВУ

прошлом броју донели смо извештај са пољопривредног курса за учитеље основних школа у Топчидеру. Сај, пак, хитамо да прикажемо резултате учитељског пољопривредног курса у Букову, при школи за виводеле и воћарства.

Овај курс други је који се за учитеље основних школа припређује у Букову. Први је био прошле године, опет о школском одбору и трајао је петнаест дана, а овогодишњи трајао је месец дана, од 10. јула до 10. августа.

Предмете на овом курсу предавани исти су као и на курсу у Топчидеру, дакле: *градњиварство, воћарство, виноградарство, амелорација, савиљарство и пчеларство.*

Курсиста је било 30 редовних, који су укључили државну помоћ, и 2 приватна — о свом трошку, дакле свега тридесет и два.

Све предмете курсисти су слушали и практично радили на њима са највећим интересовањем, што најбоље потврђују резултати оцена на испитима, које су по закључним предавањима податак.

Са одличном *оцено* предмета положили су испите г.г. Драгољуб Тодоровић, Драгомир Агатовић, Јељковић Првуловић, Марко Матејић, Милан Недељковић, Михаило Стојановић, Милановић Пауновић, Прока Дахјановић, Сретен Данић и Христовор Тасић редовни курсисти и г. Никанор Дутиновић, Јеромонах из Херцеговине и богослов у Београду, као приватни курсиста.

Са *одличним резултатом* положили су испите: г.г. Јован Ненић, Крета Денић, Милан Богдановић, Миланад Тетракић, Михаило Ристић, Михаило Веселиновић, Петар Ненић, Светозар Милошевић и Тодор Костић.

Са *врло dobrim резултатом* положили су испите г.г. Антоније Стојиљковић, Бошко Јосић, Васелије Мршић, Ђорђе Уршић, Јован Срећковић, Марко Марковић, Мирко Поповић, Радевић Стојановић, Стојан Паћ, Тодор Вељковић и Михаило Малосављевић, учитељ самариначички, као приватни курсиста.

Са *dobrim резултатом* (3/4) положио је испит г. Атанасије Витић, учитељ школе чиноглавачке.

Понашање курсиста било је у опште *потпуно исправно* у свему.

Према овој курсу се свршало: одлично 20, врло добро 11 и добро 1 курсиста, а то ће рећи да је опште резултат успеха *одличан*.

На оваком резултату можемо само честитати г.г. курсистима и њиховим наставницима, унапред уверени да ће г.г. учитељи који су овај курс овако одлично свршили, продужити посао за који су се у курсу сиремали са истом збољом и прилежношћу којом су и у курсу радили.

С—Б.

В Е Л Е Ш К Е

Прострел и коже. — Да се кљане простреле дуго држе, подиго се свакоме. Кожа прострела од окужена града задржи сема или труе од прострела дуго времена, па може и опет окужити. Један италијански научник чинио је опште о томе: колико се држи кљане (сема, труе или спора) прострела у сувеним или штаљеним (гушњеним) вољама, и дошао је том приликом до оних резултата:

1. Кожа од стоке, која је од прострела болочвала и у тој болести угинула или приваљана, остају дуго кужне, ма их ми и сушили.

2. Исто то бива, и ако такве коже дуго држемо на пољених у јакој саламури (сланој води) — ако их, дакле, солимо.

3. Кужне кљане од прострела не угину у вољама ни онда, ако их најпре сушимо, па онако суше у креч ватопио и најпосле парагамо (стружемо). Оне остају кужне, ма ми то учинили с њима и неколико пута.

4. У кољама остаје кљане и за живот способних — дакле кужних — кљане од прострела и онда, ако их и 40 дана држимо у штању, не би ли смо их уштаљали. Ни италијане коже није, дакле, сасвим без опасности, само ако су својим пореклом од стоке, која је била заражена од прострела, па је од тога угинула, или је у томе заклана.

Они општи јасно показују, колико опасности по човека и стоку има од прострелом окужених кожа. Ни ученици (италијанци) производе те врсте исеу ситури, а чак ни престо сувени или тек насљени. Наши сељаци безбрижно употребљава пресне опане и опуте, па онда се чују, кад му се где испие „Змић“ или кад му из ноуба ноће ливсавати мара од прострела. И не сећа се, да је он у болест добио, па је и различно нечињеним опанцима, од које, која је била кужна — т.ј. прострелом заражена. М.

Да ли да се стока гаји или да се млеко производи. — О томе саопштена „Verenussblatt des landw. Hauptvereines für das Fürstentum Ostfriesland“ ово:

Трошковица који се учине за храну, којом се може повећати тежина града, за 1 килограм, може се произвести 10 килограма млека.

По томе одговара:

вредност 1 кгр. млека	деци од 100 кгр. тежине града.
од 5 пара	од 50 дин.
• 6 •	• 60 •
• 7 •	• 70 •
• 8 •	• 80 •
• 9 •	• 90 •
• 10 •	• 100 •

Сељаци, који продају килограм млека за 7 пара, ако за градо које је тежко 500 кгр. добије најмање 350 парака радиће лоше, ако стоку гоји ради продаје. Из овога може се лако сазнати, кад се има веће добити, да ли да се стока гоји или кад се млеко продаје. Сељаци у близини већих градова, који продају млеко обично по 10 пара, били би, несумњиво на врло погрешном путу, због би гајили стоку ради продаје, јер она сваких 100 аграма тежине својих крава продају за 70 до 90 динара.

Вредно би било, да према овоме ухватио рачун и наши привредници. Б.

Противу вањшју вод стоке преворучју „Берлинско млариво-департе неделање новине“ ово сретство: Треба помешати петролеум и ланено уље (по пола) и тиме помоћу крпине покламати ова жеста на вањшљој стоци на којима има вањшју. Вашке одмах угину у сретство је без трањих последица по стоку. После неколико дана, треба тек поновити и стока ће се очистити вањшју. — Код овако простог и јевтиног лека доста је трепета и срамота гледати своју стоку вањшју, кад се зна како вање штедно угину на наредовање стоке, нарочито млека.

— М —

Да се млеко не уквари (прогрупа). — Лега се млеко тешко држи, одмах се прогрупа. Ситне кљане или бактерије доспу у већа већ при мучи (с мена, са судова, из воде и т. д.), а још нише кљане (из ваздуха), па се у њему размножавају. Размножавањем и животом троне и нечају неке делове млека, на тиме му промену састав, то уквие.

Да до тога не дође, муче се домаћине, па сваки начин. *Чистота и хладовина су ни главна сретства.* Наука је опет ваљда, да ће се свеке млеко најбоље држати, ако се изложи загревању у тој мери, да све кљане — сви микроби од топлоте угину — ако се (што ова важе) стерилише.

Славин Пастер нашао је, да то бина већ код 70° Целзијевих, па је онда тога ради загревао млеко (а и друге течности, које се радо кваре и, пр. пиво) на 70 степени. Тај начин стерилисања зове се (по Пастеру) пастеризирање, и употребљава се по целом свету — нарочито по великим грађевинама, где је знатно потрошена млека.

Али на престо пастеризирање млека не даје увек поуздане и беспрекорне резултате. Деси се, да и после загревања на 70° и, по где више бактерије остану живе, те се носе различито, и млеко поквари. Сем тога зна се, да млеко, које је једном подука загревано (та и на 70° и.), добија неки особитикус и мирис, који та разликује од са свима својим пресног млека. Наравно да то смета продаји, и да се с тога на све начине тражио пут како да се и то побегне.

Тај пут нашли су Енглези Мекендејн (Macfadyen) и Хендлет (Hewlett). Они су конструисали апарат за стерилисање (упросто за пастеризирање) млека тако, да се млеко у њему час на 70° и, загреје, а час опет са свим исклади, те буде хладно. То бина неколико пута, па је онда пастеризирање, тако завршено, да свака алица — сваки микроб — у млеку угине. Та честа мена у топлоти иду микроба много више и сатири их много потадије, него престо пастеризирање за дуже времена. — Ита више: боље него и загревање на 100° и. Сем тога добар је тај начин и с тога што у њему загревање не траје дуго (неко носео може се свршити за 30 секунда или 1/4 минута, па с тога не промене млеко тако, да добије другикус и мирис, као иначе загрејано или прервено млеко. На тог апарата плазази као свеже, и не може се од њега разликовати.

Апарат може служити и донадуку и онде где је већа потрошна млека, али принцип свагде где год има леда и ватре. Ваља само убрзо загрејано млеко исклади и обратито, то у неколико пута узастопне учинити, па је ствар готова. То је са свим проста радња, која се може слуге извести. По себи се разуме, да тако стерилисање или пастеризирање млека ваља после чувати, да се не загади (редно микробима из ваздуха). Ваља та само добро зачепити. М.

Месо бремените стокe. — Бременита стока показује разне промене у појединим деловима тела и њиховим облицама. И месо јој претрпа неке промене. Није тако добро и крсно а и не рави толико као месо од стоке која није бременита. По себи се разуме, да се месо бремените стокe за прво време бременитоста још није толико изменило да се то да осетити по куку, мирису, тврдоћи и хемиском састану његовом, али је и искуством и науком доказано, да бременитост у каснијер року би знатно мења неке особине меса и тиме га ираметно квари. С тога неки дехари саветују, да се месо од бремените стокe никако и не једе. Нарочито забрањују месо од стоке која је већ при измаку своје рока или вада. На то ваља особито pazити код крава, јер је иначе штета двострука: губи се теле, а губи се и на дошјем месу. Оно је лепша, да ће ретко ко, стоиу краву (или друго бременито гдло) намерно заклати, али се дешава, да ми бременитост прендило, ако добро не мотримо. Друго је, ако се бременитој стоци деси која несрећа, те је морао преклати. М.

Живинарници. — Живина може селати много да допсе, ако се изводи и негује као што ваља. Гледано сам у јужној Француској (па и у Немачкој) у обичних селана, тако живинарнице, да сам им се морао дивити. Има их којима живинарници допсе толико, да би се тим приходом читави једни селанци кућа могла издржати. Ту је месо, ту је перје, а ту су и јаја, па из свега се може добра пара избити.

Него није чудо, што таквих живинарница има у Француској и Немачкој, где се култура развија толико стотина година, али ме изненађује у томе погледу — Босна. Тако је (у Приједору) засновала земљаска влада један такав жи-

винарник најразвијеније домаће и стране живине, и одржава га као угледни завод и расадник. Из тога завода рађају се младине и јаја по целој земљи, да се домаће дошје расе испуни или одмене, а продају се и ваљ самих граница.

Да је то лепа ствар, мора само признати, али не зна сваки, колико то може носити. Као како већ сад стоји тај завод, Милом продаје јаја, а продаје их од разних врста кокошица, курака, патака, гусака и фаљана из свих крајина света. Цене тој робу су необично високе. Тако и, пр. једно око од неких већа кокошица (ингалзуских, „Брама“, Худри, Минорски и т. д.) продаје тај завод по 30 новч. (или 70 п. д.) курица јаја (Аустралијске, Америкајинске) коштују 35 новч. па комаду, а патка 80 новч. Нека врста гушчијих јаја („Еденер“) пролазе по 80 новч. комад — дакле нешто око 2 динара. Фаљанске су још много скупља. Обична су по комаду 40 новч. а златог фаљана 2 динара. Има их и таквих, који стоју 2 фор. или нешто више од 5 дин. по комаду.

Кад упоредите те цене са ценама кокошијих јаја код нас, и нехотице морате помислити, а што ми не ридимо тако.

Ако писмо до сада, нађамо се, да ћемо од сада. Престројство привредних установа у земљи дошје многе корисне новине на ваља и уследне живинарнице који су за сада у пројекту. М.

Пероноспора и црвени патлиџани. — Пероноспора напада читав низ намет домаћег, потиог рашица па и црвене патлиџани. Ко их, дакле, па велико сади и производи, може доћи у прилику, да противу пероноспоре мора употребити оно поуздано и платно средство — пресног раствором од алумог (мокрог) камена (сулфата бакра).

Али при томе негу ваља код патлиџана бити обавршана, а оно зашто. При пресаву допсе, наравно, свакако нешто растора и па вода — на саму јабучицу патлиџана. Јуска или онцица мена проинути тај раствор и унутрашност, па то може бити онако по здариће оних, који би тај патлиџан јели. Зна се, да су сва растворена једињена бакра отровна па и плави камен. Ако дакле том приликом од њега допсе извесне количине у месо самих јабучица патлиџана, онди оно могу бити отровне.

Колико тога отрова може бити у тим плодовима, ако се (ради пероноспоре) раствором плавог камена препају, показало је наравно опшита и хемиском анализом један тајландски научава. Нашао је по гледају, у њима по 20—50 мгр. бакра па 1 виограм плодова, а то су количине, које у извесним приликама могу да произведу баш обљавне промене и болесне појаве у телу. С тога он препоручује, да се патлиџани не пресаву никојим другим бакарним раствором, до једино 2% бордовског чорбом. Бу препоручује с тога, што је при тим опшита нашао, да од свих врста раствора плавога камена једина бордовска чорба не може да продре кроз јуску или онцицу плава унутрашност меса, него да остаје на површини, те се с ње може спрати или избрисати. Само ако је кокица или јуска плава гдегод пренукала, може се десити, да на том површеном месту зађе један дог бордовско чорбе и у месо плава. Наравно, да та величина неће бити тако знатна, као што ће бити, кад цела површина плава проинута отроваврстом унутрашност. М.

Голоз. — Примећено је на извесним виноградима, како каљанин тако и обични, било да су засађени америкајском или домаћом лозом, да се на њима појављује нова једна болест, чије особине нису тако тачно одређене.

Болест се појављује прво у виду лега, које по сподљашности изгледају као и лега од јајосекере: поједини човоти вену и најзад се сасушују; лиће лагуби форум, цела се само од себе и онда. Чешће потпује многобројни

паздани из чокоћа, али после узалудне борбе убрзо и они подлегу болести.

Ову болест код винограда проузрокује паразитни живот једне бајетве, леве од оних несретних микроба, које су се, како нагласи, удружила противу целокупне природе. (Својо болести дато је име *Gomosa bacillus*.*)

Када се попреко пресеке један чокот, који је заражени гомозом, примећује се на каналцима, којима пролази непрекинути сок билин, дрве гачке. Оне ирне пеге постају све многобројније и све шире; када је високо простирање и њихов број пораста, оне се сједињавају и образују читаве масе црно-иране боје, као и свако друго дрво. У исто време густина и чврстоћа ових сочних канала приметно опада, и слојеви других сочних канала, проз који пролази прерађени билин сок, почињу лако да се одвајају од чокотовог језгра. Сво гњаво билање пређе тако постепено у смодасту масу.

Микроскопско испитивање показује да су сви елементи канала, ћелије, а нарочито каналца, који спроводу прерађени билин сок, преиђени ирком смодом у којој живе милијардама бактерија.

На неким виноградима, који су врло брижљиво обрађивани и редовно суадришани, примећивало се такође ова болест у виду многобројних пеге, за које се никако није могло рећи да су симптомни филосере, већ једино последње гомозе.

Према унутрима г.г. Прилеж и Делаacro, који су ову болест испитали, на и облик и развитак бактерија, који је произиоде, проучили, једини лек, кога они препоручују, састоји се у спречавању даљег ширења *Gomosa bacillus*. Ово се спречавање врши простим орезивањем свих болесних делова. Но ако је цео чокот заражен, треба га одмах ипачути и сагорети.

У првом случају, где се извршило само местинично орезивање чокоћа, треба замачати нескотну концентрацијом раствором гвозђаног сулфата,**) на их зитим покрити на каквим лепком. Увек, кад год би се посунувао да је зараза на гди отпочела, треба бити обазрни и одмах поновити ово лечење.

Добро је, у местима, где се појавила ова виноградска болест, применити замачивање стигу чокоћа за време зиме, и то целокупан чокот, а са раствором од 50 на 100 сулфата гвозђа и 2 на сто суморне киселине.***) Овим се успева над-вад, да се илече чак и болесни делови нограда.

На капаљеним дозама, ако се случајно употребиле веће заражене капаљ-дозе болест је неизлечива и одма се даље шири. Чувале болесних чокоћа и сплавивање истих неизбежно је. С тога се препоручује виноградарима да добро пазе да их добијају резнице и капаљ-дозу из винограда потпуно здравих.

Треба имати и то на уму, да је гомоза врло заразна, с тога са све расаде треба бити сигурни, а нароч, како се даје испитати, да је неки део дозе заражен, описали смо горе.

Д. Т. В.

Растргати шпане. — Један велики житарски трговац у Чешкој бада по шумама, алборима и између снопова струкове од дивље романике (salmonella). Он тврди, да је то врло добро дејствовало и није никада имао ни најмањи квар од шпане, од како је почео употребљавати овај начин, колико прост толико и јевтин.

Д. Т. В.

Уништавање мочаца. — Као најбоља средства за отађивање мочаца препоручује се: кажеор, њаглицн, бибер итд. — Но има начина, да се мочади не само удаље

*) Бактеријачна смод.

***) и *) може се набацити у дрогерија или апотеци под тим именовима.

но и униште. Као врло добро средство, препоручује се асиде ринице*) (киселина земљаног угља). У орнама или сандуцима, где су се може појавили, треба метнути стаклад, у којима је на парчету сунђера сипано од ове киселине (која се може да употреби и онда кад је нечиста, и тада је принаесате боје и јавог ирника, као катран). После 10 дана навадоти стаклад, истрести, ичистити их и оставити.

Може се од времена на време теже поновити исто средство, али обично после прве употребе мочади се више не појављују.

Паковање грозђа. — Паковање грозђа, које се употребљава при столу за јело, врши се на разне начине. Најобичајне је да се пакује у вотирацима, корпама и сандуцима.

Најчешће се употребљавају катарнице од ољуштене шпане. На два катарнице мете се обично растрешена слама или одсеци од хартије, те да би овај слој био што еластичнији. Затим се уклапоко метну листови хартије, који су доста дугачки, те да се њима може и озо да покриве грозђе. Затим се поређају гроздови у катарници тако, да пређе мало и иреко вишаде од катарнице за једно три сантиметра, а најзад се посурате листови од хартије, затегајући их што је могуће јаке. Поовр тога се метну отаци од хартије или слама и онда се закљони вотираци, сабијајући овилен грозђе. Ово пртегање спречава узајамно дарање а према томе и кварање ира.

Кад се грозђе експедије на мало даљине, довољно је метнути га у катарницу и покрити платном или хартијом. Боље грозђе треба ређати нажаливо и то могућству само један ред ставити у батари, на то покрити платном.

Само ово грозђе, које је боље и које се шаље на веће даљине, треба паковати у сандуке и кутије. Оне кутије треба да су од белог дрвета и да нису сувише дубоке, јер треба у њих метнути само један ред гроздова. Оне кутије су обично изнутра обично само хартијом.

Када се већ пакује грозђе, треба ставити кутију (или сандук) тако, да страна, од које се отара, буде окренута доле, а дно горе. Гроздове треба очистити и пошкидати искварена ира, као и она, која почињу да се квара; тако очишћене поређати их у кутију и то мало нагнута, тако да дршке буду горе окренуте. Затим по већим прилицима треба уметнути мало грозђе.

И онда је потребно, да се кутија тако напуни, да грозђе буде преко ивице за један сантиметар, те да се то све мало сабије. Затим се и озо метне лист хартије и онда се нажаливо прикује дно тако, да се прво једна страна прикује, на онда пољико притискује кнах од друге стране, и тако постепено сабије грозђе, на се најзад гвуже цео кнах.

Страну, где треба отворити кутију, треба обележити. Када се таква кутија отвори, примећује се да је грозђе овилен сљонотено и обжено, али у исто време и у потпуно добром стању — што му све даје један изнадредан облик. За време мрза, или кад се грозђе шаље на велике даљине, онда се са стране поређа слој од лишћа.

Д. Т. В.

Лечење грозђек. — У води је лечење разним водима. Имате костоболо, болу ли вас груди, патите ли од хрђавог стомака, — браже по лекара и тражите савет; у коју биљу треба да идете!

Некада, а то је вероватно тада, када воде још не спасаваљу као данас, човек се користао особинама разних биљака. П тада лечење грозђек беше практиковано. Паније и Галлејн спомињу исто.

Лечење грозђек не само да је оправдано, с тога што је увек имало успеха, но је шта више, једино од изнадред-

*) Може се набацити у апотеци или дрогерија.

них срестана противу брзности (анемје), слабог варења (диспепсије), грчела у стомаку, хрђавог апетита, болести у стомаку, затвора и извесних болести коже.

У Монтењу, у Швајцарској; у Мериану, у Тиролској; по виноградима на обалама Рајне; у Дуркхеим-у, у Баварској; итд., постоје нарочити заводи, које многобројни свет посећује сваке године за време бербе.

Леचेње грознице почиње одма, чим грознице сазри. Исто траје три до шест недеља. Количина грозња, које се утроши, варира од 1—4 килограма на дан, које треба јести у неколико obroka, а између сваког obroka треба прокоштати. Почиње се са $\frac{1}{4}$ или 1 килограм на дан, на се постојно повећава сваког дана.

Кожину у семе не треба гутати.

Грозње дејствује као хранљива материја; као утврђивајући или издржавајући лек; као средство за чишћење; својим алкалјима узимају пластичност крви,^{*)} која постаје течнија; а разним минералним елементима, сулфатима, хлоридима, фосфатима, који замењују минералне воде.

Грозње треба да је свеже и опрано.

Ако се хоће да употреби као лек на чишћење или мокрење, онда је боље узети бело грозње, које није сувише слатко, водено је и није одвише зрело.

На против, ако се хоће да употреби малокрвности, треба узети црно грозње, које садржи гвожђане соли, на прежа томе крени, појачана и загрева тело.

Д. Т. В.

Г Л А С Н И К

Висока посета. — *Високо Величанство Краљ Александар и Краљ Милан*, изводели су посетити 20. јуна ове године Сињевачку прву, којој је патрион — слава Св. Илија.

Њихова Величанства у најбољем расположењу провели су део дан у Сињеву, којом се приликом изводели унести за редовне чланове сињевачке Подружнице Српског Пољопривредног Друштва са улогом сваке године по 500 динара.

Живели Њихова Величанства Краљ Александар и Краљ Милан, Високи чланови сињевачке Пољопривредне Подружнице.

II.

Члан утешаљак сињевачке Подружнице Срп. Пољопривредног Друштва. — Господин Александар Константиновић, пуковник командант краљеве гарде, приликом кад су Њихова Величанства о Св. Илију, посетили сињевачку прву, изводео је дати сињевачкој Пољопривредној Подружници 100 динара, и тиме постао члан ове младе Подружнице. — Хвала му.

II.

Поклон. — Из свите Његовог Величанства Краља, приликом, кад су Њихова Величанства посетили Сињеву, 20. јуна ове године, изводели су поклони сињевачкој Подружници Српског Пољопривредног Друштва, на привредне целин и то:

1.) Г. Михаило Рашић, мајор, маршал Двора Његовог Величанства Краља 20 динара;

2.) Г. Симе Несторовић, председник Народне Скупштине 10 дин.

3.) Г. Драгомир Рајковић, потпредседник Народне Скупштине 10 дин.

4.) Г. Драгомир Вучковић, министар војени 10 дин.;

5.) Г. Јеврем Андоновић, министар унутрашњих дела 10 динара. Хвала им.

II.

^{*)} Згустујеност крви, највише особину да служи као храна у прекривајућу тлава.

Покло Министрова Народне Привреде. — Господин Министар Народне Привреде изводео је решити: да се на име поклона за ову годину из чистог прихода *Државне Класне Лутрије* изда 1000 динара Српског Пољопривредног Друштву, за награђивање илагача најбоље одгајених града говеда и оваца доведених на изложбу, коју ће Друштво ове године приредити у Прокупљу. Хвала Господину Министру на овој поклови.

II.

Покло општине прокупачке. — Суд и Одбор општине прокупачке одлучио је: да се из касе општинске изда Српског Пољопривредног Друштву, за награђивање илагача најбоље одгајених и доведених града говеда и оваца на изложбу, коју ће Друштво ове јесени приредити у Прокупљу. Хвала јој.

II.

Примљене у састав Друштва. — Ново образоване пољопривредне Подружнице: сињевачка и лепеначка, примљене су у састав Српског Пољопривредног Друштва и правна им одобрена. Желимо, да младе Подружнице постојно жељене циља.

II.

Изложба. — Српско Пољопривредно Друштво, као прошле, тако и ове године, о својој слави. Св. Краља Милутина (30. октобра), а у своје дому у Београду, приредиле изложбу из области: воћарства, изекретства, живинарства и пчеларства.

Обраћа се највише привредницима на ову изложбу. Програм изложбе своинштићено читаоцима допише.

II.

Личне вести. — Указом Министарског Савета од 24. августа ове године, постављен је за маршовог лекара при краљев. генералном болницату у Будимпешти, г. Михаило Ј. Буђељак, окружни маршови лекар II. класе у окр. моравском са седмине у Параћину, редован члан Српског Пољопривредног Друштва.

II.

Смотра пољопривредног напретка. — Поштомка Подружница Српског Пољопривредног Друштва, на дан 27. 28. и 29. септембра ове године у Пожеви, приредиле изложбу, сиоту пољопривредног напретка у срезу пожешком на којој ће се огледати — видети досадашњи резултати рада подружничког у области: ратарства, воћарства, пчеларства и других сродних пољопривредних грана; њезни успеси и неуспеси; — она ће смотра истовремено бити најбољи путоказ даљем подружничком раду.

На ову изложбу смотру, примљене се: жита, варива, поприје, зачини, сточна храна, лан и конопља, боје, лековито биље, цвеће, свеже воће, прерађено воће, лића, предмети из шумарства, маљени производи, предмети из пчеларства и свиларства, итд.

Најбољи производи биће награђени великим новчаним наградама, латиним, сребрним и бронзаним медаљама, и похвалницама.

Обраћа се највише привредницима среза пожешког, и заинтересовани на ову изложбу, сиоту пољопривредног напретка.

II.

Изложба говеда и оваца. — Ужичка Подружница Српског Пољопривредног Друштва, приредиле прву окржну изложбу говеда и оваца на дан 14. септембра ове године у граду Ужичу.

На овој изложби биће великих награда како пољачних тако и у пољопривредним стравима и развој семељу.

Сврше се највише илагача и заинтересовани на ову изложбу.

II.

Покло Подружницама. — Уравни Одбор Српског Пољопривредног Друштва решио је: да се пожешкој и ужичкој Подружници изда из Друштвене благајне, за награђивање илагача, о изложбама, које ће ове године приредити, и то:

Пожешкој 150 динара у пољопривредним стравима и 50 динара у повцу; а

Ужичкој 150 динара у спрамама и 50 динара у пољопривредним књигама. **II.**

Трећи конгрес српских земљорадничких задруга, — састаје се 10. септембра о. г. у Јагодина и трајаће до 12. истог месеца закључно. За исти је утврђен овај

Дневни ред:

1. Извештај управе Савеза Српских Земљорадничких Задруга о свом раду и о раду земљорадничких задруга у 1897.—98. године.

2. Предлог о изменама у правилима Савеза и Главне Земљорадничке Задруге.

3. Избор сталне управе и надзорног одбора.

4. Где ће се четврти конгрес држати.

5. О привредном и моралном значају и утицају земљорадничких задруга у Немачкој с погледом на утицај њихов у нас. — Расправа Г. Вуканова Ј. Петровића, министра на расположеноу.

6. Шта би код нас требало урадити, па да се пољопривредници више користе продајом својих производа? — Удружења за заједничку продају, и подизање житних слагалишта (елеватора), с погледом на оно што је по томе предмету до сада урађено у другим земљама. — Расправа Г. Милића Радоновића, професора Велике Школе.

7. Земљорадничка задруга с гледшта (верне) науке Христове. — Расправа Г. Мислтина Селића, бискупа, председника Вадвљачке Земљорадничке Задруге.

8. Земљорадничка Задруга у планским и за сточарство погодним местима, као удружење за заједничку производњу и ступењу премају јлока и млечних производа за потребу домаћу, унутрашњу и извану. — Расправа Г. Велко Поповића, економ председника Кладовске Земљорадничке Задруге.

9. Је ли добро давати земљорадничким Задругама позајмице чим се осуну? — Расправа Г. Данила Ђ. Миљковића, земљорадника из Маринова.

10. Како се може уредити заједничка набавна и употреба пољопривредних средстава? — Расправа Г. Милоша М. Аврамовића, секретара Савеза.

11. О узоруци опашања крупне и ситне сточке у нас и о мерама, које би требало предузети, те да се томе стане на пут. (Питање за расправу из прошле године, које 2-ти конгрес није доспео да расправља.)

Пословних конгреса:

Члан 1. Трећи конгрес српских земљорадничких задруга држаће се у Јагодина 10, 11, и 12. септембра 1898. године.

Члан 2. На конгресу могу присуствовати сви изасланици обласних, окружних и српских савеза, а тако исто и сва лица, која су позвана и која су добила карту за конгрес.

Члан 3. Послове конгреса руководи Управа конгреса, која је састављена из председника, чланова и секретара Савеза Српских Земљорадничких Задруга, из председника обласних, окружних и српских савеза Земљорадничких Задруга, из председника и потпредседника Приређивачког Одбора, из главног секретара и секретара конгреса.

Члан 4. Управа конгреса руководи дебатама, одређује дневни ред за сваки дан познато, одређује састање и може по потреби изменити часове рада на конгресу.

Члан 5. На конгресу се ће се говорити о политици, као ни о питањима, која нису у дневном реду.

Члан 6. Сви чланови конгреса могу учествовати у дебатама, које се на конгресу воде. Ни право гласа имају само изасланици земљорадничких задруга, изасланици обласних, окружних и српских савеза, изасланици одбора за оснивање земљорадничких задруга, почасти чланови Савеза и чланови управе Савеза.

Члан 7. О питањима и расправама, које поједина лица читају или расправљају на конгресу, конгрес не може решавати, ни изјављује само своју жељу, која ће ући у општу одлогу. Од овога се изузима случај, кад расправљачи сами предложе, да се о њиховим расправама решава и донесе одлука.

Члан 8. Како ће се о којем предлогу гласати решење Управа конгреса.

Члан 9. На конгресу могу присуствовати и лица, која нису особито позвана, ни само као слушаоци. За њих важе особене карте.

Часови рада:

Четвртак 10. септембра, у 5 часова по подне — *отварање конгреса*; Петак 11. септембра, у 8 часова у јутру — *први састања*; петак 11. септембра у 2 часа по подне — *други састања*; петак 11. септембра у 8 часова у вече — *конференција*; Субота 12. септембра у 8 часова у јутру — *трећи састања*; субота 12. септембра у 2 часа по подне — *четврти састања*; субота 12. септембра у 8 часова у вече — *банкет*.

Члановима конгреса послате су чланске карте, као узамине за конгрес и уверења за подвој даћана у пола и железницом за четвртину редовне подвојне цене. — Слушаоци добијају узамину за коју плаћају 1 динар, а исте издаје Главни секретар конгреса у Јагодина. —

Рад конгреса и ми ћемо пратити свом збиљком коју он засадује и о њему известићемо читатеље. Сад нас желим би да конгрес буде што боље посвећен, и у то име желим и са своје стране г.г. чланова конгреса и остале привреднике, који желе напретка нашим земљорадничким задругама, да неистовано дођу на конгрес — и узму удела у његовом корисном раду. **С-б**

Изложба говеда и оваца за округ тољачки. — Српско Пољопривредно Друштво приређује 14. октобра о. г. у Прокупљу изложбу говеда и оваца за округ тољачки у вези са пољном изложбом савренијих пољопривредних средстава. Друштво су позвали на сусрет својим потпорама Г. Манастар Нар. Приреде, округ тољачки, општина града Прокупља и Прокупљачка задруга за иштеву и кредит. Тиме је Друштву дата могућност, да знатан број повчаних награда и савренијих пољопривредних средстава разда као награде најбољим одгајивачима сточке у тимочком округу. — Изложба ова требала је да буде прошле јесени, али се тада морала одложити због појаве шпепа на стоци. Пошто је сада у целој земљи стока здравна, то смо уверени да ће се сад одржати и да ће вредни тољачкима икати прилике да покажу своју сточку а најбољи одгајивачи и награде добију. — У издубен броју донешемо распоред ове изложбе у целини.

Прострел у Немачкој год. 1896. — Године 1896. ободоле је у Немачкој од прострела снег 4422 грама разне сточке. Од тога броја пада највише — 3709 грама — на говеда. Од 100 боловак грама утичу 99 а само 1 одржавало.

Урок ширењу те болести међу домаћим сточком бешу у неким извесним крајевима и *прерада сточних кова*, па онда стојна крва, која се узносила са стране, и најисте слабо или рђиво изведене десине-екција оних стаја и места где су се први случајеви прострела појавили — али све се јављало као веома ретак случај. Први и главни урок ширењу прострела био је у Немачкој и ове године онај исти, који и пре: — т.ј. нехат и несвесност при употреби заражених лешина. Махом се јављала та болест у некој мери онде, где су селаци утицали жаровито свантеским наредбама несмотрено преносили и плитко закопавали. У оним се може рећи да је највише прострела било онде, где су људи терали своју жару на пашу, или је хранили храном са оних, где су прострелом окужено лешине закопавали.

Год. 1896. било је доста и случајена *прострела* на *људима* — махом непосредно од саме стоке или вешах дешава. Свега се сазидало за 82 случаја, а од тих случајева било је свега 15, који су сируљу свршили. Највише људи прострелом овукуло у приликама, кад су већ оболели и зарезали стоку кладаи, дерали и удали — било из непања, било хотијачки и крашом. **М.**

Туберкулоза стоке швице. — По статистичким подацима из Немачке, туберкулоза лаше домаће стоке — а нарочито говеда и свиња — не опада, него све нише махом знајуна. Год. 1896. заклано је у Немачкој у 307 јаних влашца свега 663.184 града *говеда*, а од њих је било туберкулозно 84.463 или 12,7%, док је год. 1895. било туберкулозно у 10,09% заклане стоке, год. 1894. у 8,9% а год. 1893. само у 8%. За 4 година узимајла се, дакле, туберкулоза говеда у Немачкој више него за трећину.

Од 2.630.891 комада *овце*, који су г. 1896. заклани, нашла се њих 55.508 или 1,35% туберкулозних, а год. 1895. било их је само 0,68%. Према томе се број туберкулозних свиња за 1 годину готово удвојило.

Иста размер постојао је и код *говедица*. Год. 1896. заклано је у Немачкој у јаних влашцима свега 977.500 *телади*, а од тога броја било их је туберкулозних 810 или 0,08% — док год. 1895. само 0,05% а год. 1894. још мање — само 0,04%, дакле управно пола.

У јаним влашцима Баварске нашла се:

од 194.304 закланих говеда	9754 или 5%	туберкулозних
• 634.187	• свиња 1194	• 0,19
• 380.715	• <i>телади</i> 91	• 0,20

Како стојимо ми у томе питању, још се не зна. До скоро се мислило, да код нас и нема туберкулозе на стоци — бар тако су тврдили марвени лекари а национаја истраживања показаше, да то не стоји. И код нас има те болести, и ако много мање него по другим културним земљама. Наша марпа, а нарочито наша говеда, не драге се затворена по шталама, где се та болест лако пренесе с јединога грама на друго, него је махом у вољу и слободно. На ипак је д-р Колбанија на вишој влашци констатовано веома велики број туберкулозних говеда. Је ли то баш тако, и да ли се та болест и код нас шири показаше теи нација, гачна испитивања. **М.**

Д О П И С И

Црљенац, 11. Августа 1898. год.

Кукуруз који су услед суше били закрљављани и нише млад изабаци, сада нагло напредују опорављењем ише која је овамо надала 6. и 7. тек. миа.

Швце, са којих су скинуте стрмише сада се бубре и горе за пролетње уеве.

Надишца је 1 раднику 0-60 дин. са храном.

Пене су: житиу 13 дин., кукурузу 11-50—12 дин., и јетму 8 динара.

Здравље код људи и стоке за сада повољно је.

Елементарних непогода није било.

Свој. Ст. Павловић,
својош.

Јонац, 15. Августа 1898. год.

Ова је година за овај крај као поручена. Стрвна жита већ су скоро овршена и дапа су жетву богату и по колицини и каловија. Кукурузи Јоначки су за углед и ако их беше прилично укланила сува. Пама ова у почетку овог месеца поравна их и сад је њиљна погледата њиве. Околина седа на и саме вароши Тураја и Јагодина не могу се

похваљати кукурузом као Јончани, али Јончани лепо и раде, већина њива беху угари, прашач и огртач у велико имају посла, па и берба ће бити боља. Штега је само што је прошла година „подела и ову.“ Многи су се задужили а и данас је оскудила у нову. Онде је од прече потребе земљорадничка Задруга. Подружана Јоначка ради на томе и надали се су успешу.

Виногради су рђаво поведи. Сад тек се увића разлика између пресаканих и непресаканих винограда. Сваки ко види прешан виноград кадје говеда прскаше и сам. По не верујем да ће имати шта пренети јер се еволесера брзо шири. У једном од прошлних бројева јавно сам да сељани овога села крче гору и саде винограде; сад пак у другој и трећој години еволесера све ништи и више ником неће насти на намет да сече гору за „лојзе.“ На американој подлози има већ ошакљено прилично и сваки ко види такав виноград, рекало се одмах да још оне зиме реди и сади американоу дозу. Нема сумње кроз неколико година биће опет „јоначко вино“ на гласу.

Здравље је и код људи и код стоке најповољније. Надишца је 0-60 дин. са храном.

Пене су житиу: пшеници 13—14 дин.; јетму 8 дин.; овеу 10 дин.; кукурузу 12 динара.

И. Л.

Кроз пожарничку Мораву, 16. и 18. Авг. 1898. г.

Стрмина жетва су сруђена, родила су свуда што може боље бити, управно тако, да и најстарији људи не памте да су кад овако родила. Један ми приредниче рече, да је од једног свиња добио 13 *винограма* чисте овејаве швенице. Храна је: чиста, здрава, лепа и човија; жетва је била жељно очекивана, пошто њиљна приредивана а нарочито у помораву није имао доволно хране до нове за себе и своју чедла, то је поздравља швеница, рак, јетам, итд. из нове ошакљ помена на гумено, а још истог дана и у млади — поделују, јер је већ било догорело до поштва; доседало и мушљавији храниче се из механе а спирвалцији још и горе кукујући храну за себе и своју чедла на пицаи и код појединих, јер је скупо и тамо и тамо, а поваца нема, већ се махом узимају на версију, с тим, да се храна врати у друге од овогодинашн жетве.

Кукуруз је, свуда у оште добар, а нарочито у моравској долини тако је нарастао, да изгледа као каква шума кроз коју можете јакати на колу а да све нише не види; насејан је толико, да њише изгледају као непрегледне мора. Кад запитате ког приредника каква је летина, тај одговара веома са вулиј ердем: „Хвала Богу добро је.“

Вобе је такође свуда добро родило и има га доста; шљиве покеге сада се млате, а раније врсте обрале су у своје јере и већ исплетена од њих рајца.

Виногради су ово године, прилично избили дозом на и они, који су подигнути домаћом дозом, али грофља има мало. Код народа још влада суверенје, да је еволесера од Бога послата, да уништи винограде и да ће ова трајати још нешто кратко време па ће је нестати, ако некад раније кад је било много смањивана, који су нападати посејане уеве, па их је нестало. Да би набегаи од еволесере, подлжу винограде домаћом дозом рашириво, како их еволесера не би погла наби. Видео сам и доста садова подигнутих на америчкој подлози, и свуда су добри а нарочито виноград г. Силве Радовановића, тре. из Ралинци, одликује се у сваком погледу. Г. Радовановић има око 2000 чокота подигнутих на америчкој подлози, од овога броја, 4000 чокота родило је просечно по 2—3 кгт. грофља. Виноград му је правилом засајен, доволно чист од порова и лепо ожуван.

Код г. Радовановића а и других виноградара, заклано сам, да слабу нажву обрађују на пероносној и сприво, пошто су ретко који предузимали срества за сузбијање овог болести, док већутина, оне се болести тамо раширивају

	ДИНАРА
Мехова и поливање ливља винове лозе сузгором противу еризоје	7—
Нож Кундеов кресаћи № 5	4-50
" " " " № 3 и 12 по	3-75
" " " " са палемљење са по два сечива № 3123 и 2223 по	3-75
Нож Кундеов кресаћи за каламљење № 45 са металним поклопцем	3—
Нож Кундеов кресаћи за каламљење № 30 ¹⁸ / ₁₀₀	2-40
" " " " " " № 30 9 ¹ / ₁₀₀	2-20
" " " " " " осечење № 41 8 ¹ / ₁₀₀ с коном 2-10	2-10
Нож Дитмаров баштенски — кресаћи 2-50, 3-50 и 4-10 за каламљење на исечак	2-50 и 3-60
Пожлице за сасецање — штучовање живе оградe	7-50
Лампица за смањивање гусеничких гњезда	1-80
Клепшта асталска за кал. лозе наутром	6-50
" " " " ручна	4-50
" " " " за сечење и увијање осалице	2-50

ОБЗНАНА

Објава. — Које потребује правог, чистог, на централној машини исцеђеног меда, у коме нема никаквих страних примеса, нека се обрати потписаноме.

Нарочито препоручујем овај мед слабуљанима особима, јер је исти врло лековит, садржи у себи велику количину старског уља, по чему је сабрао од ливадских цветова, битрежа и лише.

Има га на продају до 150 килограма.

Цена је килограму: на наше 1-50 динара; на више јединице.

24. јула 1898. године.

Ужике.

Рад. Кречковић
Дилом — вероуачств.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Ишла је из штампне књига:

МАРВЕНИ ЛЕКАР

практична наука о узроцима, знацима, предохрани и лечењу најважнијих болести домаћих животиња с кратким унутрњом о поткивању коња, шкочљењу, куповини, продаји

Цена малим отласцима: Од петит врсте од једног ступа по 10 пара динар од осталих крупних писмена по 15 пара од прете од ступа.

Велик отласцима од целе стране 30 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 динар (3 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако издавање по 30 пара динар. Државне таксе.

За издавање живе пута 10 од 100 јединица.

Преглед 31. и 32. броја *Тежак*: *Улоги*; Обнајљало винограде. — Које млеко. — О знањавању, нези и употреби водона. — Наследност говеђе туберкулозе. — Како треба крме муст. — Колера првата живине. Чувајте телу и здравењу пуцак од нештоје. — Са учитељског полпривредног курса у Букову. — *Беланик*. — *Гласник*. — *Допис*. — *Питане и одговори*. — *Биљност*. — *Стежај*. — *Деновик*. — *Обмана*. — *Биљководство*.

и поклоји при порођају стоке. Са 112 слика у тексту. 8°. Страна 384.

Књига је удењена за потребу наших полпривредника и полпривредних школа, а израдио ју је по страним изворима *Владимир Борбенић*, проф. Ратарске Школе у Краљеву.

Цена је књига 3-50 динара или круна. Скупљачи добивају на сваких десет претплатника једну књигу на дар а књижица, при порубицама за готов новац, уобичајени проценат.

Порубице прима писак и књижица *Милоша Митровића* у Краљеву.

Ишла је из штампне књига:

ДРУГИ КОНГРЕС

ОРИСКИХ ЗЕМЉОРАДНИЧКИХ ЗАДРУГА

Држан од 1. до 3. септембра 1897. г.

У КРАГУЈЕВЦУ

Рад конгреса

Цена 2 динара

Може се добити у књижици *Савеса Ориских Земљорадничких Задруга* (у Београдској Задруги на дошем скупшту), а и код г. *Мите Стајића* књижицара ондашњег.

ПРАКТИЧНО КОЂАРСТВО

НАПИСАО

Д-р М. М. СНАСИЋ

које је до сада продавано и то у њином повезу по 7 а у обичном по 5¹/₂ динара, продје се од сад по знатно скупштину цену и то у *финим повезу десет књига за тридесет динара*, а у *обичном повезу десет књига за двадесет динара*, — за готов новац. Обратити се писцу, уређивачу *Тежак* — Београд.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА, уџбеник за школу и народ, израдио Наја Т. Тодоровић — Ваљовић. *Стопанство*. Београд штампарија Петра К. Танаковића 1888. Цена 0-80 динар. Може се добити код писца а и преко Друштва.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА, НА ПОДА*ГОДИНЕ 4 ДИНАРА, ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ДОМАЉИЧУ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ВОДРЕЖИВА, ПОДРЕЖИВА СТАДОГ КЛАРА И ТАКИ, ДОИВАЈУ ЛИСТ У ЗЛАТА ИЛИ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕТЛАТУ СНАБРЕ ЗА ПЕЛТ ГОДИНЕ, ЧЛАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ФРАКА, А, ИЛИ ПО СРЕ, ВОДОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА И ВИШКИ ЧЛАНОВИ ЗА И СРБИЈЕ НЕДОМАЉИЧКИЕ ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ, ДОИВАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФРА. ЧЛАН 2 ФРА. 4, ИЛИ ЗА УПОЛОВИ ПОДРЕЖИВА И ЗА И ПРЕТЛАТУ ВОД СЛОБ УДРУЖЕЊА ПРВО КОРА ЗА ИЛИ ОК И ЛИСТ СЛАТЕ. ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ ЗАСТАЈУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТЛАТУ ПРИМАЈУ И ВОЈНЕ. НА ОСНОВ НАЈБОЉЕГ РЕШЕЊА ОД 1893. Г. Ж 204. СРПСКОГ ДРУШТВЕНУ ВОЈИ ВОЈНА БЕЛОВАТНО.

КЛАСИК И ИДЕЈАЛАН:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Коста Пригоровац, Вучко С. Богдановић и Алекса М. Живковић.

ОДГОВОРНИ УРЈАКЦИ:
ДУШАН М. СПАСИЋ

ЧУВАЈТЕ СВИЊЕ ЗА ЗАПАТ!

Увадија је давно и давно позната целом свету и са своје обилне производње свиња одличнога соја. Стран свет грабио се за наше свиње. Мађари су благодарећи само одлични особинама наших свиња успели да своје свиње поправе и одгаје своју давас чувену „манголину.“

Ну, на жалост, морамо признати, да је свињарство у нас знитно опало и квалитативно, а нарочито квантитативно. Тоне су ишли на руку условима који су увећањем насељена постајали све неповољнији за гајење свиња, а нарочито кручење шума и разаравање испуста и утрина. Па и сама извозна трговина новогала је, да се најбоља прилодна грла из запата извајати и као трговачке свиње извезе из земље. Ну све то жедло је се још и трпети; смеју је још било брза лека; све то најје претило

да нам уништи запате свиња, да нас дини најкорисније гране нашег сточарства.

Али појавом заразне болести — свињске куге, прилике су се у многоме измениле, постале су много озбиљније и по наше свињарство судбоносије.

Ноерина зараза, која оклада целим знањем, није се могла сузбити да не пређе и у нашу отарбину, те и онама намесе гране штеге, уништи и код нас знатан број свиња. Ну имено губитачно дејство није само непосредно. Штега коју нам је нанела не састаје се само у губицима извесног броја свиња.

Имено погрдно дејство може да буде много штетније и по наше свињарство однасије, само ако не будено на огреси, ако га се најжљиво не чувамо.

Услед знатно смањеног броја свиња у свиња земљама а нарочито свиња у појима су свиње у великоме набуле, па и код нас, нема је свињских производа, нарочито мести, знатно скупљач. Тако видимо да се данас дебеле свиње продају по цене какве давно ниско имали, а услед тога

САД ЧИСТЕ КОРОВ

и дева кривах свилна врло је добра. Те, тако новолане цене, кривах да се што већи број свилна на храну жебе, при чему се мало рачуна води о томе хоће ли у земљи остати у запатима довољан број добрих прикладних брава за даљу производњу. Ако у томе не будемо опрезни, ако се будемо лакочили за добрих ценама које имају данас наше вршаве силне, пашићемо и нехотићно у погрешку, да оставимо без довољног броја добрих прикладних свилна, и природна последица то наше лакоглесности биће, да ћемо и квалитативно и квантитативно уназадити наше свињарство, да ћемо упрошаста најкориснију грану нашег сточарства. И ако би, по несрећи, дошло до тога, знајко унапред, да се тешко повраћа оно, што се једном упрошаста.

На намањена да још није доцна да се сачувано злих последица законислене продаје вршавих свилна добрих за запат, — скрећемо пажњу наших сточара да се не дамо за добром ценом, већ да своје најбоље силне чувају за запат. Цена ће свилна несумњиво још за дуго и дуго време бити врло добра и у опште можемо очекивати све боље и боље цене. При таквим приликама не спено доводити да тако корисну стоку утамајимо бар у прену, кад нам све већа корист од ње предстоји. На против, наша је дужност и као грађана Шумадије и као старешина својих задруга, да баш сад још порадимо на увећању запата свилна и на њиховој поправци.

Истина је, да су прилике за гађење свилна сада теже, но што некада беху у Шумадији, али и данас су у нас те прилике много повољније, но што су у западним земљама, те и данас можемо да оставимо на првом месту као производњу корисног свињчета.

Оно што смо изгубили крчењем шума, треба да нам надокнаде вољаци као испушта за силне, а оно што смо за гађење свилна изгубили разорашењем испушта и утрна, нека нам замине детинашца. На тај начин искористићемо деветинашца под вољачица двојак коровно — и вољем и држањем већих запата свилна, које ћемо, место наше на пространим утрнима и испуштима, прихватити детинашца са малог варчета земље.

Има, дакле, начина, да запате свилна не само не зати-ремо, но на против да их уживојачемо и повећавамо и то на наш сопствени интерес са свих гледаних неминовно пажњу.

Главна је за сада ствар, на коју смо и хтели овак редовина да скрепено нарочиту пажњу, да при продаји кривах свилна, или при одвајању за гојење, будемо врло пажљиви, најважнији но впада до сад: да одвајањем свилна за храну не унаљујемо запате и да најбоље силне чувамо за запат.

Надамо се, да ће сваки пољопривредник, сваки при-јатељ свој, своје породице, свога народа и отарбине, који не гледа на своје нослове и на ствари у опште само од данас до сутра, већ мало даље унапред — увидити, од како је огромног значаја истакнуто питање и за појединца и за његову породицу и за отарбину и народ наш, па ће пријети и разумеети нашу порuku: *Чувајте силне за запат!*

C—L.

Ж треба човек да је пољопривредник у великом, па да види како се има муке и много посла око тога, да се усеви бране од корова. Ко је млар једну теју нешто усева сега,* опонавао и плетиво, видео је, како коровљивих биљка има много, како оне лако и брзо расту баш и кад им сметате, кад их кидате и бацате.

То је намаст врана. Нице где га не сејете, буја и кад му сметате као да заливате: пробија се свуда, увија се оно усева, заклања га, отињају му из земље храну, а из ваздуха не само храну него и светлост.

И сви ми то знамо, сви од тога знамо, али се мало старано да корова не буде. Шта знамо, ми га често непаж-љиво својом баша слами сејемо тамо, где ћемо се после му-чити да га очисти.

Ми сви у јесен корова сејемо, да ни пролеће с ми-муку муцимо.

Хоћете ли да се о том уверите, погледајте сад коју хоћете банту. Сад усева тамо већ нестане, па је башта ипак пуна нешто биља. Усева се у јесен обору и однесу, а остану само стабљике корова. То није човеку требало, зато га је оставио на миру.

А тиме је учињена једна онога погрешка. *Кад смо све из баште побрали, треба ми само избрати и коров.* Што ће нам? — Баш за то што нам не треба — морамо га из баште уклонити.

У јесен сви скрзена, па скрзена и коров. Ако га оста-вио у башти, поседлај сте га за догодина. Где је био један струк штапа или пенуљче, било до године хиљаде стру-кова. Узнате један такав струк, па погледајте шта је се-мена на њему! Прегните га мало, кад је зрео, па ћете на-дети шта семена отуд пада. И свако семе до ниче као јаво. Не мари од зрна, не мари за машу небу, но чека да га браном подклате, као што у пролеће неће четати да га опонате и заливате. Доста је њему, ако му само мајку, ону најваљну стабљику, оставите на миру сад у јесен.

И ви пољопривредници ту млате корова свују оста-вљате сад на миру! Чините ли то из милосрђа? — Не. То би било глупо милосрђе, јер баш милостив прена корову то је бити глуп и непажљив према усеви корови. И не само то, него тиме свиак чини посла самом себи, и то по-доста досадног посла.

Све то друшке би било, кад би пољопривредници обра-тљив пажњу своју на јесењу зрелу коров и помислили на коров у пролеће и преко целог лета. А кад нас сад, свиак равнодушно гледа на коров мислећи: нека га, ништа ми сад не смета. Али се он спрема сад да нам смета до године.

Кад би се коров чистно у јесен, не би око њега имали муке у пролеће. Зато, пољопривредници *чистите коров сад, у јесен.* Не остављајте га у башти и на њиви да сари, да га летар омакати, разнесо и посеје. Најбоље је да и не че-кате до почне зрети; али, ако је већ зрео, онда га почу-најте или поседите најваљно да му семе не отресете. После га најваљно скупите и на гомилу сложите. Кад се просути, заливате ту гомилу, јер ако је оставите тако, разнесе се којим било начиним омет семе од корова. Хоћете ли од тога јубре да створите, морате га омет налити. Јер ако коров само баците на јубре да истргне, истргнуће му стабљ-ика, а семе ће задржати влажност и, кад јубре на њему инесеће, тамак све њику најубрљиви и поседлај коровом.

Код нас обично се баште чисте од корова у пролеће (њиве и ливце се готово никад и не чисте). Онда се може видети по баштама како се знаљем коров пуши и гори. Али онда се спаљују само стабљике, тек да не сметују. Семе се не тамаји тиме, јер је оно у пролеће већ у земљи посејано пре усева.

Сад, сад у јесен, чистите коров по баштама, њивама и ливадама. Сад сваки њива и доста времена на то. Унакштито, да коров треба чистити док му семе није сазрело и опало, и знајте да се коров лакше чисти у јесен него у пролеће.

Д. Ј. П.

Неговање presaјене калемљене америчке лозе у првој у другој години.

Да би наши виноградарни имали што већу корист од подигнутих винограда калемљених америчком лозом, потребно је да се упознају са главном негом, која треба таквом винограду у првој и у другој години да се узмаже.

Та главна нега састоји се у овоме: Кад је срезана калемљена америчка лоза окамљена или без жица на стварином месту у виноград правилно засађена, или као зелено окамљена у своје време прелимано потопљена или положена и од прелима се пет сантиметра ситином земљом у облику крчињака — куле — покривена, онда треба поред сваког чокога прве године да се побрину привремено кофица од 50—60 сантиметра дугачки, ако то није при самену учињено, те да радница при прављењу или окамљивању зна где је оно засађено, да га не би при том раду мотиков повредило.

Чим се трава с пролећа у виноград показе, она треба предузети прашење, а мало допије и окамљивање. Прашење и окамљивање земља се по виноград истроши, те калма лакше може да продере, а при сном промену лакше се глати из доњах земљаних слојева у горње неће, те ће бити влажнији. При прављењу или окамљивању, омет треба нарочито наизити да се узме испоред.

У осталој на ове узме (крчињака) мора се и ипачо нарочита пажња обратити. Кад се носе плаховите кише небаче приметити, да се је горња површина земље окорела, треба ову кору руком нажално истрошити то да би нежни дестарија калема што лакше из земље могли продирати. Овај рад мора се према потреби у виноград чешће предузимати.

Кад дестарија из крчињака за 15—20 сантиметра истерају, одрне се земља руком око чокога за 6—10 сантиметра испод свија, на ако се на ком чокоту приметити да су жлице из калема или заперца или подлоге истерали, онда треба и једне и друге опити ножем баш до стабла одсећи и омет земљом у облику крчињака покрити докле су и пре покривени били. Том приликом омету се слабији дестарија и само се два до три остале, који ће се о јесени или идубег пролећа орезати. Затим се изврши при пресеље бордонском корубу противу вламењаче — пероноспоре — у месецу мају.

У времену, кад дестарија буд над земљом 30—40 сантиметра висока, треба их привести правилно за притке, затегнуте жице или приковане десте по рабнатима ради подизања будућих шишара — чардаклија, — а у недо-статку оних за побрбене кочице. Привештање се врши раз-војем, ланком, капаном или погрозом. Том приликом омет треба прегледати око чокога врата чокогана да ли омет ису-вајане или заперца истерали, на ако се приметне, омет их треба опити ножем одсећи, ако прилику. Пошто су жлице и заперца одсечени, треба омет свиј чокога да се за 2—3 сантиметра високо земљом покрије.

По свршетку оних радница изврши се и друго пресеље противу вламењаче — пероноспоре. — Дакле носеће цветања, у месецу јулу.

Остали радови у виноград предузимају се у своје време, за време пораста, као и неважане дестарија за притке, затегнуте жице или приковане десте, и изврши се треће

пресеље противу вламењаче — пероноспоре у месецу августа; за тим прашење и окамљивање.

На крају пораста лозе, кад лист почне да жути и да опада, а лоза сазри, треба предузети посљедњи рад у првој години, који се састоји у јесењем орезивању и затр-тању винограда.

При затрпању једногодишњег presaјеног чокога треба затрпати земљом најмање четири доња ока на резницама, да не би преко зиме промрзли, а остали две резнице може бити слободна (ако се неће с јесењим орезивањем), а орезале треба затрпати за 15—20 сантиметра.

У пролеће друге године затрпиту чокоће треба од-грутити, чим се земља по виноград просуши.

При одгртању ваља бити врло пажљив, нарочито при одгртању младих осетљивих калема. За то треба при из-вршењу овог рада да се земља од чокога врло нажално мотиков одрне, те да му се не би штета панела, а ону земљу до самог чокога ваља одгртати руком. У лето време треба руком или заперцаком ископати за 40 сантиметра широк и 10—15 сантиметра дубок рину у виду чипка, у коме ће се ниша заустављати и чоког заливати. Том приликом одсеку се жлице и сазрели заперци, ако је који на чокотовом врату од пролеће године заостао.

По свршетку оних радова предузима се орезивање чокоћа (ако то с јесењим није завршено).

Орезивање винограда врши се за то, да би у току ове, друге године, као и за идубег, трећу годину калемни длаки што развијенију лозу, која ће као орезивање треће године криво проићи ваљати, нарочито потопљени калемни, који се морају сваке године правилно орезивати.

Та правилност у резању понастоји зависи од нештине резања, који треба да зна, колико родних кофидира треба да остави из којих ће родити лоза — родница — да истери а колико резника треба да остави за добијање перодне лозе, тако зване провајидица за идубег резајбу, те да чо-кот не ослаби.

Сва тога, вешт резац треба и то да зна, на колико опала — пушљача — треба родни кофидир да ореже за провајидицу родни решина, а на колико опала треба да ореже резнике за провајидицу перодни резајца, при чему нарочито треба да зна у виду прсту калема, каквоју земље и климатске околности.

Поред тога, вешт резац треба и то да зна, да чо-коће винове лозе доноси род само на оногодинај родној лози — родници — која је из добро развијеног једного-дишњег кофидира истерала.

Чокоће се резаје пре по што лоза крене, дакле, кон-цепт месеца фебруара или у току м. марта, да не би сузе-вом много вода изгубила и више опала — пушљаче — за-ливала, услед чега великом провајиди. Зато се у оште пренорутје јесење орезивање винограда.

Што се тиче орезивања калемљеног чокоћа у другој години, треба га извршити овако:

У јесен кад лист опадне, или у пролеће, пошто се чоког одрне, треба орезати опитни нажалма ону јаму лозу на кофидир са два ока — пушљача — преко трећу, из којих ће опала истерати јакни родни дестарија; ону другу, слабију, лозу треба орезати на реваик са једним опцем преко другог, из којег ће истерати перодни дестар или тако зване провајидица, која ће се идубег године на род о-резивати. Остаје слабе резнице, ако их буде на чокоту, орежу се сасија у главу.

Ако је потребно треба виноград да се и нађури. За љубрење винограда најбоље је љубре компост — мешавина — шумска земља и потпуно сагорело сточно љубре наме-шано са пелелом. Ђубре на које врсте оно било треба да се распростре око чокоћа у оне чипкове и да се озго мало земљом покрије, тада ће се хранљиве материје из-цајем кише растарати и кофци ће их са својим жлицима усе приметити.

Ако су пролеће јесени повољене пратке, треба их омет поред сваког чокота побити ради прикисњања зелених ластара.

Ако се при одржавању винограда приметити, да се који чокот у прошлој години осушио, онда се то место мора с пролећа попуњити.

За попуњавање празних места у винограду треба уношребити добро оживљене и развијене калеме, који треба при сађењу добро да се набујоре коностом или плодном пунолом земљом, те да својим бујним порастом достигну пораст првих пресаењених калема. Но, пошто ће сви засађени калемови растити у засенку од прошлогодњих калема, то могу лако и задрљати. С тога је много боље да се празна места попуне прирорима, на идуже године да се окадаме у своје време на засенку и логоне. Ове потишнице развијаће се у току године врло бујно, да ће својим порастом достићи пораст првих засађених калема.

Пошто се виноград ореже и попусти, пристуна се окопавању. У овај рад треба врло пажљиво извршити, како се неби чокоће повредило.

По завршеном окопавању треба извршити и ове радове у винограду:

Отречавање суншаних и непотребних ластара пре цветања, који нису способни да се о јесени или с пролећа орежу на кондир или резник, ради добијања родних или породних резница. Тада ће сам сок журити у заостане ластаре, и они ће се снажније развијати.

Прво пресецање у месецу мају пре цветања.

Прво непавање зелених ластара у мају пре цветања и закидање заперка за 1—2 сантиметра, тачно они пресветају.

Друго окопавање у мају пре цветања.

Прво заламање родних ластара на 2—3 листа над последњим горњим, гроздом, а породни ластара над 8, 10 или 12 окцем — пунољом и закидање заперка над другим листом који у току лета истерује у нахуку лишћа на редним и породним ластарима. Они се радови врше у месецу јулу, после цветања.

Друго непавање зелених ластара у месецу јулу после цветања да их не би ветар подомо. У исто време изврши се и правилно распоређивање нарочито родни ластара, те да сви гроздови буду изложени промаји и сунчевој светлости, како би се што боље развили и у своје време потпуно сазрели.

Друго пресецање противу пламеначе — пероносоре — у месецу јулу после цветања.

Треће окопавање у јулу.

Друго закидање заперка.

Треће непавање зелених ластара и закидање заперка.

Треће пресецање противу пероносоре, закидање заперка и заламање зелених ластара. Закидањем и заламањем зелених ластара спречава се даљи њихов пораст, а суншани се сок спреће на боље образовање и развиће гроздја.

Четврто непавање зелених ластара.

Четврто окопавање винограда (ако је жогуће извршити га аномом да се земља што дубље издуби и зимском влагом натопи).

Све ове радове треба извршити у месецу августу. У месецу октобру и новембру треба још извршити ове радове у винограду: јесене оризавање, покривање винограда, а у исто време окопавање између редова: затија опорављене стаза, водовада вливиште борбата, и премо зиме, да љубрене винограда сваког трећег или четвртог пролећа.

То су главни радови који треба у своје време у виноград извршити, а који се односе на главну мету пресаења или потишнице калемљене америчке лозе у првој и у другој години (а и у осталим годинама), те да нам виноград сваке године обилато роди.

Петар Стојадинавић.

Бригманова центрифугална справа за одвајање мучета (бобица) гроздја од петељака и муљање

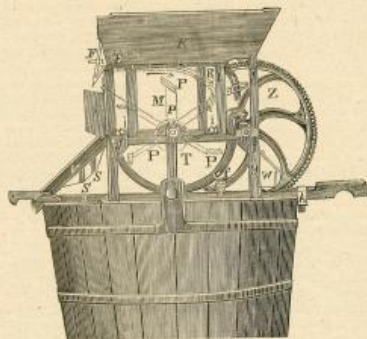
Свиња виноградарима доволно је познато, да је поред осталих радња, које се врше у циљу, да се од зрелог гроздја добије шира, врло тачно и крутеће или одвајање бобица од петељака (шешурина) и муљање гроздја, с тога што у итељмама поред високе киселине има још и тачина и јабучне киселине, на у случају, кад би кљуц био дуже доба у додиру с њом или кад би се бобице муљале и цедале заједно са петељмама, онда би тачина вина била и сувине опорна, а с тим и неукусна. Разуме се да ће црна вина бити још опорна и неукуснија, ако се црсти да кљуц преври заједно са шешурина, пошто ће се у том случају ноженети састојци шешурина још у већој мери раствориће.

Свуда при смотреном праћењу вина, а нарочито онамо, где су вина чувена, врло је потребно, да се пре муљања и цедења шира, грозђе претходно окрени, т.ј. бобице одвоје од шешурина, јер се то чини у намери да вино буде укусније.

Само крутеће гроздја може се вршити пре а и после муљања, што зависи од самих одлика (сората) гроздја које будемо брали, тако, ако су одлике такве, да је у њима мало киселине, а више белачивости материја, онда је потребно, да се крутеће односно одвајање бобица од шешурина изврши после муљања, јер ће у том случају шира имати више киселине.

Одвајање мучета од петељака — шешурина, врши се на више начина, а за овај циљ одмешене су и нарочите справе.

Најпознатија справа за крутеће и муљање гроздја, на данас, јесте Бригманова центрифугална крувача и муљача, коју следећа слика показује.

Бригманова муљача сграђена је од: гвозђа, белог дрва, чије су спољне стране офарбане црном фарбом, и бакра, за коју се зачепи и једна дрвена решетка, низ коју се шешурина склизала.

Ова муљача састоји се:

1. Из скеле утврђене управно на носилама;
2. Подокружне бакрне решетке Т, која се налази на дну муљаче у облику дуга, кроз коју пронадају бобице гроздја у каду;

3. Осовина, која стоји на средњим скоде и за њу су утврђени паони на чијим се праженима налазе бакарне допатење Р, помоћу којих се и прерађује гроцке;

4. Науобичајено великог точка Z, чији се зупци захваћају у зупцама маалога точка, којим се покреће осовина, на којој се налазе паони са бакарним допатењима на врху P;

5. Бакарног ребаретог свода R, на чијем је спуштеном крају утврђена успарана полуга I, која стоји у веси са рукомонцем t, помоћу које се свод приближује и удаљује од крила F;

6. Сандука K, у којој се свина гроцке за допатења;

7. Коша N, који хвата шепурина избачена из лопатица;

8. Дрвене решетке V, низ коју се избачена шепурина склапава;

9. Друга (ведера) f, који служи на то, да бакарну решетку (T) кад се испуне услед протекла точка Z на покат — зубан код B тргне доле у првобитни положај, и тиме потресом отргне кошуљене пуцета у воду, која се буду нахватала за решетку; и

10. Кутује W за оставку машинских справа.

Да би се овом справом повољна корист и рад постипи могао, ваља да се метве на какву оргулу или још боље дугачасту (елипсу) кату, чија пречница у ширину треба да има 95—115 сантиметра, а висина од доњег до врха 60—80 сантиметра. Пошто се машина налази на кату, као што то то и слика показује, треба знати, да постоје испод кутује за машинске справине (W) дођу у унутарњу страну од каде, потом из кутује (W) изваде две жабце A и на носилама наспрам унутарњих носила до саме каде чврсто задрте (задржавају); кад се машина на овај начин на кату утврди, онда се дрвена решетка V зачати за машину низ коју се у раду бетелке (шепурина) клизају у подметну суд, као што је у пртежу (слици) обележено, и тада је справе за рад спремна.

Употреба

Пре него што се са справом отпочне рад, потребно је да се добрим уљем подмажу са четри лежишта на машини, она налази h и сва она места где се машински гвоздени делови тарт, затим један или два радника почну обртати посебним руткамама точак Z, али тако, да се током 50—60 пута у минуту обрне и то у оном правцу, да се подукрикла бакарна решетка (T) периодично подиже и спушта, и да се крило на точку P обрне у правцу падране стране. Кад је све ово постигнуто, може се отпочети рад, али вишеот пре док се током Z 50 пута око себе не обрне у минуту. Сад једно детско ваља да се поине на стубицу (вердише) и потуркује гвоздене на могућности равномерно из сандука K, да се спушта кроз падлаштите E у машину. Крилом од точка докопану гвоздени пренашају се на ребрасти свод од бакара K где се круше и гњече, на потом падају на решетку T, где их поново крила P пригњече, тако да кљук пада у кату, а одвојене бетелке, небући, налазе на другу страну кроз кош N и низ дрвену решетку V падају у нарочито подметну суд.

За удепавање полуге I, треба знати на величину и прелост гвоздова и то време овим општим правилима: ако су гвоздови велики и гроцке крупно, онда се рукомонцем мора ближе двазу примати, како би се ребрасти свод од бакара K, одмакао од крила F, и обртно кад су мали гвоздови, гроцке ситно и незрело, онда се рукомонцем т више одиже од скоде, јер ће се на тај начин ребрасти бакарни свод више приближавати крилима F и тиме омогућити правилно крушење и муљање гроцка.

Окретавњем руткама на точку Z, утаче се на свакико (број) излазне допатење у унутрашњости справе, и на једно и особено потресе решетке T, бобице се одвајају сасвим лако од шепурина и слава се напичи, а на шепурина заостану само незреле бобице, које се с њом избавају

напоље у нарочито спремна суд као што је и раније поменуто. Семе у пуцета (бобице) остаје здраво, т.ј. не нагњечи се ни мало.

Овом муљачом један радник може и прадати за један час (сат) 750 а два радника за исто време могу да израде 1500 килограма гроцка и то са таквом лакоћом и потпуношћу неопостиживом на ма којој другој машини.

Бетелке свизу прста гроцка буду потпуно обрне и готово суве из машине избамене, на чак ни поновно пресовање није снапад потребно. Сена тога показало се као врло корисно и то што зелена пуцета остају на бетелкама и с њима неопорећена буду избачена, а то је за шинара од неопењиве користи, јер незрела пуцета у свакој погледу квари вина; муљача је тешка 96 килограма те се с тога може сауда лако преносити. Особито дело ради кад се прерађују одлике (сортне) гроцка с тарфом и дрвешаот шепурином. Она се муљача може сподити с витлом (генлом) или кад је покреће парна снага, онда за час (сат) може да изради 30—40 метрицана гроцка. Муљача оваке израде има више, али се за сад, највише леви Бригманова.

Чишћење

Кад се престане са радом на овој справи, прво се откачи дрвена решетка — сандука K и остани се на страну, затим се одижу задртке A, на се потом машини скине са каде и мете на земљу, за они се удали кош N за хлањене шепурина, на се онда одижу две задртке помоћу којих је сандук K на машини утврђен, и исти спуте са сведе на земљу, кад је и оно унивоше одижу се све четри криле задртке и којима је горња крила кувица M била на скоди утврђена, на се онда и она скине, и тиме је машина доволно растурена, што се све ово за врло кратко време може постићи.

Кад је машина растурена, онда ваља све делове било испрљане или штрцаване добро очистити, и за рад поново пошто се састави и доведе у ред. По на случај кад би се хтео пре спривеног носла, ову справу још више разваљати и све њене посебне делове раставити и тако за идућу годину ради употребе оставити, у том се случају само још полукругла бакарна решетка (V) скине пошто се претходно друго (ведеро) f откачи и изваже чакви испод (N) са којом је решетка (T) без икаквих тежића може скинути, и тиме је цела справа коначно растурена.

Сваки посебни део муљаче, ваља добро испрати, каквог начаром избрести и осушити тако, да се нигде ни најмања влага не примети, затим је ваља добрим уљем намазати и оставити на каквом склоном месту до употребе.

Ова справа, која стоје око 200 динара у сребру, може се добити преко Срп. Полспривар. Друштва у Београду.

Нале М. Радосављевић,
својом.

О КУВАЊУ ПЕКМЕЗА

Пекмес можемо кувати од: шљина мадарака, јабука, крушава, дуња, брескава, гроцка итд. Но, пошто се пекмес највише и најчистије кува од шљина, пошто су шљине управо најобилнији материјал за кување пекмеза, то ћемо у овоме чланку и говорити како се кува пекмес од шљина.

Пекмес као што је познато, кува се у великој количини за трговину, а и у малој мери за домаћу потребу.

Између кувања пекмеза у великој и малој количини, разлика је у томе: што при кувању пекмеза у великим количинама употребљавамо велике, тако зване „некмесарско“ казане, док за кување пекмеза у маломе употребљавамо наше обичне бакарне; што при кувању пекмеза у великим

количинама шљиве највише у једноме казану обаримо, кувамо их докле, докле повисне испадну на онда ону чорбу кроз гвождено решето процедимо над други казан, у коме ћемо овај неквез кувати. Целу онга цеђења је та, што у решету остане помичне. Када кувамо неквез у маломе, повадимо ковшине на шљива, или као што се то обично каже, шљивамао шљиве, на их метемо у бакар и кувамо, без да их додимо. Када неквез у маломе кувамо, ни можемо чак и кокуру од плада одвојати.

Према овоме само се по себи разликује, да, када неквез у маломе кувамо, истина је рад много заматније, али је неквез много боља, слађи и постојанији, него ли када се у великим количинама кува.

Да видимо сад како се неквез кува у малим количинама.

Но пре, него што премоно на само кување, нужно је да неколико речи прозборимо о самоме материјалу, о шљивама.

Истина познато је, да се при кувању неквеза у великим количинама, употребљава и ложици материјал, употребљавају се, дакле ситне и у опште оне шљиве, које се или апсолутно не могу употребити за сусење, или, на послетку, и ако би се, зар, и могле употребити, њина је цена тако висока, да је боље од њих направити неквез. Али, тако исто познато је и то, да од бољег, кружнијег, зредијег и здравијег плода, буде и неквез много бољи, слађи и постојанији.

Према овоме дакле ми за кување неквеза у малим количинама, за домаћу потребу, морамо бирати шљиве што је могуће кружније, развијеније, здравије, једиобразније, које су бране са дрвета, које су југу или југо западу окренуте и што више влажене сунцу, и исто је толико важно, да су *потпуно зреле*, тако да су потпуно спелете, да им се месо лепи за прсте, и да су око њељке савезано. Од оваквога плода, биће неквез не само много слађи већ и много постојанији, тј. дуже ће се држати.

Када смо овакав плод набавили, онда исти изљукамо повадиом ковшине и метемо у бакар, у коме ћемо неквез кувати, предостањајући, да је бакар чист. Када смо бакар нанунали шљивама, које треба да су чистој води испрале, онда у исти бакар сунемо добре и чисто воде, да се поврх шљива вода испне, па за тим бакар метемо над ватру, да се неквез кува. За кување неквеза, најбоља су дрва сирова, која ће равномјерно горети тако, да неквез не би загорео. Из почетка треба, да је ватра јака и не треба менати. Али, када се вода, већ, прилично укува, када се шљиве већ почну укувати, онда треба да је ватра слабија и да се неквез меша. И у колико се неквез више укувамо буде, у толико треба да је ватра слабија и да се врло смирено и непрестано меша дрвесном кућалом тако, да када се неквез већ добро укува, ватра под бакарком само помало тиња, а неквез непрестано кућалом мешати. Неквез треба кувати докле, док се толико згусне да, када се у њ забоду кућалача да стоји усправно, само тога да је слабак и да добије лезу боју; но тог та са ватре треба скинути, и када се мало прохлади, вурчати га и чисте сусве судове: дрвене или земљане гвождене. Судове оне треба повезати чистим платном и нечим повлонтити да се испречи испречи ваздуха, па оставити у чисто сусве подрме, на крсту над земљом бар пола метара. У доклау где се неквез држи треба да је у свако доба температура поддељака.

Р. М. С. Немцл.

ОТРОВ ПЧЕЛИНЕ ЖЛОБЕ И ЊЕГОВ УТУК

Пчелин угод изазива и код људи и код животиња жестоке појаве у непосредној околини саме поворде. Убоден део обично врло патице, зажари се и затегне, а унутраш-

ност његова несносно бриди и пали; па где када баш и осетно боли. Деси ли се, да је много таквих убода — нарочито на глави, где их најчешће и бива — онда могу ти местин појави изазвати и озбиљније промене у другим деловима, па и у целом телу — дакле неку врсту тровања.

До сада се мислило, да у пчелином отрову главно, отровно дејство изводи т.з. *јавола киселина*, али се то сада оприврга. У новије доба доклаују науцари, да то не може бити јавола киселина, него да је свакако неки алкалоид — као и сви други жестоки органски отрови. Вило у томе питање како му драго, једно је несумњиво и може се позитивно тврдити: да *они људи нису прена том отрову поддељано осетљиви*. Данашње је искуство међ пчеларима, да има лица, којима пчелина жаока не може ништа, а није никада ни могла. Зна се почет и то да људи који непрестано раде око пчела с осетљив јако пате од њихове жаоке, али касније прена њеном отрову тако отуђају и неосетљиви постану, да где када и не опаше, кад их која укусе. Најпосле има и таквих особа, које се па тај отров не могу никако навикти, која никако не могу да прена њеном отуђају, него свакад па в јако реагирају и целог века од тога пате, кад год их пчела и најмање убоду.

Ту чудновату појаву проучаваја је у новије доба и наука, која се бави испитивањем једне врсте органских отрова, т.з. токсина и њихових утукџа. Антигистолна проучавајући питање о пчелином отрову нашла су онд, да има људи, који већ од рођења у себи — у својој крви — носе утукџе или антигистолне тим отровима, па с тога код њих може доћи до отровног дејства, и ако се отров у ткиво расиље. Има отро људи, који те антигистолне или утукџе пчелином отрову носиају у себи од рођења него их тек касније добију: — развијају их постепено, кад их каква пчела уједне, па има неколико (30—100) таквих уједна разлику их већ толико, да постану прена томе, отрову стално неосетљиви. Најпосле нашла су и то, да има људи, који те антигистолне целог века немају: — нити их рођењем ни накном могу стесити.

Какав је размер међу појединим врстама тих људи показују они бројеви. Међу 1533 пошаније из Виенне нашоа је *Дангер* њих 9, којима пчелина жаока никад није могла ништа наудити, њих 118, који су тек годинама постанли прена пчелином отрову неосетљиви и најпосле њих 26, који су целог века имали свакад исте појаве, кад год их је пчела уједла. Ако те бројеве преведемо у обичан говор, онда ће то рећи:

1. Има људи — али их је мало који су прена пчелином отрову од рођења неосетљиви, или — као што се то у науци вели — од рођења имуни;
2. Највеће део људи постане прена пчелином отрову неосетљив или имун касније, пошто је — тако рећи — ту болест неколико пута прекузано, те је прена свој отуђао; и
3. Неки људи — а и тих је мало — не могу никако и никада да прена тот отров постану имуни.

Зна се, да се узбригањем или целковањем утукџа или антигистолна неких кућних болести — впр. дифтерије — може и успешки имунисати. С тога се покушавао и с успешки имунисањем против пчелиног уједа, и већина покушаја дала је новељне резултате. Како ће се то имунисање практично изводити, и хоће ли моћи бити стазна успеха у томе, још се не може погодано рећи.

Као лек од пчелина уједа препоручују се веома разна средства. Практични пчелари маку оно место, где их је пчела убодла својом (или туђом) кљувачком, нитом из камиша или дулача, ковоном или шљивовицом, боваком, румом, сватарском водом, оловником или куршум — водом, запаривањем или самањом, амонјаком — па чак и мркарбом. Неки притресују на набујали део хладну воју (алкохолне) или секуру, првијају хладну (влажну) или-

вачу или drugu koju vrstu zemlje, trljažu prestima i predmetima, pare, prlje itd. Najviše se još i danas употребљуje amonijak ili zaparivonina — jamačno za to, što se sve drži, da glavno dejstvo toga otrova potiče od mravlje kiseline, na da je — prema tome — najprije iju nošiviti. Na žalost ni amonijak ni ona druga nabrojana sredstva nemaju veštaka dejstva, već ih u nepokodno blaže.

Još najbolje dejstvuje kalcijev permanganat — teško koje kristališe u zeleni sjajni mrao-lobučastim kristalima koji su vrlo lako rastvorljivi u vodi i daju veoma lepu nijansastu boju. Za njega veda Laniger da već u rastvoru od 5% (dakle 5 gr. na decu vode) uništi pčelini otrov, i preporučuje ga u takim prilikama za ubrizgavanje kod kožu onih mesta koja su pateleka. Samo se za ubrizgavanje употребљуje blaži rastvor: — od 2 gr. na 1 decu vode. Kako je taj lek jeftin, a može se u svakoj apoteci bez lekarskog propisa dobiti, mogli bi ga okušati i naši pčelari — ne ubrizgavanjem — jer za to valja tražiti lekara — nego trljanjem. Može biti da bi i na taj način dejstvovao

M.

СА УЧИТЕЛСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ КУРСА У КРАЉEVУ

Истим Министарским решењима, по којима су државни курсови у Товчидеру и Букову, држан је и при разради школи у Краљеву практичан пољопривредни курс за учитеље наших основних школа.

И овај курс трајао је месец дана, од 10. јула до 10. августа ове године. На њему су се практично обучавали 28 учитеља а то: *градничарство, воћарство, виноградарство, пчеларство, свињарство и вилебарство*, исто овако као и на курсевима у Товчидеру и Букову.

По положени иситима курсисти овога курса показали су, да су оправдана очекивања која се од њих очекивали. Неуморним радом и пажњом коју су настани поклањали, једино се могу и правдиати резултати иситних оцена. Од 28 курсиста 18 њих положили су испите са *одличним* резултатом и то г.г. Станислав Богдановић, Милаш Станковић, Милан Ставојевић Милосав Дедојић Никола Раствић, Радомир Милошевић, Петар Органовић, Вољинер Кузмановић, Саватрић Грбић, Спасимир Спасић, Милеја Петровић, Вићентије Ђирковић, Драгољуб Рајковић, Радован Јанаренић, Радомир Вандоновић, Александар Ђерамилан, Вољинер Петровић и Света Петровић. Из *овог* предмета добили су одличне оцене г.г. М. Ставојевић, Дедојић Грбић, Спасић, М. Петровић, Вандоновић, Ђерамилан и С. Петровић.

Осталих десет курсиста положили су испите са *оштрим* резултатом *ово* добар и то: Ђорђе Стојаковић, Прока Стојаковић, Војин Путиковић, Драгољуб Буковић, Стојан Росић, Никола Загорчић, Михаило Николић, Јазар Анкамовић, Драгољуб Шибалић и Радо Миловић.

Оваквим иситним резултатима доста мора да се обрадује сваки пријатељ унапређења наше пољске привреде и учитељства, као много агитатора и помагача на унапређењу наше привреде. И ми се томе искрено радујемо и честитамо г.г. курсистама успех, желећи им добро расположење и истрајност у раду коме је ударен темељ на пољопривредном курсу у Краљеву.

C—L.

В Е Л Е Ш К Е

Како се развијају отровне пчурке. — Пре свега, старе и увале пчурке не треба никако јести. Пчурке, из којих се види млетна вода, ваља су сунути. Отровне

пчурке имају испријатан мирис, нарочито када се претима растрајају. Када се отровна пчурка може расече, расечено место ваља остаје мокро. Када комадић отровне пчурке узмемо у уста и разгрнемо га — али тако, да ништа не прогутamo — сој његов јако нам јежи.

Cp.

Употреба воћа. — По употреби воћа, које му драго врсте, ваљом испитати жељ. Ако се воће једе с хлебом, онда се не жиди. С тага да деца усед неће употребити воћа не би добила пралив, ваља им с воћем давати и хлеб.

Cp.

Двостречна зараза распростира се лако млечим. — Као што је познато и у толико прилика доказано, млечно је за двостречна бакције врло подосно земљиште, у коме се оне брзо развијају. Кувањем млека то се бакције потпуно уништавају. О тога у времену заразе неопходно је потребно обратити поглатњу пажњу на то, да се млеко употребљава, нарочито код деце, једино добро укувано. Угарско министарство унутрашњих дела издало је наредбу, да се млеко из заражених места не може извозити на трг.

Cp.

Добра храна за бурке. — Турке добро напредују, када се уредно хране оном. На једну бурку довољно је 16 килограма оне а надовина од те количине може се заменити и кукурузом. По употреби горње количине бурка је довољно урањена, да се може за класе употребити. Само не треба ни то сметати с ума, да је ваљом кокошар ваља проветрети с чист. За тај циљ носина се по кокошару несак или носеа, а по томе врста суне сламе, која се нева сваки трети дан. Вода за пиће ваља да је чиста и свежа а легало да није више од 25. с.л.

Cp.

Кружан пелер. — Вапрредо кружан пелер може се произвести кад га заљавимо јаким течним љубретом, различит сапунавањима, али кад оне ваља мељено чаб. Од чаје земља постаје црна, добија више топлоте, од које пелер веона напредује.

Cp.

Суртка као свињска храна. — У млечне отплате у првоме реду долази суртка. Где је пак она у већој количини, ту се она употребљава за храну свиња.

Ако се хоће да од такве хране буде свиње што напредује, она се мора развино употребљавати. Пре свега ако се суртка не може дати увек док је свежа, онда је треба препришати, да не би уксела, те би на тај начин била више од иште, но од користи но здравље свиња.

Суртка просечно садржава:

воде	93.3%
суве материје	9.7%

У овој се ваљом:

азотних материја	0.8%
жмихних делова	0.2%
млечног шећера	4.7%

Према томе, како је суртка веона водена храна, то је потребно поред не дати свињама и суву траву. При то ваља имати у првоме реду на узу ову храну, која најбоље дејствује на гојазност ваљом.

Чивњем покушајима дошло се до сазнава, да је *поред суртке најбоља храна за свиње: прејарљиве јечам, кукуруз и све врсте жита и ошине у таме облику.*

Cp.

Електрицитет у служби земљорађе. — Нап век с правом се зоне век паре, као што се век за оном још сада може назвати век електрицитета. Сада смо увирао у добу предлаја из царства паре у царство електрицитета, на коме пољу Едисон и наши сународници Тесла беру властике. На сваки начин електрицитет ће бити јака покретна снага будућих покољенива и неће нас много раздвајати од онога доба, када ће производња његова појединити у тој мери.

да ће цео наш живот бити прогут електрицитетом. Нема сумње, да ће електрицитет донети и земљорадњу неочекиване користи. Томе су доказ нека већ заснована пољудеља, у којима је с успехом уведена електрицитет у земљорадњски живот.

Целј је сада савремено земљорадњу, да са што више радне снаге, што јединије, добије пољопривредне производе. Успешна преносна средства олакшала су везу удаљених крајева са намама, олакшала размену пољопривредних производа итд. те су тиме људству од неочекиване користи. Пара је данас спојила и најудаљеније крајеве земље и омогућила лако доношење њихових производа на све јевропске тргове. Тако данас пољопривредни производи из Америке и Аустралије успешно конкуришу нашим јевропским. Поплава туђих производа убија нашу домаћину, што управо и улила највећи бојазан пољопривредницима круговима. Од земљишта се мора приети што већа и обилатија корист, трешкови оно радне снаге, људске и животинске, јесу знатни и ако се хоће да наш земљорадњик остане у овој светској утакмици, не остаје му ништа друго, но да прибегне свима разумним начинима и средствима, која му пружају наука и искуство, да своје пољопривредне производе добије што јединије и што мањом ценом.

Један од најпознатијих начина у томе правцу јесте онај, којим се у пољопривреди избегавља замена скупнога рада људског и животинског много јединијим радоница помоћу спира и машина.

У години 1894. било је употребљено у Немачкој земљорадњу на 2,384.000 кова и на 500.000 волота. Међутим, њихову службу са много мањим издацима, вршиле гроб кратко време електрични мотори. Још 1891. године на француској пшљаци спроведен је електрицитет у растојању од 170 километара, па је ипак дејствовао са 75% своје производне снаге.

Као нарочити пример од интереса наводићемо, да у виенгарском водонаду провада узалуд на 3 милиона коњских снага. И тек у последње доба узхваћено је од тога на 100.000 коњских снага и огромним турбинама, промењена у електрицитет, раведена је жицама на две стране у ободна места, те креће машине и снабдева светлошћу. И само тај део виенгарске снаге равна се беспрекидно дано-ноћно рад у 600.000 људи.

Према наређењу немачког министарства Нар. Привреде, електрична је снага већ у употреби на многим модерним пољопривредним станицама. Осим тога дуго је поменути, да једино електрично Друштво у Немачкој поставило већ на 60 мотора електричних по равни пољопривредних местама.

У Моравској је такође електрична снага употребљена у пољопривреди на великом и уређењем пољског добру грофа Угарта Локатела. Јачина је од 30 коњских снага. Спроводи се у растојању од 5 километара: један мотор за млин и млекар а други до другог суседног имања. У млекури је електрични мотор од 10 коњских снага, који покреће две центрифуге. Млин који је ту у близини, радио је негда, уредом недовољне воде, само у зренио доба, боље сада, када је вода мања, уводи млин помоћу електромотора из млекара. И сви остали пољски послови врше се и срећују помоћу електричне снаге.

Према томе, електрицитет је дана у дан све јаче осваја земљиште у пољопривреди и у савременој кратком добу биће земљоправству најјединији и најбољи помагач у производњи „масушнога хлеба.“

Ор.

Још један привредни закон. — Поред осталих пољопривредних закона, решених на последњем састанку Народог Представништва у Нишу, који смо већ довели у листу, решен је још један закон који је у тесној вези са пољском привредом и од особите је важности за пољопривредника. То је закон о лову. Он гласи:

1.

Опште одредбе.

Право ловљења дивљачи у Србији припада држави. Према овоме, нико не сме ловити дивљач, док од надлежне власти не добије дозвудне, по одредбама овога закона.

Члан 2. По шумама и земљиштима, која су својина приватних лица, а која су на вањном огорогу затворена, право ловљења припада сопственику штедња.

Но и за ловљење дивљачи на земљиштима наведеним у овој члану важе одредбе чл. 1. и 16. овог закона.

Члан 3. О неговачу и развојоној користи, и утамањивању штетне дивљачи, води надзор Министар Нар. Привреде уз помоћ дозвучних удружења. Према томе, сви приходи од лова у Србији припадају шумарском фонду и имају се употребљавати на развојононе и неговачке користи и утамањивање штетне дивљачи. Не 10% од чистог годишњег прихода од лова даваће се као помоћ Савезу ловачких удружења на кова сваке године.

Члан 4. Дивљач се дели на:

1. Корисну дивљач и корисне птице, у које спадају: једена, коњуге, плахаве, дивљи јарци, дивље козе, срне, лачени, џагани, тегроби, дивље кокови, дрозде, ждралови, шљке, дентарке, јаребине, пренелци, прадаци, лабудови, дивље гуске и плање, голубови, грашце, чворци, жуљве, деглићи, све барске птице и све птице печачице, инсекто-јеле и мишојеле; и

II. Штетну дивљач и штетне птице, у које спадају: медведи, кураји, дивље свиње, лисе, џагани, дивље маčke, самури, творони, видре, куне, орлово, кратуји, јастребови, коњи, буљаве, сове (све шарене сове), гавранови, водени кос, ледењак, чавке, пране, свраке, сојке и све врсте чапље.

Члан 5. Ловљење корисне дивљачи побројане у тач. 1. чл. 4. овог закона и то: једена, плахата, коњуга, дивљи јараца, дивљи коза, срна, тегробоја, (мешке) и џагана, забрањено је са свим. Само у пределима у којима би се ова дивљач умножила, Министар Нар. Привреде може допустити ловљење и оне дивљачи по одредбама чл. 16. овог закона.

Члан 6. Ловљење и ушитавање штетне дивљачи побројане у тач. II. чл. 4. овог закона, слободно је свакоме и без ловачке карте у свако доба године и на све начине сем тровања, које се потпуно забрањује.

Члан 7. Корисна дивљач не сме се ловити никаквиим другим средствима осим пушке и ловачких паса, изузимајући хрта, а један ловац не сме више од два пса у лов повести.

Сем овога забрањено је:

а) хваћане птица лонком, ирежаким и свина осталим средствима;

б) хваћане и теране дивљачи и птица за време великих снегова и ситова; и

в) крварење и ушитавање лежишта и гнезда, вађење и ушитавање јаја и младих ивица.

Члан 8. Ловљење дивљачи забрањено је:

а) по изникнутим усенима и дивљачима, док се не среде;

б) по виноградима од кад се ореку, па док се не оберу;

в) по вољвацима и бантовима;

г) по дуванштима, бантованицима и бостанцима, док се усени не оберу;

- д) по виноградским садovima;
- е) по шумским и осталим расадницама у којима се саднице производе; и
- ж) по подигнутим шумским подмладцима и местима стављених у забраву за 5 година.

II

Давање допуштена за ловљење

Члан 9. Допуштено за ловљење корисне дивљачи издају: у Београду Управа града Београда, у околним широкимa округима начелства, а у срезовима сремне начелници.

- Члан 10. Допуштено за ловљење не могу добити:
 - а) који нису шваршци 18. година, или су под турсторством, а не доведу доволу од родитеља или татора;
 - б) који су под старатељством или шећинством;
 - в) који су судом осуђивани за злочинства и преступне учинење из користољубља;
 - г) који су осуђени за преступе на губитак грађанске чести, док она важи траје;

д) који се налазе под исељењем због користољубивих и у опште бешчасних дела;

- е) који су у текућу последње две године дана полицијски кажњени, за истуе противу морала, крађу и поведу туђих ствари, пресаре, утаје и овни подобна бешчасна дела;
- ж) хајдучки и они, који су одливи пороку појављивани;
- з) који нису платили порез за последњу годину док лежи не плати;

и) који су једанпут кажњени за кривацу, која се ло овом закону важи, на за три године; и

ј) чувари државних, општинских, сеоских, манастирских шума и добара, пудари и пољаци, погранични стражари, финансијски и монополиски контролери и стражари, органи потрошње и ставни шумски радници.

Члан 11. Онај, који по чл. 10. овог закона може добити допуштено за ловљење дужан је имати ловачку исправу — карту — коју може само лично тражити.

У ловачкој карти мора бити тачно означено име и презиме, године старости, занимање, место живљења, године дављења, лични опис с особеним знацима лица, коме се доваљач карта изда.

Члан 12. Ловачке карте издају се на годину дана од 15. Јула једне до 15. Јула друге године и за исте плаћа се 20 динара годишње.

Чланови савесних ловачких удружења, добијају ловачке карте бесплатно.

Члан 13. Сваки ловац мора у лову имати при себи ловачку карту и дужан је исту, на захтев званичних државних надзорника (чл. 24. овог зак.) истима показати, а тако исто и име и презиме, занимање и место становања.

Члан 14. Имајалц ловачке карте не може исту продати, ниати другоме на посугу дати, а у случају да исту изгуби дужан је, да у року од три дана извести о томе подшварску власт од које је карту добио.

Члан 15. Ловачке карте издају надлежне власти (чл. 9 овог зак.) и воде списак о томе, коме су исте издате, као и разлог у приходу од издатих карата, извршених казни и безразно узлодне и одузете дољачки, на на шварску сваког месеца поднесе о томе извештај Министру Нар. Приреде, а добишени новац шаљу Управи фонда за шумски фонд, као приход од лова.

Члановима, који по шварску месеца за десет дана не поднесе извештај и не положе приход Управи фондова, казниће Министар Нар. Приреде од 50—100 динара у корист шумског фонда.

Правила за издавање ловачких карти и образац истих прописује Министар Нар. Приреде.

III

Време ловљења

Члан 16. За време парева, лежења и хранења младих забрањено је ловити корисну дивљач, и то:

- Јелене, платане и сридаће од 1. октобра до 15. Јула;
- Дивље Јарце од 1. Децембра до 1. Августа;
- Копуше, платане — женке — срице и динокозе забрањено је сасвији ловити;
- Зечени и јаребице од 1. Фебруара до 25. Јула;
- Тетребе од 1. Фебруара до конца Марта;
- Дивље кокоши од 1. Јануара до 25. Јула;
- Лептарије и каловарије од 1. Јануара до 25. Јула;
- Препелице и прдације од 1. Априла до 25. Јула;
- Дивље пловце од 1. Марта до 1. Јуна;
- Шљуске, дровље, жарвалове, лабудове, дивље гуске и све барске птице слободно је снахад ловити.

Члан 17. Ако би се утврдило, да је корисна дивљач у појединим пределима, или у делови земљи, истребљена и ретка, Министар Нар. Приреде народиће, да се у оном случају ловљење дивљачи у опште или поједине врсте од исте, у делови земљи или у појединим пределима за извесно време сасвији забрани. Она забрана обавијаће се преко „Српских Новина“ и означити кад почиње и докле траје.

Члан 18. Зоолошким друштвима и проесорима за добрих просветних завода Министар Нар. Приреде може одобрити ловљење и хватане корисне дивљачи и у времену у коме је лов забрањен, но само у ограниченим броју.

Члан 19. Од дана почетка времена, у коме се према чл. 16. овог закона, у опште или поједине врсте дивљачи, не сме ловити, на после пет дана, забрањено је дотичну дивљач продавати.

Члан 20. Продавање дивљачи допуштено је само лицама, која по чл. 11. овог закона добију допуштено за ловљење и дужна су сваки пут имати ловачку карту при себи. Ко противно уреди сматраће се као да је сам дивљач убио и с њиме ће се поступити по тач. 5. чл. 39. овог закона.

Члан 21. Где се иштега дивљач — зверине — живани у невој количини и иштега онасна по живот људски и стоке, праређиваће се хајке.

Хајке ће праређивати полицијске власти и ловачка удружења.

Члан 22. Општински суд дужан је, да на захтев полицијске власти, или ловачког удружења, одмах одреди потребан број ловаца и хајката. Хајку руководи онај, који је захтевано. Ловци и хајкачи дужни су његовим наређања следовати.

Члан 23. У хајци слободно је убијати само ону дивљач — зверад — за коју се хајка одреди.

Ловцима, који за време хајке или ван ње убију: кољведа, крјавца, дивљу свињу, зисину, јављана, дивљу мачку, твора, видру, куну, самура, дапаће се награда.

Награде ће одређивати, према врсти дивљачи, Министар Нар. Приреде и подавати их из шумског фонда.

Убијена дивљач својина је ловаца, који ју је убио.

IV

Надзор лова

Члан 24. Према чл. 3. овог закона Министар Нар. Приреде највиша је надзорна власт лова у Србији.

Органи преко којих је Министар Нар. Приреде водити надзор над ловом, ово су:

- а) Окрузни шумари, подшумари, чувари државних шума и нарочити чувари лова, који ће време потреби постављати Министар Нар. Приреде из реда писмених лица, која према чл. 10. овог закона могу добити допуштена за ловљење, а позната су као добри ловци; и
- б) Сви органи полицијске, окружне, сремне и општинске власти, финансијски и монополиски контролери и стражари, органи потрошње и погранични стражари.

Члан 25. Обружени шумари, подшумари, чувари државних и општинских шума, као и сви остали званични органи за надзор лова (чл. 24. овог закона) имају право, да од сваког лица, које у лову затекну или које дивљач

продаје, траже на увиђај ловачку карту, питају за име и презиме, занимање и из kog је места. Ако дотично лице не би имало ловачку карту или се примети да је карта лажна или туђа, дужни су да од дотичног лица ловачку карту с ловачким прибором, сем пушке, одузму, а тако исто и дивљак, ако би се код њих нашao. О свему овоме органи за надзор лова морају саставити на лицу места протокол и исти најдаље у року од 48 сати предати надлежној полициској власти, а одузети ловачки прибор и убијену дивљак предаће најближем општинском суду на репер.

Овако на лицу места састављањем и од органа за надзор лова изписан протокол, потпу је доказ за кривичне, које се по овом закону казне, ако противу истинитости таквог протокола не би било основане сумње.

Одузети дивљак полициске власти одмах ће продавати кратки усељени надметањем у корист шумског фонда и даље поступити по чл. 15. овог закона.

Члан 26. Онај, који ухвати, прокаже или открије нарушине појединих одредаба овог закона, добија у име подкалничке награде поодолну новчане казне, на коју ухавањено или проказано лице буде осуђено.

Од овог изумају се: окржани шумари, подшумари и чуvari шума и лова, као и чланови ловачких удружења, који су дужни да ово врше по својој позноти.

V

Суђење, надлежност, поступак и казне

Члан 27. Сва дела казника по овом закону истиније су природе, у колико из ових дела не би пронађана преступна и злочина.

Члан 28. Истиније кривичне по овом закону истражује и казни полициска власт а преступне само извиђа и спроводи надлежном суду на осуђу.

Изузимају се кривичне које извиђа и казни Министар Нар. Привреде.

Члан 29. Кривичне по овом закону истражује се на туђи званичних органа за надзор лова (чл. 24. овог зак.) оштећених приватних лица и на досталу ловачких удружења.

Члан 30. Истинија дела по овом закону застаровају за три месеца од дана, кад су учињена. За прекид застароња вреде одребе кривичног закона.

Члан 31. Жалба противу пресуда полициске власти може се поднети Министру Нар. Привреде у року од 3 дана, рачунајући од дана саопштења пресуде. Жалба се даје оној власти, која пресуду изрече.

Решења Министра Нар. Привреде извршна су.

Члан 32. Где се повлача казна не би могла да исплати трећином имања осуђеног, ту ће се уместо 5 динара узети један дан затвора. Осуде мање од 5 динара рачунају се у један дан затвора.

Члан 33. Поврат казених дела по овом закону казниће се удвојено, а дела у стипају по основима казених забрана и казнама у овом закону предвиђених.

Члан 34. Поред казне по овом закону, кривац ће се осуђивати да за убијену, повређену или ухавањену дивљак плати у име оштећења и то:

За једана, платана, срдња и дивљег јарца	80 ден.
кошуту, платану, сру и дивокосу	100 "
калана, тртебу и тетребу	50 "
дивљу кокошу, дентару и каменарку	10 "
леца, јаребину и пернацају	4 "
све друге шумске, пољске и барске корисне дивљаци, за кварице гнезда, вањене јаја и младих, хватање птица невазича итд.	1—10 ден.

Члан 35. Кад полициска власт прими туђи надзорног органа лова или досталу ловачког удружења, дужна је: да на исту стави дан привреда, па од тога дана најдаље за 8 дана да узме оптуженог на исти, истрагу изврши и пресуду изрече најдаље за 30 дана.

Чиновника, који у наведеном року не узме оптуженог на одговор и истрагу по српши, казниће Министар Нар. Привреде од 50—100 динара у корист шумског фонда и негоно је решење извршно.

Члан 36. Кад пресуда полициске власти или привременог суда поставе извршна, одмах ће се приступити извршењу и полициска власт дужна је да пресуду изврши у свему за 30 дана од дана привреда исте и да о томе извести Министру Нар. Привреде.

Чиновника, коме је пресуда дата на извршење, кад поступи противно, казниће Министар Нар. Привреде са 50—100 динара у корист шумског фонда.

Члан 37. Окружани шумари, подшумари, чуvari шума и лова, као и остали органи, који по чл. 24. овог закона воде надзор над лова, ако не истинитије кога оптужили, па би оптужено лице било под надзором или осуђено, казниће се поред губитка службе и затвора по одредбама кривичног закона.

Исто тако казниће се и онда, кад своју дужност злоупотребе или с ухавањеним кривцем не поступи по чл. 25. овог закона.

Члан 38. Ко по приватним ограђеним имањима (чл. 2. овог закона), без одобрења сопственика истих, дивљак лова, хвата или на ма који начин исту сатира, сматра се као крађивац и као таква казниће се по кривич. закону.

Члан 39. Да се казни са 5—20 динара:

1. Ко лова дивљак противно одредбама чл. 7. овог закона, а поред тога да плати накнаду по чл. 34. овог закона.

2. Ко лова дивљак или тради што противно чл. 8. ов. закона.

3. Ловци, који при себи не носе ловачку карту или исту на захтев званичних органа за надзор лова не покажу (чл. 13. овог закона).

4. Ко одређен у хајку на исту не дође или се у хајци не придржава издатих наредби (чл. 22. овог закона).

5. Ко дивљак противно чл. 19. овог закона продаје.

6. Ко у хајци намерно убије дивљак, којога за то није одређена (чл. 23. овог закона) а поред тога да плати за убијену дивљак накнаду по чл. 34. овог закона, и

7. Онај, који противно чл. 20. овог закона дивљак продаје.

Члан 40. Да се казни са 20—40 динара:

1. Онај, који ухавањен да противно овом закону дивљак лова или казне друго штете овој намени, не каже своје право име, занимање и место из кога је;

2. Онај, који органима за надзор лова не преда ловачку карту, ловачки прибор и убијену дивљак (чл. 25. ов. закона);

3. Онај, који лова дивљак забрањено, побрајују у чл. 5. овог закона, а поред тога да плати накнаду штете по чл. 34. овог закона;

4. Онај, који ловачку карту изгуби и о томе не извести надлежну власт (чл. 14. овог закона);

5. Ко лова дивљак у забрањено време (чл. 16. овог закона) а осим тога да плати у име оштећења казну предвиђену у чл. 34. овог закона.

Члан 41. Да се казни са 40—60 динара:

1. Онај, који ловачку карту прода или исту другога на послату уступити (чл. 14. овог закона);

2. Председник општинског суда или негов заступник који на захтев власти у одређено време не одреди тражећи број лица за хајку (чл. 22. ов. закона);

3. Председник општинског суда или негов заступник, који поступи противно чл. 25. овог закона и од органа за надзор лова одузети ловачки прибор и дивљак не прими или реверсе не изда;

4. Онај, па кога се докаже да је са учиниоцем казнимог дела по овом закону стојао у споразуму, или да је за учиниоце дело знао, па исто није хтео власти доставити; и

5. Овај, који се ухвати да дивљац лови и није узео ловачку карту.

Члан 42. Да се казни са 50—100 динара :

1. Обружни шумари, подшумари, чувари шума и лова, као и сви остали званични органи (чл. 24. овог закона) за надзор лова, који су небрежњом у вршењу дужности по овом закону ;

2. Председници и њихови заступници, који не врше наредбе издате од Министра Нар. Привреде о односу лова ; и

3. Полицијски чиновник, који изда ловачку карту ловаца, која се у чл. 19. овог закона изнала.

Како у овом члану предвиђено, нарочито Министар Нар. Привреде и његова су решена извршити.

Члан 43. Да се казни са 100—150 динара онај, који лова дивљац тровањем, противно чл. 6. овог закона.

Члан 44. Правила и упуства за извршење овог закона, прописује Министар Нар. Привреде.

Члан 45. Закон овај ступа у живот кад га Краљ потпише и онда престају важили §. 379. казненог закона од 26. Марта 1860. год., тач. 5. чл. 133. кад о шумара од 30. Марта 1891. год., као и сви други прописи противни овом закону ;

Негово Величанство Краљ, потписао је овај закон 16. Јула о. г. у Нишу, онда је закон и ступио у живот.

Изложба говеда и оваца. — Српско Полупривредно Друштво, приредило је изложбу говеда и оваца на дан 14. Октобра ове године у Прокупљу.

Распоред за ову изложбу већ је утврђен и дат да се штимама, на ње се по том послати куда треба. Из утврђеног распореда види се, да је цела изложба подељена на :

I. На изложбу говеда.

Изложба говеда подељена је на 5 одељена, а издате се излагачима за најбоља грла у име награде сува од 3,205 динара, која је по одељенима овако распоређена :

1. *Одељене. Краве са овоздигнут, геладжа.* — У овом одељену има распоређених награда 12, од којих су 3 новчане, 340 динара и 9 у различитим полупривредним сировинама у вредности 415 укупно 755 динара ;

2. *Одељене. Јунице и Јуница, који нису спровани.* — Награда има 14 и то 5 новчаних у износу 180, и 9 у полупривредним сировинама, у вредности 548 свега 728 дин. ;

3. *Одељене. Краве и бикови старији од 2 године.* — И у овом одељену има 14 награда распоређених, од којих су 4 новчане у суми од 340 динара, а 10 у различитим полупривредним сировинама у вредности 531 укупно 871 дин. ;

4. *Одељене. Геладжа полони и гојазна стока.* — У овом одељену има 10 награда, 4 у износу 160, и 6 у сировинама у вредности 391 свега 728 динара ; и

5. *Одељене.* — За ова остала говеда, која се излажу ради угодја, а не тачнице се за награду. Излагачи могу бити награђени похвалницама

Поред побројаних награда по одељенима, наградиће се најбоље прилагодна грла на целој изложби, домаће гоја, главног наградом Министарства Нар. Привреде од 300 динара у сребру.

II. Изложбу оваца

Овце ће се изложити у једном одељену, на свакога излагача засебно. На име награда издате се 488 динара, а награда има 12 од којих су 5 новчане 210, и 7 у полупривредним сировинама у вредности 278 свега 488 дин.

Сем ових побројаних награда, издаће се у облику изложбака семена од лудерке у вредности 190, сточне рене 40 и у изложби говеда 10 парн кожних уара у вредности 100 свега 330 динара.

У целој изложби, распоређено је свега 62 награде, од којих су 21 новчане у суми од 1230 а 41 у различитим полупривредним сировинама у вредности 2163, награда Министарства Нар. Привреде 300 и у семени и уларима 300, свега ће се издати на овој изложби 4023 динара.

Уз ову изложбу стоке, биће засебно уређено одељене полупривредних сировина, у коме ће на неколико дана пре отварања и за све преко трајања изложбе бити изложене све оне полупривредне сировине, алати и ствари, које су одређене за награде или поклањање излагачима ; показале се посетоцима и излагачима употреба у руководе тик сировинама ; припремале се храна за стоку и давати привредницима нужна обука у хранењу стоке том пригодно-лекованом храном.

II.

Свалоручни овнови за прилод. — Одељак Управе државне Ергеле у Добричу код Бујарије, уступило из свога стада Мерипо-Гамбље добрих одгајивачина оваца 21 пару свалоручних оваца потпуно способних за прилод а по утврђеној цени 8 динара од брва.

Ова раса оваца одликује се изврсно добром вуном, крушношћу и гојазношћу, а при том не захтева особиту негу, већ се гаји као и обична домаћа оваца, с том разликом, што се чува, да за време кишних дана буду у стајама, јер они вису онда много губи нуна од своје квалитете.

Овнови ће се издавати до 20. ок. месеца, и сваки овај који жели узети коју грло, треба до означеног времена да отиде у завод, где ће претходно положили прописну цену и одмах примити овнове.

Овца ће се пакља сточарима на ову располажу, јер је врло zgodна прилади, да за једину цену и што пре дође, до добрих прилодних свалоручних оваца.

II.

Практична предавања о сејању врчачног сејалица. — Српско Полупривредно Друштво, на неколико места у Мачви и Поцерју државне практичне предавања о сејању врчачног сејалица. На овим предавањима показале се посетоцима, како се овим машини могу сејати у опште све пољски усеви. За сва сејање се : шивница, реница и омиљ јечам, а у пролеће издуже године, олас кукуруз и остали усеви, те ће на овај начин посетоци имати прилике да се упознају са целокупним радом у употреби врчачне сејалице.

Предавања ће отпочети ов. месеца, а државне их г. Светозик А. Петковић, управник добра Српског Полупривредног Друштва у Шапцу.

Среће се назвају привредницима на ова предавања.

II.

Сточарство у Немачкој. — Према последњем попису, извршеном у прошлој години бројно стање стоке у Немачкој, према пролази годинама, овако изгледа :

кони :	2.282.435	2.417.367	2.653.661	2.898.414
говеди :	8.639.514	8.737.641	9.871.521	10.552.672
оваци :	19.666.794	14.752.328	10.109.594	7.855.696
свиња :	4.294.926	5.819.136	7.725.601	9.390.231
коза :	1.481.461	1.680.656	1.964.130	2.164.425

У срањању са годишном 1873 бићељено се број стоке : код коња за 23%, код говеди за 22%, код свиња за 119%, код оваца за 46% ; код оваца смањено се број за 60% ; Јако пада у очи знатно новобан број свиња, који се више не удвојено тако, да је Немачка димас у стану да потпуно замири своју потребу у томе последу од домаће пасмине.

Ср.

Полупривредне школе у Аустрији. — Према подацима, које је а. к. министарство привреде аустрија на јавност, стање полупривредних школа у Аустрији се године у години знатно напредује.

Тако је у минулој години имало у Аустрији свега 129 полупривредних школа, и то : једна велика школа

zemljodelska, trinaest srednjih poljoprivrednih u opšte, tri srednje šumarske, tri srednje voharske, jedna vinarska, trideset pet zemljodelskih, četrdeset šest zemljinskih, devet za razumno gazdovanje, šest šumarskih i osamdeset voharskih njivah.

Na svima tim školama bilo je 4.964 žak; prena pretrpaloj godini schofoene škola bilo je žake sa 392 žaka. Što se tiche jezikna, 6 školno bilo je nemackih, 51 češka, 16 poljskih, 6 cesno-nemackih, 2 slovenskih i 2 talijanske.

S pogledom na pojedine zemlje, kraljevina Češka ima najviše škola (55) i to 5 srednjih poljoprivrednih (od kojih su 3 češke; u Taboru, Hrušuju i Roudnici) 1 srednja šumarska, 13 zemljodelskih (od kojih 9 čeških), 25 zivinskih (18 čeških), 5 za razumno gazdovanje (2 češke) jednu visku šumarsku (češku), 3 vrtarske (2 češke i jedna češko-nemacka) i 2 voharske.

U Moraskoj je bilo prošle godine sveta 30 poljoprivrednih škola i to: 8 srednjih zemljod., 5 čeških, jedna srednja šumarska (nemacka) jedna srednja vrtarska, 15 zivinskih (10 čeških) 2 za razumno gazdovanje (jedna češka) jedna šumarska (nemacka) i 2 voharske.

Što se tiche schofoena škola, češke srednje poljopr. škole pokazuju najviše napredak. (Hrušuju je imao 158 žaka, Roudnice 105, Pisek 91). Sada se živo radi na osnivaju jednog višeg zemljodelskog zavoda, jedne srednje vrtarske i jedne voharske.

Cr.

Levi primer. — Sisekacka Podružnica Srisnog Poljoprivrednog Društva, uvela je u svoja pravila: da svi redovni članovi savetnika Podružnice budu u jedno isto vreme i pomažući članovi Srisnog Poljoprivrednog Društva, kome za ovaj cilj preko Podružnice ulazu godišnje po 4 dinara.

Ovo je irna Podružnica u Kraljevini Srbiji, koja je uvela ovaku pogodbu i svoja pravila. Da levi redovni članovi budu pomažući članovi Poljoprivrednog Društva. Neka je xvala osnivajocima Podružnice.

II.

Prodaja kova u Ljubčevu i Španju. — Uprava naše Državne ergele prodavala je 25. o. m. u Španju pet nastava razne starosti koji su škartirani sa raznih priplodnih njava, a 27. istog meseca u Ljubčevu 30 grla kova raznih kategorija (ždrebid, ždrebine, kobile, kovci i nastupi) i starosti, škartiranih iz priplodnog stabla državne ergele. — Posetioци — licitanti — ukazuju naročitu novostiцу za podvoje železovicom u pada cene, a tako i grla kuvljena od državne ergele. Grla he se odmah ustunati kupiocima koji najveću cenu ponude. — Ovo je zgodna prilika za pravrednike, za kupovinu službenih grla.

Illozba nastava u Beču. — I ove godine biće u Beču uobčajena međunarodna illozba nastava u Beču 3—6 oktobra. Kako je na svima desetakim illozabama bilo dosta i dobrih priplodnih nastava, to he s pravom tako oveseljavati, da he i ova illozba biti dobra, te se tako vudu zgodna prilika naših odgajalnicu i Kolina Jakača, za kupovinu dobrih priplodnih nastava.

Prodaja kova u B. Nemtu. — Kao svake tako i ove godine prodavale se u B. Nemtu prekobrojne i škartirane ždrebine i kobile iz ugarskih državnih ergele i škartirani kova iz nastupskih stavnitva. Ove godine prodavale se: 32 ždrebine poljuvalske iz državne ergele Kinsbera, 34 ždrebine poljuvalske (mahom anglo-norvaldne) iz državne ergele Mezehešena, 31 poljuvalska ždrebinna (arapske krvi) iz državne ergele Baboane, 5 poljuvalskih ždrebinna iz državne ergele Fogarasha; dalje, izviesan broj vuharskih kobila no koje se mogu ustunati samo ugarskim grafanima i 36 uzvalovanih kova razne starosti. — Prodaja he se izvršiti putem javnog aukcijskoga 3 oktobra (no pomek) ali našeg 21. o. m. u neštanskom *Tivertsal-u* a počine u 9 časova pre podne.

Sikrećemo najkoku naših prizrednika na ovu prodaju, jer se tom prizrednik mogu kupiti dobre poljuvalske ždrebine i kobile (mahom ždrebine od dobrih nastava) po relativno niskoj ceni.

Illozba stoke, stocnih i ostalih poljoprivrednih proizvoda. — Jitacka Podružnica Srisnog Poljoprivrednog Društva priredile illozbu stoke, stocnih i ostalih poljoprivrednih proizvoda za srez jactila na dan 4. i 5. oktobra ove godine u Kraljevju.

Iz rasporeda, koji je već utvrđen, vidi se, da je cela illozba podelena na:

- I. Illozbu goveda:
- II. " svinja;
- III. " vola;
- IV. " stocnih proizvoda;
- V. " površja; i
- VI. " ratarskih proizvoda.

Na odelu ovoj illozbi izdaje se illozagicima za najveće odgajene grla goveda i svinja na illozbu i najbolje illozbojene predmete, nagrada u novcu, poljoprivrednim spravama i alatima u vrednosti od 1200 dinara. Sem ovoga davalje se u novčanice a no mogućstvu odbariće se sivi illozagic i poljoprivrednim knjizama.

Obrača se najviše privrednicima sresa jicijno interesovanih na ovu illozbu.

II.

Praktična predavanja o mušavju grozja i čebenu špire. — Srisno Poljoprivredno Društvo ove jeseni o berbi grozja, držaje praktična predavanja o mušavju i čebenu špire u okrugu timočkom, pravskom i okolini Vlasotinača.

Za rukovodje onih predavanja izabrani su: Za okrug timočki G. Milorad Trojajnovi, rukovodj državnog desetog rasadnika američke loze u Jagodini, a za okrug pravski i okolinu Vlasotinača G. Petar Stojađinovi, rukovodj državnog desetog rasadnika američke loze u Topčideru.

Na ovim predavanjima, govralje se posetiocima rukovodje i upotreba najsavetnijih presa i mušavja, s toga bi trebalo vinogradari okruga timočkog, pravskog i okoline Vlasotinača u što najveći broju da posete ova no njih veoma korisna predavanja.

Dan kad he predavanja oticniti, javiće se lišnje.

II.

Д О П И С И

На Рауму, 28. Августа 1898. г.

Жетка и вршдба нећ je oдавno dovršena по највиш равнијим нестима; док у ивиши, где je калка онтрија те и била вегетација доице крелје, сад се тек довршије. Пшенице има доста и добре, јер ретко но од старих да павти да је овако добро родила; кретава од 17 снопа по обичне величине даје преко 100 килограма. И онак је добро родно као и јечма, раж и хелда која је нећ предобро цвета и обећала добру жетву. Кукурузу су напредо добри тако: да се врло теško могу разликовати по квалитету бољег и дошијег земљаниа, као нола и брад.

Ну, и ако се са летпама не можемо довољно извадити, ипак са травом не стојимо најбоље, јер неће се биле тако хрљаве, да је много стојина остало непомеша; чему је узрок сушно пролеће, новна забора и хрљана нећа ливада.

Воће је у ивиш замочених местима добро родно, док у влаиском крају много је егрдало у црети те га тако наше има.

У овоме се крају у новеје прене много подлаже на прераду воћа као: сушење шлана и kuvanje помеза, али се сви та работи врше на најпримитивнији начин. Како је овди виноделје тек у повоју, то би требало настати да

се одомаћи спиралне јабуковаче, који би напштак могао служити место зрна и пива, пошто се рачион наш народ труди, пошто има јабука и крушка у великој количини.

Кутура чешког копа одомаћена је у овој крају од пре пет година, и сада је врло ретко која кућа да не гаји лан, на чему се има највише захваћати посебној и аријској полупривредној Подружници, а нарочито Другој, која је у току ове године држала преко својих стручних лица предавана о гајењу, мочулу и употреби лана. Овогодинашња је лан како по квалитету тако и по квантитету изванредно добар.

И ако се овај крај сматра више за сточарски, оно је ипак врло слабо развијено, јер се фактички тирди да поред хрђанх услова за гајење, никакве се пажња ни нега истом не обраћа, услед чега је стока толико детерисална, да је нагубила првобитне добре особине сточних узвјичких говеда за гојење. Тако исто не стоји боље ни са чученим старорашским овама.

Увиђајући хрђане последице у опадњу сточарства у овој сточарској предели, побудило је у прошлој години околине преставице, те су решили и за окупр набавили неколико добрих бикова нашег домаћег соја, у целих поправке наших говеда.

Рационално пчеларство узхваћно је врло јаког корена у овој крају. Ковануци се подижу на све стране и постројавају ћерошката; пчеларе ће ускоро бити истиснуте из примјене.

Идућег месеца приређује пожељна полупривредна Подружница изложбу свију производа у Пожежи и народ се у великој спреми. Са овом ће се изложбом учинити још један корак унапред, у погледу ратарства, повртарства и воћарства.

Здравље у народу у погледу одраслих, повољно је, док код младе деце влада грозница, крвца и крајиница.

Рад. В. Миловановић
својом

Црљенац, 1. Септембра 1898. год.

Стање пољских усева овако је :

Кукуруз који је раније посејан сада се у општој бери, једно што је зрео а друго што сиротиња нема шта јести па који кукуруз није добро зрео она га суше на постоје мочу и употребљавају.

Њиве на којима су били странци све су угарено, реткост је наћи неугарену њиву.

Кованца и лан — нарочито чешки добро су успевали и производили — сејање чешког лана толико је учинило утицај у народу, да већ још сада узимају један од других ове.

Цене су храна; жито — пшеница 12—13 дин. кукурузу старо 10:50—11 дин. кукурузу новом 6 динара.

Цена је једног радничу са храном 0:50 динара.

Здравље код људи и стоке повољно је.

Свој. Ст. Палловић
својом.

Милутовац, 1. септембра 1898. године.

Стање усева у овој општини било је, како се само пожељети може. Ну 9. Јула град је захватио половину ове општине и све је усева уништио. Град је владао само четврт сата, али је био тако криван да га у овој крају нико већег и не памти; а поред тога вршила га је и јака олуја, која је примогла да се усеви сасвим униште. Што је велика количина пшенице пропала, томе су криви наши сазани; што не собирају на време своје усеве него их тако

олако остављају на милост и немилост елементарним непогодама.

Наши привредници треба да имају на уму да је тек оно њихово што је у амбару, а не што је још па њиви. Кад би наши сељани сваког дана стрепили од непогоде, онда би мало боље водили рачуна о својим усевиња и 9 јули не би затекао непожељану пшеницу на њиви. Не збирају хране на време нарочито иде на руку привредника и оних светлаца које и сама олуја не прашује. Сваки зна да је месец јули један најважнији месец за прибарање хране као: јечма, пшенице, овеца итд. И наш народ у самом месецу јулу највише прашује и ништа не ради: 1. Косму и Дамјана; 8. Пропонцијев-дан; 13. Сабор арханђела Гаврила; 15. Св. Кирива; 17. Огњену Марију; 27. Св. Пантелију, и кад се још томе додаду четри недеље и Св. Илија, онда излази да наш народ у месецу јулу не ради *једанаест* дана. А кад се узме у обзир још и то: да у месецу јулу највише страдају усеви од елементарних непогода, онда је јасно, да наши привредници о својим усевиња, о њиховој мучној теконичи не воде рачуна!...

Ни у другом свету не губи се овако олако време као код нас. Русија је православна земља, али тамо народ не прашује године свеце као ми. Ако узмемо за пример Италију, Шпанску, Португалску, Француску, Аустрију-Угарску, где је народ у вери тако јак и побожан, и тамо нећемо наћи онолико празновања и овако непожељне рачуна о времену.

У последње време почело су наше духовне власти у овој крају нешто радити, али је утицај још врло слаб.

Сад да пређемо на стање усева што није убио град.

Пшеница је родила врло добро. Зрно је светло и круно, а нема ни уродиле.

Јечам је такође добро родно и он је на време пожељив. Овде се пољациво гаји *сасвим* јечам.

Ража се ретко овде сије, а оно што се посеје више је за домаћу употребу него за продају. Земље има доста, подесе за гајење ружж.

Овас је доста добро родно и на време је срећен.

Кукуруз се у општо врло добри. Многи су ране кукурузе и обрали, а на пијаћи већ има новог кукуруза и новог кукурузаног брашна.

Кромпир се овде гаји искључиво за домаћу употребу, а гаји се *месекар* и *јесеми* кромпир.

Пасуљ је врло добро родно, како домаћ тако и мешав.

Сочино се врло ретко гаји, оно што је посејано родило је добро.

Лан је ове године дао јен врло принос. Достигао је велики пораст, дао је лично влакино, а томе су донирале често кише. Он је у своје време почупан, потопљен а сад се у великој трави. Из године у годину све више и више гаји лан.

Кованце су врло добро родиле, обраде су, потопљене су и сад се у великој трави.

Оваци су дале доста девог сена, а ина и отаве доста.

Детелина је дала доста приноса. Многи су досад већ четри пута косили.

Шљасе су местимично родиле, али, узевши у опште, има их довољно за домаћу употребу. Остало воће као: крушке, јабуке итд. родило је добро.

Виноград су ове године савишено пропали. Нише су пропали од вероносније него од ошљокере. Овде и у суседној околини још има више ирево славо винограда. Идилање винограда на америчкој подлоги врло се слабо шири. И она што подижу нове садове на америчкој подлоги, подижу их врло погрешно.

Пчеларство је овде врло слабо развијено. Пчелари

се са пршкарама. Пчеле су се оне године прао добро ројале.

Нека овдашњи сељани набили су по једну или две американке, али им стоје празне — не знају с њима да рерикују. Ја сам им већ о том казано шта треба да раде и како се с њима рђукују, а поред тога придобих сам неколико овдашњих изумних сељана да јаму, под којом надзором, отпочино сами градишти американке. Ја се надам да ће најдуже лета бити најмање 20 копитина американки.

Стане дрвања у народу није најбоље, многа деца, људи и жене болују од грознице, а заразних болести нема ни међу људима ни у стош.

Цена је новом кукурузу 5 динара, пшеница 13—14 динара, јечму 8 динара. Слање су на доброј педи. Масти је овде 160 дин. килотагра.

Сав. М. Ђубаљ.

Медвеђа (ср. трстенички), 6. септембра 1898 г.

Савремено или бољи и паметнији начин сељачког газдовања у овоме се месту отишо прикључе. А како би ближња била душа њима када би могли овако да изваљивају што већи број меда у њиховој домини? Овде су људи увидели, средством својих месних пропатора, да је рационално обделавана земље лакше и корисније, па су га многи већ усвојили. Поред доста великог броја савремених пољопривредних справа, којима ово место изобилује; поред доста великог броја сељана одговарале домаће стоке од најбоље расе; поред многог дено подигнутих пољњака, детелишта и др.: — у овом месту има, ово што јави нада у очи и што сваког искреног пријатеља пољске приреде мора да овеести: *узелду градину месне пољопривредне подружнице*, у којој се нарочито одликују доста велики број дено одговараних разноврсних воћака и раседни америчке зозе, који се истина налази на малом простору, али се дено негује; *узелду школску банку*, у којој се налази поред извесног броја воћака још и мали виноград подигнут на подлоги америчке зозе, који је већ стазео за род; *неколико узелдних виноградних* (подигнутих такође на подлоги америчке зозе) међу којима су као најбољи: виноград Тодора С. Брадића месног свештеника, виноград Петра А. Стојадиновића економца, виноград Николе Богојевића и Алексе Стојадиновића трговца. Виноград првога већ је стазео на род и кад човек погледа онај изобилан род његов мора се решити да подигне на исти начин виноград, па ма колико да га кошта. Поред тога пош Тодор Брадић има дивно уређен домаћи врт, а и иначе је то човек веома заузимљив и одушевљен за свашта што је добро и савршено, те човек посматрајући овакав рад његов мора да замисли, што међу његовом браћом нема већи број овако вредних настара. Јази се за ово стар овде јаво заузимају два предна и енергична млађина — Петар А. Стојадиновић и Мирча Н. Богојевић, који су своје имање претворили у право узелдно добро, те за то заслужују хвалу и поштовање. За дено уређену банку засада припада поред садњаних унтелја, још и бишњи унтелја оне школе, а нарочито г. Јуб. Симоничићу учитељу у Ватуни. А за подружницу градину засада припада подружничког управника, а нарочито пош Тодору, којом се помоћу и установила она корисна установа, на и живи, али бојати се је, да због честих промена у управи не падне у — летаргију.....

Берићет је у овом месту по све добар. Нарочито је добро пошо с кукурузом моравске кљуц. Стрмина жита, у колико се овде сеју дала су добру жетву и она су одавно срећена. Воће је такође добро родило и шљане су већ обране, али их је оне године било мало за продају, већ су их већина задржали за печење ракије. Оне су у овој години развије обране, но у пролеће, и то за то, што су пре сараде. — Многи су виноградни пресекани бордоном чорбом у своје време и као такви дошће доста рода. —

Ливаде су и по други пут покосене и отава се баш сад сређује. — Пошрје је добро. — Ово мало шума, у колико их овде има, чувају се брижљиво. — Стога је у оште добра и шарпања. — Десетина њих баш се и печеларише, али рационално само њих тројица. — Многе (домаћине) гајиле су и свилене бубе, али због незнатне цене чура, мушно да ће се на тај заметан посао одважати и у будуће.

Време је да се дало би у оште добро и прао погодиво за рад. — Елементарних случајева овога лета није било. Сад се овде одпочино у велико кукурузна берба.

Многи људи, а нарочито деца болују од грознице, коју већина њих ничим не лече. — Међу стоком не влада за сада никаква знагига зараза. — Цена је стоци доста слаба.

Цена земаљских производа на трстеничкој пијаци (као најближој) јесте следеће: кукурузу (новом) 7—8 дин., старом 12 дин., пшеници (новој) 12 дин., јечму 8 дин., пројаном брашну 10 дин. (од новог кукуруза), пшеничном брашну (од нове пшенице) 15 дин., пасуљу (новом) 10 дин., ракији од 10 грама 20—25 динара, — ратунајући све од 100 кило: кило грама 0 80—1 д., кило сира 0 40—0 50 д., кило мести 1 60 д., кило меда 0 80 д., кило воска 3—3 40 д. Љуска вањина са хравом 0 40—0 60 д., без храме 0 80—1 20 д.

На спрвети овога дописа сматрамо за дужност, да напоменемо да се у овом месту налази неки Прока Н., који се бави изразом нетрпељива, воје ако ису баш од фабричких занста, горе ису, те их зато препоручујемо нашим нашим пољопривредницима, јер је ред да пре потпуногиемо наше занатице, по стране капиталисте.....

Ср. М. М. уч.

ОБЗНАНА

Из правила Српског Пољопривредног Друштва. — Чланова, који Друштву дају улоге на његов циљ, има: *добротвори, утемељачи и помагачи.* >

Добротвори су она лица или правне личности (*окорузи, срезови, општине, установе, предузећа, цркве*, итд.) које положе на име улога најмање 500 динара од једангит или почасно кроз 4 године. У ред добротвора улазе, даље, они, који учине поклон Друштву у непокретном имању у горњој или већој вредности.

Утемељачи су она лица или правне личности, које положе Друштву од једангит или кроз две године најмање 100 динара на име улога.

А *помагачи* су сви они, који Друштву на његов циљ дају годишње по 4 динара.

Добротвори и утемељачи добијају од Друштва бесплатно кавте које Друштво издаје а исто тако и друштвени лист *Тешак*. А помагачи добијају бесплатно Пољопривредни Календар и ако устрже повртарског семена у вредности по 2 динара. Сен тога, ако желе прикати *Тешак* добијају га у пода цене, дакле за 4 динара.

Сви пак чланови без разлике имају право, да их Друштво у раду пољске приреде помаже морално, па и материјално, у колико буде имаало за то средства.

Сваки члан по свом називу добија повелу (диплону) од Друштва.

Имена чланова добротвора и утемељача, који уложу иду у непокретни капитал Друштвеног пољопривредног фонда* штапиће се на видном месту у друштвеном Календару сваке године, а и у другим издањима у којима то буде угодно.

II. РАСПОРЕД ИЗЛОЖБЕ ОВАЦА

Овде ће се изложити у једној одељењу, по свакога приредника засебно. На име награде издаће се 488 дин. а а награда има 12.

I. и главна награда окр. <i>топличког</i>	100 динара
II. Награда	82 „
III. окр. <i>топличког</i>	50 „
IV.	50 „
V, VI, VII и VIII награда	по 30 „

IX. Награда	26 „
X, XI и XII окр. <i>топличког</i>	по 20 динара

Награде и за говеда и за оне издавање се у новцу или пољопривредним сировинама, како срп. пољопривредно друштво буде одредило и оцењивачки суд досудно.

Осем награда у новцу и сировинама, издавање се по *домашине* и разни поклони, по оцени оцењивачког суда.

III. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

1. *Право излагача* имају власници говеда и оваца из *округа топличког*.
2. Град која се изложу треба да су у притежању садашњих власника бар од 1. Априла оп. год.
3. *Пријави града* за изложбу *треба до 10. Октобра*. Пријавити се треба, писмено или усмено, пољопривредној подружници у Прокупљу. У пријави треба означити: име и презиме излагача и одакле је, колико и каква града излаже и за које одељење, је ли од сопственог домаћука или је купљено и кад; најдужињи опис града и кад је и где отељено—ојачљено. За пријаве не плаћа се никаква такса, а и за писма упућена речењој подружници или срп. пољоприв. друштву не плаћа се поштарина.
4. *Довољене града на изложбу*. Она на време пријављена града треба довести најкаже до 8. сак. изјутра 14. Октобра у Прокупље, код вањаршита. Доведена града распоредиће по одељењима, а излагачи однесу их онамо, куда се упуте и тамо их сами добро чувати. Ако једна излагач излаже у више одељења, мора за свако имати чувара. Излагачи и чувари стоке треба да су пристojно одевени и обувени.
5. Доведена и пријављена града остају на изложби, догод се она не залучи. Излагачи и чувари стоке дужни су слушати редитеље и надзорнике изложбе.
6. Оцењивачки суд почиње рад у 8 сахати 14. Октобра.
7. *Свечано отварање* изложбе извршиће се 14 Октобра пре подне, чему ће претходити литургија са благодарењем и водо-освећењем.
8. *Делене награда и поклона* извршиће се истог дана, пошто оцењивачки суд сврши свој посао.
9. *Приступ на изложбу бесплатан*.

IV. ОДЕЉЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ СПРАВА

УЗ ИЗЛОЖБУ СТОКЕ БИЋЕ ЗАСЕБНО УРЕЂЕНО ОДЕЉЕЊЕ, У КОМЕ ЋЕ ОД 10. ОКТОБРА НА ДОМ СЕ ИЗЛОЖБА НЕ ЗАДЉУЧИ:

- 1., бити изложене све оне пољопривредне справе и ствари, које су одређене за издавање на награде или поклон излагачима;
 - 2., показивање се посетиоцима и излагачима употреба и руковање тим сировинама;
 - 3., припремање се храна за стоку и давати приредницима нужна обука у храњењу стоке том приправном храном.
- Приврст у и ово одељење бесплатан.

Септембра 1898. год.
Београд.

УПРАВА
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

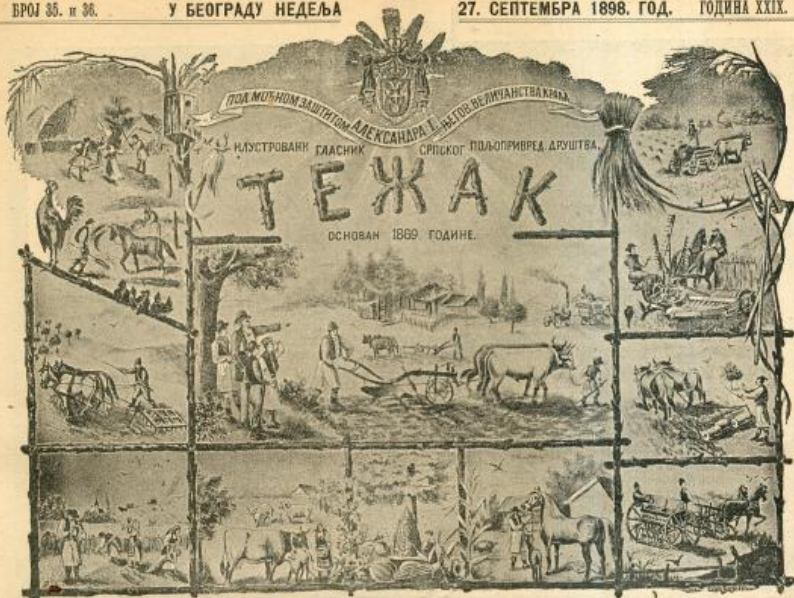
Цена малих огласама: Од четит врсте од једног ступца по 10 пара дин. од осталих крупних писмека по 15 пара од врсте од ступца.

Већи огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четити стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државне таксе.

За оглашавање ванне пута 10 од 100 језицима.

Преглед 33. и 34. броја *Тешака*: *Чувајте свиње* за ланат. — Сад чистите коров. — Неговање пресајене каламљене америчке лозе у првој и другој години. — Бригманова центригеална справа за одвајање мучета (бобица) грозља од петељка и мудања. — О кувању мексела. — Отров печивне жаоке и његов утук. — Са учитељског пољопривредног курса у Краљеву. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Дописи*. — *Објана*. — *Изложба говеда и оваца*. —

ПОДАЦИ НЕДЕЉНО ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИЈА, НА ПОЈА ГОДИНЕ 4 ДИЈАТА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ СРЕД ДРУШТЕ ПОДРУЖИЈА, БОЈНИЦИ СТАЈНОР БАДРА И БАНИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЈА КЕНЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕТПЛАТУ НАЈЕДНА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАИ СРЕДНЕ, НА ГОДИНУ 10 БРАТ. АКО 5 БРАТ. А. БР. ПО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНА ДРУШТВИМА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКО ЗЕМЉОРАДНИЧКО СДРУЖИЈЕ И ЧИТАОНИЦЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 БРАТ. АКО 3 БРАТ. А. БР. ЗАД УМАРКА ПОЛОЖЕ ПРЕТПЛАТУ В БАН СЕ ПРЕТПЛАТУ ПОД СЛОГ ДРУШТВА ПРЕКО ВОЈА КЕ ИЛИ СЕ И ЛИСТ СЛАТЕ, ПРЕТПЛАТУ И РУБОНИНИ УЗЕТИЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕТПЛАТУ БУЖИЈА И ВОЈНЕ. НА ОСНОВ ПОВЕЉИЦИ РЕШЕНОЈ ОД 1898. Г. К 204. ПРИБИЛИ ДРУШТВЕНУ ВОЈУ ПОШТА ЕКОНОМНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДВОР:
Коста Црногорац, Вучко С. Богдановић и Алена М. Живановић.

ОДВОРНИК УРЕДНИК:
ДУШАН М. СПАСИЋ

АНТА ГОЛУБОВИЋ

УЧИТЕЉ, РЕДОВНИ ЧЛАН И ОДБОРНИК СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА, ПОЧАСНИ ЧЛАН ПОДЖЕШКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИЈИ ИТД.

Своју прву читаву, Срп. Пољоприв. Друштво емо где попуваје и именом свога одличнога и вреднога редовнога члана и дугогодишњег члана управе, *Анте Голубовића*. Овако снажан, развијен и здрав, Анта је пре неколико месеца оболео; па је поступно оиет прездравно. И баш кад се сви надаху и радоваху његовом потпуној оздрављеку, угаси се изме-

надио његов елементи живот 19. септембра о. г. — прерано, у најбољим годинама и баш онда, кад широко поље пољопривреднога рада очекиваше и његову јаку сарадњу.

Тујани глас о смрти добросга Анте пуневитог је брзном пролетоу и допрло не само до Српског Пољоприв. Друштва и свију чланова Друштвена

управе, него и свију осталих другова, привредника, пријатеља и познаника му. Нека тога, који га није ступио очигла ожалио.

И Српско Пољопривредно Друштво с места је објавило губитак овога свог вреднога члана, истакнувши на своје доњу прву заставу, која се допринела целог 19. и 20. ов. мес. А одмах после подне састана је и државна нарочита *свечана седница* управног одбора, посвећена сени до јучерашњег вреднога и милотога члана и друга присутних и осталих чланова Друштва и Одбора. Рад те седнице саопштавамо овде у целини.

ЗАПИСНИК XIX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне 19. септембра 1898. год. у Београду

Ишли су: Председник г. Рама Милошевић, поврпредседник г. Мата Јовановић; благајник г. Благојевић Д. Тодоровић; Одборници: г.г. Александар М. Секулавић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Коста Д. Глашнич, Милан Јовановић, Паја Т. Тодоровић и Стеван Јакинчић.

Председавао председник г. Рама Милошевић; бележио списом Павле М. Радоњићев.

Председник саопштава, да је јутрос преминуо Анта Голубовић, члан Друштвене управе и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва; предлаже: да део Управног Одбор корпоративно присуствује погребу пок. Анте Голубовића, којом приликом да се изјави породици покојникао саучешће и жалости, да чланови Друштвене управе пок. Анту уишту за члана утемељача овога Друштва у знак признања стетних заслуга за пољску привреду и трајне успелности, да се при погребу држи говор, у коме да се изнесе рад пок. Анте, колико је радио на јавном пољу као привредник, и да се ова седница огласи за свечану.

Решено: да се по предлогу председника пок. Анте Голубовић, уиште за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва, да део Управног Одбор корпоративно присуствује погребу, председник и иви Друштвене управе да изјави лично породици покојникао саучешће да држи говор при погребу, и да се ова седница забележи као свечана. —

Пок. Анта сахрањен је 20. пр. м. у тоничдерској гробљу. Управни одбор Српског Пољоприв. Друштва отишао је корпоративно у 2 сах. по подне у стип покојника, где је председник г. Рама изјавио, у име Друштва и чланова Друштвене управе, Антиној сурзур саучешће и одлуку владом у записнику свечане седнице. Спродат са покојниковим телом кренуо се из стана у савињичку цркву, где је извршено опело. У цркви је свештеник г. Дан. Милановић за време чинодржења у краткој беседи изнео живот и врлине пок. Анте као добротога хришћанина и грађанина и примернога члана породице. По свршеном опелу, пред првом је г. Урош Благојевић, учитељ у говору своје, опржао живот пок. Анте овако, како само другарско срце осећа: истакао је сву смерност и врлине, које су красиле покојника

и као друга и као учитеља и наставника и изнео његово уделавање у учитељском удружењу. Колико је пок. Анта као учитељ вредан и капаан је био најлеште казују ове речи г. Благојевића:

Као учитељ спадао је у прву врсту најбољих учитеља. Он своје дете није имао, али је свој носео — школу и љак — примерно волео. Можда ни један учитељ, отац, није имао толико љубави према љацима као пок. Анта. Он је имао у свакој прилици био и учитељ и отац, па је било и тога да је небројено много пута, из свога чепа вадио новце и давао их појединим сиротанима, да куне што им је потребно било. И другови и министрови изасланици — сви редом — хвалили су пок. Анту као радника у школи и особитог васпитача својих љака. Места у којима је онда онда око 22 године учитељствовао с нарочитим поштовањем помиљу пок. Анту и с пуно благодарности хвалио га. Колико је од својих љака вољан и поштован био, то се да најбоље ошенили из ових факата. Небројено пута, када сам с њим онде у Београду, или у ком другом месту, био, прилазио су њему млађиња, мени непознати, и особитом љубављу питали се с њим. Кад сам га о њима питао, хо ти је то Анто, он ће ми тада весело одговорити: то је мој љак; био сам учитељ ту и ту. Познати Анту ни један његов љак није живео у њему су сви љаци и дошпије прилазили, кад им није био наше учитељ, онако исто, као и кад им је учитељ био. —

А колико га, је учитељско удружење пенило, показао је главни одбор удружења тиме, што је пок. Анту овога дана, када је племениту душу испустио уишсао за утемељача онда сиротних ученика и ученица узвјичких основних школа, где је он одрштао и почео учити школе.

Идући за Тончидер спровод је застао према доњу Српског Пољоприв. Друштва, где се председник друштва г. Рама Милошевић опростао с драгим покојником у име Друштва, и у име своје и осталих привредника, говором до срца дирљивим, говором који је потресао и изазвао сузу истинске жалости и у говорника и у свију присутних прилаца. Говор тај гласи:

Тужни збор,

Онакошћени пријатељи и другови,

Станало затрнуо пред Дом Срп. Привредо, одакле се у народним растују лучи привред. знања и поуге, одакле ће одсад један арак наше депривације у колибу српског земљопродајца, једна луца наше која је топлином својом загревала хладну кобу српског тежакца, станало пред том луцом, из које сад биде сама студеност, станало пред свртим остацима, чији дух облеће око прве згеставе, која се стурно деприва на Дому Српско Привредо, јер и она кади за нашим добрим Антом.

И ако га је негизата смрт истрага на средње наше, против воље наше; и ако је она школа најшој вредног наставника отела; ако је она и привредо српској вредног трудбеника одела; ако је она други друга за насек одмањила; ако је све те погоре и јаде учинила смрт, која срда нема, која је хладна као прва смрт према свиња људских осећања — немојте га бар на јом за трену оставити, ошенисто

мало. Допустите, да му при растанку на овоме свету, при растанку с нама, кажемо последње збогом.

Слабији и нејакни краљевцима прво је наш соподни са кривих херцеговачких стена у пштому богату Шумадију, обучену у расветло природно шаренило, али су му краљевцима поустала, од другог пута, и он није достео тамо, кад та његово око соколано водило, него је као на Шаран планину, а одатле, под окрелем својих родитеља, дошло до ужичких стена, да се ту од тудог пута опорави, да ту прибере снагу своју и даље на пут крене. Ту међ соколима, родитеља соколони, учили су свога тибја да љуби не само криве стене постојине своје и старог Влаха, не само Шумадију, кад су пометари очи водиле, него и све ериске пшотине и дивљине, у којима је ериско срце купало, у којима се ериска реч зборила, ериска неска неволја. У пошитој постојини родитеља соколоница намет, сапала су гнездо своје, и изабрала криве ужичких планина: гајила своје чедо, ушла га врлинама ерибинови, док и саме кости не оставише међу нама, оставивши саморана тибја свога, да сам прибара границе за своје ново гнездо.

Из кривог Ужана, наш се Анта упуту у пштому Шумадију, да ту прибара гредино за своје дошито огњиште. Мучно се и алатоно на туђем огњишту, као и сваки други бај сиротац, само да се снабде гредином за будући грађански живот. Али соко као сваки соко, постраувају шаренило Шумадије, бацио је око своје на шуме и поља шумадијска: око његово није бегависао живот зароница: ерице га је вукао природи шумској, да у њој својој будуће гнездо своје. Задахну том жељом, он је први међу приима полетео, да ступи у земљедеско-шумарску школу, која тек што се беше отворила. Сви природу, рођен у кривина херцеговачких, одгајен на дестни у кући ериштинској, задахну љубављу према ериштини, савинава да Шумадију носи на својим рукама предна рука шумадијског земљорадника — отишао је у Брачичено, ступио у земљедеско-шумарску школу, да ту стече знања, да ту прибере грађу, од које ће дошито гнездо своје саградити, и чинити излете у пошито ериском привреднику. Свршавши земљедеско-шумарску школу с одличним успехом, не наследивши од родитеља својих ни тудно плодне земље, не напашаи примене за своје пољопривредно знање, не жедећи да гута заштитни вадух капеларијски, он се дадио обрађивања поља просветнога, где истина није био поштеђен од заштитног вадуха школског, али који му је ипак сносници био, јер та је даско заједно с подмлатком ериским са ериштина малим. И у основној настави, где је био свагда први међу приима, старало се да што више знање пољопривредног знања међу своје ученике: био је међу првим оснивачима школских пргова: где год је као наставник био, оставио је трага пољопривредног напретка за собом, радио је на овој корисној грани школске наставе из свога личног убеђења без икаквог подстицаја са стране.

За све време, док је био ван седница Ериског Пољопривредног Друштва, био је обилаз у продајница за унапређење пољске привреде; његови радови у Тежкој органи Ериског Пољопривредног Друштва, били су свагда задахнути практичним извођењем и применом пољске привреде у школама; а онда, кад су му интереси народно просвете напашали да наставити децину грађана боградских, кад су га они

истрали из средине пољопривредне, старо се, да као члан управног одбора Срп. Пољопривредног Друштва коју је дужност непрекидно и с поактривањем вршио — не клоне у своје раду, него да са што већом енергијом ради на проуграју пољске привреде у школи. На овоме нољу, он је био део ретка својим стручним саветима и мишљењима Ериском Пољопривредног Друштва. Деце своје није нио, али уштини његови којих је за 22 године свој учитељства било доста, од које су многи сад изумили, заслуживши оком својом кад чују, да је њихов учитељ, њихов господин Анта, затворио очи своје на свагда, кад дознаду да је његово пленетом срце претрело да куца. Његов дух ће још дуго лебдити међу ериштинским малим, јер ће их узорити сурруга његова својим радом у школи још дуго подређати на драгост нам пошитојцима Анту.

Ма колико да му је драга била просвета ериска, ипак му је она манаја била у слободној природи, даље од градова, ближе селу, ближе ериском леделицу, где у школи може више да унесе знања из пољске привреде. То га је и побудило, да се радосно прики одређене му дужности наставничке у Тошчдерској основној школи. Овде је пошитојци био у својој средини; старо се да деци земљорадничкој својим знањем из пољске привреде омали око грану привредне свате намет; није жално ни труда ни времена да уреди свој школски прг, да земљорадничкој деци покаже како се кућа кући. Свршавши децу су равно изгубила свога добротвора и учитеља: ериска просвета наћи ће му замењива међу одличним друштвојма његовим, али ериска привредна наставка скоро му неће наћи замењива.

Неумитна смрт истрага наш је пре времена из наше средине, намет добродруга, ериској деци добродруга, ериској привреде добродруга радника, узорити и увалењеној сурругу добра друга, али је провиђење ипак хтело, да соко са кривих планина херцеговачких крица своја савија под Авалом пошитоном, да тело његово одмора није у мошкору природног шаренила тошчдерског, а дух његов буде ближе стојеру ериске привреде. Грди ми се од бола на димају, туга ми сузу за сузом нотискује за човеком, за другом, кога прерано изгубио. Већна ти намет, и слава драги и добри Анта; а земља ериска коју си тако жарко волео, нека ти буде лапа! Бог да те прости! —

Затим је пратила наставна пут до Тошчдера, где су пошитојцино тело пресрели и сачекали сви становници Тошчдера са ономашних свештеником г. Крушевљевићем на челу; на одатле заједнички са пратиоцима из Београда допратали га до гробла и присуствовали последњем тренутку растанка с пошитојцима за намет. —

Тако ериши и заврши свој живот Анта Голубовић у најбољим годинама — у 42. години старости, остави своју примерну и ојајену сурругу саму — савохрант, своју родбину, своје другове и пријатеље и своје ошљено струге: ушталкују и пољопривреду. Колико се његовом сурругу губу и сваком погледу, изнесено је у носкрини говорима. А колико је он вредео и као учитељ и као привредник, и као друг и као грађанин и човек у опште,

rodna zemlja izdvoji na jednu a dova i nerodna zemlja na drugu stranu, a ako je zemlja različite kakvoće, onda snaki sloj izdvoji u zasebnu gomilu. JAME ODMAH PO KOVANJU TREBA DO POLONINE ALI ZA DVE TREŠINE ISKUPITI GORVOJ I RODIM ZEMLJOM, A NA SLUČAJ, DA ZEMLJA NIJE DOBRA, ONDA JE IZNEŠATI S NEŠTO BOLJOM ZEMLJOM, KOMPOSTOM ALI HUBRETOM. NERODNIJOM ZEMLJOM TREBA DONJITI JAMU NO TO JE PRILIKOM SAJEBA NOVAJA. JAME NE TREBA KOVATI NA NEKOJEM MЕСЕЦИ ПРЕ SAJEBA, KAО ШТО SE TO ОБИЧНО ПРЕНОПУЧУЈЕ, VEŠE NA KRATKO ПРЕНЕ ПР SAJEBA.

Сажење је најбоље извршити у јесен затим зими а најоптије је прометве сајење. Гоше о овине вели: Сади кад хоћеш, али при том имај на уму, да је за онај циљ бољи посевар од децембра, децембар од јануара, јануар од фебруара, фебруар од марта и март од априла.*

Садишце ваља да су здраве и добро развијене. Оне, које немају сразне жиле и које нису старе од 6—8 година, најбоље су за овај циљ. Пре по што се усаде, треба свакој орезати земље, а у оно доба, или по сајењу, орезати и круну.

Воља ће се у толико боље припити а с тим и боље развијати, у колико се на њој задржи већи број и здравих жила. По тоне, приликом овог орезања ваља обратити пажњу, да се уклоне само поврешне жиле, да се паранашљива кора заглади и да се нешто мало скрате врхови жила. Само пак орезавање треба извршити тако, да засеб буде кос и с доње стране, како би жале уз земљу боље прилагле, јер у том случају раније брже заусту.

При орезавању круне, главно је ванта треба пазити да се уклони све шта је сувнино и да се задржи све што у будуће може користити.*

Да се пољке не би ветром повале чине би се поренетлао растојање између волака а тиме покарно и изглед засаењих јабука, треба одмах по сајењу привезати снаку вољку за притку. Притке за овај циљ ваља повести пре по што се пољке усаде, нажећи при том, да се побрзују дубље но што је јама, јер, у колико више зају у тврђу земљу, у толико ће бити и стабилније. У сваку јама ваља да оредне и расеке вољка побости по једну притку и то у средину јаме, нажећи при том, да све буду у правим редовима кад се посматрају с буди које стране. Притке које немају у претку више од 6 см. најбоље су за овај циљ; ваља да су равне, глатке и толико дугачке, да доприу близу круне вољка. Да би више трзале, ваља их огрети дови део или им тај део потопити у кречнину или у раствор зелене талце.

При сајењу ваља назити, да се пресадишца не усади дубље но што је раније била у земљи. Да би се оно избегло, нарочито у случају, кад је јама пошира, добро је, да се преко јаме ипречени летва и уз њу придравља место доде је садница била раније у земљи. Само на лаким земљима може се јабука усадити нешто дубље, јер ће се већше доћије слегнути. После сајења ваља од земље направити што правилнији круг и онај издубати око врата пољке, т.ј. начинити локву, да се у њу кишница сања и задржава. Ако се сади у пролеће, онда се приликом сајења мора вољка добро завити (3—4 канте на вољку. Добро је, да се овом приликом метне у јаму и згорелог стајеког љубрета, нарочито у случају, ако је земља дошијих особина. Тада ће у земљи изати више хране, а онеко тога биће и те користи, што љубре преко зиме не да живама да измиру, вшти преко лета да се исине. При метаву љубрета у јаму, ваља пазити да не дође непосредно на жиле и да слој љубрета не буде дебљи од 10 см.

Кад се јабука усади, онда је ваља привезати за притку ланком, рањком, врбовим прућем итд. Вега у почетку ваља да је лабавија, да се пољка може скупити са земљом

која се слеже. Вегавање врши се у облику положне осмине (∞) нажећи при том да чвор несе дође сложа. Ако се вегајује прубем онда исход тиме несе ваља податрвати крпе, сламе итд. да се не би срозала као и да не би повредила кору на месту где се споја с вољком. Сваку вољку ваља привезати за притку најмање на два места, но вршина ваља да она исход круне пољке, ваља да је најчвршћа, јер се на том месту воља највише таре о притку. У новје доба вршале се и металне веже које су удеиене тако, да тако-ђења вољка буде удаљена од притке за 10 см. да се тако притка што мање засевања. Такве веже укју се за притку, па се зити по облику омотају сламом или чим било, да се не би повредила кора вољке.

Ако приликом сајења није употребљено љубре, онда јаме треба покрити сламом, шупином или маховином, да се тиме спречи исупнивање земље. Покривања јаме наведених материја но треба пропустити никако, кад се сади на лаким и влажним земљима. А ако је прилом сајења вршено и љубрене, онда јаме није потребно покривати, јер љубре веће дати да се земља осуши.

Ако би било и таквих јабука које су из буди којих узрока пресаење дошпан у пролеће, онда их треба, ако је икако могућно што боље завити снажк 14 дана, да би се сачувале од јаких суна. Ради тога треба употребити за снаку вољку најмање 30 литара воде. Нарочито не треба пропустити заливање на земљама лаким, влажним и шљивуштиним. Заливање у мањој мери и чешије, као што се то чини, није од никакве вредности, јер се на тај начин најваља само површина, а не и земља у којој су жале. У почетку може се заливати мање а чешије, а дошије, треба добро заливати.

Супење пољака и коре (у ком случају постаје онала, а дошије рак и смолоток), може се спречити а тиме и знатно олакшати примање и одржати здравље јабука, ако се доде од земље до круне премеља кречним млеком, одмах по сајењу. За онај рад који је од толике вредности, не треба боље никаквих шртања, јер се само за неколико пара може добити толико креча, да га има довољно за све пољке. Осем тога и рад се врши врло брзо, те зато не може бити ураока којим би се могло прадати изостављање овога посла.

Да доде јабука не би штетаним зечеви, овце, козе итд. добро је, да се одмах по сајењу што боље затре, а нарочито ако су поред путева и на слободним местима.

Благ. Д. Тедоровић.

ПРОРЕЂИВАЊЕ ШУМА

Још у самом почетку, т.ј. чим се којане младе биљке, поже се приметити, да оне не расту поједилако, па и ако иначе припадају једној и истој врсти шумскога дрвећа и ако су иначе прилике сасвим поједилако; поједице биљке заостају у порасту, а друге су нарочито бујнијег раста. После овога настаје и доба, када се млада шума склопи, т.ј. када дрвеће својим гранама земљу потпуно засене, па у то доба и мање, слабије, дрвеће притоси се већим и снажнијим од оно с тога не расте у ширину (дебљину) и прекривено дрвеће, ако је од оних врста које тражи доста светлости, као што су ариш, бор, бреза, раст, јесен, брест, итд. набрзо се осуши, а ако је од оних врста које траже премногу, као: јела, смрча, бука итд. трају још за неко време па и оно угине. И у једној и у другој случају, јаља се борба између онога за пораст, светлост и ваздух и то не само између онога које је потпуније већ и између онога које је одмако у порасту, јер је у оно дрвеће притиснуто потпунијим дрвећем, да се с тога ни оно не развија као што треба.

* У о овине вели ЧЛАНЕК ОРЕЗАВАЊЕ ПОЉАКА У 13. и 14. броју ТЕМНИКА од оне године.

У младој шуми има више тисућа дрвећа, биљака, по толики број, сведе се до потпуног пораста само на неколико стотина. Управо, овај простор који је пре свега шуме заузимао само једно дрво, између свих неколико стотина дрвећа заузеле само једно, а остало ће угинути после дугогодишње борбе око тога простора и око потребе светлости и ваздуха.

Надла замишљати, да је поменута борба између тога дрвећа прао очајна и дуготрајна и да то њихово притевњивање нема за последицу само смањивање прираштаја, већ поред тога утиче штетно и на здравље целе шуме, т.ј. шума постаје легло многим шовљаним инсектима па јој се тако слаби снага да се противи притеску свега, птичне и осталим утицајима.

Борба за простор, светлост и ваздух, дуготрајнија је код ових врста које водосне засену, него код оних које траже светлости, по она је за једне и друге штетна. На доброј земљи та је борба јача но на постој земљи, али је на постој земљи штета свакад знатно већа. У шумама чије је дрвеће различите старости и чије расте већина, неко брже, а неко спорје, штета је увек знатно већа, него код шуме, чије је дрвеће једнаке старости и које расте подеднако брзо, а остетина је у толико више, у колико се дрвеће више разгранљава, у колико ни је крупа гушћа, у колико потчињено дрвеће тражи више светлости а у колико су земља и положај неповољнији за разлајање тих врста.

Па баш се тога, што се све то дрвеће у младој шуми не може и на даље одржати, већ се допише и само сведе на знатно мањи број, неопходно је потребно, да се стване на пут тој борби, коју има ово између себе и на тај начин, извршије потпожњено извесно дрвеће, да се разлаја правдино и у свему као што треба.

То се постиже *проређивањем шума*, т.ј. уклањањем свеколиког дрвећа којим се може онеисти подмладак у порасту или које му не може бити од користи.

По томе: проређивању шума циљ је не само у томе, да се потчињено дрвеће употребљ кад је то потребно већ и да се више појача укунни принос који се очекује од шуме, затим да се дрвеће које ће се задржати потпожњено у порасту и да се тиме што боље осваја, да би се и што лакше опарало снама штетним сцољаним утицајима.

Код проређивања носе су ваљна питања: *кад у којој шуми треба приступити проређивању; како се врши проређивање и до ли и кад треба овај рад поновити.*

Кад треба приступити проређивању. — Раду овом треба приступити чим се прихвати, да се младо дрвеће по целој површини или на неким местима толико скупљено, да због тога већи број подмлатак изостаје у порасту.

Практично је правидно у овом погледу: *Сени само ово дрвеће које не расте као што треба и које не треба у шуми да остане на буди којих разлога, а материјал задржи све оно дрвеће које је снажније раста, које има простори за развоја и које жељени да ту и даље или за неко време остане, али вази, да се тиме не поремети склоп у крутима збогостаог дрвећа.* По томе:

Проређивање мора се раније предузети код оних врста које брзо расту, по код врста које су спорог раста; раније у шумама из врста већинаког раста, него у шумама из врсте подеднаког раста, раније на родној земљи у удаљеном положају него у шумама на постој земљи и лошени положају.

Отуда, у шумама, код којих је дрвеће на умереном одстојању и где су у опште повољне прилике за пораст, прво проређивање дрвећа које брзо расте, ваља да падне између 12. и 15. године а код дрвећа које споро расте, између 20. и 25. године, а ако су уз то и неповољне прилике, онда тек између 25. до 40. године.

Често су месне привиле такве, да се једино решавају: *кад ваља предузети проређивање.* Тако се проређивање почиње много раније онамо, где се и слабије (тање) дрво може лако продати, где је оно управо на цени, и обратно онде, где такво дрво није на леви или где је отежан транспорт и прво проређивање отпочиње се често много доцније. *При осети том с првим проређивањем не треба толико оклевати, да се извесним дрвећем потпуно покривају тропинови око проређивања, а највише се то све дозволивати у прилици, где се боље врсте жељени за то време потчињати лошијим врстама и где оно због јачага склопа могу бити оштећене притеском снага и кингом.*

Како се врши проређивање. — Проређивање је лако извршити у случају, ако се шума састоји из једне врсте или из врста које расту подеднако брзо и које су подеднако старости. У оваком случају не може бити никакве потрешке ако се при том будемо држали правила: да се на шуме уклони све суво и потчињено дрвеће и то у толикој мери да се тиме не покоре склоп шуме. Приликом проређивања не треба толико налити на то: *како ли збогостаог дрвећа бити подеднако удаљено или не јер и у старим шумама има често пошине дрвећа убаво.* Многи тврде, да се код оваког проређивања могла добити шума дољег склопа но тако збојни нема места.

Далеко је теже извршити проређивање у шумама чија дрвећа расту неједнако, брзо и споро, и која су неједнаке старости. У оваком случају треба пре тога бити начисто с тим: *каког облика густа шума треба да има у доба зрелости, на време томе узвести и само проређивање.* Услед тога, што у таквим приликама могу постојати велике различитости у облику нових шума, то за све привиле и више могуће поставити нешто опште правило, на зато у овом погледу и спрећено напаву само на неколико напомена.

1) Ако се шума састоји из врста које расту неједнако и ако је такав случај, да врсте брзо раста имају послушати само за повећање приноса, т.ј. да се оне у шуми веће задржати до потпуне зрелости, онда приликом проређивања не треба уклањати само потчињено дрвеће већ и оно које брзо расте, те да се тиме што боље потпожњено у порасту оно дрвеће које ће се задржати. Ако се и даље овако уради, и ако се проређивање отпочиње раније и чеће понавља, онда ће се из шуме уклонили поступно све оно дрвеће које брзо расте и то ће допринети да главна шума напредује тако треба. Но ако би био такав случај, да оне врсте које се до зрелости желе задржати, не би могле бити у добром склопу, ако би се одатле уклањале оне врсте које брзо расту, онда ово дрвеће не треба ни сени, т.ј. ваља га ту задржати до потпуне зрелости шуме. У осталим, ко се влади, да ће му снако потчињено дрво закрпанити за кратко време с тога, што је нешто прекрхљено, те се због тога одмах, чим тако што прихвати ушита у проређивање тога дрвећа, које брзо расте, тај не може доћи до циља, т.ј. не може тиме много повећати принос шуме. Исто тако веће се користности ни онамо, где се проређивање толико одлаже, да се врши тек онда, кад су све главне врсте потчињене, јер ће у тој прилици вишак тога приноса уштити штетно на главни принос. Паваљиви носматрај, како ће се према ономе и сам упутио кад треба проређивање вршити и у којој мери, а нарочито, ако се при том буде сетно и опште правила: *При проређивању различите шума не гледај на то, да од снага имаи и осмаки принос, већ тај рад узводи тако, и на то велику пажњу обрати, да се оно материјал самој потреби главне шуме.*

2) Ако је такав случај, да се шума састоји из врста које брзо и које споро расту, па и једне и друге порасту у иштини остати до потпуне зрелости шуме, онда се и проређивање мора вршити брзо смотрено, и то све докле, докле шума не достигне средњу старост, шаћеи при тох, да оне врсте које брзо расту, не прекрдаје ван у порасту

не омету оно дрвце које споро расте. Ако се врстама које споро расту придодате таква вредност да се оне морају откупити до зрелости шуме, т.ј. да и оне морају израсти као велика дрвета, онда се треба побринути, да се од оних врста које брзо расту не налази ни у младости ни у средњој старости већи број дрвета од дрвца које споро расте и да оно не пригачава јак скелн. Ако се не придодје већа вредност врстама које брзо расту или ако месне прилике боље њима одговарају по врстама које споро расту, онда то дрвце још од младости треба да је на таквом удаљену, да се њихове крајње гране споро додирују. Но у овом случају оне прете које споро расту изостаје у порасту на чак и тада, ако су такве да подносе јаку засену, на с тога на њихов главност и не треба толико разумати; корист је од њих у природи та, што земљу заклањају.

3). Ако је такав случај, да се шума састоји из дрвца неједнаке старости онда пре проређивања треба бити пажљиво с тим: да ли ваља задржати млађе или старије дрвце.

Ако се жели задржати старије дрвце, онда проређивање вије тежко извршити, јер се изношењем младог дрвца, које се чак и не мора проређивати, не може признати велика штета старијем дрвећу.

А ако се жели задржати млађе дрвце, онда је овај посао далеко тежи. У овом случају треба радити од прилике на исти начин као што се то ради код шума које се састоје из врста које брзо и веће споро расту, т.ј. треба поступно уклонити старије дрвце налик на то, да се не појаве наредичава места и да не буде велике разлике у старости код дрвца које ће се задржати. За време сече и при изношењу старог дрвца треба пажњи, да се младо дрвце што мање оштети.

4). Ако је такав случај, да се шума састоји из дрвца које брзо расту и које споро расте, но тако, да оно није заједно са већ свака за себе, т.ј. у групама, онда сваку групу треба проредити као и код сваке чешће т.ј. правине шуме код које је дрвце подељено старости.

Кад се код непомнених шума и оних које су неједнаке старости врши и потресивање, онда се проређивање може знатно олакшати а тиме боље постићи и циљ проређивања.

Кад треба поновити проређивање. — Проређивање ваља поновити чак се приметити да се дрвце толико склопило, да се због прекривавања јављају отег вете последње. Но при тој треба увек имати на уму правило; *Боље је да се проређивање врши чешће но у слабијој мери него да се понавља ређе но у јачој степену.* Но ово правило не треба тако разумети, да се сече само потпуно, суво или сухорастло дрвце, јер се таквом сечом не би могло постићи циљ проређивања, т.ј. да се дрвце које ће се задржати што боље потпогне у своје порасте.

Понављање проређивања зависи поред наведеног од особина шуме и месних прилика. Тако: Оно се мора чешће вршити у шумама чије је дрвце неједнаког раста него у шумама чије дрвце расте подељеном; чешће у шумама које се састоје из врста које траже засену; чешће у младим шумама и шумама осредње старости него у старим шумама и чешће у шумама које су на добрим и снажним местима него у шумама које су на پسним и сувим местима. Затим, проређивање је потребно чешће поновити у крајевима где је дрво на већој деци него у местима, где се тање дрвце не може продати; чешће у шумама из које се дрво може лако извести него у шумама којима је тежко приступити; чешће у шумама с којима се интензивно гадије но у шумама код којих је естетична култура. Отуда чешће понављање проређивања ваља у поновљених приликама између 5. и 10. године а у неповољних тек између 10. и 15. год.

Но ово опште правило о чешћем или ређем понављању проређивања често подлеже разним изменама, које

долазе углавном од начина газдовања, од врста шумског дрвца и од месних и најачних прилика. Тако:

У изданијима шумама код којих је обрт пратан, проређивање се и не предузима, но ако је обрт већи (20 до 25 година) а земља добрих особина, а поглавно, ако се шума састоји из немог дрвца, проређивање је потребно предузети, јер се у тој случају обично поклањају издани и што је главно, застаје време напредују као што треба. Обратно, ако је обрт изданица шуме 30 година или нешто већи, онда треба проређивање и поновити и то од прилике у доба кад је шуми 25 година.

И доње дрвце у средњим шумама треба проређивати као и изданица шуму. А при проређивању горњег дрвца, треба пажњи, да се на шуму изведе само најбоље дрвце а застава потресата, пажења при тој, да се не секу и дебеле гране, пошто могу врећи у трулење.

У шумама код којих се врши неправилна побринна сеча, проређивање по правилу треба да наведе у доба, кад се од шуме жели имати највећа корист, наравно, ако се на ову сеч понављати, а у шумама, код којих се врши правилна побринна сеча, ваља се придржавати оних правила која су поменута при проређивању шума неједнаке старости.

У шумама које се састоје из врста које траже доста светлости, које брзо расту, проређивање — као што је поменуто — треба отпочети раније и у јачој мери, него у шумама које се састоје из врста које траже засену, које споро расту, *на с тога у тој врлици треба поред потпуног дрвца сечи још и оно, које нема довољно простора да се може развити као што треба.* Проређивање је у оните потребно понављати све докле, док дрвце не достигне потребну висину, а до тога дрвца се ограничити само на проређивање потпуно-светла дрвца а поглавно у оних шумама које земљу не заклањају колико је то потребно. По томе од оних шума које се састоје из врста које траже светлости, добиће се проређивањем већи принос кад су оне млађе и у средњој старости, а у шумама које се састоје из врста које подносе засену, тај је принос напротив већи у средњој и дубљој старости шуме.

Ако је такав случај да се у шуми мора производити дрвце с глатким деблом т.ј. да оно није чворовито, онда се тај циљ не може никада постићи, ако се проређивање врши у јачој мери; тако дрвце добиће се само у случају, ако се оно развија само у склопу, и у том се случају оно само чисти од грана. Но ако се жели да се у шуми производи дрво за огрев, онда такву шуму треба проређивати у јачој мери, јер ће тада круне бити веће, развијеније, па ће бити и веће количина, истина нешто ситнијег, дрвца. Ако се жели да се за што краће дрво произведе што снажније, дебље дрвце, онда иу се мора дати доста простора, да се што боље разгрна, а ако се напротив жеде добити што дужа дебла, то се мора шуму у свима периодима старости одржавати у мотнуву склопу.

На поспим и сувим местима и на прирејених подложинама, мора се проређивање вршити *у слабијој степену*, но тако, да се чешће понавља, да би се тако могла сачувати земљина снага а нарочито у случају, ако су и још неке погодбе неповољне. А на родним и умерено влажним местима и на осејним подложинама, проређивање, обратно треба вршити у јачој мери. У крајевима, где шуме пате од притиска снега и клине, треба проређивање почети раније и у јачем степену, да се свако дрво по могућству што боље развије, како би се шума могла успротивити томе притиску.

У крајевима где има доста шума, где је с тога и нека дрвцу доста висине, где је отекан износ дрвета ван же се шуме далеко од трга или где се оскудева у радној снази, проређивање треба предузети допније и не мора се чешће понављати; напротив, ваља су обратне прилике, с проређивањем не треба одлагати а ваља га чешће понављати.

Само проређивање најбоље је извршити крајем јесени и у почетку зиме: при том треба прилазити да се овај рад изврши онда, кад су наднишце тој јединици. Проређивање лишћара у лето нешто се врши и тога, што је у то доба незнатнија вредност таквог дрвећа од лишћара с којег је лишће опало.

Проређивањем шума а и осталим користама од ње у томе међу пресливу, добиња се од прилике $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ од приноса који се има од исте шуме кад достигне своју зрелост. У изданимак шумама принос је овај увек мањи.

(Ландоук идр.).

Ваг. А. Тодоровић.

ЗИМСКО ОРЕЗИВАЊЕ НИСКИХ ВОЂАКА (КРЖЉУША)

Зимско орезавање ниских вођака, треба извршити сваке године, и то од јуна, кад с јесени престане пораст вођака па до пролећа, кад се вегетација (пораст) отпочиње будити. То је време од октобра до априла. У томе, које је боље време за ово орезавање постоје врло различити мишљења, тако, да се једна припадница вођака забавља. Неки су уверени, да време орезавања зависи од климе, неки од особина земље и неки од врсте на шта више и од сората вођака, те се отуда на ово питање није могло никако дати поуздан одговор.

Гоше, познат вођар¹ вели о томе:

„Није нам познато зашто су се овде узимале у помоћ клима, особина земље итд. мањ ако није зато, да се прикрије — незнање.

„Без сумње, многи су већи деди, слушали, да је за орезавање вођака час сувише рано, час сувише докни, час хладно а час омет сушило, то отуда, кад би поверовали свима таквим „поукима“, нема сумње, морали бисмо доћи до закључка „да је Свемишњи заборавно одредити и време за орезавање вођака!

„Доброме, да онде није такав случај, време је ту а с њим и удобност и изговор. Иакосно је, али је стварна истина, да су многи називи бабтована велики непотпуни а разним објашњава с којима излазе пред своје господаре, само зато, да не буду криви у случају, ако би им што год задржали поједини облици вођака.

„Наравно, да ми немамо никакве лде воље противу бабтована. Једно је што од њих тражило, да савесно врше своју дужност. И, кад би они своје послове распоредили као што треба, онда би могли имати довољно времена изготавити наше вође како ваља и у том случају не би били предмет осмевања а других погрда, којима се њихово стање унижава.

„Има и таквих писаца који препоручују, да се орезавање врши само у пролеће, и то пошто превале јави мразеви. То је врло крупна погрешка, јер се код таквих вођака, изводи обично закључак, да се орезавање вођака све приступити тек марта или априла. А у то доба, као што је познато, сви бабтовани имају пуње руке посла, а ако је при том и клима била јака, и дуготрајна, онда шта више ни они, који се у својој раду не управљају по сату, не могу саопшадати спешнеке послове, т.ј. између ових морају по неке мижови и то у толико више у колико је већ већи обим рада и у колико такве радње врше с мање поузданим снагама.

„Да се такве невође отклоне једини је излаз, да се до пролећа одвоже само оне радње које се у ово доба и ствари и врше. И вођари и бабтовани, могу с јесени и преко зиме саопшадати код својих вођака најпреливније радње, па могу и само орезавање вођака удествити тако, да се оно на пролеће доврши и то пре, но што наступно постоји у башти. — Кад се тако узради, онда се неће ником знати недовољно десити.“

Код зимско орезавања ниских вођака главне су радње: *дрешне везе, орезавање грана, преливање грана, намазивање грана, уклањање неистоврних окова, орезавање на врше годишње дрво, уклањање грана, подмишљавање вођака изданима, савијање грана, преливање засека, шарене, чишћење и приговине* (пазловине).

Дрешне везе. — Код свих ових облика које је потребно прилазити (пазловине), дрешне везе је врло потребна радња и ваља је извршити пре но што се приступи орезавању. Јер само, кад се одрши веза, могуће је вођку орезати како треба. У том случају, не ће се ни кад досети да веза узрете у вођку као код вођака које се не дреше, којом се приликом и та места опште. Да се тако што при свем том не би десило, нова веза не треба никад да дође онде где је била стара веза. Ваљно је и то напоменути, да везе вође у толико лакше подишце живу, у колико су слободније од веза или у колико су овлаштинје привезане, те се зато, не узимајући у обзир већ поменути користи а препоруку: да се у јесени (октобра) или новембра) морају одрешити све везе а да се олаши прилику само ови делови вођака, који се не би могли држати узлед чега би морали страдају од ветрова, или притиска снега.

Орезавање грана. — Орезавање грана може се извршити код свих вођака још од јуна кад код њих престане пораст, а то је од септембра. Тада се радње гране могу орезати сасвим до места докле их треба резају, међутим продужења ваља орезати најмање за 2 см. изнад места где би их требало орезати. Ово се чини с тога, да се на случај јаке зиме не би осушио ир сахрањене гране, у којим би случају морао пропасти и пунољак који је изабран за продужење. Код родних грана толика пакња није потребна с тога, што онде није од толико значаја врши пунољак који може пагити и а сасвим пропасти. Само код ових родних грана које се орезају до највише ока, или до њиховог ока у основи, потребно је орезати их као и продужења, т.ј. најмање за 2 см. изнад места где би их требало орезати, на латим накнадно орезавање извршити у доба, кад се нема земље, да ће се мразена паљавити.

На случај, да се код продужења оставља натра, такав је случај код пирамиде, онда се и у овакој прилици може орезати грана потпуно, јер за вођку неће бити никакве штете, ако горњи део натра вине или мање страда од мразе.

На нареденог јасно је, да се орезавање вођака с јесени и зиме може најбољим делом извршити у поменуто доба и да се за пролеће од таквог рада оставља само незнатан део, који само треба довршити, а за савлашћивање тако незнатног посла, имаће се у пролеће свагда довољно времена. И, кад се тако узради, т.ј. кад се орезавање доведе у равнотежу поједини делови вође, онда накнадно орезавање није тежико извести и обичнијим људима, кад им се само покаже шта и како треба да орежу, па да се тиме доврши орезавање.

У свима приликама у којима је потребно вође заклањати од зиме, ваља орезавати раније и на поменути начин а нарочито треба у јесени или касно у јесени орезати све вође које слабо рађају, да би се резервне материје могле згоштинати у задржаним деловима. Вође бјигног раста и такве које вису стасале добро на род, могу се орезавати у толико докније у колико су спазније и у колико се орезавањем жеде више ослабити.

Преливање грана. — То је прва радња с јесени и преко зиме. Родне гране јубачтог вођа много теже да орезају већ их преливају, да се на тај начин спасава код њих јаче слабељење јер баче, које постоју на овакој начин, зарашћују спорније од рана које се произрокују орезавањем. Гоше овакој радњи не придаје бонакава важност, те је с тога и не врши. Он вели: „Ја вођкињама орезају се родне гране и оним гмешевцима грана употребом ножица, приобавно поставим то исто што се жеда постави

предањем грана. Али, ако се при руди нема никаквих поклопа, онда треба ножем засећи платно грану на месту где се жели преломити, на затим палцем руке у којој је нож навести грану преко реза и пренајаме је преломити.

Паламање грана. — Ово је прва радња која се врши у доба, кад се више нема зебње да ће се појавити мразови. То је од прваме крајем фебруара. Кад би се ова радња извршила раније, онда би услед хладноће, а на-

грвично и прстенасте боље које по тој и цветају не тражећи, да се даље овог них на шта ради.

Само пак паламање врши се на овај начин:

Кад се грана жели валомити у основи, онда је треба засећи на $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$, више дебљине и то са спољњим стране, на затим грану савијати у правцу према резу дотле, док се не наломзи на $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$, више дебљине (види сл. 1). Оваком се радњом грана знатно ослабљана, те се зато и онда, која су више наломљеног места, претварају лако у цветне пунољке.

Кад се грана жели валомити изнад оваца које се желе потпомаћи у развијању, онда се врши на исти начин као и преламље гране, пажећи при том да се преламљањем преломи гране до половине њене дебљине. Наломљену грану (или дестораст) не треба узвишати нити чиме замишати. И преламље и паламање грана врши се само код јабукастог воћа и то искључиво на родним гранама.

Јабучастих неотребних оваца. — Код јабукастог воћа може се ова радња предузети у јесен, међутим, код коштачаваг воћа, даљево је боље, ако се одложи до пролећа, јер се често дешава, нарочито код бресака и вајсија, да поједина оваца од мразева и сасвим пропадају. Ако се неотребна оваца уклоне с јесени, онда услед мразева може наступити таква погода, да задржана оваца не потерају, па да се на тај начин добију наредивача (гола) моста.

Углавном неотребних оваца врши се поглавито у овим случајима:

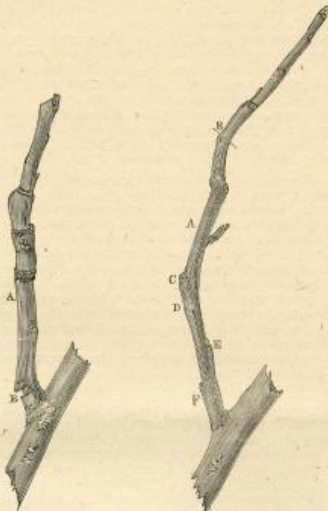
1. Код бресака, кад се желе произвести гране, треба на месту где су заједно два или три пунољка оставити само једно и то средње, јер је ово најсавније, и то у случају, ако се желе добити што јачи младар, и обратно најразвијенија оваца треба уклонити, ако се желе добити слабији младар. Кад се ноже подику у разним обацима, или, кад се желе произвести неке етажне гране, онда се често морају употребити двострупа или трострука оваца, те зато између њих треба задржати онолики број колики се желе добити младара.

2. Ако су оваца у врху продужена врло снажна, да би се због тога развијала на рачун других оваца, онда у том случају треба између њих оваца уклонити 3—4 с врха и задржати њихове пунољке у основи. Кад се тако уради онда ће се развити младари на пунољка у основи и с тога, што они са неколико недеља терају доцније од главних пунољка, нагионеће се основи да боље искористи остаје пунољка, па ће се зато развити боље и снажније. Овај је начин поглавито у примени код крушка.

3. Често се продужења грана на орезју, било с тога, што су слабог раста или што нису довољно дугачка, ако се на таким продужењима палазе више оваца у непосредној близини вршног пунољка, што је чест случај, онда ваља уклонити неотребне пунољке, да би се храни коју су трошили, употребила на развијање вршног пунољка.

Има још неколиких случајева у којима ваља уклањати неотребна оваца, но између њих, најважнији су напред поменути, а у свима другим приликама у овом погледу важи као правило: да сва ова оваца, која нису од никакве вредности, треба уклонити пре но што потерају.

Оризивање на више годишње дрво. — Родне гране и дестораст орезују се у слабијем степену, управо врши се у неком степену подмлађивање ових грана, а употребљана су у принцип, кад су гране неједнаког раста и дужине. У том их случају треба орезати на дногодишње или трогодишње дрво. Тиме се остали делови знатно ослабљају. Осим тога, оваква се радња врши и код ових воћака код којих су родне гране врло слабе или код којих овак грана немају у довољном броју. Таквим оризивањем нагоне се и слабија оваца да потерају, а родне гране којих већ има, појачају се сасвим добро. Само пак оризивање може се извршити и у јесен и према зиме, и у колико се раније изврши, у толико бујније поравиљују и задржани делови.

Слика 1.

Дестораст А. ослабљен паламањем.

Слика 2.

Родна грана А. валомљена у С. у циљу, да се потпомагњу у развијању оваца D, E и F, што би се могло претворити у родне (цветне) пунољке.

рочито ако је зима била јака, омаже страдати гране на местима где су валомљене и тиме онеће и сав циљ. Паламање снажних родних грана (сл. 1) врши се у циљу, да би се послабиле, и у таквом случају, паламање врши се у самој основи гране. Осим тога, ова радња врши се и на овим гранама на којима се не могу развити доња оваца, — спаљувања. А ако се такве гране задрже, онда буду дугачке, те у том случају зајаму место другим гранама и са овима се тако изукрупити, да тиме доведу у негодну обликне гране. На и у случају, кад се такве гране орезу у пролеће на оваца која се желе потпомаћи у развијању, добијају се дугачке гране, т.ј. из задржаних оваца терају роду бујни младари, те они као такви не рађају одмах већ после другог времена. Зато, да би се томе доскопило, треба такве гране орезати на пролеће у В. (сл. 2) а валомити их у С, дакле изнад оваца која се желе потпомаћи у развијању. У таквом случају, оваква испод С, придодати већа количина сокова, него у случају, кад грана не би била валомљена, због чега ће и потерати (оживети), а с тога, што се и окрима изнад С јорна приносили извесан део сокова, те ће услед тога и развијање младари из доњих оваца D, E и F, бити слабије, и у таквом случају неће се развити на њих дугачки младари, већ обично крупе родне

Обратно, ако је потребно, да се у место појачавања изазове слабење, онда орезавање треба извршити у пролеће и то у толико долиније, у којој се жели изазвати јаче слабење.

Уклањање грана. — Ова рађа може се вршити и у пролеће, али је датеко боље кад се изврши у јесен или преко зиме. Тада треба што више скратити свекодне гране на вошци, а сама рађа удесити је да се врши кад се вошка жели преклемати, подмадлати или кад јој је облик таква, да на њему нема родних грана у довољном броју. Кад год се претвину уклањају грана, препоруку се, да се и задржице родне гране исто тако што јаче скрате, како се не би снажно развијала и да као такве не би ометале у развијању продужења грана које су потребне за развијање облика.

Подмаљивање вошка изданицима. — Ова се рађа врши код постаријих вошка које су још увијек да род зашчу, али које увијек моћи да заметну род исхране као што треба. Бошке лаше произведене и такве, које не одговарају циљу, затим болесне и томе подобне, потребно је у највише прилика подмадлати изданицима. Ово подмаљивање разликује се од обичног подмаљивања у томе, што се код ових вошка скраћују и њихово дебло бану земље а највише изнад земље за 50 см. Није ретак случај, да су многе вошке у врло жалосном стању само с тога, што су лаше орезивале; такве вошке често је немогуће и највећим трудом поправити тако као подмаљивањем изданицима т.ј. прекраћивањем њиховога дебла. Да земље и произвођење облика из изданка који ће потерати. Само пак подмаљивање на овај начин треба свакојак извршити у јесен и то у октобру или новембру, а на случај да се мора одложити, онда припазати да се не врши после фебруара, јер у таквом случају дебло у највише прилика нема воља да тера изданке. Штага ова не може се скратити тиме што би се дебло пресадило (окамажило) у марту или априлу најбољом граничком, с тога, што из такве граничне не терају добри младари, те се зато од њих и не може добити жељени облик. Кад се жели подмадлати вошка на овај начин, онда је добро, да се на години дана после подмаљивања уклони земља од прилике на један метар далеко од дебла у ширини за 50 см. и дубини за 70 см. и пошто се жале прекрате, онда једвак извистити родног земљом. Кад се с поменутих вошка поству на овај начин, онда се оне могу не само снасти већ и се може дати и праван облик, па да као такве имају дуго година трају и обилно рађају.

Сачињавање грана. — Младари развијају се у толико снажије у којој су у усправијем положају, из чега излази, да ће они бити у толико слабијег раста, у којој се више поњијау изнад дозорањег правца, а с тим, да ће се на њима изазвати у толико више и родних пунољана. Ова рађа може се без штете извршити у доба од октобра па све до априла. Доба преко зиме згодније само у толико, што се тада има више времена за оваква посао него у пролеће.

Пресецање засека. — Да се појачају латораци или младари, праве се на пола сантиметра изнад места одакле избијају засеци или у облику вољу месеца (—) или под углом (X) или тријуги (—), и обрнуто, да се наведени делови ослабе, засеци они праве се испод места одакле избијају ти делови. Засеци они праве се или вошкарски ножем или терестерином. Прво оруђе употребљава се за вошке старије од три године, а друго, за вошке које имају више од три године. Дубина и ширина засека управља се по циљу који се жели постићи, но као праван вама, да засек ваља у толико дубље у бакуљу да ваљала, у којој се је снажије део који се жели потпомаћи у порасту. Кад се засек прави вошкарски ножем, онда је обична дубина и ширина засека 5—10 см. Засеке треба правити само на јабучастом вољу и то у пролеће кад прелазе најјачи мразеви и пре но што отпочне пораст надземних делова. Ако

би се напротив засеци начинили раније, онда би се делови у близини засека могли отштеити хладноћом, међутим, кад се начине доцније, утицај је хладноће много незначитан. На коштаканом вољу засеке не треба правити зато, што се виша у највише прилика проузрокује смодоток. Засеке не треба премењавати вошкарски послом као што нека раде, да би тиме тобож потпомагли брже срашћивање.

Паране. — Грана слабог раста парају се по некој дужини, т.ј. зашара и се кора до бакуље, при чему се нала да оно отпочне на 2—5 см. испод места одакле грана полазе. Услед тога, што се ови рађови олакшава ширине коре, олакшава се паране и пораст испараних делова а с тим и зарашћивање рана на и ободним места. Отуда је ова рађа и као предохрана и као средство противу рака и смодотока. Само пак паране, које се може с користиш извести и код јабучастог воља, најбоље је извршити у пролеће управо кад и прављење засека и из из метак рађања који су поменути и код прављења засека.

Чишћење. — Ова рађа састоји се у томе, да се с вошка у јесен, преко зиме или у пролеће, пре но што пунољани напуле, четком или чиме било уклоне: маховина лиснаји, ваши и остали готовани (паразити). Ако се том приликом жале уклониш и јаји лисених и других ваши, онда је добро употребити замкаваћу вољу у којој је раније растворена сода или зелени сапу. После чишћења и орезавања треба вошке још и окречити. Кад се орезавање врши после кречења, онда се оно изводи нешто тек, а осен тога и креч, где год дохватају орућа, нагрива их, па се ова креч више или мање. Из рађања, што креч заклања воље од мразева потребно је, да се вошке које су осељене од мразева орежу пре но што зима наступи, па да се потом прекрате.

Привезивање (наклоњавање). — Пошто се вошка ореже и кад се код ње нема више ништа да ради, онда треба, ако то неоп облике изнесује, извршити и привезивање (наклоњавање) грана. Ово се обично врши крајем зиме. Али, ако се на вошке не изведе неке од поменутих рађања, нар. прављење засека, паране и чишћење, а при том је вошка таква, да је не треба много заштићавати од хладноће, онда се у таквом случају и привезивање може извршити раније, управо, чим се вошка ореже.

Наведена обарањења допања су па да снави увиди, које рађе преко јесени и зиме ваља да изврши на својим вошкама. Ако је такав случај, да ко има мања броја вошка, онда се све те рађе могу извршити и па један пут, па било у октобру или фебруару и ако је обратно велики број онда ће свакојако бити немогуће ако се орезавању не приступи с јесени или преко зиме. Раци које се причине орезавањем, не треба ничим премењавати.

Само кад су јаки мразеве, не треба вошке орезавати јер је тада дрво смрзло па зато и врло орду, у ком се случају и доцније орезаје а и рани зарашћују далеко тек. Осен тога у таквој прилици поређење се обично и већи број пунољана и грана а и рад се врши еније и доцније.

На случају, да зимско орезавање није довршено, а међутим јавови пунољани дотле напуле (набубре), онда ће у таквој прилици, ако се вошке не орежу, бити знатно отежано даље развијање. Јер ће у том случају скопа кружити и кроз делове које је требало уклониш. Тада може да се појави још и засег окова, па тиме да се изазову различне болести а нарочито рак и смодоток. Осен тога у том случају не могу се као што треба развити ни побочна онда јер се окови троне и на развијање надземних делова (оних, које је требало уклонити), и тако они непажљиви довољно гране, задржава зиме или мање. Наповетку и многа онда пропадућу, јер је у овакој прилици доваљан и овај додир, па да се онда положе и да онда. То исто биша и кад се вошка тресе приликом орезавања. Зато је потребно, да се зимско орезавање изврши у своје време,

a ako bi se ovo iz budi kojih uzroka moralo odložiti, onda je ipak bolje pobu orezati nego je ostaviti neorezavan. Rad očaj može se izvršiti i kad su jalovi pupoljni prasadi i za 1—2 cm. U ovakvom stavu oni se ne lože tako mnogo, a s toga, što se u to doba sokovi i odmah upotrebljavaju, nema toliko zebe, da će voške patiti od takvih bolesti. Naravno, ovaiko što treba upotrebiti samo u ukući. Onaj, koji bi se poljodničar, da zamsko orezivanje neke voške napraviti na vreme, valja najpre da oreže one voške koje teraju najranije, npr. otrova, kajice, bažde i breskve, na onda: ribazole, trnšnje i šljavke i najposle one, koje teraju najdozrije npr. kruške, jabuke, loze sivoke itd.

(Гоше).

Вагг. Д. Тодоровић.

НЕКОЛИКЕ НАПОМЕНЕ О СТОЧНОЈ ХРАНИ

Иако би се од хране којом нашу домаћу стоку хранимо, извади оне користе, које од не очекујемо, потребно је пре свега да је добро и познајемо. Јер није довољно само имати хране, него је ваља и познати. Може једна врста хране, садржавати у себи оне оне хране материје, које су потребне како за одржавање живота, тако и за производњу, па ипак да таква храна није довољна да одговори постављеном задатку. Зрно даје добру, концентрисану храну, па ипак само није довољно да подмири потребу добру храну. Тако исто, сену најбоље калово, не може се постићи потпуно гојене стове, већ се поред ње мора дати још која врста хране као додатак, да за храњење потпуно цели одговори.

Сазнати, дакле, вредност појединих биљака из којих се хранећи материјали састоје, потребно је за то, како би се према томе подељавало састав различитих хранећих материја прилично храњења.

Недовољно познанице хране, чини, те наши пољопривредници не могу своју стоку да гојеју и у општо одхране како треба, те да најчаша и своју потребу задовоље, и ако на храњење често утрпе нешто величине хране. На протин, кад се хранљива вредност сваке прете хране зна, онда се најлакшим комбинацијама може стока добро одхранити па чак и угојити и ложијим хранећим материјалима.

Циљ, је, дакле, овах радова, да пољопривреднике упознају са извесним културним биљем, којим се наша домаћа стока храни. И према томе: храна за стоку може бити сува или зелена; од целих биљака или појединих делова њихих. Зелена је храна она која је састављена из зелених биљака покочених или узабраних а не осушених. Сува је пак храна она која је састављена из биљака покочених док су зелене или у пола зреле па осушене, или из биљака покочених зрелих и сувих.

Млади биљке, покочене и осушене, имају доста протеина, а мало целулозе. Зато сувише младих биљака и не ваља стоку хранити, јер у њима нема сувих материја, а оне се при храњењу потроше. Најбоља храна добије се од биљака кад је већина оних у цвету. Па и најлакше онда боље, су кад је трава на њима већа и развијенија. Рано употребљени шамшани, док је трава на њима још мала и млада, не дају добру храну; и због тога се стока на њима не може тако хранити као на шамшанима са добро одраслом зрелијом травом.

Трава и све млада и зелена биљке, од купине колитине азота које у себи имају, једна тревина им је у амидним једињенима. Поступнијим зреењем биљке ова се једињена по најлак губе.

Добро сено јесте оно, које је састављено од кратких мирисљивих трава са одесног земљишта које је суну изложено. А хранљива вредност, биће му у толико већа, што је већа боља. Па на младим и јаким зрелијима расте добра и јака трава богата на азотни састојци; а на слабијој и мршавијој земљи расту слабе биљке, оскудне на хранећим материјалима.

Сено губи од своје хранљиве вредности много, ако се неседе лако треба и кад се дуго чува.

Кад се сено влажно следи, побућани и добије гадин, смрдљив тукс и мирис. Ма шта радил да буљано сено поправимо, не можемо га учинити употребљивим. Само прашљиво сено можемо у неколико тресењем и проветравањем направити употребљивим.

Од свију преживара говече је најнеосетљивије према храњавом сену. Док међутим онда је прао осетљива. На храњавом сену коњ је такође осетљив.

Ливацко сено и става, сачињавају главну храну преживара и коња зини. Да ли ће само сено или отапа моћи бити довољна храна, то зависи од негових хранљивих вредности, као и од њега хранена. И хранеће сено, са додатима других хранећих материјала, може се у виду сенке утршити, нарочито кад се већи број граа стоке храни.

Кад се у сену налази површе оне биљке, што се зове „коњски реп“, онда такво сено не треба дати правима музарима, јер одмах дају мање млека. А ако пак у сену има лука чешњака, онда млеко од њега добија задах и тукс на луку.

Првена датељина покочена пре цветања, изврстна је храна за говеда. Али кад се ова храна ради гојења, онда је треба мешати са сенком, пошто јако надима, нарочито кад се у већој количини даје.

Првена датељина није за коње погодна храна.

Ако се жели од првене датељине сунити сено, онда је ваља косити пре цветања, јер тада да је прао добро сено које је саврљиво. Презрелу првену датељину не треба косити, јер тада сви меким делова као цвет, лист итд., у којима има највише безалачинне, одијуди, а само остату дрвенасту делови, који немају много хранљиве вредности.

Лугерца богатија је на азотни делови него првена датељина; а ипак ће мо се користити најбоље, ако уз њу дајемо коју врсту слабије хране.

Док је млада производни надни и зато јејо ваља додати сечке од сламе. За краве млочаре прао је добра храна.

Кад се даје у цвет, тада има у себи мало воде и онда дејствује више на образаване меса. Кошевје лугерца ваља предузимати што раније. Коњи и опче једу и старију луцерку, а говеда је тада не једу тако радо.

Овце не треба изгонити на лугеристе, јер је оне тада загризду до земље и тако се лугерца прореди те отпочне коров расти; а чим то буде, одмах потне луцерка да малаксана.

За летње, шиталско храњење, лугерца је од велике вредности. И не само што она даје добру храну с почетка године, него је даје и до јесени. Нарочито је влажна њиња биљка и с тога, што рано у пролеће, пре сваке друге ниће, даје одличну зелену храну.

Експарета је, што се тиче садржане азотних састојка ситнија првеној датељини. Сено спирљено од ње је добра храна. Стока је добро вари и кад је старија. Говеда невоа радо једу експарету, — сипње такође, нарочито док је још млада, а за коње је особито добра храна.

Млади експарета не надима, а прао добро улашине на поправку меса и масла. На кад је и старо-коњица, опче је радо једу. Сено спирљено од ње такође је изредна храна.

Серпедола је богата па протејинским материјалима, и зато је ваља мешати са храном која неса азота, као на

пример: са репов или зеленим кукурузом. Она даје изреду и лако савршену храну и то до сирњета цветња. Кад се од ње само правни, ондада доста лишња, али је од ње само ипак добро.

Серадела утиче на лучење масла и на садржину масла, и даје му врло добар укус. Не надима стома јако ни кад је млада и зелена.

Жута лутина кад се одмах по цветњу покоси, даје богатију храну на азоту не и једна од пој. врсти. Зелени стока не jede тако радо због извесне горчина. Овде се на њу нешто лакше навикавају но остала стока, но само ако им се даје по мало. Горчина долази због једнога акалонда који се налази највише у семени.

Пошто је лутина богата на протејински материјали, те јој ваља додати хране, која је оскудна на азотни материјали. Сјаљним ондама, као и онама што доје јагњад даје се лутина за храну, јер има извесно дијететичко дејство код младорних оваца, а и јагњаци не добијају рону.

Зелени кукуруз. — Због велике садржине шећера коју кукуруз има, ова стока у обште радо га jede. Али због тога што је оскудан на азотни састојини није добар за производно хранење, на зато се у њега мора додати хране која садржи доста азота. За оно биће по најбоља прена дотелна, покосена по благод и толико времену. Крунчије врсте кукуруза, ваља претходно исећи на сечица, на тек онда мешати са дотелним и тако davати.

Зелени кукуруз врло је добра храна за краве млечаре, јер дају више млека. На чак и месо је укусије; кад се стока кукурузу хране.

За летње, шталско хранење, такође је врло добра храна. Од њега се може саврљати и кисела храна, на и тада он не губи од своје кравење вредности.

Бастардска дотелна по својим особинама и кравењим састојини слична је много црвеној дотелни, јер је и она богата на протејину.

Зелена бастардска дотелна има у себи доста воде, па зато је слау и не треба davати, већ је ваља мешати са сечком од сламе, плевом или са каквом другом храном која је богата на угљо-хидратица. Старију бастардску дотелну, треба такође мешати, а најбоље је ако се још при гајењу меша са травама богатим на угљо хидратица.

Ковина је не треба davати јер млитава теда, а сирчава саврљане зра.

Бастардска дотелна, кад је у цвету, врло је добра паша за пчеле.

Бела дотелна врло ретко се гаји као чиста за кошевље. Најчешће се употребљавала као пашњак за овце. И говеда је доста радо jede, али не тако радо као овде. И бела дотелна надима стома, но не тако јакно као црвена дотелна.

Жута дотелна богата је на азотни деловина, лако саврљана, али кад се сдрњени није добра храна.

Бела док је зелена доста је водената и због тога није за пранљење сена. На протини, за пранљење киселе хране може се препоручити. Ако се стока самом хелдои храни, она прозуркује провни код ње, и зато је треба davати у смеси са каквом храном која у себи има опорних материја. Нена је вегетативна периода кратка, на зато се и гаји да би се имало зелене хране и онда кад друге нестане.

Бела, за време сиота цветња добра је паша за пчеле.

Лишће од кукуса утиче докром на лучење масла. Редовно се не може брати за храну, а може се само однеувно лишће подбирати, на то кравима davати. Ипаче, ако би се редовно брало, ометало би се завијање главина.

Кад се кукусоу лишће даје кравима, у мало већој количини, могу добити провни.

Купусно лишће изврсна је храна за сјајне овце; добро ушљивине да јагњад буду снажнија и развијенија.

Лишће од сточне репе. — Лишће од репе богато је на азоту, и према томе: требало би и да је добра храна; али оно то није, јер садржи много минерални делова и оксално киселине. Кад се лишће даје стоци у већој количини, онда освална киселина прозуркује провни, а често пута и запалене слазокове у вареним органима. Зато само лишће не треба ни davати, пошто је у лишћу доста има.

Лисници као храна немају предности само тада, кад је хрљана трава, те сена нема довољно.

Лисници се праве од трава силових, или кад се ишдани од 2—4 године, насечу, па се онда оставе да се лишће на њима провене, а по тои се на какво дрво или земљу сложити и тако остави до употребе. Врхови са гранчицама на којима се лишће налази, међу се при славају унутра, тако, да дебаља страна гране дође у воду. То се тако ради док се цело лишће не стрпа, и тада добије изглед обичнога пласта. Пошто се гране не могу да слегну као што се слаже трава, то увек има довољно међу простора кроз који вадух струји, те подишно лишће усуну. Лишће ае лисника добра је храна за овце и козе и има нарочито дијететичко дејство.

Слама. — Све врсте сламе немају једнаку предност. Слама добивена од жита позмињених са јавних и плодних земаља, боља је од сламе позмињене са пошних и мрљавих земаља. Тако исто и она слама која је позмињена пошто је почела жутица боља је од оне, што је прерасла, јер је тада стока много радије jede. На предност сламе има знатан ушљив време жете као и код сена.

Слама од пролетних усева много је боља но она од зимских.

Овце се могу са сламом најбоље користити, пошто оне све мекше и хрљавије делове на ње могу да проберу, док говеда и коњи то не могу. Зато се на много места, слама одређена за простиреу да овцама, а само проберу мекше делове и поједа, на се онда тек употребити за простиреу.

Слама се ретко даје стоци као ишљивина храна, већ као додатак уз поју другу храну као сечица. Она је више, да дуини подухеу. Стока, која ништа не ради, и од које се не тражи никаква продуктивност, може се сламом још одржавати.

Плеви је доста слична слама, али је од не богаија на азоту. Мекша је и с тога је стока много радије jede него сламу. При давању плевне, ваља добро навати, да она плевну у којој има сувине осу, не davати, а нарочито гладној стоци, јер она тада не жваће него је нише гута, и у тои случају, лако може да прозуркује запалене варећег канала. Најбоље је davати плевну са ишљивом репом.

Крвоља и кореме. — Обе ове врсте хране одликују се великом садржином воде. Мало имају целулозе и протејинских материја. Хрљати стоку ишљиву са крвољом или кореме — репом било би опасно, јер би жувајуд узбрзо тако омлаћивао, да не би могао варити чврсту храну.

На доброту крвоља и корема има јакот ушљиве време и врста жуљета са којим је земља најуборена. Што у крвољини има више штирца, то је у њему мање протејина и азотних делова, те такав крвољини је добар за храну стоке. Крвољини је најбоља храна за свиње, али га треба davати обарен и помешан с јарком, трипама и вод, храном.

Рена чичовка богаија ја на протејинским материјалима него крвољин, а и воденија је од њега.

Овце, а нарочито коњи jede врло радо чичовку, особито с пролава. Коњима је добро davати рену кад кашљу, јер им уложава кашаљ.

Говедина не треба нико давати онаш крвоља, јер добињају провни. Да то не би било, ваља исећи, на онда добро внашати са сечком од сламе или са плевом и тако davати ову рену, зато, што се тада теже ишдана масло и што масло лако прокисана.

За свиње су претеже ове репе, извретла храна, нарочито зими и рано с пролећа.

У кртолама од читовне нежа соли, па зато кад се стока са њом храна, ваља је давати. Лишње, па било суво или зелено, оне врло радо једу. Крава је на једу с млоком, а кад га се наједу више, добијају пролив. Зато им га у велик количинама не треба ни давати.

Сточна репа садржи од свију хранских материја највише шећера и нестара који стока лако вари. Да ли ће репа бити богатија или оскуднија на хранским материјама, зависи од плодности земљишта. Што је земља плоднија, у толико ће и репа имати више хранских материја. Круна репа има више воде и протејинских материја, а мање шећера.

Репа је врло добра храна за коње и мачоре, али се уз њу мора давати које друге хране који је богатија на протејинским материјама. Иначе репа сама не би била довољна за храну, а коње би давала сушине водено млеко. Овим говедина, која тежице, не треба давати много репе, зато што она тера на пролив, а тада стока слаби.

Бундеве и дуљаци такође се могу употребити за храну стоке, али не као искључива храна сем свиња, које се и само њима задовољавају па чак и гоје. И бундеве и дуљаци дају водену храну, а при то још имају мало азотних хранских материја. Па зато треба при храњењу додавати суве хране која је богата на протејину.

Бундеве и дуљаци могу се и цели давати стоци на утрошак, али се тада доста измрти док их стока поједо. Најбоље је давати их исечене на сечки, на помешане са сечком од сена. Говедим тако најрадије једу. Само се од бундева и дуљака храну учине на луцне меле, па зато га ваља увек пре извадити но што се кравама на утрошак даду.

Бундеве и дуљаци сеобито су добра храна за свиње, а нарочито кад се скувају са трнцима, језменом или кукурузном прекрупом. Па и коњима и овцама нису на одмет.

И. И. К.

В Е Л Е Ш К Е

Кип (леп) за лампе. — Често се дешава, да се од стаклене чигуре у којој стоји гас, одвоји метални део, који носи цилиндар. Да се тај део споји за чигуру, ваља рапостити у лиманој кашици варне станице, па Дик је врбуа синати је у шунгалну металног део и чигуру насадити. Увесав синати од брине рада, јер се стивка, као што је понавта, стивава доста брзо, иначе, средство је сигурно.

Бела слагница као зелена њива за исхрану стоке с јесени. — Рај и јечам су усеви који се у повољним годинама жању нећ у половин јула, те се тако њива на којој су били, може одмах припремати за други који усеви. У неким крајевима Северне Немачке, сеје се од шпора у овацим приликама са успехом после разли или јечма *бела слагница* и то ради зелене њиве за исхрану стоке с јесени. Неважко полупривредне пољне *Frelks Kundskan* заводе, каже неки селан на овај начин добио с једног хектара 18.000 килограма њиве и тога количином исхрану 16 крава (које су просечно тежице по 400 кт.) за време од 12 октобра до 10 новембра.

Услед тога што бела слагница нема довољно белачинских материја, то је, да би се подесно одговарајући однос ових материја, ваља мешати с другом храном. Селанх о коме је реч, давао је дневно сваком граму по 4—6 килограма рајске сламе и по 1 кт. овеке јарме. Крава хранењем овом храном давала су му, вели, не само доста млека већ и добро месо, тако, да је та околност нагнала суседне му селане, да без даље размислања приступе и сами сејању беле слагнице за исту потребу.

Бела слагница има највише хране кад се коси пред претање или у самом цвету. Кад се коси докне онда је дрвенаста, неукусна и тешко се вари. Због тога је добро да се не сеје једног дана, нећ у размаку од 7—14 дана, као што се сеје и граховима.

Да би храна била питивија, тј. да у њој има више белачинских материја, неки препоручују, да кравама које би тежице по 500 кт. треба давати по 38 кт. зелене њиве од беле слагнице, 5 кт. сламе овних жита и 1—15 килограма овеке или кукурузне јарме.

Размножавање лине. — Размножавање и подизање лин е нарочито крупнолисте, врли се у свима општнским вољним расадницима у Немачкој у циљу сабења ових поред путева и по адема, да би негде имале довољно паре. За овај циљ размножавају лину (*Tilia vulgaris*) поред сејана и подожница. Положине терају лако жале, али с тога, што се од њих добила ретко кад лепо дрво, претпостављају сејане. Семе прикупљено с лине преко лета, засеју с јесени исте године у припремаене леје, које ошпан покриву землом. Услед тога, што семе из чаурина несуда неједнако, најбоље је, да се прибра заједно с чауринама из којих семе треба извадити пред сам сетву. Све врсте лине могу се размножавати и ошпан на обичну лину (*Tilia vulgaris*). Овак за овај циљ ваља усадити на подлогу у јуну или јулу. Срашћивање бина брзо и сигурно. И нави вољни расадници, требали би прена оме, да одреде по коју леју и за — лину.

Грој и топола. — Статистички подацима из околне Москве утврђено је да је од 597 случаја грома (жуње) који су ударили у дрвеће, више од половине — управо 302 случаја — ударило на белу топола. Отуда се препоручује, да сваки селанк треба белу топола да подиже у већој мери по имањима, пошто је она, као што се види, природни спроводилац жуње — грома. За Јаблан, у осталом од вајкада се зна, да исто тако чини дене услате у овом погледу, и да је с тога врло умесно подизати га по дворштанама.

Утицај обрађивања земље на принос. — У Горњем Пазешу (Рајска провинција) чинени су огледи с репом на девет парцела земље подједнако љубрених, даде би се издела, има ли брикљивије обрађивање земље изава утицаја на принос. Тога ради, три парцеле обрађиване су за време пораста репе шест пута, друго три, четри пута, а треће три парцеле, само два пут. Добно се овај резултат:

Али пут обрађене парцеле, да су и то: 1 = 48.000 кт. 2 = 52000, 3 = 41000 кт. (Палеје су разне сорте репе). Са четри пута обрађених парцела добило се: 1 = 89000 кт.; 2 = 74.000 и 3 = 72.000 кт. А са парцела по шест пута обрађених било је принос: 1 = 120.000, 2 = 100.000 и 3 = 110.000 кт. По томе: принос је знаице већи, кад се земља боље и чеће обрадује.

Да ли сечена њива за коње треба да је кратка или дуга? — До скоро је пладоћивање, да је сечена њива за коње тани пријатнија, што је краћа и сигурна; али је то мишљење пало пред волим етнолошким огледима. Једина је добра страна кратко сечене њиве за коње у томе, што коњи лако пићу пре појуду. Али је та добра страна сувишне вредности, пошто се та брза употреба хране врши на рачу самога варења, које се знаице отежава. Коњ тако стичу сечену њиву брзо на да није добро ни самизапа, те не само што мало снаге од ње добија, нећ и стомак кваре. Осим тога, тако кратко сечена њива врло слабо дражи органе за варење у онше и врло често проузрокује колику, која се тешко лека. С тога се препоручује да се њива за коње увек крупније и дуже сече. Ако се коњима даје на тај начин овека слама, нека није краћа од 1-5 см.

Ср.

Високе јасле шкодиће су за ждроб. — Високе јасле за ждроб треба престо на стаја извадити, јер

када здребад једу с високих јасала развија се у њих слабо пречења. Осим тога и за очи су високе јасале шкољњиве, јер пада у њих прах и разно трње. С тога — избегавајте из стаја високе јасале.

Ср.

Против код теладн. — Против код теладн често бива врло опасна болест. Она се развија махом од набеба: набеба се теладн држе у хладним стајама нарочито после хладног ноћаја или хране. Осим тога против коду теладн добити још и променом шање, као и наглим прелазом с једне хране на другу а по некад се против јавља као знак друге болести. Код слабијих теладн може бити узрок тој болести и матерје млеко.

У много случајева довољно је против пролина само променити теладна стају или храну. Често онег довољно је дати им у води за пиће на врх ножа ветулана креде, магнезије или дати им корбу од укувана зира или боба. Исто тако много пута добро дејствује, умлевена кора врбена или дубова, која се теладима даје влажном три пута дневно. Ако та обична средства не помогну, потребно је дати се с других. Тако на пример може се као одлично средство препоручити одвар од камина-теја (*Maticaria Chamomilla*) — и то на вода литра три до одвара мете се један грам салицилане киселине и танина; вод јачих теладн ваља удвојити количину дељу последњих материја. Добро дејствује поља антра одвара од камина-теја, када се помеша са пет грама опшња.

Код теладн која доје, појављује се против, као што је већ писано, или услед матерјег млека, или од набеба или када крана пређе ваљом с једне врсте хране на другу, када се теле уретко пушта под храну те продоји. Нарочито ваља пазити обратити на храну, која се даје крани 3—4 дана по телују не треба крани ништа друго дати до добро сено и умерено хладну воду. У прво време нарочито треба избегавати јачу количину шање.

Као препоручливо средство против пролина које у исто време помаже и развитку мостују код теладн јесте креда или брашно од коштију, које се даје телују свакодневно на врх ножа од првице 10—15 грама у води растопљено. Ако пролин не престане ни после овога поуданог средства, онда не остаје ништа друго, него потражити помоћ од мариног лекара, а напустили свако даље лечење домаћим средствима, *пошто може пролин бити и знак друге коке опасне болести.* Где овај није при руци или где теле није од особита соја, ваљбоље је одмах га или заплати или продати, док још сасија не сирпа. Најчешће се пролин код теладн појављује лета, када крана прелазн са зимске суве хране на летњу зелену, у којој је много воде. Последња је тога водити млеко и ако се не поштува са телетом како је речено, оно се лако побобе од јака пролина.

Ср.

Туберкулоза код домаће стоке. — С дана у дан све се више шири туберкулоза међу говедима, а у последње доба почела се ондажити на неким местима и међу свињама. Та је болест врло опасна с тога, што се, према најновијим чинињем огледања, лако преноси са стоке на човека и обратно. Нарочито су добре мушаре подложне туберкулозној зарази и тим јаче у колику су старије, јер здрав и снажан организам младе брава успијевају се опире и кадар је дуже да подржи.

Здравно главо може се заразити или употребом млека од заражене краве, или пићом, која је остала од заражене стоке, или ако је за дуже време било у непосредној близини оболеле животице. Зато се туберкулоза највише појављује у стајама, где се стока беспрестано храни за јаслама. Човек се може заразити од маришчета или када удисне ваздух заражен бактеријама туберкулозијом или када се храни предметима инфициранима туберкулозијом бактеријама, нарочито пресно и испарено млеко, месо и врн. Још год. 1895. на VI конгресу међународног у Берну доказано је професор Kutei, да је у крвава мушара не само заражено

млеко, већ и месо и крв. А то исто утврдио је и др. Зирн. С тога се може мислити, како је опасна употреба пресног и испуког млека и недопезеног меса, нарочито од сумњане стоке.

Што се даље иде северу, све је развијенија међу говедима туберкулозна зараза. Нарочито у Данској стока јако паги од те болести. Тако у многим крајевима нарочито тамо где се стока држи лежито у стајама, број оболеле стоке неће се чак на 90%. Тако је од 10.224 глава доведених из Данске, нађено 4.940 или 40-30% туберкулозних. Уопште утврђено је на основу такве статистике, да је на северу Јевропе 40% целокупног броја стоке заражено туберкулозом.

С тога није ни чудо, што се у свима државама јевропским особито баве питањем: каким средствима треба прибегли ради ограничења те опасне болести.

Што се тиче ширења туберкулозе млеком, доказано проф. Банг из Копена, да је тај начин ширења заразе најопаснији. У млеку се, то јест, туберкулозне бактерије најобилније множе. Тако је на пример науком утврђено да се бактерије размножавају:

При топлоти:	35°C	12°C
после 2 сата	23 пута	4 пута
• 3 •	60 •	6 •
• 4 •	215 •	8 •

Али на топлоти од 85—95°C, бактерије потпуно морају умирути, ако се та топлота задржи само за два минута.

Статистиком је и то утврђено, да се са повећањем броја од туберкулозе оболеле марве и број људи понекао у истој сразмерици. С тога је најошмо, од колане је важности дати се свију мара, које иду на то: да се ова болба што пре и што јаче ограничи.

Ср.

Нова воћка. — У француској месту „Bévue Porticole“ нешто Андро ово: Та нова воћка у луци се зове Feijoa sellowiana, а пореклом је јужно-америчке државе Ја Плате, или уселена и у јужној Француској. Оно је дрво у Андријеном врту лепо цветало и плод донело, било је 3/4 метра високо и гуњасто гранато. Плод је дугачасте више јајаста јагода од 4—6 центиметара дијаметра и 3—5 смет. ширине. Овај би се плод особито могао код нас лепо употребити за слатко, јер и кад сазри задржи своју првобитну зелену боју, месо је оштр иврто и бело, има доста сока и маршине испредно пријатно и јако. По укусу нешто личи на ананас. Нек покушавају наши воћари с неговањем и ове биљке.

II.

Г Л А С Н И К

Државне шуме у Елзас-Лотрингији. — По статистичким подацима који су ту споро објављени, у Елзас Лотрингији државних шума има 446.266-52 хектара. Ту поповрну сачињавају 61 комплекс од којих највећа има 14.618 хектара а најмањи 4548 хектара. Доходак од средњих пореза не рачунајући ту и тош принос код тих шума 212.579 марака (297.610 динара) Само од збирана шума за просторне стоке добијено је 106.336 марака, а 6789 марака за свињокошу. Закупна за дош у овим шумама принос од хектара у средњу руку око 72 еванга (око 1 динара). Укупни доходак од ових шума, ишино је у 1897, година 7.191.943-22 марака (10.008.727-50 динара) а раскод, 3.620.108-18 марака (5.068.142-45 л.) По томе чисти доходи предсталајуће суме од 3.571.845-04 марака (6.448.624-32 динара), а то на основу поповрну осмита од 145937 хектара принос за сваки хектар по 24-63 мараке. Свага је посетеано 545.076 хтб. метара дрна, те по томе на 1 хтб. метар било је доходак 6-90 марака.

Колико је увезено производа текстилне природе у Србију, за последњих 10 година. — По статистикама Савине Управе Краљевине Србије за 1891. годину, коју је оних дана издао Царинско Одељење Министарства Финансија увезено је у Србију.

Врне и даке	Памук, кадјељ дана
1888	372111 кгр.
1889	415418
1890	492241
1891	711930
1892	620764
1893	512600
1894	713820
1895	433275
1896	692117
1897	1,283394

Срачунава вредност увезено количине ових производа у динарима, износи:

За вуну и даку	За памук, кадјељ дана
1888	2,516,683 дин.
1889	2,424,445
1890	2,714,741
1891	3,260,250
1892	2,869,108
1893	2,822,416
1894	3,057,238
1895	2,218,910
1896	3,399,992
1897	5,147,462

Цијере на малост говоре, да је увоз ових производа сваком годином све већи, тако, да то, ако се и даље продужи, баци неке лону сенку на наше привреднике. Вуне и даке, као што се види на предњем прегледу, увезено је само 1897. године у вредности у 5,147,462 динара а памука на 10,495,604 динара.

Валке су реч, којима поменута Статистика пропраћа горње цијере:

„Србија, у којој живи земљораднички staleк; Србија, која није индустријска него пољопривредна земља, у којој сточарство игра велику улогу, увози са стране вуне и даке на 5,147,462 динара! Ово је жалосна појана; ово доводиће да Србија не напредује него опада у сточарству; они који управљају српском привредом, треба да размисле о овој појани, треба чешће да прелистају наше статистике, из не ће сазнати стање привреде земљасце, она ће им казати, којим путем ваља водити српску привреду.“

„Српско земљиште веома је повољно за производњу дана и конопље. Некада је свака сеоска па и варошка кућа производила и један и други производ, а данас је ове производе потпуно памук, који је привидно јединица и у ствари је много скупљи, јер трајашњи и летова ланеног и куделеног платна, далеко надмања вредност памучних тканина. Српски и страни капиталци надали би у Србији врло корисну примену у текстилној индустрији.“

Горњи суми ваља додати и суму од 3,036,027 динара, колико је 1897 године издато за увезену шивениу и плетену рубу и везове, те тако укуп на производе текстилне природе износи на 18,678,493 динара.

Кад се овоме дода, да укуп свекозних производа износи на 45,313,824 динара и да на ту суму долази 18,678,493 динара само на производе текстилне природе, онда излази, да вредност увоза свих осталих производа надмања производе текстилне индустрије само за 7,956,838 динара.*

Србија вадије даке прено осамнаест милијуна динара на предње чију је сировину некада она производила, и чије су влакитске погодбе веома повољна за њену текстилну производњу.

Статистика шумских пожара у Аустрији. — По службеним извештајима било је у Аустрији за време од 1881—1885. године 1717 случајева пожара на површини од 6551.5 хектар. Штета, која је учињена тим пожарима износила је на 276,439 форината (око 635,810 дин.). Утврђено је, да је од тих пожара било 588 из непажње, 151 од ложиља огња у шуми, 69 од железничких вагона, 14 од муње (грома) а остали 885 случаја од непознатих узрока. За време пак од 1886—1890. године било је свега 1467 случаја пожара на површини од 6614.7 хектара. Штета је намамачињена на 310,788 форината (око 714,812 динара). Од ових пожара 547 случајева причињена је из непажње, 111 од ложиља огња у шуми, 57 од варнице докочитиве, 21 од муње, а за осталих 731 случај, није сазнат узрок.

Свеснатошћу у циљу сађења дрвећа. — У селу Воденској (у Русији) извршено је 9. маја ове године свезано сађење дрвећа, као што о томе јавља *Дневни Журнал*. У тој свеснатошћу имало је учешћа шест школа из округа тога села, на 120 родитеља ученичких и много гостију из града Курганга. Засађено је око 300 дрвета. Свеснатошћу је почела *милосрђивошћу* а зашраћена се губом ученика и децијим играма у којима су уделовали и сами људи. Одста депа и корисна свеснатошћу!

ОБЗНАМЕ

Продаја украсног дрвећа. — На добру Српског Пољопривредног Друштва у Шапцу налази се 1700 кестевова за украс, око 1000 овалемедних округлих багренова — *Robinia hispida*, и преко 500 садница арниевине — *Pinus farix*. Саднице кестевова и багренова одрасле су, правог и глатког стабла, те се могу у коришћу употребити за засађивање у парковима, гробљанима, на уличицама, већим казанским просторијима, итд.

Саднице арниевине двогоде су, и по величини подељене у две класе; половина садница висока је 2-20 а друга половина 1.5 метар. Ово је једини четинар који најбрже расте; дрво је врло корисно за грађу, те га зато ваља подизати не само као украсно дрвеће, већ и као шуму.

Цена је ових садницама и то: кестевова и багренова по 1, а арниевина прве класе 0-60 а друге класе 0-50 динара све од комада.

Цене се разуму за готово франко Друштвено добро у Шапцу; пошљакна се може извршити и уз повуку.

С варушницама, ваља се обратити непосредно Управи Друштвеног добра у Шапцу.

Награда за увођење напреднијих начина радње. — Од награда, за које је Српско Пољопривредно Друштво расписало награде за напредне начине радње, у овој години изгину:

1. За сталну употребу вретаче сејалице за стрипне на неодређеној површини. *Награда 200 динара*. Могу се такмичити припадници из округа подриског, валевског и подунавског. Циљше се изнелик усов. *Рок за пријаву до 1. априла 1898. године*.

2. За сталну употребу прашача и оконачуа у вези с правилима сејалица. *Награда 150 динара*. Могу се такмичити припадници из Добрица и срезова Лесковачког и вишњег: *Рок за пријаву до 1. априла 1898 г.*

3. За виноград засађен америчком лозом и огаљемлед долажом од најбољих вретга на површини најмање од 20 ара, с тим, да свака вретга буде извођена. *Награда*

300 динара. Могу се такмичити привредници из Жупе. *Рок за пријаву до 1. септембра 1898. год.*

4. За виноград засађен америчком лозом и окалеклев домом од најбољих врста, на површини најмање од 20 ара, е тих, да свака врста буде издвојена. *Награда 200 динара.* Могу се такмичити привредници из околине Ниша. *Рок за пријаву до 1. септембра 1898 године.*

5. Првом Удружењу у Србији са показаним успехом и резултатом за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа. *Награда 300 динара. Рок до коцка 1898. године; и*

6. Ко од поткивача отпочне поткивање волова по модерном начину радње. *Награда 300 динара. Рок за пријаву до коцка 1898. године.*

ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК

ПОВРКМЕНИ СПИС СРСКОГ ПОЉОПРИВ. ДРУШТВА

Прва свеска овога списа, по решењу управног одбора, штампана се у овој години. Позивају се и коле писци, који би желели понудити своје радове за штампање у „Гласнику“, да то учине до 1. Новембра ов. год. Радове треба предати или шуптути „Српском Пољопривредном Друштву“ Београд.

Према раније утврђеном и прописаном програму за издавање „Пољоприв. Гласника“ важе од одреде:

1. Штампало се у формику велике осмине, а свака свеска излазе 8—10 штампаних таблица.

2. Примаће се и штампати оне расправе и рецитивања, која ће осветлити стање наше пољске привреде и која су иначе пољопривредно-научног садржаја, а приврствено оријентална.

3. Радови не треба да су већи од 3 штампана таблица, или подељена тако, да се могу штампати у 2 свеске, највише по 3 таблица.

4. Радове ће прегледати један или двојина стручњака, а по потреби и дотичне секције. Оцене ће се сповиштавати управ. одбору, који решава, да ли се радови примају или не.

Непријемни радови враћаће се писцима, а они имају права да прочитају оцену, но немају права захтевати да им се у пренесу доставља.

5. Име писца сваком раду мора се знати, на било да му је потпис на самој раду, било у затвореном писму, на да се по прочитављу оцене рада сазна. А пријемни рад, може се штампати и без потписа писца, ако он то изречно жели.

6. Пријемни радови, пошто се штампају у „Пољопривредном Гласнику“, награђиваће се од 40—80 динара штампаним табак, — према пактовој радњи, претима слова, којима је штампан и изради слика.

7. Штампани радови у „Пољоприв. Гласнику“ постају тач самим сопственост Срп. Пољоприв. Друштва, које их може прештампавати, одштампавати, уступити на превод итд. без икакве даље накнаде писцу.

25. Септембра 1898 г.

Београд.

Уредништво,
„Пољоприв. Гласника“

ЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Ишла је из штампе књига:

МАРВЕНИ ЛЕКАР

практична поука о узроцима, знацима, предохрани и лечењу најчешћих болести домаћих животиња с практици упуством о поткивању коња, шкочљењу, куповани, продаји и помоћи при порођају стоке. Са 112 слика у тексту. 8^о. Страна 384.

Књига је удешена за потребу наших пољопривредника и пољопривредних школа, а израдио је по страним изворима *Владимир Воробјев*, проф. Ратарске Школе у Краљеву.

Цена је књизи 3-50 динара или круна. Скицачи добивају на сваких десет претилатника једну књигу на дар а књижари, при поруџбинама за готов новац, уобицајени проценат.

Поруџбине прима писца и књижара *Милосла Митровића* у Краљеву.

ПРАКТИЧНО КОЂАРСТВО

НАКЛАДО

Дрш. М. Спасић

које је до сада продавано и то у обичној поведи по 7 а у обичној по 5 $\frac{1}{2}$ динара, продаје се од сад по знатно спуштеној цени и то у *финан. поведи десет књига за тридесет динара, а у обичној поведи десет књига за двадесет динара.* — за готов новац. Обратити се писцу, уреднику *Тежак* — Београд.

Цена малих огласама: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 кара дин; од осталих круних висина по 15 кара од врсте од ступца.

Велик огласама од исте стране 30 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога на свако оглашавање по 30 кара дин. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 35. и 36. броја *Тежак*: *Чланци*: † Анга Голубовић. — Сађење јабука. — Проредњање шума. Зимско оријентисање виских вођана (крзлуша). — Неколико напомена. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Објаве*. — *Пољопривредни Гласник*. — *Књижевни огласи*. —

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИСТ 8 ДИНАРА, НА ГОДИСТ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ТАКОВИ ОВЕС ДРУШТЕ, ПОДРУЖИЈА, ВОЈВОДИ СТАЉОГ ВЛАДА И КАЗИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У БОЈА ПЕЊУ, АБО ВОЈВОДИ ПРЕСТАЈУ ЛИСТАТИ ЗА ПЕЊУ ГОДИСТ, НАН СРБИЈЕ, НА ГОДИСТ 10 ДИНАРА, НАН 5 ДИНАРА, А. ФР. Ј. ВОЈВОДИ СРБИЈЕ ДРУШТВА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ЗЕМЉОПРИВРЕДНИКЕ СЛУЖБИ И ЧИТАОНИКЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФР. НАН 3 ФР., А. ФР. КАЗИ ГЛАВНИ ВОЈВОДИ ПРЕСТАЈУ И КАЗИ СЕ ПРЕСТАЈАТИ ПРЕКО БОЈА ЗИМ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕСТАЈАТИ И РУКОПИСИ ПЕЊИЈА СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАЈАТИ ПРЕМАТИ И ВОЈВОДИ. НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА ГРЕВЦА ОД 1869. Г. № 204. ПРИНОСИ ДРУШТВУ МОЖЕ ПОСТА ВИСЕЛАТО.

ГЛАСНИЦИ И ШТАЛТАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДЕЛО:
Др. М. Лешо, Д. М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић, и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ ГРАЂЕНИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

СПРАВЕ (БЕРИЛА) ЗА БРАЊЕ ВОЋА

При браву воћа жорано да обратимо што већу нажњу на то, да се ово не повреди, јер само непопретено воће може се више времена очувати, а тиме је добијено много, јер ако у стању, да убрано воће шљемо на све стране света куда се скупије плаћа, и напоследку вожемо га продати скупије и у самој земљи у зимне доба, када остало воће пређе. Дакле, било једно или друго, ми ћемо од убраног воћа, које је непопретено при браву, веће користи имати. а то је оно за чим сваки воћар тежи.

Браве воћа руком могућа је само код ниских воћака као и оних високих, које имају јаке гране, но и код њих је веома тешко а често нута и немогуће убрати све плодове руком, нарочито оне који се налазе на врху воће и окрајцима грана.

Да би се могло и оно воће које се налази на врху воћака и опршица грана непопретено убрати, употребљавају се разна берила, којих има од више врста, но ми ћемо овде описати само два берила, која су врло практична, а при тој тако проста, да њима може руковати и најпростији радници.

Берило које показује слика 1 састоји се из: три криве полужнице није су крајеви, којима се може хватати завијени и обложени каучуком, како би се воће при браву сачувало од повреди; а доњем крају полужница, на њему су још и три кратке праве полужнице, чији су горњи крајеви ескерина утврђени за горње полужнице, но тако, да се могу преламати, доњим крајевима полужница утврђени је за гвоздени прстен што стоји над другом (ескером) око штапа, који се може продукти. Испод трупа је ликиан цев која служи на то, да друго повоћу ескера, уклањају у штапу потисне на више и обратно попусти на ниже.

За прстен, који су утврђене праве полужнице на своје доњем крају, привезе је јак конач који треба да

је нешто краћи од штана на коме је берило утврђено, на крају овог конца веже се један котур, у који се увлачи најчистији прикладни брња воћа.

Брња се врши на врло прост начин тако, кад се хоће да убере који плод, ваља узети штан на коме је насађено берило, у десну руку, и уравнати право плоду који жељимо узбрати; кад је берило до самог плода, треба левом руком повући канан навише, те ће тако гвоздени прстен притиснути другдо а берило ће се у своје горњек крају раширити толико, да може обухватити плод; кад је плод обухваћен треба прегнути канан из леве руке, онда ће берило ухватити плод као што и слика показује; кад је овако ухваћен плод треба руком десно или лево берило окренути, тада ће се плод откнути, који ћемо извадити из берила ако опет повучемо канан навише, да се оно отвори — рашири, плод узмеже и метемо у суд који смо спремили за оставу убраног воћа. За овим на исти начин продужи се берба воћа.

Слика 1.

Слика 2.

Овим берилом врши се берба воћа тако потпуно, као да су плодови и самог руком узбрани.

Берило које показује слика 2. много је простичје од првог; ово се састоји из једне косе и гвоздја савијеног у круг, на чијем су горњек два зупца и дршке, помоћу које се берило насађује на штан.

Берба воћа овим берилом врши се на тај начин, што се округли део летке под плод, затим се подигне у вис те понакне тако напред, да дође плод са својом дршком над округлим делом између зубаца као што слика показује; по тој треба навити берило к плоду, тада се жора плод откнути и пасти у кесу; на овај начин треба продужити бербу и дље док се не напуну кеса, а кад се она напуну, ваља је прегнути на земљу, узбране плодове понадити и метати у спремљени суд, на потоњ продужити рад. У ову кесу могу да стану 5—10 јабука.

Берила ова стају и то: прво 3-5 а друго 1-20 динара комад, а могу се добити код Српског Полковник Друштва у Београду.

Писма адресована Друштву, све пошто у Краљевини Србији носе бесплатно. На молба се не лепе такосне марке.

Нав. М. Ракошевић.

КОНЗЕРВИСАЊЕ КОКОШИЈИХ ЈАЈА

Валнка предност коју имају кокошија јаја као људска храна и околност, што највећи производња јаја пада у доба толиких дана године, наизвала је привредике да траже и налазе различите начине како да се јаја што боље очувају (конзервишу) до употребе. По томе за трговину а с тим и за развијање самог живинарства, добри начини чувања јаја, може се рећи, важни су исто толико као и сама производња јаја.

Уопште узевши, врло су мало у примени бољи начини конзервисања јаја; најчешћи је случај, да се пакуют у сено, сламу и струготине, па тако и на три односе. То је на сву прилику с тога, што су бољи начини конзервисања јаја непознати ширем кругу привредника, или што се овамо где су познати, тежи томе, да се избегну издаци који би се око тога имали учинити.

Јаја су као што је познато врло лако подложна квару; кад су за више времена изложена ваздуху, онда из ових испари вода на ваздух продре кроз љуску у унутрашњост. Тиме се унесу кљасе фермената (сјиваца) које у баланцету налазе врло лесну храну, и тако се, употребљавајући ове материје, развију врло брзо.

Јаја, која ће се конзервисати на буди који начин, морају бити саопш чиста.

На љусци има као што је познато безброј шупљика, пора, па ако је јаје прљаво, онда се у тим прљавинама често настале плесань и други микроорганизми, који за кратко време продру кроз поре и у унутрашњост јајета, те га тако кваре. Зато свако јаје треба пре тога изборити што боље влажном крпом, на затим испрати чистом водом, да се више уклопи и најмањи траг нечистоте.

Кад се ради у ваздуху, онда се за овај циљ може удезити и варочита направа. Од дрвета може се начинити прстен, на овај изнутра обложити четкицама а прстен подесити тако, да се брзо обрће око себе, кад се део с којим је у води, покреће ногом у руком. Јаје у тој случају придржава се у шупљини прстена док се влажним четкицама не уклопи сва прљавина. На овај начин може се рад знатно убрзати.

Да би се олакшало испирање јаја, употребљавају се за овај циљ варочите полице од дасака или лимџа (плекса). Ове су забунене толико, да јаје не може пронасти, па се затим, пошто се поређају исперу водом.

Јаја се могу конзервисати на много начина, но најважнији су: *конзервисање јаја у сувим материјама*; *конзервисање јаја у крвцини и кукуричкој соли*; *конзервисање јаја у глицерину, бунарској води, ацетихолу и салмицилној тештини*, *конзервисање јаја у раствору калијевог нитрата*; *конзервисање јаја у раствору воденог стакла*; *конзервисање јаја призматичним различитим материјама да се издуже одстранити*; и, *конзервисање јаја у леђу*.

Конзервисање јаја у сувим материјама. — За овај циљ употребљавају се најобичније: прстена, јорска (сточна) со, чист сув пшас, пшечо, дрвене струготине, сечка (сечка салама или сено) итд. На овај начин могу се очувати јаја само за краће време, јер суве материје после дужег стајања, унесу влагу из јаја те се тако она сасуше, тј. не могу бити подједнака са свежим јајима. Но Бекман и ове материје употребљава за овај циљ с врло добрим успехом и то на овај начин: Најпре свако јаје заврше се што боље у обичне новине, а затим узме сандук од еспана

дужине 85 см. а ширине и висине по 30 см. сандук по-дела трима прерађама на четири одељена и онда пуни јајима свако одељење на по три. Сандук с чувања у подруму и не затвара га пошто. Одељења на сандуку потребна су му зато, да би у њих могао слагати јаја по својој старости и према овој одности и потрошњи. Вели, да се на овај начин могу очувати јаја месецима а као најдлавијашњи погодбу за то. Истице, да јаја треба увити у хартију и метути у своје одељење чим их ковошка снесе.

Конзервација јаја у кречници. — Најчешће се за овај циљ узима кречница која је истина најјединија, по за чувања јаја и — најоштрија. Јаја конзервисана у кречници добију задах на врелу те им се тиме утиску знатно погорша, а ако се у исто време тропе и свежа јаја, онда их је шта више и во могућно употребити, јер је између њих разлика велика. Задах овај потиче отуда, што кречница уђе кроз шуљкине луке и јаје на се тако учини рамена између извесних састојака.

Конзервација јаја у кречници и кухинској соли. — *Кубел* излази да је конзервација јаја у кречници најбољи начин кад се удеси тако, да кречница не продали у јаја због које добијају овај лош задах и због које се беланца тих јаја не испуњају тако добро као беланца свежих јаја.

Ради тога, да би се спречила или бар смањала деузија кречнице у јаја, препоручује, да се за овај циљ течност, кречница, у коју ће се потопити јаја, мора тако удесити, да њена специфична тежина одговара специфичној тежини кокошњих јаја. Да то постигне он у кречницу (специфична је тежина ове 1.0029 а специфична тежина јаја — беланца — је 1.042) меће 6% обичне кухинске соли, те на тај начин постиже, да и специфична тежина раствора кречнице буде као и беланца (1.042). На случај, да у кухинској соли има и нешто магнезије онда кречници дода и нешто кречна млека — густина. На овај начин вели, могућно је сасвим лено у том раствору очувати јаја од маја до краја новембра а да се при том не осети какав задах. Судови морају бити добро затворени.

Конзервација јаја у смеси глицерина воде, алкохола и салицилане киселине. — Бољи је од наведеног начина конзервација јаја у смеси од равне запремине глицерина и буварске воде, а добра је за овај циљ и салицилана киселина. Нарочито се препоручује смеша од 3 литра воде, 1 литра алкохола, 200 грама глицерина и 200 грама кристалне салицилане киселине. Јаја одређена за конзервацију држе се неколико часова у овој смеси, па се затим изваде и просуше. За време сушења испари убрзо вода и алкохол а салицилана киселина у тој испаравању кристалине се по површини јајета (љушке) те се тако затворе шуљкине на љусци. Ово бија у толико потпуније, што је глицерин течност која не испарава и у којој се раствара салицилана киселина, те је тако могућно да се засаћеним раствором салицилане киселине у глицерину испуне добро све шуљкине на љусци.

Надаци за чувања јаја на овај начин посебно су познати нарочито кад се узме у обзир да се у течности у којој је било растворено салицилане киселине у тежини од 1 килограма, може очувати више тисућа (хиљада) јаја и што се уста смеша у којој су била јаја, може употребити и за други пут.

Конзервисана јаја на овај начин чувају се на обичној топлоти, дакле у локалним у којима се станује. Јаја се очувају лено, јер ни за време од неколико месеци не претрпе никакве промене. Зато се узима, да је овај начин најдешњи између свих начина чувања јаја.

Конзервација јаја у раствору калијева манганата. — За овај циљ узима се на врх ножа калијева манганат а саспе у два литра воде, на затим меша дотле, док се потпуно не растворе кристали ове соли. Кристали су растворени онда, кад вода покривена добро. Кад то буде, онда се јаја потопе у раствор, при чему се пазн, да их раствор

покрије сасвим и да јаја пре по што се потопе у раствор буду сасвим чиста. У раствору треба их држати за један сат па кад се по ваљано добро осуше, онда их што паливље завити у чисту хартију, наслагати у кортицу или сандук и чувати у сувој и где се не тресе.

На овај начин могу се јаја очувати лено за 6—7 месеци па и више, а да при том не изгубе ни најмање од своје доброте.

Конзервација јаја у раствору воденог стакла. — *Ергел* за овај циљ узима на 10 литара воде 1:250—1:500 литара воденог стакла (натријена или калијева силиката) па у томе раствору чува јаја до употребе. Рад овај олакшана се знатно, кад се употребе нарочите полице од таланизоване жлице, јер тада не само да се јаја могу очувати врло дуго, већ је немогућно да се и један комад оштети — разбије.

За конзервацију употребљавају ваљне у које се смештају поменуће полице, па на ова међу јаја у отворе полице.

Слика 1. показује качицу напуњену јајима, сл. 2.

Слика 1. □

пресек качице по дужини а сл. 3. изглед полице. Качица је потпуно ваљкаста облика (цилиндрична) т.ј. није у дну шира а у врху ужа, као што се она обично израђују, а према томе, која се количина јаја жели чувати, могу бити

Слика 2.

мање и веће. Свака полица као што се то види из сл. 4. има у обиму наслов на који пада нова полица, те је тако немогућно, да се јаја на доњим полицама вагиче горњим

полницама. Јаја у отворе полница ређају се врлом на ниже, а полнице напуњене јајима ређају се једна на другу до саме вршне качице. Кад се поређају све полнице, овакве јајнице напуни до врха раствором поменутог стакла и затим затвори.

Слика 3.

На овај начин могу се очувати јаја за 1—1,5 година. Надамо учинени за качице и полнице, важићају се добро, а осем тога требају и за даље. И ако се раствор стакла може лепо очувати за све то време, ипак је боље да се од премака на пресе качица пусти виши раствор, јер ако се то не чини, могућно је, да жуљана буду нешто белећа по што су у свешки јаја. Раствор воденог стакла не даје јајима никакво задох те је отуда врло угодно средство за конзервације јаја.

Слика 4.

Кад се желе употребити јаја очувана на овај начин, онда их ваља претходно што боље испрати, а најбоље је да на њих терече вода (ипр. из чесме) за десетину минута.

Конзервације јаја премазивањем разним материјама. — Да ваздух не би могао продирати унутрашњост јаја, чинени су разни огледи, а да љуска јаја премазује каквим материјама, било у циљу да се ваља затворе поре на љусци или да се тиме изаове какво хемијско једињење с љуском, а на тај начин одстране ваздух.

Белешком уперала, да се јаја могу лепо очувати, ако се љуска попоњу четкице пренаже што боље гуњи-арабином.

И шешак растворен у алкохолу добар је за овај циљ, а Ертел, поставке вели добар резултат и премазивањем љуске цинком, само при том ваља назнати да се љуска пренаже цинком што боље.

Но између свих средстава највише се за овај циљ деви направило водено стакло, јер се између њега и љуске ствара стакласта маса којом се ваздух изолује сасвим потпуно. Ради тога треба узети поменути раствор овог стакла и у каквом металном суду загрејати га на 30°C. Јаја затим ваља потопити у овај раствор и у овоме их држати највише петнаест минута, па их затим поређати на знаменке стезалке, да отпадне сувишно водено стакло. То треба тако удесити, да капице падају у какав суд, да би се могле олет употребити и тиме умњо издати за овај материјал.

Кад се јаја желе чувати на овај начин, онда је преко потребно да раденик има на рукама козне рукавице, јер иначе водено стакло као јак алкал (база) нагрисе убрзо кожу да се руке разарање, а ако се не ради с највишом онда такав раденик може бити, због рашањих руку, за више дана неспособан за рад.

Конзервације јаја у леду. — За овај циљ потребно је имати нарочите ормани од дрвета или цинкована лимна

с вратима, која се могу добро затварати. У унутрашњости ормана наменштене су подоравно летинце у извесној одстојању једна од друге да се тако у орману могу уметшати динкасе лесе с ваљима. На вршној деси ормана, ивице лимна уздигнуће су за 10—15 см. те на тај начин има изглед суда.

Пре него што се у орману унесу полнице с јајима, орман се свесе у подрум тако, да се стражни зид ормана дидирје са слојем комадића леда, а ако је више ормана напоредо, онда се наместе раздалеко за 60 см. и ова шупљина попуни такође комадићима леда. Кад се то уради, онда се уметтају лимане лесе напуњене јајима почев одоздо на на ниже, и кад се унесу све лесе, затворе се врата на орману, а вршна деса, која је, као што је поменуто и поклопац ормана, испуни комадићима леда. Јаја треба да буду сасвим чиста, а љуска не сме бити ваљана.

Услед тога, што се ормани обложе ледом са четири стране, топлота у орману снадне на нулу, и на том степењу задржи се и даље.

Рачуна се, да у орман, који је широк 2 метра, висок толико исто и дубок 1 м. може стати на 22.800 комада, те према томе, у подруму одређе величине, могућно је на овај начин очувати за више месеци једну количину јаја.

Истина трешкови за овакве ормане нису тако неспитни али, кад се већ једном имају, онда су даљи издаци одшта врло мали, јер се има набављати само лед, а остали трешкови око чинешња јаја, наменштана ових на лесе и у ормане итд. могу се сачувати и тиме, ако се употребити радија снага из куће.

(Дугар)

Благ. Д. Тодоровић.

ИЗВЕШТАЈ Српском Пољопривредном Друштву

Мо решењу Управног Одбора од 18. о. ч. прегледати смо виноград г.г. Чедо Симића, Огњана Лукића и Нестаса Јакића из Александрограда (у Жупи), тамицара за виноград по стегају који је Друштво расписало и који гласи: „За виноград засађен америчком лозом и оцаљан беном домаћом од најбољих прста на површини најмање од 20 ара с тим, да свака прста буде издвојена.“

1. *Виноград Чедо Симића.* — Виноград овај лежи у реону реке Александроградске, и непосредно је до државног лозног расадника. Положај је раван и мало прибрдан, с погледом на север и северо-исток. Земља је у равни несложитог слојака, хумуса, а на брду је блага цољача с комаћем камења и шљунка (обуљата), и сва је риголана. Крећњача (по калиметру) има 6—16%. У виноград уна одешене за ниску лозу (виноград) и одешене за високу (чардаклија). Мимо то има: приреште од дивље и каљамљене лозе, а и матицњак од сората Рунестраса (Монт-коде, Мартена, Металке) и Ринарије.

Каљамљене лозе у виноград уна 3000, и то 1600 ком. сађени су у размаку на 1,30 м., а остало на 1 м. Са стазама и приреште износи површину 50 ара. Виноград се подиже од 1895. год. Каљамљене се на „стало место“, а осем тога је виноград попуњаван врелим и зеленим каљамљима, тако да је чокоће у погледу на доба развијања (старост) измешано, и виноград не даје слику једноликости. Подлога је: Ринарија Совак (око 1500 ком.), Монт-коде (500) и Мартен (2000). Ма да је пресак, виноград је прилично переносивостан. Газвој (пораст) је чокоћа веома разнолика, просечно слаб, чему ће, између осталог, бити узрок и невенито каљамљене, што је на неколиким чокотима запажено.

Виноград је био обран; а случај је овај био и код осталих тамицара, јер су о доласку нашем добила из-

veštaj onog dana kad smo mi došli. Po dozi, kao i po uveravanju takmičara, moke se uzeti, da su sorte izdvojene. Zastupljene su: rskana (prokućna), začina i mekani (skadpara). Osem toga ima sortimentat od stonog groška, domaeg i nekog stranog, a te su u odeljenju za visoke loze (čardaknije).

Prporisti pokazuju bolje stave. Zreli kaleni daju znatan procenat primaka. I matička je vrlo dobar.

II. *Vinograd Ognena Lukovica*. — Vinograd je ovaj na vinogradskom položaju „Stavevo.“ Položaj je približan, a na južnoj strani i dosta strmiji, s pogledom na jugoistočni i jug. Zemlja je laka plavčata s komadima kamena i obutaka, koji se raspadaju, a ima, i mesta krevnatih s jako ispoljenim znacima krevčava. Po ispitivanju (na kalkimetru) varira u zemlji varira od 10—24%. Zemlja je melki drov (narcotno stariji članci) rodna, xumosa; rignolana je.

Vinograd je od nisko odgajenog čokoča (u glavu), koje je dobro sadbeveno košem (pritpaka), i posevano. Celo vinograd, osem toga, a narcotno stariji članci, raskivljeno je obrađen i na posetovna čini prijetan utpasc. Do vinograda je podignuta i kuća za stanovanje čuvara i za raznu ostavu. Sa vinogradom je u vezi i prporisti, kao i matička od 25 ara, u kome su zasade: Ruj. Montikola i Solonje, prva sorta iz Topčadera (prporisti), a druga iz krusnog raskidnica.

Vinograd ima četiri dela — članka —, koji se vidno razlikuju, i to: prvi od 16 ara, u kome je čokoče od 4 godine i kalami su nabavljani iz Bukova; drugi od 20 ara, u kome je čokoče od 3 godine; treći je od 15 ara, u kome je čokoče od 2 godine i četvrti je jednodivnše čokoče, od koga je neki deo ozadablen, a neki još od divlje loze.

Prvi deo, koji je od 4 godine, sastoji se iz čokoča potpuno odgajenog i koje je na rod. Kalami su nabavljani iz Bukova, i to zreli. Odradivljeno je u glavu, a glavni su dobro razvijene; rezidba je takove pravilna. Na ovom čokoču opazjeni su nekoliko karakterističnih čokota. Pri osmatranju videlo se da to potiče i od nedovoljno spraslih kalenova, kao i od poređe pri obrađivanju; no glavni uzrok bita, što je ovaj kalami podloga Ruj. Solvaj, a zemljinšte sadržava znatan procenat krevčava. Što je to tako, krevčava nije ni u koliko do takmičara; jer u doba kad je on počeo podvati vinograd i kad je tim radom, kao prvi, dao ugleda ostalima, nije se još vodio račun o sadržini krevčava u zemlji. U ostalom vinograd u ovoj delu odlikuje se bujnim porastom, daje potpunu silku jednolike i marljivo rada; ove je godine obilato rodio.

Drugi deo, koji je od 3 godine, podignut je polaganem zelenih, no spraslih, kalenova, a i zrelih kalami (na potpuno jednih i drugih). Podloga je: Vaparija Portavice, Rujestrine Montikola, Marten i Metalaka. Ovde je iskušavano rad takmičara. Suvih čokota nema; i porast kao i deo izmed ovoga dela potpuno je zadovoljavaju.

Treći je deo podignut od zelenih i zrelih kalenova. Kalami su se svi dobro primakli. Podloga je Marten i Montikola.

Četvrti je deo za polovinu od zelenih kalenova, koji su ove godine kalamljeni. Procenat primaka je oko 50, a to s toga, što je zajedno kalamljeno.

Sadbeve je u svima delovima 1 m. rastojanja.

Kako je napomenuto, i ovaj je vinograd obran. No po dozi i po izvan takmičarovo, sorte su primakno izdvojene. Tako u vinogradu od 4 godine zastupljen je skoro iskušavano rekavaj; u ovom od 3 godine: rskana, za sebe, a mekani i začina posmatani (začina za 1/2, a mekani za 1/4); i u ovom od 2 godine su rekavaj i mekani zasobno u jednakom broju.

I u prporistu i matičnjaku stave je povoljno. Osem toga, ima preranog zemljinšte za nove sadbevene, tako s ovim vinograd iznosi 180 hektara.

III. *Vinograd Nastasa Jankića*. — Vinograd se nalazi na položaju Gochi breg, kod polane Bukov. Položaj je približan, s pogledom na jugoistočni i jug. Zemlja je laka plavčata sa komadima kamena i obutaka, na mestima krevnatu sa vidnim znacima krevčave (diporavice). Na kalkimetru varira krevčava od 6—8%. Zemlja je, narcotno u starijem delu vinograda, rodna, ostala je slaba; rignolana je.

Vinograd ima 3 dela. U prvom ima 1000 kalamljenih čokota. Loza je iz Bukova, i kalamljena je 1897. godine na zeleno. Kalami su potapani i snaki je pri tom pobuđen. U drugom ima 2000 čokota, sadbeni prošle godine, od kojih su kao zreli kalenovi primljeni samo 600 komada, ostalo je bezuspešno. I u trećem delu posevano je ove god. 1200 komada loze; među ovima prporisti, oko 600 zrelih i 300 zelenih kalenova. Svega ukupno ima čokota 4000, od kojih su kalamljeni na 2000 i nešto više. Rastojanje je 1 m. Podloga je: Ruj. Solvaj (u prvom), Ruj. Montikola i Marten.

Vinograd je, dakle, vrlo sasini mlad i nalazi se u odgađivanju. Osnova je nisko odgađivljeno; reže se u glavu. Najstariji deo sadbeven je košem; dobro je obrađen i daje praviljan utpasc. Ove godine je rodio oko 120 kgr. groška.

Počet je i ovaj vinograd bio obran, to po uveravanju takmičara, u prvom delu ima sve rskana, a u ostalom delovima razne sorte, koje, veći, da je delno; no sve je ovo dosta bezuspešno, nonto su kalami vrlo slabo prirastli, te se moraju škaripirati.

Preferujući sva tri vinograda, mi nalazimo da vinograd Ognena Lukovica, ekonomu, najbolje odgovara podlogama za nagrađu. S toga smo mišljeno, da se *veću izda rskana nagrađa od 300 (tri stotine) dinara*. Ali da bi Društvo dalo dokaza da ceni ustaljenost i ostale dvojice takmičara, mišljeno smo, da im se *izdaju novčaniće*.

U prilogu dodajemo naše račune o dnevnici i podložnici s potrebnim priložima.

Zaključujući se na poverenje, nama je čast uveriti Društvo da mu i dalje stojimo na usluzi.

27. Septembra 1898. g.

Beograd — Krusovac.

Redovni članovi:

Kosta D. Galavija, prof. Vol. Škole; Nađa T. Todorović, sekretar Mij. Nar. Prirred; Volkmar Viktorović, predsednik krusovčane polovine. Podružnici.

ВЕЛЕШКЕ

Isprebavljanje korova zelenom galicijom. — Po jedno članku, koji je izišao u jednom nemačkim novinama što izlaze u Berlinu Herpentinu Xesenskom, korovi na njavama, kao što su: gorušina (slančica), palamida, bond, mahovina i sve ostale vrste korova koji su kao nenestredljivi, najpogodnije se takave rastvorom zelene galicije. Da se oni korovi istrebe na njavama i u strminjama, potrebno je veću preslati rastvorom od 15—20%; a ako je na njavi detanica, onda rastvorom od 5—7% začine. Za preskaje mogu se upotrebiti vrste preslanice, koje su za preskaje vinograda protivu Peronoslepe.

Povodom ove novine, čitavni su ogledi u jednoj nemačkoj poljoprivrednoj oglednoj stanici, pa je se došlo do ovih zaključaka.

Кад је се пресало раствором од 20%, оназио се:

1. Да тај раствор унитавља сасвим поуздано: боцу, дивљу сљачицу и дивљу репицу, на макар и од неколико година. Оне се осуше, попира и за 8 дана сасвим угниу.

2. Младе стрмице услед тог раствора истина мало увену, пожује и врхона се осуше, али за 8—14 дана нема од свега тога ни трага.

3. Младој дегетини пресаве овако jakim раствором шкодило је, јер је доста сагорео. Према томе ваља за дегетину спровести слабији раствор.

Прскати ваља, кад усев буде за шаку висок. А раствор се спровла на овај начин. У дрвеним судовима раствори се 20 (односно 15-10) килограма зелене галице у 100 литара воде. Да се повила 1 хетар пресалицом за перорно-спору треба 800 литара. Један човек може дневно да попрска нешто више од $\frac{1}{4}$ хектара.

По другим огледима налази, да је за унитављање нестог корова довољан раствор од 7—10%.

И виноградски корови, прскани раствором од 20% били су такође потпуно уништени. Огледи су чиниени после треће копље.

Пробе и у нас не би биле некорисне, — разуме се, најпре на малом простору.

Глисте су потребне пољској привреди. — Још је *Дарвин* свратио пажњу на важност коју имају глисте у гајењу усева. Глисте су главни помотиљци, да од органских остатака у земљи брзо постану хумус; јер оне заоставио делове биљне у земљи једу, па, продавају они кроз њихово тело, преобраћају се у хумус. По томе, глисте не само да су корисне, него управо и потребне ратарству.

Ваљан је задатак, који глисте врше, што кретањем у земљи праве цени, кроз које надух и влада могу улазити и утицати на растварање хумуса и осталих земљаних хранљивих честица.

Но у пракси оназио се, да је код биљака, које су угниле, било често у близини по која глиста. По томе се закључило, да је узрок гниста што је биљка пропала. Тако је бивало случајева код рене. То је дало повода научницима да испитају ту појаву. Тако је скоро чинио оглед чувени *Др. Кин* у Хаљу. Из његових огледа налази; да су рене, где је било глиста, много напредније биле, и даље више лишња и корена него ан где их није било; и биљке су биле потпуно неповређене.

Тиме је, дакле, доказано како повољан утицај врше глисте у гајењу усева у опште, а посебнице у гајењу рене.

Чување семена. — Семе које ће се на пролеће сејати, треба чувати у сувоти и по могућству у што тамњем слоју, јер ако је у дебелом слоју, онда се може уништити, а нарочито у случају, ако је влажно или ако се чува на влажном месту. Семе, које се униш, убија, могући ели-јавост, па зато, кад се посеје, неће да никне. Зато сваком годном приликом треба прегледати по китницама храну одређену за семе, и ову што чеље изнејати (опатима препоручи), на том приликом укловити и сву нечистоту, нарочито уринуцу.

Окопавање вољака. — У земљи околу вољака живе с јесени много чауре (дугке) и ларве (први и гусенице) многих инсеката који у пролеће и лети штете вољке на свакојкоје начине. Све те штеточнице најлакше је сада уништити окопањем вољака, јер ће се у том случају избацити на површину земље све чауре и ларве и посканати од хладноће, а јоште ће једна дечекати тиде, а нарочито сивне. Осем тога, корист је од окопавања вољака и у томе, што се тада земља налаже утипају ваздуха, те се тако у неколико и љубри, а у колико је земља боља, роднија, у толико ће и вољке идубе године боље родити.

Слава и изложба. — Као прошле тако и ове године, Српско Пољопривредно Друштво славиће своју славу на дан Св. Краља Милутина (30. ок. мес.) у сноме дому Неманића улица бр. 11. којом ће приликом предмети и инструктивну изложбу из области: Воћарства, Млекарства, Пчеларства, Техничких усева (лан и конопља) и помоћних средстава за разнајље ових грана.

Програм за ову изложбу утврђен је. Предмети за изложбу примаће се из области:

I.

ВОЋАРСТВА:

1. *Јабучасто воће*: јабуче, крушке, дуње и мушнуле;
2. *Ковичасто воће*: конзервисане (свеже очуване) шљиве, брескве, кајсије, трешње и вишње;
3. *Винугрasto воће*: ораси, лешници, кестење, и бадем;
4. *Јогодasto воће*: конзервисане мадине, рибизале, огроз, смоње итд.;
5. *Прерађено воће*: сушено воће, немез, слатко, мажур и вотља панцира; и
6. *Вотље саднице*: разлог пораста и облика.

II.

МЛЕКАРСТВА:

1. *Млеко* (пресно и кисело);
2. *Сир* (гврд и мекан);
3. *Квмак* (скорути);
4. *Масло* (пресно и топљено).

III.

ПЧЕЛАРСТВА:

1. *Ковице* (празне и пуње);
2. *Разне пчеларске алата*;
3. *Пчеларски производи*: мед, восак, медовина, итд.;

IV.

ТЕХНИЧКИ УСЕВИ:

1. *Семе од лана и конопље*;
2. *Ручице лана и конопље* (неочечене и очечене);
3. *Повесма од лана и конопље*.

V.

ПОМОЋНИХ СРЕДСТАВА:

1. *Планови* за уређење вотњих расадника и вотњака, млекара, сточних стаја и пчеларника;
2. *Справе* и прибори за изложене гране;
3. *Културне карте*;
4. *Графичне* и статистичке таблице, слике, модели итд. за поменуте гране.

Изложба ће трајати 5 дана.

Обраћамо пажњу пољопривредницима на ову изложбу.

Нови чланови утемељача Српског Пољопривредног Друштва. — Заступањем г. Петра Д. Делековића, чариника филијала чаринирице београдске желез. станице, извођачи су се унштити за чланове *утемељача* Српског Пољопривредног Друштва св улогом од по 100 динара она господа: *Ванковић и Браг, Јосиф Дугрицагаји, Јосиф Волфнер, Хајим Д. Ахмети, Исидор Брајер и Алберт Филип три. Алекси Н. Павловић*, индустријалац и *Илија М. Јовичић* винарски трговац, сви из Београда. Утемељачки улог положили су одмах г. Делековићу, који је, он предао Друштвеној благајници. — Хвала им, и хвала му.

П. М. Р.

Награђени похвалницама. — Господа Чеда Симић, трговац и Нестас Јакшић, трг. и виноделач из Александровца српског жуњског, одликовани су од стране Српског Пољопривредног Друштва *Похвалницама* за правично подигуте и одгајене виноградне на америчкој подлози.

П. М. Р.

Нов уредник Тешкага. — На место г. Душана М. Спасића, који је поднео оставку на ово звање, изабран је за Уредника Тешкага г. Александар М. Секулић, члан Друштвене управе.

П. М. Р.

Паселаници Срп. Пољопривредног Друштва. — Смотри пољопривредног напретка, коју је приредио Пошестежа Подружника Срп. Пољоприв. Друштва на дан 27. 28. и 29. пр. месеца у Пожеви, присуствовани су као изасланици Друштва: г.г. Раша Милошевић, председник друштвених и начелник царинског одељења министарства финансија и Милан Јованић члан Друштвене управе.

П. М. Р.

Књижевни одбор попушан и допушан. — Место у књижевном одбору Срп. Пољоприв. Друштва пок. Анте Годубовића, бив. учитеља и члана Друштвене управе, који је преминуо у пр. месецу, и г. Косте Црногорац, који је изабран и постављен за директора сведерске гимназије, попушено је. Сем овога, овај је Одбор и увећан још са два члана. Поред одборника који су били, ушла су у овај одбор и ова господа: др. Марко Т. Лeko, Александар М. Секулић, Паја Т. Тодоровић — Ђаковчић и Благоје Д. Тодоровић.

П. М. Р.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем г. Делековића парничка филијала београдске парничарије код железничке станице, уписала су се за чланове помагаче овога Друштва са улогом по 4 динара на годину: г.г. Јаков Ковачић, парнички чиновник, Миклош Ковач, Саломеј Курман, Антоније Ђорђевић, Јазор А. Божари, и Милан Д. Газић, инвентурер, Боже Коларић и Раја Поповић поможници инвентурера, Милан Д. Државковић, трговац и Марко Милошевић помоћник трговачки, син из Београда. Улог за 1899. годину положили су. Хвала им.

П. М. Р.

Награђени за напредније начине радње. — Управни Одбор Срп. Пољоприв. Друштва у седници својој од 3. ок. месеца, решио је да се изада из Друштвене благајнице 300 динара у сребру г. Осману П. Луковићу, српском јаку ратарске школе, за подигнут најбољи виноград на америчкој подлози у Жупи, према расписаном стечају за такмичење.

Жељали би, да се и остали ђаци пољопривредних школа угладају на г. Луковића.

П. М. Р.

Штимац Срп. Пољопривредног Друштва. — За изучавање прераде воћа и подумарства у иностранству, Управни Одбор овога Друштва у седници својој од 3. ок. месеца, изабрао је за свога штимаца г. Павла С. Петковића, српшеног јака виноделско-воћарске школе, а сина г. Светозла Петковића, двајестогодишњег управника друштвеног добра у Шанцу.

Друштву честитамо, што је решило да није свога штимаца за оне гране пољске привреде, које су код нас застале, а младом привреднику жељимо срећан пут са жељом да постигне успех у науци.

П. М. Р.

Прва пољопривредна станица. — Вредни грађани града Ђуприја, увидев да се установом пољопривредне станице у Ђуприји, могу учинити многа напреди у пољској привреди њихова округа, ових дана како узјемо, довели су оддуку: да ће, ради оснивања пољопривредне станице, уступити одмах држави потребно земљиште.

Ђупријанци су, по томе први, који излазе на сусрет Министру Народне Привреде, да може приступити остварењу закона о пољопривредним станицама, те је отуда

сасвим право да Ђуприја, добије: преу пољопривредну станицу.

Моравски округ и по својој положају и по својој природној богатству, умеће, надамо се, ову станицу уредити да му не само одговори циљу, већ да послужи и за углед оснивању и осталих станица у земљи.

Вредни и заузимајни Ђупријанима, припада за овај корак велика хвала од свих пријатеља народне привреде, а да ће се жеља њихова испунити, о томе нема сумње.

Министар Нар. Привр. је ову одуку примио као врло хитну и ових дана био је лично у Ђуприји са начелником одељења за земљорадњу и сточарство, где су на лицу места изабрали потребно земљиште за станицу и сад се како чујемо живо ради, да се ова станица подигне још у току адуће године.

Жељети је, да корацима вредних и заузимајних Ђупријана граде у овом погледу и грађани других наших градова.

Нов члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Српска Бредитна Банка, жељети да потпомагне рад Српског Пољопривредног Друштва, чијим тежњама и намерама и сама симпатичне, јер у томе види доста моћно средство за подизање наше пољопривредне културе, на којој у главне наше народно благостање почива, уписала се за члана Добротвори овога Друштва са улогом од 500 динара.

Хвала јој на овој у пуној мери патриотској намери.

П. М. Р.

Нови чланови утесљачи Српског Пољопривредног Друштва. — Заузимањем вредног господина Петра Д. Делековића, парничка филијала код београдске железничке станице, извољели су се уписати за чланове утесљаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 100 динара, ова господа: Ђорђе Н. Вучо, Велимир Табоковић Сава Ђежескић и Таса Нераукић, трговци, син из Београда. Утесљачки улог положили су одмах г. Делековић, који је им предао благајни Друштвеној.

Хвала како господи који су се уписала за чланове овога Друштва, тако и г. Делековићу на заузимајности.

Жељети је да и други избуђени трговци следећу примеру ових.

П. М. Р.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВО

ЗАПИСНИК XXVIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 28. августа 1897. године у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић; благајник г. Вукчо С. Богдановић; Одборници, г.г. Коста Црногорац, Александар М. Секулић, Анта Живановић, Паја Тодоровић, Душан М. Спасић, Николз Вељковић, Анта Годубовић и Милан Јованић.

Председачао председник г. Раша Милошевић; бележио секретар Славоје Шилић.

174. Чита се писмо Г. Министра Нар. Привреде, у коме пита Друштво, којом би се сумом могло задолжити у име помоћи за наложбу у Прокулају. — Решено, да се Г. Министар ухвати за суму од 1000 динара.

175. Чита се писмо Г. Министра Нар. Привреде, у коме жаља Друштву да је народно полицијски властима, да се култура који је остао од раздвања подлажљивања са семе — прода, на новац преда Друштву ради депоновања, с тим, да га употреби за ваљаву семена ради раздвајања пољопривредницама који би били отиђени разни

елементарним случајевима, када настану потреба. — Приме се знају, с тим, да се доступи по писму Г. Министра.

176. Чита се резерват уредника „Тешака“ о хонорисању радова штампаних у 14—20 броју ове године. — Одбор одреди награде.

177. Чита се резерват уредника „Тешака“ о хонорисању радова штампаних у „Тешаку“ од 21—26 броја ове године. — Одбор одреди награде.

178. Чита се мишљење и предлог Одбора за напредније начине радње одговорно Г. Министра Нар. Привреде на представку и молбу Друштва, којом је молило да му се из Класе Лутрије да 50.000 динар. за набављање пољопривредних справа, ради давања земљорадницима на отплату за време година. — Одлучено поново одбити Г. Министра Нар. Привреде да ову помоћ изводи необедити Друштву, из прихода Архангел Класе Кутраје изданих година, поред тога што би се отворила нарочита фабрика за израду ових справа на основици, коју је Г. Министар Нар. Привреде изведе изнета.

179. Чита се предлог Одбора за напредније начине радње, да се на друштвеном добру у Шанцу заведе плетарска радња од пруга и житне сламе, којом би се давале практичне поуке онамошњим земљорадницима у изради свакојесних плетарских предмета, а у првом реду за земљорадничку употребу, уз то још и у изради славних предмета, нарочито славних шешира. Осем тога Друштво би по времену имало од тога рада и велик приход. — Усвојено мишљење Одбора и одлучено, да се још сада у том погледу предузму потребне припреме.

180. Чита се мишљење Одбора за напредније начине радње о повудима за испоруку пољопривредних справа од стране: мађарског К. Клеца из Будим Пеште, Иг. Хелера из Беча, и фабрике Триглавог музеја из Београда. Одлучено: да се тговор за испоруку справа не потписује ни с једном фабриком, но да Друштво и од сада набавља само онда, кад му што затреба и одаде, одакле има највише поуста.

181. Читају се записници еточарске и технолошке секције, у којима је изложено мишљење о жерама, које би требало предузети ради рационалне прераде млека у нашој отаџбини. Записник гласи:

ЗАПИСНИК

Седице секције за Сточарство,

држане 13. јула 1897. године у Београду.

Вали су: секретар секције г. Паја Т. Тодоровић, чланови секције: г.г. Милослав Н. Куртовић, Милаш Јованић, Нинко Јовановић, Алекса Бурџић и Милован Атанковић.

Бележено за секретара Српског Пољоприв. Друштва, евоном Павле М. Радошаљевна.

I

Прочита се писмо Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва од 23. новембра 1895. год. Кбр. 2479, којим се од секције тражи мишљење о жерама које би требало предузети у погледу на рационалну прераду млека у нашој отаџбини, а поводом резервата секретара министарства Нар. Привреде, г. Живка Шокоурда о овом питању, који је — резерват — сироведен Друштву с писмом Г. Министра Нар. Привреде, од 5. септембра 1895. г. Збр. 2291.

II.

После довољног саветовања секција је одлучила, да за основу своје одлуке по овом питању може узети резерват г. Јовановића; и по свестраном третирању тога питања секција се сагласила на ову одлуку.

1. Важност рационалне прераде млека за нашу је

Отаџбину неспорна, где је сточарство с ратарством у тако високој мери и где рента сепелогно пољопривредног рада још увек понајвише зависи од Сточарства. У планинским крајевима на посе, где се живо остајало, а данас производе велике масе млека те се прерађује на веома примитиван начин, рационална прерада млека је неопходно потребна, и један је од главнијих импулса за унапређење сточарске привреде.

2. Рационална прерада млека, као и у другим земљама тако и код нас, изналазе и побољшање домаћих раса, гајење млечнијих раса стове.

3. Рационалном прерадом млека сузбије се увоз болних и енијих млечних производа у нашу земљу, а с друге стране отворије се извоз наших продуката на запад, а нарочито на исток, где и данас велики производи који се у нашој земљи израђују, имају велике трајеве, ма да се ипр. Бугарска стара на јако, да нам тамо илађе као такмач у тој производњи.

4. С погадом на све ове секција је мишљења, да би у интересу рационалне прераде млека код нас, најваљало прихватити ове мере:

а, да се, по одлучи секције за Технологију што скорије приступи научном испитивању млека на начин како то секција предлаже, како би се на основи тога и помоћу огледа могло утврдити у ком правцу и на какве начине имала би се провести рационална прерада млека, и какви би се типови продуката (сир, масла итд.) могли препоручити за поједина крајеве наше, у циљу боље потрошње у земљи и ван наше отаџбине;

б, да се у циљу ширења стручне науке, спремању вештих радника и радница на рационалну прераду млека установи о државном трошку *Завод за прераду млека*, по овај да буде ближе планинским крајевима, а за такови би најповољније место било — Краљево, т.ј. да буде саставни део Ратарске Школе у Краљеву, која и овако по свом положају и приликама у којима се налази, треба да буде она треба школа за Сточарство и планинско газдовање. Секција налази много и стручних и административних разлога, да овај завод буде под управом споменуте школе, а како већ тамо има доста привољеног материјала за оснивање сталне сарајнице, то би и финансијски разлози диктовали, да се у тој доврши организовање потпуног модерног завода за прераду млека;

в, да се ради угледа и израде продуката по утврђеним типовима у појединим планинским крајевима, подигну четири *Станице за прераду млека* (или Ваџице) и то да буду једна у уљичком округу, једна на Копаоници, једна у пиротском округу и једна на Ртву;

г, да се за настанак и руковођење завода у Краљеву и Станици за прераду млека одмах набаве добра и опробана страјца, а по потреби и за прво време да се од домаћих синова понашљ интоми, те да се у реномираним страним практичним школама спреме за добро руковођење и раднице;

д, да се на станицама за прераду млека у прво време гаји и добра приплодна стока, од раса које су препоручене за дотични крај, и да се потреба млека за прераду у првом реду подмирује од сопствене млечне стове, али да се тежи да се сна потребна количина млека допунје набавља од околних произвођача;

е, да се из прихода Класе Лутрије или других државних средстава потпомогне оснивање *Задруга за прераду млека*, које би се оснивале по принципу Рајсвајленову, за које Правнака узеше на се секција да изради у најкраћем времену и да их предлози Управном Одбору Српског Пољопривредног Друштва;

е, да се за извоз млечних продуката установи једна *посредничка станица*, која ће од Задруга и других произвођача примати мустре, препоручивати их у страним земљама и посредовати у продаји и наплати;

ж. да се из прихода Државне Класне Лутрије дају извозачима премије, поред ослободња од извозне царине што већих олакшања у поднозу на државним железницама;

3. да се изложбама млечних производа подрекавају пронаођачи и Задруге на рационалан и интензивнији производњу; и напослетку

и, да се и при закључивању трговинских уговора са другим земљама обрати нарочита пажња на то да се отежа увоз страних и олакша извоз домаћих млечних производа.— Усвојено је секцијско мишљење и предлози, осим тачке и.

182. Чита се записник сточарске секције, у којој је изложено мишљење о моделу српске коњице. Записник гласи:

ЗАПИСНИК

Седнице секције за Сточарство

Државне 3. августа 1897. године у Београду.

Били су: Секретар секције г. Паја Т. Тодоровић, чланови секције: г.г. Алексе М. Живановић, Милан Јовановић и Нинко Јовановић.

Бележио својом друштвеним Павле М. Радошаљевић.

I.

Секретар секције г. Паја Т. Тодоровић, пошто је констатовао, да је у седницу дошао довољан број чланова, са којима се по чл. 14. пословника Српског Полуприв. Друштва од 7. фебруара 1888. године може отпочети рад, позва чланове да приступе послу.

Прочита се писмо Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва од 15. децембра 1896. год. Бр. 3737, којим се тражи мишљење сточарске седнице о преради млека (прављењу кашкаваља) у масурничком крају, по предлогу г. Савка Кучарића, редовног члана Друштвеног и учитеља у Предејану округа правског.

По свестраном саветовању, секција се сагласила на оваку одлуку:

Да је предлог г. Кучарића тесан и врло важан, који секција у начелу усваја. Ну, да би се ово могло остварити и у дело привести, нужно је да се испита и сазна.

а). Да ли ће држава одобрити земљиште означено у предлогу на бесплатно ужицање Задруга за бољу израду кашкаваља под руководством предлагача;

б). Да ли ће Друштво, односно Министарство Нар. Привреде из прихода Класне Лутрије или којих других државних извора дати новца, и коликуну суму, ради оснивања и обдржавања ове установе; и

в). Да ли ће се моћи издвојити новоснишавне г. Савко, пошто, по предлогу његовом, од тога зависи остварење ове замисли.

Кад се све ово испита и обезбеди, онда треба од предлагача тражити напут Правилу за организовање Задруге и детаљан план за извршење предлога, на оцену.

II.

Прочита се мишљење ужег Одбора, који је по решењу секције за Сточарство од 28. маја пр. год. Бр. 1741, ужољен, да ресервише Секција о свима болесним системима коњица наших и страних, и да између њих пренеручи оне које би биле најбоље за наше прилике; и по истоме, ужи је Одбор, између свију познатих система коњица којима Друштво располаже на своје чланицини ове, нашао да је модел положене Ђероновог коњице од г. Алексе Живановића, најнедесијан за наше прилике и ичеларство у нас.

По довољном саветовању и договору, секција је у начелу сагласила са мишљењем ужег одбора и донела оваку одлуку:

1. Да би њаљом усвојити модел српске коњице од г. Алексе Живановића, описане у *Историју Сточарства* Љ. Гавриловића, од 1894. год. на стр. 243. на закључно до 252;

2. Да се изради модел ове коњице, један с даскама и други сламом с поља објотан;

3. Да се изради напут ове коњице са тачним димензијама, како коњице тако и свију њених делова, и прерачуно третирања за израду; и

4. Да се модел и напут ове коњице чува у Друштвеној згради и све наруђине по истом израђују. — Усвојено је мишљење сточарске секције у погледу прераде млека у масурничком крају, с тим да се идућег пролеће изашаље комисија на лице места, која да испита услове и одреди место, где се има ова Задруга засновати. У ову комисију да уђе 1 члан техничке, 1 сточарске и 1 закондавне секције и г. Савко Кучарић, а докле Друштво да проучава ово питање.

Одбор усвоји у целини предлог секције за сточарство. 183. Благотини чита биланс о стању Друштвене благотине за број месеца јула ове године, по коме је до тога доба било:

П Р И Х О Д И :

	У ДИВ. БИЛО ПРИХОДА	ДИНАРА ПРИМЉЕНО У ЈУЛУ	СВЕГА ДИНАРА
1. Остатак готовине из 1896. год.	549-45	—	549-45
2. Капитал полупривредног фонда	8302—	100—	8402—
3. Приход од претилате <i>Тешака</i>	1864-75	167—	2031-75
4. улога чланова помагача	570—	128—	698—
5. друштвеног добра у Шапцу	582-10	—	582-10
6. продаје књига и календара	1795-20	200-30	1995-50
7. продаје семенa	7802-95	216-55	8019-50
8. продаје сирава	4709-35	959-25	5668-60
9. по партији пероноспорe	13646-40	3866-25	17512-65
10. Државна помоћ	5000—	—	5000—
11. Вавредни приход	154-75	—	154-75
Свега	44.976-95	5.637-35	50.614-30
По одбитку суме издатака			30.020-05
Остатак за пренос у август			20.594-25

РАСХОДИ:

	ДЕНАРА		ДЕНАРА		СВЕГА ДЕНАРА
	БИЛО	РАСХОДА	ИЗДАТО	У ЈУЛУ	
1. На потпомагаче Подружња	730-15	—	—	—	730-15
2. Пољопривреде	1294-15	—	—	10-20	1304-35
3. друштвено добро	3105-10	—	—	—	3105-10
4. набавку књига, новина, дрвореза	116-60	—	—	—	116-60
5. награде сарадницима Тежкога и Календара	1429-20	—	—	—	1429-20
6. плату упреника одбора	—	—	208-30	—	208-30
7. Економи Друштва	466-65	—	140—	—	606-15
8. писара Друштва	291-55	—	83-30	—	374-85
9. награду благајници Друштва	480—	—	80—	—	560—
10. уредника „Тезака“	290—	—	—	—	280—
11. плату једног служитеља Друштва	480—	—	80—	—	560—
12. другог	280—	—	70—	—	350—
13. набавку семена, и плаћање дугова	6302-90	—	125-10	—	6428—
14. сирава и плаћање дугова	7166-50	—	455-20	—	7621-70
15. пероноспорског материјала	4190-50	—	141-70	—	4242-20
16. Канцеларске потребе	955-05	—	29—	—	984-05
17. непредвиђене потребе	1096—	—	22-90	—	1118-90
Свега	28.574-75	—	1.445-70	—	30.020-05

Примљено знању.

184. Чита се реферат Друштвеног економи о стању Друштвеног магацина. По гласу магацинске књиге, било је у месецу јулу овако стање:

ТЕМ. БРОЈ	САДРЖАЈ		ОСТАЛО ИЗ МЕСЕЦА ЈУЛА У ВРХНОСТИ		ПРИМЉЕНО У МЕСЕЦУ ЈУЛУ У ВРХНОСТИ		СВЕГА		ПРОДАТО У ЈУЛУ У ВРХНОСТИ		ОСТАЈЕ ЗА АВГУСТ У ВРХНОСТИ	
			ДЕНАРА	ПР.	ДЕНАРА	ПР.	ДЕНАРА	ПР.	ДЕНАРА	ПР.	ДЕНАРА	ПР.
	1.	Ратарских сирава	2447	20	282	60	2729	80	391	—	2338	80
2.	Винодел.-воћар. сирава	2474	22	1694	90	4169	12	2035	95	2133	17	
3.	Сточарских сирава	153	40	—	—	153	40	—	—	153	40	
4.	Писарских сирава	962	20	—	—	962	20	223	80	738	40	
5.	Семена	624	90	15	—	639	90	29	30	610	60	
6.	„Тезака“ од разних год.	3556	—	69	—	3616	—	—	—	3616	—	
7.	Књига пољопривредних	3984	20	523	70	4507	90	35	—	4472	90	
8.	Кален. воћ. разних год.	1410	—	164	—	1574	—	—	—	1574	—	
	Свега	15612	12	2740	20	18352	82	2715	05	15637	27	

Примљено к знању.

185. Чита се писмо г. Ф. Јерговића управника пољопривредне школе у Подгорици у Црној Гори, у коме се најсрдничније захваљује у име своје и својих ђака на подножје 10 конада „Градинарство“ од Др. Радића од стране Друштва. — Прима се к знању.

186. Чита се писмо г. Косте Н. Костића филозофа, у коме нуди Друштву један врло старински плуг особичног састава као подесног за друштвено зборку. — Примљено са захвалношћу, с тим, да се писмо г. Костића до књиже новеници плуг о друштвеном трешку.

187. По молби г. Алексе Радошаљевића из Београда, да Друштву откупи кошницу с ројем, коју је оно подарило приликом каменгледанских свечаности у корист подвладелица, а коју је молдаци на дугији добио — Решено: да се кошница не откупије.

188. Чита се реферат Друштвеног економи о добивеном меду из друштвених кошница, по коме је истрешено тридесет килограма меда. — Примљено к знању, с тим, да се мед за сад не продаје.

189. Чита се писмо Главне Управе свих кола Јахача *Кнез Михајло* на коме редовно земљско ише свих Кола Јахача, које ће се држати овде у Београду код Дунавског Кола Јахача 5. и 6. септембра ове године. — Примљено к знању.

190. Чита се писмо шумадијског обласног Кола Јахача *Кнез Михајло* у коме извештава Друштву, да ће се привредно-вештеске народне спелачности извршати на дан 31. августа ове године у Крагујевцу. — Примљено к знању.

ЗАПИСНИК XXIX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држане 13. септембра 1897. год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; потпредседник г. Милош Куртовић; благајник г. Вукто С. Богдановић; одборници: г.г. Коста Црногорац, А. Живановић, Никола Вељковић, Милан Јовановић, и А. Голубовић.

Председао Председник г. Раша Милошевић, беложичко секретар Славој Илић.

191. Чита се писмо Г. Министра Нар. Привреде, од 28. августа ЗБр. 28060, у коме извештава Друштву, да је издио наредбу Управног Товаришества Економије, Ратарске, и Виноделско-Воћарске Школе, и руководиоца расадника у Смедереву и Буколу, — да припреме и сачувају производе са новорених их добара, па да их у своје време пошаљу Друштву за излозбу, приликом друштвених славе. — Примљено знању са захвалношћу.

192. Г. Коста Главнић члан књижевног одбора поднаша оставку на чланство књижевног одбора. — Одбор унаки оставку.

193. Чита се оцена комисије за преглед Веселићеве ламнице за спаљивање гуевенијих глезда и Исајловићеве пресалнице. — Одбор усвоји оцелу с тим, да се одмах о томе извеште г.г. Веселић и Исајловић.

194. Благајник савештава Одбору, да је конвенцијом од 9. септембра предложено и примљено за припреме око прокупање изложбе ово: 1. Да се утврди програм; 2. Да се штатна у 1000 комада; 3. Да се одмах набаве све потребне ствари; 4. Да се тражи олакшица за пренос сирава

212. Чита се оцена Павла Миџића руковаца дрварадника и редовног члана Друштва, о плугу који се налази код удружења виноградара смедеревских, а који је послат удружењу од стране Друштва, по којој је оцени поменути плуг за онамошњу земљу и онамошње винограде показује неупотребљив. — Решено: да се плуг од удружења прими натраг.

213. По молби Милана В. Поповића, учитеља из Мојсиња, и по предлогу друштвеног благодјинца решено: да се Поповићу призна вредност 200 килограма плавог камена у 140 динара као накнада за његове тронкове и услуге уписиве у радница на субјидију неосеопоре.

214. Чита се предлог друштвених изасланика на Пожењској изложби г.г. Аде Живановића и Анте Голубовића, који су предлог поднели Друштву одмах по свом повратку са изложбе. — Решено да се Подружници одмах пошаље 100 (сто) динара за прикупљање воћа и повртљарских производа из окр. уапшћог, за изложбу.

ЗАПИСНИК XXXI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 18. октобра 1897. год. у Београду.

Били су: Председник, г. Раша Милошевић, благодјиник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Анта Голубовић, Алекса М. Живановић, Душан М. Спасић, Коста Пригородац, Др. Марко Т. Лeko, Никола Великовић, и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник, г. Раша Милошевић, беошки економ, г. Павле М. Гадосаљевић.

Председник саопштава да је изнекао аудијенцију код Његовог Величанства Краља Александра I, да него и неколико чланова управног и привредног Одбора, сутра пре подне благодјиво примити, да Га узме, да Својом високом посетом благодјиво удостојити славу, коју ће Друштво у своме Дому славити на дан 30. окт. мес. — Решено: да се предлогу иду г.г. Александар М. Секулић, члан управног, и Живо Шокоцац, члан привредног Одбора; и замале Његово Величанство Краља, да славу и изложбу Друштвеној Својој високом посетом благодјиво удостојити.

216. По предлогу г. Савна Кучинар, редовног члана Друштва, по Предлажу округа врањског, о прављењу *контракта* у масарачком крају, и по мишљењу секције за сточарство, решено: Уснаја се мишљење сточарске секције с тим, да се идучег пролећа изашље комисија на лице места која да испита услове и оцени место где би се имала ова Задруга засновати. У комисију да уђе 1 члан техничке, 1 сточарске, и 1 законодавне секције и г. Савна Кучинар, а докле Друштво да проучава ово питање.

217. По предлогу г. Паје Т. Тодоровића, члана управе да би требало известити Техничко Удружење, да се на расписани стечај о Пољопривредним зарадима, који је истекао још 1 новембра 1896. год. није јавно ниједан од домаћих техничара својим радом и тражити мишљење шта да се по овоме ради. Решено: да се о овоме Удружење Техничко известити, и тражити од него мишљење, шта да се ради по овом стечају за израду планова за пољопривредне зграде.

218. По питању г. Паје Т. Тодоровића због нештапања у Тежаку Др. В. Керешкевића, Шљива и везио гајење решено да се спис — део Др. В. Керешкевића, под називом „Шљива и везио гајење“ које је прокренуто у 20. броју *Тежак* ове год. настаји и доврши у Тежаку.

219. Благодјиник извештава да је по извешћу лица изабраних за дочек бугарских изасланика, приликом њиховог доласка у месецу Септембру са конгреса Земљорадничких Задруга у Крагујевцу, утрошено свега дина. 246-90. — Решено: Одобрава се благодјинику да суму у (246-90)

двеста четрдесет шест динара и доведесет пара, покаже на крају ове год. као издатаг, на дочек бугарских изасланика а друштвених гостију.

ЗАПИСНИК XXXII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 25. новембра 1897. год. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић, благодјиник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Анта Живановић, Анта Голубовић, Душан М. Спасић, Коста Пригородац, Коста Галиновић, Др. Марко Т. Лeko, Драгутин М. Јовановић, Милан Јовановић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник, г. Раша Милошевић, беошки секретар, Славоко Илић.

Председник саопштава, да је stigло писмо Војводе Г. Вуковића са Цењина, у коме јавља, да је Његово Височанство Књаз Никола примио диплому, којом Га је Срп. Пољопривредно Друштво именовало за свога почасног члана. У исто време се је Његово Височанство захвалило Друштву на том именовану. — Примљено јављу.

Председник саопштава, да је 20. окт. месеца умр'о Светозар Тутуновић, индустријалац у Нишу, члан уметелач Друштва. — Одбор ипаци своје жаљења устајањем и речима: „Вог да му душу прости!“

Председник саопштава, да се је заузимио Ст. Којића, цариника у Митровици, уписао за члана уметелача г. Петар Драгићевић, трг. из Српске Митровице, и положио улог од 100 динара. — Примљено са захвалношћу.

Председник саопштава, да се је општина Бељанска уписала за члана уметелача, и положила улог у 100 динара. — Примљено са захвалношћу.

220. Председник чита писмо Г. Министра Финансија, који тражи мишљење од Друштва: „О продаји земље српских селџака за наплату пореза.“ — Решено: да се ово питање упути на расправљање свима секцијама Друштвеним и да се сазове једначина седница свију секција на дан 7 децембра ове год. у 9 часова пре подне, у поменутом мјесту.

221. По молбама ниже именованих лица, и по мишљењу Одбора за напредније начине радње, решено: да се Милану Угостиновићу, тежаку из Боље не може дати семе дугеро и пола кене; да се Драгитин Јовановићу, економу из Мададенска набави семе јарине шивенице, ако му оно треба, по само за готов новац; да се Божидару Срдичу, свештенику из Нове Вароши (Стара Србија) се обнови и на мишљење г. Паје Т. Тодоровића даду, 1. компина „Пчеларство“ и ситан пчеларски прибор с по вредности до 30. дина, и да му се све ово пошље о Друштвеном тронку; да се г. Стевану Бабићу, мајору у Алексинцу не може дати беоштако семе за подизање жинне отраде овог касовог адешичак; да се Лазару Рочинићу потпредседнику Подружне за округ топлички не може дати тријер № 2. са вејалином, на почетк; да се Милану Угостиновићу економу из Ритовца не може дати тријер № 1. са вејалином на отплату; да се Трипуну М. Јоану, економу из Причанинџа не може дати Сакон плуг у пола цене; и да се Рађивају Делућу, свршеном јаку ратарске школе из Медвеђе, не може дати полугодички плуг са колечима, на отплату.

222. По молбама ниже именованих школа, и по мишљењу Одбора за напредније начине радње, решено: да се школа Сибњачкој за школску бангу да извесна колдична семена од воћа, ако је имадне на друштвеном добру у Шпану, а за семе од поврћа није сада време; да се школа Мезињској (срез добрички окр. топлички) пошлони једна компина Беронка; да се школа Каленчићкој пошлони најнужнији алат пчеларски и воћарски у вредности до

20. дан; школи Гаумачкој пак исто то, у вредности до 15 динара; да се школи Арањевачкој не може дати на поклон благодарено вође и семе, пошто је ова школа у парови и у стању је да плати.

223. По молби Н. Манојиловића, и по мишљењу Одбора за напредније начине радње, решено: да му се дозволи увоз хемјоског ђубрета на друштвено име, и у сирху општа у његовом винограду на точицдерском брду.

224. На молбу Милоаса Богдановића, економа из Петроваца, решено: да се извести, да Друштво нема ниш даје новац на зајам.

225. По молби Јовачке Подружнице, и по мишљењу Одбора за напредније начине радње, решено: да Друштво прими патраг „Випанов“ прекупач, који је од нећа набављен, и ако је очуван у исправном стању, и да га за време прекупачем за кукуруз са класовима, у колико им је вредност једнака.

226. По молби Савке Н. Јовановић, из Београда, решено: да се молитељка извести, да Друштву нису потребне шљивове и вишње саднице јер их има у своје расаднику на добру у Шању.

227. По молби манастира Миљкова (Свидајинац), и по мишљењу Одбора за напредније начине радње, решено: да се овом Манастиру, као сиромашном да са 25% јединице, по за готове паре: 1. круњат и 1 прекупач.

228. Чита се писмо Српског Пчеларског Друштва, којим се извештава Друштво, да су српски пчелари на дан 31. октобра ове год. на II. свом Збору у Београду, образовали засебно Српско Пчеларско Друштво коме је циљ, да удруженим силама наших пчелара предузму као засебна јединица све даље мере за ширење савременог пчеларства у нас, и тиме прихвати и олакшају рад Срп. Пољопривредног Друштва по овој грани, и омогуће јачи по другим привредним грамама. Срп. Пчеларско Друштво утврдио је својим правилима, да за своје будуће радње које предузимају буде, ступи прво у везу са Српским Пољопривредним Друштвом, хотећи му се тиме одузати за све огромне жртве, које је оно поднело оно образована наших пчелара, и за све постигнуте успехе досад у том правцу. Отпочињући свој рад, Српско Пчеларско Друштво сматра за прву своју дужност, да о овоме извести Српско Пољопривредно Друштво, као и о томе, да је Друштво отпочело рад на унапређењу свог угледног члеланика и радноице за израду кошница, и да би му поред помоћи у овоме, пошто нема прана бесплатне поштарине, била потребна услуга Српског Пољопривредног Друштва, о развињању и примању друштвених писмама, а оно се ставља на расположење Друштву у свима радницама за бољатне српске привреде, у којима као Пчеларско Друштво учествовати може.

Решено: Српско Пољопривредно Друштво радосно прима вест, да се у Београду образовало Српско Пчеларско Друштво за целу Краљ. Србију, и изјављује своју жељу да с тим друштвом створи и одржава најтешише везу на послу око унапређења пољске привреде и њених грана. У исто доба Српско Пољопривредно Друштво гледајући у високообразованом Пчеларском Друштву своју одмену на унапређење пчеларства у Србији и своју потпору у осталим пословима, којима се оно по своје задатку давно посветило, изјављује своју готовност да Пчеларско Друштво потпомогне, у колико му својима средствима могуће и у колико би Пчеларско Друштво имало кад потребе. На послетку Српско Пољопривредно Друштво овим изјављује, да Пчеларском Друштву у погледу поштарине, не може чинити никакве одолжине, јер оне важе само за Српско Пољопривредно Друштво; али да је вољно учинити Српском Пчеларском Друштву све друге услуге које би му биле потребне у важноме послу око унапређења Пчеларства у Краљевини Србији, — о чему, нема га друштвена администрација и извести.

Била су: Председник, г. Рама Милошевић, благајник г. Вучко С. Богдановић, одборници: Александар М. Секулић, Агита Голубовић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Никола Ђељковић, и Паја Т. Тодоровић, као гост г. Ранко М. С. Пешћ, редован члан.

Председаво председник, г. Рама Милошевић, бележи својом друштвеним, г. Павле М. Радосављевић.

229. Председник извештава, да му је лично председник општине смедеревске г. Љотић јавио, да је општина смедеревска вољна уступити Српском Пољопривредном Друштву своју земљу на *Парини* за угледно добро; чита и дешену председника дотичне општине, од 12. пр. мес. којом холи да Друштво изашље комисију поради поновног преговарања са општином о узимању овог имања за друштвено угледно добро. По довољном саветовању по овоме питању, решено: 1. да се одговорно суду општине смедеревске, да су се принаде од времена од кад су прекинута вођена преговори са општином о узимању земље на *Парини* за друштвено добро, до данас јако измемале, да је Друштво започело неке друге послове и све док их не сирши да неће моћи узимати у размнажење оно питање. 2. Да се изабере нарочити Одбор за набавку земље за друштвено добро. У овај Одбор изабрани су г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Паја Т. Тодоровић, Светозар А. Петковић, управник друштвеног добра у Шању, и Драгутин М. Јовановић члан управе.

230. Г. Душан М. Спасић, члан Управног Одбора узунто је Управном Одбору Српског Пољоприв. Друштва акт, којим тражи, да се Управни Одбор, оградити против уверде, које је потпредседник Српског Пољопривредног Друштва навео појединим посеманима на српској пољској привреди приликом здраваче на вечери коју је Друштво приредило о својој слави. — По прочитању овога предлога г. Спасића и по саслушању објасњења, које је г. Куртовић усмено дао председнику Друштва, да он није имао никаквих намера да кога вређа, Одбор донесе оваку одлаку:

Управни Одбор не слаже се са здравном, коју је г. Куртовић држао на заједничкој вечери о слави Друштва, 30. октобра ове год. и која је одмах после тога објављена у *Весту*, у толико у колико би по од ранијих или садашњих јавних посеманиа на унапређење народне привреде у опште и пољске привреде, посебнице, могао у том говору наћи за свој рад *ма колико и ма какве уверде*, било то у појединој речи, било у поједином ставу, било у читавом одељку, или насловцу у самој тежидници; целе здраваче; напротив Српско Пољопривредно Друштво се богодарношћу поимне све напоре и с признањем прима све услуге и досаднашњих и садашњих трудбеника у привредном јачању Србије.

ЦЕНОВНИК

Ствари које се могу довити код и преко Српског Пољопривредног Друштва у БЕОГРАДУ

	ДИНАРА
Периолетов тријер № 2	370—
Мајоров тријер са вејалцом № 3	300—
„ „ без „ „ № 2	270—
„ „ „ „ № 3	210—
„ „ са „ „ № 2	230—
„ „ „ „ № 1	170—
„ „ без „ „ № 1	160—

	ДИНАРА
Крунач Климтон	110—
" F R D	150—
Прожурчак са гешлом	145—
" Витанов	145—
Сочка за сено, сламу и шаму С С Х	75—
Вејалица Бакирова	200—
" Капцова	120—
Плут оесити за обично орање	50—
" обрџак	45—
Дрвљаче гвоздене за њиве	60 и 65—
Маказе виноградарске	10-20
" пинод-воћар. Будигове	9—
" " Дитмарове	7-50
" " "	6—
" " "	9—
Тестерица Кудилових	3 и 4-20
" Дитмарових	4—
Трокара за говеда	6 и 7—
Мехова и пошипале ливњае винове лозе сумпором противу еризоае	7—
Нож Кудилов кресаћи № 5	4-50
" " " № 3 и 12 по	3-75
" " " за каљемље са по два сечива	3-75
" " " № 3123 и 2223 по	3-75
Нож Кудилов кресаћи за каљемље № 45 са металним постом	3—
Нож Кудилов кресаћи за каљемље № 30 ¹⁰ / ₁₆	2-40
" " " " " № 30 9 ¹ / ₁₆	2-20
" " " " " оесине № 41 8 ¹ / ₁₆ с коском	2-10
Нож Дитмаров баштенски — кресаћи 2-50, 3-50 и 4-10	2-50 и 3-60
" " " " " за каљемље на несак	2-50 и 3-60
Ножице за сасецање — живе оградџе	7-50
Лавница за сивљавање гусеничких гнезда	1-80
Клешта асталска за кал. лозе плутои	6-50
" ручна	4-50
" " " за сечење и увијање жице	2-50

ОБЗНАНЕ

Обајава. — Коже треба правог, чистог, нацентри-оугалну машину исцеђеног меда, у коме нема никаквих страних примеса, нека се обрати потписаноме.

Нарочито препоручујем овај мед слабуваним особама, јер је исти врло лековит, садржи у себи велику количину стареког уља, по чему је сабрат од ливадских цветова, багрене и ливе.

Има га на продају до 150 килограма.

Цена је килограму: на мање 1-50 динара; на више јединице.

24. јула 1898. године.

Ужице.

Рад. Крчкових
(Јазов — вероучител)

Продаја украсног дрвећа. — На добру Српског Полупривредног Друштва у Шанцу налази се 1700 кестенова за украс, око 1000 окалењених округлих багренова

— Robinia inermis, и преко 500 садница аршенине — Pinus larix. Саднице кестенова и багренова одрасле су, правог и глатког стабла, те се могу с коришћу употребити за засађивање у парковима, гробљанима, на улицама, већим паванским просторима, итд.

Саднице аршенине дојдеће су, и по величини подељене у две класе; половина садница висока је 2-20 а друга половина 1-5 метар. Ово је једини четинар који најбрже расте; дрво је врло корисно за грађу те га зато ваља подизати не само као украсно дрвеће, већ и као шуму.

Цена је свим садницама и то: кестеновима и багреновима по 1, а аршениновима прве класе 0-60 а друге класе 0-50 динара све од комада.

Цене се разумеју за готово ерашко друштвено добро у Шанцу; пошљаке се може извршити и уз повуку.

С наруџбинама, ваља се обратити непосредно Управи Друштвеног добра у Шанцу.

Према одобрењу Г. Министра Народне Привреде од 15. окт. мца ЗРП. 5849, Управа Државне Ергеле продаваће јавном лицитацијом на дан 30. Октобра тек. год. на нашаршту пожарелачком: 8 бикова, 5 крава, 2 јунице и једно жушко теле, која су грла из прилодног стабла ове управе шкартирана.

Јављајући ово трговачком и привредном свету, Управа их позива, да реченог дана као у очи нашара пожарелачког, дођу и лицитирају.

Бр. 2809. Из канцеларије управе Државне ергеле 22. Септембра 1898. год. Љубичево.

Награда за увођење напреднијих начина радње. — Од награда, за које је Српско Полупривредно Друштво расписало награде за напредније начине радње, у овој години јстичу:

1. За сталну употребу врстачне сејалице за стрјиче на неодређеној површини. *Награда 200 динара.* Могу се такмичити привредници из округа подришког, ваљевског и подунавског. Ценаће се изнискли усеи. *Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.*

2. За сталну употребу прамача и окопача у вели с правилин сејањем. *Награда 150 динара.* Могу се такмичити привредници из Добрича и срезова лесковачког и нишког: *Рок за пријаву до 1. априла 1898 г.*

3. За виноград засађен америчком лозом и окалењен домаћом од најбољих врста на површини најмање од 20 ара, с тим, да свака врста буде издвојена. *Награда 300 динара.* Могу се такмичити привредници из Жупе. *Рок за пријаву до 1. септембра 1898. год.*

4. За виноград засађен америчком лозом и окалењен домаћом од најбољих врста, на површини најмање од 20 ара, с тим, да свака врста буде издвојена. *Награда 200 динара.* Могу се такмичити привредници из околине Ниша. *Рок за пријаву до 1. септембра 1898 године.*

5. Првом Удружењу у Србији са показаним успехом и резултатом за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа. *Награда 300 динара. Рок до краја 1898. године; и*

6. Ко од поткивача отпочне поткивање волова по модерном начину радје. *Награда 300 динара. Рок за пријаву до краја 1898. године.*

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Сваки виноделца, који хоће разумно да обрађује свој виноград и да од њега користи буче, треба да набави себи књигу

ВИНОГРАДАРА,

у којој је обширно упуство, како се сви послови у винограду раде. У књизи има 122 слике и цртежа. Цена је књизи за Србију 5 динара, који се могу послати у таксеним маркама. Добити се може само код писца.

Др. **Бранка Илија.**

адвокат у Врњку. (Werschetz) Банат.

Изашла је из штампе књига:

ДРУГИ КОНГРЕС

СРПСКИХ ЗЕМЉОРАНИЧКИХ ЗАДРУГА

држан од 1. до 3. септембра 1897. г.

У КРАГУЈЕВЦУ

Рад конгреса

Цена 2 динара

Може се добити у канцеларији *Савеза Српских Земљорадничких Задруга* (у Београдској Задрузи на доњем спрату), а и код г. *Мите Стајка* књижара овдашњег.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА, уџбеник за школу и народ, израдио Паја Т. Тодоровић — *Вакочини. Стоочарство*. Београд штампарија Петра К. Танасковића 1888. Цена 0-80 дин. Може се добити код писца а и преко Друштва.

Цена малог огласа: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара дин; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државне тасе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 37. и 38. броја Тежак: *Услови*: Справе (берзда) за брање воћа. — Конзервисање кокошијих јаја. — Извештај Српском Пољопривредном Друштву. — *Белмане*. — *Глицик*. — *Друштвени и Подружнички послови*. — *Ценовник*. — *Обласи*. — *Књижевни огласи*.

Изашла је из штампе књига:

МАРВЕНИ ЛЕКАР

практична поука о узроцима, знацима, предохрани и лечењу најчешћих болести домаћих животиња са кратким упуством о потпињању коња, шкољењу, куповини, продаји и повоји при порођају стоке. Са 112 слика у тексту. 8°. Страна 384.

Књига је удемена за потребу наших пољопривредника и пољопривредних школа, а израдио ју је по страним изворима *Владимир Ђорђевић*, проф. Ратарске Школе у Краљеву.

Цена је књизи 3-50 динара или круна. Скупљачи добијају на сваких десет претплатника једну књигу на дар а књижари, при поруџбинама за готов новац, уобичајени проценат.

Поруџбине прима писец и књижара *Милека Митровића* у Краљеву.

ПРАКТИЧНО КОЂАРСТВО

ВАРШОА

Дрш. М. СЛАСИЋ

које је до сада продавано и то у едном погезу по 7 а у обичном по 5 $\frac{1}{2}$ динара, продаје се од сад по знатно скупствену цену и то у *финим погезу десет књига за тридесет динара*, а у *обичном погезу десет књига за двадесет динара*, — за готов новац. Обратити се писцу, уреднику *Тежак* — Београд.

ГРАДИНАР. Илустровани лист за свеколике интересе градинарства и домаћих потреба. Издавач и одговорни уредник *Др. Ђ. Радић*, Краљево. Цена 4 динара годишње. Илази сваког 1 у месецу. 1-ви број овог листа, који издаје и уређује наш познати пољопривредни књижевник г. Др. Ђ. Радић, изишао је с овом одбраном садржином: Наш програм; Радови у градини у месецу Јулу — у поврљаку, у вољваку и винограду, у црвљаку; О подели земљишта и уређењу градине — баште (са сликом); Швајцурски кунус (с бојадисаном сликом); О производњи лепог спањала при сунном вренују; О калемљењу бреске (шефталје) на кавсији; О величини саскеје за пресејавање дрвећа; Мали домаћин — научне, кратке, а практичне белешчице; — Питања и одговори; Пасовома; Књижевни оглас.

Овај врло практичан и корисан лист топло препоручујемо, јер је он подесан за сваку српску кућу.

8. Изелу (*Viscum album*) ako bi je bilo, a to oduševlje ome zajedno s korom one grane na kojoj je, jer se sako na taj način neће нише појавити;

9. Лишјање и маховину, и

10. Све остало што не припада воћки а нарочито, ако би јој то ма у чему шкодало.

Ако су на јавкој грани или на деблу воћке болести: рак, смолоток или оназа, онда да би се ове сузбиле, треба приликом чишћења испарати рану према величини воћке на 1—3 места по дужини а исто то учинити а са стране ране. Дужина ових парана не треба да буде мања од 20 см. изнад ране а исто толико и испод ране.

Употребом парана дешава се врло често да се и рак и смолоток излече сасвим а да се тако одстране штета, коју би од тих воћке несавремено претрпеле. На и у случају, кад су дебло и главни стуб црноовити или с млутавом кором, или кад су слабог раста, овако паране је такође од велике користи. На гранима, паране треба извршити овозд или са стране и ваља да се протеже по целој дужини овог дела који се жели појачати. На деблу пара се од најниже гране у круни на све до врата воћке (земље). Ако је потребно извршити паране на више места (2—4) онда ваља принажити да зарези иду по могућству што правље и да буду у подједнаком растојању један од другог. Паране *тамбососто* као што неки раде, нека никаква значаја, на га зато не треба ни употребавати. Да се од парана има користи, потребно је да се кора сасвим расече на матар са врхом ножа засеко и нешто дрвета. Воћарски нож с повијеним резов најгоднији је за овај циљ, само ако је добро оштар. Паранем даје се ваха кори да се развија у ширину и већ после неколико недеља може се видети, да су запарана места одвајла у развијању — појачала.

Чишћење воћака врши се у октобру и може се продужити све до доба док се воћка не разлистала али *што пре, то боље*. Боље је зато, што се тај посао може извршити на товани, док жеђути, ако би се оставио за пролеће, могли би се сустићи многа радови те се чишћење воћака не би извршило као што треба. Неки чисте воћке и лети, али како је лакше учинити рак и друге болести кад је воћка без лишња, то се за овај рад јесен навек претпоставља лету. Наравно, кад се преко лета запала сува грана, а при тој се може уклоити без икаквих штета (нпр. да се не отресе род), онда је преко лета не треба гледати на воћки. На случај, кад воћка није родила, онда се чишћење може почети и у септембру; тада ће заостали делови добити више хране (резервних материја) те ће зато на пролеће бити знатно слажнији. Раније се то приликом прилике тестером или ножем добро загладити и то у случају, ако тестере није било сасвим оштро и ако су зуци били пошећа. Ако су ране мање од 4 см. онда их не треба премазивати воћарским воском. На случај да су ране врло велике, онда их треба премазати катраном, но тада ваља принажити, да катран не удари у лице коре, јер у тој случају кора страда.

Кад се уклоне поновне гране, залече (испарату) болесна места и загаде или пренаду рани причињене тестером, онда треба са воћака уклоити још и лишња и маховину.

Заиста ружно је видети воћку са овим готованима, једно с тога, што они живе на рачун воћке, а друго и зато, што је у њима право легло многобројних инсеката који се додије даје с многим и разним штетана. Осим тога и лишња и маховине посеје су zgodni за задржавање влаге, а влажна места жива су згода за настаивање разних гљивина које проузрокују омет разне болести на воћкама. Зато се с правом и ваља, да се лишњима и маховинама знатно прекракује век воћака.

С младих воћака лишњаје и маховину лако је скинути гузом сена нарочито круцијим, кривилом, а за младе и старије воћке сасвим је добро имати нарочиту металну четку, (види слику). При тој ваља назити да лишњаји и маховина падају на каква застор, да би се после могли сакупити.

Узгред, кад се чисти воћка од лишњаји и маховине ваља са не *у*клаивати и сви подубљеву или одлучити кору, но и тада треба назити да кора не пада на земљу јер су и у тој многи инсекти, који се сад могу најлакше утаманити, ако се кора снали. Ако би кора остала на земљи, онда би и инсекти остали живи, те би се додије појавили исто овако као и кад кора не би била чишћена.

Стругаче одлучене или одлучене коре може се вршити и каквим туњим ножем *„кустуром“*, но боље је кад се за ову потребу набави нарочити стругач. Мали стругач који слика показује, употребљавана се за чишћење коре са млађих а већи са старијих воћака.

Приликом чишћења коре ваља назити да се здрана кора не повреди, јер ако се тако уради, онда може бити већа штета по ваља.

Кад је воћка лепо очишћена, онда остаје још један посао а то је да се воћка прекрчи. За ову потребу ваља угасити креч на исти начин као и кад се кућа крчи па и кречити исто тако.

Пратворима, да окречене воћке нису леше нека нуколико места. Такве воћке, кад се зна, да се таме негују као што треба, не ће вожда бити леше једино онамо где се очекује род без икакве куче и где се мали жртвовати који дан за кречење и која пара за — креч!

Окречене воћаке, то су тек у пуном смислу речи, лене воћке, и студа, где се оне виде, показују: да њихов госа одаја вредношћу, бистрином напреднијим радњама и да рачуна на род својих воћака.

Корист је од окречена воћака врло велика, јер се креченом:

1. Уништавају заостале жлица лимана, маховине и главница, које се ни сеном, ни четкама, ни стружачима не могу сасвим уклонити!

2. Олакшава се одубљивање и свађивање оних делова и коре који су заостали на деблу и гранама приликком чистиња;

3. Спречава се акумулација инсеката у шукотине коре;

4. Отежава се ношење јаја и навођење фузелца (ларва)

5. Сузбија се даље развијање и настаивање главица, маховине и лимације и

6. Закљачава се дрво од хладноће и жеге, односно од измрзњавања и ошале.

Сад је дакле време чистиња воћака, зато прихватио ове тако лаке а тако корисне радње за правилно развијање и обилну родност наших воћака.

В. Д. Т.

ЖИТА НА ПОЖЕШКОЈ СМОТРИ

Жита смотри пољопривредног напредна среза пожешког, коју је приредила Пожешка Подружница, од свију жита најобилнијате је био заступен кукуруз, јер је он не само главни, већ *искључив* хлеб пожешког селана.

Од кукуруза највише се и круновоћом клипа и једрином зрна истицао *брадаци*, кукуруз који је сејан на прете и окопанан коначицом (плугом за прашње и огртање). Ове је године први пут у овоме крају сејат кукуруз на прете и први пут окопанан коначицом. Успеси су сјајни: уштеђено је у семени, уштеђено у раду, кукуруз је боља.

Од свију врста — најбољи је *осмак*, јер је танак (т. ј. коцкама му је танка) те се најбрже суши, клин је дугачак — те има доста зрна, зрно је једро — те је за храну добро.

После осмака долази *нажевки десеторедци*, врло леп, крупан, једар кукуруз, који особито обилато роди.

На смотри је било још врло много кукуруза *сектерског*, *чичагинског*, *кralа Филипа*, *коњског зуба*, *крупанског*, *сицилијанског бисерца* и т. д.

Но станица је изненадила изасланике Српског Пољопривредног Друштва, који су досле слушали: како ми имамо лоша жита.

Већ и слободним оком могло се приметити, да су наш струга жита добра. Али, да би се тачније одредио квалитет њихов, пристуило је се промеравању, до душе не на жити, већ на проску балне вагу, помоћу жигозног литра. То примеравање дало је ове резултате:

а) пшенице: — Од 37 примерних пшеница била је	
1 пшеница која у 100 литара тежи преко	73 кгр.
3 " " " " " "	74 "
3 " " " " " "	75 "
7 " " " " " "	76 "

6 пшеница која у 100 литара тежи преко	77 "
13 " " " " " "	78 "
4 " " " " " "	79 "

б) рак: — Од 7 примерних раки добијени су ови резултати:

2 су у 100 литара тежи преко	67 кгр.
1 " " " " " "	68 "
3 " " " " " "	69 "
1 " " " " " "	70 "

в) јечам: — Од 9 примерних јечмова добијени су ови резултати:

1 је у 100 литара тежине имао	54 кгр
1 " " " " " "	60 "
2 " " " " " "	60 "
2 " " " " " "	61 "
1 " " " " " "	62 "
1 " " " " " "	63 "
1 " " " " " "	64 "

г) орас: — Од 8 примерних ораса добијени су ови резултати:

1 је у 100 литара имао преко	35 кгр.
1 " " " " " "	37 "
2 " " " " " "	39 "
3 " " " " " "	40 "
1 " " " " " "	41 "
1 " " " " " "	45 "

Да би се веровало оне, оцењивачи је суд саставио о томе записник, који су потписали: председник Српског Пољопривредног Друштва г. Рама Милошевић, члан управе г. Младан Јовановић и управа Пожешке Подружнице.

Ове податке предлаже јавности, да би се и шири круг заинтересова житама пожешких.

Напоменути је: да се на смотри појавила и *косовска пшеница*, која се у овом крају од две године проба. Она је тежила 78 кгр, у 100 литара.

Драг. Н. Јанчевић.

Г Л А С Н И К

Награда Српског Пољопривредног Друштва. — Српско Пољопривредно Друштво послало је 100 динара у сребру, да се даду овоме залагаћу, који буде одао и доведе најбоље грао говеда, на изложбу у Чачку, коју је приредио округ руднички у част додаска Њихових Величанстава у Чачку на дан 6. месеца. *П. М. Р.*

Практична предавања о жуљању грозда и деђењу шире. — Као што смо у 33. и 34. броју *Тешкога* од ове године, читавце нашега листа известили, Српско Пољопривредно Друштво ове ће јесени о берби грозда, држати практична предавања о жуљању грозда и деђењу шире у округу тимочком, врањској и околнини Властиваца.

Предавања ова држана су од 20. Септембра, на до закључо 5. Октобра ове године. *П. М. Р.*

Нов члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Босондин Никола Кривошевић, трговац из Београда изводе се увести за члана добротвора овога Друштва са улогом од 500 динара. Улог је положио одмах друштвеној благајни.

Хвала г. Кривошевићу на овако лепиј и узвишеној пажњи према Друштву и српској пољској привреди. *П. М. Р.*

Награда Среског Пољопривредног Друштва. — Друштво је издало из своје благајне 100 динара у сребру плавагу чије је грао гонеда најбоље одгајено и доведено на изложбу стоке, воћа, сточних производа и осталих пољопривредних грана, коју је Јачка Пољопривредна Породична приредила на дан 4 и 5 ов. месеца у Краљеву. *П. М. Р.*

Изасланик Среског Пољопривредног Друштва. — Господин Љуба Новаковић, инспектор шумарског одељења Министарства Народне Привреде и привлаж дужности Управника ратарске школе, присуствовао је изложби стоке, воћа и осталих пољопривредних грана, коју је Јачка Породична среског пољопривредног Друштва приредила на дан 4 и 5 ов. месеца у Краљеву, као друштвени изасланик. *Р. М. Р.*

Главнићева суншина на поземској смотри одликована је првом наградом: једном златном медалјом. Шљиве са те суншине, на смотри изложене, бројале су 46 ковада у пола килограма!

Курс ручног рада. — У својој радионици за израду кошница, Пошема је подружница признала свакога, који је се хтео томе послу научити. Но, она је тај посао ових дана проширила драгећи потпуно курсу ручног рада, на коме се учио столарство, картонажа и плетарство. Курсом је руководио г. Михаило Бугариновић, учитељ, који је летос свршио курсет ручног рада у Београду.

Урехе је био доста добар, и Породична је намерна да кроз неке зиме у својој радионици непрестано драж обуке из неког ручног рада.

За плетарство ће имати већ и засебну школу, у којој ће радити везни добро обучени петоцац плетар.

Изасланик Среског Пољопривредног Друштва. — Господи Мата Јовановић, потпредседник друштва и управник Управе фондова и Љуба Новаковић, инспектор шумарског одељења министарства Народне Привреде и привлаж дужности Управника ратарске школе у Краљеву, присуствовао су као друштвени изасланици изложби коју је приредио округ руднички у част доласка *Великог Величанства Краља Александра* и Команданта Активне Војске *Великог Величанства Краља Милана* у Чачак. *П. М. Р.*

Д О П И С И

Зајечар, крајем септембра.

Јесен је већ на свугу. Хладноћа била с дана на дан све већа, а слана и прег тек што нису поприли поља и бргове.

Пољопривредник је већ на крају са својим овогодашњим радом. Време је, дакле, да прегледимо шта нам је она донела.

Са своју страна наше паштоме доносише тују се гласови: „богата година! берићетна година.“ То би се исто могло рећи и у Тамочкој крајини, али не потпуно. Дуга прелетна суша, затим град, општегаци су прилично ову у сваком погледу кривали годину. Где града није било, тамо је пероноспора општегаци наред у толикој мери, да су губици врло осетливи.

Снега тога могло би да не буде; али бар не у овој мери у којој се данас осећа. Обезбеђивале усева од града, треба да је сваког тежак једна од најчвршћих брига, чим нису у земљу баци. Тек тада — кад сује усеве обезбеди — наш тежак може жироно и безбрижно да чека зиму. Али тога на жалост код нас нема и отуда бив рад и сва жука тежакоста зависи од среће и случаја.

Исто тако могла се штета од пероноспоре ако не сасвим уништига, а ово предуредити да штета буде мања. Бар за то има доста пута и потпуна доказа; по наш тежак унешо види у чује, док га невоља на то не примора.

У овом крају више се сеје прелетна а мање озима пшеница. У овој години посејано је више пшенице; него ли ланске, и где год није од града пострадала дала је богату жетву још је и по количини и по каквоћи врло добро. Нарочито су цвела жита: око Ласова, Беле реке, Слатине и Рготице. У местима, где је град био, нема је никакве, али је срећа те је таких места мало.

Јемкови су такође дали богату жетву. Зрно је пуно и једно, какога од неколико година не беше.

Грак је добро родео, али га у овој години мало произведе, и ако се он скоро од свију жита најбоље исцлађује.

Овај је дао жетву тако богату каква се само пожелети може.

Кукурузу рани, заостали су иза кукуруза позивијих. Али при свега тог кукуруза има изврсног и род му је у оште узев врло добар. Нарочито су криво родили кукурузи дуг од река а поглавно поред Тимова. Готово свуда се беру, а код кукуруза свињарски трговци уз одбитак 30%, плаћају шест динара. Због тако богате бербе кукурузне, овде на зајечарској пијаци јаво су на пени свиње. Месо се продје 0'80 п. д. кило а маст свињска до скоро је била 2 дин. кило!

Воћа је било довољно. Нарочито је она околна у овој години извала изврсно: кривке, јабуке и дуње. Стотинама килограма дуња прода се на зајечарској пијаци по 0,15 и 0'20 п. дин. килограм. Шљивама је овај крај оскудао, те отуда и нема на пијаци шљива на продају; а и кад се што дотора овде се сирве са сувим шљивама рашлају у цени. Сирве се донаше у малим количинама на Јагодина, а сирве из Лукова и Кривога Вира. Цена им је 20 до 25 пара на дин. килограм. У овом крају јаво сирме свама настати, да се она користи поља боље одомаћи.

Винограда — у колвају су од ендоверне поштеђени — тако су лепо били новели, да је малина била погледати. Али што Бог даде то људи не хтедоше сачувати. Једна од стотине десети, који је пресекао виноград како ваза, сви други пустили су пероноспору на вољу, да овако диван род пропадне. Због тога многи су све гроаке извели у котарицама, а неки исуу ни гроади набрали. Још у почетку августа, лоза је била гола а ред она. Но који су преслаи по три пута они су богато награђени. Има их у Зајечару по више, који су набрали по 10, 15 и 20 хиљада кљува и то изврсног и зрног гроађа. Има се труд у овој години златом исплатио, а лоза бујна обезбеђује им ден приход и за идущу годину. Сад се многица отворили цти, многи пристају да прескају, али кучно да ће до године имати шта. Оно нека служи за пољу и буђење.

Ливаде су ове године дале добро сено, а имало га је у изобилу. Отага ретко где да је кошења.

Ковола и лан заостала је и у порасту и у каквоћи влакна. Но није одмах по брању и сусењу толико, већ кива на ивици затекао ководеле, оне су тако пошреле, да ће се влакно иучно за палтва употребити. Лан се у оште слабо негује. Одмална подружница бесалатно је само давала, на га ипан нико није хтео узети.

Дрвакне у стоки преко целе године било је повољно и добро.

У прошлој години подигнуто је у Тамочкој крајини 27 винограда на америчкој лози. У том послу предњачи Удружење за подизање винограда у Вражкојгори, каквих би се могло у свакој општини имати.

Мих. Ст. РИШИЋ,
уштеа.

ЗАПИСНИК XXXVI СЕДНИЦЕ
Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
 Државне 23. децембра 1897. год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; одборници: г.г. Александар М. Секулаћ, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Д-р Марко Т. Лeko, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио економ Павле М. Радосаљевић.

Приступило избору уредника пољопривредног календара за 1899 годину, по предлогу уредника „Телска“ и референта за књижевни рад друштва, изабран једногласно г. Александар М. Секулаћ, заш управе и уредник пољопривредног календара за 1898 годину.

Чита се извештај г. Срећена Јевтића, друштвеног изасланика, о државном предавању 9. октобра ов. год. у Свези округа ваљевског о употреби врстине сејалице и примени саме машине на имању. — Пријемљен извештај ка знању.

По изгласу кад ће се драгати глави збор друштвени, — Решење: XXXIX глави збор годишњи друштвени, да се драж 30. Јануара 1898 год. у друштвеном дому, са овим дневним редом према члану 45 друштвених правила:

1. Председник каи његов замесник (чл. 24.) отвара збор;
2. Подноси се извештај о радњи управног одбора; у који улази и годишњи рачун о приходу и расходу;
3. Председник подноси на решење писмене предлоге одбора, подружника и појединих чланова, а затим долазе поједини предлози на сакоме збору;

П Р И Х О Д И :

1. Остатак готовине из 1896. године	549-45
2. Капитал пољопривредног фонда	9617—
3. Приход од претплате <i>Телска</i>	2363—
4. „ „ улога чланова помагача	703—
5. „ „ друштвеног добра у Шапцу	582-10
6. „ „ продаје књига и календара	2203-30
7. „ „ продаје семена	8389-25
8. „ „ продаје справа	8906-10
9. „ „ по партији пероноспорце	22066-20
10. Државна помоћ	13000—
11. Вавредни приход	284-75

4. Бирају се чланови управе према чл. 20 и 21 друштвених правила;

6. Подноси се прерачуни прихода и расхода за 1898 годину.

6. Барају се редовни и почасни чланова.

ЗАПИСНИК XXXVII СЕДНИЦЕ
Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
 Државне 9. Јануара 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; потпредседник г. Милошас П. Куртовић; одборници: г.г. Александар М. Секулаћ, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио економ Павле М. Радосаљевић.

Прочитан XXXV и XXXVII записник од прошле године — Одбор услаја.

Пре по што је приступљено раду по дневном реду, председник саопштава, да је скупштана среза добричког, на састанку свом 28. децембра прошле године у Прокупљу решила: да се да Друштву помоћи за ову годину 200 динара. Она суза пратиће се кад одлаку одбори надежени Министар. — Пријемљено са задовољшћу.

1. Чита се биланс о стању друштвене благајне на крају месеца новембра пр. године, по коме је тога дана било:

БИЛО ПРИХОДА ДО КРАЈА СЕПТ.	ПРИЈЕМЛЕНО У ОКТОБРУ	ПРИЈЕМЛЕНО У НОВЕМБРУ	СВЕГА ДИНАРА
549-45	—	—	549-45
9617—	2130—	1005—	12752-32
2363—	45-35	152—	2560-35
703—	—	180—	883—
582-10	—	—	582-10
2203-30	143-70	85-50	2432-50
8389-25	191-80	236-20	8817-25
8906-10	2482-10	2437-52	13825-75
22066-20	373-40	239-85	22679-45
13000—	—	—	13000—
284-75	—	160—	444-75
Свега	68664-15	5366-35	4496-10

Р А С Х О Д И :

1. На потпомагање Подружника	1009-99
2. „ „ Пољопривреде	2614-65
3. „ „ приређивање изложбе у Прокупљу	38—
4. „ „ Друштвено добро у Шапцу	4160-30
5. „ „ набавку књига, новина, и др. предмета	116-60
6. „ „ награде сарадницима <i>Телска</i> и Календара	1600-55
7. „ „ плату управника одбора у Шапцу	208-30
8. „ „ Економу друштвеног	886-65
9. „ „ писара Друштвеног	541-45
10. „ „ награду благајника Друштва	720—
11. „ „ уреднику „Телска“	359—
12. „ „ плату једног служитеља Друштва	720—
13. „ „ Другог	490—
14. „ „ набавку семена, и плаћање дугова	6636—
15. „ „ справа и плаћање дугова	10201-50
16. „ „ пероноспорског матер. и плаћање дугова	15423-65
17. „ „ Државне изложбе и славе	30—
18. „ „ канцеларске потребе	1065-15
19. „ „ откуп поучних књига	—
20. „ „ оправку друштвеног дома	—
21. „ „ непредвиђене потребе	1134-70

БИЛО РАСХОДА ДО КРАЈА СЕПТ.	ИЗДАТО У ОКТОБРУ	ИЗДАТО У НОВЕМБРУ	СВЕГА ДИНАРА
500—	—	—	1509-90
2614-65	517—	392-20	3523-85
38—	—	—	38—
4160-30	420—	—	4580-30
116-60	28-50	45-50	190-60
1600-55	144-35	163-45	1908-35
208-30	—	—	208-30
886-65	—	280—	1166-65
541-45	83-30	83-30	708-05
720—	80—	80—	880—
359—	280—	140—	770—
720—	80—	80—	880—
490—	70—	70—	630—
6636—	2229-10	328-40	9094-20
10201-50	918-80	1760-80	12881-10
15423-65	2377-35	9-80	17819-80
30—	101-45	1161-10	1292-55
1065-15	48—	90-30	1203-45
—	150—	—	150—
—	—	144-95	144-95
1134-70	276-90	411-75	1823-35
Свега	47948-10	8304-75	5141-55

Кад се од примљених 78525-60 дина.
 одбије издатих у 61394-40 .
 Онда остаје за децембар 17132-20 дина.

Примљено к' звању с' тим да се извештај за октобар засебно није могао поднети због изложбе и да је овај биланс поднесен благовремено.

2. Економ референте, да је стање магацина по гласу магацинске књиге у месецу октобру и новембру прошле год. било овако:

ТЕМ. БР. УМ.	НАИМЕНОВАЊЕ	ОСТАЈО ИЗ МЕСЕЦА СЕПТЕМ. У ВРЕДНОСТИ		ПРИМЉЕНО У ОКТ. И НОВЕМ. У ВРЕДНОСТИ		С В Е Р Г А		ИЗДАТО У ОКТ. И НОВЕМ. У ВРЕДНОСТИ		ОСТАЈЕ ЗА ДЕЦЕМ. У ВРЕДНОСТИ	
		ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.
		1.	Ратарских сирова	2393	90	5609	75	8003	65	3499	75
2.	Винод.-пофар. сирова	1558	72	903	60	2462	32	1454	10	1608	22
3.	Сточарских сирова	143	40	—	—	143	40	17	—	126	40
4.	Пчеларских сирова	611	05	155	50	766	55	24	90	741	65
5.	Семења	1912	15	111	—	1123	15	119	50	1003	65
6.	„Тезака“ од разних год.	3616	—	—	—	3616	—	—	—	3616	—
7.	Књига пољопривредних год.	4223	4 0	—	20	4223	60	19	80	4203	80
8.	Кален. пољ. разних год.	1573	—	5302	50	6875	50	743	50	6132	—
	Сврга	15131	62	12082	55	27214	17	5878	55	21335	62

Примљен је извештај и звању, с' тим да се засебно за октобар није могао поднети због славе и изложбе и да је овај извештај поднесен на време, но да се није могао саопштити седници због неких сметњи.

3. Чита се реферат благајника којим извештава, да је ово славања прве Друштвене славе на дан 30 октобра пр. године и приређивања изложбе у славу из области: градинарства, воћарства и винодеша, поред предвиђених 1000 динара у буџету за прошлу годину утрошено још 617-15 динара. — Решено: Управни одбор по пралу које му даје чл. 33 Друштвених правила, одобрава, да се прекорачених — више утрошених 617 15 мора заједно са 1000 предвиђених буџету жегу показати у рачуну издатака за 1897 годину.

4. Прочитан реферат г.л. Борислава Тодоровића професора и Шаје Т. Тодоровића, секретара министарства народне привреде. „Инсекти штетни и корисни пољској привреди“ од непознатог писца, поднесен Друштву 6 Септембра 1896 год. према расписаном стечају за популарну књижевну друштвену и у рукопису „Штетни и корисни инсекти пољској привреди“, од једног професора поднесен Друштву 9. Фебруара 1894 године, да се штампан у засебну књижицу, по коме референт траже да се први рукопис прими и ако има и многих и крупних погрешака пошто се испрва, а други да се не прима, јер не одговара захтевима етечаја. — Одбор саслушао разлоге у реферату — Решава: Да се први рукопис не прими пошто према приредбама референта има много погрешака, а други рукопис да се упути Књижевном Одбору, пошто није ни поднет за стечај.

Стечај. „Инсекти штетни и корисни пољској привреди“ да се обнови. Рецензентима да се да у име награде по 50 динара.

5. Према реферату уредника *Тезака* о хонорисању радова штампаних у 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 и 47 броју *Тезака* пр. године. — Одбор одређа награде.

6. Пошто уредник *Тезака* није ставио за хонорисање, чланак „Гад приредивачког одбора за славу и изложбу на дан 30 октобра 1897 год. који је печатан у 43 броју „Тезака“ за прошлу годину, а по тражњу г. Шаје Т. Тодоровића члара управе. — Одбор је решио: да се и овај чланак награди са 60 динара по штампаном табалу у онолико, колико га је сам писач написао, без добијеног материјала Приредивачког одбора.

7. Приступљено избору одбора за израду буџета Друштвеног за ову годину. — Изабрани су г.г. Вучко С. Богдановић, Благићин, Александар М. Секулић и Драгутина М. Јовановић чланови Управе.

8. По ипиту хаје за Друштво и у овој години да се бани набавком и продајом семена разног — Решено: Пошто у Србији нема онихних станица, које би се бавиле набавком и испитивањем семена набављеног за продају привредницима, то да Друштво и у овој години набавља семење које и до сада, и у оноликим количинама колико поједини привредници буду захтевали. У погледу оном да се позову сви привредници који желе да им се семе набави, да се јаве Друштву најдаље до 15. фебруара теж. год. са назначењем: колику количину од кој. семена желе како би се могла набавка извршити за све.

9. Милан Јовановић члан управе предлаже, да Друштво поради на томе, да се семење ипних биљака произишло у земљи у колико је то потребно за поднпрење домаће потребе. Да би се ово могло постићи залаго би обнаништи преко сињу Домашних листова — новина, а умотати и г. Министра Народне Привреде, да отпусти наређење дотичним властима да се саопшти уобичајеним начином свима привредницима: да ће Друштво у идућој 1899 години, набављати семе привретенско од њих, на тек у недостатку вршити набавку са стране а на да се да ће се дотле успоставити и општа станица у Београду која ће вршити испитивање. — Успојен предлог у смену, с тим да Друштво и у овој години врши набавку семена — сем детљанског — у земљи у колико га буде имадо, а само недостатак да набави са стране.

10. Чита се писмо Управе винод.-воћарске школе, којима молб. да јој се исплати 60 динара за послати 150 корница, за залагање сменог поља и грозда о. изложби — Решено: Да се школи прати одмах 60 динара, за корнице.

11. По молби Управника Друштвеног добра, да се му призна сума више издата г. Вучић Борћенићу, бив. екомому на Друштвеном добру на име плате за 10 дана месеца децембра пр. године. — Решено: Да Управник тражи од г. Борћенића више дају му суму на поврну своје касе.

12. По тражњу Пчеларско-воћарске задруге, да јој Друштво одобри 30% рачуна на издати књигама у варту пр. год. и да јој одобри 5 конада пчеларства од г. Светозара Гавриловића, које вели да није примила и ако је по књигама задужена — Решено: Да се Пчеларско-во-

barskoj zadrugi knjige uracuju sa 25% rabota, kao što je današnje i kavaljerima i da joj se ne mogu odobriti u računu 5 kom. pčelarstva od G. Gavrilovića, s toga što se iz lista od 10 marta pr. godine Br. 1234. vidi da su joj dati 25 a ne 20 komada pomenutog pčelarstva.

13. Po predlogu Upravnika društvenog dobra, da se mašina žetelica „Континентала“ s toga što je izložena domaćemu pri radu, ne prodaje — Rešeno: Da se žetelica ne prodaje jer ka njoj dobro za dobro onda neће valjati ni za drugoga.

14. Čita se писмо пожешко подружине, којим извештава, да је 4 овог месеца држала свој годишњи збор и да је на истом изабрала нова управу. — Примљено к знању, с тим да се нова поддржаниска управа објави преко „Тезака“.

ЗАПИСНИК XXXVIII СЕДНИЦЕ Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 17. јануара 1898 год. у Београду

Били су: Председник, г. Раша Милошевић; одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Душан М. Спасић, Ђоста Пригоровац, Милан Јовановић, Паја Т. Тодоровић, као гости г.г. Благоје Д. Тодоровић, стручни експерт Министарства Народне Привреде и Милош Тодоровић, порезник у Београду, редовни чланови друштва.

Председавао председник, г. Раша Милошевић, бележко економ, Павле М. Радосављевић.

Прочитан записник прошле седнице од 9 ов. месеца. — Одбор усвоји са малом измјеном.

Председник саопштава да је г. Стеван Тодоровић, професор у пензији из Београда, израдио слику Св. Краља Милутина, која вреди преко 100 динара и да је исту поклонио Друштву за новој душе спомаг сина Милоша, на предлажу да се пок. Милош прими за члана утемељача овог Друштва.

Одбор саслушао предње, и решно је: Да се пок. Милош С. Тодоровић прими за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва. На име утемељачког улога, да се вада из друштвене благајне а из кредита на непосредне потребе у 1898 години 100 динара.

15. Чита се резолуција Пјавровић судија касације у пензији из Београда, другогodiшње поклажу члан овога Друштва, ушао за члана утемељача истог Друштва са улогом од 100 дина. с тим да улаже месечно по 10 динара и да је улог за јануар положио. — Примљено са захвалношћу.

16. Председник саопштава, да је потпредседник друштва г. Милосав П. Куртовић поднео оставку, пошто је постављен за чиновника званог Краљевине Сабине. — Примљено к знању, с тим да се о овој оставци извести и збор.

17. Читају се писма: Уљиче и гротачке пољопривредне Подружине, којима извештавају да су; и то прва 4, а друга 11 ов. месеца држале годишње скупштинe, на којима су според осталих послова, изабрале и нове поддржаниске управе. — Примљено к знању, с тим да се имена нових чланова објаве у „Тезаку“.

18. По поновљеном тражењу крајинске пољопривредне подружине, да јој се даду 100 „Похвалница“ за награђивање извесних лица, која су се одликовала на њеној изложби у прошлој години — Решено: Да јој се изузетно од решења од 14-ог пр. месеца, даду 100 комада, с toga што је она раније објавила, која су лица награђена „Похвалницама“ на изложби за изложбене предмете.

19. Чита се резолуција Краљевског одбора, на које стручне листове треба Друштву да се преглутати за ову годину. — Одбор усвоји мишљење одбора, с тим, да се поред означених листова у резолуцији, преглутати на један маршеподезареки и један свадарски лист.

Поред ових новина да се издаве ранје руске пољопривредне књиге у вредности од 20 динара.

20. Чита се резолуција Одбора за прибавку земљишта, за угледно друштвено газдинство. — Усвојен је резолуција са захвалношћу, и усвојен одбор да на основу начела изложених у резолуцији, предузме све мере, да Друштву дође што скорје до тога циља.

21. По резолуцији Уредника „Тезака“ о хонорарима радова штампањих у 48, 49, 50, 51 и 52-ом броју „Тезака“ за прошлу годину. — Одбор одреди награде.

ЗАПИСНИК XXXIX СЕДНИЦЕ Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 20. јануара 1898. године у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић, благајник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса Живановић, Драгутин М. Јовановић, Ђоста Пригоровац, Ђоста Главинић, др. Марко Т. Лекс, и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник, г. Раша Милошевић, бележко економ, Павле М. Радосављевић.

22. Прочитан је XXXVIII записник одборске седнице — Одбор усвоји.

Прочитан је извештај о раду Друштва за 1897 годину. — Усвојен је с тим да се штампа и печатни и радни члановина за Главном Годишњем Збору.

23. Прочита се пројекат буџета друштвених прихода и расхода за 1898 годину који је изradio изабрани одбор. — Усвојен у свему, с тим да се предлози и Главном годишњем збору да га одобр.

ЗАПИСНИК XL СЕДНИЦЕ Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 24. јануара 1898 године у Београду

Били су: председник г. Раша Милошевић; благајник г. Вучко С. Богдановић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Анта Гудубовић, Ђоста Д. Главинић, Милан Јовановић, Никола Вељковић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић, бележко економ Павле М. Радосављевић.

Прочитан XXXIX записник одборске седнице. — Усвојен је.

Председник саопштава, да је г. Павле М. Радосављевић својом друштвеним уписао своју матер Нишу и она Милосава Радосављевића, тезака из Медвеђе среза расавског, обурга моралског за члана утемељача, овога Друштва са улогом од 100 динара. Улог је положио друштвеној благајни. — Г. Паја Т. Тодоровић, члан Управе, одрекао се награде, у корист друштвене касе, која му је одређена, за чланак „Рад привредног одбора за славу и поклажу на дан 30. октобра 1897 год.“ печатан у 43 броју „Тезака“ прошле године. — Примљено са захвалношћу.

24. Чита се предлог: г.г. Александра М. Секулића Милосава П. Куртовића, Паје Т. Тодоровића и Милана Јовановића, који предлажу Одбору да главном збору иззову предлози, да се Његово Величанство Краљ Милан и Његово Величанство Краљица Наталија изаберу за почасне чланове Српског Пољопривредног Друштва.

Одбор по прочитаву предлога, једногласно додеше одлуку: Да се Његово Величанство Краљ Милан и Његово Величанство Краљица Наталија издубек збору предложе за почасне чланове Српског Пољопривредног Друштва.

ЗАПИСНИК ХЛІ СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
Државне 27. јануара 1898 год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; благостајник г. Вучко С. Богдановић; одборници: г.г. Александар М. Сокулић, Алекса М. Живановић, Коста А. Главинић, Милан Јовановић и Паја Т. Тодоровић, као гост г. Драгутин Ланчевић, редовни члан Друштва и председник пожешке подружине.

Председавао председник г. Раша Милошевић, бележио списном Павле М. Радоњићкић.

Председник саопштио да је скрутинана среза рачуног, која је државна 23 ок. месеца у Вел. Градшту, а на предлог г. Косте А. Срећковића решило: да се овом Друштву изда као помоћ за ову годину 200 динара, коју је суму

ставила у буџет среза за ову годину. Г-н гуман Милентије, старешина манастира Тузана, среза голубачког окр. пожаревачког униоа се за члана помагача овога Друштва са улогом од 4 дин. Улог је за 1898 год. положио. — Примљено са захвалношћу.

25. Чита се списник конвентуације свих секција друштвених државне 18 ок. месеца — Решено: Одлука под I да се не изнесе збору, већ да се имена палидикованих лица за редовне чланове на публем главном збору предложе, а одлука под II да се изнесе збору на решење.

26. Председник саопштио да је нареду I тач. дневног реда Извештај Одбора за прославу. — Одлучено: да се ова тачка остави за идучу седницу, пошто по дневном реду има предмета хитније природе.

27. Чита се биланс о стању друштвене благајне за месец децембар пр. године, по коме је било:

БР. ВР. ОД	П Р И Х О Д А	БИЛО ПРИХОДА		ПРИМЉЕНО У		С В Е Г А	
		ДО КРАЈА НОВЕМ.		ДЕЦЕМБРУ			
		ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.
1	Остатак готовине из 1896. године	549	45	—	—	549	45
2	Капитал пољопривредног фонда	12752	—	1000	—	13752	—
3	Приход од претилале „Тешака“	2560	35	304	05	2864	40
4	„ „ улога чланова помагача	883	—	8	—	891	—
5	„ „ Друштвеног добра у Шапцу	582	10	8617	91	9200	01
6	„ „ продаје књига и календара	2432	50	283	70	2716	20
7	„ „ продаје семена	8817	25	485	70	9302	95
8	„ „ продаје справа	13825	75	1779	25	15605	—
9	„ „ по партији пероноспорне	22679	45	244	40	22923	85
10	Државна помоћ	13000	—	7000	—	20000	—
11	Ванредни приход	444	75	—	50	445	25
	Свега	78526	60	19723	51	98250	11
	По одбитку суме издатака					95536	36
	Остаје готовина за пренос у 1898 год.					2713	75

Расхода је било:

БР. ВР. ОД	РА С Х О Д А	БИЛО РАХОДА		ИЗДАТО		С В Е Г А	
		ДО КРАЈА НОВЕМ.		У ДЕЦЕМБРУ			
		ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.
1	На потпомагање Подружани	1509	90	1890	—	3399	90
2	„ „ пољопривреде	3523	85	266	95	3790	80
3	„ „ приређење изложбе у Прокупљу	38	—	—	—	38	—
4	„ „ друштвено добро у Шапцу	4580	30	4212	89	8793	19
5	„ „ набавку књига новина, дрвореза	190	60	253	30	443	90
6	„ „ награда сарад. Тешака и Календара	1908	35	1187	10	3095	45
7	„ „ плату управника добра у Шапцу	208	30	2291	42	2499	72
8	„ „ Економска Друштва	1166	65	140	—	1306	65
9	„ „ Писара	708	05	83	30	791	35
10	„ „ награду благостајнику	880	—	80	—	960	—
11	„ „ Уреднику Тешака	770	—	70	—	840	—
12	„ „ плату једног служитеља	880	—	80	—	960	—
13	„ „ другог	630	—	70	—	700	—
14	„ „ набавку семена и плаћање дуга	9094	20	468	30	9562	50
15	„ „ справа	12881	10	6014	75	18895	85
16	„ „ пероноспорног материјала	17810	89	1268	60	19079	40
17	„ „ дражње вложбе и славе	1292	55	284	60	1577	15
18	„ „ канцелариске потребе	1293	45	1058	95	2352	40
19	„ „ откуп поучних књига	150	—	390	—	450	—
20	„ „ оправку друштвеног дома	144	95	236	45	381	40
21	„ „ непредвиђене потребе	1823	35	133	35	1956	70
22	„ „ Пољопривредном фонду	—	—	—	—	13752	—
	Свега	61394	40	20389	96	95536	36

Примљено к знању.

28. Економ ревершице о стању друштвеног магацина за децембар прошле год. по коме је стање било овако:

УКЛ. ПОСЛ.	С А Д Р Ж А Ј		ОСТАЛО ИЗ МЕСЕЦА ЈУЛА		ПРИМЉЕНО У МЕСЕЦУ АГУСТУ		С В Е Т А		ИЗДАТО У МЕСЕЦУ АГУСТУ		ОСТАЛО ЗА МЕС. СЕПТЕМБАР	
			ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.
1	Ратарских справа	4503	90	256	—	4759	90	528	50	4231	40	
2	Винод-воћар. справа	1008	22	26	26	1034	48	579	55	454	93	
3	Сточарских справа	126	40	101	—	327	40	8	—	219	40	
4	Пчеларских справа	741	65	—	—	741	65	374	20	367	45	
5	Семена	1003	65	16	80	1020	45	685	95	335	40	
6	Тешака од разних год.	3616	—	—	—	3616	—	—	—	3616	—	
7	Књига пољопривредних	4203	80	—	—	4203	80	42	40	4161	40	
8	Календара од раз. год.	6132	—	75	—	6207	—	4044	50	2162	50	
	Света	21.335	62	475	06	21.810	68	6.262	20	15.548	48	

И словом петнаест хљада пет стотина четрдесет осам динара и 48 пара, вредност свију пољопривредних справа, семена и књига износи на крају месеца децембра 1897 год.
Примљено к знању.

29. По питању о давању Друштвених Повеља подружничким члановима и мишљењу књижевних одбора, који гласи: Друштву не треба да издаје своје повеље члановима Подружња, већ то нех чине саме подружнице. Ну да би им се одмакнуло у томе, да Друштву изради парочку повељу за Подружнице, на им исте продаје — уступа — по конштату — Решево: Устаја се у свему мишљењу књижевног одбора.

30. Чита се молба Пожевке подружнице од 11 ов. месеца Бр. 18, којом молби да Друштву одреди два своја изасланика стручњака за курс календарских, који ће Подружња држати 8, 9 и 10 марта ове године у Пожеви. Ако би био одређен који наставник из ратарске школе у Краљеву, требао би собом да поведе и неколико ђака. — Решево: Да се уложи г. Антоније Мажорина багновата ратарске школе да овим путем руководи као друштвени изасланик, собом да поведе и неколико ђака, који ће помагати раду.

31. По молби г.г. Петра Хајд Милића, економа из Прокупља, и Симона Поповића — Кашења, учитеља из Града у Црној Гори, да им се „Тешак“ за 1898 год. да у пола цене, полугодишњу претплату полажу у напред — Решево: Да се да Тешак у пола цене за 1898 год., а г. Милићу не може се дати.

32. Чита се писмо моравске Подружнице, од 14 ов. месеца којим извештава, да је 11 ов. месеца држала свој годишњи збор у Ивањцима, на коме је поред осталих послова изабрала и нову подружничку управу за 1898 годину. — Приљено к знању.

33. Према ресерату благајника Друштвеног, да се може примити у састав Друштва Моравска подружница у Ореовину, — сред моравски округ пожарнички, пошто јој се доставе извесне приредбе — Решево: да се прими у састав Друштва пошто пристане на измене и допуне које су у тексту правила означене.

ЗАПИСНИК I. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 4. фебруара 1898. год. у Београду.

Били су председник г. Рама Милошевић; потпредседник г. Мата Јовановић; благајник г. Благоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Алексеа М. Живановић, Анта Годубовић, Вучко С. Богдановић, Драгатаин М. Јовановић, Душан М. Спасић, Д-р Марко Т. Лео, Милан Јованић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић; бележио економ Пање М. Радосављевић.

Проћиван XXXX и XXXXI записник Одбор усвоји.

1. Пре то што је приступило раду по дневном раду, председник саопштава, да је г. Мика Спасојевић, економ

из Шања уписао свога оца поч. Илију Спасојевића, бив. трг. из Шања за члана добротвора овога Друштва са улогом од 500 динара. Улог је положио одмах, Г. г. Марко И. Поповић-Дитовац из Грађана и Нео М. Калугеровић. — Сарај — са Љубогиња у Црној Гори, Гвозден Николовић, касејаци из Београда и Госпола Катарина Тудковић из Крагујевца, уписао су се за чланове помагаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 4 динара. Улоге су положили Друштвеној благајници. Примљено са захвалношћу.

2. Приступило избору одбора за израду програма Друштвених радова за 1898 год.

Изабрали су г. г. Паја Т. Тодоровић, Рама Милошевић, Алексеа М. Живановић, Благоје Тодоровић и Алексан-дар М. Секулић, који је усвојен да уједно кандидује и листа за поједице уже одборе, који би израда т.д. њ. послоника били на руди Управног Одбору да што потпуније изврши програм Друштвених радова за ову годину.

3. По питању о давању друштвеног листа Тешака појединим лицима и општинама на вереснују Решево:

Да се одрази у сваки рангиче решење по овом питању, т.ј. да се лист ником не шаље док не положи претплату унапред, а тако исто и овим лицима која се претплате код Подружња, док Подружнице не прате претплату за њих.

Општинама да се шаље лист и даље, но да се карочитим писмом умоле поличнице власти, да се заузму код општина да се уиниу за чланове утмељаче овога Друштва, јер ће по том примати „Тешака“ безплатно као и сва друга друштвена издања. Ако се уиниу за чланове утмељаче, Управни Одбор предлозице их издуже главном збору да им се опрости и сви дотадашњи дуг за „Тешака“. За ово да се издаше најдаље до кошта јула ове године.

Да се свака општина извести колико има давати Друштву за Тешака из ранијих година, и умоли да сву дугујућу суму што пре изири.

4. Председник извештава, да је према овлашћеним Одбора од 14. децембра пр. године узео г. Милутина Јовановића, редовног члана друштва за израду Извештаја о раду Друштва за прошлу годину, који уједно да помаже и друштвеном особу у раду.

Са г. Јовановићем погодило је да му Друштву плаћа месечно по 200 динара, нита хоће ли и даље да се задрки г. Јовановић на раду и шта ће Друштво да ради без секретара. Решево:

Да се уложи г. Председник Друштва, да отиде лично код г. Министра Нар. привреде и регулацие питање о друштвеном секретару; г. Милутин Јовановић, да се задрки и даље на раду у Друштву са платом од 200 дин. мес.

5. По ресерату благајника Друштвеног да се могу примити измене и допуне Правила узјачке пољопривреде Подружнице, која је измемла у пр. годину, пошто јој се доставе извесне приредбе Решево:

Да се одобре измене и допуне Правила узичке подружнице пошто пристане на примене koje су означене на акту.

6. По молбама привremenih Подружница: Левачке, Сињевачке, Стишке и Гудељичке, да их Друштво прими у свој састав ради чега шаљу и своја правила — Ужолен г. Благ. А. Тодоровић, благодјинци друштвени да правила оцени и резервире Одбору о томе.

ЗАПИСНИК II. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 10. а пројужене 13. фебруара 1897. г. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић, подредседник г. Мата Јовановић, благодјинци г. Благ. Тодоровић, чланови одбора: г. г. Ада Живановић, Анта Годубовић, Вучко Богдановић, Драгутин М. Јовановић, Душан Спасић, Д-р Марко Лео, Паја Тодоровић и Огев. Јакшић. Председавао председник г. Раша Милошевић безалкохолно заст. секретара Милут. Јовановић.

Прочитан записник I седнице Одбор усвоји.

7. Пре него што је присуствовао раду по дневном реду Председник саопшти писмо Началника среза орашког, којим јавља да је спрема скупштина, на његов предлог, решила да се Српском пољопр. друштву у овој години изда 200 дин. на име помоћи.

Пријемно са захвалношћу с тим да се овај срез уврсти за члана утемељача, кад ову помоћ поље.

8. Присуствовао је претресу програма Друштвених радова за 1898 год. и после свестраног претресама поједини гачака.

Усвојен је овакав програм Друштвених радова за 1898 годину:

1. Да се и у овој години продуже радони на друштвене добру у Шапцу до предаје имања Министарству Народне Привреде.

2. Да се продуже радони и наследи у врту, по ранјиве утврђеном плану.

3. Да се и даље ради на томе, да Друштво добије земљиште килов песака и помоћ г. Министру народне привреде да подизање угледног винограда домаћом лозом и уређење имања.

4. Да се и ове године продужи рад на јачој култури лана у нас. Тога ради обратити се г. Министру народне привреде за помоћ у набавци посебе колагичне семена а по могућству да се истакну и нарочите награде на производње, који би гајили лан на већини простора. Међу тим да се о Друштвеном трешку набави и бесплатно производњама разда 1000 кгр. чешког и 160 кгр. римског лана.

5. Да се на добру у Шапцу привреди и ове године курс за прометне калемезне вољака и остале радње из производње и неге вољака, а уз то и о подизању винограда у касметњу лозе на америчкој подлози.

6. Да се на више места у Мачви и Поперци држе практична предавања о сејању врстаним ситњаклом.

7. Да се на више места у Мачви и Поперци држе практична предавања о бољим начинима прављења јабуковаче. За извршење ове тачке да се набаве потребне савршенеје спреме. Осим тога да се за ова и овања подобра предавања о друштвеном трешку шаље упр. друштвеног одбора г. Светозла А. Петковић, да се на страни практици изучи савршенејим начинима прављења јабуковаче и прераде воћа.

8. Да се у околини Лесковца држи практично предавање о употреби прашака и оргута.

9. Да се у Лесковцу држи практично предавање о савршенејим начинима мочвања и трљења конопље а у Пожежи о мочвању и трљењу лана с погледом на бољу квалитету влакна. За ова предавања да се о друштвеном трешку г. Димитрије Буринчић практични спреми на страни где су ови радони усавршени.

10. Да се држе практична предавања о изљању грозђа и чеђењу шире у окр. Тимочком, Врањском и околини Власотинаца.

11. Да се предузме рад на припремама за земаљску изложбу и утакмицу спрема и трг, који ће се идуне године приредити. А за ову годину позвати српске земљостре, који се занимају изнадом плугова за обично и дубоко орање; брдских плугова (обртача), околача и прашача, дрљача и ваљача, да пошљу своје плугове на темељну свестрану пробу, ако желе да се друштвеном препоруком користе или да Друштво од њих набавне врши.

12. Да се ове године на јесен изведе и приреди у Прокуњу изложба говеди и оваца.

13. Да се правком славе друштвено у овој години привреди у друштвеној оградни изложба воћа а нарочито јабука и крушка, млечних производа, затим из техничких усева и помоћних средстава за ове гране и чедарства.

14. Да се првенствено помажу оне Подружнице, које имају имања и које буду приређивале изложбе, курсеве и практична предавања из појединих или више грана пољске привреде.

15. Да се изради и спреми пројект за измену друштвених правила.

16. Да се продужи рад на остварењу организације и изради правила за заједничку бачијаше и производњу бољих врста сирова и масла, а уопоред с овим да се израде и правила за задруге у циљу заједничке набавке и употребе прикладних грана. Тако исто да се израде и правила за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа и машина.

17. Да се продужи рад по питању о спречавању поплава, а осим тога да се покрене и питање о обезбеђењу усева од града (гуче).

18. Да се покљони набави и проучи питање о комасацији имања а нарочито питање о пољској полицији, која лу ранјиве покрпнута.

19. Да се према прибављеним подацима изнесе у овој години друштвено гледатиште о раду наших кредитних землород. задруга и њиховом утицају на унапређење пољске привреде.

20. Да се посредује у набавци материјала и справа за сузбијање пероноспорне.

21. Да и даље посредује у набавци савршенејих справа и машина и да се оне у јачој мери употребљавају и у земљи израчују.

22. Да се и ове године књижевни рад друштвени повери паричном одбору, који ће подети и програм о целокупној друштвеној радњи у овој години у границама буџетских вредна.

23. Да се настају рад на сазнају повременог збора, који се према указаној потреби а у смислу друштвених правила имао ранјиве држати.

24. Да се продужи рад да друштво добије потребно земљиште за угледно добро, пошто је у изгледу да ће се добро у Шапцу можда још у овој години предати Министарству Народне Привреде.

9. Присуствовао је избору узик одбора, који ће бити на рупи Управном Одбору за извршење програма, на је решено: да се изабере пет узик одбора и то:

1. Одбор за слану, изложбе, утакмице, курсеве, практична предавања и повремене збор.
2. Одбор за друштвена имања.
3. Одбор за напреднејиве начине радња.
4. Одбор за измену правила.
5. Књижевни одбор.

За први одбор изабрани су г. г. Раша Милошевић, Паја Тодоровић, Коста Главићки, Ада Јаквићки, Вучко Богдановић, Александар Секулић, Душан Спасић, Анта Годубовић и Владоје Тодоровић.

За други г. г. Александар Секулић, Драгутин М. Јовановић, Ада Живановић и Паја Тодоровић.

За трећа: г. г. Мата Јовановић, Д-р Марко Језо, Ауга Голубовић, Коста Црногорац, Благоје Тодоровић и Милан Јованић.

За четврти: г. г. Мата Јовановић, Александар М. Секулић, Драг. М. Јовановић, Стеван Јашић и Паја Тодоровић. За пети остављено да кандидате предложи уредник **Тезака**.

У свима овим одборима секретар друштвени да буде деловода, а у седницама управног одбора да буде извештајач од радњима узних одбора.

10. Прочитан извештај о прослави прве славе друштвене и приређеној инструкторској паложби на дан 30. октобра 1897 год. у друштвеном дому.

Одбор прими са захвалношћу к знању с тим, да се у брошури одштапа као додатка „Тезкаву“ у 200 примерака.

ЗАПИСНИК III. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држана 16. фебруара 1896. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рава Милошевић, благјиник г. Благоје Тодоровић, чланови одбора г. г. Ада Живановић, Ауга Голубовић, Драгутин М. Јовановић, Коста Црногорац, Милан Јованић, Д-р Марко Језо и Паја Тодоровић.

Председава председник г. Милошевић, беласко заст. секретара ономом г. Павле Радослављевић.

11. Пошто је прочитан записник комисије, која је отворила обертe за набавку 30.000 кгр. плавог камена, приступљено је претресују понуда и по свестраном претресу овога Решено:

Да се усвоји понуда Ђурића с тим, да и формално да изјаву да је цена плавоме камену 54-05 дина, у сребру од 100-ктр. и да меницу не тражи а да све остале услове, које је потписао у свему испуни. У случају да г. Ђурић не хтеде ово потврдити, да се сви пређашњи понуђачи из Србије позову да до 19. окт. мес. до 5 часова по подне поднесу нове обертe.

12. Прочитан ресерат одбора за најпредније начине радња о понуди фабрике Екертa из Берлина, коју је г. Министар Народне Привреде упутио на мишљење, односно набавке пољопр. сирава.

Одбор налазећи, да је ово питање врло важно, и да га треба темељније проучити одлучио: да се не упути у решавање докле се понуда Екертa у преводу српском не преда свима члановима да је проштудирају.

ЗАПИСНИК IV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држана 18. фебруара 1898. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рава Милошевић, благјиник г. Благоје Тодоровић, чланови одбора г. г. Ада Живановић, Душан Спасић, Драгутин М. Јовановић, Коста Главић, Милан Јованић и Паја Тодоровић.

Председава председник г. Милошевић беласко заступник секретара Милут. М. Јовановић.

13. По предлогу управитеља друш. добра, да се набави 400 кгр. пшенице јарице, да се овог пролећа посеје, Решено: да се одмах набави и пошље док није прошло време.

14. По молби Управе вишњедолско-вођарске школе, да се за 24 ученика збирке школе покљони нешто пољопривредних књижница — Решено: да се покљони разни пољопривредних књижница у вредности до 10 дина.

15. По предлогу г. Косте Главића од пр. год. о сигурнијем обављању наших виноградa на америчкој подлози, Усвојено је мишљење уред одбора да је по овоме предлогу требало предузети рад одмах чим је пријатан. Предлог пријати са захвалношћу к знању и пошто је Ми-

нистарство већ предузело све мере изложене у предлогу г. Главићеву то ово сматрати као свршено.

16. По молби Вељка О. Поповића пољопривредника из Кладова, Усвојено је мишљење уред одбора да му се да једна седишница за село, сламу и т. д. у пола цене ако тражи већ штипа и да му се дозволи увоз пљугова на Друштвену адресу.

18. По молби гроцарске подружнице, да друштво подејствује код г. Министра Народне Привреде да јој се одреди стална државна помоћ. Усвојено је мишљење уред одбора да је друштво потпомогло у своје тражењу.

18. По молби Стојана Савића из Војнича, да му Друштво да изнеке ствари на почетк, — Усвојено је мишљење уред одбора да се на почетк не даје никакве на њему.

19. По молби управитеља школе борачке у окр. крагујевачком, да друштво покљони школи калемарски алат, 5 пуних и 5 празних кошица разном система, — Усвојено је мишљење уред одбора, да се не може дати, јер Друштво не располаже толиким средствима, да би и оновине покљони могло чинити.

20. По молби гроцарске подружнице, да јој се пошље бесплатно рајаче, 5 кгр. багреног семена и разном баштињеског семена. — Усвојено је мишљење уред одбора да се у молби г. Министар у неки његова претписна од 26. нов. пр. год. Збр. 3884.

21. По молби Пољевне Подружнице да друштво подејствује код г. Министра Народне Привреде да јој се одржи стална државна помоћ. — Усвојено је мишљење уред одбора да се у молби г. Министар у неки његова претписна од 26. нов. пр. год. Збр. 3884.

22. Медједска подружница молби да јој се да у пола цене 2 Кундова ножа и 2 макасе. Решено: да јој се по мишљењу уред одбора, пошље на повуку за половицу цене.

23. По молби управитеља вишоеначике школе, да се покљони школи до 50 оградљених вољача. — Усвојено је мишљење уред одбора, да се обрати молбом г. Министру Народне Привреде, али да се уједно упути да сам са њацима калем.

24. По молби Мјатја Млазенковића из Новог Села, да му се да на шталату Саков пљуг, — Усвојено је мишљење уред одбора, да се не може дати, пошто постоји одлука да се ником ништа на отплату не даје.

25. По молби Јованске подружнице да друштво подејствује код г. Министра Народне Привреде, да јој се да у име помоћи тражена количина дозе за расадник. — Усвојено је мишљење уред одбора, да се подружница за дозу доцна обратила, а да би се могло видети, колико ће се моћи одредити помоћи овој подружници ваља да пошље програм рада за ову годину.

27. По молби Душана Ђурића економија из Речке да му се да у пола цене један прашић ортач. — Усвојено је мишљење уред одбора да се тражи извешће и мишљење од крајинске подружнице.

27. По молби учитеља школе степеновачке, да му се да на месечну одплату 165 Дрнета разних овалемених вољача, Усвојено је мишљење уред одбора да се ова молба достави управитељу друштвеног добра да по њој тражи по своје нахођењу.

28. Прочитан је превод директора Екертине фабрике пољопривредних сирава и машина, коју је г. Министар Народне Привреде спровео Друштву да је прочити и своје мишљење изјави, а евентуално и свој предлог учини. За тим је прочитано и мишљење уред одбора, да би се обзира на реноме поменуте фабрике понуду требало у начелу пријети но разуме се, под извесним условима.

— После свестраног претресања и понуде и мишљења одбора за најпредније начине радња, Управни одбор одлучио је, да се овласти г. председник, да у имену за г. Министар Народне Привреде изнесе разлоге, који су одбор руковођама да усвоји мишљење да понуду Екертине фабрике са онаким условима, какви су у понуди постављени, не треба пријати. Али да се њене сираве, које жели преко Друштва распро-

стврати претходно опробају, на ако се најде да су добре и да неће конширају, известити о томе г. Министра и споразумети се о условима, под којима би се Друштво примало ширења њиховог у народу. Но да би се ове и друге савишене справе могле у већој мери распоредити, и да би их могло набавити и сироплатити пољопривредник, да се поново развије предлог, да се државном помоћу оснује један фонд од 50.000 дина, за набавку справа и давање оних на отплату.

29. Г. Председник предлаже да се изабере одбор за набавку и предлог семена и справа. Одбор усваја предлог и изабра у овај одбор г. г. Драгутина Јовановића, Косту Главишића, Милана Јовановића, Душана Спасића и Павла Радослављевића аконима.

30. Уредник „Тезака“ предлаже за чланове књижевног одбора: г. г. Косту Пригорац, Вучка Богдановића, Анту Живановића, Анту Голубовића и да уђе уредник „Тезака“ као референт по чл. 31 послоника. Одбор усваја изнесену кандидацију.

ЗАПИСНИК V. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 5. марта ове год. у Београду.

Била су: председник г. Рама Милошевић, потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Балагоје Тодоровић, чланови одбора: г. г. Ава Живановић, Вучко Богдановић, Драгутин М. Јовановић, Душан Спасић, Коста Пригорац, Коста Главишић и А-р Марко Лекс.

Председавао председник г. Рама Милошевић, бележио заступ. секретар г. Милутин М. Јовановић.

Прочитане записнице II и III седнице одбор усвоји.

Председник саопшти да је неумитно смрт отргла редовног члана Друштва г. Лазара Најдановића бив. марешног лекара, и да је умроен г. Мирко Милошевић да од стране Друштва изјави саучешће породици покојниковој и присуствује при потреби.

Прилима:

1	Остатак готовине по дневнику 1897 за 1898 год.	2713-75
2	Примљено по дневнику благајне 1898 год. од П.Др. 1 до 176	3357-25
3	Банкет пољопривредног фонда до краја 1897 год.	13752—
4	Депозит Мике Спасојевића по депоз. Л. 1 у новцу	36—
5	„ Начелн. средн. изишог по депоз. Л. 1 у новцу	18—
6	„ Милорада Тројановића по депоз. Л. 2 у новцу	22-90
7	„ Светозара Гаприловића по депоз. Л. 2 у новцу	11-05
8	„ Петра Митровића, књижара по депоз. Л. 5 у обвез.	20—
9	„ Браће А. Павловића, књижара по депоз. Л. 5 у новцу	100—
10	„ Ваде Балабановића књижара по депоз. Л. 6 у новцу	100—
11	„ Милана Костића књижара по депоз. Л. 6 у новцу	200—
12	„ Милевића Митровића књижара по депоз. Л. 7 у новцу	100—
13	„ Мите Стајића књижара по депоз. Л. 7 у новцу	37-15
14	„ Мирка Растивојевића књижара по депоз. Л. 8 у обвези.	100—
15	„ Министарства Народне Привреде по депоз. Л. 11 у новцу	970-35
16	„ Пензате помоћи подружница по депоз. Л. 12 у новцу	1840—
	Свега примљено	23376.45

Издавање:

1	Издато по дневнику благајне 1898 год. од П.Др. 1 до П.Др. 33	3226-75
2	За откуп свједених меурака по депозити. Л. 4	83-50
	Свега издавања	3310-25

Вишак пријавља предаје се и прима:

у готову у сребру	2559-55
„ „ „ злату	365-10
„ „ „ 157-36 фр. аустр. вредности по 2-30	361-90
„ „ „ таксених маркама	51-65
За пренос	3338-20
	6648-45

Одбор прими ову тузну вест к знању, са изјавом саучешја: Бог да му душу прости.

31. Прочитан предлог стања благајне Српског Пољопривред. Друштва по коме је на крају месеца јануара било:

Прихода:

1	Остатак готовине из прошле 1897 год.	2713-75
2	Приход од претплате „Тезака“	565-35
3	„ „ „ улога чланова добротв и утеж.	760—
4	„ „ „ поматача	36—
5	„ „ „ продаје календара и пивата	1468-65
6	„ „ „ семена	289-60
7	„ „ „ справа	225-50
8	Неразвијени приход по П.Др. 74 и 173	
	јер се не зна за што је послат новац	12-15
	Свега прихода	6071-90

Расходи:

1	На Друштвено добро у Шапцу	1030-90
2	„ на набавку књига и дрвореза	40-70
3	„ награде саради. Тезака и Календара	542-75
4	„ плату друштва. економу	140—
5	„ „ писару	83-30
6	„ „ „ служитељима	150—
7	„ награду Друштв благајнику	80—
8	„ уреднику „Тезака“	70—
9	„ набавку семена	3-40
10	„ „ справа	71-50
11	„ трошкове переписнице	1-60
12	„ канцелар трошкове	940-45
13	„ непредвиђене потребе	72-15
	Свега расхода	3226-75

По одбитку суме расхода остаје готовине за фебруар

2844-25

Одбор прими к знању.

32. Прочитан је извод по коме је г. Вучко Богдановић бив. благајник предао новом благајнику г. Балагоју Тодоровићу благајну Српског Пољопривредног Друштва.

По томе изводу нађено стање благајне при предаји било је овако:

34. Прочитан је реферат економи Друштвеног о стању магазина за месец јануар тек. год. по коме је стање наведено овако:

ТЕК. БИЛ.	САДРЖАЈ		ОСТАЛО ИЗ 1897 ГОД. У ВРЕД.		ПРИЈАВЕНО У МЕС. ЈАНУАРУ		СВЕГА		ИЗДАТО У МЕС. ЈАНУАРУ У ВРЕД.		ОСТАЛО ЗА МЕС. ФЕБРУАРУ У ВРЕД.	
			ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.	ДИНАРА	ПР.
	1	Ратарских сирова	4231	40	530	—	4761	40	1023	—	3738	40
2	Винод-воћар. сирова	454	98	—	—	454	98	58	85	396	08	
3	Сточарских сирова	219	40	—	—	219	40	—	—	219	40	
4	Пчеларских сирова	367	45	—	—	367	45	—	—	367	45	
5	Семења	335	40	—	—	335	40	216	75	118	65	
6	Тежика од раних год.	3616	—	—	—	3616	—	—	—	3616	—	
7	Књига пољопривредних	4161	40	54	10	4215	50	—	50	4215	—	
8	Календара од раз. год.	2162	50	29	50	2192	—	—	158	50	2033	
	Свега	15548	48	613	60	16162	08	1457	69	14704	48	

Обдор примио к знању по с тим да г. г. Раша Миловшевић председник, Драгутин М. Јовановић члан одбора, Б. Тодоровић благајник са економом Павлом Радошевићем изгледају и са књигом у поређењу стање магазина.

35. Прочитане су пријаве такмичара за уређење школских башта према стечају расписаних награда за напредније начине радња.

Пријавили су учитеља: Василије Терзић за уређење школског башту у Баранову и Мих. Ступаревић за уређење школске баште у Велијанима и Лешићу.

За оцену пријављених школских башта одбор изабрао оцењивачки суд, у који су ушли за чланове: г. г. Коста Приговара, Ана Живановић и Никола Вељковић. На име дневнице да им се призна по 10 динара, подлож сумњу по рачуну: железничком II класа а лајам I класа.

36. Чита се пријава Милина Милојевића економом из Гор. Драгуне као такмичара за уређење вртњака. Решиено да изабраници који буду имали у Грчићеве за преговоре око припрема за изложбу говеда и оваца, изврше оцену овог вртњака.

ЗАПИСНИК VI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 12. марта 1898 год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Миловшевић, подпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Балагоје Тодоровић, чланови одбора г. г. Ана Живановић, Вучко Богдановић и Душан Спасић.

Председавао председник г. Раша Миловшевић, бележио заступник секретара г. Милутин Јовановић.

37. Прочитане записнице IV и V седнице одбор примио.

38. Чита се писмо г. Дим. Буринчића, којијавља да је по препоруци Ческог Одбора Главног Пољопривредног Савета у Прагу, ступио у школу димарску у Хумолацу изјављујући своју благодарност на предсуделствима Секретару земљоделског (пољопривредног) савета и управитељу школе у Хумолацу г. Антони Мољу, што му је обећао све учешће, да се што боље усвоји у свима радницама, ради којих је од стране Друштва и изаслав. Одбор примио к знању с тим да се и од стране Друштва писмено јави захвалност изменованој госноди, јер су тиме Друштву učinили услугу.

Поводом овога писма — извештаја г. Буринчића одбор одлучи да му се у име штељиве издаје месечно по 180 динара, и да му се изнесе путни трошак. Издатак да се стави на партију потпомагања пољ. привреде. Г. Буринчићу препоручи да искључиво лажну обраду нечежу и травну лава, и да се постара да ово темељно научи у што краћем року а најдаље до конца Маја о год.

39. Чита се писмо Управе Радних Штамарије, којија тражи од Друштва 7273-77 динара. што је остало дужио за штампање Тежика и Календара у раз. год.

Решиено: да се уложи г. Министар Народне Привреде да изнесе предлог Народној Скупштини да се Друштву одај дуг отпусти.

На одакшину овог дуга исплатити 10-45 дна. из депозита г. Светозара Б. Габриловића, пошто ово провазлази од штампања његовог списа „Призна парне снаге“.

40. Чита се писмо Српског Пчеларског Друштва, којија моли да се по приложеном списку набаве пчеларске сирове и материјал за његов рачун. Исплату извршише повремено у колико буде продато, а обрачун да се врши свака три месеца. Решиено: да се набаве по с тим да Српско Пчеларско Друштво прими на распродају и све пчеларске сирове које се налазе у Друштвеном магацину.

41. Чита се писмо Г. Министра Нар. Привреде, којија извештава Друштву да не може одвојити ни једно погодну лице од послова у Министарству и упути га да врши дужност Друштв. секретара. Одбор примио к знању по с тим да се поново уложи г. Министар да бар стави Друштву на расположење ступу потребу за плату секретара, која је у буџету стављена, на Друштво само да се постара да га добава.

42. Чита се писмо Крушевачке подруж. којија пита шта ће да ради са неопраданих 46 календара. Решиено: да врати.

43. Чита се писмо Крајинске подружнице којоја тражи да јој се пошље 15 дна. за ствари, које су на изложбу изаслављени Друштвени за Друштво одлучили. Решиено: да се откупи и новак пошље.

44. Чита се реферат Друштв. економи, којија предлаже да се откупи алат г. Николе Вељковића, који је потребан за оправке сирова. Вредност алата износи 99 динара. Одбор примио да се откупи и исплати из партије на набавку сирова и алата.

45. Чита се реферат економи Друштва, којија извештава да је пришло 3000 пар. семена од лудер и моли да се одреди цена према коштању рачунајући ту и трошкове. Одбор одлучи да се продаје 1 кгр. семена луд. дет. по 1 дин. 90 пара, пошто се најпре у држ. лабораторији испита његова квалитетност и чистота од утринца.

46. Чита се реферат Друштвеног економи, којија извештава да је пришло 10034 вилограма планог камена, на којија моли да се одреди комисија која ће камен прегнати. Решиено да се камен превуче у магацин и пошље проба држ. лабораторији да испита квалитет, одговара ли условима.

47. Чита се реферат Друштвеног економи, којија извештава да не остаје довољан број примерака „Тежика“ за комелестрање на предлаже да се Тежак за ово годину штампан у више примерака. Решиено: да се упути издатком одбору на мишљење.

48. Чита се најана г. Д-р Бођана Радића којија одустаје да му се врате нештампани радњи али тражи да му се врате или плате кашњета, које је уз рочице предао, јер они који су позајмили траже од њега. Решиено: да се упути издатком одбору на мишљење.

49. Чита се одговор г. Ђ. Вилонског на грађење, да прати Друштво што је више узео акonto својих радона у „Тезлаку“. Решено да се упути књижевном одбору на мишљење.

50. Чита се предлог г. Наје Тодоровића да се неколико школа у Македонији шаље „Тезлак“ бесплатно за педну ову годину. Решено: да се упути књижевном одбору на мишљење.

ЗАПИСНИК VII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држане 1. априла 1898 год. у Београду.

Ивак су: председник г. Рама Милошевић, потпредседник г. Мата Јовановић, благодик г. Владоје Д. Тодоровић, одборници г. г. Алекса М. Јиленовић, Вучко С. Богдановић, Дунав М. Спасић, Коста Приговорач, Коста Д. Валашинић, Д-р Марко Т. Лео, Наја П. Тодоровић и Стеван Јашинић, као гост Д-р Бранико Илић, адвокат из Вршца.

Председавао председник г. Рама Милошевић, бележао економ Павле М. Радосављевић.

Председник сасиштана, да је госпођа Јелена А. Најдановића, уписала свога нећака, сунура Лазара П. Најдановића, бив. маренског лекара државне ергеле у Добричеву, за члана уметелача овога друштва са улогом од 100 динара. Улог је положила одмах друштвеној благодик. — Прима се са захвалношћу.

51. Чита се резерват заступника секретара, о данашњу помоћ подружницама за 1898 год., које су до сада поднеле програме радона за ову годину, који је резерват усвојио и Одбор за напредније начине радње са неким малим допуцама. Усвојен резерват у начелу. Свима подружницама које су поднеле програме својих радона за ову годину, да се обележе радони у програму које треба у току ове године да сврше и за те послове да им се да у име помоћи у сировинама, сав крушевачке и покоске којима да се изда у новцу, и то *кравској* 400 динара у коју суму да се узрачунају и 60 динара датих јој у календарским сировинама о државну курсу а првој половини прошлога месеца; *пожељској* 600 динара у коју суму да се узрачуна 60 динара датих јој у прошлом месецу у календарској алату; *крајић* датих јој у прошлом месецу; *пиротској* динара у коју суму да се узрачуна 100 неизузетих у прошлој години на име помоћи; *ресавској* 150 не изузети у прошлој години на име помоћи; *дубицкој* 200 у коју суму да се узрачуна 60 динара датих јој у календарском алату у прошлом месецу; *жештој* 250 у коју суму да се узрачуна 150 динара неизузетих у прошлој години; *драгачевској* 200 у коју суму да се узрачуна 150 динара не издатих јој помоћи за прошлу годину; *жуљској* 150 у коју суму да се узрачуна 100 динара не изузетих у прошлој години на име помоћи; *гитовској* 180; *арљавској* 50; *железничкој* 100 неиздатих јој у име помоћи за прошлу годину; *кљасовској* 200 у коју суму да се узрачуна 100 неиздатих јој у прошлој години на име помоћи; *лудбачкој* 100 пошто претходно уреди које ће послове да посвршава у току ове године; *дусицкој* 100 у коју суму да се узрачуна 60 динара издатих јој у прошлом месецу у семену и сировина на име одређене помоћи за прошлу годину; *грозичкој* 200 у коју суму да се узрачуна издата јој

помоћ за прошлу годину у 100 динара; *моравској* 100 у коју суму да се узрачуна 11 динара не издатих јој помоћи за прошле године; *моравској* у општу позаремачкој 50 и *темишлској* 100 динара.

Овим подружницама, које нису поднеле програм рада за ову годину, да се не даје никаква помоћ у овој години с тога што Друштво ни зна које ће радове да предузимају у току године, на да им одреди и помоћ према пословима. Подружницама којима одређе помоћ за прошлу годину није издата а нису поднеле програм рада за ову годину, да се ова и не издаје, већ да се исте суме употребе на име помоћи оних подружница које су поднеле програме својих радона за ову годину.

52. Пристути са избору економи за друштвено добро у Шанију, према стечају од 7 прошлог месеца Бр. 204 пошто су прегледали све молбе. Решено: да се питање о избору економи за добро скине с данашњег реда, пошто од пријављених кандидата нема подесних а председништво се ошамућује да нађе подесно лице које ће припремно вршити дужност економи на добру са платом од 80—100 динара на месец.

53. Председник сасиштана да Г. Министар Народне Привреде није могао ставити друштво на расположење потребну суму новца за плату друштвеног секретара. Примљено знању.

54. Узлед тога што г. Милутин Јовановић не долази на рад због болести, оглашава му је сазнање од данашњег, а за савлаживање послова у Друштво узет је припремно за писара г. Драгутин Прокић, економ из Вашиха, срезом темишлског са платом 80 динара на месец те је ови учленицико са платом 80 динара месечно из партије за непредвиђене издате по 80 динара месечно из партије за непредвиђене потребе за све време докле буде вршио дужност писарску.

55. Економ реферирате да је од г. Димитрија Ђоковића, трговца из Београда примљено три вагона — 116 буради планка камена у бруто тежини 31776 килограма. Да је планка камена испитан у државној хемиској лабораторији и да одговара условима лиценцијације. Моли да се одреди цена планом камену. Решено: килограм планог камена да се продаје по 0'65 динара без паковања и експедиције.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Сваки виноделан, који хоће разумно да обрађује свој виноград и да од нега користи више, треба да набави себи књигу

ВИНОГРАДАРА,

у којој је опширно упуство, како се сви послови у винограду раде. У књизи има 122 слике и цртежа. Цена је књизи за Србију 5 динара, који се могу послати и у таксиман марикама. Добити се може само код писца.

Др. Бранна Илија,

адвоката у Вршци. (Werschotz) Banat.

Цена књиж огласиња: Од **петит** врсте од једног стуха по 10 пара дил. од осталих врстах по 15 пара од врсте од стуха.

Већи огласиња од цело стране 30 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дил. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дил. државне таксе.

За оглашавање књиге аута 10 од 100 језицаје.

Преглед 39. и 40. броја **Тезака**: Улогци; Чиншење и пречење ношава. — Жита на пожељској смотри. Гласник. — Дописи. — Друштвени и подружнички послови. — Књижевни оглас.

Како пак стојино са извозом ове врсте, Статистика вели да је извезено на страну и то: *Дрва за гориво* у вредности 41.271 дина; *оравни трупаца* за 3160 дина; *дуга за бурад* 406.934 дина; *трупаца, билаца, подлога за железнице, дрвена, греда и облива* 121.495 дина; *дрвеног љуцра* 118 дина; *израбених бурела, бачва, чаброви, за* 6296 дина; *столарских, структурних и дрворезачких израда* 760 дина; *сита и решета ручних* 4618 дина; *разних шетарских израда* 6431 дина; *и дрвених средстава за* 4957 динара. Целокупни извоз дрва, дрвене грађе и разних од дрвета израбених предмета на страну за што је новац остао у земљи, износи свега вредности 596.040 динара.

Прова овоме је издата више, по што је пријављено, за 1,058.347 динара. Оволики увоз живих производа са стране докна је наше очите невољности за пољу уређења наших шума. Што нам највише у очи пада, то је велики увоз а сиоро никакав извоз дрва за гориво, структуре јацице и дрвеног љуцра, код толиких наших шума нарочито бучових, у којима се дрва као преживела изваљују и труну. И да нам није још ништо мало извоза дуга од заоставних подубарских грмова, као и неважног извоза железничких подлога, које се по Шумадији и на истоку Србије и дуж Дунава одне одне пабире. Статистика не би имала шта у извоз ни забележити. Надајемо би валили да се промисле куда нас води оваква шумаца привреда?!

Г Л А С Н И К

Новелтица. — Господин Министар Грађевина изводе је одобрити поднов у четвртину цене од свију железничких станица до Београда и изгар посетоцима индустријске изложбе у области: воћарства, млекарства, техничких усева (дан и конопла) и поновних средстава за развијање ових грана, коју ће приредити Српско Пољопривредно Друштво о својој слави на дан Св. Краља Милутина (30. октобра) ове године а у својој дому Неманића галери бр. 11 у Београду.

Ова новелтица важи за све редове поштом (путнице и мемоније) сем „Оријент Експреса“ и то почев од 27. на до 30. октобра ове године закључно за одлазак, а за повратак од 3. на закључно до 5. новембра тек. године.

Посетници можда се користити спуштеном ценом у четвртину ако претходно узму купно уверење са овај дан, које се добија од Српског Пољопривредног Друштва. При поласку на изложбу, посетници плаћају поновну путничке билете произвољне класе до Београда, која ће им валиити и за повратак. Путници са ованим билетима имаће право да повратак само тако, ако на уверењима изложбени одбор буде уверено, да је сопственик уверења био дошао на изложбу. Исто тако путници са овим билетима немају права на прекадање возове. Посетници изложбе имају право да иду у возу из ниже у вишу класу, као и на вода илукотраја у виши, по новонаштом стању у четвртину цене. Обраћа се пажња свима пријатељима српске пољопривреде на ову новелтицу, јер се овим дава могућност и најсиромашнији привредницима да изложбу посете. Изложба ће трајати пет дана, те је у стању сваки пољопривредник да одреди који дан ради посете, ове веома корисне изложбе. За уверења не плаћа се никаква такса, а сва писма адресована „Српском Пољопривредном Друштву у Београду“ преносе све поште у Краљевини Србији бесплатно.

Хвала Господину Министру Грађевина на овој пажњи према Српском Пољопривредном Друштву и српским пољопривредницима, који су му јако благодарили.

Поднов у пола цене. — Српско Бродарско Друштво позива изложу у пола цене дуж српске обале све ове пољопривреднике, који желе доћи на славу и посетити пољу изложбу из области: воћарства, млекарства, шетарства, техничких усева (дан и конопла) и поновних средстава за развијање ових грана, коју приредује Српско Пољопривредно Друштво о својој слави на дан Св. Краља Милутина (30. октобра) ове године у Београду.

Посетници моћи ће се користити спуштеном ценом у пола, ако претходно узму купно уверење са овај дан, које се добија од Друштва. За уверење не плаћа се никаква такса, а сва писма адресована „Српском Пољопривредном Друштву у Београду“ носе све поште у Краљевини Србији бесплатно.

Пошто ће изложба трајати пет дана, то је веома погодна прилика, да сваки пољопривредник може одвојити који дан ради посете ове по нећа веома важне изложбе.

Хвала Српском Бродарском Друштву на пажњи према Српском Пољопривредном Друштву и српским пољопривредницима, којима даје могућности, да ову свечаност у што већем броју посете.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖНИСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК VIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
Држана 11. априла 1898 године у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, потпредник г. Мата Јовановић, благодик г. Благоје Д. Тодоровић, одборници г.г. Алекса М. Јовановић, Дунав М. Спасић и Паја П. Тодоровић.

Председао председник г. Раша Милошевић, благодиком економом Павле М. Радољакшевић.

Прочитан VI и VII записник одборне седнице Одбор својој.

Пре по што је пристуљено рад по дневном реду, председник саопштава да је умро 5. прошлог месеца Радоје Костић из Суботице у окрузу крушевачком редован члан Друштвени. Одбор изјави своје жаљене устајањем и речима: „Бог да му душу прости“.

55. По ревезату уредина *Тешака* о хонорарисању радова печатаних у 1—10 броја *Тешака* за ову годину Одбор одреди награде.

56. Према ревезату благодик друштвеног, да се могу применити у састав друштва: *Левачка Подружница, Подружница за Грделуцу и околицу, подружнице: голубичка и бајино-богачица*, чија су правила саобразна друштвеним, и *моравска* у окрузу подларичком, која је пристала на приредбу достављене пој од стране Друштва. Подружнице: *Српска за Батину и околину, Сабачка, Ниваљска, Српска и подружница за срез треземички*, ако приставу на приредбу које су учињене у правилима. Решено: да се првих пет прима у састав Друштва, а других пет пошто приставу на приредбу одметне, које да им се доставе.

57. По молби правачке и медвеђеке (у срезу јабланичком) решено подружнице, да их Друштво прими у свој састав, решено, да се не могу применити у састав Друштва.

58. По молби винтошке подружнице у окрузу врањском, да је Друштво прихвати у свој састав без нарочитих правила, већ да правила Српског Пољопривредног Друштва буду у свему обавеза и да ову подружницу, решено: да подружница по може бити без својих правила, на на она била и веран пренос Друштвених правила и подружницама.

59. По молби: г.г. Милејана В. Протића економиза из Гуче, Ђубојара Р. Вучетића из Цветкојевца и окрузу врањском, Дунава С. Бурића свршеног љака виноградничке школе из Рече у окрузу јаринском, Сиво Д. Милутиновића учитеља на Росаљу у Славонији и тичиоше подружнице од 17. фебруара ове год. бр. 18, решено: да се г.г. Протићу и Вучетићу, да у пола цене по један прашав

и отргла, а Бугињу једна презалица Нехваленог система, пошто другу половину подожу у напред; Милутиновићу да се да *Тешка* за 3 еор, аустријске вредности за ову годину; и тимочићу подужине да се да семеше што има у вредности до 60 динара на рачун одређеног јој кредита за тек. годину.

60. Чита се извештај пружачке подружнице о државном калемарском стругу од 9—16 пр. месеца у Крупоцу и мољба, да јој се одобри поред послатах јој 60 у калемарским сечивима, да може трахедошом још 11:50 дин. раздате пољопривредне калемаре кураствима у име наградe. Извештај приљен к знању с тим, да се у изводу штампа у *Тешкоу*. А 11:50 динара издатах у пољопривредним калемарима кураствима; да се стави подужина на рачун одређене јој помоћи за ову годину.

61. По мољби пошечке подружнице од 6. и 9. фебруара ове године Вр. 41 и 39, решено: да јој се не може дати на подугу требало за чишћење и сортирање сочива с тога, што га и Друштво нема, а нема за сада ни бугарске могућности да га набави. О тражењу сумице за сушење свега воћа, уложио г. Коста Д. Главнић, да да своје мишљење.

62. Чита се донета Управника друштвеног добра у Шању, којим извештава, да му није било могуће у прошлом месецу држати калемарски курс на добру. Приљено к знању.

63. По мољби више учитеља и основних школа у Краљевини Србији, да им Друштво покони разне семеше за школске банте, развију и калемарски алат, решено: да се учитељима и основним школама не може дати никаква помоћ зато, што ће помоћ добијати од Министарства Народне Привреде.

64. Економ резервне да ће кроз који дан стићи семе дашено из Чехке и Прага, он мисли да се одреди Одбор који ће семе раздатили чим стигне. Изабран одбор у који су ушли: г. г. Благоје Д. Тодоровић, благајник Алекса М. Живановић, члан управе и Павле М. Радосављевић, економ Друштвени.

65. Економ резервне да је још у прошлој години добиљено из државних управарије 1000 комада кивљанца „Угусто за сузбајање пероносоре, одишња и еришње“, од г. Косте Д. Главнића, проф. Великог Школе, које су представитише у *Тешкоу*, за рачун Друштва, који да се одреди цена кивљанца. Решено да се сваког који купи прекалну од Друштва, покони по једна кивљанца, а иначе да се продаје комад по 20 пара динарских.

ЗАПИСНИК IX. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држано 2. маја 1898 год. у Београду.

Вили су: председник г. Рама Милошевић, подпредник г. Мата Јовановић, благајник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г. г. Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Душан М. Спасић, Богта Д. Главнић, Д-р Марко Т. Леко, Милаш Јовановић и Наја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, бележио економ Павле М. Радосављевић.

66. Економ чита писмо Господина Министра Народне Привреде и то:

I. Од 27. марта ове године Збр. 1835, којим извештава, да је одобрено, да се један петионал Пошачке подружнице овога Друштва прилих за ученика петарске раднице при школи за винодеље и воћарство у Букову код Неготина, с тим да тако од државе добије бесплатан стан и храну, а остале трошкове подружница да спос.

II. Од 8. пр. месеца Збр. 2178, којим извештава, да ове године не може прихвати Друштвено добро у Шању, за вилку пољопривредну школу, с тога, што се није успело, да се добије потребан кредит за подлагање грађанина; и

III. Од 9. пр. месеца Збр. 2313, којим извештава, да није било могућности, да стави Друштво на расподјелу

тражених 10.000 динара за радове ово сузбајања пероносоре у овој години, али да је одлучено: да се Друштво из чистог прихода државне Клевое Лутрије изда позајмица још 4000 динара, поред оних 6000 динара, које је оно на исти циљ већ примило у овој години, којом ће суком моћи спредати довољно средстава за спречавање ове болести.

Приљено: I и III са захвалношћу а II к знању, с тим, да се уложи Господин Министар Народне Привреде, да прилих једног мајара, за ученика петарске раднице при винодеље-воћарској школи у Букову, да се шкољује у Букову, да се шкољује о државном трговцу, за друштвено добро у Шању, а II писмо да се упути одбору за набавку земљишта за угледно друштвено газдинство.

67. Чита се резервн благајника, о стању Друштвеног жасе за месец Март тек. године, по коме је било: (види на идућој страни)

Извештај благајника приљено к знању.

68. По мољби левачке подружнице овога Друштва од 20. марта тек. год. Вр. 17, уложио Министарство Нар. Привреде, да јој Министарство откупи калематар, што га је наручила код Друштва за своју потребу, и коју је мољбу Министарство послало Друштву, и по мишљењу одбора за напредније начине радње, решено: да јој се по мишљењу одбора покони један калематар Друштвени у вредности 66 динара, на коме се председник левачке подружнице узно да испитије земљиште, а добивени калематар који је и компликација, да се задржи за друштвено потребу.

69. Економ резервне да је потребно, да се набави 10 ком. кошица Албертовићег система, за сменитиј овогодњих рејера у Павилон. Решено: да се на друштвеном предлашћу челари кошицама модела г. Аце Живановића, које се препоручују друштвеним пчеларима; да се ичелари на отвореном вољу и то са највише до пет кошица. Павилон да се преради у камену другу стају, зашта су уложио г. г. Благоје Д. Тодоровић и Коста Д. Главнић да ово изврше.

70. По резервату тредника пољопривредног калемара за 1899 годину, који чланци треба да се штампају у Пољопривредном Калемару за поменути годину, решено: да се резерв упути Кивљанском одбору на мишљење.

71. Чита се извештај ресавске подруж. о државном курсу на зредо калемарне виноне лозе у споре расаднику у Сивајинцу од 29—28. марта ове године. Приљено к знању с тим да се извештај у изводу штампа у *Тешкоу*.

72. Економ резервне да у друштвеном магацину има извештан број разних презалица покварених и да би их требало опрарити на продају, и да се мрека лиза из Београда обрћају Друштву захтеван, да им се црнка винова лоза бордонског сисмом противу пероносоре, да је Друштво чинило ову услугу у прошлој и ранијим годинама грађанина града Београда, на би и сада требало да им узме помоћ у оное. За овај циљ да се узме парогити мољак које да се плаћа до 70 динара месечно и да се задржи у служби за 3 месеца узправо доде докле трају радони на сузбајању пероносоре. Решено: да се не испрешаре преславне поправе, комисијски отеме и продаду. У комисију за оцену ових преславца ичелари су: г. г. Коста Д. Главнић и Милаш Јовановић.

73. По питању: хоће ли Друштво и ове као и ранијих година да прека винову лозу бордонског сисмом претну пероносоре код појединца ове. — Решено је: да Друштво, средством својих мољака, прека винову лозу код појединца у Београду. За изводу у трговану сисмом да се налажује од снаге утроне пуне кајте преславце по 1 динар. Да се не утрони пуна кајта сисмес, да се плати као и да је сна утроне. За овај циљ да се узме један стајал мољак са платом до 70 динара на месец а по потреба да се уложују и надгарица. Ичелари који се уложио на ово, да се ставе на надгарију за сузбајање пероносоре.

74. Г. Коста Д. Главнић, извештава, да је проштудирао акта пошечке подружнице о тражењу да јој се набави једна сумица за сушење свега воћа у онакошњем прају, Пред-

кудлује књижица, прво зато, што није никаква наука, а друго и з тога, што и сам писац веда да је непотпуна; од Марије да се не откудлује није „Виноград“ који моштелва буди, з тога, што то није деловна поука, већ испрекидани почци чланава чија је вредност погледато непава за време у коме су измалчили у листу; Иванчетиновић да се да *Тезак* по ситности пени од 3 бор. аустр. вред. пошто унапред пошље годишњу претплату; Крушевачкој Подружници, да се даду књиге бесплатно које тражи ако их Друштво има; у протини да се набаве и по рачуно валлате; по предлогу Лапчевчића, да се прераде, поираве и пошље месечна радова у Подопиривредној Календару за 1899; по предлогу Вучковића, аа се не спаја са израдом садржаја *Тезака* библиографија подопиривредне књижевности јер није zgodно; Рађићин и Агреново рад да се упути на оцену рецензентима: г. г. Кости Пригорцу и Душану М. Спасићу, с тим, да се и други радова по овим темама, ако би их било до исте стечаја, упућују истим рецензентима, да до 1. септембра тек. год. поднесу оцене, како би се дела у случају повољне оцене могла издати још ове године и Рађићин рад *О промисленим развој пољва* да се печата као практична поука, ако изабран прилику рецензије, и то само у случају кад се по расписаној стечају не добије потребан број тема за колони се предвиди буџетом издавања. Ако писац на ово пристаје, дело да се упути на оцену још једном рецензенту, пошто већ постоји једна оцена о њему. А дело, *Наше отровне змије, бивље и гљиве*, да се не може применити за практичне науке а по писац пристаје, може се употребити нешто од дела за *Пољопривредни Гласник*, у ком случају да се упути уреднику Гласника.

85. Г. Душан М. Спасић, уредник *Тезака* и Подопиривредног Гласника, подноси оставку на уредништво Подопиривредног Гласника и предлаже да се на његово место избере г. Вучко С. Богдановић, члан Управе. — Уважено оставка г. Спасићу и на његово место изабран је за уредника *Пољопривредног Гласника* г. Вучко С. Богдановић, члан Управног Одбора.

ЗАПИСНИК X СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 13. Маја 1899 год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић; потпредседник г. Мара Јовановић; благајник г. Благоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Милан Јованић и Наја Т. Тодоровић.

Председава председник г. Рама Милошевић, бележимо економ Павле М. Радошковић.

Пре по што је пригужено раду по дневном реду, председник саопштава, да се г. Стеван Рађићјевић, економ из Дубравине средла и округа пожарничког, уписано за члана увећавља овога Друштва, са улогом од 100 динара, с тим да угов е суму исплати поведено. На име отплато улога положио је 50 динара. — Примљено са захвалношћу.

86. По решењу Одбора од 18. окт. пр. године Бр. 5349 о изашвању комисије у засурцини срез ради испитивања услова и одређивања места, где се има засновати Задруга за прераду маека — Изабрани су: г. г. Александар М. Секулић, секретар законодатне седнице, Душан М. Спасић, члан сточарске седнице, Милан Вајић, хемичар као технолог и Савко Кузарић, који на лицу места да испитају све шта треба за заснавање ове задруге на о томе да поднесу Друштву извештај.

87. По молби г. Д. Рузића, да се његов рад „О штетним и корисним инсектима пољској привреди“ штампати као „Практичне Поуке“ а по мишљењу Књижевне Одборуг — Решено: да се рад г. Рузића и то само дело *О штетним инсектима* печата у Пољопривредног Друштва.

88. Председник извештава, да одређена седница за 6 ок. месец није држана, због неодоаска довољног броја чланова, да је у договору с благајником и г. Вучком С. Богдановићем, чланом управе, погодило са г. Дим. Боричевићем, трг. орд. да испоручи Друштву још 10000 килограма плава камена по цену од 58 динара у сребру 100 колограмар исто, франко београдска жељ. станица. — Одбор одобрава ову набавку, с тим да се цена плавом камену не мења већ да се и даље продаје по 0-65 динара килограм.

89. По предлогу Управника Друштвеног добра у Шанду, да се одобри: 66 дин. колико је утрошено на оправку стана економом добра, 45 динара, што је утрошено за подизање једне кућице за Управника Добра и 120 динара г. Здравку Петровићу, економу добра на име селадбених трошкова од Крушевца до Шанде — Решено: Одобравају се упињени издати на оправку стана економом и пражњење кућице за Управника као и то да се г. Здравку признају 120 динара колико је утрошено приликом селадбе, с тим, да буде дужан остати на добру до краја ове године; ако би про напустио службу, да врати Друштву ову суму.

90. Чита се писмо жупске Подружнице од 9. ок. месеца Бр. 49, којим извештава, да је изабрана нова подружничка Управа за 1898 годину. — Примљено и знању, с тим, да се имена лица која су ушла у нову Управу објаве у *Тезаку*.

ЗАПИСНИК XI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 8. јуна 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић; благајник г. Благоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Вучко С. Богдановић, Душан М. Спасић, Др. Марко Леко, Наја Т. Тодоровић и Стеван Јашић.

Председава Председник г. Рама Милошевић, бележимо Павле М. Радошковић економ.

Прочитан и записник седнице — Одбор усвоји. Председник извештава, да је 26. маја ове године у Врању уиру Др. Франа Коппе, лекар, редован члан Друштва, да је одмах истакнуто прва застана на друштвеном дому у знак жалости и да је он телеграфским путем у име Друштва изјавио породици учешће у жалости — Одбор саслушава ову тужну вест, израза своје жалосне устајавен и речима: „Бог да му душу прости.“

91. Чита се писмо Одбора за Париску Светску Изложбу, којим молб, да Друштво суделује у овој изложби. — Решено да се молба упути Одбору за славу и изложбу.

92. Чита се ресерт уредника Пољопривредног Календара и мишљења Књижевне Одборуг, за које радове треба расписати стечај за штампање у Пољопривредног Календара за 1899 годину. — Одбор усвоји мишљења Уредника и Књижевне Одборуг.

93. Прочита се предлог г. Милана Јованића, члана Управе о важности сушења воћа и поврћа у нас. — Усвојен предлог и умољба г. председник, да прибере податке означене у предлогу, ради даљег поступка.

94. Благајник подноси извештај о стању благајне за април и мај као што гласи: (види стр. 326.)

95. Благајник реверсира, да би требало пријети у састав Друштва чачанско-трнавску пољопривредну подружницу, која је образована 7. априла ове године, ако пристаје, да на буди који начин прибави себи потребно земљиште за имање. — Одбор усвоји мишљења благајника, с тим да се Подружници достави ова приредба.

96. Економ реверсира, да је Слупска пољопривредна Подружница за срез и округ пожарнички, усвојила приредбу Управног Одбора овога Друштва од 11 априла ове године, тако да сада у Управног Одбору подружнице буде 6 одборника место од 6—12. — Решено: да се Слупска пољопривредна подружница за срез и округ пожарнички прији у састав Српског Пољопривредног Друштва.

ПР. БРОЈ	ПРИМАЊЕ						ПР. БРОЈ	ИЗДАВАЊЕ							
	ДО МАЈА		ЗА МАЈ		УКУПНО			ДО МАЈА		ЗА МАЈ		УКУПНО			
	ДНВ.	П.	ДНВ.	П.	ДНВ.	П.		ДНВ.	П.	ДНВ.	П.	ДНВ.	П.		
1	Канит. пољ. фон. код У. Ф.	10792	50	—	—	10792	50	1	По дневнику касе . . .	22690	26	19550	95	42241	21
2	Канит. пољ. фонда у лозов.	2959	50	—	—	2959	50	2	На штед. код Беогр. Задр.	12000	—	11090	—	23000	—
3	Депозит у новцу . . .	3003	35	70	12	3073	47	3	Канит. пољ. фон. код У. Ф.	10792	50	—	—	10792	50
4	Депозит у хартијама . . .	620	—	—	—	620	—	4	Канит. пољ. фонда у лозов.	2959	50	—	—	2959	50
5	Примање по дневн. касе	68746	81	48372	36	117119	17	5	У привренима издањима	—	—	4826	15	4826	15
6	Свега . . .	86122	16	48442	48	134564	64	6	У хартијама од вредности	620	—	—	—	620	—
7								7	Готовина по дневн. касе	46056	55	—	—	46056	55
8								8	Готовина у новцу . . .	—	—	4068	73	4068	73
									Свега . . .	95118	81	39445	83	134564	64

ПР. БРОЈ	ПРИХОДА						
	ДО МАЈА		ЗА МАЈ		УКУПНО		
	ДНАРА	ПР.	ДНАРА	ПР.	ДНАРА	ПР.	
1	Остатак готовине	22641	31	26128	99	48770	30
2	Од прелате Тежака	1819	90	325	—	2144	90
3	улога чланова добротвора и утемељача	1157	70	70	—	1227	70
4	„ „ помагача	162	60	56	—	248	60
5	„ Друштвеног добра у Шанцу	45	20	—	—	45	20
6	„ продаје књига и календара	2165	20	110	45	2215	65
7	Државна помоћ	10000	—	—	—	10000	—
8	Од продаје семена и валпате дуга	8100	60	1471	50	9572	10
9	„ „ справа и валпате дуга	10226	60	3498	50	13725	10
10	„ „ прескалца и плава камена	2187	80	16645	25	18833	10
11	„ „ свезаних мехураца	112	30	7	—	119	30
12	Вавредни приход	157	55	59	67	317	22
13	Полајница од Класе Југраје	10000	—	—	—	10000	—
	Свега прихода	68745	26	48372	36	117119	17
	По одбитку расхода	22690	55	19550	95	42241	21
	Остаје на 1. јуну	46056	81	28821	41	74877	96

ПР. БРОЈ	РАСХОДА						
	ДО МАЈА		ЗА МАЈ		УКУПНО		
	ДНАРА	ПР.	ДНАРА	ПР.	ДНАРА	ПР.	
1	Пољопривредном фонду	—	—	—	—	—	90
2	На потпомагање пољске привреде	—	—	—	—	—	60
3	„ обрађивање друштв. добра у Шанцу	2030	90	—	—	2030	—
4	„ набавку књига, новина и дрвореза	547	15	71	45	618	—
5	„ издавање прк. пољопр. поука	50	—	—	—	50	—
6	„ награде сарадницима Тежака и Календара	1047	64	68	35	1115	99
7	Плата управника Друштвеног добра у Шанцу	1000	—	250	—	1250	—
8	„ Економи	560	—	140	—	700	—
9	„ Писара	333	20	83	30	416	50
10	Награда благајника	320	—	80	—	400	—
11	„ уреднику Тежака	280	—	—	—	280	—
12	Плата служитеља канцелар	320	—	80	—	400	—
13	„ „ спољњег	280	—	70	—	350	—
14	На набавку и распоруду семена	4434	65	547	05	4981	70
15	„ „ „ справа	8483	27	1335	65	9818	92
16	„ „ прескалца и плава камена	221	50	16551	29	16772	70
17	„ канцеларијске потребе	1639	45	119	45	1758	90
18	„ непредвиђене потребе	1029	—	154	50	1183	50
19	„ куповање свезаних мехураца	113	50	—	—	113	50
	Свега расхода	22690	26	19550	95	42241	21

97. Чита се писмо Министарства Нар. Привреде, којим извештава, да по извештају Управе Топчидерске Економије, она не може да прени у изразу предмета за сумишу коју је Друштво намерно водила у Пожеву. — Прихваћено и знању, с тим, да се узложи г. Коста Д. Главићин, члан Управе, да нађе најстора овде, коме да повери изразу предмета за ову сумишу, сазо ако Подружак одговори да је у стању да спреми остали материјал који је потребан за грађење суншнице. За изразу предмета, које г. Главићин усутпа најстору, Друштво ће платити из својих средстава.

98. Поводом питања неких подружакна и више приватних лица, хаће ли Друштво и у овој години откупљивати кононе свилених буба, а по сазнању, да ће Министарство Народне Привреде дозволити Друштву 10000 динара за откупљивање межурака свилених буба од оних одгајивача, којима је Друштво раздало семе ради гајења. — Изабран је нарочити Одбор за откупљивање конона свилених буба у који су ушли: г.г. Благоје Д. Тодоровић, секретар министарства народне привреде и благодотни друштва, Павле М. Радосављевић, економ друштва и Раде Симеуновић, државни саветник и свилар при Управи Топчидерске Економије.

99. Читају се писма Управника друштва, добра у Шалуу, којим извештава, да је 17. пр. месеца нашо град у Шалуу од којег су доста оштећени усева, ноће и друго на доброту и Ресавске Подружине, којим извештава, да је приредила од 26—30 маја курс за камаљење лозе на земљу, у своје расаднице. — Оба два извештаја прихваћена и знању, с тим, да се поседели у изразу штампана у друштвеном листу *Тешко*.

100. По молбама тимочкег оловпривред. Подружине, да јој се замени одређена помоћ за ову годину, тако, да исту у место у сирпавима добије у новцу и да јој се у 30 прескалина по рачуну на продају. — Решево: да јој се у ливе помоћи за ову годину место у сирпавима изду у готовој новцу и да јој се пошло 10 прескалина са рачуном, с тим да за исто пошло одмах новац чим их распродат; ако јој усреба још, да јој се овет прати на исти начин.

101. По молбама: г.г. Душана Бурића, свршеног виноделца из Ресаве средна крајинског, и Михаила — Милана Р. Урошевића, економа — старешине мајстара Врабешнице у округу крајинском. — Решево: да се г. Бурићу да у нола неке једна мугу прашаћ и огртат (кошбивоава) пошто другу половина пољева у напред, а г. Михаила да се опроста дуг у 57 динара, колико је дуговао за семе, које је раздио народу на илте наплативо илте има изгледа, да ће моћи споро да наплати, а власт ће му земљу продати за ово потраживање друштвено, но с тим, да г. Михаила прати списак од којих лица илте наплативо дуг.

**ЗАПИСНИК XII СЕДНИЦЕ
Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва**

Државне 22. јуна 1898 год. у Београду

Били су: председник, г. Рама Милошевић; благодотни г. Благоје Д. Тодоровић; одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Коста Д. Главићин и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник, г. Рама Милошевић, беољско економ г. Павле М. Радосављевић.

Прочитан XI записник одборске седнице — Одбор усвоји.

101. Читају се писма Министарства Народне Привреде и то:

I. Од 9. овог месеца ЗБр. 4072, којим извештава, да је одлучило и ларадило Управе Класне Дутрије, да Друштву стави на располажење 100000 динар за откупљивање межурака свилених буба од одгајивача, којима је друштво раздало семе ради гајења. с тим, да Друштво ону суму прати Управи чим прота межура; и

II. Од 17. ов. месеца ЗБр. 4278, којим шаље Друштву по 100 комада књига „Ги кеш бити земљорадник“ и по-

„Подизање дулова у циљу гајења свилених буба“, с тим да се пошљу друштвеним подружакнама, ради бесплатног раздавања писменим подружакним члановима. Прихваћено прво писмо к знању, с тим, да се поступи по решењу одборског од 8. ов. мес., а друго са захвалношћу, с тим, да се поступи онако како је Министарство захтевало.

102. Чита се извештај комисије, о раду пауномина из Експертне вобрице у Берлину. Прихваћено и знању, с тим, да се оцена комисије достава и Господину Министру Народне Привреде.

103. По итпању Управе Класне Дутрије, да ли је добре конструкирае Калновога суншника, и шта од ирвалне стаје — Решево: да се узложи г. Милутин Савић, управитељ наводнево-воарске школе да да своје мишљење.

104. Услед тога, што је г. Здравко Петровић, економ и заступник управника дутриног добра у Шалуу својеволно илустество дужност и отпаило с добра. — Решево: да г. Благоје Д. Тодоровић, благодотни, са г. Станиславом Р. Симеуновићем илустеством друштвеним отаде што пре у Шабан и управу добра преда г. Симају, који да остане онамо до повратка г. Петровића управника добра за баве.

ЗАПИСНИК XIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 1. јули ово год. у Београду.

Били су: председник г. Рама Милошевић, благодотни г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Коста Црногорац и Паја Т. Тодоровић, Беољско Павле М. Радосављевић, економ друштва.

Прочитан XII записник одборске седнице. Усвојен је. 105. Чита се писмо Савеса Српских Земљорадничких Задруга о државу 3-лет конгреса Српских Земљорадничких Задруга у Лагодина. Прихваћено и знању.

106. По резерату уредника *Тешко* о награди раздова штампаних у *Тешко* од 11—22 броја ово год., Одбор одреда награде.

107. По молба г. Павла М. Радосављевића, еконона друштвеног, Одбор му одбори 20 динара осутна, но с тим, да ово употреби у другој полионијав овога месеца, пошто се г. Петковић, управник друштвеног добра прати из баве.

108. По итпању о друштвеном секретару, решено: да се за секретара расписне стечај у смислу друштвених правила. Плата изабраном секретару да се да до 200 динара на месец. Рок стечаја за секретара да буде до 1. августа ово године.

109. Чита се резерат уредника Пољопривредног Гласника, шта треба да се уради предходно, на да се може штампати прва списка пољопривредног гласника. Упућен резерат извешаном одбору на илтењење.

110. По молбама: г. г. Миле Ракића из Вел. Плана, Милвоја Живковића из Петрова и Савридога Главићина из Бачине среза томићког. — Усвојено мишљење одбора за илтењење начине радне, тј. да се г. г. Ракићу и Живковићу не могу дати сираве на почет и отпаљу, а г. Главићин да се знаста, да су ошитоно према распису Министарства Народне Привреде дуване набавити на својих средстава прескаљине, и да друштво није у могућности, да дже ошитоно прескаљине на посугу.

111. Чита се молба г. Михаила Ризнића учитеља у Зајечару, да му Друштво да један чекри за одмотавање свиле, на посугу — Решево: да се упита Тимочка подружакна да ли хоће да се чекри пошло вој на припремеу употребу, вако би на тај начин могло и молно код не локалати одмотавање свиле, на ако хоће онда да јој се прати но с тим, да сама сиос подвоине трговине од последње железничке станице до Зајечара и наград. да се илте и крушевачка подружакна ако жели да се и вој под овим условима понаље један чекри на припремеу посугу.

112. По молби Дриносавог кола јахача за округ ујачича да му се да помоћ у справљама за наградњене излагача о пшавој и три, коју ће придирети 6. августа ове године у Ујачи, и Живско подружине, да је Друштво помоћне материјале, ради излагача два каленара по свима природним условима у Краљевини Србији ради припремања података по покаретну и осталим границама посејне приреде — Решено: да се Дрино-сово Кола Јахача не може дати никаква помоћ ни у чему и да се жуљевај подружница не може учинити по молби.

113. Благојајни Друштвени резерви да је пољопривредна подружница за срез третиначки усвојила приредбу Управног Одбора од 11 априла ове године и своја правила припремања те је треба примети у састав Друштва. — Решено: да се пољопривредна подружница за срез третиначки прими у састав Српског Пољопривредног Друштва.

114. По молби стивке пољопривредне подружнице, Одбор усвоји мишљење Одбора за напреднајаче начине радње да јој се да једна прелазна и највишијачи каленарски азат у пола цене, ове у вредности до 50 динара, ако Другу пољовну положај у напред.

115. Читају се извештаји и то: жуљске пољопривредне подружнице о државном курсу за зелено каламље доње дозе, на два 26. најо ове год.; Посељне подружнице о државном курсу о употреби прашака и отргача, 4. и 5. пројекта месеца у Пожеви; Крушевачке подружнице о државном каленарском курсу за зелено каламље доње дозе и вољака, од 1—7. пројекта месеца у своје расаднику. Пријемно и знању, с тим, да се извештаји ујачију штампају у друштвеном листу *Тешкоу*, Пожењској подружници да се пошља, као награда, два пута прашака и отргача (кожинована) да их преда двојици пољопривредника који су највише кукуруза посејали на прсту и на чијим је њивама извршена проба.

116. По молбама г. Милана Ј. Петровића, економа из Врховица, Светозара Гавриловића, тежача из Бачине, Петра Никодића, економа из Свилајница, и Управе школе третиначке о отргуту рудничком, да им се даду ствари у пола цене и на покло, шпе им прилажу по ременјачи одборским од 1895., 1896., и 1897. године. — Усвојено мишљење Одбора за напреднајаче начине радње, да их се ствари сада не могу удати, пошто нацати насту предвајачи за ову годину, а молбачи могли су се користити у своје време одређеном помоћи.

117. Чита се писмо Управе Друштвеног добра у Шању, да се добро парти и што пре пошље 25 комада кошница модела г. А. Живановића са по 16 рамона — Решено: да се кошнице за сада не баваљају, већ да се остави за идучу годину.

ЗАПИСНИК XIV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држење 18. јула 1898. године у Београду.

Вали су: председник г. Рама Милошевић, благајник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Ђоста Д. Гавањич и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, болесно пишар Светозлар Смић.

Председник саопштава да је редовни члан Друштва Франц Тоблар индустријалац одлашачи преишнуо 3 овог месеца. Одбор саопштава ову тужну вест изјави своје жалосне устајаче и речима: Бог да му душу прости.

118. Прочита се писмо гон. Министра Народне Приреде од 29. пр. месеца Збр. 4527, којим шаље Друштву 100 динара: „Како се наш народ храни“, с тим да се пошљу Друштвеном Подружњима ради бесплатног раздавања писменим подружњеним члановима. Пријемно са захвалношћу с тим да се поступи по захтеву г. Министра.

119. Прочита се извештај чланова оцењивачког суда о уређењу школских вртања према расписаном стегају од 10. априла 1896 год. Бр. 1161, који извештајају да су прву награду од 300 дина. додусли г. Мијајду Ступаревићу учитељу из Делана срез, подгорног за најбоље уређен школски врт у Ђеланима а другу од 200 динара г. Василију Терзићу учитељу из Крушевца за добро уређен школски врт у Варварини. — Одбор усвоји ову оцену с тим, да се досујене награде с г. Ступаревићу и Терзићу исплате из Друштвене благајнице.

120. По питању о излагачу г. Светозлака А. Петровића у иностранству ради изучања справљања јабучике и осталог вољног шћа, решено је, да се излагаче г. Петровића одложи за идучу год., пошто у овој нежа за то бујетске могућности.

121. Прочита се мишљење г. Младуна Савића по питању Класне Лутрије о доброту конструјаје Казанлове суншнице и њеном контају. Одбор усвоји мишљење гон. Савића с тим, да се уволи Управа Класне Лутрије, да поред суме од 2000 дина., колико ће констати Казанлова суншница, одбори и 500 динара за потребу награду за му, и 250 динара за једну Главињеву суншницу, коју би требало подати поред Казанлове ради упоређења.

122. Прочита се извештај друштвеног благајника о увођењу Друштвеног пишара г. Станислава Смића у дужност заступника управника Друштвеног добра за време његовог одсуства ради лечења; као и мишљење да се г. Смићу признају неки народни трошкове које је имао за време његовог бавања у Шању. — Одбор призна к знању и одбори да се Смићу исплати и сума од 30 динара као напредни трошак који му је проузрокован изненадним одласком у Шабад.

123. По молби Управника Друштвеног добра да Друштво изабере и постави економа за добро, решено: да се расписан стегај на управљено место економа Друштвеног добра; плата да му се да до 840 динара на годину и бесплатан стан. Кандидат да је сирнило јаву пољопривреду школу код нас или на страни. Рок пријаве до 20. августа текуће године.

124. Председник саопштава да је добио на преглед и оцену рукопис „Пољопривредне зграде“ од г. Николе В. Несторовића архитекта Министарства Грађевина, и молу Одбор да изабере два стручна лица којима ће се овај рукопис послати на преглед и оцену. — Решено је: да се за преглед и оцену овога рукописа уведе Друштвени чланови г. г. Ђоста Д. Гавањич и Александар М. Секулић.

ЗАПИСНИК XV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држење 24. јула 1898 године у Београду

Вали су: председник г. Рама Милошевић, благајник Благоје Д. Тодоровић, одборници г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Паја Т. Тодоровић и Стеван Јакин.

Председавао г. Рама Милошевић, болесно пишар Станислав Смић.

Прочитани су записници XIII и XIV седнице. — Одбор усвоји.

125. Читају се писма г. Министра Народне Приреде од 20. овог месеца Збр. 4071 и 4854, којима извештава, да је решно: да се из прихода Класне Лутрије изда по 500 динара на име помоћи подружњима и то: Ујачкој за приређивање изложбе говеда и оваца на крају Августа ове године; и крајинској за приређивање изложбе стоке и сточних производа на дан 23. августа текуће год. — Пријемно са захвалношћу.

126. Председник саопштава, да је услед жалбе неких лица противу неуредног излагања *Тешкоу* трљено од Друштвеног да настане, да анст у будуће излази уредно, како би

се избегае замерке од појединих лица, по како уредних, који се налази као посланик нар. скупштине у Нишу, није на ово ништа одговорио, нити је известио Друштво да ли је коме за време његовог одсуства поверио уређивање листа, то мази добар да реши, шта треба да се даље предузима по овој ствари — Решење је: да се понова тражи од уредника да настане, да у будуће „Тежак“ излази уредно сваке недеље, и да одговори о узроцима који су у опште ове године спречавали уредно излажење листа, и да јави да ли је коме поверио уређивање листа за време његовог бављења у Нишу.

Г. Ана М. Живановић одвија мишљење које гласи: пошто уредних није овде, то да се по овој ствари не предузима ништа до његовог повратка.

127. Читају се мишљења Одбора за славу, изложбе практична предавања и т. д. — Решено да се: по тач. 6. Друштвеног програма о државну практичног предавања о сејању претачном сејаљником, тражи од управника друштвеног добра мишљење: где би требало и кад ово предавање држати; по тач. 9 за државне практичног предавања о савршенијим начинима мочена и травања конопље у Лесковцу, и Јана у Пожези, да се умом г. Димитрије Бурличкић економ и редовни члан друштва из Лесковца, који да предходно поднесе свој предлог о томе и јави које су му сприне

за то потребне да их Друштво набави. Ради проучавања мочена и прераде конопље да се г. Бурличкић, ако пристане, изашле у Апатин у Бачкој, на коме послу да проведе 10 дана; по тач. 10, да се за државне предавања о муњању грозња и пећенију шире у округу тимочком, крајском и околини Властотинала умоче г. г. Милорад Тројановић и Петар Стојановић, друштвени редовни чланови. Предавања да се држе у сва три места а потребне сприне за те цели да се набаве на време. Одбор усвоји ова мишљења.

128. По молби одбора за Париску светску изложбу Одбор усвоји мишљење одбора за славу, изложбе и т. д., да Друштво настане код својих подружика, да оне ангажују поједине своје чланове за спремање изложбених предмета из друге групе правалника. Из исте групе да се спреме предмети и на друштвеном добру и у своје време пошлу где треба.

129. По молби Ужичке Подружине да јој Друштво одреди помоћ за приређивање изложбе говеда и оваца крајем августа ове год., Усвојено је мишљење Одбора за славу изложбе и т. д. да јој се на ње помоћи као награде излагачима да 150 динара у сиравама.

130. Прочита се извештај благајника о стању друштвене касе за месец Јуни, по коме је било:

ПРЕДМЕТ ПРОЈ	П Р И Х О Д	ДО ЈУНА		ЗА ЈУНИ		УКУПНО	
		ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.
		1	Остатак готовине	48770	30	28821	41
2	Од преглате на „Тежак“	2144	90	132	80	2277	70
3	„ улога чланова добротвора и утемељача	1227	70	55	—	1282	70
4	„ улога чланова помагача	248	60	4	—	252	60
5	„ Друштвеног добра у Шању	45	20	—	—	45	20
6	„ продаје књига и календара	2215	65	134	85	2350	50
7	Државна помоћ	10000	—	—	—	10000	—
8	Од распродаје семена и наплата дуга за семе	9572	19	154	55	9726	65
9	Од распродаје сирава и наплата дуга за сирава	13725	10	5395	35	19120	45
10	По партији субзијања пероноспоре	18833	19	6250	75	25083	85
11	Варедни приходи	119	30	—	80	120	10
12	Од продајних свилених мехурака	217	22	—	—	217	22
13	Полајница од Каасне Аурије	10000	—	10000	—	20000	—
	Свега	117119	17	50949	51	168068	68
	По одбитку расхода	42241	21	6613	05	48854	26
	Остаје за 1. Јул	74877	96	44336	46	119214	42

ПРЕДМЕТ ПРОЈ	Р А С Х О Д	ДО ЈУНА		ЗА ЈУНИ		УКУПНО	
		ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.
		1	На потпомагање пољопривреде	—	—	1490	55
2	„ обрађивање друштвеног добра у Шању	2030	90	200	—	2230	90
3	„ набавку књига, новина и дрвореза	618	60	87	25	705	85
4	„ издавање практичних пољопривредних поља	50	—	—	—	50	—
5	„ награде сарадницима Тежак и Календара	1115	99	103	45	1219	44
6	„ плату управника Друшт. добра у Шању	1250	—	250	—	1500	—
7	„ економи	700	—	140	—	840	—
8	„ писара	416	50	83	30	499	80
9	„ награду благајнику	400	—	80	—	480	—
10	„ „ уреднику „Тежак“	280	—	140	—	420	—
11	„ плату I послужитеља	400	—	80	—	480	—
12	„ „ II	350	—	70	—	420	—
13	По партији набавке и распродаје семена	4981	70	12	35	4994	05
14	„ „ „ сирава	9818	97	3448	25	13267	17
15	„ „ субзијања пероноспоре	16772	70	200	90	16973	60
16	На канцеларијске потребе	1758	90	92	25	1851	15
17	„ канцеларијске потребе	1183	50	106	95	1290	45
18	„ куповање свилених мехурака	113	50	27	80	141	30
	Свега	42241	21	6613	05	48854	26

131. Влагајни ресерше дт је добиено од чланова добротвора и утемељача да 1. ов. месеца у износу 1282-70 динара, а млади Одбор да према чл. 37 Друштвених правила реши начин пласирања ове суме за пољопривредни фонд. — Решено је: да се за половину ове суме купе акције Српског бродарског Друштва, а половина да се преда Управи фонда на приклад.

132. Према ресерату друштвеног благајника, прилења је пожарачка округа пољопривредна подружница у састав Друштва и одобрена су јој правила.

ЗАПИСНИК XVII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 14. августа 1898. године у Београду.

Вили су: Председник г. Раша Милошевић, благајник г. Владоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса Јапановић, Вучко С. Богдановић, Душан М. Спасић, Коста Црногорац, и Наја Т. Тодоровић.

Председао председник, г. Раша Милошевић, бележно економ, Павле М. Радошаљевић.

Прочитан XV записник одборске седнице од 24 пр. месеца — Одбор усвојио са неким малим изменама.

133. Чита се извештај г. Владоје В. Тодоровића, изасланика Друштвеног о калемарском журу, који је приредио одобреначка пољопривредна подружница од 10—15 пр. месеца на свом имену у Обренову. — Одбор прими извештај са знању, с тим, да се пита Подружња, да што мисли употребити 1200 динара добијене помоћи од државе.

134. Председник извештава, да је у договору са г. Гаашићем, чланом управе, а на молбу пожешке Подружнице одобрено: да Подружња може подићи суншницу у Добрињу као шљиварском крају а не у Пожеви, као што је решено 2. маја ове године (записник IX тач. 74). — Одобрено поступао председник.

135. Приступило избору друштвеног секретара; пошто су предлагане све колбе, поднесене на расписану стечај од 2. пр. мес. Бр. 3931 — Решено: да се од пријављених кандидата не може ниједан изабрати за друштвеног секретара.

136. По молби г. Димитрија Буринчића, да му се одобрено, да се може задржати још 10 дана у Бачкој ове изнучална мочевна дана и прераде конополе. Одбор одобрено г. Буринчићу још 10 дана да се може задржати у Бачкој у циљу за који је упућен и одреди: да му се да на име именоване по 15 динара у злату за сваки дан и да му се накнада подноси трошкови по рачуну.

ЗАПИСНИК XVIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 22. августа 1898. г. у Београду.

Вили су: Председник г. Раша Милошевић, благајник г. Владоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Вучко Богдановић, Душан М. Спасић, Д-р Марко Т. Јеко, Милан и Јованић.

Председао председник г. Раша Милошевић, бележно економ Павле М. Радошаљевић.

Пре по што је приступило раду по дневном реду, председник извештава, да је 6. ов. месеца примившо написано у селу Дубљу, где је по службеној послу био по *Павле Крстић*, свештеник из Спалјајна, почасни члан овога Друштва. — Одбор издаје своје жељене устајањем и рачима „Бог да му душу прости.“

137. Чита се писмо сивеначке пољопривредне Подружнице Бр. 46. — од 9. ов. месеца, којим извештава; да су Њихова Величаштва Краљ Александар и Краљ Отац 20.

пр. месеца посетили црну сивеначку, којом су се приликом благовољели уписати за редовне чланове сивеначке пољопривредне Подружнице са улогом сваке године од по 500 динара. — Прихваћено са захвалношћу.

138. Читају се писма: Министарства Народне Привреде од 12. ов. месеца ЗБр. 5202, којим извештава, да је Господин Министар Народне Привреде решио; да се на име помоћи за ову годину из чистог прихода Класне Лутирије изда Друштву 1000 динара за изложбу стоке, коју ће приредити ове јесени у Прокупљу; сивеначке Пољопривредне Подружнице од 9. ов. месеца Бр 47., којим јавља да су на свате Његовог Величаштва Краља, приликом посете Подружнице са Њиховим Величаштвама о. Св. Илија, изоложи приложити Подружњаци за привредне дељи и то: Г. Александар Константиновић, пуковник, Командир Краљеве Гарде 100 динара; Г. Михаило Рашић, маршал Двора 20 динара; Господа: Сима Несторовић, председник народне скупштине, Драгомир Рајковић, потпредседник народне скупштине, Драгомир Вучковић, министар војни, и Јефрем Андоровић, министар унутрашњих дела по 10 динара; Суда општине прокупчанке од 14. ов. месеца Бр. 3960, којим извештава, да је Одбор *општине прокупчанке* одлучио: да се из касе општине са изложбу говеда и оваца, коју ће Друштво ове године приредити у Прокупљу, изда 200 динара у име помоћи. Прихваћено са благодарношћу.

139. По мишљењу Одбора за славу и изложбе. — Решено: Да Друштво 14. октобра ове године, приреди изложбу говеда и оваца у Прокупљу, коју је прошле године одложило због лана, који је тамо владао. Распоред изложбе да остане прошлогодишња и свему, но да се умале господа: Вучко С. Богдановић и Душан М. Спасић, чланови Управе, да у распореду редуцирају награде и сведу их тако, да Друштво не изда више од 2000 динара у сиранима за награђивање излагача. Распоред да се одштапа и уреди даље шта треба.

140. По питању Господина Министра Народне Привреде од 7. ов. месеца, ЗБр. 5072, да ли има могућности, да горно-милановацка пољопривредна подружница може још ове године приредити изложбу говеда у Горњем Миланову по њеном захтеву; да ли се то не би могло са радом и програмом Друштва; и да ли би у којем сумно требало потпомоћи приређивање изложбе. — Одбор усвоји мишљење одбора за приређивање изложба: да је намера и предлог Подружнице уместан и да би доста требало што пре приредити изложбу говеда у оном крају, но да је време кратко, да би се могла изложба још ове године приредити с тога, што приредити о онеме нису благовремено извештени, те да своја града спремају за изложбу.

141. Председник извештава, да је у договору са Одбором за приређивање изложба умолен г. Милутин М. Савић, управитељ школе за виноделство и њехарство у Букоцу, да као друштвени изасланик присуствује свечаности, коју ће приредити Крајњанска Подружња овога Друштва, на дан 23. ов. месеца у Неготину. — Одобрено поступао одбора за приређивање изложба.

142. По молбама: пожешке, крајинске и уљачке пољопривредне подружнице, да их Друштво материјално помогне за изложбе изложба, које ће ове јесени изаћи у своје месту приредити — Усвојено мишљење одбора за славу, изложбу, практична предавања и т. д. да се да на име помоћи за награђивање излагача и то: Пожешкој за дражње светре пољопривредног напретка у оноем крају до 150 динара у пољопривредним сиранима и 50 динара у новцу, која награда да се да оном привреднику који је ове године на највећем простору одужио најбољи лан; награда је недељана. Крајинској за изложбу стоке, сточних производа и порнате живине, поред дате јој помоћи у 150 динара у сиранима за ову изложбу, још да се да: 10 књига о берба грожда од г. Владоје Д. Тодоровића у вредности динара 6. 50 књига О субјазану прераспорне и т. д. од г. К. Д. Г. у вредности дин. 10. — 10 књига О гајењу пивних биљка од г. Д. М. Спасића, у вредности дин. 6. — 50 Пољопривредних Календара за 1898 год. у вредности дин. 25, и 10

књига О употреби прашака и ортача од г. Спасића, у вредности дин. 3. Снега дин. 50. — Ујачкој за вложбу гонета и ошца, поред дате јој помоћи у 150 динара у сиранила за поненуту вложбу, још да се пошло: 34 Подопредна Календара за 1898 год. у вредности дин. 17. — 40 књига О гонету пилћих билка од г. Д. М. Спасића, у вредности дин. 24. — 39 књига О употреби прашака и ортача од Д. М. С. у вредности дин. 9. — Снега дин. 50.

143. По молби г. Милана Ј. Петровића, економ из Вражогрнца и пошешке Подружнице и по мишљењу одбора за напредне начине рада: — Решено да се г. Петровићу да по спешнојјој цени (47-50 дин. волско је полагао у напреду) један Сакон плуг Д 8м, и да се за пошешку подружницу о друштвеном тропку набави 50 кгр. пернаске ражи и 40 кгр. Јерусалимског јечма и пошље јој ради ошита.

144. По молби Ђокице Пољопривредне Подружнице, од 7. пр. месеца Бр. 45, и г. Милана В. Милошевића земљод. из Јелданине овр. зинков. Успојено мишљење одбора за напредне начине рада: да се подружница важе не шаљу прскалице на посату, с тога, што су оне Друштвено својина, а ако су Подружним или коме другом приват. лицу потребне прскалице, нека се обрати својој општини, која је према распису Министарства Народне Привреде дужна увек имати на расположењу потребан број прскалица и плана кивера, ради давања приватника на посату, и да се г. Милошевићу, не може дати плуг прашач и ортач (комбинован) у пола цене.

145. По молби Пошешке Пољопр. Подружнице од 26. априла ове год. Бр. 144, и по мишљењу дотачног одбора. — Решено: да се Подружним не могу дати плугови на распродају (обрати); и да се наручи потребан број рањика од кованог челика код фабриката за плугове ортаче, који да се продају потражњивима по цени компана.

146. Приступа се избору економ за друштвено добро у Шанцу, према расписаном стечају од 20 пр. мес. Бр. 4065. Пошто су прегледане све молбе, изабран је за економ друштвеног добра у Шанцу г. Живко Јосиповић, економ из Гор. Вадице среза Јадранског са платом од 840 динара на годину, која да му се издаје у месечним ратама. Плата да му се рачуна од дана кад буде ступио на дужност.

147. Прочитан одговор уредника *Тешака* о узрацима, због којих лист није увек на време излазио, који гласи: На питање Управног Одбора зашто *Тешак* није излазио уредно сваке недеље, оне године — имам да изјавим ово: 1.) *Тешак* је неуредно печатан од краја Јануара до краја фебруара оне године са тешкоћа у штампарни, које се при најбољој вољи уредника као и саме управе државне штампарнице није могле брже отклонити; 2.) Од краја фебруара по два месеца, *Тешак* је печатан уредно, само су тежње спајала по два броја, да би се ранији застој нахранио; али ипак пута је лежао број у Друштвеној канцеларији на еквиденцији по више дана, ваља да с тога што се није доспевао да се на време еквиденте; и 3.) Од јуна месеца на овамо, показао се опет застој за неколико бројева, једно због нагомиланих послова у штампарји за време скупштинског рада, друго због тога, што сам се и сам дуго задржао у Народној Скупштини, но што се предвиђало, као и што нам је потребно оно два табака резерве за печатање Записника седница управног одбора, који већ од године дана није срушена и оверени да би их уреднички могло пустити у лист, а услед помоћи које је у њих учио један од ранијих секретара.

Ну верујемо, да бар за неко време неће бити незгода које би ометале уредно излажење листа, чак ми је уверио Одбор, да ће лист, колико бар од мене зависи, од сада излазити уредно, и да ће се застој ускоро надокнадити. — Одбор примка к знању.

148. По питању о изашлимајој комисије у масурнички срез округа врањског, ради шугардара месних прилика и одређивања места за изашивање маскарске задруге за прераду малека. — Решено: да се изаљак у масурнички срез по овој ствари одложи за идну годину, а дотле да се узмеде г.г.

Александар М. Секулић и Душан М. Спасић, чланови управе, да израде штатуе ове задруге.

149. По питању Министарства Народне Привреде од 13. пр. месеца Збр. 4721, да ли има места и чиме потпоножи Тачкој Пољопр. Подружњу, по њеном тражењу од 4. април. месеца Бр. 53 — Решено: Да се умали Господин Министар Народне Привреде да од Тачкојој Подружњи тражењу дозу и воље онолико волско боље икојности. Од благовољних воља и оштакљене дозе, требало би јој дати од сваке врсте бар онолико, колико ће имати довољно за жалчиња.

150. По молби г. Станимира Марковића, трговца из Орешке, округа жупанског, о непријатну вршине коју је наручио — Решено: Овлашћује се председничтво, да јој стар регулаци, пошто добије одговор од фабриката, који је вршица испорука.

151. Према ревезату благодина друштвеног, одлучено, да се могу принити у састав Друштва Сињевачка и Јеленичка Пољопривредна Подружња, јер су поступале по ранијим решенима одборским.

ЗАПИСНИК XVIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 18. септембра 1898. год. у Београду.

Били су председник г. Раша Милошевић; потпредседник г. Мила Јовановић; благодик г. Владе Ј. Тодоровић; одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Душан М. Спасић, Коста Д. Главанић, Милан Јовановић, Д-р Марко Т. Лико, и Наја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележко економ Палам М. Радослављанин.

152. Пре по што је пристављено раду по двенаест вољо, председничком изаштава, да је учинила подружница молба, да јој се учти изашивање ради присуствима изложби стоке, коју је 14. овог месеца приредила у Ујачу; и да је такође Морнаско Коло Јахана Клео Михаиловић, молба за изашивања, који би својим присуством удостојно свечаност коју је 13 и 14. овог месеца приредио у Пингу. Услед недовољна довољног броја чланова за решавање и седницама које су биле одређиване, по овим молбама није ништа решавано. Од стране Друштва, поздрављени су сви пријатељи полске привреде, који су били на свечаности. Поздрав је извршен бројевом на дан саме приредне свечаности. — Пријемљено к знању.

153. Читају се писма Министарства Народне Привреде, и то: 1. Од 25. јула ове год. Сбр. 5107, којим пита, да ли се могу средњи жетвени приносићи сваки округ из 1893 применити и за 1897. годину; 2. Од 15. пр. месеца Збр. 5337, којим извештава да ће му Уграва виноградско-воћарске школе у Маргу идну године, стамати на расположење једног свог њака који је врло добро изучио пагарске послове, кога одмах може поставити за своје добро у Шанцу; и 3. Од 15. пр. месеца Збр. 5821, којим саопштава, да је округ, скупштина округа рудничког решила, да привреду окумули вложбу гонета и вахових производа, свиња и воћарских производа приљомко доласка Команданта Актиние Јосифе Његовог Величанства Краља Милана у Чачак, и молба да Друштво приредивањима номонте стручним саветом и набавком потребних ствари за награде и поклањање италијанца. Решено: 1. Да се траже податци од свих пољопривредних подружница, економских завода, установа и бољих економија у Краљевини Србији, па на основу добиених података, да се изајне средњи жетвени приноси за 1897. годину и иети достава Министарства Народне Привреде. 2. Пријемљено саопштење са захвалношћу, и 3. Да се извести Министарство, да ће Друштво с драге воље, учинити све могуће, зашта

му се припремачи окупацие изложбе говеда, свиња и воћарских производа буду обрнути.

154. Чита се мишљење Књижевног Одбора о издавању Пољопривредног Гласника. Оно у целини са ранијим резолуцијом уредника тога Гласника гласи овако:

Списком Пољопривредног Друштва

Част ми је изјавити друштву о уређењу и издавању „Пољопривредног Гласника“ следеће своје мишљење:

1. Да се Пољопривредни Гласник уређује и издаје у складу одаука и програма утврђених и објављених у 1888. год. Тежакa (стр. 559); но с овим измемалма:

а. да не излази свака 3 месеца, јер би то било немогуће ни по среталима којима друштво располаже ни по књижевном материјалу за толика издана. Место тога устројити: да се издаје сваке године најмање једна, а кад и колико може и више свезака.

б. да се таква 7. програма, на име: „да се преводи неће примати у „Пољопривредни Гласник“. — изостави, пошто се и они често пута могу корисно употребити у Гласнику, а међутим ни одредба о „повременом списку“ у друштвеним правилима не искључује употребу превода.

2. Да се ове године изда једна — прва свеска гласника од 10 штампаних таблица а у 1900 примерака.

3. Да се поново огази издавање Пољопривредног Гласника и позову писци, да за прву свеску поднесу своје радове до 1. септембра ове године.

4. Штампалице и издавање прве свеске стадо би прибавио: за штапу до 700, за награде толико нето; поред тога за поена и хонорар уреднику и др. извесна сума, свега око 1800 динара. А како је буџетом за ову годину одобрено за издавање тога списа око 1000 динара, то је потребно, да управни одбор одобрн накнадно кредита за то до 800 динара.

На посетку част ми је извести друштво, да сам од уредника „Тежакa“ примио према приложеном списку 11 радова за Пољопривредни Гласник, а затим од друштвене администрације још ова два:

„О корисни и штетни инсекти“, од Д. Руџића.
„Наше отровне инјекције, биљке и гљиве“, од Др Ђ. Радина.

20. Јуна 1898. г.

Товшидер.

В. С. Богдановић.

Књижевни Одбор слаже се у свему са овим мишљењем уредника о издавању „Пољ. Гласника“, које је у главноме сагласно са одлуком друштвене управе од 2. јула 1895. године, с том само разликом, што сад прва свеска већ не би могла ни бити готова у спомен друштвене 25-то годишњице, тим наме кад нема ни једног рада, који би требало још у ту свеску као узимача на 25-то годишњицу.

20. Августа 1898. г.

Београд.

Др. М. Стасић

Др. М. Јовановић

В. С. Богдановић.

Решено: Усвоја се мишљење Књижевног одбора.

Одвојено мишљење:

Не слажемо се с овом одлуком Управног Одбора из ових разлога:

1. Што је решено о томе да се у повременом списку могу примати и преводи противно друштвеним Правилима и Правилнику о књижевном раду друштвеном. Правилника захтева се (тач. 7. чл. 2.) „да Друштво издаје повремено списак за пољску привреду, у коме ће се предматити сваког ове *привредне и земљоправне*, која ће осветлити стање *наше пољске привреде* и која су ивиче пољопривредног научног савеза“ а, а Правилником (тач. 1. о повременом списку) објављено је, да у Пољопривредном списку „Садржана треба да је научна и што разноразлика (оригинални радови нарочито монографије, критике, прикази и библиографија“.

Такво гледиште заступало је још пре 10 година јер се тада по мишљењу ондашњег уредника донела одлука, да се преводи неће примати.

2. Што није тачно одређено кад ће и колико ће пута спис преко године изаилити, те се по томе не зна, колики ће се радони примати, да ли до 6 штампаних таблица за две уастројне свеске које би се штампале у току једне године, као што је то раније предложено и усвојено, или по 3 табела за сваку на макар ови изаилка кад било. Ако се буду примали радови до 6 табела а спис међутим буде изаилало свега једнапут у години, онда се сирештак тих радова неће моћи лако сачетати и због тога превиди неће показати онај успех који се жели постићи тим списом.

3. Што за спис није утврђено који ће главни одељци бити у њему, те да писци знају какви се радови траже тј. да не пишу о свему и свачему што не припада таквом часопису. Кад је Управни Одбор за Тежак усвојио одељке за чланке, белешке, гласници, питања и одговоре итд. онда је тим пре списку поделу требао да има и утврди и за *Пољопривредни Спис*, као научни часопис.

4. На посетку изаилало, да би Спис требало штампати у више од 1000 примерака, не толико за садашњост колико за будућност, јер би данас преко године Тежакa многи и превидато кад би их могло добавити.

А. М. Секулић

П. Т. Тодоровић

Власт. А. Тодоровић.

155. По изобави: с г. Петра Стојановића, руковођа државног лозног расадника америчке лозе у Товшидеру, да му Друштво отуђи 300 киласа „Подизање шпалера — чардаклија“ коју је у пр. години штампало и Владоја Д. Тодоровића, секретара министарства народне привредне, да Друштво отуђи од њега до 500 киласа. За унапређење домаћег свиларства* — Усвојено мишљење књижевног одбора: да се и поред неколиких тала, које су у мишљењу обележене, од г. Стојановића отуђи 150 примерака „Подизање шпалера калемљених лозом до 9/20 дан. комад — ако инсад на то претстане, јер ће од ове књижевне, и поред означених тала, ипак бити неке користи, и да се од г. Тодоровића отуђи понуђени број киласа. За унапређење домаћег свиларства* по 9/20 дан. комад.

156. По предлогу председника, да се понове места г.г. Анте Голубовића, који је обеле и Косте Григорића, пошто је изабран за директора смедеревске гимназије, чланова књижевног одбора, и да се овај одбор узме још са два члана — Решено: да се понове места поменутој господо и да се књижевни одбор допуни још са једним чланом. Већном гласом изабрани су у овај одбор: г. г. Александар М. Секулић, Владоја Д. Тодоровић, Паја Т. Тодоровић и Др Марко Т. Лекс.

157. Поднесени програм од стране одбора за славу, изложбе, практична предавања и т. д., о припремању истраживачких изложби за славу Друштвену 30. октобра ове год. а из области: воћарства, месних производа, техничких усева, печеларства и помоћних средстава. Одбор у свему усвоји.

158. Влађајини чита биланс о стању билансе за месец јули и август који гласи: (види стр. 334. и 335.).

Примљено с зављу.

159. По изоби позешке подржане, о изаиланама изаилана, ради присуствовања смотри пољопривредног изаилана, коју ће подржане држати на дан 27, 28 и 29. окт. месеца у Пожези — Решено: да се узме г. г. Раша Милошевић, председник Друштва и Милан Јовановић члан Управе, да присуствују овој смотри као друштвеним изаиланима.

160. Чита се резолуција економиа, да је 1. окт. мес. истекао рок расписања награди за увођење напреднијих начина радње, за подигнут засебан виноград америчког лозног и оакемљених домаћом од најбољих врста на површини најмање од 20 ара, с тим да свака врста буде издвојена. Награда 300 динара, могу се такмичити привредници из Жупе.

Да се за ову награду пријавио г. г. Огњан Луковић економ, Чedomir Смић виноделач и Настас Јакшић трговац и виноделач, сив из Александрова. — Решено: да се ишање економички суд у Александрову. — Решено: да се ишање економички суд у Александрову, који да прегледа винограде тагмичара и досуди награду ономе, чији је виноград најбоља. У економички суд ушли су: г. г. Кости Д. Главић, Паја Т. Тодоровић чланови управе и Веља Вигоровић председник крушевачке пољопривредне Подружнице.

161. По резерату економи о повећању друштвеног особа — решено: да се узме за рад г. Димитрије Вурночић, економ из Лесковца са платом од по 100 динара на месец. Уједно да се г. Станиславу Р. Смићу, писару друштвеног новине плата од 80 на 100 динара месечно.

162. Чита се мишљење Одбора за набавку земљишта за засињање новог друштвеног добра за угледно газдовање, да би требало поново прегледати комисијски земљиште, које општина трговачка нуди Друштву за друштвено добро, на тек онда дати мишљење, шта да се ради са друштвеним добром у Шању. — Решено: да одбор за набавку земљишта за засињање новог друштвеног добра ише пре отиђе у Гроцку и прегледа земљиште, које општина нуди Друштву.

163. На место г. Малорада Тројановића, трговца од државног ланог расадника америчке азове у Јагодина, коме г. Министар Народне Природе није могао одобрити потребно одсуство за држање практичних предавања о култури тропња и девету шире у отвору тимочком због великих послова које има у расаднику — Решено: да г. Петар Стојадиновић, оде у тимочки окрут, тамо да држи предавања о култури тропња и девету шире, на потом иста предавања да држи у отвору врањској и околина Лесковца.

164. Економ резервне, да је свршица пољопривредна Подружница постигла по приредбама друштвеним од 11. априла ове године, правила своја поправила, и да је благодјелна друштвеног мишљење, да би требало ову подружницу пријати у састав Друштва. — Решено: да се свршица Пољопривредна Подружница пријати у састав Српског Пољопривредног Друштва.

165. Читају се писма Управе Друштвеног добра у Шању и то:

1. Од 28. јула ове год. Бр. 287, којим извештава да је престојени суд у Шању осудио општину шабачку да плати Друштву 180 динара за штету, која је учињена добру занонамерном наљенином у пр. години;

II. Од 22. пр. месеца Бр. 314, којим молди, да се од Одељка држ. ергеле у Добричеву, купи један нераст беркширске расе за добро, а издатак да плаћа на терет добра у овој години;

III. Од 23. пр. месеца Бр. 315, којим молди, да јој се пошље један Савон плуг, на рачун кредита за 1899 год.;

IV. Од 29. овог месеца Бр. 330, којим молди да јој се прати један тријер, али да издатак за ње плаће на терет буџета добра за идућу годину. — Решено: 1. Да управла добра, суму коју пријати од општине за плавењу, унесе у касу као ванредни приход; 2. Да се за добро набави један млад нераст расе беркширске из Добричева по предлогу Управе; 3. Да се Управи добра из друштвеног магацина прати један Савон плуг и један Мајеров тријер. Издатак да се стави на терет добра за 1899 годину.

166. По молби жљаче пољопривредне подружнице, да јој се одобри, да у место одређене јој помоћи за ову годину у 250 динара у справма за практичне постоје на каландрама и стубијама пероноспорне, може узети справе за награђивање излагача о изложби стоке, воћа, поврћа и осталих пољопривредних грана, коју ће приредити 4. и 5. октобра ове године у Краљеву — Решено: да јој се одобри, да узме справе за награђивање излагача о предетејој изложби.

167. По молбама: Пиротске Пољопривредне Подружнице од 29. јула ове године Бр. 82, да јој се пошље извесан број књига „Ти ћем бити земљорадник“ за имене чланове у пола цене; и Жичке Пољопривредне Подружнице од 9. ов. месеца Бр. 140, да јој се даду 10 похвалница, ради давања излагачима о изложби, коју ће приредити 4. и 5. октобра ове године у Краљеву. — Решено: да се Пиротска Подружница извести, да се за књиге обрати непосредно писцу, и да се Жичкој Подружници не могу дати похвалнице, пошто постоји раније решење Управног Одбора, да се друштвене похвалнице не дају никоме.

168. Економ резервне, да је на прошлогодишњој изложби воћа, одабрано боље воће и послато ради моделарања у Саксонско-Шавајарској, да је од тог воћа добијено 11 сората јабука, од сваке сорте по 6 примерака, и да моделарно воће са свима трошковима стаје 189.70 динара. — Решено: да се од свију сората издржи по један примерак за друштвену изборну, а остало да се понуди привредним заводима по 3 динара комад.

169. По резерату економи о решењу, које је донето у 1896. год. да се свиња мавастирима поклони књига „Пчеларства“ у вредности 150 динара. — Решено: да се изврши решење Управе, и књиге у овој години расходују по магациној књижи.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Набавка припадних говеда у Алају, Фораљбершкој, Тиролској, Коружкој и Шајерској, прилог за познавање раса говеда, културних прилика, наставе, пољопривредних услова и законодавства у овим земљама, од Паје Т. Тодоровића — Ђаковића. Са 39 слика у тексту и 2 картографска снимка стр. 263. Цена 1 динар. Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва, а и преко књижарнице В. Валовића у Београду. — *Књига је аристорична за књижнице народних школа.*

Цена књижм огласима: Од четити врсте од једног ступца по 10 пара дне; од осталих врста књижм по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласима од две стране 20 динара (10 еор. а. н.), малих стране 10 дина. (5 еор.) четити стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дне државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 језицима.

Преглед 41. и 42. броја Тешкама: Чланци: Наша шумска привреда. — Гласник. — Друштвени и подружнички послови: Записници XIII—XIX од 1898. — Ђаковић оглас.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, ЗА ГОДИНУ 8 ДИНАРА, ЗА ВОЈНА ГОДИНА 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТИ, ПОДРУЖИНА, ВОЈНИКА СТАРОГ КАДРА И ВАКИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕПЛАТИ ГЛАСНИК ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. ВАЖ СРБИЈЕ, ЗА ГОДИНУ 10 ДИНАРА, КЛИ 5 ДИНАРА, А ЗА СРБИЈУ И СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВАЖОНИХ ЧЛАНОВИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕПЛАТИ ГЛАСНИК ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. У СРБИЈИ, ЗА ГОДИНУ 10 ДИНАРА, КЛИ 5 ДИНАРА, А ЗА СРБИЈУ И СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВАЖОНИХ ЧЛАНОВИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕПЛАТИ ГЛАСНИК ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ. У СРБИЈИ, ЗА ГОДИНУ 10 ДИНАРА, КЛИ 5 ДИНАРА, А ЗА СРБИЈУ И СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВАЖОНИХ ЧЛАНОВИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕПЛАТИ ГЛАСНИК ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Лешо, Д. М. Спаски, В. С. Богдановић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЈИЋ

СЛАВА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА СВЕТИ КРАЉ МИЛУТИН

30. ОКТОБРА 1898.

Српском Пољопривредном Друштву вади је дво-
струпа свечаност: празнује се крсно име и отвара
оговотина друштвена изложба. Сваки српски до-
ма има свог небеског заштитника. Углављајући се на
то и наше Друштво, као општа кућа свију оних родољуб-
ивих радина, који су своје малене снаге ујединили ради
напредка наше привреде, узело је за свог патрона српског
светог краља Милутина, претечу и главног чиниоца Ду-
шанове Србије. Колико чари у овој две последње речи, са
колико дивљавости оне проишљају српске груди! Да, на-
ровљан сво и Душан је мачем својим изрезао крсно име нашег

место у светској историји. Но његову је руку онда по-
државала сила и економско богата Србија. Ипона сила
њена почела је гигантски напредовати од владе нашег
светицеља. „У Милутиновој је држави било тако добро, да
су се у њој населивали многи становници суседних земаља“.
Он је прва почео у Србији „ковати златан новац“, а оба
ова овета најрецитије говоре у корист економског благо-
стања врећена владе Милутинове. Раширив трговинске везе
и с прекопиреки талјански држави, појачао је тако

* Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић — Историја Српског Народа;
Београд 1890—1891 г., књ. I, стр. 115.

односе с дубровчанима. Дубровник се губао под тежком српских спровина, а вредни његови грађани распосани су у замену за њих по нашим крајевима плодове ондашње европске културе, која се на нашем земљишту сусретала са пазанцијом. По, користећи се овим што је добро и у једној и другој, наши стари на првом месту нису напуштали ово што је своје. Лен родољубиви пример у томе даје нам наш привредни патрон, свети краљ Милутин. Грчки цар Михаило Палеолог, који је био сусио у унију с науком и научно од нега да употребљава свакојак средства за достизање својих циљева, хтео је обанови да заплету у свој савез и краља Милутина. Отпути он велико посланство у Србију и с њиме своју кћер, нудећи је за женоу сину Милутинову. „Шта је и на шта је све ово“, рекао је краљ надуевом и павијубреноу посланству. „Ми нисмо привоикта тавнам животу“. И, доказав рудом на српшину, која је, одевена прдо просто, седела са преласном у рукама, продужио је хуари краљ после горњих речи: „ово с каквим наиком доводимо ми своје снаге“. ² Посрвањена посланица одоме натраг са својом невестом, да, ваља, у некавареном и огрезлом у формалностима Цариграду причају о грубости и осуету етицидеи на српско дворц. Болшко поуке у овои посетуки нашег духовног патрона за нас, који оборуку прихватаме све што нам заданичиси носении културе узде! Урмећи натуралност у пошњи, обичајима и начину живота, они нам систематично и повац извлаче, а тога не би било, кад би ми појавили ксиасо Милутинових речи и узели их као општи и прено потребни савет.

Обдарен, како црвена песма вели, Давидовом крошошћу, Соломоновом мудрошћу, Константиновом побожношћу и апостолским праведнањем, наш светитељ је уједно био „на мужествоу тверди, на брањелу круњик и на обдага неободљивим“. ³ Својем његовим војничким и уједињачким пролава причају оба Палеа, Скопље, Овог Палеа, Злетово, Пијанан, Струмица, Серез, Дабар, Кичево, Порече, Видин и т. д. Под његов нач је нашао тихо пристаниште и салии цар татарски Ногаи, који је пре тога заддо много јада Русији и Бугарској, а и безбожне Перде и Арабе учинио је савршено. Крп пролпшену у одбрау и за уједињене класичне Србије, испуњавоу је подизањем многих задубина, од којих је храм премудрости Божијој или св. Соваји у Средиу, подражаван према цариградској св. Соваји, био највељкопшницји, те је по свои пазналу преименовао и Средиа у Соваји, а велики ктитор заветноу, да се у њему и сакраи. Нису неистине биле и три божеволе у „славноне граду Скопљу“ — Успене Богородице, св. равноапостолини Константини и св. великоученици Ђорђе. У првој од њих и сакраиен је био светитељ, а после три године, да би извршио његову последњу вољу, пренео га је краљ Стеван Дечански у Совају. Тако и данас почивају његове свете мошти, као један од највељих белега истичне границе српског живља.

Како многобројне задубине, тако и безгранична доброшћивства шпштин и убојни, по сведочанству светитељана животинеца, чинио је он „отг праводљивих својих илодоа“. Иако је он злата и небројена сребра. По нас при-

вреднике више усхиљује то, што црква пена нашег патрону: „и одубависа те илоди животни“, ⁴ што су главно богатство његово чинили „свошти писома, овици и олово и коти много добрии и тивии много илоди исподљивошито обиломно...“ и, најзад, што нам сам светитељ крог уста свога живоношена вели, „отг стрпљивости овици мошти и шпшти многољ савршавис св.“ ⁵ На и задубивава својима чинио је у главниое врлооге у земљама и провинцијоци земљорадице и сточарства. На пример, манастиру у Тресковици Милутии „привоже студа овици много и грдици ослободу, хакимиси же консикии и тивии свошти многи.“ ⁶ Кад се овице додају још и велике заслуге Св. Милутина за унапређење рударства у Србији, онда ће потпуно бити разазнамо то, што су српски привредници пребегали баш под његово закриле и моле му се, да им буде заступник пред престолом Швепшињег и помоћник у њиховоу претуњу за шпшни напредак свога народа.

Српско Пољопривредно Друштво у току овог тридесето-годишњег рада, а благословом светог краља Милутина, на чији је дан засновано, учинило је доста за српску народну привреду. Помогао се нашег патрону, да нас његова заштита и посредовање пред Богом, у чијим је рукама све, а нарочито судба земљорадишкова, не остани и у будуће. На дан својих кућених слава и свечаних заветина, моле се наши ратари за светлу росу и благу дажду, за здравље у чедади и стоци, за берњет у пољу и тору; најпаче за грешног орача и за вољове рашетеље; гости благослању домањина, да где је радо одило, тако жито родило: Богу колач, пркши летурђаја, а лудика хлеб, те да се њиме зараде плашти и богати; даље, у благослању жели се домишљу, да му шпшенице по брду, а јечмени у долини од тежике класова волегну, бело овице да му поље пресекле, а сатице чиеле сунце замреже, итд. Угледујући се на онакав обичај наших земљорадица, пожелимо се и ми нашем општем крснои имену и небеском покровитељу Св. Краљу Милутину, да буде од пољопр шпшита српских привредницица, те да нам започета пољопривредна година буде сребрна и берњетна, како би богата жетва дала могућности, да испуњимо своје грађанске обавезе прена отаџбини и нашем Училишноу Владлоу и запалскоу Заштитнику Српског Пољопривредног Друштва, Његовоу Величанству Краљу Александру I. У тој жеци нека нам је на пољопр наша слава, Свети Краљ Милутин, и нека нам његови молитвама Господ Бог наше труде благослови и идућу излобје још више униока и још боље украси!

Ст.

ПРОГРАМ СЛАВЕ

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
НОЈЕ СТОЈИ ПОД НАШОМ ЗАШТИТОМ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ

АЛЕКСАНДРА I.

На дан Св. Краља Милутина — 30. Октобра оне године — Српско Пољопривредно Друштво слави своју славу у своје дому (Немањина улица бр. 11), по овоме реду:

² Српске д. 50-а

³ Ђ. Дачић, — Животи српског и архиепископа српског, Загреб 1866. г., стр. 129—130, 137.

* I. Рајет, *Историја рани. слао. народа*, кн. II, стр. 309—402; Пахичер, *Историја*, С. II, Бур 1892, стр. 322—326.

** Српске д. 52-6 и 50-6.

1) У 7 часова у јутру богослужбе у Вазнесењској Цркви, коме ће присуствовати Председник са Управних Одбора, члановима друштвених, пољопривредника и пријатељима Пољског Приреде.

2) У 8 и по часова скуп свих друштвених чланова, пољопривредника, и осталих гостију у друштвеној дому; а за тај:

3) У 9 часова водоосећање са сечењем колача. На молитве одговара умовени хор певача,

4) По сечењу колача послужене гостију уз свирање војне музике. Дочекивање гостију траје нео дан, 30. Октобра.

5) Свечано отварање изложбе у дому друштвеном на области: воћарства, млекарства, пчеларства, техничких усева (за предиво) и споровишних средстава овия грамама. Изложба ће трајати 5 дана. Улазак је свакоме слободан и бесплатан.

6) 3-ег Новембра ове године у 5 часова по подне свечано затварање изложбе.

ПРОГРАМ ИЗЛОЖБЕ

I.

ВОЋАРСТВА:

1. *Јабучаство воће*: јабуку, крушку, дуње и мушмуле;
2. *Колтачаство воће*: конзервисане (свеже отуване) шљиве, бреске, кајсије, трешње и вишње;
3. *Линдустраство воће*: ораси, лешници, кестеве, и бадем;
4. *Јоводаство воће*: конзервисане малине, рибизле, огроз, смокве итд.;
5. *Прерађено воће*: сушено воће, пекмез, слатко, мајун и вотњи пилацији; и
6. *Вотње саднице*: разног пораста и облика.

II.

МЛЕКАРСТВА:

1. *Млеко* (пресно и кисело);
2. *Сир* (тврд и мекан);
3. *Кајмак* (сирун);
4. *Масло* (пресно и топљено).

III.

ПЧЕЛАРСТВА:

1. *Ковнице* (празне и пуно);
2. *Разне апаратуре алатке*;
3. *Пчеларски производи*: мед, восак, медовина, итд.;

IV.

ТЕХНИЧКИ УСЕВИ:

1. *Семе од лана и конопље*;
2. *Ручине лана и конопље* (везичено и лочено);
3. *Повесла од лана и конопље*.

V.

ПОМОЋНИХ СРЕСТАВА:

1. *Шпанови* за уређење вотњих расадника и вотњака, млекара, сточних стаја и пчеларства;
2. *Свиране и прибори* за изложбене грање;

3. *Културне карте*;

4. *Графичне и статистичне таблице, слике, модели* итд. за понуто грање.

ОЦЕЊИВАЧКИ СУД

за

ИЗЛОЖБУ О СЛАВИ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
30. октобра 1898. године

За оцену предмета на изложби одређена су ова господа:

I. За *воће* (сирово): Благоје А. Тодоровић, секретар Мин. Н. Приреде, Светолик Петковић, управник Добра Сри. Пољопр. Друштва у Панцу, Антоније Мажеровић, баптона Ратарске школе и Војтех Бурјан, воћар Топчидерске Економије;

II. За *алиће* и остале производе *прераде воћа*: Јован Бадежан, управник Држав. штампарије, Милутин Савић, управитељ школе за Винодеље и Воћарство и Др. Марко Лео, државни хенчар;

III. За *млекарство*: Драгутин Јовановић, управник београдске парижарије у пензији, Алекса Живановић, секретар Мин. Нар. Приреде и Председник Сри. Пчелар. Друштва, Димитрије Бурјанић, ичелар;

IV. За *млекарство*: Милан Јовановић-Батут, проф. Вел. Школе, Александар Секулић, секретар Мин. Нар. Приреде, Душан Спасић, секретар Мин. Нар. Приреде и Коста Јовановић, хенчар Мин. Нар. Приреде;

V. За *техничке усеве* (лан и конопље): Стеван Јакшић, проф. Велике Школе, Вучко Богдановић, управ. Топчид. Економије, Борсан Тодоровић, управ. Државне Тргов. Школе и Милан Трајковић, члан фирме Тајковић и Живковић.

Оцењивачки суд отпочиње свој рад 31. октобра о. г. у 8 часова пре подне.

О НАВАВЦИ АМЕРИЧКЕ ЛОЗЕ

Извештај који дан отпочење издавање лозе на Државних лозних расадника: и поводом тога кођено да кажемо коју о америчким лозама.

У последње време, све се обрнуло на тражи *Руестрије Монтевољу*. Прочуло се, да је то лоза: која издржи велику садржину креча, која брзо расте и од које је лоза дебеља, — па за друге лозе неће да се зна.

Истина је, да ова сорта америчке лозе има својих изврских особина. Пре снега, она се задопољана и добром и лошом земљом: она је бржа и на редкој пловачи и на поској нескупи. Шта више, има искуства, да и на самом кршу добро успева. Њени зрели каљами се такође добро цене; па и зелени, — само кад се у подесно време каљани. Приори се такође изаваредно добро. У Француској имају искуства, нарочито у овој години, да издржава и врло добро суш; и док су каљамови на другим подлогама кржавани, на подлози од Руестрије Монтевоље били су сасвим повољни, родили боље но на Рипарији.

Све су то особине, које веома препоручују ту сорту лозе. — Али има ипак разлога, да се не грчи само за тој

лозом. Пре свега у туђем свету, нарочито у Француској, има највешних резултата, који су добијени од каламова на *Ринарија* (разумео у првом реду кристалне сорте, а особито Ринарију Глазар или Порталес). Ринарија је главна подлога данашњим обложенима виноградима у Француској. Од њених каламова има виноград а нећ од преко 20 година, па је још свежи и јаки, роде обилато и дају зрненију вина, које се само под француским небом и под брижљивом негом француских виноградара може добити. Ринарија се изпрво сјобала са свима старим — донаким — лозама. На свима земљама, које се састоје од глине и песка, и у којима у опште прелажује глина, а имају мало преча, редне су, крхрентне, калами на Ринарију успевају на најбоље задовољство. Друга се сорта не тражи, нити има ралога да се тражи. Истовјесто је најбољи учинак; и кад се за нешто позадано зна, сасвим је неупуно напунитата га — за неизвесно.

Па и у нас, досадашња искуства не говоре рђаво о Ринарији, — где год је она употребљена у приликама које су за њу. Као што је речено, и као што је већ и у нас добро познато, Ринарија не трпи у земљи много креча. Кривунасте сорте, које се данас и препоручују за гајење, могу да поднесу кречака до 10 па и до 12%. У Француској се сада одређује Ринарија Глазар до 15%, као крајња граница, а Рунестрис Мангиоли до 25% кречака (кречот-карбоната). Ако је земља погоднија, а нарочито ако је добро родна, Ринарија може да издржи свагда већи проценат кречака. У Кластерпабургу има 13 годишњих зотога од Ринарије, који тек сад добијају Харору (жутицу) на земљи у којој се кречака пење до 24%. По једној упоредној проба између каламова на Рунестрису и каламова на Ринарији, ове је године набрано грожда од 50 комада:

Каламова на Рунестрису 136 кгр.

Ринарија 99

Али је у шпри првих било 148 грама шећера по литру, који одговарају јачини вина 8%; а од других је било 191 грам, те то одговара јачини вина од преко 11%.

Ринарија (Соваз) у нас је највише сајена у Смедереву. Најдешњи виноград, међу којима прво место заузима виноград Њ. В. Краља, подигнут је на подлози Ринарије Соваз. Смедеревка на Ринарији изврена је; и Смедеревци од Ринарије не треба да траже болу лозу, највише још да Соваз поступно замењују Порталесом, и то само на земљама које имају прилично креча. Па и у Крајини, сви старији виноградари имају великом подлогу од Ринарије Соваз.

На кратко: У Ринарији ми имамо једну најбоље испробану лозу, која је као подлога изврсна за наше домаће сорте. Ње се никако не треба клинати. Слуга где је земља глинаста или глинасто — песковита (илувачна), са нинало још мало (до 12%) кречака, и где је земља јако родна, осушна и не влажна у здравци, препоручује да се сади Ринарија, без икакве бојани. С добрим напредовањем свога винограда биће свики задовољан.

Рунестрис пак нека се тражи за земље: глинасто — песковито, песковито, песковито-кречито, кречито-кречито, дашорно, које показују кречака до 25% (у неким приликама и до 50%). Дале, Рунестрис је искључиво за подложке: топае, сунчане, јужне, високе, стрмене. Ту је он свагда бујан, па и калами су му бујни и родни.

Солонс је такође лоза, њане више дивних земљама; може и на сувјој кречњаци, али је најбољи на влажници песковитим и илдувоченим земљама, у којима има прилично глине. Осим тога, Солонс је добар само на севернијим странама, — дакле суротно Рунестрису; или на равнијим местима. Кречака може много да издржи; цене га је у том погледу јачи од Рунестриса. На сваки начин Солонс може да издржи велики проценат кречака; али ако се налази само на земљи и подлози, који је за њега.

Ваља знати, да се Солонс не сјобала са неким странијим јевронским сортама; па је могуће, да и неко наше не прима. У Смедереву се Солонс као подлога одбацује, док у Крајини нису му противни. Свакојко потребно је с овом подлогом још огледне зинга, али, опет напомињемо, — на земљама и подложацима који су Солонсине погодни.

Остале сорте, којих има у нашим државним расадницима, својим особинама прилажују се више једној или другој од споменутих сората. Тако:

Гран Глабр је сорта, која је скоро једнака са Глабором;

Ринарија-Рунестрис је сорта, којој се приписује велика издржљивост према кречаку;

Рунестрис Гавенс, *Рунестрис Металика* и *Рунестрис Марген* јесу кристалне сорте, које су по особинама скоро равне Рунестрис-Мангиоли;

Рунестрис Форрот је сорта, која издржава мањи проценат кречака и више је за олакше земље;

Берландијери је сорта, којој се приписује највећа издржљивост према кречаку, а нарочито Хибриду (мезелу) од Берландијери и Шасла (Шасла-Берландијери), али јој је једна велика мања, што се тошко приносу (ушљаје), те је услед тога и срамнијоме каламова рђаво.

Непосредни произвођачи*, као: *Огело*, *Хербелон*, *Жакез*, *Јорн-Мадер*, такође се доста траже на многих расадница. Крајини нарочито доста сади *Огело*, који даје доста добро вино. Па и Власовице му од скоро поклања пажњу. Међу тим, ваља знати, да сви они хибриди (мезели), и ако хрештито могу да гледано задовоље питањем виноу, имају друге слабе стране које их никако не препоручују. Пре свега, сви ти непосредни произвођачи су *немадржавни* противу виносерс; а многи, нарочито *Огело*, пропада на пољу кречњаче своје. Из тога ралога, ми би свакоме препоручили, да се клони хибрида, — бар оних који су напред спомени, — док се не тражију неки, који ће можда бити бољи да нас задовоље. Од таквих је од скоро познати Хибрид Фран; но о њему ће у скоро опширније бити речи у оном делу.

В.

ВАГНЕРОВА САСТРИЦА

Многима ће бити познато, да је, почетком 1893. год. на све до половине лета, била јака суша у извесним крајевима Елпоре, и да је она нанела гдише штете опоманљивим водопривредницама. Ту су годину, као весна штетну, запаметили не само они који се бавише одгањањем стоке но и сами земљорадници. Поред тога, што стрма жита псуа баш много подбацила, око 20 од сто и што је година добро родила, ипак је удар био веома оштар, јер на њиме надама не беше ни добре а ни довољно наше а још мање сена, у довољној количини, да искрпају нарочито невољне или потребне стоке. За водопривреднике француске она је година била веома оштар, у толико више, што је и година пред њом, 1892-га, била негод осредње године за сточну храну. Па овога се може лако увидети колико су ове две угазисте перодије године за сточну храну, нанеле штете како одгањачима стоке тако и земљорадницима; при нису могли искрпати сву стоку коју су дотле одгодили, а други ни ону, која им је веома потребна за одбедане земљишта; и једна и друга беху принуђени продати је, дакле у бесцене а доцније по много вишој цени куповати.

У овојко неприлици, и држава и појединци притекоше у помоћ својим саветима, но ипак се није постигао знатан успех. Свега је достигао таку цену да је водопривреднику нештоже било набавити нити му се ретификало набавити га. Газује се, да се овом приликом трава и сено земљораднику другом сличном храном, нарочито овом, за коју се од претарших времена знало да чини добру сточну храну. Исто тако много водопривредне и државне и приватне

* *Revue de Viticulture*, свеска X о. г. стр. 409.

установе, а и многи пољопривредници, преноручиваху у немо време, неке друге врсте, које би требало култивисати, за сточну зелену и суну храну, а којима дуготрајна суша не би шкодила.

Тако, сено се замењивало сламом, као што се то обично и чини. Један килограм сена, средње квалитета, могао би бити замењен са два килограма сламе. Но, како двостуба количина сламе чини веома велику обрбу, то су замењивали тежину сена тежином сламе, а увеличавали су тежину влаксте хране, како би надокнадили малу вредност исхране сламом.

Треска је такође била употребљена. Млади њени изданци замењују зелену биљу, по вредности исхране, телеша за телују.

Коприва исто тако је употребљена била. Она расте свугде око коров а међутиј је добра храна за краве и свиње. Покошену и осушену као сено, говеда радо једу, јер тада нише не жари.

Свеже а и осушене лишће пашета дванадвог и шестнаестог дрвећа је веома добра храна, а употребљавао се још одавна. Свеже лишће по количину хранивних материја може заменити зелену биљу детелине и луцерке, количина за количину. Сасушено тако, оно има вредност сена. Из вишебројних хемијских анализа *Жирар* (Ch. Girard) је закључио, да лишће вишебројног дрвећа и шибља има исту вредност исхране као и луцерка и према томе оно је иша првог реда. Из овога се види, да ништа не смета у погледу исхране, да се трана и сено, у нужди замени лишћем.

Иу поред свега тога, резултат истраживања у оне две године 1892—93, споди се у главном ие пронашах дивју биљака, које би и у најгладнијим, најнепродимим годинама могле дати обилно и добро сено и суве хране за стоку. Ове две биљке јесу:

- 1.) Једна врста састрице (*Lathyrus silvestris* L. Wagneri H.)
 - 2.) Једна врста елде (*Polygonum Sachalinense* Maxim).
- Ми ћемо у овом чланку да проговоримо неколико речи о овој првој.

Вагнерова олењена састрица (*Lathyrus silvestris* L. Wagneri H.). — Ова је биљка сродна вишебројној варину, сграшком, бобом, грахом итд., које се култивисе ради људске хране; ова је сродна исто тако с вишебројним биљкама које се култивису као сточна храна, детелином, луцерком, грахорчином итд., најзад, сродна је с вишебројним дрвешем и шибљем, жутијаном, багремом итд. Ова припада, дакле, фамилији мекунастих или леуитричних биљака *Leguminosae*, (*Rapilionaceae*). Она је још у близини сродству са *састрицом* (*Lathyrus sativus* L.), с орашком (*L. thersus* L.) итд. те чини с њима један исти род (*Lathyrus*).

Она биљка није ништа друго де Дуготршињом културом олењена дивља врста, (која се у ботаници назива *Lathyrus silvestris* L.) која свугде по нашим ливадама као дивља расте. Како је пак непознато српско име за њу, а предстваника рада пог. Панчић назива *састрицом* (*L. sativus* L.), то мислим да би се ова култивисана биљка могла назвати **Вагнеровом олењеном састрицом** или **краве, Вагнеровом састрицом**, да разлику од састрице која се такође култивисе, но је само једногодишња, а од оне врсте од које је културом добијена (*L. silvestris* L.), а која се свугде као дивља биљка налази. Што је пак назива *"Вагнерова"* то је учињено из поштовања према човеку који је узложио великог труда, као што ћемо се мало ниже уверити, те је Дуготршињом неговаољем дивље врсте пронашо ову одлику.

За ову биљку (*L. silvestris* L.), грашак а и још неке друге које у исти род спадају а расту по нашим ливадама, још је нов. д-р Панчић напоменуо, да су "врло добра храна за стоку".*) На двадесет година доцније, прва

се биљка, нарочито култивисана, преноручије као најбоља биљка за сточну храну.†)

Ево на који је начин ова биљка увишена у културу билке. Још 1862. год., В. Вагнер, при једној својој екскурсији у Малим Карпатима зашано је, да су се многобројне елдесте билке састрице услед јаке суше, која тада владала, а да се само једна дивља врста биљка одржала, шта нише, баш на веома слабом и суном земљишту, на кречним облатинама, а та је била *L. silvestris* L. Та њена особина, да независно од промене температуре, на и на самом иршавом земљишту, веома брзо успева, наведе ја на помисао, да би то била веома важна агркултурна биљка, кад би се могла употребити за сточну храну.

Да би се пак она могла употребити као пријатна и добра храна за стоку, по његовом мишљењу, њаљало је предугати дуготрајну културу, како би биљка у овој изгубила горак укус који је стоци одржати, а друго, да се њеним култивисањем добије семе које ће пре прокљати по семе дивље биљке, јер ово тек после дуготрајног сејања у земљи изникне. После неколко одбеванања у току од 20 и више година Вагнер је успео да на овој биљци изведе све оно што је замислио; он је ову биљку културно олењено толико, да је она изгубила свој горак укус и нише шодљиве материје, те је као такову стока радо једе, најзад, посејано семе на брао пште.

У току дуготрајног култивисања оне биљке Вагнер је чини разне покушаје о њеном успеху на различитим земљиштима; резултат ове врсте пронашрава је веома повољан. Ова биљка, сем брзог пораста на обичном, добром културном земљишту, успева добро и на врло иршавом; тако, наслин угљеном пешчара, који се састојао искључиво из повећих облатка, засејан оном биљком давао је из године у годину све обилнију сточну храну, без икаква губрења. Корен биљке се веома разрађао и дубоко се у земљишту заљубао, одмакле је припа једна дво потребне јој хране а други из ваздуха; па и саму азотну храну, као и томе она искуствате биљке, може узимати из ваздуха, а по томе она поправља земљиште на коме живи. Он се уверио, да док луцерка, еспартола, детелина а и друге мекунасте биљке закрљажу и пропадају на известом сивљитном шљунку, у којем је било веома мало хране за биље да доде она биљка у истом добро успева и обилно сточне хране даје!

Оваким, дакле, култивисањем Вагнер је добио олењену састрицу, која, по вредности хранивних материја, надмашује како дивљу биљку из које је произведена, тако, готово, и све друге биљке које служе за сточну храну.

Да је ово заиста овако, сваки се може уверити из прогледа реалитиве вредности хранивних материја, квантитативна за сточну храну а и на свих 50 килогр.

Изгубив хемијска анализа Вагнерове састрице, по проф. д-р Совету (Краљ Пољопривредна централна општа састрица за Ваарску) од 14. јула (2. јула по нашем) 1894. год., јесте оно:

Сува материја садржи:	
Протеинских материја	31,17%
Маси	3,66
Безазотних екстрактних материја	28,34
Дрвених њлакана	39,57
Целулоза	6,26

Још потпунију анализу изнео је д-р Штудер, Општо стипице у Булу, јуна 1894. год.:

1.) Сено садржи:	
Протеина	31,00%
Маси	3,30
Безазот. екстр. материја	37,70
Њлакана	21,50
Целулоза	6,50

100,—

*) д-р Ј. Панчић. Ватшава, стр. 205. Београд 1873.

†) Franz Mayerhofer. *Lathyrus silvestris* Wagneri München 1894.

		РЕЛАТИВНА ВРЕДНОСТ ОД 50 КИЛОГ.				
		ОД СТО	ПО ФИБРА	ЧИСТА МАРАКА	С В Е Г А	
					У МАРАКА	У ДИНАТИМА
<i>Најбоље младице сено</i>	Протеина	11,7	17,5	2,04	3,98	4,97
	Масли	2,8	17,5	0,49		
	Безазотних екстр. мат.	41,6	3,5	1,45		
<i>Сено дриерке:</i>	Протеина	14	17,5	2,45	3,84	4,80
	Масли	2,5	17,5	0,44		
	Безазот. екстр. мат.	27,9	3,5	0,55		
<i>Сено праше дегелине:</i>	Протеина	13,5	17,7	2,36	4,15	5,19
	Масли	2,9	17,5	0,50		
	Безазот. екстр. мат.	31,1	3,5	1,29		
<i>Јарма јечма:</i>	Протеина	19	17,5	1,75	4,46	5,85
	Масли	2,3	17,5	0,40		
	Безазот. екстр. мат.	66,1	3,5	2,31		
<i>Јарма ражи:</i>	Протеина	11,9	17,5	2,08	4,78	5,98
	Масли	2,0	17,5	0,35		
	Безазот. екстр. мат.	67,4	3,5	2,35		
<i>Јарма кукуруза:</i>	Протеина	10,1	17,5	1,76	4,98	6,23
	Масли	4,1	17,5	0,82		
	Безазот. екстр. мат.	68,6	3,5	2,40		
<i>Ренина:</i>	Протеина	30,7	17,5	5,37	8,13	10,16
	Масли	9,8	17,5	1,71		
	Безазот. екстр. мат.	39,1	3,5	1,05		
<i>Вагнерова састрица:</i>	Протеина	30,25	17,5	5,29	7,84	9,80
	Масли	8,55	17,5	1,49		
	Безазот. екстр. мат.	30,56	3,5	1,06		

2.) *Слама*, пошто се влад омалти, садржи:

Протеина	13,97%
Масли	3,53
Безазот. екстр. мат.	38,91
Калора	37,93
Пепела	5,61
	99,95

3.) У *песлу* сева има:

Калора	38,5%
Бреча	17,4
Фосфора	13,2
Магнезија	1,2

Ову Вагнерову састрицу набили сам за Језрекован још 1892. год. Оригинално семење, заменом, добијено је на болничке багње у Петрограду. За све оно време она је сејана, сађена и просејана у разнолика земљишта, добра и лоша, и слуге је добро успела. Стркови су лепа достигли дужину од два метра; покомени, понова брзо побљу и за кратко време достигли исту дужину, могу се понова копати, итд. тако би добијали неколико одкоса.

При оваком добром резултату, што се таче њеног бујног пораста, остао би још да се уверимо, да се није Вагнерова састрица дегенерисала у нашој култури, дајући је свакодневно као храну нитерним земљима и коњима (индиским прасидима), и видећи како је радо једу, а често претпоштавају неким другим билу. Био сам уверен да није дегенерисала. Шта више, употребом сам сваку прлику да опробам исто на коњима и волонима, и уверио сам се да је радо једу; приметно сам, да једак коњ добро храњен, који никако није хтео ни у уста узети ирву, шаргарепу, ову састрицу је радо јео. Судећи по спелу оное, жоме се закључити, да није никако дегенерисала. Ну, да би био потпуно сигуран, умлио сам г. Милана Ј. Бајна, хени-

чара мн. нар. приредити да изволи извршити анализу Вагнерове састрице, култивисане у Језрековцу, Господни Бајн се одозвао мојој молби, на чему му и овом приликом благодарим, и послао ми је оне анализе:

I. *Анализа зелене билке:*

Воде	74,44%
Суве материје	25,56%

СУВА МАТЕРИЈА САДРЖИ:

Азотних материја	21,50%
Масли	4,23
Безазотних материја	31,82
Целулозе	33,73
Пепела	8,72

II. *Анализа сена:*

Азотних материја	17,50%
Масли	3,92
Безазотних материја	27,93
Целулозе	31,20
Пепела	8,17
Воде	11,29

Ако упоредно ову анализу, билке наше културе, са пређе наведеним анализама извршеним у Немачкој, видећемо да протеинских материја има за једну трећину мање. У оваком случају могло би се претпоставити, да је, овај мањак због дегенерације бар у погледу њених материја веома важних, за исхрану сточне. То се у оној прилици не може усагледити, јер зржк овој ралцији, која се показује у водичним протеина, азотних материја, лежи у томе, што је анализа на билици наше културе извршена на много зрелијој, на билици по претвату, на билици с младом (убраном почетком августа), а у Немачкој на билици, тачно у

оно време, кад у њој има највише потребних материја за исхрану стоке, на млађој, зеленијој билици, у почетку црвтања (почетком јула). Према томе, по коме мишљају, проценат и у азотним материјама био би приближно ако не и потпуно исти као и у Немачкој, да се анализа билике наше културе још изврши у почетку високог цветања; јер млађе зеленије билике садрже свагда више сепарљивих материја (протеина, масти, угљених хидрата) а мање несарљивих (делуозне). Најзад, кад би били и узели, да Вагнерова састрица у самој култури, и некако већ количину хранивних делова, но што је у горњој табелици изнето, инак је њено сено но каквиои било од најбољег имањског сена, и сена дуперке и дедетине, па и овда, кад не узимамо у обзир и то, да проценат на сени ипак рачунат на 100 потпуно сусе материје, као што је изнето у страним анализама, но на сени која садржи још 11,28% воде.

На горе наведених података види се, дакле, да у Вагнерој састрици има много више хранивних материја за стоку но у већине до сада употребљених билика за исхрану стоке; да је у исте време пријатна храна на била употребљена у зеленом или испушена у виду сена. Најзад, и потпуно сепарла билика, т. ј. и овда кад се покоси ради сена, дела шана, слама, но саставу хранивних материја, боља је илп бар равна сени љивада, дуперке или дедетине, у чему нас уверавају мало више наведене анализе. Неки тврде, да она слама може потпуно заменити сено за исхрану коња, а за исхрану говеда, сеноу, требало би је у пола мешати са сеном. Као се смену овом дода и то, да ова билика усевна и на већма лонем земљишту само ако није подводно, да напредно поштраља земљиште на коме расте; да јој но треба велике неге, да одолева јакно суши и зими; да даје обилно добре хране, — то се овда може она сматрати као веома корисна билика и заслужује да се и у нас обрати пажња на њу.

Ова корисна билика расте на истом земљишту веома дugo, она је дугочетна, не само да јој не треба љубрета, но шта више, она земљиште и поштраља.

Усевна на разноликом, растуреном слабом и добром земљишту, на сваком земљишту само ако није подводно, усевна на неку, непланину и кречним одулинама, изолучу, глинитој иловачи и на разноликом шкрљавцима. Према томе, она је врло подесна да се може засеју огоражене стеновите падине брда, бедина, насипа, илп јер спојим гравитам и дугим кореном врло добро утврђује земљишта.

Обично се сеје у пролеће, априла до јула, у редове који су 30—40 сантиметра размакнати; зрна у једном реду на одстојању од 5 сантиметра, тако да се доцније никлице налазе на 30—40 сантиметра. Препорукује се да се зрна пр сејања шикано не шикне; међутим, да сам одробо и да их накласим, (нарочито да бих тиме из њих изгоним жижак *Vilchus pisi* L.) и посејана добро су илпна. Одробо сам и сејање под мотку 3—4 зрна уједно и резултат је добар бо; добио сам густ и бујан пораст. У опште, сејати ваља плитко, највише у дубину до 5 сантиметра.

Земљиште, било за сејање било за пресадњавање ваља добро прекосити и очистиати од корова и нарочито од пиревине (*Triticum repens* L.). Кад никлице посејана се ваља оплевати, да коров не угину младе билке; овако често земљиште треба одржавати бар у току прве две године.

Као сточна храна може се употребити у зеленом, нешто пре илп баш у времену цветања, или по ишталу; или као сено, вишковица у годно време; или као слама, шана, грахонина, вишковица ради сена и овладења. Она може послужити као испуштина храна, било као зелена храна било као сено, по је најбоље и веома корисно да се њено сено помена у волонину или с другим сеном или сламом.

Према многобројним изјавама и потврдама штампањим у иштном листовима, нарочито у Немачким по-

приредним листовима* *) може се сматрати да Вагнероу састрицу снагорисна стока радо прима као храну, изуземајући нека трава, која тек временом сивка на њу, као што се то, у остало, нија при свакој промени хране. Дивљач је радо једе тамошн. Јелени, Српе, Зечеви итд. нарочито за време зиме имају у њој обилну и добру храну. Фазиан, јаробине и друге ворисне тице, љавало за време лета закљона у њој од својих депривација типа грабљивца, а за време зиме имају добру храну, хралећи се љоним семеном. С тога се она сеје и по таквим местима, где се дивљач одгађа.

Да она једе обилно храну види се по томе, што екстар земље, више није поновен а прена љакони земљишта, даје сена: слабо поновено земљиште 5—6000 килгр. добро на 6—10.000 килограма; а кућиницама ради сена даје га на 150—250 килгр. и сламе на 5—6000 килгр.

Проф. Ст. Т. Јакович,
универзитет Језрекова.

ВЕДЕШКЕ

Трчица. — Под тим именом позната је једна врста пасуља. Трчица је чучина; сеје се на ошак, а и на сачу као узрод у кукурузу, кад порасте обилна је као трка прикар, отуда јој и име трчица. Роди врло обилно, зато је волонипредница врло радо посејана. За пување је врло добра, јер се брзо раскута. За јело је врло укусна. Грание су јој ситнице од обилног белог пасуља, мало крупније од пасуљне (турског пиривца), мало округласте. Трчицу је завладала и парочко издржала Пољска Подружјана Српског Волонипредног Друштва. Од њо семе узимају волонипредници и у брзо ће се знати поштраити.

Л—Л.

Косовка. — У пољску околину донета је пре две године пшеница, која се зове *косовка*. Доњесена је од Косова. Роди врло добро, а по хектару тежи 78—78 кгр. Изгледа да је белца, но није. Црвена је, но није као наше црвене пшенице. Могао би се рећи да једна средина између наше црвене и беле пшенице. Зрно је дрско, пуно и тешко. Код волонипредника се осећа снажна воља за засејавањем ове пшенице.

Л—Л.

Рожанка. — Село Роге (у пољском срезу) постоји на високој стени кречкој. У њему усевна она лепа јабунка која је у околини позната под именом *рожанка*, по месту у коме усевна, а неки је још и *шербаткијом*, *шербаткијом шареником*, *бечурином* зову.

У *рожанке* је род средњи, округло, гунасто-обриет, принадала обилна. Чиница мала, полуотворена. У дубље око чаше плитко, правило и маљаво. Петељка дозна, талка. У дубље око чаше дубоко, правило и лепкато. Йуска се осеће стране туча, змунаста, с пријатеј прена, пругаста, осуга њеним пријатејима. Месо жуњкато-бело меко, сочно, врло слатко, иривљиво и пријатно. Семења кућина у вода отворена, дугуљаста. Усеменом сабидана по 1 и 2 семке. Стасава о Великој Госпоји и траје дубоко у пролеће. Пирсена сорта као стоје више а тако исто и за прераду, нарочито за саравање Јабучану. Због тога, што рано стапања, корисна је, јер с њом може мешати настало летње воће, виложено проваљати, и сипавати дивну јабучану; а како се држи добро чак до повог цвета, то је и најмирисија јабунка за сто.

Л—Л.

Добривка. — У Добрињи и околини негује се јабунка, која носи ово име. Она се где-где зове још и *обругушка*, али је желати: да јој се само истакнути ваљни задржи, по месту где је најбоља. У *Добришке* је род

* Deutsche Landwirtschaftliche Presse. № 62 од 17. новембра 1894. и № 18 од 2 марта 1895. год.

осредњи, више ситан него крупан, округло, до истоље крући, при врху шљастак и ребраст. Чашница мала, полузатворена. Удубљење око чаше не одјева платко, лењкасто и прилично. Јузка нута, јуњкаста, с првојине стране оста прикљомом. Месо бело, дуго, сочно, слатко, врло пријатна укуса. Семена крпања златворна, округласта. У семенима садибама по 2 семенице. Стасана почетком октобра, траје до марта. Одличан сорта као стоно воће и за справљање јабучнице. Како је врло сочна и слатка, за јабучкачу је изврсна. *А—А.*

Г Л А С Н И К

Висока награда вољској привреди. — Приликом окруже награде у Чачку узакана је висока награда вољској привреди од стране Њ. Величанства Краља нашег, Александра I, Највишег Заштитника вољске привреде и Узвишеног Му Родитеља, краља Милана. Напољку ову ову су похвалили и отворили, која је нарочито приређена у част краља Милана, Коначног активне војске, којег су чачани нарочито били позвали ради овега. Напољка је била сјајна лако у етопи изложеној, тако и воћу и земљаним и сточним производима. Награђено је преко 100 града говеди. Прву награду за најбоље изложено градо добио је т. Исидор Радовацки трг. из Краљева, и то од округа 250 дан. и од Срп. Пољоприв. Друштва 190 дан. Сем ове награде т. Исидор је добио за изложена града још преко 200 динара.

— У одељенима производа поварских, земљаних и сточних, која су одељена похвалили такође Његово Величанство Краљ Александар I и Узвишеног Му Родитеља Краљ Милана, — било је изложено свишворена лепа воћа: јабучка, крушана, грозња, ораха, дуња, шљана и свезних и сушених; у одељени сточних производа био је богат избор лепа свира кајмана, а г. Миленко Поповић свепит. Добриница изложено је сир особито уносно са стране, и трошимо. У одељени сточних производа било је једно одељене за мед, које је зачињено мед у флашама пећен у сортама: лимови, багровани, ливадски итд. и у саћу у нарочитом стакленом апову, у коме су печале израдио и саће и испунице медом, који је и депотом и израдом сваког похвалног задржава неколико тренутака, а на коме се зауставља и висока награда Нискојим Гостју Чачана. Овај мед у саћу и пећен изложено је био г. Димитрије К. Михаловић, свепит. и члан жич. дух. суда из Краљева, који је добио прву награду за изложено мед; а јакно он тако и г. Исидор Радовацки, сем материјалне награде, одличника су Његовим Величанством Краљем орденима и то прва орден Св. Саве V. реда други Тавојским V. реда. — Оно одличикане српских привредника од стране Заштитника и Покровитеља Српске Привреде ми родосно поддржава, јер у њему видимо зору лепших дана и за привреднике и за нашу јилу Отарбију.

За изложено грошје прву награду чича Лука Петровић учитељ у Невизи из Краљева.

Онакве изложбе пребадо би пожење приређивати, ако не сваке године, јер су оне најбоље средство за подстицањ — за награди вољске привреде у нас.

Награђени виноградар. — Законом о обављању и унапређењу виноградарства Министар Нар. Привреде овлашћен је, да у циљу подстицања виноградару у подизању винограда америчком дозом, издаје почане награде. Доследно овема, расписан је био стечај за награде у сортама: крајинским, крушевачком, моравском, луданском, позарелачком и нишком, с ромом до 1 августа о. г.

Према томе стечају пријавили су се, као такмичари, виноградари само из округа крајинског и моравског, и то:

из крајинског 6 такмичара, а из моравског 2 такмичара. За преглед и оцену винограда оних такмичара одређене су две комисије; и по предлогу оних, Министар Народне Привреде решио је, да се награде:

1. *Јордан Аџбековић* и *Ситони* из Неготина чији виноград најбоље одговара погодбама за стечај, са 600 динара у сребру; и

2. *Тодор Аџбековић* из Параћина, који је својим виноградом такође постао најбоље погодба стечаја, за 500 динара у сребру.

По и осталим преговорима на обављању винограда, по предлогу комисија, издаше се видјити знак признања од стране Г. Министра Нар. Привреде.

Надамо се, да ће се стечај обновиати; и тада на сваки начин веће изостати ни остали округи у такмичењу. Пољопривредници и виноградарци треба да се користе овом приликом која им се даје, да, поред њенога гласа који добију као преговори на послу, напнаде трошкова које улажу око подизања винограда.

Повида са 50% јединице. — Управа Првог Цес. Краљ. Пољопривредног Друштва решила: да вози лађом у вода цене (за 50% јединице, оне који жеде доћи на славу Српског Пољопривредног Друштва на дан Св. Краља Милана — 30 Октобра ове године и разгледати изложбу из области: воћаства, макарства, пчеларства, текстилних усена (лапа и кононице) и спомених средстава за пољевне траве, коју Друштво приређује за славу а у своје Дому у Београду и то почет од 30. октобра на закључно до 3. новембра ове године.

Посетиоци моћи ће се користити свештеној ценом за 50% јединице од локадне тариве само онда, ако се претходно спабузнутим уверењем за овај циљ.

Пошастина ова напнаде од 25. октобра на закључно до 5. новембра ове године. Хвала.

Уверена. — Уверена за подвоз по свештеној цени, за долазак на свечаност коју приређује Српско Пољоприв. Друштво на дан 30. ове месеца у Београду, могу се доћи бити осем код Друштва још и у унутрашности и то код:

Пиротске Подружнице	у Пироту
Свињевачке	Савеву
Моравске	Прљавини
Темњинске	Варварину
Ресавске	Свињајци
Левачке	Реконву
Крушевачке	Крушевцу
Јовачке	Јовцу
Топличке	Прокупљу
Моравске	Ореници
Стивске	Батуну
Лепеначке	Рачу
Српљинске	на Доревцу
Грделичке	Грделици
Обреновачке	Обреновцу
Смедеревске	Смедереву
Грозњанске	Грозњу

Г. Г. Жиповица Зисеља, дариника у Нишу, Страницира Гемовића, књижевара у Тулици, Милозана Радосављевића, пољопривредника у Медвеђи срезу десетогодишњак, Стевана Петковића, пензионера у Лагодина, Јована Јовановића, учитеља у Крагујевцу, Тоше Бурђенића, студје у Краљу, Мијанца Николића, свештеника у Радујевцу, Мијанца Јосифовића, пароха у Брзој Паланци, Радеца Аџбековића, намесника у Кладову, Борца Поповића, пароха у Текуци, Петра Петровића свештеника у Доњем Милановцу, Стевана Радојевића, пољопривредника у Дубравци, Свевена Језића, разувонике управе држ. ерсево у Јабучевцу, и Управе добра Српског Пољопривредног Друштва у Шапцу.

П. М. Р.

Преглед 43. броја Тежана: Уложници: Слава Српског Пољопр. Друштва. — Програм славе. — Програм изложбе. — Оцењивачки суд. — О ваљани америчке дозе. — Ваљера са страница. — *Беленик.* — *Гласник.*

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНИ 8 ДИНА, НА ПОЛА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРЖИМА, ПОЗИВНИ СТАВНОГ ЧЛАНА И ЗАВИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛА КИЛЕ, АКО ПОДОЈЕ ПРЕПЛАТУ ЛИСТАМА ЗА ЕДИН ГОДИНИ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНИ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ФРАКА, А. БЕД. КО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ ЧАО И СРПСКЕ ШКОЛСКОГРОДНИЧЕ СДРУЖЕ И ЧИТАОЦИМА, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФРА. ИЛИ 3 ФРА. А. ФРА. КАД УПЛАТИ ПОДОЈЕ ПРЕПЛАТУ У КИЛО СРБ. КУРАЦИМА КОЈ СМОГ ДРУЖИМА ПРЕКО БОГА ХИ ИЛИ СЕ И ЛИСТ СЛАВЕ, ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УПУТЕЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕПЛАТУ ПРЕЈМАЈУ И ВОЈИТА. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ ПУТЕЈА ОД 1898. Г. У 304. ЧЛЕНУ ДРУШТВЕНИ ВОЈЕ ЧИТАА ЗАСЛАТНО.

СЛАСНИК И ИЛАСТАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лекко, Д. М. Спасић, В. С. Војдановић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРЕДИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

ДРУГА СЛАВА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

30. ОКТОБРА 1898.

ГОВОР

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНОСТА КРАЉА

АЛЕКСАНДРА I.

НАЈВИШЕГ ЗАШТИТНИКА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
У ДОМУ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА О СЛАВИ ДРУШТВЕНОЈ,
30. Октобра 1898.

Кад сам 11. октобра прошле године поверио управу земаљску давашњој влади. Ја сам у Моје писму Председнику министарског савета

изнео државни програм при коме одлучно и непоколебиво остајем. Једно од најважнијих места у томе програму заузима народна привреда и развијање привредне снаге наше земље, јер сам уверен, да је привредна снага Србије најјача чињеница за благостање српског народа. На прошлој Народној Скупштини решени су многи привредни закони, на чијој се промени сада ради. Досада Србија није довољно напредовала у правцу привредном. Тога је узрок, поред

наших унутарњих травица и то, што смо почели наш државни живот у једном веку напредно и морали смо за 80 година да стварамо оно, што су друге срећније државе за неколико стотина. Данас се Србија не може ограђивати киеским зидом, већ мора озбиљним и својским радом на свима пољима да гледа да буде на висини једне културне јевропске државе и да с културним напредком развија благостање народно, које може да се постигне само озбиљним радом на народној привреди.

У раду на привреди нису довољни само закони и државни органи, већ је и приватна иницијатива од важних чиница за привредно сважење једнога народа.

Осада тим пре и више може се радити на привреди што је време партијских травица престаје и што су партијске владе од сада у Србији немогуће. И онда на место бесплодне агитације сваки може и треба да прионе на посао.

Данас о слави друштвеној дошао сам у дом Српског Пољопривредног Друштва да тиме засведочим колико ми на срцу лежи брига око унапређења народне привреде и да све вас чланове и трудбенике Српског Пољопривредног Друштва охрабрим, да на започетом послу истрајете, у уверењу, да ћу Ја и осада ценити труд, који ви улажете око усавршавања пољске привреде.

Изајављујћи Своје задовољство на усесима које је Српско Пољопривредно Друштво постигло својим досадашњим радом, Ја се признањем прикам топлу изјаву верности и оданости Мени и Мојеј дому из уста председника Српског Пољопривредног Друштва и радо се одазивам његовој молби, да отворим другу друштвену почуцу изложбу, приређену у domu Друштва у славу друштвеног патрона Светог краља Милутина а на срећу драге нам Србије!

ЧЕСТИТКА ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАШТУ КРАЉА МИЛАНА

КОМАНДАНТА АКТИВНЕ ВОЈСКЕ
о слави друштвеној 30. Октобра 1898. год.

У времену када се под просвећеном владавином и под тако плодним и благотворним утицајем Господара и Краља толика пажња поклања народној привреди, као командант једног дела снаге Отаџбине срдечно поздрављам вас при данашњој

прослави, вредне и корисне трудбенике на пољу развијања једног дела снаге народне са којом је тесно везан напредак Отаџбине, јачање њене војне снаге.

Сретна вам слава!

КОМАНДАНТ АКТИВНЕ ВОЈСКЕ
ГЕНЕРАЛ,
МИЛАН

ПОЗДРАВ ПРЕДСЕДНИКА СРП. ПОЉОПРИВ. ДРУШТВА ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАШТУ КРАЉУ АЛЕКСАНДРУ I.

о слави друштвеној 30. Октобра 1898. године

*Ваше Величанство
Милостиви Господару
Заштитице наш.*

Српско Пољопривредно Друштво сретно је, испуњено је осећајима подизачке оданости и захвалности, што на својој слави види и свога Највишег Заштитица, Тебе Милостиви Господару, поред представника Владе, чланова оснивача, добротвора, утешача, пошача и многобројних пријатеља Српске Привреде из своју крајевца свима нама драге Отаџбине. Присутство Вашег Величанства на овој свечаности, на овој лепој обичају српском, који је у колени Србиновој никога, који је одина Србинога био у његових најсветлијих и најучинијих данима, који Србији није науштао ни онда, кад му је све прошло, кад му је остало само име Србин, присутство Вашег Величанства велик, на овој Србиновој свечаности драгоцене је свира Србина, а нарочито Српског Пољопривредног Друштва, матице српске пољске привреде.

Прослављајући данашњи дан, дан моћног владара српског, краља Милутина, као успонени на дан кад је ударио темељ Српском Пољопривредно Друштву, Друштво је решило да сваке године приређује уз славу не изложбу целе земље, кога округа или среза, него изложбу *индивидуалну, поочну*, из појединих грана пољске привреде.

Приређујући овакве изложбе, Друштво а преко њега и цела земља и страни трговачки свет знаће чега од производа пољске привреде у земљи има; који од пољских производа и у коме крају најбоље успевају; да ли се извесни плодови у толикој мери производе, да могу постати предмет наше извозне трговине. Преко строга и зналачким оцењивачког суда, Друштво ће бити у стању да препоручује гађење извесних производа баш у онај месту наше отаџбине, где они најбоље могу успевати, како би сваки одгајивач видео користи од свога труда. Само тада, кад земљу нашу с те стране проузгомо, моћи ће сваки пољопривредник гајити само оне врсте производа из појединих грана пољске привреде и отуда очекивати користи по себе и своје Отаџбину. На таквим изложбама видеше се како једна иста воћа у разним местима даје разне резултате. Одредити који се производ пољске привреде у коме крају може корисно гајити — јесте резултат који очекијемо од оваких изложба. Ту ће бити излаган и добар и лош производ једне исте врсте,

како би nas то упутило, да произвођу његову подсти-
чемо тамо где успевати може; а где је крјаво да се
завени бољим или да се никако и не гаји. Величанство,
то очекује Друштво од оних инструкторних изложба.
Ове нису велике, а али су поучне. Оне чак и не могу
обухватити једне године све гране полског привреде, него
само поједине. Из тих разлога Друштво је ове године
привредо такму, инструкторну изложбу само из воћар-
ства, млекарства, пчеларства и текстилних производа
бавље привредо.

Ваше Величанство, наш Велики Заштитниче, Друштво
је срећно што може и оном приликом констатовања, да се
негова послова друштвени јако развијају, благодарем
Високој напави Вашег Величанства. На Ваше Величанство
уважали су се сви жеродавни кругови: Све владе Вашег
Величанства позивале су прена Друштву особиту напаву;
народ и власти, надницили су се ко ће се више одзвати
у државничкој својој Полупривредној Друштву; поједини
окрузи, срезови и општине, и наши трговци, нарочито
живошци, уважали су у нашег раду и своју корист, и
попаву Друштву колико год могу.

Друштво, коликоогуту Високом Заштитном Вашег
Величанства, помоћу народа и свију фактора државних,
попаво држи заставу своју и државу је високо гледајући
свело у будућност своју, јер је на њој успавно иже Вашег
Величанства!

Благодарећи Величанство, што се потрудило да
посети славу Друштвену — Друштво који снога Високог
Заштитника да изводи отворита и инструкторна изложбу,
жељећа да дуго година отвара врата експортних изложба
у дому Српског Полупривредног Друштва. Живео!

Тачно по Програму Слане, који смо у 43 броју *Тужака*
објавили, чланови Друштвене управе и многи пријатељи
привреде се председником Српског Полупривредног Друштва
на челу око 7 часова изјутра отишли су у Валесевску
Цркву на богослужење.

После службе божје и по повратку друштвене управе
многобројни гости из Београда и из унутрашњости испуни-
ли су дворште Друштвеног дома и очекивају долазак
Његовог Величанства Краља Александра I, Највишег
Заштитника Српског Полупривредног Друштва, који је из-
заставој депутацији благоподео најиницијативе изјавити, да
ће на друштвену славу доћи.

У 10 часова пре подне дошло је Његово Величан-
ство, дочекао на узлазу целим управним одбором и допра-
ћено у друштвену дворницу, која је дувком била пуна
најодобринијих знавица Српског Полупривредног Друштва.
При ступању у дом друштвени Његово Величанство Краљ
поздрављено је бурним *живео*.

Водосвећење и сечење колача извршио је Владика
господин Димитрије а на јеквенија одговарао је умовено
Друштво „Станковић“.

По свршеном сечењу колача председник Српског По-
лупривредног Друштва г. Раша Милошевић, поздравно је
Његово Величанство Краља говором, који у листу доно-
сио. На овај поздрав председника Друштва, Његово
Величанство Краљ благоподео је одговорити беседом, који
на челу листа доносио.

За тим је Његово Величанство Краљ из руку пот-
председника Друштва г. Мате Јовановића благоподео по-
слушати се славским живот а после тога, пролазећи кроз

густе редове гостију, Његово Величанство Краљ благоподео
је отворити другу друштвену *Почуву Изложбу*, приређену
у просторијама друштвеног дома у славу друштвеног па-
трона *Снегог Краља Милутина*, из области *обаврота*,
млекарства, *пчеларства*, *тежничких усвоја* и *пољских сред-*
ствана ових грана по *Програму Изложбе* који смо такође
раније објавили.

Његово Величанство Краљ благоподео је разгледаћи
изложбене предмете по свима гранама и одељенима, у ко-
јима се душе задржавало, пажљиво слушајући објасњења,
која су Му на Његово штапа давали стручни руководиоци
појединих одељења.

По свршеном разгледању изложбе Његово Величан-
ство Краљ кренуо се у двор, испраћен громким завшицама
гостију, који су били испуњени цело дворште, и управним
одбором допраћен до кола.

После тога у дворници Друштвеног дома настало је
прашавне гостију, који су долазили да Друштву честитају
славу и да разгледају Изложбу по одељенима, која су за
тали часак испуњена била светом, да се није могло кретати.
Друштву су честитали славу:

Његово Величанство Краљ Милан, Командант Активне
Војске и почасни члан Српског Полупривредног Друштва
депешом, који напред доносио:

Г.Г. Министри: Сима Љубавић, министар народне при-
вреде; Стеван Поповић, министар финансија; Јељко Ан-
дошевић, министар унутрашњих послова и Јован Атанас-
ковић министар грађевина;

Преспавени епископ жички г. Сава писмом, које
ћемо довести;

Многи од пређашњих госноде министара народне
привреде;

Многи од г.г. државних саветника;

Начелник Земљоделско-Опчарског одељења, г. Јазар
Јовановић;

Многи оснивачи, добротвори и утемељачи Друштва.

Управа женског Друштва с председницом г-ђом Ка-
ржаровићком на челу;

Госпођа и г. Норжма из Енглеске;

Изасланици Подружника Срп. Полупривр. Друштва;

Многи редовни чланови Друштва из Београда и унут-
рашњости, и

Многобројни пријатељи пољске привреде како из
места тако и из Србије.

У току дана Друштво је добило и многе честитке,
које ћемо довести у засебном *Извештају о Слану*, између
којих поживио честитку Српског Генералног Консула у
Скопљу, г. Милосав Куртовића, Полупривредног Друштва
из Загреба, Полупривредног Друштва из Софије итд.

У вече је у дому Друштвеном била скрозна закуска,
на коју је Друштво позвало и пријатеља Србије г. *Џ. Е.*
Норжма, новинара из Енглеске, који се у Београду били
проучавали трговинских одношаја у Србији. При здрав-
ишу ваљно је председник Друштва Његово Величанство
Краљу Александру I, Највишег Заштитнику Српског По-
лупривредног Друштва и Његовом дому, истакнувши и
овом свачланом приликом познату бригу Доха Обреновића
око унапређења пољске привреде у Србији. Здравница ова
пропраћена је бурним *живео* и *живота лега*.

Здравнице су носле ште утврђеним редом и ми ћемо
их макар у изводу приклати у *Извештају о Слану*.

У 12 часова који председник је кављенима вина
предло востанути, узехују у славу Друштвеног патрона
Снегог Краља Милутина, заблагодарила свима, који су
Друштву лично или честитом славу честитали и поже-
љавши Друштву и свима члановима и пријатељима њего-
вима, да ову славу дуго и дуго славе на попов Највишег
Заштитнику Његово Величанство Краљу Александру I,
и на срећу целог народа српског!

НАВОДЊИВАЊЕ ЛИВАДА

Како што је за развијање биљака штетна сувише влажна земља, тако исто за њихово развијање штетна је и сувише сува земља, те је отуда потребно да се она од времена на време наводњава.

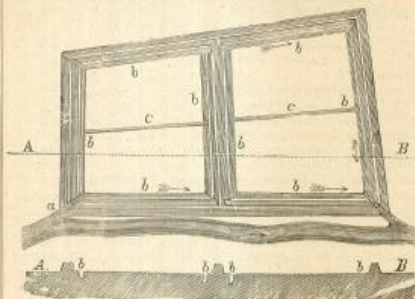
Најбоље се наводњавају ливаде пошто су оне на таквим подложима да се тај рад код њих може извести.

Корист је од наводњавања у томе:

1. Што се земљи приводе биљне хране и материје које су у води растворене;
2. Што се раствори у земљи минерална храна, која се биљкама ставља на располагање;
3. Што се земљи приводе кречне соли, којима се у земљи неутралишу разне киселине;
4. Што се влажна бујица пораст;
5. Што се ушптавају ливади и маховина, и
6. Што се земља заклава од измршљавања.

Само пак наводњавање врши се у главније на три начина, и то:

1. **Наводњавање потапањем.**
2. **Наводњавање наплавом, где спада:**
 - a. *Наводњавање попречним вадама* (брадама);
 - b. *Наводњавање удужним правилим вадама* (природни начин) и
 3. *Наводњавање дренажањем* (Петерзенов начин).
3. **Наводњавање потапањем.** — Овај начин наводњавања удекан је за ливаде које имају скоро водораван (хоризонталан) положај, које су далеке од великих наводњавањих вода, или су у близини таквих река или потока, да се могу лако наводњавати, вод којих је земља пропустљива и лека и за које се у јесени или у пољу јесени може извати довољно воде без великих трошкова. Од наводњавања наплавом разликује се у томе, што се код овога на-

Слика 1. Наводњавање потапањем у два одсела.

чина задржала води да за неко време не отиче те тако вода има времена да земљу добро навлажи, тј. да у ову природу оне материје које је вода носила као и оне које су у води растворене, док код другог начина, вода прелази брзо преко ливаде, те је само наплава (сл. 1.)

Добре су стране наводњавања потапањем у томе:

1. Што је за наводњавање потребна далеко мања количина воде него код наводњавања наплавом;
2. Што се може извести с мање трошкова на поменути начин.

3. Што се сасвим ушптавају мишени и остале штећотине које живе у земљи;

4. Што се на ливади задржавају све материје које је вода собом понела, те се тако и ливада најбоље ђубри;

5. Што се умањују штетне биљке као маховина и ливадице; и

6. Што се ливаде појабље заштитијавају од жрзена јер је вода лош топлинотвор.

Напротив, доње су стране овог начина:

1. Што се други лекавије воде, утиру с ливаде боље ливаде траве, пошто воду у тој количини не могу да поднесу;

2. Што је сено с таквих ливада лошије каковоће, ма да га има више по количини;

3. Што је неуудан за теже земље, јер се такве ливаде јако измршљавају;

4. Што се не може извршити у доба кад су траве одрасиле, јер се тада наноси на њих муљ; и

5. Што се према томе може извршити преко године само два пута: у јулима и у јесени, кад се ливада покоси.

У новјие доба снаја се овај начин с дренажањем те се тако спречава кадување и омогућава брже осушавање ливада.

2. **Наводњавање наплавом.** — На ливадама које имају добар пад, употребљава се овај начин наводњавања, који се од поменутог начина разликује, као што је наведено у томе, што се вода не задржава дуго, него за кратко време протече преко ливаде.

Наводњавање попречним вадама (брадама). — Овај начин удекан је за ливаде које имају пад најмање за 2%, по ако је земља непронетљива, а вода при тој хладна, онда пад треба да је 4 до 6%.

За ово наводњавање потребно је удесити (ископати) 1. *Ваде, којима се вода доводи;* 2. *Ваде, којима се наводњава;* и 4. *Ваде које одводе ову воду.*

Прве су ваде на највишем месту и из њих се слива вода у ваде којима се наводњава (г) а из оних у ваде у које се скупља вода којом се наводњава (д). Ваде којима се наводњава имају усправне зидове, дубоке су 8—10 см. широке 10—12 см. и не смеју бити дуже од 55 метара.

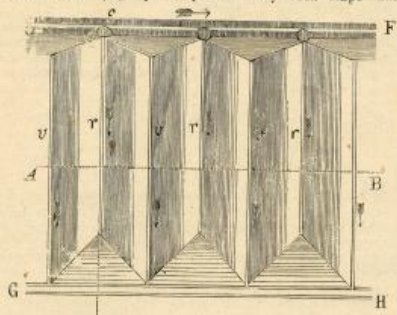
Ваде објашњење о овом начину наводњавања, показује нам слика 2. Из водоравног пресека види се како треба распоредити ваде по ливади а из попречног пресека (види слику с десне стране), какав пад треба дати појединим вадама и у којој их дубини треба ископати.

б). *Наводњавање удужним правилим вадама* (на „гребени“). — Овај начин наводњавања удекан је за ливаде које имају мали пад од 2% и код којих је здравина непронетљива да се с тога површина може лако раскаљати. За овај вид начина се гребени, да се по њима овог

Сл. 2. Наводњавање попречним вадама.

ископају бразде (ваде) које су скоро водоравне и широке за 16—20 санти метра (слика 3. и 4.) Вода која долази у ваде (бразде) испушта се на обе стране гребена (а и слика 5). Стране гребена могу бити шире или

Сл. 3. Наводњавање уздужним вадама, основа водоравни вресекс.

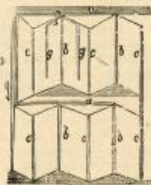

Сл. 4. Исти начин наводњавања у попречном вресексу.

уже што зависи од особина земље и количине воде. Тако, ако је земља тешка и влажна, или ако има доста воде стране не треба да буду шире од 4—5 метра и обратно, ако је земља лака (пескуша) или ако има мало воде, онда стране вада да су широке 6—9 метра. Да би се на овај начин могло добро наводњавати, ваде по гребенима не треба да су много дугачке, за зато у

Сл. 5. Наводњавање попречним вадама.

Сл. 6. Наводњавање попречним вадама са више одељења.

случају, ако је водна површина земље, која се тако наводњава, треба је поделити у више одељења (сл. 6). Код су врло широке стране гребена онда по средњим сваке стране вада имати и по једну ваду за провођење воде.

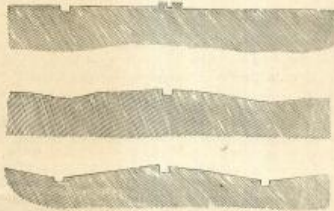
Слика 4. и 5. показују наводњавање на овај начин. Код Е је вада којом се вода доводи. ГН вада којом се одводи вода, и ваде којима се наводњава, и уу ваде у које се скупа вода којом је наводњава.

Гребени са уским странама граде се лакше а и јевтинији су од гребена са широким странама. Високи гребени не препоручују се с тога, што се при њиховом засни-

вању мора доносити многа земља а и теже је на њима вршити косидбу. Отуда, оваки (високи) гребени удесни су само за влажне и мочарне ливаде. Имоћу снаге ваде оставља се ширина од 4—5 метра за пут ради преноса сена; та ширина, може се наводњавати и потањавати, види први начин.

Трошкови за извођење ових начина наводњавања износе прена месту и величини падинце и то за наводњавање попречним вадама од 400—700 динара, а за наводњавање уздужним вадама од 700—1000 динара од хектара.

в. *Наводњавање уздужним неправилним вадама* (природни начин). Због врло великих трошкова ово наводњавања ливада на вештачке начине, код којих се ваде размштају правилно, употребљавала се појачеће овој начини. Наводњавање ово разликује се од поменутих начина у томе, што се овде не уравније (не планира) цела површина, него се ваде (бразде) копају према природном наду површине, те су зато ове неправилне т.ј. више мање изјугаве. У осталом, начин овај сличан је претходном начину, јер се и овде ваде пружају по дужини најуживошних места (гребена), а испод њих су ваде, које воду одводе (сл. 7.).

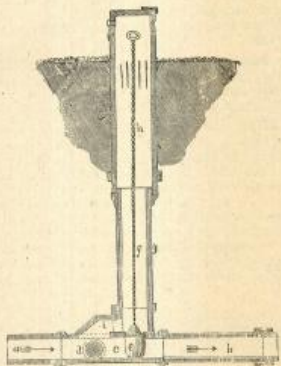
(Сл. 7. Наводњавање на природни начин.)

3. Наводњавање дренаирањем (Петерсенов начин).

Овај начин употребљава се у пољској доба, јер је код предњих начина тешко удезити наводњавање да земља буде умерено влажна како то захтевају добре ливадске траве већ је земља више влажна или више сува но што је то потребно. Осем тога код предњих начина, није могуће подесити ваде тако, да се једном употребљена вода може омет употребити. *Викмет* ову немогу покушао је уклонити на начин да воду за потањавање може по потреби испуштати и на тај начин да се економичније употребљава. Но у овом погледу великоуспешник *Алмрт Петерсен* из Виткеда (код Копенхагена у Шлезвигу) пронашао је далеко бољи начин наводњавања којим је у стању наводњавати од једанпут целу ливаду и с много мање труда но код поменутих начина. Наводњавање врши се влажењем ода по више, за који цела употребљена печена глинице цени подешено тако, да се нарочитим вентилаци могу отварати, кад се ливада жели испуштити, и обратно да се њима могу затворити, кад се ливада жели наводњавати.

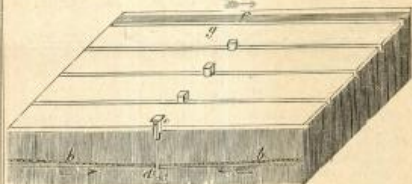
Дренаирање ово разликује се од обичног дренаирања глинице ценима у томе, што се ценима не постављају у овом случају онако где је највећи пад него више у водоравном положају, неутргом, посредницама даје се већи пад а вентилаци су на местима где се силније састају са посредницама. Вентилаци је квалитета облика и подешен тако да се њима потпуно (херметично) затвара отвор на цени (сл. 8.). Отвор се пенетирају јер би се иначе због великог притиска који се ту јавља ризицивала херметичност, те би отуда и дренажа била нестварна. Вентилаци испод олапу, који је вада земљом од притиска за 30 см. те се помоћу безотпуног сапа (алве) може подизати и спуштати, па, кад

се вентил затвори, онда се вода пење у стуб и разлива у бразде којима се наводњава. Површина ливаде код које

Сл. 8. Петерсов начин у вертикалном пресеку.

је у прилици овај начин, има изглед као на сл. 9. И силацине (наде) цементује се за 2—3 метра од вентила, да се због јаког притиска не би одвојиле од посреднице.

Сл. 9. Петерсов начин у хоризонталном пресеку.

Добра је страна овог начина наводњавања и у томе, што се на овај начин може и земља врло лако проветравати, т.ј. излаже се ваздуху у већој мери. За овај циљ Петерсов препорукује, да се сваких 24 сата источи вода из цеви, те да се тако напуне ваздухом, а рђава му је страна што се не може употребити на пескуњима и земљама с непропустљивом здраницом. Трошкови од хектара износе 500—700 динара.

Било да ће се наводњавање вршити на буди који начин, потребно је, да се за овај циљ употреби само добра вода и да се носеде згоде (направе) за привођење воде.

За наводњавање добра је вода из потока и река које протичу кроз селу и поља јер у томе случају има у њој доста љубрећих материја, а тома је вода у којој има доста гвозђа, ташња (кад у води трупцу гране и лишће растојено и врболово дрвећа) и греча, затим није добра хладна вода те зато бунареком и изворском водом не треба наводњавати пре, док се вода на ваздуху колко толико не загреје.

Да ли ће за наводњавање требати већа или мања количина воде, то зависи од особина земље од климатских прилика и од количине љубрета. Тако, ако је здраница

пропустљива, ако је земљиште стрмо и ако је сушно време онда ће за наводњавање требати више воде но у противном случају. Исто тако више воде требаће у случају кад се ливаде наводе љубре где се дакле наводњавањем желе ливаде још и љубрети.

Згоде су за привођење воде, долина, бране и устове. Направе су све у нас добро познате, па зато их онде само и напомињемо.

Благ. Д. Теодоровић.

ОРАХ

(*Juglans regia L.*)

Орах је дрво и вољка ретке благодати, јер све делове овога дрвета, од семенице па до плода, могао је и умео човек корисно на ову или ону сврху у својој приреди употребити. С тога и јесте или треба да је редак дом у чајев дворити не би имало макар једно орахово дрво засађено. И грађанина као и земљорадницама, поред других користи, орахово дрво даје најугишњу и најдељу давошну за време летњих врућина.

Орах је као и бреска, гајена биљка; те се уз ову или ону особу људи, па и народа, и он седило, и на далеку се од своје постојбине расело и по свакојак земљишту разместило и разпрострило. Као гајена биљка орах спада у групу ових негодности за које се нашло и сазнало да и у дивљини расту, а то значи да се сам расејао, ниче и расте по шумама, свуда без човечије помоћи.

Орах је постојбином из Персије и са Хамалаја у Азији. Тако расте по висоравнима, особито на северу, саставља читаве шуме, често овако као бузика по налини брдина. Од Персије и Хамалаја орах се распростро до у покрајине јужно од Кавказа и Каспијског Мора, особито по Јерменији, у Азији, где такође саставља орахове шуме. Отуда је, на неколико векова пре Христа, превез орах у Египту и, као врло корисна вољка, распростриг по Балканском Полуострву, а дошле је и по Италији, Француској и даље. Данас орах успева свуда по умерено топлој Европи, где се нарочито сеје и садји, подиже и гаји. А задивљено и ван културе орах успева како у Србији тако и у свима покрајинама од Баната па све до Јапана у Азији.

Чувени швајцарски ботаничар А. Декандол по самој речи „орак“ извео је да су Словени у опште гајили орахово дрво много пре него Римљани. Орах је нађен у сојењацима, прастарим стаништима људским, у околани Парма а у стлоу који припада периоду железна (гвозђа).

Срби су још у најстарије време за које историја зна, подицали вољане и у њима поред других вољака садјали и орах. Вољане су подизали обично у близини дома, иза дворшита а изнад пољњика. Србиња је дакле орах старином овиљена вољка, те су га свуда, где само успевати може, садјали и гајили.

У Србији је орах задивљено, јер расте готово свуда сем високих брда. На неким места налази се где што у великој количини а особито око ханастира. У Подрињу, по подоланским местима, а нарочито у Параџини, расту многи ораји те састављају и оретку шуму. Орахово дрво највише има у источној Србији, особито по оми дивљинама из којих тече вода у Тимок. Али, невада по Србији расто је много више ораја, о чему нам сведоче и имена села и заседала, која не ораћу свеје име добише. Та су места Орах у пиротском; Ораховица у врањском; Оравац у палењском, Орадије у моравском, пиротском и подунавском; Ореовац у пиротском и тоналничком; Ореовица у позаревачком и Оревац у тимочком округу.

Орах (*Juglans regia L.*) израсте у високо дрво са заокруженом а широком круном, са стубозима и гривама

разvedеним а кором сином и најзад испуцалом. Орах цвета у пролеће, априла и маја; цветање му је рано, а то значи да прво цвета па онда листи. Цветови су двојак: у једнима су само прашници, то су мушци цветови; а у другима само тучкови, то су женски цветови. Мушци цветови сложени су у гудење ресе које виси, у једноме цвету прашника има дванаест до тридесет и шест са цветастом свлочношћу и рекстаци прашника ковицама. Обично по два ређе више женских цветова на врх граничне стаљке, са по два врло кратка стубића, који се завршују у повећане, рескасте лангове. Омотач је у женских цветова у пошве крикава делен и па плодик прорастао. Плодик пердељен са једним златком у четри резна дољеним. Плод, орах, округласт и зелен, обложен омотачем и пергионом — влашице, које у зрелости покриве и неправилно куцају, са једном наборитом и рунчастом семекном улитом у тврду дуску, која се при клањању уздуку у две лопутне растаљке. Лангове је глатко, нерасто, са 5—8 елиптичних и ободом целих листића. Чим прва слава или мраз падне све лишће опадне.

Сви нарочито зелени делови орајеви имају особит а доста пријатан мирис.

Орахове влашице садрже петриво уље, које се у алкохолу раствара те се и употребљавају за прављење раније — ораховаче и ликера. Ово петриво уље удружено са танином, лимунском и јабуком киселином чини да се влашице употребљавају и у лекаству као лек, који снажи, свеже и тера на зној. Сличну особину има и лишће, које је нарочито противу шкродова препоручено. Као лек од шкродова лишће се обира и та се вода пије, док се рана испирају а и купа се у њој.

Лишћем и влашницама донације по селима боје пређу врло и прво. — Зелено а суво лишће међу и међу вуњене ствари да би их од мољаца и вухова заштитио сачувао.

У младих ораја дрво је бело и месо а у старијих врло и јако а врло депо маркирано за то ораховина и јесте најквалитетније дрво. Орахово дрво прима лако поштину због чега је у поштинству јако ценово а за то је омет и много употребљено. Ово дрво немога троше дрводеље, сводари, пртлари или стругари у снажаке а особито оштрије поштин ствари, али орахова дрвета се зар највише троши за грађење пуначних кућа, аса. — Као горњи ораховина и зелена добро горе. Специфична тежина орахову дрвету па ваздуху сушењу је 0,660.

Семења (жегра) једе се зрела а и зелена. Жегра садржи масно уље до 50%, чији је укуси пријатни, те се из орахових семенака тиска врло енио а масно уље, које би још већу важност имало кад се не би узикало. Дог је свеже орахово уље употребљавало се за јело а највише се троши за светлало и у индустрији. Највише се педи и троши орахова уља у Француској.

Орах се дакле гајио и гаји лако због дрвета тако и због плода, јер се семе једе а из њега се и уље тиска.

За време старијих доба земљане историје, терцијара и кватернара, расло је много више врста ораја. А данас их има само десетина врста, највише их расте у северној Америци и умереној Азији.

У Србији расте, као задовољно дрво, само једна врста (Judaea regia L.) орахова дрвећа а у две одине: коштуница и мекшница. Коштуница имају дуску врло тврду и јако рупичасту, а жегра се тежио води; али коштуница увек добро роде и семења њу је уљем обилатија. Мекшница имају ранију и мекшу дуску, жегра се лако вади из дусака, те је ова одлика боља за јело. Од обе одине има и различитих сората, које се највише разликују величином и обликом плода.

Орах расте у влаоачи, некупи на и каменитој земљи само ако има доста вале. Ово је земљиште погодно за ораје из чијег би се семена тискало уље а то су коштуница.

По каменитом земљишту треба ораје сејати одмах на одређено место, да се дошине при пресадињању не би попређивао корен, који гази кроз нугоине стене и да би се добила стабла вања и права а дрво неосетљива према мразу.

Пошто орах расте високо а и крпу има пространу не треба га садити ни у међи или огради ни у средини њиве, јер орах пружа врло далеко своје корене и кале, које слабе и испуцвају земљу.

Орах воде чистину те и не успева у загуњаним местима. С тога, а да би што већу корист имао од ораха треба га сејати и садити на провлачница одвојена, посебне или у алејама. Кад се сади у алејама онда дрво од дрвета треба да је бар 4—5 метара раздалеко. Добро га је садити поред путова и друмова и по равнији као и по брдским местима.

На једном ектару земље може напредно да успева двадесет одраслих и јако разгранатих орахових дрвета, а са таког ектара земље у Француској имају прихода до 3000 динара годишње.

Орах би требало сејати и садити тамо и на таким местима, која се не могу да обрађују ниш и зашта друго да употребе; то је, нема спора, и најбоља и најкориснија употреба таког земљишта. И дошта, орах се задовољава земљиштем рђавим на шљунковитим, које иначе није за крчеве, само ако је плодно и мало влажно. Орах успева по јаругама и на косама брескуља као и у равни. А таког земљишта има доста по Србији, те би могло а и требало сва та места орајима покрити и засадити, као што су ваши ствари пооралих оне камените обале поред потока Ваљаве, близу Моравице, у уличком округу. Ваљачани са тога иначе неплодног земљишта имају сваке године знатан приход у орајима. Орах се даље може користити употребити и за понуљивање голети, јер и па такој земљи повољно успева а лако га је и подизати, пошто не поддежи никаквим болестима, не страда од исекања а и ветрове може да подари.

Кад би се дозвољено орахова дрвећа подизало, онда би се могло и код нас ораса употребити за цеђење уља, које би трошили место ових разних а обично евалсионаних уља, која данас са стране увозимо. Рачуна се да од 100 килограма орахових семеника може да се испеди преко 40 литара уља. Дрожовић или сирџем може би се хранити свињо и живиња.

Сем тога ораји би могли постанати и казанак трг у трговани, а могли би се извозити у Немачку, Француску и др. Јер је тамо орајина лепа цена, која се пење до 40 и 50 динара по тонару.

Кад се врхови највињих грана почну сушити онда је то знак да орах треба посећи, јер је већ остарело, те да му се не би дрво испарало и испуцва труило. А кад се орах гаји само због плода онда треба суваре чистити и сламљене гране сећи. Орах се може и подресивати али тада стубове и гране треба 0,70—1 м. далеко од дебла сећи па ће поново крпу развити. Све то боље је у јесен него у пролеће радити а најбоље је чистити и подресивати ораје крајем септембра.

Коштуница су боља за вађење уља а мекшница за јело и дрво. Али најбољи су ораји за јело са највршах (прекаламјених) дрвета. С тога, што из семена пошпан мекшница хоће да се изроде и лонјити плод да доноси, треба најбоље сорте највршах одржавати и умножавати. Највршах или каламјене врши се пошто је стабло 1,5—2 мет. а израсло, а може се највршати у процеп, па свој и са око — најбоље у процеп. Најврше се у пролеће — марта месеца.

Кад треба брати ораје? — Ораји су зрели онда кад им се влашице распуцвају, и тада их треба брати или трести. Што се може дохватити најбоље је руком обратити, остале отрести трешеном грана и стубова. А могу се ораји и пруго млатити, јер је плод на врху гранична. Само ну-

тем треба ударати полако те да се пулопци не поиреде и лишће не омлати.

Обрати ораји оставају се на суво и промајито место а у Дебљани највише 5—6 см. Хрипу треба превртати свакога дана док се ораји не осуше а клиане ви одвоје и раскупу тако да из њих ораји испадне. Осушени ораји носе се на тржиште као трг или се оставају на суво а умерено топло место где могу презамјати и до ресама ораја престојати.

До пре десетину година ораја је било много више него досада по Србији. А од 1886. године ораји су грдно страдали са шмекерском болешћу и небриге. Јер од тада су многи ораји несејани због дебла, која су буд зашто продавати неком аустро-угарском трговцу, који је за дебло од старих дрвета орахових плаћао само 12—18 динара. А са таквог ораја могао је бити земљорадник и привредник добити толико ако не и више новца на род само у једној години. Том се врлином заборавао на то, да треба да прође читав човечки век на и више док стабла младих ораја израсту у тако дебела дебла, која би се могла употребити на сечење за грађу и стругање дасака за дрводелске израде.

Бад се није пре сада би требало приступити што многобројније сејати ораја, јер нам је то дрво од сваке руке корисно.

Наши стари поред другог оставили су нам и доста ораја у наслеђе, ми треба да се потрудимо те да својој омладини оставимо и више.

Привредници, подните орахово дрво свада и на спавом месту, а од тога дрвета дочекаћете и ви и нарочито ваша деца богате награде за труд који око одгајања будете уложили.

Нипосна. — У Точидеру код Београда има неколико засељених дрвета од једне северо-америчке врсте ораха (*Juglans nigra L.*), који наши плавају морским ораховом. Та прста ораха расте и у шуми и израсте у врло високо дрво. У Точидеру повољно успева а да ли би и у другим местима тако успешно растао то би требало опробати, и онда би се могао као шумско дрво сејати. — Морски орах има лишће врло дугачко, сложено од 15—19 јарасто — ланцетаста листића. Орах (плод) је јако пуњачаст а дрвенасто јуспе су му врло тврде. Ово дрво расте брзо, дрво му је врло лепо, врло љубичасте боје и вавремено је за столарске послове. Дрво му је дакле боље од наше ораховине, а ради дрвета би се једино и могао гајити.

Ж. Ј. Ј.

Г Л А С Н И К

Калемљене шљиве. — Заузимањем Пољешке Подружине у оном крају отпочело је поступно калемљење шљива, и ако се продужи упуни рад у томе погледу, свадаће се све предрасуде и после 10 година калемљене шљива постаће обичај народни.

Цена највише огласима: Од петих врста од једног ступца по 10 пара дана; од осталих врстама писана по 15 пара од врсте од ступца.

Већих огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дана. (5 еор.) четврт стране 5 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дана државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 44. броја Тешака: Друга слава Срп. Вољарин. Друштва: Говор Његовог Величанства Краља Александра I. — Честита Његовог Величанства Краља Милана, Командићу Алимпију Војне. — Поздрав председнику Српског Вољарин. Друштва, Његовог Величанства Краљу Александру I. — *Чланци:* Наводљивање. — Орах. — *Гласик.* — *Кмисески огласи.*

Ове године био је први род с неколико калемљених шљива. Род је врло крупан и био је предмет истраживања, чуђена на свијати, да су многи I комад плаћао 0-50 динара — курвознети!

Л-Б.

Поткивањ курс. — Марсени лекар окурага узичког обележа своју стручну вастау, а Пољешка Подружница намера је ове зиме да приреди један курс, на коме би се недељом и празничком курезом обучавао правилном поткивању коња и волова. — Ствар је врло важна, врло обилна и врло корисна. Мило нам је што тако напак посао предузела баш она Подружница, која је такви работи испадвају срећно а руком.

Л-Б.

Набавка ергелских пастува. — Крајем прошлог месеца доведена су за нашу државну ергелу у Љубичицу три пунокрвна енгелска пастува, које је наша државна комисија купила у Аустро-Угарској за ергелску потребу. Пастуви се зову: *Аха, Камид и Коаки*. Сва три су извршени дојати. *Аха* је у истој а друга два у четвртој години. Стају укупно на двадесет хиљада динара. До сада највећи није употребљаван за прилод, а ове године употребити се као ергел аски пастуви за онаквије кобила наше државне ергеле и бољих кобила приватних одгајивача коња. — Радошљиво се ако се набавили пастуви појакли добри и као прилодна граа, јер ће у том случају несумњиво доста допринети унапређењу земљског коњарства.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Сваки виноделац, који хоће разумно да обрађује свој виноград и да од њега користи учте, треба да набави себи књигу

ВИНОГРАДАРА,

у којем је опиширо упуство, како се сви послови у виноградима раде. У књизи има 122 слике и цртежа. Цена је књизи за Србију 5 динара, који се могу послати и у такеним жарацима. Добити се може само код писца.

Др. Бранка Илић.

адвогата у Вршцу. (Werschetz) Banat.

ПОЉСКА ПРИВРЕДА, учебника за школу и народ, израдио Паја Т. Тодоровић — Вакович. *Својеречно.* Београд штампарија Петра Б. Танасковића 1888. Цена 0-80 дина. Може се добити код писца а и преко Друштва.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, на родњу 8 дина, на која године 4 дина; ДРУГИТЕМА ЧЛАНОВЕ БОГАТАЈИ, ЧЛАНОВЕ СЛУЖБЕНИХ ПОДРУЖИЈА, ВОЈНИХ СТАРОС ВЕДРА И ТАКВЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ВОДОКУ ПРИСТАЈУ БЕОГРАДУ ЗА ЦЕЛ ГОДИНЕ. УАН СРБИЈЕ, на родњу 10 ФРАК. КАН 5 ФРАК. А. ПР.; ПО СТИ. ПОЉОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА И ИХОВИ ЧЛАНОВЕ КАН И СРПСКО НЕМАЛОРАДНИЦИЈА СЛУЖБИ И ЧИТАОНИШЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 5 ФРАК. КАН 3 ФРАК. А. ПР. ЕКА УНАКРЕП ВОДОКУ ПРИСТАЈУ И ЕКА СЕ ПРЕПЛАЋАЈУ ПОД СВОЈ УДРУЖЕЊА ПРЕМО БОГА ДИ ЕКА СЕ И ЛИСТ СЛУЖ. ПРЕПЛАЋАЈУ И РУБОНОВИ СРБИЈИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАЋАЈУ ПРИСТАЈУ И ВОЈНЕ. НА ОСНОВУ ИЗДАШНИК РЕШЕЊА ОД 1869. Г. Б. 204. СРПСКИ ДРУШТВЕНИ МОДИ ПОСТА БИСТАВНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Локв, Д. М. Спаски, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК БРЕЏИНА:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

ДРУГА ПОУЧНА ИЗЛОЖБА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА О СЛАВИ ДРУШТВЕНОЈ 30. ОКТОБРА 1898.

Другу поучну изложбу Српског Пољопривр. Друштва, привремену о слави друштвеној 30. октобра ове године у дову Српског Пољопривредног Друштва, благовољео је отворити Његово Величанство Краљ Александар I, Највиши Заштитник Друштва, одмах после сечења колача, као што смо својим поштованим читаоцима имали срећу јавити у 44. броју *Тежак*.

Ове године на поучној изложби биле су заступљене грање: *Вобарство, Милкарство, Печарство, Технички усеви* и Пољовна средства за ове грање по *Програму Изложбе*, који је Управни Одбор утврдио и који смо ми раније објавили у *Тежак*.

Одмах по отварању изложбе навала је по одјава дона друштвеног била тако велика да се готово није могло претати.

Сва онај многобројан одличан свет, који је долазио да Друштву честита славу, укључио се после тога и да изложбу види. То је тако трајало целог дана.

Сутрадан, 31. октобра, *Описивачки суд* отпочео је свој посао и његове оцене о изложених предметима ишлеће у *Извештају о Изложби*.

Посетилаца је било доста као и првог дана.

Трећег дана изложбе, 1. новембра, било је посетилаца најинише. Изложбу су тога дана походили многи пријатељи из Београда и околне нарочито околна.

Посећивање изложбе продужило се четвртог и петог дана, 2. и 3. новембра тако, да се по подацима, који су се могли прибавити, број посетилаца изложбе, за трајања њеног, износио на 4000 дуна.

Међу посетиоцима видели смо и г.г. Вевер-Готера, немачког посланика и Георгијева, агента Бугарског, у Београду; затим наше гостију са стране, међу њима и писцара г. Јована Живановића. Изложбу су посетили и ученици Вишег завода за маситане девојка, ученици Богословије, ученици Трговачке школе, итд. —

Изложба је закључена 5. новембра око 5 часова по подне, у присуству многих познатих пријатеља пољске привреде, међу којима били су господи и г. Никола Стевановић, председник општине града Београда, г-ђа Нада Стевановићка потпредседница Женског Друштва и госпођица деловодкиња истог Друштва, г. Милован Спасић члан основач и дугогодишњи председник Српског Пољопривредног Друштва и од београдских новинара г. Савић.

Пошто г. Сима Лозанић, министар народне привреде није могао по изложби доћи и затворити изложбу, јер је у то доба био у министарској седници, то је изложбу закључио председник Друштва, г. Раша Милошевић, говором, у коме је изнео општи поглед на ову другу поштуру изложбу и пожелио Српском Пољопривредном Друштву да и од сада за много година уз своју славу Светог Краља Милутина привређује и богатаје и потпуније поуче изложбе на корист народа српског а на славу највишег Замштитиља Српског Пољопривредног Друштва, Његовог Величанства Краља Александра I. Живео!

ИЗВЕШТАЈ

Српском Пољопривредном Друштву

0

првој изложби домаће стоке, сточних производа и пернате дивинце, коју је приредио „Крајинска Пољопривредна Подружница“ на дан 23. Августа ове год. у граду Неготину

Одређен од управе Српског Пољопривредног Друштва да га заступља на овој изложби, чист имаи поднети извештај у ономе што иде:

На изложбу се пријавило, изложено и награђено и то: (Види таблицу на стр. 323).

СПИСАК

Издатих справа, алата и књига излагачима

1. Ветрењача 5
2. Крувача 2
3. Сетке 4.
4. Плугова разних 19.
5. Дрљача 4.
6. Ручни крувачи 9.
7. Тестерица 14.
8. Воњарских макара 10.
9. Говећа трокара 1.
10. Овчи трокара 1.
11. Носних претвора 4.
12. пожева башт. 14.
13. пожева калемарских 60 комада.
14. Верзон. пошница 10 комада.

15. Прскалица 5 комада.
16. Макара за стрижње оваца 10 комада.
17. Ножева за сечење сена 10 комада.
18. Кинте за млеко 3 комада.
19. Буњкалица за млеко 14 комада.
20. Разне поугне кинте преко 200 комада.
21. Луцерве 80 кг.рама.
22. Диплома 4 комада.

Све ово стаје Подружину на 3000 динара.

Ситније справа и алата, као и књиге и детаљни списак именовано у предњој рубрици награда. То је на сам дан изложбе распоређивано, па је нешто данато и онима који су већ нечим немим награђени — и онима који нису били ничим награђени, т.ј. који нису умали у броју награђених а изложба су добру стому.

Поред именованог броја појединих излагача по групама, било их је прилично број, који су дошли на сам дан изложбе или у вече — и ако се нису пријавили Подружини у одређеном року па ни они нису одбијени. — Таквих, који су имали говеди и свина могао је бити до 50 излагача.

На ову изложбу сваки динар награде извукао је око 100 динара вредности у стоци.

Нека је томе приликом извршено или олакшано напара за мдуји вањар који пада почетком Септембра; нека се увидило код кога могу поједини домаћини набавити оно што им треба ради прихода; нека се подсетимо на бољи начин неговања стоке уздељаном на боље домаћине, нека од ст излагача њих десет крену овим поводом на боље, а од осталих који нису учествовали само на један, па је награда добро уложена и труд Подружини обилато надокнађен.

Изложба је школа и то врло практична, јер одмах износи пред очи резултате, а тражи само један дан за свестрану поуку.

На изложби је држао члан одбора г. професор Шајковић беседу о избору прилодних града, која може корист ове изложбе повећати.

При отварању изложбе било је присутно прилично света како из реда пољопривредника тако и осталих занимања.

По томе ова изложба припопада је да заинтересованост за привреду добије сасе ширег обима.

Настаје питање још о томе: да ли је било уместо што је Српско Пољопривредно Друштво било заступљено овом приликом и да ли не би било боље да је за тај циљ изаслало кога из Београда?

Подружница је и овом приликом благодарна на пакли због одређивања заступљива; и она не прави разлику у томе што заступник није дошао из Београда; али подишани, ма колико да му ласка частан овај избор, никак има да приметити о томе ово:

Само Друштво треба највише да полагае на то, да из његове средине у Београду стручњаци одлазе на овакве изложбе, и то барем једне године свади ради стоке, да се одреди једно исто лице, како би могло опешити где шта има боље по народу и како се где корача у иностранца стоке. Већ за друге изложбене предмете могао би се употребити друго лице и то омет по свима слични изложбана те или обогатити године. Само на тај начин могао би се тачно сазнати стање појединих привредних грава у земљи и обогатити поједини чланови Друштва сазнањем о томе у свој земљи. Ово је особито за сада важно у нас, где поједини чланови Српског Пољопривредног Друштва и онако невају могућности да за своје усавршавање и особене шгудине путују о своје трошку по народу. —

Управа Подружнице и овом приликом изстала је велику љубав спреам ове ствари и уложила доста труда око

	ПРИЈАВЉЕНО И ИЗЛОЖ. ГЛА	НАТРА- ЂЕНО	ПРИБЛИЖНА ВРЕДНОСТ У ДИНАРИМА
I. ГРУПА			
Говеда			
1. Крвава са омогоднијим тежицама	301 глао	25	по 300 = 90.000 ДИН.
2. Јунава до 2 године (вису парене)	111 "	5	" 200 = 22.200 "
3. Јунава године	96 "	4	" 200 = 19.200 "
4. Бикова (преко 2 године)	51 "	6	" 400 = 20.400 "
5. Тегачких волова	98 пари	4	" 500 = 49.000 "
II. ГРУПА			
Свиње			
1. Крмача с прасидима и без прасица	89 пари	6	" 50 = 4.450 "
2. Нерастова (преко 2 године)	9 "	5	" 60 = 540 "
3. Прасиди мушких и женских од 2 године	21 "	5	" 25 = 250 "
III. ГРУПА			
А. Овце			
1. Овце домаће расе са и без јагањаца	19 "	5	" 15 = 285 "
2. Овкови преко 2 године за приплод	7 "	2	" 25 = 175 "
3. Јагњад мушка и женска од 1 годину	4 "	2	" 6 = 24 "
Б. Овце			
1. Овце облагођене (медеси)	40 излагача	2	" 20 = 80 "
2. Јагњад мушка и женска од 1 годину шибезад	1 "	1	" 10 = 20 "
3. Овкови (преко 2 године)	3 "	1	" 30 = 90 "
IV. ГРУПА			
Козе			
1. Козе са и без јаради	16 излагача	5	" 14 = 224 "
2. Јарци преко 2 године (за приплод)	4 "	1	" 20 = 40 "
3. Јарад мушка и женска од годину дана	3 "	1	" 5 = 15 "
V. ГРУПА			
Домаћа живина			
1. Туран с ћурком са 2 и више пилића	6 излагача	3	}
2. Гусак с гуском	13 "	3	
3. Плован с пловком са 2 и више пилета	9 "	3	
4. Петао с кокошком	20 "		
VI. ГРУПА			
Стечни производи			
1. Вуна од домаћих оваца	14 излагача	2	} свега = 132
2. " облагођених оваца	2 "	1	
3. Сир (до 5 кг. у суду)	8 "	2	
4. Масло тоњено и нетоњено до 3 кг.	5 "	1	
5. Кајмак (до 4 кг. у суду)	1 "	1	
6. Вуна од свиловних оваца	6 "	2	
Свега			207.400 динара

приређивања изложбе и тиме у пуној мери заслужила признaње Српског Полупривредног Друштва, у чијој се часној заједници налази.

Жалим што нисам могао о њих поднети овај извештај јер сам службеним послом морао усерио после изложбе отпутовати. Нека ме Друштво извини.

Благодаран на одликовању потписујем се

Друштво одави,

М. Саван,

репов. члан Срп. Пол. Друштва

ГОЈЕЊЕ ЖИВИНЕ

Току месеца новембра земљорадници довршавају своје пољске радове а женскије тек сада приступа важном послу гојења домаће живине: гусака, пловака и ћурака; јер није далеко дан, кад са живинарником ваља пречистити рачуне. Почев од првих децембарских пазарних дана па до Божића све ће се распоредати и понека вуњена чарала напуниће се којом златницом наше, што представља очевидну домаћинску уштеду, која се без крајње невоље не троши.

Зна се већ, да домаћица и преко целе године продаје живину под тим јединим условом, да добивени новцем на кућу набавља воли, сагуна, плевтава, чиница, галице, овда-онда и по мало шећера, колико тек да се у дому нађе, као год што се зна и то, да се од ове неће припреде узима праведан и пристојан данак у милићима, кокошима и ћуркама и празничних дана износи на трпезу било домаћој челади било рођацима и пријатељима. Домаћица се тада често ноноси што има доста гусака, Ђурака и пловака на клавне преко целе године. Саи суншник преко те домаће потребе она претвара у новац не дајући о томе никакве рачуна. Она из житнице узима хране, са товице узима очиника, из коша кукуруза за одржавање свога пернатог света. Домаћа парламентарна уредба ништа не захтра овој делу неће сасвим личне владавине. Нека сајмо у дому ништа не оскудева од овога, што ту никад не сме оскудевати, на је она разрешена савне одговорности.

Али месец новембар за домаћицу и јесте пуи новосва. Све што од живине треба угодити затвара се у мале преграднице по зградама, где се унола види. Ако гусака има много, не меће их се више од 12 у једно одељење. Тако исто и код пловака и код Ђурака. За првих петнаест дана живини се даје да једе и да пије до миле воље. Храна јој се мења те да јој дражи желудац. При потпуном мировању у ових одељењима, ова грла само се гоје и само спавају.

Прича се да има обичаја да се живини, која се гоји, ноге прикавају за под, да се грла не би мицала. То је само прицање. Грла су она савршено слободна и с ногама и с крилима, али се ни ногома ни крилима не могу да служе другаче да само што их опружају, јер су позатварана у тесноба одељења.

После ових петнаесту дана припремана, грла се почу редовно клацати, јер су већ тешка и нешумна.

Гуске. — Јутром и вечером, гуслава се помоћу лева од белог лика, који се улачи у кљуи до једвака, даје да гутају по три четврти литра (по зашпрени) белог кукуруза а нешто мало и неке последњих дана. Да се овако наклупа дванаест гусака потребно је не мање по један добар час. Одгајивачи, који боље разумеју свој занат, преходно кукуруз кувају и прекруљују га. Веле, да то добро чини живини. Препорукује се такође да се кукуруз и соли при кувању. Гуска у толико више није и гоји се брже. На овај начин може се скритити за једну нелину трајање гођења које износи 21 дан, не рачунајући ту и ових петнаесту дана припремана.

Пловке и Ђурке. — Пловке и Ђурке не клацкају се на овај начин. Код њих се ради овако: Левој руком отвори се кљуи пловке а десном руком даје јој се да гута дугавасте ваљушке од теста, које је мало потпуше навишено од брашна еде, проса и кукуруза; ваљушке ове после се претом овлаш највише потгорују. Али се хоће да сало и јетра буду ташно-беле боје те да привлаче куцце, узима се за ваљушке неплучно брашно од белог кукуруза и навашава у млеку или сурутки. — Што важи за пловке важи и за Ђурке.

Из свега што је докле казано, види се, како је значајан рад домаћице, која има само дванаест гусака и

дванаест пловака или Ђурака да клацка дванут дневно за време од три седмице.

Ако она за тај рад и добије коју алатицу, то јој је заслужена награда.

МАЛИ И ВЕЛИКИ МРАЗОВАЦ

Мали мрзовац (*Geometra* или *Cheimatobia brumata*). — *Лентирна* ралдикује се знатио од лентира што има поспе кратка крила, управо само бадрљаци од крила, те због тога не лети као мушјак већ се на пошке пљиза уз добло.

У *лентира* су крила велика и широка или слаба, која, кад лентир кирје, стоје као кров. Више су злобљена но

Мали Мрзовац
Мушјак, жена, Гусеница.

код великог мрзовца, обично су врљано мрко сива, прапичава, с попречним пружањима отвореније и затвореније боје. На стражњим крилима нема мрља ни нега а у осталоу, ове су нејасне и на предњим крилима. На крилима су седим ребра заједно а осмо је засебно. Дужина је лентира 10 а распан крила 31 мм. Паници су чешљасте.

Лентирна је приравњено сива. На предњим крилима има две попречне пруге, а на стражњим такође две, али доста нејасне. Има подугачке белчице погане ноге. Труп је адопест и дебел, нарочито стражња део. *Лентира* је јављају у новембру и децембру.

Гусенице имају десет ногу. Бад измиле из јајета, онда су сиве, а допише пошто се који пут пресуку, жто зелене. Имају главу и крат црно боје а деба бело пругаста. Бад се други пут пресуку, црњило се изгуби и тада су често зелене или мрке а са стране белчицасте; пруге су на леђима тада беле, отвореније боје. Жогови су мрке ташкице. Глава је сива и љштита. Дугачице су 26 мм. *Измиле* из јајета почетком *пролећа* а брше листе вољака све до јуна. Кад се крећу погрбе се као кад би се што недомлен мерило, а кад кирју издишу главу и груди, те изгледају као урућене.

Лутка је жуто сива. На стражњини има два рочиња. Навлази се платно у земљу у својој чаури.

Лентира мушјака виђају се обдан од октобра на дрвећу, лишћу, шумку где кирју, а кад се поплаше, дете доста тримо и слетају не даљено од места где су миро-

валн. Кад се смрачу, оца су нешто хитрији. Тада траже деширице, које су обично на другој страни врних грана у круни, до којих се успујају јер не лете, и ту се спаје. Свака деширица свесе затим око 250 дугуљастих, најпре дрвено жутих, а потом, пошто преставе неко време, бледо зелених и црно тачкастих јаја на пунољне или у близини оних. Носи их на трешњама, јабукама, крушкама, шљавцама, орасима, деширицама, ружима, жиним оградама и на разним шљаву.

Поред тога што је мавн од великог мразовца, разлакује се од њега поглавито још и у томе: што се дешири овога мразовца јавља нешто доцније; што гусенице остављају храну нешто раније, те им с тога узураравање траје од прилике за месец дана дуже и што гусенице не живе слободно као код великог мразовца, већ су оне у наутини којом омотају пунољне и лишће. Трешње често тако гледање издавања, нагледају црвене од умрежених остатака пунољна и лишћа.

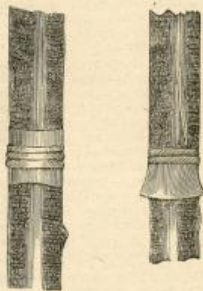
Кад је сушна година, гусенице напредују особито добро, а ако је пролеће хладно, оца су врло прождљиво, јер тада, за неколико топлених дана, оштеће готово све пунољне. Пунољни се тада због хладноће развијају врло споро, те зато лако подлегну гусеницама, међутим, ако је пролеће топло, пунољни одмахну у порасту, те се тако доста добро одупиру гусеницама.

Где се мали мразовац одомаћ, обично је врло опасан, јер може да оштеће вољке у родности за више година на да их шта више и сасвим упропаста, наравно у случају, ако се ништа не ради. Да се спречи у овоме развијању. Увиштвањем се може на више времена. Тако:

1. С јесени, од августа до октобра треба преконатити вољке у облику круне у дубини од 15—20 см. а затим земљу што боље утапати да се на тај начин спречи излажење дешири из дугте која је у земљи често и дубоко.

2. С тога, што се женка пуза за дебло дох дође у круну вољке, јер због кратких крила није у стању летети, може се она спречити да не оде у круну па толи приликом и уништи. То се постиже омотавањем дебла тако званим *деширним појасом*.

За овај пљк ваља од круте хартије (од оне за паковање) начинати повину траку, појас (у ширини за 20 до 30 см.) у величини обима дебла или у обдну дебла на

овај, пошто се твске, премазати (у другом случају испуштити) ваљком лепљивом смесом. Због томе деширице неће моћи прећи у круну, те се зато неће моћи ни спарити с мужјаком, а ако и поред тога покуша то учинити, задеће лиће се за дебла и угинути.

Дебла, нарочито ако је кабан, не сме се метати непосредно на кору, већ на појас, хартију, а да се деши-

рица не би провукла испод појаса, ваља за наместање појаса тражити што раније место на деблу или га нарочито удесити, т.ј. уградити кору, или шупљине испод хартије испуштити (намазати) смесом. При наместању појаса, треба с тога пазити да појас на дебло прилегне што боље.

Појасе ови треба наместити најдаље до половине октобра, јер се тада већ јављају дешири.

Лепак за овај пљк има од више врсти. Тако:

а. Најобичнији је лепак *катрокс*. Њиме треба премазати појас, кад се причврсти за дебло, а чим се прихвати да није лепљив, појас премазати поново.

б. Јанепом уду додати у кувању од прилике на 1 кгт. 50 грама колоњоније и кувати док се смеша не згусне на овом, пошто се испхлади, намазати појас. Смеса ова, може се лако запалити, ако је узхвати пламен, па је зато треба припремати на жару и свакојак ван куће.

в. Кувати 5 кгт. ренична уља с 1 кгт. свињске масти док количина не уври за једну трешњу, па затим уз не преставо мешање додати 1 кгт. густог терпентина и 1 кгт. колоњоније, и, кад се смеша згусне и испхлади, премазати појасе. Смеса је заљавна!

г. Кувати 500 грама беле смоле са 400 грама стегаринске уља, па у кувању додати 400 грама свињске масти и лепком, кад се испхлади, премазати појас.

д. Појас премазати лепком од ивеле на коме деца хватају птице (чешмакоре — стигиде).

Има за овај пљк и нарочитих депака, који су у трговини познати под именом *Brandstelen* (лепак за мразовце), а који се однајну тиме што за деба дуже могу задржати лепљивост, но с тога, што су сразмерно скупи, не траже се баша кољико.

3. И дешире (пузјаци) је доста лако таманити. С вечери треба валокити натрпане на више места, па ће се потаманити ипоти дешири, јер оне, као и сви пољни дешири, трче радо на светлост. На тај начин спречиће се и размножавање овог штеточине.

4. Гусенице је тешко таманити, нарочито с високим вољака. Једино, кад се примете у већој количини, ваља их, где је то могуће, стрелати у чаршаве или ноћаве, па затим таманити, изгњечити.

Да гусенице не би штетиле пунољне на виољака (кален-гранчицама), препоручује се премазанање пунољака вољарским (калам) носком приликом присађивања (каламљена).

Велики мразовац (*Geometra* или *hiberia defoliaria*). — *Летич* (пузјак) је црвено жуто с жреним делних негата и жрљавом на крилица и знацима отвореније боје у угловима крила, налик на млад месец. На предњим крилицама знаци су нестали, распоређени су на три поља. Средње је поље црвено свио с жреним тачкама омеђене безгласним пољима. На осталим пољима знаци су исте боје као и основа, само су с рјасотом жутих негата и омеђени исто тако белом на поширним пољима. Ресе су отвореније и затвореније боје. Дужина је дешира 14 а распон је крила 41 мм. Нипци су дугачки и двојно чешласти.

На зданастој жени крила су једна тек пријетна. Њени су нипци бољави. По телу и по дугачким ногама, црвенкасто жуто боје, имају три пеглице. Деширица дугачка је 11 а дебела 4 мм.

Дешири јављају се у *октобру*, обично у већим количинама, нарочито у топленим крајевима.

Гусеница има 10 ногу, погрба се кад се креће, боје је отворено жуте. Са стране је жута, с прени негата и белом црно омеђеним жиговима на претеновима, којима припадају. Глава им је округла и жрко сива. Јавља се у априлу до јула.

Жуто је жрво сива. На глави има очију има нар рожика и кратак бољави рожик на стражњем трзну, а

код мужјака су и добале полуеружне мрље на местима где су зацети крила. Јивни у пукотинама земље обешена о братак снајдски ковац. У земљи је од августа до половине октобра.

Велики Мрављаци
Мужјак, жена, Гусеница.

Јивни у главовице на исти начин као и мали мрављаци. Летитица по спиралној спеси до 400 јаја растурило јав у малим гомилцама на нувољне јав у дивни онх. Јаја су пренаксто бела, а доцније поморанџасто жута и дугуљаста.

Ако је лето време, гусенице изађу из јаја почетком априла, вастане се између нувољна којни се тек почели развијати, омотају их неколико коњина и отпочну их одмах штетити у толикој мери, да се ове с тога поремете у порасту. Кад гусенице подрасту, престану се крвити и обично су покривене. Могу врмичити велике штете вољкама а исто тако и бубовима, растави и брестовима шумана. Врсти шта више и зелен род шивања и трешња.

Кад се гусенице понаше, спуштају се низ коњић, па се затим, кад пређе опасност, опет допуцају уга њ до места где су и биле.

Гусенице израсту потпуно око половине јула и тада се учале. Ради тога науку се у пукотине земље и ту се преобразе у дугу.

Уништава се на исти начин као и мали мрављаци.

Благ. Д. Тодоровић.

САХАЛИНСКА ЕДДА (*Polygonum sachalinense* Maxim.)

Ова је биљка пореклом са острва Сахалин или Таракан. Ово острво припада Русији и лежи између Сибира а Јапана. Њу је пронаош, још пре тридесет година, руски ботаничар Максимовић и пренео у ботаничку башту у Москви. Она је средња многама нашим биљкама, дивљак а и култивисаним, па ир. тростоту, срчанку, едде, итд. (*Polygonum aviculare* L., *P. bistorta* L., *P. lagopus* L.) и увршћује се у исти род (*Polygonum*) и исту фамилију (*Polygonaceae*). Прена овоме, хи би је могли назвати *Сахалинском еддом*.

Она биљка, веома буйна пораста а лепа изгледа, радо је била примљена као бајтески украс. Тако, за време једног хортикултурног конгреса, који је држао у Русији, ускоро по њеном проналазку, 1869. год. горенменуше њене

особине привукао су пажњу француског изасланика Андре-а, (André), те је повео неколико струкова, у Француску, где су биле засађене као биљке за украс на имању Балте-а (Ballet) из Трота (Troyes), а округу Елдр-и-Лоар (Indre-et-Loire). У исто време пренео је неколико струкова и немачки изасланик Макс Колб, у ботаничку башту у Минхену.

Сахалинска едда је веома добро успевања у све три оне државе; добро се одржава и најчистијим суншким годинама а издржаваља је и највеће хладноћу. У Француској се на брзо и проуча због лепог изгледа, буйног пораста а међу тим тако се размножава и подиже, те је много тражена и сајена била по баштама и пољским доборима, разуме се као биљка за украс. Једном онако развијена, приметио се, да је стога веома радо једе кад нађе на њеном трбуше. То је дало повода те се праступило покушајима о исхрани стоке овом биљком. У овоме се нарочито одликовали Думе-Адансон, Андре, Хио председник пољопривредног друштва, (Dumet-Adanson André, Hiou) и други. Они су општи веома повољан резултат дали; константовано је тим приликом да сахалинска едда даје добру и пријатну сточну храну, како зелена тако и сасушена у виду сена; да је разноврсна стока, коња, кова, козе итд. као и друге животиње, зечеви, подем, радо једе.

У Јевремову су општи стално вршени на зеченима и коњанима (видеским прсцима), а у данаш приликама и на пољима и воловинама.

Да се ова биљка изнесе на глас као изврвна биљка за сточну храну, нарочито се припомаже оне две хрљаве године за сточну храну, 1892. и 93. Тако, месеца априла 1893. год. Академија наука, у Паризу, саопштила је Думе-Адансон оно: „Ову биљку култивисах међ више година у моје цару, али последњих година обривао сам пажњу на њу не толико ради њене левоје и буйног пораста, по ради тога, што је говеда радо једе.“

Продукцији у истој години, с нарочитом пажњом, опште о исхрани стоке истог биљком, он се уверио, да би она у овој гладној години била од неочењене вредности само да је у већој количини била култивисана. Он вели: да је сваки подопривредник имао бар $\frac{1}{2}$ или један хектар земље засадио овом биљком, не би се оскудила зелене хрње за време ове велике суше ни приметља.“

Овакав добар исход ових покушаја учинио је те се и у Београду заинтересовале за ову биљку. У Немачкој пак, где је биљка врешта у исто време кад и у Француску, веома се мало пажње обрађало на њу, и поред тога, што је пре свега овога много заслужив Лукас (Luikas) препоруком сахалинску едду као изврвну биљку за сточну храну. Тако, кад су се за културу ове биљке, повољно најаснији француски и белгиски пољопривредници а нарочито Хио, председник француског пољопривредног друштва, који се веома заузео за културу и распрострањене њено пошто је у Академији наука, проф. ботанике на факултету, Динартр (Duchartre) изнео све добре стране и указао на велику вредност сахалинске едде за сточну храну; и најзад, пошто је француско Министарство Нар. Привреде асту таку препоруку учинило, — тек тада се Немци, признавши њену вредност, решине и прихватише културу ове биљке. У Немачкој, као и Француској, пољопривредници се уверише, да ову биљку веома радо једе говеда, коњи и опце; сем тога, увидели су да се и дивљак радо храни њоме те су је садиле по шумама и местима за одгајивање дивљаци.

Сахалинска едда јесте дугочева биљка, веома буйног пораста; стабло јој је гравато, вадеме стаблиње су округле нувоље са дугим члановима, испрегнатиљаво у коленима као и треса, за кратко време по набијају, досегну дужину од 2—3 метра. Ове се стаблиње такође травају и носе велико, срцасто лишће које је пажљиво покривало; лишће је 20—40 сантиметара дугачко и до 20

*) L'année Scientifique. Paris 1894. p. Nob.

см. широко, а по својој чврстини слично је онемој које се у нас под именом „зеља“ једе.

Кад се онемо доде и то, да она биљка, једном укоренена не потребује готово никакве неге, једино ако би је требало, од времена на време, очистити од корова, може се лако преставити, од какве би користи била за оне пољопривреднике који имају доста земљишта а мало радне снаге. Све то она успева добро у свакојем земљишту, добром и лошем. Истина, она расте, у својој постојбини на влажним, мочарним местима, на време томе и у нас би било најбоље засадити је на сличном земљишту; међу тим она врло добро успева и на сувом земљишту. Најзад она издржава велику топлоту и дуготрајне суше, само што и падари и највећу хладноћу.

Ја сам ову Сахалинску елду набавио за Јеромовца пре пет година. Семени су добро из неких ботаничких башта и од приватних људи и завода семенарица, и од свега, у Јеромовцу има 4 бокора. Из оного се може увидети, колико је тешко размикавање ове биљке семенима. Да би се она биљка могла у семенима размикавати, треба набавити добро и зрело семе из неке постојбине; треба на овај усева обратити и велику пажњу и ја добро неговати, тако, да ни једном земљораднику не би било могуће размикавати је, на овој начин. Онемо је лако наћи и узрок; мора бити да семе није добро, и занста је тако. Семе које сам добио од приватних људи или из семенарица или је било незрело или је старо било; из ботаничких башта добио сам јан исто семе, али семе од биљка гајених у њиховим баштама, али оне незрело, јер ова биљка у Европи редовно зрела семенима. Последњих година она ништа у Јеромовцу, семе се заметне али не дозре; једино ове године, наопао сам се да ће семе сазрети, али како у последње време, почетком октобра наступиле хладно ноћи, то мислим, да и ове године неће бити добра семена, т.ј. сазрелог да може клијати.

У осталом, факт је да сахалинска елда, у својој постојбини доноси обилно и добра семенима; сем тога, г. Балте, један од првих који се бавио вешом културом, тврди: *) да у Трои (Источно француска) где је она била засађена још ноодавна, пре двадесет и неколико година, да је донела у 1893. год. добра семенима, и мисли да је томе придонела она суша и велика топлота која тада владала. Ако би ова кореница биљка и на другим местима доносила добра семенима, веома би се размикавање много брже ширило и веома би поднашало много мање коштаво.

За сада, биљке је размикавати изданцима, т.ј. подземним стаблом. Диме-Адансов, који је дуготрајнишом културом стекао доста искуства у онемо, препоручује овај начин вешог размикавања: Границе носе такође, многобројно, најмиченично поређано лишће, а у нахуу овакв избијају безначајни цветни јуна месеца. Цветови су сложене и цваст, у класове а они отпе у грозд. Плод је троугаоан, углавои у крилаи продужени. Подземни део стабла врзак се испод саме површине земље, из неге избијају многобројни изданци, надземне стаблаци, тако да чине густ црп.

Надземне се стаблаци у зиму сасуше, а првих два пролећа избијају нове које ће за три недеље најдале, досегнути своју дужину од 2—3 метра. У једноме бокору, који не заузима да 1 квадратни метар земљишта, има их 30—40 ових стаблациа. Укупна тежина њихова, заједно с границама и лишћем, може извети најмање, у једном одосу, на 20—40 килограма, од које тежине стога поједе бар две трећине, остављајући само доње тврђе и здравне крајеве стаблациа.

Ако се не коси, она остаје зелена и лисната све до првих јесених мразева, ну ако се изданци редовно сепу чим досегну дужину од 1½—2 метра, одма ће избити нови, који ће најдале за три недеље досегнути готово

исту дужину, и добро ће бити да се понова носеку. На тај начин, ако што се види, она ће се биљка, у току године, моћи неколико пута носити.

Из овога, што је мало пре наведено, види се, да сахалинска елда даје обилну сточну храну, и да ту храну стока радо једе. Колико и каквих крајњивих материја има у њој, најбоље ће нам показати хемијска анализа, коју је извршио проф. Др. Сов.Лот*) (Краљевска Пољопривредна Централна општа станица за Вагарску) 7 јуна 1894. год. и напав је да ова биљка:

У свеском стању садржи:

Воде	82,37%
Суве материје	17,63 .

Сува материја састоји се из:

Протеина	18,97%
Маси	2,38 .
Екстрактивних безазотних материја	36,05 .
Древних влакана	34,43 .
Шећера	8,17 .

Упоредио ли хемијску анализу ове биљке с анализама других биљака за сточну храну, изгледамо да ова, по саставу крајњивих материја, најмичније аналдско семе и село деталне и дугерне. Према томе, ових се упућује, да Сахалинска елда даје добру, крајњиву сточну храну, да је веома корисна биљка за паћу, и да вреди да се и у нас обрати пажња на њу.

При крају јесени, или рано, пред пролеће, фебруара месеца, ваља у добро презрону земљу засадити комадиће подземнога стабла, на којима има више оцади, у размаку једно од другог за један метар. Кад у току пролећа избијају из њих стаблаци, и досегну дужину од 1—1½ мет. у висину, треба их све до земље посећи, редом колико буде требало за храну стоке. За тим, ако избију олет снажне стаблаци, ваља и њих такође посећи и употребити. Ове прве године треба треће изданке оставити, да би се биљка што јаче развила, и могу се посећи тек доње и јесен. Друге године биљке су већ у потпуном своме развићу, принос ће бити обилатији, а коsidбе могу бити чеље и многобројније.*

Ов, даље, вади да им нега готово и не потребује сем чишћења од корова, јер: бидеје које сам давно посадио, расту веома брзо на истом месту а у вршном земљишту у току од више година, а без икакве нарочите неге и ђубрења.*

При сађењу ове биљке, земљиште не би требало дубоко прекопавати, јер једном узрокерна, неши избијају и по добро узакерени стаблаци, тако да једном сађења, тешко ју је искоренити.

Из свега овога види се, да је Сахалинска елда веома корисна биљка за сточну храну; да јој суша и хладноћа не штоди и да је дуготечна.

Она добро успева и бујно расте у равномном земљишту, добром и слабом, влажном и сувом; а не потребује нарочите неге ни ђубрења.

Разноверне је стока радо једе и чини добру сточну храну за њих (говедо, коње, козе, овце); а и дивљак се, такође, радо њоме храни.

Она се лако размикавала изданцима, подземним стаблом, а теже семенима.

Најзад, она даје обилно сточне хране, јер се може неколико пута носити, а лако успева и на слабом земљишту, у толико је више за препоруку.

Проф. Ст. Т. Јакини.
универзитет Јеромовца.

*) Année sc. 1895. p. 432.

*) „Internationale Saatstelle“ p. 11.

Вредност сена као сточне хране при заклањеној говедби. — Не само на количину, већ и на даквоћу сена као сточне хране од големог је утицаја благовремена косяка. Тако вредност *презрели* сена има много већу вредност од сламе. Више пута чујете од појединца: како је потребно да се ливаде оставе да трава на њима презри, те да семе само испада, те на тај начин ливаду подмлађује и трава буде гушћа. Али тај је поглед из основа погрешан. Други су услови за подмлађивање ливада. А исподањем семена од презрелих корисних биљака испада и семе разна култура, услед чега ливаду што даље све више обухвата корн.

Ср.

Како се најбоље сеје семе од сунцокрета. — Некога се мала јамка на 1½ см. дубока, најбоље крај ограде и у њу се положи по 2 ком. семена. Расујање је од 30 до 50 сантиметара. Семе сунцокрета одлично је готубија храни у времену никова неуртања, а и кокошија. Јер јако утиче на њихово пошење јаја.

Ср.

И положај редова код пољопривредних производа утиче на плодност. — Према чињеници огледала проф. Дра Војков у Минхену, пољопривредни производи, који се сеју у редовима, чији правац иде од севера на југ, дају већи принос од оних, који се сеју од истока на запад. Тако нпр. 600 г. засејана пшеница даје је приноси — у размакућим редовима за 20 см, и када је правац засејаних редова ишао од севера на југ — 2050 г. зрна и 5560 г. сламе; а при истој удаљености редова, чији је правац ишао од истока на запад, добијено је само 1850 г. зрна и 5120 г. сламе. Исто то потврдили су и огледа чињени са крошњиром и другим поврћем.

Ср.

Г Л А С Н И К

Постављање и унапређење по шумарској ступци. — Указом Његовог Величанства Краља од 24. октобра и 1. новембра ове године, на предлог г. Министра Народне Привреде, постављени су, и то: г. Фрања Фогл шумар окр. подунавског III. класе по старом, за шумара окр. топличког исте класе, по потреби слаубе; а на негово место, за контракталног шумара IV. класе класе по новом окр. подунавског г. Павле Штегер испитани шумар; за контракталног подшумара III. кл. по новом за шуме средња крагујевачког са седмичет у Рогозу г. Ернет Пике досађаји подшумар I. кл. по старом; за контракталног подшумара III. кл. по новом за шуме средња студеничког г. Миростан Јандрин, досађаји подшумар I. кл. по старом; за контракталног подшумара IV. кл. за шуме средња рачачког, глатиборског и ужичког г. Рудолф Плекх испитани шумар; за контракталног подшумара V. кл. за шуме средња ривничког, ражалског и алексиначког г. Јован Симоновић испитани шумар; за подшумара II. кл. по новом за шуму у окр. краљевској г. Савко Кучурић досађаји подшумар I. кл. по старом, по с тим, да ради у шумар-

ском одељењу министарства; за подшумара III. по новом за шуму у окр. топличком г. Милан Влашкивић досађаји подшумар I. кл. по старом.

Извоз стоке у Аустрији онада. — Онадаше у извозу стоке у Аустрији датира се од год. 1894. и с године у годину оно се све више повећавало. Према статистичким подацима извоз је у промјалој години превао години 1896. омет онао за 113.538 фора, што представља вредност до 3.914.975 форината.

Године 1894. износио је извоз 1.073.230 граа што је представљало вредност 83,104.654 фор; год. 1897. износио је тај извоз само 205.134 граа са целом од 19,082.047 фор. Дакле извоз је онао за то време за 868.075 граа, а вредност износи 64,022.004 фор.

Извоз онаца и свиња скоро је сасвим уништен.

Ср.

Свиња на пожељној смотри. — Свињарство је за ужичка округа, на и за срез пожељно, не само узгодна, већ готово и непозната грава пољопривреде. До поставља Пожељне Подружине у срезу пожељном свиња буба није ни гајена. Од њеног постанка се тек и датира свињарство у овоме крају.

Највећа је тежиња у оксидици дудова; због тога је Подружина и пресла да што више дудове одгаји и шароду разд.

У колико се дудови множе, у толико се и свињарство шири, а већ у априлу 1898. г. Подружина је држала и једно предавање из свињарства, које је показало лепе резултате.

На смотри, која је држала 27. 28. и 29. септембра 1898. г. у Пожељу, било је доста илагача свиње у кокоњима, канурама и предене. Илагача је било: и варошана и сељака, и жена и људи, и старих и млади. И што је доста пријатно видети: сељаци су врло похвално одгајали свињску бубу и лепу свињу добили.

А да ми у Србији уреба да поклоњимо мало напизе и овој привредној грави, која даје леп доходак, а којом се узглед могу да баве деца, бабе и старци, упућује нас и сама статистика, која бележи да смо са стране увезали свиње у вредности:

1886 године	448.895 динара
1887	509.841 "
1888	608.425 "
1889	435.902 "
1890	484.135 "
1891	634.882 "
1892	392.940 "
1893	502.885 "
1894	507.723 "
1895	382.779 "
1896	475.985 "
1897	807.780 "

Како ли је према овим цифрама јадна сува производња свиње у земљи!

Л—К

Цена књиж огласица: Од петит врсте од једног ступца по 10 пара лин.; од осталих крпачких новина по 15 пара од врсте од ступца.

Већак огласица од две стране 20 динара (10 фор. а. в.), пола стране 10 лин. (5 фор.) четврт стране 3 динара (250. фор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара лин. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језицање.

Преглед 45. броја Тешкака: Друга научна изложба о слави друштвеној 30. октобра 1898. *Чланци:* Извештај Српском Пољопривредном Друштву. — Гојење живине. — Мали и велики Мразовац. — Сахалинска ода. — *Белешке.* — *Гласник.* —

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА; ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ЗОФ. А. ЗР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВИШОМ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКОМ БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ЗОФ. А. ЗР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВИШОМ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКОМ БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА; ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ЗОФ. А. ЗР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВИШОМ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКОМ БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА; ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ИЛИ 5 ЗОФ. А. ЗР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ И ВИШОМ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКОМ БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА I ИСТОП. БЕЛАНСТАВЉЕВИЋА. ЗА ОСТАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАТИ.

СЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лeko, Д. М. Спасoвић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић, и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УГЛЕДИНИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕРУЈИЋ

О ЈЕСЕЊЕМ ОРАЊУ

Огарањем се зобе у нас свако оно орање, за којим се не сеје одмах. Отуда је заоранање стрљике *прво* угарање, а свако друго је угарање после тога: друго угарање *треће* угарање итд.

Но, у нас се најобичајније угари за кукуруз, и то стрљика се заорала на месец или нешто више дана, пред сејале кукуруза. То је погрешно. Погрешно је у толико што се стрљика *врло* *дочком* заорала, па та погрешка повлачи за собом пуно других рђавих последица.

Угарању па по томе и заоранању стрљике циљ је да се поорана земља изложи што јаче утицају надушних промена. У колико то утицаје *дуже* траје, у толико је боље за усев који ће се посејати. Ово правило важи и за тешку и за лаку земљу. Отпади од стабљика, владова, жале у земљи и коров брже ће истраунити, ако

се по жетви стрљика одмах заоре. На први поглед рекло би се, да је све једно, које ли се пре или доцније стрљика заорати; али за познаваоце није никаква тајна: да се сваки пољопривредник излаже и многим негодинама, што оставља стрљику дуго да лежи непоорану, па чим и преко зиме. Ни непогодно време, ни други послови, не треба да буду изрок, да се тај важан посао у своје време не изврши.

У новије доба тврди се, да је тако често јављале болести код усева изрок баш то незоранање стрљике у своје време. Инсекција и главницама, које изазивају те болести, хранилац је и преносилац *стрљика*. По томе да би се проузроковачи тих болести могли поништити, саветује се:

- 1, да се стрљика *час* *пре* по жетви стрљичина заоре; и
- 2, да се она *дубоко* заоре.

С тога, који, ка буди каквих узрока, није досада стрљику доорвао, нека то на сваки начин учини још с јесени, у току овог месеца.

С јесеним орањем већине су многе користа. Који није опазио на пролеће, како је земља, која је с јесени орања, растрешена и сипљана, и како се за сејње лако припрева? То је последња тачка, што ваздушне промене имају много јаче делују, нарочито обилата влага и врас. С јесени орања се земља напоји довољном влагом, која с пролећа посејаној усени помаже да клија и да се брзо развија. С друге стране орање, с јесени поораној земљи влага се регулише, те није у сувишну. Ваздух у таквој земљи може дубље да продире, те да хумус изазива на трулење, услед чега земља бива родичија. По томе сасвим је оправдана ова изрека: „пред зеху орања у вода набућено.“ Најзад и коров, који на многим мјестима толико досађује, јесеним се орањем најбоље истребајује.

Но, користа од јесених орања бива онда, ако се оно изврши на целој треби. Пре свега, орања вала што дубље колико год се обичним алатом може орати, — до 25 и 30 сантиметара, како би се што већа маса земље изложила утицају споменутих чинилаца. После овог орања не треба дрљати ни валати. Валати може се само онда, ако је земља сува, или се хубре уједно знорати. За тежје, глињасте земље, јесени орање је један начин за исправљање њихове; с тога за успешане усева на таквим земљама је јесени орање безусловно потребно. Што се каже: „за тежку је земљу врас најбоља орање“ треба разумети, кад је она у јесени орања. За лако — неговите — земље већ није тако корисно јесени орање; а ако је раније стравља знорати, јесени орање може на таквим земљама да буде често од штете.

На врне код овог орања не мора се много пазити. Свагда ће бити погрешно и штетно, влакнуту земљу и која се није онецлаја орати, а за ово орање је управо земља у таквом стању најбоља. Нарочито ово важи за тежје земље: глињусте и тежке влоаче. Зато се после јесених орања не препоручује дрљати, него се оно, како се каже, оставља у „сувој брази.“ У таквом стању врас и врши на земљу свој благотворни утицај, — вршање, а влага и ваздух је отворен пролаз у земљу до веће дубине.

Повалало, — нека јавко не проуцети да сад стрњину ноутари, ако то раније није учинио. На тежја земљама и за оне пролетне усеве, који траже боље обрађену земљу, ако је раније стрњика и знорати, треба сад по други пут угарити, те нештоли користа које даје јесени орање.

За разораване ледине, која се жели повратити у орницу, сад је такође најпогодније време. Тврда ледничана земља преко зиме исправље се, следи ће се до пролећа тако да ће се после лако и брзо моћи за сејње култура или ова припремити. Последња овога видеће се на болем напредовању усва.

— — —

ИЗВЕШТАЈ

Српском Пољопривредном Друштву

Према акту Српског Пољопривр. Друштва од 7. јула Бр. 3997. част ми је утврдио поднети извештај о државном јавном предзнању у округу тимочком, зрянском и околини Властивинаца о муљачку грозда и шећеру шире у овоме што иде:

21. пр. мес. послата је муљача и педница за Алексинац, и ја сам истог дана поњим возом онамо отпутовао мислећи да су истог дана оне справе приспеле на алексинацку станицу како би се 22. септембра крозину за Књажевац. Но оне справе приспеле тек другог дана. Да не би тог дана беспословно провео по Алексинац, ја сам са неколико грађана обишао ново подигнуте виноградне калемљене америчком дозом. Том приликом држао сам предавање о правилном сађењу дозе и неги преко лета, а нарочито сам владно начин орезивања калемљене дозе до шнартетка треће године.

23. септембра отпутовао сам за Књажевац, а 24. истог месеца био сам у општини врбачкој где сам отпочео предавања.

Врба тог дана била је скоро свршена, али омет било је нешто грозда, те сам присутнија показао како се грозде на муљачи муља и на педници шира неди. Пред вече било се скупо прилазан број земљорадника и ја сам им показивао растањање делова муљаче и педнице. Они ми одговорили да су они у стању ове справе да направе, јер су већином дводелци, — само да набаве ливене зупчасте точкове и гвоздене осовине. Том приликом држао сам предавање о врени шире и неги зива, упознао сам их са вршањем за врше и са бојом за донавање судова, као и о томе, какве користа од оних справа добијају, као и са испитивањем шире ширером.

Врба је ове године у атару општине врбачке била врло рђава због, што су се виноградни због филлоксерне заразе нагло почели сушити, и они, што су још у животи кроз су мада прекаси противу переносоре, те грозде није могло да доври. Тако, у добијеној шире од преканих виноградних било је 16%, шећера, а исељине 9%, а у добијеној шире од непреканих виноградних, који су врло мало родили било је шећера 8% а исељине 15%.

Филлоксера се у виноградима поменути општине нагло шире, тако да ће их кроз 2—3 године сасвим нестати.

Тада ради упознао сам г. началника срп. тимочког, а и г. началника окружног, који се ту по званичном послу десно да подејствују код овомошњег народа да се образује пољопривредна Покрзнина и подигне дозни расадник за срп. тимочки. У стални виноградима такође бесни филлоксера због чега се они суне, сем што се но дољана још нешто драк.

25. септембра вратио сам се из поменути општине у Књажевац, где сам предао. Пошто тога дана председник општине књажевачке није био дозвољати грађанству да бар пробирну бербу отпочне, и ако је од стране Министарства Народне Привреде извесним данима дозвољено да пробирну бербу изврше, то због тога писам могао држати практично предавање о муљачу грозда и шећеру шире, а није било ни у распореду. Но ипак сам упознао чланове пољопривредне Покрзнице и поједине грађане са муљачом, педником и њиховим деловима, који одмах доведоше једног мајстора, те измери делове муљаче снимка их и обећа Покрзници да ће је у што краћем времену направити, ради чега је Покрзница одмах наручила гвоздене делове као ливене зупчасте точкове, осовине и др.

Тог дана обишао сам са председником Покрзнице и са неколико њених чланова књажевачке винограда, који су практично понели рода и добро сазрели нарочито они, који су прекаси, и том приликом утврдио сам да су филлоксером зарадени. Јер сам је нашао у нет винограда у брду „Червни“, који се веома нагло шире, тако, да ће за кратко време поинштити све винограде у околини Књажевца.

Том приликом упознао сам присутне са начином орезивања дозе и негод неког лета, испитао сам шире у којој је било и то: из преканог винограда 18% шећера и 7% исељине, а из непреканог винограда 14% шећера и 10% исељине.

Желели је да полипривредна Подружња што пре подстуте где треба, да се дозни расадник у Књажевцу подигне по примеру крушевачке полипривредне Подружње.

Почет је берба у Лесковцу починала 28. септембра то сам се из Књажевца кроз пут 26. до Ниша, а 27. из Лесковца сав и отпутовао, кад дана беше јака киша. Чим сам приспео у Лесковац јавно сам се среском начелнику и председнику општине, који одмах обавиши појединим виноградарима, који су имали грозда за муљаче; они су се отимали, који ће пре муљачу и педицу узети ради муљача грозда и дефења шире. Том приликом уверавао сам их какве користа имају од оне две справе као и осталим ситним сировинама на име: о врзачу за врење, од којих су многи одмах градили код ономашњих мајстора у угледничаним на бурад за врење. Неки су од виноделца по препоруци мојој градили кади и решетасти динца за претискивање ковице у кади, ради добијања бољег крино вина. И тако сам се тим практичним предавањима бавио у Лесковцу 28, 29 и 30. септембра.

Берба је била доста слаба и за све време падала је киша. Но испитивања добијене шире у кој је нађено 16 до 18% шећера и 6—8% киселине. Виногради су сви прискани, јер је општннска власт тај посао узела у своје руке и снажили виноград пресла по наплати прописане таксе од једног дуката, па зато сонствена да прска или не, власт је општннска средством плаћених људи вршила своје.

У виноградима околине Лесковца није се још приметили енфилосера, али има знакова да се је и ту већ појавила.

Првог октобра отишао сам са сировинама у Власотинце када се берба скоро довршила. Чим сам тамо стигао, одмах сам се јавно среском начелнику и председнику општине, који одмах нареди да виноградари дођу и виде, како се грозде муљачом муља и педицом шира педи. У тај мах приспеде једна кола са грођењем и одмах отпочише муљаче. Посетилаца при раду било је доста, који су се чујали брзини рада муљаче и како слабо зрно муља. Том приликом виноградари су се уверили да замуљано грозде на муљачи даје 50—55% шире, а кад се исцеди даје 60—65% док муљано грозде обичним муљачом или секвиром није могло дати више од 35—46% шире, па им је невоља као што за те справе нису звали раније када су виноградима богати били.

Поред посетилаца грађана посетито ме је при раду муљачом и педицом предни учитељ К. Милан Јовановић, са 50 ђака IV. разреда основне школе из Власотинца.

Свим овим сировинама показивао сам им врху за врење и бочу за дољивање судова који су врху неки одмах поручили мајстору да им направе.

Да би се ове справе у Власотинцу као богатом виноделској крају распростари, ја сам муљачу дао фарми Гаврица Поповића и Сикова трг. из Власотинца као првих виноградара под условима, које прилажемо, с молбом, да их Друштво изволи усвојити. Поред тога, дао сам им бочу за дољивање судова, коју су одмах на врхо буре са вином наместили.

Берба у Власотинцима била је слаба не баш због переноспоре, — јер је већи део винограда прскал, већ због енфилосере, због које су се виноградари већим делом по брдица поступили, а само су још у животу у равнинама.

Добијена шира имала је испитивањем 18% шећера и 7% киселине, а имали би застапа и више шећера да није било капиног врење о берби. Овој приликом испитивао сам шире од грозда из Македоније и у кој сам нашао 24% шећера и 6% киселине.

Пресечна цена грозда била је: из неписаним виноградима 24—26 динара; из прсканих винограда 30—32 динара од сто килограма.

Да би се винодеље у овим местима унапредило где сам ова практична предавања држао, на име: у ср. титочком, околини Књажевца, Лесковца и Власотинца, част ми је учино дати своје мишљење Српској Полиприв. Друштву у оное:

1. Да се образује полипривредна Подружња у срезу титочком са седиштем у Краљеву Селу, где је среска кућа, којој би нарочита циљ била да ту подигне расадник лозни и да ради на унапређењу винодеља поред осталих полипривредних грана.

Место за расадник најдусије би било „*окошнице*“ до среске куће поред каменог друма;

2. Да се тачније испита енфилосеријна зараза у виноградима књажевачким и да се средством садање полипривредне Подружње књажевачке одмах приступи подизање лозног расадника у Књажевцу.

3. Да се средством стручног лица асиста стање винограда у околини Лесковца, па ако се нађе да су они енфилосером заражени, да се одмах приступи образовању полипривредне Подружње, којој ће нарочити циљ бити подизање лозног расадника и рад на унапређењу винодеља поред осталих полипривредних грана;

4. Да се тако исто што пре образује полипривредна Подружња у Власотинцима и ту подигне лозни расадник, за који је циљ најдусије место *Окошнице*, и

5. Наповетку, да се све ове полипривредне Подружње снабду са најзакључнијим виноградарским и винарским сировинама, које ће служити за углед и поуку ономашњим виноградарима.

Установљење ових полипривредних Подружња и лозних расадника, требало би што пре предузети, докле је још по који виноград у животу од кога би се добијала резница за каљење, а после ће бити докљак јер ће после сав трах и трошак бити узалуд.

Бр. 3997.

6. Октобра 1898. год.

Топчидер.

Имењак
Српског Полипривредног Друштва
Петар Стојановић,
руководњак лозног расадника

ЈАВУЧНИ МОЉАЦ

(Тина или Hyponomeuta malinella)

Ова вољка, штеточина овај напад, искључиво јабуке. *Летари* су омањи, с подугачким јајастим крилима. Јављују се у *другој половини јуна*. Предија крила су им млечне боје украшене малим црним пегицама. И глава је исто тако млечне боје. Стржања крила су сива с подужним ресама затвореније боје но на предњим крилима. Дужина је летарија 9 а распон крила 24 мм.

Гусеница је жута, има 16 ногу, са стране нешто давања и има црне тачице на сваком прстену. Креће се врло живаљиво. Јавља се *мајом* и почетком *јуна*.

Лутка је рђаво жута у спољности, таури. Чауре су у заједничком гнезду на вошци на којој су гусенице бристале длање. На вољкама су у *јулу*.

У мају и почетком јуна гусенице живе вољаном у Друштву на гранама јабуке и то у заједничком гнезду омотаном белом паучином. У гнезду које је тачно и прозрочно али немога забавно уткано паучином, гусенице штете младо длање и цвет јабуке.

Јавучни мољак разликује се по који пут у врло великој множини, тако, да јабуке нападнуте њиме остају

често без лишња већ у мају, јер су у то доба гнезда омотана научином, пуна ситних гусеница овога штегочине.

Такве јабуке не могу дати никакву бербу ни идуже године, с тога, што им је потребно много времена да се могу опоравити од повреда које им нанесу гусенице овога молца.

Гусенице се у јуну претворе у лутку. Они ради тога не ванштају гнездо већ у овоме из много научине направе снапа за себе сивасти чуру, па се у овој претворе у јрасту лутку. Обично све гусенице из једног гнезда налажу своје чууре тако, да се чврсто наслањају једна на другу.

Из лутке излазе лентирци у другој половини јуна. Лентирцие отпочну наскоро јести јаја. Носе их по гранама јабуке и то по 20—30 у голчице, углавном у удубљена и пукотине коре. Сваку голчицу латим лентирцима навуче слојем неког ленака који је скоро исте боје као и кора, те их је отуда доста тешко уочити, нарочито на гранама на којима има и лишњајева. Тај је ленак толико удесан за скривање јаја, да их шта више и саме птице и остали непријатељи овог молца (извесни инсекти), врло тешко проналазе и тамаие.

На јаја скривених на овај начин јављају се гусенице већ у августу. Но сигурно услед тога, што на гранама у ово доба нема некога лишња и што ускоро наступају хладни дани, а за овима и мразеви, гусенице не излазе напоље већ и даље остану у пукотинама коре, где чекајући шта да једу, отпочну нагризати слој коре испод вах те на тај начин до јесени издубе на грани често толику јамину да зају и у саму бајуду, ширећи се одатле на све стране свога слоја коре. У тим јаминима гусенице продишу. Крајем априла остале свој зимовник, пређу на гране и на овима проиону сад дојаснави начин хрљења, јер прождљиво почну брестити некако лишће, правећи у исто време и гнездо од научине па већ поменути начин.

Гнезда овога штегочине која су на гранама дрвећа, често су врло велика и на срећу, што су она јаш и заштеће боје, могућно их је лако запазити издалека. Тешко их је запазити једино у случају, ако их има у малој количини. Зато, чим се гнезда примете, треба их уништавати.

Гнезда је најбоље чистити у доба, кад се већина гусеница претворила у лутке, јер се гусенице до тога доба крећу врло живахо, те у случају, кад им се прастити гнезду, падају на земљу ина копчаћ који испредају и тако већином умакну. А кад су се гусенице већ разместило по својим одељењима, чаурама, онда им више није могућно изаћи из гнезда, те су отуда сасвим у нашим рукама, да их је с тога лако уништити.

Да се униште гнезда, употребљива се великим успехом нарочита лампа која се насађује на подужу мотку. Таквих лампи има од више врсти, али су за сада највише у примени као што их слике показују. Није се шпиритусом. Приликом спаљивања гнезда, похама се не прачињива никаква штета.

Да се на овај начин гнезда униште, треба у мају месецу сваке године осматрати све јабуке, да ли на њима има гнезда јабучнога молца, па она чим се примети, спаљивати. На овај начин, они се могу уништити у највећој количини, да за јабуке буду сасвим безопасни. Уништавање гнезда без лампе, тј. склањање ових руком, био би посве тешак посао, поглавном с тога, што су гнезда по гранама често и омотана научином, што су најчешћа гнезда по врховима грана и што би се у том случају морале поломити многе гране. По томе, лампе су оне за утањивања јабучнога молца преко потребе. Стају око 5-6 динара.

Ваг. Д. Тодоровић.

ВЕЛЕШКЕ

Колико се провадило шенице у свету. — Нема сумње, да је шеница најважнији плод на свесном тргу и да она одређује цену и осталим пољопривредним производима, нарочито културу. Најповољније извештаје о целокупном приносу у свету доноси Бромал (У Согн Trade Year Book). И угарско министарство Народне Привреде износи на јавност такве извештаје, основане на статистичким подацима прикупилих од представника појединих држава.

Према тих подацима, произведено је шенице од г. 1892—1895 просечно годишње:

У	тона
Спојеним Државама	13.717.000
Русији	10.829.000
Француској	8.574.000
Индији	6.579.000
Аустро-Угарској	5.242.000
Италији	3.214.000
Немачкој	2.983.000
Шпанији	2.449.000
Аргентини	1.679.000
Русији	1.532.000
Вел. Британији и Ирској	1.418.000
Канади	1.347.000
Бугарској	1.072.000
Јевр. Турској	925.000
Аустралији	920.000
Малдој Азији	870.000
Белгији	509.000
Алжиру	495.000
Персији	490.000
Чили	414.000
Мексико	395.000
Сирији	299.000
Египту	285.000
Србији	265.000
Грчкој	199.000
Уругвају	193.000
Поругалији	166.000
Нидерланду	147.000
Швајцарској	139.000
Тунису	132.000
На Капу	122.000
У Данској	120.000
Шведској и Норвешкој	98.000

Укупно 67.796.000
Ср.

У прилог радова у виноградиња на живом песку. — У Вршачком институту „Нера“ кр. мађарски виноградарски надзорник и притежалац винограда г. Стев. Петровић, у погледу на радове у виноградиња на живом песку дао је Делдлаблским насељеницима, који подижу винограде на живом песку, изише осталих и ове савете:

У јесен наредне године сматрао сам за дужност да виноградарима на живом песку свирам пажњу, како би требало да своје винограде рано и добро загну, јер лоза и њена овца, услед пероноспоре и хладног климатског лета, исуз била сазрела, те би лако промрзла. С прозећа пак препоручио сам да се на сваком чокоту остави по један прилично дугачак кондир, јер су доња овца периода. Неки примери показали су, да сам право имао. Сад пак гласи мој савет: винограде не треба загнути, него само неке савијене које су на ниском цдокољу, а у пролеће треба краће резати. На Делдлаблском песку треба и саме сорте које изискују високу резидбу, као: Белдинац, Силванец, Ридлинг, С. Лаурент, Крупин бургундц, резати само на три овца. Зашто? Зато, што чокот ове године није страдао од пероноспоре и дуго, суво и топло лето дао је маха

лози да потпуно сазре, тако да ће Делдлаблски виноградар на лето имати изванредно обилату бербу.*

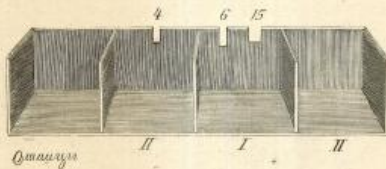
На ове редове спраћемо пажњу оних наших читаоца, који су отпочели и у нас подизати винограде на живом песку.

О припрему Берландијера. — Берландијери је једна сорта америчке лозе, која се најтеже приори (узбује), најмање даје прироста. Зато Берландијери треба на особени начин приори, па да се добије већи прирост прироста. По „Вајцлаубе“ кад се Берландијери лоше да приори, треба резнице држати пре прироста или сајњона 14 дана у води. Уприориети ваља Берландијери у земљи у којој има помало песка, а пре прироста треба резнице орезати. Још поузданије може се Берландијери приори, ако се то чини у топлој леји. Уприориету лозу треба сасвим загнути.

О лисној филосекери. — Ова је година била некако врло погодна за размножавање лисне филосекере. С многих страна долазе гласови, како је на америчким сортама било ове године пуно шинарница да ливућу, које произлазе од лисне филосекере, на да су се такве шинарнице видале и на зеленим каланима. Но она појава не треба ништа да забује. Има година када су прилике за иносене овог облика филосекере подебље, али много година прође, када се она нишом и не јавља. Средствена песча, којој би се могло сузбити или ограничити јављање ове филосекере; али је управо сасвим и измиштно бринути се о томе, јер чокоту ништа не може да шкоди. У Француској бар не узимају шита на ум, што су неки чокоти нападнути оном филосекером. Обраћа се пажња само на то, да у расаднике и винограде у којима има лисне филосекере не узале постојног аз प्रदेशа где нема још филосекере.

Креч преглау гусеница. — Овакено је, да су неке биљке, које су биле близу гомила од креча, поштеђене биле од гусеница. Та је појава побудила неке, да то прилићу утврдију креч, па су неколико биљке, на којима је било много гусеница, носиле испрораним кречем. Последница је била, да се носе 3 дана није ништа видело на тим биљкама ни једна гусеница. Креч биљкама не уди; шта није испроран са ливаћу живом или водом од заливања, бурири мелу. По томе, креч је средство, којим се понајусушенију могу гусенице сузбити, те је за преноруку у таквим случајевима употребљавати га, у толико јер што је јавио и изискује за употребу незнатног припремања.

Саидук за издвајање (сортирање) лозе. — Да би се лоза, која се сече на резнице, могла брзо издвајати по дебелини на класе, направљен је саидук, који тај посао знатно олакшава. Изгледа ваљовоа слика. Подељен је у 4 одељка На задњој је дасци у сваком одељку изрезана рупа

за мерење дебелине. Тако један одељак служи за лозу прве (I) класе, два одељка за лозу друге (II) класе и један за лозу које се одбаци (шитарва). У одељку прве класе налазе се две рупе, изрезане у ширину за 6 и 15 милиметара, а у одељку друге класе је овет рупа која је широка 4 милиметра.

Издавају лозе врши се овако: Узме се резница у руку, та се горњи крај њен зауче у једну од просечених

рупа; и коју руну свесни попувала својом дељаном, у тај се одељак баца. Тако, од јевропских — домаћих — соратају прву класу добиће он не резине које, и ако мало теже, пролазе кроз руну од 6 милиметара; у другу пак ређаће се оне резине које лако падају у руну од 15 милиметара и оне које нише нису за руну од 4 милиметра. Сва ова лоза која лако пролази кроз руну од 4 милиметра није за употребу, те је треба одбацити као отпатке (шкарт).

Од америчке се лозе ради исто тако, с том само разликом, што се резине које су и преко 15 милиметра (ако их буде било) уврштају у прву класу. Да би се код ове лозе олакшано посао, могао би се сандук тако начинити, да се између одељка прве и деобе лозе друге класе прегрлада исплачи, тако да се и она лоза која достиже 10 милиметара могадне одмах бацати у одељак прве класе.

По У. В. В. — — Б

Г Л А С Н И К

Питовац Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Павлаћ Св. Петровић, свесни ђак виноделиско-побарско школе, син г. Светозла Петковића, управника друштвеног добра у Шапцу, кога је Друштво изабрало за свога питомца за изучавање прераде деобе и подумарства, 5. ок. месеца отпутовао је у земљоделиско-побарску и виноделиску школу у Марбургу у Јужној Штатерској.

Младом привреднику жељимо срећан пут са жељом, да постигне жељени успех у науци.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Господа: *Љуба Божановић*, директор, *Драгослав Ливодиновић* благајник, *Тодор Милетић* и *Миодраг Ристић* ревизори, *Нева Беловић*, *Мијалко Здравковић* и *Милан Богдановић* писари, *Светозар Константиновић* напредни писар, *Митар Бошковић* помоћник благајника, *Коста Милчић*, *Милко Алексијевић* и *Сретен Мил. Дуњић* прегледачи и *Др. Лука Панић*, бив. чиновник београдске царинарнице, уписао се за чланове помагаче овога Друштва са улогом од 4 динара на годину. Улог за 1899. годину подложили су г. Божановићу, који је он предло Друштвеној благајни.

Из свег срца смо захвалили господи на њихва наспрам Српског Пољопривредног Друштва.

Жељимо бисмо, да се и други пријатељи српске пољске привреде што више унису за чланове овога Друштва те тиме дају ју могућности да што пре постигне свој циљ, — зрно по зрно потаца, камен по камен палача.

Нови члан добротвор Српског Пољопривредног Друштва. — Г. *Љубишир Крстаниновић*, трговац из Београда, приликом посете Друштвене славе на дан 30. пр. месеца и разгледања изложбе, коју је Друштво приредило уз славу, уписао се за члана добротвора Срп. Пољопривр. Друштва са улогом од 500 динара у сребру. Улог положио је одмах председнику друштвеном.

Хвала г. Крстаниновићу на њихва наспрам српске пољске привреде, коју овим начином јако помаже.

Нови члан утемељач Српског Пољопривр. Друштва. — Г. *Ђорђе П. Радојковић*, трг. из Београда, желећа да потпомогне рад Срп. Пољопривредног Друштва, приликом посете славе и разгледања изложбе, коју је Друштво ове године приредило у своје дому, уписао за члана утемељача овога Друштва са улогом од 100 динара. Утемељачки улог положио је одмах друштвеном благајнику.

Веома смо захвалили г. Радојковићу, на овој депоји и у пуној мери патриотској пакњи.

Стална комисија за полагање професорског испита на пољопривреду. — Г. Министар Нар. Привреде саставио је комисију пред којом ће полагати професорски испит г. Младя Грашовић, наставник виноделиско-побарске школе. У ову комисију ушли су за: председника г. Јевреј Новакоски, начелник шумарског одељена министарства Нар. Привреде, за чланове: г.г. Милутин М. Санић, управитељ школе за винограде и воћарство у Букову код Неготина, Паја Т. Тодоровић — Ђасковић, секретар министарства Нар. Привреде, Александар Мајковић, управник државне вртине у Љубовцу код Погарнице и Благоје Д. Тодоровић, секретар министарства Нар. Привреде.

Комисија је састављена на годину дана.

Правилници за извршење закона о државним економијама, о унапређењу побарства и о пољопривредним станицама. — На основи закона о државним економијама, унапређењу побарства и пољопривредним станицама које смо прирезили у целини у 27. и 28. броју *Тежак* од ове гдине, Министар Народне Привреде прописао је и објавио *Правилнике* за извршење тих закона. Правилници су одштампани у засебној књизи и послани већ и свима надлежнима и привредним удружењима.

Привреде са извођење привредних закона. — Сазнали смо, да Министар Нар. Привреде жава ради на томе, да још почетком идуче године приступи извршењу извођењу у дело закона о државним економијама, унапређењу побарства и пољопривредним станицама, ради чега је већ отворио и стечај за најпотребније особе: 5 окружних економа, 18 среских економа и 34 помоћника економа. Ово осеље, како чујемо, биће по окружња распоређено овако:

	окр. екон.	ср. екон.	пом. екон.
ваљевски	—	1	2
врањски	—	1	2
прагужачки	—	1	2
крајински	—	1	2
крушевачки	1	1	2
моравски	1	2	4
нишки	—	1	2
пиротски	1	1	2
подрински	1	2	4
подунавски	—	1	2
попраначки	—	2	2
руднички	—	1	2
тимочки	—	1	2
ужички	—	1	2
Укупно	5	18	34

У окружња: моравском и подринском установиће се још идуче године и по једна пољопривредна станица, јер су ова окружја уступали држави потребно земљиште према закону о пољопривредним станицама. Планови за оне станице раде се већ у велико.

Српски економисти добиће ове сресане у којима ће се од идуче године установити војни расадници по закону о унапређењу побарства, а за оснивање оних добијено је већ земљиште од сресова:

кодуларског округа	ваљевског
мастурничког	врањског
пољаничког	"
срњаничког	"
оравског	нишког
лабуварачког	подунавског
јадранског	подринског
зонашког	вождаревацког
златиборског	ужичког

До краја године добиће се, нема сумње, потребно земљиште за ове расаднице и од осталих округа, тако, да у почетку, бар у сваком округу буде по један војни расадник. У окружња пак од којих се добило земљиште од

два среза, kao što su vranjski i podrinjski, oba raspadnula poveriše se u početku jednom greskom ekonomu.

Са овим и оваквим особљем распоређеним по целој Србији, Министар је намерао припремити све што му је потребно за извршење поменутих привредних закона, а преко нега да се увери и о томе, како ће оне у зближи користи привредне установе прихватити сам народ.

Параво, од стручне спреме ових органа и од њихове устаљености и уметности записне може се рећи део успеха, и зато, што се они траже јавним путем, стечајем, највећа је вероватност да ће се добити вредни последици. На њима је да овим установама прокрте пут у народ и да покажу користи коју народ с правом очекује од поменутих привредних закона, а Министар Нар. Привреде, који се труди, да остави видна трага свога рада земљи, да га у избору ових људи послужу срећа.

Нове награде за учитеље народних школа. — На основу Правила, које је Министар Нар. Привреде предложио за издавање награда учитељима народних школа који раде на пољској привреди raspisane су за идућу годину *deset* нових новчаних награда. По томе биће:

1. две *prve* награде по 300 динара,
2. две *druge* награде по 200 динара, и
3. две *treće* награде по 100 динара.

У стечају, којим су ове награде raspisane, нарочито се издиче, да ће се за награде ценити поглавни рад ових учитеља, који су за основу уређења својих *пољских баната* узели службено прописане угледне планове за школске банате.

Ми захваљујући Господину Министру што је *stalno* усвојено и овај начин подстицања учитеља напих у раду на унапређењу пољске привреде; а на учитељима је да се тој важки Господина Министра одозлог.

Правила. — Г. Министар народне привреде на основу закона о шумама предложио је Правила под ШБР. 32.035 од 3. нов. о. год. за сечу дрва у државним, општинским, сеоским и приватним шумама. По тим Правилима (чл. 42.) у којима се односе на приватне забране и шумска земљишта она су подељена на две, и то: на оне шуме и шумска земљишта која не подлеже и на она која подлеже државном надзору. У прве долазе оне шуме и шумска земљишта која се налазе: у равнинама, по потесима, измеђивања и осталих зрпнатих земљишта, а тако и оне по нижим планинским странама и обрнцима, а чија земљишта нису плањта, лесковита и каменита на страништима од 20 степени. Но као да саветници ових земљишта осечена дрва или изарађу грађу продавају, дужни су имати уверење свог општинског суда о томе: да су дрва или грађа, која се теру на продају заиста осечена на земљишту продаваца.

У Друге т.ј. у оне шуме које подлеже државном надзору, долазе оне приватне шуме и шумска земљишта, која се по чл. 81. зак. о шумама налазе:

- a., по планинским странама и висовима, од куда долазе јаки ветрови и олујне;
- b., по каменити брдина, странама и обрнцима, на којима шума има да сирчала палао отпадне воде и односење земље, образовање вододерава и поплава;
- v., по свима нестањаним и котарним земљиштима, а нарочито по летећем песку.

Конвенцији оваких шума и шумских земљишта под а, б, и v., не могу своју шуму себи без одобрења министра народне привреде (чл. 43.), а кад им је мушко себи могу у свако време подносити молбу министру народне привреде. У свакој молби мора бити тачно означено: име и презиме молдоца, место у коме живи и општина којој припада, место где се шума налази и важи исте, на основу каквих правних доказа оснива ираво својине, и којима му је и које дрвљине потребно дрвета (чл. 44.). Поднесење молбе, а по ушљају окр. шумара или другог шумског органа, министар

народне привреде решава с обзиром на подвожај забрана и стања горе, може ли се молбоду дозволити сеча (чл. 45.).

Конвенцији приватних шума, који од министра добију одобрење за сечу, дужни су обратити се окружном шумару или подшумару, а где ових нема, чувару државних шума, који ће им према одобрењу и наредби министра обележити дрва за сечу и дати им за то потребна средства (чл. 46.).

Конвенцији приватних шума које подлеже државном надзору, морају сечу одобрених дрва и извоз осеченог материјала вршити онако, како министар буде наредио, а не сме дрва и осечену грађу с места претати, док их надзорни шумски орган не прегледа и објави на возе. На који би хтели да продају осечена дрва и грађу са овим земљишта морају имати уверење свог општинског суда, у коме ће тачно бити означено: шта је и колико продато или се теру на продају, да ли је сирво или суво, и да је заиста на приватном земљишту, а напомене на коме месту осечено. Ово важи и за продају дрва за ступене шљана, кувале, некема, печење креча и каменита, воденице, руднике и остало фабричка предузећа.

Конвенцији приватних шума, који се ухвати да приватно горњем наредбу продају дрва или грађу без општинских уверења и у опште које се не продавају ових Правила, казниће се по тач. 5. чл. 128. закона о шумама са 10—60 дин. (чл. 59.).

Председници општинских суда при издавању уверења за продају дрва или грађе имају се предходно добро уверити, да ли је сеча извршена на приватном земљишту, која нису самозваних зашти, у противном ако се она уверења издају без довољног знања о сопствености и само по упису у пописне књиге сматраће се као лажна и председници и кметови као издаваоци истих казниће по чл. 128. зак. о шумама са 50—300 динара у корист шумског фонда (чл. 51.).

ПИТАЊЕ И ОДГОВОРИ

Одговор на питање о подзању виноград американи дозов (бр. 31 и 32 *Тезака*). — Подзања виноград американи дозов обухвата оне радове:

1. испитивање земље у погледу на садражину кречњака и одређивање сорте дозе према томе;
2. ризолове (дубоко ризање) земљишта;
3. навања дозе и сађење;
4. каљачење дозе.

Послови под 1 и 2 јесу уједи и услови које шља испитивати, па да се може доза добити из државних дозних расадника; а у интересу је и сваког који жели да од свог рада види успеха и да му виноград буде дугочетан, да те послове *тачно* и *савесно* изврши.

Испитивање земље у погледу на садражину кречњака врше све управе државних дозних расадника и ових приватних расадника код којих има справа (калциметар) за то, као и Српско Пољопривредно Друштво у Београду. Опозе који подже виноград дужност је, да пољске *само пробу земље* управама расадника или Срп. Пољопривредном Друштву, на овим испитивање врше бесплатно и снажне издају уверења, такође бесплатно, о вањој количини кречњака. О томе како ваља узети *пробу земље* било је поуке у *Тезаку*, а описано је и у *Ценовнику* лога који се може добити код свих управа државних расадника. Ми имамо само то да напоменемо, да није довољно пробу послати само од орице, него треба и од здравце, јер се онда тек тачно може испитати колико у којој земљи има кречњака.

По томе да ли се и колико креча ваје у земљи, одређује се и сорта дозе. А то с тога, што код американи дозе није као код наше донаше, старе дозе: она је нарочито осетљива према кречу у земљи, и има сората,

које могу да трајашу само на земљи боскретној или са мало креча, на ако се посаде на много кретој земљи у брзо пронајдују, осуше се. О томе је већ такође у *Тезеку* више пута поуне; а наћи ће се и у чланку *О набојни америчке лозе*, који је ведаши у *Тезеку* штампао.^{*)} Да се не би учинила погрешка у избору сорте, управе државних расадника имају дужност да при испитивању земље одмах одреде и сорту која се може на испитаној земљи садити. И при набојни лозе треба снажи тачно да се придржава тога, а најмање је оправдано задржавати се за санетима оних, који ни сами не познају ствари као што треба нити имају довољно искуства.

Пошто се према земљи одреди сорта лозе, онда се подноси *Приједлог* за лозу. То треба да буде у августу, како ће се по том сваки још у јесен могао извести, колико је је лозе потребно. Но у приједлу не треба стављати већу количину лозе него што се за сађење оне може земљишта припремити.

У припремању земљишта главни је посао *риголова* или дубоко ридљење. Сваку земљу без разлике ваља риголати најмање у дубини од 60 сантиметара, мало лакша — песковита — до 60 сантиметара, а тежа и каменита свагда дубље, најмање до 70 сантиметара. О томе како се овај посао врши, такође је већ говорио у *Тезеку*. На равнијем положају и кад се има већи простор да риголује, употребљава се и плуг *ваљак*; али сваког се у овом раду препоручује риголати оновом, јер се земља овако може много боље припремити.

Ако се хоће да сади у јесен, земљу ваља риголати преко лета; а ако се сади у пролеће онда треба риголати у јесен и зими. Што се раније риголује боље је; јер се и земља до сађења довољно слатне, те је и примање лозе тада боље.

За подизање винограда америчком лозом употребљавају се: резавице, прирорци и готова каљављена лоза. Ако се употребљавају резавице и прирорци, онда се они у виноград друге али треће године по сађењу калана, и то: зреда или зелено. Пошто се зредли каљављене доста мало лозе прима, то је сад најбољичије зелено каљављене, каљављене зелених ластара, те се човоци са приврљеним каљављеним потапају. Корист је од оваког каљављена и та, што се на једном човоку могу калемити 2 и 3 ластара, те се увек добива по који калам више, који се може орезати на посадити на друго место.

Да се добије једнакитији и здравији па по томе и трајнији виноград, ми претпостављамо *зреле каљављене* који се добијају од окаљављених резавца или прирорка. Ралује се, да ће свакога подизача винограда јединице стати ако сам пренесути оне каљављене, а не мора их куповати. Зато ми савезујемо сваког, који жели подизати виноград америчком лозом да се постара најпре научити лозу калемити. Окаљављена лоза боље је да престоји годину дана у прирорцима, па да се онда само добро срасли каљављени саде у виноград. Но, која нема згоде да држи лозу у прирорцима може окаљављене прирорке одмах садити

у виноград, и то, за сваку сигурност, по 2 калама у сваком јашићу.

Најбрже се виноград подиже *куљављеним* каљављенима, јер се тако добију добро *срасли* каламови, те се они одмах саде у виноград. Али и за то ваља изложити више каљављена у подизаче винограда; а то је већ томе за лозе слабијег човека. Куљавци *зелени каљављени* без слање боље би било да стоје годину дана у прирорцима, да се ужалде.

Најбољичије је растојање у коме се лоза сади 1 метар, у квадрат или у ромбу (троуглау). По томе на 20 ара треба 2000 лоза, ако се не праве путови по виноград; а ако оних буде, онда се за 20% треба мање. Овај је рачун за године и ужалене каламове. А ако се за ту површину хоће резавице и ужалене каламове. А ако се за три површину хоће резавице и кад се од оних производе зрели каламови, онда треба рачунати од сваке стотине окаљављених резавца 30—40 сраслих и ужалених зрелих каламова. По томе ако се хоће да се цела површина у једној години посади каљављенима требаће да се набаји резавца 6000—7000. Но толико се резавца у један цит не могу никако издати; за то треба виноград по плану поставити, и то у току 3—4 године.

1000 резавца стаје 5 дин., прирорка 10 дин., зрелих, зелених и ужалених каламова 80 динара, и зелених и ужалених 40 динара.

На питање: шта ће стати сва рад са каљављенима, не може се дати одређени одговор с тога, што нису познате цене надиша и месту. По просечним ценама у државним лозним расадницама, за риголовање од 1 м., у дубини 60 сантиметара, плаћа се по 6 пара. По томе, гад најважнији и најскупљи посао стаје на 20 ара око 120 динара. Ако се вуке готови калами, онда ће се за 2000 зрелих ужалених каламова платити 160 динара. По томе ова два главна додатка изнеда би на 20 ара укупно 280 динара. Овомо ваља додати: плањирање земље, ковање јашића и сађење, који послови укупно, кад би се надином радња, изнеће од прилике око 120 дин. И тако тронак за сацањивање винограда америчком лозом на 20 ара изнео би око 400 динара.

У овом рачуну обухваћен је тронак, кад би се за све послове плаћали надишари. Ралује се, да ће за пољопривредника, који сам риголује и изврши све остале радове (плањирање, ковање јашића и сађење) отишати сви трошкови око тога; и онда има да рачуна само вредност куљављених каламова (160 дин.) Ако још и сам калами, на виноград подиже поступно својим каламима, онда има да плати само за 600 до 7000 резавца а то је вредност од 30 до 35 динара.

Не уме да сопственици каламити и ако ни вошта калемари не може добити, сасвим је јасно да мора у таквом случају купити готове каламове. А они се најближљивље производе у државним лозним расадницама (у Буџку код Петровца, Нишу, Топчачеви, Смедеру и Александровцу у Жупи) или у овим осталим окружја и срецима и подружјеним лозним расадницама која стоје под надзором државних.

— — Б.

*) Тезак бр. 43, страна 307.

Цена калмањ огласиља: Од *новит* врсте од једног ступца по 10 харџ дин.; од осталих кружних огласиља по 15 харџ од ступца.

Већим огласиља од цело стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако огласиља по 20 харџ дин. државне таксе.

За оглашавање ванс пута 10 од 100 језица.

Преглед 46. броја Тезака: *Уложни*: О јесеним обраду. — Известја Српском Пољопривредном Друштву. — Јабучин мољак. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Питање и Одговори*. Одговор на питање о подизању винограда америчком лозом.

се svakog dana upisivati poslovi na imanju, opisivati stanje uveca, atmosferske prilike; jednom reči ne treba ništa da se na imanju desi a da se s nekoliko ređiba u beleženiku ne zabeleži.

Niko, u ostalom, i ne sumnja u korisnost ove knjige koju bi željeli vidjeti u svima domovima zemljoradničkim. Ona bi se knjiga potožnih godina korisno predstavala; iz nje bi se moglo poređivati žetve od više uzastopnih godina, svakog dana znalo bi se kako je bilo na imanju i upoređivati sa sadašnjim stanjem. Zanimljiva, koja bi se beležila u ovu knjigu, pobuđivala bi zemljoradnika da preduzima popravke, koje poljski usovi od njeza zahtevaju.

Neka se ne zaboravlja, *zemljoradnja nije ništa drugo do prosta i čista radinost*, a to će reći *čista radinost izmuche — dobit*.

Ne obrađuje se zemlja, da se imaju *lemit* usovi; ona se obrađuje da se ima *dobit*. Šta nam вреди žetva, ako smo, da bi je dobili, potrošili više no što ćemo je prodati!

O toga treba naročito vetičata značaj poloprivrednog računovođstva, koje u mnogim seđima prosto nevezaju. Čemu služi to računovođstvo? ona obično pitaju. Ta ako prodamo svoje jato ili svoju stoku, onda leži u imanju novca, a ne ako svoje žetve upućuju u računске knjige!

Koliko su nevažljivi svi oni, koji zagovaraju takve reči! Sakažemo im jer oni ne znaju šta govore. Ako nam ovaj nevažiti pesak koji nam zadaje vođene knjige i ne daje novca, ovaj nam posao barem olakšava poslati napor ovoga novca; a ako se dobici pokazu u nepovoljno obliku, gubici su svakda jači kad ni se zna izvor.

Upotrebito, dakle, duge večeri koje nam ližni dopos, da sastavljamo inventaru svoje imovine i rešimo se da od početka iduće godine vodimo redovno računovođstvo na svoje imanju.

УПУТ ЗА ИЗРАЧУНАВАЊЕ ДНЕВНОГ ОБРОКА (РАЦИОНА)

Људи већ знају, који су то хранини sastojci hrane; знају и u kakvim se oblicima ona nalaze u pojedinačnim sredstvima koja služe za hranu, kakvu ulogu imaju i vrše oni u telu i životu životinje, kakvu prednost imaju za pojedine radnje (funkcije) tela, koje nam se izjavlju u vidu tako nazvanih *prokoda (produdni stovici i stave životinjske*. Zna se i to, da je radi uputnije, korisnije i jeftinije ispravno građi potrebno, da oni sastojci o kojima je bilo ranije govora, *buđu u određeni raspored*. To znači: da bi se stoka razumije, racionalnije hranila, treba *razumeti i meriti* tačno i sistemski određiti količine: proteina, (beločevine) ugljenih hidrata (šćerka, šećera), pretilina, kojih treba da ima u sebi hrana koja se stoci daje.

Načinu poloprivredni — voloprivredni hemičari i fiziolozi — postarali su se, da nam pribave materi-

jala kako bi ovu pogodbu mogli što približije da ispunimo. Oni su nam brojno izneli: koliko pojedina grla približno iskonsu tih hraninskih sastojaka, i to su utvrdili u tako nazvanim: *normama (procentima) hraninskih sastojaka*. Mamo to, voloprivrednici hemičari pružaju nam podatke, koliko svaka vrsta hrane, ili hranivo sredstvo ima u sebi približno: proteina, ugljenih hidrata, pretilaca, i to je stavljeno u tablice, koje se zovu: *tablice vrsta hrane ili hraninskih sredstava*.

U *normama hraninskih sastojaka** uzeta je u obzir potreba tako nazvana *suve sustavnice*, ili suvog dela hrane, jednome grlu; a u tome su obuhvaćeni postavljeni: proteinski sastojci, ugljeni hidrati i pretilane koje se vare. U njima je dajako ta potreba računom, detrim, izvedena, i to posle mnogostručnog i mnogobrojnih ogleda hraneva, tako da nam mogu poslužiti za unut u hranevu stoku i da nas mogu sasvim zadovoljiti.

Porne hraninski sastojci sastavljene su za sve vrste stoke, i se obzirno na razna doba života njihova, i razne vrste radnje i proizvodnje stoke. Na njima su radili mnogi stručni ljudi: no postojanje su u upotrebi i smatraju se za *najbolje* — norme koje je sastavio nedavno preminuli profesor *Dr. E. Wolf* (u Poloprivrednoj Akademiji Koenigskejoj). Ali njima i to napomenuti, da u tablicama koje je sastavio *Dr. Wolf* nije zabeležena gnušna potreba spoznute *suve sustavnice** u hrani, nego samo tako nazvana *organska sustavnica** a pod tim se razume: suva sustavnica hrane *bez* mineralnih sastojaka kojih u hrani ima. Ova postupa ina svoja osnovana opravdava. No to se onde ne može objašnjavati, jer je za pokazanje onih objašnjenja potrebno malo jačeg hemskog znanja.

Volžove norme, dalje, pronisju količine *svardnih sastojaka* itd. za *1000 kilograma* žive teškine grla i za *jedno dan*. — Dnevno, kao što pokazuje tablica A. (str. 339) i za jedno grlo i na dan na osnovi zabeleženih brojeva žive teškine, kao što se vidi u tablice B. (str. 340). Pod natpisom *„Zbir hraninskih sastojaka“* u tablicama se razume: zbir svih *svardnih sastojaka*. Ovo je kod svake norme zasebito s toga, da se približno dobije pregled o tome: koliko je kod svake norme potrebno dati žoni i onim sastojcima koji treba samo da popuñavaju želudac, i koji se radi toga zovu *„teretni sastojci“*; a to je onaj nesvarljivi deo hrane. Kad se, dakle, *„zbir hraninskih sastojaka“* odbije od *„ukupne organske sustavnice“*, ostatak koji se dobije pozatje xeru tih *„teretnih sastojaka“*, koji se moraju hranom popuñavati. Tu ne ulaze u račun mineralni sastojci, što u ostalom ne meva stvar; jer ako se ma i detimnije posleđa no tablicama hemskog sastava hraninskih sredstava vide se, da u hrani srazmerno malo ima tih sastojaka, i oni u opšte nisu od osobeno značaja.

Naizad, u *„odnosu hraninskih sastojaka“*, koji je stavljen u poslednji stupnju u tablicama, predstavlja se odnos *svardnih* beločevinaestih količina preta ostalim količinama *svardnih sastojaka* u normama (procentine su računute 2-5 puta, jer toliko više vrde od ugljenih hidrata). To se iprotivo navodi s toga, što je onda mnogo lakše oceniti: koja su hraniva sredstva najpodsepnija da uđu u obrok. U tom su cilju odnosi hraninski sastojaka navedeni i kod svakog hranivog sredstva no podacima Volžovim.

Svi brojevi koji su navedeni u ovim Volžovim tablicama valja smatrati kao *srednje brojeve*; pre se može uzeti da su oni *veći* no mali. Svakojako trešio bi se, kad bi se koji tvoj tih brojeva sloeno držati. Težnja treba da bude *svakoga*. Da svoja računala saobražava što *približnije* ovim brojevima. Tako inr. u godinama, kad valda oskućica u stočnoj nivi, bišemo privuđeni da, bez drugog razmišljaja, brojeve no potrebi skrajno, redimiramo.

Na osnovi Volžovih norma a uzimajući u vid do-

* Videti Tekov br. 8. sr. god. str. 71.

Б. Коњима је потребно у дневном оброку:

	Орган. сулстанција фунти	сварљивих		
		белачевина фунти	угљен. хидрата фунти	претелина фунти
1) <i>х. адмокраним</i> (тротим) на 1000 љ.	22-26	16-30	11-14	0-6-0-8
2) <i>бујинија</i> (жиљам) } живе топа.	20-24	20-30	10-13	0-7-0-9

Опашка. За ждробод (које које расту) боље је држати се чисто емпиричког поступака, јер поузданих података за храњење овакх, као год и за телад, нема.

Б. На грло и дневно

ВРСТА СТОКЕ	ОРГАНИКА СУЛСТАНИЈА УГЉИНО	СВАРЉИВИ Састојци у ХРАНИ			ЕНЕР. Састој- ЈАКА	ОДНОС Састој- ЈАКА	
		БЕЛАЧ- ЧЕВИНА СТИХ	УГЉЕНИХ ХИДРАТА	ПРЕТЕ- ЛИНА			
							КГР.
Од месеца средња жива тежина грла							
<i>Телад и јувод</i> (говедо које расту)							
2-3	75 кгр.	3.3	0-6	2-1	0-30	3-00	4-7
3-6	150	7-0	1-0	4-1	0-30	5-40	5-0
6-12	250	12-0	1-3	6-8	0-30	8-40	6-0
12-18	350	16-8	1-4	9-1	0-28	10-78	7-0
18-24	425	20-4	1-4	10-3	0-26	11-96	8-0
<i>Јагњад</i> (овце које расту)							
5-6	28 кгр.	1-6	0-18	0-87	0-045	1-095	5-5
6-8	33-2	1-7	0-17	0-85	0-040	1-060	5-5
8-11	37-5	1-7	0-16	0-85	0-037	1-047	6-0
11-15	40	1-8	0-14	0-89	0-032	1-062	7-0
15-20	42-5	1-9	0-12	0-88	0-025	1-047	8-0
<i>Прасад</i> (свиње које расту)							
2-3	25 кгр.	2-1	0-38	1-50		1-88	4-0
3-5	50	3-4	0-50	2-50		3-00	5-0
5-6	62-5	3-9	0-54	2-96		3-50	5-5
6-8	85	4-6	0-58	3-47		4-05	6-0
8-12	125	5-2	0-62	4-05		4-67	6-5

В. Овцама је потребно у дневном оброку:

	Од месеца	Орган. сулстанција фунти	сварљивих		
			белачевина фунти	угљен. хидрата фунти	претелина фунти
1) <i>Јагњадна</i> (овцама које расту)					
	3-6	30-26	3-5-2-5	16-14	1-0-0-7
	6-12	26-24	2-8-2-0	13-10	0-8-0-4
	12-15	24-22	2-0-1-5	12-10	0-5-0-3
	15-20	23-20	1-6-1-2	12-9	0-4-0-3
2) <i>Овце за јуру</i>					
са фином вуном		20-25	1-1-1-7	10-12	0-2-0-3
средњом квалитетом		19-23	1-0-1-6	9-11	0-25
простом (овце за месо)		20-24	1-2-1-8	9-11	0-2-0-3
3) <i>Овце које се гаје</i>					
1 периода		30-25	2-5-3-5	14-16	0-4-0-6
2 периода		28-23	3-4	15-13	0-5-0-7
4) <i>Примладице овански</i>		22-25	2-0-2-5	12-16	0-4-0-6

В. Свињима је потребно у дневном оброку:

	Орган. сулстанција фунти	сварљивих	
		белачевина фунти	безазотних састојака *) фунти
1) <i>Прасади</i> (свиње које расту)			
од 2-6 месеца	4-5-0-3	0-8-0-4	3-0-2-0
од 6-12 месеца	3-0-2-0	0-45-0-25	2-5-1-6
2) <i>Примладице свиње и прасади</i>	2-0-2-8	0-16-0-2	1-3-1-6
3) <i>Свиње које се гаје</i>			
1 периода	3-8-3-4	0-6-0-5	2-8-2-6
2	3-5-2-8	0-45-0-35	2-6-2-2
3	2-5-2-0	0-30-0-25	1-8-1-5

*) Угљени хидрати и претелина, коначне резултате са 35 пута.

Али, пре но што пређемо на то, да и примером објаснимо примену ових података у пракси, дужи смо још на нове ствари свратити пажњу.

(НАСТАВЉА СЕ)

НОВО ПОВРЉЕ

СА СЛИКАМА

Купус, лук, пасуљ, паприка, краставац, спанаћ, кронбир, ротква — и по негде још по неки струк першуна, беше нашем народу до пре неколико година познато поврље, а бостан беше ограничен на обичну динју перначу и обичну белу ил. црвену дубеницу. Осим код бањтована, ретко се где на селу могло наћи патлиџана, а од другог доброг и племенитог поврља, зачина итд. ни помена није било, па и данас су то „чине ствари“ у многим нашим крајевима непознате.

Многи је кољад земље код наших земљорадника празна, пуст, поровом обрастао, у место да је свака стопа засејана и засејена племенитим вољкама и поврљем, с којим да се домаћин и домаћи наслађују с једне и материјално продајом користе с друге стране.

Наш се народ још не одмиче од свог обичног купуса, лука и паприке, краставаца и пасуља, — он се од тога не одмиче с тога, што не зна за друго боље, племенитије, укусније, слађе и здравије. Нама је дужност да га с тим бољим упознамо, и све нас данас да прикажемо нека нова поврља и да их својим читаоцима — у колико нама буде могуће — и у сликама покажемо и топло препоручимо.

Данас су путевима по целом свету отворени; данас се све лако и јестиво доваља; што је пре неколико десетина година било даљеко, далеко преко синег мора, данас је све то близу. Данас идућу људи на све четвори стране света, траже и за своју отаџбину доваљају све оно, што је за исхрану људску боље од бољег. С тога данас и имамо на избор многу воћку и биљке, које по свима особинама надмашују наше досадашње домаће, и које су за храну боље, слађе и укусније.

Са поврљем са далеког Истока и Запада дошеним, чињени су оштри у току неколико прошлих година и код нас, и резултати испадаше у нашу пользу и за наше прилике, на с тога и прикажемо ова нова поврља и својим читаоцима, да их у своју корист и за своје задовољство набаве и негују.

1. **Најражнији кел.** — Једно од најдражнијег зеља које у бољим поврљацима гајимо, без сумње је кел, или као што га у нашим јужним крајевима зову — *арџана*. Кел можемо на много више начина за јело да аготонимо, него купус. *Барен*, као сладан купус; *арџен*, као „пало-ваво“ ниле; мешан са ситно исецканим месом као „чу-сака“; *киселен* као купус; као *салата* итд. кел је изврсно и здраво јестиво. — А колико то вреди имати што ра-нија поврља у свом поврљачу и опште, то најбоље зна овај, који води више рачуна о доброј и свежој храни у свом дому, као и овај, који се стара, да свеже поврље што развије на трг изнесе и на тај га начин много скупље прода.

Ова је сорта дошесена из Француске, и најражнија је од свију до данас познатих нам раних сората на отвореној леји. Облика је јајастог, али су по неке главнице и кругласте, спољни су листови агаситно-зелени, а унутарњи су жућкасти, меки и врло укусни. Главнице су *врло чврсте* са чега је овај кел и добро приде „гвоздена глава.“ При обичној нези, бивало је главница 5—6 килограма тешка.

2. Французима имамо да захвалимо и за једну нову, врло изврсну сорту *пасуља-пешака*, коју су она, са његово

велике родности, назвали „*месирицима*.“ Приложена слика показује један струк овога пасуља, који је по етографској слици — верно природи пасуљан.

Најражнији кел.

По доспевању прих меклука (бораније) за брање-спада овај пасуљ међу *рине* сорте, а родност његова траје

Пасуљ-пешак „месирицима“

и више од два meseca, kad se meхунке у дужини од 8—10 сантиметара беру, јер у том случају престано цвета и нове мехунке заиче. Мехунке су дугачке и улаше, али су

Дива: Бујукдере

меснате и пуне, без кочича. И за најраније извођење у топлим дејима, ова је сорта изврвна. На дејима, које су од севера заоконтине, а које су годину дана раније бујуре, најбоље успева.

3. Пре две-три године добисно преко Цариграда из мале Азије нову сорту дива: „Бујукдере.“ Мала Азија и Персија давали су нам и до сада лепог бистана, али дива бујукдере надмањује својим извршним особинама, све досадашње на-до-азијске сорте. Да би оценили доброту и извр-ност ове диве, треба да знамо: шта се тражи од једне добре диве. Од једне добре диве траже се ове особине: она мора имати пријатан, нежан, пријамљив и јак мирис, она треба да је, равномерно својој крупноћи, гњивка; треба да је особитог укуса, да је прелатна и пријатна сока, о сит тога треба да буде јак и по облику и спољној боји лепа и пријамљива. Е, све те особине има дива „бујукдере!“ Облика је кугластог, кора јој је отворено-жута, са неправилно осунти зеленим млазевина; месо је бело сочно и врло мирисно. Све ове особине уједињене су — као и код сваке диве у опште — само онда, кад је дива зрела, дакле у своје време убрана. А кад је дива зрела? онда, кад дршка почне од коре да се меса. И ову сорту треба, пошто је уберемо, оставити 2—3 дана на неко хладно и тамно место да престoji.

Кромпир: „Модри рогац“

4. Познато ће бити, бар већина наших читалаца, да нас Америка снабдева новим и најбољим сортама кромпира. Промле, познати најбољи промлеови кромпира у Америци, обогати је нашу, доста велику збрку кромпира, једном новом сортом кромпира, коју је назвао „Модри рогац.“ а коју наша слава верно представља: десно у облику и кривилом (али се у неким кућинама, нарочито у црно, нескотијој земљи, налазе и двојном крупније пртоле), а десно у кућини (облику) лако расти и рађа.

Само име казује, да је дуска модра, а и само је месо модријасто, и то модрило је или у виду пенчана, или је по целом месу расплаљено. Кртоле су ипак врло суне, брашнасте и добре су за сваку употребу, а нарочито се лепо представљају у виду салата, кад су измешане с белом кромпиром.

Ово је рапа сорта, која у опште у свакој земљи добро напредује и рађа, али кртоле бијају најкрупније, најсупље и најкукусије у црној пескуши.

Ово су четири пошине од најкористије врелена, које смо, на основу сопственог искуства, нашла за предно, да и својим читаоцима прикажемо и топло препоручимо.

Др. В. Радећ.

ГУСЕВИЦЕ НА ЛИПЉУ ВОЂАКА

Гусевнице многих лентирова штете јако вољке тиме, што им брете лишће, а по неке и пунољке и цвет. Кад их има много, оне вољке не само што омету у родности, за једну или две године, већ их по којим пут и десеткују.

Ово долази одтога, што је живот гусевница зависан од живота вољака и другог рашња, јер се, да би се разлике колико је потребно, морају задржати на вољкама и другом дрвећу ише недеља на и неколико месеци, чекајући да добују храну: пунољке, лишће и цвет.

Вољке, на којима се ови делови оштете или униште, а бива често, да због тога у сред лета изгледају сасвим жуте као у сред зиме, заостају у порасту, не рађају редовно а често и пре времена угину.

По томе, гусевнице су страшно за вољке а и исто врне и велика беда за вођара, јер ако их не спречи у развијању оштетеће га јако, т.ј. отеће му род вољака на који је рачунао.

Опасност је ова у толико већа, што се гусевнице јављају у доба, кад се сусетижу многи послови на њиви, ливади у дому и дворишту, те се због тога њихово уништавање често не може поконтити онолико времена колико је то потребно, а чим се осиле, онда их је потеже уништити.

Зато се између свих средстава за уништавање оних штеточина имају појавије пенити ова, којима се постиже тамањене гусевница пре но што оне почну штетити помену-тине делове вољака, или у доба, док се још њиве неспале, или кад су у којој другој обилку (чагра, лентир), јер тада не само што се могу лако уништити, већ се за тај посао, пошто наса од јесени до пролећа, има и сувишне времена.

Да бисмо пак могли са успехом уништавати гусевнице и на тај начин сузбити њихово ширење, потребно је, да се вољке позвано с њиховом природом, јер од тачног познавања њиховог живота и места становања као и штета коју причињавају, зависа и што боља прирења средства за њихово уништавање. А да је за уништавање гусевница, пошто се јако многе и шире на све стране, потребна заједничка радња свих приредника, о томе нема

сиора, јер је позната ствар, да појединци нису никад у стању одстранити штете од оних штеточних чиниоцем својих воћњака, ако се тим носилом не буду бавили и њихови суседи.

Пре него што приступимо проучавању појединих гусеница најштетнијих воћњака, потребно има је поменути да је *гусеница* ма које врсте била, *саво* један *пробављач* свога *савршеног* *инсекта* — *лептира*.

Лептирице по савршавању носе многа тврдогора јаја. Ларве, прелић, који излазе из тих јаја, зову се *гусенице*.

Гусенице имају на глави са сваке стране 5—6 јединоставних оцију и кратке нитке (чучо осећања). Видлице су им удешене за гризање, а има их *две* горње и *две* доње. Ове се не покрећу доле и горе већ на страну. (Код лептира усне и видлице продужавају се у сисалаку). Осим 6 кратких ројних ногу на грудима, имају још и по 10 ређе по 4 ноге на трбуху. Као и сви инсекти дишу на *душнике*. То су цени постављене с обе стране на тељу, које имају с почетка округле отворе кроз које улази ваздух. Отвори ови зову се *жлезом* и на гусеницама су обично у облику црних или црних тачкица.

Гусенице нису ни валани на савршеног инсекта, лептира, а да се претворе у лептире, потребно је, да у даљем животу претрпе неколике промене. Као гусенице, док одрасту потпуно, ваља да пресвучу више пута (обично 4 пута) *покожуцу*, и то је онда : *мена* или *аресалације*. Кад се последњи пут пресвучу, онда престану јести и тада се или *запреду* или *сидне* на какво место. У *кожурици*, коју напаче на том месту, гусенице и то као *смејурине*, преславају неко време. Тада се *кожурица* односно *омогац* гусенице заједно с предњом ако га има, *овне чауре*, а смејурине гусенице у *љоу*, *лутку*. Лутка је *саво* неколико дана не личи нипома на гусеницу.

Гусеница пре но што ће се претворити у лутку, припреми сама себи *чауру*. За тај циљ све гусенице имају на телу нарочитих *жлезда* из којих лутке *пресиде*. Жлезде ове утичу *спред* у *вездјак*. Течна материја која из њих излази *отвара* на ваздуху у *кончице* и од оних гусенице *спредају* *чауру*.

После невог времена *сприв* се у *чаури* и последњи *преоображај*, т.ј. од лутке *постане* *лептир*, који *пробије* *чауру* и *излазе* *напоље*.

Лептири имају *четири* *крила*. Крила су са обе стране *осу* *свнним* *дуснама* као *невом* *пранишном*, која се *може* *зривати*. На глави имају *два* *панка* *два* *вољна* *члочепа* *ока* и *спојну* *сисалаку* *која* *испу* *идени* *сок* с *цветова*. Грудн су *састављене* од *три* *престена*. На сваком *престену* су *око* по *две* *ноге* (има их *укупно* 6) а за *дужи* и *трбух* *престен* *овог* *устројства* *јаја* *трбух* *се* *састоји* од 6—9 *престенова* и на *неку* *нема* *ногу* као у *гусеницама*.

Ако *лептир* *буде* *среће*, да у *својем* и *такво* *различном* *животу* *не* *падне* *на* *како* *сметње*, онда ће се *ширити* *све* *више* и *више*, и *обратно*, ако се *буде* *тамано* у *буди* *којој* *нема* *својој*, *баће* *га* *све* *мање* и *мање*.

Има *мног* *врста* *гусеница* *које* *наносе* *штете* *воћњама*, но *између* *њих* *најважније* *су*: *жуторба*, *гловоци*, *крупчица* *сува*, *главова*, *дуна* и *шареник* (*огрозден*).

Од *оних* *гусеница* *само* *јабучин* *мољца* *живи* *искључиво* *на* *јабукана* и *шареник* *на* *огрозду* и *рибизлама*, а *остали* *виде* *се* *више* *мање* *на* *свима* *воћњама* *на* и *на* *шумском* *древљу*.

Жуторба

(*Bombux Gastropacha chysorrhoea*)

У *лептира* *су* *крила* и *предњи* *трчи* *снежно* *беде* *боје*. (сл. 1.). На *предњим* *крилима* у *мушкара* *виде* *се* *по*

који *пут* *на* *средњи* и *унутрашњим* *угловима* *по* *две* *или* *три* *тачке*. *Тручи* *је* у *мушкара* *већим* *делом* *а* у *женке* *само* *на* *стрижњем* *трчи*, *обрасо* *длакама*. *Жена* *на* *трбуху* *има* *пратицак* *жутих* *длака*, *по* *којима* *је* *лептир* *добно* и *име*. *Пратицак* *тај* *од* *особито* *је* *значајан* *за* *живот* *инсекта*. *Дужина* *је* *лептира* *20* *а* *распон* *крила* *34* *мм*. *Лептири* *се* *јављају* у *јуни* *или* у *првој* *половини* *јули*.

Сл. 1. (мушкара) жуторба.

Сл. 2. Гусеница жуторба.

Гусеница *има* *16* *ногу*, *боје* *је* *тамно* *сиве* *с* *црвеним* *пругама* (сл. 2.). *Управљена* *је* *многим* *тачкицама*. *Из* *браданица* *избијају* *пратицак* *длака*, *које* *су* *у* *средњим* *браданицама* *беле* *а* *на* *осталим* *жуће*. *На* *стрижњем* *су* *трчи* *има* *првенкасте* *браданице* *које* *гусенице* *по* *својој* *вољној* *ногу* *удвлича* *и* *издвлича*. *На* *воћњама* *су* *од* *августа* *до* *маја* *идуће* *године*; *дугачко* *су* *39* *мм*.

Лутка *је* *црно* *сива*; *трчи* *се* *завршује* *бодљавим* *шиљком*; (сл. 3.) *омотана* *је* *црно* *сивом* *пауцином*, *коју* *гусеница* *припреми* *пре* *но* *што* *ће* *се* *учаурити*. *Лутке* *се* *јављају* у *другој* *половини* *маја* *или* у *почетку* *јуна*.

Гусенице *причињавају* *обично* *већине* *штете* *воћњама*. У *половини* *лета* (*јуни* *или* *јулу*), *лептирице* *отпочињу* *носити* *јаја*. *Носе* *их* у *гомилицима* *до* *200* *комада* *на* *лишће* (*јабуче*, *раста*, *калице*, *бреста*, *иве*, *дундег*, *вишњина*, *руже* *итд.* *Слојци* *такву* *гомилу* *јаја* *покриве* *их* *самој* *лепка* *а* *потом* *никуда* *својим* *погама* *жуће* *длаке* *с* *трбуха* и *овима* *покриве* *јаја*, *да* *их* *њима* *заштити* *од* *непогода*. *Нављана* *је* *ова* *сућераста*. *Из* *јаја* *излазе* *гусенице* *почетком* *августа* (*по* *који* *пут* и *раније*) *и* *одмах* *отпочињу* *нагризати* *мекше* *делове* *на* *пачицу* *лишћа* и *то* *пошто* *га* *претходно* *уштрде* *пауцином* *за* *грану*, *да* *се* *ветром* *не* *би* *поштрдало*. *Допише*, *што* *су* *гусенице* *одраслице*, *приликом* *се* *оштећеном* *лишћу* *нове* *и* *све* *веће*

Сл. 3. Лутка (чур) жуторба.

количине *лишћа*, *увежујући* *га* *пауцином* *најпре* *једно* *за* *друго*, *а* *затим* *и* *за* *гране* *као* и *раније*. *На* *лишће* *међусобно* *незавно* *правни* *гнездо*. *Гнездо* *је* *по* *све* *лако* *разликовати* *од* *гнезда* *јабучнога* *мољца*, *што* *су* *чирише* *уштрђена*

Сл. 4. Ножице за чињење гусеница.

за *гране* *и* *што* *се* *јављају* у *друго* *доба* *године* (т.ј. у *августу*) *моћу* *тим* *код* *јабучног* *мољца* *гнезда* *с* *пауцином* *виде* *се* *тек* *на* *промеће*. *Гнезда* *се* *држе* *добро* *за* *грану* *зато*, *што* *је* *пауцином*, *као* *што* *је* *поменуто*, *прилежан* *најпре* *сваки* *затим* *и* *сви* *укупно*. У *гнезду* *таког* *гнезда* *живи* *око* *200* *гусеница*. *Гусенице* *не* *једу* *цело* *лишће* *које* *су* *уштрђени* *за* *градњу* *гнезда* *већ* *само* *мекан* *део*, *због* *чега* *лишће* *свене*, *буде* *сиво* *и* *угине*. У *јесен*, *гусенице* *облаже* *унутра* *и* *споља* *то* *лишће* *дебљим* *слојем* *пауцине*, *да* *се* *што* *боље* *заштите* *од* *мразца*, *на* *то* *и* *презиме*. *С* *промеће*, *чим* *се* *укажу* *црни* *топци* *дени*, *гусенице* *се* *пробуде* *из* *сна*, *нево* *време* *задрже* *се* *у* *гнезду*, *па* *се* *потом* *разлаже* *ради* *брстоња* *пунољака*, *но* *гнездо* *не* *пауцином* *за* *дуго*, *управо*, *док* *се* *по* *трећи*

пут не пресуку. Тада навуше друштво, па кад одрасту потпуно, учуре се, т. ј. пресобаје у лутку и то најчешће у углавима дивља. На лутку залази летити у јулу.

Штеточину овог најбоље је уништавати скупљањем његових гнезда у коме су гусенице и спљавивањем ових. Гнезда је могуће чистити од јесени па све до краја априла идуће године и то што пре то bolje. Чистити се могу поживина, одсењане грана на којима су, ради чега поживине налазе усадити на лутку подуку моту (ср. 4.) па гране с гнездима одмах спљавити, а могу се таманити и на самој вошци, кад се за овај циљ употреби поновити лампа. Исто тако, где се само то може постати, штеточина се овај може знатно сузити у ширину и скупљањем или спљавивањем дивља с јајима и чаурама (луткама).

Власт. Д. Тодоровић.

ГЛАВИНИЋЕВА СУШНИЦА У ТОПЧИДЕРУ И ДОБРНИЋУ

Господине,

По предлогу комисије која је прошле године руковала упоредним пробама сушења шљива на сушницама у Топчидеру, пробае су те и ове године вршене, нарочито у том циљу, да се наведе оцена о сушници г. К. Главнићева, професора Велике Школе, коју је он ове године поправио по примедбама прошлогодишње комисије а и по својој властитој иницијативи.

Ну, мимо ове сушнице у Топчидеру, г. Главнић је конструисао још једну сушницу у Г. Добрнићу, коју је за Пољопривредно Друштво Подружину подигао Српско Пољопривредно Друштво с позовањем потпорног Државне Класне Лутрије. По предлогу споменуто комисије која је у Топчидеру радња и та је сушница поднржута проби и оцени једне нарочите комисије.

Извештаје прве и друге комисије у превезу мени је част послати Вам, Господине, у прилогу овоже писму с молбом да бисте их извели у листу *Технику* издати на јавност, како би се овим радом Министарства и резултатима, које је постигао г. Главнић својим конструкцијама, упознао шири круг заинтересованих.

Унапред захваљујући за услугу, користим се, Господине, приликом да Вас уверим о моје одличном поштовању,

Напољана,

Одмелена за околорављу и стокарство
Д. Р. Јовановић.

Господину
Уреднику *Техника*

Господину Министру Народног Привреде

Решењем Господина Министра од 18. пр. и. Збр. 4831 којиј се одређени у комисију за оцмену сушнице коју је конструисао г. Коста Д. Главнић, професор Велике Школе, стаљено нап је у дужност:

1. да у свима појединоствима оцменом конструкцију сушнице г. Главнићева, да утврди начин сушења шљива и употребљивост ове сушнице за сушења осталога воћа а по могућству и поврћа;

2. да упоредним пробама сушење у сушницама Главнићевих домаћој у Рабаној, изгледање bolje и лоше особине свих ових сушница;

3. да према томе изкажемо своје мишљење, да ли сушница г. Главнићева, по конструкцији као и по начину сушења, добијању продуката итд, одговара потребама једне сушнице, коју Министарство треба да препоручи и спешитално да награди; и

4. да и о другим питањима, која би са овим била у вези, изнесемо своје гледиште у споме извештају по савршетку упоредних проба с поменутим сушницама. —

О својој овоме, нама је част поднети Господину Министру овај извештај:

Управа Топчидерске Економије, немајући ове године својих шљива, набавила је у потребијој количини од суседних сељака и ставила их комисији за расподужење 31. августа о. г. до ког је дала, заузимањем управника, било све спремно, да се упоредне пробае могу отпочети.

Најпре смо приступили загревању свих сушница до 50°C, за које су време налагање шљива на лесе, да би се оне у све сушнице могле узети на поједнакој топлоти. Том приликом највише смо, да је за загревање до поменуте топлоте утрошено дрва: код Главнићеве 10 кгр.; код Рабове 18 кгр. а код домаће 50 кгр. Прве две сушнице загрејале се за 2 часа и 30 минута а домаћа за 2 часа и 55 минута.

По том смо приступили првој проби сушења шљива. Наложено је сирових шљива: у домаћој 335.5 кгр.; у Главнићевој 351.5 кгр. и у Рабаној 397 кгр.;

Сушење је спршено: у домаћој за 43 часа и 35 мин., у Главнићевој за 27 часова и 59 минута и у Рабаној за 29 часа и 29 минута.

Добијено је: у домаћој 84 кгр. сувих, 0.200 пареница и 0.280 кгр. недосушених;

У Главнићевој 107 кгр. сувих шљива, пареница није било и 0.280 кгр. недосушених шљива;

У Рабаној 112 кгр. сувих, 0.230 пареница, 0.200 кгр. недосушених.

Према томе, од 100 килограма сирових шљива добило се сувих шљива: код домаће 25.03%, код Главнићеве 30.56% и код Рабове 28.21%.

За сушење шљива утрошено је дрва, не рачунајући ту и количину за загревање сушнице: код домаће 476 кгр. Главнићеве 176 кгр. и Рабове 270 кгр.

Према томе за 100 кгр. сувих шљива утрошено је дрва: код домаће 566.666 кгр., Главнићеве 163.790 кгр. и Рабове 241.080 кгр.

Срачунајући на килограм сувих шљива, утрошено је дрва: код домаће 5.66 кгр.; Главнићеве 1.63 кгр. и Рабове 2.41 кгр.

Нап, од једног килограма дрва, добило се сувих шљива: код домаће 0.176 кгр. код Главнићеве 0.610 и код Рабове 0.415 кгр.

Услед тога, што су нам од раније чињених проба били познати подаци о сушењу шљива у домаћој и Рабаној сушници, сагласили смо се на то, да се учине још две пробае сушења шљива, и то само на Главнићеву сушницу, пошто је она главни предмет целог нашег рада.

За другу сушење узето је 322 кгр. сирових шљива, које су потпуно осушене за 27 часова и 15 мин. Код онег сушења, пошто су изваћене прве лесе са сувим шљивама (после 12 ч. и 30 мин.) узесене су две лесе са сировим шљивама. На тим лесема шљиве су осушене потпуно за 15 часова и 30 минута.

Од количине влажених шљива, добило се 110 кгр. сувих шљива, а пареница и недосушених шљива није било.

У другој проби од 100 кгр. сирових шљива добило се 34 кгр. сувих, дакле више за 3.54%, по у првој проби.

Дрва утрошено је 160 кгр. мање по код првог сушења. По томе за килограм сувих шљива утрошено је 1.45 кгр. дрва, дакле мање за 0.13 кгр. по у првој проби.

На овај начин унећана је и количина сувих шљива добијена од 1 кгр. дрва за 0.070 кгр. јер је ових било 0.688 кгр.

За треће сушење је узето 335.750 кгр. сирових шљива које су осушене за 25 часова и 30 минута, а то је раније од првог сушења за 2 часа и 29 минута а од другог, за 2 часа и 25 минута.

Од количине унесених шљива добило се 109-600 кгт. сувих шљива и 1-500 кгт. недоушених шљива (задржато је оvolико, да би се уштедјело на превену).

По томе у овој проби сирихих шљива добило се 32-530 кгт. сувих, т.ј. за 0-77%, више но у првој проби, а за 1-47% мање, но у другој проби.

Дрва утрошено је 136 кгт. дакле мање за 39-790 кгт но код првог и за 21 кгт. но код другог сушења.

Према томе за 1 кгт. сувих шљива утрошено је 1-24 кгт. дрва; мање за 0-39 кгт. но код првог и мање за 0-21 кгт. но код другог сушења.

Највећа разлика је у количини сувих шљива добиених од 1 кгт. дрва. Добијено је 0-805 кгт., а то је више

за 0-195 кгт. но код првог и више за 0-117 кгт. но код друге пробе.

Да према овоме изнесемо права суд о Главнињевој сушници према домаћој и Рибовој, узелимо за основу средњу количину добиених података на Главнињевој сушници и оне упоредити са средњим количинама добиених података на поменутих сушницама.

Средње количине добиених података показује ниже изложени таблични преглед. За домаћу и Рибову сушницу, да би смо имали средњу количину, узели смо и податке од последње пробе сушења шљива у прошлој години.

ТАБЛИЧНИ ПРЕГЛЕД

Добиених средњих проба у сушењу шљива у домаћој, Главнињевој и Рибовој сушници.

СУШНИЦА	Проба	КОЛИКО ЈЕ ПРИМАЉА ВИЛОГРАМА СИРОВИХ ШЉИВА	ЗАКОЛ СУ ВЕР-ЛУ ШЉИВЕ ПОШЕЊЕ		КОЛИКО СЕ ДОБИЈАЛО ВИЛОГРАМА СУВИХ ШЉИВА	КОЛИКО ЈЕ УТРОШЕНО ВО ДРВА ЗА СУШЕЊЕ	ОД 100 КГТ. СИРОВИХ ШЉИВА КОЛИКО ЈЕ ДОБИЈАЛО СУВИХ	ЗА 100 КГТ. СУВИХ ШЉИВА КОЛИКО ЈЕ УТРОШЕНО КГТ. ДРВА	ПРЕМА ТОМЕ ЗА 1 КГТ. СУВИХ ШЉИВА КОЛИКО ЈЕ КГТ. УТРОШЕНО ДРВА	ОД 1 КГТ. УТРОШЕНИХ ДРВА КОЛИКО СЕ ДОБИЈАЛО СУВИХ ШЉИВА.
			ЧАС.	МИН.						
ДОМАЋА	од прошле године	181-50	37	—	53	329	29-20	639-666	6-39	0-157
	од ове године	335-50	43	35	84	476	25-03	566-666	5-66	0-176
	средња	258-50	40	11	68-5	402-5	27-10	603-166	6-02	0-166
ГЛАВНИЊЕВА	I	351-00	27	59	107-450	176	30-56	163-790	1-63	0-610
	II	322-00	27	15	110-00	160	34-00	145-00	1-45	0-688
	III	335-750	25	30	109-600	136	32-53	124-00	1-24	0-805
	средња	302-910	26	10	109-016	157-3	32-36	144-263	1-44	0-701
РИБОВА	од прошле године	398-5	36	45	114-5	310	28-27	272-00	2-72	0-368
	од ове године	309-00	29	29	112-0	237	28-21	241-08	2-41	0-415
	средња	353-7	33	6	113-2	273-5	28-46	256-040	2-56	0-391

Према тим подацима у прегледу, од 100 кгт. сирихих шљива, добијено је сувих: у домаћој 27-10 кгт., у Главнињевој 32-36 кгт. и у Рибовој 28-46 кгт.

За 100 кгт. сувих шљива утрошено је дрва: у домаћој 603-166 кгт., у Главнињевој 144-263 кгт. и Рибовој 256-040 кгт.

За 1 кгт. сувих шљива утрошено је дрва: у домаћој 6-02 кгт. у Главнињевој 1-44 кгт. и у Рибовој 2-56 кгт.

II, од 1 кгт. утروшених дрва добило се сувих шљива: у домаћој 0-166 кгт., у Главнињевој 0-701 и у Рибовој 0-391 кгт.

Онда:

1. Главнињева сушница даје највећи проценат сувих шљива, јер на сваких 100 кгт. сирихих шљива даје је више: 5-26% сувих шљива но домаћа и 3-90%, но Рибова;

2. Главнињева сушница уштеди знатну количину дрва, јер на сваких 100 кгт. сувих шљива троши дрва: 458-903 кгт. но домаћа а 111-777 кгт. мање но Рибова;

3. Главнињева сушница према овоме, на сваки кгт. сувих шљивих уштедије: 4-58 кгт. према домаћој а 0-02 кгт. према Рибовој;

4. Главнињева сушница од сваког кгт. утрошених дрва даје више сувих шљива за 0-535 кгт. но домаћа и за 0-310 кгт. но Рибова.

5. На послетку, Главнињева сушница даје је суве шљиве, које су и по квалитету истоветне са шљивама на домаћој и Рибовој сушници.

Што је Главнињева сушница показала тако повољан резултат, има се присисати извесним поправкама које је конструктор извршио према предмјерама прошлогодишње комисије и што је утврдио начин по коме треба сушити шљиве у његовој сушници. Тако:

1. Узелимо је сушницу да троши сразмерно мало огрева и није изложена опасностима од пожара. А највећа мана домаће сушнице лежи у томе, што ипак троши огрева и што није осигурана од пожара.

Радиопланама конструисањем огњишта и поделом топлате, постигнута је код Рибове и Испиртјене сушнице велика уштеда у горњу и избегава свака опасност од пожара. Такву конструкцију огњишта налазимо у главнињој и у Главнињевој сушници код које је и Јара (звачећа топлате) која долази непосредно од неки знатно слабија но у Рибовој сушници, а при тој се никак у сушници по-

стигла већа равномерност у сушењу горњих и доњих леса, но што је то било првогте године у овој сушници.

Ово што је добро у сушници Ивратијевој и Рабовој о произвођењу и распоретрању топлоте, то је изведено и у овој сушници и то подесним комбинавањем из оба система сушница.

2. Удесно је овалуу вентилацију у сушници. Нама доња сушница, као што је познато, нема никакве вентилације, а од ње зависи не само време сушења већ и доброта производа, а с тим и цена.

Одвојене водене паре подесном вентилацијом која је изведена у Ивратијевој сушници, прикљена је zgodно и у Главишићеву сушници, која је овде још и појачана нарочитијим (пошам) вентилом одмах изнад њеи. Права одвојена паре па овом (новом) вентилу удеиен је по примеру Казинијеве сушнице да улази у огњиште где служи потпиривачу и јачеи сагоревању огрева. Отуда је у Главишићеву сушници и ова потреба подирана и задовољена.

3. Постигло је, те се много еше за сразмерно краће време. Да је код добре употребе топлоте и вентилације, могућна и највећа уштеда у времену сушења а с тим и уштеда у цени производа, то се разуме по себи. И одста према прошлогодњим проблема постигнута је ове године велика брзина у сушењу и ако то доброта производа тако недовољно не тражи, јер сувише нагло и брзо сушење, као што се зна, одузима шљави њен укус и употребљивост.

4. Подесно је лесе тако, да се нама може лако рачковати. Ипирода леса у Ивратијевој сушници заслужује важне ради лаког руковања. По том примеру арађене су оне и у Главишићеву сушници које су ја то и јединије. Према томе и уштеда у посаву постигнута је у толикој мери, да се и с мање послуге може руковати том сушницом; и

5. Сушница је јетина. У овом погледу може се рећи, да не само превалације све стране сушнице, већ се по готову равна и цени доњих сушница, као што се то види из следеће табелне конструкутјерове:

КОШТА : НА ВРЗУ РУКУ — САДА —	ПО ТЕНАВУ — ДОЊИЈЕ —	
4000 плете са подвозом	53-60	32—
плена	0-50	1-00
2100 пренопа са подвозом	50-50	48—
Подвоз аруне	23—	4—
За довоз воде и земље 58 кола	23-20	8—
Кален	5—	3-50
18 рогопа по 0-60	19-80	5-40
2 греде	4—	3—
3 греде	4—	1-50
120 летви	24—	13—
6 стубова	7-20	4-80
30 штавои	15—	8-50
4 греде за разиане	4—	2—
8 дрвца	4—	2—
6 даска за загравање	3—	2-40
дрво за таван	2—	0-50
46 надица	77-20	35 над. 45—
још 6 надица	8-40	—
14 леса	70—	42—
аруна и чукови	55—	55—
Свега	455-90	280-60

Примедба. Ово кошта кад се хоће све готово трговачки да плаћа, али, ако се хоће собом да ради, па још земљ и у прелеће прибави материјал, онда ће коштати више за 50 динара, и тако на чисто кошта земљоделца 230-60 динара.

Ова сушница у ствари и вије јинша друго до доња сушница с гводеином огњиштем и бољим лесима, и

у толико ово двоје више стаје, у толико је и она скупла. Главнић може овај систем извести у равни димензијама те време томе и цена може бити одмерена величини у којој се гради.

На послетку, конструкутјер је и једну половину леса на странију страну сушнице упростио тиже, што је у место живе приковао пруже и па тај начин савишо тршкове за живу и омогућио, да лесе може сваки и сам начинити.

Са сви је на свом месту да овде споменемо и то: да је г. Главишић подигао једну сушницу у Добрињу о тршкове Пожешке Подолоривне Подружине, но да се та сушница његова разликује у неколико од ове у Топчидеру. На име:

1. С предње је стране већи само огњиште, док код ове у Топчидеру, па тој страни има да се манипулише са 16 леса које иду до половине сушнице (са других 16 леса манипулише се на обратну страну).

2. Уштедио је извесне тршкове на пенсипити, јер је тако оидано (олго је рететка) а овде је оно од lima.

3. Лесе нису предвојене у два дела, већ су једноставне, тј. простору се по целој дужини сушнице, те се тако приближавају но величини лесима на домаћој сушници.

4. Лесе су овде све с прикованим пружеи а сваке је у број њих, јер у оба одељена сушнице смештено је по 6 даске свега 12 леса. Отуда, кад се узме, да су у сушници у Топчидеру 32 лесе до половине сушнице исто што и 12 леса по целој дужини сушнице, излази, да је код сушнице у сваком крају савишо по 2 лесе или укупно 4 лесе.

Са свим изменама, које су у самој ствари учињене према замерама прошлогдогђише комисије, конструкутјер рачува: да ће сушница показати још и бољи резултат но ова у Топчидеру, што је и са свим вероватно, и да ће због агодне замене железних и још неких делова и сушница бити и знатно јетинаја.

Као што је конструкутјер позајмио из страних сушница извесне принципе за бољу вентилацију, потпуније сагоревање дрва, одвођење паре и регулације топлоте, тако је и за сушење употребљив принцип Рајковдјеве сушнице, тј. кад се шљаве осуше у вршној осни, што бива после 12 до 15 часова, онда се остале, пошто се она извади, помере за по један ред на више, а у празан простор најнижега реда уметне нова леса са сиреним шљавима.

Услед тога, што је највећа топлота у горњем делу сушнице (поне се до 95°C) и што се лесе са сиреним шљавима мећу у доњи део сушнице, где је топлота између 45—50°C, не може бити у овој сушници затпава, јер каљиде надува па под сушнице и могућно је, као и код других сушница Рајковдјевог система, постину иривести шљаве кроз топлоту од 50—90 и 95°C.

Према свему овоме, наме је учино мишљење:

1. Главнишић сушница овака каква је, одговара потпуно свима захтевима добре сушнице за сушење шљави од стране произвођача;

2. Она је у погледу добињања сувих шљави боља од домаћи за 5-26%, а у погледу количине дрва потребних за сушење троши за 4-58 кгт. мање од сваког кгт. сувих шљави но домаћа.

3. Са тих разлога Министарство Народне Прииреде требао би да преноручи ову сушницу, па и свестуано да награди, и то у толико јер, што се свака доња сушница може претворити лако у ову сушницу и што и ова сушница, кад се и изнова подигне, стаје према другим сушницама сразмерно јетине — (ово 300 динара).

У погледу осталих захтева који се од нас траже поменути решењем, част нам је извести г. Министра:

1. Све сушнице, на којима се могу добро осушити шљаве, удесне су, да за сушење и осталога воћа, и то у

толико више, што је у овоме мањи проценат воде по у шљива;

2. такве сушнице удесне су и за сушење поврха;

3. по томе и Главнићева сушница биће сасвим добра и за сушење осталога воћа и поврха;

4. Лоше особине домаће сушнице позлате су и сушнице свина нама, те их с тога није потребно понављати и олов прилаком;

5. Из разлога пак, што се Грбовом сушницом не жели заменити домаћа сушница, и што је она у овом случају узета само у помоћ за боље онечишане Главнићеве сушнице, излажемо, да и неке особине вије потребно извести нарочито још и с тога, што су оне по себи изузевши скупоћу због неколико железних делова — незнатне;

и 6. Главнићеве сушнице за овај мах, нарочито кад се узме у обзир и сушница истога система у Добрињу, и кад се поље жели поправити домаћа сушница, не би се имало шта замислити, а нада је, да ће конструктор, који у истини не мали труда ни времена, махом постићи и још бољи успех: већи проценат и још бољих шљива. —

При крају извештаја, част нам је споменути још и ово:

а) Лесе на домаћој сушници у Топчидеру израђене су ове године из нова ну у већим димензијама но што су лесе на домаћој сушници, у сада, што је та сушница изгубила тип домаће сушнице а и отежало је и онако тешко руковање тој сушницом;

б) од велике би важности било, да се сад за време сушења види и оцени рад ово Главнићеве сушнице у Добрињу и то у толико пре што је она по нарту приближила домаћој сушници и што је већ узнесена у народ; и

в) да је, у циљу бољег сушења шљива, потребно онако направити (Главнићеву) сушницу подићи на више места у земљи ради — узгледа.

7. Септембра 1898. год.

Београд.

Председник комисије, М. Савић. Чланови комисије, Раста Паранос, Милан Гољевац, Власт. А. Тодоровић, Војтех Врњан.

В Е Д Е Ш К Е

Жутица (Хлороза). — *Жутица* или *Хлороза* често је предмет говора, кад је реч о америчким лозама. Али је не било и на домаћој лози, само не у толикој мери и да је тако опасна као код америчких сората. Жутица на америчком човоку је сигуран знак пронајдања, и потврди ли се да је она, човоћ ће се ускоро осушити.

Узроци болести могу бити: влага или суша, или наизменично и једно и друго, оскудна стојка у земљи, неправилно каљажење, креч итд. На кречавој земљи свагда се јаче јавља. За то противу Хлорозе ваља:

1. прскати човоке раствором зелене галине, са 1 до 2%;

2. узимати за подлогу само оне сорте америчке лозе које су издржљивије од Хлорозе и које су у исто доба издржљивије и од фузиофере;

3. каљажити оне домаће сорте које имају веће сподности са подлогом;

4. садити само здраве и потпуно срсте каљажове;

5. осушити земљу.

Писмо г. Ч. Нормана
Српском Пољопривр. Друштву.

Град Хотел
30. Октобра 1898. год.

Председништву Пољопр. Друштва Краљевине Србије —
Господине Председнице,

Ја молим да се и олет неарено захваљујући на високој почести, коју ми је ваше Друштво узакло позивом својим на данашњу у свечаност. Као Енгелс, који зна да је негона узашена Краљина почасна чланства нашег Друштва, ја само могу похитати да вам дам јина прара осећању, које ме је обукао пред сликом наредка пољопривредног Друштва наше отаџбине, као и пред сликом могућности његовом у будућности, ако Друштво наше нађе онако топла одзива код српских тезака, какве већ налази код српског Владара.

Сам извој *лоба српског* — као јабука и крунака — ставља нама у изглед огромно изворе богатства. У години 1895, нама Енгелска, на пример, увела је самих јабука у вредности од *неких двадесет и четири милијуна динара* док је у години 1896, тај увоз порастао на *четрдесет милијуна динара*! Међутим многе од ових јабука дошле су из воћњака далеке Аустралије, па и саме унутрашности наше. За исто време, увоз *буџера* у Енгелску скочио је од *три стотине и двадесет и шест милијуна* на *три стотине и осамдесет милијуна динара*. И од овог производа велика део дошло је из Аустралије, као год из Канаде. Нијане Егелске отворене су сласкоме; и оне, из године у годину, све више назаре од туђих земља. Такво воће, на пример, какво сам ја данас видео на јошвицкој, добило би велику цену у Лондону; и ја бих вам с тога најповољније, али и најобављивије, препоручио да што пре отворите најду нашу воћу у Енгелску. Трговина је извор богатства; и напредак српске трговине може само значити већу срећу и веће богатство српског народа.

У својој високој беседи Његово Величанство Краљ поменуо је јутросе напоље своје владе на унапређењу пољске привреде: док само присуство Његовог Величанства показује колико се Оно интересује за ово питање. Дирнут овим речима Његовог Величанства, као год и нашим усрдним прајеном, нашао сам се, Господине Председнице, и побуђен да вас упозорим на један каљаж који би српска трговина могла постети.

Београд олимп Бом
Ч. Е. Норман

Нов члан помагач Срп. Пољопривредног Друштва. — Господин Ф. Енгелсхарт, књигозапч из Београда, уписао се о слави друштвеној за члана помагача овога Друштва са улогом од по 4 динара на годину. Улог за 1898, 1899 и за прво подгође 1900 године положио је одмах друштвеној благајни.

Хвала г. Енгелсхарту на овој лепој пакљи наспрам Српског Пољопривредног Друштва и српске пољске привреде.

Помогац и претплатац Тезака. — Господин Ђорђе Антић, економ из Витинора срезом београдског округа моралског, пријаном посете слани и влакобе друштвене, уписао се за члана помагача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 4 динара на годину и претплатио се на *Тезак*. Улог за члана помагача и претплату за Тезак за 1899 годину положио је одмах. — Хвала му.

Нов члан утемелјач Српског Пољопривредног Друштва. — Господин *Илија Антоновић*, трговац из Београда, желећи да помогне Друштву, да што пре постигне свој циљ, уписао се за члана утемелјача овога друштва са улогом од 100 динара. Утемелјачки улог положио је одмах.

Из свет срца благодарни г. Антоновићу на пакљи наспрам Српског Пољопривредног Друштва.

Нови чланови Српског Пољопривредног Друштва.

— Заузимањем господина Петра Делековића, чариника филијала београдске чаринирице код железничке станице у Београду, уписали се за чланове овога Друштва и то:

За *утемељача* са улогом од 100 динара г. *Хајрић* *Флајшер*, трговац у Београду; и

За *помогаоце* са улогом од по 4 динара годишње она господа: *Иван Адама*, *Јаков Меламед*, *Стеван Нешкић* и *Аврам Барушки*, шпедитери; *Влајко Тонанковић*, *Денић* и *Попара*, *Милош А. Мома*, *Браћа Ђиниас Шпајн*, *Коста Додо*, *Илија Илић*, *Евсејко Чоловић*, *Браћа Обрадовић*, *Антан Пекић*, *Радојина Радојичић*, *К. М. Милковић*, *Раста Крстић* и *Јован Недељковић*, трговци, сви из Београда.

Г. *Флајшер* положио је утемељачки а остала господа помагачки улог за ову годину.

Г. Делековић хвалила за заузимањем са новим члановима на патриотској јавној наспрам Српског Пољопривредног Друштва и српске пољске привреде, је уписивањем за чланове, они знатно олакшавају рад Друштву.

Бера за продају гуека у Варшави. — У свој Је-проши лема тога што има у Варшави. Од половине септембра до дванаест дана новембра сваке године прода се на берзи у Варшави на 3,000,000 гуека. Велика јата гуека се дотерују сваки дан, и то особито из места која леже на десној обали Висле. Купци гуека су немачки Јевреји, и они управо и држе у својим рукама трговину гуекама. Како се гуеке ради тога дотерују из далеким места, то да се не би од далека вода подбеле и оромле, мажу их се ноге катраном и по том протрљају ситним песком. Тако се оне управо као „плетују“, да могу да издрже даљи пут. Веће партије гуека се извозе и у Немачку.

Непунти резултати ученика ратарске школе у Краљеву за школску 1897-8. год. — Овогодина испити при ратарској школи у Краљеву свршени су од 21. до закључно 27. септембра и показали су следећи резултат:

У *I разреду* било је свега 36 ученика. Од ових је свршило разред са *одличним* успехом 11, с *врло добрим* 11, а с *добрим* 4 ученика, и *слаб* успех из једног предмета, с правом да поново испит полаже, добио су 3 ученика; *слаб* успех из два предмета имали су 3 ученика, а *слаб* успех из три и више предмета показали су 4 ученика.

У *II разреду* било је вкупно године свега 26 ученика. Са *одличним* успехом свршила су овај разред 2 ученика, с *врло добрим* 19, а с *добрим* 4. Један ученик показао је *слаб* успех из једног предмета, а има право да изнова испит полаже.

У *III разреду* било је вкупно године свега 33 ученика. Са *одличним* успехом свршила је овај разред 19, с *врло добрим* 19, а с *добрим* 1 ученик. *Слабу* оцену из 1 предмета, с правом да поново испит полаже, добио су 3 ученика.

Ученици III разреда свршили су протекло време учења при овој школи и сви, сем тројице, који имају поново испит да полаже, добио су сведочанство о *трогодишњем* успеху. *Одлично* сведочанство добило је 5, *врло добро* 23, а *добро* 2 ученика. Ове године, а према постојећим правилима, одликовани су наградама они ученици, који су из свих предмета добио у сведочанству *исключиво* одлично или врло добре оцене и пријемно издавање. С таквим *одличним* сведочанством свршили су ратарску школу: *Милутин Поповић* из Пранана (ср. таквовског, окр. рудничког) и *Јахима Божић* из Бадњева (ср. дечничког, окр. крагујевачког); *врло добрим*: *Тодор Радојичић* из Витрве (ср. магурничког окр. врањског) и *Радојин Марковић* из Јеленца (ср. јасеничког, окр. крагујевачког). Прва двојица добила су по једног јуница атајског соја, а друга двојица по две кралице и једног нераста беркирског соја, запата ратарске школе.

Дана 30. септембра после благодарна а у присуству многобројног грађанства и Његовог Пресвештенства Го-

сподина Саве, епископа жичког, прочитани су ученицима резултати оцена. Свршени питоци разишли су се својим домовима и ми им желимо да стечено знање на ратарској школи успешно примењују на својој гадзисту.

Нова школска година и примање нових потопаца отпочело је 1. октобра.

Свечаност сађења дрвећа у Харкову. — Друштво Јужно Руске изабрало је за школски празник 9. април у пиљу сађења дрвећа. Тај је дан у Харкову ове године прослављен први пут и таква је свечаност била прва у Русији. У Северној Америци овакве свечаности приређују се сваке године и народ их прихвата после свега. Свечаност сађења дрвећа у Харкову приређена је била поменутог дана у градском парку и у њој су суделовали сви ученици градских, друштвених и приватних школа а исто тако и гимназијски. Сви ученици оног дана посадили су у парку под надзором стручног лица по једно дрво величине ученика, а ученици сваке школе, поред тога, засадили су на споме одељењу, јер су ученици разних школа имали сваки за себе нарочита одељења, и по једно веће дрво. На то дрвеће издати су нарочити натписи који казашу: ког је дана дрвеће посађено и који су ученици извршили сађење. Ученика је било на 2000. После свршеног сађења дрвећа ученици су се зајимали разним играма под руководством представника харковског гимнастичког Друштва.

Свечаност ова приређиваће се сваке године у Харкову одкак се мисли постојно заводити и по осталим народним школама. Мисао о установи оваквих свечаности прирешена је и поздрављена од свих Друштва и представника науке како се само пожелети може, и сви јој желе, да троди добрим плодом.

У осталом, да ће се ова свечаност вршити радо у Русији доказ је и тај, што је таква свечаност ове године приређена у селу Вендеском 9. маја*, дакле у доба, кад је за сађење већ касно, што значи, да су у гласи о тим свечаностима добри подносици, а да су на мах уопште. Идућа година, биће у Русији и у онема свакојако врло обилна.

Вредно је, да о овом лепом обичају и ми мало разислимо а нома сумње — допао би се сваком.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Господа *Алекса Јарковић*, рудничког, *Цетан Гроздановић*, калемар, и *Милан Т. Марковић*, припадник калемар. државног дозног расадника америчке лозе у Пшчу *Милутин А. Радојичић*, свршени су јануаријско-пољарске школе из Пшча, изводећи су се писани за чланове *помогаоце* Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 4 динара на годину. Улог за 1899. годину положили су Друштвеној благодјини.

Хвала им.

Нови чланови помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Код г. Петра А. Делековића, чариника београдске железничке станице, уписали су се за чланове *помогаоце* Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 4 динара ова господа: *Алекса Богдановић*, трговац, Воја Петковић и Тома Пашић, нојнички шпедитери, сви из Београда. Улог за 1899. годину положили су одмах г. Делековића, који је оц предлоу благодјини Друштвеној.

Хвала новим члановима на унесу и г. Делековићу на труду.

Награђени учитељи. — И у Народној су објављена *Правила*, по којима је Г. Министар Народне Привреде установио стање награде, које ће се сваке године издати учитељима наших основних школа, који се буду најбоље одликовали у раду на пољској привреди. По тим правилима имају се, како рекосмо, сваке године, издати:

* Види 33. и 34. број *Тужина* од ове године.

две прве награде по 300 динара;

две друге награде по 200 динара;

две треће награде по 100 динара.

Ove godine su prvi put primenjeni propisi iz Prava. Po podizanju, koje su u pojedinih učiteljska podnela godišnja izveštajna, istaknute su od strane Ministarstva Prosvete i Krupnih poslova 24 učitelja, koji zaslužuju nagradu. Među to, jedan se učitelj neposredno javno Ministarstvu Narodne Privrede, da je pravilno uređio školsku bашtu. Po tome, stručni poslanici g. Ministra Narodne Privrede imao je da pregleda rad na poljskoj privredi kod 25 učitelja.

Po podnetom izveštaju izaslanstva, radom na poljskoj privredi najbolje su se odlikovali u ovoj godini ovi učitelji:

1. *Jovan Popović*, učitelj u Mihaljancu (opština kraljevske sreda brospalnjačkog), koji ima potpuno uređenu poljsku bашtu, po pravilima pedagogičkim i privrednim, u kojoj je stajalo u svakom pogledu završeno, i koji za to uzima najveći učešća u poslovanju ova unapređenja poljske privrede u svojoj okolini;

2. *Uroš Kovačević* i *Svetozar Kušić*, učitelji u Leskovcu, koji posle prvoga imaju najbolje uređenu školsku bашtu, u kojoj je stajalo takođe vrlo dobro, koji svojom dobrom spremom, predanošću poslu i oduševljenjem za poljsku privredu vase kao pokretачи poljoprivrednih poslova u sredini u kojoj deluju;

3. *Mihailo Milovanović*, učitelj u Čučuju, čija je školska bашta mogla biti za uzor sa svoja racionalnog uređenja, i koji dobro izabranim putem uspešno deluje u izazivajući interesa za poljoprivredne napretke;

4. *Todor Veljković*, učitelj u Medveđu (opština kraljevske sreda jablaničkoj), koji je u jednom od najbogatijih i najbrevetnijih pravih poslova završeno uspešno radom u školskoj bашti, koji tim radom u pravom smislu učite propagatorски na svoju okolinu i koji za to sistematski obučava svoje učenike u poljoprivrednim poslovanjima;

5. *Svetozar Haubić*, učitelj u Sv. Arandžu (opština viškovske sreda srpskiškoj), koji je takođe u veoma neposrednim godinama postigao lepe uspehe u radu, a svojom izvanrednom ustaljenošću odlično koristi okolinu, i u širem krugu, kao Predsednik Poljoprivredne Podružnice i rukovodilac stručnih poslova vешih;

6. *Љубомир Симоновић*, učitelj u Batusi (opština požarevačkog sreda vojarovackoj), koji, pored dobro uređene poljske bашte, naročito prednjači u poslovanju vinogradarstva, svoje učenika i teorijski naučava, koji je vrlo aktivan u potpore za unapređenje poljske privrede u svojoj sredini, a kao predsednik Poljoprivredne Podružnice i u širem krugu, i koji je, najzad, i na ravni pokazao kao dobar radnik na poljoprivrednom potporevanju.

S toga, po predlogu izaslanstva, g. Ministar Narodne Privrede rešio je, da se nagrade:

a, prvom nagradom по 300 динара g. g. Jovan Popović i Uroš Kovačević i Svetozar Kušić;

b, drugom nagradom по 200 динара g. g. Mihailo Milovanović i Todor Veljković;

v, trećom nagradom по 100 динара g. g. Svetozar Haubić i Љубомир Симоновић.

Da bi dao доказа svoja priznanja za ustaljan rad g. Ministar Narodne Privrede rešio je, da se nekoliko učitelja nagrade javnim i pisanim pohvalnicama. Ta su učitelja: Čedomir Todorović, učitelj u Sretnici, Andra Drižalović, učitelj u Lađevcima, Novica Pavlović, učitelj u Lujnici, Љубомир Valotajević, učitelj u Pecenjevcima, Toma Sokolović, učitelj u Vranjskoj Banji, Svetislav Jovanović, učitelj u Sepcima, Nežad Stenajević, učitelj u Vrežu, Savićke Grbić, učitelj u Mlatovcu, Kresta Slavković, učitelj u Bakuju, Evrež Marinković, učitelj u Jasenju (požeškoj), Mihailo Mar-

simović, učitelj u Rabrovici, Mladen Dachić, učitelj u Komiriju, Marko Marković, učitelj u Markovcu u Mihalod Milovanović, učitelj u Loškama (bedeljski).

Mihailo Stuparović, učitelj u Leđevcima i Vasilje Terzić, učitelj u Bivolju nisu dobili ove godine nagradu s toga, što su prošle godine bili nagrađeni veoma novčanim nagradama i od g. Ministra Narodne Privrede, kao i od Srpske Poljoprivrednog Društva.

Mi čestitamo našim vrednim učiteljska ova odlikovanja, i radujemo se što ih i na ovom polju vidimo da s pohvalnim uspehom deluju; a zahvalni smo g. Ministru Narodne Privrede, što ih na ovaj način odzdrava u potporeku na jednomoje radu od kojega ima podjednaku korist i škola i privreda.

Isplati u školi za vinogradarstvo i voćarstvo u Bukovu. — Isplati u ovoj školi završeni su 20 prošlog meseca, te su učenici do kraja istog meseca provela na berbi i sređivanju ostalih poslova poljskih.

U I razredu bilo je na isplatu 26 učenika. Od ovih 4 se otnužaju na škole pošto imaju na kraju godine slabe ocene, a ostali prelaze u stariji razred. Najbolji su u ovom razredu iznamlj: Aleksandar Lujšić i Vladimir Borišević.

U II razredu bilo je na isplatu 19 učenika. Od ovih se 3 otnužaju zbog neuspeha, a 16 prelaze u stariji razred. Najbolji je u ovom razredu bio Mladen Stojanović; sa ovim Arandžu Milovanović.

III razred završeno je 22 učenika, i toliko ih je dobilo otpusnih svedočaba, u kojima su rezultati školovanja kroz sve tri godine. Najbolje je svršio školu *Paolo Petrović*, sin g. Svetozara Petrovića - upravnik dobra Srpske Poljoprivrednog Društva u Španju; i nagrađen je od Uprave školešne prvom nagradom. Za odlično i vrlo dobro učenje i primeru vladane nagrađen su još i ovi učenici: *Dragoлюб Valotajević*, *Milodrad Milovanović*, *Milodrad Toskić*, *Bogdan Stojanović*, *Dragoмир Mladenović*, *Bogodlub Mlinić*, *Dragoлюб Žiljinski* i *Vladimir Petrović*. — dakle vаh desetoroica. Nagrade su ove godine bile ove:

I nagrada: 1500 zrelih kalazova, 5000 rezinca, 100 voškava i 1 nerastaj ili onih;

II nagrada: 1000 zrelih kalazova, 4000 rezinca, 70 voškava i 1 nerastaj ili onih;

III nagrada: 600 zrelih kalazova, 3000 rezinca, 50 voškava, 1 nerastaj ili onih;

IV nagrada: 500 zrelih kalazova, 3000 rezinca, 30 voškava, 1 nerastaj ili onih;

V nagrada: 400 zrelih kalazova, 3000 rezinca, 20 voškava i 1 nerastaj ili onih.

Ostale su nagrade bile: по jedno grlo, по 3000 rezinca američke loze и по 15 voškava.

Isplatom su pokazali uspeh u onih vrlo dobar. Tako za poslednjih 5 godina svršeno je:

1894.	nitogajna	18	a	nagrada	8
1895.	"	14	"	"	5
1896.	"	20	"	"	2
1897.	"	23	"	"	7
1898.	"	22	"	"	9

Do ove godine, dakle, prosečno je bilo nagrađenih 29%, a ove godine bilo je 40%. Redak dokaz pohvalne marljivosti i učenika i učitelja.

ДО ПИСИ

Бачина, 8. октобра 1897. године.

У пољопривредном погледу ово је село доста напредно, па за то и у овде и издати ставе овогодшње летине.

Бела жита родила се тако добро да многи ишу за-
пањити биту жету. Зрно је светло и крупно и без икакве
угодине. Батници већином косе бела жита, а ређе се српом
зије. Многи после жетве стргају преору — угаре, да се
земља поправа.

Кукуруз су ове године такође добро родили, а сад
се у велико беру и кроз кратко преже биће берба дош-
ршена. Кукуруз компанија на стаљаци, тако да она нашта
остаје на струку, па после зају и струкове посеку.

Поврље је врло добро родило а нарочито дугови и
наста.

Ковоља се овде гаји у великој количини и она је
ове године израстала велика. Овде се гаји у пралачкој мери
и ковоља *жарка*. Ковоља се у латној мери продаје, а
и за домању употребу доста се тропи. Ковољу израђују
продају у Крушевцу и у Параћину.

Лан се врло мало гаји. Кад сам питао једног земљо-
радника зашто лан ве сејете, он ми одговори: није нам
обичај!

Ливада има врло мало, али за то пак скоро сваки
сеје дегетину. Ну приметно сам на многим места да је де-
тетина заражена вишином косицом.

Воће је родило добро а нарочито шљиве. Ове јесени
биле су две лекнезарске радионице у Бачини. За шљиве
издато је 40.000 динара; без мало сав овај новац узели
су Бачинци.

Кад је говор о воћу, вреди овде напоменути да у
овом месту има доста ораха. Готово је ретка кућа која
нема по неколико орахових дрвета. Ове године родили су
ораси врло добро.

Виногради су већином пропади, томе је допринела
еиноспора и перноспора. Пошто су се виногради осушили,
тек сад увидели су шта вреди прекаше винограда и дамас
у овом месту има 20 пресадана. Ова винограда који су
прскали и родили су мало и лош и није добра, који ишу
прскали не само што ишу родили него и зато се осушила.
Подизање винограда на америчкој подлози врло споро на-
предје. Света двојца имају нешто мало засађења америчке
дозе и то један засадио ју је али није наклањена. Остали
подизу садове домаћом дозом. Народ се јада да ће ено-
доксера и перноспора сама по себи проћи, и причају како
стари људи кажу да је пре 50—60 година исто тако се
била доза осушила па је болест прошла и људи су подигли
нове винограде.

Са шумом ово место стоји врло добро. Општина има
земље под шумом 30 хектара. Шума је млада али се нагло
тамаши.

Сточарство је врло мало развијено. Томе је узрок јака
насељеност; свака је стона земље обрађена и во коће да
има стоку мора је чувати па свом имању. И оно мало стоке
што има рђаво се чува и гаји, изуземајући неколико бо-
гатих трговаца, који имају и добру расу и добро стоку чу-
вају и вегују.

Што се тиче пчеларства овде има прличан број кош-
ница али су све вршкаре и пчелари се на примитиван начин.
Од савршених справа и алата има овде доста гово-
дених плугова, тријера, ветревача и т. д.

Сава М. Гроби.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XIX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Држане 19. септембра 1898 год. у Београду.

Били су: председник г. Раша Милошевић, подпре-
дседник г. Мата Јовановић, благајник г. Благоје Тодоровић;
Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Жив-
новић, Вучко С. Богдановић, Коста А. Главнић, Милан

Јовановић, Паја Т. Тодоровић и Стеван Јакшић.

Председавао председник г. Раша Милошевић, бележио
економ Павле М. Радољакљевић.

170. Председник саопштава, да је јутрос прихватио
Анта Голубовић, члан Друштвене управе и редован члан
Срп. Пољопривредног Друштва; предлаже: да исе Управни
Одбор поришоритивно присуствује погребу пок. Анте Голу-
бовића, којом приликом да се издају породичи појојиници
саушеће у жалости; да чланови Друштвене управе пок.
Анту ушину за члана утемељача овога Друштва у знак
признања стечених заслуга за вољску привреду и трајне
успешне; да се при погребу држи говор, у коме да се из-
несе рад пок. Анте, колико је радио на јавном пољу као
привредник, и да се ова седница огласи за свечану.

Решено: да се по предлогу председника пок. Анте
Голубовић, ушине за члана утемељача Српског Пољоприв-
редног Друштва; да исе Управни Одбор корпоративно прису-
ствује погребу, председник у име Друштвене управе да
изјави лично породичи појојиници саушеће и да се држи
говор при погребу, и да се ова седница забележи као свечана

ЗАПИСНИК XX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Држане 22. септембра 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; благајник:
г. Благоје Д. Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Се-
кулић, Алекса М. Живановић, Вучко Богдановић, Душан
М. Спасић, Коста А. Главнић, Милан Јовановић, Др. Марко
Т. Лeko, Паја Т. Тодоровић и Стеван Јакшић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио
економ Павле М. Радољакљевић.

Прочитане записнице XVI, XVII, XVIII и XIX сед-
нице — Одбор усвоји са неким изменама.

171. Чита се оставка Д. М. Спасића, на уредничтво
„Тешака.“ Већином гласова — Решено: да се оставка г.
Спасићу, на уредничтво „Тешака“ не узима.

ЗАПИСНИК XXI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Држане 3. октобра 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Раша Милошевић; благајник:
г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г. г. Александар М.
Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Дра-
гутин М. Јовановић, Д-р Марко Т. Лeko, Милан Јовановић,
Паја Т. Тодоровић и Коста А. Главнић.

Председавао председник г. Раша Милошевић; бележио
економ Павле М. Радољакљевић.

Прочитан записник XX седнице, држане 22. ове го-
дине — Одбор усвоји.

Председник саопштава, да се заузимањем г. Пет. Д.
Лелековића, цариника елијабете код београдске жел. ста-
нице, унисали за чланове утемељаче овога Друштва са
улогом по 100 динара она господа Банковић и брат, шпе-
дитери, Јосиф Анђелијашић, шпедитер, Јосиф Волфвер,
трговац, Алекса Поповић, шпедитер, Хани Д. Азријес,
трговац, Исидор Брајер, трговац, Алекса Н. З. Поповић,
индустријалац, Алберт Фишка трговац и Илија М. Јовановић,
винарски трговац, сви из Београда. Сем ових унисали се
код истог за чланове помагаче Српског Пољопривредног
Друштва са улогом од по 4 динара годишње: г. г. Милош
Ковач, шпедитер, Марко Миловоновић, појојини трговачка,
Боска Колковић, појојини шпедитерски, Раја Поповић,

помоћник шнедтерски, Самуил Бурица, шнедтер, Милаш Д. Зрванковић, трговац, Антоније Јовковић, Јазар Азбахари и Милана Гашић, шнедтери и Јаков Коцуловић, царински чиновник, сви из Београда. Утемељени су положили део улог по 100 динара, а поватачи положили улог за 1899 годину по 4 динара. Прима се са захваљујућу.

172. Чита се писмо Министарства Нар. Привреде од 18. пр. месеца ЗБР. 5338, којим шаље 100 комада примерака „Извештај о раду Министарства Народне Привреде по струци виноградарства у 1897 години“, с тим, да се два примерка задрже за друштвено књижицу, а остале пошаље пољопривредним подружницама, нарочито онима, које имају своје лозне расаднике, ради бесплатног раздавања својих члановима, и да се разда друштвеним службеницима по један примерак, као и свима остим члановима који имају већег интересовања за ову грану — Примљено са захваљујућу, с тим, да се поступи по наређењу Министарства.

173. По питању о штампању записника одборских седница из пр. године, који илеу сребрени вако ваља, а требали би да се штампају — Решено, да се записници упуће Књижевном Одбору ради корегирања.

174. Приступило је избору изасланика ради присуствовања изложби стоде, вако, сточних производа, и осталих пољопривредних грава, којој ће придружити јавича пољопривр. подружница на дан 4. и 5. ов. месеца у Краљеву — Решено: да се уложи и г. Љуба Новаковић, управник ратарске школе у Краљеву, да као друштвени изасланик присуствује овој свечаности. Г. Новаковићу, да се прати телеграфском упућеницом 100 динара у сребру, која сума да се изда лицу, којој ће одгајати и на изложбу дојести најбоље граво говеда као друштвене награде.

175. Председник извештава, да ће овуру руднички на дан 6. ов. мес. придружити изложбу говеда и осталих грава полске привреде у част долазка Николех Величанства у Чачак, и предлаже, да Друштво и тако изашље своје изасланике ради присуствовања свечаности — Решено: да се уложи и г. Мата Јовановић, потпредседник друштвени и Љуба Новаковић редован члан Друштва из Краљева, да присуствују овој изложби као друштвени изасланици.

176. Приступило је избору Приређивачког Одбора за изложбу говеда и оваца у Прокупљу. — Изабрани: г. г. Милан Јовановић, члан друштвене Управе, Милутин Јовановић и Никола Вељковић редовни чланови овог друштва, с тим, да могу одмах отићи у Прокупље и припремити све шта треба за изложбу, којој ће Друштво придружити на дан 14. ов. месеца.

Члановима овог одбора да се издаје на име дневнице по 15 динара у сребру, и да им се накнада подноси трошкову по рачуну.

177. Чита се мишљење одбора за славу и изложбу, ит. д. о избору *приређивачког одбора* за славу и приређивање изложбе за улу на дан 30 ов. месеца у друштвеном дому. — Усојено је мишљење Одбора с тим, да поред чланова г. г. Милоша Х. Поповића, Јанка Шоковића, Паје Т. Тодоровића и Благоја Д. Тодоровића, уде у овај приређивачки Одбор и г. Раша Милошевић, председник друштвени као председник одбора.

178. По молби: г. г. Вука С. Богдановића, Алексе М. Живановића и Душана М. Спасића, да им се уложи оставка у Књижевном Одбору — Решено: да им се поднесена оставка на чланство у Књижевном Одбору не ухвати.

179. Чита се оставка г. Д. М. Спасића на уредничко место — Решено: да се оставка г. Спасића ухвати, и на место његово изабран је за уредника *Тешака* г. Александар М. Секулић, члан друштвене управе.

180. По питању о штампању Пољоприв. Календара за 1899 године — Одлучено: да се Календар за идну годину штама у 10000 примерака.

Да се уложи Управу држ. штампарије за наређење, да се штампале Календара уне одмах у рад, чим уредник рукопис буде предао.

На случај да буџетска сума за штампање *Тешака* и *Календара* за ову годину не би била довољна, Друштво да се обнесе штампарија, да плати вишак по рачуну, ако му не би исцало за урком, да на други који начин регулише исцалу показаног вишка. Књижевни Одбор да размисли о начину како ће се ова ствар регулисати.

181. Чита се молба г. Свет. А. Петковића, управника друштвеног добра у Шапцу, о изашљању о друштвеном трошку његовог сина Павла у иностранство ради изучавања прераде ваја и подударства — Решено: да Друштво изашље г. Павла С. Петковића, свршеног љака шнодељско-пољарске школе, о својом трошку у иностранство ради изучавања ваја и подударства.

Г. Павлу да се издаје годишње по 1200 динара на име благајника, и да му се накнада путних трошкова по рачуну за одлазак и повратак; с тим да г. Петковић буде дужан одслужити у Друштво оновако времена, колико буде провео на страни као друштвени питомак. Г. Петковић приплетено да се употреби на послове за које се спрема; ако га Друштво не употреби за послове за које се буде спремао, онда да га разреши од обавезе.

182. Чита се извештај оцењивачког суда о прогледу винограда такмичарна пријављених за награду по стогају који је Друштво расписало и који гласи: „за виноград засаен америчком лозом и окармањем домаћом од најбољих врста на површина најмање од 20 ара, с тим да свака врста буде издвојена. Награда 300 динара. Могу се такмичари придружити из Жупе. Рок за пријаву до 1. септембра 1898 године.“ Усојено мишљење оцењивачког суда, да се г. Огњану П. Луковићу, економу из Александровца изда награда од 300 динара, за подугати виноград, који најбоље одговара погодима расписане награде.

Сем оном, да се издаду *Пољопривр.*: г. г. Чedomиру Симићу виноделу и Настасу Јакшићу из Александровца, такође такмичарица, за усталаштво оног подизања винограда на америчкој подлози.

183. По молбама: гроначке пољоприв. подружнице од 14. пр. месеца БР. 66, да јој се ресто одређеног помоћи за ову годину у 125-95 динара изда у готовом новцу, а не у пољопривредним ерипима као што је раније ремио, јер јој је за сада новац веома потребан; и да јој се даде 500 динара за подизање зграде на својом изваљу; и круптавске пољопривредне подружнице од 1. јула ове године БР. 308, да јој се одбери, да може друштвено велажину, која се налази код ње на стоваришту продати за 36—40 динара, пошто се не може продати по цени утврђеној од 50 динара. Усојено мишљење друштвеног благајника, да се гроначкој подружници изда заоставша сума новца у 125-95 динара у готовом новцу, и да јој се не може дати 500 динара за подизање зграде на својом добру, с тога, што Друштво нема буџетске могућности; и да се оласти круптавска подружница да прода друштвено велажину, по што може на добитну суму да прати Друштво, а да се одужи са 50 динара колико је по књигама за велажину задужена.

184. Чита се писмо Управе државне штампарије од 19. августа Бр. 9595, којим тражи 368-70 динара, за штампали Извештај о прослави и изложби друштвеној, приређеној у друштвеном дому у прошлој години. — Усојено мишљење благајника Друштвеног, да се ова сума исплати из партије на приређивање и државне изложба за ову годину.

185. Благајник друштвени ресервише, да је г. Михаило — Милан Урошевић, економ, — старешина маџистра Врешњевина, послао списак који му је тражен по решењу Одбора од 8. јуна ове године, (види записник XII, и да по списку дуга за 139 динара — Решено: да се оноликом сумом отгтерети примање а издатак покаже у партији на потпомавање пољске привреде и то „на остала поватајка пољске привреде.“

186. По молби г. Димитрија Буричића, да му Друштво призна и плати још за 11 дана дана дневнице, колико је

више провео у Бачкој за изучавање прераде конопље по што му је одобрено, и да би требало на неким местима у Краљевини Србији држати практична предавања о мочену и преради дана и конопље. — Решено да се г. Буричићу исплате дневнице за оних 11 дана, колико је више провео на послу где га је Друштво послало, и да он држи неколико предавања о лану и конопљу у местима које председништво буде одредило.

ОБЗНАНЕ

Погодбе за набавку 30.000 килограма плава камена. — 1. Српском Пољопривредном Друштву потребно је 30.000 килограма плава камена.

Ова количина плава камена има се испоручити најдаље до 1. априла идуће године.

2. Плавни камен мора бити: чист сулфат бакура, да нема у њему зелене галице, да није плаван, да се потпуно раствара у води и да је чист од ђубрета.

3. Камен да буде накован у брудина од 150—250 килограма а платиће се чисто — исто.

4. Плавни камен примиће се пошто се претходно испита хемијски у државној хемијској лабораторији.

5. Ако набављени плави камен не буде одговарао погодби из тачке 2., онда је Српско Пољопривредно Друштво власно да на рачун лиферанта набави плави камен који ће потпуно одговарати прописаној погодби (тач. 2) без обзира на цену, и раднику ће подмити ако је буде, из кауције понуђачево.

6. Цене имају се рачунати франко паробродска или железничка станица — Београд, без царине и других такса, а треба их означаити за случај:

а) Ако се цена лиферовања количине плати готовим новцем одмах по пријему (тач. 4.); и

б) Ако се половина плати одмах по пријему а друга половина три месеца после пријема.

7. За бурад у којима је плавни камен испоручен лиферанту неће се платити.

8. Понуде ће се примати до 15. децембра ове године закључно до 4 часа по подне а отвориће се истога дана у 5 часова после подне у присуству одређене комисије, а самог отварању могу присуствовати и понуђачи.

9. Лиферант пре отварања оверта треба да положи и то: из Краљевине Србије 1500 динара у сребру или вредних хартијама а из иностранства 3000 динара.

10. Повуда треба да буде у динарима — сребро.

11. Исплата плава камена вршиће се у сребру.

12. По пријему понуде која буде најповољнија, осталим понуђачима зградиће се кауција, а онег чија понуда буде прихваћена задржаће се као јемство за испуњење услова.

13. За доказ да су понуђачи ове погодбе прочитали и да на њих у свему пристају, треба да се потпишу пре отварања оверта.

Бр. 5958. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва, 22. Новембра 1898. године у Београду.

Објава. — Коже треба правог, чистог, на центри-еугалну машину кедевог мода, у коме нема никаквих страних примеса, нека се обрати потписаноме.

Нарочито препоручујем овај над слабуљави особана, јер је итег врло лековит, садржи у себи велику количину етарског уља, почем је сабрао од знаменитих цветова, багрова и алине.

Има га на продају до 150 килограма.
Цена је килограму: на мале 1-50 динара; а на више јевтиније.

24. јула 1898. године.

Ужиче.

Рад. Кречковић
Јакоп — вероучилац

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Заузимањем г. К. Једађића начелника окр. пожарничког, оружња скупштана одредила је помоћ за ову годину 300 динара стипендиј Пољоприв. Подружја.

Управни одбор Подружја у име свију чланова најгласније изјављује захвалност г. Једађићу на заузимању, и члановима окупљене скупштине, што су тај предлог прихватили, и жељимо да се и други угледују на г. Једађића.

Бр. 36. Из седнице управног одбора Стишке Пољопривредне Подружја.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Набавка припадних говеда у Алгају, Фралбершкој, Тиролоској, Корунској и Штајерској, приложено за позивање раса говеда, културних предлака, наставе, пољопривредних установа и законодавства у 39 земљама, од Паје Т. Тодоровића — Ђаковчића. Са 319 слика у тексту и 2 картографска снимка стр. 263. Цена 1 динар. Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва, а и преко књижарнице В. Валовића у Београду. — *Књига је архаоручена за књижевне народних школа.*

Цена малог огласа: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 пара дна; од осталих врста по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласама од целе стране 20 динара (10 еор. а. а.), пола стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јевтиније.

Преглед 47. и 48. броја Тешака: *Чланци:* Пољопривредно рачуноводство. — Упут за израчунавање дневног оброка (рациона). — Ново поврће. — Гусенице на дишћу воћака. — Главнићева сушница у Топчидеру и Добрињу. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Објаве.* — *Књижевни оглас.*

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНАРА, НА ПОДА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТЕЉИМ ЧЛАНОВИМ СОМАТАРА ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТА, ПОДПИСАНИ, ВОЈНИМ СТАВНОМ ПЛАЌА И ЗАК. ДОИМАЈУ ЛИСТ У КОЈА ЦЕНЕ, АЛИ ВОЛОЈЕ ПРЕТНАТУ ГРАФИКА ЗА КЕЉ ГОДИНЕ, **ВАЈ СРБИЈЕ,** НА ГОДИНУ 10 КРАЈ, КАН 5 КОР. А. ЕРЉНО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА ДРУШТВА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ПИЈАРА, НЕКОЈИ ЗАКРЕП И ЧИТАЊЕМА, ДОИМАЈУ ЛИСТ ЗА И ЕР. КАН 3 КОР. А. ЕР. КАН ПРАВОГА ВОЛОЈЕ ГРАФИКА И КАН СЕ ПРЕТНАТУ КОЈ СВОЈ ГРАФИКА ЕРЉНО КОЈА ЧИ ЕМ СЕ И ЛИСТ СЛАВ. ПРЕТНАТУ И РУКОПИСИ ЕРЉНО СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТНАТУ ЕРЉНО И КОЈИ. НА ПИЈОМ ПИЈОМ ЕРЉНО ОД 1898. Г. К. 204. ПИЈОМ ДРУШТЕЉИ ВОЈИ ПИЈОМ ЕРЉНО.

ГЛАСНИК И ИЛЮСТРАЦИЈА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДЕЉ:
Др. М. Т. Лео, Д. М. Спасић, Н. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДЈЕЛОВИМ ЕРЉНО:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЉИ

О РИЉАЊУ ЗЕМЉЕ ЗА НОВЕ ВИНОГРАДЕ

Дубоко риљање или ригодане земље за нове винограде многи држе да је валишно, наводећи за разлог да су и наши стари свагда у нератану земљу доу садвали. Ово мишљење наших пољопривредника сасвим је погрешно. А греше зато, што не познају погодбе у којима је америчка лоза до сада била, а које она и сад тражи за своје добро развијање.

Дивља америчка лоза, коју ми употребљавамо за пламењене нашег лозом, у својој постојбини не гаји се у отвореним пољима ни сада, нити је то пре било. Она расте дивља по шумама, као и многа наша вишага. На шумској земљи она има изобилну храну у шумском хмуцу (трудељани од лоста) и богату влагу у шумском хладу, когау ничад не може имати у отвореном пољу. Она је дакле навикнута на два главна услова: богатство у хранивим састојцима и изобилну шумску влагу.

Кад знамо услове за њено успешно развијање, онда није ни лозор да припамо то за поучу: да америчкој лози морало и један и други услов пружити, али жељимо да од ње ствару корист имамо.

Познато је правило у растурству да се земља богати у хранивим састојцима на два начина. Први је: подубљивање оранице, т.ј. износешем жртвине на површину, која се онда распаднема и растарнама ондома и даје изобилну храну биљкама које гајимо. Други је начин: љубрема, о чијој вредности, уверен сам, сваки је пољопривредник уверен.

Дубоки риљањем земље ми стварано америчкој лози и један и други услов за њено добро напредовање. Риљањем спуштамо плодну орницу у дубину где ће живе доћи у први годинама и имати обилну храну; а на површину износимо жртвине, која се ту под утицајем крава, шпе и ваздуха ондома, и пружа обилату храну не само горњим шеп и дољим жалана азотним.

Земљу треба свагда риљати једноставно, т.ј. треба риљати долу површину коју жељимо лозом засадити. Наименичани риљањем не постиже се оно што се од риљања

очекује, jer се све земљиште не испити, остаје на неравнани површинама корова, па и влага није свуда једнака. На копање рупа за сађење лозе, или орање за исти циљ, не треба ни пошмљачи, а како ли на ове начине земљу припремати.

Једноставно дубоко рилање извршује се овако:

На доњој страни земљишта, које хоћемо лозом да засадимо, треба ископати шанца целом дужином у дубини од 60—70 см. Ископану земљу из овог првог шанца бацамо ако је земљиште равнио, на суседно земљиште а ако је неравно већ јако нагнуто те на горњој страни морамо оставити отворени шанца за прихваћање кишне воде, онда ћемо земљу из првог шанца бацити на нашу страну.

Кад је овај шанца готов пружа се капац 1 метар далеко од првог празног шанца и оно земљиште копа се овако: Пришави горње плодне земље баца се на дно предњег шанца, те да коров и траваљина која се у овој земљи пољазу ту у дубини истргну и послуже жилажа лозницама као храна; преко ове земље баца се други шави ископане земље из другог шанца а преко ове и трећи последњи шави праве мртацице, која сад остаје на површини да се изложена киши, снегу, мразу и утицају ваздуха истроши и оплоди.

На тај начин треба прозукати рилање до краја земљишта; па ако је оно равнио те нам није потребан шанца за прихваћање воде, онда се поцупи последњи празан шанца оним земљом коју смо на суседно земљиште бацали.

Ако је земљиште некико, веће од пола хектара, те су нам потребни путеви кроз њега за пролаз и пренос материјала и ископање гродња, онда се пре рилања подела путевима у таблу. Путеви се обележе браздама и остављају се неравни да би чвршћи били, а и да не трошимо узалудан рад на њихово рилање.

Ако је земљиште таласасто и има јаруга, онда се све равнине пре рилања поравне бар улом; а после рилања савише се изравне кирзалом земљом.

Ако на земљишту које риламо има мочарних места, онда се пре рилања од њихове главе, где се на површини мочар појављује, ископају шапчица у правцу највећег нагиба и оставе се отворени све дотле, док се тај мочар не испуни.

Овај, који рилање врши надничарина, треба да зна, да се сва земља прекопана; а те ће бити само онда, ако два шанца буде имало пету ширину од 1 метра колико је била површина шанца широка и ако радици ову ширину шанца поред тврде земље буду свагда вертикално одесали. Само на тај начин не остаје испод рилање земље околанима од здраве земље.

Вредан радник може да изриба дневно, у дубини од 60 см., 25 м²; и кад се за квадратни метар плати 6 пара дни, то онда радник такав изврши дневно 150 дни. Стопостотна земље пошта 1000 кв. м. рилања 60 дни., или хектар 600 динара.

Рилање ваља свагда с јесени и преко зиме; jer преко зиме земља изравне и оплоди се. По рилању се може и преко лета; само у то доба кирзалом земље биће добре за сађење с јесени, ако су на рилевину најмање 3—4 јаве кишне падале, те да се од њих земља уситни и слегне. Ако на летњу рилевину нису падале кише, она

није погодна за сађење с јесени, већ се мора за пролетње сађење оставити.

На рилевину скорашњој, која се није истрошила, оплодила и како треба слегла, не треба никак лоу садити, jer се посао неправилно ради и лозе остају доцније, кад се земља слегне, високо над земљом, а услед тога доцније много пропадају.

Да поновимо: користи од рилања ови су: 1 америчкој лози у риланој земљи дајемо изобилни влаге и храну, коју она не може имати у нериланој земљи; 2, упитнавамо коров и траваљину, који су на орници били, jer они долазе свагда на дно шанца са орници, где, кад истргну, служе као обилата храна доњим жилажа лозницама; 3, изношењем здравине на површину, где се она оплоди, поправљамо земљу толико, као да смо је једанпут најјаче ђубрила; 4, обрађивање риланог земљишта за четири до 5 година лако је и јединио нас стаје, кад виноградске постове за новац радимо и 5, на риланој земљи можемо најправилније лозу да додасимо, тако, да нам у сваком правцу рилање редом излазе.

Снаку рилевину треба оставити непоравњеноу овако у грудњама и браздама како је изабача, jer се она онда боље испити и оплоди, а доцније оловојена много се лакше изравни. Поравнивање треба вршити пред само сађење.

М. Трејановић.

О ПЧЕЛАРСКИМ ЗАДРУГАМА

Изгостручност и обилном раду наших привредника за побољшање наших економских прилика овакве се доста обилат рад и око ширења пчеларства и око увођења радумицитета, лакшега и кориснијег начина пчеларена. Кад се увидело, да је негда, за врелена наших старих и славних царева и краљева, пчеларство у Србији цветало и напредовало те су мед и восак за дуги били два главна артикла наше извозне трговине, а да данас, оно мало меда и воска што се у нас произвођи не може да подмири ни домаћу потребу, те нам се са стране додичемо меда и воска увозе којекимашки шкољави фабрички производи; кад се увидело, да наша деца докопања, по свом геогрфском положају и климатским приликама, има много и много више услова за успешно пчеларене по Енглеска, Немачка, Русија и др.; кад се увидело, да богатој Америци, Француској, Енглеској, Русији и Немачкој пчеларство довесе не хиљаде већ милијуне, — онда се није ни могло пуштити да спротној Србији за године у годину пропадају хиљаде по црвеним ливадицама и вољадинама њеним, те се прегло и на рад око ширења и унапређења и ове тако важне и толико корисне гране народне привреде.

Рад на ширењу и унапређењу пчеларства у нас отпочет је већ поновно; тај је рад из године у годину бивао све обилнији па је и број одушевљених посленика на овоме раду бивао све већи и већи. У последње време тај је рад још више увећан, али, зна још није потпуно, и нема сумње, ако и даље будуће тако споро напредовање у ширењу и унапређењу пчеларства, као до сада, онда ко зна да ли бисмо икад дошли до жељене мере? Тај се рад мора убрзати. Размишљајући о томе: како и на који

начин da se taj rad ubraa i ueba odushveleni poslednici na tome polu dopili su do uverena, da se to, prena namih prilikaia, najboie i najbrze moze postihati osnivanem pcelarskih zdruaga. Do sad su u nas opovane veš tri pcelarske zadruge: u Beogradu, Parajknu i Kragujevcu. Uvesea koje su one pcelarske zadruge postigle u širenju i unapređenju pcelarstva jeju najjači dokazi, da je osnivanje pcelarskih zdruaga jedan od najsigodnijih puteva i načina za širenje i unapređenje pcelarstva u nas, i prena tome, da najviše možemo učiniti za širenje i unapređenje pcelarstva u nas, ako uebaio staraje za osnivanje pcelarskih zdruaga. Ako biesu useli da to staraje uebaio bar do te mere, da u svakom okrugu imamo po jednu pcelarsku zadrugu, mi smo uvereni, da bi one, sa namih Srpskih Pcelarskim Društviu, koje je nedavno osnovano, za kratko vreme, znatno uevale i broj srpskih pcelara i količinu pcelarskih proizvoda.

Uvereni u to, da osnivanje pcelarskih zdruaga možemo najviše učiniti za širenje i unapređenje pcelarstva, a time i za poboljšanje namih ekonomskih prilika u opšte, mi pružimo ovo nekoliko napomena o važnosti, potrebi i o osnivanju pcelarskih zdruaga, u namera, da i mi koliko toliko pravoizognoe osnivanju ovih korisnih ustanova u nas.

Pre dve godine donet je u nas zakon o akcionarskim udruževaiia, koji zakon neki smatraju kao veliku teškoću za osnivanje pcelarskih zdruaga, držeći, da se prionem ovoga zakona prostari i na pcelarske zadruge, pošto se i pcelarske zadruge osnivaju na udelu ali akcije. Za to smatraju za potrebno da na ovome mestu napomenemo, da je takvo mišljenje pogrešno, jer, zadruge ian društva sa neodređenim brojem članova, koje se osnivaju za uzajamno potpomaganje u privredi, ne podleže propisima zakona o akcionarskim udruževaiia. (Član 102. zak. o akc. udruževaiia). Prena ovome pri osnivanju pcelarskih zdruaga ne treba ograničavati broj zdruagara i udelu i onda se ne treba ni obratiti na odredbe ovoga zakona.

Držimo da imo svoju nameru najbolje postihati, ako izložimo najvažnija načela ian najvažnije osnove po kojima treba osnivati pcelarske zadruge, na da od tih ustanova imamo one koristi, koje one mogu dati.

1. *Čiil pcelarskih zdruaga.* Ako se hoie, da se osnivanje pcelarskih zdruaga utiie na širenje i unapređenje pcelarstva, onda pcelarske zadruge ne treba osnivati samo zarad materijalnoga interesa zdruagara, zarad njihove olakšice u radu i njihovog neušobnog pomaganja, jer bi takve pcelarske zadruge izgledale više kao najvešćekudativne no kao korisne ustanove za opšte dobro. Za to bi čiil pcelarskih zdruaga trebalo od prilike ovako odrediti:

Čiil je N-šie Pcelarske Zadruge:

1. da zajedničkim sredstvima podigne i održava u N. zajednički pceliia, na koje he se racionalno pcelarvati i od čega he zdruagari zajednički prihodu uživati;

2. da pceliian zdruagim bude uređen i održavan tako, kako he služiti kao ugledni pceliian za racionalno pcelarstvo za sve pcelare iz cele okoline;

3. da se na zdruagim pceliianu pripređuju porpremena praatična predavaia za racionalnoga pcelarstva za obuku neukih pcelara i pcelarskih početnika;

4. da svojim zdruagariia i sviia pcelarivna u okolini u simeu pokaže a veriočito u nabavci pcelarskih sprava i u prodaji pcelarskih proizvoda.

2. *Sredstva.* Vrlo je važno i potrebno da pokretai ili osnivai pcelarske zadruge anjedničkim šporadunom i dogovorom utvrde, koji he se sredstvima zdruaga osnivati. U tom pogledu možemo preporučiti kao najbolju onu osnovu. Treba uređiti, da ovaj, koji hoie da postane zdruagtar, može dati svoj ulog ili udeo bilo u novcu bilo u količinama. Ako se odredi da jedan udeo u novcu bilo, rećimo, 10 dinara, onda bi tome udelu bio jednak udeo u jednoj dobroj puvoj količini prišari. Ako bi se tako uređilo onda bi se time učinilo, da i mnogi seoski pcelari etuje u zadrugu i postanu zdruagtari, koji imae ne bi postali zdruagtari, jer je poznato, koliko je naš seoski svet oskudan u novcu. Naše je uverene, da bi se takvom uredbom mnogo učinilo. Zadruga bi dobila veši broj zdruagara, time bi privukla veši broj namih seoskih pcelara, koji još pcelare na stari neznačički način, da se upozivaju sa novim racionalnim načinom pcelarstva. To bi bio pralican dobitak i za samo pcelarstvo, jer bi se novi, lakši i korisniji način pcelarivna šporio među neuke pcelare, a to bi u isto vreme bila i jedna olakšica i za samo osnivanje zdruaga, jer bi se imae morao trošiti gotov novac na kupovao količina sa pcelana, koji je zdruag potrebaj za zradu količina, za nabavu pcelarskih sprava, za uređenje pceliianka i za podizanje ostalih potreba.

Kad pcelarska zadruga bude uređena tako da ona služiti i za opšte dobro a ne samo za dobro vnaih zdruagara, onda je ona, kao korisna ustanova, u pravu da očekuje materijalne potpore od države, okruga, srezna, ikućnijih opština, prihava, manastira, seoskih i drugih društava i ustanova, na za to, pri osnivanju pcelarskih zdruaga, treba računati i na takva materijalna sredstva.

3. *Članovi.* Retko da se u kome mestu ili u kojoj okolini može našti toliko pcelara, da se pcelarska zadruga može osnivati od samih pcelara. Za to treba uređiti, da zdruagari pcelarske zadruge mogu biti, ne samo pcelari, veš i svaki dubeštie pcelarstva i prijatelje naše narodne privrede, a mi verujemo, da se u svakome našem kraju može našti dovoljan broj namih trgovciia, zanatlija i činovnika koji neie zaključiti da prilože nekoliko dinara na unapređenje ove odveš korisne grane narodne privrede. Istina je, naš svet radije užaže svoje kapitale u akcije namih novčanih zavoda no u olakša produktivna preduzeća. To je jedna naša opšta naša i velika pogreška. Miša je u tome što na taj način morao mnogo duže čekati dok izvedeno naš ekonomski preobražaj, a pogreška je u tome, što nije istina da kapital ulogjen u akcije namih novčanih zavoda donosi veši prihodu, no kad je ulogjen u industrijska i produktivna preduzeća. Da je tako imamo za to najvažnijioga dokaz u tome, što imoga naša industrijska i produktivna preduzeća često čine zajmone kod novčanih zavoda, plaćajući interes na uzajamni novac, na im poslovni imak donose lenih prihoda. Iz toga se može izvesti samo taj zaključ-

чак, да новац кад је уложен у какво индустријско и продуктивно предузеће често доноси већи принос, но кад је уложен у пољски завод. Кад се све то процени, онда се, држино, нећево прерадити што верујемо, да ће се у сваком нашем крају наша довољан број њивњаних људи, који се неће устезати да уложе на неколико динара у овако пољско предузеће, која могу довести велике користи отаџбини, а у то још и леп приход сваког појединог задругару, јер, никако не треба заборавити, да пчеларство у мноштву и мношца крајевима наше доне доноси, кад се разумно — рационално — пчелари, може доносити много веће приходе но друге гране народне привреде, и то са много мање рада и трошкова.

Задругар може имати један или више удела; сваки има права на сразмерну добит, а тако исто сваки је дужан да поднесе и сразмерни део штете, што је буде, по сразмери својих удела.

4. Управљаче. За свако друштво, на и за пчеларске задруге, јесте од веома велике важности и то, како је управљање у задругу уређено. Кад се прописује уређење управе пчеларске задруге врло је потребно прописати, да се за чланове управе бирају само искусни пчелари, или, ако за то нема могућности, онда да у управу буде бар већина искусних пчелара. Таква уредба учинила би да задруга успешније напредује, а то је, држино, за свакога толико јасно, да нема потребе да се то нарочито разлаже и доказује.

Број чланова у управу, њихова звања и њихова права и дужности могу се прописати по угледу на које наше добро уређено друштво, само при томе треба назнати да се права и дужности чланова управе тачно и јасно одреде, и то, како оште дужности целе управе, тако и посебне дужности појединих чланова управе: председника, благајника, деловође и осталих.

Да би се што боље осигурала и очувала имаоина задругара, обично се у оваквим задругама бира и Надзорни Одбор, коме се ставља у дужност: да води надзор и да се уверава: да ли управа тачно и савесно располаже задругарском имаоином на да против сваке злоупотребе предузема законске мере, да се задругари сачувају од штете.

5. Пчелињак и управљаче пчелињаком. Пчеларским пословима на задругином пчелињаку, и свима пословима око уређивања пчелињака, треба да управља и руководи нарочити управљачи пчелињака, који треба да је спреман пчелар, како у теорији, тако и у практичним пчеларским пословима.

Дужности његове треба да буду од прилике овако прописане:

- 1, да рукује и управља свана пословима на пчелињаку;
- 2, да пчелињак уређује и одржава свагда тако, како ће пчелињак задругини свагда моћи служити за углед, и како ће доносити што већи приход задругарима;
- 3, да води потребне пчеларске белешке о стању и променама у свакој колонији;
- 4, да држи повремена практична предавања на рационалног пчеларства свагда кад то управа одреди и по програму, који управа с њим споразумно усвоји;

5, да израђује повремене извештаје (реферате) о поједином пословима на пчелињаку, свек по своје нахођење и свагда кад то управа од њега затражи;

6, да на позив управе долази на састанке управине и да даје објашњења која му управа затражи.

6. Резервни фонд. У свима оваквим задругама, где задругари очекују неки добитак, свек треба рачунати и на могуће штете. С тога, да би се остварила задруга обезбедно, мудро је, што се обично у таквим задругама оснива резервни фонд, да се на капитал његовог накнаде губице, ако би их било. Капитал за резервни фонд обично се ствара и увећава на овај начин: још у почетку издвоји се десети, петнаести или двадесети део од целокупног капитала задругиног. То се зове основни капитал резервног фонда, који се преда које понављају заводу на капиталистички. После се сваке године одваја по један десети, петнаести или двадесети део од чистог годишњег прихода на се и то уноси у резервни фонд, а тако исто и интерес од капитала резервног фонда. Кад се тако ради, онда ће за 8—10 година капитал резервног фонда постати велики, колико износи целокупан имаоина задруге. Толики резервни фонд није никад потребан, јер се никад не може претпоставити, да ће задруга своју своју имаоину изгубити. За то, чим капитал резервног фонда нарасте до трећине или до половине задругине имаоине, не треба га више увећавати, као дотле. Доста је кад се сам фонд од свога интереса увећава. Но и кад би се резервни фонд јако увећавао, ипак задругари ништа не губе, јер је сав капитал својина свих задругара, коју овај део издвоји себе по сразмери својих удела, као и осталу имаоину.

7. Задругарски збор. Да се у задругу одржава добар ред, да се одржавају добри другарски односи и да задруга може напредовати, обично се у оваквим друштвима држи по једном у години збор од свих задругара. На томе годишњем збору задругара управа подноси извештај о својој раду у прошлој години, а надзорни одбор извештај о расплату задругарског имаоина. Према томе задругари цени ред задругине управе на или бирају попу управу или поклањају своје поверење старој управи. На годишњем збору решавају задругари још и о подели годишњег добитка или губитка и о разним предлозима за унапређење задруге.

Кад неодољива потреба захтева могу се спазнати и ванредни зборови прево године.

То су од прилике најважнији и најосновнији начела на којима би требало у нас оснивати пчеларске задруге. Остало уређење може се уредити и прописати по угледу на уређења осталих наших удружења и задруга.

Пошто оснивачи споразумно утврде уређење задруге треба све то да се и написмено наложи и изведе правилима, на којима ће се задруга управљати. Кад оснивачи придобују довољан број људи, који су вољни да ступе у задругу, онда их треба позвати на збор. На збору треба пре свега разложити важност и потребу пчеларских задруга, да сви треба прочитати израђена правила, претрести и усвојити, па се најзад избере правремена управа, којој се стави у дужност, да правила потврди, да изврши упис задругара на да по том писане задругаре свако на збор да изберу сталну управу.

Правила потврђује, у окружним градоњина окружиа, а иначе среќа полицијска власт.

Кад се правила потврде и изbere стална управа, онда задруга почиње да живи и ради.

Први и најважнији рад омакве нове пчеларске задруге јесте избор места за пчелињак и уређење пчелињака. При избору места за пчелињак треба обилану пашу обратити на све околности, јер се свака друга учињена погрешка може лакше исправити но учињена погрешка у томе. Најбоље ће се учинити ако се послушају савети и разлози искусних пчелара, иу, поред најкне да се за пчелињак избере оно место, које има највише услова за убршено пчеларење, треба обратити пажњу још и на то, да место буде приступачно што већим броју посетилаца, а нарочито сеоскоме свету, па се онда и без многих речи коде прилично утицати на ширење и унапређење пчеларства у околини.

Пека је све најбоље уређено само ако нешто пчелар уређује пчелињак и управља пчеларским пословама онда задруга неће моћи дати оне користи, које се од ње иначе могу очекивати. Најважније је и најпотребније од свега имати добра и вешта пчелара. Без тога је боље и не осипати задругу, пошто њени неуспеси не само што доносе штете задругарима, већ се тиме наноси озбиан штета и за само ширење и напредовање рационалнога пчеларства, јер, тогво је свакоме познато да кад наш сеоски свет једвоу изгуби веру у нешто, то се више лако не поправља.

Свака пчеларска задруга треба да одржава везе са Српским Полипривредним и Пчеларским Друштвом, које ће сваку пчеларску задругу радо потпоиоати.

Дај, Боже, да ускоро у нашој довоини имамо што више ових корисних установа!

Вредне пчеле само својим неуторним радом шапује своју кошицу и обезбеде свој отањан. Исто тако и ми можемо нашу кошицу — довоину своју — испунити свакима изобиљем само неуторним радом, а највише радом на повећању приредне снаге нашега народа, јер је приредна снага нашега народа готово једина ноћ од које очекују средства за своје развијање и напредовање све остале гране и сви остали правца нашега народнога и државнога живота, на кад је тако, онда будимо вредни и радни као пчеле!

Јов. П. Јовановић.

УПУТ ЗА ИЗРАЧУНАВАЊЕ ДНЕВНОГ ОБРОКА (РАЦИОНА)

(НАСТАВАК)

Мимо напред споменуће случајева, који нас одређују да се не смејемо следи држати бројева, који су у Волфовим нормама, или по другима, означени, има и других разлога који нас на то упућују. Искуства нам казују, да већ и разне расе, па шта више и поједиња града у једном истој занату траже одступања у примени тих бројева. Зна се на пр. да су пена града како се вели: добри искориститеља хране тј. да се употребљава храна на њих подиже на много већу цену, него ли што су то кадра друга града; па онда има опет друга града којима боље припа једра, јака (концентраисана) храна, док се друга задовољавају и чабастом и лошијом храном. Све су то случајеви, па које се мора при практичној употреби норма обир узети, па да се за сваки такав случај оне и модифицирају, подешавају. И који не би на то гледао, морао би при употреби норма стећи горко

искуство; могао би се огрешити и о саме норме, те резултате многогодишњих трудних и брижљивих научних испитивања, а ишодно би и свом властитом интересу. Који практичар не би, дакле, пазно на ту тиражу за њега заносност, пао би у опасност, да у највише случајева ради расисноу, пошто норма, као што је напред истакнуто, казују впе *веће* бројеве него ли мање; а било би тако него случајева, да би своја града хранио оскудице но што треба.

Но има још један врло важан разлог који нам препоручује, да се не смејемо строго држати бројева, који су нам Воде и остали извели. То је: *разлика која се јавља у хранисним састојцима и сварљивости њиховој код јединих истаких орета хране*. Садржина органске супстанције, сирионих хранљивих састојака, протеина који се пари и т. д. у хранама је веома различита, у приликама јако одступа. Ово се тиче у првом реду *сварљивости* тих састојака, што ће рећи — *сног дела у хранама који се вари*; или: *садржине сварљивих хранисних састојака*. Ту разлику, та одступања која су и научно и практично доказана мора се у сваком случају узети у обзир при разупаљу оброка. А на то имају утицаја оне појаве: *доба (ступан) развијања пшенице биљка* („старост“) *поводе растена и вајана млогово, водњеле и дрвце (волове) преко доине, начин прибирања (кошења и живеења) и начин чувања и приретоовљавања тих биљака*.

И ово ћеко објаснити укратко. —

1. *Доба (ступан) развијања пшенице биљака*. — Младе пшенице имају више протеина и пшеница, и у оштете оне више обилују сварљивим састојцима. Хранљива вредност детелине или ливадских биљака, онда у толико више, у колико су оне старије и имају више дрвених влакана. Млада зелена пшеница, млада трава на пашни и др. одликују се увек већом хранљивошћу и у том погледу су као год и зрнеле, само што у *детство*, учинку или овога заостају, јер у себи имају „онда“, — састојка која, разликују боу различитим састојцима, као и других њених који, узети у некој мери, називају зак провали или муњаво органсима; и што су уједно — пшени која је напв воде. Да би се поседаяа случај избегло, као и то, да би се подлагање зелене пшенице превремено даваће белачевине, што би била раскоп, добро је да се млада зелена пшеница заједно са сланином од жита и др. које имају мало белачевине, па је тако у смеши стоји подлагати. Нарочито у пролеће, кад почиње хранење зеленом пшени, и када је она већином врло обилна у белачевинастим састојцима, треба бит изузетка тако радити. На истог разлога требало би стоји, кад подлази на младу пашу, свагда јућром и већером подлагати храну која је оскудица у белачевини, као: житну сламу, доијаће сено и т. д.

За доваз овога ми би смо могли навести резултате огледа, који су научници чинили; али *практичнији* задатак нашега листа не допушта нам упуштати се у такава објављивања.

Исто тако би се могло доказати, да и *сварљивост* хранљивих састојака у зеластим деловима храна онда са старошћу. Ако се само неколико дана касије доијаће сено покоси, одмах му се и *сварљивост* знатно смањује.

Супротно овим подјавка, — код семена, подлана (корена) и првога погитва хранљивост (највећа хранљива вредност) настаја тек онда кад се они *отворно* развију, кад сазру. У младим крутолама крокмира с почетка има мало белачевине, а доијаће бива све више. Тако него мило белачевине, а доијаће бива све више. Тако него мило бива и са пшениним састојцима; док безлатни састојци с почетка се нагомљавају, а доијаће што се плодови приближују зрелим размеро ондају, само *исцрпела* се па све време растена сивају.

Напослетку, треба знати још и то: ако пшенице биљке имају више листића и цвета у добуна, кад настаје зрење, то ће бити и хранљива вредност бити већа. Код младих биљака желети је да имају што тање стабљике и огранке и да су они испуштати.

2. *Погоде растена и гајена.* Ови односи су од великог значаја. Свежост утиче на јаче или слабије грањање ливнатих биљака. Ако су биљке гушће посејане или расејане, утицај свежести биће слабији, а онда ће се биљке мање грањати и мање лишћа имати: — али огранци њени биће зато тањи, који не само да су у оштре хранљивији, него морају имати и више белачевине, јер биљке које расту под слабијим утицајем свежести увек су обилатије белачевном. По томе, биљке за засену пићу или сено траче увек сејати гушће, чешће, него ли оне од којих се жељи само добити. Можемо напоменути онда, да и делови шећерне репе који расту изван земље показују мање шећера, а то је омет последица утицаја свежести. Зато је оковавање шећерној репи потребније, него ли сточној.

Какоба земље и положаја места има утицај на хранљивост нарочито код оних пићних биљака, које се косе и прибирају у веома сочном стању (кромир, репа, зелена пића). Песковито — шљавчана земља са пропусљивом здрином, која се лако загрева и која је веома изложена ваздуху, ако се уз то и добро обрађује, даће најхранљивију и најздрављу пићу. Влажне, хладне и непропусљиве земље производе добрих година често највише пиће; но увек је омет храна, која на таквим земљама расте, округлија, има мање белачевине и по томе слабије хране. Једно старо искуство нам каже, да јечам на тежким глинчастим земљама има свагда дебљу дуску и мање белачевине. Исто тако и у погледу на помољак зна се да, нар. јечам, у високим положајима даје више слага, а да у зрну ну има омет мање штрка.

Начин гајена има такође утицаја на хранљивост пићних биљака. Тако по Волну (Wollu) што се репа *раније* посеје, то ће имати више шећера. У колно се биљке могу слободније пружати у земљи, у колно оне буду имале већи простор земље, у колно ће бити кружније; принос, како у зрну тако и у савезу, биће и по количини већи и по квалитету бољи. Но најјачег утицаја на хранљивост може имати *дубровос*. Код се земља дубри јаким азотним дубривима (стајским дубретом, гуаном, чинском шалитром) биљке ће бити обилатије у белачевини; а срамерно према томе *овашће* безаотних састојака. Овас, који је гајен више година на негубројној њиви, показало је белачевине у току 4 године за 50 од сто мање, како у зрну тако и у слами. — Време и начин дубрева такође је од важности. Тако зна се, да јечам, који се посеје на земљи дубројној у пролеће, има више лепка него ли онда кад је земља дубрена у јесен; за то и пшари претностљају јечам са „невадубрене“ земље.

3. *Погоде и време преко године.* Оба ова чиниоца имају велику важност и утичу знатно на хранљивост пиће. Тако зна се, да се у тако названој континенталној клими у поређењу са морском климом добива жито с тврђим зрном, како се каже стаљастим.* Хладонито и влажно лето и вештачко задржање производе брашнавије жито. Прво има више белачевине, а друго више угљених хидрата. *Хладни* година кромир и зренске имају мање штрка, а репе мање шећера (мање угљених хидрата), него ли *топли* година; а у овима биљке и сви њени делови имају омет више протејана. Кад је време хладније и ливадско сено има округлију, грубуљу стабљину, мање апснатог рамша, и по томе је слабије у протејину и претианинама, а јаче у целулози, (дрвеним влакнама) те с тога се и теже вари. *Сушни* година је слама срамерно хранљивија, а зрно омет мање храниво. Влажних година бића обрнуто.

4. *Начин прибирања (метос) чувања и припремања сечне хране.* Брижљиво осушена храна не губи хранљивост. Али о једном брижљивој сушењу пићних биљака не може у пракси ни бити речи. Јер како се данас сено добива, па ма се при тој држави најбољом методом, већи или мањи део управо најбољих, најхранљивијих биљних делова (лишћа, цвет, пунољака итд.) обиче се и расеје се по њиви и ливади. Зато се препоручује у првом реду: да се зелена пића суши на постројинама (сушњацима, розгама

идр.), или у мањим бочима, јер се на тај начин мање растурају сменити биљни делови од највише вредности.

Знатно се смањује садржина *сировинах* састојака, а на супрот тиме повећава се садржина целулозе, кад покосене пиће биљке закисну. На њима се тада напатују гљивиче лисени и биљке почну се распадати. По досадашњем искуству, сировинах се састоји више исперу од каше у ових врста хране, које се даме суне и које су нежније, имају тање белаче, те и лакше подлеже распадињу. Зато и ова, која чешће може да закисне, и више него ли сено од прве кошње, која се као храна мање вредности од сена; ма да би она, која се састоји из млађих и мање дрвенастих биљака, по томе и хранљивијих и лакше сировинах, требала да има већу хранљиву вредност. С тога се и сено сматра као здравија храна.

(СВЕТЛИК С)

ГЛАВНИЊЕВА СУШНИЦА У ТОПЧИДЕРУ И ДОБРИЊУ

(СВЕТЛИК С)

Господину Министру Народне Привреде

Према решењу од 8. септембра о. г. Збр. 5722, част нам је поднети Господину Министру извештај о извршеним пробама шљива на Главнињеву сушници у Добрињу.

I.

Као што се види из *1/2* записника, на поменутој сушници извршене су две пробе сушења.

Средња проба од обих сушења дала је овај резултат: 1. Наложено је сирових шљива 469-5 кгр. (код прве пробе 469 а код друге 470 кгр.).

2. Утрошено је дрва 244 кгр. (код прве 290, а код друге 198 кгр.).

3. Сушење је трајало за 33 часа и 36 минута (код прве пробе 37 час. и 27 мин. а код друге за 29 час. и 45 минута).

4. Добивено је сувих шљива 139-950 кгр. (код прве пробе 134 а код друге 145-900 кгр.).

5. Од 100 кгр. сирових шљива добило се сувих 30-39% (код прве пробе 216-400 а код друге 135-700 кгр.).

7. Оуда за 1 кгр. сувих шљива утрошено је дрва 1-760 кгр. (код прве пробе 2-124 а код друге 1-357 кгр.).

8. Од 1 кгр. утрошених дрва, добило се сувих шљива 0-599 кгр. (код прве пробе 0-462 а код друге 0-736 кгр.).

III.

Кад се ова средња проба сранила са средњом пробом која се добила на Главнињеву сушници у Топчидеру, онда се има ова разлика:

1. Сушење шљива код сушнице у Добрињу трајало је *више* за 7 час. и 26 минута (у Топчидеру за 26 часова и 10 мин. у Добрињу за 33 часа и 36 минута).

2. Од 100 кгр. сирових шљива добилено је *мање* сувих шљива за 1-97% (у Топчидеру процентат је износио 32-36 а у Добрињу 30-39%).

3. За 100 кгр. сувих шљива утрошено је *више* дрва за 31-787 кгр. (у Топчидеру је утрошено 144-263 а у Добрињу 176-050 кгр.).

4. Према томе, за 1 кгр. сувих шљива утрошено је на сушници у Добрињу *више* дрва за 0-318 кгр. но у сушници у Топчидеру.

5. Од 1 кгр. утрошених дрва добило се сувих шљива *мање* за 0-102 кгр. (у Топчидеру добило се 0-701 а у Добрињу 0-599 кгр.).

III.

Услед тога, што је домаћа сушница у Топчидеру, због већих димензија леса, заварача на врху и дивљака,

изгубила тип домаће сушнице, извршена је у Добрињу једна проба сушења шљавца на домаћој сушници, која у свему одговара типу домаће сушнице. — Добивен је овај резултат:

1. Наложено је сирихих шљавца 536 кгтг;
2. Утрошено је свега 862 кгтг сирихих перихих дрва;
3. Сушење је прекинато после 52 часа и 4 мин. а до потпуног сушења шљавца требало би најмање 58 часова и 40 минута;
4. Добивено свега 101 кгтг сирихих шљавца и = 8 кгтг. недостушних шљавца. Рад се морао прекинути због тога, што би се за потпуно сушење шљавца морало чекати до 6—8 часова у вече, услед чега би у путовима изгубили читав дан. Но кад се узме, да су заостаје шљавце биле већ толико суве, да би се од њих добило 60%, сирихих шљавца, а да се при том не додаје више горива, онда би се од поменутог количине сирихих шљавца добило $101 + 28 \cdot 800 = 129 \cdot 800$ кгтг сирихих шљавца.
5. Онда, од 100 кгтг сирихих шљавца добило се 24·21% сирихих шљавца.
6. За 100 кгтг сирихих шљавца утрошено је дрва 664·010 килограма.
7. За 1 кгтг сирихих шљавца утрошено је дрва 6·640 кгтг.
8. Од 1 кгтг. утрошених дрва добило се сирихих шљавца 0·150 кгтг.

IV.

На истој сушници извршена је раније пробу сушења Пожења Подружана Срп. Пољопр. Друштва и добила овај резултат:

1. Наложено је 464 кгтг сирихих шљавца;
2. Утрошено је сирихих перихих дрва 759 кгтг.
3. Сушење је сирихено за 48 час. и 20 минута.
4. Добило се сирихих шљавца 113 кгтг.
5. Од 100 кгтг сирихих шљавца добило се 24·44% сирихих шљавца;
6. За 100 кгтг сирихих шљавца утрошено је дрва 660·910 килограма.
7. За 1 кгтг сирихих шљавца, утрошено је према томе 6·292 кгтг дрва; и
8. Од 1 кгтг. утрошених дрва, добило се 0·151 кгтг сирихих шљавца.

V.

Кад се узме средња проба од података под III. и IV. добивених на домаћој сушници у Добрињу, па се затим сравни са средњом пробом на домаћој сушници у Топчидеру, добила се овај резултат:

1. Сушење шљавца врши се брже у домаћој сушници у Топчидеру, но код оне у Добрињу (код прве је време сушења 40 часова и 11 минута а код друге 53 час. и 30 минута).
2. Од 100 кгтг сирихих шљавца добила се сирихих шљавца за 2·78% више у домаћој сушници у Топчидеру, но код оне у Добрињу (код прве је средњи проценат 27·10 а код друге 24·32%).
3. За 100 кгтг сирихих шљавца утрошено је дрва у сушници у Добрињу за 50·294 кгтг. више но у сушници у Топчидеру.
4. За 1 кгтг сирихих шљавца сушења у Добрињу утрошила је према томе *више* дрва за 0·592 кгтг. но сушница у Топчидеру.

VI.

Кад се сравне ови подаци с подацима на Главнињеној сушници у Добрињу, добила се ова разлика:

1. Сушење шљавца врши се брже у Главнињеној сушници за 19 часова и 45 минута но код домаће сушнице (Главнињена у Топчидеру од домаће у истом месту суши брже за 14 час. и 1 минут).
2. Од 100 кгтг сирихих шљавца добила се на Главнињеној сушници *више* сирихих шљавца за 6·97% но у домаћој сушници (Главнињена у Топчидеру даје више од домаће у истом месту за 5·26%).

3. За 100 кгтг сирихих шљавца утрошено је у Главнињеној сушници *мање* дрва за 486·410 кгтг. (Главнињена у Топчидеру троши мање за 458·903 кгтг. од домаће сушнице у истом месту).

4. За 1 кгтг сирихих шљавца Главнињена сушница троши према томе мање дрва за 4·864 кгтг. (Главнињена у Топчидеру за 4·589 кгтг. од домаће сушнице у истом месту).

5. Од 1 кгтг. утрошених дрва добило се у Главнињеној сушници *више* сирихих шљавца за 0·447 кгтг. (Главнињена у Топчидеру даје више за 0·535 од домаће сушнице у истом месту).

VII.

Из предњих података могу се извести ови закључци:

1. Главнињена сушница у Добрињу даје је недовољнији резултат од Главнињене сушнице у Топчидеру.
2. Главнињена сушница у Добрињу стоји у истом односу према домаћој у Добрињу, као Главнињена у Топчидеру према домаћој у истом месту.
3. Домаћа сушница у Добрињу показала је неповољнији резултат од домаће сушнице у Топчидеру и у томе се равнају резултати на Главнињена сушници у Добрињу с резултатима у Топчидеру.
4. Домаћа сушница захтева за сушење шљавца дрва, која дају жар (перова) а Главнињена дрва, која дају пламен (букова). Осим тога, на Главнињеној сушници добила се бољи резултат употребом сирихих дрва, док за сигурне резултате сушења на домаћој сушници потребна су сирива дрва.

VIII.

Узрок, због којих је Главнињена сушница у Добрињу подбавила од Главнињене сушнице у Топчидеру, могу бити у ономе:

1. Што сушница није заклоњена ни са које стране.
2. Што је у доба сушења било ветровито и хладно а затим и кишовито време;
3. Што је већа кубатура код оне сушнице но код оне у Топчидеру;
4. Што су шљавце у Топчидеру биле ситније;
5. Што су шљавце у Добрињу биле неједнаке зрелости — због влажења;
6. Што је ради упрошљавања конструкције смањена дужина зупника који спроводе жар кроз сушницу, те се на тај начин један део топлоте губи неузутребом;
7. Што је код сушнице у Добрињу депонициони затвор који је повећан још и тиме, што је за израду сушнице употребљена сирива грађа, која се расушила и изочла пилотерети, и
8. Што су за сушење шљавца употребљена (у првој проби) и перова, сирива дрва која дају жар (жар) а мање пламена.

IX.

Конструктор г. К. Д. Главнињ, учинивши на лицу места мање измекло под б. у предној тачки, изнео је одмах начин, како да се отклоне, ради чега је у свој њим увео и потребне измене, те ће тако с тим изменама бити сасвим могућа, да ће сушница у Добрињу бити још и боља од сушнице у Топчидеру.

X.

Главнињена сушница у Добрињу, и овака каква је, може се сваком препоручити.

18. септембра 1898. год.

Београд.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:
 Благоје Д. Тодоровић,
 секретар Мил. Нар. Привредне
 Државне Јововић,
 главнињена Топчидерске Економике

ЗАПИСНИК

О извршеним упоредним пробама сушења шљива у Домањој и Главнићевој сушници у Добруњу 11. 12. 13. и 14. септембра 1898. године.

I.

1. Домања сушница уклована је са три стране. Има 12 деса и две пећи. Ислази се у селу ван пута, на ивицу Јавна Јевтовића. Закљочена је од ветра и у опште на лепом месту у наследи погодна за рад и сушење. Одговара у свему правом типу домањих сушница.

2. Наложено је 536 кг. сирових шљива у 9 часова и 30 минута 12—IX. пре подне.

3. Утрошено је свега 863 кг. церових дрва.
4. Сушење је свршено у 2 часа и 10 мин. 14—IX. после подне. Према томе сушење је трајало 52 часа и 40 минута.

II.

1. Главнићеву сушницу подигао је Пожешка Подружница Срп. Полкопр. Друштва на раскрсници пута који води из Добруња у: Г. Милановац, Пожегу, Узаник, Коферер, Ваљеву и Чачак. Није закљочена ни са које стране. Сушница има 12 деса, од којих су најбоље ове са пруженим и прикованим пружем, и једну пећ. На изглед је у свему слична домањој, од које се разликује у томе: што има далеко савршену пећ, у којој је због лако удешене вентилације омогућена потпунија употреба топлоте; што има вентиле за испуштање сушнице водене паре; што се водена пара употребљава за расиривање огња и што је у свему осигурана од штете. На посветку, разлика је и у томе: што се код ове сушнице, која се, уградено, ни мало не пуши, због топлоте која је највећа у горњем делу сушнице, најпре суше шљиве на горњим десема и *са свом подједнако*, док код домање, сушење се врши неједнако на свима десема. Отуда је на овој сушници потребно мање послуге а и мање вештине на да се добију ваљане суве шљиве. Код непрекидног рада, осматрају се онде само вршне лесе, на кад се шљиве на онима осуше, онда се лесе испод оних помаку за један ред навише, и у први ред који у том случају остане празан наместо се нова деса са сировим шљивама. Руковање овом сушницом тако је просто, да се у овине за после кратко време може обучети и најпросторији човек.

2. Навршене су две пробе сушења.

За прву сушење узето је 469 кг. сирових шљива. Шљиве су наложене у 4 часа и 48 мин. 11—IX — после подне. Утрошено је церових (2/3) и букових (1/3) дрва 290 кг. Сушење је свршено у 8 час. и 15 мин. 13—IX — пре подне. Према томе, сушење је трајало 37 час. и 27 мин. Добито је: сувих шљива 134 кг. сувих и 0-500 кг. недоосушених шљива.

За друго сушење узето је 470 кг. сирових шљива. Шљиве су наложене у 7 часова 13—IX — пре подне. Утрошено је свега 198 кг. букових дрва. Сушење је свршено у 12 часова и 45 минута, 14—IX — после подне. Према томе, сушење је трајало 29 часова и 45 минута. — Добито је: 145-900 кг. сувих шљива и 1-900 кг. недоосушених шљива.

III.

Шљиве за све пробе биле су неједнаке зрелости, на сву правду зато, што их је била захватала напеленача. — За време првог сушења дувао је јак ветар, а за време другог сушења падала је киша.

IV.

1. Домањом сушницом руководио је г. Радомир Кораб, свр. јак Гатарске Школе, економ Пожешке Полкопривредног Друштва, а само сушење вршио је сопственик сушнице Јавно Јевтовић на начин, као што то раде и остали селаци.

2. Главнићевом сушницом руководио је г. Димитриј Јововић, свр. јак Гатарске Школе, изаслан за овај циљ од Г. Министра Нар. Привреде, а само сушење вршио је под надзором г. К. Д. Главнића, конструктора сушнице.

3. Надзор над радом обеју сушница вршила су непосредно: г.г. Благ. А. Тодоровић, секретар Министарства Нар. Привреде, Драг. Н. Алчићев, председник Пожешке Подружнице и потписани чланови подружнице управе.

4. Пошто је Главнићева сушница на раскрсњу пута, било је преко 500 селака који су посматрали рад а велики је број међу овима који су, да би видели ову сушницу, дошли и из места удаљених за неколико часова. Сушница је учинила на њих посебно новонаш упитак тако, да се може рачунати на брзо одоњавање ове сушнице у овоме крају.

14. Септембра 1898. год.
у Добруњу.

Овим пробама сушницама присуствовао је и потписани конструктор.

Боска Д. Главнић,
Учловани сушница:
Радомир Кораб, економ
Димитриј Јововић

Присутни:
Јавко Д. Тодоровић,
свр. министар. над. привреде
Драг. Н. Алчићев,
Председ. комисије Подружнице

Чланови управе подружнице:

Никола А. Јовановић, блага. Миленко Ђ. Поповић, свештеник,
Грујица Ј. Софрончијевић и Доброслав Тодоровић економ.

Г Л А С Н И К

Утемељач. — Светозар Ботурић, гостињачар из Беградa, желећи да помогне племенити задатак Српског Полкопривредног Друштва, изводе се уписати за члана утемељача овога Друштва са улогом од 100 динара. Утемељачки улог положио је одмах друштвеној благајни.

Всима смо захвални г. Ботурићу на овој патристској шаљки према Српском Полкопривредном Друштву.

Нов члан помагач Срп. Полкопривредног Друштва. — Г. Тоша Цинбар-Јанковић, чиновник министарства финансија изводе се уписати за члана помагача Српског Полкопривредног Друштва са улогом од по 4 динара на годину. Улог за 1899. годину положио је одмах друштвеној благајници. — Хвала му.

Цена вањних огласама: Од петити арете од једног ступца до 10 нара дна; од осталих кружних извесна до 15 нара од арете од ступца.

Вањни огласама од целог стране 20 динара (10 зор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 зор.) четврт стране 3 динара (250. зор.).

Поред тога за свако оглашавање до 20 нара дна. државне тиске.

За оглашавање вине пута 10 од 100 јевтеније.

Преглед 49. броја Тешака: Узаник: О рибљаву земље за нове винограде. — О пчеларским задругама. Упут за израчунавање дневног obroка (рациона). — Главнићева сушница у Топчидеру и Добруњу. — Гласник.

надлежне надзорне полицijske власти и одобрење Министра народне привреде.

Чл. 3.

Појединим општинама, у којима нема толико женских приплодних грла стоке, да би се због њих набавка и држање мушких приплодних грла прављало, или у којима би, услед специјалних околности, набавка и држање нарочитих приплодних грла било скотпачно са особитим тежкоћама, може Министар народне привреде, на предлог надлежне полицijske власти, дозволити, да се ради набавке и држања приплодних грла стоке удружи с другим општинама.

Чл. 4.

О набавци приплодних мушких грла домаће стоке за потребу општина, има се старати држава, односно Министар народне привреде.

Он се овлашћује, да било у државним заводима произведена, било са стране или у земљи набављена приплодна грла, може давати појединим општинама и на отплату, с тим, да рок отплате не буде дужи од 3 године.

Потребне суме новца за набавку и издржавање приплодних грла стоке, прикупљаће општине прирезом од свију пореских глава по сразмери непосредне им порезе. Док се пак на овај начин прикупљени новац не употреби на намењени циљ, дужне су општине предати га најближем новчаном заводу на капиталисање с правом отказа у свако време.

Чл. 5.

Право на употребу општинских приплодних грла стоке имају сви грађани дотичне општине бесплатно, а по реду пријаве, о чему ће општинска власт водити тачан рачун.

Начин држања и употребе ове стоке утврдиће се правилником.

Чл. 6.

Никоме није дозвољено употребити за приплод мушка грла домаће стоке, ако их пре тога није прегледала сточна комисија и огласила као способна за приплод.

Ову комисију састављају државни економ, марвени лекар и председник дотичне општине. Деловања је комисије ивтар општински.

Дијурне за овај рад одређиваће Министар народне привреде саобразно закону.

Начин рада ове комисије одређиће се правилником.

Чл. 7.

Преглед мушких приплодних грла домаће стоке у општинама, вршиће се сваке године у месецу фебруару.

За приплод неспособна мушка грла обележаваће се видним знаком.

За приплод неспособна грла имају се у течају од месец дана, рачунајући од дана обележавања, за приплод неспособити (ушковити), или касациници предати.

Ако опаснособлавање мушких грла за приплод не би у горе одређеном року извршио сам сопственик, онда ће општинска власт наредити да се то изврши о његовом трошку и на његов ризик, а за непослушност поступиће по члану 11. овог закона.

Чл. 8.

Никоме није дозвољено домаћу стоку, како одраслу тако и приплод, држати преко зиме на пољу, а нарочито за време ноћи, већ за њу мора сваки домаћин, према својем стању, имати нарочите кошаре, у којима ће бити заклоњена од ветрова и друге непогоде.

У зимске месеце рачунају се: новембар, децембар, јануар и фебруар.

Чл. 9.

Нико тако никоме није дозвољено држати на пашни заједно мушка и женска грла коња старија од једне године и говеда старија од пола године, ако мушка грла нису пошкољена или од стране сточне комисије обележена као за приплод неспособна.

Чл. 10.

Сваки сопственик стоке има, у границама овога закона, неограничено право располагања са својом стоком. Но никоме није дозвољено да своју или туђу стоку зоставља или мучи, било гучењем, било претоваривањем или на који други начин.

Ближе одредбе о томе проишлеће се правилником.

Чл. 11.

Старање о извршењу овога закона снага у надлежност општинских власти.

За неизвршење одредаба поменутих у чл. 6, 7, 8, 9 и 10 овога закона, као и за неизвршење наредба издатих на основу овога закона и правилника који ће се прописати, општинске власти узимаће појединце на одговор по полицijskeј уредби и казнити новчано од 5—20 динара у корист општинске касе. У новомом случају казна се има удвојити.

Величина казне зависи од величине кривце и од олакшаваћих или отежаваћих околности.

Жалбе против осуда општинских власти разматра и у последњем степену расправља среска односно окружна полициска власт. За рок и подношај жалбе, као и за застарелост кривце, вреде прописи полицijske уредбе.

Чл. 12.

Надзор над општинским властима односно вршења овога закона водиће среске, односно окружне власти.

За лабаво вршење овога закона и наредба виших власти основаних на овоме закону, ереске односно окружне власти казниће председнике дотичних општина повчано од 10—30 динара у корист државне касе

Жалбе противу осуда ереских односно окружних власти, разматрају и у последњем степену расправљају окружне власти, односно Министар народне припреде. За рок и подношај жалбе вреде одредбе закона о општинама.

Чл. 13.

Министар народне привреде омањује се, да из прихода класне дугтрије или својих буџетских средстава може давати награде (премије) оним лицима, која се буду одликовала као добри сточари.

Број величину и начин давања ових награда, одређује Министар народне привреде.

Чл. 14.

Министар народне припреде овлашћује се да прописе правилник за извршење овог закона.

Чл. 15.

Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише и тада престају важити све одредбе, које су му противне.

Препоручујемо Нашим Министрима: Народне Привреде и Унутрашњих дела, да овај закон обнародују и о извршењу се његову старашу; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоривају.

24. Новембра 1898. год.
у Нишу.

АЛЕКСАНДАР с. р.

(М. П.)

Видео и ставно државни печат,
чувар државног печата,
Министар правде,
Н. Н. Христић

Министар
Народне Привреде
С. М. Лозанић с. р.

Министар
Унутрашњих дела,
Јевр. А. Андоновић с. р.

ЈАВОР (ACER L.).

„Ој орлеву, мада орлеву!
„До те даде вљаво вљаво?
„Младе вљаво, вљаво?
„И јаркове заворове“.

И од именованог јавора познато је нашем народу само једно планишко дрво, о коме ће ниже бити реч; али, и јавор, као и остала дрвета, има више сродних врста, које по науци долазе у род јавора и зову се презименом овога, ма да су иначе познате у народу под са свима другим именов.

Све дакле разне врсте и суврете јаворова, које инађу извесне сличности с обичним јавором, састављају један род шумског дрвећа, које се може назвати једним општим именом: *јаворје*.

По заједничким особинама, род јаворја долази у групу лишњара из фамилије јавористих биљака (Ацеринеја). Листови је само лети. Листје је на дуги дршцима, највише прстасто, печљено или дељено, без залестана. Пупољци унакрсни ауслава обичјени, вршни су већи, а са стране доста мањи; по вршни су пупољци окружени са стране често и са више пупољака. Цвете једнолично и дволично, једнолично или (код неких страних врста) дволично, са чашницом која овална, обично петодола, а ређе четворо и више делом, и кружицом са толико исто листића. Прашњак може бити 5—10 по већином их је 8, слободни с дугим копчаћем и двојном прашицом, а уметнути су заједно с кружицима лишњем у меслату котур, који котур окружава плодик и има два наспрамна наставка од којих доцније израсту два плодова крилаца; тучак надднатни (слободни) и ступац у два додела натраг посурањена ошљика раздвојен. Плод преграђен са 1—2 семена и танко-кожаста криљина, ободом којих се вртка појачки вера, а од овог се опет многи ситији перви

грантају у унутрашњи оквир. Котиледони (клијавци) су при клијању младе биљчице по високо над земљом уздигнути, дугуљаст и унутра поврњени. Дрвеће и шибље лепо лиснато, порасно, подноси закљон (хлад), садржи водљивасти сок (бузу), ређе (у младарима и лишћу) млечни а по кадити и шећерни сок; даје скупоцену, црвсту и за лепо гдлавање (политиру) цодену грађу с танким влакнима и сржаним зрачанима. Већина јаворја тера (вљавја) многе изданке из шибља, то је добро и порасне за подизање неких шума, а још више за доно дрвеће у средним шумама. Домаће врсте јаворја расту понавјеште у лиснатим шумама приземно као појединачна дрвета, и тако најбоље напредују, а према околностима и у четким шумама.

Јаворја има око 70 познатих врста, по у нас је у Србији, по Панчаћу, познато само 8—9 врста, које по шумама расту. Остале су врсте махом понавјеште у Северној Америци, од којих се већина као омиљена дрвета гаје по парковима и бантима.

Од познатих врста које у нас расту, као и од неких ваљких страних описалемо ове врсте јаворја, и то:

1. *Обични, право јавор, Acer pseudo-platanus L.* Ово је оно шумско или боде рећи право планишко дрво, које је и у некама нашега народа омиљено, јер му вели:

„Ој јаворе, јаворе,
„Ти си дрво најбоље.

Може да израсте врло велико дрво, тако, да има преко 30 метара висине и преко 120 см. дебљине у пречнику, а и доцнати дубоку старост од више стотина година. Кад је одрастао у склопу (чести) стабло му је право и обло, а по крајњима шумк већином је криво и увијено, млађих година обично је наше гранато, по тек са већом старашћу и у чести на високим положајима, круна му постаје све лепша и лепша, заседева, а као

je drvo izraslo na čistini (usajčeno) to mu je još i gušva kruha. Kora je na mlađem stablu i granama krpavasta i otvoreniji, dočije siva s rđasto-žutim i okruglastim pegama, no tokom starosti pređe u zatvoreno-sivu koru i kao takva sama od sebe ljušti se u tanke sa sivim bele ljuštice, po čemu se ovaj javor i izdalaena poznaje, a ispod ovih ljuštica se pojavljuje nova beličasta kora, te se za to naziva i *beli javor*. Punođa su nešto veći no u javora mlačica, jačasti, glatki, žućkasto-zelene s crno žućkastim ljuštama, pobocni nisu privlačniji uz podlogu no stoje nešto odvrtno, i no ovome se u zimne doba grančice ovog javora razlikuju od mlačikovih. Listve na dužoj ponajviše crvenoj dršci, pešljeno u pet nejednakih nevi, srčasto i zatupasto, neki obodom usечени или грубо nazubљeni s lična tamno-зелено, s nalizja nešto беле, u mladosti густо nazљavo. Пређе се састоји из цветних гроздова који висе на петљавца и који су отет састављени из малих грова (борњика), a ове су свака средња двоспљна, спољне су горње обично мушке са зеленкастом чашницом и крунцом, длакавија ирваниковима кончињика (којих је највише 10) и густо-nazљавим плодником. Плод гладак и висе с полурашареним крилицама.

Прави јавор стаје на род обично после 30. године, и од тада сваке године редовно и добро цвета, и то у мају или јуну, а плод сазрева у септембру, после чега у октобру или додије у зиму онада. Листа у априлу, а лист онада крајем октобра или у новембру. Онада семе у јесен, ако је пало на подесу земљу, вице већ у месецу априлу, а у пролеће посевља ниче после 5—6 недеља по сејњу; клинаоет задржава једва годину дана. Нељавца при клињу има кидијанца са три нерва, добо, дугљаст (лапетаст) и затупаст; први су јој листићи са сивим на краткој дршци, срчасто-јајаста, глатка и ободом неједнако усечени. Млада бљичица брзо расте, корен (главна жила) јој дубоко у земљу иде, из којег се нгове споредне жиле и жилце развајају, плитко иду и далеко се пружају.

Обични јавор тера нгове надиже и то само из пљива, даје добре положнице и подноси пресјивање. Његова садница (овдан), кад је иначе правално изрела или леду бело-жућкасту или иреникасту боју. Расте у средњој а највише у јужној Европи. Успева и у нским положацима, али је у самој ствари планинско дрво, подиже се сам од себе, једино у друштву с буквом, али се у високим планинама веће нешто више од ове. У нас га има скоро у свима нским планинама, где више где мање приешаног са буквом, а особито у планини Јастрењу, но тако, да се вакох заузео највише положе. На Мавору пак, где и сама булва већ престаје расти, ту је овај јавор још велико дрво; после овог настаје класа (Juniperus nana Willd.) којом се завршује шумско рањо и даље настају напљива.

Прави или обични јавор воли дакле више хладније и влажније положе, него топло и суне, воли дубоко и растрегату трошну земљу, на иваче и камениту, и у опште захтева скоро исте услове у каквољ земље као и бука, чему је најбољи доказ што се највише налази и добро успева у буговим шумам; тамке гљавице, суве некусте и почарне полове, као ни једнако сув вадух не подноси; због тога су јужно-руског степе крајње границе његовог

ширењу на исток. Он чини добар закљон и чак може и да издржи дуготрајнији закљон, али он ипак није такво шумско дрво; које би могло да поднесе стлан закљон; и за то се он тек онада може да отргне у порасту кад се у густини високии шумала нађе измеђ нижег дрвећа. Са четивнастии шумам ређе је поменан и то само са скрћеним и јеловим. На некогодима је издржава, али отрета од позних врзена, који му могу уништити младе изданке као и неку бљичицу у клињу.

2. *Планински јавор, A. macropteron Vis.* Високо дрво као и обични јавор, а и расте с овим у друштву само по нским положацима. Листве глатко у 5 неви (режана) целљено, готово кокасто, при диу увек срчасто; неви са сивим заплљеним, ободом црла, а на врху усечени. Плод с усрљаваним крилица, који се при врху инутрашњим ободом поплљаву. Цвета у јуну кад и обични јавор. Расте у нас, по Панчићу, на Јастрењу и Копаонику; а ја сам га налазио баш на „Белој Стени“ на Јастрењу.

3. *Јавор A. Heidehii Bois.* Нешто је мање дрво, али га народ од обичног јавора не разлљатује. Мљу тиа у ове је прете листве нешто ситније но у правог јавора, у старијег дрвета у 5 делова (прикажа) делено а у млађег дрвета скоро претасто, делова у горњој половини затупаста и грубо тегераста. Пређе рекаво, најире усрљавана, додије нвеша грова, а цвета у исто време кад и листа или после тога у јуну. Чашична листића јајаста или дугљаста, нласта, крунчиа као нешто краби, а у једни и други зеленкасто жути. Плод ситан, гладак, или врло мало длакав, са 2—3 см. дугим, нешто раширеним и при врху мало одвереним крилицама. Налази се, по Панчићу, на јужној страни Србије на Јавору, Гољини и Јанковом Камени.

Се три напред описане врете наше планинице и не разлљакну једну од друге, јер их обично познају под именов јавора.

4. *Млеч, млечик, A. platanoides L.* Исте је величине као и обични јавор с правим обљим стаблом и дугљасто-јајастом крувом. Кора на млађим гранам и стаблу иреникасто-жућа, глатка, додије постаје све тамнија и на послетку на старијим дрветима уздух испуца, али се нливало не лушти као у правог јавора. Пундоља голшави (глатки), сјајни, затворено црвени, а побочни мали и уз подлогу привлачнји, те се у зиме доба по овим пундољика млеч разлљакне од обичног јавора. Листве нласто целљено на 5 а често и 7 заокртних неви, издубљено округлом урезана, с обе стране бледо-зелено, глатко или оздо око нерва мљаво са дугог понјавише црвеном дршком, у којој као и у илађим латорастима садржи бљичасту млечност од куда је и добио име *млеч*. Пређе усрљавано и из грова састављено у цветни грозд, који се још пре лимљава поче разлљати, жућкасто зелено с голшавим плодником. Плод велики, голшав висе на дугој петљави, са зеленим полу-јајастим, али више раширеним крилица но у правог јавора. Млеч стаје на род 5—10 година равије и више раја но обични јавор, с којим се иваче у порасту и у вредности као шумско дрво више мање слаже. Цвета и листа у априлу, зри у септембру. Лист онада крајем октобра и то пре но што похути и поцрвене. Млада бљичица при клињу има

клинац језичаст и са три нерва; први су јој листићи срцасти, јајасте, зашпиљени и отпоро набуљени.

У избору земљишта млев је задовољан по обични јавор, јер он нарочито и пошмача земљишта вола, на шта више подноси и ритове. На пошмак вретенника потпуно је неосетљив. По шумама је мање сурста овога јавора, али га се по баштама налази више сурста по кроју и по боји лишћа. Млев као и прави јавор расте по целој Европи, али је нарочити више дрво равница. У нас га има свуда по планинама у друштво с обичним јавором, а по највише у планини Јастрепцу, где са обичним јавором, овде овде, а особито дуб старе српско-турске границе, саставља читаве групе јаворја. Али, докде обични јавор нерадо оставља своје омиљене висове, догле се млев нарочити спушта чак толико, да се налази и по планинама на подножју планина. Млев као и обични јавор у нас израсте до огромне величине тако, да стабла од метра дебљине у пречнику још није ретко наћи у нашим планинама, као на примеру на Руднику а особито на Јастрепцу у околини „Зицењаца,“ а ја сам их налазио остатке пањева и од 130 св. дебљине у пречнику.

5. *Клен, Acer campestris L.* Осредње дрво, а на са свима вршњој и сувој земљи је само као шиб; дубоко се укорењује и живе дружа далеко; дебло му је право или криво; круна густа и неправилна; кора у почетку рђасто-красна, доцније тавно-сива уздуж испуцала, услед чега се и луска. Издаци млазани. Шумољци ситни, јајасте, вретенкасто-крпе, а побочни нису наслели на подлогу као у ялеча. Лишће доста ситно, цеољено, на чет цени, при дну срцасто, док је младо мањаво је, а старије с обе стране голишаво, цени затупљата, а од оне три веће средња цени (режва) има омет три краће такође затупљате цени; старија дршка црвена је. Цвет је најпре усправљен, а доцније висн у гронала, отворено-зелен с чашницом и крушницом и мањавом петељком. Плод голишав или кадизветсто длакав, с хоризонтално раширеним крилицама. Клен ређе цвета по остале домаће врсте јавора и за то мање плода доноси, јер су му поред тога још и некаква цвевна мушка. Листва и цвет у априлу, зри у августу и до половине септембра, пада онада у октобру.

Од свију домаћих врста јаворја клен најпосрје расте, због тога ретко му је наћи вишењаци и одраслије дрво од 30 св. дебљине у пречнику и од 13 метра у висину (рачувајући с круном). И клен је више дрво равница (рачувајући с круном). И клен је више дрво равница и бречукаста него планина; обично се налази помешан с осталим лишњарима као доње дрвее у средњим шумама, а добар је и за гајење ниских шума, јер тера многе изданке, који брзо расту и подносе шилок, особито по оградинама шума, речница обалама, међана и луговима. Расте на свима земљама само не на сувине влажници или сувине сушини, али страда од позних мразева. Дрво му је нарочито добро за гориво и скупоценије израђевине.

6. *Кленак, A. opalus Ast.* Овај дрво или шиб у, оште ситуације је од кленовог дрвета, изгледа је обичног јавора, али кора му је као у млеца. Лишће на дугим и нахон црвеним дршкама, једно, старо кокасто, округласто, у три крашке цеољено, при дну срцасто, с обе стране има по једну малу кривку (цени); те тако изгледа да у самој ствари има 5 цени, с лица је голишаво и за-

творено-зелено, а с налицја кодро-зелено и по нервинама покривено рђасто-црвеним длакама; цени широке, јајасте, вишњате неједнаке и туно угочене. Цвет дугачке петељке на једноставно или састављене грове, најпре усправне за тим вишеће, жуто-зелени с длакавим петељкама. Плод млад длакав, зрео голишав с кратким усправним и нешто раширеним крилицама. Расте на кречовно земљишту, уметан у друго вишеће поједице или у гронала, а ређе као чист кленак, и то највише у луковинама стена. На новоланом земљишту достиже дебелину обичног клена. Дрво му је криво и врло добро за израду намењата и разних дугачких ствари. У нас га има, по Панчићу, на Лесковцу и у Гуњанској тоди, а ја сам га налазио на Штрпцу. Цвета у априлу.

7. *Маклен A. monspessulanum L.* Осредње дрво или шиб као и претходне две врсте, махом кривим сталом, добро листовитом и лезењастом (чатаљастом) круном. Кора му је на мањом стаблу и гранама глатка, затворено црвена, на старијим стаблима сива и испуцала. Лишће ситније но у клена и кленак и цеољено у три цени, срцасто, јајасто, заокруглаво, цени ободом цели, старо једно голишаво, с лица сјајно-зелено овде темнасто, те се по овојне лишћу и разликује од претходне две врсте с којима је иначе сличан. Цвет најпре усправљен а доцније вишеће грона, на друго жуто-зеленој петељци. Плод голишав с усправљеним, полукруглим и нахон црвенкастим крилицама. Има га у нас много на Штрпцу и Тивоку у околини Копривнице и другим црвенима, и расте само по камењарина међу осталим шибљем и омиљеним дрвљу.

8. *Белшмак, жемло, жест, A. tataricum L.* Омање дрво, али понајвише шиб, с глатком црно-сивом кором, црвеним шумољцима, а тако и црвеним листовима петељкама. Лишће дугуљасто, јајасто, срцасто, кратко зашпиљено, по ободу двојне и неједнаке рецке, с лица затворено с налицја бледо-зелено. Цреће усправно на петељци, на грона састављене ките са бледо-жутом чашницом и белчашницом крушницом, и пријатно мирисне. Плод голишав с усправљеним крилицама, која су једно другом окривута, прозрачна, најпре јасно а за тим рђасто-црвене боје. Цвета у мају а зри у августу. Расте у нас више по равницама и прилојаним местима, по широким и планинама, покрај њива и ливада, а налази се и по брдима приземно овде овде по шумама. Сади се свуда по шарковина као украсно вишеће.

9. *Бела јавор A. dasycarpum Ehrh.* Лено дрво, које својим дубокијим листовима подсећа на белу топазу, величине као и обични јавор, стабло право с дугачком чатаљастом круном. Кора остаје глатка (равна), затворено сива а ванутра црвена све до дубоке старости, када се испуца у подуже браде. Лишће тро-делено дубоким тро-губим уземима, а поред тога и два јавна режва при срцастој основи, с оштрим дво-губо рецкавим режвевима, једно, голишаво, овог сјајно затворено-зелено, овде плаветликасто-бледо, на друго нахон црвеној дршци. Цветови су густе стручкови на врло кратким петељкама, без чашничког лишћа, црвенкасти, мушки с подужицим прашицама а женски цветови с длакавим тучковима. Расте у северној Америци као агроно дрво, а у средњој Европи

расте врло добро и са свих је неосетљив на зимској ладноћи и позним изразима. Врло је добро дрво за грађу и с тога се препоручује за гајење по шумама. Цвета у априлу, листа у мају. У нас га нека.

10. *Првоси јавор, A. rubrum L.* Разликује се од предњег својим тро-деланим лишћем, које је на својим ребрима и на дрнци црвене боје. Цветови имају знатно дужу петељку у ретким шнитастим грвовима са чашницом и јасно црвеном крунојом. Плод на доста дугој вишејој петељци и обично с црвеним крилцама. Расте у северној Америки, а у неким местима и у Европи, где се налази као украсно дрвце по баштама и парковима сади. Цвета у априлу, листа у мају, у Европи ретко сазрева. У нас га нека.

(НАСТАВЉА СЕ)

ПРИТКЕ ЗА ВОЉКЕ

Стручним полупривредним круговима води се спор о томе, да ли је потребно скоро посећену вољку привезивати за притку или не. Мишљења су подељена. Једни тврде, да је притка за скоро посећену вољку од штеђе, јер је заклапа од сушца, те кора с те стране постаје одвећ нека и осетљива, а вољка брзо закркала и тако може лако да повреди. Овим тога и сама притка лако може вољку да повреди.

Други овог тврде да працноло наместена притка не може вољку да повреди; да скоро пресељена вољка, нарочито у лаким земљишту, није још са земљом у тесној вези, у толико мале, ако је вољка при пресељивању оштено много жила, па за то ветар може лако да је раздвоји и поклада младе нове жила, те то вољку у порасту оштеће. У толико је земљиште изолекеније утицају ветра, у толико је притка вољци од веће потребе.

Иза примера, где је потреба притке не само неопходно потребна, већ и на прва поглед очигледна. Само се у томе случају већ придржавати уштења, која саопштавамо у овоме што иде:

1. Пritку поред вољке ваља оставити само толико, док се вољка добро не укорени, што бива после године дана, ала најдаље две.
2. Пritка не треба да је одвећ дугачка; нека никако не иде даље од круне, јер се границе круне лако оштете од притке.
3. Пritка треба да је права; крива притка најпре ће вољку оштетити.
4. Пritка треба да је равна (глатка) и кора с ње склупта, да се у угловима некини не залепу равни штетни инсекти.
5. Без нарочите потребе нека притка не буде сувише дебела, јер вољку заклапа од сушца. Дебљина притке од 5—6 с. м. потпуно је довољна.
6. Пritку покрај вољке треба ваљкиво наместити, да се оновогуђа свака штега. Најгоре је, када се вољка принеже тесно за притку усвој везом, тако, да притка лежи непосредно уз саму вољку; баш обротно, вишећу вољке и притке ваља да је простор слободан, те да светлост ина довољан приступи.

7. Ако притка има да послужи као поуздана потпора вољци, она мора бити чврсто побацина и у земљу да је најмање 30 с. мет.

Ако се будемо придржавали изложених уштења, онда је притка увек од користи. Остаје само још да додано: да и нека ваља да је ваља, да се успешно опире непогоди и оштри, да је некама и да лако пропуста светлост и ваздух.

Ср.

УПУТ ЗА ИЗРАЧУНАВАЊЕ ДНЕВНОГ ОБРОКА (РАЦИОНА)

(СВРШИТА)

Првакљиве мрвог сена и кивелење утиче такође на умањивање хранљивих састојака, а нарочито — *својиница*. Истина, ови су начини приугодњавања и чувања за неке врсте више потребни, код неких се повећава и укус, пријатност, али процени прева, којима је пића тада изложена, по огледима упрошавијују један знатан *део сене садржане* (сустанције) и умањују садржину безазотних састојака, па и азотних, као и целулозе, само што се том првком повећава количина претинских састојака, — вероватно на рачун оних састојака који су врењем поштинени.

Хранљивост сувих хранљивих средстава слаби се *дужеим чувањем*, па ма се она чувала по најбољим методама. Најважни полупривредници могли су ошлати, да једно исто сено у јесен много боље хранљиво и вредније плодног губе у тим добе. Тако исто и корености и врлобаци плодног губе у хранљивости, што се дуже чувају. То долази услед промена, које су последица распадања; а овима постоје брже и више ови органски састојци, који су утицају ваздуха, светлости, извесној топлоти и влази више изложени. Храпа тада губи подлако безазотне па и белачевине састојке. За доказ овога наводимо пример из огледа, које је ишвршио Peters (Петреп). Оне ваља да је:

свежем сена	исто сено после 2 год.
I сорта имала 1:81 од сто азота	1:68 од сто азота *)
II " " " 1:48 " " "	1:38 " " "

Опас који је чуван на данају 30 месеца изгубио је 7:2 од сто више од својих чврстих делова, него да тај исти опас кад је чуван у затвореној јами (сено, сіло); а кукуруз који је био на ваздуху 16 месеца изгубио је 10 од сто више сене садржане него ли кукуруз чуван у јами.

Кромшир и репа губе пискоро своје безазотне састојке (штарак и шећер), па и азотне (кљажњем, трљњем итд.). Код корености плодна се и услед израза умањавана хранљивост.

По не само то; начин чувања и дуго чување утиче на *својиница* сточне хране. У колико је храна старија, у толико је белачевина теже сварљива. Па и што се више храна излаже утицају ваздуха, влаге и великој топлоти, што се, дакле, лошије држи, то ће јој и сварљивост бити лошија.

По гвгде и ни код које хране нису од толиког значаја начин и време чувања, као код трговинских врста хране и фабричких отпадака, као из: шећерних фабрика, пивара, млинова, улавних фабрика идр. Зато и код ових морају се при оцењивању њихове хранљивости ина односи строго узимати у обзир.

После ових објашњења, навелићемо један пример о састављању оброка. Ради тога ми ћемо узети за основу напред наведене порке хранљивих састојака, које нам поваљују потребу грла, па помоћу таблице о садржини хра-

*) 1 део азота — 0:25 белачевине.

масса састојака*) саставићемо оброк од ових врста, које имамо на избору.

Узимо, да имамо један загат азгајских крава од 30 грва, које би просечно тежило по 350 кгт. Ово треба да се краве и стаји 7 месеца сувог времена. За те краве потребно је, да би се одрадало у добром стању, једна свањка храна, но не претерано јака, које се има састојати из: *Доброг сена, добре овесе сламе, пшеничне сламе и Добра репа.* Имамо од прилике:

150	цел. сена од најбољих ливада,
120	" добре пшеничне сламе,
80	" овесе сламе
150	" репе средње калквоће.

Ако узамемо укупну тежину наших крава на 7000 кгт. (20×350), онда на 1000 кгт. живе тежине даваћемо дневно:

око 10	кгт. сена
8	" пшеничне сламе
5	" овесе сламе
10	" репе.

Решили смо, даље, да прибавимо по Волфовој пропису дајемо нашим кравама храну у којој ће на 1000 кгт. и дневно имати садржају:

2-3 кгт. скарвине белачевине, 11-5 кгт. угљених хидрата и 0-4 кгт. претинака, или — *укупно садржају скарвљених састојака 14-2 кгт. и око 23 кгт. органске супстанције, са јединим односом као 1: 5,4.*

Да бисмо сад дознали, да ли садржина храних састојака у врстама хране којима имамо, одговара норми, ми ћемо уз прилику таблице о проценту саставу храних средстава израчунавати: шта има у нашем селу, пшеничној слами, овесној слами и репи. Тако ћемо наћи по таблица (Волфовим средњим бројевима), да има:

	обр. сушег. (О) скар. бив. (Р) скар. прет. (Р) скар. у. хид. (К)
у 10 кгт. најбољег сена	7-63 кгт. 0-92 кгт. 0-15 кгт. 4-28 кгт.
" 8 " хитачице сламе	0-48 " 0-06 " 0-03 " 2-84 "
" 5 " овесе сламе	4-06 " 0-07 " 0-03 " 2-00 "
" 10 " репе	1-12 " 0-11 " 0-01 " 1-00 "
	Осма 19-36 кгт. 1-16 кгт. 0-22 кгт. 10-12 кгт.

Но како нам наша норма прописује:

2-3 кгт. О, 2-3 кгт. Р, 0-4 кгт. F, 11-5 кгт. K.

то нам онда до свега каква треба да буде недостатак још: с јединим односом као 1: 1-6.

3-69 кгт. О, 1-14 кгт. Р, 0-18 кгт. F, 1-38 кгт. K.

Да би се и овај мањак попунио, узмемо неку *јоку* врсту хране која у себи има много протејина, почем је у споменутих наших храних средстава сразмерно понавње тавих које су слабе у протејину. Ако разгледамо таблицу, описићемо, да нема много таквих храних средстава, која би имала однос 1: 1-6. Такве ћемо наћи само међу *макринским плодовима и фабричким отпаcima.* Могли бисмо узети и неку храну са већим односом; али би то било расипање безазотних састојака, ићи би одговарало оној потреби: да је bolje хранити са *више* него са мање протејина. Храна у којој је више протејина поправаља калквоћу љубрета, јер му повећава количину азота: док повећање количине угљених хидрата и масти, које се као неспарљиви с благаем избацају, нема значаја у побољшању калквоће љубрета.

Однос маљка — 1: 1-6 — одговара, по таблица: репичне погаче, ланене погаче*), репично брашно и ла-

*) Пореди негов одређеног врстостер и намет света не човечко онеко чинку додати у Таблицу о садржини састојака у различитим храним средствима, него упукујемо на књигу *Рационалног одр.* в. Вилм. Д. Тодоровића у којој се на стр. 73 налази таква таблица до др. Е. Вилму.

*) Остаци крп којеју гла (којина) од репичне, лана.

нево брашно из којих је исећено уде итд. Као *храна за млеко* биле би најдобрије *ланене погаче.*

Узимо, да имамо ланених погача, у којима, по Волфовим бројевима, има:

79 од сто О, 24-8 % Р, 27-5 % скарв. К, 8-9 од сто F., онда би за попуњење маљка, узев у вид у првом реду попуњење потребе протејина, требали 4-6 кгт. ланених погача, који имају у себи:

3-23 кгт. 1-14 кгт. Р, 0-4 кгт. F, 1-26 кгт. K.,

дакле сасвим да се попуни маљак, а уз то још и да се повећа садржина претинака.

И тако, оброк који спремамо добија још *једно* храниво средство, то је *погодно* одговори норми. На овај начин израчунава тежиса храна за наших 20 главаја — на 1000 кгт. живе тежине и на дан износела би:

10	кгт. сена
8	" пшеничне сламе
5	" овесе сламе
10	" репе
4-6	" ланених погача.

Но, могао би бити сад случај, да нас јединица цена репичних погача одређује, да место ланених употребимо репичне погаче. Али, како, по таблица, репичне погаче не могу да нам попуње маљак, нарочито у протејину, док би с друге стране количину претинака повећали преко потребе, то ми онда морали тражити још једну храну да је саставимо с репичним погачама. То би могло бити: исецкано *ланено брашно.*

По таблица наћи ћемо рачуном, да од репичних погача имамо да узамемо 2 кгт. а од ланеног брашна 2-3 кгт.; по томе оброк имао би бити састављен овако:

10	кгт. сена
8	" пшеничне сламе,
5	" овесе сламе,
10	" репе,
2	" репичних погача,
2-3	" ланеног брашна.....

Налики би из овара ове кравце поше, кад бисмо се упустили у понавње наше примера, што би у осталим за практичну примену изстанили начела хранења *потребно* било. Тако требало би показати: како би се имао оброк саставити, кад не бисмо имали на располагању репично — *врло доброг сена,** него неког закваслог и испраног у коме, као што се зна, во можемо рачунати за оне односе храних састојака, као што нам их таблица казје, на ти састојци се и не вара у потпуној мери.

Но, старавне се, да оваке случајеве још који нуч додиримо у крајим чланцима: а стављано се на располагање читаоцима да им и на особена питања дајемо објашњења у рубрици *Питања и Одговори,* која ће се у *Тешкој* стаљно поговати.*)

Г Л А С Н И К

Одговор *Светог* Величанства Краља Милана на честитку *Српског* Полупривредног Друштва, којом Му је Друштво честитало славу, Светог Никољу 6. ок. месеца:

Српског Полупривредног Друштвоу

Београд

Срдљача хвала Полупривредног Друштвоу на честитки и срдљачи подрава предним трудбеницима, који својим радом јачају и зенаљко одбраблену славу.

Имп.

Милан.

*) По Е. Pott-y: Gemeinverständliche Anleitung zur Berechnung von Futterrationen итд.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

ЗА 1899. ГОДИНУ

Штампан је у 10.000 примерака и разаслат нове-
рничкијим ради продаје.

Садржина му је ово:

Календарски део: — *Пасхалија* прсте 1899. — *Пољски прсте*. — *Стари и нови Календар*. — Од важнијих догађаја и уставова, у свету и у Србији, колико има досада година.

Календар саставан за свих 12 месеца у години, с назначењем изласка и залазка сунца и мена месеца. — *Бележници* за свих 12 месеца. Дани, у које се радње затварају. — Државне светковне у Краљевини Србији. — Остале српске народне, црквене и земаљске светковне. — Сазнања Пољопривредних завода у Србији.

Владаваци Краљевине Држ Српске. — Више духовенство у Србији.

Чланови: Оснивачи, добротвори, утемелјачи, почасни, редовни и помоћни Српског Пољопривредног Друштва. — Управа друштва. — Секретари секција.

Пошта и телеграф. — Назив из закона о државним таксама. — Пашаџури у Краљевини Србији.

Месечни радони за свих 12 месеци (поправљени).

Општи део: — *Пољопривредни подвештак*: 1. из ратарства, грађинарства и ливадарства. — 2. из Сточарства. — 3. из виноделства. — 4. из шумарства. — 5. из управе добара. — Прва помоћ у несрећним случајевима доглекар не доје.

Пољопривредни заводи и установе: Српско Пољоприв. Друштво и његово Подружје. — Нишке пољопривредне школе. — Управе државних добара. — Ресадничке земљоричке дозе. — Путаји паштавнички ливадарства. — Државни питомци пољопривредне струке. — *Колба Јазина Клео Мисало*: Главна управа. — Срп. Пчеларско Друштво — Пчеларско-вођарске задруге. — Удружења за подизање виноградних дрва. — Државни шумари, подшумари и чуварни шума. — Српско асигнаторско друштво за земаљске сточни трг, кљаве и ирераду дрвета. — Српска Краљевска Државна Класна Јурија у Београду. — Савез земљорадничких задруга у Београду. — Српско Бродарско Друштво у Београду. — Удружење Свештенства Монашког реда.

Српске пољопривредне књиге и новине. — Ценовник пољопривредних алата и машина.

Стежај за популарну пољопривредну вилјачицу. — Награде за увођење напреднијих начина радње.

Почути део: — *О Јану* (с паричити обзором на мочеве). — *Орах*. — *Гојезе совица за продају*. — *Пашњаци за соње*. *Портулис*, *Солонс*, *Рустири*. — *Одајиноме збожњених содица на пресивања на стаљно место*. — *Паша само на оруу лесу!* (приповетка).

Календар има 11 и по табакса. Цена му је само 50 пара динареких.

Нов министар финансија. — Указом Његовог Величанства Краља од 26. новембра ове године постављен је за министра финансија г. Вуканши Петровић, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Нов епископ. — Указом Његовог Величанства Краља од 12. новембра ове године постављен је за епископа пубачке епархије господина Димитрије, пређашњи члан Државног Савета и утемелјач Српског Пољопривредног Друштва.

Мађари кукују наше свиње за прилод. — *Трговински Гласник* Јавља, да је мађарска влада послала два своја жарвена лекара, који су у друштву са нашим два жарвена лекара, а по одобрењу наше владе, кукули 12 новембра и 12 крајем у селма Селени у Азији срезу Јасеничког округа подунавског, ради подизања и развојковања наших свиња у својој земљи. Додаје за то, да је за набавку ових прилодних града одређено било 12.000 форината, али да су свих 24 брва набављени за укупно 1000 форината, пошто је брав плаћан по 100 форината. Што су Мађари набавили ове свиње за прилод уорак је најдровније наших свиња према свињској куји; но ма, и ако наи је познато, да нашој свињи боље одолева болести, ипак не мислимо да је то једини уорак. Зна се, да су мађарске свиње јако прорепене услед куге, тако да је ретко већ и нави бољег запита; а зна се, да су оне ипробитно постале од наших свиња. Сасвим је природно било, да се сад, у оскудњи бољих запита, обраћају к нама, те да наши свињама запове кри у својих свиња. И ми се можемо само подчитати, што ни ту услугу можемо учинити; а у томе је једино доказ, да је наш свој свиња задржао све своје добре особине. Нека се у нас само и даље с најакмим и добрим разумевањем гаје наше свиње у крајевима, где су оне одавно ухватиле корена, па се не треба ништа ипавити што су неколико града отишла у туђу земљу, у коју су ова у остало, могла отићи на други који начин, па да нико и не зна о томе.

Министар Народне Привреде и школске баште. — По угледним плановима за школске баште које се оснивају у народних школа, једно одељење ових треба да је заузето *Виноградарством*. Тиме се постиже:

1. да се ученици народних школа упознају с културом дозе;

2. да се и мештани и околнина упозна с рационалним радом ове дозе, и

3. да то одељење по могућству, послужуи као расадник добре дозе, а нарочито америчке.

Из тих разлога Г. Министар Нар. Привреде одлучио је: да се и ове, као и прошле године, народним школама за школске баште издаје америчка доза *Бесметко*; и то: резинце и приврци у волекцији највише до 300 комада, и каламони до 50 комада. Америчка доза данаше се само оним баштама, које се налазе у зарављаним срезовима. А да се ноже доза добити, потребно је претходно послати управима државних расадника пробну земљу за испитивање да се дозна пропенат кречњаци; као и земљу роголати (дубоко прерљати) најмање у дубини од 70 см.

Може треба подносити непосредно Министру Нар. Привреде, а подносе се од управе школске и школског одбора.

Цена највише описаниа: Од *петит* врсте од једног ступца по 10 пара дина; од осталих кружних писмениа по 15 пара од врсте од ступца.

Већше описаниа од исте стране 30 динара (10 сор. в. в.), дола стране 10 дина. (5 сор.) четврт стране 3 динара (250 сор.).

Поред тога за свако описаниа по 30 пара дина. државне таксе.

За описивање више пута 10 од 100 језицања.

Преглед 50. броја Тешка: Закон о упарепењу сточарства. *Чланови:* Јавор (Асг Л.). — Притке за вољке. — Упуз за израчунавање дневног оброка (рациона) (свршетак). — *Гласник*. — *Обзна*. Пољопривредни Календар за 1899. — *Кимисови оглас*.

ПОД МОЉНОМ ЗАШТИТОМ АЛЕКСАНДРА К. ПЕТРОВИЋА ВЕЛИКАНСТВАНА

ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ЛЕП. НА ВОЈНА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ КОМАДИ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ВОЈУКОВА, ВОЈНИЦИ СТАРОГ НАРА И ТАМЕ. ДОПЛАТУ ЛИСТ У ВОЈНА ГИТЕ, АНО ВОЈСКЕ ПРЕПЛАТУ ГРАЂИ ЗА БЛАГО ДОБИТИ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАК. КАН 5 ФРА. А. ЕГ. ПО СРЕ. ДОПОПРИВРЕДНА ПУТЕЖИВА И ВОЈСКЕ ЧЛАНОВИ КАО И СРПЦИ НЕЗАБОРАДНИЦИ САДРЖИ И ЧИТАОНИК. ДОПЛАТУ ЛИСТ ЗА 6 Ф. КАН 3 ФРА. А. ВР. НАД ГИМАКРА ВОЈСКЕ ПРЕПЛАТУ И КАО СЕ ВРЕЋЕМАТЕ КОД СВОГ ПУТЕЖИВА ЛТВО КОГА НЕ ТИ СЕ У ЛЕВУ СЛАВУ. ПРЕПЛАТА И РУКОВИСИ УПРЕДУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРЖАЉУ И ШИТЕ. НА ОСНОВ НАЈБОЉИХ РЕШЕЊА ОД 1895. Г. № 204. ПЕРСКОМ ДРУШТВЕНИМ НОМ ВОЈНА КОМАДИ.

ГЛАСНИК И ВЕДАНЈАК:

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:

Др. М. Т. Лео, Д. М. Спаски, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић, и В. Д. Тодоровић.

ОПШТОМНИ ВРЕЊИНА:

АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

ВОЊКА РОДИЉА ЧИТАВО ЈЕ БЛАГО

Воњке по нашим баштинама и по нашим воњацима не живе читаве векове као што живе хрстови по нашим шумама.

Када која воњка претурм живот од десет до шест година, она према земљишту и према неговалу почне више или мање да осећа старост и да сваке године даје све мање и мање рода.

Отуда је јесте потребно поново садити, ако хоћемо да трајно одржавамо производњу воња. Свега тога има ту и други један разлог, на који се ми довољно не осврћемо; то је позната истина: *воњка родила читаво је благо*. И збога, није ни мало претерано рећи да једна воњка с високим стаблом, пошто се већ једном одсјила, доноси у средњу руну свој принос од најмање 5 динара на годину.

Стотину, дакле, воњака могу да донесу по 500 динара те по томе да представљају једну главицу, једно благо од 12—15 млада динара.

Ето зашто би ми жељели да се свуда око домова по селу иде воњке родље, да не буде наједнога имања без свога воњака са шљивама, с трешњама, с крушкама и јабучама свију врста и за свако годишње доба!

Поведите реч о сајени воњака с којим постаријани доживљом, он ће вам објавио рећи: „Стар сам а треба да прође но дванаест до петнаест година па да воњка с високим стаблом стане на пуну снагу да рађа.“

Но, зар се може тако говорити у занимању, које је кроз толико столећа било и остало најприродније, најчистије, најпоријасније и најдражије; зар се тако сме говорити у пољској привреди, где се и иначе ради на толико дуге рокове; зар земљорадници живе од данас до сутра и зар они невају синова и унучади?

Винова лоза почне да се даје и пре рађања и рађа много, али она има непријатеља; она тражи више негована и

više nadataka no dosada, dok vođka rodila, na primer jabuka, koja čini bogatstvo mnogih naših krajeva, nekoliko godina posle sačeka ne zatega skoro nikakvog daljeg obdruživanja. Treba dalje saditi vođke rodilje; to je nešto više no — korisna stvar, to je *družnost* svoju onih, koji imaju podsenoj zemljinu za gajenje drveća i koji oko sebe imaju svoj podmladak, svoju porodicu.

Kad nemamo drugih užiteženja, ostavljajmo svojoj deci vođke rodilje, jer to je — blago.

Šta da sadimo?

Ako sadimo za sebe, za zadovoljenje vili za svoju domaću potrošnju, treba prena podsenoj zemljinu saditi sve vrste vođaka kako one sa semenata tako i one sa kostičnjavim vođem, od najranijih na do najpoznatijih.

Ako li sadimo za *trgovinu*, za *prodaju*, treba banju većih gradova saditi vrste vođaka koje rano stasavaju. Prve trešnje, prve kruške itd. koje se pojava na trgu, uvek se dobro prodaju. Dale ova većih trgova valja saditi vrste vođaka, čiji se rod može da prenosi na dalje trgove i da — *prerabuje*.

I za jedno i za drugo zvalote se obratiti najblizkoj svojoj Podružnici (a zazorno je ako još ni sada niste njen član), najblizem rasadniku, najblizem školu poljoprivrednoj, poljoprivrednoj imaju u Špancu, ekonomiji u Topčideru ili Srepskom Poljoprivrednom Društvu u Beogradu, koje od pre dve godine o svojoj slavi, Svetome Kralju Malutini, priređuje poučne izložbe i tu pribira najbolje vrste vođka koje posle odabira i ono što je najbolje, dalje prerabuje i odančuje.

Ali u saferu vođaka rodilja ima jedna tačka od najvećeg značaja: to je *primoljublje vođke zemljinu*. I ovo pravilo tako je isto istinito u vođarstvu kao god i u vinogradarstvu. „Treba pustiti zemlu da sama govori.“

Mnogi nisu napredovali, što se ovoga pravila nisu pridržavali.

JAVOR (ACER L.).

(СРПСКАЈ)

11. *Crni javor, A. nigricans Mich.* Razlikuje se od klena — s kojim je inače sličan — ponajviše samo tro-delnim s done strane podro-zelenim i sitnim lišćem na suviše dugim drškama, visokim čvećem u jedinstrojkoj grena i kraljici, koja su jedno drugom okrenuta. Raste u severnoj Americi, gde se iz ovog vrsta isberni soč, a u Evropi nalaza se samo po narodima i banštama, gde posle 20—30 godina počine cvetati, a zatim redovno svake godine cveća krajem aprila. S jeseni lišće mu lepo pooprveni. Preporučuje se i za gajenje kao šumsko drvo.

12. *Pensylvanski žareti javor, A. Pennsylvanicus L.* Sličan je našem pravom javoru, i od ovog se najviše razlikuje lišćem, koje je samo tro-delno, ozdo uvek valjavo, obojdo nejednako nazubljeno, obično vrlo veliko a delovi zaostreni; dalje razlikuje se velikim zvonastim cvetom i korom sa lenim plavetnikasto-belim

prugama. Raste u severnoj Americi, s kojim se vodi priljučna trgovina kao sa drvetom za ukrase banšta i narodna, u kojima se negde obično kao šib. U nas ga nema.

13. *Zeleni javor, američanski javor, A. negundo L.* Strano drvo, nije za gajenje po šumama, niti mu je drvo za klanu građu pa ni za gorivo, ali ga onde pomisimo zato, što se studa na i u nas mnogo sadi kao ukrasno drvo po narodima, banštama, kraj puteva i metalnima, jer ima lep cveć i veliku krunu i ako nije Bog zna kako gusta. Raste brzo kao i vrba i može da naraste preko 50 m. debljine u prečniku i preko 12 m. visine. Lišće mu je sastavljeno iz 3—5 listova na jednoj dugtačkoj dršci, pojedini listovi dugačasto-jačasti, nivaljasti, po oboju nejednako tasterasti, s obe strane zeleno. Plod sa dugtačkim kraljicom, visin u pitama na kockastim peteljkama. Rađa redovno i dosta semena no obično jalovo, zri u oktobru. —

Podizanje javorja. Obični javor i klen ne upotrebljavu se za podizanje često javorovih šuma, no samo za manje u druge vrste, a naročito u bukove šume ili u gorve drveće u srednjim šumama. U visokim šumama bole je kad se gaji pravljena, jer onda i sama šuma dobija više svetlosti. Klen ili može da predstavlja većinu dovez drveća u srednjim šumama, ili se u ovim šumama nalazi kao prijemna. U oba slučaja dobro je došao, jer tera jake izdatke kao i napredonomitu javorja.

Javorovi su dosta prerabaci, nisu za sejanje na krivnoj zemli, i više vole ravnicu zemljinu. Za visoke planinske položaje naročito je podsean obični javor, gde prestaje i bukva; dok nečujim klen je podsean više za ravnice, a i po onim brdima dobro uspeva. Klen raste u izdancima šumama po brdovitim položajima kao i u ravninama, pa šta više kao i u onim šumama po poručjama.

Obični je javor naročito osetljiv na krazu, na protiv klen je više osetljiv, a ni dugtrajnica ni sumu ni u koliko ni godi.

Podizanje ovih javorova (klena i običnog javora) nije skopčano s Bog zna kakim teškoćama, ako ni je inače povoljno zemljinu i ako su obezbeđeni od raznih ošteta i vršenja. Za klen bi se to isto moglo kazati, ali se on omet nikad veštacki ne podize.

Javorovo seme zasejano samo od sebe u šumama na prirodni način nije vrlo лако, i to onde onde često u velikoj količini, i vri vode nešto naklavljen i jačem prerofivaju nije ga teško poditi i održati. U ovakim priljkama nije baš ni zakon predurediti ranje ove javorova u pojedini nepravilnosti čestava, što u ostalom nije ni nužno, pošto se i inače dočije mora vršiti prerofivanje i ovo no potrebi neozavlati.

Ako bi se baš htelo da se javorje podize sejanem, onda je bole da se ovo sejanje izvrsni s jeseni odmah pošto seme sazri. No ako u toj okolini naročito vladaju visni praznici, od kojih vladu blavice vrlo jako utnu, onda je bole sejati s proleba. Zbiranje semena, kojeg skoro svake godine ima, vrši se no zrenu i to od klena od prilike u septembru a od običnog javora u

октобру, i то илја тресењем семена на подвештене покривке или зграњем метлом природно ошавог семена.

Јаворово семе чува се преко зиме у такви просторјама где неће побујати, или где се не би на провајаним местима сваке осушило, а особито мотрати и на то да га мишева не пауу. О тога је најбоље да се оцињено семе при збирању скупи у цаклове и они остауе у цаклу суи али не сувише промајан простор; но од мишева је најистурје кад се остави у цаклови или кесина повисоко да неса; али ако се семе са сувиш несом помера и остави у воду или у цаклу траи; кад се на сувиш месту остављено семе чешије претретила; или напослетку кад се и у самој шуни остави семе и ово расте преко у шаку дебелине по овог позарије сувиш лишће. Ако се семе у такој прилици пресуши а нарочито мачичово, онда остаје у земљи и не може да киниче до другог пролећа, што рачуне се, није добро, јер тако киничке биљке врло се тешко одрже и на невогодном времену лако угну.

Јаворово семе, уопште узет, не сеје се на сачму, зато што се јаворови по правду гаје само применано уз друго шумско дрвее а ово се најбоље постиже сајењем. Поред тога, на сачму посејани јаворови јако страдају од корова и дивљаци. Иначе кад се врши сеча бубових шума, може се јаворово семе по сечини овиш шума рабацати и очекивати да се само колико треба зврња тајемел при раду ово сече, израђивана и извоза осечених дрва; или ако се ово не би могло постичи на овој начин, онда се може затрпати и олакши грабуљавем. За потпуно сејање потребно је јаворовог семена с прилицима $2\frac{1}{2}$ центонтра на ектар, па према томе треба одређивати количину семена и за мање површине.

Јаворов расад (видани) узима се из шума, но мора се с добрим килама вековати и као што ваља засадиати, па да се прији; али је боље и сигурније кад се одгаји у расаднику. За овај посао мора се земља добро припремити а за тим направити браздиче по 20 см. једну од друге и широве за 3 см. у које се браздиче посеје семе често и овог покриве прастрелом земљом са санитетар дубине. За овако сејање потребно је за 1 ар $1\frac{1}{2}$ килограма семена без крилаца. Изникле биљчице негују се у овим лејама обично две године а затим се пресађују у растљо и без орезивана, где се оставе још две године, после кога се врелена пресађују на старо место.

Неприятели и штеточине су јаворја већини они ишти, који и осталом шумском дрвееу; а то су: од домаће стоке козе, говеда и коњи, а од дивљаци јелени и срне, који брете и затрпају подмадак, но највише пате од зечева и осталих глодара. Међу инсектима виају такође многобројних непријатеља од којих једни затрпају ни корен и жале, други дрво, неки кору и лаку, а понављају их је која виадају на инст. Но, као да се ово штеточине скупа хање кивара чини јаворовом дрвееу у нас, но што му чине чебани, дигани коритари и остали лакоислени и пуштони горосецци, те је крајње врелне да се убудуће мало боље заштити особито први јавор, кога је све мање по нашим планинама као одраслијег дрвета.

Употреба јаворовине. Анаатолски састав (текстура) јаворовине чини, те је без икакве саваљују све ситуије алати, и то: како бразде и сирдлов тако и особито

разна тестера и сваковрсна стругови столарски, коларски и токарски. Својим прерађеним ситуијим тахлема а особито белом пригодно-светлом бојом, као и тахе, што лако прима сипау боју и лако се глача (полатира), — јаворовина надаматје скоро све остале врсте дрвета; те је зато још у најстарија времена била у великој употреби за разне нараве, као: столице, кревете, јарнове итд. на чак, иако грчка историја прича, ни алогонии тројански ков није могао бити направљен без јаворовине.

Јавор је прави плећик, и као год што се он већу остави шумским дрвеем у шуни, одикује својим дугим естатим изгледом, тако је и сама негова употреба госпоствена, јер јаворовина није пенка ни за употребу у неким грађевинама, па није ни за бунд, није ни за шилоте, ни коле, ни уопште за икакву грађу која се побија у земљу или која се по главо ваља. Али, од јаворовине се израђују на стогине разноврсних предмета, као: јарнови, лопате, држала и други предмети у пољопривреди; израђују се трезеае (соре) корита, карлице, чутуре, азустра, вагани, ташири, кашике, и друго кућено посуђе; праве се астали, столице, кревети, чинијали и други предмети у кућњем наменату; праве се рабајби, чекри, калаци (мостурои), прелице, врелена и други предмети у кућеној индустрији; употребљауе се за поставе, (турпире), паркет, обућаре калуне и за дрво-реше; употребљаују је особито много стругари за разноврсе своје израђивине, праве се кутје, буржутине, штапови и друге ситуије; употребљава се за израду играчака; праве се шта више; еруле и особито добре табурице, виолине и други музички предмети омиљени Тајцијанима и то нарочито од врсте јавора напред описаног под именом кленац. А зар неку од јаворовине и наше омиљене гусле, које су својим одјеком под ветиким претима загревале и челичине подмадак намета народа, на шта више доста и допринеле намену ослобођењу.

Као дрва за гориво све врсте наше јаворовине особито су добра, а обични јавор бољи је шта више и од саме буквине. И као брег за стогу особито је добро све јаворје.

У погледу киничке као грађе појединих врста, дрво обичног јавора је нешке и слабије дурамности, те зато се не узима за грађу, али због својих једнообразних, тавких и лепих дрвених влакана много га троше столари и друге дрводеле за разне ситуије у покућанству и у промету (тропини). Тежина је много кубног метра ове јаворовине просечно 960 од сировог а 660 килограма од сувог дрвета.

Мачичово је дрво вешто чвршће и дурамније, али овет није тако једно и бело, па с тога се и столарству хање пеня.

Клен и жешљана нераздвојени су од наших тежака. И, без кленовине, готово као-да се наши тежаки не би могли ни окренути, јер ни ова сваки пут на руци од које најбрже и најлакше могу сећи и направити што им год затреба. Па и у промету израђени предмети кленовине много се троше а особито од чворонатог дрвета, које кад се углача има лепих шара, те се од овог израђују и продају штапови, дуле, буржутице, итд. А жешљаку много грађе сеоске домаћине, од које душте пору за боње на „мораво“ а неки од ове коре праве и јастило.

Осим тога, јаворје нам користи и тиме што оно за своје растење потребује много воде, коју прила жлицама из земље и лишћем чао росне калаше и водену пару из ваздуха, те тиме успорава нагли водени ток, чува вас од поплаве и одржава изворе вода у планинама. Па шта би било, да на ње јаворја и подобног шулског дрвећа?!

Наповетку ни сама наша народна поезија не може без јавора, јер се у омадним јама која песма може одпевати а да ту ња јавора није. Та пар се и стадо може чувати а да се не чује песма:

„О, јаворе, зелен боре!
 „Разиј гране на сие стране,
 „Докае гране попринаде,
 „Догае воде плазидоване.“

За све ово треба да се јавору одужамо чувањем и гајењем његовог подјамца у нашим шумама, у којима се јавор, као Бог, још и сам од себе подеваја те га засади а не морамо лепшати сејати; а у осталој, ко би икакву потребу и сејати га наведи смо напред како се и при томе поступа.

Јов. М. Јокић.

ИЗВЕШТАЈ

О окружној изложби говеда и оваца, коју је приредила Ужичка Подружница Срп. Землепривредног Друштва, на дан 14. Септембра, 1898 год. у граду Ужичу.

Управа ужичке Подружнице С. П. Друштва, према програму свога рада за ову — 1898. — год. приредила је окружни изложбу говеда и оваца на дан 14. септембра, у граду Ужичу.

Уписе града трајао је до 19 септембра закључно. До тога дана успело је до 196 града, и то: крава с овогодшњим теладима 36, јунаца 19, јунаца 29, бикова 54, оваца 38, ошова 1, и јавади 19. Излагача је се пријављало 133.

По местима становања излагача долази изложених града говеда на срезове: Ужички 42, Ножешки 33, Пригорски 26, Златиборски 17, морачички 11 и рачански 9; оваца пак: Златиборска 30, Ужички 19 и ножешки 9.

Према опису види се, да је се на овој изложби такмичица стога из свих срезова овога округа, сем арињског и да је она изложба била у потпуном смислу окружна изложба. У исто време види се, да је највише излагача било из среза Ужичког, на тим пољском, црногорског, златиборског, морачичког и рачанског.

Од пријављених града учествовала су скоро сви осем града двојине излагача, (Пожеге и Никојевања) који су били довели своју стоку на изложбено место после 7 часова изјутра и једнога (из Раумча), који није био донео сточни наос на своја града.

Благодарна уредности и тачности излагача, оцењивачки суд могао је свој посао отпочети тачно у 7 часова јер је био сав на овину, али штељичкима излагача С. П. Друштва оклео је оцењивачки суд, те је свој посао отпочео тек око 8½ часова пре подне, пошто је председник изложбеног одбора у споразуму са управним одбором узложио окруж. начелника г. Вука Вукотића, да се први председнички оцењивачког суда.

У оцењивачки суд ушла су ова лица: председник г. Вукотић окр. начелник, чланови: г.г. Јован Мићкић економ из Чајетине, Радасав Митровић економ из Б. Баште, Малина Радивојеваћ трг. из Раче, Сретен Јевтовић мари. трговац, Илија Бошковић мари. трг., Тодор Милетић мари.

лекар. Малина Атанасићковић трговац, Радомир Бречковић јавор. сви из Ужича, Милздин Анијевић тежак из Биоске, Живо Малепопац из Добриња, Радован Вујаћ тежак из Косјерића, Степан Савић тежак из Севоја и Никола Тодоровић економ из Приједла.

У избору оцењивачког суда, Управа Подружнице њако је нажално поступала и водећи бригу о томе, да оцењивачки суд што достојније одговори својој дужности, бирала је на првом месту људе, који су познати као добри марињи трговци, а за тим земљопедима и привредницима, а нашла је да у томе буду заступљени сви срезови у округу.

Оцењивачки суд, пошто се је предходно споразумео односно награђивања стоке, отпочео је свој посао.

После свечане службе Боже и парастоса који је давао блаженопочивши Кнез Великом Милошу, Председник Подружнице, са начел. окружних, командантом IV пухов. округа, командантом бродског дивизијона, председ. окружн. суда, председником општ. суда, управитељем основ. школа и масом одличних грађана и грађанки, ошвира и др. чиновника дошла су у 10½ часова на изложбено место. Члени оцењивачке комисије, Председ. Подружнице према окружн. г. Милан Ђ. Бурић, познатом својом речитошћу и драмско је скупљено и отворило изложбу.

Оцењивачки суд довршио је свој посао до 12 часова пре подне.

Пре но што би побројали награђене излагаче Управа Подружнице, мора се позабавити на ошци оцењивачког суда, те да се види, са колико је збиље и поштивања поверени му посао извршио. Ово мора узнети тим пре што је се нашло у таквих мањкаваца, који су покушали путем штампе да се бацие блатом на савесан рад оцењивачког суда.

Оцењивачки суд у сваком оделу најпре је одвојно ова града која су била најбоља, нашлај при томе, да не издвоји само страну расу говеда за награде најистаљанија домаћа. За тим је после приступило специјалном прегледању одвојених града, нашлај при овоме раду важном послу, да одговори својој савести и повереној му дужности.

Ми морамо одати оцењивачком суду снагу хвалу и поштовање, јер му је и рад био такан, да се мора похвалити. Оцењивачки суд је при специјалном прегледању града назвао на све оно што се тражи од праведног и поштенног суда. При овоме прегледању назвао је се на старост, раст, мачкост и припадност града, као и на остале погодбе.

Оцењивачки суд је после стога посла, који је извршио са највећом брибом, дубоком поштанасе и безпрекорном савесношћу, нашао да треба наградити ова лица:

I. За изложбене крове са овогод. теладима

- 1 награда досуђена је Вељку Лазићу економу из Стапара
- 2 " " " Војину Бошвићу теж. из Рибашевине
- 3 " " " Вељку Жилићу теж. из Чајетине
- 4 " " " Милутину Поповићу из Ивањине
- 5 " " " Живку Малепопацу теж. из Добриња
- 6 " " " Младуну Николићу теж. из Рогачице
- 7 " " " Јоки Павловића уздов из Ужича
- 8 " " " Димитр. Станичићу теж. из Косјерића
- 9 " " " Галислау Максимову, трг. из Сече Сече.
- 10 " " " Рад. Виланковићу теж. из Приједла

Похвалницама: Тодор Ведећић из Ужича и Антоније Марић из Крагујеваца.

Овај први — Ведећић није примио похвалницу из урочка што му оцењивачки суд није досудио почетну награду за његову краву која је лане добила II награду у пошту 100 динара.

II. За изложбене јунаке

- 1 награда досуђена је Живку Малепопацу теж. из Добриња
- 2 " " " Пауну Поповићу теж. из Буљана
- 3 " " " Нешаду Димитрију теж. из Стапара

4	награда	досуђена је	Марку Негићу теж. из Вишесана
5	"	"	Тодору Ведачу теж. из Ужича
6	"	"	Јефрему Богојевићу као. из Коцерића
7	"	"	Милутину Поповићу из Ивањеве
8	"	"	Мили Дивичу теж. из Мушва
9	"	"	Белимру Ивановићу из Б. Вајте
10	"	"	Богдану Каракалчићу св. из Коцерића

III. За јунске до 2. год. старости

1	награда	досуђена је	Јоану А. Пауновића уд. из Ужича
2	"	"	Петрићу Варагићу теж. из Жежевице
3	"	"	Лазару Јовановићу теж. из Рогачице
4	"	"	Јавићу Јефтовићу теж. из Ивањеве
5	"	"	Јовану Мишићу епон. из Чајетине
6	"	"	Влајку Јоксимов теж. из Скавава
7	"	"	Булу Вукетићу теж. из Душковица
8	"	"	Неш. Дивитрајевићу теж. из Ставара
9	"	"	Недељку Николићу као. из Коцерића
10	"	"	Белку Лазвићу епон. из Ставара

IV. За биковне

1	награда	досуђена је	Јеремији Милићу теж. из Субјела
2	"	"	Миладу Шукуровићу теж. из Шљивов.
3	"	"	Ђоки Богојевићу теж. из Ставара
4	"	"	Поску Милачићу теж. из Богданеве
5	"	"	Јакову Витазовићу из Бедопереве
6	"	"	Ние. Асентијевићу теж. из Вишесана
7	"	"	Љубомиру Лазвићу теж. из Субјела
8	"	"	Николи Тодоровићу епон. из Црпачка
9	"	"	Ср. Радибијевићу теж. из Рожанства
10	"	"	Драг. Антонијевићу теж. из Добрања

Похвалницама: Милењу Поповићу свешт. из Добрања
Недељку Николићу мек. из Коцерића.

V. За овце

1	награда	досуђена је	Милану Крачу теж. из Севојне
2	"	"	Драгутину Николићу теж. из Чајетине
3	"	"	Александру Ивановићу теж. из Трдића
4	"	"	Бјелому Кутљешћу теж. из Драглице
5	"	"	Мику Мишићу теж. из Ужича

VI. За јагњак

1	награда	досуђена је	Андреји Дабовићу теж. из Чајетине.
---	---------	-------------	------------------------------------

VII. За овице

2	награда	досуђена је	Милошу Кутљешћу теж. из Драглице.
---	---------	-------------	-----------------------------------

Преза ове награде су распоређене на две округе и долазе на срезове: Ужички 11, Црногорски 10, Златиборски 9, Пожењски 7, Рачански 5 и Морачки 5. Дакле, награђено је 47 власника овце и полупривредних алатина и тројца похвалницама. — Свега 50.

Вредност награда износи суму од 1495 дин. Осим ових награда Управа Полупривредне Подружнице постарала је се да све власнике задовоља и сваки је добио по једну или две књиге полупривредног садржаја.

Изагачици су раздаване две књиге: „Ти ћеш бити земљорадник“, „Полвор. календар“, „Основи шумарства“, „Полвор. рачуноводство“, „Употреба прашака и органа“, „Марвени декар“, „Стојачство“, „Гајење биљака за исхрану сточне“, „Свадство“, и т. д.

Као што се види, унех на поправци наше сточне већ је се показало на овогодшњој изложби у којој је учествовао цео округ.

Дакле у свиком срезу ужичког округа може се наћи доста и добре сточне, а то се има благодарити једино привреднику овјакних изложба.

Пешта, да и ове изложбе добијају тек своју праву вредност кулованим бикови за окр. ужички.

Тако на овогодшњој изложби купљено је 8 бикова за суму од 1800 динара.

На крају овога извештаја, Управа Подружнице част је издати своју дубоку захвалницу Срп. Полупривредном Друштву на његовој обилатој помоћи а у исто време јако жали што је Друштву била одузета могућност да поље свога стручног насланика на овогодшњу изложбу те је се тим и нехотице дало оружије у руке појединим अवештацима онаковакавајући користан рад ове Подружнице.

С поштовањем

Председник
Милан Ђ. Ђурић

Деловод
Рад. Кречковић

ИЗВЕШТАЈ

Српском Полупривредном Друштву

О решењу Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва од 18. IX. од. год. Бр. 4588. потписани су одређени да присуствују отварању „Смотре полупривредног напредка у срезу пожењском“, па им је част да Управном Одбору поднесу свој извештај о тој смотри.

Смотра је обухватила све полупривредне производе пожењког среза. Она је у свему извршена по програму, који је одредила Подружница Пожења.

(Изложба је била приређена у гради основне школе пожење; а онама извођени били су испуњени богатом збирком полупривредних производа).

На позив председника пожење полупривредне Подружнице, изазван деши говором о значају полске привреде за овај крај, промотисани су, у присуству изабраних округа ужичког, полиничког особља среза пожењког, многобројног свештенства и народа из среза и изабраних ужичке Подружнице — отприли 27. септембра јаву смотру полупривредних производа складаних голором. Отворениши изложбу најлакше смо разгледали све изложене полупривредне производе, почев од I одељења, у коме су изложена била жита. Између кукуруза, који су били обилно изложени, однако се кукуруз „брадани“, -сте Вонгулића из Отча, који је на прсту био посеван, који се одликује и количином и порастом клинова и једрином зрна.

Кукуруз осморедка био је богато заступен, што сведочи да ову врсту кукуруза народ воли, јер му је кољаница тешка и зрно крупно и једро.

У истом одељењу била су изложена и стрина жита. Посматрајући разносрета стрина жита, њихову квалитет и број изложених предмета, могло би се мислити, да се налазимо у жупанији Србије, у Јасеници или Мачви.

У овом одељењу били су изложени платарски радови питомца Подружнице г. Пете Петровића, у нека се Подружница узда да ће оправдати наше њене.

У II. одељењу било је изложено воће. Богатство у воћу није нас изненадило, јер нам је познато било са прошлогодишње инструктивно изложбе, коју је Друштву приредило. Оно је већ сад јак привредни извор за овај крај, а усталиштвом Подружнице у изгледу је, да ће овај крај у порасту бити најбољи крај наше доминане.

III. одељење за поврће и нарина било је веома богато. Поред осталих сората пасуља градинараца је овде задовољно право градинарства, и његовом добротом мислани се не могу довољно да нахвале.

Сочине је тако крупно, да може с правом заузети достојан положај међу тргованским производима свога реда.

У IV. одељку било су изложене текстилне биљке у стањци и повесима. Дан од часог семена био је бо-

гато заступљен како у влакву, тако и у семену. На ову грану пољске привреде Друштво треба и даље да обрађа своју важну, јер и народ увиђа користи од гајења ове биљке. Когољке је било изложено доста, али ипак мање од два. И али и когноле добро су сређене; на мочене и једнога и другога треба обратити пажњу пољопривредника, и дати им упутста за то. Овој Подружници треба помоћи савршенијим средствима за одлажање влакна од стабљике; у оштејој Подружници треба у овој грани помоћи свима средствима, јер она својим радом оправдава друштвену помоћ у пуној мери.

Ту су били изложени и мачван пронаходи, који се одликују својом познатом добротом.

Вредно је овде споменути сир из Добриња Милосава Ђ. Поповића свештеника, који се заузимањем Груписе Социјалнајша петоца Министарства Народне Привреде за пронаходи сира, почиње ширити у овој крају.

У У. Одељењу била је изложена сточна храна, у којој видно место заузима сточна репа.

Другог дана изложбе радно је оцењивачки суд, и том приликом доуђене су и награде.

У нову је раздато награда 1382 динара. Поред ових новчаних награда одликовани су:

Златном медаљом: г. Коста Главинић, професор Велике Школе, за своју сугину, која је у моделу и делојима својим била изложена.

Сребрном медаљом одликовани су: Пољешка Подружница, за изложбене предмете са свога имена; Драгутин Лапчевић;

Драгутин Агдић, шумар из Пожеге;
 Михајло Бугариновић, учитељ;
 Милосав Ђ. Поповић, свештеник из Добриња, за сир; и
 Петар Петровић плетар, за плетарске радоне.
 Бронзаном медаљом: Радомир Краћ, епон из Расине;
 Бранислав Павловић, земљоделач из Залусе;
 Илија Сажеуновић, * * * Пожеге;
 Велимир Јовановић, * * * Расе;
 Душан Једић, свештеник из Годовина;
 Димитрије Јовићевић, економ из Табановиња; и
 Никола Милошевић, земљоделач из Баконице.

Пожвањеним: Илија Тријевић, земљоделач из Речина;

Светислав Јеремич, земљоделач из Добриња;
 Шкољска башта у Гучују; и
 Стојка Жунић, из Пожеге.

На овој изложби било је изложених предмета 9385. Прво излагања имали су само пољопривредници из среза пожежок.

Посматрајући изложбу стекли смо уверење, да Подружница Пољешка ради с најбољом вољом и познанањем ствари.

Снага пара, коју Друштво овој Подружници да у име помоћи — доноси огромне користи.

Нека нам се не замери што осећамо дужност да на овом месту истекнемо вредноћу и заузимљивост г. Д. Лапчевића, председника, и г. Николе Јовановића, учитеља, члана Управног Одбора, поред осталих вредних чланова Пољешке Подружнице, јер они ово заслужују у пуној мери.

25. Октобра 1898. год.
 у Београду.

Издалајки на пожежокј сугини волонтира
 агронома пожежокј среза

Раши Милошевић,
 Милан Јованкић.

Дивљење јабуке. — Још пуно наших пољопривредника греше, који се прелење, те неће да лепо узгаје, утрале јабуке у зајуту или другој којој осушитој узгоди, већ их трипају у кућу и на талин, да не проприју.

До душе, то је ланг посао: убацити јабуке на талин или на леду над димом, али тим се чини велика штета: јабуке губе ону лепу особину своју која их и препоручује толико.

Додирне ли их дим — оне се одмах промене: гутбе ону обилату сочивост, смену, смежурају се, проузину и ударчују на дим те нису за употребу.

Због тога треба јабуке зазимањати онако, где их дим неће дохватити.

Пожешка пешак. — Овај је насељ бео, крптан, округло, дуг, пешак је (чувањак). Роди обилато: сеје се сам за се у ошале, или омашке као узрод у кукуруз. Кува се врло лако, укусан је, у вољи је свакоме који га само једаред једе.

Издвојила га је и нарочито засебно негована Пожешка Подружница Српског Пољопривредног Друштва, а пољопривредници су га прихватили радије него овој други пожешки насељ привач. А—б.

Поткивање коња и волова — за најмодернији начин врши поткивања школа Пожешке Подружнице. Она је дала повољну популу и за поткивање омишених и државних коња и волова у гарнизону пожешком, а сам тога издала је објаве у месту и околини: да сви они, који коње и воллове код не поткивају, имају бесплатно лечене стоке.

Поткивачки посао код школе јако снагак дана, и сопственици поткивање стоје веома су задовољни.

Школа број 28 љава, који ће бити једини од најспремнијих модерних поткивача.

Подружница све могуће чини и најтеже жртве подноси да се онај тежак посао крпшине савршено повољнај успешно. Не зарано се кад у таквај успех с највећом поуздањом верујемо, јер нећ да сад што је се у школи успешно, предсказује најповољнији исход. А—б.

Г Л А С Н И К

Тетовка у Русји. — Међу јабукама, које се гаје на неким угледним добрима у Русји, заузима угледно место и наша тетовка. Она је, као што један руски лист јавља, дала највећи проценат рода и стекла добру проходу и лепу цену. Мило нам је, кад се наша воља и у братској Русји таква показала, као год што нам годи и то, што јој је и у новој отаџбини задржало старо име.

Нови Српског Пољопривредног Друштво. — Округла скупштина округа моравског ставила је у овогодшњи буџет својих издвајања и суму од 500 динара на име помоћи Срп. Пољоприв. Друштво.

Ову суму нована благодња начелства округа моравског предава је Српског Пољопривредног Друштво.

Ово је први опруг у Краљевини Србији, који се у прошлој години успео за члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 ди нара и први ову суму положио, а сад је и једини који му је дао на име помоћи за ону годињу 500 динара.

Изложба плетарских радова. — Пожешка Подружница Српског Пољопривредног Друштва на дан Главног годишњег збора Друштва, који ће се држати у почетку идуже године у Београду привреде у дому друштвеном *Изложбу* своје плетарске школе. Изложба ће трајати 3 дана. На свима изложбених предмета биће стављена предјавна цена, те сваки посетилац изложбе може купити шта му се допадне.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВОЈ

ЗАПИСНИК XXII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 24. октобра 1898 год. у Београду.

Били су: Председник г. Рама Милошевић; благајини: г. Благоје Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Вучко С. Богдановић, Кошта Д. Главишић, др. Марко Т. Лео, и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Рама Милошевић; бележник економ Павле М. Радељковић.

Прочитан записник XXI седнице — Одбор усвоји.

Председник извештава, да се Српска Предјатна Банка и г. Никола Кривошејић, трговац из Београда, уписали за чланове добротворе овога Друштва са улогом од по 500 динара. — Заузимањем г. Петра Д. Јелековића, дариника филијала код Београдске железничке станице уписали су се за чланове утемељаче Српског Пољопривредног Друштва са улогом од по 100 динара ова господа: Ђорђе Н. Вучко, Драгомир Н. Здраковић, и Едуард Шатнер, трговци, и Милојко С. Трбица и Команијац, индустријери, сви из Београда. — Господа: Алекса Ђарковић, рудолов, Цветан Гроздарић, калемар и Милан Т. Марковић, приврнавци калемарски вишког доњег рудника америчке дозе и Милутин А. Радојковић, свирени јак винод. лобар, школо из Ниша уписали се уписати за чланове помагаче овога Друштва са улогом од по 4 динара годишње.

Чланови добротвори и утемељачи положили су целе улоге а помагачи за 1899 године. — Пријемљено за записношћу.

187. Прочитан извештај г. Милутина М. Савића, друштвеног изасланика, о државној изложби домаће стоке, сточних производа и прератне живине, коју је приредила Крајинска Подружница Српског Пољопривредног Друштва на дан 24 августа ове године у Неготину. — Пријемљен и записан с тим, да се у целини штампа у *Тешкову Г. Савићу* да се изјави благодарност писменим путем за поднети извештај. Подружници такође да се изјави писменим путем благодарност на постигнутом успеху око приређивања изложбе.

188. Г. Паја Т. Тодоровић, члан приредничког одбора, реферирше, шта је усвојено за друштвену славу и приредњене изложбе за ову. — Одобрен у свему поступак Приредничког Одбора.

189. По питању о преграђивању друштвене збирке — Решено: да се збирка прегради органима на који има да се може утрошити до 350 динара. Сем овога да се за једно одељење добијено преградом збирке набави једна већ за уредништво (*Тешкова Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника*) и за Библиотеку.

190. Чита се писмо г. Милована Т. Маринковића, пуномоћника г-ђе Марије Ст. Магалиновиће, о узимању имања г-ђе Магалиновиће под закуп за друштвено добро у Шању за пових 5 година, пошто је закуп истекао. — Решено: да се тражи мишљење од Управе друштвеног добра у Шању.

191. По питању: које ли Друштво да поднесе предлоге трошкове за оне сирахе које шаљу поједине заштације на темељну пробу у циљу да Друштво врши од њих набавке или да их прелазује пољопривредницима — Решено: да сваки поднесе своје трошкове при шаљању сираха на оцену, а при повратку оних сираха које се не продају или их Друштво не откупи, да се врате најстаријо о друштвеном трошку железницом или лађом до најближе станице — а одакле сјај да их пренесе о свом трошку.

192. Чита се извештај Ужичке пољопривредне подружнице о државној изложби говеда и оваца на дан 14. септембра ове године у граду Ужичу. — Решено: да се извештај упути Книжевном Одбору ради штампања у *Тешкову*. Подружници да се изјави захвалност на постигнутом успеху око приређивања изложбе и постигнутом резултатима на побољшању говеда и оваца. Да се врате у штампу и цитира последица став извештаја, којим да се утврди: да

Друштво вије објавило Подружнику о шаљању свога изасланика ради присуствовања свечаности на овај није дошао и да је тамо чекало на њега, — већ да је Подружница извештена, да јој се не може упућивати изасланик.

193. По питању о набавци ланеног семена ради београдског раздвајања пољопривредника у 1899. години — Решено: да се набави 1000 чешкиг и 500 килограма ринског лана и у своје време разда бесплатно пољопривредницима ради гајења.

194. Чита се депеша г. Јубе Новјковића из Краљева, којом извештана, да није издао 100 динара носачишта му по решењу од 3. ове месеца (записник XXI тач. 174) с тога, што је новац добио пошто је изложба била затворена. — Решено: да се уложи г. Новјковић да врати новац потраг.

195. Економ реферирше, да је још 1896. год. решено да се г. Јанчевићу, екомону из Пожеге, да једна сепкалица за релу на потез; да му она није ни до данас дата с тога, што је оштећена на путу у Жолешанин, на пита шта да се ради по овоме. — Решено: да се г. Јанчевићу по ранијем решењу врати сепкалица здрава из друштвеног магацина, а са изложбеном да се надокнади путем трага и тражи оштећа.

ЗАПИСНИК XXIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 2. новембра 1898. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рама Милошевић; благајини: г. Благоје Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Драгутин М. Јовановић, Паја Т. Тодоровић и Стеван Јашић.

Председавао председник г. Рама Милошевић; бележник економ Павле М. Радељковић.

196. По питању шта да се ради са предметима изложеним на изложби, коју је Друштво приредило за своју ове године — Решено: лан и куледа да се још боље превале на остале за друштвену збирку; семе ланено и конопљано да се врати Ботаничкој Вапти ради гајења и испитивања. Од изложбеног воћа, да се одобре најбоље сорте и моделшину; остало свеже воће које је здраво, да се остави на нарочито за то спремењени столца за чување воћа, где ће се посматрати докле ће која сорта трајати, а неки део воћа да се врати Пољопривредној хемиској огледној станици ради анализе појединих сората и прављења Јабучнице, која да се о изложби година о изложби друштвеној изложби на углед. Пића да се пошљу хемиској државној Лабораторији и Пољопривредној хемиској огледној станици ради анализе. Воће саднице да се пошље Ботаничкој Вапти. Суво воће да се оставе и у тегама чувају у друштвеној збирки ради увоређења у идущим годинама и да се види за колико време могу да се очувају. Ореси и лешници да се поспеју у друштвеном врту, на кад младито одрасту да се растује у народ. Восак да се чува у друштвеној збирци и мед да се утроши на хранљење друштвених пчела. Од сувих пиљава, воска и меда, да се такође пошље Пољопривредној хемиској огледној станици ради анализе. Од свега воћа и осталог што буде затражено г. Бегут, професор Ве. Школе, да му се да по мало за великошколу збирку. Кошане и други предмети од веће вредности, да се врате излагачима ако их затраже. Предмети да се врате излагачима о друштвеном трошку.

ЗАПИСНИК XXIV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 14. новембра 1898. год. у Београду.

Били су: председник г. Рама Милошевић, благајини г. Благоје Тодоровић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, др. Марко Лео и Паја Т. Тодоровић.

Председavao председник г. Раша Милошевић, бележио економ Павле М. Радосављевић.

197. По питању о набавци плава камена за 1899 годину — Решено: да се још сад расписне оглас за набавку 30.000 килограма плава камена. Рок пријаве попуна да буде закључно до 15. децембра ове године. Испоруча целе количине плава камена да се изврши најкаже до 1. априла идуће године. Каквоћа плава камена да буде као и у овој години.

198. По ресерату уредника о хонорисању радова штампаних у Тежаку од бр. 23. до 36. ове године — Одбор одреди награде.

199. Прочитан извештај Одбора за набавку земљишта за друштвено добро о земљишту у Гроцкој за угађено Друштво газдовања, које је Друштво понудила општина гроцкашка. — Усвојено мишљење Одбора: да се понуђено земљиште не прими за друштвено добро. Али овај да се упути Одбору за набавку земљишта за заснивање новог угађеног друштвеног добра ради даљег размисљања, где ће и на који начин Друштво добити земљиште за своје добро.

200. Чита се извештај г. г. Милутина Јовановића и Николе Вељковића, редовних чланова Друштва о проглашењу вођања г. Милана Милојевића, економа из Гор. Драгине округа тоњишког, који је подигао вођањ и пријавио се за награду, која је расписана за напредније начине радње, која гласи: „за правилно подигнут вођањ од једне или више врста вођака с обзиром на избор врста и сората вођака и пресадница; дље на правилност растојања вођака, начин расађивања и негу, а на површини најмање пола хектара. Награда 200 динара. Могу се такмичити срезови добрички и јаблички. Рок за пријаву до 1. септембра 1897 године“ — Решено да се г. Милојевић изда награду од 200 динара у сребру, пошто је према извештају оцењивачког суди испунио погодбе које се Стегајчи траже, а и благовремено се пријавио у прошлој години. Извештај да се штампа у *Тежаку*.

201. По молби г. Богдана Пелема, свршеног ђака ратарске школе, да га Друштво прими за приправника на своје добро у Шанцу ради праксе у пољопривредно пољонона — Решено: да се г. Пелем прими за приправника на друштвено добро у Шанцу.

202. Читају се исписа Пољопривредне Подружнице и то: I. Од 7. Октобра ове год. Бр. 303, којим извештава да је отворила велегаску школу, и II. Од 28. октобра ове године Бр. 315, којим молби да јој се одобри да на дан 30. јануара идуће године на даг Главног годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва привреди у дому Друштвеног Изложбу своје велегаске школе, која би изложба инала трајати три дана. — Решено: Прво писмо прими се к знању, а во другом да се Подружници одобри државно изложбе у друштвеном дому о годишњем Главног Збору.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР ЗА 1899. ГОДИНУ

Штампан је у 10.000 примерака и расласт повећеница ради продаје.

Садржава му је ово:

Календарски део: — *Посластице* прсте 1899. — *Покрстни празници*, — *Стари и нови Календар*. — Од важнијих догађаја и установа, у свету и у Србији, којима има десет година.

Календар одржан за спил 12 месеца у години, с назначењем илласка и времена суња и мена месеца. — *Бележници* за спил 12 месеца. Дани, у које се радње затварају. — Државне световније у Краљевини Србији. — Остале српске народне, првене и земљанске световније. — Стана Пољопривредних завода у Србији.

Кадилачки Краљевски Дом Срески. — Више духовенство у Србији.

Чланови: Оснивачи, добротори, угледљачи, почасни, редовни и помагачи Српског Пољопривредног Друштва. — Управе друштвене. — Секретари сеснија.

Пошта и телеграф. — Извод из закона о државним таксама. — Панаџури у Краљевини Србији.

Месечни радњи за спил 12 месеци (поправљени).

Оштин део: — *Пољопривредни подвезак*: 1. из ратарства, градинарства и ливадарства. — 2. из Сточарства. — 3. из виноделства. — 4. из шумарства. — 5. из управе добара. — Прва помоћ у несрећним случајевима док лекар не дође.

Пољопривредни заводи и установе: Српско Пољоприв. Друштво и његове Подружнице. — Најве пољопривредне школе. — Управе државних добара. — Расадници америчке лозе. — Пунти наставнија виноградарства. — Државни питомци пољопривредне стуке. — *Кола Јазова Клас Манастира*: Главна управа. — Спр. Пчеларско Друштво — Пчеларско-вођарне задруге. — Удружења за подизање виноградра. — Државни шумари, подшумари и чувари шума. — Српско акционарно Друштво за земљане сточни три, кљаче и прераду стоке. — Српска Краљевска Државна Класна Лутрија у Београду. — Савез земљорудничких задруга у Београду. — Српско Бродарско Друштво у Београду. — Удружење Свештенства Мошавског реда.

Српске пољопривредне књиге и новине. — Ценовници пољопривредних алата и машина. — Награде за убоље напредније начина радње.

Поучни део: — *О лану* (с парничким обипрох на мочве). — *Ораж*. — *Гајене сивца за продају*. — *Панаџи за сивце*. *Порталис*, *Солонг*, *Фрастрије*. — *Одајивање забржаних сардана до пресадивања на стално место*. — *Пили само на проу лезу!* (приповетка).

Календар има 11 и во табакса. Цена му је само 50 пара динарских.

Цена малх огласежа: Од **НЕКТИ** врсте од једног ступца по 10 пара дина; од осталих кружних писмена по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласежа од целе стране 20 динара (10 еор. а. х.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).

Поред тога за свако оглавање по 20 пара дина. државне таксе.

За оглавање више пута 10 од 100 језицања.

Преглед 51. броја Тежака: *Учлони*; Вођна родња читаво је благо. — Јанор (Асер I.). (свршетак). — Извештај о осп. изложби говеда и оваца учљике пољоприв. Подружнице Спр. Пољопривредног Друштва. — Извештај Спр. Пољопривредног Друштва о смотри пољопривредног напредца Пољопривредне Подружнице. — *Бележнице*. — *Гласник*. — *Друштвени и Подружнички послови*. — *Објана*. Пољопривредни Календар за 1899.

veka, te tako učinio veliku epohu u razvitku roda ljudskog.*).

Требало је да прође више векова, док хришћанство успе, да и међ нас просеје своју божанску и препородилачку светлост. Патријархалини, већар, свеж, а пуни жавотних сила и природне моралности, српски народ није био погурену у омаку кварице, у какаво је капио стари свет пре пријема Спаситељске науке. Услед тога, хришћанска наука застала је на пашем дому у пола свршени посев. Неколико веде, да је словенска душа од природе хришћанска. Та урођена благод, као и чиста од крви и сурових обичаја религија наших старих, народа нише егочарског и ратарског него ли ратоборног, и узрок је, што хришћанство није у нас порушало све благе обичаје наше старе, вере, нити понизило привредничке идеале, који су пратили и прате вршње так светског обичаја. Хришћанство их је задржало и својом светлошћу за себе прилагодило. Они, пак, са своје стране нише оставили веру хришћанску да буде протет назадемак на душу српског народа, праведан вештачки завојем обреда и формалности религиозне, него су га као из неке благодарности за очување права грађанства свог, упили у душу српског народа, изједначили по дубави са својом старом вером. Последница те тријадности хришћанства према нашој старој вери а нарочито њеним обичајима, била је та, да је наш народ у данима политичног неуспеха остао чврста у вери и моралности од свају својих суседа, чија су поља пресизале копите коваа оних ихтих евангеличних мухамеданаца, која су вековима угајудно настрадали на српско православље, православље, које је народ у току времена стоио у један појам са Српством.

Најдеша слика религиозности и, тонште, душе нашег народа, најдјача споиа између његовог патријархалног живота и хришћанске вере види се о празновању Божића. Ту се хришћанска радост за рођења Спаситеља срета са веселим обичајима, у којима је изражен сав домаћи живот и дотакнути сва предмети рада и занимања пољопривредника. Божић пада у ово време, кад су сведени рачуни прошлогодишњег рада и завршена омиа сејања и јесења засађивања, те се у веселом одмору има кад да мало ужива, размишља о прошлогодишњим успесима и испуњену наду земљорадничких. Па баш да је у случају година и омакува, омет неће Божић застати глуту кућу, него ће се наћи оно што је потребно, те да чу се деца обрадују, а стари да се поред њих веселих разгледа и на прагу нове године положе наду на њу, договарајући се и размишљајући о томе: шта треба ново предузети и поправити у гадштвсту, те да други Божић веселији дође. Но у највише случајена у дому разборитих и радених домаћина оно је доба године најзадовољније. Јесеа напуњила амбаре житом, подуре нишен, качаре поврне и варивон, таване и траване подем; мариа сита и утољена на јесеви зрелим и хришћанин пашвањина, а после подржана изобилном крмом; брани за настрку заклани и урођени у време поста, те вешалее настрне и сланине у омаку и кућиа чешају благе дане, продатим сувашком производа и стоје одужена пореза и купавено чега је у дому недоста-

јало, једном речи, — кућа као пуна чаша, а душа преоптерећена нагомиланим пријатним осећајима. Па зар да ни се на дан рођења Богоочевка, последне наду и утехе свију трудбеница, не да одужке, зар да се тешиак летљив радозина изоловањој омаку не да одмора, зар да исповена душа земљорадничкова обилнијом храном, па и умереном гошћом, не обнови ту снагу и оспособи је за нове радове кад кутине пролеће? Све је то природна и нешпонива потреба, и српски Божић са данима који после њега долазе потпуно је задовољава.

Кад се на Божић дође на цркве, онда се сви долази *мурбосају*, т. ј. излуде се сви редом горевоја: мир Божић, Христос се роди, за негину роди, поклањамо се Христу и Хрстову Рождеству.* Руча се обично с вере, а врши се и суд са свакојакиим житом. У жито се мету по три севеа или једна у виду тресењања, које је долањана од свог веска и тежине ускала. Севеа мало погоре, па се онда у жито утасе, па заједно са тии житом у пролеће семе остае. Тако се неће и онај сребрли новач, који је у чешии нађен. Кад домаћња меси чешицу, она с тежавим рукама иде у комавалу, па тресе врше сваке кошнице и говори: „чешице које биле ми здраве сваке кошнице и говори: „чешице које биле ми здраве и веселе, ројале се и не губиле се.“*) Пенео с чешице измешају са семеном од српских буба да их буде доста као прашка у пенелу. Цео трип дан Божића не иде се никуд у госте, него се весели и забавља у кругу породице. Ко има кова мора га тога дана после подне пројакати. Други и трећи дан посвећени су гостима и пријатељима, а гужањина и америкањина свакад су већ врата отворена. Они и њима слачичи обреда народне вере, ошште задовољство и веселе у народу створило је и пословити, по којој „нема свеа без Божића,“ као и другу — „и штучица у гори Божићу се весели.“**) На долањии гледају плећку чешице и по вој нагађају какав ће берикет бити, а гатају и по времену божићне. Изрече о томе, гледају по весии прашинаа где су повила разво гласе. Јо неколико таквих гатава: „Воља је Божић кулач него јужан; јужнок Божићу и судителском колачу не ваља се радонити.“***) Божићни југ ипада није друг; на Божић магла — година родна. Мутни Божић — пуни кошњи“****).

Тако је наш народ сложико бадава са Божићем, жртву староре самог громошнику Перуну са даном Рођења Хрстова, те тога дана открива своју српску и хришћанску душу, слави Бога оим што му је Он дао и благодолно, а иној и труд и кућу доме. Нека производа његова, који се так дана неће заложити, нека тежакот рада и оруђа које се неће онда пометати, нема жеље и идеала земљорадничковог, који се у здравци, благослову, весии и послонци Божићној не ће изјавити. Где се још одржио обичај да ид по селу коледари, онда се из њихових уста може чути песма и волу и песлу, а луа и

*) *Никола Богачић* — *Житот и обичаји Срба граичара*, Загреб 1887. стр. 90.

**) Тако, стр. 88, 87.

*) *Вук С. Караџић* — *Житот и обичаји народа српског*, Београд 1867. г. стр. 3.

****) *М. Б. Милановић* — *Житот Срба Славца*, стр. 177.

*) *Стојан Бошковић* — *Историја сеела*, кн. II, св. 1., Београд 1872. год, стр. 3, 7—8.

пшту, па и свиња осталим донацима животињама и поласки алатима. Разуме се по себи да је патријарх дона, донацима, предмет највеће пажње у свој божињој свечаности, па и у песмама поледара. А ово шта они њему, изнево осталога, певају:

Ми дојосмо¹ глас доносмо,
Трмне ти се изројиле
Све ројаци ка' облади,
Краве ти се истедали,
Све волови историли,
Овце ти се најзгивале
Све овчице калушне.* *)

Из свега овога, дакле, излази, да је Воклић на првом месту полупривреднички празник. Почев од јестива, па до песама коледара и благосиљања пољаженика све је пројектно праведно. И „Тевак,²“ као духовни пољаженик свију направних полупривредника ериских, жели им сваку срећу и напредак, и, поздрављајући их, честита им празник речима: *Христос се роди!*

Ст.

ЈОШ НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О СТОЧНОЈ ХРАНИ *)

Храна, којом своју домаћу стоку хранимо, састоји се у главном: из сена и зрњела. Сено спада у кабушту, а зрњела од свију наших жита и махунастога биља, у јакну храну.

Житна зрна и махунастих усева, садржавају у себи доста, како азотних тако и фосфорних делова, и зато су она савршена храна.

Садржинна протејинских материја у зрну, није стална, већ променљива, и зависи од: јачине земље, климе, доба жетве, степена зрелости и врсте. На јаким и плодним земљи, зрно има више азотних делова него на хршаљој и посној.

Да би се знало од какве је хранљиве вредности која врста зрна, ми ћемо овде изнети само оне врсте, које се код нас најчешће употребљавају за храну стоке. Тако:

Овас. — Садржинна азотних делова у овсу променљива је, а најниже их се налази у коњушци, којом је омотано зрно. По томе, што се азотни делова, не налазе у самој зрну, него у његовом омотачу, то и добротна овса не зависи од његове круноше, већ од јединице омотач зрна.

Од свију житних зрна, за које је овас најбоља храна. Али се сав никад не даје, као искључива храна, већ увек као додатак уз сено. Коњима се даје овас у зрну, а прекруљен само овим коњском грамима, која су слабога стотана.

Нови овас теже се вари од старог и проузрокује тешкоћу у стомаку. С тога, ако се хоће, нов овас да употреби за храну, треба га добро изсушити. Сушење ће се најбоље постићи у каквој пећи.

Прежњавица и свињама се овас даје обично прекруљен, јер га тада лакше вари. Међа изговљена од ситне прекруле оствене, веома је добра храна за свиње.

Јечам. — По садржини има више азотних делова него кукуруз, а знање но остала жита. На једно зато, а друго што се теже вари због тврде дуске, по својој хранљивој вредности, он стоји иза овса.

Кад се коњима даје, треба га увек пре употребе покосити, па тек онда давати; иначе су проузрокује ко-

литу. Прекрупа од јечма није добра за коње, јер их затвара. Свињама се јечам даје обично у зрну, а прекрњавица најпрежњавица.

Раје — такође спада у снажни храну, али због њене тврде дуске, тешко се вари, јер не може да се на топи вареним соковима. Зато је потребно, да се увек пројари или добро покоси. Рај је изврсна храна за тегелеће коње, али се на њу морају постепено навикати. Најбоље је, ако се даје помешана са сечком од сламе.

Пшеница — због своје велике цене није за храну стоке, али се дешава, да у неким годинама остане тако штура, да се једино још, може са коришћу употребити за храну стоке. У том случају боље је, дати је млечној но тегелећој стоци. Најбоље је, ако се уз њу даје као додатак сечка од сена.

Елда — је врло добра храна за тегелеће коње, а тако исто добра је за говеда и свиње гојине. Кад се прекрњавица даје, онда је најбоље прекрутити је па давати са сечком од сена. Пре но што се коњима да, треба је попарити врлом водом, па тек онда дати. За свиње је најбоље кад се замече врућом водом.

Крушник — кад се коњима даје, мора се давати са великом пажњом, и никада не давати више од половине дневнога следовања, поје би се у овсу дадо. На и у том случају, не треба га никако самог давати, већ са сечком од сена и навлажена мало сланом водом.

Свој осталој стоци крушник се даје у виду прекруте.

Кукуруз — је богат на масти и зато добро упливине на гојиност. Кад је знатно велика цена овсу, а кукурузу мала, може се давати радним коњима као храна. Но не сме се давати сам за се и у зрну, већ се мора пројарити па помешати са нештог овса и сечком од сена, па тако дати. Али, да би јарна биља укусила, и да би је коњи радије јели, лава је мало посолити. Савим кукурузом не треба коње хранили, јер им ослабаје вишњи, те јису способни да дуге и тешке радове. Ако се друге хране нема, те се коњи морају јели да хране, онда им се он мора давати постепено. Иначе, ако им се у већој количини даје, онда они од њега добијају колику и навалу крив у главу.

За прекрњаву и свиње, кукуруз је врло добра храна, али кад се поред њега даје још која храна богата протејинским материјама. За свиње млада граа кукуруз није добар, а старијим је грамима врло добра храна кад се као прекрупа даје.

Зрна махунастога биља — чине мање протејинских материја но житна. Због оне тврде дуске којом је зрно омотано, тешко се вари, јер не могу да се добро вакнасе вареним соковима. С тога, потребно је, да се иста претходно пројаре, те да се она тврда дуска од зрна одвоји, како би био лакши приступ вареним соковима у зрно.

Боб и грамак — дају се коњима за храну, али ипак у великој количини, већ до половине овога следовања, које им се обично у овсу даје. На ии тада се не смеју дати сами, већ смешани са овсом и сечком од сена. Само тако им неће штетати.

Прекуљен боб и грамак у смеси са којом другом храном, може се са коришћу употребити за проју закрљалих ждребади, јер врло добро упливине на развиће костију.

Приводници грамна, не треба много давати боба и грамак, јер рђаво утичу на војне органе. Кад га у већој количини једу, онда и крв кобре. Временој стоци и сувише младим грамама, не треба такође давати много боба и грамак, јер због тешке сварљивости рђаво на њих утиче.

За свиње боб и грамак је такође добра храна, али само тако, ако се од њих направил јарна, па ова кува и даје. Иначе, ако би им се далају у целости, тешко би их могли сварити.

* *) Врн Ст. Нарацић — *Живот и обичаји народа ериског* стр. 8.

* *) Види бр. 35 и 36 Тежана од ове године.

Жир. — Стога, што се стога може и жиром хранити, нужно је, да неколико речи и о њему протговоримо.

Жир растов, може се врло добро употребити за гошење свиња. Свиње, које су доње храњене жиром, дају чисту и пристојну салуну. Жир се може давати и овцама, али само са малим додатком богатим протејинским материјама. Коњи и говеда не једу жир, због његове пошлате опорноне. Но да би се горчина смањила, жир се меће у земљу, да у неку руку преври, сунне се, скида му се дуска и т. д. само да га стока што боље употребу.

Пошто хранљива вредност у жиру стоји као 1:17, то је онда веома нужно, уз њега, додати хране богате протејинским материјама. Тај додаток свиње ће лако наћи ривисањем по земљи у врнима, бубама, пужевица, корену и биљкама, а осталој се стоци мора додати.

Жир буюк — свиње такође радо једу; али је слабина од њега меква и сладуњава, па као таква није на пену.

Меквина — су богате протејинским материјама и масти. Више их има у њима него у жиру. Преживари их боље варе по свиње. Због велике количине протејинских материја, које се у меквина налазе, оне се дају као додатак уз другу храну, која је оскудна тим материјама.

Од техничких однака, сем меквина, заслужују да се још помену: пиварски требер, пшбра и сурутка.

Пиварски требер — је врло добра храна за краве мочаре, и она говеда која гојимо. Зато што садржи у себи доста хранљивих материја, не треба га много никад одједанпут давати, нарочито с почетка, јер стока може прдо лако да поквари стомак.

За свиње и коње, требер није добра храна. — Пшеница и узварен требер не треба давати стоци, јер је шкодаван по здравље њево.

Цибра — се може давати свињама и овцама као храна, али само кад није буљава и кварица. Кад се даје свињама, ваља у њу додати нешто меквина и масени дукла или репе, но то онда скупати и тако давати. На тај начин добиће се једна врло добра храна за свиње.

Сурутка. — Каквоћа њена зависи од тога, какав је свр на млека сирањаван. Ако су и млека излучени сви масни делови, онда је сурутка носна и није од тако велике вредности. Ако је у сурутки остао масних делова, она је боља. Кад се сурутка замесе са меквина или катрено прекируном, па прокува, онда је врло добра храна за свиње.

Многи надзорственици, дају свињама повећу количину сурутке као напоя, а то је погрешно, јер свиње често од ње доста пролазе који је несоман и који по неколико дана траје. Сурутку је добро давати као напоя дебелим свињама, код којих чеће настају затвор, али и тада пажљиво, јер од јачега пролази свиње слабе. (Вернер).

И. К.

ГУСЕВИЦЕ НА ЛИШЋУ ВОЂАКА

Глаговац

(Pieris, Papilio или Aporia crataegi)

Жентур има бела заокружена крила с црним шалцима и ситним дугицима које излазе оду као ирванима и могу се и отрти с крила (сл. 5). Када лентир журје, крила држи усправно. Пилци су им прали и чевкасти, а на врху имају као чворик или кону. Ребра (жиле) су на окрцајуа заобљена, има их 11 и међураба су дугачке. Крила немају реса. Дужина је лентира 22 а у распону крила имају 66 мм. На глави поред дугачких омотних пилка имају два велика ока сложена из много очица и дугачку

спасалу савијену као нул. Груди су длакаве а трбух прстенав и тасаа. Лентир се јаклају у *олонина жуна* и у *жућу*, а некад и нешто раније или доцније, и обично су а пвећу.

Гусенице имају 16 ногу, најбоље су по средњи (и сл. 6.) често су с беличастим бодљивим длачицама и обично су голаше и масне (лашто). Глава и ноге су црне боје, а трбух и најближи делови оловно сиви. На дељима су три црне пруге а између оних две црвенкасте или крне пруге. Дугачке су 46 мм. На вољкама су од *августа до маја одубе године*.

Сл. 5. Лентир глаговац

Дугка је бошквета, зеленкаста или беличаста с црним пегама. На чаурама нема пређе него оне слободно виси о концу, стироглаване или по средњи омасне и усправно, док се не преобразе. Из лутке излазу лентир после 11 до 14 дана. Тада из лутке исходе неомлади или првене точности, које ако има више, првичне, те мада тако звана „крвана кина“.

Сл. 6. а. јаја, б. гусеница глаговац

Лентирца по сиравању лутке до 150 јаја, на горњој страни лутке велика (шљива, јабука, кестра) и главо и она утврди неким денком. Јаја су златошти, по дужици нешто брадаста, при врху мало стивљена и пружаста облана.

Из јаја измале гусенице после 14 дана, од пралике у другој половинав *августа*. Гусенице умотају одмах у своју *вреду* лишће да не би опало, ако би било суво. Према томе, да ли је јесен толија или хладнија, гусенице једу за дуже или краће време, и затим пресмае у заједничком гнезду највишеом од лишћа пратиривоме за гране густим предивом. Од хладноће не страдају.

Кад на пролеће отопле дана (кад буде топло 15 до 20 степени изнад нуле) онда гусенице напусте своје прваво и крпо дрвено гнездо, пронађу пунољве и начине ново, чисто, гнездо у које се прабају у вече а и обдан, кад је хладно и кишениво време. Кад се по другој пут пресуку, што бива већ у првој половини априла, напусте сасвим и то ново гнездо, т. ј. живе у слободи, али шпак у друштво, а издвајају се тек прво само узаурањање, ради тога, да би нашле место где ће се учарити. Од дана, кад по другој пут пресуку кожу, расту тако рећт приметно.

Штеготину овог могућно је као и жутобру тананити и као гусеницу и као лутку, па, и као лентира.

Гусенице се могу тананити зими па све до пролећа кад се пшљива гнезда чвсте с вољка и спаливањем оних, ради чега се може корисно употребити и поменута лавна.

Лутке су обично на пидним местима, те их је доста лако пронаћи и уништити.

Лептири се тамне кад су по цвећу; они су узда обично мирни да их је с тога могућно уништити у великим количинама а нарочито ако се хватају и мећу у посе начинене за овај циљ од тила.

Кукавичја суза

(*Bombux* или *Gastropacha neustria*)

Лептир је црвенкасто жут или жуто сив (сл. 7.). По ширину предњих крила пружају се две црвенкасте сиве трачице (пруге) које су на тамнијим местима отвореније боје, т.ј. више обичне жућкасте. Унутрашња пруга је споро права а спољашња је нешто извивена и то у поље. Пругама овим граница се врло често нарочито код лептирице најтамнији део на крилима који је на средњи тих крила. Стражња су крила мања; на њима су 7 ребара ублизо а оном је издвојено. Ресе су белчасте негаве. Дужина је лептира 18 а распон крила 38 мм. Кад лептир мирује, крила му стоје као кроп. Мужјаци имају чешљасте а женке чеквијасте ливце. Трун и пилци су једне боје и то бело црвено жуто а по који пут су у смеси а црвена и црвено сива боја. Мужјаци су опретнији и лете и обдан а женке ретко лете и то само обноћ. Јављају се у јулу.

Сл. 7. Лептир кукавичје сузе (природа величина).

Гусенице су змијаста облика и длачаве, (длаке су мекане, т.ј. нису бодљиве), жуто сиве, по дужини тела имају шест црвено жутих пруга а између ових је у средини белчаста пруга (сл. 8.). Дугачко су 45 мм. Глава им је сиво плава с двама црвеним тачкицама за које се мисли да су очи, јер се оне код свих гусеница налазе на том месту и увек су једне величине. На воћкама су у августу, још на и јуну.

Сл. 8. Гусеница кукавичје сузе (природа величина).

Лутка је вличаста сива (сл. 9.) са обе стране задебљаста а налази се у предњу јајаста облика. Предиво је жуто прљаво т.ј. бело ма и попрскано жутом бојом. Већа гусенице спреме пре него што ће се узаврети а утврде га за дебло или између лишћа.

Лептири имају из лутке у јуну. Обдан мирују на заклоњеним местима, то се с тога према великим количинама њихових гусеница најчешће у врло малом броју. Чин се смирачу, мужјаци се пусте у лов на женке. Након осам дана по спаривању, лептирница нос јаја у виду прстена око гравичне воћка и осталих лишћара (брста, букве, бреста, црног глога, дрена итд.). У сваком таквом прстену може бити по 400 и више јаја.

Сл. 9. Јаја, прена и чавра кукавичје сузе (природа величина).

Из јаја длачке гусенице на пролеће у исто време кад се и воћке размијају. Тада су гусенице сасвим црне и

чуваве. До јула живе већином у друштву, од чести по гранама брестеги лишће, а од чести у угловима где се гране рачвају, а то највише на присвојој страни, покривајући се белом лутчицом, да би се тако што боље прикриле. Кад одрасту потпуно, развију се на све стране, тражећи годно место на коме ће се узаврети. А узавретају се обично у пукотинама коре или испод лишћа, у пукотинама ограде итд.

Док су гусенице мале, једу пунољње, а дошле брсте лишће до саме петељке, да се с тога убрајају у најштетније гусенице не само воћкама већ и шумског дрвећа (лишћара).

Услед тога што је лептире и чавре (лутке) тешко уништити, јер су на врло скривеним местима, остаје да се овај штеточина таман одсечењем и спаљивањем гравича на којима су јаја и убијањем гусеница, најобичније метлом, кад су у друштву, нарочито по угловима грана и на деблу. Кад се воћке чисте и поткресују, онда се том приликом стамаме многа јаја овог штеточине, а да се то и постигне, одсечене гране треба одмах спалити.

Главоња

(*Bombux*, *Liparis* или *Oenega dispar*)

Лептирница разликује се много од лептира (мужјака), да се с тога може мислити као да су две разне врсте лептира (сл. 10. и 11.).

Сл. 10. Лептирница Главоња — мужјак, (природа величина).

Лептирница (женка) је зденаста, прљаво бела. Трун је дебео, нарочито стражња, који је покривен пушастим длакама сиве боје а завршен розастим израштајем. Крила су црна с белчастим а црним пругама. Дужина је крила 43 а распон 80 мм.

Сл. 11. Лептир главоње (природа величина).

Лептир (мужјак) је знатно мањи. Трун је отворено сив с црним пругама. Предња крила су као и у лептирнице шпавара црним негаво, по оне су затвореније боје. Стражња крила су јрко жута, по окрајцима нешто тамнија. Дужина је лептира 24 а распон крила 45 мм. Ресе су црне и жуто мрке.

Пилци су у мужјака двојно чешљасте с црним пером, а у женке, они су коначни.

Лептири се јављају у јулу и августу.

Гусеница има 16 ногу (сл. 12.). Преко црних леђа протеку се три жућкасте пруге, од којих је средња отвореније боје, белчаста. Обрасла је дугачким длакама. Има по две чупаве жлезде на пет првих и по две црвене жлезде на шест идућих прстенова (зглобава). Гусеница је дугачка до 50 мм. Глава је жуто сива са сивим негавома а развије се потпуно тек у последње пресвлачењу гусенице. Гусеница мужјака је мања и прена а средња пруга је на леђима жута.

Лутка је спреда заобљена, прамцима јој је труи зашљаст, боје је жрско црне с прамцима жутих длака

Сл. 12. Гусеница главење (згиродна величана).

(сл. 13.). Обично је између два листа или у² њиховинама коре у чаури од неколико комада. Виђа се у јуну.

Лентирница свесе 300—500 јаја у пљоштим гмизлицима на деблу воћана, огради итд. и ове покриве жрском љупкој коју ишчуна са стружњег трупа. Јаја покривена на овај начин, али не трају.

Сл. 13. Прећа и чаура главење (згиродна величана).

Хране се пунољдима и лишћем воћана, раста, топање, ирбе, бреста руке итд. те су отуда исто тако велике штеточнице као и куванчица сува. Упола одрасле гусенице виђају се у малим или већим групама у угловима и на доњој страни дебелих грана, а нарочито у случају кад напна пада. Кад на ком дрвету поједу лишће, овда се може видети, како се спуштају на земљу и на овој љупети, и то у случају, ако не би могле наћи брста, хране. У јуну или почетком јула претворе се у већ описану туду.

Штеточни овог најлакше је таманити кад се с њама и осталих места чисти „труда“ с јајима, која се ишче лако пронаћи. Најбоље је спаљивати их. Том приликом треба припазити, да се у ватру бица омања количина, јер, иначе већа количина лако експлодира. Ако има текуће воде, „труда“ се може бацити и у воду, но у том случају ваља их притиснути земљом. Остале јаје по раскрсницама, као што већ раде, да би се уништила гањешме, није добро, јер у том случају, пошто су тврда, не пролазду сва а многа се и разнесу. Најбоље је даље спаљивати их.

Осим тога могу се таманити и гусенице нарочито за време кад напна пада, јер су оне тада, као што је поменуто, у угловима грана и испод грана, те их је лако пронаћи и уништити, а могу се таманити и лентирнице које је лако пошати и то чим се појаве, јер се тада не крећу радо с места на коме су.

(СВЕЖИХ СЕ)

О утицају боја на развијање свилене бубе. — До сада су одрајивачи свилене бубе држали, да свилене бубе воду таму. Међу тим по најновијим испитивањима које је чинио Жил Гал те сад другачије стоји. Он је пажљиво сандучиће са поклопцима од стакла разне боје. У свако сандуче метнуо је по 15 гусеница, које су се у једно исто доба испалиле. Осим тога, начинио је и једно сандуче са поклопцем од обичног стакла, па и у то је метнуо 15 гусеница од истога доба. Све је храниво истом храном и на исти начин. После 3 недеље он је метнуо гусенице, па је добио оваке бројеве: Гусенице испод зеленог стакла а меријале су 49 грама, испод жутог 50 грама, испод црвеног и плавог 51 грам, испод белог 52-5 грама и испод љубичастог (виолет) 55-6 грама. Пошто су се гусенице учарале у тми сандучима, измерио је мерије (коловне), па је нашао да су темна: они под зеленим стаклом 23 грама, под жути 23-3 гр., под црвени 23-7 гр., под белог 24-1 гр., под плави 24-3 гр. и под љубичастог 26-3 грама. Најзад је Гал ишао број јаја, која су измладали лентирни длази. И тако од 15 мекхураца који су били испод црвеног стакла ишале су 8 женки које су просечно дале 307 јаја, испод зеленог стакла 3 женке са просечно 410 јаја, испод жутог стакла 6 женки са 425 јаја, испод плавог стакла 7 женки са 426 јаја, испод белог стакла 10 женки са 429 јаја, испод љубичастог стакла 5 женки са просечно 456 јаја.

Из тих бројева види се, да је љубичаста светлост у сваком погледу најповољнија за гусенице. По томе Гал светује, да се у одајама где се гаје свилене бубе наместе љубичасти прозори, и да се изводи опреке кречом коме се има додати мало љубичасте боје. — („Die Natur“)

Наметници (паразити) на великом сакану. — Пронађено је, да има једна мува која своја јаја узме на теду живаца сакана. Она растури своја јаја на ишче ових животинаца, тако да на сваки саканца дође по 2 до 3 комада. Кад на јаја измале лутке (ларве), оне једу утрпљивост саканца, те од тога овај ласнује кувине. Изгледа да ће се услед овога непријатеља саканца умалати. У Аерији пак од пре неколико година на нештачки начин ишре међу саканцима болест помоћу гљивце. На тај начин они се хватају у огромним количинама, саме и онда се дају говедима, коњима и свињама на и живани.

Да се добије добро масло. — И код најбоље нештине непад не може се добити добро масло. У том случају има се обратити пажња на порекло, т. ј. на краву од које је млеко добино. Пре свега, врао је ваљко, да ли се под краву простире здрана и сува слама. Јер за сламу се често хватају шебројени ситни организми који се после прилепе за млеко, па одакле предале у млеко; а млеко је један предмет који врао лако прима бактерије, и од њих се ишари. Даље, врао је ваљко старе сир, од које масло добино и пријатан укусу и држи се добро. Со покони срутку из масла, те то има за последицу да се масло боље држи (конзервише). За тај циљ се треба да је сасвим ситна, јер крупа ирна не врине тај задатак. Сол се узима, према потреби, 2 до 10%. У Енглеској, Америци и Шведској за конзервирање масла употребљавају мешме од соли, шећера и шалитре.

Кад биљке враз изнадно дохвати. — Најбоље је тада да се биљке што ланганије раскраве. Цневе у саканцама ваља увести у кавак локал, где се не мрине, а такав је најбољи таван и хладовит подрум; само јер том ваља пазити да се биљке не додирују. Још боље је, ако се прозори добро затворе и пречио них се ранише завесе угастице боје, а у локал се унесе топла вода у ваљкоме суду, те да се простор у њему од оне воде мало загреје. Гревање водом је ишго боље него дрвима и угљом. Лагано раскрављивање у влажном ваздуху савшава биљке.

Кад су били напољу, треба их покрити платном, харпањима или рогоџинама (асфурма); или их ископати какав сандуџима и бурадина.

Утањивање навадне и градинама и на њивама.

— Препоручују као средство и обично — кухињско — со. Кад су били још младе, тек који саптемесар немаше, носе се по њима се у гомилама, после чега ће се билие спарушати и за 8 дана потпуно пронају. Да се овај коров истреби, 1 килограм соли довољан је на 25 ара њиве. За утањивање раставина, који расте на песковитим и влажним земљама, ово је средство такође подесно.

Да се очувају крошји у травоњика и подружника.

— За овај циљ препоручују као најбоље средство *привину* од *алежанског* врста и *трестути привину*. Крошји утањивани с овим средствима очувају се од болести: од болесних се не преносе болест на здраве, и у опште она су средства, по Дру Холеуугу у Хау, боља но на какав друга о којима се нише с великим пропоруцима по пољивама.

О утицају топлоте и хладноће на укусу. —

Онакво је, да разлика у температури утиче јако па осећање укуса, па да га шта више и сасвим попишта. Тако, ако се језик држи неколико минута у води која је загрејана на 50 до 52° Ц., онд се не осећа више нишакв укус трипагог шећера. Метне ли се језик само за 40 секунди у хладну воду од 1 до 10° Ц., нестане у опште свака подобност осећања укуса. Најчаче је пак осећање укуса на температури између 10° и 20° Ц. Сва пића која имају ову температуру су најбоље жељ. Но томе је и вода, која је расхладена на температури од 3 до 5° Ц., и ако се држи да је тада најбоља за пиће жељ, за то мање подесна него ли кад има температуру 11 до 14° Ц.

Фалсификовање вина у Италији. —

Један од последњих бројева италијанског листа „*Bivista Enologica*“, који излази у Палерму, јавља о једноме фалсификованом вина, које је, како изгледа, у великој размери вршено и изпривано. По томе листу, нађено је у подружника неапољске земље „*Camillo Diets*“ у Касерти 10,000 хектолитара (1,000,000 литара) намерене воде, спрењене за наливнање ковање ради справљања тако знавог „*Asprino*“ вина, које је и у Угарској под тим именов познато и врло распрострањено. Ово вино, кад је природно, год свога високог укуса највише личи на угарска вина.

Немачки лист „*Die Weinlaube*“, но коме и доносило ову белешку, додаје да поменути фирма „*Diets*“ одржава велике трговинске везе са Угарском. (1)

Г Л А С Н И Б

Награђени за напредније начине радње. —

Њагрених начина радње, које је Српско Пољопривредно Друштво расписало у Пољопривредном Календару за ову годину на стр. 113 а под тач. 1. која гласи: „За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врста и сората воћака и пресадица; даље на правилност растојања воћака, начин расадињања и негу, а на површини најмање пола хектара. Награда 200 динара. Могу се такмичити срезни добрички и јабљанчици, Рок за пријаву до 1. Септембра 1897. год.“, награђени је г. Милаш Милојевић, сирених ђак ратарске школе из Гор. Драгуле округа толишког, пошто је испунио горе поменуите погодбе а при том се благовремено пријавио за расписану награду.

Нови чланови Српског Пољопривредног Друштва.

а) *утемељачи*: г. г. Владимир М. Судица и Кокич. из Београда; Стојан Дачевић, трговац из Прокупља; Лука Милушић, трговац из Београда, уписали су се за чланове утемељаче овога Друштва са улогом од по 100 динара; и б) *помогачи*: за чланове помагаче Српског Пољопривредног

Друштва са улогом од по 4 динара на годину, изводећи су се уписати: г. г. Јован Недељковић, Никола Дугда, Јанко Вулкан и Марко Маленовић, трговци, Љуба Грујић, банкар и Ваца Кретић, инспектор дунавског паробродског друштва, сви из Београда, и Милаш С. Дачевић, трговац из Прокупља.

Утемељачи положили су одмах цео улог од по 100 динара, а помагачи положили су улог за 1899. годину.

Г. Милушић и напред именовани помагачи из Београда, уписали се под г. Петра Д. Јелековића, кардинала филијала београдске цркварнице код железничке станице и њему улог положили који је он одмах предао Друштвеној благајници.

Леп пример. — Сињевачка Подружника Српског Пољопривредног Друштва, да би што пре засновала подружничке расаднике америчке дозе, из кога би дала саднице и резнице селанима општинске сињевачке и тиме дала могућности да сваки пољопривредник може подићи виноград на америчкој подлози, умолила је општински суд да сазове збор, коме је Подружника предложила и збор одлучио: да свака пореска глава општина сињевачке, којих има 319, даде по 3 радничка годишње за ришање подружничког земљишта где ће засадити дозни расаднике америчке дозе.

Подружника ће на сваку пореску главу рачунати за овај рад по 2 динара као да је дала члански улог за 1899 год.

Лена појава у суседству. — Ми пољопривредници морамо са задовољним прихватиати сваки глас о раду, који се кљони напретку пољопривредног, па где се он појави. Ако је то још у суседству, онда нам је двострука дужност да се томе порадимо.

Овог пришково имамо да забележимо неколико лепе појаве у брстској пак Бугарској, појаве по изгледу свисте, али лепе и саме по себи и као знак да се у тој земљи на пољопривреду отпочиње *обзиром* помагати.

Једна од тих појава је објави министарства трговине и пољопривреде: да ће сточни лекари бесплатно лечити шапљиву стоку, а да се ни лепови неће наплаћивати. — То је врло леп начин да се стока приводе и *може* на лечење стоке, јер кад зна да неће ништа платити — онда ће се користити стурцима услугама, иначе се задовољна вредношма.

Даље, исто министарство објављује; да ће се у свима државним пољопривредним заводима и школама, где има дотичних мајстора, *бесплатно* оправљати сав пољопривредни алат. Само материјал, који се утрони, пољопривредних ће платити. — То је врло добро, нарочито с погледом на то што би оправке нових и савршенијих алата иначе скупо стајале, те би се пољопривредници због скупе оправке сузбијали да те алате купују. Друга је корист и та: што ће, напуштени бесплатним оправкама, чешће долазити и гледати напредније начине пољопривредног рада и за ње разбирати.

И треба је појава лепа. Ствар је у овоме; у околини Бургаса појавили су се мншеви у великим размерима, који упривашају засејана њиве и виноградну дозу. Министарство је одмах набавило довољно познатог Леодероног средства и уредно уништавања тога злог штећоцине.

У исто време италијански окружни одбор увео је ове године у буџет особито суму за установање више Виноделске школе у Абдину, а совјетски окружни одбор — за установање више Гатарске школе у селу Новоселици.

Све ове лепе појаве поређане су у једном броју *наховог* *Орала*.

Мере против уношења сан-јоске заразе у Француској. — *Тема* је у ранијем једном бр. о.г. донео вест о новој зарази на воћкама, која произлази од ишпи, прозване: *Сан-јоска* или *Сан-јоска*. Име је добила отуда, што је први пут опажена у долини Сан José у Калифорнији, одакле се постепено а брзо разпршила на Сепер, тако да је има скоро у свима држава Северно-америчког Савеза. Именов ширењу иду на ручу пресадница, које се из расадника продају. Пустони навише пољке, — које спадају у фамилију *Розача*

(ружичина), kao što su: бадем, бресква, јајсја, шљина, трешња, јајина, крушка јабука, дува, исто тако спадају: рибазе и отроз, као и липу, багрен, брест, орах, катајну и т. д. Винова лоза, на срећу, не подлиже истом сагирању. По томе, свеозапно дрвеће, на коме воће да буде ова наш, не преноси се преко Атлантике, али је оне године паљена у једној поштом *Јабука америчка*, које су приспеле у Хамбург. Услед тога је влада немачка одмах предлоила мере, да спречи заразу, да се не би ширила у земљу. Па и Француска није смела да чека дуго, но је усвојила сачмаче мере. Тако је под 30. новембра оне године изашла наредба, која садржа ове тачке:*)

Члан 1. Забрањен је увоз и пренос у Француску: дрвећа, шибља, проповода расадника, резања, гранчица и свекоког остатка била или делова живих биљака, као и њихових живих остатака који произлазе из Сједињених Држава било непосредно, било из интрита (слагалишта). Ова се забрана простире и на: сандуке, вреће (цакове) и остале предмете који служе за омотавање, или који служе за преносне предмете који су горе споменути.

Члан 2. Чим се потврди, да у некој поштом свежега воћа или на свежим остацима оваих, има исекаћа, увоз у Француску таквих остацина, као и материјала који служе за пренос и омотавање, забрањен се. Ради извршења ове мере, речене поштом испитивање се нарочито при увозу у Француску.*

Но, истраживањем у новије доба потврђује се, да је сап-јоса наш азиског порекла, и да је у Сједињене Државе Северне Америке прешета из Јапана. Како је Јапан у јавно саобраћају с Кином нема сумње да овог штеточине има и на свом источном копно азиском. С тога Јевропљани морају спречити нахалу и на ту страну, од куда се додуше не доноси воће, али долана доста украсних биљака, те је лако могуће да и на њима буде сап-јосе наших.

Све ово ми наведосмо као једну пошту која има саме да задвојно радозналост наших читалаца. Далеко је од нас, да ми овај хоћеи наше пољопривреднике да узорнично на опасност која прети нашим воћарству. Напротив, сваки треба да је потпуно безбрижан; јер како се из предњега објашњења види, тог штеточине нема још нигде у Јевропи, а државе се труде да се никако не буде могла ни прешети.

Бесплатна лоза за округ крајински. — Како објашњење виноградна у Крајини иде још доста споро, па и земљорадници су услед пропалах или винограда материјално јако унишљени, г. Министар Народне Привреде одлучио је, да се молитељима из округа крајинског и оне године издају резнице бесплатно, а *протрци* у пола цене.

На молбу општине рајачке и тачничке истога округа, које су овај године јако страдали од града, г. Министар Народне Привреде донео је напредно решење, да се молитељима из ових општина и *коллажи* дају у пола цене.

Јагодњски лозни расадник. — Као што ће читоцима бити познато из службених саопштења, оне године је основан и *шест* државни лозни расадник, и то у средњим земље — у Јагодини. То је уједно у нас највећи лозни

*) Revue de Viticulture о. г. са X стр. 675.

расадник, груписан у једној комаду. Има површине близу 306 хектара (тачно 35 хект. 5 ара и 70 м.). Земљиште за овај расадник дала је општина Јагодњина, а већи је део откупно округ моравски од приватних лица. Теме је веома погодан за расаднички сврхо; лежи до северне железничке пруге и прела овој је окренут својом својом величином, тако да се с њом железничког може сја расадник прегледати. Уређење и руковање расадником поверено је г. Малораду Тројановићу, оснoваоу бившег (Крајинског) лозног расадника и профектанту нишког лозног расадника. Послови у расаднику већ су јако одматли. Израђен је и одобрен план за уређење, и приложено је до сада прво 23 хектара. За сађење матичка одабрана је лоза из бившег, нишког и топчидарског расадника, како некалмаша тако и калмаше. Од сората за подлогу — америчке — биће у расаднику само: *Крушомиса Риварија* (Португалс), *Русистре Ди Ло* (Монтикола), *Солони*, *Берландјери* и *Хибрид Фран. Одона* Ђе се садити и *виноград* од калмаше лозе; а по висицама парцела биће најразноврснији избор калмаше лозе од домаћих и туђих сората. И округ моравски, и општина Јагодњина, па и сва околина пду на руку, да се овај расадник што брже и што лепше уреда, а у томе не изостаје ни обшлата државна потпора која радове живо креће напред. Сад су у изради и *аинови* за подизање потребних зграда у расаднику, које ће се такође градити о трешку моравског округа, ради чега нећ стоји на расположењу извесна сума новца. По томе, округ моравски, на обилато помоћи с којом залаза на сусрет намерама Министарства Народне Привреде, како за ову тако и за остале *привредне* установе, збоља заслужује највећега признања; и својим покретовањем на ове циљеве нека би било за најдешњи углед осталим окрузима — *земљорадничке земље*.... — Ђ.

Привољени чланови Српског Пољопривредног Друштва. — а) Г. *Јосиф Митковић*, трговац из Београда изврше се увести за члана *угељачког* Друштва са улогом од 100 динара. Угелњачки улог положио је одмах.

б) Г. *Мило Радојевић*, пензионер из Београда изврше се увести за члана *помоћног* Друштва са улогом од 4 динара на годину. Улог је члански за 1899 годину положио.

КЊИЖИЧЕВНИ ОГЛАС

Набавка прилодних говеда у Лагају, Фолбершкој, Тиролској, Корунској и Штајерској, прилог за познавање раса говеда, културних прилика, настава, пољопривредних услова и законодавства у овим земљама, од Паје Т. Тодоровића — Валовчића. Са 39 слика и текста и 2 картографска сазимка стр. 263. Цена 1 динар. Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва, а и преко књижарнице В. Валовчића у Београду. — *Књига је препоручена за књижевне народних школа.*

Цена малих огласица: Од *пет* врста од једног ступца по 10 пара дна; од осталих дружних висица по 15 пара од врста од ступца.

Већи огласица од једне стране 20 пара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (350 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. *државне тавос.*

За оглашавање вине кућа 10 од 100 јестљива.

Преглед 52. броја Тешака: *Чланци:* Христос се роди! — Још неколико напомена о сточној храни. — Гусенице на липу вољака (свршиће се). — *Белшик.* — *Гласник.* — *Књижевни оглас.*

